Digitized by Google

~~L 16~~ 10

ANNÆ COMNENÆ PORPHYROGENITÆ CÆSARISSÆ ALEXIAS.

Digitized by Google

Digitized by Google

ΑΝΝΗΣ
ΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ
ΠΟΡΦΗΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΙΣΣΗΣ
ΑΛΕΞΙΑΣ.

ANNÆ COMNENÆ
PORPHYROGENITÆ CÆSARISSÆ
ALEXIAS,

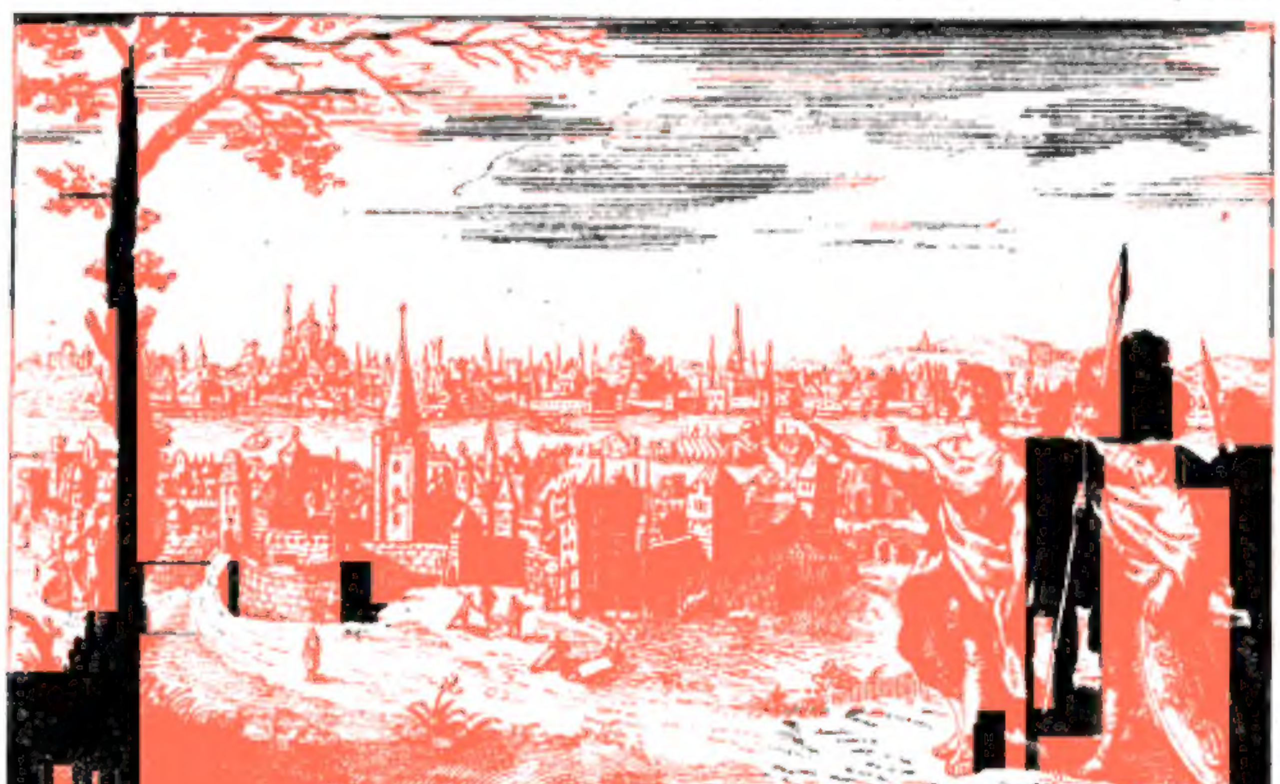
SIVE DE REBUS AB ALEXIO IMPERATORE
VEL EJUS TEMPORE GESTIS,

LIBRI QUINDECIM.

E Bibliotheca BARBERINA nunc primum editi,

Et a PETRO POSSINO *Soc.* JESU *Presbytero Latina Interpretatione*, *Gloſſario*, *&* *Notis illuſtrati*, *una cum* SINNAMO *Continuatore* ANNÆ, *&* *aliis quibuſdam ad* ALEXIADEM *ſpectantibus*.

Acceſſerunt Præfationes ac Notæ DAVIDIS HOESCHELII Auguſtani, ex Editione anni MDCX. itemque Notæ Hiſtoricæ & Philologicæ CAROLI DU-FRESNE &c.

VENETIIS,
EX TYPOGRAPHIA BARTHOLOMÆI JAVARINA.
M. DCC. XXIX.

Bibliotheca Domus Prof. Neap. Soc. Jes.
Catal. inscript.

Digitized by Google

AMPLISSIMO ILLUSTRISSIMOQUE VIRO

D. D.

PETRO SEGUIERIO,

FRANCIÆ CANCELLARIO.

NOn eget apud Te quidem Interprete vetuſtas ulla, aut eruditarum litteræ Gentium: Tamen hæc Græcæ Princeps facundiæ, cujus arte dignum Opus e tenebris in lucem publicam nunc emergit, me interpretem apud te jubet eſſe, non orationis certe aut ſermonis ſui, ubi nihil eruditioni tuæ non pervium eſt, ſed animi grati atque officii, quorum ſignificationes numquam ſatis magnas, ſatiſque vel tuo merito, vel ſuæ voluntati reſpondentes edere ſe ullas putat poſſe, quamtumvis accumulet plurimas. Anna ea eſt Comnena, decima Muſarum, & Pallas quædam Byzantinæ Græciæ; cujus Porphyrogenitæ licet ac primogenitæ moderantis orbem Principis, ſi quis ingenii opes æſtimet, Auguſtos natales, atque illam cunarum purpuram in minimis ornamentis numerabit. Hæc nullius eruditarum rudis artium, præſertim autem Eloquentiæ conſulta; religionis quoque omnibus & humanitatis elimata officiis; ac collectis iis cunctis una florens dotibus quæ omnibus abſolvere numeris non Regiam Matronam quamlibet, ſed eam poſſent quam ſui ævi miraculum jure diceres; contenderat omnes nervos induſtriæ in elucubratione operis ingentis, in quo decorum iſtorum omnium inſignia ſpecimina extarent: Hiſtoriæ videlicet rerum longo Patris ſui principatu maximarum ac mire variarum terra marique tota fere Aſia Europaque geſtarum: quas accuratiſſima collectionis diligentia, nec minus ſcita deſcriptione ordinis, atque explicationis ornatu complexa, ſimul præclare a ſe conſultum rebatur rationibus publicis tantæ utilitatis libro vulgando; ſimul privatas ſpes famæ ac memoriæ perennis, quas iſto pietatis eodem facultatiſque ſuæ conſignaſſet monumento, non male conſtitutas gratulabatur. Cæterum quam vere illud olim ſcriptum a quodam ſit: *Quantumvis docta diſertaque opera blattis nihilo ſecius ac tineis epulas datura, niſi potentis & benigni Genii efficaci providentia curentur*: non alio melius exemplo, quam hujus Libri miſera & lamentabili fortuna comprobatum eſt. Tam venuſto is quidem elocutionis flore comptus ortu ipſo primo prodiit, ut ſi fabellas & nugas meras iſta elegantia garriret aniliter, ornatu ſolo dictionis honoratum inter Scriptores Atticos primi ſubſellii eblanditurus ſibi facile locum fuerit. rurſus tam grave tamque ſcitu neceſſarium, tali diſpoſitionis arte, tantaque maturitate judicii argumentum explicat ac digerit, ut ſi loqueretur inquinatiſſime, tamen ſplendore ſenſuum illuviem verborum, & hiſtoriæ non alibi narratæ præſtantia, labem barbaræ ac balbutientis orationis poſset redimere. Poſtremo quod mulierem eamdemque in regno natam ac nutritam Operis ſpiſſi prolixique fuiſſe auctorem conſtat, res eſt profecto ejuſmodi quæ ſcriptioni nec ſtyli alioqui nec materiæ generi tolerabili, raritate ipſa & admirabilitate ſcriptricis Reginæ pretium apud æquos æſtimatores rerum abunde magnum conciliatura videretur; ut non ferri ſolum & legi ſed celebrari etiam atque expeti jure deberet. Et tamen. O rem miramne magis dicam an miſeram! tamen ille tot nominibus ad famam atque ad celebritatem

Digitized by Google

commendatus Liber, ſpretus, abjectus, neglectu omnium obrutus annis quingentis in ſitu ac tenebris jacuit: ac cum olim tot aliæ nulla huic ex parte comparandæ Græcorum, ultimæ, mediæ, citimæ vetuſtatis lucubrationes, vel a Venetienſibus Aldi typis, vel a Baſileenſibus Frobenii, vel ab aliis alibi lucem acceperint; & cum multi extiterint utraque docti lingua homines qui Latine interpretandos e Græco libros ambitioſe conquirerent, una ferme omnium Annæ Alexias fuit, quam ſua quædam incredibilis infelicitas prohibuerit, ne in ullum umquam Græcum Typographum, in Latinum Interpretem ullum incideret. Nam Hoeſchelianorum excerptorum Auguſtanam emiſſionem illam nemo æquus opinor magis gratulandam Cæſariſſæ putaverit, quam puerperæ aborſum paſſæ infelicem ejectionem fœtus monſtroſe mutili & mortui. Fuit tamen, cum reſpexiſſe Annam melior fortuna viſa eſt. Jacobus Cujacius, vir longe omnium ingenio, Juris ſcientia, Linguarum notitia clariſſimus, Alexiadis codicem nactus, legit, ſuſpexit, prædicavit. Denique, quo nihil Annæ, nihil rei litterariæ conſulere opportunius potuit, viro illam ornatiſſimo eruditiſſimoque commendavit Petro Fabro, a quo editionem cum interpretatione Latina conjunctam ſperare ipſam oporteret. At o fallacem reconciliatæ cum ſorte adverſa gratiæ fidem! recruduit brevi atrocior quam antea fatorum in Annam rigor; numquamque deſperavimus de illa juſtius, quam ubi proxime ſpem veneramus. Subtrahitur rebus humanis re infecta Faber. Exemplar unicum Alexiadis ex ejus ſcriniis clam averſum in neſcio quod barathrum quaſve latumias contruditur inexorabilis cuſtodiæ: niſi potius (quod veriſimiliter alii rentur) caſu quodam infeſto abſumptum eſt funditus. Hic tua quædam, Vir ampliſſime, rerum fato prudentia major & in rem litterariam nullis deterrenda difficultatibus, nullis coercenda finibus benignitas, velut e machina Deus, adfuit. Capeſſis hanc curam, adhibes animum, luſtrari Bibliothecas jubes, verſas, inquiris, qua vales propter ſummam auctoritatem poteſtate, longe, prope, in noſtrate, in extero ſolo, moliris, indagas, retegis, ſatagis plurima. Poſtquam ſatis conſtitit nihil in Gallia, nihil in Germania, nihil uſpiam Ciſalpinarum gentium ſpei aut præſidii ad Annam eſſe; in Italiam tranſvolas, Romæ rem curas, accerſitum inde Codicem Bibliothecæ Barberinæ non optimum aut integerrimum illum quidem, tamen ejuſmodi quo Interpres non hebes, nec plane imperitus conſolari deſiderium melioris poſſet, cum nonnulla fiducia operæ navandæ; allatum, inquam, ad te Roma Lutetiam ejuſmodi codicem ad me Toloſam mittis. Affixus implicituſque tum eram curis toto, ut ita dicam, cælo diverſis; neque iis aut numero paucis, aut genere levibus. Hinc Marcus, Lucaſque, Matthæo jam perfecto, promiſſam repoſcebant operam. Aliunde divinæ litteræ profeſſorem ſuum jure manu conſertum tenebant, ne ad humanæ hiſtoriæ interpretationem deſcenderem. Denique cœpta varii generis complura clauſulam colophonemque flagitabant. Quid agerem? tua Mecœnas haud mollia juſſa. induciis utcumque impetratis, & quaſi ab urgentioribus creditorum mora ſolutionis exorata, totum Annæ me tribui, totum impendi: & totum ita res poſcebat ut nec totus ſufficerem. In ſcriptione paſſim incerta, exemplaris tumultuaria collatione concinnati conjectura & ſuſpicione utendum plurimum. Lacunæ divinationibus ſupplendæ. Cavendum ne longe ornatiſſima Comnenæ oratio nimis inæquali verſioni Latinæ

compararetur ; non minori faſtidio convitioque oculorum ; quam ſi holoſericus viva purpura lucens pannus ſacco cilicino aut pullo centoni aſſueretur. Verendum ne (quod parum vitaſſe aliquos querela multorum eſt) interpretationem Latinam facerem ſimilem ſetacei cribelli, quod immiſſæ in cerniculo farinæ florem ipſum ac purum pollinem tranſmittit, furfures ac ſordes meras retinet & exhibet. Ad hæc quoniam in Cæſariſſæ familiam nomine atque auctoramento Interpretis tranſcribebar: tenenda vis hujus officii, quod quale ſit, ex muniis ejuſdem generis, principalium ſcribarum & palatinorum commentarienſium poteſt intelligi. Iis Reges Reginæque uti ſolent ad ſcribendas quas quoquoverſum miſſitant litteras, quarum ſententiam ubi verbo aut nutu indicarunt, iſtorum jam negotium eſt, pro ſua cujuſque facultate, mentem ſubſcripturi deinde Principis, ex ejus dignitate reique merito quam aptiſſime quamque diſertiſſime diſſerere. Poſtremo conandum ut Græci quem exprimendum ſuſceperam archetypi non ſuperficiariam ſolum formam aut extima dumtaxat lineamenta (qualia viventium in mortuo reſtant cadavere) ſtylo utcumque aſſimulata redderem: verum illum inſuper vigentem ac vegetantem intus, ſubindeque vivis ex arcano evibrationibus micantem Latinæ quoque expoſitioni penitus inderem atque inhalarem, ſi poſſem, ſpiritum, velut ignem, ajunt, ætherea ſubductum domo luto Prometheus operi miſcuit, nihil alioqui ſupra maſſam vilem madefacti pulveris futuro. His ego tot cautionibus, tot circumſpectionibus, ac deſtinationibus tam variis præmunitam, imo defixe intentam, atque anxie ſollicitam mentem habui tota in functione demandati hujus a te mihi muneris luculentiſſimæ hiſtoriæ Latinis edendæ litteris. Quamquam meæ me imbecillitatis conſcientia nimium timere cogit, non modo ne quod ſequebar non aſſequutus ſim, verum etiam ne in alias diverſi generis reprehenſiones incurrerim. Scio nimirum ſcio, hæc de qua dixi, quam profiteor, libere politeque interpretandi ſecta & ratio, cui quantæque offenſioni expoſita ſit triſtium cenſurarum. Sunt qui nares corrugent, qui ſuperciliose renuant, quoties excurrit Latina oratio ſupra Græcæ modum; quoties viciſſim fluentem velut ſinum Aſiatici Syrmatis Romanæ munditiæ breviore ſuccinctum nodo cogunt. Quis omnes enumeret delicias faſtidiorum, quarum in cenſum veniunt oſcitationes male feriatorum ſupina interdum & ſemiſomni lectione nihil niſi anſas vellicandi captantium. *hic enimvero*, ajunt, *Grajæ acumen argutiæ pinguem interpretem haud pupugit*. Alias ſubſannant: *hui quam patulum circa orbem errat!* eſt ubi *flagitium!* increpent, *quod* judicio ipſorum *ſtrangulentur auctoris ſenſa, quod mutentur aurea plumbeis. quod ſtricti ſales intemperanti Latinæ copiæ ſuperfuſione liqueſiant*. Denique interim bilem erumpunt indignantes: *exurdato barbarie palato non ſapuiſſe ſalivam Atticam*. Hæc & ejus generis cætera præterquam longum, etiam nec mihi promptum, & alioqui exitu anceps fuerit velle purgando ac pro me dicendo refellere. Numquam equidem ſoleo mihi nimis tribuere. quin adeo plerumque ipſe mihi parum æquus ſum; quippe ingenii ac facultatis quanta ſit tenuitas conſcius animus, judicia reprehendentium vel excipit aſſenſu facili, vel ultro conſciſcenda cenſura præoccupat. nunc vero etiam pluſquam alias male metuo, ne alibi vis, alibi ars, alibi felicitas ſatagenti licet mihi fruſtraque molienti defuerit. Quamobrem ſingula objecta ſi perſequar, quædam forte ſint

Digitized by Google

quibus diluendis nec coronæ, nec judicibus ſatisfaciam, nonnulla etiam in quibus accuſatori reus ſponte confitens palam dem manus. Innocentiæ meæ tamen & fidei hoc in negotio optimæ non a criminationibus magis alienis quam ab ipſius mei moroſitate judicii periclitantis, ne penitus cauſam deſeram, profitendum hic eſt, me nutu ac juſſu tuo ſuſcepta provincia quam minime male defungi ſtuduiſſe, in eo nec tempori nec labori, nec contentioni pepercisſe umquam. Succeſſus quis tandem conatui reſponderit, ut producendæ nequidquam multis clepſydris apologiæ compendium uno verbo faciam, tui Vir Maxime, judicii, tui arbitrii res eſto. nemo erit omnium (ſat ſcio) tam pervicax qui ſi minus propter ampliſſimum magiſtratum, quo juris & æqui moderamen Tibi ſummum attributum eſt, certe propter notiſſimam omnibus, & ultra etiam quam Imperii fines Gallici pertinent, celebrem ac venerabilem æquitatem, doctrina varia omniſque generis ſapientia conjunctam, non tuæ ſtandum definitioni putet: me quidem ipſo, quocumque alea verterit, adeo nihil contra excepturo vel provocaturo, ut ſubſcriptorem adſtipulatoremque cujuſcumque ſenſus tui jam hinc ultro pollicear. Te fere in ſcribendo ſpectabam unice, tibi me fingebam parabamque: tibi ſi placui, abunde mercedis eſt. nam præterquam quod laudis publicæ præjudicium, favor tantæ auctoritatis certum habet: vel ſi probares ſolus damnantibus cunctis ad famæ rationem fructumque animi, unus mihi tu inſtar millium, inſtar omnium merito fores. Sin vero reprehendis, non continuo luſiſſe me operam aut plane votis excidiſſe judicabo. Ab irretorta mentis vi, ab aquilina intelligentiæ illa tuæ acie, cui fucum nullus color facere, nulla ſe probare mendax gratia, nulla placere niſi viva nativaque pulchritudo poteſt, ad indulgentiſſimam clementiam benigniſſimæ humaniſſimæque voluntatis me recipiam; ibique aſylo tutus certiſſimo ſpem in ſinu dulcem alam, fore ut venia conſoleris quod remunerari laude minus potes; & trans vitia ineruditæ manus, benevoli pectoris officio agnito nec ſpreto, quodcumque hoc eſt quamvis illepidi munuſculi, monumentum æternum eſſe patiaris ejus obſervantiæ ac venerationis qua te ſumma veriſſimaque proſequitur.

ILLUSTRISS. AMPLITUDINI TUÆ,

Scribebam Toloſæ III. Kalend. Quintiles anno CIƆ IƆC XLIX.

Deditiſſimus PETRUS POSSINUS
e Societate Jeſu.

Digitized by Google

LECTORI.

NEc miror nec æmulor mature diſertos illos qui libros in librorum principiis faciunt, & inexhauſta loquacitate Proœmiorum ſedulo id agunt, ut oculi legenti doleant priuſquam is primum Operis verſum viderit. Ego tibi, Lector, quominus ſtatim fruaris tamdiu optato Byzantinæ Cæſariſſæ colloquio, moram unam objicio (nam Gloſſarium Annæum, tranſvoles licet: non enim ante omnia perlegendum; ſed in tempore conſulendum ſeponitur) moram, inquam neceſſariam interpono unicam, Præfatiunculæ paucis complexuræ; quo caſu, quove ſtatu Alexias Annæ Comnenæ meas in manus venerit; qua ſpe quave conditione in tuas tranſeat.

Jam tum ab adoleſcentia, quam mihi tranſigere Toloſæ contigit, ingenti deſiderio flagravi Alexiados Annæ Comnenæ explicandæ Latinis litteris, & luce publica donandæ. Alebat id votum lactabatque blanda ſpe ſedes illa ipſa ſtudiorum: quod in qua vivebam litteriſque operabar civitas unicum ejus operis antiquiſſimum & integerrimum exemplar habere dicebatur. Egi ergo, ſategi, per me, per amicos movi multa, quo iſtius mihi copia fieret codicis: a nobiliſſima clariſſimaque Fabrorum Saniorianorum familia in Muſæum τοῦ μακαρίτου eruditiſſimi Petri Fabri humaniſſime admiſſus, verſatis illic otioſiſſime curioſiſſimeque cunctis multum fruſtra bibi pulverem. Indagavi etiam omnibuſque veſtigiis odoratus ſum ecquam in urbis aliam rara & peregrina hæc avis evolaſſet domum. non plus profeci quam Cadmus cum Europam quæreret. Atque hic prædicandæ locus eſt officioſiſſimæ benignitatis Illuſtriſſimi D. Caroli de Montchal Archiepiſcopi Toloſani, qui pro cætera humanitate qua ſtudia ſemper mea proſecutus eſt, tunc etiam non indignum celſitudine ſua credidit in iſtam mecum curam deſcendere; & auctoritatis interpoſitione ſuæ tantæ hujus effectum voti mihi conficere conari. Eluſit tamen indagationes, petitiones, machinationes omnes vel neſcio quis caſus alius, vel obſtinatiſſima iniquitas eorum, qui captivam illuſtrem æternis detinere tenebris cum incommodo & gemitu Orbis totius deliberatiſſimum habent. Multi deinde anni mihi alia cogitanti omnia & Alexiados jam plane oblito fluxerant, cum, vir honoris cauſa nominandus, Petrus Seguerius Cancellarius Franciæ, qui ampliſſimæ dignitati parem Religionis, Juſtitiæ, virtutiſque omnis; tum vero etiam eloquentiæ & eruditionis excellentiam adjunxit, animadvertens a collectione Hiſtoriæ Byzantinæ quam Typis edi Regiis juſſerat, Alexiadem Annæ Comnenæ non tolerabilius abeſſe poſſe quam ver ab anno, egit Romæ per litteras & certos homines cum Eminentiſſimo Cardinali Franciſco Barberino, Principe juvandis litteris nato, ut ſi quem locupletiſſima ſua librorum veterum & rariſſimorum penu Annæ Comnenæ codicem haberet, ejus copiam ad editionem Prælis Regiis ne commodare gravaretur. Miſit is ſtatim librum in charta ſcriptum non antiqua manu, nec integrum: ſed Lucæ Holſtenii viri doctiſſimi Barberinæ Bibliothecæ curatoris diligentia ſolers fecerat, ut uſui eſſe pene pro integro poſſet. Is codicem hunc multis locis mutilum cum alio pervetuſto in membranis, imperfecto & ipſo lacuniſque deformato, quem ante hos paucos menſes in Bibliotheca Medicea Florentiæ vidi, accuratiſſime contulerat: ac quia non fere iiſdem locis ambo exempla deficiebant, unius hiatibus ex altero explendis, non exiguo nec parum nobis prædicando labore ſuo proxime integritatem perduxerat Barberinum codicem; quem Illuſtriſſimus Cancellarius ad ſe Roma perlatum, cui vertendum Latine traderet, non diu quæſiit. Magnarum eſt & regendis terris a cælo paraturum mentium, nihil quamvis obſcurum atque humile neſcire. Igitur mei quoque nominis quadam uſque ad iſtum apicem forte appulſa mentione; cum præterea memoraretur me operam olim aliquam in quærendo poſuiſſe Toloſano Fabri Codice, voluntatemque oſtendiſſe Alexiados interpretandæ, negotium ſtatim datum eſt honeſto in primis viro Sebaſtiano Cramoiſy Officinis Typographiæ Regiæ Præfecto, mittendi quamprimum ad me recens allati Roma Codicis; quod ille fide ſumma, mora nulla præſtitit, adjunctis litteris quibus ſignificabat, gratum me, Ampliſſimo Cancellario facturum, ſi, quod primum ſuppeteret otium, in verſionem Alexiadis conferrem. Eram ego tum haud parum diverſis ſacrarum

litterarum ſtudiis immerſus: primuſque ille ac juvenilis ardor operæ navandæ in Græcis interpretandis, & tempore ipſo conſenuerat, & experientia moleſtiæ nequaquam pari fructu compenſatæ, quæ pertricoſo iſti negotio ineſt, refrixerat ſane plurimum. Tamen reverentia venerandi nominis inſtinctus, ſublatis repente ac ſepoſitis quæ in manibus erant cunctis, totus ad exhauriendum tantæ auctoritatis mandatum incubui. Ac principio ſic conſtitueram: duo eſſe præcipua in quibus elaborare me oporteret. nam & faciendum eſſe, ut Græcum exemplar quam emendatiſſimum exiret, tum annitendum poſtea, ut quæ ex eo exprimeretur Latina verſio, veram Auctoris ſententiam rectiſſime aſſequeretur, planiſſimeque redderet. Quarum rerum cum is ordo comparatus natura ſit, ut illam huic præverti ſit opus, appellenti mihi ad priorem animum, experientique operam, gravis ecce primo difficultatis oborta ſpecies, paulo etiam poſt deſperationem injecit cœpti perpetrandi. Codex qui ad manum erat unicus tumultuarie, ut dixi, ex duobus mutilis congeſtus conſutuſque paſſim, incertæ palamque interim mendoſæ lectionis vocibus ſcatebat; lacunis ad hæc hiabat toto ſparſis Operis corpore, cujus caput ipſum, hoc eſt elegantiſſima & libro digniſſima Præfatio Annæ deſiderabatur tota; quam ex Auguſtanis Excerptis, prout licuit, ſupplevimus. Clauſula porro Hiſtoriæ, poſtrema ſcilicet quintidecimi pars libri, creberrimis fatiſcens rimis, pertuſi paſſim vetuſta carie centonis, aut collabaſcentis ruinoſæque maceriæ ſpeciem habet. Quid hic auderem ſperaremve? Aggrederer ad emendationem archetypi contextus? quam non niſi conjecturis & divinationibus, tam multæ contentionis, quam nullius auctoritatis, in exemplarium defectu meliorum, repræſentare me putarem poſſe? An deſponderem continuo animum, editioniſque conſilium abjicerem? ac cum Davidi Hoeſchelio ſua viros apud doctos gratia conſtiterit, quod is non dubitaſſet mendoſa incredibiliter & lacera Hiſtoriæ Annæ fragmenta, pauca, temere coacervata, præfixo Alexiadis titulo edere; Ego totos quindecim ejus Operis libros nactus, propter neſcio quos nævos magis interpellaturos in lectore ſenſum elegantiæ, quam rerum cognitioni geſtarum, aut Hiſtoriæ integritati ſubtracturos quidquam, publicis invidendos deſideriis & æternarum rurſus addicendos tenebrarum ergaſtulo cenſerem? Neutrum opinor quiſquam æquus eruditusve ſuaſiſſet; ne probaſſet quidem. Illa igitur mihi ſententia neceſſario reliqua facta eſt, qua decernerem contextum quidem Græcum plane intactum relinquere: ne manifeſtis quidem ſolicitandis mendis, quamdiu veræ lectionis fundum non haberem majoris antiquitatis & auctoritatis codicem. totam vero induſtriam in elaboratione Latinæ verſionis expromere, qua, judicio, ſi quod eſſet, ac diligentia in ſubſidiorum deficientium locum ſubrogandis, explendis hiatibus, corrigendis ex conjectura vitioſis locis, modis denique omnibus aſſequi conarer, ut nitor primigenius Operi pulcherrimo, quoad per quinque ſæculorum ſqualorem, & exitiabiles infeſtiſſimorum omnis generis caſuum injurias liceret, hodierna editione redderetur. En quid voluerim, quo ſtudium & conatum intenderim! Nam reipſa quid perfecerim, non meæ profeſſionis, tuæ, Lector, ſententiæ definitio eſt. Cujus ut non eblandiri gratia favorem; ita nec deprecari abjecta demiſſione ſeveritatem: multo autem minus contumaci pervicacia refragari cenſuræ velim. utere ut libet jure atque arbitrio quod tibi ego, vel ſi non per ſe ſuppeteret, ultro largirer, probandi reprehendendique quod dignum duxeris. Paratum ecce me in utrumvis habes; & quocumque alea verterit, proviſo receptu quieturum. Gratificari publico volui, ſervire amicis, obſequi viris magnis: voluntate ac fide optima in negotio verſatus ſum. Hic ſemper, utcumque alia ceciderint, conſcientiam ſuſtentabit fructus. Peto tamen, id quod æquitatis eſt tuæ, ne præcipites atrum calculum ad quamvis ſe primum offerentem ſpeciem culpæ. Fere non primas, ac ne ſecundas quidem ſæpe, quas vulgo laudant, cogitationes chartæ illevi. at nonnumquam quartas quintaſve. Fieri poteſt ut quod tibi primum advertenti animum in mentem venerit, ne me quidem ipſum fugerit: cæterum ego illud alteri nondum tibi animadverſo poſthabuerim; te paria facturo ſi ibi eſſes, probaturo quin etiam ubi cognoveris! Cognoſcere autem poteris quædam quidem e Gloſſario, longe plura e Notis, quorum illud nunc damus, has retinere adhuc cogimur, paulo poſt cum tibi grato publiceque utili auctario reddendas. Quando nimirum Annæ noſtræ, quam modo ſolam emittimus ſua unius ornatam majeſtate, Comitatum addemus proprium, juſto brevi edendo volumine,

quo Cæſariſſæ primum vita ipſius e veteribus collecta monumentis exhibebitur: Alexii deinde Auguſti Panegyricus, ipſi coram a Theophylacto dictus, Alexiadis totius elegans compendium, addetur. Subjicietur abacus Chronologicus certo digerens ordine res omnes quindecim Alexiados libris expoſitas. Poſtremo iidem ipſi libri quindecim, partim univerſi recenſebuntur ope Codicis optimi, cujus recentiſſime nobis inopinata oſtentata ſpes eſt: partim in locis obſcurioribus, collatione aliorum Scriptorum, & cætera ejus generis accuratione, pro captus ac tenuitatis noſtræ modulo illuſtrabuntur.

ELOGIUM
ANNÆ COMNENÆ
HEROINÆ INCOMPARABILIS AC ERUDITISSIMÆ.

EX

R. A. P. Ludovici Jacob a S. Carolo, Cabilonenſis, Carmelitæ, Conſiliarii & Eleemoſynarii ordinarii Regii: Necnon Illuſtriſſimi ac Reverendiſſimi D. D. Joannis Pauli Franciſci Gondii Corinthiorum Archiepiſcopi, & Coadjutoris Pariſienſis Bibliothecarii, Bibliotheca Illuſtrium Fœminarum, quæ ſcriptis claruerunt,

DESUMPTUM.

ANna Comnena, Græca, Alexii Græcorum Imperatoris & Irenes filia, ac Nicephori Meliſſeni conjux auguſtiſſima. Multiplici ſane laude nomen ſuum Anna immortale reddidit. Nam varia eruditione & judicii acumine doctiſſimas inter ſui ævi fœminas inclaruit. Hæc Heroina incomparabilis non ſolum in Linguis Græcis eruditiſſima extitit, ſed etiam in rebus hiſtoricis domeſticis verſatiſſima, & quæ *ſtudiis* (teſte Joanne Zonara) *erat addicta, & exquiſite atticiſſabat & acutiſſimo erat ingenio ad abſtruſiſſimas quaſque contemplationes.* Scripſit Græce hoc ingens Muſarum Charitumque delicium.

De rebus Alexii parentis ſui geſtis Libros xv. *quos* Alexiada *vocavit*. Hoc eſt *Hiſtoriam Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ & controverſiarum Religionis in Orientalibus Eccleſiis notarum*. Extant MSS. Romæ in celeberrima Bibliotheca Eminentiſſimi Principis Franciſci Barberini S. R. E. Cardinalis, Auguſtæ Vindelicorum in Bibliotheca publica, Florentiæ in San-Laurentiana; & etiam in variis Italiæ Bibliothecis. *Libri primi octo* prodierunt, Auguſtæ Vindelicorum, MDCXVIII. in 4 cum *Notis* Davidis Hoeſchelii. *Omnes* vero nunc prodeunt e Bibliotheca Barberina, Lutetiæ Pariſiorum, Typis Regiis, MDCLI. in folio, cum eleganti verſione Latina, Gloſſario, ac Præfatione R. P. Petri Poſſini Societatis Jeſu, Theologi magni nominis. *Multa vero* (inquit Gerardus Joannes Voſſius libro ſecundo de Hiſtoricis Græcis cap. xxvii.) *de parente ſuo longe aliter narrat, quam Latini ſolent: qui omnes prope, ſi unum excipias Albertum, Canonicum Aquenſem, Cæſarem eum deſcribunt, tamquam hominem fraudulentum, ac perfidum. Sed ſatis veriſimile eſt, tum Latinos ſuo erga Graecum Imperatorem odio, tum filiam Comnenam amori erga patrem ſuo, aliquanto amplius indulſiſſe, quam per leges hiſtoriæ liceret.* Hanc Alexiadem continuavit Joannes *Sinnamus Regius Grammaticus*; quæ nunc lucem aſpexit e Codice Vaticano 319. cum Verſione & Notis P. Poſſini.

Claruit circa annum Incarnationis Dominicæ MCXXX.

L E C T O R I.

De Annæ Comnenæ laudibus & ſcriptis præclara reddunt teſtimonia, Joannes Zonaras, Monachus, Græcus, *Tomo III. hiſtoria Catholica*, pag. *mihi* 242. Conradus Geſnerus, Tigurinus, Medicus, *in Bibliotheca Univerſali*. Antonius Poſſevinus, Mantuanus, Soc. I. *in Apparatu ſacro*. Jacobus Gretſerus, S. I. *in Refutatione Alogiarum* Annæ Comnenæ *in Alexiade contra Gregorium VII. Rom. Pont.* Gerardus Joannes Voſſius, *de quatuor Artibus, & lib. de Hiſtoricis Græcis*, Leo Allatius, Chius, *lib. de Pſellis & eorum ſcriptis*: & *libro de Eccleſia Occid. & Orient. perpetua conſenſione*. Gilbertus Gauminus, Molinenſis, Libellorum Supplicum Magiſter, *in Notis ad Michaelis Pſelli de operatione dæmonum, Dialogum*. Franciſcus Balduinus I. C. *de Inſtitutione hiſtoriæ univerſalis*. Jacobus Gaffarellus, Provincialis, *Libro pereruditȩ de Curioſitatibus inauditis*. Elias Ehingerus, Auguſtanus, *in Bibliotheca Auguſtana*. Auguſtinus Maſcardus, *Tractatu II. de Arte Poetica*. Paulus Bolduanus, *in Bibliotheca Hiſtorica*. Simon Scardius I. C. Germanus, *in Præfatione ad IV. Scriptores Germanos*. Remaclus Moſi, *in Muſæo Hiſtoriali*, Leodii MDCX. *in 4. edito*. Aubertus Miræus, *in Bibliotheca Eccleſiaſtica Auctario*. Franciſcus Auguſtinus ab Eccleſia, Salutiarum Epiſcopus, *in Theatro illuſtrium doctrina Mulierum*. Joannes Meurſius, *in Gloſſario Græco-Barbaro*: Et *in Notis ad Expoſitiones in Canticum Canticorum Pſelli* pag. 184. Philippus Glaſſerus, Argentinenſis, *in Syngrammate Hiſtorico*. Martinus Cruſius, *in Prolegomenis ad Commentationes in primum librum Iliados Homeri*. Joannes Seldenus, Anglus, *in Commentario in Eutychii Origines*. Joſephus Maria Suareſius, Avenionenſis, Præſul Vaſionenſis, *in Diatriba prima de univerſalis hiſtoriæ ſyntaxi*. Gabriel Naudæus, Pariſinus, *in Dialogo Politico*. P. Philippus Labbe, Bituricenſis, Societatis Jeſu, *in Protreptico & Delineatione Apparatus Byzantinæ Hiſtoriæ*. Jacobus Cujacius, Toloſas, *in Operibus Juris*. Nicetas Acominatus Choniates, *in Hiſtoria Græca*. Auctor Anonymus *Synopſis vitæ* Annæ Comnenæ, quam brevi expectamus, *cura & ſtudio* R. P. Petri Poſſini.

APPROBATIO R. PATRIS
PROVINCIALIS.

EGo infra ſcriptus Præpoſitus Provinciæ Toloſanæ Societatis Jeſu permitto Petro Poſſino Societatis ejuſdem Presbytero, ut Interpretationem Latinam ab ipſo ſcriptam Alexiadis Annæ Comnenæ, una cum Gloſſario & Notis in eamdem Alexiadem edere in lucem poſſit. In cujus rei fidem has litteras Officii mei ſigillo munitas, & manu mea ſubſcriptas dedi. Auriliaci die 4. Auguſti anno 1650.

ANTONIUS SAVIGNACUS.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

ῬΕΩΝ ὁ χρόνος ἀκάθεκτα, καὶ ἀεί τι κινούμενος παρασύρει, καὶ παραφέρει πάντα τὰ ἐν γενέσει, καὶ ἐς βαθὺ ἀφανείας καταποντοῖ· ὅπου μὲν οὐκ ἄξια λήθης πράγματα, ὅπου δὲ μεγάλα τε καὶ ἄξια μνήμης, καὶ τά τε ἄδηλα φύων (κατὰ τὴν τραγῳδίαν) καὶ τὰ φανέντα κρυπτόμενος. Ἀλλ' ὅ γε λόγος τῆς ἱστορίας ἔρυμα καρτερώτατον γίνεται τῷ τοῦ χρόνου ῥεύματι, καὶ ἵστησι τρόπον τινὰ τὴν ἀκάθεκτον τούτου ῥοὴν, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ γινόμενα πάντα, ὁπόσα ὑπερείληφε, * ξυνάγει καὶ περισφίγγει, καὶ οὐκ ἐᾷ διολισθαίνειν εἰς λήθης βυθούς.

Sophocl. Ajac. flagel.

* ξυνέχει

Ταῦτα διεγνωκυῖα ἐγὼ Ἄννα, θυγάτηρ μὲν βασιλέων Ἀλεξίου καὶ Εἰρήνης, πορφύρας τιθήνημά τε καὶ γέννημα, γραμμάτων οὐκ ἄμοιρος, ἀλλὰ καὶ τὸ Ἑλληνίζειν ἐς ἄκρον ἐσπουδακυῖα, καὶ ῥητορικῆς οὐκ ἀμελετήτως ἔχουσα, καὶ τὰς Ἀριστοτελικὰς τέχνας εὖ ἀναλεξαμένη, καὶ τοὺς Πλάτωνος διαλόγους καὶ τὸν νοῦν ἀπὸ τῆς τετρακτύος τῶν μαθημάτων πυκάσασα (δεῖ γὰρ ἐξορχεῖσθαι ταῦτα, * καίπερ ταυτολογία τὸ πρᾶγμα, ὅσα ἡ φύσις καὶ ἡ περὶ τὰς ἐπιστήμας σπουδὴ δέδωκε, καὶ ὁ Θεὸς ἄνωθεν ἐπεβράβευσε, καὶ ὁ καιρὸς συνεισήνεγκε) βούλομαι διὰ τῆσδέ μου τῆς γραφῆς τὰς πράξεις ἀφηγήσασθαι τοῦ μοῦ πατρὸς, οὐκ ἀξίας σιγῇ παραδοθῆναι, οὐδὲ τῷ ῥεύματι τοῦ χρόνου παρασυρῆναι, καθάπερ εἰς πέλαγος ἀμνημοσύνης· ὅσας τε τῶν σκήπτρων ἐπειλημμένος κατεπράξατο, καὶ ὅσας πρὸ τοῦ διαδήματος ἔδρασεν, ἑτέροις βασιλεῦσιν ὑπηρετούμενος. Ταύτας δὲ λέξασα ἔρχομαι, οὐχ ὡς ἐπίδειξίν τινα τῆς περὶ λόγους ποιουμένη ἀσκήσεως· ἀλλ' ὡς ἂν μὴ πρᾶγμα τηλικοῦτο τοῖς ἔπειτα γενησομένοις καταλειφθείη ἀμάρτυρον. Ἐπεὶ καὶ τὰ μέγιστα τῶν ἔργων, εἰ μή πως ἄρα διὰ τῶν λόγων φυλαχθείη, καὶ τῇ μνήμῃ παραδοθείη, τῷ τῆς σιωπῆς ἀποσβέννυται σκότῳ. Ἦν γὰρ ὁ ἐμὸς πατὴρ, ὡς αὐτὰ τὰ πράγματα ἔδειξεν, ἐπιστάμενος ἄρχειν, καὶ ὑπείκειν, ἐς ὅσον χρὴ, τοῖς ἄρχουσιν. Ἀλλὰ καὶ τὰς ἐκείνου πράξεις προελομένη συγγράφειν, δέδοικα τὸ ὑφορμοῦν τε καὶ ὑποτρέχον· μή ποτε λογίσαιτό τις τὰ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς συγγράφουσαν τὰ ἐμαυτῆς ἐπαινεῖν· καὶ ψεῦδος ἅπαν δόξῃ τὸ τῆς ἱστορίας πρᾶγμα, καὶ ἐγκώμιον ἄντικρυς, εἴ τι τῶν ἐκείνου θαυμάζοιμι. Εἰ δέ που αὐτὸς ἐνάγοι, καὶ τὸ πρᾶγμα βιάζοιτο, ὥστε καθάπτεσθαί τι καὶ τῶν ἐκείνου· οὐ δι' ἐκεῖνον, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν δέδοικα πάλιν τοὺς φιλοσκώμμονας, μή μοι τὸν τοῦ Νῶε Χὰμ ἐπενέγκοιεν· * ἐπεὶ ἀλλήλοις ἅπαντες πρὸς ἅπαντας, καὶ οὐ καθορῶντες τὸ καλῶς ἔχον (ὑπὸ βασκανίας) καὶ φθόνου, καὶ τὸν ἀναίτιον (καθ' Ὅμηρον) αἰτιόωνται. Ὅταν γάρ τις τὸ τῆς ἱστορίας ἦθος ἀναλαμβάνῃ, ἐπιλαθέσθαι χρὴ εὐνοίας καὶ μίσους· καὶ πολλάκις κοσμεῖν τοὺς ἐχθροὺς τοῖς μεγίστοις ἐπαίνοις, ὅταν αἱ πράξεις ἀπαιτῶσι τοῦτο· πολλάκις δ' ἐλέγχειν τοὺς ἀναγκαιοτάτους, ὅταν αἱ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἁμαρτίαι τοῦθ' ὑποδεικνύωσι. Διόπερ οὔτε τῶν φίλων

* ἴσως καὶ περιττολογία.

* λύσσα

Iliad. λ. v. 653

PRÆFATIO.

TEMPUS in pronum fluens victore morarum atque obicum & ſemper vigente curſu, fert agitque ac ſecum abripit ab ortu cuncta, ignorabilia cum memorabilibus pariter obruens, & in letheum quemdam abolenda propellens gurgitem; volubilique ac deſultoria varietate modo (ut Tragœdia loquitur) res ignotas ex abdito producens, modo viciſſim premens aliquamdiu ſpectatas. Verum ad hunc torrentem Hiſtoria objicitur, velut invictæ ſoliditatis moles, præcipitem quodammodo Inhibitura lapſum temporis; certe prohibitura, ne quæ in eo geſta ſunt omnia irreparabiliter obliterentur; dum nonnulla ſaltem ex iis ſeligit quæ compoſita digeſtaque utique ad memoriam reſervet.

Tempore obliterantur omnia.

Hiſtoriæ utilitas.

Hæc reputans ego Anna Imperatorum Alexii & Irenes filia, in purpura nata lactataque, nec litterarum rudis; ſed & Græci ſermonis rationem acri ſtudio complexa, & Rhetoricarum Exercitationum nequaquam expers; Ariſtotelicis quoque in artibus, & Platonicis in libris opera navata, nullaque non culta diſciplinarum quatuor, quibus fingi ornarique mentes eleganter inſtitutorum ſolent (liceat enim hæc pene inſolentius mihi commemorare de meipſa quę vel ingenio vel ſtudio, vel Dei dono, vel occaſionis felicitate in me bona convenerunt ad hujus ſcriptionis munus ſive defungendum ſive commendandum non inutilia) decrevi mandare litteris res mei Patris, tum quas jam ſceptri potens propriis auſpiciis, tum quas ante diadema aliis Principibus obſequens geſſit, neutras ſane dignas quæ ſilentio damnatæ flumini temporis in oblivionis pelagus exportandæ permittantur. Appuli autem ad hanc cogitationem animum, non ſpe aut cupiditate ulla facultatis oſtentandæ; ſed una ſolicitudine tranſmittendæ in notitiam Poſteritatis memorię tantorum eventuum, quantis & quam variis Patris mei vita contexta eſt, hominis in utraque fortuna probati, quique tum imperandi, tum imperantibus obſequendi, quatenus fas eſt, atque oportet, peritum ſeſe rebus ipſis & experimentis demonſtravit. Porro iſta taliaque quantacumque ſint, niſi teſtimonio ſcriptorum memoriæ commendentur, plane ſilentii tenebris extincta pereant. Cæterum in ipſis auſpiciis negotii lubrici atque in contrariarum reprehenſionum offenſiones expoſiti, vereri ſubit ne me aliquis Patris mei res geſtas deſcribentem, ubi quidem commendabile aliquid attulero, mentiri liberaliter exiſtimet, & veritatis damno domeſticæ ac propriæ gloriæ ſervire: ſin contra res ipſa coegerit ut minus interdum probari dignum memorem quidpiam, non deſit ex iſtis ad maledicendum pronis, qui Chami exemplum illius paternæ ignominiæ traductricis, uſque ab Noe repetitum in me impingat. Per has ego utrinque poſitas inſidias ſic parato pergam animo, ut ſuſdeque habita impotentia cæcarum ad recti pravique dijudicationem mentium, quæ invidia maleque dicendi libidine præcipites ex æquo in omnia incurrunt; culpæque (ut Homerus habet) experta pectora culpant: officium hiſtoricæ profeſſionis utique teneam, quod favore pariter atque odio interdicit ei qui ad memoriam geſtarum rerum litteris tradendam operam profitetur ſuam; jubetque ex æquo diſpenſare vituperationes ac laudes etiam maximas in eos qui merentur;

Auctoris propoſitum & facultas.

Alexii vita variis eventibus contexta.

Judicia hominum contraria inter ſe & parum æqua contemnenda.

nullo amicitiæ neceſſitudiniſve hoſtilitatis *Libera æquitas Hiſtorici.* ſimultatiſve diſcrimine. Itaque & ſperare hoſtes & timere cives atque amicos jubeo, auditorum a me quemque pollicita prout ſuis recte ſecuſve conſultis ac factis promeritus erit. Utroſque autem, nempe quos reprehenſione præſtrictos offendero, quoſque forte laudatione delinitos mihi conciliavero, moneo ne potius ex meo judicio, quam ex veritate ac fide rerum ipſarum gaudendi cauſas dolendive capiant; nec mihi publicæ memoriæ interpreti, atque in conſcientia oculatorum teſtium, qui partim hodieque vi- *Fides teſtata.* vunt, partim hodie viventium Patres aut Avi fuerunt, affirmationis meæ receptum ac firmamentum paratum habenti, imputandum putent, quamcumque in partem narratio mea propenderit, veritati actorum exacte reſpondens. *Occaſio ſcribendæ hujus Hiſtoriæ.* Nunc quæ mihi occaſio exquiſitiorem rerum geſtarum Patris mei cognitionem paraverit exponendum eſt. Maritus mihi fuit legitimo ritu conjunctus Nicephorus Cæſar, generis ſeriem ad Bryennios referens, vir & formæ præſtantiâ & conſummatione prudentiæ, & perfectione doctrinæ, longe ſupra omnes qui tunc erant antecellens. Miraculum prorſus oculis videntium auribuſque auſcultantium offerens. Sed ne de via excurſus me quidam efferat, age quod nunc opus eſt reddamus. Hic inter omnes illuſtriſſimus cum militarem operam Joanni Auguſto navaret fratri meo, tum aliis adverſus barbaros bellis, tum illo quod in eos geſſit qui Antiochiam obtinebant, ne inter ipſos quidem expeditionis labores carere litteris ſuſtinens, commentandi vices prout res ſinerent negotiorum turbis inſerebat. qua diligentia cum alia perfecit luce laudeque digna, tum potiſſimum incubuit in Opus quo complecteretur Acta Imperatoris Romanorum Alexii Patris mei, id ab eo Auguſta efflagitante. *Commentarii Bryennii Cæſaris mariti Annæ.* Quoties igitur laxamenti aliquid ac ſpatii labor illi militaris dabat, totum illud rarum otium ſubſecivorum temporum ex intervallis conſtanti perſeverantia dicabat elucubrandis libris, quibus res ab Alexio, præſertim jam imperante, geſtas ad memoriam exponeret; *unde Inchoent* initio ſcriptionis uſque ab Romani Diogenis ætate repetito. (prout ab ipſo eadem auctor iſtius conſilii Domina noſtra contenderat) inde ſecundo fluxu temporum rem ad eum perducens quem celebrandum præcipue ſuſceperat. Diogenis ſiquidem imperio effloreſcere cœpit præclara mei Patris indoles tum primum adoleſcentiam ingreſſi; ante quam ſcilicet ætatem, niſi ſi quis bullis & crepundiis laudandis abuti otio ſtyloque velit, nihil eſſe fere in hominibus magnopere commendandum ſolet. Hoc illi argumentum, hoc propoſitum ſcribendi fuit: cæterum ejus ſpei non eſt compos factus: nec enim patrare inceptum & ſuis numeris ac partibus Hiſtoriæ inchoatæ corpus abſolvere ipſi licuit. Verum ad tempora Imperatoris Nicephori Botaniatæ narratione perducta, *ubi deſinant.* ibi tempore excluſus deſiit, magno & Hiſtoriæ & Lectorum damno, propter lucem quam ab ejus ingenio accipere maximam res geſtæ poterant; & voluptatem quam ex lectione cultiſſimi operis eruditi oculi merito *Eorum laus.* ſperarent. Miram ſiquidem ejus fuiſſe quamdam tum in orationis ſtructura concinnitatem, tum elocutionis ac ſtyli ſuavitatem, facile mihi aſſentientur omnes quicumque ipſius elegantiæ capere ſpecimen quoddam cujuſvis ex illius opuſculis lectione potuerunt. Tanta vero intercepta ſpe, ne vel acta Patris mei ſcriptoris qualiſcumque ſuffragio, vel ſcripta mei conjugis peregre ac tumultuario inter militiæ ſtrepitus deproperata, nec perfecta, coronide ac luce publica in perpetuum carerent, auſa ego ſum, aut potius pene coacta, ſuccenturiare ad iſtum laborem operam meam viro de- *Bryennii morbus.* ficienti. Nam is ſimul cum hiſce quas dixi ſchedis, lethalem, heu mihi! ſecum ab expeditione morbum domum ad nos rediens pertulit: forte contractum ex duritie victus ac cultus, qualem aſperitas vitæ milita-

καθάπτεσθαι, οὔτε τοὺς ἐχθροὺς ἐπαινεῖν ὀκνητέον. Ἐγὼ δὲ καὶ τούτους κἀκείνους, καὶ τοὺς πληττομένους ὑφ' ἡμῶν, καὶ τοὺς ἀποδεχομένους ἡμᾶς, παραμυθησαίμην ἂν ἀπὸ τῶν πραγμάτων αὐτῶν, καὶ τῶν ἑωρακότων τὰ πράγματα, αὐτούς τε καὶ τὰ πράγματα μαρτυρουμένη. Ἐνίων γὰρ τῶν νῦν ὄντων ἀνθρώπων, οἱ μὲν πατέρες, οἱ δὲ πάπποι ἐγένοντο, οἱ τούτων συνίστορες· Μάλιστα δὲ εἰς τὴν ἱστορίαν ἐλήλυθα τῶν τοῦ πατρὸς πράξεων ἐκ τοιᾶσδε αἰτίας. Ἐμοὶ ἀνὴρ ἐγένετο κατὰ νόμους συναφθεὶς ὁ Καῖσαρ Νικηφόρος, εἰς τὴν τῶν Βρυεννίων σειρὰν ἀναγόμενος· ἀνὴρ καὶ κάλλους ὑπερβολῇ, καὶ συνέσεως ἀκρότητι, καὶ λόγων ἀκριβείᾳ μακρῷ τοὺς κατ' αὐτὸν ὑπερβάλλων. Θαῦμα γὰρ ἦν ἄντικρυς καὶ ὁρώμενος, καὶ ἀκροώμενος. Καὶ ἵνα μὴ ὁ λόγος τῆς λεωφόρου ἐκτρέποιτο τὸ παρόν, τῶν ἐφεξῆς ἐχώμεθα. Ἦν μὲν οὖν ἐν πᾶσιν ἐπιφανέστατος, συνεστράτευσε δ' Ἰωάννῃ τῷ Αὐτοκράτορι ἐμῷ ἀδελφῷ, καὶ κατ' ἄλλων μὲν βαρβάρων ἔχοντι τὴν Ἀντιόχου πόλιν. Ἀλλ' ὅ γε Καῖσαρ, οὐκ εἰδὼς ἀμελεῖν τοῦ λόγου, καὶ ἐν κόποις καὶ πόνοις, συνέγραφε μὲν καὶ ἄλλα τινὰ συγγράμματα μνήμης καὶ λόγου ἄξια· προείλετο δὲ μάλιστα τὰ κατὰ τὸν Ἀλέξιον τὸν Αὐτοκράτορα Ῥωμαίων, καὶ ἐμὸν πατέρα συγγράψαι, ἐξ ἐπιταγῆς τῆς Βασιλίδος· καὶ ἐν βίβλοις ἐνθεῖναι τὰς πράξεις τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἐν ᾧπερ ὁ καιρὸς ἐδίδου τούτῳ, τῶν ὅπλων καὶ τοῦ πολέμου βραχύ τι ἀπαλλαγέντι, ἐπιβλέψαι πρὸς συγγραφὰς καὶ λογικούς τινας πόνους. Καὶ δὴ καὶ ἤρξατο τῆς συγγραφῆς, εἰς τοὺς ἀνέκαθεν ἀνενέγκας χρόνους τὸν λόγον, τῷ τῆς δεσποίνης ἡμῶν κἀν τούτῳ ὑπείκων προστάγματι· ἀπὸ Διογένους * τοῦ Αὐτοκράτορος Ῥωμαίων, ἀρξάμενος, καὶ καταβαίνων εἰς αὐτὸν ἐκεῖνον, περὶ οὗ τὴν πρότασιν ἐποιήσατο. Τότε γὰρ καὶ ἀνθοῦν εἶχεν ὁ χρόνος τὸν ἐμὸν πατέρα μειράκιον παραγγείλαντα. τὸ γὰρ πρὸ τοῦδε, οὐδὲ μειράκιον ἦν. καὶ οὐδὲν ὅ, τι καὶ ἄξιον συγγραφῆς αὐτῷ πέπρακτο, εἰ μή τις ἐγκώμιον λέγοι καὶ τὰ παιδικὰ αὐτῷ θήσοιτο. Ὁ μὲν οὖν σκοπὸς τῷ Καίσαρι τοιοῦτος, ὡς ἡ τούτου ξυγγραφὴ βούλεται. Οὐ μὴν τὰ τῆς ἐλπίδος ἐκβέβηκεν, οὐδὲ τὴν ἱστορίαν πᾶσαν ἐπληρώσατο. Ἀλλὰ μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Αὐτοκράτορος Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου τὸν λόγον ἐφελκυσάμενος, ἐκεῖσε τοῦ συγγράφειν ἐπαύσατο, περαιτέρω τοῦ καιροῦ μὴ διδόντος προκόψαι τὴν συγγραφήν· Ζημίαν μὲν τοῖς ὑπὸ τὴν συγγραφὴν πράγμασι περιποιησαμένου, ἡδονὴν δὲ ἀποστερήσαντος τοῖς ἀναγινώσκουσι. Διὰ τοῦτο αὐτή, ὅσα τῷ ἐμῷ πατρὶ πέπρακτο, συγγράψασθαι προειλόμην, ἵνα μὴ τοιαῦτα ἔργα τοὺς ἐς ὕστερον παραδράμῃ. Οἵαν μὲν γὰρ εἶχον τὴν ἁρμονίαν, ὁπόσην δὲ τὴν χάριν οἱ τοῦ Καίσαρος λόγοι, ἴσασιν ἅπαντες οἱ τοῖς ἐκείνου ἐντετυχηκότες συγγράμμασιν. Ἀλλὰ μέχρι τούτου ἐλθών, καθάπερ εἶπον, καὶ τὸ σύγγραμμα σχεδιάσας, καὶ ἡμιτελὲς ἐκ τῆς

ὑπερορίας κομίσας ἡμῖν· συναπεκόμισεν (οἴ μοι) καὶ θανάσιμον νόσημα. Τάχα ἐκ τῆς ἀπείρου κακοπαθείας, τάχα ἐκ τῶν συχνοτέρων στρατευμάτων, τάχα ἐκ τῆς ὑπὲρ ἡμῶν ἀφάτου μερίμνης. Μέριμνα γὰρ ἔμφυτος, καὶ πόνοι ἀνένδοτοι. Πρὸς δὲ καὶ ἀέρων ἀνωμαλίαι τε καὶ κακότητες, πονηρὸν αὐτῷ θανάσιμον ἐκεράσαντο. Ἔνθεν μὲν γὰρ εἰς Σύρους καὶ Κίλικας δεινῶς νοσῶν ἐξεστράτευσεν· εἶτα κἀκεῖθεν Συρία τοῦτον μὲν ἀπέδωκεν ἀρρωστοῦντα, Κίλικες δὲ Παμφυλίοις, Παμφύλιοι δὲ τοῖς Λυδοῖς, καὶ ἡ Λυδία τῇ Βιθυνίᾳ, καὶ ἡ Βιθυνία τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων καὶ ἡμῖν, ἐξῳδηκότα ἤδη τὸ σπλάγχνον ἐκ τῆς πολλῆς κακοπαθείας. Καίπερ δὲ οὕτως ἔχων ἀσθενείας, καὶ θέλων τὰ συμπεσόντα οἱ ἐκτραγῳδεῖν· τὸ μὲν ὅτι νοσῶν οὐκ ἠδύνατο, τὸ δὲ ὅτι καὶ παρ' ἡμῶν ἐκωλύετο, ὡς μὴ τὸ τραῦμα ἂν ῥήξοι διηγούμενος. Ἐγὼ δ' ἐνταῦθα τούτων μεμνημένη, σκοτοδίνης ἐμπίπλαμαι τὴν ψυχὴν, καὶ ῥείθροις δακρύων περιτέγγω τοὺς ὀφθαλμούς. Ὢ οἷον Ῥωμαίων ἀπόλωλε βούλευμα. ὢ πείρας μὲν ἀκριβεστάτης περὶ τὰ πράγματα, καὶ ὅσην ἐκεῖνος συνείλοχε. Λόγων δὲ ἐπιστήμης, ποικίλης δὲ σοφίας, λέγω δὴ τῆς θυραίας καὶ τῆς ἡμετέρας αὐλῆς. ὢ καὶ χάριτος ἐπιτρεχούσης τοῖς μέλεσι, καὶ εἴδους οὐκ ἀξίου τυραννίδος (ὥς τινες λέγουσιν) ἀλλὰ καὶ θειοτέρας καὶ κρείττονος. Ἔγωγ' οὖν καὶ πολλοῖς ἄλλοις προσωμιλήκειν δεινοῖς, ἐκ μέσων τῶν πορφυρόθεν σπαργάνων, ὡς οὕτως εἰπεῖν, καὶ τύχαις ἐχρησάμην οὐκ ἀγαθαῖς. Εἰ μή τις θεῖτο τύχην οὐκ ἀγαθὴν καὶ προσμειδιῶσάν μοι τήν τε γειναμένην αὐτὴν, καὶ τὸν τεκόντα τοὺς Αὐτοκράτορας, καὶ τὴν πορφύραν ἐφ' ἧς ἐβλάστησα. τὰ γὰρ ἄλλα, φεῦ τῶν κυμάτων. φεῦ τῶν ἐπαναστάσεων. Ὀρφεὺς μὲν οὖν ᾄδων καὶ λίθους ἐκίνει καὶ ξύλα, καὶ τὴν ἄψυχον ἁπλῶς φύσιν. Τιμόθεος δὲ ὁ αὐλητὴς τὸν Ὄρθιόν ποτε Ἀλεξάνδρῳ αὐλήσας, εἰς τὰ ὅπλα παραχρῆμα καὶ τὸ ξίφος ἐκίνει τὸν Μακεδόνα. τὰ δέ γε κατ' ἐμὲ διηγήματα, οὐ τοπικήν τινα κίνησιν, οὐδὲ πρὸς ὅπλα καὶ μάχην, ἀλλ' ἐς δάκρυα τὸν ἀκροατὴν συγκινήσει. Καὶ οὐκ αἰσθητικὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄψυχον φύσιν εἰς πάθος καταναγκάσῃ. Τὸ μέν τοι πάθος τὸ περὶ τὸν Καίσαρα, καὶ ὁ κατ' αὐτὸν ἀνέλπιστος θάνατος, αὐτῆς μου καθίκετο τῆς ψυχῆς, καὶ ἐς βάθος τὸ τραῦμα εἰργάσατο. Καὶ ἡγοῦμαι τὰς προειληφυίας συμφορὰς, πρὸς ταύτην τὴν ἄπληστον συμφορὰν, ψεκάδα ὡς * ὄντας πρὸς ὅλον Ἀτλαντικὸν πέλαγος, ἢ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους τὰ κύματα. Μᾶλλον δὲ, ὡς ἔοικεν, ἦσαν ἐκεῖναι τούτων προοίμια· καί με προκατελάμβανεν ὁ καπνὸς τοῦ καμινιαίου τούτου πυρὸς, καὶ ὁ καύσων ἐκεῖνος τῆς ἀρρήτου ταύτης φλογώσεως, καὶ τὰ καθ' ἡμέραν πυρὸς τῆς ἀφάτου πυρκαϊᾶς· ὢ πυρὸς ἄνευ ὕλης ἀποτεφροῦντος. Πυρὸς ἐν ἀπορρήτοις δαδουχουμένου. καὶ καίοντος μὲν,

Porphyr. περὶ ἡδονῆς Stobæ. λόγῳ ξγ. Athen. l. 13. ex Euripide.

* ὄντα

ris individuam bet hacomitem: forte ex contentionibus ac crebra fatigatione præliorum, quotidianarumque pugnarum; forte ex incredibili noſtri amore ac cura quæ illum aſſiduo deſiderio coquebat. Niſi verius dixerim, hæc ſimul omnia, curam penitus inſitam, jactationem remiſſionis expertem, cæli ac tempeſtatum varietatem, infeſtoſque caſus, tot cauſas in tantæ virtutis exitium conſpirantes, lethale ipſi, proh dolor! miſcuiſſe poculum. Ut ut ſit cum expeditionis adverſus Syros & Cilicas comes ac particeps, adverſa licet valetudine revocante, diu obfirmato animo perſeveraſſet, victus tandem ingraveſcente vi languoris, ac domum aliquando reſpicere coactus, e Syria primum relatus æger in Ciliciam, inde per Pamphyliam, Lydiam & Bithyniam longa denique jactatione regiæ urbi ac nobis eſt redditus, tumefactis inteſtinis per aſſiduam laboris improbi patientiam. Quo ipſo in ſtatu cum narrare tamen cuperet quæ ſibi ea expeditione contigiſſent, partim prævalente morbo non potuit; partim prohibitus a nobis eſt, merito verentibus ne contentione narrandi vulnus rumperet fatumque maturaret. Mihi vero funeſti temporis illius memoriam hoc loco relegenti caligine ac tenebris oppletur animus, lacrymiſque torrentibus oculi exundant. O quantum res Romana conſiliorum Auctorem in Cæſare Bryennio perdidit! Quis majorem ſibi numquam experientiam paraverat gerendarum rerum ipſo uſu ac tractatione jam geſtarum? Quis item meditatione ſcientiarum lectioneque ac eruditione varia, ſive externam ſive noſtratem malis, eodem hoc inſtructior? Jam quis gratiæ lepos ex tota efflorеſcens perque totam effuſus compagem membrorum, ſpecie ac forma non ſolum, quod dici ſolet, digna imperio, ſed divinam quampiam ſpirante majeſtatem? Equidem ignara malorum non ſum, aliis paſſim a pueritia gravibus & multis exercita caſibus. Ubi enim quis exceperit naſcendi felicitatem, auguſtos parentes, & purpuram in qua reptare mihi contigit, cætera quidem noſtra ſi attenderit facile agnoſcet: fortunam ſtatim a regiis illis, quas dixi, cunis ac faſciis, quaſi poſt modicum & perfidum arriſum, repente obnubilato vultu in vitam deinde meam reliquam nihil niſi nimbos & procellas immiſiſſe. Quibus enim, heu me! quantiſque jactata fluctibus, quam ſævis ac vehementibus incurſibus impulſibuſque concuſſa ſum! Orpheum ferunt dum caneret concitaſſe in motum rupes ac ſylvas, cæteramque naturam ſenſu expertem. Timotheum quoque tibicinem ubi carmen, quod Orthium vocant, coram eſſet Alexandro modulatus, ita imis ſenſibus permoviſſe Macedonem, ut is ad arma repente ac gladium rueret. Ego ſi meas calamitates explicare pergerem narrando, non equidem ad progreſſionem ac curſum, neque ad arma pugnamve, ſed certe ad lacrymas ſperaverim me commoturam auditorem. Auditorem dico? etiam animal quodvis, etiam res animæ ac ſenſus expertes me in cōmiſerationis ſenſum tali oratione adacturam crederem. Verumtamen cum illa tanta tamque varia ſint quæ ſum in vita perpeſſa, tum inter illa tamen tantum eminet inopinatiſſima mors mei Cæſaris, itaque mihi penitus in medullas animi pervaſit id vulnus, ut mala priora omnia ad eum collata caſum guttæ inſtar ac ſtillæ habere ſoleam ad pelagus Atlanticum fluctuſve Adriaticos comparatæ. Nimirum illa præludebant tanto majori ac multo maximæ cladi procemia rudimentaque miſeriarum: fumus illa hujus ignis fuerant: meque cum illa paterer prævius dumtaxat & tolerabilis afflabat vapor immenſi adhuc diſtantis incendii, cujus nunc me demum præſens flamma conſumit. O ignem ſine materia flagrantem! ignem penetralibus animi ſecretiſſimis arcana face ſubditum! & urentem quidem, non conſumentem tamen! Ignem qui cor ita

ac mors

Annæ calamitates.

concremat, ut ſpeciem relinquat viventis ejus adhuc & vigentis, tum maxime cum uſque ad oſſa medullaſque, cum uſque ad diviſionem animæ ac ſpiritus vis ejus flammæ penetraverit! Sed jam me ſentio perturbatione familiari elatam in queſtus alienos a propoſito. Fecit hoc Cæſar meus fortuita recordatione admotus ſenſibus, ægroque adhuc animo rurſus impoſitus ad luctum æternum & nulla conſolatione procurabilem. Abſtergam tamen lacrymas ab oculis, mentemque ut potero a luctu ac lamentatione revocatam inſtituto reddam operi. Cujus ipſius tamen operis ipſa defunctio meditatioque cum novarum mihi ſuggerat lacrymarum fontem alterum, duplices nempe, ut Tragœdia loquitur, lacrymas lucrabor: quippe quæ quaſi ad deliniendum cladis unius ſenſum, cladis alterius recordationem advocem, mortis nimirum Patris mei. Sane ſcriptio ipſa vitæ Imperatoris tanti, totque virtutibus exornati viri, guſtum videlicet ex intervallo renovatura eſt admirabilium earum rerum quarum conſpectus fructuſque ipſo imperante beabant homines: quæque triſti me miſeram nunc deſiderio conficiunt, manareque cogunt jugibus lacrymis, ſed mihi cum orbe univerſo communibus, ut arbitror, futuris. Deſcribere ſiquidem atque oculis ſubjicere imaginem imperii Alexii, mihi quidem privatim mentione domeſtici luctus lamentabile argumentum fuerit: idem tamen & aliis nihilominus admonitione publicæ jacturæ funeſtum erit ac lacrymabile. Verum aliquando inchoanda eſt Hiſtoria rerum Patris mei; & quidem ab eo loco inchoanda, unde accerſita narratio dilucidior diſtinctiorque futura eſt.

Imperium Alexii Comneni hoc opere deſcribitur.

μὴ καταφλέγοντος δέ· καὶ τὴν καρδίαν (μὲν) περιφρύγοντος, δόξαν δὲ παρέχοντος, ὅτι τοῦ συμπεφρυγμένου· καί τοι μέχρις ὀστέων, καὶ μυελῶν, καὶ μερισμοῦ ψυχῆς τὰς πυρακτώσεις δεξαμένης. Ἀλλὰ γὰρ ἐμαυτῆς αἰσθάνομαι, ὡς ταῦτα παρενηνεγμένης τοῦ προκειμένου· καὶ ὁ Καῖσάρ μοι ἐπιστὰς, καὶ τὸ τοῦ Καίσαρος πένθος, πένθος μοι ἐπέσταξε διωλύγιον. Ἀποψήσασα οὖν τὸ δάκρυον τῶν ὀμμάτων, καὶ ἐμαυτὴν ἀναλεξαμένη τοῦ πάθους. τῶν ἑξῆς ἕξομαι, διπλᾶ (κατὰ τὴν τραγῳδίαν) κερδαίνουσα δάκρυα, οἷον ἐπὶ συμφορᾷ συμφορὰς μεμνημένη· Τὸ γὰρ εἰς μέσον προθεῖναι τοιούτου βασιλέως ὑπόθεσιν, καὶ τοσούτου πρὸς ἀρετὴν, ἀνάμνησίς ἐστι καὶ τῶν κατ' ἐκεῖνον θαυμάτων· ἅπερ χαμαὶ πρὸς δάκρυα θερμότατα καταφέρει, μετὰ πάσης τῆς οἰκουμένης δακρυούσας. Τὸ γὰρ ἐκείνου μεμνῆσθαι, καὶ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν εἰς μέσον ἄγειν, ἐμοὶ μὲν θρήνων ὑπόθεσις, τοῖς ἄλλοις δὲ ζημίας ἀνάμνησις. Ἀρκτέον τοίνυν ἐνθένδε τῆς ἱστορίας τοῦ ἐμοῦ πατρὸς, ὅθεν καὶ ἄρχεσθαι ἄμεινον· ἄμεινον δὲ ὅθεν σαφέστερός τε καὶ ἱστορικώτερος ὁ λόγος γενήσεται.

Eurip. Hecu. v. 518.

ΑΝΝΗΣ
ΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ
ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΙΣΣΗΣ
ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ ΛΟΓΟΣ Α'.

ANNÆ COMNENÆ
PORPHYROGENITÆ
CÆSARISSÆ
ALEXIADIS LIBER I.

Interprete PETRO POSSINO *e Societate* JESU.

ARGUMENTUM.

Alexii res geſtæ ante Imperium, & cauſæ belli quod deinde geſſit cum Roberto Calabriæ Duce.

PERIOCHE.

Edit. Pariſ. pag. 1. *ALexii rudimenta militiæ ſub Romano Diogene Auguſto: quem adverſus Perſas expeditionem ſuſcipientem ſecutus, ab eo ad matrem, morte recens nunciata Manuelis Comneni mærentem, e via remittitur. Urſelius ſub Duca Michaele imperio formidabilis, ex humili fortuna potens, manu ſtrenuus, multos Duces vincit. Alexius poſtquam fratris auſpiciis res gerens fortitudinem probavit, proprio exercitui præpoſitus Urſelium in arctum cogit. Is Tutachum Barbarum ſibi adjungere conatur. Sed præoccupatus ab Alexio Tutachus, Urſelium vendit,* pag. 2. *pecuniæ pactæ obſidibus acceptis. Alexius inops pecuniæ Amaſenos rogat ut eam numerent. ii in ſeditionem concitantur, quæ Alexii prudentia ſedatur. ſimulatur excæcatio Urſelii. Pecuniam Amaſeni conferunt. Alexii reditus in urbem, ubi cum Urſelio debellatum fuit. Admiratio Doceani viſis oculis Urſelii. Nicephorus Bryennius imperium invadit. Occiduum omnem limitem ſibi obnoxium habet. Ejus forma, indoles, fortitudo. Miſerrimus ſtatus Romanæ militiæ. Alexius contra*

Nicephorum mittitur, cum exiguis copiis, quarum paucitatem conſilio ſupplet. Alexii & Bryennii comparatio. Acies utriuſque quo modo ſtructa. Prælium committitur. Bryenniani in inſidias ruunt. Joannis Bryennii fortitudo. Alexii phalanx fracta. Præceps conſilium Alexii a Theodoto correctum. Scythæ victores in prædam verſi. Cauſæ cladis Bryennianorum. Equum Bryennii regie phaleratum Alexius a ſe captum Bryennium cecidiſſe perſuadet. Id plurimum ad victoriam prodeſt. Nimia ſecuritas Bryennianis nocet. Franci ad Bryennium tranſeunt. Turci Bryennianos a ſucceſſu parum cautos invadunt cum magna pernicie ipſorum. Specimen roboris Bryennii. Bryenniani fuſi. Bryennius capitur. Alexii clementia, ipſi periculoſa. Excæcatio Bryennii non imputanda Alexio. Baſilacius quis & quam potens. A Dyrrachio ad Theſſalonicam omnia obtinet. Ejus dotes animi & corporis. Caſtra ingenioſe ab Alexio ad Bardarum amnem. Irruptio nocturna Baſilacii in caſtra Alexii. Alexius cur Blæſus dictus. Juſſu matris ſeniorem Monachum in cubiculo ſecum habuit quoad uxorem duxit. Alexii pugna nocturna felix contra Baſilacium. Alexii in ſummo æſtu prælii mire tranquilla præſentia mentis. Manuel Baſilacii frater a Curtricio capitur. Baſiliciani fugiunt Theſſalonicam cum Duce ſuo. quæ urbs brevi portas aperit Alexio. Baſilacius in arcem confugit. ibi proditione ſuorum captus deditur Alexio. Is eum Miniſtris Botaniatæ tradit a quibus excæcatur. Alexius acclamatur Sebaſtus in Senatu. Imprudens conſilium Michaelis Ducæ filiam Roberti Normani filio ſuo deſpondentis. Roberti patria, fortuna, indoles, dotes animi & corporis. E latrone fit gener Maſcabelis Ducis valde potentis in Italia. Socerum proditione capit, excruciat, excæcat. Ejus ditione potitur. fines propagat. Imperium affectat. Prætextu ad id utitur Pſeudomichaelis Monachi, quem ipſe ſubornarat. Status rerum Europæ Roberto commodus. Pontifex Romanus & Imperator Germaniæ inter ſe infenſi Roberti gratiam ambiunt. Fœdus icit cum Pontifice. cujus preces eludit. rei ſuæ intentus. Baimundus Roberti filius patri ſimillimus. Aulonem occupat. lateque circum vaſtat omnia. Gaitæ uxoris Roberti virilis animus. Robertus Brunduſium venit. Raul Legatus a Roberto Conſtantinopolim miſſus. Inde revertens diſſuadet bellum. & iram in ſe Roberti vertit, quam fuga declinat. Pſeudo-monachi Rectoris impotentia. Roberti vafra ſimulatio. Navium & militum Roberti numerus. Brunduſium cur trajectui electum a Roberto. Corypho urbs a Roberto occupata. Monomachatus factione Borili & Germani amandatus Dyrrachium. Alexio pecunias negat. Roberto ſpem facit Dyrrachii dedendi. Exarchos præterea Dalmatas ſibi conciliat.

Α Λ Ε Ξ Ι Α Σ Α΄.

A Ὁ ΒΑΣΙΛΕΥΣ Ἀλέξιος καὶ ἐμὸς πατὴρ, καὶ πρὸ τοῦ τῶν σκήπτρων ἐπειλῆφθαι τῆς βασιλείας, μέγα ὄφελος τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων γεγένηται. Ἤρξατο μὲν γὰρ στρατεύειν ἐπὶ Ῥωμανοῦ τοῦ Διογένους, θαυμαστὸς γὰρ ἐφαίνετο ἐν τοῖς κατ᾽ αὐτὸν καὶ φιλοκινδυνότατος. οὗτος γὰρ τεσσαρεσκαιδέκατον ἔτος ὢν κατ᾽ ἐκεῖνο καιροῦ συνεκστρατεύειν ἠπείγετο τῷ βασιλεῖ Διογένει κατὰ Περσῶν βαρυτάτην ἄγοντι στρατιὰν, καὶ ἀπό γε τοῦδε μηνύματος ἀπειλὴν κατὰ τῶν βαρβάρων ἐμφαίνων, καὶ ὡς εἰ συμπλακήσεται τοῖς βαρβάροις τὸ ξίφος αὐτοῦ μεθύσει ἀφ᾽ αἵματος. οὕτως ἦν φιλοπόλεμος ὁ νεανίσκος.

Ἀλλὰ τότε οὐκ ἐξεχώρησεν ὁ Αὐτοκράτωρ Διογένης αὐτῷ ξυνέπεσθαι, ἅτε πάθους καταλαβόντος τὴν μητέρα βαρυτάτου· B ἐθρήνει γὰρ τὸ τηνικαῦτα θάνατον τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ Μανουὴλ, ἀνδρὸς μεγάλα καὶ ἀξιάγαστα ἔργα ἐνδεδειγμένου τῇ τῶν Ῥωμαίων ἀρχῇ, καὶ ἵνα μὴ ἀπαραμύθητος εἴη ἐκείνη, τὸν μὲν τῶν υἱέων μηκέτι γινώσκουσα οὗ κατορύξειε, τὸν δὲ ἀποστέλλουσα ἐν πολέμοις, καὶ δεδοικυῖα μή τι ἀπαίσιον συναντήσοι τῷ νεανίσκῳ, καὶ οὐδ᾽ οἷ γῆς πεσεῖται ἐπιγνώσεται, διὰ ταῦτα ὑποστρέψαι πρὸς τὴν μητέρα τὸ μειράκιον Ἀλέξιον κατηνάγκασε. καὶ τότε μὲν ἀπελείφθη καὶ ἄκων τῶν συστρατευομένων. Ἀλλ᾽ ὅ γε ἐφεξῆς καιρὸς, πέλαγος ὑπανέῳξεν αὐτῷ ἀνδραγαθημάτων. Ἐπὶ γὰρ τοῦ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ Δούκα μετὰ τὴν τοῦ Διογένους βασιλέως καθαίρεσιν ὅσος ἦν εἰς ἀνδρείαν, παρέδειξε τὰ κατὰ τὸν Οὐρσέλιον πράγματα. Ἦν μὲν γὰρ οὗτος Κελτὸς ἀνέκαθεν τῇ στρατιᾷ Ῥωμαίων κατειλεγμένος, εἰς δὲ μέγα C τύχης ἐξογκωθεὶς καὶ δύναμιν συναθροίσας ἀμφ᾽ αὐτὸν, καὶ στρατιὰν ἀξιόλογον, τῶν μὲν ἐκεῖθεν ὄντων ὅθεν καὶ αὐτὸς ὥρμητο, τῶν δὲ καὶ ἐξ ἄλλου γένους παντοδαποῦ, βαρὺς ἦν αὐτόθεν τύραννος· πολλὰς δὲ ταλαντεύσεις λαβούσης τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας καὶ τῶν Τούρκων καθυπερτερησάντων τῆς τύχης Ῥωμαίων, τῶν δὲ εἰς τὸ κατόπιν ὑπαχθέντων ὑπὲρ ψάμμου ποδῶν ὑποσπασθείσης. Τηνικαῦτα καὶ οὗτος τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων ἐπέθετο.

Καὶ ἄλλως μὲν ὢν τυραννικώτατος τὴν ψυχὴν, τότε δὲ καὶ μᾶλλον ἐξαφθεὶς πρὸς καθαρὰν τυραννίδα διὰ τὸ κατηφὲς τῶν τῆς βασιλείας πραγμάτων, τὰ τῆς ἑῴας D πάντα σχεδὸν ἐληΐσατο. Πολλῶν δὲ πιστευθέντων τὸν μετ᾽ αὐτοῦ πόλεμον ἐπ᾽ ἀνδρείᾳ διαβεβοημένων καὶ πεῖραν εἰσενηνεγμένων πλείστην πολέμου καὶ μάχης, αὐτὸς ὑπερπαίων ἐφαίνετο καὶ τὴν ἐκείνων πολυπειρίαν, πῇ μὲν αὐτὸς προσβάλλων καὶ ξίφει, καὶ καθάπερ πρηστὴρ ἐμπίπτων τοῖς ἀντικαθισταμένοις αὐτῷ, πῇ δὲ καὶ συμμαχίαν λαμβάνων ἀπὸ τῶν Τούρκων, ἀνυπόστατος ἦν τὰς ὁρμὰς, ὥστε καὶ τῶν πάνυ μεγιστάνων τινὰς κατασχεῖν καὶ τὰς ἐκείνων ἀλεσθῆναι φάλαγγας· ὅτε ὑπὸ τῷ ἀδελφῷ ἐτάττετο ὁ ἐμὸς πατὴρ Ἀλέξιος, καὶ ἄντικρυς ὑποστρατηγεῖ τούτῳ E τὰ στρατεύματα πάντα ἑῴας καὶ ἑσπερίου λήξεως ἐγκεχειρισμένῳ. Ἐπεὶ καὶ ἐν ἀμηχάνοις ἦν τὰ πράγματα τηνικαῦτα Ῥωμαίοις τοῦ βαρβάρου τούτου δίκην κεραυνοῦ τὰ πάντα ἐπερχομένου, εἰς ἀξιόμαχον ἀντικατάστασιν ἐπιποιεῖται ὁ ἀξιάγαστος οὗτος Ἀλέξιος, στρατηγὸς Αὐτοκράτωρ ὑπὸ

A IMPERATOR Alexius Pater meus etiam ante ſumpta Principatus ſceptra, magnum Imperii Romani ornamentum & firmamentum fuit. Militiæ rudimenta poſuit ſub Romano Diogene: cui annorum non plus quatuordecim adoleſcens, laborioſiſſimam periculoſiſſimamque in Perſas expeditionem ducenti, ſumma voluntate ſe diſcriminum ſocium adjunxit: mirificam jam tum ad res bellicas fronte ipſa indolem præferens, periculiſque promptiſſime adeundis, & cætera ſtrenuitate facile oſtendens ſe ſe, ubi pugnæ copia cum Barbaris fieret, magnas eorum ſtrages gladio daturum.

Bellica indoles Alexii.

Cæterum jam progreſſum aliquouſque pietas, & principis imperium domum revocavit. Lugebat tum ejus mater primogeni- B tum ſuum, Manuelem extinctum, juvenem eximiæ fortitudinis, & maximis nuper rebus publice probatæ. Id reputans Imperator Alexium pergere ulterius ſecum vetuit, ne matronæ miſeræ calamitatem augeret in eam gravitatem, quæ conſolationem deinde non caperet: ſi ei deliberanti, ubi filiorum alterum ſepeliret, alter in incerta bellorum abduceretur, forte, ut ſunt expeditionum longinquarum caſus, ibi occubiturus, unde nec loci notitia pervenire ad matrem poſſet. Ea cauſa regredi Alexium coegit, ſane perinvitum, & a commilitonum conſuetudine ægre ſe avellentem. At tempus inde conſequens abunde magnum bellicis ejus facinoribus æquor aperuit. Nam imperante mox Michaele Duca poſt ab- C dicationem Diogenis, quanta eſſet fortitudine, probavit rebus adverſus Urſelium gerendis. Is Gallus genere, Romanæ pridem militiæ adſcriptus, indulgentia fortunæ in magnum auctus, & opum, & inſolentiæ modum, propriis jam ſibi, nec iis contemnendis copiis, partim ex ea gente, unde ipſe oriundus erat, partim ex alio quovis genere collectis, pro ſe rem gerebat, nihil principali faſtigio humilius ſpirans. Et erat idoneum conſtituendæ tyrannidi tempus nactus, quo Romana res haud dubiis inclinationibus in præceps vergens, Turcorum recenti victoria ferocium incumbente fortuna, plane ut lapſante in arena veſtigio pugil, manu inſuper, & obnixo impulſus D impetu, vix ſe a caſu ſuſtinebat. Tali perturbatione rerum innata hominis ambitio, occaſionis invitatione proritata, in apertam uſurpandi regni audaciam erupit.

Primogenitus matris Alexii Manuel.

Alexius domum redit.

Urſelii potentia.

Miſer Imperii ſtatus.

Volitabat cum expedita manu prædabundus, & paſſim imminens, hoſtilibuſque incurſationibus Orientales fere infeſtas habebat regiones, vim quoquoverſum, terroremque circumferens. Adverſus hunc miſſi viri laude bellica celebres, nihil niſi confidentiam ejus ſuis cladibus auxerant: quippe alios ignei turbinis ritu improviſa celeritate irruens perculerat, alios, auxiliis ſibi Turcicis adjunctis, juſta jam acie auſus congredi fuderat: non- E nullis quoque captis, neque enim phalanges ineluctabilem illam ſuam, iſto contra nitente, ſatis præſtare firmitatem poterant. Per id tempus exercitibus tam Orientalis, quam Occidui limitum patrui mei præfecturæ demandatis, Alexius pater meus, fratris auſpiciis, ductuque militabat: Verum Imperator Michael,

Edit. Pariſ. pag. 4.

Adverſæ viriorum cum Urſelio pugnæ.

Iſaacius Comnenus exercitibus omnibus Præfectus.

cum omnia peſſum ruere cerneret, Barbaro iſto cuncta pernicitate ac pernicie fulminea pervolitante, lateque vaſtante, proprio ipſum exercitui cum ſumma poteſtate præeſſe juſſit, & ſi qua poſſet, graſſanti peſti obſiſtere.

Alexio proprius exercitus attribuitur.

His copiis & mandatis Alexius acceptis vim omnem, atque induſtriam ſolertis animi, fortiſque pectoris ad rem bene gerendam intendit; præferebatque jam in illis primis experimentis bellatricis adoleſcentiæ, vix dum primore lanugine malas ſignantis, haud dubium inſtar dilaudatorum illorum nominum Æmilii, Scipioniſque Romanorum, & Carthaginenſis Annibalis, quorum fortiſſimam patientiam laborum, & nuſquam conniventem providentiæ vigiliam æmulatus eſt tanta felicitate, ut Urſelium tunc illum torrenti victoriarum curſu præcipitem, ruentemque peſſum ejus impulſu Romanam rem, paucorum opera dierum unus homo ſiſteret.

Militaris patientia & induſtria Alexii.

Erat enim tum mire perſpicax ad ſtatim videndum quid oporteret fieri, tum ad idem exequendum etiam promptior. Qua vero Alexius Urſelium ratione ceperit, exponit Cæſar in ſecundo Hiſtoriæ ſuæ libro fuſius: narrabimus & nos, quatenus ad noſtram quoque hiſtoriam id confert. Moverat ex remotioribus Orientis partibus in Romanos fines infeſta ſigna Barbarus Tutach cum valido, & prædæ cupido exercitu: quo tempore Urſelium magnis licet, & ſpecioſe, robuſteque armatis inſtructum copiis, Alexius induſtria non minus propria, quam Legionum ſuo ductui permiſſarum vi adortus, in magnas ſenſim anguſtias redigebat, aliis ſubinde atque aliis & munitionibus auferendis, nec jam fere ulterius recedendi ſpatio relicto.

Urſelius in arctum coactus ab Alexio.

Sic ille deprehenſus, conſiliique inops, tandem ad Tutachum adit: ab eoque delinito, ac ſibi conciliato, impetrare nititur, ut conſilia, copiaſque ſecum jungere in belli communiter gerendi ſocietatem velit. Senſit, & iſti concordiæ, ne coaleſcat, omni ope intercedere ſtatuit Romani exercitus Dux Alexius. Nec mora: præoccupat animum Barbari; nec verbis, donis, modiſve ullis, aut machinis, ad eum ſibi adjungendum idoneis parcit.

Edit. Pariſ. pag. 5.

Erat enim, ſi quis alius, talium excogitandorum, componendorumque mirus artifex: neque umquam tam in arcto res erant, quin plures ad exitum vias verſuta illi, ac fœcunda conſiliorum expediret mens.

Alexii fœcunda conſiliorum mens.

Hujus induſtriæ ſpecimen tum dedit aggrediendo Tutacho, demulcendoque his fere verbis. *Amicitiam inter ſe colunt tuus Sultanus, & meus Imperator; Barbarus vero hic Urſelius vim utrique, atque arma oſtentat, unus æque infeſtus, & formidoloſus ambobus: nam quod modo nos incurſat paulatim carpens, atque atterens Romanam rem, Perſide interim abſtinens; mihi crede, non vobis parcit, aut favet; ſed quas deeſſe adhuc ſibi ad vos oppugnandos vires intelligit, conſilio, & mora colligit: ſine illum dum ſe corroboret, dum, ſi queat, mecum debellet; dum a Romanis ſecurus ſit; mox in te converſum, vehementem hoſtem viciſſim ſenties. Nec vero ego te ad commune incommodum communi mecum opera tollendum publicæ dumtaxat utilitatis mercede provoco. Pecunias opta quam multas voles, eas a te capti, ad noſque miſſi Urſelii habebis premium. Vide igitur an cunctari debeas in eo conſilio capiendo, ex cujus effectu tria tibi quantivis pretii bona evenient. Primum enim pecunias tibi parabis, quantas veſtrorum umquam lucratus eſt nullus. Deinde gratiam ab Imperatore inibis maximam, cujus ope in ſummam deinde felicitatem provehi poteris.*

Alexii ad Tutachum oratio.

A τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ ἀναδεδειγμένος. Ὃς δὴ καὶ πᾶσαν ἀνακινήσας φρόνησίν τε καὶ πολυπειρίαν, στρατηγικήν τε καὶ στρατιωτικήν, καὶ ταῦτα οὐκ ἐν πολλῷ χρόνῳ ταύτην συλλεξάμενος. Ἀλλὰ γὰρ διὰ τὸ πάνυ φιλόπονον τοῦ ἀνδρὸς, καὶ πανταχόθεν ἐγρηγορὸς εἰς ἄκρον ἐληλυθέναι στρατηγικῆς ἐμπειρίας τοῖς τῶν Ῥωμαίων λογάσιν ἔδοξεν. οἷον Αἰμίλιος ἐκεῖνος ὁ Ῥωμαῖος, ὁποῖος ὁ Σκηπίων, οἷος Ἀννίβας ὁ Καρχηδόνιος. Νεώτατος γὰρ ὢν, καὶ ἄρτι πρώτας ὑπήνης ὅ φασιν, τότε Οὐρσέλιον ἐκεῖνον εἷλε τὸν πολλὰ κατὰ τῶν Ῥωμαίων ῥέξαντα, καὶ τὰ πράγματα τῆς ἕω B κατέστησεν οὐ πολλῶν διαθεὶς ἡμερῶν. Ἦν γὰρ καὶ ὀξὺς φράσαι τὸ ξυμφέρον, καὶ ὀξύτερος καταπράξασθαι· τίνα δὲ τὸν τρόπον εἷλεν ἐκεῖνον, δηλοῖ μὲν καὶ ὁ Καῖσαρ ἐν τῇ δευτέρᾳ τῆς κατ᾽ αὐτὸν ἱστορίας βίβλῳ πλατύτερον, δηλώσομεν δὲ καὶ ἡμεῖς ἐφ᾽ ὅσον εἰς τὴν καθ᾽ ἡμᾶς ἱστορίαν συντείνει. Ἄρτι γὰρ τοῦ βαρβάρου Τουτὰχ ἐκ τῶν βαθυτέρων τῆς Ἀνατολῆς μερῶν καταληλυθότος μετὰ βαρυτάτου στρατεύματος, ἐφ᾽ ᾧ τὰ τῶν Ῥωμαίων ληΐζεσθαι, ὁ Οὐρσέλιος πολλάκις ὑπὸ τοῦ στρατοπεδάρχου στενοχωρούμενος, καὶ ἄλλα ἐπ᾽ ἄλλοις φρούρια ἀφαιρούμενος, καίτοι στρατιὰν πολλὴν ἐπαγόμενος C καὶ πάντας λαμπροὺς καὶ γενναίους καθωπλισμένους, ἀμηχανίᾳ παρὰ πολὺ ἡττᾶτο τοῦ ἐμοῦ πατρὸς Ἀλεξίου. Τέως δ᾽ οὖν ἐπ᾽ ἐκεῖνο καταφυγεῖν ἔδοξε. τελευταῖον τοῖς πᾶσιν ἐξαπορούμενος ξυμμίγνυσι τῷ Τουτὰχ, καὶ φίλον ποιεῖται, καὶ εἰς συμμαχίαν αὐτὸν καταλιπαρεῖ. Ἀλλ᾽ ὁ στρατοπεδάρχης Ἀλέξιος ἀντιστρατηγεῖται πρὸς ταῦτα καὶ ὀξύτερον οἰκειοῦται τὸν βάρβαρον, καὶ ἐπισπᾶται πρὸς ἑαυτὸν καὶ λόγοις, καὶ δώροις, καὶ πᾶσι τρόποις καὶ μηχανήμασιν. Ἦν γὰρ εἴπερ τις ἄλλος ἐφευρετὴς καὶ πόρους ἐν τοῖς ἀπορωτάτοις ξυμμηχανώμενος. Ὁ γοῦν δυνατώτατος αὐτοῦ τῶν τρόπων, τοιοῦτός τις ἦν D ὡς ἐν τύπῳ εἰπεῖν, δεξιώσασθαι τὸν Τουτὰχ, καί φησι. Φίλοι μὲν ἄμφω ἀλλήλοις ὅ τε σὸς Συλτάνος καὶ ἐμὸς Βασιλεύς. Ὁ δὲ βάρβαρος οὗτος Οὐρσέλιος, καὶ πρὸς ἄμφω ἀνταίρει τὰς χεῖρας, καὶ ἐχθρὸς καὶ ἀμφοτέροις καθίσταται φοβερώτατος. Ἐκείνου μὲν κατατρέχων, καὶ ἀεί τι τῆς μερίδος Ῥωμαίων κατὰ μικρὸν ὑποσπώμενος, ἀποστερίσκων δὲ τὴν Περσίδα ἅπερ ἂν καὶ ἐξῆν, κἀκείνην περιγενέσθαι. Τέχνῃ δὲ τὸ ἅπαν ἐπέρχεται, νῦν μὲν ἐμὲ παρασκευάζων διὰ τῆς σῆς δυνάμεως. Αὖθις δὲ τοῦ καιροῦ τούτῳ συμπνεύσαντος ἀφέμενος ἐμοῦ ὡς ἤδη ἐν ἀκινδύνῳ καθεστηκὼς, πάλιν ἐξ ὑποστροφῆς κατὰ E σοῦ ἀρεῖται τὰς χεῖρας. Ἀλλ᾽ εἴ τι ἐμοὶ πείθῃ, ἐπειδὰν καὶ αὖθις ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς, χρημάτων πολλῶν κρατῆσαι τὸν Οὐρσέλιον, καὶ πρὸς ἡμᾶς ἐξαποστεῖλαι δεσμώτην. Τρία γὰρ ἐντεῦθεν φησὶ κερδανεῖς, ἓν μὲν χρημάτων πλῆθος ὅσον καὶ εἶδεν οὐδείς πω πρότερον· ἕτερον δὲ τὴν εὔνοιαν τοῦ Αὐτοκράτορος συνεπισπάσῃ, ἀφ᾽ οὗπερ εἰς ἄκρον εὐδαιμονίας φθάσεις ἐληλυθώς· τρίτον δὲ ὅτι ὁ Συλτάνος τὰ μεγάλα ἡσθή-

σεται

σεῖται ἐχθροῦ τηλικούτου ἐκποδὼν γεγονότος, καὶ ταῖς χώρας ἀσκοῦντος καθ' ἑκατέρων κατά τε Ῥωμαίων καὶ Τούρκων.

Ταῦτα διαπρεσβευσάμενος πρὸς τὸν ἄνωθεν εἰρημένον Τουτὰχ ὁ ἐμὸς πατὴρ, καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς στρατιᾶς ἀρχηγὸς κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, καὶ ἅμα καὶ ὁμήρους πέμψας τῶν ἐνδοξοτάτων τινὰς ἐπὶ συγκειμένῳ χρόνῳ, καὶ χρημάτων ποσότητι πείθει τοὺς ἀμφὶ τὸν Τουτὰχ βαρβάρους κατασχεῖν τὸν Οὐρσέλιον, καὶ τούτου ταχὺ γεγονότος ἀποστέλλεται εἰς Ἀμάσειαν τῷ στρατοπεδάρχῃ· ἀλλ' ἐντεῦθεν ἐχρονοτρίβει τὰ χρήματα. Αὐτὸς μὲν γὰρ οὐκ εἶχεν ὁπόθεν ἀποπληρώσοι, τὰ δ' ἐκ βασιλέως ἠμέλητο, καὶ οὐκ ἐπὶ βραδεῖ ποδὶ, κατὰ τὴν τραγῳδίαν, ἔστειχεν, ἀλλ' οὐδαμοῦ κατεφαίνετο. Οἱ μὲν γὰρ ἀμφὶ τὸν Τουτὰχ ἐνέκειντο τὸν τῶν χρημάτων ἀπαιτοῦντες ὄγκον, ἢ τὸν ἐωνημένον ἐξόπισθεν λαμβάνειν, καὶ παλινδρομεῖν ἐᾶν τοῦτον ὅθεν κατείληπτο, ὁ δὲ οὐκ εἶχεν ὅθεν ἀποδοίη τὴν τοῦ ἐωνημένου τιμήν. Τοῖς ὅλοις οὖν δι' ὅλης νυκτὸς ἐξαπορούμενος ἐρανίσασθαι παρὰ τῶν οἰκητόρων Ἀμασείας ἐλογίσατο τὴν τιμήν· καὶ αὐγαζούσης ἡμέρας, κἂν ἀργαλέον ἐδόκει, ἀλλ' ὅμως συνεκαλεῖτο ἅπαντας, καὶ μᾶλλον τοὺς τὰ πρῶτα φέροντας καὶ χρημάτων εὐποροῦντας· πρὸς οὓς μᾶλλον θεασάμενος ἔφη. Ἴστε πάντες ὅπως ὁ βάρβαρος οὑτοσὶ τὰς τοῦ Ἀρμενιακοῦ διέθετο πόλεις ἁπάσας, ὅσας τε κωμοπόλεις ἐπόρθησε, καὶ ὁπόσους κακῶς διέθετο συμφοραῖς ἀφορήτοις, ὑποβαλών. ὁπόσα τε χρήματα ἀφ' ὑμῶν ἐκομίσατο. Ἀλλὰ καιρὸς ἤδη πάρεστι τῶν ἐξ αὐτοῦ ὑμᾶς ἀπαλλάττειν κακώσεων, εἰ βούλεσθε. Δεῖ τοιγαροῦν μὴ προέσθαι τοῦτον· ὁρᾶτε γὰρ ὡς δεσμώτης ἡμῖν ὁ βάρβαρος οὗτος πάντως Θεοῦ, καὶ ἡμετέρᾳ σπουδῇ, ὁ δὲ τοῦτον ζωγρήσας Τουτὰχ ἐξ ἡμῶν αἰτεῖ τὴν τιμήν. Ἡμεῖς ἀποροῦμεν παντάπασιν ἐπ' ἀλλοδαπῆς τε ὄντες, καὶ συχνὸν ἤδη χρόνον μετὰ τῶν βαρβάρων μαχόμενοι, καὶ τὰ προσόντα διαπανηκότες. Εἰ μὴ γοῦν πόρρω ὁ Βασιλεὺς ἦν, καὶ καιρὸν ἀναμονῆς ἐδίδου ὁ βάρβαρος, ἔσπευσα ἂν ἐκεῖθεν κομισθῆναι τὰ τῆς τιμῆς. Ἐπεὶ δ', ὡς ἴστε καὶ αὐτοὶ, οὐδὲν τούτων ἔξεστι πράττειν, δέον ὑμᾶς συνεισενεγκεῖν τὴν τιμὴν, καὶ λήψεσθε πάντα δι' ἡμῶν ἐκ Βασιλέως ὁπόσα παράσχοιτε. Εἶπε ταῦτα καὶ ἐξεκρούσθη παραυτίκα, καὶ θόρυβον ἀνῆψε σφοδρότατον τῶν Ἀμασειανῶν εἰς ἀποστασίαν κεκινημένων. Ἦσαν γὰρ οἱ τούτους εἰς θυμὸν καὶ θόρυβον ἠρέθιζον ἄνδρες κακουργότατοί τινες, καὶ ῥίπται πραγμάτων εἰδότες ὀξύνειν δῆμον εἰς ταραχήν. Θόρυβος τοίνυν ἦρτο πολὺς, τῶν μὲν βουλομένων σώζεσθαι τὸν Οὐρσέλιον, καὶ τὸ πλῆθος ἀντιλάβεσθαι τούτου ἐρεθιζόντων, τῶν δὲ ἐκταραττομένων. (τοιοῦτον γὰρ τὸ συρφετῶδες πλῆθος) καὶ τὸν Οὐρσέλιον ἁρπάσαι θελόντων καὶ τῶν δεσμῶν ἀπολύειν. Δῆμον οὖν ὁ στρατοπεδάρχης τοσοῦτον ὁρῶν μαινόμενον ὡς ἐν στενῷ κομιδῇ τὰ κατ' αὐτὸν ἐγνώκει, κατεπτώκει μὲν οὐδαμῶς, ἀλλ' ἐπιρρώσας ἑαυτὸν κατεσίγαζε τῇ χειρὶ τὸν θόρυβον. ὀψὲ δὲ καὶ μόλις τούτους καταπαύσας, καὶ πρὸς τὸ πλῆθος τὸν λόγον ἀνενεγκὼν ἔφη.

A *Tertio Sultano quoque magnæ lætitiæ cauſam afferet, Urſelio per te ſublato, homine ambiguo, jam ſuſpectæ potentiæ, ac mox hoſte, qui Turcos inter ac Romanos ſe ſe dudum exercet ad utrorumque periculum.*

His per internuncios a patre meo, Romani Duce exercitus, tali tempore cum Tutacho actis; & videlicet tam ipſo, quam, qui cum eo erant, perſuaſis Barbaris: tum ut caveretur de ſumma promiſſæ pecuniæ, deque ſolutionis die; obſidibus ex maxime inſignium numero datis; capitur ex condicto repente Urſelius, & Amaſeam ad Alexium perducitur. cæterum expectatæ inde pecuniæ morabantur: neque ipſo, unde ſolveret, habente, & Imperatore negligente totam rem: Itaque non jam tardo incedebat pede (ut tragœdia loquitur) ſed plane nuſquam B aderat pecunia. At Tutachus cum ſuis inſtabat, aut appendi pactum auri modum flagitans, aut eo, unde, fruſtrata emptione, adductus fuerat, remitti, ac reſtitui captivum. Hic Alexius, qui neque, ſi ſe ſpoliaret, pretium malæ mercis, quod condixerat, repræſentare de ſuo poſſet, tota nocte deliberationibus anxiis tranſacta, conſilium demum expedit, impetrandi ab Amaſenis, ut neceſſariam pecuniam præſenti collatione conficerent. Igitur orto die, haud ignarus, quam difficile negotium aggrederetur; convocatis omnibus, ac iis maxime, qui auctoritate, divitiiſque principes Civitatis habebantur; hos potiſſimum intuens dicere cœpit. *Scitis profecto, ut ſe hic Barbarus geſſerit adverſus omnes Armeniaci limitis* C *civitates; quot oppida vaſtaverit, quot cives male mulctaverit, quot libera corpora pœnis intolerabilibus ſubjecerit, a vobis ipſis quot pecunias extorſerit, meminiſtis. Tantis ecce his malis, ac metu eorum, quæ a tam infeſto vobis hoſte imminent, in omne, ſi vultis, tempus una hac die, & occaſione defungemini; ſi prohibere hodie curabitis, ne dimittere liberum cogamur iſtum ipſum Barbarum, quem divine plane, veſtroque ſtudio vinctum tenemus. Eum qui vivum cepit, nobiſque vendidit Tutach, operæ, ac prædæ ſuæ pactum pretium repetit a nobis; qui quoniam & peregre ſumus, & longa cum Barbaris militia, quæ domo extuleramus, conſumpſimus omnia, ſolvendo profecto non ſumus. Atque utinam indulgere ſaltem idoneam moram Barbarus vellet, & pecuniæ numerandæ condictam diem fineret* D *diffundi. Excurrerem ad Imperatorem, conceſſo ſpatio, & aurum inde neceſſarium referrem. Nunc quando ſatis perſpectum vobis quoque eſt, nihil horum in mea eſſe poteſtate; unum reſtat, ut vos repræſentare pecuniam ne gravemini; brevi eam cum magna gratia ab Imperatore recepturi.* Talia ut dixit, non modo ingenti offenſione, ac convitio repulſus eſt, ſed tumultum quoque concivit vehementem Amaſenorum, defectionem haud dubie ſpectantium. Nec deerant concitatores plebis, turbarum artifices factioſi, qui motos ſemel & ruentes incitarent; ardentique plus ſatis ſeditioni faces inſuper ſubjicerent. Horum ferebantur voces, ſervandum, vinculis eripiendum Urſelium, & miſere circumvento manu ſuccurrendum. E Erant qui hoc agerent; erant qui ſine certo conſilio ſerverent tamen, &, quod tali tempore vilis plebecula ſolet, cum ſtrepitu, ac jactatione tumultuarentur. Ejuſmodi perturbatione furentem populum, reſque ſibi arctiſſimo loco poſitas cernens Alexius, non tamen animo concidit; ſed ſuſtentans ſeipſum, atque erigens, manu ſilentium indixit; quo ſero, ac vix impetrato, ad plebem ſermone directo.

Urſelius proditione capitur.

Edit. Pariſ. pag. 6.

Alexii ad Amaſenos oratio.

Seditio Amaſenorum.

Alexii oratio ad plebem Amaſenam.

Mirari mihi vos ſubit, inquit, *Viri Amaſeni, qui plane nondum intelligatis, quid iſti parent, qui vos concitant? Semperne hominibus ſubdolis, ſuam ipſorum ſalutem veſtro ſanguine redimentibus, veſtram operam ad veſtram perniciem commodabitis? Fingite quod clamatis, quod molitum illis, regnare Urſelium; quid ex eo in vos præter cædes, excæcationes, mutilationes redundabit? Iſti vero, qui tanti furoris vobis auctores ſunt; primum quidem ſe, remque familiarem indemnem tuebuntur, demerendo interim Barbaro: mox, ſi fortuna Tyranni titubaverit, parati præoccupando Imperatore, in vos quidem invidiam, & pœnas rebellionis vertere; ſibi vero gratiam fidei conſtantis, & præmia ampliſſima paciſci; tamquam ſcilicet per ipſos unos ſteterit, quominus Amaſena Civitas irreparabiliter imperio periret. Ex qua licentia Cives improbi fortunis, & capitibus veſtris ludunt; vobis, pro ſimplicitate veſtra, fraudi eorum, malitiæque faventibus; dum illis ipſis obſecundatis, ad ſeditionem inſtigantibus, qui poſtmodum iram Imperatoris adverſum vos, ob ea ipſa, quæ illorum impulſu peccaveritis, malignis accuſationibus accendent. Ergo iſtis, ſi quid mihi creditis, valere juſſis, in domum vos ſuam quiſque recipite; ubi ſi attente, quæ dicta ſunt, reputabitis, facile ſtatuetis, utri vobis ſalubriora conſilia ſuggerant, tumultus auctores, an ego.* His auditis, velut lapſa in terram teſtula, priori, quam domo attulerant, in foro depoſita ſententia; tectum quiſque ſuum repetit; Alexio in præſens metu ſoluto, at non ſolicitudine in poſterum. Reputans enim quam facile levis multitudo ſententias conceptas deponere, abjectas reſumere ſolita ſit, præſertim ubi a turbulentis incentoribus inſtigata fuerit; vereri cœpit, ne inſequenti mox nocte, reſumpta inſania, de novo in ſe conjurati ruerent, Urſelium cuſtodiæ, & vinculis erepturi; ad quod prohibendum ſe nequaquam ſatis firmis inſtructum eſſe copiis ſibi erat conſcius. Palamedeum ergo quemdam aſtum in ſubſidium imbecillitatis advocans, Urſelium excæcare ſimulat, atque ad famam ejus rei factæ certius ſpargendam, Miniſtrum talis ſupplicii publicum adhibet, cumque ferro ad eruendos oculos armatum, humi per vim afflicto, reſupinatoque, quaſi ad patientiam ſupplicii Urſelio imponit, frendenti, gementique nihilo Leone capto moderatius. quæ omnia in vanam ſpeciem comparabantur. Ergo ad quos pervenit acutus, & impotens metuentis ejulatus, ii ſibi, & aliis perſuaſerunt, editas illas voces lamentabiles ab Urſelio, tortoris ad aſpectum torvum, atque illætabilem ſupplicii horrore præſentis efferato. Et jactabat ille ſe, quamquam ſolo timore perſtrictus, tam efferate, ac ſæve ut fidem faceret, rem ad experientiam ſupplicii ultra metum, minaſque proceſſiſſe. Diditur itaque per vulgus rumor, vere cæcatum Urſelium; unde, illa jam neceſſario damnata ſpe, ad ſimulandum obſequium verſi Cives, pariter atque advenæ, pro ſe quiſque, apicularum more, ſymbolas pecuniæ contulerunt: ſucceſſumque habuit ſolers conſilium Alexii, talia tamquam ad ſcenæ ludum componentis, ut excuteret ſpes improbas cupidis rerum novarum, quorum in audacia, potentiaque Urſelii ſtudium, ac fiducia conquieſcebat, quemque ideo, quoad re integra, ſanum, acutiſem ſibi adjungi poſſe confiderent, plane vim potius experirentur, quam in erogationem conſentirent, facilem ipſis, ac pronam futuram, ſemel perſuaſis, eum luminibus orbatum, quem Ducem ipſi ſibi rebellaturis ſcilicet deſtinaſſent. Hunc igitur tali quadam machinatione virum captum

Edit. Pariſ. pag. 7.

Amaſeni pacantur.

Excæcatio Urſelii ſimulata.

Collatio pecuniæ ab Amaſenis facta.

pag. 8.

A Θαυμάζειν ἔπεισί μοι ἄνδρες Ἀμασειανοὶ, ὅτι τῆς συσκευῆς ταύτης τῶν ἐξαπατώντων ὑμᾶς παντάπασιν ἠγνοήσατε τὴν σφῶν αὐτῶν σωτηρίαν τῷ ὑμετέρῳ αἵματι ἐξωνουμένων. καὶ μεγίστην ὑμῖν τὴν βλάβην προξενούντων ἀεί. Τί γὰρ ὑμῖν ἐκ τῆς Οὐρσελίου τυραννίδος ἡ ὠφέλεια, εἰ μὴ σφαγαὶ, καὶ πηρώσεις καὶ ἀκρωτηριασμοὶ μελῶν; Οὗτοι δὲ οἱ τῶν τοιούτων ὑμῖν πρόξενοι, ἔνθεν μὲν τὰ οἰκεῖα ἀσινῆ διετήρουν τὸν βάρβαρον θεραπεύοντες. Ἐκεῖθεν δὲ αὖθις τῶν ἐκ βασιλέως ἐνεφοροῦντο δωρημάτων, χαριζόμενοι τούτῳ, ὅτι μὴ ὑμᾶς τε καὶ τὴν πόλιν Ἀμασείας παρεχώρησαν τῷ βαρβάρῳ. Καὶ ταῦτα μηδὲν εἰ πολλοὶ ὑμῶν πεπονθημένοι πάθωσι. Διὰ τοῦτο καὶ τὴν τυραννίδα συνίστασθαι βουλόμενοι, τῷ μὲν B τυράννῳ χρηστὰς ὑποσαίνοντες ἐλπίδας ἀσινῆ τὰ οἰκεῖα διατηροῦσιν, ἐκ βασιλέως δὲ αὖθις ἀπαιτοῦσι τιμάς τε καὶ δωρεάς. Ἢν δέ τι καὶ νεωτερισθείη, αὐτοὶ μὲν πάλιν ἑαυτοὺς τοῦ δράματος ἐξάγουσι, τὸν δὲ βασιλέως θυμὸν καθ' ὑμῶν ἐξάψουσιν. Εἴτε οὖν ἐμοὶ πείθεσθε, τούτους μὲν ὑμᾶς πρὸς θόρυβον ἐρεθίζοντας, τὸ παρὸν, ἐρρῶσθαι ἐάσατε. Ἕκαστος δὲ ὑμῶν οἴκαδε ἀπελθὼν τὰ λεχθέντα σκοπείτω, καὶ εἴσεται ὁποῖος ὑμῖν τὸ ξυμφέρον βουλεύεται. Τούτων ἀκούσαντες τῶν ῥημάτων, ὥσπερ ὀστράκου μεταπεσόντος τὴν γνώμην μεταβαλόντες οἴκαδε ἀνεχώρουν. Ὁ δὲ στρατοπεδάρχης γινώσκων τὸν δῆμον ἐν ῥοπῇ τὰς γνώμας μεταβάλλειν εἰωθότα, καὶ μᾶλλον εἰ ὑπὸ χαι- C ρεκάκων ὀτρύνεται, δείσας μή πως τῆς νυκτὸς κατ' αὐτοῦ μελετήσαντες ἐπέλθωσι, καὶ τὸν Οὐρσέλιον ἐξαγαγόντες μὲν τῆς φρουρᾶς, λύσαντες δὲ τῶν δεσμῶν ἀφῶσιν· ἐπεὶ μὴ ἀποχρώσας εἶχε δυνάμεις πρὸς τοσούτους ἀντικαταστῆναι, μηχανᾶται τὸ ἐντεῦθεν Παλαμήδειόν τι μηχάνημα. Ἐς μὲν τὸ φανερὸν ἀποτυφλοῖ τὸν Οὐρσέλιον, καὶ ἥπλωτο μὲν τῇ γῇ, ὁ δὲ δήμιος ἐπῆγε τὸν σίδηρον, ὁ δὲ ἐπωδύρετό τε καὶ ἔστενε, καθάπερ λέων βρυχώμενος, σχῆμα δὲ πάντα ἦσαν τὰ τῆς τῶν ὀμμάτων ἀποστερήσεως, παρήγγελτο δὲ καὶ ὁ τῷ δόξαι τυφλούμενος βοᾶν τε καὶ κεκραγέναι. καὶ ὁ μέχρι τοῦ δοκεῖν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύττων, δριμὺ ἐνορᾶν D πρὸς τὸν ἐγκείμενον, καὶ μανιῶδες τὰ πάντα δρᾶν, μᾶλλον δὲ σχηματίζεσθαι τὴν ἀποτύφλωσιν. Καὶ ὁ μὲν ἀπετυφλοῦτο μὴ ἀποτυφλούμενος. Ὁ δὲ δῆμος ἐκρότει, καὶ πανταχόθι τὴν τοῦ Οὐρσελίου τύφλωσιν διεβόμβει. Ταῦτα ὥσπερ ἐν σκηνῇ δραματουργηθέντα, πέπεικε τὸν ὄχλον ὅλον, ὅσος ἐγχώριος, καὶ ὅσος ἔξωθεν εἰς ἔρανον κατὰ τὰς μελίσσας συλλέγεσθαι. Τοῦτο γὰρ ἅπαν τὸ σκέμμα τῆς Ἀλεξίου φρονήσεως, ἵνα οἱ πρὸ τοῦ δοῦναι χρήματα δυσχερῶς ἔχοντες, καὶ ἀφελέσθαι τὸν Οὐρσέλιον ἐπιβουλεύοντες ἐκ τῶν χειρῶν Ἀλεξίου τοῦ ἐμοῦ πατρὸς, ἀποκαραδοκήσωσί τε, ὡς ἐντεῦθεν αὐτοῖς τῆς ἐπιβουλῆς ἀνωφελοῦς καθεστηκυίας, καὶ ταχὺ πρὸς τὸ βούλημα τοῦ στρατοπεδάρχου μεταθῶνται E τῆς προτέρας ἀποχωροῦντες βουλῆς, αὐτόν τε φίλον ποιούμενοι, καὶ ὀργὴν βασιλέως ἐκκλίνοντες. Τοῦτον τοίνυν οὕτω κατασχὼν τὸν Οὐρσέλιον ὁ ἐξάγαστος στρατηγὸς εἶχεν ὡς ἐν ζωγρείᾳ τὸν λέοντα, ἐπικαλύμματα τοῖς ὀφθαλμοῖς φέροντα τὰ σύμβολα τῆς δῆθεν ἀποτυφλώσεως. Οὐ μὴν ἠρκεῖτο οἷς

εἴργασαι, οὐδὲ ὡς κῦδος ἀράμενος πρός τ' ἄλλα τῶν πραγμάτων ἀναπεπτώκει. Ἀλλὰ πόλεις ἄλλας πολλὰς καὶ φρούρια κατεκτήσατο, καὶ ὑπὸ τὴν τῆς βασιλείας ἐξουσίαν πεποίηκεν, ὅσα ἐπὶ τῶν Οὐρσελίου καιρῶν πονήρως προσεπεπράχει· ἐντεῦθεν δ' αὖ τὰς ἡνίας στρέψας, αὐθὺ τῆς βασιλίδος πόλεως ἤλαυνε. Γενόμενος δὲ ἐν τῇ πατρῴᾳ πόλει καὶ μικρὸν ἀναπαύων τῶν πολλῶν καμάτων ἑαυτόν τε καὶ τὴν σύμπασαν στρατιάν, πρᾶγμα ἐντεῦθεν ὥσπερ πεποιηκώς, ὅπερ Ἡρακλῆς ἐκεῖνος ἐπὶ τῇ τοῦ Ἀδμήτου Ἀλκήστιδι. Ὡς γὰρ εἶδεν ὁ Δοκειανὸς ἐκεῖνος ὁ τοῦ προβεβασιλευκότος Ἰσαακίου Κομνηνοῦ ἀδελφιδοῦς, καὶ τούτου ἐξάδελφος, ἀνὴρ δὲ οὗτος τῶν ἐπιδόξων καὶ γένει καὶ ἀξιώματι, τὸν Οὐρσέλιον τὰ τῆς τυφλώσεως σύμβολα φέροντα, καὶ ὑπό του χειραγωγούμενον, βύθιόν τι στενάξας καὶ ἐπιδακρύσας τῷ Οὐρσελίῳ, ὠμότητα κατηγορήκει τοῦ στρατηγοῦ, καὶ μέμψιν αὐτοῦ ἐπῆγε τούτου καταβοώμενος, ὡς τοιοῦτον ἄνδρα γεννάδαν τε καὶ ἀντικρὺς ἥρωα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀφελόμενον, ὃν ἐχρῆν ἀτιμώρητον διασώσασθαι. Ἀλλ' ἐκεῖνος τότε μὲν τὰς αἰτίας τῆς ἀποτυφλώσεως εἰς αὖθις ἐπακούσειας εἰπὼν φίλτατέ μοι, μετὰ βραχὺ εἰς οἰκίσκον ἀγαγὼν αὐτόν τε καὶ τὸν Οὐρσέλιον ἀνακαλύπτει τὸ πρόσωπον, καὶ δείκνυσιν Οὐρσελίου τοὺς ὀφθαλμοὺς πυρωποὺς ἀπαστράπτοντας. Ἐξεπλάγη ταῦτα ὡς ἐθεάσατο, καὶ ἐθαύμασεν ὁ Δοκειανός, καὶ οὐκ εἶχεν ὅ, τι καὶ χρήσαιτο τῷ πλήθει τοῦ θαύματος· καὶ θαμὰ ταῖς ὄψεσι τὰς χεῖρας ἐπέβαλε, μήπου καὶ ὄναρ ἐστὶ τὸ θεωρούμενον, ἢ τις μαγικὴ τερατεία, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον ἄρτι πρώτως καινοτομούμενον. Ὡς δὲ τὴν ἐπὶ τῷ ἀνδρὶ φιλανθρωπίαν τοῦ ἐξαδέλφου κατεμάνθανε, καὶ μετὰ τῆς φιλανθρωπίας τὴν τέχνην, περιχαρὴς γεγονὼς ἐνηγκαλίζετό τε αὐτὸν καὶ κατεφίλει πολλάκις τὸ πρόσωπον, εἰς ἡδονὴν τὸ θαῦμα μεταβαλών. Ταὐτὸ δὲ τούτῳ πεπόνθασι καὶ οἱ περὶ τὸν βασιλέα Μιχαήλ, καὶ βασιλεὺς αὐτὸς καὶ πάντες.

Ἐντεῦθεν πάλιν ἐπὶ τὴν ἑσπέραν πέμπεται παρὰ Νικηφόρου τοῦ Αὐτοκράτορος ἤδη τὰ Ῥωμαΐα σκῆπτρα κατεσχηκότος κατὰ Νικηφόρου τοῦ Βρυεννίου, τὴν δύσιν ὅλην κλονοῦντος, καὶ τὸ διάδημα ἑαυτῷ περιθεμένου, καὶ βασιλέα Ῥωμαίων ἀνακηρύττοντος. Ἄρτι γὰρ τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Δούκα τοῦ θρόνου καθαιρεθέντος, καὶ ἀντὶ ταινίας τε καὶ στέμματος τὸν ποδήρη καὶ τὴν ἐπωμίδα τὴν Ἀρχιερατικὴν ἐνδεδυμένου, ὁ Βοτανειάτης ἐπὶ τοῦ βασιλείου θρόνου καθίσας, καὶ τὴν βασιλίδα Μαρίαν, ὡς προϊὼν ὁ λόγος σαφέστερον παραστήσει, μνηστευσάμενος, τὰ τῆς βασιλείας διίθυνε πράγματα. Ἀλλ' ὁ Νικηφόρος Βρυέννιος τὴν δουκικὴν περιεζωσμένος ἀρχὴν Δυρραχίου ἐπὶ τοῦ βασιλέως Μιχαήλ, καὶ πρὸ τοῦ βασιλεῦσαι τὸν Νικηφόρον, βασιλειᾶν τε ἤρξατο, καὶ ἀποστασίαν κατὰ τοῦ Μιχαὴλ ἐμελέτησε. Τὸ μὲν ὅθεν καὶ ὅπως, οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστιν ἡμῖν διηγεῖσθαι. Φθάνει γὰρ ἡ τοῦ Καίσαρος ξυγγραφὴ τὸ αἴτιον τῆς ἀποστασίας ἐξιστορῆσαι. τὸ δ' ὅτι ἐκεῖθεν ὥσπερ ἐξ ὁρμητηρίου τινὸς τῆς πόλεως Δυρραχίου πάντα τὰ τῆς ἑσπέρας κατέδραμε καὶ ὑφ' ἑαυτὸν ἐποίησε, καὶ ὅπως αὐτὸς ἑάλω, τοῦτο τῶν ἀναγκαιοτάτων ἐστὶν ἐν βραχεῖ διηγήσασθαι. Τὸ γὰρ ἀκριβὲς τῆς ἱστορίας τὸν βουλόμενον μαθεῖν ἐς τὸν Καίσαρα

mirificus belli Dux habuit in cuſtodia ſic tanquam in cavea leonem, obligatum oculos ad continuandam excæcationis famam. Nec vero hæc ſatis putavit, aut quaſi abunde parta fruiturus gloria, ſucceſſibus indormiit: verum concuſſis partibus toto impetu incumbendum ratus: urbes, arceſque, quæ ſupererant plurimæ, aggreſſus, plane non prius quievit, quam omnia, quæ ab initio Urſelianorum temporum defecerant, Imperio reſtitueret. Quibus jam patratis, victor in regiam urbem eſt invectus; ubi domeſtica quiete ſe, atque exercitum paulisper ab expeditionis difficilis laboribus dum recreat, contigit ipſi edere miraculum, ejus non abſimile, quo dicitur Hercules Admeto mortuam lugenti, vivam repente, atque vigentem reddidiſſe conjugem. Erat Doceanus Iſaacii Comneni, qui nuper imperaverat, ex ſorore nepos, Alexii patruelis, vir, & genere, & dignitate clarus in paucis: Is cum Urſelium vidiſſet ſuæ calamitatis mendacibus obnuptum ſymbolis, manuque ductum a quopiam tractis ex intimo ſuſpiriis indigno viri fortis illacrymatus caſui, non ſe tenuit, quin crudelitatis inhumanæ damnaret Alexium, qui tam generoſum Heroem tam miſere deformaſſet, quem ſervaſſe incolumem oportuerat. Cui ille: Excæcationis iſtius cauſas alia occaſione a me, inquit, audies, cariſſime: nec aliud tunc quidem: Cæterum paulo poſt deduxit hominem in domunculam: ibique oculos Urſelii faſciis, involucriſque remotis, vivido lumine ſpirantes, vegetoſque Doceano monſtravit, mirari numquam deſinenti, contrectantique ſibi ipſi ſubinde oculos, quaſi ut probaret, num hæc vere, an non potius per ſomnium cerneret, magiciſque præſtigiis, aut alia nova fraude illuderetur. Tandem ubi plane perſpecta eſt humanitas Alexii, induſtriæ laude cumulata; verſa in gaudium admiratione, ſæpius amplexatus eſt, ſuaviatuſque patruelem; lætitiamque, ac gratulationem ſuam, vulgata mox fama, in Comitatum Michaelis univerſum, ipſumque adeo in Auguſtum propagavit.

Hinc iterum in Occidentem Alexius mittitur a Nicephoro Imperatore, Romani jam ſcepetri compote, adverſus Nicephorum Bryenium, occiduas omnes provincias perturbantem, ſeque, aſſumpto diademate, pro Romanorum Auguſto ferentem. Simul enim ac Michael Ducas throno excuſſus eſt, & pro principali faſcia, coronaque talarem, & epomidem Archiepiſcopalem induit: Botaniates, occupato auguſtali ſolio, deſponſaque ſibi, ut diſtinctius proceſſu ſermonis explicabitur, Imperatrice Maria, Imperii habenas regere cepit. At Nicephorus Bryenius, imperante jam tum Michaele, Ducatu Dyrrachii munitus, etiam antequam Nicephorus regnaret, Imperii candidatum ſe ferebat palam: atque adeo non expectato, dum ea dignitas vacaret, a Michaele machinari defectionem cœperat. Hujus incœpti quæ cauſa, quæve rationes fuerint, mihi non eſt neceſſe diligentius exponere, quoniam iſtum nobis laborem accuratus ea de re noſtri Cæſaris Commentarius occupavit: quo vero modo, ac ſucceſſu Bryenius Dyrrachio, tamquam ex belli ſede progreſſus occidua omnia percurrerit, ſibique adjunxerit; atque ipſe denique ſit captus, maxime arbitror neceſſarium exponere breviter; nam fuſius, & ſubtilius iſta deſcripta qui noſſe cupierint, eos ad Cæſarem remittimus. Erat is, de quo agitur, Nicephorus Bryenius,

Omnia loca quæ Urſelius ceperat ab Alexio recepta.

Vide Euripidem in Alceſtide.

Doceani querela de Alexio.

Edit. Pariſ. pag. 9.

Botaniates ejecto Michaele Duca, ejus loco imperat.

Nicephorus Bryennius Imperium affectat.

Bryenii deſcriptio.

bellator primus, genere clariſſimo, procerirate corporis, & faciei forma commendabilis, maturitate juxta conſilii, roboreque lacertorum facile omnes, qui tunc erant, homines ſuperans. Plane dignum Imperio caput; quippe aſpectu ipſo, ante uſum, & ſermonem ſibi conciliabat homines, adeo quidem ut cuncti paſſim milites, civeſque primo cum loco, atque Imperio Occidui pariter, & Orientalis limitis ultro digniſſimum & agnoſcerent, & profiterentur. Etenim offerentem ſe ſe civitates omnes obviis ulnis excipere, & ad vicinas pro ſe quæque urbes, non minus alacriter admittere paratas, cum plauſu, ac pompa tranſmittere conſueverant. Conturbabant hæc Botaniatem eo quidem magis, quod magno Bryennium, & valido inſtructum exercitu videbat: quæ res Imperium univerſum ancipiti cura librabat, incertum, utri tandem Domino cederet. Viſum tandem eſt opponendum Bryennio Alexium Comnenum, patrem meum, dignitate Magni Domeſtici Scholarum recens auctum, datis ad hoc ipſi copiis, quæcumque ad manum erant, ſane perexiguis: nam ad militarem rem quod attinet, plane ad extremum imbecillitatis Romanum Imperium devenerat: Orientales ſiquidem exercitus, alii alio diſperſi, neceſſaria limitibus ſtatione tenebantur, Turcis latiſſime dominantibus, & per omnes fere regiones, quæ Euxinum, Helleſquepontum interjacent; quæque hinc Ægæo, hinc Syriaco mari clauduntur, ſinubuſque maxime iis, qui Pamphyliam, Ciliciamque præterlapſi, in mare Ægyptium delabuntur, munitiones obtinentibus.

Botaniates Alexio committit bellum Bryennianum.

Militaris res Imperii plane perdita.

Edit. Pariſ. pag. 10.

Unde fiebat ut, cum Orientales exercitus Turcico periculo diſtinerentur, Occidui ad Bryennium confluxiſſent; quæ ſupererat Romana potentia, exili ſane numero cenſeretur. Reliqui nimirum erant immortales quidam, qui heri, ac nudiuſtertius tractare gladios, haſtaſque cœperant. Accedebant alii, & ipſi rari, a Chomate nuncupati milites, & Gallici nonnulli manipuli ſummam ad paucitatem redacti. Ejuſmodi copias, qui pro Botaniate res adminiſtrabant, patri meo dant, polliciti auxilia Turcorum, quæ conductum miſerant: ſimulque edicunt, ſine mora capeſſat bellum, cumque Bryennio decernat, freti utique non tam exercitus robore, quam conſilio, bellicaque virtute Ducis; qui, ne Turcicis quidem expectatis auxiliis, ſtatim ſe, ſuiſque quam optime potuit inſtructis, adventantem quippe hoſtem audiens, ex urbe regia in Thraciam progreſſus, caſtra circa Salſum fluvium ſine foſſa, & vallo metatus eſt. quoniam enim in Cedocti campis conſediſſe Bryennium audierat, idoneo ſe ab illius conſpectu disjungere ſpatio ſtuduit; id cavens, ne, ſi ſuos illi adverſa fronte objiceret, facile is ſenſum paucitatis, imbecillitatiſque ipſorum caperet; intelligeretque ſe plurimos cum non multis, exercitatiſſimos cum tyronibus in conflictu commiſſurum. Ergo Alexius non hoc audendi tempus, palamve aperto marte invadendi ratus, cautis graſſari artibus, & furari, ſi poſſet, victoriam, ſatis ſibi tunc quidem videri debere ſtatuit, idque conari decrevit. Verum antequam duos generoſiſſimos Duces, nec fortitudine, nec ſcientia rei bellicæ ſibi quidquam invicem concedentes, decretorio inter ſe certamine committimus, id quod jam inſtituit ſermo noſter; age ante aciem ſtructam utrinque, collataque ſigna, augurium ſuc-

Copiæ Alexio datæ contra Bryennium pergenti.

Alexius cautis artibus potius quam aperto marte rem geſſit.

A παραπέμπουσιν. Κράτιστος γὰρ ὁ ἀνὴρ τὰ πολέμια καὶ ἅμα καὶ γένος ὢν τῶν ἐπισημοτάτων καὶ ἀναδρομῇ σώματος, καὶ κάλλει προσώπου κοσμούμενος, καὶ ἐμβριθείᾳ φρονήματος, καὶ βραχιόνων δυνάμει τῶν κατ' αὐτὸν διαφέρων ἀνδρῶν, ἐπάξιον ἦν βασιλείας τὸ χρῆμα, καὶ τοσοῦτος ἦν εἰς πειθὼ δυνατὸς, καὶ πάντας ἐφέλκειν καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως καὶ ὁμιλίας δυνάμενος, ὥστε πάντας πανδήμει καὶ στρατιώτας καὶ ἰδιώτας τῶν πρωτείων αὐτῷ ξυγχωρεῖν, καὶ βασιλεύειν ἀξιοῦν ἁπάσης ἑῴας καὶ ἑσπερίας λήξεως. Καὶ γὰρ ἐπιόντα τοῦτον αἱ πόλεις ἅπασαι ὑπτίαις χερσὶν ὑπεδέχοντο, καὶ ἄλλη πρὸς ἄλλην μετὰ κρότου παρέπεμπε. Ταῦτα ἐτάραττε μὲν τὸν Βοτανειάτην, ἐξεκύκα δὲ καὶ τὸ περὶ B αὐτὸν στράτευμα, καὶ εἰς ἀμηχανίαν τὴν βασιλείαν ὅλην ἐνέβαλλε. Πέμπειν οὖν διεγνώκασι τὸν ἐμὸν πατέρα τὸν Κομνηνὸν Ἀλέξιον κατὰ τοῦ Βρυεννίου, Δομέστικον τῶν σχολῶν ἄρτι προχειρισθέντα, μετὰ τῶν ἐνουσῶν δυνάμεων· εἰς γὰρ τὸ μέρος τοῦτο ἡ βασιλεία Ῥωμαίων εἰς τὸ ἔσχατον ἐληλύθει. πάντη γὰρ ἑῷα τῶν στρατευμάτων ἄλλο ἀλλαχοῦ διεσκέδαστο, τῶν Τούρκων ὑφαπλωθέντων, καὶ πάντα σχεδὸν περιεχόντων, ὅσα Εὐξείνου πόντου ἐστὶ μεταξὺ καὶ Ἑλλησπόντου καὶ Αἰγαίου τε καὶ Συριακοῦ πελάγους, κόλπων τε τῶν ἄλλων, καὶ μάλιστα ὁπόσοι Παμφυλίαν τε καὶ Κιλικίας παραμειβόντες, ἐς τὸ πέλαγος ἐκπίπτουσι τὸ Αἰγύπτιον.

C Τὰ μὲν οὖν ἑῷα στρατεύματα οὕτως εἶχον. τὰ δὲ τῆς ἑσπέρας ἐς τὸν Βρυέννιον συρρεύσαντα εἰς στενὸν κομιδῇ καὶ ὀλίγον στράτευμα τὴν βασιλείαν ἀφῆκε Ῥωμαίων. Ἀθάνατοι τε γάρ τινες αὐτῇ καταλείφθησαν χθὲς καὶ πρώην ξίφους ἡμμένοι καὶ δόρατος, καί τινες ἐκ τοῦ Χώματος στρατιῶται ὀλίγοι, καὶ Κελτικὴ [illegible] στρατιὰ εἰς ὀλίγους τινὰς περιεσταλμένη. Τούτους οὖν τῷ ἐμῷ πατρὶ Ἀλεξίῳ διδόασι, καὶ ἅμα συμμάχους ἀπὸ τῶν Τούρκων προσκαλεσάμενοι ἐξιέναι εἰς [illegible] βασιλέα προσέταττον καὶ ξυμμίξαι τῷ Βρυεννίῳ, οὐ μᾶλλον εἰς τὴν ἑπομένην στρατιὰν θαρροῦντες, ἢ [illegible] φρόνημα τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὴν ἐν πολέμοις [illegible] ἐστιπα· Ὁ δὲ τὴν ξυμμαχίαν μὴ π[illegible] ἐπερχόμενον τὸν ἐχθρὸν ἀκούων, [illegible] καὶ D ἑαυτὸν καὶ τοὺς ξυνεπομένους φραξάμενος [illegible] βασιλίδος τῶν πόλεων, καὶ κατὰ τὴν Θρᾴκην [illegible] περὶ τὸν Ἁλμυρὸν ποταμὸν στρατοπεδεύει, [illegible] τάφρου καὶ χάρακος. Μανθάνων γὰρ τὸν Βρυέννιον ἐν τοῖς Κηδόκτου πεδίοις αὐλιζόμενον ἐβούλετο ἑκάτερα τὰ στρατεύματα αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἐναντίων ἀξιόλογον ἀπέχειν διάστημα. Οὐ γὰρ εἶχεν ἀντιμετώπους ἐπιστῆναι τῷ Βρυεννίῳ, ἵνα μὴ καταφωρα γένοιτο τὰ τῆς δυνάμεως, καὶ μὴ δοίη ὁπόσος τίς ἐστι τὴν στρατιὰν αἴσθησιν τῷ ἐχθρῷ· μετ' ὀλίγων γὰρ πρὸς πολλοὺς, καὶ ἀπειροπολέμων πρὸς ἐμπειροπολέμους ἔμελλε ξυμβαλεῖν. καὶ τὸ θαρρεῖν ἀφεὶς, καὶ ἀναφανδὸν ἐμπίπτειν, κλοπιμαίαν E τὴν νίκην ἐβούλετο. Ἐπεὶ δὲ ἄνδρας καὶ ἀμφοτέρους γενναίους ὁ λόγος κατεστήσατο, τόν τε Βρυέννιον, καὶ τὸν ἐμὸν πατέρα τὸν Κομνηνὸν Ἀλέξιον· οὐδὲ γὰρ ἅτερος τοῦ ἑτέρου τῆς ἀνδρείας ἀπελιμπάνετο· οὐδὲ τὰ τῆς ἐμπειρίας ἅτερος ἑτέρου παρ' ἔλαττον εἶχεν, ἄξιον

ἐστι κατασκευασαμένους τούτους εἰς φάλαγγας, καὶ ἀντιπαρατάξεις, ἐκεῖθεν ἀποσκοπῆσαι τὴν τοῦ πολέμου τύχην. Τὼ μὲν γὰρ ἄνδρε τούτω καὶ ἄμφω ἤστην καλὼ καὶ γενναίω, καὶ πρός γε εἰς χεῖρας καὶ πεῖραν ἴσοι ὥσπερ ἐπὶ τρυτάνης ἰσάζοντες· ὁρᾶν δὲ ἡμᾶς χρεὼν ὅπη τὰ τῆς τύχης ἐπέβρισεν. Ὁ μὲν γὰρ Βρυέννιος μετὰ τοῦ θαρρεῖν ταῖς δυνάμεσι, καὶ τὴν ἐμπειρίαν προὐβάλλετο καὶ τὴν εὐταξίαν τῆς παρατάξεως. Ὁ δὲ Ἀλέξιος ἐκ τοῦ ἑτέρου ὀλίγας μὲν ἐλπίδας καὶ πάνυ ἀφαυρὰς εἶχεν ὅσον ἐπὶ τῷ στρατεύματι, ἀντιπροὐβάλλετο δὲ τὴν ἀπὸ τῆς τέχνης ἰσχὺν, καὶ τὰς στρατηγικὰς μηχανάς. Ἤδη γὰρ ἀλλήλοις αἰσθόμενοι, καὶ ὅτι πολέμου ἤδη καιρὸς, ὁ μὲν Βρυέννιος ἐπειδὴ τὰς ὁδοὺς αὐτῷ προϋποτεμνέσθαι τὸν Κομνηνὸν Ἀλέξιον μεμαθήκοι καὶ περὶ Καλαυρίαν στρατοπεδεύειν, οὕτω ξυνταξάμενος ἀντεπήρχετο. Εἰς τε γὰρ δεξιὸν κέρας καὶ εὐώνυμον τάξας τὸ στράτευμα, τὸ μὲν δεξιὸν κατάρχειν τὸν αὐτάδελφον Ἰωάννην ἐπέταττε, πεντακισχίλιοι δ' ἦσαν οἱ τοῦτο τὸ μέρος συμπληροῦντες, Ἰταλοί τε καὶ τῆς τοῦ Μανιάκη ἐκείνου ἀποσπάδος. Καὶ μὴν καὶ ἐκ Θετταλίας ἄνδρες ἱππεῖς καὶ μοῖρά τις τῶν ἀπὸ τῆς ἑταιρείας οὐκ ἀγεννής. Θάτερον δὲ τὸ εὐώνυμον κέρας ὁ Ταρχανειώτης εἶχε Κατακαλὼν, Μακεδόνας τε καὶ Θρᾶκας ἐξωπλισμένους εἰς τρισχιλίους τὸ ξύμπαν συναριθμουμένους. Αὐτὸς δ' ὁ Βρυέννιος τὸ μέσον κατεῖχε τῆς φάλαγγος, ἐκ τῶν Μακεδόνων καὶ Θρᾳκῶν συντεταγμένον, καὶ τὸ ἀρχοντικὸν σύμπαν ὅσον ἐπίλεκτον. Πάντες δὲ ἐφ' ἵπποις Θετταλοῖς ἐποχούμενοι καὶ τοῖς σιδηροῖς θώραξι καὶ τοῖς περὶ τὴν κεφαλὴν κράνεσιν ἐξαστράπτοντες, τῶν τε ἵππων διεγειρομένων ἐς ὀρθὸν οὖς, καὶ τῶν ἀσπίδων πρὸς ἀλλήλας παταγουσῶν, πολλή τις αἴγλη αὐτῶν τε καὶ τῶν κορύθων ἐκεῖθεν ἐξέλαμπε μετὰ δείματος· ὁ δὲ εἰς μέσους κυκλούμενος ὁ Βρυέννιος καθάπερ τις Ἄρης, ἢ Γίγας ὑπερωμίας εἰς πῆχυν ἕνα τῶν ἄλλων πάντων ὑψούμενος, καὶ αὐτόχρημα θάμβος ἦν καὶ φόβος τοῖς θεωμένοις. Ἔξωθεν δὲ τοῦ σχήματος ὅλου ὡσανεὶ δυοῖν σταδίων διάστημα, * Σκύθαι τινὲς ἦσαν σύμμαχοι βαρβαρικοῖς κεκοσμημένοι τοῖς ὅπλοις. Παρήγγελτο δὲ ἐπειδὰν οἱ πολέμιοι προφανεῖεν καὶ ἡ σάλπιγξ πολέμιον ἀλαλάξειεν, εὐθὺς κατὰ νώτου ἐμπίπτειν καὶ βάλλειν τοὺς Σκύθας τοῖς πολεμίοις, καὶ θλίβειν αὐτοὺς τοῖς πυκνοῖς καὶ συνεχέσι τοξεύμασι. Τοὺς δὲ λοιποὺς πυκνὰ συνασπισαμένους ἐμπίπτειν κατὰ τὸ καρτερώτατον. Οὕτω μὲν οὗτος τὰς ἀμφ' αὐτὸν διετάξατο. Ὁ δέ γε ἐμὸς πατὴρ ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος τὴν τοῦ τόπου θέσιν κατασκεψάμενος τὸ μὲν τοῦ στρατεύματος κατέστησεν ἔν τισι κοιλάσι· τὸ δ' ἀντιμέτωπον ἔστησε τῆς στρατιᾶς Βρυεννίου. Ἄμφω δὲ παραταξάμενος τό τε ἐγκαθήμενον καὶ τὸ προφανὲς, καὶ πτερώσας λόγοις ἄνδρα ἕκαστον, καὶ εἰς ἀνδρείαν ἐπάρας, τῷ μὲν ἐπισκήπτει τῷ φωλοχίζοντι τάγματι, ἐπειδὰν κατὰ νώτου γένοιντο τῶν πολεμίων ἐξαιφνιδίως προσπίπτειν, καὶ μεθ' ὁρμῆς ὅτι πολλῆς καὶ σφοδρᾶς ἐπαράττειν κατὰ τοῦ δεξιοῦ κέρατος. Τοὺς δ' ἀθανάτους λεγομένους καί τινας ἀπὸ τῶν Κελτῶν ἑαυτῷ παρακατέσχε, καὶ τούτων προΐστατο. Τῶν δὲ Χωματηνῶν καὶ Τούρκων ἔξαρχον τὸν Κατακαλὼν κατέστησε, καὶ πρὸς τὸ Σκυθικὸν ἅπαν ἔχειν τὸν νοῦν καὶ τὰς διαδρομὰς αὐτῶν ἀπελαύνειν παρακεκέλευστο. Ταῦτα μὲν οὕτως εἶχε, καὶ ἐπεὶ κατὰ τὰς κοιλάδας τόπους τὸ τοῦ Βρυεννίου γέγονε στρά-

* *Ita MS.*

A ceſſus ex ipſorum conſideratione captemus. Erant ex æquo hi viri ambo heroica ſpecie, fortique pectore; robur autem & experientiam militiæ quod attinet, paribus laudis momentis, tamquam in trutina librati, utra lanx tandem, fortuna degravante, ſubſederit, mox videndum erit. Interim quidem Bryennius magnis ſpebus palmam ambiebat; ut qui & copias ductaret, quarum virtuti jure fideret; & ad hoc ipſe tum peritiam belli magno uſu partam, tum ſcitam aciei ſtructionem ex ſe conferret. Alexio minimum fiduciæ in copiis; ſumma ſpei in ſeipſo: Itaque contra eas, quas diximus, adverſarii opes, ac vires ingenium verſutum ad belli dolos, artemque aſtuti Martis opponebat. Jam odorari ſe invicem cœperant, aderatque committendi tempus. Prior B Bryennius, cognito itinera ſibi ab Alexio ad progreſſum mature incidi, infeſtus in ipſum movet circa Calauram, prout exploratores retulerant, caſtris poſitis hærentem; Diviſerat copias in duo cornua. Dextrum, quod fratri ſuo Joanni regendum commiſerat, quinque millibus conſtabat fere Italorum, & e reliquiis copiarum Maniaci illius. Accedebant equites e Theſſalia; tum pars quædam eorum, qui de ſocietate dici ſolent, non imbellis. Siniſtro cornu Tarchaniotes Catacalo præerat, Thracas, & Macedonas graviter armatos, numero trium millium ductans. Mediam ipſam aciem Bryennius tenuit, fortiſſimo equitatu e Macedonibus, & Thracibus, & flore ipſo, ac delectu prætorianæ militiæ conſtante ſuccinctus. C Equis omnes vehebant Theſſalis, loricis ferreis, & galeis, galearumque inſignibus late fulgentes; ita ut arrectis equis in aurem dexteram, ſimul cum ſtictu ſe ſe invicem pulſantium clypeorum, terrificus intuentes, præſertim emicans e galeis, ſplendor perſtringeret. Ipſe in medius Bryennius, velut Mars, aut gigas quidam, humeris altitudine cubitali ſupra turbam cæteram eminentibus extabat; ad ſpeciem mirabilior, an ad terrorem formidoloſior, incertum. Extra totum aciei corpus, intervallo quaſi duum ſtadiorum, auxiliares quædam copiæ Scytharum erant, barbaricis inſtructæ armis. De his mandatum erat, ut ſimul atque apparere hoſtes, & canere claſſica cœpiſſent, circumducti Barbari a tergo im- D mitterentur in hoſtes, eos quantum poſſent aſſidua jaculatione conturbaturi, dum interim a fronte phalanx, conjunctis armis, & viribus, quam vehementiſſime in adverſum nitens inferretur. Hoc fere modo inſtructum agmen in pugnam ducebat Bryennius. Pater vero meus, Alexius Comnenus, prius obſervata, captataque opportunitate quarumdam vallium, partem copiarum illic ſubſidere juſſit; reliquas adverſa fronte objecit hoſti. Quibus utriſque pro tempore, ac loco inſtructis, excitatiſque diſerta oratione ad rem ſtrenue gerendam privatim iis, quos in inſidiis collocarat, præſcripſit, ut quamprimum ſentirent hoſtes eo proceſſiſſe, ubi ab ipſis coorientibus a tergo pulſari poſſent, E inſurgerent, & quam tumultuoſiſſime, vehementiſſimeque poſſent, in cornu dextrum invehrentur. Eos porro, qui dicebantur Immortales, & quoſdam e Gallis circa ſe retinuit, iiſque voluit ipſe præeſſe; Chomatenis vero, ac Turcis Ducem præfecit Catacalonum, cui dedit in mandatis: obſervaret Scythas, & negotium proprium haberet eorum incurſionibus obſiſtere. His ita diſpoſitis, ſimul ad inſidiarum locum Bryennii exercitus prove-

Alexius & Bryennius virtute bellica pares.

Edit. Pariſ. pag. 11.

Maniaces Dux exercitus Græci in Italia. *Vide Notas.*

Acies Bryennii.

Acies Alexii, & mandata ad ſuos.

pag. 12.

ctus eſt, ſigno ecce repente ab Alexio dato, erumpunt noſtri e latebris, & partim improviſa ſpecie mali, partim impreſſione vehementi, cædibuſque obviorum hoſtes turbarunt primum, mox etiam in fugam averterunt. Hic Bryenius Joannes, Imperatoris frater, fortitudine, qua ſumma valebat, tota uſus in tempore vertit equum fræno, inſtantemque ſibi a tergo militem, unum quempiam ex immortalibus una plaga dejecit, ſtititque ſuorum fugam, & phalangem a conturbatione revocatam, reſtitutis ordinibus, in hoſtes ducens, eos repulit. viciſſimque immortales, Bryenianis terga cædentibus, parum honeſte fugiebant. At pater meus jam ab initio in medios illatus hoſtes, quam in acie partem incurrerat, eam fortiter agendo, ac quemque contra venientem ſtrenue dejiciendo commoverat. Et pergebat irrevocabilis in incœpto, confidens adeſſe ſibi ſuos, & ſubſequi; donec tandem ſenſit fractam ſuam phalangem, fuſamque, ac fuga diſperſam. Tum vero fortiſſimis quibuſque ſuorum, qui ad manum erant, ſecum aſſumptis, ſex hi fuerunt, decreverat ſtrictis omnes gladiis in Bryenium, ubicumque eſſet, ducere, eumque inventum generoſe aggredi, certus vincere, aut mori. Sed ab hac eum temeritate revocavit Theodotus quidam miles, vetus miniſter patris mei; qui fidi, & ſani capitis, ſibique a pueritia probati conſilio, a facinoris imprudenter audacis cogitatione deduci ſe ſinens, ſeceſſit paululum a Bryenii exercitu; collectiſque, ac ſibi adjunctis inſignioribus ſuorum, qui diſperſi fuerant, operi rurſus inſtabat. Prius vero quam eo ſe modo, ac propoſito ſubduceret, Scythæ in Chomatenos Catacaloni ſubjectos irruerant, & clamore vario, atque ululatibus inconditis facile territos in fugam verterant. quo animadverſo Barbari ad prædandum verſi, mox onuſti, retro reſpicere, & quo ſpolia in tuto ponerent, priora caſtra, unde venerant, requirere cœperunt. Scytharum id ſolemne vitium bellantium eſt: primam ad hoſtis fugam, nondum confirmata victoria, ſpoliorum raptui vacantes, ſucceſſum cupiditate corrumpunt, quod & hic contigit. Nam lixæ, caloneſque, cæteraque miniſteria caſtrorum, ne quid a prædantibus Scythis incommodi paterentur, ad extremam ſe aciem Bryenianorum pugnantium applicuerunt, tantaque erat, & tam effuſa concurſatio ſe ſe immiſcentium manipulis ſuorum, ut Barbaros effugerent, ut inde extiterit perturbatio non exigua ordinibus permiſtis, ſignorumque militarium diſcrimine confuſo, ipſis plus nimio inter ſe admotis, alteroque alterius in locum illato. In his deprehenſus forte meus pater, qui, ut ſuperius docuimus, intra ipſam Bryenii aciem penetraverat, perque eam pugnans, infeſtuſque ferebatur; videt quemdam ex agaſonibus Bryenii equum trahere, purpura inſtratum, frænoque, ac phaleris inſignem aureis. Sed & non procul erant, qui portarent eas, quæ proxime ſtipare Imperatoris (qualem ſe ferebat Bryenius) latera romphææ ſolent. His Alexius conſpectis, ſtatim buccalæ loricula, in fronte galeæ pendente, vultum obnubens, ſumma vi cum ſex, quos dixi, comitibus iſtuc repente invehitur, facileque dejecto agaſone, non ſolum equo regio, ſed etiam romphæis potitus, clam ſe acie ſubducit. moxque in tuto conſiſtens, illum auro phaleratum equum, & romphæas, quæ utrinque circa Imperatoris corpus verſari aſſidue con-

Bryeniani in inſidias ruunt.

Joan. Bryennii fortitudo.

Alexii phalanx fracta.

Deſperatum Alexii conſilium a Theodoto correctum.

Scythæ victores in prædam verſi.

Edit. Pariſ. pag. 13.

Perturbatio acies inde orta.

Equum Bryennii regium capit Alexius.

A τάγμα εὐθὺς σύνθημα δεδωκότος τοῦ μοῦ πατρὸς Ἀλεξίου μετὰ βοῆς καὶ ἀλαλαγμοῦ ἐμπεσοῦσαι τὸ περὶ τὴν ἐνέδραν στράτευμα, τοῦτο αἰφνιδίῳ κατέπληξαν τοὺς πολεμίους ἕκαστος τῶν παρατυχόντων πλήττων τε καὶ φονεύων, καὶ εἰς φυγὴν κατηνάγκασαν. Ἀλλ' ὁ Βρυέννιος Ἰωάννης καὶ τοῦ ἡγεμόνος αὐτάδελφος μνησθεὶς ἐνταῦθα θούριδος ἀλκῆς καὶ θυμοῦ, τῷ ψαλίῳ τρέψας τὸν ἵππον, καὶ τὸν ἐπιόντα στρατιώτην ἀθάνατον πληγῇ μιᾷ καταβαλὼν ἔστησέ τε κλονουμένην τὴν φάλαγγα. Καὶ οὕτω συντάξας ἀπώσει τοὺς πολεμίους. Οὕτως οἱ ἀθάνατοι προτροπάδην μετά τινος ἀκοσμίας ἔφευγον ὑπὸ τῶν κατόπιν αὐτῶν στρατιωτῶν ἀποκτιννύμενοι. ὁ δέ γε ἐμὸς πατὴρ εἰς μέσους ἑαυτὸν ἐμβαλὼν τῶν πολεμίων, καὶ γενναίως ἀγωνι-

B ζόμενος ἐκλόνει μὲν καὶ οὗτος τὸ μέρος ἐφ' ᾧπερ ἂν παραγένοιτο, πλήττων ἕκαστον τῶν πρὸς αὐτὸν ἰόντα καὶ εὐθὺς καταβάλλων. Ἐλπίζων δὲ ξυνέπεσθαι καί τινας ἀμύνειν αὐτῷ στρατιώτας, ἀκαταμαχήτως εἴχετο τοῦ ἀγῶνος. Αἰσθόμενος δὲ διαρραγεῖσαν τὴν ἑαυτοῦ φάλαγγα, καὶ ἤδη πολλαχοῦ σκεδασθεῖσαν, τοὺς εὐψυχοτέρους, ἓξ δὲ ἦσαν οἱ σύμπαντες, συλλεξάμενος ἐβουλεύσατο ἀνασπασαμένους τὰ ξίφη, ἐπειδὰν ἐγγίσαιεν τῷ Βρυεννίῳ κατ' αὐτοῦ χωρεῖν ἀναισχύντως, κἂν δέοι κἀκείνους αὐτῷ συναποθανεῖν. Ἀλλ' ἀπεῖρξε τοῦ τοιούτου βουλεύματος Θεόδοτός τις στρατιώτης, ἀνὴρ τῷ ἐμῷ πατρὶ παιδόθεν ὑπηρετήσας, ὡς ἄντικρυς παραβόλου τοῦ ἐγχειρήματος ὄντος. Τὴν ἐναντίαν οὖν τρεπόμενος ὁ Ἀλέξιος ὀλίγον μὲν

C ὑπεξάγειν ἑαυτὸν τῆς τοῦ Βρυεννίου στρατιᾶς ἐβούλετο· γνωρίμους δέ τινας τῶν διασκεδασθέντων ἐπισυλλέξας καὶ συστησάμενος, αὖθις τῷ ἔργῳ ἐνέκειτο. Μήπω δὲ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς ἐκεῖθεν ἑαυτὸν ὑπεξαγαγόντος, οἱ Σκύθαι τοὺς περὶ τὸν Κατακαλὼν Χωματηνοὺς ἐκλόνουν, βοῇ πολλῇ καὶ ἀλαλαγμοῖς χρώμενοι. Καὶ ἐπειδὴ καὶ τούτους ἀπώσαντο καὶ εἰς φυγὴν εὐκόλως ἐτρέψαντο, πρὸς λαφυραγωγίαν ἀπέβλεψαν, καὶ φυγήν, καὶ τὰς ἑαυτῶν αὖθις ἐπὶ διατριβάς· Τοιοῦτον γὰρ τὸ ἔθνος τὸ Σκυθικόν. μήπω καθαρῶς τρεψάμενοι τὸν ἀντίπαλον καὶ τὸ κράτος ἀναδησάμενοι, διαφθείρουσι τὴν νίκην τῇ λαφυραγωγίᾳ. Τὴν γὰρ οὐραγίαν τοῦ Βρυεννίου στρατεύματος καταλαβὸν ἅπαν τὸ θητικὸν ταῖς τάξεσιν αὐτῶν ξυνεμίγνυτο φόβῳ τῶν Σκυθῶν τοῦ μή τι παθεῖν ἕνεκα παρὰ τούτων.

D Ἀεὶ δέ τι συρρέον ἐπὶ τούτους ὅσον ἐξέφυγε τὰς χεῖρας τὰς Σκυθικάς, σύγχυσιν οὐ μικρὰν ταῖς τάξεσιν ἐνεποίησε τῶν σημαιῶν ἀναμιχθεισῶν ἀλλήλαις. Ἐν τούτοις δὲ ἐναπειλημμένος ὢν ὁ ἐμὸς πατὴρ Ἀλέξιος, ὡς καὶ πρόσθεν ἐλέγομεν, περιχορεύων ἐντὸς τοῦ στρατεύματος τοῦ Βρυεννίου, ὁρᾷ τῶν ἱπποκόμων ἕνα τοῦ Βρυεννίου ἵππον τινὰ τῶν βασιλικῶν ἐπισυρόμενον, τῇ τε ἁλουργῷ ἐφεστρίδι κεκοσμημένον καὶ κατάχρυσα τὰ φάλαρα ἔχοντα. Καὶ δὴ καὶ τοὺς κατέχοντας τὰς ἐξ ἔθους τοῖς βασιλεῦσι παρεπομένας ῥομφαίας ἐγγύθεν αὐτῷ παραθέοντας. Τοῦτο οὖν θεασάμενος, καλύπτει μὲν τὸ πρόσωπον τῷ θωρακιδίῳ, ὃ τῆς κόρυθος κύκλῳ ἐξήρτητο, σφοδρῶς δὲ κατ' αὐτῶν ἐξορμήσας σὺν τοῖς ἓξ

E στρατιώταις, οὓς ἄνωθεν ὁ λόγος ἐδήλωσε, καταβάλλει μὲν καὶ τὸν ἱπποκόμον, αἴρει δὲ καὶ τὸν βασιλικὸν ἵππον, συναφαιρεῖται δὲ καὶ τὰς ῥομφαίας, καὶ λάθρα ὑπέξεισι τοῦ στρατεύματος. Ἐν τῷ ἀκινδύνῳ δὲ καταστὰς τόντε χρυσοφάλαρον ἐκεῖνον ἵππον ἐξέπεμψε, καὶ τὰς παρ' ἑκάτερα τοῦ βασιλικοῦ σώματος στρεφομένας ῥομφαίας, καὶ κήρυκά τινα μεγαλοφωνότατον παρακε-

λυσάμενος ἀπανταχοῦ τοῦ στρατεύματος διαθέοντα βοᾶν ὡς ὁ Βρυέννιος ἐπεπτώκει. Τοῦτο γενόμενον πολλοὺς τῶν σκεδασθέντων τοῦ στρατεύματος τοῦ μεγάλου Δομεστίκου τῶν σχολῶν καὶ ἐμοῦ πατρὸς ἀπανταχόθεν ξυνέλεγε καὶ παλιμπορεύτους ἐποίει, τοὺς δὲ καὶ ἔπειθεν ἐγκαρτερεῖν· οἱ δὲ ἱστήκεσαν ἀτρεμοῦντες ἵνα ἕκαστος ἔτυχε, καὶ εἰς τοὐπίσω τὰς ὄψεις στρέψαντες ἐξεπλήττοντο ἐφ' οἷς παρ' ἐλπίδα ἑώρων. Καὶ ἦν ἰδεῖν ἐπ' αὐτοῖς καινόν τι γενόμενον, τῶν ἵππων, ἐν οἷς ἐπωχοῦντο, τὰς κεφαλὰς ἐπὶ τὸ πρόσω ὁρώσας, τὰ δ' αὐτῶν πρόσωπα εἰς τοὐπίσω ἐστραμμένα, καὶ μήτε ἐπὶ τὰ πρόσω χωροῦντας, μήτε εἰς τοὐπίσω στρέψαι τοὺς χαλινοὺς ἐθέλοντας, ἀλλ' ἐνθάμβους ὄντας καὶ ἐξηπορημένους, οἷον ἐπὶ τοῖς ξυμπεσοῦσιν. Οἱ γὰρ Σκύθαι νόστου μνησάμενοι καὶ οἴκαδε ἀπιόντες οὐκ ἔμελλον ἔτι ἐπιδιώκειν, ἀλλὰ πόρρω τῶν στρατευμάτων ἀμφοῖν γεγονότες μετὰ τῆς λείας αὐτοῦ που περιεπλανῶντο, τὸ, τὸ διακηρυκευόμενον ὡς ἄρα ὁ Βρυέννιος ἑάλω καὶ κατηνέχθη ἐθαρροποίει τοὺς πρὶν δειλοὺς καὶ φυγάδας. Καὶ τὸ κηρυττόμενον αὐτόθεν εἶχε τὸ πιθανόν, ἐνδεικνυμένου πανταχόθι μετὰ τῶν βασιλικῶν παρασήμων τοῦ ἵππου, καὶ τῶν ῥομφαιῶν μονονουχὶ διαγγελλουσῶν, ὡς ὁ φυλαττόμενος ταύταις Βρυέννιος χειρὸς πολεμίας γέγονεν ἔργον. Εἶτα ἡ τύχη ξυνέβαλε καί τι τοιοῦτον. Ἀπόμοιρά τις ἐκ τῆς συμμαχίας τῶν Τούρκων καταλαμβάνει τὸν Δομέστικον τῶν σχολῶν Ἀλέξιον, καὶ ὡς καθειστήκει τὰ τοῦ πολέμου μαθόντες καὶ τοὺς πολεμίους ὅπου καὶ εἶεν ἐπιζητήσαντες, ἐπὶ λόφου τινὸς συνεληλυθότες τῷ Κομνηνῷ Ἀλεξίῳ καὶ ἐμῷ πατρί, ἐκείνου δεικνύντος τῇ χειρὶ τὴν στρατιάν, ἐθεῶντο τούτους, ὥσπερ ἀπό τινος σκοπιᾶς. Εἶχε δὲ ὧδε τὰ κατ' αὐτούς. Συγκεχυμένοι τε γὰρ ἦσαν μήπω συντάξαντες ἑαυτούς, καὶ ὡς τὴν νίκην ἤδη ἀράμενοι καταφρονητικῶς εἶχον, καὶ ἔξω κινδύνων ἑαυτοὺς ᾤοντο· μάλιστα δὲ ἀναπεπτώκεισαν τῶν τῷ ἐμῷ πατρὶ ξυνεπομένων Φράγγων προσκεχωρηκότων τῷ Βρυεννίῳ διὰ τὴν προγεγενημένην τροπήν, καὶ γὰρ τῶν ἵππων ἀποβεβηκότων τῶν Φράγγων καὶ δεξιὰς διδόντων αὐτῷ καθάπερ δὴ πάτριόν ἐστι διδόναι τὰς πίστεις ἄλλος ἀλλαχόθεν πρὸς τούτους ξυνέρρεον θεασόμενοι τὸ γενόμενον. διεσάλπιζε γὰρ ἡ φήμη τὸ στράτευμα ὡς ἄρα καὶ οἱ Φράγγοι τούτοις προσέθεντο τὸν ἀρχιστράτηγον καταλελοιπότες Ἀλέξιον. Οὕτω δῆτα συγκεχυμένους ἔχοντας τούτους οἱ ἀμφὶ τὸν ἐμὸν πατέρα καὶ τοὺς νεήλυδας Τούρκους θεασάμενοι εἰς τρεῖς μοίρας ἑαυτοὺς διενείμαντο, καὶ τὰς μὲν δύο ἐλλοχᾶν αὐτοῦ που διέταττον, τὴν δὲ τρίτην μοῖραν χωρεῖν ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἐκέλευον. Καὶ τὸ ξύμπαν τῆς τοιαύτης στρατηγίας ἐς τὸν ἐμὸν πατέρα Ἀλέξιον ἀνεφέρετο. Οἱ μέντοι Τοῦρκοι οὐ κατὰ φάλαγγα συντεταγμένως ἐπῄεσαν ἅμα πάντες, ἀλλὰ μεμερισμένως κατά τινας ὁμίλους ἀπ' ἀλλήλων διεστηκότες ἑκασταχοῦ. Εἶτα προσβάλλειν ἑκάστην ἴλην τοὺς ἵππους ἐπὶ τούτους ἐλαύνοντας καὶ πυκνοῖς ἀποχρῆσθαι τοξεύμασι. Συνείπετο δὲ τούτοις, καὶ ὁ τὴν ὅλην στρατηγίαν ἀναδησάμενος ἐμὸς πατὴρ Ἀλέξιος συλλέξας ἀπὸ τῶν σκεδασθέντων ὅσους ὁ καιρὸς ὑπηγόρευε στρατιώτας. Ἐνταῦθα τίς τῶν

A ſueverunt, miſit qui late oſtentarent; præconemque ſimul vocaliſſimum paſſim proclamare per exercitum juſſit, Bryenium cecidiſſe. Id Magno Domeſtico patri meo, plus quam credi poſſet, profuit. Nam & qui ex ejus exercitu palabundi errabant, fuga diſperſi, ad eam vocem revocati, collectique iterum præſto fuerunt, & qui ſteterant in acie, haud parum in conſtantia pugnandi confirmati ſunt. Oblatumque tunc novum ſpectaculum eſt equitum Alexii pugnantium, qui admiratione auditæ rei ora vertentes, capitibus equorum hoſtes ſpectantibus, ipſi retro intuebantur, in eoque habitu diutius hærebant ſtupefacti: adeo inopinatum ipſis acciderat, Scythas, quos paulo ante imminentes humeris paſſi erant, videre jam lato ſpatio diviſos, patriam, do-
B mumque, alia certe omnia, quam pugnam cogitantes, longe ab utroque exercitu circa prædam curſitare, quam modo fecerant. Sed & movebat, quod præconio verberabat aures, cæſum, ſublatumque Bryenium, cujus vocis fides ſpecie præſenti ſanciebatur equi circumducti cum Imperatoriis inſignibus, romphæis ipſis tantum non clamantibus illum, cui utique ſoli comparatæ cuſtodiendo erant, in manus ſecum veniſſe hoſtium, ab iiſque confectum. Jam hic caſus quoque quidam ad propagandam proſperitatem cœptorum nonnihil contulit. Cohors quædam auxiliarium Turcorum forte occurrit meo patri, tum commodum cum ipſe fortunam pugnæ reſtituerat: quod ipſum
C cum didiciſſent ab eo, hoſteſque ubi eſſent, requirerent, ipſe iis ſecum in quemdam tumulum convenientibus, manu hoſtilem exercitum velut e ſpecula monſtrabat. Apparebat porro ipſa ex ſpecie non optimo res loco apud hoſtes eſſe. confuſi erant temereque permiſti, nondum reſtitutis ordinibus, in ſumma ſecuritate, quaſi victores e primo illo ſucceſſu magnum hoſtium contemptum, ſuique fiduciam nacti, veluti jam plane in tuto eſſent. Reddidit is conſpectus animos ſociis; mirabiliter enim conſternati fuerant, tum rebus aliis improſperis, tum præſertim defectione Francorum: Franci ſiquidem illi ipſi, quos ſecum in pugna eſſe, ſibique comitari juſſerat Alexius, poſt primam illam, quam diximus, fugam noſtrorum, deſultorie
D tranſierant ad Bryenium, dextriſque oblatis (ut patrius ipſorum mos eſt) fide accepta, dataque, primum pauci, deinde alii aliunde poſt alios ad Bryenianos confluxerant, ſpectaturi quid futurum eſſet. Id malum ſtrenue per exercitum nuncians fama, multo pejus fecerat: Inde enim ſeneſcebat Alexianorum impetus bellantium, & fortitudinem optimi cujuſque labefactabat deſperatio ſubrepens. Cæterum cum ita ſe res hoſtium habere cernerent tam ii, qui dudum erant cum Alexio, quam qui ſe recens adjunxerant, Turci, conſilio ex tempore capto, cujus auctor Alexius fuit, tres turmas faciunt; duas in loco ſubſiſtere, tertiam vadere in hoſtes viſum. Porro Turci, non conſerto agmine,
E denſatiſque ordinibus, ſimul omnes ferebantur, ſed ſolutim per manipulos, crebrioribus globis ſpatio quodam ab invicem disjunctis, per alias ſingillatim hoſtes adoriebantur, equis in ipſos admiſſis, & pharetrarum pondere ejaculatione in eodem plurima, conſumpto. Poſt hos ſequebatur qui univerſam hanc militiam uno conſilio devinxerat pater meus Alexius, collectis circa ſe ex diſperſorum numero iis, quoſcumque occurrentes allicere milites

Eoque oſtentato perſuadet Bryenium cecidiſſe.

Quod ipſi plurimum ad victoriam prodeſt.

Edit. Pariſ. pag. 14.

Securitate ordines turbati.

Franci ad Bryenium tranſeunt.

Turci per globos pugnant.

potuiſſet. Hic aliquis ex iis, qui circa Alexium erant, Immortalibus, audaci vir pectore, & uſque ad temeritatem præfidens, admiſſo equo ultra ordines procurrens, ipſum recta Bryenium, habenis immiſſis omnibus, petiit, & haſtam ille quidem vehementiſſime adverſo pectori Bryenii applicuit. cæterum is, antequam haſtæ mucro thorace terebrato infigeretur altius, & ipſum haſtile confregit ſtatim, & vibrantis brachium a ſummo humero exorſus, quamquam ferreo munitum tegmine, totum ſecuit, humique proſtravit. Ac Turci quidem ſibi ſuccedentes, totum agmen Bryenii ſagittarum aſſiduis quibuſdam nubibus inumbrabant. Contra quos Bryeniani, licet repentina nonnihil incurſione turbati, colligentes ſe tamen, & in ordines euntes obſiſtebant, prout poterant; & belli pondus ſuſtentabant utcumque, adhortantes ſeſe invicem ad ſtrenue agendum. Verum & Turci, & pater meus poſt impreſſionem exigui temporis receſſerunt, ex compoſito fuga ſimulata, paulatim trahentes hoſtem, quoad in inſidiarum locum perducerent. Ubi vero ad locum, in quo primum agmen ſubſederat, ventum eſt; ecce fugaces repente verſa facie ſequacibus obſiſtunt, & inſidiatores, ſigno quodam dato, crabronum ritu, alius aliunde hoſtes inequitant vociferatione immenſa, & jaculatione perpetua, ut & Bryenianorum aures aſſiduo clamore obtunderentur, & jaculorum nimbis corpora umbrarentur. Hic neceſſitas iis incubuit retrocedendi cum jam reſiſtere nequirent amplius, equis juxta viriſque magno malo coactis tutiora reſpicere. Signo igitur in fugam præeunte univerſi terga dant adverſariis. At Bryenius, quamquam vehementer adverſa pugna fatigatus, ſummaque vi compulſus cedere, quam præſente, & generoſo eſſet animo, monſtravit, ſubinde reſpectans, ſibique inſtantem feriens, ſemperque neceſſarium receſſum honeſte, ac generoſe ex præſcripto artis bellicæ gubernans. in quo adjutores ſtrenuos utrinque habuit, fratrem, & filium, quorum omnium heroica prorſus illo die facinora etiam hoſtibus miraculo fuerunt. Sed cum equus jam deficeret Bryenii; & propter reciprocatos longiſſimo tempore omnem in partem curſus, fugiendo juxta, ſequendoque impar parum ab expirando abeſſe videretur, deſiliens generoſe Bryenius, ſtanſque, correptis habenis, duos inſequentium Turcorum ferociores ultro provocavit. quorum illum unus cum haſta pulſaſſet, priuſquam perferret ictum gravius, ab illo repercuſſus eſt, occupante uno ictu abſcindere manum ejus, quæ telum complexa, ſolo ſubſedit in imo. Interim Turcorum alter agillimo ſaltu ex equo proprio in equum Bryenii tranſiliit, ephippioque ipſius apte inſedit. Ipſe nihilominus habenas tenuit, tergumque inſcendere ſumma ope annitens fruſtra erat, flectente ſe anguis inſtar, ac reſupinante Barbaro: quem nec, mutato conſilio, enſe confodere conatus, libare umquam potuit, aſſidue vitabundum. denique laſſata jactandis in vanum ictibus dextera, hunc poſſe cædere deſperans, mediam ſe in hoſtium circumſtantium turbam injecit, qui comprehenſum virum, rem ſe afferre magnam merito rati, ad Alexium duxerunt, non longe hinc occupatum ſuis, Turcorumque phalangibus ad pugnandum generoſe perurgendis. Atque illi primum victoriæ ſuæ indicium, miſſo nuncio, dederunt. Mox ipſi adfuerunt cum

Specimen roboris Bryenii.

Edit. Pariſ. pag. 25.

Bryeniani fuſi.

Bryenii fuga militaris & fortis.

Pugna Bryenii cum Turcis duobus.

Bryennius capitur.

A ἀμφὶ τὸν Ἀλέξιον ἀθανάτων θρασύσπλαγχνός τις ὢν
καὶ τολμητίας προεξελάσας τὸν ἵππον, καὶ τῶν ἄλλων
προεκδραμών, ἄντικρυς κατὰ τοῦ Βρυεννίου ὅλας χαλάσας
ῥυτῆρας ἐφέρετο· καὶ αὐτὸς μὲν τὸ δόρυ μάλα σφοδρῶς
ἐρείδει κατὰ τῶν στέρνων ἐκείνου. ὁ δὲ γοργῶς τοῦ κολεοῦ τὸ ξίφος
ἑλκύσας μήπω φθάσαντος τοῦ δόρατος κραταιότερον
ἐρεισθῆναι, τοῦτό τε ἀπέκοψεν αὐτίκα, καὶ τὸν τρώσαντα
κατὰ τῆς κλειδὸς πλήξας ὅλῳ βραχίονι κατενεγκὼν
τὴν πληγήν, ἅμα τὴν χεῖρα πᾶσαν ἐξέτεμεν αὐτῷ
θώρακι. Οἱ μὲν οὖν Τοῦρκοι ἄλλος ἐπ' ἄλλῳ καταλαμβάνοντες
τοῖς συνεχέσι βέλεσι τὸ στράτευμα κατεσκίαζον.
Οἱ δέ γε περὶ τὸν Βρυέννιον ἐπλήγησαν μὲν
τῷ αἰφνιδίῳ, ὅμως συλλέξαντες ἑαυτοὺς καὶ εἰς τάξεις
καταστησάμενοι τὸ τοῦ πολέμου βάρος ἐδέξαντο, ἄλλος
B ἄλλον παρακαλοῦντες ἀνδρίζεσθαι. Οἱ μέντοι Τοῦρκοι
καὶ ὁ ἐμὸς πατὴρ βραχύ τι πρὸς τοὺς πολεμίους ἀντιπαταξάντες
ἐκφεύγειν ἐσχηματίζοντο, κατ' ὀλίγον ἐφέλκοντες
εἰς τὰς ἐνέδρας τοὺς πολεμίους, καὶ τεχνικῶς ὑποσύροντες.
Ἐπεὶ δὲ κατὰ τὴν πρώτην γεγόνασιν ἐνέδραν,
ἐξ ὑποστροφῆς κατὰ μέτωπον τούτοις εἰσήεσαν· καὶ
συνθήματος τινὸς γεγονότος εὐθὺς καθάπερ σφῆκές
τινες ἄλλος ἀλλαχόθεν διεξιππάζοντο τῶν ἐλλοχιζόντων,
καὶ ἀλαλαγμῷ πολλῷ καὶ βοῇ, καὶ τοῖς ἐπαλλήλοις
τοξεύμασι. Τοῦτο ὦτα κατάκροτα τῶν ἀμφὶ τὸν Βρυέννιον
ἐποιήσατο, καὶ τὰ σώματα ξυνεζόφωσαν τῇ
πυκνότητι τῶν βελῶν ἁπανταχόθεν διεκπιπτόντων. Ἐνταῦθα
δὲ μὴ ἀντιστῆναι δυνάμενον τὸ τοῦ Βρυεννίου στράτευμα,
C ἤδη γὰρ πᾶς κατατέτρωτο καὶ ἵππος καὶ ἄνθρωπος,
πρὸς τροπὴν ἀπέκλινε τὴν σημαίαν καὶ τὸν νῶτον
παίειν παρεῖχε τοῖς ἐναντίοις. Ἀλλ' ὅ γε Βρυέννιος καίτοι
πολλὰ βαρυνόμενος ὑπὸ τοῦ πολέμου καὶ τῇ βίᾳ
ὠθούμενος ἐδείκνυ τὸ ἀνδρεῖον καὶ ἔμψυχον. Ἀεὶ μὲν ἐπιστρεφάδην
τύπτων τὸν ἐπιόντα, ἀεὶ δὲ τὰ τῆς φυγῆς καλῶς
καὶ ἀνδρείως διοικονομούμενος. Συνήρατο δὲ τούτῳ
καὶ ὁ ἀδελφὸς ἐξ ἑκατέρου μέρους καὶ ὁ υἱός. καὶ κατ' ἐκεῖνο
καιροῦ θαῦμα τοῖς πολεμίοις ἐδειχθήσαν ἡρωϊκῶς
ἀνταγωνισάμενοι. Ἤδη δὲ τοῦ ἵππου καμόντος, καὶ μὴ
δυναμένου φεύγειν ἢ καὶ διώκειν. Ἐγγὺς γὰρ ἦν τοῦ ἀποπεπνευκέναι
διὰ τοὺς ἐπαλλήλους δρόμους· ἀνασειράσας
τοῦτον ὁ Βρυέννιος, καθάπερ τις ἀθλητὴς γενναῖος
εἱστήκει πρὸς τὰς λαβάς, καὶ πρὸς ἑαυτὸν δύο τῶν Τούρκων
D γενναίους ἐξεκαλέσατο, ὧν ὁ μὲν εἷς παίει τῷ δόρατι,
ἀλλ' οὐκ ἔφθη δοῦναι βαρεῖαν πληγήν, καὶ λαμβάνει
ἀπὸ τῆς δεξιᾶς τοῦ ἀνδρὸς βαρυτέραν. Φθάνει γὰρ ἀποκόψας
τούτου τὴν χεῖρα ὁ Βρυέννιος τῷ ξίφει, ἣ μετὰ τοῦ
δόρατος πρὸς τοὔδαφος ἐξεκυλίσθη. Ἅτερος δὲ τούτων τοῦ
ἰδίου ἵππου καταπηδήσας, καθάπερ τις πάρδαλις ἥλατο
ἐπὶ τὸν ἵππον τοῦ Βρυεννίου, ἐναρμόσας ἑαυτὸν
ἐπὶ τῆς ὀσφύος, καὶ ὁ μὲν εἴχετο τούτου ἀπρίξ, καὶ
ἐπιβαίνειν ἐπειρᾶτο τοῦ νώτου. Ὁ δὲ καθάπερ θηρίον
ἐπιστρέψας ἑαυτὸν ἐκκεντεῖν διὰ τοῦ ξίφους ἐβούλετο. οὐ
μέντοι κατὰ νοῦν ἐχώρει αὐτῷ τὰ πράγματα, ἀεὶ τοῦ
τοῦ κατὰ νώτου Τούρκου λυγιζομένου καὶ τὰς τρώσεις ἐκφεύγοντος.
E Ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ δεξιὰ αὐτῷ ἀπειρήκει κενεμβατοῦσα καὶ
ἀπεῖπεν ὁ ἀθλητής, ἐνταῦθα πρὸς ἅπασαν χεῖρα πολεμίων
ἐνδίδωσιν ἑαυτόν. Οἱ καὶ συλλαβόμενοι τοῦτον καὶ ὥσπερ
μέγα κῦδος ἀράμενοι κομίζουσιν Ἀλεξίῳ τῷ Κομνηνῷ
οὐ πάνυ μέντοι πορρωτέρω καθεστηκότι τῆς τοῦ Βρυεννίου
ἁλώσεως, ἐκτάττοντι δὲ τάς τε τῶν βαρβάρων καὶ τὰς αὐτοῦ
φάλαγγας, καὶ πρὸς τὸν πόλεμον ἐρεθίζοντι. Καὶ προέπε-

ρα

ρον μὲν διά τινων κηρύκων τὴν ἅλωσιν τοῦ ἀνδρὸς διεπέμψατο. Ἔπειτα δὲ καὶ αὐτὸν παρίστησι τῷ στρατηγῷ, θέαμα ὄντως φοβερὸν καὶ πολεμοῦντα καὶ ἁλισκόμενον. Οὕτω μὲν οὖν τὸν Βρυέννιον εἰς χεῖρας ἔχων ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος δορύκτητον τῷ βασιλεῖ ἐκπέμπει Βοτανειάτῃ, μηδὲν μέντοι λυμηνάμενος τὰ ὄμματα ὅλως ὁ ἀνήρ. Οὐ γὰρ ἦν τοιοῦτος ὁ Κομνηνός, ὥστε μετὰ τὴν ἅλωσιν ἐπεξέρχεσθαι τοῖς ἐπ' αὐτὸν καταστᾶσιν, ἀλλ' εἰς τιμωρίαν αὐτάρκη ἐνόμιζε τὴν τοῦ πολεμίου ἅλωσιν· τὰ δ' ἐντεῦθεν φιλανθρωπίαι τε καὶ φιλοφροσύναι, καὶ φιλοτιμία πολλή, ὅπερ κἀν τῷ Βρυεννίῳ ἐνεδείξατο. Καὶ γὰρ ἱκανὸν αὐτῷ μετὰ τὴν ἅλωσιν συμπορευθεὶς διάστημα, ἐπάν τὸν . . . . οὕτω καλούμενον τόπον κατέλαβεν, ἀνακτήσασθαι τῆς λύπης χρησταῖς ἐλπίσι τὸν ἄνδρα βουληθεὶς πρὸς αὐτὸν ἔφη· Ἀποβάντες τῶν ἵππων καθεζώμεθα μικρὸν ἑαυτοὺς διαναπαύσοντες. Ὁ δὲ τὸν περὶ ψυχῆς δεδιὼς κίνδυνον μεμηνόσιν ἐῴκει, καὶ οὔτι ῥαστώνης ἐν χρείᾳ ἦν. Πῶς γάρ, ὁ καὶ αὐτὴν ἀπολεγόμενος τὴν ζωήν; ἀλλ' ὅμως τῷ τοῦ στρατηγοῦ εὐθὺς ὑπεῖκε βουλήματι. Τοιοῦτον γὰρ τὸ δοῦλον, πρὸς ἅπαν τὸ ἐπιταττόμενον ῥᾳδίως ὑπεῖκον, καὶ μᾶλλον εἰ δορυάλωτον ἄγοιτο. Ἀποβάντες τοίνυν οἱ δημαγωγοὶ τῶν ἵππων, ὁ μὲν ἔνθεν ὡς ἐπὶ στιβάδος ἐπὶ πόας ἀνέκειτο χλοερᾶς. Ἐκεῖθε δ' ὁ Βρυέννιος ῥίζης ὕπερθεν ὑψικόμου δρυὸς τὴν κεφαλὴν ἀνέχων, κἀκεῖνος μὲν ἐκάθευδε, τὸν δ' οὐκ ἔχε νήδυμος ὕπνος, τοῦτο δὴ τὸ τῆς γλυκείας ποιήσεως, ἀλλὰ τὸν ὀφθαλμὸν ἀνατείνας, καὶ τὸ ἀπῃωρημένον τοῖς πτόρθοις ξίφος θεασάμενος, ἐπεὶ μηδένα μηδαμοῦ τότε παρόντα ἑώρα, ἀνακτησάμενος τῆς ἀθυμίας ἑαυτὸν κρείττονος γίνεται λογισμοῦ, καὶ ἀποκτεῖναι τὸν ἐμὸν πατέρα βουλεύεται. Καὶ τάχα ἂν εἰς ἔργον ἀπέβη τὸ βούλευμα, εἰ μή τις ἄνωθεν θεία τοῦτον διεκώλυσε δύναμις τὸ ἄγριον τοῦ θυμοῦ ἐξημερώσασα, καὶ ἱλαρὸν τῷ στρατηγῷ ἐνατενίζειν παρασκευάσασα. Ταῦτα ἐγὼ ἐκείνου διηγουμένου πολλάκις ἤκουον. Ἐπεὶ δὲ τῷ βουλομένῳ ἐντεῦθεν κατανοεῖν ὅπως τὸν Κομνηνὸν ἐς μείζονα ἀξίαν παρεφυλάττετο ὁ Θεὸς καθάπερ τι χρῆμα τίμιον, τὰ Ῥωμαίων σκῆπτρα δι' αὐτοῦ ἐπανακαλέσασθαι θέλων. Εἰ δέ τι μετὰ ταῦτα συμβέβηκε τῷ Βρυεννίῳ τῶν ἀβουλήτων, αἰτίᾳ τῶν ἀμφὶ τὸν βασιλέα τινῶν, ὁ ἐμὸς πατὴρ ἀναίτιος.

Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὸν Βρυέννιον οὕτω διῄνυστο. Ὁ δὲ μέγας Δομέστικος Ἀλέξιος καὶ ἐμὸς πατὴρ οὐκ ἔμελλεν ἀτρεμήσειν, ἀλλ' ἐξ ἀγώνων εἰς ἀγῶνας μεταχωρεῖν. Ὁ γὰρ Βορῖλος τῶν ἀμφὶ τὸν Βοτανειάτην οἰκειότατος βάρβαρος ἐξελθὼν τῆς πόλεως καὶ ὑπαντήσας τῷ μεγάλῳ Δομεστίκῳ καὶ ἐμῷ πατρί, τὸν Βρυέννιον ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ παραλαβὼν ἔδρασεν ὅ, τι δὴ καὶ ἔδρασεν. Ἐπισκήπτει δὲ παρὰ τοῦ βασιλέως τῷ ἐμῷ πατρὶ χωρεῖν ὡς ἐπὶ τὸν Βασιλάκιον, ἤδη καὶ τοῦτον βασιλείας περιθέμενον διάδημα, καὶ τὴν ἑσπέραν μετά γε τὸν Βρυέννιον ἀκατασχέτως κυμαίνοντα. Ὁ γάρ τοι Βασιλάκιος οὗτος ἀνὴρ μὲν ἦν τῶν πάνυ θαυμαζομένων ἐπ' ἀνδρείᾳ τε καὶ θυμῷ καὶ τόλμῃ καὶ ῥώμῃ. Ἄλλως δὲ ἄνθρωπος τυραννικὴν ψυχὴν ἔχων ἐφεῖλκεν εἰς ἑαυτὸν τὰς ὑπερφυεῖς τιμάς, καὶ ἀναρρήσεις, τὰς μὲν

illuſtri captivo, quem ut paulo ante pugnantem, ita tunc quoque vinctum cernere terribile ſpectaculum erat. Tali caſu captum Bryenium Alexius ad Imperatorem mittit Botaniatem, nihil ejus nocens oculis. Abſit hoc ab eo quidem: ſic enim erat natus, factuſque pater meus, ut iraſci poſt prælium hoſtibus neſciret. Sed abunde illi ad omnem ultionem calamitas captorum eſſet. Cui etiam levandæ conſolandæque omne genus humanitatis invitationibus, largitionibus, ſigniſque benevolentiæ cæteris adhibere prolixiſſime conſueverat. Hujus facilitatis ſpecimen Bryenio tum in primis non ſine ſuo periculo exhibuit: cum enim eum captum non parvo viæ ſpatio uſque ad ...... locum ita dictum, ſecum duxiſſet, levandi ejus mœroris ſtudio, ſpeique inſpirandæ melioris, ad eum comiter converſus; quin, ait, pauliſper ex equis in herbam, umbramque ſubjectam corpora demittimus, modica quiete fruituri? Hæc ille. cæterum Bryenius nihil feſtivo animo accipere tali tempore poterat, necem momentis ſingulis expectans, ideoque implacatus, & furenti ſimilis, ſenſumque proſperitatis nondum capiens; quippe quem etiam vitæ tæderet ipſius. tamen ingenio ſervientium, præſertim bello captorum, quorum eſt omnia Dominis annuere, voluntati loquentis acquievit. Ambo igitur, ubi deſiluerunt ex equis Duces, Alexius quidem viridanti thoro denſi graminis obdormivit incumbens; Bryenio autem, licet extanti radici altum verticem quatientis quercus caput impoſuerat, nequaquam dulcis (quod ſuaviſſimus Poeta diceret) tentavit lumina ſomnus: Sed cum reſupinus, ſublatis oculis, pendentem e ramis vidiſſet enſem, & neminem circum arbitrum, afflictum animum in audacem ſibi cogitationem excitari ſenſit Alexii confodiendi, cujus rei ſumma facultas adeſſet. perfeciſſetque cogitatum, niſi (quod ego ex ipſo ſæpius audire narrante memini) divina quædam obſtitiſſet vis, quæ ſævum in tempore cor demulcens, reſpicere Alexium ſuaſit intuitu quodam blando, & hilari miſericordia perfuſo. unde obiter ſentire cuilibet licet divinam invigilaſſe peculiari cura providentiam Comneno, pretioſo nempe capiti, cui jam tum Imperium, Romanique ſceptri decus non obſcura deſtinatione deſpondebat. Si quid vero poſtea Bryenius inhumanum, acerbumque paſſus eſt atroci conſilio quorumdam, qui tum apud Imperatorem omnia poterant, nulla ejus pars criminis patrem attingit meum.

Hic exitus expeditionis Bryenianæ fuit, qua perfunctus Magnus Domeſticus pater meus, non eo ſcilicet fato natus, ut quieto ipſi eſſe liceret, continuo in alia ex aliis pericula, mittitur. Progreſſus enim ei obviam extra urbem Borilus barbarus, intimus Botaniatæ, cupide accepto ex ejus manibus Bryenio (feſtinabat enim jam tum ad id, quod mox perfecit, excæcans virum tantum) ab Imperatore mandatum attulit contra Baſilacium vadendi, qui & ipſe diadema ſumpſerat, & Occidentem haud minus vehementibus, minuſve periculoſis, quam paulo ante Bryenius, agitabat motibus. Fuit autem hic Baſilacius vir ea tempeſtate inter omnes præcellens ſtrenuitate, animi præſentia, audacia, & fortitudine. Ambitioſam natura mentem ad Imperii cupiditatem applicuerat, & in partes traxerat inſigniores Magiſtratus, ſuffragia ſibi ad ſummam

Edit. Pariſ. pag. 16.

Alexius iraſci hoſti poſt pugnam neſcius.

Alexii periculum a Bryennio.

Excæcatio Bryennii Alexio non imputanda.

pag. 17.

Alexius in Baſilacium mittitur.

Baſilacius quis, qualis, quam potens fuerit.

dignitatem partim conſilio, atque arte, partim Imperio, ac vi conficiens. Nempe is ſublati Bryennii quaſi hæres, aut ſucceſſor, cauſæ illius famam omnem, auctoritatemque, ac gratiam nominis, & affectus, ſtudiaque novis rebus faventium in ſe collegerat. Ergo impetu capto ab Epidamno (quæ eſt princeps civitas Illyrici) prono curſu provectus eſt uſque ad Theſſalorum civitatem, agens ferenſque late omnia, Imperator electus, & acclamatus a ſeipſo, vagum, & errabundum exercitum, quacumque collibuerat, circumferens, obviis ubique votis, ac plauſibus excipiebatur agreſtis illius, & militaris multitudinis; quæ formam non habens veræ laudis animo comprehenſam, nec ultra ſenſum, ac ſpeciem acie judicii penetrans, fucatis ejus virtutibus, ſpecioſiſque dotibus capiebatur; eaſque abunde dignas diademate, ac purpura ſanciebat. Vir certe is erat animo ad quidvis audendum intrepido, & magno robore, agilitate, proceritate corporis præſtans. Forte illi conſilium imperturbatæ mentis, & caſus ad omnes paratæ, conjectu oculorum, ac forma oris regium ſpirans, voce tonanti, ac terrifica, quæ & totius ſimul exercitus compleret aures; & , ſive accendere ad pugnam, ſive reſtinguere impetum, vertereque in fugam vellet, uno clamoris ſono conſequeretur.

A Dyrrhachio ad Theſſalonicam omnia in poteſtatem redigit.

Baſilacii dotes.

His naturæ, fortunæque dotibus inſtructus, invicto inſuper lectiſſimarum legionum comitatu cinctus Baſilacius Theſſalorum urbem occupat, ut diximus. quem contra pater meus Comnenus Alexius, velut adverſus Typhonem Magnum, aut centimanum giganta occurrere in armis auſus, omnem ad uſum exprompſit militarem ſuam induſtriam, artemque, totumque, quam fortis, ingenſque erat, ſuum animum, tamquam in periculum ſibi par, & adverſarium ſe dignum, comparavit. Ergo certaminis prioris necdum excuſſo pulvere, necdum enſe, aut manibus hoſtili cruore deterſis; ut leo efferus, in iſtum exerentem dentes Baſilacium impetu ruit. Ac primo in ipſum curſu fluvium occupat, Bardarum dictum, Incolarum lingua. Fluit is e montibus vicinis Myſiæ, obitiſque multis interim locis, & quæ Berrhœam inter & Theſſalonicam interjacent, in duas partes Occiduam unam, Orientalem alteram diviſis, in noſtrum Occidentale influit mare. Solemne autem id eſt majorum fluviorum, ut cum alluvione aſſidua terram multam invehentes antiquos alveos oblimaverint, demum excluſi reſtagnent in novas ſedes, & alias ſibi vias prono fluxu moliantur, intervallo plerumque duos inter, novum & veterem alveum, intercepto quodam. Id eo loci paſſum Bardarum conſpicatus Alexius pro ſua militari ſagacitate locum inibi caſtris legit inter fluvium utrumque, nativis hinc inde munitum foſſis. Diſtabat vero a Baſilacio non plus duobus aut tribus ſtadiis. Hic vero jam quaſi ex condicto Duces ambo idem in conſilium concurrere nocturnarum viciſſim cavendarum ac moliendarum fraudum. Ergo in utriſque ex æquo caſtris interdiu quidem hominibus ſomni quies, jumentis cibus præbebatur: noctibus in cautione ac vigilia ſolicita omnes erant. Id adeo a Baſilacio inchoatum, vel ſagacitate vel felicitate divina quadam, apud ſe quoque pater meus tenuit, pro ſua cætera vel ex bellorum uſu prudentia, vel ſolertia naturali. Quin etiam ex ingenio adverſarii & loci propinquitate docta conjectura cum pro-

Edit. Pariſ. pag. 18.

Bardarus fluvius.

Caſtra metatur Alexius in alveo Bardari amnis.

A ἐπινοοῖτο, τὰς δὲ προσίεται. Τοῦ γὰρ Βρυεννίου καθαιρεθέντος, οὗτος καθάπερ ἐκείνου διάδοχος γεγονὼς τὴν πᾶσαν εἰς ἑαυτὸν ἀνεδέξατο τῆς τυραννίδος ὑπόθεσιν. Καὶ ἀπὸ τῆς Ἐπιδάμνου ἀρξάμενος, μητρόπολις δὲ αὕτη προκαθημένη τοῦ Ἰλλυρικοῦ, μέχρι τῆς τῶν Θετταλῶν πόλεως ἧκε πάντα καταστρεψάμενος, αὐτὸς ἑαυτὸν καὶ χειροτονήσας εἰς βασιλέα καὶ εὐφημήσας, καὶ τὸ πλάνητα τοῦτο στρατὸν ὅποι καὶ βούλοιτο μεταφέρων. Ἦν γὰρ καὶ ἄλλως μὲν θαυμαζόμενος ὁ ἀνὴρ ἐπί τε μεγέθει σώματος καὶ κράτει βραχιόνων καὶ προσώπου σεμνότητι, οἷς μᾶλλον ἁλίσκεται τὸ ἀγροικικὸν τοῦτο καὶ στρατιωτικὸν ἔθνος. Οὐ γὰρ διορᾷ B εἰς ψυχήν, οὐδ' ἐνατενίζει πρὸς ἀρετήν, ἀλλὰ μέχρι τῶν τοῦ σώματος ἀρετῶν ἵσταται, τόλμαν καὶ ῥώμην καὶ δρόμον καὶ μέγεθος θαυμάζον, καὶ ταῦτα κρῖνον ἄξια ἁλουργίδος καὶ διαδήματος. Ὁ δὲ καὶ ταῦτα ἔχων οὐκ ἀγεννῆ, καὶ τὴν ψυχὴν εἶχεν ἀνδρείαν καὶ ἀκατάπληκτον. Καὶ ὅλως οὗτος ὁ Βασιλάκιος τυραννικόν τι καὶ ἔπνει καὶ ἔβλεπε· φθέγμα τε γὰρ αὐτοῦ βροντῶδες καὶ οἷον καταπλῆξαι στρατιὰν ὅλην, καὶ ἐμβόημα ἱκανὸν συστεῖλαι ψυχῆς θράσος, καὶ ἄμαχος ἐν λόγοις, ἐπίσης ἐπιχειρῶν ἐπᾶραί τε καὶ συστεῖλαι τὴν στρατιώτιν εἰς πόλεμον καὶ φυγήν.

Μετὰ τοιούτων πλεονεκτημάτων στρατευόμενος ὁ ἀνήρ, καὶ περὶ αὐτὸν συλλεξάμενος ἄμαχον στρατιὰν, τὴν C Θετταλῶν πόλιν καταλαμβάνει, καθάπερ ἔφημεν. Ὁ δέ γε ἐμὸς πατὴρ ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος ὡς πρὸς Τυφῶνα μέγαν ἢ ἑκατοντάχειρα γίγαντα ἀντιπαραταξάμενος, καὶ πᾶσαν ἑαυτοῦ ἀνεγείρας στρατηγικὴν μηχανὴν καὶ φρόνημα γενναῖον, ὡς πρὸς ἀντίπαλον ἀξιόμαχον παρεσκεύαστο. Καὶ μήπω τὴν ἐκ τῶν προτέρων ἄθλων κονιορτὸν ἀποτιναξάμενος, μηδὲ τὸν λύθρον τοῦ ξίφους καὶ τῶν χειρῶν ἀποπλυνάμενος, ὥσπερ λέων ἐχώρει βλοσυρὸς πρὸς τὸν χαυλιόδοντα τοῦτον σῦν Βασιλάκιον τὸν θυμὸν αὐτοῦ ἀνεγείρας. Καὶ καταλαμβάνει ὄντα τὸν ποταμὸν Βαρδάρον, οὕτω γὰρ ἐγχωρίως αὐτὸν ὀνομάζουσι. ῥεῖ μὲν γὰρ ἄνωθεν ἀπὸ τῶν ἐγγύθεν τῆς Μυσίας ὀρῶν, παραμείβων δὲ πολλοὺς μεταξὺ τόπους, D καὶ διαιρῶν πρός τε τὴν ἕω καὶ τὴν ἑσπέραν, τά τε Βέρροια καὶ τὰ Θεσσαλονίκῃ προσήκοντα, ἐκδίδωσιν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς καὶ νοτίαν θάλασσαν. Πάσχουσι δὲ οἱ μέγιστοι τῶν ποταμῶν τοιοῦτόν τι. Ἐπειδὰν γὰρ τῇ προχώσει ἀνάστημά τι ἀξιόλογον ἐπιφορήσωσι γῆς, τότε δὴ ἐπὶ τὰ κατάρροπα ῥέουσιν, ὥσπερ δὴ μεταμείβοντες τὰς πρώτας κοίτας αὐτοῦ. Καὶ τὴν μὲν παλαιὰν καταλείπουσι πάροδον ξηρὰν κενὸν ὑγροῦ καὶ χηρεύουσαν ὕδατος. τὴν δὲ νεωστὶ διοδεύουσιν ἐμπιπλῶσι ῥευμάτων πολλῶν. Τούτων οὖν τῶν δυοῖν παρόδων τῆς τε παλαιᾶς χαράδρας καὶ τῆς ἄρτι γενομένης πορείας τὸ μεταξὺ θεασάμενος ὁ στρατηγικώτατος οὗτος Ἀλέξιος καὶ ἐμὸς πατήρ, καὶ τὸν μὲν ὁλκὸν τοῦ ποταμοῦ ὡς ἀσφάλειαν θέμενος ἐκ θατέρου, τῇ δὲ παλαιᾷ διόδῳ ἤδη φάραγγι γεγονυίᾳ ἐκ τῆς τοῦ ῥεύματος ἐπιρροίας E καθάπερ αὐτοφυεῖ ἀποχρησάμενος διώρυχι ἐστρατοπέδευσεν οὐ πλεῖον τῶν δυοῖν ἢ τριῶν σταδίων ἀλλήλων ἀποδιεστηκότων. Καὶ εὐθὺς ἐν παραγγελίᾳ πάντες ἦσαν ἡμέρας μὲν ἀναπαύσασθαι καὶ παραμυθήσασθαι ὕπνῳ τὸ σῶμα, καὶ τοῖς ἵπποις τροφὴν δοῦναι τὴν ἀρκοῦσαν. Μελλούσης γὰρ τῆς ἑσπέρας καταλαβούσης ἀγρυπνῆσαί τε καὶ ἐλπίζειν ἀδόκητόν τι παρὰ τῶν πολεμίων ἐπισυμβῆναι. Ταῦτα δὲ οἶμαι διῳκονόμητο ὁ ἐμὸς πατὴρ κίνδυνον ὑφορώμενος κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην παρὰ τῶν πολε-

A μένων· ἐπιθήσεσθαι γὰρ ἑαυτῷ τοῦτον ἤλπιζεν, εἴτ' ἐκ πολυπειρίας τοῦτο προμαντευόμενος, εἴτε ἄλλως εἰκάσας. Οὐ μὴν τὰ τῆς προθυμίας αὐτῷ εἰς μακρὰν ἐληλύθει. οὐδὲ προέγνω μὲν, οὐ τὸ δέον δὲ διεχρήσατο, ἀλλ' ἀπάρας τῆς αὐτοῦ σκηνῆς ἅμα τοῖς ἀμφ' αὐτὸν στρατιώταις σὺν ὅπλοις καὶ ἵπποις καὶ πᾶσι τοῖς πρὸς μάχην ἐπιτηδείοις, ἀφεὶς μὲν τῆς σκηνῆς λαμπάδας καταλελοιπὼς τοῖς ἐκεῖθι πανταχόθεν φαινούσας, καί τινα τῶν ἀμφ' αὐτὸν οἰκεῖον Ἰωαννίκιον πάλαι τὸν μοναχικὸν ἑλόμενον βίον, τὴν σκηνὴν καταπιστεύσας, καὶ ὅσα ἐπεφέρετο εἰς τε τράπεζαν χρειώδη καὶ τὴν ἄλλην παρασκευὴν. Αὐτὸς δὲ πορρωτέρω ἀπιὼν ἐκάθητο μετὰ τῆς ἐνόπλου στρατιᾶς τὸ μέλλον καραδοκῶν, B τοῦτο τεχναζόμενος ἵν' ὁ Βασιλάκιος ἀνημμένας πανταχόθεν πυρκαϊὰς ἰδὼν, καὶ λαμπαδουχουμένην τὴν τοῦ ἐμοῦ πατρὸς σκηνὴν, οἰήσαιτο ἐκεῖθι τοῦτον εἶναι καὶ ἀναπαυόμενον, ὡς ἐντεῦθεν ἐκεῖνον τοῦτον ἁλώσιμον εἶναι καὶ ὑποχείριον· οὐκ εἰς μάτην δὲ, καθάπερ εἰρήκειμεν, ἡ μαντεία τοῦ ἐμοῦ πατρὸς Ἀλεξίου γέγονεν. Ἐπῆλθε γὰρ τῷ προσδοκωμένῳ στρατοπέδῳ ἀθρόον ὁ Βασιλάκιος σὺν ἱππεῦσί τε καὶ πεζοῖς μυριάνδρον στρατιὰν ἐπαγόμενος· καὶ τὰς μὲν κλισίας ἐφεώρα ἑκασταχοῦ ἀναλαμπούσας πυρὶ, ἐξαστράπτουσαν δὲ καὶ τὴν τοῦ στρατηγοῦ σκηνὴν θεασάμενος, ὡς εἶχε ῥύμης εἰς ταύτην εἰσεληλύθει πολυτάραχόν τι καὶ θορυβῶδες βοῶν. Ὡς δ' οὐκ ἦν οὐδαμοῦ ὁ προσδοκώμενος, C οὐδέ τις ἀνέκυπτε στρατιώτης ἐκεῖθεν τὸ παράπαν ἢ στρατηγὸς, εἰ μήπου τινὲς καταλελειμμένοι τῶν θεραπόντων εὐκαταφρόνητοι, ἔτι μᾶλλον ἐβόα καὶ ἐκεκράγει, ποῦ ποτέ ἐστιν ὁ τραυλός; ουτωσὶ καὶ τοῖς ῥήμασιν εἰς τὸν μέγαν Δομέστικον ἀποσκώπτων. Ἦν γὰρ τ' ἄλλα μὲν οὗτος ὁ ἐμὸς πατὴρ Ἀλέξιος εὔστομος, καὶ οὐδεὶς οὕτω ῥήτωρ ἦν αὐτοφυὴς ἔν τε ἐνθυμήμασι καὶ ἐπιχειρήμασι, μόνον δὲ κατὰ τὸν φθόγγον τοῦ (Ρῶ) ὡς ὑπωλίσθαινέ τι μετρίως καὶ ἀσυμφανῶς διέκλα ἡ γλῶττα, καί τοι κατὰ τ' ἄλλα στοιχεῖα τὸν ῥοῦν ἀκάθεκτον ἔχουσα. Ἀλλ' ὁ μὲν οὕτως ὀνειδίζων ἐβόα, καὶ διηρευνᾶτο καὶ ἀνέτρεπε πάντα, καὶ κιβώτια καὶ σκίμποδας, D καὶ σκεύη, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν τοῦ ἐμοῦ πατρὸς κλίνην, μήπως ὁ στρατηγὸς ἔν τινι τούτων ἐκέκρυπτο, καὶ θαμὰ πρός τε τὸν μοναχὸν ὑποκαλούμενον Ἰωαννίκιον ἐνέβλεπε. Καὶ γὰρ διὰ σπουδῆς ἐπεποίητο ἡ μήτηρ ἐν ἁπάσαις ταῖς αὐτοῦ ἐκστρατείαις ὁμόσκηνον ἔχειν τῶν τιμιωτέρων τινὰ μοναχόν· καὶ ὁ εὔνους οὗτος υἱὸς ὑπεῖκε τῷ μητρικῷ θελήματι οὐ τὰ ἐν βρέφει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐς μείρακας παραγγείλας καὶ μέχρις ἂν γυναικὶ συνηρμόσθη. Καὶ τὰ τῆς σκηνῆς ἅπαντα ὁ Βασιλάκιος διηρευνᾶτο, καὶ τοῦτο δὴ τὸ τοῦ Ἀριστοφάνους ἐρεβοδιφῶν οὐκ ἀνίει, πυνθανόμενος ἅμα καὶ τὸν Ἰωαννίκιον περὶ τοῦ Δομεστίκου. E Τοῦ δὲ πρὸ ὥρας ἐξιέναι ἔξω παντὶ τῷ στρατεύματι διισχυριζομένου, γνοὺς ὅτι πολλὴν τὴν πλάνην ὑπέμεινε, καὶ τοῖς ἅπασιν ἀπειπάμενος ἄλλας ἐξ ἄλλων φωνὰς μεταμείβων ἐβόα. Ἄνδρες συστρατιῶται ἠπατήμεθα. Ὁ πόλεμος ἔξωθεν. Οὔπω τέλος εἶχεν ὁ λόγος αὐτῷ καὶ ἐξιοῦσι τοῦ στρατοπέδου, ἐφίσταται τούτοις ὁ ἐμὸς πατὴρ ὁ

Annæ Comnenæ Alexiados.

A vidiſſet veriſimiliter fore, ut nocturnam in ſe impreſſionem Baſilacius meditaretur, armatis ſuis repente omnibus, ſub veſperam profectionem ſecum indicit peditibus juxta equitibuſque, velut ad pugnam inſtructis ornatiſque. Cum eo autem præceperat relinqui ignes in tabernaculis ad obtentum inopinati conſilii late noctu relucentes. In proprio vero tabernaculo relictis omnibus, quæ ad victum, quæque ad cultum pertinebant, iis familiarem quemdam ſuum, veterem Monachum Joannicium præfecerat; interea ipſe cum ſuis quam longiſſime & ſecretiſſime a caſtrorum conſpectu ſubſedit, in rei gerendæ occaſionem intentus. Nam ſuſpicatus id, quod evenit, Baſila- B cium per noctem in ſuos facturum impetum, atque in tabernaculum, præſertim ſuum ipſius, ubi ſcilicet indicia lampadum accenſarum ſecurum dormire Ducem & redigi facile in poteſtatem poſſe ſuadebant, ſuſtinebat ſe Alexius in inſidiis, dum id fieret: nec fruſtrata eum ſua expectatio eſt. Adeſt, irruitque ferociter in caſtra Baſilacius, equites pediteſque inſtructos ducens. decem millium omnes numerum implebant. Ac cum vigiles paſſim ignes in tentoriis, Ducis vero tabernaculum altius cæteris latiuſque per noctem reſplendens intueretur, in id, quanto potuit maximo, contendit impetu, concitatum neſcio quid ac turbidum clamans. Nuſquam vero apparente Alexio, neque, quod fieri par erat, ex locis prætorio vicinis ullo Centurione aut Tribuno, C ne milite quidem extante, paucis tantum ex humili famulitio ſordidis & contemptibilibus occurrentibus, eo magis inſtabat voce magna percontans, ubi tandem eſſet ille Blæſus, ſic Magnum Domeſticum per ludibrium vocabat. Cum enim patri meo Alexio lingua volubilis eſſet, & ſermo promptus naturali quadam facundia profluens, offenſabat is tamen leviter in ſono caninæ litteræ: & cum per alia omnia fluxu decurreret, ad illius occurſum elementi * quinti decimi pauliſper impingens adhæreſcebat. Hinc ergo conviciandi occaſione Baſilacius arrepta, Blæſum inclamabat, ſcrutans inveſtiganſque ac vertens omnia, arcas, menſas, vaſa, cubile quin etiam ipſum patris mei, ne ſub eo is forte D muſſaret latens. Quod dum ageret, identidem reſpectabat Joannicium (id nomen erat Monacho cubiculi Alexii cuſtodi: magnopere id ſiquidem mater Alexii ſtudio habuerat, ut quoties ille in militiam proficiſceretur, ſecum duceret, perpetuoque haberet contubernalem ex venerabilioribus Monachis quempiam: cui maternæ voluntati plus filius, non tantum primis adoleſcentiæ temporibus, ſed plenioribus etiam adultæ juventutis annis, atque adeo, quoad uxorem duxit, obſequutus eſt.) Hunc igitur Joannicium aſſidua interrogatione de Magno Domeſtico laceſſens Baſilacius, interim dum tabernaculum ejus ferret ageretque, vertens, reſupinans, excutienſque ſupellectilia ejus omnia, ac plane quaſi E uſque in Erebo ſcrutari latentem vellet (quod uno verbo Ariſtophanes dixit) ſic omnia indagans & perveſtigans, donec perſeverante Joannicio aſſerere prodiiſſe extra caſtra Magnum Domeſticum ante horam cum univerſo exercitu, ſero tandem perſuaſus ſe in magno errore verſatum, mutata repente oratione: Commilitones (ajebat) decepti ſumus. Bellum & periculum ab extra eſt. Nondum abſolverat, cum exeunti caſtris cum exercitu occurrit atque incurrit pater meus Comnenus A-

Alexii ſtratagema.

Edit. Pariſ. pag. 19

Baſilacius in Alexii caſtra ruit.

Alexius Blæſus dictus.

* decimi ſeptimi. quod litteram R, non recte pronunciaret.

Mater Alexii contubernalem filio monachum dat.

Alexius improviſo in Baſilacii copias ruit.

Edit. Pariſ. pag. 20.

lexius, ſtrenue progreſſus ante agmen cum paucis ſuorum. Apparuit hic unus quidam militaris memor officii, qui aciem inſtrueret, diſperſoſque in ordinem revocare conaretur. Unus, inquam: nam cæteri prædæ ſtudio abrepti ſpei compotem patrem meum fecerant, qui ſpolia caſtrorum ob id ipſum hoſtili cupiditati expoſita reliquerat, ut iis occupati corradendis, irruente ſe cum ſuis cædi facilius & vinci poſſent. Hunc igitur inter omnes unum reſtituere ſatagentem ordines, tum a proceritate corporis, tum ab armorum ſplendore (nam aſtrorum ea radiis lævi nitore repercuſſis egregie micabant) Baſilacium eſſe ſuſpicatus ipſum accedit cominus, & manum ei dexteram valide percutit, qua, ut erat cum ferro ſtricto, in terram abjecta, ii pauci, qui viri ejus auctoritate atque adhortationibus digerere ſe in ordines cœperant, conſternati vehementer, iterumque diſſipati ſunt. Cæterum non is quidem ipſe Baſilacius, verum ex intimis ejus quiſpiam generoſiſſimus, ac ne ipſo quidem Baſilacio in laude fortitudinis inferior.

eaſque diſſipat ac vincit.

Inde in ſemel concuſſos vehementiſſimo incumbens impetu, eos & ſagittis eminus petit, & haſta cominus ferit, & clamoribus terret, & nocte conturbat, & locum, tempus, circumſtantiaque omnia in victoriæ inſtrumenta vertit, unamquamque rem ad id, ad quod natura valet, apte adhibens, ita errore ac trepidatione hoſtes implens, ut ipſe tum maxime tranquillus imperturbatæ mentis acie atque arbitrio cuncta cerneret, cuncta diſcerneret, omnium ſimul memor, & uſque in ſingulorum hominum curam attentione redundante, fugientem quemque, ſi hoſtis erat, inſequens, ſi e ſuis, revocans, nuſquam in confuſione tanta veſtis illum aut oris aut vocis ſigno fallente, ut ſuum pro alieno, alienum pro ſuo duceret. cujus abundantis etiam ad minuta quæque notanda regendaque præſentiæ conſilii, equidem & hoc documentum hic apponam.

Alexii mirabilis animi præſentia.

Gules Baſilacium aggreditur.

Gules erat quidam Cappadox fidus patris mei famulus, manu promptus, projectæque in periculis bellicis audaciæ. Is conſpicatus Baſilacium, planeque agnoſcens valido ſupra galeam ictu impetit: At illi, quod Menelao quoque in Paridem pugnanti uſu venit, in terna quaternaque fragmina diſſilit enſis, capulo ſolo manui hærente. Eum tali ſtatu cum vidiſſet Alexius, haud leviter increpuit, ignaviæque damnavit, quaſi extorqueri ſibi gladium ſiviſſet: quod ille purgavit, placavitque Dominum, capulo, quem adhuc tenebat, oſtendendo. Interim alius quidam Macedo, Petrus nomine, cognomine Tornicius, medios in hoſtes cum incidiſſet, multos ex iis occidebat: phalanx enim ipſorum ſequebatur ignara modo geſtorum, quippe nocte adimente conſpectum rerum. In eum globum nondum diſſipatum recta Comnenus irruit obſtantes cædens; moxque ad ſuos regreſſus, ut in idipſum ſecum incumberent, agebat tum voce ac manu per ſeipſum ad eos,

pag. 21.

qui aderant, tum miſſis nunciis ad retro diſtantes, omnes admonens, ut ſe ruentem in phalangem hoſtium ſine cunctatione ſequerentur. Hac vice rerum, ut breviter cuncta perſtringam, Gallus quidam ex militibus Magni Domeſtici, vir plane generoſus ac martem ſpirans, patrem meum cernens e medio hoſtium eo, quod dixi, conſilio ad ſuos regredientem, ſtricto gladio, eoque cruento ac fumante & recenti cæde, facile opinatus eſſe ipſum ex hoſtibus quempiam, magno in eum

Miles Gallus ex Alexiana Ducem ſuum per errorem ut hoſtem aggreditur.

A Κομνηνὸς Ἀλέξιος προπηδήσας τῆς στρατιᾶς σὺν ὀλίγοις τισὶ μετὰ σφοδρότητος. Καί τινα εἰς τάξιν συνιστῶντα τὰς φάλαγγας θεασάμενος, καὶ γὰρ οἱ πλείους τῶν στρατιωτῶν τῶν ἀμφὶ τὸν Βασιλάκιον εἰς τὴν λείαν ἑαυτοὺς ἐπιδεδωκότες καὶ τὰ λάφυρα. (Τοῦτο γὰρ καὶ πάλαι τῷ ἐμῷ πατρὶ ἐμεμηχάνητο) οὔπω ἔφθησαν συνελθεῖν καὶ εἰς παράταξιν καταστῆναι, καὶ ἐπέστη αὐτοῖς ἀθρόον κακὸν ὁ μέγας Δομέστικος. Ἰδὼν δὲ τὸν καθιστῶντα τὰς φάλαγγας, καὶ νομίσας εἴτε ἀπὸ τοῦ μεγέθους, εἴτε ἀπὸ τῆς τῶν ὅπλων λαμπρότητος, καὶ γὰρ ἀντέστιλβε τούτῳ τὰ ὅπλα πρὸς τὴν ἀστρῴαν βολήν, ἐκεῖνον εἶναι τοῦτον τὸν Βασιλάκιον, συναντήσας αὐτῷ γοργῶς παίει κατὰ τῆς χειρός, ἡ δ' εὐθὺς B μετὰ τοῦ ξίφους εἰς γῆν ἔρριπτο, ὅπερ μεγάλως τὴν φάλαγγα συνετάραξεν. Οὐ μὴν ὁ Βασιλάκιος ἦν, ἀλλά τις περὶ τὸν Βασιλάκιον γενναιότατος, οὐδὲν τοῦ Βασιλακίου ὅσον γε τὰ εἰς ἀνδρείαν λειπόμενος. Βαρὺς οὖν τὸ λοιπὸν κατ' αὐτῶν κυλινδούμενος καὶ τοξεύμασι βάλλων, καὶ δόρατι τιτρώσκων, καὶ ἀλαλαγμοῖς ἐμβοῶν, καὶ νυκτὶ συγχέων, καὶ πάντα καὶ τόπον καὶ χρόνον καὶ ὄργανον εἰς νίκην λαμβάνων, καὶ τούτοις προσφυῶς ἀποχρώμενος, ἀκλονήτῳ φρονήματι καὶ ἀσυγχύτῳ τῇ διανοίᾳ, καὶ ἄλλον ἀλλόσε φεύγοντα προλαμβάνων, πάντα διέκρινε καὶ τὸν ἐχθρὸν καὶ τὸν φίλον. Ἀλλὰ καί τις ἀνὴρ Καππαδόκης Γουλῆς τὸ ἐπώνυμον, οἰκέτης C θεράπων τοὐμοῦ πατρὸς τὴν χεῖρα γενναῖος, τὸν θυμὸν ἐν πολέμοις ἀκάθεκτος, τὸν Βασιλάκιον θεασάμενος καὶ ἀκριβῶς ἐγνωκὼς παίει κατὰ τῆς κόρυθος. Ἀλλὰ τὸ τοῦ Μενέλεω πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον πέπονθε. Τὸ γὰρ ξίφος αὐτοῦ τριχθά τε καὶ τετραχθὰ διατριφθὲν ἐξέπεσε τῆς χειρὸς, τῆς λαβῆς καταλειφθείσης ἐν τῇ χειρί. Ὃν ὁ στρατηγὸς θεασάμενος, εὐθὺς διελοιδορεῖτο ὅτι μὴ κατάσχοι τὸ ξίφος, καὶ ἄνανδρον ἀπεκάλει τοῦτον. Ἀλλ' ὁ στρατιώτης τὴν καταλειφθεῖσαν τοῦ ξίφους λαβὴν παραδεικνὺς πρᾳότερον ἐποίει τὸν μέγαν Δομέστικον. Καί τις δ' ἄλλος Μακεδὼν Πέτρος τὴν κλῆσιν, Τορνίκιος τὴν D ἐπωνυμίαν μέσον τῶν πολεμίων ἐμπεσὼν, πολλοὺς τούτων ἀνῄρει. Ἡ γὰρ φάλαγξ εἵπετο ἀγνοοῦσα τὰ δρώμενα· ἐν σκότει γὰρ τῆς μάχης καθισταμένης, οὐχ οἷοί τε ἦσαν ἅπαντες τὰ γενόμενα ὁρᾶν. Ὁ δὲ Κομνηνὸς ἐπὶ τὸ μήπω διεσπασθὲν τῆς φάλαγγος ἵετο πάλιν τοὺς ἀντικαθισταμένους, καὶ εὐθυπόστροφος αὖθις εἰς τοὺς ἰδίους, σπεύδων καὶ τὸ ἔτι συνιστάμενον τῆς τοῦ Βασιλακίου παραλῦσαι φάλαγγος, καὶ διαπεμπόμενος εἰς τοὺς ὄπισθεν, καὶ παρακελευόμενος μὴ μέλλειν ἕπεσθαι οἱ καὶ καταλαμβάνειν ταχύτερον. Ἐν τοσούτῳ δὲ ἀνήρ τις Κελτὸς τῶν ἀμφὶ τὸν Δομέστικον, ἵν' E ἐν βραχεῖ τὰ πάντα διηγήσωμαι, γενναῖος στρατιώτης καὶ ἄρεως ὅλος ἔμπλεως, τὸν ἐμὸν πατέρα ἰδὼν μεσόθεν τῶν πολεμίων ἄρτι ἐξιόντα, ἐσπασμένον τὸ ξίφος, θερμὸν ἀπὸ τοῦ αἵματος ἀναπέμπον ἀτμὸν, καὶ τῶν πολεμίων νομίσας ἕνα, ἀθρόον αὐτῷ ἐμπεσὼν παίει τῷ δόρατι περὶ τὸ στέρνον. Καὶ τάχα ἂν ἔξεδρον τὸν στρατηγὸν ἐπεποιήκει εἰ μὴ αὐτὸς ἅμα τῷ πρὸς τὸ ἑδραιότερον ἑαυτὸν ἐφιδρύσατο, καὶ ὀνόματι τοῦτον ἐκάλεσεν, ἀποκόψειν ἀπει-

ἀνατεινάμενος διὰ τοῦ ξίφους παραχρῆμα τὴν κεφαλήν. Ὁ δὲ ἐπειδή πως τὸν ἀγνοοῦντα προὐβάλλετο καὶ τὴν νύκτα καὶ τὸ συγκεχύσθαι περὶ τὴν μάχην μετὰ τῶν ζώντων ἠρίθμητο. Τὰ μὲν νυκτὸς ἔργα τοῦ Δομεστίκου τῶν σχολῶν σὺν ὀλίγοις τοιαῦτα. Ἡμέρας δὲ ἄρτι διαγελώσης, καὶ τοῦ ἡλίου τοῦ ὁρίζοντος ὑπερκύψαντος, οἱ τοῦ Βασιλακίου φαλαγγάρχαι ἐσπούδαζον ὅλῃ γνώμῃ ἐπισυλλέγειν τοὺς περὶ τὴν λείαν ἐσπουδακότας, καὶ ἀπολειφθέντας τῆς μάχης. Ὁ δὲ μέγας Δομέστικος τὸ ἴδιον καταστήσας στράτευμα κατὰ τοῦ Βασιλακίου αὖθις ἵετο. Πόρρωθεν δέ τινας αὐτῶν οἱ τοῦ Δομεστίκου θεασάμενοι καὶ κατ' αὐτῶν σφοδρῶς ἐξορμήσαντες ἐτρέψαντο· καί τινας αὐτῶν ζωγρείας ἐπανεληλυθότες προσῆγον. Ὁ δὲ τοῦ Βασιλακίου ἀδελφὸς Μανουὴλ ἐπὶ λόφου τινὸς ἀνελθὼν ἐπερρώννυ τὸ στράτευμα μεγαλοφώνως ὧδε, τοῦ Βασιλακίου ἡ σήμερόν ἐστιν ἡμέρα καὶ νίκη. Εἷς δέ τις Βασίλειος τὴν κλῆσιν, Κουρτίκιος τὴν ἐπωνυμίαν, γνωστὸς καὶ συνήθης τοῦ Βρυεννίου ἐκείνου Νικηφόρου, περὶ οὗ ὁ λόγος ἐμνήσθη, καὶ τὰ εἰς πολέμους ἀκάθεκτος, προθέων τῆς τοῦ Κομνηνοῦ παρατάξεως ἄνεισι πρὸς τὸν λόφον. Ὁ δὲ Βασιλάκιος Μανουὴλ τοῦ κολεοῦ τὸ ξίφος ἀνασπασάμενος ὅλας ἡνίας χαλάσας σφοδρῶς κατ' αὐτοῦ ἵετο. Ὁ δὲ Κουρτίκιος οὐ διὰ ξίφους, ἀλλὰ τὴν ἀπῃωρημένην τῇ ἐφεστρίδι ῥάβδον ἀφελκύσας παίει τοῦτον κατὰ τοῦ κρανέος, καὶ παραχρῆμα καταβάλλει τοῦ ἵππου, καὶ δεσμώτην τοῦτον ἐπισυρόμενος καθάπερ τι λάφυρον τοὐμῷ πατρὶ προσῆγεν. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ τῶν Κομνηνοῦ μετὰ τῶν ἰδίων ἀναφανέντων ταγμάτων τὸ ἐκλειπόμενον τοῦ Βασιλακίου στράτευμα θεασάμενον μικρὸν ἀντισχὸν εἰς φυγὴν ἐξώρμησε. Καὶ ὁ μὲν Βασιλάκιος προθέων ἔφευγεν, ὁ δὲ Κομνηνὸς Ἀλέξιος ἐδίωκε. Καταλαβόντων δὲ εἰς Θεσσαλονίκην, εὐθὺς οἱ Θεσσαλονικεῖς τὸν Βασιλάκιον ἐδέξαντο, τῷ στρατηγῷ ἐπιζυγώσαντες παραχρῆμα τὰς πύλας. Ἀλλ' οὐδ' ὡς ἀνῆκεν ὁ ἐμὸς πατήρ, οὐδ' ἀπεδύσατο θώρακα, οὐδὲ τὸ κράνος ἀπέθετο, οὐδὲ τὴν ἀσπίδα τῶν ὤμων παρεῖτο, οὐδὲ τὸ ξίφος ἀπέρριψεν. Ἀλλὰ στρατοπεδεύσας ἠπείλει τειχομαχίας τῇ πόλει καὶ πόρθησιν ἄντικρυς. Καὶ ἐθέλων διασῶσαι τὸν ἄνδρα διὰ τοῦ συνεπομένου αὐτῷ μοναχοῦ Ἰωαννικίου, ἀνὴρ δὲ οὗτος ἐπ' ἀρετῇ διαβόητος, τὰ περὶ εἰρήνης πρὸς τὸν Βασιλάκιον ἔπραττε, ὥστε πίστεις λαβόντα μηδὲν δεινὸν πείσεσθαι ἐγχειρίζειν αὐτῷ ἑαυτόν τε ὁμοῦ καὶ τὴν πόλιν. Καὶ ὁ μὲν Βασιλάκιος ἀπειθὴς ἦν, οἱ δὲ Θεσσαλονικεῖς δέει τοῦ μὴ ἁλῶναι τὴν πόλιν, καὶ δεινόν τι παθεῖν παρεχώρουν τῷ Κομνηνῷ τὴν εἴσοδον. Ἀλλ' ὁ Βασιλάκιος αἰσθόμενος τὸ γινόμενον ἀπὸ τοῦ πλήθους ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν μεταβαίνει, καὶ ἀπὸ ταύτης εἰς ἐκείνην ἐφάλλεται, καὶ οὐδ' ὡς ἐπιλανθάνεται πολέμου καὶ μάχης. Καίτοι τοῦ Δομεστίκου πίστεις αὐτῷ διδόντος μηδέν τι παθεῖν ἀνήκεστον. Ἀλλ' ὥρατό γε ὁ Βασιλάκιος καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς, καὶ ἐν οἷς ἐστενοχωρεῖτο λίαν ἀνήρ· οὐδὲ γὰρ ὑφεῖναί τι τοῦ ἀνδρώδους καὶ τοῦ γενναίου ἠβούλετο, ἕως ἐκεῖθεν αὐτὸν οἱ τῆς ἀκροπόλεως οἰκήτορες καὶ φύλακες ἐξελάσαντες ἅπαντες ἄκοντα καὶ βίᾳ τοῦτον τῷ μεγάλῳ Δομεστίκῳ παρέδωκαν. Εὐθὺς δὲ πρὸς τὸν βασιλέα τὴν τούτου ἅλωσιν διαμεμηνυκώς, αὐτὸς ἐπ' ὀλίγον τῇ Θεσσαλονίκῃ ἐγκαρτερήσας, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ καταστησάμενος λαμπρὸς στεφανίτης ἐπανήει. Οἱ δὲ πρὸς τοῦ βασιλέως πεμφθέντες μεταξὺ Φιλίππων καὶ Ἀμφιπόλεως τοὐμῷ πατρὶ συναντήσαντες τὰς περὶ αὐτοῦ ἐγγράφους προστάξεις βασιλικὰς αὐτῷ ἐγχειρίσαντες, παραλαβόντες τὸν Βασιλάκιον περί τι χωρίον Χλιμπίνας καλούμε-

A roens impetu haſta ferit circa pectus, quo ictu parum abfuit, quin Alexium ex ephippiis excuteret niſi ſe ille ſedili ſimul obfirmans, ſimul compellatum nominatim hominem, ſe illi caput abſciſſurum minitans cohibuiſſet multa excuſantem, & nocte ac perturbatione, quæ tunc erat ad impetrandam erroris ſui veniam obtendente, lucrifaciente pœnam præſentis necis. Hæc fere per noctem illam Magnus Domeſticus cum ſuis geſſit. Die vero primum exoriente, & horizontem Sole ſupergreſſo Tribuni ac Duces Baſilaciani toto animo conabantur ſuos in prædam diſperſos in ordinem iterum atque in phalangem cogere. Magnus e contrario Domeſticus, ſua & ipſe acie de novo ſtructa, rurſus in Baſilacium infeſtus ferebatur.

Prælium nocturnum per diem continuatum.

B Ac quidam ex Alexiani. Baſilacianos longe conſpicati, vehementi facta in eos impreſſione fuderant fugarantque nonnullis captis, quos ad Magnum Domeſticum reverſi duxerunt. Interim vero Baſilacii frater Manuel colle conſcenſo quodam ſuos magna voce confirmabat, inclamans in hunc modum: *Hæc dies, hæc victoria Baſilacii eſt.* Quidam autem Baſilius nomine, Curticius cognomento, familiaris & nuper comes Bryennii illius Nicephori, cujus paulo ante meminimus, vir fortis & imperterritus in audendo, ex acie Comneni procurrens collem aſcendit. Adverſus eum Baſilacius Manuel, gladio ſtricto, totis habenis equo admiſſo, ferox ruit:

Manuel Baſilacii frater aciem reſtituere conatur.

A Curticio capitur.

C At illum Curticius non enſe ſed ſuſpenſo ex ephippiis baculo vehementer in vertice pulſatum, ſtatim ex equo dejicit, & captivum trahens, velut ſpolium, patri meo ſiſtit. Tum vero, quod erat reliquum Baſilacii agmen, poſt conſtantiam brevem terga vertit, Baſilacio ipſo fugæ duce. Quos dum Comnenus Alexius Theſſalonicam uſque perſequitur, Theſſalonicenſes, Baſilacio admiſſo, portas Alexio claudunt. Ea res patris mei non infregit animum: quin nec loricam exuit, nec galeam poſuit, nec humeros clypeo nudavit, nec enſem abjecit; ſed caſtra ſtatim metatus oppugnationem & direptionem urbi minatus eſt. Quia vero ſervare, ac vivum capere Baſilacium malebat, per Mona-

Baſilaciani fugiunt.

Edit. Pariſ. pag. 22.

D chum Joannicium ſpectatæ virtutis virum agere cum eo de pace inſtituit, fidem dans, ſi ſe illi cum civitate dederet, nihil illum incommodi paſſurum. Ad hæc obſurdeſcente Baſilacio, Theſſalonicenſes ſua curantes veritique direptionem civitatis, ejus ingreſſum Comneno permiſerunt. quo animadverſo Baſilacius ex urbe in arcem evadit. ubi rurſus iiſdem conditionibus, nullius incommodi, ſi ſe dederet, ſubeundi a Magno Domeſtico tentatus, eruptiones ac reſpondit pacati nihil quin eruptiones ac pugnas meditabatur, nihil plane iniquitate loci ac fortunæ de ſtatu erectæ mentis ac forti conſilio intrepidi pectoris remittens: donec cum arcis ejuſdem illius

Portas aperiunt Alexio.

Baſilacii contra fortunam conſtantia.

E incolæ ac cuſtodes conſpirantes omnes vi adhibita ejectum, fruſtra reluctantem Magno Domeſtico dediderunt. Cujus ſucceſſus nuncio Alexius ſtatim ad Imperatorem deſtinato, ipſe Theſſalonicæ moratus aliquandiu, conſtitutiſque illic omnibus, ſplendidæ victoriæ compos reverſus in urbem eſt. Unde qui illi obviam Imperatoris juſſu proceſſerant, cum Philippos inter & Amphipolim occurriſſent, ſcriptis ipſi mandatis Principis traditis in manus, indeque Baſilacio, prout in iis jubebatur, ab eo recepto, circa locum

Baſilacius proditione ſuorum captus deditur Alexio.

qui eos miniſtris Botaniatæ ipſo ſic jubente dat.

Baſilacius excæcatur.

quempiam Chlempinam dictum, ac prope fontem, qui in ipſo eſt, oculos ei effoderunt; ex quo hactenus invaluit, ut fons ille Baſilacii vocaretur. Tertius hic fuit labor ante Imperium, velut a quodam Hercule, a Magno Alexio exantlatus. Sane enim qui Erymanthium Aprum Baſilacium iſtum dixerit; patrem vero meum Alexium generoſiſſimum Herculem nominaverit, a veritate non aberret. Hæc ejus decora facinoraque illuſtria adhuc privati hactenus memorata ſunto: quorum omnium præmium ab Imperatore habuit Sebaſti dignitatem, Sebaſtus acclamatus in medio Senatu.

Alexius Sebaſtus acclamatur.

Ut laborantibus corporibus non uniuſmodi cauſæ languorum ſunt; ſed ex ſuccis aliquando intus male coctis, noxiorumque humorum indigeſta copia morbos contrahunt; aliquando circumſtantium appulſu qualitatum, aut ciborum intemperie male ſalubrium læduntur: ita Romana res per ea tempora nunc quidem ipſa ex ſeſe lethales ſibi ægritudines peperit, puta illos quos dixi Urſellos, Baſilacios, & ſi qui alii ad turbam quæ tum ebulIit Tyrannorum accenſendi ſunt: nunc præter hos inteſtinos motus, exterius quoque ingruentes paſſa calamitates, Tyrannos Barbaros aliunde ortos indigno ludibrio fortunæ ſævos infeſtoſque ſenſit. Hujus generis inſanabile atque ineluctabilis perniciei malum dixerim celebre illud exemplar tyrannicæ dementiæ faſtuoſum impotentemque Robertum, cui genitrix quidem Northmania, vafrities malitiaque omnis generis obſtetrix altrixque fuit. Hunc ſibi hoſtem armavit in ſeque proritavit Romana Reſpublica intempeſtiva imprudentique affinitate, quæ res natura diſſociabiles Græca cum Barbaris, noſtra cum alienigenis connectere aggreſſa bellum internecinum & exitiabile innupti infauſtique conjugii prolem ſuſtulit. Id adeo mali contractum eſt ejus imprudentia qui tum rerum potiebatur Michaelis ex Ducarum familia propagantis genus, unde meum quoque maternum profluit. Cæterum indulgeri mihi iam hinc poſtulo, aut potius meo mihi jure ſumo, ut ne ab iis quidem qui mihi quantavis cognatione aut conſanguinitate conjuncti ſunt, abſtinere reprehenſionem in tempore debeam: utique quamdiu hoc fungar munere profitendæ publicandæque ſine fuco veritatis: cujus propoſiti atque officii præſcriptione omnibus me omnium in hoc genere querelis ſatis occurriſſe arbitror. Hic igitur quem diximus Imperator Ducas Michael filiam iſtius Barbari ſuo ipſius filio deſpondit Conſtantino. atque hinc illæ lacrymæ & prætextus hoſtibus abrumpendæ pacis, ſævoque nos bello laceſſendi. Sed de hoc Michaelis filio Conſtantino deque ipſius nuptialibus conventis, deque toto hoc negotio barbaricæ affinitatis, uti & qua forma quave proceritate corporis floruerit is juvenis, quaque indole, ac patria fuerit, ſuo tempore dicemus. tum nempe cum proprias ego miſerias lamentabor meas, poſt narrationem expletam & affinitatis hujus & malorum quæ ex ea redundarant omnium, cladeſque ultimæ exercitus barbarici, cum ſupremo exitio Tyrannorum Northmanienſium, quorum vim atque impotentem audaciam inconſulte Michael Ducas tali affinitate contrahenda in Romanum Imperium vertit. Verum prius oportet reſumpto al-

Reipub. cum humano corpore comparatio.

Edit. Pariſ. pag. 23.

Robertus Northmanus quem belli Romani prætextum habuerit.

Imprudentia Michaelis Ducæ Imperatoris.

Roberti filia Conſtantino Michaelis Auguſti filio deſponſa.

A νον ἀπαγαγόντες, ἐγγὺς τῆς ἐν αὐτῷ πηγῆς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐξορύττουσιν· ἐξ οὗ καὶ μέχρι τῆς δεῦρο ἡ πηγὴ Βασιλακίου κέκληται. Τοῦτο τρίτον ἆθλον πρό γε τῆς βασιλείας καθάπερ τινὶ Ἡρακλεῖ τῷ μεγάλῳ Ἀλεξίῳ γεγένητο. Ἂν γάρ τις Ἐρυμάνθιον κάπρον τὸν Βασιλάκιον τοῦτον καλέσειεν, Ἡρακλέα δέ τινα καθ' ἡμᾶς γενναιότατον τὸν ἐμὸν πατέρα Ἀλέξιον, οὐκ ἂν ἁμάρτοιτο τῆς ἀληθείας. Ταῦτα μὲν ἔστω πλεονεκτήματα καὶ πρὸ τοῦ θρόνου κατορθώματα τῷ Κομνηνῷ Ἀλεξίῳ, ὧν ἁπάντων γέρας ἀπέλαβε παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος τὴν τοῦ Σεβαστοῦ ἀξίαν, Σεβαστὸς ἀναρρηθεὶς ἐκ μέσης συγκλήτου.

B Καθάπερ οἶμαι τὰ πονηρευόμενα τῶν σωμάτων πῆ μὲν ταῖς ἔξωθεν αἰτίαις κακοῦται, ἔστι δ' ὅπου καὶ τὰ αἴτια τῶν νοσημάτων ἀφ' ἑαυτῶν ἀναβλύζουσι· καὶ αἰτιώμεθα πολλάκις μὲν τὰς τοῦ περιέχοντος ὁμιλίας, καὶ τινὰς τροφῶν ποιότητας, πυρετῶν γενέσεις, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ χυμῶν σηπεδόνας. Οὕτω δῆτα καὶ ἡ τῶν Ῥωμαίων κακότης κατ' ἐκεῖνο καιροῦ νῦν μὲν ἀνέβλυσε θανατώδεις κῆρας τοὺς προειρημένους ἄνδρας ἐκείνους, λέγω δὴ Οὐρσελίους καὶ Βασιλακίους, καὶ ὅσοι τὸ τυραννικὸν συνεπλήρουν πλῆθος· νῦν δὲ ἔξωθέν τινας καὶ ἐπεισάκτους τυ-

C ράννους τὰ τῆς τύχης ταύτῃ ἐπεισηγάγετο, ἀπρόσμαχόν τι κακὸν καὶ ἀνίατον νόσημα καθάγε καὶ τὸν ἐπὶ τυραννικῇ γνώμῃ διαβόητον Ῥομπέρτον ἐκεῖνον τὸν ἀλαζόνα, ὃν Νορμανία μὲν ἤνεγκε, φαυλότης δὲ παντοδαπὴ καὶ ἐθρέψατο καὶ ἐμαίωσεν. Ἡ δὲ Ῥωμαίων ἐχθρὸν τηλικοῦτον ἐφ' ἑαυτῆς εἵλκυσε πρόφασιν δεδωκυῖα τῶν ἀπ' ἐκείνου πολέμων τοῖς πρὸς ἡμᾶς, κῆδος ἀλλόφυλόν τε καὶ βάρβαρον καὶ τὰ πρὸς ἡμᾶς ἀπροσάρμοστον. Μᾶλλον δὲ ἀπροσεξία τοῦ τότε κρατοῦντος Μιχαὴλ, τοῦ τὰς τοῦ γένους σειρὰς πρὸς τοὺς Δούκας ἀνάπτοντος. Εἰ δὲ καὶ καθαπτοί-

D μην τινὸς τῶν καθ' αἷμα μοι προσηκόντων (καὶ γὰρ κἀμοὶ τὰ πρὸς μητρὸς ἐκεῖθεν κατέρρει), νεμεσάτω μηδείς, τήν τε γὰρ ἀλήθειαν ἐξ ἁπάντων προειλόμην συγγράφειν, καὶ ὅσον ἐπὶ τούτῳ τὰς ἐξ ἁπάντων μέμψεις ἀνεστειλάμην. Ἐκεῖνος γὰρ ὁ εἰρημένος Αὐτοκράτωρ ὁ Δούκας Μιχαὴλ τὴν τοῦ βαρβάρου τούτου θυγατέρα εἰς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν κατηγγυήσατο Κωνσταντῖνον· κἀντεῦθεν ἀνερράγη τὰ τῶν πολεμίων. Καὶ περὶ μὲν τοῦ υἱέως τοῦ βασιλέως τούτου Κωνσταντίνου, καὶ τοῦ περὶ αὐτὸν γαμικοῦ συναλλάγματος, καὶ ὅλως τοῦ

E βαρβαρικοῦ κήδους, καὶ δὴ καὶ ὅπως εἶχε κάλλους τε καὶ μεγέθους ὁ ἀνὴρ, καὶ ὁποῖος ἦν τὴν φύσιν καὶ ποδαπὸς, κατὰ καιρὸν ἐροῦμεν. Ἐπειδὰν ἀπολοφυροίμην καὶ τὰς ἐμὰς συμφορὰς μικρὸν μετὰ τὴν τοῦ κήδους τούτου διήγησιν καὶ τὴν ἧτταν τῆς βαρβαρικῆς ἁπάσης δυνάμεως, καὶ τὴν ἀπώλειαν τῶν Νορμανόθεν τυράννων, οὓς ἐξ ἀλογίας κατὰ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐθρέψατο. Ἀλλὰ πρότερον δεῖ ἄνωθέν που τὸν λόγον ἀναγαγοῦσαν τὰ

περί τε Ρομπέρτου τινὰ διηγήσασθαι, ὅπως τε εἶχε γένους καὶ τύχης, καὶ εἰς οἷον κράτος καὶ ὕψος ἡ φορὰ τῶν πραγμάτων τοῦτον ἀνήνεγκε· μᾶλλον δὲ ἵν' εὐσεβέστερον φαίην, ὑπὲρ ἐχώρησε τοῦτον ἡ πρόνοια, προελθεῖν ἐνδοῦσα πρὸς τὰς ἐκείνου κακοτρόπους ὁρμάς τε καὶ μηχανάς. Ο δὲ Ρομπέρτος οὗτος ἦν Νορμάνος τὸ γένος, τὴν τύχην ἄσημος, τὴν γνώμην τυραννικὸς, τὴν ψυχὴν πανουργότατος, τὴν χεῖρα γενναῖος, ἐπιθέσθαι μὲν δεινότατος πλούτῳ καὶ περιουσίᾳ μεγάλων ἀνδρῶν, καταπρᾶξαι δὲ ἀφυκτότατος ἐς τὸ ἀναντίρρητον τὰ τοῦ σκοποῦ περιάγων. Τὰ δὲ τοῦ σώματος τοσοῦτος εἰς μέγεθος, ὡς καὶ τῶν μεγίστων ὑπερανίσχειν, πυῤῥὸς τὸ χρῶμα, τὴν κόμην ξανθὸς, τοὺς ὤμους εὐρὺς, τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀλλὰ πῦρ ἀπ' αὐτῶν μονονουχὶ ἀπεσπινθηρίζετο· καὶ ὅπου μὲν ἔδει διοργανῶσαι τὴν φύσιν τὸ πλάτος ἀμήχανον ἦν, ὅπου δὲ ὑποσυνῶσαι τοῦτο, εἰς τὸ εὔρυθμον διωμάλιστο. Οὕτως ἐξ ἄκρας κεφαλῆς ἐς πόδας ὁ ἀνὴρ κατεῤῥύθμιστο, ὡς πολλῶν λεγόντων πολλάκις ἀκήκοα. Τὸ δὲ φθέγμα, Ομηρος μὲν περὶ Αχιλλέως ἐποίησεν, ὡς ἄρα φωνήσαντος ἐκείνου φαντασίαν ἐνεποίει τοῖς ἀκούουσι πολλῶν θορυβούντων, τούτου δὲ τοῦ ἀνδρὸς, ὥς φασι, τὸ ἐμβόημα πολλὰς ἐτρέπετο μυριάδας. Οὕτως ἔχων καὶ τύχης καὶ φύσεως καὶ ψυχῆς, ἀδούλωτος ἦν ὡς εἰκὸς μηδενὶ τῶν ἁπάντων ὑποταττόμενος. Τοιαῦται γὰρ αἱ μεγάλαι φύσεις, ὥς φασι, κἂν τύχης ὦσιν ἀφαυροτέρας. Τοιοῦτος δὲ ὢν ὁ ἀνὴρ, καὶ ἐγκεθελόδουλος μὴ ἀνεχόμενος, ἀπὸ Νορμανίας ἀπάρας μετὰ τῶν ἱππέων, πέντε δὲ ἦσαν ἱππεῖς, καὶ πεζοὶ τριάκοντα οἱ πάντες, ἐξελθὼν τῆς πατρίδος περὶ τὰς ἀκρολοφίας, καὶ τὰ ἄντρα καὶ τὰ ὄρη τῆς Λογγιβαρδίας διέτριβε, χειρὸς λῃστρικῆς κατάρχων, καὶ τοῖς ὁδίταις ἐπιτιθέμενος, ὅπου μὲν ἵππους, ὅπου δὲ καὶ πράγματα ἀλλάττων, καὶ ὅπλα προσεπικτώμενος· καὶ τὰ προοίμια τοῦ βίου τούτῳ αἱμάτων ἦσαν ἐκχύσεις καὶ ἀνδροφονίαι πολλαί. Χρονοτριβῶν δὲ ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Λογγιβαρδίας, οὐκ ἔλαθε Γουλιέλμον τὸν Μασκαβέλην, ὃς κατ' ἐκεῖνο καιροῦ μέρους μεγίστου τῶν παρακειμένων τῇ Λογγιβαρδίᾳ ἡγεμὼν ἐτύγχανεν ὤν. Οθεν τὰς εἰσόδους δαψιλεῖς ἀν' ἔτος ἐλάμβανε· κἀντεῦθεν δυνάμεις ἱκανὰς ἐπαγόμενος ἐπιφανὴς ἦν ἀρχηγός. Μεμαθηκὼς δὲ περὶ τοῦ Ρομπέρτου ὁποῖος ἐστὶ κατ' ἄμφω, ψυχὴν καὶ σῶμα φημὶ, προσῆκατό τε ἀβούλως τὸν ἄνδρα, καὶ μίαν τῶν θυγατέρων τούτῳ κατηγγυήσατο, καὶ πληρώσας τὸ κῆδος, θαυμάσας αὐτὸν τῆς τε φύσεως, καὶ τῆς περὶ τὰ στρατιωτικὰ ἐμπειρίας. Οὐ μὴν δὲ ὑπὲρ τὰ μετὰ γνώμην ἐπέτυχεν, καὶ γὰρ καὶ πόλιν καθαπερεὶ ἕδνον αὐτῷ ἐδεδώκει, καὶ ἄλλα ἄττα προσεπεφιλοτιμήσατο. Ο δὲ περὶ αὐτὸν δύσνους γινόμενος καὶ ἐπανάστασιν κατ' αὐτοῦ μελετήσας, τὰ μὲν πρῶτα τὸν εὔνουν ὑπεκρίνετο, καὶ τὰς δυνάμεις προσετίθει τριπλασιάσαι μὲν τοὺς ἱππεῖς, εἰς δὲ διπλασίους τοὺς πεζοὺς ποιησάμενος, καὶ τὸ ἐντεῦθεν ὑπεῤῥει τὰ τῆς εὐνοίας, καὶ κατὰ μικρὸν παραγυμνοῦται ἡ κακοήθεια, καὶ οὐ διελίμπανε προφάσεις

ejus ſermone Roberti, hujus primordia exponere: quo genere ortus, qua fortuna uſus: quantum in apicem potentiæ ſeries eum & velut caſus quidam ac fortuita congeries variorum eventuum extulerit; vel, ut religioſius loquar, quo eum uſque provehi divina providentia permiſerit; ſapienti conniventia malitioſis ejus auſibus atque artibus ſucceſſum indulgens. Fuit hic Robertus Normanus genere, fortuna ignobilis, ingenio tyrannico, animo verſutiſſimo, manu ſtrenuus, ac cum in opes & fortunas magnatum hominum adjectis cupiditatis oculis incurreret, ineluctabilis violentiæ: poſtquam vero ſemel aliquid deſtinaverat ac perficere decreverat invictæ in urgendo cœpto perſeverantiæ. Tantus erat ſtatura corporis ut maximos excederet, cutis colore rutilo, coma flavus, latis humeris, oculis ita vegetis ut haud dubie ſcintillare viderentur, cætera conformatione membrorum ubi latior extenſio decebat, concinne porrectus, & ſine labe vaſtitatis, ubi cogi in anguſtum uſus aut formæ ratio poſtulat, arte quadam naturæ tornatus in levitatem expeditiſſimam, adeoque a ſummo vertice, ut a multis audiviſſe memini cum vila referrent, ad imos talos, omni abſolutione perpolitus & quaſi ad ideam fictus extabat. Vocis ſonum quod attinet, Homerus quidem de Achille memorat eo loquente videri ſolitum aſtantibus ſeſe vocem audire tumultuantis multitudinis: hujus autem, ut ajunt, clamor myriadas ipſas integras percelleret in fugamque verteret. Sic a natura, a fortuna, ab animi ac ſpiritus indole comparatus, libertatis erat retinentiſſimus, ac nemini plane omnium ſervire aut obnoxie obſequi ſuſtinens; quem magnarum mentium, utcumque humili fortuna depreſſarum, eſſe characterem ferunt. Ab hoc tædio dominatus alieni patiendi, movet e Normania patria, cum equitibus omnino quinque, peditibus triginta. cum iis ſaltus inſedit ac ſpeluncas circa montes avios Longobardiæ, ubi latrociniis in viatores exercendis equos, pecunias, arma ſibi ſuiſque comparavit. Hæc ei rudimenta vitæ atque exordia fuerunt cædibus & ſanguine humano maculoſa. In iis cum eſſet diutius venit in notitiam Guillielmo Maſcabeli qui per ea tempora ditione tenebat magnam partem objacentium Longobardiæ regionum. unde & magnos colligens annuos reditus, juſtos ex iis exercitus alebat: quæ res eum potentiæ nomine late inclytum fecerat. Is Roberti dotes animi ac corporis quas diximus prædicari audiens conciliare ſibi hominem affinitate ſtatuit, inconſulte ut exitus monſtravit. Igitur ei unam ex filiabus deſpondet ſuis, nuptiiſque poſt paulo perfectis beatus ſibi videbatur quod talem, tantæ fortitudinis, tamque experientem rei bellicæ ſibi adjunxiſſet generum. Suamque hanc gratulationem ac lætitiam magnificis ſancivit donis, cum Roberto & dotalem civitatem unam e ſuis attribuit propriam, & multis eumdem aliis liberaliſſime muneribus donavit; quorum beneficiorum fructum nequaquam eum quem ſperaverat, quemque par erat miſer recepit. Cito enim ſocero invidens Robertus vimque in eum cogitans paranſque, malum animum diſſimulatione preſſit aliquandiu; quoad videlicet confirmaſſet ſeſe. Mox tamen ubi turmam ſuorum equitum in triplum auxiſſet, peditum vero duplicaſſet numerum,

Roberti primordia.

Patria, Genus Ingenium.

Edit. Pariſ. pag. 24.

Conſtantia in cœpto.

Deſcriptio formæ ejus.

Vocis ſonus.

Mores.

Libertatis amor character magnæ mentis.

Robertus primum latrocinatur.

Fit gener Maſcabelis.

Augeturque ab eo donis.

pag. 25.

abunde ſe jam inſtructum ſentiens larvam deponit, nudaque ac libera graſſari malitia incipit; gradibus tamen in eo procedens quibuſdam, & ſenſim ſerens atque obtendens alias ex aliis ſimultatum cauſas, vafer artifex jaciendorum ſeminum, unde contentionum ac bellorum ſeges exiſteret. Quoniam vero uſu ipſo ac reputatione virium tum ſuarum tum adverſarii facile ſe imparem aperto certamine Robertus ſanſit homini opibus ampliſſimis ac copiis ſubnixo, verſus ad artes ſubdolas amicitiam cum eo redintegrat, pœnitentia ſimulanda nuper auſorum. Simul interim inſidias moliens quarum fraude ac ſucceſſu ditione ſua univerſa cenſibuſque ac vectigalibus miſerum ſpoliaret. Pacem igitur ultro ac reconciliationem poſtulat; utque conveniat inter ambos de re tota condici diem ac locum expetit mutuo colloquio. Maſcabeles qui filiæ ingenti amore teneretur ſpem recuperandi generi cum gratulatione accipit, congreſſumque pro ejus libito condicit. Locum Robertus eligit. Colles erant duo pari fere altitudine campo prominentes, e diametro oppoſiti: horum intervallum paluſtre atque arbuſtis fruticibuſque denſum aptum ad inſidias Roberto viſum. Ibi quatuor fortiſſimos armis inſtructos viros collocat, cum mandato ut omnem in partem circumſpicerent, ſimul autem ſeipſum manus cum Maſcabele conſerentem animadvertiſſent ſtatim ad ſe accurrerent omnium ſecuri. His ita diſpoſitis fraudulentiſſimus Robertus alterum quidem collium quem colloquio delegerat nullis inſeſſum copiis habuit, alium præſidio ſibi aſſeruit equitum quindecim, peditum ſex ſupra quinquaginta, quos ipſum conſcendere obtinereque juſſit; cum paucis tantum ex præcipuis eorum conſilii ſumma communicata: Unique nominatim ipſorum negotio dato, ut ſua ipſius arma ſecum ferret, clypeum, galeam, & acinacem, quibus facile cum opus foret indutus una cum quatuor in imo ſubſidentibus ad primam ſpeciem conſerentis manum cum Guillielmo Roberti huic ſuppetias accurrerent. Horum ignarus Guillielmus conſtituta die venit in deſignatum ſibi a Roberto locum, quem & ipſum eodem ſe conſerentem procul cernens, benevolentiſſime procurrit ei obviam in equo, ſalutationeque & complexu amiciſſimo dignatur generum. Ventum in congreſſus locum eſt, qui erat in proclivitate collis ſtatim infra verticem. Ibi quæſitis ſermonibus aliquo tempore conſumpto, quidni Robertus ait omiſſis equis aliquanto commodius in herba confabulaturi reſidemus? Acquieſcit ſimpliciter Maſcabeles & prius deſilientem Robertum & ipſe imitatus, humi accumbens cubitoque innixus caput ſermonem continuabat. Hic Robertus ſimulata verborum officia ingeminat. Fidem æternam pollicetur ſocero, benefactorem eum ſæpius & dominum appellans. Quos tam familiariter tamque amanter agentes inter ſe conſpicari Maſcabelis comites, ſuſpicatique ex captata ſeſſione longum ipſis colloquium fore, deſilientes & ipſi ex equis, paulo etiam cum & æſtu media jam die & fame ac ſiti laborarent, tum ex vertice quem inſederant meridianis infeſto radiis in vallem umbroſam deſcendere, imo nonnulli frænis equorum ad ramos ligatis humi procumbere friguſque captare, quidam denique domum etiam repe-

Robertus a ſocero diſſidet.

Colloquium quaſi ad concordiam ambo condicunt.

Robertus inſidias Maſcabeli ſtruit.

Edit. Pariſ. pag. 26.

A καθημέραν σκανδάλων διδοὺς καὶ λαμβάνων, καὶ τρόπους συνεχεῖς μηχανώμενος, ἀφ' ὧν ἔριδές τε καὶ μάχαι καὶ πόλεμοι εἰώθασι τίκτεσθαι. Ἐπεὶ δὲ ὁ ῥηθεὶς Γουλιέλμος ὁ Μασκαβέλης πλούτῳ καὶ δυνάμει κατὰ πολὺ διέφερεν αὐτοῦ, ἀπογνοὺς ὁ Ῥομπέρτος τὴν κατὰ πρόσωπον πρὸς αὐτὸν μάχην, βουλὴν βουλεύεται πονηράν, καὶ προβάλλεται μὲν τὴν εὔνοιαν, καὶ τὸ μεταμέλον πλάττεται, καὶ ὑπορύττει δόλον αὐτοῦ δεινὸν καὶ δυσφώρατον, τάς τε πόλεις αὐτοῦ καταχεῖν καὶ κύριος γενέσθαι τῶν προσόντων ἁπάντων τοῦ Μασκαβέλη. Καὶ πρῶτα μὲν τὰ πρὸς εἰρήνην ἐπιτρωτᾷ, καὶ συνελθεῖν τὰ εἰς λόγους αὐτοπροσώπους διαπρεσβεύεται. Ὁ δὲ τὴν πρὸς αὐτὸν εἰρήνην ἀσπάζεται φιλῶν τὴν θυγατέρα ἐξόχως, καὶ συντίθεται τὴν ὁμιλίαν ἐς νέωτα. B Ὁ δὲ Ῥομπέρτος καταγγέλλει τόπον αὐτοῦ, ἐν ᾧ συνελθόντας διαλεχθῆναι προσήκει καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους συνθέσθαι σπονδάς. Ἀκρολοφίαι δὲ ἦσαν δύο ἐξ ἴσου τῆς πεδιάδος ἐξανασχοῦσαι κατὰ διάμετρον τὴν θέσιν λαχοῦσαι, τὸ δὲ μεταξὺ τούτων ἑλῶδες ἦν καὶ κατάσκιον δένδροις παντοδαποῖς καὶ φυτοῖς ἔνθα καὶ λόχον ἱστήσατο ὁ δεινὸς ἐκεῖνος Ῥομπέρτος τέσσαρας ἄνδρας ἐνόπλους γενναιοτάτους παρεγγυησάμενος πανταχόσε παπταίνειν τὰ ὄμματα. Ἐπειδὰν δὲ ἴδοιεν αὐτὸν μετὰ τοῦ Γουλιέλμου συμπλεκόμενον, εὐθὺς πρὸς ἐκεῖνον ἀναδραμεῖν μηδὲν τὸ παράπαν μελήσαντας. Ταῦτ' οὖν προκατασκευάσας ὁ κακοῦργότατος ἐκεῖνος Ῥομπέρτος, τὴν μὲν τῶν ἀκρολοφιῶν εἰς τὴν C μετὰ τοῦ Μασκαβέλη ὁμιλίαν χρησιμεύσασαν κατέλιπε φθάσας ταύτην ὑποδεῖξαι αὐτοῦ, θατέραν δὲ οἷον ἰδιοποιησάμενος, πεντεκαίδεκα ἱππέας καὶ πεζοὺς αὐτοὺς ἓξ καὶ πεντήκοντα ἀνελθεῖν ἐν αὐτῇ συνέταξε, τὴν βουλὴν πᾶσαν τοῖς ἀξιολογωτέροις τούτων ἐξορχησάμενος, καὶ ἑνὶ τούτων παραγγείλας τὰ αὐτοῦ ὅπλα βαστάζειν ἀσπίδα καὶ κράνος καὶ ἀκινάκην, ὡς ῥᾳδίως διὰ τούτων ἐξοπλισθείη, καὶ τοῖς λοχῶσιν τέσσαρσιν ἐπισκήψας, ἵν' ὁπηνίκα τῷ Μασκαβέλῃ συμπλακείη, θᾶττον θᾶσσον ἀναδράμωσι πρὸς αὐτόν. Καὶ ὁ Γουλιέλμος κατὰ τὴν συγκειμένην ἡμέραν ἤρχετο πρὸς τὴν ἀκρώρειαν εἰς τὸν τόπον, ὃν φθάσας αὐτοῦ ὁ Ῥομπέρτος ὑπέδειξε τὰς μετ' αὐτοῦ συνθήκας πληρώσας· ὃν ἰD δὼν ἐγγύθεν ἐκεῖνος γενόμενον, αὐτός τε ἱππότης προσυπαντήκει, καὶ ἀσπασάμενος ἐδεξιοῦτο μάλα εὐθύμως. Ἔστησαν οὖν ἄμφω εἰς τὸ πρανὲς μικρὸν τῆς ἀκρολοφίας ὑποκλίναντες, ὁμιλοῦντές ἅττα καὶ ἔμελλον ποιεῖν. Ὁ δὲ δεινὸς ἐκεῖνος Ῥομπέρτος λόγους ἐκ λόγων συνείρων ἔτριβε τὸν καιρόν. εἶτά φησι πρὸς τὸν Γουλιέλμον, ἵνα τί τοῖς ἵπποις ἐποχούμενοι κοπιῶμεν; ἀποβάντες καθεζώμεθα εἰς τοὔδαφος, καὶ ἀφροντίστως περὶ ὧν χρὴ ὁμιλήσομεν. Πείθεται ὁ Μασκαβέλης νήπιος, ἀγνοήσας τὸν δόλον καὶ οὗ κακοῦ φέρεται, καὶ ἀποβαίνοντα τὸν Ῥομπέρτον τοῦ ἵππου θεασάμενος πεζὸς καὶ αὐτὸς τηνικαῦτα εἱστήκει, καὶ τῇ γῇ τὸν ἀγκῶνα διερεισάμενος αὖθις λόγων κατήρχετο. E Ὁ δὲ Ῥομπέρτος δουλείαν ὡμολόγει τὸν λοιπὸν τοῦ Μασκαβέλη καὶ πίστιν, εὐεργέτην αὐτὸν καὶ κύριον ὀνομάζων. Θεασάμενοι δὲ τούτους οἱ τοῦ Μασκαβέλη τῶν ἵππων ἀποβάντας, καὶ λόγων ἄλλων ὥσπερ καταρχομένους καμόντες ἀπό τε τῆς δίψης καὶ βορᾶς καὶ ποτοῦ, ὥρα γὰρ θέρους ἦν, ὁπηνίκα τὰς ἀκτῖνας ὁ ἥλιος κατὰ κορυφὴν εἴωθε βάλλειν καὶ τῆς ἀλέας ἀφορήτου γινομένης, οἱ μὲν τῶν ἵππων ἀποβαίνοντες τοὺς χαλινοὺς περὶ τοὺς πτόρθους τῶν δένδρων ἀναδεσμοῦντες εἰς τοὔδαφος κατεκλίνοντο, τῶν ἀπὸ τῶν

ἵππων

ἵππων καὶ τῶν δένδρων σκιαῖς ἀναψυχόμενοι, οἱ δὲ οἴκαδε ἐχώρουν. Ἀλλ' οὗτοι μὲν οὕτως. Ὁ δὲ τὰ πάντα δεινὸς Ῥομπέρτος ἅπαντα ταῦτα προκαταστήσας ἀθρόον ἐπιφύεται τῷ Μασκαβέλῃ, καὶ τὸ ἥμερον ἀφεὶς βλέμμα πρὸς τὸ ὀργιλώτερον μεταβάλλεται. καὶ φόνιον αὐτῷ ἐπιβάλλει τὴν χεῖρα, καὶ συμπλακεὶς ἀντιστάντι πλέκετό τε καὶ εἷλκε καὶ εἵλκετο καὶ ἐκυλίοντο ἄμφω κατὰ τοῦ πρανοῦς. Τούτους δὲ οἱ λοχῶντες τέσσαρες ἐκεῖνοι ἄνδρες θεασάμενοι ἀναδύντες τοῦ ἕλους ἐπέδραμον ἤδη τῷ Γελιέλμῳ, καὶ ξυνδήσαντες ἀπαντιχόθεν ἀπῆγον, ὡς πρὸς τοὺς εἰς τὴν ἑτέραν ἀκρώρειαν ἱσταμένους ἱππέας τοῦ Ῥομπέρτου ἤδη καὶ αὐτῶν ὑποκολπαζόντων κατὰ τοῦ πρανοῦς πρὸς αὐτούς. Ὄπισθεν δὲ ἐδίωκον οἱ τοῦ Γελιέλμου. Ὁ δέγε Ῥομπέρτος ἐπιβὰς τοῦ ἵππου κράνος τε καὶ δόρυ λαβὼν καὶ γοργῶς ἐναγκαλισάμενος, καὶ ἀσπίδι περιφράξας ἑαυτὸν ἐπιστραφεὶς πλήττει ἕνα τῶν τοῦ Γελιέλμου διὰ δόρατος, ὁ δ' ἅμα τῇ πληγῇ καὶ τὴν ψυχὴν συναφήρητο. Ἐν τοσούτῳ τὴν φορὰν τῶν ἀμφὶ τὸν πενθερὸν ἱππέων ἀναχαιτίσας, καὶ τὴν ἀπὸ τούτων βοήθειαν ἀνακόψας, οἱ δέγε λοιποὶ τοὺς ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν καταβαίνοντας ἱππότας τοῦ Ῥομπέρτου ὡς καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου βοηθουμένους θεασάμενοι παραχρῆμα τὰ νῶτα δεδώκασι. Οὕτω γοῦν τὴν φορὰν τῶν τοῦ Μασκαβέλη ἱππέων ἀνακόψαντος τοῦ Ῥομπέρτου, ἄγεται τηνικαῦτα ὁ Μασκαβέλης δέσμιος καὶ αἰχμάλωτος εἰς ὅπερ δέδωκεν αὐτῷ εἰς προῖκα φρούριον, ὅτε τὴν θυγατέρα τούτῳ κατηγγυήσατο. Καὶ εἶχεν ἄρα τότε τὸν οἰκεῖον δεσπότην ἡ πόλις ἔμφρουρον, φρούριον ἐντεῦθεν εἰκότως προσαγορευομένη. Οὐδὲν δὲ χεῖρον καὶ τὴν ὠμότητα τοῦ Ῥομπέρτου διηγήσασθαι. Ἐπειδὴ γὰρ ἅπαξ ἐγκρατὴς ἐγεγόνει τοῦ Μασκαβέλη, τὰ πρῶτα μὲν τῶν ὀδόντων ἁπάντων ἐστέρει ἐφ' ἑκάστῳ τούτων προσαιτῶν πολυτάλαντον ὁλκὴν νομισμάτων, καὶ πυνθανόμενος οὗ ταῦτα ἐναπέθετο. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔληγεν ἀπαρχόμενος ἕως ἂν ἅπαντα ἔλαβε, καὶ ἅμα ὅτε ὀδόντες ἐξέλιπον καὶ τὰ χρήματα, ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς Γελιέλμου ἐπιβάλλει τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ Ῥομπέρτος, καὶ φθονήσας τούτῳ τῆς ὄψεως, ἐστέρει τῶν ὀμμάτων. Πάντων οὖν ἐγκρατὴς γενόμενος ηὐξάνετό τε τὸ ἐντεῦθεν ὁσημέραι καὶ εἰς τὸ τυραννικώτερον ἀποκλίνων, ταῖς πόλεσί τε προσετίθετο πόλεις, καὶ τοῖς χρήμασι χρήματα. Καὶ ἐν βραχεῖ πρὸς τὴν δουκικὴν περιωπὴν ἀναβεβηκώς, Δοὺξ Λογγιβαρδίας ἁπάσης ὠνομάζετο. Ἐντεῦθεν οὖν ἅπαντες πρὸς τὸν κατ' αὐτοῦ φθόνον ἠρεθίζοντο. Ὁ δὲ φρενήρης ὢν ἀνήρ, ὅπου μὲν θωπείαις χρώμενος πρὸς τοὺς ἀντικαθισταμένους αὐτῷ, ὅπου δὲ καὶ δωρήμασι τοὺς μεταξὺ τοῦ πλήθους θορύβους ἐξωμαλίσατο, καὶ τὸν κατ' αὐτοῦ φθόνον τῶν μεγιστάνων εὐμηχάνως κατέστελλε, ἔστι δ' οὗ καὶ ὅπλοις χειρωσάμενος ἅπαν τὸ κράτος Λογγιβαρδίας τε, καὶ τὰς ὁμορούσας χώρας εἰς ἑαυτὸν ἀνεδήσατο. Ἀεὶ δέ τι ὁ Ῥομπέρτος οὗτος ἐπινοῶν τυραννικώτερον, καὶ φανταζόμενος τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων πρόφασιν, ὡς εἴρηται, πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Μιχαὴλ συμπενθερίας ἐπιδραξάμενος τὸν πρὸς Ῥωμαίους ἀνερρίπιζε πόλεμον. Ἔφθημεν γὰρ εἰρηκότες, ὅτι Μιχαὴλ ὁ Αὐτοκράτωρ, οὐκ οἶδ' ὅπως, τὴν τοῦ τυράννου τούτου θυγατέρα, Ἑλένην δὲ αὐτὴν προσηγόρευτο, τῷ υἱῷ Κωνσταντίνῳ κατηγγυήσατο. Πάλιν δὲ μεμνημένη τοῦ νεανίσκου τούτου, παθαίνομαι, τήν τε ψυχὴν καὶ τοὺς λογισμοὺς συγχέομαι, ἀνακόπτομαι δὲ τὴν ἀμφὶ τούτου διήγησιν, φυλάττουσα πάντα καιρῷ τῷ προσ-

A tere. Ita illi. dum intentus deſtinato ſce-
leri Robertus ubi maturum cenſuit repen-
te voce ac vultu mutato inclementius in-
ſurgit in Maſcabelem, proque oculo miti
& obnoxio ſanguinarium & inflammatum
ferens, manum quoque infert violentam
ſocero: qui cum ſibi & ipſe manu ſuccur-
reret, commiſſa lucta eſt, per quam va-
rio utriuſque conatu ad extremum per de-
clive in præceps ambo devolvebantur.
hoc animadverſo qui latebant in inſidiis
viri quatuor, emergentes e palude ſtrenue
accurrunt adverſus Guillelmum quem fa-
cile vinctum attrahebant ad equites Ro- *Maſcabeles capitur.*
berti alterum, ut diximus, inſidentes col-
lem: qui & ipſi ſe procul obſervata per
pronam jugi coſtam feſtinare ad eos cœ-
perant. Interim ſero animadverſa fraude
comites Guillelmi, quaſi vindicaturi do-
B minum a tergo inſequebantur. At Ro-
bertus equo conſcenſo, induta galea,
ſumpta & vibrata ferociter haſta, obje-
ctoque in ſui munimen clypeo converſus
unum ex eis haſta tranſverberatum inter-
ficit: quo facinore refrigeravit impetum
Guillelmianorum, ſpemque ipſis excuſſit
ſui Principis recuperandi. Ergo extemplo
reliqui, alia inſuper ſpecie perculſi appa-
rentium jam equitum Roberti inque ip-
ſos infeſtis haſtis pergentium, terga ver-
terunt. Ducitur itaque impune captivus
vinctuſque Maſcabeles, & in ipſam quam *Videtur hæc*
in filiæ dotem egregio genero miſer do- *eſſe civitas*
naverat arcem includitur. habuitque tum *....... proprio*
illa civitas ſub præſidii cuſtodia proprium *nomine voca-*
dominum merito propterea *Frurium*, hoc *ta. Vide Notas.*
C eſt præſidium ſive arx dicta. Nihil autem
vetat reliquam pertexere Roberti crude-
litatem. Semel enim ſocero potitus den- *Edit. Pariſ. pag. 27.*
tes ipſi ſingillatim omnes excuſſit; immen-
ſam quamdam nummorum ſummam in ſin-
gulos pronuncians, & ubi dicta ſumma
reperiri poſſet indicare cogens. Ad extre- *Roberti cru-*
mum exhauſta pecunia cum dentibus, in *delitas in Ma-*
oculos involat Guillelmi, quos eruit cru- *ſcabelem.*
deliſſime. Hac præda locupletatus majo-
ribus deinde in dies augmentis fiebat ſe-
ipſo potentior: urbes urbibus, pecunias
pecuniis adjungens, donec brevi ducale fa-
ſtigium adeptus, Dux Longobardiæ uni- *Robertus fit*
verſæ nominari cœptus eſt; unde omnium *Dux Longo-*
irritata invidia eſt, quam ipſe pro ſoli- *bardiæ.*
ta atque innata ſibi prudentia facile pla-
cavit: partim adulationibus & fictis ob-
D ſequiis deliniens potentiores adverſan-
tium ſibi: partim plebejos maxime homi-
nes in ſe coorientes donis ac largitioni- *Invidiam pla-*
bus exarmans: interdum ubi ars non ſuf- *cat.*
ficeret, vim adhibens, ac cum armatis ir-
rumpens, denique omnem qua manu qua
conſilio non Longobardiam ſolum, ſed *Ditionem pro-*
vicinam quoque circumquaque ſibi ſubje- *pagat.*
cit firmavitque regionem. Hinc jam altius
ſemper aliquid cogitans & præſentem ma-
gnitudinem pro gradu ad ſperatam ha- *Imperium af-*
bens, auſus etiam eſt ad Imperium aſ- *fectat.*
pirare Romanorum, occaſione tantæ rei
tentandæ unde dixi ſumpta: videlicet ex
affinitate quam Michael Imperator, ne-
ſcio quo uſus conſilio, cum ipſo contra-
E xit, deſpondenda Tyranni hujus filia He-
lena vocata Conſtantino ſuo filio. Iterum
autem illata mentione adoleſcentis hujus
magnis mihi motibus agitur & fertur ani-
mus, ratioque conturbatur: Non digre-
diar tamen, nec totam de eo narrationem
hic alieno loco inſeram, quam in pro- *Pulcritudo e-*
prium, ut jam dixi, ſervo; illud ſilere non *ximia Con-*
ſuſtineo, quamquam importune dici ſen- *ſtantini pueri.*
tiam: fuiſſe illum juvenem pulcritudinis

exemplar quaſi a natura nihil ſibi reliqui faciente fictum : imo Dei manuum potius opus excellentiſſimum, & ex quo de artificis induſtria ſtatui poſſet. quem vel de primo aſpectu quilibet intuens, illico perculſus exclamaret : ejus plane quem Græci fabulantur aurei generis hunc veriſſimam eſſe propaginem. adeo ſplendens & rapax vis in eo abſolutiſſimæ pulcritudinis extitit. Mihi ſane nec tot annorum lapſus ex quo illum non vidi, delere aut hebetare in animo ſpeciem ejus adhuc potuit; adeo ut ne nunc quidem illius recordari ſine uberibus lacrymis queam. Teneo tamen ut poſſum lacrymas, & eas in idoneos meorum temporum locos reſervo, ne privatos queſtus calamitatum propriarum, publicarum rerum narrationibus immiſcens, hiſtoriam perturbem. Hic porro adoleſcens cujus jam iterum meminimus nobis aliquanto natu major, jam tum antequam nos ſolem videremus ſponſus Helenæ Roberti fuerat, plane impollutus ac purus. Conſcriptaque inter ipſos connubialia pacta fuerant, quamquam ea inconſummata manſerunt, nihil ultra promiſſiones progreſſa, tum quidem propter immaturam pueri ætatem, deinde etiam mutata republica. Occupans ſiquidem Imperium Nicephorus Botaniates, ea penitus abrupit. Verum a narrandi ſerie digreſſam me ſentiens ad iter redeo. Robertus igitur ex obſcuris natalibus in excelſum evectus fortunæ verticem, nihil ſupra ſpes ſuas, & earum quibus ſe ſuccinctum videbat opum ac virium facultatem, ratus, in eo quoque elaborare ſtatuit, ſi poſſet conſequi, ut Imperator Romanorum crearetur. Ac belli quidem & offenſionis prætextus ſpecioſos ei ſuppeditavit affinitas de qua diximus. de re porro ut ſe habuit duplex ad nos fama emanavit. Prior quæ maxime invaluit, quaque fateor occupatas aures meas, habet : Monachum quemdam cui nomen fuit Rector, ſimulata perſona Imperatoris Michaelis, ad Robertum tamquam ad affinem & filii ſui ſocerum confugiſſe, lamentatumque apud eum cladem ſuam, auxilium imploraſſe. Nam is Michael ſumpto Romanorum ſceptro poſt Diogenem, non diu fruitus imperio exauctoratus a Botaniate fuerat in ipſum rebellante. a quo & adactus eſt Monachi primum profeſſionem ac veſtem, poſtea vero Archiepiſcopalem talarem ac cidarim induere. Cogitarat quin etiam epomidem, conſilio ſui patrui Cæſaris Joannis, qui levitate illius qui tum potens rerum erat perſpecta, merito verebatur ne ſuſpectus ei factus gravius quiddam pateretur. Hunc ſe eſſe ſimulavit Monachus ille quem diximus Rector, vere actor alienæ perſonæ atque impoſtor omnium qui umquam extiterunt audaciſſimus. ac cum iſta larva Robertum tamquam videlicet conſocerum adit, eique quid eſſet injuriæ paſſus miſerabiliter exponit : exturbatum ſe nempe regio throno eo ſortis ac veſtitus redactum. proinde implorare ſe opes ac potentiam ejus ad ultionem de Botaniate ſumendam, cujus rebellionis ſcelere non ipſe tantum Michael, ſed Robertus quoque violatus eſſet, genero ipſius Conſtantino per vim in tyranni partes abſtracto, una cum Imperatrice Maria, filia vero Roberti Helena per tale facinus vidua reddita. Hæc dum vociferatur facile commovit irritabilem alioqui Barbarum, atque ad bellum Ro-

Edit. Pariſ. pag. 28.

Botaniates ſponſalia Conſtantini valt irrita.

Rector Monachus ſeeſſe Michaelem Ducam Imperatorem ſimulat.

Michael ex Imperatore Monachus e monacho Archiepiſcopus.

Pſeudo-Michael Robertum adit.

σώζοντι. Τοῦτο δὲ μόνον οὐχ ὑπομένω μὴ λέγειν, κἂν ἔξω τοῦ καιροῦ λέγοιμι, ὡς ἄγαλμα φύσεως ἦν ὁ νεανίας ἐκεῖνος, καὶ Θεοῦ χειρῶν ὡς ὄντως εἰπεῖν φιλοτίμημα. Εἰ γὰρ καὶ μόνον ἐθεάσατό τις αὐτὸν, εἶπεν ἂν ὡς τοῦ παρ' Ἕλλησι μυθολογουμένου χρυσοῦ γένους ἀπορροή. Οὕτως ἀμήχανον εἶχε τὸ κάλλος. Ἐγὼ δὲ μετὰ τοσούτους ἐνιαυτοὺς μεμνημένη τοῦ νεανίου τούτου δακρύων ἐμπέπλησμαι, ἐπέχω δὲ ὅμως τὸ δάκρυον καὶ ταμιεύω πρὸς τοὺς ἐπικαίρους τῶν τόπων, ἵνα μὴ τὰς μονῳδίας τὰς ἐμὰς ἀναμιγνῦσα ταῖς ἱστορικαῖς διηγήσεσι τὴν ἱστορίαν συγχέοιμι. Οὗτος γὰρ ὁ νεανίσκος περὶ οὗ κἀνταῦθα καὶ ἀλλαχόσε εἰρήκαμεν, προχρόνιος πρὸ ἡμῶν καὶ πρὶν ἡμᾶς τὸν ἥλιον ἴδοιμεν, μνηστὴρ ἐγεγόνει τῆς τοῦ Ῥομπέρτου Ἑλένης καθαρὸς καὶ ἀμόλυντος, καὶ τὰ ἔγγραφα συναλλάγματα ἐπ' αὐτῇ ἐγγεγράφεισαν, κἂν ἀτέλεστα, καὶ ἐν ἐπαγγελίαις μόνον, ἀτελοῦς τὴν ἡλικίαν ὄντος τοῦ νεανίσκου. Διεσπάσθη δὲ ἅμα τῷ τῆς βασιλείας ἐπιβῆναι τὸν βασιλέα Νικηφόρον τὸν Βοτανειάτην. Ἀλλ' ἐξετραπόμην τοῦ λόγου. ἐπανελεύσομαι δ' αὖθις ἀφ' οὗπερ ἐξετραπόμην. Ὁ γάρ τοι Ῥομπέρτος ἐκεῖνος ἐξ ἀφανοῦς πάνυ τύχης περιφανὴς γεγονὼς, καὶ πολλὴν δύναμιν ἀθροίσας περὶ αὐτὸν, ἐπεβάλλετο καὶ Ῥωμαίων Αὐτοκράτωρ γενέσθαι, καὶ προφάσεις εὐλόγους δῆθεν ἐπλάττετο τῆς πρὸς Ῥωμαίους δυσμενείας καὶ τῶν πολέμων. Διττὸς δὲ ἐντεῦθεν φέρεται λόγος. Ὁ μὲν γὰρ φημίζεταί τε καὶ διαρρεῖ, καὶ μέχρι τῆς ἡμετέρας ἀκοῆς ἔφθασεν· ὅτι τις μοναχὸς Ῥαίκτωρ ὀνομαζόμενος ὑπεκρίθη τὸν βασιλέα Μιχαὴλ, καὶ πρὸς τὸν Ῥομπέρτον τοῦτον καὶ συμπένθερον αὐτομολήσας τὰς οἰκείας συμφορὰς ὠλοφύρετο. Οὗτος γὰρ μετὰ τὸν Διογένην τῶν σκήπτρων Ῥωμαίων ἐπειλημμένος, καὶ βραχύν τινα χρόνον διατρίψας τὴν βασιλείαν, παρελύθη μὲν τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Βοτανειάτου ἐπαναστάντος αὐτῷ, τὸν δὲ τῶν μοναχῶν ὑπέδυ βίον, μετὰ δὲ ταῦτα τὸν ἀρχιερατικὸν ποδήρη καὶ τὴν κίδαριν ἠμφιέσατο, εἰ βούλει δὲ καὶ τὴν ἐπωμίδα. Τοῦτο δὲ συνεβούλευσεν ὁ Καῖσαρ Ἰωάννης ὁ πρὸς πατρὸς αὐτῷ θεῖος, τὸ κοῦφον εἰδὼς τοῦ τηνικαῦτα κρατοῦντος, καὶ μή τι πάθοι δεινότερον δεδιώς. Τοῦτον ὑπεκρίθη ὁ εἰρημένος μοναχὸς ἐκεῖνος ὁ Ῥαίκτωρ, ἢ καὶ ὡς ἄν τις μᾶλλον εἰπεῖν, ῥέκτης τῶν ἁπανταχοῦ τολμηρότατος. Πρόσεισί τε τῷ Ῥομπέρτῳ ὡς δῆθεν συμπενθέρῳ, καὶ τὰ τῆς ἀδικίας ἐκτραγῳδεῖ. ὡς καθαιρεθείη μὲν τῶν βασιλικῶν θρόνων, καὶ εἰς ὅπερ σχῆμα τοῦτον ὁρᾷ περιέλθοι· καὶ διὰ τοῦτο πάντων εἰς ἄμυναν ἐξεκαλεῖτο τὸν βάρβαρον. Τὴν γὰρ καλὴν φησὶ μείρακα τὴν αὐτοῦ νύμφην Ἑλένην ἀπεστερήσατον καταλεῖψαι καὶ χήραν ἄντικρυς τοῦ νυμφίου· τὸν γὰρ υἱὸν Κωνσταντῖνον καὶ τὴν βασιλίδα Μαρίαν προσρυῆναι τῷ Βοτανειάτῃ καὶ ἄκοντας διὰ τὴν τυραννίδα ἐβόα. Ταῦτα λέγων παροξύνει τε τὸν θυμὸν τοῦ βαρβάρου, καὶ πρὸς πόλεμον κατὰ Ῥωμαίων ἐξώ-

πλάζε. Τοιοῦτος μὲν λόγος διέῤῥει μου τὰς ἀκοάς, καὶ οὐκ ἔχω γε τοῦ θαύματος, εἴ τινες ἀδοξότατοι τινὰς τοὺς ἐπὶ δόξης καὶ γένους εὐγενοῦς ὑποκρίνονται. Ἕτερος δέ με περιβομβεῖ πιθανώτερος λόγος ἑτέρωθεν φημιζόμενος, ὡς οὔτε μοναχός τις τὸν βασιλέα Μιχαὴλ ὑπεκρίνατο, οὔτε τοιοῦτόν τι τὸν Ῥομπέρτον πρὸς τὸν κατὰ Ῥωμαίων ἐκίνησε πόλεμον. Ἀλλ' αὐτὸς ὁ βάρβαρος πολυτροπώτατος ὢν τὰ τοιαῦτα ῥᾳδίως ἐπλάττετο. Ἔχει γὰρ ὧδε τὰ ἑξῆς. Αὐτὸς μὲν, ὥς φασιν, ὁ Ῥομπέρτος ῥᾳδιουργότατος ὢν καὶ τὴν κατὰ Ῥωμαίων ὠδίνων μάχην, καὶ πρὸ πολλοῦ πρὸς τὸν πόλεμον παρασκευαζόμενος, ἐκωλύετο μὲν ὡς ἀδίκου πολέμου ἄρχων, καὶ κατὰ Χριστιανῶν ἀποτρεπόμενος παρά τινων τῶν περὶ αὐτὸν ἐνδοξοτάτων ἀνδρῶν, καὶ αὐτῆς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Γαΐτης, καὶ ἀνεκόπτετο πολλάκις ἐπιχειρήσας τῆς τοιαύτης ὁρμῆς. Βουλόμενος δὲ πιθανὴν τὴν πρόφασιν τοῦ πολέμου ποιήσασθαι, πέμπει τινὰς ἄνδρας εἰς Κροτώνην τὰ ἀπόῤῥητα καταπιστεύσας αὐτοῖς τῶν βεβουλευμένων καὶ ἐπισκήπτει τοιαῦτα. Ὡς εἴ τινα μοναχὸν εὕροιεν βουλόμενον ἐκεῖθεν ἐνθάδε διαπεράσαι εἰς προσκύνησιν τοῦ ναοῦ τῶν κορυφαίων καὶ πολιούχων τῆς Ῥώμης Ἀποστόλων, ἐξ αὐτῆς ὄψεως μὴ πάνυ τὸ δυσγενὲς ἐμφαίνοντα, τοῦτον ἀσμένως ἐναγκαλίσασθαι, καὶ οἰκειωσαμένους πρὸς αὐτὸν ἀγαγεῖν. Ἐπεὶ δὲ τὸν προειρημένον ἐφεῦρον Ῥαίκτορα, ἄνδρα ποικίλον τε καὶ πρὸς πανουργίαν ἀπαράμιλλον, δηλοῦσι τῷ Ῥομπέρτῳ διὰ γραμμάτων κατὰ τὸ Σαλερινὸν διατρίβοντι, ὅτι περ ὁ σὸς κηδεστὴς Μιχαὴλ ὁ τῆς βασιλείας ἐξωσθεὶς κατέλαβε, τὴν ἀπὸ σοῦ ἐξαιτούμενος βοήθειαν. Οὕτω γὰρ αὐτοῖς ὁ Ῥομπέρτος ὑπέθετο τὰς πρὸς αὐτὸν ἐκθεῖναι γραφάς. Ὁ δὲ ἐν χερσὶ ταύτας λαβὼν, παρευθὺς μὲν τῇ ὁμευνέτιδι ὑπαναγινώσκει, εἶτα συναγαγὼν τοὺς κόμητας ἅπαντας ὑποδείκνυσι καὶ τούτοις τὰ γράμματα, ὡς μηκέτι κωλύεσθαι παρ' αὐτῶν, εὐλόγου τάχα αἰτίας δραξάμενος, συντίθενται ἅπαντες παραχρῆμα τῇ τοῦ Ῥομπέρτου βουλῇ, καὶ οὕτω προσήκατό τε αὐτὸν καὶ εἰς ὁμιλίαν ἐλήλυθεν. Ἐντεῦθεν τὰ πάντα δραματουργεῖ καὶ σκηνὴν περιτίθησιν, ὡς ὁ βασιλεὺς εἴη Μιχαὴλ ὁ μοναχὸς ἐκεῖνος, ὡς καθαιρεθείη τῶν θρόνων, ὡς τὴν γυναῖκα καὶ τὸν παῖδα καὶ τ' ἄλλα πάντα πρὸς τοῦ Βοτανειάτου ἀφαιρεθείη τυράννου, καὶ ὡς τοῦτον ἀδίκως καὶ παρὰ πάντα δίκαιον λόγον τῆς ταινίας τε καὶ τοῦ διαδήματος ἀποστερήσαντες τὸ μοναχικὸν περιέθεντο σχῆμα· καὶ νῦν ἱκέτης ἥκει, φησὶ, πρὸς ἡμᾶς. Ταῦτα εἰς μέσους ἐδημηγόρει ὁ Ῥομπέρτος, τήν τε βασιλείαν αὐτῷ διὰ τὸ κῆδος ἐπανασώσασθαι πρεσβεύων, καὶ ἀξιῶν ἑκάστης ἡμέρας τὸν μοναχὸν ἐκεῖνον, ὡς δῆθεν τὸν βασιλέα Μιχαὴλ, καὶ προεδρίας καὶ θρόνου ὑψηλοτέρου καὶ τιμῆς ὑπερβαλλούσης· καὶ ἄλλο τι ἄλλως τὰς δημηγορίας πλαττόμενος, νῦν μὲν ἐλεεινολογούμενος οἷα πέπονθεν ἐπὶ θυγατρὶ, νῦν δὲ τοῦ συμπενθέρου φειδόμενος ἐφ' οἷς τισι κακοῖς περιπέπτωκε, νῦν δὲ προπαροξύνων τε καὶ διεγείρων πρὸς πόλεμον τὸ περὶ αὐτὸν βάρβαρον, ποικίλως ἐπαγγελλόμενος τούτοις χρυσοῦ θημῶνας, οὓς ἐκ τῆς

A manis inferendum armavit. Ea ut retuli ſic ferri paſſim audivi, nec magnopere miror exiſtere hujuſmodi viliſſima capita qui perſonarum genere ac dignitate illuſtrium ſibi larvas circumdent & oſtentent impudentiſſime. Verum alia me aliunde, eademque credibilior fama circumſonat: *Edit. Pariſ. pag. 29.* neminem fuiſſe plagiarium Monachum, qui ultro in Michaelis quondam Imperatoris nomen invaſerit, Robertumque provocarit: nugas eas præſtigiaſque eſſe; *Fraus Roberti,* nihilque aliud niſi artificis ſcelus Roberti ipſius, fœcundiſſimi ad fraudes ingenii. Nimirum is dudum concepta cupiditate Romani imperii ſibi bello parandi, apparatibus rei tantæ jam, ut ſibi erat conſcius, maturis, parturiebat impotens animi, & rumpere conſilio exitum omni conatu moliebatur. B At obſtabant præcipiti incœpto *& ambitio,* injuſti belli adverſus Chriſtianos ſuſcipiendi tum plerique Principum qui ei aderant, tum ipſa ejus conjux Gaita, qui quoties illam pruriginem laceſſendi Romani nominis Robertus oſtenderet, nullum finem diſſuadendi faciebant. Eos igitur ad ſuam ſententiam trahendi talem viam iniit. *a ſuis repreſſa,* Mittit certos homines Crotonem arcanæ mentis ſuæ conſcios; clam nempe in aurem monitos ut ſi quem ibi reperirent Monachum e Græcia limina Apoſtolorum cogitantem, quem aſpectu & congreſſu non inidoneum ad rem quæ parabatur judicarent, exciperent hominem comprehenderentque officiis, omninoque ad ſe adducerent. Occurrit illis Crotone C commodum is quem dixi Ræctor homo verſutus & ſimulandi quidvis, diſſimulandique ſummus artifex. *quos in partes ſuas arte attrahit.* Aptius nihil viſum ad Roberti propoſitum. Litteras ergo ad ipſum Salernum mittunt in eam formulam ſcriptas quam ipſe præſcripſerat: quibus ſignificabant, conſocerum ipſius Michaelem imperio pulſum profugumque in Italiam Crotone eſſe, mox ad ipſum tranſmiſſurum auxilii rogandi cauſa. Has litteras repente Robertus ut adhuc primum patentes in manu habebat, conjugi primum legit, tum comitatus ſui viros illuſtres ac Principes convocans, quid nuncii perferretur docet. Illi omnes re facile credita, nequaquam negligendum aſſinis principis caſum Roberto aſſenſerunt. D Qui mora nulla facta acceſſit hominem cultu & comitatu ambitioſe ornatum perſonam decenti quam mentiebatur. *Ræctor imperiali cultu ornatus Salernum ducitur.* Iſte autem actor nequaquam malus, aut immemor, tragœdiam apud omnes totam plauſibiliter agebat: geſtu, vultu, verbo, habitu, exturbatum ſe throno, uxore ac filio privatum a tyranno Botaniate ferens: quin etiam ab eodem injuſtiſſime tænia exutum ac diademate, monachica veſte circumdatum: *Ræctor egregie perſonam ſuſceptam ſuſtinet.* quibus tantis injuriis adactum advenire ſe ſupplicem. Hæc a Roberto auctore dramatis dictata reddebat non illepide Monachus Ræctor. nec ipſe ſuis partibus Robertus deerat. palam ferens dignum videri hominem ſic de ſe meritum, qui per ſe ac ſuos priori fortunæ *pag. 30.* E redderetur. Ergo ipſum toto choragio talis pompæ adornabat, quotidie affectans, priorique ſede ac ſublimiore throno dignans, honoreque in omnibus præcipuo, *Multum honoratur a Roberto.* nec non ſtudioſe aptatis ad ſomnium fortunæ prioris compellationibus proſequens. Quem ille viciſſim nunc de injuriis quas eſſet in filiæ perſona paſſus, conſolabatur. nunc reſpectu conſoceri & metu faceſſendæ moleſtiæ pietati ejus ad condolendum paratiſſimæ, revocari ſe ajebat a

ſuis ipſius malis memorandis. Nunc Comites atque inſignes Duces ſpectatores fabulæ varie inducens ad conſciſcendum haud dubitanter bellum cum Romanis, ex quo ipſorum quiſque opum acervos ac revera montes aureos relaturus eſſet. Tali mimo Robertus inductis animis: egentibuſque juxta ac locupletibus ſpe cuique propria oblata in novarum pariter rerum cupiditatem animatis,

Robertus ad bellum Romanum ſe accingit.

Longobardia diſcedens, aut potius univerſam ſecum trahens Longobardiam, Salernum venit. Melphorum ea Metropolis eſt. ubi duarum quæ reſtabant filiarum celebratis nuptiis (nam tertia, ut diximus, Conſtantinopoli mœrebat, ab ipſis primis ſponſalibus vidua, quippe quam ejus ſponſus impubes adhuc plane ſic averſabatur atque omnem affinitatis mentionem ejus, ut pueri ſpectra larvaſque monſtroſas ſolent) celebratis inquam ibi filiarum duarum nuptiis,

Duas filias ſimul elocat.

quarum alteram Raimundo filio Comitis Barcinonenſis deſpondit: alteram conjunxit Eubulo illuſtriſſimo & ipſi Comiti. Quæſtuoſis Roberto & ad propoſitum præſens capeſſendi belli magno judicio quæſitis affinitatibus potentiſſimorum hominum, adeo prudens barbarus tela congerebat ex omni ſylva.

Roberti prudentia.

Gallos communione generis, Hiſpanos atque Italos neceſſitudine variarum affinitatum, ſubditos vi atque imperio, alios aliis incredibilibus atque inſuſpicabilibus perpellens artibus ad nomen in deſtinatam ſibi militiam profitendum. Non eſt autem ſilendum cur qui tum erant Occidentis Principes creſcere hanc novam ex nihilo exortam Roberti potentiam in tantum impune ſiverint;

Cur Robertum Europæ Principes creſcere ſiverint.

neque indignationem atque invidiam qua ſine dubio in eum commovebantur, prodire paſſi ſint uſque ad conatum diſturbandi atque obterendi res iſtius novi principatus in teneris adhuc initiis fragiles. in quo non vulgare perſpici documentum potuit felicitatis ejuſdem Roberti, hominis quem fortuna in omnibus eximium habuerit, cuique augendo atque ornando vires ſuas haud parce ſemper impenderit. Diſciderat Occidentem univerſum in duas tum factiones magna exorta inter Papam urbis Romæ (eſt is principatus non inermis, ſed multis undique ac magnis militaribus ſuccinctus copiis) & Henricum regem Alamaniæ controverſia.

Diſſenſio Romani Pontificis ab Imperatore Germaniæ.

Edit. Pariſ. pag. 31.

Avertit ea res utriuſque partis Principes a cura obſtandi profectibus Roberti ad ſtudium ejuſdem adjungendi ſibi Papa præſertim qui vicinior erat, majori ſpe atque ambitu ad Normannum ſuæ cauſæ conciliandum incubuit. Porro ea quam dixi controverſia in his fere vertebatur. Accuſabat regem Henricum Romanus Pontifex quod Eccleſias non gratis ut par erat conferret, ſed interpoſita pactione donorum venderet. Quod etiam indignis hominibus ſacerdotia & Epiſcopatus committeret. Rex Alemaniæ viciſſim Papam agebat reum illegitime invaſæ dignitatis, quippe qui ſine ſuo conſenſu in Apoſtolicum ſe thronum intruſiſſet.

Caute legenda quæ ſequuntur in Romanam ſedem ſchiſmatico ſpiritu declamata, quorum calumnioſa falſitas manifeſte detegitur in Notis.

Hæc dehoneſtatio Legatorum Germanici Henrici defenſoribus & ipſi Henrico prorſus ignota, conficta eſt a Græcis ſchiſmaticis in odium Rom. Pontificis & cœlibatus Sacerdotum Eccleſiæ Latinæ.

Quo in jactando crimine elatus iracundia rex, excuſſa omni Pontificis reverentia inſolentioribus verbis comminatus ferebatur, ſeſe, niſi ultro Sede occupata Papa cederet, ignominioſe ipſum ex ea ejecturum. Hujus auditæ contumeliæ iram omnem Pontifex in Henrici Legatos talium minarum nuncios vertit. Eos enim inhumane flagris proſciſſos, capita forficibus, barbas novaculis ridicule raſos, alio inſuper genere crudelis & ſupra modum barbari ludibrii dehoneſtavit, tam ſpurci ac dictu fœdi ut ab eo commemorando me revocet pudor, & ea verecundia quæ fœminam decet ac principem. adeo immane facinus non dico Pontifice, ſed omnino quovis qui ſe Chriſtianum ferat multo indigniſſimum abominor,

A Ῥωμαίων ἔχειν τύποις κατεπηγγέλλετο. Ἐντεῦθεν πάντας ἑλκυσάμενος τοὺς ῥυδὸν καὶ πλουσιωτέρους καὶ πενεστέρους, ἀπάρας τῆς Λογγιβαρδίας, μᾶλλον δὲ πᾶσαν αὐτὴν ἑλκυσάμενος, καταλαμβάνει τὴν Σάλερνον μητρόπολιν οὖσαν Μέλφης. Ἐν ᾗ τὰ κατὰ τὰς ἄλλας θυγατέρας αὐτοῦ πάνυ καταφράξας καλῶς, ἐντεῦθεν τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἐξαρτύεται. Δύο δὲ ἦσαν αὐτῷ, τὴν γὰρ τρίτην ἡ βασιλὶς τῶν πόλεων εἶχεν ἐξ αὐτοῦ θαλάμου δυστυχοῦ. Ὁ γὰρ νεανίας ἐκεῖνος ἐξ ἀρχῆς αὐτῆς ἄπως ἔφηβος ὢν ἀπεστρέφετο πως τὸ κῆδος, καθάπερ τὰς μορμολυττομένας τὰ βρέφη. B Τούτων δὲ τὴν μὲν Ῥαιμούντῳ τοῦ υἱῷ κόμητος Βραχυνῶνος κατηγγυήσατο· τὴν ἑτέραν δὲ συνέζευξε τῷ Εὐβούλῳ ἐπιφανεστάτῳ καὶ τούτῳ κόμητι. Οὐδὲ ταῦτα τὰ συναλλάγματα πρὸς τὸ ἀσύμφορον ἑώρα Ῥομπέρτῳ, ἀλλὰ πανταχόθεν συνεκεκρότητο καὶ συνηθροίζετο δύναμιν, ἐκ γένους, ἐκ τυραννίδος, ἐξ ἀγχιστείας, ἐξ ἄλλων τρόπων παντοδαπῶν, ὧν ἄν τις οὐδὲ ἐπινοήσατο. Συμπίπτει δὲ μεταξὺ καί τι τοιοῦτον, ὅπερ ἄξιον ἀφηγήσασθαι. Ἐστὶ γὰρ καὶ τοῦτο εἰς εὐημερίαν τούτου καὶ εὐτυχίαν ἀναφερόμενον. Καὶ γὰρ καὶ τοὺς τῆς δύσεως ἅπαντας ἀρχηγοὺς ἀναχαιτίζεσθαι τῆς πρὸς τοῦτον φορᾶς σφόδρα τῆς τῶν πραγμάτων εὐροίας τοῦ βαρβάρου λογίζομαι· ἁπανταχόθεν C τῆς τύχης αὐτοῦ συνηργηκυίας, καὶ ἐπαιρούσης εἰς τυραννίδα, καὶ πᾶν τὸ ἐπωφελὲς περαινούσης. Ὁ γάρ τοι Πάπας τῆς Ῥώμης, γενναία δὲ αὕτη ἀρχὴ, καὶ στρατεύμασι παντοδαποῖς περιφρουρουμένη, μετὰ τοῦ ῥηγὸς Ἀλαμανίας Ἐνρίχου διαφορὰν ἐσχηκὼς, ἐβούλετο πρὸς συμμαχίαν ἑλκύσαι Ῥομπέρτον ἤδη περιφανέστατον γεγονότα καὶ πρὸς μεγάλας ἀρχὰς ἀκμάσαντα. Ἡ δὲ διαφορὰ ῥηγός τε καὶ Πάπα τοιαύτη τις ἦν. Ὁ μὲν γὰρ κατῃτιᾶτο τὸν ῥῆγα Ἐνρίχον ὡς τὰς ἐκκλησίας οὐ προῖκα διδόντα, ἀλλὰ δωρημάτων ἀποδιδόμενον, καί που καὶ ἀναξίοις ἀνδράσι τὴν Ἀρχιερωσύνην καταπιστεύοντα, καὶ τοιούτων ἐγκλημάτων D ἐδίωκεν. Ὁ δέ γε ῥὴξ Ἀλαμανίας τυραννίδος τὸν Πάπαν ἐγράφετο, ὡς ἄτερ γνώμης αὐτοῦ τὸν ἀποστολικὸν ἐξαρπάσοι θρόνον. Καί που καὶ ἀπηναισχύντει πρὸς τοῦτον, καὶ ἰταμωτέροις ἐχρήσατο λόγοις, ὡς εἰ μὴ ἐκσταίη τῆς αὐθαιρέτου προεδρείας, μεθ' ὕβρεως ἐκεῖθεν ἀπελαθήσεται. Τούτων οὖν ἀκούσας ὁ Πάπας τῶν λόγων κατὰ τῶν πρέσβεων εὐθὺς ἐμεμήνει, καὶ αἰκισάμενος πρότερον ἀπανθρώπως, εἶτα καὶ κείρας τὰς κεφαλὰς, καὶ ἐπικείρας τοὺς πώγωνας, τὰς μὲν ψαλίσι, ξυρῷ δὲ τοὺς πώγωνας, καὶ ἄλλοτι προσεξεργασάμενος ἀτοπώτατον, καὶ βαρβαρικὴν ὕ- E βριν ὑπερελαῦνον, ἀφῆκεν. Εἶπον ἂν καὶ τὴν ὕβριν, εἰ μή με καὶ γυναικεία καὶ βασιλικὴ ἐπεῖχεν αἰδώς. Ἐκεῖνο γὰρ οὐχ ὅπως ἀνάξιον Ἀρχιερέως τὸ παρ' ἐκείνου πραχθὲν, ἀλλ' οὐδ' ὅλως ἀνθρώπου Χριστιανικὸν ἐπιφερομένου καὶ τοὔνο-

μὲν ἐβδελυξάμην καὶ τὸ ἐνθύμημα τοῦ βαρβάρου, μή τοί γε τὸ ἔργον. Ἐπεὶ καὶ τὴν γραφίδα κάλαμον καὶ τὸν χάρτην ἐμόλυνα ἂν εἰ τὸ πραχθὲν κατὰ μέρος διεξῄειν. Ἀλλ' εἰς παράστασιν βαρβαρικῆς ὕβρεως, καὶ ὅτι ὁ χρόνος ῥέων ἤθη ἀνδρῶν παντοδαπὰ πρὸς κακίαν ἀναφύει καὶ πάντολμα, ἀρκέσει αὐτὸ τοῦτο τὸ μηδὲ μικρόν τι τοῦ πραχθέντος ἀνασχέσθαι ἡμᾶς παραμηνῦσαι, ἢ διηγήσασθαι. Καὶ ταῦτα Ἀρχιερέως, ὦ δίκη· καὶ ταῦτα πρώτου Ἀρχιερέως, καὶ ταῦτα προκαθημένου τῆς οἰκουμένης ἁπάσης γενομένου, ὥσπερ οὖν καὶ οἱ Λατῖνοι λέγουσί τε καὶ οἴονται· ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο τῆς ἀλαζονείας αὐτῶν. Μεταπεπτωκότων γὰρ τῶν σκήπτρων ἐκεῖθεν ἐνθάδε εἰς τὴν ἡμεδαπήν τε καὶ ἡμετέραν βασιλίδα πόλιν, καὶ δὴ καὶ τῆς συγκλήτου καὶ ἅμα πάσης τῆς τάξεως, μεταπέπτωκε καὶ ἡ τῶν θρόνων ἀρχιερατικὴ τάξις· καὶ δεδώκασιν οἱ ἀνέκαθεν βασιλεῖς τὰ πρεσβεῖα τῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ μάλιστα ἡ ἐν Χαλκηδόνι σύνοδος εἰς περιωπὴν πρωτίστην τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἀναβιβασαμένη, τὰς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην διοικήσεις ἁπάσας ὑπὸ τοῦτον ἐτάξατο. Μήποτε οὖν ἡ τοιαύτη πρὸς τοὺς πρέσβεις ὕβρις ἀνεφέρετο πρὸς τὸν πεπομφότα αὐτούς, οὐ μόνον ὅτι τούτους ἐκόλασεν, ἀλλ' ὅτι καὶ καινήν τινα τὴν εἰς αὐτοὺς γενομένην ὕβριν πρῶτος ἐξεῦρατο. Ἐμήνυε γὰρ δι' ὧν ἐποίει τὸ τοῦ ῥηγὸς, ὡς οἶμαι, εὐκαταφρόνητον, ὥσπερ τις ἡμίθεος ἡμιόνῳ διαλεγόμενος διὰ τῆς καθυβρισμένης τουτωνὶ πρέσβεων. Ὁ μὲν οὖν Πάπας ἐπειδὴ ταῦτα πεπραχὼς, καὶ τοὺς πρέσβεις οὕτως, ὡς εἶπον, ἀποπεμψάμενος πρὸς τὸν ῥῆγα, μέγιστον πόλεμον ἀνερρίπισεν· ἵνα δὲ μὴ τῷ Ῥομπέρτῳ προσθέμενος ὁ ῥὴξ ἀφορητότερος γένοιτο, φθάνει τὰ πρὸς εἰρήνην τῷ Ῥομπέρτῳ διακηρυκευσάμενος, οὐδ' ἐν πρότερον φιλίας ἐχόμενος πρὸς αὐτόν. Πυθόμενος γὰρ τὸν Δοῦκα Ῥομπέρτον κατειληφότα τὴν Σαλέρνον, ἀπάρας ἐκεῖθεν τῆς Ῥώμης εἰς Βενεβενδὸν παραγίνεται, καὶ διὰ πρέσβεων πρὸς ἀλλήλους διαλεχθέντες, εἶθ' οὕτω καὶ αὐτοπροσώπως ἐντετυχηκότες ἀλλήλοις. Καὶ γὰρ ὁ μὲν τῆς Βενεβενδοῦ μετὰ τῶν οἰκείων ξυνταγμάτων, ὁ δὲ τῆς Σαλέρνου μετὰ στρατιᾶς ἐξιόντες, καθ' αὐτὰ τῶν στρατευμάτων γεγονότων ἐκ διαστήματος ἑκατέρου, ἑκάτερος τοῦ οἰκείου τάγματος ἀποστὰς συνηλθέτην τε τὼ ἄνδρε, καὶ πίστεις παρ' ἀλλήλων καὶ ὅρκους λαβόντες ὑπέστρεψαν. Οἱ δ' ὅρκοι, ἦν ὁ μὲν Πάπας τήν τε τοῦ ῥηγὸς ἀξίαν περιθεῖναι αὐτῷ, καὶ συμμαχίαν δοῦναι καιρὸν καλοῦντος κατὰ Ῥωμαίων· ὁ δὲ Δοὺξ ἐνθορκίζετο τῷ Πάπᾳ προσβοηθεῖν ὅποι βούλοιτο. Μάταια δ' ἄρα ἦσαν τὰ διὰ ὅρκων παρ' ἀμφοτέρων τελούμενα. Ὅ τε γὰρ Πάπας κατὰ τοῦ ῥηγὸς δ' μάλα παρώξυντο, καὶ ὁ πρὸς ἐκεῖνον πόνος κατήπειγεν, ὅ, τε Δοὺξ Ῥομπέρτος τῇ Ῥωμαίων ἐποφθαλμιῶν, καὶ ὥσπερ τις κάπρος ἄγριος τοὺς ὀδόντας κατὰ τούτων ἐπέθηγέ τε καὶ τὸν θυμὸν ἔθηγεν· Ὥστε μέχρι λόγων οἱ ὅρκοι

animumque non minus Barbari qui id deſignare ac decernere potuit, quod ſi referre diſtinctius vellem calamum hunc, chartamque polluerem. Verum hanc ſaltem generatim indicatam tam abſurdi facti mentionem hic oportuit, vel ad documentum quo progredi uſque barbarica impotentia queat, vel ad fidem & officium hiſtoriæ, quæ ut monſtra & res inuſitatas, ita acta conſultave prodigioſæ audaciæ quæ malitia forte hominum ediderit, diſſimulare ſilentio non debet. Et hæc quidem Pontifex, o mores! atque adeo Summus Pontifex, & in orbem terrarum univerſum univerſalis Chriſti Vicarius fecit. nam eos illi titulos Latini ſui tribuunt & vindicant: in his quoque pro cætera inſolentia ſua mentientes. Tranſlatis enim e vetere Roma ſceptris in noſtram urbem regiam, Senatu quoque & omnibus inſignibus atque ordinibus Imperii inde huc traductis, Pontificatus quoque primaria dignitas illic defecit: Eccleſiæque Primatus jam olim a Principibus qui hic regnarunt Conſtantinopolitano adjudicatus throno eſt. Quorum maxime præjudicium ſecuta * Chalcedonenſis Synodus ſupremo in faſtigio Eccleſiarum Conſtantinopolitanam ſtare Sedem juſſit, cui Diœceſes & Provincias per orbem Chriſtianum univerſum eſſe ſubjectas omnes ſtatuit. Videtur autem ſtudioſe caviſſe Pontifex ne in Legatorum perſonis reſediſſe contumelia videri poſſet, quam ipſe relatam ad regem ipſum volebat intelligi: Ideo enim præter cæteram, qua miſeros male mulctavit acerbitatem, etiam illud primus excogitavit inuſitatum genus injuriæ, ut per id innueret quam vili loco & exiſtimatione regem haberet, quem nempe ipſe ut Semideus quidam, velut mulum ſe deſpicere, ipſo genere dehoneſtationis injurioſiſſimæ qua erat in Legatos ejus debacchatus oſtendebat. Hoc tanto regis contemptu Pontifex cum magnum ejus in ſe ac formidoloſum concitaſſet bellum, veritus ne ſi Henricus ſe Roberto conjunxiſſet, parum & ipſo antea benevole affecto erga Papam, ſuſtineri non poſſet impetus amborum ſimul, hunc ſibi matura reconciliatione præoccupandum omnino decrevit. Audito igitur Ducem Robertum Salerni eſſe, Roma ipſe diſcedens Beneventum eſt profectus. unde convento Duce per Legatos obtinuit ab eo ut ambo in colloquium venirent. Ad quod cum Papa quidem Benevento cum propriis copiis, Dux Salerno cum ſua & ipſe militari manu ſibi progreſſi eſſent obviam, ubi ambo exercitus in conſpectu mutuo fuerunt, ipſi Principes juſſis ſtare armatis ſoli congreſſi fœdus pepigerunt; fide etiam quam viciſſim dederunt acceperuntque jurejurando utrinque firmata. Pactorum hæc fere ſententia fuit; ut Pontifex quidem Regis nomen ac dignitatem Duci tribueret, eidemque auxiliares copias ſubmitteret, ubi opus eſſet adverſus Romanos Orientales. Dux vero Pontifici adeſſet in omnibus quando is & ubi vellet. Talia jurarunt illi quidem, ſed malo uterque animo, ac ſine propoſito præſtandi. Nam nec Papa in ea convenerat volens, ſed magna vi adactus inſtante metu imminentis a rege belli; & Robertus qui rebus Conſtantinopolitanis cupiditatis adjeciſſet oculos, atque ut aper feras dentes & iram in nos exacueret, ut ille quidem non inutile putaret pacem ſibi a Papa eſſe, qui aliquid ſuceſſere negotii &

ut manifeſte demonſtrat David Hoeſchelius in ſuis ad hunc locum Notis. Vide & noſtras.

* Qui amant ſibi ſomnia fingunt.

Canon ille, quem vide recitatum in Notis, nihil niſi ſecundas a vetere Roma Conſtantinopolitanæ Sedi tribuit. Quam impudenter audaces fuiſſe oportet eos qui hæc Annæ ſuggeſſerunt. Edit. Pariſ. pag. 32.

Pontifex Roberti gratiam captat.

Pontificis cum Roberto colloquium.

Temerarium judicium de ſancto Pontifice.

morari a tergo pergere ſtudentem poſſet: haud tamen id tanto emptum vellet ut immiſcere ſe propterea controverſiis ejus cum Henrico, & copias ſuæ dignitati augendæ paratas alienæ defendendæ addici pateretur. Verborum ergo tenus a mox pejeraturis juratum Barbaris: quorum Roberto quidem verſis habenis ſe recipiente Salernum, * deſputabilis hic Papa (non enim aliter vocare poſſum dum atrocis & inhumanæ injuriæ memini qua Legatos deformavit) cum ſpiritali gratia & Evangelica pace in bellum Dominus ferebatur, toto animo totiſque viribus, pacificus & pacifici diſcipulus, civilem diſcordiam movens cienſque. Accitis enim repente Saxonibus, & Ducibus eorum Lantulpho ac Welco, eos cum aliis pollicitationibus multis, tum promittendo ſe illos Occidentis univerſi facturum Reges, ſibi ſuiſque partibus adjungit. Ita ille promptam habebat dexteram Regibus inaugurandis, Paulum negligens negantem cito eſſe cuiquam imponendas manus. at iſte tam facile tæniam Duci Longobardiæ, Saxonibus coronam impoſuit. Cum igitur uterque ſuas ex adverſo congregaſſet copias Henricus & Papa, dato repente utrinque tubarum ſigno ingens & conſtans coorta pugna eſt, parte ex æquo utraque pro ſe obnitente haſtis cominus ſagittis eminus intortis, tanta ut brevi tempore ſubjecta planities in cruoris quoddam pelagus verteretur. quique ſupererant cæde ac ſudore cruentoque luto madidi pugnarent. Quorum quidam offenſantibus ad cadavera pedibus prolapſi flumine ſanguinis hauſti præfocabantur. tanta eluvies humani cruoris per ampliſſimum campi æquor exundaverat. Et eatenus quidem paribus utrinque librata ſpei momentis pugnæ fortuna ſtetit, quoad ſuæ parti præfuit Lantulphus Dux Saxonum: at is ubi lethali vulnere exanimatus cecidit, declinavit in fugam Papæ phalanx & terga hoſtibus præbuit, magna cæde inſecuturis, ſi Henricus ſineret. At is tametſi ſublato Duce facilem videbat & tutam inſecutionem & conſumptionem integram fugientium, continuit tamen & reflexit impetum ſuorum, quos brevi laboris interſpiramento recreatos recta duxit oppugnatum Romam. Eo periculo Papa territus miſit ad Robertum qui ex fœdere auxilia poſcerent; venerant ad eumdem Henrici Legati & ipſi Regis ſui nomine a Duce auxiliares copias ad Romæ veteris oppugnationem petentes. cæterum utroſque Normanus irridens, Regi quidem alio modo ac ſine litteris reſpondit, Papæ vero hanc ſcripſit epiſtolam.

* *Hæc vero ſchiſmatica petulantia eſt. Nam Gregorius VII. de quo hic agitur, & ſanctitate Sacerdotii & vitæ honeſtate, moribuſque innocentia maxime venerabilis omnibus fuit.* Vide Notas, *Edit. Pariſ. pag. 33.*

Falſum eſt coronatos a Gregorio adverſus Henricum Saxones. *Vide Notas.*

Cruenta pugna Germanorum.

Lantulphi cædes & exercitus ejus fuga.

Pontifex & Imperator auxilia petunt a Roberto.

A τοῦτον. καὶ ὀμνύντες αὐτίκα τὰ πρὸς ἀλλήλους οἱ βάρβαροι, τὸ παραυτίκα καὶ παρεσπόνδουν. Ὁ μὲν Δοὺξ Ῥομπέρτος συστρέψας τοὺς χαλινοὺς ἐπὶ τὴν Σάλερνον ἐπανῄει. Ὁ δὲ κατάπτυστος οὗτος Πάπας. οὐδὲ γὰρ ἔχω τί ποτ' ἂν ἄλλο τοῦτον ὀνομάζειν τὴν ἀπάνθρωπον ἐκείνην ὕβριν ἐνθυμηθεῖσα τὴν εἰς τοὺς πρέσβεις. Μετὰ πνευματικῆς χάριτος καὶ εὐαγγελικῆς εἰρήνης ἐπὶ τὸν πόλεμον ὁ δεσπότης ἐχώρει, ὅλῃ γνώμῃ, καὶ ὅλαις χερσὶ, τὸν ἐμφύλιον, ὁ εἰρηνικὸς ταῦτα καὶ τοῦ εἰρηνικοῦ μαθητής. Τοὺς γὰρ Σάξονας αὐτίκα καὶ τοὺς Σαξόνων ἡγεμόνας Λαντοῦλφόν τε καὶ Οὔελκον μεταπεμψάμενος, καὶ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἐν ὑποσχέσεσιν ὑποτείνας, B καὶ ῥῆγας ποιήσειν τῆς ἑσπέρας ἁπάσης ἐπαγγειλάμενος, εἰς ἑαυτὸν ὑποσύρει τοὺς ἄνδρας. Οὕτως ἐκεῖνος εὔκολον εἶχε τὴν δεξιὰν εἰς χειροθεσίαν ῥηγῶν, τοῦ Παύλου παρακούων, ὡς ἔοικε, χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει λέγοντος. Ὁ δὲ τὸν Δοῦκα Λογγιβαρδίας ἐταίνιε, καὶ τοὺς Σάξονας τούτους ἔστεφε. Συναγαγόντος τοίνυν ἑκατέρου τὰς δυνάμεις αὐτῶν τοῦ τε ῥηγὸς Ἀλαμανίας Ἐνερίχου καὶ τοῦ Πάπα, καὶ πρὸς ἀλλήλους παραταξαμένων, ἐπεὶ κερατίνη σάλπιγξ τὸ ἐνδόσιμον ἐδεδώκει, καὶ συνερράγησαν αὐτίκα αἱ φάλαγγες, καὶ μάχη ἐξ ἑκατέρων ἀνερριπίσθη μεγάλη καὶ παραμόνιμος. Ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ ἐξ ἑκατέρου μέρους ἠνδρίσαντο, καὶ ταῖς C ἀπὸ τῶν δοράτων ξύσεσι, καὶ τοξομάχων βολαῖς ἐγκαρτερήσαντο, ὡς ἐν βραχεῖ χρόνῳ πᾶσαν τὴν ὑποκειμένην πεδιάδα ὑπὸ τῶν αἱμάτων τῶν ἀπὸ τοῦ φόνου ἐνθαλαττοῦσθαι, καὶ τοὺς ὑπολοίπους ἄνδρας ἐμπλέοντας τῷ πολλῷ λύθρῳ μάχεσθαι. Ἔστιν ὅπου καὶ τοῖς νεκροῖς σώμασι συμποδιζομένους ἐκπίπτειν, καὶ τῷ ποταμῷ τῶν αἱμάτων ἐμπνίγεσθαι. Εἰ γὰρ ὑπὲρ τὰς τριάκοντα χιλιάδας ἄνδρες κατ' ἐκείνην τὴν μάχην, ὥς φασιν, ἐπεπτώκεισαν, πόσος ῥοῦς αἵματος κατέρρει; πόσον διάστημα γῆς τῷ λύθρῳ πεπάλακτο; Εἶχον δὲ, ὡς οὕτως εἰπεῖν, ἴσας ὥσπερ τὰς κεφαλὰς καὶ ἑκάτερα μοίρας, ἕως ὁ τῶν Σαξόνων ἡγεμὼν Λαντοῦλφος διεῖπε τὸν πόλεμον. Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος καιρίαν ἐβλήθη καὶ αὐτίκα τὴν ψυχὴν ἀφῆκεν, ἔκλινεν ἡ φάλαγξ τοῦ Πάπα καὶ τὰ νῶτα τοῖς ἐχθροῖς ἐδεδώκει, οὐκ ἀναιμάκτως, οὐδ' ἄνευ τραυμάτων φεύγοντες. Ἐφεῖπε δὲ τούτοις κλονέων ὁ Ἐνέριχος, καὶ μάλα θαρρήσας τῷ μεταδιώκειν, ἐξότου καὶ τὸν Λαντοῦλφον ἐπύθετο πεπτωκότα καὶ πολεμίας χειρὸς ἔργον γεγενημένον. Ἀλλ' ἔστη τοῦ δρόμου καὶ ἀναπνεῖν ἐπέταττε τὰ στρατεύματα. Καὶ ἐξοπλισάμενος αὖθις ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἐπανῄει πολιορκήσειν αὐτὴν προθυμούμενος. Ἐνθύμιον ἐνταῦθα λαμβάνει ὁ Πάπας τὰς συνθήκας καὶ τοὺς ὅρκους τοῦ Ῥομπέρτου, καὶ διαπρεσβεύεται πρὸς αὐτὸν εἰς συμμαχίαν ἀποπειρώμενος. Καὶ δὴ κατὰ τ' αὐτὸ καὶ ὁ Ἐνέριχος συμμαχίαν ἐζήτει πέμψας κατὰ τῆς πρεσβυτάτης Ῥώμης ὁρμώμενος. Ἀλλ' ἔδοξεν ἑκάτερος τότε Ῥομπέρτῳ λῆρος τοιαῦτα ἐπιζητῶν. Ἐκεῖνος δὲ πρὸς μὲν τὸν ῥῆγα ἄλλον τρόπον καὶ ἀγράφως ἀπεκρίνατο, πρὸς δὲ τὸν Πάπαν ἐπιστολὴν διεχάραξεν. Εἶχε δὲ τὰ τῆς ἐπιστολῆς ὧδέ πως.

E

Summo Pontifici & domino meo
Robertus Dux in Deo.

Roberti ad Pontificem litteræ:

INCURSIONEM *in te hoſtium fieri audiens diu famæ fidem abnui, plane perſuaſus neminem auſurum in te inſurgere. Quis enim niſi furore amens arma in Patrem & talem ac tantum Patrem tollat? Me vero ſciat ad bellum graviſſimum armari, cum gente gerendum bellicoſiſſima. cum Romanis nempe,*

Τῷ μεγάλῳ Ἀρχιερεῖ καὶ κυρίῳ μου Ῥομπέρτος Δοὺξ ἐν Θεῷ.

Τὴν γεγενημένην κατὰ σοῦ τῶν ἐχθρῶν ἔφοδον ἀκηκοώς, οὐ πάνυ τι τῇ ἀκοῇ προσετιθέμην, εἰδὼς ὡς οὐκ ἄν τις τολμήσειεν ἀντᾶραι σοι χεῖρας. Τίς γὰρ κατὰ τοσούτου πατρὸς ἐπιχειρήσειεν εἰ μὴ μαίνοιτο; ἐμὲ δὲ ἴσθι πρὸς πόλεμον βαρύτατον ἐξοπλισάμενον, καὶ πρὸς ἔθνος δυσκαταγώνιστον. Ῥωμαῖοι γάρ εἰσιν

πρὸς οὓς ὁ πόλεμος, οἳ πᾶσαν γῆν καὶ θάλασσαν τροπαίων ἐνέπλησαν. Σοὶ δὲ ἀλλ' ἀπὸ ψυχῆς βαθείας πίστιν ὀφείλω, ἣν καὶ καιροῦ καλοῦντος παράσχοιμι. Οὕτως ἐκεῖνος καὶ ἀμφοτέρων τῶν εἰς συμμαχίαν καλούντων τοὺς πρέσβεις, τοὺς μὲν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ, τοὺς δὲ πιθανοῖς τισι λόγοις διακρουσάμενος ἀπεπέμψατο. Ἀλλὰ μὴ παρῶμεν τὰ κατὰ Λογγιβαρδίαν αὐτῷ διαπεπραγμένα πρὶν ἥκειν εἰς τὸν Αὐλῶνα σὺν τῷ στρατεύματι. Ὁ μὲν γὰρ καὶ ἄλλως ἦν τυραννικὸς ἀνὴρ καὶ πικρότατος. Τότε δὲ καὶ Ἡρώδου μιμεῖται μανίαν· μὴ γὰρ ἀρκούμενος τοῖς ἀνέκαθεν ἐστρατευμένοις ἀνδράσι καὶ πρὸς μάχην ἐπισταμένοις ὁπλίζεσθαι, νεοσύλλεκτον ποιεῖται στράτευμα μηδεμιᾶς φειδόμενος ἡλικίας. Ἀλλὰ καὶ τὸν ἔξωρον καὶ τὸν ἄωρον πανταχόθεν συναγαγὼν Λογγιβαρδίας τε καὶ Ἀπουλίας εἰς ἑαυτὸν ἀφειλκύσατο· καὶ ἦν ἰδεῖν καὶ παῖδας, καὶ μειρακίσκους, καὶ γέροντας ἀνθρώπους οἰκτρούς, οἳ μηδ' ὅσον ἐν ὀνείροις ὅπλον ἐθεάσαντο, τότε δὴ ἐνδιδυμένους θώρακα, καὶ ἀσπίδα κρατοῦντας, καὶ τόξον ἀφυῶς πάνυ καὶ πλημμελῶς τείνοντας, καὶ κατὰ στόμα πίπτοντας ἐπειδὰν βαδίζειν ἐχρῆν. Ταῦτα δὴ ταῦτα θορύβου μὲν πρόφασις ἦσαν τῇ χώρᾳ Λογγιβαρδίας ἀκατάπαυστοι, καὶ πανταχοῦ κλαυθμὸς ἀνδρῶν, καὶ ὀλολυγμὸς γυναικῶν, καὶ ἐμερίζοντο ταύταις τὰ τῆς συγγενείας· Ἡ μὲν γὰρ αὐτῶν ἀστράτευτον ἄνδρα ἐθρήνει, ἡ δὲ ἀπειροπόλεμον παῖδα, ἄλλη δὲ ἀδελφὸν νέον ἢ πρὸς ἄλλα ἔργα ἠσχολημένον. Ταῦτα μὲν ἄντικρυς, καθάπερ εἶπον, μανίας ἦσαν Ἡρώδου ἢ καὶ πλέον Ἡρώδου. ἐκεῖνος μὲν γὰρ κατὰ τῶν βρεφῶν ἐμεμήνει μόνον, οὗτος δὲ καὶ κατὰ παίδων καὶ πρεσβυτέρων. Ἀλλὰ καίπερ οὕτως ἐχόντων τούτων ἀνασκέπτως, ὡς οὕτω γε φάναι, ἐγύμναζέ τε καθ' ἡμέραν ἑκάστην καὶ συνεκρότει τὰ τῶν νεοσυλλέκτων σώματα. Ταῦτα μὲν ἐν Σαλέρνῳ συνεκεκροτήκει Ῥομπέρτῳ πρὶν εἰς Ὑδροῦντα παραγενέσθαι. Ἐκεῖσε γὰρ προεξέπεμψε στράτευμα ἱκανώτατον αὐτὸν ἀπεκδεχόμενον, ἐπειδὰν ἅπαντα καταστήσειε τὰ κατὰ τὴν χώραν Λογγιβαρδίαν, καὶ πρὸς τοὺς πρέσβεις τὰς προσηκούσας ἀποκρίσεις ποιήσαιτο. Τοσοῦτον μέντοι τῷ Πάπᾳ προσέθετο, ὅτι τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ῥογέρῳ, ὃν Ἀπουλίας ἁπάσης κεχειροτονήκει ἄρχοντα, καὶ Βορετύλᾳ τῷ ἀδελφῷ, ἐπέσκηψεν, ἐπειδὰν ὁ τῆς Ῥώμης θρόνος πρὸς βοήθειαν αὐτοὺς προσκαλοῖτο κατὰ τοῦ Ἐνερίχου ῥηγὸς, προθυμότατα πρὸς αὐτὸν ἀφικέσθαι, καὶ τὴν δυνατὴν εἰσενεγκεῖν συμμαχίαν. Τὸν μέντοι Βαϊμοῦντον καὶ νεώτερον τῶν υἱέων αὐτοῦ καὶ κατὰ πάντα παρεμφερῆ τῷ πατρὶ καὶ τόλμαν καὶ ῥώμην καὶ γενναιότητα, καὶ θυμὸν ἀκατάσχετον. (ὅλως γὰρ οὗτος τοῦ πατρὸς ἀπεσφράγισμα ἦν, καὶ τῆς ἐκείνου φύσεως ἔμψυχον ἐκμαγεῖον) μετὰ βαρυτάτου στρατεύματος ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἀποστέλλει χωρίοις, τοῖς ἀμφὶ τὸν Αὐλῶνα τόποις ἐπιπηδήσοντα. Ὁ δὲ αὐτίκα ξὺν ἀπειλῇ καὶ τῇ ἀκατασχέτῳ ῥύμῃ καθάπερ τις ἐπιρρεύσας κεραυνὸς, τῶν τε Κανίνων καὶ Ἱεριχοῦ καὶ τοῦ Αὐλῶνος παντὸς ἐπελάβετο, καὶ ἀεί τι τὰ ξυμπαρακείμενα ὄρη καὶ ἐπυρπόλει μαχόμενος. Καὶ ἦν ὡς ἀληθῶς πρὸ τοῦ πυρὸς καπνὸς δριμύτατος, καὶ πρὸ τῆς μεγάλης πολιορκίας, πολιορκίας προοίμιον. Βρούχους καὶ ἀκρίδας εἴποι ἄν τις αὐτοὺς τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν. Τὰ γὰρ κατάλοιπα Ῥομπέρτου ὁ τούτου υἱὸς Βαϊμοῦντος προσεπενείματο καὶ κατέφαγεν. Ἀλλὰ μήπω γε τοῦτον εἰς τὸν Αὐλῶνα διαπεράσωμεν. προσεξετάζεσθαι δὲ τὰ κατὰ τὴν ἀντιπέραν ἤπειρον αὐτῷ πεπραγμένα. Ἀπάρας γὰρ ἐκεῖθεν γίνεται κατὰ τὸν Ὑδροῦντα. Εἶτ' ἐκεῖθεν διακαρτερήσας ὀλίγας ἡμέρας περὶ τὴν

qui terras ac maria omnia ſuis trophæis impleverunt. Ad te quod attinet, fidem tibi ex intimo animo me debere profiteor, quam & præſtabo cum tempus aderit. Hæc ille partim epiſtola, partim alia eluſione ludificatus utrumque dimiſit. Sed ne omittamus quæ in Longobardia fecit antequam ex ea cum exercitu moveret in Aulonem. vir enim cætera vitæ acerbitate ac tyrannicis imperiis intolerandus, tunc etiam Herodis immanitatem ſevientis in pueros æmulatus, ad delectum prius habitum nova ſuccenturiavit ſupplementa tyronum rudium, nulli plane in iis conficiendis ætati parcens quominus & emeritos ex æquo & nondum maturos in militiam traheret ex cuncta Longobardia Apuliaque. Et erat miſerabile ſpectaculum videre puerulos imbelles & ſeniculos effœtos, qui ne per ſomnium quidem arma umquam cogitaverant, lorica repente oneratos, & impeditos clypeo, qui arcum nec ſcire tendere nec laxare noſſent, ubi vero ingredi oporteret præ debilitate in faciem caderent. Ea res queſtibus & lamentatione Longobardiam implevit viris paſſim & mulieribus ſuos pro ſe affectus varie miſerantibus, cum alia uxor emeritum virum ad militiam cogi, alia mater rudem puerum ad ſigna trahi, alia ſoror fratrem aut adoleſcentulum, aut aliis operibus occupatum violenter abduci quereretur. Furor hic tyranni erat etiam Herodiano major. ille ſiquidem, ut diximus, inſanire in pueros ſatis habuerat; hujus in ætatem omnem amentia graſſabatur. Per eam tamen ille invidiam ac luctum recta pergebat ad propoſitum, nihil penſi habens votum impotentis animi quavis aliorum calamitate ac publico malo conficere, nihilo quotidie ſegnius colligens exercenſque tyronum ſupplementa Salerni, prius quam Hydruntem ſe conferret. Huc enim præmiſerat magnam copiarum partem præſtolaturam adventum ſuum, quod ipſe compoſitis omnibus in Longobardia, & legationibus quæ reſponſum expectabant, dimiſſis, eodem ſequeretur. Papæ autem eatenus duntaxat rationem habuit quatenus Rogerio filio quem Apuliæ præfecit univerſæ, & fratri ejus Borytilæ mandavit, ſi quando ab eis Romana Sedes auxilia flagitaret adverſus Henricum Regem, promptiſſime in ipſum pergerent & pro facultate auxiliarentur. Baimundum enim minorem his natu filium, ſimillimam per omnia patri prolem; animo inquam, audacia, robore plane geminum & vivis characteribus expreſſiſſimum ectypum indolis Roberti, cum exercitu præ ſe miſerat irrupturum in noſtros fines, & loca circum Aulonem inequitare incurſionibus habereque infeſta juſſerat. At ille fulminis ritu, ineluctabili ruens impetu, cum minarum ſtrepitu immenſo, Caninos & Jericho, Aulonemque adeo univerſum occupavit, obvia quæque ferro ac flamma vaſtans, ſic plane ut vere dici poſſet index ignis ſecuturi fumus importuniſſimus, & ante oppugnationem magnam præludium oppugnationis non multum ipſa tolerabilius. Ac filium patremque apte quis brucho ac locuſtæ comparet. ut enim reſiduum bruchi comedit locuſta, ita quæ Baimundus illæſa reliquerat abſumpſit Robertus ſequens. Verum nondum Robertum in Aulonem tranſmiſimus. conſiderandaque ſunt antea quæ in adverſa continente prius geſſit. Salerno igitur movens Hydruntem tenuit: ubi paucis diebus expectata uxore

Edit. Pariſ. pag. 34.

Acerbitas in delectibus.

Robertus Pontifici auxilia decernit.

Baimundus Roberti filius patri ſimillimus.

pag. 35.

Aulonem occupat.

Joel. 1. 4.

Gaita virili animo mulier.

Gaita (nam & ipſa expeditionis viri particeps terribile quiddam in armis dicebatur, ubi ſago ſtolam occultaſſet.) Hanc tandem amplexatus venientem nulla jam mora ſolvens cum univerſo exercitu Brunduſium tenuit. Eſt is portus univerſæ Japygiæ tutiſſimus commodiſſimuſque. Quo cum prævolaſſet, expectabat donec univerſus ibidem exercitus, naveſque omnes tam onerariæ quam longæ ac bellicis aptatæ uſibus, congregarentur. inde ſiquidem in terras Romano imperio ſubjectas trajicere ſe velle demonſtrabat.

Robertus Brunduſium venit.

Cæterum jam antequam Salerno diſcederet, Legatum Conſtantinopolim miſerat unum quemdam ex magnatibus qui cum ipſo erant Raulem nomine, ad Imperatorem Botaniatem, extortum Michaeli Ducæ ſceptrum obtinentem, expoſtulaturum apud ipſum Roberti nomine, quod filiam ipſius Conſtantino, ut diximus, deſponſatam a ſponſo abſtraxerit, Conſtantino vero ipſi abſtulerit imperium cujus participationem erat adeptus. Quibus injuriis ſe provocatum ultionem meditari denunciabat.

Raul Legatus Roberti Conſtantinopolim miſſus.

Ad Magnum vero, qui tunc erat, Domeſticum, Occidentalium exercituum Ducem, patrem nempe meum Alexium, munera quædam miſerat cum litteris amicitiam offerentibus. Horum ſucceſſum expectans Brunduſii morabatur.

Robertus Alexium adhuc privatum conciliare ſibi ſtudet.

Ubi vero nondum omnibus copiis collectis, navibus jam pleriſque deductis in mare, adfuit Byzantio redux Raul nullum ad mandata reſponſum referens, excanduit videlicet in majorem iram tali ſui contemptu Barbarus. cui acceſſit irritamentum novum inopinata oratio Raulis magnopere diſſuadentis Romanum bellum. Primum enim nihil niſi plagiarium agyrtam hunc eſſe Monachum quem pro Michaele Duca ſecum haberet tantæ rei auctorem & cauſam. Nam ipſum omnino Michaelem ſeſe Conſtantinopoli vidiſſe veſte indutum pulla, degentemque in Monaſterio, curioſiſque otioſe ſpectatum oculis plane comperiſſe illum eſſe ipſum qui nuper poſſeſſo imperio excidit. Deinde ſubjungit id quod poſt ſuum ex urbe diſceſſum modo geſtum audierat, dum in itinere ad reditum eſſet: Alexium nempe occupaſſe imperium ejecto Botaniate (quod nos poſtea narrabimus) Conſtantinumque illuſtriſſimum illum omnium quos ſol aſpicit Michaelis Ducæ filium evectum ex priore fortuna regiis inſignibus denuo cohoneſtatum imperio reddidiſſe. Ex quibus ſic colligebat Raul: Minime videri juſtam eſſe Roberto belli cauſam in Alexium ob injuriam quam Botaniates intulit. Botaniatis enim profecto crimen eſſe impeditas Helenæ nuptias, & abdicationem Conſtantini: quæ quomodo juſte imputari Comneno queant eorum ultori & reſtitutori, non apparere. Porro ſi bello cauſa juſta non ſubſit, parum præſidii ac ſpei ponendum in navibus, armis, viris, cæteroque omni apparatu bellico. Hæc diſſerebat Raul tanto dolore Roberti, ut vix furorem ac manus a Legato dum diceret pulſando contineret.

* Edit. Pariſ. pag. 36.

Raul bellum diſſuadet.

Cum autem eſſet præterea fraterni quoque transfugii nomine Roberto ſuſpectus Raul (nam ejus germanus Rogerius ultro ad Conſtantinopolitanos indicaturus de belli conſilio atque apparatu tranſierat) collecta in unum tempus invidia offenſionis geminæ tyrannum plus nimio irritabilem eo perpulit ut etiam necem Rauli minaretur. ex quo ille intelligens quanto in periculo verſaretur, haud ſegni fuga

Robertus Rauli iraſcitur.

Rogerius Raulis frater transfuga.

A γυναῖκα Γαΐταν ἀπεκδεχόμενος, καὶ γὰρ καὶ αὐτὴ ξυνεστρατεύετο τῷ ἀνδρί, καὶ χρῆμα ἦν ἡ γυνὴ φοβερὸν ὁπόταν ἐξωπλίσατο. Ὡς ἐνηγκαλίσατο ταύτην ἐπελθοῦσαν, ἄρας ἐκεῖθεν πάλιν ὅλῳ στρατεύματι τὸ Βρεντήσιον καταλαμβάνει. Ἐστι δὲ τοῦτο ἐπίνειον τῆς ὅλης Ἰαπυγίας εὐλιμενώτατον. Ἐνταῦθα δὲ καταπτὰς ἐκαραδόκει τό τε στράτευμα πᾶν ἐνταῦθα συναθροισθῆναι, καὶ τὰς νῆας ἁπάσας ὅσαι τε φορτίδες ἦσαν, καὶ ὅσαι μακραὶ καὶ πολεμιστήριοι. Ἐκεῖθεν γὰρ ἐπὶ τάδε τὸν ἀπόπλουν ἐδόκει ποιεῖν· καὶ ἅμα ὁπόταν κατὰ τὴν Σάλερνον ἦν, πρέσβυν ἐξαποστεῖλαι τινὰ τῶν ἀμφ' αὐτὸν μεγιστάνων Ῥαοὺλ ἐπονομαζόμενον, πρὸς τὸν βασιλέα Βοτανειάτην, ἤ- B δη μετὰ τὸν Αὐτοκράτορα Δούκαν τῶν σκήπτρων ἐπειλημμένον, ἐκαραδόκει καὶ τούτου τὰς ἀποκρίσεις. Αὐτῷ τε γὰρ ἐπιπεπόμφει μέμψεις τινὰς καὶ προφάσεις δῆθεν εὐλόγους τοῦ προκειμένου πολέμου, ὅτι τὴν θυγατέρα μνηστευθεῖσαν τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, τὴν μὲν ἀπεζεύξε τοῦ νυμφίου, τοῦ δὲ τῆς βασιλείας παρείλετο, καὶ ὡς ἠδικηκότος πρὸς ἄμυναν αὐτοὺς ἐξοπλίζοιτο. Τῷ δὲ τηνικαῦτα μεγάλῳ Δομεστίκῳ καὶ Ἐξάρχῳ τῶν δυτικῶν στρατευμάτων, οὗτος δ' ἦν ὁ ἐμὸς πατὴρ Ἀλέξιος, δῶρά τε τινὰ ἐπεπόμφει καὶ γράμματα φιλίαν ἐπαγγελλόμενα. Ταῦτα καραδοκῶν ἠτρέμει τοῦ Βρεντησίου. Ἐπεὶ δὲ μήπω τῶν C στρατευμάτων συλλεγέντων ἁπάντων, καὶ τῶν νηῶν ἀπωσθεισῶν τῶν πλειόνων εἰς θάλασσαν, ἧκε Βυζαντόθεν καὶ ὁ Ῥαοὺλ μηδεμίαν ἀπόκρισιν πρὸς τὰ μεμηνυμένα ἐπενεγκὼν, εἰς θυμὸν ἀνερρίπισε πλέον τὸν βάρβαρον· καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ δικαιολογίας ἐπεποίητο πρὸς τοῦτον τοιαύτης τῆς πρὸς τοὺς Ῥωμαίους πολέμου ἀπαγούσης. Πρῶτα μὲν ὅτι ὁ ἐφεπόμενος αὐτῷ μοναχὸς ἀπατεών ἐστι καὶ γόης ἀνήρ, καὶ ὑποδύεται τὸν Αὐτοκράτορα Μιχαήλ· καὶ ὅλως πλάσμα ἐστὶ τὸ κατ' αὐτόν. Ἐκεῖνον γὰρ ἰδεῖν φησὶ μετὰ τὴν ἀπὸ θρόνου καθαίρεσιν ἐν τῇ βασιλίδι πόλει φαιὸν ἐνδεδυμένον τριβώνιον, καὶ ἐν μοναστηρίῳ διάγοντα, ἐπιμελὲς ποιησάμενος τοῖς αὐταῖς ὄψεσι τὸν καταβεβλη- D μένον βασιλέα θεάσασθαι. Ἔπειτα προστίθει καὶ τοῦτο, ὃ καὶ κατὰ τὴν ὑποστροφὴν συμπεπτωκὸς ἠκηκόει. Ὁ γὰρ ἐμὸς πατὴρ τῆς βασιλείας ἐπιδραξάμενος, ὡς ὕστερον διηγήσομαι, τὸν Βοτανειάτην τῶν βασιλείων ἐξήλασε, καὶ τὸν τοῦ Δούκα υἱὸν τὸν περιφανέστατον Κωνσταντῖνον ἐκεῖνον ἐν τοῖς ὑφ' ἥλιον προσηκάμενος μετεδίδου αὖθις τῆς βασιλείας. Τοῦτο κατὰ τὴν ὁδὸν ἀκηκοὼς ὁ Ῥαοὺλ εἰς πειθὼ καὶ ταῦτα προσῆγε, παραλύειν πειρώμενος τὴν τοῦ πολέμου σκευήν. Τίνι γὰρ δικαίῳ λόγῳ πρὸς Ἀλέξιον φησὶ πολεμησόμεθα τοῦ Βοτανειάτου τὰς ἀρχὰς δεδωκότος τῆς ἀδικίας; καὶ τὴν θυγατέρα τὴν E σὴν Ἑλένην τῶν Ῥωμαϊκῶν σκήπτρων ἀποστερήσαντος; Τὰ γὰρ παρ' ἄλλων εἰς ἡμᾶς γινόμενα οὐκ ἂν ἑτέροις τοῖς μὴ προσηδικηκόσι κατὰ δίκην ἔνοχοι πόλεμον. Μὴ ἔχοντος δὲ τοῦ πολέμου δικαίαν πρόφασιν, τὰ ξύμπαντα φροῦδα καὶ νῆες καὶ ὅπλα καὶ ἄνδρες καὶ παρασκευὴ πᾶσα πολεμιστήριος. Ταῦτα ῥηθέντα ἐξώργισεν ἐπὶ πλέον τὸν Ῥομπέρτον· ἐμεμήνει γὰρ καὶ ἔμελλε τὼ χεῖρε τούτῳ ἐπιβαλεῖν· ἑκατέρωθεν δὲ καὶ ὁ πε-

πλα-

πλασμένος ἐκεῖνος Δούκας καὶ ψευδοβασιλεὺς Μιχαήλ, ὃν καὶ Ραίκτωρα ὠνομάκαμεν, ἐσχετλίαζέ τε καὶ ἐδυσφόρει, καὶ οὐκ εἶχεν ὅπως κατάσχοι τὴν ὀργήν, οὕτω σαφῶς ἐξελεγχόμενος, ὡς οὐκ εἴη βασιλεὺς ἐκεῖνος ὁ Δούκας ἀλλὰ ψευδεπίπλαστος βασιλεύς. Ὢν δὲ καὶ ἄλλως ἐξωργισμένος ὁ τύραννος κατὰ τοῦ Ραοὺλ τοῦ ἀδελφοῦ Ρογέρη πρὸς Ρωμαίους αὐτομολήσαντος, καὶ ἐξαγγελκότος ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν παρασκευαζόμενον πόλεμον, ἐβουλήθη κακόν τι δράσας τῷ Ραοὺλ τὸν παραυτίκα θάνατον ἀπειλήσας. Ὁ δὲ μηδόλως πρὸς τὴν φυγὴν ἐρραθυμηκὼς πρὸς τὸν Βαϊμοῦντον ἐδραπέτευσεν, ὥσπερ τι κρησφύγετον ἐκ τοῦ σχεδὸν αὐτὸν εὑράμενος. Ἐξετραγῴδει δὲ καὶ ὁ Ραίκτωρ τὰς παλαμναιοτάτας ἀπειλὰς τῷ ἀδελφῷ τοῦ Ραοὺλ τῷ πρὸς Ρωμαίους αὐτομολήσαντι, μεγάλα τε κεκραγὼς, καὶ τὸν μηρὸν τῇ δεξιᾷ πλήττων, καὶ ἐξαιτούμενος τὸν Ρομπέρτον καὶ λέγων, ἓν τοῦτο καὶ μόνον αἰτῶ, ὡς εἰ τῆς βασιλείας ἐπιδραξοίμην καὶ ἀποκατασταίην τοῖς θρόνοις παραδοῦναί μοι τὸν Ρογέριον· καὶ εἰ μὴ τοῦτον οἰκτίστῳ θανάτῳ παραδοίην αὐτίκα ἐν μέσῃ τῇ πόλει ἀνασταυρώσας, τάδε καὶ τάδε πείσομαι ἐκ Θεοῦ. Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν διηγήσεων τούτων γελᾶν ἐπεισί μοι τοὺς ἄνδρας τούτους καὶ τῆς ἀνοίας καὶ τῆς κουφότητος, μᾶλλον δὲ τῆς κατ' ἀλλήλων ἀλαζονείας. Ὁ μὲν γάρ τοι Ρομπέρτος πρόφασιν εἶχε τὸν ἀπατεῶνα τοῦτον, καὶ δέλεαρ καὶ οἷόν τι πρόσχημα τοῦ συμπενθέρου καὶ βασιλέως, καὶ ἐπεδείκνυ τοῦτον ταῖς πόλεσι, καὶ πρὸς ἀποστασίαν ἐπῆρεν ἐφ' ἃς ἂν παραγένοιτο, καὶ συμπείθειν ἠδύνατο, ἐν νῷ ἔχων ἐπειδὴ κατὰ ῥοῦν αὐτῷ τὰ τοῦ πολέμου καὶ τῆς τύχης ἐπέλθοι, ἐπὶ τοῦ τραχήλου ῥαπίσας ἀποπέμψαι σὺν γέλωτι· μετὰ γὰρ τὴν θήραν καταγελᾶται τὸ δέλεαρ. Ὁ δὲ καὶ αὐτὸς ἐλπίσιν ὑπατμέναις ἐτρέφετο, εἴπου συμβαίη καὶ μετάσχοι κράτους τινὸς οἷα φιλεῖ πολλάκις γίνεσθαι παραλόγως. Ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν τῆς βασιλείας ἀπρὶξ ἐπιδράξοιτο, ὡς οὐκ ἂν τὸν βάρβαρον Ρομπέρτον προσηκαμένου εἰς βασιλείαν τοῦ Ρωμαϊκοῦ δήμου καὶ τοῦ στρατεύματος, αὐτοῦ δὲ τέως ἀποχρῷτο καθάπερ ὀργάνῳ εἰς τὴν ὅλην τῆς σκευωρίας οἰκονομίαν. Ταῦτα ἐνθυμουμένῃ μοι μειδίαμα ὑπέρχεται καὶ γέλως ἐπιτρέχει τοῖς χείλεσι πρὸς λύχνον ἐπισύρουσι τὸν κάλαμον. Ὁ μέν τοι Ρομπέρτος πᾶσαν δύναμιν συναγηοχὼς κατὰ τὸ Βρεντήσιον τάς τε ναῦς αὐτοῦ καὶ τοὺς στρατιώτας. Αἱ μὲν γὰρ νῆες εἰς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα συνηριθμοῦντο, οἱ δὲ στρατιῶται εἰς τριάκοντα χιλιάδας ξύμπαντες ἐτύγχανον συμποσούμενοι, ἑκάστης νηὸς ἄνδρας ἀπολαμβανούσης διακοσίους μεθ' ὅπλων καὶ ἵππων. Καὶ οὕτως ἐχόντων παρασκευῆς ἐπειδὰν οἷς προσοκείλειαν ὡπλισμένοις τούτοις καὶ ἱππόταις περιτυχεῖν, ἔμελλε διαφθῆναι πρὸς τὴν Ἐπίδαμνον πόλιν, ἣν Δυρράχιον κατὰ τὸ νῦν ἐπικρατῆσαν ἔθος προσονομάζομεν. Ἐδόκει μὲν γὰρ ἐξ Ὑδροῦντος πρὸς τὰς Νικοπόλεις διαπερᾶν, καὶ τήν τε Ναύπακτον καὶ τὰ ξυμπαρακείμενα χωρία καὶ φρούρια πάντα κύκλῳ περιλαβεῖν. Ἀλλ' ἐπειδήπερ εἰς πολὺ πλάτος ἀνήκετο τὸ ἐκεῖθεν ἐνθάδε πέλαγος ἢ τὸ ἀπὸ Βρεντησίου πρὸς τὸ Δυρράχιον, παρείλετο μᾶλλον τοῦτον τὸν κατάπλουν ἐκείνου. Ἅμα μὲν καὶ τὴν ταχίστην κέλευθον προαιρούμενος, ἅμα δὲ καὶ τὴν ῥᾳστώνην τῷ στόλῳ περι-

A ſe in Baimundi comitatum, idoneum tali tempore aſylum, proripuit. Pſeudo-Michael vero Ræctor Monachus incredibile eſt quanta cum indignatione tulerit palam deprehenſum teſtimonio Raulis impudentiſſimum ſuum plagium. inſtabat ergo impotentiſſime apud Robertum, oleum in flammam mittens, ejus in Raulem iracundiæ querelis artificioſiſſimis augendæ. In Rogerium vero transfugam violentius commotus, perturbatiſſima voce clamabat, femur ſimul percutiens, etiam ſe atque etiam id unum a Roberto petere, ut cum primum in ſuum ſe thronum atque imperium reſtituiſſet, dederet ſibi Rogerium. tum enim niſi eum con- B feſtim in media Conſtantinopoli alto patibulo affixum horrenda nece contrucidandum daret, optare ſe ultro quidvis malorum a Deo perpeti. Mihi vero hæc ſerio narranti ſcribentique riſus oboritur. an enim parum falſa res videtur leviſſimi utriuſque capitis vaferrima in ſibi invicem illudendo conſtantia? ut cum Robertus quidem præclare ſciret quanti demum deberet eſſe Imperator ſcenicus ex mendaci Monacho, tamen cum talem Auguſti loco haberet atque conſoceri, colleretque ambitioſe atque oſtentaret urbibus, quas ab Imperatore abducere moliebatur, hunc verum ipſorum Principem mentiens, eoque tamquam illecebra u- C tens ad captandos animos, quem certum haberet ſimul atque perpetraſſet quod deſtinaverat cum ludibrio ab ſe repellere, plane ut aucupes aut piſcatores præda capta, eſcam quam hamis induerant projiciunt. E contrario vero mimus ille flagitioſiſſimus ſuæ licet ſibi perſonæ ac fallaciæ conſcius prioriſque vilitatis, ſpes tamen improbas eo uſque phreneticus colleret, ut thronum Conſtantinopolitanum ſomniare poſſet: quaſi Robertus victor cuiquam potius diadema quam ſibi tanto ſumptu ac labore quæſitum vellet. Quod ſi Ræctor ſuæ fortunæ congruentiora cogitans, ſaltem dignitates quaſdam atque opes ſimulationis ſuæ pretium ſperabat, ne illum fallebat avaritia emptoris ſui, D qui jam decreverat ſemel abſoluta fabula exutum choragio mimum ergaſtulo reddere. Verum hæc riſiſſe obiter ſatis ſit ad Roberti reliqua pergentibus, qui cum Brundusii naves ſimul & milites coegiſſet (naves erant centum quinquaginta numero, milites ad triginta millia, militibus ducentis cum armis & equis in navem quamque contributis) inde ſolvere cum omnibus decrevit, curſu intento ad Epidamnum urbem quæ hodie frequentius Dyrrachium appellari conſuevit. Sederat quidem antea ex Hydrunte recta ad Nicopoles claſſem dirigere, ac Naupa- E ctum adjacentiaque loca cum arcibus circum omnibus primum occupare. Deinde tamen reputanti latius interjacere Hydruntem inter & Nicopoles pelagus, quam quod inter Brunduſium & Dyrrachium patet, hic trajectus præ illo placuit ut brevior ac tutior, ut pote qui non plus exigeret temporis quam quantum diei unius, ejuſque brumalis, quales tunc erant, ſole

Pſeudo-michaelis queſtus & minæ.

Edit. Pariſ. pag. 37.

Roberti diſſimulatio.

Navium Roberti & militum numerus.

Cur Brunduſio Dyrrachium potius quam Hydrunte Nicopoles Robertus petierit.

ad auſtrales circulos & Capricornum appropinquante, ſpatium tenditur. Ne igitur hyberna tempeſtate nocturnæ navigationis periculo tanta claſſis exponeretur, Hydrunte Brunduſium oram legere juſſam inde per anguſtias Adriatici fretum trajicere ſtatuit. Nec vero ut antea deſtinaverat Rogerium filium in Italia reliquit, quem ad id diſcedens Apuliæ Principem creaverat: ſed eumdem poſtea neſcio quo caſu quave ratione mutata ſententia expeditionis comitem habuit. Interim autem dum Dyrrachium adſpirat, Corypho urbem munitiſſimam aliaſque nonnullas arces noſtras immiſſo præſidio tenuit, ac tum receptis ex Longobardia Apuliaque obſidibus, & imperatis per totam ditionem ſuam pecuniis inſtructus, nihil jam in votis atque in mente habebat illud quam ut quam primum Dyrrachium appelleret. Dux erat tum Illyrici totius Georgius Monomachatus miſſus ab Imperatore Botaniate. Is initio quidem procurationem eam aſpernatus oblatam fuerat, verum ſervi duo Barbari Scythici generis familiares Imperatoris Borilus & Germanus, invidentes ei, & quotidianis apud Imperatorem obtrectationibus eum perdere conantes, eo ſucceſſu ut Botaniates aliquando Mariæ conjugi diceret hoſtem imperii videri Monomachatum, effecerunt tandem ut ille periculo ſuo cognito relatione ſummi amici ſui Joannis Alani, ultro jam ambiret ab Imperatore quod munus antea repudiaverat. Et habuit in ea petitione faventes invidos qui ſuam ad rem ſatis tunc putabant eſſe ſummoveri aula hominem. Itaque Imperatore ſalutato mandatiſque ipſis ſcripto acceptis, inſtantibus Borilo & Germano ut poſtridie diſcederet, Byzantio Epidamnum & Illyricum verſus iter arripit. Proficiſcenti forte occurrit Magnus Domeſticus pater meus ad locum qui Fons dicitur, ubi templum viſitur inter Conſtantinopolitana celeberrimum ædificatum in honorem Dominæ meæ Virginis Dei matris. Ad quem accedens Monomachatus flebiliter narrat, ejus cauſa ſeſe ablegari in exilium ſpecie honoris. Servos enim qui hanc ſibi profectionem neceſſariam fecerant, haud alia magis in ſe cauſa commotos quam quod fidiſſimum Magno Domeſtico amicum noſſent. Inde hos Scythas furore concepto totum invidiæ orbem in ſe volviſſe. Sibi ergo deinceps conſpectu dulciſſimo patriæ carendum, & urbe pulſo regia peregre vivendum, honeſto præfecturæ nomine malum exilii diſſimulanti. Hæc pluribus lamentans Monomachatus, calumniaſque ſervorum, cæteraſque calamitatis ſuæ partes ac cauſas diſtinctius exponens, conſolatorem ut optabat, pro amicitia benevolentiſſimum, pro facultate copioſiſſimum, nec parum efficacem habuit Alexium, quo ſub ſermonis finem his malis ultorem pollicito Deum, rogatoque Monomachato ut amicitiæ ipſorum meminiſſet, hic Dyrrachium inſtitutum iter tenuit, Alexio ingrediente civitatem. At Monomachatus ubi Dyrrachium pervenit, audito hinc

Edit. Pariſ. pag. 38.

Corypho urbs a Roberto capta.

Monomachatus Dyrrachii Dux.

Ejectus ſub factione Borili & Germani.

Monomachati ad Alexium lamentatio.

pag. 39.

A ποιούμενος. Καὶ γὰρ χειμέριος ἦν ἡ ὥρα καὶ ὁ ἥλιος πρὸς τοὺς νοτίους κύκλους ἀπελαυνόμενος καὶ τῷ αἰγοκέρωτι πλησιάζων ὑπετέμνετο τὰ ἡμερήσια διαστήματα. Ἵν' οὖν μὴ ἐξ Ὑδροῦντος ἀφ' ἧς ἀρχομένης ἡμέρας * ναυπλώσει καὶ κλύδωσι τισὶ προσπελάσειε, ἐπὶ τὸ Βρεντήσιον ὅλοις ἱστίοις ἀπενεχθῆναι ἐβουλεύσατο. Τὰ μήκη γὰρ τοῦ διαστήματος τῆς ὁδοῦ ἐνταῦθα συνετέμνετο, ἐπιστενουμένου τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους ἐκεῖθι. Οὐ μέντοι γε τὸν υἱὸν Ῥογέριον κατόπιν ἀπέλιπε, καθάπερ βεβούλητο πρότερον Ἀπουλίας αὐτὸν κεχειροτονηκὼς κύριον. Ἐπεὶ οὐκ οἶδα ὅπως μεταδόξαντα πάλιν αὐτὸν συνεφεπόμενον εἶχε, μεταξὺ δὲ τοῦ πρὸς τὸ Δυρράχιον κατάπλου, τήν τε Κορυφὼ πόλιν ὀχυρωτάτην, καὶ ἄλλα ἡμέτερα ἐρύματα ἐξ ἀποστολῆς κατέσχε, καὶ ὁμήρους ἔκ τε Λογ- B γιβαρδίας καὶ Ἀπουλίας ἀναλαβόμενος, καὶ τὴν χώραν ἀργυρολογήσας ἅπασαν καὶ φορολογήσας, προσδοκήσιμος ἦν τῷ Δυρραχίῳ προσεσχηκέναι. Δοὺξ δὲ τηνικαῦτα ἐτύγχανε παντὸς τοῦ Ἰλλυρικοῦ Γεώργιος ὁ Μονομαχάτος παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Βοτανειάτου ἀποσταλείς. Καί τοιγε πρότερον τὴν ἀποστολὴν ἀπεπέμπετο, καὶ οὐδ' ὅλως ἦν εὐπειθὴς πρὸς τὴν λειτουργίαν ταύτην, ἀλλ' οἵγε βάρβαροι δοῦλοι τοῦ Αὐτοκράτορος, Σκύθαι γὰρ ἦσαν * Βουργίλος τε καὶ Γερμανὸς, ἐνεκότουν τε ἐς ἑκάστης τῷ Μονομαχάτῳ, καὶ ἀεί τι δεινότερον κατ' αὐτοῦ ἐνσκευάζοντες, κατεῖπον αὐτὸν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα. Συρράψαντες * ὅπη τε καὶ βεβούλοιντο. καὶ τοσοῦτον ἀνέφλεξαν τὸν τοῦ βασιλέως κατ' αὐτοῦ θυμὸν, ὡς ἐπιστραφέντα ποτὲ πρὸς τὴν βασιλίδα Μαρίαν εἰπεῖν, ἐχθρὸν τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡγε- C μονίας τὸν Μονομαχάτον τοῦτον ὑπώπτευκα. Τοῦτο ἀκροασάμενος Ἰωάννης ὁ Ἀλανὸς, φίλος * ἐσάμενος ὢν τοῦ Μονομαχάτου, γινώσκων δὲ καὶ τὴν τῶν Σκυθῶν πρὸς αὐτὸν μῆνιν καὶ τὰς συχνὰς κατ' αὐτοῦ εἰσηγήσεις, ἅπαντα τά τε τοῦ Βασιλέως ῥήματα, τά τε τῶν Σκυθῶν, πρὸς τὸν Μονομαχάτον ἀπελθὼν ἐξορχεῖται, καὶ περὶ τῶν συμφερόντως βουλεύσασθαι συμβουλεύει. Ὁ δὲ, συνετὸς γὰρ ἦν, καὶ τῷ Βασιλεῖ προσελθὼν ἐξαιτεῖται. προαρπάζει τὴν ἐπὶ τὸ Δυρράχιον λειτουργίαν λόγοις κολακευτικοῖς καταθέλξας αὐτὸν, καὶ ὡς πρὸς τὴν Ἐπίδαμνον συνταξάμενος, καὶ τὰς ἐπὶ τῇ δουλικῇ ζώνῃ προστάξεις ἐγγράφως (ἐπιταχυνόντων καὶ μάλα πρὸ τούτου τῶν Σκυθῶν ἐκείνων Γερμανοῦ καὶ Βορίλου) εἰς δευτέραν ἡμέραν τῆς βασιλίδος πόλεως ἔξεισι, τὴν Ἐπίδαμνον ἀφορῶν, καὶ τὴν Ἰλ- D λυρίδα χώραν. Ἀλλὰ περιτυγχάνει περί που τὴν λεγομένην πηγὴν, ἔνθα καὶ ναὸς ᾠκοδόμηται τῆς ἐμῆς δεσποίνης Παρθένου καὶ Θεομήτορος, ἐν τοῖς ἀνὰ Βυζαντίδα πόλιν ναοῖς περιβόητος, τῷ ἐμῷ πατρὶ Ἀλεξίῳ. Οἱ δὲ ἤδη ἀλλήλους καὶ ὁ μὲν Μονομαχάτος ἄρχεται λόγου πρὸς τὸν μέγαν Δομέστικον περιπαθῶν, καὶ ὡς ὑπερόριος γένοιτο δι' ἐκεῖνον, καὶ τὴν πρὸς τοῦτον φιλίαν, καὶ ὅτι οἱ Σκύθαι οἱ πᾶσιν ἐποφθαλμιῶντες Βορίλος καὶ Γερμανὸς ὅλον τὸν φθόνου τὸν ὀχετὸν κατ' αὐτοῦ ἐξεκύλισαν, καὶ τῶν οἰκείων καὶ τῆς φιλτάτης ταύτης πόλεως ἀπροσώπως ἐξορίζουσι. Καὶ πάντα κατὰ μέρος ἐκτραγῳδήσας, ὅσα τε πρὸς τὸν βασιλέα συκοφαντηθεὶς καὶ πάθοι παρὰ τῶν δούλων, ἠξίωτο παραμυθίας ὅτι πλείστης παρὰ τοῦ Δομεστίκου τῆς δύσεως. Οἵας ἐκεῖνος ψυχὴν ἐπικουρίσαι βαρυνομένην ταῖς συμφοραῖς. καὶ τέλος ἐπειπόντος ὡς ἄρα Θεὸς εἴη τῶν τοιούτων ἐκδικητὴς, καὶ ὡς μεμνῆσθαι φιλίας τῆς πρὸς αὐτὸν ὑπομνήσαντος. Ὁ μὲν ἐπὶ τὸ Δυρράχιον ὥρμα, ὁ δ' ἀφῆκεν εἰσδῦναι τὴν βασιλεύουσαν πόλιν. Ὁ δὲ Μονομαχάτος καταλαβὼν τὸ Δυρράχιον, καὶ ἀμφοτέρων τὴν παρασκευὴν ἀκηκοὼς τήν τε τοῦ τυράννου Ῥομπέρτου, καὶ τὴν

* νυκτοπλώσει

* Βορίλος

* ὁπόσα γε

* ἐς τὰ μάλιστα

ἐπαναστάντι Ἀλεξίου, ζυγῷ καὶ σταθμῷ τὰ κατ' A αὐτὸν διετίθετο. Καὶ πρὸς μὲν τὸ φανερὸν, ἀντίζυγος εἶχεν ἐν ἀμφοτέροις, εἶχε δέ τι τὰ τῆς ἀποδήλου μάχης καὶ τοῦ φαινομένου βαθύτερον. Ὁ μὲν γὰρ μέγας Δομέστικος γράμμασιν αὐτοῦ μεμηνύκει τὰ συμπεσόντα, ὅτι τε τῶν ὀμμάτων ἀποστέρησις τούτῳ ἠπείλητο, καὶ ὡς ἄρα διὰ ταύτην τὴν ἀνάγκην, καὶ τὴν μελετωμένην τυραννίδα τοῖς τυραννοῦσιν ἀντεπιτίθεται. Καὶ χρὴ τοῦτον ἐξαναστῆναι ὑπὲρ τοῦ φίλου, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐθελῆσαι πέμψαι ὅθεν δήποτε χρῆμα τούτῳ συνειλεγμένον. Δεῖ δὲ γάρ φησι χρημάτων, καὶ ἄνευ τούτων, οὐδέν ἐστι γενέσθαι τῶν δεόντων. Ὁ δὲ χρήματα μὲν οὐκ ἔπεμψε, φιλοφρονησάμενος δὲ τοὺς πρέσβεις, γράμματα τούτοις ἐπιτίθησιν ἀντὶ χρημάτων, τοιόνδε νοῦν περιέχοντα, Ὡς αὐτὸς μὲν εἰς τὴν τήμερον τὴν ἀρχαίαν φιλίαν διαφυλάττει, εἰς τὸ ἑξῆς φυλάττειν κατεπαγγέλλοιτο. Περὶ δὲ τοῦ ἐπιτεταγμένου χρυσίου, σφόδρα μὲν καὶ αὐτὸν γλίχεσθαι πέμπειν ὁπόσα γε βούλοιτο χρήματα, ἀλλὰ γὰρ ἐπέχει με πρᾶγμα δίκαιον. Καὶ γὰρ πρὸς τοῦ Βασιλέως Βοτανειάτου πεμφθεὶς, καὶ τὰς πίστεις τῆς δουλείας αὐτοῦ δεδωκὼς, οὐ καλὸς ἂν οὐδὲ σοὶ δόξω καὶ πιστὸς τὰ εἰς βασιλέας ἀνὴρ, εἰ γε τοῖς σοῖς ἐπιτάγμασιν ἐκ τοῦ χειρὸς ὑπείξομαι. Εἰ δὲ τὴν βασιλείαν σοι ἐπιβραβεύσειεν ἡ ἄνωθεν πρόνοια, ὡς πρῶτον φίλος ἐγὼ πιστὸς ἦν, καὶ μετὰ ταῦτα δοῦλος πιστότατος ἔσομαι. Ταῦτα ὁ Μονομαχάτος πρὸς τὸν ἐμὸν πατέρα χαράττων, καὶ ἐν ταυτῷ αὐτόν τε ἅμα λέγω δὴ τὸν C ἐμὸν πατέρα καὶ τὸν Βοτανειάτην ὑποποιούμενος. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ πρὸς τὸν βάρβαρον Ῥομπέρτον γυμνοτέρους ποιησάμενος λόγους, καὶ εἰς λαμπρὰν ἀποστασίαν ἀναρρηγνυμένους, πολλὰ κατηγορεῖν ἔχω. Ἀλλ' ἔοικέ πως τὰ τοιαῦτα ἤθη τῶν ἀνθρώπων παλίμβολα, καὶ πολλὰ χρώματα μεταλαμβάνοντα κατὰ τὰς τῶν πραγμάτων μεταβολὰς, καὶ τῷ μὲν κοινῷ οἱ τοιοῦτοι πάντες ἀξύμφοροι, ἑαυτοῖς δὲ εἶσιν ἀσφαλέστατοι, τὰ κατ' αὐτοὺς καὶ μόνους ξυμφέροντα διοικονομούμενοι, καὶ ὡς τὰ πολλὰ ἀποτυγχάνοντες. Ταῦτα μὲν οὖν ὁ τῆς ἱστορίας ἵππος τῆς λεωφόρου ἐξέδραμε. Πάλιν δὲ τοῦτον εἰς τοὺς προτέρους δρόμους ἐπαναγάγωμεν καὶ γεγονότα ἐξελαύνωμεν. Ὁ γάρ τοι Ῥομπέρτος καὶ πρότερον σφαδάζων πρὸς τὸ καθ' ἡμῶν περαι- D οῦσθαι, καὶ τὸ Δυρράχιον φανταζόμενος, τότε δὲ καὶ μᾶλλον ἐξεφλέγετο, καὶ χεῖρας καὶ πόδας ἀκάθεκτος ἦν πρὸς τὴν ναυστολίαν, καὶ τοὺς στρατιώτας ἐπέσπευδε, καὶ λόγοις παροξυντικοῖς παρεθάρρυνεν. Ὁ δὲ Μονομαχάτος ταῦτα κατασκευάσας, καὶ ἄλλην τινὰ ἀσφάλειαν ἑαυτοῦ ἐπῳκοδομεῖτο. τοὺς γὰρ Βοδῖνον καὶ τὸν Μιχαηλᾶν τοὺς ἐξάρχους τῶν Δαλματῶν διά τινων γραφῶν ἑαυτοῦ ὑπεποιήσατο φίλους, καὶ δωρεαῖς προκατείληφε τὰς γνώμας αὐτῶν, θύρας παντοδαπὰς ἑαυτοῦ ὑπανοίγων. Εἰ γὰρ τὰ Ῥομπέρτου καὶ Ἀλεξίου ἀστοχήσειεν, καὶ ἀμφοτέρων ἀπωσθείη, ἐκεῖθεν Δαλματείας ἐλά- E σειε, πρός τε Βοδῖνον καὶ Μιχαηλᾶν αὐτόμολος γενησόμενος. Ἐχθρῶν γὰρ τούτων ἀναφανέντων, λοιπὸς ἄρα ὁ Μιχαηλᾶς κατηλπίζετο τούτῳ, καὶ ἑτέρωθεν ὁ Βοδῖνος, πρὸς οὓς καὶ φυγεῖν παρεσκεύαστο, τῶν ἀπὸ τοῦ Ῥομπέρτου δηλονότι καὶ Ἀλε-

A Roberti apparatu, illinc ſucceſſu Alexii qui jam imperium occupaverat, caute ſuis rebus proſpicere cœpit; ac primum præ ſe tulit neutrius ſe partes ſequi. Sic tamen ut illa exterior averſio ſignis non careret animi profundius aliquid celantis. Cum enim ad eum ſcripſiſſet Alexius ſeſe magnis injuriis & præſenti excæcationis periculo adactum adverſus tyrannos inſurrexiſſe: eoque in præclaro non minus quam neceſſario conatu implorare cum ſpe magna auxilium amici veteris, quem par eſſet collectum undecumque poſſet quam maximum pecuniæ numerum ad ſe quamprimum mittere, ad perpetrandam rem tantam quantam aggreſſus eſſet nihil ſatis habentem, ad ea Monomachatus pecuniarum quidem nihil verborum officiorumque plus ſatis reddidit. Le- B gatis enim peramanter exceptis litteras mutuas ad Alexium perferendas dedit; quibus magnifice præfatus ſe veteris inter ipſos amicitiæ fidem & coluiſſe hactenus & ut æterna ſibi ea laus foret operam porro daturum. De pecuniis quod indicarat equidem voluiſſet quam multas optaret mittere, tamen eſſe retardatum ea cauſa cujus æquitatem ipſi ſe probaturum Alexio confideret. Jurejurando teneri ſe in verba atque in nomen Botaniatis qui ipſum miſerat devincto, cujus neceſſitudinis inviolata ſanctitas non modo ad conſcientiam religionis, ſed etiam ad famæ judicium omnino ei retinenda ſit, qui ſalutis & exiſtimationis diſſolute prodigus eſſe nolit. Ejuſdem ipſius intereſſe Alexii poſtquam ad iſtum jam apicem C evolaſſet, nullo reſpectu violabilem talis juramenti religionem ſtatui. Scireque ſe ſi ſemel fluxæ fidei deprehenderetur, apud ipſum quoque in cujus gratiam pejeraſſet arcanæ exiſtimationis jacturam paſſurum. Sane in cæteris moram obſequendi facturum nullam. Quod ſi magnum inceptum cæleſtis illi providentia fortunaret, ſeſe ipſi fore ut prius amicum fidum, ita deinde fidiſſimum ſubditum. Hæc Monomachatus ad patrem meum, quibus ſe inter Botaniatem & Alexium fluctuare utrique adulando, neutri adhærendo demonſtrabat. Majori flagitio cum Roberto egit palam defectionem pollicens. Nempe id genus eaque indoles eſt vafrorum & verſatilium ingeniorum deſultoria levitate fortunam ſequentium, coloreſque mutantium prout eſt rerum D aut temporum varietas in quæ inciderunt: inutilis plane ſecta publicæ rei. privatis enim unice inhiant ſpebus & commodis, a quibus tamen utcumque ſibi cauti aſtutique videantur excidunt non raro. Sed evagatus extra gyros hiſtorici negotii ſermo licentius, jam in orbem reductis velut habenis reflectendus eſt. Robertus incredibili jam antea cupiditate flagrans Dyrrachii potiundi, Monomachati promiſſis in tantum jam inflammabatur, ut nec teneri ipſe amplius a trajectu poſſet, & alios qua claſſiarios qua milites ad eumdem tranſitum expediendum urgendi finem aut modum nullum haberet. Ac Monomachatus nequaquam ita E compoſitæ cum Roberto conventioni acquieſcendum putavit, ut non aliud quoque in omnem eventum ſibi perfugium proſpiceret. Exarchi erat Dalmatarum Bodinus & Michaelas; hos litteris & muneribus ſibique adjungit. eas ſibi ad ſalutem quaſi patentes a tergo januas providens quibus claberetur, ſi quid vel in Roberto vel in

Monomachati ancepſ animus.

Pecuniam Alexio petenti verba mittit.

Verſatilia ingenia Reipub. noxia & ſibi.

Edit. Pariſ. pag. 40.

Roberti feſtinatio.

Alexio ſpes offenderent. Sed hæc hactenus. jam enim ad imperium Alexii nos tempus vocat. exponendumque deinceps eſt nobis quomodo quibuſve occaſionibus ac cauſis pater meus ad imperandum evectus ſit. Equidem id propoſitum eſt ſcriptionis hujus. non enim umquam curavi vitam Alexii privatam commendare memoriæ; verum ea quæ in imperio bene ac ſecus geſſit lucubrationi meæ argumentum propoſui. Quæ bene, inquam, ac ſecus geſſit. non enim ſi uſpiam offenderit, velut patri parcam. nec pietatis ſenſu efferri me ſinam uſque ad labem injuriamque veritatis. Roberto igitur illic tantiſper quo eum perduximus relicto, propriaque narratione inſecuti belli alii reſervata libro, age hunc qui ſequitur in Alexio coronando conſumamus.

Argumentum hujus Hiſtoriæ imperium Alexii.

A ξίαν ἀντιπελασάντων αὐτῷ. Ταῦτα μὲν ἐχέτω ταύτῃ. Καιρὸς δὲ ἤδη ἅπτεσθαι πρὸς τὴν βασιλείαν τοῦ ἐμοῦ πατρὸς, καὶ ὅπως καὶ ἐξ οἵων ἀφορμῶν εἰς τὸ βασίλειον ἐλήλυθε διηγήσασθαι. Οὐ γὰρ τὰ πρὸ τῆς βασιλείας αὐτὴ ἐσκεψάμην ἐρεῖν, ἀλλὰ καὶ ὅσα βασιλεύων κατώρθωκεν, ἢ ἐξήμαρτεν, εἴ τι πως σφαλέντα τοῦτον εὑρήσομεν ἐν ἅπασι δι' ὧν βαδιούμεθα. Οὐ γὰρ ὡς πατρὸς φεισαίμην, εἴγε μοι παρασταίη τι τῶν ἐκείνῳ μὴ καλῶς πεπραγμένων, οὐδὲ διὰ τὴν ὑποτρέχουσαν ὑποψίαν, ὅτι πατήρ ἐστι, περὶ οὗ συγγράφομεν τὰ κατορθώματα, τοῦτο παραδραμούμεθα. Ἐν ἑκατέροις γὰρ ἀδικήσαιμεν τὴν ἀλήθειαν. Ἐμοὶ γὰρ τοῦτον ἐχούσῃ σκοπὸν ἄνωθεν, καθάπερ πολλάκις εἴρηται, ὑπόθεσις ὁ πατὴρ καὶ βασιλεὺς ὑποβέβληται. Τὸν οὖν Ῥομπέρτον ἐκεῖσε καταλελοιπότες, οἷπερ ὁ λόγος αὐτὸν ἠγάγετο, τὰ κατὰ τὸν βασιλέα σκοπῶμεν ἤδη, τούς τε πολέμους καὶ τὰς μάχας τὰς πρὸς τὸν Ῥομπέρτον ἐν ἑτέρῳ λόγῳ ταμιευσόμεθα.

ΑΝΝΗΣ ΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΙΣΣΗΣ ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ ΛΟΓΟΣ Β'.

ANNÆ COMNENÆ PORPHYROGENITÆ CÆSARISSÆ ALEXIADIS LIBER II.

ARGUMENTUM.

Comneni contra Botaniatem rebellant: Eorum exercitus Conſtantinopolim capit, ac diripit.

PERIOCHE.

RES *Botaniatæ deſcriptæ fuſe a Cæſare Briennio. Comneni tres, Manuel, Iſaacius & Alexius, filii Joannis: Iſaacius & Alexius, hic præcipue, Imperatoribus, præſertim Botaniatæ, cari. Borilus & Germanus gratioſi apud Botaniatem Comnenis invident. Artes aulicæ in Comnenos. Qui contra eas Auguſtæ Mariæ gratia nituntur. Iſaacius Auguſtæ patruelem uxorem ducit. Alexio conciliat Auguſtæ gratiam A qua is adoptatur. Comneni prævalentibus invidorum malis artibus fugam cogitant. Synadenus ſucceſſor Imperii a Botaniate deſtinatur præterito Conſtantino Auguſtæ filio. Auguſtæ inde mæror & metus. cujus occaſion Comneni utuntur ad ejus animi ſenſa eruenda. Sed fruſtra ſunt primum diſſimulatione illius eluſi: ſed iterato conatu voti compotes fiunt. Fœduſque cum Auguſta arcanum ineunt. Hinc Comneni quid contra ſe diceretur aut pararetur certiores ſtatim Auguſtæ opera fiebant. Moniti de inſidiis alternis veniunt in aulam. Botaniates ad nuncium captæ Cyzici Alexium accerſit. Ambos Comnenos ad menſam adhibet, inſidias timentes. Comneni Miniſtros Aulæ demereri ſoliti. Promptum ingenium Alexii ad quidvis ex quovis ſigno momento pervidendum. Comneni Auguſtum conſolantur. Nimia facilitas Botaniatæ Comnenis ſuſpecta. Comnenorum excæcatio decreta. Ea re illi cognita rebellare ſtatuunt. Alexius accuſatus ſe purgat. Borilus imperium ambit. Alanus magiſter inſidiarum Comnenis index. Pacurianus & Umpertopulus cum Alexio conjurant. Alexius ob liberalitatem carus. Nocte Dominicæ Tyrophagi Alexius ſecedit. Botaniatæ nepos matris Comnenorum gener. Nocturna fuga Comnenorum. Mulieres domus Comnenæ ad aſylum Templi confugiunt. Imperatoris querelæ de Comnenis. Eos Dalaſſena mater ipſorum libere purgat. Et altaris aſylum arripit. Crux major in ſecuritatis pi-*

gnus expetita. Cuſtodia mulierum Comnenianarum. Comneni regios equos abducunt. Georgius Palæologus ægre tractus in partes Comnenorum. Mulieres in divæ ad Blachernas Virginis depoſitæ. Conjurati Tzurulum conveniunt. Cæſar Joannes Ducas ad defectionem invitatus a Comnenis, aliquandiu deliberat, tandem aleam jacit. Ejus eloquentia. Redemptorem vectigalium cum pecuniis, & auxilia Turcorum ſecum ad Comnenos ducit. Suadet in urbem tendant. Alexio tam ipſe quam cæteri Ducæ in petitione imperii favet. Eorum opera & Iſaacii aſſenſu Alexius Iſaacio excluſo in ſolium evehitur. Sanctus Joannes Theologus Alexio apparens imperium pollicetur. Concordia ſubita inter infenſos. Litteræ Meliſſeni ad Comnenos. poſtulata ejus rejecta. quid illi oblatum. Templum Sancti Demetrii & unguentum mirificum Theſſalonicæ. Manganis ſcribæ artes. Aretarum deſcriptio. Urbs velitationibus tentata. Botaniatis deſperatio de rebus ſuis. Conſternatio publica. Immortales & Barangi fidiſſimi. Dux Nemitzorum urbem prodit. Manganis verſuta prudentia. Ultimum reſponſum ad Meliſſenum. Georgius Palæologus expugnator urbium. Conſtantinopolis capitur feria quinta majoris hebomadæ. & fœde diripitur. Botaniates Meliſſenum accerſere cogitat. Palæologus ne id fiat impedit. Nautas & claſſem univerſam Alexio adjungit. a patre objurgatur. Nicephorus Palæologus Botaniatæ ad extremum fidus, boni auctor conſilii ſed ſpreti. ad Comnenos de pace legatur. Joannes Cæſar moras Comnenorum increpat. Legationem Botaniatæ & oblatas conditiones pacis rejici jubet. Borilus armatos in Comnenos cogit. ſed vocatur a Botaniate Coſmæ Patriarchæ conſiliis pacificis acquieſcente. Botaniates in templum ſanctæ Sophiæ confugit.

ΑΛΕΞΙΑΣ Β'.

ΟΘΕΝ μὲν οὖν ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος ὥρμητο καὶ ἐξ οἵου γένους, τὸν βουλόμενον εἰδέναι, εἰς τὰς τοῦ ἐμοῦ Καίσαρος συγγραφὰς παραπέμπομεν. Ἀλλὰ δὴ καὶ τὰ περὶ τοῦ βασιλέως Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου, ἐκεῖθεν ἑλκύσεται. Μανουὴλ μὲν οὖν τὸν πρωτότοκον ἀδελφὸν Ἰσαακίου καὶ Ἀλεξίου, καὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἐξ Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ πρὸς πατρὸς ἐμοῦ πάππου * καταγομένων στρατηγὸν Αὐτοκράτορα ἡ Ἀσία εἶχεν ἅπασα τοῦ προβεβασιλευκότος Ῥωμανοῦ τοῦ Διογένους τοῦτον προχειρισαμένου. Αὖθις δὲ καὶ τὸν Ἰσαάκιον Δοῦκα ἡ Ἀντιόχου ἐκληρώσατο, πολλοὺς πολέμους καὶ μάχας ἀγωνισαμένους, πολλὰ καὶ τρόπαια κατὰ τῶν ἀντικειμένων στήσαντας. Καὶ μετ' αὐτοὺς οὑμὸς πατὴρ Ἀλέξιος στρατηγὸς Αὐτοκράτωρ προὐβέβλητο κατὰ τοῦ Οὐρσελίου παρὰ τοῦ τότε βασιλεύοντος Μιχαὴλ τοῦ Δούκα ἀποσταλείς. Ὡς δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς ὁ Νικηφόρος περιδέξιον τοῦτον περὶ τὰ πολεμικὰ ἐθεάσατο, ἀκηκοὼς δὲ καὶ ὅπως περὶ τὴν ἕω συνὼν τῷ ἀδελφῷ Ἰσαακίῳ ὑπὲρ τὸν αὐτοῦ χρόνον ἐν ξιφήροις ἀγῶσιν ἐμπέπτωκεν ἀριστεὺς ἀναφανεὶς, καὶ ὅπως τὸν Οὐρσέλιον κατεβροχίσατο, ὑπερτρόπως ἠγάπα, καὶ τοῦ Ἰσαακίου οὐκ ἔλαττον. Καὶ ἐνστερνιζόμενος ἄμφω τὼ ἀδελφὼ, ἱλαρὸν ἐνετύγχανε. ἔστιν οὗ καὶ τῆς αὐτῆς τραπέζης ἠξίου, ἀνέφλεγε τοῦτο τὸν κατ' αὐτῶν φθόνον, καὶ μάλιστα τῶν εἰρημένων δύο βαρβάρων Σθλαβογενῶν, τοῦ τε Βορίλου φημὶ καὶ τοῦ Γερμανοῦ. Ὁρῶντες γὰρ τὴν τοῦ βασιλέως ἐς αὐτοὺς εὐμένειαν, καὶ ὅτι καθ' ὥραν ταῖς τοῦ φθόνου τοξείαις βαλλόμενοι ἄτρωτοι διαμένουσιν, ἐξετήκοντο. Τὸν γὰρ Ἀλέξιον καὶ ὑπὸ τὸν ἴουλον ἐπανθοῦντα ἔτι ἔχων, ἐν πᾶσιν εὐδοκιμοῦντα ὁρῶν ὁ βασιλεὺς, στρατηγὸν Αὐτοκράτορα τῆς ἑσπέρας ἀναδείκνυσι, τῷ τῶν προέδρων τετιμηκὼς ἀξιώματι. Ὅσα μὲν οὖν καὶ κατὰ τὴν ἑσπέραν οὗτος ἀνέστησε τρόπαια, καὶ ὁπόσους ἀποστάτας καταγωνισάμενος, ζωγρίας ἦγε τῷ βασιλεῖ, ἀρκούντως προλέλεκται. Ἀλλὰ ταῦτα τοῖς φθονοῦσιν οὐκ ἤρεσκεν, ἐξῆπτε δὲ μᾶλλον αὐτῶν ἀναφλέγοντα τὸν φθόνον. Οἳ καὶ πολλὰ μὲν ὑπετονθόρυζον ἐποικοδομοῦντες κατ' αὐτῶν, πολλὰ δὲ καὶ κρύφια λέγοντες τῷ βασιλεῖ, τινὰ δὲ καὶ εἰς τοὐμφανὲς, ἄλλα δὲ καὶ δι' ἑτέρων μεθοδείαις τισὶ χρώμενοι, ἐκποδὼν τούτους γενέσθαι παντοίως ἐσπούδαζον. Ἀπορίᾳ γοῦν συνεχόμενοι οἱ Κομνηνοὶ, δέον ἐλογίσαντο τοὺς περὶ τὴν γυναικωνῖτιν ὑποποιήσασθαι, καὶ δι' αὐτῶν τὴν τῆς βασιλίδος ἐπὶ πλέον εὐμένειαν ἐπισπάσασθαι. Ἐπαγωγοὶ γὰρ οἱ ἄνδρες καὶ λιθίνην καταμαλάξαι ψυχὴν δυνάμενοι καὶ παντοίοις ἐπιχειρήμασι. Τοῦτο ἤδη κατώρθου ὁ Ἰσαάκιος πάλαι πρὸς

* κατηγομένων

EX qua quamque illuſtri ſerie generis Imperator Alexius prodierit, qui noſſe cupiet diſtinctius, eum ad noſtri Cæſaris Commentarios remittimus; ibidem quoque plenam hauſturum notitiam rerum Nicephori Auguſti cognomento Botaniatis. Mihi ex memoria priori repetere hic ſufficit: Joannem Comnenum avum paternum meum cum alios, tum in primis tres illuſtres Reipublicæ filios dediſſe Manuelem, Iſaacium, atque Alexium. Primogenitus Manuel rem bellicam univerſam tota in Aſia ſupremi Ducis auctoritate ac nomine, Romano Diogene, qui tum habenas regebat imperii, hanc ei præfecturam demandante. Ab illo ſecundus Iſaacius Dux Antiochiæ factus id cum fratre majori commune habuit ut heroicis ambo facinoribus victoriiſque ac trophæis plurimis Romanum late nomen ſuumque ipſorum illuſtrarent. Poſt hos pater meus Alexius cum ſumma poteſtate præfectus expeditioni eſt adverſus Urſelium decreto a Michaele Duca tunc imperante. Huic vero qui ſucceſſit Nicephorus multis ſæpius auditis de Alexii ejuſdem arte virtuteque bellica, deque iis quæ plurima & memorabilia per Orientem Iſaacii fratris auſpiciis militans in variis certaminibus ſumma laude fortitudinis geſſit, quæque ductu ipſe ſuo adverſus Urſelium quem plane vicit, fortiter prudenterque fecit, præcipuo eum amore non minus quam Iſaacium proſequebatur. nec verum ac ſyncerum in ambos affectum vultu diſſimulabat. non alios lætioribus intuebatur oculis. menſæ quin etiam non raro communione dignabatur. Hæc cum aliorum in ipſos accenderunt invidiam tum duorum maxime quorum ſuperius meminimus Barbarorum Slavici generis Borili & Germani. Hi enim Comnenos cum viderent fruſtra omnibus invidiæ telis aſſidue petitos ſtare ac florere tamen conſtantique Imperatoris gratia potiri enimvero tabeſcebant. Urebat eos Alexius præſertim quod adhuc imberbis honorificentiſſimo Auguſti judicio electus unus eſſet ex omnibus tamquam inter omnes primus, qui cunctis occidui tractus exercitibus cum ſumma poteſtate præficeretur, dignitate Præſidis jam antea ornatus. In illa porro militia quam ſtrenuam quamque felicem operam navaverit tot erigendis trophæis, tot tyrannis debellandis & ad Imperatorem vinctis ducendis, abunde in ſuperioribus expoſitum eſt. Verum ea nequaquam invidis placebant, quorum ex his livor tamquam flamma injecto oleo creſcebat. Hinc multa clam ſecum machinabantur in Comnenos Germanus & Borilus, multa in aures Imperatoris inſuſurrabant, multa palam obtrectabant, per ſe alioſque, arte atque impetu variis ad unum propoſitum incumbentes utriuſque de medio tollendi. His in ſui ſollicitudinem verſi Comneni quæ ab Imperatoris alienatione impendebant mala optimum factu putarunt, ſi gratia Imperatricis avertere conarentur. Ergo aſſidui eſſe in Auguſtæ aula, illam colere, illi aſſentari, unam omnibus officiis obſequiiſque ambiendo demereri. Et erant facti ad talia ut qui maxime. adeo quidem ut quem dignum putarent animum in quo ſibi adjungendo laborarent, eum utique licet alioqui ſaxeum flecterent. Ac quod Auguſtam attinet jam operam in ea ſibi concilianda Iſaacius na-

Edit. Pariſ. pag. 43.

Imperium Botaniatæ reſque illius cæteræ accurate deſcriptæ a Cæſare Bryennio.

Tres Comneni filii Joannis.

Alexius duobus Imperatoribus carus.

Iſaacius & Alexius apud Botaniatem gratioſi.

Borilus & Germanus Comnenis invident.

Alexio præfectura.

Artes aulicæ in Comnenos.

Pag. 44.

Qui adverſus eos Auguſtæ gratia nituntur.

vaverat, dudum ab ea electus ex omnibus (& erat ſane pacis bellique artibus primus omnium, pleraque ſimilis patri meo) electus, inquam, inter omnes eximie in ſponſum regiæ virginis ipſius Auguſtæ patruelis. Verum ei nequaquam erat ſatis quod res in tuto videret ſuas, quamdiu periclitari fratrem animadverteret; ſeriam igitur concepit curam ejus quoque in eumdem ſecum ſubducendi portum, decrevitque plane omnem gratiam quam ei novam paraverat affinitas, in Auguſtæ benevolentia Alexio procuranda impendere. Pyladen atque Oreſten ferunt tam arcto vinculo amoris junctos ut in pugna, proprio quiſque neglecto, periculo alterius occurreret, & telorum ictus qui alium peterent certatim occupaſſe oblato pectore præripere. Simile in his quiddam cernere erat. Adeo tuta licet & tecta fraterno tamen diſcrimine commovebatur pietas: & parum putabat honorum bonorumque florere copia, niſi propriæ felicitatis uſuram extendere in fratrem communicando poſſet. Igitur brevi factum eſt ut Iſaacio bonum quod ſibi divinitus contigerat ad germani commodum conferente, conſilium Auguſta ceperit, familiaribus ejus ut id ei ſuaderent ab Iſaacio exoratis, Alexii in filium adoptandi. Cum igitur ambo condicta die in Palatio adeſſent Auguſta legitimis omnibus adhibitis juris cautionibus ac formulis olim ad eam rem ſtatutis, rite Alexium adoptat. Quo facto jam ſecurus & magna exoneratus ſolicitudine frequentabat cum fratre aulam, quotidianaque Auguſto & ejus conjugi, liber ab invidorum metu, ſalutationum officia reddebat: quamquam magis uterque aſſiduus apud Auguſtam erat; & eo quaſi ſtatum receptum habebant, ubi ſatis Imperatori adſtiterant. Hæc tanta Comnenorum cum imperantibus familiaritas novum invidiæ pabulum fuit. cujus ii ut fumum ſenſerunt, merito veriti ne flamma ſubito exardeſcente, ambo ſimul corriperentur, intentius conſulere in medium cœperunt, ecqua ſpes eſſet ac ratio inter inſidias tantas expediendæ Deo juvante ſalutis. Una humanitus æſtimantibus rectiſſima ad eum ſcopum via viſa eſt, Auguſtam adire, captata occaſione commoda, eique myſterium omne arcani, quod mente volvebant, conſilii pandere. id autem erat ex Imperatoris comitatu fugere. quod alto conditum habebant pectore, ſumma attentione caventes, ut piſcatores ne prædam immature terrefaciant, ita ipſi ne inſidiatores eorum conſilium odorarentur decretæ fugæ, quam facinore repræſentando prævertererent. Verum periculi plena res videbatur hoc Auguſtæ dicere. Quid ſi enim ipſa Imperatori renunciaret, quaſi utriſque conſulendi ſtudio; viro inquam & Comnenis in eo commodare ſimul rata? Talis ergo deſperato conſilii ſucceſſu alio vertunt animos ad captandas occaſionum anſas experrectos & agiles. Imperator effœta ætate orbus & gignendo impar mortalitatis conditionem reputans circumſpiciebat quem ſibi ſucceſſorem deſignaret. Erat tum Synadenus quidam ex Oriente profectus, illuſtri genere, forma eleganti, profundus animo, manu fortis, ætate pueritiam ſupergrediens. Huic ſibi nonnulla conſanguinitate juncto hæreditatem im-

Iſaacius Auguſtæ affinis factus.

Alexio conciliat ejus gratiam.

Alexius adoptatur ab Auguſta.

Edit. Pariſ. pag. 45.

Comneni fugam cogitant.

Synadenus ſucceſſor a Botaniate deſtinatus.

A αὐτὸν ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ ἐξαδέλφῃ εἰς κῆδος προσληφθείς, ὡς γενναιότατος ὢν ἐν λόγοις καὶ πράξεσι, καὶ τὰ πλεῖστα τῷ ἐμῷ πατρὶ ἐμφερής. Ἀλλ' ἐπεὶ τὰ περὶ αὐτὸν καλῶς προκεχωρήκει, πολλὰ φροντίζων ἦν περὶ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ ὅσον ἐκεῖνος τούτῳ εἰς τὴν τοῦ κήδους τότε συνήργει ὑπόθεσιν, τοσοῦτον οὗτος ἐσπουδάκει μεθ' αὐτοῦ τῆς βασιλίδος πορρωτέρω καθεστάναι. Ὀρέστην μὲν οὖν καὶ Πυλάδην φίλους ὄντας τοσοῦτον τὸν πρὸς ἀλλήλους πόθον ἔχειν φασίν, ὡς ἐν καιρῷ μάχης ἀμελεῖν μὲν ἑκάτερον τῶν καθ' ἑαυτὸν πολεμίων, ἀμύνειν δὲ τοὺς ἐπιφερομένους θατέρῳ, καὶ προαρπάζειν ἄτερον τὰς πρὸς θάτερον ἐρχομένας τῶν οἰστῶν βολάς, τὰ στέρνα ὑπέχοντας. Τοιοῦτον καὶ ἐπὶ τούτοις ἦν συνορᾶν· ἄμφω γὰρ τὼ ἀδελφὼ καὶ τοὺς κινδύνους προαρπάζειν B ἐβούλοντο, καὶ τὰς ἀριστείας καὶ τὰς τιμάς, καὶ ἁπλῶς τὸ ἀγαθὸν θατέρου ἴδιον ἄτερος ἐλογίζετο, καὶ τοὐναντίον. Τοσοῦτον τὸν πόθον πρὸς ἀλλήλους εἶχον. Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὸν Ἰσαάκιον οὕτως ἐκ θείας ᾠκονόμητο Προνοίας. Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ καὶ οἱ περὶ τὴν γυναικωνῖτιν ταῖς τοῦ Ἰσαακίου ὑποθημοσύναις παραπείθουσι τὴν βασιλίδα υἱοθετήσασθαι τὸν Ἀλέξιον. Πείθεται τούτοις, κἀπειδὴ περὶ τὰ βασίλεια κατά τινα κυρίαν ἡμέραν καὶ ἄμφω γεγόνατον, ἡ βασιλὶς υἱοθετεῖ τὸν Ἀλέξιον, κατὰ τὸν παρακολουθήσαντα περὶ τῶν τοιούτων πάλαι τύπον. Ἀνέσφηλε γοῦν τὸ λοιπὸν τῆς πολλῆς φροντίδος ὁ μέγας τῶν ἑσπερίων στρατευμάτων Δομέστικος. Κἀντεῦθεν θαμὰ τοῖς βασιλείοις C ἄμφω φοιτῶντες, καὶ τὴν τοῖς βασιλεῦσι προσήκουσαν ἀποπληροῦντες προσκύνησιν, καὶ μικρὸν ἐγκαρτεροῦντες, τῇ βασιλίδι προσήρχοντο. Ταῦτα ἐπὶ πλέον τὸν κατ' αὐτῶν φθόνον ἐξῆψε. Τοῦτο δὲ ἐκ πολλῶν οἱ Κομνηνοὶ βεβαιούμενοι, δείσαντες, ἵνα μὴ ἀμφότεροι ταῖς πάγαις αὐτῶν ἁλόντες οὐδὲ τὸν ἐπαρήγοντα ἔχωσι, τρόπον ἐζήτουν, δι' οὗ τὸ ἀσφαλὲς Θεοῦ συλλαμβανομένου ἑαυτοῖς περιποιήσαιντο. Πολλοὺς οὖν λογισμοὺς συνάμα τῇ μητρὶ ἀνελίξαντες καὶ πολλὰ πολλάκις διασκεψάμενοι, μίαν εὗρον κατὰ ἄνθρωπον σωτηρίας ἐλπίδα. Ἡ δὲ ἦν τῇ βασιλίδι προσελθεῖν, ὁπηνίκα αἰτίαν τινὰ εὐπρόσωπον πρὸς τοῦτο σχοῖεν, καὶ τὸ ἀπόρρητον ἐξειπεῖν. Εἶχον δὲ ὅμως ὑποβρύχιον τὴν βουλήν, καὶ οὐδενὶ τὸ πα- D ράπαν τὸ σκεπτόμενον ἐξεκάλυπτον. προσεῖχον δὲ καθάπερ οἱ θαλάττιοι, μὴ τὸ θήραμα προσσοβήσωσιν. Ἀποδρᾶναι μὲν γὰρ ἐμελέτων, ἐπεφόβηντο δὲ ἄρα τοῦτο πρὸς τὴν βασιλίδα εἰπεῖν, μήπως ἐκείνη φθάσῃ τῷ Βασιλεῖ παραδηλῶσαι τὰ κατ' αὐτοὺς, καὶ ἀμφοτέρων κηδομένη καὶ τοῦ Βασιλέως καὶ τῶν ἀνδρῶν. Τούτου τοίνυν κατεγνωκότες τοῦ σχήματος, ἄλλοσε τρέπουσι τὴν βουλήν. Δεινοὶ γὰρ τοῖς παραπεπτωκόσι καιροῖς ἀποχρήσασθαι. Ἐπεὶ γὰρ ὁ Βασιλεὺς τεκνογονεῖν διὰ τὸ γῆρας οὐκ ἐπεφύκει, δεδιὼς δὲ καὶ τὸ ἄφυκτον τῆς τοῦ θανάτου E τομῆς, περὶ τοῦ διαδεξαμένου διεσκέπτετο. Ἦν δὲ τηνικαῦτα Συναδηνός τις ἐξ Ἀνατολῶν ὁρμώμενος, ἐκ γένους πάνυ λαμπροῦ, τὸ εἶδος ὡραῖος, τὴν φρένα βαθύς, ῥωμαλέος τὴν χεῖρα, τὴν ἡλικίαν ἤδη εἰς μειράκιον παραγγέλλων, καὶ ἄλλως δὲ προσήκων αὐτῷ κατὰ γένος, τοῦτον ἄλλων μᾶλλον ἐσκέπτετο διάδοχον αὐτὸν τῆς βασιλείας καταλιπεῖν, καθάπερ τινὰ πάτριον κλῆρον τὸ κράτος αὐτῷ διδούς, κακῶς βουλευόμενος. Ἐξὸν γὰρ αὐτῷ τὸ

ἀσφα-

A ἀσφαλῶς μέχρι τέλους περιποιήσασθαι, ἅμα δὲ καὶ δίκαιόν τι σκοπῶν τὴν Αὐτοκράτορος ἐξουσίαν τῷ τῆς βασιλίδος υἱῷ Κωνσταντίνῳ καταλιπεῖν, καὶ ὡς οἷόν τινα κλῆρον πρὸς πάππου καὶ πατρὸς αὐτῷ ἐπιφέρουσαν. Καὶ τὴν βασιλίδα μᾶλλον διὰ τοῦτο ἐπ' αὐτῷ θαῤῥεῖν, καὶ τὴν εὔνοιαν ἐπαύξειν, λέληθεν ἑαυτὸν ὁ γηραλέος ἄδικά τε καὶ ἀξύμφορα διασκεπτόμενος, καὶ τῇ ἑαυτοῦ κεφαλῇ τεκταίνων κακά. Τούτων ὑποψιθυριζομένων ᾔσθετο ἡ βασιλὶς καὶ περίλυπος ἦν, τόν τε παιδὸς κίνδυνον ὑφορωμένη. Καὶ ἦν ἀθυμοῦσα μὲν, οὐδενὶ δὲ τὴν λύπην ἐξορχουμένη. * Τοῦτο τοὺς Κομνηνοὺς οὐ διέλαθεν. B Εὐκαιρίαν οὖν, ἣν ἐζήτουν, εὑρηκότες, τῇ βασιλίδι προσελθεῖν ἐβουλεύσαντο. Τῆς δὲ πρὸς αὐτὴν ὁμιλίας τὴν κατάρχην ἡ μήτηρ τῷ Ἰσαακίῳ ἐπέτρεψε, συμπαρόντος αὐτῷ τοῦ ἀδελφοῦ Ἀλεξίου. Τῶν δὲ προσελθόντων τῇ βασιλίδι ὁ Ἰσαάκιος φησὶ πρὸς αὐτήν· Οὐχ ὡς χθὲς καὶ πρότριτα ὁρῶμεν σε δέσποινα ἔχουσαν, ἀλλ' ὡς ὑπὸ λογισμῶν ἀποκρύφων δακνομένην καὶ σκεπτομένην, ὡς μὴ θαῤῥεῖν ἔχουσαν πρὸς ὃν ἀνακαλύψειας τὸ ἀπόῤῥητον. Ἡ δὲ τέως μὲν ἐμφαίνειν οὐκ ἤθελε, βύθιον δέ τι στενάξασα· Οὐ χρὴ, φησὶ, τοὺς ἀλλοτρίαν οἰκοῦντας ἐπερωτᾶν, αὐτὸ γὰρ τοῦτο εἰς λύπην αὐτοῖς ἀξιόχρεων. Ἐμοὶ δὲ, φεῦ, οἷα ἐξ οἵων διεδέξατο· καὶ ὁποῖα μοι, ὡς ἔοικε, μετ' οὐ πολὺ ταμιεύεται. C Οἱ δὲ ἀποστάντες πλείω μὲν ῥήματα οὐ προσέθεντο, ἐς γῆν δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπερείσαντες, καὶ περιστείλαντες ἄμφω τὼ χεῖρε, σιωπῶς πρὸς μικρὸν εἱστήκεισαν. Εἶτα τὴν συνήθη προσκύνησιν ποιησάμενοι οἴκαδε ἀπῄεσαν ἀγωνιῶντες. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ πάλιν προσερησόμενοι ἥκουσιν. Ἱλαρωτέραν δὲ ἢ πρώην ἀτενίζουσαν τούτους ὁρῶντες προσίασιν ἄμφω καὶ φασίν· Σὺ μὲν δεσπότις, ἡμεῖς δὲ δοῦλοι * εὐνούστατοι, πᾶν ὅ,τι οὖν ἑτοίμως ἔχοντες ὑπὲρ τῆς σῆς βασιλείας παθεῖν· καὶ μή σε λογισμός τις διαταραττέτω, εἰς διψυχίαν ὅλως εἰσάγων. Ἐκ τούτων οὖν τῶν λόγων τὰ πιστὰ δεδωκότες τῇ βασιλίδι, καὶ ἀπαλλάξαντες ἑαυτοὺς ὑποψίας ἁπάσης, τὸ ἀπόῤῥητον ἤδη συνίεσαν. D Ὀξεῖς δὲ ὄντες καὶ ἀγχίνοι, καὶ δεινοὶ θηράσαι ἀνθρώπων ἐξ ὀλίγων ῥημάτων βαθέως ἐγκειμένην γνώμην, καὶ τέως ἀπόῤῥητον αὐτίκα μάλα προσετίθεντο τότε τῇ βασιλίδι, καὶ ἐκ πολλῶν οὕτως αὐτὴν φανερῶς κατασείσαντες, καὶ πᾶν εἰς ὅπερ ἂν αὐτοὺς προσκαλοῖτο, ἐκθύμως ἐπαμύνειν κατεπηγγείλαντο. Συγχαίρειν τε συγχαιρούσῃ καὶ λυπουμένῃ συνανιᾶσθαι, τοῦτο δὴ τὸ ἀποστολικὸν μάλα προθύμως συνέθεντο. Καὶ ὡς αὐθιγενεῖς ἠξίουν τούτους λογίζεσθαι καὶ συνήθεις, κἀκεῖθεν ὡρμημένους, ὅθεν καὶ αὐτή. E Τοσοῦτον ἐπειπόντες, ὡς εἴτι παρὰ τῶν φθονούντων αὐτῇ τε τῇ δεσποίνῃ καὶ τῷ Αὐτοκράτορι κατ' αὐτῶν εἰσηγήσαιτο, τοῦτο αὐτοὺς μὴ διαλανθάνειν τὸ παραυτίκα, ἵνα μὴ λάθωσι ταῖς πάγαις τῶν ἐχθρῶν ἐμπεσούμενοι. Τοῦτό τε ἠξίουν, καὶ θαῤῥεῖν ἐκέλευον ὡς σὺν Θεῷ γε φάσαι τὴν δυνατὴν μετὰ προθυμίας εἰσοίσειν βοήθειαν. Ὡς ἑαυτῶν γε ἐν-

* ἀνακαλύ-πτουσαν

* δουλο-γνώμονες

periI tranſmittere Botaniates affectabat imprudenter, qui domi haberet privignum Conſtantinum patre avoque Auguſtis ortum, cui ſi ſe favere oſtenderet, præterquam quod jus & æquum faceret, etiam benevolentiam Mariæ Auguſtæ matris pueri ſibi tanto certius aſſereret; rem ad ſalutem ac ſecuritatem ipſius utilem non parum. Itaque in uno facto ſimul injuſtus, ſimul incautus ſenex, & de pupillo male eſt meritus, & ſuo ipſe capiti perniciem ſtruxit. Porro iſtius conſilii rumore clancularils ſuſurris ſparſo admonita Auguſta incredibiliterque commota eſt, periclitari de ſpe imperii filium cernens. In luctu itaque ac ſolicitudine erat. nemini tamen animi vulnus auſa detegere. Non fefellit Comnenos ægritudo ejus. Decreverunt igitur adire ipſam confidentius, ubi ejus rei horam commodam nanciſcerentur; quam in obſervationem excubabant. Ac talis ſermonis primum ingreſſum mater Comnenorum moderatrix conſilii totius Iſaacio committendum decreverat. Is igitur fratre Alexio præſente intime admiſſus ad Imperatricem: Quid eſt, inquit, o Domina, quod te non ut heri & nudiuſtertius hilarem cernimus; ſed vultu ac fronte haud dubia indicia ferentem arcanæ curæ, doloriſque profundum animi mordentis, quem, quaſi neminem habeas ſatis fidum cui communicare recte poſſis, in conſcientiæ abdito ſupprimas. Hic illa, quid rei quidem id eſſet exponere nondum voluit; alto autem ſuſpirio attracto, nempe, inquit, qui peregre vitam degunt procul a natali ſolo rogari non debent qua re angantur. abunde ſiquidem magna mœrendi cauſa illud ipſum eſt. Me vero, heu mihi! ut alia ex aliis mala ſuccedentia exceperunt! ut alia nec leviora in futurum, imo in proximum impendent! Ad hæc illi nullo verbo reddito obtutibus ſolo defixis complicatiſque ambo manibus triſtium habitu, poſtquam aliquandiu adſtiterunt taciti, conſueta deinde ſalutatione perfuncti receſſerunt. Poſtridie redeuntibus hilarior quam prius incultus Auguſtæ animos fecit ut hæc dicerent: Tu Domina noſtra es, nos autem ſervi tibi ex animo addictiſſimi, ac plane parati quidvis pro tua majeſtate pati. ne te igitur cura conturbet ulla, aut ægrum animum metu tacito emaciari ſinas. His verbis confirmatæ Auguſtæ, ſuſpicione omni ab ſe abſterſa, demum arcanum emunxerunt; quod jam ante, qua erant ſagacitate in æſtimandis ex vultu animis hominum, ſolertibus conjecturis quale eſſet agnoverant. Tum vero in magnifica provecti promiſſa ſunt. Seſe fidem ad extremum illi ſervaturos, quodcumque tempus incideret vocaret ſequi paratos abſque exceptione; propulſaturos ab ea natoque ejus totis viribus quodvis capitis dignitatiſve periculum; fortunam ſe ſuam ipſorum cum fortuna Auguſtæ æterna ſocietate devincire, gaviſuros cum gaudente, cum flente fleturos, juxta illud Apoſtolicum. Quare ne patriæ longinquitatem carorumque ac neceſſariorum abſentiam; ſeſe illi propinquorum ac conſanguineorum officia omnia exhibituros: effecturoſque ut intelligeret Comnenos perinde illi fidos & benevolos ac ſi eadem civitate iiſdem cum illa orti laribus eſſent. Unum ab ipſa enixe contendere ut ſi quando invidi ipſorum quippiam adverſus eos apud Imperatorem ipſamve proferrent, de eo illa admonendos ipſos extemplo curaret. alias enim improviſo in caſſes inimicorum utique caſuros. hoc modo unum ex animo polliceretur ipſis & cum fide præſtaret, bono animo eſſet in cæteris. Sperare ſe Deo juvante bonam Auguſtæ cauſam valido ipſorum auxilio munitam

Præterito privigno Conſtantino.

Auguſtæ mœror & metus.

Cujus occaſione utuntur Comneni.

Edit. Pariſ. pag. 46.

Sed eluduntur diſſimulatione Auguſtæ.

Deinde tamen arcanum ei emungunt.

Magnifica Comnenorum ad Auguſtam verba & promiſſa.

Quid viciſſim ab ea poſtularint.

ſuperiorem invidiæ fore : neque ulla unquam machinatione cujuſcumque aut converſione rerum velle ipſam poſſeſſione, vel filium ejus Conſtantinum ſpe ac ſucceſſione imperii privandos. Hæc utrinque paucis tranſacta & jusjurandi religione ſancita ſunt. Longiora quippe colloquia limis invidorum oculis notarentur. Talis pactione fœderis magna ſolicitudinis mole levati Comneni, hilariori jam frontem Imperatorem alloquebantur. Quamquam enim erant ſummi uterque artifices doloris arcani diſſimulandi (vincente in hoc etiam fratrem Alexio) vix tamen antea ſuffecerat oris conſtantia vulneribus animi tegendis. Verum ex hac ipſa confidentia ipſorum adoleſcente invidorum odio, & arcana obtrectatione non ceſſante, cum admonitionibus Auguſtæ promiſſis ſtantis certo comperiſſent, conſtitutum eſſe apud ſervos duos qui facilitate Imperatoris abutebantur, Comnenos de medio tollendos, decreverunt non ut antea ſolebant ambo ſimul quotidie, ſed alternis tantum diebus ſinguli aulam adire. cujus ſolertis conſilii ea ratio erat. ut ſi quis forte ipſorum interciperetur inſidiis Scytharum illorum qui tum omnia poterant, altero ſaltem matura ſe fuga ſubducente familia funditus non deleretur. Verum meliori loco res ipſorum erant quam ſuſpiciones minabantur. adeoque ambo apud Imperatorem pluris revera erant quam inſidiatores ipſorum quantumcumque potentes viderentur. facile id apparuit ea occaſione quam hic diſtinctius exponam. Occupatæ a Turcis urbis Cyzici accepto Imperator nuncio Alexium ſubito accerſit. Erat is dies quo juxta conventa apparere in Palatio ſolus debebat Iſaacius. qui propterea ad occurſum fratris non parum admiratus, cauſam ex eo percontatus breviter audivit. Deinde admiſſos ambos ſolitaque adoratione functos Imperator expectare pauliſper juſſos, quoniam erat hora prandii, accumbere ſecum juſſit. Diviſi ſunt fratres in utrumque menſæ latus, hic ad dexteram, ille ad ſiniſtram ex oppoſito. unde mœſtas circumſtantium facies & habitus neſcio quid invicem inſuſurrantium videntes pari uterque metu commovebantur, ne arte inſidiatorum congregati ad præſens exilium vocarentur. Ergo ut poterant furtivis oculorum conjectibus ſeſe mutuo conſulebant confirmabantque. Profuit hic illis humanitas ſua qua ex longo tempore erant ſoliti omnes aulæ miniſtros blandis verbis, honorificis affectationibus, & omni genere officiorum demereri. Dapiferum in primis hac ſibi arte devinxerant, qui cum idcirco læto ipſos & benevolo aſpectu intueretur, accedens ad eum quidam famulus Iſaacii, ait : Nuncia, quæſo, domino meo captam Cyzicum. id enim affirmant allatæ inde litteræ. Ille autem ſtatim inter imponendum menſæ fercula ſubmiſſa voce quæ acceperat Iſaacio reddidit, qui exiguo motu labiorum continuo idipſum indicavit fratri. Erat Alexius ingenio promptiſſimo, qui ex ſigno quamlibet parvo ſententiam raperet. ignea igitur velocitate prævolans, omnia uno nutu percepta habuit. Nec jam vocationis aut ſilentii mœſtitiæve cauſas ignorabant : & quod erat conſequens cura inde orta ſolvebantur, comparabantque tranquille animum ad ea quæ reſpondenda Imperatori eſſent, mox interrogaturo conſulturoque ipſos quid tali tempore opus facto

Fœdus Comnenorum cum Auguſta jurejurando confirmatum.

Edit. Pariſ. pag. 47.

Admonentur ex pacto ab Auguſta Comneni de paratis inſidiis in caput ipſorum.

Alternis in aulam veniunt. id quare?

Botaniates ad nuncium captæ Cyzici Comnenos ad menſam adhibet.

Comnenorum anxietas.

Comneni Miniſtros aulæ demereri ſoliti.

Alexii promptum ingenium.

pag. 48.

A μηδὲ ἐκπεπτωκέναι τῆς βασιλείας τὸν ταύτης υἱὸν Κωνσταντῖνον. Καὶ δὴ καὶ δι' ὅρκων ἐμπεδοῦν ἤθελον τὰ συνδόξαντα. οὐδὲ γὰρ ἐξῆν διατρίβειν διὰ τοὺς ὑποφθαλμιῶντας· τῆς τε πολλῆς ἀνεκουφίσθησαν λύπης οἱ ἄνδρες καὶ εὐθαρσέστεροι, καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε μεθ' ἱλαρωτέρου προσώπου τῷ Βασιλεῖ διελέγοντο. Ὁποδαπεῖς οἱ ἐκεῖνοι, καὶ μᾶλλον ἄκρος τούτων Ἀλέξιος, συσκιάσαι ἀπόρρητον ἔννοιαν, καὶ βυσσοδομευομένην ἐπιβουλὴν τοῖς φαινομένοις σχήμασιν. Ἐπεὶ δὲ ὁ φθόνος μᾶλλον εἰς πυρσὸν ἀνήπτετο μέγιστον, καὶ οὐδὲν τῶν λοιπῶν τῶν πρὸς τὸν Βασιλέα κατ' αὐτῶν λεγομένων αὐτοὺς διελάνθανε, καὶ τὰ πρώην συνδόξαντα. Ἐγίνωσκον δὲ καὶ τοὺς δύο παραδυναστεύοντας δούλους βουλομένους ἐκποδὼν τούτους ποιήσασθαι, οὐκέτι κατὰ τὸ σύνηθες ὁμοῦ τοῖς βασιλείοις ἐφοίτων, ἀλλ' ἐπήμερος ἦν ἑκάτερος. Τὸ δὲ σκέμμα σοφόν τε καὶ παλαμήδειον. ἵνα εἰ γένοιτο τὸν ἕτερον τούτων κατασχεθῆναι διὰ τὰς λαθραίας ἐπιβουλὰς τῶν παραδυναστευόντων ἐκείνων Σκυθῶν, ἅτερος ἀποδράσειε, καὶ μὴ ἅμα καὶ ἄμφω ταῖς πάγαις τῶν βαρβάρων ἐμπεσοῦνται. Ἀλλὰ τὸ μὲν σκέμμα τοιοῦτον ἦν. οὐ μὴν κατὰ τὴν ὑποψίαν ἐκείνων ἀπήντηκε τούτοις τὰ πράγματα. Ἔφθασαν γὰρ κρείττους γενέσθαι τῶν ἐπιβουλευόντων ἀνδρῶν, ὡς ἐνθένδε ὁ λόγος ἀφορμηθεὶς μετὰ πάσης σαφηνείας δηλώσειε. Τῆς πόλεως τοίνυν Κυζίκου κατασχεθείσης παρὰ τῶν Τούρκων, πυθόμενος τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν ὁ Αὐτοκράτωρ, τὸν Κομνηνὸν αὐτίκα μετεκαλεῖτο Ἀλέξιον. Ἐτύγχανε γὰρ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ Ἰσαάκιος ἐληλυθώς. Ὡς δὲ εἰσερχόμενον τοῦτον παρὰ τὴν συνήθειαν ὁ ἀδελφὸς Ἰσαάκιος ἐθεάσατο, προσελθὼν ἠρώτα ὅτου χάριν παραγένοιτο; Ὁ δὲ εὐθὺς τὴν αἰτίαν εἰρήκει. ὅτι με, φησίν, ὁ Αὐτοκράτωρ προσεκαλέσατο. Εἰσελθόντων οὖν ἀμφοῖν καὶ τὴν συνήθη προσκύνησιν ποιησαμένων (ἐπεὶ ἀρίστου καιρὸς ἤδη παρῆν) προσμεῖναι μικρὸν παρακελευσάμενος, προστάττει κοινῆς αὐτῷ τραπέζης μετειληχέναι. Καὶ δὴ διαιρεθέντες ὁ μὲν περὶ τὸ δεξιὸν μέρος τῆς τραπέζης, ὁ δὲ περὶ τὸ εὐώνυμον ἀντικρὺ ἀλλήλων· μετ' ὀλίγον δὲ τοῖς περιεστῶσιν ἐνατενίσαντες μετὰ σκυθρωπότητος ψιθυρίζοντας ἑώρων. Δείσαντες οὖν μή τι κατ' αὐτῶν ὀξὺ μελετῶσιν οἱ δοῦλοι, καὶ ὑπόγυιος αὐτοῖς ὁ κίνδυνος εἴη, λαθραιδίοις βλέμμασιν ἀλλήλοις ἐνετένιζον, μὴ ἔχοντες ὅ, τι καὶ δράσαιεν. Ἐπεὶ δὲ πρὸ πολλοῦ τοὺς περὶ τὸν βασιλέα ἅπαντας μειλιχίοις λόγοις, προπομπαῖς τε καὶ παντοίαις δεξιώσεσιν ἐσφετερίζοντο, καὶ αὐτὸν τὸν ὀψοποιὸν δεξιωσάμενοι, ἱλαρὸν αὐτοῖς προσβλέπειν ἀνέπεισαν. Τούτῳ προσελθών τις τῶν θεραπόντων Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ φησίν. Ἀπάγγειλον τῷ κυρίῳ μου τὴν τῆς Κυζίκου * ἅλωσιν. γράμμα γὰρ ἐκεῖθεν ἥκει τοῦτο μηνῦον. Ὁ δ' εὐθὺς ἅμα τε ὄψα τῇ τραπέζῃ παρετίθει, καὶ ἅπερ παρὰ τοῦ ὑπηρέτου ἀνεδιδάχθη, ἀνεδίδασκε τὸν Ἰσαάκιον ἠρεμαίᾳ φωνῇ, ὁ δὲ μικρὸν ὑποκινήσας τὰ χείλη ἐσήμαινε τῷ ἀδελφῷ τὸ λεχθέν. Ὀξὺς δὲ ὢν περὶ τὸ νοεῖν καὶ πυρὸς θερμότερος ὁ Ἀλέξιος, αὐτίκα προήρπασε τὸ λεγόμενον. Ἀνέπνευσαν οὖν καὶ ἄμφω τῆς κατασχούσης αὐτοὺς ἐννοίας, καὶ γεγονότες ἑαυτῶν ἐσκοποῦντο εἰ εἴποι τις αὐτοὺς ἔροιτο περὶ τούτου, ἑτοίμως ἀποκριθήσονται. Εἰ δὲ καὶ ὁ Βασιλεὺς αὐτοὺς εἰς βουλὴν ἀγάγοι, προσηκόντως αὐτῷ βουλεύσοιντο. Τοιαῦτα τούτων λογιζομένων, ὁ Βασιλεὺς ἀπιδὼν πρὸς τοὺς ἄνδρας, ὡς δὴ ἀγ-

* κατάσχεσιν

A ποιοῦντας αὐτοὺς τὰ κατὰ τὴν Κύζικον, τὴν ἅλωσιν αὐτῆς ἔλεγεν. Οἱ δὲ, καὶ γὰρ ἦσαν ἕτοιμοι ψυχὴν θεραπεῦσαι κυμαινομένην Βασιλέως ἐπὶ πορθήσεσι πόλεων, ἀνήγειράν τε τὸ πεπτωκὸς τοῦ Αὐτοκράτορος φρόνημα, καὶ πρὸς ἐλπίδας ἀγαθὰς ἀνεθέρμηναν, ῥᾳδίως τὴν πόλιν ἐπανασωθῆναι κατεγγυώμενοι. Μόνον, φησὶ, τὸ σὸν κράτος ἐχέτω καλῶς: Οἱ δέ γε πολιορκηταὶ τῆς πόλεως ἑπταπλάσιον εἰς τὸν κόλπον αὐτῶν ἀπολήψονται ὧν εἰργάσαντο. Τότε μὲν οὖν ἠγάσατο τούτους ὁ Βασιλεὺς, καὶ τῆς εὐωχίας ἀπολύσας τὸ ἑξῆς τῆς ἡμέρας ἀπεριμερίμνως εἶχε. Τὸ ἀπὸ τοῦδε τοίνυν ἐπιμελὲς εἶχον οἱ Κομνηνοὶ τοῖς βασιλείοις προσιέναι, καὶ τοὺς περὶ τὸν Βασιλέα ἔτι μᾶλλον ἐναγκαλίζεσθαι· καὶ αὐτοὺς μὲν μὴ διδόναι λαβὴν τὸ παράπαν τοῖς αὐτῶν μελετῶσι, μηδ᾽ ἥν τινα οὖν πρόφασιν ἀπεχθείας αὐτοῖς ὑπανοίγειν· πάντας δὲ ἀναπείθειν στέργειν αὐτοὺς καὶ τὰ ὑπὲρ αὐτῶν φρονεῖν τε καὶ λέγειν. * Προσεποιοῦντο δὲ πλεῖον ὑποποιεῖσθαι καὶ τὴν βασιλίδα Μαρίαν, καὶ ὅλως αὐτοὺς ἐκείνην καὶ βλέπειν καὶ ἀναπνεῖν. Ὁ μὲν γὰρ Ἰσαάκιος καὶ τὸ κῆδος τὸ ἐπὶ τῇ ἐξαδέλφῃ αὐτῆς προβαλλόμενος τὴν παρρησίαν ξυνίπινεν. Ὁ δὲ ἐμὸς πατὴρ οὐχ ἧττον μὲν καὶ διὰ τὴν ἐξ ἀγχιστείας συγγένειαν, πλέον δὲ τὴν υἱοθεσίαν λαμπρὰν ὑπόθεσιν τῆς πρὸς τὴν βασιλίδα εἰσόδου ποιούμενος, παντάπασιν ἀνέμφατος ἦν καὶ τὸν φθόνον τῶν πονηρευομένων αὐτῷ συνεσκίαζεν. Οὐδὲ γὰρ ἐλελήθει αὐτὸν τὸ βαρύμηνι τῶν βαρβάρων ἐκείνων δούλων καὶ τὸ τοῦ Βασιλέως κουφότατον. Καὶ εἰκότως μὴ ἐκπεσεῖν τῆς ἐκείνης εὐνοίας ἐφρόντιζον, ἵνα μὴ ἐντεῦθεν τοῖς ἐχθροῖς παρανάλωμα γένοιντο. Τὰ γάρ τοι κουφότατα ἤθη εὐμετάφορά πως καὶ Εὐρίπου δίκην, ὡς ἐν παλιρροίᾳ περιπλαζόμενα. Ταῦτα ὁρῶντες οἱ δοῦλοι, καὶ ὅπως οὐ κατὰ σκοπὸν αὐτοῖς τὸ πρᾶγμα προΐει, οὐδ᾽ ἡ τῶν τοιούτων ἀνδρῶν ἀπώλεια εὐχερής ἐστιν αὐτοῖς, τῆς τοῦ Αὐτοκράτορος ἐς αὐτοὺς εὐμενείας ὁσημέραι αὐξανούσης, πολλὰ μὲν εἰπόντες, πολλὰ δὲ καὶ ἀπειπόντες, ἐφ᾽ ἑτέραν ἀτραπὸν ἐτράπησαν. Τίς δὲ αὕτη; ἵνα ἐν μιᾷ νυκτὶ μετακαλεσάμενοι τούτους βουλῆς ἄτερ τοῦ κρατοῦντος ἐκποδὼν τοὺς ἄνδρας ποιήσαιντο, τοὺς αὐτῶν ὀφθαλμοὺς ἐξορύξαντες, ψευδῆ αἰτίαν ἀναπλασάμενοι. Τοῦτο τοὺς Κομνηνοὺς οὐ διέλαθε. Καὶ ἐπεὶ πολλὰ γνωσιμαχήσαντες, ὑπόγυιον τὸν κίνδυνον ἔγνωσαν, μίαν σωτηρίας ἐλπίδα τὴν ἀποστασίαν ἐδόκουν, πρὸς ταύτην κατ᾽ ἀνάγκην πολλὴν συνωθούμενοι. Τί γὰρ δεῖ περιμένειν τὸν ἐπενεγκόντα μύδρον τοῖς ὄμμασι, καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς ἥλιον ἀποσβέσοντα; Ὑποβρύχιον οὖν ἐν ταῖς ψυχαῖς τὴν γνώμην ταύτην εἶχον. Ἐπεὶ δὲ μετ᾽ οὐ πολὺ προσετέτακτο ὁ Ἀλέξιος τινὰ μοῖραν τῆς στρατιᾶς εἰσαγαγεῖν μέλλουσαν ἐξοπλίζεσθαι κατὰ τῶν πορθησάντων τὴν πόλιν Κυζίκου Ἀγαρηνῶν (ἔτυχε γὰρ τηνικαῦτα Δομέστικος ὢν τῆς ἑσπέρας) ἀφορμῆς εὐλόγου δραξάμενος, τοὺς οἰκείως πρὸς αὐτὸν ἔχοντας τῶν τῆς στρατιᾶς ἡγεμόνων μετὰ τῶν ὑπ᾽ αὐτοὺς διὰ γραμμάτων μετεκαλέσατο. Καὶ δὴ κινηθέντες ἅπαντες πρὸς τὴν μεγαλόπολιν ἠπείγοντο. Ἐν τοσούτῳ δὲ εἰσελθών τις ἐξ ὑποθήκης θατέρου τῶν δούλων τοῦ λεγομένου Βορίλου ἤρετο τὸν Βασιλέα εἰ κατὰ γνώμην αὐτοῦ τὰς δυνάμεις ἁπάσας ὁ μέγας Δομέστικος εἰς τὴν βασιλεύουσαν πόλιν εἰσάγει.

* προσεμαχοῦντο

A foret ? Talia illis cogitantibus intuens Comnenos Imperator Cyzici cladem, ipſis, ut putabat, adhuc ignotam expoſuit. Illi autem quibus nec eſſet improviſa res, & locum haberent conſolationis paratum in jacturis & expugnationibus urbium, facile afflictum Auguſti animum appoſito & copioſo ſermone recrearunt, & excitarunt in meliorem ſpem. cum diſputarent curabile id vulnus eſſe, valeret modo ſalvumque ac florens vigeret imperii caput, Auguſtus nempe ipſe, brevi profecto deprædatores Barbaros ſeptuplum in ſinum ipſorum recepturos. Delectatus Imperator & verbis & viris, dimiſſo convivio reliquum diem illum ſecure tranſegit. Hinc jam Comneni quem locum obtinerent gratiæ non ignari, aſſidue frequentare aulam & B familiares Imperatoris diligentioribus officiis delinire: cavereque inſtantius ne adverſariis ullam anſam capiendi ſui, aut etiam odii prætextum darent: omnem autem adhibere induſtriam ut favorem ſibi amoremque omnium allicerent. Præcipue in eo perſeverandum decreverunt, in idque incumbendum, ut Auguſtam Mariam plane ſuam facerent, ſeque ipſam totos ſpirare atque intueri unam ipſi perſuaderent. Et habebat ad illam magnos acceſſus; Iſaacius conjugium patruelis ejus; Alexius præter inde contractam affinitatem, etiam adoptionis neceſſitudinem, qua maxime nitens ſine admiratione aut ſuſpicione cujuſquam velut ad matrem libere itabat, invidiam malignantium ob- C ruens. Non enim eum latebat implacabilis ira Barbarorum duum, & Imperatoris facilitas nimia, quam illi pro ſua libidine quocumque verterent. Unde ambo fratres merito timebant ne non tantum Imperatoris amicitia exciderent, verum illius fiducia illecti hoſtilis ſervorum duorum odii præda victimaque fierent. Quid enim certo poteſt ſtatui de voluntate animorum ejuſmodi mobilium & Euripi more refluvis motibus levium ſtudiorum reciprocatione perpetua æſtuantium? Interim hæc videntes ſervi ne ipſi quidem ſibi ac concepto propoſito deerant. Sed fruſtra eſſe inſidias & Comnenos quotidie creſcere ac corroborari reputantes, poſt multa denique ultro citroque dicta ſtatuerunt, D longam viam compendio abſolvere. quonam autem? Evocandos nocte una Comnenos ambos Imperatoris nomine quantumvis inſcii: ſic comprehenſis eruendos oculos falſo crimine impoſito. Hæc ſumma conſilii: quo ad Comnenos certo perlato poſt deliberationem anxiam & longam viſum utrique eſt, unam expediendæ ſalutis viam in defectione ſitam eſſe; eo ſe extrema neceſſitate trudi. quis enim expectare ſuſtineat dum ferrum candens applicitum oculis lucis ipſum ac ſolis uſura privet? Occultum autem ut par erat id decretum habebant; quoad brevi perpetrandi ejus occaſio ſe obtulit talis quædam. Datum erat negotium Alexio, quippe magno tum Domeſtico Occidentis, E inducendi in urbem partem quamdam exercitus armandam adverſus Agarenos qui urbem Cyzicum diripuerant. Hoc ille prætextu Duces exercitus ſibi maxime fidos evocavit ſcriptis litteris. Quibus undique magno ſtudio in urbem feſtinantibus, adiit Imperatorem quidam ſubornatus ab altero ſervorum Borilo, quæſivitque ex eo, num juſſu ejus copias univerſas in urbem regiam magnus Domeſticus induceret? Imperator magnum ſtatim Dome-

Comneni Auguſtum conſolantur.

Nimia facilitas Boteniate Comnenos habet ſolicitos.

Comnenorum excæcatio decreta.

Edit. Pariſ. pag. 49.

quo illi cognito rebellare ſtatuunt.

Alexius accuſatus coram Botaniate plene ſe purgat.

ſticum accerſens, rogat ecquid vera nuncient? Alexius partem quidem exercitus fatetur a ſe prout erat juſſus evocatam; de univerſis copiis pernegat: idque ita veriſimiliter, ut fidem faceret. Nempe hic rumor, ajebat, inde ortus eſt, quod cum cohortes illæ quæ huc coire juſſæ ſunt, aliæ alio diſperſæ forent, dum ex ſuo quæque loco ad condictum confluit, ſpeciem ignaris fecit univerſi exercitus urbem petentis. Borilo autem multa contra diſputante (nam Germanus inſidiatorum alter natura ſimplicior minus tum Alexium laceſſivit) prævaluit tamen Alexii rem pernegantis auctoritas, & omnium calculis accuſatio rejecta eſt. Hoc ſucceſſu conſternati duo Barbari, quod, inquam, tam veriſimilis delatio Imperatoris animum nihil adverſus magnum Domeſticum commoviſſet, actum de rebus & ſpebus ſuis niſi maturaſſent, rati, eam ipſam in noctem cujus mox ſecuturæ veſpera illuxerat, exitium Comnenorum indixerunt. Eſt omne ſervile genus dominis infenſum. quod ſi nocere dominis nequiverint, ira in conſervos verſa, ſi quos ipſorum injuriis opportunos fortuna fecerit, eos intolerabiliter incurſant. Talem quamdam naturam atque indolem ſervorum quos dixi duorum expertus tum eſt Comnenus Alexius. Imperium affectare dicebatur Borilus adjutante ac conſcio Germano. Imperatorem ergo ipſum ſolio exturbare meditabantur. tantum aberat ut ſtudio ſalutis ac dignitatis ejus Comnenis iraſcerentur. itaque cum nondum tutum aut maturum putarent Auguſtum ipſum aggredi, in capite atque in pernicie Comnenorum exercere crudelitatem parabant. Jamque in procinctu negotii palam dixerunt quod antea nonniſi ſub dentibus immurmuraverant. Hauſit præſens auribus nefariam vocem quidam Alanus genere, Magiſter dignitate. Is vetus miniſter Imperatoris ad mentionem exhorreſcens auditi ſceleris, concubia ipſa, ut erat, nocte excurrit ad Comnenos, magnoque Domeſtico cuncta nunciat. Sunt qui dicant non abſque conſcientia Auguſtæ id egiſſe Magiſtrum. utut ſit, eum Alexius ad matrem atque ad fratrem introducit. qui horribili nuncio audito maturum eſſe decreverunt cogitata exequi, &, quod bene Deus verteret, unicam relictam inire viam tuendæ ſalutis. Quoniam ergo magnus Domeſticus didicerat exercitum tertio hinc die futurum Tzuruli (eſt id oppidulum in finibus Thraciæ) repente prima vigilia noctis Pacurianum convenit. Vir is erat mole quidem parvus, juxta Poetam, ſed pectore firmo bellator, genere illuſtri, ex Armenia ortus. Ad hunc Alexius refert omnia, iram atque invidiam ſervorum, machinationes olim cœptas, noviſſime deprehenſum facinus excæcationis ſibi ac fratri decretæ conſulere ſe ipſum, quid cenſeret? extremane obnoxie tolerarent, mancipiorum inſtar: an, ſiquidem pereundum eſt, agendo fortiter potius quam ſerviliter patiendo morerentur. His pro innatæ magnanimitatis indole ab Alexio peroratis Pacurianus celeritate opus eſſe intelligens ſic reſpondit. Si cras prima aurora diſcedis hinc, ero tecum ſequarque fortunam tuam: Sin momentum ultra cunctaris, ſic habe; iturum me ipſum ad Auguſtum ultro indicatum quid pares. Vide, reponit Alexius, ſalutem tibi meam eſſe cordi, quod equidem Dei erga me beneficæ providentiæ

Borilus imperium affectat.

Edit. Pariſ. pag. 50.

Alanus Magiſter inſidiarum Comnenis index.

Pacurianus cum Alexio conſpirat.

A Ὁ δ' εὐθὺς μετακαλεσάμενος τοῦτον ἠρώτα, εἰ ἀληθές ἐστι τὸ λεγόμενον. Καὶ ὃς αὐτίκα τοῦτο μὲν οὐκ ἠρνεῖτο, ὅτι στρατιά τις εἰσάγεται τῇ ἐκείνου κελεύσει. Πρὸς δὲ τὸ πᾶσαν ἁπανταχόθεν ἐνταυθοῖ συναθροίζεσθαι, πιθανῶς παρεκρούετο. Ὁ γάρ τοι στρατός, φησί, διεσπαρμένος ὢν ἁπανταχόθεν, ἄλλος ἄλλοθεν ἐκεῖ λαβὼν τὸ ἐνδόσιμον. καὶ οἱ τούτους ὁρῶντες ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀθρόους ἀφικνουμένους, νομίζουσιν ὡς ἀπὸ συνθήματος πάντα τὸν στρατὸν ἐνταυθοῖ συναθροίζεσθαι, τῇ θέᾳ καὶ μόνῃ ἐξαπατώμενοι. Καίτοι τοῦ Βορίλου πολλὰ πρὸς τούτους τοὺς λόγους ἀντιπεπτωκότος, ἰσχυρότερος ὅμως ἦν ὁ Ἀλέξιος, καὶ ὅλαις ἐκράτει ψήφοις. Ὁ δὲ Γερμανὸς ἁπλούστερος ὢν οὐ πάνυ τοῦ Ἀλεξίου κατέτρεχεν. B Ἐπεὶ δὲ οὐδὲ τὰ εἰσαγγελθέντα ταῦτα κατὰ τοῦ Δομεστίκου τὴν τοῦ βασιλέως ἐξετάραξε ψυχήν, καιρὸν λαβόμενοι καὶ ἀδείας, ἑσπέρα δὲ ἦν, τὰς κατὰ τῶν Κομνηνῶν ἐνέδρας ἐξήρτυον. Ἔστι μὲν γὰρ ἄλλως φύσει τὸ δοῦλον τοῖς δεσπόταις πολέμιον. ὅταν δὲ τῶν δεσποτῶν ἀστοχήσῃ, ἐξουσίας δραξάμενον κατὰ τῶν ὁμοδούλων ἀνύποιστον γίνεται. Τοιούτου γοῦν ἐπειράθη καὶ ἤθους τε καὶ φρονήματος τῶν εἰρημένων δούλων ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος. Ἐντεῦθεν οἱ ἤδη ῥηθέντες οὐχ ὑπὲρ τοῦ Αὐτοκράτορος κατὰ τῶν Κομνηνῶν ἐμήνιον· ἀλλ' ἐβασιλεία μὲν ὁ Βορίλος, ὥς τινες ἔφασαν. ὁ δέ γε Γερμανὸς κοινωνὸς ὢν αὐτοῦ τοῦ σκέμματος ἐπιμελῶς σὺν αὐτῷ ἐνέδρας ἐξήρτυε. καὶ πρὸς ἀλλήλους τὰ βουλεύματα C διελέγοντο, καὶ ὅπως ἂν αὐτοῖς κατὰ γνώμην ἀποβαίη τὸ πρᾶγμα. Καὶ εἰς τοὐμφανὲς ἤδη ἐξέφερον τὰ ὑπ' ὀδόντα πως λαλούμενα. Ἠκροᾶτό τις τῶν λεγομένων Ἀλανὸς τὸ γένος, μάγιστρος τὴν ἀξίαν, ἐκ πολλοῦ προσῳκειωμένος τῷ Βασιλεῖ, κἂν τοῖς οἰκείοις ἐντελῶν. Τηνικαῦτα γοῦν ἐξελθὼν μέσας ἤδη φυλακὰς τῆς νυκτός, ἐκτρέχει πρὸς τοὺς Κομνηνούς, ἀπαγγέλλων ἅπαντα τῷ μεγάλῳ Δομεστίκῳ. Τινὲς δέ φασι, μηδὲ τὴν βασιλίδα τὴν πρὸς τοὺς Κομνηνοὺς τοῦ μαγίστρου ἄφιξιν παντάπασιν ἠγνοηκέναι. Ὁ δὲ εἰσάγει τοῦτον τῇ μητρὶ καὶ τῷ ἀδελφῷ. Ἐνωτισθέντες δὲ τῆς ἀπευκταίας ἐκείνης ἀγγελίας, δεῖν ἐλογίσαντο τὸ πῶς κρυπτόμενον εἰς τοὐμφανὲς ἀγαγεῖν, καὶ ξὺν Θεῷ τῆς σφῶν σωτηρίας D περιποιήσασθαι. Ἐπεὶ δὲ μετὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἐμεμαθήκει τὸ στράτευμα καταλαβεῖν τὸ Τζουρουλὸν (πολίχνιον δὲ τοῦτο περὶ τὴν Θρᾳκῶν κείμενον) ὁ Δομέστικος περὶ πρώτην φυλακὴν τῆς νυκτός, φοιτᾷ πρὸς τὸν Πακουριανόν. Ἀνὴρ δὲ οὗτος μικρὸς ἦν δέμας, κατὰ τὸν ποιητήν, πλὴν ἀλλὰ μαχητής, γένους λαμπροῦ, ἐξ Ἀρμενίων ὁρμώμενος. Καὶ ἀνακοινοῦται τούτῳ τὰ πάντα, τὴν μῆνιν τῶν δούλων, τὸν φθόνον, τὴν ἐκ πολλοῦ κατ' αὐτῶν μελέτην, καὶ τὴν ἐξ ὑπογύου μελετωμένην τῶν ὀφθαλμῶν ἐκκοπὴν αὐτῶν, καὶ ὡς οὐ χρὴ ὡς ἀνδράποδα παθεῖν, ἀλλὰ δράσαντάς τι γενναῖον ἀπολέσθαι, εἰ καὶ τοῦτο δεήσει· καὶ τοῦτο γὰρ ἴδιον μεγαλοψυχίας E ἔλεγεν. Ὁ δὲ ἀκούσας ἀρχικῶς καὶ συνειδὼς ὡς οὐ χρὴ μέλλειν ἐν τοῖς τοιούτοις, ἀλλὰ ταχέως γενναιοτέρου ἔργου ἅπτεσθαι, φησίν. Εἰ μὲν αὐγαζούσης τῆς αὔριον ἐξέλθῃς τῶν ἐνταυθοῖ, συνέψομαί σοι κἀγὼ προθύμως ἐπαγωνισάμενος. Εἰ δὲ ἐς νέωτα φυλάξεις τὸ βουλευόμενον, ἀλλ' ὅμως ἴσθι αὐτίκα ἐμὲ προσελθόντα τῷ Βασιλεῖ παραυτίκα, καὶ σοῦ καὶ τῶν σὺν σοὶ κατειπεῖν, μηδὲ μικρὸν ἀναβαλλόμενον. Ὁ δέ, ἐκείνου τῆς ἡμῶν κηδόμενον ὁρῶν σωτηρίας, Θεοῦ

τὸ ἔργον, οὐκ ἀποστήσομαί σου τῆς βουλῆς· πλὴν ἀλλὰ χρὴ δι' ὅρκου τὸ ἀσφαλὲς ἑκάτερον ἔχειν. Ἐντεῦθεν καὶ πίστεις πρὸς ἀλλήλους δι' ὅρκων ἐποιήσαντο, ὡς ἄρα εἰ εἰς τὸν βασίλειον θρόνον αὐτὸν ἀνάγοι Θεός, ἐκεῖνον εἰς τὴν τοῦ Δομεστίκου ἀξίαν ἀναγάγῃ, ἣν νῦν αὐτὸς ἐν τῷ τέως κατεῖχεν. Ἐξελθὼν οὖν ἐκεῖθεν ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος, καὶ τοῦ Πακουριανοῦ ἀπαλλαγείς, πρὸς ἕτερον ἄνδρα καὶ αὐτὸν ἀρειμάνιον τὸν Οὐμπερτόπουλον ἄπεισι, καὶ τούτῳ τὸν ἴδιον ἀπαγγέλλει σκοπόν, καὶ τὴν αἰτίαν παρίστησι καθ' ἣν ἀποδρᾶναι βουλόμενος εἰς συμμαχίαν καὶ αὐτὸν προσκαλεῖται. Ὁ δ' εὐθὺς κατανεύσας· Κἀμὲ δ', ἔφη, πάντως ἕξεις εὔψυχόν σου καὶ μάλα προκινδυνεύοντα. Προσέκειντο δὲ μᾶλλον τῷ Ἀλεξίῳ οἱ εἰρημένοι ἄνδρες κατὰ ἄλλα, καὶ διότι ἀνδρείᾳ καὶ συνέσει τῶν ἄλλων διέφερε. Φιλοδωρότατόν τε ὄντα καὶ τὴν χεῖρα εἴπερ τις ἄλλος περὶ τὰς δόσεις εὐκίνητον λίαν ὑπερηγάπων, καίτοι μὴ πάνυ γε πλούτῳ περιρρεόμενον. Οὐ γὰρ ἦν τῶν ἁρπαζόντων καὶ πρὸς τὸ πλουτεῖν ἐγκεχηνότων. τὸ γὰρ ἐλευθέριον οὐκ ἐν πλήθει παροχῆς χρημάτων κρίνεσθαι εἴωθεν, ἀλλὰ γνώμῃ ταλαντεύεσθαι πέφυκεν. Ἔστι γὰρ τὸν ὀλίγα κεκτημένον, καὶ πρὸς λόγον τῶν ὄντων καταβαλόντα, ἐλευθέριον εἶναι, τὸν δέ γε πλοῦτον πολὺν ἔχοντα καὶ τῇ γῇ κατορύττοντα, ἢ μὴ κατὰ λόγον τοῦτον παρέχοντα, ἄλλον Κροῖσον, ἢ χρυσομανῆ Μίδαν, κίμβικά τε καὶ γλίσχρον, καὶ ἵνα τῶν καταπριόντων τὸ κύμινον εἰπὼν ἄν τις, οὐ διαμάρτοι τοῦ δέοντος. Πάσαις τοίνυν ἀρεταῖς κεκοσμημένον τὸν Ἀλέξιον οἱ ῥηθέντες ἄνδρες ἀνέκαθεν καὶ πάλαι γινώσκοντες, τὴν αὐτοῦ ἀνάρρησιν καὶ ἠγάπων καὶ ἐπεύχοντο. Ὁ δὲ Ἀλέξιος καὶ ἐξ αὐτοῦ αἰτήσας ὅρκον καὶ λαβών, δρομαῖος ἄπεισιν οἴκαδε, καὶ πάντα ἀνακοινοῦται τοῖς αὐτοῦ. Νὺξ ἦν ἡ τῆς Τυροφάγου κυριακῆς, καθ' ἣν ἐμὸς πατὴρ ταῦτα ἐσκέπτετο. Τὴν δὲ μετ' αὐτὴν ὄρθρου βαθέος μετὰ τῶν ἀμφ' αὐτὸν ἐξελήλυθε τῆς πόλεως. Ἐντεῦθεν καὶ τὸ πλῆθος ἀποδεξάμενον τῆς ὁρμῆς τὸν Ἀλέξιον καὶ τῆς ἀγχινοίας, ἐξ αὐτοῦ πραγμάτων ἀσμάτιον αὐτῷ ἀνεπλέξαντο, ἐξ ἰδιώτιδος μὲν συγκείμενον γλώττης, καὶ παρεμφαῖνον τήν τε προαίσθησιν τῆς κατ' ἐκείνου ἐπιβουλῆς, καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ μεμηχανημένα. Τὸ δὲ ἀσμάτιον αὐταῖς λέξεσιν εἶχεν οὕτω. Τὸ σάββατον τῆς Τυρινῆς, χαρῇς Ἀλέξιε ἐνόησές το, καὶ τὴν δευτέραν τὸ πρωῒ εἶπα καλῶς γεράκιν μου. Εἶχε δὲ ὧδέ πως ἐννοίας τὸ φημιζόμενον ἐκεῖνο ἀσμάτιον. Ὡς ἄρα κατὰ μὲν τὸ τυρώνυμον σάββατον ὑπεράγασαι τῆς ἀγχινοίας, Ἀλέξιε. τὴν δὲ μετὰ τὴν Κυριακὴν δευτέραν, καθάπερ τις ὑψιπέτης ἱέραξ ἀφίπτασο τῶν ἐπιβουλευόντων βαρβάρων. Ἐπεὶ δὲ ἡ μήτηρ Κομνηνῶν ἡ Δαλασσηνὴ Ἄννα γαμβρὸν ἔφθασεν εἰσποιήσασθαι ἐπὶ θυγατρὶ Μανουὴλ τοῦ πρωτοτόκου τῶν υἱῶν αὐτῆς, τὸν τοῦ Βοτανειάτου ἔγγονον, πτοηθεῖσα μὴ ὁ παιδαγωγὸς αὐτοῦ γνοὺς τὴν ἐπιβουλὴν προσαγγείλῃ τῷ Βασιλεῖ, βουλὴν ἀρίστην βουλεύεται. Καὶ δὴ προσκυνήσεως χάριν τῶν τοῦ Θεοῦ ἁγίων ἐκκλησιῶν ἀθροισθῆναι κελεύει πάντας ἑσπέρας. Ἦν γὰρ αὐτῇ συνήθης εἰς τὰ ἱερὰ τεμένη φοιτᾶν. γίνεται οὖν. καὶ δὴ πάντες, ὡς ἔθος, παρῆσαν, ἐξῆγόν τε τοὺς ἵππους τῶν ἱπποστάθμων ἐπιμελῶς στρωννύειν σχηματιζόμενοι, ταῖς γυναιξὶ πρεπούσας ἐφεστρίδας. Ὁ δέ γε τοῦ Βοτανειάτου ἔγγονος σὺν τῷ παιδαγωγῷ, * ὕπνῳ βαρυνόμενος, ἀπεκεκλήρωτο γάρ τι τούτοις οἴκημα ἴδιον. Περὶ πρώτην δὲ φυλακὴν τοὺς πυλῶνας κλείσαντες οἱ Κομνηνοὶ μέλλοντες ἤδη ὁπλίζεσθαι, καὶ τῆς βασιλευούσης πόλεως ἀφίπτασθαι, τῇ μητρὶ παρέχουσι τὰς κλεῖς. Ἐκλείσαν τε ἀψοφητὶ καὶ τὰς θύρας τῶν δωμάτων

* ὕπνωττεν

A accepcum ferro. exequar ergo ne dubites quod ſuggeris. verum age firmemus jurejurando fidem. Mox utrinque juratum in hæc verba; ut ſi Alexio thronus imperii contingeret, ſtatim is dignitatem magni Domeſtici qua modo frueretur, Pacuriano conferret. Ab hoc digreſſus Umpertopulum adit Alexius virum & ipſum cum primis fortem. qui ubi quid ageretur, quæ fugæ cauſa, quæ novandi neceſſitas, audivit, diu rogandus non fuit. pene ultro in ſocietatem conſilii periculique ſe obtulit. promptiſſimum en me, inquiens, in omni capitis dignitatiſque tuæ diſcrimine conſtantiſſimumque propugnatorem habebis. Has virorum fortium amicitias Alexio paraverat, cum perſpecta fortitudo prudentiaque ejus, tum potiſſimum effuſiſſima liberalitas qua in omnes utebatur.

Umpertopulus item.

B Etſi enim non circumfluebat ille quidem divitiis, quoniam nec rapinis accumulare opes curarat umquam, nec rei augendæ magnopere ſtuduerat; tamen quia vera munificentia non tam æſtimari ſolet mole aut pretio donorum quam largientis animo, & plerumque fit ut minuta prolixe ac regie, magna ſordide atque avare donentur, conſecutus erat pater meus jam tum in privata fortuna, pecunia non magna non parce diſpenſanda ut longe illis opum defoſſoribus Crœſis ac Midis auro incubantibus & cyminum minute anguſteque ſecantibus præferretur. Hac igitur aliiſque virtutibus ejus longo ſibi uſu perſpectis illecti quos dixi viri, primam ipſam mentionem evehendi illius in imperium ſummo illico

Edit. Pariſ. pag. 51.

Alexius ob virtutem & liberalitatem pleriſque carus.

C favore exceperunt. Ille vero & ab hoc quoque recepto jurejurando feſtinatione ſumma repetit domum, cunctaque ſuis narrat. Nox erat Dominicæ diei quam Tyrophagum nuncupant. Hujus aurora nondum exorta pater meus cum ſuis egreditur ex urbe. Quo cognito in vulgus plebs quam faveret Alexio populari cantilena per civitatem celebranda declaravit, & ſciri jam tum & probari conſilium ejus omne ſignificante. Carmen erat idiotica lingua compoſitum in hanc fere ſententiam; *Sabbato a caſeo nuncupato quam callide agis Alexi! altera vero poſt Dominicam die velut præpes accipiter evolaſti ex caſſibus inſidiantium Barbarorum.* Anna vero Dalaſſena Comnenorum mater generum antea ſibi aſcive-

Nocte Dominicæ Tyrophagi Alexius ex urbe fugit.

D rat Botaniatæ nepotem filia Manuelis primogeniti ſui ei deſponſanda. Verita igitur ne pædagogus adoleſcentuli comperta defectione nunciatum repente ad Imperatorem accurreret, hanc ejus rei cavendæ rationem init. Edicit veſpere præſto eſſe comitatum ſuum omnem, tamquam pro more proditura ad adorationem in ſanctis Dei Eccleſiis faciendam. Adfuerunt mox omnes, ut ſolebant, eduxeruntque equos e ſtabulis inſternere ipſos ornareque ſtudioſe ſimulantes tamquam matronis prodituris, propriis ipſarum ephippiis & cingulis. Interim Botaniatæ nepos cum pædagogo dormiebat, in aſſignata ipſis ædium parte. Circa primam ergo cuſtodiam clauſis Comneni majoribus domus ipſorum valvis cum eſſent in procinctu ad arma ſumenda fugamque ex urbe capeſſendam, claves interiorum ædium matri tradiderunt. Obſera-

Botaniatæ nepos matris Comnenorum gener.

Edit. Pariſ. pag. 52.

verant autem & fores conclavis in quo neptis ipſorum ſponſus dormiebat; ſed quia ſtuduerant quam minimo id ſtrepitu facere, ne puer excitaretur, valvarum oras nequaquam ſatis apte commiſerant. His ita gerendis apparandiſque major pars noctis abierat. Paulo igitur ante gallicinium primum apertis repente quas prius clauſerant veſtibuli ipſorum portis, in viam ſe dant per plateas, & cum matre, ſororibus, uxoribus, & pueris ipſorum, pedibus uſque ad Conſtantinianum procedunt forum. Ibi mulieribus vale dicto illi quidem ad palatia Blachernarum raptim feſtinant. Fœminæ autem ad magnæ Sophiæ templum accurrunt. At Botaniatæ pædagogus cum evigilans cognoviſſet quid eſſet actum, proripit ſe domo facem manu geſtans, & magno impetu fugientes aſſequitur prope templum ſanctorum quadraginta Martyrum. Quem conſpicata Dalaſſena Comnenorum mater, Delatum, inquit, ad Imperatorem falſum de me crimen audivi, confugio igitur ad ſanctas Eccleſias, religione ipſarum & jure aſyli interim fruitura, dum mane facto ad palatium me conferam. Præcede nos tu illo, ut cum primum janitores valvas aperient, de noſtro ipſos mox futuro adventu certiores facias. Hæc ille ſtatim ad exequenda properavit. Matronæ vero ad ſancti Pontificis Nicolai templum veniunt, quod refugium etiamnum ſolent appellare; prope magnam Eccleſiam dudum erectum ad ſalutem & tutelam eorum qui deprehenſi eſſent in criminibus, velut magni ipſius templi pars quædam, de induſtria, ni fallor, in illum ipſum aſyli uſum paratum a priſcis Imperatoribus, qui magna indulgentia regere ſibi ſubjectos & quærere cauſas parcendi peccantibus conſueverant. Verum ejus templi cuſtos non ſtatim ipſis valvas aperuit; ſed percontabatur, qui & undenam eſſent? Hic aliquis ex comitatu: Mulieres, inquit, ex Aſia quæ conſumpto viatico adoratione defungi feſtinant, ut ſe quamprimum in viam dent ad domos repetendas. Quo audito nihil cunctatus ædituus templi fores ipſis aperuit. Poſtridie convocato Imperator Senatu poſt cognitam Comnenorum fugam, orationem habuit in eam ſententiam quam quiſque ſuſpicari facile poteſt vehementer in magnum Domeſticum invehens. Tum ad Matronas miſit quemdam Straboromanum & alium Euphemianum nomine qui eas ad palatium duceret. Ad quos Dalaſſena. *Renunciate*, inquit, *Imperatori, filios meos fidelitate atque obſequio erga majeſtatem ejus nemini concedere. idque adeo ſatis teſtatos periculis laboribuſque maximis pro ea libentiſſime adeundis. At ipſorum invidi tuam in eos benevolentiam non ferentes, nullum finem fecerunt inſidiarum ipſis ſtruendarum, ſtatuta etiam & parata excæcatione ipſorum. hujus metu mali quod ſe nullo malefacto meruiſſe præclare ſibi erant conſcii, urbe profugerunt ad neceſſariam declinationem periculi præſentis, non ad ullum defectionis conſilium. perſtant enim nunc maxime in fide, nihilque ſpectat aliud ſeceſſio illorum, niſi ut ſpatium habere poſſint demonſtrandi tibi quanta iniquitate opprimantur a circumventoribus improbiſſimis, implorandique auxilium tuum adverſus infeſtam potentiam illorum.* Hæc cum illa dixiſſet, nihilominus perſeverabant quos Imperator miſerat in ea evocanda, eo incumbentes, ut quacumque demum ratione illam adducerent. Quod illa moleſte ferens, *Sinite me*, inquit,

Nocturna fuga Comnenorum.

Mulieres Comnenæ domus ad aſylum templi confugiunt.

Imperator apud Senatum de Comnenis queritur.

Dalaſſenæ liberum reſponſum ad Miniſtros Imperatoris.

pag. 53.

A ἐν ᾧ ὁ ἐπ' ἐγγόνῃ γαμβρὸς αὐτῆς ὁ Βοτανειάτης, ἀφύπνωττεν. Οὐ μέντοι ἀκριβῶς κατασφαλισάμενοι ὡς ἐφαρμόσαι ταύτας ἀλλήλαις, ἵνα μὴ ψόφος τις γεγονὼς διυπνίσῃ αὐτόν. Τούτων οὕτω γινομένων τὸ πλεῖστον παρῳχήκει τῆς νυκτός. Πρὸ ἀλεκτοροφωνίας οὖν πρώτης τὰς πυλεῶνας ἀνοίξαντες, τηνικαῦτα μητέρα καὶ τὰς ἀδελφὰς καὶ τὰς σφῶν γυναῖκας καὶ τὰ παιδία συμπαραλαβόντες μέχρι τοῦ Κωνσταντινιανοῦ φόρου ὁμοῦ πεζῇ συναπῄεσαν. Κἀκεῖθεν συνταξάμενοι ταύταις ἐκεῖνοι μὲν πρὸς τὰ ἐν Βλαχέρναις βασίλεια μάλα ὀξέως ἐξέδραμον, αὗται δὲ πρὸς τὸν τῆς μεγάλης Σοφίας ναὸν σὺν σπουδῇ ᾔεσαν. Ὁ δὲ τοῦ Βοτανειάτου παιδαγωγὸς διυπνισθεὶς καὶ γνοὺς τὸ γενόμενον ἔξεισι πρὸς αὐτοὺς δᾷδα
B ταῖν χεροῖν ἔχων. Φθάνει τε κατὰ τάχος αὐτούς, τοῦ τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα τεμένους ἐγγὺς μήπω κατειληφότας. Θεασαμένη δὲ τοῦτον εὐθὺς ἡ Δαλασσηνὴ καὶ μήτηρ τῶν ἀρίστων ἐκείνων παίδων φησί· Κατεῖπον ἡμῶν τινές, ὡς ἐπυθόμην, τῷ Βασιλεῖ. Ἄπειμι γοῦν εἰς τὰς ἁγίας ἐκκλησίας, τῇ αὐτῶν χρωμένη, καθὼς ἂν δυναίμην, ἐπαρωγῇ· κἀκεῖθεν αὐγαζούσης ἡμέρας ἀπελεύσομαι πρὸς τὰ βασίλεια. Ἄπιθι τοίνυν αὐτός, ἵν' ὁπηνίκα οἱ πυλωροὶ ἀνοίξωσι, περὶ τῆς ἡμῶν αὐτοῖς ἀπαγγείλῃς ἐλεύσεως. Ὁ δ' εὐθὺς πρὸς τὸ κελευσθὲν ἠπείγετο. αἱ δὲ φθάνουσι πρὸς τὸ τοῦ ἱεράρχου Νικολάου τέμενος, ὃ προσφύγιον μέχρι τῆς δεῦρο εἰώθασιν ὀνομάζειν, ἀγχοῦ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ πρώην
C ἐνιδρυμένον πάλαι ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ἐπ' ἐγκλήμασιν ἁλισκομένων, ὡς μέρος τυγχάνον τοῦ μεγάλου τεμένους. Καὶ ἐπίτηδες οἶμαι κατασκευασθὲν τοῖς ἀρχαίοις, ἵνα πᾶς ὁ ἐπ' ἐγκλήματι ἁλούς, καὶ φθάσας εἴσω τούτου γενέσθαι, τῆς ἐκ τῶν νόμων τηνικαῦτα ἐλευθεροῦται ποινῆς. Οἱ γὰρ πάλαι βασιλεῖς τε καὶ Καίσαρες πολλῆς προμηθείας ἠξίουν τὸ ὑπήκοον. Ὁ δ' οὖν ἐν τῷ τοιούτῳ τεμένει προσμένων, ταχέως αὐταῖς οὐκ ἀπεζύγου τὰς θύρας, ἀλλ' ἐπυνθάνετο, τίνες καὶ ὅθεν εἶεν. Εἷς δέ τις τῶν σὺν αὐταῖς· γυναῖκες φησὶν ἐξ ἀνατολῶν. τὰ δὲ πρὸς χρείαν ἅπαντα δαπανήσασαι, ἐπισπεύδουσι τὴν προσκύνησιν οἴκαδε ἐθέλουσαι ἐπανελθεῖν. Ὁ δ' εὐθὺς ἀποζυγώσας τὰς θύρας παραχωρεῖ αὐταῖς τῆς εἰσόδου. Τῇ δ' ἐπαύριον ἐκκλησιάσας ὁ Αὐ-
D τοκράτωρ τὴν σύγκλητον, ἐπειδὴ τὰ κατὰ τοὺς ἄνδρας ἐμεμαθήκει, τὰ εἰκότα πρὸς τούτους ἐδημηγόρησε, καταδρομὴν τοῦ Δομεστίκου ποιούμενος. Ἐκπέμπει δὲ τηνικαῦτα πρὸς τὰς γυναῖκας τινὰ καλούμενον Στραβορωμανόν, καί τινα Εὐφημιανὸν τὴν κλῆσιν, μετακαλούμενος αὐτὰς εἰς τὰ βασίλεια. ἡ δὲ Δαλασσηνὴ πρὸς αὐτούς. Εἴπατε, φησί, πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα, οἱ παῖδες οἱ ἐμοὶ δοῦλοί εἰσι τῆς σῆς βασιλείας, καὶ προθύμως ἐξυπηρετοῦντες αὐτῇ ἐν πᾶσιν, οὐκ ἐφείσαντο οὔτε ψυχῶν, οὔτε σωμάτων ἀεὶ προκινδυνεύοντες ἐκθύμως ὑπὲρ τοῦ σοῦ κράτους. Ὁ δὲ κατ' αὐτῶν φθόνος μὴ φέρων τὴν σὴν εἰς αὐτοὺς εὔνοιάν τε καὶ κηδεμονίαν τῆς σῆς βασιλείας, μέγαν τὸν κίνδυνον κατ' αὐτῶν καθ' ὥραν ἐξήρτυσεν. Ὡς δὲ καὶ
E τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐξορύττειν ἐμελέτησαν, τοῦτο αἰσθόμενοι, καὶ μὴ φέροντες τὸν τοιοῦτον ἄδικον κίνδυνον, οὐχ ὡς ἀποστάται ἐξῆλθον τῆς πόλεως, ἀλλ' ὡς δοῦλοι πιστοί, ἅμα μὲν τὸν ἐπόγγυον ἀποδιδράσκοντες κίνδυνον, ἅμα δὲ τὰ κατ' αὐτῶν μελετώμενα τὸ κράτος σου ἀναδιδάξοντες, καὶ τὴν ἀπὸ τῆς σῆς βασιλείας ἐξαιτούμενοι βοήθειαν. Οἱ δὲ ἐπέκειντο σφόδρα μετακαλούμενοι ταύτην. ἀγα-

ἐπιτυχοῦσα δὲ ἡ γυνή φησι πρὸς αὐτούς. Παραχωρήσατέ μοι εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν εἰσελθεῖν προσκυνῆσαι. Ἄτοπον γάρ ἐστιν εἰς τοὺς πυλεῶνας αὐτῆς φθάσασαν, μὴ εἰσελθεῖν, καὶ μεσίτιδι τῇ παναχράντῳ Δεσποίνῃ καὶ Θεομήτορι χρήσασθαι εἰς τε τὸν Θεὸν, καὶ εἰς τὴν τοῦ Βασιλέως ψυχήν. Τὴν εὔλογον οὖν αἴτησιν τῆς γυναικὸς αἰδεσθέντες οἱ πρέσβεις, παραχωροῦσιν αὐτῇ τῆς εἰσόδου. Ἡ δὲ βραδεῖ ποδὶ στείχουσα ὡς οἷον ἀπὸ τῆς λύπης καὶ τοῦ γήρως κεκμηκυῖα, μᾶλλον δὲ καὶ τὴν κεκμηκότα ὑποκρινομένη, πλησίον αὐτοῦ που τῶν εἰσοδίων τοῦ ἱεροῦ Βήματος πελάσασα καὶ γονυκλισίας δύο ποιησαμένη, περὶ τὴν τρίτην καθιδρυθεῖσα χαμαὶ, ἀπρὶξ τῶν ἁγίων εἴχετο θυρῶν, ἐπιβοωμένη ὡς εἰ μὴ τὰς χεῖρας ἀποτμηθείην, οὐκ ἂν τοῦ ἱεροῦ τεμένους ἐξέλθοιμι, εἰ μὴ τὸν τοῦ Βασιλέως ὥσπερ ἐχέγγυον τῆς σωτηρίας δεξαίμην σταυρόν. Ἐκβαλὼν δὲ ὁ Στραβορωμανὸς ὅνπερ ἐπεφέρετο σταυρὸν ἐγκόλπιον ἐδίδου. Ἡ δὲ οὐκ ἀφ' ὑμῶν τὴν πληροφορίαν αἰτῶ, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ τοῦ Βασιλέως ἐπιζητῶ τὴν εἰρημένην βοήθειαν. καὶ οὐδ' ἁπλῶς ἐν μικρῷ μεγέθει τὸν διδόμενον ἂν σταυρὸν δεξαίμην, ἀλλ' ἀξιόλογον τὸ μέγεθος ἔχοντα. Τοῦτο δὲ ἐπεζήτει, ἵνα καταφανὴς πρὸς ἐκείνην ὁ ὅρκιος γένοιτο. Ἐν μικρῷ γὰρ σταυρῷ τῆς ὑποσχέσεως γενομένης, τάχα ἂν τοὺς πολλοὺς τὰ ἐμπεδούμενα διελάνθανον. Ἐκείνου τοίνυν τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔλεον ἀνακαλοῦμαι. ἄπιτε, ἀπαγγείλατε αὐτῷ. Ἡ δὲ ἐπὶ τῷ Ἰσαακίῳ νύμφη αὐτῆς (ἔφθασε γὰρ εἰς τὸν ναὸν εἰσελθεῖν ἅμα τῷ τὰς πύλας ἀνοιχθῆναι διὰ τὸν ὄρθριον ὕμνον) τὴν ἐπικαλύπτουσαν ὀθόνην τοῦ προσώπου περιελοῦσα φησὶ πρὸς αὐτούς. Αὕτη μὲν εἰ βούλοιτο ἀπερχέσθω. Ἡμεῖς δὲ πληροφορίας ἄτερ τοῦ ἱεροῦ οὐκ ἐξερχόμεθα, κἂν θάνατος ἡμᾶς πρόκειται. Ἰδόντες οὖν τὸ ἐνστατικὸν τῶν γυναικῶν, καὶ ὅπως ἀναισχυντότερον αὐτοῖς ἢ πρότερον προσεφέροντο, καὶ πτοηθέντες μὴ θόρυβος γένηται, ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν πάντα τῷ Βασιλεῖ. Ὁ δὲ φύσει ἀγαθὸς ὢν ἐπικαμφθεὶς τοῖς τῆς γυναικὸς λόγοις, ἀποστέλλει τὸν ἐπιζητούμενον σταυρὸν πρὸς αὐτὴν, πᾶσαν ἀφροντισίαν αὐτῇ διδούς. Καὶ οὕτω τῆς τοῦ Θεοῦ ἁγίας ἐκκλησίας ἐξελθούσας περιορισθῆναι παρακελεύει μετά τε τῶν θυγατέρων καὶ τῶν νυμφῶν, αὐτὰς εἰς τὴν ἀγχοῦ τῆς σιδηρᾶς ἐξῳκοδομημένην γυναικωνῖτιν μονὴν τῶν Πετρίων. Μετάκλητον δὲ ποιεῖται καὶ τὴν συμπενθέραν αὐτῆς, τὴν τοῦ Καίσαρος Ἰωάννου νύμφην. (πρωτοβεστιαρία δὲ ἦν αὕτη τὸ ἀξίωμα) ἀπὸ τοῦ ἐν Βλαχέρναις τεμένους, ὃ ἐπ' ὀνόματι τῆς Δεσποίνης ἡμῶν Θεομήτορος ᾠκοδόμητο, καὶ εἰς τὴν ῥηθεῖσαν μονὴν τῶν Πετρίων καὶ αὐτὴν εἶναι παρακελεύεται. Καὶ προστάττει τούς τε πιθῶνας καὶ σιτῶνας αὐτῶν, καὶ πάντα τὰ ταμιεῖα τηρεῖσθαι ἀμετακίνητα. Καθ' ἑκάστην οὖν πρωΐαν ἄμφω τοῖς φυλάττουσι προσερχόμεναι ἐπυνθάνοντο, εἴτι ἀπὸ τῶν παίδων αὐτῶν μεμαθήκασιν. Οἱ δὲ ἁπλοϊκώτερον αὐταῖς προσφερόμενοι, ἀπήγγελλον ἅπαν τὸ ἀκουσθέν. Ἡ δὲ πρωτοβεστιαρία ἐλευθέρα καὶ χεῖρα καὶ γνώμην οὖσα, βουλομένη τε τοὺς φυλάσσοντας σφετερίσασθαι, ἐπέτρεπεν αὐτοῖς ἀναλαμβάνεσθαι ἀπὸ τῶν βρωσίμων εἰς ἰδίας χρήσεις ὁπόσα καὶ βούλοιντο. Ἐφεῖτο γὰρ αὐταῖς ἀπαραποδίστως εἰσάγεσθαι τὰ πρὸς χρείαν. ἐντεῦθεν προθυμότεροι πρὸς τὰς ἀπαγγελίας οἱ φύλακες ἐγεγόνεισαν. Κἀκ τούτου ἔφορα πάντα τὰ τοιαῦτα ἐκείναις οὐδὲν αὐτὰς διελάνθανε. Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὰς γυναῖκας τοιαῦτα. Οἱ δέ γε Κομνηνοὶ φθάσαντες τὴν περὶ τὸ Βραχιόνιον τῶν * Βλαχερνῶν ἱσταμένην πύλην, καὶ τὰς κλεῖς κατεάξαντες, ἀδεῶς ἐξεληλύθεισαν εἰς τοὺς βασιλικοὺς ἱπποστάσιμους, καὶ τοὺς μὲν τῶν ἵππων αὐτοῦ που καταλιμπάνουσι, προτε-

* βρέχων

A *prius in magnam Dei Eccleſiam ingreſſam ibi adorare. Non enim conſentaneum fuerit poſtquam ad portas venerim recedere antequam ingreſſa adoraverim immaculatam Dominam Dei matrem, ipſamque mediatricem adhibuerim ad mihi conciliandam Dei & Imperatoris gratiam.* Æquum piumque poſtulare viſæ aſſenſerunt Legati. Ergo illa tardo & debili progreſſa motu quaſi a malorum præſentium ſenſu languens, aut ab ætate imbecilla (porro ita non habebat, ſed arte ſimulabatur infirmitas) cum ad ipſum ingreſſum ſacri Bematis proceſſiſſet, genuflexionibus duabus factis in tertia ſubſedit humi, ſacriſque portis validiſſime arreptis audacter clamabat ſe niſi manus ſibi abſcinderentur, B nulla umquam vi dimovendam ſancto loco, nec templo diſceſſuram quoad promiſſæ ab Auguſto ſalutis pignus accepiſſet crucem. Straboromanus hæc audiens quam ferebat crucem de collo ſuſpenſam offerebat. cui Dalaſſena: Non a vobis, inquit, præſtari mihi cautionem & fieri fidem volo, ſed ab Imperatore talia poſtulo, eorumque ſignum & arrhabonem crucem peto, non minutam aut molis exiguæ, ſed magnitudinis idoneæ. Ideo dicebat ut manifeſtum extaret indicium jurisjurandi ſibi præſtiti. Si enim in parva cruce promiſſio facta eſſet latuiſſet ea plurimos. Ite igitur, pergebat illa, renunciate Imperatori, quid ſuppliciter orem, quamque ad rem judicium C ejus & miſericordiam invocem. At altera nurum ejus uxor Iſaacii, quæ maturius irrepſerat in ſacram ædem jam tum cum occaſione hymni matutini oſtia patefacta fuerant, velo quo faciem obnupſerat dempto, ait illis, Illa quidem abeat, ſi lubet. Nos certe ſine idonea cautione templo non egredimur, vel metu mortis oblato. Legati conſtantia mulierum perſpecta, quam mora ipſa creſcere experiebantur, inſuper veriti ne quis tumultus oriretur ſi vim adhiberent, redeunt ad Imperatorem eique cuncta narrant. Ille autem natura bonus, flexus precibus matronæ ad ipſam mittit crucem quam petierat, ſecuritatem illi plenam ſanciens, ſicque demum D egreſſam templo concludi præcepit cum filiabus & nuribus in Gynæceo Petriorum prope ferream. Vocavit etiam conſoceram ipſius ſponſam Cæſaris Joannis dignitate Protoveſtiariam a templo in honorem Dominæ noſtræ Dei matris in Blachernis condito, & in eamdem Petriorum domum includi juſſit, ciſtas atque apothecas ipſarum penus & horrea intacta ipſis & inexplorata ſervari mandans. Ambæ igitur ſingulis diebus mane cuſtodes adibant ſciſcitabanturque ex ipſis ecquid de filiis ferretur. illi nihil ſuſpectas habentes ipſas ſimpliciter omnia narrabant quæcumque audiſſent. Quos ut ſibi magis adjungeret Protoveſtiaria manu menteque liberalis, permittebat ipſis ut ex ſua ipſius copia cibos E familiaque affatim caperent: unde illos faciliores ad narrandum habebat. ita ut nihil eorum quæ gerebantur non mature ad ipſas perferretur. Et de mulieribus hactenus. Interim Comneni occupata porta exterioris ambitus Blachernarum, clavibuſque confractis, tutum & ſecurum egreſſum habuerant in regia ſtabula, ubi quos reliquerunt equos iis poſteriora crura a femoribus ipſis ad calces inciderant ferro: Op-

Altaris aſylum arripit Comnenorum mater.

Certa non abſiſtere niſi pignus promiſſæ ab Auguſto ſalutis acciperet ejus magnam crucem.

Edit. Pariſ. pag. 54.

Cruce & ſecuritate accepta mulieres in Gynæceum Petriorum transferuntur.

Ubi quid rerum geratur exacte diſcunt.

Comneni regia ſtabula occupant.

timis vero & quos ſibi fore utiles crediderant ſecum abductis, ſtatim ad monaſterium tranſeunt urbi proximum Coſmidium nomine. Hic Protoveſtiariæ vale dicunt profecturi (erat enim hæc ibi antequam ab Imperatore accerſeretur, quod paulo ante narrare occupavimus) & Georgium Palæologum in ſuas partes pertraxerunt. Non enim prius auſi fuerant communicare ipſi conſilium ſuum homini merito ſuſpecto, quod pater ejus intimus Imperatoris eſſet. Ac ſane ad primam propoſitionem rei haud ſe facilem Georgius præbuit. Quin etiam defectionem increpavit & multa monens graviter a præcipiti conſilio ſeræ pœnitentiæ denunciatione dehortatus eſt. planeque proficiebatur in eo nihil, quoad Protoveſtiaria ejus ſocrus Comnenos toto animo complexa ſic eorum cauſam egit apud Palæologum, tantoque in eam partem orationis & affectus incubuit pondere, ad extremum nec minis iiſque graviſſimis ni perſuaderi ſe ſineret abſtinens, ut viri pectus emollierit, nihil jam ſoliciti niſi de collocandis in tuto mulieribus duabus, ſua uxore Anna, & Maria ſocru nobiliſſima inter Bulgaros, unde orta erat, muliere formæ tam præſtantis tamque univerſe per corpus ſuſæ decora compoſitione membrorum & partium, ut nulla per id tempus formoſior haberetur. quæ ipſa res intendebat curam non Palæologo magis quam Alexio, qui cum ambo facile conſentirent in conſilio removendi ambas fœminas ex eo loco, non perinde conveniebat inter illos quo eſſent ducendæ. Alexius in arcem quampiam cenſebat valido præſidio inſeſſam. vicit tamen Palæologi ſententia ſacram Deiparæ in Blachernis ſitam ædem præferentis. eo igitur perductas ſanctiſſimæ Verbi omnia continentis matri mulieres commendant. Inde reverſis, & quid eſſet opus facto conſultantibus, Vos præcedite, Palæologus inquit, ego mox ſequar aſſecuturus brevi cum rebus & pecuniis meis. forte enim ſupellectilem omnem ſuam ac bona mobilia eodem illo in monaſterio depoſita habebat. Statim ergo Comneni abeunt quo propoſuerant, cæteris Palæologo permiſſis qui ubi jumentis Monachorum ſua impoſuit, haud ſegniter ſecutus ipſos brevi cum iiſdem pervenit Taurulum oppidum Thraciæ, ubi ſeſe omnes exercitui juſſu magni Domeſtici eo convocato conjunxerunt. Hinc ad Joannem Ducam Cæſarem in ſuis villis, quæ Morobundi fuerant, commorantem deſtinant nuncium. Pervenit is ſummo mane, quem ex atrii limine Joannem Cæſarem ſe velle alloqui dicentem conſpicatus Joannes Cæſaris nepos, puerulus adhuc ac propterea indiviſe inhærens Cæſari, curſu ingreditur cubiculum, dormientemque excitans, defeciſſe Comnenos inclamat. Cæſar voce perculſus nepotulum alapa ſummotum talia deinceps delirare vetuit. Is tamen non multo poſt iterum ingreſſus, non modo perſeveravit idem quod antea, ſed verba ipſa quæ Comneni ad eum mitterent memoriter reddidit. Erant ea ingenioſe tectam invitationem deficiendi tali quadam obtendentia figura. *Paravimus*, ajebant, *opſonium optimum, nec imperite aut parce conditum. tu ſi epularum vis eſſe particeps fac quampri-*

Georgius Palæologus ægre tractus in partes Comnenorum.

Edit. Pariſ. pag. 55.

Deliberatio de mulieribus in tuto collocandis.

Eæ in divæ ad Blachernas Virginis ſacris ædibus deponuntur.

Conjurati Taurulum conveniunt.

Cæſar Joannes Ducas ad defectionem a Comnenis invitatus.

A ρον τοὺς ὄπισθεν πόδας ἀπ' αὐτοῦ τοῦ μηροῦ τῷ ξίφει ἀποτεμόντες. τοὺς δ' ἀναλαβόμενοι ὅσοι τούτοις ἔδοξαν χρησιμώτεροι ἐκεῖθεν ταχέως τὸ ἀγχοῦ που τῆς Μεγαλοπόλεως μοναστήριον, ὃ Κοσμίδιον ἐπονόμασται, καταλαμβάνουσι. Καὶ γὰρ ἵνα μεταξύ πως ἐπιδιηγησαίμην καὶ σαφέστερον ἡμῖν ὁ λόγος προΐῃ, τὴν εἰρημένην ἄνωθεν πρωτοβεστιαρίαν, πρὶν ἢ τὸν βασιλέα ταύτην μετακαλέσασθαι, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, κεῖθι καταλαβόντες ταύτῃ τε συνετάττοντο ἐπὶ τῷ ἐξελαύνειν ἐκεῖθεν, καὶ Γεώργιον τὸν Παλαιολόγον ἀνέπειθον μεθ' ἑαυτῶν καὶ συναπαίρειν αὐτοῖς κατηνάγκαζον. Οὔπω γὰρ ἦσαν ἔκφορα τὰ κατ' αὐτοὺς θέμενοι πρὸς τὸν ἄνδρα δι' ὑποψίαν εὐπρόσωπον. Ἦν γὰρ ὁ πατὴρ τοῦ Γεωργίου ποτὲ τῷ Βασιλεῖ εὐνούστατος ἐς τὰ μάλιστα. Καὶ τῆς τοιαύτης βουλῆς πρὸς τοῦτον ἀπογύμνωσις οὐκ ἀκίνδυνος. Τὸ μὲν οὖν πρῶτα ὁ Παλαιολόγος πρὸς τούτους οὐκ εἶχεν εὐαγώγως. Πολλά τε ἀντιτεινόμενος καὶ προσονειδίζων τὸ εἰς ἐκεῖνον τούτων βούλημα. καὶ ὅτι ὕστερον τοῦτο δὴ τὸ πεπαροιμιασμένον, τὲν οἴσαντες καὶ τοῦτον ἀνακαλοῦνται. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ πρωτοβεστιαρία ἡ τοῦ Παλαιολόγου πενθερὰ βαρεῖα ἐπέκειτο τούτῳ συνελθεῖν, καὶ ἀπειλοῦσα αὐτῷ τὰ δεινότατα, μαλακώτερος γίνεται. Φροντίζει δὲ τὸ ἐντεῦθεν περὶ τῶν γυναικῶν, τῆς ἑαυτοῦ γαμετῆς Ἄννης καὶ Μαρίας τῆς πενθερᾶς αὐτοῦ, τὰ πρῶτα τοῦ γένους ἐκ τῶν Βουλγάρων ἐχούσης, κάλλους δὲ τοσοῦτον ἐπισυρομένης καὶ εὐαρμοστίας μελῶν καὶ μερῶν, ὥστε μηδεμίαν φανῆναι κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τῆς ταύτης ὡραιοτέραν. Οὐκ ἄνευ οὖν φροντίδος ἦσαν τὰ κατ' αὐτὴν τῷ Παλαιολόγῳ, καὶ Ἀλεξίῳ. Ταύτῃ τοι καὶ γνώμης εἶχον οἱ ἀμφὶ τὸν Ἀλέξιον ἐκεῖθεν ἀνελόμενοι ταύτας, οἱ μὲν εἴς τι φρούριον ἀπαγαγεῖν, ὁ δὲ Παλαιολόγος εἰς τὸ ἐν Βλαχέρναις τέμενος τῆς Θεομήτορος, καὶ κρατεῖ ἡ τοῦ Γεωργίου γνώμη. Εὐθὺς οὖν ἀπελθόντες μετ' αὐτῶν παρέθεντο ταύτας τῇ πανάγνῳ μητρὶ τοῦ τὰ πάντα συνέχοντος Λόγου. Αὐτοὶ δὲ παλινοστήσαντες ἔνθεν ἐξήεσαν ἐσκόπουν ὅ, τι δὴ καὶ ποιήσαιεν. Ὁ δὲ Παλαιολόγος, ὑμᾶς μὲν φησιν ἀπέρχεσθαι χρή. Ἐγὼ δὲ τάχιον ὑμᾶς καταλήψομαι, τὰ προσόντα μοι χρήματα συνεπιφερόμενος. Ἐτύγχανε γὰρ πᾶσαν τὴν ἐν κινητοῖς αὐτοῦ θεωρουμένην περιουσίαν ἔχων ἐγκειμένην ἐκεῖσε. Μὴ μελλήσαντες γοῦν εὐθὺς τῆς προκειμένης ὁδοιπορίας εἴχοντο. Ἐκεῖνος δὲ τοῖς τῶν μοναχῶν ὑποζυγίοις ἐπισάξας τὰ ἑαυτοῦ, ὄπισθεν αὐτῶν ἤλαυνε. καὶ φθάσας σὺν τούτοις εἰς Τζουρουλὸν (κώμη δὲ καὶ αὕτη Θρακικὴ διασώζεται) κἀκεῖσε τυχαίως τῷ ἐξ ἐπιταγῆς τοῦ Δομεστίκου καταλαμβάνοντι στρατεύματι ἡνώθησαν ἅπαντες. Δέον οὖν κρίναντες περὶ τοῦ συμπεσόντος αὐτοῖς δηλῶσαι τῷ Δούκᾳ Ἰωάννῃ τῷ Καίσαρι ἐν τοῖς ἰδίοις κτήμασι τῶν Μωροβούνδη αὐλιζομένῳ, ἀπεστάλκασι τὸν τὴν πρᾶξιν ἐκείνῳ μηνύσοντα. Φθάσας δὲ ὁ τὴν ἀγγελίαν ἐκείνην κομίζων περὶ δείλην ὀψίαν, ἔξω τῶν ἰδῶν τῆς αὐλίδος εἱστήκει τὸν Καίσαρα ἀναζητῶν. Ἰδὼν δὲ τοῦτον ὁ ἔγγονος αὐτοῦ Ἰωάννης, νέος ἔτι ὢν καὶ μήπω μειράκιον καὶ διὰ τοῦτο ἀδιαστάσως συνὼν τῷ Καίσαρι, δρομαῖος εἴσεισι καὶ καθεύδοντα τοῦτον διυπνίσας, ἀπαγγέλλει * τὸ παρὰ τῶν Κομνηνῶν γινόμενον. Ὁ δ' εὐθὺς πληγεὶς τῇ ἀκοῇ ῥαπίζει τὸν ἔγγονον κατὰ κόρρης, καὶ μὴ τοιαῦτα ληρεῖν εἰπών, ἀπώσατο. Κἀκεῖνος μετὰ μικρὸν πάλιν εἰσελθὼν, τὴν αὐτὴν ἀγγελίαν κομίζων προσθέμενος καὶ τὸν ἀπὸ τῶν Κομνηνῶν πρὸς αὐτὸν ἀποτοξευόμενον λόγον. Εἶχε δὲ ὁ λόγος μεταξύ που καί τι ἀστειότατον, τὴν * τοιαύτην πρᾶξιν αὐτοῦ συναινιττόμενον. Ὡς ἡμεῖς μὲν, φησιν, ὄψον μάλα καλὸν ηὐτρεπισάμεθα, καὶ

καρυκεί

* τὴν ἀποστασίαν

* σιμίδα

καρηνείας οὐκ ἄπρ. Σὺ δὲ ἀλλ' εἰ βούλει τῆς ἡσυχίας A μεταλαχεῖν, τὴν ταχίστην καὶ τῆς πανδαισίας μεταληψόμενος. Ἀνακαθίσας οὖν καὶ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ἀγκῶνος ἑαυτὸν ἐπερείσας εἰσαγαγεῖν τὸν ἐκεῖθεν ἐλθόντα κελεύει. Τοῦ δὲ πάντα τὰ κατὰ τοὺς Κομνηνοὺς διηγησαμένου, φεῦ μοι, ὁ Καῖσαρ εἰπὼν εὐθὺς ἐπιβάλλει τὰς χεῖρας ταῖς ὄψεσιν. ἐπὶ μικρὸν δὲ καὶ τῆς ὑπήνης περιδραξάμενος, οἷον ἐν τοσούτῳ λογισμοὺς πολλοὺς ἀνελίττων, εἰς ἓν τοῦτο ἤρεισεν ἑαυτοῦ * συνακολουθῆσαι κἀκείνοις τῷ τούτων θελήματι. εὐθὺς οὖν μετακαλεσάμενος τοὺς ἱπποκόμους, καὶ τοῦ ἵππου ἐπιβὰς τῆς πρὸς τοὺς Κομνηνοὺς φερούσης ἥψατο. καὶ Βυζαντίῳ δέ τινι καθ' ὁδὸν ἐντυχὼν χρυσοῦ βαλάντιον ἱκανὸν ἐπιφερομένῳ, καὶ πρὸς τὴν Μεγαλόπολιν ἀπιόντι, ἤρετο αὐτὸν τοῦτο δὴ τὸ ὁμηρικόν. Τίς πόθεν εἰς ἀνδρῶν; B καὶ ἐπειδὴ παρ' αὐτοῦ ἐμάνθανεν, ὅτι τε πολὺν χρυσὸν ἐπιφέρεται ἀπό τινων εἰσπράξεων, καὶ ὅτι πρὸς τὸν κοιτῶνα τοῦτον διακομίζει, βιάζεται τοῦτον συγκαταλύσαι αὐτῷ, ὑπισχνούμενος ὡς ἅμα ἡμέρᾳ ὅπερ ἂν βούλοιτο βαδιεῖται. Τοῦ δὲ ἐνισταμένου καὶ βαρέως φέροντος τοῦτο, ὁ Καῖσαρ σφοδρότερον ἐπετίθετο, καὶ ἔπεισε λέγων. Ὁποῖος ἐκεῖνος ἐπιτρόχαλος ἐν λόγοις, καὶ δεινὸς ἐν νοήμασι. Πειθώ τε ἐν γλώττῃ φέρων ἤπερ Αἰσχίνης ἄλλος, ἢ Δημοσθένης. Συμπαραλαβὼν οὖν τὸν τοιοῦτον, καταλύει ἔν τινι δωματίῳ, καὶ παντοίως φιλοφρονησάμενος, τραπέζης τε ἀξιώσας, καὶ ἐξαναπαύσας καλῶς παρακατέσχε τὸν ἄνδρα. Κατὰ τὸ περιόρθρον δὲ ἤδη ὅτε καὶ ὁ ἥλιος τὸν ἀνατολικὸν ὁρίζοντα καταλαμβάνειν ἐπείγεται, ὁ μὲν Βυζάντιος C ἐπιθέμενος τὰς ἐφεστρίδας τοῖς ἵπποις, εὐθὺ Βυζαντίδος ἐλαύνειν ἠπείγετο. Τοῦτον δὲ ὁ Καῖσαρ θεασάμενος. Ἔα, φησὶ, καὶ συμπορεύου μεθ' ἡμῶν. Ὁ δὲ μηδ' ὅπη πορεύεται γινώσκων, παντάπασι δὲ καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν τῆς τοιαύτης φιλοφροσύνης ἠξίωται ἀγνοῶν, πάλιν δυσανασχετῶν ἦν. Καὶ ὑπόπτως εἶχε πρὸς τὸν Καίσαρα, καὶ τὰς φιλοφροσύνας τοῦ Καίσαρος. Ὁ δὲ ἐπέκειτο ἕλκων αὐτόν. ὡς δ' οὐχ ὑπήκουε, μεταβαλὼν τραχυτέροις πρὸς τοῦτον ἐκέχρητο ῥήμασιν, εἰ μὴ τὸ προσταττόμενον ποιήσει. Μὴ ὑπακούοντος δὲ προστάττει τὰ μὲν προσόντα αὐτῷ ἅπαντα τοῖς ἰδίοις ἑνωθῆναι ὑποζυγίοις, καὶ τὴν προκειμένην πορεύεσθαι. Ἐκείνῳ δὲ ἄδειαν δίδωσιν ὅπη βούλοιτο ἀπιέναι. Ὁ δὲ τὴν μὲν εἰς τὰ βασίλεια εἴσοδον παντελῶς ἀπαγορεύσας, ἀπὸ δειλίας μὴ καὶ ἔμφρουρος γένηται D διὰ τὸ κεναῖς χερσὶ τοῖς ἀμφὶ τὸν βασιλικὸν κοιτῶνα ὀφθῆναι. Παλινδρομῆσαι δὲ πάλαι μὴ θέλων διὰ τὴν τοῖς πράγμασιν ἐπεισπεσοῦσαν ἀκαταστασίαν καὶ σύγχυσιν ἐκ τῆς ἀνακύψεως ἤδη τῆς Κομνηνῶν ἐπιχειρήσεως, καὶ μὴ βουλόμενος συνείπετο τῷ Καίσαρι. Γίνεται δέ τι κατὰ συντυχίαν τοιοῦτον. Ἀπερχόμενος ὁ Καῖσαρ περιέτυχε Τούρκοις ἄρτι διαπερῶσι τὸν Εὖρον καλούμενον ποταμόν. ἀνασειράσας οὖν τὸν χαλινὸν ἐπυνθάνετο ὅθεν, καὶ ὅποι πορεύονται. Ἀλλὰ δὲ καὶ ὑπισχνεῖτο χρήματά τε πολλὰ δώσειν, καὶ παντοίας θεραπείας ἀξιῶσαι, εἰ πρὸς τὸν Κομνηνὸν σὺν αὐτῷ φοιτήσειε. Συντίθενται οὖν τηνικαῦτα. Καὶ ὃς ὅρκον ἐκ τῶν ἡγεμόνων αὐτῶν ἀπαιτεῖ, ἐμπεδῶσαι τὰς συνθήκας διὰ τοῦτο βουλόμενος. Οἱ δ' εὐθὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον αὐτοῖς τὸν ὅρκον ἐπλήρουν, συμμαχῆσαι τῷ Κομνηνῷ μάλα προθύμως διαβεβαιούμενοι. Ἄπεισι τοίνυν συμπαραλαβὼν καὶ τοὺς Τούρκους πρὸς τοὺς Κομνηνούς. Οἱ δὲ πόρρω τοῦτον θεασάμενοι, καὶ τὴν ἄγραν ὑπεραγασάμενοι, καὶ μάλιστα τούτων ὁ ἐμὸς πατὴρ Ἀλέξιος, οὐκ εἶχον ὑφ' ἡδονῆς ὅτι καὶ δράσαιεν. Προϋπαντήσας δὲ καὶ περιπλακεὶς τὸν Καίσαρα κατησπάζετο. Τί τὸ ἐντεῦθεν; τῆς πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἀπαγούσης ἥψαντο, τοῦ Καίσαρος τοῦτο ὑποθεμένου καὶ ἐπισπεύδοντος. Ἅπαντες οὖν οἱ κατὰ τὰς κωμοπόλεις αὐτόμολοι προσερχόμενοι, ἐφήμιζον τοῦτον Βασιλέα, πλὴν τῶν κατὰ τὴν Ὀρεστιάδα. Ἐκεῖνοι γὰρ ἐγκοτοῦντες πάλαι αὐτῷ διὰ τὴν τοῦ Βρυεννίου κατάσχεσιν τῷ μέρει τοῦ Βοτανειάτου προσέκειντο. Καταλαβόντες οὖν

* συνεπαντῆσαι

mum adſis. Hoc Joannes audito in ſedem erectus reclinatoque in dexterum cubitum capite, introduci nuncium jubet. a quo cum audiviſſet quæ geſta erant, in majorem ſolicitudinem verſus, heu mihi! inquit, injectiſque in oculos manibus, barbaque comprehenſa, multa ſecum reputans, hæſit aliquandiu. Tandem certus adhærere Comnenis equiſonibus edicit, equos expediant: Statimque Tzurulum pergens occurrit homini non modicam auri ſummam portanti, quem homericis illis excipiens: *Qui vir es? unde venis?* cognovit vectigalium Redemptorem eſſe, qui penſionem haud parvam ad regium cubiculum ferret. Ergo eum ſecum acquieſcere noctem illam poſtulat, poſtridie quo vellet, abire paſſurum. cunctantem & moleſte ferentem Cæſar, ut erat torrenti fluxu verborum, ſenſibus vehemens, perſuadendi facultate nec Æſchine inferior nec Demoſthene, ſermone tamen in aſſenſum traxit. Cum hoc igitur in quodam hoſpitio diverſans nullam omiſit induſtriam demerendi hominis, menſa eum dignans, & ut lectus illi commodus daretur curans. Sub ſolis ortum Byzantius frænato equo in urbem ferebatur. Quem viæ imminentem intuitus Cæſar. *Deſine*, inquit, *& nobiſcum veni.* Ille vero quo ductor ſuus pergeret ignarus, & jam exquiſitas illas blanditias quorſum pertinerent ſuſpectans renuebat. contra orare Cæſar & pellicere verbis quæ cum minus blanda proficerent; ad aſperiora ventum, ne ſic quidem cedente Byzantio. quare Cæſar ſarcinas pecuniaſque ejus ſuis adjungi præcipit, tum ei prolixe indulget, eat jam ſane quo fert animus. At ille Quæſtorum regiorum iram veritus ſi ſe illis vacuum ſiſteret, ad Imperatorem quidem ire noluit. regredi vero tutum non putavit, propter increbeſcentes motus late jam ſerpentis defectionis Comnenorum; Cæſarem ergo vel invitus eſt ſecutus. Forte autem contigit ut pergens Cæſar Turcis occurreret qui modo fluvium trajecerant, Eurum appellatum. inhibitis ergo habenis equum ſiſtens, poſtquam unde & quo irent quæſiuit, ſolicitare promiſſis & multæ pecuniæ & beneficiorum omnis generis barbaros inſtitit ut ſecum ad Comnenum ſe conferre vellent. Aſſentiuntur, & jusjurandum a ductoribus eorum exigente Cæſare, nulla illi mora facta in verba Comneni alacriter jurant. cum hoc opportuniſſimo ſupplemento ſociorum adventantem Cæſarem mirati procul Comneni, pater meus præſertim, incredibiliter lætati ſunt. progreſſuſque obviam Alexius Cæſarem oſculatus & arcte complexus eſt. Quid deinde? viam quæ in urbem ducit arripiunt. auctor conſilii Cæſar, in feſtinatione ſpem ſucceſſus ponens. Hinc jam Alexium euntem concurrentes paſſim homines ex oppidis pagiſque Imperatorem acclamabant, exceptis Oreſtiadenſibus ipſi adhuc ob captum Bryennium infenſis, ideoque a Botaniatæ ſtantibus. Athyra igitur occupa-

Edit. Pariſ. pag. 56.

tandem alear jacit.

Joannes Cæſar eloquentiſſimus.

Redemptorem vectigalium pecuniis oneratum.

ſecum ad Comnenos ducit.

Ducit & auxilia Turcorum.

Pag. 57.

Suadet recta in urbem pergant.

ta, diem ibi morati, Schiza tenuerunt vicus & hic Thracius eſt) illic munita caſtra ſunt. gravis enim nec differenda deliberatio inſtabat ſuſpenſis ancipiti expectatione animis, uter Comnenorum acclamaretur Imperator. Plerique Alexium

Deliberatio inter Comnenorum eligendus Imperator.

malebant. Sed & ſuos pro ſe habebat Iſaacius nec lentis ſtudiis nec ſpebus languidis nitentes. Species erat implacabilis diſcordiæ, diſtractis in partes & commiſſis votis multitudinis armatæ. Aderant Alexio quos ei conjugium Irenes fecerat affines, Joannes Cæſar cujus paulo ante memini, vir in conſulendo ſapiens, in agendo gnarus atque induſtrius; Deinde

Joannes Cæſar & ejus nepotes ac gener pro Alexio prenſant.

Michael & Joannes hujus nepotes, tum qui horum ſororem in matrimonio habebat Georgius Palæologus. Hi pro ſe quiſque agere, ambire, prenſare, omnem quod ajunt movere funem, omnem adhibere machinam ut Alexius eligeretur. Erat Joannes Cæſar ſummo auctoritatis pondere, ingenio atque eloquentia quidquid aggrederentur expugnare certis, regia inſuper forma & heroica proceritate corporis quidquid ageret commendantibus, quidquid peteret impetrantibus, aut potius extorquentibus vi quadam blanda. Itaque cum diſſuadendis iis qui favebant Iſaacio multum proficeret, incumbebant eodem cæteri Ducæ pro ſua quiſque gratia & facultate obnixis ſtudiis. quid enim non factum, quid non dictum, quid non promiſſum ab iis, vel privatim ad ſingulos Ducum ac Tribunos, vel publice ad militarem concionem pro Alexio agentibus?

Oratio Ducarum pro Alexio.

Ille, inquiebant, *ille vos milites maximis donis maximiſque honoribus afficiet. neque id caſu ac ſine delectu, prout ſolent qui per ſe res non gerunt, quibus virtus virorum fortium, nonniſi fortuito ſæpiuſque maligno relatu comperta eſt. Vidit, interfuit, præfuit facinoribus veſtris, laboris & periculi particeps, notavit unumquemque, imiſque infixa ſenſibus ex præſenti viſa merita veſtra circumfert, nequaquam otioſa conſcientia, ſed in remunerandi largitatem ſimul facultas per vos adfuerit eruptura. Recordamini quot ſpatia terrarum, quot planicies ac montes illo ductore peragraveritis, quoties in acie ordinante illo ſteteritis, quoties ſigna contuleritis illo claſſicum cani jubente, illo irruente inter primos, & periculum præoccupante. Scit expertus quid ſit labor; quam æqua merces ſit quæ pro ſanguine ac vulneribus redditur uſu æſtimat proprio. veſtra intereſt qui fortium vobis operum eſtis conſcii hunc eſſe arbitrum rerum. Novit quemque veſtrum de facie & de nomine; verſatus inter vos tandiu dum exercitus Ducem dum magnum Occidentis Domeſticum tanto tempore agit. tantumque ſalis vobiſcum abſumpſit, plane veſter commilito, contubernalis, ſodalis, alumnus qui ut numquam in pugnis ac certaminibus ſuis membris ſuoque corpori pepercit, ita nec præmiorum erit avarus, quippe idoneus æſtimator bellicæ virtutis, cujus ipſe decus deperit, ſic natura, ſic inſtitutione ac ſtudio formatus ut nihil pluris quam generoſos & ſtrenuos milites faciat.*

Edit. Pariſ. pag. 38.

Alexius favere Iſaacio ſimulat.

Talia Ducæ per exercitum ſerebant. At Alexius ipſe palam Iſaacio favebat: vel ſui oblita pietate majori fratri primas honoris deferens: vel, quod verius dictu eſt, cognitis exercitus in ſe ſtudiis petitionis ſuæ certus, fraternam repulſam ſimulatione cedendi conſolans, humanitate nihil ſibi nocitura. In his terebatur tempus quoad aliquando collecta circa tabernaculum militari concione univerſa, ſuſpenſis omnibus & pro ſua unoquoque ſpe vota facien-

A τὸν Ἀθύραν, κἀκεῖσε διαναπαυσάμενοι τὴν μετ' αὐτὴν ἐκεῖθεν ἀπάραντες, τὰ Σχίζα κατέλαβον (κώμη δὲ ϗ τοῦτο Θρᾳκική) κἀκεῖθι τὸν χάρακα πηξάμενοι. Μετέωροι δὲ ἦσαν ἅπαντες καραδοκοῦντες τὸ μέλλον ϗ τὸν ἐλπιζόμενον ἀναρρηθῆναι Βασιλέα ἐπιποθοῦντες ἰδεῖν· οἱ πλείους δὲ Ἀλεξίῳ τὸ κράτος ἐπηύχοντο. Ἀλλ' οὐδ' οἱ περὶ τὸν Ἰσαάκιον ἀνακεκωπήκεισαν ὡς ἐνὸν ἅπαντας μεταχειριζόμενοι. Στάσις δὲ ἦν ἀσύμβατος κατὰ τὸ φαινόμενον, τῶν μὲν τοῦτον, τῶν δ' ἐκεῖνον οἰακοστρέφον τῆς βασιλικῆς περιωπῆς ἱμειρομένων γενέσθαι. Παρῆσαν δὲ τότε ϗ οἱ ἐξ ἀγχιστείας τῷ Ἀλεξίῳ προσήκοντες, ὁ ἄνωθεν μνημονευθεὶς Καῖσαρ Ἰωάννης ὁ Δούκας, ἀνὴρ ϗ βουλεύσασθαι ἱκανὸς, καὶ καταπράξασθαι περιδέξιος. Ὃν κἀγὼ ἐπ' ὀλίγον φθάσασα τεθέαμαι. Καὶ Μιχαὴλ ϗ

B Ἰωάννης οἱ τούτου ἔγγονοι. Ναὶ μὴν ϗ ὁ τούτων ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸς Γεώργιος ὁ Παλαιολόγος, συμπαρόντες αὐτοῖς ϗ ἀγωνιῶντες, ϗ τὰς ἁπάντων πρὸς τὸ αὐτοῖς βουλητὸν διαστρέφοντες γνώμας, ϗ πάντα κάλων, ὅ φασι, κινοῦντες, ϗ πᾶσαν μηχανὴν ἀφειδῶς τεχναζόμενοι, ὥστε τὸν Ἀλέξιον ἀναρρηθῆναι. Τοιγαροῦν ϗ τὰς ἁπάντων πρὸς τὸ αὐτοῖς βουλητὸν μετέφερον γνώμας. Ἐνθέντοι ϗ τοὺς τῷ Ἰσαακίῳ προσανέχοντας κατὰ βραχὺ ἐλαττοῦσθαι συνέβαινεν. Οὔτε γὰρ Ἰωάννης ὁ Καῖσαρ ἦν, οὐδεὶς τῶν ἁπάντων ἀντέχειν ἠδύνατο. ἦν γὰρ ἀπαράμιλλος οὗτος κατά τε φρονήματος ὄγκον ϗ σώματος μέγεθος, ϗ μορφὴν τυράννῳ προσήκουσαν. Τί μὲν οὐκ ἔπραττον οἱ Δοῦκαι; τί δὲ

C οὐκ ἔλεγον; τί δὲ οὐχ ὑπισχνοῦντο ἀγαθὸν ἔσεσθαι τοῖς τε λογάσι ϗ τῷ κοινῷ τοῦ στρατοῦ εἰ ἐπὶ τὴν βασίλειον περιωπὴν Ἀλέξιος ἀναβαίνη; φάσκοντες ὡς μεγίσταις ὑμᾶς δωρεαῖς ϗ τιμαῖς ἀνταμείψεται, ὡς ἑκάστῳ προσήκει, ϗ οὐχ ὡς ἔτυχε, καθάπερ οἱ ἀμαθεῖς ϗ ἄπειροι τῶν ἡγεμόνων, διὰ τὸ ϗ στρατοπεδάρχης ὑμῶν χρόνον ἤδη πολὺν χρηματίσαι, ϗ μέγας τῆς ἑσπέρας Δομέστικος, ϗ κοινῶν ἁλῶν ὑμῖν μετασχεῖν, ἐν * λόγοις τε ϗ τοῖς κατὰ συστάδην πολέμοις γενναίως ὑμῖν συναγωνιζόμενος. Μὴ σαρκῶν, μὴ μελῶν, μηδὲ τῆς ψυχῆς αὐτῆς ὑπὲρ τῆς ὑμῶν φεισάμενος σωτηρίας, ὄρη τε ϗ πεδιάδας μεθ' ὑμῶν πολλάκις ἐλθὼν, τὰς ἐκ τῶν μόχθων κακοπαθείας ἐπιστάμενος· ϗ ἀκριβῶς ἅπαντας ὁμοῦ ϗ καθ' ἕνα γι-

D νώσκων. Ἀρηΐφιλός τε ὢν, καὶ τοὺς γενναίους τῶν στρατιωτῶν ἐξόχως ποθῶν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οἱ Δοῦκαι. Ὁ δέ γε Ἀλέξιος πολλῆς τιμῆς ἠξίου τὸν Ἰσαάκιον ἐν πᾶσιν αὐτὸν προτιμώμενος, εἴτε διὰ τὸ φίλτρον τῆς ἀδελφότητος, ἢ ϗ μᾶλλον, ὃ ϗ λεκτέον, ἐπειδὴ ἡ μὲν στρατιὰ ξύμπασα πρὸς τοῦτον ξυνέρρει, ϗ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν κατέσπευδε· πρὸς δὲ τὸν Ἰσαάκιον οὐδ' ὁπωστιοῦν ἐπεστρέφετο. Ἔχων ἐκεῖθεν τὸ κράτος ϗ τὴν ἰσχὺν ϗ κατ' ἐλπίδας αὐτῷ τὸ πρᾶγμα γινόμενον ὁρῶν, παρεμυθεῖτο τὸν ἀδελφὸν τῇ πρὸς τὴν βασιλείαν ὑποποιήσει, πρᾶγμα οὐδὲν ἐκ τούτου πάσχων ἀβούλητον. Εἰ αὐτὸς μὲν παρὰ τῆς στρατιᾶς ἁπάσης εἰς τοὺς

E ὑπερηφάνους ἄξονας ἀναρπάζοιτο, ὁ δὲ λόγοις ὑποσαίνοι τὸν ἀδελφὸν ϗ πρόσχημα ποιοῖτο τὴν τοῦ κράτους δῆθεν ἐγχώρησιν. Τοῦ καιροῦ γοῦν οὕτω τριβομένου συνείλεκτο τὸ ὁπλιτικὸν ἅπαν περὶ τὴν σκηνὴν μετέωροι ὄντες, ϗ τὴν ἰδίαν ἕκαστος ἐπιθυμίαν εὐχόμενος τελεσθῆναι. Ἀναστὰς δὲ

ὁ Ἰσαάκιος καὶ λαβὼν τὸ φοινικοβαφὲς πέδιλον ὑποδύσασθαι τὸν ἀδελφὸν ἐπειρᾶτο. ὡς δὲ ἐκεῖνος πολλάκις ἀνένευε. Ἔα φησίν, ὁ Θεὸς διὰ σοῦ τὸ γένος ἡμῶν ἀνακαλέσασθαι βούλεται. ἀναμνήσας καὶ ὧν ὀφθείς ποτε περὶ τὰ Καρπιανοῦ λεγόμενα ἐκ τῶν βασιλείων οἴκαδε ἀπερχομένων ἀμφοτέρων τῶν ἀδελφῶν, πρὸς αὐτὸν ἀπεφοίβασεν. Ἐκεῖσε γὰρ γενομένοις ἀνήρ τις τούτοις ἀπήντηκεν (εἴτε τῶν κρειττόνων τις ὤν, ἢ ἄλλως ἄνθρωπος) τῶν μελλόντων, ὡς ἀληθῶς εἰπεῖν διορατικώτατος. Ἐδόκει δ' οὖν ἱερεὺς τὸ φαινόμενον, ἀπὸ γυμνῆς τῆς κεφαλῆς προσερχόμενος, πολιὸς τὴν τρίχα, τὸ γένειον λάσιος, ἐπιλαμβάνεται τῆς κνήμης τοῦ Ἀλεξίου καὶ πρὸς ἑαυτὸν πεζὸς ὤν, ἱππότην ἐφελκυσάμενος, πρὸς τὸ οὖς τοῦτο δὴ τὸ τῆς Δαυιτικῆς ἀπεφθέγξατο λύρας. Ἔντεινε, καὶ κατευοδοῦ, καὶ βασίλευε ἕνεκεν ἀληθείας καὶ πραότητος καὶ δικαιοσύνης. Καὶ προσεῖπε τῷ λόγῳ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξιε. Ταῦτα εἰπὼν καὶ οἷον προμαντευσάμενος ἀφανὴς ᾤχετο, Οὐδὲ γὰρ ἦν τῷ Ἀλεξίῳ ἁλώσιμος, καίτοι πανταχόσε περιπαπταίνοντι, εἴπου καὶ τοῦτον θεάσαιτο. Καὶ δὴ καὶ ὅλας λύσαντι χαλινοὺς καὶ τοῦτον μεταδιώκοντι, εἴπου καὶ καταλάβοιτο, ἵνα τίς τε εἴη καὶ ὁπόθεν ἀκριβέστερον μάθοι. Ἀλλ' ὅμως ἀφανὲς ἦν τὸ θεαθέν. Ἐκεῖθεν δὲ ὑποστρέψαντα ὁ ἀδελφὸς Ἰσαάκιος πολλά τε περὶ τοῦ φανέντος ἐξεπυνθάνετο, καὶ τὸ ἀπόρρητον ἠξίου παραγυμνοῦν. Ὡς δὲ ἐνέκειτο ἀπαιτῶν ὁ Ἰσαάκιος, ὁ Ἀλέξιος τὸ ἐντεῦθεν τὰ πρῶτα μὲν ἀναβαλλομένῳ ἐῴκει, μετὰ ταῦτα δὲ καὶ τὸ λαληθὲν μυστικῶς πρὸς αὐτὸν ἐξωρχεῖτο, αὐτὸς μὲν τοῖς ἔξωθεν λόγοις καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν πλάσμα τὸ λεχθὲν ἐπεξηγούμενος καὶ φενάκην. κατὰ νοῦν δὲ ἕλκων τὸν φανέντα ἐκεῖνον ἱεροπρεπῆ ἄνδρα εἰς τὸν τῆς βροντῆς υἱὸν Θεολόγον παρείκαζεν. Ἐπεὶ δὲ τὰ τοῦ γέροντος προμαντεύματα, καὶ ἅπερ εἶπεν ἐκεῖνος ἐν λόγοις, ὁ Ἰσαάκιος ἐν τοῖς πράγμασιν ἐθεᾶτο, ἐνίστατό τε ἀνδρικώτερον αὐτὸν βιαζόμενος, καὶ τὸ ἐρυθροβαφὲς ἐνεδιδύσκει ὑπόδημα, καὶ μᾶλλον ὁρῶν τοῦ ὁπλιτικοῦ παντὸς τὴν διάπυρον ἐπιθυμίαν πρὸς τὸν Ἀλέξιον. Καὶ τὸ ἐντεῦθεν ἐξῆρχον οἱ Δοῦκαι τῆς εὐφημίας, τά τε ἄλλα τὸν ἄνδρα καὶ οὗτοι ἀποδεχόμενοι, καὶ διότι ἡ τούτων προσγενὴς Εἰρήνη καὶ μήτηρ ἐμὴ κατὰ νόμους συνῆπτο τῷ ἐμῷ πατρί. Συνάμα δὲ τούτοις καὶ οἱ ἐκ τοῦ αἵματος συμφυεῖς αὐτῶν ἀναθαρρήσαντες, τὸ αὐτὸ προθύμως ἐποίουν. Τὸ δέ γε λοιπὸν τοῦ στρατοῦ διαδεξάμενον τὴν εὐφημίαν σχεδὸν ἐπ' αὐτὸν τὸν οὐρανὸν ἀνέπεμπον τὰς φωνάς. Καὶ ἦν ἰδεῖν καινόν τι τηνικαῦτα συμβαῖνον, τοὺς πρότερον διῃρημένους τὰς γνώμας καὶ θάνατον ἑλέσθαι μᾶλλον, ἢ τῆς σφῶν ἐπιθυμίας ἀποτυχεῖν βουλομένους, ὁμογνώμονας ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ γεγονότας. Καὶ τοσοῦτον, ὡς μηδ' εἴποτε στάσις μεταξὺ τούτων ὅλως ἦν ἐπιγινώσκεσθαι. Ἐν ὅσῳ ταῦτα ἐτελεῖτο, φήμη τις περὶ τοῦ Μελισσηνοῦ διέτρεχε φθάσαι τοῦτον μηνύουσα περὶ τὴν Δάμαλιν μεθ' ἱκανῆς στρατιᾶς, εὐφημεῖσθαί τε ὡς βασιλέα ἤδη καὶ ἁλουργὰ ἠμφιεσμένον. Οἱ δὲ τῷ λεγομένῳ πιστεύειν τέως οὐκ εἶχον. τὰ δὲ κατ' αὐτοὺς κἀκεῖνος μαθὼν πρέσβεις ταχὺ πρὸς αὐτοὺς ἐξαπέστειλεν, οἳ καὶ καταλαβόντες ἤδη τὰς πρὸς αὐτοὺς γραφὰς ἐνεχείριζον, οὑτωσί πη διεξιούσας. Ὁ Θεός με μέχρι Δαμάλεως, μετὰ τῆς ἐπ' ἐμὲ στρατιᾶς ἀσινῆ διεσώσατο. Μεμάθηκα δὲ καὶ τὰ ὑμῖν ξυμπεσόντα, καὶ ὡς τῆς κακονοίας τῶν δούλων ἐκείνων καὶ τῶν δεινῶν καθ' ὑμῶν ἐπιχειρημάτων, Θεοῦ προμηθείᾳ ῥυσθέντες, τῆς ἑαυτῶν πεφροντίκατε σωτηρίας. Ἐπεὶ δὲ κἀγὼ τῇ μὲν χάριτι Θεοῦ κατὰ τὸ κῆδος ἀγχιστεὺς ὑμῖν προσῳκείωμαι, τῇ δὲ γνώμῃ καὶ τῇ πρὸς ὑμᾶς ἀρρήκτῳ διαθέσει οὐδενὸς τῶν καθ' αἷμα προσηκόντων ὑμῖν ἀποδέω, ὡς ὁ πάντα κρίνων οἶδε Θεός. Δέον ἡμᾶς κοινῶς σκο-

tibus, exurgens Iſaacius purpureum calceum induere fratri conabatur: quo ſæpius abnuente. *Sine*, inquit, *per te atque in te Deus familiam noſtram in poſſeſſionem Imperii reſtituere vult*. ſimul illi revocavit in memoriam id quod ipſi fuerat olim prædictum a Vate ignoto repente apparente. Fratribus quippe ambobus e palatio domum repetentibus occurrit circa loca quæ Carpianorum dicuntur, quidam ſive homo ſive homine major, viri certe ſpecie, capite aperto procedentis, cana coma, barba hiſpida, ſacerdotali habitu, quem præſcientiſſimum futurorum ſua verba monſtrarunt. Pedes enim ad equitem accedens Alexium crure correptum ad ſe attraxit inſuſurraturus in aurem illud Davidicum, *Intende, proſpere procede, & regna: propter veritatem, & manſuetudinem & juſtitiam*. quibus adjunxit, *Imperator Alexi*, ſimul his dictis evanuit, fruſtra curioſis omnem in partem oculis quærente hominem Alexio, totis etiam habenis equo admiſſo, ut ex comprehenſo ſi uſpiam poſſet conſequi, diſceret, quis, unde, talia vaticinaretur. reverſum ex vano curſu flagitabat Iſaacius celari ſe non ferens quid id demum eſſet: tandem victa diu recuſantis conſtantia conſcientiam arcani accepit a fratre. qui tamen deinceps in familiari ſermone ſive cum aliis ſive cum ipſo Iſaacio rem totam erat ſolitus pro illuſione ac præſtigiis traducere. Quamquam intimo animo ſpeciem tum oblatam deinde repetens non multum abhorruiſſe a forma Theologi Filii tonitrui illum ſibi viſum Præſulem ſtatuebat ſecum. Quoniam igitur Iſaacius quæ tunc ferri verbis meminerat, ſpectabat præſens exhibita rebus ipſis (quippe conſpirationem univerſi exercitus in acclamationem Alexii norat) vehementius inſtitit peneque vim intulit reluctanti fratri, qui tandem cedens rubrum indui ſibi calceum paſſus eſt. Tunc initium acclamandi Ducæ fecerunt, cum aliis de cauſis in Alexium proniores, tum quod Irene mea mater ex familia ipſorum ei rite nupſiſſet. Subſecuti ſunt Ducas acclamandi alacritate pari, neceſſarii omnes agnatique ipſorum, univerſo mox exercitu voce conſona & uſque ad cælum clara Alexium Auguſtum ingeminante: non ſine miraculo contractæ tam repente concordiæ. Nam paulo ante multi fuerant tam cupide faventes Iſaacio ut quidvis paciſci velle pro eo voto & nec ſeditionem nec pugnam recuſaturi viderentur. Dum hæc peragebantur didita fama eſt Meliſſenum cum ſat magno exercitu uſque ad Damalim progreſſum ibi eſſe acclamatum Imperatorem, purpuraque indutum. Cunctantibus credere ſupervenerunt ab ipſo Legati quibus litteras commiſerat in hunc modum ſcriptas. *Deus me uſque ad Damalim incolumem cum exercitu ſervavit. vobis quoque quid acciderit cognovi, quo nempe ſucceſſu declinaveritis inſidias male vobis machinantium ſervorum, veſtramque ſalutem in tuto locaveritis. Quoniam autem, id quod in divini beneficii parte numero, affinitate junctus vobis ſum, porro animo atq; affectu ita vobis veſtriſque partibus affixus, ut inea quidemne conſanguineorum quidem veſtrorum (Deum conſcium teſtor) ulli concedam, veſtra fue-*

Iſaacius Alexio repugnanti imperii inſignia defert.

Viſio Alexio oblata præſagiens imperium. Pſal. xliv.

Edit. Pariſ. pag. 59.

S. Joannes Evangeliſta Alexio imperium prædicit.

Concordia ſubita poſt diſſenſionem magnam.

Litteræ Meliſſeni ad Comnenos.

vit ſapientiæ ita in commune velle conſulere, ut collatis ad ſtabilimentum communis ſecuritatis conſiliis atque opibus, non jam omni vento circumferamur, ſed recte conſtitutis imperii rebus tuta via crepidine pedem figentes procedamus. Id autem ſine dubio continget ſi poſt captam a nobis Deo juvante civitatem, vos quidem Occidentem arbitratu veſtro gubernetis, me vero ſinatis regere Aſiam corona & purpura indutum, veliſque nomen meum in ſolemnibus acclamationibus ac formulis ubi nomina Imperatorum recitari ſolent, ſimul cum nomine illius veſtrum cui deferetur imperium, pronunciari. Hoc ſi recipitis fieri poterit, ut diſcreti licet locis, diviſiſque negotiis, conjunctis tamen animis concordique ſententia imperium adminiſtremus non minus firma tranquillitate duo quam unus. Talia Legatis afferentibus nihil in præſentia reſponſum. Poſtridie vocatis longo ſermone oſtenſum eſt quam non impetrabilia Meliſſenus peteret. Additur; indicatum ipſis mox iri per Georgium cognomento Manganem (hoſpes is erat & curator Legatorum) quantum demum concedi Meliſſeno poſſet. Inter has conſultationes non ceſſabatur tamen, ſed urbis oppugnatio ſaltem per velitationes primas, & telorum miſſiones tentabatur. Poſtera die conſilii ſententia de Meliſſeni poſtulatis, Legatis ipſius expoſita eſt ejuſmodi quædam: *Cæſaris dignitatem, taniæ decus acclamationes ſolemnes & quæ ſunt ejus generis inſignia ſecundi honoris concedi placere Meliſſeno: attribui etiam eidem propriam Theſſalorum urbem maximam in qua præclarum Templum in nomine magni Martyris Demetrii extructum viſitur; ubi & unguentum ex venerabili ejus loculo ſcaturiens maximas quotidie curationes operatur in iis qui cum fide accedunt.* Hæc Legati quãquam primo auditu haud ſatis ampla viſa, tamen quoniam magnum apparatum ad oppugnationem urbis vehementemque conatum cernebant adhiberi, veriti ne civitatis ſemel potentes Comneni ne ea quidem quæ jam oſtendebant præſtare vellent, inſtiterunt ut diplomate rubrica ſcripto & bulla aurea munito, talia ipſis confirmarentur. Annuit facile novus Imperator Alexius, & accerſito ſtatim Georgio Mangani, qui & ipſi a commentariis erat, negotium dat diplomatis iſtius in formam petitam expediendi. At is toto triduo rem diſtulit, alias ex aliis excuſationes prætexens: & nunc quidem ſe diurno labore fractum nocte haud potuiſſe ſcriptionem abſolvere cauſabatur: nunc affirmabat perfectam rem caſu eſſe corruptam; nempe cum ad lucubrum diploma deſcriptum a ſe jam fuiſſet, evolantis e lampade ſcintillæ ardore abſumptum. Tali variarum ludificationum quaſi mangonio Manganes negotii clauſulam prorſum trudebat. Interim inde moventes Comneni Aretas occupant. Eſt is locus civitati proximus, eminens ſupra planitiem, atque inferius poſitis collis ſpeciem oſtentans latere altero mare, altero urbem proſpectantis; cæteris duobus ad Septentrionem atque Occidentem verſis; omni vento perflabilis, limpidæ ac potabilis aquæ perennes habens ſcaturigines, plantarum tamen atque arborum adeo ſterile ut ſedulo a lignatoribus decalvatum credas. Hic olim Imperator Romanus Diogenes amœnitatem proſpectus & cæli ſolique ſalubritatem ſecutus, ad

Edit. Pariſ. pag. 60.

Poſtulata Meliſſeni modeſte rejecta.

Quid conceſſum Meliſſeno.

Templum S. Demetrii Theſſalonicæ.

Unguentum mirificum.

Oblato diplomate ſanciri Legati Meliſſeni petunt.

Manganes ſcribã tergiverſatur.

Aretarum deſcriptio.

pag. 61.

A πάσαντας περιποιήσασθαι ἑαυτοῖς τὸ ἀσφαλές τε καὶ ἀκατάσειστον, ὅπως μὴ παντὶ ἀνέμῳ περιφερώμεθα, ἀλλὰ καλῶς τὰ τῆς βασιλείας ἰθύνοντες, ἐπ' ἀσφαλοῦς βαίνοιμεν τῆς κρηπῖδος. Τοῦτο δὲ πάντως ἡμῖν ἔσοιτο, εἰ Θεοῦ νεύσει τῆς πόλεως παρ' ἡμῶν ἑαλωκυίας, ὑμεῖς μὲν τὰ τῆς ἑσπέρας διεξάγοιτε πράγματα, ἐμοὶ δὲ τὰ τῆς Ἀσίας ἀποκληρωθῆναι ἐκχωρήσοιτε στεφηφοροῦντι καὶ ἁλουργὰ περιβεβλημένῳ, καὶ ἀναγορευομένῳ ὡς ἔθος τοῖς βασιλεῦσιν ἐστὶ σὺν τῷ ἀναρρηθέντι ἐξ ὑμῶν· ὥστε κοινὴν τὴν ἡμῶν εὐφημίαν γίνεσθαι. Κἂν οἱ τόποι καὶ τὰ πράγματα ἡμῖν ἀπομεμερίσθαι, τήν τε γνώμην μίαν καὶ τὴν αὐτὴν εἶναι· οὕτως ἡμῶν ἐχόντων ἀστασίαστα δι' ἀμφοῖν διεξάγοιτο ἂν τὰ τῆς βασιλείας. Ταῦτα οἱ πρέσ-
B βεις ἀπαγγείλαντες ἀπόκρισιν μὲν αὐτοτελῆ τηνικαῦτα οὐκ ἐδέξαντο. τῇ δὲ μετ' αὐτήν, μετακαλεσάμενοι τούτους διὰ πολλῶν τὸ ἀδύνατον τῶν παρὰ τοῦ Μελισσηνοῦ μηνυθέντων ἐδείκνυον. Τὰ δέ γε δοκοῦντα τούτοις ἐς αὔριον γνωρίσαι αὐτοῖς ἐπηγγέλλοντο διὰ Γεωργίου τοῦ καλουμένου Μαγκάνη, ᾧ καὶ τὴν αὐτῶν θεραπείαν ἀνέθεντο. Τούτων ὑπογινομένων οὐδὲ τῆς πολιορκίας καταρραθυμοῦσι παντάπασιν, ἀλλὰ δι' ἀκροβολισμῶν, ὡς ἐνόν, τῶν τειχῶν ἀπεπειρῶντο τῆς πόλεως. τῇ δὲ μετ' αὐτὴν μετακαλεσάμενοι τούτους τὰ αὐτοῖς εἶπον δοκοῦντα. Τὰ δὲ ἦν τιμηθῆναι τὸν Μελισσηνὸν τῷ τοῦ Καίσαρος ἀξιώματι, καὶ ταινίας ἀξιωθῆναι καὶ εὐφημίας καὶ τῶν ἄλλων ὅσα τῷ τοιούτῳ προσήκει ἀξιώματι,
C δοθῆναι δὲ οἱ καὶ τὴν Θετταλίας μεγίστην πόλιν, ἐν ᾗ καὶ ὁ ἐπ' ὀνόματι τοῦ μεγάλου Μάρτυρος Δημητρίου ναὸς περικαλλὴς ᾠκοδόμηται· ὅπου καὶ τὸ μύρον ἐκ τῆς ἐκείνου * σοροῦ βλύζον ἀεὶ μεγίστας ἰάσεις τοῖς μετὰ πίστεως προσιοῦσι παρέχει. * τιμίας. Οἱ δὲ δυσχεραίνοντες ἐπὶ τούτοις, ἐπεὶ ἐφ' οἷς μὴ ἐλέγχον οὐκ εἰσήκοντο, ἑώρων δὲ πολλὴν τὴν κατὰ τῆς πόλεως τούτων παρασκευήν, καὶ παμπληθῆ τὴν ἐπ' αὐτοὺς στρατιὰν οὖσαν, καὶ τὸν καιρὸν ἤδη αὐτοῖς ἀποστενούμενον, δεδιότες μὴ τῆς πόλεως ἁλούσης τεθαρρηκότες οἱ Κομνηνοὶ, οὐδ' ἅπερ νῦν ὑπισχνοῦνται θελήσουσι πεπρᾶχθαι, διὰ χρυσοβούλλου λόγου ταῦτα γίνεσθαι δι' ἐρυθρῶν βεβαιωθέντος γραμμάτων ᾐτοῦντο. Κατανεύει πρὸς τοῦτο ὁ Ἀλέξιος ὁ ἀρτιφανὴς Βασιλεύς,
D καὶ μετακαλεσάμενος εὐθὺς Γεώργιον τὸν Μαγκάνην, ὃς καὶ ὑπογραφεὺς αὐτοῦ ἐχρημάτιζεν, ἀνατίθεται, τούτῳ τὴν τοῦ χρυσοβούλλου γραφήν. Ὁ δὲ ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις ὑπερετίθετο, ἄλλοτε ἄλλας αἰτίας συνείρων. ποτὲ μὲν λέγων ὡς ἄρα κατάκοπος γεγονὼς κατὰ τὴν ἡμέραν ὅλην, τῆς νυκτὸς μὴ δυνηθῆναι γραφὴν ξυντελέσαι, ἄλλοτε δ' ὅτι τὰ γεγραμμένα νύκτωρ σπινθὴρ ἐμπεσὼν ἀπετέφρωσε. Τοιαῦτα καὶ ἄλλα τε ὁ Μαγκάνης προφασιζόμενος καὶ οἷον μαγγανευόμενος ἄλλο τε ἄλλως ὑπερετίθετο. Ἀπάραντες δ' ἐκεῖθεν οἱ Κομνηνοὶ, καταλαμβάνουσι ταχὺ τὰς λεγομένας Ἀρετάς. Τόπος
E δὲ οὗτος ἀγχοῦ τῆς πόλεως κείμενος, ὑπερκείμενος μὲν τῆς πεδιάδος καὶ τοῖς κάτωθεν ἱσταμένοις καὶ πρὸς τοῦτον ὁρῶσιν εἰς λοφιὰν ἀνατεινόμενος· καὶ τὴν ἑτέραν μὲν πλευρὰν πρὸς θάλατταν ἀποτείνων· κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν πρὸς τὸ Βυζάντιον, ταῖς δέ γε λοιπαῖς δυσὶ πρὸς ἄρκτον καὶ δύσιν, παντὶ ἀνέμῳ καταπνεόμενος. διειδὲς δὲ ὕδωρ καὶ πότιμον ἔχων ῥέον ἀεί, φυτῶν δὲ καὶ δένδρων παντάπασιν ἀμοιρῶν. Εἴπες ἂν ὑπό τινων δρυτόμων ἐκπεφαλακρῶσθαι τὸν λόφον. Διὰ γοῦν τὸ τοῦ τόπου ἐπιτερπὲς καὶ εὔκρατον καὶ Ῥωμανὸς ὁ Διογένης ὁ αὐτοκράτωρ. ῥᾳστώνης μικρᾶς χάριν οἰκήματα λαμπρὰ καὶ ἀποχρῶντα βασιλεῦ-

τὸν ἀνάγυρον. Ἐκεῖσε τοίνυν γενόμενοι πέμποντες ἀπεπειρῶντο τῶν τειχῶν οὐ δι' ἑλεπόλεων ἢ μηχανῶν, ἢ πετροβόλων ὀργάνων, ἐπεὶ μηδ' ὁ καιρὸς ἐδίδου, ἀλλὰ διὰ πελταστῶν, καὶ ἑκηβόλων καὶ δορυφόρων καὶ καταφράκτων ἀνδρῶν. Ὁ δέ γε Βοτανειάτης τὴν τῶν Κομνηνῶν τοιαύτην ἐπιχείρησιν ὁρῶν πολυπληθεῖ τε καὶ ἐκ παντοίων συνειλεγμένην ἀνδρῶν, καὶ πρὸς τὰς πύλας τῆς πόλεως ἐπειγομένην ἤδη ἐγγίσαι, τὸν δέ γε Μελισσηνὸν Νικηφόρον περὶ τὴν Δάμαλιν φθάσαντα οὐχ ἧττω τούτων δύναμιν ἔχοντα καὶ τῆς βασιλείας ὡσαύτως ἀντιποιούμενον, μὴ ἔχων ὅ, τι καὶ δράσειε, μηδ' ἀντιπαλαμᾶσθαι δυνάμενος πρὸς ἄμφω τὰ μέρη, ὑπὸ τοῦ γήρως ὑπόψυχρός τε ὢν καὶ μᾶλλον περιδεὴς, κἂν ἐν νεότητι ἀνδρειότατος ἦν, τοσοῦτον τότε μόνον ἀπέπνει, ὁπόσον αὐτὸν ἡ τοῦ τείχους περιβολὴ διεζώννυε, καὶ ἀπενενεύκει μᾶλλον πρὸς τὸ τῆς βασιλείας ἐκστῆναι. Ἐνθένδε τοι καὶ ἔκπληξις κατεῖχε καὶ θόρυβος ἅπαντας. καὶ ἁλώσιμα πάντα ἐδόκει γενήσεσθαι πάντοθεν. Ὡς δὲ δυσχερὴς ἡ τῆς πόλεως ἅλωσις τοῖς Κομνηνοῖς κατεφαίνετο, αἱ δὲ δυνάμεις ἐκ διαφόρων ξενικῶν τε καὶ ἐγχωρίων συνελέγοντο. Ὅπου δὲ πληθὺς διάφορος, ἐκεῖ καὶ τὸ τῆς γνώμης διάφορον καταφαίνεται. Βλέπων ὁ τὸ νέον ἐνδεδυκὼς πέδιλον Ἀλέξιος τὸ δυσάλωτον τῆς πόλεως, καὶ τὸ τῶν στρατιωτῶν παλίμβολον ὑποτοπάζων, εἰς ἑτέραν ἐτράπετο γνώμην. ἵνα θωπείαις τισὶ καὶ ὑποσχέσεσιν ὑποποιησάμενος τινὰς τῶν φυλαττόντων τὰ τείχη, καὶ κλέψας αὐτῶν τὴν γνώμην, οὕτως αἱρήσῃ τὴν πόλιν. Ταῦτα δὲ ὅλης νυκτὸς μελετήσας, εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Καίσαρος ἅμα πρωῒ παραγίνεται, ἀπαγγέλλων τὰ σκοπηθέντα, καὶ ἀξιῶν ἅμα συνάψασθαι οἱ, καὶ κατασκοπῆσαι τὰ τείχη, καὶ τὰς ἐπάλξεις ἀναθεωρῆσαι, καὶ τοὺς φυλάσσοντας. ἦσαν γὰρ ἐκ διαφόρων. καὶ διαγνῶναι ὅπως δυνατόν ἐστιν ἁλῶναι τὴν πόλιν. Ὁ δὲ βαρέως τὸ ἐπίταγμα ἔφερεν, ἅτε τὸ μοναχικὸν οὔπω πρώην περιβεβλημένος ἄμφιον, καὶ συνιεὶς ὅτι καταγελῷτο ἂν ὑπὸ τῶν περὶ τὸ τεῖχος ἱσταμένων καὶ τὰς ἐπάλξεις, εἰ πρὸς τὸν πλησιασμὸν τῶν τειχῶν ἀνεδύετο. ὅπερ καὶ πεπόνθει. Ὡς γὰρ βιασθεὶς, τῷ Ἀλεξίῳ συνηκολουθήκει, εὐθὺς αὐτὸν ἀπὸ τῶν τειχῶν ἑωρακότες τὸν Ἀββᾶν μετά τινος προσθήκης ὑβριστικῆς διεπώθαζον. Ὁ δὲ ἐπισυνάξας τὸ ἐπισκύνιον, καὶ ἔνδοθεν ὑβριζόμενος παρ' οὐδὲν ἐλογίζετο, πρὸς δὲ τὸν προκείμενον σκοπὸν ὅλον εἶχε τὸν νοῦν. Εἰώθασι γὰρ οἱ φρόνημα στάσιμον ἔχοντες, ἐμμένειν ἐφ' οἷς ἂν κρίνωσι, τῶν δ' ἔξωθεν ἐπισυμβαινόντων καταφρονεῖν. Ἐπυνθάνετο γοῦν, τίνες ἂν εἶεν οἱ ἑκασταχοῦ τοὺς πύργους φυλάσσοντες. Ὡς δὲ ἐνταῦθα μὲν ἐφεστάναι τοὺς Ἀθανάτους λεγομένους ἐμάνθανε· στράτευμα δὲ τοῦτο τῆς Ῥωμαϊκῆς δυνάμεως ἰδιαίτατον· ἐκεῖσε δὲ τοὺς ἐκ τῆς Θούλης Βαράγγους, τούτους δὴ λέγω τοὺς πελεκυφόρους βαρβάρους. Ἀλλαχόσε δὲ τοὺς Νεμίτζους. ἔθνος δὲ καὶ τοῦτο βαρβαρικὸν, καὶ τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων δουλεῦον ἀνέκαθεν. φησὶ πρὸς τὸν Ἀλέξιον παραινῶν· μήτε τοῖς Βαράγγοις ἐμβαλεῖν, μήτε τοῖς Ἀθανάτοις προσεμβαλεῖν. Οἱ μὲν γὰρ αὐτόχθονες ὄντες, τῷ βασιλεῖ πολλὴν τὴν εἰς αὐτὸν ἐξ ἀνάγκης

A rarum uſum ruſticationis ſuburbanæ domos ſplendidas, & excipiendis regibus pares ædificandas curaverat. In iis diverſantes Comneni cum cæteris Ducibus mittebant qui tentarent muros urbis, non machinis aut balliſtis tormentiſve ejus generis, quarum rerum nec copia nec tempus aderat, ſed velitationibus jaculatorum, oſtentationeque haſtatorum & cataphractorum militum quaſi ad terrendos propugnantes. Sane non parum territus ipſe Botaniates eſt; qui hinc Comnenos ad portas cum numeroſo omnis generis exercitu, illinc Meliſſenum Nicephorum ad Damalim progreſſum cum copiis non minoribus parique propoſito principatus invadendi cernens, ancipiti circumventus malo cum quid cuique opponeret non ſa- B tis ſuppeteret, parum bene ſperabat de ſumma rerum, nec abhorrebat a conſiliis abdicandæ poteſtatis ſummæ. Sicilicet jam ſenior, ac multum mutatus ab illo qui olim fortiſſimus ævo florente numquam ſpes ſuas circumſcriberet, muris atque ambitu civitatis, niſi vigorem illum frigus ætatis hebetaſſet. Propagatuſque in cives eſt iſte non ſatis diſſimulatus Principis timor, tanta vulgo conſternatione ut paſſim nullus jam munitionibus fideretur: & pervia undique omnia hoſtibus ſitura metu turbante perſuaſi plurimi, defenſandi curam immaturo luctu mutarent. At Comneni, præſertim novus Auguſtus, difficultatem capiendæ civitatis tum ex rei magnitudine tum ex genere tumultuarii ex- C ercitus, quo utebantur, partim ex indigenis, partim ex alienigenis, nondum in tantam conſenſionem coaliti ut non levitas multitudinis & fluctus mobilium ſtudiorum merito timerentur, prudenter æſtimantes, optimum factu duxerunt ſi voluntates propugnatorum allicere promiſſis & in partes trahere tentarent. Talia ſecum Alexius tota nocte meditatus primo mane in tabernaculum Cæſaris ſe confert communicaturus cum illo conſilium quod nox ſuggeſſerat, ejuſdemque opera in ipſius executione uſurus. Egit enim cum illo ut ſecum venire vellet ſimul obiturus circum muros luſtraturuſque propugnacula & quod militum genus cuique ad defenſionem eſſet impoſitum ex- D ploraturus, ut ſic intelligeretur qua parte tentari proditio cum ſpe ſucceſſus poſſet. Moleſtum id primo auditu accidit Cæſari. Cum enim is nondum monachicam umquam veſtem induiſſet, merito verebatur cum tali habitu muris accedere propugnantium corona inſeſſis, quorum ſannis & irriſionibus ſe traducendum providebat: nec eum fefellit ſua proviſio. Simul enim Alexium trahentem ſubinvite ſecutus apparuit, ſtatim qui eum e muris viderunt Abbatem cum contumelioſo addito per irriſum & ſcommata ſalutarunt. At ille attracto in frontem cucullo alte abdens ſeſe, de cætero obfirmatus ludibriis E cavillantium ſuis deque habitis, agere quod cœperat ſtrenue perrexit, more magnarum mentium quæ inconcuſſa rebus ſemel decretis conſtantia hærentes quæcumque adverſantia extrinſecus ingruant, contemnunt. Interrogabat igitur urbem circumiens quinam eſſent qui quibuſque turribus inſiſterent? Ut autem cognovit nonnulla quidem propugnacula, iis qui dicuntur Immortales, credita (eſt ea maxime peculiaris militia Romani exercitus) alia obtineri a Barangis e Thule profectis, Barbari ſunt armati ſecuribus. Alibi præſidere Nemitzos, gentem & ipſam barbaram, ſed olim ſubactam a Romanis, & ſocia cum ipſis arma ferre aſſuefactam. Alexio ſuaſit ne Barangos neve Immortales aggrederetur. Hos indidem oriundos pro patria periclitari doctos a puero, ſa-

Urbs velitationibus tentata.

Botaniates diffidit rebus ſuis

Conſternatio publica.

Veſtis monachica ab exniſantibus obſeſſam urbem adeo induta, quod qui ea veſtiti apparerent in eos Græci tela jacere nefas ducerent. *Vide Notas. Edit. Pariſ. pag. 6[illegible].*

Immortales & Barangi fidiſſimi.

cramento inſuper & ſingulari fiducia atque affectu Imperatori obſtrictos, mortem millies oppetituros potius quam ad aliquid in eum moliendum adducerentur. Illos bipenniferos qui ferrum ex humeris ſuſpenderent patrii moris tenaciſſimos homines famam inviolatæ in Auguſtos fidei, ad quorum ideo tutelam corporum adhibentur quaſi tranſmiſſam a patribus pretioſiſſimam hæreditatem conſtantiſſime tueri ſolitos & paratos, ne primam quidem proditionis mentionem æquis admiſſuros auribus. In Nemitzis unam reſtare ſpem. eorum ſi animos idoneis promiſſis experiretur, non longe fortaſſe aberraturum a ſcopo. & oſtendi commodum in civitatem ingreſſum per turrem quam illi tuerentur. Hæc non aliter quam ut oraculo miſſa Alexius accipiens, certum a

Dux Nemitzorum proditurum ſe urbem pollicetur.

ſe ſtatim hominem ad Ducem Nemitzorum deſtinat qui eum ex muri exteriori crepidine ſurſum allocutus, poſt multa ultro citroque verba de proditione mox perpetranda cum illo convenit. rediitque ſtatim ad Alexium ille ipſe miles inchoandi negotii electus interpres, ejuſdem ſpe citius confecti nuncius: quo exhilarati Duces alacriter ſe ad equos inſcendendos comparabant. Tali rerum articulo Legati a Meliſſeno vehementer inſtabant ut promiſſum diploma ipſis aliquando exhiberetur. nec penes Principem mora erat. verum accerſitus Manganes ſcriptum quidem ſe habere perfectum dixit, cæterum thecam ubi ea quæ ſunt uſui ad ſubſcriptiones Imperatorias aſſervari ſolent, una cum ſtylo ipſo caſu incommodo perditam non poſſe nunc quidem reperiri.

Edit. Pariſ. pag. 63.

Mangania verſuta prudentia, in bulla aurea differenda.

Hæc ille diſſimulator ſummus pro ea prudentia qua futurum providere facillime, ex præterito utile aliquid venari, præſens demum accurate diſcernere, & in id quod ex uſu eſſet dextere vertere conſueverat: miro præditus artificio celandi, reſque obvolvendi prætextibus quoties id factu bonum ſtatuiſſet. Cenſebat autem e re tum eſſe ſi tenerentur adhuc ſuſpenſæ Meliſſeni ſpes; ad quem ſi aurea quam quærebat bulla, qua ipſi dignitas Cæſaris aſſerebatur, citius quam neceſſe erat mitteretur, periculum eſſet ne is honore delato non contentus, cupiditate quam prius oſtenderat Imperialis ipſius faſtigii efferri ſe ſineret, & ab hac ambitione in facinus aliquod audax erumperet. Id veritus Manganes tali ludificatione diploma tunc quoque expedire differebat. Procuratores contra Meliſſeni qui portas urbis patefactas Comnenis cernerent; ſuſpectaſque ideo inſidiarum, & aſtuti artificii has moras haberent, incumbebant inſtantius in petitionem bullæ aureæ promiſſæ.

Comnenorum ad Meliſſenum reſponſum.

At eos Comneni poſtremo hoc reſponſo dimiſerunt. *Quoniam urbem habemus in manibus, mox ejus Deo juvante potentes futuri, ite renunciaturi idipſum veſtro domino: illudque addite, ſi cœpta noſtra Deus fortunaverit facile ipſo veniente ad nos omnia ex utriuſque partis commodo conventura.* Ita expeditis Meliſſeni Legatis Georgium Palæologum ad Ducem Nemitzorum Gilpractum mittunt plenius exploraturum quid is animi haberet, & ſi plane in promiſſi exequendi voluntate conſtantem animadverteret, ſignum Georgius condictum ederet ex turri, quo in idipſum intenti Comneni perſpecto, ſtatim copias in patentem portam immitterent. Perlibenter id ſibi demandatum munus Georgius accepit, vir in primis ſtrenuus; &

Georgius Palæologus expugandarum urbium peritia inſignis.

A ἔχοντες εὔνοιαν, θᾶττον ἂν τὰς ψυχὰς παραδοῖεν ἢ πονηρόν τι κατ' αὐτοῦ μελετῆσαι πεισθήσονται. Οἱ δέ γε ἐπὶ τῶν ὤμων τὰ ξίφη κραδαίνοντες πάτριον παράδοσιν καὶ οἷον παρακαταθήκην τινὰ καὶ κλῆρον τὴν εἰς τοὺς Αὐτοκράτορας πίστιν, καὶ τὴν τῶν σωμάτων αὐτῶν φυλακὴν, ἄλλος ἐξ ἄλλου διαδεχόμενοι τὴν πρὸς αὐτοὺς πίστιν ἀκράδαντον διατηροῦσι, καὶ οὐδὲ ψιλὸν πάντως ἀνέξονται περὶ προδοσίας λόγον. Τῶν δέ γε Νεμίτζων ἀποπειρώμενος, ἴσως οὐ πόρρω βαλεῖ σκοποῦ, ἀλλ' εὐτυχήσει τὴν εἴσοδον ἀπὸ τοῦ ὑπ' αὐτῶν φρουρουμένου πύργου. Πείθεται τοίνυν τὸ ἐντεῦθεν Ἀλέξιος τοῖς τοῦ Καίσαρος λόγοις, ὥσπερ ἐκ θείας ὀμφῆς τούσδε δεξάμενος. Διά τινος οὖν ἀποσταλέντος παρ' αὐτοῦ τὸν ἡγεμόνα τῶν Νεμίτζων κάτωθεν ἐπιμε-
B λῶς ἀνεζήτει. Ὁ δὲ ἄνωθεν προκύψας, πολλά τε εἰπὼν καὶ ἀκούσας, συντίθεται ταχὺ προδοῦναι τὴν πόλιν. Ἧκεν οὖν τὴν ἀγγελίαν ταύτην κομίζων ὁ στρατιώτης. Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀμφὶ τὸν Ἀλέξιον τὸ παρ' ἐλπίδας, περιχαρεῖς γενόμενοι, μάλα προθύμως ἐπιβαίνειν τοῖς ἵπποις ἡτοιμάζοντο. Ἅμα δὲ τούτοις καὶ οἱ τοῦ Μελισσηνοῦ πρέσβεις σφοδρῶς ἐπέκειντο ἀπαιτοῦντες τὸν ὑπεσχημένον χρυσόβουλλον λόγον. Καὶ ὁ Μαγκάνης εὐθὺς μετεκαλεῖτο κομίσων αὐτόν. Ὁ δὲ τὸν μὲν χρυσόβουλλον λόγον γεγραμμένον ἔχειν ἔλεγε· τὸ δέ γε χρησιμεῦον σκεῦος εἰς τὰς βασιλικὰς ὑπογραφὰς, σὺν τῇ γραφίδι ἀπολωλεκέναι διισχυρίζετο· κρυψίνους ὢν ἀνὴρ, καὶ δεινὸς τὸ μέλλον ῥᾷστα προϊδεῖν, καὶ ἐκ μὲν τοῦ παρεληλυθό-
C τος θηρᾶσαι τι συνοῖσον· τὸ δέ γε ἐνεστὸς ἀκριβῶς διαγνῶναι, καὶ πρὸς ὅπερ ἂν βούλοιτο εὐφυῶς μετενεγκεῖν, ἐπισκιάσαι * τὸ πρᾶγμα, εἰ * μὴ θελήσῃ. Ἀνεβάλλετο γὰρ τὴν τοῦ χρυσοβούλλου γραφὴν ὁ Μαγκάνης, μετεώρους τὰς ἐλπίδας διδοὺς τῷ Μελισσηνῷ. Ἐδεδίει γὰρ, μὴ τοῦ χρυσοβούλλου τάχιον ἢ προσῆκε καταπεμφθέντος αὐτῷ, ὃ τὴν τοῦ Καίσαρος ἀξίαν τούτῳ χαρίζετο, τὴν Καίσαρα μὲν ἀποπέμψαιτο, τῆς δὲ βασιλείας ὅλως ἀντέχοιτο, καθάπερ καὶ πρὸς τοὺς Κομνηνοὺς διεμεμηνύκει ἦν, καὶ τολμήσειέ τι θρασύτερον. Καὶ τοῦτο ἦν ἡ τέχνη καὶ τὸ μαγγάνευμα τοῦ Μαγκάνη περὶ τὴν ἀναβολὴν τοῦ χρυσοβούλλου λόγου τοῦ Καίσαρος. Τούτων οὕτω τελουμένων καὶ τοῦ καιροῦ κατεπείγοντος τὴν πρὸς τὴν πόλιν
D εἴσοδον, ὑποτοπάζοντες οἱ πρέσβεις τὸ δρᾶμα σφοδρότερον ἐνέκειντο, ἐξαιτούμενοι τὸν χρυσόβουλλον λόγον. Οἱ δὲ Κομνηνοί φασι πρὸς αὐτούς· Ἐπεὶ ἐν χερσὶν ἤδη τὴν πόλιν ἔχοντες ἄπιμεν, ἐφ' ᾧ Θεοῦ παρήγοντος, κατασχεῖν αὐτήν· ἀπελθόντες ἀπαγγείλατε ταῦτα τῷ δεσπότῃ καὶ Κυρίῳ ὑμῶν. καὶ τοῦτ' ἐπειπόντες, ὡς εἴγε κατ' ἐλπίδας ἡμῖν ἀπαντήσῃ τὰ πράγματα, σοῦ πρὸς ἡμᾶς * παραγενομένου, πάντα κατὰ ῥοῦν ἀκολουθήσει, καὶ κατὰ τὸ ἡμῖν τε καὶ σοὶ βουλητόν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν πρὸς τοὺς πρέσβεις. τὸν μέντοι Γεώργιον τὸν Παλαιολόγον πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῶν Νεμίτζων Γιλπράκτον ἐξέπεμψαν, ἀπόπειραν ποιήσασθαι τῆς γνώμης Γιλ-
E πράκτου, καὶ εἰ διαγνοίη προθυμούμενον δέξασθαι κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν τοὺς Κομνηνοὺς, τὸ δοθὲν αὐτῷ σύνθημα ποιῆσαι, ὅπερ αὐτοὶ μὲν θεασάμενοι ἐπισπεύσουσι τὴν εἰσέλευσιν. αὐτὸς δὲ εἰς τὸν πύργον ἀνελθὼν, θᾶττον αὐτοῖς τὰς πύλας ὑπανοίξει. Ὁ δὲ προθύμως τὴν πρὸς τὸν Γιλπράκτον ὁδοιπορίαν ἀνεδέξατο,

* πράγματα μάτην

* ἀφίξου γενομένου

A πρόθυμος ὢν ἀνὴρ εἰς τὰς πολεμικὰς πράξεις ϗ πόλεων ἐκπορθήσεις, ϗ τοῦτ᾽ αὐτὸ, τειχεσιπλήτης αὐτόχρημα, εἴποις ἂν, ὃ περὶ Ἄρεος Ὅμηρος. οἱ δὲ Κομνηνοὶ ὁπλισάμενοι, καὶ τὸ ὁπλιτικὸν ἅπαν ἐμπείρως πάνυ κατασκευασάμενοι, βραδεῖ ποδὶ στείχοντες, ἰλαδὸν πρὸς τὴν πόλιν ἀπήεσαν. Ἑσπέρας οὖν πελάσας τῷ τείχει ὁ Παλαιολόγος Γεώργιος, ϗ σύνθημα ἀπὸ τοῦ Γιλπράκτου λαβὼν, ἄνεισιν ἐπὶ τὸν πύργον μετὰ τῶν ἀμφ᾽ αὐτόν. οἱ δέ γε ἀμφὶ τὸν Ἀλέξιον πως μὲν βραχύ τι πρὸ τῶν τειχῶν γεγονότες χάρακά τε βάλλονται καὶ στρατοπεδεύουσι λαμπρῶς. ϗ βραχύ τι μέρος τῆς νυκτὸς ἐπ᾽ αὐτοῦ αὐλισάμενοι, τὸ λοιπὸν αὐτοὶ τὸ μεσαίτατον B στίχον τῆς φάλαγγος, ἅμα τοῖς τῶν ἱππέων ἐπιλέκτοις ϗ τῇ κρείττονι στρατιᾷ, τότε ψιλὸν διατάξαντες, βάδην προϊόντες κατ᾽ αὐτὸ τὸ περίορθρον πρὸ τῶν τειχῶν ἀθρόον καθίστανται. Καὶ πολέμου σχῆμα διατυπώσαντες ἐσιδηροφόρουν ξύμπαντες, ἵνα τοὺς ἐντὸς καταπλήξαιεν. Συνθήματος δὲ ἄνωθεν δόντος αὐτοῖς τοῦ Παλαιολόγου, ϗ τὰς πύλας ἀνοίξαντος, συμμιγδὴν εἰσῄεσαν, οὐ σὺν εὐταξίᾳ στρατιωτικῇ, ἀλλ᾽ ὡς ἔτυχεν ἕκαστος, ἀσπίδας ϗ τόξα ϗ δόρατα φέροντες. Ἡ δὲ ἡμέρα πέμπτη ἦν ἡ μεγάλη, καθ᾽ ἣν τὸ μυστικὸν Πάσχα θύομεν ἅμα ϗ ἑστιώμεθα. Ἐπινεμήσεως τετάρτης ἔτους ͵ςφπθ΄. μηνὸς Ἀπριλλίου. Καὶ ὅλως C ἅπαν τὸ στρατόπεδον ἐκ ξενικῆς τε ϗ ἐγχωρίου δυνάμεως, ἔκ τε αὐτοχθόνων, ϗ τῶν παρακειμένων χωρῶν συνεληλυθὸς, τὴν πόλιν ἐκ πολλοῦ παντοίοις εὐθηνοῦσαν εἴδεσιν, ἔκ τε ἠπείρου τε καὶ θαλάσσης συνεχῶς ἀρδομένην γινώσκοντες. ἐν βραχεῖ χρόνῳ εἰσεληλυθότες διὰ τῆς Χαρσίου πύλης ἁπανταχοῦ σκεδασθέντες περί τε τὰς λεωφόρους, περί τε τὰς τριόδους ϗ ἀμφόδους. μὴ οἰκιῶν, μὴ ἐκκλησιῶν, μὴ δὲ αὐτῶν τῶν ἱερῶν ἀδύτων τὸ παράπαν φειδόμενοι, ἀλλὰ λείαν πολλὴν ἐκεῖθεν ἐπισυνάγοντες. τοῦ μέντοι ἀποκτείνειν μόνου ἀφισάμενοι. τὰ δ᾽ ἄλλα πάντα ἰταμῶς πάνυ ϗ ἀναισχύντως ποιοῦντες. Τὸ δὲ δὴ χεῖρον. ὅτι οὐδὲ οἱ αὐτόχθονες τῶν τοιούτων ἀφίσταντο D πράξεων. ἀλλ᾽ οἷον ἐκλαθόμενοι ἑαυτῶν, ϗ τὰ σφῶν ἤθη ἐπὶ τὸ χεῖρον ἀμείψαντες, ἀνερυθριάστως ϗ αὐτοὶ, ἅπερ οἱ βάρβαροι ἔπραττον. Ταῦτα δὲ ὁ βασιλεὺς Νικηφόρος ὁρῶν, ϗ ὡς τὰ κατ᾽ αὐτὸν ἐν στενῷ κομιδῇ κατηντήκει, ἀπό τε τῆς δύσεως πολιορκουμένης τῆς πόλεως, ἀπό τε τῆς ἕω Νικηφόρου τοῦ Μελισσηνοῦ περὶ τὴν Δάμαλιν ἤδη αὐλιζομένου. Μὴ ἔχων ὅ, τι ϗ δράσειε, τῷ Μελισσηνῷ προτεθύμητο τῶν πρωτείων μᾶλλον παραχωρῆσαι. κατασχεθείσης δὲ τῆς πόλεως ἤδη παρὰ τῶν Κομνηνῶν, μετακαλεσάμενός τινα τῶν πιστοτέρων αὐτοῦ θεραπόντων, παρε- E κελεύετο * τὸν Μελισσηνὸν εἰσάγειν εἰς τὰ βασίλεια, ᾧ τινι συνείπετο ϗ Σπαθάριός τις ἀνὴρ μαχιμώτατος. Πρὸ δὲ τοῦ φθάσαι εἰς ἔργον τὸν λόγον, ἡ μὲν πόλις ἑάλω, ὁ δὲ Παλαιολόγος ἕνα τῶν ὑπ᾽ αὐτὸν ἀναλαβόμενος, πεζῇ κάτεισιν ὡς πρὸς θάλασσαν πορευόμενος. περιτυχὼν δὲ τινι ἀκατίῳ εἴσεισιν εὐθὺς ϗ τοῖς ἐρέταις παρεκελεύετο, ὅπου ὁ στόλος κατὰ τὸ εἰθισμένον προσώρμιστο, ἀπευθῦναι τὸ σκάφος. Ἐγγίζων δὲ ἤδη πρὸς τὴν περαίαν, ὁρᾷ τὸν παρὰ τοῦ Βο-

Iliad. ε.

* διὰ τὸ τέ- λου

A cum ad omnes militares functiones, tum ad expugnationes civitatum tanto animo tantoque impetu ferri ſolitus, ut qui ei, quod Homerus Marti tribuit, murorum everſoris adjunctum accommodaret, nequaquam inferius merito ejus illi nomen tribueret. Interea Comneni armati ipſi, armatiſque copiis perite ordinatis in aciem, verſus urbem turmatim ferebantur. Cum igitur præceſſiſſet Palæologus ſub veſperam; interimque dum rem tranſigit ex ſententia cum Gilpracto, eoque bene volente, in ſummam evadit turrim cum ſuis, Alexiani ad conſpectum urbis inſtructa, ut dictum eſt, acie provecti caſtra palam metantur ac muniunt, ſpeciem de induB ſtria offerentes quaſi moram illic facturi eſſent. Verum ubi exiguo dumtaxat nocturni temporis ſpatio conſederunt eo loco, exurgentes Comneni ſic aciem ſtraunt ut ipſi phalangis medium obtinerent cum lectis equitibus, & gravi armatura, floreque ipſo copiarum, velitibus circum diſpoſitis: ſicque lento gradu procedentes ſub diluculum mœnibus ſe admovent, ferro ſtricto tamquam impetum facturi: quo ſcilicet eos qui ſtabant in propugnaculis ſubito metu percellerent. Eo ipſo commodum puncto temporis cum ſignum ex alto Palæologus conſtitutum edidiſſet pateſeciſſetque portas, mixtim in urbem exercitus ſubiit, nullo militari ordine ſervato, ſed temere quiſque prout ſors tulit cum clype-C is, arcubus, & haſtis. Erat ea dies feria quinta majoris hebdomadæ, qua myſticum Paſcha ſacrificamus ſimul & comedimus, Indictione quarta, anno ſexies milleſimo quingenteſimo octogeſimo nono, menſe Aprili, quando univerſus exercitus peregrinis & indigenis copiis conſtans in civitatem quam ex longo refertam norant opibus omnis generis, terreſtribuſque juxta ac maritimis proventibus divitem magna prædandi cupiditate per obliquam & inobſervatam portam penetrans, per omnes plateas ejus vicos & angiportus innumerabiles & inæſtimabiles clades ſparſit. Non a domibus, non ab Eccleſiis, ac ne a ſacris quidem omnino adytis coercita raD pacitas eſt, plane ubicumque præda erat, ſecura religionis avaritia armata graſſabatur. Cædibus modo temperatum eſt: cætera crudelitati libidinique fræna laxata. Atque id, quod pejus erat, nihilo minus aut verecundius miles indigena quam Barbarus perpetrabat. Adeo cives ipſi ſui obliti patriæque in ejus viſcera per omnem contumeliam debacchabantur. Hæc videns Imperator Nicephorus ſeque plane deprehenſum in arcto ſentiens, undique obſeſſa civitate, Comnenis ab Occidente inſtantibus Meliſſeno ad Damalim caſtra habente, diu pendulus animi quid in tam lubrico rerum articulo conſilii caperet, decrevit tandem experiri potius clementiam Meliſſeni, & ipſi oblato princiE patu eum ſibi adjungere conari. Id conſilium antea conceptum jam capta civitate ſero denique aggreſſus exequi, accerſitum quemdam e ſibi fidiſſimis miſit qui Meliſſenum in palatium induceret. Comes ibat iſti nuncio Spatharius quidam vir fortiſſimus. Capta ſub id tempus urbe Palæologus uno e ſuis ſecum aſſumpto progreſſus ad mare caſu occurrentem naviculam ingreditur, remigibuſque imperat recta in eum locum ſcapham provehant ubi claſſis conſuetam habebat ſtationem. Appropinquabat jam adverſo littori emenſo fere trajectu, cum eum videt quem

Edit. Pariſ. pag. 64.

Conſtantinopolis capitur feria quinta majoris hebdomadæ:

& fœde diripitur.

Botaniates Meliſſenum accerſere vult.

diximus a Botaniate miſſum claſſem expedire ut ea Meliſſenum mox in urbem atque in regiam tranſportaret. Comes porro ejus Spatharius unam armatarum ad uſus bellicos navium intraverat. Hunc longe Palæologus agnitum, quippe olim ſibi familiarem propius accedens conſueta illa percontatur unde & quo iret, ac ut ſe in navem admittat petit. Metuens Spatharius quod Palæologum cum ſcuto & gladio cerneret: libenter te acciperem, reſpondit, niſi viderem armatum. Ne ſit hoc in mora, Georgius inquit, En acinacem protinus & arcum ſi recipere annuis inſuper & galeam abjicio. Securus eo pignore Spatharius Palæologum in navem accipit, officioſe amplectens atque oſculans veterem amicum. At is vir vehemens cunctandique neſcius, ne minimam quidem moram interpoſuit quominus deſtinatum exequeretur. Inſiliens quippe in proram ſic remiges alloquitur: *Quid agitis, quove pergitis malorum inſtitores ingentium quæ in veſtra ipſorum capita recident? Civitas, ut videtis, capta eſt. Magnus qui modo erat Domeſticus nunc eſt Imperator acclamatus. armatos novi Auguſti ſatellites cernitis, proclamationem ejus qua fora omnia perſonant auditis; non eſt alteri locus in throno regio. Bonus Botaniates, eſto. Sed multo Comneni meliores. numeroſus Botaniatis exercitus, at longe noſter numeroſior. non igitur oportet veſtram ipſorum vitam, uxoreſque ac liberos prodere vos, ſed animadverſo civitatis ſtatu per quam totus noſter vagatur exercitus palam ſignis erectis liberaque voce Alexium Imperatorem ferens, illumque ipſum inſignibus imperii ornatum uſque in ipſasjam palatii fores proſecutus, proram vertentes accedite victori, & certamen veſtra pernicie, ſi obſiſtere pergitis, duraturum matura deditione dirimite, conditione veſtra tanto futura meliore; quod ſi arripitis bene merendi occaſionem novus Princeps victoriæ ſuæ partem veſtro beneficio debiturus eſt.* His perſuaſi nautæ omnes in ejus ſententiam tranſeunt. cum autem id Spatharius moleſte ferret, Georgius, quippe homo bellator & manu promptus, forti ei voce minatus eſt ſe illum ſi renuere pergeret repente ſupra foros navis adſtricturum vinculis, forte etiam inde præcipitem in profundum abjecturum. Mox acclamationem Alexii præit. quam alacriter excepere proſecutique ſunt remiges. quoniam vero nondum quieſcebat Spatharius correptum illum & toto niſu reluctantem majore vi domans in navis conſtratæ tabulato, ut dixerat, vinctum depoſuit. Paulum inde promovens clypeo acinaceque reſumpto, eo appellit ubi claſſis erat, cujus omnes vectores nautaſque Imperatorem acclamare Alexium magna voce præiens impulit. Porro cum cui negotium Botaniates dederat claſſis ad Meliſſenum advehendum ducendæ ibi offendens captum detinuit; nautiſque ſtatim præcepit retinacula ſolverent. quo facto cum claſſe omni arcem occupat. ibique ſplendida lateque celebri Alexii Auguſti proclamatione repetita, nautas omiſſo remigio juſſit immotos quieſcere. quod ita fieri volebat ut tanto certius Orientales Meliſſeni copias quæ non niſi hac claſſe trajicere poterant, freti tranſitu arceret, quem illæ affectabant plurimum. Paulo poſt cum navem vidiſſet ad magnum palatium euntem, Georgius, repente nautis qui in eo in quo forte tum fuit navigio erant, remigium ut quammaxime intenderent imperat. brevi ergo navim prius viſam

Edit. Pariſ. pag. 65.

Sed ejus ad illum nuncius a Palæologo impeditur.

Palæologi ad nautas oratio.

Alexius a claſſe univerſa Imperator acclamatur.

pag. 66.

A τανειάτε ἀποςαλέντα, ἐφ᾽ ᾧ τὸν Μελισσηνὸν διαπεραιῶσαι τὸν στόλον διεπείγοντα, καὶ τὸν Σπαθάριον ἐντὸς μιᾶς τῶν πολεμικῶν νηῶν. Γνωρίσας οὖν αὐτὸν πόῤῥωθεν πάλαι συνήθη, ἐπυνθάνετο ὅθεν καὶ ὅπη πορεύεται, καὶ μεθ᾽ ἑαυτοῦ ἀναλαβέσθαι αὐτὸν ἠξίου. Ὁ δὲ Σπαθάριος ξιφήρη τοῦτον ὁρῶν καὶ ἀσπίδα κατέχοντα, δειλιάσας φησὶ πρὸς αὐτόν· Εἰ μή σε οὕτω καθωπλισμένον ἑώρων, περιχαρῶς ἂν ἐδεξάμην. Ὁ δὲ μάλα προθύμως καὶ τὴν ἀσπίδα καὶ τὸν ἀκινάκην καὶ τὴν κόρυθα ἀποθέσθαι κατετίθετο, εἰ μόνον θελήσει τοῦτον ἀναλαβέσθαι. Ὡς δὲ καταθέμενον αὐτὸν τὰ ὅπλα ὁ Σπαθάριος ἐθεάσατο, παρακεχωρηκὼς τηνικαῦτα αὐτῷ τὴν εἰς τὸ ἴδιον πλοῖον εἰσέλευσιν, καὶ B περιπλακεὶς κατησπάζετο μάλα περιχαρῶς. Ὁ δὲ Παλαιολόγος, ὀμβριμοεργὸς ὢν ἀνήρ, οὐδὲ πρὸς βραχὺ περιμείνας, ἔργου ἥπτετο. Καὶ ὡς τὴν πρῶραν ἀλλόμενος τοὺς ἐρέτας ἐπυνθάνετο. Τί, λέγων, ποιεῖτε, καὶ ὅπη πορεύεσθε κατὰ τῆς σφῶν κεφαλῆς κακὰ μέγιστα ἐπενεγκεῖν πραγματευόμενοι; Ἡ πόλις, ὡς ὁρᾶτε, ἑάλω. Ὁ ποτὲ μέγας Δομέστικος, νῦν Βασιλεὺς ἀνηγόρευται, καὶ τοὺς ὁπλοφόρους ὁρᾶτε, καὶ τῆς εὐφημίας ἀκούετε· καὶ οὐκέτι χώραν ἕτερος ἐν τοῖς βασιλείοις ἕξει· Καλὸς μὲν οὖν ὁ Βοτανειάτης, ἀλλὰ καὶ οἱ Κομνηνοὶ πολλῷ κρείττονες. Πολλὴ ἡ τοῦ Βοτανειάτου στρατιά, ἀλλὰ πολλαπλάσιος ἡ ἡμετέρα. Οὐ χρὴ τοιγαροῦν τὴν σφῶν αὐτῶν ζωήν, τάς τε γυ- C ναῖκας καὶ τοὺς παῖδας προδοῦναι. Ἀλλὰ δὴ τὴν πόλιν περιαθρήσαντας, καὶ τὸ ὁπλιτικὸν ἅπαν ἐντὸς αὐτῆς θεασαμένους, τάς τε σημαίας καὶ τὴν εὐφημίαν λαμπρὰν γινομένην ἀκούοντας, τόν τε ποτὲ μέγαν Δομέστικον νῦν Βασιλέα τοῖς βασιλείοις πελάζοντα καὶ τὴν αὐτοκράτορα ἀρχὴν ἤδη περιζωννύμενον, πρύμναν τε κρούσασθαι, ἑτεραλκέα τὴν νίκην ποιησαμένους αὐτῷ προσελθεῖν. Οἱ δὲ τηνικαῦτα τοῖς τούτου λόγοις ὑπείξαντες, πάντες τῆς αὐτοῦ γνώμης γεγόνασι. Τοῦ δὲ Σπαθαρίου δυσχεραίνοντος, ἠπείλει ὁ ξιφηφόρος οὗτος Γεώργιος ὁ Παλαιολόγος αὐτὸν πού ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τῆς νηὸς δεσμήσας * καταλαβεῖν, ἢ κατὰ τοῦ βυθοῦ ῥῖψαι· Εὐθὺς οὖν τῆς D εὐφημίας ὁ Παλαιολόγος ἐξῆρχε, ἐν σὺν αὐτῷ οἱ ἐρέται. Τὸν δὲ Σπαθάριον καὶ μὴ βουλόμενον καὶ δυσχεραίνοντα, κατὰ τοῦ καταστρώματος δεσμήσας κατέθηκε· παραπλεύσας δὲ μικρὸν, ἀναλαμβάνεται τόν τε ἀκινάκην καὶ τὴν ἀσπίδα, καὶ οὕτω προσορμίζει ὅπου ὁ στόλος, καὶ πάνδημον ἐποιεῖτο ἤδη τὴν εὐφημίαν. Ἐντυχὼν δὲ καὶ τῷ ἀποσταλέντι παρὰ τοῦ Βοτανειάτου, ἐφ᾽ ᾧ τὸν στόλον ἀναλαβέσθαι, καὶ διαπεράσαι τὸν Μελισσηνὸν, εὐθὺς κατέσχεν αὐτὸν, καὶ λῦσαι τὰ πρυμνήσια παρεκελεύετο τοῖς ναυτικοῖς· Ἀποπλεύσας οὖν ἐκεῖθεν σὺν ἅμα τῷ στόλῳ καταλαμβάνει τὴν ἀκρόπολιν, τὴν εὐφημίαν λαμπρὰν ποιούμενος· E Κἀκεῖσε τοῖς ἐρέταις παύσασθαι τῆς εἰρεσίας διεκελεύετο, καὶ ἀτρεμοῦντας ἑστάναι, ἐφ᾽ ᾧ τοὺς ἐκ τῆς ἑῴας πειρωμένους διαπερᾷν ἀπείργειν. Μετ᾽ ὀλίγον δὲ πλοῖον θεασάμενος πρὸς τὸ μέγα παλάτιον καταῖρον, τοῖς τοῦ ἰδίου πλοίου ἐρέταις κελεύσας σφοδρὰν τὴν εἰρεσίαν ποιήσασθαι, φθάνει τοῦτο. καὶ ὡς τὸν ἴδιον ἐθεάσατο ἐν αὐτῷ πατέρα, ἀναστὰς εὐθὺς

τὴν προ-

* καταβαλεῖν

τὴν προσήκουσαν γονεῦσι προσκύνησιν αὐτῷ ἀπεδίδου. Ὁ δὲ οὐ περιχαρῶς αὐτὸν ἐθεάσατο, οὔτε μὴν γλυκερὸν φάος ὠνόμασε, καθάπερ ποτὲ ὁ Ἰθακήσιος Ὀδυσσεὺς τὸν Τηλέμαχον θεασάμενος. Ἐκεῖ γὰρ συμπόσιον καὶ μνηστῆρες, καὶ ἅμιλλα, καὶ νευρὰ, καὶ τόξον, καὶ ἆθλον τῷ νικήσαντι ἡ σώφρων ἔκειτο Πηνελόπη, καὶ ὁ Τηλέμαχος οὐχ ὡς ἐχθρὸς, ἀλλ' ὡς υἱὸς πατρὶ ἐπαρηγονήσων. Ἐνταῦθα δὲ μάχη καὶ πόλεμος καὶ ἀντικαθιστάμενοι πρὸς ἀλλήλους κατὰ γνώμην ἦσαν ἄμφω, καὶ ἡ θατέρου ἀτέρου οὐκ ἐλάνθανε θέσις, κἂν εἰς ἔργον οὔπω τὰ τῆς γνώμης ἀπέβαινε. Εὐθέως τοίνυν καὶ μωρὸν αὐτὸν καλέσας ἐπυνθάνετο λέγων. Τί ὧδε ποιήσων ἥκεις; ὁ δέ φησιν. Ἐπειδὴ σὺ ὁ ἐμὲ πυνθανόμενος εἶ, οὐδέν. Καὶ ὃς πρὸς αὐτόν. Ἀνέχου μικρὸν, καὶ εἴ μου ὁ Βασιλεὺς ὑπακούσει, γνώσῃ μετ' οὐ πολύ. Φθάσας οὖν ὁ ῥηθεὶς Νικηφόρος Παλαιολόγος εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἐπεὶ ἐσκεδασμένους ἑώρα τοὺς ξύμπαντας, καὶ περὶ τὴν συλλογὴν τῶν χρημάτων ἠσχολημένους, εὐκαταγωνίστους αὐτοὺς οἰόμενος, ᾐτεῖτο τὸν Βοτανειάτην δοθῆναι οἱ τοὺς ἀπὸ τῆς Θούλης νήσου βαρβάρους, ὥστε δι' αὐτῶν ἐξωθῆσαι τῆς πόλεως τοὺς Κομνηνούς. Ὁ δέ γε Βοτανειάτης, ἅπαξ τὰ περὶ αὐτὸν ἀπεγνωκὼς, ἐσχηματίζετο μὴ θέλειν ἐμφύλιον γενέσθαι πόλεμον. Ἀλλ' εἴγε πείθῃ μοι Νικηφόρε, φησὶν, ἐπεὶ εἴσω τῆς πόλεως γεγόνασιν οἱ Κομνηνοὶ, ἄπελθε πρὸς αὐτοὺς πρεσβεύων τὰ πρὸς εἰρήνην. Ὁ δὲ δυσανασχετῶν, ὅμως ἄπεισι. Ὡς δὲ εἰσελθόντες οἱ Κομνηνοὶ τεθαρρηκότες ἤδη ἐκαρτέρουν περὶ τὸ πεδίον τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ καλουμένου τοῦ Συκεώτου, βουλευόμενοι εἰ χρὴ πρότερον ἀπελθεῖν εἰς τὰς σφῶν μητέρας, καὶ τὴν συνήθη προσκύνησιν κατὰ τὸ εἰθισμένον αὐταῖς ἀπονεῖμαι, οὕτω πρὸς τὰ βασίλεια χωρῆσαι. Μαθὼν ὁ Καῖσαρ ἀποστείλας τινὰ τῶν αὐτοῦ θεραπόντων, ἠπειλήσατο, τῆς βραδυτῆτος τούτους πολλὰ καταμεμψάμενος. Εὐθὺς οὖν ἀμφὶ τὸν οἶκον τοῦ Ἰβηρίτζη γενομένων, καταλαμβάνει Νικηφόρος ὁ Παλαιολόγος λέγων. Ὁ Βασιλεὺς ὑμῖν τάδε μηνύει. Γέρων μὲν ἐγὼ ἤδη καὶ μόνος, μήθ' υἱὸν κεκτημένος, μήτ' ἀδελφὸν, μήτε τινὰ τῶν γνησίων, καὶ εἰ βούλει (πρὸς τὸν ἀρτιφανῆ Βασιλέα τὸν Ἀλέξιον ἀποτείνων τὸν λόγον) σὺ γενοῦ μοι θετὸς υἱὸς, κἀγὼ οὐκ ἀφέλωμαί τι ὧν ἑκάστῳ τῶν συστρατευομένων σοι πεφιλοτίμησαι, οὐδὲ τινὸς σοι ἐξουσίας ἐπικοινωνήσω βασιλικῆς. Ἀλλὰ μόνον ἔσομαι ψιλοῦ τοῦ τῆς βασιλείας μετέχων ὀνόματος, καὶ τῆς εὐφημίας, καὶ τῶν ἐρυθρῶν πεδίλων, ἔτι δὲ καὶ τοῦ διαναπαύεσθαι εἰς τὰ ἀνάκτορα. Σοὶ δὲ ἡ τῶν τῆς βασιλείας πραγμάτων μελήσει πάντως διοίκησις. Πρὸς ταῦτα οἱ Κομνηνοὶ ῥήματά τινα συγκαταθέσεως ἐμφαντικὰ ὑπέφαινον. Ἅπερ ἐνωτισθεὶς ὁ Καῖσαρ, φθάνει τάχος πρὸς αὐτοὺς ἐπαπειλούμενος, καὶ πρὸς τὰ βασίλεια κατεπείγων. Ὡς δὲ δεξιόθεν τῆς αὐλίδος εἰσῄει, ἐξελθόντες οἱ Κομνηνοὶ συναντῶσι πεζεύοντι αὐτῷ. Ὁ δὲ πολλὰ τούτους ἐμέμφετο. ἀτενίσας δὲ ἐν τῷ εἰσιέναι, καὶ τὸν Παλαιολόγον Νικηφόρον θεασάμενος ἀπὸ τῆς λαιᾶς αὖθις εἰσερχόμενον. Τί πρὸς τὰ ἐνταῦθα φησί; καὶ τί βουλόμενος ἥκεις συμπένθερε;

* Od. π. v. 34.

A aſſecutus, patrem in ea ſuum præter ſpem ac votum invenit, cui cum ſtatim exurgens eam quæ parentibus debetur venerationem exhibuiſſet, non eum ille blande intuitus eſt, nec dulce lumen appellavit, ut olim Ithacenſis Ulyſſes Telemachum primum a reditu viſum. ibi enim convivium & proci, & certamen, & nervi, & arcus, & præmium victori pudica Penelope propoſita, & Telemachus non hoſtis, ſed patri ſuppetias filius veniens. hic vero pugna & bellum & commiſſis ambo ſententiis in partes contrarias adverſis ſtudiis diſtracti. nec alterum alterius cogitatio latebat, tametſi nondum in opus apertum, animi conſilium prodierat. Prior ergo pater poſtquam B ſtultum appellavit filium: *Quid hic*, inquit, *facturus venis?* cui Georgius: *quandoquidem qui me interrogas pater meus es, nihil.* At pater: *Expecta*, inquit, *paululum; & ſi quidem me Imperator audiet, brevi ſcies quam te merito ſtultum vocaverim.* His dictis inſtitutum iter tenens Nicephorus Palæologus venit in regiam: unde ſparſos temere per urbem & prædæ ſtudio palantes Alexianos animadvertens, recte ut tunc erant deleri facile poſſe exiſtimans, a Botaniate petebat, daret ſibi oriundos ex Thule inſula Barbaros: cum iis ſe Comnenos ejecturum civitate promittens. Verum Botaniates in ſemel concepta rerum ſuarum deſperatione perſeverans, abhorrere C ſe a civili bello prætexebat. *Sed ſi mihi credis Nicephore*, inquit, *quandoquidem in civitatem ingreſſi Comneni ſunt, illos a me conveni pacis aliquam rationem cum ipſis ignoturus.* gravis ea legatio Palæologo fuit: obivit tamen licet perinvitus. Interim Comneni quoniam ingreſſi erant urbem omnia jam tuta, & navigare ſe in portu rati, circa planitiem magni Martyris Georgii qui Sycceotes dicitur, ſatis ſecure conſultabant, an ad matres ipſorum ſalutatum accurſuri prius eſſent; an potius in palatium recta pergerent. Quo Cæſar cognito per quemdam e ſuis famulis illico miſſum graviter increpuit deliberationes otioſas imprudenteſque moras. caſtigata ergo tarditate ſtrenue pergentibus occurrit circa domum Ibe- D ritzæ Nicephorus Palæologus cum mandatis Botaniatæ, quæ ipſius nomine ejuſque aſſumpta perſona ſic expoſuit: *Senex ego jam & ſolus ſum, non filium, non fratrem, non conſanguineum habens ullum quem ut ſucceſſurum intueri queam. Si ergo volueris* (*ad novum Imperatorem Alexium ſermonem dirigens*) *tu eſto mihi adoptivus filius: & ego nihil minuam ex iis quæ tuas partes militiamque ſequentibus promiſiſti, large omnia quantacumque ſint præſtabo: nec partem ullam Imperatoriæ poteſtatis uſurpabo tamquam mihi communem tecum: ſed ea tibi omni in ſolidum relicta vanam tantum imperii ſpeciem nomine dumtaxat te-* E *nus, acclamationeque ac rubris calceis ſatis habebo retinere, quibus adde habitationem in palatio, libera adminiſtratione rerum plane omnium in tuo pleniſſime arbitrio relicta.* His Comneni auditis verba ſibi aliqua excidere paſſi ſunt quæ ſpeciem præferrent non abhorrentium. Id cum audiſſet Cæſar repente accurrit minaci vultu, incitaturus etiam atque etiam ad palatium ſublata omni mora invadendum. Ut apparuit dextera porta domum ſubiens, Comneni deſilientes ex equis obviam illi pedites occurrunt, quos ille torvo fixos intuitu graviter objurgabat: *Quid ceſſarent? cur infinita cunctatione pendere, periclitari, corrumpi finerent ſpem ac ſucceſſum inchoati negotii, ſola, quam tandiu differrent, principalium ædium occupatione perpetrandi.* Sic querens atque expoſtulans videt a læva parte ingredientem Palæologum Nicephorum cui pari vultu, nec obtutu magis placido: *Quid tibi cum his?* inquit, *quidve acturus*

Pater Georgii Palæologi Botaniatæ ſidus.

Nicephori Palæologi prudens conſilium

Botaniates Nicephorum ad Comnenos de pace legat.

Periculoſæ moræ Comnenorum increpitæ a Cæſare.

Edit. Pariſ. pag. 67.

Legatio Botaniatæ ad eos.

Joannes Cæſar concordiam diſpicit:

& Comnenos objurgat.

huc venis confecer? nihil quidem ut video perfecturus, ait Palæologus. Simul expoſuit eadem quæ prius a Botaniate mandata in id obfirmante animum ut ſaltem umbram aut ſpeciem imperii ſervaret, appellatione, rubris calceis, purpura, domus regiæ uſu contentam, toto imperio univerſaque adminiſtratione rerum adoptionis nomine Alexio delata relictaque: homo alioqui ſenex & nullius tam rei, quam quietis otiique cupidus. Hunc talia memorantem Cæſar acribus intuens oculis, ſuperciliiſque attractis: *Abi*, ait,

Reſponſum Cæſaris ad legationem Botaniatæ.

renuncia imperatori ea fortaſſe utiliter afferri potuiſſe ante captam urbem. Nunc ſeram mercis addictæ licitationem eſſe, nec compoſitioni relictum locum quæ de re perdita tamquam adhuc ſua paciſci pergeret. Senem quod ſe memorabat, eo valere debere ut minus ægre throno excederet aliam B *ætatem aliud robur poſcente: ſalutique proſpiciendum putaret quæ obtineri ſimul cum dignitate, ut res tum erant, minime poſſet.* Hæc Cæſar. At Borilus comperto Comnenianorum in urbem ingreſſu, animadverſaque ſecuritate ipſorum qui temere per omnes vicos ſparſi diſſipatique uni ſpoliorum coacervationi vacarent, facile ratus eos in tali negligentia deleri poſſe, neceſſarios omnes atque amicos circum ſe ſuos coegerat: adjunctiſque illis quos diximus, qui ſecures ex humeris pro enſibus geſtant; inſuper & iis qui a Chomate appellationem obtinent, omnes perpetua ſerie pulcroque ordine diſpoſuit a Conſtantini foro uſque ad Milium & ſupra. & illi quidem inſtructi C clypeis firmo animo locum tuebantur ad pugnam parati. Verum qui tum temporis Patriarcha erat vir plane dignus illo loco vere pauper & monaſticam auſteritatem nihilo remiſſius quam qui olim in deſertis & montibus degebant Patres in urbe retinens, quem etiam ferebant prophetiæ gratia præditum, ut qui multa prædixiſſet quæ vere acciderant; certe ita viveret ut officii forma virtutiſque exemplar æqualibus poſteriſque eſſet: Is, inquam, ſive divino inſtinctu admonitus quo loco Botaniatæ res eſſent, quidque illo denique futurum eſſet; ſive ſuggeſtione arcana Cæſaris (nam & id dicitur) qui admiratione virtutis ejus magnam a longo tempore cum Patriarcha conjunxerat amicitiam, in tempore ſuperveniens cum Borilus Botaniatem ad D audendum excitabat, ſapiens & denique creditum Auguſto conſilium dedit: ne dubitaret throno regio cedere, neve divino imperio repugnans Rempublicam diſcerpendam civili bello, urbem Chriſtiano cruore polluendam daret; ſed potius Dei voluntati cedens de medio abiret. His parere certus Imperator mox palatio egreſſus præcingit ſe veritus petulantiam militarem, & capite demiſſo pudore ac miſeria plenus ad Dei magnam Eccleſiam tendit. Cum autem in magna perturbatione prodiret, regiam prius exuere ſtolam oblitus eſt, quo animadverſo converſus qui præcedebat Borilus, arre- E ptis quæ circa ejus brachium erant margaritis intextis vela diſtincta, ea disjunxit a veſte cætera, addens non ſine ſanna & irriſione mordaci: nempe hoc tibi nunc vere convenit. Sic Botaniates in magnum divinæ ſapientiæ conſecratum templum perveniens ibi fretus loci ſanctitate perſtabat.

Borilus copias parat ad pellendos urbe Comnenos.

Edit. Pariſ. pag. 68.

Sed Patriarcha diſſuadet Imperatori vim;

& ut ſponte imperio cedat perſuadet.

Botaniates in templum S. Sophiæ confugit.

A Ὁ δέ, πλέον μὲν ὡς ἔοικεν οὐδέν, τὰς δὲ αὐτὰς ταῖς προτέραις * κομίσας ἧκω παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος ἀγγελίας. Διανοεῖται γὰρ ὁ Βασιλεὺς φυλάξαι τὰ ὑπεσχημένα, καὶ ὡς υἱῷ μὲν χρήσασθαι τῷ Ἀλεξίῳ, ἐφ' ᾧ τὴν αὐτοκράτορα ἀρχὴν αὐτὸν ἀναδήσασθαι, καὶ τὰ τῆς βασιλείας κατὰ τὸ αὐτῷ διοικεῖν βουλητόν. Ἐκεῖνον δὲ μόνον τοῦ τῆς βασιλείας μετέχειν ὀνόματος, καὶ τῶν ἐρυθρῶν πεδίλων, καὶ τῆς καὶ τῆς ἁλουργίδος, καὶ τοῦ περὶ τὰ βασίλεια καταπαύεσθαι, γέροντά τε ἤδη ὄντα καὶ ῥᾳστώνης δεόμενον. Εὐθὺς δὲ πρὸς αὐτὸν δριμὺ ἐνατενίσας, καὶ τὰς ὀφρῦς ἐπισυνάξας, αὐτῷ φησίν. Ἀπελθὼν ἀπάγγειλον τῷ Βασιλεῖ, ὡς ταῦτα ἦσαν ἂν συμφορώτατα πρὸ τοῦ τὴν πόλιν ἁλῶναι. Τὸ δ' ἐν- B τεῦθεν χώραν οὐκ ἔχει ὅλως τὰ τῆς πρεσβείας. Γέρων δὲ ἤδη ὢν ὑπεξίστατο τοῦ θρόνου, καὶ τῆς σαυτοῦ φρόντισον σωτηρίας. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ Καῖσαρ. Ὁ δέ γε Βορῖλος τὴν τούτων μεμαθηκὼς εἴσελευσιν, καὶ ὡς ὁ ὑπ' αὐτοὺς στρατὸς ἁπανταχοῦ σκεδασθεὶς περὶ τὴν λείαν ἐνασχολεῖται, καὶ τῆς τῶν λαφύρων συλλογῆς ὅλος γίγνεται. Οὗτοι δὲ μετὰ τῶν ἐξ αἵματος, καὶ ἐξ ἀγχιστείας προσηκόντων αὐτοῖς, καὶ μετρίων ἐθνείων κατελείφθησαν, ἀντικαταστῆναι διέγνω τούτοις, λίαν εὐχειρώτοις οὖσι διὰ τὸν τοῦ στρατοῦ σκεδασμόν. Τοίνυν καὶ συναγαγὼν τοὺς ἐπὶ τῶν ὤμων τὰ ξίφη κραδαίνοντας ἅπαντας, καὶ ὁπόσοι ἐκ τοῦ Χώματος ὡρμῶντο ἀπὸ τοῦ Κων- C σταντίνου φόρου μέχρι καὶ τοῦ λεγομένου Μιλίου καὶ ἄνωθεν, μετ' εὐταξίας ὅτι πολλῆς στοιχηδὸν αὐτοὺς συνέταξεν. Οἱ δὲ συνασπικότες ἵσταντο πρὸς μάχην παρεσκευασμένοι, ἀτρεμοῦντές πως. Ἐπεὶ δὲ ὁ τηνικαῦτα Πατριάρχης χρηματίζων ἱεροπρεπὴς τῷ ὄντι, ἀκτήμων, καὶ πᾶν εἶδος ἀσκήσεως, ἣν περ οἱ ἐν ἐρημίαις καὶ ὄρεσιν ἐνδιαιτώμενοι τῶν πάλαι πατέρων, διεληλυθώς, κατηξίωτο προορατικοῦ καὶ θείου χαρίσματος. πολλά τε πολλάκις προειπὼν καὶ μηδέποτε διαψευσάμενος, καὶ κανὼν καὶ τύπος ἀρετῆς τοῖς μετ' αὐτὸν χρηματίσας, οὐδὲ τὰ τῷ Βοτανειάτῃ συμπεσόντα παντάπασιν ἀγνοήσας ἐφαίνετο. Ἀλλ' εἴτε ἐκ θείας ἐπιπνοίας, εἴτε καὶ τοῦ Καίσαρος ὑποθεμένου. ἐλέγετο γὰρ καὶ τοῦτο. καὶ πάλαι φιλίως D πρὸς αὐτὸν διακειμένου διὰ τὸ ὕψος τῆς αὐτοῦ ἀρετῆς ξυνεβούλευε τῷ Βασιλεῖ ὑπεκστῆναι τοῦ βασιλείου θρόνου. Μὴ χώρει λέγων πρὸς ἐμφυλίους πολέμους, μηδ' ἀντίβαινε Θεοῦ προστάξει. Αἵμασι Χριστιανῶν μὴ θέλε μιανθῆναι τὴν πόλιν, ἀλλ' εἴξας Θεοῦ βουλήσει ὑπέκστηθι τοῦ μέσου. Πείθεται τοῖς τοῦ Ἀρχιερέως λόγοις ὁ Βασιλεύς. Δεδιὼς δὲ τὸ τοῦ στρατοῦ ἀτάσθαλον περιζώννυται καὶ κάτεισιν ὡς πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ μεγάλην ἐκκλησίαν ἀποσεσοβηκώς. Πλήρης δὲ συγχύσεως ὤν, λέληθεν ἠμφιεσμένος ἔτι τὴν τοῖς βασιλεῦσι πρέπουσαν στολήν. Ὁ δὲ Βορῖλος ἐπιστραφεὶς καὶ ἀψάμενος E τῶν περὶ τὸν βραχίονα κεκολλημένων διὰ μαργάρων πέπλων παραλύει τηνικαῦτα τῆς ἐσθῆτος, σαρκασμὸν μετά τινος μυκτῆρος, καὶ σεσηρότος ἤθους· ὡς τοιοῦτο ἡμῖν ἐπ' ἀληθείας προσήκει νῦν. Ὁ δὲ εἰς τὸν μέγαν τοῦ Θεοῦ νεὼν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας εἰσελθὼν ἐγκαρτερῶν πως ἦν ἐν αὐτῷ.

* [illegible]

 Edit. Pariſ. pag. 69.

ΑΝΝΗΣ ΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΙΣΣΗΣ ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ ΛΟΓΟΣ Γ'.

ANNÆ COMNENÆ PORPHYROGENITÆ CÆSARISSÆ ALEXIADIS LIBER III.

ARGUMENTUM.

Alexius Imperii res ordinat: Pacem dat Turcis; Bellum adverſus Robertum parat.

PERIOCHE.

Botaniates monachi veſtem & profeſſionem ſuſcipit. Maria ejus uxor qua fiducia quave cauſa domi expectarit Comnenos. Suſpiciones hominum de illa. Laudes ejus filii Conſtantini Ducæ. Irene Imperatrix acclamatur opera Georgii Paleologi. Joannes Cæſar Coſmæ Patriarchæ opera utitur ad Mariam palatio educendam. Mariæ forma deſcribitur. Digreſſio de cauſa & occaſione nuptiarum ejus cum Botaniate, quarum conciliator Joannes Cæſar fuit. Alexius coronatur a Coſma Patriarcha. Joannes Xiphilinus Coſmæ deceſſor quando obierit. Euſtratii Garidæ apud matrem Comnenorum gratia. Irene Alexii conjux coronatur a Coſma Patriarcha. Alexii deſcriptio. Irenes genus, ætas, & forma. Iſaacii deſcriptio. ejus fortitudo bellica. creatur ab Alexio Sebaſtocrator. pag. 70. *Nicephorus Meliſſenus fit ex pacto Cæſar. Corona Imperatoris qualis; & in quo diſtincta a coronis Sebaſtocratoris & Cæſaris. Taronitem ſororis ſuæ virum Alexius Protoſebaſtum & Protoveſtiarium, mox Panyperſebaſtum renunciat. Adrianum & Nicephorum ejus fratres, illum Protoſebaſtum, hunc magnum Drungarium claſſis. Dignitates novæ cum novis nominibus earum ab Alexio excogitatæ quam ob cauſam. Regnum ars artium. Coſmas Patriarchatum abdicat. In ejus locum Auſtratius Garidas Eunuchus promovetur. Conſtantino Ducæ calcei rubri redditi. Maria palatio exit. Alexius captæ direptæque urbis coram Patriarcha & Synodo culpam ſupplex fatetur & in ſalutarem pœnitentiam jejunium quadraginta dierum, cum humi cubatione totidem noctium accipit & implet cum ſuis. Matrem religioſum ſeceſſum cogitantem adminiſtrationi rerum imperii præficit, ea de re bulla aurea, quæ refertur. Ejus mulieris prudentia, religio, cæteræ virtutes, compoſitiſſima vitæ ratio. Templum ſanctæ Theclæ qua occaſione conſtrui juſſum ab Iſaacio Comneno Imperatore. Imperii miſer ſtatus imminente hinc Roberto, illinc Turcis, ærario exhauſto, militari re perdita. Alexius ſcribit ad Præfectos Provinciarum Orientalis tractus. Dyrrachium mittit Georgium Paleologum, muniturum cam urbem adverſus Robertum. Scribit ad Præfectos vrbium Illyrici, ad Romanum Pontificem, ad Archiepiſcopum Capuanum ad Principes Duceſque Galliarum, ad Ducem Longobardiæ, eos omnes qua promiſſis qua donis in Robertum incitans. Ad Henricum Alemaniæ regem Legatum mittit cum litteris quæ recitantur. Solymani Turcorum principis urbs regia Nicæa. Turcorum illinc ad Boſphorum ſive Damalim cuncta vaſtantium incurſiones Alexius coercet, maritimiſque pulſos oppidis petere pacem cogit. quam iis largitur metu Roberti. Monomachatum Dyrrachio in Illyricum profugum, miſſa ad ſecuritatis fidem bulla aurea revocat Robertus fœda licet tempeſtate ac naufragio diminutis copiis, ſe ad Dyrrachii oppugnationem accingit. Ejus urbis, quæ olim Epidamnus, origines memorantur.*

ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ Γ΄.

Initium Imperii Alexii Comneni.

A

INTERIM Comneni occupato palatio Michaelem, qui deinde Logotheta ſecretorum fuit, nepeis ipſorum virum ad Botaniatem ſtatim mittunt. Is profectus comitante Præfecto urbis qui tunc erat, Radenus nomine, Imperatorem introducit in naviculam parvam; cum eoque pervenit in celebre monaſterium Peribleptæ, ubi ambo magnopere incumbebant ad ſuadendum Botaniati ut monaſticum habitum vellet induere. Quod id in tempus alud differente, illi veriti ne in tam lubrico rerum ſtatu aliquid a factione nondum obtrita ſervorum illorum, &

Edit. Pariſ. pag. 71. Botaniates fit monachus: B a Chomatenis nondum reconciliatis novi motus oriretur, rurſus idem conſilium longe inſtantius obtrudendo pervicerunt tandem ut coma eo ipſo die detonſa angelico habitu ornaretur. Ut fortuna in hominibus ludit! modo alicui excitato de pulvere quaſi arridens diadema & purpureos calceos induit: mox ubi ſupercilium attraxerit pro purpura & corona ſaccum ei pullum centoneſque circumdat, ut nunc Botaniati: qui a quodam familiarium interrogatus quo animo mutationem ferret, reſpondit: moleſtam ſibi

& unam abſtinentiam carnium in monachatu duram reperit. accidere abſtinentiam a carnibus, cætera minus negotii faceſſere. At Maria Auguſta una cum filio Conſtantino quem ex Michaele Duca Botaniatis deceſſore ſuſceperat, adhuc in palatio hærebat, meC tuens flavo Menelao, ut cum Poeta dicam, cauſam fiduciæ talis nulli calumniæ obnoxiam neceſſitudinem cum Comnenis habens, quorum alteri ſocrus, alteri mater per adoptionem erat, uti ſuperius expoſitum eſt. Scio invidos, maledicos,

Suſpiciones hominum de commoratione Mariæ Auguſtæ. ac male feriatos quoſdam alia omnia eique parum honorifica de ea cogitaſſe jactaſſeque, quaſi flore ætatis ac formæ freta conſpectum victorum juvenum nec natura ferorum aut aditu placatuque difficilium experiri affectaſſet. Quæ nec vera, nec ſimilia verorum reor. minime dubitans quin tota commorationis iſtius ratio fuerit, quod mulier alibi nata, neceſſaD rios fidoſque omnes procul habens, aliquem fiduciæ aditum ad victores nacta, eo ita uti decreverit ut nequaquam temere ac tumultuario regiarum ædium poſſeſſione cederet, quod fieri nequiret abſque periculo filii permagno, prius quam adverſus caſus omnes qui in perturbationibus iſtiuſmodi ſolent contingere ſuam ſalu-

Vera ejus cauſa. tem filiique ſtatum ac dignitatem idonea cautione a victoribus expreſſa munivisset. Erat ea juſtiſſima matris cura pro puero feſtivitatis & elegantiæ admirabilis, adhuc ſeptenni (liceat mihi ubi res ſinunt indulgere laudationi meorum) cujus E ſuavitas ſive loquentis, ſive ludorum genere vario quos ferebat ætas corpus ſciſſime moventis, judicio ſpectantium

Conſtantini pueri forma inſignis. comparatione omni ſuperior erat. Flava cæſaries, cutis candore lactis, vivido ubi opus foret rubore reſperſo, florens, qualis eſt roſarum primum calyces rumpentium. Oculi non albi, ſed quales accipitrum, ſcintillantes ſub ciliis, & tamquam ex aurea pala gemmeam fulgorem incredibili adſtantium voluptate vibrantes; ce-

A Ἀρχὴ τῆς Βασιλείας Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ.

ΟΙ δὲ Κομνηνοὶ τὰ Βασίλεια καταλαβόντες, παραχρῆμα τὸν ἐπ' ἀνεψιᾷ γαμβρὸν αὐτῶν Μιχαὴλ, ὃς ἐν ὑστέροις λογοθέτης τῶν σεκρέτων ἐχρημάτισε, πέμπουσι πρὸς αὐτόν. Ὁ δὲ ἀπελθὼν μετὰ τοῦ τότε ἐπάρχου (ὁ Ῥαδηνὸς δὲ οὗτος ἦν) εἰσαγαγὼν τὸν Βασιλέα εἰς ἀκάτιόν τι μικρὸν, ἀπέρχεται μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν τοῦ Περιβλέπτου μονὴν περιώνυμον. Εἶτα τὸ μοναδικὸν αὐτῷ ἄμφω προτρέπονται ἀμφιάσασθαι σχῆμα. Τοῦ δὲ ἐς νέωτα τοῦτο ὑπερτιθεμένου, ὑποδεδιότες ἔτι ἐν συγχύσει καὶ ἀταξίᾳ τῶν πραγμάτων, μή τι ἀπὸ τοῦ μέρους τῶν δούλων ἐκείνων, καὶ τῶν ἐκ τοῦ Χώματος αὖθις νεωτερι-B σθῇ, κατεπειγομένως τὴν τῶν τριχῶν ἀποκοπὴν αὐτῷ συνεβούλευον. Καὶ πείθεται τούτοις, καὶ τοῦ ἀγγελικοῦ τηνικαῦτα ἀξιοῦται σχήματος. Οἷα τὰ τῆς τύχης. ὕψει μὲν αἴρει τὸν ἀνθρώπινον βίον ὅτε ἐπιμειδιᾶν αὐτῷ θελήσει, καὶ διάδημα βασιλικὸν αὐτῷ περιτίθησι, καὶ περιπορφυροῖ τὰ πέδιλα. Ἐπὰν δὲ τὰς ὀφρῦς τούτοις ἐπισυνάξει, ἀντὶ τῆς πορφυρίδος καὶ τῶν στεμμάτων, τὰ μέλανα ῥάκη καταμφιέννυσιν. Ὅπερ δὴ καὶ τῷ βασιλεῖ Βοτανειάτῃ ξυμβέβηκεν. Ἐρωτηθεὶς δὲ παρά τινος τῶν συνήθων, εἰ εὐφόρως τὴν μεταβολὴν φέροι. φησίν. Ἡ τῶν κρεῶν με μόνον ἀποχὴ ἀνιᾷ, τῶν δ' ἄλλων ὀλί-C γη μοι ἡ φροντίς. Ἡ μέντοι Βασιλὶς Μαρία σὺν ἅμα τῷ υἱῷ Κωνσταντίνῳ, ὃν ἐκ τοῦ προβεβασιλευκότος Μιχαὴλ εἶχε τοῦ Δούκα· ἔτι τοῖς βασιλείοις προσέμενε, δεδοικυῖα περὶ ξανθῷ Μενελάῳ κατὰ τὴν ποίησιν, πρόφασιν ἀνεπίληπτον τῆς Il. γ´. v. 434. καρτερίας τὴν συγγένειαν ἔχουσα. Κἄν τινες ὑπὸ φθόνου παρακεκινημένοι ἄλλ' ἄττα περὶ αὐτῆς ὑπετόπαζον. Προεφθάκει γὰρ τὸν μὲν γαμβρὸν, τὸν δὲ θετὸν υἱὸν εἰσποιήσασθαι. Ταῦτα δὲ ἀνέπεισεν αὐτὴν οἰκοδομεῖν, οὐκ αἰτίας τις κατὰ τοὺς πολλοὺς ἐπίψογος, οὐδὲ τὸ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἐπαγωγὸν καὶ εὐπρόσιτον· ἀλλὰ τὸ ἐπ' ἀλλοτρίας εἶναι, καὶ D μὴ συγγενῆ, μὴ συνήθη, μηδένα τὸ παράπαν ὁμόχθονα κεκτημένην. Οὐκ ἤθελεν οὖν ἀσυντάκτως ἐκεῖθεν ἐκστῆναι, δεδοικυῖα μή τι κακὸν συμβαίη τῷ παιδὶ, ἂν ἐκεῖθεν ἐξέλθοι πρὸ τοῦ ἐχέγγυόν τι ἀσφαλείας λαβεῖν, ὁποῖα ἐν ταῖς μεταπτώσεσι τῶν βασιλέων συμβαίνειν εἴωθεν. Ἦν γὰρ τὸ παιδίον καὶ ἄλλως ὡραῖον καὶ ἔτι νέον, οὔπω τὸν ἕβδομον χρόνον ὑπερελάσαν (καὶ οὐ νέμεσις εἰ τοὺς ἐμοὺς ἐπαινοίμην, ὑπὸ τῆς τῶν πραγμάτων ἀναγκαζομένη φύσεως) ἡδὺ μὲν οὐκ ἐν λόγοις μόνον, E ἀλλὰ καὶ ἐν παντοίαις κινήσεσι καὶ περιστροφαῖς παιγνίων ἀπαράμιλλον, ὡς οἱ τότε παρόντες ὕστερον ἔλεγον, ξανθὸν καὶ λευκὸν, ὥσπερ γάλα ἐρυθήματος μεστὸν ὅπου δέοι, καὶ ὁποῖα τὰ τῶν καλύκων ἄρτι ἐξαστράπτοντα ῥόδα. Οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ οὐ λευκοὶ, ἀλλ' ἱέρακος ἐοικότες καὶ λάμποντες ὑπὸ ταῖς ὀφρύσιν, ὥσπερ ἐν χρυσῇ σφενδόνῃ. Κἀντεῦθεν ποικίλαις τέρψεσι τέρπον τοὺς ἐρῶντας, οὐράνιόν τε καὶ οὐκ ἐπίγειον κάλλος

δοκοίη. Καὶ τὸ ὅλον, εἶπεν ἄν τις ἰδὼν, ὁποῖον τὸν ἔρωτα γράφουσιν. Αὕτη ἡ ἀληθὴς αἰτία τῆς εἰς τὰ βασίλεια τῆς βασιλίδος ἐγκαρτερήσεως. Ἐγὼ γὰρ καὶ ἄλλως φύσει τὸ λογοποιεῖν, καὶ καινά τινα ἀναπλάττειν ἀποστρέφομαι, εἰδυῖα συνήθες τοῦτο εἶναι τοῖς πολλοῖς, καὶ μᾶλλον ὁπηνίκα ὑπὸ φθόνου καὶ χαιρεκακίας ἁλίσκοιντο. καὶ οὐ ταχὺ ταῖς διαβολαῖς συμφέρομαι τῶν πολλῶν. Ἀλλὰ καὶ ἄλλοθεν τὸ ἐν τοῖς τοιούτοις ἀσφάλειαν ἔχον, ἐκ παιδαρίου συνανατραφεῖσα τῇ βασιλίδι, καὶ οὔπω τὸν ὄγδοον ὑπερελάσασα χρόνον, πολὺ δὲ τὸ περὶ ἐμὲ φίλτρον ἔχουσα, τῶν ἀπορρήτων πάντων κεκοινώνηκε. Καὶ πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων περὶ τούτων λεγόντων ἀκήκοα, καὶ πρὸς ἄλλους διαφερομένων, τῶν μὲν οὕτως, τῶν δὲ οὕτως ἐκλαμβανομένων τὰ τότε πραχθέντα. Ἑκάστου πρὸς τὴν ἰδίαν τῆς ψυχῆς κατάστασιν, καὶ ὡς πρὸς αὐτὴν εὐνοίας ἢ μίσους εἶχε, καὶ οὐ πάντας τῆς αὐτῆς ἑώρων γνώμης. Ἠκηκόειν δὲ πολλάκις καὶ αὐτῆς διηγουμένης ὁπόσα ξυμβεβήκει αὐτῇ καὶ εἰς οἷον φόβον καὶ μᾶλλον περὶ τοῦ παιδὸς ἐμπεπτώκει. Ὁπηνίκα ὁ Βασιλεὺς Νικηφόρος τὴν βασιλείαν ἀπετίθετο. Καὶ κατά γε ἐμὲ κριτὴν, καὶ τοὺς πολλοὺς τῶν ἀρίστων καὶ ἀληθείας ἐπιμελουμένων, ὁ τοῦ παιδὸς πόθος αὐτὴν ἐν τοῖς βασιλείοις πρὸς ὀλίγον τότε κατέσχηκεν. Ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τῆς βασιλίδος Μαρίας τοσαῦτα. Ὁ δέ γε πρῶτος τῶν σκήπτρων δραξάμενος, Ἀλέξιος ὁ ἐμὸς πατὴρ, εἴσω τῶν βασιλείων γενόμενος, τὴν μὲν ἰδίαν σύνευνον πεντεκαιδέκατον ἔτος ἄγουσαν, σὺν ταῖς ἀδελφαῖς, καὶ μητρὶ, καὶ Καίσαρι τῷ πρὸς πατρὸς αὐτῆς πάππῳ, ἐν τῷ κάτω καταλελοίπει παλατίῳ. Οὕτω γὰρ ἔφθασε καλεῖσθαι, ἀπὸ τῆς τοῦ τόπου θέσεως τὴν ἐπωνυμίαν λαχόν. Αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν ἀδελφῶν καὶ τῆς μητρὸς, καὶ τῶν ἐξ ἀγχιστείας προσηκόντων αὐτῷ γαμβρῶν, εἰς τὸ ὑπερκείμενον παλάτιον ἄνεισιν. Ὃ καὶ Βουκολέων ἐπονομάζεται ἐξ αἰτίας τοιᾶσδε· καὶ γὰρ ἀγχοῦ τῶν τούτου τειχῶν λιμὴν δὲ ἐγχώριός γε καὶ μαρμάρων πάλαι τῶν χρόνων ᾠκοδόμητο, ὅπου ὁ λίθινος λέων ζωγρεῖ τὸν βοῦν. Ἔχεται γὰρ τοῦ κέρως τοῦ βοός. Καὶ ἐξαυχενίσας αὐτὸν, ἐμφύεταί πως τῷ λαιμῷ. ἐξ οὗ δὴ καὶ Βουκολέων ὁ τόπος ὅλος ὠνόμασται, τά τε ἐν ἠπείρῳ οἰκοδομήματα καὶ αὐτὸς δὴ ὁ λιμήν. Πολλοὶ μὲν οὖν, ὡς ἄνωθεν εἴρηται, τὴν τῆς βασιλίδος περὶ τὰ βασίλεια καρτερίαν ὑποπτεύοντες, ὑπετονθόρυζον, ὡς εἰς κῆδος ταύτην ἀγαγέσθαι μέλλει ὁ νῦν τῆς βασιλείας ἐπιδραξάμενος. Οἱ δὲ Δοῦκαι οὐδὲν μέντοι τοιοῦτον ἐνενόουν (οὐ γὰρ συνεφέροντο ταῖς τυχούσαις ἐννοίαις) ἀλλὰ τὴν τῆς μητρὸς τῶν Κομνηνῶν ἀπαραφάριστον κατ' αὐτῶν μῆνιν ἐκ μακροῦ γινώσκοντες, περιδεεῖς ἦσαν, ὑποπτεύοντες αὐτήν, ὡς κἀγὼ πολλάκις διηγουμένων ἀκήκοα. Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ Παλαιολόγος Γεώργιος μετὰ τοῦ στόλου φθάσας τῆς εὐφημίας ἐξήρχετο, οἱ περὶ τοὺς Κομνηνοὺς, προκύπτοντες ἄνωθεν κατεσίγαζον, μὴ τὴν Εἰρήνην τῷ Ἀλεξίῳ κἂν τῇ εὐφημίᾳ συνάψαντας κοινῶς εὐφημεῖν. Ὁ δ' ἐμβριμησάμενος κάτωθεν αὐτοῖς φησίν. Οὐ δι' ὑμᾶς τὸν τοσοῦτον ἀγῶνα ἀνεδυσάμην αὐτὸς, ἀλλὰ δι' ἣν φατὲ Εἰρήνην· ἅμα δὲ καὶ τοῖς ναυτικοῖς παρεκελεύετο Εἰρήνην σὺν τῷ Ἀλεξίῳ ἀνευφημεῖν. Ταῦτα τὰς μὲν ψυχὰς τῶν Δουκῶν πολὺν ἐνέβαλε θόρυβον. τοῖς δέ γε μωμοσκόποις λοιδορίας ὕλη κατὰ τῆς βασιλίδος Μαρίας ἐγένετο. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀλέξιος μηδ' ἐν νῷ τοιοῦτόν τι βαλλόμενος. καὶ πῶς γάρ; ἀλλὰ τὴν τῶν Ῥωμαίων βασιλείαν παραλαβὼν, ἀνὴρ ἐν πᾶσι δραστήριος τῶν ὅλων εὐθὺς πραγμάτων γίνεται, καὶ ὡς ἂν εἴποι τις ὡς ἀπὸ κέντρου τῶν ἁπάντων κατάρχεται. Ἀνίσχοντος γὰρ ἡλίου εἰς τὰ βασίλεια εἰσελθὼν, πρὶν ἢ τὸν

leſtis plane forma & terrenæ concretionis uſu major, quam qui cerneret dignam putaret quæ amori tribueretur. Talis pueri caritas Mariæ vera cauſa fuit in palatio manendi. quidquid contra fingant quos obtrectandi prurigo tenet, quorum nec imitari vitium nec probare ſententiam poſſum, certioribus ad veri fidem informata documentis Auguſtæ de qua loquor ipſius, in cujus ego a pueritia nutrita ſimul ad ætatem uſque ſupra octennem adolevi. Quo jam tum illa ex tempore pro tenerrimo amore quo me complectebatur nihil mihi ſuorum arcanum volebat eſſe. itaque ex illa memini me ſæpius audire cum narraret, quantum in metum de filii præſertim ſalute tum inciderit cum cedentem imperio Botaniatem vidit. Quod equidem meo & veritatis, ut ſpero, amantium judicio haud paulo eſt veriſimilius, quam alia quæ multa feruntur a variis varia prout quiſque benevole aut ſecus erga illam affectus eſt. de qua modo dicta ſufficiant. Cæterum Alexius pater meus novus Imperator ingreſſus palatium, propriam conjugem quintumdecimum ætatis agentem annum cum ſororibus ac matre, Cæſareque, paterno ipſius avo, in inferiori palatio reliquit. Sic enim a ſitu loci vocari conſueverat. ipſe autem cum fratribus matre ac propinquis affinibuſque ſuperius palatium obtinuit, quod & Bucoleon cognominatur, tali quadam de cauſa. Non longe a muris ejus portus viſitur marmore ædificatus, magno olim ſumptu, ubi leo lapideus taurum capit, ut ſpecies ſimulat, vivum & reluctantem. Sed leo fortior arrepto bovis cornu cervicem ejus mordicus premens uſque in ipſum guttur dentes infigit. Hinc non tantum locus totus, ſed quæ circumſtant in continenti ædificia, una cum portu ipſo Bucoleon dicuntur. Tunc occaſione commorationis in palatio Mariæ Auguſtæ, cujus ſuperius meminimus, obortæ pleriſque ſuſpiciones ſparſuſque clancularius ſuſurris eſt rumor, novum principem Mariam Auguſtam ducturum conjugem. Id Ducæ, qui nihil cum vulgo ſapiebant, non credebant illi quidem: ſolicitos tamen eos non parum habebat matris Comnenorum antiquum in ipſos nec umquam diſſimulatum odium, id quod ego ſæpius ex ipſis audiviſſe memini. Cum ergo Georgius Palæologus ad arcem, uti dixi, claſſe perducta magna totius exercitus voce proclamaret Alexium & Irenem Auguſtos, deſpectantes e feneſtris qui circa Comnenos erant, vetabant mentionem Irenes fieri. Quibus audacter Palæologus, *atqui non veſtra*, inquit, *cauſa tantam rem ſuſcepi perfecique, ſed ejus quam ſileri fruſtra jubetis Irenes.* Simul ingeminari attollique altius voces imperat Irenem cum Alexio proclamantium. Ea ſuſpicionum ſemina uberem curarum ſegetem genti Ducarum progignebant: Populo vero materiam ſermonum dabant in Mariam. Verum Imperator Alexius nihil umquam tale ne primarum quidem cogitationum tenus in animum admiſerat. Sed Romanæ rei primum adminiſtrationem in manus ſumens, homo acer & ſtrenuus adeo curas omnes in primordiis tanti negotii defixerat ut de removendis quas dixi ſuſpicionum cauſis parum ipſi vacaret cogitare. Sane is a centro rerum, ut ſic dicam, exorſus cum oriente ſole in palatium intraſſet, prius quam pulverem tanti certaminis excuteret, aut corpus curaret, ſtatim in curam feriam incu-

Edit. Pariſ. pag. 72.

Superius palatium unde Bucoleon dictum

Mater Comnenorum familiæ Ducarum infenſa.

Palæologi generoſa libertas.

pag. 73.

buit, adhibito in conſilium fratre majore Iſaacio quem patris colebat loco, & matre cujus magnam & ſtrenuam mentem non uni ſed pluribus ſimul adminiſtrandis parem imperiis intelligeret, ut militum rapinis qui adhuc in civitatis viſceribus graſſabantur modus quam præſentiſſimus adhiberetur. Totus is dies noxque inſequens in ea re deliberanda tentandaque abiit, non ſane facili. Nam & omnino ſecuritati civium conſulendum erat: & exercitui effuſiſſime diſperſo, atque ob id periclitanti, reſtituendis ordinibus ſuccurrendum. Verum in tanto numero ac tanta varietate cupiditateque hominum ex quibus is exercitus conſtabat, erat id apparebatque difficillimum. Nec deerat periculum ne miles ferox & inſolens ſi coerceretur imperioſius, aliquid in novum Auguſtum pejus moliretur. At Cæſar Joannes Ducas in animo habens Mariam quam primum educere palatio, ſuſpicionumque cauſas tollere, duplici ad eum finem via pergere inſtituit. Primum enim Coſmam ſibi firmius adſtrinxit jam olim familiarem, præmunivitque ne a matre Comnenorum in partes trahi poſſet. Deinde Mariam ipſe aggreſſus ſuaſionibus & monitis, pro ea qua valebat auctoritate apud ipſam jam tum ex quo illi auctor fuerat, cum vir ejus Michael Ducas throno ejectus eſt, ut Botaniati nuberet, magnopere inſtitit, ut, ſi ſuis rebus conſultum vellet, ſecuritate ſibi filioque, ſcripto accepta, palatio excederet. Et fuerat illud quod dixi Joannis in Mariam officium non parvum. Nam Botaniates in ejus nuptias neutiquam propendens, quod eam mulierem alienigenam ſciret nullis ſubnixam conſanguineorum opibus; a Joanne illam ipſam ob cauſam, nempe ut illius ſolitudini conſuleret, ſtudioſiſſime interveniente, non aſpernaretur. quod obtinuit genere ac forma ejus ſæpius & multis verbis apud Auguſtum prædicandis. Ac formam quidem quod attinet, excelluit ea parte Maria; corpus erat celſum proceritate majeſtatis plena cypariſſumque referente, jam totum candore plane nivali perfuſum. Facies non in orbem tornata perfectum, ſed oblongior, tota liliis ac roſis apte temperatis florens. Oculorum fulgura quis hominum aſſequi dicendo queat? imminebat curvatum alte ac rutilum ſupercilium, aſpectus mites & amœnam ſpirantes gratiam. Pictorum quidem manus flores omne genus quos variæ tempeſtates ferunt arte ac coloribus aſſimulat, florem vero formæ ac gratiæ toto ex Auguſtæ habitu, motu, conſpectu radiantem nullus Apelles, nullus Phidias, aut idea deſignare, aut penicillo exprimere poſſet. Laudantur inſignia opera Statuariorum. Nullum umquam tale humani corporis ſimulacrum extitit. Ferunt Gorgonis caput vertere ſolitum ex hominibus in ſaxa qui ipſum cernerent: hanc qui videret ingredientem repente perculſus & defixus occurſu primo adſtabat inhians in ipſo habitu ſine voce, quaſi anima privatus & ſenſu. tanta ſiquidem erat proportio membrorum vel inter ſe omnium, vel ſingulorum ad ſingula, vel ſingillatim cujuſque ad totum, quantam & quam concinnam lepideque dimenſam ac deſcriptam in humano nemo adhuc umquam viderat corpore. Simulacrum ad ideam pulcritudinis ac totam decori vim uno compendio colligendam, & hominum qui rerum pulcrarum ſenſum aliquem haberent amores in ſe omnium vertendos fictum; aut potius amor plane ipſe corporatus in hunc terreſtrem orbem delapſus e cælo. Hæc validum Joanni Cæſari ſuppeditarunt argumentum ad molliendum domandumque Botaniatis animum in gratiam deſideriumque Mariæ; cui ut præferret Eudociam

Alexius matris fratriſque conſilium utitur.

Militum vim reprimere ſtudet.

Joannes Cæſar Coſmam Patriarcham præoccupat.

Joannes Cæſar nuptiarum Botaniatis cum Maria conciliator.

Edit. Pariſ. pag. 74.

Deſcriptio Mariæ Auguſtæ.

A ἀπὸ τῆς στάσεως κονίσαλον ἀποτινάξασθαι, καὶ τὸ σῶμα διαναπαῦσαι, εὐθὺς τῆς τῶν στρατιωτικῶν ὅλος ἐγεγόνει φροντίδος, καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἰσαάκιον ὡς πατέρα σεβόμενος, κοινωνὸν εἶχεν ἐν πᾶσιν, ἅμα καὶ τὴν μητέρα ἐν τῇ τῶν κοινῶν διοικήσει ὑπερείδοντας, κἂν τὸ μεγαλόνουν αὐτῆς καὶ δραστήριον, οὐ πρὸς μιᾶς βασιλείας διοίκησιν, ἀλλὰ πολλαῖς καὶ διαφόροις ἐξήρκει. Αὐτὸς δὲ πρὸς τὸ κατεπεῖγον ἀποτεινόμενος ἦν, τὸ τῆς ἡμέρας ἐπίλοιπον, καὶ τὴν ὅλην νύκτα ἐς φροντίδα καταναλώσας, τοῦ στρατιωτικοῦ πλήθους σκεδασθέντος εἰς τὸ Βυζάντιον ἅμα καὶ ἀτάκτοις ὁρμαῖς κεχρημένου· ὅπως μὲν θορύβου ἄτερ αὐτοὺς τῆς ἀτάκτου ἀνακόψῃ ὁρμῆς. ἀφροντιστίαν δὲ τῷ κοινῷ τοῦ λοιποῦ περιποιήσηται. B Ἐδεδίει γὰρ ἄλλως τὸ ἰταμὸν τῶν στρατιωτῶν, καὶ μᾶλλον ὅσῳ περ ἐκ διαφόρων συνείλεκτο, μὴ καὶ κατ' αὐτοῦ χεῖρόν τι διανοήσαιντο. Ὁ δὲ Καῖσαρ Ἰωάννης ὁ Δούκας βουλόμενος τάχιον τὴν βασιλίδα ἀποσκευάσασθαι, καὶ τῶν βασιλείων ἀπελάσαι, ὑποψίας τε πολλὰς ἀπαλλάξαι ψευδεῖς. Ἔνθεν μὲν τὸν πατριάρχην Κοσμᾶν παντοίως ὑποπεποίητο, ἀξιῶν τὰ ὑπὲρ αὐτῶν φρονεῖν, καὶ τοῖς λόγοις τοῖς τῆς τῶν Κομνηνῶν μητρὸς μηδαμῶς ὑπείκειν. ἐκεῖθεν δὲ τὴν βασιλίδα Μαρίαν νουνεχῶς ὑπετίθετο, ἔγγραφόν τι τοῦ Αὐτοκράτορος ἐξαιτησαμένην, αὐτῆς τε χάριν καὶ τῆς τοῦ παιδὸς ἀσφαλείας, οὕτως ἐκεῖθεν * ἀποχωρεῖν, Πατρόκλειον πρόφασιν, ταῦτ' ἐσχηκώς. Ἔφθασε γὰρ ἀντιλαβέσθαι ταύτης, ὁπηνίκα ὁ C βασιλεὺς Μιχαὴλ ὁ Δούκας τῆς βασιλείας ἐξέστη, καὶ τῷ μετ' αὐτὸν βεβασιλευκότι Νικηφόρῳ τῷ Βοτανειάτῃ συμβουλεύσασθαι συναφθῆναι ταύτῃ πρὸς γάμου κοινωνίαν, ὅτι ἐξ ἀλλοδαπῆς ἐστι, καὶ συγγενῶν ὄχλος οὐ προσῆν αὐτῇ, δι' ὧν ὁ Βασιλεὺς ὀχλοῖτο, περί τε γένους, καὶ τῆς τοῦ σώματος ὥρας ἀπαγγέλλων πολλά, καὶ πολλάκις ἐπαινῶν αὐτήν, καὶ γὰρ ἦν εὐμήκης μὲν τὴν ἡλικίαν καθάπερ ἡ κυπάριττος, λευκὴ δὲ τὸ σῶμα ὡς ἡ χιών, πρόσωπον κύκλον μὲν οὐκ ἀπαρτίζον, τὸ δὲ χρῶμα δι' ὅλου ἄνθος ἠρινόν, ἢ ῥόδον ἄντικρυς. τὰς δὲ τῶν ὀμμάτων αὐγὰς τίς ἀνθρώπων ἐξείποι; ὀφρὺς ὑπηρμένη καὶ πυρσή, βλέμμα χαροπόν. Ζωγράφου μὲν οὖν χεὶρ τὰ χρώματα τῶν ἀνθέων πολλάκις ἐμιμή- D σατο ὁπόσα ὧραι φέρειν εἰώθασι· τὸ δὲ τῆς βασιλίδος κάλλος, καὶ ἡ ἐπιλάμπουσα αὐτῇ χάρις καὶ τὸ τῶν ἠθῶν ἐπαγωγόν τε καὶ εὔχαρι ὑπὲρ λόγον καὶ τέχνην ἐφαίνετο. Οὐκ Ἀπελλῆς, οὐ Φειδίας, οὐδέ τις τῶν ἀγαλματοποιῶν τοιοῦτόν ποτε παρήγαγεν ἄγαλμα. Καὶ ἡ μὲν τῆς Γοργοῦς κεφαλὴ λίθους ἐξ ἀνθρώπων τοὺς ὁρῶντας ἐποίει ὡς λέγεται, ὁ δὲ ἰδὼν ἄντις βαδίζουσαν, ἢ αἴφνης ὑπαντιάσας ἐκεχήνει τε καὶ ἐπὶ ταυτοῦ σχήματος, ἐφ' ᾧ ἐτύγχανεν ὤν ἵστατο ἄφωνος ὡς ἀφῃρῆσθαι τηνικαῦτα δοκεῖν, καὶ ψυχὴν, καὶ διάνοιαν. Ἀναλογίαν γὰρ τοιαύτην μελῶν καὶ μερῶν τοῦ ὅλου πρὸς τὰ μέρη, καὶ τούτων πρὸς τὸ ὅλον, οὐδεὶς οὐδέπω τοιαύτην ἐν ἀνθρώπου σώματι ἐθεάσα- E το. Ἄγαλμα ἔμψυχον καὶ ἀνθρώποις φιλοκάλοις ἐράσμιον. Ἵμερος γὰρ ἄντικρυς ἦν σωματωθεὶς οἷον εἰς τόνδε τὸν περίγειον κόσμον. Τούτοις οὖν ὁ Καῖσαρ συγχρησάμενος τότε, τὴν τοῦ Βασιλέως καταμαλάττει καὶ χειροῦται ψυχήν, κἂν πολλοὶ αὐτῷ συνεβούλευον τὴν βασιλίδα ἀγαγέσθαι Εὐδο-

* ἐπιχωρῆσαι

κίαν, περὶ ἧς ὑπεψιθύριζόν τινες ὡς τῆς βασιλείας A καὶ αὖθις ἱμειρομένη, τὸν Βοτανειάτην ὁπηνίκα τὴν Δάμαλιν κατέλαβε, ἐπειγόμενος εἰς τὴν βασίλειον ἀναχθῆναι πόλιν, διὰ γραμμάτων ἐσφετερίζετο. Οἱ δὲ ὅτι οὐ χάριν ἑαυτῆς, ἀλλὰ τῆς ἰδίας Ζωῆς τῆς Πορφυρογεννήτου. Καὶ τάχα διήνυσεν ἂν τὸ σπουδαζόμενον, εἰ μή τις τῶν θεραπόντων τῆς ὁρμῆς ταύτης ἀνέκοψε, Λέων ἐκτομίας ὁ Κυδωνιάτης πολλὰ καὶ * καίρια πρὸς αὐτὴν εἰρηκώς, ἃ κατὰ μέρος ἀπαγγέλλειν ἡμῖν οὐ θέμις, φύσει τὸ διαβάλλειν ἀποστρεφομένοις, τοῖς δὲ τῶν τοιούτων λογοποιοῖς πάντως καὶ περὶ τούτου μελήσει. Ὁ μέντοι Καῖσαρ Ἰωάννης παντοίως αὐτὸν μετελθὼν πέρας δέδωκε τῇ βουλῇ πείσας συναφθῆναι τῇ βασιλίδι Μαρίᾳ, B καθὼς ὁ λόγος σαφέστερον φθάσας ἐδήλωσε, κἀντεῦθεν παῤῥησίαν πολλὴν ἐκέκτητο πρὸς αὐτήν. Ἐπεὶ δ' ἐν τισὶν ἡμέραις ταῦτ' ἐπράττετο, μὴ βουλομένων τῶν Κομνηνῶν, ἀθρόον αὐτὴν ἀπελάσαι τῶν βασιλείων, ἅτε πολλῶν αὐτῆς εὐεργετημάτων τυχόντων παρ' ὅλον τὸν τῆς βασιλείας αὐτῆς χρόνον, οὐχ ἧττον δὲ καὶ δι' ἣν εἶχον πρὸς αὐτὴν συνήθειαν τῇ προφάσει τῆς ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν συμπεσούσης συγγενείας, πολλοὶ ἐκ πολλῶν συνείροντο λόγοι νοημάτων διαφόρων ἐξαγγελτικοί, τῶν μὲν ἄλλως ἐκλαμβανομένων τὰ πραττόμενα, τῶν δὲ ἑτέρως, ὡς ἕκαστος εὐνοίας, ἢ μίσους εἶχε τὰ πρὸς αὐτήν, τῶν εἰωθότων ἐκ προαιρέσεως, καὶ μὴ ὡς ἔχει τι κρίνειν τὰ πράγματα. Καὶ C δὴ στέφεται πῶς ὁ Ἀλέξιος μόνος παρὰ τῆς δεξιᾶς τοῦ Ἀρχιερέως Κοσμᾶ. Καὶ γὰρ τῷ τετάρτῳ ἔτει τῆς βασιλείας Μιχαὴλ τοῦ Δούκα καὶ τοῦ υἱοῦ Κωνσταντίνου Αὐτοκράτορος, τελευτήσαντος τοῦ ἱερωτάτου πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Ξιφιλίνου, μηνὸς Αὐγούστου δευτέραν ἄγοντος, Ἐπινεμήσεως τρισκαιδεκάτης, χειροτονεῖται τηνικαῦτα οὗτος ὁ ἀνὴρ ἱεροπρεπὴς καὶ πλήρης ἁγιωσύνης. Τοὺς Δούκας δὲ τὸ μήπω τὴν βασιλίδα τῆς βασιλικῆς ταινίας ἀξιωθῆναι, ἐπὶ πλεῖον ἐξεδειμάτου. Ἐνίστατο δ' ὅμως καὶ τὴν βασιλίδα Εἰρήνην τοῦ στέφους ἀξιωθῆναι. Ἔτυχε δέ τις μοναχὸς Εὐστράτιος τὴν κλῆσιν, Γαρίδας τὴν ἐπωνυμίαν, τὰς οἰκήσεις ἀγχοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας ποιούμενος, D καὶ ἀρετὴν δῆθεν ὑποκρινόμενος. Οὗτος θαμὰ πρὸς τὴν μητέρα τῶν Κομνηνῶν πάλαι παραγινόμενος, περὶ βασιλείας προὔλεγεν, ἡ δὲ καὶ ἄλλως φιλομόναχος οὖσα, ἀλλὰ καὶ τοῖς τοιούτοις ὑποσαινομένη λόγοις τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν ὁσημέραι αὐξάνουσα ἐδείκνυ. Κἀντεῦθεν τῷ Ἀρχιερατικῷ τῆς μεγαλοπόλεως θρόνῳ ἐγκαθιδρῦσαι τοῦτον προτεθύμητο, καὶ τὸ ἁπλοῦν καὶ ἀπράγμον τοῦ τηνικαῦτα Ἀρχιερέως προφασιζομένη, ἐπειθέ τινας λόγους παραιτήσεως ἐν σχήματι συμβουλῆς πρὸς αὐτὸν ἀνακινεῖν, ὡς δῆθεν διὰ τὸ αὐτῷ συμφέρον τοῦτο ξυμβουλεύοντας. Ἀλλὰ τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον ἄνδρα ἡ σκῆψις E αὕτη οὐ διελάνθανε. Καὶ τέλος τὴν ἰδίαν ἐπομοσάμενος κλῆσιν φησὶ πρὸς αὐτούς. Νὴ τὸν Κοσμᾶν εἰ μὴ διὰ τῶν ἐμῶν χειρῶν ἡ Εἰρήνη τοῦ στέφους ἀξιωθῇ, τοῦ Ἀρχιερατικοῦ θρόνου οὐκ ἀποστήσομαι. Οἱ δὲ ὑποστρέψαντες ἀπαγγέλλουσι τῇ δεσποίνῃ τὰ μηνυθέντα· ἔφθασαν γὰρ ἤδη οὕτω ταύτην καλεῖν ἅπαντες, τοῦ φιλομήτορος Βασιλέως τοῦτο βουλομένου. Ἑβδομαία τοίνυν μετὰ

* καίρια

A multi erant auctores. quam & ſermo emanaverat imperii reguſtandi cupidam ubi Botaniatem ad thronum properantem occupaſſe Damalim cognoviſſet, voluiſſe conciliare ſibi eum per litteras (quod tamen alii tentatum ab illa non ambitione regni ſibi parandi, ſed amore Zoes Porphyrogenitæ cui conſultum cuperet contendunt) cogitatumque fuiſſe perſecturam niſi quidam ex ejus domeſticis Leo Eunuchus illam a tali conſilio deduxiſſet, multis apud eam in tempore commemorandis, quæ diſtinctius referre ſit nefas nobis quidem, judicio naturæ atque inſtitutionis diſciplina ab obtrectandi maleque dicendi vitio abhorrentibus. Abunde ac plus ſatis talia ſuggerent ſparſores collectoreſque popularium rumorum. B Cæterum Joannes Cæſar diu obſeſſum & varie tentatum Botaniatis animum tandem perpulit ut Mariam Auguſtam conjugem duceret, quæ res illi magnam apud eam gratiam paravit, qua fretus, ut dixi, ſuadere ipſi aggreſſus eſt ut palatio exiret. Verum cum ea res lenta multorum dierum negotiatione tractaretur: Comnenique beneficiorum ab Auguſta Imperii ejus tempore acceptorum memores, nec obliti neceſſitudinis duplicis qua eidem ambo devincti erant, nihil de illa ſtatuere præfractius minuſve humanum vellent, locus datus eſt iis quas indicavi ſuſpicionibus ac ſermonibus, pro varia diſpoſitione variis, otioſorum hominum, qui de rebus non ex merito ac momentis ipſarum, ſed ex pro- C priis affectibus judicare ſolent. Rebus igitur ſic pendentibus Alexius coronatur manu Patriarchæ Coſmæ. Etenim 4. anno imperii Michaelis Ducæ & filii ejus Conſtantini cum eſſet mortuus ſanctiſſimus Patriarcha Joannes Xiphilinus 2. die menſis Auguſti, indict. 13. ſubrogatus in ejus ſedem fuerat hic Coſmas illo loco digniſſimus & ſanctitate plenus. Momordit ergo non parum Ducas, & in acrem ſolicitudinem conjecit quod Irenem nequaquam cum Alexio coronatam cernerent: inſtabantque vehementius ut id fieret. Erat tum monachus quidam Euſtratius nomine cognomento Garidas prope magnam Dei Eccleſiam habitans, magna ſpecie virtutis: qui jam ex longo tempore adire ac viſere ſolitus Comnenorum matrem etiam illi neſcio D quid de imperio prædixerat. Illa in Monachorum genus alloqui propenſior, hujus inſuper delinita ſermonibus majorem in dies erga ipſum fiduciam benevolentiamque demonſtrabat. Jamque eo venerat ut de transferendo in iſtum urbis regiæ Patriarchatu conſilia verſaret: certoſque adhiberet homines quibus commemorata ſimplicitate atque ineptitudine ad res gerendas ejus qui tunc erat Patriarcha, dabat negotium adeundi hominem & quaſi pro amicitia admonendi nihil eum ipſi ſibi utilius facere poſſe quam ſi ultro dignitatem abdicaret. Non fefellit ea machinatio virum ſanctum; audi- E tiſque aliquandiu amicis ſubornatis, per proprium nomen jurans dixit illis. *Per Coſmam non cedam Patriarchali throno prius quam mea manu Irene Auguſta coronata fuerit.* Quo illi audito reſponſo redierunt ad Dominam (ſic jam tum omnes matrem Comnenorum appellabant, Imperatore, quippe matris amantiſſimo, id maxime volente) cuncta illi retulerunt. Septimo igitur poſt inaugurationem Alexii die uxor quoque ipſius Irene miniſterio Coſmæ Patriarchæ ſolemnem coronæ impo-

Eudocia Botaniatæ nuptias cogitat.

Edit. Pariſ. pag. 73.

Alexius coronatur.

Xiphilini obitus.

Euſtratius Garidas a matre Comnenorum Patriarchatui deſtinatus.

Mater Comnenorum Domina dicta.

Irene coronatur.

ſitionem accepit. Amborum porro Imperantium Alexii inquam & Irenes majeſtas & decor emicabat incredibiliter ſplendens, & plane inimitabilis arti quantavis. *Alexii & Irenes deſcriptio.* Neque enim pictor illum archetypæ pulcritudinis florem intuens exprimere ut maxime conetur in tabula queat: neque ſtatuarius, ut ſummæ induſtriæ nervos contendat omnes, etiamſi tota vita illa Polycleti elaboratiſſima ſigna magno æmulandi ſtudio contemplatus ſit, ita umquam materiam inanimam fingere, ſculpere conformareque poſſit ut ſpirantium iſtorum naturæ ſimulacrorum, Auguſtos dico recens coronatos, ſpeciem admirabilem repræſentet. *Edit. Pariſ. pag. 76.*

Alexii ſtatura, Horum Alexius quidem ſtatura fuit non multum eminenti cæterum plena, nec modum tamen excedente, habitudine corporis. Itaque illius pedibus inſiſtentis non tantum percellebat intuentes majeſtas, quantum in throno reſidentis regio, & acrem inde oculorum aciem contra vibrantis. Tunc enim nihil minus terrificum præſtinguebat viſus adſtantium quam quod eliſis nubibus fulgur reſplendens connivere audaciſſimos cogit. *aſpectus,* tanta ex toto non ſolum vultu, ſed etiam corpore ac conformatione univerſa membrorum lux imperioſæ ac venerationem extorquentis emicabat dignitatis. *majeſtas,* Nigrum utrinque ſupercilium concinne curvabatur: & ſua cuique ſubjecta pupilla blandos ſimul eadem terribileſque dabat. ut a jactu obtutuum, a fulgore vultus, a dignitate genarum atque inſperſo rubore micantium, mixti majeſtatis clementiæque radii ſimul vereri, ſimul confidere homines juberent. *heroica forma,* Jam latitudo humerorum, lacertorum toroſitas, prominentia pectoris, heroica omnia, & ſimul admirationem, ſimul voluptatem afferentia ſpectantibus. idem enim in eo & ſpeciem habebat & gratiam & pondus atque inſtar gravitatis inacceſſæ. quod ſi os aperiret linguamque ſolveret videres inſidere viri labris igneo ſpirantem impetu rhetoricam ipſam Demoſthenis effuſo quodam vehementium & brevium argumentorum quaſi torrente aures omnes animoſque rapientem. *eloquentia,* Nec vero vis ejus eloquentiæ ſatis explicari dicendo poteſt, nec par quidquam victrix impetus perorantis linguæ, niſi fortes ictus aut inevitabiles jactus dextræ pugnantis habuit: utraque invictus: verum lingua delectabat, manus affligebat quos vinceret. *fortitudo.*

Irenes ætas, At Auguſta Irene mater mea tum adhuc adoleſcentula quintum decimum nondum annum exceſſerat. Andronici filia, qui Joannis Cæſaris primogenitus erat, conſpicuo utique genere cujus ab Andronicis illis & Conſtantinis, qui cognominati ſunt Ducæ, ſeries repetebatur. *genus,* Surgebat porro inſtar ſencioſæ arboris recta & florenti ſtatura, ſumma proportione ubi erat opus modo dilatata modo arctata, membris ſibi exacte reſpondentibus, viſu pariter & auditu ſic amabilis ut nec ſpectaculum ſuavius, nec acroama dulcius ejus vultu voceque homines haberent. *forma, facies qualis,* Facies quidem pleno micabat lunæ fulgore. non tamen in perfectum circinata orbem more Aſſyriarum, nec immodice longa qualis in Scythis fœminis cernitur, ſed producta paululum ultra gyros exactis circuli. *pag. 77.* Pervolabat vero illam qua tendebantur genæ ſpecies atque aura quædam vernantis prati & viva purpura flagrantem florentis roſarii colorem in oculos vel procul ſpectantium ejaculabatur. *rotunda facies Aſſyriarum mulierum, longa Scythicarum.* Intuentis aſpectus vivide ſerenus; & pariter delectans, pariter terrens. ut occurrentium oculos & ſpecie in ſe verteret, & majeſtate connivere cogeret, inter utrumque

A τὴν τοῦ Ἀλεξίου ἀνάρρησιν, καὶ ἡ αὐτοῦ ὁμευνέτις Εἰρήνη διὰ τοῦ πατριάρχου Κοσμᾶ ἀξιοῦται στέφους. Αἱ μὲν οὖν μορφαὶ τοῖν βασιλέοιν ἀμφοῖν Ἀλεξίῳ τε καὶ Εἰρήνῃ ἀμήχανοι καὶ εἰς ἅπαν ἀμίμητοι, καὶ οὔτε γραφεὺς γράψειεν ἂν πρὸς ἀρχετυπίας τοῦ κάλλους ὁρῶν, οὔτε λιθοξόος ἄψυχον οὐσίαν οὕτω ῥυθμίσειε. Εἴ τις ἂν πρὸς τὰ τῆς φύσεως ἀγάλματα ταῦτα, λέγω δὴ τοὺς ἀρτιστεφεῖς Αὐτοκράτορας, καὶ πρὸς τὰ τοῦ Πολυκλείτου ἐκείνου σπουδάσματα ἀποβλέψειεν. Ὁ μὲν γὰρ Ἀλέξιος οὐ πάνυ μὲν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπῆρτο ἐπὶ πολὺ, εἰς εὖρος δὲ συμμέτρως πως ηὐρύνετο. Καὶ ἱστάμενος μὲν οὐ τοσοῦτον θάμβος ἐδίδου B τοῖς θεωμένοις, εἰ δὲ ἐπὶ τοῦ βασιλείου καθίσειεν ὄχου θρόνου καὶ γοργωπὸν σέλας ἀφήσει τῶν ὀφθαλμῶν, πρηστὴρ ἐδόκει, καὶ ἄμαχον αἴγλην ἀποστέλλειν καὶ τοῦ προσώπου καὶ τῆς ὅλης διοργανώσεως. Μέλαινα μὲν γὰρ ἡ ὀφρὺς ἑκατέρωθεν ἐκυρτοῦτο. τῇ δὲ ὀφθαλμοὺς ὑπεκάθητο βλοσυρὸν ἅμα καὶ ἥμερον ἐνορῶν, ὡς ἀπό τε τῆς βολῆς τῶν ὀμμάτων καὶ τῆς στιλπνότητος τοῦ * προσώπου, καὶ τῶν παρειῶν τῆς σεμνότητος, καὶ τοῦ ἐπιτρέχοντος αὐταῖς ἐρεύθους, ὁμοῦ καὶ δεδοικέναι τε καὶ θαρρεῖν. Τῶν τε ὤμων ἡ εὐρύτης καὶ τῶν βραχιόνων τὸ στερρὸν, καὶ τῶν στέρνων ἡ προβολὴ, ἡρωϊκὰ πάντα, καὶ ὅλως θάμβους καὶ τέρψιν τοῖς πολλοῖς ἐκ- C καλούμενα. Τὸ γὰρ αὐτὸ τοῦ ἀνδρὸς καὶ ὥραν εἶχε καὶ χάριν, βάρος καὶ ὄγκον ἀπρόσιτον. Εἰ δὲ καὶ εἰς ὁμιλίαν ἦλθεν ἐκεῖνος, καὶ τὴν γλῶτταν ἐκίνησεν, εὐθὺς ἂν αὐτόχρημα τὴν πυρίπνουν ἐπικαθημένην τοῖς χείλεσιν ἐκείνου ῥητορικὴν Δημοσθένους. Καὶ γὰρ τῷ κατακλυσμῷ τῶν ἐπιχειρημάτων πᾶσαν καὶ ἀκοὴν καὶ ψυχὴν κατεσύρετο. Καὶ ἀμίμητος ἦν καὶ ἄμαχος καὶ τὴν γλῶτταν ὁμοῦ καὶ τὴν χεῖρα, τὴν μὲν πρὸς δόρατος ἄφεσιν, τὴν δὲ πρὸς ἀκήρατα θέλγητρα. Ἡ δέ γε βασιλὶς Εἰρήνη καὶ μήτηρ ἐμὴ μεῖραξ τε ἦν τὸ τηνικάδε, καὶ οὐδέπω τὸν πεντεκαιδέκατον παραδε- D δραμήκει χρόνον. Θυγάτηρ δὲ ἦν Ἀνδρονίκου τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ τοῦ Καίσαρος, τὸ γένος περίβλεπτος, εἰς Ἀνδρονίκους ἐκείνους καὶ Κωνσταντίνους τοὺς Δούκας ἀναφέρουσα τὴν τοῦ γένους σειράν. Ἀνίσατο γὰρ καθάπερ τι ἔρνος ὄρθιον καὶ ἀειθαλὲς συμμέτρως καὶ πλατυνομένη καὶ στενουμένη καταλλήλως ἑκασταχοῦ τῶν μελῶν καὶ μερῶν, καὶ ἐπέραστος μὲν ἰδεῖν, ἐπέραστος δὲ ἀκοῦσαι, καὶ ὄψεώς τε καὶ ἀκοῆς ἀκόρεστον ὡς ὄντως ἄκουσμά τι καὶ θέαμα. Αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ πρόσωπον σελήνης μὲν ἀπέστιλβε φέγγος, οὐ μὴν εἰς κύκλον ἀκριβῆ διεπέπλαστο κατὰ τὰς Ἀσυρίας γυναῖκας, οὐδ' ἄλλως ἐξεμη- E κύνετο κατὰ τὰς Σκυθίδας, ἀλλ' ὑπεκαλεῖτο μικρόν πως τῆς ἀκριβείας τοῦ κύκλου, ἀνεπέπτατο δὲ αὐτῆς ὁ λειμὼν ἀπὸ τῶν παρειῶν, καὶ τὴν ῥοδωνιὰν καὶ τοῖς πόρρω προὔβαλλετο. Ὄμμα δὲ χαροπὸν καὶ ἔσω ἡδονῇ φοβερὸν ἐνατενίζων, ὡς τῶν ὁρώντων τὰ ὄμματα τῇ μὲν ἡδονῇ καὶ τῷ κάλλει ἕλκειν πρὸς ἑαυτὴν, τῷ δὲ φόβῳ μύειν καταναγκάζειν, οὐκ ἐχόντων ὅπως ἀποβλέψωνται, ἢ ὅπως

* τοῦ μετώπου

ἂν

A ἂν ἀποκρύψειαν. Καὶ εἰ μὲν τις ἦν Ἀθηνᾶ τοῖς πάλαι ἐφαρμιένη ποιηταῖς τε καὶ συγγραφεῦσιν οὐκ οἶδα ἔγωγε, μῦθον δὲ ταύτην ἀκούω περιφερόμενον καὶ περισυρόμενον, τὴν δὲ βασιλίδα ταύτην Ἀθηνᾶν εἴτις εἶπεν ἐν τοῖς τότε χρόνοις φανεῖσαν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ, ἢ καταρραγεῖσαν ἐξ οὐρανοῦ μετά τινος οὐρανίας αἴγλης καὶ ἀπροσίτου μαρμαρυγῆς, οὐκ ἂν ἐξήμαρτε τοῦ εἰκότος. καὶ τὸ θαυμασιώτερον, ὅπερ οὐκ ἂν ἐν ἄλλῃ τῶν γυναικῶν εὑρεθείη, τοὺς μὲν ἰταμοὺς τῶν ἀνδρῶν συνέστελλε, τοῖς δ᾽ ὑπὸ φόβου συνεσταλμένοις θάρρος ἐνεδίδου ἐκ μόνης ὄψεως. Τὰ δὲ χείλη ἐμεμύκει μὲν τὰ πολλά, καὶ ἐδόκουν σιγῶσα ἔμπνουν ὡς ἀληθῶς ἄγαλμα καλλονῆς, καὶ στήλη ἔμψυχον εὐρυθμίας. Ἡνιόχει δὲ τὰ πολλὰ ἡ χεὶρ τὸν λό- B γον σὺν εὐρυθμίᾳ μέχρι τοῦ καρποῦ παραδεικνῦσα τὸ μετακάρπιον, καὶ εἴπες ἂν ἐλέφαντα ἐκτετορνεῦσθαι παρὰ τεχνίτου τινὸς εἰς δακτύλων καὶ χειρῶν διάθεσιν. Ἡ μέντοι ἶρις τῶν ὀφθαλμῶν θάλατταν ἐμιμεῖτο γαληνιῶσαν ἐν βαθυκύμοσι διαθέσεσι τὸ κυανοῦν ἐξαυγάζουσα. Ἀντέστιλβε δὲ καὶ τὸ λευκὸν τῶν ὀμμάτων κύκλῳ τῆς ἴριδος, καὶ χάριν ἀπίλαμπον ἄμαχον καὶ ἡδονὴν ἄφατον ἐνεδίδου ταῖς ὄψεσι. Τοιοῦτοι μὲν τὴν ἰδέαν Εἰρήνη καὶ Ἀλέξιος. Ὁ μέν τοι θεῖος ἐμὸς Ἰσαάκιος τὴν μὲν ἡλικίαν ἐῴκει τἀδελφῷ, οὐδὲ τὰ ἄλλα πολὺ ἀπεῴκει. Ὕπωχρος μὲν οὖν ἦν αὐτὸς τὴν ὄψιν καὶ τὴν ὑπήνην οὐ πάνυ δασύς, ἀλλὰ καὶ περὶ τὰς γνάθους ψιλοτέραν εἶχε τῆς τἀδελφοῦ. Ἄμφω δὲ C τἀδελφὼ κυνηγεσίοις μὲν πολλάκις ἀπέσχον, ὁπηνίκα οὐ πολλή τις αὐτοῖς ἐπίρρει πραγμάτων φροντίς, πολεμικοῖς δὲ μᾶλλον ἢ κυνηγετικοῖς ἔχαιρον πράγμασιν. Ἐν δὲ ταῖς ἐμβολαῖς τῶν πολέμων, οὐδ᾽ ὁπηνίκα τῶν ταγμάτων αὐτὸς κατῆρχε προέτρεχέ τις αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἅμα τε τὴν παράταξιν ἑωράκει τῶν πολεμίων ἐκεῖνος, καὶ πάντων καταφρονήσας τῶν ἄλλων, ἐς μέσους ἐνέπιπτε καθάπερ τις κεραυνὸς ὀξέως διακόπτων τὰς φάλαγγας. Κἀκ τούτου ἑάλω καὶ ἅπαξ καὶ δὶς κατὰ τὴν Ἀσίαν συμμίξας Ἀγαρηνοῖς. Καὶ τοῦτο μόνον εἶχε ψόγου ἄξιον ἐν τοῖς πολέμοις ἡμῶν θεῖος, ὅτι πρὸς συμβολὰς ἀκατάσχετος ἦν. Ἐπεὶ δὲ τὸν Μελισση- D νὸν Νικηφόρον τῆς τοῦ Καίσαρος κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν ἔδει ἀξίας μετειληχέναι, καὶ τὸν Ἰσαάκιον δὲ πρῶτον τῶν ἀδελφῶν κατὰ χρόνον ὄντα μείζονι ἐχρῆν τιμηθῆναι ἀξιώματι. Ἕτερον δὲ ἀξίωμα πλὴν τοῦ Καίσαρος οὐκ ἦν, νέον ὀνοματοποιήσας ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος ἀπό τε τοῦ Σεβαστοῦ καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος σύνθετον ὄνομα τὸ τοῦ Σεβαστοκράτορος τἀδελφῷ ἐφηρμόσατο, οἱονεὶ δεύτερον βασιλέα πεποιηκώς, τὸν Καίσαρα τούτου ὑποβιβάσας, καὶ τρίτον ἐν ταῖς εὐφημίαις ἀριθμησάμενος μετὰ τὴν τοῦ Αὐτοκράτορος εὐφημίαν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ στέμμασιν ἐν ταῖς πανδήμοις ἡμέραις αὐτοὺς στεφανοῦσθαι προσέταττε, τόν τε E Σεβαστοκράτορα καὶ τὸν Καίσαρα, κατὰ πολὺ διαφέρουσι τῇ πολυτελείᾳ τοῦ διαδήματος, ᾧ αὐτὸς ἐστεφάνωτο. Τὰ μὲν γὰρ βασιλικὸν διάδημα καθάπερ ἡμισφαίριον εὔγυρον, τὴν κεφαλὴν ἀσφαλῶς πανταχόθεν, μαργα-

Anna Comnena Alex.

A incertos: ac nec abſtinere a cernendo, nec ſuſtinere contra intuentem valentes. Quam Palladem poetæ pictoreſque celebrant, ea an umquam extiterit neſcio. plerique fabulam autumant. at formam hujus noſtræ Auguſtæ ſimilem extitiſſe olim in terris & admiratione ſui ac fulguribus oculorum radiiſque acribus percellentis ſpeciei, celeſtis originis facile fidem feciſſe ſi quis dixerit, næ is a vero, certe veriſimili non aberraverit. ac quod mirabile & hujus plane mulieris ſingulare, audaces impudenteſque conturbabat reprimebatque, humiles contra metuque contractos erigebat in fiduciam ſolo aſpectu. At labia, patebant illa quidem plerumque, ſed ad ſpeciem non ad vocem, totaque cernebatur ſpirans ſimulacrum pulcritudinis, & animata concin- B nitatis columna. Sermonem fere gubernabat manus, ſummo lepore ac elegantia uſque ad juncturam brachii nudata, miraculo intuentium qui candidiſſimum ebur in digitos & volam ac cæteram manum a præſtanti quodam artifice tornatum videre ſibi videbantur. Iris oculorum mare tranquillum referebat, in profunda quiete undarum cærulea ſerenitate renidens. Candor porro circumdans pupillam vivum & ipſum ac lucens, mixtumque ex his omnibus gratiam evibrabat incomparabilem, & voluptate incredibili paſcebat intuentes. Talis fere Irenes & Alexii forma extitit. Patruus vero meus Iſaacius ſtatura fratri ſimilis, ne in cæteris quidem valde diſcrepabat: ſub pallidiori tamen facie; nec barba multum C denſa, quin & ad malas minus pilorum habuit quam frater licet junior. Amborum jam fratrum commune ſtudium, ſi otium eſſet a negotiis, indulgere venationi, cui tamen cum occaſio aderat, militiam præferebant. Iſaacius porro qui exercitus ſæpe ductarat, cum committendum eſſet prælium, numquam alii primas periculi aut laceſſendi hoſtis dabat: verum ipſe princeps ſimul hoſtilem aciem viderat in eam præceps mediam cæco ac fulmineo impetu ferebatur, magna plerumque ſtrage ac disjectione phalangum. Unde & contigit ut ſemel atque iterum in Aſia pugnans cum Agarenis, caperetur. Atque hoc ſolum in bellicis rebus vituperabile patruus habuit meus, quod in congreſſionibus non regebat impetum. Quoniam vero Meliſſeno Nice- D phoro Cæſaris dignitas ex pacto debebatur, & Iſaacium natu majorem fratrem inſigniori aliquo decorari honoris titulo par erat: alius autem præterquam Cæſaris non erat; excogitavit novum Imperator: & mixtis *Sebaſti* ſive Auguſti & *Autocratoris*, hoc eſt, Imperatoris, nominibus titulum conflavit Sebaſtocratoris, quaſi diceres, Secundi Imperatoris, cui Cæſaris gradum ſubjunxit: eo cum Iſaacium honeſtaſſet uni eum concedere Auguſto voluit, Meliſſenum Cæſarem tertio demum loco in acclamationibus appellari. Sed ne ſimilibus quidem aut æqualiter ornatis redimiri coronis, diebus ſolemnibus, Sebaſtocratorem & Cæ- E ſarem eſt paſſus, ſed proportione gradus inter ſe diverſis. Sicut & illæ ambæ quod ad ſumptuoſitatem magnificentiamque attinet, ſane plurimum Auguſtali quo ipſe Imperator utebatur diademati concedebant. Imperatorium ſiquidem diadema plane inſtar hemiſpheri undique concavi ac clauſi omni æque ex parte caput

ſtatura,

geſtus,

candor manuum,

Oculi,

Iſaacii Comneni deſcriptio

Alexii & Iſaacii communia ſtudia.

Edit. Pariſ. pag. 78.

Iſaacius in commiſſionibus pugnarum ſui prodigus.

Sebaſtocratoris nova dignitas Cæſaris gradu ſuperior.

Coronæ Imperialis forma.

amplectebatur ; margaritis & cæteri generis gemmis partim ſubſidentibus, & quaſi operi intextis, partim extantibus ac foras pendulis ſpecioſiſſime ornatum. Nam utrinque ad tempora ex margaritis ac gemmis pluribus compacta monilia pendebant, verberabantque genas. atque id eximium & proprium inſigne Imperatoriæ poteſtatis erat. At Sebaſtocratorum & Cæſarum coronæ cinctum habebant ſolum ſparſione margaritarum per intervalla diſtinctum, ſine ullo imminentis ſuperne cavitatis orbe. Per idem tempus Taronita qui Alexii ſororem in matrimonio habebat Protoſebaſtus & Protoveſtiarius declaratus eſt : paulo etiam poſt ad Panyperſebaſti dignitatem promotus & conceſſu dignatus Cæſaris. ejus vero prior titulus Protoſebaſti Adriano collatus eſt ipſius fratri, addita illuſtriſſimi appellatione. Denique tertius & minimus horum frater Nicephorus & magnus Drungarius claſſis eſt creatus, & in Sebaſtorum ipſe quoque ſolium provectus. Has dignitates & earum nomina primus excogitavit pater meus, partim eas componens ex prius diſtinctis, uti diximus, partim prius notas in novos detorquens uſus. Etenim Panyperſebaſtus & Sebaſtocrator compoſita ſunt : Sebaſti vero ſive Auguſti nominis notio immutata eſt ab Alexio. Imperantium enim id olim quaſi cognomen erat. Alexius autem communem pluribus ſummo principi proprius admotis eam appellationem nova inventa dignitate fecit. Vir ſi quiſquam umquam alius magnitudine mentis atque conſilii conſecutus ut regnandi ſcientiam, quæ vere ars artium & doctrina doctrinarum eſt, in certam methodum digereret ; cujus pars hæc nominum innovatio & excogitatio dignitatum ad variam diſtributionem honoris, non parum ad finem univerſi negotii prudenter diſpenſata conferebat. Nec vero ut cæterarum diſciplinarum Magiſtri ita hic ſcientiæ regnandi conſultiſſimus vir, nomina rebus aut inſtrumentis ad uſum indicationis imponebat, ſed ad ambitionem varie ſatiandam, ſuſpendendas ex uſu reipublicæ inhiantium ſpes, multoſque ſimul oſtentatione unius mercedis ; quod varie vocata ornataque foret, viliæ multiplicis, ad res gerendas alliciendos, hanc dignitatum fabricationem & nomenclaturam factitabat. Interim is cujus ſuperius meminimus Patriarcha Coſmas poſt aliquot ab Irene coronata dies ipſa memoria confeſſionis ſancti Joannis Theologi, peracto ſacro in templo ejuſdem ſancti Apoſtoli ad Hebdomum ſito, Patriarchalem dignitatem ultro abdicavit, poſtquam eam tenuiſſet annos quinque & menſes novem, ſeceſſitque in monaſterium Calliæ. Gubernacula vero Patriarchalis ſedis ſuſcepit in manus prius memoratus Eunuchus Euſtratius Garidas. Quoniam vero Mariæ Auguſtæ filius Conſtantinus Porphyrogenitus, poſt abdicationem patris ſui Michaelis Ducæ ultro ſe ille quidem in ordinem redegerat, rubris cothurnis deponendis, vulgaribuſque ac nigris ſumendis ; verum ſucceſſor patris ejus Botaniates, reveritus adoleſcentem & forma & genere conſpicuum, nigra quidem calceamenta exuere ipſum juſſerat, non uſque eo tamen indulgens ut plane rubra concederet ; ſed quæ ſparſos dumtaxat raris floſculis haberent pur-

Coronæ aliæ non clauſæ deſuper.

Taronita Panyperſebaſtus.

Ejus fratres Adrianus & Nicephorus.

Edit. Pariſ. pag. 79.

Sebaſtorum nova dignitas.

Regnum ars artium.

Patriarcha Coſmas abdicat honore.

Vide Notas.

Succeſſit ei Euſtratius.

Conſtantinus Ducas calceis rubro variegatis uti juſſus.

A ροις κοσμούμενος, τοῖς μὲν ἐγκειμένοις, τοῖς δὲ καὶ ἐξηρτημένοις. Ἑκατέρωθεν γὰρ τῶν κροτάφων ὁρμαθοί τινες ἀπαιωροῦνται διὰ μαργάρων καὶ λίθων καὶ τὰς παρειὰς ἐπιξέουσι. Καὶ ἔστι τοῦτο ἐξῃρημένον τι χρῆμα τοῖς βασιλεῦσι στολῆς. Οἱ δὲ τῶν Σεβαστοκρατόρων καὶ τῶν Καισάρων στέφανοι, σποράδην ἐστὶν ὅπῃ τῶν μαργάρων καὶ λίθων μετέχοντες ἄνευ τοῦ ἐπισφαιρώματος. Κατ' ἐκεῖνο δὲ καιροῦ τετίμηται καὶ ὁ Ταρωνείτης καὶ γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ βασιλέως Πρωτοσέβαστός τε καὶ Πρωτοβεστιάριος. Μετ' οὐ πολὺ δὲ χρόνον καὶ Πανυπερσέβαστος ἀναδείκνυται καὶ σύνθακος τῷ Καίσαρι γίνεται. Πρὸς δὲ καὶ Ἀδριανὸς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Πρωτοσέβαστος ἀξιοῦται περιφανέστατος. B καὶ Νικηφόρος ὁ ὕστατος ἀδελφὸς μέγας τε Δρουγγάριος τοῦ στόλου προυβέβλητο, καὶ εἰς τὴν τῶν Σεβαστῶν καὶ οὗτος ἀνηνέχθη βαθμίδα. Τούτων δὲ τῶν ἀξιωμάτων τὴν καινοτομίαν ὁ ἐμὸς πατὴρ προσεξεῦρατο. Τὰ μὲν συνθεὶς, καθάπερ ἄνωθεν εἴρηται, τοῖς δὲ καὶ παραχρησάμενος. Τὸ μὲν γὰρ Πανυπερσέβαστος καὶ Σεβαστοκράτωρ καὶ ὅσα τοιαῦτα συντέθειται κατὰ γνώμην, τῇ δὲ τοῦ Σεβαστοῦ ἀξίᾳ παραχρησάμενος φαίνεται. Σέβαστοι γὰρ οἱ βασιλεῖς ἀνέκαθεν ἐπιθετικῶς ὠνομάζοντο, καὶ ἦν ἐξιδιαζόντως εἰς βασιλέας λεγόμενον τὸ τοῦ Σεβαστοῦ ὄνομα. C Αὐτὸς δὲ εἰς τὸ κοινότερον πρῶτον κατήνεγκε τὴν τοιαύτην ἀξίαν. Εἰ γάρ τις εἰς ἐπιστήμην καί τινα ὑπερτάτην φιλοσοφίαν ἀνάγοι τὴν βασιλείαν, ὥσπερ τέχνην οὖσαν τεχνῶν καὶ ἐπιστήμην ἐπιστημῶν, θαυμάσαιτο ἂν καὶ τὸν ἐμὸν πατέρα οἷόν τινα ἐπιστήμονά τε καὶ ἀρχιτέκτονα, τὰ ὑπὸ τὴν βασιλείαν καινοτομοῦντα καὶ πράγματα καὶ ὀνόματα. Πλὴν ὅσον οἱ μὲν τῶν λογικῶν ἐπιστημῶν προστάται διὰ σαφήνειαν τὰ τοιαῦτα τῶν ὀνομάτων ἐφεύραντο, ὁ δὲ ἐπιστημοτάρχης οὗτος τῆς βασιλείας Ἀλέξιος πρὸς τὸ συμφέρον ἅπαντα τῇ βασιλείᾳ διῳκονόμητο, ξενίζων πολλάκις καὶ περὶ τὴν τάξιν τῶν πραγμάτων καὶ περὶ τὴν κλῆσιν τῶν ὀνομάτων. Ὁ μέν τοι ἱεροπρεπὴς D ἐκεῖνος καὶ πατριάρχης Κοσμᾶς, οὗ καὶ πρότερον διεμνημονεύσαμεν, μεθ' ἡμέρας τινὰς κατὰ τὴν μνήμην τοῦ ἱεράρχου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τὴν ἱεροτελεστίαν τελέσας ἐν τῷ κατὰ τὸ Ἕβδομον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἤδη ῥηθέντος σηκῷ, τὸν Ἀρχιερατικὸν θρόνον διατρίψας ἔτη πέντε καὶ μῆνας ἐννέα, παραιτεῖται τὴν Ἀρχιερωσύνην, καὶ ἄπεισιν εἰς τὴν τοῦ Καλλίου μονήν, ἐγχειρίζεται δὲ τοὺς τῆς Ἀρχιερωσύνης οἴακας μετ' αὐτὸν ὁ προρρηθεὶς ἐκτομίας Εὐστράτιος ὁ Γαρίδας. Ἐπεὶ δὲ ὁ τῆς βασιλίδος Μαρίας υἱὸς Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος, μετὰ τὴν παράλυσιν τῆς βασιλείας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Μιχαὴλ τοῦ Δούκα τὰ ἐρυθρὰ μὲν ἑκὼν ἀπεδύσατο πέδιλα, τὰ δὲ κοινὰ καὶ μέλανα E ὑπεδύσατο, Νικηφόρος ὁ Βοτανειάτης ὁ μετὰ τὸν Δούκαν καὶ πατέρα τοῦ Κωνσταντίνου τῶν σκήπτρων ἐπειλημμένος, τὰ μὲν μέλανα ἐκεῖνον ἀποβαλεῖν διωρίσατο, ἐκ ποικίλων δὲ σηρικῶν ὑφασμάτων ὑποδήματα προσέταττε περιδεῖσθαι, ὥσπερ τὸν νεανίσκον ἐπαισχυνόμενος, καὶ τοῦ κάλλους ὁμοῦ καὶ τοῦ γένους ἀγάμενος. Τὸ μὲν κόκκινον δι' ὅλου ἀπαστράπτειν αὐτὸ τῶν πεδίλων οἷον ἐφθόνει, τὸ δέ τινας

A πόσιας ἐκ τῶν ὑφασμάτων ἀνθεῖν τὸ κόκκινον, ὑπεδέδυ. Μετὰ δὲ τὴν τοῦ Κομνηνοῦ Ἀλεξίου ἀνάρρησιν ἡ βασιλὶς Μαρία καὶ μήτηρ ἐκείνου, ταῖς ὑποθημοσύναις πεισθεῖσα τοῦ Καίσαρος, ἔγγραφον πίστιν ᾐτήσατο δι' ἐρυθρῶν βεβαιωθησομένην γραμμάτων καὶ σφραγῖδος χρυσῆς παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος, ὥστε μὴ μόνον αὐτὴν σὺν τῷ υἱῷ διατηρηθῆναι, ἀλλὰ καὶ συμβασιλεύειν αὐτῷ ἐκεῖνον, τά τε ἐρυθρὰ ὑποδεδυσκόμενον, καὶ στεφηφοροῦντα καὶ ὡς Βασιλέα σὺν αὐτῷ ἀναγορευόμενον· καὶ οὐκ ἠστόχησε τῆς αἰτήσεως, ἀλλὰ λαμβάνει χρυσόβουλλον λόγον βεβαιοῦντα τὰ αὐτῆς θελήματα ἅπαντα, τηνικαῦτα καὶ ἃ ὑπεδιδύσκετο B ἐκ σηρικῶν ὑφασμάτων ποικιλόντες, τῶν δι' ὅλου ἐρυθρῶν ὑποδημάτων τούτῳ μεταδιδόασι, κἂν ταῖς δωρεαῖς καὶ χρυσοβούλλοις λόγοις δεύτερος τοῦ λοιποῦ συνυπογράφων ἦν διὰ κινναβάρεως τῷ βασιλεῖ Ἀλεξίῳ, κἂν ταῖς προπομπαῖς μετὰ τῆς βασιλικῆς τιάρας συνεπόμενος. Ὡς δέ τινες ἔφασαν καὶ πρὸ τῆς ἀποστασίας τὰς περὶ τούτου συνθήκας εἶχεν ἡ βασιλίς, ἵν' οὕτω τὰ κατὰ τὸν υἱὸν αὐτῆς γένοιτο. Οὕτω γοῦν τῶν βασιλείων ἐκείνη C ἐξέρχεται μετὰ προπομπῆς ἀξίας ἐν τοῖς κατὰ τὴν μονὴν τοῦ μεγάλου μάρτυρος Γεωργίου παρὰ τοῦ ἀποβεβιωκότος Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου βασιλέως οἰκοδομηθεῖσιν οἰκήμασι κατασκηνώσασα (Μάγγανα ταῦτα ἡ κοινὴ ἔτι κικλήσκει διάλεκτος) Ἰσαακίου συνεφεπομένου ταύτῃ τοῦ Σεβαστοκράτορος. Τὰ μὲν οὖν τὰ κατὰ τὴν βασιλίδα Μαρίαν οὕτω παρὰ τῶν Κομνηνῶν ᾠκονόμητο. Ὁ δέ γε Αὐτοκράτωρ παιδείας ἐκ νηπίου τυχὼν ἀγαθῆς, καὶ πρὸς τὰς νουθεσίας τῆς μητρὸς ἑαυτὸν ἀπευθύνων, τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἐνστερνισάμενος καὶ ἐγκάρδιον ἔχων, ἐδάκνετο ἀνιώμενος ἐπὶ τῇ D τῆς πόλεως προνομῇ, ἣν κατὰ τὴν εἰσέλευσιν αὐτοῦ πάντες πανδημεὶ ἐπεπόνθεισαν. Τὸ μὲν γὰρ ἄπταιστον ἴσως εἰς ἀπόνοιαν ἄγει τὸν μηδ' ἅπως τι οὖν προσκεκρουκότα τοῖς πράγμασιν. Ὁ δέ γε ἐξαμαρτὼν, εἴπερ ἐστὶ τῶν εὐλαβεστέρων καὶ τῶν νοῦν ἐχόντων, αὐτίκα τὸν τοῦ Θεοῦ βάλλεται φόβον κατὰ ψυχὴν καὶ ὅλως καταπλήττεται καὶ δέδοικε. Καὶ μᾶλλον εἴγε πραγμάτων μεγάλων ἐπιδραξάμενος εἴη, καὶ εἰς ὑπερηφάνους ἀνέλθοι περιωπάς. Δέος γὰρ αὐτὸν ὑποθράττει, μήπως ἀμαθίᾳ καὶ θράσει καὶ ὕβρει περιδρόμενος τὸν θυμὸν τοῦ Θεοῦ εἰς ἑαυτὸν ἐκκαλέσηται, καὶ τῆς ἀρχῆς ἐκκυλισθεὶς ἀποπέσηται, ὧν τέως ἐγκρατὴς γέγονε. Οἷα καὶ τῷ Σαοὺλ συμβεβήκει ποτέ. Καὶ γὰρ ὁ Θεὸς διὰ τὸ τοῦ βασιλέως ἀτάσθαλον διαρρηγνὺς διέρρηξε τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. Τούτοις ἀλύων τοῖς λογισμοῖς ὁ Ἀλέξιος καὶ παθαινόμενος τὴν ψυχὴν μήπου καὶ Θεοῦ ἄντικρυς μήνιμα γένοιτο (τὸ γὰρ εἰς ὅλην τὴν E πόλιν γεγονὸς κακὸν παρ' ἑκάστου τῶν στρατιωτῶν, ὁπόσος τε τηνικαῦτα συρφετὸς ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν ἐπέρρευσε, ἴδιον ἐλογίζετο), καὶ ὡς αὐτὸς ὢν ἐκεῖνος ὁ τὰ πάνδεινα ἐκεῖνα κακὰ ἐργασάμενος κατετιτρώσκετό τε καὶ ἐξεφλέγετο. Βασιλείαν, καὶ Κράτος, καὶ Ἁλουργίδα, καὶ Διάδημα λιθοκόλλητον, καὶ ἐσθῆτα χρυσῆν τε, καὶ περιμάργαρον ἰδεῖν, ὥς γε τὸ εἰκός, λο-

A puræ clavos, quaſi ad fortunæ mediæ inter privatam ac regiam indicationem, elaborata ex coloribus utriuſque textura, obtinuit ab Alexio jam Imperatore Maria Auguſta, idque Joannis Cæſaris uſa conſilio caveri ſibi ac firmari rubris litteris ſigilloque aureo voluit, ut præter incolumitatem ſuam filiique, ſtatus etiam priſtinus filio eidem redderetur, hoc eſt, participatio imperii qualem habuerat patre regnante: atque adeo deinceps & rubris cothurnis & corona auguſtali uteretur, & nomen ejus cum Alexii nomine proclamaretur. Hæc ſcripto diplomate bullaque munito aurea conceſſa in uſum B ſtatim ſunt redacta, poſitiſque Conſtantinus polymitis ac variegatis, perſecte rubros induit calceos, & in largitionibus, bullis aureis, ſimilibuſque chartis, rubrica ſubſcribebat una cum Alexio Auguſto, & in ſupplicationibus ac pompis cum nullo medio cum tiara ſequebatur. Quidam ajebant hæc jam illi caviſſe ac pactam fuiſſe Mariam Auguſtam cum Comnenis antequam illi rebellarent. Utut ſe res habeat, his certe ſic perfectis exceſſit illa palatio, magno comitatu C deducentium, ac præ cæteris Iſaacii Sebaſtocratoris; migravitque in ædes a Conſtantino Monomacho Imperatore conſtructas prope templum magni Martyris Georgii, quæ lingua vulgari Mangana dici ſolent. Cæterum Imperator rectiſſime inſtitutus a puero monitiſque religioſiſſimæ matris ad Dei timorem verum intimoque conceptum animo fictus ex longo formatuſque, mordebatur acerbo ſenſu pœnitentiæ ad memoriam ubique obviam cladis civitatis, cujus omnes paſſim incolæ extrema malorum ac calamitatis perpeſſi erant in ingreſſu Comnenorum. Effectum habet interdum malum res optima innocentia lapſus ex- D pers omnis, eum qui nihil umquam offenderit in ſuperbiam ac tumidam præfidentiam efferens. At qui offendit, ſi & bene inſtitutus in Dei cultu & natura prudens ſit, ſtatim Dei timore compunctus commovetur animo ac ſalutari conturbatur metu. præſertim ſi magnas res aggreſſus & in altum ac præceps faſtigium evectus, egere tunc cum maxime ſe ſentiat præſenti numinis auxilio: quo abnuente ac averſo quid expectandum aliud, quam fore ut errore, amentia, contumelia præceps qui Deum habet infenſum, in ſcelus omne ruens & divinam in ſe iram exaugeat, & hominum ultione provocata throno quem inſidere vix cœperat ſtatim exturbetur atque evolvatur in miſeriam ultimam? Qualia paſſum quondam Saulem ſcimus, cujus ob crimen ſcindens ſcindit Deus regnum ipſius. Harum triſti occurſu cogitationum intimis mœrens ſenſibus Alexius, formidanſque & æſtuans animo tamquam mox incubitura in caput ipſius vindicta Dei ſeveriſſima, quippe ob tantum ac tam E multiplex crimen expilatæ deformatæque civitatis. Nam quidquid illa colluvies mixtæ multitudinis fœdum improbumve per licentiam victoriæ in capta urbe deſignaverat ac fecerat, imputabat ipſe ſibi, & tamquam proprius atque unus auctor actorque talium omnium ſic convulnerabatur urebaturque imis præcordiis ingenti vi pœnitentiæ, quam non imperium, non purpura, non diadema contextu gemmarum efflorescens, non veſtis auro colluceus & unionibus, ulla ex parte conſo-

Edit. Pariſ. pag. 80.

Maria in Mangana migrat.

Innocentia ſuperbiam interdum gignit.

Regibus præſertim opus placato Deo.

Militum crimina Duci imputata.

τὸν τῆς βασιλικῆς ἁλουργίδος σάκκον περιβέβλητο ἐν χρῷ ψαύοντα τῆς σαρκὸς ἐπὶ τεσσαράκοντα συχνημέροις. Ἐν δὲ ταῖς νυξὶ χαμεύνης ἔκειτο ἐπὶ πέτρας μόνον ἀνέχων τὴν κεφαλὴν καὶ πενθῶν ὡς εἰκός. Εἶθ' οὕτω τῶν τῆς βασιλείας πραγμάτων ἁγναῖς ἅπτεται χερσίν. Οἰακοστρόφον δὲ μᾶλλον ἑαυτῷ τὴν μητέρα ἱμειρόμενος εἶναι, τὴν βουλὴν ὑποβρύχιον τέως εἶχε, δεδιὼς μὴ τοῦ τοιούτου γνωσθέντος αὐτῇ λογισμοῦ καὶ τῶν βασιλείων ἐξέλθοι, πρὸς ὑψηλότερον βίον γινώσκων αὐτὴν ἀποβλέπουσαν. Ἐν πᾶσι μὲν οὖν τοῖς προσπίπτουσι βουλῆς αὐτῆς ἄτερ, μηδὲ τὸ τυχὸν ἦν ἐνεργῶν, ἀλλὰ κοινωνὸν εἶχε τῶν βουλευμάτων ὁμοῦ καὶ συλλήπτορα τὴν μητέρα, καὶ κατὰ μικρὸν ὑφέρπων αὐτῇ, καὶ κοινοποιούμενος τὴν τῶν πραγμάτων διοίκησιν. Καί που καὶ φανερῶς ἐνδεικνύμενος, ὡς ἄτερ τῆς ἐκείνης φρενὸς καὶ γνώμης ἀπολεῖται τῆς βασιλείας τὰ πράγματα. Οὕτως εἶχε καὶ ξυνέδησε πλέον ἑαυτῷ τὴν μητέρα, καὶ τοῦ κατὰ σκοπὸν ἀπεῖργε καὶ ἀπεκώλυσε. Ἡ μὲν γὰρ πρὸς σταθμὸν ἀπέβλεπε τὸν ἔσχατον, καὶ μονὰς διενοεῖτο, ἐν αἷς τὸν ἐπίλοιπον χρόνον μετ' εὔφρονος λογισμοῦ ἑλκύσει τοῦ βίου. Καὶ ταῦτ' ἐνόει καὶ ἑαυτῇ διὰ παντὸς ἐπηύχετο τεύξεσθαι. Ἀλλ' εἰ καὶ τοιαῦτα κατὰ νοῦν συνδιεσκοπεῖτο, καὶ ὅλως πρὸς ὑψηλότερον ἐνητένιζε βίον, ἀλλ' ἦν γε καὶ φιλόπαις ὑπέρ τις ἄλλη γυνή, καίπως ἐβούλετο συνδιενεγκεῖν μετὰ τοῦ υἱοῦ τὸ τῆς βασιλείας κλυδώνιον, καὶ συνεκδραμοῦσαν τὴν ναῦν, ἣ καὶ πανταχόθεν βαλλομένην τοῖς κύμασιν, ὡς ἄριστα οἰακοστροφεῖν καὶ μάλιστα τοῦ παιδὸς ἄρτι ἐπὶ τὴν πρύμναν καθίσαντος, καὶ τῶν οἰάκων ἐφαψαμένου, καὶ μήπω πρώην θαλάττῃ, καὶ κύμασι, καὶ ἀνέμοις ὡμιληκότος τοιούτοις. Ταῦτα δὲ λέγουσα, τὴν τῆς βασιλείας αἰνίττομαι πολυμερῆ, καὶ πολυτάρακτον ὄχλησιν. Τὸ τοίνυν μητρῷον πάθος κατεῖχεν αὐτήν, καὶ συνδιεκυβέρνα τῷ υἱῷ καὶ Βασιλεῖ, καὶ τὰς ἡνίας ἔστιν ὅπου καὶ μόνη παραλαβοῦσα, ἀπροσπταίστως τε καὶ ἀναμαρτήτως τὸ ἅρμα τῆς ἀρχῆς ἤλαυνεν. Ἦν γὰρ καὶ φρενήρης ἄλλως καὶ βασιλικὸς γνώμη αὐτόχρημα καὶ θρόνων κατόρθωσις. Ἀνθεῖλκε δὲ ταύτην ἐκ θατέρου καὶ ὁ πόθος ὁ πρὸς Θεόν. Ἐπεὶ δὲ κατὰ τὸν Αὔγουστον μῆνα Ἐπινεμήσεως τῆς αὐτῆς ἔτι τρεχούσης ἡ τοῦ Ρομπέρτου διαπεραίωσις τοῦτον ἐξελθεῖν κατηνάγκαζεν, εἰς φῶς ἤδη καὶ ἔργον τὸ τῆς ψυχῆς ἐνθύμημα ἐξάγων, τὴν αὐτοκράτορα διοίκησιν τῇ μητρὶ καὶ μόνῃ ἀπεκληρώσατο, καὶ διὰ χρυσοβούλλου λόγου τὰ βεβουλευμένα εἰς προῦπτον πᾶσι κατέστησε. Ἐπεὶ δὲ τὸν ἱστορίας συγγράφοντα οὐ παχυμερῶς τὰς τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν πράξεις καὶ τὰ θεσπίσματα παραπέμπειν χρή, ἀλλὰ τὰς μὲν καταλεπτύνειν ὡς ἐνόν, τὰ δ' ἐκείνοις δεδογμένα ἐκτίθεσθαι, εἶμι καὶ αὐτὴ τοῦτον τὸν τρόπον τὰ τοῦ ῥηθέντος χρυσοβούλλου ἐκθησομένη, τὰς τοῦ γραφέως μόνον κομψείας περιελοῦσα, ἔχει δὲ οὕτως.

A trahendum. Itaque videre erat per id tempus palatium univerſum plenum lacrymarum ac luctus. Luctus non ignavi ac vituperabilis, animi abjecti imbecillitatem prodentis: ſed honeſti ac laudabilis, gaudiumque procuraturi numquam auferendum. Qua in re Imperator non minus eminebat quam in cæteris; quippe qui religionem longe pluris quam aliorum quidvis faceret. Itaque ſub purpura ſaccum cilicinum nudæ cuti admotum geſtabat per dies nocteſque quadraginta, non alio per id tempus ad ſomnum excipiendum lecto utens quam humo ac pavimento, lapide autem pro cervicali ad fulciendum caput. Atque hac tandem religione per- B functus ſic demum puras manus regni gubernaculis admovit. Cum autem exonerare negotiorum curam a ſe in providentiam matris ſuæ perciperet, initio tamen arcanum id conſilium habuit: veritus ne ſi præ ſe ferret, perterrita ea metu imminentis molis, feſtinaret exequi quod dudum parturiebat animo propoſitum recedendi à regia, vitæque ad profeſſionem vulgari ſublimioris tranſeundi. A qua illam Alexius ut ſenſim cogitatione abduceret, itabat ad illam conſilii ejus exquirendi cauſa, nec quidquam quamvis minutum ac facile ipſa non conſulta expediebat. Sic paulatim aſſuefaciens illam gubernationi; ſibique in dies arctius indiſſolubiliuſque devinciens, C planeque illi perſuadere atque aliis satagens, in una matris providentia ſe ſpem habere repoſitam imperii bene gerendi, quod abſque conſilio ejus foret peſſum iturum videretur. Illa vero quamquam magno pondere in ſecedendi cogitationem propendebat; nihilque libentius quam monaſterium in quo vitæ reliquum quieta tranſigeret cum mente agitabat, tum affectabat votis; tamen caritate filii, quo affectu nulli mulierum cedebat, vehementer impellebatur ad conferendam ſuam operam magnam rem aggreſſo, navemque nec firmam nec inſtructam ſatis iratis mari cæloque, cum præſenti periculo regenti nato, præſertim adhuc inexperto, nuncque primum iſtos ventos, iſtos fluctus ſentienti, D nondum, inquam, uſu rerum & præteritorum memoria ſubacto quantum oportet ad multiplicem & ſpiſſam publicæ rei procurationem, in tanto imperio tamque male affecto, ac tot undique tantiſque hoſtibus tentato. Evicit igitur maternus amor ut commodare manum filio mater ad habenas imperii tractandas, ipſumque quaſi currum reipublicæ aurigæ vicem ipſa interdum ſola vellet incitare, inoffenſo curſu ſemper ac proſpero. erat enim prudentiſſima & regnis nata moderandis. Poſtquam autem nunciata menſe Auguſto currentis adhuc indictionis irruptione ac trajectione Roberti cogi ſe ad E prodeundum illi obviam cum copiis ſenſit Alexius, maturum id tempus ratus arcani hactenus ſui de matre rebus præficienda conſilii prodendi patrandique, auream palam bullam edidit qua matri ſuæ uni adminiſtrationem plenam rerum imperii univerſarum attribuit. Quoniam vero ad officium hiſtorici pertinet non ſolum deſignare ſummatim conſulta geſtaque virorum præſtantium, verum etiam in iis ſubtilius enucleatiuſque ediſſerendis exactiori diligentia verſari: age nos quoque pium Alexii affectum in matrem non quomodocumque indicaſſe contenti, etiam ipſis æternis tantæ rei monumentis intexendis huic operi pleniorem ejus diſtinctioremque notitiam poſteritati tranſmittamus deſcriptione iſtius ipſius Bullæ aureæ, quam hic deinceps cum fide reddimus, ſuperfluo dumtaxat ſcriptoris ornatu detracto.

Præſertim ipſe Imperator per dies quadraginta jejunans & humi cubans in cilicio.

Mater Comnenorum religioſum ſeceſſum cogitat.

A filio ſenſim gubernationi rerum immiſſa.

Imperii gubernatio res ardua.

Edit. Pariſ. pag. 83.

Irruptio Roberti.

A

Bulla aurea Imperatoris Alexii Comneni, qua matri ſuæ plenam poteſtatem tribuit rerum Imperii adminiſtrandarum.

Pia mater magnum filiis bonum.

NIHIL *comparabile bonæ matri & bona malaque ſuæ prolis ducenti propria : nullum illo amuletum præſidiumque potentius : ſeu providetur imminens periculum ; ſeu triſte aliquid aut illætabile timetur. Siquidem illa ſive in periculi proviſione conſilium ſuggeſſerit, erit id firmum & efficax : ſive ad malum arcendum humana vi potentius preces ad Deum ac vota direxerit, erunt ea inſtar invictorum ſatellitum adverſus quantasvis inſidias latera utique ac ſalutem tutantium. Id adeo experientia nos ipſi longa comperimus, in ſanctæ ac venerabilis parentis noſtræ ac dominæ providentia uſque a prima ætatula ad hanc diem educati. Hæc enim nutrix, hæc inſtitutrix hæc una plane omnia nobis fuit. Quare cum illa nos ex ſuo ſinu in Senatum ac Reipublicæ tractationem jam ſolutos emancipatoſque dimitteret, non tamen tanti ejus hactenus impenſi amoris oblivisci nos aut obſequii ſemper illi debiti potuimus, ſed præcedens matris amor conſequentem ac reſpondentem habuit filii pietatem, omnibus fidei officiique teſtatam documentis. Unus ſenſus, una concordia, una in corporibus anima duobus perſpecta ſemper eſt, caritaſque per Chriſti gratiam tanta inter nos hactenus tamque fuit integre ſervata ut nec ſono tenus atque aurium, mentione mei ac tui, frigidi illius verbis, perſtricta umquam libataque fuerit. Cujus rei cum alios fructus cepimus, tum illum maximum : quod cum illam noſtri caritas ad vota facienda pro nobis preceſque religione atque officio incenſas apud Deum aſſidue fundendas impulerit, eis, ut pie credimus, exoratum cæleſte numen nos in iſtum, imperii apicem extulit. Ex quo illa tempore numquam ceſſavit, quaſi ut priorem benignitatem novis ſemper cumularet meritis, in laboris partem ultro accedere, noſtraſque curas ac ſolicitudines partim conſolari miſerando, partim ſuggerendo conſilio in commune utili ſublevare ac minuere. Cum igitur Majeſtas noſtra in procinctu expeditionis neceſſariæ & Deum ut confidimus habituræ faventem adverſus hoſtes Romaniæ, delectibus habendis & tota conſtituenda militari diſciplina ſupra modum occupata ſit : eidemque tamen ex parte alia, non minus operoſa, nec minus noſtri officii propria rei judicialis & politicæ negotia impendeant, tot ſimul curis recte defungendis vix ſatis pares nihil melius ducimus quam ſi earum quas diximus rerum omnium adminiſtrationem ſapientiæ venerabilis ac ſanctæ matris noſtræ committamus. Decernimus igitur ac præſenti diplomate bulla aurea munito ſancimus, ut prædicta venerabilis mater noſtra, pro magna qua pollet peritia rerum humanarum ac ſæcularium, tametſi eas ſemper religioſo animo contempſit, plenam deinceps poteſtatem habeat rerum omnium pro ſuo nutu arbitrioque conſtituendarum, ſeu viva voce, ſeu ſcripto, ſive is ad eam retulerit qui rei univerſæ judiciariæ præeſt, ſive inferiorum ille Officialium quilibet ; qui vel commentariorum vel libellorum, vel ſententiarum curam gerat, horum cuivis quidquid illa reſponderit, quidquid etiam in cætera politicarum rerum gubernatione ; puta rationibus ſiſti, & remiſſione publicorum debitorum in populi egentis ſublevationem relaxanda ; plane ratum haberi nobiſque imputari præcipimus, nihiloque minoris obtinere firmitatis robur, quam ſi ab ipſa præſente pronunciante, dictanteque ſerenitate noſtra ſtatuerentur. Quæcumque, inquam, ab ipſa dubiorum oborientium ſolutiones ac reſponſa proferentur, quæcumque præcepta, ſcripta, non ſcripta, cum cauſa, vel ſine cauſa, impreſſa modo ſigillo ejus, quod Transfigurationis & mortis icones exhibet, omnino ſic accipi haberique volumus, tamquam a noſtra ipſa Majeſtate ſummi jure imperii præſcripta mandataque. Menſe quoque eius qui pro tempore rem judicialem adminiſtrat, etiam de promotionibus aut ſucceſſionibus Judicum aliorumve Officialium fori ac Conſiſtorii, ſed & in collationibus præfecturarum militarium, cæterarumque dignitatum & officio-*

Alexii in matrem pietas.

Edit. Pariſ. pag. 84.

Sigillum matris Comnenorum Transfigurationem ſive Reſurrectionem & mortem exprimebat.

B C D E

Τὸ τοῦ χρυσοβούλλου τοῦ γεγονότος περὶ τῆς διοικήσεως τῶν κοινῶν τῇ μητρὶ τοῦ Βασιλέως.

ΟΥΔΕΝ ἰσοστάσιον μητρὸς συμπαθοῦς καὶ φιλόπαιδος, οὔτε ταύτης ἰσχυρότερον φυλακτήριον, κἂν κίνδυνος προορᾶται, κἂν ἄλλο τι τῶν ἀπευκταίων* λογίζοιτο. Εἰ γὰρ βουλεύσεται αὕτη, πάγιον ἔσται τὸ βούλευμα. Εἰ ἐπεύξηται, στήριγμα ἔσονται αἱ εὐχαὶ, καὶ φύλακες ἀκαταγώνιστοι. Τοιαύτη γοῦν καὶ τῇ βασιλείᾳ μου ἐφάνη ἐξ αὐτῆς τῆς ἁπαλῆς ἡλικίας πρακτικῶς, ἡ ἡγιασμένη μήτηρ αὐτῆς καὶ δέσποινα, τὰ πάντα μοι γεγονυῖα καὶ τροφὸς καὶ ἀναγωγός. Καὶ γὰρ τῷ συγκλητικῷ καταλόγῳ αὐτῆς συνούσης, μητρὸς πόθος προέδραμε, καὶ υἱοῦ πίστις ἀκεραία συνετηρήθη. Μία ψυχὴ ἐν διῃρημένοις σώμασι διεγνώσθη, καὶ χάριτι Χριστοῦ καλῶς διετηρήθη μέχρι τοῦ νῦν, οὐ τὸ ἐμὸν, ἢ τὸ σὸν τὸ ψυχρὸν τοῦτο ῥῆμα ἐρρήθη. Καὶ τὸ δὴ μεῖζον, ὅτι αἱ αὐτῆς εὐχαὶ τὸν πάντα χρόνον πληθυνόμεναι εἰς τὰ ὦτα Κυρίου εἰσέδυσαν, καὶ εἰς τόδε τὸ ὕψος τῆς βασιλείας ἡμᾶς ἀνήγαγον. Ἀλλ' ἐπεὶ καὶ μετὰ τὸ ἐπιλαβέσθαι τῶν τῆς βασιλείας σκήπτρων, οὐκ ἔφερε μὴ συμπονουμένη ἐπίσης τῇ βασιλείᾳ μου, καὶ τοῦ συμφέροντος αὐτῆς ἀντεχομένη καὶ τοῦ κοινοῦ. Ἐπιμαζομένη δὲ ἤδη ἡ βασιλεία μου σὺν Θεῷ πρὸς τὴν κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς Ῥωμανίας ἐξέλευσιν, διὰ φροντίδος μὲν πολλῆς ποιεῖται καὶ τὴν τοῦ στρατιωτικοῦ συλλογήν τε καὶ διάθεσιν, οὐκ ἐλάχιστον δὲ ταύτην νενόμισται καὶ ἡ περὶ τὴν τῶν σεκρετικῶν τε καὶ πολιτικῶν πραγμάτων διοικήσεως φροντίς. Εὗρε γοῦν ὄντως ἀριστοκρατίας ἀνεπιβούλευτον ὀχύρωμα, ὡς ἂν τῇ ἡγιασμένῃ καὶ πανεντιμοτάτῃ μητρὶ αὐτῆς ἀνατεθῇ ἡ τῶν ἁπάντων διοίκησις. Διορίζεται γοῦν ἡ βασιλεία μου καθαρῶς διὰ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου, ἵνα δι' ἣν ἔχει πολυπειρίαν περὶ τὰ βιωτικὰ πράγματα, εἰ καὶ τέλεον τούτων καταπεφρόνηκεν, ἅπερ ἂν ἐγγράφως διορίσηται, κἂν* παρ' αὐτοῦ προσώπου τῶν σεκρέτων ἀναφέρωνται. ἢ τῶν ὑπ' αὐτὸν σεκρετικῶν, ἢ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὧν αἱ ὑπομνήσεις ἢ αἰτήσεις ἢ κρίσεις ἐπιμαθήσονται ἐπὶ συμπαθείαις δημοσιακαῖς ὀφλημάτων, τὸ κῦρος ἕξουσι μόνιμον, ὡς παρὰ τοῦ γαληνοῦ κράτους τῆς βασιλείας μου οἰκονομούμενα, καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ στόματος αὐτῆς τὰ γραφέντα ἀποστοματιζόμενα. Οἷαι γὰρ ἂν λύσεις παρ' αὐτῆς ἀποφανθήσονται, ἢ καὶ προστάξεις ἔγγραφοι ἢ ἄγραφοι, κἂν εὔλογοι, κἂν ἀνεύλογοι, σφραγίδα φέρουσαι αὐτῆς τὴν Μεταμόρφωσιν καὶ τὴν Κοίμησιν, ὡς αὐτῆς τῆς βασιλείας μου λογισθήσονται. Τῷ δὲ μηνὶ τοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν διοικοῦντος τὰ σέκρετα, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ προβολῶν καὶ διαδοχῶν τῶν σεκρέτων, καὶ τῶν θεμάτων, καὶ ἐπὶ τοῖς ἀξιώμασι, καὶ ὀφφικίοις, καὶ δωρεαῖς ἀκινήτων βασιλικῶς ἡ ἁγία μήτηρ αὐτῆς ἕξει ἄδειαν, ὃ δό-

* ἐλπίζοιτο

* παρὰ τὸ

ξεῖ ταύτῃ ποιεῖν. Ἀλλὰ καὶ οἵτινες προβληθήσονται εἰς τὰ σέκρετα, ἢ καὶ εἰς θέματα καὶ διαδεχθήσονται, τιμηθήσονται δὲ καὶ ἐν μεγίστοις ἀξιώμασι καὶ μέσοις, καὶ ἐλαχίστοις, ἔσονται εἰς τὸ ἑξῆς ἀμετακίνητοι, καὶ ἀμετάπτωτοι. Ἀλλὰ καὶ αὐξήσεις ῥογῶν, καὶ προσθήκας δόσεων, καὶ συμπαθείας τῶν λεγομένων συνηθειῶν, καὶ χιδδεμοὺς, καὶ ἀποχιδδεμοὺς, προστάξει αὐτὴ ἀνενδοιάστως καὶ πραγματικῶς εἰπεῖν, οὐδὲν ἀσυντελὲς λογισθήσεται, ὅπερ αὐτὴ κελεύσει ἐγγράφως τε καὶ ἀγράφως. Τὰ γὰρ ῥήματα ταύτης καὶ τὰ προστάγματα, ὡς τῆς βασιλείας μου λογισθήσονται, καὶ οὐδὲν τούτων ἀθετηθήσεται. Ἀλλὰ καὶ κύρια καὶ μόνιμα ἔσονται εἰς τοὺς ἑξῆς χρόνους. Καὶ οὐ μὴ εὐθύνην, οὐ μὴ ἐν τινὶ ἀνάκρισιν ὑποπτεύσει νῦν ἢ εἰς τὰ μετέπειτα παρ' οἱουτινοσοῦν τῶν ἁπάντων. Οὔτε τις τῶν ἐξυπηρετουμένων αὐτῇ, οὔτε αὐτὸς ὁ κατὰ τὴν ἡμέραν Λογοθέτης τῶν σεκρέτων, κἂν εὔλογα κἂν παράλογα τὰ πραχθησόμενα δόξῃ. Τὸ γὰρ παντελῶς ἀλογοπράγητον ἔξεστιν ἐσαεὶ ὁποῖα ἂν καὶ νῦν τῷ παρόντι χρυσοβούλλῳ λόγῳ στηριζόμενα. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ τοῦ χρυσοβούλλου. Θαυμάσειε δ' ἄν τις ἐν τούτοις τὸν ἐμὸν πατέρα καὶ Αὐτοκράτορα τῆς εἰς τὴν μητέρα τιμῆς, καὶ ὅπως αὐτῇ παρακεχωρήκει τῶν ἁπάντων, αὐτὸς τῆς βασιλικῆς ἡνίας οἷον ὑπεξιστάμενος, καὶ ἔξωθεν τινὰ ἐποχουμένῃ τοῦ βασιλικοῦ ἅρματος αὐτῇ παραθέων, καὶ ψιλοῦ μόνου τοῦ τῆς βασιλείας μετέχων ὀνόματος. Καίτοι κατὰ τὴν ἡλικίαν τὸν μείρακα ἤδη παρήλλαττε, καθ' ὃν μάλιστα καιρὸν ἐπιφύεται τοῖς τοιούτοις ἤθεσιν ὁ τῆς φιλαρχίας ἔρως. Τοὺς μὲν γὰρ πρὸς τοὺς βαρβάρους πολέμους καὶ ὅσα τῶν ἄθλων καὶ τῶν ἀγώνων ὑπῆν αὐτὸς ἀνεζώσατο, πᾶσαν δὲ τῶν πραγμάτων διοίκησιν καὶ πολιτικὰς ἀρχὰς, καὶ τοὺς περὶ τῶν εἰσφορῶν λόγους, καὶ τῶν ὑπὲρ τῆς βασιλείας ἀναλωμάτων τῇ μητρὶ κατεπίστευσε. Καὶ ἴσως μὲν ἄν τις ἐνταῦθα γινόμενος καταμέμψοιτο τὴν οἰκονομίαν, ὡς γυναικωνίτιδι καταπιστεύσαντος τοῦ ἐμοῦ Πατρὸς τὴν τῆς βασιλείας διοίκησιν. Ἀλλ' εἰ τὸ φρόνημα τῆς γυναικὸς ἠπίστατο, καὶ ὅση τις ἦν τὴν ἀρετὴν καὶ τὸν νοῦν, καὶ ὅπως εἶχε δραστηριότητος, ἀφέμενος μέμψεως πρὸς θαῦμα τὴν μέμψιν μετέβαλε. Τοσαύτη γὰρ ἡ ἐμὴ μάμμη περὶ τὰ πράγματα δεξιωτάτη, καὶ τάξαι καὶ καταστήσασθαι πολιτείαν εὐμήχανος, ὥστε μὴ μόνον τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν διοικεῖν δύνασθαι, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν τὴν ἄπου δήποτε βασιλείαν, ὁπόσην ἥλιος ἐφορᾷ. Πολύπειρός τε γὰρ ἦν καὶ πολλῶν πραγμάτων ἐγίνωσκε φύσεις, καὶ ὅπως ἄρχεται, καὶ εἰς ὃ καταντήσειεν ἕκαστον ἐξηπίστατο. Καὶ τίνα μὲν τίνων εἰσὶν ἀναιρετικὰ, τίνα δὲ μᾶλλον ἐπιρρωννύουσιν ἕτερα. Ὀξυωπὴς τε τὸ δέον καταμαθεῖν καὶ μετὰ ἀσφαλείας καταπρᾶξαι δεινή. Καὶ οὐκ ἦν μὲν τὴν γνώμην τοιαύτη, γλῶτταν δὲ εἶχεν ἀπᾴδουσαν πρὸς τὴν γνώμην. Ἀλλ' ἦν αὐτόχρη-

A *rum, inſuper in donationibus immobilium quæ regiæ auctoritati reſervatæ ſunt, ſancta eadem parens noſtra liberam quidvis volet decernendi obtineat poteſtatem & quicumque per illam promoti fuerint in conſiſtorianas vel in militares dignitates, aut ejus nutu in eas voluntateque ſucceſſerint, aut quomodocumque admiſſi fuerint, promotive auctoritate illius ad honores ſummos, medios, infimos, immobiliter eos poſſideant, exerceant, fruantur, ab omni iis excidendi periculo plane ſecuri. Sed & augmenta ſtipendiorum, incrementa donativorum, remiſſiones miſericordes eorum vectigalium* B *quæ conſuetudines vocantur, ſciſſiones & reſciſſiones ſine ulla dubitatione pleno jure ipſa inſtituet, conſtituet, decernet, pro voluntate. denique ut breviter colligamus, nihil irritum infirmumve cenſebitur quod ipſa tranſegerit, vel ſcripto, vel ſine ſcripto. Verba enim ejus ac præcepta, ut ab ipſa Majeſtate noſtra profecta reputabuntur: nullumque illorum abrogabile aut effectu caſſum, omnia rata, firma, immobilia in omne tempus erunt, nulli examini, cognitioni, retractationi cujuſquam omnium umquam obnoxia, nec approbationis confirmationiſve ullius, ut plane valeant plenumque effectum ſortiantur, egentia. Neque quiſquam qui illi miniſtraverit obſecutuſve in aliquo fuerit, neque ipſe qui pro tempore fuerit Logo-* C *theta Secretorum, quantumvis bene ſecuſve conſulta decretaque videantur quæ mandata fuerint, eo unquam a quoquam nomine vocari in jus ad cauſamque dicendam rationemve reddendam cogi poterit. Quippe cum omnia quæcumque tandem ac qualiacumque ſint quæ mater noſtra decreverit ac fecerit, vi præſentis bullæ aureæ vindicata nobis, noſtræque auctoritati imputanda planeque in omne tempus rata, firma, valida decernamus, declaremuſque.* Hactenus bulla aurea. Quam qui attendet jure utique mirabitur efferetque laudibus pietatem patris mei Alexii Auguſti, qui nihil plane ſibi reliquum fecerit quo minus omnia ſupremæ poteſtatis jura decoraque matri filius D ſuæ communicaret, ipſoque adeo imperiali ſolio ac faſtigio, ut matrem loco ſui regendo quaſi currui reipublicæ præficeret, deſcendere quodammodo ſit viſus, circum apparendi ac curſandi, velut miniſterii cauſa, partibus ſibi tantummodo reſervatis, ſoloque Imperatoris nomine retento. & hoc ex adoleſcente jam in virum evadens, qua ætate cupiditas imperandi major eſſe ſolet in hominibus ſic natis, ſicque inſtitutis, talique fortuna uſis. At ſane non ſegnem deſidiam prætextu materni honoris obtegit, aut otium ſecurum aſtuta pietate redimit. Nempe bellum in Barbaros periculaque illa ac labores ſibi E depoſcit, ſpecioſa & quæſtuoſa cætera, gubernationem negotiorum, electiones Magiſtratuum, vectigalium ſumptuumque publicorum rationes, matri committit. Nimium ad quidem liberaliter ac prodige, dicat fortaſſe quiſpiam, qui aulam in Gynæceum transferri, & imperii tanti adminiſtrationem univerſam uni credi mulieri minime probandum putet. Verum is ſi ſciat ac reputet quam exquiſita fuerit ejus mulieris prudentia, quanta virtus, quam rara vis ingenii, vituperationem profecto in approbationem ſtatim conſilii talis & admirationem vertat. Tanta enim fuit in avia mea dexteritas in gerendis expediendiſque rebus, tanta ordinandi digerendique civilia negotia facultas ac quaſi capacitas magnæ mentis, ut non tantum Romano imperio quantum erat, ſed regnis quæ ſub ſole ſunt omnibus una optime regendis par videri poſſet. Magno ſcilicet ex longa experientia uſu prædita rerum humanarum, ingenio inſuper ad naturas rerum facultateſque negotiorum pervidendas mire ſolerti: cui numeratum eſſet ac promptum, unde inchoandum quidlibet: qua & quo provehendum: quæ quibuſque adverſarentur, quæ quibuſque juvandis nata aptaque eſſent: quid opus facto, celerrime pervidens: id ipſum ad prudenter exequendum ſtrenua & conſtans. Nec vero cum tantis ingenii conſiliique partibus commendaretur, deficiebat illam lingua.

Poteſtas rerum omnium matri Comnenorum conceſſa.

Edit. Pariſ. pag. 85.

Alexii pietas non deſes.

Mater Alexii aptiſſima imperio regendo. pag. 86.

quia habebat facultatem ejus generis innatam quæſitæ ſimilem, naturæ bono induſtriæ beneficio Rhetor quædam, ad perſuadendum inſtructiſſima: non loquax illa quidem, aut garrulitatis inexhauſtæ; non rurſus in dicendo curta, & cito deficiente quaſi ſpiritu, medio in curſu ſubſidens: verum ab ea & initia ſermonis captari opportune & finis ad maturum exitum perduci ſolitus. Contulit ad hæc non parum quod imperii gubernaculis admota eſt matura jam ætate, quando prudentia rerum uſu parta confirmataque viget maxime: & negotiorum perite tractandorum ars, gubernandique ac diſpenſandi res humanas ſcientia multiplex conſummationem, ſi umquam, obtinet. Nec enim ſolum habet iſta ætas quod illi tribuit tragœdia, *loqui ſolere juvenibus prudentius*, ſed etiam utilius conſulere ſapereque verius. Hujus porro de qua loquimur mulieris quantas ſenectus opes ſapientiæ longo ævo congeſtas habuerit, æſtimare licet ex eo quod ejuſdem etiamdum junioris prudentia miraculo ſolebat eſſe, canitiem quamdam conſummatæ maturitatis in ipſa adoleſcentia præferens: ac ſpecie compoſitioneque vultus ac motuum haud dubium vel primo ac forte intuentibus, virtutis gravitatiſque ſibi penitus inſitæ oſtentans ſpecimen. Talem hanc, ut dixi, matrem meus pater ſtatim a ſuſcepto Imperio certaminum ſudorumque ſpectatricem atque arbitram ſuorum alto in regni ſolio conſtituit, dominam illam ſuam non appellationis magis blanditia quam obſequii obedientia ferens ac probans. amans eamdem obſervanſque longe ultra communem modum, quadam humilitate mancipii: ex ejus conſiliis totus pendens, dexteram non aliud quam maternæ linguæ famulam, aures nihil aliud quam vocum ac præceptorum ipſius exceptrices volẽs eſſe: quin etiam nutus omnes renutuſque ſuos ex maternorum præjudiciis ducebat; eadem cum illa poſtque illam ſemper abnuere juxta annuereque ſolitus. planeque ſic ſe res habebat: ille ſpeciem, hæc rem ipſam obtinebat regni. Illa jus dicebat, leges condebat, gubernabat, diſpenſabat omnia. Ille autem placita ejus ſive ſcripto edita ſubſcriptione firmabat: ſive ſola declarata voce, vocis item ſuæ ſuffragio corroborabat: ita ut, ſi dicere liceat, non Imperator Alexius, ſed matri inſtrumentum imperii fuerit. adeo grata & rata habebat quæcumque illa decerneret ſtatueretque; neque ut matri ſolum obedientiſſime obſequebatur, verum etiam ut magiſtræ conſultiſſimę artis regnandi attentum & docilem præbebat animum. quippe ipſi exploratiſſimum erat, illam, quod eſſet in quaque re factu optimum, videre ſemper optime ſequique rectiſſime; eandemque haud parvo intervallo omnes qui tunc erant homines prudentiæ laude peritiaque negotiorum antecellere. Hujuſmodi fuere initia regni Alexii, quem pene piget Autocratorem, ſive rerum omnium pleno arbitrio potentem, quæ ſummæ poteſtatis vulgaris eſt appellatio, dicere; cum is iſtam poteſtatem pro libito gubernandarum rerum ſemel in omne tempus a ſe in matrem tranſtulerit. Hic jam per me qui volet & poterit laudationum rhetoricas leges in argumento expromens in primis digno, genus heroinæ hujus ab Adrianis illis Dalaſſenis & Charonibus repetat, & albas eloquentiæ quadrigas in vaſtiſſimum campum laudis illorum immitat effuſis habenis. Mihi enim Hiſtoriam conſcribenti, non ex genere aut ſanguine, vel illa vel alia perſona quavis, ſed ex moribus ac virtute, idque ipſum quatenus opus eſt & inſtitutæ ſcriptionis genus

eloquentia,

rerum uſus.

In juventute qualis ea fuerit

Obedientia Alexii.

Edit. Pariſ. pag. 87.

Nobilitas matris Alexii.

Hiſtoriæ non eſt inſignire a genere perſonas.

A μα ῥήτωρ πιθανώτατος, καὶ οὔτε λάλος καὶ εἰς μῆκος τοὺς λόγους ἐκτείνουσα, οὔτε ταχέως ἀπολιμπάνον αὐτῇ τὸ πνεῦμα τοῦ λόγου, ἀλλ' ἐπικαίρως ἀρξαμένη εἰς τὰ καιριώτατα πάλιν κατέληγε. Καὶ ὁ μὲν βασίλειος θρόνος αὐτὴν παρηκμακυῖαν κατείληφεν, ὅτε καὶ μᾶλλον τὸ φρονοῦν ἤκμαζε, καὶ ἡ σύνεσις ἐπλήθει, καὶ ἡ περὶ τὰ πράγματα ἐπιστήμη συνήκμαζεν, ἐξ ὧν οἰκονομίαι καὶ διοικήσεις τὸ κράτος ἔχουσιν. Ἔχει δὲ ὡς ἡ τοιαύτη τὸ εἰκὸς ἡλικία οὐ μόνον τι λέξαι τῶν νέων σοφώτερον, ὡς ἡ τραγῳδία φησὶν, ἀλλὰ καὶ συμφορώτερον πρᾶξαι. Ὁ δὲ κατόπιν χρόνος καὶ ὁπόταν ἐκείνη ταῖς B νεωτέραις συνεξητάζετο γυναιξὶ, θαῦμα ἀντικρὺς ἦν, πολιὸν ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ ἐπιδεικνυμένη φρόνημα. Καὶ παρεῖχεν ἐξ αὐτῆς ὄψεως τῷ βουλομένῳ καταθρεῖν τὴν ἐνοῦσαν αὐτῇ ἀρετὴν ὁμοῦ καὶ ἐμβρίθειαν. Ἀλλ' ὅπερ ἔλεγον, ὁ ἐμὸς Πατὴρ τῆς βασιλείας ἐπιδραξάμενος τοὺς μὲν ἀγῶνας καὶ ἱδρῶτας ἑαυτῷ πεταμίευκε, θεωρὸν τῶν ἀγώνων τὴν μητέρα ποιούμενος, ἐκείνην δὲ δεσπότιν καταστησάμενος τὸ παρ' ἐκείνης κελευόμενον καθάπερ δοῦλος, ἔλεγέ τε καὶ ἔπραττεν. Ἔστεργεν οὖν αὐτὴν ὁ Βασιλεὺς ὑπερφυῶς καὶ τῶν αὐτῆς βουλευμάτων ἐξήρτητο. Τοσοῦτον ἦν φιλομήτωρ καὶ τὴν δεξιὰν ἐδίδου τῆς ἐκείνης γλώττης C ὑπηρέτιν, καὶ τὴν ἀκοὴν τῶν ἐκείνης φωνῶν εἰς ἀκρόασιν, καὶ εἰς ἅπαντα ταύτῃ ὁ Βασιλεὺς συγκατένευεν, ἢ ἀνένευεν, ἐφ' οἷς ἄρα ἐκείνη κατανεύσειεν ἢ ἀνανεύσειεν. Καὶ ἦν τὸ πρᾶγμα ὅλως τοιοῦτον. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ σχῆμα βασιλείας εἶχεν, ἡ δὲ τὴν βασιλείαν αὐτήν. Καὶ ἡ μὲν ἐθεσμοθέτει, διῴκει, τὸ πᾶν ἐπρυτάνευεν, ὁ δὲ τὰς διοικήσεις ἐκείνης καὶ τὰς ἐγγράφους καὶ τὰς ἀγράφους, τὰς μὲν χειρὶ, τὰς δὲ φωναῖς ἐπεσφράγιζε. Καὶ ὡς ἄν τις φάναι, ὄργανον ἦν αὐτῇ βασιλείας, ὁ Βασιλεύς. Ἤρεσκετο γὰρ ἐφ' ἅπασιν, οἷς ἡ μήτηρ D διεγνώκει καὶ διώρισεν, καὶ οὐχ ὡς μητρὶ μόνον καταπειθέστατος ἦν, ἀλλὰ γὰρ ὡς ἐξάρχῳ βασιλικῆς ἐπιστήμης ταύτῃ προσεῖχε τὸν νοῦν. ᾔδει γὰρ ἀκριβῶς τὸ ταύτης ἐφ' ἅπασιν ἐπὶ τὸ κράτιστον συγκεχωρηκὸς, καὶ ὅτι διαφέρουσα πάντας τοὺς κατ' ἐκεῖνο καιροῦ γεγονότας ἀνθρώπους εἰς φρόνησίν τε, καὶ σύνεσιν πραγμάτων ὑπερελαύνει. Τοιαῦτα τὰ τῆς Ἀλεξίου βασιλείας προοίμια. Οὐ γάρ τις Αὐτοκράτορα τοῦτον εἰκότως τόγε νῦν ὀνομάσειεν, τῆς Αὐτοκράτορος περιωπῆς ἅπαξ ἀποκληρωθείσης παρ' αὐτοῦ τῇ μητρί. Ἄλλος μὲν οὖν νόμοις E ἐγκωμιαστικοῖς ὑπείκων, πατρίδα τῆς θαυμασίας ἐκείνης μακρὸς ἐπαινείτω, καὶ γένος πρὸς Ἀδριανοὺς ἐκείνους τοὺς Δαλασσηνοὺς ἀναφερόμενον, καὶ Χάρωνας. Καὶ τῷ πελάγει τῶν κατ' ἐκείνους προτερημάτων ἐπαφιέτω τὸν λόγον, ἐμοὶ δὲ ἱστορίαν ξυγγραφούσῃ, οὐκ ἐκ γένους καὶ αἵματος προσήκει ταύτην χαρακτηρίζειν, ἀλλ' ἐκ τρόπου καὶ ἀρετῆς, καὶ τούτων ὁπόσων ὁ τῆς ἱστορίας ὑποτί-

θεται

θήσεται λόγος. Ἵνα γὰρ πρὸς ἐκείνην ἐπαναδραμοῦμαι καὶ αὖθις, ἀξίωμα μὲν οὖν μέγιστον αὕτη οὐ γυναικῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀρρένων καθίστατο, καὶ κόσμος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· τὴν δὲ περὶ τὰ βασίλεια γυναικωνῖτιν παντάπασι διεφθορυῖαν ἐξότε ὁ Μονομάχος ἐκεῖνος τὸ τῆς βασιλείας ἀνεδήσατο κράτος, καὶ εἰς ἔρωτας ἀλόγους ὑποκλίνασαν καὶ μέχρι τῆς βασιλείας τοὐμοῦ πατρός, ἐπὶ τὸ βέλτιον ἀλλοιώσασα, εἰς κόσμιον ἐπαινούμενον μετήνεγκε. Καὶ ἦν ἰδεῖν τὰ βασίλεια τηνικαῦτα τάξεως ἐπαινουμένης μετειληχότα. Καὶ γὰρ ὅρους τε τῶν θείων ὕμνων ἔταξε, καὶ καιροὺς ἀρίστου τε, καὶ ἀρχαιρεσίας ἐπήξατο, σταθμὴ καὶ κανὼν τοῖς πᾶσιν αὐτὴ γεγονυῖα, ὡς τὰ βασίλεια μᾶλλον ἱερὰ φροντιστήρια εἶναι δοκεῖν. Τοιαύτη τις ἦν ἡ ὑπερφυὴς, καὶ ὄντως ἱερὰ ἐκείνη γυνή. Σωφροσύνῃ μὲν γὰρ τοσοῦτον ὑπερῇρε καὶ τὰς πάλαι ὑμνουμένας, περὶ ὧν ὁ πολὺς λόγος, ὁπόσον ἀστέρας ἥλιος. Τὸν δὲ περὶ τοὺς πένητας οἶκτον αὐτῆς, καὶ τὴν δαψιλῆ πρὸς τοὺς δεομένους χεῖρα τίς παραστήσειε λόγος; Κοινὸν μὲν ἦν ἡ αὐτῆς ἑστία καταγώγιον τοῖς ἐξ αἵματος πενομένοις, κοινὸν δὲ καὶ ξένοις οὐχ ἧττον· Ἱερέας δὲ καὶ μοναχοὺς διαφερόντως ἐτίμα, καὶ ξυνδειπνοῦντας εἶχε, καὶ οὐδεὶς ἄτερ μοναχῶν τὴν αὐτῆς τράπεζαν θεάσασθαι ἔσχεν. Ἡ δὲ ἔξωθεν ἐπιφαινομένη τοῦ ἤθους κατάστασις καὶ ἀγγέλοις αἰδέσιμος καὶ αὐτοῖς δὲ τοῖς δαίμοσι φοβερά, ἀνθρώποις δὲ μὴ ἐχέφροσιν, ἀλλὰ περὶ ἡδονὰς ἐπτοημένοις ἀνύποιστος καὶ ἐκ μόνου τοῦ βλέμματος· τοῖς δ' αὖγε σωφροσύνης ἐπιμελουμένοις ἱλαρά τε καὶ προσηνής. Μέτρα γὰρ ᾔδει κατηφείας καὶ σεμνότητος, ὡς μήτε τὸ κατηφὲς ἄγριόν πως, καὶ θηριῶδες δοκεῖν, μήτε τὸ ἁπαλὸν κεχαλασμένον τε καὶ ἀκόλαστον· καὶ ὅρον οἶμαι τοῦτ' εἶναι κοσμιότητος, κραθέντος τοῦ φιλανθρώπου τῷ τῆς ψυχῆς ἀναστήματι. Τὸ δὲ ἦθος αὐτῇ ὑποκαθήμενον πρὸς ἐνθυμήσεις ἀεὶ καινοτέρας ἀπελέπτυνε τὰς γνώμας, οὐ φθαρτικὰς τοῦ κοινοῦ, ὥς τινες ὑποτονθορύζουσιν, ἀλλὰ σωστικὰς, καὶ διεφθορυῖαν ἤδη τὴν βασιλείαν ἐς ὁλοκληρίαν ἐπαναγούσας, τά τε τοῦ κοινοῦ εἰς τὸ μηδὲν ἐληλακότα ἐπανορθούσας, ὡς δύναμις. Πλὴν, εἰ καὶ τῇ τῶν κοινῶν διοικήσει ἐνησχολεῖτο, τῆς τοῖς μοναχοῖς προσηκούσης διαγωγῆς οὐδαμῶς κατεπεφρονήκει. Ἀλλὰ τὸ πλεῖστα μὲν τῆς νυκτὸς τοὺς ἱεροὺς ἀπεπλήρου ὕμνους, προσευχῇ τε συντόνῳ καὶ ἀγρυπνίᾳ συντετηκυῖα. Περὶ δὲ τὸ ὄρθρον, ἔστι δ' ὅτε καὶ δευτέρας ἀλεκτοροφωνίας ταῖς τοῦ κοινοῦ προσέκειτο διοικήσεσι. Περί τε ἀρχαιρεσιῶν σκοποῦσα, καὶ τὰς τῶν δεομένων αἰτήσεις ἐπιλύουσα, ὑπογραμματεύοντος αὐτῇ Γρηγορίου τοῦ Γενεσίου.

A ac conſilium patitur, inſignienda eſt. Ergo ut de ea pergam exequi quod ſilere non debeo: Fuit illa magnum ornamentum non mulierum modo ſui temporis, ſed etiam virorum: ac plane commune decus humanæ naturæ. cujus palmare extitit facinus jam tum primis illis adminiſtrationis ſuæ temporibus, quod palatium Auguſtarum unde honos & bona fama exulabat jam ex eo tempore quo Monomachus ille habenas imperii arripuit, quando levitati & pudendis amoribus auguſtum illud ſacrarium patere cœpit, plane ſanctitati reſtituit priſtinæ, niſi etiam & majore cumulavit. Tam B concinnum enim tamque laudabilem rerum omnium inſtituit ordinem, ut in formam religioſæ familiæ regum diverſorium mutatum eſſe dici poſſet. Stata erant Dei laudibus canendis audiendiſve deſcripta tempora; ſuæ cibo ſumendo, ſuæ urbanis ac politicis negotiis horæ tractandis certæ aſſignatæ dimenſæque. Ipſa omnibus exemplum & forma laudis omnis, plane uſu vulgari naturæque captu majus quiddam præibat rapiebatque ſecum aulam univerſam; tam puris undique reſplendens honeſtatis ac pudicitiæ radiis, ut ſi vel illis priſci exemplaribus probitatis decantatiſſimis heroinis compararetur, ſol quidam plane videretur cum ſtellis compoſitus. Jam quis e- C jus miſericordiam in pauperes, quis liberalem in egentes manum ſatis exprimere nedum prædicare ſermo queat? Omnibus e cognatione minus copioſis commune receptaculum domus ejus fuit: Nec minus eadem alienis quoque patuit indigentibus. Jam ſacerdotes & monachos præcipuo ſemper in honore habuit familiariterque adhibuit ad menſam: & hos quidem ita aſſidue, ut nemo illam accumbentem viderit ſine monachis convivis. Species erat ejus tota venerabilis angelis, dæmonibus terribilis, laſcivos & voluptarios, ſi qui occurrerent, tam acribus figebat oculis, ut ſeveritatem aſpectus illius ferre non poſſent: modeſtis D ſane ac probis hilarem ſe ac propitiam ferens. Nam triſtitiæ modum perinde atque hilaritatis norat tenebatque; ut neque gravitas ejus tetrica nimium ac fera: nec rurſus affabilitas juſto blandior, & levitatis affinis videri poſſet: adeo mediocritatem amabilem ſimul & venerabilem ex mixtione humanitatis cum auſteritate temperaverat, arte quadam & conatu virtutis: nam ſuapte natura propenſior ad triſte ac meditandum ſilentium erat, per quod novas & novas ſemper concipiebat verſabatque animo cogitationes, non perniicioſas reipublicæ, ut malevoli murmurabant, ſed omnino ſalutares, & perditum jam imperium peneque ad nihilum E redactum in totum decus amplitudinis priſtinæ, quantum fieri poterat, reparantes. Cæterum quantacumque negotiorum moles incumberet, nequaquam ita illa ſe opprimi ſinebat, ut ad religioſa officia vitæ monaſticæ quam uſurpare in palatio decreverat, præripi ſibi tempus pateretur. Verum pleramque noctis partem divinis hymnis, juxta deſcriptionem Eccleſiaſticam in diurna toto anno penſa diſpenſatis, integre reddendis ac celebrandis inſumebat: tum non exiguum ſpatium ſomno detractum fundendis ad Deum privatis precibus & cæteræ religioni dabat, haud dubiis nocturnæ contentionis & vigiliarum in confecti exhauſtique macie corporis ſignis extantibus. Sub ea circa diluculum fere, nonnumquam a ſecundo gallicinio, negotiis expediendis operam dabat de comitiis & Magiſtratuum lectionibus ſtatuens; & libellis petentium conſulentiumve reſpondens, ad hæc illi ſcribæ miniſterium navante Gregorio Geneſio. Hæc ſi quis Rhetor

Gynæceum Palatium Palatium corruptum & reſtitutum.

Deſcripta rebus ſacris aliiſque tempora.

Pudicitia Dalaſſenæ.

Sacrorum hominum veneratio.

Edit. Pariſ. pag. 88.

Gravis matronæ ſpecies.

Temperamentum auſteræ facilitatis.

Natura tetrica Dalaſſenæ.

Eccleſiaſticum Officium noctibus celebrat.

Negotiis ſub diluculum vacat.

A ornare dicendo & coloribus artis illuminare aggrederetur, quos non veterum ex utrovis ſexu laude virtutis illuſtrium ab iſta ſuperatos, gloriæque majoribus radiis obſcuratos demonſtraret? Utique ſi res hujuſce noſtræ vel per ſe ſpectatas celebrare vibratis collectiſque ſententiis, & exquiſito apparatu lectorum ſenſuum; vel comparare cum aliis, & quanto iis intervallo præſtent copioſius docere conaretur, prout artis dicendi præcepta præſcribunt.

Hiſtoriæ ſimplicitas. At nobis quibus hiſtoriæ ſimplicitatem profeſſis certe tam diſertis eſſe non licet, ignoſci æquum eſt ab iis qui cum virtutem matronæ iſtius magnificamque dignitatem, præſentiam in omnibus ſolertis animi, atque excellentiſſimam ſapientiam, uſu forte ipſi ac viſu perſpexerint, res tantas B tamque præclaras jejune a nobis exiliterque tractatas vel mirabuntur, vel etiam ſuccenſebunt. Me vero ne hæc fortaſſe quidem ipſa ſuſcepti operis ratio tam multis exequi patitur: quæ tametſi recordatio aſſidue aurem vellit ac revocat non prius tamen, quandoquidem digredi ſemel cœpi, redire in viam placet: quam adhuc paulo ulterius excurrerim.

Edit. Pariſ. pag. 89.

Mater Alexii ſacro quotidie intereſt. Solebat eadem avia mea non totum negotiis ſæcularibus diem impendere, ſed ſtatis quotidie horis ſacris operam dare, ſacrificioque Liturgico juxta uſum canonicum intereſſe in templo divæ Martyris Theclæ quod Imperator Iſaacius Comnenus ipſius levir exſtruicaraverat tali quadam ex cauſa.

Daci fœdifragi. Cum C principes Dacorum icti olim fœderis pertæſi bellum in Romanos meditarentur, jamque aggredi cœpiſſent: id animadvertentes Sauromatæ, Myſi a veteribus appellati, ne ipſi quidem continere ſe intra limites ac quieſcere volebant.

Sauromatæ qui & Myſi. Sed cum ulteriorem Iſtri ripam, qua id flumen Romanam ditionem ſuo alveo terminabat, incolerent, inde in fines noſtros irruperunt, injurias a Getis quos infeſtos alia parte patiebantur aſſiduis incurſionibus ac latrociniis acceptas, cum in auctores minus poſſent, in Romanos innoxios ulturi.

A Getis vicinis vexati Romanos finitimos viciſſim incurſant. His igitur inſtigantibus cauſis ad iram, noſtrique contemptum, occaſione captata congelati Iſtri per ejus ſolidam ſuperficiem velut per continentem progreſſi, non expeditione ſed migratione integra, tota gens in noſtros fines in- D cubuit, gravi calamitate regionum atque urbium ejus limitis.

Iſaacius Triaditzam occupat. His auditis Imperator Iſaacius operæpretium putavit occupare Triaditzam, quo facto ubi Orientales Barbaros, audendi cauſa ipſis nocendique ablata facultate, quieſcere vel invitos compulit, facili opera factus ſecurus ab ea parte, cum univerſo exercitu in Myſos movet, eos a Romanis finibus repulſurus. Hi & Imperatorem & exercitum primo conſpectu veriti, diſſidere ſententiis ab invicem, quibuſdam inclinantibus ad pacem.

Myſos primo adventu terret, Quibus parum fidendum Auguſtus ratus, phalangem inſtructam caſtris ipſorum, qua parte munitiſſima erant, admovet ipſe præ- E ſens & infeſtus. quo inopinato acceſſu, oblato repente ſui copiarumque tam propinquo conſpectu, utraque ſpecie vehementer Barbaros percutit. Nam & ipſum in armis ducem fulgora quædam terrifica vibrantem contra intueri nequaquam audebant: & ſtructura phalangis conſertuſque contextus clypeorum indiſſolubili nexu cohærentium horribile ſpectaculum conſternatis erat. receſſerunt igitur paulatim, ſed ita ut intra illum ipſum diem tabernaculis ibi omnibus relictis, in fugam ſe dederint, reverſuri tamen, ut ajebant, nam in tertium ab eo diem condicebant prælium. At Iſaacius caſtris eorum occupatis diſiectiſque taber-

& in fugam vertit.

A Ταῦτα εἴ τις ἐβούλετο ῥήτωρ εἰς ἐγκωμίου λόγους ἀγαγεῖν, τίνας ἂν οὐκ ἀπεκρύψατο τῶν πάλαι περιβοήτων ἐπ᾽ ἀρετῇ, καὶ κατ᾽ ἀμφότερα τὰ γένη φανέντας περιφανεῖς, τοῖς ἐπιχειρήμασι καὶ τοῖς ἐνθυμήμασι καὶ ταῖς πρὸς ἄλλους συγκρίσεσιν ἐξογκῶν εἰς μέγα τὴν ἐπαινουμένην, ὥσπερ νόμος ἐστὶ τοῖς ἐγκωμιάζουσιν; Ἀλλὰ τὰ τῆς ἱστορίας οὐχ οὕτως ἄδειαν δίδωσι τῷ συγγράφοντι. Διόπερ εἰ περὶ ταύτης τῆς βασιλίδος λέγοντες τὰ μεγάλα σμικροπρεπέστερον εἴπωμεν, μηδεὶς ὑπὸ μέμψιν ἀγέτω τὸν λόγον, ὅσοι τὴν ἐκείνης οἴδασιν ἀρετήν, καὶ τὸν ὄγκον τοῦ ἀξιώματος, καὶ τὸ ἀγχίνουν ἐν B ἅπασι, καὶ τὸ ἀκροφυέστατον τοῦ φρονήματος. Ἡμεῖς δὲ ὅθεν περὶ αὐτῆς λέγοντες μικρόν τι ἐξετραπόμεθα, πάλιν ἐπανακάμψωμεν. Ἐκείνη τοίνυν τὴν βασιλείαν, ὡς ἔφημεν, διιθύνουσα, οὐδὲ τὴν πᾶσαν ἡμέραν ταῖς κοσμικαῖς φροντίσιν ἀφώριστο, ἀλλὰ τὰς ἐκ τύπου λειτουργίας εἰς τὸ ἱερὸν τέμενος τῆς μάρτυρος Θέκλας ἀπεπλήρου, ὅπερ ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰσαάκιος ὁ Κομνηνός, καὶ ἀνδράδελφος αὐτῆς ἐκ τοιαύτης αἰτίας ἐδείματο. Ἐπεὶ γὰρ ἃς πάλαι εἶχον οἱ τῶν Δακῶν ἀρχηγέται μετὰ τῶν Ῥωμαίων σπονδὰς τηρεῖν ὡς ἔτι οὐκ ἤθελον, ἀλλὰ παρασπονδήσαντες διέλυσαν, τοῦτο δὲ δῆλον τοῖς Σαυρομάταις γεγονότος, οἳ πρὸς τῶν πάλαι Μυσοὶ προσαγορεύοντο, οὐδὲ αὐτοὶ C τοῖς ἰδίοις ὁρίοις ἐμμένοντες ἤθελον ἡσυχάζειν. νεμόμενοι πρότερον ὁπόσα ὁ Ἴστρος πρὸς τὴν τῶν Ῥωμαίων διορίζει ἡγεμονίαν· ἀλλ᾽ ἀθρόον ἀπαναστάντες πρὸς τὴν ἡμεδαπὴν γῆν μετῳκίσθησαν. Αἰτία δὲ τῆς τούτων μετοικήσεως ἡ τῶν Γετῶν κατ᾽ αὐτῶν ἄσπονδος ἔχθρα, ὁμορούντων μὲν ἐκείνοις, τούτους δὲ λῃσευόντων. Διὰ ταῦτα καιρὸν ἐπιτηρήσαντες, ἐπεὶ τὸν Ἴστρον ἀποκρυσταλλωθέντα εἶδον, ὥσπερ ἠπείρῳ τούτῳ χρησάμενοι, ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς μεταναστάντες, ὅλον ἔθνος τοῖς ἡμετέροις ἐπιφορτισθὲν ὁρίοις, καὶ δεινῶς ἐληΐζοντο τὰς παρακειμένας πόλεις καὶ χώρας. Τοῦτ᾽ ἐνωτισθεὶς ὁ βασιλεὺς Ἰσαάκιος, δέον ἔκρινε τὴν Τριάδιτζαν D καταλαβεῖν, ἐπεὶ τοὺς ἑῴους βαρβάρους τῶν ἐπιχειρημάτων φθάσας ἀνεῖρξε. Καὶ τοῦτο δὲ ἀπραγμονέστατον αὐτῷ ἐγεγόνει τὸ τμῆμα. Καὶ δὴ τὸ ὁπλιτικὸν ἅπαν συλλεξάμενος, τῆς πρὸς τὰ ἐκεῖσε φερούσης ὁδοῦ ἥψατο, ἀπελάσαι βουλόμενος τῶν Ῥωμαϊκῶν ὅρων αὐτούς. Καταστήσας δὲ ἅπαν τὸ ὁπλιτικὸν ἐν διατάξει στρατηγὸς κατ᾽ αὐτῶν ἵεται. Οἱ δὲ τοῦτον θεασάμενοι, εὐθὺς διαιρεθέντες ἑτερογνώμονες γεγόνασιν. Ὁ δὲ οὐ πάνυ πιστεύειν αὐτοῖς ἔχων, ἐπὶ τὸ καρτερώτατον καὶ δυσμαχώτερον μέρος αὐτῶν σὺν καρτερᾷ τῇ φάλαγγι ἵεται. Καὶ δὴ πλη- E σιάσας αὐτοῖς, ἑαυτῷ τε καὶ τῷ στρατοπέδῳ κατέπληξε. πρὸς μὲν γὰρ τὸν οἷα δὴ κεραυνοφόρον ἀντωπεῖν οὐκ ἐτόλμων, τὸν δὲ στρατοπέδου τὸν ἄρραγῆ συνασπισμὸν βλέποντες αὐτοὶ διελύοντο. Ὑποχωρήσαντες οὖν πρὸς μικρόν, πόλεμον εἰς τρίτην αὐτῷ ἀπαγγειλάμενοι, τὰς σκηνὰς αὐθήμερον ἀφέντες, φυγάδες ἐχρη-

σατο. Ὁ δὲ καταλαβὼν ἔνθα οὗτοι ηὐλίζοντο, καὶ τάς τε σκηνὰς αὐτῶν κατασκάψας καὶ τὴν εὑρημένην λείαν ἀπαγαγὼν τροπαιοφόρος ἐπάνεισι. Γενομένῳ δὲ περὶ τὰς τοῦ Λοβιτζοῦ πρόποδας ῥαγδαῖος ὄμβρος αὐτὸν καταλαμβάνει, καὶ νιφετὸς ἔξωρος, εἰκοστὴν πρὸς τῇ τετάρτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου ἄγοντος, ἐν ᾗ τῆς μεγαλομάρτυρος Θέκλης μνήμη τελεῖται. πλημμύρας οὕτω γενομένης τῶν ποταμίων ῥευμάτων, καὶ ὑπερχειλήσαντος τοῦ ὕδατος θάλασσαν ἦν ὁρᾶν ἅπαν τὸ πεδίον ἐκεῖνο, ἐν ᾧ ἥτε βασιλικὴ σκηνὴ καὶ τὸ ὁπλιτικὸν ἅπαν κατεσκήνου. Ἐντεῦθεν τὰ πρὸς χρείαν ἅπαντα ἠφανίσθησαν τοῖς ποταμίοις ῥεύμασι παρασυρέντα. Οἱ ἄνθρωποι δὲ καὶ τὰ κτήνη ὑπὸ τοῦ κρύους ἐπήγνυντο. Ἐμυκᾶτο δὲ καὶ βρονταῖς ὁ οὐρανός, ἀστραπαὶ δὲ συνεχεῖς χρονικὴν μὴ ἔχουσαι τὸ παράπαν διάστασιν τὸ περίγειον ἐκεῖνο ἅπαν ἐμπρῆσαι οἷον ἠπείλουν. Ταῦτα ὁρῶν ὁ Βασιλεὺς ἐν ἀμηχανίᾳ ἦν, ἀναστολῆς δὲ μετρίας γενομένης, πλείστους τε ἀποβαλὼν ταῖς δίναις τῶν ποταμίων συσχεθέντας ῥευμάτων, ἐκεῖθεν μετὰ τῶν λογάδων ἔξεισι, καὶ ὑπὸ φηγόν τινα μετ᾽ αὐτῶν ἀπελθὼν ἵστατο. Ἦχου δὲ μεγίστου καὶ βοῆς ἀπὸ τῆς δρυὸς οἷον ἐξερχομένης αἰθέριος, καὶ σφοδροτέρων ἀνέμων τηνικαῦτα πνεόντων, πτοηθεὶς, μὴ τῇ τούτων βίᾳ ἡ δρῦς κατενεχθῇ, τοσοῦτον διάστημα ἀποστὰς ὁπόσον ἡ δρῦς, εἰ κατενεχθείη μὴ φθάσῃ πατάξαι αὐτὸν, ἐννεὸς ἵστατο. Ὁ δ᾽ εὐθὺς ὥσπερ ἐκ συνθήματος ῥιζόθεν ἀνασπασθεὶς εἰς γῆν ὁρᾶτο κείμενος. Ὁ δὲ Βασιλεὺς θαυμάζων συνίει τὴν τοῦ Θεοῦ περὶ αὐτὸν κηδεμονίαν. Λογοποιουμένην δὲ ἀποστασίαν περὶ τὴν ἕω μαθὼν, εἴσεισιν εἰς τὰ βασίλεια, καὶ τηνικαῦτα ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς μεγαλομάρτυρος Θέκλης ναὸν περικαλλῆ ἐδείματο, μεγαλοπρεπῶς μὲν κατεσκευασμένον καὶ ἱκανῇ δαπάνῃ χειρός τε τὸ ποικίλον ἔχοντα, σῶστρά τε θύσας ἐν αὐτῷ χριστιανοῖς προσήκοντα, τοὺς θείους ὕμνους διὰ παντὸς ἐν αὐτῷ ἀπεπλήρου. Οὕτω δὲ τὸ ἤδη ῥηθὲν ἱερὸν τέμενος ἐπ᾽ ὀνόματι τῆς μεγαλομάρτυρος Θέκλης ἀνῳκοδόμητο, ἐν ᾧ τὰς ἐντεύξεις, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ἡ βασιλὶς καὶ μήτηρ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου συνεχεῖς ἐπεποίητο. Ἣν κἀγὼ βραχύν τινα τεθέαμαι χρόνον καὶ τεθαύμακα. Καὶ ὅτι μὴ κόμπος τὰ ἤδη ῥηθέντα, ἴσασιν ἅπαντες καὶ ὁμολογήσαιεν, εἴγε βούλοιντο, ὁπόσοι ἄτερ πάθους τὴν ἀλήθειαν ἐκκαλύπτειν ἐθέλουσιν. Εἰ μὲν γὰρ ἐγκωμιάζειν προὐθέμην, ἀλλὰ μὴ ἱστορίαν ποιεῖν, ἐπὶ πλέον ἂν ἐπαφῆκα τὸν λόγον τοῖς περὶ ταύτης διηγήμασι, καθάπερ φθάσασα ἐδήλωσα. Νῦν δὲ ἐπανακτέον αὖθις αὐτὸν πρὸς τὸ προκείμενον. Ἀσπαίρουσαν δὲ οἷον κατανοῶν τὴν βασιλείαν, ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος· καὶ γὰρ τὰ μὲν πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον οἱ Τοῦρκοι δεινῶς ἐληΐζοντο· τὰ δὲ κατὰ τὴν ἑσπέραν λίαν εἶχε κακῶς, τοῦ Ῥομπέρτου πάντα κάλων κινοῦντος ἐφ᾽ ᾧ τὸν προσεληλυθότα αὐτῷ ψευδώνυμον Μιχαὴλ εἰς τὰ βασίλεια εἰσάξει. Ὅπερ ἐμοὶ σκῆψις μᾶλλον δοκεῖ καὶ φιλαρχίας ἔρως, ἀναφλέγων αὐτὸν καὶ

Annæ Comnenæ Alexiados.

A naculis, prædaque omni quæ reperta eſt illic, convaſata ſecumque ablata victor revertitur. Verum cum eo itinere ad radices montis Lobitzæ perveniſſet, ibi eum vehementiſſimus imber opprimit, & nix intempeſtiva: erat enim is viceſimus quartus Septembris dies, qua memoria magnæ Martyris Theclæ celebratur. Immenſum ergo intumeſcentibus fluviis, & longe ſupra ripas extantibus, planicies momento univerſa, in qua & auguſtale Imperatoris & cætera exercitus totius tentoria erant, in faciem ſubiti pelagi verſa eſt. Annona cuncta cum ſarcinis hauſta abreptaque fluctibus. Homines & jumenta frigoris vi congelabantur. Mugiebat cælum horrendis tonitribus: & non jam fulgurabat quæ res intervallum habet conniventis ſubinde B cæleſtis flammæ; ſed continenti late incendio ſævi fulgoris omnia, quoquoverſum ferrentur oculi, corripuerat. His aliquamdiu ſummo animi angore conflictatus malis Imperator reſpirare pauliſper viſus eſt, ſeneſcente aliquantulum impetu procellæ. quo laxamento cupide uſus cum lecto numero ſuorum, qui vorticibus undarum pleroſque haurientium ſe explicuerant, ſub magnam & patulam ſuccedit fagum. Sed brevi excitatus ingenti voce ex mediis ipſis perlata frondibus ramoſæ arboris, animadverſaque violentiſſima rabie ventorum fagum undique ſuccutientium, trepide ſe proripit e ruinoſo tecto in cælum liberum; ac cum tanto ſpatio receſſiſſet quantum arbor ſi rueret obtectura videretur, ibi attonitus metu C ſtabat: cum ecce velut illipſum expectaſſet, radicibus avulſa imis cum fragore ac motu late ingenti afflicta terræ quercus apparuit. Senſit ſtatim Auguſtus nec diſſimulavit beneficium ſervati divinitus capitis ſui: ac mox rumore vulgato defectionis in Oriente cujuſdam, feſtinantius domum rediens, nihil habuit antiquius quam ut magnæ Martyri Theclæ templum elegantiſſimum conderet, magnificeque haud parvo ſumptu inſtrueret atque inſigniret, ornamentis & genere variis, & tum materia tum arte manuque pretioſis. Ibi & tum vota Comnenus pro ſalute ſibi mirabiliter ſervata Deum venerans Chriſtiano ritu perſolvit; & omni deinceps tempore ſacris illic hymnis D religioſam dare operam conſuevit. Eam tali occaſione conſtructam Deoque ſacratam ædem, ut dicere cœperam, Imperatrix mater Alexii Auguſti delegerat in qua publica religionis officia quotidie obiret: quam fœminam & mihi brevi quodam tempore videre ac mirari contigit: licet quæ hic poſui non magis oculato teſtimonio ſcribentis, quam publica omnium conſcientia & libera confeſſione non invidentium fidem plenam habitura confidam. Quod ſi, ut dixi, laudationem non hiſtoriam ſcribere inſtituiſſem, otioſius profecto immorarer in cæteris ejus matronæ recte pieque factis ediſſerendis, verum ad intermiſſam narrationem publicarum rerum nos jamdudum revocantem, aliquando redeundum eſt. Alexius Imperator pal- E pitantem extremis ſingultibus rem Romanam cernens, Turcis in Oriente cuncta vaſtantibus; Occiduis Provinciis imminente Roberto; nullumque non funem movente ut pſeudo-Michaelem in Imperium eveheret; vel potius prætextu hominis fœnei vaſre utente ad olim conceptam & hactenus preſſam imperii ſibi ipſi parandi cupiditatem explendam; qua

Edit. Pariſ. pag. 90.

Fœda tempeſtas die ſanctæ Theclæ.

Periculum Imperatoris a caſu arboris.

Templum S. Theclæ Conſtantinopoli conditum.

Pag. 91.

Miſer ſtatus Rom. Imperii.

ex fumo ac cinere in flammam late minacem exardeſcente, magnum jam & vehemens Romanos ab occaſu fines amburere incendium cœperat, tot ſimul copiis terreſtribus ex tota continente collectis,

Roberti apparatus formidabilis.

& ex univerſa littorali regione marium illorum tanto apparatu congregato triremium, biremium, remulco trahendarum, & per ſe euntium onerariarum navium: hæc, inquam videns & ſecum reputans in imperii primordiis generoſus juvenis, æſtuabat animo, non ſatis expediens quo ſe verteret; cum eum illinc ad pugnam Turci vocarent, hinc Northmanni raperent. Ægre in primis eum habebat miſer ac deploratus ſtatus Romanæ militiæ, ad

Res militaris Romanorum perdita

trecenta demum capita Chomatenorum militum redactæ, eorumdemque nec robore nec experientia valentium. Auxiliares vero copiæ ex paucis omnino conſtabant Barbaris ejus generis quod ancipites utrinque ac manubriatos inſtar ſecurium gladios dextro humero geſtare ſuſpenſos ſolet. Nec vero ſuppetebant ex ærario exhauſto pecuniæ quibus delectus haberi, & evocari ex ſociis gentibus armati poſſent. Adeo enim diſſolute ac ſine ulla providentia qui prius imperium tenuerant abhinc retro annis aliquot res

vitio præcedentium Imperatorum.

agi ferrique qua juſſerant qua ſiverant, ut fortuna Romani nominis plane tum illorum vitio ad incitas redacta videretur. Equidem ipſa memini a ſenioribus atque adeo a fortibus & militaribus viris qui temere non pavent, audire me cum dicerent; tantam tunc miſeriam hujus fuiſſe civitatis ſub hoc capeſſentis impe-

Extremum periculum Reipublicæ.

rium Alexii primum tempus, perſonante omnium aures atque animos belli ſimul Turcici, ſimul Northmannici tumultus expectatione ac fama, quantam nullius umquam urbis in omni retro extitiſſe memoria fando eſſet auditum. Ea Imperatoris quidem mentem in varias dividebant curas, ſed generoſum tamen

Edit. Pariſ. pag. 92.

Generoſus animus Alexii.

bellicæque uſu rei ac ſcientia fretum non frangebant animum, quominus adhuc ſperaret, ſeſe navem reipublicæ Deo bene juvante incolumem ab iſta tempeſtate in ſecuram ſtationem appulſurum; hoſtibus qui nunc undique inſurgerent, in ſpumam, ut fluctus ſolent cum in ſcopulos impingunt, evaneſcentibus. Ab hac ſpe ac propoſito manum rebus admovens primum omnium faciendum ſibi putavit ut eos qui per Orientalem limitem urbibus aut arcibus præfecti ſortem Reipublicæ operam ſuſtinendo Turcorum im-

Orientales Duces ad ſe vocat.

petu navabant, ad ſe omnes accerſeret. Statim ergo ad Dabatenum Heracleam Ponticam & Paphlagoniam obtinentem, ad Bortzen Cappadociæ & Chomati cum imperio ac præſidio præpoſitum, ad alios per ea loca inſignes ſcribit, ſignificans ſe ſe ex præſenti inſidiarum periculo in ſolium imperii divinæ providentiæ beneficio emerſiſſe; ad hæc jubens eos idoneo locis quibus præerant præſidio relicto cum cætera militia feſtinare ad ſe in urbem cum delectu novorum militum quam numeroſiſſimo poſſent: Sub hæc rerum Occiduarum cura ſumpta, rationes inibat obſiſtendi Roberto, & impediendi quoad poſſet, ne Duces ac Comites, ut facere cœperant, ad eum confluere pergerent. Quo in ge-

De Monomachato ſolicitus.

nere ſolicitum habebat Alexium Monomachatus de quo jam diximus qui ipſi nondum imperii compoti de pecuniis interpellatus verba ſola remiſerat, excuſans

A ἠρεμεῖν τὸ παράπαν μὴ συγχωρῶν. Ενθέντοι καὶ πα-
τρόκλου πρόφασιν τὸν μοναχὸν Μιχαὴλ εὑρηκὼς, τὸν
πῶς ὑποτυφόμενον τῆς φιλαρχίας σπινθῆρα, εἰς πυρ-
σὸν ἀνῆψε μέγαν, καὶ δεινῶς κατὰ τῆς τῶν Ῥωμαί-
ων ἀρχῆς ὡπλίζετο· δρόμωνάς τε, καὶ διήρεις ἑ-
τοιμάζων, καὶ τριήρεις, καὶ σέρμωνας, καὶ φορτα-
γωγοὺς ἑτέρας παμπληθεῖς ναῦς ἐκ τῶν παραλίων
εὐτρεπίζων χωρῶν, κἀκ τῆς ἠπείρου δὲ δυνάμεις πολ-
λὰς συλλέγων ἐς τὸ προκείμενον αὐτῷ συνεπαρηγού-
σας. Εν ἀμηχανίᾳ ὁ γενναῖος ἐκεῖνος μεῖραξ γε-
νόμενος, καὶ μὴ ἔχων ὁποτέρωσε τράποιτο, * ἑ-
κατέρᾳ τῶν πολεμίων πρὸς ἑαυτὸν τὴν μάχην οἷ-
B ον ἀνθαρπαζόντος, ἠνιᾶτο καὶ ἤσχαλλε· μήτε
στρατιὰν ἀξιόμαχον τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας ἐ-
χούσης (οὐ πλείους γὰρ τῶν τριακοσίων στρατιωτῶν
ἦσαν, καὶ τούτων ἐκ τοῦ Χώματος ἀναλκίδων πάν-
τη, καὶ ἀπειροπολέμων, καὶ ξενικῶν ὀλιγοστῶν βαρβά-
ρων τῶν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ εἰωθότων κρα-
δαίνειν ὤμου τὸ ξίφος) μήτε σωρῶν χρημάτων
τοῖς περὶ τὰ βασίλεια ταμείοις ἐναποκειμένων, δι'
ὧν συμμαχίας τινὰς ἐξ ἀλλοδαπῶν μετακαλέσοι-
το. Λίαν γὰρ ἀτέχνως περί τε τὰ πολεμικὰ καὶ
στρατιωτικὰ διατεθέντες οἱ πρὸ αὐτοῦ βεβασιλευκότες,
ἐς στενὸν κομιδῇ τὰ τῶν Ῥωμαίων συνήλασαν πάν-
C τα τὰ πράγματα. Ἐγὼ γοῦν καὶ στρατιωτῶν αὐτῶν
καὶ πρεσβυτέρων ἀνδρῶν ἐνίων ἀκήκοα, ὡς οὐδεμί-
α τῶν πόλεων ἀπ' αἰῶνος ἐς τοσοῦτον ἀθλιότητος κα-
τήχθη. Εἶχεν οὖν τῷ Αὐτοκράτορι δυσκόλως τὰ πρά-
γματα, μεριζομένῳ φροντίσι παντοδαπαῖς. Ὁ δὲ
γενναῖος ὢν καὶ ἄτρεπτος, καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ
ἔργα ἐμπειρίαν πολλὴν κεκτημένος, ἐβούλετο ἐκ πολ-
λοῦ κλύδωνος εἰς ἀλύπους ἀκτὰς τὴν βασιλείαν αὖθις
ἐγκαθορμίσαι, τῶν ἐπανισταμένων ἐχθρῶν εἰς ἀφρὸν,
Θεοῦ ἀρωγῇ, διαλυομένων κυμάτων δίκην, ὁπηνί-
κα ταῖς πέτραις προσαράξωσι. Δέον οὖν ἔγνω,
πάντας τοὺς κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοπάρχας ταχὺ μετα-
καλέσασθαι, ὁπόσοι φρούριά τε καὶ πόλεις κατέχοντες
D γενναίως τοῖς Τούρκοις ἀντικαθίσταντο. Εὐθὺς οὖν
πρὸς ἅπαντας διαφόρους σχεδιάζει γραφὰς πρός τε τὸν
Δαβατηνὸν τοποτηρητὴν τηνικαῦτα τῆς κατὰ πόντον
Ἡρακλείας καὶ Παφλαγονίας χρηματίζοντα. καὶ τὸν
Βούρτζην τοπάρχην ὄντα Καππαδοκίας καὶ Χώματος,
καὶ τοὺς λοιποὺς λογάδας, δηλώσας μὲν καὶ ὁπόσα
αὐτῷ ξυμπεσόντα Θεοῦ προνοίᾳ εἰς τὴν Αὐτοκράτο-
ρος περιωπὴν ἀνεβίβασεν, ἐξ ὑπογύου κινδύνου
παραδόξως σωθέντα. Παρακελευόμενος δὲ τῶν σφε-
τέρων χωρῶν πρόνοιαν ἱκανὴν ποιησαμένους κατασ-
φαλίσασθαι αὐτὰς καὶ ἀποχρῶντας πρὸς τοῦτο στρα-
E τιώτας καταλιπεῖν. μετὰ δὲ τῶν ἐπιλοίπων εἰς τὴν
Κωνσταντίνου παραγίνεσθαι, συνεπαγομένους καὶ
νεολέκτους ἀκμῆτας ὁπόσους δύναιντο. Εἶτα δεῖν ἔγ-
νω καὶ τὰ κατὰ τὸν Ῥομπέρτον (ὡς ἐνὸν) προ-
κατασφαλίσασθαι καὶ τοὺς προσρυομένους ἐκείνῳ ἀρ-
χηγούς τε καὶ κόμητας ἀπεῖρξαι τοῦ ἐγχει-
ρήματος. Ἐπειδὴ ὁ πρὸ τοῦ τὴν πόλιν αὐτὸν κα-
ταχεῖν πρὸς τὸν Μονομαχάτον ἀποσταλεὶς, δι' οὗ
εἰς βοήθειαν αὐτὸν μετεκαλεῖτο, χρήματά τε
ἐπεζήτει ἀποστεῖλαί οἱ, γράμματα μόνον κο-
μίζων ἧκεν αὐτῷ προφάσεις δηλοῦντα, καθά-
περ φθάσαντες ἱστορήσαμεν, δι' ἃς δῆθεν ἔτι

* ἑκάστῳ

τοῦ Βοτανειάτου τῆς βασιλείας ἐγκρατοῦς ὄντος βοηθεῖν οὐκ ἠδύνατο. Ταῦτα ἀναγνοὺς, καὶ πτοηθεὶς μὴ μαθὼν τὴν ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Βοτανειάτου ἔκπτωσιν προσρυῇ τῷ Ρομπέρτῳ, ἀθύμως εἶχε παντάπασι. Τοιγαροῦν μετακαλεσάμενος τὸν σύγγαμβρον αὐτοῦ Γεώργιον τὸν Παλαιολόγον πρὸς τὸ Δυρράχιον ἐξαπέστειλε (πόλις δὲ τοῦτο Ἰλλυρική) παρακαλεσάμενος πάσῃ μηχανῇ χρήσασθαι, ὥστε ἀμαχητὶ ἐκεῖθεν ἐξῶσαι τὸν Μονομαχάτον. Ἐπεὶ μὴ ἀποχρῶσαν εἶχε δύναμιν, δι᾽ ἧς τοῦτον ἄκοντα ἐκεῖθεν ἀπελάσει. πρὸς δὲ τὰς τοῦ Ρομπέρτου μηχανὰς * ἀντιπαλαμᾶσθαι ὡς δύναμις. παρεκελεύσατο καὶ τὰς ἐπάλξεις καινοπρεπέστερα κατασκευάσαι, ἀνήλωτα τὰ πλείω τῶν ξύλων ἐάσοντα. ἵν᾽ εἴπῃ διὰ κλιμάκων συμβαίῃ τοὺς Λατίνους ἀνελθεῖν, ἅμα τῷ τῶν ξύλων ἐπιβῆναι περιτρέπωνται ταῦτα καὶ σὺν τούτοις καταπίπτωσιν εἰς τοὔδαφος. Ναὶ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῖς ἡγεμόσι τῶν παραλίων πόλεων καὶ αὐτοῖς δὴ τοῖς νησιώταις, πολλὰ διὰ γραφῶν παρηγγυᾶτο, μὴ ἀναπεπτωκέναι, μηδὲ καταρραθυμεῖν ὅλως, ἀλλ᾽ ἐγρηγορέναι, καὶ νήφειν διὰ παντὸς * περιφυλαττομένους, καὶ τὸν Ρομπέρτον καραδοκοῦντας, μὴ ἐξ ἐφόδου τῶν παραλίων πόλεων ἐγκρατὴς γενόμενος καὶ αὐτῶν δὴ τῶν νήσων, πράγματα ἐσύστερον τῇ βασιλείᾳ Ρωμαίων παρέξῃ. Ταῦτα μὲν οὕτω παρὰ τοῦ βασιλέως περὶ τὸ Ἰλλυρικὸν ᾠκονόμητο. καὶ καλῶς τὰ πρὸς κατὰ πρόσωπον καὶ ἐν ποσὶ κείμενα τῷ Ρομπέρτῳ κατοχυρώσας ᾤετο. Ἀλλ᾽ οὐδὲ τῶν κατὰ νώτου ἐκείνῳ προστησαμένων καταρραθυμηκὼς ἦν. Γράμματα τοιγαροῦν πρῶτον μὲν πρὸς τὸν ἀρχηγὸν Λογγιβαρδίας Ἑρμάνον ἐκθέμενος, εἶτα καὶ πρὸς τὸν Πάπαν Ρώμης, πρὸς δὲ καὶ πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Καπύης Ἕρβιον, πρὸς τοὺς πρίγκιπας, ἔτι γε μὴν καὶ πρὸς ἅπαντας τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν Κελτικῶν χωρῶν. δώροις τε μετρίοις τούτους δεξιωσάμενος καὶ ὑποσχέσεσι πολλῶν δωρεῶν καὶ ἀξιωμάτων, πρὸς τὴν κατὰ τοῦ Ρομπέρτου ἔχθραν ἠρέθιζεν. Ὧν οἱ μὲν τῆς πρὸς τὸν Ρομπέρτον φιλίας ἤδη ἀπέστησαν. οἱ δὲ ὑπισχνοῦντο, εἰ πλείονα λάβοιεν. Ὑπὲρ πάντας δὲ τοῦτον τὸν ῥῆγα Ἀλαμανίας γινώσκων δυνάμενον, πᾶν ὅ, τι καὶ βούλοιτο κατὰ τοῦ Ρομπέρτου καταπράξασθαι, ἅπαξ καὶ δὶς γράμματα πρὸς αὐτὸν ἐκπέμψας, καὶ διὰ μειλιχίων λόγων καὶ παντοίων ὑποσχέσεων οἰκειοποιησάμενος, ἐπεὶ καταπεισθῆναι τοῦτον ἔγνωκε καὶ τῷ αὐτοῦ ὑπεῖξαι θελήματι ὑπισχνούμενον, μεθ᾽ ἑτέρων αὖθις γραμμάτων τὸν Χοιροσφάκτην ἐξέπεμψε τάδ᾽ ὑπαγορεύοντα. Τὰ κατὰ τὴν σὴν μεγαλοδύναμον ἐξουσίαν καλῶς ἔχειν, καὶ προκόπτειν ἐπὶ τὸ βέλτιον, εὐχῆς ἔργον ἐστὶ τῇ βασιλείᾳ μου πανευγενέστατε, καὶ τῷ ὄντι χριστιανικώτατε ἀδελφέ. Καὶ πῶς γὰρ οὐκ ἔξεστι τῇ τοῦ κράτους ἡμῶν θεοσεβείᾳ ἐπεύχεσθαί σοι τὰ κρείττω τε καὶ λυσιτελέστερα, τὴν ἐν σοὶ καταμαθούσῃ θεοσέβειαν; Ἡ γὰρ πρὸς τὴν ἡμετέραν βασιλείαν ἀδελφική σου αὕτη ῥοπὴ καὶ διάθεσις, καὶ ὁ κατὰ τοῦ κακομηχάνου ἀνδρὸς συμφωνηθεὶς ἀναδεχθῆναί σοι κάματος, ἵνα τὸν παλαμναῖον καὶ ἀλιτήριον καὶ τοῦ Θεοῦ πολέμιον, καὶ τῶν χριστιανῶν ἀξίως μετέλθῃς τῆς κακοφροσύνης αὐτοῦ, πολλήν σοι τὴν ἀγαθοθελείαν τῆς ψυχῆς διαδείκνυσι, καὶ τὸ ἔργον τοῦτο φανερὰν τὴν πληροφορίαν παρίστησι τοῦ κατὰ Θεὸν σοῦ φρονήματος. Τὰ δὲ κατὰ τὴν ἡμετέραν βασιλείαν τὰ μὲν ἄλλα ἔχει καλῶς, ἐν ἐλαχίστοις δὲ ἀστατεῖ καὶ ταράττεται τοῖς κατὰ τὸν Ρομπέρτον κυμαινόμενα, ἀλλ᾽ εἴ τι δεῖ πιστεύειν τῷ Θεῷ καὶ τοῖς ἐκείνου δικαίοις

* ἀντιμηχανᾶσθαι

* περιφραττομένους

A dem Botaniatæ obſtrictam: de quo proinde juſtus erat metus ne audita abdicatione Botaniatæ, Roberto accederet. Ad hunc igitur præoccupandum congenerum ſuum Georgium Palæologum Dyrrachium deſtinat, cum mandatis, ut omnem adhiberet machinam quo ſine vi ac armis inde Monomachatum ejiceret: nam ad rem aperto marte tentandam vires haud aderant. Addebat, ut Dyrrachium adverſus apparatus Roberti præmuniret, muris machiniſque vel inſtaurandis, vel de novo moliendis: admonens ut propugnaculorum pinnis ligna nullis clavis devincta relinqueret, quo ea in inſilien-
B tes ſcalis admotis Latinos everti a propugnantibus facile poſſent. Scripſit etiam Præfectis maritimarum civitatum, ipſiſque inſularibus, pluribus verbis adhortans ne caderent animis; neve indormirent rebus; verum in Robertum oculo intento ſatagerent ne is ſocordia ipſorum maritimas urbes ejus limitis & inſulas adeptus, ſummæ deinde rerum atque imperio negotium faceſſeret. His in faciem contra Robertum paratis, alia quoque in ipſum molitus a tergo eſt. Concitare videlicet in eum ſtuduit Ducem Longobardiæ Germanum, Papam Romanum, Archiepiſcopum Capuæ Herbium, miſſis ad omnes in eam rem litte-
C ris. Quin etiam Principes & Duces Gallicarum regionum univerſos, & donis in præſens ſatis magnis, & promiſſione multo ampliorum in poſterum, ſpeque dignitatum concitare in Robertum eumdem ſtuduit; nec fruſtra. Nam & illorum quidam his pellecti Roberto amicitiam renunciarunt, & alii polliciti ſunt ſe ſi plura darentur idem facturos. Intelligens vero plus omnibus contra Robertum poſſe regem unum Allemaniæ, diligentiam in eo demerendo captandoque peculiarem exprompſit. Tentatum enim ſemel & iterum blandiſſimis litteris, promiſſiſque maximis, ut non abhorrentem ſenſit, totum jam effundens animum hanc ad
D eum tertiam per Chœroſphactem miſit epiſtolam. *Proſpere ſe habere res & regnum late potentis dominationis tuæ, proficereque in dies atque augeri optandum votis ac gratulandum ſibi quoque ducit Imperialis Majeſtas noſtra, longe nobiliſſime ac vere Chriſtianiſſime frater. Quid enim ſane religioni noſtræ magis convenit, tuam in Dei cultu pietatem perſpectiſſimam habenti, quam meliora tibi ſemper & florentiora vovere, petereque a communi Domino. Cum & propenſio amicæ voluntatis quam in nos oſtendis; & conatus quem præ te fers, ac decretum conditumque habes ad ſceleſtum illum & phanaticum Dei & Chriſtianorum hoſtem prout di-*
E *gnus eſt tractandum, magnam perfectionem ac ſanctitatem tuæ mentis oſtendat; certumque rebus ipſis documentum ſit fidei erga Deum tuæ ſtudii que ſinceri. Porro quod imperii hujus noſtri res attinet, eæ magna ex parte florent ac præclare conſtant, una forme tantum ex parte titubantes, quæ Robertus turbat. Sed ſi quid Deo ejuſque juſtis judiciis fiden-*

Georgium Palæologum Dyrrachium mittit.

Inſidioſum munitionis genus.

Edit. Pariſ. pag. 93.

Principes Occidentis in Robertum concitare nititur.

Regi Allemaniæ ſcribit.

Vide Notas.

dum eſt, velox interitus hominem injuſtiſſimum excipiet: Neque enim omnino relinquet Dominus virgam peccatorum ſuper ſortem ſuam prævalere diutius. Jam quod inter nos convenerat ut ab Imperiali Majeſtate noſtra ad potentiſſimam dominationem tuam centum & quadraginta tria millia nummorum & centum blattia mitterentur, ea jam miſſa ſunt per Conſtantinum Protoprobedrum & Præpoſitum dignitatibus, juxta placitum tibi fidiſſimi & nobiliſſimi Comitis Bulchardi. Dicta vero ſumma pecuniæ conſtat argento facto & romanato antiquæ qualitatis. Cum autem tua nobilitas juramentum perfecerit, tibi reliqua & promiſſa ducenta ſexdecim millia nummorum, & ſtipendia conceſſarum viginti dignitatum, per fideliſſimum majeſtati tuæ Bagelardum, quando in Longobardiam perveneris. Quomodo vero perfici juramentum debeat, ſignificatum haud dubie jam fuerit nobilitati tuæ: exponet tamen adhuc clarius Protoprobedrus & Præpoſitus Conſtantinus, ut qui ab Imperiali Majeſtate noſtra mandata acceperit de ſingulis capitibus quæ debent quæri, & jurejurando a te præſtando firmari. Quando enim conventio inter majeſtatem meam & miſſos a nobilitate tua Legatos facta eſt, commemorata ſunt quædam capita magnæ neceſſitatis ac momenti; de quibus quoniam ſe non habere mandatum dixerunt homines nobilitatis tuæ, propterea Majeſtas mea juramentum ipſis diſtulit. Perficiatur ergo juramentum a nobilitate tua, ut fidelis tibi Albertes Majeſtati meæ juratus affirmavit; & ut Majeſtas noſtra petit, cum additione maxime neceſſaria. Porro cunctationis ac moræ fideliſſimi & nobiliſſimi tui Comitis Bulchardi cauſa fuit, quod Majeſtas mea voluit cariſſimum nepotem meum filium feliciſſimi Sebaſtocratoris dilectiſſimi germani Majeſtatis noſtræ, videri ab ipſo, ut redux nunciaret tibi firmum pueri ac ſolers ingenium in tenero ætatis ſtatu. Exteriora enim & corporea minoris facere ſoleo, quanquam & iſtis adoleſcentulus abunde ornatus eſt: prout narrabit tibi Legatus tuus; qui poſt aliquam in urbe magna noſtra & regia moram, puerum vidit & allocutus otioſe eſt. Quoniam vero nondum mihi filium Deus dedit, & hic fratris filius ſuaviſſimus, filii mihi loco eſt, ſi Deo placuerit, nihil impediet quo minus amicitia contracta jam inter nos, neceſſitudine quoque affinitatis in poſterum firmetur. Ut æterna tali pignore concordia perduret, quæ nos non tantum ut Chriſtianos, ſed etiam ut nuptiarum affinitate conjunctos mutuo devinciat: ex quo fiet ut alter alterius potentia roborati terribiles, Deo juvante, ſimus adverſariis. Mittimus nobilitati tuæ velut benjominis cauſa, munuſcula hæc, crucem auream cum margaritis majoribus aptam pendere ſupra pectus, Thecam auream habentem intus particulas variorum Sanctorum, quorum nomina, impoſita cuique chartula ſcripto declarat, Caucium præterea Sardonychinum, Cryſtallinum poculum, Aſtriformem ſecuriculam aureola connexam fibula, & opobalſamum. Prolonget Deus vitam tuam, dilatet fines ditionis tuæ, ponat omnes adverſantes tibi in opprobrium & conculcationem. Pax & tranquillitas ſit dominationi tuæ, & ſol ſerenus illuceſcat omni terræ tibi ſubditæ. Fiant omnes hoſtes tui in opprobrium, cæleſti Dei potentia inexpugnabilem vim & certam tibi victoriam deſuper largiente, qui verum ejus nomen tantopere amas, & in

Pecunia ab Alexio ad Henricum miſſa.

Edit. Pariſ. pag. 94.

Blattia veſtes aut panni purpurei.

Alexius cur jurare diſtulerit.

Affinitatem Alexius cum Henrico ambit.

Thecæ reliquiaria.

pag. 95.

A κρίμασι, ταχεῖα ἡ καταστροφὴ τοῦ ἀδικωτάτου ἀνθρώπου παρέσεται. Οὐδὲ γὰρ ἀνέξεται πάντως Θεὸς ῥάβδον ἁμαρτωλῶν κατὰ τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐπὶ τοσοῦτον ἀφίεσθαι. Τὰ μέντοι παρὰ τοῦ κράτους ἡμῶν συμφωνηθέντα ἀποσταλῆναι τῇ μεγαλοδυνάμῳ σου ἐξουσίᾳ, αἱ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες τῶν νομισμάτων, καὶ τὰ ἑκατὸν βλαττία ἀπεστάλησαν νῦν διὰ τοῦ πρωτοπροέδρου Κωνσταντίνου καὶ κατεπάνω τῶν ἀξιωμάτων κατὰ τὴν ἀρέσκειαν τοῦ πιστοτάτου σου καὶ εὐγενεστάτου κόμητος τοῦ Βουλχάρδου. Καὶ τὸ ῥηθὲν ποσὸν τῶν ἀποσταλέντων ἀπεπληρώθη διά τε εἰργασμένου ἀργυρίου καὶ Ῥωμανάτου παλαιᾶς ποιότητος.

B Καὶ τελειουμένου τοῦ ὅρκου παρὰ τῆς εὐγενείας σου, σταλήσονταί σοι, καὶ αἱ ὑπόλοιποι διακόσιαι δεκαὲξ χιλιάδες τῶν νομισμάτων, καὶ ἡ ῥόγα τῶν δοθέντων εἴκοσι ἀξιωμάτων διὰ τοῦ πιστοτάτου τῇ σῇ ἐξουσίᾳ Βαγελάρδου, ὁπηνίκα εἰς Λογγιβαρδίαν κατέλθῃς. Ὅπως μέντοι ὀφείλει τελεσθῆναι ὁ ὅρκος προεδηλώθη πάντως τῇ εὐγενείᾳ σου, ἀπαγγελεῖ δ' ἔτι σαφέστερον καὶ ὁ πρωτοπρόεδρος Κωνσταντῖνος καὶ κατεπάνω, ὡς καὶ παρὰ τοῦ κράτους ἡμῶν ἐνταλθεὶς ἕκαστον τῶν κεφαλαίων, ἅπερ μέλλουσι ζητηθῆναι, καὶ παρὰ τοῦ γενησομένου παρὰ σοῦ ὅρκου βεβαιωθῆναι. Ὁπηνίκα γὰρ ἡ συμφωνία ἀναμεταξὺ τῆς βασιλείας μου, καὶ τῶν παρὰ τῆς εὐγενείας σου ἀποσταλέντων πρέσβεων ἐγένετο, διεμνημονεύθησάν

C τινα τῶν ἀναγκαιοτέρων κεφάλαια. Ὅτι δὲ περὶ τούτων μὴ ἔχειν πρόσταξιν εἶπον οἱ τῆς εὐγενείας σου ἄνθρωποι, κατὰ τοῦτο καὶ ἡ βασιλεία μου τὸν ὅρκον αὐτοῖς ἀνήρτησε· τοίνυν καὶ τελεσθήτω ὁ ὅρκος παρὰ τῆς εὐγενείας σου, ὡς ὁ πιστός σου Ἀλβέρτης ἐνωμότως τῇ βασιλείᾳ μου ἐβεβαιώσατο, καὶ ὡς τὸ ἡμέτερον κράτος κατὰ προσθήκην ἀναγκαιοτέραν αὐτοῦ ζητεῖ. Ἡ δὲ βραδύτης τοῦ πιστοτάτου καὶ εὐγενεστάτου σου κόμητος τοῦ Βουλχάρδου γέγονε διὰ τὸ τὴν βασιλείαν μου βούλεσθαι τὸν φίλτατόν μου ἀνεψιὸν τὸν υἱὸν τοῦ πανευτυχεστάτου Σεβαστοκράτορος καὶ περιποθήτου αὐταδέλφου τῆς βασιλείας μου, θεαθῆναι παρ' αὐτοῦ, ὡς ἂν ἐλθὼν ἀπαγγείλῃ σοι τῆς ἐν ἡλικίας ἁπαλῷ καταστήματι

D βεβηκυίας συνέσεως τοῦ παιδός. Τὰ γὰρ ἔξω καὶ σωματικὰ δεύτερα τίθεται λόγου ἡ βασιλεία μου, εἰ καὶ ἐν τούτοις πολὺ ἔχει τὸ περιούσιον. Ὡς γὰρ τῇ μεγαλοπόλει ἐνδημήσας ἐθεάσατο τὸ παιδίον, καὶ ὅσα εἰκὸς ὡμίλησεν, ἀπαγγελεῖ σοι ὁ πρέσβυς σου. Καὶ ἐπεὶ οὔπω παιδίον ὁ Θεὸς τῇ βασιλείᾳ μου ἐχαρίσατο, τόπον δέ μοι γνησίου παιδὸς ὁ φίλτατος οὗτος ἐπέχοι ἀδελφιδοῦς, Θεοῦ εὐδοκοῦντος, οὐδέν ἐστι τὸ κωλῦον, ἑνωθῆναι ἡμᾶς δι' αἵματος συγγενικοῦ, καὶ φίλα μὲν ἀλλήλοις φρονεῖν ὡς χριστιανοῖς, οἰκειοῦσθαι δὲ καὶ τὰ ἀλλήλων ὡς συγγενεῖς. Ἵν' ἐντεῦθεν ἕκαστος δι' ἀλλή-

E λων δυναμούμενοι, φοβεροὶ τοῖς ἐναντίοις ὦμεν μετὰ Θεοῦ. Τῇ μέντοι εὐγενείᾳ σου νῦν ἀπεστάλησαν, δεξιωμάτων ἕνεκεν, ἐγκόλπιον χρυσοῦν μετὰ μαργαριταρίων, θήκη διάχρυσος ἔχουσα τμήματα ἔνδον διαφόρων ἁγίων, ὧν ἕκαστος διὰ τοῦ ἐφ' ἑκάστῳ αὐτῶν ἐντεθέντος χαρτίου γνωρίζεται, Κάνκιον Σαρδονύχιον, καὶ ἐμπότης κρύος, ἀστροπέλεκυν δεδεμένον μετὰ χρυσαφίου, καὶ ὀποβάλσαμον. Μακρυνάι ὁ Θεὸς τὴν ζωήν σου, πλατυνάι τὰ τῆς ἐξουσίας σου ὅρια, καὶ θείη σοι πάντας τοὺς ἀντιπίπτοντας εἰς ὀνειδισμὸν καὶ εἰς καταπάτημα. Εἰρήνη εἴη τῇ ἐξουσίᾳ σου καὶ γαλήνη· ἥλιος ἐπιλάμψοι πάσῃ τῇ ὑπηκόῳ σου, καὶ γένοιντό σοι ἅπαντες εἰς ὀνειδισμὸν οἱ ἐχθροὶ, τῆς ἄνωθεν κραταιᾶς ἰσχύος κατὰ

πάντων σοι χαριζομένους τὸ ἄμαχον, τοσοῦτον τὸ ἀληθινὸν αὐτῷ ὄνομα ἀγαπῶντι, καὶ κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐκείνῳ τὴν χεῖρα ὁπλίζοντι. Οὕτω μὲν τὰ κατὰ τὴν ἑσπέραν οἰκονομήσας, αὐτὸς πρὸς τὸ κατεπεῖγον καὶ ὑπόγυιον τὸν κίνδυνον ἁπλοῦν ἡτοιμάζετο ἐγκαρτερῶν ἔτι τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων, σκοπῶν ὅπως διὰ παντοίας μεθόδου τοῖς εἰς προὖπτον ἐπικειμένοις ἐχθροῖς ἀντικαταστταίη. Καὶ ἐπεὶ, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, τοὺς μὲν ἀθεωτάτους Τούρκους περὶ τὴν Προποντίδα ἑώρα ἐνδιατρίβοντας τε, Σολυμᾶ τῆς ἑῴας ἁπάσης ἐξουσιάζοντος, καὶ περὶ τὴν Νίκαιαν αὐλιζομένου (οὗ καὶ Σουλτανίκιον ἦν, ὅπερ ἂν ἡμεῖς βασίλειον ὀνομάσαιμεν) καὶ προνομὰς συνεχῶς ἀποστέλλοντος καὶ ληιζομένου ἅπαντα τὰ περὶ τὴν Βιθυνίαν διακείμενα καὶ Θυνίαν, καὶ μέχρις αὐτοῦ Βοσπόρου τοῦ νῦν καλουμένου Δαμάλεως, ἱππηλασίας καὶ ἐπιδρομὰς ποιουμένους καὶ λείαν πολλὴν ἀφαιρουμένους καὶ μονονοὺ ὑπεράλλεσθαι καὶ αὐτὴν ἐπιχειροῦντας τὴν θάλατταν· οὓς οἱ Βυζάντιοι ὁρῶντες ἀφόβως πάντη ἐνδιατρίβοντας, ἐν τοῖς περὶ τὰς ἀκτὰς διακειμένοις πολιχνίοις καὶ ἱεροῖς τεμένεσι, μὴ τινος ἐκεῖθεν αὐτοὺς ἀπελαύνοντος, ἔντρομοι διὰ παντὸς ὄντες διηπόρουν ὅτι δεῖ διαπράξασθαι. Ταῦτα ὁρῶν ὁ βασιλεὺς, πολλοῖς κυμαινόμενος λογισμοῖς καὶ πολλὰς λαμβάνων μεταβολὰς καὶ ῥοπὰς, τοῦ κρατίστου γίνεται λογισμοῦ, καὶ ὡς ἐδόκει ἔργου εἴχετο. Ἀφ' ὧν οὖν ἐξ ὑπογύου συνελοχὼς ἦν Ῥωμαίων ἀνδρῶν καὶ τινων ἀπὸ τοῦ Χώματος ὡρμημένων δεκάρχας προχειρισάμενος καὶ ἐν ἀκατίοις ἐνθέμενος, τοὺς μὲν ψιλοὺς, τόξα καὶ ἀσπίδα φέροντας μόνον, τοὺς δὲ καὶ ἄλλως θωρήξασθαι εἰδότας κόρυσί τε καὶ ἀσπίσι καὶ δόρασι· νυξὶ περὶ τὰς ἀκτὰς καὶ τοὺς αἰγιαλοὺς ἐρχομένους λάθρα ἐξάλλεσθαί τε καὶ τοῖς ἀθέοις εἰσπίπτειν ἐκέλευσεν, εἴγε κατανοήσειαν μὴ πολλαπλοῦς τῆς αὐτῶν ποσότητος ἐκείνους εἶναι, καὶ εὐθὺς παλιννοστεῖν ἕκαστος ὅθεν ἐξῄει. Ἀπειροπολέμους δὲ πάντη γινώσκων αὐτοὺς ἐπισκήπτειν ἀψοφητὶ τὴν εἰρεσίαν τοῖς ἐρέταις παραγγέλλειν ποιεῖσθαι, φυλαττομένους ἅμα καὶ ἀπὸ τῶν ἐν ταῖς ῥωγμαῖς τῶν πετρῶν λοχώντων βαρβάρων. Τούτου γοῦν ἐπὶ τισιν ἡμέραις ὄντω τελουμένου, κατ' ὀλίγον τῶν περὶ τὴν θάλατταν χωρίων ἀνωτέρω ἐχώρουν οἱ βάρβαροι. Ὅπερ ὁ Αὐτοκράτωρ μεμαθηκὼς, τοῖς ἀποσταλεῖσι παρεκελεύετο καταλαβεῖν, ἅπερ ἐκεῖνοι πρώην κατεῖχον πολίχνια καὶ οἰκοδομήματα, καὶ εἴσω τούτων διανυκτερεύειν. Περὶ δὲ τὰς ἡλιακὰς αὐγὰς, ὁπηνίκα χορταγωγίας χάριν ἢ τινὸς καὶ ἑτέρας χρείας τοῖς ὑπεναντίοις ξυμβαίνει ἐξιέναι, ἀθρόον αὐτοῖς ἐπιτίθεσθαι. Καὶ εἴτι κατ' αὐτῶν δυνηθεῖεν, ἀρκεῖσθαι τούτῳ, κἂν μικρὸν ᾖ, καὶ μὴ πλεῖον ζητοῦντας παρακινδυνεύειν, καὶ θάρσους τοῖς ἐχθροῖς ἐντεῦθεν διδόναι, ἀλλ' εὐθὺς ὑποστρέφειν, καὶ εἴσω τῶν ἐρυμάτων γίνεσθαι. Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ καὶ πορρωτέρω αὖθις οἱ βάρβαροι ἐγίνοντο. Ὥστε ἀποθαρρήσαι τὸν Αὐτοκράτορα τοῖς τέως πεζοῖς καὶ ἐπιπάσασθαι κελεῦσαι καὶ δόρυ κινεῖν καὶ πολλὰς διαύλους ἱππασίας κατὰ τῶν ἐναντίων ποιεῖν·

A *hoſtes illius manum armat*. His per Occidentem ita diſpoſitis, ipſe in urbe adhuc regia commorans, & ſedulo exquirens vias omnes per quas manifeſtis ac jam in rem conferri incipientibus adverſum ſe remque Romanam conſiliis hoſtium occurreret, ſeſe ad inſtans præſenſque periculum comparabat Auguſtus Alexius. Quoniam vero impiiſſimos Turcos videbat circa Propontidem, ut ſuperius indicavimus, commorantes; Solyma, qui Orienti toti imperitabat, Nicææ habitante (ubi & Sultanicium erat, quod nos palatium diceremus) & ad quotidiana latrocinia eos immittente, ſicque omnem late oram quæ Thyniæ & Bithy-
B niæ objacet, uſque ad ipſum Boſporum, quæ nunc Damalis dicitur, aſſiduis qua equeſtribus qua pedeſtribus incurſionibus deprædante planeque vaſtante: tam ſecura licentia graſſantibus Barbaris ut tantum non mare ipſum inſcendere, urbemque ultro invadere auſuri viderentur: quos cernentes Byzantii ſine ullo metu moras agere in oppidulis circum littora poſitis, atque in ſacris templis, nemine illos inde abſterrente, aut pellere parante, terrore ac conſternatione pleni quid conſilii caperent non habebant. Hæc, inquam, Imperator videns, alteque comprehendens animo, poſt fluctuantium diu cogitationum æſtus varios, in una tandem ſententia conſedit, quam & extemplo in
C rem deducere aggreſſus eſt, hoc ferme modo. Ex iis quos ad præſens periculum collegerat Romanis & Chomatenis militibus Decuriones cum ſuis manipulis, naviculis imponit, partim leviter armatos arcu dumtaxat & clypeo, partim loricatos præterea, galeatoſque & haſtis inſtructos. Hos obire per noctes littora jubebat: & ſicubi Barbaros cernerent haud multo majore quam ipſi erant numero ſtationem habentes, clam exſcenſu facto in eos irruere, maturoque receptu mox regredi unde quiſque exierat. Addebat etiam ad rem eam caute gerendam monita, ipſis ultro non occurſura ex eo ſuſpicans quod rudes adhuc illos & bellicæ rei inexpertos ſciret: præciperent
D nautis ut quam minimo ſtrepitu remigarent: ipſique caverent ſibi a ſubſidere ſolitis ad inſidias Barbaris in ſciſſuris petrarum. His per dies aliquot excurſionibus eruptionibuſque frequentatis, paulatim Turci ex maritimis locis in interiora recedebant. quo Imperator cognito ſuis mandat oppidula & ædificia eadem quæ paulo ante Turci obtinuerant, ipſi jam vacua occupent, in iiſque pernoctent: indeque primo mane, quo tempore Turcos prodire caſtris comeatus neceſſitas, aut alius uſus cogeret, impreſſiones in eos facerent, quæ ſi eſſent proſperæ, primo tamen ſucceſſu contenti nihilominus recederent in ſua præſidia, nec lucrum ulterius ullo periculo paciſcerentur; in quo
E quantulacumque incideret offenſio, magnos hoſtibus prævalere aſſuetis animos faceret, illico igitur receptui canerent. Haud dudum ea ita fieri cœperant cum retulere adhuc ulterius pedem Barbari & tutioribus retro locis caſtra munivere. Tum vero Imperator ſuos eatenus pedites equitare juſſit, haſtamque vibrare, ac reciprocis viciſſim incurſionibus fatigare hoſtes ſolicitoſque habere, non jam irruendo furtim per noctis tenebras, ſed

Nicæa Turcorum regia.

Eorum incurſiones uſque ad Boſporum.

Alexii ſolers conſilium ad coercenda latrocinia Turcorum.

Edit. Pariſ. pag. 96.

νος διὰ ξύλων καὶ βύρσης πύργους περιέστειλε, καὶ πάντα τὰ πρὸς τειχομαχίαν ἐπιτήδεια ἐν ταῖς ναυσὶν εἰσαγαγὼν σπουδαίως, εἴς τε τοὺς δρόμωνας ἵππους τε καὶ ἐνόπλους ἱππέας εἰσελάσας, καὶ πανταχόθεν τὰ πρὸς πόλεμον ὀξέως μάλα ἐξαρτύσας διαπεραιοῦσθαι ἠπείγετο. Ἐσκόπει γὰρ ὁπηνίκα τὸ Δυρράχιον καταλάβῃ, περιζῶσαι τοῦτο διὰ τῶν ἑλεπόλεων ἀπό τε θαλάττης καὶ ἠπείρου. ἵν' ἅμα μὲν καταπλήξῃ τοὺς ἐντὸς, ἅμα δὲ καὶ πανταχόθεν περιστοιχήσας αὐτοὺς, ἐξ ἐφόδου τὴν πόλιν αἱρήσεται. Θόρυβος γοῦν ἐντεῦθεν τούς τε νησιώτας, καὶ τοὺς περὶ τὴν ᾐόνα τοῦ Δυρραχίου ταῦτα μεμαθηκότας κατεῖχε πολύς. Ἐπεὶ δὲ κατὰ γνώμην αὐτοῦ πάντα τετέλεσται, λύσας τὰ πρυμνήσια, τούς τε δρόμωνας, καὶ τὰς τριήρεις, νῆας, καὶ μονήρεις, κατὰ τὴν τῶν ναυτικῶν ἐμπειρίαν εἰς πολέμου σχῆμα διατυπώσας σὺν εὐταξίᾳ τοῦ πλοὸς ἀπεπειρᾶτο. Οὐρίου δὲ τυχὼν πνεύματος, τὴν κατὰ τὸν Αὐλῶνα περαίαν κατέλαβε, καὶ τὴν ᾐόνα παραπλέων, ἀπῆλθεν ἐν μέχρι Βοθρωτοῦ. Κἀκεῖσε ἑνωθεὶς μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Βαϊμούντου προφθάσαντος περάσαι, καὶ τὸν Αὐλῶνα ἐξ ἐφόδου κατασχεῖν, διχῇ τὸ ἅπαν διελὼν στράτευμα, τὸ μὲν αὐτὸς κατεῖχε διὰ θαλάττης, τὸν ἀπόπλουν ὡς πρὸς τὸ Δυρράχιον ἐθέλων ποιήσασθαι, τὸ δὲ τὸν Βαϊμοῦντον ἄρχειν ἐπέτρεψε, διὰ ξηρᾶς μέλλοντα πρὸς τὸ Δυρράχιον ὁδεῦσαι. Καὶ δὴ τὴν Κορυφὼ διελθὼν, καὶ πρὸς τὸ Δυρράχιον ἀποκλίνας, κατὰ τὸ ἀκρωτήριον Γλῶσσαν καλούμενον, μεγίστῳ κλύδωνι αἴφνης περιπεπτώκει. νιφετὸς γὰρ πολὺς καὶ ἄνεμοι τῶν ὀρῶν κατελθόντες, τὴν θάλατταν σφοδρῶς συνετάραττον. Κἀντεῦθεν ἠγείρετό τε τὰ κύματα καὶ ἐπαφρύετο, αἵ τε κῶπαι τῶν προσκώπων καθιέντων ἐθραύοντο. Τά θ' ἱστία διαβιβρώσκοντες ἦσαν οἱ ἄνεμοι. αἱ δὲ κεραῖαι συνθλώμεναι κατὰ τοῦ καταστρώματος ἔπιπτον, καὶ αὔτανδρα ἤδη τὰ σκάφη κατεποντίζοντο. Κἂν θέρους ὥρα ἦν, τοῦ ἡλίου τὸν καρκίνον ἤδη παρελθόντος καὶ πρὸς τὸν Λέοντα ἐπειγομένου, ὁπότε καὶ τὴν τοῦ κυνὸς ἐπιτολὴν εἶναί φασιν. Ἐταράττοντο οὖν ἅπαντες ἐξαπορούμενοι, καὶ οὐκ εἶχον ὅ, τι καὶ δράσαιεν, πολεμίοις τοιούτοις ἀντικαθίστασθαι μὴ δυνάμενοι. Θροῦς δ' ἐπῄρετο πολὺς οἰμωζόντων, ἐκωκυόντων, ἐθεοκλυτούντων Θεὸν σωτῆρα ἐπικαλούμενοι καὶ τὴν ἤπειρον θεάσασθαι ἐπηύχοντο. Ὁ δὲ κλύδων πῶς οὐκ ἐνεδίδου, μηνίοντος ὥσπερ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ τοῦ Ῥομπέρτου ἀκάθεκτον καὶ ὑπέρογκον φρύαγμα, καὶ τὸ τέλος ἐκ πρώτης ἀφετηρίας οὐκ εὐτυχὲς παραδεικνύοντος ἤδη. Τὰ μὲν οὖν τῶν πλοίων σὺν αὐτοῖς πλωτῆρσι κατεποντίσθη, τὰ δὲ ταῖς ἀκταῖς προσαραχθέντα συνεθλάσθη. Τῶν δὲ περιεσταλκυιῶν τοὺς πύργους βυρσῶν ὑπὸ τοῦ ὑετοῦ χαλαρωτέρων γεγονυιῶν, οἵ τε ἧλοι τῶν οἰκείων τόπων ἐξίσταντο, καὶ τὸ ἐντεῦθεν αἱ βύρσαι βάρος εἰληφυῖαι

A daſque apte curavit: tum cæteris quæ ad munitæ urbis oppugnationem opus erant cunctis, in naves ſumma diligentia comportatis; equis ad hæc & cataphractis equitibus naves celeres, quas Dromones dicunt, inſcendere juſſis, reliquiſque undique neceſſariis aut utilibus ad bellum ſtrenue comparatis proviſiſque, trajectum urgebat. Decreverat autem navalibus ſimul terreſtribuſque copiis ac machinis urgere undique Dyrrachium, vel perculſurum ſe primo impetu ac de repugnandi propoſito dimoturum ejus urbis propugnatores ratus; aut certe ſi obſtinarent animos, numero poſſe ipſos obrui majoreque vi domari. Quod ejus conſilium fama vulgatum magnam & inſularibus, & iis qui Dyrrachini littoris oram incolunt, auditu ipſo conſter-
B nationem objecit. Denique omnibus quæ in procinctu ſolvendi fieri aut facta eſſe oportuerat ex ſententia confectis retinacula rumpi præcipit, Dromones, triremes, uniremeſque arte atque opera nautarum in aciei bellicæ formam, eleganti ordine, præclaraque procul ſpecie diſpoſitas in altum invehens proſpero afflante vento, cujus beneficio facile adverſam ad Aulonem ripam tenuit: indeque oram legens uſque Bathrotum; ibique adjuncto ſibi Baimundo filio, qui prius trajecerat & Aulonem primo impetu ceperat, copias univerſas bifariam dividit: partem ipſe unam mari cum claſſe ad Dyrrachium ducturus; alterius itinere terreſtri eidem urbi Dyrrachio admovendæ, du-
C ctum permiſit Baimundo. Tali conſilio prætergreſſa claſſe Corcyræ oram, in ipſo verſus Dyrrachium flexu, circa Promontorium quod, *lingua*, dicitur, maxima in eam ſubito procella ingruit. Nivalis erat imber largus & vehemens, venti ex montibus validi mare perflantes commovebant a fundo, ſurgentibus immenſum cum horrendo fragore fluctibus. Frangebantur paſſim in remigantium manibus remi, diſcerptiſque momento vi ventorum velis comminutæ antennæ in foros cadebant: naves ipſe cum viris hauſtæ mergebantur. Incidit hic caſus alieno tempore: æſtatem agente anno, ſoleque poſt Cancrum magna jam ex parte obitum, ad Leonem feſtinante, quod tempus eſſe ajant exorientis caniculæ.
D Gravis hinc perturbatio invaſit milites juxta Duceſque adverſus hoc novum genus tot taliumque hoſtium nec pares nec paratos. Ergo in magna conſternatione inopiaque conſilii paſſim omnium, confuſum exaudiebatur murmur e mixtis partim flentium, partim querentium, partim Deum Salvatorem invocantium vocibus; votaque facientium ut ſaltem ſpectare terram daretur. Quæ omnia mari ſurdo hauriebantur, nihilo remiſſius ſæviente tempeſtate: ut ſatis appareret infenſum Deum ſuperbis atque immodicis Roberti auſis, hac in ipſis carceribus offenſione ominoſa, ad nonere voluiſſe hominem, ne alium quam rui-
E noſum ſperaret exitum expeditionis naufragio cœptæ. Naves ergo pars cum vectoribus mari abſorbebantur, pars frangebantur vadis ac littoribus illiſæ: ac cum largo imbre mollita illa quæ diximus bubula coria, quibus turres ligneæ tegebantur, in laxos diffluerent, ſinus clavoſque quibus affixa ligno fuerant ſuis loculis vellent, hinc jam vaſtæ pelles largis ſinubus aura concepta, ſumptoque pondere facile turres in ruinam trahebant: ma-

Apparatus Roberti.

Conſilium ejus de oppugnando Dyrrachio.

Claſſis Roberti ſolvit.

Edit. Pariſ. pag. 98.

Bathrotum pervenit.

Gravi tempeſtate vexatur.

Sub exortum caniculæ.

Initium expeditionis inauſpicatum.

Virorum navium & machinarum clades.

chinæque ingentes tum caſu ipſæ ſuo conterebantur, cum naves mole atque impetu depreſſas in profundum mergebant. Prætoria in qua Robertus ipſe Dux erat vix multo denique labore ſemifracta ſervata eſt; ſervatæ per miraculum & aliæ quædam onerariæ. Porro per littora miſerabile ſpecimen extabat, ejectorum fluctu cadaverum ſtrages ingens; zonis, marſupiiſque ac cætero inſtrumento claſſiariæ multitudinis temere ſimul ſparſis per arenam. Nec pietas ſuperſtitum ſuſcepta funerum cura ſufficere libitinæ poterat; quoniam præter intolerandum fœtorem, ipſe condendorum terra corporum numerus omnem ſepelientium diligentiam ac facultatem longe ſuperabat. Cum vero præterea commeatus omnis corruptus undis aut abſumptus eſſet, fame pereundum ejectis naufragis fuerat, niſi, ut anni tempus erat, maturis paſſim paratiſque ſegetibus, horti inſuper ac viridaria mitibus undique gravata fructibus annonæ ſupplementum opportuniſſimum offerrent. In his qui ſaperet, facile intelligeret Dei numen, & porro temerarius cæloque damnatis admonitus cœptis abſiſteret. At non is Robertus, homo giganteæ confidentiæ ſub ictu fulminum audere pertinax, quem equidem crediderim in ipſa extremi acie periculi haud alia feciſſe vota, quam ut ſibi vita ſuppeteret eatenus quoad videre hoſtem & deſtinatas pugnas obire poſſet; hoc eſt, idipſum exequi ob cujus meditationem vapulabat. Nihilo ergo ſegnius in deſignatæ oppugnationis propoſitum incumbens, eos qui divina vi periculo erepti fuerant, collegit: cumque iis Glabinitzæ ſubſtitit ad diem ſeptimum; partim ut ſe illoſque a mari atque a jactatione reficeret; partim ut conveniendi circa ſe ſpatium copiis daret, vel iis quas Brunduſii reliquerat, vel quas aliunde claſſe advehendas expectabat, vel quas Buthroto ſolvens, itinere terreſtri verſus Dyrrachium progredi juſſerat; equites videlicet cataphractos, peditatumque loricatum, & levem armaturam totius exercitus. Hos ſimul congregavit univerſos, nulla jam mora fuit quin infeſta ſigna in agrum Illyricum ſimul a mari ſimul a terra inferre aggrederetur. Erat tum cum illo Latinus quidam, ex quo hæc audivi quæ hic ſcripſi, Legatus, ut ajebat, Epiſcopi Barenſis ad Robertum miſſus: quo munere dum fungitur, in ejus comitatu ſe perſtitiſſe ajebat toto eo tempore quo per iſtam planitiem Robertus caſtra poſuit aut movit: quoad in ipſo veteris Epidamni ſolo ac ruderibus vallum fixerunt, legionibus ordine diſpoſitis intra veſtigia & parietinas deſtructorum olim ejus urbis mœnium. In qua qui regnavit quondam Epirota Pyrrhus Tarentinis ſuppetias accurrens, graviſſimum cum Romanis in Apulia bellum geſſit, tanta ſuorum cæde, ut omnibus Epidamni civibus ea expeditione conſumptis, ipſa civitas plane deinde inculta deſolataque manſerit. Donec poſtea (ut Græci narrant, & ſculpta in eadem urbe antiquis litteris monumenta teſtantur) ab Amphione & Zetho in eam quæ nunc viſitur reſtaurata formam, nomen quoque cum fortuna mutans Dyrrachium appellata eſt. Et de originibus urbis iſtius, hactenus. metamque hic figimus libri tertii; reliquam ſeriem geſtarum libro mox ſequente redditturo.

Roberti periculum.

Edit. Pariſ. pag. 99.

Opportunum annonæ ſupplementum.

Roberti animus imperterritus, & propoſiti tenax.

Reliquias naufragii colligit.

In hoſticum infeſtus irrumpit.

Antiqua Epidamnus qua occaſione deſolata dicatur.

A quibus reſtituta.

pag. 100.

A τοὺς ξυλίνους ἐκείνους πύργους ταχὺ περιτρέψαι, καὶ καταρραγέντας τὰς ναῦς καταδῦσαι. Τὸ δ' ἔγγε σκάφος, ἐν ᾧ ὁ Ῥομπέρτος ἦν, ἡμίθραυστον γεγονὸς μόγις διεσώθη. Ἐσώθησαν δὲ καί τινες τῶν ὁλκάδων σὺν τοῖς πλωτῆρσι παραδόξως. Πολλοὺς μὲν οὖν ἡ θάλασσα ἀποπτύσασα, οὐκ ὀλίγα δὲ βαλάντια, καὶ ἄλλα τὰ ἐξ ὧν τὸ ναυτικὸν τοῦ Ῥομπέρτου συνεπεφέρετο περὶ τὴν ψάμμον κατέστρωσε. Τοὺς μέντοι νεκροὺς οἱ σωθέντες περιστέλλοντες ἔθαπτον, κἀντεῦθεν πολλῆς τῆς ἐκ τούτων δυσωδίας ἐνεπίμπλαντο. B Οὐ γὰρ ἦν αὐτοῖς τοσούτους ῥᾳδίως ἐνσωριάσαι. Τῶν οὖν ἐδωδίμων ἁπάντων ἀφανισθέντων, τάχα ἂν καὶ ὑπὸ λιμοῦ διεφθάρησαν οἱ τέως σωθέντες, εἰ μὴ τὰ λήϊα πάντα καὶ οἱ ἀγροὶ, καὶ οἱ κῆποι τοῖς καρποῖς ἔβριθον. Συνετὰ μὲν οὖν ταῦτα ἦσαν τοῖς φρονοῦσιν ὀρθῶς. Τὸν δὲ Ῥομπέρτον οὐδὲν τῶν γεγονότων ἐφόβει ἀκαταπλήκτως ἔχοντα, καὶ εἰς τοσοῦτον οἶμαι τὴν ζωὴν ἑαυτοῦ χαρίσαι ἐπευχόμενον, ἐφ' ὅσον πρὸς οὓς ἐθέλει μάχεσθαι δύναιτο ἄν. Ἐνθένδε τοι καὶ τοῦ προκειμένου σκοποῦ * οὐδὲν ἀπεῖργεν αὐτόν. C Ἀλλὰ μετὰ τῶν σωθέντων (ἦσαν γάρ τινες οἱ Θεοῦ ἀμάχῳ δυνάμει τοῦ κινδύνου ῥυσθέντες) ἑβδόμην ἡμέραν εἰς τὴν Γλαβινίτζαν ἐγκαρτερήσας, ἐφ' ᾧ αὐτὸν ἀναπαύσασθαι, διαναπαῦσαι δὲ καὶ τοὺς ἐκ τοῦ κλύδωνος τῆς θαλάττης διασωθέντας, φθάσαι δὲ καὶ τοὺς εἰς τὸ Βρεντήσιον καταλειφθέντας. Καὶ μὴν καὶ τοὺς ἄλλοθεν προσδοκωμένους διὰ στόλου καταλαβεῖν, τούς τε πρὸ μικροῦ φθάσαντας διὰ τῆς ἠπείρου διαπεραιωθῆναι ἱππέας ἐνόπλους καὶ πεζοὺς, καὶ τὸ ψιλὸν τῆς αὐτοῦ δυνάμεως, ἅπαντας συναγηοχὼς, διά τε τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης D τὸ Ἰλλυρικὸν πεδίον κατέλαβε μετὰ πασῶν τῶν αὐτοῦ δυνάμεων. Συνῆν δὲ αὐτῷ καὶ ὁ ταῦτά μοι διηγούμενος Λατῖνος ὡς ἔλεγε, πρέσβυς τοῦ Ἐπισκόπου Βάρεως πρὸς τὸν Ῥομπέρτον ἀποσταλεὶς, καὶ ὡς διεβεβαιοῦτο, σὺν τῷ Ῥομπέρτῳ τὴν τοιαύτην διέτριβε πεδιάδα. Καὶ δὴ ἐντὸς τῶν ἐρειπωθέντων τειχῶν τῆς πάλαι καλουμένης πόλεως Ἐπιδάμνου καλύβας ἐπήγνυντο, ἰλαδὸν τὰς δυνάμεις κατατιθέμενοι. Ἐν ᾗ βασιλεύς ποτε Ἠπειρώτης Πύρρος Ταραντίνοις ἑνωθεὶς, Ῥω- E μαίοις ἐν Ἀπουλίᾳ καρτερὸν πόλεμον συνεστήσατο. Καὶ ἀνδροκτασίας ἐκεῖθεν πολλῆς γεγονυίας, ὡς ἄρδην ἅπαντας ξίφους παρανάλωμα γεγονέναι, ἄοικος πάντη καταλέλειπται. Ἐν ὑστέροις δὲ χρόνοις (ὥς Ἕλληνές φασι, καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἐν τῇ πόλει γλυπτὰ γράμματα μαρτυροῦσιν) ὑπ' Ἀμφίονος καὶ Ζήθου ἀνοικοδομηθεῖσα εἰς ὃ νῦν ὁρᾶται σχῆμα, αὐτίκα καὶ τὴν κλῆσιν μεταμείψασα Δυρράχιον προσηγόρευται. Τοσαῦτα μὲν οὖν περιϊστορείσθω καὶ περὶ ταύτης τῆς πόλεως, καὶ ἡμῖν ὁ τρίτος λόγος ἐνταυθοῖ συμπεπεράνθω. Τὰ δ' ἑφεξῆς ὁ μετὰ τοῦτον εὐθὺς ἱστορήσει.

* [illegible]

Edit. Pariſ. pag. 101.

ΑΝΝΗΣ
ΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ
ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΙΣΣΗΣ
ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ ΛΟΓΟΣ Δ'.

ANNÆ COMNENÆ
PORPHYROGENITÆ
CÆSARISSÆ
ALEXIADIS LIBER IV.

ARGUMENTUM.

Robertus Dyrrachium oppugnat: Alexium Auguſtum acie vincit.

PERIOCHE.

Robertus immenſis copiis terra marique Dyrrachium oppugnat. propugnatorum Dyrrachii timor. Georgii Palæologi pectus intrepidum. ejuſdem experientia & peritia rei militaris. Omnia parat ad propugnationem. Alexium admonet per nuncios de urbis periculo. Robertus imperii non prædæ cupidus. Ejus machinæ & turris lignea. Interrogatus quamobrem Dyrrachium oppugnaret, quid reſponderit? Pſeudo Michaelem obſeſſis oſtendit, qui eum irrident. Eruptio Græcorum in Latinos. Variæ opiniones de Ræctore monacho. Solicitudo Alexii ob potentiam Roberti. Turcos in auxilium accerſit. Venetos donis & promiſſis in Robertum concitat. Eorum claſſis valida prope Dyrrachium appellit in locum Pallia dictum. Claſſem Roberti adoriri primo non audent. mittit ad pag. 102. *eos Baimundum Robertus, jubentem ut Michaelem Imperatorem agnoſcerent. id illi facere differunt. deinde melius parati præfracte negant. Baimundus irrideri ſe non ferens eos aggreditur ſuo damno. Nam tantum non periit illa pugna, nave in qua erat perforata hauſtaque fluctibus. Etiam terreſtri pugna Veneti Robertum laceſſunt. Erumpente eodem tempore Palæologo. Veneti recedunt. Alexius gratias iis agit, & munera largitur. Robertus nec per hiemem obſidionem deſerit. Veneti redeunt. cum iis Romana claſſis. Robertianos in fugam vertunt. Robertus mari pulſus nec terræ poſſeſſionem tuetur Epirotis tributum pendere ipſi recuſantibus, quem mari excluſum ſcirent. Claſſem ergo iterum parat. Difficultas annonæ Roberti exercitum vexat. & peſtis qua tribus menſibus decem hominum millia perierunt. Equitatus Roberti vaſtatus morbo. Comites aut Duces viri fortiſſimi ad quingentos fame morboque abſumpti.*

Naves in fluvium ſubductæ cum exhauſto amne in mare duci non poſſent, Robertus arte illi incommodo medetur. Alexius Pacuriano ſcribit ut copias contrahat, ſibique præſto ſit. Ipſe Imperator adverſus Robertum pergit. Fratrem Iſaacium Conſtantinopoli relinquit ad tutelam urbis, & prævertendos motus. Alexius inſtructa acie proficiſcitur. Quæ ejus copiæ quique illarum duces. Robertus Dyrrachium vehementer oppugnat. Palæologi fortitudo & vulnera. Alexius Theſſalonicæ ſubſiſtit. Roberti caſtra munitiſſima inſtructiſſimaque, jactu tantum ſagittæ a muris Dyrrachii diſtantia. Turris lignea Roberti inutilis reddita & incenſa a Palæologo. Alexius in conſpectum hoſtium venit. Palæologum invitum & repugnantem Dyrrachio ad ſe evocat. Qui cum aliis ſenioribus Ducibus prælium diſſuadet, Junioribus contra ſuadentibus. Robertus pacem offert Alexio fruſtra. Robertus Ducibus & Comitibus permittit electionem Ducis alterius, cui ſe ipſum obſecuturum ſpondet. Perſuadet ſuis ut impedimenta comburant, & naves frangant, nè ſpes ulla mox præliaturis fugam oſtendat. Robertus tota nocte orat, ante prælium, & ſacra myſteria percipit: tum aciem inſtruit. Alexius item. Pugna committitur. Gaita Roberti conjux milites a fuga retrahit. Barbari omnes auxiliares Alexii gladio aut igne pereunt. Cædes Alexianorum. Imperator generoſiſſime pugnat. Solus fugere cogitur. mirabiliter ſe ab inſequentibus expedit, incredibili quodam equi ſaltu. Roberti dolor & ira in ſuos, quod elabi Alexium ſiviſſent. Alexius nec vulnere nec fuga conturbatus Achridem ſe recipit. & inde curam Dyrrachii gerit.

ΑΛΕΞΙΑΣ Δ'.

Ἡ μὲν οὖν Ἤπειρος τὸν Ρομπέρτον εἶχεν ἐν αὐτῇ αὐλιζόμενον ἑπτὰ καὶ δεκάτην ἄγοντος τοῦ Ἰουνίου μηνὸς, τῆς τετάρτης ἐπινεμήσεως, μεθ' ἱππικῶν καὶ πεζῶν δυνάμεων ἀριθμὸν ὑπερβαινουσῶν, καὶ φοβερὸν ἰδεῖν ἀπό τε τοῦ σχήματος ἀπό τε τῆς στρατηγικῆς καταστάσεως. Ἤδη γὰρ ἁπανταχόθεν αὖθις συνήθροιστο στράτευμα, ἐν δὲ τῇ θαλάττῃ παντοῖον εἶδος πλοίων μεθ' ἑτέρων στρατιωτῶν ἐμπειρίαν πολλὴν τοῦ κατὰ θάλατταν πολέμου ἐχόντων, τὸ ναυτικὸν αὐτοῦ διεπλώιζετο. Περιστοιχισθέντες οὖν οἱ τοῦ Δυρραχίου ἐντὸς ἐξ ἑκατέρου μέρους, θαλάττης φημὶ καὶ ἠπείρου, καὶ ἀπειροπληθεῖς τὰς τοῦ Ρομπέρτου ὁρῶντες δυνάμεις καὶ πάντα λόγον ὑπερβαινούσας, μεγίστῳ δέει συνείχοντο. Ὁ δέ γε Παλαιολόγος Γεώργιος γενναῖος ὢν ἀνὴρ καὶ στρατηγικὴν πᾶσαν ἐξησκημένος, μυρίους δὲ πολέμους ἀγωνισάμενος κατὰ τὴν ἕω, καὶ νικητὴς ἀναδειχθεὶς, ἀκατάπληκτος ὢν, τὴν πόλιν κατωχύρου, τάς τε ἐπάλξεις κατασκευάζων, κατὰ τὰς ὑποθημοσύνας τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ λιθοβόλοις τὰ τείχη καταπυκνῶν μηχανήμασι, τούς τε ἀναπεπτωκότας τῶν στρατιωτῶν ἀνακτώμενος. καὶ σκοποὺς δι' ὅλου καταστήσας τοῦ τείχους, καὶ αὐτὸς δὴ περιπολεύων διὰ πάσης νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐπαγρυπνεῖν τοὺς φυλάττοντας παρεκελεύετο. Τηνικαῦτα δὲ καὶ διὰ γραμμάτων τὴν τοῦ Ρομπέρτου ἔφοδον ἐδήλου τῷ Αὐτοκράτορι, καὶ ὅτι τὴν πόλιν πολιορκήσων τὸ Δυρράχιον παρεγένετο. Οἱ δὲ ἐντὸς ὁρῶντες τὰς ἔξωθεν ἑλεπόλεις καὶ τὸν κατασκευασθέντα ὑπερμεγέθη μόσυνα ὑπεραιρηκότα καὶ αὐτῶν τῶν τοῦ Δυρραχίου τειχῶν, βύρσαις τε πανταχόθεν περιπεφραγμένον, καὶ τὰ λιθοβόλα μηχανήματα κατὰ κορυφὴν τούτου ἱστάμενα, τίνα τε πᾶσαν περιβολὴν τῶν τειχῶν ἔξωθεν τοῦ στρατοπέδου περιζωθεῖσαν, καὶ τοὺς ἁπανταχόθεν συρρέοντας συμμάχους πρὸς τὸν Ρομπέρτον, καὶ τὰς παρακειμένας πόλεις ἐξ ἐπιδρομῆς πορθουμένας, * δέει συνείχοντο, διαγινώσκοντες ἤδη τὸν σκοπὸν τοῦ Δουκὸς Ρομπέρτου, ὡς οὐκ ἐπὶ τῷ πόλεις καὶ χώρας διαρπάσασθαι καὶ λείαν πολλὴν ἐκ τούτων συγκομισάμενος, αὖθις εἰς Ἀπουλίαν ἐπαναστρέψαι, ὡς ἁπανταχοῦ διεκηρύττετο, τὸ Ἰλλυρικὸν πεδίον κατέλαβεν, ἀλλὰ τῆς ἀρχῆς τῆς Ρωμαίων βασιλείας ἱμειρόμενος, τὸ Δυρράχιον ὅ, φασιν, ἐκ πρώτης ἀρτεμίας πολιορκῆσαι ἠπείγετο. Κελεύει τοίνυν ὁ Παλαιολόγος ἄνωθεν πυθέσθαι τίνος χάριν παραγένοιτο. Ὁ δέ φησιν, ὡς τὸν τῆς βασιλείας ἐξωσθέν-

* ἢ τὰς καλύβας ἐκεῖθεν καθεστηκυίας πολυπλασιαζομένας

A Cœpit Robertus Epirum inſidere caſtris poſitis quarta decima die menſis Junii indictione quarta, cum equeſtribus pedeſtribuſque copiis numerum excedentibus; iiſdemque periciſſime ex militaris artis diſciplina ſtructis ordinatiſque, in ſpeciem plane terribilem. Jam enim poſt naufragium omni ex parte coacti milites una in caſtra convenerant. A mari vero navium omnis generis ac formæ ingens numerus, alium habentium exercitum lectiſſimorum juvenum navalis militiæ peritorum, ſedulo nautarum innumerabilium miniſterio agebatur. Ita ut qui Dyrrachium obtinebant præſidiarii, cum ſe tanta mole ac conatu peti undique viderent, B terrifico ſpectaculo tot navium, machinarumque, multitudineque incredibili hominum haud parum conturbarentur. Nihil tamen iſta movebant Palæologum Georgium, virum fortiſſimum, & bellicis olim curis ac periculis exercitum: quique dum longa in Oriente militia, ſæpiſſime cum hoſtibus manum conſerit, nec minus ſæpe vincit, decus meruerat palmarum plurimarum. Hic tum ſuæ virtutis ſcientia ſecurus, totus erat in communienda civitate: nec oblitus quid in eo genere ſibi eſſet ab Imperatore demandatum, propugnacula non devincta clavis, ſed quæ impulſu evolvi in aſcendentes poſſent erigebat undique: balliſtas inſuper & C id genus murales machinas ſaxa ejaculantes per mœnium coronam certis intervallis diſponebat. Quin etiam ſi quos metu perculſos ac torpentes cerneret erigebat verbis generoſis; & ex abundantia propriæ fortitudinis ad ignavorum corroborationem conferebat. Nihil aliunde cautionis aut diligentiæ tali tempori congrue omittens. Nam & ſpeculatores per murum late omnem habebat diſpoſitos: & ipſe mororum ambitum ſtationeſque militares noctu interdiuque ſæpius obiens, vigilare unumquemque atque in propugnationis officio jubebat eſſe. Eo etiam tempore expedivit ad Imperatorem nuncios cum litteris irruptionem Roberti, D conſiliaque ejus, & plane decretam ipſi expugnationem Dyrrachii nunciantibus. jam enim non ipſe magis præſidii Præfectus, quam militum quiſque intellexerat tam ex illa ipſa tam formidoloſa operoſaque ſpecie ac mole machinarum, præſertim turris ingentis ligneæ ipſis Dyrrachii muris altioris, tormenta bellica & balliſtas ſaxis jactandis in faſtigio habentis, tum ex tam ſtudioſe undique concluſa circumvallatione civitatis affluxuque continuo auxiliarium ex omni parte copiarum, ad illam in dies arctandam admovendamque magis: poſtremo ex eo quod animadvertebant ex vaſtatis obiter urbibus ac vicis circumpoſitis, comportari ea ſedulo quæ ad uſum tabernaculorum caſtrenſium & militarium tuguriorum, qualia in obſidionibus excitari ſolent, prodeſſe poterant, adeoque jam ex illa materia multas eſſe domunculas conſtructas, aliaſque quotidie conſtrui: Ex his, inquam, omnes intellexerant, nequaquam, ut percrebuerat, prædæ ſolius cupidum eſſe Robertum, ideoque poſt vaſtatam direptamque regionem onuſto exercitu & ſatiata cupiditate, plenum mox in Italiam regreſſurum; ſed expeditioni ejus ditionem atque imperium eſſe propoſitum, cujus clavim hanc quamdam atque arcem Dyrrachium ſibi quovis ſumptu conatuve ſubjicere omnino in animum induxiſſet, quod ad eum quem ſequebatur aſſequendum finem ex iſto progrediendum initio videbat. Ut autem id ipſum præterea confirmaretur ex verbis ipſius, juſſit Palæologus percontari ſuperne milites ſuos a Robertianis ipſoque illorum Duce, quam ob cauſam contra ipſos venirent? Quibus reſponderi Robertus juſſit: expeditionem a ſe ſuſceptam eo animo, ut aſſi-

Edit. Pariſ. pag. 103.

Terror Dyrrhachienorum.

Georgii Palæologi forte pectus,

& vigilans induſtria.

Roberti conſilia cognita.

Dyrrachienſium interrogatio ad oppugnatores:

pag. 104.

nem ſuum Michaelem imperiali ſolio exturbatum, dignitati priſtinæ reſtitueret, injuriaſque ac contumelias ipſi factas ulciſceretur. Ad ea Dyrrachienſes: ſe Michaelem vidiſſe: ſi is oſtenderetur ipſis, continuo ſe agnituros veneraturoſque nec moram facturos ullam dedendæ civitatis. Quo Robertus audito, ſuis edicit pſeudo-Michaelem producant, regieque ornatum cum ſplendida pompa & muſicorum omnis generis inſtrumentorum cantu, Dyrrachienſibus oſtentent. Ita factum eſt. verum ad id ſpectaculum milites ex propugnaculis cooriri contra magnis vocibus, exſibilareque ac conviciorum plauſtris deſuper conſpurcare hominem; tum dicere monſtrari quidem ſibi os importunum plagiarii nebulonis, non Michaelis olim Auguſti, quem præclare noſſent. His pro nihilo Robertus habitis, ſedulo inſtabat cœptis, ad finem expugnationis propoſitum toto impetu feſtinans. Per id ferme colloquii tempus inſperato erumpentes e civitate quidam certamen conſeruere cum Latinis, detrimentoque illato receſſere. Quamquam vero quæ diximus de oſtenſo exploſoque monacho Michaelem ſimulante, ita ſucceſſerunt; graſſabantur tamen per obſeſſam civitatem locaque circumpoſita Romanæ ditionis variæ de illo ſententiæ, ſcindebanturque in contrarios ſenſus incertum vulgus. Erant qui tamquam de noto ipſi capite haud dubie pronunciarent, fuiſſe illum Pincernam Michaelis: Alii enimvero confirmabant Michaelem eſſe ipſum Auguſtum, cujus calamitate excitus pro jure ac neceſſitudine affinitatis Robertus arma cepiſſet. Nonnulli perſeverabant, plane ſibi compertum, meram eam eſſe fabulam, fictumque commentum vafri hominis Roberti bello injuſto prætextum plauſibilem obtendentis. Neque enim ullo eſſe modo veriſimile Michaelem Ducam ad Robertum transfugiſſe, aut aliam quærendam belli cauſam eſſe, quam ejuſdem Roberti avaritiam, quæ primis ſucceſſibus illecta, irrevocabiliter in cætera feratur; dulcedine primi queſtus ad cæteram prædæ adhuc intactæ rapinam inſtigante: Nihilque adeo id mirum in tali homine, qui cum ex ultima egeſtate humillimæ fortunæ, inquietudine naturæ, audacique non minus quam felice induſtria, prudentia non vulgari dirigente, ſe ipſum excitaverit uſque ad regni apicem, urbibus & regionibus omnibus Longobardiæ primum, deinde etiam Apuliæ ſibi, ut ſuperius memoratum eſt, ſubjiciendis, jam ut conſentaneum uſitatumque eſt, deguſtato ſemel lucro, cupiditatem continere nequeat; quin adjectis ad Illyrici oram civitateſque tractus iſtius oculis, experiendam in iis & conſolandam rapacitatem ſuam interim cenſeat: certus, ſi votis eventa nunc quoque reſponderint, graſſari ſemper ulterius in quæque obvia pro more ac natura avaritiæ, quam merito gangrænæ comparaveris: ut enim illa lues ſi ſemel membrum quodvis arripuerit, ſerpit in cætera continuo, nec uſpiam quieſcit donec corpus univerſum tabefecerit: Sic ea peſtis animi quidquid quavis in parte admomorderit, univerſum comprehendere abſorbereque irrevocabili impetu pergit; ac niſi cœptis aut progreſſibus effetis vis reſiſtentium major occurſaverit, prorſus abſumat uſque ad extremum. Allatis porro ad Imperatorem Palæologi litteris quæ de trajectu Roberti menſe Junio facto, deque naufragio ac cæleſti in eum ira, quæ fruſtra illum admonuerat, item de occupato obiter Aulone, deque infinitis copiis nivium inſtar hybernarum ad eum unde-

eorum reſponſum.

Pſeudo-Michael irriſus.

Eruptio Græcorum.

Variæ de pſeudo-Michaele ſententiæ & ſtudia.

Cupiditas Roberti.

Edit. Pariſ. pag. 105.

Avaritia gangrænæ ſimilis.

A τῷ Μιχαὴλ, τὸν ἐμὸν κηδεστὴν εἰς τὴν ἰδίαν τιμὴν αὖθις ἀποκαταστῆσαι, καὶ τὰς εἰς αὐτὸν γεγονυίας ὕβρεις ἐπεξελθεῖν, καὶ τὸ ὅλον, ἐκδικῆσαι αὐτόν. Οἱ δὲ φασὶ πρὸς αὐτὸν, ὡς εἰ τὸν Μιχαὴλ θεασάμενοι γνωρίσομεν, προσκυνήσομέν τε εὐθὺς αὐτὸν καὶ τὴν πόλιν παραδώσομεν. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ῥομπέρτος προστάττει εὐθὺς τὸν Μιχαὴλ λαμπρᾶς ἀμφιασθέντα, ὑποδειχθῆναι τοῖς τῆς πόλεως οἰκήτορσιν. Ἀπαγαγόντες δὲ * τοῦτον μετὰ λαμπρᾶς προπομπῆς, παντοίοις ὀργάνοις μουσικοῖς, καὶ κυμβάλοις καταικτυπούμενον ὑποδεικνύουσιν. Ἅμα δὲ τῷ τοῦτον θεάσασθαι, ἄνωθεν μυρίαις ὕβρεσιν ἔπλυνον, μὴ ἐπιγινώσκειν αὐτὸν ὅλως διισχυριζόμενοι. B Ὁ δὲ Ῥομπέρτος παρ' οὐδὲν ταῦτα θέμενος, τοῦ προκειμένου ἔργου εἴχετο. Ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτα οἵ τε ἐντὸς, οἵ τε ἐκτὸς πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον, ἄφνω τῆς πόλεως ἐκπηδήσαντές τινες, μετὰ τῶν Λατίνων συνείρουσι πόλεμον· καὶ μετρίως αὐτοὺς καταβλάψαντες αὖθις εἰσῆλθον εἰς τὸ Δυρράχιον. Περὶ δέ γε τοῦ συμπεπομπευμένου μοναχοῦ τῷ Ῥομπέρτῳ διαφόρους γνώμας ἦσαν οἱ πλείους. Οἱ μὲν διεκήρυττον τὸν οἰνοχόον λέγοντες εἶναι Μιχαὴλ βασιλέως τοῦ Δούκα. Οἱ δὲ αὐτὸν ἐκεῖνον διεβεβαιοῦντο τὸν Αὐτοκράτορα Μιχαὴλ, τὸν τοῦ βαρβάρου συμπένθερον, δι' ὃν καὶ τὸν πολὺν ἀνείλετο πόλεμον, C ὥς φασιν. Ἔνιοι δὲ διωμνύσαντο ἀκριβῶς εἰδέναι, ὅτι σκῆψις ἦν τὸ ὅλον τοῦ Ῥομπέρτου. οὐ γὰρ αὐτόμολος εἰς αὐτὸν ἐκεῖνος ἐληλύθει, ἀλλ' ἐπεὶ ἀπὸ ἐσχάτης πενίας καὶ τύχης ἀφανοῦς διὰ δραστηριότητα φύσεως καὶ φρονήματος ὄγκον, πασῶν τῶν κατὰ τὴν Λογγιβαρδίαν πόλεων καὶ χωρῶν καὶ αὐτῆς τῆς Ἀπουληίας ἐγκρατὴς γεγονὼς κύριον ἑαυτὸν κατέστησεν, ὡς ὁ λόγος ἄνωθεν φθάσας ἐσόρισε. μετ' οὐ πολὺ εἰς ἔφεσιν πλεόνων ἐλθὼν, ὁποῖα ταῖς ἀκορέστοις ἐγγίγνεσθαι εἴωθε ψυχαῖς, τῶν κατὰ τὸ Ἰλλυρικὸν διακειμένων πόλεων δεῖν ἔγνω ἀποπειρᾶσθαι. Καὶ οὕτως εἰ εὔοδα αὐτῷ τὰ πράγματα γένοιτο, τοῖς ἔμπροσθεν D ἐπεκτείνεσθαι. Καὶ γὰρ πᾶς φιλοχρήματος, ἐπειδὰν ἀρχῆς δράξοιτο γαγγραίνης οὐδὲν διενήνοχεν, ἥτις ἐπειδὰν σώματος ἐπιλάβοιτο οὐδαμῶς ἵσταται, μέχρις ἂν τὸ ὅλον διαπορευομένη λυμήνηται. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ πάντα διὰ γραμμάτων τοῦ Παλαιολόγου ἀναδιδαχθεὶς, καὶ ὅτι κατὰ τὸν Ἰούνιον μῆνα διαπεράσας (ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε) καὶ τοσούτῳ κλύδωνι καὶ ναυαγίῳ καταληφθεὶς καὶ τῇ θεομηνίᾳ περιπεσὼν, οὐχ ὑπεστάλη, ἀλλὰ τὸν Αὐλῶνα μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ συν- E ελθόντων ἐξ ἐφόδου κατέσχε, καὶ ὅπως αὖθις ἀπανταχόθεν ἀπειροπληθεῖς δυνάμεις ἐς αὐτὸν συρρέουσι νιφάσιν ἐοικυῖαι χειμερινῇσι· καὶ οἱ κουφότεροι τὸν ψευδώνυμον, ἐπ' ἀληθείας Μιχαὴλ εἶναι τὸν βασιλέα

* τοιοῦτον

πιστεύοντες, προσέρχονται τῷ Ρομπέρτῳ, ἐδεδίει πρὸς τὸ τῆς ὑποθέσεως ἀποβλέπων μέγεθος. Καὶ τὰς ὑπ' αὐτὸν δυνάμεις μηδὲ τὸ πολλοστὸν τῶν τοῦ Ρομπέρτου συζύσας κατανοῶν, δεῖν ᾤετο ἐκ τῆς ἑῴας Τούρκους μετακαλέσασθαι. Καὶ τηνικαῦτα περὶ τούτου δηλοῖ τῷ Σουλτάνῳ. Ἀλλὰ καὶ τοὺς Βενετίκους προσκαλεῖται δι' ὑποσχέσεων καὶ δώρων (ἀφ' ὧν, ὥς φασι, καὶ τὸ Βένετον χρῶμα ἐν ταῖς ἱππικαῖς ἁμίλλαις Ρωμαίοις ἐξεύρηται) τὰ μὲν ἐπαγγελλόμενος, τὰ δὲ καὶ προτείνων ἤδη, εἰ μόνον θελήσειαν τὸ ναυτικὸν ἁπάσης τῆς χώρας αὐτῶν ἐξοπλίσαι, καὶ τάχιον εἰς τὸ Δυρράχιον καταλαβεῖν· ἐφ' ᾧ τοῦτο μὲν φυλάξαι, μετὰ δὲ τοῦ στόλου τοῦ Ρομπέρτου καρτερὸν συστήσασθαι πόλεμον. Καὶ εἰ κατὰ τὰ μηνυθέντα αὐτοῖς ποιήσειαν, εἴτε Θεοῦ ἐπαρήγοντος τὴν νικῶσαν σχοῖεν, εἴτε (ὁποῖα συμβαίνειν εἴωθεν) ἡττηθεῖεν, ἐκεῖνα αὐτὰ λήψονται, κατὰ τὰ ὑπεσχημένα, ὥσπερ εἰ κατὰ κράτος ἐνίκησαν. Ἀλλὰ καὶ ὁπόσα τῶν θελημάτων αὐτῶν μὴ ἐπισφαλῆ τῇ τῶν Ρωμαίων ἀρχῇ εἴη, ἀποπληρωθήσονται καὶ χρυσοβούλλων λόγων ἐμπεδωθέντα. Οἱ δὲ ταῦτα ἀκούσαντες, πάντα ὅσαπερ ἤθελον αὖθις διὰ πρέσβεων ἐξαιτησάμενοι τὰς ὑποσχέσεις βεβαίας λαμβάνουσι. Τηνικαῦτα * γοῦν στόλον ἐξαρτίσαντες ἐκ παντοίου εἴδους πλοίων τὸν πρὸς Δυρράχιον ἀπόπλουν ἐποιοῦντο σὺν εὐταξίᾳ πολλῇ. Καὶ πολλὰς κελεύθους διανυξάμενοι κατέλαβον τὸ ἐπ' ὀνόματι τῆς ὑπεραμώμου Θεοτόκου πάλαι ἀνοικοδομηθὲν τέμενος, εἰς τόπον Παλλία καλούμενον, ἀπέχοντα τῆς παρεμβολῆς τοῦ Ρομπέρτου, ἔξωθεν τοῦ Δυρραχίου κειμένης, ὡσεὶ σταδίους ὀκτωκαίδεκα. Θεασάμενοι δὲ τὸ ναυτικὸν τοῦ Ρομπέρτου ἐκεῖθεν τῆς πόλεως Δυρραχίου παντοίῳ εἴδει πολεμικῶν ὀργάνων περιπεφραγμένον, ἀπεδειλίασαν πρὸς τὸν πόλεμον. Μεμαθηκὼς δὲ τὴν τούτων ἔλευσιν ὁ Ρομπέρτος, πέμπει τὸν υἱὸν αὐτοῦ Βαϊμοῦντον πρὸς αὐτοὺς μετὰ στόλου, μηνύων εὐφημῆσαι τὸν Βασιλέα Μιχαὴλ, καὶ αὐτὸν τὸν Ρομπέρτον. Οἱ δὲ εἰς αὔριον τὴν εὐφημίαν ἀνήρτων. Ἑσπέρας δὲ καταλαβούσης, ἐπεὶ οὐκ ἐνῆν αὐτοῖς ταῖς ἀκταῖς προσπελάσαι, νηνεμίας οὔσης, συναρμόσαντες τὰ μείζονα τῶν πλοίων, καλῳδίοις τε δεσμήσαντες, καὶ τὸν λεγόμενον πελαγολιμένα συναπαρτίσαντες, πύργους τε ξυλίνους ἐν τοῖς ἱστίοις αὐτῶν οἰκοδομήσαντες, διὰ καλῳδίων ἀνήγαγον ἐν αὐτοῖς τὰ ἑκάστῳ αὐτῶν συνεφεπόμενα μικρὰ ἀκάτια. Ἐντὸς δὲ τῶν τοιούτων ἄνδρας ἐνόπλους εἰσαγαγόντες, ξύλα τε παχύτατα εἰς μέρη διατεμόντες, οὐκ εἰς πλεῖον πήχεως ἑνὸς, σιδηροῖς ἥλους ὀξεῖς ἐμπήξαντες ἐν αὐτοῖς, τὴν τε Φραγγικοῦ στόλου ἐξεδέχοντο ἔλευσιν. Ἡμέρας δὲ ἤδη αὐγαζούσης, καταλαμβάνει ὁ Βαϊμοῦντος τὴν εὐφημίαν ἐξαιτούμενος. Τῶν δὲ εἰς τὸν πώγωνα αὐτὸν ὑβρισάντων, τοῦτο ὁ Βαϊμοῦντος μὴ

* τοῖτοι

A cumque confluentibus, indicabant; nec illud diſſimulantes, eſſe aliquos qui perſuaderi ſibi finerent Michaelem olim Auguſtum revera cum Roberto eſſe, eoque in ejus partes trahi: his, inquam, omnibus Alexius acceptis, in gravem de ſumma rerum ſolicitudinem incidit, magnitudinem periculi in quo res publica verſaretur etiam atque etiam ſecum reputans: Ac cum facile cerneret, quas haberet ad manum ſperaretve copias, ne unam quidem partem ex plurimis quæ Roberti exercitum conflabant æquare multitudine poſſe, ſtatuit ſibi B eſſe ex Oriente Turcos evocandos; idque agere miſſis nunciis cum Sultano cœpit. Venetos quoque (a quibus color in circenſibus ludicris ad diſcrimen factionis alterius celebri uſu adhibitus nomen invenit) concitare adverſus Robertum ſtuduit, oblatione promiſſioneque donorum ab eis contendens, ut nauticum omnem ſuum apparatum quam primum educerent ſuis portubus, Dyrrachiumque peterent ac tuerentur, pugnamque navalem cum Roberti claſſe committerent, certis ſibi in quovis eventu, ſuis præmiis: Sive enim, Deo juvante, vincerent; ſive ut ſunt caſus rerum, humanitus aliquid paterentur, eadem ſe repræ- C ſentaturum quæ polliceretur. Quod ſi quæ præterea cuperent, quæ ſalva republica concedi poſſent, facillimum in annuendo ſe futurum, conceſſionibuſque firmitatem æternam, bullarum aurearum expeditione adjuncturum. Hæc nequaquam aſpernanda Venetis ſunt viſa. Miſerunt ergo Legatos qui poſtulationes ipſorum proponerent; quibus cum plane ſatis eſſet factum; ſolvit verſus Dyrrachium valida Venetorum claſſis, multitudine navium omnis generis & militari diſciplina, ordinatiſſimaque diſpoſitione terribilis. Ea magnos emenſa maris tractus, appulit tandem ad locum dictum *Pallia*, ubi vi- D ſebatur templum olim extructum in nomine puriſſimæ & ſuperimmaculatæ Dei Matris, diſtans a Roberti caſtris extra Dyrrachium munitis, intervallo ſtadiorum fermе octodecim. Inde Veneti ſpeculati Roberti claſſem e regione Dyrrachii poſitam, copioſiſſime inſtructam omni armorum machinarumque genere, quibus aut ſeſe tueri, aut nocere hoſtibus poſſet, auſi ſane non ſunt eam laceſſere, prœliique aleam jacere. At Robertus eorum adventu comperto, Baimundum comitante claſſe ad ipſos miſit, cum mandatis: ut Michaelem Auguſtum ipſumque Robertum agnoſcerent, E venerationemque acclamatione teſtarentur. Ea re Veneti in craſtinum dilata, inſequente veſpera, quoniam ceſſante vento admovere ſe littori non poterant, majora navigia in unam ſeriem ordinata rudentibus inter ſe devinciunt, eumque, qui dici ſolet, *maritimum portum* ipſa ſinuatæ aciei ſtructura, naviumque objectu magnarum undique diſpoſito, efficiunt. Tum vero ligneas turres in loco velorum excitant, in quas attrahunt funibus ordineque in iis locant ſcaphas omnes ſuas, certo armatorum numero in ſingulas tributo; congeſta ipſis telorum copia. Erant autem ea tela hujus formæ. Craſſiſſimos ſtipites in partes diſſecuerant, longitudine non ultra cubitalem. eos caudices duriores gravioreſque, ideo ad nocendum aptiores reddiderant magnis undique atque acutis infixis clavis. Sic comparati Franciсæ claſſis opperiebantur adventum. Nec deſolе illuceſcente jam die Baimundus, promiſſam heri acclamationem repetens; ſed cum nihil aliud niſi grandes in faciem contu-

Alexii Auguſti ſolicitudo.

Turcos evocat in auxilium.

Venetos in Robertum armat.

Venetorum claſſis appellit prope caſtra Roberti.

Edit. Pariſ. pag. 106.

Baimundi navalis pugna cum Venetis.

melias referret, ignominiæ impatiens toto impetu in navigia Venetorum invehitur: quem cætera mox claſſe conſequente atrox pugna committitur a Baimundo præſertim; quem ultra ionarum ardorem aculei conviciorum irritaverant. Ergo dum inſtat ferocius prætoriamque ſuam fixis Venetorum navigiis licentius admovet, illi uno ex truncis quos diximus ex alto in navem Baimundi devoluto, eam perforant; quæ ſubeunte per labem aqua cum ſorberetur fluctibus, repente vectores pro ſe quiſque fugere, & ſcilicet in idipſum quod fugiebant malum fuga ipſa ruere: mergi enim in navi metuentes, mergebantur in mari. hoc ferme fato abſumpti ſunt omnes qui Venetorum ictibus in ipſo prælio non ceciderant. Baimundus vero in extremum diſcrimen adductus, ægre in aliud navigium evadens ſe ſubduxit. Duce ſic amoto in reliquos jam perculſos Veneti vehementius invecti, plane omnes in fugam averterunt, inſequentes uſque ad tabernaculum Roberti. quin etiam exſcenſione ſubito facta manum cum Roberto conſerunt: quod conſpicatus ex ſpeculis arcis ſuæ Palæologus, erupit & ipſe de repente, conjunctoque impetu cum Venetis, haud ſegni manu hoſtes adortus, periculum uſque ad caſtra Roberti promovit, eo enim uſque fuga & trepidatio perlata eſt, cæſis per campos gladio plurimis. Veneti prædam multam in navigia ſua reportarunt: Palæologus vero ſe in arcem recepit. Poſt hæc aliquot diebus ibi morati Veneti, Nuncios ad Imperatorem miſerunt, indicaturos quæ contigerant: qui eos ut par erat benevolentiſſime exceptos beneficiis onuſtos innumeris remiſit, cum non modica pecuniæ ſumma qua & Ducem Venetiarum & alios ſub ipſo ejus reipublicæ Magiſtratus munerabatur. At Robertus vir animi imperterriti atque adverſus omnes bellicorum caſuum offenſiones invicta conſtantia muniti, plane decrevit non alium huic bello finem quam victoriam facere; talique propoſito obdurare contra tum cæli ac procellarum, tum hoſtilium terra marique incurſionum commeatum annonæ prohibentium, incommoda. Nam nec ipſe per tempeſtatem poterat navigia in totum ſubducta mari committere: & idem illud incommodum clauſi maris, tranſitum Italicarum navium e Roberti ditione neceſſaria ad ipſum comportare parantium arcebat. Accedebant impoſita portubus circum omnibus præſidia Romanæ Venetæve claſſis, quorum intenta cuſtodia mare adhuc magis invium Roberti uſibus fecerat. Ut vero jam liberum mitiori cælo mare fuit: Veneti obſidere non contenti velis remiſque oppugnatum Robertum pergunt: Quibus cum ſe adjunxiſſet Maurix cum claſſe Romana, graviſſimo prælio contracto Robertiani terga verterunt. Ex quo tempore Robertus faciendum ſibi putavit, ut omnes ſuas naves in continentem ſubduceret, libera poſſeſſione maris hoſtibus permiſſa. Sed & illa ejus offenſione inſulares erecti, quique oram Epiri littoralem oppidulis tenebant, & alii circum, antea Roberto vectigales, aperte detrectare tributi penſitationem auſi jam ſunt. Unde Robertus cito ſenſit quanti momenti maris imperium, aut ſaltem uſus liber, ipſi eſſet ad rerum ſuarum non ſolum famam, ſed etiam ſalutem, ſucceſſumque cœptorum. Conſtituit ergo renovato impetu bellum iterum terra ſimul marique movere. Non tamen altum ſtatim tenuit: quoniam qui tunc mare tenebant venti vehementes, memoria illi refricanda naufragii præteriti, futuri alterius metum incuſſerant. duobus igitur menſibus portu ſe continuit urbis Jericho, magna interim cura ac diligentia ſe comparans ad bellum, ut dixi, maritima conjunctim terreſtrique impreſſione inſtaurandum. Nihilo vero ſegnius remiſſiuſve per id

Edit. Pariſ. pag. 107.
Victoria Venetorum.
Roberti conſtantia.
Robertus cedere hoſtibus mare cogitur.
Bellum renovat terra marique.

A ἐπιγνοὺς, αὐτὸς πρῶτος κατ' αὐτῶν ἐξορμήσας, τοῖς μεγίστοις τῶν αὐτῶν πλοίων προσεπέλασεν. Εἶτα καὶ ὁ λοιπὸς στόλος. Καρτεροῦ δὲ πολέμου συῤῥαγέντος, ἐπεὶ ὁ Βαϊμοῦντος καρτερώτερον αὐτοῖς ἐπεμάχετο, ἓν τῶν εἰρημένων ξύλων ἄνωθεν ῥίψαντες, αὐθὺς διέτρησαν τὴν ναῦν, ἐν ᾗ ὁ Βαϊμοῦντος ἐτύγχανεν ὤν. Ὡς δὲ ἀναῤῥοιβδήσαντος τοῦ ὕδατος καταποντίζεσθαι ἔμελλον. Οἱ μὲν ἐξερχόμενοι τῆς νηὸς ἐξ ὑστέρου ἔφυγον, εἰς τοῦτ' αὐτὸ ἐνέπιπτον καὶ ἐβυθίζοντο. οἱ δὲ μετὰ τῶν Βενετίκων μαχόμενοι ἀνῃρέθησαν. Ἐκεῖνος δὲ εἰς κίνδυνον ἤδη ἐληλακὼς, εἰς ἓν τῶν αὐτοῦ πλοίων εἰσπηδήσας ἐσέσωστο. Ἐπὶ πλέον δὲ θαῤῥήσαντες οἱ Βενέτικοι, καὶ τὴν κατ' αὐτῶν μάχην B θαῤῥαλεώτερον συνάψαντες, καὶ τελείως κατατροπωσάμενοι τούτους, ἐδίωξαν ἄχρι τῆς τοῦ Ῥομπέρτου σκηνῆς. Ἅμα δὲ τῇ τῇ χέρσῳ πελάσαι, εἰσπηδήσαντες ἄλλον πόλεμον μετὰ τοῦ Ῥομπέρτου συνάπτουσι. Τούτους θεασάμενος ὁ Παλαιολόγος, ἐξελθὼν καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ κάστρου Δυῤῥαχίου μαχόμενος ἦν μετ' αὐτῶν. Καρτεροῦ γοῦν γεγονότος πολέμου, καὶ μέχρι τῆς Ῥομπέρτου παρεμβολῆς φθάσαντος, ἐκεῖθεν ταύτης πολλοὶ ἐδιώχθησαν, πολλοὶ δὲ καὶ παρανάλωμα ξιφῶν γεγόνασιν. Οἱ δὲ Βενέτικοι λείαν πολλὴν ἀφελόμενοι, εἰς τὰ ἴδια πλοῖα παλινοστήσαντες ἐστήσαν. Ὁ δὲ Παλαιολόγος εἰς τὸ κάστρον αὐθὺς εἰσέεισιν. Ἡμέρας γοῦν C τινὰς οἱ Βενέτικοι διαναπαυσάμενοι, ἀποστέλλουσι πρὸς τὸν Βασιλέα πρέσβεις διαμηνύοντες τὰ γεγονότα. Ὁ δὲ φιλοφρονησάμενος αὐτοὺς ὡς εἰκὸς, καὶ μυρίων εὐεργεσιῶν ἀξιώσας ἀπέλυσεν, ἀποστείλας μετ' αὐτῶν χρήματα ἱκανὰ πρός τε τὸν Δοῦκα Βενετίας καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἄρχοντας. Ὁ δὲ Ῥομπέρτος μαχιμώτατος ὢν, διέγνω μὴ ἀφίστασθαι τοῦ πολέμου, ἀλλὰ καρτερῶς μάχεσθαι. Χειμῶνος δὲ ὄντος οὐκ ἦν αὐτῷ τὰ πλοῖα εἰς τὴν θάλασσαν καθελκύσαι. Ἀπεῖργε δὲ καὶ τοὺς ἀπὸ Λογγιβαρδίας ἐρχομένους, καὶ τοὺς τὰ πρὸς χρείαν αὐτῷ ἐκεῖθεν κομίζοντας, ὅτι Ῥωμαϊκὸς, καὶ ὁ τῶν Βενετίκων στόλος, τὸν ἀναμεταξὺ πορθμὸν ἐπιμελῶς τηροῦντες. ὡς δὲ τὸ ἔαρ ἤδη παρῆν, καὶ ὁ θαλάττιος κλύδων D ἐπέπαυτο, πρῶτον μὲν οἱ Βενέτικοι λύσαντες τὰ πρυμνήσια κατὰ τοῦ Ῥομπέρτου ἐξώρμησαν. Ἐχομένως δὲ τούτοις ὁ Μαυρὶξ κατὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ἀπέπλευσε στόλου, καὶ συναίρεται πόλεμος ἐντεῦθεν βαρύτατος, καὶ οἱ τοῦ Ῥομπέρτου τὰ νῶτα διδόασιν. Εἶτα δεῖν ἔγνω ὁ Ῥομπέρτος ἅπαντα τὸν αὐτοῦ στόλον ἑλκύσαι εἰς τὴν χέρσον. Οἱ δὲ νησιῶται, καὶ τὰ παρὰ θάλατταν τῆς ἠπείρου πολίχνια, καὶ ὁπόσοι ἄλλοι φόρους παρεῖχον τῷ Ῥομπέρτῳ τεθαῤῥηκότες διὰ τὰ συμπεσόντα αὐτῷ, οὐχ ἑκόντες τὰ ἐπιτεθέντα βάρη ἐδίδουν, τὴν αὐτοῦ κατὰ θάλατταν μαθόντες ἧτταν. Δεῖν οὖν ἔγνω πλείονι περιεργείᾳ πολέμου χρήσασθαι, καὶ διά τε θα- E λάσσης, καὶ ἠπείρου μάχεσθαι. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐνῆν τὰ κατὰ γνώμην εἰς ἔργον ἄγειν, δεδιὼς τὸ ναυάγιον, ἀνέμων μεγάλων τηνικαῦτα πνεόντων, ἐγκαρτερήσας ἐπὶ δυσὶ μησὶ πρὸς τὸν λιμένα τῆς Ἱεριχοῦ ηὐτρεπίζετο, βουλόμενος ἀπό τε τῆς θαλάττης καὶ τῆς ἠπείρου μάχεσθαι, καὶ τὰ τῆς μάχης ἐξήρτυεν. Ὁ δὲ στόλος

ὅτε Βενέτικος τε ὁ Ῥωμαϊκὸς, ὡς ἐδὸν τὸν πορθμὸν ἐτήρει, καὶ ὁπηνίκα μικρὸν ἡ θάλασσα τοῖς βουλομένοις πλεῖν νῶτα ὑπεῖχε, τοὺς ἐκεῖθεν πρὸς τὸν Ῥομπέρτον ἐπιχειροῦντας διαπερᾶν ἀπεῖργεν. Οὐδ' ἀπὸ τῆς ἠπείρου ῥᾳδίως ἐνῆν τὰ πρὸς χρείαν κομίζεσθαι, περὶ τὸν Γλυκὺν ποταμὸν αὐλιζομένοις αὐτοῖς, τῶν ἐκ τοῦ Δυρραχίου ἀπειργόντων τοὺς χορταγωγίας χάριν, ἢ συγκομιδῆς ἑτέρας ἐξιόντας τῆς τοῦ Ῥομπέρτου ταφρείας, λιμώττειν ἐντεῦθεν τούτοις συνέβαινεν. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἀῆθες τοῦ τόπου μεγάλως αὐτοὺς ἐλυμαίνετο. Διὰ παραδρομῆς τοίνυν μηνῶν τριῶν (ὡς λέγεται) φθορὰ γέγονεν ἀνδρῶν εἰς χιλιάδας δέκα συμποσουμένων. Ἡ δὲ νόσος αὕτη καὶ τὰς μετὰ τοῦ Ῥομπέρτου ἱππικὰς δυνάμεις καταλαβοῦσα, πολλοὺς διέφθειρεν. Ἀπὸ μὲν γὰρ τῶν ἱππέων Κόμητες καὶ λογάδες ἀλκιμώτατοι ἄνδρες μέχρι τῶν πεντακοσίων, νόσου καὶ λιμοῦ παρανάλωμα γεγόνασι. Τῆς δὲ χθαμαλωτέρας τύχης ἱππεῖς ἀναρίθμητοι. τῶν δὲ πλοίων αὐτοῦ εἰς τὸν Γλυκὺν ἐνορμισθέντων ποταμὸν, ὡς εἴρηται, τούτου ὀλιγωθέντος διὰ τὴν ἀνυδρίαν ἤδη μετὰ τὸν χειμῶνα καὶ τὸ ἐπιγεγονὸς ἔαρ τοῦ θέρους θερμότερον ἐπιβάλλοντος, καὶ μηδ' ὁπόσον ταῖς χαράδραις εἴωθε καταρρεῖν ὕδωρ ἔχοντος, ἐν ἀμηχανίᾳ ἦν, μὴ δυνάμενος αὖθις αὐτὰ εἰς τὴν θάλασσαν ἑλκύσαι. Ἀλλ' οἷα μηχανικώτατος ὢν καὶ βαθύνους ἀνὴρ, πασσάλους ἑκατέρωθεν ἐκέλευε πήγνυσθαι τοῦ ποταμοῦ, συνδεδέσθαι δὲ τούτους διὰ λύγων πυκνῶν, εἶτα δένδρα παμμεγέθη κόπτοντας ῥιζόθεν ὄπισθεν αὐτῶν καταστρωννύειν, ψάμμον ἐπιπάττοντας ἄνωθεν, ὡς εἰς ἕνα τὸ ὕδωρ συλλαβέσθαι τόπον, ὥσπερ εἰς διώρυχα μίαν τὴν ἐκ τῶν πασσάλων γεγονυῖαν συναθροιζόμενον. Καὶ κατὰ μικρὸν ἀναλιμνάζον τὸ ὕδωρ, τὴν κρηπῖδα πᾶσαν ἐπλήρου τοῦ ποταμοῦ, καὶ εἰς βάθος ἀξιόλογον ἤρχετο, ἕως τὰς ναῦς ἀνεκούφισε, καὶ τὰς τέως ἐρηρεισμένας νῆας τῇ γῇ ἀνέχει τε, καὶ ἀκροπλόους ἐποίησε. καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε εὐπλοΐας ἐπιδραξάμενα τὰ πλοῖα, εὐκόλως πρὸς τὴν θάλασσαν εἱλκύσθησαν. Μεμαθηκὼς δὲ τὰ κατὰ Ῥομπέρτον ὁ Αὐτοκράτωρ, παραχρῆμα διὰ γραφῆς τῷ Πακουριανῷ τὴν αὐτοῦ ἀκάθεκτον ὁρμὴν παρίστησι, καὶ ὅπως τὸν Αὐλῶνα κατέλαβε, μὴ πτερρωτικῶς ὅλως τῶν συμπεσόντων δεινῶν, κατ' ἤπειρόν τε, καὶ κατὰ θάλατταν, μήτε τῆς ἥττης ἐκείνης, ἣν ἐκ πρώτης, ὅ φασιν, ἀρχιπείας ἐπεπόνθει· καὶ ὡς χρὴ μὴ μέλλειν, ἀλλὰ θᾶττον τὰς δυνάμεις ἐπισυναγαγόντα ἑνωθῆναί οἱ. Ταῦτα μὲν οὖν πρὸς τὸν Πακουριανόν. Αὐτὸς δὲ αὐτίκα ἔξεισι τῆς Κωνσταντίνου εἰς μῆνα Αὔγουστον τῆς τετάρτης ἐπινεμήσεως τὸν Ἰσαάκιον εἰς τὴν μεγαλόπολιν καταλιπὼν, ἐφ' ᾧ τὰ κατὰ τὴν πόλιν ἑδράζεσθαι, καὶ εἴπου τινὲς λόγοι ἀπᾴδοντες ἐξ ἐχθρῶν ἐξακούοιντο, ὁποῖα εἴωθεν, αὐτὸν διασκεδάζειν τε, καὶ φρουρεῖν τὰ βασίλεια, καὶ τὴν πόλιν. Ἅμα καὶ τὸ τῆς

A tempus Venetæ Romanæque claſſes clauſtra maris obtinebant, tranſitui hoſtilium navium intentæ prohibendo: quæ, ut primulum remiſſa tempeſtate patiens navigationis æquor eſſe cœperat, ex Italia transfretare ad Robertum conabantur: ſed per obſidentes littora noſtros, minime poterant. Quin nec terra frumentatio, cæterique vectura commeatus, facilis Roberto erat, cujus caſtra metata ad Dulcem fluvium, impoſitos quaſi cervicibus patiebantur præſidiarios Dyrrachienſes, aſſiduis eruptionibus eos inceſſentes qui frumentandi aut uſus ſimilis alterius cujuſcumque gratia ultra vallum prodire auderent. Inde fames primum exercere ipſos; deinde etiam ab inſuetudine cæli morbis crebreſcentibus,

Edit. Pariſ. pag. 108.

Fames in exercitu Roberti.

B peſtilentiæ tanta vis exarſit, ut ea tribus menſibus facile hominum decem millia dicatur abſumpſiſſe. Et quoniam in equitatum præcipue florentiſſimum Roberti peſtis incubuiſſe viſa eſt impetu ſæviori, eam plane copiarum ejus partem lectiſſimam deformavit miſerum in modum: ſi non penitus ad nihilum redegit. conſtat quippe ex comitibus ipſis ac cæteris magnatibus nobilitate ac fortitudine inſignibus viris, qui illud militiæ corpus conflabant, extinctos eſſe, qua lue, qua fame, ad quingentos; Equites autem fortunæ humilioris, qui ſimiliter perierint, numerum iniri præ multitudine non potuiſſe. Quoniam vero, ut dictum eſt, ſubductæ naves fuerant in al-

Peſtilentia equitatum Roberti miſere vaſtat.

C veum Dulcis fluvii, contigit ut cum eas inde educere oportuit, tanta urgeretur ſiccitate id flumen, ut ſqualenti voragini aridi torrentis, quam alveo perennis amnis eſſet tum quidem ſimilius: ac ne tantum quidem aquæ haberet quantum in pleriſque torrentibus cernitur. Incommoda ſane res conſiliis Roberti claſſem, ut diximus, mari reddere parantis. at naves interceptæ vado, trudi ſecundo flumine in mare nequibant. Sed homo induſtriæ mirificæ, fœcundique ad artium excogitationem pectoris, viam inivit ejus expediendæ difficultatis talem quamdam. In maxime declivi ac demiſſa parte alvei jam ſicci, figi utrinque paxillos in arenam juſſit invicem oppoſitos, continua in longum ſerie. tumque cum ſibi utrovis ex latere contiguo, vi-

Naves aquæ penuria hærentes quo arte Robertus ſit molitus.

D minum implicatione plurima quam arctiſſime vinciri. Vallum ſic fixum roborari voluit a parte exteriori ripas verſus, applicitis in longum ingentibus arboribus, ad eam rem radicitus avulſis. Supra eas exaggerari ſubigique ac apprimi multa vi arenam imperat; latentes rimas omnes expleturam. Intra hunc ſic anguſtatum ſicque directum alveolum, omnes jam reliquias æſtivantis fluvii, ac toto ſparſas vaſto alveo temereque errantes aquarum venas, corrivari manu præcipit. Nec longum tempus in medio, cum aqua ſenſim confluens uſque ad ſumma labra ejus quam deſcripſimus factitiæ crepidinis increvit, profunditate abun-

E de magna ut naves jam levaret hærentes ſaburræ, prorſumque in mare pelleret. At Imperator factus certior de omnibus dedit ad Pacurianum litteras, quibus, indicata irruptione Roberti, irrevocabilique illo impetu, quem nec naufragium, ne adverſæ terra marique pugnæ, nec fames lueſve, ac tanta omnis generis in ipſo limine offenſio, reflectere a cœptis aut ad ſui curam tutioraque avertere conſilia poſſet, ſignificabat magnopere ſe velle, ut ipſe contractis quam id celerrime fieri poſſet, omnibus copiis quam primum ad ſe præſto eſſet, exercituique Imperatoris ſuum in itinere adjungeret. Ipſe ſiquidem Auguſtus Alexius Auguſto menſe indictionis quartæ Conſtantinopoli profectus eſt commendata urbis cura, cuſtodiaque palatii, fratri Iſaacio, illic quaſi in ſpecula relicto, ad obſervādum ecqui orirētur novi motus, ut in nuper conſtituto principatu; quos pro ſua prudentia & fortitudine in ipſis ſtatim primordiis opprimeret: quin etiam illa eum cura ad Iſaacium domi relin-

Pag. 109.

Iſaacius quare Conſtantinopoli relictus.

quendum impulit, ut is ad conſolationem
mulierum Comnenæ familiæ, aut aliarum
affinium præſto eſſet. Quas alioqui nimius
mœror ex virorum abſentia periculoque
augeret. Quamquam, matrem quidem
Comnenorum quod attinebat, ſua illam
firmitas animi, peritiaque ac dexteritas ex-
pediendarum rerum cui nihil novum oc-
curreret, nihil ita perplexum quod non ex-
plicaretur conſilio præſenti; a talis auxilii
ac providentiæ neceſſitate removebat. Inte-
rim Pacurianus reſignatis Auguſti litteris,
intellectoque quid a ſe vellet, elegit, qui
exercitui ſub ſe præeſſet, Nicolaum Bra-
Pacurianus Imperatori ſe adjungit cum exercitu. non, virum fortem, & multa experientia rei
bellicæ. Ipſe autem cum gravi armatura u-
niverſa & flore omni nobilitatis militantis,
Oreſtiade celeriter egreditur, Imperatori
conjungi feſtinans. Quod ubi factum eſt,
Imperator ſtatim graviter armatos milites
in aciem ac phalangem ordinat, Duceſque
nobilibus præficit viros ſtrenuiſſimos: iter-
que ſic facere juſſit, obſervata figura totius
aciei ac ſitu & diſtantia cujuſque ab altero
quæ tunc erat, quantum ſoli per quod in-
Ordinatio exercitus Romani. grederentur natura pateretur. Id eo præ-
ſcribebat, ut aſſueſcerent ſervandis locis,
agnoſcendiſque ut deinde cum prælium fo-
ret non temere ſtatim moverentur & paſſim
exerrarent. Per hunc modum præfectus eſt
* Excubitarum agmini Conſtantinus Opus,
* *forte* Excubitarum, *aut* exſtam, excubitorum. *vide Gloſſ.* Macedonibus Antiochus, Theſſalis An-
dronicus aut Alexander Cabaſilas. At Ta-
ticius magnus tunc Primicerius, Turcos
circum Achridas habitantes ductabat; vir
Taticius Dux Turcorum. fortiſſimus, & in præliis imperturbati pe-
ctoris: non liberæ ille quidem a proavis
conditionis ac fortunæ; pater enim ejus Sa-
racenus cum eſſet ac more gentis latrocina-
retur, incurſione militari captus, avo meo
paterno Joanni Comneno in prædæ partem
ſervus ceſſerat. Manichæis porro octingen-
tis ſupra bis millenos Duces dati ſunt Xan-
tas & Culeo, hæreſis ejuſdem homines;
omnes hi viri fortiſſimi & ad libandum, u-
bi occaſio ſe offert, hoſtilem ſanguinem
paratiſſimi; ferociſſimi præterea audaciſſi-
mique. Familiaribus denique ipſis, quos
Veſtiaritas conſuetudo vocat, & Franciſcis
cohortibus Panucometes & Conſtantinus
Umpertopulus, a genere appellationem
nactus, Præpoſiti fuére. Sic conſtitutis
Alexius ordinibus cum univerſo exerci-
tu in Robertum movet. Quo tempore per
quemdam qui ab illis partibus recens ve-
niebat, diſtinctius cognovit quonam ibi ſta-
tu res eſſet. Admoviſſe nimirum Robertum
Nuncii ab Dyrrachio ad Alexium perlati. *edit. Pariſ. pag.* 110. Dyrrachii mœnibus omnes machinas mu-
rales, quibus cum Palæologus per noctem
diemque continuo ſumma vi obſtitiſſet,
deſperantem ad extremum iſto genere pu-
gnæ vincere, pateſeciſſe urbis portas, ir-
ruiſſeque in hoſtes ut eos a machinis aver-
teret, atrocique prælio commiſſo, graviter
in variis corporis locis ſauciatum eſſe, præ-
ſertim circa tempora telo trajectum, quod
ipſe conatus vellere cum non potuiſſet, ad-
vocato Chirurgo extantem e plaga cuſpi-
dem qua parte pennulæ affigi ſolent, incidi
curaviſſe, reliqua ſagitta in vulnere relicta,
ſicque obligato prout tempus ſinit, capite
in medios rurſum hoſtes præcipiti impetu
ruiſſe, fortiſſimeque ibi pugnaſſe, quoad
Inſignis fortitudo Georgii Palæologi. per lucem licuit, de loco nulla vi dimotum
uſque ad profundam veſperam, quando no-
cte certamen eſt diremptum. His Impera-
tor auditis facile intelligens maturo auxilio
eſſe opus obſeſſis, corripere gradum inſti-
tuit. Quo itinere Theſſalonicam delatus,
inde certius exploratis rebus hoſtium, ſatis

A γυναικῶν φιλοπευθὲς ἀνακτώμενον. Τὸ δέγε εἰς τὴν
μητέρα ἧκον οὐδεμιᾶς, ὡς οἶμαι, βοηθείας ἐδεῖ-
το, ῥωμαλεωτάτης καθισαμένης ἐκείνης, καὶ ἄλλως
μεταχειρίζεσθαι τὰ πράγματα δεξιωτάτης. Τοιγαροῦν
τὸ γράμμα ὁ Πακουριανὸς ἀνελίξας, τηνικαῦτα
ὑποστράτηγον προχειρίζεται Νικόλαον τὸν Βρανᾶν
ἄνδρα γενναῖον, καὶ πολλὴν ἐμπειρίαν ἔχοντα
περὶ τὰ πολεμικά. Ὁ δὲ μετὰ τοῦ ὁπλιτικοῦ παν-
τὸς, καὶ τῆς τῆς μείζονος τύχης, τῆς Ὀρεστιάδος
σπουδαίως ἐξεισιν ἑνωθῆναι τῷ Βασιλεῖ ἐπειγόμε-
νος. Ἐνθάδε δὲ καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ εὐθὺς εἰς
πολέμου σχῆμα τὸ ὁπλιτικὸν ἅπαν κατέστησεν, ἡ-
γεμόνας τῶν λογάδων ἐπιστήσας ἄνδρας γενναιοτά-
B τους; παρακελευσάμενος οὕτω τῆς ὁδοιπορίας ἔχε-
σθαι οὕπερ ὁ τόπος αὐτοῖς τοῦτο δίδωσιν· ἵνα τὸ
σχῆμα τῆς παρατάξεως διαγινώσκοντες, καὶ τὸν ἴδιον ἕ-
καστος γνωρίσας τόπον ἐν τῷ καιρῷ τῆς μάχης ἀ-
σύγχυτοι μένωσι, καὶ μὴ ῥᾳδίως μεταφέροιντο,
καὶ ὡς ἔτυχεν. Ἐξῆρχε μὲν οὖν τοῦ τῶν * ἐξουβιτῶν * ἴσ. ἐξκουβιτῶν
τάγματος Κωνσταντῖνος ὁ Ὦπος, τῶν Μακεδόνων ὁ
Ἀντίοχος, τῶν Θετταλῶν δὲ Ἀνδρόνικος, ἢ Ἀλέ-
ξανδρος ὁ Καβάσιλας. Ὁ δέγε Τατίκιος καὶ μέγας
τῷ τότε Πριμικήριος τῶν περὶ τὴν Ἀχρίδαν οἰκούν-
των Τούρκων ἡγεμόνευε, γενναιότατος ὢν καὶ ἀκατά-
πληκτος ἐν μάχαις, οὐκ ἐλευθέρας μὲν ὢν τύχης
ἐκ προγόνων. Καὶ γὰρ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Σαρακηνὸς
C ὢν, ἐκ προνομῆς περιῆλθε τῷ πρὸς πατρὸς ἐμῷ
πάππῳ Ἰωάννῃ τῷ Κομνηνῷ. Τῶν δέγε Μανιχαίων
πρὸς τοῖς ὀκτακοσίοις εἰς δισχιλίους ποσουμένων ἡγε-
μόνες ἦσαν ὁ Ξαντᾶς καὶ ὁ Κουλέων, τῆς αὐτῆς αἱρέ-
σεως καὶ οὗτοι, ἄνδρες ἅπαντες οὗτοι μαχιμώτατοι,
καὶ αἵματος ἀπογεύσασθαι τῶν ἐχθρῶν, καιροῦ κα-
λοῦντος, ἑτοιμότατοι. καὶ πρός γε ἔτι καὶ ἰταμοὶ
καὶ ἀναίσχυντοι. Τῶν δέγε οἰκειοτέρων αὐτῶν, βε-
στιαρίτας ἡ συνήθεια καλεῖ, καὶ τῶν Φραγκικῶν ταγ-
μάτων ὁ Πάνου κομήτης, καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Οὐμπερ-
τόπουλος ἐκ γένους τὴν ἐπωνυμίαν * λαβών. Οὕτως * λαχὼν
οὖν τὰ τάγματα καταστήσας πανστρατὶ κατὰ τοῦ Ρομ-
πέρτου ἐξώρμησε. Συναντήσας δέ τινι ἐκεῖθεν ἐξερ-
D χομένῳ περὶ τῶν κατὰ τὸ Δυῤῥάχιον πυθόμενος σαφέ-
στερον ἐμεμαθήκει, ὅτι ὁ Ρομπέρτος κινήσας πάντα
τὰ πρὸς τειχομαχίαν ἐπιτήδεια ὄργανα τοῖς τεί-
χεσι προσεπέλασεν. Ὁ δὲ Παλαιολόγος Γεώρ-
γιος διὰ πάσης νυκτὸς καὶ ἡμέρας πρὸς τὰς ἔ-
ξωθεν ἑλεπόλεις καὶ τὰ μηχανήματα ἀντικαθισά-
μενος καὶ ἀπαγορεύσας ἤδη, καὶ τὰς πύλας ἀναπε-
τάσας, καὶ ἐξελθὼν μετ' αὐτῶν καρτερὸν συνε-
στήσατο πόλεμον, καὶ καιρίως ἐν διαφόροις τοῦ
σώματος τόποις ἐπλήγη. καὶ μᾶλλον περὶ τὸν κρό-
ταφον βέλους διελθόντος, ὃ βιαζόμενος ἐξελεῖν καὶ
μὴ δυνηθεὶς, μετακαλεσάμενός τινα τῶν ἐμπει-
I ρων περιῆλε τὰ ἄκρα, τοῦτο σύρακα φημὶ, ἐν
ᾧ τὸ βέλος πτερύσσεται, τὸ δ' ἐπίλοιπον μέ-
ρος τῷ τόπῳ τῆς πληγῆς ἐναπέμεινε. Διασφίγξας δὲ τὴν
κεφαλὴν ὡς ὁ καιρὸς ἐπεδίδου, αὖθις ἐς μέσους τοὺς ἐ-
ναντίους ἑαυτὸν ὠθήσας μαχόμενος μέχρι δείλης ἑσπέ-
ρας ἀκλόνητος ἵστατο. Ταῦτα ἀκηκοὼς ὁ Βασιλεὺς καὶ δεῖν
γνοὺς ἀρωγῆς ταχείας τούτον δεῖσθαι, ἐπέτεινε τὴν ὁδοιπο-
ρίαν. Καταλαβὼν δὲ τὴν Θεσσαλονίκην παρὰ πολ-
λῶν τὰ κατὰ τὸν Ρομπέρτον ἐπὶ πλέον ἐβεβαιοῦτο. Καὶ

γὰρ ἕτοιμος ὢν ὁ Ρομπέρτος, καὶ γενναίους μὲν παρετοιμάσας στρατιώτας, πολλὴν δὲ καὶ ὕλην κατὰ τὴν πεδιάδα συναθροίσας τοῦ Δυρραχίου τὴν παρεμβολὴν κατέθετο, ὡσεὶ τόξου βολὴν τῶν τειχῶν τοῦτο ἀπέχουσαν. Πολλὰς μέντοι τῶν ὑπ' αὐτὸν δυνάμεις, καὶ περὶ τὰ ὄρη, καὶ τὰ τέμπη, καὶ τοὺς βουνοὺς κατέθετο. Ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ Παλαιολόγου ἐπιμέλειαν ἐκ πολλῶν κατεμάνθανε. Ἤδη γὰρ ὁ Παλαιολόγος ἐμπρῆσαι διανοούμενος τὸν ἑτοιμασθέντα παρὰ Ρομπέρτου μόσυνα, καὶ τοῖς τείχεσιν ἐπιθεὶς νάφθαν, καὶ πίσσαν, καὶ ξηρῶν ξύλων σχίδακας, καὶ λιθοβόλα ὄργανα, τὴν τοῦ πολέμου συμβολὴν ἐκαραδόκει. Προσδόκιμον δὲ τὸν Ρομπέρτον ἔχων ἐς νέωτα, ὃν προφθάσας ἡτοίμασεν ἐντὸς ξύλινον πύργον κατευθὺ τοῦ ἔξωθεν ἐρχομένου πύργου καταστήσας, δι' ὅλης νυκτὸς δοκιμασίαν ἐπεποίητο τοῦ ἄνωθεν τούτου δοκοῦ, ὃν προβάλλεσθαι ἔμελλεν κατὰ τὴν θυρέτραν τοῦ μόσυνος τοῦ ἔξωθεν ἐνηγγελμένου, εἰ ῥᾷστα τε κινοῖτο, καὶ ἀντιπρόσωπος ἀντιπίπτων ταῖς θύραις οὐκ εὐκόλως ἀνοίγνυσθαι ξυγχωρήσειεν. Διαγνοὺς δὲ ὡς εὐπετῶς τὸ ξύλον ὠθεῖται καὶ εὐστοχήκει τοῦ πράγματος, ἀπεθάρρησεν ἤδη πρὸς τὸν ἐλπιζόμενον πόλεμον. Τῇ μετ' αὐτὴν δὲ σιδηροφορῆσαι κελεύσαντος τοῦ Ρομπέρτου ἅπαντας καὶ ἐντὸς τοῦ πύργου πεζούς τε, καὶ ἱππεῖς ὁπλοφόρους ὡσεὶ πεντακοσίους εἰσαγαγόντος, ἐπὶ τῷ τείχει τοῦτον προσπελάσαντες ἤδη τὴν ἄνωθεν οὖσαν θύραν ἀναπεταννύειν ἠπείγοντο, ὡς γεφύρᾳ ταύτῃ χρησόμενοι πρὸς τὸ κάστρον εἰσέλθωσιν. Ὁ Παλαιολόγος ἐντὸς τὸ παμμέγεθες ξύλον τηνικαῦτα ὠθήσας δι' ὧν φθάσας προκατεσκεύασε μηχανῶν καὶ ἀνδρῶν πολλῶν καὶ γενναίων, ἄπρακτον τὴν τοῦ Ρομπέρτου μηχανὴν ἐποίησε, τοῦ δοκοῦ τὸ παράπαν μὴ συγχωροῦντος ἀνοιχθῆναι τὴν θύραν. Εἶτα βάλλων τοὺς ἄνωθεν τοῦ πύργου ἱσταμένους Κελτοὺς συνεχῶς, οὐκ ἀνίει. οἱ δὲ τὰς βολὰς μὴ φέροντες ἐκρύπτοντο. Κελεύει τοίνυν ἐμπρησθῆναι τὸν πύργον. καὶ οὔπω πᾶν εἴρητο ἔπος, καὶ εὐθὺς ἔργον ἡ τοῦ πύργου πυρκαϊὰ ἐγένετο. Καὶ οἱ μὲν ἄνωθεν ἐκρημνίζοντο, οἱ δὲ κάτωθεν ἀνοίξαντες τὴν περὶ πέζιον τοῦ πύργου θύραν ἔφευγον. Τούτους δὲ φεύγοντας ὁρῶν ὁ Παλαιολόγος τηνικαῦτα γενναίους ἄνδρας ὁπλοφόρους ἐξάγει διὰ τῆς πυλίδος τοῦ κάστρου, καὶ ἑτέρους μετὰ ἀξινῶν, ὡς ἂν δι' αὐτῶν ὁ ξύλινος πύργος ἀφανισθῇ. καὶ οὐδὲ τούτου ἠστοχήκει. Ἀλλὰ τοῦ πύργου τὰ μὲν ἄνωθεν ἐμπρήσας, τὰ δὲ κάτω διά τινων λαξευτηρίων ὀργάνων ποδοκοπήσας τελείως ἠφάνισεν. Ἐπεὶ δὲ ὡς ταῦτα διηγησάμενος ἔλεγεν, ὡς ὁ Ρομπέρτος αὖθις ἕτερον κατασκευάζειν μόσυνα ἠπείγετο παρόμοιον τῷ προκατασκευασθέντι, καὶ ἑλεπόλεις κατὰ τοῦ Δυρραχίου ἡτοίμαζε, διαγνοὺς ὁ Βασιλεὺς ἀρωγῆς τοὺς ἐν τῷ Δυρραχίῳ ταχὺ δεῖσθαι, καταστήσας τὰς ἰδίας δυνάμεις, τῆς πρὸς τὸ Δυρρα-

A comperit: inſtructiſſimum copia rerum omnium & virorum fortium maximo numero Robertum diligentiſſime muniviſſe caſtra loco non amplius quam jactu arcus a Dyrrachio diſtante: materiam ad eam munitionem ex univerſa per circuitum campeſtri regione comportatam: Idoneis eumdem præſidiis ſuorum obtinere montes circum omnes, anguſtiaſque vallium, ac arces collium: ſed & vigilantem ac fortem propugnationem Palæologi audiebat ibidem ex multis, ſtudioſe narrantibus; eum inflammare cogitantem turrim Roberti ligneam, præſto habuiſſe ſecum in muris naphtam picem & aridorum lignorum paratam copiam, diſpoſitis inſuper baliſtis: ſicque inſultum hoſtium & machinarum hoſtilium
B vim forti & certo expectaſſe animo. Quod autem ſciret magnum ad ſpem arcis expugnandæ a Roberto momentum conſtitui in turre lignea quam dudum magno ſumptu comparaverat; aliam & ipſum ſimilem ex adverſo turrim excitaſſe, quæ venienti aforis hoſtili turri pari mole reſponderet: ac tota nocte quæ inſultum præceſſit, fuiſſe occupatum in experienda machina, tentandoque, num trabs, quæ in ſumma turri Dyrrachienſi parata portæ quæ erat in faſtigio poſita contra venientis hoſtilis molis, recta occurrere debebat, ſicque patefactionem ejus impedire, ſatis apte ſuſpenſa expeditaque ad ſitum effectum eſſet: ea probatione cum comperiſſet recte ac facile, prout opus erat, moveri trabem,
C magna jam fiducia hoſtium impreſſionem expectaſſe. Poſtridie igitur, juſſiſſe Robertum ingredi turrim eos omnes qui ad pugnandum ex ea machina delecti fuerant. Erant hi partim graviter armati pedites, partim equites, omnes fere numero quingenti. Quibus ingreſſis admotaque turri mœnibus, cum in eo jam incluſi eſſent ut portam ad id paratam in muri pinnas dejicerent, qua deinde ipſi tamquam ponte uterentur ad invadendam urbem, fruſtra ipſos porta deorſum trudenda laboraſſe, propterea quod eodem tempore trabem validam ex turri æquali, vi machinarum brachiorumque promotam Palæologus portæ illi exterius applicuit, valideque incuſſit obnixo conſtanter, & nulli contrario impulſui umquam cedente conatu: qua
D arte factum eſt ut trabe omnino impediente apertionem januæ, machina ſine effectu remanſerit. Neque hoc contentum Palæologum inſuper juſſiſſe ſine ulla intermiſſione peti telis creberrimis Francos extantes in ſumma turri; qui jaculationem aſſiduam non ferentes, cum ſe occultarent: tum demum imperaſſe admoveri flammas machinæ. nondum id dicere abſolverat, cum turris in incendium verſa tota in ignibus reluxit. Hic jam qui in ſuperioribus tabulatis erant præcipites certatim ſe deorſum dare. Quibus vero in inferiori parte ſtatio fuerat, portam turris infimam ſumma celeritate revellentes ardentem domum incitatiſſimo fugiebant
E curſu. Hos ita effuſe currentes conſpicatum Palæologum immiſiſſe in eos per poſticum armatos viros fortes, alioſque poſt ſubmiſiſſe cum ſecuribus ad turrim exſcindendam, ac nec huic conatui ſucceſſum defuiſſe, ſic turrim ſuperiori quidem parte abſumptam flammis, inferiori vero exciſam ferro ac manu laceratam, funditus perditam diſſipatamque concidiſſe. Hæc accepit Theſſalonicæ Auguſtus; quibus adjunctum mox eſt ab eodem qui priora illa retulit, Robertum nihil his fractum ſtatim alteram conſtruere cepiſſe parem priori turrim, aliaſque de integro cum maxime apparare admovereque machinas obſeſſæ urbi, non abſiſtere, niſi victorem, certum. Unde facile Imperator intellexit auxilio & quidem celeri ac

Edit. Pariſ. pag. 111.

repræſentato rem Dyrrachienſem indigere. Inſtructis itaque copiis Dyrrachium verſus iter extemplo pronunciat capeſſitque, promotiſque caſtris ad flumen Charyanen; inde certos ad Robertum deſtinat, qui ex eo, nomine ſuo, quærerent, quorſum expeditionem ſuſcepiſſet? quidve iſto paratu peteret? Movet inde ad templum erectum in nomine ſanctiſſimi inter Pontifices ac maximi Nicolai, quatuor ſtadiis diſtans Dyrrachio, unde proſpectu commodo ſitum locorum ſpeculabatur ad uſum futuræ pugnæ; quis præoccupari mature deberet, quis explicandæ phalangi aptior deligi, jam tum conſtituens. Agebatur tum quinta decima menſis Octobris dies. Collum porro aut jugum erat quoddam a Dalmatia verſus mare ſeſe attollens, longiuſculo eminentioris terræ tractu, poſtremo in promontorium deſinens, peninſulæ fere forma. Ibi, cujus modo meminimus, templum erat ſitum. Eminentia vero illa non præfracte ſuggeſta, ſed miti & fallente declivitate, planitiei mixta, verſus Dyrrachium vergebat, mare a ſiniſtris, a dextris montem excelſum late dominantem habens. Talis probato loci ſitu, in eum univerſas Imperator copias congregat; vallumque jacere ac munire in eo caſtra jubet, & in ea evocari Palæologum Georgium e civitate obſeſſa curat. Ille vir omnium ex longo uſu periti ſſimus, cum univerſæ rei bellicæ tum præſertim eorum quæ propugnationes urbium ſpectant, excuſavit intempeſtivum egreſſum ex arce ſumma vi oppugnata, miſſoque certo ad Imperatorem homine, periculum ejus rei præſens demonſtravit. Tamen Auguſtus perſeverabat in ſententia: iteratiſque mandatis omnino ad ſe venire Georgium jubebat: qui ne tum quidem obſequens, mandata perferentem ſuo nomine referre hæc Auguſto jubet: *Mihi nimis exitioſum videtur arcem arctiſſime obſeſſam vehementiſſimeque oppugnatam in ſummi diſcriminis articulo a præfecto ſuo deſeri: Ergo nunquam committam ut tanti flagitii poſſim argui, aut credam id vere a tua Majeſtate imperari mihi, quamlibet id multi confirment nuntii. Ac plane niſi tuæ regiæ manus ipſum annulum ad me perlatum videro hinc non exibo.* Miſit Imperator annulum, & eo

Georgius cogitur Dyrrachio exire.

Palæologus conſpecto extemplo cum bellicis navibus ad ipſum venit. Ex eo Auguſtus multa percontatus de Roberto, totaque oppugnationis ac propugnationis ratione, omnibus diſtincte cognitis, conſuluit hominem: Ecquid cenſeret decertandum acie: & num alea decretorii de rerum ſumma prælii recte tali loco & tempore jaci poſſe ipſi videretur. Negavit ille, ut tum res erant committi ſpem fortunæ belli prudenter poſſe. Incumbebant eodem Ducum plerique, ac fere ut quiſque longiori uſu experientior erat militiæ, ita pluribus verbis diſſuadebat prælium Auguſto: magno inſuper conſenſu, factu optimum omnes affirmantes fore, ſi velitationibus & jaculationibus crebris coerceret Robertum intra vallum, nec ei frumentationem aut cæteræ annonæ commeatum ulla ex parte liberum relinqueret. Idemque ut facerent, commeatuum nempe ſubvectionem in Roberti caſtra pro ſe quiſque impedirent, mandata perferri curaret ad Bodinum & Dalmata, reliquoſque circum Præfectos & Duces adjacentium regionum. Iſto modo facile ac tuto debellari Robertum poſſe. Hæc ſeniorum Ducum ſententia fuit. At plerique juniorum pugnam malebant, ferociterque depoſcebant: Imperatorem modis omnibus in id pertrahere conſilium conantes. In his primi erant Conſtantinus Porphyrogenitus, Nicephorus Synadenus, Nampites Barangorum ductor, ipſique Romani Diogenis olim Auguſti filii Leo & Nicephorus. Commodum ſub id tempus, quo juniores pugnam urgebant, redierunt a Roberto quos ad eum miſſos e caſtris ad Charzanen meta-

Diſſuadet Alexio prælium,

& ſeniores quique.

Junioribus contra ſuadentibus.

Edit. Pariſ. pag. 112.

A χίων ὁδῦ εἴχετο. Καταλαβὼν δ᾽ ὧν ἐκεῖσε καὶ τάφρον ποιήσας, καὶ τὰ στρατεύματα καταθεὶς, εἰς τὸν λεγόμενον Χαρζάνην ποταμὸν, εὐθὺς διά τινων ἀποστείλας ἠρώτα τὸν Ῥομπέρτον, ὅτου χάριν παραγένοιτο, καὶ τίς αὐτῷ ὁ σκοπός; Ἐκεῖθεν δὲ ἀπάρας ἔρχεται εἰς τὸ ἐπ᾽ ὀνόματι τοῦ ἐν ἱεράρχαις μεγίστου Νικολάου ἱδρυμένον τέμενος, τέσσαρας σταδίους τοῦ Δυρραχίου ἀπέχον, καὶ τὴν τοῦ τόπου διεσκοπεῖτο θέσιν, ὥστε τὸν ἐπικαιρότατον τόπον ὅποι χρὴ τὰς φάλαγγας ἐν καιρῷ μάχης καταστήσασθαι, προκαταλαβεῖν. πεντεκαιδεκάτη δ᾽ ἦν τηνικαῦτα τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός.

B Αὐχὴν δέ ἐστιν ἀπὸ Δαλματίας διήκων εἰς θάλασσαν ἀποτελευτῶν εἰς ἀκρωτήριόν τι, ὅπερ οἷον χερρονησός ἐστιν. ἐν ᾧ καὶ τὸ ἤδη ῥηθὲν ᾠκοδόμηται τέμενος, ἠρέμα δὲ τὸ τοῦ αὐχένος πρανὲς συμβάλλον τῇ πεδιάδι πρὸς τὸ Δυρράχιον ἀποτετελεσμένος, ἐξ εὐωνύμου μὲν τὴν θάλασσαν, δεξιόθεν δὲ ὄρος ὑψηλὸν καὶ ὑπερκείμενον ἔχει. Ἐκεῖσε γοῦν τὸ ὁπλιτικὸν ἅπαν συναγαγὼν, καὶ τὸν χάρακα πηξάμενος, τηνικαῦτα καὶ τὸν Παλαιολόγον μετεκαλεῖτο Γεώργιον. Ὁ δὲ πεῖραν ἔχων τῶν τοιούτων ἐκ μακροῦ, μὴ συμφέρον τοῦτο λογιζόμενος, ἀνένευε τὴν ἐξέλευσιν, αὐτὸ

C τοῦτο πρὸς τὸν Βασιλέα δηλώσας. Ὡς δ᾽ αὖθις ὁ Βασιλεὺς ἐπιμελέστερον τοῦτον μετεκαλεῖτο, φησίν· Ἐμοὶ λίαν ὀλέθριον δοκεῖ πολιορκουμένου τοῦ κάστρου ἐξελθεῖν, καὶ εἰ μὴ τὸν δακτύλιον τῆς χειρὸς τῆς σῆς βασιλείας θεάσομαι, οὐκ ἐξελεύσομαι. Ἀποσταλέντα δὲ τοῦτον θεασάμενος, τηνικαῦτα φοιτᾷ πρὸς τὸν Βασιλέα μετὰ πολεμικῶν νηῶν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς τοῦτον ἰδὼν, τὰ κατὰ τὸν Ῥομπέρτον αὐτῷ ἐπυνθάνετο. Τούτου δὲ πάντα αὐτῷ διασαφήσαντος, ἠρώτα εἰ χρὴ τὸν μετ᾽ αὐτῶν ἀποθαρρῆσαι πόλεμον. Ὁ δὲ πρὸς τοῦτον ἀνένευε πως. Ἀλλὰ καί τινες τῶν περὶ τὰ πολεμικὰ πεῖραν ἐκ μακροῦ χρόνου ἐσχηκότων, ἐπιμελῶς τοῦτον

D ἐκώλυον συμβουλευόμενοι καρτερῆσαι διὰ ἀκροβολισμῶν πυκνῶν στενοχωρῆσαι τὸν Ῥομπέρτον, μὴ συγχωρουμένων τῶν ὑπ᾽ αὐτὸν χορταγωγίας χάριν, ἢ προνομῆς, τῆς ἰδίας παρεμβολῆς ἐξιέναι. Τοῦτο δὲ καὶ τῷ Βοδίνῳ καὶ τοῖς Δαλμάταις καὶ τοῖς λοιποῖς ἀρχηγοῖς τῶν παρακειμένων χωρῶν παρακελεύσασθαι ποιεῖν, διαβεβαιούμενοι, ὡς τοῦτον τὸν τρόπον ῥᾳδίως ὁ Ῥομπέρτος ἡττηθήσεται. Οἱ δὲ πλείονες τῶν νεωτέρων τοῦ στρατοῦ τὸν πόλεμον προὐτρέποντο, καὶ πάντων μᾶλλον Κωνστάντιος ὁ Πορφυρογέννη-

E τος, καὶ Νικηφόρος ὁ Συναδηνὸς, καὶ ὁ τῶν Βαράγγων ἡγεμὼν Ναμπίτης, καὶ αὐτοὶ οἱ τοῦ προβεβασιλευκότος Ῥωμανοῦ τοῦ Διογένους υἱεῖς, ὅ τε Λέων, καὶ ὁ Νικηφόρος. Ἅμα δὲ καὶ οἱ πρὸς τὸν Ῥομπέρτον ἀποσταλέντες ἐπανεληλυθότες, τὰ ἐκεῖ-

τα πρὸς τὸν Βασιλέα ἀπεσκομμάτιζεν. Ὡς ἐγὼ μὲν φησὶν οὐδαμῶς κατὰ τῆς σῆς βασιλείας ἐξελήλυθα, ἀλλ' ἐκδικήσων μᾶλλον τὴν γενομένην εἰς τὸν ἐμὸν συμπένθερον ἀδικίαν. Εἰ δὲ σὺ τὴν μετ' ἐμοῦ θέλεις εἰρήνην, ἀσπάζομαι τοῦτο κἀγὼ, μόνον εἰ καὶ αὐτὸς τὰ μετὰ τῶν ἐμῶν δηλωθέντα σοι πρέσβεων προθυμηθῇς ἀποπληρῶσαι. Ἐπεὶ ἀδύνατα παντάπασιν ἐπεζήτει καὶ ἐπιβλαβῆ τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ ὑπισχνούμενος ἅμα εἰ τάξεται τὰ παρ' αὐτοῦ ζητούμενα, καὶ αὐτὴν τὴν Λογγιβαρδίαν ὡς ἀπὸ τοῦ Βασιλέως λογίσασθαι καὶ βοηθεῖν ὁπηνίκα χρεία ἐστί. Τὰ δὲ σκῆψις ἦν, ἵνα δόξῃ δι' ὧν μὲν αἰτεῖται αὐτὸς τὴν εἰρήνην θέλειν. Ἀδύνατα δὲ λέγων καὶ μὴ τυγχάνων, τῆς μάχης ἀνθέξεται, εἶτα τὴν τῆς μάχης αἰτίαν τῷ Βασιλεῖ Ῥωμαίων προσρίψει. Διὰ τοῦτο οὐδὲ πρὸς συμβιβάσεις ἤθελεν ἀπονεῦσαι. Ἀτέλεστα γοῦν αἰτησάμενος καὶ μὴ τυχὼν, πάντας τοὺς Κόμητας συγκαλεσάμενος φησὶ πρὸς αὐτούς. Οἴδατε τὴν παρὰ τοῦ Βασιλέως Βοτανειάτου τοῦ Νικηφόρου γεγονυῖαν ἀδικίαν εἰς τὸν ἐμὸν συμπένθερον, καὶ τὴν ἀτιμίαν ἣν ἡ ἐμὴ θυγάτηρ Ἑλένη ἐπεπόνθει τῆς βασιλείας σὺν αὐτῷ ἐξωσθεῖσα. Ταῦτα δὲ μὴ φέροντες, εἰς ἐκδίκησιν τούτων κατὰ τοῦ Βοτανειάτου τῆς χώρας ἡμῶν ἐξεληλύθειμεν. Ἐκείνου δὲ τῆς ἀρχῆς παραλυθέντος, νῦν πρὸς Βασιλέα ἔχομεν νέον καὶ στρατιώτην γενναῖον ὑπὲρ τὸν χρόνον αὐτοῦ πεῖραν τῆς στρατιωτικῆς ἐπιστήμης ἐσχηκότα, καὶ οὐ χρὴ ὡς ἔτυχε τὸν μετ' αὐτοῦ ἀναδέξασθαι πόλεμον. Ὅπου γὰρ πολυαρχία, ἐκεῖ καὶ σύγχυσις τῆς διαφόρου γνώμης τῶν πολλῶν ταύτην εἰσαγούσης. Λοιπὸν χρὴ ἑνὸς τινὸς ἡμῶν * ἐπακούειν, κἀκεῖνον μὲν τὴν ἐξ ἁπάντων βουλὴν ἐπιζητεῖν, καὶ μὴ τοῖς οἰκείοις λογισμοῖς [illegible] χρῆσθαι καὶ ὡς ἔτυχε. Τοὺς δέ γε λοιποὺς τὸ δοκοῦν αὐτοῖς μετ' εὐθύτητος λέγειν πρὸς αὐτὸν ἑπομένους ἅμα τῇ τοῦ προκριθέντος βουλῇ. Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ εἷς ἐξ ἁπάντων ἕτοιμος ὢν ὑπείκειν, ᾧ ἂν πάντες προκρίνητε. Πάντες οὖν τὴν βουλὴν ταύτην ἐπαινέσαντες, καὶ καλῶς λέγειν τὸν Ῥομπέρτον φάμενοι, τηνικαῦτα αὐτῷ τῶν πρωτείων παρακεχωρήκασιν ἅπαντες, εἰς ταῦτα ὁμογνωμονήσαντες. Ὁ δὲ ἀκκιζόμενος οἷον ἀνεβάλλετο τέως τὴν ἐγχείρησιν. Οἱ δὲ μᾶλλον ἐνέκειντο τοῦτο αὐτὸν αἰτοῦντες. Ὑπείξας οὖν τῇ φαινομένῃ ταῖς αὐτῶν παρακλήσεσι, κἀν τούτῳ ὠδίνων ἐκ μακροῦ λόγους ἐκ λόγων περιέπλεκε, καὶ αἰτίας αἰτίαις συνείρων ἀφυῶς εἰς ὅπερ ἱμείρετο, ἄκων ἐδόκει τοῖς μὴ εἰς τὴν βάπτισιν ἔρχεσθαι. Λοιπὸν φησὶ πρὸς αὐτούς. Ἀκούσατε τῆς ἐμῆς βουλῆς, Κόμητες, καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ στρατοῦ, ἐπεὶ τὰς σφῶν πατρίδας καταλελοιπότες ἐνταυθοῖ παραγενόμεθα, καὶ ἡ προκειμένη μάχη πρὸς ἀνδρειότατον Βασιλέα ἐστὶν, καὶ ἄρτι μὲν τοὺς τῆς βασιλείας οἴακας ἀναδεξάμενον, πολλὰς

* τοὺς λοιπούς

tis ſuperius diximus, reſponſa ejus ad Imperatoris interrogationes talia reportantes: *Ego*, inquiebat, *contra tuam majeſtatem non ſuſcepi expeditionem hanc, ſed arma juſta ſumpſi, animo ulciſcendi injuriam affini meo Michaeli factam. Quod ſi tu pacem mecum velis, amplector hoc & ego, modo ea quæ tibi per Legatos meos exponi curabo, inducas in animum perficere.* Ita ille. at ejus Legati petierunt res quæ concedi nullo modo poſſent, ut pote Romano imperio perniciuſæ. Poſtulatorum tamen invidiam ſublevabat Robertus cumulatione promiſſionum ingentium. adeo ut, ſi quæ peteret darentur, confirmaret ſe Longobardiam ipſam imperio imputaturum & non niſi precario aut beneficiario ab Imperatore poſſeſſurum jure. Verum ea parum ex animo dici apparebat, oſtendique dumtaxat ad obtentum excuſationemque in vulgus; tamquam per ſe haud ſtetiſſet quin pax componeretur, qui ad tam ſibi damnoſas conditiones deſcendiſſet: unde futurum erat ut ſecuturi prælii cauſa omnis atque invidia in Imperatorem conferretur. Tali ſuſpicione de malo & ſubdolo Roberti animo, disjecta conſenſu Procerum compoſitionis tractatio eſt. Ab hac repulſa Robertus Comites omnes qui cum ipſo militabant convocans, in hunc modum ipſos alloquitur: *Scitis quam a Botaniate Nicephoro injuriam paſſus ſit conſocer meus Michael Auguſtus: quaque ignominia fuerit ab eodem affecta filia mea Helena, una cum ipſo regia expulſa. Hujus, ſi meminiſtis, doloris ſenſus nos patria excivit, jam tum cum adhuc regnaret ille auctor injuriæ Botaniates. verum ex eo tempore converſo illic orbe rerum, objicitur armis noſtris pro veteri novus, & cum rebus ceteris, tum ætate vigens ac florens Imperator, pene adhuc adoleſcens ille quidem, at longe ſupra quam per ætatem a juvene poterat, ſubactus experientia longa bellicarum rerum. Quocum ideo ego nequaquam perfunctorie aut vulgari dumtaxat attentione conatuve capeſſendum bellum arbitror: verum cum exquiſita ratione militaris diſciplinæ atque ordinis: cujus rei magna pars ſita eſt in imperio unius religioſiſſime ſervato. Ubi enim multi ſimul imperant, neceſſe eſt pugnantium ſententiarum conflictus exiſtere, ex quibus non oriri perturbatio non poteſt. Opus igitur eſt eſſe aliquem unum ex nobis cui ceteri obediant: qui tamen uni ipſius judicio nimium non tribuat, ſed alios in conſilium adhibeat, ſententiaſque amplectatur quæ optime a quovis proferentur. Atque item ad uſum oportebit unumquemque, quid ſibi veniat in mentem libere ſincereque proponere. Deinde vero deliberatione concluſa ſententiam quæ prævaluerit, ad ductoris arbitrium, ſine ulla dubitatione exequi. Agite ergo, ite in ſuffragia, eligite quemcumque utiliſſime præfuturum autumabitis. En ego cum agnoſcam quicumque erit: & quidquid præſcripſerit faciam.* Probata eſt magno audientium aſſenſu tum oratio, tum modeſtia Roberti. Datiſque ſortibus ſumma conſenſione omnium electus in Ducem ſupremum, præpoſituſque cunctis idem ille eſt. At is delatum honorem callida ſimulatione recuſare videbatur; ſic ſtudia ſibi faventium magis accendens: & quem tanta fraudulentarum artium ſerie principatum ambiebat, nunc iſta oblati repudiatione fucoſa validius prenſans certiuſque ſibi firmans. Ergo ubi multas veteratorie prætexuit refugiendi ſummi loci cauſas, quas eo animo eoque artificio proponebat omnes ut plane contrariam perſuaderent: tandem ut videri voluit expugnata conſtantia, tanto Procerum conſenſui victas manus invitus ſcilicet dedit. Quando & reliquam hanc ad ipſos orationem in hunc modum pertexuit. *Audite meum conſilium, Comites Militeſque reliqui. Quandoquidem relicta omnes patria huc progreſſi ſtamus in procinctu ad decernendum acie cum Imperatore bellicoſiſſimo, qui nuper admodum adeptus regnum nihil utique ſibi faciet reliqui ad omnem artem conatumque, quo auſpicia principatus ſui potius honeſtet victoriis.*

Edit. Pariſ. pag. 113.

Roberti reſponſio ad interrogationem Alexii.

Ejus promiſſiones vanæ.

Oratio Roberti ad ſuos.

Ordinis quantum momenti in prælio.

Unius imperium neceſſarium in bello.

Robertus ſe in ordinem redigit.

Dux electus eſſe recuſat.

pag. 114.

celebri, quam probroſa clade dedecoret. Eſt autem illi non inſuetum vincere: qui ſub prioribus Auguſtis multa & magna bella confecerit, tyrannoſque non paucos victos acie captoſque adduxerit. Quoniam hæc, inquam, ita ſunt toto animo totoque pectore, nobis arbitror hanc pugnam eſſe capeſſendam, omnium ſecuris rerum aliarum præterquam victoriæ; quam ſi Deus annuerit, abunde divites copioſeque inſtructi erimus ut præterquam inconſulti, etiam exilis anguſtique ſit animi ex parſimonia præſenti ſibi in tempus iſtud velle conſulere. Non enim jam dubitabo dicere quid velim, quidve neceſſarium factu arbitrer. Plane oportet, itaque jubeo, vaſa ſupellectilia que noſtra cuncta comburere: onerarias vero perforatas & cum onere perituras, in mare trudere: ſicque cum Alexio pugnare tamquam ibidem modo natos, moxque morituros. Annuerunt his omnibus ſinguli. Talia verſabat animo, conſulebat, agebatque Robertus: alia e contrario Alexius, magis etiam varia excogitataque acutius. In eo conveniebant ambo tamen, quod continerent uterque adhuc exercitum: per illam moram exquiſitione attentiſſima indagantes pro ſe quiſque, quænam eſſet ratio vincendi certiſſima. Imperator quidem ſpem in ſtratagemate ponebat, quo ſe hoſtes concluſurum in medio crediderat. Auxilia videlicet univerſa, cunctam, inquam, ſociarum gentium militiam circumducere clam hoſtili exercitui parabat, juſſoſque legere maris littus quam longiſſimo circuitu quo facilius Roberti providentiam fallerent, in eum ſe locum quam occultiſſime conferre imperabat, unde impetum a tergo facere in hoſtes averſos poſſent, eodem tempore quo ipſe cum cætero exercitu a fronte Robertum adoriretur. Qui quidem Robertus tabernaculis vacuis relictis, pontem nocte tranſgreſſus (numerabatur tum octava ſupra 10. Octobris dies, indictione 5.) in templum antiquitus extructum prope mare, in nomine martyris Theodori ſe contulit cum exercitu ſuo univerſo: ibique per totam noctem propitiato precibus numine, immaculata divinaque myſteria percepere. Inde ad inſtruendam aciem verſus, in ea ipſe media ſibi delegit cepitque locum. Cornu quod mare ſpectabat Amicetæ commiſit, viro inter Comites illuſtri manuque juxta ac conſilio prompto. Alteri Baimundum præeſſe voluit, ſuum filium, cognomento Saniſcum. His Imperator compertis pro ea ingenii promptitudine qua valebat maxima ad pervidendum uno intuitu quid facto eſſet opus, ſeq; momento ad occaſionis opportunitatem transformandum; ibidem ubi forte tum fuit, per jugi declive præter maris oram aciem & ipſe ſuam explicat: diviſiſque quas ſecum retinuerat copiis (nam Barbaros qui ad circumveniendum Robertum invadendaque a tergo ejus caſtra ire cœperant, revocandos non putavit) eos tantum qui ancipites in humeris gladios geſtant, deſtinatos licet & ipſos circuitioni caſtrorum hoſtilium, retinuit; mutatoque imperio præcepit omnes omiſſis equis cum duce ipſorum Nampite ante univerſam aciem modico intervallo directos in ſeriem procedere. Sunt hi omnes clypeis muniti. Reliquum exercitum in phalanges diſtribuit. totius ipſe aciei inſedit medium. a dextris ſiniſtriſque Nicephorum Legionibus præfecit, Meliſſenum Cæſarem, & magnum Domeſticum, qui Pacurianus vocabatur. Occultaverat vero tam intra intimum phalangis ſuæ quam in medio agmine Barbarorum illorum quos diximus juſſos equis deſcendere in hoſtem iviſſe pedites, certos manipulos ſatis numeroſos jaculatorum optimorum, quos repente in Robertum immittere cogitabat: mandaveratque Nampitæ, ut cum plenam oſtendiſſet hoſtibus ſpeciem mox in ipſos irrupturi, retrocederet ſtatim, laxatiſque in latus utrumque ordinibus ſuorum ſagittariis locum daret erupturis, moxque iterum ſuos in unum cogeret, junctiſque mutuo protectos

Robertus ſuos ante pugnam vaſa ſua comburere jubet,

naves vero mergere.

Stratagema Alexii.

Robertus noctem ante prælium in religioſis officiis cum ſuis tranſigit.

Edit. Pariſ. pag. 115.

Baimundus Saniſcus quoque dictus.

Alexius conſilium ex tempore mutat.

Aciei Romanæ ordo.

A δὲ πολέμους ἐπὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ βεβασιλευκότων νενικηκότα, καὶ μεγίστους ἀποστάτας δορυαλώτους αὐτοῖς προσενηνοχότα, ὁλοψύχως χρὴ τῆς μάχης ἀνθέξασθαι. Καὶ εἰ τὴν νικῶσαν ἡμῖν ἐπιψηφιεῖται ὁ Θεὸς, οὐκ ἔτι χρημάτων ἐν χρείᾳ ἐσόμεθα. Χρὴ τοιγαροῦν τὰς μὲν σκευὰς ἁπάσας ἐμπρῆσαι, τὰς δὲ ὁλκάδας διατρήσαντας κατὰ τὸ πέλαγος ἀφεῖναι, καὶ οὕτω τὴν μετ᾽ αὐτοῦ ἀναδέξασθαι μάχην, ὡς τηνικαῦτα γεννηθέντας καὶ τεθνηξομένους. Ἐπὶ τούτοις κατένευσαν ἅπαντες. Ἀλλὰ τοιαῦτα μὲν τὰ τοῦ Ρομπέρτου διανοήματά τε καὶ βουλεύματα. Ἀλλὰ ταυτὶ τοῦ Αὐτοκράτορος ποικιλώτερά τε καὶ ὀξύτερα. συνεῖχον δ᾽ ὅμως οἱ δημαγωγοὶ ἄμφω τὰ στρατεύματα, στρατηγίας καὶ δημα-
B γωγίας πέρι βουλευόμενοι, ὅπως μετ᾽ ἐπιστήμης δημαγωγήσαιεν, καὶ στρατεύσοιντο. Καὶ ὁ μὲν Αὐτοκράτωρ αἴφνης νυκτὸς ἐξ ἑκατέρου μέρους ἐπελάσειν τῇ τοῦ Ρομπέρτου παρεμβολῇ σκεπτόμενος, τὸ μὲν ἐθνικὸν ἅπαν στράτευμα ἀπὸ τοῦ ὄπισθεν μέρους ἐπέτρεψε προβαλεῖν διὰ τῶν ἁλυκῶν διελθόντας, καὶ πλείονα τὴν ὁδοιπορίαν ἀναδέξασθαι αὐτοὺς διὰ τὸ ἀνύποπτον οὐκ ἀπηξίωσεν. Αὐτὸς δὲ ἀπὸ τοῦ ἔμπροσθεν, ὁπηνίκα γνοίη ἐφθακότας τοὺς ἀποσταλέντας, ἐβούλετο προσβαλεῖν τῷ Ρομπέρτῳ. Ὁ δὲ κενὰς τὰς σκηνὰς καταλιπὼν, καὶ νυκτὸς διὰ τῆς γεφύρας διεληλυθὼς (ὀγδόη δ᾽ ἦν πρὸς τῇ δεκάτῃ τοῦ
C παριππεύοντος μηνὸς Ὀκτωβρίου, ἐπινεμήσεως πέμπτης) τὸ παρὰ τὴν θάλατταν ἐπ᾽ ὀνόματι τοῦ μάρτυρος Θεοδώρου πάλαι ἀνοικοδομηθὲν τέμενος κατέλαβε κατὰ παντὸς τοῦ στρατεύματος. καὶ δι᾽ ὅλης νυκτὸς τὸ θεῖον ἐξευμενιζόμενοι, τῶν ἀχράντων καὶ θείων μυστηρίων μετελάμβανον. Εἶτα τὰς ἰδίας καταστήσας φάλαγγας, τὴν μέσην * εἵλετο τοῦ συντάγματος χώραν, τὸ δέ γε πρὸς θάλατταν κέρας τῷ Ἀμικέτῃ ἐπέτρεψε κόμητι· Κόμης δὲ οὗτος τῶν ἐπιφανῶν, γενναῖος καὶ χεῖρα, καὶ γνώμην. θάτερον δὲ τῷ υἱῷ αὐτοῦ Βαϊμούντῳ, τὴν ἐπίκλησιν Σανίσκῳ. Τούτων ὁ Αὐτοκράτωρ αἰσθόμενος δεινὸς ὢν τὸ συνοῖσον ἐν ὀξείᾳ εὑρηκέναι ῥοπῇ, μεθαρμοσάμενος ἑαυτὸν πρὸς τὸ συμπεσὸν, αὐτοῦ που κατὰ τὸ πρανὲς παρὰ τὴν θάλασσαν, τὰς παρατάξεις κατέστησε. καὶ διελὼν τὰ στρατεύ-
D ματα, τοὺς μὲν ἐπὶ τὰς σκηνὰς τοῦ Ρομπέρτου ἀπερχομένους βαρβάρους τῆς ὁρμῆς οὐκ ἀνέκοψε, τοὺς δὲ ἐπὶ τῶν ὤμων τὰ ἑτερόκοπα φέροντας ξίφη παρακατασχὼν μετὰ τοῦ σφῶν ἀρχηγοῦ τοῦ Ναμπίτου ἀποβάντας τῶν ἵππων ἔμπροσθεν ἐκ μικροῦ διαστήματος προπορεύεσθαι στοιχηδὸν ἐπέτρεψε. τοῦτο δὲ γένος ἀσπιδοφόρον ξύμπαντες. Τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ στρατεύματος εἰς φάλαγγας διελὼν, αὐτὸς μὲν τὸ μεσαίτατον εἶχε τῆς παρατάξεως, δεξιόθεν δὲ καὶ ἐξ εὐωνύμου φαλαγγάρχας τὸν Καίσαρα Νικηφόρον τὸν Μελισσηνὸν ἐπέστησε, καὶ τὸν καλούμενον Πακουριανὸν, καὶ μέ-
E γαν Δομέστικον. τὸ δὲ μεσαίτατον αὐτοῦ τε καὶ τῶν πεζῇ βαδιζόντων βαρβάρων, ἱκανοὺς εἶχε στρατιώτας τῆς τοξείας εἰδήμονας, οὓς κατὰ τοῦ Ρομπέρτου προεκπέμπειν ἠβούλετο, ἐπιτρέψας τῷ Ναμπίτῃ, ὁπηνίκα βούλοιντο πρὸς τοὺς Κελτοὺς ἐξεπιπάσασθαι, καὶ αὖθις ὑποστρέφειν, χώραν αὐτοῖς ἐξ ἐφόδου διδόναι ἐφ᾽ ἑκάτερα σχιζομένους, εἶτα αὖθις συνεχίζεσθαι καὶ συνασπικότας πορεύεσθαι. Οὕτω γοῦν τὸ ἅπαν διατυπώ-

* εἶχε

στὰς στράτευμα, αὐτὸς μὲν κατὰ μέτωπον ἵετο τῶν Κελτικῶν στρατευμάτων τὴν ἠϊόνα παραθέων. οἱ δὲ ἀποσταλέντες βάρβαροι τὰς ἀλυκὰς διεληλυθότες, ἐπεὶ καὶ οἱ ἔνδον τοῦ Δυρραχίου τὰς πύλας ἀνεπέτασαν, τοῦτο αὐτοῖς τοῦ Αὐτοκράτορος ἐπισκήψαντος, ἐν ταὐτῷ ταῖς Κελτικαῖς σκηναῖς προσέβαλον. Κατ᾽ ἀλλήλων δὲ τῶν δημαγωγῶν ἐρχομένων ἀποσπάδας ἀποστέλλων ὁ Ῥομπέρτος ἱππασίας ἐκέλευε ποιεῖσθαι, εἴπως ἐκεῖθεν ὑποσύραι τινὰς δυνηθείη τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος. Ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὁ Βασιλεὺς πρὸς τοῦτο ἀνεπεπτώκει, ἔπεμπε δὲ μᾶλλον καὶ συχνοὺς ἀντικαταστησαμένους αὐτοῖς πελταστάς. Ἀκροβολισμοῖς οὖν μετρίοις ἀμφοτέρων κατ᾽ ἀλλήλων χρησαμένων, ἐπεὶ καὶ ὁ Ῥομπέρτος ἠρέμα τούτοις εἵπετο, καὶ τὸ μεταίχμιον ἤδη ἀπεστενοῦτο διάστημα, τῆς φάλαγγος τοῦ Ἀμικέτη προεκδραμόντες πεζοὶ καὶ ἱππεῖς περὶ τὸ ἄκρον τῆς παρατάξεως τῆς τοῦ Ναμπίτου προσέβαλλον. Γενναιότερον δ᾽ αὐτῶν ἀντικαταστάντων παλίνορσοι γεγόνασιν. ἐπεὶ οὐ πάντες λογάδες ἦσαν, καὶ θαλάττῃ ἑαυτοὺς ἐπιρρίψαντες ἄχρι τοῦ τραχήλου ταῖς νηυσὶ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ καὶ Βενετικοῦ στόλου πελάζοντες, ἐκεῖθεν ᾐτοῦντο τὴν σωτηρίαν, καὶ παρ᾽ ἐκείνων οὐ προσεδέχοντο. Ἡ δέ γε Γαΐτα, ὥς λόγος τις φησίν, ἡ τοῦ Ῥομπέρτου σύνευνος αὐτῷ συστρατευομένη, Παλλὰς ἄλλη, κἂν μὴ Ἀθήνη, θεασαμένη τοὺς φεύγοντας, δριμὺ τούτοις ἐνατενίσασα, κατ᾽ αὐτῶν μεγίστην ἀρρήσασα φωνήν, μονονοὺ τὸ Ὁμηρικὸν ἔπος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λέγειν ἐῴκει. Μέχρι πόσου φεύξεσθε; στῆτε, ἄνδρες ἐστέ. ὡς δὲ ἔτι φεύγοντας τούτους ἑώρα δόρυ μακρὸν ἐναγκαλισαμένη, ὅλους ῥυτῆρας ἐνδοῦσα κατὰ τῶν φευγόντων ἵεται. Τοῦτο θεασάμενοι καὶ ἑαυτῶν γεγονότες, αὖθις πρὸς μάχην ἑαυτοὺς ἀνεκαλέσαντο. Ἐπεὶ δὲ οἱ πελεκοφόροι, καὶ αὐτὸς ὁ τούτων ἀρχηγὸς ὁ Ναμπίτης δι᾽ ἀπειρίαν καὶ θερμότητα ὀξύτερον βεβαδικότες, ἱκανὸν τῆς Ῥωμαϊκῆς παρατάξεως ἀπέστησαν, σπεύδοντες ξυμβαλεῖν ἐν ἴσῳ θυμῷ τοῖς Κελτοῖς. Καὶ γὰρ οὐχ ἧττον ἐκείνων περὶ τὰς μάχας, καὶ οὗτοι ἐνθυμότεροί εἰσιν, καὶ τῶν Κελτῶν ἐν τούτῳ τῷ μέρει μὴ ἀποδέοντες. Κεκοπιακότας τούτους ἤδη καὶ ἀσθμαίνοντας ὁ Ῥομπέρτος θεασάμενος, καὶ τοῦτο ἀπό τε τῆς ὀξείας κινήσεως, τοῦ διαστήματος βεβαιωθεὶς καὶ τοῦ ἄχθους τῶν ὅπλων, τινὰς τῶν πεζῶν ἐπισκήψε κατ᾽ αὐτῶν εἰσπηδῆσαι. Οἱ δὲ προκεκμηκότες ἤδη, μαλακώτεροι τῶν Κελτῶν ἐφαίνοντο. Πίπτει γοῦν τηνικαῦτα τὸ βάρβαρον ἅπαν, καὶ ὁπόσοι τούτων ἐσώθησαν περὶ τὸ τέμενος τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ προσπεφευγότες. Οἱ μὲν καὶ ὁπόσους ἐξεχώρει τὸ τέμενος ἔνδον εἰσῄεσαν, οἱ δὲ ἄνωθεν τοῦ τεμένους ἀνελθόντες εἱστήκεσαν, τῆς σωτηρίας, ὡς ᾤοντο ἐκεῖθεν πραγματευσόμενοι. Οἱ δὲ Λατῖνοι πῦρ κατ᾽ αὐτῶν ἀφέντες, σὺν τῷ τεμένει πάντας κατέκαυσαν. τὸ δέ γε λοιπὸν τῆς Ῥωμαϊκῆς φάλαγγος καρτερῶς πρὸς αὐτοὺς ἀπεμάχοντο. Ὁ δὲ Ῥομπέρτος καθάπερ τις ἐπτερωμένος ἱππότης σὺν ταῖς λοιπαῖς δυνάμεσι κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐλᾷ, καὶ ὠθεῖται ταύτην, καὶ εἰς μέρη πολλὰ διασπᾷ. Ἐντεῦθεν οἱ μὲν τῶν ἀντικειμένων ἐν αὐτῷ τῷ πολέμῳ μαχόμενοι πίπτουσιν, οἱ δὲ φυγῇ τὴν ἑαυτῶν ἐπραγματεύσαντο σωτηρίαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀλέξιος καθάπερ

clypeis, ire prorſum juberet. Ipſe Imperator e regione frontis ipſius aciei Francicæ, maritimam obibat oram. Interim Barbari ad circumeundum miſſi littoralem emenſi tractum captoque circuitu, cum Dyrrachienſibus Imperatoris juſſu ad idipſum egreſſis juncti in caſtra Francica impetum fecere. Jam vero ambo ſummi utriuſque partis duces in ſe invicem infeſti vadebant, inſtructis aciebus. Et Robertus quidem turmis levium equitum identidem ſubmiſſis, velitationibus delibabat univerſam pugnam, in id maxime intentus, ut iſto, ſi poſſet, modo, fervidiores aliquos ex Romani exercitus eliceret corpore. Nec fefellit Imperatorem aſtus. Ergo is diligenter cavit, Cetratis extra ordinem objectis equitatui ſiſtendo, ne ſua inde turbaretur phalanx. Conferebantur ergo inter Cetratos noſtros Robertique velites proœmiales pugnæ, jaculationibus non creberrimis. donec Roberto ſenſim ſuos aſſectante campus inter acies medius magis ac magis arctabatur. Jamque Ameceti phalanx peditatu juxta equitatuque totum emenſo ſpatium, Nampite agmen invaſerat; atque adeo Barangis fortiſſime reſiſtentibus averſa in fugam fuerat: neque enim eximiis militibus tota conſtabat. Hi ergo in mare fuga delati ad collum uſque immergebant ſe fluctibus, ſtudio contingendi Romanas Venetaſque naves, in quibus perfugium fruſtra ſperabant petebantque: Quando Gaita, ut quidam auctores tradunt, Roberti conjux, in bellum ſecuta virum, Pallas altera, licet non Minerva, conſpicata fugientes; acri fixos intuitu magna voce increpuit lingua patria tantum non Homericum illud inclamans: *Eſte viri quonam uſque fugam tendetis inertem?* Qui cum haud ſiſterentur clamore, ipſa longa in manum haſta correpta totis effuſis habenis ignavos infeſta perſequitur. Ea re illi animadverſa, colligunt ſeſe in pugnamque ſe mutuo ad officium adhortati redeunt. Simul vero bipennigeri & ipſe ductor eorum Nampites ardore pugnandi & ſucceſſu primo per imperitiam elati, longo jam intervallo a Romanis disjuncti Legionibus conſerere feſtinabant manum cum ipſa Gallorum acie; quibus & ſuo & aliorum judicio nequaquam inferiores in belligerando haberi ſolent; eos Robertus contra venientes ſpeculatus facile conjecit ex celeritate gradus, ex magnitudine percurſi ſpatii, ex gravitate armorum, defatigatos ac anhelitu ſublimi eſſe oportere. Ergo inſilire in ipſos jubet globos quoſdam peditum, qui eos deguſtatos, ubi longe mollius quam pro inceſſus audacia reſiſtentes ſentiunt, facile admoto & ingeminato impetu cunctos ad unum delent, quibus tuendi loci animus aut cura ſuperfuit. Cæteri fugam intenderunt verſus templum ſummi cæleſtis militiæ principis Michaelis; in quod, quanta loci capacitas fuit, conſtipati ſunt quamplurimi: quos ſacra ædes capere haud potuit, aſcenſum in tectum ejus ac faſtigium moliti tutos ibi ſe miſeri credebant. verum Latini igne immiſſo ipſos cum templo pariter concremarunt univerſos. Interea cætera noſtrorum phalanx præclare ac generoſe repugnabat Gallis. Donec Robertus velut alatus quidam eques, cum omnibus ſuis ſimul copiis ineluctabili inſiliens impetu, Romanam loco movet & in multas partes diſcerpſit aciem. Duces militeſque qua in veſtigio cæſi, qua in fugam abacti variam. At Imperator Ale-

Velitationes primæ.

Edit. Pariſ. pag. 116.

Ameceti phalanx fugatur a Barangis.

Gaita Roberti conjux fugaces revocat.

Barangi cæduntur partim, partim fugantur.

Iſti a Latinis in templo ſuccenſi.

Robertus Romanam aciem disjicit.

xius nihilo ſecius velut fundatiſſima turris quæpiam extabat alte in campo, dimicans fortiter, ſtragem licet circa ſe undique virorum cernens, tum nobilitate generis, tum experientia bellicarum rerum, valde inſignium. In iis erat Conſtantius Conſtantini Ducæ quondam Auguſti

Edit. Pariſ. pag. 117. Nobiliſſimi Romanorum occumbunt.

filius, patre jam Imperatore genitus in purpura natus nutritusque, quin etiam jam tum imperatoria a patre tænia dignatus. Cecidit & Nicephorus cognomento Synadenus, juvenis forma præſtans, & illo præcipue die auſis factiſque fortibus magnopere affectare viſus laudem pugnatoris generoſiſſimi omnium. Cum hoc modo dictus Conſtantius de nuptiis cum ſorore ipſius tractare crebris congreſſibus cœperat. Eodem quoque abſumptus fato eſt Palæologus Nicephorus pater Georgii, aliique ex illuſtribus. Quippe Zacharias ictu lethali trajectus pectus, ſimul accepit vulnus, ſimul animam reddidit. Similiter periit Aſpetes, & eximiorum plerique. Stante tamen adhuc & vigente nihilominus poſt tantam cædem prælio, quandiu ſcilicet impune extabat Imperator locum adhuc obtinens, tres Latinorum, quorum unus

Tres Latini Alexium Auguſtum adoriuntur.

ſupra nominatus Amecetes fuit, alter Petrus Aliphæ filius, ut ipſe affirmavit, tertius, alius quiſpiam nulla re inferior duobus, totis habenis equo quiſque ſuo laxatis, longis armati haſtis in eum incurrerunt. Et Amecetes quidem recta ictum in Imperatorem non pertulit, equo paulisper declinante, alterius haſtam primo Imperator gladio repulit, tum intentis manus nervis vehementem in hoſtem intorquens ictum, quo ipſam carpi juncturam petiit, manum illius a reliquo abſcidit corpore. At tertius Imperatorem

Imperator vulneratur.

in fronte percuſſit. verum ille ſibi ſumme præſens firmo & imperturbato ſemper animo, quantuslibet circa tumultus & rerum ſurium deorſum omnium permixtio ferveret, ut venientem ſenſit ictum, abjecit ſe retro ſupinum in equi caudam; quo factum eſt ut ſumma dumtaxat cute frontis perſtricta, leviterque delibata mucro cuſpidis in prominentem galeæ limbum offendens, lorum quo eadem galea ſub mento circum adſtringebatur abruperit, eamque in terram dejecerit. Tunc Gallus excuſſiſſe ſe Imperatorem ex equo ratus, quaſi ad prædam procurrit. at ille ſtatim ſeſe erigens firmanſque ſtabili ſede in ephippiis, idem qui ante apparuit; arma retinens eadem quæ prius, manumque nudo gladio formidabilem vibrans, cruentatus ille quidem recenti vulnere, nudoque capite, flavaque jam ſoli expoſita coma temere vagante, umbranteque oculos non ſine moleſtia. nam equus efferatus fremenſque ac frœnum reſpuens vehementi concuſſu cæſariem retro pendentem in frontem averterat. cæterum utcumque erat collegit prout potuit ſeipſum, hoſtibuſque obvium infracta generoſitate ut prius obtulit. Ubi vero Turcos fugientes vidit, & Bodinum pugna non tentata re-

Bodinus integras copias periculo ſubducit. *pag. 118.*

cedentem. (Stetit enim hic in armis eo die inſtructoque tamquam ad prælium agmine ſuorum, ſpeciem oſtentabat quaſi totis viribus pro Imperatoris cauſa dimicaturus eſſet, juxta pacta conventa quæ inter ipſos interceſſerant. Revera tamen ſibi parcere decreverat, ſpectareque quorſum vergeret victoriæ fortuna. ut ſi eam quidem haud dubie favere Imperatoris partibus cerneret, tunc ipſe in victos facili, apud victores gratioſa impreſſione Gallos imperet; ſin contra eveniret, abſtineret pugna: incolumeſque in tutum copias reduceret. Talia cogitaſſe a principio illum ex iis quæ fecit intellectum eſt. Simul enim ſatis perſpexit ſtare victo-

A τις πύργος ἀκλόνητος ἔμενε, κἂν πολλοὺς τῶν μετ' αὐτοῦ ἀποβεβλήκει ἀνδρῶν καὶ γένει καὶ πείρᾳ στρατιωτικῇ διαφερόντων. Πέπτωκε γὰρ τηνικαῦτα ὁ Κωνστάντιος υἱὸς μὲν τοῦ προβεβασιλευκότος Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα, οὐκ ἰδιωτεύοντος αὐτοῦ ἔτι ἀποτεχθείς, ἀλλ' ἐν πορφύρᾳ καὶ γεννηθεὶς, καὶ τραφεὶς, καὶ ταινίας τῷ τότε καιρῷ βασιλικῆς παρὰ τοῦ πατρὸς ἀξιωθείς, ὁ Νικηφόρος μὲν τὴν κλῆσιν, Συναδηνὸς δὲ τὴν ἐπίκλησιν καλούμενος, ἀνὴρ γενναῖος, καὶ ὡραιότατος, καὶ σφαδάζων πάντων ὑπερτερῆσαι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην μαχόμενος. μεθ' οὗ ὁ ἤδη ῥηθεὶς Κωνστάντιος περὶ κήδους ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ ἀδελφῇ πολλάκις ὡμίλει. Ναὶ μὴν καὶ ὁ

B τοῦ Παλαιολόγου πατὴρ Νικηφόρος, καὶ ἕτεροι τῶν ἐπιφανῶν. Πλήττεται γοῦν καὶ ὁ Ζαχαρίας καιρίαν κατὰ τοῦ στέρνου, καὶ τὴν ψυχὴν ἅμα τῇ πληγῇ ἐναφίησι, καὶ ὁ Ἀσπιέτης, καὶ πολλοὶ τῶν λογάδων. Τῆς δὲ μάχης μὴ διαλυομένης, ἐπεὶ τὸν Βασιλέα ἑώρων ἔτι ἀντικαθιστάμενον, ἀποκριθέντες τινὲς τῶν Λατίνων τρεῖς, ἀφ' ὧν εἷς ὁ ἤδη ῥηθεὶς Ἀμηκίτης ἦν, ὁ δὲ Πέτρος τοῦ Ἀλίφα, ὡς αὐτὸς ἐκεῖνος ἔλεγεν. ὁ δὲ τρίτος κατ' οὐδὲν τούτων ἐλάττων. ὅλας ῥυτῆρας ἐνδόντες τοῖς ἵπποις, δόρατα μακρὰ ἐναγκαλισάμενοι κατ' αὐτοῦ ἵενται. Καὶ ὁ μὲν Ἀμηκίτης διημαρτήκει τοῦ βασιλέως, μικρὸν παρεκκλίναντος τοῦ ἵππου. Τοῦ δ' ἄλλου τὸ δόρυ διὰ τοῦ ξίφους ὁ Βασιλεὺς ἀπωσάμενος, καὶ τονώσας τὴν χεῖ-

C ρα, παίει τοῦτον κατὰ τὴν κλεῖδα, καὶ τὴν χεῖρα τοῦ λοιποῦ ἀποτέμνει σώματος. Ὁ δέ γε τρίτος πλήττει τοῦτον εὐθὺς κατὰ τὸ μέτωπον. ὁ δὲ φρενήρης τε ὢν καὶ ἑδραῖος τὸν νοῦν, μηδὲν ὅλως συγχυθεὶς γοργῶτι γνώμης, ἐν ἀσκέπτῳ χρόνῳ τὸ δέον συνεὶς, ὕπτιον ἅμα τῇ πληγῇ ἑαυτὸν ὡς ἐπ' οὐρὰν τοῦ ἵππου ἔθετο. καὶ εὐθὺς τὸν χρῶτα τοῦ σώματος μικρὸν παραξέσασα ἡ τοῦ ξίφους ἀκμὴ περὶ τὴν ἀκρὰν παραποδισθεῖσα τῆς κόρυθος, καὶ τὸν συνέχοντα ταύτην ὑπὸ τὴν γένυν ἱμάντα διασπάσασα, ὥστε ταύτην εἰς γῆν. Τηνικαῦτα δὲ ὁ μὲν Κελτὸς ἐκεῖνος παραθεῖν ᾤετο καταπρημνίσαι τοῦ ἵππου. Ὁ δ' εὐθὺς ὀρθωθεὶς ἐπὶ τῆς ἐφεστρίδος ἑδραῖος ἐκάθητο, μηδὲν τῶν ὅπλων ἀποβαλών. Ἀλλὰ

D καὶ γυμνὸν τὸ ξίφος κατέχων τῇ δεξιᾷ, τοῦ δὲ λύθρου τοῦ ἰδίου πεφοινιγμένος αἵματος, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀπερικάλυπτον ἔχων, καὶ τὴν πυρσὴν καὶ ἡλιῶσαν κόμην περιπλανωμένην ταῖς ὄψεσι, καὶ διοχλοῦσαν αὐτόν. Ὁ γὰρ ἵππος ταραττόμενος καὶ ἀποπτύων τοὺς χαλινοὺς καὶ φριμάσσων, ἀτακτότερον ἐμπίπτειν τῷ προσώπῳ τοὺς βοστρύχους παρεσκεύαζεν. Ἀλλὰ καὶ ὡς ἑαυτὸν ἀνακαλεσάμενος, ὡς εἶχε, τοῖς ἐναντίοις ἀντικαθίστατο. Ἐπεὶ δὲ καὶ τοὺς Τούρκους φεύγοντας ἑώρα, καὶ αὐτὸν τὸν Βοδῖνον ἀπολέμητον ὑποχωροῦντα. Ὥπλιστο γὰρ καὶ οὗτος καὶ εἰς πολέμου τύπον τὸ αὐτοῦ διατυπώσας στράτευμα κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν ἵστατο, ὡς ἐπαρήξων τάχα τῷ Αὐτοκράτορι, κατὰ τὰς πρὸς αὐτὸν γεγενημένας συνθήκας. Ἐκα-

E ραδόκει δὲ, ὡς ἔοικεν, ἵνα εἰ μὲν τὴν ῥοπὴν τῆς νίκης τῷ Αὐτοκράτορι δοθεῖσαν γνοίη, ἐπιτεθείη καὶ αὐτὸς τοῖς Κελτοῖς, εἰ δὲ τοὐναντίον, ἀτρεμήσῃ τε, καὶ ὀπισθόπους γένηται. Ταῦτα διαλογιζόμενος, ὡς ἐξ ὧν ἐπεπράχει δῆλον, καὶ τὴν νικῶσαν ἄπαρτι τοὺς Κελ-

τὰς

τὰς ἡνιωκὰς ἔχοντας, ἀγύμνας πολέμου τὸ παράπαν, οἴκαδε ἐπαναδεδραμήκει. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ ταῦτα θεασάμενος, καὶ ὡς μηδένα τῶν αὐτοῦ ἐπαμύνοντα βλέπων, τὰ μετάφρενα καὶ αὐτὸς τηνικαῦτα δίδωσι τοῖς ἐναντίοις. καὶ οὕτως ἐδίωκον οἱ Λατῖνοι τὸ Ῥωμαϊκὸν στράτευμα. Ὁ δὲ Ῥομπέρτος καταλαβὼν τὸ τέμενος τοῦ ἁγίου Νικολάου, ὅπου καὶ ἡ βασιλικὴ σκηνὴ, καὶ ἅπασα ἡ σκευὴ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος, ὁπόσους εὐσθενεῖς εἶχε τὸν Βασιλέα διώκειν ἐκπέπομφεν, αὐτοῦ που αὐτὸς ἐγκαρτερῶν φανταζόμενος τὴν τοῦ Αὐτοκράτορος κατάσχεσιν. Τοιοῦτοι γὰρ λογισμοὶ τούτου τὸ ὑπέρογκον ἐξῆκαν φρόνημα. Οἱ δὲ ἀψύχως μάλα τοῦτον ἐδίωκον μέχρι τόπου τινὸς παρὰ τῶν ἐγχωρίων καλουμένου κακὴ πλευρά. Ἡ δὲ τούτου θέσις. ποταμὸς ῥέων κάτωθεν ὁ Χαρζάνης καλούμενος, ἄνωθεν δὲ ὑπερκειμένη πέτρα ὑψηλή. Ἀναμεταξὺ δὲ τούτων φθάνουσιν αὐτὸν οἱ διώκοντες, οἳ καὶ παίουσιν αὐτὸν κατὰ τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν διὰ τῶν δοράτων. ἐννέα δὲ ἦσαν ξύμπαντες, καὶ ἐπὶ θάτερα κλίνουσι. Τάχα δ' ἂν καὶ ἐπεπτώκει, εἰ μὴ τὸ ξίφος, ὃ τῇ δεξιᾷ κατεῖχε χειρὶ ἔφθασεν ἐναπερεισθῆναι τῇ γῇ. Ναὶ μὴν καὶ ἡ τοῦ μύωπος ἀκμὴ, τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς ἐνδακοῦσα τὸ ἄκρον τῆς ἐφεστρίδος, ὃ ὑπόστρωμα λέγουσι, κλινέστερον τὸν ἱππότην ἐποίει. Καὶ αὐτὸς δὲ τῇ λαιᾷ τῆς χαίτης τοῦ ἵππου δραξάμενος ἀνεῖχεν ἑαυτόν. Βοηθεῖται μέντοι ἐκ θείας τινὸς δυνάμεως, σωτηρίαν παρ' ἐχθρῶν αὐτοῦ κομιζούσης παραδόξως. ἀναφύει γὰρ δεξιόθεν ἄλλους Κελτοὺς τὰ δόρατα πρὸς ἐκεῖνον ὀρθώσαντας. οἳ καὶ τὰ ἄκρα τῶν δοράτων κατὰ τὴν δεξιὰν πλευρὰν ἐμβαλόντες, ὤρθωσάν τε ἀθρόον τὸν στρατιώτην, καὶ εἰς τὸ μέσον κατέστησαν. καὶ ἦν ἰδεῖν θαῦμα παράδοξον. Οἱ μὲν γὰρ ἐξ εὐωνύμων ἀνατρέπειν ἠπείγοντο, οἱ δὲ ἐκ τῶν δεξιῶν τὰ δόρατα τῇ πλευρᾷ πήξαντες, ὥσπερ τοῖς προτέροις ἐναντιούμενοι καὶ ἀντερείδοντες δόρασι δόρατα ἐπ' ὀρθοῦ σχήματος τὸν Βασιλέα ἐποίησαν. Ἐδράσαντος δὲ ἑαυτὸν γενναιότερον καὶ συσφίγξαντος περιβάδην τὸν ἵππον ὁμοῦ καὶ τὴν ἐφεστρίδα, τηνικαῦτα γίνεταί τι τῆς γενναιότητος ἐκείνου τεκμήριον. Ὁ γὰρ ἵππος ἄλλως μὲν καὶ θερμότατος ὢν καὶ ὑγροσκελὴς, ἄλλως δὲ ἀθλητικώτατος καὶ πολεμικὸς (ἔφθη γὰρ ὅπου τοῦτον ἀναλαβέσθαι τοῦ Βρυεννίου μετὰ τῆς ἐρυθροβαφοῦς ἐφεστρίδος, ὁπότε τοῦτον εἷλεν ἐν τῷ καιρῷ τῆς μάχης βασιλεύοντος ἔτι Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου) τὸ δὲ ὅλον εἰπεῖν ὑπὸ θείας προνοίας ἐμπνευσθεὶς πάλλεταί τε εὐθὺς καὶ μετέωρος γίνεται, καὶ ἐπ' ἄκρου τῆς εἰρημένης πέτρας ἐφίσταται, ὥσπερ ὑπόπτερος κουφισθεὶς, καὶ τοῦτο δὴ τὸ τῶν μύθων, Πηγάσου πτερὰ λαβών. Σγουρίτζην τουτονὶ τὸν ἵππον ὁ Βρυέννιος ὠνόμαζεν. Τὰ δὲ τῶν βαρβάρων δόρατα, ὥσπερ κενεμβατήσαντα, τὰ μὲν καὶ τῶν χειρῶν τούτων ἐξέπεσον, τὰ δὲ διαπεπαρμένα τοῖς μέρεσι τοῦ ἐσθήματος τοῦ Βασιλέως ἐναπομείναντα, μετεωρισθέντα τῷ ἵππῳ συνεκολλήθησαν. Ὁ δὲ ἀ-

riam a Gallis, bello prorſus inguſtato domum ſtrenue ſe retulit.) Ea, inquam, ubi vidit Imperator, ſeque deſtitutum plane ab omnibus, tergum & ipſe tandem hoſtibus dedit. Sicque jam omni ex parte Latini plane fuſum fugatumque Romanum exercitum perſequebantur. At Robertus poſtquam ipſe ſancti Nicolai templum occupavit, ubi auguſtale Imperatoris vaſaque & ſupellectilia omnia totius exercitus Romani erant; quos valentiſſimos in ſuis univerſis habuit copiis ad Imperatorem inſequendum capiendumque miſit. ipſe interim ibidem opperiens optatum nuncium, ſperatumque conſpectum Auguſti captivi; quod haud dubie futurum augurabatur animo, vir cogitationibus aſſuetus vaſtis & ſpebus immenſis. Porro haud ſegniter quos miſerat operi inſtabant demandato, Alexium incitatiſſime ſecuti uſque ad locum vulgari incolarum lingua *malam coſtam* appellatum: cujus hic admodum ſitus ac forma eſt. Fluit amnis infra, Charſanes dictus. hinc alta exurgit rupes. Inter utrumque tranſitus fuit fugientis & ſequentium, ibique loci majori velocitate tandem aſſecutorum Imperatorem, quem & haſtis in lævum ejus latus vehementer illatis, magno inſuper incumbentes impulerunt impetu (novem autem erant) & facile videlicet in dextram partem inclinarunt. Dejeciſſentque omnino in terram, niſi mucro longiuſculi enſis quem manu dextera tenebat Alexius, duræ ſuperficiei ſoli innitens, ipſum a caſu ſuſtinuiſſet. Cæterum in iſto dextrorſum impulſu aculeus calcaris lævi cum infimam oram epheſtridis, qua ex cingulo inferiori, ſive ſubſtramini annectitur, admomordiſſet, totum equitem, loco motis ephippiis, propendulum in partem alteram fecerat: at ipſe læva manu ſetas equini colli correptas tenens, ſeſe ut poterat ſuſtinebat, adminiculo non in longum ſuffecturo, niſi haud dubio numine divinæ potentiæ ſalutem Imperatori ex ipſis ejus inimicis mirabiliter offerentis, incurriſſent in mox caſurum ab illa parte in quam præcipitabat alii Galli, arrectis infeſtiſque ſimiliter haſtis, quarum mucrones valide applicati loricæ dextræ commodum ruentem Alexium erexerunt, in medioque apte ſedili ephippiorum, prout ille optare tali tempore poterat, collocarunt. Quamquam enim toto illi pellebant niſu, in partemque plane lævam dejiciendi equitem animo ac ſpe; tamen nonniſi dimidium rei quam agebant peragere ipſis licuit per commilitones eorum, ex lævo, ut dictum eſt, latere obnixo impetu fixis haſtarum cuſpidibus dextrum in latus eumdem equitem trudentes. In quo cum utrinque perſeveraretur obſtinatius, prorſus inopinatum aliquandiu miraculique plenum ſpectaculum extitit loricati in equo Imperatoris appetiti undique mucronibus haſtarum, & earum vario ſe mutuo temperante impulſu ita librati, ut nulla re alia quam multitudine in ruinam urgentium erectus ſtaret. Cum is autem tali occaſione ſtrenue utens ſeſe in ſede certius firmaſſet, reſtitutaque in debitum locum epheſtride equi habenas anguſtius compeſcens alte adduxiſſet, generoſus ſonipes natura præfervidus, & firmis cruribus, planeque aptus ad conatus circenſes martioſque, non modo ſe in poſteriores ungulas erexit, verum etiam impetu concepto, ſaltum expediens, ſeſe equitemque ſuum in petræ adjacentis, cujus modo meminimus, verticem inſtar Pegaſi cujuſdam volucris extulit. Dicebatur is equus Gurlizes, quod nomen acceperat a priori domino Bryennio. hic enim ipſe eſt quem inſignibus imperialibus ac purpureis phaleris ornatum Alexius in prælio contra Bryennium, imperante adhuc Botaniate Nicephoro, ut ſuperius narravimus, ceperat. Cæterum quantæcumque ejus equi vires erant, nequaquam id ſine divinæ erga Alexium providentiæ præſenti ope miraculoque manifeſto potuiſſe tunc quidem viſus eſt. Haſtæ porro Barbarorum, partim ipſo equitis quem urgebant evolantis impetu excuſſæ de manibus tenentium effluxerunt, partim infixæ variis partibus imperatoriarum veſtium ipſum Imperatorem ſeſe in altum efferentem, equi ſimiliter raptæ ſaltu, conſecutæ ſunt. Quas ſtatim Auguſtus cum ipſis unde pendebant veſtiū laciniis abſci-

Alexius fugit.

Ejus ſpoliis potitur Robertus.

Alexii periculum.

Edit. Pariſ. pag. 119.

Mirum ſpectaculum.

Saltus equi mirabilis.

dit. Moxque nulla perturbatione mentis in tantis malis, aut turbida incertitudine conſilii, ſtatim expediens quid facto eſſet opus, ſe mirabiliter inde proripuit: Gallis inhianter circum ſuſpectantibus, incredibilique ſtupore perculſis. & erat ſtupendi cauſa. mox alio procul itinere fugientem conſpicati toto rurſus inſequuntur impetu. quorum ſtrepitu inſtantium Imperator admonitus, ubi tracta in longum fuga ſecuros periculi victores fecerat, repente verſis habenis unum inſequentium, quem forte primum obvium habuit, haſta transverberans, adverſo pectore, ſupinum dejicit in terram. Sicque converſo iterum equo priore viæ continuat fugam. Eo itinere paulo poſt incidit in quaſdam Gallorum cohortes quæ Romanos perſecutæ fugientes in caſtra victrices redibant. Hi viſo procul agnitoque Auguſto ibidem in via media, qua neceſſarius erat tranſitus, conglobati ſcutiſque commiſſis & invicem conſertis expectant, quo & equis longo curſu feſſis aliquid laxamenti modica requie ad novos conatus darent, & Imperatorem, quem vivum capere potius quam incurſu occidere mallent, haud ignari quam gratum id Roberto munus oblaturi eſſent, ſic melius redigerent in poteſtatem. Tum enimvero Imperator qui tot a tergo inſequentium hoſtium infeſtum impetum vix ac ne vix quidem jamdudum fruſtraretur, alios quoque occurrentes a fronte cernens, plane actum putavit de ſalute ſua. Ergo, quod unum ſupererat, honeſtam nec inultam affectans mortem, poſtquam brevi ſpatio ſeſe collegit, in confertam repente obſtantium turbam irruit; mediumque ipſorum ſublime extantem animadvertens quempiam, tum a ſtaturæ modo, tum a fulgore armorum ſuſpicatus Robertum eſſe, ipſum recta petit. Quem alter magno animo protentaque haſta ex adverſo ſimiliter invadit. Eo utriuſque curſu medium ſpatium momento correptum eſt. Concurrunt equites. Prior Imperator directa manu adverſario haſtam incutit. ictus per mamillas in dorſum trajicit. Barbarus ſtatim humi procumbit exanimatus lethali vulnere. Mox incitato Auguſtus equo per diviſam phalangem cœpto itinere ferebatur, redempta per necem illius Barbari ſecuritate fugiendi. Nam Galli cæteri ad jacentem accurrerunt adjutandi cauſa curandique. Illique ipſi qui dudum a tergo inſequebantur Alexium, in eum perlati locum ubi poſtremo cæſus procumbebat Barbarus, deſcenderunt ibidem ex equis, agnitoque viro mortem ejus lamentabundi plangebant ululantes. Non fuit is quidem Robertus: verum ex illuſtriſſimis principibus alius uni Roberto ſecundus. Sic igitur illis occupatis Imperator purum iter ac liberum in tuta tenebat loca. Verum ego inter hæc narranda parum meminiſſe viſa ſum, vel hiſtoriæ fide ac religione ad veri cujuſvis promulgationem urgente, vel admiratione me quoque efferente facinorum tantorum tamque incredibilium, me patris mei res geſtas ſcribere. Etenim ne Hiſtoriam fictionis ſuſpectam reddam, ſoleo plerumque brevitate magna tranſcurrere quæ de patre meo narranda occurrunt, cohibente me verecundia ne eas juvare arte efferreque dicendo auſim: quin etiam nec totam ipſis ſuam latitudinem in narrando tribuens. Atque utinam iſta cauſa ne obſtaret: & ego hujus affectus erga parentem pii ſuſpicione libera totam orationis vim in iſtam uberrimam laudandorum facinorum ſegetem poſſem immittere: efficerem profecto & argumento ſupplente facultatem ab æquis juxta iniquiſque magnifica dictione pervincerem, neminem in omni memoria extitiſſe in unum cujus res geſtæ arctiorem cum omni genere laudis conjunctionem habuerint. Nunc geſtientem in laudationem iſtam linguæ ſtylique impetum metus ille retardat ac refrigerat: ne pleriſque ex uſu vulgari de me cenſentibus videar, in commendatione capitis ita mihi conjuncti ut laudum ipſius in me contagio redundet, indulſiſſe caritati damno veritatis: & res quæ proferendæ tunc eſſent prorſus inuſitatæ atque mirabiles ex vano hauſiſſe potius, propriove ingenio finxiſſe, quam ex certa teſtataque prompſiſſe memoria. Quamquam ſi cedere affectibus & ultra ſeveritatis hiſtoricæ gyros exultare licentia quidvis dicendi inducerem in animum, næ ego non plus exultationi triumpho-

Alexii in inſequentes converſio.

Novum periculum.

Edit. Pariſ. pag. 120.

x Gallus ab Alexio occiditur.

Qui ſecurum eo pacto ſibi fugam facit.

A θὺς ἀποκόπτει τὰ ἐπαγόμενα δόρατα. καὶ οὔτε τεθορύβηται τὴν ψυχὴν ἐν τοσούτοις δεινοῖς καταστάς, οὔτε συνεθολώθη τοὺς λογισμούς, ἀλλὰ ταχὺ τοῦ συνοίσοντος γίνεται, καὶ τὸ παράδοξον ἐκ μέσου ἑαυτὸν ποιεῖται. Οἱ δέ γε Κελτοὶ κεχηνότες εἱστήκεισαν, τὸ γεγονὸς ἐκπληττόμενοι. καὶ γὰρ ἦν ἐκπλήξεως ἄξιον. Θεασάμενοι δὲ τοῦτον ἐφ' ἑτέραν ἐξαπίνης, καὶ αὖθις ἐδίωκον. Ὁ δὲ ἐπὶ πολὺ νῶτα τοῖς μεταδιώκουσι στρατιώταις διδούς, στρέψας τὸν χαλινόν, καὶ συναντήσας ἑνὶ τῶν διωκόντων, διελαύνει τὸ δόρυ τοῖς στέρνοις. ὁ δὲ τηνικαῦτα εἰς γῆν ὕπτιος ἔκειτο. ὁ δὲ βασιλεὺς αὖθις τὰς ἡνίας στρέψας εἴχετο τῆς προτέρας ὁδοῦ. Συναντᾷ τοίνυν ἀπὸ τῶν ἔμπροσθεν διωκόντων τὰς Ῥωμαϊκὰς δυνάμεις Κελτοῖς οὐκ ὀλίγοις. Οἱ B δὲ πόρρωθεν τοῦτον θεασάμενοι συνησπικότες ἵστησαν. Τούς τε ἵππους ἀναψύξαι βουλόμενοι, ἅμα δὲ καὶ ζωγρῆσαι τοῦτον ἐθέλοντες, κἀντεῦθεν ὥσπερ τι λάφυρον τῷ Ῥομπέρτῳ κομίσαι. Ὁ δὲ ἅμα μὲν τοὺς ὄπισθεν φάλαγγας διώκοντας, καὶ τοὺς ἔμπροσθεν θεασάμενος, ἀπεγνώκει τὰς σωζούσας ἐλπίδας. Συλλεξάμενος δὲ ἑαυτόν, ἐπὶ τῶν ἄλλων μέσον τινὰ ἐθεάσατο ἀπό τε τοῦ σώματος, καὶ τῆς τῶν ὅπλων ἀποπαλλομένης αἴγλης τὸν Ῥομπέρτον εἶναι νομίσας, κατασείσας τὸν ἵππον κατ' αὐτοῦ φέρεται. Κἀκεῖνος δ' ἐκεῖθεν πρὸς αὐτὸν τὸ δόρυ ἰθύνας, καὶ μέντοιγε καὶ συνελάσαντες ἄμφω κατὰ τὸ μεταίχμιον, κατ' ἀλλήλων ἵενται. Πρότερον δὲ ὁ Αὐτοκράτωρ διιθύνας τὴν χεῖρα παίει τοῦτον διὰ τοῦ δόρατος, τὸ δὲ αὐτόθεν διὰ τῶν μαζῶν εἰς τὰ μετάφρενα διεκβάλλεται. Καὶ τὸν μὲν βάρβαρον C αὐτίκα εἶχεν ἡ γῆ. Εὐθὺς γὰρ τοῦτον ἀφῆκεν ἡ ψυχή, τῆς ῥαδίως καιρίας γεγενημένης. καὶ τοῦ λοιποῦ ὁ Βασιλεύς, διαχυθείσης τῆς φάλαγγος διὰ μέσων αὐτῶν ἐξιππάσατο, ἄδειαν αὐτῷ ἐσοδράμενος τὴν σφαγὴν τοῦ βαρβάρου τούτου. Οἱ δ' εὐθὺς τὸν ῥαθέντα εἰς γῆν ἐρριμμένον θεασάμενοι, περιχυθέντες κειμένῳ, περὶ αὐτὸν διεπονοῦντο. Καὶ οἱ ὄπισθεν τὸν Βασιλέα διώκοντες τούτους θεασάμενοι, ἀποβάντες τῶν ἵππων καὶ γνωρίσαντες τὸν ἄνδρα ἐκόπτοντο ὀλολύζοντες. Ἀλλ' ὁ Ῥομπέρτος μὲν οὐκ ἦν, ἕτερος δὲ τῶν ἐπιφανῶν καὶ ὁ τούτου δεύτερος. Τούτων δὲ ἀσχολουμένων, ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὰ πρόσω τὴν πορείαν ἐποιεῖτο. Ἀλλ' ἔγωγε μεταξὺ τῶν λόγων ἐπελαθόμην, τὸ μὲν διὰ τὴν φύσιν τῆς ἱστορίας, τὸ δὲ καὶ διὰ τὴν τῶν πραγμάτων ὑπερβο- D λήν, ὅτι πατρὸς κατορθώματα γράφοιμι. Μηδὲ γὰρ βουλομένη τὴν ἱστορίαν ὕποπτον θεῖναι πολλάκις παρατρέχω τὰ τοῦ πατρός, μήτε αὐξάνουσα, μήτε πλάτος περιτιθεῖσα. Εἴθε γὰρ ἐλευθέρα ἦν τοῦ πάθους τούτου τοῦ πατρικοῦ, καὶ ἀπόλυτος, ἵνα καθάπερ ὕλης ἀμφιλαφοῦς δραξαμένη, τὴν σεβάδα γλώσσης ἐνδειξάμην, ὁπόσην ἔχω περὶ τὰ καλὰ τὴν οἰκείωσιν. Ἐπιλυγάζει δέ μου τὸ πρόθυμον ἡ φυσικὴ στοργή, μήπως δό-

A ξαιμι τοῖς πολλοῖς ὑπὸ προθυμίας τοῦ λέγειν περὶ τὰ κατ' ἐμαυτήν, τερατολογίας παρέχειν ὑπόληψιν. Καὶ γὰρ ἂν πολλαχοῦ τῶν κατορθωμάτων τῶν πατρικῶν μεμνημένη, καὶ τὴν ψυχὴν αὐτὴν ἐξεστάλαξα, ξυγγράφουσά τε, καὶ διηγουμένη, ἐν ὁπόσοις * καιροῖς περιπέπτωκε, καὶ οὐδ' ἂν μονῳδίας καὶ θρήνους τὸν τόπον παρῆλθον. Ἀλλ' ἵνα μὴ ῥητορεία κομψή τις ᾖ κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς ἱστορίας, ὥσπερ τις ἀπαθὴς ἀδάμας ἢ λίθος, παρατρέχω τὰς τοῦ Πατρὸς μου ξυμφοράς. Ἅσπερ ἔδει κἀμὲ καθάπερ ἐκεῖνον τὸν Ὁμηρικὸν νεανίσκον εἰς ὅρκον προφέρειν; Οὐδὲ γάρ εἰμι χείρων ἐκείνου τοῦ λέγοντος. Οὐ μὰ Ζῆν, Ἀγέλαε, καὶ ἄλγεα πατρὸς ἐμεῖο. πρὸς τὸ εἶναι καὶ λέγεσθαι φιλοπάτωρ. Ἀλλὰ τὸ μὲν πάθος τὸ πατρικὸν ἐμοὶ μόνῃ καταλελείφθω, B καὶ θαυμάζειν, καὶ ὀλοφύρεσθαι, τὰ δὲ τῆς ἱστορίας ἐχέσθω. Μετὰ ταῦτα οἱ μὲν Κελτοὶ τῆς πρὸς τὸν Ῥομπέρτον ὁδοῦ φερούσης εἴχοντο. Ὁ δὲ κενοὺς τούτους θεασάμενος, πυθόμενός τε τὰ τούτοις συμπεσόντα, πάντας μὲν μεγάλως κατῃτιᾶτο, ἕνα δὲ τούτων ἔκκριτον καὶ μαστίζειν ἠπείλει, ἄνανδρόν τε ἀποκαλῶν καὶ ἀπειροπόλεμον. Καὶ ὅτι μὴ καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῆς πέτρας μετὰ τοῦ ἵππου ἀνέθορε, καὶ τὸν βασιλέα Ἀλέξιον ἢ χρυσας ἀνεῖλεν, ἢ δραξάμενος ζῶντα ἤγαγε τὰ πάνδεινα πάσχειν ἔφατο. Ἦν γὰρ ὁ Ῥομπέρτος οὗτος τὰ ἄλλα μὲν εὐψυχότατός τε καὶ φιλοκινδυνότατος, πικρίας δὲ ὅλος ἄνθρωπος καὶ ἐπὶ ῥισὶν ἐπικαθήμενον ἔχων τὸν χόλον, καὶ τὴν καρδίαν μεστὴν θυμοῦ καὶ ὀργῆς ἔμπλεων. Καὶ οὕτως C ἔχων περὶ τοὺς πολεμίους, ὡς ἢ τὸν ἀντικαθιστάμενον διαπείρας τῷ δόρατι ἢ ἑαυτὸν διαχειρίσασθαι, παρὰ τὸν μοιραῖον, φασί, κλωστῆρα ἀπαλλαττόμενος. Ὁ μέντοι στρατιώτης ἐκεῖνος, ὃν ὑπ' αἰτίαν ὁ Ῥομπέρτος ἦγε, τό, τε ἀνεπίβατον καὶ ὀξὺ τῆς πέτρας μάλα σαφῶς διηγεῖτο, καὶ ὅτι εἰς τὸ μετεωρότατον ὁ τόπος ἐπῆρτο, καὶ ὡς ἡ πέτρα ὀξεῖα ἦν καὶ ἀκροφαλής, καὶ ὡς οὐδένα, οὐ πεζόν, οὐχ ἱππότην ἐπιβῆναι ταύτης δυνατὸν ἄνευ θείας τινὸς μηχανῆς, μὴ ὅτι γε τινὰ πολεμούμενον καὶ μαχόμενον. Ἀλλ' οὐδ' ἄνευ πολέμου τινὸς εἶναι δυνατὸν ἀποπειρᾶσθαι τῆς πέτρας. Εἰ δὲ μοί, φησί, καὶ διαπιστεῖς, ἐπιχειρήσας ἢ αὐτὸς σύ, ἢ τις ἄλλος τῶν ἱπποτῶν ὁ θαρραλεώτατος τῶν ἀμηχάνων αἰσθήσεται. Εἰ δ' οὖν ἀλλ' εἴτις ἀναφανεῖται τῆς πέτρας περιγενόμενος, μὴ ὅτι γε ἄπτερος, ἀλλὰ καὶ D ὑπόπτερος ὤν, ἕτοιμος αὐτὸς πᾶν ὅτι δεινὸν ὑποστῆναι καὶ ἀνανδρίας κατακριθῆναι. Ταῦτα εἰπὼν μετὰ θαύματος καὶ ἐκπλήξεως ὁ βάρβαρος τὸν ἐπίχολον Ῥομπέρτον κατέστειλέ τε καὶ εἰς θαῦμα ἐκίνησεν ἀφέμενον τοῦ ὀργίζεσθαι. Ὁ δὲ βασιλεὺς τοὺς ἑλιγμοὺς τῶν παρακειμένων ὀρῶν καὶ πᾶσαν τὴν δύσβατον ἀτραπόν, ἐν δυσὶ νυχθημέροις διεξελθὼν καταλαμβάνει τὴν Ἀχρίδα. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τὸν Χαρζάνην διελθών, καὶ μικρὸν περὶ τὴν καλουμένην Βαρβαγορὰν ἐγκαρτερήσας (τόπος δ' αὕτη δύσβατός ἐστι) μήθ' ὑπὸ τῆς ἥττης, μήθ' ὑπὸ ἄλλων τοῦ μόχθου κακῶν τὸν νοῦν συγχυθείς, μήθ' ὑπὸ τῆς κατὰ τὸ μέτωπον τοῦ τραύ-

* κακοῖς

que quam luctui lamentiſque indulgerem: adeo triſtia plerumque adverſaque ſunt quæ vitam atque imperium mei patris deſcribere aggreſſa exprimenda narratione veniunt. Quorum equidem commemoratione ſæpiſſime inter commentandum ſtillante in ſtilum ac chartam oculo defungor; tum, non facilius erumpentes queſtus e pectore quam ex oculis lacrymas continens, remitto interdum dolori habenas luctumque expirare in querimonias ſino, quas, cum alioqui breves ſint, neutiquam intempeſtivas viſum iri arbitror: imo ſi ſecus facerem, & domeſticas calamitates tantas ſiccis oculis abſque ſignificatione mœroris ulla, plane ut ſilex ſenſu caſſus, aut duriſſimus adamas præterirem, periculum eſſet ne tota hiſtoria ficta potius ad oſtentationem artis, atque ad ſcenicarum exemplum fabularum mendaci videretur tragicorum caſuum varietate concinnata: quam narratio ſerio complexa vere in vita verſatas fortunæ infenſæ acerbitates; tales profecto ac tantas ut earum interpoſita mentione jurare debeam, ſi eſſe audireque patris amans velim: nihil hac in parte inferior illo juvene, quem ſic loquentem Homerus facit. *Non, Agelae, Jovem patriſque mei mala juro*, verum parentis mei clades virtuſque quam ea evadenda vincendaque monſtravit mihi privatim uni deploranda admirandaque relinquatur. Nunc in orbem ſuſceptæ hiſtoriæ redeamus. Poſt hæc Galli ad Robertum rediere: qui eos infecta re vacuos cernens, auditis quæ acciderant vehementer omnes objurgavit; inſignem etiam quemdam inter ipſos flagris cædi ſe juſſurum eſt minatus, ignavum imperitumque rei bellicæ incuſans. Addebat imprecari ſe ſibi mala omnia niſi in tali caſu equum ipſe ſuum ſimili ſaltu in eumdem Petræ verticem in quem Auguſtus evaſerat immiſſurus fuiſſet, ibique eumdem aut equo dejectum occiſurus aut capturus vivum. Erat quippe hic Robertus generoſiſſimus ille quidem ſummuſque contemptor periculorum, at idem irritabilis ut qui maxime, naribus ferme iram ſpirantibus, atque ubi quippiam offenderet, minuſve ad votum ſuccederet, ſtatim indignabundus, ſtomachique atque acerbitatis plenus: Hoſtes vero quod attinet, cum verſaretur in prælio equitemque in adverſum infeſtus vaderet, perire adverſarium an ſe ipſum mallent, fatis permittebat, ſecurus & paratus in utrumque, ſed certus alterutrius. Cui cum contra exciperet is quem acriter inceſſebat miles, inſuperabilem fuiſſe petram nimium quantum excelſo acumine, aſcenſu undique ita abrupto, itaque præcipiti ac lubrico ut niſi Deo tamquam oblata machina juvante extollenteque, nemo, non dicam impeditus armis & in equo bellatore cataphractus, ac pugnans; ſed ne pedes quidem otioſus & ſecurus, perreptare in ejus verticem quantavis induſtria conatuve queat. Quod ſi mihi non credis, ajebat, age experire aut ipſe tu aut quivis alius equitum maxime audax maximeque peritus equi regendi, ſi quis veſtrum eniti ſaltu reipſa potuerit in ſaxi verticem, niſi non ſolum alatus ipſe, ſed & alato vehens equo, non recuſo quin ſupplicio quantumvis acerbo me ſubjicias, ignaviæque condemnes. His miles dictis, eo geſtu atque habitu qui facile proderet ſtuporem in quo erat adhuc ex hærente ſenſibus memoria ſaltus incredibilis quem oculis paulo ante uſurpaverat, Robertum placavit, ira ejus in admirationem verſa. At Imperator longos circuitus objacentium montium & impeditiſſimos calles inviæ ſemitæ continuato labore duorum dierum totidemque noctium emenſus, Achridem tenuit, trajecto per id iter amne Charzane, & paululum dumtaxat in ſaltu impervio dicto *Babagora* moratus, animo ipſe nihil perturbato, vel ob magnitudinem, vel cladis vel fatigationis ex jactatione tanta, cæterorumque malorum; ne dolore quidem tum maxime pungente accepti in fronte vulneris inflecti ſe quidquam aut in ullam remiſſionem frangi ſinens. Quamquam illum intus in animo ingens urebat deſiderium tot illuſtrium virorum qui fortiſſime di-

Edit. Pariſ. pag. 121.

Roberti in ſuos ira ob elapſum Alexium.

pag. 122.

Alexius Achridem pervenit.

Ejus invictus animus.

micantes in pugna ceciderant. Tamen a cura juſta illa quidem, ſed in præſens inutili, ad inſtantium proviſionem mentem tranſferens, totum ſe dabat exquirendis rationibus Dyrrachii tuendi. Quæ civitas ut jam par eſſe poſſet oppugnationi victoris Roberti ſuſtinendæ, merito Alexius ſua prudentia rem æſtimans verebatur. quippe qui reputabat Palæologum cujus ea virtute hactenus ſteterat, inde nunc abeſſe. nam is ſemel evocatus, per ſortunam deinde adverſi prælii haud ſitus eſt in ſuam arcem iterum ingredi. Tamen Imperator eos qui reſtabant Dyrrachii confirmare in officio quo licuit ſategit, Electiſque Venetis, qui coloniam illuc duxerant, arcis cuſtodia mandata, cæteram gubernationem propugnationemque urbis univerſæ Comiſcortæ ex Arbanis profecto commendavit, ſcriptis ad eum de iis quæ tali tempore facienda viderentur, accuratis litteris.

Dyrrachii tutelæ proviſum ab Imperatore.

A ματος ὀδύνης ὑποχαλάσας. κἂν τὸ ἐντὸς ὑπὸ τῆς λύπης τῶν ἐν τῇ μάχῃ πεπτωκότων, καὶ μᾶλλον τῶν γενναίως ἀγωνισαμένων ἀνδρῶν ἐξεφλέγετο. Ἀλλ' ὅμως ὅλος τῆς πόλεως ἦν Δυρραχίου καὶ ταύτης ἐμέμνητο, ἀχθόμενος ὅτι ἄνευ ἡγεμόνος καταλέλειπτο, τοῦ Παλαιολόγου διὰ τὴν ὀξεῖαν συμβολὴν τοῦ πολέμου μὴ δυνηθέντος ἐπαναστρέψαι. Καὶ ὡς ἐνὸν τοὺς κατ' αὐτὴν ἠσφαλίσατο. καὶ τὴν τῆς ἀκροπόλεως φρουρὰν τοῖς ἐκκρίτοις Βενετίκοις τῶν ἐκεῖσε ἀποίκων ἀνέθετο. τὴν δέγε ἐπίλοιπον πᾶσαν πόλιν τῷ ἐξ Ἀρβανῶν ὁρμωμένῳ Κομισκόρτῃ, τὰ συνοίσοντα διὰ γραμμάτων ὑποθέμενος.

Edit. Pariſ. pag. 123.

ΑΝΝΗΣ ΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΙΣΣΗΣ ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ ΛΟΓΟΣ Ε'.

ANNÆ COMNENÆ PORPHYROGENITÆ CÆSARISSÆ ALEXIADIS LIBER V.

ARGUMENTUM.

Robertus Dyrrachio in poteſtatem redacto in Italiam rediens, Henricum Alamaniæ regem fugat, caſtris ejus captis. Baimundus in Illyrico relictus, multis urbibus captis, Alexioque Imperatore bis acie victo, tertio ad Lariſſam prælio non plene victor, quamquam nec omnino victus, redire tamen ad patrem cogitur conſpiratione ſuorum, quos contra illum Alexius clam concitaverat. Italus quidam homo turbulentus, Conſtantinopoli revocare prava dogmata publice jubetur.

PERIOCHE.

ROberti deliberatio. Dyrrachienſes urbem dedunt. Roberti caritas in ſuos, & cura ſupplendi exercitus. Imperatoris mœror generoſa ſpe conjunctus. Comparatio Alexii cum Roberto. illius præ hoc excellentia. Imperator Deaboli ſuos pag. 124. *colligit. Novos delectus cogitat. Botaniatis profuſio. Exinanitio Ærarii. Cur Alexius imperium non abdicarit. Principes pecuniam conferunt. Spes militum immenſæ. A ſacris pecuniis ſubſidium quæſitum. Sebaſtocrator convocata Synodo Eccleſiarum minus celebrium ſpolia petit. Repugnat ei libera voce Metaxa: Leo Chalcedonenſis ſpoliatione templorum efferatur in Alexium. quem acriter inceſſit longa ejus abutens patientia. Pecuniæ ſacræ iterum tentatæ. Leo doctrinæ ſuſpectæ reus factus. Licentiſſime in Auguſtum invehitur. Ejus reconciliationem oblatam ſpernit. Chalcedonenſi ſede deponitur, in exilium mittitur. Imperator milites exercet. Legatis miſſis Alamaniæ regem in Robertum incitat. Conſtantinopolim revertitur. Manichæi ab eo recedunt. Robertus audita Henrici expeditione in Longobardiam Baimundum Illyrico præficit, ei bellum Romanum commendat. Italiam repetit. Exercitum Salerni congregat. Romam tendit. Hinc cum Papa junctus in Henricum movet, qui territus fugit. Robertus ejus caſtris & ſpoliis po-*

titus Romam redit. ibi Papa in Sede firmato rex ab eo ſalutatur. Tum Salernum ſe recipit. ubi patrem Baimundus triſti vultu convenit, perfidia ſuorum a medio victoriarum curſu revocatus. Is poſt patris abſceſſum magnis copiis transfugio Romanorum auctis multas urbes capit, arces munit, regiones vaſtat, bis Alexium acie vincit & fugat inſidiis ejus evitatis. Trium Comitum conjurationem detegit & vindicat. Alexius auxilia Turcorum implorat. Baimundus Lariſſam obſidet, propugnante Leone Cephala. Alexius auxilio Lariſſenſibus venit. Somnium videt, votum facit, inſidias ſtruit. Hinnitu equorum victoriæ omen capit. Simulata Romanorum fuga. Imperator caſtra Gallorum capit. Clades equitatus Gallici. Baimundi vanum gaudium. fortitudo præſentis animi. Latini Romanos cædunt. Laudes Michaelis Ducæ. Stratagema Baimundi. Romani exercitus fuga. Uzæ fortitudo. Latini turbantur inclinatione vexilli. Alexius Comites Gallos colloquiis tentat non fruſtra; conſpirant enim contra Baimundum & recedere ipſum cogunt. Alexii ſtudium pro religione & ſana doctrina. Itali Novatoris ortus & primordia. Litterarum ſtudia imperante Alexio florent. Michael Pſellus divinitus adjutus in ſtudiis. Jurgia Itali cum Pſello. Michael Ducas Auguſtus & fratres ejus amantes litterarum. Italus Epidamnum mittitur, Romam fugit, Conſtantinopolim revocatur. Principatum profeſſionis Philoſophicæ obtinet. Vitia ejus & laudes. Doctrinæ qualitas & genus. Parum prodeſt diſcipulis. Digreſſio de ſtudiis Alexii & Irenes. Nam hæc dedititiſſima lectioni fuit præſertim operum S. Maximi. Italus convincitur pravi dogmatis. judicium Eccleſiaſticum eludit. Dogmata ejus anathemati ſubjiciuntur. Ea ipſe revocat, & ſe Eccleſiæ reddit.

ΑΛΕΞΙΑΣ Ε′.

Ὁ μὲν τοι Ῥομπέρτος ἀμεριμνήσας παντάπασι τῆς λείας πάσης, καὶ τῆς βασιλικῆς σκηνῆς ἀφελόμενος, τροπαιοφόρος, καὶ γαυριῶν τὴν πεδιάδα κατέλαβεν, εἰς ἣν πρότερον ηὐλίζετο, τὸ Δυῤῥάχιον πολιορκῶν. Καὶ μικρὸν διαναπαυσάμενος ἐβουλεύετο εἰ χρὴ αὖθις ἀποπειρᾶσθαι τῶν τούτου τειχῶν, ἢ τὴν μὲν πολιορκίαν εἰς τὸ ἐπιὸν ἔαρ παραφυλάξασθαι. τὸ παρὸν δὲ τὴν Γλαβινίτζαν καταλαβεῖν, καὶ τὰ Ἰωάννινα, κἀκεῖσε παραχειμάσαι, καταθέμενον τὸ ὁπλιτικὸν ἅπαν, εἰς τὰ ὑπερκείμενα τέμπη τῆς πεδιάδος Δυῤῥαχίου. οἱ δ' ἐντὸς Δυῤῥαχίου, καθάπερ ὁ λόγος ἐδήλωσεν, ἐπεὶ οἱ πλείους ἀπὸ Μέλφης καὶ Βενετίας ἦσαν ἄποικοι, τὰ ξυμπεσόντα τῷ Αὐτοκράτορι μεμαθηκότες, καὶ τὴν τοσαύτην ἀνδροκτασίαν, καὶ τὴν τῶν τηλικούτων ἀνδρῶν σφαγὴν, καὶ τοὺς στόλους ὑποκεχωρηκότας, καὶ ὅτι ὁ Ῥομπέρτος εἰς τὸ ἐπιὸν ἔαρ τὴν πολιορκίαν ταμιεύεται, διεσκοπεῖτο ἕκαστος ὅ, τι πράττειν χρὴ καὶ σώζεσθαι, καὶ μὴ αὖθις εἰς τοσούτους ἐμπεπτωκέναι κινδύνους. Συλλεξάμενοι οὖν ἑαυτοὺς, τὸ ἀπόῤῥητον ἕκαστος εἰς τὸ ἐμφανὲς ἄγουσι, καὶ περὶ τῶν ὅλων γνωσιμαχήσαντες, ὥσπερ ἐν ἀπόροις πόρον εὑρηκέναι ᾠήθησαν. πεισθῆναί τε τῷ Ῥομπέρτῳ, καὶ παραδοῦναί οἱ τὴν πόλιν. ἐρεθισθέντες δὲ καὶ παρά τινος τῶν ἀποίκων Μέλφης, καὶ ταῖς τούτου πεισθέντες ὑποθημοσύναις, τὰς εἰσόδους ἀναπετάσαντες, πάροδον τῷ Ῥομπέρτῳ δεδώκασιν. Ἐγκρατὴς δὲ τούτου γενόμενος, τὰς δυνάμεις μετεκαλεῖτο, φιλοκρινῶν ἅμα εἴπου τέτρωταί τις καιρίαν, ἢ ἐπὶ χρῶτα παραξέσαντος τυχὸν τοῦ ξίφους, καὶ διερευνώμενος ὁποῖοί τε, καὶ ὁπόσοι πολέμου παρανάλωμα γεγόνασιν ἐν ταῖς προηγησαμέναις μάχαις· σκοπῶν ἅμα, ἐπεὶ χειμὼν ἤδη παρῆν, καὶ τόδε καιροῦ, διὰ τοῦτο καὶ μισθοφορικὸν ἕτερον ἐπισυνάξαι, καὶ ξενικὰς ἐπισυλλέξαι δυνάμεις, καὶ ἦρος ἐπιφανέντος, τηνικαῦτα πανστρατὶ κατὰ τοῦ Βασιλέως χωρῆσαι. Ἀλλ' οὐκ αὐτὸς μὲν ὁ Ῥομπέρτος, καίτοι νικητὴν ἑαυτὸν, καὶ τροπαιοῦχον ἀναγορεύων τοιαῦτα ἐλογίζετο. ὁ δ' ἡττηθεὶς Βασιλεὺς, καὶ τραυματίας γεγονὼς, διὰ τὴν ἀνύποιστον ἐκείνην ἧτταν καὶ τοσούτους, καὶ τοιούτους ἀποβεβληκὼς, μορμολυχθεὶς, φίον συνέσταλται. Ἀλλὰ μηδὲν σμικροπρεπὲς ἑαυτῷ λογισάμενος, μηδὲ χαλάσας ὅλως τὸν λογισμὸν, σπουδὴν εἶχεν ὅλῃ γνώμῃ τὴν ἧτταν ἦρος φανέντος ἀνακαλέσασθαι. ἦσαν γὰρ ἄμφω πάντα προϊδεῖν καὶ συνιδεῖν ἱκανοὶ, καὶ πολεμικῶν τεχνασμάτων οὐδενὸς ἀδαεῖς. Ἀλ-

A CÆTERUM Robertus belli ſecurus, quippe plene jam victor, caſtris impedimentiſque Romani exercitus universis, & ipſo Auguſti tabernaculo, potitus, trophæis erectis exultabundus, triumphanſque ſuperbo gaudio, planitiem quam ante prælium caſtris inſederat, cum Dyrrachium obſideret, repetiit iterum, modicaque illic mora, deliberavit: ecquid oppugnationem urbis de integro reſumere præſtaret, muroſque iterum quatere? an potius ea re in ver proximum dilata, nunc Glabinitzam occupare ac Joannina, ibique hybernare, univerſo exercitu diſtributo per amœnas & uberes valles quas ii montes efficiunt, qui æquabilem & campeſtrem Dyrra- B chienſis ſoli regionem ab oriente terminant? Qui vero Dyrrachio incluſi, reſiſtere adhuc velle, ut ſuperius vidimus, videbantur; homines attenti ſuis rebus & Melphorum Venetorumque Coloni plerique, audita Imperatoris clade, cædeque tot ducum ac virorum principum, cum inſuper claſſem utramque Romanam Venetamque receſſiſſe cernerent: reputarentque ſecum, nec ſaltem experiendæ virtutis præſentem occaſionem dari; quoniam percrebuerat decreviſſe Robertum, eos lenta dumtaxat per hyemem obſidione circumcludendos, in vernam tempeſtatem totis viribus oppugnandos differre; his, inquam, perculſi qui Dyrrachium obtinebant cogitare pro C ſe quiſque intentius ac diſquirere privatim taciti cœperunt, ecqua iniri poſſet opportuna ratio ſalutis expediendæ: cavendique in poſterum ne in mala periculave iis ſimilia quibus modo defuncti eſſent, denuo revolverentur. His diu ſingillatim animo verſatis, congregati aliquando in cœtum unum ut in medium conſulerent, unoquoque quod privatim ſapiebat in commune proferente, poſt modicam ſententiarum altercantium pugnam haud gravate conſenſerunt: unam optimam videri difficultatis in qua eſſent explicandæ viam, ſi cum Roberto agerent, eique certis conditionibus dederent civitatem. Extitit præcipue in iſto de- D ditionis conſilio ſuadendo urgendoque obnixum ſtudium cujuſdam Coloni Melphenſis, quo multa in eam partem commemorante moneteque, tandem in ejus eſt ſententiam deliberatio concluſa, decretumque ut portæ patefierent, Robertique poteſtati urbs permitteretur: qua is occupata copias in eam ex hybernis evocavit: ibique recreavit exercitum, diligenti cura ſauciorum habenda; non eorum dumtaxat qui vulnerati graviter fuiſſent, verum & illorum quoque quos vel leviter in ſumma cute gladius ſtrinxiſſet. Exquiſivit etiam exacte quot qualeſve ſuorum præteritis abſumpti pugnis periiſſent, quorum in locum, quoniam delectibus habendis aptum per hyemis otium tempus videretur, novas auxiliarum cohortes conducere videlicet ſibique adjungere parabat: in animo habens, ſimul ver illuxiſſet instructo exercitu infeſtis ſignis recta in Imperatorem tendere. Talia victor, ſibique victoriam ipſe applaudens ac magnifice gratulans Robertus cogitabat parabatque. E contrario Imperator victus fugatuſque, inſuper & vulnere in fronte deformatus, ſed & majore intus in animo percuſſus plaga; pudore nimirum tam acerbæ luctuoſæque cladis, & deſiderio tot fortium illuſtriumque virorum qui funeſto illo prælio ceciderant: tacitus mœrenſque ac velut malis attonitus aliquandiu ſtupebat, ſegni luctu deſidens. Verum torpore illo cito excuſſo brevi ſe ſibi reddidit, atque in generoſas ſpes curaſque ſe dignas excitato animo, totum ſe dedit rationibus exquirendis reparandæ jacturæ, cladiſque atque ignominiæ cumulate in hoſtes vere proxime ſecuturo refundendæ. Erat hoc par Ducum tanta utrinque ſimilitudine præditum laudum, quanta fere odii atque hoſti-

Edit. Pariſ. pag. 125.

Roberti victoris deliberatio.

Dyrrachienſium deliberatio,

& conſenſus in deditionem.

Robertus ſuorum curam gerit.

Supplementa comparat.

pag. 126.

Imperatoris mœror.

Spes generoſa ſpes.

Comparatio Alexii cum Roberto.

lium irarum acerbitate diſcors. uterque ad omnes bellicæ rei functiones ac partes manu juxta menteque promptiſſimus. ambo in providendo acres, in conſcientia celanda cautiſſimi, neuter ullius rudis militaris artis, ſeu oppugnare arcem, ſeu ſtruere inſidias, ſeu aperto marte ſigna conferre opus eſſet, pariter expediti conſilio, manu ſtrenui, pectore firmi atque intrepidi, ut numquam ullo bello ad ſpectaculum orbis duo magis inter ſe pares adverſarii commiſſi a fortuna videantur. Eo tamen excellebat Alexius quod in ætate multo juniori Roberti robur illud maturum, & belligerantis ævo pleno Barbari minas ac ſpiritus quibus ſuccuſſurum ſe terrarum ſupploſiore pedis & phalangas uno clamoris ſono conturbaturum pene jactabat, abundan ia quadam præcoce anticipatæ virtutis in ſe repræſentabat adoleſcens.

Qua re ſuperior Alexius.

Sed nimirum hæc locis aliis, aliiſque artificibus reſervanda ſunt: erunt enim erunt qui evigilabunt in iſtas curas tantæ indolis laudandæ, par otium paremque facultatem ad argumentum afferentes ornatus omnis capax, nihil horum quæ hic perſtrinximus præterire poterit. Cæterum Imperator Alexius ubi ſe apud Achridem brevi quiete paulisper recreavit, Deabolim ſe contulit, ibique colligendis reliquiis cladis, paucisque qui vulneribus ac fatigatione ſemineces eo ſubinde confluebant curandis ſovendiſque dabat operam. reliquos miſſis quoquoverſum præconibus curavit admonendos ut Theſſalonicam ſe conferrent.

Deaboli ſuos colligit.

Ad hæc reputans, quod triſtis experientia docuerat; quam imparem Roberti copiis ipſe objeciſſet exercitum; planeque damnans omnes in poſterum ſpes quas in tali non dicam militum, ſed prorſus imbellium, funditusque rudium tyronum genere poſuerat, neceſſario cogitationem appulit ad auxilia bellicoſarum gentium paranda vocandaque. Verum intercedebat optimo conſilio, quod neque ejuſmodi delectus ſine præſenti pecunia fieri poſſent, neque ut tum res erant, ulla fere undecumque appareret conficiendæ ratio pecuniæ: quippe cum exinanitum funditus eſſet Ærarium inconſultiſſimis & inutiliſſim s profuſionibus ejus qui nuper imperaverat Nicephori Botaniatæ, quem ajunt tam ſupina diſſolutione adminiſtraſſe rem pecuniariam, ut jam valvæ apothecarum in quibus recondi theſauri regii conſueverant, reſeratæ ac patentes relinquerentur, cuiviſque poteſtas eſſet illac iter habendi: non enim erat periculum, pecuniis omnibus prius exhauſtis ac comeſis, ne quid rapacitati forte tranſeuntium exponeretur. Hinc publica res magnis erat in anguſtiis; infirmitate ſimul & egeſtate Romanum imperium urgentibus: ut qui nec ad ſui tutelam miles ſuppeteret, nec ad delectus pecunia. Quid ergo facere oportebat juvenem Imperatorem habenas tanti tamque male conſtituti principatus tractare tum primum exorſum? utrum deſperata ſalute Reipublicæ redire in privatam fortunam imperiumque abdicare? Atqui futurum erat, ſi hoc faceret, ut puſillanimitatis atque ignaviæ damnaretur: & quamvis honeſtas ſui receptus haberet cauſas, tamen infamiam æternam ſuo nomini conſciſceret: tamquam metu degeneri, conſcientiaque inertis atque imbellis animi, non ullo laudabili conſilio, turpes latebras otii privati, aulæ ac ſolio prætuliſſet. Quod dedecus cum morte pejus homini eſſet ſic nato ſicque inſtituto, ſuſtinenda illi plane ad extremum perſona ſemel ſuſcepta fuit, & ne anteacta vita rebuſque prius geſtis indignum aliquid ſapere feciſſeve poſſet argui, ſummo undique conatu reparandum bellum, copiis omni ex parte cogendis, evocandiſque viris ſtrenuis ſpe ingenti præmiorum; quorum fides & certa expectatio præſentibus pignoribus donorum in anteceſſum oblatorum ſancienda erat. Hoc ille conſilium ſequi certus duas in res magnopere incubuit. Primum enim dimiſſis quoquoverſum magna celeritate viris idoneis auxiliares congregare copias ſtuduit, magnifica oſtentatione donorum ingentium. Deinde cum matre fratreque inſtantiſſimis egit nunciis litteriſque

Novos delectus cogitat.

Edit. Pariſ. pag. 127.

Botaniatis profuſio.

Exinanitio ærarii.

Cur Alexius imperium non abdicarit.

A λὰ πάσαις μὲν τειχομαχίαις, πάσαις δὲ λοχήσεσι, καὶ ταῖς ἐκ παρατάξεως ἀγωνίαις * αὐθάδεις. τὰς δὲ διὰ χειρὸς πράξεις δραστικοὶ καὶ γενναῖοι, καὶ ἐχθροὶ πάντων τῶν ὑπ' οὐρανὸν ἡγεμόνων, γνώμῃ καὶ ἀνδρείᾳ κατάλληλοι. Εἶχε δέ τι τοῦ Ῥομπέρτου πλέον ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος, ὅτι νεάζων τὴν ἡλικίαν ἔτι, κατ' οὐδὲν ἐλάττων τοῦ ἤδη ἀκμάζοντος ἦν, καὶ τὴν γῆν μικροῦ σαλεύειν, ὅλας τε φάλαγγας ἐκ μόνου ἐμβοήματος αὐχοῦντος συνταράττειν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἑτέροις συντηρείσθωσαν τόποις. μελήσει γὰρ πάντως τοῖς ἐγκωμιάζειν ἐθέλουσιν. Ὁ δέγε βασιλεὺς Ἀλέξιος ἐν Ἀχρίδι μικρὸν ἑαυτὸν ἀνακτησάμενος, καὶ τὸ σῶμα διαναπαύσας, B καταλαμβάνει τὴν Διάβολιν. Καὶ τοὺς μὲν τοῦ πολέμου διασωθέντας τῆς ἐκ τοῦ μόθου κακοπαθείας ὡς ἐνὸν ἐπανελάμβανε· τοὺς δέγε ἐπιλοίπους ἁπανταχόθεν ἀποστείλας, διεκηρύκευε τὴν Θεσσαλονίκην καταλαβεῖν. Ἐπεὶ δὲ πεῖραν τοῦ Ῥομπέρτου, καὶ τῆς τόλμης τοῦ πλήθους εἶχε στρατεύματος, καὶ πολλὴν ἀφέλειαν καὶ ἀνανδρίαν τῶν ὑπ' αὐτὸν κατεψηφίσατο, οὐ γὰρ ἂν προσθείην στρατιωτῶν, ὅτι καὶ οἱ τέως παρόντες, ἀγύμναστοί τε τὸ παράπαν ἦσαν, καὶ πάσης στρατιωτικῆς ἐμπειρίας ἀδαεῖς. Διὰ τοῦτο γοῦν ἐδεῖτο συμμάχων. τὸ δὲ ἄτερ χρημάτων οὐκ ἐνῆν. τὰ δὲ οὐ παρῆν, τῶν βασιλικῶν ταμιείων, ἐπὶ μηδενὶ δέοντι κενωθέντων ὑπὸ C τοῦ προβεβασιλευκότος Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου, ὡς μηδὲ τῶν ταμιείων κεκλεῖσθαι τὰς θύρας, ἀλλ' ἀνέτως πατεῖσθαι παντὶ τῷ βουλομένῳ δι' αὐτῶν ὁδεύειν· προπέποτο γάρ· Ἐντεῦθεν καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ τὸ πᾶν συνίστατο, ἀσθενείας καὶ πενίας ὁμοῦ συμπιεζούσης τὴν ὑπὸ Ῥωμαίους. Τότε δὲ τοῦτο, τί τὸν νέον βασιλέα, καὶ ἄρτι τῶν τῆς βασιλείας οἰάκων ἐπιβεβηκότα ἐχρῆν διαπράξασθαι; Πάντως καὶ ἐξαπορούμενον τὸ πᾶν καταλειπόντα ἐκστῆναι τῆς ἀρχῆς, ὡς μὴ ἐναντίον ὄντα, αἰτιῷτο τὶς αὐτὸν ὡς ἀπειροπόλεμον καὶ ἀνεπιστήμονα ἀρχηγὸν, ἢ ἐξ ἀνάγκης ὡς ἐνὸν καὶ συμμάχους μετακαλέσασθαι, καὶ τὰ τούτοις * δεθησόμενα χρήματα ἔνθεν δήποτε συνα- D γαγεῖν, καὶ τοὺς ἁπανταχῆ διεσπαρμένους τοῦ στρατεύματος διὰ δωρεῶν ἀνακαλεῖσθαι. ἵνα ἐντεῦθεν μείζους ἐλπίδας κτησάμενοι, αὐτοὶ μετ' αὐτοῦ ἐγκαρτερήσαιεν, καὶ οἱ ἀπόντες πρὸς τὸ ἐπανέρχεσθαι προθυμότεροι γένοιντο, καὶ οὕτω γενναιότερον πρὸς τὰ Κελτικὰ πλήθη ἀντικαταστῆναι δυνήσαιντο. Ἀνάξιον μὲν οὖν καὶ ἀσύμφωνον τῆς αὐτοῦ περὶ τὰ στρατιωτικὰ ἐπιστήμης ὁμοῦ καὶ τόλμης μηδὲν πεπραχέναι βουλόμενος, πρὸς δύο ταῦτα ἀπέβλεψε, συμμάχους τε ἁπανταχόθεν μεταπέμψασθαι ἐλπίσι πολλῶν δωρεῶν δι' μηχανῆς τούτους ὑποσυρόμενος. τὴν δέ γε μητέρα, καὶ τὸν ἀδελφὸν αἰτήσασθαι χρή-

* ἰθάδεις

* ἐπαρκέσοντα

μετὰ

ματά οἱ ξυμπορισαμένους ὅθεν δήποτε ἐκπέμψαι. Οἱ δὲ πόρον πολισμοῦ μὴ ἐξευρηκότες ἕτερον, πρότερον μὲν ἅπαντα τὰ αὐτῶν συναγαγόντες χρήματα ὁπόσα ἐν χρυσῷ, καὶ ἀργύρῳ, τῷ βασιλικῷ χωνείῳ παραπεπόμφασι. Πρώτη ὅτι πάντων ἡ βασιλὶς καὶ μήτηρ ἐμὴ ὁπόσα ἔκ τε μητρῴου καὶ πατρῴου κλήρου ἐνυπῆρχεν αὐτῇ κατεβάλλετο, καὶ τοὺς ἄλλους ἐντεῦθεν πρὸς τοῦτο ἐρεθίσαι οἰομένη. Ἐδεδίει γὰρ ὑπὲρ τοῦ Αὐτοκράτορος, ἐν στενῷ κομιδῇ τὰ κατ᾽ αὐτὸν ὁρῶσα. Εἶτα δὲ καὶ ἐξ ἑτέρων ὁπόσοι εὐνοϊκώτερον πρὸς τοὺς βασιλεῖς τούτους διέκειντο αὐθαιρέτως προτεθυμηκότων καταβάλλεσθαι ὁπόσης ἕκαστος εἶχε προθέσεως χρυσίου καὶ ἀργυρίου ποιησάμενοι, ἐξέπεμψαν, τὸ μέντοι τοῖς ξυμμάχοις, τὸ δέ τι πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα. Ἀλλὰ πρὸς τὴν ἐπικειμένην χρείαν μηδαμῶς ἐξαρκούντων, τῶν μὲν χάριτας αἰτούντων, ὡς συναγωνισαμένων δῆθεν, τῶν δὲ ὁπόσον μισθοφορικὸν, δαψιλέστερον τὸν μισθὸν ἐξαιτουμένων, ἐνέκειτο αὖθις καὶ ἕτερα ἀνακαλούμενος διὰ τὸ ἀπεγνωκέναι τὴν Ῥωμαίων εὔνοιαν. Οἱ δὲ ἐν ἀμηχανίᾳ γεγονότες, καὶ πολλοὺς λογισμοὺς ἀνελίξαντες ἰδίᾳ τε, καὶ κοινῇ, ἐπεὶ καὶ τὸν Ῥομπέρτον αὖθις ὁπλιζόμενον μεμαθήκεισαν, μὴ ἔχοντες ὅ, τι καὶ δράσαιεν, εἰς τοὺς πάλαι κειμένους νόμους, καὶ τοὺς κανόνας περὶ τῆς τῶν ἱερῶν ἐκποιήσεως ἀπέβλεψαν. Καὶ μετὰ τῶν ἄλλων εὑρηκότες, ὅτι περ ἐπ᾽ ἀναρρύσει αἰχμαλώτων τὰ τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν ἱερὰ ἔξεστιν ἐκποιεῖσθαι. Ἑώρων δὲ ὅτι καὶ τῶν Χριστιανῶν ὅσοι περὶ τὴν Ἀσίαν ὑπὸ τὴν βαρβαρικὴν ἐτέλουν χεῖρα καὶ ὁπόσοι τὴν σφαγὴν ἐξέφυγον ἐμιαίνοντο διὰ τὴν τῶν ἀπίστων συναναστροφὴν, ὀλίγ᾽ ἄττα τῶν πάλαι ἠργηκότων ἱερῶν καὶ καταλελυμένων, ὡς εἰς μηδεμίαν χρείαν συντελοῦντα, ἀλλ᾽ ἀφορμὴν μόνον ἱεροσυλίας, καὶ ἀσεβείας ἅμα τοῖς πολλοῖς παρεχόμενα, ὡς ὕλην χαράγματος εἰς μισθὸν τοῖς στρατιώταις καὶ συμμάχοις τὰ τοιαῦτα χρηματίσαι ἐσκέψαντο. Τούτου οὖν συνδόξαντος, ἀνέρχεται ὁ Σεβαστοκράτωρ Ἰσαάκιος εἰς τὸ τοῦ Θεοῦ μέγα τέμενος τὴν Σύνοδον ἐκκλησιάσας, καὶ τὸ τῆς Ἐκκλησίας ἅπαν πλήρωμα. Θεασάμενοι δὲ τοῦτον οἱ τῆς ἱερᾶς Συνόδου ἐπ᾽ ἐκκλησίας συνεδριάζοντες τῷ Πατριάρχῃ ἔκθαμβοι γεγονότες, ἠρώτων ὅτου χάριν παρεγένετο; Ὁ δὲ λέξων ἥκω τι πρὸς ὑμᾶς χρήσιμον τῇ βιαίᾳ τῶν πραγμάτων παρεμπτώσει καὶ σωστικὸν τοῦ στρατοῦ. ἅμα δὲ καὶ τοὺς περὶ τῶν μὴ χρησιμευόντων ἱερῶν κανόνας ἀπεστομάτιζε, καὶ πολλὰ περὶ τούτων δημηγορήσας, ἀναγκάζομαι, φησὶν, ἀναγκάζειν οὓς οὐ βούλομαι ἀναγκάζειν, καὶ γενναίους

ut ſi pecunias quomodocumq; confectas omnino ad ſe quamprimum mitterent. Ad ea illi mandata conſiliis collatis, circumſpectiſque ac deſperatis viis omnibus aliis pecuniæ cogendæ, ad voluntariam rerum omnium ſuarum collationem confugerunt. Ergo quidquid mater, quidquid frater, quidquid uxor Alexii Auguſti auri argentique habuere totum ad fornacem publicam, ubi moneta fundi cudique ſolet in nummos commutandum miſſum eſt. In quo enituit Imperatricis matris meæ ſtudium: quæ prima omnium ſine cunctatione ulla liberaliſſime prorupit in profuſionem rerum plane omnium quas vel a patre, vel a matre, hæreditatis nomine umquam acceperat. Magnum exemplum, &, quemadmodum rebatur, imitatores habiturum, edens, contemnendarum in tanto publico diſcrimine privatarum rationum. Sub hæc qui vel conſanguinitate vel amicitia conjunctiores Comnenis erant, pro affectus quiſque ſui ac facultatis modo plus minuſve contulere auri argentique. Inde quantum plurimum conflari nummorum potuit, partim ſociis ſtipendia poſcentibus numeratum, partim Auguſto ſuppeditatum eſt, nihil ſatis habendi ad præſentem uſum. Nam & illi qui prælio infauſto qualemcumque operam voluntarii navaverant, ita expectabant ſua præmia, ut ſi ea ſpebus non reſponderent receſſuri viderentur: & qui ſtipendia merebant, non modo repræſentari ea flagitabant, ſed etiam augeri. Ergo cum iis variè ſatiandis ſedandiſque ſtatim eſſet univerſa profligata recens pecunia, tamen inhiante ad plura cupiditate plurimorum, nihil actum apparebat, nutareque haud dubie fides exercitus videbatur, niſi uberiores largitiones affluerent, coactus periculo Auguſtus iterum inſtitit graviſſime ut pecuniæ plures ſuggererentur. Res enimvero incommoda! quo enim jam tenderetur ultra extremum? aut quid erat demum reliquum poſt ipſam principalem domum priori collatione ſpoliatam? Conſultationes igitur inter potentes rerum trahebantur longæ, nullumque expedientes exitum; idque tum privatis congreſſionibus, tum in Senatu ad ipſum vocato. Tandem prævalente in dies metu Roberti, perditis rebus, quaſi ad ſacram anchoram Eccleſiaſticorum theſaurorum adjecta naufragantis reipublicæ cogitatio eſt. Replicati ad obtentum rei parum in vulgus plauſibilis veteres Canones, quibus in redemptionem captivorum impendi ſacras pecunias conflarique vaſa templorum, fas eſſe cavebatur. Admonebant incidiſſe tempus illud. Servire enim ſervitutem miſerabilem & in exitium animæ ac periculum ſalutis præſens ſub dominis infidelibus Chriſtianos per Orientem innumerabiles. Quibus ſuccurri poſſet non ex ipſis quidem celebribus & quotidiana religione frequentatis ſacris ædibus redemptionis pretio petendo; ſed ex deſertis nullumque jam fere uſum habentibus: quæ magna donariorum veterum copia refertæ nihil aliud niſi ſacrilegia nocturnorum furum expectarent provocarentque. Quæ quanto melius utiliuſque in monetam cuſa conducendo exercitu noſtrorum ſociorumque Chriſtianos olim erepturo Turcicis vinculis, expenderentur? Hanc ubi tentare viam placuit, Sebaſtocrator Iſaacius in magnam Dei Eccleſiam ſe confert, ibique indicto cœtu ſacrorum miniſtrorum non modica eſt exceptus admiratione Præſulum aſſeſſorum Patriarchæ verentium quorſum hic talis viri adventus ſpectaret; denique ad interrogationem ipſorum, cujus rei gratia adeſſet ultro percontantium, ſic Iſaacius reſpondit: *Veni huc dicturus vobis aliquid in hoc deploratiſſimo reipublicæ ſtatu neceſſarium, ut pote quo uno ſpes ſervandi exercitus continetur.* His ſubjecit mentionem eorum quos dixi canonum, & templorum minus celebratorum religioſo fidelium concurſu e quibus minimo incommodo aliquid opum acervatim congeſtarum delibari poſſe videretur. Diſſeruit in eam ſententiam verbis ſane multis tum facundiæ vim regni auctoritate corroborans, non diſſimulavit, exſorquere ſe paratum, ſi oporteret, id quod impetrare perorando conatus eſſet hactenus. Deprecatus tamen invidiam odioſi verbi, ſic eam in fortunam ac neceſſitatem tranſtulit: *Cogo vos*, inquit, *ſed coactus ipſe prius ad utendum coactione iſta, coactus autem extrema neceſſitate rerum & ſupremo*

Pecuniæ difficultas collatione principum levata.

Edit. Pariſ. pag. 128.

Militum immenſæ ſpes.

A ſacris pecuniis ſubſidium petitum.

Sebaſtocrator Synodum convocat.

Donaria Eccleſiarum minus celebrium poſtulat.

Edit. Pariſ. pag. 139.

periculo nominis Romani. Ita ille partim rogans, partim imperans, pleroſque flexerat. An non Metaxam, qui ei conſtanter obſtitit; multaſque contra rationes attulit plauſibiles, loquendi libertate etiam uſque ad ſugillationem Iſaacii provecta:

Metaxæ libertas loquendi.

verum pluribus cedentibus fruſtra fuit, & in ſententiam Sebaſtocratoris concluſa res eſt. Ea magnarum adverſus Imperatores (nam Iſaacium non dubitem Imperatorem citra purpuram dicere) gravium, Ea, inquam in fratres Comnenos querelarum cauſa extitit: non in præſens modo aut finitimum tempus, ſed & in longe conſequens invidia durante, cui accendendæ non ſegnem dedit operam Leo quidam Chalcedonenſis tum Antiſtes, non ille quidem valde doctus aut eloquens, ſteriſque virtutis cultor, homo duris auceterum moribus. Is cum e valvis templorum quæ ad forum æris vænalis procul ab opportunitate populi ſita minori concurſu terrebantur, auri argentique laminas atque emblemata revelli cerneret, in medium irruens voce liberrima intercesſit; nec ulli excuſationi neceſſitatis aut allegationi priſcorum canonum concedere quidquam voluit. Quin etiam ex eo tempore contumelioſe atque impotenter invehi conſueverat in Auguſtum, præſentemque in os objurgare, quoties ille redibat in urbem regiam. dabatque animos homini, abutenti ea re quam venerari debuerat, patientia incredibilis & humaniſſima facilitas principis talia diſſimulantis. Nunc vero cum occaſione primæ Alexii expeditionis in Robertum Iſaacius juſtiſſimis de cauſis ex Senatuſconſulto, impetrato etiam conſenſu Præſulum, pecunias ſervandæ rerum ſummæ neceſſarias e templis peteret, oppoſuit hic ſeſe ſubimpudentius, eaque contumacia gravem Sebaſtocratoris in ſe iram movit. Conſequentibus deinde temporibus, cum Auguſtus aliquot a Gallis acceptas clades ſexcentis de illis reportatis victoriis ultus eſſet, Deo juvante; coronatuſque inde ac triumphans in urbem regiam eſſet invectus; Exortaque nova Scytharum in imperium irrumpentium graviſſima procella, in non diſpari periculo ad ſimile præſidium ſimili omnium conſenſu præſente inſuper & rem urgente Imperatore confugeretur, idem hic homo ſolita ſua pervicacia magnopere apud Imperatorem offendit. Porro hac occaſione cum de ſacris ædibus ſigniſque & imaginibus multa ut fit diſputarentur, hic Antiſtes in eam ſententiam diſſeruit, ut contenderet, ſacras imagines abſoluto a nobis & in ipſis hærente cultu affici non autem dumtaxat relativo. Itaque ut ille quidem nonnulla plauſibiliter canoniceque & pro dignitate ſacerdotii diceret ageretque; tamen in aliis prolabebatur parum orthodoxe ſentire deprehenſus: cujus erroris cauſam haud ſcio an æſtui contentionis, excurrentis plerumque longius quam par eſt; an ſtudio obſiſtendi Imperatori a quo dudum abhorrebat; an denique ignorantiæ veri aſſignandam putem. in ultimam tamen hanc partem ſuſpicione propendeo. Quoniam enim is vir multam operam litteris non dederat; artiſque ratiocinandi funditus rudis erat, facile fieri potuit ut quædam minus ad Theologiæ canones exacta inter diſputandum effutierit. Verum in dies ſucceſſibus ipſis adoleſcente ea quam impune laceſſendis Imperatoribus uſurpare ſemel ceperat audacia, incitantibuſque ad ipſum ultro currentem male feriatis plurimis, quibus ea quæ tum erat reipublicæ gubernatio non placebat, homo ſui parum potens in contumelias maledictaque intempeſtiva & intolerabilia efferebatur, Auguſtum licentiſſime proſcindens, placare hominem e contrario conantem, ſuadentemque amiciſſime ut & quæ temere de ſacris imaginibus dixerat mature revocaret, & depoſita ſimultate, redire ſecum in gratiam vellet: ſe enim reſtituere paratum quæ e ſacris abſtulerat ædibus; imo ſplendidiora repoſiturum; ad emendationem porro culpæ illius qualiſcumque nihil legitimi piaculi recuſaturum: quo in genere præcipuis ſacrorum Antiſtitum adeo jam ſatisfecerat, ut ii cauſam ejus diligenter tuerentur; co-

Leonis Chalcedonenſis ira in Imperatorem ob direpta templa in Chalcopratiis.

Patientia Alexii.

Pecuniæ ſacræ iterum tentatæ.

Leo ſuſpectæ doctrinæ reus. pag. 110.

Licentiſſime in Auguſtum invehitur.

Ejus reconciliationem oblatam ſpernit.

A προτιθέμενος λογισμοὺς, ἐδόκει τάχα πείθειν τοὺς πλείονας. Ὁ δέγε Μεταξᾶς, ἀντέτεινεν ἀνθυποφορὰς τινὰς εὐλόγους εἰσαγαγὼν ἀποσκώπτων ἅμα καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Ἰσαάκιον. Ἀλλ' ὅμως τὰ δεδογμένα ἐκράτει. τοῦτο ὕλη μεγίστης κατηγορίας τοῖς βασιλεῦσιν ἐγένετο. Οὐκ ὀκνῶ γὰρ καὶ τὸν Ἰσαάκιον ἀπόρφυρον Βασιλέα κατονομάζειν, οὐ τότε μόνον, ἀλλὰ καὶ μέχρι καιροῦ διαρκέσασα. Καὶ γὰρ Ἀρχιερεύς τις τηνικαῦτα Χαλκηδόνος Λέων προὐκάθητο, οὐ τῶν πάνυ σοφῶν καὶ λογίων, ἀρετῆς δὲ ἐπιμεμελημένος. τὸ δὲ ἦθος αὐτοῦ σκληρὸν καὶ ἀπόκροτον. Οὗτος οὖν τῶν ἐν τοῖς Χαλκοπρατείοις πυλῶν, ἀφαιρουμένας τὸ ἐπικείμενον αὐταῖς ἀργύριον καὶ χρυσίον, εἰς τὸ μέσον B εἰσδὺς ἐπαρρησιάζετο, μηδ' ὅλως οὐ οἰκονομίας, οὐ τῶν περὶ τῶν ἱερῶν κειμηλίων νόμων ἐπαισθανόμενος. Ὑβριστικώτερον δὲ καὶ οἷον εἰπεῖν ἀτακτότερον τῷ τηνικαῦτα κρατοῦντι προσεφέρετο, ὁσάκις εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἐπανῄει, τῇ ἀνεξικακίᾳ ἐκείνου, καὶ τῇ φιλανθρωπίᾳ καταχρώμενος. Καὶ ὁπηνίκα μὲν τὰ πρῶτα κατὰ τοῦ Ῥομπέρτου ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς βασιλίδος πόλεως ἐξῄει, Ἰσαακίου τοῦ Σεβαστοκράτορος καὶ αὐταδέλφου αὐτοῦ, μετὰ τῆς κοινῆς γνώμης, ὅθεν δήποτε συμπορίζομένου χρήματα, μετὰ τῶν νόμων ἅμα καὶ τοῦ δικαίου, εἰς θυμὸν ἐκίνει τὸν ῥηθέντα ἀδελφὸν τοῦ Βασιλέως ἀναισχυντότερον αὐτῷ προσφερόμενος. Ὡς δὲ καὶ ὁ Βασιλεὺς, πολλάκις μὲν ἡττηθεὶς, καὶ μυριάκις αὖθις κατατολμήσας C τῶν Κελτῶν, Θεοῦ νεύσει νικηφόρος, καὶ στεφανίτης ἐπανεληλύθει. Ἐπεὶ καὶ αὖθις ἄλλο νέφος ἐχθρῶν, τοὺς Σκύθας φημὶ, κατ' αὐτοῦ ἐξορμῶν ἤδη μεμαθήκει, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡ συλλογὴ τῶν χρημάτων, καὶ τοῦ Βασιλέως ἐν τῇ μεγαλοπόλει ἐνδημοῦντος ἐφ' ὁμοίαις αἰτίαις ἐσπουδάζετο, ὁ Ἀρχιερεὺς ἐκεῖνος ἀναιδέστερον προσέπιπτε τῷ Αὐτοκράτορι. καὶ συζητήσεως ἐντεῦθεν πολλῆς περὶ τῶν ἱερῶν γενομένης, λατρευτικῶς οὐ σχετικῶς δὲ προσκυνεῖσθαι τὰς ἁγίας εἰκόνας παρ' ἡμῶν ἐδογμάτιζεν. ἐν τισὶ μὲν εὐλόγως καὶ * κανονικῶς ἅμα ἐνιστάμενος. ἐν τισὶ δὲ καὶ οὐκ ὀρθῶς δογματίζων οὐκ οἶδα εἴτε διὰ ἔριν, καὶ τὴν πρὸς τὸν Βασιλέα ἀπέχθειαν τοῦτο πεπονθὼς, εἴτε δι' ἄγνοιαν. Ἐξακριβοῦν D γὰρ ἀσφαλῶς τὸν λόγον οὐκ εἶχεν, ὅτι λογικῆς μαθήσεως ἀμέτοχος ὑπῆρχε παντάπασιν. Ὡς δ' ἐπὶ πλέον πρὸς τοὺς βασιλεῖς ἐθρασύνετο, Χαιρεκάκοις ἀνδράσι πειθόμενος, ὁποῖοι πολλοὶ τότε ὑπῆρχον τοῦ πολιτεύματος, εἰς τοῦτο παρανυττόμενος, καὶ πρὸς ὕβρεις καὶ βλασφημίας ἀκαίρους ἐτράπετο. Καὶ ταῦτα παρακαλοῦντος αὐτὸν τοῦ Βασιλέως μεταβαλεῖν τὴν περὶ τῶν εἰκόνων γνώμην. ἔτι δὲ καὶ τὸ πρὸς αὐτὸν ἀποσχίσθαι ἀπέχθειας ὑπισχνουμένου ἅμα καὶ τὰ ἱερὰ ταῖς ἁγίαις ἐκκλησίαις λαμπρότερα ἀποδοῦναι, καὶ πᾶν ὅ,τι δέοι ποιεῖν πρὸς διόρθωσιν, καὶ ἤδη καὶ διορθωμένου παρὰ τῶν ἐλλογιμωτέρων F τότε τῆς Συνόδου, ὡς οἱ τῷ τῆς Χαλκηδόνος μέρει προ-

* ἀρχιερατικῶς

σκειμένοι, κόλακας ἐκάλουν, καθαιρέσει κατεδικάζετο. Ὡς δὲ μηδὲν ὑποπτήσσων οὐδόλως ἠρέμει, ἀλλὰ καὶ αὖθις συνετάραττε τὴν Ἐκκλησίαν, οὐκ ἀγεννῆ φρατρίαν συνεπαγόμενος, ὡς ἄτακτος ἦν πάντη καὶ ἀδιόρθωτος, μετὰ πολλῶν ἐνιαυτῶν παρέλευσιν, πάντες ὁμοῦ τοῦ ἀνδρὸς κατεψηφίσαντο. κἀντεῦθεν ὑπερορίαν καταδικάζεται. Καὶ δέχεται τοῦτον ἡ περὶ τὸν Πόντον Σωζόπολις παντοίας προνοίας καὶ θεραπείας βασιλικῆς ἀξιούμενον. καὶ οὐδαμῶς χρῆσθαι ταύταις ἠβούλετο, ὕστερον, δι' ἣν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἔτρεφε μῆνιν ὡς ἔοικεν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὧδέ πη περιγεγράφθω. Ὁ δέ γε Αὐτοκράτωρ τοὺς νήλυδας, (συνέρρεον γὰρ ἱκανοὶ περισωθέντα τοῦτον μεμαθηκότες) ἐπιμελῶς ἐξεπαίδευεν, ὅπως ἱππεύειν χρὴ καὶ τοξεύειν εὐστοχώτατα, ὁπλιτεύειν τε καὶ ἐνεδρεύειν ἐπικαιρότατα. Ἐπιπόμπει δὲ αὖθις πρὸς τὸν ῥῆγα Ἀλαμανείας πρέσβεις, ὧν προεξῆρχεν ὁ Μηθύμνης καλούμενος, καὶ διὰ γραφῆς ἐπὶ πλεῖον ἐρεθίζει μὴ μέλλειν ἔτι, ἀλλὰ τὰς αὐτοῦ ἀναλαβόμενον δυνάμεις, τάχιον τὴν Λογγιβαρδίαν καταλαβεῖν κατὰ τὰς συγκειμένας, συνθήκας, ἐφ' ᾧ ἀπασχολῆσαι τὸν Ῥομπέρτον. Ἵν' οὕτως ἀδείας τυχὼν στρατεύματα αὖθις καὶ ξενικὰς δυνάμεις συλλέξηται, καὶ οὕτω τοῦτον τοῦ Ἰλλυρικοῦ ἀπελάσῃ, πολλὰς τῷ Ἀλαμανίας ῥηγὶ ὁμολογήσας τὰς χάριτας, εἰ οὕτω ποιήσει, καὶ τὸ ὑποσχεθὲν αὐτῷ διὰ τοῦ παρ' αὐτοῦ σταλέντος πρέσβεως κῆδος ἐκπληρῶσαι διαβεβαιούμενος. Ταῦτα οἰκονομήσας τὸν Πακουριανὸν μέγαν Δομέστικον αὐτοῦ που καταλιπὼν αὐτὸς πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐπανέρχεται. ἐφ' ᾧ καὶ ξενικὰς ἁπανταχόθεν συλλέξασθαι δυνάμεις, καὶ ἄλλ' ἄττα οἰκονομῆσαι τῷ καιρῷ καὶ τοῖς ξυμπεσοῦσι πράγμασι ξυμβαλλόμενα. Οἱ δὲ Μανιχαῖοι, ὅ, τε Ξαντᾶς καὶ ὁ Κουλέων μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς, ὡς εἰς δύο πρὸς τῇ ἡμισείᾳ χιλιάδας ποσουμένων, ἀσυντάκτως οἴκαδε ἐπανέρχονται. καὶ πολλάκις μετακαλούμενοι παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος, ὑπισχνοῦντο μὲν ἐληλυθέναι, ὑπερετίθεντο δὲ τὴν ἔλευσιν. Ὁ δὲ ἐπέκειτο καὶ δωρεὰς αὐτοῖς καὶ τιμὰς διὰ γραφῶν ὑπισχνούμενος, καὶ οὐδ' οὕτω πρὸς αὐτὸν ἐληλύθησαν. Οὕτως οὖν τοῦ Βασιλέως κατὰ τοῦ Ῥομπέρτου ἑτοιμαζομένου, ἧκέ τις τῷ Ῥομπέρτῳ ἀπαγγέλλων τὴν τοῦ ῥηγὸς Ἀλαμανίας εἰς Λογγιβαρδίαν ὅσον ἤδη ἄφιξιν. Ὁ δὲ ἐν ἀμηχανίᾳ γενόμενος, διεσκοπεῖτο τί ἂν χρὴ ποιεῖν. Πολλὰ τοίνυν γνωσιμαχήσας, ἐπεὶ τὸν μὲν Ῥογέριον ἐν τῇ πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν διαπεραιώσει διάδοχον τῆς αὐτοῦ ἀρχῆς καταλέλοιπε, τῷ δέ γε Βαϊμούντῳ νεωτέρῳ ὄντι οὔπω χώραν τινὰ ἀπενείματο, συναγαγὼν τοὺς Κόμητας ἅπαντας, καὶ τοὺς ἐκκρίτους τοῦ ὁπλιτικοῦ παντὸς, μετακαλεσάμενος τὸν υἱὸν αὐτοῦ Βαϊμοῦντον τὸ σανίσκον, δημηγόρος προὐκάθητο καὶ φησίν. Οἴδατε, Κόμητες, ὅτι τὸν φίλτατόν μου υἱὸν Ῥογέριον, καὶ πρωτότοκον τῶν υἱῶν, κύριον τῆς ἐμῆς ἐν τῇ πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν μέλλειν διαπεραιοῦν κατέστησα χώρας. Οὐ γὰρ ἐχρῆν ἐκεῖθεν ὑποχωροῦντα, καὶ τοιοῦτον ἀναδεχόμενον ἔργον, τὴν ἰδίαν χώραν ἄτερ ἡγεμόνος καταλιπεῖν εἰς προνομὴν ἑτοίμην

A que ipſo nomine ab iis qui Chalcedonenſis partes fovebant aſſentatores audirent; verum ad ea ille obſurdeſcens omnia, irrevocabiliter quo impetum ceperat, ruebat. Quare ad neceſſarium remedium animadverſionis canonicæ ventum tandem eſt; homoque multis nominibus id meritus de ſede quam occupabat eſt depoſitus. Non fregit indomitum animum ea res. turbat iterum & factiones ciet in Eccleſia, non exigua ſibi adjuncta ſecumque abducta multitudine ſectariorum. Quod dum per multos annos agit, turbulentique ſui ingenii & inflexibilis pervicaciæ plenam fidem facit omnibus, denique omnium calculis damnatus exulare juſſus eſt apud Sozopolim ad Pontum: ubi providerat Imperator, ut officioſiſſime exciperetur, cura-

Leo ſede Chalcedonenſi deponitur.

In exilium mittitur.

B returque copioſe: quamquam ille contumacia ſe involvens ſua, & in concepta ſemel adverſus Auguſtum ira animum, ut apparebat, obfirmans, oblata ejus uti liberalitate noluit. Sed de his hactenus. Ad Imperatorem enim redeundum eſt, qui recens appulſos milites (multi ſiquidem ad eum, ut ſalvum eſſe condidit, confluxere) ſedulo exercebat ad omnes partes functionis militaris: docens, equum ſcite regere, collimare arcu quam certiſſime, vadere exertis armis in adverſos, rurſuſque tempeſtive ſubſidere in inſidiis. Miſerat vero denuo Legatos ad regem Alamaniæ, ſub quodam *Methymne* dicto, quem legationis eſſe principem juſſerat. His & litteras & mandata dederat quibus magnopere inſtigare Henricum conabatur ad rumpendas omnes mo-

Imperator milites exercet.

Legatos ad regem Alemaniæ mittit,

C ras invadendæ Longobardiæ, juxta pacta conventa inter ipſos antea tranſacta. Iret ergo quamprimum moveretque infeſta ſigna in Roberti ditionem, quo ejus viribus ad neceſſariam rerum ſuarum defenſionem a Romano imperio tantiſper averſis, reſpirare interim a clade Alexius poſſet, & conductis iterum auxiliaribus copiis comparare ſe ad Robertum toto Illyrico pellendum. In eo ſi rex Alamaniæ operam commodare ipſi facillimam vellet, maximam ab ſe initurum gratiam, quam omnibus officiis & beneficiis rependere ac remunerari paratiſſimus eſſet Imperator Alexius; in primis vero connectenda quamprimum affinitate quam Henrici Legati regem ipſorum cupere ſignificaverant, cujuſque ipſis ſpes facta fuerat. His ita diſpoſitis

qui eum ad Robertum bello laceſſendum invitent.

Edit. Pariſ. pag. 131.

D Auguſtus Pacurianum magnum Domeſticum ibi relinquens, ipſe in urbem regiam revertitur, auxiliares illuc undecumque copias commodius convocaturus, & alia quædam pro tempore ac rerum præſentium ſtatu diſpoſiturus. At Manichæi Xantas & Culeo, cum iis quos ductabant, numerum æquantibus quingentorum ſupra duo millia, temere atque injuſſu domum revertuntur: ſæpiuſque ab Imperatore revocati, promittebant quidem, ſed nullo morarum fine differebant reditum. Quare in id ſedulo incumbebat Imperator donis & honoribus per litteras pollicendis, ut eos reduceret; in quo tamen fruſtra fuit, illis ne ſic quidem reverti curantibus. Dum hæc ita Imperator adverſus Robertum comparat, venit ad eumdem Robertum trepidus nuncius: Regem Alemaniæ in procinctu eſſe ad invadendam Longobardiam. Ea ille re in curam verſus, poſtquam in contrarias ſententias alternavit animum aliquandiu, acri attentione diſquirens, quid in tali articulo rerum factu eſſet optimum? tandem reputans ſe Rogerio filio ditionem Italicam attribuiſſe, jam tum cum in iſtam expeditionem verſus Illyricum ſolveret, Baimundo vero alteri filio nullam adhuc aſſignaſſe regionem cui præeſſet ſummo jure, Comitibus & lectis ex toto exercitu viris in conſilium vocatis, accerſitoque Baimundo, ipſe ad orandum altiori loco conſidens, ſic locutus eſt: *Scitis, Comites, cariſſimum filium meum primogenitum Rogerium a me cum in Illyricum trajicerem conſtitutum fuiſſe dominum ditionis Italicæ meæ. Non enim oportebat me illinc ad tantæ aleæ ac periculi negotium ſolventem, ſolum proprium ac quaſi natale meum, ſine cuſtode ac principe cujuſ-*

Alexius Conſtantinopolim revertitur.

Manichæi Alexium deſerunt.

Robertus Baimundum Illyrico præficit.

vis expoſitum cupiditati relinquere, velut paratam prædam omni tollere auſuro. Quoniam vero rex Alamaniæ, ut certis indicibus comperimus, in eam ſpem ſe accingit: & magno exercitu invadere noſtras domos ac terram parat; atque faciendum nobis eſt ut ejus conatibus obviam eatur. Quæ enim ratio ſinit, ut qui alienis acquirendis inſiſtimus, propriorum jacturam ignava deſidia feramus? Ego igitur hanc ſpiſſiſſimam operæ partem ultro depoſco mihi & ſumo: bellum, inquam, cum rege Alamaniæ ego ipſe geſturus toleraturuſque propero; huic vero juniori meo filio Dyrrachium & Aulonem urbeſque ac inſulas cæteras quæ belli hujus nondum licet patrati, quaſi anticipata præmia in pignora reliquorum jam habemus, relinquo, addico, commendoque. Quod ut proſpere feliciterque cedat oro obteſtorque vos, ut eum non alio habeatis loco quam me ipſum: ita ut ſicut pro me feciſtis, ſic pro ejus cauſa atque capite toto animo totoque pectore pugnandum vobis arbitremini. Tibi vero fili cariſſime, pro jure atque affectu patrio impero commendoque (hæc dicens vultum & orationem ad Baimundum vertit) *ut omni honoris atque obſervantiæ genere quo par eſt, Comites proſequaris, conſiliiſque ipſorum tantum tribuas, ut nihil plane rerum prius gerere aggrediaris quam eorum ſententiam exquiſieris; quam quidem tanti apud te momenti eſſe volo, ut numquam ei privatam tuam quantumvis ea tibi ſcita callidaque videatur, præferendam putes. Præcipue autem præ cæteris omnibus etiam mando tibi Romanum bellum. Et vide ne ulla unquam hujus tibi curæ remiſſio ſubrepat. In Romanum, inquam, bellum, fili, jam a nobis affectum, tu patrandum incumbe. Res tibi reliqua eſt cum Imperatore magno prælio victo, ab ingenti clade vix incolumi elapſo. qui hoc ipſum in lucro poſuit, quod cæſis deletiſque pleriſque omnibus ſuis copiis, ipſe unus tantum non occiſus, tantum non captus, e manibus noſtris evaſerit. Tu ne vim ne impetum remittas; inſta, incumbe in concuſſum ſemel. illud metuens ne is colligendi ſui ſpatium per te nactus, formidoloſior exiſtat ultor acceptæ cladis, majoreſque ac vehementiores ipſo dolore ac ſenſu ignominiæ in nos ſpiritus colligat. Non eſt is mihi crede de vulgo aliquis, & quem impune poſſis contemnere. Homo a puero in bellis præliiſque nutritus, qui Orientem Occidentemque victoriis peragraverit. Audiviſti omnino quam multos quamque potentes tyrannos prioribus Imperatoribus ipſe armis manuque victos ac vinctos adduxerit. In hoc tali tu hoſte ſi attentionem laxas, ſi aliter in eum quam totis viribus ſummaque contentione feris, brevi quæ ego molimine ac labore promovi magno, in nihilum tua culpa tuoque damno recident omnia; tuo, inquam, damno. Nam tibi ſi quod Deus avertat, ſecus quam mando faceres, acerbi fructus tuæ deſidiæ otioſe guſtandi longo tempore obtruderentur. In his verbis & mandatis vale tibi dico fili, vobiſque Comites, alia hinc ad pericula aliaque bella ſine mora pergens, decertaturus cum rege Alamaniæ, ipſumque e noſtris finibus pulſurus, ut cariſſimo meo filio Rogerio poſſeſſionem olim a me datam idem vindicem atque aſſeram propriam.* Hæc locutus monerem conſcendit, & oppoſitam oram Longobardicam trajecit. momentoque Salernum delatus (quæ civitas dudum a pleriſque qui ei terrarum tractui imperitare affectaverant in ducalis curiæ ac comitatus ſedem totiuſque principatus quaſi metropolim delecta fuerat) ibi per otium delectibus habendis, convocandiſque magno undique ſtudio ac ſumptu copiis, tum ex civibus atque indigenis, tum ex aliis etiam remotis gentibus, quamplurimis quamque firmiſſimis, vacavit. Interim rex Alamaniæ, juxta ea quæ Auguſto promiſerat, ſe ad invadendam Longobardiam accingebat. Qua re comperta Robertus feſtinavit Romam, ut ibi conjunctis cum Papa copiis certiori ſpe ſucceſſus ad arcendum ſuis finibus Henricum pergeret. Conſenſit in id Papa facile. Ergo ambo communi impetu adverſus Alamanum vadunt. qui magnis oſtentatis minis haud quaquam conſentanea ſubjungens; quippe refrigeratus orientalibus nunciis de Imperatoris prælio adverſo, quo amiſ-

Comites hortatur ad eum juvandum.

Edit. Pariſ. pag. 132.

Baimundo mandat bellum Romanum.

Robertus Italiam repetit.

Exercitum Salerni congregat.

Romam tendit.

A παντὶ τῷ βουλομένῳ, ἐκκεῖσθαι. Ἐπεὶ δὲ ὁ ῥὴξ Ἀλαμανίας, πολιορκήσων ταύτην ἤδη καταλαμβάνει, χρὴ καὶ ἡμᾶς ὡς ἐνὸν ταύτης ἀντιποιήσασθαι. Οὐδὲ γὰρ δεῖ ἑτέρων ἐπιλαμβανομένης, τῆς ἰδίας κατερρᾳθυμηκέναι. Λοιπὸν ἐγὼ μὲν ἄπειμι ἐφ' ᾧ τῆς οἰκείας χώρας ἀντιποιήσασθαι καὶ πρὸς τὸν Ἀλαμανίας ἀναδυσάμενος μάχην. Τουτονὶ δέ μοι τῷ υἱῷ τῷ νεωτέρῳ ἐπαφίημι τό, τε Δυρράχιον, καὶ τὸν Αὐλῶνα, καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις, καὶ νήσους ὅσας φθάσας αὐτὸς τῷ ἐμῷ δόρατι κατέσχον. Παρεγγυῶμαι δὲ ὑμῖν καὶ ἀξιῶ ὡς ἐμὲ τοῦτον λογίζεσθαι, καὶ ὅλῃ * χειρὶ καὶ γνώμῃ ὑπὲρ αὐτοῦ μάχεσθαι. Καὶ σοὶ δὲ τῷ φιλτάτῳ μοι ἐπισκήπτω υἱῷ (ἀποστρέψας τὸν λόγον πρὸς τὸν Βαϊμούντον) διὰ τιμῆς πάσης τοὺς Κόμητας ἄγειν, καὶ συμβούλοις ἐν ἅπασι
B χρήσασθαι, καὶ μὴ οἷον αὐθεντεῖν, ἀλλὰ πάντων αὐτοῖς κοινωνεῖν. Σὺ δὲ ἀλλ' ὅρα μὴ καταμελήσεις τὸν κατὰ τοῦ Βασιλέως Ῥωμαίων ἀναπράξασθαι πόλεμον. Ἀλλ' ἐν ὅσῳ μεγάλην ἧτταν ἡττήθη, καὶ μικροῦ μαχαίρας ἔργον ἐγεγόνει, καὶ τὰ πολὺ τοῦ αὐτοῦ στρατεύματος τῷ πολέμῳ ἀνήλωτο. Καὶ γάρ φησι καὶ ἐγγὺς ἦλθε τοῦ ζωγρηθῆναι, καὶ ἐκ μέσων τῶν χειρῶν ἡμῶν τραυματίας ᾤχετο. μὴ ἀνήσεις ὅλως. μή πως ἀνέσεως τυχὼν, συλλέξῃ τό, τε πνεῦμα, καὶ γενναιότερον ἢ τὸ πρότερον ἀντικαταστείη σοι. Οὐ γὰρ τῶν τυχόντων ὁ ἀνήρ, ἀλλ' ἐκ νηπίου ἐν πολέμοις καὶ μάχαις ἐντραφεὶς, πᾶσάν τε τὴν ἕω καὶ τὴν ἑσπέραν ἐληλυθὼς, ὁπόσους ἀποστάτας τοῖς πρώην Αὐτοκράτορσι δορυθηράτους
C ἐποίησε, καὶ αὐτὸς πάντως ἐκ πολλῶν ἀκήκοας. Εἰ γοῦν ὅλως ἀναπέσῃς καὶ μὴ κατ' αὐτοῦ χωρήσῃς πάσῃ γνώμῃ, ὁπόσα μὲν αὐτὸς ἔργα, πολλὰ καμὼν ἤνυσα φροῦδα ποιήσεις, αὐτὸς δὲ τοὺς καρποὺς τῆς ἰδίας ῥᾳθυμίας πάντως δρέψῃ. Κἀγὼ μὲν ἤδη ἄπειμι ἀγωνισόμενος, τὸν ῥῆγα τῆς ἡμεδαπῆς ἀπελάσαι χώρας, καὶ οὕτω τὸν φίλτατόν μοι Ῥογέριον ἐπὶ τῆς δοθείσης αὐτῷ ἐξουσίας ἑδράσαι. Οὕτω μὲν οὖν ξυνταξάμενος αὐτοῖς, εἰσεληλυθὼς εἰς μονήρες, τὴν περαίαν τῆς Λογγιβαρδίας κατέλαβε. καὶ ὀξέως εἰς τὸ Σαλερνοῦ ἐκεῖθεν παραγίνεται. ὅπερ πάλαι ποτὲ εἰς κατοικίαν τῶν τῆς δουκικῆς ἀξίας ἀντιποιουμένων ἀφώριστο. Κἀκεῖθι γοῦν ἐγκαρτερήσας ἱκανὰς συνελόχει δυνάμεις, καὶ μισθοφορικὸν, ἐξ
D ἀλλοδαπῶν ὅ, τι πλεῖστον. Ὁ δὲ ῥὴξ Ἀλαμανίας, κατὰ τὰς πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ὑποσχέσεις καταλαμβάνειν ἤδη τὴν Λογγιβαρδίαν ἠπείγετο. Τοῦτο μεμαθηκὼς ὁ Ῥομπέρτος ἐσπούδαζε τὴν Ῥώμην καταλαβεῖν, ἑνωθησόμενός τε τῷ Πάπᾳ, καὶ τὸν Ἀλαμανίας ἀπείρξων τοῦ προκειμένου σκοποῦ. Ἐπειδὴ οὖν ὁ Πάπας πρὸς τοῦτο ἀνένευσε, ἄμφω κατὰ τοῦ Ἀλαμανίας ἐξώρμησαν. Ὁ μέντοι ῥὴξ πολιορκεῖν τὴν Λογγιβαρδίαν ἐπειγόμενος, ἐπεὶ τὰ τὸν Αὐτοκράτορα ἐμεμαθήκει, καὶ ὅτι μεγάλην ἧτταν ἡττηθεὶς, τῶν μὲν τοῦ στρατεύματος ξίφους παρανάλωμα γεγονότων, τῶν δὲ ἑκασταχοῦ διασπαρέντων, αὐτὸς εἰς πολλοὺς καταστὰς κινδύνους ἐν τῷ γενναίως μάχεσθαι, καιρίους ἐνδοξοφόρους τοῦ σώματος πληγεὶς

* ψυχῇ.

μέρεσι, τόλμῃ καὶ γενναιότητι γνώμης, παραδόξως ἐῤῥύσθη, στρέψας τὰς ἡνίας, πρὸς τὴν ἐνεγκαμένην ἐχώρει, τοῦτο νίκην λογισάμενος τὸ μὴ κινδύνοις ἑαυτὸν ὑποβαλεῖν ἐπὶ μηδενὶ δέοντι. Οὗτος μὲν οὖν εἴχετο τῆς πρὸς τὰ οἴκοι φερούσης. Ὁ δὲ Ῥομπέρτος φθάσας εἰς τὴν τοῦ ῥηγὸς παρεμβολὴν, αὐτὸς μὲν προσωτέρω διώκειν οὐκ ἤθελεν. Ἀπόμοιραν δὲ ἱκανὴν τῶν αὐτοῦ ταγμάτων δηλαδὴ, διώκειν τὸν Ἀλαμανίας προὐτρέψατο. αὐτὸς δὲ τὴν λείαν πᾶσαν ἀναλαβόμενος μετὰ τοῦ Πάπα, πρὸς Ῥώμην ἀπένδοσε. καὶ τοῦτον ἐπὶ τοῦ ἰδίου θρόνου * καθίσας, εὐφημίας αὖθις παρ' ἐκείνου τυχὼν. κἄπειτα πρὸς τὸ Σαλέρνον ἐπανέρχεται, τὴν ἐκ τῶν πολλῶν μόχθων κακοπαθείας ἑαυτὸν ἀνακτησόμενος. Μετ' οὐ πολὺ δὲ καταλαμβάνει τοῦτον ὁ Βαϊμοῦντος, τὴν ἀγγελίαν τῆς ἐπισυμβάσης αὐτῷ ἥττης ἐπὶ τοῦ προσώπου φέρων. Ὅπως δὲ ξυνέπεσε τὰ τῆς τύχης αὐτῷ, ὁ λόγος ἤδη δηλώσει. Καὶ γὰρ τῶν ἐκείνου μεμνημένος παραγγελμάτων, καὶ ἄλλως δὲ ἀρείφιλος ὢν ἀνὴρ καὶ φιλοκινδυνότατος, ἀπρὶξ κατὰ τοῦ Βασιλέως μάχης εἴχετο. καὶ τὰς ἰδίας δυνάμεις ἀναλαβόμενος, συνεπομένους ἔχων καὶ ὁπόσοι ἐλλογιμώτεροι, καὶ λογάδες Ῥωμαίων στρατιῶται καὶ ἡγεμόνες τῶν παρὰ τοῦ Ῥομπέρτου καταχθεισῶν χωρῶν καὶ πόλεων. Ἀπεγνωκότες γὰρ καθάπαξ τοῦ Αὐτοκράτορος, ὅλοι τῆς τοῦ Βαϊμούντου γεγόνασι γνώμης. Καταλαμβάνει γοῦν τῆς Βαγενετίας τὰ Ἰωάννινα, καὶ τάφρον κατὰ τοὺς ἔξωθεν διακειμένους ἀμπελῶνας ποιήσας πρότερον, ἅμα δὲ καὶ τὸ ὁπλιτικὸν ἅπαν ἐν ἐπικαίροις τόποις καταθέμενος, αὐτὸς ἐντὸς τὰς σκηνὰς ἐπήξατο. Τάδε τείχη περιαθρήσας, καὶ τὴν τοῦ κάστρου ἀκρόπολιν ἐπισφαλῆ διαγνοὺς, οὐ μόνον αὐτὴν ἀνορθοῦν ὡς ἐνὸν ἠπείγετο, ἀλλὰ καὶ ἑτέραν ἐν ἄλλῳ μέρει τῶν τειχῶν, ὃ μᾶλλον αὐτῷ συνοῖσον δέδοκτο, ἐρυμνοτάτην ἀνῳκοδόμει, ληϊζόμενος ἅμα καὶ τὰς περικειμένας πόλεις καὶ χώρας. Ταῦτα μεμαθηκὼς ὁ Αὐτοκράτωρ, εὐθὺς μηδὲν μελλήσας ὅλως, τὰς δυνάμεις ἁπάσας συναγαγὼν, τῆς Κωνσταντίνου πόλεως σπουδάσας ἔξεισι μηνὶ Μαΐῳ. Τοιγαροῦν τὰ Ἰωάννινα καταλαβὼν, ἐπεὶ ὁ τοῦ πολέμου καὶ τῆς μάχης καιρὸς ἤδη παρῆν, τὰ οἰκεῖα στρατεύματα, μηδὲ τὸ πολλοστὸν τῶν Βαϊμούντου δυνάμεων ὄντα κατανοῶν· καὶ ἄλλως δὲ ἀπὸ τῆς τοῦ Ῥομπέρτου προηγησαμένης μάχης, γινώσκων τὴν πρώτην κατὰ τῶν ἐναντίων ἱππασίαν τῶν Κελτῶν ἀνύποιστον, δεῖν ἔκρινε πρῶτον μὲν γοῦν * πολλοστῶν μετρίων τινῶν καὶ ἐκκρίτων ἀκροβολισμοὺς ποιήσασθαι, ἵνα ἐντεῦθεν ἔνδειξίν τινα καὶ τῆς τῷ Βαϊμούντῳ ἐνυπαρχούσης στρατηγικῆς ἐπιστήμης σχεῖν, καὶ γένοιτό οἱ γοῦν τῶν μερικῶν προσβολῶν τὴν τοῦ ὅλου γνῶσιν ἐσχηκέναι. κἀντεῦθεν ξὺν ἐπιστήμῃ βεβαιότερον πρὸς τὸν Κελτὸν ἀντιπαρατάξασθαι. Οὕτω γοῦν τὰ στρατεύματα κατ' ἀλλήλων ἐσφάδαζεν. ὁ δὲ Βασιλεὺς τὴν ἀνύποιστον τῶν Λατίνων δεδιὼς πρώτην προσβολὴν, καινόν τι ποιεῖ. Ἁμάξας κουφοτέρας κατασκευάσας, καὶ τῶν συνήθων ἥττους ἐφ' ἑκάστῃ τούτων κοντοὺς ἐνέπηξε τέσσαρας, καὶ πεζοὺς ὁπλοφόρους ἐπέστησεν. Ὥστε ὁπηνίκα οἱ Λατῖνοι ὅλως ῥυτῆρας χαλάσαντες κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς

* ἱδρύσας

* ἐστολῶν

A ſis maximam partem copiis, ipſe vulneratus multis locis, mira generoſitate invicti animi, conatibuſq; heroicis, Deo ſuperiſq; omnibus juvantibus vix ſalvus evaſiſſet, tutiora reſpicere conſilia decrevit, nec neceſſe aut conſultum credidit, magnæ rei aleam tali tempore jacere, nullo idoneo ſpei pignore aut operæ propoſito pretio. Magnis igitur itineribus retro in patriam contendit; in victoriæ parte numerans ſalvum atque incolume reportare domum caput ſuum. At Robertus ubi caſtra regis occupavit, inſequi ipſe quidem fugientem tanti non putavit: cæterum delectis ex toto exercitu copiis eo negotio dato, ut veſtigia Alamani ſtrenue premerent, ipſe præda potitus omni Romam verſus iter intendit, una cum Papa, quem cum illic in throno proprio firmaſſet, viciſſim ab B eo iterum rex appellatus, Salernum ſe recepit; ibi ex fatigatione tot bellorum modica ſeſe quiete refecturus. Non longum inde tempus, cum patri ſe ſiſtit Baimundus, indicia ſucceſſus inproſperi in dejecti vultus mœſtitia palam ferens. Res ejus ut ſe habuerint, quaque fortuna bellum geſſerit, deinceps narrabimus. Relictus in Illyrico ferox juvenis non magis patris mandatis quam proprio impetu in occaſionem conſerendi cum Imperatore prælii totus imminebat. Ergo aſſumptis ſecum tum ſuis copiis, tum Romanis transfugis, qui deſperata Imperatoris fortuna victorem ſecuti, non plebeii ſolum, ſed viri etiam inſignes magno numero ad Baimundum acceſſerant: quibus adjungendi præfecti urbium ac regionum C quæ nuper ditioni Roberti ſubjectæ fuerant; cum his omnibus per Bagenetiam profectus Joannina tenuit: ubi adjacentes loco vineas foſſa primum circumdedit, exercitumque univerſum idoneis diſpoſuit ſtationibus. Tum ipſe tabernacula intus fixit: exploratiſque muris & caſtri arce parum firma ac ſemiruta, non modo reſtituere illam omni ope conatus eſt: ſed aliam quoque in altera murorum parte, loco ad id ipſi viſo commodo, firmiſſimam ædificavit: ſimul circumjacentes urbes & regiones aſſiduis illinc emiſſis incurſionibus prædatorum vaſtans. His Imperator auditis confeſtim ſumma diligentia collectis copiis Conſtantinopoli erumpit menſe Maio: citoque ad Joannina perlatus cum hoſtis pugnæ copiam affatim faceret, non tamen prius experiundum de- D cretorio certamine de rerum ſumma putavit quam velitationibus ſpecimen cepiſſet virtus Baimundi peritiæque militaris. Id adeo conſilii probavit illi primum conſcientia paucitatis ſuorum (conſtabat enim ſatis multis partibus numeroſiorem eſſe Baimundi exercitum) deinde quod nupero cum Roberto conflictu expertus fuerat, primum impetum equitatus Gallici plane ineluctabilem eſſe. Delibatos igitur ex univerſa acie lectorum militum globos ſubinde miſſitare inſtituit, qui hoſtem eminus jaculando laceſſerent; ut ex ſucceſſibus ſingularium manipulorum minimo periculo velitantium, augurium de ſpe tota ac fortuna univerſi prælii capere poſſet; poſteaque ſecurius & prudentius pugnam committere. Sic igitur in conſpectu mutuo poſitis & certare utrinque E geſtientibus exercitibus, reputans ſemper animo Alexius primam illam quavis reſiſtendi conſtantia majorem Latinorum ruentium vim, tale quiddam ad eam ſuſtendam fruſtrandamve commentus eſt. Leviores quoſdam paravit currus, quibus pauciores quam vulgo ſolet, hoc eſt quatuor duntaxat infixit contos: his pedites impoſuit loricatos, quos juſſit ubi primam irruentes

Edit. Pariſ. pag. 133.

Henricus retrocedit.

Roberti reditus Romam, & hinc Salernum.

Baimundus bellum urget.

Romani ad eum transfugiunt.

Joannina occupat & munit.

Imperator decertare acie conſtituit,

quam ob cauſas.

pag. 134.

Velitationibus experimentum hoſtis, & augurium fortunæ capit.

Stratagema Imperatoris.

ſuſius habenis Latinos cernerent, currus in occurſum propellere: quæ res neceſſario contextum phalangis & conteſſeratum aciei nexum perruptura erat. Adeſt ecce hora prælii commodum exorto ſole perque ſudum ab ortu renidente. Struit Imperator aciem eaque ſibi locum in media ſumit. Baimundus promptus ad prælium, nec imparatus adverſus inſidias, ſic tamquam plane compertum haberet quid contra machinatus eſſet Alexius, ordinem aciei ſuæ mutat, prout præſens poſcebat uſus. Diviſit enim biſariam copias, curribuſque in medio relictis, utrinque magno impetu in Romanam invehitur aciem. Miſcentur phalangibus phalanges, viri cum viris cominus congrediuntur. multi utrinque cadunt. tandem vincente Baimundo, ſtabat tamen Imperator imperterritus, turris inſtar inconcuſſæ, ab omni licet parte telis ac jaculis petitus. Ac nunc eques infeſtus in adverſos irruebat Gallos, manum conſerens, cædenſque, & viciſſim vapulans: nunc fugientes ſuos crebris clamoribus revocans. Ut autem phalanges ſuas in partes plurimas diſſectas diſcerptaſque vidit, tandem decrevit ſe ſibi conſulere oportere: non ullo ille quidem degeneri correptus metu mortis, aut, quod in tantis malis pronum ſuſpicari ſit, perturbatione ulla rationem non ſequentis animi, ſed conſilio ſapienti & generoſo ſtatuens ſervare ſe ſpei ac periculo majori. Quippe ſi ſe modo ſubduxiſſet, futurum videbat, ut iterum aggredi Gallos poſſet, ultionemque ex ipſis hodiernæ cladis ſumere. Fugiens igitur cum oppido paucis, ſubito conſpicatus Gallos aliquot, oblitus fortunam, ex cedente in audacem aggreſſorem vertitur. Suos breviter admonet, ſecumque in hoſtem ut mox morituros aut ſplendide ſuperaturos rapit. Tum ipſe prævolans Gallorum unum cædit ac ſternit. Comitum ipſius quantum quiſque virtutis habuit varie in hoſtes objectos exprompſit, multis eorum vulneratis fugatiſque. In hunc modum innumerabilibus & maximis periculis defunctus iterum ſervatus Imperator eſt, per Strugas in Achridas perveniens. Ibi ſat multis ſuorum e fuga collectis, eos ibi omnes ſub magni Domeſtici cura reliquit. Ipſe ad Bardarem pergit, non ceſſandi cauſa quietiſve guſtandæ, homo qui fructum imperii in otii uſura deliciiſque non poneret; ſed reparandarum virium exercituſque novis delectibus ſupplendi e civibus ſociiſque, ut deinde quamprimum inſtructior contra Baimundum pergeret; quod & fecit. Ibique in procinctu pugnæ tale quid excogitavit ad vincendos Gallos, vimque inluctabilem equitatus Latini frangendam. Nocte quæ prælium præceſſit, campum in quo concurrendum erat præoccupavit ferreis muricibus ſpargere. unde futurum ſperabat ut immittentibus ſe ſolito impetu Gallis equitibus, pedes equorum implicarentur & vulnerarentur; interim dum præmoniti Romani ſeſeque continentes intra eos fines a quibus ea tribulorum pernicies abeſſet, pares hoſtibus inopinato malo perculſis profligandis ſe contra offerrent. Quos etiam, ſi occaſio vocaret ultra ſignatas metas invadendi hoſtis, Imperator dividere aciem juſſerat, & duobus lateribus campo muricibus ſtrato in medio relicto in hoſtes ruere. Porro Cetratis mandaverat, ut quam denſiſſimam poſſent telorum nubem procul in Gallos jacularentur, interim dum dextrum lævumque cornu, ex ſua quodque parte, vehementiſſimo impetu in eoſdem incumberet. Hæc quid profuit tam ſapienter excogitaſſe patri meo quorum indicium ſtatim ad Baimundum deferebatur. in quo verſabatur cæca proditorum fraus, cujus perfidioſa diligentia

Prælii procinctus. — Baimundus inſidias vitat, — & vincit. — Alexii fuga — generoſa & pugnax. — *Edit. Pariſ. pag. 135.* — Salus inſperata. — Alexius exercitum reparat. — Ejus ſtratagema.

A ὁρμήσουσι φάλαγγος τὰς ἁμάξας ὠθεῖσθαι πρόσω διὰ τῶν ὑφισαμένων ὁπλοφόρων πεζῶν. ἐν ᾧ τὸ συνεχὲς διακόπτηται τοῦ συνασπισμοῦ τῶν Λατίνων. Καὶ ἐπεὶ καιρὸς πολέμου παρῆν, τοῦ ἡλίου ἤδη τοῦ ὁρίζοντος λαμπρῶς ὑπερκύψαντος, ὁ Αὐτοκράτωρ τὰς φάλαγγας εἰς πολέμου τύπον καταστήσας, αὐτὸς τὸ μεσαίτατον εἶχεν. Ὁ γοῦν Βαϊμοῦντος οὐκ ἀνέτοιμος τῆς μάχης συγκροτουμένης πρὸς τὴν μηχανὴν ἐφάνη τοῦ Αὐτοκράτορος. Ἀλλ' ὥσπερ προγνοὺς τὸ βεβουλευμένον, μεθαρμόζεται πρὸς τὸ ξυμπεσόν, καὶ τὰς ἰδίας δυνάμεις δίχα διελών, καὶ τὰς ἁμάξας παρεκκλίνας, κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἑκατέρωθεν * ἵσταται παρατάξεως. καὶ φάλαγγες μὲν φάλαγξι τηνικαῦτα ἐμίγνυντο, καὶ ἀνέρες ἄνδρασι κατὰ στόμα ἐμάχοντο. Οὕτω δὲ πολλῶν ἑκατέρωθεν ἐν τῷ μάχεσθαι πεσόντων, τὴν μὲν νικῶσαν εἶχεν ὁ Βαϊμοῦντος. ὁ δέ γε Αὐτοκράτωρ καθάπερ τις πύργος ἀκλόνητος ἵστατο ἐξ ἑκατέρου μέρους βαλλόμενος. καὶ ὅπου μὲν ἱππαζόμενος κατὰ τῶν ἐπιόντων Κελτῶν καὶ συμπλεκόμενος ἐνίοις, πλήττων, καὶ κτείνων καὶ πληττόμενος. ὅπου δὲ καὶ τοὺς φεύγοντας συχνοῖς ἐμβοήμασιν ἀνακτώμενος. Ὡς δ' εἰς μέρη πολλὰ τὰς φάλαγγας διασπασθείσας ἑώρα, δεῖν ἐλογίσατο καὶ αὐτὸς ἑαυτῷ τὸ ἀσφαλὲς περιποιήσασθαι, οὐ σώζων ἑαυτόν, οὐδ' ὑπὸ δειλίας συγχυθείς, ὡς τάχα ἄν τις εἴποι, ἀλλ' εἴπου τὸν κίνδυνον διαφυγών, καὶ συλλεξάμενος ἑαυτὸν αὖθις γενναιότερον τοῖς μαχομένοις Κελτοῖς ἀντικαταστάίη. Ὑποφεύγων δὲ τοὺς ἐχθροὺς μετ' ὀλίγων πάνυ τινῶν, καὶ τῶν Κελτῶν τισὶν ἐντυχών, αὖθις ἐκεῖνος ὁ ἀκατάπτωτος στρατηγὸς ἐδείκνυτο. Ἀναρρώσας γὰρ τοὺς σὺν αὐτῷ, καὶ σφοδρῶς τὴν κατ' αὐτῶν ἱππασίαν ὡς σήμερον τεθνηξόμενος ποιήσας, ἢ κατὰ κράτος ἡττήσων, κτείνει μὲν αὐτὸς παίσας ἕνα τῶν Κελτῶν· καὶ ὁπόσοι δὲ σὺν αὐτῷ ἄρειοι ἦσαν ὑπασπισταί, πολλοὺς τρώσαντες ἐξεδίωξαν, καὶ οὕτως ἀμετρήτους, καὶ μεγίστους διαφυγὼν κινδύνους, αὖθις σώζεται διὰ τῶν Στρουγῶν διελθὼν εἰς Ἀχρίδας. κἀκεῖθεν ἐγκαρτερήσας, καὶ * πολλοὺς τῶν πεφευγότων ἀνακαλεσάμενος, αὐτοῦ που μετὰ τοῦ μεγάλου Δομεστίκου πάντας καταλιπών, καταλαμβάνει τὸν Βαρδάριον οὐ ῥᾳστώνης χάριν (βασιλικὰς γὰρ ῥᾳθυμίας καὶ ἀναπαύλας οὐδαμῶς ἑαυτῷ ἀπεμέτρει) καὶ συναγαγὼν τὰ στρατεύματα, καὶ μισθοφορικὸν συλλεξάμενος κατὰ τοῦ Βαϊμούντου χωρεῖ. ἕτερόν τι σκοπήσας δι' οὗ καταγωνίσαιτο τοὺς Κελτούς. τριβόλους γὰρ σιδηροῦς κατασκευάσας, ἐπεὶ τὴν μάχην ἐς νέωτα προσεδόκα, ἑσπέρας τούτους ἐν τῷ μεταιχμίῳ τῆς πεδιάδος κατέστρωσεν, οὗπερ σφοδροτέραν ἐστοχάζετο τοὺς Κελτοὺς τὴν ἱππασίαν ποιήσασθαι· μηχανώμενος τάχα τὴν πρώτην καὶ ἀνύποιστον τῶν Λατίνων ὁρμὴν διὰ τούτων ἀποθραῦσαι, περιπαρέντων τῶν τριβόλων τοῖς τῶν ἵππων ποσί· καὶ τοὺς μὲν κατὰ μέτωπον ἱσταμένους τῶν Ῥωμαίων ὁπόσοι δόρατα ἔφερον μεμετρημένας τὰς ἱππασίας ποιεῖσθαι, καὶ ὅπως ἂν μὴ τοῖς τριβόλοις περιπαρῶσιν, ἀλλ' ἐφ' ἑκάτερα σχιζομένους ὑποστρέφειν. τοὺς δὲ πελταστὰς πόρρωθεν τῶν Κελτῶν σφοδροὺς ἐκπέμπειν τοὺς οἰστούς. τὸ δέ γε δεξιὸν καὶ εὐώνυμον κέρας ἐξ ἑκατέρου μέρους ἀσχέτῳ ῥύμῃ τοῖς Κελτοῖς ἐπεισπεσεῖν. Τοιαῦτα μὲν τὰ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς διανοήματα. Τὸν δὲ Βαϊμοῦντον, ταῦτα οὐ διέλαθε. συνέβαινε γάρ τι τοιοῦτον, ὅπερ γὰρ ὁ Βασι-

* ἵστατο — * ἱκανοὺς

λεὺς ἑσπέρας κατ' ἐκείνην ἐβουλεύσατο πρωΐας ὁ Κελτὸς μεμάθηκε. καὶ πρὸς τὸ ἀκουσθὲν ἀγχινοῦς μεθαρμοσάμενος τὴν μάχην ἀνεδέχετο, καὶ οὐκ ἔτι ὡς ἔθος αὐτῷ τὴν ὁρμὴν τῆς μάχης ἐποίει. Ἀλλὰ προαρπάσας τὴν τοῦ Αὐτοκράτορος βουλὴν, αὐτὸς ἐξ ἑκατέρου μέρους τὸν μόθον μᾶλλον ἀντείπασε, τὴν κατὰ μέτωπον φάλαγγα ἀτρεμεῖν τέως παρακελευσάμενος. Τῆς γοῦν μάχης ἀγχεμάχου γεγονυίας οἱ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος, τὰ νῶτα τοῖς Λατίνοις δεδώκασι, μηδ' ἀντωπῆσαι τούτοις τοῦ λοιποῦ ἰσχύοντες, προκαταπτοημένοι ὄντες διὰ τὴν προηγησαμένην ἧτταν. Καὶ σύγχυσις τηνικαῦτα τῆς Ῥωμαϊκῆς παρατάξεως ἦν. κἂν ὁ Βασιλεὺς ἀκλόνητος μένων, γενναίως καὶ χειρὶ καὶ γνώμῃ ἀντικαθίστατο, πολλοὺς μὲν τρώσας, ἔστι δ' οὗ καὶ τρωθείς. Καὶ ἐπεὶ τὸ ἅπαν ἐκρυὲν ἤδη στράτευμα ἐθεάσατο, καὶ ἑαυτὸν μετ' ὀλίγων καταληφθέντα, δεῖν ἐλογίσατο μὴ ἀλόγως ἀνθιστάμενος κινδυνεῦσαι. Ἐπὰν γάρ τις πολλὰ μογήσας, μὴ πρὸς ἰσχὺς ἔχῃ τοῖς ἐχθροῖς ἀντικαθίστασθαι, μάταιος ἂν εἴη εἰς πρόϋπτον κίνδυνον ἑαυτὸν συνωθῶν. Τοῦ γοῦν δεξιοῦ καὶ εὐωνύμου κέρως τῆς Ῥωμαϊκῆς φάλαγγος φυγαδείᾳ χρησαμένων, ὁ Βασιλεὺς ἔτι ἐγκαρτερῶν μετὰ τῆς τοῦ Βαϊμούντου φάλαγγος γενναίως ἀπεμάχετο τὸν ὅλον αὐτῆς ἀναδεξάμενος πόλεμον. Τὸ δὲ ἀναντίρρητον συνεὶς τοῦ κινδύνου, δεῖν ἔκρινεν ἑαυτὸν περισῶσαι ὡς αὖθις δύνασθαι μάχεσθαι πρὸς τὸν καταγωνισάμενον, καὶ ἀντίπαλος ἔσεσθαι καρτερώτατος, καὶ μὴ τὸ πᾶν τῆς νίκης ἀρᾶσθαι τὸν Βαϊμοῦντον. Τοιοῦτος γὰρ ἦν ἡττώμενος καὶ νικῶν, φεύγων καὶ αὖθις διώκων, καὶ μηδέποτε ὑποπίπτων, μήτε μὴν ἀνελπιστίας βρόχοις ἁλισκόμενος. Ἦν γὰρ καὶ εἰς Θεὸν μεγίστην ἔχων πίστιν, καὶ τοῦτον μὲν ἐς μέσον διὰ παντὸς περιφέρων, ὅρκων δὴ παντάπασιν ἀπεχόμενος. Ἀπειρηκὼς οὖν, ὡς ἄνωθεν εἴρηται, ὀπισθόρμητος καὶ αὐτὸς γέγονε διωκόμενος παρὰ τοῦ Βαϊμούντου καὶ ἐκκρίτων Κομήτων. Ἐν τούτοις δέ φησι πρὸς τὸν Γουλὴν (οὗτος δὲ πατρῷος αὐτοῦ θεράπων) καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ· μέχρι πόσου φευξόμεθα; καὶ στρέψας τὸν χαλινὸν καὶ τοῦ κολεοῦ τὸ ξίφος ἐξαγαγὼν παίει τὸν πρώτως αὐτῷ συναντήσαντα κατὰ τῆς ὄψεως. Τοῦτο οἱ Κελτοὶ θεασάμενοι, καὶ διαγνόντες αὐτὸν τῆς ἰδίας ἀπεγνωκότα σωτηρίας, ἐπειδὴ τοὺς τοιαύτης γνώμης γεγονότας, ἄνδρας ἀκαταμαχήτους πάλαι ἐγίνωσκον, ὑποσταλέντες τοῦ διώκειν ἐπαύσαντο. καὶ οὕτω τῶν διωκόντων ἀπαλλαγεὶς, ὑπεξῄει τοῦ κινδύνου. Οὐδὲ φεύγων δὲ ὅλως ἀνεπεπτώκει, ἀλλὰ τῶν φευγόντων τοὺς μὲν ἀνεκαλεῖτο, τοὺς δὲ καὶ ἐπέσκωπτε, κἂν οἱ πολλοὶ τὸν ἀγνοοῦντα ὑπεκρίνοντο. Οὕτω γοῦν τοῦ κινδύνου σωθεὶς, εἰσέρχεται εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἐφ' ᾧ συναγαγεῖν αὖθις στρατεύματα, καὶ κατὰ τοῦ Βαϊμούντου χωρῆσαι. Ἐπεὶ δὲ τοῦ Ῥομπέρτου πρὸς Λογγιβαρδίαν παλινοστήσαντος, τὴν μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος μάχην ὁ Βαϊμοῦντος ἀνεδέξατο ταῖς ἐκείνου ὑποθημοσύναις χρώμενος, καὶ διὰ παντὸς μάχας καὶ πολέμους ἀναρριπίζων, τὸν μὲν Πέτρον τοῦ Ἀλίφα μετὰ τοῦ Πουντέση εἰς πολιορκίαν ἐν διαφόροις τόποις ἐξέπεμψεν. Ἐνθένδε καὶ τοὺς μὲν δύο Πολόβους εὐθὺς ὁ Πέτρος τοῦ Ἀλίφα κατέσχε, τὰ δὲ Σκόπια ὁ προρρηθεὶς Πουντέσης. Αὐτὸς δὲ μηνυθεὶς παρὰ τῶν Ἀχριδιωτῶν, ταχὺ τὰς Ἀχρίδας καταλαμβάνει. καὶ πρὸς μικρὸν ἐγκαρτερήσας τοῦ Ἀριεβὴ φρουροῦντος τὸ κά-

A quidquid veſperi decreviſſet, primo mane compertiſſimum Gallo erat. Nec ſurdo dictum aut parum prompto ad præcavendum ſubita mutatione aciei. Explicat ergo ſuas copias ad prælium; at non qua parte, quumque modo ſolebat certamen invaſit. odoratus videlicet conſilium Imperatoris exercitum & ipſe ſuum biſariam ſciſſum irruere ab gemino latere in Romanos jubet, aciem ipſam mediam & frontem exercitus ſtare immotam, quaſi expectantem donec hoſtes per infeſtam planitiem in ipſos tenderent. Hæc ita facta ſunt. Nec vero Romani Latinorum impetum diu ſuſtinuerunt. terga ſtatim vertunt: nec fere occurſum contra ruentium nupera velut clade adhuc attoniti audent. Turbatur Romana acies, fruſtra Luperatore conſuetam exhi- B bente conſtantiam, & manu menteque ſtrenue rem gerente. Non enim ſtabat ſolum imperterritus, ſed laceſſebat ultro adverſos, vulnera inferens viciſſimq; accipiens. Tandem cum exercitum dilapſum cerneret, ſeque deſertum cum paucis, officii ſui credidit non temere diutius nullo operæpretio periclitari. Quæ enim ratio ſit defatigatam & ſolum contra victorem exercitum niti pertinacia pugnandi, projicereque ſalutem in diſcrimen nulla ſpe vocante. Poſtquam igitur aliquandiu dextro lævoque cornu ſuorum fugato, totum exercitus Baimundi pondus atque impetum unus ſtitiſſet ſuſtinuiſſetque Alexius, demum perſuaderi ſibi ſivit a ſua prudentia ut ſe a præſenti periculo, in quo fruſtra tentari fortunam palam eſſet, ad C aliam aciem aliudque periculum ſe ſervaret. Agitabat enim vel in illa calamitoſa fuga, homo infracti animi, magnifica conſilia reſumendi meliore ſorte contra Baimundum belli, reponendique illi clades omnes iſtas. Ita quodammodo dum vincebatur vincens, & dum fugiebat, perſequens. Numquam vero infringi ſibi generoſam fiduciam, aut deſperationis laqueis ſe conſtringi patiens. Erat quippe fide præditus in Deum maxima; ejuſque numen quaſi præſens aſſidue in omnibus cogitatione circumferebat: juramentoque abſtinebat omnino. Cum igitur deſperata, ut modo dixi, victoria impetu retro verſo cederet, inſequente Baimundo, cum lectiſſimis quibuſque Comitum, converſus ad Galen (paternus hic illi ex longo fidus erat famulus tum D fugæ comes) & ad pauciſſimos qui cum eo erant, *Quonam*, inquit, *uſque fugiemus?* Et ſimul cum dicto flexis habenis ac ſtricto gladio, eum in facie vulnerat qui forte primus ex inſequentibus ſe obtulit. Id Galli cum vidiſſent, & ex eo intelligerent deſperatam ab illo ſalutem, memores vinci non poſſe qui tales ſunt, remiſſa ſequendi cura, quievere. Sic ſpatium recedendi Auguſtus habuit: quo uſus eſt ille quidem; cæterum ita ſoluto ſecuroque animo, ut illi vacaret quos obiter cerneret fugere, partim revocare, partim increpare, quamquam plerumque audire diſſimulantes. Tanto periculo defunctus in urbem regiam ſe recipit, animo reparandi exercitus, moxque denuo in Baimundum movendi. Qui quidem tamquam jam abunde E ſatisfeciſſet patris Longobardiam repetentis mandato, quo præceperat urgere bello Alexium, & prælium cum illo committere; maturum putavit oppugnationi arcium operam dare. Dixibus ergo Ducibus, Petro Aliphæ & Ponteſi, attributis idoneo numero copiis, negotium dedit capiendarum urbium: eos in diverſas partes ad res uno tempore plures gerendas mittens. Petrus A-

Eluſum a Baimundo.

Fuga Romanorum.

Edit. Pariſ. pag. 136.

Alexii fugientis cogitationes generoſæ

Baimundus urbes & arces multas occupat.

liphæ duos Poleobos ſtatim cepit. Scopia vero Punteſes. Ipſe Baimundus ultro arceſſitus ab Achridiocis Achridas occupavit. Verum arce cui Ariebes præerat deditionem abnuente, poſtquam ad eam ſpem tentandam brevem illi moram fecit, re infecta Oſtrobum adiit: unde ſimiliter repulſus per Soſcam & Servios Berrhœam petiit: ubi multis ſucceſſu nullo tentatis locis, tandem per Bodinos pervenit Moglena, ubi caſtellulum quoddam olim dirutum reſtauravit: Comitemque ibi quemdam Saracenum nomine, cum idoneo præſidio reliquit, qui regionem tueretur uſque ad Bardaren. Ipſe in locum *Aſpras Eccleſias* vocatum ſe contulit totiſque in eo manſit tribus menſibus. Quo tempore detecta conjuratio eſt trium inſignium Comitum, Punteſis, Reboldi, & Guilhelmi; qui communicato invicem conſilio decreverant ad Imperatorem transfugere. Ex his Punteſes rem proditam odoratus, matura fuga ſe ſubduxit, ad Imperatorem ſe recipiens. Alii duo more Francis uſitato ſingulari certamine ſe purgare juſſi ſunt. Victus Guillelmus pro convicto eſt habitus, quem idcirco Baimundus excæcavit. Reboldum ſuſpicione laborantem ad Robertum patrem ſuum in Longobardiam miſit a quo & oculis privatus eſt. Poſt hæc Baimundus ab Aſpris Eccleſiis movens, Caſtoriam ſe contulit. qua re magnus Domeſticus cognita Moglena occupat, Saracenoque occiſo caſtellum omnino deſtruit. Tunc Baimundus Caſtoria egreſſus prope Lariſſam venit, hyemare illic in animo habens. At Imperator ſimul in urbem regiam, ut diximus, pervenit, nulla parte quietis capta, pro ſua vigili ſtrenuaque indole, ſtatim in opus incubuit, cujus cauſa venerat, congregandarum copiarum. Ad eam rem milites a Sultano petiit, cum ductoribus militiæ peritis, & longa belli experientia ſubactis. Tunc ille ad Auguſtum miſit ſeptem millia Turcorum ſub diſciplina experientiſſimorum ducum: inter quos Camyres ætate ac uſu ſupra omnes eminebat. Interim dum ea tractat paratque Imperator, Baimundus parte copiarum a ſuo exercitu divulſa, excurſione Gallorum cataphractorum quotquot habebat Pelagoniam occupavit. Ipſeque iterum junctis copiis cum univerſo exercitu cepit Tricala. Rurſuſque emiſſa manu lectiſſimorum ex univerſo numero militum, impreſſione ſubita Tzibiſcum ſubjecit ſibi. Inde jam Lariſſæ copias admovens ad ipſam Magni Martyris Divi Georgii memoriam junctis omnibus copiis caſtra poſuit: moxque muris vallo cinctis obſidere aggreſſus eſt civitatem. Erat urbi Præfectus Leo Cephalas cujus pater dudum patri Imperatoris Alexii fidem atque induſtriam probaverat, in familiare miniſterium adhibitus; a quo hic filius neutiquam degener, adverſus impetus machinaſque Baimundi Lariſſam totis ſex menſibus fortiſſime defendit. Is a principio miſſis nunciis diligenter edocuit Imperatorem per litteras de adventu impetuq; Barbari. Ac geſtiebat quidem jam tum Auguſtus recta in Baimundum vadere: tamen conſilio impetum regens ſatius judicavit ſupplere primum exercitum otioſo mercenarii undique militis delectu: qui ubi ſatis magnus eſt viſus, omnibus quique olim quique nuper nomen dederant copioſe armatis inſtructiſque, prodit Imperator cum renovato exercitu. & movens a Conſtantinopoli in loca Lariſſæ vicina venit. Iter ejus tale fuit: Per collem *Celliorum* dictum via publica a dextris relicta, & colle vulgari indigenarum lingua vocato *Ciſſabo Exeban* deſcendit. (Oppidum id Blachicum eſt proxime Androniam ſitum.) Hinc cum rurſus in alterum tranſiſſet pagum, quem *Plabitzam* conſeverunt appellare, prope cognominem præterfluentem amnem, caſtra ibi poſuit. &

Edit. Pariſ. pag. 137.

Conjuratio trium Comitum detecta.

Puntesis fuga.

Aliorum duorum excæcatio.

Alexius auxilia Turcorum implorat.

Baimundus Lariſſam obſidet.

Leonis Cephalæ fortis propugnatio.

pag. 138.

A ρον, ἀπράκτως ἀπῆλθεν εἰς τὸν Ὀστροβόν. Κἀκεῖθεν κενὸς ἀποπεμφθεὶς διῆλθε διὰ τοῦ Σοσκοῦ, καὶ διὰ τῶν Σερβίων ἀπῆλθεν εἰς Βέῤῥοιαν· καὶ προσβαλὼν ἐν πολλοῖς καὶ πολλάκις τόποις καὶ μὴ ἀνύσας, διὰ τῶν Βοδινῶν καταλαμβάνει τὰ Μόγλενα, καὶ ἀνεγείρει καστέλλιόν τι πρὸ χρόνου ἐρειπωθέν. Εἶτα καταλιπὼν ἐκεῖ μεθ' ἱκανῶν Κόμητά τινα Σαρακηνὸν ἐξ ἐπωνυμίας καλούμενον εἰς τὸν Βαρδάρην, κατέλαβεν εἰς τὰς καλουμένας Ἄσπρας Ἐκκλησίας. καὶ τὸν τριμηναῖον χρόνον διατρίβοντος ἐκεῖ, ἐν τῷ μεταξὺ ἐκκειται τρεῖς τῶν Κομήτων, ὅ, τε Πουντέσης, ὁ Ῥεβόλδος, καὶ Γελίελμός τις καλούμενος, συνωμοσίαν πεποιηκότες
B αὐτομολῆσαι πρὸς τὸν Βασιλέα, ἐφωράθησαν. Καὶ ὁ μὲν Πουντέσης τοῦτο προγνοὺς, ἀποδράσας προσῆλθε τῷ Αὐτοκράτορι· οἱ δὲ λοιποὶ δύο κατεσχέθησαν, καὶ ἀπελύθησαν κατὰ τὸν νόμον τῶν Κελτῶν εἰς πόλεμον. καὶ ἡττηθεὶς κατεβλήθη ὁ Γελίελμος, ὃν καὶ κατασχὼν ἐτύφλωσεν. Τὸν δέ γε ἕτερον Ῥεβόλδον ἀπέστειλε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ Ῥομπέρτον εἰς Λογγιβαρδίαν, ὑφ' οὗ ἀφαιρεῖται καὶ οὗτος τοὺς ὀφθαλμούς. Ὁ δὲ Βαϊμοῦντος ἀπάρας ἀπὸ τῶν Ἄσπρων Ἐκκλησιῶν, ἀπῆλθεν εἰς Καστορίαν. Τοῦτο μαθὼν ὁ μέγας Δομέστικος καταλαμβάνει τὰ Μόγλενα, καὶ κατασχὼν τὸν Σαρακηνὸν, κτείνει παραυτίκα ἐρειπώσας τελείως τὸ καστέλλιον. Ὁ δέ γε Βαϊμοῦντος ἐξελθὼν τῆς Καστορίας,
C ἔρχεται εἰς τὴν Λάρισσαν κἀκεῖθι παραχειμάσαι βουλόμενος. Καταλαβὼν δὲ τὴν μεγαλόπολιν ὁ Αὐτοκράτωρ καθάπερ εἴρηται, εὐθὺς ἔργου εἴχετο οἷος ἐκεῖνος θερμουργὸς καὶ μηδέποτε ῥᾳστώνης μετειληχώς. Δυνάμεις τε ᾔτειτο τὸν Σουλτάνον μετὰ ἡγεμόνων πεῖραν ἐκ μακροῦ ἐσχηκότων. Ὁ δὲ τηνικαῦτα πέμπει πρὸς αὐτὸν χιλιάδας ἑπτὰ μετὰ ἡγεμόνων λίαν ἐμπείρων, καὶ αὐτὸν τὸν Καμύρην χρόνῳ καὶ πείρᾳ τῶν ἄλλων ὑπερέχοντα. Ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτα ὁ Βασιλεὺς ᾠκονόμει, καὶ ἡτοιμάζετο, ὁ Βαϊμοῦντος μέρος τι τοῦ ἰδίου στρατεύματος ἀποδιελόμενος Κελτοὺς καταφράκτους ὅλους ἀποστείλας ἐξ ἐπιδρομῆς κατέσχε τὴν Πελαγονίαν, τὰ Τρίκαλα, καὶ τὴν Καστορίαν. Αὐτὸς δὲ ὁ Βαϊμοῦντος μετὰ ξύμπαντος τοῦ στρατεύματος καταλαβὼν τὰ Τρίκαλα,
D ἀποσπάδα τοῦ ὅλου στρατεύματος γενναίους ὅλως καὶ ἐξ ἐφόδου κατέσχε τὴν Τζίβισκον. καθ' οὕτω καταλαβὼν τὴν Λάρισσαν κατ' αὐτὴν τὴν τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου μνήμην σὺν ὅλαις δυνάμεσι, καὶ περιζώσας τὰ τείχη ἐπολιόρκει αὐτήν. Ὁ δὲ τηνικαῦτα τὴν πόλιν φυλάττων πατρῴου τοῦ Αὐτοκράτορος θεράποντος υἱὸς Λέων ὁ Κεφαλᾶς, γενναίως πρὸς τὰς τοῦ Βαϊμούντου ἀντικαθίστατο μηχανὰς ἐπ' ὅλοις μησὶν ἕξ. δηλοῖ δὲ τὴν τοῦ βαρβάρου ἔφοδον διὰ γραφῶν τηνικαῦτα τῷ Αὐτοκράτορι. Ὁ δὲ οὐ παραχρῆμα καίτοι σφαδάζων τῆς πρὸς τὸν Βαϊμοῦντον φερούσης ἥπτετο. Ἀλλὰ πλεῖστον μισθοφορικὸν ἐπισυνάγων ἁπανταχόθεν, ἀνεβάλλετο τὴν ἐξέλευσιν. Εἶτα καρτερῶς ὁπλίσας ἅπαντας, ἔξεισι τῆς
E Κωνσταντίνου, καὶ τοῖς μέρεσι τῆς Λαρίσσης ἐγγίσας, καὶ διελθὼν διὰ τοῦ βουνοῦ τῶν Κελλίων, καὶ τὴν δημοσίαν λεωφόρον δεξιόθεν καταλιπὼν, καὶ τὸν βουνὸν τὸν οὑτωσὶ ἐγχωρίως καλούμενον Κίσαβον, κατῆλθεν εἰς Ἐξεβάν (χωρίον δὲ τοῦτο Βλαχικὸν τῆς Ἀνδρονίας ἔγγιστα διακείμενον). Ἐκεῖθεν δὲ καταλαβὼν ἑτέραν αὖθις κωμόπολιν Πλαβίτζαν συνήθως καλουμένην ἀγχοῦ τε οὑτωσί πως καλουμένου ποταμοῦ ῥέοντος διακειμένην τὸν χάρακα κατέθετο ἀποχρῶντα τάφρον διορύξας. Καὶ ἐγερθεὶς ἐκεῖθεν ὁ

βασι-

A βασιλεὺς ἀπῆλθεν ἄχρι τῶν κηπουρείων τοῦ Δελφινᾶ, κἀκεῖθεν εἰς τὰ Τρίκαλα. Γράμμα δέ τις τηνικαῦτα ἧκε κομίζων τοῦ Κεφαλᾶ Λέοντος * παῤῥησιαστικώτερον γράφοντος. Ἴσθι, ὦ βασιλεῦ, ὅτι μέχρι τοῦ νῦν σπουδὴν πολλὴν εἰσενεγκὼν διετήρησα τὸ κάστρον ἀνάλωτον. ἤδη δὲ τῶν ἐφειμένων χριστιανοῖς βρωσίμων στερούμενοι καὶ τῶν μὴ προσηκόντων ἡψάμεθα. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἡμῖν ἐπέλιπον. Εἰ γοῦν βοηθῆσαι ἡμῖν θέλων σπεύσεις, καὶ τοὺς πολιορκοῦντας ἐκδιῶξαι δυνηθείης, τῷ Θεῷ χάρις. Εἰ δ' οὖν τὸ μὲν ἤδη πεπλήρωκα. Καὶ τὸ ἐντεῦθεν ἀνάγκῃ δουλεύοντες (καὶ τί γὰρ δεῖ πρὸς φύσιν καὶ τὴν ἐκ ταύτης τυραννίδα ποιεῖν;) γνώμην ἔχομεν τὸ φρούριον παραδοῦναι τοῖς ἐπικειμένοις ἐχθροῖς καὶ φανερῶς ἀποπνίγουσιν. Ἀλλ' εἰ ταῦτα δυστυχῆσαι B συμβαίη ἐπάρατος μὲν γενοίμην ἐγώ, τολμηρῶς δὲ καὶ κατὰ τῆς σῆς βασιλείας τοῦτο παῤῥησιάζομαι, εἰ μὴ τάχιον σπεύσῃς τῶν κινδύνων ἡμᾶς ἐξελέσθαι, μὴ πρὸς τοσοῦτον βάρος πολέμου τε καὶ λιμοῦ ἀντισχεῖν ἐπὶ πλεῖον δεδυνημένους. Σὺ δ' ὁ ἡμέτερος βασιλεύς, εἴγε δυνάμενος βοηθεῖν οὐκ ἐπισπεύσεις τὴν βοήθειαν, οὐκ ἂν φθάσεις ἔγκλημα προδοσίας ἀποφυγγάνειν. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ δεῖν ἔγνω διά τινος τρόπου ἑτέρου αὐτοὺς καταγωνίσασθαι, λογισμοὶ δὲ τοῦτον συνεῖχον καὶ μέριμναι. Καὶ δῆτα σκοπῶν ὅπως χρὴ λόχους ἐνστήσασθαι δι' ὅλης ἡμέρας διεπονεῖτο, ἀρωγὸν τὸν Θεὸν ἐπικαλούμενος. Μετακαλεσάμενος οὖν τηνικαῦτα τῶν γερόντων τινὰ Λαρισσαίων ἐπυνθάνετο περὶ τῆς τοῦ τόπου θέσεως. C Καὶ ἀνατείνας τοὺς ὀφθαλμοὺς ἅμα καὶ τῷ δακτύλῳ ἐπισημαίνων ἐπιμελῶς ἀνηρώτα ὅποι φάραγγές εἰσι διεῤῥωγυῖαι τοῖς τόποις, ἢ λόχμαι τινὲς βαθεῖαι πρὸς αὐταῖς συνεχίζονται. Ταῦτα δὲ τοῦ Λαρισσαίου ἐπυνθάνετο βουλόμενος λόχον ἐπιστῆσαι, καὶ δι' ἀπάτης τοὺς Λατίνους καταγωνίσασθαι. Τὸν γὰρ φανερὸν καὶ κατὰ μέτωπον, φθάσας ἀπηγόρευε πόλεμον πολλάκις συμβαλὼν καὶ ἡττηθείς, καὶ πεῖραν τῆς συμβολῆς τοῦ φραγγικοῦ πολέμου λαβών. Ἐπεὶ δὲ ἥλιος κατέδυ, αὐτός τε δι' ὅλης κεκοπιακὼς τῆς ἡμέρας ὁ βασιλεὺς εἰς ὕπνον ἐτράπετο, ὄνειρος ἐφίσταται τούτῳ. Ἐδόκει ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ τεμένους τοῦ μεγαλομάρτυρος Δημητρίου ἑστάναι, καὶ φωνῆς ἀκοῦσαι· μὴ λυποῦ, μηδὲ στένε, αὔριον νικᾷς. Τὴν δὲ φωνὴν βάλλειν αὐτοῦ τὴν ἀκοὴν ᾤετο ἐκ μιᾶς τῶν ἐν τῷ τεμένει ἀπῃωρημένων εἰκόνων, ἐν ᾗ ὁ μεγαλομάρ- D τυς Δημήτριος καταγέγραπτο. Διυπνισθεὶς δὲ καὶ περιχαρὴς γεγονὼς ἐκ τῆς ὀνείρου ταύτης ὀμφῆς, ἐθεοκλύτει τε τῷ μάρτυρι, καὶ προσυπισχνεῖτο, εἰ γένοιτό οἱ νίκην κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἄρασθαι, αὐτός τε παραγενέσθαι, καὶ πρὸ σταδίων ἱκανῶν τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης, οὐκ ἔφιππον, ἀλλὰ πεζῇ καὶ βάδην ἐρχόμενον εἰς τὴν αὐτοῦ ἐλεύσεσθαι προσκύνησιν. Καὶ δὴ μετακαλεσάμενος τοὺς στρατηγούς τε καὶ ἡγεμόνας, καὶ συγγενεῖς ἅπαντας, βουλῆς ἤρχετο, καὶ τὴν ἑκάστου γνώμην ἀνεζήτει. Εἶτα τὸ σκοπηθὲν ἀπήγγελλε. τὸ δὲ ἦν παραδοῦναι τὰ τάγματα ἅπαντα τοῖς συγγενέσιν αὐτοῦ. Προεξάρχοντα δὲ τὸν Μελισσηνὸν Νικηφόρον ἐφίστησι, καὶ τὸν Κουρτίκιον Βασίλειον, τὸν καὶ Ἰωαννάκην καλούμενον. Ἀνὴρ δ' οὗτος τῶν ἐπιφανῶν, περιβόητος ἐπ' ἀνδρείᾳ καὶ στρα- E τιωτικῇ ἐπιστήμῃ, ἐξ Ἀδριανουπόλεως ὁρμώμενος. Οὐ τὰ τάγματα δὲ μόνον αὐτοῖς παραδίδωσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς βασιλείας παράσημα ἅπαντα. Ἐπέσκηπτε δὲ ποιήσασθαι τὴν παράταξιν καθ' ὃ σχῆμα ἐν τοῖς προηγησαμένοις πολέμοις αὐτὸς παρετάττετο. παραγγείλας αὐτοῖς δὲ ἀκροβολισμῷ

* [illegible]

foſſa valloque munivit, quantum opus fuit. Hinc ſurgens in hortos Delphinæ ſe tranſtulit, indeque Tricala. Quo loco litteras ei quidam reddidit Leonis Cephalæ, cujus eſt ſuperius facta mentio, liberius in hunc modum ſcriptas: *Scis, Auguſte, me ſumma ope ſummoque conatu incolumem hactenus quam mihi credideras arcem conſervaſſe. Nunc in extrema quædam ventum eſt. Nam cibis quibus veſci Chriſtianos fas eſt deficientibus, ad feros inſuetoſque verſi, horum quoque jam copia deſtituimur. Si ergo nec voluntas, nec facultas tibi deeſt auxiliandi quamprimum nobis, erit cur magnas Deo agamus gratias: ſin minus, ego quidem quod meum erat præſtiti: quod reſtat, æquum eſt, ut nobis per te quoque liceat, id quod ultima neceſſitate adacti cogitamus, exequi (quid enim oportet diutius adverſus naturæ vim atque imperium obniti?) Decrevimus autem arcem hoſtibus dedere, qui non jam oppugnant, ſed præfocant palam nos. Me miſerum! ſi enim hoc cladis ac dedecoris ſuſcipio diris devovebor ſcilicet, infortunii magnitudine uſque ad invidiam flagitii progreſſa. Verum quo me vertam igitur? niſi ſi das veniam audaciæ qua in Majeſtatem tuam iſtius mali cauſam confero: & te, niſi nos tuos tua cauſa, tui ſpe, belli famiſque longis incommodis ad extremam jam imbecillitatis exhauſtos, maturo properas auxilio eripere, ſiquidem id potes, vix effugere poſſe ajo proditionis notam.* Hæc Auguſtum, quamquam valde movebant, perpellere tamen nequiverent ad præcipitandum prælium. Expertus erat ſæpius plus ſatis Latinorum vim, nec ſatis ad victoriam ſpei ponebat in recto & ſimplici conatu aperti Martis. Ergo poſt imploratum Dei numen animo in acrem & longam, per unum totum diem, meditationem merſo, exquiſivit ſecum attentiſſime, num qua ſtratagematis & inſidiarum occaſio eſſet. Acceſſiverat Lariſſæum hominem, cujus indicio ad deſcriptionem locorum quorum ſitum procul explorantes oculi minus exacte diſcernerent, utebatur. Cum hoc ſatis locutus, intentoque in loca quæ ſimul ambo cernerent, digito curioſe percontatus, ubi valles ac voragines profundique in iis ac inopinati receſſus eſſent, ſole demum occaſo in altum & placidum, quippe diurna contentione fatigatus, compoſitus ſoporem eſt: per quem oblato ſibi ſomnio fauſtum victoriæ augurium accepit. Viſus enim ſibi eſt ſtare intra templum magni Martyris Demetrii, vocemque hujuſmodi adire. *Ne angaris, neve gemas, cras vinces.* Ferri autem in ejus aures videbatur ea vox ex una in templo alte ſuſpenſarum imaginum, in qua Magnus Martyr Demetrius erat pictus. Somno ſolutus cum gaudio ingenti ob tam lætum omen, attenta religione ſupplicat Divo Martyri, riteque vovet, ſi ſpei compos de hoſtibus vincendis conceptæ fieret, ſe ſe ſtatim peregre profecturum ad memoriam ejus; ſtadiiſque aliquot antequam Theſſalonicam perveniſſet, equo rejecto, proceſſurum peditem ad venerationem ſancti Patroni. Sub hæc convocatis Ducibus, Tribunis, cognatiſque ſuis univerſis ipſorum ſententiam de re præſenti quæſivit audivitque primum, tum quod ſibi viſum erat protulit. Nempe bonum facto videri, atque ad victoriam utile, ſi totius aciei regimen cognatis ſuis ipſe permitteret, omnibuſque iis Meliſſenum præficeret Nicephorum, & Corticium Baſilium, qui & Joannaces vocabatur, virque erat e numero Illuſtrium, fortitudine & peritia rei bellicæ late inclytus, Adrianopoli oriundus. Nec vero legiones tantum iſtis tradidit, ſed Inſignia quoque Imperii atque Imperatoris: mandavitque ut aciem dirigerent eadem prorſus forma &

Inſidias Gallis ſtruit.

Somnium bene ominatum.

Edit. Pariſ. pag. 139.

Votum Alexii pro victoria.

Imperator ſe occultat.

modo, quibus in prioribus prælìis uſus ipſe fuerat: priuſque jaculationibus eminus pugnæ proluderent, ſic demum claſſicis inſonantibus univerſam in Latinos aciem moverent. ubi porro ſcutis admotis conſertiſque manibus certari cœptum foret, terga repente Latinis darent, fugamque effuſam tamquam verſus Lycoſtomium ſimularent. Hæc ita Imperatore præſcribente, concors omnium equorum qui erant in exercitu repente exauditus hinnitus eſt, mirantibus cunctis, Imperatore vero & ingenioſioribus quibuſque felix ſtatim augurium agnoſcentibus. Cum his mandatis ſuos reliquit ad dexteram arcis Lariſſæ. Ipſe expectato ſolis occaſu ſumit ſecum generoſos viros ad idipſum ſegregatos, & anguſtiis Libotanini penetratis, effractoque Rebenico, per Allagen, ſic dictum locum, ad ſiniſtrum ſe contulit Lariſſæ latus. Inde circumſpecto locorum ſitu depreſſioreque obſervata quadam quaſi valle, in eam ſe cum ſuis abdit. Ea ut tuto Pater meus & ſine ſenſu Latinorum faceret, jam tum a prima diſceſſione ejus, quando Libotanini ſaltum cœpit ingredi ad inſidiarum locum tendens, Duces Exercitus Romani cohortes quaſdam in Latinos immiſerunt; qui prodeuntes illis obviam pugnam commiſerunt in planitie, quoad nox ingruens recedere utroſque ad ſua coegit. At Imperator ubi deſignatum locum tenuit, deſilire comites ſuos omnes ex equis juſſit, genuque poſito habenas frænorum tenere manibus. Quod ipſe ſimiliter fecit, admovens ſe humili, quem forte reperit, Triſſaginis frutici, ubi fræno manu correpto genibuſque poſitis, deinde per noctem reliquam procubuit in faciem. Oriente vero ſole cum vidiſſet Baimundus inſtructam Romanam aciem ac ſigna ea producta quæ non niſi Imperatore præſente, & in ea loci parte ubi ipſe eſt erigi conſuevere, haſtas quoque argenteis diſtinctas clavis, proprium inſigne militum Imperatorem proxime ſtipantium; equos denique purpureis tapetibus inſtratos, nihil dubitans quin ibi eſſet Auguſtus aciem & ipſe contra ſuam dirigit, copiis bifariam diviſis partem alteram ſibi ipſe ductandam ſumpſit, alteri Bryennium præfecit. Latinus hic erat ex illuſtribus quem & *Conoſtablum* vocabant. Sic diſtributis Baimundus copiis, ipſe in aciei Romanæ frontem, ubi eſſe Imperatorem ex ſignis autumabat, repente pro more ſuo ſolemni ritu ignei turbinis invehitur, vana ſpecie mendacium tunc ſignorum in ſpem irritam opimorum ſpoliorum elatus. Romani, ut conſtitutum erat, terga ſtatim vertunt: eos ille acer inſequitur, eodem illo impetu ipſi uſitato quo in ipſos in acie ſtantes irruerat. Hæc Imperator cernens, & ex contentione curſus ac ſpatio temporis in perſequendo poſito conjectans lato jam intervallo abeſſe Baimundum a caſtris ſuis, equo ipſe conſcenſo juſſiſque ſuis idem facere caſtra Gallorum invadit, multiſque necatis qui illic reperti ſunt præda omni ac ſpoliis potitur. Tum cura obtutuque in aciea verſus fugere adhuc ſuos videt; inſtare impigre Baimundum. Poſt hunc & Bryennium eodem ferri. Accerſit propere Pyrrhum Georgium ſagittandi arte celebrem; aſſignat ipſi ſelectum manipulum Cetratorum, ac jubet celeriter Bryennium inſequi: ea tamen cautione ut neutiquam accederent ad Gallos, copiamque iis conferendæ cominus pugnæ facerent: ſed longe tantum jacularentur denſos telorum imbres, in equos maxime. Ut igitur intra jactum ventum eſt, equos Gallorum creberrimis ſagittis

Hinnitus equorum auſpicatus.

Edit. Pariſ. pag. 140.

Simulata Romanorum fuga.

Imperator caſtra Gallorum capit.

Pugnantium hoſtium equos jaculis procul peti jubet.

A πρότερον ἀπόπειραν τῆς ἔμπροσθεν Λατίνων ποιήσασθαι, εἶτα τὸ ἐνυάλιον ἀλαλάξαντας, πανστρατὶ κατ᾽ αὐτῶν χωρῆσαι. Ἐπὰν δὲ ὁ συνασπισμὸς γένηται καὶ εἰς χεῖρας κατ᾽ ἀλλήλων ἔλθωσι, νῶτα παρασχεῖν τοῖς Λατίνοις καὶ φυγεῖν ἀκρατῶς ὡς πρὸς τὸ Λυκοστόμιον ὑποκρίνεσθαι. Ἐν ᾧ δὲ ὁ Βασιλεὺς ταῦτα παρεκελεύετο, χρεμετισμὸς ἁπάντων τῶν ἵππων τοῦ στρατοπέδου αἴφνης ἐξηκούσθη, καὶ θάμβος ἐπὶ τούτῳ κατέσχεν ἅπαντας. Ἀγαθὸς δὲ ὅμως οἰωνὸς αὐτῷ τε τῷ Βασιλεῖ τηνικαῦτα καὶ πᾶσι τοῖς περιεργοτέροις ἐδόκει. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτω πως ἐπισκήψας αὐτοῖς, καὶ καταλιπὼν δεξιόθεν τοῦ κάστρου Λαρίσσης, περιμείνας τὴν τοῦ ἡλίου δύσιν, γεννάδας τινὰς ἄνδρας ἐπιθεμένοις ἐπιτάξας B τὴν τοῦ Λιβοτανίου κλεισούραν διεληλυθὼς καὶ τὸ Ῥεβένικον περικόψας, καὶ διὰ τῆς καλουμένης Ἀλλαγῆς πρὸς τὸ εὐώνυμον, τὸ * κλεισούρας μέρος καταλαβὼν, καὶ περιαθρήσας τὴν ἅπασαν τοῦ τόπου θέσιν, χθαμαλώτερον τόπον κατανοήσας, ἐκεῖθι μετὰ τῶν συνεπομένων αὐτῷ λοχῶν ἦν. Οἱ δὲ ἡγεμόνες τῶν Ῥωμαϊκῶν ταγμάτων ὁπηνίκα ὁ Βασιλεὺς προλοχίζειν, ὡς εἴρηται, ἐπειγόμενος τὴν τοῦ Λιβοτανίου κλεισούραν διέρχεσθαι ἔμελλε, τηνικαῦτα στρατιάδα τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀποδιελόμενοι ταγμάτων κατὰ τῶν Κελτῶν ἐξέπεμψαν. ἐφ᾽ ᾧ πρὸς ἑαυτοὺς ἑλκύσας ὡς μὴ ἐπιχείρημα ἔχοιεν φωρᾶσθαι τὸν Αὐτοκράτορα ὅποι πορεύεται. Οἳ καὶ πρὸς τὴν πεδιάδα κατελθόντες, προσέβαλον τοῖς Κελτοῖς, καὶ ἐφ᾽ ἱκανὸν μαχεσάμενοι διέστησαν, τῆς νυκτὸς ἄρτι C μὴ παραχωρούσης τὴν μάχην. Καταλαβὼν δὲ τὸν σκοπηθέντα τόπον ὁ βασιλεὺς ἅπαντας ἀποβῆναι τῶν ἵππων ἐκέλευε, καὶ ἐπὶ γόνυ κλιθέντας τοὺς χαλινοὺς χερσὶ κατέχειν. Καὶ αὐτὸς δὲ χαμαιδρύῳ περιτυχὼν ὡσαύτως κατακλιθεὶς, τὸν χαλινὸν ἐν χερσὶ κατέχων ἐπὶ πρόσωπον τὸ ἐπίλοιπον τῆς νυκτὸς ἔκειτο. Ἀνίσχοντος δὲ τοῦ ἡλίου ἐπεὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων τάγματα κατὰ φάλαγγας ἱστάμενα ὁ Βαϊμοῦντος ἐθεάσατο, τάς τε βασιλικὰς σημαίας καὶ τὰ ἀργυρόηλα δόρατα, τοὺς ἵππους μετὰ τῶν βασιλικῶν ἐρυθρῶν ἐφεστρίδων, ὡς ἐνὸν καὶ αὐτὸς τὴν ἰδίαν κατ᾽ αὐτῶν κατεστήσατο φάλαγγαν διχῇ διελὼν τὰς δυνάμεις. Καὶ τῆς μὲν αὐτὸς κατάρχων, τῆς δὲ φαλαγγαρχίαν τὸν Βρυέννιον καταστήσας. Λατῖνος δὲ οὗτος τῶν ἐπιφανῶν, ὃν καὶ Κονοσταῦλον ὠνόμασαν. Οὕτω γοῦν τὰς ἰδίας καταστήσας δυνάμεις, τὸ σύνηθες D καὶ πάλιν ποιεῖ, καὶ κατὰ μέτωπον τῆς παρατάξεως ὅπη τὰ βασιλικὰ ἑώρα παράσημα, ἐκεῖ τὸν Αὐτοκράτορα νομίσας εἶναι, ὡς πρηστὴρ τοῖς φαινομένοις ἐμπίπτει. Οἱ δὲ μικρὸν ἀντισχόντες τὰ νῶτα τούτῳ διδόασιν. Ὁ δὲ τούτους διώκων ὄπισθεν ἤλαυνεν ἀκρατῶς, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν. Ὁ μέντοι βασιλεὺς τὰ ἴδια τάγματα ἐπὶ πολὺ φεύγοντα ὁρῶν καὶ τὸν Βαϊμοῦντον ὄπισθεν τῶν Ῥωμαϊκῶν ταγμάτων ἀκρατῶς διώκοντα στοχασάμενος, ἱκανὸν ἤδη διάστημα τῆς ἰδίας ἀποστῆναι τὸν Βαϊμοῦντον παρεμβολῆς ἐπὶ τὸν ἵππον ἀναβὰς, τὸ αὐτὸ δὲ καὶ τοῖς μετ᾽ αὐτοῦ παρακελευσάμενος, παραλαμβάνει τὴν τοῦ Βαϊμούντου παρεμβολήν. Καὶ εἴσω ταύτης γενόμενος πολλοὺς μὲν τῶν παρευρεθέντων Λατίνων ἀναιρεῖ, E καὶ τὰ λάφυρα ἐκεῖθεν ἀναιρεῖται. Εἶτα περιαθρεῖ τοὺς διώκοντας καὶ φεύγοντας. Καὶ ἐπεὶ ἀπαρχῶς ἑώρα τὴν φυγὴν ποιουμένους καὶ τὸν Βαϊμοῦντον ὄπισθεν διώκοντα, καὶ ἐκείνου ὄπισθεν τὸν Βρυέννιον, μετακαλεσάμενος τὸν καλούμενον Πύρρον Γεώργιον ἐπὶ τοξείᾳ ὑμνούμενον, καὶ ἑτέρους ἄνδρας γενναίους, χωρίσας ἱκανοὺς πελταστὰς ὄπισθεν τοῦ Βρυεννίου ὀξέως ἐλαύνειν ἐπέσκηψεν. Φθάσαντας δὲ μὴ ἀγχέμαχον τὴν μάχην ποιῆσαι, ἀλλὰ πόρρωθεν κατὰ τῶν ἵππων μάλα συχνὰ πέμπειν τὰ βέλη. Ἐπικαταλαβόντες οὖν τοὺς Κελτοὺς, τοὺς ἵππους πυκνοῖς εἰς τοῖς

* Λαμίαν.

ἔβαλλον. ὡς ἐν ἀμηχανίᾳ τοὺς ἱππότας καθίστασθαι. Καὶ γὰρ Κελτὸς ἀνὴρ πᾶς, ἐποχούμενος μὲν ἀνυπόστατος τὴν ὁρμήν καὶ τὴν θέαν ἐστίν. ἐπὰν δ' ἀποβαίη τοῦ ἵππου, τὸ μέν τι τῷ μεγέθει τῆς ἀσπίδος, τὸ δέ τι καὶ διὰ τῶν πεδίλων προάλματα, καὶ δρόμον ἀνεπιτήδειον δυσχερέστατός τε τηνικαῦτα γίνεται, καὶ ἀλλοῖος παντάπασιν ἢ πρότερον, ὀκλαζούσης οἷον καὶ τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ προθυμίας. Καὶ τοῦτο οἶμαι γινώσκων ὁ Βασιλεὺς, μὴ τοὺς ἱππότας, ἀλλὰ τοὺς ἵππους ἀναιρεῖν ἐπέταττε, τῶν δὲ ἵππων τῶν Κελτῶν πιπτόντων περιεδινοῦντο οἱ τοῦ Βρυεννίου. Καὶ ἀπὸ τῆς τούτων πολλῆς συστροφῆς, κονίσαλος μακρὸς, καὶ πυκνὸς ἵστατο μέχρι νεφῶν κορυφούμενος, ὡς παραβάλλεσθαι τοῦτον κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τῷ κατὰ τὴν Αἴγυπτον γεγονότι πάλαι σκότει ψηλαφητῷ. Τάς τε γὰρ τούτων ὄψεις ἀπετύφλου ἡ πυκνότης τῆς κόνεως, καὶ ἀγνοεῖν ἐμπαρεῖχεν ὁπόθεν καὶ παρὰ τίνων οἱ ὀϊστοὶ πέμπονται. Τρεῖς δὲ Λατίνους ἀποστείλας ὁ Βρυέννιος, ἐδήλωσε τῷ Βαιμουντῷ τὸ πᾶν. οἳ καὶ κατέλαβον αὐτὸν εἴς τι νησίδιον ποταμοῦ τοῦ οὕτω καλουμένου Συλαβρέα μετά τινων ἱσταμένον ὀλίγων Κελτῶν, καὶ σταφυλὰς ἐσθίοντα, ἅμα δὲ καὶ ὑπέρκομπόν τι καυχώμενον, ὅπερ καὶ μέχρι τοῦ νῦν παρᾴδεται, καὶ περιφέρεται. Τοῦτο γὰρ πολλάκις ἔλεγε βαρβαρίζων τὸ Λυκοστόμιον, ὅτι τὸν Ἀλέξιον εἰς λύκου στόμα ἐνέβαλον. Τοιοῦτον γὰρ ἡ ὑπεροψία σφάλλουσα τοὺς πολλοὺς καὶ πρὸς τὰ ὑπ' ὄψιν ἢ ἐν ποσὶ κείμενα. Ἀκούσας δὲ τὰ παρὰ τοῦ Βρυεννίου μηνυθέντα, καὶ ἐπιγνοὺς τὸν δόλον καὶ τὴν δι' ἀπάτης νίκην τοῦ Αὐτοκράτορος, ἤχθετο μὲν ὡς εἰκὸς, κατέπιπτε δὲ οὐδαμῶς ὁποῖος ἐκεῖνος. Ἀποκριθέντες οὖν τινὲς τῶν ὑπ' αὐτοῦ κατάφρακτοι Κελτοὶ ἀνῆλθον εἰς ἀκρώρειάν τινα κατέναντι τῆς Λαρίσσης διακειμένην. Τούτους τὸ ὁπλιτικὸν θεασάμενοι, ξὺν πολλῇ προθυμίᾳ ἐβιάζοντο προσβαλεῖν αὐτοῖς. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ ἀπεῖργε τούτους τοῦ ἐγχειρήματος. Ἐκ διαφόρων δὲ πολλοὶ καὶ γοργοὶ ξυμμιγέντες ταγμάτων, ἀνελθόντες προσέβαλον τοῖς Κελτοῖς. Οἱ δὲ παραχρῆμα κατ' αὐτῶν ὡρμηκότες ἀναιροῦσιν ἄχρι τῶν πεντακοσίων. Εἶτα τοῦ Βασιλέως στοχασαμένου τὸν τόπον δι' οὗ ὁ Βαιμούντος ἔμελλε διελθεῖν, καὶ ἀποστείλαντος γενναίους στρατιώτας μετὰ Τούρκων, καὶ τοῦ Μιγιδηνοῦ προεξάρχοντος, ἅμα τῷ πλησίον γενέσθαι, εὐθὺς ὁ Βαιμούντος ὁρμήσας κατ' αὐτῶν, ἥττησε τούτους μέχρι τοῦ ποταμοῦ διώξας. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν αὐγαζούσης ἤδη τῆς ἡμέρας, παραδραμὼν τὸν ἤδη ῥηθέντα ποταμὸν μετὰ τῶν συνεπομένων αὐτῷ Κομήτων, καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ Βρυεννίου, ἐπεὶ ἑλώδη τόπον ἐν τοῖς τῆς Λαρίσσης μέρεσιν ἐθεάσατο ἀναμεταξὺ δύο βουνῶν, πεδιάδα ἀλσώδη ξηρὸν ἀποπληροῦσαν εἰς στενωπὸν *, κλεισούρας τοῦτο καλοῦσι τὴν λεγομένην Δομενίκου παλάτιον, διὰ τούτου εἰσελθὼν, ἐκεῖ τὸν χάρακα ἐπήξατο. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν κατὰ τὸ περίορθρον, καταλαμβάνει αὐτὸν ὁ φαλαγγάρχης Μιχαὴλ ὁ Δούκας ὁ πρὸς μητρὸς ἐμὸς θεῖος μετὰ τοῦ ὁπλιτικοῦ παντός. Ἀνὴρ ἐπὶ φρονήσει διαβεβοημένος. Ὥρᾳ δὲ καὶ μεγέθει σώματος διαφέρων, οὐ τῶν τότε καιροῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν πώποτε γεγενημένων. Θάμβος γὰρ εἶχεν ἅπαντας τοὺς ὁρῶντας τὸν ἄνδρα. Συνιδεῖν δὲ τὸ μέλλον καὶ φωράσαι τὸ ἐνεστὸς,

* ἔξω

A ſodiunt, magno equitum periculo damnoque. Nam ſane ut homine Gallo equum agitante generoſum & vegetum nihil vel terribilius ad aſpectum, vel ad impetum pugnandi ineluctabilius eſt, ita ſi ſubducatur equus, nihil infirmius atque impeditius: pondere ſiquidem ipſo gravium armorum, clypeique immanis, affligitur, ut ſtare ſatis aut tueri locum nequeat: ne vero fuga ſaltem ſibi conſulat, obſtat moles militarium ocrearum, & ipſi, ſi nihil aliud, extantes aculei calcarium curſum impediunt, paratamque ac certam hoſti prædam exponunt dejectum equitem. Quinetiam non idem ille martius & ferox perſeverare in ex- B cuſſis animus dicitur: & calamitas caſus uſque ad pectus ac robur mentis infringendum valet, fortitudine quaſi claudicante ab offenſione lapſus. Id, credo equidem, perſpectum Imperator habens collineare ſagittarios in equos potius quam in equites juſſit. Multis igitur equis cadentibus ex agmine Bryennii, reliqui ſcilicet efferati exurgebant ſeſeque vertebant, multa jactatione pulveris, quo in auras & uſque ad nubes excitato, vario ſtrepitu jactationeque tot quadrupedum, genus quoddam Ægyptiarum illarum palpabilium tenebrarum totum late circa cælum obſedit, ita ut ne ſe quidem mutuo videre poſſent, multoque minus explorare, unde & a quibus ſagittæ in ipſos in- C gruerent. Hic Bryennius tres Latinos ad Baimundum mittit propere indicatum quo loco res eſſent. Reperiunt illum cum paucis ſuorum in parva inſula fluminis, cui nomen Salabria, comedentem uvas, ſimulque inſolentius gloriantem, verbis illis, quæ deinde in vulgarem abierunt irriſa cantilenam. Repetebat enim ſæpius, notionem nominis Lycoſtomii alludens, feſtivitate parum decente barbarum os, *ſeſe Alexium in lupi fauces conjeciſſe*. En ut cæca ſuperbia eſt, abſcondens multis quamvis alioqui callidis, quæ præ oculis & ante pedes habent. Auditis vero Baimundus nunciis Bryennii, doloque intellecto, ac victoria Imperatoris fraude parta, commotus eſt quidem ut par erat; tamen animo non concidit; tam forti at- D que ad ſperandum pertinaci vir hic erat indole! Rapim ergo electi ab eo cataphracti quidam Galli conſcendunt tumulum e regione Lariſſæ ſitum. Eos ibi ſimul Romanus exercitus vidit, concordi omnes alacritate poſcebant in ipſos duci. Verum id Imperator fieri vetuit. Delecti tantum ex variis cohortibus varii idoneo numero adverſus eos miſſi, in quos repente tanto impetu invecti Latini ſunt, ut ex iis ad quingentos occiderint. Tum Imperator animo providens locum qua tranſiturus Baimundus videbatur, miſit qui eum præoccuparent milites fortiſſimos cum Turcis, duce omnibus præfecto Migideno, quos ut prope fuerunt Baimundus pri- E mo impetu percellens vicit, fudit, fugavit, & uſque ad fluvium inſecutus eſt. Poſtridie prima luce fluvium idem cum Comitibus & ipſo Bryennio tranſgreſſus, cum obſervaſſet paluſtrem quemdam locum prope Lariſſam, inter duos colles jacentem, ad eum recta tetendit, iter faciens per nemoroſum planitiem in anguſtias valde arctas deſinentem. *Cliſuræ*, ſive claustra, dici ſolent id genus loca. hæc autem proprio nomine *Domenici palatium* vocabatur. Per eam ingreſſus Baimundus vallum illic fixit munivitque caſtra. Eum ibi poſtera die ſub diluculum aggreditur cum exercitu univerſo dux phalangis Michael Ducas, avunculus meus, vir prudentiæ laude celeberrimus forma vero & magnitudine corporis excellens non ſupra omnes modo qui tum erant, ſed & qui umquam fuerant; miraculo enim erat intuentibus. Jam qui futurum provideret certiſſime, qui quod inſtabat animadverteret introſpiceretque ſtatim peni-

Clades equitatus Gallici.

Edit. Pariſ. pag. 141.

Baimundi vanum gaudium.

Fortitudo præſtantis animi.

Latini Romanos cædunt.

pag. 142.

Laudes Michaelis Ducæ.

tus; qui, quid opus, conſuleret idem optime dexterrimeque exequeretur, unus is erat; neminem in his partibus habens comparabilem. Illi præceperat Imperator ne omnes ſuos in clauſtri fauces introduceret. Sed Legiones quidem ſtare juberet extra, continua ſerie diſpoſitas. Paucos tantum e Turcis fere ac Sarmatis delectos qui ſagittandi arte præſtarent, penetrare intra fauces pateretur: hiſque ipſis ediceret, ne alio ullo genere armorum quam telis procul ac miſſilibus uterentur. Verum hi cum ingreſſi excurſiones equeſtres in Latinos facerent, qui foris ſtabant magna pugnandi libidine præcepti reverentiam vincente, pro ſe quiſque in ſaltum ingredi, nec ſine mutuo prævertendi ſtudio, cœperunt. Videbantur ad exploratam victoriam tendere, quod Latinos præter morem in loco ſtantes, cecidiſſe animis, & fugam cogitare temere crediderant: At ars erat illa verſutiſſimi Baimundi; qui ad primas velitationes ſtare ſuos objectis modo ſcutis, nec in hoſtes ferri, quoad plures affluerent, juſſerat. Protoſtrator vero Michael cum ſuos per hunc modum paulatim intra ſaltum effluentes cerneret, ingreſſus cum illis & ipſe eſt. Quem jam cum toto agmine penetraſſe anguſtias ubi vidit, *Gaudet, ut occurſu prædæ leo raptor opimæ*, diceret aliquis Homerice, videns, inquam, & vix oculis præ gaudio credens Baimundus, Protoſtratorem cum exercitu clauſum loco, ſibique expoſitum, toto in Romanos ſuo ſuorumque ſimul incubuit impetu. at illi non ferentes terga verterunt. Uzas tamen appellationem a genere ſortitus, vir fortitudinis laude inclytus, *Et clypeum dextraque ſciens lævaque vibrare*, item ut Hector ille Homericus, in ipſo anguſtiarum egreſſu cum a dextris, quo forte pronus erat currentium impetus inopinato declinaſſet paululum in Latinum proxime ſequentem inſurrexit vaſto ictu, ex quo ille in caput præceps ſtatim afflictus in terram eſt. At Baimundus inſecutus Romanos eſt uſque ad flumen Salabriam. Cæterum idem, cujus meminimus, Uzas inter fugiendum ſigniferum Baimundi haſta percuſſit, ſignumque ipſi de manibus extortum circumduxit inclinavitque terram verſus. Turbavit ea res Latinos, quibus vexillum peculiare ſummi Ducis e recto inclinatum infortunii ipſi oblati ſignum eſſe ſolet. De regione inſtitutæ viæ ea illos perturbatio dimovit. Omiſſis ergo Romanis alio itinere Tricala contendunt, locum jam præoccupatum a quibuſdam Baimundi militibus Lycoſtomium verſus fugientibus. Illic igitur obiter diverſati Caſtoriam ſe recipiunt. Imperator vero cum e Lariſſa Theſſalonicam ſe contuliſſet, ut erat excogitator prudentiſſimus artium nocendi hoſtibus, miſſis qui clam agerent cum Comitibus exercitus Latini, ſuaſit illis promiſſione quantorum vellent præmiorum, ut ſtipendia ſibi a Baimundo promiſſa repræſentari modo flagitarent, cogerentque ipſum, ſi excuſaret inopiam præſentem, ire ad patrem ſuum Robertum, & ab eo, trajecto mari, pecunias petere. Hæc ſi facerent, omnes honores, omnia beneficia ſperare ipſos a ſe jubebat. Quod ſi qui eorum Romanæ militiæ dare nomen vellent, ampliſſima ipſis ſtipendia ſe numeraturum; ſin redire in domos ſuas mallent, tutum illis iter per Hungariam daturum. Arrigunt autem ad ea Comites, & conſpiratione facta in Baimundum cooriuntur, armatis precibus ſtipendia proxime lapſorum annorum quatuor ſibi ſine ulla mora perſolvi contendentes. Fruſtra ille diffundere quærebat diem, aut ſpem eludendæ petitionis in cunctandi arte reponebat. Illi obnixi & a propoſito immobiles ne horam quidem indulgebant. Quid faceret, nam æqua & re-

Stratagema Baimundi.

Romani exercitus fuga.

Iliad. H. v. 238.

Uzæ fortitudo.

Latini inclinatione vexilli turbantur.

Edit Pariſ. pag. 143.

Alexius Comites Gallos colloquiis tentat.

Comitum conſpiratio.

A καὶ καταπράξασθαι δεινότατός τε καὶ ἀπαράμιλλος. Τούτῳ ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπέσκηψε μὴ πάντας ἐντὸς τοῦ στομίου τῆς κλεισούρας εἰσελθεῖν. Ἀλλὰ τὰς μὲν δυνάμεις ἔξωθεν ἵστασθαι ἰλαδὸν, ὀλίγους δὲ διελεῖν Τούρκων καὶ Σαυροματῶν τῆς τοξείας εἰδήμονας, καὶ τούτοις παραχωρῆσαι τῆς εἰσόδου. Ἐπισκῆψαι δὲ τούτοις μηδενὶ ἑτέρῳ ξίφει πλὴν οἰστοῖς χρήσασθαι. Εἰσελθόντων δὲ καὶ ἱππασίας ποιουμένων κατὰ τῶν Λατίνων, οἱ ἔξωθεν ἱστάμενοι, πρὸς ἀλλήλους σφαδάζοντες, ἤριζον ὁποῖος ἂν τὸ στόμιον εἰσέλθοι. Ὁ γὰρ Βαϊμοῦντος πλήρης ὢν * βασιλικῆς ἐπιστήμης, τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐκέλευε συνασπίζοντας ἵστασθαι· καὶ ταῖς ἀσπίσιν ἑαυτοὺς περιφράττοντας, ἀτρεμεῖν. Ὁ δέ γε πρωτοστράτωρ θεασάμενος τοὺς ὑπ' B αὐτὸν κατὰ μικρὸν ἐκρέοντας καὶ εἰσερχομένους διὰ τοῦ στομίου, εἰσῆλθε καὶ αὐτός. Ὁ δὲ Βαϊμοῦντος τούτους θεασάμενος, ὥσπερ λέων ἐχάρη μεγάλῳ ἐπὶ σώματι κύρσας, εἴποι ἄν τις Ὁμηρικῶς. ὡς καὶ πρὸς ἰδεῖν ἐν αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς τούτους καὶ τὸν πρωτοστράτορα Μιχαὴλ, ἀσχέτῳ ῥύμῃ πανσυδὶ κατ' αὐτῶν ἵεται. οἱ δὲ παραχρῆμα νῶτα διδόασιν. Οὔζας δὲ τὴν κλῆσιν φερώνυμον ἐκ τοῦ γένους λαχὼν, ἐπ' ἀνδρείᾳ διαβεβοημένος, εἰδὼς ἠδ' ἐπὶ δεξιὰ, ἠδ' ἐπ' ἀριστερὰ νωμῆσαι βῶν ἀζαλέην, καθ' Ὅμηρον, ἐν τῷ τοῦ στομίου ἐξέρχεσθαι δεξιᾷ παρεκκλίνας, γοργῶς ἐπιστραφεὶς, παίει τὸν αὐτῷ ὑπαντιάσαντα Λατῖνον. Ὁ δ' αὐθὺς κύμβαχος κατὰ γῆς ἔκειτο. Ὁ δὲ Βαϊμοῦντος ἐδίωκε τούτους μέ-C χρι τοῦ ποταμοῦ Σαλαβρία. Ἐν δὲ τῷ φεύγειν ὁ ἤδη ῥηθεὶς Οὔζας, παίει τὸν τὴν σημαίαν τοῦ Βαϊμοῦντου κατέχοντα διὰ τοῦ δόρατος, καὶ τὴν σημαίαν τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἁρπάσας, μικρὸν περιδινεῖ καὶ κλίνει πρὸς τὸ πρανές. Οἱ γοῦν Λατῖνοι τὴν σημαίαν ἐξ ὀρθίου σχήματος κατακλιθεῖσαν ἑωρακότες, ἐν συγχύσει γεγονότες, καὶ εἰς ἑτέραν ἐτράποντο ἀτραπὸν, δι' ἧς καὶ τὰ Τρίκαλα καταλαμβάνουσιν ἤδη προκατασχεθέντα παρά τινων τῶν τοῦ Βαϊμοῦντου πρὸς τὸ Λυκοστόμιον φυγόντων. Κἀκεῖσε πως ηὐλίζοντο εἴσω τούτων γεγονότες. Ἐκεῖθεν δὲ καταλαμβάνουσι τὴν Καστορίαν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ὑποστρέψας ἀπὸ Λαρίσσης καὶ τὴν Θεσσαλονίκην καταλαβὼν, ὁποῖος ἐκεῖνος περὶ τὰ τοι-D αῦτα ταχὺ μάλα πρὸς τοὺς σὺν τῷ Βαϊμούντῳ Κόμητας ἀποστείλας, πολλὰς ὑποσχέσεις ἐποιεῖτο, εἰ τὸν Βαϊμοῦντον τοὺς μισθοὺς ἀπαιτήσουσιν, οὕσπερ αὐτοῖς καὶ ὑπέσχετο. Τοῦ δὲ μὴ ἔχοντος ἀποδοῦναι παραπείσωσι τοῦτον κατελθεῖν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀναζητῆσαι ταῦτα ἀπὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς Ῥομπέρτου, καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον διαπεράσαι τοὺς αὐτῶν μισθοὺς ἐξαιτησόμενον. Καὶ εἰ τοῦτο ἀνύσαιεν, πάσης τιμῆς καὶ εὐεργεσιῶν μυρίων ἐπαπολαῦσαι. Καὶ ὅσοι μὲν τούτων ἐπὶ μισθῷ δουλεῦσαι θελήσουσι, προσλαμβάνεσθαι τούτους, καὶ ἀποχρῶντα τὸν μισθὸν ἀποδοῦναι, κατὰ τὰ θελήματα αὐτῶν· τοὺς δ' αὖ εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν βουλομένους E ἀπελθεῖν ἀκινδύνως διαβιβάσαι διὰ τῆς Οὐγγρίας. Ὑπείξαντες οὖν τῷ τοῦ Βασιλέως προστάγματι οἱ Κόμητες, τοὺς τῶν παραδραμόντων τεττάρων ἐνιαυτῶν μισθοὺς ἀσυμπαθῶς ἀπῄτουν. Ὁ δὲ μὴ ἔχων ἀποδοῦναι, ἀνεβάλλετο πως. Ὡς δὲ ἐνέκειντο καὶ λίαν αἰτιῶντες, μὴ ἔχων ὅ, τι καὶ δράσειε, ᾗ

* στρατηγικῆς

μὲν Βρυεννίου αὐτοῦ τὴν φυλάττειν τὴν Καστορίαν κατέλιπε, καὶ τὸν τὰς Πολόβους φυλάσσοντα Πέτρον τὸν Ἀλίφαν, αὐτὸς δὲ τὸν Αὐλῶνα κατέλαβε. Τοῦτο δὲ μεμαθηκὼς ὁ Βασιλεὺς νικητὴς εἰς τὴν βασιλεύουσαν τῶν πόλεων ἐπαναζεύγνυσι. Καταλαβὼν δὲ ταύτην, καὶ ἐν συγχύσει τὰ κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν εὑρὼν, οὐδὲ πρὸς βραχύν τινα χρόνον ἀνέσεως ἔτυχεν. Ἀλλ᾽ ὁποῖος ἐκεῖνος ἀποστολικὸς ὢν, ἐπεὶ κυμαινομένην τοῖς τοῦ Ἰταλοῦ δόγμασι τὴν ἐκκλησίαν εὗρε, καίτοι καὶ τοῦ Βρυεννίου ἐβουλεύετο (Κελτὸς δὲ οὗτος τὴν Καστορίαν κατέχων ὡς εἴρηται) ἀλλ᾽ οὐδ᾽ οὕτως ἠμέλει τοῦ δόγματος. Ἐπὶ τούτοις γὰρ καὶ τὰ κατὰ τὸν Ἰταλὸν περὶ τῆς αἱρέσεως τοῦ Ἰταλικοῦ ἐβλάστησαν μεγάλως τὴν Ἐκκλησίαν συνταράττοντα. Οὗτος δὲ ὁ Ἰταλὸς (δεῖ γὰρ τὰ κατ᾽ αὐτὸν ἐξ ἀρχῆς διηγήσασθαι) ὥρμητο μὲν ἐξ Ἰταλίας, καὶ ἐν τῇ Σικελίᾳ ἐφ᾽ ἱκανὸν διέτριψε. Νῆσος δὲ αὕτη ἄγχου τῆς Ἰταλίας διακειμένη. Οἱ γὰρ Σικελοὶ ἀποστάντες τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς, καὶ εἰς πόλεμον κατ᾽ αὐτῶν καὶ μάχας ἀποκεκινηκότες, τοὺς Ἰταλοὺς εἰς συμμαχίαν προσεκαλέσαντο, μεθ᾽ ὧν καὶ ὁ τοῦ Ἰταλοῦ πατὴρ ἦν, ἔχων καὶ τὸν παῖδα μεθ᾽ ἑαυτοῦ, κἂν μὴ στρατεύσιμον εἶχε τὴν ἡλικίαν, συνυποτρεπόμενον τούτῳ καὶ συμπαρασκαίροντα, καὶ τὰ τῶν Ἰταλῶν παιδευόμενον. Τὰ μὲν οὖν πρῶτα τῆς ἡλικίας οὕτως εἶχε τῷ Ἰταλῷ, καὶ ἡ πρώτη τοιαύτη τούτῳ καταβολὴ τῆς παιδεύσεως. Ἐπεὶ δὲ ὁ κλεινὸς Γεώργιος ἐκεῖνος ὁ Μανιάκης, τοῦ Μονομάχου τὰ σκῆπτρα τῆς Ῥωμαίων διέποντος τυραννήσας, τὴν Σικελίαν κατεῖχε, μόλις ἐκεῖθεν ὁ τοῦ Ἰταλοῦ πατὴρ καὶ τὸν παῖδα ἐπιφερόμενος πέφευγε. Καὶ εἰς Λογγιβαρδίαν φυγάδες ἄμφω κατήχθησαν ἔτι ὑπὸ Ῥωμαίους τελοῦσαν. Ἐκεῖθεν δὲ οὗτος ὁ Ἰταλὸς, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως τὴν Κωνσταντινούπολιν κατέλαβεν, ἁπάσης παιδείας καὶ τέχνης λογικῆς οὐκ ἐνδεῶς ἔχουσαν. Καὶ γὰρ ἀπὸ τῆς αὐτοκρατορείας Βασιλείου τοῦ Πορφυρογεννήτου μέχρι αὐτῆς τῆς τοῦ Μονομάχου βασιλείας ὁ λόγος εἰ καὶ τοῖς πλείοσιν ἐρραθύμητο, ἀλλ᾽ οὖν γε πάλιν οὐ καταδεδυκὼς, ἀνέλαμψε καὶ ἀνέθορε, καὶ περὶ σπουδῆς τοῖς φιλολόγοις ἐγένετο ἐπὶ τῶν χρόνων Ἀλεξίου τοῦ Αὐτοκράτορος. Τὰ πρὸ τούτου χλιδώντων τῶν πλειόνων καὶ παιζόντων ἀνθρώπων καὶ ὀρθυγίαις, καὶ ἄλλοις αἰσχίοσι παιγνίοις, ἐνασχολουμένων διὰ τὴν χλιδὴν, λόγον δὲ καὶ παίδευσιν ἅπασαν τεχνικὴν ἐν παρέργῳ τιθεμένων. Οὕτως οὖν τοὺς ἐνταῦθα ἔχοντας ὁ Ἰταλὸς εὑρηκὼς, καὶ ἀνδράσιν ὁμιλήσας σχολαστικοῖς, καὶ ἀμειλίκτοις, καὶ τὸ ἦθος ἀγρίοις. Ἦσαν γὰρ τότε καί τινες περὶ τὴν βασιλεύουσαν τοιοῦτοι. Παιδείας τοίνυν λογικῆς ἐξ ἐκείνων μετασχὼν, καὶ Μιχαὴλ ἐκείνῳ τῷ Ψελλῷ ἐν ὑστέρῳ προσωμίλησεν, ὃς οὐ πάνυ τοι παρὰ διδασκάλοις σοφοῖς ἐφοίτησε. Διὰ φύσεως δὲ δεξιότητα, καὶ νοὸς ὀξύτητα, τυχὼν μέν τοι καὶ Θεοῦ ἀρωγοῦ πρὸς τούτοις, διὰ τὴν τῆς μητρὸς θερμοτάτην ἱκεσίαν αὐτοῦ ἐπαγρυπνούσης συχνῶς τῷ αὐτῷ ναῷ τοῦ Κύρου τῆς Θεοτόκου σεπτῷ εἰκονίσματι, καὶ θερμοῖς τοῖς δάκρυσιν ὑπὲρ τοῦ παιδὸς ἐκκαλουμένης, εἰς ἄκρον σοφίας ἁπάσης ἐληλακὼς, καὶ τὰ Ἑλλήνων, καὶ τὰ Χαλ-

A re ſibi debita petebant? Cum aliud non poſſet, Bryennio commendata Caſtoria, Arce vero Poloborum Petri Aliphæ cuſtodiæ commiſſa, ipſe Aulonem petiit: quod cum Imperator certo comperiſſet, in urbem regiam victor invectus eſt. Ibi vero cum perturbatam offendiſſet Eccleſiam factionibus Itali cujuſdam novam hæreſim ſpargentis, Vir qui apoſtolicum pectus auguſtali purpura tegeret, nulla, quamvis neceſſaria poſt tot militares labores, quiete guſtata, bellicis quin etiam, utcumque urgerent, in aliud tempus dilatis curis, expellendi Caſtoria Bryennii, totum ſe impendit novo dogmati refutando, Eccleſiæque pacificandæ. Haud modicus hic tumultus fuit. De cujus Auctore paulo diligentius, B repetita ex ipſis principiis memoria, diſſerendum eſt. Fuit is ut nomine, ſic & origine Italus: diu tamen commoratus in Sicilia. Inſula ea eſt Italiæ juxta objacens. Cujus incolæ Romani Imperii jugum excutere conantes magnum in ſe bellum concitarunt, per quod opus habuerunt ex vicina ipſis & favente accerſere Italia. Tali occaſione miles eo aſpiravit Itali pater; filiolum ſecum ducens, ſarcinam verius quam ſocium militiæ, quippe infra ætatem militarem puerum, meditantem tamen jam cum pro captu bellicas res, aſſultantemque veſtigiis paternis, atque aſſueſcentem duris a tenero, ut mos Italicorum eſt; & ſub parente magiſtro tyrocinium ponentem. Hæc prima inſtitutio pueritiæ Itali fuit; hoc fundamen- C tum litterarum & doctrinæ; non Athenis aut in ſchola, ſed in Sicilia & caſtris poſitum. Cum vero exinde inclytus ille Georgius Maniaces, imperante Monomacho, tyrannide aſſumpta, Siciliam occupaſſet, ægre illinc Itali pater trepida fuga cum filio ſe recipit in Longobardiam Romanis ſubjectam adhuc. Hinc jam neſcio quo caſu quave fortuna iſte Italus Conſtantinopolim venit, in urbem eruditionis & artis ratiocinandi nequaquam tum egenam. Quamquam enim inde uſque a principatu Baſilii Porphyrogeniti, ad prius memoratum Imperium Monomachi, melioris doctrinæ ſtudium a pleriſque neglectum jacuerat; non tamen ut extinctum planeque ſepultum eſ- D ſet. Extitit ergo atque emerſit illuſtrius, excitatum ingeniis excellentibus, qualium circa tempora Imperatoris Alexii magnus proventus apparuit. Ii ſerio veram eruditionem arripuerunt; nugante antehac fere juventute, otioſiſque aucupiis coturnicum, aut aliis exprobrabilioribus ludicris ætatem diſcendi per inertem laſciviam conterente, in ſummo contemptu elegantium litterarum atque eruditarum artium. Cæterum quando Italus in urbem venit excuſſus hic torpor fuerat; magnuſque vigebat in ſtudia liberalia curſus ingeniorum; cum quibus & ipſe conflictatus, quotidianis concertationibus ſcholaſticorum, contentioſorum, & E agreſti pertinacia cedere neſciorum hominum (cujuſmodi haud pauci Conſtantinopoli tum erant) Logicam didicit. Deinde etiam Michaeli Pſello dedit operam illi late inclyto homini, non tam cura Magiſtrorum ſapientum, quorum limina non multum triverat, quam indolis præſtantia & velocitate mentis divinitus adjutæ (id videlicet impetrantibus ardentiſſimis per crebras vigilias continuatis matris ejus precibus, in templo Cyri ad ſanctam imaginem Dei matris, haud ſine ferventibus lacrymis fundi ſolitis) in eminentiſſimum ſapientiæ atque eruditionis omnis apicem evecto; quippe qui ad Græcorum litteras atque artes omnes quas perfecte norat, etiam

Boemundus recedere cogitur.

Alexii zelus Apoſtolicus.

Ortus & primordia Itali.

Edit. Pariſ. pag. 144.

Litterarum ſtudia imperante Alexio florent.

Michael Pſellus divinitus adjutus in ſtudiis.

Chaldæorum diſciplinas adjunxerat, famamque meruerat Doctiſſimi omnium qui tunc eſſent. Huic ſe Italus in diſciplinam dedit, longe diſpari vir ingenio, immiti acerbaque natura. Itaque nec per hebetudinem mentis penetrare in adyta potuit Philoſophiæ, nec per contumaciam ſuſtinere inſtitutionem Magiſtri; quem loci atque officii auctoritate utentem, ille prætumidus & ſtolida ferox arrogantia, jurgiis impotentibus ipſo primo congreſſu laceſſere cœpit; jam a rudimentis ipſis, longe ſe omnibus eruditione antecellere ſuperbiſſime autumans. Magnopere autem dialectica nitebatur, cui ſe arti penitus immerſerat. & ex ea meridianos tumultus in foro ac circulis concurrentis vulgi concitabat; ſophiſticis cavillationibus rabioſas rixas conſerens, & de quavis re propoſita primum illud magno clamore jactans: *Si hoc tale eſt*. Deinde inferens aliud quippiam ex eo connexum, aut ei ſimile. Hic ille turbis admirationem ſibi & plauſum paravit, non plebis ſolum, ſed magnatum quoque; atque adeo ipſius Michaelis Ducæ tunc imperantis, & fratrum ipſius. Hi enim licet primum doctrinæ & exiſtimationis locum Pſello reſervarent, Italo tamen iſto delectabantur, & ejus opera utebantur in Logicis concertationibus. Erant enim litterarum & eruditarum artium ſtudioſiſſimi Ducæ, cum omnes, tum fratres Imperatoris & Auguſtus ipſe Michael. Quorum Italus favore alens confidentiam, ardenti Pſellum ſemper in congreſſibus & furioſo figebat oculo, facile ſe extricantem ex ejus laqueis, & aquilina celeritate volucris mentis perplexas captiunculas odioſi ſophiſtæ alte ſupervolantem. qua ille re urebatur primum intime ac ringebatur, tum ſtomachum erumpebat in jactationes corporis ac clamores impotentes. Paulo poſt ea tempora erupere Italici motus: quando illarum gentium hoſtilitate Romani laceſſiti occaſionem ſibi oblatam arbitrabantur Longobardiæ, atque adeo Italiæ totius, Imperio rurſus adjungendæ. Ea ſpe ac voto plenus Imperator, ſimul ingentem in Italo fiduciam collocatam habens, homine ſibi ut putabat devinctiſſimo, & præterquam fideli ac ſtrenuo, etiam res Italiæ callente, illum ipſum Epidamnum mittit. Incidam narrationem ſecutarum hinc rerum. In ſumma, certo deprehenſum eſt, proditas res noſtras ab hoc Italo. miſſuſque eſt ſtatim qui eum Epidamno exturbaret. Senſit non incautus rabula; & ſupplicium fuga matura lucrifecit; Romam ſe recipiens. Ibi animus verſatilis, vel ſimulat, vel concipit pœnitentiam facti. Mittit ſupplices ad Imperatorem litteras, deprecatores adhibet. Quid multa? juſſu Auguſti revocatur Conſtantinopolim: Eique illic ad diverſandum attribuitur Monaſterium *Pege*, ſive Fons, dictum, cum Eccleſia ſanctorum Quadraginta; ubi Pſello tandem poſt detonſionem Byzantio egreſſo, principi Philoſophiæ Cathedræ magiſter impoſitus Italus idem eſt, ſummuſque Philoſophorum declaratus: quam ad loci & honoris poſſeſſionem obtinendam Ariſtotelicos & Platonicos libros mox ſuſcepit enarrandos, magnam in eo negotio curam adhibens: & offerebant diſſertationes ejus auditoribus ſpeciem hominis varia eruditione inſtructiſſimi. Interpretandi porro genere utebatur tam acri ſubtilique, ut facile fidem faceret ſe cum cæteræ totius quamtumvis abſtruſæ Peripatetices, tum dialectices præſertim eſſe conſultiſſimum. Ad alias litteratas artes non ita feliciter a natura fictus erat. Nam circa Grammaticam quidem claudicabat: Rhetoricum vero nectar non guſtaverat. Oratio nulla concinnitate collocationis partium, nullo delectu verborum aut elocutionis elegantia polita, horrida & ſqualens ſemperque involuta, & ſibi velut ab hoſte cavens. Atque hæc triſtitia genuinus character ſermonis ejus fuit, ſupercilium cum ipſo philoſopho tollentis & perpetuam ſpirantis a-

Jurgia Itali cum Pſello.

Edit. Pariſ. pag. 145.

Michael Ducas & fratres ejus litterarum amantes.

Italus Epidamnum mittitur.

Romam fugit

Revocatur Conſtantinopolim.

Principatum Profeſſionis Philoſophiæ obtinet.

Dialectices ſe peritiſſimum probat.

Ab aliis artibus male paratus.

A δαίων ἀκριβωσάμενος, γέγονε τοῖς τότε χρόνοις περιβόητος ἐν σοφίᾳ. Τούτῳ γοῦν ὁ Ἰταλὸς προσομιλήσας ἐν ἀπαιδεύτῳ ἤθει καὶ βαρβαρικῷ, οὐκ ἠδύνατο φιλοσοφίας εἰς βάθος ἐλθεῖν, διδασκάλων ὅλως μηδ' ἐν τῷ μανθάνειν ἀνεχόμενος, θράσους ὢν μεστὸς καὶ ἀπονοίας βαρβαρικῆς. Πάντων τε καθυπερτερεῖν καὶ πρὸ τοῦ μανθάνειν οἰόμενος, καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Ψελλὸν ἐκ πρώτης ἀφετηρίας ἀντετάξατο. Ἐμβαθύνας δὲ τῇ διαλεκτικῇ, μεθημερινοὺς θορύβους ἐν πανδήμοις συνελεύσεσιν ἐποιεῖτο σοφιστικὰς συνείρων ἐρεσχελίας. Καὶ πᾶν εἴτε τοιοῦτον, προστιθείς, καὶ αὖθις ὑπέχων λόγον τοιοῦτον, τοῦτον τὸν τρόπον προσεταιρίσατο καὶ ὁ τηνικαῦτα βασιλεύων Μιχαὴλ ὁ Δούκας, καὶ οἱ τούτου ἀδελφοί. καὶ δευτέρου B μὲν λόγου τοῦτον πρὸς τὸν Ψελλὸν ἐτίθεντο· ὅμως δὲ περιεῖχον τότε αὐτόν, καὶ ἐν λογικαῖς συνεχρῶντο ἁμίλλαις. Ἦσαν γὰρ φιλολογώτατοι οἱ Δοῦκαι, καὶ οἱ τοῦ Αὐτοκράτορος ἀδελφοί, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ βασιλεὺς Μιχαήλ. Ὁ δὲ Ἰταλὸς θερμὸν ἀεὶ καὶ μανικὸν πρὸς τὸν Ψελλὸν ἔβλεπε, κἂν ἐκεῖνος ὡς ἀετὸς τῶν τοῦ Ἰταλοῦ ἐρεσχελιῶν ὑπερίπτατο, διηγείρετο καὶ ἐπέκειτο, ἐνεπίμπρατο, ἠλυπεῖτο. Τί τὸ μετὰ ταῦτα; ἐστασίαζε τὰ τῶν Λατίνων καὶ Ἰταλῶν κατὰ Ῥωμαίων. καὶ ἡ τῆς Λογγιβαρδίας ὅλης ὁμοῦ καὶ Ἰταλίας ἐμελετᾶτο κατάσχεσις. καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος, τὸν Ἰταλὸν ὡς οἰκεῖον δῆθεν, καὶ ἄνδρα ἀγαθόν, καὶ τὰ τῶν Ἰταλῶν ἐπιστάμενον εἰς Ἐπίδαμνον ἀπέστειλε. καὶ (ἵνα C συντέμω τὸν λόγον) ὡς κἀκεῖ ἐφωρᾶτο καταπροδιδοὺς τὰ ἡμέτερα, καὶ ἀπεστέλλετο ὁ μέλλων αὐτὸν μετακινεῖν ἐκεῖθεν. Τοῦτο αἰσθόμενος, φυγὰς εἰς Ῥώμην ᾤχετο. Εἶθ' ὁποῖος ἐκεῖνος, μεταμεληθεὶς πρὸς τὸν βασιλέα παρακλήσει χρησάμενος, καὶ κελεύσει ἐκείνου τὴν Κωνσταντινούπολιν κατέλαβε, τὴν μονὴν τὴν ἐπικαλουμένην Πηγὴν ἐνδιαίτημα λαβών, καὶ τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα. Ἔνθα καί, τοῦ Ψελλοῦ μεταχωρήσαντος Βυζαντόθεν μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν, αὐτὸς φιλοσοφίας ἁπάσης προέστη διδάσκαλος, ὕπατος τῶν φιλοσόφων χρηματίσας· καὶ τάς τε Ἀριστοτελικὰς βίβλους, καὶ τὰς Πλατωνικὰς ἐξηγεῖσθαι ἐσπούδαζε. Καὶ ἦν μὲν τὴν δόξαν πολυμαθέστατος, δεινὸς δὲ μᾶλλον εἴπερ τις ἄλλος D διερευνήσασθαι τῶν ἄλλων τὴν δεινοτάτην περιπατητικήν, καὶ ταύτης πλέον τὴν διαλεκτικήν. Πρὸς δὲ τὰς ἄλλας τέχνας τῶν λόγων, οὐ πάντῃ εὐφυῶς εἶχεν. ἀλλὰ περί τε τὴν γραμματικὴν ἐχώλευε τέχνην, καὶ τοῦ ῥητορικοῦ νέκταρος οὐκ ἐγεύσατο. Οὐδὲ ἐκεῖθεν ὁ λόγος τούτου ἐφηρμόζετο καὶ εἰς κάλλος ἀπέξεστο. Ἐντεῦθεν καὶ τοῦ χαρακτῆρος εἶχε στρυφνῶς, καὶ τὸ πᾶν ἐμπεριβόλως. καὶ συνεῖλκεν ὁ λόγος αὐτοῦ τὰς ὀφρῦς, καὶ δόλου ἀπέπνει δριμύτητος

Διαλεκτικῶν δὲ ἐφόδων ἐμεμέστωτο τούτῳ τὸ σύγγραμμα, καὶ ἡ γλῶττα τῶν ἐπιχειρημάτων ἐπεφόρητο αὐτῷ διαλεγομένῳ ἐν ταῖς ὁμιλίαις μᾶλλον ἢ ἐν γραφαῖς. Οὕτως εἶχεν ἰσχυρῶς πρὸς τὰς διαλέξεις, καὶ τοσοῦτον ἄφυκτος ἦν ὡς τὸν ἀποκρινόμενον αὐτομάτως συνωσθῆναι πρὸς τὴν σιγὴν, καὶ εἰς ἀμηχανίαν ἐλθεῖν. Ἑκατέρωθεν γὰρ τῆς ἐρωτήσεως βόθρον ὤρυττε, καὶ εἰς φρέαρ ἀπορίας ἐνέβαλλε τὸν προσδιαλεγόμενον. οὕτως ἐμπείρως εἶχε τῆς Διαλεκτικῆς ὁ ἀνὴρ, καὶ ταῖς ἐπαλλήλοις ἐπερωτήσεσι κατέπνιγε τοὺς διαλεγομένους, συγχέων αὐτῶν, καὶ συνταράττων τὸν νοῦν. καὶ οὐκ ἦν τὸν ἅπαξ αὐτῷ συντυχόντα τοὺς λαβυρίνθους τούτους διελθεῖν. Ἀμουσότατος δὲ ἄλλως ἦν, καὶ θυμὸς αὐτοῦ κατεκράτει. καὶ ἣν τινά τις προσεκτήσατο ἀρετὴν ἀπὸ τοῦ λόγου, κατέλυε καὶ ἠφάνιζεν ὁ θυμός. Διελέγετο γὰρ καὶ ἔπεσι καὶ χερσὶν ὁ ἀνὴρ, καὶ τὸν προσδιαλεγόμενον οὐκ ἠφίει πρὸς ἀπορίαν ὅλως ἐλθεῖν. Οὐδὲ αὔταρκες ἦν αὐτῷ τὸ ἐπιρράψαι τοῦ ἀντικειμένου τὸ στόμα, καὶ σιγὴν αὐτῷ καταψηφίσασθαι, ἀλλ' εὐθὺς ἡ χεὶρ κατά τε τοῦ πώγωνος, καὶ τῶν τριχῶν προσεπήλλετο. καὶ ὕβρεις εὐθὺς ξυνεμπόδιζεν ὕβριν. καὶ ἀκάθεκτος ἦν ὁ ἄνθρωπος, καὶ τὰς χεῖρας ὁμοῦ καὶ τὴν γλῶτταν. Τοῦτο δὲ μόνον οὐκ ἀφιλόσοφον εἶχεν, ὅτι μετὰ τὴν πληγὴν κατελίμπανε τοῦτον ὁ θυμὸς, καὶ τὸ δάκρυον κατελάμβανε, καὶ εἰς λαμπρὸν μεταμέλον ἤρχετο. Εἰ δέ τῳ φίλον, καὶ περὶ τῆς ὄψεως αὐτοῦ μαθεῖν, μεγάλη μὲν αὐτοῦ ἡ κεφαλὴ, τὸ μέτωπον προπετέστατον, πρόσωπον ἐμφανὲς, καὶ ὁ μυκτὴρ ἐλεύθερός τε καὶ ἄνετον ἀπέπνει τὸν ἀέρα, καὶ περιφερὴς ὁ πώγων, τὰ στέρνα εὐρὺς, καὶ εὐπαγὴς τὰ μέλη τοῦ σώματος. τὴν δὲ τῆς ἡλικίας ἀναδρομὴν τῶν εὐμηκεστέρων ἥττων. τὴν δὲ φωνὴν τοιοῦτος, οἷος ἂν ἀπὸ τῶν Λατίνων ἐληλυθὼς νεανίας εἰς τὴν ἡμεδαπὴν γῆν τὰ Ἑλλήνων μὲν ἐκμάθοι, οὐ πάνυ δὲ καθαρεύοιτο τὴν φωνὴν, ἀλλ' ἔστιν οὗ καὶ κολοβωτέρας ἐκφέρειν τὰς συλλαβάς. ἀλλ' οὔτε τοῦ στόματος οὐχ ὑγιὲς, οὔτε τὸ εἰς ἄκρον ἄφωνον ἐλάνθανε τοὺς πολλούς. Τοῖς δὲ ῥητορικωτέροις ἀγροικίζων κατελαμβάνετο. ἐνθένδε τοι καὶ τὰ συγγράμματα τούτου, συνέσφικτο μὲν ἁπανταχόθεν τοῖς διαλεκτικοῖς τόποις, ἀσυνταξίας δὲ, καὶ κακίαν, καὶ σολοικισμῶν σποράδην διερριμμένων παντάπασιν οὐκ ἐξέφυγεν. οὗτος τοίνυν προκαθήμενος φιλοσοφίας ἁπάσης, καὶ συρρέοντος εἰς αὐτὸν τοῦ νέου. Καὶ γὰρ τά τε Πρόκλου, καὶ Πλάτωνος, καὶ τοῖν φιλοσόφοιν ἀμφοῖν Πορφυρίου τε καὶ Ἰαμβλίχου ἀνεκάλυπτε τούτοις δόγματα. Καὶ μάλιστα τὰς Ἀριστοτέλους τέχνας καὶ τὴν ὡς ὀργάνου παρεχομένην χρείαν, ὑφηγεῖτο τοῖς ἐθέλουσι πραγματείαν, καὶ ταύτῃ μᾶλλον ἐνεβρύνετο καὶ ἐνησχόλητο, οὐ πάνυ τοι τοὺς μανθάνοντας ὠφελῆσαι ἐξίσχυσε, τὸν θυμὸν, καὶ τὴν ἄλλην τοῦ ἤθους ἀκαταστασίαν κώλυμα ἔχων. Καὶ ὅρα μοι τοὺς τούτου μαθητὰς, τὸν Σολομῶντα Ἰωάννην, καί τινας Ἰασίτας, καὶ Σερβλίας, καὶ ἄλλους τάχα περὶ τὴν μάθησιν ἐσπουδακότας. Ὧν

A cerbitatem. Ac quamquam ejus ſcriptio ſi quando ſtylum ſumeret, incurſionibus dialecticis ſtomachoſa & tumultuans efferebatur: lingua tamen erat multo dicentis promptior, in Epichemeratis conglobandis. paucique reperiebantur qui vim ejus in congreſſibus ſuſtinerent contra incurrentis torrenti impetu argumentationis ineluctabilis, qua ultro ad ſilentium atque ad incitas propugnare aliquid contrarium auſi redigebantur. Iis enim interrogationes proponebat gemina utrinque munitas ſovea; ut quidquid reſponderetur, alterutrum in puteum inextricabilium perplexitatum neceſſario defenſor caderet. B Adeo Dialecticas ſubtilitates omnes in promptu atque in digitis habebat, ad uſum ſemper paratas expeditiſſimum. Præſertim vero terribilis erat in mutua commiſſione verborum quæ rogando reſponſandoque conſeritur. Præfocabat enim adverſarium, & quaſi ſtrangulabat, intortis crebrarum & callidarum interrogatiuncularum laqueis; nec erat qui cum eo compoſitus labyrinthis ſe illius expedire poſſet. Cætera imperitiſſimus erat, & iræ perquam impotens: quod extans in ipſo ac dominans vitium omnes ejus laudes obterebat, ſi quas doctrina & ingenio aſſecutus erat. Mos enim erat viro diſputandi non lingua magis quam manu. nec illi ſufficiebat oppreſſiſſe os C adverſario, ſilereque ipſum coegiſſe; ſed manus ad barbam ſtatim atque ad pilos vellendos involabat: cumulabatque vis contumeliam. Uſque eo impos ſui manuque juxta ac lingua indomitus, ſindeque plane importunus ac intolerabilis homo erat. Unum habebat a Philoſophia non abhorrens, quod iram in plaga conſumebat; ſtatimque ubi percuſſerat adverſarium, lacrymis obortis rogabat veniam; & pœnitentiam profitebatur. Quod ſi cui præterea tanti ſit figuram hominis noſſe: magnum ipſi caput, projectiſſima frons, conſpicua facies, naſus largum aerem libere ſpirans, barba quaſi circinatæ rotunditatis, pectus latum, D membra corporis firma plenaque ſucci, ſtatura proceriſſimis minor, vocis ſonus qualem expectari oportuit ab eo qui jam adultus e Latinis translatus in Græciam, multum præſtiterit ſi linguam utcumque arripiat; munditias quidem & ingenuam proprietatem nativæ pronunciationis, non ſi ſe reperit, exprimat. Non ergo mirum ſi curtas vitioſo accentu non raro ſyllabas efferret. Neque vero incondita vaſtitas infantiaque oris barbari fallebat homines; quin apud omnes artis dicendi non plane rudes pro agreſti traduceretur. Scripta porro ejus conſtipabantur illa quidem cumulatis acervatim Dialecticis locis; cæterum vitioſæ compoſitionis, E ſtribiliginum, ac ſolœciſmorum haud parce inſperſis deformata maculis, offendebant oculos eruditos. Ad hunc ergo redacta unum Philoſophiæ profeſſione univerſa frequentabatur ejus ludus magno concurſu juventutis, cujus incendebat ſtudium, quod is Procli & Platonis, amborumque Philoſophorum Porphyrii & Jamblici, (maxime vero Ariſtotelis tum cæteras artes ac libros, tum illum præſertim quem inſcripſit Organum, quo ſe potiſſimum jactabat Italus, ut in cujus meditatione plus otii triverat) clariſſime ſe dogmata expoſiturum profitebatur. Id ille utcumque conatus eſt exequi, haud multum tamen prodeſſe diſcipulis valuit; iracundia, credo & importunitate morum obſtante perceptioni doctrinæ, rei natura lenis ac clementis. Ejus ſane rei fidem faciat recordatio ipſa ac mentio auditorum Itali. Vide mihi Salomonem & Joannem illos, tum Jaſitas quoſdam & Serblias, & alios iſtorum temporum doctrinæ ſtudioſos. Equidem pleroſque poſt-

Edit. Pariſ. pag. 146.

Vehemens & invictus in congreſſibus.

Impotentia Itali.

Ira velox & ſ[illegible]tima pœnitentiæ.

Deſcr[illegible]li.

Styli ac ſcriptorum ejus labes.

pag. 147.

Procli, Platonis, Porphyrii, Jamblici & Ariſtotelis enarrationem pollicetus.

Parum prodeſt diſcipulis.

ea memini videre me frequentantes aulam regiam, in quibus nihil umquam elegans, nihil politum, ne exacte quidem ac ſolide ſcitum, animadverti. Imitationem tantum inconditam Dialectici Præceptoris ſui, cujus geſtus efferos, vaſta jactatione membrorum truces & inhumani repræſentabant; ſani quidem ſentiebant proferebantve nihil. Quin Ideas loquebantur, & neſcio quid de Tranſanimatione muſſitabant ſubobſcure: ejuſdemque alia farinæ Chriſtiano dogmate proſcripta delirabant. Nec mirabitur, quod dixi frequentatam ab his aulam, qui reputaverit quanta & quam profeſſa benevolentia ſacrum illud par conjugum (Parentes meos Auguſtos dico) litteras & litteratos amplecteretur. Qua re ſatis vulgata nullus omnino qui litteris initiatus eſſet, non ad eos itabat confidenter. Porro ſtudia non aliis fovere magis quam in ſeipſis exercere cura erat. Conſumebantur dies, vigilabantur noctes ab utroque, in meditatione ſacrorum librorum. atque hic libet uti facultate quam Rhetorica indulget, breviter digrediendi. Memini Auguſtam Matrem meam nec cum menſa poſita ad cœnam vocaretur potuiſſe deponere de manibus quos avidiſſime lectitabat libros, cum aliorum Sanctorum Patrum qui de ſacris dogmatibus egerunt, tum præſertim ſancti Maximi Philoſophi & Martyris. Delectabat enim illam non tam quæſtionum explicatio naturalium, quam divinorum dogmatum perſcrutatio, in quorum intelligentia verum germanæ ſapientiæ fructum & ſciebat ſitum, & quærebat. Mirabar ea cernens ego, & aliquando auſa quid ſentirem dicere: quomodo, inquam, e plano in tantam altitudinem ſuſpicere te juvat? tremo equidem ego intuens, ac ne ſummis quidem auribus admittere mentionem audeo arcanorum tam ſublimium. Stylus enim, ut aiunt, ſancti Maximi evectus altiſſime ſupra uſum & captum humanorum ſenſuum, & in eliquatiſſimis contemplationibus aſſidue volitans, vertiginem quamdam affert legentibus. Ad hæc arridens illa. Laudabilem illum, ait, metum ſcio. Neque ego ſine tremore ad ſacros hos accedo libros; tamen avelli ab eis nequeo. quin tu mihi paulisper exſpecta; & ubi alia, in quibus formare ingenium prius par eſt, ſatis ſcripta cognoris, horum deinde ſuavitatem deguſtabis. Percuſſit mihi cor horum memoria dictorum; & quaſi in aliud narrandarum rerum pelagus incidi. Sed cohibet & revocat me Lex Hiſtoriæ. Hinc igitur ad Italum recurrat ſermo. Is fretus illa quam diximus turba diſcipulorum deſpiciebat præ ſe cunctos, & inſanos ad rebelliones concitabat: adeo ut non pauci ex ejus ſchola Tyranni eruperint: quos concitare nominatim poteram, niſi longinquitas temporis ignorabilia alioqui nomina memoriæ ſubtraheret; haud magno narrationis hujus damno, quæ in Imperio mei Parentis profeſſam expromit operam. Cætera quæ illud anteceſſere qualia iſta ſunt, non ſequitur anxie. Pater ergo meus Imperium capeſſens pro ſuo in litteras amore quas coli videbat a perpaucis veramque ratiocinandi artem exulare a ſermone, ubique ſcrutabatur ſi quas eruditionis ſcintillas ſub cinere uſpiam latentes excitare in lucem publico urbis atque orbis bono poſſet. Quæ ergo apta ad doctrinas & ad ſtudium prona ingenia notabat (erant ea non multa, nec magnis commendata progreſſibus, quippe non ultra veſtibulum Ariſtotelicæ provecta Philoſophiæ) omni ratione ad diſcendi contentionem adhortari atque incitare non deſiſtebat. Suadebat porro magnopere, ut primum inter doctrinas honoris & æſtimationis locum ſacrorum librorum meditatio haberet: poſt eam deinde cenſeretur Græca eruditio. Cum autem comperiſſet hunc Italum cuncta turbis & tumultibus miſcere, multoſque decipere, explorandi curam hominis Iſaacio fratri ac Sebaſtocratori commendavit, viro ad id peridoneo: quippe qui

Alexius & Irene literis & literatis favent.

Ipſi ſtudiis vacant.

Irene Auguſta lectioni S. Maximi dedita.

Edit. Pariſ. pag. 148.

Tyranni e ſchola Itali.

Alexius ingenia excitat. Sacrorum librorum ſtudium commendat. Italum ſibi ſuſpectum per fratrem explorat.

A τοὺς πλείους θαμὰ φοιτῶντας πρὸς τὰ βασίλεια, καὶ αὐτὴ ἐθεασάμην ὕστερον, τεχνικὸν μηδέν τι τῆς ἀκριβείας εἰδότας. σχηματιζομένους δὲ τὸν διαλεκτικὸν, κινήσεσιν ἀτάκτοις, καὶ μελῶν παραφόροις τισὶ μεταφοραῖς, ὑγιὲς δὲ οὐδὲν ἐπισταμένους, προβαλλομένους τὰς ἰδέας, ἤδη δὲ καὶ τὰς μετεμψυχώσεις συνεσκιασμένως πως, καὶ ἄλλ' ἄττα ὁμοιότροπα, καὶ παραπλησίως τούτοις ἀλλόκοτα. Καὶ τίς γὰρ λόγου μετέχων οὐ παρῆν, τῶν ἱερῶν ζευγῶν τοσοῦτον περὶ τὴν τῶν θείων λόγων ἐξερεύνησιν, διὰ πάσης νυκτὸς καὶ ἡμέρας διαπονουμένων, τῶν ἐμῶν φημι τοκέων καὶ βασιλέων; Ἀλλά τι μικρὸν παραδιηγήσομαι. δίδωσι γάρ μοι τοῦτο νόμος ῥητορικός. Μέμνημαι τῆς μητρὸς, καὶ βασιλίδος πολλάκις, ἀρίστου προκειμένου, B βίβλον ἐν χεροῖν φερούσης, καὶ τοὺς λόγους διερευνωμένης τῶν δογματιστῶν ἁγίων πατέρων, μάλιστα δὲ τοῦ φιλοσόφου Μαξίμου καὶ μάρτυρος. Ἐσπουδάκει γὰρ οὐ τοσοῦτον περὶ τὰς φυσικὰς συζητήσεις, ὁπόσον περὶ τὰ δόγματα, τὴν ὄντως σοφίαν καρποῦσθαι βουλομένη. Καί μοι πολλάκις θαυμάζειν ἐπῄει, καὶ θαυμάζουσα ἔφην ποτὲ πρὸς αὐτήν. Πῶς αὐτόθεν πρὸς τοσοῦτον ὕψος ἐπέβλεψας; Ἔγωγε τρέμω, καὶ οὐδ' ἄκροις ὠσὶν ἀποτολμῶ τούτων ἐπαΐειν. Τὸ γὰρ πάνυ θεωρητικόν τε καὶ νοερὸν τοῦ ἀνδρὸς, ὥς φασιν, ἴλιγγον παρέχεται τοῖς ἀναγινώσκουσιν. Ἡ δὲ μειδιάσασα ἔφη. ἐπαινετὴν οἶδα τὴν δειλίαν ταύτην· καὶ οὐδ' αὐτὴ ἀτρέμας ταῖς βίβλοις ταύταις πρόσειμι. ἀλλ' ὅμως ἀποσπᾶσθαι τούτων οὐ δύναμαι. Σὺ δέ μοι μικρὸν ἀναμείνασα, καὶ ταῖς ἄλ- C λαις ἐγκύψασα βίβλοις πρότερον, καὶ τῆς τούτων ἀπογεύσῃ ἡδύτητος. Ἔβαψέ μου τὴν καρδίαν ἡ τῶν ῥηθέντων μνήμη, καὶ ὥσπερ εἰς πέλαγος ἄλλο διηγημάτων ἐμπέπτωκα. Ἀλλά με θεσμὸς ἱστορίας ἀπείργει. ἐνθέντοι καὶ πρὸς τὰ κατὰ τὸν Ἰταλὸν ἀναστρεπτέος ὁ λόγος. Ἐν τούτοις οὖν τοῖς ἄνωθεν ῥηθεῖσιν αὐτοῦ μαθηταῖς ἀκμάζων ὁ Ἰταλὸς, πᾶσι καταφρονητικῶς προσεφέρετο, τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνοήτων πρὸς ἀνταρσίας ἀνακινῶν, καὶ τυράννους ἐκ τῶν οἰκείων μαθημάτων οὐκ ὀλίγους ἀποκαθιστάς. Καὶ εἶχον πολλοὺς προσφέρειν, εἰ μὴ ὁ χρόνος μου τὴν μνήμην ἀφείλετο. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἦσαν πρὸ τοῦ ἀναχθῆναι τὸν ἐμὸν πατέρα εἰς τὴν τῆς βασιλείας περιωπήν. Ἐπεὶ δὲ τὰ οὐδὲ παιδείας εὗρεν ἁπάσης ἐν- D δεῶς ἔχοντα, καὶ τέχνης λογικῆς τοῦ λόγου πόρρωθεν ἀπελαθέντος, αὐτὸς εἴπου σπινθῆρές τινες ἦσαν τινὲς ὑπὸ σποδιᾷ κρυπτόμενοι ἀναζωπυρεῖν ἠπείγετο, καὶ τοὺς ὅσοι περὶ τὰ μαθήματα ἐπιρρεπῶς εἶχον (ἦσαν γάρ τινες καὶ οὗτοι βραχεῖς) καὶ οὗτοι μέχρι τῶν Ἀριστοτελικῶν ἑστηκότες προθύρων. τούτους πρὸς μάθησιν ὀτρύνων οὐκ ἐνεδίδου. προηγεῖσθαι δὲ τὴν τῶν θείων βίβλων μελέτην τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας ἐπέτρεπε. Τὸν δὲ Ἰταλὸν εὑρηκὼς θορύβων πάντα μεστὰ ποιούμενον, καὶ πολλοὺς ἐξαπατῶντα, τῷ σεβαστοκράτορι Ἰσαακίῳ F τὴν τούτου δοκιμασίαν ἀνέθετο. Ἀνὴρ δὲ οὗτος φιλολογώτατος, καὶ μεγαλεπιβολώτατος. καὶ ὃς οὕτως ἔχοντα τὸν ἄνδρα εὑρηκὼς, δημοσίᾳ ἤλεγξε

παρα-

παραστήσας εἰς μέσον. εἶθ' οὕτω τῇ ἐκκλησίᾳ παρέπεμψε κατὰ κέλευσιν τοῦ ἀδελφοῦ καὶ Βασιλέως. Ἐπεὶ δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀπαιδευσίαν κρύπτειν οὐχ οἷός τε ἦν, κἀκεῖσε ἔκφυλα τῆς ἐκκλησίας δόγματα ἐξηρεύξατο, καὶ εἰς μέσους τοὺς τῆς ἐκκλησίας λογάδας κωμῳδῶν οὐκ ἐπαύετο. Καὶ ἄλλα τὰ ποιῶν, ἤθους ἀπαιδεύτου καὶ βαρβαρικοῦ, προέδρου ὄντος τῆς ἐκκλησίας τηνικαῦτα Εὐστρατίου τοῦ Γαριδᾶ. Ὃς τοῦτον παρακατεῖχε περὶ τὰς οἰκοδομὰς τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἵνα τάχα πρὸς τὸ κρεῖττον μεταποιήσῃ. Ἀλλὰ μικροῦ θᾶττον ἂν αὐτὸς τῆς ἐκείνου μετέσχε κακίας, ἢ μετέδωκε κρειττόνως γνώσεως, κατὰ τὸν φάμενον. Ὁ γὰρ Ἰταλὸς τὸν Γαριδᾶν ὅλον ἑαυτοῦ ἐποιήσατο. Τί τὸ ἐντεῦθεν; Ὁ δῆμος ἅπας τῆς Κωνσταντίνου πρὸς τὴν ἐκκλησίαν συγκεκίνητο, τὸν Ἰταλὸν ἀναζητοῦντες. Καὶ τάχα ἂν ἀφ' ὕψους εἰς μέσον τῆς ἐκκλησίας ἔρριπτο, εἰ μὴ λαθὼν ἐκεῖνος, εἰς τὸν ὄροφον τοῦ θείου τεμένους ἀνελθὼν, ἔν τινι φωλεῷ ἑαυτὸν συνεκάλυψεν. Ὡς δὲ τὰ παρ' ἐκείνου κακῶς δογματισθέντα πολλοῖς περὶ τὰ ἀνάκτορα ἐθρυλλεῖτο, καὶ μεγιστᾶνες οὐκ ὀλίγοι διεφθάρησαν ὑπὸ τῶν φθοροποιῶν τούτων δογμάτων, καὶ μεγάλως ἡ τοῦ Βασιλέως ψυχὴ διὰ τοῦτο ἐδάκνετο. εἰς ἕνδεκά τινα κεφάλαια τὰ δογματισθέντα κακῶς παρὰ τοῦ Ἰταλοῦ συνεκεφαλαιώσαντο, καὶ τῷ Βασιλεῖ ἐξαπέστειλαν. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ, αὐτὰ ταῦτα τὰ κεφάλαια τὸν Ἰταλὸν ἀναθεματίσαι ἐπ' ἄμβωνος ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἐκέλευσεν ἀνακεκαλυμμένῃ τῇ κεφαλῇ, τοῦ πλήθους ἅπαντος ἀκροωμένου, καὶ λέγοντος αὐτοῖς τὸ ἀνάθεμα. Ὡς δ' οὖν ἐγίνετο ταῦτα, καὶ ὁ Ἰταλὸς ἀκάθεκτος ἦν, καὶ πάλιν ἐν πολλοῖς τὰ τοιαῦτα ἔλεγεν ἀναφανδὸν, καὶ παραινούμενος παρὰ τοῦ Βασιλέως, ἄτακτόν τι καὶ βαρβαρικὸν ἀπεπήδα, ἀναθεματίσθη καὶ αὐτός. κἂν ἐσύστερον αὖθις ἐκείνου μεταμεληθέντος, μετριώτερος, καὶ ὁ τούτου γέγονεν ἀναθεματισμός. Καὶ τὰ μὲν δόγματα ἀπεντεῦθεν ἀναθεματίζεται, τὸ δὲ ἐκείνου ὄνομα πλαγίως πως, καὶ ὑποκεκρυμμένως, καὶ οὐδὲ τοῖς πολλοῖς γνωρίμως ὑπάγεται τῷ ἐκκλησιαστικῷ ἀναθέματι. Καὶ γὰρ οὗτος ἐν ὑστέροις καιροῖς μετεβέβλητο περὶ τὸ δόγμα, καὶ ἐφ' οἷς ποτε ἐπεπλάνητο μεταμεμέλητο. Ἠρνεῖτο δὲ καὶ τὰς μετεμψυχώσεις, καὶ τὸ ὑβρίζειν τὰς σεπτὰς εἰκόνας τῶν ἁγίων, καὶ τὸν περὶ τῶν ἰδεῶν λόγον μεθερμηνεύειν πως πρὸς τὸ ὀρθόδοξον ἔσπευδε. καὶ δῆλος ἦν καὶ αὐτὸς καταγινώσκων ἑαυτοῦ ἐφ' οἷς πρῴην τοῦ δέοντος μετετέτραπτο.

A & amantiſſimus, & neqtaquam expers literarum, animo eſſet præditus ingenti, & ubi ſuſcepiſſet quippiam, cuncta ejus perpetrandi obſtacula certo rumpere. Is talem reipſa eſſe deprehendit Italum qualem erat ſuſpicatus Imperator, indicio famæ publicæ. Palam ergo convincit nebulonem, apparere ſe coram in corona multorum juſſum. Deinde; idipſum jubente Auguſto fratre, illum ejuſque cauſam ad Tribunal Eccleſiaſticum remiſit. Ubi cum tanto magis homo amens rueret, & imperitiam occultare amplius ſuam non valens, dogmata effutiret canoni fidei contraria: ac præterea coram venerabili cœtu Patrum ac Præſidum Eccleſiæ multa nugatorie, acerbe, maledice ac petulanter declamare non deſineret; aliaque edere inhumanæ B importunæque documenta indolis, Euſtratio Garidæ Synodi tum ejus cœtus & ſedis Præſuli dedocendus atque ad frugem reducendus eſt traditus. verum contra evenit. Nam paucis diebus quibus fuit cum Euſtratio in ſuperioribus ædificiis magni Templi, ita illum Patriarcham, hominem non doctiſſimum, verbis ac ſophiſmatis obruit, ut e cenſore ſuo ac judice, in ſuffragatorem errorum ſuorum, ſuique ac malæ cauſæ patronum verteret ac vindicem. His populus auditis indignatus univerſus tumultuoſo concurſu coit in Eccleſiam, magnis ibi clamoribus Italum depoſcens. nihilque fuit proprius quam ut e ſummo fornice in pavimentum præceps dejiceretur; verum ſe ipſe ad id quæri ſciens, conſcenſo ædis ſacræ altiſſimo faſtigio ſe in quoddam gurguſtium abdidit, quod ſcrutari nemini venit C in mentem. Serpebant porro per civitatem prava illa dogmata & non paucos ex comitatu ipſo Imperatoris magnates viros jam corrupiſſe ferebantur. Quæ res moleſtum religioſo principis animo injiciebat ſcrupulum. Dedit igitur operam ut nefariorum iſtorum dogmatum Catalogus ad ſe deferretur. In capita undecim redacta ſunt; quæ Imperator retractare ipſum ac condemnare, anathematique ſubjicere, productum ex ambone nudo capite ad concionem univerſi populi juſſit. Ingeminabatur a multitudine anathema ſingulis ſententiis prolatis. His ita factis indignari Italus ignominiæque impatientia furere. quin eadem quæ palam damnaverat iterum docere in circulis. admonuit D Auguſtus hominem. at is ruere pergens impotentius efferebatur. Igitur anathemati, cui ſubjecta prava ejus doctrina fuerat, ipſum jam quoque nomen ejus ac caput eſt ſubjectum. Poſtea tamen pœnitentiam iterum profitente ipſo, anathematiſmus magna acerbitatis parte levatus eſt. Ac dogmata quidem ipſa pleno confixa anathemate manſerunt; nomen vero Itali obſcure dumtaxat atque oblique, paucis modo conſciis, Eccleſiaſtico anathemate deformatum eſt. Nam, ut dixi, ſecutis temporibus recepit ſe hic vir in bonam mentem, ſententiaſque priores revocavit, negans animarum tranſitus ex uno in aliud corpus, contemnere ac damnare deſinens venerabiles imagines ſanctorum, & quæ perperam de Ideis docuerat ad doctrinæ orthodoxæ regulam corrigens: denique omnibus indiciis demonſtrans ſe plane condemnare quæ prius fidei adverſa protulerat, & longe mutatum ab illo eſſe qui tot illas conciverat turbas.

Et convincit.

Italus judicio Eccleſiaſtico ſiſtitur.

Euſtratium Garidam pervertit.

Edit. Pariſ. pag. 149.

Populi clamoribus infeſtis ad necem depoſcitur.

Nefaria dogmata damnantur.

Italus anathemati ſubjicitur.

Italus perperam dicta revocat.

vis expoſitum cupiditati relinquere, velut paratam prædam omni tollere auſuro. Quoniam vero rex Alamaniæ, ut certis indicibus comperimus, in eam ſpem ſe accingit; & magno exercitu invadere noſtras domos ac terram parat; utique faciendum nobis eſt ut ejus conatibus obviam eatur. Quæ enim ratio ſinit, ut qui alienis acquirendis inſiſtimus, propriorum jacturam ignava deſidia feramus? Ego igitur hanc ſpiſſiſſimam operæ partem ultro depoſco mihi & ſumo: bellum, inquam, cum rege Alamaniæ ego ipſe geſturus toleraturuſque propero; huic vero juniori meo filio Dyrrachium & Aulonem urbeſque ac inſulas cæteras quæ belli hujus nondum licet patrati, quaſi anticipata præmia in pignora reliquorum jam habemus, relinquo, addico, commendoque. Quod ut proſpere feliciterque cedat oro obteſtorque vos, ut eum non alio habeatis loco quam me ipſum: ita ut ſicut pro me feciſtis, ſic pro ejus cauſa atque capite toto animo totoque pectore pugnandum vobis arbitremini. Tibi vero fili cariſſime, pro jure atque affectu patrio impero commendoque (hæc dicens vultum & orationem ad Baimundum vertit) *ut omni honoris atque obſervantiæ genere quo par eſt, Comites proſequaris, conſiliiſque ipſorum tantum tribuas, ut nihil plane rerum prius gerere aggrediaris quam eorum ſententiam exquiſieris; quam quidem tanti apud te momenti eſſe volo, ut numquam ei privatam tuam quantumvis ea tibi ſcita callidaque videatur, præferendam putes.*

Comites hortatur ad eum juvandum. *Edit. Pariſ. pag. 132.*

Præcipue autem præ cæteris omnibus etiam mando tibi Romanum bellum. Et vide ne ulla umquam hujus tibi curæ remiſſio ſubrepat. In Romanum, inquam, bellum, fili, jam a nobis affectum, tu patrandum incumbe. Res tibi reliqua eſt cum Imperatore magno prælio victo, ab ingenti clade vix incolumi elapſo. qui hoc ipſum in lucro poſuit, quod cæſis deletiſque pleriſque omnibus ſuis copiis, ipſe unus tantum non occiſus, tantum non captus, e manibus noſtris evaſerit. Tu ne vim ne impetum remittas; inſta, incumbe in concuſſum ſemel. Illud metuens ne is colligendi ſui ſpatium per te nactus, formidoloſior exiſtat ultor acceptæ cladis, majoreſque ac vehementiores ipſo dolore ac ſenſu ignominiæ in nos ſpiritus colligat. Non eſt is mihi crede de vulgo aliquis, & quem impune poſſis contemnere. Homo a puero in bellis præliiſque nutritus, qui Orientem Occidentemque victoriis peragraverit. Audiviſti omnino quam multos quamque potentes tyrannos prioribus Imperatoribus ipſe armis manuque victos ac vinctos adduxerit. In hoc tali tu hoſte ſi attentionem laxas, ſi aliter in eum quam totis viribus ſummaque contentione ferris, brevi quæ ego molimine ac labore promovi magno, in nihilum tua culpa tuoque damno recident omnia; tuo, inquam, damno. Nam tibi ſi quod Deus avertat, ſecus quam mando faceres, acerbi fructus tuæ deſidiæ otioſe guſtandi longo tempore obtruderentur. In his verbis & mandatis vale tibi dico fili, vobiſque Comites, alia hinc ad pericula aliaque bella ſine mora pergens, decertaturus cum rege Alamaniæ, ipſumque e noſtris finibus pulſurus, ut cariſſimo meo filio Rogerio poſſeſſionem olim a me datam idem vindicem atque aſſeram propriam.

Baimundo mandat bellum Romanum.

Robertus Italiam repetit.

Hæc locutus monerem conſcendit, & oppoſitam oram Longobardicam trajecit. momentoque Salernum delatus (quæ civitas dudum a pleriſque qui ei terrarum tractui imperitare affectaverant in ducalis curiæ ac comitatus ſedem totiuſque principatus quaſi metropolim delecta fuerat) ibi per otium delectibus habendis, convocandiſque magno undique ſtudio ac ſumptu copiis, tum ex civibus atque indigenis, tum ex aliis etiam remotis gentibus, quamplurimis quamque firmiſſimis, vacavit. Interim rex Alamaniæ, juxta ea quæ Auguſto promiſerat, ſe ad invadendam Longobardiam accingebat. Qua re comperta Robertus feſtinavit Romam, ut ibi conjunctis cum Papa copiis certiori ſpe ſucceſſus ad arcendum ſuis finibus Henricum pergeret. Conſenſit in id Papa facile. Ergo ambo communi impetu adverſus Alamanum vadunt. qui magnis oſtentatis minis haud quaquam conſentanea ſubjungens; quippe refrigeratus orientalibus nunciis de Imperatoris prælio adverſo, quo amiſ-

Exercitum Salerni congregat.

Romam tendit.

A παντὶ τῷ βουλομένῳ, ἐκκεῖσθαι. Ἐπεὶ δὲ ὁ ῥὴξ Ἀλαμανίας, πολιορκήσων ταύτην ἤδη καταλαμβάνει, χρὴ καὶ ἡμᾶς ὡς ἐνὸν ταύτης ἀντιποιήσασθαι. Οὐδὲ γὰρ δεῖ ἑτέρων ἐπιλαμβανομένους, τῶν ἰδίων καταῤῥαθυμηκέναι. Λοιπὸν ἐγὼ μὲν ἄπειμι ἐφ' ᾧ τῆς οἰκείας χώρας ἀντιποιήσασθαι καὶ πρὸς τὸν Ἀλαμανίας ἀναδυσάμενος μάχην. Τουτῳῒ δέ μοι τῷ υἱῷ τῷ νεωτέρῳ ἐπαφίημι τό, τε Δυῤῥάχιον, καὶ τὸν Αὐλῶνα, καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις, καὶ νήσους ὅσας φθάσας αὐτὸς τῷ ἐμῷ δόρατι κατέσχον. Παρεγγυῶμαι δὲ ὑμῖν καὶ ἀξιῶ ὡς ἐμὲ τοῦτον λογίζεσθαι, καὶ ὅλῃ * χειρὶ καὶ γνώμῃ ὑπὲρ αὐτοῦ μάχεσθαι. Καὶ σοὶ δὲ τῷ φιλτάτῳ μοι ἐπισκήπτω υἱῷ (ἀποστρέψας τὸν λόγον πρὸς τὸν Βαϊμοῦντον) διὰ τι-

** ψυχῇ.*

B μῆς πάσης τοὺς Κόμητας ἄγειν, καὶ συμβούλοις ἐν ἅπασι χρήσασθαι, καὶ μὴ οἷον ἐπαυθεντεῖν, ἀλλὰ πάντων αὐτοῖς κοινωνεῖν. Σὺ δὲ ἀλλ' ὅρα μὴ καταμελήσεις τὸν κατὰ τοῦ Βασιλέως Ῥωμαίων ἀναπράξασθαι πόλεμον. Ἀλλ' ἐν ὅσῳ μεγάλην ἧτταν ἡττήθη, καὶ μικροῦ μαχαίρας ἔργον ἐγεγόνει, καὶ τὸ πολὺ τῶν αὐτοῦ στρατευμάτων τῷ πολέμῳ ἀπώλετο. Καὶ γάρ φησι καὶ ἐγγὺς ἦλθε τοῦ ζωγρηθῆναι, καὶ ἐκ μέσων τῶν χειρῶν ἡμῶν τραυματίας ᾤχετο. μὴ ἀνήσεις ὅλως. μή πως ἀνέσεως τυχὼν, συλλέξῃ τό, τε πνεῦμα, καὶ γενναιότερον ἢ τὸ πρότερον ἀντικαταστείη σοι. Οὐ γὰρ τῶν τυχόντων ὁ ἀνὴρ, ἀλλ' ἐκ νηπίου ἐν πολέμοις καὶ μάχαις ἐντραφεὶς, πᾶσαν τε τὴν ἕω καὶ τὴν ἑσπέραν ἐληλυθὼς, ὁπόσους ἀποστάτας τοῖς πρώην Αὐτοκράτορσι δορυθηράτους

C ἐποίησε, καὶ αὐτὸς πάντως ἐκ πολλῶν ἀκούεις. Εἰ γοῦν ὅλως ἀναπέσῃς καὶ μὴ κατ' αὐτοῦ χωρήσῃς πάσῃ γνώμῃ, ὁπόσα μὲν αὐτὸς ἔργα, πολλὰ καμὼν ἤνυσα φροῦδα ποιήσεις, αὐτὸς δὲ τοὺς καρποὺς τῆς ἰδίας ῥᾳθυμίας πάντως δρέψῃ. Κἀγὼ μὲν ἤδη ἄπειμι ἀγωνισόμενος, τὸν ῥῆγα τῆς ἡμεδαπῆς ἀπελάσαι χώρας, καὶ οὕτω τὸν φίλτατόν μοι Ῥογέριον ἐπὶ τῆς δοθείσης αὐτῷ ἐξουσίας ἱδρῦσαι. Οὕτω μὲν οὖν ξυνταξάμενος αὐτῷ, εἰσεληλυθὼς εἰς μονήρης, τὴν περαίαν τῆς Λογγιβαρδίας κατέλαβε. καὶ ὀξέως εἰς τὸ Σαλερινὸν ἐκεῖθεν παραγίνεται. ὅπερ παλαί ποτε εἰς κατοικίαν τῶν τῆς δουκικῆς ἀξίας ἀντιποιουμένων ἀφώριστο. Κεῖθι γοῦν ἐγκαρτερήσας ἱκανὰς συνελόχει δυνάμεις, καὶ μισθοφορικὸν, ἐξ

D ἀλλοδαπῶν ὅ, τι πλεῖστον. Ὁ δὲ ῥὴξ Ἀλαμανίας, κατὰ τὰς πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ὑποσχέσεις καταλαμβάνειν ἤδη τὴν Λογγιβαρδίαν ἠπείγετο. Τοῦτο μεμαθηκὼς ὁ Ῥομπέρτος ἔσπευδε τὴν Ῥώμην καταλαβεῖν, ἑνωθησόμενος τῷ Πάπᾳ, καὶ τὸν Ἀλαμανίας ἀπείρξων τοῦ προκειμένου σκοποῦ. Ἐπειδὴ οὖν ὁ Πάπας πρὸς τοῦτο ἐπένευσε, ἄμφω κατὰ τοῦ Ἀλαμανίας ἐξώρμησαν. Ὁ μέντοι ῥὴξ πολεμεῖν τὴν Λογγιβαρδίαν ἐπειγόμενος, ἐπεὶ τὰ τὸν Αὐτοκράτορα ἐμεμαθήκει, καὶ ὅτι μεγάλην ἧτταν ἡττηθεὶς, τῶν μὲν τοῦ στρατεύματος ξίφους παρανάλωμα γεγονότων, τῶν δὲ ἑκασταχοῦ διασπαρέντων, αὐτὸς εἰς πολλοὺς καταστὰς κινδύνους ἐν τῷ γενναίως μάχεσθαι, καιρίους ἐν διαφόροις τοῦ σώματος πληγὰς

μέρεσι, τόλμῃ καὶ γενναιότητι γνώμης, παραδόξως ἐρρύσθη, στρέψας τὰς ἡνίας, πρὸς τὴν ἐνεγκαμένην ἐχώρει, τοῦτο νίκην λογισάμενος τὸ μὴ κινδύνοις ἑαυτὸν ὑποβαλεῖν ἐπὶ μηδενὶ δέοντι. Οὗτος μὲν οὖν εἴχετο τῆς πρὸς τὰ οἴκοι φερούσης. Ὁ δὲ Ῥομπέρτος φθάσας εἰς τὴν τοῦ ῥηγὸς παρεμβολὴν, αὐτὸς μὲν προσωτέρω διώκειν οὐκ ἤθελεν. ἀπόμοιραν δὲ ἱκανὴν τῶν αὐτοῦ ταγμάτων δηλαδὴ, διώκειν τὸν Ἀλαμανίας προὐξέπεμψατο. αὐτὸς δὲ τὴν λείαν πᾶσαν ἀναλαβόμενος μετὰ τοῦ Πάπα, πρὸς Ῥώμην ἀπένευσε. καὶ τοῦτον ἐπὶ τοῦ ἰδίου θρόνου * καθίσας, εὐφημίας αὖθις παρ' ἐκείνου τυγχάνει. κἀκεῖθεν πρὸς τὸ Σαλερινὸν ἐπανέρχεται, τὴν ἐκ τῶν πολλῶν μόχθων κακοπαθείας ἑαυτὸν ἀνακτησόμενος. Μετ' οὐ πολὺ δὲ καταλαμβάνει τοῦτον ὁ Βαϊμούντος, τὴν ἀγγελίαν τῆς ἐπισυμβάσης αὐτῷ ἥττης ἐπὶ τοῦ προσώπου φέρων. Ὅπως δὲ ξυνέπεσε τὰ τῆς τύχης αὐτῷ ὁ λόγος ἤδη δηλώσει. Καὶ γὰρ τῶν ἐκείνου μεμνημένος παραγγελμάτων, καὶ ἄλλως δὲ φιλόπολεμος ὢν ἀνὴρ καὶ φιλοκινδυνότατος, ἀπρὶξ κατὰ τοῦ Βασιλέως μάχης εἴχετο. καὶ τὰς ἰδίας δυνάμεις ἀναλαβόμενος, συνεπομένους ἔχων καὶ ὁπόσοι ἐλλογιμώτεροι, καὶ λογάδες Ῥωμαίων στρατιῶται καὶ ἡγεμόνες τῶν παρὰ τοῦ Ῥομπέρτου καταχθεισῶν χωρῶν καὶ πόλεων. Ἀπεγνωκότες γὰρ καθάπαξ τὰ Αὐτοκράτορος, ὅλοι τῆς τοῦ Βαϊμούντου γεγόνασι γνώμης. Καταλαμβάνει γὰρ τῆς Βαγενετίας τὰ Ἰωάννινα, καὶ τάφρον κατὰ τοὺς ἔξωθεν διακειμένους ἀμπελῶνας ποιήσας πρότερον, ἅμα δὲ καὶ τὸ ὁπλιτικὸν ἅπαν ἐν ἐπικαίροις τόποις καταθέμενος, αὐτὸς ἐντὸς τὰς σκηνὰς ἐπήξατο. Τά δὲ τείχη περιαθρήσας, καὶ τὴν τοῦ κάστρου ἀκρόπολιν ἐπισφαλῆ διαγνοὺς, οὐ μόνον αὐτὴν ἀνορθοῦν ὡς ἐνὸν ἠπείγετο, ἀλλὰ καὶ ἑτέραν ἐν ἄλλῳ μέρει τῶν τειχῶν, ὃ μᾶλλον αὐτῷ συνοῖσον ἐδόκει, ἐρυμνοτάτην ἀνῳκοδόμει, ληϊζόμενος ἅμα καὶ τὰς περικειμένας πόλεις καὶ χώρας. Ταῦτα μεμαθηκὼς ὁ Αὐτοκράτωρ, αὐθὺς μηδὲν μελλήσας ὅλως, τὰς δυνάμεις ἁπάσας συναγαγὼν, τῆς Κωνσταντινουπόλεως σπεύσας ἔξεισι μηνὶ Μαΐῳ. Τοιγαροῦν τὰ Ἰωάννινα καταλαβὼν, ἐπεὶ ὁ τοῦ πολέμου καὶ τῆς μάχης καιρὸς ἤδη παρῆν, τὰ οἰκεῖα στρατεύματα, μηδὲ τὸ πολλοστὸν τῶν Βαϊμούντου δυνάμεων ὄντα κατανοῶν· καὶ ἄλλως δὲ ἀπὸ τῆς τοῦ Ῥομπέρτου προηγησαμένης μάχης, γινώσκων τὴν πρώτην κατὰ τῶν ἐναντίων ἱππασίαν τῶν Κελτῶν ἀνύποιστον, δεῖν ἔκρινε πρῶτον μὲν διὰ * πολλοστῶν μετρητῶν τινων καὶ ἐκκρίτων ἀκροβολισμοὺς ποιήσασθαι, ἵνα ἐντεῦθεν ἔνδειξίν τινα καὶ τῆς τοῦ Βαϊμούντου ἐνυπαρχούσης στρατηγικῆς ἐπιστήμης σχοίη, καὶ γένοιτό οἱ διὰ τῶν μερικῶν προσβολῶν τινὰ τοῦ ὅλου γνῶσιν ἐσχηκέναι. κἀντεῦθεν ξὺν ἐπιστήμῃ βεβαιότερον πρὸς τῶν Κελτῶν ἀντιπαρατάξασθαι. Οὕτω γὰρ τὰ στρατεύματα κατ' ἀλλήλων ἐσφάδαζεν. ὁ δὲ Βασιλεὺς τὴν ἀνύποιστον τῶν Λατίνων δεδιὼς πρώτην προσβολὴν, καινόν τι ποιεῖ. Ἁμάξας κουφοτέρας κατασκευάσας, καὶ τῶν συνήθων ἥττους, ἐφ' ἑκάστῃ τούτων κοντοὺς ἐνέπηξε τέσσαρας, καὶ πεζοὺς ὁπλοφόρους ἐπέστησεν. Ὥστε ὁπηνίκα οἱ Λατῖνοι ὅλους ῥυτῆρας χαλάσαντες κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς

* ἱδρύσας

* ἀποτελῶν

A ſis maximam partem copiis, ipſe vulneratus multis locis, mira generoſitate invicti animi, conatibuſq; heroicis, Deo ſuperiſq; omnibus juvantibus vix ſalvus evaſiſſet, tutiora reſpicere conſilia decrevit, nec neceſſe aut conſultum credidit, magnæ rei aleam tali tempore jacere, nullo idoneo ſpei pignore aut operæ propoſito pretio. Magnis igitur itineribus retro in patriam contendit; in victoriæ parte numerans ſalvum atque incolume reportare domum caput ſuum. At Robertus ubi caſtra regis occupavit, inſequi ipſe quidem fugientem tanti non putavit: cæterum delectis ex toto exercitu copiis eo negotio dato, ut veſtigia Alamani ſtrenue premerent, ipſe præda potitus omni Romam verſus iter intendit, una cum Papa, quem cum illic in throno proprio firmaſſet, viciſſim ab
B eo iterum rex appellatus, Salernum ſe recepit; ibi ex fatigatione tot bellorum modica ſeſe quiete refecturus. Non longum inde tempus, cum patri ſe ſiſtit Baimundus, indicia ſucceſſus improſperi in dejecti vultus mœſtitia palam ferens. Res ejus ut ſe habuerint, quaque fortuna bellum geſſerit, deinceps narrabimus. Relictus in Illyrico ferox juvenis non magis patris mandatis quam proprio impetu in occaſionem conſerendi cum Imperatore prælii totus imminebat. Ergo aſſumptis ſecum tam ſuis copiis, tum Romanis transfugis, qui deſperata Imperatoris fortuna victorem ſecuti, non plebeii ſolum, ſed viri etiam inſignes magno numero ad Baimundum acceſſerant: quibus adjungendi præfecti urbium ac regionum
C quæ nuper ditioni Roberti ſubjectæ fuerant; cum his omnibus per Bagenetiam profectus Joannina tenuit: ubi adjacentes loco vineas foſſa primum circumdedit, exercitumque univerſum idoneis diſpoſuit ſtationibus. Tum ipſe tabernacula intus fixit: exploratiſque muris & caſtri arce parum firma ac ſemiruta, non modo reſtituere illam omni ope conatus eſt: ſed aliam quoque in altera murorum parte, loco ad id ipſi viſo commodo, firmiſſimam ædificavit: ſimul circumjacentes urbes & regiones aſſiduis illinc emiſſis incurſionibus prædatorum vaſtans. His Imperator auditis confeſtim ſumma diligentia collectis copiis Conſtantinopoli erumpit menſe Maio: citoque ad Joannina perlatus cum hoſtis pugnæ copiam affatim faceret, non tamen prius experiundum de-
D cretorio certamine de rerum ſumma putavit quam velitationibus ſpecimen cepiſſet virtutis Baimundi peritiæque militaris. Id adeo conſilii probavit illi primum conſcientia paucitatis ſuorum (conſtabat enim ſatis multis partibus numeroſiorem eſſe Baimundi exercitum) deinde quod nupero cum Roberto conflictu expertus fuerat, primum impetum equitatus Gallici plane ineluctabilem eſſe. Delibatos igitur ex univerſa acie lectorum militum globos ſubinde miſſitare inſtituit, qui hoſtem eminus jaculando laceſſerent; ut ex ſucceſſibus ſingularium manipulorum minimo periculo velitantium, augurium de ſpe tota ac fortuna univerſi prælii capere poſſet; poſteaque ſecurius & prudentius pugnam committere. Sic igitur in conſpectu mutuo poſitis & certare utrinque
E geſtientibus exercitibus, reputans ſemper animo Alexius primam illam quavis reſiſtendi conſtantia majorem Latinorum ruentium vim, tale quiddam ad eam ſiſtendam fruſtrandamve commentus eſt. Leviores quoſdam paravit currus, quibus pauciores quam vulgo ſolet, hoc eſt quatuor duntaxat infixit contos. his pedites impoſuit loricatos, quos juſſit ubi primam irruentes

Edit. Pariſ. pag. 133.

Henricus recedit.

Roberti reditus Romam, & hinc Salernum.

Baimundus bellum urget.

Romani ad eum transfugiunt.

Joannina occupat & munit.

Imperator decertare acie cunctatur,

quæ ob cauſas.

pag. 134. Velitationibus experimentum hoſtis, & auguriam fortunæ capit.

Stratagema Imperatoris.

ſuſius habenis Latinos cernerent, currus in occurſum propellere: quæ res neceſſario contextum phalangis & conteſſeratum aciei nexum perruptura erat.

Prælii procinctus.

Adeſt ecce hora prælii commodum exorto ſole perque ſudum ab ortu renidente. Struit Imperator aciem eaque ſibi locum in media ſumit. Baimundus promptus ad prælium, nec imparatus adverſus inſidias, ſic tamquam plane compertum haberet quid contra machinatus eſſet Alexius, ordinem aciei ſuæ mutat, prout præſens poſcebat uſus.

Baimundus inſidias vitat,

Diviſit enim bifariam copias, curribuſque in medio relictis, utrinque magno impetu in Romanam invehitur aciem. Miſcentur phalangibus phalanges, viri cum viris cominus congrediuntur. multi utrinque cadunt.

& vincit.

tandem vincente Baimundo, ſtabat tamen Imperator imperterritus, turris inſtar inconcuſſæ, ab omni licet parte telis ac jaculis petitus. Ac nunc eques infeſtus in adverſos irruebat Gallos, manum conſerens, cædenſque, & viciſſim vapulans: nunc fugientes ſuos crebris clamoribus revocans.

Alexii fuga

Ut autem phalanges ſuas in partes plurimas diſſectas diſcerptaſque vidit, tandem decrevit ſe ſibi conſulere oportere: non ullo ille quidem degeneri correptus metu mortis, aut, quod in tantis malis pronum ſuſpicari ſit, perturbatione ulla rationem non ſequentis animi, ſed conſilio ſapienti & generoſo ſtatuens ſervare ſe ſpei ac periculo majori.

generoſa & pugnax.

Quippe ſi ſe modo ſubduxiſſet, futurum videbat, ut iterum aggredi Gallos poſſet, ultionemque ex ipſis hodiernæ cladis ſumere. Fugiens igitur cum oppido paucis, ſubito conſpicatus Gallos aliquot, oblitus fortunam, ex cedente in audacem aggreſſorem vertitur. Suos breviter admonet, ſecumque in hoſtem ut mox morituros aut ſplendide ſuperaturos rapit. Tum ipſe prævolans Gallorum unum cædit ac ſternit. Comitum ipſius quantum quiſque virtutis habuit varie in hoſtes objectos exprompſit, multis eorum vulneratis fugatiſque.

Edit. Pariſ. pag. 135.
Salus inſperata.

In hunc modum innumerabilibus & maximis periculis defunctus iterum ſervatus Imperator eſt, per Strugas in Achridas perveniens. Ibi ſat multis ſuorum e fuga collectis, eos ibi omnes ſub magni Domeſtici cura reliquit. Ipſe ad Bardarem pergit, non ceſſandi cauſa quietiſve guſtandæ, homo qui fructum imperii in otii uſura deliciiſque non poneret; ſed reparandarum virium exercituſque novis delectibus ſupplendi e civibus ſociiſque, ut deinde quamprimum inſtructior contra Baimundum pergeret; quod & fecit.

Alexius exercitum reparat.

ibique in procinctu pugnæ tale quid excogitavit ad vincendos Gallos, vimque ineluctabilem equitatus Latini frangendam. Nocte quæ prælium præceſſit, campum in quo concurrendum erat præoccupavit ferreis muricibus ſpargere. unde futurum ſperabat ut immittentibus ſe ſolito impetu Gallis equitibus, pedes equorum implicarentur & vulnerarentur; interim dum præmoniti Romani ſeſeque continentes intra eos fines a quibus ea tribulorum pernicies abeſſet, pares hoſtibus inopinato malo perculſis profligandis ſe contra offerrent.

Ejus ſtratagema.

Quos etiam, ſi occaſio vocaret ultra ſignatas metas invadendi hoſtis, Imperator dividere aciem juſſerat, & duobus lateribus campo muricibus ſtrato in medio relicto in hoſtes ruere. Porro Cetratis mandaverat, ut quam denſiſſimam poſſent telorum nubem procul in Gallos jacularentur, interim dum dextrum lævumque cornu, ex ſua quodque parte, vehementiſſimo impetu in eoſdem incumberet. Hæc quid profuit tam ſapienter excogitaſſe patri meo quorum indicium ſtatim ad Baimundum deferebatur. in quo verſabatur cæca proditorum fraus, cujus perfidioſa diligentia

A ὁρμήσουσι φάλαγγος τὰς ἁμάξας ὠθεῖσθαι πρόσω διὰ τῶν ὑφισταμένων ὁπλοφόρων πεζῶν. ἐν ὅτῳ τὸ συνεχὲς διακόπτεται τοῦ συνασπισμοῦ τῶν Λατίνων. Καὶ ἐπεὶ καιρὸς πολέμου παρῆν, τοῦ ἡλίου ἤδη τοῦ ὁρίζοντος λαμπρῶς ὑπερκύψαντος, ὁ Αὐτοκράτωρ τὰς φάλαγγας εἰς πολέμου τύπον καταστήσας, αὐτὸς τὸ μεσαίτατον εἶχεν. Ὁ γοῦν Βαϊμοῦντος οὐκ ἀνέτοιμος τῆς μάχης συγκροτουμένης πρὸς τὴν μηχανὴν ἐφάνη τοῦ Αὐτοκράτορος. Ἀλλ' ὥσπερ προγνοὺς τὸ βεβουλευμένον, μεθαρμόζεται πρὸς τὸ ξυμπεσὸν, καὶ τὰς ἰδίας δυνάμεις δίχα διελὼν, καὶ τὰς ἁμάξας παρεκκλίνας, κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἑκατέρωθεν * ἵσταται παρατάξεως. καὶ φάλαγγες μὲν φάλαγξι τηνικαῦτα ἐμίγνυντο, καὶ ἀνέρες ἀνδράσι κατὰ στόμα ἐμάχοντο. Οὕτω δὲ πολλῶν ἑκατέρωθεν B ἐν τῷ μάχεσθαι πεσόντων, τὴν μὲν νικῶσαν εἶχεν ὁ Βαϊμοῦντος. ὁ δέγε Αὐτοκράτωρ καθάπερ τις πύργος ἀκλόνητος ἵστατο ἐξ ἑκατέρου μέρους βαλλόμενος. καὶ ὅπου μὲν ἱππαζόμενος κατὰ τῶν ἐπιόντων Κελτῶν καὶ συμπλεκόμενος ἐνίοις, πλήττων, καὶ κτείνων καὶ πληττόμενος. ὅπου δὲ καὶ τοὺς φεύγοντας συχνοῖς ἐμβοήμασιν ἀνακτώμενος. Ὡς δ' εἰς μέρη πολλὰ τὰς φάλαγγας διασπασθείσας ἑώρα, δεῖν ἐλογίσατο καὶ αὐτὸς ἑαυτοῦ τὸ ἀσφαλὲς περιποιήσασθαι, οὐ σώσων ἑαυτὸν, οὐδ' ὑπὸ δειλίας συγχυθεὶς, ὡς τάχα ἄν τις εἴποι, ἀλλ' εἴπως τὸν κίνδυνον διαφυγὼν, καὶ συλλεξάμενος ἑαυτὸν αὖθις γενναιότερον τοῖς μαχομένοις Κελτοῖς ἀντικατασταίη. Ὑποφεύγων δὲ τοὺς ἐχθροὺς μετ' ὀλίγων πάνυ τινῶν, καὶ τῶν Κελτῶν τισὶν ἐντυχὼν, αὖθις ἐκεῖ- C νος ὁ ἀκαταπτόητος στρατηγὸς ἐδείκνυτο. Ἀναρρώσας γὰρ τοὺς σὺν αὐτῷ, καὶ σφοδρῶς τὴν κατ' αὐτῶν ἱππασίαν ὡς σήμερον τεθνηξόμενος ποιήσας, ἢ κατὰ κράτος ἡττήσων, κτείνει μὲν αὐτὸς παίσας ἕνα τῶν Κελτῶν· καὶ ὁπόσοι δὲ σὺν αὐτῷ ἄρειοι ἦσαν ὑπασπισταὶ, πολλοὺς τρώσαντες ἐξεδίωξαν, καὶ οὕτως ἀμετρήτους, καὶ μεγίστους διαφυγὼν κινδύνους, αὖθις σώζεται διὰ τῶν Στρούγων διελθὼν εἰς Ἀχρίδας. κἀκεῖσε ἐγκαρτερήσας, καὶ * πολλοὺς τῶν πεφευγότων ἀνακαλεσάμενος, αὐτοῦ που μετὰ τοῦ μεγάλου Δομεστίκου πάντας καταλιπὼν, καταλαμβάνει τὸν Βαρδάριον οὐ ῥᾳστώνης χάριν (βασιλικὰς γὰρ ῥᾳθυμίας καὶ ἀναπαύλας οὐδαμῶς ἑαυτῷ ἀπεμέτρει) καὶ συναγαγὼν τὰ στρατεύματα, καὶ μισθοφορικὸν συλλεξάμενος κατὰ τοῦ D Βαϊμούντου χωρεῖ. ἕτερόν τι σκοπήσας δι' οὗ καταγωνίσαιτο τοὺς Κελτούς. τριβόλους γὰρ σιδηροῦς κατασκευάσας, ἐπεὶ τὴν μάχην εἰς νέωτα προσεδόκα, ἑσπέρας τινὰς ἐν τῷ μεταιχμίῳ τῆς πεδιάδος κατέστρωσεν, οὕπερ σφοδρότερον ἐστοχάζετο τοὺς Κελτοὺς τὴν ἱππασίαν ποιήσασθαι· μηχανώμενος τάχα τὴν πρώτην καὶ ἀνύποιστον τῶν Λατίνων ὁρμὴν διὰ τὸν τύπον ἀποθραῦσαι, περιπαρέντων τῶν τριβόλων τοῖς τῶν ἵππων ποσί· καὶ τοὺς μὲν κατὰ μέτωπον ἱσταμένους τῶν Ῥωμαίων ὁπόσοι δόρατα ἔφερον μεμετρημένας τὰς ἱππασίας ποιεῖσθαι, καὶ ὁπόσον μὴ τοῖς τριβόλοις περιπαρεῖεν, ἀλλ' ἐφ' ἑκάτερα σχιζομένους ὑποστρέφειν. τοὺς δὲ πελταστὰς πόρρωθεν τῶν Κελτῶν σφοδροὺς ἐκπέμπειν τοὺς οἰστούς. τὸ δέγε δεξιὸν καὶ εὐώ- E νυμον κέρας ἐξ ἑκατέρου μέρους ἀμαχέτῳ ῥύμῃ τοῖς Κελτοῖς ἐπεισπεσεῖν. Τοιαῦτα μὲν τὰ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς διανοήματα. Τὸν δὲ Βαϊμοῦντον, ταῦτα οὐ διέλαθε. συνέβαινε γάρ τι τοιοῦτον, ὅπερ γὰρ ὁ Βασι-

* ἵσταντο
* ἱκανῶς

λεὺς ἑσπέρας κατ' ἐκείνην ἐβουλεύσατο πρωΐας ὁ Κελτὸς μεμάθηκε. καὶ πρὸς τὸ ἀκουσθὲν εὐφυῶς μεθαρμοσάμενος τὴν μάχην ἀνεδέχετο, καὶ οὐκ ἔτι ὡς ἔθος αὐτῷ τὴν ὁρμὴν τῆς μάχης ἐποίει. Ἀλλὰ προαρπάσας τὴν τοῦ Αὐτοκράτορος βουλὴν, αὐτὸς ἐξ ἑκατέρου μέρους τὸν μόθον μᾶλλον ἀνερρίπισε, τὴν κατὰ μέτωπον φάλαγγα ἀτρεμεῖν πως παρακελευσάμενος. Τῆς γοῦν μάχης ἀγχεμάχου γεγονυίας, οἱ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος, τὰ νῶτα τοῖς Λατίνοις δεδώκασι, μηδ' ἀντωπῆσαι τούτοις τὸ λοιπὸν ἰσχύοντες, προκαταπτοούμενοι ὄντες διὰ τὴν προηγησαμένην ἧτταν. Καὶ σύγχυσις τηνικαῦτα τῆς Ῥωμαϊκῆς παρατάξεως ἦν. κἂν ὁ Βασιλεὺς ἀκλόνητος μένων, γενναίως καὶ χειρὶ καὶ γνώμῃ ἀντικαθίστατο, πολλοὺς μὲν τρώσας, ἔστι δ' οὗ καὶ τρωθείς. Καὶ ἐπεὶ τὸ ἅπαν ἐκρυὲν ἤδη στράτευμα ἐθεάσατο, καὶ ἑαυτὸν μετ' ὀλίγων καταληφθέντα, δεῖν ἐλογίσατο μὴ ἀλόγως ἀνθιστάμενος κινδυνεῦσαι. Ἐπὰν γάρ τις πολλὰ μογήσας, μὴ πρὸς ἰσχὺς ἔχει τοῖς ἐχθροῖς ἀντικαθίστασθαι, μάταιος ἂν εἴη εἰς πρόπτον κίνδυνον ἑαυτὸν συνωθῶν. Τοῦ γοῦν δεξιοῦ καὶ εὐωνύμου κέρως τῆς Ῥωμαϊκῆς φάλαγγος φυγαδείᾳ χρησαμένων, ὁ Βασιλεὺς ἔτι ἐγκαρτερῶν μετὰ τῆς τοῦ Βαϊμούντου φάλαγγος γενναίως ἀπεμάχετο τὸν ὅλον αὐτὸς ἀναδεξάμενος πόλεμον. Τὸ δὲ ἀναντίρρητον συνεὶς τοῦ κινδύνου, δεῖν ἔκρινεν ἑαυτὸν περισῶσαι ὡς αὖθις δύνασθαι μάχεσθαι πρὸς τὸν καταγωνισάμενον, καὶ ἀντίπαλος ἔσεσθαι καρτερώτατος, καὶ μὴ τὸ πᾶν τῆς νίκης ἄρασθαι τὸν Βαϊμοῦντον. Τοιοῦτος γὰρ ἦν ἡττώμενος καὶ νικῶν, φεύγων καὶ αὖθις διώκων, καὶ μηδέποτε ὑποπτήσσων, μήτε μὴν ἀνελπιστίας βρόχοις ἁλισκόμενος. Ἦν γὰρ καὶ εἰς Θεὸν μεγίστην ἔχων πίστιν, καὶ τοῦτον μὲν ἐς μέσον διὰ παντὸς περιφέρων, ὅρκου δὲ παντάπασιν ἀπεχόμενος. Ἀπειρηκὼς οὖν, ὡς ἄνωθεν εἴρηται, ὀπισθόρμητος καὶ αὐτὸς γέγονε διωκόμενος παρὰ τοῦ Βαϊμούντου καὶ ἐκκρίτων Κομήτων. Ἐν τούτοις δέ φησι πρὸς τὸν Γουλὴν (οὗτος δὲ πατρῷος αὐτοῦ θεράπων) καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. μέχρι πόσου φευξόμεθα; καὶ στρέψας τὸν χαλινὸν καὶ τοῦ κολεοῦ τὸ ξίφος ἐξαγαγὼν παίει τὸν πρώτως αὐτῷ συναντήσαντα κατὰ τῆς ὄψεως. Τοῦτο οἱ Κελτοὶ θεασάμενοι, καὶ διαγνόντες αὐτὸν τῆς ἰδίας ἀπεγνωκότα σωτηρίας, ἐπειδὴ τοὺς τοιαύτης γνώμης γεγονότας, ἄνδρας ἀκαταμαχήτους πάλαι ἐγίνωσκον, ὑποσταλέντες τοῦ διώκειν ἐπαύσαντο. καὶ ὑπὸ τῶν διωκόντων ἀπαλλαγεὶς, ὑπεξῄει τοῦ κινδύνου. Οὐδὲ φεύγων δὲ ὅλως ἀνεπεπτώκει, ἀλλὰ τῶν φευγόντων τοὺς μὲν ἀνεκαλεῖτο, τοὺς δὲ καὶ ἐπέσκωπτε, κἂν οἱ πολλοὶ τὸ ἀγνοοῦντα ὑπεκρίνοντο. Οὕτω γοῦν τοῦ κινδύνου σωθεὶς, εἰσέρχεται εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἐφ' ᾧ συναγαγεῖν αὖθις στρατεύματα, καὶ κατὰ τοῦ Βαϊμούντου χωρῆσαι. Ἐπεὶ δὲ τοῦ Ῥομπέρτου πρὸς Λογγιβαρδίαν παλινοστήσαντος, τὴν μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος μάχην ὁ Βαϊμοῦντος ἀνεδέξατο ταῖς ἐκείνου ὑποθημοσύναις χρώμενος, καὶ διὰ παντὸς μάχας καὶ πολέμους ἀναρριπίζων, τὸν μὲν Πέτρον τοῦ Ἀλίφα μετὰ τοῦ Πουντέση εἰς πολιορκίαν ἐν διαφόροις τόποις ἐξέπεμψε. Ἐνθέντοι καὶ τοὺς μὲν δύο Πολόβους εὐθὺς ὁ Πέτρος τοῦ Ἀλίφα κατέσχε, τὰ δὲ Σκόπια ὁ προρρηθεὶς Πουντέσης. Αὐτὸς δὲ μηνυθεὶς παρὰ τῶν Ἀχριδιωτῶν, ταχὺ τὰς Ἀχρίδας καταλαμβάνει. καὶ πρὸς μικρὸν ἐγκαρτερήσας τοῦ Ἀριέβου φρουροῦντος τὸ κά-

A quidquid veſperi decreviſſet, primo mane compertiſſimum Gallo erat. Nec ſurdo dictum aut parum prompto ad præcavendum ſubita mutatione aciei. Explicat ergo ſuas copias ad prælium; at non qua parte, quoque modo ſolebat certamen invadere. odoratus videlicet conſilium Imperatoris exercitum & ipſe ſuum biſariam ſciſſum irruere ab gemino latere in Romanos jubet, aciem ipſam mediam & frontem exercitus ſtare immotam, quaſi expectantem donec hoſtes per infeſtam planitiem in ipſos tenderent. Hæc ita facta ſunt. Nec vero Romani Latinorum impetum diu ſuſtinuerunt. terga ſtatim vertunt: nec fere occurſum contra ruentium nupera velut clade adhuc attoniti audent. Turbatur Romana acies, fruſtra Imperatore conſuetam exhibente conſtantiam, & manu menteque ſtrenue rem gerente. Non enim ſtabat ſolum imperterritus, ſed laceſſebat ultro adverſos, vulnera inferens viciſſimq; accipiens. Tandem cum exercitum dilapſum cerneret, ſeque deſertum cum paucis, officii ſui credidit non temere diutius nullo operæpretio periclitari. Quæ enim ratio ſit defatigatum & ſolum contra victorem exercitum niti pertinacia pugnandi, projicereque ſalutem in diſcrimen nulla ſpe vocante. Poſtquam igitur aliquandiu dextro lævoque cornu ſuorum fugato, totum exercitus Baimundi pondus atque impetum unus ſtitiſſet ſuſtinuiſſetque Alexius, demum perſuaderi ſibi ſivit a ſua prudentia ut ſe a præſenti periculo, in quo fruſtra tentari fortunam palam eſſet, ad

C aliam aciem aliudque periculum ſe ſervaret. Agitabat enim vel in illa calamitoſa fuga, homo infracti animi, magnifica conſilia reſumendi meliore ſorte contra Baimundum belli, reponendique illi clades omnes iſtas. ita quodammodo dum vincebatur vincens, & dum fugiebat, perſequens. Numquam vero infringi ſibi generoſam fiduciam, aut deſperationis laqueis ſe conſtringi patiens. Erat quippe fide præditus in Deum maxima: ejuſque numen quaſi præſens aſſidua in omnibus cogitatione circumferebat: juramentoque abſtinebat omnino. Cum igitur deſperata, ut modo dixi, victoria impetu retro verſo cederet, inſequente Baimundo, cum lectiſſimis quibuſque Comitum, converſus ad Galen (paternus hic illi ex longo fidus erat famulus tum

D fugæ comes) & ad pauciſſimos qui cum eo erant, *Quonam*, inquit, *uſque fugiemus?* Et ſimul cum dicto flexis habenis ac ſtricto gladio, eum in facie vulnerat qui forte primus ex inſequentibus ſe obtulit. Id Galli cum vidiſſent, & ex eo intelligerent deſperatam ab illo ſalutem, memores vinci non poſſe qui tales ſunt, remiſſa ſequendi cura, quievere. Sic ſpatium recedendi Auguſtus habuit: quo uſus eſt ille quidem; cæterum ita ſoluto ſecuroque animo, ut illi vacaret quos obiter cerneret fugere, partim revocare, partim increpare, quamquam plerumque audire diſſimulantes. Tanto periculo defunctus in urbem regiam ſe recipit, animo reparandi exercitus, moxque denuo in Baimundum movendi. Qui quidem tamquam jam abunde

E ſatisfeciſſet patris Longobardiam repetentis mandato, quo præceperat urgere bello Alexium, & prælium cum illo committere; maturum putavit oppugnationi arcium operam dare. Duobus ergo Ducibus, Petro Aliphæ & Ponteſi, attributis idoneo numero copiis, negotium dedit capiendarum urbium: eos in diverſas partes ad res uno tempore plures gerendas mittens. Petrus A-

Eluſum a Baimundo.

Fuga Romanorum.

Edit. Pariſ. pag. 136.

Alexii fugientis cogitationes generoſæ

Baimundus urbes & arces multas occupat.

liphæ duos Poleobos ſtatim cepit. Scopia vero Punteſes. Ipſe Baimundus ultro arceſſitus ab Achridiotis Achridas occupavit. Verum arce cui Ariebes præerat deditionem abnuente, poſtquam ad eam ſpem tentandam brevem illi moram fecit, re infecta Oſtrobum adiit: unde ſimiliter repulſus per Soſcum & Servios Berrhœam petiit: ubi multis ſucceſſu nullo tentatis locis, tandem per Bodinos pervenit Moglena, ubi caſtellulum quoddam olim dirutum reſtauravit: Comitemque ibi quemdam Saracenum nomine, cum idoneo præſidio reliquit, qui regionem tueretur uſque ad Bardaren. Ipſe in locum *Aſpras Eccleſias* vocatum ſe contulit totiſque in eo manſit tribus menſibus. Quo tempore detecta conjuratio eſt trium inſignium Comitum, Punteſis, Reboldi, & Guilhelmi; qui communicato invicem conſilio decreverant ad Imperatorem transfugere. Ex his Punteſes rem proditam odoratus, matura fuga ſe ſubduxit, ad Imperatorem ſe recipiens. Alii duo more Francis uſitato ſingulari certamine ſe purgare juſſi ſunt. Victus Guillelmus pro convicto eſt habitus, quem idcirco Baimundus excæcavit. Reboldum ſuſpicione laborantem ad Robertum patrem ſuum in Longobardiam miſit a quo & oculis privatus eſt. Poſt hæc Baimundus ab Aſpris Eccleſiis movens, Caſtoriam ſe contulit. qua re magnus Domeſticus cognita Moglena occupat, Saracenoque occiſo caſtellum omnino deſtruit. Tunc Baimundus Caſtoria egreſſus prope Lariſſam venit, hyemare illic in animo habens. At Imperator ſimul in urbem regiam, ut diximus, pervenit, nulla parte quietis capta, pro ſua vigili ſtrenuaque indole, ſtatim in opus incubuit, cujus cauſa venerat, congregandarum copiarum. Ad eam rem milites a Sultano petiit, cum ductoribus militiæ peritis, & longa belli experientia ſubactis. Tunc ille ad Auguſtum miſit ſeptem millia Turcorum ſub diſciplina experientiſſimorum ducum: inter quos Camyres ætate ac uſu ſupra omnes eminebat. Interim dum ea tractat paratque Imperator, Baimundus parte copiarum a ſuo exercitu divulſa, excurſione Gallorum cataphractorum quotquot habebat Pelagoniam occupavit. Ipſeque iterum junctis copiis cum univerſo exercitu cepit Tricala. Rurſuſque emiſſa manu lectiſſimorum ex univerſo numero militum, impreſſione ſubita Tzibiſcum ſubiecit ſibi. Inde jam Lariſſæ copias admovens ad ipſam Magni Martyris Divi Georgii memoriam junctis omnibus copiis caſtra poſuit: moxque muris vallo cinctis obſidere aggreſſus eſt civitatem. Erat urbi Præfectus Leo Cephalas cujus pater dudum patri Imperatoris Alexii fidem atque induſtriam probaverat, in familiare miniſterium adhibitus; a quo hic filius neutiquam degener, adverſus impetus machinaſque Baimundi Lariſſam totis ſex menſibus fortiſſime defendit. Is a principio miſſis nunciis diligenter edocuit Imperatorem per litteras de adventu impetuq; Barbari. Ac geſtiebat quidem jam tum Auguſtus recta in Baimundum vadere: tamen conſilio impetum regens ſatius judicavit ſupplere primum exercitum otioſo mercenarii undique militis delectu: qui ubi ſatis magnus eſt viſus, omnibus quique olim quique nuper nomen dederant copioſe armatis inſtructiſque, prodit Imperator cum renovato exercitu, & movens a Conſtantinopoli in loca Lariſſæ vicina venit. Iter ejus tale fuit: Per collem *Celliorum* dictum via publica a dextris relicta, & colle vulgari indigenarum lingua vocato *Ciſſabo Exeban* deſcendit. (Oppidum id Blachicum eſt proxime Androniam ſitum.) Hinc cum rurſus in alterum tranſiſſet pagum, quem *Plabitzam* conſueverunt appellare, prope cognominem præterfluentem amnem, caſtra ibi poſuit, &

Edit. Pariſ. pag. 137.

Conjuratio trium Comitum detecta.

Punteſis fuga.

Aliorum duorum excæcatio.

Alexius auxilia Turcorum implorat.

Baimundus Lariſſam obſidet.

Leonis Cephalæ fortis propugnatio.

pag. 138.

A ρον, ἄπρακτος ἀπῆλθεν εἰς τὸν Ὄστροβον. Κἀκεῖθεν κενὸς ἀποπεμφθεὶς διῆλθε διὰ τοῦ Σοσκοῦ, καὶ διὰ τῆς Σερβίας ἀπῆλθεν εἰς Βέρροιαν· καὶ προσβαλὼν ἐν πολλοῖς καὶ πολλάκις τόποις καὶ μὴ ἀνύσας, διὰ τῶν Βοδινῶν καταλαμβάνει τὰ Μόγλενα, καὶ ἀνεγείρει καστέλλιόν τι πρὸ χρόνου ἐρειπωθέν. Εἶτα καταλιπὼν ἐκεῖ μεθ' ἱκανῶν Κόμητά τινα Σαρακηνὸν ἐξ ἐπωνυμίας καλούμενον εἰς τὸν Βαρδάριον, κατέλαβεν εἰς τὰς καλουμένας Ἄσπρας Ἐκκλησίας. καὶ τὸν τριμηναῖον χρόνον διατρίβοντος ἐκεῖ, ἐν τῷ μεταξὺ ἐκεῖνοι τρεῖς τῶν Κομήτων, ὅ, τε Πουντέσης, ὁ Ῥεβόλδος, καὶ Γελιέλμος τις καλούμενος, συνωμοσίαν πεποιηκότες B αὐτομολῆσαι πρὸς τὸν Βασιλέα, ἐφωράθησαν. Καὶ ὁ μὲν Πουντέσης τοῦτο προγνοὺς, ἀποδράσας προσῆλθε τῷ Αὐτοκράτορι· οἱ δὲ λοιποὶ δύο κατηγορήθησαν, καὶ ἀπελύθησαν κατὰ τὸν νόμον τῶν Κελτῶν εἰς πόλεμον. καὶ ἡττηθεὶς κατεβλήθη ὁ Γελιέλμος, ὃν καὶ κατασχὼν ἐτύφλωσεν. Τὸν δέ γε ἕτερον Ῥεβόλδον ἀπέστειλε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ Ῥομπέρτον εἰς Λογγιβαρδίαν, ὑφ' οὗ ἀφαιρεῖται καὶ οὗτος τοὺς ὀφθαλμούς. Ὁ δὲ Βαιμοῦντος ἀπάρας ἀπὸ τῶν Ἄσπρων Ἐκκλησιῶν, ἀπῆλθεν εἰς Καστορίαν. Τοῦτο μαθὼν ὁ μέγας Δομέστικος καταλαμβάνει τὰ Μόγλενα, καὶ κατασχὼν τὸν Σαρακηνὸν, κτείνει παραυτίκα ἐρειπώσας τελείως τὸ καστέλλιον. Ὁ δέ γε Βαιμοῦντος ἐξελθὼν τῆς Καστορίας, C ἔρχεται εἰς τὴν Λάρισσαν κἀκεῖθι παραχειμάσαι βουλόμενος. Καταλαβὼν δὲ τὴν μεγαλόπολιν ὁ Αὐτοκράτωρ καθάπερ εἴρηται, εὐθὺς ἔργου εἴχετο οἷος ἐκεῖνος θερμουργὸς καὶ μηδέποτε ῥᾳστώνης μετειληχώς. Δυνάμεις τε ᾔτειτο τὸν Σουλτάνον μετὰ ἡγεμόνων πεῖραν ἐκ μακροῦ ἐσχηκότων. Ὁ δὲ τηνικαῦτα πέμπει πρὸς αὐτὸν χιλιάδας ἑπτὰ μετὰ ἡγεμόνων λίαν ἐμπείρων, καὶ αὐτὸν τὸν Καμύρην χρόνῳ καὶ πείρᾳ τῶν ἄλλων ὑπερέχοντα. Ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτα ὁ Βασιλεὺς ᾠκονόμει, καὶ ἡτοιμάζετο, ὁ Βαιμοῦντος μέρος τι τοῦ ἰδίου στρατεύματος ἀποδιελόμενος Κελτοὺς καταφράκτους ὅλους ἀποστείλας ἐξ ἐπιδρομῆς κατέσχε τὴν Πελαγονίαν, τὰ Τρίκαλα, καὶ τὴν Καστορίαν. Αὐτὸς δὲ ὁ Βαιμοῦντος μετὰ ξύμπαντος τοῦ στρατεύματος καταλαβὼν τὰ Τρίκαλα, D ἀποσπάδα τοῦ ὅλου στρατεύματος γενναίους ὅλως καὶ ἐξ ἐφόδου κατέσχε τὴν Τζίβισκον. καὶ ὕστερον καταλαβὼν τὴν Λάρισσαν κατ' αὐτὸ τὸ τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου μνῆμα σὺν ὅλαις δυνάμεσι, καὶ περιζώσας τὰ τείχη ἐπολιόρκει αὐτήν. Ὁ δὲ τηνικαῦτα τὴν πόλιν φυλάττων πατρῷος τοῦ Αὐτοκράτορος θεράπων υἱὸς Λέων ὁ Κεφαλᾶς, γενναίως πρὸς τὰς τοῦ Βαιμούντου ἀντικαθίστατο μηχανὰς ἐπ' ὅλοις μησὶν ἕξ. δηλοῖ δὲ τὴν τοῦ βαρβάρου ἔφοδον διὰ γραφῶν τηνικαῦτα τῷ Αὐτοκράτορι. Ὁ δὲ οὐ παραχρῆμα καίτοι σφαδάζων τῆς πρὸς τὸν Βαιμοῦντον φερούσης ἥπτετο. Ἀλλὰ πλεῖστον μισθοφορικὸν ἐπισυνάγων ἁπανταχόθεν, ἀνεβάλλετο τὴν ἐξέλευσιν. Εἶτα καρτερῶς ὁπλίσας ἅπαντας, ἔξεισι τῆς E Κωνσταντίνου, καὶ τοῖς μέρεσι τῆς Λαρίσσης ἐγγίσας, καὶ διελθὼν διὰ τοῦ βουνοῦ τῶν Κελλίων, καὶ τὴν δημοσίαν λεωφόρον δεξιόθεν καταλιπὼν, καὶ τὸν βουνὸν τὸν οὑτωσὶ ἐγχωρίως καλούμενον Κίσσαβον, κατῆλθεν εἰς Ἐξεβάν (χωρίον δὲ τοῦτο Βλαχικὸν τῆς Ἀνδρωνίας ἔγγιστα διακείμενον). Ἐκεῖθεν δὲ καταλαβὼν ἑτέραν αὖθις κωμόπολιν Πλαβίτζαν συνήθως καλουμένην ἀγχοῦ που τοῦ οὑτωσί πως καλουμένου ποταμοῦ ῥέοντος διακειμένην τὴν σκηνὴν κατέθετο ἀποχρῶντα τάφρον διορύξας. Καὶ ἐγερθεὶς ἐκεῖθεν ὁ

βασι-

βασιλεὺς ἀπῆλθεν ἄχρι τῶν κηπουρείων τοῦ Δελφινᾶ, κἀκεῖθεν εἰς τὰ Τρίκαλα. Γράμμα δέ τις τηνικαῦτα ἧκε κομίζων τοῦ Κεφαλᾶ Λέοντος * παρρησιαστικώτερον γράφοντος. Ἴσθι, ὦ βασιλεῦ, ὅτι μέχρι τοῦ νῦν σπουδὴν πολλὴν εἰσενεγκὼν διετήρησα τὸ κάστρον ἀνάλωτον. ἤδη δὲ τῶν ἐφειμένων χριστιανοῖς βρωμάτων στερούμενοι καὶ τῶν μὴ προσηκόντων ἡψάμεθα. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα ἡμῖν ἐπιλέλοιπεν. Εἰ γοῦν βοηθῆσαι ἡμῖν θέλων σπεύσεις, καὶ τοὺς πολιορκοῦντας ἐκδιῶξαι δυνηθείης, τῷ Θεῷ χάρις. Εἰ δ' οὖν, τὸ μὲν ἐμὸν ἤδη πεπλήρωκα. Καὶ τὸ ἐντεῦθεν ἀνάγκῃ δουλεύοντες (καὶ τί γὰρ δεῖ πρὸς φύσιν καὶ τὴν ἐκ ταύτης τυραννίδα ποιεῖν;) γνώμην ἔχομεν τὸ φρούριον παραδοῦναι τοῖς ἐπικειμένοις ἐχθροῖς καὶ φανερῶς ἀποπνίγουσιν. Ἀλλ' εἰ ταῦτα δυστυχῆσαι συμβαίη ἐπάρατος μὲν γενοίμην ἐγώ, τολμηρῶς δὲ καὶ κατὰ τῆς σῆς βασιλείας τοῦτο παρρησιάζομαι, εἰ μὴ τάχιον σπεύσῃς τοῦ κινδύνου ἡμᾶς ἐξελέσθαι, μὴ πρὸς τοσοῦτον βάρος πολέμου τε καὶ λιμοῦ ἀντέχειν ἐπὶ πλέον δυναμένους. Σὺ δ' ὁ ἡμέτερος Βασιλεύς, εἴγε δυνάμενος βοηθεῖν οὐκ ἐπισπεύσας τὴν βοήθειαν, οὐκ ἂν φθάνοις ἔγκλημα προδοσίας ἀποφυγγάνων. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ δεῖν ἔγνω διά τινος ῥοπῆς ἑτέρας αὐτοὺς καταγωνίσασθαι, λογισμοὶ δὲ τοῦτον συνεῖχον καὶ μέριμναι. Καὶ δῆτα σκοπῶν ὅπως χρὴ λόχους ἐνστήσασθαι δι' ὅλης ἡμέρας διεπονεῖτο, ἀρωγὸν τὸν Θεὸν ἐπικαλούμενος. Μετακαλεσάμενος οὖν τηνικαῦτα τῶν γερόντων τινὰ Λαρισσαῖον ἐπυνθάνετο περὶ τῆς τῶν τόπων θέσεως. Καὶ ἀνατείνας τοὺς ὀφθαλμοὺς ἅμα καὶ τῷ δακτύλῳ ἐπισημαίνων ἐπιμελῶς ἀνηρώτα ὅποι φάραγγές εἰσι διερρωγυῖαι τοῖς τόποις, ἢ λόχμαι τινὲς βαθεῖαι πρὸς αὐτὰς συνεχίζονται. Ταῦτα δὲ τὸν Λαρισσαῖον ἐπυνθάνετο βουλόμενος λόχον ἐπιστῆσαι, καὶ δι' ἀπάτης τοὺς Λατίνους καταγωνίσασθαι. Τὸν γὰρ φανερὸν καὶ κατὰ μέτωπον φθάσας ἀπηγόρευε πόλεμον πολλάκις συμβαλὼν καὶ ἡττηθείς, καὶ πεῖραν τῆς συμβολῆς τοῦ φραγγικοῦ πολέμου λαβών. Ἐπεὶ δὲ ἥλιος κατέδυ, αὐτός τε δι' ὅλης κεκοπιακὼς τῆς ἡμέρας ὁ Βασιλεὺς εἰς ὕπνον ἐτράπετο, ὄνειρος ἐφίσταται τούτῳ. Ἐδόκει ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ τεμένους τοῦ μεγαλομάρτυρος Δημητρίου ἑστάναι, καὶ φωνῆς ἀκοῦσαι. μὴ λυποῦ, μηδὲ στένε, αὔριον νικᾷς. Τὴν δὲ φωνὴν βάλλειν αὐτοῦ τὴν ἀκοὴν ᾤετο ἐκ μιᾶς τῶν ἐν τῷ τεμένει ἀπῃωρημένων εἰκόνων, ἐν ᾗ ὁ μεγαλομάρτυς Δημήτριος καταγέγραπτο. Διυπνισθεὶς δὲ καὶ περιχαρὴς γεγονὼς ἐκ τῆς ὀνείρου ταύτης ὀμφῆς, ἐθεοκλύτει τε τῷ μάρτυρι, καὶ προσυπισχνεῖτο, εἰ γένοιτο οἱ νίκην κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἄρασθαι, αὐτός τε παραγενέσθαι, καὶ πρὸ σταδίων ἱκανῶν τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης, οὐκ ἔφιππον, ἀλλὰ πεζῇ καὶ βάδην ἐρχόμενον εἰς τὴν αὐτοῦ ἐλεύσεσθαι προσκύνησιν. Καὶ δὴ μετακαλεσάμενος τοὺς στρατηγούς τε καὶ ἡγεμόνας, καὶ συγγενεῖς ἅπαντας, βουλῆς ἤρχετο, τὴν ἑκάστου γνώμην ἀναζητῶν. Εἶτα τὸ σκοπηθὲν ἀπήγγελλε. τὸ δὲ ἦν παραδοῦναι τὰ τάγματα ἅπαντα τοῖς συγγενέσιν αὐτοῦ. Προεξάρχοντα δὲ τὸν Μελισσηνὸν Νικηφόρον ἐφίστησιν, καὶ τὸν Καρτίκιον Βασίλειον, τὸν καὶ Ἰωαννάκην καλούμενον. Ἀνὴρ δὲ οὗτος τῶν ἐπιφανῶν, περιβόητος ἐπ' ἀνδρείᾳ καὶ στρατιωτικῇ ἐπιστήμῃ, ἐξ Ἀδριανουπόλεως ὁρμώμενος. Οὐ τὰ τάγματα δὲ μόνον αὐτοῖς παραδίδωσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς βασιλείας παράσημα ἅπαντα. Ἐπέσκηπτε δὲ ποιήσασθαι τὴν παράταξιν καθ' ὃ σχῆμα ἐν τοῖς προηγησαμένοις πολέμοις αὐτὸς παρετάττετο. παραγγείλας αὐτοῖς δι' ἀκροβολισμῶν

* τινὶ δ' οἶδα. ὁ κώδιξ ἔλειπε,

A foſſa valloque munivit, quantum opus fuit. Hinc ſurgens in hortos Delphinæ ſe tranſtulit, indeque Tricala. Quo loco litteras ei quidam reddidit Leonis Cephalæ, cujus eſt ſuperius facta mentio, liberius in hunc modum ſcriptas: *Scis, Auguſte, me ſumma ope ſummoque conatu incolumem hactenus quam mihi credideras arcem conſervaſſe. Nunc in extrema quædam ventum eſt. Nam cibis quibus veſci Chriſtianos fas eſt deficientibus, ad feros inſuetoſque verſi, horum quoque jam copia deſtituimur. Si ergo nec voluntas, nec facultas tibi deeſt auxiliandi quamprimum nobis, erit cur magnas Deo agamus gratias: ſin minus, ego quidem quod meum erat præſtiti: quod reſtat, æquum eſt, ut nobis per te quoque liceat, id quod ultima neceſſitate adacti cogitamus, exequi. (quid enim oportet diutius adverſus natu-* B *ræ vim atque imperium obniti?) Decrevimus autem arcem hoſtibus dedere, qui non jam oppugnant, ſed præfocant palam nos. Me miſerum! ſi enim hoc cladis ac dedecoris ſuſcipio diris devovebor ſcilicet, infortunii magnitudine uſque ad invidiam flagitii progreſſa. Verum quo me vertam igitur (niſi ſi das veniam audaciæ qua in Majeſtatem tuam iſtius mali cauſam confero: & te, niſi nos tuos tua cauſa, tui ſpe, belli famiſque longis incommodis ad extremam jam imbecillitatis exhauſtos, maturo properas auxilio eripere, ſiquidem id potes, vix effugere poſſe ajo proditionis notam.* Hæc Auguſtum, quamquam valde movebant, perpellere tamen nequiverunt ad præcipitandum prælium. Expertus erat ſæpius plus ſatis Latinorum vim, nec ſatis ad victoriam C ſpei ponebat in recto & ſimplici conatu aperti Martis. Ergo poſt imploratum Dei numen animo in acrem & longam, per unum totum diem, meditationem merſo; exquiſivit ſecum attentiſſime, num qua ſtratagematis & inſidiarum occaſio eſſet. Acceſſiverat Lariſſæum hominem, cujus indicio ad deſcriptionem locorum quorum ſitum procul explorantes oculi minus exacte diſcernerent, utebatur. Cum hoc ſatis locutus, intentoque in loca quæ ſimul ambo cernerent, digito curioſe percontatus, ubi valles ac voragines profundique in iis ac inopinati receſſus eſſent, ſole demum occaſo in altum & placidum, quippe diurna contentione fatigatus, compoſitus ſoporem eſt: per quem oblato ſibi ſomnio fauſtum victoriæ augurium accepit. Viſus enim ſibi eſt D ſtare intra templum magni Martyris Demetrii, vocemque hujuſmodi adire. *Ne angaris, neve gemas, cras vinces.* Ferri autem in ejus aures videbatur ea vox ex una in templo alte ſuſpenſarum imaginum, in qua Magnus Martyr Demetrius erat pictus. Somno ſolutus cum gaudio ingenti ob tam lætum omen, attenta religione ſupplicat Divo Martyri; riteque vovet, ſi ſpei compos de hoſtibus vincendis conceptæ fieret, ſe ſe ſtatim peregre profecturum ad memoriam ejus; ſtadiiſque aliquot antequam Theſſalonicam perveniſſet, equo rejecto, proceſſurum peditem ad venerationem ſancti Patroni. Sub hæc convocatis Ducibus, Tribunis, cognatiſque ſuis univerſis ipſorum ſententiam de re præſenti quæſivit audivitque primum, tum quod E ſibi viſum erat protulit. Nempe bonum factu videri, atque ad victoriam utile, ſi totius aciei regimen cognatis ſuis ipſe permitteret, omnibuſque iis Meliſſenum præficeret Nicephorum, & Corticium Baſilium, qui & Joannaces vocabatur, virque erat e numero Illuſtrium, fortitudine & peritia rei bellicæ late inclytus, Adrianopoli oriundus. Nec vero legiones tantum iſtis tradidit, ſed inſignia quoque Imperii atque Imperatoris: mandavitque ut aciem dirigerent eadem prorſus forma &

Inſidias Gallis ſtruit.

Somnium bene ominatum. *Edit. Pariſ. pag. 139.*

Votum Alexii pro victoria.

Imperator ſe occultat.

ἔβαλλον, ὡς ἐν ἀμηχανίᾳ τοὺς ἱππότας καθίστασθαι. Καὶ γὰρ Κελτὸς ἀνὴρ πᾶς, ἐποχούμενος μὲν ἀνύποιστος τὴν ὁρμὴν καὶ τὴν θέαν ἐστίν· ἐπὰν δ' ἀποβαίη τοῦ ἵππου, τὸ μέντοι τοῦ μεγέθους τῆς ἀσπίδος, τὸ δέ τι καὶ διὰ τὰ τῶν πεδίλων προάλματα, καὶ δρόμον ἀνεπιτήδειον, εὐχειρότατός τε τηνικαῦτα γίνεται, καὶ ἀλλοῖος παντάπασιν ἢ πρότερον, ὀκλαζούσης οἷον καὶ τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ προθυμίας. Καὶ τοῦτο οἶμαι γινώσκων ὁ Βασιλεὺς, μὴ τοὺς ἱππότας, ἀλλὰ τοὺς ἵππους ἀναιρεῖν ἐπέταττε, τῶν δὲ ἵππων τῶν Κελτῶν πιπτόντων περιεδινοῦντο οἱ τοῦ Βρυεννίου. Καὶ ἀπὸ τῆς τούτων πολλῆς συστροφῆς, κονίσαλος μακρὸς, καὶ πυκνὸς ἵστατο μέχρι νεφῶν κορυφούμενος, ὡς παραβάλλεσθαι τοῦτον κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τῷ κατὰ τὴν Αἴγυπτον γεγονότι πάλαι σκότει ψηλαφητῷ. Τὰς γὰρ τούτων ὄψεις ἀπετύφλου ἡ πυκνότης τῆς κόνεως, καὶ ἀγνοίαν ἐμπαρεῖχεν ὁπόθεν καὶ παρὰ τίνων οἱ οἰστοὶ πέμποιντο. Τρεῖς δὲ Λατίνους ἀποστείλας ὁ Βρυέννιος, ἐδήλωσε τῷ Βαϊμουντῷ τὸ πᾶν. οἱ καὶ κατέλαβον αὐτὸν εἴς τι νησίδιον ποταμοῦ τοῦ οὕτω καλουμένου Σαλαβρίας μετά τινων ἱστάμενον ὀλίγων Κελτῶν, καὶ σταφυλὰς ἐσθίοντα, ἅμα δὲ καὶ ὑπερκομπόν τι καυχώμενον, ὅπερ καὶ μέχρι τοῦ νῦν παρᾴδεται, καὶ περιφέρεται. Τοῦτο γὰρ πολλάκις ἔλεγε βαρβαρίζων τὸ Λυκοστόμιον, ὅτι τὸν Ἀλέξιον εἰς λύκου στόμα ἐνέβαλον. Τοιοῦτον γὰρ ἡ ὑπεροψία σφάλλουσα τοὺς πολλοὺς καὶ πρὸς τὰ ὑπ' ὄψιν καὶ ἐν ποσὶ κείμενα. Ἀκούσας δὲ τὰ παρὰ τοῦ Βρυεννίου μηνυθέντα, καὶ ἐπιγνοὺς τὸν δόλον καὶ τὴν δι' ἀπάτης νίκην τοῦ Αὐτοκράτορος, ἤχθετο μὲν ὡς εἰκὸς, κατέπιπτε δὲ οὐδαμῶς ὁποῖος ἐκεῖνος. Ἀποκριθέντες οὖν τινὲς τῶν ὑπ' αὐτῷ κατάφρακτοι Κελτοὶ ἀνῆλθον εἰς ἀκρώρειάν τινα κατέναντι τῆς Λαρίσσης διακειμένην. Τούτους τὸ ὁπλιτικὸν θεασάμενοι, ξὺν πολλῇ προθυμίᾳ ἐβιάζοντο προσβαλεῖν αὐτοῖς. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ ἀπεῖργε τούτους τοῦ ἐγχειρήματος. Ἐκ διαφόρων δὲ πολλοὶ καὶ διάφοροι ξυμμιγέντες ταγμάτων, ἀνελθόντες προσέβαλον τοῖς Κελτοῖς. Οἱ δὲ παραχρῆμα κατ' αὐτῶν ὡρμηκότες ἀναιροῦσιν ἄχρι τῶν πεντακοσίων. Εἶτα τοῦ Βασιλέως στοχασαμένου τοῦ τόπου δι' οὗ ὁ Βαϊμουντος ἔμελλε διελθεῖν, καὶ ἀποστείλαντος γενναίους στρατιώτας μετὰ Τούρκων, καὶ τοῦ Μιγιδηνοῦ προεξάρχοντος, ἅμα τῷ πλησίον γενέσθαι, εὐθὺς ὁ Βαϊμουντος ὁρμήσας κατ' αὐτῶν, ἥττησε τούτους μέχρι τοῦ ποταμοῦ διώξας. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν αὐγαζούσης ἤδη τῆς ἡμέρας, παραδραμὼν τὸν ἤδη ῥηθέντα ποταμὸν μετὰ τῶν συνεπομένων αὐτῷ Κομήτων, καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ Βρυεννίου, ἐπεὶ ἑλώδη τόπον ἐν τοῖς τῆς Λαρίσσης μέρεσιν ἐθεάσατο ἀναμεταξὺ δύο βουνῶν, πεδιάδα ἀλσώδη ἀργὸν ἀποπλατύνουσαν εἰς στενωπὸν *, κλεισούραν τοῦτο καλοῦσι, τὴν λεγομένην Δομινίκου παλάτιον, διὰ τούτου εἰσελθὼν, ἐκεῖ τὸν χάρακα ἐπήξατο. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν κατὰ τὸ περίορθρον, καταλαμβάνει αὐτὸν ὁ φαλαγγάρχης Μιχαὴλ ὁ Δούκας ὁ πρὸς μητρὸς ἐμὸς θεῖος μετὰ τοῦ ὁπλιτικοῦ παντός. Ἀνὴρ ἐπὶ φρονήσει διαβεβοημένος. Ὥρᾳ δὲ καὶ μεγέθει σώματος διαφέρων, οὐ τῶν τότε καιροῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν πώποτε γεγενημένων. Θάμβος γὰρ εἶχεν ἅπαντας τοὺς ὁρῶντας τὸν ἄνδρα. Συνιδεῖν δὲ τὸ μέλλον καὶ φωρᾶσαι τὸ ἐνεστὸς,

* ἔξω

A fodiunt, magno equitum periculo damnoque. Nam ſane ut homine Gallo equum agitante generoſum & vegetum nihil vel terribilius ad aſpectum, vel ad impetum pugnandi ineluctabilius eſt, ita ſi ſubducatur equus, nihil infirmius atque impeditius: pondere ſiquidem ipſo gravium armorum, clypeique immanis, affligitur, ut ſtare ſatis aut tueri locum nequeat: ne vero fuga ſaltem ſibi conſulat, obſtat moles militarium ocrearum, & ipſi, ſi nihil aliud, extantes aculei calcarium curſum impediunt, paratamque ac certam hoſti prædam exponunt dejectum equitem. Quinetiam non idem ille martius & ferox perſeverare in ex- *Clades equitatus Gallici.*
B cuſſis animus dicitur: & calamitas caſus uſque ad pectus ac robur mentis infringendum valet, fortitudine quaſi claudicante ab offenſione lapſus. *Edit. Pariſ. pag. 141.* Id, credo equidem, perſpectum Imperator habens collineare ſagittarios in equos potius quam in equites juſſit. Multis igitur equis cadentibus ex agmine Bryennii, reliqui ſcilicet efferati exurgebant ſeſeque vertebant, multa jactatione pulveris, quo in auras & uſque ad nubes excitato, vario ſtrepitu jactationeque tot quadrupedum, genus quoddam Ægyptiarum illarum palpabilium tenebrarum totum late circa cælum obſedit, ita ut ne ſe quidem mutuo videre poſſent, multoque minus explorare, unde & a quibus ſagittæ in ipſos in-
C gruerent. Hic Bryennius tres Latinos ad Baimundum mittit propere indicatum quo loco res eſſent. Reperiunt illum cum paucis ſuorum in parva inſula fluminis, cui nomen Salabria, comedentem uvas, ſimulque inſolentius gloriantem, verbis illis, quæ deinde *Baimundi vanum gaudium.* in vulgarem abierunt irriſa cantilenam. Repetebat enim ſæpius, notionem nominis Lycoſtomii alludens, feſtivitate parum decente barbarum os, *ſeſe Alexium in lupi fauces conjeciſſe*. En ut cæca ſuperbia eſt, abſcondens multis quamvis alioqui callidis, quæ præ oculis & ante pedes habent. Auditis vero Baimundus nunciis Bryennii, doloque intellecto, ac victoria Imperatoris fraude parta, commotus eſt quidem ut par erat; tamen animo non concidit; tam forti at- *Fortitudo præſentis animi.*
D que ad ſperandum pertinaci vir hic erat indole! Raptim ergo electi ab eo cataphracti quidam Galli conſcendunt tumulum e regione Lariſſæ ſitum. Eos ibi ſimul Romanus exercitus vidit, concordi omnes alacritate poſcebant in ipſos duci. Verum id Imperator fieri vetuit. Delecti tantum ex variis cohortibus varii idoneo numero adverſus eos miſſi, in quos repente tanto impetu invecti Latini ſunt, ut ex *Latini Romanos cædunt.* iis ad quingentos occiderint. Tum Imperator animo providens locum qua tranſiturus Baimundus videbatur, miſit qui eum præoccuparent milites fortiſſimos cum Turcis, duce omnibus præfecto Migideno, quos ut prope fuerunt Baimundus pri-
E mo impetu percellens vicit, fudit, fugavit, & uſque ad fluvium inſecutus eſt. Poſtridie prima luce fluvium idem cum Comitibus & ipſo Bryennio tranſgreſſus, cum obſervaſſet paluſtrem quemdam locum prope Lariſſam, inter duos colles jacentem, ad eum recta tetendit, iter faciens per nemoroſam planitiem in anguſtias valde arctas deſinentem. *Cliſuræ*, ſive claudra, dici ſolent id genus loca. hæc autem proprio nomine *Domenici palatium* vocabatur. Per eam ingreſſus Baimundus vallum illic fixit munivitque caſtra. Eum ibi poſtera die ſub diluculum aggreditur cum exercitu univerſo dux phalangis Michael Ducas, avunculus meus, vir prudentiæ laude celeberrimus forma vero & magnitudine corporis *pag. 142.* excellens non ſupra omnes modo qui tum erant, ſed & qui umquam fuerant; miraculo enim erat intuentibus. *Laudes Michaelis Ducæ.* Jam qui futurum provideret certiſſime, qui quod inſtabat animadverteret introſpiceretque ſtatim peni-

tus; qui, quid opus, conſuleret idem optime dexterrimeque exequeretur, unus is erat; neminem in his partibus habens comparabilem. Illi præceperat Imperator ne omnes ſuos in clauſtri fauces introduceret. Sed Legiones quidem ſtare juberet extra, continua ſerie diſpoſitas. Paucos tantum e Turcis fere ac Sarmatis delectos qui ſagittandi arte præſtarent, penetrare intra fauces pateretur: hiſque ipſis ediceret, ne alio ullo genere armorum quam telis procul ac miſſilibus uterentur. Verum hi cum ingreſſi excurſiones equeſtres in Latinos facerent, qui foris ſtabant magna pugnandi libidine præcepti reverentiam vincente, pro ſe quiſque in ſaltum ingredi, nec ſine mutuo prævertendi ſtudio, cœperunt. Videbantur ad exploratam victoriam tendere, quod Latinos præter morem in loco ſtantes, cecidiſſe animis, & fugam cogitare temere crediderant:

Stratagema Baimundi.

At ars erat illa verſutiſſimi Baimundi; qui ad primas velitationes ſtare ſuos objectis modo ſcutis, nec in hoſtes ferri, quoad plures affluerent, juſſerat. Protoſtrator vero Michael cum ſuos per hunc modum paulatim intra ſaltum effluentes cerneret, ingreſſus cum illis & ipſe eſt. Quem jam cum toto agmine penetraſſe anguſtias ubi vidit, *Gaudet, ut occurſu prædæ leo raptor opimæ*, diceret aliquis Homerice, videns, inquam, & vix oculis præ gaudio credens Baimundus, Protoſtratorem cum exercitu clauſum loco, ſibique expoſitum,

Romani exercitus fuga.

toto in Romanos ſuo ſuorumque ſimul incubuit impetu. at illi non ferentes terga verterunt. Uzas tamen appellationem a genere ſortitus, vir fortitudinis laude inclytus,

Iliad. 7. v. 238.

Et clypeum dextraque ſciens lævaque vibrare, item ut Hector ille Homericus, in ipſo anguſtiarum egreſſu cum a dextris, quo forte pronus erat currentium impetus inopinato declinaſſet paululum in Latinum proxime ſequentem inſurrexit vaſto ictu, ex quo ille in caput præceps ſtatim afflictus in terram eſt. At Baimundus inſecutus Romanos eſt uſque ad flumen Salabriam.

Uzæ fortitudo.

Cæterum idem, cujus meminimus, Uzas inter fugiendum ſigniferum Baimundi haſta percuſſit, ſignumque ipſi de manibus extortum circumduxit inclinavitque terram verſus. Turbavit ea res Latinos, quibus vexillum peculiare ſummi Ducis e recto inclinatum infortunii ipſi oblati ſignum eſſe ſolet. De regione inſtitutæ viæ ea

Latini inclinatione vexilli turbantur.

illos perturbatio dimovit. Omiſſis ergo Romanis alio itinere Tricala contendunt, locum jam præoccupatum a quibuſdam Baimundi militibus Lycoſtomium verſus fugientibus. Illic igitur obiter diverſati Caſtoriam ſe recipiunt. Imperator vero cum e Lariſſa Theſſalonicam ſe contuliſſet, ut erat excogitator prudentiſſimus artium nocendi hoſtibus, miſſis qui clam agerent cum Comitibus exercitus Latini, ſuaſit illis promiſſione quantorum vellent præmiorum,

Alexius Comites Gallos ſollicitat.

ut ſtipendia ſibi a Baimundo promiſſa repræſentari modo flagitarent, cogerentque ipſum, ſi excuſaret inopiam præſentem, ire ad patrem ſuum Robertum, & ab eo, trajecto mari, pecunias petere. Hæc ſi facerent, omnes honores, omnia beneficia ſperare ipſos a ſe jubebat. Quod ſi qui eorum Romanæ militiæ dare nomen vellent, ampliſſima ipſis ſtipendia ſe numeraturum; ſin redire in domos ſuas mallent, tutum illis iter per Hungariam daturum. Arrigunt autem ad ea Comites, & conſpiratione facta in Baimundum cooriuntur, armatis precibus ſtipendia proxime lapſorum annorum quatuor ſibi ſine ulla mora perſolvi contendentes.

Comitum conſpiratio.

Fruſtra ille diffundere quærebat diem, aut ſpem eludendæ petitionis in cunctandi arte reponebat. Illi obnixi & a propoſito immobiles ne horam quidem indulgebant. Quid faceret, nam æqua & ve-

A καὶ καταπράξασθαι δεινότατός τε καὶ ἀπαράμιλλος. Τούτῳ ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπέσκηψε μὴ πάντας ἐντὸς τοῦ στομίου τῆς κλεισούρας εἰσελθεῖν. Ἀλλὰ τὰς μὲν δυνάμεις ἔξωθεν ἵστασθαι ἰλαδόν, ὀλίγους δὲ διελεῖν Τούρκων καὶ Σαυροματῶν τῆς τοξείας εἰδήμονας, καὶ τούτοις παραχωρῆσαι τῆς εἰσόδου. Ἐπισκῆψαι δὲ τούτοις μηδενὶ ἑτέρῳ ξίφει πλὴν ὀϊστοῖς χρήσασθαι. Εἰσελθόντων δὲ καὶ ἱππασίας ποιουμένων κατὰ τῶν Λατίνων, οἱ ἔξωθεν ἱστάμενοι, πρὸς ἀλλήλους σφαδάζοντες, ἤριζον ὁποῖος ἂν τὸ στόμιον εἰσέλθοι. Ὁ γὰρ Βαϊμοῦντος πλήρης ὢν * βασιλικῆς ἐπιστήμης, τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐκέλευε συνασπικότας ἵστασθαι· καὶ ταῖς ἀσπίσιν ἑαυτοὺς περιφράττοντας, ἀτρεμεῖν. Ὁ δέ γε πρωτοστράτωρ θεασάμενος τοὺς ὑπ' αὐτὸν κατὰ μικρὸν ἐκρέοντας καὶ εἰσερχομένους διὰ τοῦ στομίου, εἰσῆλθε καὶ αὐτός. Ὁ δὲ Βαϊμοῦντος τούτους θεασάμενος, ὥσπερ λέων ἐχάρη μεγάλῳ ἐπὶ σώματι κύρσας, εἴποι ἄν τις Ὁμηρικῶς. ὡς καὶ τοὺς ἰδὼν ἐν αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς τούτους καὶ τὸν πρωτοστράτορα Μιχαήλ, ἀσχέτῳ ῥύμῃ πανσυδὶ κατ' αὐτῶν ἵεται. οἱ δὲ παραχρῆμα νῶτα διδόασιν. Οὐζᾶς δὲ τὴν κλῆσιν φερώνυμον ἐκ τοῦ γένους λαχὼν, ἐπ' ἀνδρείᾳ διαβεβοημένος, εἰδὼς ἠδ' ἐπὶ δεξιὰ, ἠδ' ἐπ' ἀριστερὰ νωμῆσαι βῶν ἀζαλέην, καθ' Ὅμηρον, ἐν τῷ τοῦ στομίου ἐξέρχεσθαι δεξιὰ παρεκκλίνας, γοργῶς ἐπιστραφεὶς, παίει τὸν αὐτῷ ὑπαντιάσαντα Λατῖνον. Ὁ δ' εὐθὺς κύμβαχος κατὰ γῆς ἔκειτο. Ὁ δὲ Βαϊμοῦντος ἐδίωκε τούτους μέχρι τοῦ ποταμοῦ Σαλαβρία. Ἐν δὲ τῷ φεύγειν ὁ ἤδη ῥηθεὶς Οὐζᾶς, παίει τὸν τὴν σημαίαν τοῦ Βαϊμούντου κατέχοντα διὰ τοῦ δόρατος, καὶ τὴν σημαίαν τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἁρπάσας, μικρὸν περιδινεῖ καὶ κλίνει πρὸς τὸ πρανές. Οἱ γοῦν Λατῖνοι τὴν σημαίαν ἐξ ὀρθίου σχήματος καταλιθεῖσαν ἑωρακότες, ἐν συγχύσει γεγόνασι, καὶ ἐφ' ἑτέραν ἐτράποντο ἀτραπὸν, δι' ἧς καὶ τὰ Τρίκαλα καταλαμβάνουσιν ἤδη προκατασχεθέντα παρά τινων τῶν τοῦ Βαϊμούντου πρὸς τὸ Λυκοστόμιον φυγόντων. Κἀκεῖσέ πως ηὐλίζοντο εἴσω τούτων γεγονότες. Ἐκεῖθεν δὲ καταλαμβάνουσι τὴν Καστορίαν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ὑποστρέψας ἀπὸ Λαρίσσης καὶ τὴν Θεσσαλονίκην καταλαβὼν, ὁποῖος ἐκεῖνος περὶ τὰ τοιαῦτα ταχὺ μάλα πρὸς τοὺς σὺν τῷ Βαϊμούντῳ Κόμητας ἀποστείλας, πολλὰς ὑποσχέσεις ἐπεποίητο, εἰ τὸν Βαϊμοῦντον τοὺς μισθοὺς ἀπαιτήσουσιν, οὕς περ αὐτοῖς καὶ ὑπέσχετο. Τοῦ δὲ μὴ ἔχοντος ἀποδοῦναι παραπείσουσι τοῦτον κατελθεῖν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀναζητῆσαι ταῦτα ἀπὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς Ῥομπέρτου, καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον διαπεράσαι τοὺς αὐτῶν μισθοὺς ἐξαιτησόμενον. Καὶ εἰ τοῦτο ἀνύσαιεν, πάσης τιμῆς καὶ εὐεργεσιῶν μυρίων ἐπαπολαῦσαι. Καὶ ὅσοι μὲν τούτων ἐπὶ μισθῷ δουλεῦσαι θελήσουσι, προσλαμβάνεσθαι τούτους, καὶ ἀποχρῶντα τὸν μισθὸν ἀποδοῦναι, κατὰ τὰ θελήματα αὐτῶν· τοὺς δ' αὖ εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν βουλομένους ἀπελθεῖν ἀκινδύνως διαβιβάσαι διὰ τῆς Οὐγγρίας. Ὑπείξαντες οὖν τῷ τοῦ Βασιλέως προστάγματι οἱ Κόμητες, τοὺς τῶν παραδραμόντων τεσσάρων ἐνιαυτῶν μισθοὺς ἀσυμπαθῶς ἀπῄτουν. Ὁ δὲ μὴ ἔχων ἀποδοῦναι, ἀνεβάλλετο πως. Ὡς δὲ ἐνέκειντο τὰ εὔλογα αἰτοῦντες, μὴ ἔχων ὅ, τι καὶ δράσειε, ὁ

* στρατηγικῆς

A μὲν Βρυέννιον αὐτοῦ τὴν φυλάττειν τὴν Καστορίαν κατέλιπε, καὶ τὸν τῆς Πολόβης φυλάσσοντα Πέτρον τὸν Ἀλίφα, αὐτὸς δὲ τὸν Αὐλῶνα κατέλαβε. Τοῦτο δὲ μεμαθηκὼς ὁ Βασιλεὺς νικητὴς εἰς τὴν βασιλεύουσαν τῶν πόλεων ἐπαναζεύγνυσι. Καταλαβὼν δὲ ταύτην, καὶ ἐν συγχύσει τὰ κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν εὑρὼν, οὐδὲ πρὸς βραχύν τινα χρόνον ἀνέσεως ἔτυχεν. Ἀλλ' ὁποῖος ἐκεῖνος ἀποστολικὸς ὢν, ἐπεὶ κυμαινομένην τοῖς τοῦ Ἰταλοῦ δόγμασι τὴν ἐκκλησίαν εὗρε, καίτοι καὶ τοῦ Βρυεννίου ἐβουλεύετο (Κελτὸς δὲ οὗτος τὴν Καστορίαν κατέχων ὡς εἴρηται) ἀλλ' οὐδ' οὕτως ἠμέλει τοῦ δόγματος. Ἐπὶ τούτοις γὰρ καὶ τὰ κατὰ τὸν Ἰταλὸν περὶ τῆς αἱρέσεως τοῦ Ἰταλικοῦ ἐβλάστησαν μεγάλως τὴν Ἐκκλησίαν συνταράττοντα. Οὗτος δὲ ὁ Ἰταλὸς (δεῖ γὰρ τὰ κατ' αὐτὸν ἐξ ἀρχῆς διηγήσασθαι) ὥρμητο μὲν ἐξ Ἰταλίας, καὶ ἐν τῇ Σικελίᾳ ἐφ' ἱκανὸν διέτριψε. Νῆσος δὲ αὕτη ἀγχοῦ τῆς Ἰταλίας διακειμένη. Οἱ γὰρ Σικελοὶ ἀποστάντες τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς, καὶ εἰς πόλεμον κατ' αὐτῶν καὶ μάχας ἀποτεινόμενοι, τοὺς Ἰταλοὺς εἰς συμμαχίαν προσεκαλέσαντο, μεθ' ὧν καὶ ὁ τοῦ Ἰταλοῦ πατὴρ ἦν, ἔχων καὶ τὸν παῖδα μεθ' ἑαυτοῦ, κἂν μὴ στρατεύσιμον εἶχε τὴν ἡλικίαν, συνεφεπόμενον τούτῳ καὶ συμπαρασκαίροντα, καὶ τὰ τῶν Ἰταλῶν παιδευόμενον. Τὰ μὲν οὖν πρῶτα τῆς ἡλικίας οὕτως εἶχε τῷ Ἰταλῷ, καὶ ἡ πρώτη τοιαύτη τούτῳ καταβολὴ τῆς παιδεύσεως. Ἐπεὶ δὲ ὁ κλεινὸς Γεώργιος ἐκεῖνος ὁ Μανιάκης, τοῦ Μονομάχου τὰ σκῆπτρα τῆς Ῥωμαίων διέποντος τυραννήσας, τὴν Σικελίαν κατεῖχε, μόλις ἐκεῖθεν ὁ τοῦ Ἰταλοῦ πατὴρ καὶ τὸν παῖδα ἐπιφερόμενος πέφευγε. Καὶ εἰς Λογγιβαρδίαν φυγάδες ἄμφω κατήχθησαν ἔτι ὑπὸ Ῥωμαίους τελοῦσαν. Ἐκεῖθεν δὲ οὗτος ὁ Ἰταλὸς, οὐκ οἶδ' ὅπως τὴν Κωνσταντινούπολιν κατέλαβεν, ἁπάσης παιδείας καὶ τέχνης λογικῆς οὐκ ἐνδεῶς ἔχουσαν. Καὶ γὰρ ἀπὸ τῆς αὐτοκρατορίας Βασιλείου τοῦ Πορφυρογεννήτου μέχρι αὐτῆς τῆς τοῦ Μονομάχου βασιλείας ὁ λόγος εἰ καὶ τοῖς πλείοσιν ἐρραθύμητο, ἀλλ' οὖν γε πάλιν οὐ καταδεδυκὼς, ἀνέλαμψε καὶ ἀνέθορε, καὶ διὰ σπουδῆς τοῖς φιλολόγοις ἐγένετο ἐπὶ τῶν χρόνων Ἀλεξίου τοῦ Αὐτοκράτορος. Τὰ πρὸ τούτου χλιδώντων τῶν πλειόνων καὶ παιζόντων ἀνθρώπων καὶ ὀρτυγίαις, καὶ ἄλλοις αἰσχίοσι παιγνίοις, ἐνασχολουμένων διὰ τὴν χλιδὴν, λόγον δὲ καὶ παίδευσιν ἅπασαν τεχνικὴν ἐν παρέργῳ τιθεμένων. Οὕτως οὖν τοὺς ἐνταῦθα ἔχοντας ὁ Ἰταλὸς εὑρηκὼς, καὶ ἀνδράσιν ὁμιλήσας σχολαστικοῖς, καὶ ἀμειλίκτοις, καὶ τὸ ἦθος ἀγρείοις. Ἦσαν γὰρ τότε καί τινες περὶ τὴν βασιλεύουσαν τοιοῦτοι. Παιδείας τοίνυν λογικῆς ἐξ ἐκείνων μεταλαχὼν, καὶ Μιχαὴλ ἐκείνῳ τῷ Ψελλῷ ἐν ὑστέρῳ προσωμίλησεν, ὃς οὐ πάνυ τοι παρὰ διδασκάλοις σοφοῖς ἐφοίτησε. Διὰ φύσεως δὲ δεξιότητα, καὶ νοὸς ὀξύτητα, τυχὼν μέντοι καὶ Θεοῦ ἀρωγοῦ πρὸς τούτοις, διὰ τὴν τῆς μητρὸς θερμοτάτην ἱκεσίαν αὐτοῦ ἐπαγρυπνούσης συχνῶς τῷ αὐτῷ ναῷ τοῦ Κύρου τῆς Θεοτόκου σεπτῷ εἰκονίσματι, καὶ θερμοῖς τοῖς δάκρυσιν ὑπὲρ τοῦ παιδὸς ἐκκαλουμένης, εἰς ἄκρον σοφίας ἁπάσης ἐληλακὼς, καὶ τὰ Ἑλλήνων, καὶ τὰ Χαλ-

re ſibi debita petebant ? Cum aliud non poſſet, Bryennio commendata Caſtoria, Arce vero Poloborum Petri Aliphæ cuſtodiæ commiſſa , ipſe Aulonem petiit : quod cum Imperator certo comperiſſet , in urbem regiam victor invectus eſt . Ibi vero cum perturbatam offendiſſet Eccleſiam factionibus Itali cujuſdam novam hæreſim ſpargentis , Vir qui apoſtolicum pectus auguſtali purpura tegeret, nulla, quamvis neceſſaria poſt tot militares labores , quiete guſtata , bellicis quin etiam, utcumque urgerent, in aliud tempus dilatis curis , expellendi Caſtoria Bryennii , totum ſe impendit novo dogmati refutando , Eccleſiæque pacificandæ . Haud modicus hic tumultus fuit . De cujus Auctore paulo diligentius , B repetita ex ipſis principiis memoria, diſſerendum eſt . Fuit is ut nomine , ſic & origine Italus: diu tamen commoratus in Sicilia . Inſula ea eſt Italiæ juxta objacens. Cujus incolæ Romani Imperii jugum excutere conantes magnum in ſe bellum concitarunt, per quod opus habuerunt ex vicina ipſis & favente accerſere Italia . Tali occaſione miles eo aſpiravit Itali pater ; filiolum ſecum ducens , ſarcinam verius quam ſocium militiæ , quippe infra ætatem militarem puerum , meditantem tamen jam tum pro captu bellicas res , aſſultantemque veſtigiis paternis , atque aſſueſcentem duris a tenero , ut mos Italicorum eſt ; & ſub parente magiſtro tyrocinium ponentem . Hæc prima inſtitutio pueritiæ Itali fuit ; hoc fundamen- C tum litterarum & doctrinæ ; non Athenis aut in ſchola , ſed in Sicilia & caſtris poſitum . Cum vero exinde inclytus ille Georgius Maniaces, imperante Monomacho, tyrannide aſſumpta , Siciliam occupaſſet, ægre illinc Itali pater trepida fuga cum filio ſe recipit in Longobardiam Romanis ſubjectam adhuc . Hinc jam neſcio quo caſu quave fortuna iſte Italus Conſtantinopolim venit, in urbem eruditionis & artis ratiocinandi nequaquam tum egenam . Quamquam enim inde uſque a principatu Baſilii Porphyrogeniti , ad prius memoratum Imperium Monomachi , melioris doctrinæ ſtudium a pleriſque neglectum jacuerat ; non tamen ut extinctum planeque ſepultum eſ- D ſet . Extitit ergo atque emerſit illuſtrius, excitatum ingeniis excellentibus, qualium circa tempora Imperatoris Alexii magnus proventus apparuit . Ii ſerio veram eruditionem arripuerunt ; nugante antehac fere juventute , otioſiſque aucupiis cochurnicum , aut aliis exprobrabilioribus ludicris ætatem diſcendi per inertem laſciviam conterente , in ſummo contemptu elegantium litterarum atque eruditarum artium . Cæterum quando Italus in urbem venit excuſſus hic torpor fuerat ; magnuſque vigebat in ſtudia liberalia curſus ingeniorum ; cum quibus & ipſe conflictatus , quotidianis concertationibus ſcholaſticorum , contentioſorum , & E agreſti pertinacia cedere neſciorum hominum (cujuſmodi haud pauci Conſtantinopoli tum erant) Logicam didicit . Deinde etiam Michaeli Pſello dedit operam illi late inclyto homini , non tam cura Magiſtrorum ſapientum , quorum limina non multum triverat, quam indolis præſtantia & velocitate mentis divinitus adjutæ (id videlicet impetrantibus ardentiſſimis per crebras vigilias continuatis matris ejus precibus , in templo Cyri ad ſanctam imaginem Dei matris , haud ſine ferventibus lacrymis fundi ſolitis) in eminentiſſimum ſapientiæ atque eruditionis omnis apicem evecto ; quippe qui ad Græcorum litteras atque artes omnes quas perfecte norat , etiam

Raimundus recedere cogitur.

Alexii zelus Apoſtolicus.

Ortus & primordia Itali.

Edit. Pariſ. pag. 144.

Litterarum ſtudia imperante Alexio florent.

Michael Pſellus divinitus adjutus in ſtudiis.

Chaldæorum diſciplinas adjunxerat, famamque meruerat Doctiſſimi omnium qui tunc eſſent. Huic ſe Italus in diſciplinam dedit, longe diſpari vir ingenio, immiti acerbaque natura. Itaque nec per hebetudinem mentis penetrare in adyta potuit Philoſophiæ, nec per contumaciam ſuſtinere inſtitutionem Magiſtri; quem loci atque officii auctoritate utentem, ille prætumidus & ſtolida ferox arrogantia, jurgiis impotentibus ipſo primo congreſſu laceſſere cœpit; jam a rudimentis ipſis, longe ſe omnibus eruditione antecellere ſuperbiſſime autumans. Magnopere autem dialectica nitebatur, cui ſe arti penitus immerſerat. & ex ea meridianos tumultus in foro ac circulis concurrentis vulgi concitabat; ſophiſticis cavillationibus rabioſas rixas conſerens, & de quavis re propoſita primum illud magno clamore jactans: *Si hoc tale eſt*. Deinde inferens aliud quippiam ex eo connexum, aut ei ſimile. Hic ille turbis admirationem ſibi & plauſum paravit, non plebis ſolum, ſed magnatum quoque; atque adeo ipſius Michaelis Ducæ tunc imperantis, & fratrum ipſius. Hi enim licet primum doctrinæ & exiſtimationis locum Pſello reſervarent, Italo tamen iſto delectabantur, & ejus opera utebantur in Logicis concertationibus. Erant enim litterarum & eruditarum artium ſtudioſiſſimi Ducæ, cum omnes, tum fratres Imperatoris & Auguſtus ipſe Michael. Quorum Italus favore alens confidentiam, ardenti Pſellum ſemper in congreſſibus & furioſo figebat oculo, facile ſe extricantem ex ejus laqueis, & aquilina celeritate volucris mentis perplexas captiunculas odioſi ſophiſtæ alte ſupervolantem. qua ille re urebatur primum intime ac ringebatur, tum ſtomachum erumpebat in jactationes corporis ac clamores impotentes. Paulo poſt ea tempora eruperunt Italici motus: quando illarum gentium hoſtilitate Romani laceſſiti occaſionem ſibi oblatam arbitrabantur Longobardiæ, atque adeo Italiæ totius, Imperio rurſus adjungendæ. Ea ſpe ac voto plenus Imperator, ſimul ingentem in Italo fiduciam collocatam habens, homine ſibi ut putabat devinctiſſimo, & præterquam fideli ac ſtrenuo, etiam res Italiæ calliente, illum ipſum Epidamnum mittit. Incidam narrationem ſecutarum hinc rerum. In ſumma, certo deprehenſum eſt, proditas res noſtras ab hoc Italo. miſſuſque eſt ſtatim qui eum Epidamno exturbaret. Senſit non incautus rabula; & ſupplicium fuga matura lucrifecit; Romam ſe recipiens. Ibi animus verſatilis, vel ſimulat, vel concipit pœnitentiam facti. Mittit ſupplices ad Imperatorem litteras, deprecatores adhibet. Quid multa? juſſu Auguſti revocatur Conſtantinopolim: Eique illic ad diverſandum attribuitur Monaſterium *Pege*, ſive Fons, dictum, cum Eccleſia ſanctorum Quadraginta; ubi Pſello tandem poſt detonſionem Byzantio egreſſo, principi Philoſophiæ Cathedræ magiſter impoſitus Italus idem eſt, ſummuſque Philoſophorum declaratus: quam ad loci & honoris poſſeſſionem obtinendam Ariſtotelicos & Platonicos libros mox ſuſcepit enarrandos, magnam in eo negotio curam adhibens: & offerebant diſſertationes ejus auditoribus ſpeciem hominis variæ eruditione inſtructiſſimi. Interpretandi porro genere utebatur tam acri ſubtilique, ut facile fidem faceret ſe cum cæteræ totius quamtumvis abſtruſæ Peripatetices, tum dialectices præſertim eſſe conſultiſſimum. Ad alias litteratas artes non ita feliciter a natura fictus erat. Nam circa Grammaticam quidem claudicabat: Rhetoricum vero nectar non guſtaverat. Oratio nulla concinnitate collocationis partium, nullo delectu verborum aut elocutionis elegantia polita, horrida & ſqualens ſemperque involuta, & ſibi velut ab hoſte cavens. Atque hæc triſtitia genuinus character ſermonis ejus fuit, ſupercilium cum ipſo philoſopho tollentis & perpetuam ſpirantis a-

Jurgia Itali cum Pſello.

Edit. Pariſ. pag. 145.

Michael Ducas & fratres ejus litterarum amantes.

Italus Epidamnum mittitur.

Romam fugit.

Revocatur Conſtantinopolim.

Principatum Profeſſionis Philoſophiæ obtinet.

Dialectices ſe peritiſſimum probat.

Ab aliis artibus male paratus.

δαίων ἀκριβωσάμενος, γέγονε τοῖς τότε χρόνοις περιβόητος ἐν σοφίᾳ. Τούτῳ γοῦν ὁ Ἰταλὸς προσομιλήσας ἐν ἀπαιδεύτῳ ἤθει καὶ βαρβαρικῷ, οὐκ ἠδύνατο φιλοσοφίας εἰς βάθος ἐλθεῖν, διδασκάλων ὅλως μηδ' ἐν τῷ μανθάνειν ἀνεχόμενος, θράσους ὢν μεστὸς καὶ ἀπονοίας βαρβαρικῆς. Πάντων τε καθυπερτερεῖν καὶ πρὸ τοῦ μανθάνειν οἰόμενος, καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Ψελλὸν ἐκ πρώτης ἀρτιπείας ἀντετάξατο. Ἐμβαθύνας δὲ τῇ διαλεκτικῇ, μεθημερινοὺς θορύβους ἐν πανδήμοις συνελεύσεσιν ἐποιεῖτο σοφιστικὰς συνείρων ἐρεσχελίας. Καὶ πᾶν εἴτε τοιοῦτον, προστιθείς, καὶ αὖθις ὑπέχων λόγον τοιοῦτον, τοῦτον τὸν τρόπον προσηταιρίσατο καὶ ὁ τηνικαῦτα βασιλεύων Μιχαὴλ ὁ Δούκας, καὶ οἱ τούτου ἀδελφοί. Καὶ δευτέρου μὲν λόγου τοῦτον πρὸς τὸν Ψελλὸν ἐτίθεντο· ὅμως δὲ περιεῖχον τότε αὐτὸν, καὶ ἐν λογικαῖς συνεχρῶντο ἁμίλλαις. Ἦσαν γὰρ φιλολογώτατοι οἱ Δοῦκαι, καὶ οἱ τοῦ Αὐτοκράτορος ἀδελφοί, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ βασιλεὺς Μιχαήλ. Ὁ δὲ Ἰταλὸς θερμὸν ἀεὶ καὶ μανικὸν πρὸς τὸν Ψελλὸν ἔβλεπε, κἂν ἐκεῖνος ὡς ἀετὸς τὰς τοῦ Ἰταλοῦ ἐρεσχελίας ὑπερίπτατο, διεγείρετο καὶ ἐπρίετο, ἐνεπίμπρατο, ἐλυπεῖτο. Τί τὸ μετὰ ταῦτα; ἐσφάδαζε τὰ τῶν Λατίνων καὶ Ἰταλῶν κατὰ Ῥωμαίων. καὶ ἡ τῆς Λογγιβαρδίας ὅλης ὁμοῦ καὶ Ἰταλίας ἐμελετᾶτο κατάσχεσις. καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος, τὸν Ἰταλὸν ὡς οἰκεῖον δῆθεν, καὶ ἄνδρα ἀγαθὸν, καὶ τὰ τῶν Ἰταλῶν ἐπιστάμενον εἰς Ἐπίδαμνον ἀπέστειλε. καὶ (ἵνα συντέμω τὸν λόγον) ὡς κἀκεῖ ἐφωρᾶτο καταπροδιδοὺς τὰ ἡμέτερα, καὶ ἀπεστέλλετο ὁ μέλλων αὐτὸν μετακινεῖν ἐκεῖθεν. Τούτου αἰσθόμενος, φυγὰς εἰς Ῥώμην ᾤχετο. Εἶθ' ὥσπερ ἐκεῖνος μεταμεληθεὶς πρὸς τὸν Βασιλέα παρακλήσει χρησάμενος, κατὰ κέλευσιν ἐκείνου τὴν Κωνσταντινούπολιν κατέλαβε, τὴν μονὴν τὴν οὕτω καλουμένην Πηγὴν ἐνδιαίτημα λαβὼν, καὶ τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα. Ἔνθα καὶ, τοῦ Ψελλοῦ μεταχωρήσαντος Βυζαντόθεν μετὰ τὴν ἀπόκαρσιν, αὐτὸς φιλοσοφίας ἁπάσης προέστη διδάσκαλος, ὕπατος τῶν φιλοσόφων χρηματίσας· καὶ τάς τε Ἀριστοτελικὰς βίβλους, καὶ τὰς Πλατωνικὰς ἐξηγεῖσθαι ἐσπούδαζε. Καὶ ἦν μὲν τῇ δόξῃ πολυμαθέστατος, δεινὸς δὲ μᾶλλον ὑπὲρ τις ἄλλος διερευνήσασθαι τῶν ἄλλων τὴν δεινοτάτην περιπατητικὴν, καὶ ταύτης πλέον τὴν διαλεκτικήν. Πρὸς δὲ τὰς ἄλλας τέχνας τῶν λόγων, οὐ πάνυ εὐφυῶς εἶχεν. ἀλλὰ περί τε τὴν γραμματικὴν ἐχώλευε τέχνην, καὶ τοῦ ῥητορικοῦ νέκταρος οὐκ ἐγεύσατο. Οὐδὲ ἐκεῖθεν ὁ λόγος τούτου ἐφήρμοστο καὶ εἰς κάλλος ἀπέξεστο. Ἐνθεῦτεν καὶ τοῦ χαρακτῆρος εἶχε στρυφνῶς, καὶ τὸ πᾶν ἐμπεριβόλως. καὶ συνεσπάκει ὁ λόγος αὐτοῦ τὰς ὀφρῦς, καὶ δόλου ἀπέπνει δριμύτητος

Διαλεκτικῶν δὲ ἐφόδων ἐμεμέστωτο τούτῳ τὸ σύγγραμμα, καὶ ἡ γλῶττα τῶν ἐπιχειρημάτων ἐπεφόρητο αὐτοῦ διαλεγομένου ἐν ταῖς ὁμιλίαις μᾶλλον ἢ τῶν γραφαῖς. Οὕτως εἶχεν ἰσχυρῶς πρὸς τὰς διαλέξεις, καὶ τοσοῦτον ἄφυκτος ἦν ὡς τὸν ἀποκρινόμενον αὐτομάτως συνεπιχθῆναι πρὸς τὴν στενὴν, καὶ εἰς ἀμηχανίαν ἐλθεῖν. Ἑκατέρωθεν γὰρ τῆς ἐρωτήσεως βόθρον ὤρυττε, καὶ εἰς φρέαρ ἀποριῶν ἐνέβαλλε τὸν προσδιαλεγόμενον. οὕτως ἐμπείρως εἶχε τῆς Διαλεκτικῆς ὁ ἀνὴρ, καὶ ταῖς ἐπαλλήλοις ἐπερωτήσεσι κατέπνιγε τοὺς διαλεγομένους, συγχέων αὐτῶν, καὶ συνταράττων τὸν νοῦν. καὶ οὐκ ἦν τὸν ἅπαξ αὐτῷ συντυχόντα τοὺς λαβυρίνθους τούτους διελθεῖν. Ἀμουσότατος δὲ ἄλλως ἦν καὶ θυμὸς αὐτοῦ κατεκράτει. καὶ ἣν τινά που προσεκτήσατο ἀρετὴν ἀπὸ τοῦ λόγου, κατέλυε καὶ ἠφάνιζεν ὁ θυμός. Διελέγετο γὰρ καὶ ἔπεσι καὶ χερσὶν ὁ ἀνὴρ, καὶ τὸν προσδιαλεγόμενον οὐκ ἠφίει πρὸς ἀπορίαν ὅλως ἐλθεῖν. Οὐδὲ αὐτάρκες ἦν αὐτῷ τὸ ἐπιρράψαι τοῦ ἀντικειμένου τὸ στόμα, καὶ στειρὰν αὐτῷ καταψηφιεῖσθαι, ἀλλ' εὐθὺς ἡ χεὶρ κατά τε τοῦ πώγωνος, καὶ τῶν τριχῶν προσετρίβετο. καὶ ὕβρεις εὐθὺς ξυνεπεπόδιζεν ὕβρει. καὶ ἀκάθεκτος ἦν ὁ ἄνθρωπος, καὶ τὰς χεῖρας ὁμοῦ καὶ τὴν γλῶτταν. Τοῦτο δὲ μόνον οὐκ ἀφιλόσοφον εἶχεν, ὅτι μετὰ τὴν πληγὴν κατελίμπανε τοῦτον ὁ θυμός, καὶ τὸ δάκρυον κατελάμβανε, καὶ εἰς λαμπρὸν μεταμέλον ἤρχετο. Εἰ δέ τῳ φίλον, καὶ περὶ τῆς ὄψεως αὐτοῦ μαθεῖν, μεγάλη μὲν αὐτοῦ ἡ κεφαλὴ, τὸ μέτωπον προπετέστατον, πρόσωπον ἐμφανὲς, καὶ ὁ μυκτὴρ ἐλευθέριόν τε καὶ ἄνετον ἀπέπνει τὸν ἀέρα, καὶ περιφερὴς ὁ πώγων, τὰ στέρνα εὐρὺς, καὶ εὐπαγὴς τὰ μέλη τοῦ σώματος. τὴν δὲ τῆς ἡλικίας ἀναδρομὴν τῶν εὐμηκεστέρων ἥττων. τὴν δὲ φωνὴν τοιοῦτος, οἷος ἂν ἀπὸ τῶν Λατίνων ἐληλυθὼς νεανίας εἰς τὴν ἡμεδαπὴν γῆν τὰ Ἑλλήνων μὲν ἐκμάθοι, οὐ πάνυ δὲ καθαρεύοιτο τί τὴν φωνὴν, ἀλλ' ἔστιν οὗ καὶ κολοβωτέρας ἐκφέρειν τὰς συλλαβάς. ἀλλ' οὔτε τὸ τοῦ στόματος οὐκ εὐαγὲς, οὔτε τὸ εἰς ἄκρον ἄφωνον ἐλάνθανε τοὺς πολλούς. Τοῖς δὲ ῥητορικωτέροις ἀγροικίζων κατελαμβάνετο. ἐνθένδε τοι καὶ τὰ συγγράμματα τούτου, συνέσφικτο μὲν ἁπανταχόθεν τοῖς διαλεκτικοῖς τόποις, ἀσυνταξίας δὲ, καὶ κακίας, καὶ σολοικισμῶν ἀποράδην διερριμμένον παντάπασιν οὐκ ἐξέφυγεν. οὗτος τοίνυν προκαθήμενος φιλοσοφίας ἁπάσης, καὶ συρρεούσης εἰς αὐτὸν τῆς νεότητος. Καὶ γὰρ τά τε Πρόκλου, καὶ Πλάτωνος, καὶ τὰ φιλοσόφων ἀμφοῖν Πορφυρίου τε καὶ Ἰαμβλίχου ἀνεκάλυπτε τούτοις δόγματα. Καὶ μάλιστα τὰς Ἀριστοτέλους τέχνας καὶ τὴν ὡς ὀργάνου παρεχομένην χρείαν, ὑφηγεῖτο τοῖς ἐθέλουσι πραγματείαν, καὶ ταύτῃ μᾶλλον ἐνεβρύνετο καὶ ἐνεσχόλητο, οὐ πάνυ τοι τοὺς μανθάνοντας ὠφελῆσαι ἐξίσχυσε, τὸν θυμὸν, καὶ τὸ ἄλλο τοῦ ἤθους ἀκαταστασίας κώλυμα ἔχων. Καὶ ὅρα μοι τοὺς τούτου μαθητὰς, τὸν Σολομῶντα Ἰωάννην, καί τινας Ἰασίτας, καὶ Σερβλίας, καὶ ἄλλους τάχα περὶ τὴν μάθησιν ἐσπουδακότας. Ὧν

A acerbitatem. Ac quamquam ejus ſcriptio, ſi quando ſtylum ſumeret, incurſionibus dialecticis ſtomachoſa & tumultuans efferebatur: lingua tamen erat multo dicentis promptior, in Epichemeratis conglobandis. paucique reperiebantur qui vim ejus in congreſſibus ſuſtinerent contra incurrentis torrenti impetu argumentationis ineluctabilis, qua ultro ad ſilentium atque ad incitas propugnare aliquid contrarium auſi redigebantur. Iis enim interrogationes proponebat gemina utrinque munitas fovea; ut quidquid reſponderetur, alterutrum in puteum inextricabilium perplexitatum neceſſario defenſor caderet. B Adeo Dialecticæ ſubtilitates omnes in promptu atque in digitis habebat, ad uſum ſemper paratas expeditiſſimum. Præſertim vero terribilis erat in mutua commiſſione verborum quæ rogando reſponſandoque conſeritur. Præfocabat enim adverſarium, & quaſi ſtrangulabat, intortis crebrarum & callidarum interrogatiuncularum laqueis; nec erat qui cum eo compoſitus labyrinthis ſe illius expedire poſſet. Cætera imperitiſſimus erat, & iræ perquam impotens: quod extans in ipſo ac dominans vitium omnes ejus laudes obterebat, ſi quas doctrina & ingenio aſſecutus erat. Mos enim erat viro diſputandi non lingua magis quam manu. nec illi ſufficiebat oppreſſiſſe os C adverſario, ſilereque ipſum coegiſſe; ſed manus ad barbam ſtatim atque ad pilos vellendos involabat: cumulabatque vis contumeliam. Uſque eo impos ſui manuque juxta ac lingua indomitus, (indeque plane importunus ac intolerabilis homo erat. Unum habebat a Philoſophia non abhorrens, quod iram in plaga conſumebat; ſtatimque ubi percuſſerat adverſarium, lacrymis obortis rogabat veniam; & pœnitentiam profitebatur. Quod ſi cui præterea tanti ſit figuram hominis noſſe: magnum ipſi caput, projectiſſima frons, conſpicua facies, naſus largum aerem libere ſpirans, barba quaſi circinatæ rotunditatis, pectus latum, D membra corporis firma plenaque ſucci, ſtatura proceriſſimis minor, vocis ſonus qualem expectari oportuit ab eo qui jam adultus e Latinis translatus in Græciam, multum præſtiterit ſi linguam utcumque arripiat; munditias quidem & ingenuam proprietatem nativæ pronunciationis, non ſi ſe ſuperit, exprimat. Non ergo mirum ſi curtas vitioſo accentu non raro ſyllabas efferret. Neque vero incondita vaſtitas infantiaque oris barbari fallebat homines; quin apud omnes artis dicendi non plane rudes pro agreſti traduceretur. Scripta porro ejus conſtipabantur illa quidem cumulatis acervatim Dialecticis locis; cæterum vitioſæ compoſitionis, E ſtribiliginum, ac ſolœciſmorum haud parce inſperſis deformata maculis, offendebant oculos eruditos. Ad hunc ergo redacta unum Philoſophiæ profeſſione univerſa frequentabatur ejus ludus magno concurſu juventutis, cujus incendebat ſtudium, quod is Procli & Platonis, amborumque Philoſophorum Porphyrii & Jamblici, (maxime vero Ariſtotelis tum cæteras artes ac libros, tum illum præſertim quem inſcripſit Organum, quo ſe potiſſimum jactabat Italus, ut in cujus meditatione plus otii triverat) clariſſime ſe dogmata expoſiturum profitebatur. Id ille utcumque conatus eſt exequi, haud multum tamen prodeſſe diſcipulis valuit; iracundia, credo & importunitate morum obſtante perceptioni doctrinæ, rei natura lenis ac clementis. Ejus ſane rei fidem faciat recordatio ipſa ac mentio auditorum Itali. Vide mihi Salomonem & Joannem illos, tum Jaſitas quoſdam & Serblias, & alios iſtorum temporum doctrinæ ſtudioſos. Equidem pleroſque poſt-

Edit. Pariſ. pag. 146.

Vehemens & invictus in congreſſibus.

Impotentia Itali.

Ira velox & ſtima pœnitentiæ.

Deſcr[ipti]o.

Styli ac ſcriptorum ejus labes.

pag. 147.

Procli, Platonis, Porphyrii, Jamblici & Ariſtotelis enarrationem pollicetur.

Parum prodeſt diſcipulis.

ea memini videre me frequentantes aulam regiam, in quibus nihil umquam elegans, nihil politum, ne exacte quidem ac ſolide ſcitum, animadverti. Imitationem tantum inconditam Dialectici Præceptoris ſui, cujus geſtus efferos, vaſta jactatione membrorum truces & inhumani repræſentabant: ſani quidem ſentiebant proferebantve nihil. Quin Ideas loquebantur, & neſcio quid de Tranſanimatione muſſitabant ſubobſcure: ejuſdemque alia farinæ Chriſtiano dogmate proſcripta delirabant. Nec mirabitur, quod dixi frequentatam ab his aulam, qui reputaverit quanta & quam profeſſa benevolentia ſacrum illud par conjugum (Parentes meos Auguſtos dico) litteras & litteratos amplecteretur. Qua re ſatis vulgata nullus omnino qui litteris initiatus eſſet, non ad eos itabat confidenter. Porro ſtudia non aliis fovere magis quam in ſeipſis exercere cura erat. Conſumebantur dies, vigilabantur noctes ab utroque, in meditatione ſacrorum librorum. atque hic libet uti facultate quam Rhetorica indulget, breviter digrediendi. Memini Auguſtam Matrem meam nec cum menſa poſita ad cœnam vocaretur potuiſſe deponere de manibus quos avidiſſime lectitabat libros, cum aliorum Sanctorum Patrum qui de ſacris dogmatibus egerunt, tum præſertim ſancti Maximi Philoſophi & Martyris. Delectabat enim illam non tam quæſtionum explicatio naturalium, quam divinorum dogmatum perſcrutatio, in quorum intelligentia verum germanæ ſapientiæ fructum & ſciebat ſitum, & quærebat. Mirabar ea cernens ego, & aliquando auſa quid ſentirem dicere: quomodo, inquam, e plano in tantam altitudinem ſuſpicere te juvat? tremo equidem ego intuens, ac ne ſummis quidem auribus admittere mentionem audeo arcanorum tam ſublimium. Stylus enim, ut aiunt, ſancti Maximi evectus altiſſime ſupra uſum & captum humanorum ſenſuum, & in eliquatiſſimis contemplationibus aſſidue volitans, vertiginem quamdam affert legentibus. Ad hæc arridens illa. Laudabilem iſtum, ait, metum ſcio. Neque ego ſine tremore ad ſacros hos accedo libros; tamen avelli ab eis nequeo. quin tu mihi paulisper exſpecta; & ubi alia, in quibus formare ingenium prius par eſt, ſatis ſcripta cognoris, horum deinde ſuavitatem deguſtabis. Percuſſit mihi cor horum memoria dictorum; & quaſi in aliud narrandarum rerum pelagus incidi. Sed cohibet & revocat me Lex Hiſtoriæ. Hinc igitur ad Italum recurrat ſermo. Is fretus illa quam diximus turba diſcipulorum deſpiciebat præ ſe cunctos, & inſanos ad rebelliones concitabat: adeo ut non pauci ex ejus ſchola Tyranni eruperint: quos concitare nominatim poteram, niſi longinquitas temporis ignorabilia alioqui nomina memoriæ ſubtraheret; haud magno narrationis hujus damno, quæ in Imperio mei Parentis profeſſam expromit operam. Cætera quæ illud anteceſſere qualia iſta ſunt, non ſequitur anxie. Pater ergo meus Imperium capeſſens pro ſuo in litteras amore quas coli videbat a perpaucis veramque ratiocinandi artem exulare a ſermone, ubique ſcrutabatur ſi quas eruditionis ſcintillas ſub cinere uſpiam latentes excitare in lucem publico urbis atque orbis bono poſſet. Quæ ergo apta ad doctrinas & ad ſtudium prona ingenia notabat (erant ea non multa, nec magnis commendata progreſſibus, quippe non ultra veſtibulum Ariſtotelicæ provecta Philoſophiæ) omni ratione ad diſcendi contentionem adhortari atque incitare non deſiſtebat. Suadebat porro magnopere, ut primum inter doctrinas honoris & æſtimationis locum ſacrorum librorum meditatio haberet: poſt eam deinde cenſeretur Græca eruditio. Cum autem comperiſſet hunc Italum cuncta turbis & tumultibus miſcere, multoſque decipere, explorandi curam hominis Iſaacio fratri ac Sebaſtocratori commendavit, viro ad id perIdoneo: quippe qui

Alexius & Irene literis & literatis favent.

Ipſi ſtudiis vacant.

Irene Auguſta lectioni S. Maximi dedita.

Edit. Pariſ. pag. 148.

Tyranni e ſchola Itali.

Alexius ingenia excitat. Sacrorum librorum ſtudium commendat. Italum ſibi ſuſpectum, per fratrem explorat.

A τοὺς πλείους θαμὰ φοιτῶντας πρὸς τὰ βασίλεια· καὶ αὐτὴ θεασαμένη ὕστερον, τεχνικὸν μηδέν τι τῆς ἀκριβείας εἰδότας. σχηματιζομένους δὲ τὸν διαλεκτικὸν, κινήσεσιν ἀτάκτοις, καὶ μελῶν παραφοραῖς τισὶ μεταφοραῖς, ὑγιὲς δὲ οὐδὲν ἐπισταμένους, προβαλλομένους τὰς ἰδέας, ἤδη δὲ καὶ τὰς μετεμψυχώσεις συνεσκιασμένως πως, καὶ ἄλλ' ἄττα ὁμοιότροπα, καὶ παραπλησίως τούτοις ἀλλόκοτα. Καὶ τίς γὰρ λόγου μετέχων οὐ παρῆν, τὸ ἱερὸν ζεῦγος τοσοῦτον περὶ τὴν τῶν θείων λόγων ἐξερεύνησιν, διὰ πάσης νυκτὸς καὶ ἡμέρας διαπονουμένων, τοὺς ἐμοὺς φημὶ τοκέας καὶ βασιλεῖς; Ἀλλά τι μικρὸν παραδιηγήσομαι. δίδωσι γάρ μοι τοῦτο νόμος ῥητορικός. Μέμνημαι τῆς μητρὸς, καὶ βασιλίδος πολλάκις, ἀρίστου προκειμένου, B βίβλον ἐν χερσὶν φερούσης, καὶ τοὺς λόγους διερευνωμένης τῶν δογματιστῶν ἁγίων πατέρων, μάλιστα δὲ τοῦ φιλοσόφου Μαξίμου καὶ μάρτυρος. Ἐσπουδάκει γὰρ οὐ τοσοῦτον περὶ τὰς φυσικὰς συζητήσεις, ὁπόσον περὶ τὰ δόγματα, τὴν ὄντως σοφίαν καρποῦσθαι βουλομένη. Καί μοι πολλάκις θαυμάζειν ἐπῄει, καὶ θαυμάζουσα ἔφην ποτὲ πρὸς αὐτήν. Πῶς αὐτόθεν πρὸς τοσοῦτον ὕψος ἐπέβλεψας; Ἔγωγε τρέμω, καὶ οὐδ' ἄκροις ὠσὶν ἀποτολμῶ τούτων ἐπαΐειν. Τὸ γὰρ πάνυ θεωρητικόν τε καὶ νοερὸν τοῦ ἀνδρὸς, ὥς φασιν, ἴλιγγον παρέχεται τοῖς ἀναγινώσκουσιν. Ἡ δὲ μειδιάσασα ἔφη. ἐπαινετὴν οἶδα τὴν δειλίαν ταύτην· καὶ οὐδ' αὐτὴ ἀτρέμας ταῖς βίβλοις ταύταις πρόσειμι. ἀλλ' ὅμως ἀποσπᾶσθαι τούτων οὐ δύναμαι. Σὺ δέ μοι μικρὸν ἀνάμεινον, καὶ ταῖς ἄλλαις C ἐγκύψασα βίβλοις πρότερον, καὶ τῆς τούτων ἀπογεύσῃ ἡδύτητος. Ἔθραυσέ μου τὴν καρδίαν ἡ τῶν ῥηθέντων μνήμη, καὶ ὥσπερ εἰς πέλαγος ἄλλο διηγημάτων ἐμπέπτωκα. Ἀλλά με θεσμὸς ἱστορίας ἀπείργει. ἐνθένδε καὶ πρὸς τὰ κατὰ τὸν Ἰταλὸν ἀνατρεχέτω ὁ λόγος. Ἐν τούτοις οὖν τοῖς ἄνωθεν ῥηθεῖσιν αὐτοῦ μαθηταῖς ἀκμάζων ὁ Ἰταλὸς, πᾶσι καταφρονητικῶς προσεφέρετο, τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνοήτων πρὸς ἀνταρσίας ἀνακινῶν, καὶ τυράννους ἐκ τῶν οἰκείων μαθημάτων οὐκ ὀλίγους ἀποκαθιστάς. Καὶ εἶχον πολλοὺς προσφέρειν, εἰ μὴ ὁ χρόνος μου τὴν μνήμην ἀφείλετο. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἦσαν πρὸ τοῦ ἀναχθῆναι τὸν ἐμὸν πατέρα εἰς τὴν τῆς βασιλείας περιωπήν. Ἐπεὶ δὲ τὰ ὡδὶ παιδείας ἀργὰ ἁπάσης D ἐνδεῶς ἔχοντα, καὶ τέχνης λογικῆς τοῦ λόγου πόρρωθεν ἀπελαθέντος, αὐτὸς εἴπου σπινθῆρές τινες ἦσαν τινὲς ὑπὸ σποδιᾷ κρυπτόμενοι ἀναζωπυρεῖν ἠπείγετο, καὶ τοὺς ὅσοι περὶ τὰ μαθήματα ἐπιρρεπῶς εἶχον (ἦσαν γάρ τινες καὶ οὗτοι βραχεῖς) καὶ οὗτοι μέχρι τῶν Ἀριστοτελικῶν ἑστηκότες προθύρων. τούτους πρὸς μάθησιν ὀτρύνων οὐκ ἐνεδίδου. προηγεῖσθαι δὲ τὴν τῶν θείων βίβλων μελέτην τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας ἐπέτρεπε. Τὸν δὲ Ἰταλὸν ἀρρήκτως θορύβων πάντα μεστὰ ποιούμενον, καὶ πολλοὺς ἐξαπατῶντα, τῷ σεβαστοκράτορι Ἰσαακίῳ τὴν τούτου δοκιμασίαν ἀνέθετο. Ἀνὴρ δὲ οὗτος F φιλολογώτατος, καὶ μεγαλεπιβολώτατος. καὶ ὃς οὕτως ἔχοντα τὸν ἄνδρα ἀρρήκτως, δημοσίᾳ ἤλεγξε

παραστήσας εἰς μέσον. εἶθ' οὕτω τῇ ἐκκλησίᾳ παρέπεμψε κατὰ κέλευσιν τοῦ ἀδελφοῦ καὶ Βασιλέως. Ἐπεὶ δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀπαιδευσίαν κρύπτειν οὐχ οἷός τε ἦν, κἀκεῖσε ἔκφυλα τῆς ἐκκλησίας δόγματα ἐξηρεύξατο, καὶ εἰς μέσους τοὺς τῆς ἐκκλησίας λογάδας κωμῳδῶν οὐκ ἐπαύετο. Καὶ ἄλλα ἄττα ποιῶν, ἤθους ἀπαιδεύτου καὶ βαρβαρικοῦ, προέδρου ὄντος τῆς ἐκκλησίας τηνικαῦτα Εὐστρατίου τοῦ Γαριδᾶ. Ὃς τοῦτον παρακατέσχε περὶ τὰς οἰκοδομὰς τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἵνα τάχα πρὸς τὸ κρεῖττον μεταποιήσῃ. Ἀλλὰ μικροῦ θᾶττον ἂν αὐτὸς τῆς ἐκείνου μετέσχε κακίας, ἢ μετέδωκε κρειττονος γνώσεως, κατὰ τὸν φαῦλον. Ὁ γὰρ Ἰταλὸς τὸν Γαριδᾶν ὅλον ἑαυτοῦ ἐποιήσατο. Τί τὸ ἐντεῦθεν; Ὁ δῆμος ἅπας τῆς Κωνσταντίνου πρὸς τὴν ἐκκλησίαν συγκεκίνητο, τὸν Ἰταλὸν ἀναζητοῦντες. Καὶ τάχα ἂν ἀφ' ὕψους εἰς μέσον τῆς ἐκκλησίας ἔρριπτο, εἰ μὴ λαθὼν ἐκεῖνος, εἰς τὸν ὄροφον τοῦ θείου τεμένους ἀνελθὼν, ἔν τινι φωλεῷ ἑαυτὸν συνεκάλυψεν. Ὡς δὲ τὰ παρ' ἐκείνου κακῶς δογματισθέντα πολλοῖς περὶ τὰ ἀνάκτορα ἐθρυλλεῖτο, καὶ μεγιστᾶνες οὐκ ὀλίγοι διεφθάρησαν ὑπὸ τῶν φθοροποιῶν τούτων δογμάτων, καὶ μεγάλως ἡ τοῦ Βασιλέως ψυχὴ διὰ τοῦτο ἐδάκνετο. εἰς ἕνδεκά τινα κεφάλαια τὰ δογματισθέντα κακῶς παρὰ τοῦ Ἰταλοῦ συγκεφαλαιώσαντο, καὶ τῷ Βασιλεῖ ἐξαπέστειλαν. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ, αὐτὰ ταῦτα τὰ κεφάλαια τὸν Ἰταλὸν ἀναθεματίσαι ἐπ' ἄμβωνος ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἐκέλευσεν ἀνακεκαλυμμένῃ τῇ κεφαλῇ, τοῦ πλήθους ἅπαντος ἀκροωμένου, καὶ λέγοντος αὐτοῖς τὸ ἀνάθεμα. Ὡς οὖν ἐγένετο ταῦτα, καὶ ὁ Ἰταλὸς ἀκάθεκτος ἦν, καὶ πάλιν ἐν πολλοῖς τὰ τοιαῦτα ἔλεγεν ἀναφανδὸν, καὶ παραινούμενος παρὰ τοῦ Βασιλέως, ἄτακτόν τι καὶ βαρβαρικὸν ἀπεπήδα, ἀναθεματίζεται καὶ αὐτός. κἂν ἐς ὕστερον αὖθις ἐκείνου μεταμεληθέντος, μετριώτερος, καὶ ὁ τούτου γέγονεν ἀναθεματισμός. Καὶ τὰ μὲν δόγματα ἀπεστῶθεν ἀναθεματίζεται, τὸ δὲ ἐκείνου ὄνομα πλαγίως πως, καὶ ὑποκεκρυμμένως, καὶ οὐδὲ τοῖς πολλοῖς γνωρίμως ὑπάγεται τῷ ἐκκλησιαστικῷ ἀναθέματι. Καὶ γὰρ οὗτος ἐν ὑστέροις καιροῖς μετεβέβλητο περὶ τὸ δόγμα, καὶ ἐφ' οἷς ποτε ἐπεπλάνητο μεταμεμέλητο. Ἠρνεῖτο δὲ καὶ τὰς μετεμψυχώσεις, καὶ τὸ ὑβρίζειν τὰς σεπτὰς εἰκόνας τῶν ἁγίων, καὶ τὸν περὶ τῶν ἰδεῶν λόγον μεθερμηνεύειν πως πρὸς τὸ ὀρθόδοξον ἔσπευδε. καὶ δῆλος ἦν καὶ αὐτὸς καταγινώσκων ἑαυτοῦ ἐφ' οἷς πρώην τὰ ἀθέως μετεπέπρακτο.

A & amantiſſimus, & nequaquam expers litterarum, animo eſſet prædicus ingenti, & ubi ſuſcepiſſet quippiam, cuncta ejus perpetrandi obſtacula certo rumpere. Is tamen reipſa eſſe deprehendit Italum qualem erat ſuſpicatus Imperator, indicio famæ publicæ. Palam ergo convincit nebulonem, apparere ſe coram in corona multorum juſſum. Deinde, idipſum jubente Auguſto fratre, illum ejuſque cauſam ad Tribunal Eccleſiaſticum remiſit. Ubi cum tanto magis homo amens rueret, & imperitiam occultare amplius ſuam non valens, dogmata effutiret canoni fidei contraria: ac præterea coram venerabili cœtu Patrum ac Præſidum Eccleſiæ multa nugatorie, acerbe, maledice ac petulanter declamare non deſineret; aliaque edere inhumanæ B importunæque documenta indolis, Euſtratio Garidæ Synodi tum ejus cœtus & ſedis Præſuli dedocendus atque ad frugem reducendus eſt traditus: verum contra evenit. Nam paucis diebus quibus fuit cum Euſtratio in ſuperioribus ædificiis magni Templi, ita illum Patriarcham, hominem non doctiſſimum, verbis ac ſophiſmatis obruit, ut e cenſore ſuo ac judice, in ſuffragatorem errorum ſuorum, ſuique ac malæ cauſæ patronum verteret ac vindicem. His populus auditis indignatus univerſus tumultuoſo concurſu coit in Eccleſiam, magnis ibi clamoribus Italum depoſcens. nihilque fuit proprius quam ut e ſummo fornice in pavimentum præceps dejiceretur; verum ſe ipſe ad id quæri ſciens, conſcenſo ædis ſacræ altiſſimo faſtigio ſe in quoddam gurguſtium abdidit, quod ſcrutari nemini venit C in mentem. Serpebant porro per civitatem prava illa dogmata & non paucos ex comitatu ipſo Imperatoris magnates viros jam corrupiſſe ferebantur. Quæ res moleſtum religioſo principis animo injiciebat ſcrupulum. Dedit igitur operam ut nefariorum iſtorum dogmatum Catalogus ad ſe deferretur. In capita undecim redacta ſunt; quæ Imperator retractare ipſum ac condemnare, anathematique ſubjicere, productum ex ambone nudo capite ad concionem univerſi populi juſſit. Ingeminabatur a multitudine anathema ſingulis ſententiis prolatis. His ita factis indignari Italus ignominiæque impatientia furere. quin eadem quæ palam damnaverat iterum docere in circulis. admonuit D Auguſtus hominem. at is ruere pergens impotentius efferebatur. Igitur anathemati, cui ſubjecta prava ejus doctrina fuerat, ipſum jam quoque nomen ejus ac caput eſt ſubjectum. Poſtea tamen pœnitentiam iterum profitente ipſo, anathematiſmus magna acerbitatis parte levatus eſt. Ac dogmata quidem ipſa pleno confixa anathemate manſerunt: nomen vero Itali obſcure dumtaxat atque oblique, paucis modo conſciis, Eccleſiaſtico anathemate deformatum eſt. Nam, ut dixi, ſecutis temporibus recepit ſe hic vir in bonam mentem, ſententiaſque priores revocavit, negans animarum tranſitus ex uno in aliud corpus, contemnere ac damnare deſinens venerabiles imagines ſanctorum, & quæ perperam de Ideis docuerat ad doctrinæ orthodoxæ regulam corrigens: denique omnibus indiciis demonſtrans ſe plane condemnare quæ prius fidei adverſa protulerat, & longe mutatum ab illo eſſe qui tot illas conciverat turbas.

Et convincit.

Italus judicio Eccleſiaſtico ſiſtitur.

Euſtratium Garidam pervertit.

Edit. Pariſ. pag. 149.

Populi clamoribus infeſtis ad necem depoſcitur.

Nefaria dogmata damnantur.

Italus anathemati ſubjicitur.

Italus perperam dicta revocat.

ΑΝΝ Σ
ΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ
ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΙΣΣΗΣ
ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ ΛΟΓΟΣ ϛʹ.

ANNÆ COMNENÆ
PORPHYROGENITÆ
CÆSARISSÆ
ALEXIADIS LIBER VI.

ARGUMENTUM.

Roberti Expeditio ſecunda. Pugnæ cum Venetis, & mors. Res cum Turcis feliciter geſtæ. Bella ipſorum civilia. Initia Belli Scythici.

PERIOCHE.

Edit. Pariſ. pag. 150. *Conſilium & apparatus oppugnandæ Caſtoriæ. Ejus arcis deſcriptio & oppugnatio. ſtratagema Imperatoris. Deditio arcis & transfugium Præſidiariorum. Pauliciani evocantur blandis litteris, in cuſtodiam dantur, publicatis bonis. Pœnæ remiſſio clemens & ſententia in nocentes. Murmur in Imperatorem ob ſpoliatas ſacras ædes. Conventus ab Auguſto indictus cognoſcit de donariis Templorum ablatis. Apologia Imperatoris ab ipſo perorata. Humilis ejuſdem confeſſio, & juſta reſtitutio. Conjuratio detecta. Clementia Imperatoris publicatione bonorum contenta. Blæſus Manichæus Auguſto iratus, fugit, Beliatobam occupat. Fœdus cum Scythis init. Fruſtra revocatur ab Imperatore qui Manichæos* pag. 151. *cæteros ſibi reconciliat. Baimundi reditus ad Patrem. Roberti mœror & generoſum propoſitum. Apparatus ad expeditionem novam. Gidas Roberti filius non fruſtra ab Alexio tentatus. Filii Roberti Aulonem & Butbrotum capiunt. Robertus Hydrunte trajicit Aulonem. Imperator Venetorum opem implorat. Claſſem parat & armatam mittit. Veneti Robertum vincunt ſemel iterumque. Venetorum ſecura negligentia, cauſa ipſis magnæ cladis. Roberti victoria inſignis crudelitate fœdata. Fides Illyricianorum in Alexium. Victoria Venetorum de Roberto reportata. Imperatoris liberalitas in Venetos. Robertus Cephalleniam invadit. Vetus vaticinium de Roberti morte male intellectum. Moritur is prope Jeroſolymam deſertam Ithacæ civitatem. Filius ejus Apuliam repetit. Sepelitur Robertus in Monaſterio S. Trinitatis. Dyrrachium Imperatori deditum. Sethi Aſtrologi vaticinium de Roberto. Digreſſio de Genethliacorum diſciplina. Unde Anna cognita habeat quæ de Genethliacis ſcribit, & cur ea ſcribat. Alexius Genethliacis infenſus, qua de cauſa. Varii Genethliacæ artis conſulti. Alexandreus*

Genethliacus exilio mulctatus. Eleutherius & Catananges Genethliaci celebres. Prædictio duplex mortis Alexii vana. Cur Catanangem Alexius non expulerit. Elogium Roberti. Defenditur Alexius adverſus criminationes male feriatorum. Purpura domus Auguſtarum puerperiis dicata. Annæ Comnenæ ortus miraculo inſignis. Pietas Annæ in parentes. Popularis lætitia in natalitiis Principum. Familiæ Ducarum proprium gaudium in ortu Annæ. Conſtantinus Michaelis filius & Anna acclamatione conjuncti, Annæ ſoror ſecundogenita. Tum Calojoannis ortus quanta populi letitia celeber. Deſcriptio pueri. Status rei Turcicæ. Summa dicendorum. Philareti deſperatio. Filii ejus conſilium atrox. Amer Solymas Antiochiam occupat. Charatices Synopem expilat. Tutuſes Amerem Solymam vincit. Qui ſe ſe interficit. Magni Sultanis ad Imperatorem Legatio, ab eo contempta. Sed Legatus, ejus interpres a Sultane abductus. Charatices violati Deiparæ Templi pœnas præſentes luit. Arces maritimæ Sultanis Imperatori redditæ. Siaozus baptizatur. Satrapæ arcium ipſis commiſſarum Dominos ſe faciunt. Apelchaſemus Sultanicium ambit. Bithyniam incurſat. Taticius contra eum mittitur. Galli ad Nicæam Turcos fugant. Taticius recedit, Apelchaſemo inſequente. Pugnatur ad Prenetum Romanis Gallorum ope victoribus Apelchaſemus Cium occupat Piraticam meditans. Manuel Butumita contra eum miſſus. Taticius item. Naves Apelchaſemi combuſtæ. Latini pugnandi facultatem extorquent & Apelchaſemum vincunt. Is Nicæam fuga perlatus invitatur ab Imperatore blandis litteris. mox Conſtantinopolim venit. ibique regie habetur. interim dum Euſtathius arcem maritimam contra Turcos extruit. Apelchaſemus Auguſtiſſimi titulo & donis maximis auctus Conſtantinopoli diſcedit. Comparatio Alexii cum Themiſtocle. Proſuchus Nicæam oppugnat. Apelchaſemus auxilium Imperatoris implorat & impetrat. Anguſtiæ Imperii cum ejus veteri amplitudine comparatæ. Alexius Imperii limites dilatat & reſtituere antiquos cogitat. Obſidio Nicææ metu Romanorum ſolvitur. Puzanus a Sultane contra Apelchaſemum mittitur. Sultanes affinitatem Imperatoris ambit. Nicæa iterum & ſæpius fruſtra tentatur a Puzano; Apelchaſemus cum muneribus ad Sultanem profectus, non auditur: pauloque poſt circumventus ſtrangulatur. Alexius affinitatem Sultanis re ipſa averſatur, ſpecie non repudiat. Tutuſes Sultanem fratrem duodecim ſicariis immiſſis interficit. Chaſiorum ſecta. Puzanus Tutuſen prælio adortus vincitur & occiditur. Tutuſes a Spargiarucho acie ſuperatur & necatur. Pulchaſes Nicææ præfectus ab Imper. tentatur. Solymæ filii Nicææ recepti. Clitziaſthlan Sultanes creatus Pulchaſen loco movet. Euphorbeni Alexandri clades. quam Opus ulciſcitur. Satrapæ Alexio conciliati. Pacurianus & Branaſacie victi & cæſi a Scythis. Qui viciſſim a Taticio vincuntur.

θᾶττον καταλαβὼν, συνασπισμὸς ἵστατο. Τὴν γοῦν ἔκτος πολιορκίαν ὁ Βρυέννιος ὁρῶν, καὶ τὸν Παλαιολόγον κατ' αὐτῶν βρύχοντα, οὐδ' οὕτως ἐνεδίδου, ἀλλὰ τοὺς Κόμητας ἐκέλευε γενναιότερον ἀντικαθίστασθαι. οἱ δὲ ἀναισχυντότερον αὐτῷ προσφερόμενοι ἔλεγον. Ὁρᾷς ὡς κακὸν ἐπὶ κακῷ ἵσταται; Ἔξεστι γοῦν ἑκάστῳ ἡμῶν τὸ λοιπὸν τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν πραγματεύσασθαι, καὶ τοὺς μὲν τῷ Βασιλεῖ προσελθεῖν, τοὺς δὲ ἐπὶ τὴν οἰκείαν πατρίδα ἐπαναζεῦξαι. Καὶ παραχρῆμα ἔργου ἁψάμενοι, ἐξαιτοῦνται τὸν Αὐτοκράτορα, μίαν μὲν σημαίαν πρὸς τῷ τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τεμένει στῆναι. Ἔφθασε γὰρ ἐπ' ὀνόματι τούτου τοῦ μάρτυρος ἐκεῖσε ἀνοικοδομηθῆναι ὁ ναὸς οὑτοσί. Τὴν δὲ ὡς πρὸς τὸν Αὐλῶνα; ἵν' ὁπόσοι μὲν ἡμῶν τῇ σῇ βασιλείᾳ δουλεῦσαι βούλοιντο, τῇ πρὸς τὸ τέμενος τοῦ μάρτυρος ἀπονενευκυίᾳ προσέλθωσιν, ὁπόσοι δὲ πρὸς τὴν ἰδίαν πατρίδα ἐπαναζεῦξαι τῇ πρὸς τὸν Αὐλῶνα ἀφορώσῃ προσχωρήσωσι. ταῦτ' εἰπόντες παραχρῆμα προσῆλθον τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ Βρυέννιος γενναῖος ὢν ἀνὴρ προσεληλυθέναι μὲν οὐδαμῶς ἐβούλετο, ἐπόμνυτο δὲ μηδέποτε κατ' αὐτοῦ ὅπλα κινῆσαι, εἰ μόνον δοίη τοὺς τοῦτον μέχρι τῶν ὁρίων τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας ἀκινδύνως διασώσοντας, καὶ οὕτω πρὸς τὴν ἰδίαν ἀπολῦσαι χώραν. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ μάλα ταχέως ἐπλήρου τὸ αἰτηθέν, αὐτὸς δὲ τῆς πρὸς τὸ Βυζάντιον εἴχετο νικητὴς ἐπιφανέστατος. Μικρὸν δὲ ἐνταῦθα, τὴν τοῦ λόγου διήγησιν διακόψασα, ὅπως τοὺς Παυλικιανοὺς κατηγωνίσατο διηγήσομαι. Οὐκ ἔφερε μὴ δὲ τούτους τοὺς ἀποστάτας καταγωνίσασθαι πρὸ τοῦ τὰ βασίλεια καταλαβεῖν, ἀλλ' ὥσπερ ἀπό τινος νίκης ἑτέραν νίκην πρυτανευόμενος, καὶ τῷ πλήθει τῶν Μανιχαίων τὸν κύκλον συμπληρῶσαι τῶν ἑαυτοῦ κατορθωμάτων ἐποίει. Οὐδὲ γὰρ ἐβούλου τοῖς λαμπροῖς τροπαίοις τῶν ἑσπερίων πολεμίων, οἷον σπῖλον ἐνεῖναι τοὺς ἐκ Παυλικιανῶν ὁρμωμένους ἐκείνους. Διὰ πολέμου δὲ καὶ μάχης οὐκ ἤθελεν, ἵνα μὴ ἐν τῇ συμβολῇ τοῦ πολέμου, πολλοὶ ἐξ ἑκατέρων ἀναιρεθήσονται πάλαι τούτους γινώσκων ἐκθυμοτάτους ἄνδρας, καὶ δριμὺ κατὰ τῶν ἐχθρῶν πνέοντας. Ἐσπούδαζεν οὖν διὰ τοῦτο τοὺς πρωταιτίους μὲν τιμωρήσασθαι, τοὺς δέγε λοιποὺς τῷ τοῦ στρατοπέδου συγκαταλέξαι σώματι. Ἐνθέντοι καὶ διὰ τρόπου τούτους μετῄει. Γινώσκων δὲ τὸ φιλοκίνδυνον τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, καὶ περὶ τοὺς πολέμους καὶ τὰς μάχας ἀκάθεκτον, ἐδεδίει μὴ ἀπογνόντες χεῖρόν τι μελετήσαιεν. Ἠρέμουν γὰρ τέως τὴν σφῶν οἰκοῦντες πατρίδα, καὶ οὔπω πρὸς λεηλασίας ἄλλας καὶ προνομὰς ἐξετράποντο. Μετεπέμπετο οὖν διὰ γραμμάτων τούτους ἐν τῇ πρὸς τὸ Βυζάντιον ἐπανέρχεσθαι, συχναῖς ὑποσχέσεσιν. Οἱ δὲ τὴν κατὰ τῶν Κελτῶν νίκην αὐτοῦ μεμαθηκότες ἐδεδίεσαν, εἰ τάχα καὶ τὰ γράμματα χρησταῖς αὐτοὺς ἐλπίσιν ὑπέσαινον. ὅμως καὶ μὴ βουλόμενοι τῆς πρὸς αὐτὸν εἴχοντο. Ἐκεῖνος δὲ τὴν Μοσυνούπολιν καταλαβών, * αὐτόθι προσέμενεν, ὑποκρινόμενος δὲ ἄλλ' ἄττα ἐγκαρτερεῖν, τὸ δέγε ὅλον τὴν αὐτῶν ἀναμένων ἄφιξιν. Καταλαβόντας δὲ ἐσχηματίζετο ἀναθεωρῆσαι τούτους βούλεσθαι, καὶ ἑκάστου τὴν ὀνομασίαν ἐγγράψασθαι· ἐνθέντοι καὶ φαιδρὸς προὐκάθητο, καὶ οὐ φύρδην, ἀλλὰ

* αὐτῇ πυ

A nent impreſſionis mox futuræ. ad quam illi ſuſtinendam dum toto animo ſe obfirmant, ſpeculator conſtitutum ſignum editum indicat Palæologo, qui ſtatim cum ſuis impigre jugo ſuperato ibi ſe in armis oſtentat, cum manipulo clypeis conſertis ad promovendum in hoſtes parato. Vidit Bryennius: & quamquam occupatos jam ſuis muris tutandis repellendiſque oppugnatoribus, novam intus impoſitam cervicibus belli molem cerneret, paratum ad irruendum in averſos validam manum, nequaquam tamen deſpondit animum, ſed comites hortatus eſt ad fortiſſime reſiſtendum. At illi periculo ſolvente reverentiam Imperii libera eum oratione ſubmovent. *Licet ne*, inquientes, *conclamata ſpe vincendi non prodigere ani-* B *mas. Vides profecto malum malo cumulatum & inſuperabilem magnitudinem periculi. Quin potius ſibi quiſque ut libuerit conſulat: & vel ad Imperatoris militiam tranſeat, vel ab eo reditum in patriam paciſcatur.* Verba illico conferuntur in rem. Impetratur ab Auguſto ut militare ſignum alterum ad Divi Georgii (erat ibi templum iſtius Sancti Martyris) conſtitui juberet, alterum verſus Aulonem. velletque, & in eo fidem ſuam interponeret, ut qui ad templum magni Martyris ſe conferrent ſub imperio Auguſti deinceps viverent: qui ad alterum Auloni obverſum ſignum ferrentur, iis liber in patriam permitteretur reditus. His utrinque pactis ſtipulatis Comites ad Imperatoris partes accedunt: Id quod Bryennius generoſitate indignum ſua ſta- C tuens, numquam adduci potuit ut imitaretur. Juravit tantum Imperatori ſe numquam in eum moturum arma, modo ſe idoneo ad ſecuritatem præſidio deduci juberet ad limites Imperii, unde ſe recipere domum poſſet: quod ei prolixe Auguſtus indulſit. iterque mox verſus Byzantium ſplendidæ victoriæ compos arripuit. Digrediar hic paululum ad narrandum quomodo Paulicianos ultus Auguſtus ſit. Defecerant illi, ut prius dictum eſt, pudebatque Imperatorem redire in domum regiam, priuſquam iſtius perfidiæ ſupplicio auctorum, labem eluiſſet. Victoriam igitur ex victoria ſerens dum gloriæ ejectorum Caſtoria Gallorum decus ultionis de Manichæorum contumacia ſumptæ adjungit fa- D cinorum ſuorum illuſtrium orbem ac coronam implet. Nec enim qua erat excelſitate animi, pati poterat trophæis magnifice de occiduis hoſtibus erectis hanc maculam inultæ Paulicianorum fugæ velut inuſtam extare, ad interpellandam gratulationem publicam. Cæterum rem eam ferro ac Marte aperto tranſigi noluit, ſanguini tum ſuorum, tum ipſorum nunc hoſtium, mox reconciliandorum parcens. Norat animos gentis ac ſectæ periclitari promptos, indomitique in præliis impetus. nec cum iis pugnam ſine multa utrinque cæde committi poſſe compertiſſimum habebat. Decrevit ergo arte graſſari; ac E ſceleris quidem auctores capere inſidiis & punire; multitudinem ſervare, ac cæteræ ſuæ corpori militiæ poſtmodum inſerere. Sane viri fortes tanto numero in criminis ſui conſcientia quieti tamen adhuc ſeque domibus ſuis ac finibus ſine vicinorum noxa ſine præda continentes temere laceſſendi non erant, & oſtentato terrore armorum in deſperationem conjiciendi per quam ſiniſtrum forte aliquid & Reipublicæ valde noxium poſſent conſciſcere. Scribit igitur ad eos in ipſo verſus Conſtantinopolim reditu magnis promiſſis invitans ut ad ſe venirent. Jam illos perculerat nuncius reportatæ victoriæ de Gallis. Spes igitur promiſſionibus excitata novis, cum prius concepto timore conſpirans, homines diu reluctatos tandem perpulit ut viam aulam verſus capeſſerent. Subſtitit interim Moſynopoli Alexius, fictis morarum cauſis, revera ut Manichæos illic operiretur. Ii ut adfuerunt privatim quemque ipſorum cupere ſe noſſe Imperator ſimulat. Nomina exquirit ſingulorum & perſcribi jubet. Hinc jam aſpectu in ſeverum mutato multi-

Caſtorienſes circumventi.

Se dedunt.

Edit. Pariſ. pag. 154.

Plerique ad partes Imperatoris tranſfugientes.

Ultio de Paulicianis ſumpta.

Cautis artibus

Evocantur blandis literis.

tudinem Manichæorum non ad ſe confertam, ſed per decadas digeſtam introduci jubet. Velle ſe cum iis ſic ad colloquii facilitatem diviſis modo agere de privatis rebus, de publica legationis acceſſitæ cauſa deinde acturum. Ex hoc decreto admittebantur intra januas, quorum ex catalogo nomina recitabantur. introducti paratis occurrebant qui eos equis armiſque ablatis vinctos in cuſtodias deducerent cuique conſtitutas. Vocabantur mox alii omnium quæ prius ingreſſis contigerant quæque ſibi ipſis impenderent ignari. Per hunc modum capita ipſa tumultus cepit: ex eorumque publicatis bonis fortes & fideles milites qui conſtantem in periculis ipſi ac præliis & laborioſam navarant operam remuneratus eſt. Miſit etiam qui uxores detentorum domibus ejicerent, bonaque omnia fiſco vindicarent: ipſis interim ſub tuta munitarum arcium cuſtodia pœnas deſertæ militiæ luentibus. quibus tamen poſtmodum ſuæ naturæ indulgens magnam paulatim remiſit pœnæ partem: admiſſis etiam ad Baptiſmi gratiam quotquot ex ipſis ad eam invitati non renuerant. Omnibus denique uſus artibus ad liquidum explorandæ veritatis, quos ipſorum comperit mali conſilii fuiſſe auctores eos ſolos deportatione in inſulas punivit, cæteris dimiſſis poteſtatem fecit quo mallent eundi. Eo illi arbitrio ita uſi ſunt ut nullam terrarum oram præferendam patriæ putarent. Ad eam ergo feſtinarent univerſi ſua illic pro ſe quiſque curaturi. Revertentem porro Imperatorem in urbem regiam nec latuit, nec parum commovit murmur ſiniſtrum male in ipſum animati vulgi quo trivia atque angiportus perſonabant. Enimvero urebat hominem tantis modo periculis pro republica perfunctum nihil tot talibuſque rebus geſtis lucrari ſe viſum aliud niſi ut illorum ipſorum quos ſervaſſet ingratiſſimorum civium tanto plura in ejus contumeliam ac ſugillationem ora paterent. Suſurri muſſitantium hi ferebantur: ſpoliatas ab Imperatore ſacras ædes quas ornari ab ipſo cumularique oportuerat. Atqui fatalis impulſu neceſſitatis, ad frangendos impetus ſæviſſimos procellæ cujuſdam ineluctabilis ex mundi pene totius in unum Romanum nomen conſpiratione corrientis, ultimo Reipublicæ periculo vocante, in extrema inopia fiſci ad illud ultimum mutui a templis ſumendi remedium ventum fuerat. Mutuo enim dumtaxat ad tempus diſcriminis urgentis illa ſumebantur aliquando cum uſura refundenda, non ut maledici obtrectabant, tyrannica graſſatione rapiebantur. Ac quamquam ſibi erat conſcius recti propoſiti quo poſt primam a bellis requiem decreverat ornamenta ſua templis reddere; non neglexit tamen in præſens famæ ſuæ ſuccurrere laboranti, & ſermonum qui tunc ferebantur cauſam quoad licuit curavit tollere. Convocat igitur magnum conventum in Palatium Blachernarum coram quo ſe reum Imperator primum ſiſtere, deinde pro ſe ipſe cauſam dicere in animo habebat. Convenerat jam ſenatus univerſus, tum militaris omnis nobilitas, poſtremo totus ordo ſacrorum Hominum. In magna omnes expectatione, quorſum vocarentur? Id non erat aliud, niſi ut eorum quæ de Imperatore jactabantur cognitio deferretur ad talem cœtum libere de re tota judicaturum. Adſunt ſacrarum domuum curatores. proferuntur in medium libri (*Brevia* vulgaris ſermo vocare ſolet) in quibus perſcriptus extat exactus catalogus omnium vaſorum, operum, ornamentorum quæ templo cuique ſunt propria. Sedebat Imperator excelſa in ſede totum in ſpeciem judicium moderans ipſe ac gubernans, re autem vera ſubiens potius, ſeque examini atque arbitrio judicum ſubmittens. Habebatur diligens ratio numeruſque inibatur donariorum quæ cuique ſacro loco multorum olim liberalitate addicta fuerant. Comparabatur a-

Edit. Pariſ. pag. 155.

Et in cuſtodiam dantur.

Bonis ipſorum publicatis.

Pœnæ remiſſio clemens.

Sententia ultima in ſolos compertos nocentes.

Patriæ amor.

Murmur in Imperatorem.

ob ſpoliatas ſacras ædes.

pag. 156. Conventus ab Auguſto indictus.

Cognoſcit de donariis Templorum ablatis.

A κατὰ καὶ δεκάδας τοὺς λογάδας τῶν Μανιχαίων ποιεῖσθαι ἐκέλευσε, τὴν τοῦ κοινοῦ θέαν ἐς ὕστερα ὑπισχνούμενος. Καθ' οὕτως εἴσω τῶν πυλῶν ἀπογραφομένους εἰσέρχεσθαι. Ἡτοιμασμένοι δὲ ὄντες οἱ τούτους δεσμεῖν ὀφείλοντες, τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὅπλα ἀναλαμβανόμενοι, τούτους ἐν τοῖς ἀποτεταγμένοις φρουρίοις ἐνέκλειον. Οἱ δέ γε ἐφεξῆς ἐρχόμενοι παντελῆ τῶν πραττομένων ἄγνοιαν ἔχοντες εἰσῄεσαν, ἀγνοοῦντες τὸ ἀποβησόμενον ἑκάστῳ. Τούτους μὲν οὖν οὕτω κατεῖχε, καὶ τὰς αὐτῶν περιουσίας δημεύσας καθ' ὑποβολὴν διένειμε τοῖς συγκεκοπιακόσι τούτῳ ἐν ταῖς συμπεσούσαις μάχαις, καὶ τοῖς κινδύνοις γενναίοις ἐκείνοις στρατιώταις. Ἀπελθὼν δὲ ὁ τὴν οἰκονομίαν ταύτην ἀναδεξάμενος, καὶ τὰς αὐτῶν
B γυναῖκας τῶν οἰκιῶν ἀπελάσας κατὰ τὴν ἀκρόπολιν ἐμφρούρους εἶχε. τοὺς δέ γε κατασχεθέντας τῆς Μανιχαίων συμπαθείας κατὰ μικρὸν ὁ Αὐτοκράτωρ ἠξίωσεν. Ὁπόσοι δὲ καὶ τοῦ θείου βαπτίσματος τυχεῖν προείλοντο, οὐδὲ τούτου ἀπετύγχανον. Διὰ παντοίας δὲ περιελθὼν αὐτοὺς μεθόδου, καὶ ἐξαγνοὺς τοὺς αἰτίους τῆς τοιαύτης ἀπονοίας ἐν νήσοις περιορισθέντας καθεῖρξε. Τοῖς δέ γε λοιποῖς ἄδειαν δεδωκὼς ὅποι βουλητὸν αὐτοῖς ἀπιέναι ἀπέλυσεν. Οἱ δὲ τὴν ἐνεγκαμένην τῶν ἄλλων προτιμησάμενοι αὐτίκα πρὸς αὐτὴν ἐπανέζευξαν, ὡς ἐδόκει τὰ κατ' αὐτοὺς οἰκονομήσαντες. Ἐκεῖνος δὲ πρὸς τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων ἐπάνεισι. Οὐκ ἔλαθε δὲ τοῦτον
C τὰ κατ' αὐτοῦ ἐν τριόδοις τε καὶ γωνίαις ὑποψιθυριζόμενα. Ἀλλὰ ἐκνίζων ἐτιτρώσκετο τὴν ψυχήν, ὅτι μὴ τοσοῦτον εἰργασμένος πολλαπλασίω τὰ στόματα τῶν συκοφαντούντων εἶχεν ἑαυτῷ περιχαίνοντα. Ἐκεῖνος γὰρ χρείας κατεπειγούσης, καὶ κοσμικοῦ κλύδωνος ἐξ ἀπορίας τῶν βασιλικῶν ταμιείων, πρὸς τοῦτο ἀπέβλεψε καὶ ὡς δάνειον ἐλογίζετο. Ἀλλ' οὐχ ὡς ἅρπαγμα ἢ τυραννικῆς χειρὸς ἐπιβουλήν, ὡς οἱ ζηλοιδορούμενοι λέξειαν. Ἀλλὰ καὶ γνώμης οὕτως εἶχεν, ὡς μετὰ τὸ κατορθῶσαι τοὺς ἐπικειμένους πολέμους ἀποδώσειν ταῖς ἐκκλησίαις τὸν ἀφῃρημένον κόσμον αὐτῶν. Καὶ οὐκ ἔφερεν ὑπα-
D ναζεύξας τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων ὑπόθεσιν γίνεσθαι τοῖς ἐθέλουσι ψιθυρίζειν τὰ ἐκείνου. Ἐντεῦθεν καὶ ἐκκλησίαν κηρύττει, καὶ συνέδριον μέγιστον εἰς τὰ ἐν Βλαχέρναις ἀνάκτορα, ἑαυτὸν ἐθέλων πρῶτον ὑπόδικον καταστήσασθαι, καὶ οὕτω τὰ ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀπολογήσασθαι. Παρῆν δὲ ἤδη καὶ ἡ σύγκλητος ἅπασα, καὶ τὸ στρατιωτικόν, καὶ ὅσον τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου καραδοκοῦντες τό, τί ἂν βούλοιτο ἡ τῶν ἁπάντων συνέλευσις. τὸ δὲ ἦν ἄρα ἄλλο οὐδέν, ἢ ἡ τῶν κατὰ τοῦ Βασιλέως θρυλουμένων ἀνάκρισις. Παρῆσαν οὖν τηνικαῦτα οἱ τῶν ἱερῶν φροντιστηρίων κηδεμόνες, καὶ τὰ βιβλία ἐς μέσον τη-
E νικαῦτα προὐτίθεντο. βρέβια ταῦτα ἡ συνήθεια οἶδε καλεῖν, ἐν οἷς ἀναγεγράφαται τὰ ἐν ἑκάστῳ τεμένει κειμήλια. Καὶ τῷ μὲν φαινομένῳ κριτὴς ὁ Βασιλεὺς ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ καθῆστο θρόνου, τῇ δὲ ἀληθείᾳ αὐτὸς ἐξετασθησόμενος. Ἐξητάζετο τοίνυν τὰ πάλαι παρὰ πολλῶν ἀνατιθέντα ταῖς ἁγίαις οἴκοις, καὶ παρὰ

τούτων ἑσύστερον ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος ἀφαιρεθέντα. Καὶ ἐπεὶ μηδὲν ἕτερον ἀφαιρεθὲν κατεφαίνετο, ἀλλ᾽ ὁ μόνον τῇ σορῷ τῆς βασιλίδος ἐκείνης Ζωῆς ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἐπικείμενος κόσμος, καὶ ὀλίγα τινὰ ἄλλα σκεύη μὴ τοσοῦτον εἰς ἱερὰν λειτουργίαν χρηματίζοντα. ἑαυτὸν εἰς τοὐμφανὲς ὁ Αὐτοκράτωρ ὑπόδικον καθίστησι, κριτὴν δὲ τὸν βουλόμενον ὅν τινα οὖν, καὶ μετὰ μικρὸν μεταβαλὼν τῇ γλώττῃ. Ἐγὼ (φησὶ) τὴν βασιλείαν πανταχόθεν κυκλουμένην βαρβάροις εὑράμενος, καὶ μηδέν τι πρὸς τοὺς ἐπικειμένους ἐχθροὺς ἀξιόμαχον ἔχουσαν, ἴστε ὁπόσοις κινδύνοις περιπέπτωκα, μικροῦ καὶ βαρβαρικοῦ ξίφους ἔργον γεγονώς. Καὶ γὰρ πολλαπλασίως ἦσαν οἱ ἑκατέρωθεν ἡμᾶς τοξεύοντες. Τὰς γὰρ τῶν Περσῶν ἐπελεύσεις, καὶ τὰς τῶν Σκυθῶν ἐκδρομάς, οὐκ ἀγνοεῖτε, καὶ τῶν ἐκ Λογγιβαρδίας ὀξυνομένων δοράτων οὐκ ἐπιλέλησθε. Τὰ δὲ χρήματα συνανῄρει τοῖς ὅπλοις. καὶ ὁ κύκλος τῆς ἡγεμονίας εἰς τὸ ἀμερὲς συνεστάλκει κέντρον. Ὅπως δὲ τὸ, τι ὁπλιτικὸν ἅπαν ηὔξηται γυμναζόμενον, καὶ ἁπανταχόθεν συλλεγόμενον καὶ συγκροτούμενον οἴδατε. Καὶ ταῦτα πάντα, ὅτι πολλῶν ἐδεῖτο χρημάτων, ἴστε πάντες. Καὶ ὅτι ἀφαιρεθέντα εἰς δέον ἀνήλωτο κατὰ τὸν Περικλέα ἐκεῖνον, καὶ ὑπὲρ τῆς ὑμῶν τιμῆς δεδαπάνηται. Εἰ δὲ τοῖς μεμψιμοίροις ὡς τοῖς κανόσι προσκεκρουκότες κατεφάνημεν θαυμαστὸν οὐδέν. Ἀκούομεν γάρ, ὅτι καὶ ὁ ἐν βασιλεῦσι προφήτης Δαβὶδ εἰς τὴν αὐτὴν ἀνάγκην ἐληλυθώς, τῶν ἱερῶν ἐγεύσατο ἄρτων μετὰ τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ. Καὶ ταῦτα μὴ ἐνδεχομένου, τῆς ἐξιδιαζομένης ἱερεῦσι τροφῆς ἰδιώτην ἅψασθαι. Καὶ ἄλλως δὲ καταμαθεῖν ἐστι τοὺς ἱεροὺς κανόνας ἐν ἑτέροις ἐνδιδόντας τὰ ἱερὰ πιπράσκεσθαι ὑπὲρ ἀναρρύσεως αἰχμαλώτων. Εἰ δὲ αἰχμαλωτιζομένης τῆς Οἰκουμένης καὶ δοριαλώτων ἤδη τῶν πόλεων καὶ αὐτῆς τῆς Κωνσταντίνου γενέσθαι κινδυνευουσῶν, ὀλίγων τινῶν καὶ οὐδὲ πάνυ τῆς τῶν ἱερῶν μετεχόντων ἀξίας, ἐν βίᾳ τοσαύτῃ ἁψάμενοι εἰς τὴν ἐλευθερίαν τούτων συνεχρησάμεθα. οὐδεμίαν ἄρα κατηγορίαν εὔλογον τοῖς φιλοσκώμμωσι καταλιμπανόμεθα. Ταῦτ᾽ εἰπὼν καὶ μεταστρέψας τὸν λόγον, ὑπόχεων οἷον ἑαυτὸν ποιεῖται, καὶ καταδικάζει αὐτὸς ἑαυτόν. Εἶτ᾽ αὖθις τὰ βρέβια, ἀνελίττειν προστάττει τοῖς ἔχουσιν, ἵνα καταφανῆ γένηται τὰ ἀφῃρημένα. Καὶ παραχρῆμα τῷ μὲν σεκρέτῳ τοῦ Ἀντιφωνητοῦ χρυσίου ποσότητα ἱκανὴν ἐλογίσατο κατ᾽ ἔτος εἰς κομιζόμενον τοῖς τοῦ δημοσίου φροντισταῖς. ὃ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀπαρασάλευτον διαμεμένηκε. Ἐκεῖσε γὰρ ἡ τῆς δηλωθείσης βασιλίδος σορὸς ἐναπέκειτο. Τοῖς δὲ Χαλκοπρατείοις ἐτησίαν εἴσοδον χρυσίου ἀρκοῦντος τοῖς τῷ θείῳ τεμένει τῆς Θεομήτορος συνήθως τοὺς ὕμνους ἐπιτελοῦσιν ἐκ τῶν βασιλικῶν ταμιείων πρυτανεύεσθαι παρεκελεύσατο. Ἐν τούτοις ἐπιβουλὴ ἀνεφάνη κατὰ τοῦ Αὐτοκράτορος, μελετωμένη παρά τε τῶν τῆς συγκλήτου λογάδων, καὶ τῶν τοῦ στρατοῦ κορυφαίων. καὶ διεμηνύθη τηνικαῦτα τῷ Αὐτοκράτορι. καὶ οἱ κατήγοροι παρέστησαν, καὶ τοὺς συνίστορας τῆς τοιαύτης βου-

A lius catalogus ablatorum vel ab illis ipſis qui dederant, vel ab ipſo nunc Imperatore. Tanta diſquiſitione nihil aliud Alexii juſſu ſublatum deprehenſum eſt niſi ornatus auri argentique tumulo Zoes illius Auguſtæ impoſitus, & alia quædam perpauca vaſa parum ad ſacri miniſterii uſum neceſſaria. His ita diſquiſitis palam ſe Imperator reum profitetur judiciumque de ſe permittit cuivis cognoſcere parato. tum mutata ſenſim dicendi forma, & ſono vocis: *Quantis*, inquit, *Barbarorum undique oppugnationibus appetitum Imperium invenerim, quamque deſtitutum neceſſariis ad ſe tuendum contra tales hoſtes præſidiis, ſcitis profecto ipſi & ego plus ſatis expertus ſum coactus ea cauſa & cura ſalutis publicæ objectare caput meum periculis innumeris & maximis, inter infeſtos plurimo-* B *rum hoſtium gladios arcuſque diu ac ſæpe verſatus, unde vix incolumis evaſi. Perſarum, inquam, expeditiones in nos, incurſiones Scytharum, illaſque cuſas exacutaſque in Longobardia in latus noſtrum ac pectus haſtas nondum, ut opinor, obliti eſtis. Pecuniæ cum armis abierant. Orbis Imperii in centrum ac punctum plane jam individuum evanuerat. In tanta tamen difficultate rerum delectus habitos, auctas & exercitatas copias ſtrenue curatam rem militarem recordamini. Nec profecto prudentiam fugit veſtram talia ſine pecuniis haud potuiſſe præſtari. Porro quæ ablata ſunt utiliter eſſe expenſa non minus vere confirmare quam ille in occaſione ſimili Pericles, poſſum. Nam in veſtri quos alloquor honoris, ſalutiſque adeo ac libertatis pretium perſoluta ſunt.* C *Extitiſſe tamen querulos quoſdam qui hæc a nobis contra veterum Canonum auctoritatem reprehenderent mirum minime eſt. Talium enim cenſuram nec ipſe Rex Propheta David evadere in cauſa ſimili valuit. Coactus enim, ut accepimus, extrema neceſſitate famis, ſacros panes quibus veſci ſacerdotes ſolos fas erat laicus ipſe cum commilitonibus guſtare non dubitavit. rem auſus minus excuſabilem quam illud eſt cujus cauſam dicimus. Lex enim illa vetus nullum diſerte caſum exceperat quo liceret non ſacerdotibus edere panes illos. At iidem illi ſacri qui nobis ad invidiam obtenduntur Canones clare permittunt vaſa quæque ſacra diſtrahi ac venumdari cum id neceſſe erit ad redemptionem captivorum. Magnum ergo non piaculum contra canones admiſimus qui ut captivum liberaremus Chriſtianum orbem, & pleraſque* D *civitates maximas, interque illas Conſtantinopolim, præſenti ſervitutis periculo eriperemus, non vaſa quidem ſacra, ſed quoſdam ornatus, & acceſſiones ſacrarum rerum, paucas & comparatione reliquorum non magni pretii, mutuati ſumus, ad alioquin inevitabile tantæ miſeriæ diſcrimen removendum. Tanta in hoc facto ego quidem conſcientiæ fiducia nitor ut non dubitem, quamvis iniquos & malignos modo non plane cæcos experiri judices: ſatis certus nullam inde juſtam poſſe trahi vituperandæ adminiſtrationis noſtræ rationem.* Hæc locutus mox dejecto vocis ſono reum ſe tamen & pœnæ obnoxium humiliter profeſſus eſt, ſe ſe ipſe condemnans. Inde E rurſum explicare Brevia cuſtodes illorum jubet inireque æſtimationem ac ſummam ablatarum rerum. Ac ſtatim ſecreto Antiphonetæ notabilem auri ſummam in annos ſingulos pendendam a curatoribus fiſci conſtituit. Quod & in hunc diem perpetua fide practicum eſt. In iſto enim Templo prius memoratæ Imperatricis erat tumulus ex quo aliquem ornatum eraſum diximus. Chalcoprateis vero annuum vectigal auri ſuffecturum ad alendos eos omnes qui in iſta Dei Genitricis ſacra æde divinas laudes celebrare quotidie ſolent, ex ærario regio ſuppeditari juſſit. Sub idem fere tempus detecta conjuratio in Impe-

Oratio Imperatoris Alexii in cauſa pecuniæ ſacræ.

Edit. Pariſ. pag. 157.

Imperator ſe reum fatetur.

Et pro ablata pecunia ſatisfacit.

Conjuratio detecta.

ratorem eſt. Conſenſerant in eam præcipui quique Senatores ac duces, Tribunique exercitus; nec obſcuris aut dubitabilibus indiciis veſtigata res: ſed producti accuſatores certi omnes ad quos quomodocumque contagio cogitati ſceleris aut conſcientia perveniſſet ulla, invictis argumentis convictos fateri crimen coegerunt. Nec tamen Imperator infligi pœnas iis quas præſcribunt leges, pro ſua clementia, paſſus eſt. publicatione modo bonorum & exilio animadvertere in auctores contentus. Hic finis conſpirationis iſtius fuit. Nunc ad Manichæos, de quibus nuper egimus, revocanda narratio eſt. Quando Alexius in Magni Domeſtici dignitatem evectus eſt a Nicephoro Botaniate Blæſum quemdam Manichæum in familiarium miniſtrorum numerum adſcivit, quem & ſacro baptiſmate dignatum uni ex Imperatricis famulabus matrimonio copulavit. Ei viro quatuor in patria ſorores erant, quas ille, de qua paulo ante diximus, Manichæorum calamitati implicitas cum cæteris in cuſtodias abduci bonis omnibus ſpoliatas cernens, majorem commotus in modum eſt, majuſque id malum eſſe quam ut ferri poſſet, ſtatuit. Circumſpiciebat igitur occaſionem elabendi e manibus Imperatoris. Nec feſellit ejus conjugem haud dubiis deprehenſa ſignis cogitatio transfugii. Adit eum cui per id tempus commiſſa gubernatio Manichæorum erat, illique de viro ſuo quæ norat aperuit. Senſit Balbus rem proditam, eoque maturandum ratus omnibus quibuſcum conſilia contulerat, quique illi vel conſanguinitate vel alia neceſſitudine juncti erant ad ſe raptim convocatis cum iis erumpit & Beliatobam occupat. Oppidulum id eſt alto & munito ſitu, quippe impoſitum montis vertici, & in convallem loco ſubjectam imminens. Invenerunt eas ſedes incolis vacuas, eoque tamquam proprias occupantes, indeque quotidianis excurſionibus loca finitima vaſtantes, interdum uſque ad ſuam ipſorum urbem Philippos latrocinando provecti, multa onuſti præda revertebantur. Nec his contentus Balbus fœdus init cum Scythis Iſtri vicina colentibus. Duces enim illius gentis qui Glabinitzam & Dreſtram adjacenteſque iis regiones obtinent adeo ſibi conciliavit ut etiam filiam illuſtris inter Scythas viri magna ipſorum voluntate acceperit conjugem. Hæc magna ira machinabatur fugitivus, tota, quod ajunt, manu ingens Imperatori malum cudens, irruptionem videlicet Scytharum. Cujus periculi momentum ſolita ſua ſapientia providens, & reputans Auguſtus, crebras benevolentiſſime ſcriptas & promiſſis plenas ad Balbum revocandum litteras miſit. auream etiam bullam qua impunitas ipſi pleniſſimaque libertas ſanciebatur, reddendam ei curavit. verum cancer recta ingredi non didicit. Idem erat homo poſtea qui heri & nudiuſtertius. Scythas in Romanos concitans, armata emiſſariorum manu late infeſtans viciniam circum omnem. In cæteris tamen ejus popularibus Manichæis Imperator operam non perdidit: ſed eos obiter ad frugem revocatos fidei rurſus atque obedientiæ Imperii adjunxit. Interim Baimundus (ejus enim jam tempus reviſendi eſt) Aulone moras trahebat: cum ecce ad ipſum perferuntur quæ Bryennio contigerant: audivit & de aliis Comitibus, partim in partes ipſos Imperatoris tranſiiſſe, partim alium alio diſperſum. Hic ita compertis æger animi in pa-

Clementia Imperatoris publicatione bonorum contenta.

Blæſi Manichæi indignatio in Auguſtum.

Edit. Pariſ. pag. 158. & ſequ.

Beliatobam occupat.

Fœdus init cum Scythis.

Fruſtra revocatus ab Imperatore.

Manichæi reconciliantur Imperatori.

A λῆς ἐξέλεγχον. Ἐκδήλου δὲ τῆς μελέτης ἤδη γεγονυίας, καὶ τῆς ἀπὸ τῶν νόμων ποινῆς κατ' αὐτῶν βαρείας ἐπερχομένης, ὁ Αὐτοκράτωρ ποινὴν μὲν οὐδαμῶς ἐπενεγκεῖν αὐτοῖς προτεθύμητο, δήμευσιν δὲ μόνον καὶ περιορισμὸν κατὰ τῶν πρωταιτίων ἀπεφήνατο, καὶ μέχρι τότε τὴν τῆς τοιαύτης ἐπιβουλῆς ἐπεξέλευσιν ἔστησεν. Ἀλλὰ γὰρ ὁ λόγος ἀνατρεχέτω αὖθις ὅθεν ἀπερρύη. Ὁπηνίκα ὁ Αὐτοκράτωρ εἰς τὴν τοῦ δομεστικάτου ἀξίαν παρὰ Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου ἀνηνέχθη, Τραυλόν τινα Μανιχαῖον προσλαβόμενος μετὰ τῶν γνησίων αὐτοῦ θεραπόντων συγκατέλεξε, καὶ τοῦ θείου βαπτίσματος ἀξιώσας, μιᾷ τῶν τῆς βασιλίδος θεραπαινίδων συνέζευξεν. B Οὗτος οὖν τέσσαρας ἀδελφὰς ἔχων, ὡς ταύτας ἐμφορέως μετὰ τῶν λοιπῶν τότε συναπαχθείσας ἐθεάσατο, τά τε προσόντα ἀφαιρεθείσας ἅπαντα, ἤχθετο καὶ φέρειν οὐκ εἶχεν· ἀλλὰ διεσκοπεῖτο ὅπως ἑαυτὸν τῆς τοῦ Αὐτοκράτορος χειρὸς ἀπαλλάξειεν. Ἐν γνώσει δὲ τούτων ἡ αὐτοῦ ὁμευνέτις ἤδη γεγονυῖα, καὶ ἀποδιδράσκοντα τοῦτον ὁρῶσα δῆλοι τῷ τηνικαῦτα τὴν οἰκονομίαν τῶν Μανιχαίων ἐμπεπιστευμένῳ. Οὐ διέλαθε τοῦτο τὸν Τραυλὸν καὶ τηνικαῦτα ὁπόσοις φθάσαι τὸ ἀπόρρητον ἀνεκάλυψε, πρὸς αὐτὸν ἑσπέρας μεταπέμπεται. Καὶ ὁπόσοι δὲ ἐκ συγγενείας ἦσαν αὐτῷ προσήκοντες C ἐς αὐτὸν συνεληλυθότες καταλαμβάνουσι τὴν Βελιάτοβαν. πολίχνιον δὲ τοῦτο ἐγκείμενον κατὰ τὴν ἀκρολοφίαν τοῦ κατὰ ταυτηνὶ τὴν Βελιάτοβαν τέμπους. Λοιπὸν δὲ τοῦτο ἐφθακότες ὥσπερ ἴδιόν τι λάχος λογισάμενοι, ἐν αὐτῷ τὰς οἰκήσεις ἐποιοῦντο. Εἶτα τὰς καθ' ἑκάστην ἐκεῖθεν ἐκδρομὰς ποιούμενοι, καὶ μέχρι τῆς σφετέρας φθάνοντες πόλεως Φιλίππου, λείαν πολλὴν ἀναλαμβανόμενοι ἐπανέστρεφον. Ὁ δὲ Τραυλὸς τούτοις μὴ ἀρκούμενος σπονδὰς μετὰ τῶν παρίστριον νεμομένων Σκυθῶν ἐποιεῖτο, τοὺς περὶ τὴν Γλαβινίτζαν καὶ Δρίστραν ἡγεμόνας, καὶ τὰ ταύταις παρακείμενα ὑποποιούμενος, μνηστευσάμενος ἅμα ἑαυτῷ καὶ τῶν λογάδων Σκυθῶν ἑνὸς θυγατέρα· D σπεύδων ὅλῃ χειρὶ λυπῆσαι τὸν Αὐτοκράτορα διὰ τῆς τῶν Σκυθῶν ἐπελεύσεως. Ταῦτα δὲ ὁ Βασιλεὺς καθ' ἑκάστην μανθάνων, τὸ μέλλον προμηθευσάμενος, ἐσπούδει ὑποποιεῖσθαι τοῦτον διὰ γραμμάτων καὶ ὑποσχέσεων, ὑφορώμενος τὸ ἐξ αὐτοῦ τεχθησόμενον κακόν. Ἀλλὰ καὶ χρυσόβουλλον λόγον ἀπαθείας, καὶ πάσης ἐλευθερίας ἐκθέμενος, ἐξέπεμψε πρὸς αὐτόν. Ἀλλ' ὁ καρκίνος ὀρθὰ βαδίζειν οὐκ ἐμάνθανεν. Ὁ αὐτὸς δὲ ἦν ὁ χθὲς καὶ πρότριτα. τούς τε Σκύθας ὑποποιούμενος, καὶ πλείονας αὐτῶν σφετέρων μεταπεμπόμενος χωρῶν, καὶ ληϊζόμενος τὰ παρακείμενα ἅπαντα. Εἶτα ὁ μὲν Αὐτοκράτωρ, ὁ- E δοῦ πάρεργον, καὶ τὰ κατὰ τοὺς Μανιχαίους ποιησάμενος ὑποσπόνδους αὖθις εἶχεν. Ὁ δέ γε Βαϊμοῦντος κατὰ τὸν Αὐλῶνα χρονοτριβῶν ἦν. (ἐπαναγέσθω γὰρ πρὸς αὐτὸν αὖθις ὁ λόγος) καὶ τὰ κατὰ τὸν Βρυέννιον μεμαθηκὼς, καὶ τοὺς ἄλλους Κόμητας, ὧν οἱ μὲν θητεῦσαι τῷ Αὐτοκράτορι προείλοντο, ἄλλοι δὲ ἄλλοσε διεσπάρησαν,

ἐν-

A τὴν ἐπιγκειμένην ἀναζητήσας, διαπερᾷ εἰς Λογγιβαρδίαν, καὶ καταλαμβάνει τὸν ἴδιον πατέρα εἰς τὸ Σαλερινὸν, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε. Καὶ πολλὰ κατὰ τοῦ Βασιλέως εἰπὼν, ἠρέθιζε κατ' αὐτοῦ. Ὃν θεασάμενος ὁ Ρομπέρτος τὴν δεινὴν ἐκείνην ἀγγελίαν ἐπὶ τῷ προσώπῳ φέροντα, καὶ τὰς πολλὰς ἐκείνας ἃς ἐπ' αὐτῷ εἶχεν ἐλπίδας ὀστράκου δίκην εἰς τοὐναντίον μεταπεσούσας, αὖος ἐφ' ἱκανὸν εἱστήκει, ὥσπερ ὑπὸ κεραυνοῦ βληθείς. Περὶ πάντων δὲ πυθόμενος, καὶ μαθὼν τὰ παρ' ἐλπίδας αὐτῷ συμπεσόντα ἀθυμίᾳ κατεσχέθη. Ἀγεννὲς μὲν οὖν οὐδ' ὁτιοῦν ἐλογίσατο, οὐδὲ τῆς ἑαυτοῦ ἀνδρείας καὶ τόλμης ἀνάξιον. B Μᾶλλον μὲν οὖν καὶ πρὸς μάχας πλέον ἠρέθιστο. καὶ φροντίδες τοῦτον καὶ μέριμναι αὖθις τῶν προτέρων μείζους συνεῖχον. Ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ ἰσχυρὸς προστάτης τῶν οἰκείων βουλευμάτων τε καὶ προλήψεων, καὶ μηδαμῶς ἐθέλων ἀνεῖναι ἐφ' οἷς καθάπαξ διεβουλεύσατο. Καὶ τὸ ὅλον εἰπεῖν ἀκατάπληκτος, καὶ πάντα αὐτῷ ἁλώσιμα, ἐκ μόνης προσβολῆς οἰόμενος γίνεσθαι. Εὐθὺς οὖν τὸ φρόνημα αὐτοῦ τῆς ψυχῆς συναγαγὼν καὶ τῆς πολλῆς ἀθυμίας ἑαυτὸν ἀνακτησάμενος, ἀποστείλας πανταχόθεν διεκηρύκευε τὴν εἰς τὸ Ἰλλυρικὸν αὖθις κατὰ τοῦ Βασιλέως διαπεραίωσιν, μετακαλούμενος ἅπαντας. Καὶ αὐτίκα πανταχόθεν πλῆθος συνείλεκτο στρατιωτῶν ἱππέων τε, C καὶ πεζῶν πάντων ἐξωπλισμένων λαμπρῶς, καὶ πρὸς μάχην ἀποβλεπόντων. τὸ πλῆθος εἶπεν ἂν Ὅμηρος,

Ἠΰτε ἔθνεα εἶσι μελισσάων ἁδινάων,

καὶ συνέρρεον ἔκ τε τῶν παρακειμένων πόλεων, καὶ ἐξ ἀλλοδαπῶν δὲ οὐχ ἧττον. Κἀντεῦθεν ὡπλίζετο καρτερῶς ἐφ' ᾧ τὴν τοῦ υἱοῦ ἀνακαλέσασθαι ἧτταν. Ἱκανὰ δὲ συλλεξάμενος στρατεύματα, εἶτα τοὺς αὐτοῦ μετακαλεσάμενος υἱεῖς, τόν τε Ρογέριον καὶ τὸν Γίδαν καλούμενον, ὃν ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος, θέλων τοῦ πατρὸς ἀποστῆσαι, ἀποστείλας λάθρα D περὶ κήδους αὐτῷ ἐδήλωσεν, ὑποσχόμενος καὶ τιμὴν διαφέρουσαν, καὶ χρημάτων δόσιν δαψιλῆ. Ὁ δὲ τούτων ἀκούσας συνέθετο. τὸν δὲ λόγον τέως εἶχεν ἀπόρρητον. Τούτοις οὖν τὸ ἱππικὸν ἅπαν παραδοὺς, ἀπέστειλε παραγγείλας σπουδάσαι κατασχεῖν τὸν Αὐλῶνα. Οἱ καὶ διαπεράσαντες ἐξ ἐπιδρομῆς, τοῦτον εἷλον, καὶ μετρητούς τινας εἰς φυλακὴν αὐτοῦ καταλιπόντες μετὰ τῶν λοιπῶν καταλαβόντες τὸν Βοθρεντὸν ἐξ ἐφόδου καὶ τοῦτον κατέσχον. Ὁ δέ γε Ρομπέρτος, τὸ ναυτικὸν αὐτοῦ ἅπαν ἀναλαβόμενος, καὶ τὴν * ἐς τὸ Βοθρεντὸν παραλίαν παραπλέων κατέλαβε τὸ Βρεντήσιον, ἐφ' ᾧ πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν διαπεράσαι. τὸν δ' ἀπὸ τοῦ Ὑδροῦντος πορθμὸν ἧττον διάστημα ἔχειν μεμαθηκὼς, ἐκεῖθεν διεπέρασεν εἰς τὸν E Αὐλῶνα, καὶ οὕτω διὰ τῆς ἀναμεταξὺ τοῦ Αὐλῶνος καὶ τῆς Βοθρεντοῦ παραλίας μετὰ τοῦ στόλου αὐτοῦ παντὸς διελθὼν ἡνώθη μετὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ. Ὡς δὲ ἡ Κορυφὼ προκατασχεθεῖσα παρ' αὐτοῦ αὖθις ἀπεστάτησε, τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν Βοθρεντὸν καταλιπὼν, αὐτὸς μετὰ τοῦ ναυτικοῦ παντὸς ἀπέπλευσε πρὸς τὴν Κορυφώ. Ἀλλ' ὁ μὲν Ρομπέρτος τοιαῦτα. ἄρτι μεμαθηκὼς ὁ Αὐτοκράτωρ,

* εἰς πρὸ τὸ

A triam transfretat, patremque Salerni convenit, ut e[illegible] indicatum est, multa congreſſu primo adverſus Imperatorem expostulans, quæ instigare Robertum in eum poſſent. Robertus vultu jam ex ipſo mœstitiaque filii augurio infortunii præcepto, ubi ejus oratione diſtinctius cognovit in quid recidiſſent ingentes illæ ſpes quas in Baimundo ejuſque exercitu rediens ab Illyrico collocaſſet, quam omnia tegulæ inſtar momento in contrarium verſa eſſent, ut aſpectu primo aliquandiu pallidus hæſerat, velut fulmine afflatus; ita poſt auditum tragœdiæ totius ingenti mœſtitia oppreſſus eſt. Ignavum tamen nihil aut generoſitate indignum conſcivit ſua. Martios potius concepit ſpiritus, B & in heroicas aſſurrexit minas cladis hoſti reponendæ. Novam igitur verſare ac parare animo expeditionem cœpit, & in curas ac ſolicitudines reparandi exercitus prioribus acriores mentem dividere. Erat is natura vehemens promotor ſemel cœptorum: quæ cogitaſſet quæ decreſſet, ab iis abſiſtere numquam inducturus in animum, quantævis contra occurſarent malorum & periculorum moles. Imperterriti plane vir pectoris, fiduciæque ſui tantæ, ut nihil non expugnabile vel ad primum ſuum impetum duceret. Cito igitur excuſſo torpore quem illi mœror improſperi ſucceſſus induxerat, dimiſſis in omnes partes ſtrenue nunciis ſecundam in Illyricum trajectionem expeditionemque pronunciat, fortes ad ſe ac militares viros juveneſque gloriæ cupidos convocans. Nec lon-C gum in medio tempus, & confluebat undique numerus militum ingens equitum peditumque. armati omnes erant ſplendide & oculo ac vultu Martium ſpirabant. multitudinem ſic Homerus exprimeret.

Crebra ut apum glomerata minuto examina vulgo.

Confluebant autem non ex vicinis magis quam ex longinquis & alio ſub cælo ſitis regionibus & urbibus. Et Robertus ad magnitudinem propoſiti apparatus modum exæquans, tam valide ſe ſe armabat, quam putabat neceſſarium ad ulciſcendam filii cladem. Collectis exercitibus filios convocat, Rogerium, & qui dicebatur D Gidas, quem Imperator Alexius occulta legatione tentaverat offerendis nuptiis e conſanguinitate ſua: quam affinitatem delatione honorum inſignium & liberaliſſima largitione pecuniæ immenſæ ſe cumulaturum promittebat: audiente libenter ea juvene, fidemque jam tum ac conſenſum dante: quamquam cogitatæ defectionis indicia cautiſſima diſſimulatione oppreſſit ne in notitiam patris aut fratrum emanarent. Hos ergo Robertus tum ad ſe vocatos filios equitatui præfecit univerſo: præſeque ambos miſit cum mandatis, ut Aulonem mature occuparent; quod illi mari trajecto, primo ſtatim incurſu fecerunt. idoneoque illic præſidio relicto Buthrotum cum ſuis copiis profecti urbem quoque illam facile ceperunt. Interim Robertus cum claſſe univerſa ad littus Buthroto oppoſitum provectus, indeque o-E ram legens Brundiſium tenuit, inde trajicere in Illyricum cogitans: ſed cum didiciſſet breviorem eſſe trajectum Hydrunte in eam reverſus urbem Aulonem verſus ſolvit cum exercitu. Mox Aulone tota claſſe comitante rurſus oram legens filiis ſe Buthroti junxit. Quoniam vero Corypho prius occupata defecerat, filiis Buthroti relictis ipſe cum claſſe Robertus Corcyram petiit, arcem amiſſam recuperaturus. Hæc agente Roberto nequaquam

Baimundi reditus ad patrem.

Roberti mœror & generoſum propoſitum.

Edit. Pariſ. pag. 159.

Apparatus ad expeditionem novam.

Gidas Roberti filius non fruſtra tentatus ab Auguſto.

Filii Roberti Aulonem & Buthrotum capiunt.

Robertus Hydrunte trajicit Aulonem.

pag. 160.

ceſſabat Imperator, aut ad tantas apparatuum minas deſpondebat animum. Scripſit primum omnium ad Venetos omni ratione ſuadens ut rurſus in Robertum claſſem armarent: pecunias in ſumptum navium, in ſtipendia militum, largiſſimas liberaliſſime pollicens. Ipſe biremes, triremeſque, formæque omnis ac modi piraticas naves, magno iis numero impoſito exercitatorum maritimis pugnis militum, in hoſtem immiſit. Nec recuſavit, qua erat audacia, certamen Robertus; ſed potius ultro occurrere accerſereque periculum generoſitate dignum ſua credidit. Adventu ergo audito ambarum in ſe claſſium ipſe ſuam inſtructam ad pugnam ſolvens, portum Caſſiopes inſedit. Venetorum prima ſtatio in Paſſarorum portu fuit: ubi comperto Roberti occurſu recta in portum Caſſiopes infeſta claſſe invehuntur. Vehemens pugna fuit, nec miſſilibus procul geſta ſed manu conſerta cominus: ad extremum victus Robertus eſt. Sed indomitus animus victum ſe haud fatebatur. reliquias colligit, majore vi & ope ad alterum prælium priore atrocius ſe parat. Non fefellit utriuſque claſſis duces, qui recenti victoria ſubnixi ultro ad tertium diem occurrunt, vehementique prælio commiſſo Robertum iterum ſplendide ſuperant. Sicque in portum Paſſarorum revertuntur. Hic ſive, ut fit, ex præteritis ſucceſſibus nimia ſui fiducia, ſive contemptu hoſtium, quaſi jam debellatum cum illis eſſet, ſolutius jam & ſecurius ſe gerere cœperunt quam in veterani & generoſiſſimi Ducis Roberti adhuc armati vicinia par eſſet. ac præter cæteram negligentiam naves celeres haud exiguam navalis exercitus partem Venetias dimittunt, quaſi tot opus eſſet nunciis ad præconium relatæ de Roberto nobiliſſimæ victoriæ illic faciendum. Didicit iſta Robertus a quodam Veneto Petro Contarino recenti ad ipſum transfuga. Itaque quamquam ex ſenſu ac dolore iteratæ cladis, incredibili ægritudine ac mœrore oppreſſus, excitavit tamen ad occaſionem novæ ſpei fortem animum, & redintegrato impetu decrevit Venetos rurſus aggredi. Eum contra venientem inopinato audientes non ſine admiratione & perturbatione Veneti majora ſua navigia funibus inter ſe alligant e regione portus urbis Corypho, & facto, quem vocant, pelagolimene ſive maris portu, parvas ſcaphas in medium coegerunt, ſicque armati omnes opperiebantur hoſtem. Neque is moram fecit. Conſeritur atrocius longe quam umquam antea prælium, ſummis viribus animiſque. Stant utrinque obnixi ſeque ubique adverſos ferunt: nemine initium præbendi tergi faciente. Quoniam vero Veneti longa militia commeatus abſumpſerant quibus fœtas & gravatas habuerant naves: eæ jam nihil præter milites & arma continentes leviores innatabant quam ut regi poſſent commode, aqua ne ad ſecundum quidem uſque cingulum pertingente. Ergo cum eam partem quæ hoſtes ſpectabat urgerent corporibus ſuis milites, naves omnes in illud latus invertebantur ſenſim donec ad extremum demerſæ ſunt. Erant in iis ad tredecim hominum millia. Aliæ porro naves ſimul cum vectoribus captæ ſunt. Robertus illuſtri ea victoria uſus crudeliſſime præteritarum dolorem cladium ſtuduit ulciſcendo conſolari. Multos eorum quos ce-

Imperator Venetos implorat.

Claſſem comparat & armatam mittit.

Veneti Robertum vincunt ſemel iterumque.

Venetorum ſecuritas negligens.

Cauſa ipſis magnæ cladis.

Edit. Pariſ. pag. 161.

Roberti victoria inſignis at crudelis.

A οὐδαμῶς ἀνεπεπτώκει, ἀλλὰ τοὺς Βενετίκους διὰ γραμμάτων ἐξώτρυνε, παρασκευάσας αὖθις τὸν μετὰ τοῦ Ρομπέρτου ἀναδέξασθαι πόλεμον, στόλον ἱκανὸν ἐξοπλίσαντας, καὶ τὰς δαπάνας πολλαπλασίους λήψεσθαι ὑποσχόμενος· αὐτὸς δὲ διήρεις, καὶ τριήρεις, καὶ παντοῖον εἶδος ληστρικῶν * κατασκευάσας κατὰ τοῦ Ρομπέρτου ἐξέπεμψεν, ὁπλίτας εἰσαγαγὼν τῆς κατὰ θάλατταν μάχης εἰδήμονας. Τὴν δὲ κατ' αὐτοῦ τῶν στόλων ἔφοδον μεμαθηκὼς ὁ Ρομπέρτος, τὴν μάχην προαρπάζων ὁποῖος ἐκεῖνος, λύσας τὰ συμμένοντα μετὰ τοῦ στόλου αὐτοῦ παντὸς τὸν λιμένα Κασσώπης κατέλαβεν. Οἱ δέ γε Βενέτικοι καταλαβόντες τὸν λιμένα Πασσάρων, καὶ μικρὸν ἐκεῖθι τὴν τοῦ Ρομπέρτου ἔφοδον μεμαθηκότες, B θᾶττον καὶ αὐτοὶ καταλαμβάνουσι τὸν λιμένα Κασσώπης. καὶ συμβολῆς καρτερᾶς γενομένης, καὶ τῆς μάχης ἀγχεμάχου, ἡττᾶται ὁ Ρομπέρτος. Ὁποῖος δ' ἐκεῖνος φιλοπόλεμος, καὶ ἐνθυμίας ἔχων πρὸς μάχας, οὐδὲ μετὰ τὴν ἧτταν ἐκείνην τὸ παράπαν ἐνεδίδου. Ἀλλ' αὖθις ἡτοιμάζετο πρὸς ἑτέραν μάχην, καὶ συμβολὴν πολέμου μείζονος. Ὅπερ οἱ ἡγεμόνες ἀμφοτέρων τῶν στόλων μεμαθηκότες, κἀκ τῆς προηγησαμένης νίκης θαρρήσαντες μετὰ τὴν τρίτην ἡμέραν προσβαλόντες αὐτῷ οἱ Βενέτικοι, λαμπρὰν τὴν κατ' αὐτοῦ νίκην ἤραντο. Εἶθ' οὕτως ἐπανέρχονται πάλιν εἰς τὸν λιμένα Πασσάρων. εἶτα, ὁποῖα ἐν τοῖς τοιούτοις ὡς τὰ πολλὰ φιλεῖ γίνεσθαι, C ἐπαρθέντες ἐπὶ ταῖς προηγησαμέναις νίκαις, εἴτε τοὺς ἡττηθέντας ἀπελπίσαντες, ἀναπεπτώκασιν ὡς ἤδη τὸ πᾶν ἐνωκότες, καὶ καταφρονητικῶς πρὸς τὸν Ρομπέρτον διετίθεντο. Εἶτα διελόντες τὰ ταχύδρομα τῶν πλοίων ἀπέστειλαν εἰς Βενετίαν διηγησομένους τὰ ξυμπεσόντα, καὶ ὅπως κατὰ κράτος τὸν Ρομπέρτον ἥττησαν. Ὁ δὲ Ρομπέρτος ταῦτα μεμαθηκὼς ἀπό τινος Βενετίκου Κονταρίνου Πέτρου καλουμένου ἄρτι προσαυτομολήσαντος αὐτῷ, ἐπὶ πλεῖον ἠθύμει, καὶ οὐκ ἔτι ἀνεκτῶς εἶχε. Λογισμοῖς δὲ κρείττοσιν ἀναρρώσας ἑαυτὸν αὖθις κατὰ τῶν Βενετίκων ἵεται. Οἱ δὲ Βενέτικοι τῷ ἀπροόπτῳ καταπλαγέντες τῆς αὐτοῦ ἐλάσεως, εὐθὺς δεσμεύσαντες τὰ μείζω τούτων πλοῖα καλωδίοις παρὰ τὸν D λιμένα τῆς Κορυφοῦ, καὶ συναπαρτίσαντες τὸν λεγόμενον πελαγολιμένα, τὰ σμικρὰ τούτων σκάφη εἰς μέσον εἰσήλασαν. Σιδηροφορήσαντες δὲ ἅπαντες ἐκαραδόκουν τὴν τούτου ἔλασιν. Ὁ δὲ καταλαβὼν συμμίγνυται τούτοις πρὸς πόλεμον. ὁ δὲ πόλεμος δεινὸς ἦν, καὶ τῶν προτέρων ἰσχυρότερος ἐκθύμως μαχομένων ἢ πρότερον. καρτερᾶς οὖν μάχης ἀναμεταξὺ γεγονυίας, καὶ μηδενὸς τῶν μερῶν νῶτα δεδωκότος, ἀλλὰ μᾶλλον κατὰ πρόσωπον ἐρχομένων, ἐπεὶ οἱ Βενέτικοι τὰ προσόντα τούτοις φθάσαντες προκατηνάλωσαν, καὶ οὐδὲν ἄλλο πλὴν τῶν ὁπλιτῶν ταῖς ναυσὶν παρῆν, αὗται δὲ τῇ κουφότητι ἐπεπόλαζον οἷον τοῖς ὕδασιν ἐποχούμεναι, ὡς μηδ' ἄχρι δευτέρου ζωστῆρος τοῦ ὕδατος E φθάνοντος, πανσυδὶ ἐπὶ τὴν ἑτέραν πλευρὰν τῶν ὡς πρὸς τοὺς πολεμίους συρρευσάντων, τηνικαῦτα ἐβυθίσθησαν. Ἦσαν δὲ ὡσεὶ χιλιάδες τρισκαίδεκα. Αἱ δὲ ἄλλαι τῶν νηῶν σὺν αὐτοῖς πλωτῆρσι κατεσχέθησαν. Ὁ δὲ Ρομπέρτος μετὰ τὴν λαμπρὰν ἐκείνην νίκην ἀπηνῶς διατεθεὶς, πολλοῖς τῶν καταληφθέντων ὠμοτάτως ἐχρήσατο. τῶν μὲν τὰς ὄψεις πηρώσας,

* τινῶν

τοὺς δὲ ῥινοτομήσας, τινῶν δὲ καὶ χεῖρας ἢ πόδας ἢ καὶ ἀμφότερα ἀφελόμενος. Περὶ δέ γε τῶν λοιπῶν, ἀποστείλας πρὸς τοὺς ὁμοχώρους αὐτῶν διευφήμισεν, ὡς ὁ βουλόμενος ὠνήσασθαι τὸν ἴδιον τιμῆς, ἀφόβως παραγένοιτο. Ἅμα δὲ καὶ τὰ περὶ εἰρήνης αὐτοὺς ἠρώτα. Οἱ δὲ μηνύουσι πρὸς αὐτόν. Ἴσθι δοὺξ Ῥομπέρτε, ὡς εἰ καὶ τὰς σφῶν ἡμῶν γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα ἀποσφαττόμενα θεασαίμεθα, οὐ μὴν τὰς πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξιον συνθήκας ἀπαρνησόμεθα. Οὔτε μὴν τοῦ ἐπαρήγειν αὐτῷ, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐκθύμως μάχεσθαι ὅλως ἐνδώσομεν. Καιροῦ δ' ὀλίγου παρερρυηκότος, δρόμωνάς τε καὶ τριήρεις ἐξαρτίσαντες οἱ Βενέτικοι, καὶ ἄλλ' ἅττα τῶν μικρῶν καὶ ταχυδρόμων νηῶν, μετὰ πλείονος δυνάμεως κατὰ τοῦ Ῥομπέρτου ἔρχονται. Καὶ δὴ καταλαβόντες αὐτὸν περὶ Βουθρωτὸν αὐλιζόμενον, τὸν μετ' αὐτοῦ συνάπτουσι πόλεμον, καὶ κατὰ κράτος νικῶσι, πολλοὺς μὲν ἀποκτείναντες, πλείονας δὲ καὶ βυθίσαντες. μικροῦ δὲ δεῖν καὶ αὐτὸν τὸν γνήσιον υἱὸν αὐτοῦ Γίδαν, καὶ τὴν ὁμευνέτιν κατέσχον Γαΐταν. Καὶ νίκην κατ' αὐτοῦ λαμπρὰν ἀράμενοι, δηλοῦσι πάντα τῷ Βασιλεῖ. Ὃς διὰ πολλῶν τούτους ἀμειψάμενος δωρεῶν καὶ τιμῶν, καὶ αὐτὸν τὸν Δοῦκα Βενετίας τῷ τῶν πρωτοσεβαστῶν ἀξιώματι μετὰ τῆς ἀναλόγου ῥόγας ἐτίμησεν. Ἀλλὰ καὶ πάσαις ταῖς ἐν Βενετίᾳ ἐκκλησίαις χρυσίου ποσότητα ἱκανὴν ἐτησίως διανέμεσθαι ἀπὸ τῶν βασιλικῶν ταμιείων ἐκέλευσε. Τῇ μέντοι ἐπ' ὀνόματι τοῦ εὐαγγελιστοῦ ἀποστόλου Μάρκου ἐκκλησίᾳ ὑποφόρους ἅπαντας τοὺς ἐκ Μέλφης ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐργαστήρια ἔχοντας πεποίηκε. καὶ τὰ ἀπὸ τῆς παλαιᾶς Ἑβραϊκῆς σκάλας μέχρι τῆς καλουμένης Βίγλας διήκοντα ἐργαστήρια, καὶ τὰς ἐντὸς τοῦ διαστήματος τούτου ἐμπεριεχομένας σκάλας ἐδωρήσατο. Καὶ ἑτέρων πολλῶν ἀκινήτων δωρεάς, ἔν τε τῇ βασιλευούσῃ, καὶ τῇ πόλει Δυρραχίου, καὶ ὅποι ποτ' ἂν ἐκεῖνοι ᾐτήσαντο. Τὸ δὲ δὴ μεῖζον τὴν ἐμπορείαν αὐτῶν ἀζήμιον ἐποίησεν ἐν πάσαις ταῖς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν Ῥωμαίων χώραις, ὥστε ἀνέτως ἐμπορεύεσθαι καὶ κατὰ τὸ αὐτοῖς βουλητόν. Μήτε μὴν ὑπὲρ κομμερκίου ἢ ἑτέρας τινὸς εἰσπράξεως τῷ δημοσίῳ εἰσκομιζομένης παρέχειν ἄχρι καὶ ὀβολοῦ ἑνός. Ἀλλ' ἔξω πάσης εἶναι Ῥωμαϊκῆς ἐξουσίας. Ὁ δέ γε Ῥομπέρτος (ἐπαναγέσθω γὰρ αὖθις ὁ λόγος ὅθεν ἐξέπεσε καὶ καθ' εἱρμὸν ἐχέσθω τῆς διηγήσεως) οὐδὲ μετὰ ταύτην τὴν ἧτταν αὖθις ἠρέμει. Ἀλλ' ἐπεὶ προφθάσας τινὰ τῶν πλοίων αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἰδίου υἱοῦ, κατὰ τῆς Κεφαλληνίας ἐπέστειλε σπεύδων τὴν ἐν αὐτῇ πόλιν κατασχεῖν. Τὰ μὲν ἐνόντα αὐτῷ πλοῖα τῇ Βοντίτζῃ προσώρμισε μετὰ τῆς παρεμβολῆς πάσης, αὐτὸς δὲ εἰς μονήρη γαλέαν εἰσελθὼν τὴν Κεφαληνίαν κατέλαβε. Καὶ πρὶν ἢ ταῖς λοιπαῖς δυνάμεσι, καὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἑνωθῆναι ἐγκαρτερῶν ἔτι περὶ τὸν Ἄθηρα (ἀκρωτήριόν τι τοῦτο τῆς Κεφαλληνίας) λάβρῳ κατέχεται πυρετῷ. Μὴ φέρων δὲ τὴν τοῦ πυρετοῦ φλόγωσιν, ὕδωρ ψυχρὸν αἰτεῖ. Τῶν δὲ περὶ αὐτὸν ἁπανταχοῦ σκεδασθέντων εἰς τὴν τοῦ ὕδατος ζήτησιν, τῶν ἐγχωρίων τις πρὸς αὐτοὺς φησιν. Ὁρᾶτε ταυτηνὶ τὴν νῆσον τὴν Ἰθάκην ἐν αὐτῇ πρώην πόλις μεγάλη ᾠκοδόμητο Ἱερουσαλὴμ καλουμένη, νῦν δὲ τῷ χρόνῳ ἠρείπωται. Ἐν αὐτῇ πηγὴ ἦν πότιμος ἐσαεὶ καὶ ψυ-

Anna Comnena Alexiades.

A pie inhumane cruciavit deformavitque. Quibuſdam oculos eruit, aliis nares abſcidit, nonnullis manus aut pedes. Fuere quibus utraque illa ſimul demeret. De reliquis, admonuit dimiſſis per vicina loca præconibus qui ſuos numerato pretio redimere vellent innoxie ad ſe ac ſecure venire poſſe. ſimul juſſit tentari eorum animos de pace componenda ſecum. At illi ſic reſponderunt. *Scito, Dux Roberte, neque ſi uxores & filios noſtros a te contrucidari cerneremus, inducere poſſe nos in animum ut fidem Alexio juratam fallamus, aut in ejus propugnanda cauſa conatibus periculiſve parcamus ullis.* Non longum inde tempus fluxerat, cum dromonibus & trieribus B Veneti paratis nonnulliſque aliis parvis & velocibus navibus exercitu in majorem quam antea numerum reparato, in Robertum infeſti movent ſtationem habentem circa Buthrotum, conſertoque acri prælio illum plane vincunt multis ex ejus exercitu cæſis, pluribus demerſis. Parumque abfuit quin filium ejus Gidam & uxorem Gaitam caperent. Cujus ſplendidæ victoriæ ſimul Imperator, ipſorum nunciis indicantibus, certior eſt factus, multis eos muneribus magniſque honoribus proſecutus eſt. Duci Venetiarum Protoſebaſti dignitatem cum congruo cenſu annuo contulit: Eccleſiis omnibus quæ Venetiis ſunt, ſatis magnum auri numerum quotannis ex imperiali ærario pendendum conſtituit. Eximiæ vero Eccleſiæ C ſtructæ in nomine Evangeliſtæ Apoſtoli Marci vectigales fecit Melphenſes omnes qui officinas Conſtantinopoli haberent. Omneſque præterea officinas ac tabernas alias quæ a veteri Hebraica ſcala ad Biglam, ſic dictam, pertinent; ſimul & eas ſcalas quæ intra iſtud totum ſpatium continentur, donavit. Præter magnas immobilium largitiones tum Conſtantinopoli tum Dyrrachii, tum ubicumque alibi illi petierunt. Quodque maximum omnium fuit mercimonia ipſorum cuncta quovis portorio aut vectigali decrevit immunia in omne tempus eſſe in cunctis Romanæ ditionis locis, ut quidquid exportarent importarentve nihil, ne obolum quidem, redemptoribus D fiſci aut publicanis ſimilibuſve regiæ pecuniæ collectoribus, commercii alteriuſve tributi nomine pendere cogerentur; Sed plane liberam cunctæque Romanorum magiſtratuum poteſtati exemptam haberent mercaturam. At Robertus (revertatur enim oratio unde digreſſa eſt, & reliquam pertexat narrationem) ne poſt hanc quidem cladem quieſcere potuit. Sed cum jam antea navigia e ſuis quædam Duce iis ſuo filio præfecto in Cephaleniam miſiſſet, ſtudio civitatis quæ in ea inſula eſt, occupandæ; ipſe navigiis quæ ad manum tum habuit reliqua, in ſtatione relictis ad Bonlitzam, ubi & caſtris poſitis totus exercitus conſederat, monere galea invectus Cephaleniam E tenuit. ubi antequam & aliis ſuis poſt ſecuturis copiis & ipſi qui jam præceſſerat filio ſuo ſe conjungeret, cum apud Atherem moraretur (eſt Ather promontorium quoddam Cephaleniæ) vehementi correptus febre eſt: cujus ardorem non ferens frigidam petit. Ad quam ejus vocem diſperſis qui circa erant ad inquiſitionem fontis, indigenarum quiſpiam reſpondit: videte hanc inſulam Ithacam. In ea conſtructa olim fuit magna civitas Jeruſalem vocata. Jam vetuſtate collapſa eſt. Ce-

Fides Illyricianorum in Alexium.

Victoria Venetorum de Roberto reportata.

Imperatoris liberalitas in Venetos.

Edit. Pariſ. pag. 162.

Robertus Cephaleniam invadit.

Moneris galea aut Galere

terum in ejus ſolo fons perennis eſt aquæ
limpidæ ac potabilis. His Robertus auditis
magno metu concuſſus, quippe ex loci ubi
erat nomine & urbis Jeruſalem vicina in-
ſtare ſibi mortem intellexit. Etenim olim
ſibi prædictum meminerat a quibuſdam ex
Prædictio mortis Roberti
eo quæſtuoſo vatum genere qui magnorum
Principum gratiam adulatoriis artibus ca-
ptare ſolent, ſe uſque ad iſtum Atherem di-
tioni ſuæ cuncta ſubjecturum. Hinc profi-
ciſcentem Jeroſolymam debitum naturæ
ſoluturum. Porro febriline ardens is mor-
bus fuerit: an ut alii tradunt, dolor late-
haud vana.
ris; parum habeo compertum. Illud con-
ſtat ſexto die quam languere cœperat, Ro-
bertum ibi eſſe mortuum. Supremum ſpi-
rantem aſſecuta uxor ejus Gaita offendit,
& filium ut in tali ſpectaculo ac caſu flen-
tem. Nunciatur obitus alteri filio quem
Robertus principatus ſucceſſorem deſigna-
verat adhuc vivens. is incredibiliter eo
nuncio conſternatus eſt. ſe ſe tamen ut po-
tuit confirmans exercitui convocato rem
aperit inconſolabiliter lugens talis ac tanti
jacturam patris. Jurata deinde ſibi ab o-
mnibus fide copias in Apuliam deportat.
Edit. Pariſ. pag. 163.
Filius ejus Apuliam repetit.
Quo in trajectu, tametſi æſtatem agebat
annus, fœda tempeſtate vexata claſſis eſt,
adeo quidem ut navigiorum quædam mer-
gerentur, quædam illiſa vadis adhære-
ſcerent. In iis quæ mortuum Robertum
vehebat navis cum fracta fuiſſet media
ſui parte: quibus cura erat commiſſa ca-
daveris arca in qua id ſervabatur ægre
correpta vix tandem Venuſium ſalvi te-
nuerunt. Sepultus deinde Robertus eſt
Sepultura Roberti.
apud monaſterium in nomine ſanctæ Tri-
nitatis olim exſtructum: ubi & fratres e-
jus ante ipſum depoſiti fuerant. Exceſſit
alii leg. viceſimo quinto.
e vivis anno viceſimo ſexto ducatus ſui,
ætatis ſeptuageſimo. Hunc inopinatum
tam acerbi hoſtis obitum Imperator au-
diens ſic reſpiravit, uti ſi onus ingens a
longo tempore impoſitum humeris excuſ-
ſiſſet tandem. Nec cunctandum tali re-
rum articulo ratus, machinas intendit
omnes, quo inter eos qui Dyrrachium
obtinebant diſſenſionum ſemina ſparge-
ret: ſic facile futurum autumans ut ea ci-
vitas in ſuam rediret poteſtatem. Ad eam
rem accerſit qui tum forte Conſtantino-
poli Veneti fuerunt. Agit cum illis ut
dent litteras ad Amalphenos Venetos a-
lioſque advenas, qui urbem Epidamnum
frequentabant, quibus illi ſuaderent ut
commodare operam Imperatori vellent
ad Dyrrachium recipiendum. Incum-
bebat in idem ipſe per ſe inſuper Augu-
ſtus nullum finem donandi promittendi-
que faciens. Perſuaſit facile. eſt enim u-
niverſum Latinorum vænale genus & ex
perdito pecuniæ amore paratum ſolitum-
que cariſſima quæque prodere ac paciſci
Dyrrachium Imperio redditum.
pro ſpe lucri ſordidi. Dyrrachienſes
igitur Præſidiarii Colonique ingentibus
ab Auguſto lactati ſpebus, conjuratio-
ne facta primum de medio tollunt eos qui
auctores fuerant arcis Roberto tradendæ,
tum & illos qui adhuc perſtabant in e-
jus fide. His peractis ipſi ultro Augu-
ſtum adeuntes arcem ei dedunt; libera-
litatemque viciſſim ipſius plane prout ſpe-
raverant in donis atque immunitatibus
largiendis experti abunde ſunt. Roberti
porro mortem multo ante præviderat ac
prædixerat quidam, cui nomen Seth ven-
ditare ſe ſolitus exquiſita cognitione A-
ſtrologiæ. Is poſt Roberti trajectionem
Sethi Aſtrologi vaticinium de Roberto.
in Illyricum vaticinium iſtud ſuum in
charta deſcriptum ſigillo munita depo-

A χρὸν ὕδωρ ἀναδιδοῦσα. Τούτων ὁ Ρομπέρτος ἀκού-
σας, δέει πολλῷ τηνικαῦτα συνεχέθη. Συμβα-
λὼν οὖν τὴν Ἀθήρα καὶ τὴν πόλιν Ἱερουσαλὴμ, τὸν ἐ-
φιστάμενον αὐτῷ θάνατον ἐπεγίνωσκε. Καὶ γὰρ πρὸ
πολλοῦ τινὲς αὐτῷ ἐμαντεύοντο, ὁποῖα εἰώθασιν οἱ κό-
λακες τοῖς μεγιστᾶσιν εἰσηγεῖσθαι, ὅτι μέχρι τοῦ Ἀθή-
ρος αὐτοῦ ἅπαντα μέλλεις ὑποτάξαι. Ἐκεῖθεν δὲ εἰς
Ἱερουσαλὴμ ἀπερχόμενος, τῷ χρεὼν λειτουργήσεις.
Εἴ τε δὲ ὁ πυρετὸς τοῦτον ἀνάλωσεν, εἴτε πλευρῖτις
ἦν ἡ νόσος ἀκριβῶς λέγειν οὐκ ἔχω. Τέως δ' ἐξ ἡ-
μερῶν τελευτᾷ, καταλαμβάνει δὲ τοῦτον τὰ ἔσχατα
πνέοντα ἡ γυνὴ αὐτοῦ Γαΐτα, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ κλαίον-
τα ἐπ' αὐτῷ. Ἀπαγγέλλεται γοῦν τὸ συμβὰν τῷ
B υἱῷ αὐτοῦ, ὅνπερ ἔτι ζῶν διάδοχον τῆς ἀρχῆς αὐ-
τοῦ ἐποίει. Ὃς τοῦτο μαθὼν λύπῃ μὲν ἀφορήτῳ τη-
νικαῦτα συνείχετο. κρείττοσι δὲ λογισμοῖς ἑαυτὸν
ἀνακτησάμενος, καὶ συναγαγὼν τὸ φρόνημα αὐτοῦ τῆς
ψυχῆς, μετακαλεσάμενος ἅπαντας, πρῶτον μὲν
ἀπαγγέλλει τὸ συμβὰν, ἀπαράκλητα κλαίων ἐπὶ
τῇ τοῦ πατρὸς τελευτῇ, ὁρκίζει δὲ ἅπαντας εἰς ἑ-
αυτόν. Καὶ ἀναλαβόμενος τούτους εἰς Ἀπουλίαν διε-
περᾷ. ἐν τῷ διαπερᾷν δὲ μεγίστῳ κλύδωνι κατ'
ὥραν θέρους ὢν περιπέπτωκεν. ὥστε τὰ μὲν τῶν
πλοίων βυθισθῆναι, τινὰ δὲ τῇ ψάμμῳ προσαρ-
ράξαντα συνθραυσθῆναι. Τὸ δὲ τὸν νεκρὸν κομίζον
πλοῖον ἡμίθραυστον γέγονε. μόλις δὲ τὸ τοῦτον συ-
C νέχον κιβώτιον, οἱ ἀμφ' αὐτὸν ἀναλαβόμενοι εἰς
τὸ Βενούσιον διεσώσαντο, καὶ εἰς τὴν ἐπ' ὀνόματι
τῆς ἁγίας Τριάδος πάλαι ἀνοικοδομηθεῖσαν μονὴν,
οὗ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ προετάφησαν, καὶ αὐτὸς ἐνσω-
ριάζεται. Τελευτᾷ δὲ ὁ Ρομπέρτος εἰκοστῷ * ἕκτῳ   * πέμπτῳ
χρόνῳ τῆς δουκικῆς αὐτοῦ ἀρχῆς, τὸν ἅπαντα χρό-
νον βιώσας ἔτη ἑβδομήκοντα. Μεμαθηκὼς δὲ ὁ
Βασιλεὺς, τὸν τοῦ Ρομπέρτου αἰφνίδιον θάνατον,
ἀνέσφηλε μὲν ἄχθος τοιοῦτον ἀπωμισάμενος. Ἐπι-
τίθεται δὲ παραχρῆμα τοῖς τὸ Δυρράχιον ἔτι κα-
τέχουσιν εἰς διχόνοιαν τούτους διὰ γραμμάτων καὶ
παντοίας μεθόδου εἰσάξαι σκεψάμενος, καθ' οὕ-
τω ῥᾷστα τὴν πόλιν Δυρραχίου ἐλπίζων λήψεσθαι.
Ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει παρατυχόντας Βενετί-
D κους παρασκευάζει διὰ γραμμάτων ξυμβουλεῦσαι
τοῖς τε Ἀμαλφινοῖς, καὶ Βενετίκοις, καὶ ὅσοι ἔ-
ποικοι εἰς Ἐπίδαμνον ἔτυχον ὑπεῖξαι τῷ αὐτοῦ θε-
λήματι, καὶ παραδοῦναι οἱ τὸ Δυρράχιον. Ἀλλὰ
καὶ αὐτὸς δὲ ὑποσχέσεων καὶ δωρεῶν οὐκ ἐνεδίδου
ὅλως ὥστε τὴν πόλιν Δυρράχιον παραδοῦναι αὐ-
τῷ. Καταπειθεῖς οὖν γεγονότες (τοιοῦτον γὰρ
τὸ Λατινικὸν ἅπαν γένος ἐρασιχρήματόν τε καὶ
ὀβολοῦ ἑνὸς πιπράσκειν εἰωθὸς καὶ αὐτὰ δὲ τὰ
φίλτατα) μεγάλα ἐλπίσαντες, καὶ συνωμο-
σίαν ποιησάμενοι, ἀναιροῦσι μὲν τοὺς πρώτως
αὐτοὺς ἀναπείσαντας τὸ κάστρον τῷ Ρομπέρτῳ
προδοῦναι καὶ τοὺς συνωμότας αὐτοῦ. Ἐκεῖ-
E νοι δὲ προσελθόντες παραδιδόασι τὸ κά-
στρον τῷ Βασιλεῖ πάσης ἐλευθερίας παρ' αὐ-
τοῦ ἀπολαύσαντες. Τὴν δὲ τοῦ Ρομπέρτου τε-
λευτὴν μεμαθηκώς τις, Σὴθ καλούμενος με-
γάλα ἐπ' ἀστρολογίᾳ αὐχῶν, μετὰ τὴν
εἰς τὸ Ἰλλυρικὸν αὐτοῦ διαπεραίωσιν προειρη-
κὼς διὰ χρησμοῦ, ὃν ἐν χάρτῃ ἐκθέμε-

νος καὶ σφραγίσας τινὶ τῶν τοῦ βασιλέως οἰκειοτάτων ἐνεχείρισε, παραγγείλας κατέχειν αὐτὸν μέχρι τινός. Εἶτα τοῦ Ῥομπέρτου τεθνηκότος ἐξ ἐπιταγῆς αὐτοῦ λύουσι τὸν χάρτην. Εἶχε δὲ ὁ χρησμὸς οὕτω. Μέγας ἐχθρὸς ἐξ Ἑσπέρας πολλὰ κινήσας ἄφνω πεσεῖται. Ἐθαύμαζον δὲ πάντες τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἐπιστήμην. ἦν γὰρ ἐπὶ ταύτῃ τῇ σοφίᾳ εἰς ἄκρον ἐληλακώς. Καὶ ἵνα τι βραχὺ παραδράμωμεν τοῦ λόγου, τῆς ἱστορίας μικρὸν ἀποστάντες, οὕτως ἔχει τὰ κατὰ τοὺς χρησμούς. Νεώτερον μὲν τὸ ἐφεύρεμα, καὶ οὐκ οἶδε τὴν ἐπιστήμην ταύτην ὁ πάλαι χρόνος. Οὔτε γὰρ ἐπ' Εὐδόξου τοῦ ἀστρονομικωτάτου ἡ τῶν χρησμῶν μέθοδος ἦν, οὔτε ὁ Πλάτων τὴν σύνεσιν ταύτην ᾔδει. Ἀλλ' οὐδὲ Μανέθων ὁ ἀποτελεσματικὸς περὶ ταύτης ἠκρίβωκεν. Ἀλλὰ λεῖψις ἦν ἐκείνοις ὡροσκοπίας, ἐν οἷς προμαντεύονται καὶ πῆξις τῶν κέντρων, καὶ τοῦ ὅλου διαθέματος ἐπιτήρησις, καὶ ὁπόσα ἄλλα ὁ τὴν μέθοδον ταύτην εὑρηκὼς τοῖς ἐσύστερον παρέδωκεν, ἅπερ ξυνετὰ τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα ματαιάζουσιν. Ἡμεῖς δὲ ἐκεῖθεν ποτὲ ὀλίγον τι τῆς ἐπιστήμης ταύτης ἡψάμεθα, οὐχ ἵνα τι τοιοῦτον διαπραξαίμεθα, μὴ γένοιτο. ἀλλ' ἵνα τῆς ματαιολογίας ταύτης ἀκριβέστερον καταγνόντες, καὶ τῶν περὶ αὐτὴν ἠσχολημένων καταγινώσκοιμεν. Ταῦτα δὲ γράφω οὐκ ἐπιδείξεως ἕνεκα, ἀλλ' ἵνα ἐνδειξαίμην, ὅτι ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος τούτου, πολλαὶ τῶν ἐπιστημῶν εἰς ἐπίδοσιν ἐληλύθασι, τιμῶντος τοὺς φιλοσόφους καὶ φιλοσοφίαν αὐτήν, εἰ καὶ πρὸς τὸ μάθημα τοῦτο τῆς ἀστρολογίας δυσχεραίνων πως κατεφαίνετο, οἶμαι, διό τι τοὺς πολλοὺς τῶν ἀκεραιοτέρων ἀφίστασθαι ἀνέπειθε τῶν ἄνωθεν ἐλπίδων, καὶ κεχηνέναι τοῖς ἄστρασιν. Αὕτη αἰτία γέγονε πόλεμον ἔχειν τὸν Αὐτοκράτορα πρὸς τὸ μάθημα τῆς ἀστρολογίας. Οὐ μὴν διὰ τοῦτο αὐχμός τις ἦν ἀστρολόγων τὸ τηνικάδε, ἀλλὰ καὶ ὁ εἰρημένος Σὴθ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ ἐξήνθησε, καὶ ὁ Αἰγύπτιος ἐκεῖνος Ἀλεξανδρεὺς πολὺς ἦν τὰ τῆς ἀστρολογίας ἐμφαίνων ὄργια. Ὃς καὶ παρὰ πολλῶν ἐρωτώμενος, ἀκριβέστατα προεμαντεύετο. Ἐν ἐνίοις δὲ οὐδὲ ἀστρολάβου δεόμενος, ἀλλὰ διά τινος ψηφοφορίας τὰς προρρήσεις ἐποιεῖτο. Ἦν δ' ἄρα καὶ τοῦτο μαγικὸν μὲν οὐδαμῶς, ἀλλὰ τέχνη τις Ἀλεξανδρέως λογική. Ὁρῶν δὲ ὁ Αὐτοκράτωρ τὴν νεότητα συρρέουσαν ἐπ' αὐτόν, καὶ ὥσπερ τινα προφήτην τὸν ἄνδρα λογιζομένους, δὶς καὶ αὐτὸς τοῦτον ἐπηρώτηκε, καὶ τοσαυτάκις καὶ ὁ Ἀλεξανδρεὺς εὐστοχήκει τῆς ἐπερωτήσεως. Δειλιάσας δὲ ἵνα μὴ πολλοῖς βλάβη γένηται, καὶ πρὸς τὴν ματαιότητα τῆς ἀστρολογίας ἀποκλίνωσιν ἅπαντες, κατὰ τὴν Ῥαιδεστὸν τούτῳ τὰς διατριβὰς ἀφώρισε τῆς πόλεως ἀπελάσας, πολλὴν τὴν περὶ αὐτὸν προμήθειαν ἐνδειξάμενος, ὥστε δαψιλῶς αὐτῷ τὰ πρὸς χρῆσιν ἐκ τῶν βασιλικῶν ταμιείων ἐπιχορηγεῖσθαι. Ναὶ μὴν καὶ ὁ διαλεκτικώτατος Ἐλεύθερος, Αἰγύπτιος καὶ οὗτος ἀνήρ, τὰ τῆς ἐπιστήμης ταύτης πρεσβεύων, εἰς ἄκρον ἐλαύνει εὐφυΐας, μηδενὶ μηδαμῶς τῶν πρωτείων παραχωρῶν. Ἐν ὑστέροις δὲ καὶ ὁ καλούμενος Κατανάγγης

A fuit in manibus quorumdam familiariſſimorum Imperatoris, rogans ut id ſcriptum ita ſervarent uſque ad certum tempus. Deinde Roberto mortuo juſſu auctoris reſignata charta eſt, in qua ſors eſt reperta in hunc modum ſcripta. *Magnus hoſtis ex occaſu multum tumultuatus repente cadet.* Mirati ſunt omnes viri peritiam. Sane is ad ſummam perfectionem hujus divinandi ſcientiæ pervenerat. De qua equidem paulisper omiſſa Hiſtoriæ ſerie nonnihil breviter diſſeram. Sic ſe res habet de iſtis Aſtrologorum reſponſis eventura prænunciantibus; novitium id inventum eſt, ignoratum ætati veteri. Neque enim cum Eudoxus floruit Aſtronomiorum ſummus, ars erat adhuc iſta divinandi: neque Plato hanc ſcientiam B habuit; ne Manetho quidem ille apoteleſmaticus ad exactum calluit diſciplinam iſtam. Deerat illis abſoluta numeris omnibus ſuis methodus Horoſcopiæ; quippe qui fixionem accuratam cardinum & uſquequaque exactam ad obſervationem natalis momenti poſitionem cæleſtium aſpectuum ac totius ſchematis delineationem non haberent; uti neque aliorum notitiam eodem ſpectantium quorumdam, quæ idem ille quiſquis eſt perfector ſcientiæ iſtius ſuperiorum inventis addita poſteris tradidit, perquam ſcita illis videri ſolita qui ſtultam in nugis ejuſmodi operam ponunt. Delibavimus & nos primorem aliquam iſtius doctrinæ notionem: non ut divinare inde conaremur quippiam, avertat id quidem Deus: ſed ut vanitate C iſta penitius introſpecta coarguere certius poſſemus eorum imprudentiam qui in arte fallaci & nugatoria otium & ſtudium miſere perdunt. Neque vero ad hæc ipſa commemoranda oſtentatione ducor ulla; ſed quæ Imperium Alexii deſcriberem mearum eſſe putavi partium demonſtrare litteratas omnes artes eo viro imperante qui & Philoſophos & Philoſophiam impenſe coleret, in magnos auctus proceſſiſſe. Iſtam quoque judiciariam, quantumvis illam Auguſtus aliarum numero exceptam non obſcuro odio proſequeretur: propter eam ut puto cauſam, quod a ſpe in Deo collocanda ſimpliciores abducat, inhiareque aſtris doceat & inde rerum ſuarum ſuſpenſas habere rationes. Hæc cauſa Imperatorem in iſtos D Aſtrologos & Mathematicos armavit. Nec ira tamen ejus eo valuit ut ſterilitas artificum iſtiuſmodi per ejus Imperium eſſet. Præter enim modo memoratum Seth, floruit quoque per ea tempora Ægyptius ille Alexandrinus qui multus fuit in adytis & myſteriis intimis Aſtrologiæ pandendis: quem ajunt a multis conſultum exactiſſime prænunciaſſe quæ futura eſſent. In quibuſdam ne aſtrolabium quidem adhibentem, certo interdum jactu calculorum prædictiones expediviſſe nihilominus eventibus ſancitas. Quod magiæ imputandum nequaquam eſt: nihil enim in eo fuit aliud quam ingenioſa quædam Alexandrini verſutia iſtius. Quem celebrari concurſu juventutis & paſſim Prophetæ nomine honoreque dignari cum Imperator cerneret, bis & ipſe conſuluit hominem, totieſque ab eo reſponſum tulit veritati congruens. Metuens tamen Auguſtus ne ex eo auctoritas accederet damnatæ arti, & ad iſtam vanitatem hujus exemplo ingenia incumberent, urbe pulſum Alexandreum exulare apud Rædeſtum juſſit: abunde tamen illic ei de victu & cætero rerum uſu ex publica pecunia providens. Excoluit iſtam quoque potiſſimum ſcientiam & ille in Dialectica verſatiſſimus Eleutherius patria itidem Ægyptius, quem ferunt ingenio præditum ad tales meditationes unice facto, tantum inſuper adhibuiſſe ſtudii ut proxime omnium ad faſtigium excellentiæ in hoc genere aſpiraſſe videretur: neminique prorſus omnium in ea laude concederet. Secutus tamen eſt Catananges quidam nomine, Athenis

Edit. Pariſ. pag. 164.

Digreſſio de Genethliacorum diſciplina.

Unde Anna cognita habeat quæ de Genethliacis dicit.

Et cur ea ſcribat.

Alexius Genethliacorum hoſtis,

qua de cauſa.

Varii Genethliacæ artis conſulti.

Alexandreus Genethliacus verax, tamen exilio mulctatus.

pag. 165.

Eleutherius &

Catananges Genethliaci celebres.

Conſtantinopolim profectus, qui ſe ſe magnopere contenderet plus in iſta videre diſciplina quam eorum ullum, qui prius illam profeſſi dicerentur. Is etiam interrogatus a quibuſdam de Imperatore, quandonam foret moriturus? Diem præfinivit qua die perire ipſum in fatis eſſet. Tranſmiſit id tempus Auguſtus incolumis: at tunc contigit ferum Leonem ſervatum in cavea quadam apud Palatium poſt quatuor ſebris dies animam efflare. Multis ergo viſum eſt in eam beſtiam prædictionem Catanangæ a capite Imperatoris aberrantem incidiſſe. Poſt tempus ſatis longum iterum Catananges rationibus ut putabat melius ſubductis Imperatoris obitum prædixit; nec minus falſus eſt. Tamen eo die quem morti Auguſti aſſignaverat, mater ipſius Anna deceſſit. Hunc ergo Imperator toties in falſitate ſuorum vaticiniorum deprehenſum ejiciendum urbe non putavit: quod ad infamandam artem præſentia ipſa Arioli ſæpius in tam illuſtri capite decepti valere poſſe videretur; ſimul metuens ne qualemcumque vatem mortis ſuæ, non ſtudio boni publici, ſed privati doloris ultione mulctaſſe poſſet argui. Nos vero jam receptui canere tempus eſt; ne ſublimium ſermonum oſtentatores odioſi, quæſitis ex Aſtrologia nominibus, Hiſtoriæ corpori, velle videamur caliginem offundere. Robertus, id quod ex ſenſu verbiſque eorum conſtat quorum in publicam opinionem famamque ſermo percrebuit, eximius belli Dux fuit. Promptæ ad conſilium extemporaneum mentis, decora majeſtate oris ac vultus, urbanus & comis in familiari ſermone, acuto vocis ſono, ſed pleno eodem ac magno, humanus occurſu & aditu facillimo, proceritate corporis heroica, cui reſpondentem comæ prolixitatem circum caput undique pendentis, necnon denſitatem promiſſæ barbæ ſtudioſe adjungebat, tenaci conſtantia patriorum morum. Cæterum ſpirans ex vultu vegetus vigor totoque reliquo e corpore eminens, idem a prima ætate ad extremam illi permanſit diem. Nec id non ſentiebat ipſe, qui ſe vel eo nomine formæ ac roboris, dignum Imperio putabat. Honoris porro ut ſui avidus, ſic alieni non parcus infra ſe poſitos dignatione multa proſequebatur, præſertim eos a quibus ſe amari eximie ſciebat liberaliſſime atque honorificentiſſime tractans. Auri & pecuniarum collector cupidus, diſpenſator parciſſimus, præ ſtudio immenſo congerendarum opum nullum quæſtum quantumvis humilem, etiam mercaturæ ac commutationis ſordidæ, faſtigio ſuo indignum habuit. Nihilominus ſuper hæc omnia avidiſſimus gloriæ fuit. Unde, quod tot unus tam variis cupiditatibus ſimul ſuccumberet, facile in reprehenſiones omnium incurrit. Vituperatum ſcio patrem meum Auguſtum ut hominem exigui conſilii quod Robertum expeditione prima non vicerit: quod facile potuiſſe ajunt niſi feſtinatione inconſulta ſpem certam corrupiſſet. Si enim ſuſtinere voluiſſet aliquandiu, concluſurum undique ac circumventurum Gallos haud dubie fuiſſe: hinc Arbanitis, qui vocantur, illinc Dalmatis quos Bodinus miſerat, ad exploratam victoriam arctantibus. Talia cenſores imperiti extra teli jactum ſecure diſputant in caput ac famam virorum fortium pericula cominus laceſſentium ſudantiumque in acie prælii, obtrectationum acerbiſſimarum tela ex tuto jaculantes. Porro fortitudinem Roberti, dexteritatemque in adminiſtrando bello, præſentiamque imperturbati ad omnes caſus animi, res omnibus notas, qui reputaverit, næ is intelliget difficillime omnium virum talem ſuperari potuiſſe, qui etiam ex offenſionibus belli, ſi quæ inciderent, animoſior audaciorque exurgere ſoleret. Cæterum Imperator cum, ejecto Caſtoria Comite Bryennio, Latinis quos in ſuas partes traxerat comitantibus, prout ſuperius narratum eſt, victor trophæis poſitis in urbem Regiam inveheretur, Calendis Decembris

Prædictio duplex mortis Alexii vana.

Cur Catanangem Alexius non expulerit.

Elogium Roberti.

Edit. Pariſ. pag. 166.

Defenditur Alexius a criminatoribus male feriatorum.

A Ἀθήνηθεν εἰς τὴν μεγαλόπολιν καταλαβὼν τὰ πρωτεῖα τῶν πρὸ αὐτοῦ φιλονεικῶν φέρειν ἐπηρωτηθεὶς παρά τινων περὶ τοῦ Αὐτοκράτορος πότε τεθνήξοιτο, καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ προκαταγγείλας, ὡς ᾤετο, ἐψεύσθη τοῦ στοχασμοῦ. Συνέβη δὲ τηνικαῦτα τὸν θῆρα λέοντα ἐν τοῖς βασιλείοις διαιτώμενον, ἐπὶ τέσσαρσιν ἡμέραις πυρέξαντα τὴν ψυχὴν ἐξερράξασθαι, εἰς ὃ τοῖς πολλοῖς ἔδοξεν ἡ τοῦ Καταναγκᾶ πρόρρησις τελευτῆσαι. Καιροῦ δὲ παρερρυηκότος ἱκανοῦ, αὖθις τὸν τοῦ Αὐτοκράτορος θάνατον προεμαντεύσατο, καὶ διεψεύσθη. Ἐτεθνήκει δ' ὅμως ἡ βασιλὶς Ἄννα ἡ μήτηρ αὐτοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἣν ὁ Καταναγκᾶς προεῖπεν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ἐπεὶ πολλάκις περὶ αὐτοῦ προμαντευσάμενος, τοσαυτάκις διήμαρτε, τῆς πόλεως τοῦτον μεταστῆσαι οὐκ ἤθελεν αὐτελέγκτον γενόμενον. ἅμα δὲ καὶ ἵνα μὴ δι' ἐμπάθειαν δόξῃ τοῦτον ἐκεῖθεν ἀπελαύνειν. Ἀλλ' ἡμεῖς γε ἐντεῦθεν πάλιν ὅθεν ἐξεληλύθειμεν ἀναστρέψωμεν, ἵνα μὴ δοκοίημεν μετεωρολέσχοι τινὲς καὶ ἐξ ἀστρολογίας ὀνόμασι τὸ σῶμα τῆς ἱστορίας κατατυφοῦντες. Ὁ δέ γε Ῥομπέρτος, ὡς λόγος ἐκράτει, καί τινες ἔλεγον, ἡγεμὼν ἐξαίρετος γέγονεν, ἀγχίνους, εὐπρεπὴς τὴν ὄψιν, ἀστεῖος ἐν λόγοις, ὀξὺς μὲν εἰπεῖν, φωνὴ δ' αὐτῷ μεγάλη. εὐπρόσιτος, εὐμεγέθης τὸ σῶμα, σύμμετρον τὴν κόμην ἔχων ἀεὶ τῇ κεφαλῇ, βαθυπώγων, σπουδὴν ἀεὶ τὰ ἔθη τοῦ οἰκείου γένους τηρεῖν. τὸ τοῦ προσώπου ἄνθος καὶ τοῦ ὅλου σώματος μέχρι τέλους σώζων, καὶ τούτοις ἐπιγαννύμενος (δι' ἅπερ ἄξιον τυραννίδος τὸ εἶδος αὐτοῦ ἐνομίζετο) πάντας τοὺς ὑπ' αὐτὸν τιμῆς ἀξιῶν, καὶ πλείονος μᾶλλον τοὺς εὐνοϊκωτέρως πρὸς αὐτὸν διατεθειμένους. Φειδωλότατός τε δὲ ἦν καὶ φιλοχρυσότατος, ἐμπορικώτατος καὶ φιλοκτεανώτατος, καὶ ἐπὶ τούτοις φιλοδοξότατος. Ὑφ' ὧν πάντων ἡττώμενος πολλὴν τὴν μέμψιν πάντων ἐπεσπάσατο. Κακίζουσι δέ τινες τὸν Αὐτοκράτορα ὡς μικροψυχήσαντα, καὶ τὸν μετ' αὐτοῦ πόλεμον τότε προαρπάσαντα. Εἰ μὴ γὰρ πρὸ τοῦ προσήκοντος καιροῦ τοῦτον ἀνεζήτησεν, ὥς φασιν, ἄλλως ἂν ῥᾳδίως κατίσχυσεν αὐτοῦ βαλλομένου ἁπανταχόθεν παρά τε τῶν καλουμένων Ἀρβανιτῶν, παρά τε τῶν ἀπὸ Δαλματίας παρὰ τοῦ Βοδίνου πεμπομένων. Ἀλλὰ D τοιαῦτα μὲν οἱ μωμοσκόποι ἔξω βελῶν ἑστάμενοι, καὶ κατὰ τῶν ἀγωνιζομένων πικροὺς οἰστοὺς διὰ γλώττης πέμποντες. Τὸ γὰρ τοῦ Ῥομπέρτου ἀνδρεῖον καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ περιδέξιον, καὶ τὸ τοῦ φρονήματος ἑδραῖον πάντες ἴσασι. Καὶ γὰρ οὐχ οὕτω ῥᾳδίως, ἀλλὰ καὶ λίαν δυσκόλως καταγωνιζόμενος ἦν ὁ ἀνήρ, ἐν ταῖς ἥτταις μᾶλλον θαρραλεώτερος φαινόμενος. Ὁ δὲ Βασιλεὺς μετὰ τῶν αὐτομολησάντων πρὸς αὐτὸν Λατίνων, καὶ τοῦ κόμητος Βρυεννίου, τροπαιοφόρος νικητὴς * εἰς τὴν E βασιλεύουσαν ἐπανεζεύγνυεν, ὡς ἄνωθεν εἴρηται, πρώτην ἄγοντος τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς, ἑβδόμης Ἐπινεμήσεως. τὴν βασιλίδα καὶ τὸ ἀφωρισμένον

* φησὶ τὴν μεγαλόπολιν

πάλαι ταῖς τικτούσαις τῶν βασιλίδων οἴκημα ἐπὶ τῆς ὠδῖσιν ἀφωρικός. (πορφύραν δὲ τοῦτο οἱ ἀνέκαθεν ὠνομάζοντο ἐξ οὗ καὶ τὸ τῶν πορφυρογεννήτων ὄνομα εἰς τὴν οἰκουμένην διέδραμε.) Κατὰ δὲ τὸ περίορθρον, σάββατον δὲ ἦν, τίκτεται τούτοις παιδίον θῆλυ ἐμφερὲς, ὡς ἔλεγον, κατὰ πάντα τῷ πατρί. Ἐγὼ δὲ ἦν ἄρα τοῦτο, καὶ ὥς γε τῆς βασιλίδος καὶ μητρὸς ἐν ἐνίοις καιροῖς διηγουμένης ἤκουον, ὅτι πρὸ τρίτης ἡμέρας τῆς τοῦ βασιλέως εἰς τὰ ἀνάκτορα εἰσελεύσεως, (ἐπανῄει γὰρ ἤδη ἀπὸ τῆς τοῦ Ῥομπέρτου μάχης καὶ τῶν πολλῶν ἐκείνων πολέμων καὶ πόνων.) ταῖς ὠδῖσι συνεχομένη, σταυροῦ τύπον τῇ γαστρὶ ἐνσημηναμένη ἔφη· μένειν ἔτι παιδίον ἄχρι τῆς τοῦ πατρὸς ἀφίξεως. Πολλὰ δὲ αὐτὴν, ὡς ἔλεγε, ἡ Πρωτοβεστιαρία καὶ μήτηρ αὐτῆς καταμεμψαμένη, ἔφη μετ' ὀργῆς· Εἰ δὲ μετὰ μῆνα ἐλεύσεται οἶδας; καὶ πῶς αὐτὴ τοσαύταις ὀδύναις ἐγκαρτερήσαις; Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἡ ἐκείνης μήτηρ. τὸ δέ γε τῆς βασιλίδος ἐπίταγμα πέρας εἰλήφει. ὅπερ κἀν τῇ γαστρὶ τὴν εἰς τὸ μέλλον πρὸς τοὺς γειναμένους εὔνοιαν ἀριδήλως ὑπεσημαίνετο. Καὶ γὰρ μετὰ ταῦτα εἰς ἡλικίαν ἐπιδεδωκυῖα, καὶ ἀπολαβοῦσα τὸ φρονεῖν καθαρῶς, φιλομήτωρ μετὰ ταῦτα ἐγεγόνειν καὶ φιλοπάτωρ. Καὶ μάρτυρες τοῦ τοιούτου ἤθους εἰσί μοι πολλοὶ μὲν τῶν ἀνθρώπων, ἤδη δὲ καὶ πάντες ὁπόσοι τἀμὰ γινώσκουσι προσεπιμαρτυροῦντες αὐτοῖς καὶ τῶν πολλῶν μοι ὑπὲρ τῶν γονέων ἄθλων, καὶ καμάτων, καὶ τῶν κινδύνων, εἰς οὓς ἐμαυτὴν διὰ τὸ πρὸς ἐκείνους φίλτρον ἐνέβαλον, ἀφειδήσασα μὲν καὶ τιμῆς, καὶ χρημάτων, καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς· οὕτω γάρ με τὸ πρὸς αὐτοὺς φίλτρον ἐξέκαυσεν, ὡς καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν δι' αὐτοὺς προέσθαι πολλάκις. Ἀλλὰ μήπω περὶ τούτων. ἀνατρεχέτω δ' αὖθις ὁ λόγος πρὸς τὰ ἐξ αὐτῆς μοι ξυμπεσόντα γενέσεως. Πάντων γὰρ τῶν συνήθων ἐπὶ τοῖς τόκοις τῶν βασιλέων παισὶ δαψιλέστερον τελεσθέντων, ὡς λέγεται, εὐφημιῶν δηλαδὴ καὶ δωρεῶν, καὶ φιλοτιμημάτων παρεχομένων τοῖς λογάσι τῆς συγκλήτου, καὶ τοῦ στρατοῦ, πλέον εἴπερ ποτὲ ἔχαιρον, ἐσκίρτων, ἐπαιάνιζον ἅπαντες· καὶ μᾶλλον οἱ τῇ βασιλίδι καθ' αἷμα προσήκοντες, οὐκ εἶχον ὑφ' ἡδονῆς ὅ, τι καὶ γένοιντο. Μετρητῶν δὲ τινῶν παρελθουσῶν ἡμερῶν, στέψεως κἀμὲ ἀξιοῦσιν οἱ γονεῖς καὶ βασιλικοῦ διαδήματος. Ἐπεὶ δὲ Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς τοῦ προβεβασιλευκότος Μιχαὴλ τοῦ Δούκα, περὶ οὗ πολλάκις ὁ λόγος ἐμνήσθη, συμβασιλεύοντος ἔτι τῷ Αὐτοκράτορι καὶ ἐμῷ πατρί, κἀν ταῖς δωρεαῖς δι' ἐρυθρῶν συνυπογράφοντος τούτῳ, κἀν ταῖς προπομπαῖς μετὰ τιάρας αὐτῷ συνεφεπομένου· κἀν ταῖς εὐφημίαις δευτέρῳ εὐφημουμένου, κἀγὼ εὐφημεῖσθαι ἔμελλον. Κωνσταντῖνον καὶ Ἄνναν ἐν ταὐτῷ ἐξεφώνουν ἐν τοῖς τῆς εὐφημίας καιροῖς, οἱ τὰς εὐφημίας προεξάρχοντες· καὶ τοῦτο δὴ μέχρι καιροῦ ἱκανοῦ ἐπράττετο, ὥς γε καὶ τῶν συγγενῶν καὶ ἐμῶν γεννητόρων ἐν ὑστέροις πολλάκις διηγουμένων ἀκήκοα. Προμάντευμα δὲ ἴσως τοῦτο τῶν ἐμοὶ ξυμπεσόντων ἦν, εἴτε εὐτυχημάτων, εἴτε τοὔμπαλιν δυστυχημάτων. Ἐπεὶ δὲ τοῖς βασιλεῦσι καὶ δεύτερον ἐτέχθη θῆλυ

A Indictione ſeptima, Auguſtam ſuam conjugem in ea Palatii parte diverſantem reperit quæ olim puerperiis Auguſtarum eſt dicata. (Ædes iſtæ antiqua appellatione *Porphyra*, ſive *Purpura* vocantur: unde Porphyrogenitorum nomen orbe toto Romano celebre profluit.) Ibi circa diluculum die Sabbati nata ipſis puella eſt, haud dubiis lineamentis patrem referens, ut notarunt jam tum prædicaruntque qui viderant. Illa ego fui. Meos ipſius natales ſcribo. Nec illud omittam, quod Imperatricem matrem meam ſæpe referentem audire memini, ſe ſe laboribus parturitionis tentari cœptam triduo antequam ingreſſurus urbem Auguſtus diceretur. (Conſtabat enim eum Roberti bello periculiſque illis ac ſudoribus perfunctum tantis, aliquando domum cogitare; ſitoque jam in itinere verſari, eo dumtaxat ſpatio diſtantem quod tribus diebus emenſurus eſſet) grave atque incommodum putaſſe ſi viro ſuo tam modico locorum & temporum intervallo abſente prolem ipſa eniteretur. Itaque ad illum primum partus erumpentis ſenſum crucis forma ventrem conſignaſſe, ſimulque dixiſſe: *Mane puer & expecta patris reditum*: Quod ubi Protoveſtiaria cognovit ejus Mater, multum objurgaſſe filiam, illique cum ſtomacho dixiſſe: Quid? Tu ſcis an vel poſt menſem venturus ſit? & quomodo par eris ſuſtinendis doloribus dilati ultra naturales terminos partus? Hæc Auguſtæ Mater. Auguſta tamen voti compos extitit. Præceſſitque iſtud quaſi ſignum veri obſequii erga parentes mei, conſtantibus deinde vitæ totius officiis ſanciendum, in quo freta conſcien-
C tia, interrogare teſtimonia non vereor omnium qui me viderunt: ii profecto ſciunt me nulla umquam in parte pietati defuiſſe; tantamque ſemper præ me tuliſſe adverſus patrem meum matremque caritatem quantam nulla difficultas rerum, nulla acerbitas temporum, nulla laborum moles, ne pericula quidem quantavis terrere umquam aut retardare potuerint, quominus pro eorum amore honorem, pecuniam, vitam libentiſſime in diſcrimen objicerem, paratiſſima omnia pro iſtius laudis officio paciſci. Nec vero intra deſignationem ſolam ſtetimus. in rem ſæpe atque aleam animæ ac capitis pro iſta cauſa occaſione vocante decurri. Sed nondum de his agendi tempus eſt. illa potius referamus quæ mihi ſtatim
D ab ortu contigerunt. Cum enim quæ fieri ſolent in natalitiis regiæ prolis, tum, ut in ortu primogeniti, omnia impenſius atque effuſius frequentarentur: cumque & munera in populum, & donativa in militem, & honoraria in Senatores largiſſime ſpargerentur, indeque exiſteret publica omnium gratulatio; tamen pars multo maxima communis exultationis ad Auguſtæ conſanguineos haud dubie pertinebat. Ii cum omnibus lætitiis incederent palamque triumpharent, nullo tamen motu, nullo cantu aut ovatione ſatis poterant declarare vim tantam gaudii quantam habebant in ſinu animi conceptam. Poſt dies aliquammultos corona me ac regio diademate Parentes dignati ſunt. & quoniam imperii conſortium tum obtinebat is de quo multis alias egimus Conſtantinus Michaelis Ducæ olim Auguſti filius; ita ut donationibus rubramento ſubſcriberet, & in pompis ſolemnibus proxime Auguſtum tiara inſignis ſequeretur, poſtremo in acclamationibus ſecundo loco nominaretur, conſtitutum eſt: ut quoniam mei quoque jam coronatæ mentio in acclamatione facienda erat, talium deinceps clamorum præcentores Conſtantinum & Annam acclamarent: id quod ſatis longo tempore ita eſſe factum a Parentibus deinde meis cæteriſque cognatis ſæpius audivi. Augurium videlicet illud aut omen fuit eorum quæ deinde mihi in vita vel proſpera contigerunt vel adverſa. Nata porro deinde Auguſtis & alia puella, referente & ipſa parentes vultu; & indicia jam tum aliqua monſtrante

Purpura domus Auguſtarum puerperis dicata.

Annæ Comnenæ ortus.

miraculo inſignis.

Edit. Pariſ. pag. 167.

Pietas Annæ in Parentes.

Popularis lætitia in natalitiis Principum.

Ducarum proprium gaudium.

Conſtantinus Michaelis filius & Anna in acclamatione conjuncti.

Secunda proles Imperatorum.

virtutis ejus ac ſapientiæ quæ in ea poſtea eluxit: deſiderium ipſos inceſſit votis incenſis flagrans, prolis quoque virilis edendæ: cujus & compotes facti ſunt currente indictione undecima; quando Auguſta puerum marem enixa, immenſa quædam in parentem utrumque lætitia redundavit: ita ut præteriti luctus ipſa memoria novi gratulatione gaudii abſterſa eraſaque videretur. At populus, ut ad nutus imperantium fingi ſolet, in omnes lætitiæ ſignificationes effundebatur. Cernere erat exultantem aulam, exulante jam plane mœrore omni: aliis ex intimo animi vere benevoli ſinu gratulationem ſynceram promentibus, aliis invidiam ægri cordis ſerenitate tamen juſſa & riſu ſimulato celantibus. Animos enim fere ſubditi averſos a Principibus gerunt: utcumque fictis obſequiis & affectatis aſſentationibus demereri ſtudeant quibus invident. Tunc tamen conſpirantibus in unam celebritatem publicæ lætitiæ vel veris vel ſimulatis ſtudiis omnium, nihil ad triumphalem gratulationem deeſſe videbatur. Cæterum puerulus fuſco erat colore cutis, lata fronte, aridulis genis, naſo neque ſimo neque inflexo in formam aquilini roſtri, ſed figuræ inter utrumque mediæ, nigri oculi, tota indoles, quantum augurari ex recens nati corpuſculi ſpecie licebat, ſubreconditior illa quidem, verum acribus ex abdito erumpens motibus. Nihil antiquius parentes habuere quam ut puero Imperii hæreditatem aſſererent. Illi ergo ad magnam Eccleſiam perlato & ſacri Baptiſmi gratiam & regiæ coronæ decus ſimul impertiunt. Hæc nobis Porphyrogenitis ab ipſis ortus primordiis contigere. cætera quæ per vitam evenere ſuis quæque reddentur locis. Jam ut ad ſeriem Hiſtoriæ redeamus, Imperator Alexius poſtquam, ut ſuperius diximus, Turcis ab ora Bithyniæ atque ab ipſo Boſphoro ſuperioribuſque regionibus expulſis pacis fœdus cum Solymano contraxerat: ſicque verſis in Illyricum habenis omnium laborioſiſſimo periculoſiſſimoque bello Robertum denique ac filium ejus Baimundum egregie vicerat; occiduumque limitem calamitate maxima liberaverat: inde rediens comperit non modo totam Orientalem Imperii oram Turcorum qui Apelchaſemo parebant, incurſionibus conculcatam: ſed eos in ipſam etiam uſque Propontidem maritimaſque tractus ejus regiones ſucceſſibus audaciam alentibus ſecure progreſſos offendit. Quomodo igitur Amer Solymas Nicæa exiens hunc Apelchaſemum Præſidii Præfectum illic reliquerit: Puzanes vero a Sultane Perſarum miſſus in Aſiam, & a Sultanis fratre Tutuſe victus occiſuſque fuerit: quomodo denique Tutuſes ipſe poſt ſuperatum Puzanen a conſobrinis ipſius ſtrangulatus perierit, hinc narare incipiendum eſt. Vir fuit ex Armenia oriundus Philaretus nomine, fortitudine ac prudentia inſignis, quem Romanus Diogenes tunc imperans in Domeſticatus dignitatem evexerat. Is partim coram intuitus quæ miſera & calamitoſa Diogeni contigerant, partim auditu certior factus de crudeli excæcatione ejuſdem, tanti tamque bene de ſe meriti Principis indigniſſimam abdicationem ſuppliciumque iniquiſſimum non ferens: tum quod ſubeſſe tortoribus ejus nec decorum ſibi nec tutum putaret, ſpectare defectionem cœpit; viamque ſibi ad hujus conſilii perpetrandi facultatem urbis Antiochenæ occupatione præ-

Edit. Pariſ. pag. 168

Lætitia populi in ortu Principis Imperatorum filii.

Deſcriptio ejus.

Status rei Turcicæ.

Summa dicendorum.

pag. 169.

Philareti deſperatio.

A ἀναφέρον μὲν κατὰ τὴν ὄψιν εἰς τοὺς προγόνους, ἐμφαῖνον δὲ ἅμα καὶ τὴν ἐσύστερον ἐπιλάμψουσαν αὐτῷ ἀρετήν τε καὶ φρόνησιν, ἐπεπόθουν καὶ ἄρρεν τεκεῖν, καὶ δι' εὐχῆς αὐτοῖς τοῦτ' ἦν. Επινεμήσεως οὖν ἑνδεκάτης τρεχούσης, τίκτεται τούτοις καὶ ἄρρεν. Εὐθὺς οὖν οἱ μὲν γονεῖς ἐγεγήθεισαν, καὶ πένθους οὐκ ἔτι ἴχνος αὐτοῖς ἐπελέλειπτο, τῆς σφῶν ἐπιθυμίας εἰς ἔργον προαχθείσης. τὸ δὲ ὑπήκοον ἅπαν ἐσκίρτων, τοὺς κρατοῦντας * αὐτῶν χαίροντας ὁρῶν, συνέχαιρον ἀλλήλοις, ἐγεγήθεισαν. Καὶ ἦν ἰδεῖν τὰ Βασίλεια χαρμονῆς ἀνάπλεω καὶ πένθος οὐδαμοῦ, οὐδὲ ἑτέρας οἱασδηποτοῦν ἐννοίας. τῶν μὲν B ἐκ μέσης θαλάμης καρδίας χαιρόντων ὁπόσοι εὐνοϊκῶς, τῶν δὲ συσχηματιζομένων χαίρειν. Εστι γὰρ τὸ ὑπήκοον ὡς ἐπίπαν δύσνουν τοῖς κρατοῦσιν, σχηματιζόμενον δὲ τὰ πολλὰ καὶ διὰ κολακείας ἐπισσώμενον τοὺς ὑπερέχοντας. Ομως δ' οὖν κοινὴν ἦν ἰδεῖν τότε τὴν χαρμονὴν συνηδομένων ἁπάντων. Τὸ δὲ παιδίον μέλαν ἦν τὴν χροιάν, μέτωπον πλάτυ ἄρῶ, παρειαὶ ὑπόξηροι, ῥὶς, οὔτε κάμπτουσα πρὸς τὸ γρυπὸν, ἀλλὰ μέσως πως ἀμφοῖν. ὀφθαλμοὶ μελάντεροι, καὶ τὸ ὑποκαθήμενον ἦθος, καὶ ὀξὺ ὅσον ἐκ βρεφυλλίου σώματος εἰκάσαι ἐμφαίνοντος. Εθέλοντες τοιγαροῦν τουτὶ τὸ παιδίον εἰς τὴν Αὐτοκράτορος περιωπὴν ἀναβιβάσαι, καὶ κλῆρον οἷον C αὐτῷ τὴν βασιλείαν Ρωμαίων καταλιπεῖν, εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ μεγάλην Εκκλησίαν τοῦ θείου βαπτίσματος, καὶ τοῦ στέφους αὐτὸ ἀξιοῦσι. Τοιαῦτα τοίνυν τὰ τοῖς πορφυρογεννήτοις ἡμῖν ἐξ αὐτῶν βαλβίδων τῆς ἡμῶν γεννήσεως ξυμβάντα. τὰ δέγε ἐσύστερον ξυμπεσόντα κατὰ τὸν προσήκοντα ῥηθήσεται τόπον. Ο μέν τοι Αὐτοκράτωρ Αλέξιος τῶν παραλίων τῆς Βιθυνίας καὶ αὐτῆς Βοσπόρου, καὶ τῶν ἀνωτέρω χωρῶν τοὺς Τούρκους ἀπελάσας μετὰ τοῦ Σολυμᾶ, εἰς εἰρηνικὰς ἐληλύθει σπονδάς, καθὼς ὁ λόγος ἀνωτέρω φθάσας ἐδήλωσε· καὶ οὕτω πρὸς τὸ Ιλλυρικὸν τὰς ἡνίας στρέψας, τόν τε Ρομπέρτον, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Βαϊμουντον πολλὰ μογήσας κατὰ κράτος ἥττησε, καὶ μεγίστης συμφορᾶς τὰ κατὰ τὴν D ἑσπέραν ἐρρύσατο· κἀκεῖθεν ἐπανελθὼν αὖθις τοὺς ὑπὸ τὸν Απελχασὴμ Τούρκους, οὐ τὴν ἕω ἁπλῶς καταστρέχοντας εὗρεν, ἀλλὰ μέχρις αὐτῆς Προποντίδος καὶ τῶν παραλίων ταύτῃ χωρίων καταληλυθότας. Οπως μὲν οὖν ὁ Αμὴρ Σολυμᾶς τῆς Νικαίας ἐξελθὼν τουτονὶ τὸν Απελχασὴμ φρουρὸν αὐτῇ καταλέλοιπεν, ὁ δὲ Πουζάνος παρὰ τοῦ Περσῶν Σουλτὰν πρὸς τὴν Ασίαν ἐξεπέμφθη καὶ παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Σουλτὰν Τουτούση ἡττηθεὶς ἀνῃρέθη, καὶ τὸν Τουτούσην μετὰ τὸ τὸν Πουζάνον ἡττῆσαι οἱ ἀνεψιαδοῦς αὐτοῦ ἀπέπνιξαν, ἀρκτέον ἤδη διηγεῖσθαι. Ανήρ E τις ἐξ Αρμενίας ὁρμώμενος, Φιλάρετος τὴν ἐπωνυμίαν, περίβλεπτος ἐπ' ἀνδρείᾳ καὶ φρονήσει, εἰς τὴν τοῦ δομεστικάτου ἀξίαν παρὰ τοῦ προβεβασιλευκότος Ρωμανοῦ τοῦ Διογένους ἀνενεχθεὶς, καὶ τὰ συμβάντα τῷ Διογένει θεασάμενος, καὶ τὴν τῶν ὀμμάτων αὐτοῦ στέρησιν βεβαιωθεὶς, δυσφορῶντος τοῦτον ποθῶν, οὐκ ἔφερεν. ἀλλ' ἀποστασίαν μελετήσας τὴν τῆς Αντιόχου ἐξουσίαν ἑαυτῷ περιεποιήσατο. Καθ' ἑκά-

ςην

* αὐτῶ

A συνεχῶς δὲ τῶν Τούρκων ληιζομένων τὰ πέριξ, ἐπεὶ μὴ ἄνεσις τούτῳ ἐδίδοτο, ἐσκέψατο προσελθεῖν τοῖς Τούρκοις, καὶ περιτμηθῆναι ὡς ἔθος αὐτοῖς. Ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ ἐνέκειτο σφόδρα τοῦτον τῆς παραλόγου ἀνακόπτων ὁρμῆς, ἀλλ' οὐκ εἰσηκούσθη τὰ λῷστα συμβουλεύων. Περιαλγὴς τοίνυν γενόμενος δι' ἡμερῶν ὀκτὼ,* κατέλαβε τὴν Νίκαιαν, καὶ προσελθὼν τῷ Ἀμὴρ Σολυμᾷ διεγείρει τοῦτον εἰς πολιορκίαν τῆς Ἀντιοχείας τὴν τοῦ Σουλτανικίου τηνικαῦτα περιβεβλημένον ἀξίαν, καὶ πρὸς τὸν πόλεμον τὸν κατὰ τοῦ πατρὸς παροξύνει. Πείθεται τούτοις ὁ Σολυμᾶς, ἐν δὲ τῷ πρὸς Ἀντιόχειαν μέλλειν ἀπέρχεσθαι, τὸν Ἀπελχασὴμ κατέλιπε φύλακα τῆς Νικαίας, ὑπερέχοντα πάντων τῶν ἡγεμόνων, ἡγεμόνα τοῦτον κατονομάσας. Ἐκεῖνος δὲ συμπαραληψόμενον ἔχων καὶ τὸν τοῦ Φιλαρέτου υἱὸν διὰ δώδεκα νυκτῶν, διὰ τὸ ἀνύποπτον, (τὰς γὰρ ἡμέρας ἠρέμει) καταλαμβάνει τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ ἐξ ἐφόδου ταύτην κατέσχε. Ἐν τούτοις δὲ καὶ ὁ Χαρατίκης λαθραίως συλᾷ τῆς Σινώπης χρυσίον ἱκανὸν καὶ χρημάτων βασιλικῶν ταμιείων, κεῖθι ἐναποκείμενα μεμαθηκώς. Ὁ δὲ Τουτούσης τοῦ μεγάλου Σουλτὰν ἀδελφὸς ἐξ Ἱεροσολύμων καὶ τῆς Μεσοποταμίας ἁπάσης, καὶ τοῦ Χάλεπ, καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ Βαγδᾶ ἐξουσιάζων, καὶ τῆς Ἀντιοχείας ἀντιποιούμενος, ἐπεὶ τὸν Ἀμὴρ Σολυμᾶν ἀφανίζοντα ἔβλεπε, καὶ τὴν τῆς Ἀντιοχείας ἀρχὴν ἑαυτῷ ἤδη περιποιούμενον, σὺν ὅλαις δυνάμεσιν, ἐν μεταιχμίῳ τοῦ Χάλεπ καὶ τῆς Ἀντιοχείας καταλαμβάνει. Συνιστηκότος δὲ αὐτῷ τοῦ Ἀμὴρ Σολυμᾶ πόλεμος εὐθὺς ἀναρρήγνυται μέγας, καὶ ἀγχεμάχου τῆς μάχης γεγονυίας νῶτα οἱ τοῦ Σολυμᾶ ὑποσχόντες προτροπάδην ἔφευγον. Πολλὰ δὲ τούτους θαρσύνων ὁ Σολυμᾶς, ἐπεὶ τῆς φυγῆς ἀποσχέσθαι οὐκ ἔπειθεν, ὑπὲρ κεφαλῆς τὸν κίνδυνον ἐφιστάμενον ὁρῶν, παρεκκλίνας ἐν ἀκινδύνῳ τάχα ἐδόκει καθεστάναι, καὶ κατὰ γῆς τὴν ἀσπίδα τεθεικώς, ἐπ' αὐτῇ [illegible] ἐκάθητο. Ἀλλ' οὐ διέλαθε τοὺς ὁμοφύλους. προσεληλυθότες γὰρ αὐτῷ τινὲς τῶν Σατραπῶν ἔλεγον τὸν θεῖον αὐτοῦ Τουτούσην μεταπέμπεσθαι αὐτὸν ἀνέπειθον. Ὁ δὲ ἀνένευεν ὑφορώμενος τὸν ἐξ αὐτοῦ κίνδυνον· ἐγκειμένων δὲ τῶν Σατραπῶν, ἐπεὶ οὐ πρὸς ἰσχύος αὐτῷ ἀντικαθίστασθαι ἦν, οἷα μόνῳ ὄντι, τοῦ κολεοῦ τὸ ξίφος σπασάμενος κατὰ τῶν ἰδίων ὡσεὶ σπλάγχνων διαμπερὲς τὸ ξίφος ἐλάσας, καὶ κακὸς κακῶς ἀπώλετο. Παραχρῆμα γοῦν οἱ σωθέντες τῶν τοῦ Ἀμὴρ Σολυμᾶ δυνάμεων προσχωροῦσι τῷ Τουτούσῃ. ὁ δὲ μέγας Σουλτὰν ταῦτα μεμαθηκώς, καὶ δεδιὼς τὸν Τουτούσην ἰσχυροποιούμενον ἤδη, ἀπέστειλε πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα, τὸν * Οὐσίαν μνώσας αὐτῷ περὶ κήδους. καὶ ὑποσχόμενος ἐὰν τοῦτο γένηται, ἀναστεῖλαι μὲν τοὺς Τούρκους τῶν τῆς παραλίας μερῶν, καὶ παραδοῦναί οἱ τὰ κάστρα καὶ ὁλοψύχως βοηθεῖν. Τοῦτον θεασάμενος ὁ Βασιλεύς, καὶ τὰς τοῦ Σουλτὰν γραφὰς ὑπαναγνούς, περὶ μὲν τοῦ κήδους οὐδένα λόγον ἐποιήσατο. Τὸν δὲ Σιαοὺς νουνεχῆ ἄνδρα θεασάμενος, ἐπυνθάνετο πόθεν τε ὥρμηται, καὶ τίνες οἱ τούτου γονεῖς;

* καταλαμβάνει

* Σιαὺς

A munivit. At cum eum quieſcere illic importuniſſimæ Turcorum loca circum vicina aſſidue infeſtantium incurſiones non ſinerent; homo qui omnem a Romanis damnaret ſpem, ad conſilium immane quam atrox atque impium animum adjecit. Decrevit enim tranſire in mores ſuperſtitionemque Turcorum, & circumciſionem ſuſcipere. Exhorruit ad mentionem abominabilis flagitii filius ejus, patremque diu fruſtra revocare inde ac dehortari conatus, ad extremum deſperata curatione illius, Nicæam octo dierum curſu pervenit, Ameremque Solymam Sultanicii dignitatem illic adeptum, ad Antiochiam obſidendam patremque in ea urbe ſuum ipſius oppugnandum incitat. Haud ſegnem ad ea virum reperit. Totus ergo in apparatu expeditionis Antio-

Filii ejus conſilium atrox.

B chenæ Solymas Nicææ cuſtodiam Apelchaſemo commiſit, viro quem quanti faceret glorioſa appellatione declaravit: nomen enim ei dedit quo nomine illum ducum eſſe omnium præſtantiſſimum Ducem ſignificabatur. Ipſe porro Amer Solymas filio Philareti ſecum aſſumpto duodecim itinere noctium (diebus ſiquidem quieſcebat, ſic conſilii ſui ſenſum eripiens hoſtibus) Antiochiam improviſus facile imparatam occupavit adventu ipſo impetuque primo. Quidam quoque, Charatices nomine, Sinopen per id tempus expilavit graſſatione clandeſtina, indicio ad id pellectus copioſi auri multæque cæteræ pecuniæ ibi depoſitæ in regiis theſauris. At Tutuſes magni Sultani frater, Jeroſolymorum & Meſopotamiæ

Amer Solymas Antiochiam occupat.

Sinopis expilatio.

C univerſæ, Chalepi quoque, ac uſque ad Bagdam ipſam, poteſtatem obtinens majorem in modum cupiebat Antiochia potiri. Amere porro civitatem eamdem haud minus ſollicite retinente quam cupide invaſerat, pronunciat iter exercitui Tutuſes Chalepo Antiochiam verſus, unde contra ſignis infeſtis occurrente Solyma prælium conſeritur magnum atque atrox: In quo poſtquam a jaculatione ac telis ad manus & gladios admota pugna eſt, non ferentes Tutuſanorum vim Ameris copiæ terga paſſim præbent. Eas magno convicio mixtis ſuaſionibus & promiſſis ad officium militare a flagitioſa fuga nequidquam revocare conatus Solymas, tandem ubi valentius remedio malum vidit, haud ignarus quantum ſibi periculum impenderet declinavit

Tutuſes Amerem Solymam vincit.

D & ipſe in tutum, ut putabat, locum, clypeoque humi abjecto triſtis inſedit. Non latuere latebræ conſanguineos ejus. Frequentes ad eum Satrapæ concurrunt; & ſermonibus ambiunt fallacibus, ſuadentes ut veniret ſecum: patruum quippe ipſius Tutuſem magnopere cupere videre ipſum atque amplecti. Ad hæc ille ſatis certus nihil inde ſperandum ſibi, ſed metuenda omnia, conſtanter renuebat. Ad extremum incumbentibus Satrapis, & ſuaſionibus exoſæ viæ ſe ſe paulatim intendentibus uſque ad oſtentationem violentæ abductionis, quam repugnando eluctari ſolus nequiret,

Edit. Pariſ. pag. 170.

E eductum repente gladium Amer in propria impulit viſcera, tranſverberatoque corpore malus male periit. His magnus Sultanes auditis & a Tutuſe hac victoria in formidoloſam potentiæ molem aucto metuendum ſibi ac cavendum putans, Siauſo ad Imperatorem miſſo affinitatem ejus ambiit; pollicens, ſi poſtulati compos fieret, abductarum ſe Turcos ex cunctis oræ maritimæ partibus, caſtraque ipſi atque arces ibi ſitas traditurum, denique ex toto animo auxiliaturum ubi opus eſſet. Lectis Imperator Sultanis litteris affinitatis quidem mentionem in iis factam tacitus contempſit; aut Siauſum intuitus & ex vultu, habitu, verbiſque ejus judicio capto, prudentem eſſe virum ſtatuens, interrogavit unde domo, & quibus ortus ex parentibus eſſet? Eo vero reſpon-

Qui ſe interficit.

Magni Sultanis ad Imperatorem legatio, ab eo contempta:

ſed legatus ejus interpres a Sultane abductus.

dente matrem ſibi ex Iberis fuiſſe; patre tamen Turco ſe genitum fatente, magnopere Imperator inſtitit ut ſacrum ſuſcipere Baptiſmum vellet. Nec reſpuit Siauſus. quin etiam fidem obſtrinxit: ſe non rediturum ad Turcos amplius ubi divini compos Baptiſmatis factus foret. Quoniam autem ſcriptum Siauſus ſubſcriptioneque ac ſigillo rite munitum penes ſe habebat diploma Sultanis; quo oſtenſo Satrapas maritimarum urbium atque arcium ejicere ex his poſſet, & in illas viciſſim miſſos ab Imperatore Præfectos inducere, poſtquam idem Imperator de affinitate cum Sultane contrahenda fidem dediſſet: egit cum Siauſo Imperator ut ad urbes arceſque iſtas ſe conferret, Turcoſque ipſarum Præſidiarios cum Romanis commutaret, litteris Sultanis oſtendendis, eaque re perfecta Conſtantinopolim ſe reciperet. Annuit his Siauſus libentiſſime. Sinopenque profectus primum, Sultanicis litteris Charatici oblatis eum inde expulit, ne uno quidem nummo poritum regiæ pecuniæ quam concupierat. Contigit ei ſiquidem tale quippiam. In illa graſſatione de qua diximus cum ſuper immaculatæ Dominæ noſtræ Matris Dei phanatice templum violaſſet, ultori repente Dæmoni divinitus eſt traditus: ita ut ſtatim humi afflictus volutaretur ſpumans. Eodem porro adhuc in ſtatu erat quando eum Siauſus mandato Sultanis illinc ejecit. Præfectura vero Sinopes cum plena poteſtate a Siauſo eodem tranſlata eſt in Conſtantinum Dalaſſenum, ad idipſum ab Imperatore miſſum. Inde alias ſimiliter civitates Siauſus obiens Sultanicaſque Satrapis oſtendens litteras, Turcica ex omnibus Præſidia cum ducibus eduxit; deſtinatiſque ab Imperatore Præfectis ac copiis arces urbeſque tradidit. Tum iis rite perfectis ad Auguſtum reverſus, ſacro baptiſmate dignatus eſt, ac cum multis aliis muneribus tum Ducatu Anchiali donatus. Cæde porro Ameris Solymæ per Aſiam vulgata, quicumque Satraparum urbes aut oppida præſidiis obtinebant, vindicare illa ſibi privatim, ac caſtrum quiſque ſibi creditum ut rem deinceps propriam habere ac tueri cœperunt. Etenim quo tempore is Nicææ cuſtodiam Apelchaſemo committit, Antiochiam feſtinans (ut dictum eſt) pleraſque cum oræ maritimæ, tum Cappadociæ, atque adeo univerſæ Aſiæ, civitates diverſis obiter diſtribuit Satrapis: ea lege ut quiſque quem ſortitus eſſet, cum fide ac cura tueretur locum, quoad ipſe Amer reverteretur. At Apelchaſemus Nicææ Archiſatrapa qua in civitate ſtata ſedes & Palatium Sultanum erat, Sultanicium appellatum, cum fratri ſuo Pulchaſæ Cappadociam conceſſiſſet, ſecurus erat, nihil dubitans quin evehendus ipſe mox eſſet in Sultanicii dignitatem, ac tamquam eam rem jam teneret manibus, homo acer & inquieti pugnaciſque ingenii, poſſeſſis haud contentus erumpebat in rapinas alienorum, & Bithyniam univerſam uſque ad ipſam Propontidem, quotidianis latrociniis infeſtam per ſuos habebat: Adverſus eam vim Imperator, experta dudum methodo uſus, & latrocinantes repreſſit, & Apelchaſemum ad pacem ac fœdus cogitandum compulit. In qua tamen cogitatione cum ille cunctaretur multa meditans, facileque indicans, ſe non niſi magno coactum aut malo aut metu ad quieta conſilia appulſurum animum; id Imperator ſentiens, conveniendum hominem armata manu, & validum contra eum exercitum mittendum decrevit. Dux ad id electus Taticius, cujus multam & alibi hæc Hiſtoria

Charatices violati Deiparæ templi pœnas præſentes luit.

Arces maritimæ Sultanis Imperatori redditæ.

Siauzus baptizatur.

Edit. Pariſ. pag. 171.

Satrapæ arcium ipſis commiſſarum, Dominos ſe faciunt.

Apelchaſemus Sultanicium ambit.

Bithyniam incurſat.

A δὲ μητρόθεν μὲν ἐξ Ἰβήρων εἶναι λέγοντος, τὸν δὲ τοῦ πατέρα Τοῦρκον ἀνομολογοῦντος, πολλὴν ὁ Αὐτοκράτωρ πραγματείαν ἐπεποίητο, ὥστε τοῦ θείου βαπτίσματος τοῦτον τυχεῖν. συνέθετο πρὸς τοῦτο ὁ Σιαοὺς, καὶ πίστεις ἐδεδώκει τῷ Αὐτοκράτορι, ὥστε μὴ παλινοστῆσαι τοῦ θείου βαπτίσματος τυχών. Καὶ ἐπεὶ ἐνταλμένον ἦν αὐτῷ δι' ἐγγράφου προστάξεως Σουλτανικῆς, ἵν' εἴπερ ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸ πλέκειν τὸ μετ' αὐτοῦ κῆδος προθυμηθείη, ἅπαντας τοὺς τὰς παραλίας πόλεις παρακατέχοντας, Σατράπας ἀπελάσαι ἐκεῖθεν, τὸ περὶ τούτων διαλαμβάνον Σουλτανικὸν γράμμα ὑποδεικνὺς αὐτοῖς. ταύτῃ τῇ γραφῇ B συγχρήσασθαι ὁ Βασιλεὺς τῷ Σιαοὺς ὑπέθετο. καὶ ἐπὰν τούτους ἐκεῖθεν ἀπελάσειε τὰς Σουλτανικὰς ὑποδεικνύων γραφὰς αὖθις πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐπαναστρέψαι. Ὁ δὲ μάλα προθύμως τὴν Σινώπην πρότερον καταλαβὼν, καὶ τὰς Σουλτανικὰς ἐπιστολὰς ὑποδείξας τῷ Χαρατικῇ ἐκεῖθεν αὐτὸν ἀπήλασε μηδ' ἄχρις ἑνὸς τῶν βασιλικῶν ὑποκρατήσαντα χρημάτων. Γίνεται δέ τι τοιοῦτον ἐν τῷ τῆς Σινώπης ἐξέρχεσθαι αὐτόν. Κατασπάξας τὸ ἐπ' ὀνόματι τῆς ὑπεραμώμου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου τέμενος, δαίμονί τινι καθάπερ ἀλάστορι ἐκ θείας προνοίας παραδοθεὶς, ἔκειτο ἀφρίζων· καὶ οὕτως ἐκεῖθεν δαιμονιῶν ἐξεληλύθει. Καὶ τὴν μέν τοι κυρίαν τῆς Σινώπης ὁ Σιαοὺς Κωνσταντίνῳ τῷ Δαλασσηνῷ ἀ- C νέθετο ἐπ' αὐτὸ παρὰ τοῦ Βασιλέως ἀποσταλέντι. καθ' ἕνα τὰς ἄλλας πόλεις περιιὼν καὶ τὰς Σουλτανικὰς τοῖς Σατράπαις ὑποδεικνύων γραφὰς, ἐκεῖθεν ἐξήλαυνε παραδιδοὺς πρὸς τοὺς τοῦ Αὐτοκράτορος Σατράπας. Ταῦτα οὖν ὁ Σιαοὺς διαπραξάμενος, ὑποστρέφει πρὸς αὐτὸν κἀντεῦθεν τοῦ θείου βαπτίσματος τετυχηκὼς, καὶ πολλῶν δωρεῶν ἐπαπολαύσας Δοὺξ Ἀγχιάλου προχειρίζεται. Τῆς σφαγῆς δὲ τοῦ Ἀμὴρ Σολυμᾶ κατὰ τὴν Ἀσίαν ἅπασαν διαδραμούσης, ὁπόσοι τῶν Σατραπῶν πόλεις καὶ πολίχνια ἔτυχον φυλάσσοντες, ἕκαστος ὅπερ ἔτυχε φυλάσσων κάστρον κατέσχε καὶ ἰδιοποιήσατο. Καὶ γὰρ ὁπηνίκα πρὸς τὸν Ἀπελχασὴμ τὴν Νίκαιαν πα- D ρεδίδου φρουρεῖν ἐν τῷ πρὸς τὴν Ἀντιόχειαν αὐτὸν ἀπιέναι, διαφόροις Σατράπαις, τάς τε κατὰ τὴν παραλίαν, καὶ τὴν Καππαδοκίαν, καὶ τὴν ἅπασαν Ἀσίαν, ὡς εἴρηται, ἀνέθετο, ὥστε ἕκαστον τὸ ἴδιον λάχος φρουρεῖν τὴν αὐτοῦ ἐκεῖθεν ἐπανέλευσιν ἀπεκδεχόμενον. Ὁ δὲ Ἀπελχασὴμ Ἀρχισατράπης τῆς τότε τῆς Νικαίας ὢν ταύτην κατασχὼν, ἐν ᾗ καὶ τὸ Σουλτανίκιον ἦν, καὶ τῷ ἰδίῳ ἀδελφῷ Πουλχάσῃ τὴν κατὰ τὴν Καππαδοκίαν παραχωρήσας, ἐν ἀμεριμνίᾳ τε ἦν, καὶ τὴν τοῦ Σουλτανικίου ἀξίαν περιζώσασθαι οἰόμενος, καὶ ἤδη ἐν χερσὶ νομίζων κατέχειν. Δεινὸς γὰρ ἦν ὁ ἀνὴρ καὶ φιλοκίνδυνος, καὶ ἀρκεῖσθαι τοῖς οὖ- E σιν οὐκ ἤθελεν, ἀλλ' εἰς προνομὰς ἀποστέλλων, τὴν Βιθυνῶν ἐληΐζετο ἅπασαν καὶ μέχρις αὐτῆς Προποντίδος. Τῇ γοῦν προτέρᾳ μεθόδῳ χρησάμενος ὁ Αὐτοκράτωρ, τὰς μὲν προνομὰς ἀνέστειλε, τὸν δὲ Ἀπελχασὴμ πρὸς εἰρηνικὰς σπονδὰς συνήλαυνε. Βυσσοδομεύοντα δὲ τοῦτον διαγινώσκων ἀεὶ κατ' αὐτοῦ, καὶ τὰς σπονδὰς ἀναβαλλόμενον, δεῖν ἐλογίσατο κατ' αὐτοῦ ἀξιόμαχον ἐκπέμψαι * παράταξιν. Τὸν Τατίκιον δὲ, περὶ οὗ ἐν πολλοῖς ὁ λόγος ἐμνημο-

* στράτευμα

A το, μετὰ δυνάμεως ἀποχρώσης πέπομφε κατὰ τῆς Νικαίας ἐντειλάμενος αὐτῷ μετὰ συνέσεως τοῖς ἐχθροῖς ἀντικαταστῆναι. ὅτε γε τέως ἐντυχεῖν ἔξωθεν τισὶ γίνοιτο. Ἀπελθόντος δὲ τοῦ Τατικίου καὶ ἄγχου τῶν τειχῶν σχῆμα παρατάξεως διατυπώσαντος διὰ τὸ μηδένα τῶν Τούρκων τηνικαῦτα παρεῖναι, ἀναπετάσαντες οἱ Τοῦρκοι, εἰς διακοσίους ποσούμενοι ἀθρόως κατ' αὐτοῦ ἐξεπετάσαντο. Οἱ δὲ Κελτοὶ, ἦσαν γὰρ ἱκανοὶ, τούτους θεασάμενοι κατὰ πρόσωπον σφοδρᾷ τῇ ῥύμῃ δόρατα μακρὰ ἐναγκαλισάμενοι κατ' αὐτῶν ἵενται, καὶ ἱκανοὺς τραυματίσαντες εἴσω τοῦ κάστρου τοὺς λοιποὺς συνήλασαν. ὁ δέ γε Τατίκιος ἵστατο αὖθις ἐπὶ ταὐτοῦ σχήματος τῆς παρατάξεως μέχρις ἡλίου δυσμῶν. Ἐπεὶ δὲ μηδεὶς ἔξω πυλῶν τῶν Τούρκων ἑωρᾶτο, ἀναποδίσας κατὰ τὴν Βασίλειαν τὸν χάρακα ἐπήξατο δύο πρὸς τοῖς δέκα σταδίους τῆς Νικαίας ἀπέχουσαν. B Νυκτὸς δέ τις προσεληλυθὼς αὐτῷ ἀγρότης, τὸν Προσοὺχ διϊσχυρίσατο μετὰ πεντήκοντα χιλιάδων ἐπικαταλαμβάνειν παρὰ τοῦ νεωστὶ γεγονότος Σουλτὰν τοῦ * Παραγιαρούχ ἀποσταλέντα. Ταῦτα ὁ Τατίκιος καὶ δι' ἑτέρων βεβαιωθεὶς ἐπεὶ πρὸς τοσαῦτα πλήθη, δυνάμεις ἀντικαθισταμένας οὐκ εἶχεν, ἀναλύειν τὰ δόξαντα πρότερον, ἀγαπητὸν ἐλογίζετο εἰ τὸ ὁπλιτικὸν ἅπαν σῶον διατηρήσειεν, καὶ μὴ πολλοστὸς πρὸς ὑπερπληθεῖς, καὶ ἰσχυροτέρους μαχόμενος τὸ πᾶν ἀπολέσειεν. Ἐνθέν τοι καὶ τὴν βασιλεύουσαν κατὰ νοῦν εἶχε, καὶ πρὸς ταύτην ἑώρα, διὰ τῆς Νικομηδείας βουλόμενος ἐπαναστρέψαι. C Ὁ δὲ Ἀπελχασὴμ ἄνωθεν τοῦ τείχους θεασάμενος αὐτὸν πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπονενευκότα, καὶ ἤδη καὶ πορευόμενον, ἐξεληλυθὼς παρείπετο, ἵνα ἐὰν ἐν ἐπικαίρῳ τόπῳ τοῦτον στρατοπεδεύσαντα θεάσηται, προσβάλῃ. Καταλαμβάνοντα δὲ τοῦτον τὴν Πραίνετον ἐφθακὼς ξυμμίγνυσί τε αὐτῷ καὶ ἐκθύμως τὴν μάχην ἀναρρήγνυσιν. Ὁ δὲ Τατίκιος θᾶττον τὰς δυνάμεις εἰς πολέμου τύπον καταστησάμενος τοῖς Κελτοῖς τὴν πρώτην κατὰ τῶν βαρβάρων ἱππασίαν, καὶ τὴν τοῦ πολέμου συμβολὴν ἐπέτρεψεν. Οἱ δὲ δόρατα μακρὰ ἐναγκαλισάμενοι, χαλάσαντες ὅλας ἡνίας ὡς πῦρ κατὰ βαρβάρων ἵενται, καὶ διακόψαντες τὰς φάλαγγας τρέπουσι κατὰ κράτος. Καθ' οὕτω πρὸς τὴν βασιλεύουσαν διὰ τῶν D Βιθυνῶν ὁ Τατίκιος ἐπανέρχεται. ὁ μέν τοι Ἀπελχασὴμ οὐδαμῶς ἠρεμεῖν ἤθελεν. ἐπιθυμητικῶς γὰρ εἶχε τὰ σκῆπτρα τῆς Ῥωμαίων ἀναδήσασθαι ἀρχῆς. εἰ δὲ μὴ τοῦτο, ἀλλά γε τῶν περὶ τὴν θάλατταν πάντων, καὶ αὐτῶν δὴ τῶν νήσων τὴν ἐξουσίαν ἐσχηκέναι. Τοιαῦτα οὖν λογιζόμενος πρότερον μὲν λῃστρικὰς νῆας κατασκευάζειν διενοεῖτο τὴν Κίον καταλαβών. Πόλις δὲ αὕτη Βιθυνῶν παρὰ θάλατταν διακειμένη. Ἐ προὔβαινεν, ὡς ᾤετο, κατὰ σκοπὸν αὐτῷ ἀπαρτιζομένων τῶν νηῶν. Οὐδὲ τοῦτο τὸν Αὐτοκράτορα διέλαθε. καὶ παραχρῆμα τὰς παρατυχούσας διήρεις τε καὶ τριήρεις καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ναυτικῶν ἐξοπλίσας, Μανουὴλ τὸν Βουτουμίτην Δοῦκα προβαλλόμενος, κατὰ τοῦ Ἀπελχασὴμ ἀπέστειλεν, ἐπισκήψας σπουδάσαι τὰς ἡμιτελεῖς τοῦ Ἀπελχασὴμ νῆας ἐμπρῆσαι E ἐν ὁποίᾳ καταστάσει ταύτας εὑρήσει. Ἀλλὰ καὶ τὸν Τατίκιον μετὰ ἀποχρώσης δυνάμεως ἠπειρόθεν κατ' αὐτοῦ ἐκπέμπει. Ἀμφοτέρων οὖν τῆς πόλεως ἐξεληλυθότων,

* Παργιαρούχ

A mentionem habet. Huic firmæ inſtructæque idoneo numero datæ copiæ ſunt, cum mandatis ut recta in Nicæam movens caute rem gereret, nec temere præcipitaret pugnam, niſi habita ratione numeri hoſtium & locorum ſitus explorata videretur victoriæ ſpes. Progreſſus cum his ad Nicæam Taticius, cum aciem muris admoviſſet, magnum a Turcis aliquandiu ſilentium fuit: tandem tamen, apertis ſubito portis, ducenti equites erupere, quos Galli conſpicati (erant ex ea gente ſat multi tum in exercitu) ſine mora longis armati haſtis in adverſos procurrunt, multiſque percuſſis reliquos in arcem contruſerunt. Quo facto, ſtare nihilominus inſtructam ad prælium aciem Taticius eodem loco juſſit uſque ad occaſum ſolis: nemineque Turcorum extra portas apparente, B regreſſus Baſileam verſus, idoneo loco munivit caſtra, duodecimo ferme citra Nicæam ſtadio. Ibi excitatur Taticius nocturno nuncio ruſtici cujuſdam, affirmantis: adeſſe Proſuchum, cum quinquaginta millium exercitu, a novo Sultane Pargiarucho miſſum; eadem & alii dixere, ut dubitandi non ſupereſſet locus. His Taticius compertis, ſe imparem tanto numero ſentiens, remittere de audacia initiorum, & tuta magis quam glorioſa ſequi conſilia decrevit: præclare ſecum actum iri reputans, ſi vitata neceſſitate committendi paucos ſuos cum longe pluribus & inſtructioribus hoſtibus, ad perniciem rei Romanæ certam, copias incolumes ſervare ac reducere ſuas poſſet. Ab hoc decreto Conſtantinopolim C haud dubie reſpiciens, per Nicomediam iter indixit. Quem primo caſtrorum motu contemplatus e muris Apelchaſemus, ac quo pergeret intelligens, raptim eductis copiis inſtare veſtigiis recedentium cœpit, eo animo ac ſpe, ut cum eos viæ ratio in locum iniquum compelleret ipſe arbitratu ſuo facilem capeſſeret cum feſſis & ſitus natura circumventis. Venerant Prenetum Romani. Apelchaſemus occaſionem vincendi ſe nactum putans, copias explicat laceſſitq; prælium. Coactus Taticius & ipſe contra ſtruit aciem, primam in hoſtes impreſſionem Gallis equitibus in fronte collocatis tribuens, hi correptis manu longis lanceis totis effuſi habenis ignea velocitate Barbaros impetunt conſtactaſque phalangas magna cæde ac tumultu in fugam vertunt. Sicque Conſtanti- D nopolim per Bithynos feliciter tenuit Taticius cum ſuis. Verum Apelchaſemus quieſcere non potuit. Vir qui animo tam ſuperbas ſpes verſaret, ut vel Imperii apicem ſibi Romani deſpondere auderet; vel ſi tanta res non ſuccederet, maritimæ certe oræ poteſtatem univerſæ, ipſarumque adeo Inſularum, cupiditate præcepiſſet. His tam vaſtis cogitationibus tumidus, primum quidem piraticam claſſem inſtruere decreverat, occupata ad eam rem Cio (urbs ea maritima Bithynorum eſt) conſiliumque ipſi e ſententia proceſſerat; quod talis loci occupatione navale aptum ſibi paraverat ad claſſem ædificandam. cui operi haud ſegnis opera dabatur. Nihil horum Imperatorem latuit. Ergo confeſtim quas forte habuit ad manum biremes triremeſque cæteraſque armavit na- E ves, ducique ipſis præpoſito Manueli Butumitæ mandatum dedit proficiſcendi contra Apelchaſemum ſumma celeritate, ne is otium haberet liberum abſolvendarum navium quarum ædificationem multum promoverat. Porro naves ipſas quocumque in ſtatu reperiret, ſtatim incenderet. Hæc mari curata. Per continentem miſſus Taticius eſt eodem tempore cum firmis copiis. Horum ſimul duorum ducum & exercituum uno tempore contra ſe ab Auguſto immiſſorum ex urbe Regia famam Apelchaſemus audivit, moxque fulminea celeritate advectum conſpexit Butumitem: certis

Taticius contra eum mittitur.

Galli ad Nicæam Turcos fugant.

Edit. Pariſ. Pag. 172.

Taticius metu hoſtium recedit.

Apelchaſemo inſequente.

Pugnatur ad Prenatum.

Romanis Gallorum ope victoribus.

Apelchaſemus Cium occupat piraticam meditans.

Manuel Butumita contra eum miſſus.

Taticius item.

quoque exploratorum indiciis comperit adventare terra Taticium; conſultatione de ſumma rerum raptim habita, conſtituit: locum in quo tunc eſſet minime aptum videri ad pugnam ex eo cum Romanis capeſſendam; quod is aſper, anguſtus, incompoſitus, nequaquam commodam præberet ſtationem ſagittariis ad arcẽdum equitatum Romanorum. Ergo inde translatis copiis locum occupat a quibuſdam *Alycas* nominatum, ab aliis *Cypariſſium*. Interim Butomites prævertente vocis ſonum velocitate mari invectus naves Apelchaſemi combuſſit. Poſtridie cladis hujus pervenit in ejuſdem conſpectum Taticius. Lectoque idoneo caſtris Romanis loco, nullo momento remiſſionis Turcis indulto, ſtatim fatigare ipſos qua immiſſis manipulis ſuorum, qui manum cominus conſererent, qua eminus jaculationibus aſſiduis, cœpit; inſtititq; ſic agere per dies continuos quindecim, Apelchaſemo per totum id tempus parem audaciæ aggredientium Romanorum reſiſtendi conſtantiam opponente. Ea mora tædium Latinis attulit tum ſub Taticio merentibus. Ergo frequentes inſtitere apud ducem ut Turcos quantavis loci opportunitate fretos debellandos ſibi unis daret. Aliena res a militari prudentia Taticio videbatur: tamen quod augeri quotidie Apelchaſemi exercitum novis copiarum Turcicarum acceſſionibus cerneret, periculo conſilium vincente in ſententiam Latinorum tranſit, & ſub ortum ſolis acie inſtructa pugnam cum Apelchaſemo capeſſivit. Multi tunc cæſi Turci, plurimi capti: Plures obliti caſtrorum vaſorumque ac ſupellectilis, ſalutis ſpem in fuga poſuere. Ipſe Apelchaſemus vix ſalvus Nicæam tenuit. Præda omni potiti Taticiani propria in caſtra divites redierunt. His Imperator auditis pro ſua prudentia vulgi captum atque uſum excedente, proque ea qua potiſſimum pollebat peritia tractandarum quantumvis pervicacium mentium & quam in partem vellet captato tempore impellendarum, inopinatum conſilium extemplo cœpit provocandi ad pacem Apelchaſemi. Scribit ergo perhumanas ad eum litteras, quibus magnopere auctor ipſi eſt; abſtineat deinceps conatibus vanis, neve fruſtra verberare pergat aerem. Quin potius ad ſe Conſtantinopolim veniat, ampliſſimis ibi & muneribus & honoribus a ſe qui ſcriberet, & fidem ſuam regiam ad id quod oſtendebat præſtandum obſtringeret ſtatim cumulandus. Lectis hiſce Apelchaſemus litteris, ſimul eodem tempore Proſuchum audiens expugnatis pleriſque arcibus quas Satrapæ quidam occupaverant, Nicæam jam adventare ut eam obſidione cingeret, neceſſitate, quod ajunt, in ambitionem verſa, fidem Imperatoris experiri cõſtituit: ſperans etiam iſto congreſſu penitius ſe introſpecturum Auguſti mentem; ac pacem, ſi firmam & utilem fore cerneret, coram facilius quam Legatis intermediis initurum. Verum Alexius alia omnia machinabatur adverſus Barbaros quibuſcum nulla fida pax eſſet, omnem honeſtam eſſe rationem ſtatuens publicæ obtinendæ ſecuritatis, quam alioqui neceſſariam Imperio, tamen neque vi aperta, ob præſentem rei Romanæ debilitatem, nec per Turcorum perfidiam ulla tractatione conficere poſſet. Nunciis igitur Imperatoris liberaliter invitantibus ut Conſtantinopolim venire ne gravaretur: pollicentibuſque Auguſto curæ futurum, ut & honorificentiſſime ibi exciperetur habereturque & voluptatibus ac ſpectaculis omnis generis recreatus, muneribuſque cumulatus ampliſſimis, domum quando vellet reduceretur, aſſenſus eſt Apelchaſemus & Conſtantinopolim ſe tranſtulit; ubi nihil minus quam ſperaverat demonſtrationum honoris ac deliciarum expertus, iis fruebatur. At Imperator qui haberet in animo expellere Nicomedia Turcos (urbs ea primaria eſt Bithyniæ quam Turci Nicænſes præſidio tenebant) ad eamque rem opus eſſe videret conſtructione maritimæ arcis, quæ uſum Nicomediæ ſuppleret, perficere id decrevit eo ipſo tempore quo Apelcha-

Edit. Pariſ. pag. 173.

Naves Apelchaſemi a Butomite combuſtæ.

Latini pugnandi facultatem in Apelchaſemum flagitãt.

Apelchaſemus vincitur & Nicæam fugit.

Invitatur ad pacem humaniſſimis Imperatoris litteris.

pag. 174. Conſtantinopolim venit.

Regieque ibi habetur.

A Ἐπεὶ δὲ Βουτουμίτην ὁ Ἀπελχασὴμ διαπόντιον μετὰ σφοδρᾶς τῆς ῥύμης ἤδη καταλαμβάνοντα ἐθεάσατο, ἐμεμαθήκει δὲ καὶ τὸν ἐξ ἠπείρου ἐπικαταλαμβάνοντα, καὶ τὸν τόπον, ἐν ᾧ ἔτυχε, μὴ συμβαλλόμενον αὐτῷ λογίζεται διὰ τὸ τραχὺ, καὶ στενὸν, καὶ τοῖς τοξόταις πάντη ἀκατάλληλον, ὡς μὴ ἀποχρῶντα τούτοις πρὸς τὰς κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἱππασίας, ἀπάρας ἐκεῖθεν εἰς ἐπίκαιρον τόπον ἐβουλεύσατο τὰς δυνάμεις καταθέσθαι. Καταλαμβάνει τοίνυν τόπον, παρὰ μὲν τῶν, Ἀλυκὰς ὀνομαζόμενον, παρὰ δὲ τῶν, Κυπαρίσσιον. Ἐφθακὼς δὲ ὁ Βουτουμίτης διαπόντιος, θᾶττον ἢ λόγος τὰς τοῦ Ἀπελχασὴμ νῆας ἐνέπρησε. Τῇ δὲ κατ' αὐτὴν ἐξ ἠπείρου ἐληλυθὼς καὶ ὁ Τατίκιος ἐν ἐπικαίροις τὸ στράτευμα κατέθετο τόποις,
B καὶ ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας οὐκ ἐνεδίδου τῇ μὲν ἀκροβολιζόμενος, τῇ δὲ μάχας συνάπτων κατὰ τοῦ Ἀπελχασὴμ ἐφ' ὅλαις πεντεκαίδεκα ἡμέραις. Τοῦ δὲ Ἀπελχασὴμ μηδ' ὅλως ἐνδιδόντος, ἀλλ' ἰσχυρῶς ἀντικαθισταμένου, ἐξακακήσαντες οἱ Λατῖνοι, κἂν μὴ τὴν ἐκ τοῦ τόπου εἶχον βοήθειαν, ἠνώχλουν ὅμως τὸν Τατίκιον, ἵν' αὐτοὶ καὶ μόνοι τὴν μετὰ τῶν Τούρκων ἀναδέξωνται μάχην. Ὁ δὲ κἂν μὴ κατὰ γνώμην τὸ πρᾶγμα ἐδόκει αὐτῷ, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην ὁρῶν δυνάμεις Τουρκικὰς προσχωρούσας τῷ Ἀπελχασὴμ, ὑπείξε τῇ βουλῇ τῶν Λατίνων. Καὶ περὶ ἀνατολὰς ἡλίου τὰς φάλαγγας καταστήσας, τὸν κατὰ τοῦ Ἀπελχασὴμ ἀνῆψε πόλεμον. Πολλοὶ μὲν τῶν Τούρκων τηνικαῦτα κτείνονται, πλεῖστοι δὲ καὶ ἁλίσκονται.
C οἱ δὲ πλείους τὰ νῶτα δεδώκασι, μηδὲ τῶν οἰκείων σκευῶν φροντίδα ποιησάμενοι. Καὶ αὐτὸς ὁ Ἀπελχασὴμ κατ' εὐθὺ Νικαίας ἐλάσας μόλις διασώζεται. λείαν δὲ πολλὴν ἐντεῦθεν ἀναλαβόμενοι οἱ ὑπὸ τὸν Τατίκιον, πρὸς τὴν οἰκείαν παλινοστοῦσι παρεμβολήν. Ταῦτα μεμαθηκὼς ὁ Αὐτοκράτωρ ὁποῖος ἐκεῖνος * θηρᾶσαι ψυχὴν ἀνθρώπου, καὶ λιθίνην μαλάξαι φύσιν, γραφὴν τηνικαῦτα ἐκτίθεται πρὸς τὸν Ἀπελχασὴμ, συμβουλεύων ἀποσχέσθαι μὲν τῶν τοιούτων κενῶν ἐπιχειρημάτων, καὶ μὴ εἰς ἀέρα παίειν. Ἀλλὰ προσεληλυθέναι τε αὐτῷ, καὶ πολλῶν καμάτων ἑαυτὸν ἀπαλλάξαι, δωρημάτων τε δαψιλῶν ἐπαπολαῦσαι καὶ τιμῆς. Ὁ δὲ Ἀπελχασὴμ ἐπεὶ καὶ τὸν Προσοὺχ ἐμάνθανε πολιορκοῦντα τὰ κατεχόμενα ὑπό τινων Σατραπῶν κάστρα, ἤδη δὲ καὶ τῇ Νικαίᾳ προσπελά-
D ζειν ἐφ' ᾧ πολιορκῆσαι ταύτην, τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν, ὅ φασι, ποιησάμενος, ἅμα δὲ καὶ τῆς τοῦ Βασιλέως γνώμης καταστοχασάμενος, καὶ τεθαρρηκὼς τὴν μετ' αὐτοῦ εἰρήνην ἀσπάζεται. Τῶν δὲ ἀναμεταξὺ εἰρηνικῶν σπονδῶν τελεσθεισῶν, μελετήσας καὶ ἕτερόν τι συνοῖσον ὁ Αὐτοκράτωρ, ἐπεὶ καὶ οὐκ ἐνῆν ἄλλως ἀνυσθῆναι τὸ σκεπτόμενον μετακαλεῖται τοῦτον εἰς τὴν βασιλεύουσαν, ἐφ' ᾧ καὶ χρήματα λαβεῖν καὶ τρυφῆς ἅλις ἐπαπολαῦσαι, καὶ οὕτως οἴκαδε ἐπαναστρέψαι. Πείθεται ὁ Ἀπελχασήμ, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν βασιλεύουσαν παντοίας ἀξιοῦται φιλοφροσύνης. Ὡς δὲ τὴν
E Νικομήδους, (πόλις δὲ αὕτη μητρόπολις Βιθυνίας) κατεῖχον οἱ τῆς Νικαίας ἐξάρχοντες Τοῦρκοι, ἐκεῖθεν ὁ Βασιλεὺς ἐλάσαι τούτους βουλόμενος, ἕτερον παρὰ θάλατταν οἰκοδομῆσαι πολίχνιον δεῖν ἐκεκ-

* δεινός

τὸν, ἐν ὅσῳ πὰ τῆς ἀγάπης ἵδρυτο. Τοιγαροῦν ἐν φορταγωγοῖς ναυσὶν ἅπαντα τὰ πρὸς χρῆσιν χρειώδη σὺν αὐτοῖς οἰκοδόμοις ἐμβαλὼν ἐξαπέστειλε, τῆς τοιαύτης οἰκοδομῆς. Εὐσταθίῳ τῷ τοῦ στόλου Δρουγγαρίῳ ἀναθέμενος, καὶ τὸ ἀπόρρητον ἐγκαλύψας ἐπισκήψας, εἴ τινες τῶν Τούρκων διέρχοιντο παντοίας φιλοφρονεῖσθαι, καὶ ἐς κόρον διδόντας ἀπολαύειν τῶν * δωρεῶν. προστιθέναι δὲ τὸ μετ' εἰδήσεως τοῦ Ἀπελχασὴμ τοῦτο οἰκοδομεῖν. Εἶτα ἅπαν πλοῖον ἀπεῖρξαι τῶν τῆς Βιθυνίας παραλίων μερῶν, ὡς μὴ δῆλον αὐτῷ γενέσθαι τὸ γινόμενον. τῷ δὲ Ἀπελχασὴμ καθ' ἑκάστην χρήματα διδοὺς, οὐκ ἐνεδίδου, εἰς βαλανεῖά τε προξενούμενος καὶ ἱππηλασίας, καὶ κυνηγέσια. πρὸς δὲ καὶ τὰς κατὰ τοὺς λεωφόρους ἱσταμένας στήλας ἀναθεωρεῖν. Ἀλλὰ καὶ ἱππικὸν ἀγῶνα δι' αὐτὸν ἐνστήσασθαι τοῖς διφρηλάταις ἐκέλευσε κατὰ τὸ πάλαι τῷ μεγάλῳ Κωνσταντίνῳ οἰκοδομηθὲν θέατρον, καὶ καθ' ἑκάστην ἐν τούτῳ παραγίνεσθαι, καὶ τὰς τῶν ἵππων δοκιμασίας ὁρᾷν ἠρέθισεν. ἵν' ἐντεῦθεν τριβομένου τοῦ καιροῦ, ἐκεχειρία τοῖς οἰκοδόμοις δίδοται. Ὡς δὲ τὸ πολίχνιον ἤδη τετέλεσται, καὶ πέρας τὸ σκοπούμενον ἔσχηκεν, πλείοσι δωρεαῖς τοῦτον ἀμειψάμενος, τῷ σεβαστοτάτῳ τε ἀξιώματι τιμήσας καὶ ἐπὶ πλεῖον τὰς συνθήκας ἐμπεδώσας μετὰ τιμῆς ἐξέπεμψεν αὐτὸν θαλάττιον. Ἀγγελθείσης δὲ αὐτῷ τῆς τοῦ κάστρου οἰκοδομῆς, κᾂν ἐπὶ τῇ τούτου ἀνεγέρσει τὸ παράπαν κατετέτρωτο τὴν ψυχὴν. ἀλλ' ὅμως ἀγνοοῦντα ὑποκριθεὶς τὸ παράπαν ἐσίγησε. Τοιοῦτόν τι καὶ περὶ Ἀλκιβιάδους ἱστόρηται. ἐκεῖνος γὰρ κἀκεῖνος Λακεδαιμονίους ἐξηπατήκει μὴ συγχωροῦντας ἀνοικοδομῆσαι Ἀθήνας καθαιρεθείσας ὑπὸ Περσῶν. Παραγγείλας γὰρ ἀνοικοδομεῖν Ἀθηναίοις, ἐκεῖθεν ἀπῴχετο πρεσβεύων εἰς Λακεδαίμονα. Εἶτα τῆς πρεσβείας τὸν χρόνον τρίβοντος, καὶ διδόντος τὸ ἐνδόσιμον τοῖς οἰκοδομοῦσι, μετὰ τὴν ἐξαπάτην ὀψὲ ἤκουσαν Λακεδαιμόνιοι τὴν οἰκοδομὴν Ἀθηνῶν. Καὶ μέμνηται τῆς καλῆς ἀπάτης ταυτησὶ καὶ ὁ Παιανιεὺς ἐνιαχοῦ τῶν λόγων αὐτοῦ. Τοσοῦτον ἄρα καὶ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς τὸ ἐπινόημα ἦν. Μᾶλλον δὲ καὶ Ἀλκιβιάδους στρατηγικώτερον. ἱπποδρομίαις γὰρ καὶ τρυφαῖς ἄλλαις τὸν βάρβαρον τοῦτον ὑποσαίνων, καὶ εἰς ἡμέρας ἐξ ἡμέρας παραπεμπόμενος ἔφθασεν ἀπαρτίσας τὸ φρούριον. καὶ τηνικαῦτα τοῦ σύμπαντος πληρωθέντος ἔργου, τὸν ἄνδρα τῆς βασιλίδος ἀπέλυσε πόλεως. Ὁ δὲ Προσοὺχ δεινὸς μετὰ δυνάμεως ὡς ἠλπίζετο καταλαβὼν ἐπολιόρκει τὴν Νίκαιαν καθὼς ὁ τοῦ Τατικίου νυκτὸς προσεληλυθὼς τότε ἔλεγε. καὶ ἐπὶ μησὶ τρισὶ πολιορκῶν ταύτην οὐκ ἐνεδίδου. Ἐν στενῷ δὲ κομιδῇ τὰ κατ' αὐτοὺς οἱ ἐντὸς καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἀπελχασὴμ ἑωρακότες, καὶ μὴ ἐπιπλεῖον ἀντέχειν πρὸς τὸν Προσοὺχ δυνάμενοι, διαπεμψάμενοι πρὸς τὸν βασιλέα ἐποιοῦντο τῆς ἐξ αὐτοῦ βοηθείας τυχεῖν. κρεῖττον λέγοντες ἡγεῖσθαι δούλους αὐτοῦ ὀνομάζεσθαι ἢ τῷ Προ-

* χρυσῶν

A ſemus Conſtantinopoli relaxans animum, de pacis conditionibus per otium tractaret. Omnibus ergo quæ ad ædificationem eſſe poterant uſui in naves onerarias impoſitis, cum magna cæmentariorum atque ejus generis opificum manu, Euſtathio claſſis Drungario, totius negotii curam demandat, ſuggeritque in aurem quid arcanum quidem habere, cæterum exequi ſtrenue opus ſit. Omni nempe ratione, moris & impedimentis perruptis omnibus, quam celerrime conſtruendam arcem: ei rei ſi qui forte Turcorum intervenirent, ii pecuniis, ii conviviis, ii beneficiis omne genus obruerentur: tum admonerentur quaſi obiter, ut de re quam ipſorum cauſa vulgari nondum oporteret, Apelchaſemum eſſe Conſtantinopoli B conjunctiſſimum Imperatori. nihil eorum quæ viderent ſine conſcientia & voluntate ipſius fieri: interim ſedula opera daretur ne qua navis ex maritima Bithyniæ ora Conſtantinopolim venire ſineretur, quæ indicium Apelchaſemo novæ conſtructionis afferre poſſet. Hæc Euſtathio præſcripta. Interim Apelchaſemum Imperator quotidianis implere largitionibus non ceſſabat; ad balneas hominem officioſiſſime invitans, cum ad ſpectacula equeſtrium ludorum, atque ad venationes ſecum ducens, oſtentanſque hoſpiti ornamenta publica columnarum ſtatuarumque in plateis extantia. Quin etiam ejus in gratiam unius certamen equorum curulium apparari committiq; juſſit in Theatro quod Magnus olim ſtruxit C Conſtantinus: delectarique eo ludicro potiſſimum hominem ſentiens, blande urgebat, ut eo quotidie itaret ſpectatum, vel quadrigarum curſus, vel domitationes equorum. Per has remiſſiones Apelchaſemo tempus ſuaviter terente, perfecta munitio eſt. cujus rei certior Auguſtus factus, hoſpitem majoribus adhuc onuſtum donis & *Sebaſtotati* (quaſi *Auguſtiſſimum* diceres) dignitate honeſtatum, firmatis quam maxime conventorum pactis, a ſe cum bona gratia honorificentiſſime dimiſit itinere maritimo. Ei cum paulo poſt nunciata eſſet arcis conſtructio, quamquam ea res alto D illi vulnere penetravit animum, habuit tamen vultum & vocem in poteſtate, & quaſi audire diſſimulans in ſilentio ſe continuit. Tale quiddam & de Alcibiade memoratur. Cum enim Lacedæmonii non ſinerent inſtaurari Athenas deletas a Perſis, dato ſuis conſilio ut ſumma ope totiſque ſimul omnes viribus in urbis ædificationem incumberent, ipſe Legatus pergit Lacedæmonem, ubi negotiatione tracta per lentas moras otium Athenienſibus confecit perpetrandi cœpti: ſeroque tandem ſe deluſos Lacedæmonii ſenſere, nunciis indicantibus reſtitutam in integrum ſtare urbem atque arcem Athenarum. prout hanc E egregiam prudentiſſimi ducis fraudem alicubi ſuorum operum Pæanenſis narrat. Nec iſto inferius patris hoc mei ſtratagema fuit: quin dicere auſim & ſolertius Alcibiadeo illo. per quod epulis ac ſpectaculis deliniens Barbarum, diemque ut ex die ſecurus traheret blande impetrans, munitionem interim arcis abſolvit: tumque demum opere perfecto ex urbe regia virum dimiſit bene paſtum & egregie deluſum. Cæterum Proſuchus, juxta id quod Taticius indicio nocturni tunc nuncii comperit, cum valido exercitu totis ipſe incumbens viribus Nicææ oppugnationem urgebat, vi ſe illam ſubacturum autumans, ſpe ad trimeſtrem jam uſque contentionem pertinaci, nihilque in futurum certa remittere. Jamque intus arcto loco res erant Apelchaſemo & cæteris oppugnationem cum ipſo tolerantibus. Ergo illi maturum rati conſule in medium, ſic communiter ſtatuerunt: implorandum videri auxilium Imperatoris. neque enim ſe poſſe aut diutius obſiſtere Proſucho armis rem gerenti, nec porro tutum aut honeſtum ducere ejus clementiæ cujus iram tam acerbã experirentur capita ſua credere: præſtareque omnino cervices Imperatoriæ ſervitutis jugo, quam manus

Interim dum Euſtathius arcem maritimam contra Turcos exſtruit.

Apelchaſemus Auguſtiſſimi titulo & donis maximis auctus Conſtantinopoli diſcedit.

Hæc de Themiſtocle Thucydides narrat

Edit. Pariſ. pag. 175.

Comparatio Alexii cum Themiſtocle.

Proſuchus Nicæam oppugnat.

Apelchaſemus cum ſuis Turcis auxilium Imperatoris implorat.

victoriæ Proſuchi dare. His Imperator acceptis repente Taticium cum flore copiarum quæ tum forte ad manum fuere, vexillis & ſceptris argento clavatis ad ſpeciem juſti ac regii exercitus additis, ſuppetias obſeſſis miſit, datis clam mandatis, ut oſtentatum Apelchaſemo auxilium potius ex mente Imperatoris atque ex uſu rei Romanæ, quam ex utilitate aut voluntate ipſius Apelchaſemi adminiſtraret.

Ei petitioni quo animo Alexius aſſenſus ſit.

Neque enim ſe magnopere curare hunc Barbarum, nedum quovis pretio periculoque pacifici ſalutem ejus velle: verum illici tamen eumdem liberationis ſpe quadam, factu opportunum ducere. Quoniam duobus Barbaris atque Romanæ Reipublicæ infenſis, inter ſe tum hoſtiliter commiſſis, politica ratio dictaret, debiliorem ſublevandum ſuſtentandumque: non ut plane vinceret; ſed ne prorſus ſuccumberet: ſicque illum quidem expelleret, huic autem ereptam urbem ditioni Romanæ reſtitueret; ſucceſſu non per ſe ſolum æſtimando, ſed quod ad alias aliaſque recuperationes amiſſarum urbium regionumque Romanis gradus futurus eſſet.

Anguſtiæ Imperii cum ejus veteri potentia comparatæ.

Multum ſiquidem Imperii Romani limites, ex quo Turci præſertim invaluerant, a priſtina latitudine coarctati coierant inter ſe ſe ac ſe ſibi invicem admoverant. Quippe cum olim ambæ columnæ, quæ ortum occaſumque finiunt, altera ad Gades in extremæ plagæ Occiduæ, Herculea dicta; in Orientali altera limite prope Indum flumen a Baccho poſita, ditionis Romanæ longitudinem metirentur (longitudinem, inquam, nam latitudo tanta fuit Imperii Romani, quantam vix complecti oratio poſſit: ex auſtrali quidem latere comprehendens Ægyptum, Meroen, Troglodyticen univerſam & eas omnes quæ zonam torridam proxime accedunt regiones; a Septentrionali vero parte decantatiſſimam Thulen genteſque quæcumque Boreale clima incolunt.) at hoc tempore, ab ortu quidem Boſphorus, ab occaſu autem Adrianopolis ditionis Romanæ limites erant.

Edit. Pariſ. pag. 176.

Quos nimium admotos Imperator Alexius utrinque manu propellere ac diducere ſubmovendis undecumque incumbentibus Barbaris generoſe ſimul ac feliciter aggreſſus, ex urbe Byzantio quaſi ex centro proſiliens, adeo circumegit ac dilatavit orbem Imperii, ut jam ejus occidua quidem clauſtra ſint Adriaticum mare; ab oriente vero Tigrim atque Euphratem pro oſtiis habeat: planeque in primævum illum felicitatis florem Romanam Rempublicam reſtituturus videbatur; niſi bella ex aliis alia ſuborientia, laboreſque ac pericula crebra ſimul & graviſſima: (nam & genere & numero periculorum fortuna patrem meum præ cæteris exercuit) eum a perfecta rei tantæ aſſecutione retardaſſent.

Alexius Imperii limites dilatare & reſtituere antiquos meditatur.

Cæterum ut eo redeam unde digreſſa ſum, ex iſto propoſito Imperii dilatandi hauſerat Auguſtus conſilium mittendi Nicæam exercitus ſuppetias Apelchaſemo: non quo illum periculo eriperet: ſed ut ſibi victoriam pararet. At enim non adſpiravit tum quidem ei cœpto fortuna. Sic enim res ibi tum geſta ſe habuit: Miſſi auxilio Romani oppidulum occuparunt a Domino Georgio nomen habens: quo comperto, qui obſidebantur Nicææ Turci portas extemplo ipſis aperuerunt. Inde illi cum conſcendiſſent ſupra portam Orientalem in pinnas & propugnacula murorum; ſignaque illic ac ſceptra in ſeriem terrifica procul ſpecie ſtatuiſſent oſtentabundi; ſimul alacribus vociferationibus jugiter minaciterque perſonantes; perfecerunt demum ut qui Nicæam oppugnabant Barbari Romanum ipſum Imperatorem cum omnibus ſuis copiis in eam ingreſſum, terrore ac deſperatione inde ortis conturbati per noctem abſceſſerint.

Obſidio Nicææ metu Romanorum ſolvitur.

Poſt quæ Romanus exercitus Conſtantinopolim rediit: non enim ſe parem ſentiebat excipiendis, in ipſorum reditu, Barbaris: quos ſatis conſtabat animo revertendi receſſiſſe in intimam ditionem Turcicam; inde mox aucto exercitu in numerum quantummaximum conſtare ultimo conatu Turcicum nomen univerſum valet, ad expul-

A σοὺχ δοῦναι χεῖρας. Ὁ δὲ παραχρῆμα τοὺς τῶν παρατυχόντων ἐκκρίτους διελὼν, σημαίας τε καὶ σκῆπτρα ἀργυρόηλα ἐπιδιδοὺς εἰς ἀρωγὴν τούτους ἐκπέμπει. Οὐ γὰρ ἄντικρυς βοηθῶν τῷ Ἀπελχασὴμ στρατιὰν ἔπεμπεν, ἀλλὰ τὰ τῆς βοηθείας ἐντεῦθεν κατὰ τὸν νοῦν τοῦ Αὐτοκράτορος εἰς κατάλυσιν τοῦ Ἀπελχασὴμ περιΐστατο. Δύο γὰρ πρὸς ἀλλήλους μαχομένων ἐχθρῶν τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας, ἔδει τῷ ἀσθενεστέρῳ συνθέσθαι, οὐχ ἵνα ἐπικρατέστερος γένηται, ἀλλ' ἵνα τὸν μὲν ἀποκρούσηται, ἀφ' οὗ δὲ τὴν πόλιν ἐξέληται, καὶ ταύτην πως μὴ οὖσαν ὑπὸ τὸν κύκλον αὐτοῦ ἰδίαν ποιήσηται. Καὶ κατὰ μικρὸν

B ἐκ ταύτης ἑτέραν καὶ μάλα ἄλλην ἑλόμενος τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴν πλατυτέραν ποιήσηται, εἰς στενὸν κομιδῇ καταστᾶσαν. καὶ μᾶλλον ἐξότου τὸ τῶν Τούρκων δόρυ ἐπικρατέστερον γέγονεν. Ἦν μὲν γὰρ ὅτε οἱ ὅροι τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας αἱ ἀμφότεραι στῆλαι οὖσαι ἀνατολὴν καὶ δύσιν περιωρίζονται. ἐξ ἑσπέρας μὲν αἱ τοῦ Ἡρακλέους ὀνομαζόμεναι, ἐξ ἕω δὲ αἱ ἀγχοῦ που ἱστάμεναι τοῦ Ἰνδικοῦ πέρατος αἱ τοῦ Διονύσου. κατὰ γὰρ πλάτος οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὅσον ἦν τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας τὸ κράτος. Αἴγυπτος καὶ Μερόη καὶ Τρωγλοδυτικὴ πᾶσα καὶ τὰ * ἐκεῖθεν τῆς διακεκαυμένης, καὶ τὰ * ἐγγ.

C ἐξ ἑτέρου μέρους ἡ πολυθρύλλητος Θούλη, καὶ ὅσα ἔθνη βόσκει τὸ κλίμα τὸ Βόρειον, οἷς κατὰ κορυφὴν ὁ Βόρειος ἵσταται πόλος. Ἀλλ' ἐπ' ἐκείνου γε τοῦ καιροῦ ἐκ μὲν ἀνατολῆς ὁ γείτων Βόσπορος ὅριον τῶν Ῥωμαϊκῶν σκήπτρων, ἐκ δὲ τῆς ἑσπέρας ἡ Ἀδριανοῦ καθίστατο πόλις. Ἀλλ' ὅγε βασιλεὺς Ἀλέξιος ὥσπερ παίων χερσὶ τοὺς ἑκατέρωθεν ἐπιτιθεμένους βαρβάρους, καὶ καθάπερ ἀπὸ κέντρου τῆς Βυζαντίδος περιορχούμενος εὐρύνετο τὸν κύκλον τῆς βασιλείας. Καὶ ἐκ μὲν ἑσπέρας τὸν Ἀδρίαντος πόντον ἔθετο ὅριον· ἐκ δὲ τῆς ἀνατολῆς Εὐφράτην καὶ Τίγρητα. Καὶ εἰς τὴν προτέραν εὐδαιμονίαν τὴν βασιλείαν ἀνενεώσατο ἂν εἰ μήγε οἱ ἐπάλληλοι ἀγῶνες καὶ οἱ πυκνοὶ πόνοι καὶ κίνδυνοι (ἦν γὰρ καὶ ἀμφοτέραις ὁ Αὐτοκράτωρ μεγαλοκίνδυνός τε καὶ

D πυκνοκίνδυνος) τοῦτον ἀπέστησαν τοῦ ὁρμήματος. Ἀλλ' ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἔλεγον, ὅτι στρατιὰν ἀποστέλλων τῷ τῆς Νικαίας τυράννῳ Ἀπελχασὴμ, γνώμης εἴχετο οὐχ ἵν' ἐκεῖνον ἐξέληται τοῦ κινδύνου, ἀλλ' ὅπως ἂν ἑαυτῷ τὴν νίκην περιποιήσηται. οὐ μὴν ἡ τύχη πρὸς τοῦτο συνέπνευσεν. εἶχε γὰρ οὕτω τὰ κατ' αὐτούς. Οἱ γὰρ ἀποσταλέντες τὸ τοῦ Κυρίου Γεωργίου ὀνομαζόμενον κατέλαβον πολίχνιον. οἱ δὲ Τοῦρκοι παραχρῆμα τὰς πύλας αὐτοῖς ἀνεπέτασαν. Οἱ δὲ ἄνωθεν τῆς ἀνατολικῆς πόρτης περὶ τὰ κρήδεμνα τοῦ τείχους ἀνελθόντες, τὰς σημαίας καὶ τὰ σκῆπτρα ἰλαδὸν κατέστησαν ἀλαλάζοντες ἅμα καὶ τὸ ἐνυάλιον

E συνεχῶς ἐνηχοῦντες, ὑφ' ὧν οἱ μὲν ἔξωθεν ἐκδειματωθέντες διὰ νυκτὸς ἐκεῖθεν ᾤχοντο, αὐτὸν ἐληλυθέναι τὸν Αὐτοκράτορα νομίσαντες. Αἱ δὲ Ῥωμαϊκαὶ δυνάμεις αὖθις πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ὑπέστρεψαν. οὐ γὰρ ἦσαν ἀξιόμαχον πλῆθος πρὸς ἔφοδον Περσικὴν ἐλπι-

ζομένην ἐκ τοῦ βάθους τῆς Τουρκικῆς ἐξουσίας αὖθις ἐλαύνεσθαι. Τὴν δὲ τοῦ Σιαοὺς ὑποστροφὴν ὁ Σουλτὰν ἀπεκδεχόμενος, ἐπεὶ ἑώρα τοῦτον ἐμβραδύνοντα, ἐμεμαθήκει δὲ τὰ κατ᾽ αὐτὸν, ὡς τὴν Χαρατικὴν μετὰ ῥοπῆς τῆς Σινώπης ἀπήλασε τοῦ θείου βαπτίσματος ὡς ἐπιτετυχήκει, καὶ κατὰ τὴν ἑσπέραν παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος ἀπεστάλη, τὴν δουκικὴν ἐξουσίαν Ἀγχιάλου περιζωσάμενος, ἠνιᾶτο καὶ ἤχαλλε. Δεῖν οὖν ἐλογίσατο τὸν Πουζάνον αὖθις μετὰ δυνάμεως κατὰ τοῦ Ἀπελχασὴμ ἀποστεῖλαι. ἅμα δὲ καὶ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα γραφὴν περὶ τοῦ αὐτοῦ κήδους διαλαμβάνουσαν αὐτῷ ἐγχειρίσαι. Εἶχε δὲ τὰ γράμματα οὕτως. Ἠκηκόειν, ὦ Βασιλεῦ, τὰ κατὰ σὲ καὶ ὅπως τὴν τῆς βασιλείας ἀναδησάμενος ἀρχὴν, ἐκ προοιμίων πολλοῖς ἀγῶσιν ἐμπέπτωκας. καὶ ὡς ἄρτι τὰ κατὰ τοὺς Λατίνους κατευνάσαντος, οἱ Σκύθαι κατὰ σοῦ ἑτοιμάζονται. καὶ ὁ αὐτὸς ὁ Ἀμὴρ Ἀπελχασὴμ τὰς μετὰ σοῦ τοῦ Σολυμᾶ σπονδὰς καταλύσας μέχρις αὐτῆς Δαμάλεως τὴν Ἀσίαν ληΐζεται. Εἰ γοῦν βούλει καὶ τὸν Ἀπελχασὴμ τῶν αὐτόθι μερῶν ἀπελαθῆναι καὶ τὴν Ἀσίαν καὶ αὐτὴν δὲ τὴν Ἀντιόχειαν ὑπὸ τὴν σὴν γενέσθαι χεῖρα, ἀπόστειλόν μοι τὴν σὴν θυγατέρα εἰς νύμφην ἐμὴν τῷ πρωτοτόκῳ τῶν ἐμῶν υἱῶν. καὶ τὸ λοιπὸν οὐδὲν σοι σκῶλον ἔσται. Ἀλλὰ πάντα ῥᾳδίως ἐξέσται σοι ἀνύειν, ἐμοῦ σοι ἐπαρήγοντος. οὐ κατὰ τὴν ἑῴαν μόνον, ἀλλὰ μέχρις Ἰλλυρικοῦ καὶ τῆς ἑσπέρας ἁπάσης, τῶν δυνάμεων ἀποστελλομένων σοι παρ᾽ ἡμῶν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὸν Περσῶν Σουλτάν. ὁ δὲ Πουζάνος μέχρι Νικαίας καταλαβὼν καὶ ἀπόπειραν ταύτης οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ποιησάμενος καὶ διαμαρτὼν τοῦ σκοποῦ, τοῦ Ἀπελχασὴμ γενναίως ἀνταγωνιζομένου, ἐξαιτησαμένου καὶ ἀπὸ τοῦ βασιλέως βοήθειαν, καὶ λαβόντος, πρὸς τὴν τῶν λοιπῶν πόλεών τε καὶ πολιχνίων κατάσχεσιν ὥρμησεν, ἐκεῖθεν ὑποχωρήσας, τὴν σκηνὴν κατὰ τὸν Λάμπην πηξάμενος. (ποταμὸς οὗτος περὶ Λοπάδιον). Μετὰ δὲ τὴν τούτου ὑποχώρησιν δεκατέσσαρσιν ἡμιόνοις χρυσίον ἐπισάξας ὁ Ἀπελχασὴμ ὁπόσον φέρειν ἠδύναντο, ἀπέρχεται πρὸς τὸν Περσῶν Σουλτὰν, δῶρον αὐτῷ κομίζων ἐφ᾽ ᾧ μὴ παραλυθῆναι τῆς ἀρχῆς. καταλαμβάνει δὲ τοῦτον περὶ τὸ Σπαχὰ αὐλιζόμενον. Ὡς δὲ οὐδὲ θεάσασθαι τοῦτον ὁ Σουλτὰν ἠξίου, μεσίταις ἐχρῆτο. ὁ δὲ ὀχλούμενος ὑπ᾽ αὐτῶν ἔφη. ἐπεὶ καθάπαξ τὴν ἐξουσίαν τῷ Ἀμὴρ Πουζάνῳ ἀνεθέμην, οὐκ ἔτι ταύτην ἐξ αὐτοῦ ἀφαιρεθήσεσθαι βούλομαι. Ἐπιδότω τοίνυν τὰ χρήματα ἀπελθὼν πρὸς αὐτόν. καὶ πᾶν ὃ βούλεται εἰπάτω. καὶ τὸ δόξαν αὐτῷ, καὶ ἐμὸν ἔσται θέλημα. Ἐφ᾽ ἱκανὸν οὖν ἐγκαρτερήσας ἐκεῖσε καὶ πολλὰ μογήσας, καὶ μηδὲν ἀνύσας, ἀπάρας ἐκεῖθεν ὡς πρὸς τὸν Πουζάνον ἀπερχόμενος συναντᾷ τοῖς ἐξ ἐκείνου κατ᾽ αὐτοῦ ἀποσταλεῖσι διακοσίοις ἐκκρίτοις ἀνδράσι καὶ σατράπαις. Οὐδὲ γὰρ ἡ ἐκείνου τῆς Νικαίας ἐξέλευσις τοῦτον διέλαθεν. Οἳ καὶ κατασχόντες αὐτὸν καὶ βρόχον ἐκ νευρᾶς ἐπικλώσαντες τῷ τραχήλῳ τούτου περιβαλόντες ἀπέπνιξαν. Τὸ δὲ ὅλον οὐ τὸν Πουζάνον ἦν κατ᾽ ἐμὸν λόγον ἀλλὰ τοῦ Σουλτὰν ἐκείνου τοιαῦτ᾽ οἰκονομήσαντος κατὰ τοῦ Ἀπελχασὴμ δολώσαν-

A ſionis ſuæ vel ignominiam eluendam, vel injuriam ulciſcendam denuo venturos. Interim Sultanes diu expectato Siauſi, quem miſerat, reditu, poſtquam denique cognovit, non jam morari ipſum, ſed plane migraſſe ut in mores atque in ritus, ita etiam in terras Chriſtianorum, ejectoque Sinope Charatice fraudulenta oſtenſione litterarum, mox divino Baptiſmo palam ſuſcepto, in occiduas oras ab Imperatore miſſum, fruiturum ibi Anchiali ducatu, quam ei dignitatem Imperator idem in præmium attribuerat. hæc, inquam, Sultanes ubi cognovit tulit primum, ut par erat, moleſtiſſime. Diſſimulato tamen in præſens dolore atque ira, faciendum ſibi ſtatuit, ut Pupanum rur- *Edit. Pariſ. pag. 177.*

B ſus cum copiis adverſus Apelchaſemum mitteret: eidemque litteras ad Imperatorem daret, quibus affinitatis cum eo contrahendæ negotium urgeret. Eæ litteræ in hunc modum erant ſcriptæ. *Audivi, Auguſte, quo loco res tuæ fuerint, & ſint. Ut, inquam, ſtatim ab initiis Imperii ſuſcepti certamina in multa incideris; utque modo ſopito Latino tumultu, belli te novus circumſtrepat a Scythis rumor, expeditionem in vos parantibus; ut denique noſter ipſe Amer Apelchaſemus, inductis, quæ tibi erant cum Solyma compoſitæ, ſolutis, uſque ad ipſam Damalim Aſiam vaſtet. Si ergo volueris Apelchaſemum ex iſtis partibus expelli, tum Aſiam, ipſamque adeo Antiochiam poteſtati tuæ reſtitui, mitte tuam ad me filiam nurum mihi cariſſimam futuram, ſponſam vero primogenito filiorum meorum.*

Puzanus a Sultane contra Apelchaſemum mittitur.

Sultanes affinitatem Imperatoris ambit.

C *Id ſi feceris nullum tibi deinceps impedimentum obſtabit: ſed omnia facile perficies, me adjuvante, quæcumque aggredi libuerit, non per Orientem ſolum, verum etiam uſque ad Illyricum & per occiduas regiones univerſas, opera copiarum auxiliarium quas mittemus tibi.* Hactenus Perſicus Sultanes. At Puzanus admotis Nicææ copiis, tentataque iterum & ſæpius fruſtra civitate, repugnante toties fortiter Apelchaſemo, & ubi opus erat, auxilia tum petente, tum accipiente ab Alexio, ad cæteram urbium arciumque reliquarum recuperationem impetum convertit. Recedens ergo a Nicææ viciniа longius, caſtra munit ad Lampen fluvium cir-

Nicæa iterum & ſæpius fruſtra tentatur a Puzano.

D ca Lopadium. Ejus Apelchaſemus abſceſſu comperto, tredecim mulos oneravit auro, quantum ferre potuerunt, cum iiſque ad Sultanem Perſarum ipſe proficiſcitur, tanti, ut ſperabat, muneris gratia impetraturus ab eo, ne ſua ſibi Præfectura abrogaretur. Sultanes in quodam tum loco Spacha dicto commorans certior de Apelchaſemi adventu factus, ne admittere quidem in conſpectum eum voluit. Ipſo porro deprecatores adhibente, illis importunius inſtantibus os occluſit ad extremum hoc reſponſo: *Quoniam ſemel Ameri Puzano poteſtatem iſtam tribui, abdicare ipſum abſentem & inauditum nolo. Det ergo Apelchaſemus aurum ad Puzanum ſe conferens, cum eoque ut volet de rebus ſuis tractet. Quidquid inter ipſos convenerit ratum habebo.* Multa contra hæc Apelchaſemus per ſe

Apelchaſemus ad Sultanem cum muneribus profectus non auditur.

E ſuoſque allegavit, multa movit. Sed cum tempus terere ſe animadverteret deſperans denique iter ad Puzanum ſuſcipit. Non longum proceſſerat, cum illi occurrunt expediti ducenti viri fortes & primarii contra ipſum miſſi a Puzano, quem nequaquam Apelchaſemi ab Nicæa profectio latuerat. Ii captum miſerum laqueo ex nervo torto ſtrangularunt. At Imperator lectis Sultanis litteris ne primarum quidem cogitationum ac deliberationis tenus admitere in animum ſuſtinuit *pag. 178.*

Pauloque poſt circumventus necatur.

mentionem ejus quæ petebatur rei. Quomodo enim? cum regia virgo, ſi, quod iſta epiſtola poſtulabat, primogenito Sultanis deſponſa in Perſidem duceretur, miſerrima utique in totam vitam foret; regni conſors quavis egeſtate triſtioris. Sed neque id lex divina ſinebat, & paternus Imperatoris ab ipſa prima infauſti conjugii ſpecie ſtatim abhorrebat animus. atque ut tum res ejus erant ſatis ex ſententia fluentes, nulla imperii neceſſitas cogebat, amicitiam Barbarorum tam cari capitis pretio emere. Riſit ergo ſpem audacem Perſæ primo auditu litterarum ejus: ſubjecitque, iſtud ipſi vocum a malo videri dæmone ſuggeſtum. Verum idem tamen pro ſua politicarum rerum prudentia non putavit opportunum ſignificare Sultani, quantopere affinitatem ejus aſpernaretur. Quin potius ſpe inani lactare ipſum, & velut trahenda tractatione talis negotii tenere interim hominem atque incertis cogitationibus ſuſpendere ſuarum eſſe partium credidit. Curticium igitur, treſque ſimul alios ad eum Legatos miſit, cum mutuis officioſe ſcriptis litteris; quibus ſignificabat pergratam ſibi accidiſſe Pacis allatam ab eo mentionem: habereque in animo poſtulatis ejus annuere: verum petere & ipſum aliqua viciſſim, quæ diſtincte declarabat; non ſpe impetrandi, ſed arte eludendi, extendendique Barbaro deliberandi tempus, quo durante innoxius is futurus eſſet Romanæ rei. Cæterum priuſquam hæc Byzantio profecta Legatio Chorozanum perveniſſet, audita Sultanis cædes Curticio comitibuſque reditum ſuaſit. Nec porro Sultanis auctorem habuit quem minime oportuit fratrem ipſius Tutuſen. Is ſublato Amere Solyma, generoque inſuper proprio ex Arabia contra ipſum cum copiis progreſſo victo ſimiliter atque occiſo, tantis ſucceſſibus inflatus accipere non potuit æquis auribus quod de fratre Sultane nuncii ferebant; ſerio eum de pace cum Imperatore agere; multumque jam promotum id negotium eſſe. Cujus prævertere clauſulam tollendo mature fratre certus, duodecim accerſitos cædem ſpirantes Chaſios (ſic lingua Perſica vocantur) Legatorum nomine ac jure ſtrenue pergere ad Sultanem juſſit: modum inſuper tradens circumveniendi ejus. *Ite*, inquiens, *& primo adventu præ vobis ferte habere vos arcana quæ Sultani nuncietis: ſic admiſſi & ſecedentibus cæteris ad aurem progreſſi cominus, fratrem ſtatim meum trucidate.* Cum his Legati, vel potius, Sicarii, mandatis, pro more iſtius generis hominum alacri vigentes gaudio, ſic prorſus tamquam ad epulas irent, ad cædem Sultanis properant. Commodum eum offendunt comeſſantem & ſemiebrium. Habetur ſine diſcuſſione fides legatis fraternis. Secedunt familiares Sultanis, ſicarii ſe ipſi undique admovent: gladiiſque quos ſub ala geſtabant improviſo eductis infelicem momento conficiunt. Iſtiuſmodi propria facinora Chaſiorum ſunt, hoc inſtitutum infandæ ſectæ. Delectari ſanguine, & ſummam putare voluptatem mergendi in viſcera hominum ferri. Quod ſi in flagranti ſcelere ira ſuccurrentium diſcerpantur, votorum ſumma. nihil opinione ipſorum magnificentius & expetibilius tali morte cum qua nec Imperia commutare velint. Jam tota ipſis vita in facinorum ejuſmodi meditatione conſumitur: tota victus & ſtatus ratio inde eſt, hæc ars, hæc res, hæc patriæ ipſis hæreditatis loco audacia eſt. Succedunt alii aliis in profeſſione iſta, & ſucceſſores ſibi eandem in vitam educant. Horum quidem duodecim interfectorum Sultanis nemo tum ad Tutuſen rediit. Omnes præſentem perfidiæ merce-

Alexius affinitatem Sultanis averſatur.

Et ſi id diſſimulat.

Tutuſes Sultanis frater duodecim Sicarios ad eum tollendum mittit.

Edit. Pariſ. pag. 179.

Qui negotium conficiunt.

Chaſiorum genus & ſecta quæ ſit.

A τος. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν κατὰ τὸν Ἀπελχασὴμ. Ὁ δὲ Βασιλεὺς τὰς τοῦ Σουλτὰν ὑπαναγνοὺς γραφὰς, οὐδ᾽ εἰς νοῦν τὸ δηλούμενον βαλεῖν ἤθελε. Καὶ πῶς γάρ; τὸ γὰρ βασιλικὸν θυγάτριον ὅπερ τὸ γράμμα ἐζήτει κατεγγυηθῆναι τῷ πρωτοτόκῳ αὐτοῦ υἱῷ, ἦν ἄρα δυστυχὲς ὡς ἔοικεν, εἰ ἀνεληλύθει εἰς Περσίδα βασιλείας μετεσχηκὸς ἁπάσης κακοδαιμονεστέρας πενίας. Ἀλλ᾽ οὔτε Θεὸς τοῦτο ἐπέτρεψεν, οὔτε ὁ βασιλεὺς εἶχε γνώμης οὕτω ταῦτα προβῆναι, οὐδ᾽ ἂν εἰς στενὸν κατέκλειον αὐτὸν τὰ πράγματα. Εὐθὺς γὰρ καὶ κατὰ πρώτην ἀκοὴν τοῦ γράμματος, τῆς τοῦ βαρβάρου κατεγέλασεν ὀρέξεως, ὑποφθεγξάμενος, ὅτι ὁ δαίμων τοῦτο εἰς νοῦν αὐτοῦ ἀ-

B νεβίβασεν. Περὶ τοῦ μὲν κήδους οὕτως εἶχεν ὁ Αὐτοκράτωρ· ἐλπίσι δὲ κεναῖς τὸν τοῦ Σουλτὰν λογισμὸν ἀπαιωρεῖν δεῖν λογισάμενος, καταπεμψάμενος τὸν Κουρτίκιον μεθ᾽ ἑτέρων τριῶν, ἀποστέλλει τούτους πρέσβεις, καὶ γράμματα δι᾽ ὧν τὴν εἰρήνην ἐνέφαινεν ἀσπάζεσθαι, καὶ πρὸς τὰ μνησθέντα κατανεύειν. ἀπαιτῶν ἅμα καὶ αὐτὸς, ἀλλά τινα τοῦ χρόνου παράτασιν εἰσάγοντα. οὔπω οἱ ἐκ τοῦ Βυζαντίου πεμφθέντες πρέσβεις τὸν Χορασὰν κατέλαβον, καὶ τὴν τοῦ Σουλτὰν ἀναίρεσιν μεμαθηκότες ὑπέστρεψαν. Καὶ γὰρ ὁ αὐτάδελφος αὐτοῦ Τουτούσης, μετὰ τὸ ἀνελεῖν τὸν Ἀμὴρ Σολυμὰν, καὶ

C τὸν ἴδιον γαμβρὸν ἐξ Ἀραβίας κατ᾽ αὐτοῦ στρατεύσαντα, τυφωθεὶς, καὶ τὸν Σουλτὰν μεμαθηκὼς εἰς εἰρηνικὰς σπονδὰς μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος ἤδη ἐπείγεσθαι, πρὸς τὸν τἀδελφοῦ φόνον ἀπέβλεψε. Δυοκαίδεκα τοίνυν Χασίους οὓς τῇ Περσίδι διαλέκτῳ καλουμένους φονίους πνέοντας μετακαλεσάμενος ὡς πρέσβεις τάχα πρὸς τὸν Σουλτὰν ἐξέπεμψε, καὶ τὸν τρόπον αὐτοῖς ὑποθέμενος ἅμα τῆς τοῦ ἀδελφοῦ σφαγῆς. Ἄπιτε, φάμενος, καὶ πρῶτα μὲν διακηρυκεύσασθε ὡς ἀπόρρητά τινα μέλλειν τῷ Σουλτὰν ἀπαγγεῖλαι, ἐπὰν δὲ παραχωρηθῆτε τὴν εἴσοδον, ὡς τά-

D χα πρὸς οὓς αὐτῷ ὁμιληκέναι βούλεσθε, πλησιάσαντες παραχρῆμα τὸν ἐμὸν διαμελίσατε ἀδελφόν. Οἱ δὲ πρέσβεις ἢ μᾶλλον φονεῖς καθάπερ εἰς δεῖπνον ἢ εὐωχίαν πεμπόμενοι, προθυμότατα πρὸς τὴν τοῦ Σουλτὰν σφαγὴν ἀπῄεσαν, μεθύοντα τοῦτον καταλαβόντες. Ἐπεὶ πᾶσα ἐκεχειρία τούτοις ἐδίδοτο, τῶν ἐμπεπιστευμένων τὴν τοῦ Σουλτὰν φυλακὴν, πόρρωθεν ἑστηκότων, αὐτοὶ πλησιάσαντες, τὰ ξίφη τῆς μάλης ἀνασπασάμενοι διαμελίζουσι παραχρῆμα τὸν ἄθλιον. Τοιοῦτον γὰρ τὸ τῶν Χασίων ἐστὶ αἵμασι χαῖρον, καὶ τρυφὴν αὐτὸ τοῦτο λογιζόμενοι, εἰ μόνον διὰ σπλάγχνων ἀνθρώ-

E πων τὸ ξίφος ἐλάσειαν, τοῦ λοιποῦ δὲ κἂν τινες αὐτοὺς ἴσως ἐπ᾽ αὐτῷ τούτῳ ἐπιθέμενοι κατακρεουργήσειαν. καθάπερ τι κῦδος τὸν τοιοῦτον λογίζονται θάνατον, ὥσπερ τινα πατρῷον κλῆρον τὰ φονικὰ ταῦτα ἔργα ἄλλος πρὸς ἄλλον διαδεχόμενοί τε καὶ παραπέμποντες. Ἐκείνων μὲν οὖν ὑπέστρεψεν οὐδεὶς πρὸς τὸν Τουτούσην ἀντίλυτρον οἷον τὰς ἰδίας ὑπεχόντων σφαγάς. Ὁ μέντοι Πουζάνος ταῦτα μα-

A μεμαθηκὼς σὺν ὅλαις δυνάμεσι πρὸς τὸ Χοροσὰν ἐπανέστρεψεν. Επεὶ δὲ τῷ Χοροσὰν προσεπέλασε, δέχεται τοῦτον ὁ τοῦ ἀναιρεθέντος ἀδελφὸς Τουτούσης. καὶ εὐθὺς ἀγχιμάχου τῆς μάχης γενομένης, ἐπεὶ καρτερῶς ἄμφω τὰ στρατεύματα ἐμάχοντο, καὶ θάτερον θατέρῳ τῆς νίκης οὐδαμῶς παρεχώρει, πίπτει καὶ ὁ Πουζάνος καιρίαν πληγεὶς γενναίως ἀγωνιζόμενος, καὶ ὅλας συνταράττων τὰς φάλαγγας. Εκαστος δὲ τῆς αὐτοῦ φυγῆς τῆς σωτηρίας ἐπραγματεύσατο, ἄλλος ἄλλοσε σκεδασθέντες. Ο δὲ Τουτούσης νικητὴς πρὸς τὸν Χορασὰν ἐπανέστρεφεν, ὡς ἤδη τὴν τοῦ Σουλτανικίου ἀξίαν περιζωσάμενος, καὶ παντὶ τὸν κίνδυνον ὑπὲρ κεφαλῆς ἔχων. Καὶ γὰρ συναντήσας αὐτῷ ὁ τοῦ

B ἀναιρεθέντος Ταπάρη Σουλτὰν υἱὸς ὁ * Σπαργαρὴχ ὥστε λέων ἐχάρη μεγάλῳ ἐπὶ σώματι κύρσας, κατὰ τὴν ποίησιν. Καὶ συμβαλὼν ὅλῃ χειρὶ καὶ γνώμῃ εἰς πολλὰ τὰς Τουτούση δυνάμεις διέσπασε, καὶ τρέψας ἀνακρατὴς ἐδίωκεν. Αναιρεῖται δὲ καὶ αὐτὸς ὁ τοῦ Ναυάτου φυσῶν Τουτούσης. Τοῦ δὲ Απελχασὴμ μετὰ χρημάτων τότε πρὸς τὸν τοῦ Χορασὰν Σουλτὰν ἐξεληλυθότος, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἱστόρησεν, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Πουλχάσης τὴν Νίκαιαν καταλαβὼν κατεῖχεν. Αἰσθόμενος δὲ τοῦτο ὁ Αὐτοκράτωρ, δαψιλεῖς τὰς δωρεὰς ὑπισχνεῖτο, εἰ ταύτης αὐτῷ παρακεχωρηκὼς ἐκεῖθεν ἐκσταίη. ὁ δὲ Πουλχάσης ἤθελε μέν, ἀλλ' ἀνεβάλλετο αὖθις ἀποβλέπων πρὸς τὸν Απελχασήμ, καὶ λόγους ἐκ λόγων πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα διεπέμπετο, ἀπαιωρῶν εἶεν αὐτόν, τῇ δ' ἀληθείᾳ τὴν τοῦ ἀδελφοῦ ἀπεκδεχόμενος ἐπανέλευσιν. Εν τῷ μεταξὺ δὲ γίνε-

C ταί τι τοιοῦτον. Ο παρὰ τοῦ Χατίου ἀναιρεθεὶς τοῦ Χορασὰν Σουλτάν, ἔφθασε κατασχεῖν τοὺς τοῦ μεγάλου Σολυμὰ δύο υἱεῖς. Οὗτοι δὲ μετὰ τὴν ἐκείνου σφαγὴν ἀποδράσαντες τοῦ Χορασάν, ὀξέως τὴν Νίκαιαν κατέλαβον. Τούτους οἱ ἐντὸς Νικαίας θεασάμενοι, δημοκρατοῦντες οἷον περιχαρῶς ἐδέξαντο, καὶ ὁ Πουλχάσης καθάπερ τινὰ πατρῷον κλῆρον τὴν Νίκαιαν προθύμως αὐτοῖς παραδίδωσι. Προχειρίζεται δὲ Σουλτὰν ὁ πρωτογενὴς τῶν δύο Κλιτζιασθλὰν τὴν κλῆσιν. Εκεῖνος δὲ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ * παιδία τῶν τηνικαῦτα ἐν Νικαίᾳ παρόντων μεταπεμψάμενος, ἐν αὐτῇ καθίδρυσεν, ἀποκαταστήσας τὴν πόλιν ταύτην, Σουλτάνων ὡς ἄν τις εἴποι κα-

D τοικητήριον. Οὕτω δὲ τὰ κατὰ τὴν Νίκαιαν οἰκονομήσας τὸν μὲν Πουλχάσην τῆς ἀρχῆς μεθίστησι, τῷ δὲ Αρχισατράπῃ Μαχούμετ τὴν ἡγεμονίαν τῶν ἐν Νικαίᾳ ὄντων Σατραπῶν ἀναθέμενος, καὶ αὐτοῦ που καταλιπὼν κατὰ τῆς Μελιτινῆς ἔξεισιν. Αλλὰ τοιαῦτα μὲν τὰ περὶ τῶν Σουλτάνων. Ο δὲ Ελχάνης Αρχισατράπης μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν καταλαβὼν τὴν Απολλωνιάδα καὶ Κύζικον, πόλεις δὲ αὗται καὶ ἄμφω παράλιοι, τὰ παρὰ θάλατταν ἐληΐζετο ἅπαντα. Τοῦτο μεμαθηκὼς ὁ Αὐτοκράτωρ, ἀπὸ τῶν παρατυχόντων ἀκατίων, οὐδέπω γὰρ στόλος ηὐτρέπιστο, ἱκανὰ παρασκευασάμενος, καὶ ἑλεπόλεις ἐν αὐτοῖς μετὰ στρατιωτῶν γενναίων εἰσαγαγών, τὸν

E Εὐφορβηνὸν Αλέξανδρον, ἄνδρα τῶν ἐπιφανῶν μὲν κατὰ γένος, καὶ κατὰ ἀνδρείαν περίφημον, τὴν ἡγεμονίαν τούτων αὐτῷ ἀναθέμενος, κατὰ τοῦ Ελχάνη ἐξέπεμψε. Καταλαβὼν δὲ τὴν Απολλωνιάδα, παραχρῆμα ἐπολιόρκει. δι' ἓξ δὲ ἡμερῶν μηδ' ἐν νυξὶ τῆς τειχομαχίας ὅλως ἀφιστάμενος, κατέσχε τὸν ἔξωθεν

* Παργιαρὴχ

* τέκνα

A dem ſtatim contrucidati ſpenderunt. Ea Puzanus ſimul audiit, movet impigre cum copiis Chorolanum verſus: quo cum appropinquaret excipit eum occiſi frater Tutuſes, venitur ad manus, miſcetur atrox cominus prælium, & diu anceps obnixis utrinque ſumma vi exercitibus, certiſque non cedere; quoad Puzanus generoſiſſime pugnans & totas unus conturbans phalanges hoſtium lethali percuſſus vulnere cecidit. tunc enim milites ejus conſulere ſibi pro ſe quiſque, ac fugam alius alio tendere cœperunt. At Tutuſes ob victoriam triumphans ſuperbo gaudio Choroſanum rediit in Sultanicii apicem mox, ut ipſi videbatur, evehendus. mi-

B ſer qui periculum atque adeo exitium ſuo imminens capiti non cerneret. Ecce enim occurrens illi occiſi Sultanis Taparæ filius Spargiaruchus. *Geſtit ut oblata magni Leo corporis eſca*, juxta Poeſim, vireſque corporis item atque animi omnes in ultionis officium effundens, ineluctabili plane impetu cunctas disjecit diſſlavitque copias Tutuſis; fuſaſque ſumma vi perſecutus eſt. Ipſe quin etiam ſupina paulo ante ſecuritate inſtar Navali illius præſidentis tumidus interficitur Tutuſes. Cæterum quo tempore Apelchaſemus cum pecuniis ad Sultanem Choroſanum ſe contulit, ut ſuperius narravimus, frater ejus Pulchaſes Nicæam occupavit. Id Imperator ſentiens magnificis donorum ingentium promiſſionibus tentare animum hominis

C incipit, non plane fruſtra. Verum homo non minus cautus quam cupidus, cunctabatur: aliis atque aliis morarum prætextibus unam veram obtegens trahendæ tractationis cauſam; ea erat ſucceſſus itineris fraterni, quem obſervans ejuſque reditum opperiens, verba interim Imperatori dabat, ita ei ſpem oſtentans, ut rem ſibi ſemper ſervaret integram. Interim tale quiddam contigit. Trucidatus a Chaſiis Sultanes, paulo ante ceperat, apudque ſe habebat Magni Solymæ duos filios. Hi poſt Sultanis necem Choroſano fugientes Nicæam celeriter ſe conferunt: ibique benevole ab iis ſunt excepti qui plus poterant apud populum, rem gratulatione publica dignam putantibus in tali perturbatione Imperii

D Turcici Principes habere ſanguinis regii. Acceſſit his Pulchaſes & Nicææ principatum velut paternam quamdam hæreditatem cum fide juvenibus reddidit. Eorum natu major, Clitziaſthlan nomine, Sultanes creatus, uxores & liberos Turcorum, qui tum erant Nicææ in eam civitatem acceſſendos, ibi ut habitarent urbemque tot familiarum acceſſione frequentiorem redderent, edixit: Quo nimirum illa ſuſtinere dignitatem regiæ civitatis & præcipui Sultanum domicilii ac quaſi metropoleos regni Turcici, poſſet. Sic conſtitutis Nicææ rebus Pulchaſen ejus Præfectura movet, & Archiſatrapæ Mochumeti poteſtate tradita in omnes qui tunc erant Nicææ Satrapas, ipſe

E hunc ibi relinquens, adverſus Melitenem egreditur. Et hæc quidem hactenus de Sultanibus. Helcanes autem Archiſatrapa cum ſuis occupatis Apolloniade ac Cyzico, civitatibus ad mare ſitis, maritimam inde univerſam oram infeſtam latrociniis habebat. Id ſimul Imperator audiit naviculis quæ forte ad manum fuere (nam claſſis nondum parata erat) ſatis magno numero expeditis, impoſitiſque in eas machinis ad oppugnationes urbium aptis, una cum fortibus militibus, Præfectoque omnibus Euphorbeno Alexandro viro & genere illuſtri, & fortitudine inclyto, apparatum iſtum omnem adverſus Helcanem miſit. Pervenit cito Apolloniadem cum his Alexander, urbemque impigre adortus, continua oppugnatione ſex dierum, ne noctibus quidem relaxata, tctum exteriorem civitatis ambitum,

Puzanus Tutuſen prælio adortus vincitur & occiditur.

Tutuſes a Spargiarucho acie ſuperatur & interficitur.

Puto legendum Nabali, vide Notas.

Pulchaſes Nicææ Præfectus ab Imperatore tentatur.

Edit. Pariſ. pag. 180.

Solymæ filii Nicææ excepti & agniti a Turcis.

Major horum Clitziaſthlan Sultanes creatus Pulchaſem loco movet.

Euphorbenus Alexander adverſus Helcanem Apolloniadis occupatorem miſſus ab Imper. infeliciter rem gerit.

quem nunc Exopolon vulgari verbo conſuetudo vocat, redegit in poteſtatem, Helcanemque in arcem contruſit fortiter inde repugnantem auxilii mox adfuturi fiducia, quæ nequaquam ipſum eſt fruſtrata. Brevi enim apparuit multitudo ingens barbarici exercitus cui ſuum longe imparem Alexander ſentiens, melius putavit cœptis abſiſtere, quam copiis ſibi creditis in certum exitium committendis, dedecus tentatæ ſine ſucceſſu arcis unius tot fortium virorum jactura cumulare. Obſidione igitur trepide ſoluta, viciſſim ipſe jam concluſus atque in arcto res ſuas poſitas ſentiens, ideoque anxie circumſpectans ſalutis expediendæ vias omnes, denique nihil tutius reperit quam ſi mare verſus iter intenderet. Sua ergo ſuoſque in eas quas dixi naviculas impoſitos propelli per ſtagnum jubet. Præſenſit Helcanes conſilium: præoccupatoque præſidiis tum ſtagni oſtio tum ponte fluminis Romanos omni ex parte circumvenit. Viſitur illic Templum olim ædificatum a ſancta Helena in nomine Magni Conſtantini, a quibus appellationem pons iſte hodieque obtinet. Eo ubi cum ſuis ſcaphis Romani pervenere cooriuntur ex inſidiis repente milites Helcanæ inter fortiſſimos delecti, maximoque numero hinc pontem, inſidentes illinc ſtagni, quod diximus, oſtium. Noſtri ſero intelligentes ſeſe incidiſſe in paratos laqueos, quod extremum deſperatio fortibus facit alliſis utrinque ad littus ſcaphis exilientes in terram ad hoſtes audacter vadunt. Nec deſunt ſibi Turci. pugnatur atrociter. tandem paucitas opprimitur a numero. multi noſtrorum & in iis eximii quique capti, multi hauſti fluvio. Perculſus triſti nuncio Auguſtus Opum cum juſto exercitu ad cladis iſtius ultionem deſtinat. Pergit is actutum per continentem & Cyzico capta obiter præſidioque firmata, trecentos fortes & oppugnandis arcibus exercitatos, a cæteris avulſos copiis, contra Pœmanenum miſit; qui & ipſi navarunt operam & iſtud quoque caſtrum prima ipſa incurſione ceperunt: iis qui intus erant partim occiſis, partim in ſervitutem ſubjugatis jure belli, quos & ad Opum miſerunt: ille ſtatim ad Imperatorem curavit ducendos. Hinc jam Opus recta ducit ad Apolloniadem validaque oppugnatione cito expreſſit Helcanæ confeſſionem infirmitatis ſuæ. Is neceſſitate in conſilium verſa urbis ultro atque arcis quin etiam & ſui quoque deditionem facit. nam conſanguineis ſecum aſſumptis ad partes Imperatoris tranſiens Conſtantinopolim ad eum venit. Nullum in eum liberalitatis genus omiſit Auguſtus, donorum tamen omnium longe maximum ſacer Baptiſmus fuit, a Barbaro ſuſceptus ſuadente Alexio. Vulgante mox fama quam ſplendide quamque honorifice Conſtantinopoli Helcanes haberetur, duo Archiſatrapæ ex illuſtribus inter Turcos, quos fruſtra invitarat Opus ut ire ipſi quoque ad Auguſti comitatum vellent, voluntarii adfuere ſimiliaq; conſecuti. Nomen uni, Scaliarius; alter is fuit qui deinde *Hyperperilampri*, quaſi diceres, ſupercelebertimi titulo cohoneſtatus eſt. Fuit hic Imperator ſic affectus animo, ut nihil mallet quam religionem propagare Chriſtianam, vir & virtutis uſu ac cultu, & meditatione ac exquiſitione ſacræ doctrinæ, ultra modum captumque vitæ laicæ, uſque ad æmulationem Epiſcopalium curarum, & ſtudii Apoſtolici progreſſus. promptiſſimus ad docendum per ſe ipſe promulgandumque dogma noſtrum, tum nulli ad id ſumptui nulli labori certus parcere: qui

Edit. Pariſ. pag. 181.

Cladem ejus Opus ulciſcitur.

Helcanes Conſtantinopolim venit.

Aliique duo Archiſatrapæ.

Studium religionis propagandæ magnum in Alexio.

A τὸ κάστρου κύκλον· ὃν περ ἐξώπολον ἡ συνήθεια νῦν καλεῖν εἴωθεν. Ὁ δὲ Ἐλχάνης καρτερῶς ἀντεποιεῖτο τῆς ἀκροπόλεως, δυνάμεις ἐλπίζων ἔξωθεν ἐλθεῖν. Καὶ δὴ στρατιὰν βαρβαρικὴν ἀξιόμαχον ἐπικαταλαμβάνουσαν εἰς ἀρωγὴν τοῦ Ἐλχάνη ὡς ἐθεάσατο ὁ Ἀλέξανδρος, τοὺς δ᾽ ὑπ᾽ αὐτὸν μηδὲ τὸ πολλοστὸν τῆς ἐπικαταλαμβανούσης δυνάμεως σώζοντας, βέλτιον ἔγνω κἂν μὴ νικᾷν, ἀλλά γε τοὺς ὑπ᾽ αὐτὸν ἀσινεῖς ἐξαιρῆσαι. Ἐν στενῷ δὲ κομιδῇ τὰ κατ᾽ αὐτὸν ἐληλακότα συνορῶν, καὶ ὅτι σωτηρίας τρόπος οὐχ ὑπολέλειπται, ὡς πρὸς τὴν θάλασσαν ἀποσκευάζει, καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ εἰσελθὼν ἐν ταῖς ἰδίαις ναυσὶ πρὸς αὐτὴν διεπλοΐζετο. B Στοχασάμενος ὁ Ἐλχάνης τὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου σκοπὸν, προκαταλαβὼν τὸ τῆς λίμνης κατεῖχε στόμιον, καὶ τὴν τοῦ ποταμοῦ γέφυραν, ἐν ᾗ καὶ τέμενος πάλαι παρὰ τῆς ἁγίας ᾠκοδόμητο Ἑλένης, ἐπ᾽ ὀνόματι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἐξ ὧν τὴν ἐπωνυμίαν ἡ γέφυρα, μέχρι καὶ νῦν ἐκτήσατο. Τῷ γοῦν ἤδη ῥηθέντι στομίῳ, καὶ αὐτῇ δὲ τῇ γεφύρᾳ ἄνδρας πολεμικωτάτους ἐπιστήσας ἐφ᾽ ἑκάτερα, παρήγγειλε τὴν τῶν πλοίων δίοδον ἐνεδρεύειν. Ὡς δὲ ἅπαντες ἐν τοῖς ἤδη ῥηθεῖσιν ἀγγαρίοις εἰσελθόντες ἔξω τοῦ στομίου τῆς λίμνης, ταῖς πάγαις τοῦ Ἐλχάνη ἐμπεπτώκασι, θεασάμενοι τὸ καταλαβὸν αὐτοὺς δεινὸν, καὶ μὴ ἔχοντες ὅ, τι καὶ δράσαιεν, τῇ χέρσῳ τὰς νῆας ἐξορμίσαντες, κἀκεῖθεν ἀλλόμενοι, C περὶ τὴν ἤπειρον ἐξεληλύθεισαν. Καταλαβόντων δὲ αὐτοὺς τῶν Τούρκων, μέγας ἀναρρήγνυται πόλεμος. καὶ πολλοὶ μὲν τῶν λογάδων ἁλίσκονται, πολλοὶ δὲ καὶ ταῖς δίναις τοῦ ποταμοῦ ἐμπεπτωκότες παρεσύρησαν. Ταῦτα μεμαθηκὼς ὁ Βασιλεὺς καὶ μὴ φέρων τὴν ἧτταν, ἀξιόμαχον δύναμιν μετὰ τοῦ Ὤπου διὰ τῆς ἠπείρου, κατ᾽ αὐτῶν ἐξέπεμψεν. ὃς καὶ τὴν Κύζικον καταλαβὼν ἐξ ἐπιδρομῆς ταύτην κατεῖχε. Διελὼν δὲ καὶ τῶν ἰδίων ταγμάτων ἄνδρας τειχεσιπλήτας καὶ φιλοκινδύνους ὡσεὶ τριακοσίους κατὰ τοῦ Ποιμανηνοῦ ἐξαπέστειλεν. Οἳ καὶ ἐξ ἐφόδου τοῦτο κατέσχον, καὶ τοὺς μὲν τῶν ἐντὸς τοῦτο αὐτοῦ που κτείνουσι, τοὺς δὲ καὶ ζωγρίαν πρὸς τὸν D Ὦπον πεπόμφασιν. Ὁ δὲ θᾶττον τούτους πρὸς τὸν Βασιλέα ἐκπέπομφεν, Αὐτὸς δὲ ἐκεῖθεν ἀπάρας, τὴν Ἀπολλωνιάδα καταλαμβάνει. καὶ πολιορκῶν ταύτην, οὐκ ἐνεδίδου. Ὁ δὲ Ἐλχάνης ἀποχρῶσαν ἄρτι πρὸς αὐτὸν μὴ ἔχων δύναμιν, τὴν μὲν πόλιν ἐθελοντὴς παραδίδωσιν, αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν καθ᾽ αἷμα προσηκόντων αὐτομολεῖ πρὸς τὸν Βασιλέα, καὶ μυρίων μὲν ἐπαπολαύει δωρεῶν, τυγχάνει δὲ καὶ τοῦ μεγίστου, τοῦ ἁγίου φημὶ φωτίσματος. Ὁπόσοι δὲ συνέψεσθαι τῷ Ὤπῳ οὐκ ἤθελον, ὅ, τε Σκαλιάριος, καὶ ὁ ἐν ὑστέροις Ὑπερπερίλαμπρος τιμηθείς. Ἀρχισατράπαι δὲ οὗτοι τῶν ἐπιφανῶν * μαθόντες τὰς εἰς τὸν Ἐλχάνην φιλοφροσύνας καὶ δα- E ψιλεῖς δωρεὰς τοῦ Αὐτοκράτορος, προσεληλυθότες καὶ αὐτοί, τῶν ὁμοίων ἐπιτυγχάνουσιν. Ἦν γὰρ ὁ Βασιλεὺς οὗτος ἄντικρυς ἱερατικώτατος, καὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸν λόγον, ὡς εἰπεῖν εὐσεβείας ἁπάσης Ἀρχιερεύς. Διδασκαλικώτατός τε γὰρ ὢν τοῦ ἡμετέρου δόγματος, καὶ ἀποστολικὸς τὴν προαίρεσιν καὶ τὸν λόγον, καὶ εἴσω τῆς ἡμετέρας πίστεως ποιη-

* μεμαθηκότες

τῆς ἡμετέρας πίστεως ποιῆσαι βουλόμενος, οὐ μόνον τοὺς Νομάδας τούτους Σκύθας, ἀλλὰ καὶ τὴν Περσίδα πᾶσαν, καὶ ὁπόσοι τὴν Αἴγυπτον καὶ Λιβύην νέμονται βάρβαροι, καὶ ταῖς τοῦ Μωάμεθ τελεταῖς ὀργιάζουσιν. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἅλις. Βουλομένου δὲ δεινοτέραν καὶ μείζονα τῆς προλαβούσης κατὰ τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς ἔφοδον διηγήσασθαι, εἰς ἀρχὴν αὖθις καθίσταται τὸν λόγον. ἄλλα γὰρ ἐπ' ἄλλοις διεκυμάνθησαν. Γένος τι Σκυθικὸν παρὰ τῶν Σαυροματῶν καθ' ἑκάστην σκυλλόμενοι ἀπάραντες τῶν οἴκοι κατῆλθον πρὸς τὸν Δανούβιν. Ὡς δὲ πρὸς ἀνάγκης ἦν αὐτοῖς μετὰ τῶν κατὰ τὸν Δανούβιον οἰκούντων σπείσασθαι, τότε συνδόξαντος πᾶσιν εἰς ὁμιλίαν ἦλθον μετὰ τῶν ἐκκρίτων, τοῦ τε Τατοῦ, καὶ Χαλῆ ὀνομαζομένου, καὶ τοῦ Σεσθλάβου, καὶ τοῦ Σατζᾶ. (χρὴ γὰρ καὶ τῆς ἐπωνυμίας μεμνῆσθαι τῶν κατ' αὐτοὺς ἀρίστων ἀνδρῶν, εἰ καὶ τὸ σῶμα τῆς ἱστορίας τούτοις καταμιαίνεται) τοῦ μὲν τὴν Δρίστραν κατέχοντος, τῶν δὲ τὴν Βιτζίναν καὶ τἆλλα. Σπεισάμενοι γοῦν μετ' αὐτῶν, ἀδεῶς τὸ λοιπὸν διαπεραιοῦντες τὸν Δανούβιν, ἐληΐζοντο τὴν παρακειμένην χώραν, ὡς καὶ πολίχνιά τινα κατασχεῖν. Κἀντεῦθεν ἐκεχειρίαν τινὰ σχόντες, ἠροτρίουν ἐπισπείροντες κέγχρους τε καὶ πυρούς. Ὁ δὲ φαῦλος ἐκεῖνος Μανιχαῖος μετὰ τῶν συνεπομένων αὐτῷ, καὶ οἱ τὸ κατὰ τὴν ἀκρολοφίαν τῆς Βελιατόβης πολίχνιον κατασχόντες ὁμόφρονες, περὶ ὧν ὁ λόγος φθάσας ἐδίδαξε πλατύτερον, τὰ κατὰ τοὺς Σκύθας μεμαθηκότες, ὃ πάλαι ὤδινον, εἰς φῶς ἐξήγαγον. Καὶ κατασχόντες τὰς τραχείας ὁδοὺς καὶ στενωπούς, κατεκαλοῦντο τοὺς Σκύθας, κἀντεῦθεν τὴν ἅπασαν Ῥωμαίων ἐληΐζοντο χώραν. Γένος γὰρ οἱ Μανιχαῖοι φύσει μαχιμώτατον καὶ αἱμάτων ἀνθρώπων λαφύσσειν, καθάπερ οἱ κύνες, ἀεὶ ἱμειρόμενον. Ταῦτα ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος μεμαθηκὼς παρακελεύεται τῷ Δομεστίκῳ τῆς ἑσπέρας Πακουριανῷ, γινώσκων αὐτὸν ἱκανώτατον οἰκονομῆσαι στράτευμα, καὶ κατὰ φάλαγγα στῆσαι, καὶ πράγματα διαμηχανήσασθαι ποικιλώτατον, σὺν αὐτῷ τῷ Βρανᾷ (ἀνὴρ δὲ καὶ οὗτος μαχιμώτατος) τὰς δυνάμεις ἀναλαβόμενον κατ' αὐτῶν ἀπελθεῖν. Καταλαβὼν δὲ τοὺς Σκύθας διελθόντας τοὺς στενωποὺς καὶ τῆς Βελιατόβης ἔνθεν τὸν χάρακα πηξαμένους, πλῆθος ἀνάριθμον τούτους θεασάμενος, πρὸς τὸν μετ' αὐτῶν εὐθὺς ἀπεσπάρασσε πόλεμον. βέλτιον νομίζων τὰς ἰδίας τὸ παρὸν ἀμαχητὶ διασῶσαι δυνάμεις, ἢ τὸν μετὰ τῶν Σκυθῶν ἀναδυσάμενος πόλεμον, καὶ ἡττηθέντα πολλοὺς ἀπολωλεκέναι. Ἀλλὰ τῷ Βρανᾷ φιλοκινδυνοτάτῳ τε καὶ θρασεῖ ὄντι ταῦτα οὐκ ἤρεσκεν. Ὁ δέ γε Δομέστικος ἵνα μὴ δειλίας ὑποψία τις κατ' αὐτοῦ ἀναβαλλομένου τὸν πόλεμον δοθῇ, ἐνδίδωσι ταῖς ὁρμαῖς τοῦ Βρανᾶ, καὶ θωρήξασθαί τε ἅπασι κελεύσας καὶ πολέμου σχῆμα διατυπώσας, κατὰ τῶν Σκυθῶν ἐχώρησε, τὸ μεσαίτατον αὐτὸς διέπων τῆς φάλαγγος. Ἐπεὶ δὲ εἶδε τὸ πολλοστὸν τοῦ πλήθους τῶν ἀντιτεταγμένων, τὸ Ῥωμαϊκὸν ἴσαζε στράτευμα, ἐκ μόνης ὄψεως περιδεεῖς ἐγεγόνεισαν ἅπαντες. προσβαλόντες δ' ὅμως τοῖς Σκύθαις, ἀναιροῦνται μὲν πολλοὶ ἐν τῷ μάχεσθαι, πίπτει δὲ καιρίαν πληγεὶς ὁ Βρανᾶς. Ὁ δέ γε Δομέστικος ἐκθύμως μαχόμενος καὶ σφοδρὰς τὰς κατὰ τῶν

nihil ſibi amplius nihil expetibilius fingeret, quam ſi quo modo poſſet conſequi, ut, non modo iſti Nomades Scythæ, ſed Perſis quoque univerſa quanta eſt, ac quotquot Ægyptum Africamque incolunt Barbari prophanis Moamethis initiati orgiis, ad ſacros noſtros ritus, patria ipſorum damnata ſuperſtitione, ſe transferrent. Sed de his quidem ſatis. Hinc jam novo initio accingenda Hiſtoria eſt ad narrationem formidoloſioris priore belli. Major rerum turbulentarum mihi moles naſcitur: & in alios ex aliis oratio mea ſimul cum Republica fluctus trahitur. Gens quædam Scythica genus ducens a Sauromatis, propriis ſedibus relictis ad Danubium deſcendit. Quoniam vero neceſſarium ipſis erat convenire in certas conditiones pacis cum accolis Danubii, mittuntur utrinque qui communiter conſulerent, ex novis quidem colonis præcipui quique, ex aliis Tatus, & qui Chale nominatur, & Seſthlabus & Satza (nam & virorum inter hos Barbaros illuſtrium meminiſſe oportet nominatim: tametſi vocabulorum iſtiuſmodi barbaries Hiſtoriæ quaſi corpus aſperat & maculat faciem.) Quorum primus quidem Driſtræ imperitabat, alter Birzinæ, alii aliis circum urbibus aut locis. Hi ſatis collocuti fœdus feriunt, poſt quod jam ſecure Scythæ Danubio trajecto in oræ objacentis populationem incubuere; ne oppugnatione quidem aut occupatione abſtinentes oppidorum ejus limitis. Deinde tamen induciis quibuſdam factis, ad terram colendam verſi, milii triticique ſementem fecerant. At Balbus Manichæus una cum conjuratis & ſequacibus ſui qui excelſo ſitum loco Beliatobæ oppidum occupaverant, de quibus ſuperius pluribus egimus, quo ſtatu Scytharum advenarum res eſſent, certiores facti, quod dudum parturierant enixi ſunt denique. Occupatis enim ſemitis aſperis atque anguſtis, viam ad ſe per eas vocatis præbuere Barbaris, illorumque vim cum ſua ipſorum immanitate junctam, in univerſam jam ditionem immiſere Romanam, aſſiduis eam incurſionibus ac latrociniis agentes ferenteſque crudeliſſime. Eſt enim Manichæorum genus natura ſanguinarium, fundendoque quotidianis pugnis ac quaſi liguriendo humano cruore luxuriari amans canino quodam genere deliciarum. His Imperator Alexius auditis Domeſticum Occidentis Pacurianum (quem norat peritiſſimum exercitus ducendi inſtruendique ad prælium, gubernandique ex uſu omnia, præſenti conſilio ſubitis eventibus aptando) juſſit, adjuncto ſibi Brana, viro & ipſo ſtrenuiſſimo, adverſus Scythas vadere cum copiis. Id illi executi impigre Barbaros deprehendunt explicatos anguſtiis montium ultra Beliatobam poſitis caſtris: quorum multitudinem innumerabilem Pacurianus æſtimans oculis, & pro ſua militari prudentia verens ut ſuccedere prælium poſſet paucorum cum plurimis; ſane propendebat in conſilia tutiora; ſervare ſine pugna copias integras arbitrans ſatius, quam præcipitando certamine temeritatem mox luere clade plurimorum. Verum interceſſit ſalubri cogitationi fervidior impetus Branæ, cui præferenti magnifice apertam vim, & in alacritate congreſſus prima ipſa occaſione ſtrenue captari omen victoriæ certum agnoſcenti, ſuſpicionem timiditatis & famæ labem Domeſticus metuens opponere ſuam ſapientiam non eſt auſus. Juſſis ergo ſuis arma capere, aciem ipſe inſtruens, medium in ea ſibi locum legit: mox recta in hoſtes ducit. Quorum cum pars vel una de multis longe noſtros numero vinceret: & ea tanta imparitas Romanorum ad pugnam eunttum oculis cerneretur; perculſi nimirum omnes aſpectu ſunt, & fœdo cladis augurio conturbati. Congreſſi tamen cum Scythis, multi quidem in pugna cæſi ſunt: ipſe autem Branas lethali vulnere cecidit. At Domeſticus fortiſſime dimicans, ſæpiuſque collecto impetu infeſtus equitans in cohortes hoſtiles, denique ad fagum curſu offen-

Edit. Pariſ. pag. 182.

Scythæ relicta patria verſus Danubium migrant.

Pacem faciunt cum accolis Barbaris.

Romanos ſtatim incurſant.

Et vocatu Manichæorum irrumpunt.

Pacurianus & Branas in pugna contra Scythas cadunt.

pag. 183.

dens exanimatus eſt. Reliquus exercitus quo quemque ſors tulit varie diſperſus diſſipatuſque eſt. Gravem luctum ejus cladis nuncius Imperatori attulit, nunc communiter univerſos qui ceciderant, nunc ſingillatim unumquemque lamentanti. acriori tamen illum urebat doloris ſenſu mors Magni Domeſtici quem & præcipue amabat & dudum, jam tum ex eo ſcilicet quo ante ſuſceptas Imperii habenas viri ejus virtutes conſuetudine familiari militiæ & vitæ civilis uſu perſpexerat. Ergo non ſe continuit quin ad talis amici jacturam & ſuſpiria ex imo duceret pectore, & rivos lacrymarum ex oculis funderet. Nec tamen animo concidit: aut in iſto dedecore ac periculo rei Romanæ ignavis defungi queſtibus ſatis habuit: verum accerſitum curriculo Taticium cum pecunia multa Adrianopolim miſit, annua illic ſtipendia numeraturum jam conſcriptis militibus, novoſque præterea circum undique delectus habiturum quoad conflatus eſſet exercitus ejus firmitatis ac roboris ut tuto Scythis opponi poſſet. Juſſit etiam Umpertopulum, præſidio, quantum ſufficeret, Cyzici relicto, cum ſolis Gallis ad Taticium ſtrenue pergere: qui paratis jam idoneis copiis Umpertopuli Gallorumque adventu aſpectuque non parum confirmatus, nulla jam amplius expeditionis capeſſendæ mora facta ſigna infeſta in Scythas movet. Eo itinere circa Philippopolim perlatus, dum caſtra munit prope ripas fluminis fluentis Salinum verſus, videt revertentes e prædatione Scythas cum magno rerum & perſonarum captivarum impedimento. Nondum vaſa intra vallum depoſuerat; tamen momentorum in occaſione pretium æſtimans, immittit ſtatim in Scythas viros fortes a cætero abſciſſos copiarum corpore, idoneo numero. armatur ipſe interim & omnibus ut armentur edicit ſtructiſque phalangibus & acie deſcripta, paratus ad prælium ſequebatur velites præmiſſos. Sed cum vidiſſet hoſtes cum præda & captivis ſeſe adjunxiſſe reliquis Scytharum copiis ad humentes ripas ſtagnantis amnis, ipſe bifariam diviſis ſuis, dari claſſico ſignum utrinque juſſit, ſimulque cum clamore alacri & conſono invadit Barbaros. pugna conſeritur acris, qua Scytharum plurimi cecidere. multi diſperſi fuga ſervati ſunt. Taticius præda omni recepta victor Philippopolim tenuit: ibique exercitu omni collecto, quaſi ex ſpecula imminebat in occaſionem rurſum congrediendi cum Barbaris. Cum autem innumerabiles ipſorum circumſtare undique copias ſciret, minus ſuæ unius ſpeculationi fidens, alios omnem in partem ſpeculatores miſit: qui ei, quæ quiſque obſervarat ſtatim nunciantes, quantam maximam conſequi poſſet rerum quæ a Scythis agerentur pararenturve, cognitionem impertirent. Horum ſpeculatorum concors indicium fuit: Multitudinem ingentem Barbarorum metatas habere ſedes circa Beliatobam, indeque populationibus objacentia vaſtare. Ad eum Taticius nuncium, quamquam audiebat alium aliunde inſuper adventare exercitum Scytharum; & facile videbat ſibi nequaquam pares adeſſe adverſus tantum hoſtium numerum copias, quibus de cauſis haud bene de ſumma rerum ſperans, conſternatus aliquandiu & mœrens hæſerat: ad extremum tamen innatæ generoſitatis memoria reſumpta ferrum ſimul & animum exacuit, exercitumque ad pugnandum animavit. Id ille agebat: cum procurrens quiſpiam, nuncius, ut apparebat, magnæ rei, trepide indicat: infeſtis in Romanos ſignis venire Barbaros: adeoque jam eſſe in proximo confirmat. Perturbaſſet imparatos is rumor. at noſtri quod agere antea cœperant, alacrius nova jam ex cauſa, exequi pergentes armati univerſi prodeunt, Ebrumq; audacter trajiciunt. Taticius ultra

Magno Imperatoris dolore

Taticius adverſus Scythas mittitur.

Edit. Pariſ. pag. 184.

Eoſque vincit.

Barbari in aciem iterum deſcendunt.

A ἐναντίων ἱππασίας ποιούμενος, φυγῇ προσκεκρυκὼς ἀφῄρηται παραχρῆμα τὴν ψυχήν. τὸ δὲ ἐπίλοιπον τοῦ στρατοῦ ἄλλος ἀλλαχοῦ διεσπάρησαν. Ταῦτ' οὖν μεμαθηκὼς ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπένθει μὲν τοὺς πεπτωκότας ἅπαντας, ἰδίᾳ, καὶ καθ' ἕκαστον, καὶ ὁμοῦ, ἐπὶ δὲ τῷ τοῦ Δομεστίκου θανάτῳ καὶ μάλα στενάζων, κρουνοὺς ἠφίει δακρύων. Ἐφίλει γὰρ ἐξόχως τὸν ἄνδρα, καὶ πρὸ τῆς ἀναρρήσεως. οὐ μέντοι γε ταῦτα ἀναπέπτωκεν, ἀλλὰ μεταπεμψάμενος τὸν Τατίκιον, μετὰ χρημάτων ἱκανῶν ἐκπέμπει πρὸς Ἀδριανούπολιν. ἐφ' ᾧ τοῖς μὲν στρατιώταις τοὺς ἐπετείους διδόναι μισθοὺς, συλλέγειν δὲ καὶ ἁπανταχόσε δυνάμεις, ἵνα στράτευμα ἀξιόμαχον

B αὖθις συστήσηται. τὸν δὲ Οὐμπερτόπουλον εἰς Κύζικον φρουρὰν ἀξιόμαχον καταλιπόντα, μετὰ μόνων τῶν Κελτῶν, εἰς τὸν Τατίκιον γοργῶς ἐφθακέναι παρεκελεύσατο. Οὗτος δὲ τοὺς Λατίνους καὶ τὸν Οὐμπερτόπουλον θεασάμενος, καὶ τεθαρρηκὼς (ἐπεὶ καὶ ἱκανὸν προεφθάκει συλλέξασθαι στράτευμα) κατευθὺ Σκυθῶν ἐχώρησε παραχρῆμα. Καταλαβὼν δὲ τὰ περὶ τὴν Φιλιππούπολιν παρὰ τῷ χείλει τοῦ κατὰ τὸν Σαλίνον ῥέοντος ποταμοῦ, χάρακα πήγνυται. Ἐπεὶ δὲ τοὺς Σκύθας ἐκ προνομῆς ἐπανερχομένους ἐθεάσατο, λείαν πολλὴν καὶ δορυαλώτους συνεπαγομένους, μήπω χεδὸν τὰς σκευὰς εἴσω τοῦ χάρακος καταθέμενος ἱκανοὺς ἀποτεμόμενος κατ' αὐτῶν ἐκπέμπει. Αὐτὸς δὲ ὁπλισά-

C μενος, καὶ πάντας θωρήξασθαι κελεύσας, τὰς φάλαγγας κατασκευασάμενος τοῖς προπεμφθεῖσι παρείπετο στρατιώταις. Θεασάμενος δὲ τοὺς Σκύθας μετὰ τῶν λαφύρων καὶ δορυαλώτων, τῷ ἐπιλοίπῳ στρατεύματι τῶν Σκυθῶν ἑνωθέντας κατὰ τὸν * ἀνιερὸν ὄχθον, διχῇ τὸ στράτευμα διελὼν, καὶ τὸ ἐνυάλιον ἑκατέρωθεν ἠχῆσαι κελεύσας, σὺν ἀλαλαγμῷ καὶ βοῇ πολλῇ προσβάλλει τοῖς βαρβάροις· καὶ καρτερᾶς τῆς μάχης γινομένης πίπτουσι τῶν Σκυθῶν οἱ πλείονες, πολλοὶ δὲ καὶ διασπαρέντες ἐσώθησαν. Ὁ δὲ τὴν λείαν πᾶσαν ἀναλαβόμενος, νικητὴς τὴν Φιλιππούπολιν καταλαμβάνει. Κεῖθι δὲ τὸ ὁπλιτικὸν ἅπαν καταθέμενος, ἐσκόπει ὅθεν χρὴ καὶ ὅπως τοῖς βαρβάροις αὖθις προσ-

D βαλεῖν. Ἀπειροπληθεῖς δὲ τὰς αὐτῶν γινώσκων δυνάμεις, σκοποὺς ἁπανταχόσε ἐξέπεμπεν, ἵν' ἐκεῖθεν ἔχοι τὰ κατὰ τοὺς Σκύθας συχνάκις μανθάνειν. Ἐπαναδεδραμηκότες δὲ οἱ σκοποὶ, πλῆθος Βαρβάρων ἔλεγον πολὺ περὶ τὴν Βελιάτοβαν ἐνδιατρίβειν, καὶ τὰ πέριξ ληΐζεσθαι. καὶ ὁ Τατίκιος προσδόκιμον τὴν τῶν Σκυθῶν ἔλευσιν ἔχων, καὶ πρὸς τοσούτους μὴ ἀποχρώσας ἔχων δυνάμεις, τὸ πᾶν ἀναλύων τοῖς λογισμοῖς, ἐν ἀμηχανίᾳ καθειστήκει. Ἀλλ' ὅμως καὶ τὸ σιδήρεον ἔθηγε, καὶ πρὸς μάχας ἐθάρρυνε τὸ στράτευμα. Καταλαβὼν δέ τις τῶν Βαρβάρων κατ' αὐτοῦ ἔλευσιν διεμήνυε, καὶ φθάνειν ἤδη δεινῶς ἰσχυρίζετο. Ὁ δὲ εὐθὺς ἐν τοῖς ὅπλοις

E ὤν, καὶ ἅπαν τὸ στράτευμα ἐξοπλίσας, τὸν Εὖρον παραχρῆμα διαπεράσας, τὰς φάλαγγας ἰλαδὸν καταστήσας, εἱστήκει πολέμου σχῆμα διατυπώσας. Αὐτὸς δὲ τὸ μέσον εἶχε τῆς παρατάξεως, καὶ οἱ Βάρβαροι Σκυθικῶς παραταξάμενοι, καὶ τὰς αὐτῶν δυνάμεις πρὸς μάχην κατασκευασάμενοι, ἵστασαν μὲν.

* τυμὸν

πόλεμον ἀναζητεῖν, καὶ τοὺς ἀντιπάλους ἐρεθίζειν εἰς πρὸς μάχην. ἐδεδίεσαν δὲ ὅμως καὶ ἄμφω τὰ στρατεύματα, καὶ τὴν συμπλοκὴν ἀνεβάλλοντο. Τὸ μὲν Ῥωμαϊκὸν, τὸ ὑπερπληθὲς τῶν Σκυθῶν ὑποπτεῦον. τὸ δὲ Σκυθικὸν τεθωρακισμένους ἅπαντας ὁρῶν. τάς τε σημαίας, καὶ τὸ λαμπρὸν τῶν ἀμφίων, καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἀποπαλλομένην αἴγλην, πρὸς τὴν ἀστρῴαν βολὴν ἀντιστίλβουσαν. Μόνοι ἁπάντων δὲ οἱ τολμητίαι Λατῖνοι καὶ θρασεῖς, τὴν μάχην προαρπάζειν ἤθελον, θήγοντες ὀδόντας ὁμοῦ καὶ σιδήρια· ἀνέστελλε δὲ αὐτοὺς ὁ Τατίκιος. Ἀνὴρ γὰρ οὗτος εὐσταθὴς, καὶ τοῦ μέλλοντος ῥᾷστα καταστοχάσασθαι δυνατός. Ἱσταμένων οὖν ἀμφοτέρων τῶν στρατευμάτων καὶ οἷον ἑτέρου τὴν ἐξ ἑτέρου κίνησιν ἀπεκδεχομένου, καὶ μηδὲ τινοσοῦν τῶν στρατιωτῶν κατὰ τὸ μεταίχμιον ἐξ οὐδετέρου τῶν στρατευμάτων ἐππάσασθαι κατατολμῶντος, ἐπεὶ ἐν δυσμαῖς ἤδη ὁ ἥλιος ἦν, ἕκαστος τῶν στρατηγῶν ἐπὶ τὴν ἰδίαν παρεμβολὴν ἐπάνεισι. Τοῦτο ἐπὶ δυσὶν ἡμέραις ἐγένετο, καὶ πρὸς μάχην εὐτρεπιζομένων τῶν δημαγωγῶν, καὶ πολέμου σχῆμα καθ' ἑκάστην ἐκτυπούντων. Ἐπεὶ μηδεὶς τὴν πρὸς ἕτερον ἀπεθάρρησε μάχην, κατὰ τὸ τῆς τρίτης περίορθρον ἀναχωροῦσιν οἱ Σκύθαι. Αἰσθόμενος δὲ ὁ Τατίκιος τούτου, παραχρῆμα κατόπιν αὐτῶν ἤλαυνεν. Ἀλλὰ πεζὸς, φασὶ, παρὰ Λύδιον ἅρμα. Προφθάσαντες γὰρ οἱ Σκύθαι, διῆλθον τὴν Σιδηρᾶν. Τέμπη δ' οὕτως εἰσὶ κατονομαζόμενα. Κἀκεῖσε δὲ τούτους μὴ καταλαβὼν, ἀναλαβόμενος τὰς ὅλας δυνάμεις, πρὸς Ἀδριανούπολιν ἐπαναζεύγνυσι. Καὶ τοὺς μὲν Κελτοὺς αὐτοῦ που καταλιπὼν, τῶν δὲ στρατιωτῶν οἴκοι πορευθῆναι ἕκαστον κελεύσας, μετά τινος μερίδος τῆς στρατιᾶς, αὐτὸς ἐπαναζεύγνυσι πρὸς τὴν βασιλεύουσαν.

A hunc amnem legiones explicat, aciemque apte ac perite deſcribit, medium in ea ſibi locum ſumens. Barbari contra ſuo & ipſi modo aciem inſtruunt, copiaſq; ad prælium ordinant. Uterque exercitus eas minas vultu ac motu præferebat ut laceſſere hoſtem velle, pugnamque ambire videretur: re tamen vera timorem utrinque mutuum iſtis audaciæ ſignificationibus celabant. nam & Romanis anceps videbatur, paucos ipſos cum Scythis innumerabilibus congredi: & Scythas percellebat terribili ſpecie Romani acies exercitus aperto explicata campo: emicantibus tot ſignis vexilliſque; tum armis & veſtibus ſplendorem ſole adverſo vibrantibus. Soli ex omnibus thraſones & temerarii Latini pugnam ultro depoſcebant; & laceſſere utique ac cunctantem præcipitare B conabantur: quorum ferociam mulcebat vimque cohibebat Taticius, ſedati vir animi, & ſagaciſſimus unus omnium ad conjecturam cito & certo ſtatuendam de futuris eventibus incertorum caſuum. In eo ſtatu & conſpectu perſeverarunt ambo exercitus diem totum; nemine uno utravis ex parte progredi aut equitare in medium auſo. Demum occidente ſole uterq; Imperator receptui ſuis cecinit. receſſum in caſtra utrinque; ac duobus continuo diebus hæc quaſi pompæ oſtentatio repetita productaque eſt. Ductoribus utrorumque nihil omittentibus quo minus mox commiſſuri certamen viderētur. Verum cum neutri ultra minas proceſſiſſent, circa diei tertiæ diluculum Scythæ retrocedunt. Nec Taticium feſellere: qui ſtatim toto impetu abeuntes inſecutus eſt. Sed pedes, quod ajunt, C ad Lydium currum. Siquidem illi *Sideram* ſive Ferream tranſgreſſi (nomen id loci eſt in concavis anguſtiis vallium) ubi recepi jam in tutum fuere, cum Romanis inſequentibus nihil ſui niſi veſtigia relinquerent, Taticius univerſas copias Hadrianopolim reduxit: Galliſque ibi relictis, ac dimiſſis, domum unoquoque ſuam, militibus reliquis, ipſe cum parte quadam exercitus in urbem regiam inſtituit reditum.

Nec recuſantibus Romanis biduo toto ſeſe duo exercitus innoxie ſpectant.

Latini prælium depoſcunt.

Edit. Pariſ. pag. 185.

Scythæ recedunt fruſtra inſequentibus Romanis.

Edit. Pariſ. pag. 186.

ΑΝΝΗΣ
ΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ
ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΙΣΣΗΣ
ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ ΛΟΓΟΣ Ζ'.

ANNÆ COMNENÆ
PORPHYROGENITÆ
CÆSARISSÆ
ALEXIADIS LIBER VII.

ARGUMENTUM.

Alexius acie vincitur a Scythis. Cum Tzacha Turco bellum vario eventu per ſuos duces gerit. Ipſe conſilio & arte ſupplens defectum virium, contra Scythas iterum ac tertio proſpere pugnat.

PERIOCHE.

TZelgu Dux Scytharum Chariopolim incurſat. Id Romani ulturi ac prohibituri veniunt. Anxia Romanorum deliberatio. ecquid acie periclitandum? Scythæ vincuntur a Romanis. Tamen fines Romanos incurſare pergunt. Imperator cum magnis copiis contra Scythas vadit. Decernendumque cum ipſis prælio cenſet. Quam importuna calamitas belli Scythici fuerit. Bryennius & Maurocatacalo pugnam cum Scythis diſſuadent. Deſcriptio Purpuræ, domus Auguſtarum puerperiis dicatæ; Bryennii cæci præſagium dictum. Is erat rei bellicæ conſultiſſimus: Hiſtoria conſcripta a Bryennio Cæſare hujus cæci nepote Annæ Marito. Laudes & dotes Bryennii Cæſaris. Iſter binominis. Scytharum metus & inſidioſa legatio, cujus fraus Auguſto ſuboles. quare illam rejicit. pag. 187. *Solaris deliquii occaſione ingenioſe utitur Imperator. Scythæ Oratores in cuſtodiam dati elabuntur. Alexius Sideram tranſit. Pabulatores Romani bis cæſi. Scytharum ſubita & vehemens irruptio in caſtra Romana. Imperator Driſtram expugnat, arces duas obſidet. Tati mandata ad ſuos. Conſultatio Romanorum de prælio. Sapiens Paleologi & Maurocatacalonis ſententia. Periſthlaba magna quæ civitas? ubi ſita? cur ſic dicta? Diogenis filii feroces & inexperti rerum juvenes Imperatorem in pugnæ conſilium trahunt. Ordo Romanæ aciei. Sex Imperatoris in prælio comites. Forma aciei Scythicæ. Mandata Imperatoris ad ſuos procinctos. Mors Leonis filii Diogenis Auguſti. Adriani fuga. Novus Scytharum exercitus. Alexius Pallium B. Mariæ Dei matris pro vexillo manu ipſe ſua geſtat in prælio. Alexii periculum conſilio & fortitudine diſcuſſum. Moderatio Alexii. Protoſtratoris ſalubre conſilium. Imperatoris fuga ſapiens & genero-*

ſa. Protoſtratoris caſus & amor in Alexium. Confuſio in fuga. Fortitudo Alexii. Nicephori Diogenis in periculo dexteritas. Alexius a jactantiæ ſuſpicione purgatus. Cogitur Alexius vexillum relinquere. Incolumis Beroen pervenit. Palæologus amiſſo equo alium divinitus accipit, apparente ipſi Leone Chalcedonenſi preſule. Ejus Antiſtitis quæ laudes quæ vitia ferantur. Palæologus ei addictiſſimus. Centum quinquaginta milites a Scythis conculſi, Palæologi opera evadunt. Mirabiles caſus Palæologi. Meliſſenus Cæſar captivus impedit ne captivi occidantur. Commanorum ad Scythas victores oratio. & pugna in eos victrix. Ozolimnæ paludis magnitudo. Non ab odore, ſed ab Hunnis alias Uzis dictis nomen ea palus ſortita eſt. Loca plurima imperante Alexio nomen mutarunt. Comparatio ejus in hoc cum Alexandro. Obſidio Scytharum ad Ozolimnam a Commanis ſoluta. Flandriæ comes Imperatori juramentum præſtat. Scythæ in fines Romanos irrumpunt. Pax cum iis per Syneſium tractata, & concluſa. Commani facultatem pugnandi cum Scythis ab Imperatore non impetrant. Scythæ a pace pacta reſiliunt, & Philippopolim uſque promovent. Nova belli gerendi ratio ab Imperatore inita. Prudentia ejus ad præſentem rerum uſum accomodata. Scytharum impetus ineluctabilis. Pax cum Scythis facta. Migideni filius cæſus. Migideni mors e luctu. Scythæ pacem violant. Archontopolorum cohors ab Alexio inſtituta, cur ſic dicta. Archontopoli cæduntur a Scythis, magno Alexii dolore. Imperator oppidum Aprum præoccupat. Taticius Scythas pabulatores cædit. Quingenti eques e Flandria Imperatori auxilio veniunt. Tzachas claſſem armat, & Clazomenas occupat. Mitylenem quoque totam, excepta Methymna. mox totam etiam inſulam Chium. Claſſem Romanam Duce Niceta Caſtamonita, Tzachas idem vincit. Dalaſſenus arcem Chii oppugnat. Aperto muro inſultus militum a ducibus differtur. Turci dato ſpatio impigre uſi novum murum faciunt. Iis Tzachas auxilio venit. Nova ratio claſſis inſtruendæ. Romana claſſis fugit. Dalaſſenus obſidionem Chii ſolvit. & ſuos inſtruit ad pugnam. Galli a Turcis fuſi. Romani ſine pugna fugiunt. Periculum claſſis Romanæ. Colloquium pacis componendæ cauſa & ſpe cum Dalaſſeno expetitum a Tzacha. Tzachæ ad Dalaſſenum oratio. Reſponſum Dalaſſeni. Joannes Ducas contra Dalmatas & Bodinum miſſus. Undecim annis proſpere ac fortiter rem gerit. Inde revocatur mittendus contra Tzacham. Tzachas Smyrnam ſe recipit. Dalaſſenus Boliſſum capit. Chium Edit. Pariſ. pag. 188 *iterum oppugnat & expugnat. Neantzes Scytha transfuga proditor. Velitatio cum Scythis funeſta Romanis. Latini Maniacatæ auxilio veniunt Romanis. Stratagema Imperatoris perfidia Neantzis irritum. Impudens fiducia Neantzis proditoris qui accuſatori ſuo caput amputat; inde plus ſuſpectus. Ejus ſcelus cur diſſimulatum ab Auguſto. Neantzes ad Scythas tranſit. Scythæ ejus maxime conſilio Romanos vincunt. Imperator fugiens vultum hoſtibus obvertit, multoſque necat. Pyrrhum Georgium Scythis opponit. Exercitu redintegrato in Scythas iterum movet eoſque terret. Romanus exercitus augetur. Tratanes Scytha perfidiæ pœnitens Alexio addictus. Ejus ſapiens & fidum conſilium. Fideliſque ac utilis opera. Imperator ſuos ad prælium parat. Scythæ in Romanos infeſti eunt. & in fugam vertuntur. Domeſtici Imperatoris viri fortes Caſtra Romana Tzurulum translata. Scythæ Tzurulum & ibi Imperatorem circumſident. Is ex anguſtiis ſtratagemate ſe expedit. Rotæ e muro ſuſpenſæ. Scythæ in inſidias pertracti, rotarum evolutione cæduntur funduntúrque. Poſtridie iterum vincuntur. Imperator Byzantium repetit.*

ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ Ζ΄.

VERE primo Tzelgu Dux ſupremus Scythicæ militiæ, tranſgreſſus anguſtias montium qui Danubio ſuperjacent, cum mixto ex variis gentibus exercitu octoginta fere millium, partim Sauromatarum ac Scytharum, partim etiam Dacorum (nam & hujus generis haud parva manus ductore Solomone quodam Tzelgu ſequebatur) objacentes Chariopoli civitates, atque ipſam adeo Chariopolim latrociniis agebat ferebatque; plurimamque ex omnibus corradens prædam in ſtativa convehebat apto ſitu munita, ad locum *Scotinum* vulgo ſive *tenebroſum* dici ſolitum. His cognitis Nicolaus Maurocatacalo, & Bempetzlotas nomen a patria ſortitus; cum ſuis quiſque copiis Pamphylum occupant, locum ita vocatum. Ibi cum viderent ruſticos pagorum villarumve circumjacentium paſſim cum magna trepidatione in urbes aut arces munitas ſe ſuaque in tutum recipere feſtinantes; ut regionem ab incurſionum metu tegerent, promovent a Pamphylo ad oppidulum cui nomen eſt Cule: eoque in loco univerſas copias congregant. Hanc mentem ac deſtinationem, ſive, ut ea res vulgo exprimi ſolet, vocabulo militibus uſitatiſſimo, ſcopum hunc Romani exercitus, odorati Scythæ, conjuncti & ipſi ſequi Romanos inſtitere, veſtigiaque ipſorum indagare ac premere. Die illuceſcente ſiſtit ſuos Tzelgu, & ad pugnam cum Maurocatacalone mox laceſſendam inſtruit. Ille cum lecto comitatu Tribunorum eminentiorem cætera planitie locum ſuperat, barbaricas inde copias ſpeculaturus: quarum ingens animadverſa multitudo magnam ei dubitationem objecit: ecquid e re foret Romanas quæ ibi tunc erant legiones ne cum parte quidem una de multis Scythici quem ſpectabat exercitus numero comparabiles, tali loco committere cum Barbaris? Multa dehinc reverſis a ſpeculando deliberatio fuit quid facto eſſet opus. adhibiti ſunt cæteri cohortium ductores, in quibus Joannaces. Plerique omnes contra Maurocatacalonis ſententiam, non detrectandum prælium cenſebant, frequenteſque incumbebant ad adhortandum Ducem, prudentiæ ratione, non frigore animi aut ignaviæ vitio cunctantem, ut virtuti ſuæ ſuorumque fideret. Quid multa? pervicerunt. Ipſeque Maurocatacalo propriæ generoſitatis imperium commilitonum ſuffragiis probatum contra ſuæ ipſius interdicta ſapientiæ ſecutus, trifariam diviſas copias ducit in Barbaros, acreque cum ipſis conſerit prælium, quo illorum multi vulneribus proſtrati, multi occiſi, Tzelgu ipſe Dux fortiter pugnans, phalangeſque conturbans totas interfectus eſt. Plerique per fugam trepidam temere ſe mutuo incurrentes conculcanteſque indeque in voraginem medio inter Scotinum & Culen itinere hiantem acervatim prolapſi, ſuffocati ſunt. Romani ſplendidæ compotes victoriæ, magnam ingreſſi civitatem, poſtquam donis ibi & honoribus pro cujuſque merito cumulati ſunt, rediere cum nuper creato Magno Domeſtico Occidentis Adriano Comneno Auguſti fratre. Purgavit ea victoria Macedoniam Scythis, & regiones Philippopoli vicinas. Ex quibus retro pulſi unde venerant Barbari, hæſere tamen cis Iſtrum; perrexereque ſolita licentia undique objacentem Romanorum incuſare ac deprædari ditionem. Id Imperator audiens, & rem indignam ratus intra Romanos fines injuſſu habita-

Tzelgus Dux Scytharum Chariopolim incurſat.

Id Romani ultum ac prohibituri veniunt.

Edit. Pariſ. pag. 189.

Anxia Romanorum deliberatio ecquid acie periclitandum.

Scythæ vincuntur a Romanis.

Tamen fines Romanos incurſare pergunt.

A ἜΑΡΟΣ δὲ ἐπιφανέντος διελθὼν ὁ Τζελγὺ τὰ ὑπερκείμενα τοῦ Δανέβεως τέμπη. Ἡγεμὼν δὲ οὗτος ὑπάρχων τοῦ Σκυθικοῦ στρατεύματος σύμμικτον ἐπαγόμενος στράτευμα ὡσεὶ χιλιάδας ὀγδοήκοντα ἔκ τε Σαυρομάτων καὶ Σκυθῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ Δακικοῦ στρατεύματος οὐκ ὀλίγους, ὧν ὁ οὕτω καλούμενος Σολομὼν δημαγωγὸς ἦν, τὰς κατὰ τὴν Χαριούπολιν παρακειμένας πόλεις ἐληΐζετο. Καὶ εἰς αὐτὴν δὲ φθάσας τὴν Χαριούπολιν, καὶ λείαν πολλὴν ἀναλαβόμενος, κατέλαβε τόπον τινὰ, Σκοτεινὸν καλούμενον. Μεμαθηκὼς τοῦτο ὁ Μαυροκατακαλὼν Νικόλαος, καὶ ὁ Βεμπετζιώτης τὴν ἐπωνυμίαν ἀπὸ τῆς ἐνεγκαμένης λα- B χὼν, μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς δυνάμεων καταλαμβάνουσι τὸ Πάμφυλον. Ὁρῶντες δὲ τοὺς περὶ τὰς κωμοπόλεις τῶν παρακειμένων χωρῶν πρὸς τὰς πόλεις καὶ τὰ φρούρια συνελαυνομένους διὰ πτοίαν πολλὴν, ἀπάραντες τοῦ οὕτω καλουμένου Παμφύλου τόπου, καταλαμβάνουσι τὸ τοῦ Κούλη πολίχνιον, τὸ ἅπαν συνεπαγόμενοι στράτευμα. Ὄπισθεν δὲ τούτων ἐρχόμενοι, καὶ τὸν οὕτω καλούμενον σκοπὸν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος (λέξις δὲ αὕτη συνήθης τοῖς στρατιώταις) εὑρόντες οἱ Σκύθαι, παρείποντο ἰχνηλατοῦντες οἷον τὸ Ῥωμαϊκὸν στράτευμα. Αὐγαζούσης δὲ ἤδη τῆς ἡμέρας τὰς ἰδίας ὁ Τζελγὺ καθίστα δυνάμεις, καὶ C τὸν κατὰ τοῦ Μαυροκατακαλὼν ἐβουλεύετο πόλεμον. Ἐκεῖνος δὲ κατὰ τὸν ὑπερκείμενον τῆς πεδιάδος αὐχένα ἀνῆλθε μετά τινων λογάδων, σκοπήσων τὰς βαρβαρικὰς δυνάμεις. Ὁρῶν δὲ τὸ πλῆθος τῶν Σκυθῶν, ἐσφάδαζε μὲν τὴν συμπλοκὴν τοῦ πολέμου, ἀνεβάλλετο δὲ, τὴν Ῥωμαϊκὴν στρατιὰν κατανοῶν μηδὲ τὸ πολλοστὸν σώζουσαν τῆς τῶν βαρβάρων δυνάμεως. Ἐπανελθὼν δὲ μετὰ τῶν λογάδων, τοῦ ὁπλιτικοῦ παντὸς, καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἰωαννάκη διεσκοπεῖτο, εἰ χρὴ προσβαλεῖν τοῖς Σκύθαις. Τῶν δὲ πρὸς τοῦτο ἐποτρυνόντων, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς μᾶλλον πρὸς τοῦτο κατάρροπος ἦν, τριχῇ διελὼν τὰς δυνάμεις, καὶ τὸ ἐ- D νυάλιον ἠχῆσαι κελεύσας, ξυμμίγνυται τοῖς βαρβάροις. Πολλοὶ μὲν οὖν τηνικαῦτα βληθέντες πίπτουσι, κτείνονται δὲ οὐχ ἧττους, καὶ αὐτὸς ὁ Τζελγὺ γενναίως μαχόμενος, καὶ ὅλας συνταράττων φάλαγγας, καιρίαν πληγεὶς, ἀφῄρηται τὴν ψυχήν. Οἱ πλείους δὲ ἐν τῇ φυγῇ πίπτοντες, εἰς τὸν ἀναμεταξὺ τοῦ καλουμένου Σκοτεινοῦ, καὶ τοῦ Κούλη ῥύακα, ἀπεπνίγοντο ὑπ' ἀλλήλων συμπατούμενοι. Λαμπρὰν τοίνυν τὴν κατὰ τῶν Σκυθῶν νίκην ἀράμενοι οἱ τοῦ Βασιλέως, εἰσῆλθον εἰς τὴν μεγαλόπολιν. Δωρεὰς δὲ καὶ τιμὰς ἀπὸ τοῦ Βασιλέως δεξάμενοι κατὰ τὸ ἀνάλογον, ὑπέστρεψαν μετὰ τοῦ τηνικαῦτα προχειρισθέντος μεγάλου Δομε- E στίκου τῆς δύσεως Ἀδριανοῦ Κομνηνοῦ καὶ αὐταδέλφου τοῦ Αὐτοκράτορος. Οὕτω δὲ τῶν κατὰ Μακεδονίαν, καὶ Φιλιππούπολιν μερῶν ἀπελαθέντες, * παρὰ τὸν Ἴστρον αὖθις ἐπαναστρέψαντες ηὐλίζοντο. * Ταῦτα ὁ Βασιλεὺς ἀκούσας οὐκ ἠνέσχετο, τῶν Ῥωμαϊκῶν ὁρίων

* περὶ

* καὶ ὁ συνε- δίως τ προ- δυτῶ ἀνέ- τως πάντ παρακῶντες ηὐλίζοντο.

εἴσω

ἔσω τοὺς Σκύθας παροικεῖν. ἅμα δὲ καὶ δεδιὼς μὴ διὰ τῶν στενωπῶν διελθόντες, αὖθις χείρονα τῶν προτέρων ἀπεργάσωνται. Εὐθὺς τοίνυν παρεσκευασμένος, καὶ καλῶς ἐξοπλίσας τὸ στράτευμα, καταλαμβάνει τὴν Ἀδριανούπολιν, καὶ ἐκεῖθεν πρὸς τὴν Λαρδέαν ἄπεισιν ἐν μεταιχμίῳ τῆς * Διαμπύας, καὶ Γολόης διακείμενον. Κἀκεῖσε προχειρισάμενος ἡγεμόνα Γεώργιον τὸν Εὐφορβηνόν, κατὰ τὴν Δρίστραν διὰ πόντου ἐξέπεμψεν. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας αὐτοῦ που ἐγκαρτερῶν, τὰς ἁπανταχόθεν δυνάμεις μετεπέμπετο. Ἱκανὸν δὲ συνειλοχὼς στράτευμα ἐβουλεύετο, εἰ χρή, τὰς κλεισούρας διεληλυθότα, τὴν μετὰ τῶν Σκυθῶν ἀναδέξασθαι μάχην, ἢ οὐ χρή λέγων ἐκεχειρίαν ὅλως τοῖς Σκύθαις δίδοσθαι, εἰκότως τοῦτο περὶ τουτονὶ βαρβάρων σκοπήσας. Οὐδὲ γὰρ ἀπό τινος καιροῦ τῶν τεσσάρων καταρξάμεναι αἱ τῶν Σκυθῶν προνομαὶ εἰς τὸν ἐφεξῆς κατέληγον, θέρους τυχὸν εἰς τὸν καιρὸν τῆς ὀπώρας, ἢ καὶ χειμῶνος ἐν φθινοπώρῳ παυσάμεναι, οὐδὲ κύκλος εἷς ἐνιαύσιος τουτὶ τὸ κακὸν περιέγραψεν. Ἀλλ᾽ ἐφ᾽ ἱκανοῖς ἔτεσι τὰ Ῥωμαίων ἐκυμαίνετο, κἂν ἐκ πολλῶν ὀλίγων τινῶν αὐτοὶ ἐπεμνήσθημεν. Οὐδὲ διπλοῖς ἐμερίσθησαν λογισμοῖς, κἂν ὁ Αὐτοκράτωρ πολλάκις διὰ παντοίων τούτους ἐφείλκετο. Ἀλλ᾽ οὐδέ τις λαθὼν πρὸς τὸν Βασιλέα ἀπηυτομόλησεν, ἔτι ἀμετάθετον τέως τὴν γνώμην ἔχοντες. Ὁ μὲν οὖν Νικηφόρος ὁ Βρυέννιος, καὶ ὁ Μαυροκατακαλὼν Γρηγόριος, ὃν τιμῆς τεσσαράκοντα χιλιάδων ὁ Βασιλεὺς παρὰ τῶν Σκυθῶν ἑαλωκότα ἐπρίατο, οὐδαμῶς τὸν μετὰ τῶν Σκυθῶν κατὰ τὸ παρίστριον συνεχώρουν πόλεμον. Ὁ δέ γε Παλαιολόγος Γεώργιος, καὶ Νικόλαος ὁ Μαυροκατακαλών, καὶ ὁπόσοι ἄλλοι νέοι καὶ ἀκμάζοντες, τῷ τοῦ Βασιλέως προσκείμενοι θελήματι ἐπέτρεπον τὰ τέμπη τοῦ Αἵμου διελθεῖν, καὶ κατὰ τὸ παρίστριον τὴν μετὰ τῶν Σκυθῶν ἀναδέξασθαι μάχην. Σὺν οἷς καὶ οἱ δύο υἱεῖς Διογένους τοῦ Αὐτοκράτορος Νικηφόρος τε, καὶ Λέων, οἱ μετὰ τὸ ἀνενεχθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν τῆς βασιλείας περιωπὴν ἐν τῇ πορφύρᾳ ἐξ αὐτοῦ ἐτέχθησαν. Ἡ δὲ πορφύρα οἴκημά τι ἐστὶ κατὰ τὰ ἀνάκτορα ἐξ αὐτῆς τῆς βάσεως μέχρι τῆς ὀρόφου κενώσεως διὰ τετραγώνου συμπληρούμενον σχήματος, ἐκεῖθεν δὲ εἰς πυραμίδα ἀποπλατυνόμενον. ἀφορῶν μὲν ὡς πρὸς θάλατταν πρὸς τὸν λιμένα, οὗπερ οἱ πέτρινοι βόες καὶ οἱ λέοντες. Διὰ μαρμάρων δὲ τό, τε ἔδαφος κατέστρωτο, καὶ οἱ τοῖχοι περιεστέλλοντο, οὐ τῶν τυχόντων, οὐδὲ τῶν ἄλλων ὁπόσοι δ᾽ εὐποριστότεροι τῶν τιμιωτέρων λίθων εἰσίν, ἀλλ᾽ ἐξ ὧν ἀπὸ Ῥώμης οἱ ἀνέκαθεν βασιλεῖς ἐπεσύραντο. Ἔστι δὲ οὗτος ὁ λίθος ὅλως εἰπεῖν, πορφυροῦς δι᾽ ὅλου, καὶ οἷον στίγματά τινα ψαμμοειδῆ λευκὰ αὐτοῦ περιτρέχουσιν. Ἐκ τουτονὶ τῶν λίθων οἶμαι πορφύραν τὸ οἴκημα, οἱ ἀνέκαθεν ὠνόμασαν. Ἀλλ᾽ ὅπερ ἔλεγον, ὡς οὖν ἡ σάλπιγξ μέγα ἠχήσασα ἅπασι τὴν πρὸς τὸν Αἷμον ὁδὸν οἱονεὶ κατὰ τῶν Σκυθῶν προὐτρέπετο, ὁ Βρυέννιος πολλὰ κωλύων τὸν Αὐτοκράτορα τοῦ ἐγχειρήματος, ὡς οὐκ ἔπειθεν, ἐπιφωνηματικῶς ἔφη. Ἴσθι, ὦ Βασιλεῦ, εἰ τὸν Αἷμον διέλθητε, τίς δρομικώτερος τῶν ἵππων δοκι-

* Διαμπό-λεως

A re Scythas; ſimul metuens ne penetratis iterum anguſtiis novam priori periculoſiorem perniicioſioremque irruptionem molirentur, exercitum copioſiſſime inſtructum præclareque armatum ipſe in eos ducens Adrianopolim proceſſit: indeque verſus Lardeam movit, locum inter Dampolim & Goloen ſitum. Illinc ſegregatam partem exercitus Duce ipſi præfecto Georgio Euphorbeno mari tendere in Driſtram juſſit. Ipſe mora quadraginta dierum ibidem tracta convocatis undecumque copiis, cum jam idoneum exercitum congregaſſet, deliberabat, ecquid expediret clauſtris tranſgreſſis adoriri Scythas, belli fortunam experiri prælio. In partem a-

Imperator cum magnis copiis contra Scythas vadit.

B jentem haud obſcura erat inclinatio Auguſti, dictitantis inſtandum victis, nec indulgendum ut loco ullo conſiſterent. Sane importuniſſima horum prædonum vicinia erat. neque enim unam aliquam ex quatuor anni tempeſtatibus feriatam habebant ſaltem, aut cum per æſtatem atque autumnum omnia late incurſionibus vaſtaſſent, per hyemem ceſſabant. Verum continuatis uno tenore furoris duodecim totis menſibus annos inſuper plures una perpetua calamitatis intolerabilis acerbitate conjunxere tantis Romanorum malis ac damnis ut eorum vix partem e multis unam aſſequi memoria, & complecti narrando valeamus. Acce-

Edit. Pariſ. pag. 190.

Decernendumne cum iſtis prælio cenſet.

Quam importuna calamitas belli Scythici fuerit?

C debat horum intractabilis natura Barbarorum & eximia præ cæteris pertinacia, atque in odio nominis Romani obſtinatio prorſus irrevocabilis. Nullus umquam eorum in fide ſuarum partium titubavit aut alternaſſe viſus eſt ſententiam. Nemo tot annorum ſpatio quibus bellatum eſt, non dico ſponte, ſed ne ampliſſimis quidem ab Imperatore invitatus præmiis vel clanculum furtimve ad nos transfugit. Hæc taliaque Auguſtus reputans audendum manu, & genus alio modo indomitum ferro excidendum cenſebat ſuadebatque. Obſtabant Nicephorus Bryennius & Maurocatacalo Gregorius, quem Imperator captum a Scythis pretio quadraginta millium redemerat. His neu-

Bryennius & Maurocatacalo pugnam cum Scythis diſſuadent.

D tiquam placebat prope Iſtrum cum Scythis acie decerni. At Palæologus Georgius & Nicolaus Maurocatacalo & ſi qui alii ætate ac ferocia juvenes incumbebant frequentes in ſententiam Auguſti, ultroque inſtabant ut trans Hæmi tempe duceret, acieque in planitie Iſtro vicina ſtructa prælium committeret cum Scythis. Magnopere idem ſuadebant filii duo Diogenis Auguſti Nicephorus & Leo, qui poſt evectum ipſum in Imperii apicem ex eo in Purpura nati erant. Eſt autem Purpura ædificium quoddam intra ſepta Imperialis Palatii ab ipſa baſi uſque ad tecti ſuggrundia quadrata con-

E ſtructum forma: hinc in Pyramidem deſinens. Proſpectum habet mare verſus, in eum portum in quo lapidea viſuntur boum & leonum ſimulacra. Sola exhedrarum conſtrata marmore: parietes cruſtarum ex eodem lapide tectorio renident. marmor porro iſtud non de vulgari genere, aut modicis parabile ſumptibus. Verum ejuſmodi quod propter eximiam excellentiam priores Imperatores quando ſedem Imperii Byzantium tranſtulerunt deportare huc uſque a Roma vetere tanti duxerint. Eſt is lapis purpureus fere totus: niſi quod punctulis arenoſa tenuitate paſſim inſperſis candicat: meaque ſententia eſt a colore horum lapidum aulam iſtam Purpuram a Priſcis dictam. Redeo ad rem. Cum victrix audendi ſententia tubarum undique clangoribus iter ad Hæmum adverſus Scythas indicentibus promulgaretur, Bryennius multis conatus Imperatorem ab incœpto revocare, ut ſenſit ſe verba perdere: ad extremum: *Sic habe*, inquit, *Auguſte, ſi Hæmum ultra proceſſeritis, explorabitis quantum equorum quiſque valeat curſu*. Cuidam vero percontanti: quid ſibi hoc vellet? *nimirum dum omnes fugient*, reſpondit. Erat is vir, quam-

Deſcriptio Purpuræ, domus Auguſtarum puerperiis addictæ.

Bryennii ceci præſagum dictum.

pag. 191.

quam ob rebellionem mulctatus oculis, conſultiſſimus tamen adhuc bellicarum rerum: ita ut eo nemo circumſpectius nemo certius de momentis præliorum, de aciei forma, de tota ratione multiplici ac varia trahendi patrandique belli ſententiam diceret. Quo ille caſu cujuſque juſſu ac manu calamitatem cæcitatis inciderit; atque ipſum adverſus Botoniatem Auguſtum forti cum exercitu rem gerentem Alexius tunc Magnus Domeſticus & copiis orientalis occiduique limitis Præpoſitus, acie victum captumque Borilo tradiderit, nihil adhuc in oculis læſum, qui noſſe diſtinctius cupierint, eos ad Maximum remittimus Cæſarem, qui Alexii ejuſdem deinde Auguſti gener fuit, idemque Bryennii iſtius nepos. Verum hæc memoranti ſcriptionis propoſitum excidit; & unius mentionis admonitu revolvitur in familiarem luctum gravi deſiderio icta mens. Heu quale columen quantumque nobis decus in Cæſare noſtro ſubtractum eſt, viro in quem ſapientia & eloquentia, robur, agilitas, forma, bona corporis pariter univerſa cum omnibus una ſimul dotibus animi, quales ſingulæ ſingulos abunde commendarent rara conſenſione convenerant. Unus plane is erat in id a natura editus, a Deo fictus, ut omnium in omni genere præſtantiſſimus, variam vim ac formam diverſarum laudum exempli unius miro compendio colligeret. nec dicere dubitaverim qualem ac quantum Homerus celebravit Achillem inter Græcos: talem revera, nihiloque inferiorem Cæſarem extitiſſe meum inter omnes qui ſub ſole vivunt. Idem bellicis aptus, idem tranquillis artibus. Dubitares magis-ne ad togam an ad militiam natus videretur. Par ingenium robori: nec contentio aut conſtantia diſpar in utriuſvis meditatione virtutis. Nemo illo tritior, nemo ſubactior in omni experimento militaris functionis; ad quam & unice factus audiebat: nemo rurſus eodem in diſciplinis exercitatior, nemo ab eloquentia paratior. Quem ille librum non evolverat? in quam doctrinæ partem non ſe penitus immiſerat? quanta vero inde ſapientiæ noſtræ pariter & externæ hauſta in ſe flumina corrivaverat? Extant documenta eruditionis ejus: contulerat enim poſterioribus temporibus ſe ſe ad ſcribendum: interque alia hortatu dominæ ac matris meę Imperatricis Irenes opus lectu ac laude dignum elucubraverat, quo complectitur Hiſtoriam rerum a patre meo per id tempus geſtarum quo nondum habenas Imperii ſumpſerat in manus. In quo cum Bryennianum bellum enarret diligenter, ea in avi calamitatibus, & ſoceri factis fortibus, memoriæ prodendis incorruptæ fidei religione verſatur, ut ei ad auctoritatem, plenam ſyncerę veritatis, neutiquam tam arcta cum alterutro commiſſorum iſto bello ducum neceſſitudo, fraudi fuiſſe viſa adhuc ſit, judicio æqui Lectoris ullius. Meminimus & nos ejus Hiſtoriæ in ſuperioribus; nunc quæ cœperamus hoc loco dicere, reddimus. Ubi Euphorbenum Georgium cum exercitu & claſſe contra ſe per Iſtrum venientem Scythæ viderunt (influit ab occiduis partibus is amnis per Cataractas in Euxinum Pontum quinque oſtiis, magnus & redundans, perque vaſtas planities navigabilis, non lembis modo, ſed maximis quoque & onere graviſſimis navigiis, non uno ubique nomine: verum cum ſuperioribus & origini vicinioribus ſui partibus Danubius appelletur, deinceps qua pronus in Pontum vergit, Iſter, habet nomen.) Per hunc, inquam, fluvium ubi navigantem infeſtis velis, armatum in ſe Georgium Euphorbenum conſpexere pars Scytharum quædam, a con-

Is erat rei bellicæ conſultiſſimus.

Hiſtoria Bryennii Cæſaris hujus cæci nepotis, Annæ mariti.

Laudes & dotes Bryennii Cæſaris.

Edit. Pariſ. pag. 192.

Iſter binominis.

A μάσεις. ἐρωτήσαντος δέ τινος, τί ὁ λόγος ὑτοσὶ βύλεται, ἐν τῷ φθέγγειν φησὶν ἅπαντας. ὗτος γὰρ ὁ ἀνὴρ εἰ καὶ τὰς ὀφθαλμὰς δι' ἀποστασίαν ἐξεκέκοπτο, ἀλλὰ τόγε εἰς στρατηγικωτάτην βυλὴν καὶ παράταξιν δεινότατος τῶν πολλῶν καὶ ποικιλώτατος ἐγνωρίζετο. Ὅπως δὲ τῶν ὀμμάτων ὁ προμνημονευθεὶς Βρυέννιος ἀπεστέρητο δι' ἀποστασίαν, ἣν ἐπανάστασιν κατὰ τῦ Αὐτοκράτορος Βοτανειάτυ, καὶ ὅτι παρὰ τῦ Κομνηνῦ Ἀλεξίυ τότε μεγάλυ Δομεστίκυ τυγχάνοντος τῶν δυτικῶν τε, καὶ ἀνατολικῶν στρατευμάτων καταχεθεὶς, τῷ Βορίλῳ παρεδόθη τὰς ὄψεις ἀβλαβεῖς ἔχων, τὰς ἐθέλοντας λεπτομερέστερον μαθεῖν, παραπέμπομεν εἰς τὸν μέγιστον B Καίσαρα. ὁ γὰρ Καῖσαρ ὗτος τῦ μὲν Ἀλεξίυ ἤδη τὰ Ῥωμαίων διέποντος σκῆπτρα γαμβρὸς ἐγεγόνει, τῦ δὲ Βρυεννίυ ἐκείνυ ἀπόγονος. Ἀλλ' ἐνταυθοῖ γενομένη * συγχέομαι τὴν ψυχὴν, καὶ τῦ πάθυς ἐμπίμπλαμαι. Σοφὸς μὲν γὰρ τὴν γνώμην ἦν ὗτος ὁ ἀνὴρ, καὶ τὸν λόγον σοφώτατος. Πάντα γὰρ καὶ ῥώμη, καὶ τάχος, καὶ κάλλος σώματος, καὶ ἁπλῶς ἐς ταυτὸν συνελθόντα ὅσα ψυχῆς καὶ σώματος ἀγαθὰ τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον ἐκόσμυσεν. Ἕνα γὰρ αὐτὸν ἐν τοῖς ἅπασιν ἐξοχώτατον καὶ ἡ φύσις ἀνεβλάστησε, καὶ ὁ Θεὸς ἐδημιύργησε. Καὶ οἷον τὸν Ἀχιλλέα ὕμνησεν Ὅμηρος ἐν τοῖς ἀρχαίοις. τοιῦτον ἄντις εἶπε τὸν ἐμὸν Καίσαρα ἐν τοῖς ὑπὸ τὸν ἥλιον ἅπασιν ἀναπεφηνότα. Οὗτος τοίνυν ὁ Καῖ- C σαρ καὶ τὰ στρατιωτικὰ γεγονὼς ἄριστος, ὐκ ἀμελετήτως εἶχε πρὸς λόγυς. Ἀλλὰ πᾶσαν βίβλον ἀναπτυξάμενος, καὶ εἰς πᾶσαν ἐπιστήμην ἐγκεκυφὼς πολλὴν σοφίαν ἐκεῖθεν ἠρύσατο, ὅση τε ἡμετέρα, καὶ ὅση ποτὲ ὐχ ἡμετέρα. ὕστερον δὲ καὶ πρὸς συγγραφὰς ἐξέδωκεν ἑαυτὸν, καὶ δὴ καὶ σύγγραμμα ἐξ ἐπιταγῆς τῆς ἐμῆς δεσπότιδος καὶ μητρὸς τῆς βασιλίδος φημὶ Εἰρήνης, ἐσχεδίασεν ἄξιον λόγυ καὶ ἀναγνώσεως, ἱστορίαν συντεταχὼς τῶν πρὸ τῦ ἀναδύσασθαι τὰς τῆς βασιλείας ἡνίας πράξεων τῦ ἐμῦ πατρὸς, ἐν ᾗ τὰ κατὰ τὸν Βρυέννιον ἀκριβέστερον ἐπεξέρχεται. καὶ ὁμῦ τάς τε τῦ προγόνυ συμφορὰς ὡς D ἀληθῶς ἀφηγήσατο, καὶ τὰς τῦ πενθερῦ ἀριστείας συνέγραψε, καὶ ὐκ αὖ ἐψεύσατο, καίπερ ἀμφοῖν ὡς τῦ μὲν ἀγχιστεὺς, τῦ δὲ καθ' αἷμα προσήκων. καὶ * μέμνηται τύτων κἂν τοῖς προτέροις λόγοις τῆς δὲ ἱστορίας. Ἐπεὶ δὲ τὸν Εὐφορβηνὸν Γεώργιον μεθ' ἱκανῆς στρατιᾶς καὶ στόλυ διὰ τῦ Ἴστρυ ἐρχόμενον κατ' αὐτῶν οἱ Σκύθαι ἐθεάσαντο. Ὁ δὲ ποταμὸς ὗτος ῥεῖ μὲν ἄνωθεν ἀπὸ τῶν δυτικῶν * μερῶν, ἐκδίδοται δὲ διὰ τῶν καταρράκτων καὶ μετὰ ταῦτα διὰ πέντε τινῶν στομάτων εἰς τὸν Πόντον τὸν Εὔξεινον μέγας τε καὶ πολὺς διὰ πολλῆς πεδιάδος ἐρχόμενος καὶ ναυσίπορος ὢν, ὡς καὶ τῶν πλοίων τὰ μέγιστά τε, καὶ φορτηγότατα τύτῳ τῷ ποταμῷ ἐπι- E νήχεσθαι. Οὐ μίαν δὲ προσηγορίαν λαμβάνει, ἀλλὰ τὰ ἀνωτέρω μὲν καὶ πρὸς τὰς πηγὰς, Δάνυβις ὄνομα τύτῳ, τὰ κάτω δὲ καὶ πρὸς τὰς ἐκβολὰς Ἴστρος ὁ ποταμὸς ἐπονομάζεται. Ἐπεὶ δὲ τοίνυν διὰ τύτυ τῦ ποταμῦ τὸν Εὐφορβηνὸν Γεώργιον ἡ τῶν Σκυθῶν μερὶς ἐθεά-

* συγχέομαι
* μεμνήμεθα
* ὀρῶν

στατο· ἐξ ὑπείρου δὲ μετὰ στρατεύματος πλείστου τὸν Αὐτοκράτορα αὐτοὺς ἤδη καταλαμβάνοντα μεμαθηκότες, ὡς ἀμήχανον τὴν μεθ' ἑκατέρων μάχην εὑρίσκοντες, τρόπον ἐπεζήτουν δι' οὗ γένοιτ' ἂν αὐτοῖς τὸ ὀξὺ τοῦ κινδύνου διαφυγεῖν. Πέμπουσι τοίνυν πρέσβεις ἑκατὸν πρὸς τοῖς πεντήκοντα Σκύθας, ἐπερωτῶντας τάχα τὰ περὶ εἰρήνης, ἅμα δὲ καὶ ἀπειλήν τινα μεταξὺ τῶν λόγων παρενείροντας, ἔτι δ' οὖν καὶ ὑπισχνουμένους, εἰ τὴν τούτων νεύσειε καὶ αἰτήσεσι κατανεῦσαι θελήσειεν, μεθ' ἱππέων χιλιάδων τριάκοντα συμμαχεῖν τῷ Αὐτοκράτορι, ὁπηνίκα βούλοιτο. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ τὴν ἀπάτην διαγνοὺς τῶν Σκυθῶν, καὶ ὅτι τὸν ἐπάγγελον κίνδυνον φεύγοντες τοιαῦτα διαπρεσβεύονται, καὶ εἰ ἀδείας ὅλως τύχοιεν, τὸν ὑποκρυπτόμενον τῆς αὐτῶν κακίας σπινθῆρα εἰς πυρσὸν ἀνάψουσι μέγαν, τὴν πρεσβείαν οὐκ ἐδέχετο. Τούτων δὲ τῶν λόγων συνειρομένων, Νικόλαός τις τῶν ὑπογραμματευόντων τῷ Αὐτοκράτορι προσελθὼν πρὸς τὸ οὖς καὶ ὑποψιθυρίσας φησί· κατὰ ταυτηνὶ τὴν ὥραν, Βασιλεῦ, ἔκλειψιν τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς προσδόκα γενέσθαι. τοῦ δὲ διαπιστοῦντος, ἐκεῖνος ἐπώμνυτο μὴ διαψεύσασθαι. Ὀξεῖς δὲ ὁ Αὐτοκράτωρ γοργὸς περὶ τὰς ἐνθυμήσεις, φησὶ τοῖς Σκύθαις ἐπιστραφείς· Θεῷ τὴν κρίσιν ἀνατίθημι, καὶ εἰ μέν τι σημεῖον ἐξ οὐρανοῦ κατὰ ταυτηνὶ τὴν ὥραν ἔκδηλον γένηται, εἴσεσθε πάντως, ὡς ἐγὼ μὲν ὕποπτον οὖσαν τὴν ὑμῶν πρεσβείαν εὐλόγως οὐ δέχομαι, ὅτι οὐκ ἐπ' ἀληθείας οἱ φαλαγγάρχαι ὑμῶν τὰ περὶ εἰρήνης διαπρεσβεύονται. Εἰ δ' οὐ διαμαρτὼν αὐτὸς τοῦ στοχασμοῦ, ἐλεγχθήσομαι. Δύο οὔπω παρῆλθον ὧραι, καὶ τὸ ἡλιακὸν φῶς ἐπιλέλοιπε, ὡς ἀφεγγῆ τὸν ὅλον δίσκον γενέσθαι, ὑποδραμούσης αὐτὸν τῆς σελήνης. Καὶ οἱ μὲν Σκύθαι τηνικαῦτα ἔκθαμβοι γεγόνασιν. Ὁ δέ γε Αὐτοκράτωρ δίδωσιν αὐτοὺς Λέοντι τῷ Νικερίτῃ (ἐκτομίας δὲ οὗτος καὶ τοῖς στρατιωτικοῖς νηπιόθεν ἐνδιατρίψας, καὶ ἀναφανεὶς δοκιμώτατος) ἐπισκήψας μεθ' ἱκανῶν διασῶσαι τούτους μέχρι τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων. Ὁ δὲ μάλα προθύμως τῆς περὶ τὴν Κωνσταντίνου ἥψατο. Οἱ δὲ βάρβαροι διὰ παντὸς τῆς ἑαυτῶν φροντίζοντες ἐλευθερίας, ἐπὰν τὴν μικρὰν Νίκαιαν ἔφθασαν, νυκτὸς ἀναιροῦσι τοὺς φύλακας, ἀμελῶς περὶ τὴν αὐτῶν διατεθέντας φυλακήν, καὶ διά τινων σκολιωτέρων ἀτραπῶν ἐπαναστρέφουσι πρὸς τοὺς πέμψαντας. Ὁ δὲ Νικερίτης μόγις μετὰ τριῶν σωθεὶς, καταλαμβάνει τὸν Αὐτοκράτορα εἰς Γολόην. Ταῦτα μεμαθηκὼς ὁ Βασιλεὺς καὶ πτοηθεὶς, μὴ οἱ πρέσβεις τὸ ἅπαν Σκυθικὸν στράτευμα κατ' αὐτοῦ ἐρεθίσαντες ἐπεισπέσωσιν αὐτῷ, οὐκ ὀνείρου δεηθεὶς πρὸς μάχην αὐτὸν ἐποτρύνοντος, καθάπερ ποτὲ τὸν Ἀτρέως Ἀγαμέμνονα, ἀλλ' ἀναζέσας πρὸς μάχην, καὶ τὴν Σιδηρᾶν μετὰ τῶν ταγμάτων διελθὼν, τὸν χάρακα περὶ τὴν Βιτζίναν ἐπήξατο. Ποταμὸς δὲ οὗτος ἀπὸ τῶν παρακειμένων ὀρῶν ῥέων. Πολλοὶ δὲ τηνικαῦτα χορταγωγίας χάριν τοῦ χάρακος ἐξελθόντες καὶ πορρωτέρω γενόμενοι ἀνῃρέθησαν, πολλοὶ δὲ καὶ κατεσχέθησαν. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ κατὰ τὸ περίορθρον ταχὺ καταλαμβάνει τὴν Πλίσκοβαν, κἀκεῖθεν εἰς ἀκρολοφίαν τινὰ τὴν τοῦ Συμεῶνος καλουμένην ἄνεισιν, ἣ καὶ Βουλευτήριον τῶν Σκυθῶν

A cinerite vero magnis ſimul itineribus cum magno exercitu Imperatorem audivere ipſum contra ipſos tendere, haud dubie circumventos ſe rati, planeque deſperantes utrique ſimul impreſſioni ſuſtinendæ ſe pares eſſe poſſe, tempus laxando periculo, tractandæ pacis ſimulatione furari decreverunt. Centum ergo & quinquaginta ſuæ gentis oratores ad Imperatorem delegant: negotio illis dato ut pacem quidem petant: cæterum humilitatem ſupplicationis, minarum apte intexta confidentia corroborent, promiſſorum quoque oſtentatione in tempore admiſta, de quorum fide nihil laborarent. Pollicerentur ergo ſane, ſi res ferret, ſi Auguſtus Scythis annueret quæ vellent, habiturum eos fidos cujuſvis belli ſocios numero equitum triginta millium.

Scytharum metus.

& inſidioſa Legatio.

B Facile Imperator ſenſit fraudem gentis Barbaræ; quoque terrore ad compoſitionis mentionem ultra uſum vitandi præſentis periculi nequaquam duraturæ, compelleretur. Itaque nihil dubitans quin ſecuritati mox redditi, conventorum fide ſuſque deque habita infeſtiores quam umquam, concepti favillam odii, ſimulationis cinere excuſſo in magni flammam incendii excitaturi forent, legationem admittere noluit. Dum autem de eo ipſo diſceptarent, commodum ecce Scribarum Imperialium quidam Nicolaus nomine Imperatorem accedens in aurem inſuſurrat hæc verba: *Scito, Auguſte, fore mox hac ipſa hora deliquium ſolaris luminis.* Quo exploratane indicaretur dubitante ac credere cunctante, ſcriba etiam jurejurando interpoſito perſeveravit certo certius eſſe quod afferret.

Cujus fraus Auguſto ſuboiet.

Quare illam rejicit.

Solis deliquii occaſione ingenioſe utitur Imperator.

C Perſuaſus Auguſtus, ac mox pro innata ingenii velocitate, collata ex tempore occaſione in rei præſentis uſum, acri repente vultu converſus ad Scythas: *Deum*, inquit, *fero judicem noſtræ controverſiæ: ac ſi quidem hac ipſa hora ſignum e cælo manifeſtum extiterit, tum plane ſcietis cauſam idoneam habuiſſe me, cur merito ſuſpectam legationem veſtram rejicerem: nec perſuaderi mihi ſinerem vere atque ex animo duces veſtros de pace tractare. Quod ſi nihil novi ac miri fiet; non recuſo quin temere conceptæ de vobis ſuſpicionis reus peragar.* Duæ nondum horæ fluxerant cum ſolis lumen ita defecit, ut totus ejus orbis ſubeunte lunæ corpore abſconderetur. Obſtupuerunt ad id ſpectaculum Scythæ. At eos Imperator Leoni

Edit. Pariſ. pag. 193.

D Niceritæ (Eunuchus hic erat a puero innutritus caſtris, & multis rebus probatus vir præſentis animi) cum idoneo præſidio Conſtantinopolim deducendos tradidit. Et hoc agebat ille quidem ſedulo. Verum Barbari attenti in occaſionem recuperandæ libertatis, ubi ad parvam Nicæam pervenere, cuſtodibus ſuis negligentius agentibus, noctu obtruncatis, per obliquas ſemitas ad eos rediere a quibus miſſi fuerant. Nicerita vix cum tribus ſalvus Goloen tenuit, ubi tunc erat Imperator: qui fuga reditúque audito legatorum, primum miratus, mox ſecum reputans facile fieri poſſe, ut ii ſuis redditi perſuaderent ipſis ad injuriam detentionis ipſorum ulciſcendam, repente in

Scythæ oratores in cuſtodiam dati elabuntur.

E Romanos irruere, nihil ſomnio egens quo ad pugnam excitaretur, ut ille Atrei filius Agamemnon; quin potius ultro flagrans cupiditate prælii, Sidera, ſive *Ferrea* (locus eſt paulo ſuperius nominatus) cum legionibus trajecta, vallum ad Bitzinam figit. fluvius eſt ex adjacentibus fluens montibus. Tunc multi pabulatores e noſtris longius progreſſi, trucidati ſunt a Scythis, multi etiam capti. At Imperator circa diluculum ſtrenue Pliſcobam occupat: indeque in quemdam verticem, Symeonis, dictum, aſcendit, qui & vulgari lingua *Buleuterium*, ſive *curia*

Alexius Sidera tranſit.

Pabulatores Romani bis cæſi.

Scytharum nominatur ab indigenis. Hic iterum ſimilia noſtri paſſi ſunt, qui pabuli cæteræve annonæ cauſa licentius a vicinia caſtrorum receſſerant: a Scythis nimirum cæſi, item ut ii quorum paulo ante meminimus. Poſtridie ventum ad flumen eſt prope Driſtram fluens, nec plus ab ea diſtans quam ſtadiis ferme quatuor ſupra viginti.

Scytharum ſubita & vehemens irruptio in caſtra Romana.

Ibi dum Imperator depoſitis ſarcinis caſtra munit, irruentes ex altero latere ſubito impetu Scythæ in ejus Auguſtale, magnam ſtragem edidere gregariorum militum, quoſdam etjam animoſius repugnantes cepere Manichæos. Hinc tumultu orto univerſus trepidavit exercitus, adeo ut temere ultro citroque ſerventium paſſim equitum concurſationibus tabernaculum Imperatoris impulſum corruerit: quod ab iis qui parum favebant Auguſti rebus in fœdi augurii ſignificationem eſt raptum.

Edit. Pariſ. pag. 194.

Cæterum Imperator cum exercitus parte facile Scythas ſummovit procul a tabernaculo. Et ne iterum trepidandi cauſa eſſet, motis inde caſtris cum inſtructo exercitu iter faciens ad Driſtram pervenit (civitas ea eſt inter Iſtro vicinas celebris) obſeſſurus mox eam ac machinis muralibus oppugnaturus.

Imperator Driſtram expugnat.

Nec mora operi fuit. Circumdata undique tormentiſque quaſſa, per ruinas lateris unius Romanos accipere coacta irruentes eſt.

Arces duas obſidet.

Verum arces reſtabant duæ quas cognati cujuſdam Tati Ducis Scytharum paulo ante inde ad corroganda Comanorum aliorumque Scytharum auxilia profecti cum præſidio tenebant. Is Tatus vale ſuis in diſceſſu dicens, & proximum cum manu valida pollicens reditum, ſic mandaſſe dicebatur:

Tati mandata ad ſuos.

Non dubito quin Imperator oppugnaturus hoc caſtrum ſit. Id ne vos moveat. Sed cum eum videritis in iſta planitie caſtra poſuiſſe, feſtinate occupare jugum imminens, valloque ibi rite fixo facite ut aſſiduis incurſationibus fatigetis eum, ne ſatis vacare oppugnationi queat, continuo coactus reſpectare metu impendentis a vobis mali. Ergo nec diem illi nec noctem ullam ſinite quietam, quin diviſis inter vos partibus ſuccedentes alii aliis Romanos in momenta laceſſatis, nullo ſpatio dato reſpirandi. Hæc expertus Imperator, optimum factu duxit non obſirmare animum in oppugnatione arcium: ea itaque omiſſa circa rivum quemdam non longe ab Iſtro caſtra metatus eſt.

Conſultatio Romanorum de prælio.

Conſultabatque de integro, ecquid expediret prælio decernere cum Scythis? Palæologus & Maurocatacalo Gregorius differendam putabant pugnam cum Patzinacis: interim vero ſuadebant ut armato inſtructoque quaſi ad pugnam exercitu ad magnam Periſthlabam proficiſcerentur.

Sapiens Palæologi & Maurocatacalonis ſententia.

Sic enim, inquiebant, paratos nos & ſervatis ordinibus euntes ubi Scythæ viderint, nequaquam audebunt aggredi: quod ſi qua illos inſania perurgeat ut immiſſo ſine curribus equitatu nos laceſſant, certum eſt temeritatem eos mox præſenti clade luituros. Nos autem, tutiſſimo deinceps loco, magna potiti Periſthlaba, civitate munitiſſima, res ſpeſque noſtras habebimus.

Periſthlaba Magna quæ civitas, ubi ſita, cur ſic dicta.

Eſt hæc urbs inter Iſtro circumpoſitas nobilis in paucis. Tunc quidem iſto Barbaro quod retulimus, deformata vocabulo, Græcam tamen ex vero appellationem obtinens Megalopolis, quæ civitatis ipſi magnæ titulum merito vindicat, eſt enim revera talis. Ex quo autem Mocrus Bulgarorum Rex, & qui ex illo fuere, poſtque hos Samuel, qui ulti-

ἐγχωρίως ὀνομάζετο. Τὰ αὐτὰ δὲ πάλιν τῶν χιλωδῶν συγκομιδῆς χάριν τοῖς τῆς περιμβολῆς μακρὰν γενομένοις συνέβαινε. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν παρά τινα ποταμὸν ἔρχεται ἀγχοῦ τῆς Δρίστρας ῥέοντα, καὶ ὡσεὶ σταδίους εἴκοσι πρὸς τοῖς τέσσαρσιν ἀπέχοντα, κἀκεῖσε τὰς σκευὰς καταθέμενος, τὸν χάρακα πήγνυται. Ἐπεισπεσόντες δὲ ἀθρόον οἱ Σκύθαι τῇ τοῦ Βασιλέως σκηνῇ ἐξ ἑτέρου, ἀνεῖλον μὲν τῶν ψιλῶν τοῦ στρατοῦ ἱκανούς, κατέσχον δὲ καί τινας τῶν ἐκθυμοτέρων ἀγωνισαμένων Μανιχαίων. Ὁ θόρυβος ἐπὶ τούτοις τοῦ στρατεύματος ἦρτο πολὺς καὶ σύγχυσις, ὡς καὶ τὴν βασιλικὴν καταπεσεῖν σκηνὴν ἐξ αἰτίας τῶν ἀτάκτως θεόντων ἱππέων. Ὅπερ τοῖς μὴ εὔνως πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα διακειμένοις κακὸς οἰωνὸς ἔδοξε. Ἀλλ' ὁ μὲν Βασιλεὺς τοὺς ἐπεισπεσόντας βαρβάρους διά τινος στρατιᾶς ἐκδιώξας πόρρωθεν τῆς σκηνῆς, ὅπως μὴ θορυβοῖεν, αὖθις ἐπαχθεὶς ἐκεῖθεν, καὶ καταστείλας τὸν θόρυβον, σὺν αὐταῖς δυνάμεσι μετ' εὐταξίας τὴν πορείαν ποιησάμενος καταλαμβάνει τὴν Δρίστραν (πόλις δὲ αὕτη τῶν περὶ τὸν Ἴστρον διακειμένων ἐπιφανής) πολιορκήσων ταύτην διὰ ἑλεπόλεων. Καὶ δὴ τοῦ ἔργου ἁψάμενος καὶ πανταχόθεν ταύτην πολιορκῶν καὶ καταρρήξας μίαν τῶν ταύτης πλευρῶν, εἴσεισι μετὰ παντὸς τοῦ στρατεύματος. Αἱ δὲ δύο ἀκροπόλεις τῆς ῥηθείσης πόλεως * ἔτι παρὰ τῶν συγγενῶν κατείχοντο τοῦ καλουμένου Τατοῦ, * ἐκείνου προφθάσαντος ἀπελθεῖν, ἐφ' ᾧ ἐπισπάσασθαι Κομάνους, * καὶ ἐπαναστρέψαι εἰς ἀρωγὴν τῶν Σκυθῶν, ὃς ἐν τῷ ἐκεῖθεν ὑποχωρεῖν συνταττόμενος τοῖς ἰδίοις ἔφη· Ὡς ἐγὼ μὲν ἀκριβῶς οἶδα τὸν Βασιλέα τουτὶ τὸ κάστρον πολιορκῆσαι μέλλοντα. Ἐπὰν οὖν αὐτοὶ τοῦτον θεάσησθε τὴν πεδιάδα ταύτην καταλαβόντα, σπεύσατε ὑμεῖς προκαταλαβεῖν εἰς τὸν ὑπερκείμενον αὐχένα, ἐπικαιρότατον ὄντα τῶν ἄλλων, κἀκεῖσε τὸν χάρακα πήξασθε, ὡς μὴ ἐκεχειρίαν ἔχειν τὸν Αὐτοκράτορα πολιορκεῖν τὸ φρούριον. Ἀλλὰ καὶ ὄπισθεν ὅμως ἔχειν τὸν νοῦν, τὴν ἐξ ὑμῶν ὑφορώμενον βλάβην. ὑμεῖς δὲ διαιρούμενοι καὶ παννύχιοι κατ' αὐτοῦ πέμπετε ἀμειβαδὸν στρατιώτας μὴ ἐνδιδόντες. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ στοχασάμενος τοῦ δέοντος καταλιπὼν τὴν τῶν ἀκροπόλεων πολιορκίαν, κἀκεῖθεν ἐξελθών, περί τινα ῥύακα ἀγχοῦ τοῦ Ἴστρου διακείμενον τὸν χάρακα ἐπήξατο, βουλευόμενος εἰ χρὴ προσβαλεῖν τοῖς Σκύθαις. Ὁ μὲν οὖν Παλαιολόγος, καὶ ὁ Μαυροκατακαλὼν Γρηγόριος τὸν μετὰ τῶν Πατζινακῶν ἀνεβάλλοντο πόλεμον, ὁπλισαμένους δὲ συνεβούλευον τὴν μεγάλην Περισθλάβαν καταλαβεῖν. Οἱ γὰρ Σκύθαι οὕτω προβαινομένους ἡμᾶς καθωπλισμένους μετ' εὐκοσμίας θεώμενοι, οὐδαμῶς τὸν καθ' ἡμῶν ἀποθαρρήσουσι πόλεμον, ἔλεγον. Εἰ δὲ καὶ οἱ ἱππεῖς ἄτερ τῶν ἁμαξῶν τοῦ πολέμου κατατολμήσειαν, εὖ ἴσθι ὡς ἡττηθήσονται. καὶ ἡμεῖς τὸ λοιπὸν ὀχύρωμα ἐρυμνότατον τὴν μεγάλην ἕξομεν Περισθλάβαν. Πόλις δὲ αὕτη περιφανὴς περὶ τὸν Ἴστρον διακειμένη ποτὲ μὲν οὐ τοὔνομα τοῦτο ἔχουσα τὸ βαρβαρικόν, ἀλλ' Ἑλληνίζουσα περὶ τὴν προσηγορίαν μεγάλη πόλις καὶ οὖσα καὶ λεγομένη. Ἀφ' οὗ δὲ Μόκρος ὁ τῶν Βουλγάρων βασιλεὺς καὶ οἱ ἐξ ἐκείνου γενόμενοι, καὶ προσέτι γε Σαμουὴλ ὁ τελευταῖος τῆς Βουλγαρικῆς δυ-

* ἐκαλεῖτο, τὸ ὑπὸ συγγενοῦς ἰδίου, τοῦ Σκυθῶν ἀρχηγοῦ.

* ὑποχωρήσαντος τῆς Δρίστρας, καὶ ἐπὶ συμμαχίας ἑτέρων Σκυθῶν ἀπελθόντος συγκαλέσασθαι.

ταξιαρχίας, καθάπερ ὁ Σεδεκίας τῶν Ἰουδαίων, τὰς ἑσπέρας κατέδραμον, συνέθετο ἐκτήσατο τὴν προσηγορίαν ἀπό τε τῆς Ἑλληνικῆς σημασίας, μεγάλη ἐπονομαζομένη, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν Σθλαβογενῶν ἐπισυρομένη λέξιν, μεγάλη Περισθλάβα πανταχόθεν τοῖς φημιζομένη. Ταύτην τοίνυν καταφύγιον ἔχοντες οἱ ἀμφὶ τὸν Μαυροκατακαλὼν ἔλεγον, καὶ ὁσημέραι δι' ἀκροβολισμῶν τοῖς Σκύθαις προσβάλλοντες, οὐ παυσόμεθα ζημιοῦντες αὐτοὺς, μηδόλως τινὰς τῆς οἰκείας παρεμβολῆς χορτολογίας χάριν ἢ τῆς τῶν χρειωδῶν συγκομιδῆς συγχωροῦντες ἐξεληλυθέναι. Τούτων οὖν τῶν λόγων τριβομένων, ἀποβάντες οἱ τοῦ Διογένους υἱοὶ τῶν σφετέρων ἵππων οἷα νέοι, καὶ τῆς τῶν μόθων κακότητος ἄγευστοι, ὅ, τε Νικηφόρος καὶ ὁ Λέων τοὺς χαλινοὺς ἀφελόμενοι, πλήξαντές τε αὐτοὺς κατὰ τῆς κέγχρου ἐξήλασαν, ἐπειπόντες. Μὴ δέδιθι Βασιλεῦ. αὐτοὶ γὰρ τοὺς ἀκινάκεις σπασάμενοι ἐκμελίσομεν αὐτούς. Ὁ δὲ Βασιλεὺς φιλοκινδυνότατος ὢν, καὶ προαρπάζειν πεφυκὼς τὰς μάχας, οὐδ' οὕτως ὅλως τῶν ἀπειργόντων αὐτὸν τοὺς λόγους ἐβούλετο, ἀλλὰ τὴν βασιλικὴν σκηνὴν, καὶ τὰς σκευὰς ἁπάσας ἀναθέμενος τῷ Κουτζομίτῃ Γεωργίῳ πρὸς τὸ Βέτρινον ἐξέπεμψε. Τὸ δὲ στράτευμα ἐπέταξε μὴ λύχνον, μηδὲ πῦρ ἀνάψαι τὸ παράπαν κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην, ἀλλὰ τοὺς ἵππους κατέχοντας ἐγρηγορέναι μέχρις ἡλίου ἀνατολῆς. Αὐτὸς δὲ κατὰ τὸ περίορθρον ἔξεισι τῆς παρεμβολῆς, καὶ τὰς δυνάμεις διελὼν, καὶ τὰς φάλαγγας εἰς πολέμου κατασκευασάμενος σχῆμα παραθέων ἐθεᾶτο τὸ στράτευμα. Εἶτα τὴν * μεγάλην τῆς παρατάξεως χώραν εἶχεν αὐτὸς συμπληρουμένην ἀπό τε τῶν ἐξ αἵματος καὶ ἀγχιστείας προσηκόντων αὐτῷ συγγενῶν, καὶ τἀδελφοῦ Ἀδριανοῦ, τῶν Λατίνων τῷ τότε ἡγεμονεύοντος καὶ ἑτέρων γενναίων ἀνδρῶν, τοῦ δέ γε ἀριστεροῦ κέρως κατῆρχε Νικηφόρος Καῖσαρ ὁ Μελισσηνὸς ὁ ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸς αὐτοῦ. κατὰ δὲ τὸ δεξιὸν ἡγεμόνες ἵσταντο, ὅ, τε Κασταμονίτης, καὶ ὁ Τατίκιος. τῶν δὲ ἐθνικῶν ὅ, τε Οὐζᾶς, καὶ ὁ Καρατζᾶς οἱ Σαυρομάται. Ἓξ δὲ τὸν ἀριθμὸν διελόμενος τὴν αὐτοῦ φυλακὴν ἐπέτρεψε, πρὸς αὐτόν τε ὁρᾶν παραγγείλας καὶ μηδενὶ τὸ παράπαν προσεσχηκέναι ἑτέρῳ, τούς τε δύο υἱοὺς φημὶ Ῥωμανοῦ τοῦ Διογένους, καὶ Νικόλαον τὸν Μαυροκατακαλὼν πολλὴν ἐκ μακροῦ πεῖραν τῶν πολέμων ἐσχηκότα, καὶ τὸν Ἰωαννάκην, καὶ τὸν ἄρχοντα Βαραγγίας, Ναμπίτην, καὶ Γούλην τινὰ καλούμενον πατρῷον θεράποντα. Ἀλλὰ καὶ οἱ Σκύθαι σχῆμα πολέμου διατυπώσαντες ἐκ φυσικῆς ἐπιστήμης πολεμεῖν εἰδότες, καὶ κατὰ φάλαγγα ἱστᾶσθαι, καὶ λόχους καθιστῶντες, καὶ τὰς τάξεις τοῖς τακτικοῖς δεσμεύσαντες σφίγμασι, καὶ καταπυργώσαντες οἱονεὶ ταῖς ἁρμαμάξαις τὸ στράτευμα ἐλάθον κατὰ τοῦ Αὐτοκράτορος ἰόντες, καὶ ἠκροβολίζοντο πόρρωθεν. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ συναρμόσας ταῖς ἴλαις τὸ στρατόπεδον, τῶν ὁπλιτῶν οὐδενὶ προπηδᾶν ἐπέτελλετο, οὐδὲ τὸν συνασπισμὸν λύειν, μέχρις ἂν ἀγχέμαχοι τοῖς Σκύθαις γένωνται. εἶτ' ἐπειδὰν τὸ μεταίχμιον ἀποχρῶν πρὸς χαλινὸν ἵνα ἀμφοτέρων τῶν στρατευμάτων κατ' ἀλλήλων ἱεμένων θεάσοιντο, ὁμόσε κατὰ τῶν ἐναντίων χωρῆσαι. Οὕτω τοίνυν τοῦ Αὐτοκράτορος ἑτοιμαζομένου πόρρω-

* μέσον

mus Bulgaris regnavit, ut Sedecias Judæis occiduum incurſavere limitem: nomen illi urbi factum eſt partim ex Græco veteri compoſitum, partim ex colonorum recentium a Sthlavis genus trahentium, gentili nomine: ut magna Periſthlaba paſſim apud gentes circumpoſitas jam audiat. Ex hac civitate tamquam ex tuto receptaculo (inquiebat Maurocatacalo & qui cum eo ſentiebant) quotidie prodeuntes velitabimur cum Scythis, carpemuſque ipſos ac fatigabimus aſſidue, nullum illis uſum pabulationis, lignationis aut alterius annonæ comportationis liberum ſinentes: dum eos qui harum rerum gratia paululum caſtris ipſorum proceſſerint haud dubie obtruncabimus. His talibuſque ſermonibus pendente deliberatione, Diogenis filii feroces juvenes inexperti malorum, fervoreque ætatis elati, equis repente deſilientes, frænis eos exutos in milii ſegetem paſtum admittunt. Simul Imperatorem ſic alloquentes: *Ne dubites, Auguſte, nos enim acinacibus ſtrictis concidemus hos Barbaros*. Erat in Imperatoris pectore ipſius, qui ferociæ adoleſcentum faveret, ſimilis impetus conſuetudine audendi nutritus, ad occupanda præliorum pericula ſponte prominens. Inde haud adeo diſſuadentium rationum apud præjudicato inclinatum ſtudio momenta valuere. Ergo Auguſtale ac ejus inſtrumentum omne, vaſaque ac ſarcinas exercitus totius, Curzomitæ Georgio commendata Betrinum tuto perferenda curat. Exercitui edicit: ne ignem, neve lampadem illa uſpiam nocte accenderent. Sed paratis ad manum equis uſque ad ſolis ortum excubare vigiles perſeverarent. Ipſe circa diluculum caſtris prodit, diviſiſque copiis & phalangibus in aciei formam digeſtis, obiens ordines exercitum luſtrabat. ubi ſatis placuere omnia, media in acie ſibi delegit locum, circum ibidem diſpoſitis neceſſariis ſuis, qui proxime illum vel conſanguinitate, vel affinitate contigebant: Fratre nimirum Adriano Latinos tum ductante, & aliis viris juxta illuſtribus & fortibus. Siniſtro cornui præfuit Nicephorus Cæſar cognomento Meliſſenus, qui ſororem Imperatoris in matrimonio habebat. Dextrum cornu ductores habuit Caſtammonitem & Taticium. ibidem auxiliares ex ſociis gentibus Uzæ parebant: Sauromatis Caratza Dux erat proprius. Sex porro ſelecti ex multitudine omni adſtare in prælio Imperatori juſſi ſunt; uni adeſſe, unum ſpectare; cæterorum ſecuri omnium. Ii fuere duo filii Romani Diogenis, tum Nicolaus Maurocatacalo, vir magnam, longa militia, bellorum experientiam adeptus, deinde Joannaces, & Dux Barangiæ Nampites. Poſtremo Gules quidam nomine, paternus Auguſti famulus. Nec vero interim ceſſabant Scythæ: ſed & pro ſe ipſi toti erant in acie ſtruenda: non litteris illi quidem ad hoc diſcipliniſque formati, at naturali judicio uſuque: cujuſmodi ex regulis, & ſubſidia in depreſſo uſque ad occaſionem quietura depoſuerunt: & pugnaturos acie prima cuneos per ſeriem figuramque aptam explicatos, ordinibuſque devinctos, ac commiſſos certis, perire produxerunt. illo etiam ex moribus patriis, ſpecie procul eleganti ſimul & terribili, adjuncto, ut diſpoſitis per exercitum curribus quaſi turribus quibuſdam munitæ velut civitatis inſtar quoddam oculis objicerent. Tali forma inſtructuque deſcriptum Scytharum agmen audacter in Romanos procedebat, eminus ejaculandis præ ſe telorum imbribus pugnam interim delibans. At Imperator cum cohortes turmis arte coaptaſſet, graviter edi-

Edit. Pariſ. pag. 195.

Diogenis filii feroces & inexperti juvenes Imperatorem in pugnæ conſilium trahunt.

Ordo Romanæ aciei.

Sex Imperatoris in prælio comites.

pag. 196.

Forma aciei Scythicæ.

Mandata Imperatoris ad ſuos procinctos.

xit ne armatorum ullus proſiliret ultra locum, conteſſerationemve ſcutorum ac phalangis contextum rumperet, prius quam ventum ad manus cum Scythis foret: verum ubi acceſſu hoſtium, in eum modum arctatum medium inter acies ſpatium cernerent, ut jam non amplius quam in unam equorum admiſſionem pateret, tunc ſane in hoſtem ipſi vaderent. Sic paratis ex parte Imperatoris omnibus apparent ecce procul Scytharum currus ac plauſtra liberis conjugibuſque onuſta cum ipſis in pugnam ruentibus. miſcetur varie prælium atrox, producitur-que a prima luce ad veſperam multa cæde utrinque plurimorum. Inter hæc Leo Diogenis filius ſolita atque innata vehementia inequitans Scythas ſeque ad currus ipſorum propius trahi, quam par eſſet, martio elatus æſtu, non ſentiens lethali percuſſus vulnere cecidit. Eo dejecto ruentes ineluctabili jam impetu Scythas cernens Adrianus Imperatoris frater, illa die ductor Latinorum, ut torrentem ſi poſſet ſiſteret, totis habenis equo laxatis uſque ad plauſtra proceſſit: ibique memorabili pugna edita vix denique cum ſolis reliquis ſeptem, omnibus aliis gladio Scytharum abſumptis ſalvus revertitur. Stabat tamen adhuc in æquilibrio quodam belli fortuna amboque exercitus paribus obnixi animis ſuſtinebant pondus prælii: donec duces quidam Scytharum ſuppetias ſuis accurrentes cum copiis recentibus armatorum ſex & triginta millium procul in conſpectum ſe dedere. Tum enimvero ſpes omnis extorta Romanis, nec mora jam ulla facta fugiendi. At Auguſtus acie ſuorum egreſſus, ſtabat miſtus hoſtibus enſe ſtricto, pallium Matris Divini Verbi in vexilli militaris uſum explicatum manu tenens altera. Aderant ei relicti ex omnibus viginti equites, viri fortiſſimi: Nicephorus Diogenis alter filius, & Protoſtrator Ducas Michael: & cæteris familiaribus aut paternis clientibus ipſorum. Inter hos penetrarunt Scythæ tres ad Auguſtum uſque: duo frænos equi ejus corripuere utrinque: tertius manu tenebat tibiam dexteram. Auguſtus unius frænum tentantium manum abſcidit: alterum minaci fremitu & vaſto ſimul illato ictu acinacis retro territum avertit. Denique prehenſorem tibiæ pulſavit in galea, levius tamen; nec tota manu in plagam incumbente. Quippe fugare barbarum quam percutere tum ſatius ducebat. Quoniam enim vehementiores ictus raro ad deſtinatum ſuccedunt, periculum erat (adeoque id adhuc non tentatum mirabatur) ne irritatus plaga non ſtatim necante Barbarus, vel pedem Auguſti quem tenebat ferro foderet, vel equi, quo is vehebat, ventrem plaga cominus hauriret. molliri ergo & ſcite gubernare ad gemini iſtius amolitionem mali novum ictum oportuit, quod & confeſtim fecit. eo ſedati animi frigore ac tranquilla deſtinatione prudentiæ, qualis in eo quantavis in turba rerum ſemper ſui compote admirationi ſolebat eſſe. Neque enim ita ei umquam ira vel cupiditas dominabatur, ut vel geſtum unum rationis imperio ſubtraheret: ſed cunctis ejus actionibus, verbis, ac motibus arbitra moderatio ſedati judicii præſidebat. Commodum autem priore jam ictu excuſſa Scythæ galea, in nudatum barbari caput plaga ſic altera incidit, ut mutus is ſtatim ac mortuus ſterneretur. Hic Protoſtrator irrevocabilem Romanorum paſſim omnium fugam cernens, diſſipatæ quippe jam phalanges ſolutique ubique ordines erant, *Quid tu*, inquit, *Auguſte, hoc loco amplius moraris? vel quo operæ pretio vitam prodigis?* Cui ille: *Nempe*, inquit, *præſtat generoſe pugnantem mori, quam vitam ignavam turpi fugæ ignominia emere.* *Laudabiliter hæc diceres*, reſpondit Pro-

Mors Leonis filii Diogenis Augusti.

Adriani fuga.

Novus Scytharum exercitus.

Alexius Pallium B. Mariæ Dei Matris pro vexillo manu ipſe ſua geſtat in prælio.

Edit. Pariſ. pag. 197.

Alexii periculum conſilio & fortitudine diſcuſſum.

Moderatio Alexii.

A θεν ἀνεφάνησαν οἱ Σκύθαι σὺν αὐταῖς ἁρμαμάξαις καὶ γυναιξὶ, καὶ παισὶν ἐρχόμενοι. Συρραγέντος δὲ τοῦ πολέμου ἀπὸ πρωΐας μέχρι δείλης ἑσπέρας ἀνδροκτασία γέγονε πολλὴ ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν πιπτόντων συχνῶν. Ὁπηνίκα καὶ Λέων ὁ τοῦ Διογένους υἱὸς σφοδρότερον κατὰ τῶν Σκυθῶν ἐξιππασάμενος, καὶ πλέον τοῦ δέοντος πρὸς τὰς ἁμάξας παρασυρεὶς, καιρίαν πληγεὶς πέπτωκεν. Ἀδριανὸς δὲ ὁ τοῦ κρατοῦντος ἀδελφὸς ὁ καὶ τὴν τῶν Λατίνων ἡγεμονίαν ἐμπεπιστευμένος τότε τὴν τῶν Σκυθῶν ὁρμὴν ἀνύποιστον θεασάμενος, ὅλαις ῥυτῆρσιν εὐθὺς καὶ μέχρι τῶν ἁμαξῶν ἑαυτὸν ἐμβαλὼν, ἔπειτα γενναίως ἀγωνισάμενος μετὰ ἑ-

B πτὰ καὶ μόνων ἐπανέστρεψε, τῶν ἄλλων ἁπάντων παρὰ τῶν Σκυθῶν ἀποσφαγέντων, τῶν δὲ κατασχεθέντων. Τῆς δὲ μάχης ἐπὶ τρυτάνης ἱσταμένης, ἔτι ἐκθύμως ἀμφοῖν τῶν στρατευμάτων μαχομένων. Ἐπεὶ λοχαγοί τινες τῶν Σκυθῶν μετὰ τριάκοντα πρὸς ταῖς ἓξ χιλιάδων πόῤῥωθεν ἐρχόμενοι ἀνεφάνησαν, οὐκέτι στέγειν πρὸς τοσούτους οἱ Ῥωμαῖοι ἔχοντες τὰ νῶτα τηνικαῦτα διδόασιν. Ὁ μέντοι Βασιλεὺς προβέβλητο τῆς οἰκείας δυνάμεως, καὶ ξιφηφόρος εἱστήκει. τῇ ἑτέρᾳ δὲ τῶν χειρῶν τῆς τοῦ λόγου μητρὸς τὸ ὠμοφόριον σημαίαν κατέχων ἵστατο μεθ᾽ ἱππέων γενναίων ἀνδρῶν εἴκοσι καταλειφθεὶς, Νικηφόρου φημὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ

C Διογένους, καὶ Μιχαὴλ πρωτοστράτορος τοῦ Δούκα, ἐκ ἀδελφοῦ τῆς Αὐγούστης συμπαρόντων, καὶ πατρῴων θεραπόντων. Εἰσπηδήσαντες δέ τινες πεζοὶ Σκύθαι τρεῖς, οἱ μὲν αἱροῦσιν αὐτὸν ἑκατέρωθεν τῶν χαλινῶν, ὁ δὲ ἀπὸ τῆς κνήμης τῆς δεξιᾶς. Ὁ δὲ τοῦ ἑνὸς τὴν χεῖρα εὐθὺς ἀποτέμνει, ἕτερον δὲ τὸν ἀκινάκην ἀνατείνας καὶ ἐμβριμησάμενος ὀπισθόρμητον ἐποίησε. Τὸν δὲ τῆς κνήμης τούτου κατέχοντα, πλήττει κατὰ τῆς κόρυθος, τὴν δὲ φορὰν τοῦ ξίφους ἐλαφροτέραν ἐπήνεγκεν, οὐδ᾽ ὅλῃ χειρὶ τὴν πληγὴν ἐποίει, πτοούμενος μὴ δυοῖν θάτερον αὐτῷ συμβαίη, τῆς σφοδροτέρας φορᾶς τῶν ξιφῶν ὡς ἐπίπαν διολισθαινούσης,

D καὶ ἢ τὸν ἑαυτοῦ πόδα πλήξῃ, ἢ τὸν ἵππον, ἐν ᾧ ἐπωχεῖτο, καὶ οὕτως ἁλώσιμος τοῖς ἐχθροῖς γένηται. Διὰ τοῦτο καὶ δευτέραν αὐτῷ γοργῶς ἐπάγει πληγὴν, μετὰ νουνεχείας τὰς τῆς χειρὸς κινήσεις ποιούμενος. Ἐν πάσαις γὰρ ταῖς πράξεσι, καὶ τοῖς λόγοις, καὶ τοῖς κινήμασι τὸν λόγον εἶχεν ἐπιστατοῦντα, οὐδ᾽ ὑπὸ θυμοῦ ἐκφερόμενος, οὔτ᾽ ἐπιθυμίαις ὑποσυρόμενος. Τῆς κόρυθος δὲ προαναδραμούσης τῇ προτέρᾳ πληγῇ, τῇ τοῦ Σκύθου κεφαλῇ ψιλῇ τὸ ξίφος προσέπαισεν, ὁ δ᾽ εὐθὺς ἄφωνος κατὰ γῆς ἔκειτο. Τὴν δὲ ἀμέσως φυγὴν θεασάμενος ὁ Πρω-

E τοστράτωρ, αἱ φάλαγγες γὰρ ἤδη διεσπάσθησαν φυγόντων ἀκρατῶς. Ἵνα τί φησιν, ὦ Βασιλεῦ, τοῦ λοιποῦ ἐνταῦθα πειρᾶσαι ἐγκαρτερεῖν; ἵνα τί τὴν ζωὴν προδίδως ἀφειδήσας παντάπασι τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας; Ὁ δὲ, βέλτιον γενναίως μαχομένους ἀποθανεῖν ἔφη, ἢ

ἀγεννές τι πεποιηκότας σωθῆναι. Ὁ δὲ Πρωτοστράτωρ, εἰ μὲν τῶν κοινῶν τις ὢν ταῦτ᾽ ἔλεγες, ἐπαίνου ἦς ἄξιος, εἰ δὲ ὁ σὸς θάνατος κοσμικὸν ἐπάγει τὸν κίνδυνον, ἵνα τί μὴ τὸ βέλτιον αἱρῇ; Εἰ γὰρ σωθείης, καὶ αὖθις πολεμήσας νικήσεις. Τὸν οὖν κίνδυνον ὑπὲρ κεφαλῆς ἤδη ἱστάμενον ὁρῶν ὁ Αὐτοκράτωρ ἀναισχυντοῦντας τῶν Σκυθῶν αὐτῷ προσβαλλόντων, καὶ τὰς σαλευούσας ἀπεγνωκὼς ἐλπίδας, καιρὸς ἤδη τῆς ἑαυτοῦ παρὰ Θεοῦ πεφροντικέναι σωτηρίας εἶπε· Πλὴν ἀλλ᾽ ἡ τὴν αὐτὴν τοῖς φεύγουσι πορεύεσθαι δεῖ, ὅπως μὴ οἱ τοὺς ἡμετέρους διώκοντες, ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαι συναντήσωσιν ἡμῖν, ἀλλὰ χρὴ ὑποδείξας τῇ χειρὶ τοὺς κατὰ τὸ ἄκρον τῆς παρατάξεως ἱσταμένους Σκύθας, κατ᾽ αὐτῶν ἐξιππάσασθαι, ὡς σήμερον γεννηθέντας καὶ τεθνηξομένους, καὶ οὕτως ὄπισθεν, Θεοῦ ἐπαρήγοντος, τῆς τῶν Σκυθῶν γεγονότες παρατάξεως ἑτέραν ἀτραπὸν βαδιούμεθα. Ταῦτα εἰπὼν καὶ τοὺς ἄλλους ἐποτρύνας, πρῶτος αὐτὸς ὡς πῦρ κατὰ τῶν Σκυθῶν ἵεται, καὶ τὸν συναντήσαντα παίει. Ὁ δ᾽ εὐθὺς ἐξεκυλίσθη τῆς ἕδρας, καὶ ὑπὸ τοῦ Σκυθικοῦ συνασπισμοῦ διαχυθέντος, μετὰ τῶν ἀμφ᾽ αὐτὸν τὴν ὄπισθεν τῶν Σκυθῶν ἔλαβε χώραν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ Βασιλεύς. Τὸν δὲ Πρωτοστράτορα, ὀλισθήσαντος αὐτῷ τοῦ ἵππου κατενεχθῆναι συνέβηκεν. εἷς δέ τις τῶν αὐτοῦ θεραπόντων παραχρῆμα τὸν ἴδιον αὐτῷ δίδωσιν ἵππον, ἐφθακὼς δὲ τὸν Αὐτοκράτορα οὐκέτι αὐτοῦ χωρίζεται, οὐδὲ βῆμα ποδὸς, ἐξόχως τοῦτον ποθῶν. Συγχύσεως δὲ πολλῆς οὔσης, τῶν μὲν φευγόντων, τῶν δὲ διωκόντων, φθάνουσιν αὖθις ἕτεροι Σκύθαι τὸν Βασιλέα. Καὶ ὃς παραχρῆμα ἐπιστραφεὶς πλήττει τὸν διώκοντα, οὐκ αὐτὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλους, ὡς οἱ τότε συμπαρόντες διηγήσαντο, ἀνεῖλεν. Εἷς δέ τις Σκύθης Νικηφόρον τὸν Διογένην ἐξ ὀπισθίων φθάσας πλήττειν ἔμελλεν, ὃν ὁ Αὐτοκράτωρ θεασάμενος πρὸς τὸν Διογένην ἐφώνει. Ὅρα καὶ ὄπισθεν Νικηφόρε. Ὁ δὲ γοργῶς ἐπιστραφεὶς πλήττει αὐτὸν κατὰ τῆς ὄψεως. καὶ ὡς τοῦ Βασιλέως ἐν ὑστέροις χρόνοις διηγουμένου * ἠκηκόειμεν οὐδέποτε τάχος τοιοῦτον, ὑπὲρ δεξιότητα ἀνδρὸς ἐθεάσατο. Καὶ ὡς ἐγὼ φησὶν εἰ μὴ τὴν σημαίαν κατεῖχον κατ᾽ ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ὑπὲρ τὰς ἰδίας τρίχας πλείους ἂν Σκύθας ἀνεῖλον· οὐ περιαυτολογῶν. Τίς γὰρ τοσοῦτον εἰς ἔσχατον ταπεινότητος ἤλασεν; Ἀλλὰ γὰρ ὁ λόγος καὶ τῶν πραγμάτων ἡ φύσις αὐτὸν ἠνάγκαζε, καὶ τὰ κατ᾽ αὐτὸν πρὸς ἡμᾶς κύκλωθεν τοὺς ἰδίους αὐτοῦ ἐνίοτε ἐκλαλεῖν, καὶ ταῦτα παρ᾽ ἡμῶν πολλὰ βιαζόμενος. Πρὸς δὲ τοὺς ἔξωθεν οὐδεὶς τῶν ἁπάντων ἤκουσεν ὑπέρκομπόν τι τὸν Αὐτοκράτορα διηγούμενον. Ἀνέμου δὲ σφοδροῦ πνεύσαντος τε καὶ τῶν Πατζινακῶν προσβαλλόντων, οὐκέτι ἀπόνως εἶχε τὴν σημαίαν κατέχειν ὁ Βασιλεύς. Ἐπεὶ δέ τις Σκύθης μεταχειρισάμενος δόρυ μακρὸν δι᾽ ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ἔπληξεν αὐτὸν κατὰ τοῦ γλουτοῦ, διέβησε μὲν τὸν χρῶτα οὐδαμῶς, ὀδύνην δὲ ἐνεποίησεν ἀνήκεστον, ἥτις ἐπὶ πολλοῖς διέμεινεν αὐτῷ ἔτεσιν. Διὸ

* ἠκηκόειμεν

A toſtrator, *ſi de vulgo eſſet quiſpiam: nunc cum fatum tuum ſeparari a publico mundi periculo non poſſit, quid cauſæ affers cur projicere tecum res humanas in certam perniciem velis? quin potius elige ſine mora quod manifeſte melius eſt: & meliori fortunæ te ſerva. Si enim ab hac clade te proripueris, erit tempus cum egregie victor, ejus dedecus ſanguine hoſtium eluas.* His verbis & rerum conſpectu ipſarum, cum Scythæ undique irruerent, ſpeſque plane reſtaret nulla, perſuaſus denique Auguſtus: *Cedamus*, inquit, *Sane ſic tempus cogit, & nobis conſulamus ſi poſſumus. Verum ſi fugientium noſtrorum veſtigiis inſiſtimus, Barbaris ab eorum inſecutione redeuntibus occurremus malo noſtro. Alia tenenda via eſt. Videtis adverſos in acie Scythas.* Oſtendebat manu frontem exerci- B tus hoſtilis, *per hos perrumpendum eſt. Eo me pro ſe quiſque mox ducturum, inducat in animum ſequi, ſic parato in ſucceſſum pectore tamquam hodie natus, ante noctem moriturus. Simul tranſitum, his dejectis, invenerimus, apparebit tutum iter ad recedendum, cui nos extemplo committemus.* Hæc locutus, motiſque ad audendum alloquio ſociis, primus ipſe ignea celeritate in Scythas involat, primumque obvium ex equo proturbat. Sic via facta ſecuturis eſt, ſemel interrupto contextu ſcutorum Scythicorum: qua penetrantibus mox cæteris, in eam perventum eſt regionem, quæ a tergo Barbaris ineuntibus prælium fuerat. Auguſtus quidem eo evaſerat: non item Protoſtrator; qui equi prolapſione afflictus in terram, ſimul opportuno familiaris cujuſdam ſui pro- C prium ei equum concedentis officio a præſenti pernicie liberatus eſt, novo equo poſt Imperatorem admiſſo, cito eum aſſecutus, abſiſtere ab eo amplius nec paſſum unum ſtatuit: amoris enim eximii erga eum ſui putabat eſſe tali ei tempore indivulſum adhærere comitem. Cum autem confuſiſſima paſſim eſſent omnia, fluctibus fugientium & inſequentium omnem temere in partem effervеſcentibus, nec raro collidentibus ſemet, perveniunt ad Imperatorem alii Scythæ. Is repente converſus primo ex his occurrentem cædit: nec eum ſolum ipſe unus, ut qui præſentes tum fuere confirmarunt, ſed alios quoque qui cum eo ſequebantur, interfecit. Unus autem quidam Scytha Nicephoro Diogeni a ter- D go ferebat ictum. Id Auguſtus videns Diogenem clamans admonet. *Vide retro Nicephore.* Qui ſtrenue converſus, cædere Barbarum in facie occupat. Ac memini ab Imperatore hujus repetente diei memoriam, audire me cum diceret, nullius ſe umquam velocitatem & dexteritatem tantam notaſſe hominis, quantam tum is juvenis oſtendit. Addebat de ſe ipſo: *ego vero niſi vexillo tuendo impeditam manum eo die habuiſſem, tot occidiſſem Scythas, quot pilorum meorum numerus non æquaret.* E Ita ille, non jactabunde glorians. quis enim eo uſque ad infimum Chriſtianæ humilitatis depreſſior gradum? Sed eum interdum narrationis noſtro Domeſticorum rogatu initæ cogebat ipſa ſeries ac veritas de ſe fateri, in privatis dumtaxat noſtris intimorum circulis: idque ipſum non niſi multum fere urgentibus nobis. Nam in vulgaribus ſermonibus ad externos nemo umquam Imperatorem tale quippiam prædicantem audiit. Flante porro tum forte vento vehementi & Patzinacis majori numero atque impetu ad inſequendum incumbentibus, laborabat Auguſtus in vexillo retinendo: ubi vero unus ex inſtantibus a tergo Scythis longam utramque manu impellens haſtam graviter eum in clunibus percuſſit: plaga, tametſi non terebravit cutem, graviſſimum tamen inferente dolorem, qui & multis deinceps du-

Protoſtratoris ſalubre conſilium.

Imperatoris fuga ſapiens & generoſa.

Edit. Pariſ. pag. 198.

Protoſtratoris caſus & amor in Alexium.

Confuſio in fuga.

Fortitudo Alexii.

Nicephori Diogenis in periculo dexteritas.

Alexius a jactantiæ ſuſpicione purgatus

Cogitur Alexius vexillum relinquere. Incolumis Beroen pervenit.

ſavit annis; tamen malo coactus Imperator vexillum complicatum inter triſſaginis forte occurrentis frondes abſconditum depoſuit, ea cura ut ſperaret neminem id hoſtium animadverſurum.) Ipſe nocturna fuga Goloen incolumis tenuit. Luce inſequenti perlatus Beroen, ibi permanſit, de captivis ſuis redimendis inde tractare habens in animo. Palæologo vero ea funeſta die contigit, ut cum eis Legionibus plane fractis diſſipatiſque ſine controverſia victus neceſſario fugeret, equo in tumultu excuteretur; &, quod erat importunius, ipſum amitteret. Unde ut in periculo præſente incertus animi quo ſe verteret, circumque ſpectans omnem in partem, ſi forte uſpiam equus appareret, videt ecce Chalcedonenſem Præſulem Leonem, cujus ſuperius meminimus, ſacerdotali veſtitum ſtola, equum ipſi offerentem, quo ille ſtrenue conſcenſo perrexit fugere. non prius tamen quam oculis circum quæſitum ſacrum illum Antiſtitem, nuſquam amplius apparere deprehendit. Erat is in ſentiendo ac dicendo liberrimus; verumque, in eo quidem characterem præferens Chriſtiani Præſulis, ſententiæ tamen nimis interdum ad offenſionem mollis ac pene moroſæ; zelumque non nuſquam haud ſecundum ſcientiam oſtendens; ac neque ſacrorum Canonum exactam habuit notitiam. Quamobrem, id quod narravimus ſuperius, mala ſibi creavit ipſe, thronoque excidit. Porro illum qualemcumque Palæologus conſtanti & numquam diſſimulato neque mediocri proſecutus honore eſt; impulſus ad id abundantis ejus opinione virtutis. Sive igitur divinam iſtam Palæologus apparitionem ferventiſſimæ ſuæ erga hunc virum, quem ſanctum putabat, fidei præmium habuit: ſive aliud quid arcanum cæleſtis providentiæ in hoc tum Præſule divinitus eluxit, equidem rem totam in medio relinquam nec enim quid potiſſimum ſtatuam ſatis expedio. Cæterum Palæologus nondum periculo defunctus, Patzinacis inſequentibus, fugæ fortuna delatus eſt in paluſtrem & fruticoſum ſaltum: ubi milites offendit e noſtrorum numero quinquaginta ſupra centum. Hi cum ſe circumſeſſos undique a Barbaris cernerent, magnam jam devenerant in deſperationem ſalutis; quod ſe tantulo numero nequaquam pares longe pluribus Scythis intelligerent. Recreavit eos ut in malis Palæologi conſpectus, talis viri, cujus imperterritam in periculis animi ac conſilii præſentiam olim norant. Ergo ex ejus nutu ac ſententia pendentibus Palæologus edixit: unam ſupereſſe ſpem ſalutis, ſi negligere funditus ſalutem poſſent; ea in certiſſimum diſcrimen offerenda: qui tali eſſent animo iis ſe polliceri aliquid poſſe. Verum oportere ante omnia, ut qui aſſentirentur, in ea verba jusjurandum darent: Deoque quiſque adhibito teſte confirmaret, ſe ſe neutiquam ſibi parſurum quo minus ipſe per ſe ſe in Scythas irrueret: neque, quod ignavi ſolent, ſatis habiturum in turba latere, delegareque ſociis periculum quod ſubire poſſet ac deberet. Verum tam ſalutem quam diſcrimen omnes & ſingulos in commune collaturos. In hæc juratis & paratis univerſis Palæologus in Barbaros vehementi equitatione invectus, primum illorum qui occurrit, graviter vulnerat. at is caliganti oborta vertigine humi ſtatim afflictus jacuit. Cæteri malo principio turbati, ac per hoc partitis, inter impetum audendi & recedendi cogitationem animis, occurrerunt in equis tamen, ſed continuata a Palæologo in aliquorum ex his capita prioris clade, cæteri ſtatim in latebras denſi ſaltus, unde eruperant, tutum & celerem receptum in lucro poſuerunt. Inde cum Palæologus idem, iterum Patzinacis inſequentibus, locum editum quendam ſuperaret, contigit equum ejus vulneratum cadere, ipſum vero, eo omiſſo, in ſpeluncam ſubire montis adjacentis. Unde tutum receptum, rem tali loco & tempore difficilem, incertis dierum undecim erroribus quærens, tandem incidit in viduam militis cujuſdam, apud quam hoſpitio recreatus per aliquot dies, denique

Edit. Pariſ. pag. 199.

Palæologus amiſſo equo, alium divinitus accipit, apparente ipſi Leone Chalcedonenſi.

Ejus Antiſtitis quæ laudes, quæ vitia ferantur.

Palæologus ei addictiſſimus.

Centum quinquaginta milites a Scythis concluſi.

Palæologi opera evadunt.

pag. 200.

Miſerabiles caſus Palæologi.

A τοῦτο ἐπὶ πολὺ βιασθεὶς τὴν σημαίαν περιστείλας ἔν τινι τῶν χαμαιδρύων κατατίθησιν, ὡς μηκέτι ὁρᾶσθαι παρά του. Οὗτος δὲ διὰ τῆς νυκτὸς διασωθεὶς εἰς Γολόην, καὶ μεθ᾽ ἡμέρας καταλαβὼν τὴν Βερόην διεκαρτέρει, περιλῦσαι τοὺς δοριαλώτους ἐθέλων. Ὁ δὲ Παλαιολόγος ἐν τῷ φεύγειν τῶν ταγμάτων ἡττηθέντων κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην κατενεχθεὶς τοῦ ἵππου, ἀπώλεσε τοῦτον. Ἐν ἀμηχανίᾳ δὲ ὢν καὶ τὸν κίνδυνον ἰσάμμορον ὑπὲρ κεφαλῆς ὁρῶν, περιαθρήσας, εἴπου γένοιτό οἱ τοῦτον θεάσασθαι, ὁρᾷ τὸν τῆς Χαλκηδόνος πρόεδρον Λέοντα περὶ οὗ ἄνωθεν ἐμνήσθημεν, τὴν ἱερατικὴν στολὴν ἠμ- B φιεσμένον ἵππον ἐπιδιδόντα αὐτῷ, ἐν ᾧ ἐπιβὰς εἴχετο τῆς φυγῆς, τὸν δὲ ἱεροπρεπῆ ἐκεῖνον ἄνδρα οὐκέτι τεθέαται. Ἦν δ᾽ ἄρα οὗτος παρρησιαστικὸς τὴν ψυχὴν καὶ ἀληθῆ χαρακτῆρα ἐμφαίνων Ἀρχιερέως, φρονήματος μέντοι ἁπαλωτέρου, καὶ τὸν ζῆλον ἔστιν οὗ οὐ κατ᾽ ἐπίγνωσιν ἐνδεικνύμενος, καὶ οὐδὲ τῶν ἱερῶν κανόνων ἀκριβῆ γνῶσιν εἶχε. Διὸ καὶ ἅπερ ἄνωθεν εἴρηται, συμπεπτώκει αὐτῷ λυπηρὰ καὶ τοῦ θρόνου ἐξέπεσεν. Ἐξεῖχετο δὲ τοῦ ἀνδρὸς ὁ Παλαιολόγος ἀεὶ καὶ διαφερόντως ἐτίμα διὰ τὸ περιὸν αὐτῷ τῆς ἀρετῆς. Εἴτε οὖν διὰ τὴν θερμοτάτην πίστιν τὴν εἰς τὸν ἄνδρα τοῦτον, ὁ Παλαιολόγος θείας ἔτυχεν ἐπιφανείας, εἴτ᾽ ἄλλο τι ἦν τῆς προνοίας ἀπόρρητον κατὰ τουτονὶ τὸν Ἀρχιερέα τὸ φαινόμενον, οὐκ ἔ- C χω λέγειν. Διωκόμενος δὲ ὑπὸ τῶν Πατζινακῶν εἰς ἑλώδη τόπον καὶ συνηρεφῆ εἰσελθὼν περιτυγχάνει στρατιώταις τὸν ἀριθμὸν ἑκατὸν πρὸς τοῖς πεντήκοντα. Περικυκλούντων αὐτοὺς τῶν Σκυθῶν, ὡς ἐν ἀμηχανίᾳ τὰ κατ᾽ αὐτοὺς ἑώρων πρὸς τοσούτους ἀντέχειν μὴ ἐξισχύοντες, τῆς τοῦ Παλαιολόγου ἐξήρτηντο γνώμης πάλαι ποτὲ τὸ γενναῖον καὶ ἀκατάσειστον τῆς γνώμης γινώσκοντες. Αὐτὸς δὲ κατὰ τῶν Σκυθῶν ὁρμῆσαι συνεβούλευε τῆς κατ᾽ αὐτοὺς παντάπασιν ἀφειδήσαντας σωτηρίας, κἀντεῦθεν οἶμαι ταύτην ὀνήσασθαι. Χρῆναι δὲ δι᾽ ὅρκων ταυτηνὶ τὴν βουλὴν ἐμπεδῶσαι, ὃ δὴ καὶ γέγονεν, ὡς D τηνικαῦτα μιᾶς γνώμης ἁπάντων γεγονότων, τῆς κατὰ τῶν Σκυθῶν ὁρμῆς μηδένα ἀπολειφθῆναι, τὴν σωτηρίαν καὶ τὸν κίνδυνον ἴδιον ἑκάστου λογισαμένου. Ὁ μὲν οὖν Παλαιολόγος σφοδρὰν τὴν ἱππασίαν ποιησάμενος παίει τὸν αὐτῷ πρώτως ὑπαντήσαντα. ὁ δὲ εὐθὺς σκοτοδινιάσας κατὰ γῆς ἔκειτο. Τῶν δὲ λοιπῶν μετὰ διψυχίας τὴν ἱππασίαν ποιησαμένων, οἱ μὲν πεπτώκασιν, οἱ δὲ αὖθις εἰς φωλεόν, τὸ συνηρεφὲς ἄλσος παλινοστήσαντες ἑαυτοὺς ἔσωσαν κρυπτόμενοι. Ἐν δὲ τῷ τὸν Παλαιολόγον ἀκρολοφίαν τινὰ καταλαμβάνειν ὑπὸ τῶν Πατζινακῶν αὖθις διωκόμενον, συνέβη τὸν ἵππον πληγέντα καταπεσεῖν, αὐτὸν δὲ τηνικαῦτα εἰς τὸ παρα- E κείμενον ὄρος εἰσδῦναι. Ἀναζητῶν δὲ τὴν σώζουσαν ὁδόν, ἐπεὶ ῥᾳδίως μὴ ἔξω ταύτην ἀφιχέναι, ἐπὶ ἕνδεκα ἡμέραις πλανώμενος περιτυγχάνει γυναικί τινος στρατιώτου χήρᾳ, ἐπιξενίζεται παρ᾽ αὐτῆς ἡμέραις τι-

σι.

σί. ἑνωθέντες δὲ τῷ κινδύνῳ, οἱ ταύτης υἱεῖς τὴν σώζουσαν τούτῳ ὁδὸν ὑποδεικνύουσιν. Ἀλλὰ τοιαῦτα μὲν τῷ Παλαιολόγῳ συμπεσόντα. Οἱ δέ γε τῶν Σκυθῶν λογάδες, τοὺς κατέχον δορυαλώτους ἀποκτεῖναι ἐβουλεύοντο, τὸ δὲ πλῆθος τοῦ κοινοῦ τὸ παράπαν τοῦτο οὐ συνεχώρει, βουλόμενοι ἀπεμπολῆσαι τούτους τιμῆς. Ταύτης γοῦν τῆς βουλῆς κυρωθείσης, δίδοται γνῶσις τῷ Βασιλεῖ διὰ γραμμάτων τοῦ Μελισσηνοῦ, ὃς πολλὰ πρὸς τοῦτο, κἂν δορυάλωτος ἦν, τοὺς Σκύθας ἠρέθιζεν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς εἰς Βερόην ἔτι ἐνδιατρίβων τῆς Βασιλίδος τῶν πόλεων χρήματα ἱκανὰ μετακομίσας, ἐπρίατο τοὺς δορυαλώτους. Καταλαμβάνει δὲ τηνικαῦτα καὶ ὁ Τατὸς τὸν Ἴστρον μεθ' ὧν ὑπεποιήσατο Κομάνων, οἳ τὴν τοσαύτην λείαν καὶ τὸ πλῆθος τῶν δορυαλώτων θεασάμενοι, τοῖς ἡγεμόσι τῶν Σκυθῶν ἔφασαν. Ὡς ἡμεῖς μὲν τὰ οἴκοι καταλιπόντες εἰς ὑμετέραν ἤλθομεν βοήθειαν τὴν τοσήνδε ὁδὸν διηνυκότες, ἐφ' ᾧ καὶ τοῦ κινδύνου καὶ τῆς νίκης συγκοινωνοὶ γενέσθαι. τὸ γοῦν ἡμέτερον ἅπαν συνεισενεγκόντες, οὐ χρὴ κενοὺς αὖθις ἀποπεμφθῆναι, οὐ γὰρ ἐκ προαιρέσεως τοῦ πολέμου κατόπιν καιροῦ ἐφθημεν ἐληλυθότες. οὐδὲ αὐτοὶ τούτου αἴτιοι ἐσμὲν, ἀλλ' ὁ προαρπάσας τὸν πόλεμον Βασιλεύς. Ἢ γοῦν κοινῇ μεθ' ἡμῶν τὴν λείαν πᾶσαν διαμερίσασθε, ἢ ἀντὶ συμμάχων πολεμίους ἡμᾶς ἕξετε. Πρὸς τοῦτο ἀνένευσαν οἱ Σκύθαι. τῶν δὲ Κομάνων τοῦτο μὴ φερόντων, σφοδρὸς ἀναμέσον αὐτῶν ἀναρρήγνυται πόλεμος, καὶ κατακράτος οἱ Σκύθαι ἡττηθέντες, εἰς τὴν καλουμένην Ὀζολίμνην μόλις ἐσώθησαν. Στενούμενοι δὲ παρὰ τῶν Κομάνων ἐφ' ἱκανὸν ἐκεῖσε διέτριβον, τὴν μετάβασιν μὴ ἀποθαρροῦντες. Ἡ δὲ νῦν παρ' ἡμῖν Ὀζολίμνη κατονομαζομένη μεγίστη μέν ἐστι κατά τε διάμετρον καὶ περίμετρον καὶ τῶν ὅπου δήποτε φημιζομένων παρὰ τοῖς γεωγράφοις λιμνῶν, μηδεμιᾶς εἰς μεγέθους λόγον ἐλλείπουσα. Κεῖται δὲ τῶν ἑκατὸν βουνῶν ὕπερθεν, καὶ εἰς αὐτὴν μέγιστοί τε καὶ κάλλιστοι συρρέουσι ποταμοί. καὶ κατὰ νότον πολλάς τε καὶ μεγάλας καὶ φορτηγοὺς ἀνέχουσα νῆας, ὡς εἶναι κἀντεῦθεν δῆλον τὸ βάθος αὐτῆς ὁπόσον τι ἐστίν. Ὀζολίμνη δὲ κατονόμασται, οὐχ ὅτι κακοῦ τινος καὶ βαρυόδμου ἀναδίδωσιν ἀποφορὰν, ἀλλ' ὅτι * Οὐννικῆς ποτε στρατιᾶς ἐπιφοιτησάσης τῇ λίμνῃ (τούτους δὲ τοὺς Οὔννους Οὔζους ἡ ἰδιῶτις ἀπεκάλεσε γλῶσσα) καὶ περὶ τὰς ὄχθας τῆς λίμνης αὐλισαμένης, Οὐζολίμνην τὴν τοιαύτην προσηγορεύκασι λίμνην μετὰ προσθήκης οἶμαι καὶ τοῦ υ φωνήεντος. καὶ ἀπὸ μὲν τῶν παλαιῶν συγγραμμάτων οὐχ εὕρηταί που συνελαθὲν ἐνταῦθα Οὐννικὸν στράτευμα, ἐπὶ δὲ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τότε πάντες ἁπανταχόθεν ἐκεῖσε συνερρυηκότες, τῷ τόπῳ δεδώκασι τοὔνομα. Τὰ μὲν οὖν περὶ τῆς λίμνης ὧδέ πη ἐχέτω, ὥσπερ παρ' ἡμῶν νῦν πρώτως ἱστορούμενα, ἵν' ἐνδειξαίμεθα ὅτι τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου ταῖς πολλαῖς καὶ πολλαχοῦ στρατηγίαις, νῦν μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ, νῦν δὲ ἀπὸ τῶν ἐπισυρρεόντων ἐχθρῶν

* Οὐγγρικῆς

indicio filiorum ejuſdem viduæ qui & ipſi ſimili defuncti periculo, in tempore adfuere, iter didicit quo ſecure poſſet ad fugam uti. His caſibus exercita Palæologi virtus eſt. Jam Scythas reviſamus. Optimatum inter eos fera erat ſententia, captivos omnes noſtros occidendos. Interceſſit multitudo, & crudelitatem avaritia vincente, pervicit ut pretio redimendi offerrentur. Ea Imperatori nunciata ſunt litteris Meliſſeni, qui etſi captivus, non parum operæ atque induſtriæ contulerat, quo iſtud Romanis ſalutare apud Scythas conſilium prævaleret. Curatis igitur extemplo ex urbe regia pecuniis Auguſtus ex eo in quo tunc erat, & ad id permanſit, loco, nempe Beroe, captivos redemit. Porro poſt victoriam Scytharum pervenit ad Iſtrum Tatus cum iis, quos collegerat, auxiliaribus Comanis, quibus cum prædæ Romanæ tantæ multitudiniſque captivorum conſpectus præſens cupiditatem irritaſſet, egerunt ii cum Principibus Scytharum: *ſe ſe ad ipſorum evocatos auxilium domibus relictis longam emenſos viam eo animo veniſſe, ut & periculi participes & victoriæ forent. Ad talem ſpem quamquam feſtinatione contenderint ſumma, nihilque ſibi ad omnem ſtrenuitatem reliqui fecerint, arte Imperatoris prælium præoccupantis factum eſſe, ut certamine excluderentur. Victoriam tamen reſtare, cujus parte aliqua jus æquumque eſſe tanto curſu venatos ſocios aſpergi. Communicarent igitur ſi videretur, prædam ſecum: ſi nollent; quos ſocios aſpernarentur, mox hoſtes expectarent.* Talia Comani. Moxque renuentes Scythas magno & atroci adorti prælio vicerunt, reliquis eorum ægre ad Ozolimnam ſe recipientibus. ubi circumſidentibus Comanis, diu muſſarunt in anguſtiis, prodire metu hoſtium non auſi. Eſt hæc, quæ jam a nobis Ozolimna nominatur, palus plane ampliſſima: ſive trajectus, ſive circuitus menſuram ſpectes, nullique earum quæ uſpiam a Geographis celebratæ ſunt, magnitudinem quod attinet, inferior. Sita eſt ſupra centum colles; in eamque maximi ſimul & pulcherrimi confluunt fluvii. Quin etiam qua parte meridiem ſpectat, multas magnaſque & oneribus pleniſſimas magnis ſuſtinet naves: haud dubium eo ipſo profunditatis ſuæ indicium ferens. Cæterum Ozolimnæ vocabulum, utcumque Græci ſermonis vim ſentientibus a tetro quodam, quem hæc palus inhalet, odore ductum videri poſſit, neutiquam tamen ita eſt: ſed ab Unnico exercitu circa nundinante, atque ad ripas ejus metante caſtra, nomen id tractum eſt: quoniam quos Unnos dicimus vulgaris agreſtium ac plebejorum lingua Uzos ſolet appellare. Inde puto Uzolimnam primum hanc paludem nominatam, una vocali abundante ſupra hodiernum vocis ejuſdem iſtius ſonum: porro littera Græca υ ipſo uſu deinceps extrita, redactum id nomen in eam quæ hodie invaluit formam, Ozolimna ſonat. Tempus ſi quis quærat denominationis hujus: ſane in veteribus Hiſtoriis non facile reperietur. Expeditionum Unnicarum mentio quæ appulſis ad hanc paludem caſtris antiquam originem nomenclationis iſtius probet. Nempe Alexio imperante id contigit. Tunc, inquam, Unnorum gens magno undique concuſſa excitaque motu, in eum quem dixi locum armata confluens, ei nomen iſtud novum fecit. Primamque talis rei memoriam Hiſtoria hæc noſtra complectitur. Etenim ad cæteram patris mei cla-

Meliſſenus captivus impedit ne captivi occidantur.

Comanorum ad Scythas oratio,

& pugna in eos ac victoria.

Ozolimnæ paludis magnitudo.

Edit. Pariſ. pag. 201.

Non ab odore.

Sed ab Hunnicis Uzis dictum nomen ea palus nacta eſt.

Loca plurima imperante Alexio nomen mutarunt.

ritatem illud quoque acceſſit, quod obiter annotaſſe tanti fuerit, ut paſſim efferveſcentibus per orbem, partim ejus auſpiciis ac ductu, partim hoſtium ipſius coorientium undique variis exercitibus, loca inde plurima recentes appellationes traxerint. Tale quid & de Alexandro Rege Macedonum accepimus. Cujus regno innovata nomina & quæ apud Ægyptum Alexandria viſitur; & quæ alia iſti cognominis apud Indos & civitas, invenere. Imo & ab ejuſdem Regis quodam milite Lyſimacho Lyſimachiam ſcimus appellationem eſſe nactam. Quid ergo mirum ſi virtutem æmulatus Alexandri Alexius iſta ſaltem illius felicitatis parte fraudatus non fuerit: videritque hic quoque inſignitam Imperii ſui memoriam manſuris nominibus, quorum alia concurſum conjuratarum in eum gentium æternis vocum monumentis inurerent; alia voluntate inſtitutoque ipſius impoſita locis, rerum a ſe in iis ſapienter fortiterque geſtarum indicationem in poſteros propagarent. Hæc ex officio Hiſtorici de paludis novo nomine iſtius admonenda breviter fuere.

Comparatio in hoc cum Alexandro.

Obſidio Scytharum ad Ozolimnam a Comanis ſoluta.

Cæterum Comani cum diu Scythas ad Ozolimnæ ripas obſediſſent, penuria coacti commeatuum ad ſua redierunt, ibique annona parata, expeditionem rurſus contra Scythas ſuſcepere. Interim Imperator congregatis copiis caſtra poſuerat ad Beroen: ubi cum milites copioſe inſtruxit omnes qui potuere colligi, tum captivos quoque armavit ipſos. In his cum augendi exercitus curis commodum deprehendit Flandriæ Comes Jeroſolymis revertens. Is juramento quod Latini ſolent Imperatori præſtito, pollicitus inſuper ſe, ſimul ditionem attigiſſet ſuam, miſſurum ipſi auxilio equites quingentos. Hunc regie Imperator acceptum doniſque cumulatum atque honoribus, lætum ad ſua dimiſit.

Edit. Pariſ. pag. 202.

Flandriæ Comes Imperatori juramentum præſtat.

Movit inde Auguſtus poſtea exercitumque quantum maximum congregare ſumma tum cura potuit Adrianopolim tranſtulit. At Scythæ penetratis anguſtiis montium qui Goloen inter ac Diampolim ſiti ſunt, circa locum, Marcellam dictum caſtra ſunt metati.

Scythæ in fines Romanos irrumpunt.

Ea re Auguſtus cognita, cum etiam didiciſſet eſſe in itinere Comanos expectarique reditum eorum, veritus eſt ne facile contracta inter ſe pace utrique Barbari, conſenſu incumberent in perniciem Romanæ rei. Miſit ergo Syneſium ad Scythas Bullis aureis, quantum ad fidem faciendam eſſet opus, inſtructum: cum mandatis pollicendi eis ab Imperatore largam copiam rerum omnium neceſſariarum, modo inducere in animum, atque in eo fidem obligare ſuam traditione obſidum, vellent, manere in loco quem jam occupaſſent, nec ulterius tendere.

Pax cum iis per Syneſium tractata.

Cogitabat nempe Imperator providus periculum in auxilium vertere: & adverſus imminentes Comanos, ſi ad Iſtrum, quod fama ferebat, denuo moverent; irrumpereque in Romanos conarentur fines, horum præſidio Scytharum ad tutanda oſtia uti. Addiderat mandatis Syneſio datis: ut ſi difficiles ſe ad eas conditiones Scythæ præberent, cito illis ibi relictis ad ſe reverteretur: nec ſuſtineret differri ſibi reſponſum quoad illi caſtra promoviſſent. Egit cum Scythis ex Imperatoris voluntate Syneſius prudenter, nec ſine ſucceſſu. Eunt frequentes in ſententiam iceundi cum Imperatore fœderis. Fuit cum illis idoneo ſpatio Syneſius, ſuaque comitate ac liberalitate Imperatoris apte uſus ad demulcendos feros animos, offenſionumque cauſas omnes accurate removendas, pacem ſtabilivit, quantum provideri humanitus potuit.

& concluſa.

Interim reverſi Comani animo & apparatu committendi cum Scythis prælii, ubi hoſtes non repertos tranſiſſe clauſtra didicerunt, atque apud Marcellam pacem cum Imperatore pepigiſſe: mittunt qui ab eodem peterent, ſibi ut per eum liceret clauſtris penetratis pugnare cum Scythis. Non potuit id annuere Auguſtus fœdere paulo ante Scythi-

A πολλὰς ἐλάμβανον οἱ τόποι προσηγορίας. Τοιοῦτον δή τι καὶ ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ τῶν Μακεδόνων Βασιλέως καταμανθάνω. Καὶ γὰρ ὅπου μὲν Ἀλεξάνδρεια ἡ κατ' Αἴγυπτον, ὅπου δὲ ἡ Ἀλεξάνδρεια ἡ κατ' Ἰνδοὺς ἀπ' ἐκείνου ὠνόμασται. Ἴσμεν δὲ καὶ ἀπὸ Λυσιμάχου τινὸς τῶν ἀμφ' αὐτὸν στρατιωτῶν Λυσιμάχειαν κατονομάζεσθαι. Οὐκ ἂν οὖν θαυμασαίμην εἰ καὶ ὁ Βασιλεὺς Ἀλέξιος ζῆλον Ἀλεξάνδρειον ἀναλαβὼν, ὅπου μὲν ἐξ ἐθνῶν, ἢ συρραγέντων, ἢ προσκεκλημένων παρ' αὐτοῦ παρεῖχε τοῖς τόποις ὀνομάτων καινότητας. ἢ ἀφ' ὧν αὐτὸς κατεπράξατο, τῆς ἑαυτοῦ προσηγορίας τοῖς τόποις μετέδωκε. Τοσαῦτα μὲν περὶ τῆς ἄνωθεν εἰρημένης λίμνης ἐπερρίφθω ἱστορικώτερον. Οἱ B δὲ Κόμανοι ἐπεὶ σπάνιν τῶν χρειωδῶν εἶχον παλινδρομοῦσιν εἰς τὰ ἴδια, ἐφ' ᾧ τὰ χρειώδη συγκομισάμενοι αὖθις κατὰ τῶν Σκυθῶν ὑπαναστρέψαι. Συνάγεται ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Βασιλεὺς κείμενος εἰς Βερόην, ἐξοπλίζει τοὺς αἰχμαλώτους, καὶ τὸ λοιπὸν ἅπαν ὁπλιτικόν. Τότε καὶ ὁ Φλάντρας Κόμης ἐξ Ἱεροσολύμων ἐπανερχόμενος ἐκεῖσε καταλαμβάνει τὸν Αὐτοκράτορα, καὶ τὸν συνήθη τοῖς Λατίνοις ἀποδίδωσιν ὅρκον ὑπισχνούμενος ἅμα τῷ τὰ οἴκοι καταλαβεῖν συμμάχους ἀποστεῖλαι οἱ ἱππεῖς πεντακοσίους. Φιλοτιμησάμενος τοίνυν τὸν τοιοῦτον ὁ Βασιλεὺς, πρὸς τὰ σφέτερα χαίροντα προέπεμψεν. Ἀπάρας οὖν ἐκεῖθεν ὁ Αὐτοκράτωρ μεθ' ὧν αὖθις συνηλέξατο δυνάμεων καταλαμβάνει τὴν Ἀδριανούπολιν. C Οἱ δὲ Σκύθαι διεληλυθότες τὰ μεταξὺ τέμπη, μέσον Γολόης καὶ Διαμπόλεως, κατὰ τὴν λεγομένην Μαρκέλλας τὸν χάρακα ἐπήξαντο. Ὁ δέ γε Αὐτοκράτωρ τὰ κατὰ τοὺς Κομάνους μεμαθηκὼς, ἐπεὶ προσδόκιμοι ἐπαναστρέψαι ἦσαν, ἐδεδίει, τὴν ἐκείνων ἔλευσιν ὑφορώμενος. Μεταπεμψάμενος τοίνυν τὸν Συνέσιον, καὶ τοῖς πρὸς τοὺς Σκύθας χρυσοβούλλοις λόγοις ἐφοδιάσας ἐκπέμπει παραγγείλας, ὡς εἰ μὲν πεισθεῖεν, σπείσασθαι, καὶ δοῦναι ὁμήρους ἀναχαιτίσαι αὐτοὺς τῆς ἐπὶ πρόσω φορᾶς, καὶ παρασκευάσαι μένειν ἐν ᾧ προκατέλαβον τόπῳ, καὶ ὑπισχνεῖσθαι χορηγεῖν αὐτοῖς δαψιλῆ τὰ χρειώδη. Ἐσκόπει γὰρ τούτοις κατὰ τῶν Κομάνων χρήσασθαι, εἰ τὸν Ἴστρον αὖθις καταλα- D βόντες πρὸς τὰ πρόσω χωρεῖν ἐπιχειρήσαιεν· εἰ δέ γε οἱ Σκύθαι μὴ πείθονται, αὐτοῦ που καταλιπεῖν αὐτοὺς καὶ ὑποστρέψαι. Κατέλαβε τούτους ὁ ῥηθεὶς Συνέσιος, καὶ τὰ εἰκότα προσομιλήσας ἔπεισεν ὑποσπόνδους γενέσθαι τῷ Βασιλεῖ. κἀκεῖσε προσκαρτερῶν πάντας αὐτοὺς θεραπείαις ἠξίου πᾶσαν περιαιρῶν σκανδάλου πρόφασιν. Ἐπαναστρέψαντες δὲ αὖθις οἱ Κόμανοι παρεσκευασμένοι πρὸς τὸν κατὰ τῶν Σκυθῶν πόλεμον, καὶ μὴ ἐντυχόντες αὐτοῖς, ἀλλὰ μεμαθηκότες τὴν τούτων διὰ E τῶν κλεισουρῶν ἔλευσιν, καὶ ὅτι τὴν Μαρκέλλας καταλαβόντες εἰς εἰρηνικὰς ἦλθον μετὰ τοῦ Βασιλέως σπονδὰς, ἐξαιτοῦνται διελθεῖν τὰς κλεισούρας, καὶ προσβαλεῖν τοῖς Σκύθαις. Ὁ δὲ πρὸς τοῦτο ἀνένευσε προφανῶς σπείσασθαι μετὰ τῶν Σκυθῶν, εἰπών. Ὡς οὐ

χρεία τὸ παρὸν βοηθείας ἡμῖν, λαβόντες ἱκανὰ ἐπαναστρέψατε. Καὶ φιλοφρονησάμενος τοὺς πρέσβεις, δῶρά τε ἱκανὰ ἐπιδοὺς μετ' εἰρήνης ἀπέστειλε. Τοῦτο θάρσος τοῖς Σκύθαις ἐνέβαλε, καὶ παρασπονδήσαντες τῆς προτέρας ἀπανθρωπίας εἴχοντο, ληϊζόμενοι τὰς παρακειμένας πόλεις καὶ χώρας. Ἄστατον γὰρ ὡς ἐπίπαν, ἅπαν τὸ βάρβαρον, καὶ σπονδὰς φυλάττειν οὐ πέφυκε. Τοῦτο θεασάμενος ὁ Συνέσιος ἐπανέρχεται πρὸς τὸν Βασιλέα αὐτεπάγγελτος μηνυτὴς γεγονὼς τῆς τῶν Σκυθῶν ἀγνωμοσύνης καὶ παραβάσεως. Τὴν Φιλιππούπολιν δὲ τούτων καταλαμβανόντων, τοῦτο μεμαθηκὼς ὁ Βασιλεὺς, ἐν ἀμηχανίᾳ καθίστατο, ἀποχρώσας πρὸς τοσαῦτα πλήθη μὴ ἔχων δυνάμεις, ὥστε ὅλως τὴν μετ' αὐτῶν μάχην ἀναδέξασθαι. Ὁποῖος δὲ ἐκεῖνος ἐν ἀμηχάνοις πέρας εὑρίσκειν, καὶ μηδόποτε οὖν καταπίπτειν ἐν περιστάσεσιν εἰωθὼς, δεῖν ἔγνω δι' ἀκροβολισμῶν καὶ λόχων τὴν τούτων μελετῆσαι καθαίρεσιν. Καὶ οὕτω στοχασάμενος τῶν τόπων, καὶ τῶν πόλεων, ἔνθα καταλαμβάνειν ἐκεῖνοι πρωΐας ἔμελλον, αὐτὸς ἑσπέρας τὴν τούτων προκατελάμβανεν ἔλευσιν· εἰ δὲ ἑσπέρας τούτους ἐμεμαθήκει τόπον τινὰ καταλαβεῖν, ἐκεῖνος τὸν τοιοῦτον πρωΐας κατελάμβανε. καὶ ὡς δύναμις δι' ἀκροβολισμῶν καὶ λόχων πόρρωθεν πρὸς αὐτοὺς ἀπεμάχετο, ὡς μὴ ἐγκρατεῖς αὐτοὺς γίνεσθαι τῶν φρουρίων. Καταλαμβάνουσιν δὲ ἄμφω οἵ τε Σκύθαι καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ τὰ Κύψελλα. Ἐπεὶ δὲ τὸ ἐλπιζόμενον μισθοφορικὸν οὔπω κατέλαβε, γινώσκων ὁ Αὐτοκράτωρ τὸ ὀξυκίνητον τῶν Σκυθῶν, καὶ ὁρῶν αὐτοὺς ἤδη καὶ αὐτὴν τὴν βασιλίδα καταλαμβάνοντας τῶν πόλεων ξὺν τάχει πολλῷ ἐν ἀμηχανίᾳ ἦν, καὶ μὴ ἀποχρώσας δυνάμεις πρὸς τοσαῦτα πλήθη ἔχων, τὸ μὴ χεῖρον, ὅ φασι, βέλτιον λογισάμενος, πρὸς εἰρηνικὰς αὖθις ἀπεῖδε σπονδάς. Ἐρωτᾷ γοῦν, πρέσβεις ἀποστείλας πρὸς αὐτοὺς τὰ περὶ εἰρήνης. Οἱ δ' αὖθις τῷ τοῦ Βασιλέως ὑπεῖξαν θελήματι. Προέφθακε δὲ πρὸ τῶν εἰρηνικῶν σπονδῶν αὐτόμολος παραγενέσθαι ὁ Νεάντζης. Πέμπεται τοίνυν ὁ Μιγιδηνὸς, ὥστε πανηγύρεις ἐξάγειν ἐκ τῶν παρακειμένων χωρῶν, οὗ ὁ υἱὸς εἰς τὸν γεγονότα ὕστερον πόλεμον κατὰ τὸν ***** τόπον ὀξέως κατὰ τῶν Πατζινάκων ὁρμήσας, καὶ παρατυχεὶς παρὰ γυναικὸς Σκυθίδος ἑάλω διὰ σιδηρᾶς ἅρπης εἴσω τῶν ἁμαξῶν ἑλκυσθείς. Οὗ τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθεῖσαν ἐπρίατο ὁ Βασιλεὺς ἐξ αἰτήσεως τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. ὑπὸ δὲ τῆς ἀφορήτου θλίψεως ἐπὶ τρισὶ νυχθημέροις διὰ χερμάδος λίθου τύπτων τὸ στέρνον ὁ πατὴρ τελευτᾷ. Οὐκ ἐπὶ πολὺ δὲ τὰ τῆς εἰρήνης τῶν Σκυθῶν διήρκει, ἀλλ' αὖθις πρὸς τὸν ἴδιον ἔμετον, ὡς κύνες, ἐστράφησαν. Ἀπάραντες οὖν ἀπὸ τῶν Κυψέλλων καταλαμβάνουσι τὸ Ταυρόκωμον, κἀκεῖ παραχειμάσαντες ἐληΐζοντο τὰς παρακειμένας κωμοπόλεις. Ἔαρος δὲ ἤδη ἀναφανέντος,

A eo concluſo. Legatos tamen Comanorum benevole ac munifice accepit, doniſque oneratos dimittens, mandavit ut ſuo nomine Comanis referrent: Imperatorem in præſens quidem habere ipſis gratias, nec enim auxilio egere: cupere autem ut ipſi muneribus non parvis quæ ad ipſos miſſurus eſſet, acceptis, redirent in domos ſuas. Eo facto, liberati metu Scythæ, nullo jam fœderis reſpectu audaciam continuerunt: ſed in latrocinia ut prius effuſi vicinas late urbes & regiones crudeliſſimis graſſationibus infeſtas & deprædationibus habebant. Inquietiſſima quippe natura Barbarorum eſt, indociliſque maxime indoles ad pactorum conventorum obſervationem. Redit ergo B ad Imperatorem Syneſius oculatus index mutatæ voluntatis atque ingratiſſimæ perfidiæ Barbarorum. Brevi poſtea nunciatur perveniſſe jam eos Philippopolim. quæ res curam ingentem incuſſit Imperatori ad prælium contra tantam multitudinem haud quaquam idoneis inſtructo copiis. Tamen, ut animo erat erecto ſemper, ac præſenti, quem nec adverſa dejicerent nec conturbarent dubia caſuum, quo minus certum in rebus quamlibet incertis conſilium expediret: decrevit tali tempore inſidiis tantum ac furtis belli, ſubitiſque velitationibus rem gerendam. Iſto adeo conſilio procedere audet cum paucis in innumerabilium occurſum, obſtare certus progreſſibus ruentium. C Intercludebat iter hoſtium poſitis contra ſuorum caſtris: quæ ut fidam & hoſtilibus imperviam aſſultibus ſtationem haberent, loci delectu & valli munitione conſequebatur. Hinc exploratoribus quoquo verſum miſſis, intentus, & pro ſe ipſe acri vigilia in omne momentum occaſionis, motum progreſſumque exercitus ad belli uſum accuratiſſima ratione gubernabat. Odorabatur videlicet ſagacitate mira quo potiſſimum cogitarent Scythæ. eo comperto, quam urbem quemve locum adire illi poſtridie deſtinaſſent, ea ille præoccupabat jam præcedente veſpera: rurſus quo iidem venturos ſe veſpere putarant: eo Imperator ſummo mane præceſſerat. Ad hæc jaculationibus procul tutis, ſubitiſque coorien-D tium ex occulto impreſſionibus ſuorum carpebat aſſidue Barbaros, ſucceſſibus vel ea re non contemnendis, quod nulla jactura, ne periculo quidem, empti, tamen ad morandum victorum curſum, impediendumque ne arcibus aliis aliiſque ſubinde invadendis ditionem Romanam arctarent, ſuam extenderent, conferebant plurimum. Non poterat tamen plane ſiſti torrens, quin evolutis obicibus quantiſcumque iret ſemper & ferretur quo pendebat præceps. Itaque jam uſque ad Cypſella Scythæ promoverant. Nec defuit Imperator quin caſtris illic de more objectis regionem adhuc intactam tegeret: verum remedio fortiori res egebat. E Cum autem quæ dudum expectabantur auxiliares copiæ conducti militis nondum adeſſent; videretque Auguſtus ſuſtineri amplius non poſſe inflammatum prædæ cupiditate Scytharum impetum in urbem regiam ruentium: quo, ut ſe habebant quotidiani progreſſus eorum, cito perventuri videbantur; coactus magnitudine periculi conſcientiaque paucitatis atque infirmitatis exercitus quem ductabat, denique melioris inopia conſilii; tentandam iterum pacis ſpem decrevit, miſſis ea de re legatis ad Scythas, non fruſtra. Nam hi pro Imperatoris voto in fœdus conſenſerunt. Antea portus quam id fieret, transfugerat ad Romanos Neantzes. Mittitur ergo Migidenus, ut ex regionibus & locis adjacentibus conventus educeret. Hujus filius contracta deinde pugna cum Barbaris ad locum ***** nominatum, cum in Patzinacas fervide inveheretur, ſeque illorum plauſtris admoviſſet audacius, a muliere Scythide falce aut unco ferro in plauſtrum attractus & captus eſt. cujus amputatum caput Imperator patris ejus rogatu redemit. Miſer autem pater dolore amens per tres dies nocteſque continuas pectus ſibi ſaxo pulſare non deſinebat, quoad luctum morte finiit. Cæterum haud longi temporis pax fuit, cito Scythis canum inſtar, ad proprium vomitum redeuntibus. Hi moventes a Cypſellis, Taurocomum ſtativa transferunt, ubi hyeme traducta vicos urbeſve adjacentes latrociniis populabantur. Or-

Comani facultatem pugnandi cum Scythis ab Imperatore non impetrant.

Scythæ a pace pacta reſiliunt.

Edit. Pariſ. pag. 203.

Et Philippopolim uſque promovent.

Nova belli gerendi ratio ab Imperatore inita.

Prudentia ejus ad præſentem rerum uſum accommodata.

Scytharum impetus ineluctabilis.

Pax cum Scythis facta.

pag. 204.

Migideni filius caſus.

Migideni mors e luctu.

Scythæ pacem violant.

to autem jam vere inde Chariopolim veniunt. At Imperator apud Bulgarophygum commorans, non amplius ſibi cunctandum aut furtis inſidiiſque ducendum cenſebat bellum. Sed abruptis a reliquo exercitus corpore juvenibus ſtrenuis magno numero delectuque exquiſito, iis nempe quos Archontopolos vocant, florenti omnes ætate ac prima lanugine ſignantes genas, expertæ in præliis fortitudinis, ut paſſim ineluctabilis eorum impetus haberetur: imperavit ut circumducti a tergo Scythas adorirentur eos qui e ſummis extabant plauſtris. Hæc Archontopolorum cohors inventum

Archontopolorum cohors.

Alexii eſt, nullum non moventis lapidem ut labefactatam ac funditus perditam, ſuperiorum deſidia Imperatorum Romanam militiam reſtitueret, ſi qua ratione poſſet. Illud ad iſtum finem utile inter alia ei occurrit: Militum defunctorum filios congregavit undique, conſcriptoſque in novum agmen armavit, exercuitque diligenter ad pugnam, indito Archontopolorum nomine toti iſti turmæ proprio, ex origine indicante

Ab Alexio instituta.

Cur ſic dicta.

eſſe ipſos filios tribunorum Centurionumque aut ſimilium qui ducendis ordinibus operam bello navaſſent: quo vocabuli admonitu veriſimile erat concepturos eos generoſum propoſitum non degenerandi a paterna virtute, & heroicis in occaſione facinoribus ſanguinis fidem ac nobilitatem affirmandi. Excrevit brevi ea cohors uſque ad numerum duum milium; ſimileque habere quippiam viſa eſt illi ſacro agmini a Laconibus olim excogitato nominatoque. Hi ergo recens lecti Archontopoli juvenes in Scythas ut jubebantur armati vadunt. At Barbari loco depreſſo prope jugum ex quo eminebant, inſidiis poſitis exitium incautis machinabantur; adeoque jam commiſſo cum inſeſſoribus plauſtrorum intentos certamini, a tergo ſummo impetu adorti, conſertoque acri prælio, trecentos ex ipſis generoſe pugnantes necant: quos longo tempore altis ſuſpiriis calidiſque lacrymis proſecutus Imperator eſt, nominatim unumquemque inclamans, tamquam non mortuos ſed peregre profectos cum ſpe reditus arbitraretur. Victores Patzinaci tranſita Chariopoli ad Aprum tendunt cuncta obiter vaſtantes. Quid faceret Imperator nova clade domitus, niſi audacia non ſuccedente ad Fabianas artes & expertam paulo ante rediret ſuſtentandi belli methodum? Occupat ergo deſtinationem Barbarorum & cum ſuis copiis ad aperte pugnandum, ut ſæpe diximus nimium paucis, ad tardandum victorum curſum utcumque ſuffecturis, Aprum ingreditur priuſquam eo Scythæ perveniſſent. Eodem admotis Barbarorum caſtris dum cognoviſſet Imperator poſtridie ſub ſolis ortum proditurος inde prædatores, accerſito, cujus ſæpe meminimus, Tatticio mandavit; ut ſumptis ſecum e Pædagogio Aulæ regiis pueris bello jam maturis (cohors erat e re nomen nacta, ut Epheborum in virile robur adultorum diceretur) fidiſſimis quoque quos haberet Domeſticis ſuis ipſius ac famulis, præterea Latinis univerſis, primo diluculo excubaret ad obſervandas excurſiones Scytharum, ut cum eos qui prædandi cauſa exiſſent procul jam abeſſe a Caſtris ipſorum appareret, equos ipſe cum ſuis in eos totis habenis immittens, circumventos opprimeret. Haud ſecus quam imperaverat eſt factum. Scythæ quadringenti cæſi, nec pauci captivi ducti. Quid poſtea? Adveniunt miſſi a Comite Flandriæ egregii equites fere quingenti: munus a Domino ſuo Imperatori offerentes equos eximios quinquaginta ſupra centum. Quin & ipſi privatim pro ſe quiſque quotquot habuere ſupra uſum eidem vendidere. Quibus Auguſtus benevole ac munifice exceptis, gratias inſuper multas habuit retulitque. At cum paulo ante certi allati eſſent ab Oriente nuncii, quibus conſtabat: Nicææ Præfectum

Archontopoli cæduntur a Scythis.

Magno Alexii dolore.

Edit. Pariſ. pag. 205.

Imperator oppidum Aprum præoccupat.

Taticius Scythas pabulatores cædit.

Quingenti equites e Flandria Imperatori auxilio veniunt.

A ἐκεῖθεν εἰς Χαριούπολιν ἔρχονται. Ὁ δὲ Βασιλεὺς εἰς τὸ Βουλγαρόφυγον διατρίβων οὐκ ἔτι ἐν ἀναβολαῖς ἦν. Ἀλλὰ μέρος τοῦ στρατοῦ ἀποτεμνόμενος ἱκανὸν λογάδας ἅπαντας, καὶ αὐτοὺς δὴ τοὺς ἀρχοντοπούλους καλουμένους νέους, ἀρτιφυεῖς πάντας τὸ γένειον, τὴν ὁρμὴν ἀνυποστάτους, προσέταξεν ἐξ ὀπισθίων τοῖς κατὰ τὸ ἄκρον τῶν ἁμαξῶν ἐφεσταμένοις προσβαλεῖν. Τὸ δὲ τῶν Ἀρχοντοπούλων τάγμα παρὰ Ἀλεξίου πρώτως ἐφεύρητο. Ἀστρατείας γὰρ οὔσης τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς διὰ ῥαθυμίαν ἀνέκαθεν τῶν Αὐτοκρατόρων, συλλεξάμενος ἁπανταχόθεν αὐτοὺς τῶν ἀποπεπτωκότων στρατιωτῶν υἱέας ἐγύμνασέ τε πρὸς ὅπλα καὶ πόλεμον, καὶ ἀρχοντοπούλους ὠνόμασεν, ὡσανεὶ ἐξ ἀρχόντων υἱοὺς γεγονότας, ἵνα διὰ τοῦ ὀνόματος B εἰς τὴν τῶν γονέων εὐγένειάν τε, καὶ ἀνδρείαν ἀναφερόμενοι καὶ οὗτοι, θούριδος ἀλκῆς μνήσαιντό τε καὶ ἀνδρειότεροι γένοιντο, τοῦ καιροῦ τινὰς τόλμαν καὶ ῥώμην ὑπαγορεύοντος. Τοιοῦτον δὴ τὸ τῶν Ἀρχοντοπούλων τάγμα, ὡς ἐν ὀλίγῳ εἰπεῖν εἰς δύο χιλιάδας συμποσάμενον, ὥσπερ ποτὲ καὶ τοῖς Λάκωσιν ἐφεύρητο ὁ ἱερὸς λεγόμενος λόχος. Οὗτοι τοίνυν οἱ νεόλεκτοι Ἀρχοντόπουλοι ἐσταλμένοι πολεμικῶς ᾔεσαν. Οἱ δὲ κάτωθεν τοῦ αὐχένος προλοχίζοντες Σκύθαι τὰς τούτων ἐφόδους ἐπετήρουν, καὶ θεασάμενοι τούτους κατὰ τῶν ἁμαξῶν ἀφωρμηκότας, ἀσχέτῳ ῥύμῃ κατ' αὐτῶν ἵενται. καὶ ἀγχιμάχου τῆς συμπλοκῆς καταστάσης, πίπτουσι τῶν Ἀρχοντοπούλων ὡσεὶ τριακόσιοι εὐθύμως μαχόμενοι. περὶ C ὧν πολὺν χρόνον βύθιον ἔστενεν ὁ Βασιλεύς, δάκρυα θερμὰ ἐκχέων, καὶ ὀνόματι ἕκαστον καθάπερ ἀπόδημον ἀνακαλούμενος. Ἡττήσαντες οὖν οἱ Πατζινάκαι τοὺς ἀντιπαραταγμένους διὰ τῆς Χαριουπόλεως διελθόντες ἀποσκεδάκασι πρὸς τὸν Ἄπρον, ἅπαντα ληϊζόμενοι. Τῇ γοῦν προτέρᾳ μεθόδῳ χρησάμενος αὖθις ὁ Βασιλεὺς προκαταλαμβάνει τούτους, καὶ εἰσεισιν εἰς τὸν Ἄπρον· οὐ γὰρ προσῆκεν αὐτῷ ἀποχρῶσαι δυνάμεις, καθάπερ πολλάκις εἴρηται, πρὸς μάχην τοῖς ἀντικαθισταμένοις. Τοιγαροῦν γινώσκων αὐτοὺς κατὰ τὰς αὐγὰς ἡλίου εἰς προνομὴν ἐξερχομένους, μετακαλεσάμενος τὸν Τατίκιον, οὗ ὁ λόγος ἐν πολλοῖς ἐμέμνητο, ἐνετείλατο συμπαραλαβεῖν μεθ' ἑαυτοῦ τούς τε καλουμένους ἀνδρειωμένους τῶν ἀγούρων, καὶ τῶν περὶ τὴν θεραπείαν D αὐτοῦ οἰκειοτέρων τοὺς λογάδας καὶ τοὺς Λατίνους ἅπαντας, καὶ κατὰ τὸ περίορθρον τὰς Σκυθικὰς ἐκδρομὰς διωπτευθέντας τηρεῖν· οὐδ' ὁπηνίκα τοὺς Σκύθας εἰς προνομὴν ἐξιόντας τῆς ἰδίας πόῤῥω γενέσθαι παρεμβολῆς στοχάζοιντο, κατ' αὐτῶν τηνικαῦτα ὅλους ῥυτῆρας ἐνδοῦναι. Ὁ δὲ κατὰ τὸ ἐντεταλμένον πεποιηκώς, κτείνει μὲν τετρακοσίους, ἱκανοὺς δὲ καὶ ζωγρείαν ἄγει. Τί τὸ ἐντεῦθεν; Καταλαμβάνουσιν οἱ τοῦ Φλάντρα ἀποσταλέντες ἱππεῖς ἔκκριτοι ὡσεὶ πεντακόσιοι, χάρισμα κομίζοντες τούτῳ ἵππους ἐκκρίτους τὸν ἀριθμὸν ἑκατὸν πρὸς τοῖς πεντήκοντα. Ἀλλὰ καὶ ὅσους τῶν προκειμένων αὐτοῖς χρείας εἶχον ἐπέκεινα, ἀποδεδώκασι τούτῳ τιμῆς. E Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀλέξιος δεξιωσάμενος τούτους, ἱκανὰς ἀποδίδωσι τὰς χάριτας. Ἀγγελίας δὲ ἐκ τῆς ἑῴας καταλαβούσης ὅσον ἤδη ἐπλίζεσθαι τὴν Νικαίας

φρουροῦντα, ὃν ἡ συνήθεια μὲν τῶν Περσῶν Σατράπην ἀποκαλεῖ, οἱ δὲ νῦν τὰ Περσῶν φρονοῦντες Τοῦρκοι Ἀμηρᾶν ὀνομάζουσι, τὸν Ἀπελχασὴμ κατὰ τῆς Νικομηδείας, ἀποστέλλει τούτους πρὸς φυλακὴν τῆς χώρας. Τότε δὴ καὶ ὁ Τζαχᾶς τὴν τοῦ Βασιλέως περὶ τὴν δύσιν πολυειδῆ ὄχλησιν, καὶ τοὺς τῶν Πατζινακῶν μετ' αὐτοῦ συχνοὺς πολέμους βεβαιωθεὶς, ἐπικαιρίαν εὑρὼν, δεῖν ἐλογίσατο στόλον κτήσασθαι. Σμυρναίῳ δέ τινι ἐντυχὼν τὴν κτίσιν αὐτῷ τῶν λῃστρικῶν ἀνέθετο πλοίων, ὡς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐμπειρίαν πολλὴν ἔχοντι. Αὐτοῦ τε δὲ πολλὰς κατασκευάσας ναῦς, πρὸς δὲ καὶ τεσσαράκοντα Ἀγράρια σκεπαστὰ, καὶ ἐν αὐτοῖς ἄνδρας εἰσαγαγὼν ἐμπείρους, λύσας τὰ πρυμνήσια προσώρμισε ταῖς Κλαζομεναῖς, καὶ ἐξ ἐφόδου ταύτας κατέσχε. Ἐκεῖθεν δὲ εἰς Φώκαιαν ἀπελθὼν εἷλε καὶ ταύτην ἐξ ἐπιδρομῆς, κἀκεῖθεν ἀποστείλας πρὸς τὸν τὴν διοίκησιν Μιτυλήνης ἐγκεχειρισμένον κουράτωρα τὸν Ἀλωπόν, πάνδεινα ἠπειλήσατο, εἰ μὴ θᾶττον ἐκεῖθεν ἀπέλθοι, κήδεσθαί τε αὐτοῦ λέγων, καὶ διὰ τοῦτο προμηνύειν τὰ μέλλοντα τούτῳ ἔσεσθαι δεινὰ εἰ μὴ ἐκεῖθεν ἐξίοι. ὁ δὲ ὑπὸ τῶν τοῦ Τζαχᾶ ἀπειλῶν ἐκδειματωθεὶς, νυκτὸς εἰς ναῦν εἰσελθὼν, τὴν βασιλεύουσαν ἀνέζευξε. Τοῦτο δὲ μεμαθηκὼς ὁ Τζαχᾶς οὐκ ἔτι ἐν ἀναβολαῖς ἦν, ἀλλὰ παραχρῆμα ἀπελθὼν ἐξ ἐφόδου τὴν Μιτυλήνην κατέσχεν. Ἐπεὶ δ' ἡ Μήθυμνα περὶ τὸ ἄκρον ταυτησὶ τῆς νήσου κειμένη οὐ προσεληλύθει τῷ Τζαχᾷ, ὁ Βασιλεὺς περὶ τούτου πυθόμενος, παραχρῆμα διὰ πλοίων ἀποστείλας ἀποχρῶσαν δύναμιν, κατωχυρώσατο ταύτην. Ὁ μέν τοι Τζαχᾶς οὐδένα λόγον τῆς Μηθύμνης ἐποιήσατο. Ἀλλ' εὐθὺ τῆς Χίου τὸν ἀπόπλουν ποιησάμενος ἐξ ἐφόδου κατέσχε καὶ ταύτην. Ὅπερ ὁ Αὐτοκράτωρ μεμαθηκὼς πέμπει κατ' αὐτοῦ στόλον ἀποχρῶντα μετὰ στρατιωτῶν ἱκανῶν ἡγεμόνα τούτων καταστησάμενος Νικήταν τὸν Κασταμονίτην. Ὁ δὲ ἀπελθὼν καὶ τὸν μετὰ τοῦ Τζαχᾶ συνάψας πόλεμον ἡττᾶται παραχρῆμα, καὶ πολλὰς τῶν συνεπαγομένων αὐτῷ νηῶν ὁ Τζαχᾶς ἀφείλετο. Τοῦ συμβάντος δὲ τῷ Κασταμονίτῃ ὁ Βασιλεὺς ἐν εἰδήσει γενόμενος ἕτερον ἐξοπλίζει στόλον, ἐπιστήσας δοῦκα τούτοις Κωνσταντῖνον τὸν Δαλασσηνὸν ἄνδρα μαχιμώτατον καὶ μητρόθεν τούτῳ προσήκοντα· ὃς κατὰ τὴν ἠϊόνα τῆς Χίου γενόμενος παραχρῆμα τῆς τοῦ κάστρου πολιορκίας εἴχετο, ἐκθύμως μαχόμενος καὶ σπεύδων τὴν πόλιν ἑλεῖν πρὸ τοῦ τὸν Τζαχᾶν ἀπὸ τῆς Σμύρνης καταλαβεῖν. Διὰ πολλῶν οὖν ἑλεπόλεων καὶ πετροβόλων ὀργάνων πλήξας τὰ τείχη καθαιρεῖ τὸ μεταξὺ τεῖχος τῶν δύο πύργων. Οἱ δὲ ἐντὸς Τοῦρκοι θεασάμενοι τὸ γεγονὸς καὶ ἐγνωκότες, ὡς ἀνυπόστατοι ταῖς ὁρμαῖς οἱ Ῥωμαῖοι εἰσὶν, εἰς ἔλεον τὸν τῶν ἁπάντων ἐπεκαλοῦντο Κύριον, ῥωμαΐζοντες. Οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Δαλασσηνὸν καὶ τὸν Ὦπον ἀκάθεκτοι ἦσαν, σπεύδοντες εἴσω τοῦ κάστρου εἰσελθεῖν, κἂν παρ' αὐτῶν διεκωλύοντο, δεδιότων μήπως τὴν προαποτεθεῖσαν παρὰ τοῦ Τζαχᾶ λείαν ἅπασαν καὶ τὰ χρήματα, εἰσελθόντες ἀναλάβωνται. Καὶ λεγόντων, ὡς τῆς εὐφημίας τοῦ Αὐτοκράτορος λαμπρᾶς ἤδη παρὰ τῶν Τούρκων γινομένης ἀκούετε, καὶ ὡς ὑπόσπονδοι ὑμῶν γεγόνασιν· οὐ χρὴ τοίνυν εἰσελθόντας ἀπηνῶς τούτους κατασφάττειν. Ἐπεὶ δὲ τὸ

A (vulgo Perſarum ſatrapam vocant : ſed nunc a Perſis qui Turcis parent nominari ſolet Amiras) Apelchaſemum expeditionem in Nicomediam quanta maxima poſset cura ac diligentia parare, Flandrenſes eo equites ad urbem regionemque tutandam miſit. Per id quoque temporis Tzachas probe edoctus quantopere nutaret in Occidente Romana res : quantoque Imperator labore ac miſeria vix ac ne vix quidem Patzinacarum contra incumbentium pondus ſuſtineret, occaſionem magnæ rei ſibi oblatam ratus, decrevit armare claſſem. ac Smyrnæo tum forte cuidam occurrens navalium operum peritiſſimo, curam dedit piraticarum apparandarum navium numero quam poſſet maximo. Agraria inſuper (nomen eſt navigiorum alterius generis) Agraria inquam tecta B quadraginta experientibus nauticæ militiæ viris onuſta, cum Piraticis addidiſſet, ſolvens cum iis omnibus Clazomenas tenuit, & eam urbem primo adventu occupavit. Inde Phocæam appulſus & ipſam cepit. Ex hoc loco litteras dat ad Mitylenenſis ditionis curatorem Alopum, quibus ſeſe illi conſulere ſignificans minaciter denunciabat: abiret mature, ſi ſaperet, alioqui ſi eum illic mox deprehenderet graves pœnas daturum. His territus curator nave noctu conſcenſa Conſtantinopolim petivit. Quo Tzachas comperto nihil cunctatus Mitylenem occupavit facile, una illi negotium Methymna faciente. Eſt ea in promontorio iſtius inſulæ ſita civitas : cujus fidem conſtantem ſimul cognovit Imperator extemplo ſubmiſſis navibus præſidia idonea ſuggeſſit, quibus oppugnationem Tzachæ C poſſet repellere. Verum hic ea civitate, non tanti habita ut ei obſidendæ tempus alibi collocandum utilius vellet terere, tota ſtatim claſſe invectus in Chium, totam & iſtam primo incurſu occupavit inſulam. His Tzachæ progreſſibus Imperator motus, nauticas contra eum copias ſatis, ut putabat, multas firmaſque miſit, Duce iis Præfecto Niceta Caſtamonita. Hic primo ſtatim congreſſu victus pleraſque navium eripi ſibi ab Tzacha paſſus eſt. Ad ejus cladis nuncium Imperator aliam rurſus claſſem armat, duce illi præpoſito Dalaſſeno viro fortiſſimo materna ipſi cognatione juncto. Is appulſus Chium nullam arcis oppugnandæ moram fecit : quin ſuam occaſionem ratus abſentiam Tzachæ D Smyrna, ut fama erat, reditum parantis, nihil ſibi ad conatum omnem faciebat reliqui, quo expugnatio civitatis auxiliorum adventum præverteret. Ergo machinis & baliſtis vehementer incumbens, tandem muri ſpatium, quantum inter duas tenditur turres, diruit ac ſternit. Eo Turci qui erant intus animadverſo, gnari quam ineluctabiles in muro nudatas arces Romanorum inſultus eſſe ſoleant, Romanas conati voces miſericordiam implorabant communis omnium Domini. At milites apud Dalaſſenum & Opum frequentes inſtabant ; permitti ſibi flagitantes irruptionem in apertam arcem. Recuſabant duces, continebantque impetum multitudinis ad certam victoriam E ruentis. Cauſa cunctandi erat metus, ne poſt expugnationem certo futuram, ſi miles ire ſineretur, direptio mox conſequens prædam multam ac variam a Tzacha comportatam in iſtam arcem, temere conſumeret : quam ipſi reſtitutam Dominis aut fiſco ſervatam ac ſibi mallent. Prætextus ab oſtentata Turcorum deditione ſumptus: *Audiſtis* inquiebant, *ut Turci noſtrum*

Miſſi per Apelchaſemum intelligo Palchaſem Apelchaſemi mortui fratrem videri poteſt Anna memoria lapſa de Nata.

Tzachas claſſem armat.

& Clazomenas occupat.

Mitylenem quoque excepta Methymna

Ed. r. Pariſ. pag. 206

Mox totam inſulam Chium.

Claſſem Romanam duce Niceta Caſtamonita Tzachas idem vincit.

Dalaſſenus arcem Chii oppugnat.

Aperto muro inſultus militum a ducibus differtur.

Imperatorem agnoſcunt & ipſi, venerantur-que. Cur veſtros ſupplices & dedititios trucidatum itis? Sic extracta die, Turci ſecuta nocte murum pro ſubverſo muro alium attollunt, eumque qua parte ſpectabat hoſtes culcitris, pellibus, omniſque generis centonibus diligenter protegunt: quo mollities tormenti vim tormentorum ac machinis ejaculatorum infringeret lapidum enervemque omnem faceret & inefficacem ejaculationem. Interim Tzachas cum ſua claſſe ad alterum inſulæ appulſus latus terreſtri verſus urbem Chium itinere pergere inſtitit cum exercitu Turcorum fere octo millium: ſequente ipſum & claſſe ac circumlegente oram. Id ubi Dalaſſenus didicit, ſolvere navarchos jubet & adverſus claſſem hoſtilem infeſtos ferri. Præfecerat Opum Romanis navibus, & idoneo ipſos virorum fortium numero firmarat: juſſeratque pugnam invadere quamprimum cum vacuis milite navigiis Turcorum. At Tzachas terram repente deſerens claſſem conſcendit curſumque infeſtus dirigit recta in obſeſſam urbem. Occurrit illi Opus circa noctem mediam, novoque ac inopinato claſſem hoſtium inſtructa diſpoſitam miratur. Magno ſiquidem rudente aut catena Tzachas ad id parata ipſum naves ſuas univerſas complexus adſtrinxerat, ut nec retro ulla cedere, nec prorſum ultra cæterarum ordinem poſſet excurrere, acieique navalis ſic formam corrumpere. Tali ſpecie perculſus Opus, ne accedere quidem auſus propius, verſis ſtatim gubernaculis Chium repetiit. Tzachas recedentem caute ac ſine tumultu contenta remigatione ſequebatur, intervallo non magno. Sic appropinquabant ambo civitati. Primus Opus in portum urbis, quem antea Dalaſſenus occupaverat, naves induxit. Tzachas circumducta claſſe ultra portus ambitum, mœnibus obſeſſæ arcis naves admovit. Quarta dies hebdomadis erat. poſtridie eductos e navibus numeravit deſcripſitque omnes. Dalaſſenus oppidulum quoddam portui propinquum conſpicatus, avulſo coæquatoque priori vallo, nova ad illud metatus & molitus caſtra eſt, in eaque pro tempore ac periculo ſatis munita ſuas copias univerſas tranſtulit. Sequenti die ambo exercitus armati prodeuntes inſtruebantur ad pugnam. Cæterum Romanus immotus in loco manebat, ſic juſſus a Dalaſſeno, qui rumpi phalangis textum conteſſerationemque cohærentium ſcutorum, diſceſſu a ſe invicem diſcurſuque militum vetuerat. Contraria ratione Tzachas totum ipſum corpus aciei barbaricæ infeſtum in Romanos immittebat, paucis turmatim equitibus pone juſſis ſequi. Turcos ſic contra venientes intuiti Latini repente longis protenſis haſtis in eos adverſi procurrunt. Barbari telorum procul ac jaculorum nimbis, non in Gallos collimantes ipſos, ſed in equos eorum, multos ſtraverunt in itinere ipſo, alios emenſo ſpatio admotos, haſtis & ipſi uſi confoderunt. Ita pleriſque cæſis cæteros effuſa concitatos fuga intra vallum compulere. at illi ne hic quidem ſe tutos rati præcipiti ad naves curſu ferebantur. Romani ſpectaculo paſſim ac fœde fugientium Gallorum perculſi conſternatique loco pauliſper mori ſunt: & ad muros ejus quod diximus oppiduli conſtiterunt. Turci obſtante nullo ad littus uſque provecti naves quaſdam occuparunt. id conſpicati

Turci dato ſpatio impigre murum novum faciunt.

Iis Tzachas auxilio venit.

Edit. Pariſ. pag. 207.

Nova ratio claſſis inſtruendæ.

Romana claſſis fugit.

Dalaſſenus obſidionem Chii ſolvit.

Et ſuos inſtruit ad pugnam.

Galli a Turcis fuſi.

Romani ſine pugna fugiunt.

pag. 208.

A πᾶν τῆς ἡμέρας ἤδη παρῳχήκει καὶ νὺξ παρῆν, οἱ Τοῦρκοι ἕτερον τεῖχος ἀντὶ τοῦ ἐρειπωθέντος ἀνοικοδομήσαντες ἀπῃώρησαν τούτου ἔξωθεν στιβάδας καὶ βύρσας καὶ πᾶν τὸ παρατυχὸν πέπλον, ὡς ἂν ἡ σφοδρότης τῶν πεμπομένων λίθων ἐντεῦθεν ὑποχαλῶσα μετρίως πως ἐνδίδωσι. Καὶ ὁ μὲν Τζαχᾶς τὸν προσόντα στόλον αὐτοῦ ἐξοπλίσας, καὶ ἐκ τῆς ἠπείρου ὡσεὶ ὀκτὼ χιλιάδας στρατεύσας, * τοὺς ὅρκους, τὴν πρὸς Χίον φέρουσαν ἐβάδιζεν. Ὁ δέγε στόλος αὐτῷ ἐπηκολούθει παραθέων τὴν ᾐόνα. Ὁ δὲ Δαλασσηνὸς τοῦτο μεμαθηκὼς, λῦσαι τὰ πρυμνήσια τοὺς ναυάρχας τοῦ στό- B λου παρεκελεύσατο, ἀποχρῶντας εἰσαγαγὼν ἐν αὐτῷ στρατιώτας, καὶ ἡγεμόνα τὸν Ὦπον, βουλόμενος εἴπου τούτῳ συναντήσει ἐκπλοϊζομένῳ, κατ' αὐτοῦ συμμίξαι πρὸς πόλεμον. Ὁ δὲ Τζαχᾶς τὴν ἤπειρον καταλιπὼν κατευθὺ Χίου τὸν ἀπόπλουν ἐποιεῖτο, καὶ συναντήσας αὐτῷ περὶ μέσας νύκτας ὁ Ὦπος, ὡς εἶδε καινήν τινα τὴν ναυλοχίαν ποιούμενον (καὶ γὰρ ἅλυσιν κατασκευάσας παμμεγέθη ἅπαντα τὰ αὐτοῦ ἐδέσμησε πλοῖα, ὡς μήτε τοὺς ὑποχωρεῖν ἐπιχειροῦντας ἀποδιδράσκειν δύνασθαι, μήτ' αὖ πάλιν τοὺς προεκτρέχειν ἐθέλοντας τῆς ναυτικῆς συντάξεως διακόπτεσθαι) ἐκδειματωθεὶς καὶ μηδὲ προσπελά- C σαι τούτοις θαρρήσας ὅλως, στρέψας τοὺς οἴακας, τὴν Χίον αὖθις ἀνέζευξε. ὁ δέγε Τζαχᾶς σὺν ἐπιστήμῃ ἀκολουθῶν αὐτῷ οὐκ ἐνεδίδου τῆς εἰρεσίας. Ἐπεὶ δὲ τῇ Χίῳ προσπελάζειν ἔμελλον, ὁ μὲν Ὦπος τῷ λιμένι πρῶτος τὰς ναῦς προσώρμισε τῆς Χίου, προεφθάκει γὰρ τοῦτον κατασχεῖν ὁ Δαλασσηνός. ὁ δὲ Τζαχᾶς περιπλεύσας τουτονὶ τὸν ἤδη ῥηθέντα τῆς Χίου ὅρμον, τῷ τείχει τοῦ κάστρου τὰς ἰδίας προσεπέλασε ναῦς. Τετρὰς δὲ τῆς ἑβδομάδος ἦν, τῇ δὲ μετ' αὐτὴν ἐξελάσας τῶν νηῶν ἅπαντας ἠρίθμει τε καὶ ἀπεγράφετο. Ὁ δέγε Δαλασσηνὸς πολίχνιόν τι ἀγχοῦ τοῦ λιμένος εὑρηκὼς, ἠφάνισε μὲν τὸν χάρακα, D ὃν προφθάσας διώρυξε, κεῖθι δὲ κατελθὼν καὶ ἄλλην διώρυχα ποιήσας εἰς ἀποχρῶντα τάφρον αὐτοῦ που τὸ ὁπλιτικὸν κατέθετο. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν ἄμφω τὰ στρατεύματα ἐξοπλισάμενα, κατ' ἀλλήλων παρεσκευάζοντο. ἀλλὰ τὸ μὲν Ῥωμαϊκὸν ἀτρεμοῦν ἵστατο τοῦ Δαλασσηνοῦ κελεύσαντος, μηδένα τὸν συνασπισμὸν λύειν. ὁ δέγε Τζαχᾶς τὸ πλεῖστον τῆς βαρβαρικῆς παρατάξεως κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἰέναι παρέθηξεν, ὀλιγοστοὺς δὲ καὶ ἱππαζομένους συνέπεσθαι τούτοις. Τούτους οἱ Λατῖνοι θεασάμενοι, δόρατα μακρὰ ἐναγκαλισάμενοι κατὰ τῶν βαρβάρων ἐξιππάσαντο. Οἱ δὲ οὐ κατὰ τῶν Κελτῶν, ἀλλὰ κατὰ τῶν ἵππων τὰς βολὰς πέμποντες, καὶ ἐκ τῶν δο- E ράτων δέ τινας πλήξαντες πλείστους ἀνεῖλον, καὶ ὅσοι τῷ χάρακι πεφραγμένους οὕτω συνήλασαν. Οἱ δ' ἐκεῖθεν ἐνέπιπτον εἰς τὰς ναῦς ἀλογίστῳ φορᾷ. τοὺς δὲ Κελτοὺς προτροπάδην φεύγοντας οἱ Ῥωμαῖοι θεασάμενοι καὶ ἐκδειματωθέντες, μικρόν τι ἀναποδίσαντες παρὰ τὸ τεῖχος τοῦ ῥηθέντος ἔστησαν πολιχνίου. Καθ' ὅπως οἱ βάρβαροι εἰς τὴν ᾐόνα καταπληλυθότες τινὰς τῶν νηῶν ἀφείλοντο. Τοῦτο οἱ ναυτικοὶ θεασάμενοι λύσαντες τὰ πρυμνήσια ἀπέρρα-

* Ταύρων

ξαν τῆς χέρσου, καὶ τὰς ἀγκύρας χαλάσαντες ἵσταντο καραδοκοῦντες τὸ μέλλον. Ὁ μέντοι Δαλασσηνὸς παραπεπλευκέναι τὰς περὶ τὸ δυτικώτερον μέρος ἀκτὰς τῆς νήσου, καὶ τὴν Βολισσὸν καταλαβεῖν παρεκελεύσατο, καὶ τὴν αὐτοῦ ἀπεκδέχεσθαι ἔλευσιν. Ἡ δὲ Βολισσὸς πολίχνιον κατὰ τὸ ἀκρωτήριον ταυτησὶ τῆς νήσου ἐγκείμενον. Σκύθαι δέ τινες προσεληλυθότες τῷ Τζαχᾷ τὴν τοῦ Δαλασσηνοῦ βουλὴν προκατήγγειλαν. Ὁ δὲ ἐνθένδε μὲν τηνικαῦτα πεντήκοντα σκοποὺς ἐπαφῆκε θᾶττον αὐτῷ ἐκμηνύσασθαι ὁπηνίκα τὸ ναυτικὸν τοῦ Δαλασσηνοῦ τὰ πρυμνήσια λύειν ἐπείγεται. ἐκεῖθεν δὲ τὸν Δαλασσηνὸν μετεπέμπετο, ὡς τάχα περὶ εἰρήνης βουλόμενος ἐπερωτῆσαι, ἀπεγνωκὼς οἶμαι παντάπασι πρὸς τὸ τοῦ Δαλασσηνοῦ γενναῖον καὶ φιλοκίνδυνον ἀφορῶν. Ὁ δὲ εἰς τὴν αὔριον κατὰ τὸ ἄκρον τῆς παρεμβολῆς ἐξεληλυθέναι τῷ Τζαχᾷ ἐπηγγείλατο, καὶ ἀκοῦσαί τε καὶ εἰπεῖν ὁπόσα ἀμφοῖν τούτοιν συνδόξειν. Οὐδ᾽ ὁ βάρβαρος πρὸς τοῦτο ἀνένευσεν, ἀλλὰ πρωΐας ἄμφω τὼ στρατηγὼ κατὰ ταυτὸν ἐληλυθέτην, καὶ τῆς ὁμιλίας ὁ Τζαχᾶς κατῆρχεν ὀνομαστὶ τοῦτον καλέσας. Ἴσθι ἐμὲ εἶναι τὸ μειράκιον ἐκεῖνο, ὅπερ πάλαι τὴν Ἀσίαν κατέτρεχον, καὶ ἐκθύμως μαχόμενον, ἐξ ἀπειρίας ἀπατηθὲν ἑάλω παρὰ τοῦ Καβάλικα ἐκείνου Ἀλεξάνδρου, κἀντεῦθεν ζωγρείᾳ παρ᾽ αὐτοῦ τῷ αὐτοκράτορι Νικηφόρῳ τῷ Βοτανειάτῃ προσενεχθὲν, παραχρῆμα τῇ τῶν * πρωτονωβελλισίμων ἀξίᾳ τετίμημαι, καὶ δωρεῶν μεγάλων ἀξιωθεὶς, ὑπεσχόμην δουλείαν αὐτῷ. Ἐξότε δὲ τὰς τῆς βασιλείας ἡνίας ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος περιεζώσατο, ἐκκέκοπται ἅπαντα. Κἀγὼ μὲν ὧν ἤδη τὸ τῆς ἔχθρας αἴτιον ἀπαγγέλλων ἥκω. Μαθέτω δὲ ταῦτα καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ, καὶ εἴπερ βουληθῇ τὴν ἀναφυεῖσαν ἔχθραν διαλυθῆναι, ὁπόσα λαβεῖν ὀφείλων ἐστέρημαι, ἀνελλιπῶς ἀποδοθήτω μοι ἅπαντα. Εἰ δέ σοι δοκῇ καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν συναφθῆναι, προβεβλήσθω μέσον ἡμῶν ἔγγραφος ὑπὲρ τούτου συμφωνία, ὡς ἔθος τοῖς Ῥωμαίοις καὶ ἡμῖν τοῖς βαρβάροις ἐστί. Καθ᾽ οὕτω τῶν ἁπάντων ἤδη ῥηθέντων πέρας ἐσχηκότων, ἁπάσας τὰς νήσους ἃς αὐτὸς καταδραμὼν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐξουσίας ἀφειλόμην, διὰ σοῦ ἀντιστρέψω πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα, καὶ τὰς μετ᾽ αὐτοῦ σπονδὰς ἀποπληρώσας πρὸς τὴν ἐμὴν ἐπαναστρέψω πατρίδα. Ταῦτα δὲ ὁ Δαλασσηνὸς σκῆψιν λογισάμενος, ὡς ἅτε τὸ τῶν Τούρκων ἦθος δολερὸν πάλαι γινώσκων, ἀνεβάλλετο τέως τὴν τῶν αἰτουμένων ἐκπλήρωσιν. Παραγυμνώσας ἅμα καὶ ἣν εἶχε περὶ αὐτοῦ ὑπόληψιν, καὶ φάμενος. Ὡς οὔτε σὺ, ὡς ἔφησθα, τὰς νήσους πρὸς ἐμὲ παραδώσεις, οὔτε ἐγὼ βουλῆς ἄτερ τοῦ Αὐτοκράτορος πρὸς ἅπερ αὐτὸς ἐκεῖθεν ἐξ ἐκείνου καὶ ἐμοῦ ἐπιζητεῖς κατατίθεσθαι δύναμαι. Ἀλλ᾽ ἐπεὶ Δοὺξ μέγας ὁ Ἰωάννης καὶ γυναικάδελφος τοῦ Αὐτοκράτορος ὅσον ἤδη μετὰ παντὸς καταλαμβάνει τοῦ στόλου ἐξ ἠπείρου τε καὶ θαλάττης δυνάμεις πολλὰς συνεπαγόμενος, ἐκεῖνος ἀκουσάτω τῶν παρὰ σοῦ λεγομένων. Καὶ οὕτως εὖ ἴσθι αἱ μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος σπονδαὶ, αὐτοῦ τὴν εἰρήνην μεσάζοντος, πέρας λάβοιεν. Καὶ γὰρ τουτονὶ τὸν Δοῦκα Ἰωάννην εἰς Ἐπίδαμνον ὁ Αὐτοκράτωρ μετὰ στρατιᾶς ἀξιομάχου κατέ-

* πρώτων ἡγεμόνων

A nautici funes abſcindunt, avulſique a ripa anchoris jactis in conſpectu ſiſtunt rei eventum ſpeculantes. Jubet eos Dalaſſenus legere inſulæ oram ab occiduo latere, & circumvectos occupare Boliſſum, ibique ſuum adventum præſtolari. (Eſt Boliſſus exiguum oppidum in promontorio ſitum hujus Inſulæ) venit id conſilium Dalaſſeni Scytharum quorumdam in notitiam, qui ſtatim Tzacham adeuntes, indicarunt ei. at is quinquaginta extemplo ſpeculatores exploratum miſit, quandonam claſſis Dalaſſeni ſolvere pararet, de eo ſe curriculo moneri jubens. Ex alia vero parte tempore eodem delegavit ad Dalaſſenum ipſum qui ſignificarent expetere ſe colloquium ejus pacis cauſa componendæ. Ad eam cogitationem impulſum puto fuiſſe Tzacham deſperatio-

B ne quadam vincendi Dalaſſeni quod quam is eſſet generoſo maliſque ac periculis imperterrito animo, videret. Promiſit Dux Romanus ſe poſtridie ſumma Caſtrorum porta prodíturum paratum audire Tzacham & cum eo de communi tractare concordia. Locum & tempus Barbaro probante conveniunt mane duces ambo: mox initium loquendi Tzachas occupans, ſic Dalaſſenum nominatim prius appellatum eſt affatus. *Scito illum ipſum eſſe me qui olim adoleſcentulus, incurſare Aſiam orſus, poſt acrem pugnam circumventus & captus ſum a Cabalica illo Alexandro. indeque Imperatori Nicephoro Botaniatæ oblatus, ſtatim Protonobiliſſimi dignitate cohoneſtatus, donisque magnis dignatus, fidele ipſi obſequium promiſi. Verum ejus*

C *pacti vinculis teneri neutiquam me amplius interpretor ex quo Nicephoro extortas Comnenus Alexius habenas Imperii ſumpſit in manus. Hæc vera ruptæ concordiæ, expromptique a me in Romanos odii cauſa eſt: quam ultro jam profero: nec recuſo quin Imperatori declaretur. qui ſi tollere inimicitias, & reconciliari gratiam inter nos velit, ea in id ego lege conſentiam: ſi mihi honorum bonorumque fructus omnium, quibus a Nicephori abdicatione privatus ſum, cum fide reſtituantur, aut compenſentur. Quod ſi etiam affinitate ſancire concordiam placet, ne id quidem recuſaverim. Scribantur modo noſtros inter liberos pacta nuptialia more ac ritu vobis Romanis, nobiſque Barbaris legitimo ac recepto. Hæc ubi rite concluſa perfectaque fue-*

D *rint, omnes inſulas quas Romanæ ditioni ſubjectas bello cepi, tuæ permittam poteſtati, per te Imperatori reſtituendas, ſicque conditionibus fœderis quæ me ſpectant, cum fide impletis, in meam me patriam recipiam.* Ea Dalaſſenus, quippe qui fraudem ac fallaciam Barbarorum noſſet, nequaquam bona fide offerri dicique autumnas, aſſentiri cunctabatur & eam ad Tzacham orationem habuit quæ & facile nudaret ſuſpicionem de eo ſuam, & ipſius Dalaſſeni libertatem ac fiduciam teſtaretur: ſic ipſi reſpondens: *Neque tu quas memoras inſulas mihi trades, ut dixiſti: neque ego ſine Imperatoris voluntate ac nutu, quæ ab illo pariter a meque poſtulas annuam. Verum quoniam Dux Magnus*

E *Joannes Imperatricis frater in dies atque in horas expectatur, cum ingentibus terra marique huc copiis veniens, reſervetur ei hujus cognitio negotii. Illum adi, ſimul advenerit, illi expone quod vis. ſi probaverit, unus illi omnium idoneus eſt maxime ad conficiendam quam ambis pacem: qui tanta valet apud Auguſtum gratia, ut nihil non ejus interventu impetrari ab eo poſſit.* Hæc Dalaſſenus. & veriſſimum erat quod memorabat de Joanne. Quem cum da-

Periculum claſſis Romanæ.

Rotæ in eos evolutæ. Colloquium pacis componendæ cauſa & ſpe cum Dalaſſeno expetitum a Tzacha.

Tzachæ ad Dalaſſenum oratio.

Edit. Pariſ. pag. 203.

Reſponſio Dalaſſeni.

dum Imperator cum idoneis copiis miſiſſet Epidamnum, tum invigilaturum in Dyrrachii cuſtodiam, tum bellum geſturum cum pugnaturientibus Dalmatis, quos Bodinus, & ipſe indole atque animo bellator, & fraude ſimul ac malitia, ſimul proſperæ fortunæ copiis abundans, ad rebellionem haud dubiam concitabat, incurſans cum iis Romanos fines, & vicina ejus limitis oppida vi occupans ac Dalmatiæ adjungens: Is conſilio ac fortitudine præſtanti ſic operam in ea perdifficili provincia per annos undecim navaverat, quibus Dyrrachii fere manſit, ut & multas arces Bolcano ereptas Imperio adjunxerit, & bello captos Dalmatas plurimos ad Auguſtum miſerit, denique valido cum Bodino prælio commiſſo Ducem hoſtium ipſum ceperit. Talem ac tantis rebus probatum virum, qui & militaris rei peritiam haberet ſummam, & fide atque obſequio totus ex Imperatoris nutu penderet, aptiſſimum unum eſſe omnium qui contra Tzacham mitteretur, facile vidit Alexius. Accerſitum ergo ad eam rem magnis maritimis terreſtribuſque præfecit copiis & maximum claſſis Ducem appellatum ire, quod bene verteret, adverſus Tzacham juſſit. Eo bello quot pugnas Joannes pugnaverit, quot ac quantis audacter laceſſitis ac fortiſſime ſuperatis e periculis victor evaſerit, Hiſtoria conſequens docebit. Ad eum Dalaſſenus adventantem ſuo ad Tzacham reſponſo velle ſe integram compoſitionis oblatæ tractationem reſervare ſignificavit. At Tzachas Homericum ſibi videbatur illud intus ipſe canere:

Joannes Ducas contra Dalmatas & Bodinum miſſus.

Undecim annis proſpere ac fortiter rem geſſit.

Inde revocatur mittendus contra Tzacham.

Nox eſt: nocte frui lucrum: fas fidere nocti.

receperat poſtridie ſe copiam commeatuum miſſurum: ſed hæc verba erant. Nam diluculo ad litus progreſſus, & ventum nactus ferentem, navigavit Smyrnam animo plures illic congregandi copias cum quibus Chium reverteretur. Nihil tam verſutis artibus profecit Tzachas in Dalaſſeni fraudem, quin ille ut machinationes omnes Barbari ſubdolas, ingenio ac ſolertia perviderat, ita per eas perruptas atque eluſas ad finem ſibi propoſitum progrederetur. Ingreſſus enim in oblatas forte naves ſimul cognovit fugam Tzachæ, impoſitiſque in eas univerſis ſuis copiis Boliſſum, ut dudum deſtinaverat cepit in eaque moratus urbe quoad & naves congregaret plures, & machinas pararet alias, ſimul milites e fatigatione reficeret, ad extremum cum majori eorum parte, unde diſceſſerat rediit: reſumptaque acrius quam umquam oppugnatione urbis Chii, muriſque iterum ſubrutis, eam tandem ſibi ſubjecit, fruſtra Tzacha oſtentante reditum & auxilia jam ſera Smyrnæ adhuc parante. Qui tandem inſtructus ſatis, & mare navigationi opportunum nactus felici navigatione claſſem univerſam ſuam ad Mitylenem appulit. His ita contra Tzacham proviſis Auguſtus, cum Scythas didiciſſet iterum tendere Rhuſium verſus, jamque ad Polybotum caſtra poſuiſſe, quanta maxima celeritate potuit Conſtantinopoli profectus præoccupavit Rhuſium. Sequebatur eum transfuga Neantzes, fidem vultu ſimulans, proditionem in Imperatorem ingratiſſimam occultis machinationibus moliens. Aderant & Cantzus & Catranes viri bellicoſi longeque aliter affecti. quippe quorum in Auguſtum ar-

Edit. Pariſ. pag. 210.

Tzachas Smyrnam ſe recipit.

Dalaſſenus Boliſſum capit.

Chium iterum oppugnat & expugnat.

Neantzes Scytha transfuga proditor.

A πέμψειν, ἅμα μὲν καὶ περὶ τὴν τοῦ Δυρραχίου φρουρὰν ἐπιμελῶς διαπονεῖσθαι, ἅμα δὲ καὶ τὴν μετὰ τῶν Δαλματῶν ἀναδύσασθαι μάχην. Ὁ γὰρ οὕτω καλούμενος Βοδῖνος μαχιμώτατος ὤν, καὶ ῥᾳδιουργίας πλήρης, οὐ μέχρι τῶν ἰδίων ὅρων ἑστάναι ἐβούλετο, ἀλλ' ὁσημέραι τὰς ἔγγιστα Δαλματίας κωμοπόλεις κατατρέχων, τοῖς ἰδίοις προσετίθει ὁρίοις. Ὁ δὲ Δούκας Ἰωάννης ἐνιαυτοὺς δέκα πρὸς τοῖς ἑνὶ εἰς τὸ Δυρράχιον ἐνδιατρίψας, πολλὰ μὲν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν Βολκάνου ἀφῃρεῖτο φρούρια, πολλοὺς δὲ καὶ ζωγρίαν Δαλματίας πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἐξαπέστειλε. καὶ τέλος καρτερὰν μετὰ τοῦ Βοδίνου μάχην συναῤῥάB ξας καὶ αὐτὸν κατέσχεν. Ἄνδρα δὲ τὸν Δούκαν τοῦτον Ἰωάννην μαχιμώτατον ὁ Αὐτοκράτωρ ἐκ πολλῶν ἐγνωκὼς καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ ἐπιτήδειον, καὶ μηδ' ὁποσοῦν τὰ παρ' αὐτοῦ ἐντεταλμένα ἀθετεῖν ἐθέλοντα, ἐπεὶ τοιούτου ἀνδρὸς κατὰ τοῦ Τζαχᾶ ἐδέετο, μεταπεμψάμενος αὐτὸν ἐκεῖθεν ὁ Αὐτοκράτωρ μετὰ πολλῶν δυνάμεων ἐξ ἠπείρου καὶ θαλάττης κατὰ τοῦ Τζαχᾶ ἐξέπεμψε, Δοῦκα τοῦ στόλου μέγιστον κατονομάσας. Ὁπόσας δὲ μετ' αὐτοῦ μάχας συνῆψε, καὶ ἐν ὅσοις κινδύνοις ἑαυτὸν ἐπιῤῥίψας νικητὴς ἀνεφάνη, ὁ λόγος ἐν ὑστέροις δηλώσει. Τοῦτον προσδόκιμον ὁ Δαλασσηνὸς ἔχων ἐν τῇ πρὸς Τζαχᾶν ὁμιλίᾳ τὸ πᾶν εἰς τὸν ἐρχόμενον Δοῦκα ἐφαίνετο ἀνατιC θέμενος. ὁ δὲ Τζαχᾶς τὸ Ὁμηρικὸν ἐκεῖνο ἔπος ἐδόκει λέγειν.

Νὺξ ἤδη τελέθει, ἀγαθὸν καὶ νυκτὶ πίθεσθαι.

Αὐγαζούσης δὲ τῆς ἡμέρας πολλὰ τῶν χρειωδῶν κομίσαι ὑπέσχετο. Ἅπαντα δὲ δόλος ἦν καὶ ἀπάτη, καὶ ὁ Δαλασσηνὸς οὐ πόῤῥω σκοποῦ ἔβαλλε. Κατὰ γὰρ τὸ περίορθρον λαθὼν ὁ Τζαχᾶς καὶ περὶ τὴν ἠιόνα τῆς Χίου καταληλυθὼς, οὐρίου τυχὼν πνεύματος τὴν Σμύρνην κατέλαβεν, ἐφ' ᾧ πλείονας συναγηοχέναι δυνάμεις, καὶ αὖθις ἐπαναστρέψας ἐν Χίῳ καταλαβεῖν. Ἀλλ' οὐδ' ὁ Δαλασσηνὸς δεύτερος πρὸς τὰς τοῦ Τζαχᾶ μηχαD νὰς ἐφαίνετο. Εἰσελθὼν γὰρ ἐν τοῖς παρατυχοῦσι πλοίοις μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν τὴν Βολισσὸν κατέλαβε. Καὶ τάς τε ναῦς πλειοποιησάμενος καὶ ἑλεπόλεις ἑτέρας παρασκευασάμενος, τούς τε στρατιώτας διαναπαύσας, καὶ πλείονας τούτων συμπαραλαβὼν, αὖθις ὅθεν ἐξῄει ἐπανέστρεψε. Καὶ καρτερὸν μετὰ τῶν βαρβάρων συνῄῤῥαξε πόλεμον, καὶ καθελὼν τὰ τείχη ἐχειρώσατο τὴν πόλιν, τοῦ Τζαχᾶ τὴν Σμύρνην ἔτι περινοστοῦντος. Κἀκεῖθεν λευκύμονα τὴν θάλασσαν εὑρηκὼς, εὐθυπλοήσας μετὰ τοῦ στόλου παντὸς κατέλαβε τὴν Μιτυλήνην. Οὕτω δὲ ὁ Αὐτοκράτωρ τὰ κατὰ τὸν Τζαχᾶν διαθέμεE νος, ἐπεὶ τοὺς Σκύθας αὖθις τὸ Ῥούσιον καταλαμβάνειν ἐμεμαθήκει, καὶ κατὰ τὸ Πολυβοτὸν τὸν χάρακα πήξασθαι, ἐξεληλυθὼς ὡς εἶχε τῆς Κωνσταντίνου τὸ Ῥούσιον κατέλαβε. Συνείπετο δὲ τούτῳ ὁ αὐτόμολος Νεάντζης δεινήν τινα καὶ βύθιον μελέτην κατ' αὐτοῦ πλαττόμενος. Συμπαρῆν δὲ καὶ ὁ Καντζοὺς καὶ ὁ Καταράνης ἄνδρες πολέμων μεμνημένοι καὶ ζέοντα πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα πόθον ἔχοντες. Ἀπόμοιραν δὲ

δὲ ἱκανὴν τῶν Σκυθῶν πόῤῥω διασκεψάμενος τὴν μετ' αὐτῶν ἐναποδύεται μάχην. Πολλοὶ μὲν οὖν τῶν Ῥωμαίων ἐν τῷ μάχεσθαι πίπτουσι. τινὲς δὲ καὶ ζωγρηθέντες παρὰ τῶν Σκυθῶν κτείνονται. ἱκανοὶ δὲ καὶ μέχρις αὐτοῦ Ῥουσίου κομίζονται. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ τῶν προνομέων τῶν Σκυθῶν. ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν καλουμένων Μανιακάτων Λατίνων καταλαβόντων, θαρσήσας, ἐβούλετο τῇ μετ' αὐτὴν τὸν μετὰ τῶν Σκυθῶν κατὰ συστάδην ἀναδέξασθαι πόλεμον. ἐπεὶ δ' οὐ πολὺ τὸ μεταίχμιον ἀμφοῖν τοῖν στρατευμάτοιν ἔτυχεν ὄν, τὴν ἐνυάλιον οὐκ ἀπεθάῤῥησεν ἠχῆσαι σάλπιγγα θέλων προαρπάσαι τὴν μάχην. Μεταπεμψάμενος οὖν τὸν περὶ τῶν βασιλικῶν ἱεράκων διαπονούμενον θεραπείαν Κωνσταντῖνον προστάττει τύμπανον ἑσπέρας ἀναλαβόμενον τύπτειν δι' ὅλης νυκτὸς περινοστοῦντα τὸ στράτευμα, καὶ διακηρυκεύειν ἑτοιμάζεσθαι, ὅτι περιαυγαζούσης τῆς αὔριον ἀπερισαλπίστως τὸν μετὰ τῶν Σκυθῶν ὁ Αὐτοκράτωρ βούλεται συνάψαι πόλεμον. Οἱ δὲ Σκύθαι τοῦ Πολυβότου ἀπάραντες προκαταλαμβάνουσι τόπον τὸν καλούμενον Ἅδην. κἀκεῖθι τὸν χάρακα πήγνυνται. Οὕτω μὲν οὖν ὁ Αὐτοκράτωρ ἐξ ἑσπέρας αὐτῆς παρεσκευάζετο. Αὐγαζούσης δὲ ἡμέρας διελὼν τὸ στράτευμα, καὶ εἰς φάλαγγας καταστήσας ἵεται κατ' αὐτῶν. Οὔπω δὲ τῆς συμβολῆς τοῦ πολέμου γενομένης, ἀλλ' ἑκάστου τῶν ταγμάτων ἤδη καθισταμένου, ὁ Νεάντζης κατά τινα παρακειμένην ἀκρολοφίαν ἀνελθὼν ἐφ' ᾧ κατασκοπῆσαι μὲν τὰς Σκυθικὰς παρατάξεις ὡς ἔλεγεν, ἀγγελίαν δὲ τῷ Αὐτοκράτορι τῆς αὐτῶν καταστάσεως συγκομίσαι, ἅπαν τοὐναντίον ἐποίει. καὶ τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ τοῖς Σκύθαις τηνικαῦτα συνεβούλευε. τὰς ἁμάξας μὲν στοιχηδὸν καταστῆσαι, αὐτοὺς δὲ μὴ δεδιέναι τὸν Αὐτοκράτορα, τετρεμμένον τε ὄντα ἤδη ἐκ τῆς πρώτης ἥττης καὶ πρὸς φυγὴν ἕτοιμον, σπάνιν τοῦ στρατεύματος καὶ τῶν συμμάχων ἔχοντα. ταῦτα εἰπὼν κάτεισι πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα. Μιξοβάρβαρος δέ τις εἰδήμων τῆς Σκυθικῆς διαλέκτου, συνεὶς τὰ πρὸς τοὺς Σκύθας παρὰ τοῦ Νεάντζη λεχθέντα, ἀπαγγέλλει πάντα τῷ βασιλεῖ. Ἐν αἰσθήσει δὲ τούτου γενόμενος ὁ Νεάντζης, ἀνεζήτει τὸν ἔλεγχον. Ἀναισχύντως δ' ὁ μιξοβάρβαρος εἰς μέσον ἐλθὼν ἤλεγχεν. Ἐκεῖνος δὲ τὸ ξίφος ἀθρόον σπασάμενος, ἀπέκοψε τοῦ ἀνθρώπου τὴν κεφαλήν, αὐτοῦ τε τοῦ βασιλέως ὁρῶντος καὶ ἑκατέρωθεν τῶν φαλάγγων ἱσταμένων. Καὶ οἶμαι τὴν ὑποψίαν τῆς συκοφαντίας ὁ Νεάντζης ἐκκλίνων, ἐκ τῆς σφαγῆς τοῦ συκοφαντοῦντος ὕποπτον μᾶλλον ἑαυτὸν καθιστᾷ. Τί γὰρ μὴ τὸν ἔλεγχον περιέμενεν; Ἀλλ' ὡς ἔοικε γλῶτταν ἐθέλων προαναιρεῖν ἐξορχουμένην τὰς κατ' αὐτὸν δολιότητας, τολμᾷ τι καὶ παραβολώτερον πρᾶγμα ποιήσας βαρβαρικῆς μὲν ψυχῆς ἄξιον, ὕποπτον δὲ τοσοῦτον, ὅσον καὶ τόλμης ἐφίκετο. Οὐ μὴν ὁ βασιλεὺς εὐθὺς * ἐτιμωρήσατο τὸν βάρβαρον οὐδὲ ὑπεξῆλθε, δέον ὄν. Ἀλλὰ τὴν μὲν καρ-

* Ἴσ. ἀπερισαλπίστως

[illegible]

A dens ſtudium veris extabat indiciis. Hic conſpicatus Imperator avulſam a cætero exercitu manum quamdam prædantium Scytharum: miſſis contra Romanis pugnam conſerunt non fauſtam, cæſi noſtrorum in congreſſu multi, nonnulli vivi capti a Barbaris deinde trucidati ſunt: plurimos Rhuſium fuga retulit incolumes. Nec deterruit Alexium prima ea belli offenſio, quominus qui velitatione cum prædatoribus inferior receſſerat decretorium cum tota gente prælium pararet. Cumulavit fiduciam tam audacis cœpti opportunus adventus Latinorum qui Maniacatæ dicebantur. Promotis ergo in eam copiis, ſpatioque medio inter duos exercitus arB ctato, metu multitudinis hoſtilis dare ſignum pugnæ conſueto claſſico Imperator noluit, imparatos Barbaros, ſi fieri hac arte poſſet, ab improviſis ſuis opprimi cupiens. Veſpere autem præcedenti miſſo circum exercitum Conſtantino regiorum accipitrum curatore, & tympanum per totam noctem pulſare juſſo, ſatis omnes admonuerat, conſtituiſſe Imperatorem prima luce ſine ullo tubæ cantu Scythas adoriri: velleque ac jubere univerſos ad id duces ac milites pranſos paratos ſe præbere. At Scythæ Polyboto moventes præoccupant locum *Haden* ſive Orcum dictum, ibique vallum figunt. Porro illuceſcente die, ſic jam a pridiana veſpera paratis Imperator rebus deſcribit diſtribuitque ordines, acieque inſtructa C infeſtus in hoſtem ducit. Verum ante congreſſum exercituum Neantzes ſpecula conſcenſa collis adjacentis, ſpecie quidem & mendaci affirmatione perfidi, ut aciei Scythicæ formam obſervaret, referretque Imperatori quod in ſpem victoriæ utile putaret: revera ut contraria omnia faceret: ſuis Scythis propria ipſorum lingua ex illo edito jugo loquens auctor fuit, ut plauſtra continuam in ſeriem diſpoſita Romanis objicerent; nec Imperatorem magnopere metuerent adhuc ex nupera clade trepidum fugamque meditantem; qui nec ſuos idoneo numero nec auxiliares a gentibus ſociis milites haberet. Hic di- D ctis attritam frontem ſic ad Imperatorem deſcendens retulit, quaſi ſumma fide functus exploratione foret. Cæterum mixti quidam inter Græcum & Barbarum generis, ac per hoc non inſcius Scythicæ linguæ, cum orationem transfugæ auribus hauſiſſet, indicatum de perfidia bilinguis ultro ad Imperatorem venit. Senſit Neantzes ſe detectum: nec diſſimulandi tamen ſpem adhuc aut conſilium abjecit. falſum impingi ſibi crimen queritur, indicem proferri remque judicio diſcuti flagitat. Procedit audacter mixobarbarus in medium, Neantzæque in os coram omnibus perſeverat auritus teſtis quæ comperta præſenti ſenſu de ejus ſcelere habebat. At barbarus ſtricto confeſtim ferro caput amE putavit homini, Auguſto cernente ipſo, & phalangibus utrinque adſtantibus. Nova & barbarica defenſionis gladio peroratæ ratio. Quæ reum, meo quidem judicio, nece accuſatoris convictionis neceſſitatem prævertere auſum, multo magis affinem ſuſpicioni reddit ſceleris vere ſuſcepti. Cur enim ſi conſcientia niteretur innocentiæ non expectabat dijudicationem criminis? Nempe prius exſcindi linguam oportebat cujus refutando teſtimonio nulla par audacia diſſimulationis quamvis impudentis eſſe poſſet. ſatiſque apparebat indicium & coargutionem arcanarum fraudum inuſitata temeritate, immane quam truculenti atrociſque facinoris efferatum barbarum lucrifacere conatum. Equidem miror continere ſe Auguſtum potuiſſe, quominus, ut par erat, ulciſceretur ſtatim, & diſcerpi juberet crudelem homicidam. Verum is pro conſueta, effervèſcentem in juſtam iram animum conſi-

Velitatio cum Scythis funeſta Romanis.

Latini Maniacatæ auxilio Auguſto veniunt.

Stratagema Imperatoris

Edit. Pariſ. pag. 211.

Perfidia Neantzis irritum.

Impudens fiducia Neantzis proditoris.

Qui accuſatori ſuo caput amputat.

Inde plus ſuſpectus.

lio repreſſit. tempus expectandum reputans, nec ut tum res erant, opportunum cenſens id agere quo procinctæ ad prælium turbari phalanges poſſent, & præda mox induenda caſſibus præmaturo ſtrepitu terreri. Ergo de proditione quidem Neantzæ, ejuſque brevi aperta defectione, cum his recentibus tum prioribus plane perſuaſus indiciis, non dubitavit Imperator amplius; ſed in acie periculi poſitas res & momentum lubricum ancipitis in quo verſabatur temporis reputans, ſententiamque non expediens, ceſſare potius habuit, integramque rem ſervare, indignatione cohibenda, quam multum in pectore latrantem, exaudire ne quis poſſet, dedit operam; vultu ad diſſimulationem prudentem docili ſic ad Neantzen uſus, ut Barbarus fiducia inde ſumpta paulo poſt ex equo proprio deſiliens alium ab Imperatore popoſcerit, velut ad pugnandum ſtrenue pro eo paratus. Dari confeſtim Imperator eximium ipſi & regie phaleratum jubet, quo perfidus conſcenſo, cum jam exercitus contra ſe invicem vaderent, & ipſe velut infeſtus in Scythas equitavit; verum progreſſus ſatis haſtæ mucrone in noſtros verſo ſuis ſe miſcuit: multaque illis & nimium utilia ſuaſit, ex ea quam habebat conſiliorum Imperatoris & ſtructuræ aciei Romanæ notitia. Itaque hujus maxime ductu ſententiaque Scythæ toto impetu aggreſſi Romanos plane, fundunt fugantque. Imperator diſcerptas phalanges diſſipatoſque ſuos omnes ac paſſim ſparſos in fugam cernens fruſtra omnia expertus inopſque conſilii tandem periclitari ſine ſpe ſine ratione diutius noluit. verſiſque habenis uſque ad fluvium non longe a Rhuſio fluentem progreſſus illinc cum lectis quibuſdam viris fortibus reflexit impetum & vultu perſequentibus ferociter obverſo, multos ex iis occidit; interdum & ipſe percuſſus. Cum autem ex altera parte Pyrrhus Georgius pariter fugiens ad eumdem fluvium pergeret, hunc increpatum Imperator ad ſe accerſivit, ſibique adjunxit. Tum feritatem ac ferociam Scytharum reputans, augerique in horas videns numerum eorum aliis aſſidue ſuper alios auxilio venientibus Georgium quidem cum reliquis ſubſiſtere ibi juſſit, mandato addito: ut Scythis ea cautione obſiſteret ne faceret pugnæ copiam, aut in neceſſitatem periclitandi ſe trahi pateretur ante reditum ſuum, ipſe alacriter equo converſo ulteriorem amnis ripam tenuit, Rhuſiumque ingreſſus quotquot illic fuga ſervatos reperit milites, omneſque inſuper indigenas Rhuſiotas, quicumque militarem ætatem habuere, ſed & ipſos quoque ruſticos, cum plauſtris propriis, prodire confeſtim & ad ripam fluminis ſtare juſſit. Quibus dicto citius factis, deſcriptoque in ſeries certis aſſignatas ducibus novo milite, ad Georgium recurrit; frigore quartanæ cum maxime rigens, dentibuſque horrorem colliſu teſtantibus. At Scythæ univerſis licet congregatis copiis, tamen ut pro una duplicem Romanam aciem viderunt, Imperatoremque ipſum pugnare certi ſpeciem ac minas præferentem, cujus ſatis aliunde promptum ad pericula, & victoriis juxta cladibuſque imperturbatum animum noverant, verentes ut ultimum generoſæ deſperationis impetum ſuſtinere ſatis poſſent, congreſſum experiri non ſunt auſi ſteteruntque in loco. Nec eos laceſſendos putavit Imperator partim ob id quo, ut dixi, male quatiebatur, febrile frigus, partim, idque præcipue, quod nondum omnes ſuos ex fuga collectos haberet. Simulavit tamen pugnaturientis audaciam generoſo ſtatu, modiciſque procurſibus crebrarum equitationum. Eo ferme modo tranſacta dies eſt: exercitibus ambobus ſe ſe innoxie uſque ad veſperam

Ejus ſcelus eſt diſſimulatum ab Auguſto.

Edit. Pariſ. pag. 212.

Neantzes ad Scythas tranſit.

Scythæ ejus maxime conſilio Romanos vincunt.

Imperator fugiens vultum hoſtibus obvertit,

multoſque necat.

Pyrrhum Georgium Scythis opponit.

Exercitu redintegrato in Scythas iterum movet:

& eos terret.

pag. 213.

A δίκην παλλομένην εἰς θυμὸν καὶ ὀργὴν ἐπέσχεν αὐτίκα, ἵνα μὴ προσεβίσῃ τὴν θήραν καὶ ταράξῃ τὰς φάλαγγας. ἐταμιεύετο δὲ καὶ ὑποῤῥέουσαν τὴν ὀργὴν τῆς Νεάντζη περὶ προδοσίαν τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὴν ἀποστασίαν καὶ ἀπὸ τῶν προειργασμένων, καὶ ἐξ ἄλλων προμαντευόμενος, ἐπὶ ξυροῦ γὰρ ἀκμῆς εἱστήκει τὰ τοῦ πολέμου. Καὶ διὰ τοῦτο περιμαλάξαντα τὸν θυμὸν ὁ Βασιλεὺς πῶς ἐπέσχεν, ἀπορῶν τὸ τηνικαῦτα, ὅτι καὶ δράσειε. Ο μέντοι Νεάντζης μετ' μικρὸν προσελθών, καὶ τοῦ σφετέρου ἀποβὰς ἵππου, ἄλλον ᾔτειτο τὸν Βασιλέα, καὶ δίδωσιν αὐτῷ παραχρῆμα ἵππον τῶν ἐκκρίτων μετὰ βασιλικῆς ἐφεστρίδος, εἰς ὃν ἀναβὰς ἐπεὶ τὰ στρατεύματα κατ' ἀλλήλων διὰ τοῦ μεσαιχμίου ἤδη ᾔεσαν, χρῆμα κατὰ τῶν Σκυθῶν B ἱππασίας ποιησάμενος, τὴν ἀκωκὴν τοῦ δόρατος ὄπισθεν στρέψας, πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς φοιτᾷ, πολλὰ κατὰ τῆς βασιλικῆς παρατάξεως αὐτοῖς παραινῶν. Οἱ δὲ ταῖς ὑποθημοσύναις αὐτοῦ χρώμενοι καρτερὸν μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος συνάψαντες πόλεμον, ὡς εἰπεῖν κατακράτος. Ο δὲ Βασιλεὺς διασπασθείσας τὰς φάλαγγας ὁρῶν καὶ φεύγοντας ἅπαντας ἐν ἀμηχανίᾳ γενόμενος, παρακινδυνεύειν ἀλόγως οὐκ ἤθελεν. Ευθὺς τοι καὶ τὰς ἡνίας στρέψας μέχρι τοῦ ῥέοντος ποταμοῦ ἐγγὺς τοῦ Ρουσίου καταλαμβάνει, κἀκεῖθεν τὸν χαλινὸν ἀνασειράσας μετά τινων λογάδων ὡς εἶδον πρὸς τοὺς διώκοντας ἀπεμάχετο, ἱππασίας κατ' αὐτῶν ποιούμενος, πολλοὺς δὲ καὶ κτείνων, ἔστιν οὗ καὶ αὐτὸς πληττόμενος. C Ἐπειδὴ δὲ ἐξ ἑτέρου μέρους καὶ Γεώργιος ὁ Πυῤῥὸς καλούμενος φεύγων τὸν ποταμὸν κατειλαμβάνειν, ἐμβριμησάμενος τοῦτον ὁ Αὐτοκράτωρ μετεκαλέσατο πρὸς ἑαυτόν. ὡς δὲ τὸ ἐπιμὸν τῶν Σκυθῶν ἑώρα καὶ ὅτι ὅσαι ὧραι πληθύνουσι καὶ ἄλλων ἐρχομένων εἰς τὴν αὐτῶν ἀρωγήν, τὸν μὲν Γεώργιον αὐτοῦ που καταλέλοιπε μετὰ τῶν λοιπῶν, παραγγείλας μετὰ φειδοῦς ἀντικαθίστασθαι τοῖς Σκύθαις, μέχρις ἂν αὐτὸς ἐπανέλθοι. Γοργῶς δὲ τοῦ ἵππου τὸ ψάλιον περιστρέψας, τὴν περαίαν τοῦ ποταμοῦ καταλαβών, εἴσεισιν εἰς τὸ Ρούσιον, καὶ ὅσους τῶν φευγόντων στρατιωτῶν κεῖθι κατέλαβε καὶ τοὺς αὐτόχθονας ἅπαντας Ρουσιώτας, ὁπόσοι στρατεύσιμον τὴν ἡλικίαν εἶχον, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς δὲ τοὺς ἀγρότας μετὰ τῶν ἰδίων ἁμαξῶν παρεκελεύσατο θᾶττον ἐξεληλυθότας D παρὰ τῷ χείλει τοῦ ποταμοῦ καταστῆναι. Τούτου καὶ θᾶττον ἢ λόγου γεγονότος, κατὰ στοίχους τινὰς καταστήσας αὐτοὺς αὖθις πρὸς τὸν Γεώργιον ἀναδεδραμήκει, καίτοι ὑπὸ τεταρταίου κακοῦ ῥίγους πιεζόμενος, ὡς καὶ τοὺς ὀδόντας ἀπὸ τῆς φρίκης προσαράσσειν. Επισυναχθὲν δὲ καὶ τὸ ἅπαν Σκυθικὸν στράτευμα, ὡς τὴν διττὴν ἐθεάσαντο παράταξιν, καὶ τὸν Αὐτοκράτορα * οὕτως ἀγωνιζόμενον, τὸ φιλοκίνδυνον αὐτοῦ ἐπεγνωκότες, καὶ ὅτι ὁ αὐτὸς κἂν ταῖς νίκαις, κἂν ταῖς ἥτταις ἐστὶ, τὴν ἀνύποιστον τούτου ἐπεγνωκότες ὁρμήν, ἑστήκεισαν μὴ ἀποθαῤῥοῦντες τὴν μετ' αὐτοῦ συμπλοκήν. E Ο δὲ Αὐτοκράτωρ τὸ μέντοι ὑπὸ ῥίγους συνεχόμενος, τὸ δὲ πλεῖστον ὅτι οὔπω οἱ σκεδασθέντες ἅπαντες ἔφθασαν συνεληλυθέναι, ἵστατο καὶ αὐτὸς παραθέων καὶ μετρίως ἱππαζόμενος, καὶ κατ' αὐτῶν θάρσος ἐνδεικνύμενος. Συνέβαινεν οὖν ἄμφω τὰ στρατεύματα ἀτρεμοῦντα μέχρις ἑσπέρας ἑστάναι. ἐπεὶ δὲ ἡ νὺξ ἤδη προσῄει, ἀμαχητὶ πρὸς τὰς ἰδίας ἐπα-

* τοιοῦτον

A νέστρεψαν παρεμβολάς. Ἐδεδίεσαν γὰρ καὶ ἀποθαρρεῖν οὐκ εἶχον τὸν πόλεμον. Οἱ δέ γε κατὰ τὴν πρώτην μάχην * ἄλλοι ἀλλαχοῦ σκεδασθέντες, κατὰ μικρὸν αὖθις πρὸς τὸ Ῥούσιον ἐπανήρχοντο. Οἱ πλείους δὲ τύπου καὶ μάχης παντελῶς ἄγευστοι. Ὁ δέ γε Μοναστρᾶς καὶ Οὐζᾶς καὶ ὁ Συνέσιος, ἄνδρες ἀρηΐφιλοι, καὶ μαχιμώτατοι, διὰ τοῦ Λάπρη καλουμένου τηνικαῦτα διελθόντες χωρίου, ἀπόμαχοι καὶ αὐτοὶ τὸ Ῥούσιον καταλαμβάνουσιν. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ ὑπὸ τοῦ συνέχοντος αὐτόν, ὡς ἔφην, ῥίγους βιαζόμενος κατεκλίθη μικρὸν ἑαυτὸν ἀναπαυσόμενος. Ἀλλ' ὅμως οὐδ' οὕτως ἠρέμει, σκεπτόμενος, τί ἂν χρὴ τὴν αὔριον ποιῆσαι. Προσελθὼν δ' ὁ * Ταζάρης. Σκύθης δὲ οὗτος ὁ ἀνὴρ πολλάκις αὐτομολήσας B πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα καὶ παλινδρομήσας αὖθις οἴκαδε, καὶ τοσαυτάκις παρ' αὐτοῦ συμπαθείας ἀξιωθείς, καὶ πολλὴν τὸν πόθον εἰς αὐτὸν διὰ τὴν τοσαύτην ἀνεξικακίαν ἐσχηκώς, τὰ ὑπὲρ αὐτοῦ ὅλῃ ψυχῇ καὶ φρονῶν καὶ πραγματευόμενος ἔφη. Ἐλπίς ἐστί μοι, Βασιλεῦ, κατὰ τὴν αὔριον τοὺς Σκύθας κυκλῶσαι ἡμᾶς, καὶ οὕτω τὸν μεθ' ἡμῶν ἀναζητῆσαι πόλεμον. Χρὴ τοίνυν προλαβόντας ἔξω τῶν τειχῶν αὐγαζούσης ἡμέρας παρατάξασθαι. Ἐπαινέσας δὲ τοῦτον ὁ Βασιλεὺς καὶ ἀποδεξάμενος τῆς βουλῆς, συνέθετο ἡλίου ἀνίσχοντος πέρας ταύτην λαβεῖν. Ὁ δὲ ταῦτ' εἰπών, ἀπελθὼν τοιαῦτα πρὸς τοὺς ἡγεμόνας ἀπεστομάτισε τῶν Σκυθῶν. C Μὴ ἐπαίρεσθε διὰ τὰς προγεγενημένας ἥττας τοῦ Αὐτοκράτορος, μηδὲ ὀλιγοστοὺς ὁρῶντες ἡμᾶς, τὴν μεθ' ἡμῶν ἀγαθαῖς ἐλπίσι θαρρεῖτε μάχην. Ἄμαχος τὴν ἰσχύν ἐστιν ὁ κρατῶν καὶ πολὺ μισθοφορικὸν ὅσον ἤδη ἐλπίζεται καταλαβεῖν. καὶ εἰ μὴ τὴν μετ' αὐτοῦ εἰρήνην ἀσπάσησθε, τὰ σώματα ὑμῶν οἰωνοὶ ἔδονται. Τοιαῦτα μὲν τὰ τοῦ Ταζάρη πρὸς τοὺς Σκύθας. Ὁ δέ γε Αὐτοκράτωρ μελετήσας τοὺς κατὰ πεδιάδα νεμομένους ἵππους αὐτῶν ἀναλαβέσθαι, ἦσαν δὲ παμπληθεῖς, ληιζομένων ὁσημέραι τὰς νύκτας τὴν ἡμεδαπὴν χώραν, μεταπεμψάμενος τόντε Οὐζᾶν καὶ τὸν Μοναστρᾶν, ἐπέσκηψε μεθ' ἱππέων ἐκκρίτων ἐξ ὀπισθίων τῶν Σκυθῶν διελθόντας κατὰ τὸ περίορθρον, τὰς πεδιάδας D καταλαβεῖν, καὶ τοὺς ἵππους ἅπαντας, καὶ τὰ ἄλλα κτήνη σὺν αὐτοῖς νομεῦσιν ἀναλαβέσθαι, καὶ μὴ δεδιέναι παρεκελεύετο. Ἡμῶν γὰρ κατὰ πρόσωπον αὐτοῖς μαχομένων, ὑμεῖς ῥᾳδίως τὸ κελευσθὲν ἐκπληρώσετε. Οὐδαμῶς δὲ τοῦ σκοποῦ διημάρτηκεν. ὁ γὰρ λόγος ἔργον εὐθὺς ἐγεγόνει. Αὐτὸς δὲ τὴν κατ' αὐτοῦ τῶν Σκυθῶν ἐπέλευσιν προσδόκιμον ἔχων, οὐκ ἐδίδου ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς, οὐδ' ἐπινυστάζων ὅλως ἦν. Ἀλλὰ μεταπεμπόμενος δι' ὅλης νυκτὸς τοὺς στρατιώτας, καὶ μᾶλλον τοὺς τῆς τοξείας εἰδήμονας, πολλὰ περὶ τῶν Σκυθῶν ὡμίλει, ἐπαλείφων εἰς αὔριον, καὶ τὰ συνοίσοντα E πρὸς τὴν ἐλπιζομένην ἐς νέωτα μάχην ξυμβουλεύων, ὅπως δεῖ τόξον τείνειν, καὶ βέλη πέμπειν, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἵππους ἀνασειράζειν, καὶ αὖθις ἐνδιδόναι τὸν χαλινόν, καὶ ἀποβαίνειν τῶν ἵππων, εἰ καὶ τοῦτο χρή. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ τῆς νυκτὸς ἔργα. μικρὸν δὲ ὑπνώ-

* ἀπόμαχοι

* Τρεγκίνης

A ſpectare perſeverantibus, primaque nocte ſe in caſtra utrinque recipientibus; mutuo alter alterius metu a prælio invadendo retardati. cujus ſane cauſa juſtior Romanis erat adhuc a recenti clade diſperſis, quorum ſenſim plerique confluebant Rhuſium, multique in iis pugnam non experti. Eodem tempore Monaſtras, Uzas, & Syneſius viri omnes fortes & peritiſſimi rei bellicæ, ne ipſi quidem poſtremi prælii participes, Rhuſium venere. Hic Auguſtus urgente quem dixi rigore coactus decubuit paululum, ut brevi quiete ſe ſe reficeret. Nec tamen ſe omni belli cura vel in tantillum tempus plane relaxavit, quin reſpiceret, diſquireretque ſecum interim: B quid cras eſſet faciendum? Talia meditantem convenit Tatranes. Vir hic erat Scytha: qui ſæpius iteratis ad Auguſtum transfugiis, non pauciora violatæ fidei flagitia ſubjecerat, toties ad ſuos perfidioſa fuga reverſus. Is quod in tot reciprocis pœnitentiæ ac ſceleris vicibus ſemper facilem & tutum in Alexii patienti clementia receptum habuiſſet, pudore quodam victus amare ſerio cœperat virtutem tam licenter ſpretam: & jam expertæ bonitatis Domino toto pectore ſtudebat. adeoque a vera Imperatori conſulendi voluntate hæc ejus, quam ad illum tum habuit, proficiſcebatur oratio. *Non vana mihi opinio eſt, Auguſte, Scythas in animo habere cras circumcludere* C *nos & ſic nobiſcum omni ex parte circumventis prælium capeſſere. Opus igitur eſt prodire nos mœnibus illuceſcente die, & aciem in campo ſtructam offerre hoſtibus, ad iſtud perniciosum nobis quod dixi conſilium prævertendam diſturbandumque.* Laudavit virum Imperator probatoque atque accepto conſilio ejus, ſe ita ut ſuadebat poſtridie oriente ſole facturum recepit. Tatranes his dictis auditiſque Duces Scytharum adiens allocutus in hunc modum eſt: *Ne efferamini propter victorias quas de Imperatore reportaſtis, neque quod paucos nos eſſe videatis propterea pugnam nobiſcum vobis ad victoriam proceſſuram certa fiducia præſumite. Cum Imperatore invicti roboris atque animi vobis res eſt. nec Duci miles deerit. ſcitote enim ingentes conducti militis copias* D *in itinere eſſe, nobis propediem jungendas. Id & certo erit: & ſimul fuerit, væ nobis; niſi prius pace compoſita rebus veſtris provideritis. Profecto veſtra cadavera vulturibus epulas dabunt.* Hæc Tatranes ad Scythas. At Imperator licentiſſime palantes tota paſſim planitie innumerabiles equos Barbarorum diu noctuque ſine ceſſatione ulla prædantium abigere meditans, accerſitos Uzam & Monaſtram juſſit cum lectis equitibus per noctem capto circuitu Scythas a tergo adoriri ſub diluculum, progredique in planitiem equis & jumentis quæ in ea paſcebant omnibus una cum paſtoribus præ ſe abactis. *Nec de ſucceſſu dubitaveritis*, ajebat, E *nobis enim ex adverſo conſerta pugna Scythas a facie diſtinentibus: non poterit non tutus eſſe ac facilis vobis impetus in eoſdem a tergo factus, improviſus item & vehemens.* Dictum, factum. Nec executio, præcepto: nec incœpto deſtinatus exitus defuit. Extemplo Auguſtus in partem operis ſibi deſumptam intentus ad fortiter excipiendos quos in ſe avertere cras parabat Scythas curam omnem ac contentionem vertit. Somnum illa nocte non vidit: ac ne connivere quidem palpebram paſſus eſt. totus in accerſendis, confirmandis, commonendiſque militibus: Jaculatoribus præſertim quibus præcipiebat multa ad uſum pugnæ craſtinæ, de modo quam maxime nocendi Barbaris, deque optima ratione tendendi arcus jaculique collineandi: nec erudire verbo ad ea contentus etiam exercebat, formabatque manu. Monſtrans etiam uti compeſcere interdum anguſtis habenis, ac reflectere oporteret equum: ut admittere rurſus laxatis frænis: ut perite expediteque in tempore deſilire. Hæc illam noctem Imperatoris opera fuerunt. niſi quod

Romanus exercitus augetur.

Tatranes perfidiæ pœnitens Alexio addictus.

Ejus ſapiens & fidum conſilium.

Fideliſque ac utile operâ,

Edit. Pariſ. pag. 214.

Imperator ſuos ad prælium parat.

ſub vigiliam extremam modica quiete ſumpta, die illuceſcente audivit, moxque ipſe vidit Duces Scytharum cum inſtructis, ut apparebat, ad prælium copiis vadere in Romanos: jamque trajeciſſe fluvium. Sic quod Imperator Uzæ Monſtræque futurum prædixerat evenit. & novum id unum de plurimis experimentum fuit eximiæ peritiæ conjectandi certoque pronunciandi de futuris belli caſibus, qua ſemper Alexius excelluit, eum fructum ex magno uſu longaque & laborioſa experientia rerum militiæ toleratarum geſtarumque, inter alios adeptus, reputando videlicet comparandoque, & memoriam animadverſionemque cunctis eventibus adhibendo.

Scythæ in Romanos inſiliunt.

Tunc ergo ſtatim equo conſcenſo ſimul dari ſignum claſſico imperat, ſimul phalanges ordinat: acieque deſcripta ipſe in fronte locum ſumit. Inde animadvertens ferocius concitatiuſque ſolito venire Scythas, jaculatores raptim exſcendere ex equis jubet, ſicque procedere adverſos Barbaris, maturo gradu, nuſquam remiſſa jaculatione: poſt eos univerſum ipſe medius agmen animans ductat. Audacter imperata faciunt præmiſſi velites & acri eminus commiſſo certamine incredibili ingeſta multitudine telorum hoſtilem haud dubie retardant impetum.

& in fugam vertuntur.

Semel concuſſis extremum ad terrorem fugæque conſilium momentum acceſſit formidoloſa ſpecies Romanæ aciei, conſertæque nexus phalangis:] ſuper omnia facies ipſa minæque ſpirantis martem, ruentiſque in perniciem ipſorum non dubiam Imperatoris.

Edit. Pariſ. pag. 215.

Ergo tergis haud diſſimulanter verſis fluvium impigre repetunt, iterumque trajiciunt, ad ſua plauſtra caſtraque properantes. Inſtat fugacibus toto impetu Romana phalanx & partim haſtis cominus fodiendo terga, partim eminus ſagittis figendo, multos antequam ad amnem perveniſſent ſternunt. multi ulterius fuga evecti verticibus fluminis hauſti præfocatique periere. Animadverſum eſt inclaruiſſe potiſſimum factis fortibus eo die virtutem Domeſticorum famulorum Imperatoris, quos ad quotidianum miniſterium adhibebat intimos, lectos omnes, & pleno ævi robore juvenes.

Domeſtici Imperatoris viri fortes.

Ipſe Auguſtus heroica virtute atque conſilio ſplendidiſſimæ victoriæ compos iſta luce factus in caſtra ſe recepit ſua. ubi trium non plus dierum quiete capta, illinc movens Taurulum ſe tranſtulit: unde non cito ſibi migrandum cum ſtatuiſſet, caſtra ſuis, quæ tum erant, omnibus copiis ſatis ampla capiendis ad orientalem oppidi metatus partem, vallo ea foſſaque munivit; quod abunde tuta credidit, ut iis, quod mox fecit, Auguſtale ſuum, vaſaque ac militarem univerſam principalis domus ſupellectilem ſine periculo committeret.

Caſtra Romana Taurulum tranſlata.

Idem iſtud in oppidum Taurulum Scythæ quoque veniebant; ſed ut præoccupatum ab Imperatore cognoverunt, trajecto amne qui per planitiem non longe a Taurulo fluit (Xerogypſum indigenæ nominant) medio ſpatio inter flumen & oppidum caſtra poſuerunt, ſic amplexi ambitum murorum urbis, ut eam undique clauſam obſeptamque circumſiderent: Imperator vero intus interceptus quaſi obſeſſus teneretur.

Scythæ Taurulum & ibi Imperatorem circumſident.

At ſuccedente nocte *Di reliqui pariter bellatoreſque ſub armis* (quod Calliope Homeri caneret) *carpebant ſomnos*. Verum Imperatori Alexio *dulci non fovit lumina ſomnus* ſed vigil ingenium torquebat, exquirenda ſecum ratione, ſi qua expediri poſſet, audaciam barbaricam arte frangendi; quandoquidem ad id aperto marte tentandum vires minus ſuppetebant, longe impari Romana paucitate ad innumerabilitatem exercitus Scythici, ita ut pugna æqua patente campo ſine culpa temeritatis, quam certæ cladis præſens ſupplicium exciperet, iniri nullo modo poſſet. Obſervavit autem Dux ſagaciſſimus ſtructum extare oppidum Taurulum in eminenti colle,

Quid ex iis anguſtiis ſtratagemate ſe ſe expendit.

A σας, ἐπεὶ τῆς ἡμέρας ἤδη ἐπιφωσκούσης, οἱ λογάδες ἅπαντες τῶν Σκυθῶν διαπεραιωθέντες τὸν ποταμὸν . . . τὸν πόλεμον ἀναζητεῖν ἐῴκισαν, καὶ ἤδη πέρας ὁ τοῦ Αὐτοκράτορος ἐλάμβανε στοχασμός (δεινὸς γὰρ ἦν προϊδέσθαι τὸ μέλλον, ἐμπειρίαν πολλὴν τῇ πυκνότητι τῶν ὁσημέραι κατ᾽ αὐτοῦ ἐπανισταμένων πολέμων λαβὼν) ἐπιβὰς παραχρῆμα τοῦ ἵππου, τὴν ἐνυάλιον ἠχῆσαι προσέταττε σάλπιγγα, καὶ τὰς φάλαγγας κατασκευασάμενος αὐτὸς ἐπὶ τοῦ μετώπου εἱστήκει. Ὁρῶν δὲ τοὺς Σκύθας ἱταμώτερον ἢ πρότερον ἐπικαταλαμβάνοντας, παραχρῆμα τοὺς τῆς τοξείας εἰδήμονας ἀποβῆναι τῶν ἵππων καὶ βάδην κατ᾽ αὐτῶν ἰέναι ἐπέσκηψεν, καὶ συνεχῶς τὰ τόξα τείνειν, τὸ δέ γε λοιπὸν παρατάξεως κατόπιν τούτων ἴειν. B Καὶ αὐτὸς ὁ Αὐτοκράτωρ τὸ μέσον διέπων τοῦ στρατεύματος. οἱ δὲ τοῖς Σκύθαις μετὰ τόλμης προσέβαλον. Καρτερᾶς δὲ τῆς μάχης γεγονυίας, τὸ μὲν τὴν πυκνότητα τῶν βελῶν, τὸ δὲ καὶ τὸν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ συντάγματος συνασπισμὸν ὁρῶντες, καὶ αὐτὸν δὴ τὸν Αὐτοκράτορα ἐκθύμως μαχόμενον, ἐκδειματωθέντες παλιμπόρευτοι γεγόνασι τὸν ποταμὸν, εἰς τοὐπίσω ἀποδόντες διαπερᾶν πρὸς τὰς σφῶν ἁρμαμάξας τὴν φυγὴν ποιούμενοι. Ἐδίωκον γὰρ ὅλως ῥυτῆρας ἀφέντες οἱ τῆς Ῥωμαϊκῆς φάλαγγος, οἱ μὲν τοῖς δόρασι κατὰ τῶν μεταφρένων παίοντες, οἱ δὲ τοῖς βέλεσι τούτους βάλλοντες. Πολλοὶ μὲν οὖν πρὸ τοῦ παρὰ τὸ χεῖλος ἐφθακέναι τοῦ ποταμοῦ ἀναιρεθέντες πίπτουσι, πολλοὶ C δὲ καὶ ἀνακράτος φεύγοντες ταῖς δίναις ἐμπίπτοντες τοῦ ποταμοῦ παρασυρόμενοι ἀπεπνίγοντο. Ἐκθυμότερον δὲ ἁπάντων κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην οἱ περὶ τὸν Αὐτοκράτορα διαπονούμενοι θεράποντες ἠγωνίσαντο. ἦσαν γὰρ ἀκμῆτες ἅπαντες. Ὁ δέ γε Αὐτοκράτωρ ἐκδήλως ἀριστεὺς κατὰ ταυτηνὶ τὴν ἡμέραν ἀναδειχθεὶς, νικητὴς πρὸς τὴν ἰδίαν παρεμβολὴν ὑπέστρεψεν. Ἐπὶ τρισὶ γοῦν ἡμέραις αὐτοῦ που διαναπαυσάμενος, ἐκεῖθεν ἀπάρας καταλαμβάνει τὸ Τζουρουλόν. Σκοπήσας δὲ, ὡς χρὴ, μὴ ταχέως ἐκεῖθεν μεταστῆναι, τάφρον ἀποχρῶσαν πρὸς τὸ ἀνατολικώτερον μέρος τοῦ πολιχνίου ταῖς προσούσαις αὐτῷ δυνάμεσι διορύξας, τήν τε βασιλικὴν σκηνὴν καὶ τὰς σκευὰς ἁπάσας εἴσω D ταύτης κατέθετο. Οἱ δὲ Σκύθαι ἐπιόντες καὶ αὐτοὶ κατὰ τῆς Τζουρουλοῦ, ἐπειδὴ προκαταλαβεῖν τὸν Αὐτοκράτορα ταύτην ἠκηκόεισαν, διαβεβηκότες τὸν ἀνὰ τὴν πεδιάδα ῥέοντα ποταμὸν ἀγχοῦ που τοῦ πολιχνίου τούτου (Ξηρόγυψον τοῦτον ἐγχωρίως κατονομάζουσι) τὸν χάρακα ἐπήξαντο, μεταξὺ ὄντες τοῦτε ποταμοῦ καὶ τοῦ πολιχνίου. Καὶ οἱ μὲν ἦσαν ἔξωθεν τὴν πόλιν ταύτην κυκλώσαντες. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ἔνδον ἐναπείληπτο καθάπερ πολιορκούμενος. Ἀλλ᾽ ἐπεὶ νὺξ κατέλαβεν, ἄλλοι μέν ῥα θεοί τε καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταὶ, τοῦτο δὴ τὸ τῆς Καλλιόπης Ὁμήρου, εὗδον. τὸν δὲ E Αὐτοκράτορα Ἀλέξιον οὐκ εἶχε νήδυμος ὕπνος. Ἀλλὰ διηγρύπνει τε καὶ ἀνέλιττε λογισμοὺς, ὅπως τὸ θράσος τῶν βαρβάρων τέχνῃ καταγωνίσηται. ἰδὼν τοίνυν ὡς τὸ πολίχνιον τοῦτο ἡ Τζουρουλὸς

A ἐπὶ λόφου ἀνεστηκότες τετείχιστο, τὸ δὲ βάρβαρον ἅπαν κάτω που περὶ τὴν πεδιάδα ἅπαν ηὐλίσατο, ἐπεὶ μὴ ἀποχρῶσαν πρὸς τοσαῦτα πλήθη δύναμιν εἶχεν, ὥστε τὴν μετ' αὐτῶν ἀναθαρρῆσαι μάχην κατασυστάδην, ἐπινοεῖταί τι καὶ μάλα ἀμήχανον. Ἀναλαβόμενος τὰς τῶν οἰκητόρων ἁμάξας καὶ ταύτας ἀφελὼν ἀπὸ τῶν ἐπικραββάτων, τούς τε τροχοὺς καὶ τοὺς ἄξονας ἄνω κατεῖχε, καθ' ὅλους ἔξω τοῦ τείχους ἐπὶ τῶν κρηδέμνων ἐφεξῆς ἀπαιωρεῖ διά τινων καλωδίων ἐναποδισμουμένων ταῖς ἐπάλξεσι τῶν τειχῶν. Καὶ ἅμα τε τοῦτο ἐπενόησέ τε καὶ εἰργάσατο. Καὶ μιᾶς ὥρας ἐναπεκρέμαντο κύκλῳ οἱ τροχοὶ μετὰ τῶν ἀξόνων, ὥσπερ τινὲς ἐφεξῆς κύκλοι κείμενοι, καὶ ἀλλήλους ἐγγίζοντες, καὶ τοῖς ἄξοσιν αὐτῶν ξυνδεσμούμενοι. B Πρωΐθεν δὲ ἀναστὰς καὶ αὐτός τε ὁπλισάμενος καὶ τοὺς ἄλλους ὁπλίσας ἐξάγει τοῦ τείχους ἀντιμετώπους στήσας τοῖς τοὺς στρατιώτας βαρβάροις. συνέβαινε δὲ ἐφ' ἃ μέρη τὰ κύκλα τῶν τροχῶν ἀπῃώρηνται, ἐπ' ἐκεῖνα καὶ τοὺς ἡμετέρους στρατιώτας ἵστασθαι καὶ ἀντικρὺ κεῖσθαι κατὰ μίαν γραμμὴν τὸ ἀντίθετον. καὶ τὸ ἐντεῦθεν αὐτὸς μέσος τῆς ἀμφ' αὐτὸν παρατάξεως ἑστηκὼς, συμβουλεύει ἐπὰν ἡ σάλπιγξ τὸ ἐνυάλιον ἐπιβοήσειεν ἀποβάντας τῶν ἵππων τοὺς στρατιώτας σχολῇ καὶ βάδην κατὰ τῶν ἐναντίων χωρεῖν τόξοις τὰ πολλὰ χρωμένους καὶ ἀκροβολισμοῖς καὶ τὴν φάλαγγα τῶν Σκυθῶν εἰς ἑαυτοὺς προκαλεῖσθαι. Ἐπὰν δὲ τούτους παρασυρέντας, καὶ ἐπ' αὐτοὺς ἐγκεκραγότας τοὺς ἵππους θεάσαιντο, C προτροπάδην ὀπισθορμοῦντας γενομένους ὀλίγον διαιρεθῆναι τηνικαῦτα διχῆ εἰς δεξιόν τε καὶ εὐώνυμον μέρος, καὶ χώραν δοῦναι τοῖς ἐναντίοις ἐς τοσοῦτον, ἕως ἂν τοῦ τείχους πλησίον γένοιντο. Τούτου δὲ γεγονότος παρήγγελτο τοῖς ἄνωθεν ἑστηκόσιν ἀπὸ τῶν τειχῶν ὁπηνίκα τὴν ῥίζαν τῶν φαλάγγων θεάσαιντο, ξίφεσι τὰ καλώδια κόπτειν καὶ ἀφεῖναι τοὺς τροχοὺς μετὰ τῶν ἀξόνων ἄνωθεν κάτω κατακρημνίζεσθαι. Ἐγένετο ταῦτα κατὰ τὸ τοῦ βασιλέως παράγγελμα. καὶ ἀθρόοι μὲν ἐπαρράξαντες ἦσαν οἱ Σκύθαι σὺν ἀλαλαγμῷ βαρβαρικῷ ἱππόται κατὰ τῆς ἡμεδαπῆς παρατάξεως. Μόνου δὲ τοῦ Αὐτοκράτορος ἐπόχου συγκατιόντος αὐτοῖς. Οἱ δὲ κατὰ τὴν τοῦ Αὐτοκράτορος τέχνην ὀλίγον γόνυ γναμπτὸς ἀμείψαντες καὶ οἷον ἀναποδίσαντες D διεσχίσθησαν ἀπ' ἀλλήλων, ὡς οὐκ ἄν τις ἤλπισεν. ὥσπερ θύραν τοῖς βαρβάροις πλατυτάτην εἰς τὴν εἴσοδον ἀνοίξαντες. Καὶ ἅμα οἱ μὲν Σκύθαι εἴσω τοῦ στομίου τῆς ἑκατέρωθεν φάλαγγος ἐγεγόνεισαν, οἱ δὲ τροχοὶ μετά τινος ῥοίζου καὶ καταφορᾶς ἐνεχθέντες ὑπὲρ πῆχυν, ἀπὸ τοῦ τείχους ἕκαστος ἐφαλλόμενοι, ἅτε τῶν κυρτωμάτων ἑκάστου τροχοῦ ἀποκρουσθεισῶν ἐκ τοῦ τείχους, καὶ οἷον ἀποσφενδονηθεισῶν, εἰς μέσους τοὺς ἱππότας τῶν βαρβάρων ἐξεκυλίσθησαν, ῥύμην λαβόντες σφοδροτέραν. τὸ μὲν καὶ ἀπὸ τῆς ἀθρόας καταφορᾶς τῷ φυσικῷ πειθόμενοι βάρει. τὸ δὲ καὶ ῥοπὴν λαβόντες E ἀκάθεκτον ἀπὸ τοῦ κατάντους τοῦ τόπου, σφοδρῶς τε τοῖς βαρβάροις ἐνέπιπτον, καὶ πανταχόθεν αὐτοὺς περιέθλιβον τὰ σκέλη τῶν ἵππων ὥσπερ θερίζοντες, καὶ ἀμφότερα ἑκατέρωθεν ἀπότε τῶν ἐμπροσθίων καὶ ὀπισθίων μερῶν διατεμνόμενοι, ὀκλάσαι τοὺς ἵππους ἐφ' ἃ μέρη τὴν πληγὴν ἀνεδέξαντο κατηνάγκασαν, καὶ τοὺς ἱππότας συγκαταβαλεῖν. ὧν

A unde pronus deſpectus eſſet in vaſtum camporum æquor per quod ſe immenſa Scytharum multitudo diffuderat. Hunc ſitum & ſtativorum hoſtilium & ſui oppidi ſolertia trahendum ad occaſionem furti bellici acre ad talia ingenium decrevit. Res in hunc modum compoſita eſt. Conquiſitos agro toto atque oppido comportari currus imperat-tum eorum rotas axibus commiſſas, ſed a plauſtris ac temonibus avulſas funibus religandas curat, ſicque ordine continuo diſpoſitas ſuſpendit e pinnis muri ſummo collis jugo ædificati. Nec mora parentibus pro ſe cunctis, quippe urgente jubentis præſentia, conſtituitur una hora ſpectaculum inopinatum pendentium ſerie perpetua, e mœnium Tzuruli pinnis, qua in præceps imminent, revinctorum funiculis orbium ligneorum B tranſverſis axibus ita fixorum ut bini connecterentur. His nocte paratis diluculo Imperator ſurgens ſe ſe ipſe armat, armarique omnes juſſos portis mox educit, adverſoſque hoſtibus quaſi ad prælium ſtatuit. Contigit autem ut ex ea ipſa parte in quam imminebant ſuſpenſæ in mœnium pinnis rotæ, Romana quoque explicaretur acies, & eadem linea e diametro contra ſtaret hoſtilis exercitus. Imperator in mediis de more Romanis copiis præſens, edixit: ut quam primum claſſicum inſonuiſſet omiſſis milites equis lento & otioſo gradu in hoſtem vaderent, arcu maxime ac jaculis procul utentes, ſicque aciem in ſe Scythicam elicere conarentur. Ubi vero Barbaros pronos in impetum contra ſe ruendi cernerent, jamque ad cominus accedendum C exhortari equos audirent, terga ex compoſito verterent; ſic tamen fucoſam fugam moderarentur, ut in aliam alii partem a ſe invicem diſcedentes hiatum in medio patentem quaſi phalangis perruptæ relinquerent, per quem penetrantes hoſtes admoverent ſe propius muris oppidi. Et erant ſupra murum diſpoſiti qui in id unum invigilarent: quibuſque mandatum erat, ut ubi ſciſſam in partes duas Romanam aciem ingreſſoſque per eam ſciſſuram provectos ad muri viciniam Scythas cernerent, gladiis repente ſtrictis funes quibus rotæ religabantur e pinnis rumperent eaſque conjugatas cum axibus una præcipites deorſum darent. Succeſſere omnia e ſententia votoque Imperatoris. Itum in Scythas lento inceſſu, ſolo inter Romanos D Auguſto equitante præſentemque dante operam ut cuncta ex uſu cogitati ſtratagematis apte fierent. Furunt contra Scythæ, miniſque cum ira creſcentibus expediunt ferocem impetum ſpe mox invadendæ cominus pugnæ cum iis quorum jaculatione procul tota petebantur. Ruentibus addit calcar fuga ſimulata Romanorum, diſceſſioque phalangis obliquatis mutuoque averſis artificioſe recedentium genibus, iter aperit blande pellax, & ſine ſuſpicione inſidioſum, pari noſtri contemptu ſuique fiducia ſe ſe inferentibus Barbaris. Per id quaſi latiſſimum oſtium, ut cum magno clamore ac convicio cœperant invehi, perrexerunt equites Scythæ: E donec in eos diviſæ phalangis velut faucibus utrimque clauſos ſuperne devolutæ rotarum orbitæ ſubitum objecere terrorem. Alta ruina in durum alliſi ſolum orbes lignei reflectebantur reſultu pluſquam cubitali. tum in pronum vergentem nacti declivitatem, apte librati tranſverſi axibus, impetu juxta ſtrepituque ac fragore maximis, in Barbaros intorti evolvebantur, nihilo lenius quam ſi muralibus

Edit. Pariſ. pag. 216.

Rotæ e muris ſuſpenſæ.

Mandata Imperatoris ad ſuos in procinctu pugnæ.

Scythæ in inſidias pertracti.

pag. 217.

machinis excuſſa pondera fulminea pernicitate ruant. Circumveniuntur novæ undique appulſu peſtis Scythæ, crura equorum quibus vehebant varie demetente plauſtrorum procella: aliis ab anteriore parte incidens malum volubile pedes priores armoſve contuderat: alios forte averſos nacta rotarum præceps vis in poſterioribus læſerat calcibus. At quacumque parte vulnus equus acceperat, in eam neceſſario claudicans exſcendere cogebat equitem, niſi ſecum afflictum trahebat in caſum. Strages ergo fiebat virorum equorumque, in acervos ſe cumulans graſſante aſſidue pernicie, non modo incurſu præcipitantium rotarum, ſed jam etiam mutuo alliſu impulſuque. Dum qui rotæ ruentis incurſu ſternitur, comitem & commilitonem ſuum mole ſua in caſum communem abripit: ac ne in hoc ruina ſiſtit: ſed ab uno percuſſo toti ordines peſſum truduntur; & Romanis nova felicitate ipſa Scytharum corpora in Scythas vicem telorum fungentia, militant. Cooriuntur inter hæc ab utroque latere noſtri, Barbaroſque impeditos & perculſos, qua procul jaculandis ſagittis, qua cominus fodiendo eos infeſtis haſtis otioſe concidunt. Nec ſola rotarum impellentiumque corporum calamitas fuit. acceſſit in partem cladis torrens unda propinqui amnis, in quem multi rotatorum ſuperne axium mole motuque correpti Barbari ſubmerſi ſunt. Poſtridie reſiduos Scythas repetere prælium velle conſpicatus Imperator, ſuos & ipſe recenti ſucceſſu audaces armari ac contra prodire jubet: & in ipſa declivitate aciei formam ubi ex arte deſcripſit, ſibique in ea media locum pugnaturo ſumpſit, vertant in hoſtem vultus, pugnamque cum adverſis capeſſant, edicit ſuis. Nec penes Scythas mora fuit. miſcetur prælium atrox. Vincunt præter ſpem Romanæ phalanges, Barbaroſque in fugam incumbentes longo ſpatio magnis animis ſequuntur. Suſpecta res prudentiſſimo Imperatori fuit, verenti ne quo forte in loco ſubſidentium inſidiarum Scythæ conſcii in eas aſtu Romanos abreptum irent. ſicque noſtris aut cæſis aut viciſſim fugientibus inſidiatores cum prius fugacibus pugnam acriorem inſtaurarent magna clade modo vincentium. Conventis ergo laborioſe per equitationes crebras commonitiſque pleriſque ſuorum, ut frænos reflecterent equiſque requiem darent incolumes reduxit univerſos. Sic ea die ambo a ſe invicem exercitus disjuncti ſunt. Scythico in fugam verſo, Romano cum ſuo Imperatore manifeſtæ victoriæ compote in propria caſtra redeunte. Victi Scythæ & victos confeſſi Bulgarophygum inter & parvam Nicæam tabernacula fixere. Adulta porro jam hieme, putavit Imperator e re fore, ſi Conſtantinopolim rediret, quo & ſe ipſum, & majorem partem exercitus, e longa & varia tot certaminum fatigatione reficeret. Diviſis ergo bifariam copiis, quod earum magis vegetum integrumque fuit id opponendum hoſtibus adhuc armatis reliquit ibidem, ſub cura ducum duorum, Joannis nempe & Maurocatacalonis Nicolai, de quorum utroque ſæpe ſuperius mentionem fecimus, dato ipſis mandato, præoccupandi præſidiis idoneis oppida ſingula, ne in Scytharum poteſtatem venire cogerentur: præterea corradendi abducendique ex regione univerſa pedites ruſticos una cum plauſtris & bubus ipſa trahentibus. Jam tum enim providens parabat quæ ad expeditionem veris inſequentis, qua conatum omnem intendere decreverat ut Scythas debellaret, ubi profutura opinabatur. Hunc in modum diſpoſitis omnibus, Byzantium revertitur.

Rotæ in eos evolutæ.

magna ipſorum pernicie.

Scythæ iterum victi.

Imperator Byzantium repetit.

Edit. Pariſ. pag. 218.

A ἐπ' ἀλλήλων καὶ συχνῶν πιπτόντων, ἐξ ἑκατέρου δὲ καὶ τῶν στρατιωτῶν κατ' αὐτῶν ἱεμένων, καὶ δεινῶς τῆς μάχης τοῖς Σκύθαις πανταχόθεν ἐφισταμένης οἱ μὲν τοῖς πεμπομένοις ἀνῃροῦντο βέλεσιν, οἱ δὲ ὑπὸ τῶν δοράτων ἐπλήττοντο, τῶν δὲ λοιπῶν οἱ πλείους ὑπὸ τῶν τροχῶν σφοδρῶς καταφερομένων συνωθούμενοι πρὸς τὸ ῥεῦμα τοῦ ποταμοῦ ἀπεπνίγησαν. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν ἐπεὶ πάλιν τοὺς καταλειφθέντας Σκύθας πρὸς πόλεμον ὁρμῶντας ἑώρα τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἅπαντας τεθαῤῥηκότας κατανοήσας, ὁπλίσασθαι παρεκελεύσατο. Σιδηροφορήσας δὲ καὶ αὐτὸς καὶ πολέμου σχῆμα διατυπώσας πρὸς τὸ πρανὲς κάτεισιν.
B Εἶτα δὴ τὰς φάλαγγας ἐπιστρέψας κατὰ πρόσωπον τοῖς Σκύθαις ἵστατο, ἐφ' ᾧ τὸν μετ' αὐτῶν, ὡς ἔθος, συνάψαι πόλεμον. Αὐτὸς μὲν οὖν τὴν μέσην τῶν ταγμάτων εἶχε χώραν. Μάχης δὲ καρτερᾶς γενομένης τὴν νικῶσαν τηνικαῦτα παρ' ἐλπίδας αἱ Ῥωμαϊκαὶ εἶχον φάλαγγες, καὶ ἐδίωκον τούτους ἀκρατῶς. Ἐπεὶ δ' ἱκανὸν διάστημα τούτους ἑώρα διώκοντας ὁ Αὐτοκράτωρ, δεδιὼς μὴ λοχῶντες τινὲς αἰφνιδίως ἐπισταντες τοῖς Ῥωμαίοις παλίντροπον τὴν τῶν Σκυθῶν φυγὴν ἀπεργάσωνται, καὶ προστεθέντες τούτοις καὶ οἱ φεύγοντες, μέγα τὸ δεινὸν τῇ Ῥωμαϊκῇ στρατιᾷ ἐπάξωσιν, ἱππασίας πυκνὰς ποιού-
C μενος, ἀνασειράζειν τοὺς χαλινοὺς καὶ τοὺς ἵππους ἀναψύχειν τοῖς στρατιώταις ἐκέλευεν. Οὕτω γοῦν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἄμφω διΐστην τὰ στρατεύματα. Οἱ μὲν γὰρ φυγάδες, ὁ δὲ Βασιλεὺς χαίρων νικητὴς λαμπρὸς πρὸς τὴν ἰδίαν παρεμβολὴν ἐπάνεισιν. Οἱ δὲ Σκύθαι κατὰ κράτος ἡττηθέντες μεταξὺ τοῦ Βουλγαροφύγου καὶ τῆς μικρᾶς Νικαίας τὰς σκηνὰς ἐπήγνυντο. Χειμῶνος δὲ ἤδη ἐπικαταλαβόντος δεῖν ἔγνω ὁ Αὐτοκράτωρ εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἐπανελθεῖν ἐφ' ᾧ ἑαυτόν τε καὶ τὸ πλέον τοῦ στρατοπέδου τῶν πολλῶν ἀγώνων ἐπαναπαύσασθαι. Διελόμενος οὖν τὰς δυνάμεις, καὶ εἰς ἀντίπαλον μοῖραν ἀποκρίνας ὁπόσοι
D εὐψυχότεροι τοῦ παντὸς ἦσαν στρατεύματος ἡγεμόνας τούτων τόν τε Ἰωάννην καὶ τὸν Μαυροκατακαλὼν Νικόλαον προεβάλλετο, περὶ ὧν πολλάκις φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσεν, ἐντειλάμενος αὐτοῖς ἐν ἑκάστῳ μὲν τῶν πολιχνίων ἀποχρῶντας εἰσαγαγεῖν στρατιώτας εἰς τὴν αὐτῶν φρουράν· πεζοὺς δὲ ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας μετὰ ἁμαξῶν καὶ τῶν ταύτας ἑλκόντων βοῶν ἐξελάσαι. Βουλόμενος γὰρ ἔαρος ἐφισταμένου τῆς κατὰ τῶν Σκυθῶν καρτερωτέρου ἀνθέξεσθαι μάχης προεμελέτα τε καὶ ηὐτρέπιζε τὰ συνοίσοντα. Οὕτω γοῦν ἅπαντα διαθέμενος ἐπανέρχεται πρὸς τὸ Βυζάντιον.

ΑΝΝΗΣ ΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΙΣΣΗΣ ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ ΛΟΓΟΣ Η'.

ANNÆ COMNENÆ PORPHYROGENITÆ CÆSARISSÆ ALEXIADIS LIBER VIII.

ARGUMENTUM.

Debellatum cum Scythis ingenti prælio, quo gens univerſa uno die deleta eſt. Conſpirationes duæ detectæ.

PERIOCHE.

IMperator ad opem ferendam Chærobacchis advolat. Suis tempus conſtituit ſequendi. Cura ejus ad cuſtodiam oppidi Chærobacchorum: exploratio ſolers hoſtilis exercitus. Conſilium audax. Imperatoris adhortatio ad ſuos. eorum timor. Eruptio Alexii in Scythas improviſa & felix. Romani Scythicis induti veſtibus Scythas fallunt & vincunt. Reditus Imperatoris Conſtantinopolim triumphali quadam pompa. Palæologi eum procul cernentis dubitatio. Comitas Imperatoris. ejus mores atque ingenium Palæologo perſpectiſſimum. Admiratio & gratulatio publica ob celerem victoriam. Paleologi dolor quod pugnæ non interfuerit. Totum hujus victoriæ decus uni Alexio proprium Byzantinorum plauſus & acclamationes. Exceptio ſubinvida Nicephori adverſus victoriam Alexii. Scythæ nihilo debiliores aut mitiores hac clade facti, uſque ad ſuburbia Conſtantinopolis excurrunt. Templum S. Theodori Martyris concurſu Byzantinorum antea celebre, tunc deſolatum. Tzachas mari potens & Romanis infeſtus. portus & oras omnes piraticis graſſationibus vexat. Anxietas Imperatoris. Conſilia Tzachæ funeſta Romanę rei. Fœda hyems Conſtantinopoli. Diligentia Alexii. Exercitus terreſtris cur ad oram maritimam collectus. Veterani in urbium præſidia diſperſi. Novi delectus: quæ genera tyronum Alexius probaret. Ejus ſolers exploratio locorum. Situs caſtrorum ad Cherenum vicum peropportunus. Solicitudo Alexii forti fiducia conjuncta. Comani colloquio de pace tentati faciles ſe præbent. Obſides dant & jurant fœdus, ac pugnam in Scythas depoſcunt. Velitationes inter ipſos. Pons celeriter conſtructus. Cautio providi ducis in trajectione amnis. Metuendum & a ſociis. Agmen auxiliare procul viſum hoſtile exiſtimatum. Rhodomerus fidus explorator. Proſpera Romanorum in Scythas pugna. Neantzes proditor i

cuſtodiam datus. Alexii dexteritas in Scythis eludendis. Scythæ Comanos fruſtra ſibi conciliare conantur. Hi pugnam contra eos flagitant, additis minis ni concedatur. Incertus Imperatoris animus. Prælium tandem decernit. Ad id Dei opem implorat cum univerſo exercitu. Lampadum & cereorum religioſa ſuccenſio. Velites graviter armati. Romanæ aciei forma, Scytharum immenſa multitudo & plauſtrorum vallum inſuperabile. Quidam e Scythis transfugiunt. Imperator a Comanis cavet. Ingens carnificina Scytharum. Aqua pugnantibus in aciem delata. Scytharum tota gens una die deleta. Romani primo prælio Scythas contempſerant, ideo victi juſto Dei judicio. Nunc contra in infirmitatis ſuæ conſcientia divinitus victores. Syneſius cum Imperatore agit ut captivi Scythæ interficiantur. Id Imperator præ humanitate renuit. Scythæ captivi nocte trucidati. Auguſti eam ob rem ira in Syneſium. Comani abeunt inſalutato Imperatore. Caſtra Romana cur alio translata. Meliſſeni Cæſari adventus & gratulatio. Auguſti conſtans promiſſorum fides. Perfidiæ ſpeciem ipſam vehementer horret. Liberalitas ejus in Comanos. Joannaces cum Comanis recedentibus miſſus. Finis belli Scythici. Virtus in eo ingens Alexii perſpecta. Ariebis & Umpertopuli conjuratio. Clementia Imperatoris in eos convictos. Expeditio in Dalmatas. Joannes Sebaſtocratoris filius Dyrrachii Dux meditatæ defectionis accuſatus. Argyrus Caratza miſſus Dyrrachium. Litteræ Auguſti ad Joannem. Aliæ ad Dyrrachienſes. Mandata Caratzæ data. Sebaſtocrator ad Imperatorem pro filio accurrit. Familiaris caritas fratrum Imperatoris & Sebaſtocratoris. Sebaſtocrator filium accerſit. Et ejus cauſam iracunde atque impotenter agit. Manſuetudo Imperatoris. Minæ Sebaſtocratoris in Adrianum Magnum Domeſticum ejus & Auguſti fratrem. Joannes liberalitate Auguſti crimine ſolutus. Theodori Gauræ virtus & felicitas. Gregorius ejus filius filiam Sebaſtocratoris ſibi deſpondet. Affinitate dirimuntur ea ſponſalia. Gregorius tamen ab Imperatore in aula retentus, ægre ferente Patre. quem fruſtra delinire conatur Auguſtus. Gauras filium ſecum injuſſu Imperatoris abducit. Sed eum remittere cogitur. Sponſalia Gregorii Gauræ cum una ex ſororibus Annæ. Pueri contumacia, & conſilium de fuga, communicatum & probatum quibuſdam Imperatoris Miniſtris. Michael pincerna conjurationem Auguſto indicat non credenti. Gauras puer ſacrum mucronem quo latus Chriſti punctum eſt ſubripit. Deprehenſus in cuſtodiam datur. Ejus conjurati alii alio diſperſi ſub cuſtodia.

Edit. Pariſ. pag. 221.

ΑΛΕΞΙΑΣ Η΄.

A

ΜΕΜΑΘΗΚΩΣ ὁ Αὐτοκράτωρ, ὡς ἀπόμοιράν τινα οἱ τῶν Σκυθῶν ἡγεμόνες ἀπολεξάμενοι, κατὰ τῶν Χοιροβάκχων ἐξέπεμψαν, καὶ προσδόκιμος ἡ τούτων ἄφιξις ἦν. Ὁποῖος ἐκεῖνος θερμουργὸς περὶ τὰς ἐγχειρήσεις, κἂν τοῖς αἰφνιδίοις ἀεὶ ὡς προπαρεσκευασμένος δεικνύμενος, μήπω ἑβδόμην ἡμέραν ἑαυτὸν ἐν τοῖς βασιλείοις διαναπαυσάμενος, μηδὲ βαλανείου τυχὼν, μηδὲ τὸν ἐκ τοῦ πολέμου κονιορτὸν ἀποτιναξάμενος, παραχρῆμα τοὺς ἐπὶ τῆς φρουρᾶς τῆς πόλεως τεταγμένους, καὶ ὁπόσοι νεόλεκτοι, ἀναλαμβάνεται ὡσεὶ πεντακοσίους τὸν ἀριθμὸν καὶ ὁπλίσας δι' ὅλης νυκτὸς, κατὰ τὸ περίορθρον ἔξεισι. Τηνικαῦτα δὲ δῆλον καθίστησι τὴν αὐτοῦ πρὸς τοὺς Σκύθας ἐξέλευσιν. Τοῖς δὲ ἐξ αἵματος καὶ ἀγχιστείας προσήκουσιν αὐτῷ συγγενέσιν, καὶ τοῖς ἄλλοις ὁπόσοι τῆς μείζονος τύχης ἦσαν, καὶ τῷ Ῥωμαϊκῷ στρατεύματι συγκατειλεγμένοι (παρασκευὴ δὲ ἦν ἡ τῆς Ἀπόκρεω) ταυτὶ διὰ τῶν ἀποστολέων παρακελευσάμενος· Ὡς ἄρα γοῦν ἐγὼ μὲν ἄπειμι διὰ τὴν τῶν Σκυθῶν κατὰ τῶν Χοιροβάκχων ὀξεῖαν μεμαθηκὼς κίνησιν, ὑμεῖς δὲ ἀλλὰ κατὰ τὴν ἑβδομάδα τῆς Τυροφάγου, στρατεύσατε πρὸς ἡμᾶς. τὰς γὰρ μεταξὺ τῆς τε παρασκευῆς τῆς Ἀπόκρεω καὶ τῆς Τυροφάγου δευτέρας ἡμέρας ὑμῖν ἐφίημι μικράν τινα ῥᾳστώνην, ὡς μὴ βαρύς τις καὶ ἀδιάκριτος δόξαιμι. ἐκεῖνος μὲν οὖν παραχρῆμα κατευθὺ Χοιροβάκχων ἤλαυνε, καὶ εἰσελθὼν κλείει τὰς πύλας, τὰς δὲ κλεῖς αὐτὸς ἀναλαμβάνεται. Εἶτα τοὺς εὔνους ἅπαντας τῶν θεραπόντων περὶ τὰ κρήδεμνα καθίστησι τοῦ τείχους, ἐγκελευσάμενος μὴ ἀναπεπτωκέναι, ἀλλ' ἀγρυπνοῦντας περιαθρεῖν τὰ τείχη, μήπου τις ἀνελθὼν καὶ προκύψας ὁμιλήσειε τοῖς Σκύθαις. Ἀνίσχοντος δὲ τοῦ ἡλίου, καὶ οἱ ἐλπιζόμενοι τῶν Σκυθῶν καταλαβόντες, ὡσεὶ ἓξ χιλιάδες, εἰς προνομὴν διεσκεδάσθησαν, ἐφθακότες μέχρις αὐτοῦ τοῦ Δεκάτου ὡσεὶ δέκα σταδίους τῶν τειχῶν ἀπέχοντος τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, ἐξ οὗ οἶμαι καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἐκτήσατο. οἱ δὲ λοιποὶ αὐτοῦ που διαμεμενήκεισαν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ἀνελθὼν ἐπὶ τοῦ τείχους εἰς τὰς ἐπάλξεις περιεσκόπει τὰς πεδιάδας καὶ τοὺς βουνοὺς, εἴπου καὶ ἑτέρα δύναμις τούτοις ἔπεισιν, εἴπου λόχους καθίσαντες μελετῶσιν ἴσως τοῖς τούτοις προσβαλεῖν ἐπιχειρήσοντα καταισχεῖν. Ὡς δ' οὐδέν τι τοιοῦτον ἐθεάσατο, περὶ δευτέραν τῆς ἡμέρας ὥραν ὁρᾷ τούτους οὐ πρὸς μάχην εὐτρεπισμένους, ἀλλὰ πρὸς τρυφὴν καὶ ἀνάπαυσιν ἀποκλίναντας. Πλῆθος δὲ πολὺ τούτους ὁρῶν καὶ τὸ μετ' αὐτῶν κατὰ συστάδην μὴ κατατολμῶν πολέμου, ἐν δεινῷ ἐποιεῖτο, εἰ τὴν ἅπασαν λῃσάμενοι χώραν, καὶ αὐτοῖς τοῖς τείχεσι τῆς βασιλευούσης τῶν πόλεων προσπελάσαιεν, καὶ ταῦτα αὐτοῦ ἐκεῖθεν ἐληλυθότος, ἐφ' ᾧ τούτους ἀποσοβῆσαι τῆς χώρας. Μετακαλεσάμενος οὖν τοὺς ὑπ' αὐτὸν στρατιώτας καὶ τὴν γνώμην αὐτῶν δοκιμάσαι βου-

IBI cum didiciſſet Imperator ſegregaſſe Duces Scytharum ex toto exercitu lectam manum, quam adverſus Chœrobacchos miſerant; expectarique illic adventum eorum, vir ad rei gerendæ occaſiones igneus, & ad omnia quamvis ſubita numquam non parato ac præmeditato ſimilis; & ſi nondum diem ſeptimam in aulæ regiæ quiete tranſegerat, necdum balneas inierat, ne pulverem quidem adhuc nuperis præliis collectum excuſſerat, convocat tamen confeſtim præſidiarios urbis, & quotquot recens adſcripti militiæ ad manum fuerunt, omnes fere numero quingentos: quos cum nocte armaſſet tota, circa diluculum cum iis exit. miſſis eodem tempore, qui cognatis, affinibuſque ſuis ac conſanguineis, tum cæteris quoque magnatibus &

Imperator ad opem ferendam Chœrobacchis advolat.

B

evectioris fortunæ viris ad Romanam militiam allectis ſuo nomine nunciarent: ſe proficiſci contra Scythas. Erat ea dies Paraſceve Dominicæ quam vocant *Carniprivii*, qua die conſignatas litteras, ad eos quos dixi quoquoverſum dimittens, in ipſo procinctu expeditionis ſubitariæ, mandare jam nunc occupabat (quoniam repentino coactus nuncio incurſionis Scytharum in Chœrobacchos, eo ſuppetias accurrens neceſſario abfuturus eſſet) ut ipſi quoque per hebdomadam Dominicæ quæ ab eſu caſei vulgare Tyrophagi obtinet nomen, ſibi cum copiis auxilio venirent, intermedios enim, inquiebat, hos dies vobis ad quietem indulgeo: ne importune rigidus, parumque imbecillitatis humanæ memor æ-

Suis tempus conſtituit ſequendi.

C

rumnarum militarium continuator videri queam. Ab his recta Chœrobacchos tendit, ingreſſuſque oppidum obſerat, claveſque ipſe ſumit. tum quos habuit famulorum fidiſſimos per murorum circuitum diſpoſuit, addito gravi mandato: ne indormiſcerent cuſtodiæ creditæ; ſed intenta vigilia muros obeuntes, obſervarent caverentque: ne quis eo civium aſcendens Scythas alloqueretur. Oriente ſole apparuerunt expectatæ Scytharum turmæ, collem inſidentes Chœrobacchorum muro contiguum. Ex iis ibidem ad ſex millia divulſi, prædatum in omnem late circum regionem excurrerant, uſque ad decimum; locum decem fere ſtadiis Conſtantinopoli remotum, unde puto & nomen invenit. Reliqui Scythæ in eo quod dixi jugo manſerunt. At Impe-

Cura ejus ad cuſtodiam oppidi.

Edit. Pariſ. pag. 222.

D

rator conſcenſis murorum pinnis omnem undequaque regionem ſpeculabatur campos luſtrans oculis; colleſque obſervans, ac curioſiſſime inquirens, num & quæ qualeſve aliæ præterea Barbarorum copiæ adeſſent: an non quædam alicubi jacerent in inſidiis, quæ in eos qui forte contra oblatas egrederentur repente conſurgerent. Ut ſatis conſtitit nihil eorum eſſe, iterum oculos advertit ad propinqua quæ dixi ſtativa hoſtium; obſervavitque ipſos circa ſecundam diei horam, nihil minus quam pugnam cogitantes, remiſſioni ſe paſſim ac laſciviæ dedere ſecuros belli atque hoſtis. Occaſio apparebat egregia vincendi. Sed multitudo ingens Barbarorum infringebat audaciam ſuborientem laceſſendi palam prælii. Aliunde tamen angebat magnum animum licentia barbarica prædandi, late jam comprehendens omnia, ipſaque ſtringere audens urbis regiæ pomœria; quod cum ſemper eſſet indignum, tum eo tempore intolerabile, quo Imperatorem ad incurſiones eorum arcendas eadem Auguſta civitate conſtaret egreſſum eſſe. Inter hos alternos æſtus convocatis militibus hanc ad eorum explorandum animum accommodatam orationem habuit. *Non eſt deſpon-*

& ad explorationem hoſtilis exercitus.

Oratio Alexii ad ſuos.

dendus animus conſpecta, quæ hinc apparet, multitudine Scytharum; ſed conjecta in Deum fiducia pectore audaci contra vadendum, capeſſendumque haud dubie prælium cum ipſis: quos equidem ſpero, modo unam in ſententiam conveniamus omnes, facile vincemus ac delebimus. Ad ea illi cunctari renuereque. Tum Auguſtus ex ipſo illorum qui ſibi obſtabat metu ſubſidium petens, exaggerando periculo admovendoque inſtantius terrore pertrahere in ſententiam ſategit, in hunc modum loqui pergens: *Quieſcite ergo ſane occaſionemque negligite, quoad qui prædatum abiere ſex millium numero ſalvi revertentes his tot quos cernetis conjungantur. Quid tum? vincetis congregatos in voſque intentos ſcilicet, qui diſperſos aliudque agentes formidatis contra intueri? Id tunc profecto præſentius haud paulo periculum erit, in cujus flammam ex hoc fumo reſilitis. Aut enim admoti muris expugnabunt oppidum, noſque univerſos occidione occident: aut, ſi odorati noſtram ignaviam indignos nos putabunt qui vel brevi tempore ipſorum impetum moremur, ultra progredientur uſque in urbem regiam omiſſis nobis, fruſtraque tum domos ac focos, quo anhelare videmini, reſpectabitis aditu patriæ per Barbaros a veſtra inertia commeatum nactos caſtrorum ſuorum uſque ad portas Conſtantinopolis promovendorum, deinceps vobis intercluſo. Quæ cum ita ſint reputandum unicuique ſecum eſt nihil reſtare aliud niſi occaſionem honeſtæ mortis invadendo periculo pro aris & focis oppetendæ. Ego quidem in id certus paratuſque ſum, atque adeo ecce jam nunc eo feror. Sequetur qui volet veſtrum præcurrentem atque in medios recta Scythas irruentem. Quicumque id non poteſtis aut non vultis, manete licet, ac ſi tantus timor eſt, obdite peſſulum portis, & muliebriter clauſi brevem mortis moram obicibus valvarum lucramini.*

Edit. Pariſ. pag. 223.

Eruptio Alexii in Scythas.

Sic locutus repente per portam, quæ ad paludem vergit, armatus erumpit: obitiſque muris exterius cum modice declinaſſet, jugum a tergo conſcendit, barbaris infeſſum. Vitandi adverſi conſcenſus ea illi cauſa fuit, quod utcumque peroraſſet minus ſperaverat perſuaſiſſe ſe ſuis ut ſecum omnes venirent: quos ſi univerſos adeſſe crederet, nihil apertum martem vereretur. A tergo igitur in mediam invectus ſtationem Scythicam primum ſibi occurrentem cædit ac ſternit. nec comites continuerunt manum. Strages editur non exigua Scytharum; vivi etiam nonnulli abducuntur. Hic animo ſolerti ad belli artes cogitatio incidit vertendi ſpolia cæſorum in ſtratagematis inſtrumentum. nec mora. Romanos milites Scythicis induit veſtibus, Scythiciſque imponit equis. Suorum equos & ſigna militaria una cum præciſis capitibus Scytharum per homines fidos advehenda intra urbem curat, dato negotio ut ſe illic præſtolarentur. Ipſe cum ſuis Scythica vexilla veſtimentaque præferentibus deſcendit verſus amnem non longe a Chœrobacchis fluentem, qua trajecturos opinabatur Scythas alios ubi e præda redirent. Brevi revertentes illi cohortem intuentur ad vadum fluminis, ſed indiciis deluſi ſuam credentes, ſecure ac ludibunde ſe admovent. Enimvero non ſic excipiuntur, at vaſtis ictibus. trepidatur ad inopinatum malum. Cæduntur partim, partim capiuntur Barbari. Sub veſperam (Sabbatum ea dies fuit) revertitur cum captivis, poſteramque lucem hæret ibidem totam. Illuceſcente ſecunda feria caſtro exit, bifariam diviſis copiis. Prius ex iis conſtabat agmen qui ſigna veſteſque Scythicas quibus uſi erant ad victoriam ferebant. his accedebant captivi Scythæ ab agreſtibus indigenis ſingillatim ducti: ſequebantur ad extremum, qui capita Scytharum adempta truncis præfixaque longis haſtis alte oſtentabant. Poſt hos ſpatio quodam interpoſito pro-

Scythæ vincuntur.

Romani Scythicis induti veſtibus.

Iterum Scythæ vincunt.

λόμενος, ἔφη. Οὐ χρὴ ἀποδειλιᾷν πρὸς τὸ πλῆθος τῶν Σκυθῶν ἀφορῶντας, ἀλλ' εἰς Θεὸν ἠλπικότας τὸν μετ' αὐτῶν συνάψαι πόλεμον. εἰ μόνον ὁμογνωμονήσαιμεν, πέπεισθε ὡς ἡττήσομεν αὐτοὺς κατὰ κράτος. Τῶν δὲ ἀπαναινομένων πάντη, καὶ πρὸς τὸν λόγον ἀναβαλλομένων, ἐκεῖνος εἰς φόβον ἐμβάλλων πλεῖστα τοὺς αὐτοῦ, καὶ ἀντιγείρων εἰς κίνδυνον, φησίν. Ἐὰν οἱ εἰς προνομὴν ἐξελθόντες ἐπανέλθοιεν αὖθις, καὶ μετὰ τῶν παρόντων ἑνωθεῖεν, προὖπτος ὁ κίνδυνος. Ἢ γὰρ καὶ τὸ κάστρον παρ' αὐτῶν καταληφθήσεται, καὶ ἡμεῖς παρανάλωμα φόνου γενησόμεθα, ἢ παρ' οὐδὲν ἡμᾶς λογισάμενοι ἴσως τοῖς τείχεσι τῆς πόλεως προσπελάσαντες οὐκ ἐγχωρήσουσιν ἡμῖν εἰς τὴν βασιλίδα πόλιν εἰσελθεῖν, αὐτοῦ που περὶ τὰς πύλας αὐτῆς αὐλισάμενοι. Λοιπὸν κινδυνεῦσαι ἡμᾶς χρὴ, καὶ μὴ ἀνάνδρως ἀποθανεῖν. Ἐγὼ μὲν ἔξω ἤδη ἔξειμι, καὶ ὁπόσοι βούλεσθε προεκδραμόντος ἐμοῦ, καὶ ἐς μέσον τῶν Σκυθῶν εἰσπηδήσαντος, συνέψεσθε· ὁπόσοι δὲ τοῦτο οὐ δύνασθε, ἢ μὴ βούλεσθε, μηδὲ τῶν πυλῶν ἐκτὸς γένησθε. Παραχρῆμα γοῦν διὰ τῆς ἀποτεινούσης ὡς πρὸς τὴν λιμνίου πύλης, ὁπλισάμενος ἔξεισι, καὶ παραδραμὼν τὰ τείχη, καὶ μικρὸν παρεγκλίνας, ἐξ ὀπισθίων τὸν αὐχένος ἄνεισιν. Οὐδὲ γὰρ * συνάψαι τοῦτο δείγνυ τοὺς μετ' αὐτοῦ πρὸς τὸν κατασυστάδην μετὰ τῶν Σκυθῶν πόλεμον. καὶ πρῶτος αὐτὸς δόρυ σπασάμενος, ἐς μέσους Σκύθας ἑαυτὸν ὤθησε, παίσας τὸν πρώτως αὐτῷ ὑπαντιάσαντα. Ἀλλ' οὐδ' οἱ σὺν αὐτῷ στρατιῶται τῆς μάχης ἀπελείφθησαν, κἀντεῦθεν τοὺς μὲν πλείους ἔκτειναν, τοὺς δὲ καὶ ζωγρείαν ἦγον. Εἶτα ὁποῖα κεῖνος μηχανᾶσθαι εἰώθει, τὰς τῶν Σκυθῶν ἐσθῆτας τοὺς στρατιώτας ἀμφιέννυσι καὶ τῶν Σκυθικῶν ἵππων ἐπιβῆναι κελεύει, τοὺς δὲ ἵππους τῶν στρατιωτῶν, καὶ τὰς τούτων σημαίας, καὶ τὰς ἀποτμηθείσας τῶν Σκυθῶν κεφαλὰς παραδοὺς τισι τῶν πιστοτέρων, παραλαβόντας προσέταξεν εἴσω τοῦ κάστρου γενέσθαι ἀπεκδεχομένους αὐτόν. Ταῦτα τοίνυν οὕτως οἰκονομήσας ἐκεῖνος μετὰ τῶν Σκυθικῶν σημαιῶν, καὶ τῶν τὰ Σκυθικὰ ἄμφια περιβεβλημένων στρατιωτῶν, κάτεισιν ὡς πρὸς τὸν ἀγχοῦ Χοιροβάκχων ῥέοντα ποταμὸν, ὅπου καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς προνομῆς ὑποστρέφοντας Σκύθας ἐνόμιζε διελθεῖν. Οἱ δὲ προνομεῖς ἐκεῖνοι θεασάμενοι τούτους ἱσταμένους ἐκεῖσε καὶ νομίσαντες καὶ Σκύθας αὐτοὺς εἶναι, ἀφυλάκτως τούτοις προσέπιπτον, καὶ οἱ μὲν ἀνῃροῦντο, ἄλλοι δὲ καὶ κατείχοντο. Ἑσπέρας δὲ καταλαβούσης, σάββατον δὲ ἦν, ἐπανέρχεται μετὰ τῶν δορυαλώτων. καρτερήσας δὲ καὶ τὴν ἐπιοῦσαν, αὐγαζούσης ἤδη τῆς δευτέρας, ἐξῆλθε τοῦ κάστρου, καὶ διελὼν τοὺς ὑπ' αὐτὸν, ἔμπροσθεν μὲν εἰσήγαγε τοὺς τὰς τῶν Σκυθῶν σημαίας κατέχοντας, ὄπισθεν δὲ τοὺς δορυαλώτους τῶν Σκυθῶν παρὰ χωρικῶν ἕκαστον τούτων κατεχομένους. τὰς δὲ ἀποτμηθείσας κεφαλὰς δόρασι περιπε-

* συνάψεσθαι τούτῳ

A ρας παρ' ἑτέρων αὖθις ἐν τύποις ἀπαιωρουμένας παρεκελεύσατο οὕτω τὴν ὁδοιπορίαν ποιεῖσθαι. Τῶν δὲ ὄπισθεν ἐκ διαστήματος μετρίου ἀπέχων μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν καὶ τῶν συνήθων τοῖς Ῥωμαίοις σημαιῶν ἑπόμενος ἦν. αὐγαζούσης δὲ τῆς ἀποκρέω κυριακῆς, ὁ Παλαιολόγος θερμουργὸς ὢν περὶ τὰς πολεμικὰς πράξεις πρὸ τῶν ἄλλων ἐξεληλύθει τοῦ Βυζαντίου. τὸ δὲ ὀξύῤῥοπον τῶν Σκυθῶν ἐπιστάμενος, οὐκ ἀπεριμερίμνως τὴν ὁδοιπορίαν ἐποιεῖτο. ἀλλ' ἀποδιελὼν τῶν συνεπομένων αὐτῷ θεραπόντων ὀλίγους παρεκελεύσατο αὐτοῦ προεκτρέχειν διάστημα, καὶ τὰς πεδιάδας, καὶ τὰ ἄλση, καὶ τὰς ὁδοὺς περιαθρεῖν, ἵν' εἴπου τινὲς τῶν Σκυ- B θῶν ἀναφανεῖεν, ταχὺ ὑποστρέψαντες ἀπαγγείλωσιν αὐτῷ. Οὕτω γοῦν πορευόμενοι, ἐπεὶ κατὰ τὴν πεδιάδα τὴν οὕτω καλουμένην, Διμυλίαν, τοὺς τὰ Σκυθικὰ περιβεβλημένους ἄμφια καὶ Σκυθικὰς σημαίας ἐθεάσαντο, εἰς τοὐπίσω ἀναστρέψαντες, τοὺς Σκύθας ἤδη καταλαμβάνειν ἔφασαν. ὁ δὲ παραχρῆμα ἐν τοῖς ὅπλοις ἦν. Κατὰ πόδας δὲ καὶ ἕτερος ἐλθὼν διενίσατο λέγων ὡς ὄπισθεν τῶν τάχα Σκυθῶν ἐξ ἱκανοῦ διαστήματος, Ῥωμαϊκαὶ ἀναφαίνονται σημαῖαι, καὶ στρατιῶται κατόπιν θέοντες. Οἱ μὲν οὖν ταῦτα ἀπαγγέλλοντες, τὸ μέντοι ἐστοχάζοντο τῆς ἀληθείας, τὸ δὲ καὶ παρεστοχάζοντο. Τὸ μὲν κατόπιν ἐλαῦνον στράτευμα, ὡς ἀληθῶς C Ῥωμαϊκὸν ἦν, καὶ τοῖς σχήμασι, καὶ τοῖς πράγμασι, καὶ ὁ Βασιλεὺς αὐτῶν ἡγεμόνευε, τὸ δὲ προπορευόμενον καὶ Σκυθικῶς ἐσταλμένον, τῆς Ῥωμαϊκῆς μὲν ἦσαν ἅπαντες στρατιᾶς, Σκυθικὰς δὲ στολὰς ἠμφιέννυντο. Τοῦτο μὲν καὶ οὕτως ἐσχηκότες ὥσπερ ἦσαν ἀμφιασάμενοι ταύτας κατὰ τὸ τοῦ Αὐτοκράτορος παράγγελμα, ὁπόταν ὡς φαινόμενοι Σκύθαι τοὺς ὄντως Σκύθας ἐξηπατήκασιν, ὡς φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε. Τοῦτο δὲ καὶ ἀπεχρήσατο τηνικαῦτα ὁ Βασιλεὺς τῇ σκευῇ τῶν Σκυθῶν πρὸς τὴν τῶν ἡμεδαπῶν ἐξαπάτην τε καὶ φενάκην, ἵνα οἱ προεντυγχάνοντες αὐτοῖς ὀῤῥωδοῖεν, ὥσπερ Σκύθαις τοῖς στρατιώταις ἡμῶν ἐμπίπτοντες, καὶ D ἅμα παρέχοιεν στρατηγικόν τι, καὶ * ὕπτιον γέλωτα φόβῳ ξυμμεμιγμένον, περὶ οὗ φοβηθῆναι σαφῶς, ἐθάῤῥουν, τὸν Βασιλέα κατόπιν θεώμενοι. Οὕτως ἀφόβως ὁ Αὐτοκράτωρ τοὺς ὑπαντῶντας ἐμορμολύττετο. Ἀλλὰ πρὸς μὲν τοὺς ἄλλους ὁ φόβος ἦν ἐκ τῶν φαινομένων. Ὁ δέ γε Παλαιολόγος πολυπειρίᾳ τοὺς ἅπαντας ὑπερβάλλων, καὶ εἰδὼς ὁποῖός ἐστιν Ἀλέξιος περὶ τὰς μηχανὰς πορισμώτατος, ἐγνώρισεν αὐτίκα, ὅτι Ἀλεξίου τοῦτο μηχάνημα, καὶ ἑαυτόν τε θαῤῥεῖν ἀνέπειθε, καὶ τοὺς ἄλλους ἐκέλευεν. Ἤδη δὲ καὶ τὸ πλῆθος ἅπαν τὸ κα- E τόπιν * συνήρπαγεν, ἐκ τῶν συγγενῶν, καὶ τῶν καθ' αἷμα προσηκόντων ξυγκείμενον. Ἐπεδόδον γὰρ ὡς ᾤοντο φθάσαι τὸν Αὐτοκράτορα κατὰ τὰ πρὸ τοῦ συγκείμενα. Φθάσαι γὰρ τοῦτον συνέθεντο μετὰ τὴν ἀπόκρεω, καθάπερ εἴρηται πρότερον ἐν τῇ τυροφάγῳ. Οὐ μὴν ἔφθησαν ἐκεῖνοι ἐξεληλυθότες τῆς πόλεως, καὶ ὁ Βασιλεὺς τροπαιοῦχος ἐπάνεισι, καὶ κατὰ τοῦτο συμμίξαντες αὐτῷ, οὐκ ἂν ἐπείσθησαν ὅτι ὁ Βασιλεὺς αὐτός ἐστι τροπαιοφορῶν οὕτω τὴν νίκην ὀξέως ἐξειργασάμενος, εἰ μὴ τὰς κεφαλὰς τῶν Σκυθῶν ἐμπεπηγμένας ἑώρων ἐπ' ἄκρων δοράτων, καὶ τοὺς ἐπιλοίπους οὓς τὸ ξίφος οὔπω ἐξέτεμε δεσμώτας ἠγμένους καὶ ὄξυγ,

* ἔχων

* συνέῤῥει

A cedebant Romani milites cum ſolitis inſignibus veſtibuſque, iis admixtus Imperator claudebat agmen. Hic inceſſus redeuntis erat. At Palæologus pro cætero fervore bellicoſæ indolis moras quietis conceſſæ non ſuſtinens, ipſo jam diluculo Dominicæ Carniſprivii ante omnes alios Byzantio exivit, iterque locum verſus ubi erat Imperator non ſine cura & circumſpectione capeſſebat, qui expertus noſſet: quam celeres atque improviſæ Scytharum graſſationes eſſent. In ejus cautionis uſum præcedere juſſerat modico intervallo e ſervis familiaribus ſuis aliquot (hos enim iſtius viæ comites habebat) luſtrareque curioſe campos, nemora, ſemitas: ac ſi forte uſpiam B Scythas obſervarent, curriculo nunciatum ipſi regrederentur. Tali cura talique propoſito iter agentibus apparent procul in planitie Dimylia vulgo dici ſolita quos diximus Imperatoris milites veſtibus inſignibuſque Scythicis ornati. Exploratores haud dubii recurrunt confirmantque adeſſe Scythas. arma expediente Palæologo alius ecce nuncius affert poſt Scythas eadem via, intervallo quodam medio, conſpici Romana ſigna & milites curſu inſequentes. His dictis & creditis, trahuntur conjecturis in opinationes varias hinc inde animi. Quibuſdam alia omnia fingentibus; nonnullis rem acu tangentibus. Nam, ut ſuſpicabantur, inſequens agmen ut habitu & ſpecie, ita re quoque ipſa C Romanum erat. Ductabatque illud Imperator ipſe præſens: quæ vero præibat cohors, utcumque Scythicis inſignis vexillis, ornataque veſtibus, Romanæ tamen & ipſa militiæ pars erat: ſed iis tecta armis ac cultu quo feliciter uſa juſſu Imperatoris ad fallendos vincendoſque Scythas fuerat: prout narravimus. Quæ eadem hilari comitate victor Auguſtus ad amicum nunc gratumque ſuorum ludibrium adhibebat: ubique amabiliter ingenioſus: ſive cum illudit hoſtibus; ſive cum riſum ſuis & gaudium miro ſpectaculo deluſis parat: jucunditate ea ad ſenſum blandiori, quod ei præiverat brevis nec verus terror. Sane nondum eos triſti hoſtium ſpecie incuſſus plane turbarat metus cum mature ſuc- D currit ex Auguſti conſpectu pone ſequentis audax fiducia: ita temperatam & quaſi conditam timore ſecuritatem inſueto procul ſpectaculo larvatæ pompæ ſuis Alexius propinabat. Verum inter alternantium motus & primos quorumdam horrores mature Palæologus pro eo quo vincebat omnes uſu rerum, & Alexianæ indolis ingeniique notitia, ſe alioſque inclamans confirmavit. *agnoſce* inquiens, *dolum, hæc ars, hoc Imperatoris noſtri ſtratagema eſt. audendi gaudendique cauſam non timendi cernitis.* Porro jam turba cætera conſanguineorum affiniumque Byzantio poſt Palæologum exierat, ſuppetias Au- E guſto juxta condictum latura. Vix portis exceſſerant cum ecce vident trophæis poſitis ac prælatis Auguſtum reverti victorem. Nec tempus reputantibus perſuaderi poterat eſſe pugnatum, niſi elata contis capita Scytharum volucris victoriæ fixa monumenta loquerentur, cumque iis captivorum grex abactus vinctorum manus

Reditus Imperatoris Conſtantinopolim.

Edit. Pariſ. pag. 224.

Comites Imperatoris.

Ingenium Alexii Palæologo perſpectum.

Admiratio & gratulatio pro celerem ob celerem victoriam.

Edit. Pariſ. pag. 225.

& colla, longaque ſerie triumphalem pompam explicantium. Nec omiſerim quod habeo compertum de Georgio Palæologo ex narratione tunc præſentium; multis eum & veris executum queſtibus infelicitatem ſuam, quod nunc demum ſerus exiret negotio confecto; nec tam glorioſi facinoris Auguſto primum proficiſcenti ſe participem futurum adjunxiſſet. Urebat incredibiliter laudis percupidum hominem occaſionis tantæ jactura. At bene habet quod ſolidum ejus facti decus unus Alexius, uti & periculum, tulit: cui pene illud jure aptari e Deuteronomio potuit: *quomodo perſequatur unus mille, & duo fugent decem millia*. Parum enim abfuit quin contra nihilo minorem multitudinem hoſtium ſe ſe tunc Imperator Alexius unum oppoſuerit; tantumque ac tam impar in ſe verſum belli pondus eatenus ſuſtentaverit quoad excuſſum & abjectum victoria conſilio parata in propriæ evectionis uſum calcando verteret. Nec mihi quis commilitonum ejus collatam tunc operam iſti quidquam detrahere gloriæ cauſetur. recte ſiquidem reputanti una virtus una ſolertia unius Alexii cum juſto pugnacium Barbarorum exercitu ea die, ea occaſione comparata, confeciſſe prælium, & illam audaciam, illam contumaciam multitudinis indomitæ ſola debellaſſe videbitur. Merito ergo tum Byzantii Principis ſui tam inopinato recentis victoriæ decore tum aucti, ingreſſum in orbem omni celebrandum lætitia & gratulatione putaverunt. Quando aliis alia in uno facinore mirantibus mixtæ voces audiebantur inter publicos plauſus, hinc periculi contemptum & magnanimitatem arduo probatam cœpto, hinc dexteritatem in re tota gubernanda, temperandiſque momentis ancipitis negotii, hinc denique ſucceſſum ſtratagematis & præſens diſcrimen extremi mali civibus in fructum victoriæ & triumphi panegyrim converſum abiiſſe gratulantium, Denique gratiam referentium, quod hunc ipſis Soterem, hunc Evergeten, hunc ſalutis, hunc bonorum auctorem beneficentiſſimum conceſſiſſet. Atque harum acclamationum auditu aliquid humanitus paſſus Meliſſenus Nicephorus, nec ſatis diſſimulans morſum invidiæ intus urentis, aut tacitæ comparationis quaſi convicio quodam muto ſe verberari non amplius ferens, ſic excepiſſe contra hoc Alexii facinus dicitur: *Hæc victoria gaudium quidem ſine lucro nobis; hoſtibus autem, dolor ſine damno eſt*. Favebat tali dicto, quod nihilo minus inſolenter Scythæ, quorum inexhauſta multitudo nullius modicæ detrimentum cladis ſentire poterat, tunc cum maxime omnia ubique per totum ſparſi occiduum limitem populabantur: nullo contrario conatu inflammatum fera cupiditate ſævæ gentis impetum eluctari jam amplius, ne retardare quidem, valente. Nec ſolum in agris aut pagis inermibus agebant ferebantque cuncta: ſed & oppida expugnabant obtinebantque, ne civitatis quidam principis reveriti viciniam quo minus auderent municipia ei proxima tentare, profundumque uſque ad torrentem, ſic vulgo appellatum, progredi latrocinando, locum ita Conſtantinopoli propinquum, ut ad ibi ſitum Maximi inter Martyres Theodori templum quotidianus ex urbe concurſus fieret religionis & ſupplicationis cauſa ſancti memoriam viſentium: Dominica vero redeunte effunderetur pene civitas, & pii paſſim omnes peregrinatione ſuburbana ſacram ad iſtam delati ædem, totam illic noctem totumque diem vel circum ambitum, vel in veſtibulo, vel in poſtica templi parte continua religione perſeverare conſueviſſent, uſque ad hunc tumultum Scythicum: quando audita undique exempla gliſcentium quotidie licentius & quoſcumque jam obices tranſilientium graſſationum, tam prope terrorem admoverunt, ut quos conſueta religio trahebat ad venerationem vicini Martyris, ne portas quidem aperire Byzantii metu Scytharum auderent. Hæc fere per continentem occiduam Imperatori adverſa contigere. Nec vero res maritima remiſſius habebat: quin potius in multo maximo periculo verſabatur, Tzacha cum rurſus ædificata armataque claſſe impune omnia pervolitante, oramque late omnem inſulaſque ac

Palæologi dolor quod cum Imperatore prius non exiſſet.

Totum hujus victoriæ decus uni Alexio vindicatum.

Byzantinorum plauſus.

Nicephori dictum parum benevolum in Alexium.

Scythæ hac victoria nihilo debiliores facti, aut placabiliores.

Uſque ad ſuburbium Conſtantinopolis excurrunt.

pag. 226.

Templum S. Theodori Martyris. Concurſu Byzantinorum celebre.

A κονισμένους, καὶ ἄλλον ἐπ᾽ ἄλλῳ ἀγόμενον, καὶ συρόμενον. Τὸ γὰρ τάχος τῆς στρατηγίας τὸ θαῦμα ἐποίει. Πλὴν τοσοῦτον μανθάνω περὶ Γεωργίου τοῦ Παλαιολόγου, οἱ γὰρ συμπαρόντες ἡμῖν διηγοῦντο, ὡς ἐσχετλίαζέ τι, καὶ τὸ καθυστερῆσαι τοῦ πολέμου ἑαυτὸν ἐμέμφετο, καὶ ὅτι μὴ συμπαρῆν τῷ Αὐτοκράτορι κλέος τοσοῦτον ἀραμένῳ ἐπὶ τῇ ἀπροσδοκήτῳ νίκῃ τῶν βαρβάρων τούτων. συμμετασχεῖν γὰρ ἐκείνοις δι᾽ ἀλείας τοσαύτης καὶ πάνυ ἐβούλετο. Περὶ δὲ τοῦ Αὐτοκράτορος ἐκεῖνο ἄν τις εἴποι τὸ ᾆσμα τοῦ Δευτερονομίου τότε καὶ τελούμενον καὶ ὁρώμενον. Πῶς διώξεται εἷς χιλίους, καὶ δύο μετακινήσουσι μυριάδας; Μονονουχὶ γὰρ κατ᾽ ἐκεῖνο καιροῦ ὁ Βασιλεὺς Ἀλέξιος πρὸς τοσοῦτον βαρβάρων πλῆθος ἑαυτὸν ἀντικαταστήσας, τὸ βάρος ὅλον τοῦ πολέμου μέχρι καὶ τῆς νίκης αὐτῆς καλῶς διῳκονομήσατο. Εἰ γάρ τις τοὺς συνόντας λογίσαιτο ὁπόσοι τε ἦσαν καὶ ποδαποὶ, καθ᾽ οὓς ἀντιπαραβάλλοι τὰ τοῦ Αὐτοκράτορος μηχανήματα, καὶ τὸ τούτου πολύτροπον μετὰ τῆς ῥώμης, καὶ τόλμης πρὸς τὸ βαρβαρικὸν πλῆθος, καὶ τὴν ἰσχὺν, μόνῳ ἂν ἐφαρμόσοι τούτῳ τὰ τῆς νίκης κατεπραγμένα. Οὕτω μὲν οὖν τηνικαῦτα Θεὸς τὴν παράδοξον ταύτην τῷ κρατοῦντι δέδωκε νίκην. Εἰσερχόμενον δὲ ὁρῶντες αὐτὸν οἱ Βυζάντιοι ἔχαιρον ἐκπληττόμενοι τὸ τάχος, τὴν τόλμαν, τὴν περιδεξιότητα τοῦ ἐπιχειρήματος, καὶ τὸ ἐξ ὑπογύου τρόπαιον ἐπαίνιζον, ἐσκίρτων, Θεὸν ἀνύμνουν, σωτῆρα καὶ εὐεργέτην τοιοῦτον αὐτοῖς δεδωκότα. Ὁ δὲ

C Μελισσηνὸς Νικηφόρος δακνόμενος ἐπὶ τούτοις, καὶ μὴ φέρων, ὁποῖα τὰ ἀνθρώπινα, ἔφη· Ἡ νίκη αὕτη χαρὰ μὲν ἀκερδὴς, λύπη δὲ ἀζήμιος. Οἱ μέντοι Σκύθαι ἀπειροπληθεῖς ὄντες ἁπανταχοῦ τῆς ἑσπέρας ἐξαμαρίζοντες ἐληΐζοντο ἅπαντα, καὶ οὐδὲν τὸ παράπαν τῶν συμπεσόντων αὐτοῖς τὴν ἐκείνων ἀκάθεκτον ἀνέκοπτε τόλμαν. Ἐπαχοῦ δὲ τῆς ἑσπέρας καὶ πολίχνιά τινα κατεῖχον, μηδὲ τῶν ἀγχοῦ ἀγρῶν τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων κωμοπόλεων φειδόμενοι, παραγινόμενοι καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ οὕτω καλουμένου βαθέος ῥύακος. ἐν ᾧ καὶ τὸ ἐπ᾽ ὀνόματι τοῦ ἐν μάρτυσι μεγίστου Θεοδώρου τέμενος ἵδρυται. Πολλοὶ μὲν γὰρ καὶ ἐφοίτων ἐντεύξεως τοῦ ἁγίου χάριν καθ᾽ ἑκάστην, ὁπηνίκα

D δ᾽ ἡ Κυριακὴ ἦν, πανδημεὶ οἱ εὐσεβεῖς ἐποιοῦντο τὴν πρὸς τὸ ἱερὸν τοῦτο τέμενος ἔλευσιν παννύχιοι καὶ πανημέριοι κύκλωθεν, καὶ κατὰ τὸ πρόδομον, καὶ ὀπισθόδομον τοῦ ναοῦ προσμένοντες. Ἀλλὰ τοσοῦτον ὑπεῖχεν ἡ τῶν Σκυθῶν ἀκάθεκτος ὁρμὴ, ὡς μηδὲ τὰς πύλας ὑπανοῖξαι τοῦ Βυζαντίου τολμᾶν, τοὺς εἰς τὸν μάρτυρα φοιτᾶν βουλομένους διὰ τὰς ἀθρόας ἐφόδους τῶν Σκυθῶν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ ἐξ ἠπείρου τῆς Ἑσπέρας προσπεσόντα τῷ Αὐτοκράτορι δεινά. Οὐ μέντοι γε οὐδὲ τὰ κατὰ τὴν θάλατταν αὐτοῖς εἶχεν, ἀλλὰ καὶ λίαν ἐπικινδύνως, τοῦ Τζαχᾶ αὖθις στόλον κτησαμένου, καὶ τὰ παρὰ θάλατταν ἅπαντα

κατατρέχοντος. Ἐπὶ τούτοις οὖν ὁ βασιλεὺς ἠνιᾶτο καὶ ἤχαλλε, ἁπανταχόθεν βαλλόμενος ταῖς φροντίσιν. Ἐπειδὰν δ' ἠγγέλη τούτῳ, ὡς ἤδη καὶ πλείονα στόλον ἐκ τῶν παραλίων κτησάμενος ὁ Τζαχᾶς, καὶ τὰς ὑπολοίπους, ὧν προφθάσας κατεῖχε νήσων, πορθήσας, καὶ κατὰ τῶν ἑσπερίων χωρῶν διαπεραιοῦσθαι ἐπιχειρεῖ, καὶ πρὸς τοὺς Σκύθας διαπεμπόμενος, συμβουλεύσει τὴν Χερρόνησον καταλαβεῖν. Οὐ μὴν οὐδὲ τὸ ἐκ τῆς Ἑῴας προσεληλυθὸς τῷ Αὐτοκράτορι μισθοφορικὸν τῶν Τούρκων φημὶ, συνεχώρει τὰς πρὸς αὐτὸν σπονδὰς ἀρραγεῖς τηρεῖν, ὑποσχέσεσι χρησταῖς ὑποσαίνων, εἰ τὸν Αὐτοκράτορα καταλιπόντες αὐτῷ προσχωρήσαιεν.

* Ταῦτα γνοὺς ὁ Βασιλεὺς, ἐπεὶ τὰ μὲν κατὰ θάλατταν, τὰ δὲ κατὰ τὴν ἤπειρον λίαν κακῶς αὐτῷ διετίθετο, καὶ ὁ χειμὼν σφοδρῶς ἐπικείμενος τὰς ἐξόδους παντάπασιν ἔκλειεν, ὥστε μηδὲ ἀποζυγοῦσθαι τὰς τῶν οἰκημάτων θύρας διὰ τὸ τῆς χιόνος ἐπιβριθές. Συνέβη γὰρ τότε πολλὴν ἐπισωρευθῆναι, καὶ ὅσην οὐδεὶς τῶν πρότερον ἔγνωκεν, ὡς ἐνὸν διὰ γραμμάτων ἁπανταχόθεν ἐσπούδαζε μισθοφορικὸν μετακαλέσασθαι. Τοῦ ἡλίου δὲ τὴν ἐαρινὴν τροπὴν ἄρτι καταλαμβάνοντος (ἐπεὶ καὶ ὁ ἐκ τῶν νεφῶν ἀπολυόμενος πόλεμος ᾤχετο, καὶ ἡ θάλαττα τοῦ θυμοῦ μετεβέβλητο) δεῖν ἐλογίσατο, ἑκατέρωθεν τῶν ἐναντίων ἐπικειμένων, τὰ κατὰ θάλατταν μᾶλλον καταλαβεῖν, ἵνα ὁμοῦ καὶ τοῖς ναυσιπόροις ἐχθροῖς ῥᾳδίως ἔχῃ ἀντικαθίστασθαι, καὶ πρὸς τοὺς ἐξ ἠπείρου διαχειρὰς μάχεσθαι. Παραχρῆμα τοίνυν τὸν Καίσαρα Νικηφόρον τὸν Μελισσηνὸν ἀποστείλας μετεκαλεῖτο θᾶττον ἢ λόγος τὴν Αἶνον καταλαβεῖν. Ἔφθασε γὰρ διὰ γραμμάτων δηλώσας συλλέξασθαι ὁπόσους ἂν δυνηθείη οὐκ ἀπὸ τῶν ἤδη ἐστρατευμένων (ἐκείνους γὰρ φθάσας εἰς τὰς πόλεις ἁπανταχοῦ τῆς Ἑσπέρας διέσπειρεν, ἐφ' ᾧ φρουρεῖν τὰ κυριώτερα τῶν πολιχνίων) ἀλλὰ κατὰ μέρος νεολέκτους καταλέγων ὁπόσοι τε ἐκ Βουλγάρων, καὶ ὁπόσοι τὸν νομάδα βίον εἵλοντο (Βλάχους τούτους ἡ κοινὴ καλεῖν οἶδε διάλεκτος) καὶ τοὺς ἄλλοθεν ἐξ ἁπασῶν τῶν χωρῶν ἐρχομένους ἱππέας τε καὶ πεζούς. Αὐτὸς δὲ τοὺς τῶν ἐλάττω πεντακοσίους Κελτοὺς ἐκ Νικομηδείας μεταπεμψάμενος μετὰ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ ἐξεληλυθὼς τῆς Βυζαντίδος, θᾶττον τὴν Αἶνον καταλαμβάνει, καὶ τηνικαῦτα ἐν ἀμφηρικῷ εἰσελθὼν καὶ παραδραμὼν τήν τε ὅλου ποταμοῦ θέσιν, καὶ τὴν ὅλην αὐτοῦ κοίτην κατασκεψάμενος ἑκατέρωθεν, καὶ διαγνοὺς, ὅποι τὸ στρατιωτικὸν καταθεῖναι βέλτιον, ὑπέστρεψε. Καὶ διὰ τῆς νυκτὸς τοὺς λογάδας συναγαγὼν τοῦ στρατεύματος τὰ κατὰ τὸν ποταμὸν καὶ τὰ τούτου παρ' ἑκάτερα διηγεῖτο. καὶ ὡς χρὴ τὴν αὔριον διαπεράσαντας καὶ ὑμᾶς τὴν ὅλην περιαθρῆσαι πεδιάδα. Καὶ ἴσως οὐκ ἀδόκιμος ὑμῖν ὑποδεῖξαι ὃν αὐτὸς τόπον φανεῖται, οὗ χρὴ τὰς σκηνὰς πήξασθαι. Τούτου δὲ πᾶσι συνδόξαντος, αὐγαζούσης ἡμέρας πρῶτος αὐτὸς περαίαν κατέλαβε. καθ' ὅνπερ ἅπαν αὐτῷ συνείπετο τὸ στρατιωτικὸν, καὶ μετὰ τῶν λογάδων αὖθις κατασκοπήσας

* [illegible]

A portus piraticis incurſionibus infeſtante. Vulnerabatur his undecumque affluentibus nunciis Imperatoris animus; & quaſi aſſidua omni ex parte jaculatione petitus gravium & ſemper recentium curarum, dolere magis & lamentari publicam ſortem, quam excogitare, nedum afferre, remedium tot malis; aut in tam impedita perplexitate rerum qualecumque conſilium expedire poterat. Multoque minus poſtquam allatum præterea eſt; auctam vehementer a Tzacha claſſem congregatis ex ora univerſa maritima ingenti numero novis navibus. Cum hoc ſupplemento in animo habere Barbarum reliquis, quas nondum ſibi ſubjecerat, inſulis vaſtatis, occiduas irruptione valida tentare regiones: adeoque jam egiſſe per internuncios cum Scythis ut Cherſoneſum occuparent. B Nunciabatur & illud: intervertere conari Tzacham eumdem auxilia quæ Imperator ab Oriente ſibi promiſſa Turcorum expectabat: congregataſque jam mercenarii militis copias Turcicas promiſſis & ſpebus magnis ab emiſſariis Tzachæ tentatas ut a fœdere cum Romanis pacto reſilirent, ad ſeque potius ſuamque militiam, relicto Imperatore, ſe conferrent, ſimulatque copiam pabuli ad alendum equitatum idoneam inſularum, quam meditabatur, deprædatione comparaſſet. Ad hunc tam miſerum Romanæ rei terra ſimul marique ac periculoſum ſtatum accedebat incommodum adverſæ tempeſtatis: commercium pene omne viarum & commeationem ultro citroque nunciorum fœdiſſima tum hyeme vehementibus procellis intercludente. Tradunt non alias Conſtantinopoli plus nivis ſimul viſum, ita C ut ejus inuſitato pondere prægravatis tectis ædium, hincque portarum ſuperliminaribus depreſſis, valvæ non amplius jugis oſtiorum committi coaptarique poſſent. Tamen ne tunc quidem ceſſavit a mittendis omnem in partem nunciis ac litteris, quibus maturari conductitii militis delectus magnopere urgebat. Poſtea vero quam ſole ad verni æquinoctii cardinem progreſſo pax ab æthere fuit, nubium minis, ventorumque ac fluctuum ſe ſe tumultibus remittentibus, putavit Imperator faciendum, ut cum a terra ſimul atque a mari peteretur, quo utrique ſimul hoſtium generi poſſet occurrere copias ad loca maritima congregaret. Statim igitur ad Cæſaream Nicephorum Meliſſenum litteras dat, quibus dicto citius Ænum petere jubebat, cum legionibus recens conſcriptis, mandaverat enim ei antea ut quam D plurimos poſſet conſcriberet milites: non e veteranis (ſiquidem hos ipſe occupaverat Auguſtus per occiduum ſpargere limitem, urbibus ejus tractus præcipuis præſidio futuros) ſed novos & eatenus expertes belli: genera ipſa ſubtiliter explicans ex quibus hos fieri delectus tyronum mallet, nempe Bulgaros & paſtoritiæ duratos vitæ laboribus agreſtes juvenes incertis ſedibus vagos, quos communis Dialectus *Blachos* vocare conſuevit: præterea quoſcumque advenas undecumque ſe offerrent, ſive ad pedeſtrem ſive ad equeſtrem militiam. Porro ipſe accerſitis e Nicomedia quingentis Gallis equitibus, ad ipſum, ut alias diximus, a Comite Flandriæ miſſis, cum iis & magna cohorte propinquorum cognatorumve Byzantio egreſſus Ænum celeriter ſe confert. Ibi navem ingreſſus undique apertam ad ſpeculationis uſum, ea per fluvium invectus, univerſum ejus ſitum, ripæ naturam utriuſque, profunditatis modum, ac formam alvei exploravit accurate: locoque notato quem ratione habita rerum iſtarum omnium opportuniſſimum putavit caſtris metandis, reverſus eſt. Mox per noctem congregatis ad ſe ducibus præcipuis expoſuit ſingillatim quid in exploratione fluminis comperiſſet: ſignificavitque cupere ſe ut poſtridie ſecum ipſi amne trajecto tranſamnanam planitiem luſtrarent late omnem ſuis oculis: id ubi feciſſent, ſe ſe confidere; haud quaquam ineptum ad poſitionem caſtrorum viſum ipſis iri locum, quem ad eam rem a ſe deſignatum monſtraturus tum eſ-

Tzaches mari potens & Romaniæ infeſtus.

Anxietas Imperatoris.

Conſilia Tzachæ.

Fœda hyems Conſtantinopoli.

Diligentia Alexii.

Edit. Pariſ. Pag. 227.

Exercitus cur in loca maritima ductus.

Veterani præſidio urbibus impoſiti.

Delectuum nova ratio.

Diligens exploratio locorum.

ſet. Aſſenſerunt omnes: ergo ſimul illuxit ipſe primus in ulteriorem evaſit ripam: copiæ mox ſequuntur omnes. Hic iterum convocatis ducibus fluvii ripas oſtendit, & iis adjacentem planitiem: tum locum caſtris delectum, prope oppidulum quoddam, Chœrenum ab indigenis vulgo dictum, una ex parte habentem flumen, ex altera non minori alio munimento tutum, qua nempe in paluſtrem deſinit campum. Ita ut mediam munitionis partem neceſſariæ ad ſecuram metationem caſtrorum natura jam factam offerret: cunctis ſine mora probantibus, foſſa quamprimum ducta, totus illic exercitus deponitur. Quo facto Imperator cum idoneo cetratorum numero Ænum redit, animo reprimendi Scytharum impetus, ab iſta potiſſimum parte incurrentium. Tum qui caſtris ad Chœrenum præerant, certiores facti de adventu innumerabilium agminum Scythicorum, id ipſum indicium ad Imperatorem deferunt Æni commorantem. Ille ſpeculatorio navigio maris ora obita, per oſtiorum fauces vi remigii in adverſi amnis invectus alveum, ad caſtra ſuorum venit: quorum inito numero, cum ex comparatione hoſtilis multitudinis, facile ſenſiſſet, infinitis propemodum partibus pauciores eſſe Romanas copias: conſternabatur Dux providentiſſimus metu quodam; & in tanta deſtitutione humani omnis auxilii, etiam inopia conſilii laborabat. non tamen ut concideret animo, aut robur intentæ mentis ab ardore agendi audendique remitteret: verum omnem in partem inquieta ſolicitudine micabat: & alternantium æſtu reciproco cogitationum fervens fluctuanſque jactabatur. His curis ægro haud lætum ſpectaculum offertur novi exercitus barbarici, Comanorum facile quadraginta millium, qui adventantes apparere jam cœperant in conſpectu caſtrorum Romanorum quartum poſt diem quam in ea venerat Auguſtus. Formido erat ne facile naturarum & cupiditatum ſimilitudine plus ſatis inter ſe conciliati feri omnes & Barbari Scythæ cum Comanis convenirent in unam ſocietatem communis belli concordibus animis in Romanos gerendi, ex quo nihil aliud niſi ſupremum exitium Imperii ac Reipublicæ totius expectari poſſet. Ad eam rem prævertendam diſturbandamque cum Comanos præoccupandos ſibi ſtatuiſſet, miſit qui eorum Duces ſuo nomine ad colloquium invitarent. Adfuere cum alii frequentes tum primi omnium Togortas & Maniaco non paucis comitati fortiſſimis ac ſummæ inter Comanos dignitatis viris. Interim accedente propius multitudine Barbarorum incertum amicorum an hoſtium provide Imperator caverat ut ſui trajecto iterum flumine in locum quocumque eventu tutum ſtativa transferrent. In ea nova caſtra invitati Comanorum Principes venere; Maniac quoque ipſe: quamquam ſubalienior initio & ad mentionem colloquii cunctantior fuerat. Opiparum illis convivium parari Alexius præceperat. regieque exceptis omnia officia, quantaſque maximas potuit prolixæ benevolentiæ ſignificationes, cum donis omnis generis ingentibus cumulavit: viciſſim ab iis jusjurandum & obſides poſtulans, quo mobilem eorum & fluxam fidem quam arctiſſime ſibi adſtringeret & adverſus innatæ Barbaris levitatis periculum muniret. Præbuere omnia perlibenter, fideque jurejurando facta, etiam illud alacris ſuæ voluntatis indicium addiderunt: ut ultro ambirent, ac permitti ſibi poſcerent prælium contra Patzinacas poſt tres dies ineundum, cujus ſi quidem victoriam Deus ipſis annueret, pollicebantur ſe ſe prædam omnem diviſuros bifariam, partemque unam Imperatori reddituros. Collaudatis Imperator, pro triduo quod apparandæ pugnæ petierant, decem dies ſi ſic mallent, integros conceſſit:

Aptus caſtris locus.

Edit. Pariſ. pag. 228.

Solicitudo Alexii forti fiduciæ conjuncta.

Comanorum adventus ſuſpectus.

Ii colloquio non fruſtra tentati.

Pacem cum Romanis faciunt.

& jurant.

Prælium cum Scythis depoſcunt.

A τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ καὶ τὴν ὑπερκειμένην πεδιάδα καὶ τὸν ἀρέσκοντα τόπον αὐτῷ ὑποδείξας αὐτοῖς, ἀγχοῦ δὲ ἦν πολιχνίου τινὸς τοῦ οὑτωσὶ Χοιρηνοὺς ἐγχωρίως ἐπονομαζομένου ἐξ ἑνὸς μὲν μέρους ἔχοντος τὸν ποταμὸν, ἐξ ἑτέρου δὲ, βαλτώδης ὤν, ἐπεὶ ἱκανὸν ὀχύρωμα, καὶ πᾶσι τοῖς στρατιώταις ἐφαίνετο, θᾶττον τάφρον διορύξας ἅπαν ἐκεῖ τὸ στράτευμα κατατίθησιν. Αὐτὸς δὲ αὖθις μεθ' ἱκανῶν πελταστῶν πρὸς τὴν Αἶνον ἐπάνεισιν, ἐφ' ᾧ τὰς τῶν Σκυθῶν ὁρμὰς ἐς ἡμᾶς ἐκεῖθεν ἐρχομένων ἀναστέλλειν. Πυθόμενοι δὲ οἱ κατὰ τὴν γενομένην εἰς Χοιρηνοὺς τάφρειαν ἀμυθήτων Σκυθικῶν στρατευμάτων ἔλευσιν, δηλοῦσι περὶ τούτων τῷ Αὐτοκράτορι,
B τὴν Αἶνον ἔτι ἐνδιατρίβοντι. Ὁ δὲ παραχρῆμα ἐν ἀμφιπρύμνῳ πλοίῳ εἰσελθὼν, καὶ περιπλεύσας τὸν ποταμὸν διὰ τοῦ στομίου διελθὼν, ἑνώθη μετὰ παντὸς τοῦ στρατεύματος. Τὰς δὲ ἰδίας ὁρῶν δυνάμεις μηδὲ τὸ πολλοστημόριον τῶν Σκυθικῶν σῳζούσας στρατευμάτων, ἐν ἀμηχανίᾳ καὶ φόβῳ ἦν, μὴ ἔχων τὸν ἐπαρήγοντα κατὰ ἄνθρωπον. οὐκ ἀνέπιπτε δὲ ὅμως οὐδὲ ἐμαλακίζετο, ἀλλὰ πολλοὺς τοὺς παρ' ἑαυτῷ κυμαινομένους εἶχε λογισμούς. Μετὰ γοῦν τετάρτην ἡμέραν ἐκ τοῦ ἑτέρου μέρους πόρρωθεν ὁρᾷ Κομανικὸν στράτευμα, ὡσεὶ τεσσαράκοντα χιλιάδας ἐπικαταλαμβάνον ἤδη. Σκεψάμενος δὲ μὴ καὶ αὐτοὶ τοῖς Σκύθαις προστεθέντες δεινὸν τὸν κατ' αὐτοῦ
C ποιήσωνται πόλεμον, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἐντεῦθεν τὸ ἐλπιζόμενον ἢ πανωλεθρία, δεῖν ἐλογίσατο ὑποποιήσασθαι αὐτούς· καὶ γὰρ προέφθη τούτους μετακαλέσασθαι. Τοῦ δὲ Κομανικοῦ στρατεύματος πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι ἡγεμόνες κατέστησαν, προαγοὶ δὲ πάντων ὁ Τογορτὰκ, ὁ Μανιὰκ, καὶ ἕτεροι ἄνδρες μαχιμώτατοι. Τὴν δὲ πληθὺν τῶν ἐπικαταλαμβανόντων ἤδη Κομάνων ὁρῶν, ἐδεδίει τὸ εὐάγωγον πάλαι γινώσκων τῆς αὐτῶν γνώμης, μὴ οἱ σύμμαχοι ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι γεγονότες μεγίστην βλάβην αὐτῷ προξενήσειαν. Ἀσφαλέστερον δὲ λογισάμενος ἐκεῖθεν ἀπάραντα μετὰ τοῦ ὁπλιτικοῦ παντὸς διαπεράσαι αὖθις τὸν ποταμὸν, δεῖν ἐλογίσατο πρότερον, τοὺς ἡγεμόνας τῶν Κομάνων μετακαλέ-
D σασθαι. Οἱ δὲ παραχρῆμα προσέρχονται τῷ Βασιλεῖ, καὶ αὐτὸς ὁ Μανιὰκ, κἂν ὀψιαίτερον τῶν ἄλλων πρότερον ἀναβαλλόμενος. Δαψιλῆ τοίνυν τράπεζαν αὐτοῖς παραπεθῆναι τοῖς ὀψοποιοῖς ἐπέταξε. Καλῶς οὖν εὐωχηθέντας μετὰ ταῦτα φιλοφρονησάμενος αὐτοὺς, καὶ παντοίων δωρεῶν ἀξιώσας, ὅρκους καὶ ὁμήρους ἐξ αὐτῶν ᾔτειτο, ὑποπτεύων τὸ τῆς αὐτῶν γνώμης εὐεξαπάτητον. Οἱ δὲ ἑτοίμως τὸ προσταχθὲν ἐπλήρουν, τὰς πίστεις παρασχόμενοι, αἰτησάμενοι παραχωρηθῆναι τὸν μετὰ τῶν Πατζινακῶν πόλεμον συνάψασθαι, ἐπὶ τρισὶν ἡμέ-
E ραις. Καὶ εἰ τὴν νίκην αὐτοῖς δοίη ὁ Θεὸς, δίχα τὴν ἐπιλαχοῦσαν αὐτοῖς ἅπασαν λείαν διελόντες, θάτερον μέρος ἀφορίσαι τῷ Βασιλεῖ ὑπισχνοῦντο. ὁ δὲ οὐκ ἐπὶ τρισὶ μόναις ἡμέραις, ἀλλ' ἐπὶ ὅλαις δέκα μετελθέσθαι τοὺς Σκύθας κατὰ τὸ αὐτοῖς βουλητὸν ἄδειαν ἐδεδώκει, καὶ τὴν ἐκεῖ-

θεν ἅπασαν ἀφαιρεθησομένην λείαν, εἴγε τὴν νίκην αὐτοῖς παράσχοι ὁ Θεὸς, ἀποχαρισάμενος. Ἦσαν μὲν οὖν ἐπὶ ταύτῃ τῇ πως μένοντα τὰ Σκυθικὰ καὶ Κομάνων στρατεύματα, τῶν Κομάνων δὲ ἀκροβολισμῶν πειρωμένων τῆς Σκυθικῆς στρατιᾶς. Τριῶν δὲ ἡμερῶν οὔπω διεληλυθυιῶν, μεταπεμψάμενος ὁ Βασιλεὺς τὸν Ἀντίοχον (ἀνὴρ δὲ οὗτος τῶν εὐγενῶν καὶ δραστηριότητι γνώμης τῶν πολλῶν διαφέρων) ἐπισκήπτει αὐτῷ γέφυραν κατασκευάσαι. Θᾶττον δὲ διὰ πλοίων ἐπιζευχθέντων μακροτάτοις ξύλοις κατασκευασθείσης γεφύρας, μεταπεμψάμενος τόν τε πρωτοστράτορα Μιχαὴλ τὸν Δούκαν καὶ γυναικάδελφον αὐτοῦ, καὶ τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Ἀδριανὸν, καὶ μέγαν Δομέστικον, παρεκελεύσατο παρὰ τῷ χείλει τοῦ ποταμοῦ στῆναι, καὶ μὴ συγχωρεῖν συμμιγεῖς διαπερᾶν πεζούς τε καὶ ἱππότας, ἀλλὰ τοὺς πεζοὺς τῶν ἱππέων πρότερον διερχομένους, καὶ τὰς ἁμάξας μετὰ τῶν σκευῶν, καὶ τὰς φορταγωγοὺς ἡμιόνους. Διαπερασάντων οὖν τῶν πεζῶν δεδιὼς τὰς Σκυθῶν καὶ Κομάνων δυνάμεις, καὶ τὰς λαθραίας τούτων ὑποπτεύων ἐφόδους, θᾶττον ἢ λόγος τάφρον πεποιηκὼς, ἐντὸς ταύτης εἰσήγαγεν ἅπαντας, εἶτα καὶ τοὺς ἱππότας παρεκελεύσατο διαπερᾶν. Καὶ αὐτὸς δὲ παρὰ τῷ χείλει τοῦ ποταμοῦ ἱστάμενος τοὺς διαπερῶντας ἑώρα. Ὁ δὲ Μελισσηνὸς καθ' ἣν φθάσας ἐδέξατο γραφὴν τοῦ Αὐτοκράτορος πεποιηκὼς καὶ συλλέξας δυνάμεις ἁπανταχόθεν, ἀπὸ δὲ τῶν ἐγγὺς καὶ πεζοὺς ἐξελάσας ἐπεισάξαντας ἐν ἁμάξαις ὑπὸ βοῶν ἑλκομέναις τὰς ἰδίας σκευὰς, καὶ τὰ πρὸς χρείαν ἅπαντα σπουδαίως πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἐξέπεμψεν. Οἱ δὲ φθάσαντες ἤδη ἐκ διαστήματος καθ' ὅσον ὀφθαλμὸς ἐξικνεῖται περιαθρεῖν τὸ ὁρώμενον, ἀποσπὰς τῶν Σκυθῶν ἐδόκει τοῖς πλείστοις κατὰ τοῦ Αὐτοκράτορος ἰέναι. Ἤδη δὲ καί τις τεθαρρηκὼς καὶ τῷ δακτύλῳ ὑποδεικνὺς τῷ Αὐτοκράτορι Σκύθας διϊσχυρίσατο εἶναι. Ὁ δ' ἀληθὲς τὸ ῥηθὲν οἰηθεὶς καὶ πρὸς τοσούτους μὴ ἐξισχύων, ἐν ἀμηχανίᾳ καθειστήκει. Μεταπεμψάμενος οὖν τὸν Ῥοδομηρὸν τηνικαῦτα (ἀνὴρ δὲ οὗτος ἐκ Βουλγάρων ὁρμώμενος εὐγενὴς καὶ μητρόθεν συγγενὴς * αὐτῆς καὶ μητρὸς ἡμετέρας) τοῦτον ἀποστείλας ἐπέσκηψε κατασκοπῆσαι τοὺς ἐρχομένους. Ὁ δὲ μέχρι τὸ κελευσθὲν διανυκὼς, ὑποστρέψας, τοὺς ἐκ τοῦ Μελισσηνοῦ πεμφθέντας εἶναι ἔλεγεν. Ὁ δ' ἔγε Αὐτοκράτωρ περιχαρὴς γεγονὼς καὶ μικρὸν ἐγκαρτερήσας φθασάντων, διαπερᾷ σὺν αὐτοῖς, καὶ παραχρῆμα τὴν γενομένην τάφρον ἐπὶ πλεῖον ἐπαυξήσας, ἵδρυσε τούτους μετὰ τοῦ λοιποῦ στρατεύματος. Οἱ δὲ Κομάνοι παραχρῆμα τὴν τάφρον καταλαμβάνουσιν, ὅθεν ὁ Βασιλεὺς μετὰ τοῦ ὁπλιτικοῦ παντὸς ἀπάρας διεπέρασεν, αὐτοῦ που κατασκηνώσαντες. Τῇ γοῦν μετ' αὐτὴν ἐκεῖθεν ἀπάρας ὁ Αὐτοκράτωρ καταλαμβάνειν ἔμελλε τὸν κάτωθεν τοῦ ποταμοῦ πόρον τὸν Φιλοκάλη ἐγχωρίως καλούμενον. Ἱκανοῖς δὲ τῶν Σκυ-

* [illegible]

de præda inſuper addens ſe ſe ipſis remittere libenter partem quam offerrent, facileque annuere ut eam ipſi totam pro victoriæ præmio ſibi haberent. Cæterum in conſpectu poſiti mutuo exercitus ambo Scythicus Comanicuſque, non plane quieſcebant: ſed laceſſentibus Comanis Scythæ jaculationibus tentabantur. Nondum triduum abierat, cum Auguſtus accerſitum Antiochum, virum nobilem & ſtrenuitate conſilii atque induſtria excellentem, ædificare pontem juſſit. Celeriter id perfectum opus eſt; naviglis per longiſſimas trabes connexis totam alvei diametrum lata & tuta via conſternentibus. Tunc Imperator vocatis ad ſe Protoſtratori Michaeli Ducæ, uxoris ſuæ fratri, & proprio fratri Adriano Magno Domeſtico, negotium dedit: ut dum exercitus trajiceret, ipſi ad ripam fluminis adſtarent, intenti perturbationi ac confuſioni prohibendæ: nec ſinerent mixtim equites tranſire cum peditibus; ſed darent operam, ut genus utrumque prius diſcretum ordine ac ſeorſim pontem ingrederetur. Pedites primi tranſmiſſi. Poſt eos plauſtra cum ſarcinis: tum muli clitellarii cum oneribus. Sic tranſportato peditatui metuens Imperator a ſubitis inſidiis & repentinis irruptionibus tum Scytharum tum Comanorum quoque (cum quibus ita pacem colebat, ut cavere tamen ſibi ab iis, & in omnem eventum adverſus mobilitatem eorum rebus ſuis proſpicere optimum duceret) foſſam ſumma celeritate circumduxit qua & legiones & impedimenta complexus utraque in tuto habuit, quoad trajeciſſet etiam equitatus: quod ipſum ut quam ordinatiſſime fieret præſens ipſe Auguſtus ac ſpectans curavit. At Meliſſenus negotio ſibi dudum per Imperatoris epiſtolam mandato, congregandi undecumque milites quam poſſet plurimos tum denique perfunctus: ingentem peditum multitudinem quam ex agris & pagis circum vicinis, non delectu, ſed corraſione, collegerat, tranſmittebat ad Auguſtum. apparebatque jam procul vaſtum & plauſtris permixtum agmen (nam magnam ex univerſa contractam regione curruum terreſtrium copiam bubus tractorum Meliſſenus ſuppeditaverat novo militi, commeatibus impedimentiſque deferendis) cum trepida primum intuitos opinio invaſit, Scythicarum hanc quoque novam quamdam copiarum partem eſſe: atque adeo primam forte aciem hoſtilis exercitus ad laceſſendum cum Imperatore prælium præmiſſam; univerſo mox corpore barbaricæ armaturæ ſecuturo. Multos in hanc ſententiam ſubinde intentius cernentes trahebat anceps ſpecies longe adhuc diſtantis multitudinis, facileque hauſta oculis interiores quoque ſenſus atque in ipſas præjudicato terrore imbutas mentes penetrabat, adeo quidem ut non nemo intento adventantem multitudinem digito Imperatori commonſtrans, quovis pignore auderet confirmare, plane hos nihil aliud quam Scythas eſſe: idque ipſi perſuaſit, gravem inde, ut par erat, concipienti curam; & ex conſcientia paucitatis ſuorum conſpectuque innumerabilitatis hoſticæ, augurium haud vanum certi exitii trahenti. In his anguſtiis inops conſilii Rhodomerum accerſit (vir hic erat oriundus ex Bulgaris domo nobilis & materno genere ad conſanguinitatem attinens Auguſtæ matris noſtræ) hunc exploratum prodire quinam ii eſſent; & accedentem quam prope ad dijudicationem oporteret, certa renunciare juſſit. Is ſtrenue re perfecta regrediens, miſſos a Meliſſeno eſſe dixit. ex quo haud vulgari perfuſus Imperator gaudio, ſuos paulo poſt exceptos ſecum duxit trans fluvium: & aucto circuitu valli recentes copias cum veteribus una in caſtra conjunxit. At Comani eum ipſum locum quem amnem tranſiens modo reliquerat Romanus exercitus, caſtris inſederunt. Imperator vero poſtridie inde movens per ripas ſecundo amne occupare parabat vadum quoddam *Pùlacali* vulgo dictum. Eo itinere in copias Scytharum haud contemnendas incidit: cum quibus mox acri certamine contracto, multa

Edit. Pariſ. pag. 129.

& velitationibus delibant.

Pons celeriter ædificatus.

Cautio providi Ducis in trajectione amnis.

Metuendum & ab ſociis.

Agmen auxiliare procul viſum hoſtile exiſtimatum.

Rhodomerus fidus explorator.

pag. 130.

Scythæ vincuntur a Romanis.

utrinque cæde victoriam tandem retulit minime dubiam. Scythis reliquis in ſua ſe caſtra trepide referentibus: dum Romanus exercitus campi dominus in loco perſtitit, ibidemque pernoctavit. Alluceſcente die moventes Romani perveniunt ad locum quemdam *Lebune* nominatum. Tumulus eſt planitiei undique coæquatæ ſupereminens, conſcendit eum Imperator. quoniam vero exercitui toti capiendo impar erat collis, ad radices ejus extenſa foſſa quantum oportuit, capacem copiarum omnium paravit ſtationem; in qua & eas poſuit. Ibi rurſus Imperatorem adiit transfuga Neantzes & pauci cum eo Scythæ: quem Auguſtus conſpicatus ingratiſſimæ ſuæ perfidiæ admonuit Barbarum: aliiſque quibuſdam exprobratis, conſtringi ferreis vinculis proditorem perfugam cum ſociis, & arcta cuſtodia teneri juſſit. Interim Scythæ intra & circa depreſſas ripas fluvii, cui nomen Mauropotamus, ſubſidentes, clam nitebantur conciliare ſibi Comanos: nec minus miſſitatione legatorum tentabant Imperatoris animum, tractatione pacis offerenda: Ille autem cum in orationis inſidioſæ illorum fraudulentam verſutiam, qua valebat plurimum, conjectandi ſolertia, penetraret facile, tamen egregie diſſimulans ejuſmodi reſponſiones edebat, quæ fallaces fallerent, ſuſpenderentque incertos animos eorum: quod ipſum in lucri partem rapiebat Imperator: eximere tempus iſta eluſione cupiens, quoad quas ab Roma expectabat mercede conductas copias perveniendi ſpatium haberent. At Comani haudquaquam ſatis fidei Patzinacarum promiſſionibus adhibentes, aſpernari eas totamque abrupte rejicere mentionem pacis maluerunt. Inde ſub veſperum Imperatorem cum his verbis adeunt: *Quouſque pugnam differimus? Porro extremam hanc a nobis audis increpationem moratum. Sic enim habe: non ſuſtinebimus amplius; ſed oriente cras ſole aut lupi carnes aut agni comedemus.* Intellecta in hunc modum Auguſtus præcipiti ſententia Comanorum, nullum jam reſtare ſenſit cunctationi locum. Expedito igitur ſtatim poſtridiani prælii conſilio de ſumma rerum decretorii futuri, alacri ad Comanos reſponſo pugnæ procinctum condixit in proximam auroram. nec moram parandi fecit. Nam tribunis cæteriſque uſque ad quinquagenarios ductoribus curriculo vocatis negotium dedit indicendi per caſtra univerſa in diem poſterum prælii. Verumenimvero utcumque iſta decreverat gerebatque, gravis tamen eum intus cura mordebat copias immenſas Barbarorum utrorumque reputantem, quorum inter notam feritatem & fidem non ſatis tutam tota majeſtas Romani nominis ſpeſque ac ſalus deprehenſa eſſet, certa conditione ſupremi exitii, ſi quod erat momentis omnibus facillimum, ambæ gentes Barbaræ tractationem concordiæ jam cœptam abſolverent. Talia magno ſollicitudinis æſtu ſecum Auguſto agitanti ſiſtunt ſe commodum ex regionibus montanis duri homines & bellicoſi haud pauciores quinque millibus, qui operam ultro ſuam, ad prælium offerrent, locumque in acie depoſcerent. Inclinavit adventus tam opportunus ſubſidii non parvipendentem ſententiam: ita ut pugnam quam differri amplius non poſſe videbat, plane jam in craſtinum Imperator decerneret, Deique præſentem opem ad victoriæ ſucceſſum imploraret. Nec eam religionem obire ſolus aut privatim ſatis habuit: ſed cum ipſe prior occidente ſole, non ſine luculenta prælatione ardentium facum ſacris hymnis concinendis cæleſtis auxilii advocationem inchoaſſet, operam dedit ut totis caſtris idem fieret; plu-

Neantzes proditor in cuſtodiam datus.

Alexius fallentes fallit.

Comani Scytharum legationem aſpernantur.

Pugnam cum iis non ſine minis flagitant.

Edit. Pariſ. pag. 231.

Imperator de ſucceſſu prælii ſollicitus.

Denique ſententiam pugnæ expedit.

Dei opem implorat.

A θῶν ἐντυχὼν καὶ τελευταῖα προσβαλὼν αὐτοῖς καρτερὸν συνῆψε πόλεμον. Κτείνονται μὲν ἐν τῷ μάχεσθαι ἐξ ἑκατέρων πολλοί. Ὅμως δὲ τὴν νικῶσαν εἶχεν ὁ βασιλεὺς ἡττήσας τοὺς Σκύθας κατὰ κράτος. Οὕτω γοῦν τῆς μάχης διαλυθείσης καὶ τῶν στρατευμάτων διαχωρισθέντων πρὸς τὰς οἰκείας παρεμβολὰς αὐτοῦ που τὸ Ῥωμαϊκὸν προσέμεινε στράτευμα δι' ὅλης τῆς τότε νυκτός. Αὐγαζούσης δὲ τῆς ἡμέρας ἐκεῖθεν ἀπάραντες, καταλαμβάνουσι τόπον τινὰ καλούμενον τοῦ Λεβούνη. βουνὸς δὲ τῆς πεδιάδος ὑπερκείμενος. Ἄνεισι μὲν οὖν ἐκεῖσε ὁ Αὐτοκράτωρ. ἐπεὶ δὲ μὴ τὸ πᾶν τοῦ στρατεύματος ὁ ὑπερκείμενος ἐχώρει τόπος, περὶ τοὺς πρόποδας αὐτοῦ διώρυχα ποιήσας, καὶ τάφρον ἀποχρῶσαν τῷ παντὶ B στρατεύματι ἐκεῖ τούτους κατατίθησι. Πρόσεισι δὲ τηνικαῦτα τῷ Αὐτοκράτορι αὖθις αὐτόμολος ὁ Νεάντζης καὶ σὺν αὐτῷ ὀλίγοι Σκύθαι. ὃν θεασάμενος ὁ Βασιλεὺς καὶ τῆς προτέρας ἀγνωμοσύνης ἀναμνήσας ἄλλαττα προσθέμενος ἔμφρουρον αὐτὸν μετὰ τῶν ἄλλων καὶ σιδηροδέτην εἶχεν. Οὕτω μὲν οὖν ὁ βασιλεύς. Οἱ δέ γε Σκύθαι κατὰ τὸν ῥύακα τοῦ καλουμένου Μαυροποτάμου κείμενοι ὑπεποιοῦντο λαθραίως τοὺς Κομάνους συμμάχους προσκαλούμενοι. Ἀλλ' οὐδὲ πρὸς τὸν Βασιλέα πέμποντες ἠρέμουν τὰ περὶ εἰρήνης ἐρωτῶντες. ὁ δὲ τοῦ δολεροῦ τῆς γνώμης αὐτῶν στοχαζόμενος προσηνεῖς καὶ τὰς ἀποκρίσεις αὐτοῖς ἐπεποίητο, ἀπαιωρεῖν ἐθέλων τοὺς αὐτῶν λογισμοὺς, εἴπου καὶ τὸ ἐκ τῆς Ῥώμης προσ- C δοκώμενον μισθοφορικὸν καταλάβοι. Οἱ δὲ Κομάνοι ἀμφιβόλους ἔχοντες τὰς τῶν Πατζινακῶν ὑποσχέσεις, οὐ πάνυ τι αὐτοῖς προσετίθεντο. Ἀλλ' ἑσπέρας μηνύουσι τῷ Βασιλεῖ. μέχρι πόσου τὴν μάχην ἀναβαλλώμεθα; ἴσθι τοίνυν ὡς ἐπὶ πλεῖον οὐκ ἐγκαρτερήσομεν. Ἀλλ' ἡλίου ἀνατέλλοντος λύκου ἢ ἀρνίου κρέας ἐδόμεθα. Ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀκούσας καὶ τὸ ὀξὺ τῆς τῶν Κομάνων γνώμης διαγνοὺς οὐκ ἔτι ἐν ἀναβολαῖς τοῦ μάχεσθαι ἦν. ἀλλὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην κρίσιν τοῦ πολέμου δημοτελῆ θέμενος, ἐκείνοις μὲν κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν τὸν μετὰ τῶν Σκυθῶν D ὑπέσχετο πόλεμον. Αὐτὸς δὲ παραχρῆμα μετακαλεσάμενος ἡγεμόνας, καὶ πεντηκοντάρχας, καὶ λοιποὺς προσέταξε διὰ παντὸς τοῦ φοσσάτου διακηρυκεῦσαι τὸν ἐς τὴν αὔριον ταμιευθέντα πόλεμον. Ἀλλὰ κἂν τοιαῦτα ἐσκέπτετο, ἐδεδίει ὅμως τὰ ἄπειρα πλήθη τῶν Πατζινακῶν καὶ Κομάνων, ὑποπτεύων τὴν ἀμφοτέρων σύμβασιν. Ταῦτα γοῦν διασκοπουμένου τοῦ Βασιλέως, κατέλαβον πρὸς αὐτὸν τῶν ὀρεινοτέρων μερῶν ἄνδρες τολμητίαι καὶ ἀρειμάνιοι, αὐτόμολοι πρὸς συνασπισμὸν αὐτοῦ εἰς χιλιάδας ποσούμενοι πέντε. Ἐπεὶ δ' ἀναβολὴν ἔτι τὰ τῆς μάχης οὐκ εἶχε, Θεὸν ἀρωγὸν ἐπε- E καλεῖτο. Δύνοντος δὲ τοῦ ἡλίου πρῶτος αὐτὸς κατῆρχε τῆς πρὸς Θεὸν παρακλήσεως. λαμπρὰν τε δαδουχίαν ποιούμενος, καὶ προσήκοντας ὕμνους ᾄδων αὐτῷ. Οὐ μὴν οὐδὲ τὸ ἄλλο φοσσάτον ἠρεμεῖν συνεχώρει, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ ἑκάστῳ μὲν τῶν συνετωτέρων πράττειν συνεβούλευε, τοῖς δὲ ἀγροι-

κοτέ-

A ἀγροικοτέροις ἐπίσκηψις. Τηνικαῦτα γοῦν τὸν μὲν ἥλιον ἦν ὁρᾶν τοῦ ὁρίζοντος δυόμενον, τὸν δὲ ἀέρα πεφωτισμένον, οὐχ ἑνὸς ὥσπερ ἡλίου λάμποντος, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἄλλων ἀστέρων λαμπρὰν τὴν φαῦσιν παρεχομένων. Ἅπαντες γὰρ τοῖς ἰδίοις δόρασι λαμπάδας καὶ κηροὺς, ὡς ἕκαστος δυνάμενος εἶχε, ἀνῆψε. Αἱ δέ γε παρὰ τοῦ στρατεύματος ἀναπεμπόμεναι φωναὶ, μέχρις, οἶμαι, τῶν οὐρανίων ἀντύγων ἔφθανον. Μᾶλλον δὲ, εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, εἰς αὐτὸν τὸν δεσπότην Θεὸν ἀνεφέροντο. Ἐκ τούτου δ' οἶμαι τεκμαίρεσθαι χρὴ τὴν τοῦ Βασιλέως εὐσέβειαν, ὡς ἄρα τὰς πρὸς ἐχθροὺς προσβολὰς, οὐκ ἐδόκει ποιεῖν ἄνευ τῆς ἐκεῖθεν ἐπαρωγῆς. Οὐ γὰρ ἐν ἀνδράσι καὶ ἵπποις καὶ στρατηγικαῖς μηχαναῖς καὶ οὗτος ἐθάρρει, ἀλλὰ τὸ πᾶν τῇ ἄνω ῥοπῇ ἐδίδου. B Καὶ ταῦτα μὲν μέχρι μέσης ἐτελεῖτο νυκτὸς, μικρὸν δὲ τοῦ λοιποῦ τὸ σῶμα διαναπαύσας ἀνέθορε τοῦ ὕπνου, καὶ τοὺς ψιλοὺς τῶν στρατιωτῶν ὥπλιζε καρτερῶς, ἔστιν οὓς καί τινας ἄμφια καὶ περικεφαλαίας ἐκ σηρικῶν πέπλων ὁμοχρόων κατασκευάσας περιέβαλεν, ἐπεὶ μὴ ἀπέχρη τούτῳ πρὸς πάντας ὁ σίδηρος. Ἡμέρας δὲ ἀπάρτι διαγελώσης καρτερῶς ὁπλισάμενος τῆς * φάλαγγος ἔξεισι τὸ ἐνυάλιον ἠχῆσαι κελεύσας. καὶ κατῆλθε τοῦ λεγομένου Λεβουνίου, τόπος δὲ οὗτος *** τὸ στράτευμα διελὼν, τὰς φάλαγγας ἰλαδὸν ἵστησιν. Αὐτὸς δὲ ὁ Αὐτοκράτωρ προμετώπιος ἵστατο δριμὺ μένος πνέων. τοῦ μέντοι δεξιοῦ καὶ εὐωνύμου μέρους καὶ κέρως ὁ Παλαιολόγος Γεώργιος καὶ Κωνσταντῖνος κατῆρχον ὁ Δαλασσηνός. C ἐξ ὑπερδεξίων δὲ τῶν Κομάνων ὁ Μοναστρᾶς ὁπλισάμενος μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἵστατο. Ἤδη γὰρ κἀκεῖνοι τὰς Ῥωμαϊκὰς φάλαγγας καθιστῶντα τὸν Αὐτοκράτορα ὁρῶντες, τὰς σφῶν ὥπλιζον δυνάμεις, καὶ κατὰ τὸ δοκοῦν πολέμου διετύπουν σχῆμα. ἐξ εὐωνύμου δὲ τούτων ὁ Οὐζᾶς καθίστατο. Τὸ δέ γε πρὸς δύσιν ὁρῶν, ὁ Οὐμπερτόπουλος μετὰ τῶν Κελτῶν. Οὕτω γοῦν ὁ Αὐτοκράτωρ ταῖς φάλαγξι πυργώσας οἷον τὸ στράτευμα καὶ ταῖς ἴλαις περισφίγξας, τὸ ἐνυάλιον αὖθις ἐκέλευσεν ἠχῆσαι σάλπιγγα. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι δεδιότες τὸ ἀπειροπληθὲς τῶν Σκυθῶν καὶ τὰς ἀμυθήτους ἁρμαμάξας, τειχῶν ὥσπερ παρεχομένας αὐτοῖς χρείαν, τὸν τῶν ὅλων Κύριον εἰς ἔλεον μιᾷ φωνῇ ἐπικαλεσάμενοι, ὅλας ἡνίας χαλάσαντες τὴν μετὰ τῶν Σκυθῶν D μάχην ἐπέσπευδον, τοῦ Αὐτοκράτορος ἁπάντων προπάροιθεν θέοντος. Μηνοειδοῦς δὲ τῆς παρατάξεως γεγονυίας ἐν ταύτῃ καὶ ὥσπερ ἐξ ἑνὸς συνθήματος παντὸς τοῦ στρατοῦ καὶ αὐτῶν δὴ τῶν Κομάνων τὴν κατ' αὐτῶν ποιησαμένων ὁρμὴν στοχασάμενός τι τοῦ μέλλοντος Σκύθης τις τῶν ἐκείνων ἡγεμὼν τηνικαῦτα καθεστὼς προηρπάκει τὴν σωτηρίαν, καὶ ὀλίγους συμπαραλαβὼν πρόσεισι τοῖς Κομάνοις ὡς ὁμογλώττοις. Κἂν γὰρ μετὰ τῶν Σκυθῶν ἐκθύμως καὶ οὗτοι ἐμάχοντο, ἀλλὰ θαρρήσας μᾶλλον ἢ τοῖς Ῥωμαίοις, αὐτοῖς προσεληλύθει, ἐφ' ᾧ μεσίταις τούτοις πρὸς τὸν E Αὐτοκράτορα χρήσασθαι. Τοῦτο ὁ Αὐτοκράτωρ θεασάμενος, καὶ πτοηθεὶς μὴ τούτοις καὶ ἕτεροι τῶν

* Ισ. φάραγγος

A dentioribus conſilium, agreſtioribus præceptum dans iſtius ſui exempli imitandi. Paruere cuncti: mirumque ſtatim ſpectaculum extitit innumerabilium luminum, quaſi totidem aſtrorum, pro uno tum occumbente ſolari late aerem colluſtrantium. Militum ſiquidem ſupplicantium ſinguli ſummis præfixas haſtis ſive lampadas, ſive candelas cereas, prout quiſque poterat, aut ad manum habebat, alte tollebant accenſas: eoque habitu ac ritu ingeminabant religioſas voces quas equidem uſque ad cælorum verticem perveniſſe arbitror. certe, ut nihil dicamus niſi certæ teſtatæque veritatis, ad Deum ipſum Dominum ſurſum ferebantur. Neque id leve, opinor, documentum eſt religionis Auguſti, B qui tam palam tam libenter declararet, nequaquam ſe parem eſſe poſſe vincendis acie hoſtibus abſque auxilio cæleſti. Nimirum non ille in viris, non in equis, non in machinis bellicis fiduciam collocaverat: ſed omnes ex Dei uno nutu numineque ſuſpenſas habebat ſpei rationes. Per hunc modum ſupplicatione ad mediam extracta noctem, brevique deinceps guſtato ſomno, exurgens diluculo dedit operam ut leviter armati milites, quantum fieri poſſet, loricis cæteraque id genus armatura tegerentur. ac cum galeis omnibus conſumptis quæ in armamentario reperiri potuerunt, ſupereſſent adhuc armandi milites, iis ipſe liberali collatione ſericorum velorum ferruginei coloris, ſimulacra confecit quædam C thoracum & caſſidum, eiſque pugnaturos induit. Die denique jam exorta eques ipſe cataphractus e vallo procedit, jubetque dari claſſico pugnæ ſignum. Mox infra Lebunium (loci nomen id eſt) ******* diviſo exercitu phalanges turmatim ordinat. Ipſe ante primos ordines & frontem aciei ſtabat in armis Imperator, martem haud dubie ſpirans. Dextrum lævumque cornu a Palæologo Georgio, & Conſtantino Dalaſſeno regebantur. Ultra dexteram, extra corpus aciei, prope Comanicum exercitum (nam & Comani conſpicati Auguſtum educentem legiones armare ſuas & ipſi atque inſtruere copias cœpere.) Monaſtras cum ſuo agmine collocatus ſtabat. Ad eorumdem Comanorum lævam D conſtitutus Uzas eſt. Umpertopulus denique cum Gallis verſus occaſum ſortitus locum eſt. His quaſi projectis extra propugnaculis Romanam munire undique ac vallare aciem Imperator ſtuduit, ut ea dum prælio intenta eſt ab inſidiarum & furtivarum a tergo impreſſionum ſolicitudine ac periculo libera eſſet per excubias iſtarum circumvagantium turmarum. Tum denuo inflari tubas & ſupremum invadendi certaminis ſignum edi jubet. Procinctis Romanis formidoloſum contra ſpectaculum oblatum immenſæ multitudinis Scytharum inſuperabili diſpoſitorum curruum quaſi muro vallatæ protectæque terrorem E incuſſerat a nemine diſſimulatum, ſed cujus unus tantum ſalutaris effectus fuit invocatio publica ſupremi omnium Domini, ſine cujus præſenti ope fruſtra ſucceſſum ſperarent tam ardui cœpti. In eam implorationem divinæ miſericordiæ cum voces ſimul omnium conveniſſent: non minori deinde conſenſu conſpirarunt manus, pugna cum Scythis capeſſenda, in quos totis habenis paſſim feſtinabant, ipſo ante omnes Imperatore præcurrente. Cum vero a lunatis aciebus Romana Comanicaque magno undique ambitu in circumventos Scythas impetus concors velut ex condicto fieret, non vano inſtinctus augurio imminentis exitii Dux quidam e præcipuis exercitus Scythici, ſaluti proſpicere maturo transfugio decrevit: ſumptiſque ſecum paucis Comanis accedit; communis linguæ fiducia plus ſibi ab iis quamquam tum infeſtis hoſtibus, quam a Romanis ſperandum interpretans: iiſque ſe idoneis uſurum ſequeſtris autumans ad gratiam Imperatoris promerendam. Vidit eam fugam qui ſtabat intentus in omnia Imperator: & periculorum

Lampadum & cereorum ſucceſſio religioſa.

Velites graviter armati.

Edit. Pariſ. pag. 232.

Romanæ aciei forma.

Scytharum immenſa multitudo & plauſtrorum vallum inſuperabile.

Transfugæ Scythæ deficiunt.

cenſuit ſi frequentarentur ſimiles acceſſus Scytharum ad Comanos. Quid ſi enim adducerentur in conſenſum iſto internunciorum commercio utriuſque nominis Barbari: verſoque in ipſa acie ſimul animo, ſimul impetu, Romanos communibus armis opprimerent? Expedivit in hoc metu conſilium ſtrenue acer in ſubitis & momento perſpicax Auguſti mens. Ei ſiquidem cui ſigni militaris regii credita in acie cuſtodia fuerat, præcepit, ut cum vexillo quod alte ſublatum utraque geſtabat manu, poſt caſtra Comanorum ſtaret. Sic periculo disjecto barbaricæ conventionis, conſtantique fide partium pugnam utrinque ſeriam urgente, Scythæ inter duos apprime concordes deprehenſi exercitus, nihil jam niſi atrociter impuneque cædebantur, manifeſto divinæ deſtitutionis indicio. Cædes erat quantam nemo umquam vidiſſe alias dicitur: adeo ut actione ipſa trucidandi & aſſidua jactatione brachiorum, ad novam ſemper carnificinam abundante materia, incredibili laſſitudine deficerent noſtri, & quaſi meſſi colligendæ impares, victoriam abſolvere poſſe deſperantes, impetum ultro remitterent. Imperator interim medios inter hoſtes equitans phalanges totas conturbabat, obvios cædens cominus, procul poſitos minacibus percellens vocibus. Ubi autem animadvertit meridie commiſſo ferventiores ſolis radios pugnantium verticibus incumbere, miſſis repente certis hominibus curavit ut ruſtici undecumque in ipſam aciem atque ordines vincentium opportuna refrigeria inferrent, mulos utribus frigida diſtentis onuſtos præ ſe agentes. Cujus rei ſimul primum a quibuſdam ſic juſſis exemplum eſt editum, alii mox ultro agricolæ liberatores ſuos interfectores Scytharum facili beneficio proſecuti, affatim aquæ ſitibundis miniſtrabant, utribus, amphoris, aliiſque vaſis cujuſque generis, quæ forte ad præſentem uſum caſus obtuliſſet. Milites hauſta frigida refecti repetebant prælium, aut cædem potius uſque ad integram funeſtæ tragœdiæ cataſtrophen: qua quis ſatis explicet quanta res acta ſpectataque fuerit? cum non jam exercitus, ſed gentis integræ multitudo plane innumerabilis, una die, una proſperi prælii fortuna, ne reliquiis quidem ullis ſuperſtitibus, ſed viris pariter cum uxoribus & liberis in eamdem ſtragem cumulatis, ad internecionem tota deleretur. Fuit ea fatalis genti Scythicæ dies nona & viceſima menſis Aprilis, feria tertia. Unde illa Byzantinorum lætitia & gratulatione cantilena celebrata eſt, in hæc fere verba concepta: *Una dies abſuit quo minus Scythę: una dies, quominus Majum viderent.* Occumbente porro jam ſole perpetrata res erat, nullo ferme Scytharum non interempto, per matrum quoque ac parvulorum cædes pervagante gladio. præter eos qui captivi ſervati ſunt: numero, ſi cum occiſis comparetur, parvo: ſi per ſe ſpectetur, non modico. Tunc receptui cani juſſit Imperator, præivitque ſuis, in caſtra revertens propria. Plane mirabilis hic eventus fuit, præſertim reputantibus ac cogitatione repetentibus, triſtem illam memoriam initiorum belli hujus. Quando qui adverſus Scythas Byzantio Romani proficiſcebantur, tam ſecura confidentia tumebant, ut funes ac lora quibus captivos vincerent Barbaros idonea copia pararent: ignari quam graves pœnas daturi mox eſſent tam ſupini contemptus hoſtium: quos ipſi ſervos ſibi deſtinatos victi poſtmodum vinctique agnoſcere habereque pro Dominis coacti ſunt. Vulnus illud refrico Romani nominis ad Driſtram olim acceptum adverſa cum Scythis pugna, qua fretam humanis opibus Romani ſupercilii ſuperbiam deprimere Deus voluit. Qui tamen idem Deus, hoc in quo narrando verſamur tempore, contrario modo affectos Romanorum eorumdem animos, contrario item, nec minus inſperato, ſucceſſu recreavit, dum conſternatis juſto metu deque ſumma rerũ ac ſalute propria de-

Imperator a Comanis timet.

Edit. Pariſ. pag. 233.

Ingens carnificina Scytharum.

Aqua pugnantibus in aciem delata.

Scytharum gens una die deleta.

Romani primo prælio Scythas contempſerant. ideo victi juſto Dei judicio.

pag. 234.

Nunc contra in infirmitatis propriæ conſcientia divinitus victores.

A Σκυθῶν προσχωρήσαντες ἀναπείσωσι τοὺς Κομάνους τὰ ὑπὲρ αὐτῶν φρονήσαντας κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς φάλαγγος στρέψαι μετὰ τῆς γνώμης καὶ τὰς ἡνίας, παραχρῆμα ὁποῖος ἐκεῖνος δραστήριος ἐν ὀξείᾳ ῥοπῇ τοῦ συνοίσοντος καταστοχάζεσθαι, τῷ τὴν βασιλικὴν σημαίαν κατέχοντι ἐπέταξε ταύτην ἐν χερσὶν φέροντι μετὰ τὴν τῶν Κομάνων στῆναι παρεμβολῆς. Τῆς Σκυθικῆς δὲ ὁμαιχμίας διασπασθείσης ἤδη, καὶ παραχωρησάντων ἀλλήλοις τοῖν στρατοπέδοιν, ἀνδροκτασίαν ἦν θεᾶσθαι τηλικαύτην, ὁποίαν οὐδεὶς πώποτε ἐθεάσατο. Τῶν δὲ Σκυθῶν δεινῶς ἀποσφαττομένων, ὡς ἐγκαταλειφθέντων ἤδη ὑπὸ τῆς θείας δυνάμεως, κεκοπιακότες οἱ σφάττοντες τῇ σφοδρᾷ καὶ πυκνοτέρᾳ κινήσει τῶν ξιφῶν, λειποθυμοῦντες ἀνεκό-
B πτοντο τῆς ὁρμῆς. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ ἐν μέσοις τοῖς πολεμίοις ἐξιππαζόμενος ὅλας συνετάραττε φάλαγγας, πλήττων μὲν τοὺς ἀντικαθισταμένους, καταπτοῶν δὲ καὶ τοὺς πόρρω τοῖς ἐμβοήμασιν. Ἐπεὶ δὲ τὸν ἥλιον περὶ κεφαλῆς τὰς ἀκτῖνας βάλλοντα ἑώρα μεσημβρίας οὔσης, στρατηγεῖται τι τοιοῦτον. Μετάπεμψάμενος τινὰς ἀποστέλλει ἐφ' ᾧ ἀγρότας ἀσκοὺς πλήσαντας ὕδατος καὶ τοῖς ἰδίοις ἐπισάξαντας ἡμιόνοις ἐξελάσαντας ἀγαγεῖν. Τούτους δὲ ἤδη θεασάμενοι, καὶ οἱ μὴ προσκληθέντες τῶν πλησιοχώρων τὸ αὐτὸ τοῦτ' ἐποίουν, τοὺς τῆς δεινῆς τῶν Σκυθῶν χειρὸς αὐτοὺς ἀπαλλάττοντας, ὁ μὲν διὰ ἀμφορέως, ὁ δὲ διὰ ἀσκοῦ, ὁ δὲ δι' ὅπερ ἂν τύχοιεν ἄγγους ἀναψύχοντες ὕδατι. Οἱ δὲ μικρὸν τοῦ ὕδατος σπασάμενοι αὖθις τῆς μάχης ἀντείχοντο. Καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα
C καινὸν, ἔθνος ὅλον οὐ μυριάνθρωπον, ἀλλ' ἀριθμὸν ἅπαντα ὑπερβαῖνον σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἄρδην κατὰ ταυτηνὶ τὴν ἡμέραν ἀπολωλός. Ἦν δὲ μηνὸς Ἀπριλλίου εἰκοστὴ πρὸς τῇ ἐνάτῃ ἡμέρᾳ τρίτη δὲ τῆς ἑβδομάδος. ἔνθεν τοι καὶ παρῴδιόν τι οἱ Βυζάντιοι ἐπῇδον, φάσκοντες. Διὰ μίαν ἡμέραν οἱ Σκύθαι τὸν Μαΐον οὐκ εἶδον. ἐπεὶ δὲ ὁ ἥλιος δυσμὰς ἤδη ἦν, καὶ ἅπαντες μὲν ξιφῶν ἔργον γεγόνασι, καὶ τὰ τέκνα φημὶ καὶ αἱ μητέρες, πολλοὶ δὲ καὶ ζωγρείᾳ ἐλήφθησαν, τὸ ἀνακλητικὸν κελεύσας ὁ Αὐτοκράτωρ ἠχῆσαι, πρὸς ἰδίαν ἐπάνεισι παρεμβολήν. Καὶ ἦν τῷ κατανοοῦντι θαῦμα ἰδέσθαι, πῶς οἱ πάλαι κατὰ τῶν Σκυθῶν ἐξερχόμενοι κά-
D λους διὰ τοῦ Βυζαντίου ἐξωνούμενοι καὶ ἱμάντας δι' ὧν δεσμώτας ἄγοιεν τοὺς τῶν Σκυθῶν ἑαλωκότας, τοὐναντίον πεπόνθασιν αὐτοί τε παρὰ τῶν Σκυθῶν ἑαλωκότες καὶ δεσμῶται γενόμενοι. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τότε ἡνίκα κατὰ τὴν Δρίστραν ὁ μετὰ τῶν Σκυθῶν γέγονε πόλεμος. Καὶ γὰρ τὸ φρύαγμα τότε τῶν Ῥωμαίων καθεῖλε Θεὸς, ἐν ὑστέροις δὲ καθ' ὃν ὑφηγοῦμαι καιρὸν ἡνίκα περιδεεῖς τούτους ἔγνω, καὶ τὰς σωζούσας ἀπολελωκότας ἐλπίδας πρὸς τοσοῦτα πλήθη μὴ ἐξισχύοντας τὴν νίκην παραδόξως ἐχαρίσατο τούτοις, ὡς καὶ δεσμεῖν καὶ σφάττειν καὶ ζωγρείαν ἄγειν τοὺς Σκύθας. Οὐ τοῦτο δὲ μόνον (τάχα γὰρ τοιοῦτον κἂν τοῖς μικροῖς τῶν πολέμων πολλάκις εἴωθε γίνεσθαι) ἀλλὰ καὶ ὅλον ἔθνος μυριάνδρον κατὰ μίαν καὶ μόνην ἀφανίσαι ἡμέραν. Τῶν τα-

γμάτων δὲ τῶν τε Κομανικῶν καὶ Ῥωμαϊκῶν ἀπ' ἀλλήλων διαχωρισθέντων, καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος περὶ λύχνων ἁφὰς πρὸς δεῖπνον ἀπιδόντος, δυσχεραίνων εἰσήκει ὁ καλούμενος Συνέσιος, τί τὸ γινόμενον, καὶ τίς αὕτη ἡ καινὴ οἰκονομία λέγων πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα; Ἕκαστος τῶν στρατιωτῶν ἀνὰ τριάκοντα καὶ πλείω δεσμώτας ἔχει Σκύθας. τὸ δὲ τῶν Κομάνων πλῆθος ἐγγὺς ἡμῶν ἐστιν. εἰ γοῦν ὑπνώσαιεν οἱ στρατιῶται, καθάπερ καὶ δεῖ τοσοῦτον κεκοπιακότες, καὶ οἱ Σκύθαι ἄλλος ἄλλον λύσαντες, καὶ τοὺς ἀκινάκας σπασάμενοι ἀναιρήσουσιν αὐτούς. τί τὸ λοιπὸν ἔσται; ἀλλὰ κέλευσον ἀναιρεθῆναι θᾶττον τοὺς πλείονας. Ὁ δὲ Βασιλεὺς δριμὺ πρὸς αὐτὸν ἐνιδὼν, ἔφη. Κἂν Σκύθαι, ἀλλὰ πάντως ἄνθρωποι. κἂν ἐχθροὶ, ἀλλ' ἐλέους ἄξιοι. Αὐτὸς δ' οὐκ οἶδα τί φρονήσας ταῦτα ληρεῖς; τὸν δὲ ἐνιστάμενον μετ' ὀργῆς ἀπεπέμψατο. Προσέταξε δὲ τηνικαῦτα διαλαλιὰν εἰς ἅπαν τὸ στράτευμα γενέσθαι, ἅπαντα τὰ τῶν Σκυθῶν ἀναλαβομένους ὅπλα εἰς ἕνα καταθέσθαι τόπον, τοὺς δὲ δεσμώτας παραφυλάττειν. Ταῦτα κελεύσας ἐν ἀμεριμνίᾳ τὸ λοιπὸν τῆς νυκτὸς ἦν. Περὶ μέσην δὲ φυλακὴν τῆς νυκτὸς, εἴτε ἐκ θείας ὀμφῆς, εἴτε καὶ ὅπως οὐκ οἶδα, ὅμως δ' οὖν ὡς ἐξ ἑνὸς συνθήματος μικροῦ πάντας οἱ στρατιῶται ἀπέκτειναν. Τοῦτο ὁ Βασιλεὺς αὐγαζούσης ἡμέρας ἀκηκοὼς, ὕποπτον εὐθὺς τὸν Συνέσιον εἶχε. Μετακαλεῖται τοίνυν παραχρῆμα τοῦτον, καὶ αἰτιώμενος σφοδρῶς ἠπειλεῖτο λέγων. Τοῦτο τὸ ἔργον σόν. Τοῦ δὲ ἐπομνυμένου μὴ εἰδέναι, ἐπέταξε δεσμηθέντα τοῦτον κατασχεθῆναι. γεύσεται, λέγων, ὁποῖον καὶ μόνος ὁ δεσμὸς κακόν ἐστιν, ὡς μηκέτι κατὰ ἀνθρώπων τοιαύτας ἀποφάσεις ποιεῖσθαι. Τάχα δὲ ἂν ἐκόλασε τοῦτον εἰ μὴ προσελθόντες οἱ καθ' αἷμα, καὶ ἐξ ἀγχιστείας προσήκοντες τῷ Αὐτοκράτορι μεγιστᾶνες κοινὴν τὴν ὑπὲρ τοῦ Συνεσίου ἱκετείαν ἐποιοῦντο. Τῶν δὲ Κομάνων οἱ πλείους πτοηθέντες, μή τι δεινὸν κατ' αὐτῶν ὁ Αὐτοκράτωρ νυκτὸς μελετήσειε, τὴν λείαν πᾶσαν ἀναλαβόμενοι, νυκτὸς ᾤχοντο, τὴν πρὸς τὸν Δάνουβιν φέρουσαν ὁδεύοντες. Αὐτὸς δὲ αὐγαζούσης ἡμέρας φεύγων τὴν τῶν νεκρῶν σωμάτων δυσωδίαν, ἀπάρας ἐκεῖθεν ἔρχεται ἐπί τινα τόπον, καλὰ δένδρα, καλούμενον, σταδίους δέκα πρὸς τοῖς ὀκτὼ ἀπέχοντα τῶν Χοιρλωῶν. Ἀπερχόμενον δὲ ἐκεῖσε κατέλαβεν ὁ Μελισσηνός. οὐ γὰρ ἔφθασε παραγενέσθαι ἐν τῷ καιρῷ τῆς μάχης ἀσχολούμενος τὴν πληθὺν ἐκείνην τῶν νεολέκτων ἀποστεῖλαι πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα. Ἀλλήλους τοίνυν ἀσπασάμενοι καὶ συγχαρέντες ὡς εἰκὸς, τὸ λοιπὸν τῆς ὁδοιπορίας περὶ τῶν συμπεσόντων ἐπὶ τῇ τῶν Σκυθῶν ἥττῃ ὡμίλουν. Μεμαθηκὼς δὲ ὁ Αὐτοκράτωρ ὁπηνίκα τὰ καλὰ δένδρα κατέλαβε τὸν δρασμὸν τῶν Κομάνων ὁπόσα τούτοις ἀνῆκε πρὸς λόγον τῶν συμφωνηθέντων αὐτοῖς, ἐπισάξας ἐν ἡμιόνοις ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς, ἐντειλάμενος σπεῦσαι καταλαβεῖν αὐτοὺς, καὶ πέραθεν εἰ δυνηθεῖεν Δανούβεως,

A ſperantibus, ac ſe impares tantæ hoſtium multitudini confeſſis tam ſplendidam tamque integram mirabiliter victoriam gratificatus eſt, qua & vincire & trucidare, & vivos ſervitum abducere, quidvis denique ſumma licentia victorum de Scythis obnoxiis ſtatuere pro libito potuerunt. Neque hoc ſolum (quod in congreſſibus etiam non decretoriis nec totas utrinque committentibus copias, uſuvenit non raro) verum id præterea hæc pugna quaſi auctarium felicitatis habuit, ut gentem feram, infidam infinito juventutis pugnacis numero formidabilem ſemper atque infeſtam, deleret aboleretque funditus una iſta & ſola die, ad memoriam æternam hujus tam memorabilis eventus merito tranſcripta. B Diſcretis in ſuas quibuſque ſtationes Comanicis Romaniſque copiis, & Imperatore prima face ad curam corporis & cœnam verſo, adiit cum vultu indignationem præ ſe ferente quidam nomine Syneſius: *quid hoc malum* (ad Imperatorem inquiens) *aut quæ iſta nova res adminiſtrandi ratio eſt? Unuſquiſque militum ad triginta & amplius Scythas captivos habet. Ingens Comanorum multitudo prope abeſt nobis imminens. Si ergo quod poſt tantum laborem fieri pronum eſt, noſtri milites indormierint, & Scythæ commodata ſibi mutuo opera vinculis ſolvendis, ſtrictis acinacibus ſtertentes Dominos confoderint: Quid ſit ſecuturum vides. Jube igitur præverti nefas, pleraq; hac barbaries mature trucidanda.* Hæc dicentem Imperator acribus figebat oculis, & mox ſubdidit: *Etſi* C *Scythæ, etſi hoſtes, homines certe ſunt & humanitate noſtra in ſua calamitate digni. At tu neſcio qua dementia in tranſverſum actus, talia deliras.* Sic Auguſtus: Inſtantemque ulterius Syneſium, iratus increpitum recedere utique juſſit: tum edicto eadem hora per caſtra promulgato, admonuit milites: exarmarent Scythas, cunctaque ipſis erepta tela unum ſeorſim in locum tuto deponerent: ipſi cuſtodiæ captivorum curam gererent. His ita proviſis ſecurus reliquam tranſmittebat noctem: cum ecce circa ejus medium, Deine nutu, an quo alio caſu, incertum: in captivos Scythas ſimul quaſi ex condicto inſilientes Romani milites, ferme univerſos occiderunt. Hæc poſtera jam exorta luce cum cognoviſſet Imperator, in ſuſpicionem venit cædem D a Syneſio curatam. Acceſſitum ergo aſperis inceſſit dictis minisque atrocibus. Tu iſtius nempe (inquiens) tragœdiæ, tu crudelis facinoris iſtius auctor es. Eum vero jurantem ſe inſcio id factum, conſtringi nihilominus & vinctum præcepit attineri; cum ſic diceret. Facto expertus diſcat quantum mali vel ſolis inſit vinculis: nec de cætero tam inhumanas in captivos homines dicat ſententias. Nec vero eo contentus videbatur fore, niſi coeuntes magno numero viri Magnates vel conſanguinitate, vel affinitate Auguſto admoti quam proxime, impetraſſent ab eo conjunctis precibus, ut gratiam ſupplicii Syneſio faceret. E Eadem ipſa nocte neſcio quod nocturnæ fraudis ab Imperatore veriti plerique Comanorum præda omni ſecum ſumpta iter arripuere Danubium verſus. Ipſe Auguſtus prima luce migrationem indixit tot cadaverum fœtorem & facilem in tantæ tabis vicinia peſtilentiam cavens. Locus lectus novis caſtris fuit is cui a pulchris arboribus nomen eſt, ſtadiis octodecim a Chœrenis diſtans. Eo tendentem Imperatorem aſſecutus Meliſſenus (quem ne intereſſe prælio poſſet novorum illa quam diximus delectuum procuratio tranſmiſſioque detinuerat) magno affectu & gratulatione victorem ſalutavit, nihilo minus honorifice atque amanter excipiente Cæſarem Auguſto. Ambo porro amplexibus & cætera lætitiæ amoriſque ſignificatione defuncti conjunctim ineuntes viam, caſus heſternæ pugnæ multiplices ac varios aptum tali tempori jucundæ confabulationis argumentum habuerunt. Inter hæc appulſo Imperatori ad pulchras arbores, ſero demum nunciatur fuga Comanorum. At ille præmiorum fidem quæ ipſis ante pugnam exceperat nihil iſta incivilitate ſubiti diſceſſus infringendam ſtatuens, eadem hora mulos oneratos mercedibus poſt fugaces miſit: agazonibus imperans, ut quam maxima poſ-

Syneſii oratio ad Imperatorem.

Ejus reſponſum humanitate inſigne.

Scythæ captivi noctu trucidati.

Auguſti eam ob rem ira in Syneſium.

Edit. Pariſ. pag. 331.

Comani abeunt inſalutato Imperatore.

Caſtra Romana transferuntur alio.

Meliſſeni adventus & gratulatio.

Auguſti conſtans promiſſorum fides.

ſent celeritate veſtigiis ipſorum inſiſterent: certi non redire, niſi deprehenſis vel ultra Danubium Barbaris deſtinata munera in manus traderent. Adeo grave ipſi planeque intolerandum videbatur, non modo in fraude ac perfidia revera deprehendi; verum etiam in qualemcumque tantæ labis ſuſpicionem incidere. Itaque hac etiam occaſione ſat longa ad omnes oratione de mendacii turpitudine diſputavit. Hæc erga fugaces Comanos ita conſtituit: Alios ex ea gente qui remanſerant, & ſecuti caſtra mutantem Imperatorem erant regio per diem reliquum convivio excepit. Nec repræſentare promiſſa præmia tum temulentis voluit: at poſtridie ubi crapulam edormierant, & vini vapore ſomni beneficio diſcuſſo, eo jam ſtatu erant ut liberalitatis ſenſum capere poſſent, convocatis ad ſe omnibus non ea ſolum quæ pollicitus ipſis erat, cum fide omnia perſolvit: ſed plura præterea munifice admenſus eſt. Unum ab eis viciſſim exigens: nempe ne in reditu ad quem ſe accingebant vicos urbeſve Romanæ ditionis diriperent obiter aut quoquomodo infeſtarent. Quam ad rem non contentus præſenti aſſenſu, etiam pignora in futuri fidem ex ipſis obſides accepit. Quibus & viciſſim ſecuritatem itineris petentibus virum fortitudine ac prudentia præſtantem Joannacem aſſignavit viæ comitem & neceſſariorum ipſis ac commodorum proviſorem diſpenſatoremque omnium quoad Comanorum jugum, metam itineris, incolumes attigiſſent. Sic omnibus ad plenum exolutis officii partibus ipſe victor ac trophæis fulgens ſub deſinentem Majum Byzantium rediit. Atque hæc hactenus de bello Scythico: cujus haudquaquam tamen partes omnes aut caſus ſingulos retuliſſe me profiteor. Qui potuiſſem id quidem? cum & ipſum multum fuerit libaſſe pauca de multis: velut ſi pelagus Adriaticum ſummo digito ſtringerem. Nam cuncta quibus ſe per id tempus nobilitavit Alexius, facinora ſingillatim exequi; explicare inquam pro dignitate, quoties is victoriam de pluribus reportarit, quoties ex rebus perditis conſilio emerſerit, quanta varietate multiplicis virtutis ad omnes unus diverſiſſimorum temporum iniquitates occurrerit, neque alter Demoſthenes queat; ac cum eo ſimul chorus univerſus Rhetorum. Imo neque ſi Academiæ pariter ac Stoæ ingenia conſpiraverint ad ſcriptis celebrandas Alexii res geſtas; ſperaverim æquaturos ſplendorem orationis cum argumenti merito, ut totos intenderent facultatis nervos. Non multi dies fluxerant ab Imperatoris in Palatium reditu cum deprehenſa conjuratio adverſus eum eſt Ariebis Armenii & Galli Umpertopuli qui multitudinem non contemnendam in ſuam ſententiam traxerant. Aderant teſtes, indicia, argumenta omnia: ipſaque adeo ad convictionem criminis manifeſta veritas loquebatur. nec fugiendi ſpatium rei habuerant: ſed adſtabant inſidiatores conjurati propria ipſos conſcientia & confeſſione prædamnantibus. Satis tamen Imperator habuit exilio eos & bonorum publicatione mulctare, pœnarum acriorum præſcriptarum legibus, corpus utique ipſum ac vitam petentium, gratiam convictis integram faciens. Exinde duplex neuter lætus increbeſcens rumor. Alter expeditionis infeſtæ Comanorum; Bodinum alter & Dalmatas novis ſtudere rebus & irruptionem in noſtros fines meditari ferens, in ancipitem diſtraxit curam Imperatoris animum non ſatis expedientem utri prius periculo videretur occurrendum. Vicit pars Dalmatas præferens: viſumque factu neceſſarium ut quæ inter Dalmatiam Romanumque ab ea parte limitem ſitæ in confiniis convalles ſunt mature manu valida præoccuparentur. Placuitque convocatis communicatum ducibus, & pro utiliſſimo exceptum conſilium eſt. Pronunciata ergo expeditione in orani occiduam

Diſputatio de mendacii turpitudine.

Liberalitas in Comanos.

Quibus recedentibus Joannacem dedit comitem.

Edit. Pariſ. pag. 236.

Finis belli Scythici.

Virtus in eo ingens Alexii perſpecta.

Ariebis & Umpertopuli conjuratio.

Clementia Imperatoris in eos.

Expeditio in Dalmatas.

A καὶ δοῦναι τὰ ἀποσταλέντα. Βαρὺ μὲν αὐτῷ ἦν ὑπὲρ παντὸς, μὴ μόνον ψεύδεσθαι, ἀλλὰ καὶ δόξαι ψεύδεσθαι. ὁμιλίαν ἱκανὴν πρὸς ἅπαντας περὶ ψεύδους ποιουμένῳ. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν περὶ τῶν * φυγόντων. τοὺς δέ γε λοιποὺς ἑπομένους αὐτῷ, εἱστία τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας δαψιλῶς. Δέον δὲ ἐλογίσατο μὴ τηνικαῦτα τοὺς ἀνήκοντας δοῦναι μισθοὺς, ἀλλὰ μεθεῖναι τοὺς εἰς ὕπνον τραπέντας, καταπέψαι τὸν οἶνον, καὶ οὕτω τὸ φρονοῦν τῆς ψυχῆς συλλεξαμένους ἐν ἐπιγνώσει γενέσθαι τοῦ φερομένου. Τῇ μετ' αὐτὴν οὖν μετακαλεσάμενος ἅπαντας οὐ τὰ προϋπεσχημένα δίδωσι μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλείονα. Σκεψάμενος δὲ ἐπεὶ ἀπολύειν τούτους οἴκαδε ἐβούλετο, μὴ ἐν τῷ ἀπιέναι εἰς προνομὴν σκεδασθέντες οὐ μικρὰν ταῖς παρὰ τὴν ὁδὸν παρακειμέναις κωμοπόλεσι τὴν βλάβην ἐπάξωσιν, ὁμήρους ἐξ αὐτῶν λαμβάνει. Αἰτησαμένων δὲ καὶ αὐτῶν τὰ κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτοῖς ἀσφαλίσασθαι, δίδωσιν αὐτοῖς τὸν Ἰωαννάκην. ἀνὴρ δὲ οὗτος ἀνδρείᾳ καὶ φρονήσει διαφέρων, τὴν τῶν ἁπάντων οἰκονομίαν διαθέμενος, καὶ τὴν μέχρις αὐτοῦ τοῦ ζυγοῦ τῶν Κομάνων διέθετο. Τοιαῦτα μὲν οὖν τὰ τοῦ Αὐτοκράτορος θείᾳ παντὸς προνοίᾳ πάντα γοῦν κατὰ τὸ πλῆρες τελέσας τροπαιοφόρος αὐτὸς νικητὴς πρὸς τὸ Βυζάντιον ἐπανέρχεται Μαΐου παρεκπνέοντος μηνός. Ἀλλὰ τὰ μὲν τῶν Σκυθῶν ἐνθένδε πέρας ἐχέτω, κἂν ἐκ πολλῶν ὀλίγα μοι εἴρηται, ἀκροδακτύλῳ τοῦ Ἀδριατικοῦ ἁψαμένῃ πελάγους. Τὰς γὰρ λαμπρὰς τοῦ Αὐτοκράτορος νίκας, τὰς μεγάλας τῶν πολεμίων ἥττας, τὰς καθ' ἕνα τούτου ἀνδραγαθίας, τὰ ἐν τῷ μεταξὺ συμπίπτοντα τοῖς τότε καιροῖς, καὶ ὅπως πρὸς ἅπαντας ἐποικίλλετό τι καὶ διὰ παντοίας μεθόδου διήλου τὰ συμπίπτοντα δεινὰ, οὐδ' ἂν Δημοσθένης ἄλλος, οὐ καὶ ὁ ἅπας τῶν ῥητόρων χορὸς, οὐδ' ἂν ἡ Ἀκαδημία πᾶσα καὶ ἡ Στοὰ εἰς ταυτὸ συνεληλυθότες, καὶ πρὸς ἔργον παντὸς τὰς Ἀλεξίου πράξεις ἐποιήσαντο, τούτων ἐφικέσθαι ἐξίσχυσαν. Οὐ πολλαὶ διῆλθον ἡμέραι ἐκ τῆς τοῦ Βασιλέως εἰς τὰ ἀνάκτορα εἰσελεύσεως καὶ ὁ Ἀριέβης Ἀρμένιος, καὶ ὁ Κελτὸς Οὐμπερτόπουλος, λογάδες οὗτοι ἄνδρες τῶν ἐπιφανῶν ἀριθμούμενοι, κατὰ τοῦ D Αὐτοκράτορος μελετήσαντες ἐφωράθησαν, πλῆθος οὐκ ἀγεννὲς πρὸς ταύτην τὴν βουλὴν ἐπισυρόμενοι, καὶ οἱ ἔλεγχοι παρῆσαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐπαρρησιάζετο. Κατάκριτοι δὲ ἤδη καταστάντες οἱ ἐπίβουλοι, δημεύσει καὶ ὑπερορίᾳ τηνικαῦτα κατεκρίθησαν, τῶν ἐκ τῶν νόμων ποινῶν τοῦ Αὐτοκράτορος χαλαρὰν παντελῆ καταψηφισαμένου, μηδενὸς τὸ σῶμα λωβηθέντος. Λογοποιουμένην δὲ Κομάνων ἔφοδον μαθὼν ὁ Αὐτοκράτωρ, ἐκεῖθεν δὲ καὶ τὸν Βοδῖνον καὶ τοὺς Δαλμάτας παρασπονδῆσαί τι, καὶ κατὰ τῆς ἡμεδαπῆς χωρῆσαι βουλομένους, ἐμερίζετο τοῖς λογισμοῖς, πρὸς ὁπότερον ἂν ἀποδύσαιτο τῶν ἐχθρῶν. Δέον οὖν αὐτῷ ἐδόκει κατὰ τῶν Δαλματῶν πρώτως ἐξοπλίσασθαι, καὶ προκαταλαβεῖν τὰ ἀναμεταξὺ τῆς ἡμεδαπῆς καὶ αὐτῶν διακείμενα τέμπη, καὶ ὡς ἐνὸν ἀσφαλίσασθαι. Συναγαγὼν τοίνυν ἅπαντας καὶ ἀνακοινωσάμενος τὸ σκεπτόμενον, ἐπεὶ συνοῖσον ἅπα-

* τεράζοντων.

σι τῶν ἔδοξεν, ἔξεισι τῆς μεγαλοπόλεως τὰ κατὰ τὴν ἑσπέραν περιμηθευσόμενος. Καὶ ταχὺ τὴν Φιλιππούπολιν καταλαβὼν, καὶ γράμματα δεξάμενος τοῦ τηνικαῦτα Ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας χρηματίζοντος περὶ τοῦ Δουκὸς Δυρραχίου Ἰωάννου τοῦ υἱοῦ τοῦ Σεβαστοκράτορος, διαβεβαιούμενα ἀποστασίαν ἐκεῖνον ὠδίνειν, ἀθυμῶν διὰ πάσης ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἦν, τῇ μὲν διὰ τὸν ἐκείνου πατέρα ἀναβαλλόμενος τὴν τῆς ὑποθέσεως ἐξέτασιν, τῇ δὲ καὶ δεδιὼς μὴ ἄπερ ἡ φήμη λέγει οὐ ψεύσηται. καὶ ἐπεὶ μειράκιον ἦν ὁ Ἰωάννης, ὡς ἐπίπαν τὰς τῶν τοιούτων ὁρμὰς ἀκαθέκτους γινώσκων, ἐδεδίει μή τι νεωτερίσειε, καὶ λύπης ἀφορήτου ἀμφοῖν τῷ τε πατρὶ καὶ θείῳ πρόξενος γένοιτο. Δεῖν οὖν ἐλογίσατο διὰ πάσης μεθόδου ἀποσῶσαι τὴν ἐκείνου σφῆλαι βουλὴν, ἐκήδετο γὰρ τούτου ὁπόσον οὔτις εἴποι. Μεταπεμψάμενος οὖν τὸν τότε μέγαν Ἑταιρειάρχην Ἀργυρὸν τὸν Καρατζᾶν Σκύθην μὲν ὄντα, φρονιμώτατον δὲ καὶ ἀρετῆς καὶ ἀληθείας ἐπιμελούμενον, δεττὰς ἐπιδίδωσιν αὐτῷ γραφάς, τὴν μὲν πρὸς τὸν Ἰωάννην ταῦτα διαλαμβάνουσαν. Ἡ μὲν Βασιλεία μου βαρβαρικὴν διὰ τῶν κλεισουρῶν ἔλασιν κατ' αὐτῆς μεμαθηκυῖα ἐξελήλυθε τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐφ' ᾧ τὰ μεσαίχμια τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ἀσφαλίσασθαι. Δέον οὖν ἐστὶ καὶ αὐτὸν σὲ παραγενέσθαι τὰ κατὰ τὴν ὑπὸ σὲ ἀναδιδάξοντα. Δέδια γὰρ καὶ τὸν Βολκάνον μή τι καὶ αὐτὸς ἐναντία καθ' ἡμῶν φρονήσας μελετήσῃ. Πρὸς δὲ καὶ τὰ κατὰ τὴν Δαλματίαν ἀπαγγελεῖν πρὸς ἡμᾶς, καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ Βολκάνου, εἰ ταῖς εἰρηνικαῖς ἐμμένει σπονδαῖς. Καὶ γὰρ οὐκ ἀγαθαί μοι περὶ αὐτοῦ ἀγγελίαι καθ' ἑκάστην κομίζονται. ἵνα σαφέστερόν τι μεμαθηκότες καὶ πρὸς τὰς αὐτοῦ ἐπιπλέον παρασκευασώμεθα μηχανάς. καὶ σοὶ τὸ δέον ὑποθέμενοι, αὖθις πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν ἐκπέμψωμεν, ὅπως ἐξ ἑκατέρου μέρους τοῖς ἐχθροῖς μαχόμενοι, τῆς νίκης σὺν Θεῷ ὑπαρήγοντες γενοίμεθα. Ταῦτα μὲν ἡ πρὸς τὸν Ἰωάννην γραφὴ διελάμβανεν. ἡ δέ γε πρὸς τοὺς λογάδας μὲν ἐποίκων Δυρραχίου τοιαῦθ' ὑπηγόρευεν. Ἐπεὶ καθ' ἡμῶν μελετᾶν τὸν Βολκάνον αὖθις μεμαθηκότες τῆς Βυζαντίδος ἐξεληλύθαμεν, κατασφαλισόμενοί τε τὰ ἐν μεσαιχμίῳ τῆς τε ἡμεδαπῆς, καὶ τῶν Δαλματῶν διακείμενα τέμπη, ἅμα δὲ καὶ τὰ κατ' αὐτὸν καὶ τοὺς Δαλμάτας ἀκριβώσασθαι, διά τοι ταῦτα δέον κρίναντες μετακαλέσασθαι τὸν ὑμέτερον Δοῦκα καὶ ποθούμενον ἀνεψιὸν τοῦ κράτους ἡμῶν, τουτονὶ τὸν τὴν ἡμετέραν ἐγχειρίζοντα ὑμῖν γραφὴν ἐξαπεστάλκαμεν, Δοῦκα τοῦτον προχειρισάμενοι· Δέξασθε αὐτὸν καὶ ὑμεῖς, καὶ εἰς πᾶν τὸ παρ' αὐτοῦ προσταττόμενον ὑπείκετε. Ταύτας οὖν τὰς γραφὰς ἐγχειρίσας τῷ Καρατζᾷ, ἐνετείλατο ἀπελθόντα πρῶτα μὲν ἐγχειρίσαι τῷ Ἰωάννῃ τὴν πρὸς αὐτὸν γραφήν. Καὶ εἰ μὲν αὐθαιρέτως ἕπεται, ἐκεῖνον μὲν ἐκεῖθεν μετ' εἰρήνης προπέμψαι, αὐτὸν δὲ τὴν φρουρὰν τῆς χώρας ἀναδέξασθαι μέχρις ἂν ἐκεῖνος αὖθις ἐπανέλθοι. Εἰ δ' ἀντιτείνῃ καὶ μὴ πείθηται, μεταπέμψασθαι τοὺς ὑπερέχοντας τῶν Δυρραχιτῶν, καὶ τὴν ἑτέραν ὑπα-

A versus Illyricum profectus Auguſtus urbe regia & Philippopolim invectus ibi litteras accepit Archiepiſcopi Bulgariæ, qui tunc erat, affirmantes Joannem Sebaſtocratoris filium, ducem Dyrrachii defectionem machinari. Gravem illi curam hic nuncius attulit, diem inde noctemque diſquirenti ſecum anxie quam potiſſimum negotii ancipitis & lubrici tractandi rationem iniret. Hinc occurrebat ſcilicet Iſaacii Patris adoleſcentis neceſſitudo, & omnem cogitationem judicialis examinis in reum delatum exercendi fraterni nominis ac ſanguinis diſcutiebat reverentia. At aliunde verendum erat, ſi temere negligeretur indicium, cujus publica fama eſſet auctor, quorſum erumperēt nullo fræno cohibitæ cupiditates adoleſcentis pro iſtius ætatis natura præcipitis. Periculumque videbatur ne diſſimulatum intempeſtiva indulgentia naſcens malum in aliquam perniciem B evaderet, unde luctus intolerandi patruo patrique cauſa æterna naſceretur. Præſtabilius ergo denique viſum operam dare ſedulam ut arcanum juvenis conſilium detegeretur explorando, & ei ſic obviam iretur efficaci providētia, ut neque reſpublica detrimentum caperet, & adoleſcentis ipſius ruina præverteretur, cui pro patrui affectu conſultum in primis Auguſtus cupiebat. Ab hac deliberatione accerſitum Magnum Hetæriarcham, ſive ſocietatis Ducem, Argyrum Caratzam, origine quidem Scytham, at prudentiſſimum, ac ſpectatæ virtutis fideique virum, Dyrrachium mittit duplicibus inſtructum litteris: quarum alteras ad Joannem datas in hunc modum ſcripſerat. *Certior facta Majeſtas noſtra parari contra nos expeditionem barbaricam mox irrupturam per anguſtiarum clauſtra* C *quæ Romanum inter limitem ac Dalmatiam interjacent, Conſtantinopoli prodiit animo prævertendę refutandęque audaciæ hoſtilis, & confinium Imperii Romani præſidiis idoneis præmuniendorum. Tali propoſito in eas partes proficiſcenti mihi opus eſt te occurrere quamprimum & mox præſentem referre quis ſit ſtatus rerum in Provincia quam regis. Et eſt magnopere de quo agere tecum velim, ſuſpectus dudum animus Bolcani, qui ne aliquid infidi infeſtique conſilii contra nos coquat male metuo. Quare tum de eo, an fœderis conditionibus ſe contineat; tum de ipſa Dalmatia, quis in ea ſenſus populi, qui opum apparatus, quæ fides commerciorum accerſi a te expedio, cui talia pro ratione Magiſtratus & vicinia locorum par eſt comperta eſſe. Enimvero haud læti inde in dies* D *mihi adveniunt nuncii. quorum indiciis nondum ad præjudicandum trahor, ad tuum me colloquium reſervans, in quo poſt liquidam explorationem periculi aut mali etiam de opportunis vel cautionibus vel remediis facile inter nos conventurum auguror. Ac provideo jam nunc firmam illam videri fore gerendi hujus belli rationem: ſi te cognitis ſatis omnibus, & tum mandatis, tum copiis inſtructum noris remittamus in Illyricum: quo ex utroque latere, impetu concordi unum in hoſtem irruentes, citra periculum, Deo juvante, vincamus.* Hæc habuit Epiſtola ad Joannem data. Quæ vero præcipuis Dyrrachii civibus inſcribebatur in hæc fere verba concepta erat. *Cum exciti nunciis, qui de Bolcano feruntur bellum in vos parante, profecti Byzantio tendamus ad veſtrum limitem, partim occupaturi præſidiis clauſtra vallium & montium anguſtias qui Romanos Dalmaticoſque interjacent fines, partim quid parent cogitentve Dalmatæ certius ex propinquo exploraturi, ad ea duximus conducere ut jam hinc ad nos evocaremus Ducem veſtrum, cariſſimum nepotem Majeſtatis noſtræ: quod ut ſine noxa veſtra, provinciæque iſtius fiat, mittimus qui per ejus abſentiam rebus iſthic præſit, eum ipſum qui hanc vobis noſtram epiſtolam reddet: cui propterea honores omnes qui Duci veſtro debentur exhiberi a vobis par eſt, & volumus: quippe ipſum jure quam optimo Ducem Dyrrachii eſſe jubemus, confidimuſque ac cupimus ut ei vos in omnibus quæ præſcripſerit, obſequentes præbeatis.* Has duas Epiſtolas Imperator Caratzæ tradens ei mandavit, ut Dyrrachium perlatus, prius Joanni redderet eam quæ ipſi erat inſcripta. Ac ſi ea lecta promptum is ſe ad profectionem oſtenderet, omnibus ipſum officiis atque honoribus proſequeretur, daretque operam ut ſine offenſione aut ſuſpicione ulla diſcederet: ipſo interim vicariam pro eo præfecturam ac curam

Joannes Sebaſtocratoris filius Dyrrachii Dux meditatæ defectionis accuſatus.

Edit. Pariſ. pag. 237.

Argyrus Caratza miſſus Dyrrachium.

Litteræ Auguſti ad Joannem.

Auguſti Epiſtola ad Dyrrachienſes.

pag. 238.

Mandata Caratzæ data.

provinciæ uſque ad ejus propinquum reditum ſe geſturum profitente. Sin autem reluctaretur & parere recuſaret, tum Caratza præcipuis Dyrrachienſium ad ſe vocatis alteras litteras oſtenderet, ipſorumque, Auguſti nomine ac juſſu, auxilium expoſceret ad Joannem capiendum. Hæc dum ita parabantur, perfertur ad Sebaſtocratorem trepidus nuncius de ſuſpicione ac periculo in quibus verſaretur Joannes ejus filius. Erat is Conſtantinopoli. unde momento citatis equis iter arripiens, continuo curſu duum dierum totidemque noctium, Philippopolin pervenit; ibi ſtatim Auguſtale dormientis tum forte fratris familiariter ingreſſus ſine ſtrepitu, ſigno manus Domeſticos monuit ut quieſcerent, nec ſomnum Auguſti turbarent. ſimul in alterum regii cubiculi lectum ſe de via feſſum compoſuit, citoque obdormivit. Experrectus Auguſtus cernit præter ſpem in cubili proximo ſopitum: & ei viciſſim ipſe quoque ne quietem excuteret, obſtrepere temperavit: ſuoſque ut idem caverent monuit. Tandem excitatus Sebaſtocrator ubi Auguſtum vidit vigilantem, ſenſitque ab ipſo item ſe aſpici, progreſſi utrinque ambo ad fraternum amplexum ſeſe amantiſſime oſculati ſunt. Tum rogante Imperatore quæ cauſa inopinati adventus eſſet? Iſaacius: tua, inquit, cauſa veni. Alexio vero ſibi moleſtum eſſe officioſe ſignificante, quod frater inutili ſui cura tantum laboris exantlaſſet, nihil Sebaſtocrator repoſuit: nondum maturum ſtatuens de filii negotio loqui, quod a Dyrrachio quos expectabat acciperet nuncios, ejus diligentia quem eo præmiſerat. Nam ad primam auram ſiniſtri de filio rumoris Sebaſtocrator breviſſimas litteras per ſtrenuum curſorem ad eum deſtinarat: quibus jubebat confeſtim eum ad Imperatorem accedere: ad quem & ipſe præoccupandum parandaque omnia purgando crimini jam nunc feſtinaret Philippopolim: ibi præſtolaturus adventum filii, celerrime, ut ſperabat, & neceſſe erat, eo accurſuri. Ea Sebaſtocrator opperiens tum quidem nihil aliud niſi vultu & familiaritate ſolitis fratre ſalutato, in aſſignatum ipſi tabernaculum conceſſit. Verum paulo poſt miſſus ad Joannem tabellarius magno curſu Iſaacium convenit, proximum Joannis ipſius adventum nuncians. Tum vero is velut ſe omni ſuſpicionis periculo jam defunctum exiſtimans, fiducia concepta ſpiritibuſque majoribus, Imperatorem adit implacidus, iramque haud dubiam anhelans in eos qui primam ſuſpicionis de Joanne mentionem apud Imperatorem feciſſent. Hunc ita turbide accedentem Auguſtus contra intuitus, quamquam intellexit ſtatim commotionis cauſam, percontatus tamen officioſe eſt, *ſatin ſalvæ?* &, *ut ſe haberet?* cui ille, *male*, inquit, *ejuſque incommodi tu ipſe cauſa es*. Sic erat Iſaacius: numquam in vita didicerat iræ habenas moderari. & erat oppido irritabilis, ita ut vel verbi ſimplicis minus forte grati auditione efferretur. Porro illis tam ſtomachoſis, hæc nihilo placidiora mox adjunxit: *Nec Majeſtati tuæ tantum ſuccenſeo, quantum huic*) Adrianum digito monſtrabat) *calumnioſe mentito*. Ad ea mitis ille ac ſuavis Imperator prorſus nihil repoſuit. norat enim qua arte flagrantem iracundiam germani mulcere ac ſedare oporteret: ſed ad conceſſum invitat fratrem cum Meliſſeno Nicephoro Cæſare, & quibuſdam aliis conſanguinitate ipſis intima aut affinitate conjunctis ii ſoli circulo ſecreto diſſerebant inter ſe de iis, quæ contra Joannem erant dicta. Ut autem ſenſit Iſaacius tam Meliſſenum quam Adrianum fratrem ſuum oblique in filium ſuum invehi, erumpenti jam impar cohibendo ſtomacho trucibus Adrianum figit oculis, ſimulque

Sebaſtocrator ad fratrem Auguſtum occurrit.

Familiaritas fratrum Alexii & Iſaacii.

Sebaſtocrator filium accerſit.

Edit. Pariſ. pag. 239.

Iſaacius Sebaſtocrator iræ impotens.

Manſuetudo Imperatoris.

Minæ Iſaacii in Adrianum fratrem.

A ναγνῶναι γραφὴν, ἐφ' ᾧ συνάρασθαι αὐτῷ ἐπὶ τῷ τὸν Ἰωάννην κατασχεῖν. Ταῦτα ἐνωτισθεὶς ὁ Σεβαστοκράτωρ ἐν Κωνσταντινουπόλει διατρίβων σπουδαίως ἔξεισι, καὶ ἐπὶ δυσὶ νυχθημέροις καταλαμβάνει τὴν Φιλιππούπολιν. Ὑπνώττοντος δὲ τοῦ Βασιλέως εἴσω τῆς βασιλικῆς σκηνῆς ἀψοφητὶ εἰσελθὼν, εἰς τὴν ἑτέραν κλίνην τοῦ Βασιλέως καὶ ἀδελφοῦ κατακλιθεὶς καὶ αὐτὸς ὕπνωττε, τοὺς κατευνάζοντας τὸν Αὐτοκράτορα διὰ τῆς χειρὸς ἡσυχάζειν ἐπιτάξας. ὡς γοῦν ὁ Βασιλεὺς τοῦ ὕπνου ἀνέθορε, καὶ τὸν ἀδελφὸν παρ' ἐλπίδας ἐθεάσατο, ἡσυχάζων τέως ἦν, καὶ τοὺς παρατυχόντας αὐτὸ τοῦτο ποιεῖν καὶ αὐτὸς ἐκέλευεν. Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ Σεβαστοκράτωρ ἔξυπνος γενόμενος τὸν ἀδελφὸν καὶ B Βασιλέα γρηγοροῦντα ἐθεάσατο, κἀκεῖνος ἐνιδὼν αὐτὸν, προσελθόντες ἀμφότεροι, ἀλλήλους κατησπάζοντο. Εἶτα ὁ μὲν Βασιλεὺς ἐπυνθάνετο, τί ἄρα καὶ βούλοιτο, καὶ τίς ἡ αἰτία τῆς αὐτοῦ ἐλεύσεως; Ἐκεῖνος δὲ, Σοῦ ἕνεκα, ἔφη. καὶ ὅς. μάτην σεαυτὸν συντείνας τοσοῦτον κεκοπίακας. Ὁ δὲ Σεβαστοκράτωρ τέως οὐκ ἀντεφθέγξατο, ἀλλ' ὀνειρώττων ἦν τὰ ἀπὸ τοῦ Δυρραχίου μετὰ τοῦ προπεμφθέντος παρ' αὐτοῦ κομισθησόμενα μηνύματα. Καὶ γὰρ ἅμα τῷ ἐνωτισθῆναι τὰ θρυλλούμενα περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, δισύλλαβον ἐγχαράξας πρὸς αὐτὸν γράμμα, παρεκελεύσατο θᾶττον πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα φοιτῆσαι, ὡς καὶ αὐτὸν ἐπ' αὐτῷ τούτῳ τοῦ Βυζαντίου ἐξεληλυθότα πρὸς Φιλιππούπολιν ἐπείγεσθαι, ἐφ' ᾧ τὰ κατ' αὐτοῦ πρὸς τὸν C Αὐτοκράτορα εἰσηγηθέντα κατασεῖσαι, τὰ εἰκότα πρὸς τὸν ἀδελφὸν καὶ Βασιλέα ὁμιλήσαντα, ἅμα δὲ καὶ τὴν αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν ἐγκαρτερῆσαι ἄφιξιν. Ὑποχωρήσας δὲ ἀπὸ τοῦ Βασιλέως εἰς τὴν ἀποτεταγμένην αὐτῷ σκηνὴν ἄπεισι. Παραχρῆμα δὲ καὶ ὁ πρὸς τὸν Ἰωάννην ἀποσταλεὶς γραμματοκομιστὴς δρομαῖος εἴσεισιν ἐκεῖθεν ἐπανελθὼν, τὴν τοῦ Ἰωάννου ἀπαγγέλλων ἔλευσιν. Τῆς ὑποψίας οὖν τηνικαῦτα ὁ Σεβαστοκράτωρ ἀπαλλαγεὶς καὶ κρείττοσιν ἀναῤῥώσας ἑαυτὸν λογισμοῖς, θυμοῦ πλησθεὶς κατὰ τῶν πρώτως εἰσηγησαμένων τὰ κατὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τεταραγμένος πρὸς τὸν Βασιλέα εἴσεισι. Ὁ δὲ Βασιλεὺς τοῦτον θεασάμενος ἐγίνωσκε μὲν παρευθὺ τὴν D αἰτίαν, ἠρώτα δ' ὅμως, ὅπως ἔχοι. Ὁ δὲ, κακῶς, ἔφη, ἐξ αἰτίας σῆς. Οὐδὲ γὰρ ὅλως τὸν θυμὸν περιφυλακτοῦντα χαλιναγωγεῖν ἠπίστατο. παρεφέρετο δὲ καὶ ὑπὸ ψιλοῦ εἰ ἔτυχε ῥήματος. Ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ ἄλλο τι προσετίθετο λέγων. Οὐ τοσοῦτον κατὰ τῆς σῆς λελύπημαι βασιλείας, ὅσον κατὰ τουτουΐ, τὸν Ἀδριανὸν τῷ δακτύλῳ ὑποδείξας, καταψευδομένου. Πρὸς ταῦτα δὲ ὁ πρᾳῢς ἐκεῖνος καὶ ἡδὺς Βασιλεὺς οὐδοτιοῦν ἐφθέγξατο. Ἐγίνωσκε γὰρ, ὅπως ζέοντα τὸν θυμὸν τἀδελφοῦ καταπαύσει. Συγκαθεσθέντες οὖν ἄμφω μετὰ τοῦ Μελισσηνοῦ E Νικηφόρου τοῦ Καίσαρος, καί τινων τῶν ἐξ αἵματος καὶ ἀγχιστείας προσηκόντων αὐτοῖς μόνοι πρὸς ἀλλήλους ὡμίλουν περὶ τῶν κατὰ τοῦ Ἰωάννου ῥηθέντων. Ὡς δὲ τὸν Μελισσηνὸν, καὶ τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Ἀδριανὸν κατατρέχοντας ἐσχηματισμένως τοῦ ἰδίου υἱοῦ ἑώρα, αὖθις τὸν θυμὸν

παρλάζοντα μὴ δυνηθεὶς κατασχεῖν, δεσμοῦ πρὸς τὸν Ἀδριανὸν ἀπειλήσας, ψιλῶσαι τὸν αὐτοῦ πώγωνα ἠπειλήσατο, καὶ διδάξαι μὴ προφανῶς ψευδόμενον τοιούτων συγγενῶν ἀποστερῆσαι τὸν βασιλέα ἐπιχειρεῖν. Ἐν τούτοις ὁ Ἰωάννης κατέλαβε, καὶ παραχρῆμα εἴσω τῆς βασιλικῆς σκηνῆς εἰσάγεται, καὶ πάντων τῶν κατ' αὐτοῦ λαληθέντων ἀκούει. οὐ μέντοι γε εἰς ἐξέτασιν ὅλως ἄγεται. ἀλλ' ὁ κατάκριτον ἐλεύθερος ἵσταται τοῦ βασιλέως πρὸς αὐτὸν εἰπόντος. Πρὸς τὸν σὸν πατέρα καὶ ἀδελφὸν ἐμὸν ἀφορῶν, οὐδ' ἀκοῦσαι τῶν κατὰ σοῦ λαληθέντων ἀνέχομαι. Ἔσο τοίνυν ἀμεριμνῶς διάγων ὡς τὸ πρότερον. Ταῦτα μὲν οὖν ἅπαντα ἐντὸς τῆς βασιλικῆς ἐρρήθη σκηνῆς, μόνων τῶν συγγενῶν, ὀθνείου δὲ οὐδενὸς παρόντος. Οὕτω γοῦν τῶν λαληθέντων ἢ μελετηθέντων ἴσως κατευνασθέντων, τὸν ἴδιον ἀδελφὸν τὸν Σεβαστοκράτορα φημὶ Ἰσαάκιον μετακαλεσάμενος σὺν αὐτῷ τῷ Ἰωάννῃ καὶ υἱῷ αὐτοῦ, πολλὰ ὁμιλήσας πρότερον, ἔφη πρὸς τὸν Σεβαστοκράτορα. Σὺ μὲν χαίρων ἄπιθι πρὸς τὴν βασιλεύουσαν τὰ καθ' ἡμᾶς τῇ μητρὶ ἀνακοινωσόμενος. Ἐγὼ δὲ τουτονί, τὸν Ἰωάννην φησὶν ὑποδείξας, αὖθις ὡς ὁρᾷς ἐκπέμπω πρὸς τὸ Δυρράχιον, ἐφ' ᾧ τὰ τῆς ἰδίας ἀρχῆς ἐπιμελῶς ἐνεργεῖν. Οὕτως οὖν ἀπ' ἀλλήλων διακριθέντες, ὁ μὲν τῆς πρὸς τὸ Βυζάντιον τῇ μετ' αὐτὴν εἴχετο. ὁ δὲ πρὸς τὸ Δυρράχιον ἐστέλλετο. Οὐ μέχρι δὲ τούτου τὰ κατὰ τὸν Αὐτοκράτορα ἔστη. Ἀλλ' ἐπεὶ Θεόδωρος ὁ Γαβρᾶς ἐνδημήσας ἦν ἐν τῇ βασιλευούσῃ, γινώσκων τὸ τούτου ὀμβριμοεργόν, καὶ περὶ τὰς πράξεις ὀξύ, βουλόμενος τοῦτον ἀπελάσαι τῆς πόλεως, Δοῦκα Τραπεζοῦντος προὐβάλλετο, πάλαι ταύτην ἀπὸ τῶν Τούρκων ἀφελόμενον. Ὥρμητο μὲν γὰρ οὗτος ἐκ Χαλδαίας, καὶ τῶν ἀνωτέρω μερῶν, στρατιώτης δὲ περιφανὴς γενόμενος ἐπί τε φρονήσει, καὶ ἀνδρείᾳ ὑπερέχων ἁπάντων μικροῦ, καὶ μηδέποτε ἔργου ἁψάμενος καὶ ἀτυχήσας, ἀλλὰ πάντων ἀεὶ τῶν πολεμίων κρατῶν, κἀκείνην δὴ τὴν Τραπεζοῦντα ἑλών, καὶ ὡς ἴδιον λάχος ἑαυτῷ ἀποκληρωσάμενος, ἄμαχος ἦν. Τούτου τὸν υἱὸν Γρηγόριον ὁ Σεβαστοκράτωρ Ἰσαάκιος ὁ Κομνηνὸς εἰς μίαν τῶν θυγατέρων αὐτοῦ εἰσῳκίσατο. Ἀνήβων δὲ ἄμφω τῶν παίδων ὄντων, γαμήλια μόνα σύμφωνα ἀναμεταξὺ προὔβησαν. Εἶτα τὸν υἱὸν αὐτοῦ Γρηγόριον εἰς χεῖρας τοῦ Σεβαστοκράτορος παραθέμενος, ἵν' ὁπηνίκα νομίμου ἅψωνται οἱ παῖδες ἡλικίας, καὶ ἡ μνηστεία τελεσθῇ. αὐτὸς συνταξάμενος τῷ βασιλεῖ εἰς τὴν ἰδίαν ἐπανῄει χώραν. Τῆς δὲ ὁμευνέτιδος αὐτοῦ μετ' οὐ πολὺ τὸ κοινὸν ἀποδεδωκυίας χρέος, ἄλλην αὖθις ἐξ Ἀλανῶν ἠγάγετο εὐγενεστάτην. Ἔτυχε δὲ ταύτην τε τὴν τοῦ Σεβαστοκράτορος ὁμευνέτιν, καὶ ἣν ὁ Γαβρᾶς ἔλαβε, δυοῖν ἀδελφοῖν θυγατέρας εἶναι. Τούτου δήλου γεγονότος, ἐπεὶ ἀπό τε τῶν νόμων, ἀπό τε τῶν κανόνων, ἡ τῶν παίδων ἐκωλύετο συνάφεια, διεσπάσθη τὸ τοιοῦτον συνάλλαγμα. Γινώσκων δὲ ὁ βασιλεύς, ὁποῖος ὁ Γαβρᾶς στρατιώτης ἐστί, καὶ ὁπόσα πράγματα συνταράττειν δύναται, οὐκ ἤθελε τὸν υἱὸν αὐτοῦ Γρηγόριον διασπασθέντος τοῦ τοιούτου συναλλάγματος παλινδρομῆσαι πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ κατέχειν τοῦτον εἰς τὴν βασιλεύουσαν δυοῖν ἕνεκα, ἵν' ἅμα μὲν ὡς ὅμηρον αὐτὸν παρακατέχοι, ἅμα δὲ καὶ τὴν τοῦ Γαβρᾶ εὔνοιαν ἐπισπάσαιτο. Κἀντεῦθεν ἐὰν πονηρόν τι βούληται, ἀπό-

A comminatur vulſurum ſe ipſi barbam, effecturumque ut condiſceret non mentiri propalam, & talibus propinquis Imperatorem orbare conari. Hac vice ſermonum appulſus qui adventabat Joannes, ſtatim intra intimum regii tabernaculi velum admiſſus eſt, ibique coram audiit quæ contra ipſum diſputabantur. non tamen in rei ſubſellium aut ad examinis, criminiſve purgandi neceſſitatem eſt redactus: verum in eodem illo quo convictus damnabatur judicio ac foro liber & ſolutus adſtitit ſingulari beneficio Auguſti patrui, qui ſic ipſum allocutus eſt: *Patris tui germani mei reſpectu, ne audire quidem ſuſtineo quæ contra te dicuntur. Eſto igitur ſecurus, eodemque jure ac fiducia quibus prius fruere.* Hæc in intimo ſecreto Au-B guſtalis geſta dictaque ſunt ſolis cognatis præſentibus, externo nemine. In hunc modum ſopitis iis, quæ vel reipſa cogitata, vel delata fuerant, privatim Sebaſtocratorem fratrem una cum Joanne ipſius filio ad ſe Alexius accerſit: multaque cum utroque familiariſſime locutus: Sebaſtocratori ait, *Tu quidem in urbem regiam revertere, quo loco res noſtræ ſint matri renunciaturus. Ego vero hunc)* Joannem indicabat manu) *ut vides, Dyrrachium remitto curaturum geſturumque diligenter provinciam ſuam.* Sic ab invicem disjuncti, ille quidem poſtridie Byzantium, hic Dyrrachium verſus iter inſtituit. Alia quoque tunc quædam fuit in Imperatorem conſpiratio, quam deinceps exe-C quar. Theodorus erat Gauras in urbe commorans regia, profectus aliunde, cujus vehementem & ſtrenuum efficacemque novandis rebus veritus animum Alexius, duce ipſo creato Trapezuntis, quam is urbem Turcis eripuerat, ſuſpectum ab ſe hominem ſpecie honoris ablegaverat. Oriundus hic e Chaldæa & ex ſuperioribus regionis ejus profectus partibus, eximiam in militia laudem tulerat, quod & conſilio & manu facile ſe præſtare omnibus, comprobaſſet rebus ipſis, nullo umquam ne minimo quidem militari facinore ſuſcepto ſine ſucceſſu. Sed ſplendidis ſemper reportatis de hoſte victoriis: ita ut Trapezuntem ipſam urbem Turcis extortam ſibi propriam vindicans invictæ vir potentiæ vulgo putaretur. Hujus filio Gre-D gorio Sebaſtocrator Iſaacius Comnenus filiarum unam collocaverat, verum neutro puerorum adhuc aſſecuto pubertatem non ultra pacta nuptialia res proceſſerat. Theodorus tamen Gregorium filium Sebaſtocratori commiſerat apud ipſum futurum, ut cum primum legitimam ætatem pueri attigiſſent, rite ad nuptias procederetur. Atque his conſtitutis Gauras, Auguſtoque ſalutato, domum revertitur; ubi defuncta haud multo poſt ejus uxore, cum aliam ex Alanis nobiliſſimam duxiſſet, contigit novam Gauræ conjugem cum Sebaſtocratoris matrona duorum fratrum eſſe filias: quo palam facto, novaque inter ipſos affinitate deprehenſa, ob quam nec per civiles nec per E Eccleſiaſticas jam leges adoleſcentum perfici connubium fas erat, ſponſalia prius facta dirempta ſunt. Verum Imperator reputans quantus bellator Gauras eſſet, & quam efficax turbandis rebus, noluit his ſponſalibus ſolutis remitti ad patrem puerum: ſed retinere ipſum Conſtantinopoli decrevit duabus de cauſis. Primum ut fidei ac benevolentiæ Gauræ obſidem haberet, cujus ille reſpectu ſi quid jam forte machinaretur, cœptis abſiſteret: deinde ut ſenſim adoleſcen-

Minæ Iſacii in Adrianum fratrem.

Joannes crimine ſolutus.

Sebaſtocrator placatus.

Edit. Pariſ. pag. 240.

Theodori Gauræ virtus & fortuna.

Gregorius Gauræ Sebaſtocratoris filiam ſibi deſpondet.

Affinitas ſponſalium diremta.

Gregorius Gauræ filius Conſtantinopoli retentus.

tis animum ſibi demereretur, traheretque volentem ad neceſſitudinem ſecum ineundam connubio cum una e meis ſororibus celebrando. Has differendi reditus Gregorii pueri cauſas Imperator habuit. At Gauras interim Conſtantinopolim profectus, nihil eorum quæ Imperator meditabatur, ſciens; unam rem ſpectabat agebatque ut ſtrepitu quam minimo receptum ex aula ſuum filium ſecum reduceret. Arcanum utrinque conſilium erat; minus tamen Imperatore ſuum diſſimulante. Is enim Gauram alloquens obliquis nec nimis obſcuris ſubindicavit ſermonibus quid de puero cogitaret. Quæ tamen ille vel non intelligens, vel ob priorem diremptionem ſponſalium ægro adhuc animo ſuboffenſus, vel ob aliam ignotam mihi rationem, dari ſuum ſibi filium revertenti petiit. Hic non amplius diſſimulatione uſus Auguſtus, utique negavit. Tum Gauras ſic habitum, vultum, ſermonemque componit, quaſi non illibenter relinqueret filium, ejuſque gubernationem omnem Auguſti arbitrio permitteret. Salutato ergo Imperatore Byzantio diſcedens, ab Sebaſtocratore, pro veteri hoſpitio, quod deſignata licet fruſtra neceſſitudo affinitatis inchoaverat poſt eam quoque abruptam duraturum, exceptus eſt in ſuburbanam domum magnifica elegantia ſtructam prope templum magni Martyris Phocæ ad Propontidem ſitum. Proſequebatur eo uſque adoleſcens diſcedentem Patrem. Ibi poſt regias epulas cum Sebaſtocratori Byzantium repetenti Theodorus ad iter procinctus vale diceret gratiaſque ageret, petitionem officio attexuit: licere per eum nato poſtulans comitari abeuntem patrem poſtridie quoque. facile id impetratum. At Gauras die poſtera jam lapſa avelli a filio nondum ſuſtinens curatores pueri rogabat, ſequerentur ſe uſque ad Soſthenium. ibi enim diverſaturus erat. illi annuentes eo uſque proceſſere. Inde ubi diſcedendum fuit, idem patrem affectus ad eamdem ſupplicationem impulit. Petebat propagari ſibi uſuram filii uſque Pharum. Enimvero id illi pernegare. Verum ille cum paterna viſcera, longinquitatem itineris, ægritudinem abſentiæ ejuſmodique alia, qua valebat arte enumeraret, fregit tandem Pædagogorum animos; & ut eo uſque ſibi obſequerentur evicit. Pharum ſic provectus, non jam amplius dubitavit expromere quid vellet. nam arrepto puero & in onerariam conjecto mari ſe illumque commiſit. Id ſimul cognovit Imperator dicto citius celeres poſt ipſum admiſit naves, dato vectoribus mandato, ut ubi quam poſſent citiſſime Gauram aſſequerentur, redderent ei ſtatim quas tradebat ipſis litteras, puerumque confeſtim ab eo reciperent. Sin negaret; utique renunciarent hoſtem ipſi futurum Imperatorem. Cum his mandatis feſtinantes aſſequuntur Gauram e regione Ægini civitatis, ad urbem indigenarum lingua Carambim dictam. Reddunt ei Imperatoris litteras quibus clare fatebatur velle ſe unam ſororum mearum ejus filio dare conjugem. ad hoc ipſi legati multam ſermonum ſuaſionem adjunxerunt, perfeceruntque tandem ut filium remitteret, quem reducem Auguſtus videns, nihil dilatis ſponſalibus connubialia conſcribi curavit pacta ritu legitimo ac recepto, tum opperiens maturitatem ætatis puerum Pædagogo tradidit, uni ex Imperatricis Miniſtris Michaeli Eunucho, Gregoriumque Gauram deſignatum generum inde in Palatio diverſari juſſum paterna plane cura complexus eſt, qua mores adoleſcentis ipſe fingens, qua eumdem inſtitutione prima

Ægre ferente patre.

Quem fruſtra detinere conatur Auguſtus.

Edit. Pariſ. pag. 241.

Gauras filium ſecum injuſſu Imperatoris abducit.

Sed eum remittere cogitur.

Sponſalia Gregorii Gauræ cum una ex ſororibus Annæ.

A χεται τοῦ τοιούτου. Μιᾷ γοῦν τῶν ἐμῶν ἀδελφῶν Γρηγόριον συνάψαι ἐβούλετο, διά τοι ταῦτα ὑπερετίθετο τὴν τοῦ παιδὸς ἀποστολήν. Καταλαβὼν δὲ αὖθις ὁ Γαβρᾶς τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων, καὶ μηδὲν τῶν παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος μελετωμένων συνεὶς ἐσκόπει τὸν ἴδιον υἱὸν λεληθότως ἀναλαβέσθαι. Εἶχε δὲ τέως τὸ βεβουλευμένον ἀνέκφορον, κἂν ὁ Αὐτοκράτωρ παρῃνίξατό τι καὶ παρενέφαινεν αὐτῷ περὶ τοῦ σκοπουμένου. Ὁ δὲ εἴτε μὴ γνοὺς, εἴτε καὶ ἀκηδιάσας διὰ τὴν πρὸ μικροῦ γεγονυῖαν τοῦ τοιούτου κήδους διάζευξιν, οὐκ οἶδ' ὅπως, ᾐτεῖτο τὸν υἱὸν δοθῆναί οἱ ἐπαναστρέφοντι. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ
B ἀπεῖπε πρὸς τοῦτο. Σχηματιζόμενος δὲ ὁ Γαβρᾶς ἑκόντι τοῦτον καταλιμπάνειν, καὶ τῇ τοῦ Αὐτοκράτορος τὰ κατὰ τὸ παιδίον ἀνατίθεσθαι γνώμῃ. Ἐπεὶ συνταξάμενος αὐτῷ τοῦ ἀπάρτι Βυζαντίου ἐξιέναι ἔμελλεν, ὑπεδέχθη παρὰ τοῦ Σεβαστοκράτορος, διὰ τὸ παρακολουθῆσαν κῆδος, καὶ ἣν πρὸς αὐτὸν ἐκ παντοίας τῆς αἰτίας εἶχε συνήθειαν, ἔνθα τὸ τοῦ μεγαλομάρτυρος Φωκᾶ τέμενος ἵδρυται. προάστειόν τι τοῦτο περὶ τὴν Προποντίδα διακείμενον περικαλλές. Δαψιλῶς οὖν αὐτοῦ που εὐωχηθέντες, ὁ μὲν Σεβαστοκράτωρ πρὸς τὸ Βυζάντιον ἐπανῄει. ὁ δὲ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ᾐτεῖτο παραχωρηθῆναί οἱ καὶ τῇ μετ' αὐτὴν συνεῖναι αὐτῷ. Ὁ δ' εὐθὺς κατένευεν· ὁ δὲ πολ-
C λάκις ῥηθεὶς Γαβρᾶς ἐπεὶ τῇ μετ' αὐτὴν χωρίζεσθαι ἤδη τοῦ παιδὸς ἔμελλε τοὺς παιδαγωγοὺς ἠξίου συνέψεσθαί οἱ μέχρι Σωσθενίου, κεῖθι γὰρ ἔμελλε κατασκηνῶσαι. Οἱ δὲ κατανεύσαντες συναπῆρσαν μετ' αὐτοῦ· καθ' ὅπως καὶ ἐν τῷ μέλλειν αὖθις ἐκεῖθεν ἀπαίρειν, τὸ αὐτὸ τοὺς παιδαγωγοὺς ᾐτεῖτο συνέψεσθαι τούτῳ τὸν υἱὸν καὶ μέχρι τοῦ Φάρου. οἱ δὲ ἀνένευον. Ὁ δὲ σπλάγχνα τε πατρικὰ προεβάλλετο καὶ ἀποδημίαν μακρὰν καὶ ἄλλ' ἄττα συνείρων τούτοις κατέκλασε τὰς τῶν παιδαγωγῶν καρδίας, καὶ πεισθέντες τοῖς αὐτοῦ λόγοις συνείποντο αὐτῷ. Τὸν Φάρον τοίνυν καταλαβὼν, εἰς φῶς τὴν σκέψιν προήγαγε, καὶ ἀναλαβόμενος τὸ παιδίον, καὶ ἐμβαλὼν εἰς ὁλκάδα, τῷ τοῦ πόντου ῥοθίῳ ἑαυτόν τε καὶ τὸν
D υἱὸν ἐπαφῆκε· Μεμαθηκὼς δὲ τοῦτο ὁ Αὐτοκράτωρ, θᾶττον ἢ λόγος δρομάδας νῆας κατ' αὐτοῦ ἐξέπεμπεν. ἐντειλάμενος τοῖς ἐπαρχομένοις τῷ μὲν Γαβρᾷ τὰς πρὸς αὐτὸν ἐγχειρίσαι γραφάς. Τὸ δὲ παιδίον ἀπῶσαι μετὰ τῆς ἐκείνου γνώμης ἀναλαβέσθαι, εἰ μὴ ἄρα ἐχθρὸν τὸν Αὐτοκράτορα βούλοιτο ἐχηκέναι. Καταλαμβάνουσι τοίνυν αὐτοὺς οἱ ἀπελθόντες, ἔνθεν τῆς Αἰγίνου πόλεως, κατὰ τὴν πόλιν τὴν οὑτωσὶ ἐγχωρίως Κάραμβιν καλουμένην. Καὶ δὴ τὰς βασιλικὰς ἐγχειρίσαντες γραφὰς, δι' ὧν ὁ Αὐτοκράτωρ ἐνέφαινε, μιᾷ τῶν
E ἐμῶν ἀδελφῶν τὸ παιδίον βούλεσθαι συναρμόσαι καὶ πολλὰ ἄττα πρὸς αὐτὸν ὡμιληκότες πείθουσιν ἐκπέμψαι τὸν υἱόν. Ὅνπερ θεασάμενος ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ διὰ τῶν συνήθων ἐγγράφων μόνον τάχα τὸ συνάλλαγμα ἐμπεδώσας, παιδαγωγῷ παραδέδωκεν, ἑνὶ τῆς βασιλίδος θεραπόντων Μιχαὴλ τῷ ἐκτομίᾳ. καθ' οὕτω περὶ τὰ ἀνάκτορα ἐνδιατρίβοντα πολλῆς ἐπιμελείας ἠξίου, τὰ τε ἤδη διορθούμενος, καὶ πα-

A καὶ πᾶσαν παιδείαν στρατιωτικὴν ἐκδιδάσκων. Ὁποῖα δὲ τὰ τῶν νέων, μὴ βουλόμενος ὅλως ὑποτάττεσθαί τινι ἠνιᾶτο ὡς μὴ προσηκούσης ἀξιούμενος τιμῆς. Δυσαρεστῶν δὲ ἅμα καὶ πρὸς τὸν παιδαγωγὸν, ἐσκέπτετο πρὸς τὸν ἴδιον φυγεῖν πατέρα, δέον μᾶλλον εὐχαριστεῖν ἐπιμελείας τοσαύτης ἀξιούμενον. Οὐ μέχρι δὲ γνώμης περιΐστατο τοῦτο τὸ βούλευμα, ἀλλὰ καὶ ἔργου ἥπτετο. Προσελθὼν οὖν ἀνακοινοῦται τισὶ τὸ ἀπόρρητον. Ἦσαν δὲ οὗτοι Γεώργιος τοῦ Δεκανοῦ, Εὐστάθιος ὁ Καμύτζης, καὶ Μιχαὴλ ὁ οἰνοχόος, ὃν καὶ πιγκέρνην συνήθως οἱ τῆς βασιλικῆς αὐλῆς ὀνομάζουσιν. Ἄνδρες δὲ οὗτοι μαχιμώτατοί τε καὶ τῶν λίαν προσῳκειωμένων τῷ Βασιλεῖ. Τούτων, ὁ Μιχαὴλ προσελθὼν, ἀπαγγέλλει πάντα πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα· ὁ δὲ οὐ πάνυ
B πιστώσεις ἔχων ἀπεῖδε πρὸς τὰ ῥήματα. Ἐπικειμένου δὲ τοῦ Γαβρᾶ καὶ τὸν δρασμὸν ἐπείγοντος, οἱ ἀνύστεροι πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα διακείμενοι ἔφασαν. Εἰ μὴ δι' ὅρκου ἡμῖν τὸ βεβουλευμένον πιστώσειας, οὐ συμψόμεθά σοι. τοῦ δὲ κατανεύσαντος τὸν ἅγιον ἧλον, δι' οὗ τὴν τοῦ ἐμοῦ Σωτῆρος πλευρὰν οἱ ἄνομοι ἔνυξαν ὑπεδείκνυον οὗ ἔκειτο βουλευσάμενοι ἀναλαβέσθαι καὶ ἐξαγαγεῖν, ὥστε ἐκεῖ τὸν δι' αὐτοῦ τρωθέντα ἐπομόσασθαι. Πείθεται τούτοις ὁ Γαβρᾶς καὶ εἰσελθὼν ἀναλαμβάνεται λαθραίως τὸν ἅγιον ἧλον. Εἷς δέ τις τῶν προκαταγγειλάντων τῷ Αὐτοκράτορι τὴν βουλὴν, δρομαῖος εἰσελθὼν, ἔφη. Ὡς ἰδοὺ καὶ ὁ Γαβρᾶς, καὶ ὁ ἧλος ἐγκόλπιος αὐτῷ. καὶ παραχρῆμα ἐπισκήψαντος τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ ὁ Γαβρᾶς εἰσήγετο, καὶ ὁ ἧλος
C τοῦ κόλπου εὐθὺς ἐξήγετο. Ἐρωτηθεὶς δὲ ἀπήγγειλε πάντα ἐκ ψιλῆς ἐπερωτήσεως, τούς τε συνίστορας ὁμολογήσας, καὶ τὰ βεβουλευμένα ἅπαντα. Αὐτοῦ μὲν οὖν καταψηφισάμενος παραδίδωσι πρὸς τὸν Δοῦκα Φιλιππουπόλεως Γεώργιον τὸν Μεσοποταμίτην, ὥστε ἔμφρουρον τοῦτον τηρεῖν δεσμώτην ἐν τῇ ἀκροπόλει. Γεώργιον δὲ τὸν τοῦ Δεκανοῦ μετὰ γραμμάτων πρὸς Λέοντα Νικερίτην Δοῦκα τῇ τότε τοῦ περὶ Δούναβιν τυγχάνοντα πέπομφεν, ὡς δῆθεν καὶ αὐτὸν σὺν ἐκείνῳ τὰ περὶ τὸν Δάνουβιν φυλάττειν. Τὸ δὲ πᾶν ἵνα μᾶλλον ἐκεῖνος παρὰ τοῦ Νικερίτου ἐπιτηροῖτο. ἐμφρούρους δὲ καὶ αὐτὸν Εὐστάθιον τὸν τοῦ Καμύτζη, καὶ τοὺς λοιποὺς περιορίσας εἶχεν.

militaris univerſæ artis inſiciens. Cæterum, ut ingenia puerorum ſunt, diſciplinæ haudquaquam hic patiens, obſequiique indocilis, non erat in poteſtate magiſtrorum & utcumque pro merito vel clementiſſime correctus, minime habitam dignitatis locique ſui rationem querebatur: graves iis de cauſis adverſus Pædagogum offenſiones ſuſcipiens ac præ ſe ferens. ac cum eum par eſſet pro tam diligenti ſui cura & inſtitutione gratias agere, ille potius fugam ad Patrem meditabatur. Nec vero in meditatione ſola conſtitit: ad opus quin etiam progreſſus ipſum ſocios atque adjutores effugii quæſivit. Erant Georgius Decani, Euſtathius Camytzes, & Michael pocillator (Pincernam vulgo palatii officiales conſueverunt nominare) viri omnes fortiſſimi & ex intimis familiaribus Auguſti, quibuſcum ſententiam communicavit ſuam adoleſcens. Horum unus Michael indicium rei ad Imperatorem detulit, credere recuſantem. itaque remiſſo ſine fide Michaele, cum inſtaret inceptis Gauras junior & alios atque alios ſibi conciliare miniſtrorum Palatii tentaret, quorum ex his erga Imperatorem fides quovis reſpectu major fuit, ii cum facile novitatem ſpernerent, tamen laborabant quo tandem modo perſuadere Imperatori poſſent vere id agi quod ipſe adduci ut crederet nequibat. Sic ergo juveni reſpondent: niſi vere te ita velle parareque ut ais ad Patrem tuum fugere nobis jurejurando confirmaveris haudquaquam aſſentiemur tibi. Puero vero quidquid vellent facturum recipienti oſtenderunt ubi ſervaretur ſacer mucro quo Salvatoris mei latus impii pupugerunt, conſulentes ipſi ut eum inde ſumptum ſecum auferret, in eoque per eum qui vulneratus illo ferro fuerat juramentum daret fidem apud quoſvis habiturum. Paruit adoleſcens penetraliſque clam ſacris adytis venerabilem abſtulit cuſpidem. Tum vero eorum quiſpiam qui jam machinationes Gauræ pueri fruſtra indicarat Auguſto detrectanti credere, ad eum denuo accurrens. En, inquit, idoneo teſtimonio convictum Gauram. Sacrum mucronem de collo ſuſpenſum geſtat ad devinciendum conjurationis ſacramentum. Vocatus extemplo puer clavum in ſinu habere deprehenſus eſt. nec cunctatus cætera fateri ad interrogationem primam conſciorumque nomina ac deſtinationis totius ordinem pandere. Confeſſum reum præſens damnatio in arce cuſtodiendum addixit Duci Philippopolis Georgio Meſopotamitæ. Georgius Decani cum litteris miſſus eſt ad Leonem Niceritem Ducem prope Danubianæ regionis, ſpecie tamquam ei videlicet in Danubii cuſtodia auxilio futurus, revera ut ipſe potius a Nicerita cuſtodiretur. Euſtathium vero Camytzæ & alios in certa loca relegatos, fido ubique concluſos præſidio habuit:

Edit. Pariſ. pag. 342.
Pueri contumacia.
& conſilium de fuga.
Communicatum quibuſdam Imperatoris Miniſtris.
Michael Pincerna conſpirationem Auguſto indicat, non credenti.
Gauras puer ſacrum mucronem quo latus Chriſti punctum eſt ſubripit.
Deprehenſus totam conjurationem fatetur.
& in cuſtodiam datur.
Georgius Decani Niceritæ Leoni cuſtodiendus traditur.

Edit. Pariſ. pag. 243.

ΑΝΝΗΣ
ΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ
ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΙΣΣΗΣ
ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ ΛΟΓΟΣ Θʹ.

ANNÆ COMNENÆ
PORPHYROGENITÆ
CÆSARISSÆ
ALEXIADIS LIBER IX.

ARGUMENTUM.

Carycæ ac Rhapſomatis Rebelliones, quorum hic Cyprum, ille Cretam invaſerat, in exortu feliciter oppreſſæ. Tzachæ bellum Abydenum nece ipſius terminatum. Expeditio Dalmatica triplex. Nicephori Diogenis conjuratio & inſidiæ in Auguſtum deteguntur puniunturque.

PERIOCHE.

Imperator limitem Dalmaticum inviſit, & firmat munitionibus, labore magno. Spes & cogitationes Tzachæ Imperatori compertæ, quis eis occurrit. Joannes Ducas in Tzacham cum terreſtri maritimoque exercitu mittitur. Scita munitio caſtrorum. Mitylene oppugnatur. Trimeſtre ſpatium quotidianis contra Tzacham præliis extractum, magna fatigatione Romani exercitus, tandem victoris ſolerti ſtratagemate Imperatoris. Tzachas impetrata pace datiſque & acceptis obſidibus, fidem fallit. Perfidiam ejus Dalaſſenus ulciſcitur, invito Joanne Duca. pag. 244. *Tzachæ naves capiuntur. Ipſe ægre evadit. Pars Romanæ claſſis circum inſulas miſſa. Samus a Joanne recepta. Carycæ & Rhapſomatis defectio. Creta caſo Caryca Ducæ reddita. Cyrene apud Cyprum a Duca capta. Rhapſomates invaſor Cypri rei bellicæ rudis transfugio ſuorum perculſus fugit & capitur. Calliparius Procurator Philochales Eumathius rei bellicæ præfectus in Cyprum miſſus. Tzachas rurſus bellum parat. Imperator adverſus eum cum claſſe Dalaſſenum mittit. Sultanem contra eumdem litteris concitat. Tzachas Abydum oppugnat. Eum mari Dalaſſenus terra Sultanes aggreditur. Tzachas ad Sultanem confugit, a quo inter epulas occiditur. Pax Sultanem inter & Auguſtum. Bolcanus Dalmatiæ Dynaſta Romanos fines invadit. Imperator in eum cum exercitu vadit. Ejus impetum legatione fraudolenta Bolcanus infringit. Qui Romanam iterum ditionem vaſtat. Joannes Comnenus in eum mittitur. Is juvenis inexpertus & præceps eluditur a veteratore Bolcano, & nocturna impreſſione cæſo exercitu fugatur. Bolcanus victor Romanam ditionem ruinis & incendiis deformat. Imperator tertiam expeditionem in eum ſuſcipit. Qua Daphnutium provectus, ibi periclitatur.*

ab inſidiis Nicephori Diogenis. Securitas Imperatoris ſui cuſtodiam ingenti fiducia negligere ſoliti. Dei protectio in eum. Deprehenſo Parricidæ vultum eumdem quem antea Imperator exhibet. Excipitur a Conſtantino Duca in villam Pentegoſtim, ubi a Nicephoro Diogene tantum non occiditur. Deprehenſus Diogenes ad Mariam Auguſtam fugere cogitat. Conſtantinus Pentegoſte relinquitur. Romani Diogenis Imperatoris duo filii ſuperſtites, exilio cum matre mulctati, ab Alexio reſtituuntur. Eorum dotes. Imperatoris in eos favor. Leonis Diogenis gratus & moderatus animus. Nicephori machinationes Imperatori detectæ. Is eis qua ratione occurrerit. Diogenes ſocios defectionis parat; præſertim e magnatibus. Artes doteſque Nicephori. Deſcriptio ejuſdem & laudes viſque in animos. Imperatoris ſolicitudo anxia. qui tandem ſtatuit comprehendere Diogenem. Eum prius Adrianus Comnenus Imperatoris frater Diogenis ſororem in matrimonio habens ad confeſſionem ſceleris & pœnitentiam fruſtra hortatur. Memorabilis eventus mutati præſenti Dei numine ſicarii in Alexium immiſſi. Alexii lenitas in eum & liberalitas, ac fiducia in Deum. Alexius a male opinando de aliis alieniſſimus. Muzaces Diogenem capit, & torto confeſſionem ſceleris exprimit. Maria Auguſta conjurationis aliquatenus particeps ab Auguſto crimine ſolvitur. Flos ipſe urbanæ ac caſtrenſis nobilitatis conjurationi Diogenis implicatus deprehenditur. Alexii conſtans pietas in Mariam Auguſtam. Unde is inſidias Diogenis reſcierit. Omnium ingens conſternatio. Imperatoris præcipua anxietas. Diogenes Cæſaropolim deportatur. Cum Cecaumeno & Taronita. Cæteris venia indulgetur. Seritur fama excæcati Diogenis. Concio militaris ab Imperatore convocata. Solium & ornatus Imperatoris. metus omnium. Oratio Imperatoris. Acclamationes Imperatori factæ. Gratia criminis conjuratis facta. Diogeni & Cecaumeno eruuntur oculi. Incertum an volente Auguſto, Bolcanus ſerio pacem petit & impetrat obſidibus datis. Imperator domum reverſus Diogeni condolet & ei bona reddit. Is rure ſtudiis vacat, præſertim Geometriæ, in qua excellit. Cogitationem tamen reſumit invadendi Imperii conjurareque ac rebellare iterum cupiens deprehenditur, gratiamque criminis ab Auguſto accipit.

ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ Θ.

His ita de Joanne & Gregorio Gaura conſtitutis Imperator, proficiſcens Philippopoli valles occupavit & clauſtra montium quæ Dalmatiam Romanamque interjacent ditionem. Ac totum, quam longe porrigitur, collum emenſus ejus quod vulgo illic indigenarum lingua *Jugum* dici conſuevit, (quæ via prærupta rupibus, voraginibus paſſim hians fruticum atque arbuſtorum perplexa denſitate caligineque umbrarum curribus equiſque invia, pedibus tranſmittenda Imperatori fuit) oculis accurate ſuis exploravit omnia, qua tranſitus patebat hoſtibus munimenta opponens; foſſas hic duci jubens; alibi excitari turres ligneas: interdum & oppida fundari juſtis ædificiis e latere aut ſaxo, ubi locus id poſcere ferreve poſſe videbatur: quorum oppidorum inter ſe diſtantiam proportionem & magnitudinem cujuſque magna ipſe ratione dimenſus eſt. Eſt ubi celſiſſimas arbores a radicibus exciſas ſterni opponique ad meatus ſemitarum obſtruendos juſſit: hac varia cura unam ſatis rem aſſecutus, ne irruptiones in Romanos meditantibus Dalmatis nota & ſolita impune diverticula paterent, in magnam civitatem Auguſtus revertitur. Nec vero mihi quis expeditionem iſtam quaſi facilem & a ludibundo confectam, contemnendam putet. Videri talem poſſe fateor otioſis auditoribus rem tanto compendio narratam: cæterum ſpiſſum id opus & ſudoris ærumnæque Auguſto fuiſſe plurimæ, multorum adhuc ſuperſtitum comitum iſtius viæ memori hodieque conſtare teſtimonio poteſt. Non multo deinde poſt tempore diſtinctiorem Alexius certioremque notitiam accipit rerum & conſiliorum Tzachæ. Didicit enim idoneis auctoribus nihil eum de priori ſpe ac minis remiſiſſe ob ea quæ illi minus proſpera terra marique contigerant, quin potius & inſignibus uti regiis, & illud ipſum ſupremæ poteſtatis nomen haud diſſimulanter uſurpare, ac Smyrna velut in regni metropolim delecta, ibi claſſes ædificare atque inſtruere quibus & Inſulas rurſus vaſtet, & ipſam uſque Conſtantinopolim terrorem ſui, prædandique licentiam, aut ſi Deo placet, imperium quoque promoveat, ſoliumque illic invadat Romanæ poteſtatis. Ea quotidianis confirmata nunciis haudquaquam pro vanis ſpernenda rumoribus Imperator ſtatuens, decrevit tum per eam, quæ modica ſupererat, rebus ſub dio gerendis aptam tempeſtatem; tum per conſequentem hyemem, eos belli apparatus colligere quibus non tantum ſpes, conſilia, conatuſque Tzachæ irritos redderet; verum etiam eumdem pelleret prius poſſeſſis; & tam Smyrnam ubi regnabat, quam alia loca quæ latrocinio invaſa tyrannide premebat ipſi eriperet. Hyberno igitur fere tempore tranſacto, ſub primulum veris exortum fratrem Auguſtæ Joannem Ducam Epidamno ad id vocatum, magnum claſſis creavit Ducem. eique ex continente delectam terreſtrem militiam attribuit egregiam, cum eaque itinere terreſtri vadere in Tzacham jubet: aſſignataque Conſtantino Dalaſſeno ſub Joannis auſpiciis claſſis ductandæ præfectura, eum præcepit ſic oram legere, ſic motum progreſſumque moderari, ut ambo eodem tempore terreſtris maritimuſque exercitus Mitylenem pervenirent, & bellum ſimul cum Tzacha capeſſerent. Ut primum Ducas Mitylenem tenuit, caſtra eſt

Imperator limitem inviſit.

& firmat munitionibus.

Labore magno

Spes & cogitationes Tzachæ.

Imperatori compertæ.

Edit. Pariſ. pag. 246.

Qui iis occurrit.

Joannes Ducas in Tzacham cum terreſtri maritimoque exercitu mittitur.

A Οὕτως οὖν τὰ κατὰ τὸν Ἰωάννην καὶ Γρηγόριον τὸν Γαβρᾶν ὁ Αὐτοκράτωρ οἰκονομήσας, ἀπάρας τῆς Φιλιππουπόλεως, τὰ ἀναμεταξὺ Δαλματίας καὶ τῆς ἡμεδαπῆς Τέμπη καταλαμβάνει. καὶ τὸν ὅλον αὐχένα διαδραμὼν, ὃν οὕτω πως ἐγχωρίως καλουμένην Ζυγὸν, οὐκ ἐποχούμενος. Οὐ γὰρ ἐδίδου τοῦτο ἐς αὐτὸν ὁ τόπος, ὀχθώδης τε καὶ χαραδρώδης ὢν καὶ συνηρεφὴς καὶ μικροῦ ἄβατος. Ἀλλὰ πεζῇ ἅπαντα διερχόμενος καὶ οἰκείοις περιαρθρῶν ὀφθαλμοῖς μή που διαλάθῃ τι ἀφύλακτον, δι' οὗ ῥᾳδία τοῖς πολεμίοις πολλάκις ἡ δίοδος γίνεται· καὶ οὗ μὲν διώρυχας ἐπιτρέπων γενέσθαι, οὗ δὲ καὶ ξυλίνους κατασκευασθῆναι πύργους καὶ πολίχνια, ἔνθα B ὁ τόπος παρεῖχε γενέσθαι διὰ πλίνθων ἢ λίθων ἐπέταττε, τὰ ἀπ' ἀλλήλων διαστήματα καὶ τὰ μεγέθη αὐτὸς διαμετρῶν. ἔστι δ' οὗ καὶ οὐρανομήκη δένδρα ῥιζοτομηθέντα καταπεσεῖν εἰς τὸ ἔδαφος διετάξατο. καὶ οὕτω τὰς τῶν πολεμίων διόδους ἀποπεφράξας, ἐπάνεισι πρὸς τὴν Μεγαλόπολιν. Ἀλλ' ὁ μὲν λόγος ῥᾳδίαν ἴσως τὴν τοιαύτην οἰκονομίαν τοῖς ἀκροαταῖς παρίστησιν. Ὁπόσον δὲ τὸν ἱδρῶτα ὁ Αὐτοκράτωρ τῇ τότε ὑπέστη μαρτυροῦσι πολλοὶ τῶν ἔτι παρόντων καὶ ὡς ἔτι καὶ νῦν περιόντων. Ἀλλ' οὐ πολὺς παρεληλύθει καιρὸς καὶ τὰ κατὰ τὸν Τζαχᾶν ἀκριβέστερον αὐτῷ ἐπηγγέλλετο. ὡς οὐδὲν τῶν συμβάντων αὐτῷ κατά τε τὴν θάλατταν καὶ τὴν ἤπειρον τῆς προτέρου γνώμης ἀπέστησαν. ἀλλὰ τοῖς προσήκουσι βασιλεῦσι χρῆται παρασήμοις, βασι- C λέα ἑαυτὸν ὀνομάζων. Καὶ τὴν Σμύρνην οἷα κατά τι βασίλεια τινα στόλον ἀπαρτίζει, ἐφ' ᾧ τάς τε νήσους αὖθις δῃώσασθαι καὶ μέχρις αὐτοῦ φθάσαι τοῦ Βυζαντίου, καὶ εἰς αὐτὴν δὲ εἰ δυνατὸν τὴν τῆς βασιλείας ἀναχθῆναι περιωπήν. Ταῦτα ὁ Αὐτοκράτωρ βεβαιούμενος ὁσημέραι, δεῖν ἔγνω μὴ ἀναπίπτειν μηδὲ μαλακίζεσθαι πρὸς τὰ θρυλλούμενα. ἀλλὰ παρασκευάζεσθαι διὰ τοῦ ἔτι λείποντος θερινοῦ καιροῦ, καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν χειμῶνος κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔαρ καρτερῶς πρὸς αὐτὸν ἀντικαταστῆναι καὶ στῆσαι διὰ πάσης μηχανῆς μὴ μόνον φροῦδα τὰ ἐκείνου ἀναδεῖξαι ἅπαντα, τὰς βουλὰς, τὰς ἐλπίδας, τὰς ἐγχειρήσεις, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς ἀπελάσαι τῆς Σμύρ- D νης, καὶ ὅσα ἄλλα προφθάσας κατέσχε τῆς ἐκείνου χειρὸς ῥύσασθαι. Τοῦ χειμῶνος δὲ ἤδη παρῳχηκότος ἔτι προσμειδιῶντος ἤδη τοῦ ἔαρος παρόν, μεταπεμψάμενος ἀπὸ τοῦ Ἐπιδάμνου τὸν γυναικάδελφον αὐτοῦ Ἰωάννην τὸν Δούκαν, μέγαν Δούκα τοῦ στόλου προεχειρίσατο. Καὶ ἠπειρώτας δὲ στρατὸν ἐπίλεκτον ἐπιδοὺς παρεκελεύσατο αὐτὸν μὲν διὰ τῆς ἠπείρου τὴν πρὸς τὸν Τζαχᾶν πορείαν ποιεῖσθαι. τῷ δέ γε Κωνσταντίνῳ τῷ Δαλασσηνῷ τὴν τοῦ στόλου ἡγεμονίαν ἐγχειρίσας, ἐντειλάμενος οὕτω τὴν ναῦν παραθέειν, ἵν' ἅμα τὴν Μιτυλήνην καταλαβόντες ἐξ ἀμφοῖν θαλάττης τε καὶ ἠπείρου τὸν μετὰ τοῦ Τζαχᾶ συνάψωσι πόλεμον. Καταλαβὼν τοίνυν τὴν Μιτυλήνην ὁ Δούκας πα-

ραχρῆμα ξυλίνους κατεσκεύασε πύργους, καὶ ὥσπερ ἐξ ὁρμητηρίου τινὸς ἐκεῖθεν ἀφορμῶν καρτερώτερον τοῖς βαρβάροις ἀντικαθίστατο. Ὁ δὲ Τζαχᾶς τὴν τῆς Μιτυλήνης φρουρὰν τῷ ἀδελφῷ Γαλαβάτζῃ προσανάθέμενος, ἐπεὶ μὴ ἐξαρκοῦντα τοῦτον πρὸς μάχας τοιούτου ἀνδρὸς ἐγίνωσκε, θᾶττον φθάσας καὶ πολέμου σχῆμα διατυπώσας ξυμμίγνυται τῷ Δουκί. Καρτερᾶς δὲ τῆς μάχης γενομένης ἡ νὺξ ταύτην διέλυσε. Κἀκτοτε ὁ Δούκας ἐπὶ τρεῖς σεληνιακῆς περιφορᾶς οὐκ ἐνεδίδου καθεκάστην ἡμέραν προσβάλλων τε τοῖς τείχεσι Μιτυλήνης, καὶ μετὰ τοῦ Τζαχᾶ λαμπροὺς πολέμους συνάπτων ἐξ ἡλίου ἀνατολῆς μέχρι δυσμῶν. Καὶ οὐδὲν πλέον ἦν τῷ Δουκὶ τοῦ τοσούτου καμάτου· ὅπερ μανθάνων ὁ Αὐτοκράτωρ ἠνιᾶτο καὶ ἤσχαλλεν. Ἐπερωτήσας δέ ποτε τὸν ἐκεῖθεν ἐλθόντα στρατιώτην, καὶ διαγνοὺς ὡς οὐδὲν ἄλλο τῷ Δουκὶ ἢ μάχαι τε καὶ πόλεμοι. Καὶ περὶ τοῦ καιροῦ ἤρετο καθ' ὁποίαν ὥραν αἱ μετὰ τοῦ Τζαχᾶ μάχαι συνίστανται, τοῦ δὲ περὶ αὐτὰς τὰς τοῦ ἡλίου αὐγὰς εἰρηκότος. ὁ Βασιλεὺς αὖθις· καὶ τίνες τῶν μαχομένων πρὸς ἀνατολὰς ἀποβλέπουσι. καὶ ὁ στρατιώτης, τὸ ἡμέτερον ἔφη στράτευμα. Ξυνεὶς οὖν τηνικαῦτα τὴν αἰτίαν ὁποῖος ἐκεῖνος ἐν ἀσκέπτῳ χρόνῳ τὸ δέον εὑρίσκειν, γράμμα πρὸς τὸν Δούκαν σχεδιάζει ξυμβουλεῦον ἀποστῆναι τῆς κατὰ τὰς αὐγὰς τοῦ ἡλίου μετὰ τοῦ Τζαχᾶ μάχης, καὶ μὴ ἕνα πρὸς δύο μάχεσθαι. τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας δηλαδὴ καὶ αὐτὸν τὸν Τζαχᾶν. ἐπὰν δὲ ὁ ἥλιος τὸν μεσημβρινὸν κύκλον διελθὼν πρὸς δυσμὰς ἀποκλίνῃ, τηνικαῦτα προσβάλλειν τοῖς ἐναντίοις. Ἐγχειρίσας οὖν τὸ γράμμα τῷ στρατιώτῃ καὶ πολλάκις περὶ τούτου παραγγείλας, τέλος ἀποφαντικῶς ἔφη. Ἐὰν κλίνοντος τοῦ ἡλίου προσβαλεῖτε τοῖς ἐναντίοις, νικηταὶ παραχρῆμα ἔσεσθε. Ταῦτα τοῦ Δούκα διὰ τοῦ στρατιώτου μεμαθηκότος, καὶ μηδὲ ποτὲ τοῦ Αὐτοκράτορος, μηδὲ τὴν ἐπὶ τῷ τυχόντι παραβλεψαμένου συμβουλήν, τῇ μετ' αὐτὴν κατὰ τὸ συνῆθες οἱ βάρβαροι ὁπλισάμενοι, ἐπεὶ τῶν ἀντιμάχων οὐδεὶς ἐφαίνετο. Ἠρέμουν γὰρ αἱ Ῥωμαϊκαὶ φάλαγγες κατὰ τὰς τοῦ Αὐτοκράτορος ὑποθήκας τὴν μάχην ἀπηλπικότες κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, αὐτοῦ που μεμενήκασι τὰ ὅπλα ἀποθέμενοι. Ἀλλ' ὁ Δούκας οὐκ ἠρέμει. εἰς μεσουράνημα τοῦ ἡλίου ἤδη ἐφθακότος, αὐτός τε καὶ τὸ στρατιωτικὸν ἅπαν ἐπὶ τοῖς ὅπλοις ἦν· καὶ κλίνοντος ἤδη τοῦ ἡλίου, πολέμου τάξιν διατυπώσας σὺν ἀλαλαγμῷ καὶ βοῇ πολλῇ αἰφνιδὸν κατὰ τῶν βαρβάρων ἵεται. Οὐ μέν τοι οὐδ' ὁ Τζαχᾶς ἀνέτοιμος ἐφάνη. Ἀλλ' εὐθὺς καρτερῶς ὁπλισάμενος συμμίγνυσι ταῖς Ῥωμαϊκαῖς φάλαγξιν. Πνεύσαντος δὲ τηνικαῦτα καὶ ἀνέμου σφοδροῦ καὶ ἀγχεμάχου τῆς μάχης γεγονυίας, ὁ κονίσαλος ἐς οὐρανὸν αὐτὸν ἤρτο. καὶ τὸ μέν τοι κατὰ πρόσωπον τὸν ἥλιον λάμποντα ἔχοντες, τοδέ τι καὶ τοῦ ἀνέμου τὰς ὄψεις διὰ τῆς κονίας ζόφον τινὰ καταβολοῦντος, τῶν τε Ῥωμαίων καρτερώτερον εἴπερ ποτὲ προσβαλόντων, ἡττήθησαν τὰ νῶτα δεδωκότες. Καὶ οὕτω μὴ φέρων ὁ Τζαχᾶς τὴν ἐπὶ πλέον πολιορκίαν, καὶ πρὸς τὴν ἀδιάστατον μάχην μὴ ἐξαρκῶν τὴν περὶ εἰρήνης ἐπερωτᾷ. τοῦτο καὶ μόνον ἐξαιτούμενος ἐγχωρηθῆναί οἱ, ἀβλαβῆ τὸν πρὸς τὴν Σμύρνην ἀπόπλουν.

A metatus ligneis egregie munita protectaque turribus, unde ex tuto quodam oppido in omnes erumpendi, oppugnandi, reique cujuslibet ex uſu gerendæ occaſiones imminereт. At Tzachas Mitylenes cuſtodiam fratri ſuo Galabatzæ commiſerat. verum ut eum haud parem apparatibus & conatibus tantis adverſarii tam acris facile ſenſit, non diſtulit occurrere contra ipſe, & in laboris ac periculi partem ſe quoque digni properare. Age ſane pugna committitur, quam nox diremit, neutro ſe victum putante. Et vero adeo neutra pars proœmiali eo certamine vires abſumpſit, ut ad tertium ab hinc menſem quotidie Ducas aut Mitylenes muros quateret, aut explicata in Tzacham acie, cum eo minime cunctante prælium confereret, a primo diei ortu fere in veſperam durans. Atque hac tam

Scita munitio Castrorum. — *Mitylene oppugnatur.* — *Trimeſtris pugna contra Tzacham.*

B pertinaci contentione laboris, ſic ſemet Joannes ipſum, ſic exercitum exhauſerat, ut nihil ſibi jam fere reliquum ad extremam laſſitudinem feciſſet. quo Imperator audito, tum miſeratione præſentis incommodi, tum metu imminentis exitii ſuorum, angebatur. Profectum ergo e caſtris militem, quo ibi loco res eſſent percontatus, audivit ex eo; pugnare Joannem omnibus horis nulla remiſſione aut mora. Quonam vero (Auguſtus ait) tempore cum Tzacha init quotidiana iſta certamina quæ dicis? Sub ſolis exortum, reſpondit miles. tum Imperator: utri autem pugnantium obverſos in ortum vultus habent. Noſter exercitus, (miles inquit) pervidit ex verbo cauſam ſtatim pro ſua rapidiſſima velocitate mentis, ob quam inferiores e prælio redirent ſui, litteraſque raptim ad Jo-

Fatigatio Exercitus Romani.

C annem ſcriptas, quibus monebat: *ne aciem strueret mane radiis adverſis: neve unus obſtinaret pugnam contra duos ſimul, Tzacham & Solem: ſed poſt tranſgreſſum meridianum circulum ſidere in occaſum prono, certamen capeſſeret*; militi ſtatim dedit redire celeriter ad exercitum juſſo; verbiſque eadem mandata frequentavit quæ præſcripta tradiderat. ſic ad extremum graviter edicens: ſi die in occaſum inclinante pugnam cum hoſtibus inieritis, ſtatim vincetis. Hæc ſimul Ducas per militem accepit, alioqui ſolitus in omnibus ex Imperatoris nutu pendere; conſiliumque quodcumque ipſius addicta vel in rebus minimis reverentia velut editum oraculo ſectari, poſtera ipſa luce, cum ſe more ſolito paratos ad pugnam excipiendam hoſtes obtuliſſent, phalanges Romanas armari pro-

Scitum conſilium Auguſti. — *Edit. Pariſ. pag. 247.*

D direque vetuit, Turcis ignaris rei feriari eo die utique a pugna Joannem velle autumantibus; ideoque armis illic poſitis, conſidentibus ſecure. At ecce in cæli verticem altiſſime ſubvecto ſole, ſuis Ducas edicit ut armentur: ac paulo poſt eodem ſidere jam in pronum deſpectante, aciem perite deſcriptam cum alacri & conſona vociferatione cunctorum educit. ne ſic quidem imparatus deprehendi potuit Tzachas. Prodiit contra & ipſe armatus inſtructuſque valide nec moram pugnandi fecit. Implicuere ſe utrinque acies magnis animis conatibuſque. verum vento ab ortu flante vehementi, cum pulvis pedibus excitatus concurrentium, ſimul cum infeſtis inclinatæ lucis radiis, in oculos vultuſque Turcorum impingeretur; Romanique vegetius quam umquam ante

Executione prima ſelix. — *Turci fuſi fugatique.*

E hac inſtarent, magna Turcos neceſſitas terga vertere coegit. Senſit fortunam partium mutatam Tzachas: cumque nec urbem jam oppugnationi ſuſtinendæ; nec ſe ad pugnam æquo campo capeſſendam parem ultra cerneret, facili conditione pacem licitatus, impetravit a Duca quod unum petiit: ut ſibi per eum tutus atque innoxius Smyrnam

Tzachas pacem impetrat.

receſſus eſſet maritimo curſu. Quoniam autem in ejus promiſſionis fidem duos Tzachas obſides popoſcerat: exegit ex eo viciſſim ſatrapas e præcipuis totidem Joannes in pignus ſecuritatis a Tzacha juratæ Mitylenæis, quibus Ducas ab eo cautum voluerat: ut is nemini eorum digrediens ulla in re nocere poſſet: aut quemquam ſecum Smyrnam abducere. Sequeſtri liberi reditus Tzachæ fuerunt Euphorbenus Alexander & Manuel Butumites, viri ambo bellicoſi & fortes. In hæc ergo fides mutuo data eſt: ne Turci Mitylene abeuntes quidquam loci ejus incolis injuriæ moleſtiæve inferrent: neu Romana viciſſim claſſis reditum Turcicæ Smyrnam verſus ulla incurſione infeſtaret, verum cancer recta ingredi non didicit.

Obſides utrinque dati.

Quin ipſo in pacis initæ limine offendens Tzachas, adeo non abſtinuit vim a Mitylenæis, ut conatum omnem intenderit ad eos univerſos cum uxoribus & liberis abducendos ſecum. Sub hæc Dalaſſenus Conſtantinus ductor Romanæ claſſis Turcica potentioris, tum primum Mitylenem venit; claſſeque ad promontorium quoddam, ut Ducas juſſerat, appulſa, magnopere agebat, ut ſibi ultio permitteretur ingratiſſimæ perfidiæ Turcorum, quam vexandis in digreſſu contra datam fidem Mitylenæis oſtenderant. Abnuebat Ducas, jusjurandum obtendens. Cui Dalaſſenus, *nempe*, inquit, *Tu juraſti, non ego: qui nec præſens nec conſcius, ea quæ inter vos cumque compoſita ſunt jure meo ignorare poſſum. Tu ergo qua religione Tibi videris adſtrictus, in ea te contine ſi lubet: me libertate mea & occaſione uti ſine ad fœdifragum Tzacham, prout meritus eſt, male mulctandum.* His dictis, & expedita raptim claſſe Dalaſſenus Tzacham modo ſoluta nave feſtinantem Smyrnam, remis veliſque ſecutus & aſſecutus brevi, multas illi eripuit prædatorias naves, quarum vectores cum remigibus juſſit occidi. nec fugiſſet ipſe Tzachas Dalaſſeni victoris manus, niſi cautus Barbarus proviſo periculo, non, ut erat veriſimile, majorem navem aliquam, ſed minutum lembum ingreſſus, cum eo inter trepidationem ſuorum conatumque noſtrorum navigia magna expugnantium ſcaphas negligentium, ignotus evaſiſſet. Evaſiſſet autem in paratum ſibi pari aſtutia perfugium. Juſſerat ſiquidem præſto ſibi eſſe a continente ad aliquod deſignatum ipſis promontorium Turcos quoſdam: in eaque ſtatione morari quoad ſcirent Tzacham ipſum innoxie Smyrnam tenuiſſe. Sic fore reputans, ut ſi, quod verebatur, infeſtam hoſtili claſſe navigationem experiretur, ad iſtum præoccupatum a ſuis littus tuto ſe cum navicula proriperet. quod & fecit: indeque deducentibus quos ibi reperit Turcis, Smyrnam incolumis pervenit. Porro Ducas ſoluta jam Tzachæ nave, reliquas claſſis ejus priuſquam ſolverent præoccupans, captivos in iis repertos liberavit univerſos. Dalaſſenus victor rediens magno ſe Duci junxit. Ducas vero idoneis præſidiis firmata Mitylene, quando inde Dalaſſenus rediit, magnum ex Romana claſſe ſegregatum numerum navium adverſus Inſulas miſit, quas Tzachas ditioni ſuæ additas ſat multas præſidiis adhuc ſuorum obtinebat. Ipſe obiter occupata Samo, aliiſque nonnullis Inſulis in Urbem regiam reverſus eſt. Non multi dies inde fluxerant cum certior Imperator factus, rebellaſſe Carycam, Cretamque occupaſſe, indeque profectum Rhapſomatem

Edit. Pariſ. pag. 248.

Tzachas fidem fallit.

Eam perfidiam Dalaſſenus claſſis ductor ulciſcitur invito Joanne Duca.

Tzachæ naves captæ.

Ipſe ægre evadit.

Pars Romanæ claſſis circum Inſulas miſſa.

Samus aliæque inſulæ a Joanne Duca receptæ.

Carycæ & Rhapſomatis rebellio.

A πείθεται τούτῳ ὁ Δούκας καὶ λαβὼν ὁμήρους δύο τῶν ἐκκρίτων σατραπῶν ἐπεὶ κἀκεῖνος αὖθις ἄλλους ᾐτεῖτο τὸν Δούκαν. ἐφ' ᾧ τὸν μὲν μηδένα τῶν Μιτυληναίων ἀδικῆσαι ἐξερχόμενον, ἢ συνεπαγαγέσθαι ἀποπλέοντα πρὸς Σμύρνην. τὸν δὲ διατηρῆσαι αὐτὸν ἀβλαβῆ, τὸν ὡς πρὸς Σμύρνην ἀπόπλουν ποιούμενον, δίδωσι τούτῳ τόν τε Εὐφορβηνὸν Ἀλέξανδρον, καὶ Μανουὴλ τὸν Βουτουμίτην. ἄνδρες οὗτοι φιλοπόλεμοί τε καὶ γενναῖοι. Εἶτα πίστεις ἐξ ἀλλήλων λαβόντες, ὁ μὲν ἀμεριμνίαν ἤδη εἶχε τοῦ μὴ ἐν τῷ ἐξέρχεσθαι τὸν Τζαχᾶν βλάβην τινὰ τοῖς Μιτυληναίοις ἐπαγαγεῖν, ὁ δὲ ἐν τῷ διαπερᾶν μὴ παρὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου κάκωσιν ἐσχηκέναι. Ἀλλ' ὁ καρκῖνος B ὀρθῶς βαδίζειν οὐκ ἐμάνθανεν, οὐδ' ὁ Τζαχᾶς τῆς προτέρας ἀφίστατο πονηρίας. Πάντας γὰρ τοὺς Μιτυληναίους ἐπεχείρει σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἑαυτῷ συνεπαγαγέσθαι. Ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτα ἐγίνετο, ὁ Δαλασσηνὸς Κωνσταντῖνος θαλασσοκράτωρ τηνικαῦτα ὤν, καὶ μήπω ἐφθακὼς κατὰ τὰ ἐντεταλμένα παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Δούκα εἰς ἀκρωτήριόν τι τὰς ναῦς προσορμήσας, ἐπεὶ ταῦτα μεμαθήκει, ἐλθὼν ἠξίου τὸν Δούκαν παραχωρηθῆναί οἱ μετὰ τοῦ Τζαχᾶ συνάψαι πόλεμον. Ὁ δὲ τὸν προγεγονότα δὴ λαβούμενος ὅρκον, ἀνεβάλλετο τοῦτον. Ὁ δὲ Δαλασσηνὸς ἐνέκειτο λέγων· Ὡς σὺ μὲν ὀμώμοκας, ἐγὼ δ' οὐ παρῆν. καὶ σὺ μὲν τηρεῖ ἃς C δέδωκας πίστεις ἀραγεῖς. ἐγὼ δ' ὁ μήτε παρὼν μήτ' ὀμωμοκὼς, μήτε τι τῶν συνδοξάντων ἀμφοῖν γινώσκων ἐκαποδύσομαι πρὸς τὸν κατὰ τοῦ Τζαχᾶ πόλεμον. Ἐπεὶ δ' ὁ Τζαχᾶς τὰ πρυμνήσια λύσας ὡς εἶχε κατευθὺ Σμύρνης τὸν ἀπόπλουν ἐποιεῖτο, καταλαμβάνει τοῦτον ὁ Δαλασσηνὸς θᾶττον ἢ λόγος, καὶ παραχρῆμα προσβαλὼν ἐδίωκεν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Δούκας τὸ ἐπίλοιπον τοῦ ναυτικοῦ τοῦ Τζαχᾶ λύον τὰ πρυμνήσια φθακὼς, κατέσχε μὲν τὰς ναῦς, καὶ τῆς βαρβαρικῆς χειρὸς τοὺς δορυαλώτους ἅπαντας καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς δεσμώτας αἰχμαλώτους ἐρρύσατο. Ὁ δὲ Δαλασσηνὸς πολλὰ τῶν τοῦ Τζαχᾶ λῃστρικῶν πλοίων καταχὼν, τοὺς ἐνόντας D σὺν αὐτοῖς ἐρέταις ἀναιρεῖσθαι παρεκελεύετο. Τάχα δ' ἂν καὶ ὁ Τζαχᾶς αὐτὸς ἑαλώκει, εἰ μὴ πανοῦργος ὢν καὶ τὸ μέλλον ὑποπτευόμενος, εἰς ἓν τῶν κουφοτέρων ἀκατίων μεταβὰς, διὰ τὸ ἀνύποπτον διεσώθη λαθών. Στοχαζόμενος γὰρ τοῦ συμπεσόντος αὐτῷ ἐκ τῆς ἠπείρου, Τούρκους παρεσκευάκει εἰς τι ἀκρωτήριον ἑστάναι, καὶ ὁρᾶν μέχρις ἂν ἢ τὴν Σμύρνην ἀκινδύνως αὐτὸς καταλάβοι, ἢ πολεμίοις περιτυχὼν πρὸς αὐτοὺς τὴν ναῦν ἐξορμήσῃ καθάπερ εἰς καταφύγιον. Καὶ δὴ τοῦ σκοποῦ οὐκ ἀπέσχεν. ἀλλ' ἐκεῖ τὴν ναῦν προσορμίσας μετὰ τῶν ἐκδεχομένων αὐτὸν Τούρκων ἑνωθεὶς, ὡς πρὸς Σμύρνην ᾤχετο. Καὶ δὴ καὶ ταύτην κατέλαβεν. Ὁ δὲ Δα-E λασσηνὸς νικητὴς ὑποστρέψας ἑνοῦται τῷ μεγάλῳ Δουκί. καὶ ὁ Δούκας τὰ κατὰ τὴν Μιτυλήνην ἀσφαλισάμενος, ἐπεὶ καὶ ὁ Δαλασσηνὸς ἐκεῖθεν ὑπέστρεψε τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου πολὺ μέρος ἀφελόμενος κατὰ τῶν παρὰ τοῦ Τζαχᾶ κατεχομένων (καὶ γὰρ ἱκανὰς ἔφθασε νήσους χειρώσασθαι) ἐξαπέστειλε καὶ ἐξ ἐπιδρομῆς τήν τε Σάμον καὶ τινας ἄλλας νήσους καταχὼν ἐπανέρχεται πρὸς τὴν βασιλεύουσαν. Οὐ πολλαὶ παρῆλθον ἡμέραι καὶ μεμαθηκὼς ὁ Αὐτοκράτωρ τὴν τοῦ Καρύκη ἀποστασίαν, καὶ ὅτι τὴν Κρήτην κατέσχεν, ἐκεῖθεν δὲ ὁ Ῥαψομάτης τὴν Κύπρον μετὰ στόλου μεγάλου

κατ' αὐτῶν τὸν Δούκαν Ἰωάννην ἐξέπεμψε. Καὶ καταλαβόντα δὲ τὸν Δούκαν τὴν Κάρπαθον οἱ Κρῆτες μεμαθηκότες, ἐπεὶ οὐ πόῤῥω ταύτην εἶναι ἐγίνωσκον, ἐπιθέμενοι τῷ Καρύκῃ δεινὸν τὸν φόνον κατ' αὐτοῦ ἀπειργάσαντο. καὶ οὕτω τὴν Κρήτην τῷ μεγάλῳ Δουκὶ παραδεδώκασι. Κατασφαλισάμενος δὲ τὰ περὶ αὐτὴν ὁ Δούκας καὶ ἀποχρῶσαν δύναμιν εἰς τὴν αὐτῆς φρουρὰν καταλιπὼν ἐπὶ τὴν Κύπρον τὸν κατάπλουν ποιεῖται. καὶ ἅμα τῷ ταύτῃ προσοκεῖλαι ἐξ ἐφόδου τὴν Κυρήνην κατέσχεν. Ὁ δὲ Ῥαψομάτης τοῦτο μεμαθηκὼς, καρτερῶς ὁπλίζεται κατ' αὐτοῦ. A Ἀπὸ Λευκωσίας τοιγαροῦν ἀπάρας καὶ τὰς ἀκρολοφίας τῆς Κυρήνης καταλαβὼν, ἐκεῖσέ που τὸν χάρακα ἐπήξατο, ἀναβαλλόμενος πως τὸν πόλεμον, ὡς ἀπειροπόλεμος B καὶ στρατηγικῶν τεχνασμάτων ἀδαής. χρεὼν γὰρ τούτοις ἀνετοίμοις ἐπεισπεσεῖν. ὁ δὲ ἀνεβάλλετο πως τὴν μάχην, οὐχ ὅπως εἰς συμβολὴν πολέμου παρασκευασόμενος ὡς δῆθεν ἀνετοίμως ἔχων, παρεσκεύαστο γὰρ εὖ μάλα, καὶ εἴπερ ἐβούλετο, συνεκρότησεν ἂν αὐτίκα τὸν πόλεμον. ἀλλ' ὡς ἂν μηδὲ συμπλακῆναι βουλόμενος, ὥσπερ ἐν παιδιαῖς μειρακίων τὰ τοῦ πολέμου ἐπικεχειρήκει μαλακῶς τι πρὸς αὐτοὺς διαπρεσβευόμενος καὶ μειλιχίοις λόγοις ἐφέλκεσθαι τούτους ὥσπερ οἰκονομούμενος. Καὶ οἶμαι οὐ δι' ἀπειρίαν πολέμων ταῦτ' ἐποίει, ἦν γὰρ, ὡς ἐγώ γε περὶ τούτου ἤκουον, χθὲς καὶ πρώην ἡμμένος ξίφους καὶ δόρατος, καὶ μηδ' ἐπιβῆναι ἐφ' ἵππον εἰδώς. ἀλλ' εἰ καὶ τύχοι ἐπιβεβηκὼς, καθ' ὅπως ἐξιππάσασθαι βούλοιτο ταραχὴν εἶχε καὶ σάλον. C Οὕτως εἶχε περὶ τὴν στρατιωτικὴν ἐμπειρίαν ἀπείρως ὁ Ῥαψομάτης. Ἢ τοίνυν διὰ ταῦτα, ἢ καταπλαγεὶς τὴν ψυχὴν τῇ αἰφνιδίῳ τῇ ἐφόδῳ τῶν βασιλικῶν στρατευμάτων, τὰς φρένας περιεπεπλάνητο. Ἐνθένδε τοι καὶ τὸν πόλεμον μετά τινος δυσελπιστίας ἐπιχειρήσαντι, οὐκ εἰς καλὸν αὐτῷ ἀπηντήκει τὰ πράγματα. Ὁ γὰρ Βουτουμίτης ὑποποιησάμενός τινας τῶν ἐκείνῳ συνταραμένων αὐτομολήσαντας τῷ ἰδίῳ συγκατέλεξε στρατεύματι. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν τὰς φάλαγγας στήσας ὁ Ῥαψομάτης τὸν μετὰ τοῦ Δούκα ἐζήτει πόλεμον, διὰ τοῦ πρανοῦς τῆς ἀκρολοφίας βραδεῖ ποδὶ στείχων. ὡς δὲ τὸ μεταίχμιον ἀμφοῖν τοῖν στρατοπέδοιν ἀπεστενοῦτο ἤδη, ἀπομοιρᾶταί τις τῶν τοῦ Ῥαψομάτου εἰς ἑκατὸν ποσουμένη τὸν ἀριθμὸν D διαχωρισθεῖσα ὡς τάχα κατὰ τοῦ Δούκα τὰς ἡνίας ὅλας ἐνδόντες τὰς ἀκωκὰς τῶν δοράτων ὄπισθεν στρέψαντες, προσχωροῦσιν αὐτῷ. Τοῦτο θεασάμενος ὁ Ῥαψομάτης, τὰ νῶτα παραχρῆμα δίδωσιν ὅλας ἡνίας εἰς φυγὴν χαλάσας ὡς πρὸς τὴν Νεμεσὸν ἀποτεταχώς. εἴπου γένοιτό οἱ ταύτην καταλαβόντι πλοίῳ ἐντυχεῖν, δι' οὗ τῇ Συρίᾳ προσορμήσας τὴν σωτηρίαν ἑαυτῷ περιποιήσαιτο. Μανουὴλ δὲ ὁ Βουτουμίτης ἐξ ὀπισθίων αὐτοῦ διώκων ἤλαυνεν. Ὁ δὲ ὑπ' αὐτοῦ καταπειγόμενος καὶ τῆς ἐλπίδος διημαρτηκὼς, τῷ ἐπὶ θάτερα προσεχώρησεν ὄρει, εἰς τὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ τιμίου σταυροῦ ἀνεγερθέντα πάλαι ναὸν προσπεφευγώς. Ὁ δὲ Βουτουμίτης, οὗτος γὰρ τὴν αὐτοῦ δίωξιν παρὰ τοῦ Δούκα ἐπιτέτραπτο, τοῦτον αὐτοῦ που καταλαβὼν, λόγον ἀπαθείας αὐτῷ δίδωσι καὶ συμπαραλαβὼν ἄγει πρὸς τὸν Δούκα· κἀντεῦθεν πάντες τὴν Λευκωσίαν καταλαμβάνουσι. Κἀκεῖθεν τὴν ὅλην νῆσον ὑπὸ τὴν ἰδίαν χεῖρα ποιησάμενοι ἠσφαλίσαντο κατὰ τὸ ἐγχωροῦν τῷ Αὐτοκράτορι τὰ συμπεσόντα διὰ γραμμάτων δηλώσαντες. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀποδεξάμενος αὐτοὺς τὸν ἀγῶνα δεῖν ἔγνω τάχα τὴν Κύπρον ἀσφαλίσασθαι. Κριτὴν μὲν οὖν τηνικαῦτα καὶ ἐξισωτὴν τὸν Καλλιπάριον προὐβάλλετο. ἀνὴρ δὲ οὗτος τῶν ἐπισή-

A ingenti claſſe Cyprum invaſiſſe, Joannem Ducam adverſus utrumque miſit. Is cum perveniſſet Carpathum, freti ejus vicinia Cretenſes, Carycam magna cæde adoriuntur, afflictiſque conjuratorum partibus, Cretam magno Duci dedunt. In ea conſtitutis Ducas omnibus, idoneoque præſidio relicto, Cyprum verſus curſum intendit, appulſuque ibi primo Cyrenem cepit: qua re Rhapſomates comperta valide ſe ſe in Joannem armavit; movenſque a Leucoſia, & præoccupatis jugis collium imminentium Cyrene, illic munivit caſtra, prælium differens, eoque ſe rei bellicæ imperitiſſimum declarans: quippe qui tum imparatis ſuperveniens, cum adoriri eos vivido impetu, & ſpem victoriæ minime dubiam ſequi deberet, in roborando exercitu, quaſi non abunde firmo B & molli tractatione pacis per legationem intempeſtivam, ut otioſe ſic inutiliter tentanda occaſionem perdiderit: diſſolutius ſe ac negligentius in re ſeria gerens quam vel in ludo pueri ſoleant. eoque ſatis comprobans quod de illo ferri audivi: heri eum ac nudius tertius tractare haſtam, enſem ſtringere cœpiſſe; equum autem ne conſcendere quidem ſciviſſe: imo ſi qua fortuna impoſitus ei ſit, ad quemvis ejus progreſſum exhorreſcere ſolitum, vertigineque tentari. Talis in militia Rhapſomates erat: cui vel ſua imperitia vel noſtrorum improviſa irruptio ita ſenſum animi judiciumque perculit, ut tota paſſim belli ratione deerraret. Rem porro tandem gerere aggreſſus, nihilo in agendo felicior, quam in ceſſando ſapiens, principium bellandi habuit ipſa timide incipientis deC ſperatione, quaſi malo augurio afflatum; cui ſucceſſuum infelicitas egregie reſpondit. Nam primo Butumites quoſdam ex ejus militibus ad transfugium pellectos ſuis copiis adjunxit. Poſtride vero cum inſtructam Rhapſomates aciem in Romanos per pronum lente deſcendens duceret, ala equitum ipſius ſere centum, effuſis Ducam verſus, velut ad pugnandum, habenis progreſſa, vultu repente verſo infeſtas vibravit haſtas, pro Duca jam pugnans. Perculit ea ſpecies Rhapſomaten: qui verſo ſtatim tergo, totos equo permiſit frænos feſtinans Nemeſum, quo in loco ſperabat inventurum ſe navem quampiam, qua in Syriam delatus ſalutem in tuto ſuam poneret. Inſtabat veſtigiis fugientis Manuel Butumites. quod Rhapſomates ſentiens, indeque deſperans pervenire fugiendo ſe Nemeſum poſſe, in alteram e via deflectens parD tem, montem tenuit ſacra æde celebrem in nomine venerandæ ac pretioſæ crucis olim ſtructa; cujus & in aſylum confugit. Invenit eum illic Butumites, cui ejus inſequendi curam Ducas commiſerat. Egit is ergo cum Rhapſomate, ſecuritatemque ipſi pactus, perſuaſit, ut venire ſecum ad Ducam vellet. Hinc jam omnes Leucoſiam ivere, ſubjectaque inde ſibi univerſa Inſula, operam dedere, quantum in præſens licuit, ut ea præſidiis idoneis firmaretur: datiſque ad Imperatorem literis, quæ contigerant nunciarunt. Imperator collaudata ut par erat virtute ipſorum, faciendum ſibi putavit ad ſimiles iſtius Inſulæ motus prævertendos, ut certum, eumdemque idoneum hominem eo mitteret cum mandatis & plena poteſtate inſpiciendi & componendi ex æquo cuncta. Electus ad id Calliparius vir ex inſignibus, multa juſti-

Edit. Pariſ. pag. 249.

Creta cæſo Caryca Duci reddita. Cyrene apud Cyprum a Duca capta.

Rhapſomates imperitus rei bellicæ.

transfugio ſuorum perculſus.

fugit,

& capitur.

pag. 250.

Calliparius Procurator Cyprum miſſus.

tiæ, abſtinentiæ, modeſtiæque laude commendatus. Quoniam vero militari præterea Duce qui præſidio eſſet Inſulæ opus erat, directus eodem eſt Philocales Eumathius qui perennaturis illic ad tutelam Inſulæ ac maris navalibus equeſtribus pedeſtribuſque copiis præeſſet. Porro Butumites Rhapſomaten & immortales qui cum eo defecerant prius ad Ducam a quo erat miſſus, poſtea ſecum in urbem quoque regiam induxit. Hactenus de Inſulis Cypro & Creta. At Tzachas inquieti vir animi & belli amans quieſcere non ſuſtinuit. Verum paulo poſt parandis rurſus Smyrnæ ſtudioſe piraticis navibus omnis generis, dromonibus, inquam, biremibus, triremibuſq; aliiſve id genus levioribus, & ad celeritatem curſus magis expeditis, prout ad propoſitum latrocinandi utile rebatur, perniciem haud dubiam Romanis cudebat. Senſit Imperator: nec dubitandum cunctandumve ratus terreſtribus eum uno tempore maritimiſque invadere copiis ſtatuit. Navalis in Tzacham belli Provincia Conſtantino Dalaſſeno commiſſa: cui ad id claſſis quæ tum fuit univerſa eſt tradita. Ipſe ſibi Auguſtus negotium ſumpſit, quod ad ſucceſſum non parum utile providebat fore, concitandi contra Tzacham per litteras Sultanis. Litteræ hunc ferme in modum erant ſcriptæ. *Scis, Præcellentiſſime Sultan Clitziaſthlan, Sultanicii dignitatem hæreditario jure quam optimo ad Te pertinere. Tuus tamen gener Tzachas minime dubiis, ſi quis introſpiciat, indiciis avertere illam in ſe ſtudet. Nam quod candidatum ſe fert palam Imperii Romani, bellumque nobis denunciat, mihi crede, fucus eſt vafri artificii cui ſpes vireſque metienti proprias ſatis liquidum eſt: Romanum Imperium altioris rem eſſe faſtigii, quam ut eo uſque ſua poſſit ipſum attollere fortuna. Quid igitur? Te profecto intuetur. & utcumque collimare in nos ſimulat, in tuum ſolium ambitionem intendit. Tu vero, ſi me audies, mora & diſſimulatione excuſſa omni nefarium inſidiatorem occupabis, pro ſalute ac dignitate propugnans tua, periclitaturis omnino, ſi ſcelus nondum adultæ perfidiæ, ſeſe ſpatio & ſucceſſu corroboraverit. Quod ad me attinet meis ego non deero partibus; providique adeo jam ſatis ne minæ impotentis latronis magnopere formidandæ Romanis ſint. Solicitum me tamen habet in hac ſecuritate mea periculum tuum, cui vel communi neceſſitudine Principum, vel privata benevolentia tui occurſum velim. Planeque auctor tibi ſum, ut quam primum in acrem curam evigiles tuendi atque aſſerendi Principatus; iſto ejus appetitore, vel pacatis artibus ac conſiliis; vel, ſi parum illa proceſſerint, armis & vi aperta ſubigendo.* His ab Imperatore ſic proviſis, pervenit Abydum Tzachas per continentem cum copiis profectus, oppugnareque civitatem muralibus omnis generis machinis cœpit a terra; naves enim piraticæ, quas ædificari juſſas a Tzacha vidimus, nondum tum abſolutæ, præſto eſſe tempori non poterant. His Dalaſſenus compertis, vir omnium ad pericula invadenda promptiſſimus, ſecta cum datis ſibi copiis Abydum tendit. At Sultan Clitziaſthlan accepto per litteras Imperatoris indicio motus, cum toto repente exercitu in Tzacham movet. Sic Barbarorum ingenium eſt irritabile & in cædem præceps. Adventante porro a terra Sultane, inſtante a mari Dalaſſeno, circumventus Tzachas, & hinc quidem deſtitutus navibus, quæ adhuc imperfectæ in manibus fabrorum erant, illinc utcumque inſtructus, minus certe validus quam neceſſe erat ad Romanum ſimul & Turcicum irati ſoceri uno tempore contra venientes exerci-

& Philocales Eumathius bellicæ rei præfectus.

Tzachas rurſum bellum parat.

Imperator adverſus eum cum claſſe Dalaſſenum mittit.

Sultanem contra eum litteris concitat.

Edit. Pariſ. pag. 251.

Tzachas Abydum oppugnat.

Eum mari Dalaſſenus terra Sultan aggreditur.

A μων. μαρτυρίας δὲ πολλῆς δικαιοπραγίας τε καὶ ἀφιλοχρηματίας, καὶ ταπεινοφροσύνης συνηγορούμενος. Ἐπεὶ δὲ καὶ τινος ἡ νῆσος ἐδεῖτο τοῦ ταύτην φρουρήσοντος, τὸν Φιλοκάλην Εὐμάθιον τὴν ταύτης ἀναθέμενος φρουρὰν στρατοπεδάρχην προεχειρίσατο, ναῦς πολεμικὰς δεδωκὼς αὐτῷ καὶ ἱππότας ἐφ' ᾧ τὰ κατὰ τὴν Κύπρον διά τε θαλάσσης καὶ ἠπείρου ἀσφαλίζεσθαι. Ὁ μέντοι Βουτουμίτης ἀναλαβόμενος τὸν Ῥαψομάτην καὶ τοὺς συναποστατήσαντας αὐτῷ ἀθανάτους ἐπάνεισι πρὸς τὸν Δοῦκαν, καὶ οὕτως εἴσεισι πρὸς τὴν βασιλεύουσαν. Τοιαῦτα μὲν οὖν τὰ κατὰ τὰς νήσους τὴν Κύπρον φημὶ καὶ Κρήτην. Ὁ δέ γε Τζαχᾶς ἀνὴρ ὢν φιλοπόλεμος δραστηριότητι γνώμης οὐκ ἤθε-
B λεν ἠρεμεῖν, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ τὴν Σμύρνην ἐπελθὼν κατέλαβε. καὶ αὖθις λῃστρικὰς ἐπιμελῶς κατεσκεύαζε ναῦς, δρόμωνάς τε καὶ διήρεις καὶ τριήρεις, καὶ ἄλλ' ἄττα τῶν κουφοτέρων νηῶν τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ ἐχόμενος. Ταῦτα μεμαθηκὼς ὁ Αὐτοκράτωρ οὐκ ἀνέπιπτεν αὖθις οὐδ' ἀνεβάλλετο, ἀλλ' ἐκ θαλάττης καὶ ἠπείρου ἔσπευδε τοῦτον καταγωνίσασθαι. Τὸν μὲν οὖν Κωνσταντῖνον τὸν Δαλασσηνὸν θαλασσοκράτορα προχειρισάμενος, τηνικαῦτα μετὰ τοῦ ναυτικοῦ παντὸς ἐξέπεμψε κατὰ τοῦ Τζαχᾶ. Τὸν δέ γε Σουλτάνον συνοῖσον ἐδόκει διὰ γραμμάτων ἐρεθίσαι κατ' αὐτοῦ. Εἶχε δ' οὕτω τὰ γράμματα. Οἶδας μεγαλοδοξότατε Σουλτὰν Κλι-
C τζιασθλὰν ὅτι τὸ Σουλτανικὸν ἀξίωμα σοὶ πατρόθεν προσήκει. ὁ δὲ σὸς γαμβρὸς ὁ Τζαχᾶς κἂν κατὰ τῆς βασιλείας Ῥωμαίων τῷ φαινομένῳ ὁπλίζηται, βασιλέα ἑαυτὸν ἀποκαλῶν, ἀλλὰ τοῦτο πρόδηλος σκῆψίς ἐστιν. Οὐ γὰρ λέληθεν αὐτὸν πολυπειρίαν ἔχοντα ἀκριβῶς γινώσκοντα, ὡς οὐ προσήκει τούτῳ ἡ βασιλεία Ῥωμαίων, καὶ ἀδύνατον τοιαύτης ἀρχῆς ἐπιδράξασθαι, τὸ δὲ πᾶν σκαιώρημα κατὰ σοῦ ἐξαρτύεται. Οὐ χρὴ τοιγαροῦν ἀνέχεσθαι αὐτοῦ, οὔτε μὴν ἀναπεπτωκέναι. ἀλλ' ἐγρηγορέναι μᾶλλον, ἵνα μὴ τῆς ἀρχῆς παραλυθῇς. Ἐγὼ μὲν οὖν τοῦτον τῶν ὑπὸ τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων ὁρίων ἀπελάσω Θεοῦ ἀρήγοντος.
D Κηδόμενος δὲ σοῦ παρεγγυῶμαι, ὡς ἂν καὶ αὐτὸς τῆς ἰδίας φροντίσῃς ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας. καὶ τῇ μὲν μετ' εἰρήνης, τῇ δὲ εἰ μὴ ταύτην ἀσπάζοιτο μετὰ ξίφους πείσεις αὐτὸν καθυποτάξαι. Τούτων οὕτω παρὰ τοῦ Βασιλέως οἰκονομηθέντων καταλαμβάνει τὴν Ἄβυδον ὁ Τζαχᾶς μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν δυνάμεων, ἐξ ἠπείρου, καὶ ἐπολιόρκει ταύτην δι' ἑλεπόλεων καὶ παντοίων πετροβόλων ὀργάνων. οὐδὲ γὰρ παρῆσαν τότε ἔτι λῃστρικαὶ νῆες μήπω ἀπαρτισθεῖσαι. Ὁ δέ γε Δαλασσηνὸς εἴχετο μὲν μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν δυνάμεων τῆς πρὸς Ἄβυδον φερούσης, φιλοκινδυνότατος καὶ εὐψυχότατος ὢν ὁ ἀνήρ. Ὁ δὲ Σουλτὰν Κλιτζιασθλὰν δεξάμενος τὰ παρὰ τοῦ Βασιλέως διαμηνυθέντα ἔρ-
E γῳ εὐθὺς εἴχετο τῆς πρὸς τὸν Τζαχᾶν φερούσης ἀράμενος σὺν παντὶ τῷ στρατεύματι. Τοιοῦτον γὰρ τὸ βάρβαρον ἅπαν, ἕτοιμον πρὸς σφαγὰς καὶ πολέμους. Ἔγγιστα δὲ τούτου γενομένου, ἐπεὶ ἐξ ἠπείρου καὶ θαλάττης τοὺς πολεμίους ἑώρα ἐπιόντας, πλοίων δὲ οὐδαμοῦ, μήπω τῶν παρ' αὐτοῦ ἑτοιμαζομένων νηῶν ἀπαρτισθεισῶν, μήτε δυνάμεις ἀποχρώσας ἔχων πρός τε τὸ Ῥωμαϊκὸν καὶ τὸ τοῦ κηδεστοῦ αὐτοῦ

Σουλ-

Σουλτὰν Κλιτζιασθλὰν στράτευμα, ἐν ἀμηχανίᾳ καθειστήκει. Πτοούμενος δὲ καὶ τοὺς ἐποίκους καὶ στρατιώτας Ἀβύδου, δεῖν ἐλογίσατο προσεληλυθέναι τῷ Σουλτάν, ἀγνοῶν τὴν τοῦ Αὐτοκράτορος κατ' αὐτοῦ κατασκευασθεῖσαν τυρείαν. Ὁ δὲ Σουλτὰν τοῦτον θεασάμενος, ἱλαρὸν εὐθὺς ἐδείκνυ βλέμμα καὶ ἀσπασίως ἐδέχετο. Τράπεζαν τοίνυν ὡς ἔθος ἑτοιμάσας καὶ συνδειπνοῦν μετ' αὐτοῦ ζωρότερον πίνειν τὸν Τζαχᾶν κατηνάγκαζεν. Ὁπηνίκα δὲ τοῦτον ἐμφορηθέντα οἴνου διέγνω, σπασάμενος ξίφος κατὰ τῶν λαγόνων ὠθεῖ αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς μὲν αὐτοῦ νεκρὸς ἔκειτο, ὁ δέ γε Σουλτὰν τὰ περὶ εἰρήνης τοῦ λοιποῦ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα διαπρεσβεύεται. Καὶ δὴ τοῦ σκοποῦ οὐ διήμαρτε. δέχεται γὰρ αὐτοῦ τὴν αἴτησιν ὁ Αὐτοκράτωρ, καὶ τῶν εἰρηνικῶν σπονδῶν ὡς ἔθος τελεσθεισῶν ἐν καταστάσει τὰ παρὰ θάλασσαν ἦσαν ὅρια. Μήπω δὲ τοσούτων φροντίδων ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπαλλαγείς, μηδὲ τῶν ἀπὸ τούτου κακώσεων καθαρεύσας. Εἰ γὰρ καὶ αὐτοῖς μὴ παρὼν ἐτ[illegible]σιν, ἀλλά γε ταῖς φροντίσι καὶ ταῖς οἰκονομίαις συμπαρῆν καὶ συνεστράτευεν. εἰς ἕτερον ἀγῶνα αὖθις ἠπείγετο. Ὁ γὰρ Βολκάνος, ἀνὴρ δὲ οὗτος τὸ πᾶν τῆς ἀρχῆς τῶν Δαλματῶν φέρων. δεινὸς μὲν εἰπεῖν, δεινὸς δὲ καταπράξασθαι, μετὰ διττὴν ἡλίου περιφορὰν τῆς τῶν Σκυθῶν καταλύσεως, τῶν ἰδίων ὅρων ἐξεληλυθώς, τὰς παρακειμένας ἐληΐζετο πόλεις καὶ χώρας. καὶ αὐτὸ δὲ τὸ Λιπένιον κατασχών, πῦρ ἐμβαλὼν ἐνέπρησε. Ταῦτα ὁ Βασιλεὺς μεμαθηκὼς οὐκ ἔτ' ἀνέτως εἶχεν, ἀλλ' ἀποχρώσας δυνάμεις συναγηοχὼς κατὰ τὴν Σέρβων κατευθὺ τοῦ Λιπενίου ἤλαυνε. τοῦτο δὲ πολίχνιόν τι μικρὸν περὶ τὰς προπόδας τοῦ Ζυγοῦ τοῦ διαιροῦντος τὴν Δαλματίαν ἀπὸ τῆς ἡμεδαπῆς χώρας. ἐφ' ᾧ τῷ Βολκάνῳ εἰ τύχοι, ἀντικαταστῆσαι πόλεμον συνάψαι καρτερόν. καὶ εἰ τὴν νίκην δοίη αὐτῷ Θεός, τό, τε Λιπένιον καὶ τὰ λοιπὰ ἅπαντα ἀνεγεῖραι καὶ εἰς τὸ πρότερον ἀποκαταστῆσαι σχῆμα. Ὁ δὲ Βολκάνος τὴν τοῦ Αὐτοκράτορος μεμαθηκὼς ἔλευσιν, ἀπάρας ἐκεῖθεν καταλαμβάνει τὸ Σφεντζάνιον, πολίχνιον δὲ τοῦτο ἄνωθεν τοῦ ἤδη ῥηθέντος Ζυγοῦ διακείμενον ἐν μεταιχμίῳ τῶν τε Ῥωμαϊκῶν ὁρίων καὶ τῆς Δαλματίας. Ὁπηνίκα δὲ τὰ Σκόπια ὁ Αὐτοκράτωρ κατειλήφει, ἀποστείλας ὁ Βολκάνος διετίθετο τὰ περὶ εἰρήνης, καὶ ἑαυτὸν ἅμα τῆς αἰτίας τῶν κακῶς γεγονότων ἀπολύων, καὶ τὸ αἴτιον ὅλον τοῖς σατράπαις τῶν Ῥωμαίων ἀνατιθείς, λέγων ὡς ἐκεῖνοι τοῖς οἰκείοις ὅροις μὴ ἐμμένειν βουλόμενοι, διαφόρους ἐκδρομὰς ποιούμενοι οὐ μικρὰν τὴν βλάβην τῇ Σερβίᾳ προσῆξαν. Ἐγὼ δὲ οὐκ ἔτι τοιοῦτον τοῦ λοιποῦ διαπράξομαι, ἀλλ' ἐπαναστρέψας καὶ ὁμήρους ἀποστελῶ τῶν ἐμῶν συγγενῶν τῇ σῇ βασιλείᾳ, καὶ τῶν οἰκείων ὅρων οὐχ ὑπερβήσομαι. Πρὸς ταῦτα ὁ Βασιλεὺς κατένευσε, καὶ καταλείψας ἐκεῖσε τοὺς μέλλοντας τὰς ἐμπρησθείσας πόλεις ἀνεγεῖραι, καὶ ὁμήρους ἀναλαβέσθαι, πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐπανέζευξεν. Ὁ δὲ Βολκάνος τοὺς ὁμήρους ἀπαιτούμενος οὐκ ἐδίδου τούτους, ἀλλ' ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ὑπερετίθετο. Ἐνιαυτοῦ τε μήπω παρῳχηκότος ὅλου, αὖθις εἰς προνομὴν τῶν Ῥωμαϊκῶν χωρῶν ἐξεληλύθει. καὶ διαφόρους γραφὰς τοῦ Αὐτοκράτορος δεξάμενος ἀναμιμνήσκοντος αὐτὸν τῶν συνθηκῶν καὶ ὑποσχέσεων ἃς φθάσας πρὸς αὐτὸν ἐποιήσατο, οὐδ' ὅπως τὰ ὑπεσχημένα τελέσαι ἤθελε. Μεταπεμψάμενος οὖν ὁ Βασιλεὺς Ἰωάννην τὸν υἱὸν τοῦ Σεβαστο-

A tus ſuſtinendos, in magnis rerum anguſtiis inopia conſilii conflictabatur. Cum autem in hunc modum circumſeſſus undique, etiam eruptiones Abydenorum & præſidii civiumque obſeſſæ urbis ſubitos a tergo impetus, dum ipſe contra hoſtes aliunde irruentes rem gereret, formidaret, optimum factu putavit operam dare ut ſibi Sultanem reconciliaret. Ignarus ergo quam non expiabile ipſi a Sultane odium Imperatoris litteræ paraſſent, ſocerum adit, generi fiducia veniam & amicitiam expoſcens. nec ſpem abnuit vultu obtutuque feſtivo excipiens hominem Clitziaſthlan. Quin paulo poſt menſæ adhibitum liberalibus invitare poculis non deſtitit, quoad mero plenum & temulentum animadvertens, eductum gladium in ejus latus impulit, quo ille vulnere jacuit exani- B mis. Miſit poſt hæc Sultan qui cum Imperatore de pace tractarent: facileque tranſacta res eſt, conditionibus utrinque cito probatis riteque juratis: tranquillitateque per hunc modum oræ maritimæ reddita. Vix hac cura ſolutus Imperator (etenim is earum etiam rerum quibus præſens cum gererentur non intererat, ſolicitudinem haud minorem ſuſtinebat abſens) in aliam continuo nihilo leviorem incidit. Bolcanus quidem vir audax & ſtrenuus Dalmatiæque opes ac ditionem univerſam arbitrio ſuo temperans, altero evoluto anno a victoria Romanorum Scythica e ſuis finibus erumpens objacentes noſtri limitis urbes & regiones cum per ſuos immiſſos incurſionibus habebat infeſtas; tum ipſe Lipenium invadens C hoſtiliter ſuccenderat. Ea nequaquam tolerabilia Imperator reputans, contractas celeriter idoneas copias confeſtim per Serbos recta Lipenium ducit (oppidulum id eſt ad radices ſitum Jugi dirimentis Dalmaticam a Romana ditionem) animo committendi, ſi per hoſtem non ſtaret, illic prælii; ac ſi victoriam Deus annueret, tum ipſum Lipenium tum alia loca ſimiliter incenſa in integrum reſtituendi. Verum Bolcanus adventu Imperatoris audito Sphentzanium inde movens ſe tranſtulerat. Eſt ea quoque parva civitas, ſupra id quod diximus Jugum poſita, in ipſis Romaniæ Dalmatiæque confiniis. Progreſſo vero Imperatore ulterius cum exercitu, Scopia uſque, miſſis ad eum Bolcanus Legatis pacis impetrandæ cauſa, defectionem purgabat, culpam ejus in Romanos D Duces conferens, qui ultra ſuos fines excurſionibus variis attentatis, non parvis cladibus Serbiam affeciſſent. Addebat ſe nihil ſimile poſthac auſurum, ſed & antequam recederet, in promiſſionis hujus ſuæ pignus, qua ſe ultra limites amplius non egreſſurum ſpondebat, obſides Imperatori miſſurum viros primarios e conſanguinitate ſua ipſius. His Auguſtus annuit; relictiſque illic qui deſtructa oppida reficerent, obſideſque reciperent, ipſe in urbem eſt regiam reverſus. At Bolcanus cum peterentur obſides diem e die ducens, variis ludificationibus fruſtrabatur noſtros. Donec tandem ante annum vertentem egreſſus e ſuis finibus cum exercitu Romanam iterum vaſtavit ditionem. Cumque per id tempus non deſtitiſſet Imperator refricare ipſi per crebras litteras me- E moriam pactorum conventorum, ille tamen ſuperba contumacia ſe involvens, in obſtinatione negandi obfirmavit animum. Igitur Auguſtus bello experiri coactus, Joannem Sebaſtocratoris fratris ſui filium ad ſe accerſitum ſufficientibuſque inſtructum copiis adverſus Bolcanum miſit. Cæterum Joannes, quippe inexpertus belli juvenis & calida cupiditate pugnandi, ſucceſſus ple-

Tzachas ad Sultanem confugit.

A quo in epulis interficitur.

Pax Sultanem inter & Auguſtum.

Bolcanus Dalmatiæ Dynaſta Romanos fines vaſtat.

Edit. Pariſ. pag. 252.

Imperator in eum infeſta ſigna movet.

Eius impetum legatione ſupplici ſed fraudulenta Bolcanus infringit.

Romanam iterum ditionem vaſtat.

Joannes Comnenus in eum mittitur.

rumque cunctantis moras expectare non ſuſtinens, ſtatim Lipenium profectus amneque illac fluente ad Jugi radices trajecto, proxime Sphentzanium caſtra poſuit. Non latuit Bolcanum qui cum illi res eſſet. fruſtrari ergo juvenilem impatientiam præliandi optimum ducens, adoleſcentem ex tuto miſſis nunciis per tractationes verſutas aggreditur. Pacem ultro poſcens, quam ſe deinceps cum fide culturum pollicebatur, daturumque obſides quos ante promiſerat. Verba hæc erant & ludificationes meræ, quo averſos a cura belli, & ab attentione cuſtodiæ ad intempeſtivam fiduciam remiſſos ex improviſo adortus opprimeret. Sane ipſe Bolcanus, dum de his Joannes deliberabat, quam diligentiſſime armatus, in procinctu ad irruptionem ſubitam erat. Adeoque jam ipſo proficiſcente cum inſtructis copiis ad Romanos nihil minus cogitantes, præcurrens Monachus quiſpiam indicat Joanni adventare Hoſtem, idque conſtanter affirmat. Quem ille cum ſtomacho nec ſine contumelia ut levem & nugacem nulliuſque fidei hominem rejicit. Sed mox fidem Monachi res ipſæ ſanxerunt. Irruunt in Romana caſtra per noctem Dalmatæ Duce Bolcano, cæduntur intra tabernacula imparati plerique militum, alii trepida ruentes fuga, in proximum per errorem & impetum abrepti flumen aquis hauſti periere. Pauci quibus aliquod robur animi & officii cogitatio ſuperfuit raptim per tenebras tabernaculo Joannis quæſito pro eo ſtrenue pugnarunt, eatenus quidem ut Ducem utique ſuum a cæde aut ſervitute liberaverint. Sic diſſipatis maximam partem Romanis copiis, Bolcanus ſuis convocatis Jugum rediens cum iis conſcendit prope Sphentzanium inſiſtens. Eos intuiti qui cum Joanne ſupererant perpauci, nec ulla jam ex parte ad conferendum cum integro & victore longeque numeroſiore hoſte prælium pares, nihil ſe tutius poſſe conſulere putarunt, quam ut flumine trajecto recederent. Promotis ergo ad duodecimum a Lipenio ſtadium caſtris Joannes reputans cum his ita diminutis copiis provinciam quam gereret obtinere ſe tali tempore non poſſe, Conſtantinopolim ſe contulit. Tum Bolcanus aucta confidentia, jam cura liber imminentis hoſtis, prædis agendis incurſandiſque licentiſſime Romanæ ditionis pagis & agris per otium incubuit: ac regionem quidem Scopiis circumpoſitam vaſtavit plane omnem & deformavit ruinis atque incendiis, ultra quin etiam crudeli avaritia provectus Polobum ſimiliter deſtruxit, & uſque Braneas cuncta latrociniis exhauſit, prædaque onuſtus domum rediit. Ea enimvero prout omnino erant indigna nec toleranda Imperator ducens, exiluit repente ad vindictam; nihil Timotheo, ut Alexander, indigens tibicine, qui Orthium illi carmen caneret. Nullam ſane moram armandi ſui fecit: edixitque quod exemplo præibat, comitatui tum univerſo idem ut pro ſe quiſque facerent. Mox Dalmaticum iter arripit, ſummo ſtudio tum reparandi quamprimum accepta damna, reſtituendis in integrum vicis & arcibus deſtructis; tum Auctori tam atrocium injuriarum multo etiam majora reponendi vulnera. Hoc animo proficiſcens urbe regia Daphnutium pervenit. Civitas hæc eſt vetus Conſtantinopoli quadraginta ſtadiis diſſita. Ibi ſubſtitit, quoſdam e conſanguineis opperiens qui expedire ſe maturius ad iter non quiverant. Eo poſtridie ſe contulit Nicephorus Diogenes, atrocibus iræ a-

Quis juvenis inexpertus & praceps eluditur a veteratore Bolcano primum.

Edit. Pariſ. pag. 253.

tum impreſſione improviſa noctu oppreſſus

cladem accipit,

vix evadens cum paucis.

Bolcanus victor Romanam ditionem ruinis & incendiis deformat.

Imperator adverſus eum vadit.

pag. 254.

A κράτορες καὶ αὐταδέλφου αὐτοῦ κατ' αὐτοῦ ἐξέπεμψε μετὰ ἀποχρώσης δυνάμεως. Ὁ δὲ οἷα ἀπειροπόλεμος καὶ σπαδάζων ὡς νέος πρὸς μάχας, ἀπελθὼν καὶ τὸν τοῦ Λιπενίου ποταμὸν διαβὰς περὶ τοὺς πρόποδας τοῦ Ζυγοῦ κατευθὺ τοῦ Σφεντζανίου τὸν χάρακα ἐπήξατο. Οὐκ ἔλαθε τοῦτο τὸν Βολκάνον, καὶ πάλιν περὶ εἰρήνης καὶ πρὸς αὐτὸν ἠρώτα, ὑπισχνούμενος καὶ τοὺς ὑπεσχημένους ὁμήρους δοῦναι, καὶ καθαρὰν τὴν εἰρήνην μετὰ τῶν Ῥωμαίων τοῦ λοιποῦ τηρῆσαι. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν μόναις ψιλαῖς ὑποσχέσεσιν, αὐτὸς δὲ ἐξωπλίζετο ἀγνῶσιν αὐτῷ προσβαλεῖν. Καὶ τῆς πρὸς τὸν Ἰωάννην φερούσης τοῦ B Βολκάνου ἁψαμένου μοναχός τις προκαταλαβὼν τὸ μελετώμενον ἀπαγγέλλει τῷ Ἰωάννῃ, καὶ καταλαμβάνειν τὸν ἐχθρὸν ἤδη διισχυρίζετο. Ὁ δὲ μετὰ θυμοῦ τοῦτον ἀπεπέμψατο, ψεύστην καὶ ἀπατεῶνα ἀποκαλῶν. Ἀλλὰ τὸ ἔργον τὸν λόγον προέφθασε πιστώσασθαι. Νυκτὸς γὰρ ἐπεισπεσὼν αὐτῷ, πολλοὺς μὲν τῶν στρατιωτῶν ἐντὸς τῶν σκηνῶν ἀνεῖλε, πολλοὶ δὲ καὶ ἀνακρατὲς φεύγοντες ταῖς δίναις τοῦ κάτω ῥέοντος ποταμοῦ παρασυρέντες ἀπεπνίγησαν. Ὁπόσοι δὲ σταθηροτέρας γνώμης ἦσαν τὴν τοῦ Ἰωάννου ἀναζητήσαντες σκηνὴν ἐκθύμως μαχόμενοι ταύτην ἐπὶ ταυτοῦ μόγις διετήρησαν. Οὕτω γοῦν C τὸ μὲν πλεῖστον τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος ᾤχετο, ὁ δὲ Βολκάνος τοὺς ἰδίους ἀναλεξάμενος, καὶ ἀπελθὼν ἄνωθεν τοῦ Ζυγοῦ κατὰ τὸ Σφεντζάνιον ἔστη. Οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Ἰωάννην τούτους θεασάμενοι, ὀλίγοι ὄντες καὶ μὴ μετὰ τοσούτων μάχεσθαι δυνάμενοι, ἐβουλεύσαντο εἰς τοὐπίσω διαπεράσαι τὸν ποταμόν. Τούτου δὲ γεγονότος καταλαμβάνουσι τὸ Λιπένιον ὡσεὶ δώδεκα σταδίους τούτου ἀπέχον· ἐπὶ πλέον δ' ἀντέχειν, τοὺς πλείστους ἀπολωλεκὼς μὴ δυνάμενος, τὴν πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἀνεζεύγνυσι. Καθ' αὑτοὺς τεθαρρηκὼς ὁ Βολκάνος ὡς μή τινος τοῦ ἀντικαθισταμένου περιλειφθέντος, ἐλῄζετο τὰς παρακειμένας πόλεις καὶ χώρας. Καὶ τῶν Σκοπίων τὴν D ἔξω χώραν τελείως ἠρίπωσε· τὸ δέ τι καὶ κατέκαυσεν. Οὐ μέχρι δὲ τούτου, ἀλλὰ καὶ τὸν Πόλοβον καὶ ἄχρι Βρανέας φθάσας καὶ δῃώσας ἅπαντα, πολλήν τε λείαν ἐκεῖθεν ἀφελόμενος εἰς τὴν οἰκείαν ὑπέστρεψε χώραν. Ταῦτα ὁ βασιλεὺς μεμαθηκὼς οὐκ ἐν ἀνέσει εἶχεν· ἀλλ' εὐθὺς αὖθις ἐξωπλίσατο μὴ πάνυ τι μηδὲ τοῦ αὐλητοῦ Τιμοθέου πρὸς τοῦτο δεόμενος, καθάπερ Ἀλέξανδρος περιμείνας τὸν Ὄρθιον. Αὐτός τε εἴσω ὁ Αὐτοκράτωρ περιθέμενος ὅπλα καὶ τοὺς ἄλλους ὁπλίσας τοὺς τότε παρατυχόντας, τῆς E κατευθὺ Δαλματίας φερούσης εἴχετο. ἐπειδὰν τὰ μὲν φθάσαντα ἐρειπωθῆναι τῶν κάστρων ἀνεγεῖραι αὖθις, καὶ εἰς τὸ πρότερον ἀποκαταστῆσαι σχῆμα, καὶ ἀντίποινα τῶν παρ' αὐτοῦ πεπραγμένων, ἐκ περιουσίας κατ' αὐτοῦ διαπράξασθαι. Ἀπάρας οὖν τῆς μεγαλοπόλεως καὶ τὸ Δαφνούτιον καταλαβών, πόλις δ' αὕτη παλαιὰ τῆς Κωνσταντίνου σταδίους ἀπέχουσα τεσσαράκοντα, καὶ τοὺς μήπω ἐφθακότας τῶν συγγενῶν ἐκδεχόμενος, αὐτοῦ που ἐκαρτέρει. Τῇ δ' ἐπιούσῃ μετ' αὐτὸν καταλαμβάνει Διογένης ὁ Νικηφόρος πλήρης θυμοῦ

καὶ φρονήματος, τῷ συνήθει δὲ χρώμενος προσωπείῳ τὴν ἀλωπεκὴν περιεβέβλητο. καὶ τὴν ὄψιν χαριεστέραν ἐπιτιθεὶς, τῷ Βασιλεῖ προσφέρεσθαι ἐλευθέρως ἐσχηματίζετο. Τὴν μέν τοι σκηνὴν οὐ τῷ συνήθει ἀποστήματι τοῦ Βασιλικοῦ κοιτῶνος ἐπήξατο, ἀλλ' ἀγχοῦ τῆς πρὸς τὸν Βασιλέα εἰσαγούσης ἀνόδου. Μανουὴλ δὲ ὁ Φιλοκάλης τοῦτο θεασάμενος, καὶ ὡς ὑπὸ κεραυνοῦ βληθεὶς, ἐπεὶ οὐδὲ τὰ παρ' αὐτοῦ μελετώμενα τοῦτον διελάνθανεν, αὖος παραχρῆμα εἱστήκει. Μόλις δὲ συναγαγὼν τὸ φρόνιμον τῆς ψυχῆς, πρόσεισιν εὐθὺς τῷ Βασιλεῖ καὶ φησίν. Οὐχ ἁπλοῦν τὸ γινόμενόν μοι δοκεῖ, ἀλλὰ δέος μοι ἔπεστι, μή τι νυκτὸς κατὰ τῆς σῆς νεωτερισθῇ βασιλείας. Ῥήμασι γοῦν τισὶ πρὸς αὐτὸν χρησάμενος, ἐκεῖθεν μεταβῆναι τοῦτον παρασκευάσω. Ὁ δὲ ὁποῖος ἐκεῖνος ἀκατάσειστον ὡς ἐπίπαν ἔχων τὸ φρόνημα, οὐδαμοῦ παραχωρεῖ τοῦ ἔργου τῷ Φιλοκάλῃ. Πολλὰ δὲ τούτου βιαζομένου, ἔα φησὶν, οὐ χρὴ πρόφασιν τοῦτον ἐξ ἡμῶν ἐσχηκέναι. Ἔστω τῆς καθ' ἡμῶν μελέτης αὐτὸς ὁ αἴτιος πρός τε Θεὸν καὶ ἀνθρώπους. Ἀχθόμενος δὲ ὁ Φιλοκάλης καὶ τύπτων τὰς χεῖρας, μεματαιωμένον τε τὸν Βασιλέα ἀποκαλῶν μεθίστατο. Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ τοῦ βασιλέως σὺν αὐτῇ τῇ βασιλίδι ἀπεριμερίμνως ὑπνώττοντος, περὶ μέσην φυλακὴν τῆς νυκτὸς, ἄνεισιν ὁ Διογένης ξίφος ὑπὸ τὴν μάλην φέρων, καὶ ἐπιβεβηκὼς τῶν οὐδῶν ἔστη. Κοιμωμένῳ γὰρ τούτῳ τῷ Βασιλεῖ, οὐ θύραι ἐπεζυγοῦντο, οὐτ' ἐκτὸς ἐπηγρύπνει φρουρά. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ περὶ τὸν Βασιλέα. Τὸν δέ γε Νικηφόρον θεία τις τότε δύναμις ἀπεῖρξε τοῦ ἐγχειρήματος. Τὴν παιδίσκην γὰρ θεασάμενος τὴν τὸν ἀέρα ἀναρριπίζουσαν, καὶ πόρρω ποι τοὺς κώνωπας ἀπωθουμένην τοῦ τῶν Βασιλέων χρωτὸς, παραχρῆμα, ὑπό τε τρόμος ἔλαβε γυῖα, ὦχρός τέ μιν εἷλε παρειάς, κατὰ τὸν Ποιητὴν φάναι, ἐς νέωτα τὸν φόνον ἀναρτήσαντα. Καὶ οὗτος μὲν τὴν ἀποφάσιστον τοῦ Αὐτοκράτορος σφαγὴν ἐμελέτα διαπαντός. Ἐκεῖνον δὲ, οὐδὲν τῶν μελετηθέντων κατ' αὐτοῦ διελάνθανε. ταχὺ γὰρ ἡ παιδίσκη τοῦτο προσελθοῦσα τὸ δρᾶμα ἀπήγγειλε. Τοιγαροῦν ἐκεῖθεν τῇ μετ' αὐτὴν ἀπάρας τῆς προκειμένης ὁδοῦ εἴχετο, τὸ ἀγνοοῦντα μὲν ὑποκρινόμενος, οἰκονομῶν δὲ τὰ κατ' αὐτὸν τοσοῦτον, ὡς ἅμα καὶ φυλάττεσθαι, ἅμα δὲ καὶ μὴ δι' ἣν τινα οὖν εὔλογον λαβὴν διδόναι τῷ Νικηφόρῳ. Ἐν τοῖς μέρεσιν οὖν γενόμενος τῶν Σερρῶν, ἐπεὶ ὁ Πορφυρογέννητος Κωνσταντῖνος ὁ Δούκας συνεπόμενος τῷ Αὐτοκράτορι ᾐτεῖτο εἰς τὸν ἴδιον ἀγρὸν καταλῦσαι ἐπιτερπῆ ὄντα καὶ ὕδασι ψυχροῖς καὶ ποτίμοις κατάρρυτον, καὶ ἀποχρῶντα οἰκήματα ἔχοντα πρὸς τὴν Βασιλέως ὑποδοχήν, Πεντήγοστις τούτῳ τὸ ὄνομα. ὁ Βασιλεὺς ὑπείξας τῷ τούτου θελήματι, αὐτοῦ που κατέλυσεν. Ἀλλ' οὐδὲ τῇ μετ' αὐτὴν βουλομένῳ ἐξελθεῖν ὁ Πορφυρογέννητος συνεχώρει. ἠξίου δὲ μᾶλλον ἐγκαρτερῆσαι καὶ ἔτι, ἐφ' ᾧ ἀνακτήσασθαί τε ἑαυτὸν τῆς ὁδοιπορίας καὶ τὸ σῶμα τοῦ κονιορτοῦ καθᾶραι λουσάμενον. ηὐτρέπιστο γὰρ αὐτῷ ἤδη καὶ τὰ πρὸς εὐωχίαν δαψιλῶς. Ὁ δὲ καὶ αὖθις τῷ τοῦ Πορφυρογεννήτου ὑπεῖξε θελήματι. Ὡς δὲ λουσάμενον καὶ τοῦ

A cerbæ fluctibus exagitatum animum vultu conſueto tamen celans, & quaſi leoninam occultans vulpinam pellem. Imo blandius familiariuſque ſolito arridens Imperatorem ambiebat. Tabernaculum interim ſuum haud quaquam ſolita diſtantia removens a cubiculo Imperatoris, ſed proxime locum eum unde ad intimum Auguſti ſecretum aſcenſus erat breviſſimus & facillimus, ſtationem ſibi deligens. Id cum animadverteret Manuel Philocales, aliunde etiam compertum habens quid Nicephorus pararet, haud minus expalluit quam ſi eſſet fulmine afflatus. mox tamen revocato ut potuit animo Imperatorem adiens, ſerio inſtitit, nequaquam videri locum inſuetum tali tempore ſine inſidiandi conſilio delectum. profecto cauſam ſubeſſe metuendi, ne quid per eam

B quæ imminebat noctem contra ſalutem Auguſti attentaretur. magnopere igitur impetrare conabatur ab Imperatore ut ſibi negotium daret alloquendi hominem eique perſuadendi ut ſe inde amoveret. Ille autem ſolita ſecuritate imperterriti ad omnia pectoris, renuebat ad poſtulata Philocalis, eoque impenſius ad rem utique importunis precibus extorquendam incumbente, *deſine*, inquit Auguſtus, *non enim ſignificanda ſuſpicione querelæ atque odii prætextum Nicephoro dare nos convenit. Age, ſi quid in nos molitur, ſine excuſatione, ſine occaſione peccaſſe Deus illum hominesque ſciant.* Recedit cum his Philocales indignans complodenſque manus & Imperatorem ut propriæ ſalutis nimis diſſolute prodigum incuſans. Non multo poſt Imperatore cum ipſa Auguſta ſecure dormiente,

C circiter mediam noctis cuſtodiam, conſcendit Diogenes enſem ſub ala geſtans & regii cubiculi limen ipſum nullo prohibente ſuperat. Mos hic Imperatoris hujus fuit, ſui cuſtodiam negligere fiducia ingenti; adeo quidem ut eo decumbente, paterent cubiculi fores, nec ulla extra excubaret cuſtodia. Cæterum tunc Nicephorum a perpetrando ſcelere divina quædam vis avertit. Cum enim jam ad cubile adſtans ancillam vidiſſet eventilantem aerem ſupra Imperatorum conjugum vultus, ut ſic culices illis locis tali tempore moleſtos abigeret, repente ſicario inopinata ſpecie perculſo, pallor faciem & tremor occupat artus, ut cum Poeta loquar: cædiſque conſilio in tempus aliud dilato refugit. Tales iſtius erant exploratæ jam & conjunctæ machinationes in Imperatoris vitam, in

D occaſionem imminentes ſemper. Nec Imperatorem eæ latebant, cui puella expergefacto narravit quid per ejus ſomnum accidiſſet. Diſſimulavit tamen ſe id noſſe, itinere poſtridie reſumpto, eumdem vultum quem prius exhibebat Nicephoro, ſimul ab eo ſibi jam cavens, ſimul vitans ſollicite, ne qua illi vel ſpecies injuriæ aut parum benignæ tractationis offerretur, cujus deinde commemoratione ad obtentum vel excuſationem qualemcumque meditati ſceleris poſſet abuti. Hinc ergo, cum via ducente in partes Serrarum veniſſet, rogavit Auguſtum Comes illi itineris iſtius Conſtantinus Ducas Porphyrogenitus ut ad villam divertere ne gravare-

E tur quam is ibi habebat peramœnam Pentegoſtin dictam aquis abundantem ſalubribus; ædificatam quoque ita laxe, ut commodum Imperatori diverſorium eſſe poſſet. Annuit ſane Auguſtus: ibique tranſacta nocte, cum iter poſtridie cogitaret, interceſſit Conſtantinus officioſiſque exoravit precibus longiorem tanti hoſpitis apud ſe moram. per quam is & recreare ſe pauliſper a fatigatione itineris, & pulverem ac ſudorem expeditionis abſtergere balneis poſſet. Ea invitatione tam humana prenſabat Imperatorem Conſtantinus Ducas fiducia ingentis apparatus: nam ad regias multarum dierum epulas copiam exquiſitam congeſſerat. Ibi ergo prodeuntem e balneo conſpicatus Impera-

Diophenis periclitatur ab inſidiis Diogenis.

Securitas Imperatoris poſt indicium inſidiarum.

Alexius cuſtodiam ſui negligit.

Deo protegente periculum evadit.

Eumdemque vultum ac gratiam ſicario parricidæ ſervat.

Edit. Pariſ. pag. 255.

Excipitur a Conſtantino Duca in villam Pentegoſtim.

Ubi a Nicephoro Diogene tantum non occiditur.

torem inhians olim tyrannidi Nicephorus Diogenes, viamque ad eam per parricidium affectans cujus opportunitatem quærebat, acinace accinctus ingreditur, quaſi, ut ſolebat, e venatione rediens. Quem Taticius conſiliorum ejus non ignarus, repulit, hæc addens: *Quid tu huc injuſſus contra morem & fas cum telo ſubis? tempus balnei non itineris, neque venationis aut pugnæ hoc eſt.* Sic re infecta recedere cogitur. verum non ſine acri ſolicitudine quod ſe jam haud dubie deprehenſum intelligeret. Fugam ergo circumſpiciens, quo ſe verteret deliberabat. Patebant effugio villæ Imperatricis Mariæ quæ ad Chriſtopolim ſunt, vel Pernicus vel Petritzus, unde poſſet pro rerum incidentium varietate ſibi ex uſu conſulere. Hunc enim Diogenem jam ante ſibi adjunxerat Maria Auguſta, neceſſitudine conciliante, quod is uterinus frater eſſet viri ipſius nuper Imperantis Michaelis Ducæ, ex eadem inquam matre ex qua ille, natus, ſed ex patribus diverſis. Cæterum Alexius tertio die Conſtantino vale dicens eum ibidem in ſua villa reſidere voluit, neceſſariam, ut putabat, ætati teneræ, nec ante labores bellicos expertæ, remiſſionem hanc injungens, vel matris ejus gratia qui unicum eum filium habebat: vel peculiari pueri cura; quem vera caritate, nec minori aut minus tenera quam filiolum proprium, complectebatur. His de cauſis expeditionis ei reliquæ gratiam faciens, reliquit ibi eum in ſinu atque indulgentia matris, ulterius properans Alexius. Verum ne quid in decurſu inſtitutæ narrationis offundere tenebras Lectori queat, ex ipſis originibus repetenda memoria eſt hujus quo de agimus Diogenis Nicephori. Romanus Pater ejus quomodo in apicem Imperii ſit evectus, quemque finem dignitatis & vitæ habuerit, variis ab Hiſtoriarum conditoribus eſt memoriæ mandatum. Suntque ad manum libri ex quibus cognoſcere ſingula, qui volet, poterit. Quod ad rem noſtram facit, unum admodum hoc eſt: decedentem eum duos reliquiſſe ſuperſtites filios, Leonem & Nicephorum: quos Imperator Alexius initio proclamationis ſuæ privatos ex Principibus invenit. Redegerat enim eos in ordinem Michael Auguſtus frater ipſorum, qui & rubrorum uſu calceorum, & geſtatione coronarum ipſis interdixerat. Quin etiam exulare ipſos cum Matre ipſorum Eudocia Auguſta, & in Monaſterio Cyperudæ procul ab aula clauſos vivere juſſerat. Movit miſericordiam Alexii triſtis fortuna florentium olim Juvenum, qui forma & robuſto vigore corporum facile impetrabant a quovis obvio ut amiſſo digni loco putarentur. Ambo puberibus majores primæva lanugine ſignabant malas, proceritate tum plena dignitatis, tum inter utrumque ſic æquata, ut ad unam regulam dimenſi viderentur. Jam vultu atque oculis eos animos ſpirabant, ut facile ſi quibus odio non excæcatis occurrerent, ſeſe generoſi Leonis non degeneres catulos probarent. Quæ Imperator iis intuens oculis qui nequaquam ſuperficie contenti medullas ipſas penetrabant rerum, homo & ad cernendum verum acri pollens mentis acie, & nullis impeditus illaudatis affectibus, quo minus æqua recti judicii ſtatera, libratam momento conſcientiæ, & ſapienti arbitrio temperatam conſilii lancem expenderet. Hac illa moderationis inculpatæ ratione ſecum reputans ex quo apice ſplendoris in ſtatum obſcuræ ac privatæ ſortis decidiſſent Adoleſcentes nobiles, omnibus eos officiis ac beneficiis imo caritate ac blanditiis paternis velut proprios filios amplexabatur. Quo enim non ipſos benigno dicto, quo non facto liberali ac benevolo conſolari conatus eſt? quam denique non de rebus ac commodis eorum providentiam ſumpſit? Idque cum numquam invidia ceſſaret a ſuis in eos eja-

Ad Mariam Auguſtam deprehenſus Diogenes fugam cogitat.

Conſtantinus Pentegoſtæ relinquitur.

Edit. Pariſ. pag. 256.

Romani Diogenis Imperatoris duo filii ſuperſtites.

Exilio cum matre mulctati.

Ab Alexio revocantur.

Eorum dotes.

Imperatoris in eos favor.

A βαλανείου ἐξελθόντα τοῦτον μεμαθηκὼς Νικηφόρος ὁ Διογένης πάλαι τυραννιῶν. ἐπιτηρῶν δ' ὅπου καὶ αὐτόχειρ φονευθῇ τοῦτον γενέσθαι, περιζωσάμενος τὸν ἀκινάκην εἴσεισι, ὡς δῆθεν ἐκ θήρας ἐπανιὼν κατὰ τὸ σύνηθες. Τοῦτον οὖν ὁ Τατίκιος θεασάμενος, καὶ πάλαι γινώσκων τὸ παρ' αὐτοῦ μελετώμενον, ἀπώσατο ἐντεῦθεν. Ἵνα τί ἀσυντάκτως οὕτω καὶ ξιφήρης εἰσέρχῃ; Καιρὸς βαλανείου καὶ οὐχὶ ὁδοιπορίας, οὐδὲ θήρας ἢ μάχης ἐστίν. Ὁ δὲ τοῦ σκοποῦ διημαρτηκὼς ὑπεχώρησεν. Ὑπολαβὼν δὲ ὡς ἤδη ἐπέγνωσται (δεινὸς γὰρ ἔλεγχος ἡ συνείδησις) δρασμῷ τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν πραγματεύσασθαι ἐβούλετο. καὶ εἰς τοὺς ἐν Χριστουπόλει ἀγροὺς τῆς βασιλίδος Μαρίας, ἢ εἰς τὸ Περνίκον, ἢ εἰς τὸ Πετρίτζον προχωρῆσαι. B κἀκεῖθεν αὖθις πρὸς τὰ συμπίπτοντα τὰ κατ' αὐτὸν διατίθεσθαι. Προφθάνει γὰρ βασιλὶς Μαρία τοῦτον προλαβέσθαι ἀδελφὸν ὄντα μητρόθεν τοῦ προβεβασιλευκότος ἀνδρὸς αὐτῆς Μιχαὴλ τοῦ Δούκα, κἂν τοῖς πατράσι διήλλαττον. Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς, τεταρταῖος ἐκεῖθεν ἐξήλασε. τὸν δὲ Κωνσταντῖνον αὐτοῦ που καταλέλοιπε ῥαστώνης χάριν, δεδιὼς τὸ ἁπαλὸν καὶ ἀσυνήθες τοῦ παιδὸς τότε πρώτως τῆς ἐγκαμένης πρὸς ἐκστρατείαν ἐξεληλυθότος. Ἦν γὰρ μονογενὴς τῇ μητρί. καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ σφόδρα τοῦ παιδίσκου κηδόμενος πάσης ἀνέσεως συγχωρεῖ ἐναπολαύειν αὐτὸν σὺν τῇ βασιλίδι μητρί. ἅμα δὲ καὶ ὡς ἴδιον ἀπαρτὶ τέκνον ἐξόχως φιλῶν τοῦτον. Ἀλλ' ἵνα μὴ C συγκεχυμένος ὁ λόγος προΐῃ, τὰ κατὰ τὸν Διογένην Νικηφόρον ἐξ αὐτῆς ἀρχῆς ἱστορείσθω. Ὅπως μὲν οὖν ὁ τούτου πατὴρ Ῥωμανὸς εἰς τὴν βασίλειον ἀνήχθη περιωπὴν, καὶ ὁποῖον τέλος ἔσχε τὰ κατ' αὐτὸν, διαφόροις τῶν ἱστοριογράφων ἐμέλησε. κἀκεῖθεν ἔξεστι τὰ περὶ τούτου ἀναλέγεσθαι τοῖς βουλομένοις. Ἐπὶ παισὶ δὲ ὅμως τετελεύτηκε, τῷ τε Λέοντι καὶ τῷ Νικηφόρῳ. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος ἐκ προοιμίων τῆς αὐτοῦ ἀναρρήσεως παραλαβὼν τούτους ἰδιώτας ἐκ βασιλέων. καὶ γὰρ ἅμα τῷ τῆς βασιλείας ἐπιβῆναι ὁ Μιχαὴλ καὶ αὐτάδελφος αὐτῶν, αὐτοὺς μὲν τῶν ἐρυθρῶν ἀπογυμνοῖ πεδίλων, καὶ τὰ στέφη τούτων ἀφαιρεῖται, καὶ ὑπερορίαν ξὺν τῇ μητρὶ αὐτῶν τῇ βασιλίσσῃ Εὐδοκίᾳ εἰς τὴν μονὴν τοῦ Κυπερούδη καταψηφίζεται. παντοίας D θεραπείας ἠξίου, τὸ μέν τι δι' ἃ πεπόνθασιν οἰκτείρων αὐτοὺς, τὸ δέ τι καὶ τοὺς νέους ὁρῶν κατά τε σώματος ὥραν καὶ ῥώμην διαφέροντας τῶν πολλῶν, χνοάζοντας μὲν καὶ ἀρτιφυεῖς τὸ γένειον, ὑψηλοὺς καὶ ἰσομεγέθεις ὥσπερ ὑπὸ κανόνα τὸ μέγεθος, καὶ αὐτὸ τὸ νεοτήσιον ἤδη ἐκφύοντας ἄνθος. ἐξ αὐτῆς τε ὄψεως τὸ θυμοειδὲς αὐτῶν καὶ γενναῖον τοῖς μὴ διὰ πάθος τυφλώττουσιν ἀριδήλως ἐμφαίνοντας, καὶ σκύμνους οἷον Λέοντος· καὶ ἄλλως δὲ ὁποῖος ἐκεῖνος μὴ ἐπιπολαίως ὁρῶν, μή τε πρὸς τὴν ἀλήθειαν μύων, μηδὲ E πάθεσιν ἀλισκόμενος ἐπιψόγοις, ἀλλὰ ταλαντεύων τὸ ὂν ἐν ἰσορρόπῳ σταθμῷ τῆς συνειδήσεως, καὶ τὸ ὕψος ἐξ οὗπερ ἐκπεπτώκεισαν λογιζόμενος ἐνηγκαλίζετο ἴσα καὶ τέκνοις ἰδίοις. Τί μὲν οὐ λέγων; τί δὲ οὐ πράττων ἀγαθὸν ἐς αὐτοὺς, τί δὲ οὐ προμηθούμενος; κἂν ὁ φθό-

ρος βάλλειν αὐτοὺς τοῖς τοξεύμασιν οὐκ ἀνίει. Ἐκ πολλῶν γὰρ κατ' αὐτῶν ἐρεθιζόμενος ὁ Αὐτοκράτωρ, αὐτοὺς μᾶλλον πάσης αὐτοὺς ἐπιμελείας ἠξίου, ἱλαρὸν ἐνατενίζων ἀεὶ, ϗ ὑποκοριζόμενος οἷον ἐπὶ αὐτοῖς, ξυμβουλεύων τε ἐμφανῶς τὰ συνοίσοντα. Ἄλλος μὲν γὰρ ἴσως ϗ ὑπόπτους ἂν ἐλογίσατο τούτους ϗ ἐκποδὼν διὰ παντοίας μεθόδου ἐξ αὐτῆς ἀρχῆς ποιῆσαι ἐσπούδασεν ἄν. Οὗτος δὲ ὁ Αὐτοκράτωρ τὰς τῶν πολλῶν κατὰ τῶν νέων εἰσηγήσεις παρ' οὐδὲν ἐτίθετο, ἐξόχως τούτους φιλῶν. Τὴν μέντοι μητέρα τούτων Εὐδοκίαν ϗ δωρεῶν ἀξιῶν, ϗ τιμῆς τῆς προσηκούσης βασιλίσσαις μὴ ἀποστερῶν, ϗ αὐτῷ δὲ τῷ Νικηφόρῳ τὴν τῆς νήσου Κρήτης ἀρχὴν ἀνέθετο εἰς ἐνδιαίτημα ἴδιον. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ Βασιλεύς. Τούτων δὲ ὁ μὲν Λέων φρονήματος ὢν ἀγαθοῦ ϗ γνώμης ἐλευθέρας, ὁρῶν δὲ ϗ τὴν Βασιλέως εἰς αὐτοὺς εὐμένειαν, ἔστεργε τὴν λαχοῦσαν, ἐπαναπαυόμενος οἷον ἐπὶ τοῖς παροῦσι κατὰ τὸ εἰκότα. Σπάρταν ἔλαχες ταύταν κόσμει. Ὁ δέ γε Νικηφόρος δύσοργος ϗ βαρύμηνις ὢν, ϗ βυσσοδομεύων κατὰ τοῦ Αὐτοκράτορος, ϗ τυραννήσειν μελετῶν οὐκ ἐπαύετο. Ὑποβρύχιον δὲ ὅμως εἶχε τὴν βουλήν. Ἤδη δὲ ϗ τοῦ ἔργου ἀπαρξάμενος, γνησιώτερον τισὶ προσωμίλει. Οὐκ ἐλάνθανε τοῦτο τοὺς πλείστους, δι' ὧν ϗ εἰς τὰς ἀκοὰς ἔφθανε τοῦ Βασιλέως. Ὁ οὖν Βασιλεὺς καινόν τι ποιῶν μεταπεμπόμενος τούτους ἐν καιροῖς ἁρμοδίοις οὐκ ἐνέφαινε μὲν τὸ ἀκουσθὲν, εὐφυῶς δὲ παρῄνει ϗ τὰ εἰκότα συνεβούλευε. ϗ ὅσῳ μᾶλλον τῆς ἐπιβουλῆς ἐν γνώσει ἐγίνετο, τοσούτῳ μᾶλλον ἐλευθεριώτερον πρὸς αὐτοὺς διετίθετο, οὕτω βουλόμενος τούτους κερδαίνειν. Ἀλλ' ὁ Αἰθίοψ οὐκ ἐλευκαίνετο. ἔμενε γὰρ ὁ αὐτὸς, ϗ μετεδίδου τῆς λύμης ὁπόσοις ἂν προσπελάσοι, τοὺς μὲν δι' ὅρκων, τοὺς δὲ δι' ὑποσχέσεων σφετεριζόμενος. Τοῦ μὲν οὖν κοινοῦ τοῦ στρατοῦ, οὐ τοσοῦτον ἔμελλε τῷ Νικηφόρῳ· ἤδη γὰρ ἅπαντες πρὸς αὐτὸν ἀπονενεύκασι. Ἀλλ' ὅλος πρὸς τοὺς μεγιστᾶνας ἀπονενευκὼς, τῶν τε ἡγεμόνων ϗ τῶν τῇ συγκλήτῳ κατειλεγμένων προκειμένων ἀνδρῶν πολλὴν φροντίδα ποιούμενος ὑποποιεῖται αὐτούς. Ἦν γὰρ τὴν φρένα μὲν ὀξύτερος ἀμφιστόμου ξίφους, στάσιμος δὲ οὐδαμῶς, εἰ μὴ ὅσον πρὸς τὸ τυραννῆσαι τὸ ἀμετάθετον ἐνεδείκνυτο. Μειλιχρὸς ἐν λόγοις, ἐν συναναστροφαῖς ἡδὺς, τὰ πολλὰ προσωπεῖον μὲν ὡς ἀλωπεκῆν ποτε περιβαλλόμενος· ἔσω δὲ οὖν ϗ τὸ θυμοειδὲς καθάπερ λέων ἐμφαίνων ποτέ. ῥωμαλέος ϗ πρὸς γίγαντας ἐγκαυχώμενος ἁμιλλᾶσθαι. σιτόχρους τὴν ὄψιν, εὐρὺς τὰ στέρνα. ὑπεραμμίας τῶν τότε καιροῦ ὄντων ἀνδρῶν. Εἰ δὲ σφαιρίζοντα τοῦτον εἶδέ τις, εἰ δὲ ἱππαζόμενον, εἰ δὲ οἰστὸν πέμποντ-

A culandis telis. Verum quo magis id agebant calumniatores ut aſſiduis in eos delationibus Imperatoris animum exacerbarent, tanto Imperator ipſe majori eoſdem auxilio ac præſidio dignabatur: blandum ſemper iis arriſum ſerenamque ac renidentem exhibens faciem: planeque præ ſe ferens, ſe ſe rationibus ipſorum atque ornamentis attenta ſemper cogitatione proſpicere. Alius quidem iſtis editos natalibus, iſtis præditos dotibus ſuſpectos habuiſſet homines, & velut non dubios Imperii æmulos tollere de medio jam ab ipſo principio omni arte ac conatu ſtuduiſſet. At hic Imperator adeo nullum unquam ex ſe tale concipere conſilium potuit, ut ne ſuadentium quidem ſubinde talia multorum unquam orationem admiſerit, B ſemper conſtans in repræſentandis officiis eximiæ in ipſos benevolentiæ. adeo quidem ut matrem quoque ipſorum Eudociam & donis proſequeretur liberalibus, & nulla honoris parte qui deferri ſoleret Imperatricibus defraudandam voluerit: Nicephoro quin etiam huic ipſi quo de agimus in propriam ac peculiarem poſſeſſionem & domicilium Cretæ Inſulę Principatum aſſignaverit. Atque ex hiſce fratribus alter, qui Leo vocabatur, placidiori fictus indole, ingenuoque, nec hebeti ad ſenſum gratiæ, præditus animo, ſynceram in ſe caritatem Imperatoris & facile agnovit, & mutuo penſare ſtuduit affectu: acquieſcensque præſenti fortunæ, quam erat Spartam nactus, in ea, juxta vetus verbum, exornanda ſecurus elaborabat. Nicephorus ferocior natura, C impotentioribusque æſtuans motibus, volutabat ſemper animo cogitationes invadendæ tyrannidis, & defectionem rebellionemque adverſus Imperatorem machinari non deſiſtebat. Diu tamen arcanum habuit conſilium. Tandem maturum ratus, capeſſere opus & rei magnæ informare orſum aggreſſus, familiariora ſolito cœpit affectare colloquia cum certis hominibus, firmis ſcilicet adjutoribus facinoris futuris: Quæ res & animadverſa ſtatim & ſuſpecta fuit plurimis: unde brevi ad Imperatoris aures occultæ coitionis indicium pervenit. At ille nova quadam ratione, nec cæteris in tali caſu uſitata principibus, ſe geſſit. Accerſivit ad ſe nempe conjuratos ſingulos, idoneis quemque temporibus, eoſque in ſumma diſſimulatione auditi D nuncii ac ſuſpicionis ſuæ, appoſitis ſermonibus ad officium fidemque hortabatur, conſiliaque ſalubria quietis adamandæ dabat. & quo clariorem in dies conſpirationis illorum contra ſe notitiam aſſequebatur, eo cum eis confidentius & liberalius agebat: ſic demereri animos ipſorum ſibique conciliare ſtudens. Sed Æthiopem ut multum laveris haud album facias. Erat ſemper idem Nicephorus, nec vitium in ſe ſuum cohibens, late propagabat contagionem quamdam rebellionis in quoſcumque accederet, alios promiſſis ſimplicibus, alios interpoſitione juramentorum ſibi adjungens. Ac in multitudine quidem militari & corpore exercitus ſuis partibus aſſerendo, non multum putabat laborandum. Jam enim haud dubie omnes in ipſum propendebant. In eo totus erat ut magnates ipſos, tam qui dignitatibus militaribus in caſtris eminebant, quam qui magiſtratus ampliſſimos in republica gererent & eximium auctoritatis in ſenatu locum obtinerent, ſibi omni cura demereretur ac devinciret. Ergo eos nullum finem prenſandi faciebat. Et habebat mentem acutiorem ancipiti gladio, ſed inſtabili ſemper levitate volitabat: nullam ad aliam fere cogitationem cum aliqua conſtantia appellens animum, præterquam ad ambitionem occupandæ tyrannidis. Homo erat ſermone blandus, conſuetudine comis modeſtiæ ſe plerumque quadam ſpecie, tamquam pelle vulpina obtegens; ſed non raro in occaſionibus excandeſcendi ſe ſe exercebant Leonis ungues & rabies. Robur erat ſaſta pari conjunctum, quibus ſe Giganti quantovis parem in belligerando gloriabatur. Triticeus color oris, latum pectus, totis humeris eminebat ſupra ſtaturam eorum qui tunc erant hominum. Porro ſive pila luderet, ſeu equum

Edit. Pariſ. pag. 257.

Leonis Diogenis gratus & moderatus animus.

Nicephori machinationes.

Imperatori detectæ.

Is eis qua ratione occurrerit.

Diogenes ſocios defectionis parat,

præſertim e magnatibus.

Artes doteſque Nicephori.

Deſcriptio ejuſdem.

domitaret, ſeu jaculum expediret in ſcopum, ſeu haſtam quateret, ſeu ſimulacra cieret equeſtris pugnæ admirationi ſpectantibus erat, nihil niſi hiare ac ſtupere valentibus. Ea res incredibiliter valuit ad favorem multitudinis ipſi conciliandum. Nec plebis modo hæc ſtudia erant. ſiquidem Michael Taronita quem Imperator Panhyperſebaſti dignitate ornatum a ſe propria ipſi ſorore in matrimonium danda devinxiſſe ſibi arctiſſime videbatur, his viri dotibus artibuſque pellectus ejus partes domeſticis affectibus prætulit. Ut igitur eo reducatur unde digreſſa oratio eſt, ſerieſque Hiſtoriæ reddatur, collegit ſe Imperator his quæ retulimus compertis: & ex una parte reputans, quam benevole ſe a principio quamque indulgenter ac paterne ambos in fratres geſſiſſet; tot annis familiariter illos adhibens, amantiſſimeque ipſos curans, quam nihil tamen iſta profeciſſent ad deliniendum hujus animum Nicephori, iteratas inſidias, deprehenſamque nocturnam ſicam, & disjectum Taticii occurſu ſanguinarium inceptum expeditarum ad Parricidium manuum, eo majori dolore ſuo recordabatur, quo minus ſibi erat conſcius facti ullius dictive quo ipſum læſiſſet. Tamen erat occurrendum denunciato periculo graſſantis ſceleris: & cum ſatis conſtaret imminere perfidum tunc cum maxime nocturna diurnaque attentione in omnes occaſiones perpetrandæ cædis, non videbatur committendum ut diſſolutiſſimo neglectu tantæ rei ſalus ac caput Principis ferro parati Parricidæ incuſtoditum objiceretur. Cæterum adverſus hæc intercedente tenero amore veteris clientis, decerni gravius nihil in tam vere tamque diu dilectum Diogenem ab Imperatore poterat. Verum ex adverſo recurrente præſentis ſpecie periculi & formidoloſius ſe admovente ſenſibus inſidiarum ſemel iterumque deprehenſarum diſcrimine, ac cura perpetua, vix tandem concluſa deliberatio eſt, ſtatutumque conſilium Diogenis comprehendendi. Ipſe porro Nicephorus admonente conſcientia fugam in poſterum diem cogitans verſus Chriſtopolim miſit ſub veſperam ad Conſtantinum Porphyrogenitum qui ab eo ſuo nomine pro amicitia peteret, ut ſibi concederet equum celerem, quem in hoſpitii digreſſu ei dono dederat Auguſtus. At Conſtantinus renuit, excuſans ſe non poſſe ſalvo officio egregium Imperatoris munus ipſo die quo acceperat alteri donare. Poſtridie igitur Imperatore reſumente inceptum iter, ſequutus & Diogenes eſt, manifeſto numine diſſipantis conſilia hominum Dei. cum enim & fugæ neceſſitatem perſpectiſſimam Nicephorus haberet, & eam arripere plane decreviſſet, conſilii certus, executionis anceps, horam ex hora trahebat, quoad comprehenſus eſt: juſto Dei judicio ſic meritum hominem in perniciem urgente. Cum ergo tetendiſſet prope Serras, ubi & ipſe Imperator tentorium fixerat, & conſuetis illic conſcientiæ convictæ ſeque deprehenſam ſentientis timoribus agitaretur: accerſit Imperator fratrem ſuum Adrianum Magnum Domeſticum, illa ipſa veſpera qua Magni Martyris Theodori memoria celebrabatur: cumque ipſi breviter expoſuiſſet quæ ille non ignorabat: ut irrupiſſet in ſuum cubiculum cum ſica Diogenes: ut iterum ab oſtio eſſet repulſus: ut omni ratione conaretur, in occaſionem imminens momentis omnibus, decretam ipſi olim ſui cædem perpetrare: mandavit, evocaret hominem in ſuum tabernaculum eique blandis verbis & promiſſionibus omnis generis perſuadere niteretur ut fateri vellet omnia, conjurationis ſocios ac conſilii participes edere omnes; Id ſi faceret ſecuritatem ipſi atque impunitatem plenam polliceretur: confirmaretque nullam penes Imperatorem memo-

Edit. Pariſ. pag. 258.

& laudes viſque in animos.

Cura Imperatoris.

Qui tandem ſtatuit comprehendi Diogenem.

pag. 259.

Adrianus Comnenus Auguſti frater Nicephorum ad confeſſionem culpæ hortatur.

A τα, εἰ δόρυ κραδαίνοντα, καὶ ἱππασίας ποιούμενον, θαῦμα ἐδόκει καινὸν θεᾶσθαι, ἐκεχήνει τε καὶ μόνον ἐκπεπηγὼς ἦν. Διὰ τοῦτο καὶ μᾶλλον τὴν τῶν πολλῶν ἐπεσπᾶτο εὔνοιαν. Τοσοῦτον δὲ τὸ σπουδαζόμενον αὐτῷ προήει, ὡς καὶ αὐτὸν ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Αὐτοκράτορος γαμβρὸν Μιχαὴλ τὸν Ταρωνίτην τὸν τῷ τοῦ Πανυπερσεβάστου τετιμημένον ἀξιώματι ὑποποιήσασθαι. Ἀλλ' ἐπαναχθήτω ὁ λόγος αὖθις ὅθεν ἀπερρύη, καὶ καθ' εἱρμὸν ἴτω τὸν τῆς διηγήσεως. Ὁ μὲν οὖν Αὐτοκράτωρ τοῖς λογισμοῖς ἀνατρέχων ἐξ ὅπερ τὴν καθ' ἑαυτοῦ τοῦ Διογένους μελέτην ἀνέγνωκε, καὶ ὅπως ἐξ ἀρχῆς αὐτῆς τῆς αὐτοῦ ἀναρρήσεως ἀμφοῖν ἐχρήσατο τοῖν ἀδελφοῖν, ὁπόσης τε φιλοφροσύνης καὶ κηδεμονίας ἐπὶ τοσούτοις ἔτεσιν αὐτοὺς B ἠξίου, κἂν οὐδὲν τοῦτον τὴν τοῦ Νικηφόρου γνώμην ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταλλοιώσειεν, εἰς ἀμηχανίαν ἐνέπιπτεν. Ταῦτ' οὖν ὁ Βασιλεὺς ἀναλογιζόμενος πάντα καὶ ὅπως μετὰ τὸ σφαλῆναι αὖθις εἰσῄει, ὅπως ἀπώσθη παρὰ τοῦ Τατικίου καὶ γνοὺς ὅπως τὸ φονουργὸν σιδήριον θήγων κατ' αὐτοῦ αἵμασιν ἀναιτίοις αὐθάδει χρᾶναι τὰς χεῖρας, καὶ ὁ πῶς ἐφεδρεύων καὶ νυκτὸς τὸν φόνον ἐπιτηρῶν τελέσαι ἀπαρακαλύπτως τοῦτο οὐδὲ ἐπιτηδείως, πολλοῖς ἐκυμαίνετο λογισμοῖς. Ἤθελε μὲν οὐδαμῶς τὸν Διογένην μετελεύσεσθαι δι' ὃν πρὸς αὐτὸν ἐγκάρδιον ἐκέκτητο πόθον, ἐξόχως τὸν ἄνδρα φιλῶν. Ἀπαξαπλῶς δὲ ἅπαντα συνελὼν ὅπη τε προβήσεται τὸ δεινὸν ἐννοῶν, ἐπεὶ τὸν περὶ ψυχῆς κίνδυ- C νον αὐτῷ ἐφιστάμενον ἔγνω πλήττεται τὴν καρδίαν, καὶ εἰς ἓν τὸ πᾶν συναγαγὼν, δεῖν ἔκρινε κατασχεῖν τὸν Νικηφόρον. Ἐκεῖνος δὲ τὸν μελετώμενον ἐπισπεύδων δρασμὸν, καὶ βουλόμενος νυκτὸς τῆς πρὸς Χριστούπολιν φερούσης ἅψασθαι, ἑσπέρας ἀποστείλας εἰς τὸν Πορφυρογέννητον Κωνσταντῖνον τὸν δοθέντα αὐτῷ παρὰ τοῦ Βασιλέως ταχυδρόμον ἵππον ᾐτεῖτο ἀποχαρίσασθαί οἱ. Ὁ δὲ καὶ ἀντέλεγε, λέγων, μὴ δύνασθαι δῶρον τοιοῦτον αὐθήμερον τοῦ βασιλέως ἀποποιήσασθαι. Ἐπεὶ δὲ πρωΐας ὁ Βασιλεὺς τῆς προκειμένης ὁδοῦ ἥψατο, συνείπετο τούτῳ καὶ ὁ Διογένης, τοῦ σκεδάζον- D τος βουλὰς, καὶ λογισμοὺς ἀθετοῦντος λαῶν Θεοῦ τοῦτον σφάλλοντος, γνωσιμαχοῦντα μὲν τὸν δρασμὸν, ὑπερτιθέμενον δὲ ὥραν ἐξ ὥρας, ἐποίει τὰ τοῦ Θεοῦ κρίματα. Κατασκηνώσας οὖν ἀγχοῦ τῶν Σερρῶν ὅπου καὶ ὁ Βασιλεὺς, αὐτὸς μὲν τῶν συνήθων εἴχετο λογισμῶν ὡς πεφωραμένος ἤδη καὶ δεδιὼς τὸ μέλλον· ὁ δὲ Βασιλεὺς μετακαλεῖται τηνικαῦτα τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Ἀδριανὸν καὶ μέγαν Δομέστικον, κατ' αὐτὴν τὴν ἑσπέραν ἐν ᾗ καὶ ἡ τοῦ μεγαλομάρτυρος Θεοδώρου ἐτελεῖτο μνήμη, καὶ κοινοῦται αὖθις τούτῳ τὰ τοῦ Διογένους, μὴ δὲ τὸ πρότερον ἀ- E γνοοῦντι ὡς ξιφήρης εἰσῄει, ὡς ἀπώσθη τῆς θύρας, ὡς τὸ πάλαι βεβουλευμένον εἰ δυνατὸν ἔσται σπεύδων τελέσαι. Τηνικαῦτα οὖν ἐπισκήπτει τῷ Δομεστίκῳ ὁ βασιλεὺς τὸν Διογένην εἰς τὴν ἰδίαν μετακαλέσασθαι σκηνὴν, καὶ

διὰ μειλιχίων λόγων καὶ παντοίων ὑποσχέσεων πειρᾶσθαι ἀνακαλύψαι ἅπαντα τὰ βεβουλευμένα, ἀπάθειαν αὐτῷ ὑπισχνουμένῳ καὶ ἀμνηστίαν τῶν λοιπῶν τῶν κακῶν, εἰ μηδ' ὁτιοῦν ἀποκρύψειεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς συνίστορας ἐξείποι ἅπαντας. Ὁ δὲ ἀθυμίας πλήρης γενόμενος, ὅμως ἐπλήρου τὸ κελευσθέν. Ποτὲ μὲν οὖν ἀπειλῶν, ὁτὲ δὲ ὑπισχνούμενος, ὁτὲ δὲ καὶ συμβουλεύων, οὐκ ἔπεισε τὸν Διογένην ὅλως οὐδ' ὁτιοῦν τῶν βεβουλευμένων ἀνακαλύψαι. Τί τὸ ἐπὶ τούτοις; Ἤχθετο μὲν ὁ μέγας Δομέστικος καὶ ἠνιᾶτο οὗ κακῶν φέρεται ὁ Διογένης στοχαζόμενος· εἶχε γὰρ τοῦτον προφθάσας ὁ Διογένης γαμβρὸν ἐπὶ τῇ ὑστάτῃ τῶν ἑτεροθαλῶν αὐτοῦ ἀδελφῶν. ἐνθέν τοι καὶ μετὰ δακρύων ἐλιπαρῶν αὐτὸν οὐκ ἀνίει. Ἔπειθε δὲ οὐδαμῶς, κἂν αὐτοῖς ἐνέκειτο ἀναμιμνήσκων ἅμα καὶ τῶν ὄπισθεν. Σφαιρίζοντι γάρ ποτε τῷ Αὐτοκράτορι κατὰ τὸ ἐν τῷ μεγάλῳ παλατίῳ Ἱππηλάσιον, ἀνήρ τις βάρβαρος ἐξ Ἀρμενίων καὶ Τούρκων φὺς ξίφος ἔσωθεν τῶν ἀμφίων φέρων, ἐπὰν τὸν Αὐτοκράτορα τῶν συσφαιριζόντων ἀνασειράσαντα τὸν χαλινὸν ἀπολειφθέντα ἐθεάσατο, ἐφ' ᾧ πνευστιῶντα τὸν ἵππον ἀναψύξαι. προσίεισι μὲν τῷ Αὐτοκράτορι γονυπετῶν ἅμα καὶ αἰτεῖσθαι ὑποκρινόμενος. Ὁ δὲ ἀνασειράζει τὸν ἵππον εὐθὺς, καὶ ἐπιστραφεὶς ἐπυνθάνετο τί ἂν τὸ αἰτούμενον εἴη. Ὁ δὲ φονεὺς μᾶλλον ἢ προσαίτης ὢν τὴν χεῖρα ὑποβαλὼν καὶ τοῦ ξίφους ἁψάμενος, εἷλκε τοῦ κολεοῦ. Τὸ δ' οὐ συνείπετο τῇ χειρί. ἅπαξ οὖν καὶ δὶς τοῦ μὲν ξίφους ἀποπειρώμενος, τοῖς δὲ χείλεσι ψευδεῖς αἰτήσεις συνείρων ἀπογνοὺς καὶ προσουδίσας ἑαυτὸν τῇ γῇ. ἔκειτο συγγνώμην ἐξαιτούμενος, ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν στρέψας τὸν χαλινὸν, ἠρώτα ὅτου χάριν συγγνώμην αἰτεῖ; Καὶ ὃς τὸ ξίφος σὺν αὐτῷ κολεῷ ἐδείκνυ. στερνοτυπῶν δ' ἅμα καὶ ἐκθαμβούμενος καὶ βοῶν ἔλεγε. Νῦν σε δοῦλον τοῦ Θεοῦ γνήσιον ἔγνωκα. Νῦν τὸν μέγαν Θεὸν σκέποντά σε ἐν ὀφθαλμοῖς τεθέαμαι. Ἐπὶ τῇ σφαγῇ γὰρ τῇ σῇ τουτὶ τὸ ξίφος κατασκευάσας, καὶ λαβὼν οἴκοθεν ἐνταῦθα πάρειμι, ἐφ' ᾧ κατὰ τῶν σῶν ὦσαι σπλάγχνων. Ἅπαξ δὲ καὶ δὶς καὶ τρὶς τοῦτο σπασάμενος, οὐδαμῶς ὑπήκοον ἔχω τῇ βίᾳ τῆς ἐμῆς χειρός. Ὁ μὲν γὰρ Βασιλεὺς καθάπερεὶ μηδέν τι τοιοῦτον ἀκηκοὼς ἐπὶ ταὐτοῦ σχήματος θαρσαλέως εἱστήκει. Συνέδραμον δὲ πρὸς αὐτὸν παραχρῆμα ἅπαντες, οἱ μὲν ἀκροασόμενοι τῶν λεγομένων, οἱ δὲ ἐκθαμβούμενοι ἐπὶ τούτοις, οἱ δὲ εὐνούστεροι πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα διακείμενοι, καὶ διασπαράττειν αὐτὸν ἐπεχείρησαν. κατ' αὐτῶν νεύματί τε καὶ χειρὶ καὶ συχνοῖς ἐμβριμήμασιν ἀπεῖργε τῆς ἐγχειρήσεως. Τί τὸ ἐπὶ τούτοις; Παντελῶς ἀφέσεως ὁ φονεὺς ἐκεῖνος παραχρῆμα τυγχάνει στρατιώτης, οὐκ ἀφέσεως δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ μεγίστων δωρεῶν. ἐπὶ τούτοις καὶ ἐλευθερίας παραπολαύει. Πολλοὶ μὲν οὖν τούτων καὶ ὀχλοῦντες ἐνέκειντο τῆς βασιλευούσης ἀπο-

A riam in poſterum ſuperfuturam quantorumcumque criminum quæ ipſe reus ultro pœnitens fateretur. Triſte id negotium & odioſum erat. Tamen Adrianus utcumque fratris Auguſti periculo & inviſi ſceleris ſpecie ipſa conturbatus, quod jubebatur executus eſt. Verum operam in Diogene ac verba perdidit. Nam quamvis machinas admovit omnes, fruſtra fuit adverſus invictam contumaciam; a qua nec ſevere minando, nec blande pollicendo, nec amice conſulendo exprimere vel nutum unum potuit, quo eorum unum quopiam, quæ tam multa ſe machinatum erat conſcius, ſignificaſſe Nicephorus videretur. Gravem ea obſtinatio dolorem attulit Magno Domeſtico haud ignaro quo malorum miſer Diogenes irrevocabiliter rueret. Et erat Adriano cauſa B Domeſtica, Nicephoro favendi: quod is ipſe Nicephorus minimam ſororum propriarum, alterum tantum ſecum communem parentem habentium, huic ipſi Magno Domeſtico ſociaverat conjugem. Itaque, quod poſt omnia reſtabat unum, infimis precibus, quas uberes veri amoris indices lacrymæ comitabantur, diu fruſtra a Diogene contendit ut ſalvus eſſe vellet revocata etiam recordatione memorabilis eventus, quo moveri Nicephori animum par erat: tum quia ejus occaſione prima emanaverat conjurationis ſuſpicio: tum vel maxime quoniam eo facto comprobatum manifeſte fuerat: Deo eſſe curæ vitam Imperatoris, & inſidiatores ejus, nefarii voti non futuros compotes. Res ea ſic ſe habuit. Decur- C rente forte Imperatore ludicrum equeſtre in vacua & patenti area Magni Palatii *Hippelaſie* ab uſu vocitata, Barbarus quidam mixti generis ex Armenis & Turcis, cum animadvertiſſet Imperatorem equo ſuo altum anhelanti reſpirandi ſpatium captato a cætera turba brevi receſſu dediſſe, ſolum adit telo armatus ſub veſtibus latente, flexiſque ambit genibus: & ſpecie omni petentis aliquid aſſumpta ſtudioſe, miſericordis ad ſe Principis curam vultumque vertit. Ergo is equo habenarum attractu reducto humane percontatur ab homine: quid vellet? Tum vero qui mendicus videbatur ſicarium ſe prodens, manu capulum arripuit diſſimulati hactenus gladii, valideque incumbens ad extrahen- D dum fruſtra fuit, quamquam ſemel & iterum inſtaurato conatu. hæſit enim vaginæ ſemper quaſi concretus enſis, vimque trahentis ac nefarium conſilium caſu felici deſtituit. Hic deprehenſus Parricida, non defuit ſibi tamen, ſed in deſperatione perpetrandi cœpti abjectus humi mendacem pœnitentiam ſupplicatione verborum fallaci præferebat veniam poſtulans. *Cujus vero culpa*, converſus ad ipſum impenſius Auguſtus inquit, *veniam petis*? Tum ille vaginæ affixam demonſtrabat ſicam. pectuſque ſimul ſuum tundens haud dubie attonitus clamabat: *Nunc ſcio te verum Dei eſſe ſervum, nunc tui tutelam cordi eſſe ſu-* E *peris agnoſco ipſis oculis convictus: ſiquidem cum acceſſerim ad te inſtructus hoc enſe ad tuam cædem parato, ubi perpetrandi facinoris tempus adfuit, ſtringere ipſum iterum & tertio conatus quo in tua viſcera conderem, expertus præter ſpem ſum contumacem illum & manui obſequi recuſantem.* Stetit his auditis in veſtigio immotus & imperturbatus Imperator, plane tamquam alia omnia dicerentur. Concurſus porro circa eum repente omnium eſt factus; aliorum noſſe cupientium quid rei eſſet, aliorum re perſpecta, mirantium. Fuere qui charitate Imperatoris præcipua elati diſcerpere parricidam aggrederentur. quos nutu manuque ac minis ipſe ſubmovit Imperator, nocereque infelici vetuit, cui præter criminis gratiam larga etiam dona cumulavit, quibus libere atque impune fruitus is deinde eſt: ne illud quidem quamvis importunis atque inſtantibus exambitum precibus impetrare valentibus amicis, ut tanti auſi compertum ſicarium urbe ſaltem regia juberet exulare. Auguſto cauſam cur tenueret his verbis exponente. *Nempe niſi Dominus cu-*

fruſtra.

Quamquam preces infimas adhibuerit.

Memorabilis eventus mutati ſubito ſicarii.

Edit. Pariſ. pag. 260.

Imperatoris in eum lenitas & liberalitas.

Ejuſdem fiducia in Deum.

ſtodierit civitatem fruſtra vigilat qui cuſtodit eam. in Dei tutela præſidioque ſalutis & ſecuritatis ſpes noſtra omnis ac ratio ſita eſt. hinc expectanda precibuſque ac patientia promerenda bona cuncta ſunt. Cæterum jam tum percrebuit ſuſurris clam ſerpentibus quorumdam, e ſinu ac ſententia Diogenis profectum hunc percuſſorem ad conatum ſceleris infandi: At eos Imperator ne audire quidem ſuſtinens, quaſi temere ſuſpicantes cum ſtomacho repellebat: obfirmatus uſque adeo in ſimplicitate bene de quovis opinādi, ut ne ab eo quidem qui clare ſibi jugulum admoto mucrone peteret, metuere ſiniſtrum aliquid poſſe videretur. Hæc aliaque cum exponeret Diogeni Magnus Domeſticus, quo eum ad confeſſionem deſignati ſceleris eliceret, verba perdidit: redireque re infecta coactus ad Auguſtum, renunciavit inexpugnabilem videri hominis in negando conſtantiam; quem nullæ ſuaſiones, nullæ preces deducere vel minimum de pertinacia potuerint. Tum Imperator accerſitum ad ſe Muzacen, præſto eſſe armatum ipſum cum aliis armatis jubet: ſicque Diogenem ex tabernaculo Magni Domeſtici in proprium Muzacis ipſius transferre, ibique habere ſub tuta cuſtodia. Fecit ille plus etiam quam imperatum erat. Quippe ubi receptum apud ſe Diogenem verbis ſane multis adhortatus ad fatendum eſſet, tam nullo ſucceſſu, ut ad inficiandi contumaciam etiam impudentiam conviciandi Diogenes adjungeret, ac quæſitorem ſuum maledictis ultro acribus pungeret, iræ ille impos ſubjicere tormentis reum, quod Imperator numquam ſineret, non tantum decrevit, ſed etiam aggreſſus eſt; Diogene ad primum doloris ſenſum facile victo ac ſe ſe faſſurum jam omnia pollicito. Remittuntur ergo fidiculæ ſtatimque ſcribaque advocatur cum tabulis Gregorius Camaterus in id officii nuper adſcitus apud Imperatorem. Hic excepit rite omnia Diogene dictante, nec de cogitatione imperii ſolum, ſed etiam de cædis machinatione confitente. Hiſce diluculo tabulis Muzaces aſſumptis, ſimul alia illis adjungens teſtimonia ſcripto miſſa indicum quorumdam abſentium: ex quibus apparebat Mariam quoque Auguſtam defectionis Diogenis conſciam fuiſſe: verum conſilio cædis inferendæ numquam voluiſſe acquieſcere; quin etiam dediſſe ſolitam operam quo Diogenem quam longiſſime ab atrocis iſtius & neſarii auſi vel prima cogitatione removeret. Cum his inquam Muzaces omnibus ad Imperatorem adit, qui cum inter evolvendas haſce relegendaſque chartas plerorumque aulæ ac militiæ principum nomina paſſim offenderet, atque adeo florem ipſum ac robur illuſtrium virorum in ſe conſpiraſſe cerneret, in magnam rerum ſuarum ſolicitudinem venit. Erat Diogenes longo jam ex tempore gratioſus apud Plebem: ergo hac fiducia minus multum operæ demerendæ multitudini poſuit ſibi olim addictiſſimæ & ad nutum ſemper paratæ. eo admodum nulla prenſationis ejus ad plebeios indicia fuere. In capitibus ipſis urbanæ ac caſtrenſis nobilitatis expromptus labor. cujus veſtigia teſtium interrogationibus retecta. Verum Imperator, quæ quidem Imperatricem Mariam attinebant, premi utique æterno ſilentio voluit: ac plane ipſe ſe quidquam eorum noviſſe diſſimulavit; eamdem officii ac caritatis conſtantiam ipſi deinceps quoque repræſentans quā olim erat pollicitus, cum ante aſſumptas Imperii habenas fœdus cum ea illud ac neceſſitudinem contraxerat, de qua ſuo loco egimus. Quin etiam vulgatum paſſim & quoquo verſus fama ſparſum fuiſſe ſcio a filio hujus ejuſdem Auguſtæ Mariæ Conſtantino Porphyrogenito Imperii inſignibus ornato didiciſſe Imperatorem hæc quæ diximus omnia de Diogene. Id ſane non erat verum. Indicio tamen eſt quam nullum offenſi animi ſignum, quod quidem in vulgi emana-

Alexius a male [illegible] ſuſpicionibus alienıſſimus.

Muzaces Diogenem capit,

Edit. Pariſ. pag. 261.
Et torquet.

Diogenes ſcelus ſuum fatetur.

Maria Auguſta defectionis non cædis conſcia.

Flos ipſe ac robur militaris urbanæque nobilitatis cum Diogene conjurat.

Maria Auguſta crimine ſolvitur.

Alexii conſtans pietas in eam.

A λαθῆναι τὸν φονέα ἐκεῖνον. ὁ δὲ οὐκ ἐπείθετο λέγων· Ἐὰν μὴ Κύριος φυλάξῃ πόλιν, εἰς μάτην ἠγρύπνησεν ὁ φυλάσσων. Λοιπὸν Θεῷ ἐπεύχεσθαι δεῖ τὴν ἡμετέραν ἐκεῖθεν ἐξαιτουμένους φυλακὴν καὶ φρουράν. Ὑπεψιθύριζον οὖν τινὲς μετὰ τῆς τοῦ Διογένους γνώμης τῷ τοῦ Αὐτοκράτορος φόνῳ ἐπικεχειρηκέναι τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον. κἂν ὁ Βασιλεὺς οὐδ' ὅλως ὑπεῖχε τούτοις τοῖς λόγοις τὰ ὦτα, ἀλλὰ μᾶλλον ἐβαρυθύμει κατ' αὐτῶν. τοσοῦτον αὐτοῦ ἀνεχόμενος ὡς μέχρις αὐτοῦ λαιμοῦ τῆς ἀκμῆς τοῦ ξίφους φθανούσης τὸν ἀγνοοῦντα ὑποκρίνεσθαι. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτω. Τοῦτον οὖν ἀναμνήσας αὐτὸν ὁ μέγας Δομέστικος καὶ μηδαμῶς πείθων, προσελθὼν ἀπαγγέλλει τῷ Βασιλεῖ B τὴν τοῦ Διογένους ἔνστασιν, καὶ ὅτι ἔξαρνος παντάπασιν ὁ Διογένης ἐστί. καίτοι πολλὰ παρακληθεὶς ὡς παρ' αὐτοῦ ἔλεγε. Παραπέμπεται τοίνυν τὸν Μουζάκην, καὶ ἐπισκήπτει ἔνοπλον μεθ' ἑτέρων παραγενόμενον ἀναλαβέσθαι τοῦτον τῆς τοῦ μεγάλου Δομεστίκου σκηνῆς, καὶ εἰς τὴν ἰδίαν ἀπαγαγεῖν, κἀκεῖσε μετὰ ἀσφαλείας τηρεῖν, δεσμῶν ἄτερ καὶ ἑτέρας κακώσεως. Ὁ δ' εὐθὺς τὸ κελευσθὲν ἐπλήρου, καὶ παραλαβὼν τοῦτον εἰς τὴν ἰδίαν ἀπάγει σκηνήν. Ἐπεὶ δὲ δι' ὅλης νυκτὸς παρακαλῶν αὐτὸν καὶ συμβουλεύων οὐ μόνον οὐκ ἔπειθεν, ἀλλὰ καὶ ἀναισχύντως αὐτῷ προσφερόμενον ἑώρα, θυμοῦ πλησθεὶς καὶ ἃ μὴ προσετέτακτο ἐπιχειρεῖν ἠπεί- C γετο. Δοκιμάσας οὖν ἐτάσαι αὐτὸν, ἤδη δὲ καὶ ἐτάζων, ἐπεὶ οὐδὲ πρὸς τὴν πρώτην προσβολὴν ὁ Διογένης ἀντισχὼν ἅπαντα ἀνομολογῆσαι διεβεβαιοῦτο, τῶν μὲν δεσμῶν λύει παραχρῆμα, καὶ γραφέα τηνικαῦτα προσκαλεῖται γραφίδα κατέχοντα, Γρηγόριος δὲ ἦν ὁ Καματηρὸς νεωστὶ προσληφθεὶς καὶ ὑπογραμματεύων τῷ Αὐτοκράτορι. Καὶ Διογένης ἅπαντα ἀπαγγέλλων, οὐδὲ τὸν φόνον παρεσιώπα. Ἀναλαβόμενος δὲ πρωΐας ὁ Μουζάκης τάς τε ἐγγράφους αὐτοῦ ὁμολογίας, καὶ ἃς ἀναζητήσας εὗρε παρά τινων πρὸς αὐτὸν πεμπομένας γραφὰς, δι' ὧν ἐφαίνετο καὶ ἡ βασιλὶς Μαρία τὴν μὲν ἀποστασίαν τοῦ Διογένους εἰδέναι, τὸν δὲ φόνον μη- D δαμῶς συγχωρεῖν, ἀλλὰ καὶ μετ' ἐπιμελείας ἀπείργειν αὐτὸν οὐκ ἀπὸ τοῦ φόνου μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῆς ψιλῆς ἐννοίας, κομίζει τῷ Βασιλεῖ. Ὁ δὲ ταύτας ὑπαναγνοὺς, καὶ πλείους τῶν ὑποπτευομένων ἐγγεγραμμένους εὑρηκὼς, καὶ τούτους ἐκκρίτους ἅπαντας, ἐν ἀμηχανίᾳ ἦν. Οὐδὲ γὰρ ἔμελλε τῷ Διογένει τοσοῦτον τῆς κοινότητος. εἶχε γὰρ αὐτοὺς πάλαι ὅλῃ ψυχῇ κεχηνότας, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀποκεκλικότας. Ἀλλὰ πᾶν τὸ τῶν πρώτων φέρον τοῦ στρατιωτικοῦ τε καὶ πολιτικοῦ συντάγματος ἐσπούδαζεν ὑποποιήσασθαι. Ὁ μὲν οὖν Αὐτοκράτωρ τὰ τῆς βασιλίδος Μαρίας ἀνέκφορα μένειν ἐβούλετο. καὶ μέντοι καὶ διετήρησε τὸν ἀγνοοῦντα ὑποκριθεὶς, δι' ἣν πρὸς αὐτὴν E εἶχε πίστιν καὶ ὁμολογίαν, καὶ πρὸ τοῦ τὰ τῆς βασιλείας ἀναδέξασθαι σκῆπτρα. Διεδίδοτο δὲ πανταχοῦ ὁ τοῦ Διογένους λόγος παρὰ τοῦ Πορφυρογεννήτου Κωνσταντίνου τοῦ Βασιλέως καὶ υἱοῦ αὐτῆς μεμηνυθῆναι τῷ Βασιλεῖ. κἂν ἄλλως εἶχε τὸ πρᾶγμα. ἐξ αὐτοῦ γὰρ τοῦ ἐξυπηρετουμένου τῷ Διογένει τὰ τῆς βουλῆς ἠρέμα διε-

πορθμεύειν. Ἐπεὶ δὲ ὁ Διογένης περιωρᾶτο καὶ δέσμιος ἤδη καὶ ὑπερόριος καθίστατο, καὶ οἱ τῆς αὐτοῦ βουλῆς ἔκκριτοι ὑπόπτως ἑαυτοὺς οἱ μὴ φθάσαντες ἁλῶναι ἤδη γεγενημένους διεγνωκότες, περίφοβοί τε ἐφαίνοντο καὶ σκεπτόμενοι ὅ, τι καὶ δράσαιεν. Τούτους οἱ ἀμφὶ τὸν Βασιλέα ὑπὸ κυμαινομένους κατανοοῦντες ἐν ἀμηχάνοις ἑστάναι ἐδόκουν, ἐν συνῶ κομιδῇ τὰ κατ' αὐτὸν ὁρῶντες, ὡς εἰς ῥητούς τινας περιγραφείσης ἤδη τῆς τοῦ Αὐτοκράτορος ἀγωγῆς, τὸν κίνδυνον ὑπὲρ κεφαλῆς ἐφιστάμενον ἤδη ἔχοντος. Ὁ δὲ Βασιλεὺς τοῖς λογισμοῖς ἀναλύων εἰς τὰ ἐξ ἀρχῆς, καὶ ποσάκις κατ' αὐτοῦ ὁ Διογένης ὁρμήσας καὶ σφαλεὶς ἐκ θείας δυνάμεως αὐτὸς αὐτόχειρ τοῦ φόνου ἤδη ἐφίστατο, πολλοῖς ἐκυμαίνετο λογισμοῖς, καὶ πολλὰς νοημάτων λαμβάνων μεταβολὰς καὶ ῥοπὰς παρ' ἑαυτοῦ. Ἐπεὶ ἅπαν τοῦ πολιτικοῦ καὶ στρατιωτικοῦ συντάγματος διεφθορὸς ταῖς τοῦ Διογένους θωπείαις ἐπέγνω, ἀποχρῶσαν μὴ ἔχων δύναμιν ὥστε φρουρὰν πρὸς τοσούτους ἐπιστῆσαι, μήτε μὴν ἀκρωτηριάσαι λαὸν παμπληθῆ ἐθέλων, τὸν μὲν Διογένην καὶ Κεκαυμένον τὸν Κατακαλὼν τῆς στρατιωτικῆς ἐς Καισαρόπολιν ἐξέπεμψεν, ἐφ' ᾧ ἐμφρούρους καὶ δεσμώτας εἶναι μόνον, μηδὲν ἄλλο δεινὸν τέως κατ' αὐτῶν βουλευσάμενος· κἂν πάντες ἀκρωτηριάσαι τούτους αὐτῷ ξυνεβούλευον. Ἠγάπα γὰρ τὸν Διογένην διαφερόντως καὶ τῆς προτέρας ἔτι περὶ αὐτὸν εἴχετο κηδεμονίας. Ὑπερόριον δὲ καὶ τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸν αὐτοῦ Μιχαὴλ τὸν Ταρωνίτην καὶ τὸν * * * * * καὶ τὰς περιουσίας αὐτῶν ἀφελόμενος. Τὰ δέ γε κατὰ τοὺς λοιποὺς ἀσφαλὲς ἐλογίσατο μηδὲ εἰς ἐξέτασιν ἀγαγεῖν ὅλως. ἀλλὰ διὰ συμπαθείας τούτους μᾶλλον καταμαλθάξαι. Κατὰ μὲν οὖν τὴν ἑσπέραν ἕκαστος τὴν ὑπερορίαν τὴν λαχοῦσαν αὐτῷ κατελάμβανον, καὶ ὁ Διογένης τὴν Καισαρόπολιν. τῶν δ' ἄλλων οὐδεὶς τῆς οἰκείας μεθίστατο καταστάσεως. ἀλλὰ ἐπὶ ταυτοῦ ἅπαντες μεμενήκεισαν. Ἐν τούτοις δὲ τοῖς δεινοῖς ὄντων τῇ μετ' αὐτὴν βουλομένου τοῦ Αὐτοκράτορος μετακαλέσασθαι πάντας καὶ τὸ δοκοῦν αὐτῷ διαπράξασθαι. Ὁπόσοι εἰς τὸν Αὐτοκράτορα πόθον ἐγκάρδιον ἔτρεφον, τῶν τε ἐξ αἵματος καὶ ἀγχιστείας αὐτῷ προσηκόντων, καὶ ὁπόσοι παρ' αὐτοῦ θεράποντες τότε παρῆσαν, ὀμβριμοεργοί, καὶ ταχεῖς μὲν συνιδεῖν τὸ μέλλον, ἀγχίνοοι δὲ τὸ συνοῖσον ἐν ἀσκέπτῳ κατεργάσασθαι χρόνῳ, δεδιότες μήπως τῇ μετ' αὐτὴν τὸ πλῆθος συρρεύσαντες ἐφορμήσαντές τινες διαμελίσωσιν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου, πολλάκις ξίφη ὑπὸ τὰ ἀμφία φέροντες. ὥσπερ ποτὲ ἐκεῖνος ὁ σφαιρίζοντι τούτῳ ἐν σχήματι προσαίτου προσελθών. Τὸ δὲ οὐκ ἄλλως εἶχε τὴν θεραπείαν, ἢ τὸ τὰς πρὸς τὸν Διογένην ἁπάντων περιελεῖν ἐλπίδας, τὴν τῶν τούτου ὀμμάτων ὡς ἐν παραβύστῳ διαφημισάντων ἐκτύφλωσιν. Μεταπεμψάμενοι τινας διαπέμποντας τοὺς τοῦτο πρὸς πάντας διακηρυκεύσοντας ἐν ἀπορρήτοις, κἂν μηδ' εἰς νοῦν ἥκοι τοῦτο τοῦ Αὐτοκράτορος ὅλως ἀνῄει. Ὁ δὲ λόγος οὗτος κἂν ψιλὸς τότ' ἦν, εἰς ἔργον ὅμως προὐβεβήκει. καθὼς

A verit notitiam, Alexius in Mariam ediderit. Cæterum notitia conſiliorum Diogenis ab ipſis ejus familiaribus atque adminiſtris ſublecta ſenſim emunctaque eſt crebro & arcano commeatu ipſorum ad Auguſtum. Eo porro tempore duo genera hominum contrarie licet affecta commoveri ex æquo contigit. Siquidem & quos ſua conſcientia reprehendebat adhæſiſſe Diogeni & in conſiliorum ſocietatem cum eo coiviſſe, vulgata jam convictione comprehenſioneq; illius, imo etiam ejectione in exilium, non parum conturbabat cura ſalutis ipſorum, & in anxiam perniciei vitandę ſolicitudinem trahebat incertos quo ſe verterent. Qui vero ex animo Imperatori ſtudebant, dum reputabant conjuratorum in ejus exitium tum numerum ingentem, tum dignitatem ac potentiam præcipuam, facere B non poterant quin ſpei diffiderent, & contentionis ſucceſſum vererentur, in cauſa bona quidem, at ob paucitatem propugnantium ab incredibili oppugnantium multitudine valde periclitante. Pertinebat ad hanc claſſem ut periculi ita & ſolicitudinis princeps Imperator ipſe, qui ſuam rem agi ſentiebat maximam, vertique ſupremo in diſcrimine ſpem ſtatus omnem ac ſalutis. reputabat ſcilicet vix evaſiſſe ſe incolumem ab inſidiis iterum & tertio poſitis; admotamque toties ad ſuum latus ac jugulum ſceleratam ſicam divina vi quadam ac fortuna non humana ulla providentia opeve declinaſſe. Unum auctorem immanis ſceleris prehenſum: reſtare innumeros conjuratos in idipſum, quibus quos opponeret ſibi fidos nequaquam habere ſe ulla ex parte comparabiles dignitate numerove. C Attractum enim in partem & ambitioſis Diogenis prenſationibus corruptum florem ipſum urbanæ militariſque præſtantiæ. Atqui ut multitudine polleret & prævalere tam multis poſſet vi aperta, durum erat & cætera indole vitaque alienum ſævire mutilationibus in tot capita: & pœnæ quamvis legitimę invidiam in præcipua Reipublicæ membra propagare. Inter has curas illud primum ſtatuit: Diogenem & Catacalonem Cecaumenum conjurationis auctores totius ac principes Cæſaropolim mittendos: ibique in vinculis duntaxat ſub fida cuſtodia habendos citra noxam. nam tametſi plerique omnes excæcandos cenſebant: expedire triſtem ſententiam clementia innata, & longa conſuetudine amoris ac benevolentiæ pro Diogene intercedentibus, nunquam Imperator potuit. D Relegavit præterea neceſſitate magna victus, ſororis ſuæ virum Michaelem Taronitam & * * * * * * * * * * * * * * * * eorumque bona publicavit. Cæteris omnibus ne auditis quidem aut vocatis in examen, liberaliter facere gratiam criminis decrevit, eamque ultro repræſentare: quo eos, ſi fieri poſſet, facilitate tanta reconciliaret ſibi. Sub veſperam promulgata executionique mandari cœpta hæc decreta ſunt, Diogene jam tum Cæſaropolim, aliis alio quo erant relegati pergentibus. Conſcii cæteri apud ſe quiſque taciti manſere. Cogitabat Imperator vocare poſtridie omnes in concionem. Solicitos ea res habuit cognatos conſanguineoſque ejus ac cæteros ei ex animo ſtudentes. Ii acres alioqui ac fortes viri, ut erant magno impulſi metu; ne videlicet congregati prævalento E numero conjurati, furorem in aliquem erumperent, conſilio inter ſe habito, de quo celatum Imperatorem voluerunt, ejus intempeſtivæ, ut putabant, clementiæ diffiſi, decreverunt ſerendam in vulgus famam quæ pro certo affirmaret excæcatum jam eſſe Diogenem. Valiturum id putabant in eam partem, ut ſi qui periclitari pro Diogene quamdiu is in ſpe foret Imperii adipiſcendi, parati eſſent: ſuſtinerent impetum mentemque mutarent ubi conſtitiſſet, inutilem jam illum Imperio factum amiſſione oculorum. nec rumor hic ſolum fuit; nam, ut poſtea dicemus, in rem ſermo

Unde inſidias Diogenis reſciverit.

Edit. Pariſ. pag. 262.

Omnium conſternatio.

Magna Imperatoris cura.

Diogenes Cæſaropolim deportatur.

cum Cecaumeno & Taronita.

Cæteris venia indulgetur.

Seritur fama excæcati Diogenis.

pag. 263.

proceſſit. Inde ubi poſtridianus ſol ſupra finitorem ſerenus effulſit, quicumque alieni a conjuratione Diogenis erant, tum prætoriani milites, primi magno motu ac ſtudio ad Auguſtale confluunt, hi enſibus accincti, hi haſtis armati, alii magnæ molis ferreas rhomphæas ſuſpenſas ex humeris habentes. omnes continua utrinque diſpoſiti ſerie, ſolium Imperatoris in formam ſemicirculi ſunt complexi, non ad honorem magis quam ad præſidium Imperatoris. Iram haud dubiam reique gerendæ paratum impetum vultibus univerſi præferebant, ac ſi non mucrones, certe animos cote quadam indignationis irritatæ acuebant. Proxime Auguſti ſedem ac corpus ordine utrinque in armis adſtitit flos ipſe nobilitatis, quotquot Imperatorem cognationis, ſanguinis, aut affinitatis neceſſitudine contingebant. longius prætoriani ac milites cæteri dextra lævaque producebant terrificam ſeriem. Tum Auguſtus in ſolio apparuit, non regie magis quam militariter indutus. Suggeſtum non in magnam altitudinem evectum. Princeps non procerus corpore, inſuper animi modeſtia faſtuoſam ſublimitatem non affectabat. Subſtrata tamen auro ſedes fuit, quam & ſuperne imminens ex auro item umbella decorabat. Caput Imperatoris corona tectum erat ſuperne clauſa. facies ſolito ardentior contentione ipſa negotii ac periculi præſentis innatum ruborem in intenſiorem ſaturante purpuram. In uno defixi oculi, altius quiddam attentiuſque cogitantis ſpeciem edebant; multorumque quaſi conflictu internorum ſenſuum æſtuantis animi, facies & obtutus indicia monſtrabat. Concurrebant cuncti pariter conterriti; imo conſternati ac tantum non exanimati metu. quippe quos partim velut infixum vitalibus telum quovis aculeo acrius pungeret cogitata defectionis conſcientia; partim ſolicitos haberet ſtatus rerum præſens, ne qua in ipſos ſuſpicio criminis adſpergeretur. In his curis muti omnes veſtibulo adſtabant Auguſtalis, in Portæ cuſtodem oculis intentis. Erat is Taticius vir ſtrenuus & prudens: cui cum nictu oculi annuiſſet Imperator, ut intro admitteret eos qui foris expectabant, fores continuo ille pandit. Subiere illi, non diſſimulata tamen formidine, quam in ipſo ingreſſu teſtabantur anxio circumductu oculorum & paſſu cunctabundo: mox ſtantes continua ſerie locis aſſignatis expectabant quid futurum eſſet; ita omnes ſuſpenſi turbatique tamquam de capite atque anima periclitarentur. Nec vero Imperator ipſe plane ſecurus erat (ſecundum hominem dico, & ſecluſa fiducia qua in Deo acquieſcere ſolebat) merito enim verebatur a mixta ex omni genere multitudine adſtantium ne quid gravis audaciſque facinoris ſubito attentaretur contra ipſum. Tamen cum ſe obfirmaſſet, parata in eventum omnem conſilii conſtantia, verba facere hunc in modum cœpit, univerſis circa, plane ut ſi piſces eſſent aut linguis carerent, ſilentio adſtantibus. *Teſtes vos habeo nulla umquam in re læſum eſſe a me Diogenem: Non ego Patri ejus Imperium extorſi, alterum iſta querela petit. nihil in eum iniquum moleſtumve umquam conſului ſerive. Quin etiam Imperio, Dei plane nutu, ad me tranſlato, non modo ipſum & Leonem fratrem ejus in ſtatu ac gradu honoris propria ſervavi, ſed eos præcipuo favore familiaritateq; imo paterna charitate complexus ſum, velut ſi eſſent a me geniti. Atque hunc privatim Nicephorum quod attinet, cum ſæpe in ipſo inſidioſæ necis inferendæ mihi conatu nefario manifeſte deprehendi, & venia toties proſecutus ſum. ac cum parum ex illa mea indulgentia proficere ipſum ad correctionem ſui cernerem, ſuſtinui tamen in occulto habere quæ ſciebam ab eo ingrate ſceleratеque adverſum me ſuſcepta; id præviдens ne illa licet juſta rerum verarum promulgatio invidiam communem omnium in iſtam familiam nova odii acceſſione accenderet.*

Concio militaris ab Imperatore convocata.

Solium & ornatus Imperatoris.

Metus omnium.

Edit. Pariſ. pag. 264.

A ὁ λόγος κατόπιν διερμηνεύσειεν. Ἐπεὶ δὲ ὁ ἥλιος τοῦ ὁρίζοντος ὑπερκύψας λαμπρὸς ἀνέθορεν, ὁπόσοι τῶν περὶ τὸν Αὐτοκράτορα μὴ τῆς τοῦ Διογένους λύμης μετειλήχασι, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ πάλαι τῶν βασιλικῶν σωμάτων τεταγμένοι φύλακες πρῶτοι πρὸς τὴν βασιλικὴν ἐχώρουν σκηνήν, οἱ μὲν ξίφη περιεζωσμένοι, οἱ δὲ δόρατα φέροντες. οἱ δὲ τὰς βαρυσιδήρους ῥομφαίας ἐπὶ τῶν ὤμων ἔχοντες ἐκ διαστήματος τινὸς τοῦ βασιλικοῦ θρόνου εἰς μηνοειδὲς σχῆμα ἑαυτοὺς ἐλάσαντες κατέστησαν, καὶ οἷον ἐναγκαλισάμενοι τὸν Αὐτοκράτορα θυμῷ στρατηγούμενοι πάντες καὶ θήγοντες, εἰ καὶ μὴ τὰ ξίφη, ἀλλὰ τὰς καρδίας. Ὅσοι δὲ συγγενεῖς ἐξ αἵματός τε καὶ ἀγχιστείας τούτῳ προσῆκον ἄγχου τοῦ βασιλικοῦ B θρόνου ἐφ' ἑκάτερα ἵσταντο· δεξιόθεν δὲ καὶ ἐξ εὐωνύμων ἕτεροι καθίσταντο ὑπασπισταί. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ἐπὶ θώκου ἐστηριγμένος προὐκάθητο οὐ βασιλικῶς ἐσταλμένος μᾶλλον ἢ στρατιωτικῶς, οὐδὲ πολὺ μετέωρος ἐποίει τὰ ἐκείνου μὴ ἐπηρμένα. χρυσὸς δὲ ὅμως τὸν θρόνον ὑπήλειφεν, ὑπεραιωρούμενός τε τὴν κεφαλὴν. συνέσταλτο δὲ τότε τὸ ἐπισκύνιον, τὴν δὲ παρειὰν ἐπιπλέον τότε ὁ ἀγὼν κατέρρεινε. τὰ δὲ ὄμματα πεπηγότα ἐπὶ συννοίας, καὶ πλήρη ἐνθυμημάτων ὑπεμφαίνοντα τὴν ψυχήν. Συνῄεσαν δὲ ἅπαντες ὁμοῦ πεφοβημένοι, καὶ τὰς ψυχὰς μικροῦ ἐς αἶρα ἀπὸ ἐξερεύξασθαι φόβῳ ἐκβιαζόμενοι. τῶν μὲν ὀξύτερον βέλους ὑπὸ τῆς σφῶν συνειδήσεως κεντουμένων, τῶν δὲ τὴν καινὴν ὑποψίαν δεδιότων. Φωνὴ δέ τις παρ' C οὐδενὸς ἐξηχεῖτο, ἀλλ' ἀτενὲς πρὸς τὸν ἐφεστηκότα τῇ πύλῃ τῆς σκηνῆς ἀποβλέποντες ἐπτοημένοι ἑστήκεσαν. Ἀνὴρ δὲ οὗτος, καὶ εἰπεῖν συνετὸς καὶ καταπράξασθαι δυνατὸς, Τατίκιος τούτῳ τὸ ὄνομα. Τούτῳ ὁ Βασιλεὺς ἐνατενίσας δοῦναι τοῖς ἔξωθεν τὴν εἴσοδον διὰ τοῦ βλέμματος ἐνέφηνεν. ὁ δὲ παραχρῆμα τὴν εἴσοδον τούτοις παραχωρεῖ. οἱ δὲ καίπερ δεδιότες, ἀλλ' ὅμως εἰσῄεσαν τεθορυβημένοι τὰς ὄψεις καὶ βραδεῖ ποδὶ στείχοντες. Κατὰ στοῖχον δὲ τὴν στάσιν λαχόντες ἐκαραδόκουν τὸ μέλλον, ἕκαστος δεδιὼς ὡς τὸν περὶ ψυχῆς λοίσθιον δρόμον δραμούμενος. Ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς ὁ Αὐτοκράτωρ ἐθάρρει παντάπασιν. κατ' ἄνθρωπον λέγω. εἰ μὴ ὅσον εἰς Θεὸν ἀνηρτῆσθαι. τὸ πᾶν δεδιὼς τὸ σύμμικτον τῶν παρεστώτων, μή ἀλλό D τι ὀξὺ καὶ δεινὸν κατ' αὐτοῦ μελετήσαιεν. Στερρότερος δὲ λογισμοῖς ἑαυτὸν ἑδράσας, καὶ ἅπαξ τοῖς ἀγῶσιν ἐγκαταστὰς, τῆς πρὸς αὐτοὺς δημηγορίας ἤρχετο. Οἱ δὲ καὶ αὐτῶν ἰχθύων ἀφωνότεροι ἑστήκεσαν, καθάπερ οἱ τὰς γλώττας ἐγκεκομμένοι. Οἴδατε, λέγων, ὡς οὐδὲν δεινὸν παρ' ἐμοῦ ὁ Διογένης ἐπεπόνθει ποτέ. Οὔτε γὰρ τὴν ἀρχὴν ταυτησὶ τῆς βασιλείας ἐκ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀφειλόμην ἐγὼ, ἀλλ' ἕτερος. οὐδέ τι δεινὸν ἢ λυπηρὸν τὸ παράπαν εἰς αὐτὸν πέπραχα. Καὶ τῆς βασιλείας εἰς ἐμὲ Θεοῦ πάντως νεύσει μετεμβιβασθείσης, οὐ μόνον αὐτὸν καὶ τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Λέοντα ἐπὶ ταυτοῦ διεφύλαξα, ἀλλ' ὡς οἰκείους παῖδας καὶ ἐπόθησα καὶ ἐχρησάμην. Τὸν δὲ Νικηφόρον, καὶ πολλάκις κατ' ἐμοῦ E βουλευόμενον φωράσας, τοσαυτάκις συμπαθείας ἠξίωσα. Καὶ μηδὲ πάλιν διορθούμενον ὁρῶν ὑπειχόμην ἐπικρύπτων τὰ πολλὰ τῶν αὐτοῦ πλημμελημάτων,

κατανοῶν τὴν τῶν ἁπάντων πρὸς αὐτοὺς δυσμένειαν. κἂν μηδὲν τῶν παρ' ἐμοῦ εἰς αὐτὸν γινομένων ἀγαθῶν, τὸ δολερὸν τῆς αὐτοῦ γνώμης ἠλλοίωσε. ἀλλ' αὐτὸς ἀντὶ πάντων θάνατόν μοι ὑπεψηφίσατο. Ἐπιβοήσαντες δ' ἐπὶ τούτοις ἅπαντες, ὡς οὐ βούλοιντ' ἂν ἕτερον προεστηκότα ἐν βασιλείῳ ἰδεῖν σχήματι. οὐ τοσοῦτοι πλείους βουλόμενοι, ἀλλ' ἦσαν θῶπες αὐτοῖς οἱ λόγοι, τὸν ὑπόγυιον διαδρᾶναι κίνδυνον ἐντεῦθεν μηχανώμενοι. Ὁ δὲ Βασιλεὺς προαρπάσας τὸν καιρὸν συμπαθείας κοινῆς τοὺς πλείονας ἠξίου, ὡς τῶν αἰτίων τῆς βουλῆς ὑπερορίων πρότερον καταχρισθέντων. Ἐπὶ τούτῳ θροῦς ἤρθη πολύς, οἷον οὐδεὶς τῶν τότε παρόντων εἰς ἔτι καὶ νῦν τῶν ὄντων ὥς λέγουσιν ἐντὸς εἰσεδέξατο. τῶν μὲν ἐπαινούντων τὸν Βασιλέα καὶ θαυμαζόντων τῆς ἀνεξικακίας καὶ πρᾳότητος. τῶν δὲ τοὺς ὑπερορίους διασυρόντων καὶ θανάτου ἀξίους εἶναι διισχυρισαμένων. Ὁποῖα τὰ τῶν ἀνθρώπων. Ὃν γὰρ τὴν σήμερον μακαρισμοῦ ἀξιοῦσι, προπέμπουσί τε καὶ διὰ τιμῆς ἄγουσιν, ὁπὰν περιτραπέντα τοῦτον τοῦ βίου τὸν κύβον θεάσοιντο, πᾶν τοὐναντίον εἰς αὐτὸν ἐνδεικνύμενοι οὐκ αἰσχύνονται. Ὁ δὲ Βασιλεὺς νεύματι τούτους καταστείλας, αὖθις ἔφη· οὐ χρὴ θορυβεῖσθαι, οὐδὲ συγχεῖν τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν. Ἔγωγε γὰρ, καθὼς ἔφην, ἅπαντας συμπαθείας ἀξιώσας, πάλιν ὁποῖος τὰ πρότερα πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι. Ἐν ᾧ δὲ τούτους συμπαθείας ὁ Βασιλεὺς ἠξίου, ἄτερ τῆς αὐτοῦ γνώμης ἀποστείλαντές τινες οἱ τὴν βουλὴν ἐκείνην βουλευσάμενοι τῶν ὀμμάτων τὸν Διογένην ἐστέρησαν. ταυτὸ τούτῳ καὶ κατὰ τοῦ Κεκαυμένου Κατακαλὼν ὡς τῆς αὐτοῦ βουλῆς κεκοινωνηκότος τῷ Διογένει κατεψηφίσαντο. Ἡμέρα δὲ ἦν ἐν ᾗ ἡ τῶν Κορυφαίων Ἀποστόλων μνήμη ἐτελεῖτο. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἔκτοτε καὶ μέχρι σήμερον λογοποιεῖται. εἰ δὲ καὶ ὁ Βασιλεὺς περὶ τούτου παρ' αὐτῶν εἰσηγηθεὶς ἐνδέδωκεν, ἢ καὶ τὸ πᾶν τῆς ἐκείνου γνώμης ἦν, Θεὸς ἂν εἰδείη. Ἔγωγε τέως οὐ πάνυ τι γινώσκειν ἔχω βεβαίως. Τοιαῦτα μὲν ὅσα τὰ ἐκ τοῦ Διογένους συμπεσόντα τῷ Αὐτοκράτορι, παραδόξως τῆς ἀμάχου τοῦ Ὑψίστου χειρὸς ῥυσαμένης τοῦτον ἐξ ὑπογύου κινδύνου. Αὐτὸς δὲ πρὸς οὐδὲν τῶν συμπιπτόντων ἐμαλακίζετο, ἀλλὰ καὶ ὡς κατ' εὐθὺ Δαλματίας ἤλαυνε. Μεμαθηκὼς δὲ ὁ Βολκάνος τὴν εἰς τὸ Λιπένιον τοῦ Αὐτοκράτορος ἔλευσιν, καὶ ἐπικαταλαβόντα τοῦτον θεασάμενος, καὶ πρὸς τὰς Ῥωμαϊκὰς παρατάξεις καὶ τὸν συνασπισμὸν ἐκεῖνον καὶ τὴν στρατηγικὴν πανοπλίαν μηδ' ἀντωπῆσαι δυνάμενος, ἀποστείλας παραχρῆμα τὰ περὶ εἰρήνης ἠρώτα, ὑπισχνούμενος ἅμα καὶ αὐτοὺς τοὺς προαπαιτηθέντας ὁμήρους ἀποστεῖλαι, καὶ μηδέν τι δεινὸν τοῦ λοιποῦ διαπράξασθαι. Δέχεται τοίνυν τὸν βάρβαρον ἀσμένως ὁ Αὐτοκράτωρ ἀκηδιῶν οἷον καὶ ἀποστρεφόμενος τὴν ἐμφύλιον μάχην· κἂν γὰρ Δαλμάται ἦσαν, ἀλλ' ὅμως Χριστιανοί. Ἐκεῖνος δ' εὐθὺς τεθαῤῥηκὼς προσεληλύθει συνεπαγόμενος τούς τε συγγενεῖς καὶ ἐκκρίτους τῶν Ζουπάνων· καὶ προθύμως ὁμήρους τοὺς αὐτοῦ ἀνεψιαδοῦς τῷ Αὐτοκράτορι παραδέδωκε, τόν τε Οὔρεσιν καλούμενον, καὶ Στέφανον τὸν Βολκάνον, καὶ ἑτέρους τὸν εἴκοσιν ἀριθμὸν ἀποπληροῦντας. Οὐ γὰρ ἐνὸν ἦν

A *Nihil horum tamen tot & talium a me in eum benevole liberaliterque profectorum malignum ejus ſubdolumque delinire ac vertere animum potuit: quo minus pro hiſce omnibus beneficiis necem mihi crudelem rependere conaretur.* Tollitur ad hanc vocem clamor ingens omnium. *Abſit hoc vero. nolumus alium præter te Principem.* Fucus hic erat plerorumque nihil minus cupientium. at ex uſu fuit præſens periculum, & pœnam quam metuebant ſceleris concepti, acclamatione mendacis verbi lucrifacere conari. Tamen Imperator utcumque id ſentiens, arrepto tempore, gratiam ſe facere criminis iſtius pleriſque cæteris ejus affinibus edicit: abunde ſibi videri pœnarum ſignificans, quod jam exilio damnati principes conjurationis eſſent. Hic vero tu- B multus ingens oritur & murmur quantum nullius umquam commotæ concionis audiviſſe ſe quiſquam meminiſſet: aliis Imperatoris clementiam, patientiam, benignitatem mirantibus, aliis in exules probra congerentibus, & morte illos quavis digniſſimos affirmantibus. En cujuſmodi ſunt homines! Quem hodie beatum prædicant, cui pompam faciunt, quem omni honore ac veneratione proſequuntur, cras ſi favere fortuna deſierit, ſi tali jactus e prono in ſupinum migrans fatale punctum ediderit, impetere acerbitate omni parati, miſeriæque inſultare proſtrati, nullo pudore prohibente quo minus profeſſis odiis eumdem inſectentur cui paulo ante ſtudiis effuſis aplauſerant. Imperator nutu ac manu audientia indicta. *Tumultuari quorſum,* inquiebat, *attinet, noſtræque orationi clamori-* C *bus intempeſtivis obſtrepere? Pax ſit rebus. audite quod ſupereſt. Cæteros, inquam, omnes præter eos quos dixi crimine omni ac pœnæ metu ſolvo, ſolutos volo, ſecuros eſſe jubeo. Futurus deinceps vobis pariter univerſis & ſingulis qualis prius fui.* Quo die venia hæc promulgata in hunc modum eſt (lux erat Principum Apoſtolorum memoriæ ſacrata) quidam quibus Imperatoris lenitas nimia videbatur collato conſilio certum hominem mittunt qui tum Diogeni tum conſcio ac participi conſiliorum ejus omnium Catacaloni Cecaumeno, eruerent oculos. Ita quidem id contigiſſe fama jam tunc in hunc diem emanavit. An autem id nequaquam illi auctoritate propria perficere auſi Auguſtum adiverint, periculo- D que ac rei neceſſitate demonſtratis conſenſum in id quod decreverant ejus expreſſerint, Deus videlicet ſciverit: ego de eo quidem comperti nihil habeo quod tradam. Sic manifeſto numine Providentiæ divinæ Diogenis inſidiis & præſenti perfidiæ tantæ diſcrimine mirabiliter expeditus Imperator, nihilo remiſſiore animo aut impetu cœptum iter negotiumque exequi perrexit, recta movens in Dalmatiam: quem ubi Bolcanus primum adveniſſe Lipenium audivit, deinde cominus admoventem ipſe ſpectavit, atque adverſus illam Romanæ aciei formidabilem ſtructuram, illum phalangis contextum, & cæteram Imperatorii exercitus ſpeciem apparatumque haud quaquam ſe parem ſenſit, miſſis ſtatim E legatis de pace tractare inſtitit: ſancte pollicens ſe & promiſſos obſides exhibiturum ſine mora, & ab omni deinceps adverſus rem Romanam injuria temperaturum: Accepit perlibenter Barbari legationem Imperator, non quod non haberet ac probaret aſpernandi cauſas, ſed expertus abunde tædium civilis belli (civile hic dicimus, quod licet non inter unius Reipublicæ cives, attamen inter ejuſdem fidei ac religionis participes geritur. Qua ratione bellum tam prius cum Northmanis geſtum, quam nunc imminens cum Dalmatis, civile dici poterat: quod ambo illi populi, licet a poteſtate Romana liberi, Chriſtiani tamen erant) civilis inquam belli pertæſus Auguſtus quamlibet pacem ei prœoptavit. Quo Bolcanus cognito ſtatim magna fiducia ſe ad eum confert, ſecum ducens tum cognatos

Acclamationes Imperatori perorant factæ.

Gratia criminis conjuratis acta.

Edit. Pariſ. pag. 265.

Diogeni & Cecaumeno eruuntur oculi incertum an Auguſto volente.

Bolcanus territus.

ſerio pacem petit.

& impetrat.

ſuos, tum præcipuos magnatum & magiſtratuum gentis, quos certo inſigni honorariæ veſtis diſcretos a cæteris Zupanos vocare ſolent. Mox bona fide obſides repræſentavit Auguſtoque tradidit conſobrinorum ſuorum filios, unum Ureſin dictum, alterum Stephanum Colcanum, cum his alios ad viginti. Facere id illum coegit magnum diſcrimen rerum ſuarum quibus alia tum ratione conſulere non poterat. At Imperator quæ ferro ac præliis vix tandem conficeret, pacifica tractatione conſecutus, in urbem gratulans rediit: ne tum quidem ſui Diogenis oblivisci valens aut ejus amorem utcumque de ſe meriti deponere. Videre illum multi cum miſeriis ejus daret lacrymas; multi audivere ſuſpiria ex alto trahentem ad memoriam & ſenſum calamitatis in quam ille merens licet ac ſua magna culpa inciderat. Nec inutili commiſeratione contentus multa illi documenta atque effecta veræ benevolentiæ exhibuit. nam & conſolari ac recreare ipſum in malis ſuis conatus eſt: & cum eſſet juſtiſſime mulctatus bonis, pleraſque ablatarum ipſi rerum ultro reſtituit. Cæterum Diogenes in cladis ſuæ ſenſu ac dolore ingenti, triſtitia ſe involvens fortunæ talis propria, urbanam commorationem averſatus in villis plerumque ſuis erat, lectioni fere librorum veterum attentus, quos alienis oculis, cum ipſe propriis careret, prælegi ſibi pene aſſidue curabat. Atque hic vir quanto fuerit ingenio vel ex hoc licet conjicere: quod cæcus licet ea facile intelligeret, quæ integris atque acribus præditi oculis vix omnibus ſenſibus connixi caperent. Itaque in hoc calamitoſo ſeceſſu diſciplinarum elegantium orbem totum percurrit in ipſaque adeo illa inclita Geometria cujus figuræ ac lineæ præcipuum requirunt uſum luminum, operam mirifice navavit, uſus ad hoc inſtitutione Philoſophi neſcio cujus ei caſu oblati, quem ſibi juſſit ex ſolida materia figuras efformare, quas alii Magiſtri ejus ſcientiæ delineant: ſpectandas in tabulis, ſucceſſu plane ſtupendo mirabilis incœpti. nam quæ ſtudioſi Geometriæ attenta inſpectione linearum & figurarum aſſequuntur theoremata doctrinæ iſtius; eadem iſte cæcus, digitis vicem oculorum ſupplentibus, contrectandis iis quas dixi figuris ſolidis, omnique ex parte palpandis nihilo certius comprehendebat. Haud ſcio an multum hac in parte inferior illo Didymo quem ferunt oculis captum perſpicacia quadam inuſitata mentis Muſicam & Geometriam ad perfectum didiciſſe. Quamquam ille miſer his ſcientiæ opibus refertam mentem in abſurdam deinde hæreſim alliſit; infelicius excæcante ſuperbia luce animi orbatus, quam prius calamitate fortunæ lumen oculorum amiſerat. Scio mira viſum iri quæ hic refero de Diogene. Licebit tamen mihi credere auritæ oculatæque teſti; nam & ſpectavi ego mirataque coram ſum cæcum hunc Geometram, & ſpecimen non vulgaris in eo genere peritiæ his auribus cœpi eruditis ipſius de tota iſtius diſciplinæ ratione diſputationibus audiendis. neque vero inidonea ſui quæ judicarem de talibus, & ipſa in iſto pulvere verſata. Porro utcumque calamitatem ſolari litteris Diogenes videbatur, alebat tamen adhuc crudum iræ atque ambitionis vulnus, Imperiique uſurpationem (quod mirabile ſit) & ultionem de Imperatore repetendam, non modo verſabat cæcus animo, & quaſi favillas flammæ veteris ſub illo caſus ſui velut cinere vivas adhuc fumigabundaſque fovebat; ſed etiam uſque in ſermonem conatumque protulit, tentare quorumdam fidem auſus, & novæ conjurationis ſocios parare. Delata res eſt ad Imperatorem ab eorum aliquo quibuſcum ea de re verba Diogenes fecerat. Accerſitus poſt hoc indicium reus, crimen ultro faſſus iterum eſt conſciosque ac conſilii ſeriem prodidit omnem: ſicque ſtatim ab Auguſto iterata venia impertitus eſt,

Obſidibus datis. — *Imperator domum revertitur.* — *Calamitati Diogenis indolet,* — *eumque conſolari etiam largitionibus ſtudet.* — *Edit. Pariſ. pag. 266.* — *Diogenes excæcatus in villis ſtudio litterarum vacat.* — *miro profectu* — *Geometriam præcipue diſcit.* — *Cæcus Diogenes imperium ſomniat.* — *Novamque conjurationem meditatur. irrito ſucceſſu.*

A αὐτῷ ἄλλως πως τοῦ λοιποῦ διαπιστεύεσθαι. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ ὁπόσα διὰ μάχης καὶ σιδήρου ἀνύεσθαι πέφυκεν εἰρηνικῶς διαλύσας πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐπανέστρεψε. Τοῦ μέντοι Διογένους ἐκήδετο πάνυ, καὶ δακρύων ὡρᾶτο, καὶ βύθιον στένων δι' αὐτὸν ἐξηκούετο, πολλήν τε τὴν περὶ αὐτὸν φιλοφροσύνην ἐπεδείκνυτο, καὶ ἀνακτᾶσθαι τοῦτον ἔσπευδε, καὶ τοῖς πλείοσι τῶν ἐξ αὐτοῦ ἀφαιρεθέντων αὖθις τοῦτον ἀποκατέστησε. Αὐτὸς δὲ κατακώχιμος ὑπὸ τῆς λύπης ὤν, καὶ τὴν ἐν μεγαλοπόλει διατριβὴν ἀποστρεφόμενος, τοῖς ἰδίοις ἀγροῖς ἐμφιλοχωρῶν ἦν, ταῖς τῶν παλαιῶν προσανέχων διόλου βίβλοις, ἄλλων ὑπαναγινωσκόντων αὐτῷ· στερούμενος γὰρ φωτὸς ἑτέρων ἐχρᾶτο πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν. Ἀνὴρ δὲ οὗτος τοσοῦτος τὴν φύσιν ὡς καὶ μὴ ὁρῶν, τὰ τοῖς ὁρῶσι δυστέκμαρτα B ῥᾳδίως καταλαμβάνειν. Πᾶσαν μὲν δὴ ἐντεῦθεν παιδείαν διελθών, καὶ αὐτὴν δὴ τὴν περίκλυτον Γεωμετρίας τὸ καινότατον φιλοσόφῳ τινὶ ἐντυχὼν διὰ στερεῶν τούτῳ τὰ σχήματα παρέχειν ἐπέταττεν. Ὁ δὲ τῇ τῶν χειρῶν ψηλαφήσει ἁπάντων τῶν τῆς Γεωμετρίας θεωρημάτων τε καὶ σχημάτων εἶχε κατάληψιν. Καθάπερ ἐκεῖνος ὁ Δίδυμος ὃς δι' ὀξύτητα νοῦ καὶ ἄνευ ὀμμάτων Μουσικῆς καὶ Γεωμετρίας εἰς ἄκρον ἐληλύθει· εἰ καὶ μετὰ τὴν γνῶσιν ταύτην εἰς αἵρεσιν ἄτοπον συνηλάθη τὸν νοῦν, ἐκτυφλωθεὶς ὑπὸ κενοδοξίας, καθάπερ ὑπὸ πάθους τὰ ὄμματα. Θαυμάζει μὲν ἴσως ἅπας ταῦτα ἀκούων. Ἐγὼ δὲ καὶ τεθέαμαι τὸν ἄνδρα καὶ τεθαύμακα C καὶ περὶ τοιούτων λαλοῦντος ἀκήκοα. Μηδ' αὐτὴ δὲ τῶν τοιούτων παντάπασιν ἀμελέτητος οὖσα ἐπεγίνωσκον τοῦτον ἀκριβῆ τῶν θεωρημάτων γνῶσιν ἔχοντα. Εἰ δὲ καὶ περὶ λόγους ἠσχολεῖτο, τῆς παλαιᾶς ὅμως κατὰ τοῦ Αὐτοκράτορος οὐκ ἀφίστατο μήνιδος, ἀλλὰ τὸν τῆς τυραννίδος λογισμὸν ὑποτυφόμενον εἶχε διόλου. Καὶ μέντοι καί τισιν αὖθις τὰ ἀπόρρητα τούτου κεκοινώνηκε λογισμοῦ· ἀφ' ὧν εἷς τις τὰ βεβουλευμένα προσελθὼν προσαγγέλλει τῷ Αὐτοκράτορι. Μεταπεμψάμενος δὲ τὸν Διογένην ἐπυνθάνετο περὶ ὧν τε βεβούλευται καὶ περὶ τῶν τῆς βουλῆς αὐτῷ κεκοινωνηκότων, καὶ ὃς πάντα θᾶττον ἀνομολογήσας παραχρῆμα συμπαθείας ἠξίωτο.

ΑΝΝΗΣ ΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΙΣΣΗΣ

ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ ΛΟΓΟΣ Ι.

ANNÆ COMNENÆ PORPHYROGENITÆ CÆSARISSÆ

ALEXIADIS LIBER X.

ARGUMENTUM.

Nili & Blachernitæ Hæreſes Alexii Auguſti cura oppreſſæ. Pſeudodiogenis impoſtura. Bellum Comanicum ejus inſtigatione inchoatum, ejuſdem excæcatione & Comanorum clade patratum. Expeditiones ſacræ Gallorum contra Turcos & quid earum occaſione Imperator Alexius egerit.

PERIOCHE.

Nili ortus, dotes, ſtudia, celebritas, hæreſis, contumacia, conjunctio cum ipſo Armenorum, Damnatio in Synodo, item ut Blachernitæ. Pſeudodiogenis impoſtura & rebellio. unde is ortus? quibus naturæ ac malitiæ partibus inſtructus. Cherſonam relegatur. fugit ad Comanos. Imperator ab eis acclamatur. Ii expeditionem clam parant. Imperator ſe contra inſtruit, limitem munit, Dei voluntatem exquirit. Comani Danubium trajiciunt. Adrianopoleos periculum & præmunitio. Geloe multæque urbes aliæ Barbaris ſe dedunt. Res geſta apud Anchialum. Vana fiducia & jactantia Pſeudodiogenis. Oppugnatio Adrianopoleos. Bryennii fides conſtans. Conſtantinus Catacalo repellitur a Comanis. Virtus ejus filii Nicephori. Ingens eruptio Adrianopolitanorum. Mariani fortitudo. Alacaſeus Zopyrum imitatur. Pſeudodiogenem capit, qui excæcatur. Multiplex Imperatoris victoria de Comanis quos cædit & ſpoliat. Limes Bithyniæ firmatur contra Turcos. Arx dicta ferrea ad Nicomediæ tutelam conditur. Expeditiones ſacræ Gallorum unde ortæ. Locuſtæ Gallicorum exercituum prodromi. Græci a Latinis ſibi timent. Petri exercitus occiſione occiſus a Turcis. Oſſa Gallorum extructa montem faciunt. Ex his urbs ædificatur. Hugonis qui frater erat Regis Franciæ naufragium, & deductio ad Imperatorem. Comes Provinciæ mari vincitur. Latini ſacerdotis cum Mariano pugna pertinax. Tzangræ deſcriptio. Gotthofredi cum Imperatore ſimultates. Oppugnatio Conſtantinopoleos, victoria Imperato-

Edit. Pariſ. pag. 267.

pag. 268.

ris de Latinis. Gotthofredus malo domitus juramentum Imperatori præſtat. Regieque ab illo exceptus diſcêdit. Raulis copiæ pugnantes proſpere cum Romanis, circumveniuntur & vincuntur. In terram ſanctam mari deportantur. Artes Imperatoris in Latinos. Latinorum viciſſim in Imperatórem. Aúdacia Latini cujuſdam Imperatorem contemnentis, increpita a Balduino. Ejuſdem jactantia, & modeſta Imperatoris reſponſio, Prudenſque conſilium de vitandis inſidiis Turcorum. Baimundus relictis poſt ſe copiis Imperatorem convenit. Mutua utriuſquè diſſimulatio. Suſpicio Baimundi de veneno ſibi propinando. Prudentia Imperatoris, Imprudentia Baimúndi ſuos irritantis. Juramentum ejuſdem Imperatori præſtitum. Liberalitas Imperatoris in Baimundum. Ejus inconſtantia. De aſtutia Baimundi Romanum Imperium invadere cogitantis. Domeſticátum Orientis petens eluditur ab Auguſto. Qui de ratione belli Turcici copioſe, ſubtiliter, benevole diſſerit ad Gallos ad idem procinctos. Iſangeles Imperatori percarus. Quas ob cauſas ei animum ſuum Imperator aperit. Judicium Iſangelis de Baimundo. Imperator cur ſe Gallis non adjunxerit pugnaturis in Turcos. Pelecanum ſe confert. Nicæam deditione ſibi facta Turcorum ipſorum; non conceſſione Gallorum obtinere cupit. Ad eam rem utitur Butumitæ opera.

ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ Ι'.

A ΕΠΕΙ δὲ τὴν ἐκκλησίαν ὥσπερ τι ῥεῦμα κακίας ὁ Νεῖλος ἐκεῖνος ἐπικλύζων πολὺν τὸν σάλον ταῖς τῶν ἁπάντων ἐνεποίει ψυχαῖς· μετ' οὐ πολὺ τῆς τῶν τοῦ Ἰταλοῦ δογμάτων καθαιρέσεως ἀναφανεὶς καὶ πολλοὺς ταῖς δίναις τῆς αὐτοῦ κακοδοξίας ἐβύθισεν. Ἀνὴρ δὲ οὗτος δεξιὸς μὲν τὴν ἀρετὴν ὑποκρίνασθαι, οὐκ οἶδα μὲν ὅθεν ὅθεν. τέως δ' οὖν τῇ μεγαλοπόλει ἐφοίτησε, καὶ ἐγγωνιάζων Θεῷ μόνῳ δῆθεν καὶ ἑαυτῷ προσανεῖχε διαπαντός, ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἐνασχολούμενος. Ἀμύητος δὲ πάσης ἑλληνικῆς παιδείας ὤν, καὶ μηδὲ καθηγητὴν τινα ἐσχηκὼς ἀρχῆθεν τὸν ὑφαπλώσαντα τούτῳ τὸ τῆς θείας γραφῆς βάθος, ἐνέκυψε μὲν τοῖς τῶν ἁγίων συγγράμμασιν, B ἄγευστος δὲ πάσης παιδείας λογικῆς ὢν ἐπεπλάνητο περὶ τὸν νοῦν τῶν γραφῶν. Οὐκ ἀγεννῆ δέ τινα χορὸν ὑποσυρόμενος ἐν μεγάλαις οἰκίαις εἰσῄει διδάσκαλος αὐτοχειροτόνητος· τὸ μέν τι διὰ τὴν ἐπιφαινομένην αὐτῷ ἀρετήν, καὶ τὸ κατεσκληκὸς ἐκεῖνο ἦθος, τὸ δέ, καὶ διὰ τὴν ὑποκεκρυμμένως ἐμφαινομένην αὐτῷ τάχα γνῶσιν. Ἔνθεν τοι καὶ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν τῶν καθ' ἡμᾶς ἀγνοήσας μυστηρίων, καὶ μήθ' ὅτι ἐστὶν ἕνωσις ἁπλῶς συνιέναι δυνάμενος, μήθ' ὅτι ἐστὶν ὅλως ὑπόστασις εἰδώς. οὔτε διακεκριμένως ὑπόστασιν ἢ ἕνωσιν νοεῖν δυνάμενος, μήτ' αὖθις C ἑνουμένας καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν, μήθ' ὅπως ἐθεώθη τὸ πρόσλημμα παρὰ τῶν ἁγίων διδασκόμενος. πόρρω τοῦ ὄντος ἐξενεχθείς, φύσει τοῦτο τεθεῶσθαι ἐδόξαζεν ἀπατώμενος. Οὐ διέλαθε τοῦτο τὸν Αὐτοκράτορα, ἀλλ' ὡς ᾔσθετο τὰ περὶ τούτου, ὀξύρροπον ἐπινοεῖ τὴν βοήθειαν. καὶ τὸν ἄνδρα μετακαλεσάμενος, πολλὰ τοῦ θράσους καὶ τῆς ἀμαθίας ἐμέμφετο. καὶ πολλὰ τοῦτον ἐλέγξας τήν τε καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν τοῦ θεανθρώπου Λόγου τρανῶς ἐδίδασκε, καὶ τὸν τῆς ἀντιδόσεως τρόπον παρίστα, καὶ ὅπως ἐθεώθη τὸ πρόσλημμα μετὰ τῆς ἄνωθεν ἐδίδασκε χάριτος. Ὁ δὲ τῆς ἰδίας ψευδοδοξίας ἀπρὶξ εἴχετο· D καὶ πρὸς πᾶσαν κάκωσιν στρεβλάς τε καὶ δεσμὰ καὶ ξεσμοὺς σαρκὸς ἑτοιμότατος ἦν, ἢ ἀποστῆναι τοῦ μὴ τεθεῶσθαι φύσει διδάσκειν τὸ πρόσλημμα. Εἶχε δὲ τότε καὶ πολλοὺς τῶν Ἀρμενίων ἡ μεγαλόπολις, οἷς τῆς ἀσεβείας ὑπέκκαυμα ὁ Νεῖλος ἐκεῖνος ἐγίνετο. Ἐντεῦθεν διαλέξεις τε συχναὶ πρὸς τὸν Τιγράνην ἐκεῖνον καὶ τὸν Ἀρσάκην, οὓς ἐπὶ πλέον τὰ τοῦ Νείλου δόγματα πρὸς ἀσέβειαν ἠρέθι-

A INTEREA non longe poſt condemnationem pravorum Dogmatum Itali, cujus ſuperius meminimus, exortus eſt ejus amentiæ ſucceſſor, Nilus nomine, homo virtutis ſimulator callidus: qui cum eluvie quadam malitiæ Eccleſiam inundaſſet; & omnium animas in præſens periculum adduxit naufragandi circa ſidem; & non paucos errorum hauſtos vorticibus irreparabili merſit interitu. Is neſcio unde Conſtantinopolim profectus triſtem illic ac a vulgo ſegregatam vitam exercuit, Deo videlicet uni, ſibique aſſidue attendens, ſacriſque libris volutandis otium abſumens. Funditus rudis erat Græcæ omnis eruditionis. In divinas vero literas vi quadam irruperat; nemine umquam adhibito qui primos ipſi aditus B muniret ad intimam notitiam arcanorum illorum ſenſuum. Tamen erat multus in lectitandis operibus Sanctorum: verum cum diſſerendi arte nulla, nulla ratiocinandi methodo initiatum ingenium afferret, neceſſario fiebat ut excluderetur ſacris adytis, & toto, quod ajunt, cælo ab exacta intelligentia divinorum aberraret oraculorum ac Dogmatum. Congregavit nihilominus numerum non parvum admiratorum ſui: ad quos in magnas ædes convocatos concionabundus prodibat, ſuis ipſe unius ſuffragiis declaratus Doctor: auctoritatem ipſi apud præoccupatos favore animos facile quantumvis conciliante primum egregia ſpecie virtutis; deinde aſperitate cultus victuſque, ſqualore oſtentata vultus ac veſtium: poſtremo ſublucentes ex arcano & imperitorum præ- C ſtringentes animos eruditionis ſcintillæ, quaſi latentis ex induſtria, & exuberanti copia modeſtiæ cuſtodiam fruſtrantis. Tali ille ſui ſuorumque fiducia in rei maximæ temere definiendæ præcipitem audaciam prolapſus, homo qui nec quid eſſet *unio*, quid *Hypoſtaſis*, nec quomodo iſta jungi componique poſſent in hypoſtaticam unionem, didiciſſet umquam; nec qua ratione aſſumpta natura, divinitatis eſſet facta particeps, ex Commentariis Sanctorum, quæ ſine intelligendi fructu triverat, percipere potuiſſet: docere ac profiteri palam cœpit: *Humanitatem Chriſti, natura fuiſſe deificatam*; longe in eo quidem ultra veritatis catholicæ gyros evagatus. Hæc nec ignorare nec diſſimulare Imperator potuit: ſed errori viri celebris, D quippe lubrico ad ſui propagationem malo, ratus occurrendum remedio non lento, iſtum ipſum pravæ doctrinæ auctorem accerſit: objurgataque non perfunctorie audacia imperitiaque ejus multis deinde qua teſtimoniis qua rationibus plane convicit pervicacem: eique, ſi ſentire poſſet, manifeſte demonſtravit: quid eſſet hypoſtatica unio verbi cum humanitate: tum quatenus & qua ratione facta eſſet communicatio proprietatum inter naturas ambas, expoſuit: denique humanitatem aſſumptam, non utique natura propria, ſed gratia ſuperna fuiſſe deificatam copioſe docuit, ſuperbo hæretico contumacia ſe interim involvente ſua, & adeo non manus dante manifeſtæ veritati, ut ſe ad vincula, tormenta, mutilationem perferendam corporis, atque ad quodvis incommodum ſubeundum paratiſſimum oſtenderet potius quam ut ſibi extorqueri pateretur id aut ſentiendi apud ſe aut apud alios prædicandi libertatem, quod profiteri cœperat: nempe, *Humanitatem Chriſti natura fuiſſe deificatam*. Erant tum Conſtantinopoli Armeni permulti, quibus ad non orthodoxe ſentiendum pronis, novum ad idipſum impetum atque incitamentum admovebat hic Nilus. Inde frequentes collocutiones cum Tigrane illo atque Arſace, qui præ cæteris oratione ac conſuetudine Nili ad nefariam prave ſentiendi licentiam pertrahebantur. Hic Im-

Nilus Hæreſiarcha.

Ingenium ejus & ſtudium qua lia fuerint.

Multos habet ſectarios.

Quibus rebus famam paraverit.

Pravum ejus dogma.

Convictum & confutatum ab Imperatore.

Edit. Pariſ. pag. 270.

Ipſo hæreſis auctore pertinaciter repugnante

Armeni adhærent Nilo.

peratoꝛ pereuntium animarum interitu commotus, quas plurimas maleſanæ doctrinæ impune ſerpentis contagio corrumpebat: factione prave ſentientium eo firmiori facta atque ad nocendum valentiori, quod malas per ſe ſeorſim Nili & Armenorum cauſas in unum implicaſſet conflaſſetque corpus præpotentis jam ſectæ: cujus tanta vis erat atque auctoritas, ut paſſim abrogatis traditionibus Patrum veterum, doctrina Catholica de unione hypoſtatica fere ignoraretur: palam vero voce ſublata ac libera perſonaret impium dictum aſſerentium: *Humanitatem aſſumptam natura fuiſſe deificatam*. Hæc inquam Imperator reputans & tempus eſſe ſtatuens expediendæ opis, ſi quam afferre poſſet; ad tantum diſcrimen, ruente pernicie ſiſtenda: Eccleſiæ Proceres unam in Synodum convocat: ut collatis conſiliis atque ſententiis de præſenti rerum ſtatu decernerent. Convenit univerſus Epiſcoporum cœtus una cum ipſo Patriarcha Nicolao. Siſtitur coram illis Nilus in medio cum Armenis. Edere jubentur de Incarnatione verbi quid ſentiant. Tum ille improbus ſuperiora illa quæ retulimus palam aſſeruit: impudentia profitendi errandi temeritatem adæquante. adeo ut etiam pluribus verbis adſtruere male prolata conaretur. In ſententias ut deinde itum eſt Synodus ſatis comperta Nili contumacia, ne lues corrupti membri ad ſanorum perniciem ſerperet, perpetuum in ipſum velut damnatæ Doctrinæ pertinacem aſſertorem anathema conclamavit: unionem vero hypoſtaticam juxta Sanctorum traditiones manifeſtius explicatiuſque prædicavit. Poſt hunc aut potius cum hoc damnatus & Blachernita eſt, impia & ipſe alienaque ab Eccleſia ſentiens, quamquam ſacerdos erat. Hic conſuetudine Enthuſiaſtarum lue contracta, quam in multos alios fallendo propagabat, occultis velut cuniculis in magnas domos ſe inſinuans & impia illic dogmata promulgans, ſæpius ab Imperatore accerſitus, monitus, edoctuſque fuerat quam erraret vehementer: ad extremum cum a complexu errorum avelli non poſſet ad Eccleſiam delatus, & ab hujus ipſius Synodi Patribus examinatus accurate, ubi obfirmatus in contumacia deprehenſus ab iis eſt, tam ipſe quam ejus dogmata perpetuo ſunt pariter anathemati ſubjecta. Ita Imperator, ut Gubernator bonus, crebros eluctatus incurſus contra ruentium undarum, & æſtuantis mundi vaſtis fluctibus emenſis, Eccleſiaſticis inſuper rebus recte conſtitutis in alia jam ex aliis bellorum ac tumultuum diſcrimina vocatur. Vir eo natus fato ut ne reſpirandi quidem umquam, aut, quod ajunt, connivendi ſpatium haberet. Adeo illius virtutem quaſi firmam navem exercebant ſemper alii ſuper alios affluentes malorum amnes periculorum vorticibus minaces; vel potius ſine portu ac littore in immenſum vaſta ſævisque procellis infeſta maria. Quæ ego utcumque rerum Alexii Auguſti profeſſa narrationem, non utique omnia in hunc veluti anguſtum operis mei alveum corrivare ſperem poſſe. Quin ultro fateor hæc quæ ad ſpecimen ac memoriam excerpuntur a me, ſummiſque potius faſtigiis delibantur quam exequendi omnia ſpe aut conſilio ſcribuntur, ſi ad univerſum corpus rerum ab Alexio geſtarum comparentur, eam fere tueri proportionem qualis eſſet ſtillæ unius ex mari Adriatico hauſtæ ad totam ejus pelagi vaſtitatem. Verum per has tempeſtates perque hos fluctus, divini quidem favoris aſpirante aura, ſalvam ille ac victricem Imperii navem ad proſperum portum appulit. quo nomine quam laudem meruit, non eam vox Demoſthenis, non Polemonis torrens ingenium, non Homericæ omnes Muſæ pro dignitate celebraverint. Imo ne ipſe quidem Plato, neque ſi Porticus cum Academia conſpirent, philoſophari quidquam non heroicis Alexii meritis minus meo judicio queant. Sed jam ad alium turbinem veniendum eſt, qui priorum nullo formidoloſus vehemenſque minus vixdum ſedatis illis

Hæreſis ejus pernicioſe ſerpit.

Synodus adverſus Nilum Armenoſque celebratur,

in qua illis anathema dicitur.

Blachernita quoque damnatur.

antea ſæpius ab Imperatore fruſtra commonitus.

Edit. Pariſ. pag. 271.

Imperatoris exercitiſſima virtus & vita.

Non omnia quæ Alexius geſſit hic ſcripta ſunt.

Nec ſatis laudari virtus ejus poteſt.

A ζʹ. Τί τὸ ἐντεῦθεν; Τὴν ἀσέβειαν πολλῶν ἐπινεμομένην ψυχὰς ὁρῶν ὁ Αὐτοκράτωρ, καὶ ἀλλήλαις τὰς τοῦ Νείλου καὶ τῶν Ἀρμενίων ἐπιπλεκομένας, καὶ ἁπανταχοῦ τὸ, φύσει τεθεῶσθαι τὸ πρόσλημμα, λαμπρᾷ φωνῇ κηρυττόμενον, ἀθετουμένας τε τὰς τῶν ἁγίων Πατέρων περὶ τούτου γραφὰς, καὶ τὴν καθ' Ὑπόστασιν ἕνωσιν ἀγνοουμένην σχεδὸν, στῆσαι τὸ σφόδρα τοῦ κακοῦ ῥεῦμα βουληθεὶς, τοὺς τῆς Ἐκκλησίας λογάδας συναγαγὼν, Σύνοδον περὶ τούτου γενέσθαι κοινῇ συνεσκέψατο. Καὶ παρῆν τηνικαῦτα ἅπαν τὸ τῶν Ἀρχιερέων πλήρωμα, καὶ αὐτὸς ὁ Πατριάρχης Νικόλαος. καὶ ὁ Νεῖλος εἰς τὸ μέσον μετὰ τῶν Ἀρμενίων ἵστατο, καὶ τὰ τούτου ἀνεκαλύπτοντο δόγματα. καὶ ὃς λαμπρᾷ τῇ φωνῇ ταῦτα ἐδίδασκε, B καὶ ἰσχυρῶς αὐτῶν διὰ πλειόνων ἀντείχετο. Τί τὸ ἐντεῦθεν; Ἡ Σύνοδος ἵνα πολλῶν ἀπαλλάξῃ ψυχὰς τῆς διεφθαρμένης αὐτοῦ διδαχῆς, αἰωνίῳ τοῦτον καθυπέβαλεν ἀναθέματι, καὶ τὴν καθ' Ὑπόστασιν ἕνωσιν κατὰ τὰς τῶν ἁγίων παραδόσεις ἐμφανέστερον ἀνεκήρυξε. Μετὰ τοῦτον ἢ μᾶλλον εἰπεῖν σὺν τούτῳ καὶ Βλαχερνίτης διδυμοστιδεῖτο, ἀσεβῆ καὶ ἔκφυλα τῆς Ἐκκλησίας φρονῶν, κἂν ἱερωμένος ἦν. Ἐνθουσιασταῖς γὰρ ὁμιλήσας καὶ τῆς τούτων λύμης μεταχὼν, πολλοὺς δὲ ἐξαπατῶν, καὶ μεγάλας τὰς ἐν τῇ μεγαλοπόλει οἰκίας ὑπορύττων, καὶ παραδιδοὺς τὰ τῆς ἀσεβείας δόγματα. Ἐπεὶ πολλὰ πολλάκις μεταπεμπόμενος καὶ διδασκόμενος παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος, οὐδ' ὅλως τῆς οἰκείας κακοδοξίας ἀφίστατο, τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τοῦτον ὁ Αὐτοκράτωρ παρέπεμψεν. Οἱ δ' ἐπὶ πλέον τοῦτον ἐξετάσαντες, C ὡς ἀμετάθετον καὶ αὐτὸν ἐγνώκεισαν, αὐτόν τε αἰωνίῳ ἀναθέματι καὶ τὰ τούτου δόγματα καθυπέβαλον. Οὕτω μὲν οὖν ὥσπερ τις ἀγαθὸς κυβερνήτης ὁ Αὐτοκράτωρ τὰς ἀλληπαλλήλους τῶν κυμάτων ἐπιδρομὰς ὥσπερ διεκνηξάμενος, καὶ πολλὴν ἀποκλυσάμενος ἅλμην τῆς οἰκουμένης, καὶ τὰ κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν διαθέμενος, ἐπ' ἄλλα πάλιν πελάγη πολέμων καὶ θορύβων ἐπάγεται. Ἀεὶ γὰρ ἕτερον ὑφ' ἑτέρου προσίστατο, καὶ θάλασσα φασὶν ἐπὶ θαλάσσῃ, καὶ ποταμὸς κακῶν ἐπὶ ποταμῷ. ὡς μηδ' ἀναπνεῖν ἔχειν, τὸ τοῦ λόγου, τὸν Βασιλέα, μηδ' ἐπιμύσαι τὰ βλέφαρα. Κἂν ἡμεῖς σταγόνα μικρὰν, εἴποι ἄν τις, εἰκότως, ἐκ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους ἀνιμησάμεθα, ὀλίγα τῶν κατ' ἐκεῖνο D καιροῦ πεπραγμένων τῷ Βασιλεῖ παραγράψαντες μᾶλλον ἢ γράψαντες. Ἀλλ' ἐκεῖνος ἀντεῖχε πρὸς ἅπαντα κύματά τε καὶ κλύδωνας ἕως τὴν τῆς βασιλείας ὑδροδρομοῦσαν ναῦν εἰς λιμένας ἀκλύστους ὥρμισεν. Καὶ τίς ἂν ἢ Δημοσθένους ἠχὼ, ἢ ῥοῖζος Πολέμωνος, ἢ Ὁμηρικαὶ πᾶσαι Μοῦσαι τὰ ἐκείνῳ κατωρθωμένα πρὸς ἀξίαν ὑμνήσειαν; Ἐγὼ δ' ἂν φαίην οὐδ' ἂν αὐτὸς Πλάτων, οὐδ' ἂν ξύμπασα Στοὰ καὶ Ἀκαδημία εἰς ταυτὸν συνεληλυθυῖαι, προσῆκον τῆς ἐκείνου ψυχῆς ἐφιλοσόφησαν. Μήπω γὰρ παυσαμένων τῶν χειμώνων ἐκείνων καὶ τῶν πολυπλόκων πολέμων μηδὲ τοῦ κλύδωνος ἀφυβρί-

σαν-

τος ἀφυβρισάσης, ἕτερος χειμὼν οὐδενὸς τῶν εἰρημένων ἐλάττων αὐτῷ ἐπεγείρεται. Καὶ γὰρ ἄνθρωπός τις οὐ τῶν ἐπιφανῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς κάτω τύχης ἐκ τοῦ χάρακος ὁρμώμενος, τὸν τοῦ Διογένους υἱὸν ἑαυτὸν εἶναι ἔλεγεν. κἂν ἐκεῖνος φθάσας ἀνῃρέθη ὁπηνίκα τὸν μετὰ τῶν Τούρκων κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν πόλεμον ὁ Κομνηνὸς Ἰσαάκιος καὶ αὐτάδελφος τοῦ Αὐτοκράτορος συνεκρότησεν. Ὅπως δέ, τῷ λεπτομερέστερον ἐθέλοντι μανθάνειν ἔξεστιν ἀπὸ τῶν τοῦ κλεινοῦ Καίσαρος συγγραμμάτων διεντυχεῖν. Παρὰ πολλῶν μὲν οὖν ἐπιστομιζόμενος ὁ τοιοῦτος ἐπαύετο οὐδαμῶς. Καὶ γὰρ ἦλθε μὲν οὗτος ἐξ Ἀνατολῆς πένης τε καὶ σισυροφορῶν. Πανουργότατος δὲ ὢν καὶ τὸ ἦθος πολύτροπος περιενόστει τὴν πόλιν, κατ' οἴκους τε καὶ ῥυμοτομίας περὶ ἑαυτοῦ ὑψηλά τινα ἐξαγγέλλων, καὶ ὡς εἴη τοῦ προβεβασιλευκότος Διογένους υἱὸς Λέων ἐκεῖνος, ὃς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν ὑπὸ βέλους ὡς εἴρηται πληγεὶς ἐτετελευτήκει. Ἀναβιώσκων τοίνυν τὸν τεθνηκότα οὗτος ὁ ἀλαζὼν τοὔνομά τε τὸ ἐκείνου ἑαυτῷ περιετίθει, καὶ φανερῶς ἐβασιλεία, καὶ τοὺς κουφοτέρους ὑπήγετο. Καὶ ἦν ἄρα καὶ τοῦτο τὸ δεινὸν ἐπιθήκη τῶν τοῦ βασιλέως συμφορῶν, ὥσπερ τι δρᾶμα ἐπεξαγωνισάσης αὐτῷ τῆς τύχης τοῦτον τὸν κακοδαίμονα. Καὶ ὥσπερ οἶμαι οἱ ῥοφοῦντες μετὰ τὸν κόρον ἐπιτραγηματίζονται τῶν μελιπήκτων τινὰ προσφερόμενοι, οὕτω δῆτα καὶ ἡ τῶν Ῥωμαίων τύχη πολλοῖς ἐπορχησαμένη κακοῖς καὶ διάκορος γεγονυῖα τοῖς τοιούτοις ψευδοβασιλεῦσι τὸν βασιλέα προσέπαιζεν. Ὁ μέν τοι Αὐτοκράτωρ κατεφρόνει τῶν λεγομένων παντάπασιν. Ἐπεὶ δ' ὁ χαρακηνὸς κἂν ταῖς ἀγυιαῖς κἂν ταῖς ἀμφόδοις ἐν παντὶ καιρῷ τοιαῦτα ληρῶν οὐκ ἐπαύετο, ἦλθε ταῦτα εἰς ἀκοὰς τῆς Ἀλεξίου τοῦ κρατοῦντος ἀδελφῆς Θεοδώρας, καὶ ὁμεύνου τοῦ ἀναιρεθέντος ἐκείνου υἱοῦ τοῦ Διογένους. Ἡ δὲ τοὺς λήρους ἐκείνους μὴ φέρουσα ἤχθετο. ἐπὶ τῇ σφαγῇ γὰρ τ' ἀνδρὸς τὸν μονήρη βίον ἠλλάξατο, τὸν ἀσκητικὸν ἀκριβέστατα μετεληλυθυῖα βίον, καὶ Θεῷ μόνῳ προσανέχουσα. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ ἐπεὶ μετὰ δευτέραν καὶ τρίτην παραίνεσιν ὁ λῆρος ἐκεῖνος οὐχ ἡσύχαζεν, ἐς Χερσῶνα τοῦτον ἀποστείλας, ἔμφρουρον εἶναι παρεκελεύσατο. ἐκεῖσε δὲ παραγενόμενος νυκτὸς ἀνερχόμενος ἐπὶ τοῦ τείχους καὶ προκύπτων, τοῖς συνήθως φοιτῶσι Κομάνοις ἐμπορείας χάριν καὶ τοῦ τὰ πρὸς χρείαν ἐκεῖθεν κομίζεσθαι ἅπαξ καὶ δὶς ὁμιλήσας, καὶ πίστεις δοὺς καὶ λαβών, διὰ καλῳδίων νυκτὸς ἑαυτὸν δεσμήσας, ἐχαλάσθη τοῦ τείχους. Συμπαραλαβόντες δὲ τοῦτον οἱ Κόμανοι πρὸς τὴν ἰδίαν ἀπῄεσαν χώραν. συναυλιζόμενος δὲ τούτοις ἐφ' ἱκανόν, ἐς τοσοῦτον συνήλασεν, ὡς καὶ Βασιλέα αὐτὸν κατονομάζειν ἤδη. Οἱ δὲ αἵμασιν ἀνθρώπων λαφύξαι ἱμειρόμενοι καὶ κρεῶν ἀνθρωπίνων ἐμφορηθῆναι καὶ λείαν πολλὴν ἐκ τῆς ἡμεδαπῆς ἐπισυνάξαι [illegible] εὑρηκότες τοῦτον πρόφασιν κατὰ τῆς Ῥωμαίων πανστρατιᾷ χωρῆσαι ἐβούλοντο, ὡς δῆθεν τῷ πατρῴῳ τοῦτον ἐγκαθιδρύσαι θρόνῳ, καὶ ἀπαιωρουμένην εἶχον τέως ταυτηνὶ τὴν βουλήν. Οὐχ

A ac compoſitis ingruit in fortunam ac ſtatum Patris mei. Exſtitit ſubito e fæce caſtrenſi terræ filius quidam homo nihili qui ſe Diogenem eſſe affirmaret ejus qui olim iſto nomine imperaverat filium. Satis conſtabat illum cujus in nomen ac perſonam invadebat plagiarius hic nebulo, interfectum fuiſſe eo prælio quod, Iſaacio nunc Sebaſtocratore, tunc Romanum exercitum ductante, commiſſum cum Turcis eſt ad Antiochiam, de quo qui diſtinctius ſcire volet, habet Commentarios noſtri Cæſaris quos conſulat: tamen multorum factioſis ſtudiis & adhortationibus confirmatus circumforaneus agyrta perſeverabat quod ſemel cœperat. Et erat vafer aſtu- B tuſque homuncio; cui neceſſitas ingenium acuerat. Venerat enim ab Oriente Conſtantinopolim egens & pannoſus: itaque verſutiam pro re arteque habens, eam ſtrenue in uſum explicabat, obiens vicatim urbem, domoſque penetrans, atque illic apud credulos mirum quam excelſa de ſe prædicans: Nimirum ſe eſſe ejus qui nuper imperaverat Diogenis filium Leonem illum qui apud Antiochiam ſagitta ictus, ut diximus, obierat. tamen eum hic impoſtor excitarat a mortuis ſcilicet: certe illius uſurpato nomine haud diſſimulanter Imperium affectabat. Fuit hoc non leve auctarium tot illarum graviſſimarum ærumnarum quibus Fortuna cum Imperatore C Alexio quaſi profeſſas inimicitias exercens, virtutem ejus tot annis exercitam habuerat. Quamquam nunc videri poſſit injuriam cumulaſſe contumelia; ludibrioque cum damno mixto, ſimul nocere, ſimul irridere voluiſſe, hac veluti comica fabula poſt tot tragœdias in ſcenam danda. Etenim ut in epulis intempeſtivis Aſoti ſolent jam ſaturi, ſolidioribus cibis abſumptis, per ſecundas menſas levia tragemata, liba mellita, & id genus cupedias ac ſcitamenta deliniendæ apponere nauſeæ: ſic ubi ad ſatietatem inſultavit Imperio fortuna, tot rebellionibus virorum inclytorum ac fortium adverſus Imperatorem Alexium concitandis, etiam hunc quaſi artolaganum ambuſtum inopia, & ambitione regni ridicula fu- D mantem, e cinere ſublatum ludo quodam inſolenti in ferculum extulit. Dementiam porro impudentis agyrtæ plane contemnente Alexio; nec quidquam contra opponere tanti ducente, haud ceſſabat tamen fungus e vallo per trivia & angiportus ſe venditare pro vero Diogene: indignantibus tum aliis qui fraudem norant, tum maxime omnium Theodora Imperatoris ſorore, Diogenis ejuſdem vidua relicta: quæ poſt compertiſſimam viri cædem monaſtica profeſſione ſuſcepta, religioſam vitam diligentiſſime colere cœperat, ſibi uni Deoque vacans. Tandem excitatus Imperator circumforanei pervicacia, quem fruſtra iterum ac tertio commonuerat, Cherſonam ipſum relegavit: deditque operam ut illic in cuſtodia haberetur. Ibi turre concluſus, de nocte E ſurgens deque feneſtra deſpectans, ſermonem ſæpius contulit cum Comanis, commercii parandæque annonæ cauſa illuc ventitantibus. Tandem fide utrinque data per funem, Comanis juvantibus, ad ipſos delabitur, cum iiſque ad terras ipſorum delatus, ibidemque commoratus aliquandiu, tantum apud Barbaros ſibi fecit fidei ut Imperator ab ipſis acclamaretur. Hinc porro iidem illi ſitientes humani ſanguinis, & inflammata cupiditate concitati; tum explendæ ingluviei hominum carnibus, tum prædis ac ſpoliis ex Romana ditione patriam inopiam ſupplendi, expeditionem in Romanos adornabant, plauſibilem ſe nactos occaſionem rati ac prætextum, fœnei hujus videlicet Auguſti paternum in thronum reſtituendi. Arcanum iſtud tamen conſilium

Pſeudodiogenis impoſtura & rebellio.

unde is ortus.

Quibusve naturæ ac malitiæ partibus inſtructus.

Multos ad ſe trahit.

Edit. Pariſ. pag. 272.

Leonem Diogenes olim mortuum ſimulat.

Indignitas rei.

Pſeudodiogenes Cherſonam relegatur

Inde fugit & Imperator a Comanis acclamatur.

Comani expeditionem clam parant.

habebant. fruſtra id quidem: Imperatore quamvis abſtruſa penetrante. Ergo ille quam maximas poteſt copias inſtruit armatque, cæteraque parat quæ ad reſiſtendum Comanis putat opportuna. Valles enim anguſtas in limitibus quas *cliſuras* ſive *clauſtra* lingua vulgaris vocitat, ut diximus, præſidiis præoccupavit. Cum autem aliquanto poſt tempore, apta expeditionibus tempeſtate, in adjacentes Iſtro regiones veniſſe Comanorum exercitum una cum Pſeudodiogene didiciſſet Imperator, præcipuos Duces exercitus cognatoſque ac neceſſarios ſuos omnes convocat, cum iiſque deliberat: Ecquid in occurſum Comanorum prodire cum exercitu e re foret. Negantibus omnibus, cum Auguſtum verecundia non ſineret ſuam unius ſequi ſententiam, Deo permittendum rei arbitrium putavit. Ducibus igitur ac Tribunis ſacerdotibuſque ſimul univerſis ad ſe vocatis, cum iis veſpere ad magnam Dei Eccleſiam ſe confert: Patriarcha ipſo præſente Nicolao (nam is Patriarchicum jam thronum aſcenderat, indictione ſeptima anni ſexies milleſimi ſexcenteſimi nonageſimi ſecundi, poſt Euſtratii Garidæ abdicationem.) Ibi deſcriptam in duabus tabulis interrogationem: prodeundum obviam Comanis, an domi manendum eſſet? omnium Coryphæo tradit ſupra ſacram menſam deponendam; inde tota nocte per religioſam hymnodiam traducta, diluculo accedens qui depoſuerat chartam recipit: delatamque ac reſignatam coram omnibus legit. Quod recitatum eſt non aliter quam divino editum oraculo Imperator accipiens ſe totum expeditioni quam Deus ſuadebat apparandæ dedit. Litteris igitur quoquoverſum datis copias undique contrahit; paratiſque ſatis omnibus ipſe Anchialum procedit. Cæſare Nicephoro Meliſſeno & Palæologo Georgio, nec non ejus ſororis filio Joanne Taronita Beroen dimiſſis, ut præſidio eſſent tum illi urbi, tum circumpoſitis regionibus. Ex cæteris vero Ducibus tres item delegit, Dabatenum, Euphorbenum Georgium, & Conſtantinum Umpertopulum, quos traditis unicuique idoneis copiis ad cuſtodiam mitteret anguſtarum faucium quæ circa Jugum præbere aditum hoſtibus poſſent. Una ex iis Cliſuris, ſive anguſtis vallibus, Chortarea dicitur ad quam ipſe proceſſit Imperator, indeque univerſum obiens luſtravit Jugum, ſedulo explorans, an quos ad excubias occultorum ejuſmodi meatuum modo miſerat, demandata cuſtodia vigilanter fungerentur: operaque omnia quæ ad id præſcripſerat perfecta jam eſſent: iis quæ comperiſſet nondum abſoluta, manum ipſe ſupremam impoſiturus: aut male inſtituta correcturus. Hæc enim ſi ut oportebat ſe haberent, perdifficile futurum Comanis erat illac penetrare. Omnibus e ſententia diſpoſitis revertens inde ad ſacram, quæ dicitur, Paludem vallum figit, prope Anchialum. Eo ad Imperatorem de nocte venit Pudilus quidam e præcipuis Blachorum, nuncians trajectum a Comanis eſſe Danubium. Quare primo mane Proceribus Aulæ atque exercitus vocatis; quid opus eſſet facto conſultabat. Cenſuere omnes occupandum Anchialum. Paruit Imperator. Sed antequam eo pergeret Cantacuzenum & Taticium ad Therma, quæ vocantur, miſit cum quibuſdam ex auxiliaribus gentibus Scaliario, Elcane, & aliis quibuſdam

Imperator ſe contra inſtruit & limitem firmat.

Edit. Par. pag. 273.

Auguſtus Dei voluntatem exquirit.

Initium ſedis Patriarchæ Nicolai.

Imperator expeditionem in Comanos parat.

Clauſtra Imperium munit.

pag. 274.

Comani Danubium trajiciunt.

A ἔλαθε ταῦτα τὸν Αὐτοκράτορα. ἐνθένδε τοι καὶ τὰς δυνάμεις, ὡς δυνατὸν, ἐξώπλιζέ τε καὶ πρὸς τὴν τῶν βαρβάρων μάχην ἡτοιμάζετο. Τὰ γὰρ τέμπη ἅπερ κλεισούρας ἡ ἰδιῶτις οἶδε γλῶσσα καλεῖν, ὡς ἔφαμεν, φθάσας ἤδη κατωχυρώσατο. Καιροῦ δὲ παρεληλυθότος ἐπεὶ τὸ Παρίστριον τοὺς Κομάνους μετὰ τοῦ ψευδωνύμου καταλαβεῖν μεμαθήκει, τοὺς τὰ πρῶτα τοῦ στρατιωτικοῦ συντάγματος φέροντας, καὶ αὐτοὺς δὴ τοὺς καθ' αἷμα καὶ ἐξ ἀγχιστείας αὐτῷ προσήκοντας συναγαγὼν, εἰ χρὴ κατ' αὐτῶν ἐξιέναι ἐβουλεύετο. Πάντες δὲ πρὸς τοῦτο αὐτὸν ἀπειργόντων, αὐτὸς ἑαυτῷ πιστεύειν οὐκ εἶχεν. οὔτε μὴν τοῖς οἰκείοις ἤθελε λογισμοῖς χρήσασθαι, ἀλλὰ τὸ πᾶν B τῷ Θεῷ ἀναθέμενος ἐξ ἐκείνου τὴν κρίσιν ᾐτεῖτο. Τοιγαροῦν ἅπαντας μετακαλεσάμενος τοῦ ἱερατικοῦ καὶ στρατιωτικοῦ καταλόγου εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ μεγάλην Ἐκκλησίαν ἑσπέρας φοιτᾷ. καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ Πατριάρχου Νικολάου παρόντος. ἔφθασε γὰρ εἰς τὸν Πατριαρχικὸν ἀναβεβηκέναι θρόνον ἐπινεμήσεως παρεππευούσης ἑβδόμης. ἔτους ,ςφϟβ. μετὰ τὴν Εὐστρατίου τοῦ Γαρίδα παραίτησιν. Ἐν δυσὶ δὲ πυκτίοις τὴν ἐπερώτησιν περὶ τοῦ εἰ δεῖ ἐξεληλυθότα τοῖς Κομάνοις ἐπιθέσθαι ἢ μὴ, ἐνσημηνάμενος τῷ κορυφαίῳ πάντων παρεκελεύσατο καταθέσθαι εἰς τὴν ἱερὰν τράπεζαν. Παννύχου δὲ τῆς ὑμνῳδίας τελουμένης κατὰ C τὸ περίορθρον εἴσεισιν ὁ τεθεικὼς καὶ ἀναλαμβάνεται τὸν χάρτην. καὶ ἐξαγαγὼν καὶ λύσας ἐνώπιον πάντων ὑπαναγινώσκει. Τὸ ἐνδέσιμον οὖν ἐκεῖθεν ὥσπερ ἐκ θείας ὀμφῆς ὁ Αὐτοκράτωρ λαβὼν, ὅλος ἐγεγόνει τῆς ἐκστρατείας, καὶ διὰ γραφῶν ἁπανταχόθεν ἀνεκαλεῖτο τὸ στράτευμα. Καλῶς τοίνυν παρασκευασάμενος, τῆς κατὰ τῶν Κομάνων ὁδοῦ εἴχετο. Ἅπαν οὖν τὸ στράτευμα μετακαλεσάμενος καὶ καταλαβὼν τὴν Ἀγχίαλον τὸν μὲν ἴδιον γαμβρὸν Καίσαρα Νικηφόρον τὸν Μελισσηνὸν καὶ τὸν Παλαιολόγον Γεώργιον, καὶ τὸν ἀδελφιδοῦν αὐτοῦ Ἰωάννην τὸν Ταρωνίτην μεταπεμψάμενος εἰς Βερόην ἐκπέμπει, ἐφ' ᾧ ἐπαγρυπνεῖν καὶ ἀσφάλειαν αὐτῆς τε D καὶ τῶν παρακειμένων αὐτῇ ποιεῖσθαι. τοὺς δέ γε λοιποὺς τῶν ἐκκρίτων, διελὼν τὰ στρατεύματα, καὶ ἡγεμόνας τούτων αὐτοὺς καταστήσας τὸν Δαβατηνὸν, τὸν Εὐφορβηνὸν Γεώργιον, καὶ Κωνσταντῖνον τὸν Οὐμπερτόπουλον, εἰς φυλακὴν τῶν περὶ τὸν ζυγὸν διακειμένων κλεισουρῶν ἐξέπεμψεν. Ἐκεῖθεν δὲ τὴν Χορταρέαν καταλαβὼν (κλεισοῦρα δὲ τοῦ ζυγοῦ αὕτη πως ὀνομαζομένη) τὸν ὅλον περιέρχεται ζυγὸν, κατασκεπτόμενος, εἰ πάντα τὰ πρώην παρ' αὐτοῦ ἐντεταλμένα οἱ τὴν τούτων οἰκονομίαν ἀναδεξάμενοι τετελέκασιν, καὶ εἴ τι ἡμιτελὲς ἢ ἐνδέον ἐστὶ, καὶ τοῦτο ἐπανορθώσασθαι, ὡς μὴ E ῥᾳδίως ἐξεῖναι τοῖς Κομάνοις διελθεῖν. Πάντα γοῦν οἰκονομήσας, κἀθ' οὕτως ἐκεῖθεν ὑποστρέψας, περὶ τὴν ἱερὰν καλουμένην λίμνην τὸν χάρακα ἐπήξατο, τῆς Ἀγχιάλου ἀγχοῦ διακειμένην. νυκτὸς δὲ καταλαβόντος Πουδίλου τινὸς ἐκκρίτου τῶν Βλάχων καὶ τὴν τῶν Κομάνων διὰ τοῦ Δανούβεως διαπεραίωσιν ἀπαγγείλαντος, ἅμα ἐκεῖνον αὐγαζούσης τῆς ἡμέρας μετακαλεσάμενος τοὺς ἐκκρίτους τῶν συγγενῶν τε καὶ ἡγεμόνων βουλεύσασθαι ὅτι δεῖ ποιεῖν. Ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν Ἀγχίαλον πάντες παραγενέσθαι δεῖν ἔλεγον, παραχρῆμα τὸν μὲν Κανταζουζηνὸν καὶ τὸν Τατίκιον εἰς τὰ καλούμενα Θερμὰ ἐξαπέστειλε μετά τινων ἐθνικῶν, τοῦ τε Σκαλιαρίου τοῦ Ἐλχὰν καὶ ἑτέρων τῶν ἐκ-

A κρίτων ἐφ' ᾧ τὴν φυλακὴν τῶν ἐκεῖσε ποιεῖσθαι μερῶν. αὐτὸς δὲ ἀπέρχεται εἰς Ἀγχίαλον. Ἐπεὶ δὲ πρὸς Ἀδριανούπολιν τὸ ὅρμημα τῶν Κομάνων μεμαθήκει, μεταπεμψάμενος τοὺς ἐκκρίτους τῶν Ἀδριανουπολιτῶν ἅπαντας· ὧν ὑπερέχοντες ὅ τε Κατακαλὼν ὁ Ταρχανειώτης λεγόμενος, καὶ Νικηφόρος ὁ υἱὸς τοῦ πάλαι τυραννήσαντος Βρυεννίου, καὶ αὐτὸς τυραννήσας καὶ τῶν ὀφθαλμῶν στερηθείς. Τούτοις πολλὰ τὴν τοῦ κάστρου φυλακὴν ἐνετείλατο ποιεῖσθαι, καὶ τῶν Κομάνων καταλαβόντων μὴ μετὰ μικροψυχίας τὸν μετ' αὐτῶν συναίρειν πόλεμον, ἀλλὰ μετὰ σκοποῦ καὶ ἐκ διαστήματος τὰς κατ' ἐκείνων βολὰς ποιεῖσθαι, τὰ δὲ πλεῖστα κεκλεισμένας τὰς πύλας ἔχειν, πολλὰς ὑποσχόμενος εὐεργεσίας εἰ τὰ προστεταγμένα τηρήσαιεν. Ταῦτα μὲν οὖν πρὸς τὸν Βρυέννιον καὶ τοὺς ἄλλους
B ὁ Αὐτοκράτωρ παρεγγυησάμενος οἷον μετὰ χρηστῶν τῶν ἐλπίδων πρὸς Ἀδριανούπολιν ἐκπέπομφε. τῷ δέ γε Κατακαλῷ τῷ Εὐφορβηνῷ Κωνσταντίνῳ διὰ γραμμάτων προστάττει ἀναλαβέσθαι τὸν καλούμενον Μοναστρᾶν. μιξοβάρβαρος δὲ οὗτος ἀνὴρ πολλὴν τὴν περὶ τὰ στρατιωτικὰ ἐμπειρίαν κεκτημένος, καὶ Μιχαὴλ τὸν Ἀνεμᾶν μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς τεταγμένων στρατιωτῶν. Καὶ ἐπὰν τοὺς Κομάνους τὰς Κλεισούρας διελθόντας μάθοιεν, παρέπεσθαι ὄπισθεν αὐτῶν καὶ ἀσυμφανῶς αὐτῶν ἀποπειρᾶσθαι. Τῶν γοῦν Κομάνων διὰ Βλάχων τὰς τῶν Κλεισουρῶν ἀτραποὺς μεμαθηκότων καὶ ὑπὸ τὸν ζυγὸν ῥᾳδίως διεληλυθότων, ἅμα τῷ τῇ Γολόῃ προσπελάσαι, εὐθὺς οἱ ἔποικοι
C ταύτης δεσμήσαντες τὸν τὴν φυλακὴν τοῦ κάστρου πεπιστευμένον παραδεδώκασι τοῖς Κομάνοις. αὐτοὶ δὲ εὐφημήσαντες ἀσμένως τούτους ὑπεδέξαντο. Ὁ δὲ Κατακαλὼν Κωνσταντῖνος ἐναύλους τὰς τοῦ βασιλέως ὑποθημοσύνας ἔχων, Κομάνους ἐντυχὼν εἰς προνομὴν ἐξερχομένους καὶ προσβαλὼν θαρσαλέως, ζωγρείαν εὐθὺς ἐκ τούτων ἄγει εἰς ἑκατὸν ποσουμένους. Τοῦτον ὁ βασιλεὺς ὑποδεξάμενος εὐθὺς τῷ τοῦ νωβελλισίμου τιμᾷ ἀξιώματι. Κατασχόντας δὲ τὴν Γολόην τοὺς Κομάνους θεασάμενοι οἱ τῶν παρακειμένων πόλεων ἔποικοι Διαμπόλεώς τε καὶ τῶν λοιπῶν, προσεληλυθότες αὐτοὺς ἀσμένως ὑπεδέχοντο καὶ παρεδίδοσαν τὰς πόλεις, ἐπευφημοῦντες τὸν ψευδώνυμον Διογέ-
D νην. ὃς μετὰ τὸ πάντων ἐγκρατὴς γενέσθαι ἀναλαβόμενος ἅπαν τὸ Κομανικὸν στράτευμα, καταλαμβάνει τὴν Ἀγχίαλον ἀποπειρᾶσθαι τάχα βουλόμενος τῶν ταύτης τειχῶν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ἐντὸς ὤν, καὶ πολλὴν ἐμπειρίαν περὶ τὰ στρατιωτικὰ ἐκ νηπίου κεκτημένος, ἐπεὶ τὴν τοῦ τόπου θέσιν ᾔδει τοὺς μὲν Κομάνους ἀπείργουσαν τῆς ὁρμῆς, ὀχύρωμα δὲ τοῦ τείχους ὄντα, διελὼν τὰς δυνάμεις καὶ τὰς πύλας ἀναπετάσας τοῦ κάστρου ἔξωθεν τούτου συνησπικότας ἔλαθεν κατέστησε. Περὶ δὲ τὸ ἄκρον τῆς Κομανικῆς παρατάξεως ἐγχειραγόντος μέρους τῆς Ῥωμαϊκῆς φάλαγγος, ἐξέωσαντο μέχρις αὐτῆς θαλάσσης διώξαντες. Τοῦτο ὁ Αὐτοκράτωρ θεασάμενος καὶ πρὸς τοσαῦτα πλήθη μὴ ἐξαρκούσας ἔχων δυνάμεις, μήτε ἀντικαταστῆναι δυνάμενος
E ἐκέλευσε τῶν λοιπῶν συνησπικότας ἅπαντας ἵστασθαι, καὶ μηδένα προθέειν τῆς παρατάξεως. Οἱ δὲ Κόμανοι παραταξάμενοι ἵσταντο καὶ αὐτοὶ ἀντιμέτωποι τῆς Ῥωμαϊκῆς φάλαγγος, μὴ προσβάλλοντες δὲ ὅμως μηδὲ αὐτοί. Τοῦτο δὲ ἐτελεῖτο ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις ἐκ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας τῆς

Anna Comnena Alexiad.

eximiis: ut excubarent ibi ad cuſtodiam partium illarum. Ubi vero Imperator comperit impetum Comanorum ad Adrianopolim incubuiſſe, Proceres ad ſe urbis ejus univerſos evocat, in quibus longe omnium Principes habebantur Catacalo Tarchaniota & NicephorusBryennii filius, olim imperio ſuncti, ipſe ob arreptam non feliciter tyrannidem mulctatus oculis. His ad ſe Auguſtus accerſitis civitatis ſuæ cuſtodiam enixe commendabat: admonens præterea ut Comanis ad Adrianopoleos conſpectum promotis, non ignave illi quidem & frigide repugnarent: verum ne nimio ſe efferri ardore ſinerent, ſed telis ac ſagittis eminus plerumque tuta e muris jaculatione fatigarent Barbaros, portis urbis fere clauſis. Atque his mandatis ſi exacte obſequerentur, multa ipſis beneficia pollicebatur: Sic bene animatos Bryennium & alios Imperator Adrianopolim remiſit. Idem porro Catacaloni Euphorbeno Conſtantino per litteras mandavit ut aſſumpto ſecum Monaſtra (vir hic erat mixti generis ex Græcis & Barbaris longo militiæ uſu magnam peritiam rei bellicæ adeptus) & Michaele Anema cum cohortibus amborum, ſimul penetratas a Comanis Cliſuras didiciſſet, veſtigia ipſorum ſublegere pergeret: ſubitiſque ex tuto impreſſionibus agmen extremum ſubinde carperet. Cæterum Comani ducibus uſi Blachis ad anguſtorum perplexorumque callium flexus explicandos facile jugum tranſgreſſi, ubi primum acceſſerunt prope Goloen ſtatim ejus urbis incolæ præfecto Præſidii ipſorum vincto & Comanis tradito, libentes & læti cum fauſtis eos acclamationibus exceperunt. At Catacalo Conſtantinus præſentem animo memoriam mandatorum Imperatoris habens, Comanis pone aſſectandis in quoſdam ipſorum incurrit e prædatione revertentes, in quos fortiter invectus ad centum ex iis vivos captos ad Imperatorem ducit; adeo delectatum ſtrenuitate viri ut ſtatim eum Nobiliſſimi dignitate ornaverit. Interim adjacentium incolæ urbium, puta Diampolis & finitimarum, perculſi nuncio occupatæ a Comanis Goloes, ultro acceſſerunt, ad ſeque vocarunt Barbaros, civitateſque ſuas ſponte ipſis dediderunt, Pſeudodiogenem Auguſtum acclamantes paſſim. Qui locis circum omnibus impune ſubjunctis ditioni ſuæ collecto ad ſe omni Comanico exercitu, Anchialum recta pergit, experiri oppugnationem ejus urbis certus. Erat tum intra ipſam Imperator qui pro ea quam continuis a pueritia expeditionibus paraverat peritia rei militaris, cum & ſitum loci ad Comanos repellendos opportuniſſimum, & munimentorum ac muri firmitatem cuivis impreſſioni ſuſtinendæ abunde parem probe noſſet, adeo ſecurus opperiebatur adventum hoſtium, ut ſimul illi apparuere, ipſe contra portis omnibus apertis ſuos eduxerit aciemque inſtruxerit. Idipſum cum ex adverſo Comani quoque feciſſent, quidam e Romana phalange injuſſu progreſſi objectos ſibi Barbaros circa primam ipſorum aciem uſque ad mare ipſum fuſos abegerunt. Id Auguſtus conſpicatus & nequaquam ſe ſatis numeroſum ad dimicandum plena acie habere exercitum ſibi conſcius; edixit ne quis in poſterum ultra ordines procurreret, ſed omnes recti clypeis locum quiſque ſuum & phalangis figuram tuerentur. Pari cautione Comani explicata ex adverſo Romani exercitus acie ſua, ſtabant in veſtigio & ipſi, treſque dies continuos in illis minis & oſtentatione utrique manſerunt; loci natura Barbaros, paucitate propria Romanos deter-

Imperator Adrianopolim adverſus Comanorum oppugnationem præmunit.

Immittit qui Comanos a tergo premerent.

Goloe Comanis dedita.

Catacaloni Conſtantini virtus Digno præmio excepta.

Multæ urbes Barbaris ſe dedunt.

Edit. Pariſ. pag. 275.

Pſeudodiogenes Anchialum cum omnibus copiis oppugnaturus pergit.

Locus hic in Græco mutilus & corruptus eſt.

Imperator ſuos quaſi ad prælium educit.

Comani ſimiliter pugnam fruſtra minantur.

rente a prælio ultro laceſſendo; ambobus vero fruſtra expectantibus ut pugnæ initium alteri facerent. Arcis porro hujus Anchiali ſitus talis eſt. Habet a dextris mare Ponticum, a ſiniſtris aſpero & vitibus implicito ac propterea non equitabili ſolo protegitur. Tandem conſtantia Imperatoris in loco tuendo ſatis perſpecta Barbari deſperatoque ſucceſſu, aliam ſecuti viam Adrianopolim petunt. vanis ad id inducti promiſſionibus Pſeudodiogenis qui paſſim jactabat Nicephorum Bryennium Adrianopolitarum facile Principem & res illic haud dubie moderantem plane ſuum eſſe: ſibique eſſe perſpectum, ſimul Diogenem adveniſſe is reſcierit, ſtatim excepturum ipſum patentibus oſtiis obviiſque ulnis pecuniaſque ac commeatus abunde præbiturum, quippe ejus viri filium quicum Bryennius olim non natura comparatam, ſed benevolentia & virtutis ac voluntatum ſimilitudine conflatam neceſſitudinem fraternam coluiſſet: tanta porro (ſubdebat Pſeudodiogenes) ac tam valida beneficio mei Patrui urbe nos potiti, pronum jam iter & expeditum ad Imperii metropolim ipſam habebimus. Ita ille pro ſuſcepti plagii impudentia conſequenter ac vafre. Verum ſiquidem erat ac celebre Romanum Diogenem olim Auguſtum, cujus ille nebulo ſe prolem mentiebatur, admiratione captum virtutum Bryennii, quem nec parvis nec dubiis experimentis compererat longe omnium prudentia atque ingenio præſtantiſſimum, recto ſinceroque animo virum, veracem in ſermone, in omni vitæ uſu atque officio candidum fucique ac ſimulationis expertem, affectaſſe ſibi adjungere neceſſitudine quam arctiſſima: & ipſius haud ægre accedente conſenſu contractam inter ipſos mutuam quamdam germanitatis adoptionem: cujus jure Planus ille Romanum Diogenem, ſi placet ſuperis, agnoſcebat Patruum: & ea fiducia incumbebat in conſilium Adrianopolis petendæ. Sunt Barbari omnes levis inſtabiliſque mentis, indeque ad quaſvis ſuaſionum vices naturali quadam proprietate mobilitatis expoſiti. Magnificis itaque Pſeudodiogenis ſermonibus haud ægre impulſi Comani proficiſcuntur Adrianopolim, & extra civitatem caſtra locant. Pugnatum ibi eſt continuis diebus octo ſupra quadraginta. Juventus enim civitatis ejus egregie pugnax nullum diem abire patiebatur, quoad illic ſubſtitere Comani, quin erumperet, pugnamque cum iis confereret. At Nicephorus Bryennius nunciis Pſeudonymi vocatus in partes, ad colloquium conſenſit. Proferenſque caput e mœnium turre, ubi vocem Impoſtoris audivit: faſſus quidem eſt ſe fraternam cum Auguſto Diogene dum viveret affinitatem coluiſſe, filium quoque ejus præclare ſibi & notum & carum quoad ſuperfuit extitiſſe: nam is quin apud Antiochiam interfectus ſit, nullum eſſe dubium. Improbe igitur atque impudenter agere eum qui ſe alloqueretur, manifeſtum invaſorem alieni nominis. cum his confuſum exploſumque perſonatum mimum amandavit. Cum vero in tam longum tempus oppugnatione procedente arctiora apud obſeſſos omnia fierent, ſcriptis ii ad Imperatorem litteris auxilia petere coacti ſunt. Is extemplo mandat Conſtantino Euphorbeno ut ſelecto ſibi ex copiis Comitum qui ſub ipſo erant idoneo numero fortium militum noctu Adrianopolim ingrederetur per eam partem quæ Calathadorum dicitur. Paruit Catacalo; viamque confeſtim ingreſſus quæ du-

Deſcriptio Anchiali.

Barbari recedunt Adrianopolim verſus.

Vana fiducia & jactantia Pſeudodiogenis.

Amor Romani Diogenis in Bryennium.

Edit. Pariſ. pag. 276.

Barbari leves & creduli.

Eruptiones Adrianopolitarum.

Bryennius Pſeudodiogenem convincit.

Obſeſſi auxilium petunt.

τῆ τοῦ τόπου θέσεως ἀπειργούσης τοὺς ἐθέλοντας μάχεσθαι, ϗ τοῦ μηδένα τῆς Ῥωμαϊκῆς φάλαγγος προσεκτρέχειν κατ' αὐτῶν. Τὸ δὲ κάστρον ἡ Ἀγχίαλος τοιαύτης ἔτυχε θέσεως. Δεξιόθεν μὲν τὴν ποντικὴν εἶχε θάλασσαν, ἐξ εὐωνύμων δὲ τραχύν τινα τόπον ϗ δύσβατον ϗ ὑπάμπελον, ϗ τοῖς ἱππόταις εὔοδον τὸν δρόμον μὴ παρέχοντα. Τί τὸ ἐπὶ τούτοις; τὴν τοῦ Βασιλέως θεασάμενοι καρτερίαν οἱ βάρβαροι ϗ τὰ βεβουλευμένα ἀπηλπικότες, ἐφ' ἑτέραν ἀτραπὸν τὴν πρὸς Ἀδριανούπολιν ἐτράποντο, ἐξαπατῶντος αὐτοὺς τοῦ ψευδωνύμου ϗ λέγοντος. ὡς ὁπηνίκα με τὴν Ἀδριανούπολιν ὁ Νικηφόρος Βρυέννιος καταλαβόντα ἀκούσῃ, ἀνοίξας τὰς πύλας μετὰ περιχαρείας ὑποδέξεται, χρήματά τε παρέξει ϗ παντοίας φιλοφροσύνης ἀξιώσει. Κἂν γὰρ μὴ ἐκ φύσεως, ἀλλά γε ἐκ προαιρέσεως τὴν πρὸς τὸν ἐμὸν πατέρα ἀδελφικὴν ἔχει διάθεσιν. Ἐπὰν δὲ τὸ κάστρον ἡμῖν παραδοθῇ, οὕτω τῆς ἐπὶ τὰ ἔμπροσθεν ϗ πρὸς τὴν βασιλεύουσαν φερούσης ἁψόμεθα. Θεῖον δὲ τὸν Βρυέννιον ὠνόμαζε, παράκυσμά τι ἔχων ἀληθοῦς ὑποθέσεως. Καὶ γὰρ ὁ πάλαι βεβασιλευκὼς Ῥωμανὸς ὁ Διογένης ἄνδρα τουτονὶ τὸν Βρυέννιον γινώσκων, φρονήσει τε ὑπερέχοντα πάντων τῶν τότε, ἀληθῆ τὴν γνώμην ϗ ἐπαληθεύοντα ὡς ἐπίπαν ἐν λόγοις ϗ πράξεσι τοῦτον ἀκριβῶς ἐπιστάμενος, ἀδελφὸν εἰσποιήσασθαι ἠβουλήθη. ϗ δὴ ϗ τὸ ἔργον τετέλεστο ἀμφοῖν τότε συνδόξαντος. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀληθῆ ϗ παρὰ πάντων οὕτω γινώσκεται. Ὁ δέ γε ψευδώνυμος τοσοῦτον ἀπηναισχύντησεν, ὡς ϗ θεῖον ἐπ' ἀληθείας τοῦτον κατονομάζειν. Οὕτω μὲν οὖν τὰ τοῦ ψευδωνύμου τεχνάσματα. Οἱ δὲ Κομάνοι ὡς βάρβαροι τὸ κοῦφον ϗ εὐμετάβλητον φυσικόν τι παρακολούθημα κεκτημένοι πεπείθησαν τοῖς αὐτοῦ λόγοις, καὶ καταλαμβάνοντες τὴν Ἀδριανούπολιν ἔξωθεν τῆς πόλεως ταύτης ηὐλίσαντο, ἐπὶ τεσσαράκοντα ϗ ὀκτὼ ἡμέρας καθεκάστην πολέμων συγκροτουμένων. Καὶ γὰρ οἱ νεώτεροι ϗ πρὸς πόλεμον σφαδάζοντες καθ' ἡμέραν ἐξερχόμενοι, πολέμους συχνοὺς μετὰ τῶν βαρβάρων συνεκρότουν. Νικηφόρος ὁ Βρυέννιος ἐπεὶ κάτωθεν παρὰ τοῦ ψευδωνύμου ἐζητεῖτο, πυργόθεν προκύψας, ὥσπερ ἀπὸ τῆς φωνῆς τοῦ ἀνδρὸς τεκμαιρόμενος ἔλεγε, μήτε υἱὸν αὐτὸν ἐπιγινώσκειν Ῥωμανοῦ τοῦ Διογένους, τοῦ ἐκ προαιρέσεως ἀδελφοῦ αὐτοῦ χρηματίσαντος, ὡς εἴρηται, ὁποῖα φιλεῖ πολλάκις γίνεσθαι. ϗ ὅτι ὁ ἐπ' ἀληθείᾳ υἱὸς αὐτοῦ εἰς Ἀντιόχειαν ἀνῃρέθη. Ταῦτα εἰπὼν μετ' αἰσχύνης τὸν ὑποκριτὴν ἀπεπέμψατο. Ἐπεὶ δὲ οἱ ἔνδον παρατεινομένου τοῦ καιροῦ ἐστενοῦντο ἤδη, διὰ γραφῆς ᾐτήσαντο βοήθειαν παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος. Ὁ δὲ παραδοὺς παρακελεύεται Κωνσταντίνῳ τῷ Εὐφορβηνῷ ἀποχρῶσαν ἀποδιελέσθαι δύναμιν τῶν ὑπ' αὐτὸν Κομήτων, ϗ διὰ νυκτὸς μετ' αὐτῶν εἰς Ἀδριανούπολιν διὰ τοῦ μέρους τῶν Καλαθάδων εἰσελθεῖν. Καὶ ὁ Κατακαλὼν παραχρῆμα τῆς πρὸς

τὴν Ὀρεστιάδα φρούσης ἤχετο μετ' ἀγαθῶν τῶν ἐλπίδων λήσεσθαι τοὺς Κομάνους οἰόμενος. ἀλλὰ διημάρτανε τοῦ σκοποῦ. Αἰσθόμενοι γὰρ τούτου πολλαπλάσιοι τηνικαῦτα ἐξιππασάμενοι καὶ προσβαλόντες, ἀπώσαντό τε εἰς τοὐπίσω καὶ ὀξέως ἐδίωκον. Ὁπηνίκα καὶ ὁ τούτου υἱὸς Νικηφόρος καὶ ἐμὸς εἰς ὕστερον χρηματίσας γαμβρὸς ἐπὶ τῇ μετ' ἐμὲ ἀδελφῇ τῇ Πορφυρογεννήτῳ Μαρίᾳ, δόρυ μακρὸν ἐναγκαλισάμενος καὶ συννεύσας ἐξ ὑποστροφῆς τὸν διώκοντα αὐτοὺς Σκύθην, πλήττει κατὰ τὸ στέρνον, ὁ δ' εὐθὺς νεκρὸς ἔκειτο. Οἶδε γὰρ ἐπ' ἀληθείᾳ δόρυ κραδαίνειν καὶ ἀσπίδα περιφράττεσθαι, καὶ ἱππαζόμενον ἄν τις αὐτὸν ἐθεάσατο οὐ Ῥωμαῖον εἴκασεν εἶναι, ἀλλὰ Νορμανόθεν ἥκειν. Θαῦμα γὰρ ἦν ὁ νεανίσκος ἐκεῖνος ἐξιππαζόμενος, καὶ ὄντως φιλοτίμημα φύσεως, τὴν παρὰ Θεοῦ εὐσέβειαν πολὺς, τὰ πρὸς ἀνθρώπους ἡδὺς καὶ μειλίχιος. Οὔπω τεσσαράκοντα πρὸς ταῖς ὀκτὼ διῆλθον ἡμέραι, καὶ παρακελευσαμένου Νικηφόρου Βρυεννίου, ἐν ἐκείνῳ γὰρ ἡ πᾶσα ἐξουσία τῆς Ἀδριανουπόλεως ἦν, τὰς πύλας ἀθρόον ἀναπετάσαντες, ἐξῆλθον κατὰ τῶν Κομάνων γενναῖοι στρατιῶται. καὶ πολέμου καρτερῶς συῤῥαγέντος πίπτουσι μὲν ἱκανοὶ τῶν Ῥωμαίων γενναίως ἀγωνιζόμενοι καὶ τῆς ἑαυτῶν ζωῆς ἀφειδήσαντες, πλείους δὲ κτείνουσι. Ὁπηνίκα καὶ ὁ Μαριανὸς ὁ Μαυροκατακαλὼν τοῦ Τογορτὰκ καταστοχασάμενος, ἡγεμὼν δὲ οὗτος ὑπερέχων τῆς τῶν Κομάνων στρατιᾶς, δόρυ μακρὸν ἐναγκαλισάμενος ὅλας τε τῷ ἵππῳ δοὺς τὰς ἡνίας, εὐθὺ κατ' αὐτοῦ ἤλαυνε. Καὶ μικροῦ ἂν τοῦτον ἀνεῖλεν εἰ μὴ προφθάσαντες οἱ περὶ αὐτὸν τυχόντες Κομάνοι τοῦτον ἐξείλαντο μικροῦ καὶ τὸν Μαριανὸν ἀποκτείναντες. Οὗτος δὲ ὁ Μαριανὸς κἂν νέος τὴν ἡλικίαν ἦν καὶ ἐς μείρακας ἄρτι παραγγέλλων, ἀλλὰ πολλάκις τῶν τῆς Ὀρεστιάδος πυλῶν ἐξερχόμενος, μετὰ τῶν Κομάνων ἐμάχετο, καὶ τοσαυτάκις πλήττων ἢ καὶ κτείνων, νικητὴς ἀνθυπέστρεφεν. Ἦν γὰρ ὡς ἀληθῶς μαχητὴς γενναιότατος, καθάπερ τινὰ κλῆρον πατρῷον τὴν ἀνδρείαν κληρωσάμενος, ἐκ γενναιοτάτων ἀνδρῶν γενναιότερος παῖς γεννηθείς. Ἐξ ὑπογυίου δὲ τοῦ θανάτου ῥυσθεὶς ἀναζέσας τῷ θυμῷ κατὰ τοῦ Ψευδοδιογένους ἐχώρησεν, πέραθεν παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ καὶ αὐτὸ ἱστάμενον, ὅπου ὁ Μαριανὸς μετὰ τῶν βαρβάρων ἐμάχετο, καὶ θεασάμενος ἐρυθροφοροῦντα καὶ βασιλικῶς ἐσταλμένον, καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν σκεδασθέντας, ἀνατείνας τηνικαῦτα τὴν μάστιγα ἔπαιε τοῦτον κατὰ κεφαλῆς ἀφειδῶς ψευδώνυμον ἀποκαλῶν βασιλέα. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν περὶ τὴν Ἀδριανούπολιν καρτερίαν τῶν Κομάνων μανθάνων καὶ τοὺς συχνοὺς ἐκεῖσε πολέμους, δεῖν ἔκρινε καὶ αὐτὸς ἐξ Ἀγχιάλου κεῖθι παραγενέσθαι. Μεταπεμψάμενος οὖν τοὺς ἐκκρίτους τῶν ἡγεμόνων καὶ προύχοντας τοῦ λαοῦ ἐβουλεύετο τί ἂν ποιήσειε. Εἰσελθὼν δέ τις ἀνὴρ Ἀλακασεὺς ὀνομαζόμενος ἔφη. Ὁ ἐμὸς πατὴρ συνήθης πάλαι τῷ τοῦ ψευδωνύμου πατρὶ ἐτύγχανεν. Ἔγωγε τοίνυν ἀπελθὼν καὶ εἰς ἓν τῶν πολιχνίων εἰσαγαγὼν αὐτὸν, καθέξω. Ἐζητεῖτο γοῦν τηνικαῦτα ὁ τρόπος τῆς τοῦ τοιούτου ἔργου μεταχειρίσεως.

cit ærestiadem feſtinabat ſpe optima fallendi Comanos, & iis non advertentibus in urbem ab illis obſeſſam, a parte minus cuſtodita, penetrandi. verum fortuna cepto defuit. nam odorati conſilium ejus magno tum numero circumequitantes Barbari, totis in eum habenis invecti, recedere coactum etiam acriter inſecuti ſunt. Quo tempore Ducis ejuſdem Conſtantini Catacalonis filius Nicephorus qui poſtea ſororem meam natu minorem Mariam Porphyrogenitam in matrimonio habuit, haſtam longam anſato brachio protendens ſubito converſus eſt, & primum inſtantium ipſis Scytharum in adverſo fodiens pectore humi mortuum afflixit. Erat enimvero is juvenis ad omnes militaris officii partes ac functiones varias decore ac ſtrenue obeundas a natura atque ab exercitatione paratiſſimus. Nemo illo infeſtius lanceam quatere, nemo ſe tutius abdere clypeo. Equitantem porro qui videret, non Romanum, ſed e Northmania Gallum diceret: adeo mirum ſpectaculum erat illius adoleſcentis equum ferocem domitantis, & per omnes artis ſemitas ſpecioſiſſima dexteritate decurrere cogentis. Nec minus & aliis idem dotibus exornatus apparebat, quaſi quadam ambitioſa oſtentatione naturæ. Plurimum religioſus erga Deum: hominibus inſigniter ſuavis & amabiliſſime benignus. Cæterum poſt octo dies ſupra quadraginta pertæſi obſidionis Adrianopolitani, jubente Nicephoro Bryennio penes quem univerſa civitatis tum illius poteſtas erat, patefactis repente portis facto impetu erumpunt in Comanos, prœliumque acre cum iis conſerunt. nullus ibi Romanorum ſibi parcebat. itaque multi pro patria pugnantes generoſe occubuerunt: ſed longe pluribus e Barbaris occiſis. Quando Marianus Maurocatacalo Togortaum ſummum Comanorum Ducem conſpicatus, in eum medio ſuorum exercitu circumfuſum haſtam longam manu vibrans totis habenis incurrit: occidiſſetque illum ni Comani eo mature ſubducto, undique in Marianum coorti eſſent, quem unum plurimi validis ictibus pene confecere. Is Marianus ætate licet juvenis, & pubertatem non longe ſupergreſſus, ſæpius ex urbe Oreſtiade eruptione facta cum Comanis manum conſeruerat; toticſque aut interfecto aut percuſſo hoſte victor redierat: fortiſſimus revera bellator, & quaſi hæreditaria virtute præditus, generoſorum Parentum Avorumque generoſior proles. Porro idem tum e præſenti periculo ſervatus; & ira non perfecti quod deſtinaverat facinoris adhuc æſtuans, commodum Pſeudodiogenem aſpexit in ripa fluminis oppoſita ei loco ubi cum Comanis non proſpere pugnaverat paulo ante Marianus ipſe. In eum purpura indutum regieque ornatum, cæterum dilapſis in pugnæ tumultu circum comitibus deſertum, impetum Maurocatacalo faciens, flagelli verbere caput tyranni petiit, ementitum ipſum & plagiarium appellans Principem. Tandem Imperator mora Comanorum in Adrianopoleos oppugnatione cognita, quotidianarum ibi pugnarum periculū veritus, faciendum ſibi putavit, ut eo ipſe ex Anchialo movens ſe conferret. Concilio ergo convocato Ducum præcipuorum & reſp. Principum, ſententiam eorum exquirebat in re præſenti. Tunc ad eum accedens quidam cui nomen Alacaſeus ſic locutus eſt: *Meus Pater Patri hujus Pſeudonymi familiaris olim fuit. Iſta ego gratia illi commendatum me fore ſperans, hominem adibo perſuaſurus ipſi facile ut in aliquam mecum Romanam arcem ingrediatur, ubi capere illum & detinere potero.*

Conſtantini Catacalonis conatus irritus ingredi Adrianopolim.

Nicephori filii Catacalonis fortitudo.

Edit. Pariſ. pag. 277. & cæteræ dotes.

Ingens eruptio Adrianopolitanorum.

Magna Romanorum cæde, majore Barbarorum.

Mariani Maurocatacalonis fortitudo,

& nobilitas.

Pſeudodiogenem flagello petit Marianus.

Alacaſeus mutator

Alacaſeus imitator Zopyri. *Edit. Pariſ. pag. 278.*

Quæſitum deinde quonam iſtuc modo perfici poſſet. Ipſe autem ultro Zopyri ſtratagema ſuggerens eo ſe commode ad rem quam parabat uſurum Imperatori recepit: ſe ſe nempe ipſum deformaturum, barbam que ac pilos raſurum, talique habitu ac ſpecie ad tyrannum accurſurum, imploraturumque ipſū vindicem earum contumeliarum quas cauſa ipſius ſcilicet ab Imperatore paſſus eſſet. Hæc ille neutiquam vane oſtentans dixit, more illorum qui verbis magnifici, rebus cauti, plura minantur quam præſtare cogitent. Hic autem ſimul animadvertit probari conſilium Imperatori, nulla mora ſeipſum in facie lacerat, cæteroque corpore vibicibus & plagis cruentato ad Pſeudodiogenem fugit: eique cum alia commemoravit multa ad propoſitum facientia, tum in primis veterem inter ipſos amicitiam: *cujus cauſa cum acerbe atque indigne, ut vides* (inquiebat) *ab eo qui tibi debitum imperium detinet Alexio tractarer, explicui me tandem, & fugam expedivi ad majeſtatem tuam, magnopere nitens ea fiducia quam nota familiaritas Patrum inter ſe noſtrorum & tuæ bonitatis iſti quod obtines faſtigio congruentis, merito ſuggerit.* Ita ille suo quemque hamo piſcari doctus, ambitioſum nebulonem regni & majeſtatis appellationibus illudens demerebatur. Nec caruit ſucceſſu cœptum id, quod deinceps pergam exequi. Etenim cum abeuntem Alacaſeum litteris inſtruxiſſet Imperator ad Præfectum arcis cujuſdam, *Putzæ* nominatæ, in hunc modum ſcriptis: *Quidquid tibi qui has litteras reddet dixerit, id tamquam a me imperatum ſine mora fac,* (erat porro ideo delecta talis arx, quod loco commodo ab Adrianopoli moventibus occurrens ad deſtinatas inſidias idonea viſa eſt) cum ille adortus Pſeudodiogenem, plagiſque ac vibicibus oſtenſis carcere quin etiam ac ferreis vinculis quæ ipſius occaſione toleraſſet ob invidiam amicitiæ paternæ, querule ac dolenter deploratis, facile perſuaſit eam ſibi ad ipſum Dominum videlicet ac liberatorem ſuum cauſam extitiſſe fugiendi. Excepit ſupplicem larvatus Princeps benevolentiſſime, ab eoque petiit quid ſibi auctor eſſet ut faceret. Tum Alacaſeus *vides*, inquit, *arcem illam, & illi ſubjectam latam planitiem ex qua commeatus in quam multos voles dies toti veſtro equitatui poſſit ſuppetere. In ea te arce locum tibi te ſumere ajo debere, Comanoſque tuos circum ad prædam ſpargere: comportataque, quantum ſatis ſit annona, deinde recta imperii caput Conſtantinopolim petere. Id ſi tu facere in animum induxeris, recipio me arcem iſtam ſine certamine tibi traditurum. Eſt ejus cuſtos mihi olim notus, totuſque addictus. viſam hominem, & negotium momento conficiam.* Quidni talia probaret Pſeudodiogenes. Ergo Alacaſeus noctu epiſtolam ſagittæ illigatam in arcem conjecit, qua Præfectus lecta, paratum ſe præbuit ad dedendum caſtrum. Proximo diluculo, accedit ad portas oppidi Alacaſeus Præfecto Præſidii collocuturus. Conſtituerat autem prius Diogeni ſignum: quo a ſe edito, confeſtim is cum lecta ſuorum manu ſubiret oppidum. Producto ergo aliquandiu de induſtria ſermone cum Præfecto, datoque tandem ſigno haud cunctatus audacter ingreditur cum paucis Diogenes, blande ipſum ac benevole accipientibus qui intus erant. Mox Gubernator Putzæ comiter hoſpitem invitabat ad balneum, adjuvante Alacaſeo & fabulæ ſerviente. Perſuadetur. apponuntur copioſæ lauto epulæ, unaque famelicis Comanis, qui tam ſtrenuam exonerandis lancibus, & mero, quod totis utribus ſorbebant, exhauriendo poſuerunt operam, ut brevi omnes ebrietate ſtrati ronchis late ſonantibus ſterterent. Tum capto tem-

Pſeudodiogeni blanditur.

Eique fucum facit.

Perſuadent in arcem in qua detinendus erat ingredi vellet.

pag. 279.

Pſeudodiogenes ebrius capitur, Comanis ejus comitibus occiſis.

A Ὁ δὲ τὸν ἐπὶ Κύρου Ζώπυρον μιμησάμενος τὸν ἐκείνου τρόπον ὑπέθετο πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα. Αἰκίσασθαι γὰρ ἑαυτὸν ἀπηγγείλατο, καὶ τὸν πώγωνα καὶ τὰς τρίχας ἀποκείρειν, καὶ εἰς ἐκεῖνον φοιτῆσαι, ὡς δῆθεν ταῦτα παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος πεπονθώς. Ταῦτ' οὐκ εἶπε μὲν οὐκ εἰργάσατο δέ, οὐδ' ἐπηγγείλατο μέν, εἰς ἔργον δὲ τὴν ἐπαγγελίαν οὐκ ἤγαγεν. Ἀλλ' ἅμα τε ὁ Βασιλεὺς ἐπῄνει τὴν συμβουλὴν καὶ ὁ Αλακασεὺς ἐν χρῷ τε κουρίας ἐγίνετο καὶ τὰς σάρκας κατῄκιστο, καὶ πρὸς τὸν ἐπίπλαστον Διογένην ἐκεῖνον ἐφοίτησε. Καὶ τά τε ἄλλα καὶ τὴν παλαιὰν ὑπέμνησε φιλίαν, καὶ ὡς πολλὰ δεινὰ παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος πεπονθὼς Ἀλεξίου ἥκω πρὸς σὲ θαρρήσας ἔλεγεν ἐπὶ τῇ πάλαι τοῦ μοῦ πατρὸς πρὸς τὴν σὴν βασιλείαν γνησιότητι, B ἐφ' ᾧ συναρασθαί σοι πρὸς τὸ προκείμενον. Ἐχρῆτο γὰρ καὶ τοιούτοις ὀνόμασιν κολακευτικοῖς, ἵνα πλέον ἐφελκύσηται. Καὶ ἵνα πλατύτερον τὰ κατ' αὐτὸν διηγήσωμαι, λαβὼν τὸ ἐνδόσιμον παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου, καὶ γραφὰς ὡσαύτως παραδηλούσας πρὸς τὸν τὴν φυλακὴν πολιχνίου τινὸς Πούτζης ὠνομασμένου πεπιστευμένον. Ὡς ἅπερ ἂν ὁ παρὼν σοι ὑποθῆται, ποιήσεις ἀδιστάκτως ὑπακούσας αὐτοῦ. Ἐκεῖσε γὰρ ὁ Βασιλεὺς καλῶς ἐστοχάσατο τοὺς Κομάνους καταλαβεῖν ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως ἀπάραντας. Τούτων οὕτως οἰκονομηθέντων, προσηκάμενος ὁ Αλακασεύς, καθάπερ εἴπομεν τὴν ἐν χρῷ κουράν, πρόσεισι τῷ ψευδωνύμῳ λέγων. Διὰ σὲ πολλὰ δεινὰ πέπονθα, διὰ σὲ ὑβρίσθην καὶ σιδηρόδετος γέγονα. C Διὰ σὲ καθειρχθῆν ἐπὶ πολλαῖς ἤδη ἡμέραις ἐξότου τῶν Ῥωμαϊκῶν ὁρίων ἐπέβης αὐτός, ὕποπτος διὰ τὴν τοῦ ἐμοῦ πατρὸς πρὸς σὲ φιλίαν δόξας τῷ Αὐτοκράτορι. Λαβὼν οὖν αὐτός, σοὶ τῷ ἐμῷ δεσπότῃ προσπέφευγα, ἐμαυτόν τε τῶν δεσμῶν ἐλευθερώσας, καὶ σοὶ τὰ συνοίσοντα ὑποθήμενος. Ὁ δὲ καλῶς τοῦτον ὑποδεξάμενος ἐπυνθάνετο ὅτι δεῖ ποιεῖν, ἐφ' ᾧ τὰ κατὰ σκοπὸν πληρῶσαι. Ὁ δ' ὡς. Ὁρᾷς τουτὶ τὸ πολίχνιον καὶ τὴν εὐρεῖαν ταύτην πεδιάδα ἀποχρῶσαν πρὸς νομὰς τῶν ἵππων ἐφ' ἡμέραις ὅσαις βούλει διαναπαῦσαι σαυτόν τε καὶ τὸ σὸν στράτευμα; χρῆναι μὴ περαιτέρω τέως ἡμᾶς προβαίνειν, ἀλλ' ἐνταῦθα προσκαρτερῆσαι μικρόν, ἐφ' ᾧ καὶ σὲ ἀνακτήσασθαι τὸ πολίχνιον τοῦτο κατασχόντα, καὶ τοὺς Κομάνους ἐξελθόντας, τὰ πρὸς χρείαν κομίσασθαι, D καὶ οὕτω τῆς πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἅψασθαι. Καὶ εἰ ἀρεστὸν δοκεῖ σοι τὸν τοῦ πολιχνίου φύλακα πάλαι ὅλον ἐμὸν ὄντα, θεάσομαί τε καὶ ἀμαχητὶ παρασκευάσω παραδοῦναί σοι τοῦτο. Ἤρεσεν ὁ σκοπὸς οὗτος τῷ Διογένει. Διὰ τῆς νυκτὸς δὲ τὴν βασιλικὴν δεσμήσας γραφὴν ὁ Αλακασεύς, πέμπει διὰ βέλους ἐντὸς τοῦ κάστρου. Ἣν ὑπαναγνοὺς ὁ τοῦτο φυλάσσων, παρεσκευάσθη πρὸς τὸ δοῦναι τὸ εἰρημένον πολίχνιον. Πρωΐας δὲ ὁ μὲν Αλακασεὺς πρῶτος ταῖς πύλαις προσπελάσας, ὁμιλεῖν ὑπεκρίνετο τῷ φύλακι. πρότερον σημεῖον δοὺς τῷ Διογένει ἵν' ὁπηνίκα τοῦτο θεάσοιτο εὐθὺ τοῦ κάστρου χωρήσειεν. E Ἐφ' ἱκανὸν δὲ προσποιουμένου τὴν μετὰ τοῦ φύλακος ὁμιλίαν, καὶ ὅπερ φθάσας δεδώκει τῷ ψευδωνύμῳ ποιήσαντος σημεῖον, καθὼς ὁ Διογένης τοῦτ' ἐθεάσατο, τινὰς ἀναλαβόμενος στρατιώτας οὐ πάνυ πολλούς, θαρσαλέως εἴσεισι. Περιχαρῶς δὲ τῶν ἐντὸς ὑποδεξαμένων αὐτόν, καὶ τοῦ φρουροῦντος τὴν Ποῦτζαν ἐπὶ τὸ βαλανεῖον αὐτὸν προσκαλουμένου, συνωθούμενός τε ἐπὶ τοῦτο καὶ παρὰ τοῦ Αλακασέως, πείθεται τούτοις εὐθύς. Εἶτα δαψιλῆ τράπεζαν αὐ-

τῇ τε καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ Κομάνοις παρέθετο. A Οἱ δὲ πάντες ὁμοῦ ἱκανῶς διαχυθέντες πλησθέντες τε οἴνου, ὃν ἐξ ἐμπεπλησμένων ἀσκῶν ἀπερρόφησαν, ἔκειντο ῥέγχοντες. Περιελθόντες δὲ εὐθὺς αὐτός τε ὁ Αλακασεὺς, καὶ ὁ φύλαξ μετά τινων ἑτέρων τούς τε ἵππους ἀφελόμενοι καὶ τὰ ὅπλα, αὐτὸν μὲν αὐτοῦ που καταλιμπάνουσι ῥέγχοντα. Τοὺς δ' ὑπ' αὐτὸν ἀναιρήσαντες, ἐν διώρυξί τισιν εὐθέως ἀπέρριψαν, ὥσπερ εἴς τινας τάφους αὐτοφυεῖς. Ὁ δὲ Κατακαλὼν παρεπόμενος τῷ Κομανικῷ στρατεύματι κατὰ τὰς τοῦ Βασιλέως ὑποθημοσύνας. Ἐπεὶ ἐκεῖνον μὲν ἐντὸς εἰσελθόντα τοῦ κάστρου ἐθεάσατο, τοὺς δέ γε Κομάνους εἰς προνομὴν διασκεδασθέντας, ἀπελθὼν τὸν χάρακα ἐπήξατο ἐγγύς που τῆς πόλεως, ἣν φθάσαντες ὀνομάσαμεν. B Ὁ δὲ Αλακασεὺς τῶν Κομάνων ἁπανταχοῦ διασπαρέντων οὐκ ἐθάρρησε δηλῶσαι περὶ τούτου τῷ Αὐτοκράτορι. Ἀλλ' ἀναλαβόμενος τοῦτον τὴν κατ' εὐθὺ Τζουρουλοῦ ἤλαυνεν ὡς πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἀπερχόμενος. Μεμαθηκυῖα δὲ τοῦτο ἡ τοῦ Βασιλέως μήτηρ περὶ τὰ βασίλεια ἐνδιατρίβουσα εὐθὺς τὸν Δρουγγάριον τοῦ στόλου Κυμινειανὸν τὸν ἐκτομίαν Εὐστάθιον διὰ τάχους ἀπέστειλεν, ἐφ' ᾧ τὸν τοιοῦτον παραλαβεῖν καὶ εἰσαγαγεῖν εἰς τὴν μεγαλόπολιν. Ὁ δὲ ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ Τοῦρκον τινὰ Καμύρην ὀνομαζόμενον, εἰς τὴν τούτου ἐκτύφλωσιν, τῷ τοιούτῳ ἐχρήσατο. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ ἔτι εἰς Ἀγχίαλον ἐγκαρτερῶν μεμαθηκὼς C τὸν ἐπὶ τῇ προνομῇ τῶν παρακειμένων χωρῶν σκεδασμὸν τῶν Κομάνων, ἀπάρας ἐκεῖθεν καταλαμβάνει τὴν μικρὰν Νίκαιαν. Ὡς δὲ μεμαθήκει ὅτι ὁ Κιτζῆς, ἡγεμὼν δὲ οὗτος εἷς τοῦ Κομανικοῦ στρατεύματος, ἀναλαβόμενος Κομάνους ποσουμένους εἰς δώδεκα χιλιάδας, καὶ εἰς προνομὴν τούτους διασπείρας λείαν τε πολλὴν συναγαγὼν, τὸν αὐχένα τοῦ Ταυροκώμου κατείληφε, τὰς ὑπ' αὐτὸν ἀναλαβόμενος δυνάμεις κατελθὼν παρὰ τῷ χείλει εἱστήκει τοῦ ποταμοῦ τοῦ κατὰ τὴν πεδιάδα τὴν κάτωθεν τοῦ τοιούτου αὐχένος διακειμένου ῥέοντος. Τόπος δὲ οὗτος πλήρης χαμαιδρύων καὶ ἀρτιφυῶν δένδρων. Ἐκεῖσε γοῦν τὰς δυνάμεις καταστησάμενος, ἀπόμοιραν Τούρκων ἱκανὴν D ἀποτεμόμενος τῆς τοξείας ἐκκρίτους εἰδήμονας κατὰ τῶν Κομάνων ἐπαφίησιν, ὥστε τὸν μετ' αὐτῶν συνηρμένους πόλεμον καὶ ἱππασίας τινὰς ποιησαμένους ἐπισπάσασθαι τούτοις πρὸς τὸ πρανές. Οἱ δὲ Κόμανοι προσβαλόντες τούτοις ἐδίωκον ἀκρατῶς μέχρι τῆς Ῥωμαϊκῆς φάλαγγος. Εἶτα μικρὸν τοὺς ἵππους ἀνασειράσαντες, καὶ κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐξορμῆσαι φάλαγγος ἡτοιμάζοντο καθιστῶντες τὰς παρατάξεις. Ἐπεὶ δὲ Κόμανόν τινα ἀγέρωχον ἱππότην τῆς φάλαγγος προπηδήσαντα ὁ Αὐτοκράτωρ ἐθεάσατο καὶ τὰς παρατάξεις παραθέοντα, καὶ μονονοὺ τὸν μετ' αὐτοῦ μαχεσόμενον ἀναζητεῖν ἐοικότα, οὐκ ἤρεμεν οὔτε τὸ E δεξιὸν καρτερεῖν, οὔτε τὸ εὐώνυμον κέρας. Ἀλλ' αὐτὸς παρὰ πάντων ὅλας τὰς ἡνίας χαλάσας τὸν ἀναζητοῦντα τὸν πόλεμον βάρβαρον πρώτως παίει διὰ τοῦ δόρατος, καὶ ἀμφὶ στέρνοισιν διαμπερὲς ἐλάσας τὸ ξίφος τοῦ ἵππου κατέβαλε, κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν στρατιώτην μᾶλλον ἢ στρατηγὸν ἑαυτὸν ἀποδείξας. Μέγα τοίνυν ταῖς Ῥωμαϊκαῖς παραυτίκα θάρσος ἐμβαλὼν παρατάξεσιν, οὐχ ἥκιστα δὲ τοῖς Σκύθαις φόβον, ὡς πύργος τούτοις προσβαλὼν διεῖλε τὸ στράτευμα. Οὕτω γοῦν τῆς

A pore Præfectus & Alacaſeus cum paucis aliis circumveniunt vino captos & cum primum arma omnium & equos ſubduxiſſent, cæteros quidem interficiunt, & cadavera eorum in voragines quaſdam velut in ſponte parata ſepulcra conjiciunt, ipſum interim Diogenem, ut erat, ſtertentem ibi ubi eum crapula oppreſſerat relinquere. Interim Catacalo prout juſſus ab Imperatore fuerat veſtigia Comanorum legens, ſimul illum arce concluſum vidit, Comanoſque vaga prædandi licentia paſſim ac ſecure circum ſparſos; caſtra prope urbem poſuit quam modo nominavimus Putzam. Verum Alacaſeus late infeſtam Comanorum turmis omnem circa regionem reputans, mittere illinc indicem perfectæ B rei ad Imperatorem non eſt auſus: ſed captivo ſuo ſecum aſſumpto recta Tzurulum petiit, Conſtantinopolim feſtinans. Diverſabatur illic in Palatio mater Imperatoris, quæ fama capti Pſeudodiogenis accepta, extemplo Drungarium claſſis Cymineanum Spadonem Euſtathium ſumma celeritate miſit qui auctorem turbarum ab ejus comprehenſoribus acciperet, in urbemque induceret. Hic porro Eunuchus Turcum quemdam Camyren dictum ſecum habens, ejus opera ad excæcationem Pſeudodiogenis eſt uſus. At Imperator Anchiali adhuc hærens, audita diſperſione Comanorum ad regiones deprædandas, promovet inde caſtra ad parvam Nicæam. Ibi cum comperiſſet Citzen (Dux is erat C unus e Comanico exercitu) ducentem ſecum duodecim millia Barbarorum, quos poſtquam ad prædandum diſperſi fuerant, rurſus junctos una in caſtra collegerat, cum iis ingenti præda onuſtis conſediſſe ad Collem Taurocomi, ſuis & ipſe copiis ſecum ſumptis deſcendens ſtetit ad ripas amnis per planitiem iſti colli ſubditam fluentis. Locus erat plenus triſſaginibus & teneris adhuc ſtirpibus plantarum. Ibi ſubſidere ſuos juſſit: Turcorumque auxiliarium ob jaculandi peritiam delectum agmen in Comanos immiſit, cum mandatis ut eos eminus laceſſerent, equitationibuſque apte temperatis ſenſim elicere conarentur in declivitatem quæ vergebat in campos. Hos Comani conſpectos effuſe perſecuti ſunt uſque ad ipſam Roma- D nam phalangem. Illicque fræno adducto modicum inſiſtere coactis equis inſtruebant ordines, ad mox invadendum cum acie Romana prælium. At ecce proſilit in medium ultra ſuorum ordines audacior quidam eques Barbarus ferociter obambulans deſpectanſque Romanas legiones, ac tantum non provocans unum aliquem qui conferre ſecum manum auderet. Hunc jamdudum menſus oculis, nec amplius tolerabilem ventoſi thraſonis inſolentiam ſtatuens Imperator, ſtante utrinque in veſtigio dextro lævoque ſuorum cornu, primus ipſe ac ſolus calcaribus equo ſubditis provocatorem audacem invadens medium tranſverberat haſta hinc extra pectus, illinc ultra dorſum extante. moxque E diſtrictum enſem per equi corpus adegit, ne hunc quidem ſuo Domino ſuperſtitem ferens. Tale facinus eo die Alexius oſtendit, milite, (aliquis dixerit) quam Imperatore dignius. Tamen ea non exigua cauſa mox ſecutæ victoriæ fuit: Romanis legionibus magnam inde fiduciam, parem metum concipientibus Comanis: quorum in confertum agmen ſtatim a primo illo succeſſu, tamquam in obſeſſæ urbis muros ſeipſum Imperator admovens, perrupit contextum phalangis, duaſque in partes diſcidit aciem. nec diu poſtea prælium conſtitit. Fieri undique fuga

Catacalo caſtra prope Putzam locat.

Alacaſeus cum captivo ſuo Tzurulum petit.

Pſeudodiogenes excæcatur.

Imperator contra Citzen Ducem Comanum movet.

Edit. Pariſ. pag. 280.

Audacem Scythicum Barbarum minus fas Imperator dejicit.

& prælio Comanos vincit.

Cæſi eorum ad ſeptem millia, captis tribus millibus.

cœpta Comanorum, inſtantibus haud ſegniter Romanis: qui ſeptem eo die Barbarorum millia interfecerunt, captivos ad tria millia duxerunt. Cum autem omni præda quam Barbari corraſerant potiti Romani eſſent, haud eſt paſſus Imperator eam, ut moris eſt, inter victores dividi, quod ex vicis agriſque finitimis raptam a Barbaris ſciret: ſed illam decrevit Dominis reddendam. Diſperſa eſt volucri celeritate tam juſti edicti fama per circumjacentem regionem. Collectique ad caſtra ingenti numero ii qui paſſi rapinam a Comanis fuerant, ſua quique rite agnita recipiebant, tundentes pectora, & ſupplicibus in altum manibus ſublatis, fauſta omnia tam humano tam benefico Imperatori precantes: aſſurgente ad cælum uſque mixtis virorum ac mulierum votis ac vocibus ſono murmuris aut potius vociferationis ingentis. Sub hæc Imperator lætus ac gratulans, victorem exercitum reduxit unde proxime venerat, in Parvam, quæ dicitur, Nicæam: ubi cum biduo reficiendis militibus ſubſtitiſſet, die tertia movens inde Adrianopolim tenuit, multiſque illic diebus in Silveſtri ædibus eſt diverſatus. Per id tempus præcipui quique Comanorum ad Imperatorem ultro venerunt ſermone ac ſpecie pacem optantium, & militare deinceps ejus auſpiciis paratorum. Fucus hic erat & mera ludificatio tempus eximere volentium, ac ſpatium dare Comanicis copiis ulterius in loca opportuna ſe proripiendi. Tres omnino dies ſimulatio duravit transfugarum mendacium: quarta nocte ſilentio elapſi patriam verſus fugerunt. Offenſus Imperator fraude ac perfidia Barbarorum per ſtrenuiſſimos curſores mandata deſtinat ad eos quibus anguſtorum Jugi callium cuſtodia erat credita, ne indormiſcerent; ſed obſeptas ita vias omnes acribus & aſſiduis excubiis tenerent ut elabi omnino repetentes domos Barbari nequirent. Porro Comanicum exercitum cum ipſe comperiſſet quam maximis poſſet itineribus recedere, aſſumpſit ſecum qui ad manum forte milites fuere, locum inſedit *Scutarium* nominatum, octodecim ſtadiis Adrianopoli diſſitum. Poſtridie Agathonicam pervenit. Ibi cum didiciſſet Comanica caſtra ad Abilebum ſita (locus eſt non longe remotus a modo memoratis urbibus) eo exploraturus per ſe ipſe procedens facile intellexit ex infinito quem notavit numero ignium, quam multis partibus Barbarorum multitudo Romanorum paucitatem excederet. Hic Nicolaum Maurocatacalonem cæteroſque ex univerſo exercitu præcipuos Duces accerſit; cum iiſque deliberat, quid tali articulo rerum opus facto eſſet. Viſum eſt accerſendos Auxiliarium Gentium Ductores, Uzam Sarmatam, & Caratzen Scytham, tum mixtum ex barbarico genere Monaſtram: eiſque præcipiendum, operam darent ut ad quodcumque tabernaculum ſuorum quindecim ignes, aut etiam plures accenderentur: quo nimirum Comanis, & ipſis procul ignes numerantibus longe numeroſiores quam reipſa erant Romanorum copiæ apparerent: eaque ſpecie conterriti minorem ad confligendum audaciam afferrent. ſucceſſit egregie dolus. Poſtridiana luce orta armatus Imperator armatos ſuos educit in prælium contra Comanos. concurritur. terga dant Barbari. Auguſtus ſuis bifariam diviſis levius armatos antecurrere jubet in ea loca in quæ fuga Comanorum ferebatur. ipſe cum reliquis veſtigiis fugientium acriter inſtat: quos tandem deprehenſos ad eam *Cliſuram* quæ *Sidera* ſive ferrea vocatur egregie vincit, interfectis mul-

Præda militi erepta Dominis redditur.

Victor Auguſtus Adrianopoli moratur.

Dolus Comanorum pacem petentium.

Edit. Pariſ. pag. 281.

Fuga eorumdem.

Præſidiarii Clauſtrorum in eos excitantur.

Imperator Comanos inſequitur.

Strategema Imperatoris ad tegendam ſuorum paucitatem.

Vincuntur acie Barbari, ſemel

& iterum.

A ὁμαιχμίας τῶν βαρβάρων διασπασθείσης, διασπαρέντες ἁπανταχοῦ ἔφευγον ἀκρατῶς. Κόμανοι μὲν οὖν τηνικαῦτα πίπτουσιν ὡσεὶ χιλιάδες ἑπτά, ἄγονται δὲ καὶ ζωγρίᾳ τρισχίλιοι, τὴν μέντοι λείαν ἅπασαν ἀφελόμενοι οἱ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος, οὐ συνεχωρήθησαν παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος κατὰ τὸ εἰωθὸς ταύτην ἐπιμοιράσασθαι, καθὸ ἐξ ὑπογύου τῶν παρακειμένων χωρῶν ἐσκυλεύθη, ἀλλὰ δοθῆναι τοῖς ἐποίκοις. Τοῦ γοῦν βασιλικοῦ προστάγματος, πτηνοῦ δίκην εἰς πᾶσαν τὴν περίχωρον διαδεδραμηκότος, ἕκαστος τῶν σκυλευθέντων παραγινόμενος ἐπιγινώσκων τὸ ἴδιον ἀνελαμβάνετο. στερνοτυποῦντες οὖν, καὶ χεῖρας ἱκέτιδας εἰς οὐρανὸν αἴροντες τῷ Αὐτοκράτορι τὰ λῷστα ἐπηύχοντο. Καὶ ἦν ἀκούειν φωνὴν σύμμικτον B ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν μέχρις αὐτῆς τῆς σεληνιακῆς σφαίρας φθάνουσαν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως. Ὁ δέ γε Αὐτοκράτωρ χαίρων τὰς δυνάμεις ἀνακτησάμενος, εἰς τὴν εἰρημένην μικρὰν Νίκαιαν αὖθις ἐπαναζεύγνυσιν. Ἐκεῖσε γοῦν ἐπὶ δυσὶν ἡμέραις ἐγκαρτερήσας, τριταῖος ἐκεῖθεν ἐξελθὼν καταλαμβάνει τὴν Ἀδριανούπολιν, περὶ τὴν οἰκίαν τοῦ Σιλβέστρου ἱκανὰς ἐνδιατρίψας ἡμέρας. Τῶν γοῦν Κομάνων οἱ λογάδες ἅπαντες ἀποκριθέντες τοῦ λοιποῦ στρατεύματος, βουληθέντες τοῦτον ἀπατῆσαι, προσέρχονται τούτῳ ὡς αὐτόμολοι, σπείσασθαι τάχα μετ' αὐτοῦ προσποιούμενοι. ἵνα τριβομένου τοῦ μετ' εἰρήνης καιροῦ προχωροίη τὸ Κομανικὸν στράτευμα τοῖς ἔμπροσθεν. Ἐπὶ τρισὶν οὖν ἡμέραις ἐγκαρτερήσαντες, ἐπὶ τῆς τρίτης ἡμέρας, νυκτὸς τῆς πρὸς τὰ οἴκοι ὁρμήσεως ἥψαντο. Αἰσθό- C μενος δὲ τὴν τῶν Κομάνων ἀπάτην ὁ Αὐτοκράτωρ ὑποπτέρους ἀποστείλας δηλοῖ τοῦτο τοῖς πεπιστευμένοις τὴν φυλακὴν τῶν τοῦ Ζυγοῦ ἀτραπῶν, ἐφ' ᾧ μὴ ἀναπίπτειν, ἀλλ' ἐγρηγορέναι διαπαντός, εἴπου τούτους κατάσχοιεν. Αὐτὸς δὲ τὸ ὅλον στράτευμα τῶν Κομάνων μεμαθηκὼς ἐπὶ τὰ πρόσω τὴν πορείαν ποιούμενον, εὐθὺς ἀναλαβόμενος τοὺς παρατυχόντας τῶν στρατιωτῶν καταλαμβάνει τόπον τινὰ Σκουτάριον καλούμενον, σταδίους τῆς Ἀδριανουπόλεως ἀπέχοντα ὀκτωκαίδεκα· τῇ δὲ μετ' αὐτὴν εἰς Ἀγαθονίκην. Ἐπεὶ δὲ μεμαθήκει τὸ Κομανικὸν φοσσάτον ἔτι κατὰ τὴν Ἀβιλεβὼ διακείμενον. τόπος δὲ οὗτος οὐ πορρωτέρω τῶν εἰρημένων πόλεων κείμενος. ἐνταῦθα γενόμενος καὶ τὰ ἄπειρα ἅπερ ἀνῆψαν πυρὰ πόρρωθεν ἐξελθὼν καὶ κατασκεψάμενος D ἀποστείλας μετεπέμψατο Νικόλαον τὸν Μαυροκατακαλὼν, καὶ ἑτέρους τῶν ἐκκρίτων ἡγεμόνων τοῦ ὁπλιτικοῦ· καὶ τί χρὴ ποιεῖν διεσκοπεῖτο. Δεῖν οὖν τηνικαῦτα ἐκρίθη μεταπέμψασθαι τοὺς τῶν ἐθνικῶν ἀρχηγοὺς τόν τε Οὐζᾶν, ἐκ Σαυροματῶν δὲ οὗτος. καὶ Καρατζᾶν τὸν Σκύθην, καὶ τὸν μιξοβάρβαρον Μοναστρᾶν, καὶ παρασκευάσασθαι ἵνα ἀπελθόντες παρασκευάσωσιν ἐφ' ἑκάστῃ σκηνῇ πεντεκαίδεκα καὶ πλείους ἀνάψαι πυρσούς, ὥστε τοὺς Κομάνους τοσούτους πυρσοὺς θεασαμένους ἀπειροπληθὲς τὸ Ῥωμαϊκὸν νομίσαι στράτευμα. κἀντεῦθεν ἐκδειματωθέντες τὸ λοιπὸν μὴ θαρσαλέως τούτοις προσβαλεῖν. Τοῦτο δὲ γεγονὸς τῶν Κομάνων ψυχαῖς μέγαν φόβον ἐνῆκεν. Ὁ δέ γε Αὐτοκράτωρ πρωΐας ὁπλισάμενος καὶ τὰς ὑπ' αὐτὸν δυνάμεις ἀναλαβόμενος, ἵε- E ται κατ' αὐτῶν. καὶ πολέμου ἐξ ἑκατέρων συρραγέντος, οἱ Κόμανοι τὰ νῶτα δεδώκασιν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς διελὼν τὸ στράτευμα, τοὺς μὲν ψιλοὺς ἔμπροσθεν διώκειν ἐξέπεμψεν, αὐτὸς δὲ φευγόντων ἀκρατῶς ἐλαύνων ἐδίωκε. Τούτους δὲ περὶ τὴν σιδηρᾶν Κλεισοῦραν καταλαβών, πολλοὺς μὲν ἀναιρεῖ, πλείστους δὲ ζω-

γρείαν

χρείαν ἄγει. οἱ δέ γε προπεμφθέντες τῶν Κομάνων τὴν λείαν πᾶσαν ἀναλαβόμενοι ὑπεχώρησαν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς περὶ τὴν ἀκρολοφίαν τῆς σιδηρᾶς Κλεισούρας παννύχιος διαπλέσας, χειμῶνος ὄντος σφοδροῦ, αὐγαζούσης ἤδη ἡμέρας τὴν Γολόην κατείληφε. Ἐκεῖσε δὲ ἡμερονύχθιον ἐγκαρτερήσας ἐφ᾽ ᾧ τιμῆσαι πάντας τοὺς ἀνδρικῶς ἀγωνισαμένους καὶ δωρεῶν μεγίστων ἀξιῶσαι· καὶ τὸ βουληθὲν εἰς ἔργον ἀγαγὼν, καὶ μετ᾽ εὐφροσύνης πάντας ἐκπέμψας οἴκαδε, ἐν δυσὶ νυχθημέροις κατέλαβε τὰ βασίλεια. καὶ μικρὸν ἑαυτὸν ἀνακτησάμενος τῶν πολλῶν μόχθων, ἐπεὶ τοὺς Τούρκους τὰ ἐντὸς Βιθυνίας κατατρέχοντας εὗρε, καὶ ληϊζομένους ἄπαντα, τῶν δυτικῶν πραγμάτων ἐκ θατέρου μέρους πρὸς ἑαυτὸν ἐπισπωμένων τὸν Αὐτοκράτορα, πλέον ἐν τούτοις ἢ ἐν ἐκείνοις κάμνων. πρὸς γὰρ τὸ κατεπεῖγον μᾶλλον ὁ πόνος ἦν. ἐπίνοιαν ἐπινοεῖται μάλα μεγαλουργὸν ἀξίαν, καὶ τῆς ἐκείνου ψυχῆς, καὶ πρὸς ἀσφάλειαν Βιθυνίας ἀποτειχίζει τὰς ἐκείνων καταδρομὰς διὰ τοιαύτης κατασκευῆς. Ἄξιον δὲ καὶ τὴν κατασκευὴν ἐκείνην διηγήσασθαι. Ὁ γὰρ Σάγγαρις ποταμὸς, ἥ τε παραλία ἡ μέχρι τοῦ χωρίου Χηλῆς ἰθυτενῶς καταφερομένη καὶ ἡ πρὸς βορρᾶν ἀνακάμπτουσα, πολλὴν ἔνδον περικλείουσι χώραν. Ταύτην τοίνυν τὴν χώραν πονηροὶ γείτονες γεγονότες ἡμῖν οἱ τοῦ Ἰσμαὴλ κατὰ πολλὴν ἐρημίαν τῶν κωλυόντων διά τε Μαρυανδηνῶν καὶ τῶν πέρα Σαγγάρεως ῥᾳδίως κατεληΐζοντο. καὶ μᾶλλον τὴν Νικομήδους ἐπέθλιβον τὸν ποταμὸν διαπεραιούμενοι. Τὴν τοιαύτην τοίνυν ὁρμὴν τῶν βαρβάρων ἀνακόπτειν ὁ Βασιλεὺς καὶ τὴν τῆς χώρας καταδρομὴν καὶ μάλιστα τὴν Νικομήδους ἀσφαλιζόμενος κατώπτευε τῆς Βαάνης λίμνης μακρότατον ὄρυγμα κατιδὼν καὶ παρακολουθήσας αὐτῷ μέχρι πέρατος, κατενόει ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ χώματος ὡς ἄρα ὁ τόπος οὐκ ἐκ ταὐτομάτου διαβεβόθρωται, οὐδὲ συμπράγγεται φυσικῶς, ἀλλὰ χειρός τινος ὑπῆρχε μηχάνημα. Πολυπραγμονήσας οὖν τὸ τοῦ τόπου, μανθάνει παρά τινων, ὡς ἄρα τῆς τοιαύτης διώρυχος Ἀναστάσιος ὁ Δίκουρος ἐπιστάτησε. τί μὲν βουλόμενος οὐκ εἶχον λέγειν. ἐφαίνετο δ᾽ οὖν τῷ βασιλεῖ Ἀλεξίῳ, ὡς δὴ ὁ Αὐτοκράτωρ ἐκεῖνος ἐβούλετο ἀπὸ τῆς λίμνης ὕδωρ μετοχετεύειν ἐς ταυτηνὶ τὴν χειροποίητον χαράδραν. Πρὸς τοιαύτην τοίνυν ἐνθύμησιν ἀναχθεὶς ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος, τήν τε τάφρον εἰς βάθος ἱκανώτατον διορύσσειν ἐκέλευε· δεδοικὼς δὲ μή ποτε καὶ πορεύσιμα γένοιτο τὰ τῶν ποταμῶν κατὰ τὰς συναφὰς τῶν ῥευμάτων, ἀνίστη φρούριον ἐρυμνότατον, πανταχόθεν τὸ ἀσφαλὲς καὶ τὸ ἀνεπιχείρητον ἔχον. ἀπό τε τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς εἰς ὕψος καὶ πάχος τειχοποιίας. ὅθεν καὶ τὴν σιδηρᾶν ἀπηνέγκατο κλῆσιν. καὶ ἔστι νῦν τὸ σιδηροῦν τουτὶ πυργίον, πόλις προπόλεως καὶ τείχους προτείχισμα. Αὐτὸς δὲ ὁ Αὐτοκράτωρ ἐφίστατο τῇ τοῦ πολιχνίου οἰκοδομῇ ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας. καίτοι πολλῆς τῆς ἀλέας οὔσης τὸν θερινὸν τροπικὸν τοῦ ἡλίου διαπορευομένου καὶ καύσωνος ἠνείχετο καὶ κονίας καὶ πολλὴν τὴν δαπάνην κατεβάλλετο, ὡς ἐντεῦθεν ἐρυ-

A ctis, pluribus in ſervitutem abductis. Qui vero ante Comanos miſſi fuerant præda ipſorum omni recepta reverterunt. At Imperator cum per fœdam hyemem ſupra verticem ferreæ Cliſuræ imminentem pernoctaſſet, orta die Goloen ſe recepit: ubi ea luce cum inſequenti nocte conſumpta in laudandis & donis ingentibus remunerandis qui nobili ſe aliquo facinore per eam expeditionem commendaſſent, confectis e ſententia rebus milites lætos ac gratulantes in ſuam quemque dimiſit domum. Ipſe duobus diebus totidemque noctibus in regiam ſe urbem contulit: Ubi vix paululum ex laborioſi belli laſſitudine refectus, novam gerendæ rei occaſionem habuit. Turcos nempe comperit infeſtare Bithyniam latrociniis, quod eam præſidiis idoneis vacuam norant: laborante

Præda omnis eis eripitur.

Imperator præmia fortibus dividit.

Edit. Pariſ. pag. 282.

In urbem redit.

Turci Bithyniam infeſtant

B videlicet in occiduo limite per Comanicum tumultum Romana re eo convocare ut ad periculum urgens vires imperii, cæteris tunc quidem minus periclitantibus neglectis coactus Imperator fuerat. Verum ut in omne tempus iſta prædonum accolarum importunitate Bithyniam liberaret, opus animo concepit magnificentia & generoſitate ſua dignum, quod quale fuerit paucis exequar. Sangaris fluvius, cum ora maritima recto littore uſque ad Chelem oppidum protenſa, indeque ſe ad Septentrionem flectente, ſatis magnam regionem circumſcribunt: in quam opportuno illati trajectu mali vicini Iſmaelitæ, obſervata paucitate Præſidiariorum, per Maryandenos, & per eos qui ultra Sangarim habitant, facile illam deprędabantur vaſtabantque;

C Nicomediam præſertim amne tranſito infeſtantes. Frænandæ in poſterum iſti licentiæ, a qua numquam in occaſione voluntas maleficæ Gentis temperatura ſibi eſſet, quærebat Imperator artem ac modum. Cum ergo hac ipſa firmandi cura limitis illius, præſertim vero nobiliſſimæ civitatis Nicomediæ ſecuritati conſulendi, loca illa luſtraret, animadvertit longiſſimam foſſam infra paludem Baanam: quam cum tanti putaſſet uſque ad extremum explorando perſequi, plane ſtatuit ex forma ac ſitu, neutiquam id naturæ opus, ſed artis ac manus eſſe. Perquirenti curioſius quid ea de re indigenæ ſeniores ferrent, reperit obſcuram famam quæ iſtum alveum juſſu olim Anaſtaſii Dicori excavatum memoraret: qua id occaſione quove conſilio factum aut decretum dicere nequiret. Cæterum Imperator Alexius ducta ex natura loci conjectura, ſtuduiſſe quemcumque molito-

Imperator de iis in omne tempus coercendis cogitat.

Foſſa ingens olim excavata infra paludem Baanam.

D rem iſtius foſſæ derivare in eam paludem proximam autumabat. Utut foret hac occaſione uti ad præſens propoſitum ſtatuit. Purgari effodique altius iſtum alveum jubet. Veritus autem ne ad confluentes aquarum ſaburra hinc atque inde per fluctus illata proceſſu temporis vada exiſterent trajectioni, Barbarorum opportuna, excitare inſtituit loco delecto arcem a fundamentis firmiſſimam, quam & affluxus amnis objectu nativæ ſemper redundantis foſſæ, & præcipue muri craſſities atque altitudo, ſtructuræque tota ratio ac forma muniret adeo, ut non immerito arcis aut turris ferreæ nomen, quod hodieque obtinet, ſuſtinere ac præſtare poſſet. Huic

Imperator foſſa limitem firmat arceque ſtructa cui nomen ferreæ.

E quaſi proclivitati ad ſecuritatē civitatis Nicomedienſis Barbaricis excurſionibus oppoſitæ, & velut antemurali Nicomedienſium mœnium Imperator extruendo quotidianam attentionē & operā dabat a primo mane uſq; ad veſperum: nihil illum vapore torrentis ſolis æſtivum tunc tropicum obeuntis deterrente, nec pulvere tantæ molitionis quo conſpergi neceſſe erat aſſiduum operis teſtem ac prętidem. multo vero minus pecuniæ pepercit ul-

pag. 283.

ſive ſumptui quo ad firmitatem arcis quam munitiſſimam optaret adjici putaret aliquid poſſe. Animadvertit ecce ad molis ſoliditatem videri facere ſi quam maximi lapides integri infercirentur in murum. juſſit trahi tantos, quibus movendis quinquaginta, interdum centum opus eſſet viris; quos ad idipſum ampla mercede provocabat. Inde autem orto ut fit certamine ac æmulatione virium inter toroſiſſimos quoſque, quam etiam arte quadam Imperator licet diſſimulanter alebat, certatim accurrebant tam e militibus quam ex agrorum circumjacentium colonis qui ſe maxime lacertoſos ingentibuſque pares trahendis oneribus aut putarent ipſi aut haberi ab aliis honori ducerent; iis ubi experimentum ſui roboris moliendo immani lapide Imperatore inſpectante feciſſent, præter gloriam quam concupierant etiam ampla merces liberaliter rependebatur. Hoc unum de plurimis ſpecimen eſto ad intelligendum quam hic Imperator ad dignoſcendum quid oporteret ſolers, quam ad idem perpetrandum quamvis magnum & difficile, foret efficax.

Dexteritas Imperatoris in militibus ad opus excitandis.

Res Alexii Auguſti uſque ad Indictionem ******* Anni ***** hunc ferme in modum quem hactenus expoſuimus ſe habuere. Porro is cum ſe recrearet ex tantis laboribus, famam accepit ſermonibus omnium tum celebrem, innumerabilium Francicorum exercituum adventantium. Haud lætus is nuncius Alexio fuit, merito timenti ſuſpectum genus. Norat, expertus abunde Roberti bello, Francorum ſubitos vehementes impetus, eorumdemque facilitatem in ſumenda mutandaque ſententia; tum blandos ad ſe inſinuandum aditus; taliaque cætera quæ gentis ejus indoles tamquam naturæ appendices inſeparabiles quocumque locorum ſecum ducit, & habebat perſpecta præclare; & ne in ſui aliquam injuriam erumperent haud ex vano metuebat. Confirmabant providum Principem in iſta formidine decantatæ paſſim, nec a vero abhorrentes vulgi voces, præter ea quæ Auguſtus experientia ſenſerat, de Gallis iiſdem ferentes paſſim: inhiare ſemper ipſos novis atque audacibus cęptis: ubi autem in pacta ac fœdera conſenſerint levibus quibuſque forte oblatis de cauſis ea facile infringere. Hiſce de cauſis Auguſtus nequaquam indormiſcere rei tantæ, ſed accurate armare copias, & in eventum omnem exercitum egregie inſtructum ad manum habere conſtituit. Oſtenderunt res ipſæ poſtmodum famam tunc minora minuſque terrifica veris jactaſſe. Motus enim revera tum eſt univerſus Occidens; hoc eſt quantum Barbararum gentium ultra mare Adriaticum, uſque ad Herculis columnas extenditur; & univerſa velut Europa inopinato exurgens convulſis ſedibus tumultuoſo curſu ſe in Aſiam tranſtulit. Hæc porro commotionis tantæ vel occaſio vel cauſa fuit, Gallus quidam *Petrus* nomine, cognomento *Cucupetrus*, adorandi cauſa ſepulcri ſancti peregrinatione antea ſuſcepta, graviſſimis Turcorum & Saracenorum injuriis toto itinere vexatus, vix tandem redire potuerat in patriam: ubi perfidarum gentium inſolentiam ſecum reputans, quæ obſtiterat ne ſuſceptæ religioni ex animi ſententia ſatisfaceret: decrevit rem prima experientia ſucceſſu caſſam, novo cępto majorique conatu capeſſere: ſatiſque doctus memoria caſuum ſuorum non ejuſmodi viam eſſe Sepulcri ſancti, per quam incomitatum expediret incedere, rationem inivit ſane prudentem comitatus ingentis ad iſtud iter ſibi adjungendi. Nimirum per univerſas Latinorum regiones promulgare inſtituit: oraculo ſe divino juſſum denunciare omnibus in Francia Comitibus; Deum velle jubere ut ad ſancti Sepulcri adorationem patria relicta univerſi pergerent: in idque toto animo atque impetu ferrentur, ut Jeroſolymorum ſacram urbem ex Agarenorum impiis manibus eriperent. Succeſſus iſti conſilio atque incępto reſpondit tantus, quantum ſperare potuiſſet nemo. Concuſſi ea voce animi Gallorum omnium, ferve-

Fama Sacrarum Expeditionum.

Alexio ingrata.

Gallorum indoles.

& mores.

Imperator exercitum comparat.

Motus ingens totius Occidentis.

Quæ ejus cauſa.

Edit. Pariſ. pag. 284.

Galli omnes Petri prædicatione commoventur.

A μνότατον γεγονέναι τὸ τεῖχος καὶ ἀπρόσμαχον. τοὺς σύροντας ἕκαστον τῶν λίθων ἔτυχεν εἶναι πεντήκοντα ἢ ἑκατὸν ἄνδρας, δαψιλῶς ἐπιφιλοτιμούμενος· ἐντεῦθεν δὲ οὐ τῶν τυχόντων, ἀλλὰ καὶ στρατιώτης ἅπας καὶ ὑπηρέτης αὐτόχθων τε καὶ ἐξ ἀλλοδαπῆς ὁρμώμενος, πρὸς τὴν τῶν τοιούτων λίθων ὁλκὴν ἐκεκίνητο, δαψιλεῖς ὁρῶντες τοὺς μισθοὺς. καὶ αὐτὸν τὸν Αὐτοκράτορα καθάπερ ἀθλοθέτην τινὰ ἐπιστάμενον. Τέχνη γὰρ ἦν καὶ τοῦτο, ἵνα πολλῶν συρρεόντων ῥᾷον ἡ ὁλκὴ τῶν παμμεγέθων ἐκείνων λίθων γένοιτο. Οὕτως οὖν ἐκεῖνος καὶ ἐπινοῆσαι βαθύτατος, καὶ καταπρᾶξαι μεγαλουργότατος. Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὸν Αὐτοκράτορα μέ-
B χρι τῆς Ἐπινεμήσεως τοῦ ἔτους, καὶ τὸν εἰρημένον τρόπον προβέβηκεν. Οὔπω δὲ μικρὸν ἑαυτὸν ἀναπαύσας λογοποιουμένην ἤκουσεν ἀπείρων Φραγγικῶν στρατευμάτων ἔλευσιν. Ἐδεδίει μὲν οὖν τὴν τούτων ἔφοδον γνωρίσας αὐτῶν τὸ ἀκατάσχετον τῆς ὁρμῆς, τὸ τῆς γνώμης ἄστατον καὶ εὐάγωγον, καὶ τ' ἄλλα ὁπόσα ἡ τῶν Κελτῶν φύσις ὡς ἴδια ἢ παρακολουθήματά τινα ἔχει διαπαντός· καὶ ὅπως ἐπιχειρήμασι κεχηνότες ἀεὶ διὰ τὴν τυχοῦσαν αἰτίαν τὰς σφῶν συνθήκας ῥᾳδίως ἀνατρέποντες φαίνονται. Εἶχε γὰρ ἀεὶ τοῦτο ᾀδόμενον, καὶ πάνυ ἐπαληθεῦον. καὶ οὐκ ἀναπεπτώκει, ἀλλὰ παντοίως παρεσκευάζετο, ὥστε καιροῦ καλοῦντος ἕτοιμον πρὸς τὰς μάχας εἶναι. Καὶ γὰρ καὶ πλείω καὶ φοβερώτερα τῶν φημιζομένων λόγων ἦ-
C σαν τὰ πράγματα. Πᾶσα γὰρ ἡ Ἑσπέρα, καὶ ὁπόσον γένος βαρβάρων τὴν πέραθεν Ἀδρίου μέχρις Ἡρακλείων στηλῶν κατῴκει γῆν, ἅπαν ἀθρόον μεταναστεῦσαν ἐπὶ τὴν Ἀσίαν διὰ τῆς ἑξῆς Εὐρώπης ἐβάδιζε πανοικὶ τὴν πορείαν ποιούμενον. Ἔσχε δὲ τὰ κατὰ τὴν τοιαύτην συγκίνησιν τὴν αἰτίαν ἐνθενδέ ποθεν. Κελτός τις Πέτρος τοὔνομα, τὴν ἐπωνυμίαν Κουκούπετρος, εἰς προσκύνησιν τοῦ ἁγίου Τάφου ἀπελθὼν, καὶ πολλὰ δεινὰ πεπονθὼς παρὰ τῶν τὴν Ἀσίαν πᾶσαν ληϊζομένων Τούρκων τε καὶ Σαρακηνῶν μόγις ἐπανῆλθεν εἰς τὰ ἴδια. καὶ διαμαρτὼν τοῦ σκοποῦ οὐκ ἔφερεν, ἀλλ' αὖθις ἐβούλετο τῆς αὐτῆς ἅψα-
D σθαι ὁδοῦ. Συνιδὼν δὲ ὡς οὐ χρὴ μόνον αὖθις τῆς παρὰ τὸν ἅγιον Τάφον ὁδοιπορίας ἅψασθαι ἵνα μὴ χεῖρόν τι γένηταί οἱ, βουλὴν βουλεύεται συνετήν. οὐδὲ ἦν διακηρυκεῦσαι εἰς ἁπάσας τὰς τῶν Λατίνων χώρας, ὡς ὀμφὴ θεία παρακελεύεταί με πᾶσι τοῖς ἐν Φραγγίᾳ Κόμησι κηρῦξαι, ἅπαντας τῶν ἰδίων ἀπᾶραι, καὶ εἰς προσκύνησιν τοῦ ἁγίου Τάφου ἀπελθεῖν, καὶ σπεῦσαι ὅλῃ χειρὶ καὶ γνώμῃ τῆς τῶν Ἀγαρηνῶν τὰ Ἱεροσόλυμα λυτρώσασθαι χειρός. Καὶ μέντοι καὶ κατώρθωκεν. Ὥσπερ γάρ τινα θείαν ὀμφὴν ἐνθέμενος εἰς τὰς ἁπάντων ψυχὰς τοὺς ὁπουδήποτε Κελτοὺς ἄλλον ἀλλαχόθεν συνό-

πλοίοις καὶ ἵπποις καὶ τῇ λοιπῇ τοῦ πολέμου παρασκευῇ συναθροίζεσθαι παρεσκεύαζε. Κἀκεῖνοι μὲν οὕτως εἶχον προθυμίας τε καὶ ὁρμῆς, καὶ πᾶσα λεωφόρος τούτους εἶχε. Συνείπετο δὲ τοῖς στρατιώταις ἐκείνοις Κελτοῖς, καὶ ψιλὸν ὑπὲρ τὴν ἄμμον καὶ τὰ ἄστρα πλῆθος, φοίνικας φέρον καὶ σταυροὺς ἐπ' ὤμων, γύναιά τε καὶ τέκνα τῶν σφῶν ἐξεληλυθότα χωρῶν. Καὶ ἦν ὁρᾷν αὐτοὺς καθάπερ τινὰς ποταμοὺς ἁπανταχόθεν συρρέοντας, καὶ διὰ τῶν Δακῶν ὡς ἐπίπαν πρὸς τὰς πρὸς ἡμᾶς ἐπερχομένους πανστρατιᾷ. Προηγήσατο δὲ τῆς τῶν τοσούτων λαῶν ἐπελεύσεως ἀκρὶς τῶν μὲν πυρῶν ἀπεχομένη, τοὺς δὲ ἀμπελῶνας δεινῶς κατεσθίουσα. Ἦν δ' ἄρα τοῦτο τὸ σύμβολον, ὡς οἱ τότε συμβολομάντεις ἀπεμαντεύοντο, ὡς ἡ ἔφοδος τοῦ τοσούτου Κελτικοῦ στρατεύματος, τῶν μὲν Χριστιανικῶν πραγμάτων ἀπόσχηται, δεινῶς δ' ἐπιβρίσειε κατὰ τῶν βαρβάρων Ἰσμαηλιτῶν μέθῃ καὶ οἴνῳ καὶ τῷ Διονύσῳ δεδουλωκότων. Τοῦτο γὰρ τὸ γένος Διονύσῳ τε ὑπείκει καὶ Ἔρωτι καὶ πρὸς παντοίας μίξεις καταφορώτατον καὶ μὴ συμπεριτεμνόμενον τῇ σαρκὶ καὶ τὰ πάθη· καὶ ἔστιν οὐδὲν ἄλλο, ἢ δοῦλον καὶ τρίδουλον τῶν τῆς Ἀφροδίτης κακῶν. Ἐντεῦθέν τοι καὶ τὴν Ἀστάρτην αὐτοὶ καὶ τὴν Ἀσταρὼθ προσκυνοῦσι καὶ σέβονται, καὶ τὸ ἄστρου τὸν τύπον περὶ πλείονος τίθενται, καὶ τὴν χρυσῆν παρ' ἐκείνοις Χοβάρ. Ὁ μέν τοι σῖτος εἰς τὸν Χριστιανισμὸν τοῖς συμβολικοῖς τούτοις ἐξελαμβάνετο διὰ τὸ νηφάλιόν τε καὶ σωφρονικώτατον. Οὕτω μὲν οὖν οἱ μάντεις τὰς ἀμπέλους καὶ τὸν πυρὸν κατεδέξαντο. Ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τῶν μάντεων οὕτως ἐχέτω. Τὰ δὲ κατὰ τὴν ἔφοδον τῶν βαρβάρων οὕτω παρηκολουθήκει καὶ καινόν τι κατανοεῖν τοῖς γε νοῦν ἔχουσιν ἦν. Τῆς γὰρ τῶν τοσούτων ἐλεύσεως οὐχ ὁμοῦ οὐδὲ κατὰ ταυτὸν γενομένης. Καὶ πῶς γὰρ τοσαῦτα πλήθη ἐκ διαφόρων τόπων ἐξορμήσαντα ὁμαδὸν τὸν τῆς Λογγοβαρδίας πορθμὸν διανήξασθαι ἦν; οἱ μὲν πρῶτοι, οἱ δὲ δεύτεροι, οἱ δὲ τούτων ὄπισθεν, καὶ καθεξῆς οἱ ἅπαντες τὸν ἀπόπλουν οὕτω ποιούμενοι διὰ τῆς ἠπείρου διήρχοντο. Προηγεῖτο δὲ ἑκάστου στρατεύματος τούτων ἀκρὶς ἀμύθητος ὡς ἔφαμεν. Ἅπαντες γοῦν ἅπαξ καὶ δὶς τοῦτο θεασάμενοι προδρόμους ταύτας τῶν Φραγγικῶν ταγμάτων ἐγνώρισαν. Ὡς δὲ σποράδην τινὲς τὸν τῆς Λογγιβαρδίας διεπέρων ἤδη πορθμόν, ὁ Αὐτοκράτωρ μετακαλεσάμενος τινὰς τῶν Ῥωμαϊκῶν δυνάμεων ἀρχηγοὺς, ἐκπέμπει τούτους πρὸς τὰ μέρη Δυρραχίου καὶ Αὐλῶνος, ἐντειλάμενος δέχεσθαι μὲν προσηνῶς τοὺς διαπερῶντας, πανηγύρεις τε δαψιλεῖς ἐξ ἁπασῶν τῶν χωρῶν κατὰ τὴν ὁδὸν ἐξάγειν. εἶτα ἐνεδρεύειν παρακολουθοῦντας διόλου, καὶ ἐπὰν ἐκδρομάς τινας τούτους θεάσοιντο ποιουμένους εἰς προνομὴν τῶν παρακειμένων χωρῶν ἐκτρέχοντας, ἀναστέλλειν διὰ μετρίων ἀκροβολισμῶν. Συμπαρῆσαν δὲ τούτοις καί τινες τῆς Λατινικῆς διαλέκτου εἰδήμονες, ἵνα τὰς ἀναφυομένας μεταξὺ μάχας καταστέλλωσιν. Ἀλλ' ὅπως σαφέστερον ἀφηγησαίμην τὸ πρᾶγμα, καὶ κατὰ μέρος. Ταύτης τῆς φήμης διαδραμούσης ἁπανταχοῦ πρῶτος ὁ Γοντοφρὲ τὴν ἰδίαν ἀπεμπολήσας χώραν τῆς προκει-

A re undique vidiſſes cunctas, illis aliunde cum armis equis cæteroque apparatu bellico affluentibus, mira ſingulorum alacritas, mirus impetus euntium, quorum aſſiduo accurſu viæ ſemper publicæ terebantur. Nec turmis eæ modo ac cohortibus militum Gallorum, ſed & arenæ aſtrorumque numerum vincente multitudine redundabant inermis plebis cum mulieribus ac parvulis peregre ruentis. Rubras in humeris geſtabant cruces: id inſigne ac quaſi teſſera militiæ: occurrebantque ſibi ac ſociabantur invicem undique affluentes exercitus, inſtar amnium aquas in unum alveum confluxu miſcentium. Celebre illis ac frequens iter erat per Daciam venientibus ad nos. Viæ quaſi ducibus B locuſtis utebantur, pari fere cum his populis numero, exercituum iſtorum adventum modico locorum temporumque ſpatio præcedentibus. Erat in hoc genere locuſtarum mirum quod ſegetibus parcerent, ſolas in vineas ſævirent. Quam rem talium conjectores in eam ſignificationem trahebant, ut portendi putarent graviter nocituros hoſce Gallicos exercitus Iſmaelitis ſolis, Barbaris ebrietati ac vino deditis, Bacchique ac Veneris mancipiis: temperaturos autem a Chriſtianis; frumenti videlicet ſymbolo deſignatis, ob ſalubrem quam colunt temperantiam. Erant ſane tum ſi uſquam alias perditiſſimi Saracenorum mores, a quoti- C diana crapula & intemperante meri potu ad nefaria omne genus flagitia licentiſſime ruentium: ut haud paulo plus concupiſcentiæ addere viderentur indulgentia immenſa libidinum, quam carni detraherent patria circumciſione patienda. Hinc ſummum Deorum Cupidinem habebant & Aſtartem atque Aſtaroth quotidianis ambibant ſacris, anathema illis ac votivam in tabula ſuſpendere ſoliti effigiem aſtri matutini, aureamque Chobarem apponere: impuriſſime hiſce Dæmonibus longe plus obſcœnitate vitæ nequiſſimæ, quam inſanæ ſuperſtitionis cerimoniis addicti devinctique. Hanc interpretes monſtrorum cauſam habebant conjectandi vinearum cladem ad Saracenicæ calamitatis præſagium pertinere. Quidquid ſit neſcio quid divinæ rei ſubeſſe miro D eventui prudentiores ſuſpicabantur. Quod cum innumerabiles iſti exercitus, non ſimul (qui enim id quidem poſſet) ſed partitis vicibus & certis inter ſe intervallis ex diverſis locis in Calabriæ littora convenirent, inde in adverſam trajecturi continentem: ſimul atque unus aliquis ibi exercitus transfretaverat; præſto aderat quæ agmen iturum præcederet infinita, ut diximus, multitudo locuſtarum; quas idcirco vulgari jam verbo, re ſæpius obſervata, Præcurſores Francicorum exercituum homines vocabant. Cæterum cum audiviſſet Imperator crebros hoſce e Calabria trajectus copiarum Latinarum in multa diſtincta disjunctarum agmina, vocatos ad ſe quoſdam Romanæ militiæ Duces E Dyrrachium & Aulonem verſus ſe conferre juſſit, eamque maritimam obtinere regionem. Porro mandabat ipſis ut qui Gallorum eo trajicerent, iis annonam empturis offerri copioſam & fora paſſim præberi referta juberent, per omnes, qua forte iter eſſet, imperio ſubjectas regiones: ipſi autem euntes ſubſequerentur clanculum, ac ſi qua divertere illos e militari via in objacentes pagos ad prædandum cernerent, ſtuderent ſummovere modicis jaculationibus. Adjuncti de induſtria fuerant periti quidam Latinæ linguæ qui ut quæque coorta rixa fuerat, procurrentes in medium omnia ſtatim componerent. Hæc in genere ad omnes tranſitus pertinent Gallicorum exercituum: verum ut de ſingulis diſtinctius aliquid dicamus: Primus ſparſa illa quam diximus fama Gotthofredus propria ditione vendita iter arripuit verſus Jeroſolymam. Vir hic erat ditiſſimus generoſita-

Incredibilis multitudo euntium ad ſacrum bellum

Rubras cruces in humeris ferebant cui militiæ ſacræ nomen dederant.

Locuſtæ iter Gallorum exercituum præeundo ſignant.

Parcebant illæ ſegetibus, nocebant vineis.

Quid hoc preſagiret?

Perditi mores Saracenorum.

Edit. Pariſ. pag. 285.

Locuſtæ Francicorum exercituum Præcurſores dictæ.

Copias mittit Imperator quæ Gallos obſervent.

Et populationes ac latrocinia coerceant, ſine aperto bello.

Gotthofredus Primus expeditionem ſuſcipit.

te, fortitudine, nobilitate inferiorem ſe nemini ducens. Is adeo certantibus pro ſe quiſque Gallis ſeſe mutuo prævertere princeps expedivit exitum. Numquam talis fando audita commotio eſt, virum mulierumque. Sanctum Domini ſepulcrum ejuſque adorationem loquebantur omnes, ſpectabant & revera ſequebantur ſimpliciores, ad viſenda illa vitæ ac mortis Chriſti monumenta religioſo animo feſtinantes: Callidiores, in quibus Baimundus & ejus conſilii participes, ſpes improbas malitioſis animis verſabant de urbe Conſtantinopoli obiter occupanda, Imperioque ſpecie belli Saracenici quaſi ex occaſione comparando. Itaque omnium qui ingenium Baimundi norant Romanorum Procerum non parum conturbabat animos nunciatus adventus ejus viri, præterquam quod cætera tam acris, ac bello formidandi, etiam Imperatori peculiariter infenſi, memoria vigente adhuc ſimultatum odiorumque veterum. Interea primus expeditionis promulgator Petrus, primus quoque ut par erat expedito egreſſu e patria, Adriatico mari trajecto cum peditum octoginta millibus, & centum millibus equitum, per Hurgariæ fines Conſtantinopolim ſe contulit, tanta velocitate, ut ſpecimen id iter eſſe poſſet ardentis & facile victricis morarum omnium ſtrenuitatis ingeniorum Gallicorum, quod genus aliis jampridem ducti conjecturis homines, præfervida & imprimis efficaci natura praditum paſſim ferunt. Huic Petro Imperator in Turcos ruenti, peritus ipſe rerum morumque gentis ejus, multa benevole ac prudenter ſuadebat prævertendis, in quæ deinde is incidit, malis peropportuna. inter alia ut aliorum Comitum quos in itinere eſſe conſtaret, adventum præſtolaretur. Verum omnia ille ſua fretus multitudine contempſit, tranſmiſſiſque freto copiis, ad parvum oppidum, Helenopolim vocatum, poſuit caſtra. Sequebantur hunc ducem Nortmani ad decem millia. Hi tum ſegregati a reliquo corpore, circumjacentem vaſtabant Nicææ regionem, tanta in omnes crudelitate ut puerulos lactentes pars diſcerperent membratim, pars ligneis tranſfixos verubus igni aſſarent; adultis vero ac ſenibus omnis generis, nulla non ſupplicii ac contumeliæ immanitate illuderent. Harum ſenſu injuriarum erumpentes Nicæa Turci, prælium cum Nortmanis atrox conſerunt; ſed his fortiſſime repugnantibus fracti victique repetunt urbem. Victores Helenopolim ad reliquum exercitum profecti, haud placide a ſociis excepti ſunt, audacem ſuperbiam rem ſeorſim gerere volentium incuſantibus, & alia querentibus qualia tali tempore inter tales perſonas invidia jacere novit diſcordiarum irritamenta. Res haud procul ſeditione ac civili prælio fuit. Tandem feroces Nortmani ſejuncti rurſus a cæteris Xerigordum impetu capiunt, eamque obtinent. Quo Sultanes audito cum idoneis copiis Elchanem mittit, Qui recepta Xerigordo Nortmanorum alios gladio cecidit, alios captivos abduxit. Simul adverſus cæteras Cucupetri copias conſilia & dolos moliens. Nam & inſidias poſuit locis idoneis per quæ tranſitus erat Helenopoli Nicæam petentibus, & Latinorum avaritia perſpecta, duos quoſdam vafros ſubmiſit homines in Petri caſtra qui paſſim per exercitum ferrent Nortmanos cepiſſe Nicæam, in eaque nunc diripienda verſari, vix pares exportandis immenſis opibus, interea ſane dum ipſi apud Helenopolim otio torperent. Movit incredibiliter ea fama vulgus militum. nec teneri ultra potuere. verum direptionis & urbis de-

Plebs vera religione agitur.

Principes præſertim Baimundus, aliud ſpectant.

Hinc Græcorum metus.

Edit. Pariſ pag. 286.

Petrus cum exercitu ingenti mira celeritate Conſtantinopolim venit.

Nortmanni circumjacentem Nicææ regionem vaſtant crudeliter.

Turcos vincunt.

Diſcordiæ civiles in caſtris Petri.

Xerigordus capta & recepta cum Northmanorum clade.

Vafrum ſtrategema Sultani.

A μένης ἐδῶ ᾤχετο. Ἀνὴρ δὲ ὅπως πολυχρήματος, καὶ ἐπὶ γενναιότητι καὶ ἀνδρείᾳ καὶ γένους περιφανείᾳ μεγάλως αὐχῶν. Ἕκαστος γὰρ τῶν Κελτῶν ἐσπούδαζε προτρέχειν τῶν ἄλλων. καὶ γέγονε συγκίνησις οἵα οὐδέποτέ τις μέμνηται ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, τῶν μὲν ἁπλουστέρων, ὡς τὸν τοῦ Κυρίου τάφον προσκυνῆσαι, καὶ τὰ κατὰ τοὺς ἱεροὺς ἱστορῆσαι τόπους ἐπειγομένων ἐπ' ἀληθείᾳ. Τῶν δέ γε πονηροτέρων, καὶ μᾶλλον ὁποῖος ὁ Βαϊμοῦντος καὶ οἱ τούτου ὁμόφρονες ἄλλον ἐνδόμυχον τὸν λογισμὸν ἐχόντων εἴπου ἐν αὐτῇ διέρχεσθαι δυνηθεῖεν καὶ αὐτὴν τὴν βασιλεύουσαν καταλαβεῖν, καθάπερ πόρισμά τι ταύτην εὑρηκότες. Ἐτάραττε δὲ τὰς τῶν πλειόνων καὶ γενναιοτέρων ψυχὰς ὁ Βαϊμοῦντος ὡς παλαιὰν μῆνιν κατὰ τοῦ Αὐτοκράτορος τρέφων. B Ὁ μὲν οὖν Πέτρος μετὰ τὸ ταῦτα διακηρυκεῦσαι πάντων προηγησάμενος, τὸν τῆς Λογγιβαρδίας διεπέρασε πορθμὸν μετὰ πεζῶν χιλιάδων ὀγδοήκοντα, ἱππέων δὲ χιλιάδων ἀνδρῶν ἑκατόν. καὶ διὰ τῶν μερῶν τῆς Οὐγγρίας τὴν βασιλεύουσαν κατέλαβεν. Ἔστι μὲν γὰρ τὸ τῶν Κελτῶν γένος, ὡς εἰκάσαι τινά, καὶ ἄλλως λίαν θερμότατον καὶ ὀξύ, ἐπὰν δὲ καὶ ἀφορμῆς δράξοιτο ἀκάθεκτον. Τοῦ δὲ Βασιλέως ἅπερ ὁ Πέτρος προπεπόνθει παρὰ τῶν Τούρκων γινώσκοντος, καὶ συμβουλεύοντος αὐτῷ καὶ τὴν τῶν λοιπῶν Κομήτων καρτερῆσαι ἔλευσιν, οὐκ ἐπείθετο, θαρρῶν εἰς τὸ πλῆθος τῶν συνεπομένων αὐτῷ. καὶ διαπεράσας ἐπήξατο τὸν χάρακα εἴς τι πολίχνιον Ἑλενούπολιν ὀνομαζόμενον. C Ἐπεὶ δὲ καὶ Νορμάνοι τούτῳ συνείποντο εἰς δέκα χιλιάδας ποσούμενοι, ἀποσχισθέντες τοῦ λοιποῦ στρατεύματος τὰ κατὰ τὴν Νίκαιαν ἐληΐζοντο, πᾶσιν ὠμοτάτως χρησάμενοι. Τῶν τε γὰρ βρεφῶν τὰ μὲν ἐμέλιζον, τὰ δὲ ξύλοις περιπείροντες ὤπτιζον ἐν πυρί, πρὸς δὲ τοὺς τῷ χρόνῳ προήκοντας πᾶν εἶδος ποινῆς ἐπεδείκνυντο. Οἱ δὲ ἐντὸς τῶν γινομένων ἐν αἰσθήσει γεγονότες, ἀναπετάσαντες τὰς πύλας κατ' αὐτῶν ἐξῄεσαν. Καρτεροῦ δὲ τηνικαῦτα συρραγέντος πολέμου, παλίνορσοι εἴσω τοῦ κάστρου γεγόνασι, ἐκθύμως τῶν Νορμάνων ἀγωνισαμένων, καὶ ὡς τὴν λείαν ἅπασαν ἀναλαβόμενοι, κατέλαβον αὖθις τὴν Ἑλενούπολιν. Λόγων δὲ ἀναμεταξὺ αὐτῶν τε καὶ τῶν μὴ σὺν αὐτοῖς ἀπελθόντων D κινηθέντων, ὁποῖα φιλεῖ ἐν τοῖς τοιούτοις γίνεσθαι, τοῦ φθόνου τὸν θυμὸν ἀναφλέγοντος τῶν ἀπολειφθέντων. κἀντεῦθεν ἐμφυλομαχίας ἀμφοῖν γενομένης, οἱ τολμητίαι Νορμάνοι ἀποσχισθέντες αὖθις τὸ Ξερίγορδον καταλαβόντες ἐξ ἐφόδου κατέσχον. Μαθὼν δὲ τὸ γεγονὸς ὁ Σουλτὰν κατ' αὐτῶν μετὰ ἀποχρώσης δυνάμεως ἐκπέμπει τὸν Ἐλχάνην. Ὁ δὲ καταλαβών, αἱρεῖ μὲν τὸ Ξερίγορδον, τῶν δὲ Νορμάνων τοὺς μὲν ξιφῶν παρανάλωμα ἐποιήσατο, τοὺς δὲ καὶ ζωγρείαν ἦγε μελετήσας ἅμα καὶ κατὰ τῶν συναπολειφθέντων τῷ Κουκουπέτρῳ. Καὶ λόχους μὲν ἐν ἐπικαίροις καταστήσας τόποις ὡς ἂν ἐν τῇ κατὰ τὴν Νίκαιαν ἀπιέναι τούτοις ἀπροόπτως ἐμ- E πίπτοντες ἀναιρῶνται. Γινώσκων δὲ καὶ τὸ τῶν Κελτῶν ἐρασιχρήματον, δύο τινὰς δραστηρίους τὴν γνώμην μεταπεμψάμενος ἐνετείλατο ἀπελθεῖν πρὸς τὸ στράτευμα τοῦ Κουκουπέτρου διακηρυκεύοντας ὡς οἱ Νορμάνοι κατασχόντες τὴν Νίκαιαν, δασμὸν τῶν ἐν αὐτῇ ποιοῦνται. Αὕτη ἡ φήμη τοὺς τῷ Πέτρῳ συνόντας καταλαβοῦσα δεινῶς συνετάραξε. Δα-

σμὸν γὰρ καὶ χρήματα ἀκηκοότες, παραχρῆμα τῆς παρὰ τὴν Νίκαιαν φερούσης ὁδοῦ ἀσυντάκτως ἥψαντο, ἐπιλαθόμενοι μονονοὺ καὶ στρατιωτικῆς ἐμπειρίας, καὶ τῆς τοῖς πρὸς μάχην ἀπιοῦσιν εὐταξίας. Ἔστι μὲν γὰρ καὶ ἄλλως τὸ τῶν Λατίνων γένος φιλοχρηματώτατον, ὥσπερ ἄνωθεν εἴρηται. ἐπὰν δὲ καὶ πρὸς καταδρομὴν χώρας ἀπονεύσειε καὶ λόγῳ μὴ χρώμενον ἀχαλιναγώγητον. Μὴ κατὰ στοῖχος δὲ μήτε ἰλαδὸν πορευόμενοι, τοῖς περὶ τὸν Δράκοντα λοχῶσι Τούρκοις περιπίπτοντες, οἰκτρῶς ἀπώλοντο. καὶ τοσοῦτον πλῆθος Κελτῶν τε καὶ Νορμάνων ἔργον μαχαίρας Ἰσμαηλιτικῆς ἐγεγόνει, ὥστε τὰ ἑκασταχοῦ κείμενα λείψανα τῶν ἀποσφαγέντων ἀνδρῶν συγκομίσαντες, μέγιστον οὐ λόφον φημὶ, οὐδὲ βουνὸν, οὐδὲ σκοπιὰν ἐποιήσαντο. ἀλλ' οἷον ὄρος ὑψηλὸν καὶ βάθος καὶ πλάτος ἀξιολογώτατον ἀπολαμβάνον. Τοσοῦτος ἔκειτο ὁ τῶν ὀστῶν κολωνὸς, κἄν τινες ὕστερον τῶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους τῶν ἀποσφαγέντων βαρβάρων ἐν σχήματι πόλεως οἰκοδομήσαντες τεῖχος, μεσέμβολά τινα καθάπερ κάχληκας τὰ ὀστᾶ τῶν ἀπολωλότων ἐνέθεντο, τάφον τινὰ τρόπον αὐτοῖς τὴν πόλιν ποιούμενοι. ἥτις καὶ εἰς τήμερον ἵσταται τετειχισμένη ὁμοῦ τε λίθοις καὶ ὀστοῖς ἀναμὶξ ἔχουσα τὸν περίβολον. Πάντων οὖν ξιφῶν παρανάλωμα γεγονότων, μόνος ὁ Πέτρος μετ' ὀλίγων τινῶν εἰς Ἑλενούπολιν αὖθις ὑποστρέψας, εἰσῆλθε. Οἱ δὲ Τοῦρκοι αὖθις τοῦτον ἐνέδραις ἑλεῖν ἐθέλοντες. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ ἅπαντα ἀκηκοὼς καὶ τὴν τοσαύτην ἀνδροκτασίαν βεβαιωθεὶς, ἐν δεινῷ ἐποιεῖτο εἰ καὶ ὁ Πέτρος ἁλῴη. Παραχρῆμα τοίνυν μεταπεμψάμενος τὸν Κατακαλὼν Κωνσταντῖνον τὸν Εὐφορβηνὸν, οὗ ὁ λόγος ἐν πολλοῖς ἤδη ἐμνήσθη, ἀποχρώσας δυνάμεις ἐν ναυσὶ πολεμικαῖς ἐμβαλὼν, διαπόντιον εἰς ἀρωγὴν αὐτοῦ πέπομφε. Θεασάμενοι δὲ τοῦτον οἱ Τοῦρκοι καταλαβόντα, φυγαδείᾳ ἐχρήσαντο. Ὁ δὲ μικρὸν ἀναμείνας ἀναλαβόμενος τὸν Πέτρον μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ, ῥητοὶ γὰρ ἦσαν, διασώζει πρὸς τὸν Βασιλέα. Τοῦ δὲ Βασιλέως ἀναμιμνήσκοντος αὐτὸν τῆς ἀρχῆθεν ἀβουλίας αὐτοῦ, καὶ ὅπως ταῖς αὐτοῦ ὑποθημοσύναις μὴ πειθόμενος τοσούτοις ἐμπεπτώκει δεινοῖς, ὁποῖα Λατῖνος ὑψαύχην, οὐχὶ ἑαυτὸν αἴτιον τοῦ κακοῦ ἔλεγεν, ἀλλ' ἐκείνους τοὺς μὴ αὐτῷ πειθομένους, ἀλλὰ τοῖς ἰδίοις θελήμασι χρωμένους, λῃστὰς ἀποκαλῶν τούτους καὶ ἅρπαγας, καὶ μηδὲ παρὰ τοῦ Σωτῆρος εἰς προσκύνησιν τοῦ ἁγίου Τάφου διὰ ταῦτα δεκτούς. Οἱ μὲν οὖν τῶν Λατίνων, ὁποῖος ὁ Βαϊμοῦντος καὶ οἱ τούτου ὁμόφρονες, ἔρωτα τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς ἐκ μακροῦ ἔχοντες, καὶ ταύτην ἑαυτοῖς περιποιήσασθαι βουλόμενοι, πρόφασιν τὴν τοῦ Πέτρου διακηρύξεως εὑρηκότες, ὡς εἴρηται, τὴν τοιαύτην συγκίνησιν ἐποιήσαντο, ἀπατήσαντες τοὺς ἀκεραιοτέρους. καὶ χρηματιζόμενοι κατὰ τῶν Τούρκων ἀπέρχεσθαι εἰς ἐκδίκησιν τοῦ ἁγίου Τάφου τὰς ἰδίας ἐπιπράσκον χώρας. Οὖβος δέ τις ὁ τοῦ ῥηγὸς Φραγγίας ἀδελφὸς φυσῶν τὰ Ναυάτου, ἐπ' εὐγενείᾳ καὶ πλούτῳ καὶ δυνάμει τῆς ἐντυχαμένης μέλλων ἐξελθεῖν τάχα ὡς πρὸ τὸν ἅγιον Τάφον, ἀποστείλας, ἀπονοίας ῥή-

A prædandæ audita mentione, ſurgunt paſſim amentes, & nulla diſciplina, nullo militari ordine, nulla forma aciei, ductuque ſignorum, tumultuoſiſſime ruunt Nicæam verſus, quaſi lymphati. Habet hoc, ut dixi, Latinorum natio. cum ad omne lucri genus aſperrimi ſunt; tum ubi diripiendarum urbium aut incurſandarum latrocinio regionum opulentarum occaſio eſt, nullo periculo, nulla ratione frænari, ne retardari quidem valent. *Edit. Pariſ. pag. 287.* Tum igitur ut ordinibus ſolutis nullo inſtructu aut cautione pugnam ineuntibus ſolita, diſperſi temere ferrentur, in Turcos ad locum Draconem dictum ſubſidentes in inſidiis, incidunt, ibique miſerabiliter cæduntur. ac tantam Gallorum Normanorumque Iſmaelitico tum gladio carnificinam exercitam memorant, ut compor- *Cædes immenſa Latinorum.*
B tatis in unum acervum deinde cadaveribus, non tumulus aut collis vertexve in latam ſpeculationem eminens; ſed magni plane montis inſtar extiterit cum ſublimi altitudine in juſtam craſſitiem & latitudinem patentis. Ac plane ingens hodieque ſupereſt illic agger oſſium. *Mons ex eorum oſſibus aggeſtus.* quamquam non pauca inde ſubtracta conſtat. Siquidem poſtea quidam ex iſto genere Barbarorum tum cæſorum, cum murum non longe hinc in civitatis formam ædificarent, multa inde ſumpta lapidibus oſſa miſcuerunt, cæmentoque devinxerunt in unam ſtructuræ molem; ſepulchrum mortuis, viviſque urbem una opera molientes. *Urbs partim oſſibus ſtructa.* Et hæc civitas hodie viſitur cincta mœnibus oſſium ſaxorumque mixtura confectis. Deleto internecione Chriſtia-
C no exercitu, Petrus cum paucis Helenopolim ſe recipit. nec ibi tuto erat. intendebant Turci machinas ad ipſum intercipiendum. movit Imperatori miſericordiam tantæ cædis certus nuncius: nec committendum ſibi putavit, ut Petro in tanto diſcrimine deſerendo, Turcos ſineret victoriam tantam captivitate ducis ipſius illuſtriorem facere. Miſit igitur ei ſuppetias Catacalonem Conſtantinum Euphorbenum cujus ſæpe meminimus ſuperius, cum idoneis copiis quas in naves bellicas impoſuit. Hunc Turci cernentes jam appulſum fugæ ſe dederunt. Euphorbenus non longum illic moratus Petrum cum ſociis non multis certo periculo ereptum Imperatori ſiſtit incolumem. *Petrum Imperator adjuvat & ne a Turcis capiatur impedit.* Admonebat amice hominem Auguſtus, quam
D non utili conſilio ſibi prius recta & tuta ſuadenti noluiſſet acquieſcere. Ille ut Latinum decebat arduæ cervicis & demittere ſe neſcium, reſpondit haud quaquam ſuæ culpæ imputandam cladem, ſed pervicaciæ ſuorum qui temere præcipitaſſent in exitium ſalubribus Ducis ſui mandatis negligendis. *Superbia Petri ſuis culpam imputantis.* Quos etiam iræ indulgens prædones raptoreſque vocitabat: ideoque ajebat merito ſupplicio præoccupatos ante quam attigiſſent metam religioſæ peregrinationis: Salvatore Chriſto indignos eos habente quos admitteret ad adorationem Sancti ſui ſepulcri. Hic ſucceſſus expeditionis primæ fuit Latinorum in Turcos: quam aliæ atque aliæ conſecutæ ſunt; omnibus ut dixi Occidentis
E Principibus & populis promulgatione illa divinæ voluntatis a Cucupetro facta commotis: vel potius pleriſque ad ſpem ambitionis propriæ ſpecioſo prætextu & ſimplicitate credulorum abutentibus: ac dum Turcis minantur ultionem, Chriſtianæ Græciæ cladem ſervitutemque parantibus. *Principes ditiones vendunt ut ad expeditionem ſacram ſe accingant.* *pag. 288.* Utut ſit fervebant omnia miſis apparatuum ingentibus: & Dynaſtæ ac magnates pro ſe quiſque ut expeditioni tam ſumptuoſæ pecuniam neceſſariam conficerent ditiones paſſim urbeſque vendebant ſuas. Hugo autem quidam frater Regis Francorum nobilitatis atque opum conſcientia prætumidus: cum in procinctu eſſet ad expeditionem Jeroſolymitanam ſuperbiſſimas ad Imperatorem litteras dedit, quibus mandabat ut ſibi per ejus ditionem iter *Expeditio Hugonis fratris Regis Francorum.*

habituro meminiſſet occurrere cum pompa & veneratione debita. Hunc ferme in modum ſcripta erat Epiſtola. *Scias, o Imperator, eſſe me Regem Regum & majorem cunctis qui ſub cælo ſunt. Itaque ſimul iſtuc advenerim par eſt excipi me a te magnifice ac prout nobilitati meæ conſentaneum eſt.* Erat tum Dyrrachii Dux Joannes Iſaaci Sebaſtocratoris filius, de quo ſuperius actum eſt. Claſſi vero circa Dyrrachii portum diſcretis ſtationibus imminenti in ſpeculationem ac cuſtodiam maris ejus totius, cum poteſtate præerat Nicolaus Maurocatacalo, crebris illinc excurſionibus erumpens, obſervanſque late ne qua improviſo piratica navis Romana littora tentaret. Ad hunc utrumque Imperator acceptis Hugonis litteris, ſeorſim ſcribit. Joanni quidem Duci Dyrrachii mandans ut a continente atque ora littorali Calabriæ adverſa Galli adventum opperiretur, deque eo quam celerrime ad ſe nuncios daret. Hugonem interim ipſum exciperet magnifice: Ducem vero claſſis vigilare jubebat acribus & aſſiduis excubiis intentum in occaſionem omnem & ſemper paratum ad rem gerendam. Interim ad oram Longobardiæ maritimam Hugo provectus legatos ad Ducem Dyrrachii mittit quatuor ſupra viginti, loricis omnes ocreiſque, cum armatura cætera, cataphractos aureis. Erant cum eis Comes Tzerpenterius, & Helias qui Theſſalonica ab Imperatore profugerat. Horum ad Ducem hæc oratio fuit: *Notum tibi ſit, o Dux, Dominum noſtrum Hugonem quamprimum huc trajecturum ſumpto nuper Romæ aureo vexillo S. Petri. Scias porro ipſum eſſe ſummum Ducem Franciæ militiæ univerſæ. Para igitur te ad eum exercitumque ejus pro dignitate ipſius excipiendum, memineriſque occurſum illi debitum reddere.* Talia dum iſti mandant Hugo Roma in Calabriam, ut dictum eſt, delatus, illincque per Barium verſus Illyricum navigans, pleraſque naves ſuas cum nautis & militibus fœda tempeſtate perdidit: una dumtaxat ſcapha qua forte ipſe Hugo vehebatur, & ipſa furore fluctuum ſemilacera, in terram ejecta ad quemdam locum qui æquali hinc inde ſpatio diſtat a Dyrrachio & loco alio qui *Palus* appellatur. Et per hunc modum inopinate ſervato duo quidam occurrunt ex iis quos Dux Joannes per littora dimiſerat ut ipſius adventum obſervarent. Hugonem hi accedunt compellatoque nunciant Ducem Dyrrachii Dominum ipſorum, expectare pridem illum, cupereque aſpectu ejus ac congreſſu frui. Ad hæc Hugo ſtatim equum popoſcit. Deſiliens horum alter ſuum illi perofficioſe tradit. Sic delatum ad ſe Hugonem Dux Joannes ad primum ſtatim occurſum ſalutatione perhonorifica excepit: mox illa humaniſſime conſueta percontatus, quo & unde, audita que ab eo cum cætera viæ fortuna, tum navigationis infauſtæ periculis & naufragio, conſolari viciſſim hoſpitem ſtuduit votis & promiſſionibus bene ominatis proſperiorum deinceps eventuum. Ad hæc regiis ipſum epulis adhibet. Indeque liberaliter illum quidem, ſed non plane libere apud ſe detinet. Certus neutiquam eum a ſe dimittere, aut etiam cupienti copiam abeundi facere, antequam reverſis quos ad Imperatorem miſerat nunciis quid is fieri vellet intellexiſſet. At Auguſtus re cognita Butumitem celeritate ſumma Epidamnum mittit, quam urbem ſæpe Dyrra-

Ejus Epiſtola ad Imperatorem.

Mandata Imperatoris de Hugone ad Joannem Ducem & Nicolaum Maurocatacalonem.

Magnifica legatio Hugonis ad Ducem Dyrrachii.

Hugonis naufragium.

Edit. Pariſ. pag. 289.

Ex quo ipſe vix ſalvus evadit.

& ad Ducem Dyrrachii deducitur.

A quo liberali cuſtodia detetus.

A ματα ἐμβῶσι πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα, προμηθούμενος τὴν ὑπάντην αὐτῷ γενέσθαι λαμπράν. Ἴσθι, λέγων, ὦ Βασιλεῦ, ὡς ἐγὼ ὁ Βασιλεὺς τῶν Βασιλέων, ϗ ὁ μείζων τῶν ὑπ' οὐρανόν. ϗ καταλαμβάνοντά με ἤδη ἐνδέχεται ὑπαντῆσαι τε ϗ δέξασθαι μεγαλοπρεπῶς ϗ ἀξίως τῆς ἐμῆς εὐγενείας. Ταῦτα ὁ Βασιλεὺς ἀκούσας, ἐπεὶ Δοὺξ μὲν ἔτυχε Δυρραχίου Ἰωάννης υἱὸς Ἰσαακίου τοῦ Σεβαστοκράτορος, περὶ οὗ ἄνωθεν εἴρηται, τοῦ δὲ στόλου Νικόλαος ὁ Μαυροκατακαλὼν περὶ τὸν λιμένα τοῦ Δυρραχίου ἐκ διαστημάτων ἐνορμίσας τὰς ναῦς, κἀκεῖθεν αὖθις τὰς ἐκδρομὰς ποιούμενος ϗ τὰ πελάγη περισκοπῶν ὡς μὴ λάθοιεν αὐτὸν λῃστρικαὶ νῆες B παραπλεύσασαι, ὁ Αὐτοκράτωρ εὐθὺς γράμματα πρὸς ἀμφοτέρους ἐκπέμπει, ἐντειλάμενος, τὸν μὲν Δοῦκα Δυρραχίου διὰ τῆς ἠπείρου ϗ τῆς παραλίας ἐφεδρεύειν τὴν τούτου ἔλευσιν, ϗ παραχρῆμα τῷ Αὐτοκράτορι ταχεῖαν τῆς τούτου ἐλεύσεως δοῦναι γνῶσιν, αὐτὸν δὲ τὸν Οὖβον ὑποδέξασθαι μεγαλοπρεπῶς. τὸν δὲ Δοῦκα τοῦ στόλου παρακελεύσασθαι μηδαμῶς ἀναπεπτωκέναι μηδὲ καταραθυμεῖν, ἀλλ' ἐγρηγορέναι διαπαντός. Κατὰ τὴν παραλίαν δὲ τῆς Λογγιβαρδίας ὁ Οὖβος διασωθεὶς πρέσβεις τηνικαῦτα ἐκπέμπει πρὸς τὸν Δοῦκα Δυρραχίου εἴκοσι πρὸς τοῖς τέσσαρσι τὸν ἀριθμὸν, θώραξι χρυσέοις σὺν αὐταῖς κνημῖσι περιπεφραγμένους C μετὰ τοῦ Κόμητος Τζερπεντηρίου, ϗ Ἠλία τοῦ ἐκ Θεσσαλονίκης ἀποδράσαντος ἀπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος. Οἱ δὲ πρὸς τὸν Δοῦκα τοιαῦτα ἔλεγον: Γνωστὸν ἔστω σοι, Δοὺξ, ὅτι ὁ κύριος ἡμῶν Οὖβος, ὅσον ἤδη καταλαμβάνει, ἀναλαβόμενος ἀπὸ Ῥώμης τὴν χρυσῆν τοῦ ἁγίου Πέτρου σημαίαν. Ἀρχηγὸν δὲ τοῦτον ἐπίστασο τοῦ Φραγγικοῦ στρατεύματος ἅπαντος. Ἑτοιμάσθητι γοῦν πρὸς τὴν τούτου ϗ τῆς ὑπ' αὐτὸν δυνάμεως δοχὴν ἀξίαν τῆς αὐτοῦ ἐξουσίας ϗ τὴν πρὸς αὐτὸν ὑπάντην ποιησόμενος. Τούτων τοιαῦτα πρὸς τὸν Δοῦκα λεγόντων, ὁ Οὖβος διὰ τῆς Ῥώμης εἰς Λογγιβαρδίαν, ὡς εἴρηται, κατελθὼν, καὶ διὰ τῆς Βάρεως ὡς πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν τὸν ἀπόπλουν ποιούμενος, κλύδωνι μεγίστῳ περιπεσὼν ἀπώλεσε τὰ πλείω τῶν αὐτοῦ D πλοίων σὺν αὐτοῖς ἐρέταις καὶ ἐπιβάταις, ἑνὸς μόνου σκάφους, ἐν ᾧ αὐτὸς ἔτυχε κατὰ τὴν μεταίχμιον παραλίαν τοῦτε Δυρραχίου ϗ τόπου τινὸς καλουμένου Πάλους, ἀποπτυσθέντος οἷον πρὸς τῶν κυμάτων ϗ αὐτοῦ ἡμιθραύστου. Παραδόξως δὲ τούτῳ σωθέντι περιτυχόντες δύο τινὲς περισκοποῦντες τὴν τούτου ἔλευσιν μετεκαλοῦντο αὐτὸν λέγοντες, ὡς ὁ Δοὺξ ἐπεκδέχεταί σου τὴν ἄφιξιν ἐπιπόθων σε θεάσασθαι. Ὁ δ' εὐθὺς ἵππον ἐζήτει. Ἅτερος οὖν τούτων ἀποβὰς τοῦ ἵππου τοῦτον αὐτῷ μάλα προθύμως δίδωσιν. Οὕτω γοῦν ὁ Δοὺξ σωθέντα δεξάμενος ϗ προσηγορίας ἀξιώσας, ὅπῃ τε ϗ ὅθεν ἐπερωτήσας, ϗ ὅπως αὐτῷ διαπλωϊζομένῳ τὰ δεινὰ ξυμβέβηκε μαθὼν, καὶ ἐπαναχτησάμενος χρησταῖς ὑποσχέσεσι τράπεζαν αὐτῷ δαψιλῆ τὸ λοιπὸν παρατίθησι. Μετὰ δὲ τὴν εὐωχίαν ἀνέτως μὲν, οὐκ ἐλευθέρως δὲ παντελῶς εἶχε. Ταχὺ δὲ τῷ Αὐτοκράτορι τὰ κατ' αὐτὸν δηλώσας ἐκαρτέρει τὸ ποιητέον ἐκεῖθεν δέξασθαι. Ἅπαντα δὲ μεμαθηκὼς ὁ Αὐτοκράτωρ, ὀξέως τὸν Βουτουμίτην πέμπει πρὸς τὴν Ἐπίδαμνον, ἣν πολλάκις Δυρράχιον κατωνομάσαμεν,

ἐφ' ᾧ τὸν Οὖβον ἀναλαβέσθαι· καὶ μὴ τὴν εὐθεῖαν βαδίσαι, ἀλλὰ παρεκκλῖναι διὰ τῆς Φιλιππουπόλεως αὐτὸν ἀγαγεῖν εἰς τὴν μεγαλόπολιν. Εδεδίει γὰρ τὰ ὄπισθεν ἐρχόμενα Κελτικὰ πλήθη καὶ στρατεύματα. Δεξάμενος δὲ τοῦτον ὁ Βασιλεὺς ἐντίμως, καὶ παντοίας φιλοφροσύνης ἀξιώσας, χρήματά τε ἱκανὰ ἐπιδοὺς, πείθει παραχρῆμα ἄνθρωπον αὐτοῦ γενέσθαι τὸν τοῖς Λατίνοις συνήθη ὅρκον ἐπομοσάμενον. Αλλὰ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὸν Οὖβον ὡς προοιμίου. Ο δέ γε Βαϊμοῦντος οὗ ἄνωθεν ὁ λόγος πολλάκις ἐμνήσθη, πέντε καὶ δέκα ἡμερῶν οὔπω διελθουσῶν, διεπέρασεν εἰς τὴν ἀκτὴν τοῦ Καβαλίωνος μετὰ Κομήτων ὑπερφόρων, καὶ στρατεύματος ἀριθμὸν ὑπερβαίνοντος ἅπαντα. Τόπος δὲ οὗτος ἐγγὺς τῆς Βουσῆς· Ονόματα δὲ ταῦτα τῶν ἐν τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις τόπων. καὶ μεμφέσθω μηδεὶς ἡμῖν τοιούτοις χρωμένοις ὀνόμασι βαρβαρικοῖς, καὶ ἀφ' ὧν ἔστι τὸ ὕφος τῆς ἱστορίας καταμιαίνεσθαι. Οὐδὲ γὰρ οὐδ' Ομηρος ἀπηξίωσε Βοιωτοὺς ὀνομάζειν καί τινας βαρβαρώδεις νήσους διὰ τὴν τῆς ἱστορίας ἀκρίβειαν. Κατὰ πόδας δὲ τούτου καὶ ὁ Κόμης Πρεβέντζης ταῖς ἀκταῖς τοῦ πορθμοῦ Λογγιβαρδίας προσπελάσας, ἐπεὶ διαπερᾶν καὶ αὐτὸς ἐβούλετο, μυριοφόρον ναῦν λῃστρικὴν μισθωσάμενος τετράρμενον ἑξακισχιλίων χρυσίων στατήρων. ἐν ᾗ ἐρέται μὲν διακόσιοι, ἐφόλκια δὲ τὰ συνεφεπόμενα ταύτῃ τρία, τὸν ἀπόπλουν οὐ πρὸς τὰ μέρη τοῦ Αὐλῶνος ἐπεποίητο, καθὼς τὰ λοιπὰ τῶν Λατίνων στρατεύματα, ἀλλὰ τὸν Ρωμαϊκὸν ὑφορώμενος στόλον, λύσας τὰ πρυμνήσια μικρὸν παρεκκλίνας, κατευθὺ Χιμάρας τὸν ἀπόπλουν ἐποιεῖτο οὐρίου τυχὼν πνεύματος. Φεύγων δὲ τὸν καπνὸν εἰς πῦρ ἐμπέπτωκε. Καὶ γὰρ οὐχὶ τοῖς σποράδην ἐνεδρεύουσι τὸν τῆς Λογγιβαρδίας πορθμὸν ναυτικοῖς περιέτυχεν, ἀλλ' αὐτῷ τῷ Δουκὶ τοῦ ὅλου Ρωμαϊκοῦ στόλου Νικολάῳ τῷ Μαυροκατακαλών. Ος πόρρω περὶ τῆς λῃστρικῆς ἐκείνης νηὸς μεμαθηκὼς, τὰς τοῦ ὅλου στόλου διήρεις καὶ τριήρεις, καί τινας δρομάδας ἀναλαβόμενος ναῦς, ἀπελθὼν ἵστατο εἰς Καβαλίωνα ἀντικρὺ τοῦ Ασώνος, ἐξ οὗπερ ἐξεληλύθει τὸν μέγαν ἐκεῖσε στόλον καταλιπών. Καὶ ἀπέστειλε τὸν καλούμενον δεύτερον Κόμητα μετὰ τοῦ ἰδίου κατέργου ἐξκουσάτου παρὰ τοῖς ναυτικοῖς καλουμένου, ἐπισκήψας αὐτῷ ἵν' ὁπηνίκα τὰ πρυμνήσια τῆς ἤδη ῥηθείσης νηὸς οἱ ἐρέται λύσαντες εἰς κῦμα θαλάσσης ἐμβάλωσι, πυρσὸν ἀνάψῃ. Ο δὲ ἀπελθὼν παραχρῆμα τὸ κελευσθὲν ἐποίει. Ο δὲ Δοὺξ Νικόλαος τοῦτο θεασάμενος τὰς μὲν τῶν νηῶν τοῖς ἱστίοις παραχρῆμα ἐπτέρου, τὰς δὲ καὶ οἷον πολύποδας ταῖς κώπαις ἀπεργασάμενος κατὰ τοῦ διαπερῶντος χωρεῖ Κόμητος. Οὔπω δὲ τρεῖς σταδίους ἀπὸ τῆς χέρσου διαπλευσάμενον, καταλαμβάνει τοῦτον πρὸς τὴν περαίαν Επιδάμνου σπεύδοντα, ἐνόπλους μὲν στρατιώτας ἔχοντα χιλίους πρὸς τοῖς πεντακοσίοις, ἵππους δὲ τῶν ἐκκρίτων ὀγδοήκοντα. Ον θεασάμενος ὁ πηδαλιοῦχος τῆς νεὼς φησὶ πρὸς τὸν Κόμητα Πρεβέντζον. Εκ Συρίας ὁ ἤδη καταλαμβάνων ἡμᾶς στόλος ἐστὶ, καὶ κίνδυνος μαχαίρας καὶ ξιφῶν παραπε-

A chium vocavimus, abducturum hinc Hugonem & ſpecie comitandi commonſtrandæque viæ per Philippopolim circumductum in urbem regiam. Id ita conſtituit Alexius metu ſubſequentium copiarum Francicarum: quas erat veriſimile reperturum Hugonem aliquas in itinere, ſi via recta & militari Dyrrachio Conſtantinopolim proficiſceretur. Excepit eum Imperator honore magno & cum aliis benevolentiæ ſignis omnibus tum muneribus pecuniiſque haud modicis ita delinivit Gallum, ut is ei volens ſacramento Latinis uſitato dixerit ac ſe hominem ejus profiteri ſuſtinuerit. His de Hugone velut in Proœmii parte delibatis, ad Baimundum qui multam jam olim hiſtoriæ huic noſtræ materiam ſuggeſſit, tranſeundum eſt. Is vix diebus B hinc elapſis quindecim feliciori trajectu Caballonis littus tenuit: cum Comitibus plurimis & exercitu omnem excedente numerum. locus hic eſt prope, *Bouſam*, nomina ſunt locorum iſtius tractus quorum ſi ſonus abſonus ad græcas aures minus gratus accidat, & ſint qui contaminari contextum hiſtoriæ barbararum vocum immixtione conquerantur, eos placari par eſt & noſtram diligentiam boni conſulere ubi meminerint ne Homerum quidem, qui mollitiei ac licentiæ tanto majoris opus conderet, indignum ſua elegantia putaſſe nominare Biotos in Poemate, ac quaſdam inſulas barbaricas nominibus præditas ad mentionem abſurdis. Baimundi veſtigia premebat Comes Provinciæ qui ad littus oræ C Calabricæ progreſſus cum de transfretando cogitaret conduxit ſex millium ſtaterum aureorum pretio piraticam onerariam maximam trinis velis utentem decem millium pondo capacem, in qua erant remiges ducenti: naves porro tres aliæ ab ea remulco trahebantur. His Comes inſcenſis navigavit: non ille quidem Aulonem verſus, ut reliqui exercitus Latinorum: verum quod Romanæ claſſis occurſum vereretur, mox a ſolutis funibus declinatione uſus modica curſum ad Capram intendit. Sed fumum fugiens in ignem incidit: Non enim ſparſis & ſingillatim excurrentibus ad oræ maritimæ cuſtodiam nauticis occurrit, at ipſi claſſis univerſæ Romanæ Duci Nicolao Maurocatacaloni, qui dudum indicio accepto ſoluturæ onerariæ iſtius, biremes triremeſque D claſſis omnes & celeres aliquas aſſumpſerat, locumque cum iis ceperat ad Cabalionem e regione Aſonis. Claſſis corpore illic relicto, mittit eum qui *ſecundus Comes* dicitur cum propria trireme, *Excuſata* vocari a nauticis ſolita, cum mandatis ſpeculandi, quando primum prædicta oneraria ſolveret. Quod ſimul obſervaret jubebat, facem accenderet id ſignificaturam. Fecit is quod erat juſſus. Duxque Nicolaus conſpecto ſigno protinus & velis ventum dat, & navibus quæ non aliis, ſed quaſi pedibus multis remorum agebantur, remigium copioſum ac validum expedit, infeſtus vadens adverſus transfretantem Comitem: quem vix tribus a continenti ſtadiis provectum in ipſo impetu trajiciendi Epidamnum reperit milites armatos habentem E ſecum mille quingentos, equos vero egregios octoginta. Speculatus Romanam claſſem Gubernator onerariæ ait Comiti Provinciæ: *Claſſis e Syria nobis infeſta occurrit cædiſque ac necis miſere preſens nobis* [illegible]

Ad Imperatorem mittitur, non recta via.

Excipitur benevole ac liberaliter.

Sacramento obſtrictum Imperatori profitetur.

Baimundi trajectus.

Barbara etiam nomina inſerenda Hiſtoriæ.

Edit. Pariſ. pag. 290.

Navigatio Comitis Provinciæ.

Infelix ob occurſum Romanæ claſſis.

Pugna Romanæ Claſſis adverſus navem magnam Comitis Provinciæ.

periculum imminet. His Comes auditis indui loricis omnes jubet accingereque ſe ad pugnam validam. Hyems erat media, quippe is dies ſacer memoriæ Divi Epiſcopi Nicolai fuit. Tamen erat ventis ſilentibus mare tranquillum, & nox ſereno plenilunio reſplendens. Quare piratica oneraria,

Oneraria velis freta vento deſtituitur.

quippe velis potiſſimum freta de conſueto ardore curſus tantum remittere coacta eſt, auris alcedonia feriantibus, ut fere immota extaret aquis. Quo loco velim equidem admittere pronam orationem ad celebrandam Mariani fortitudinem heroici Juvenis. Qui cum ad primum onerariæ conſpectum a claſſis Ductore patre ſuo leviora navigia impetraſſet, cum iis recta in eam invehitur. Aggreſſus illam a prora eſt. confluunt in eam partem quam inſultu armati & ferocis bellatoris periclitari videbant fortiſſimi vectorum inſtructiſſimique ad prælium. At Marianus ad vocis commercium provectus, Latinos, propria ipſorum lingua utens, admonebat, ne metuerent, neu arma expedirent in ejuſdem fidei ac religionis homines. Hæc dicentem Latinorum aliquis excuſſo Tzangra telo pulſat in galea.

Edit. Pariſ. pag. 291.

Marianus eam a prora aggreditur.

Fruſtra Latinos lingua ipſorum compellat.

Tzangræ deſcriptio.

Eſt vero Tzangra barbarici ſpecies arcus Græcis ignota funditus. tenditur autem non dextera trahente nervum, læva coſtam arcus in contrarium diducente, ſed oportet eum qui bellicam iſtam longiſſime jaculantem machinam intendit, utroque pede ſumme annitendo propellere curvaturam arcus; & ſimul utraque manu magna vi attrahere tranſverſum nervum, cujus circa medium tubus eſt forma cylindri dimidiati, aptus ſuſpenſuſque ex ipſo nervo; ac craſſitie ac longitudine magni teli, per cordam quam trajicit ad medium arcus punctum pertinens. Ex hoc quaſi canali concavo excutiuntur impetu magno in eum prius inſerta tela, brevia illa quidem; ſed craſſiſſima, & ferro prægravata, ad tanto validiorem & ineluctabilem concipiendum impetum. Sane ubi laxatione nervi tubo inſerta ſagitta ejicitur, tanta fertur vehementia nulla ut plane ſoliditas aut durities ei repellendæ par ſit. adeo ut clypeus quamvis firmus perforetur; & lorica quantovis ære rigens, non ea ſolum parte qua telum excipit, verum etiam in adverſa ſuperficie per trajectum diametro corpus tranſverberetur: adeo nihil hunc ictum fruſtrari poteſt. Quin etiam ferunt ejuſmodi teli acie transfigi ſignum æneum: & ſi mœnibus civitatis maximæ impactum fuerit, mucronem perterebrato muro ab interiori urbis parte ſpectandum ſe dare. aut certe, ſi craſſior murus fuerit, totum in ejus medio hauſtum atque abditum manere. Talis quædam machina Tzangra eſt; dæmonicum plane inventum hominibus perdendis. Siquidem quem hoc tormento peſtis excuſſa perculerit, miſerrimum ſemel abripit, ſine remedii ſpe, ſine plagæ ſenſu morientem. Mariano igitur emiſſum Tzangra jaculum in galeam incidens ſummam, diffregit obiter, ejus verticem tranſvolans: caput ipſum ne capilli quidem tenus ſtrinxit, Deo protegente. Irritatus ferox juvenis telum librat in Comitis collineans brachium. nec aberravit aut repulſa ſagitta eſt: ſed tranſadacto clypeo per intimam & ipſam vi trajectam loricæ laminam latus hauſit viri. Erat intimorum commilitonum Comitis iſtius tertius decimus Sacerdos Latinus quidam. Is animadverſo e puppi Mariani auſu in

Ejus machinæ vis ingens.

Comes a Mariano vulneratur.

pag. 292.

A λῶναι γενέσθαι. Παραχρῆμα οὖν ὁ Κόμης θωρήξασθαί τε ἐκέλευσεν ἅπαντας, καὶ καρτερῶς μάχεσθαι. Καὶ δὴ μέσος χειμὼν ἦν, ὁπότε ἡ μνήμη τοῦ ἐν ἱεράρχαις Νικολάου τελεῖται, ἀλλ' ὅμως νηνεμία ἐτύγχανε παντελὴς καὶ ἡ νὺξ πανσέληνος φαίνουσα, τότε μᾶλλον ἢ ἐν ἔαρι. Πεπαυμένων δὲ παντάπασι τῶν ἀνέμων οὐκ ἔτι λῃστρικὴ ναῦς κινεῖσθαι πρὸς ἰσχύος εἶχε, καὶ συνέβαινε ταύτην ἀτρεμεῖν ἐν τοῖς ὕδασιν. Ἀλλ' ἐνταυθοῖ τοῦ λόγου γενομένη βουλοίμην ἂν τὴν γλῶτταν ἐπαφεῖναι τοῖς τοῦ Μαριανοῦ κατορθώμασιν. Ὃς παραχρῆμα τοῦ Δουκὸς τοῦ στόλου καὶ ἰδίου πατρὸς τὰ κουφότερα τῶν πλοίων αἰτήσας, κατ' εὐθὺ τῆς νηὸς B ἐκείνης ἵετο, καὶ τῇ πρώρᾳ συνεισπεσὼν ταύτης ἀπεπειρᾶτο. Συνέρρεον δὲ παραχρῆμα ἐκεῖσε οἱ ἔνοπλοι καρτερῶς τοῦτον ἐξωπλισμένον πρὸς μάχην θεασάμενοι. Ὁ δὲ Μαριανὸς τοῖς Λατίνοις τῇ ἐκείνων ἀποχρώμενος διαλέκτῳ παρεκελεύετο μὴ δεδιέναι μηδὲ μάχεσθαι πρὸς ὁμοπίστους. Βάλλει δέ τις τοῦτον τῶν Λατίνων διὰ τῆς Τζάγρας κατὰ τῆς κόρυθος. ἡ δὲ Τζάγρα τόξον μέν ἐστι βαρβαρικὸν καὶ Ἕλλησι παντελῶς ἀγνοούμενον. τείνεται δὲ οὐχὶ τῆς μὲν δεξιᾶς ἑλκούσης τὴν νευρὰν τῆς δὲ λαιᾶς ἀνθελκούσης τὸ τόξον, ἀλλὰ δεῖ τὸν διατείνοντα τὸ ὄργανον τοῦτο τὸ πολεμικὸν καὶ ἑκηβολώτατον, ὡς ἄν τις εἴποι, ὕ- C πτιον κείμενον. ἑκάτερον μὲν τοῖν ποδοῖν ἐνερείσαι τοῖς ἡμικυκλίοις τοῦ τόξου, ἀμφοτέραις δὲ ταῖς χερσὶ τὴν νευρὰν μάλα γενναίως ἀνθελκύσαι. τῆς κατὰ τὸ μέσον σωλήν ἐστι κυλινδρικὸν ἡμίτομον ἐξημμένον αὐτῆς τῆς νευρᾶς, καὶ ὥσπερ τι βέλος ἀξιόλογον μέγεθος ἀπολαμβάνων, διήκει ἀπ' αὐτῆς τῆς νευρᾶς ἐς τὸ τοῦ τόξου μεσαίτατον, ἀφ' οὗ βέλη παντοδαπὰ διεκπίπτουσιν. Ἐν τούτῳ τοίνυν τὰ βέλη τιθέμενα βραχύτατα μὲν τῷ μήκει, παχύτατα δὲ καὶ πρόσθεν ἀξιόμαχον βάρος σιδήρου λαμβάνοντα, καὶ τῇ ἀφέσει τῆς νευρᾶς μετὰ σφοδρότητος καὶ ῥύμης ἁπάσης ἀφιείσης τὰ βέλεμνα, οὗ ἂν τύχοι ἐκπε- D πτωκότα, οὐκ εἰς τοὔμπαλιν ἀποπίπτει, ἀλλὰ καὶ ἀσπίδα διέτρησε, καὶ θώρακα βαρυσίδηρον διατεμόντα, ἐκεῖθεν διὰ θατέρου μέρους ἐξεπτάσθη. Οὕτως ἐστὶ σφοδρὰ καὶ ἀκατάσχετος ἡ ἄφεσις τῶν τοιούτων βελῶν. Ἤδη τοῦτο τὸ βέλος καὶ ἀνδριάντα διεπερόνησε χαλκοῦν, καὶ τείχει ἐμπεπτωκὸς μεγίστης πόλεως, ἢ ἐπὶ θάτερον προὔκυψε τοῦ βέλους ἡ αἰχμή, ἢ ἐνδεδυκὸς κατὰ τὸ μέσον τοῦ τείχους, ἀφανὲς γέγονε. Τὰ μὲν οὖν τῆς Τζάγρας πρᾶγμα τοιοῦτόν ἐστιν ὡς ὄντως δαιμόνιον. Ὁ δὲ πειραθεὶς τῆς ἐκ τούτου πληγῆς ἀθλιώτατος, ἀναισθήτως ἀποθνήσκων, καὶ μηδὲ E τῆς πληγῆς ὁπόση τίς ἐστιν αἰσθανόμενος. Τὸ μὲν οὖν ἀπὸ τῆς Τζάγρας βέλος ἐμπεσὸν τῷ ἄκρῳ τῆς κόρυθος, διήλασεν αὐτὴν ἀποπτάν, οὐδ' ἄχρι τριχὸς τοῦ Μαριανοῦ ἐφαψάμενον, ἡ Πρόνοια γὰρ ἀπεῖρξεν. ὁ δὲ γοργῶς ἄλλον κατὰ τοῦ Κόμητος ἐπαφεὶς ὀϊστόν, πλήττει τοῦτον κατὰ τοῦ βραχίονος, ὃς τὴν ἀσπίδα διατρήσας, τόν τε φολιδωτὸν διεληλυθὼς θώρακα καὶ αὐτῆς ἥψατο τῆς πλευρᾶς. Ἱερεὺς δέ τις Λατῖνος τρισκαιδέκατος τυγχάνων τῶν σὺν αὐτῷ μαχομένων, τοῦτο θεασάμενος πρυμνόθεν ἱστάμενος, πολλὰς βολίδας κατὰ τοῦ Μαριανοῦ ἐξέπεμψεν.

Ἀλλ'

Ἀλλ' οὐδ' ὁ Μαριανὸς ἐνεδίδου, αὐτός τε ἐκθύμως μαχόμενος καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὸν τοῦτο παρακελευόμενος· ὡς τρισσάκις τοὺς μετὰ τοῦ Λατίνου ἱερέως ὑπαλλαχθῆναι τετρωσκομένους τε καὶ κοπιῶντας. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἱερεὺς κἂν πολλὰς τὰς πληγὰς δεδεγμένος ἦν, καὶ τῷ ἰδίῳ αἵματι περιρρεόμενος, ἀλλ' ὅμως ἄτρεστος ἦν. Οὐ γὰρ κατὰ τὰ αὐτὰ ἡμῖν τε καὶ τοῖς Λατίνοις περὶ τῶν ἱερωμένων δέδοκται. Ἀλλ' ἡμεῖς μὲν ἐντετάγμεθα παρά τε τῶν κανόνων καὶ νόμων καὶ τοῦ Εὐαγγελικοῦ δόγματος· μὴ θίξῃς, μὴ γρύξῃς, μὴ ἅψῃ, ἱερωμένος γὰρ εἶ. Ὁ δέ τοι βάρβαρος Λατῖνος ἅμα τε τὰ θεῖα μεταχειρίζεται καὶ τὴν ἀσπίδα ἐπὶ τοῦ λαιοῦ θέμενος, καὶ τὸ δόρυ τῇ δεξιᾷ ἐναγκαλισάμενος, ὁμοῦ τε μεταδίδωσι τοῦ Θείου σώματός τε καὶ αἵματος, καὶ φόνιον ὁρᾷ, καὶ αἱμάτων ἀνὴρ κατὰ τὸν Δαυιτικὸν Ψαλμὸν γίνεται. Οὕτως ἐστὶ τὸ βάρβαρον τοῦτο γένος, οὐχ ἧττον ἱερατικὸν, ἢ φιλοπόλεμον. Οὗτος τοίνυν ὁ ῥέκτης μᾶλλον ἢ ἱερεὺς, ὁμοῦ τε καὶ τὴν ἱερατικὴν στολὴν ἐνεδιδύσκετο, καὶ τὴν κώπην μετεχειρίζετο, καὶ πρὸς ναυτικὸν πόλεμον καὶ μάχην ἀφεώρα κατὰ ταυτὸν, καὶ θαλάσσῃ καὶ ἀνδράσι μαχόμενος. Τὰ γὰρ ἡμέτερα καθάπερ ἔφθην εἰρηκυῖα, τοῦ Ἀαρὼν καὶ Μωσέως καὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς πρώτου Ἀρχιερέως ἐξήρτηται. Ἀλλὰ τῆς μάχης ἐξ ἑσπέρας αὐτῆς μέχρι μέσης τῆς ἐπιφαυσκούσης ἡμέρας καρτερᾶς γεγονυίας, ὑπείκουσι κἂν μὴ ἐβούλοντο οἱ Λατῖνοι τῷ Μαριανῷ, λόγον ἀπαθείας ἐξ αὐτοῦ αἰτησάμενοι καὶ τυχόντες. ὁ δέ γε μαχιμώτατος Ἱερεὺς ἐκεῖνος, οὐδὲ τῶν εἰρηνικῶν σπονδῶν τελουμένων, τῆς μάχης ἐπέπαυτο. ἀλλὰ τὸν γωρυτὸν τῶν βελῶν ἐκκενώσας, χερμάδα ἀναλαβόμενος λίθον πέμπει κατὰ τοῦ Μαριανοῦ. τοῦ δὲ τὴν κεφαλὴν διὰ τῆς ἀσπίδος περιφράττοντος πλήξας τὴν ἀσπίδα διεῖλε τετραχῆ, καὶ τὴν κόρυθα κατέθραυσε. Ὁ δὲ Μαριανὸς τῇ τοῦ λίθου βολῇ συγχυθεὶς ἀπολωλεκὼς τὸ φρονοῦν τῆς ψυχῆς ἄναυδος παραχρῆμα ἐφ' ἱκανὸν ἔκειτο. Ὥσπερ ὁ Ἕκτωρ ἐκεῖνος ἀπὸ τῆς τοῦ λίθου βολῆς τοῦ Αἴαντος μικροῦ δεῖν ἐψυχορράγει. Μόλις δ' ἂν ἐνεγκὼν καὶ ἑαυτὸν συναγαγὼν τρισσάκις τὸν παίσαντα ἔπληξε, βέλεμνα κατ' αὐτοῦ ἐπαφείς. Ὁ δὲ πολέμαρχος ἐκεῖνος μᾶλλον ἢ ἱερεὺς μηδέποτε μάχης κορνύμενος, ἐπεὶ καὶ τοὺς λίθους ἅπαντας ἀπεπέμψατο τῶν χειρῶν, καὶ ἁπλῶς ἦν καὶ λίθων κενὸς καὶ βελῶν, οὐκ ἔχων ὅτι καὶ δράσειεν, οὐδὲ δι' ὧν ἀμυνεῖται τὸν ἀντίπαλον, ἐσφάδαζε μὲν ἐνταῦθα καὶ ἐξεφλέγετο καὶ ἐμεμήνει καθάπερ θηρίον εἰς ἑαυτὸν συστρεφόμενος. Τοῖς γοῦν παρατυχοῦσιν αὐτίκα καὶ ἀποχρώμενος ἦν. σάκκον οὖν μάζης μεστὸν ἐφευράμενος ἐκεῖθεν ἀπὸ τοῦ σάκκου καθάπερ χερμάδας τὰς μάζας ἔβαλλεν· ὥσπερ ἱερατεύων καὶ τελετήν τινα ποιούμενος καὶ ἱεροτελεσίαν τὸν

Anna Comnena Alexiad.

A Comitem, multis viciſſim ulciſcens jaculis Marianum petiit, nec ipſum propterea ceſſantem, ſed & pro ſe pugnantem ipſum ſtrenue & ſuos ad generoſe rem gerendam animantem. Pugna ibi conſeritur tam cruenta ut Latini Sacerdotis milites qua vulneribus debilitati, qua pugna feſſi tertio mutandi novis ſuccedentibus fuerint. At Sacerdos multis plagis transfixus, cruoreque circumfluens, perſtabat tamen in loco idem intrepidus. Non enim quæ apud nos viget Sacerdotalis lenitatis diſciplina Latinis in uſu quoque eſt. Nos videlicet ſacris juſſi Canonibus ac legibus, Evangelicoque ipſo perſuaſi dogmate, ſancimus illud obſervatione inviolata teneri ſolitum. ne ſtrin- B gas, ne inclames, ne tangas, Sacerdos enim es. At Barbarus Latinus ſimulatque initiatus ſacris primitias ſacrificiis libaverit, clypeo ſtatim in lævam inſerto correpta in dexteram vibrataque lancea, ſimul divinum communicat corpus ac ſanguinem, ſimul torvum ac ſanguinarium tuetur, deſignans ad cædem homines oculis vir ſanguinum: quidni hoc enim tali ex Pſalmis Davidicis nomen aptetur? Adeo barbarum hoc genus non minus ſibi belli ac gladii jus uſumque arrogat quam Sacerdotii apicem depoſcit. Unde hic belligerator magis quam ſacrificus eodem tempore & ſtolam Sacerdotalem induit, & manubrio vel remi vel gladii manum admovit pugnæ navali laceſ- C ſendæ promptam: ipſe ad pugnandum cumque mari cumque viris ſimul ex æquo paratus. Quem equidem quando, quod facere cepi cum noſtratibus myſtis comparo, illum & ejus ſimiles bellicoſum ac Pharaoni terra marique infeſtum Moſis Aaroniſque gerere Sacerdotium arbitror: noſtros Manſueti Domini, qui Princeps Chriſtianum Sacerdotium inſtituit, agnoſco ſucceſſores. Verum ut de pugna pertexam, tracta ea magnis utrimque animis a veſpera ad poſtridianam lucem, Latinos tandem vel ingratiis cedere compulit, & cum Mariano deditionem pro incolumitatis fide paciſci. At pugnaciſſimus ille Sacerdos haud- D quaquam uti gratia oblata ſuſtinuit, aut in lucro ponere precariam ſalutem. Quin pacta quamvis proclamataque jam concordia, nihilo minus acriter pugnam urgebat. ac quod exinanita telum manui pharetra negaret, ſaxum in Mariani caput impegit. proviſam ille molem ſublato in verticem excepit ſcuto. porro lapis tanto impetu ruebat, ut ſcuto in partes quatuor diffracto galeam perforaverit. quo ictu concuſſus confuſuſque ac tantum non exanimatus Marianus diu ſine voce ſine ſenſu jacuit, ut Hector ille lapide appetitus ab Aice, cujus vi quin expiraret parum abfuit. Tamen poſtquam ægre ſe recepit reſtituitque in pedes, copioſe ultus percuſſo- E rem multis appetitum telis triplici vulnere affecit. At Tribunus iſte militaris verius quam Sacerdos ſatiari numquam pugna poterat. Verum animo adhuc ardenti deerant inſtrumenta iræ. nam & exhauſta prius pharetra jaculis carebat, & ſaxa quæ ſuccenturiare telis ceperat, ipſa quoque defecerant. Hic homo æſtuare tamen, jactareque ſe ac in omnem partem erumpere, impotens ſui: & quod hoſti quo plus nocere cuperet, minus poſſet, deficiente telorum copia, non minori furore quam irritatus aper aut alia venabulis circumventa beſtia in ſelpſum incurrens ſeque contorquens. Ego cum quidquid ei tum forte ad manum acciderat telum ira faceret, ſaccum conſpicatus plenum panibus, cu-

Pugna memorabilis Latini Sacerdotis.

Hæc ſtudio partium nec ſine calumnia in Latinos Sacerdotes declamantur.
Vide Notas.

Latini deditionem faciunt.

Repugnante Latino Sacerdote.

Qui Marianum ſaxo ſternit.

Edit. Pariſ. pag. 293.

ab illo viciſſim triplici vulnere petitus.

Sacerdos panibus pugnat.

pide arripuit, expromptiſque inde ponderibus ad prælium abutens duratos nauticæ annonæ bolos tamquam lapides in capita hoſtium liberaliſſime torquebat, velut ne ſic quidem a Sacerdotali functione deficiens, ſed panem vel tunc in pugna diſtribuens, & eulogias ſpargens, quaſi ut ſanguinarium furorem belli cum pacifico ſacrorum uſu conciliaret. Correptum ergo valide manuque impulſum tota panem unum in Mariani vultum impingens in gena illum percutit. Hactenus de nave illa Galliſque vectoribus, præclaroque in primis iſto Sacerdote. Cæterum Provinciæ Comes ſui naviſque ſuæ ac ſuorum deditione Mariano facta, ſecurus in ejus fide, duci ſe ſinebat. Appellit in terram navis, exſcendunt Galli. Ex iis Sacerdos ille multum & anxie quærebat Marianum, non nomine illum quidem compellens proprio, id enim ignorabat, verum eum a colore veſtium ſatis deſignans, & ſic vocitans. Inventum tandem hominem amiciſſime amplexatus ſalutavit quam officioſiſſime: Gratulanſque ſimul & glorians allocutus hunc in modum eſt: *Si mihi terra occurriſſetis, multi utique meis eratis caſuri manibus.* Mox argenteum calicem, pretii ſtaterum triginta ſupra centum, Mariano in manus dat. atque his dictis datiſque expiravit.

Ejus ad Marianum oratio & mors.

Interim Comes Gotthofredus jam tum mari tranſito cum aliis Comitibus, & exercitu in quo equitum decem, peditum ſeptuaginta millia numerabantur, Conſtantinopolim ipſe pervenerat, copiis circa Propontidem intra vallum collocatis, eo ambitu caſtrorum, ut a ponte prope Coſmidium ſito uſque ad ſanctum Phocam extenderetur.

Gotthofredus Conſtantinopolim pervenit.

Inſtabat apud Gotthofredum Imperator ut ſuas copias ultra Propontidis fretum deportaret. At ille diem e die ducens cauſaſque alias ex aliis prætexens moras ſedulo nectebat, Baimundum nimirum & cæteros opperiens qui ſpecie religionis ac belli ſacri perniciem Imperatori machinabantur; a quo nondum ſe ultionem repetiiſſe meminerant ſplendidæ victoriæ illius, qua is apud Lariſſam Baimundum & Gallos magno prælio fregerat.

Rogatus tranſportare copias, moras nectit.

Baimundum & cæteros opperiens.

Edit. Pariſ. Pag. 294.

Scio non omnes Chriſtianos qui ſacro bello nomen dederant iſta ambitioſa & nobis infeſta cogitaſſe. Equidem Petrum illum quem dixi promulgatorem incentoremque primum expeditionis Jeroſolymitanæ talia meditatum haud crediderim. imo pleramque plebem illam ſimplici religione provectam facile arbitror. Magnates ſolum illos & Principes Gallos Baimundi familiares aut neceſſarios, vel colloquia ejus, vel propria verſutia depravaverat in iſtam malitiam Chriſtianos feriendi dum Turcis minantur.

Quos Imperator infenſos ſibi credebat.

Atque illi utcumque clam eſſe ſua conſilia putabant, non fallebant tamen Imperatoris ſolertem animum, qui ſuæ prudentiæ in diſcrimine tanto non oblitus, provide congregatas accitaſque infidelium copias cum ducibus ex Gentibus iiſdem ſtrenuis & belli peritis, datis litteris ſubſidere juſſit ad oram Ponti littoralem, & diviſos turmatim ſparſis cohortium ſtationibus, occupare quantum eſt ſpatii ab Athyra ad ipſum Phileam, (nomina ſunt locorum regionis ejus) ibique obſervare excipereque inſidiis, ſi qui a Gotthofredo ad Baimundum cæteroſque qui ſequebantur Comites; aut viciſſim ab iſtis ad Gotthofredum mitterentur. cujuſmodi commercium inter eos fovendis promovendiſque pernicioſis conſiliis utile, abrumpi intercludique magnopere intererat. Dum hæc clam utrinque diſſimulatione mutua geruntur, contigit tale quippiam. Acceſſiverat a ſe Imperator Comitum aliquos eorum qui cum Gotthofredo venerant. Cauſa vocandi fuerat ſpes ab iis impetrandi ut ſuadere Gottho-

Imperator infideles contra Gallos armat.

In inſidiis eos locans.

A πόλεμον. Μάζαν γοῦν τινα μίαν ἀναλαβόμενος καὶ ὅλῃ χειρὶ πιθήσας, ἐπαφίησι ταύτην κατὰ τῆς τοῦ Μαριανοῦ ὄψεως, καὶ πλήττει τοῦτον κατὰ τῆς παρειᾶς. Ταῦτα μὲν οὖν τὰ κατὰ τὸν ἱερέα ἐκεῖνον καὶ τὴν ναῦν καὶ τοὺς ἐπιβάτας. Ο δὲ Κόμης Πρεβέντζης παραδοὺς ἑαυτὸν σὺν αὐτῇ τῇ νηῒ καὶ τοῖς ὑπ' αὐτόν, προθύμως τῷ Μαριανῷ εἵπετο τὸ λοιπόν. Επεὶ δὲ κατὰ τὴν χέρσον γενόμενοι ἀπέβαινον τῆς νηός, πολλὰ καὶ πολλάκις ὁ ἱερεὺς ἐκεῖνος ἐζήτει τὸν Μαριανόν, τὴν κλῆσιν μὲν αὐτοῦ μὴ ἐπιγινώσκων, ἀπὸ δὲ τοῦ χρώματος τῶν ἀμφίων τοῦτον ἀνακαλούμενος. Προσελθὼν δὲ καὶ περιχυθεὶς κατησπάζετο, ἐγκαυχώμενος ἅμα ὡς εἴ μοι

B κατὰ τὴν χέρσον ἐντετυχήκατε πολλοὶ ἂν ταῖς ἐμαῖς χερσὶν ἀνῃρέθητε. Εκβαλὼν δ' ἐπιδίδωσι ποτήριον ἀργυροῦν Θηρίκλειον, τιμῆς στατήρων ἑκατὸν πρὸς τοῖς τριάκοντα. Ταῦτα δὲ ὁμιλῶν καὶ διδοὺς ἐξεπεπνεύκει. Αλλὰ καὶ ὁ Κόμης Γοντοφρὲ τῷ τότε καιρῷ διαπεράσας μεθ' ἑτέρων Κομήτων καὶ στρατεύματος ἱππέων μὲν χιλιάδων δέκα, πεζῶν δὲ χιλιάδων ἑβδομήκοντα, καὶ καταλαβὼν τὴν μεγαλόπολιν περὶ τὰ μέρη τῆς Προποντίδος κατετίθησιν αὐτοῦ τὸ στράτευμα, διῆκον ἀπὸ τῆς ἔγγιστα τοῦ Κοσμιδίου διακειμένης γεφύρας μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἁγίου Φωκᾶ. Παρακαλούμενος δὲ αὐτὸς τοῦ Βασιλέως τὸν τῆς Προποντίδος διαπεράσαι

C πορθμὸν ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ὑπερτιθέμενος καὶ αἰτίας αἰτίᾳ συνείρων ἀνεβάλλετο. Τὸ δὲ πᾶν, τὴν τοῦ Βαϊμούντου καὶ τῶν λοιπῶν Κομήτων ἀνέμενεν ἄφιξιν. καὶ γὰρ ὁ μὲν Πέτρος ἐξ αὐτῆς ἀρχῆς εἰς προσκύνησιν τοῦ ἁγίου Τάφου τὴν τοσαύτην ὁδοιπορίαν ἀνεδέξατο. Οἱ δέ γε λοιποὶ Κόμητες, καὶ τούτων μᾶλλον ὁ Βαϊμοῦντος, παλαιὰν μῆνιν κατὰ τοῦ Αὐτοκράτορος τρέφοντες, καὶ εὐκαιρίαν ζητοῦντες ἀντίποινα τούτῳ παρασχεῖν τῆς λαμπρᾶς ἐκείνης νίκης, ἣν ἤρατο κατ' αὐτοῦ ὁπότε κατὰ τὴν Λάρισσαν τὸν μετ' αὐτοῦ συνῆψε πόλεμον, ὁμογνωμονήσαντες, καὶ αὐτὴν τὴν μεγαλόπολιν κατασχεῖν ὀνειρώττοντες, εἰς

D τὴν αὐτὴν ἐληλύθεισαν γνώμην (καὶ τοῦτο πολλάκις ἐμνημονεύσαμεν ἄνωθεν) τῷ μὲν φαινομένῳ τὴν πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα ὁδοιπορίαν ποιούμενοι, τῇ δ' ἀληθείᾳ τὸν Αὐτοκράτορα τῆς ἀρχῆς παραλῦσαι, καὶ τὴν Μεγαλόπολιν κατασχεῖν ἐθέλοντες. Αλλ' ὁ Βασιλεὺς τὸ πανοῦργον αὐτῶν πάλαι γινώσκων τὰς τῶν ἐθνικῶν δυνάμεις σὺν αὐτοῖς ἡγεμόσι διὰ γραφῶν παρεκελεύσατο ἀπὸ τῆς Αθύρας μέχρι αὐτοῦ Φιλέα ἱλαδὸν κατασκηνῶσαι. (τόπος δὲ παράλιος οὗτος τοῦ πόντου) καὶ ἐφεδρεύειν εἴπου τις τοῦ Γοντοφρὲ πρὸς τὸν Βαϊμοῦντον καὶ τοὺς ὄπισθεν ἐρχομένους

E Κόμητας ἀποστέλλοιτο ἐξ ἐκείνων, ἢ αὖθις πρὸς αὐτόν, ἀπείργειν αὐτῶν τὴν διόδον. Εν τῷ μεταξὺ δὲ γίνεταί τι τοιοῦτον. Μεταπεμψαμένου γὰρ τοῦ Βασιλέως τινὰς τῶν μετὰ τοῦ Γοντοφρὲ Κομήτων, ἐφ' ᾧ τούτοις συμβουλεύ-

σασθαι ὑποθέσθαι αὐτῷ πληρῶσαι τὸν ὅρκον, τριβομένου τε τοῦ καιροῦ διὰ τὴν φύσει λάλον τε καὶ μακρηγορώτατον τῶν Λατίνων, ψευδὴς διέδραμε εἰς αὐτοὺς φήμη καταχεθῆναι τοὺς Κόμητας παρὰ τοῦ Βασιλέως. Εὐθὺς οὖν πυκναὶ κατὰ τῆς Βυζαντίδος ἐκινοῦντο φάλαγγες, καὶ παραχρῆμα τὰ κατὰ τὴν ἀργυρᾶν καλουμένην λίμνην παλάτια παντελῶς ἐξηρείπωσαν. ἅμα δὲ καὶ τῶν τειχῶν τῆς Βυζαντίδος ἀπεπειρῶντο, κἂν μὴ δι' ἑλεπόλεων, οὐ γὰρ παρῆσαν, ἀλλὰ τῷ ἑαυτῶν πλήθει θαρροῦντες τοσοῦτον κατεκινδύνευσαν, ὡς καὶ πῦρ τολμῆσαι ἐπαφεῖναι κατὰ τῆς κάτωθεν τῶν ἀνακτόρων πύλης, ἀγχοῦ τοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἐν ἱεράρχαις μεγίστου Νικολάου πάλαι παρά τινος τῶν βασιλέων ἀνοικοδομηθέντος τεμένους. Οὐ μόνον δὲ ὁπόσοι τῶν συρφετωδῶν ὄχλων τῶν Βυζαντίων καὶ ἀνάλκιδες πάντες καὶ ἀπειροπόλεμοι τὰς τῶν Λατίνων φάλαγγας θεασάμενοι ἔστενον, ᾤμωζον, ἐστερνοκτύπουν, μὴ ἔχοντες ὑπὸ φόβου ὅτι καὶ δράσαιεν. ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ὁπόσοι εὖνοι περὶ τὸν Αὐτοκράτορα τὴν πέμπτην ἐκείνην φανταζόμενοι καθ' ἣν ἡ τῆς πόλεως γέγονεν ἅλωσις, καὶ δεδιότες διὰ τοῦτο τὴν ἐνισταμένην ἡμέραν μήπως ἔκτισις τῶν τότε γεγενημένων συμβαίη. Πάντες δὲ ὅσοι στρατιωτικῆς εἰδήμονες ἦσαν, ἀσυντάκτως πρὸς τὰ βασίλεια συνέρρεον. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ὡπλίσατο μὲν οὐδαμῶς οὐδὲ φολιδωτὸν περιεβάλετο θώρακα, καὶ σάκος, οὐδ' ἔγχος ἐνηγκαλίσατο, οὐδὲ ξίφος περιεζώσατο. ἀλλ' ἑδραίως ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ ἐσταλμένος καθῆστο θρόνου, καὶ μεθ' ἱλαροῦ βλέμματος πάντας θαρρύνων καὶ θάρσος ἐνιεὶς ταῖς σφῶν ψυχαῖς, καὶ τοῖς συγγενέσι δὲ καὶ ἡγεμόσι τοῦ στρατοῦ περὶ τῶν μελλόντων συμβουλευόμενος. Τὰ μὲν οὖν πρῶτα οὐδ' ὅντινα οὖν κατὰ τῶν Λατίνων τοῦ τείχους ἐξαγαγεῖν προεθύμητο, τὸ μὲν διὰ τὴν ἐνισταμένην ἐκείνην σεβασμίαν τῶν ἡμερῶν. Πέμπτη γὰρ ἦν τῆς μεγίστης καὶ ἁγίας τῶν ἑβδομάδων, ἐν ᾗ ὁ Σωτὴρ τὸν ἐπονείδιστον ὑπὲρ ἁπάντων ὑπέστη θάνατον. τὸ δὲ καὶ τὸν ἐμφύλιον παραιτούμενος φόνον. Πολλάκις οὖν μεταπεμψάμενος ἐβούλετο τοῦ τοιούτου ἀπέχεσθαι ἔργου: αἰδέσθητε λέγων τὸν ὑπὲρ πάντων ἡμῶν τὴν σήμερον σφαγέντα Θεόν, μηδὲ σταυρὸν καὶ ἥλους καὶ λόγχην τὰ κακούργοις πρέποντα τῆς ἡμῶν ἕνεκα παραιτησάμενον σωτηρίας. Εἰ δὲ μάχης ὑμῖν ἔφεσις ἐστί, μετὰ τὴν ἀναστάσιμον τοῦ Σωτῆρος ἡμέραν καὶ ἡμεῖς ἕτοιμοι παρεσόμεθα. Οἱ δὲ οὐ μόνον οὐχ ὑπεῖκον, ἀλλὰ καὶ κατεπύκνουν τὰς φάλαγγας, συχνὰς τὰς βολὰς πέμποντες, ὡς καί τινα τῶν ἀγχοῦ τοῦ Βασιλικοῦ θρόνου ἱσταμένων κατὰ τὸ στέρνον πλῆξαι. Ὅπερ οἱ πλείονες τῶν ἑκατέρωθεν παρισταμένων τοῦ Βασιλέως θεασάμενοι ἀνεχώρουν. Ὁ δὲ ἀτρέμας ἐκάθητο ἀνακτώμενος τούτους καὶ πρᾴως πως ἐπιτιμῶν. ὃ καὶ θάμβος πᾶσι παρεῖχε. Ἐπεὶ δὲ ἀναισχυν-

A fredo vellent obſervationem eorum quæ juratus promiſerat. Tractatio fuit hæc prolixior: propterea quod verboſum natura eſt Latinorum genus. occaſione igitur diuturnioris commorationis Comitum apud Imperatorem, rumor exortus lateque diditus repente eſt: Datos in cuſtodiam Comites Imperatoris juſſu. Ad atrocem hunc nuncium conſurgunt Latinæ Legiones, rectaque infeſtæ in urbem properant. Vadentibus objecta primum palatia ad argenteam, quæ dicitur, paludem ſita direpta deſtructaque funditus memores notas iræ ipſorum in futurum tulere. Nec furor hic conſiſtit, Mœnia quin etiam urbis Byzantiæ tentata: incurſu quidem potius & ſtolido tumultu furentium, quam juſtis & tantæ munitioni quatiendæ paribus machinis qui- B bus carebant. Sed fiduciam quidvis aggrediendi ſuæ ipſis multitudinis conſcientia dabat. Inde adeo confidentiſsimo incœpto portæ quæ Palatio ſubjecta eſt ignem admovere conabantur, ſitæ prope templum olim ab Imperatoribus extructum Maximi inter ſacros Antiſtites Nicolai. Conſternatio hinc coorta magna eſt, non modo plebis Byzantinæ imbecilliſque illius urbanæ multitudinis, paſsim ad conſpectum famamque Latinarum phalangium ſuſpirantis, ejulantis, pectus plangentis, præ metu quid ageret, quove ſe verteret non habentis: ſed vel potiſsimum ſtudioſorum Imperatoris qui feriam illam quintam Urbi funeſtam qua olim Comnenorum ductu auſpiciiſque capta direptaque Conſtantinopolis fuerat ſe- C cum reputantes, male metuebant, ne ſceleris iſtius ultionem in hanc ſimilem orbe anniverſario recurrentem divina Providentia tolerandam Alexio deſtinaſſet. In eo tumultu quicumque militari uſu aliquo ac peritia erant præditi, nemine licet vocante, injuſſu pro ſe quiſque confluebant ad Regiam. At Imperator non lorica interiori latus, non clypeo lævam, non haſta dexteram armavit. verum ornatu regio quaſi ſecurus in Imperatorio ſolio conſidens renidenſque ad omnes, partim obtutu ipſo lætitiam animoſque adſtantibus, partim ſermone non minus forti virilique faciebat. multa de rebus in futurum imminentibus ex uſu præſentium ſedate at prudenter diſputans, tamquam majore omni ſolutus cura. Primum omnium vetuit pro- D dire ullum in Latinos armatum aut hoſtile in ipſos quidpiam moliri. Duplici id ex cauſa conſtituerat: nam & diei religio, quæ tunc erat feria quinta maximæ ſanctæque Hebdomadis, quando Salvator ignominioſam pro omnibus necem ſubiit, colenda ipſi tali ceſſatione videbatur: & a civili bello fundendoque Chriſtiano ſanguine pio abhorrens animo, quidvis experiundum ferendo putabat prius, quam ut in iſtam extremam infandi mali neceſsitatem veniretur. Crebris ergo & blandis miſsitandis ad Latinos nunciis rogabat illos, incœpto intempeſtivo deſiſterent: *Sacram*, inquiens, *lucem & cæſum hodie pro* E *nobis omnibus revereminl Dominum: neque ei tantulum conceſſiſſe dedignemini, qui Deus cum eſſet nec crucem nec clavos, nec lanceam, ſupplicia maleficis debita, ſuſtinere noſtræ ſalutis cauſa recuſaverit. Quod ſi pugnæ tanta cupido eſt, ſuſtinete uſque poſt inſtantem Dominicæ Reſurrectionis diem. tunc parati & nos ad prælium prodibimus.* His adeo non flexi motive Latini ut nihilominus denſarent ordines jactuſque telorum frequentarent, tam licenter quidem ut quemdam ſolium inſidenti Auguſto proxime apparentem adverſo pectore percuſſerint. unde factum ut plerique adſtantium hinc inde Imperatori, receſſerint: ipſo interim immoto; ac non modo ſine ulla ſignificatione metus in ſede perſtante, verum etiam placide increpante timorem circumſtantium: quæ animi præſentia pleriſque admirationi erat. Ad extremum ubi ſatis comperit com-

Rumor falſus de Comitibus ab Imperatore in carcerem datis.

Eo exciti Latini exercitus infeſti Conſtantinopolim petunt.

Portæ ignem admovent.

Edit. Pariſ. pag. 295.

Conſternatio plebis & amicorum Imperatoris.

Ipſe interea ſecurus eſt.

Pugnari contra Latinos vetat.

Sed eos deſiſtere miſſis nunciis conatur

Fruſtra.

Auguſtus vulnere ſibi adſtantis non movetur.

Nicephorus cum Sagittariis ad Gallos muris arcendos mittitur.

poſitionis ſpem omnem ac moræ disjectam. ruere haud dubie Latinos irrevocabiles admovereque jam ſe mox inſulturos muris urbis, ſurdos ad pacata omnia, tum enimvero alio remedio tempus egere ratus, Generum primum omnium accerſit ſuum Nicephorum meum Cæſarem, eique imperat ut viris ſecum fortiſſimis aſſumptis ex numero eorum qui arte ſagittandi præſtarent coronam murorum ſuperne obtineret, ſuoſque illic jaculatores longa ſerie diſponeret, mandans iis ut quam creberrima ex alto in Gallos tela mitterent, ſed pleraque innoxia, aberratione affectata, non enim interfici volebat Imperator hoſtes, tum religioni, ut diximus, diei; tum propriæ lenitati & civilium bellorum odio cuidam innato ſerviens: ſatiſque habebat, ſi denſis miſſilium imbribus ex alto ejaculatis, confidentiſſimum genus terrore poſſet aliquo percellere. Eodem tempore eruptionem inſtruit ſimili conſilio magis ſpecioſam quam pernicioſam.

Edit. Pariſ. pag. 296.

Eruptio in eoſdem decernitur.

Lectiſſimos Duces cum ſuis quemque cohortibus partem maximam inſtructos arcubus, nonnullos armatos longis lanceis, prodire ſubito jubet ea porta quæ ſancto Romano eſt proxima, ſicque vehementem impreſſionem oſtentare hoſti. Ordo euntium hic erat ab Imperatore præſcriptus ipſo. Haſtatorum quiſque inter arquitas duos clypeatos ibat medius quorum objectis utrinque cetris protegebatur. Sic diſpoſitis edictum ut lente in hoſtem vaderent, paucis interim ſagittariis ad Gallos eminus laceſſendos præmiſſis. Quibus mandatum ne unam continuo in partem intuerentur; ſed crebro huc illucque ſe verterent. Ubi ſatis admota pugna eſſet, anguſtoque jam ſpatio acies diſtarent, tum quos ad latera lancearii ſagittarios haberent, juberent uti arcu, collimando in equos hoſtiles, parcendo ſeſſoribus, ſimul ipſi cum iis pariter remiſſis habenis toto equorum impetu in Gallos inveherentur. His nempe rebus ſperabat ſe conſecuturum Auguſtus: primum, ut equis vulneratis formidabilis ille Romanis primus Gallici equitatus impetus langueſceret: deinde, id quod potiſſimum optabat, ut quam minimum Chriſtiani ſanguinis funderetur.

Qua multi Latinorum periere.

Fecerunt hi quod juſſi & valvis repente patefactis in hoſtem vadunt, equis modo admiſſis, modo reductis, impetuque arte varia diſpenſato; at eo ſucceſſu, ut multi eo die ceciderint hoſtium; ex noſtris pauci dumtaxat vulnerati fuerint. Verum his omiſſis ad ſe ſuo me jure vocat Dominus meus Cæſar. Is cum peritis, ut dictum eſt, ſagittariis inſidebat turres ſuperne hoſtibus imminens. Arcum quiſque ſuum tam ipſe quam ſinguli ejus comites habebant. Et eo hi quidem utebantur egregie; nec iis quiſquam aut collinearet certius, aut rectius expeditiuſve laxatam chordam tenderet, tenſam laxaret. Quippe illorum nemo ſagittandi peritia Homerico illi Teucro concederet. At Ceſari arcum commodaſſe ſuum ipſe longe jaculans Deus videbatur, adeo is nihilominus eminebat ſupra ſocios quam Apollo ſupra Teucrum. Non hic ſane, ut illi apud Homerum Græci, *nervum mammæ, coſtæque ſagittam aptabant tractu vario*. venatoriæ dumtaxat ſpecimen edentes artis: ſed velut quidam Hercules, *Tela immortali lethalia deſtinat; arcu* quæ fruſtra effugere quis ſperet; ſi modo in eum ille collimare tanti duxerit. nihil enim petebat quod non aſſequeretur; nulli ſerio minabatur quem non feriret. Neque hoc illa ſolum occaſione, de qua loquor, animadverſum. Alias & alibi, quæcumque ludicri certaminis, aut veri prælii copia ſe dedit, quidquid aut quemcumque ſibi pro ſcopo propoſuit, plane percuſſit ictu inevitabili. Quid corpus dico? qualecumque quamvis minutum cujuſcumque membrum aut partem ferire collimando cuperet, ſtatim diſploſi teli acies figebat. Adeo longe Teucros & Aiaces omnes Cæſar Bryennius

Laus Nicephori Cæſaris Mariti Annæ.

pag. 297.

A τοὺς τοὺς Λατίνους τοῖς τείχεσι πελάζοντας ἑώρα, καὶ τὸ συμφέρον βουλευομένῳ μὴ ὑπείκοντας, τὰ μὲν πρῶτα μεταπεμψάμενος τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Νικηφόρον τὸν ἐμὸν Καίσαρα, παρεκελεύσατο ἄνδρας πολεμικωτάτους ἀναλαβόμενον καὶ τοξείας εἰδήμονας τοῦ τείχους ἄνωθεν καταστῆναι. Παρεγγυησάμενος συχνοὺς μὲν οἰστοὺς κατὰ τῶν Λατίνων ἐκπέμπειν, μὴ κατὰ σκοποῦ δὲ, ἀλλὰ διαμαρτάνειν τὰ πλείω, ὡς μόνον ἐκφοβεῖν τῇ πυκνότητι τῶν βελῶν, ἀναιρεῖν δὲ μηδαμῶς. Ἐδεδίει γὰρ, ὡς ἄνωθεν εἴρηται, τὸ τῆς ἡμέρας σεβάσμιον καὶ τὸν ἐμφύλιον φόνον οὐκ ἤθελεν. Ἑτέρους δὲ τῶν ἐκκρίτων ἡγεμόνας τοὺς πλείους μὲν B τόξα φέροντας, τοὺς δὲ ἔγχη μακρὰ ἐναγκαλισαμένους τὴν κατὰ τὸν ἅγιον Ῥωμανὸν πύλην ἀναπετάσαντας σφοδρὰν ἐνδείξασθαι κατ' αὐτῶν τὴν ὁρμὴν ἐκέλευε. Τοιαύτην κατασκευασαμένους τὴν παράταξιν, ἕκαστον τῶν τὰ δόρατα φερόντων ὑπὸ δύο ἐξ ἑκατέρου φυλάττεσθαι πελταστῶν μέρους. Οὕτω δὲ ἑαυτοὺς καταστήσαντας, αὐτοὺς μὲν βραδεῖ ποδὶ στείχειν, ὀλίγους δέ τινας τῶν τοξείας εἰδήμονας κατὰ τῶν Κελτῶν προεκπέμπειν, πόῤῥωθεν μὲν τοὺς οἰστοὺς βάλλοντας, καὶ ἐφ' ἑκάτερα πυκνὰ περιστρεφομένους. Ἐπὰν δὲ τὸ μεταίχμιον ἀποστενωθὲν θεάσαιντο, τηνικαῦτα τοῖς συνεπομένοις αὐτοῖς τοξόταις παρακελευσαμένους C πυκνοὺς ἐκπέμψαι τοὺς οἰστοὺς κατὰ τῶν ἵππων, οὐ τῶν ἐποχουμένων, ὅλας ἡνίας κατὰ τῶν Λατίνων λῦσαι· τὸ μὲν ἵνα τῶν ἵππων πληττομένων ἀποπαύηται τὸ πολὺ τῆς ὁρμῆς τῶν Κελτῶν καὶ μὴ ῥᾳδίως κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἱππάζωνται, τὸ δεύτερον, ὃ καὶ μᾶλλον, ἵνα μὴ Χριστιανοὶ κτείνωνται. Ἐκθύμως οὖν τὸ βασιλικὸν ἀποπληροῦντες πρόσταγμα, καὶ τὰς πύλας ἀναπετάσαντες, καὶ ποτὲ μὲν τοὺς ῥυτῆρας κατ' αὐτῶν ἐνδιδόντες, ποτὲ δὲ τοὺς ἵππους ἀνασειράζοντες, κτείνουσι μὲν πολλοὺς, ὀλίγοι δ' ἐξ αὐτῶν κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν ἐτρώθησαν. Οὗτοι μὲν οὖν D ἐρρώθησαν. Ὁ δ' ἐμὸς δεσπότης ὁ Καῖσαρ ἀναλαβόμενος, ὡς εἴρηται, τοὺς τῆς τοξείας εἰδήμονας ἐπὶ τῶν πύργων ἵστατο τοῖς βαρβάροις ἐπιτοξαζόμενος. Καὶ πάντες μὲν εἶχον τόξα καὶ εὔστοχα καὶ εὐθυβολώτατα. Νεανίαι γὰρ ἦσαν σύμπαντες οὐχ ἧττον τοῦ Ὁμηρικοῦ Τεύκρου εἰς τοξικὴν ἐμπειρίαν. Τὸ δὲ τόξον τοῦ Καίσαρος Ἀπόλλωνος ἦν ἄρα τόξον αὐτόχρημα. Οὐ γὰρ κατ' ἐκείνους τοὺς Ὁμηρικοὺς Ἕλληνας νευρὴν μὲν μαζῷ, τόξῳ δὲ σίδηρον ἦγέ τε καὶ ἐρρωμένως κυνηγετῶν, ἀρετὴν ἐνδεικνύμενος κατ' ἐκείνους, ἀλλ' ὥσπερ τις Ἡρακλῆς ἐξ ἀθα- I νάτων τόξων θανασίμους ἀπέπεμπεν οἰστοὺς, καὶ οὗπερ ἂν στοχάσαιτο κατευστοχῶν ἐν μόνον θελήσει. Καὶ γὰρ ἐν ἄλλοις καιροῖς, ὁπηνίκα καιρὸς ἀγῶνος καὶ μάχης παρῆν, ὅν τινα καὶ σκοπὸν ἔθετο, εὐθὺς οὐκ ἄστοχον ἔβαλλε· καὶ ᾧ ἂν μέρει ἐπετοξάσατο, κατ' ἐκείνου τοῦ μέρους εὐθὺς ἐτίτρωσκεν ἀεί. Οὕτως ἰσχυρὸν ἔτεινε τόξον ἐκεῖνος καὶ βέλος ἀφίει ὀξύτατον. Κἂν τῇ τοξείᾳ δὲ καὶ ὑπὲρ τοὺς

Τεῦκρον αὐτὸν καὶ τοὺς Αἴαντας φαινόμενος. Ἀλλὰ καίπερ τοιοῦτος ὢν δεδιὼς τὸ τῆς ἡμέρας αἰδέσιμον καὶ τὴν τοῦ Αὐτοκράτορος παραγγελίαν ἐγκάρδιον ἔχων, ἔτεινε μὲν τόξον ἰταμῶς πως καὶ ἀλόγως τοῖς τείχεσι πελάζοντας ὁρῶν, καὶ κράνει καὶ ἀσπίσιν ἑαυτοὺς περιφράττοντας, καὶ τὸ βέλος ἐπετίθετο τῇ νευρᾷ, ἀλλ' ὅμως ἄστοχα θέλων ἔβαλλεν, ὅπῃ μὲν εἴσω πέμπων, ὅπῃ δὲ καὶ ὑπερπέμπων. Κἂν δὲ διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἡμέραν ὑπεστέλλετο εὐστόχως κατὰ τῶν Λατίνων βαλεῖν, ἀλλ' ἐπεὶ Λατῖνός τις ἰταμὸς καὶ ἀναίσχυντος οὐ μόνον κατὰ τῶν ἄνωθεν ἱσταμένων πυκνοὺς ἐξέπεμπεν οἰστοὺς, ἀλλὰ καὶ τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ πολλὰ φωνῶν ὑβρίζειν ἐδόκει, τείνει μὲν κατ' αὐτοῦ ὁ Καῖσαρ τὸ τόξον. τὸ δ' οὐχ ἅλιον βέλος ἔκθορε χειρὸς, ἀλλὰ διέτρησε μὲν τὸν θυρεὸν, τὸν δὲ φολιδωτὸν θώρακα σὺν αὐτῷ διελὼν βραχίονι τῇ πλευρᾷ τὸ βέλος περιέπειρεν. Ὁ δ' εὐθὺς ἄφωνος ἔκειτο χαμᾶζε, κατὰ τὸν ποιητὴν, φωνὴ δ' οὐρανὸν ἧκε, τῶν μὲν ἐπαγαλλομένων τῷ Καίσαρι, τῶν δὲ ἐπὶ τῷ πεπτωκότι ὀλοφυρομένων. Καρτερῶς δ' οὖν αὖθις τῶν τε ἱππέων ἐκεῖθεν μαχομένων, τῶν τε ἐν τοῖς τείχεσιν ἱσταμένων βαρὺς καὶ δεινὸς ἐξ ἀμφοτέρων ἀνερριπίζετο πόλεμος. Ἐπιβαλὼν δ' αὖθις ὁ Αὐτοκράτωρ τὰς ἰδίας δυνάμεις, εἰς φυγὴν τὰς τῶν Λατίνων ἐτρέψατο φάλαγγας. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν ἀπελθὼν ὁ Οὖβος συνεβούλευε τῷ Γοντοφρὲ τῷ τοῦ Βασιλέως ὑπεῖξαι θελήματι, εἰ μὴ καὶ δευτέρας βούλοιτο τῆς τότε περὶ τὰ πολεμικὰ ἐμπειρίας πεῖραν λαβεῖν, καὶ ὀμωμοκέναι καθαρὰν πίστιν φυλάττειν αὐτῷ. Ὁ δὲ πολλὰ τοῦτον κατεμέμφετο λέγων. Σὺ ὡς Βασιλεὺς τῆς ἰδίας ἐξεληλυθὼς χώρας μετὰ τοσούτου πλούτου καὶ στρατεύματος, νῦν ἐξ ὕψους τοσούτου εἰς δούλου τάξιν ἑαυτὸν συνήλασας. Εἶτα ὡς μέγα τι κατορθωκὼς, κἀμοὶ τοιαῦτα συμβουλεύων ἥκεις. Ὁ δὲ, Ἐχρῆν μὲν ἡμᾶς ἔφη, ἐν ταῖς ἰδίαις προσμένειν χώραις, καὶ τῶν ἀλλοτρίων ἀπέχεσθαι· ἐπεὶ δὲ μέχρις ὧδε κατήλθομεν πολλῆς τῆς τοῦ Βασιλέως κηδεμονίας δεόμενοι, εἰ μὴ τοῖς αὐτοῦ πειθόμεθα λόγοις οὐκ ἀγαθὰ ἡμῖν συμβήσεται. Ὡς δὲ κενὸν τὸν Οὖβον ἐκεῖθεν ἐξέπεμψε, πληροφορηθεὶς ὁ Βασιλεὺς καὶ τοὺς ὄπισθεν ἐρχομένους ἐγγίζειν ἤδη Κόμητας, ἀποστείλας τῶν ἡγεμόνων ἐκκρίτους τινὰς μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς δυνάμεων, ἐπέσκηψεν αὖθις συμβουλεῦσαι αὐτῷ καὶ καταναγκάσαι διαπεράσαι. Τούτους οἱ Λατῖνοι θεασάμενοι καὶ μηδὲ μικρὸν ἀναμείναντες, μήτε μὴν τὸ τί ἂν βούλοιτο ἐπερωτήσαντες, πρὸς πολέμους καὶ μάχας ἐχώρουν. Πολέμου δὲ ἀναμεταξὺ συρραγέντος ἰσχυροῦ, πίπτουσιν ἐξ ἑκατέρου μέρους ἱκανοὶ, τιτρώσκονται δὲ οἱ τοῦ Αὐτοκράτορος ὁπόσοι ἀναισχυντότερον αὐτῷ προσέβαλλον. Ἐνθυμότερον δὲ τούτων μαχομένων, τὰ νῶτα οἱ Λατῖνοι ὑπέσχον, καὶ οὕτως ὁ Γοντοφρὲ μετ' οὐ πολὺ τῷ τοῦ Βασιλέως ἐστοίχει θελήματι. Προσελθὼν οὖν τῷ Βασιλεῖ ἐπωμόσατο ὅνπερ ἀπῃτεῖτο ὅρκον, ὥστε ὁπόσας

A robore tendendi arcus, & celeritate excutiendi jaculi antecellere videbatur. Cæterum utcumque talis ac tantus in arte jaculandi fuit: Tamen eum & diei religio ſacræ & mandatum Imperatoris ita placavit hoſtibus, ut iis quamvis iratis & mori merentibus volens parceret. Et obſtare licet ſimulans in eos galeatos clypeatoſque ac ſe toto furore admoventes mœnibus ſuperne repugnans jacularetur, voluntaria tamen miſericordia perdebat ictum, alio quam in vitalia declinans. Interdum & ſolo ſtrepitu terrere contentus. Expreſſit tamen importuna contumacia quantumvis ignoſcere parato lethale vulnus unius e Latinis Thraſonis amentia. Is non contentus creberrimis quam rectiſſime vibratis ſuperne in muri corona ſtantes ſagittis aſſidue

Qui de induſtria hoſtibus parcit.

B laceſſere, etiam lingua propria multa vociferabatur, quæ ſono ipſo, licet rerum ſententiam non perciperes, contumelioſe jactari probroſeque in nos appareret. In hunc ſic meritum intendit arcum Cæſar. at illi per clypeum perque interius thoracis adactum telum lateri brachium conſuit. Tum vero, ille quidem dejectus humo mutuſque jacebat. Vocibus at mixtis perfertur in æthera clamor, noſtrorum Cæſari gratulantium: hoſtium ſui Thraſonis clade ac caſu dolentium. Hinc jam coorta gravis pugna eſt, noſtris uno tempore qui exierant equitibus & his de muro ſagittariis in hoſtem vehementer incumbentibus. Quo nihilominus perſtante, ſubmiſit ad extremum Imperator proprias ipſius copias; quarum adventu impetuque recentium facile fuſæ fugatæque Latinorum co-

Cujuſdam maledici nobilis cædes.

Cujus occiſione redintegrata pugna.

C piæ fuere. Poſtridie Hugo profectus ad Gotthofredum auctor ei magnopere fuit pacis cum Imperatore faciundæ, denuncians, niſi, quod exigebat ille, fidelem illi ſe futurum jurejurando interpoſito ſponderet Gotthofredus, periculum eſſe præſens ne copiæ ipſius a veterano duce veteranas ad manum habente legiones novam iterato cladem acciperent. Accepit hominem aſperius Gotthofredus, indigna, ut putabat, ſuadentem. *Tune*, inquiens, *poſtquam regio comitatu ſplendidusque egreſſus domo cum tantis copiis & opibus, in fortunam conditionemque humilis clientis abjicere te ad Alexii pedes potuiſti; etiam audes tamquam rei præclaræ tibi conſcius, ultro provocare me ad imitationem tui, & tam parum conſentanea meæ dignitati conſulere?* Cui Hu-

Victi fuſique Latini ſunt.

Hugo Gotthofredo auctor eſt ut ſe Imperatori ſubdat.

A Gotthofredo repellitur.

Edit. Pariſ. pag. 298.

D go. *Atqui primum omnium oportebat*, inquit, *non exceſſiſſe nos, auſis improbis, & votis ſpe non niſi dubia ſubnixis, ultra fines noſtrorum unumquemque ditionum: cupiditatemque atque impetum ab alienis rebus abſtinuiſſe contentos propriis: Poſtquam vero qualicumque conſilio huc loci provecti ſumus, ubi ſine benevola cura & providentia ejus qui hic imperat ſalvi eſſe non poſſumus, plane ſi ſapimus dare debemus operam, audiendo eo, ejuſque poſtulatis annuendo, ut ipſum demereamur nobis, alioqui fruſtra felicem exitum magnorum cœptorum ſperaturis.* Reverſo Hugone re infecta, certior aliunde factus Imperator, alios quos in itinere conſtabat eſſe, quoſque Gotthofredus expectabat, adventare Comites, lectos Duces cum copiis ipſorum ad exercitum Gotthofredi deſtinat ſuaſuros, & quantum poſſent coacturos, ut quamprimum transfretarent. Hos Latini procul conſpicati venientes, non ſuſtinuere, pro ardore præpropero gentis, expectare quid afferrent, cujuſque gratia rei accederent: ſed nihil interrogatos contra progreſſi armis & prælio excipiunt. Nec recuſantibus noſtris, concurritur acri utrinque pugna, cadentibus hinc atque inde multis. Tandem cum ſibi conſtantes Imperatorii magnis vulneribus debilitaſſent eos omnes Latinorum qui conſueta Gentis audacia evecti tentare cominus admota pugna Romanam aciem non dubitaſſent, alii tam fortiter rem gerentibus Romanis ſe impares faſſi terga Latini præbuere. Hoc malo Gotthofredus domitus, non ita multo poſt Imperatori obſecutus eſt, juſque

Hugonis dictum prudens.

Pugna Romanorum cum Gotthofredi copiis.

Qua hæ fuſæ fugatæque ſunt.

Gotthofredus jurejurando quod Imperator petebat ſe obſtringit.

jurandum ſolemni formula concepit, quod exigebatur. Teſte nimirum promiſit Deo ſeſe quaſcumque urbes arceſve bello forte capturus deinceps eſſet de Barbaris, quæ urbes arceſve Imperii Romani antea fuiſſent, eas captas a ſe, bona fide traditurum Ducibus Præfectiſve a Romano Imperatore mittendis ad ipſum. His ita firmatis Gotthofredus magnis auctus ab Imperatore muneribus, exceptuſque Imperatorio Palatio, & ad menſam regiam magnifice adhibitus, tranſmiſit fretum, & apud Pelecanum ſtativa poſuit: providente Imperatore ut ampla ei copia utilium ad victum rerum ſuppeditaretur ubique. Poſt hunc primus advenit Comes qui vocabatur Raul cum equitum peditumque millibus quindecim. Tetendit is cum viris primariis ipſum ſequentibus ad Propontidem circa Monaſterium quod dicitur Patriarchæ: Copias cæteras uſque ad ipſum Soſthenium diſpoſuerat. Ut autem iſte ſimili conſilio cum Gotthofredo differebat in dies tranſitum, ſequentium copiarum Comitumque adventum opperiens, Imperator cui merito ſuſpecta erat tot Gallicorum exercituum prope Conſtantinopolim conjunctio, faciendum ſibi putavit ut hunc quoque quamdiu ſolus adhuc erat, transfretare omni ratione cogeret. Eam ad rem Opum accerſit virum fortitudine, prudentia, & ſcientia rei bellicæ nemini ſecundum: adjunctoque illi comitatu idoneo virorum fortium itinere terreſtri ad caſtra Raulis jubet tendere, agereque prout res ferret modis omnibus ut quamprimum is ſuos omnes ultra fretum volens nolenſve deportaret. Expertus tentamentis primis Opus Gallorum animos facile ſenſit neutiquam paratos ad obſequendum Imperatori: quin etiam inſolentes eorum in ipſum minas audire amplius non ſuſtinens expedivit arma: magis ille quidem oſtentandi animo quam inferendi belli. Sed longe opinione falſus eſt qui vana ſimulatione inferendi prælii terrorem incutere ſe poſſe pugnaciſſimæ Genti credidit: eiſque ad metum objectando quæ in votis habere ac ſperare ſolent, adacturum Gallos ad maturandam trajectionem ſe arbitraretur. Raul Opum prælium parantem videns gaudet ut oblata magni Leo corporis eſca. nec mora ulla. dicto citius ſuos in adverſum inſtruit, inque Opum invehitur impetu vehementiſſimo. Forte advenerat eodem per oram maris Pegaſius evectus cum navibus Raulis copias, ſi ei perſuaderi trajectio poſſet, in Aſiam tranſportaturis. Hic e mari ſpeculatus littoralem pugnam; ſatiſque viſu ipſo æſtimans haud pares ad extremum Romanos fore ardori flagrantiſſimo quo ruere in eos Galli jam cœperant, otioſus teſtis cladis ſuorum eſſe noluit. Exſcenſione igitur repente facta Gallos a tergo invadit. Cædes hinc multorum; longeque plurium vulnera. Quibus rebus fracta contumacia ſuperſtitum Gallorum ad trajectionem ultro petendam inclinari ſeſe paſſa eſt. At Imperator, pro ſua perſpicaciſsima prudentia, ſtatim animadverſo novo periculo; ſi exercitus ſic irritatus eadem via, qua Gotthofredus paulo ante præceſſerat, ire ſineretur (hinc enim erat veriſimile, Raulis milites mox aſſecuturos Gotthofredianos, impleturos ipſos querelis adverſus Romanos: facileque perſuaſuros ut conjunctis conſiliis & viribus ultionem de iis ſumerent) petitioni quidem perlibenter annuit: cæterum compendioſiori commodiorique ipſis ſe illos quo tenderent deducturum via profitens, impoſitos in naves itinere maritimo ad Domini ſepulcrum miſit: id ipſis magnopere volentibus. Atque hactenus de Comite Raule. Porro ſequentibus ipſum infinito pene numero Regibus, Ducibus, Comitibus, ipſiſque adeo Epiſcopis, cum longe innumerabiliſsima multitudine ex Gallicis fermę omnibus Provinciis & regionibus collecta, miſit obviam

Regieque ab eo exceptus transfretat.

Comitis Raulis adventus.

Eum cunctantem urget Imperator ad trajectum.

Miſſo ad id Ope cum copiis.

Edit. Pariſ. pag. 299.

Raul cum Ope pugnam init.

haud dubie victurus niſi Pegaſius Latinos a tergo invaderet.

Raulis copiæ mari ad S. Sepulcrum deportantur.

A πόλεις καὶ χώρας ἢ φρούρια φθάσει καταχεῖν ὑπὸ τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων τὸ πρότερον τελοῦντα, πρὸς τὸν ἐπ' αὐτῷ τούτῳ παρὰ τοῦ Βασιλέως ἀποστελλόμενον ἀρχηγὸν παραδιδόναι. Ταῦτ' οὖν ἐπομοσάμενος, χρήματά τε ἱκανὰ λαβὼν, ὁμέστιός τε καὶ ὁμοτράπεζος αὐτοῦ γεγονὼς, καὶ δαψιλῶς εὐωχηθεὶς, διαπεράσας μετὰ τὸν Πελεκάνον ηὐλίσατο. Ὁ δὲ Βασιλεὺς τηνικαῦτα ἐπέσκηψεν δαψιλεῖς πανηγύρεις ἐξάγειν αὐτοῖς. Κατόπιν δὲ τούτου ἐφθακὼς καὶ ὁ Ῥαοὺλ καλούμενος Κόμης μετὰ πεντεκαίδεκα χιλιάδων ἱππέων τε καὶ πεζῶν, καὶ τὴν Προποντίδα περὶ τὴν καλουμένην μονὴν τοῦ Πατριάρχου σκηνώσας μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν Κομήτων, τοὺς λοιποὺς μέχρις αὐτοῦ Σωσθενίου κατέθετο. Ὡς δὲ καὶ αὐτὸς τὰ αὐτὰ τοῦ Γοντοφρὲ φρονῶν ἀνεβάλλετο τέως τὴν τῶν ὄπισθεν ἐρχομένων ἀπεκδεχόμενος ἔλευσιν. Ὁ Βασιλεὺς στοχαζόμενος τοῦ μέλλοντος, ἐδεδίει τὴν τούτων ἄφιξιν, καὶ αὐτὸν ὅλῃ χειρὶ καὶ γνώμῃ τὴν διαπεραίωσιν ἐπεσπούδει. Ἀποστείλας τοίνυν τὸν Ὦπον μετεκαλεῖτο· ἀνδρεῖος δὲ οὗτος φρονήσει καὶ τῇ περὶ τὰ στρατιωτικὰ ἐμπειρίᾳ μηδενὸς ἀποδέων. Καὶ ἐπειδὴ παρῆν μεθ' ἑτέρων γενναίων ἀνδρῶν διὰ τῆς ἠπείρου πρὸς αὐτὸν ἐξέπεμψε, παρακελευσάμενος καταναγκάσαι τοῦτον τὴν διαπεραίωσιν. Ἐπεὶ δὲ τοῦτον ἑώρα τῷ βασιλικῷ μηδαμῶς ὑπείκοντα προστάγματι, ἀλλ' ἀναισχυντοῦντα καὶ πολλὰ κατὰ τοῦ Βασιλέως φρυαττόμενον, ὁπλισάμενος παρετάξατο μορμολυττόμενος τάχα τὸν βάρβαρον, καὶ διὰ τοῦτο οἰόμενος πείσειν αὐτὸν πρὸς τὴν περαίαν διαπλωΐσασθαι. Ὁ δὲ θᾶττον ἢ λόγος μετὰ τῶν συνόντων αὐτῷ Κελτῶν παραταξάμενος, ὡς λέων ἐχάρη μεγάλῳ ἐπὶ σώματι κύρσας, καὶ τηνικαῦτα μετὰ τοῦ Ὤπου μέγαν συνίστησι πόλεμον. Καταλαβὼν δὲ καὶ ὁ Πηγάσιος διαπόντιος, ἐφ' ᾧ τούτους διαπερᾶν, καὶ θεασάμενος τὴν κατὰ τὴν ἤπειρον μάχην καὶ τοὺς Κελτοὺς ἰταμώτερον τῷ Ῥωμαϊκῷ στρατεύματι προσβάλλοντας, τῶν νηῶν ἐξεληλυθὼς, ἐξόπισθεν προσβάλλει καὶ αὐτὸς τοῖς Κελτοῖς. Ἀναιροῦνται τοίνυν τηνικαῦτα πολλοὶ, πλεῖστοι δὲ καὶ τιτρώσκονται, καὶ οὕτως οἱ σωθέντες ἀνακαλοῦνται τὴν διαπεραίωσιν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς μηχανικώτατος ὢν ἀνὴρ, σκεψάμενος μὴ τῷ Γοντοφρὲ ἑνωθέντες καὶ τὰ συμβάντα τούτοις ἀφηγησάμενοι, τοῦτον κατ' αὐτοῦ ἐρεθίσωσι, τὴν αἴτησιν τούτων ἀσμένως δεξάμενος, ἐν πλοίοις τούτους ἐνίησι, καὶ διαποντίους πρὸς τὸν τοῦ Σωτῆρος Τάφον ἐκπέμπει, τοῦτο καὶ αὐτῶν ἐξαιτησαμένων. Ἀποστέλλει δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἐλπιζομένους Κόμητας καὶ φιλοφροσύνης μεστὰ ῥήματα χρηστὰς αὐτοῖς ἐλπίδας διδούς. Οἳ καὶ καταλαβόντες πᾶν τὸ προσταττόμενον προθύμως ἐπλήρουν. Τοιαῦτα μὲν οὖν τὰ τοῦ Κόμητος Ῥαούλ. Ἀναριθμήτου δὲ καὶ ἑτέρου πλήθους ὄπισθεν ἐρχομένου συμμιγοῦς ἐξ ἁπασῶν μικροῦ τῶν Κελτικῶν χωρῶν συνειλεγμένου μετὰ τῶν ἀγαγόντων αὐτοὺς ἡγεμόνων Ῥηγῶν τε καὶ Δουκῶν καὶ Κομήτων καὶ αὐτῶν Ἐπισκόπων, ἀποστέλλων ὁ Αὐτοκράτωρ, φιλοφρόνως αὐτοὺς ὑπεδέχετο, ἐπιεικείας

A ἐξέπεμπε λόγους ὁποίους ἐκεῖνος δεινὸς τὸ μέλλον προμηθεύσασθαι, καὶ προαρπάσαι τὸ συμφέρον. Ἐπισκήπτει δὲ καὶ τὰ ζωαρκῆ τούτοις ἐρχομένοις ἐπιχορηγεῖν τοῖς ἐπ' αὐτῷ τούτῳ τεταγμένοις, ὡς μὴ λαβεῖν αὐτοὺς τὸ παράπαν ἐγχειρῆσαι μηδ' ἐξ οἵας δῆ αἰτίας. Οἱ δὲ πρὸς τὴν μεγαλόπολιν ἠπείγοντο, τάχα δὲ εἴποι τις οὐρανοῦ ἀστέρας εἶναι τούτους, ἢ ψάμμον παρὰ τῷ χείλει τῆς θαλάσσης ἐκκεχυμένην. Ἦσαν γὰρ ὅσα φύλλα καὶ ἄνθεα γίνεται ὥρῃ, καθ' Ὅμηρον τῇ Κωνσταντίνου πελάζειν ἤδη κατεπειγόμενοι. Τὰς δὲ τῶν ἡγεμόνων κλήσεις καὶ προθυμουμένη περ ἐξειπεῖν, οὐ βούλομαι. Ναρκᾷ B γάρ μοι ὁ λόγος, τὸ μέν τοι βαρβαρικὰς φωνὰς ἀπαγγέλλειν ἀδυνατοῦσι διὰ τὸ ἄναρθρον, τὸ δέ τι καὶ πρὸς τὸ πλῆθος ἐκείνων ἀποβλεπούσῃ. Καὶ ἵνα τί τοσούτων πλῆθος κλήσεων ἀπαριθμεῖσθαι πειρώμεθα, ὧν καὶ οἱ τότε παρόντες ἀηδίας ἐπληροῦντο ὁρῶντες; Ὡς δ' οὖν τὴν Μεγαλόπολιν κατέλαβον, κατατίθενται τὰ τούτων στρατεύματα ἐπισκέψει τοῦ Αὐτοκράτορος ἀγχοῦ τῆς μονῆς Κοσμιδίου, καὶ μέχρις αὐτοῦ διήκοντα ἱεροῦ. Οὐκ ἐννέα δὲ κήρυκες καθάπερ ποτὲ τὸ Ἑλληνικὸν τούτους βοῶντες ἐρήτυον, ἀλλ' ἱκανοὶ καὶ γενναῖοι ὁπλῖται οἱ τούτοις ἑπόμενοι τοῖς τοῦ Αὐτοκράτορος κελεύσμασιν ὑπείκειν ἀνέπειθον. Βουλόμενος δὲ τούτους C ὁ Βασιλεὺς ὑπὸ τὸν τοῦ Γοντοφρὲ συνελάσαι ὅρκον, διῃρημένως προσεκαλεῖτο ἰδίᾳ, προσομιλῶν ἅττα καὶ βούλοιτο, καὶ τοῖς εὐγνωμονεστέροις χρώμενος μεσάζουσι τῶν ἀπειθεστέρων. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐπείθοντο τὴν τοῦ Βαϊμούντου καραδοκοῦντες ἔλευσιν, ἀλλὰ ποικίλους τρόπους ἐφευρίσκοντες ἐξαιτήσεων, ἀλλ' ἅττα προσαπαιτοῦντες ἦσαν, ὁ Βασιλεὺς τὰ παρ' αὐτῶν προτιθέμενα ῥᾷστα διαλύων, καὶ παντοίως τούτους μετελθὼν, συνήλασεν εἰς τὸν τοῦ Γοντοφρὲ ὅρκον, μεταπεμψάμενος καὶ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Πελεκάνου ἐπὶ τῷ παρεῖναι τοῦ ὅρκου τελουμένου θεατήν. Πάντων δ' οὖν συνελθόντων καὶ C αὐτοῦ δὴ τοῦ Γοντοφρὲ, ἐπεὶ καὶ ὁ ὅρκος ἤδη τετέλεστο, τολμήσας τὶς ἀπὸ πάντων τῶν Κομήτων εὐγενὴς, εἰς τὸν σκίμποδα τοῦ Βασιλέως ἐκάθισεν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ἠνείχετο τοῦτο μηδέν τι φθεγξάμενος, πάλαι τὴν ἀγέρωχον τῶν Λατίνων φύσιν εἰδώς. Προσελθὼν δὲ ὁ Κόμης Βαλδουῖνος καὶ ἁψάμενος αὐτοῦ τῆς χειρὸς ἤγειρεν ἐκεῖθεν, καὶ πολλὰ καταμεμψάμενος, ἔφη· Οὐκ ἐξῆν σοι τοιοῦτον ἐνταῦθα ποιῆσαι, δουλείαν τῷ Βασιλεῖ καὶ ταῦτα ὑποσχομένῳ· Οὐδὲ γὰρ ἔθιμον τοῖς Βασιλεῦσι Ῥωμαίων συνέδρους ἔχειν τοὺς ὑπ' αὐτὸν, δούλους δὲ ὀμότας τῆς αὐτοῦ βασιλείας γεγο- E νότας, χρὴ καὶ τὰ ἔθη τῆς χώρας τηρεῖν. ὁ δὲ πρὸς

A ſuos Imperator cum litteris officioſiſsimis fauſta a ſe benignaque omnia ſperare ipſos jubentibus. Nec vulgaris iſta ſapientia fuit præoccupantis infidos animos, & ultro repræſentata liberalitate pellicientis ipſos ſuaviter ad morem ſibi gerendum. Nam hoc ab ipſis tali modo delinitis ubi Conſtantinopolim pervenere, Imperator deinde omnibus obtinuit. Nec officia ſola verborum erant. Nam ſimul dabat operam ex quo per terras Imperio ſubjectas Gallici exercitus habebant iter ut ampla ipſis ubicunque proſtaret copia utilium ad victum cultumque rerum, ne qua ipſis occaſio vel ad prætextum relinqueretur hoſtile quidquam audendi. Jam qui multitudinis prorſus innumerabilis Con- B ſtantinopolim infinita ſerie petentis informare imaginem cogitatione velit, is ſtellas quot relucent innubi nocte, aut arenæ copiam quanta jacet ad maris littus, ob ocule ſuæ menti debeat. Sane enim hominum capita tot erant *quot folia & flores ver parturit*, ut Homerus diceret. Porro ducum ipſorum Principumque nomina etſi memoria ſuggerit, non tamen inducere in animum poſſum ut edam, id Hiſtoria ipſa reſpuente. cujus nativa munditiem, iſta colluvie barbarorum vocabulorum, ad quorum abſurdos exprimendos ſonos ne linguam quidem nobis Græcis natura finxit ſatis docilem, contaminari metuit. Enimvero quid attinet perdere operam immenſis producendis catalogis C abſonorum nominum: & reddere oculis hominum noſtratium hæc lecturis, qua perfuncti ſunt moleſtiam: ut cum eo tempore non parum laboraverint in ſpectaculo ingrato tot innumerabilium exercituum Conſtantinopolim continua ſerie accedentium, nunc nominibus quoque illorum in hoc opere legendis negotium habeant pleniſsimum tædii. Hi porro ſimul ad magnam urbem pervenerunt exercitus, juſſu Imperatoris ſtationem ſibi deſignatam habuere prope Monaſterium Coſmidii, tam late patentibus caſtris ut ad Templum ipſum pervenirent. Tantam porro multitudinem non ut Græcum olim vulgus illud præcones decem clamoribus regebant coercebantque; ſed milites idoneo nu- C mero fortes ac ſtrenui qui efficacem operam dabant ut Latini juſsis Imperatoris audientes eſſent. Interea ſatagebat Imperator ut Latini Duces Comiteſque juramentum ſibi præſtarent idem quod a Gotthofredo paulo ante impetraverat. In eam ſpem vocabat ad ſe ſingulos ſeorſum cum iiſque otioſe differens varie affectos experiebatur; ac quoſdam quidem faciliores nactus iis ad obſtinationem duriorum molliendam adjutoribus utens, omniaque movens, fruſtra erat tamen: expectantibus Satrapis inſtantem adventum Baimundi & præcipuum in eo rerum ſuarum momentum ponentibus. Cæterum cunctationem iſtam arte furabantur: nec E præſeferebant moræ cauſam. Nimirum nova & diverſa excogitabant quæ ab Imperatore poſtularent: ut interim de his ille deliberaret, moxque cum ipſis diſceptaret, tempus ſenſim eximeretur. Imperator, cui non facile illudebatur, ſenſit disjecitque celeriter omnia: præterque velocitatem longe opinione potentium majorem in ſupplicationibus expediendis, variis modo ſingulos modo univerſos aggreſſus modis tandem eo quo volebat Gallos Principes perpulit: quam ad rem cum magni præjudicii momentum habuiſſet exemplum Gotthofredi: adeoque ipſe cujus intererat ſuum factum non damnari contrariis judiciis aliorum, rem promoturus ſua præſentia videretur, uſque a Pelecano quo jam præceſſerat navibus Imperatoriis accerſitus Conſtantinopoli præſto adfuit, ad celebritatem ſolemnis jurisjurandi quo ſe primores Latinorum Imperatori obſtrinxere. Congregatis ea cauſa apud aulam omnibus jureque jurando jam concepto, unus quidam inter Comites ſane nobilis, ſolium Imperatorium aſcendens in eo conſedit. Diſſimulavit Imperator, nec quidquam contra locutus homini eſt, ſatis ex longo perſpectam habens ſuperbam indolem Latinorum. Accedens autem Comes Balduinus manu prehenſum excitavit audacem inſeſſorem throni regii, multumque objurgans, dixit: *Tune poſtquam ſervitutem Imperatori ſolemni ſacramento es profeſſus, & illum es pollicitus pro Domino te agniturum habiturumque, jam audes te illi adſeſſorem adjungere? Atqui, ſi neſcis, inſitutum Romanis Imperatoribus eſt juratos ſervos & ditioni ſuæ*

Imperator Latinos obviam miſſis Legatis delinit.

Eiſque forum ubique præberi copioſum curat.

Edit. Pariſ. Pag. 300.

Quam immenſa multitudo Latinorum Conſtantinopoli viſa tunc fuerit.

Aſtus Latinorum poſtulata Imperatoris cunctatione fruſtrantium.

Ab Imperatore detectus & eluſus.

Gotthofredus juramento Gallorum cæterorum Procerum interest.

Comes Latinus Auguſti ſolio inſidet

obiurgatur a Balduino. *Edit. Pariſ. pag. 301.*

ſubjectos homines ſedis participes habere. Oportet autem, ſi nihil aliud, conſuetudines tenere regionis in qua ſumus. Hæc ille audiens, Balduino quidem nihil dixit. Cæterum acribus oculis Imperatorem intuens patria lingua ſecum immurmuravit quiddam quod in noſtram redditum ſic ſonat. *En qualis ruſticus ſedet ſolus, adſtantibus ei talibus ducibus.* Non latuit Auguſtum motus labiorum hominis: advocatoque ſtatim interprete, cum dicti ſententiam reſciſſet, nihil Latino tum quidem dixit: at ubi re perfecta receſſuri Comites Imperatori pro ſe quiſque vale dicebant, prætumidum iſtum impudentemque Latinum ſcorſum acceſſitum interrogavit Auguſtus: Quis & undenam eſſet, qualive ortus genere? At ille *purus putus,* inquit, *Francus ſum, ex nobilibus. unum autem ſcio: in trivio regionis unde prodii templum eſſe olim ædificatum, in quo, cui animus eſt ſoli cum ſolo ſingulari pugna congredi, quique in profeſſionem audaciæ iſtius nomen edere ſuum palam non dubitat, auxilium numinis implorare conſuevit; moram ibi trahens donec appareerit adverſarius qui conſerere cum eo manum auſit. Ad id trivium longo ego manſi tempore, fruſtra ſemper expectans. nemo enim umquam fuit qui ſe mihi offerre adverſum auderet.* His imperator auditis. *Atqui ſi tunc,* inquit, *hoſtem quærens non inveniſti, tempus imminet bellorum tibi & hoſtium ſuppeditaturum affatim. Tu vero, ſiquid mihi credis, memento neque inter eos qui agmen claudent in poſtrema te acie locare, neque eminere inter primos qui haſtam vibrant in fronte exercitus novi expertus artem & morem bellandi Turcorum. Periculoſus ille uterque locus eſt. In medium te abde Triariorum ſubſidentium turbam, ubi tuis ſeptus undique circumventionem hoſtilem vites.* Atque hoc ſalutare monitum non iſti ſolum minus merenti dedit, ſed & aliis omnibus, quibus prædixit quæcumque itinere iſto eventura erant, magnopere ſuadens ne Turcos effuſius inſequerentur, quando Dei nutu illos viciſſent, ſed ab inſidiis unice caverent omnino ſibi a gente ſubdola fraudibuſque & cautis artibus confidere ſolita, ſtruendis. Atque hæc hactenus de Gotthofredo, Raule, aliiſque ipſos ſequentibus dicta ſint. At Baimundus cum aliis Comitibus Aprum appulſus, cum ſibi eſſet conſcius neque ſe a proavis nobilitate cum aliis Gallis Principibus comparanda præditum, nec vero propter inopiam pecuniæ exercitu inſtructum ſatis magno, tum ut illos ſuppleret defectus ſuos, tum ut quæ animo volvebat in Imperatorem conſilia occultaret altius, præcucurrit cum decem ſolis Gallis ante alios Comites & Conſtantinopolim ad Imperatorem venit. Imperator, cui nota dudum erat indoles viri, profunduſque & inſidioſis alte conſiliis celandis abſtruſus animus, ſimili commodum cupiditate tenebatur alloquendi ejus ſeorſum a cæteris & antequam cæteri Comites adeſſent per otium audiendo affandoque illo mentem ejus arcanam & cogitationes indagare intimas; ſimulque ab eo impetrare ut ante adventum allorum ſuas tranſportaret copias, ne forte cum iis junctus eos ad aliquid contra Imperatorem audendum pro nota ſua malitia inſtigaret. Ingreſſo ad ſe igitur Auguſtus Baimundo blande renidens officioſe percontatus de via eſt, & ubi reliquiſſet Comites. quo ad omnia prout opus eſſe putabat ad res ſuas, reſpondente, urbane illi & amice familiari ſermone refricavit memoriam olim inter ipſos geſtorum circa Dyrrachium & apud Lariſſam, bellique & inimicitiarum illarum. Hic ille diſſimulator vafer. *Tunc hoſtis, tunc*

Audax Galli dictum in Auguſtum.

Ejuſdem abſurda jactantia.

Quid ei repoſuerit Auguſtus.

Latinos præmonet ſibi caveant ab inſidiis Turcorum.

Baimundus copiis poſt ſe relictis Imperatorem convenit.

pag. 302.

Ut illum Auguſtus exceperit.

A μὲν τὸν Βαλδουῖνον ἐφθέγξατο οὐδὲν, δριμύτερον δὲ ἐνατενίσας τῷ Βασιλεῖ πρὸς ἑαυτὸν τῇ οἰκείᾳ διαλέκτῳ λόγους τινὰς ἀπεφθέγξατο λέγων. Ἴδε ποῖος χωρίτης κάθηται μόνος παρεσαμένων αὐτῷ τ̃ τοιούτων ἡγεμόνων. Οὐδ' ἡ κίνησις τῶν χειλέων τοῦ Λατίνου τὸν Βασιλέα διέλαθε. καλέσας δὲ ἕνα τῶν τὴν Λατινικὴν διάλεκτον μεθερμηνευόντων, ἠρώτα περὶ τῶν λεχθέντων. Ἀκούσας δὲ τὰ παρ' αὐτοῦ ῥηθέντα, οὐδὲν μὲν τέως πρὸς τὸν Λατῖνον εἰρήκει, ἐτήρει δ' ὅμως τὸν λόγον παρ' ἑαυτῷ. Συνταττομένων δὲ τῷ Βασιλεῖ πάντων, μετεκαλεῖτο τὸν ὑψηλόφρονα Λατῖνον ἐκεῖνον καὶ ἀναιδῆ καὶ ἐπυνθάνετο τίς τε ἐστὶ καὶ ὅθεν ὥρμηται καὶ ἐκ ποίου γένους.
B Ὁ δὲ Φράγγος μέν εἰμι καθαρὸς, ἔφη, τῶν εὐγενῶν. ἓν δὲ ἐπίσταμαι ὅτι ἐν τριόδῳ τῆς χώρας ὅθεν αὐτὸς ὥρμημαι, τεμβός ἐστι πάλαι οἰκοδομηθεὶν, ἐν ᾧ πᾶς ὁ προθυμούμενος μόνος πρὸς μόνον μάχην ἐνεδύσασθαι εἰς μονομάχου τάξιν ἑαυτὸν καταστήσας προσέρχόμενος βοήθειαν μὲν τὴν τοῦ Θεοῦ ἐκεῖθεν αἰτεῖται, βραδύνει δὲ τὸν κατ' αὐτοῦ τολμήσαντα ἀπεκδεχόμενος. Καθ' ἣν τρίοδον ἐχρόνισα καὶ αὐτὸς σχολάζων καὶ ζητῶν τὸν μετ' ἐμοῦ μαχεσόμενον, ὁ δὲ τοῦτο τολμήσων, οὐδαμοῦ. Ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀκηκοὼς, ἔφη. Εἰ πόλεμον τότε ζητῶν οὐχ εὗρες, πάρεστί σοι καιρὸς ὁ πολλῶν σε πολέμων ἐμπλήσων. Παρεγγυῶμαι δέ σοι, μήτε πρὸς οὐραγίαν μήτε πρὸς λοχαγίαν ἵστασθαι φάλαγγος, ἀλλὰ τὸ μέσον ἔχειν τῶν
C ἡμιλοχιτῶν. ἐπιστήμην γὰρ τὴν μεθόδου τῶν πολέμων Τούρκων ἐκ μακροῦ ἔσχηκα. Οὐκ αὐτῷ δὲ μόνῳ ταῦτα συνεβούλευε, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ὁπόσα τούτοις συναντήσειν ἔμελλον ἀπερχομένοις κατὰ τὴν ὁδὸν προλέγων, παρηγγυᾶτο μὴ ἀκρατῶς διώκειν ὁπηνίκα τὴν νίκην αὐτοῖς κατὰ τῶν βαρβάρων δοίη Θεὸς, ἵνα μὴ τοῖς ἐνεδρεύουσι λοχαγοῖς περιπίπτοντες ἀναιρῶνται. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὸν Γοντοφρὲ καὶ Ῥαοὺλ καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς συνεπομένους αὐτοῖς. Ὁ δέ γε Βαϊμούντος μετὰ τῶν ἄλλων Κομήτων καταλαβὼν τὸν Ἄπρον, καὶ μήτε ἐξ εὐγενῶν φύντα ἑαυτὸν ἐπιγινώσκων, μήτε δυνάμεις πολλὰς συνεπαγόμενος δι' ἣν εἶχε σπάνιν τῶν χρημά-
D των, τὴν τοῦ Αὐτοκράτορος βουλόμενος ἐπισπάσασθαι εὔνοιαν, ἅμα δὲ καὶ συγκαλύψαι τὰ κατ' αὐτὸν ἐθέλων, μετὰ δέκα καὶ μόνων Κελτῶν προεξελθὼν τῶν ἄλλων Κομήτων ἔφθασε καταλαβεῖν τὴν βασιλεύουσαν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς τὰς αὐτοῦ μηχανὰς γινώσκων, καὶ τὸ ὕπουλον καὶ ἐνεδρευτικὸν αὐτοῦ ἦθος ἐκ μακροῦ ἐπιστάμενος, ἔσπευσε πρὸ τοῦ καὶ τοὺς ἄλλους καταλαβεῖν Κόμητας, ὁμιλῆσαί τε καὶ ἀκοῦσαι τῶν παρ' αὐτοῦ λεγομένων, καὶ πεῖσαι πρὸ τῆς ἐκείνων ἀφίξεως διαπεράσαι, ἵνα μὴ ἑνωθεὶς μετ' αὐτῶν καταλαμβανόντων ἤδη, καὶ τὰς ἐκεί-
E νων διαστρέψειε γνώμας. Εἰσελθόντι δὲ, ἱλαρὸν εὐθὺς ἐνατενίσας κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν ἐπυνθάνετο, καὶ ὅπου τοὺς Κόμητας κατέλιπε. Τοῦ δὲ ἅπαντα διασαφήσαντος αὐτῷ ὡς εἶχε γνώμης, ἀστειζόμενος ὁ Βασιλεὺς καὶ τῶν κατὰ τὸ Δυρράχιον καὶ τὴν Λάρισσαν τετολμημένων παρ' αὐτοῦ ἀναμιμνήσκει τηνικαῦτα καὶ τῆς ἔχθρας ἐκείνης. Ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν ἔλεγεν. Ὡς ἔγωγε κἂν ἐχθρὸς καὶ πολέμιος τότ' ἦν, ἀλλὰ νῦν αὐτόμολος ἥκω φίλος τῆς σῆς

βασι-

βασιλείας. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ ἐκ πολλῶν μετελ- A θὼν αὐτὸν καὶ ἀκροθιγῶς πως ἀποπειράσας τὸν αὐτοῦ λογισμὸν, ἐπεὶ δι' ἔργου κατανοήσαντα τοῦτον ὅρκια πιστὰ δοῦναι πρὸς αὐτὸν ἔφη. Τὰ νῦν μὲν κεκοπιακότα σε ἀπὸ τῆς ὁδοιπορίας χρὴ ἀπελθόντα διαναπαύσασθαι, ἐς αὔριον δὲ περὶ ὧν βουλόμεθα ὁμιλήσομεν. Ἀπελθόντι οὖν εἰς τὸ Κοσμίδιον ὥσπερ τὰ τῆς κατοικίας αὐτοῦ προηυτρέπιστο, τράπεζα τούτῳ παρατίθεται δαψιλὴς παντοίων ὄψων καὶ ἐδεσμάτων μεστή. Εἶτα καὶ ὠμὰ κρέα χερσαίων τε καὶ πτηνῶν προσενηνοχότες οἱ ὀψοποιοὶ, ἔφασαν. Ἡμεῖς μὲν τὰ ὄψα ὡς ὁρᾷς ηὐτρεπίσαμεν κατὰ τὸ συνῆθες. εἰ δὲ μὴ ἀρεστά σοι ταῦτα, ἰδοὺ καὶ ὠμὰ, καὶ κατασκευασθήτωσαν καθά γε βούλει. Οὕτω γὰρ παρὰ τοῦ Αὐτο- B κράτορος κατασκευάσαι τε καὶ εἰπεῖν ἐντεταλμένον αὐτοῖς ἦν. Καὶ γὰρ ὁποῖος ἐκεῖνος δεινὸς ἤθους καταστοχάσασθαι ἀνδρὸς, δεινὸς εἰς καρδίαν βάψαι καὶ λογισμοὺς θηράσαι ἀνθρώπου. τὸ τοῦ ἀνδρὸς ἐπιστάμενος δύσνουν καὶ κακόηθες ἐστοχάσατο τοῦ ὄντος. Ἵν' οὖν μὴ ὑποψίαν τινὰ κατ' αὐτοῦ σχοίη, καὶ ὠμὰ κρέα ἐν ταὐτῷ προσενεχθῆναι αὐτῷ προσέταξε, διαλύων τάχα τὴν ὑποψίαν. Οὐκ ἠστόχει δὲ τοῦ σκοποῦ. Ὁ γὰρ δεινὸς Βαϊμούντος τῶν μὲν ὄψων οὐ μόνον ἀπογεύσασθαι ὅλως, ἀλλ' οὐδ' ἄκροις δακτύλοις προσψαῦσαι ἠνέσχετο. ἀλλ' ἀπώσατό τε εὐθὺς καὶ μηδενὶ τὰ τῆς ὑποδραμούσης αὐτὸν ὑπονοίας ἐμφήνας τοῖς παρεστῶσι πάντα διένειμε, τῷ μὲν φαι- C νομένῳ φιλοφρονεῖσθαι τούτους ὑποκρινόμενος, τῇ δ' ἀληθείᾳ, εἴ τις καλῶς σκοποίη, θανάτου κρατῆρα κεράσας αὐτοῖς. Οὐδὲ τὸν δόλον ἐπέκρυπτε. Τοσοῦτον καταφρονητικῶς περὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν διέκειτο. Τὰ μὲν ὠμὰ κρέατα κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἐνεγκαμένης τοῖς ἰδίοις ὀψοποιοῖς κατασκευάσαι ἐπέταττε. Τῇ μετ' αὐτὴν δὲ τοὺς τὰ ὄψα ἐκεῖνα ἐδηδοκότας ἐπυνθάνετο ὅπως αὐτοὺς διέθεντο. Τῶν δὲ καὶ λίαν καλῶς εἰρηκότων, ὡς μηδὲ τῆς τυχούσης αἰσθέσθαι βλάβης, ἀποκαλύψας αὐτοῖς τὸ ἀπόρρητον ἔφη. Ὡς ἔγωγε μεμνημένος τῶν μετ' αὐτοῦ πολέμων καὶ τῆς μάχης ἐκείνης, ἐδεδίειν μὴ τὸν ἐμὸν ἴσως ἐξαρτήσῃ θάνα- D τον, θανάσιμόν τι φάρμακον τοῖς ὄψοις ἐπεμβαλών. Τοιαῦτα μὲν τὰ Βαϊμούντου. Ἐγὼ δ' οὔποτε πονηρὸν ἐθεασάμην, μὴ τὰ ὀρθῶς τι ποιεῖν πόρρω που ἐν πᾶσι λόγοις καὶ πρακτέοις θέοντα. Ὁπηνίκα γάρ τις τῆς μεσότητος ἐκσταίη πρὸς ὁπότερον ἂν τῶν ἄκρων νεύσειε πόρρωθεν τῆς ἀρετῆς ἕστηκε. Μεταπεμψάμενος οὖν τὸν Βαϊμούντον τὸν συνήθη τοῖς Λατίνοις καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐζήτει ὅρκον. Ὁ δὲ τὰ ἑαυτοῦ ἐπιστάμενος, καὶ ὅτι οὔτε ἐκ προγόνων περιφανῶν ἐγεγόνει, οὔτε χρημάτων εὐπορίαν εἶχε. Καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ δυνάμεις πολλὰς, ἀλλὰ μετρίους πάνυ τοὺς συνεπομένους αὐτῷ Κελτούς. E καὶ ἄλλως δὲ φύσει ἐπίορκος ὢν, μάλα προθύμως τῷ τοῦ Αὐτοκράτορος ὑπεῖξε θελήματι. Καθ' ὅπως ὁ Βασιλεὺς περὶ τὰ βασίλεια οἰκίσκον τινὰ.

infeſtus fui fateor. At ecce ultro nunc me ſiſto ad vos transfugam, fidus atque amicus Majeſtati tuæ, ut qui maxime, futurus. Perrexit Imperator diſſimulanter explorare hominem, variis ſermonibus pertentans atque eliciens; tandemque ut per multa circumducto expreſſit ſignificationem conſenſus. ad jusjurandum ſibi præſtandum, ſat una vice perfectum ratus, *Laſſum*, inquit, *te de via detineri prolixo ſermone non oportet. quin age quod neceſſe eſt quieti & curę corporis ſume otium. Erit mox cum pro voto colloquiis mutuis fruamur.* Sic ille cum abiiſſet in Coſmidium ubi paratum ei hoſpitium fuerat, menſam reperit, ſane opipare ſtructam ferculorum & condimentorum omnis generis ingenti apparatu. Poſt eam oblatam Baimundo, accedunt eum coqui & condimentarii, ſic juſſi ab Auguſto facere: & magnam illi copiam crudarum carnium terreſtris volucriſque generis exhibent cum his verbis: *Nos quidem ut ars noſtra fert & mos regionis hujus ea quę vides impoſita menſa opſonia temperavimus & coximus: verum ſi hęc tibi forte alibi nutrito, aliter aſſueto minus arriſerint: En eſcas incoctas adhuc quæ prout juſſeris tibique ſapuerit condiri pararique a quibus voles poterunt.* Id ſic Imperator conſtituit pro ſua incredibili tractandorum hominum peritia. Cum enim, ut ſolebat ex vultu ac nutu penetrare in arcana mentium, facile comperiſſet Baimundum ingenio eſſe aſtuto ac ſuſpicaci, providit fore ut ſi ei apponerentur a miniſtris Imperatoris olim hoſtis cibi cocti, metu inſperſi aut admixti veneni concepto, iis veſci cunctaretur. Nec fefellit eum ſua conjectura: Baimundus enim ne ſummis quidem digitis contingere, ne dum guſtare, ſuſtinuit paratos cibos: obtexit tamen ſuſpicionem oſtentata liberalitatis ſpecie. nam ſimulatione gratificandi adſtantibus cuncta eis fercula diſtribuit. revera peſſime de iis merens, quibus cibos opinione ſua infectos & mortiferos miniſtraret. Nec diſſimulare ſaltem dolum putavit tanti, ſed qua erat arroganti fiducia contemptuque præditus ſuorum; ipſe carnibus ſibi oblatis adhuc crudis more patrio a propriis coquis præparatis eo die uſus, poſtridie ſuos rogavit ecquid valerent? & ut eos juviſſet pridiana cœna: iis vero præclare ſe habere ajentibus, nec ullum vel minimum incommodum ſenſiſſe. Atqui ego, inquit, arcanum detegens, cum memoria repeterem bella olim a me geſta adverſus Imperatorem & pugnam illam qua ipſum fugavi, uti cibis ejus juſſu paratis nolui, merito metuens ne venenum iis inſperſum eſſet. Ita ille ſane imprudenter. quippe id committens ac præ ſe ferens quamobrem a ſuis ſuperbum ſui deſpectum ulciſcentibus merito proderetur aut deſereretur: cujus tanti periculi aleam utcumque alioqui callidus inconſultiſſime tum jecit. Raro enim (id quod ego longo uſu animadverti) homines improbi quidquam recte conſulunt faciuntve. adeo verum eſt quod Sapientes ſciſcunt, ubi quis a mediocritate virtutis exceſſerit, utromvis in extremum declinet parum intereſſe, ſemper enim longo intervallo ab honeſto diſtare. Cæterum Auguſtus acceſſito deinde Baimundo conſuetum Latinis jusjurandum & ab ipſo exegit. Nec dubitavit ille aut cunctatus eſt vel quod minus ſe a proavis nobilem, minuſque a fortuna opibus comitatuque inſtructum ſciens, cauſam non eſſe vidit, cur quod alii Galli Principes rebus omnibus præſtantiores non recuſaverant, ipſe detrectaret: vel quod homo ad religionis contemptum educatus, & longo uſu quaſi quadam natura perjurus, ridiculum putaret in juramento tergiverſari, cujus ipſe ſuſque deque habita reverentia nihilominus certus eſſet, eo quo ſpes & uſus vocaret recta tendere. At ei poſtquam ita prompte ac perlibenter juramentum præſtitit, nova benevolentiæ ſuæ pignora injecit Imperator. Curavit nimirum conclave quoddam Auguſti Palatii divitiarum omnis generis congeſtione ita compleri ut pavimentum ipſum nummis paſſim monilibuſque acattalicis conchiliatiſque veſtibus temere abjectis obtegeretur: latera vero undique omnia uſque ad lacunar nihil niſi pretioſiſſimam veſtem, auri argenti æris

Diſſimulatio Baimundi.

Majore Auguſti arte recta vaſaque.

Cocta ſimul & cruda cibaria Baimundo oblata.

Baimundus metuit ne venenum ſibi propinetur juſſu Imperatoris.

Edit. Pariſ. pag. 303.

Imprudentia ejus.

Jusjurandum Auguſto libenter præſtat.

Pecuniam ingentem Imperator Baimundo donat.

& id genus metallorum numiſmatis ac ſignis longe fulgentiſſimis ac locupletiſſimis circum reniderent: coacervatis omnibus tam invidioſa copia, ut ne ingrediendi quidem ſpatium relinquerent, ad cumulos rerum pulcherrimarum offenſuris neceſſario quoquo ſe verterent pedibus. Tum dato negotio quibuſdam ut Baimundum more hoſpitum officioſe deducerent, juſſit ut inter palatium luſtrandum ei conclave iſtud velut inter alia monſtrarent: Idque ita facerent ut admirationem primo aſpectu exprimere homini conarentur; id conſecuturos monens, ſi valvas repente nec opinanti patefacerent, & tantarum repente opum ſpecioſiſſimam ſcenam percellendis oculis offerrent: Nec ſucceſſus abſuit; percuſſus improviſo fulgore Baimundus hanc ſibi elabi vocem ſivit. *Si tot ego divitiarum eſſem Dominus, multarum olim urbium & ditionum imperium mihi paraſſem.* Atqui, deductor inquit, tua iſta Baimunde ſunt: univerſa hæc tibi hodie dat donat largitur Imperator. admiſit gaudens beneficium & multas Baimundus gratias egit. verum poſtquam quieturus in ſuum diverſorium deductus, bajulos vidit omnia iſta portantes, vaſrum & verſatilem animum pudor quidam ſubiit confeſſæ cupiditatis: & quaſi admirationis parum ſe dignæ pœnitens, in hanc erupit vocem, *Numquam putaſſem tanta me ignominia ab Imperatore affectum iri. Ite onerate iſta denuo & ad eum qui miſit reportate.* Imperator haud inſcius Latinis uſitatæ in conſiliorum alternatione levitatis, arridens vulgare verbum illud protulit: *mala res ad proprium auctorem redeat.* referrique juſſit cuncta Baimundo jam acquieſcente ac mutata tertio ſententia placidis oculis ſpectante bajulos modo ſpretorum munerum, ſeque illa capi non diſſimulante. Nec forte tam levitas hæc fuit aut inſtabilis mutabilitas placitorum, quam verſutia mentis callidæ cuncta ex uſu moderantis, atque ad quemlibet occaſionis flexum præſenti ſemper vigilia prudentię ſeſe accommodare ac circumagere peritæ. Equidem duo quædam in hoc homine inſignia notavi, aſtutiam & fortitudinem quibus tantum antecellebat omnes qui tunc Conſtantinopoli tranſiere Latinos Duces, quantum viciſſim ab illis modo pecuniæ copiarumque numero vincebatur. Sed inſtar illi divitiarum erat theſaurus quaſi quidam fraudum & malignæ diligentiæ ſolers dexteritas, qua omnes poſt ſe longe relinquebat. Ergo ut non negaverim in hac admiſſione rejectioneque munerum aliquid agnoſci potuiſſe illius innatæ Latinorum animis, cujus nec ipſe fuit expers, inconſtantiæ decretorum: tamen aliquid in eo plus vidiſſe tantum fallaciarum artificem tam nihil ſimpliciter agentem, haud vana fuerit ſuſpicio. Atque ut nihil divinem de ſimulatæ recuſationis cauſis, acceptandæ quidem pecuniæ conſilium ambitio dictavit. Videbat homo vaſtus animi ſpeique immodicus ſe innutritum cogitationi regni poſtquam vivente Patre magnos exercitus ductaverat, magnas res geſſerat, & ad extremum eo redactum ut patria exiret prorſus extorris, quippe qui nec terram nec urbem haberet ullam quæ ipſum Dominum aut Principem agnoſceret. Ergo religionis ille quidem & vindicandi Dominici ſepulcri larvam cupiditati ſuperpoſuit: cæterum per iſtam occaſionem omni modo decreverat Principatum ſibi aliquem alicubi parare: nec dubitaturus, ſi ſecunda ſpiraret aura fortunæ, Romanum ipſum cogitare ſolium & Alexio extruſo ſe Imperatorem facere. Hærebant imis ſenſibus patris monita bello Alexium perſequi jubentis, in eo eſſe ac morari; nec niſi plena patrata victoria deſiſtere: inde enim rem, inde vitæ ac rationum ſtatum amplum & commodum oſtendi. Porro iſtuc aſpiranti magnarum opum erat neceſſarium viaticum: & omnem, quod aiunt, moturo funem, ad tantam ſibi prædam attrahendam, nervis nimirum opus erat belli divitiis. Igitur iſtius in partem ſumptus dona Imperatoris Baimundus admiſit; ſatis jam ſentiente Auguſto ipſo quo aſtuti Galli conſilia ſpectarent: quocirca is jam tum incidere clanculum occepit orſa omnia vaſri hominis, & quælibet ille ad ſuas ambitioſas ſpes ex longo directa nectebat, ea mature tempore captato diſturbare ac disjicere pergebat Imperator; ratio-

Is eam primò libenter ſe accipere ſignificat.

deinde remittit.

Edit. Pariſ. pag. 304.

Poſtremo rejectas accipit.

Aſtutia & fortitudo major in Baimundo quam in ullo Gallorum.

Cur ille hoc alternatione ſententiarum in accipiendis muneribus ſluctuavit.

Romanum Imperium cogitat.

Ambitioſis ejus artibus Auguſtus occurrit.

A ἀφορίσας, οἷς ἐδάφους κατέστρωσε παντοίων εἶδος χρημάτων καὶ ἀμφίων, χαράγματός τε χρυσίου καὶ ἀργύρου, καὶ τῆς κατωτέρας ὕλης τοσοῦτον πληρώσας τὸ οἴκημα, ὡς μηδὲ βαδίζειν δύνασθαί τινα τῷ πλήθει τούτων συμποδιζόμενον. Τῷ δὲ μέλλοντι ὑποδεῖξαι ταῦτα τῷ Βαϊμουντῷ, ἐπέταττεν ἀθρόον τὰς πύλας ἀναπετάσαι. Ὁ δὲ ἐπὶ τῇ τούτων θέᾳ ἐκπλαγεὶς φησίν. Εἰ τοσαῦτά μοι προσῆν χρήματα, πολλῶν ἂν χωρῶν κύριος πάλαι ἐγεγόνειν αὐτός. Καὶ ὅς. Ταῦτά σοι τὴν σήμερον ἀποχαρίζεται ἅπαντα ὁ Βασιλεύς. Ὁ δὲ περιχαρῶς ταῦτα δεξάμενος καὶ εὐχαριστήσας, ἀπῄει ἀναπαυθησόμενος οὗ κατέλυσεν. Ἀποκομισθέντων δὲ τούτων αὐτῷ, μεταβαλὼν ὁ πρὶν τεθαυμακώς, ἔφη. Οὐδέποτε τοιαύτην ἀτιμίαν ἔσεσθαί μοι ἀπὸ τοῦ Βασιλέως ἤλπισα. Λαβόντες οὖν B ταῦτα ἀπαγάγετε τῷ πέμψαντι. Ὁ δὲ Βασιλεὺς τὸ φύσει παλίμβολον τῶν Λατίνων γινώσκων τὸν δημώδη λόγον ἀντέφησε. Κακὸν πρᾶγμα πρὸς τὸν ἴδιον ἐπανερχέσθω αὐθέντην. Ταῦτα ὁ Βαϊμοῦντος ἀκούσας, καὶ τοὺς ἀποκομίσαντας ἐπιμελῶς ἀναζητοῦντας αὖθις αὐτὰ ὁρῶν, μεταβαλὼν ὁ πρὶν ἀποπεμπόμενος ταῦτα καὶ ἀχθόμενος ἐπὶ τούτοις, ἱλαρὸν βλέμμα τοῖς ἀποκομισταῖς ἐδείκνυ, καθάπερ τις πολύπους μετασχηματιζόμενος ἐν βραχεῖ. Φύσει μὲν γὰρ ἦν ὁ ἀνὴρ πονηρὸς καὶ ὀξὺς πρὸς τὰ συμπίπτοντα, πανουργίᾳ καὶ ἀνδρείᾳ τοσοῦτον ὑπερέχων ἁπάντων τῶν τότε διερχομένων Λατίνων, ὁπόσον δυνάμει τε καὶ χρήμασιν ἡττᾶτο. ἀλλὰ καὶ ὡς πάντων ἐκράτει κακοτροπίας περιουσίᾳ. Τὸ δὲ παλίμβολον, ὡς φυσικόν C τι τῶν Λατίνων παρακολούθημα, παρείπετο καὶ αὐτῷ. Τὰ γοῦν χρήματα ὁ ἀποποιούμενος περιχαρῶς τηνικαῦτα ἐλάμβανε. Δύσνους γὰρ ὢν τὴν γνώμην ἐπεὶ μηδὲ χώραν ὅλως κεκτημένος τὴν ἐγκαταλειφθεῖσαν ἐξῄει, τῷ μὲν φαινομένῳ χάριν τῆς τοῦ ἁγίου Τάφου προσκυνήσεως, τῇ δ' ἀληθείᾳ, ἀρχὴν ἑαυτῷ περιποιήσασθαι προμηθούμενος. καὶ μᾶλλον εἰ γένοιτό οἱ, καὶ αὐτῆς τῆς βασιλείας Ῥωμαίων ἐπιδράξασθαι χρωμένῳ ταῖς τοῦ πατρὸς ὑποθημοσύναις, καὶ πάντα κάλων τὸ τοῦ λόγου κινοῦντι, πολλῶν ἐδεῖτο χρημάτων. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ τὸ δύσνουν καὶ κακόηθες αὐτοῦ ἐπιστάμενος, ἐσπούδαζε τὰ συνειρόμενα πρὸς τοὺς ὑποτυφομένους αὐτῷ λογισμούς, ἀφυῶς περιαιρεῖν. Διὸ καὶ τὸ δομεστίκατον αἰτούμενος τῆς Ἀνατολῆς οὐκ ἔτυχε τῆς αἰτήσεως D πρὸς Κρῆτα κρητίζων. Δεδιὼς γὰρ ὁ Βασιλεὺς μὴ ἐξουσίας δραξάμενος, καὶ δι' αὐτῆς δουλαγωγήσας τοὺς Κόμητας ἅπαντας, ῥᾳδίως περιάγοι τὸ λοιπὸν ὅπῃ βουλητὸν αὐτῷ ἐστί. μὴ θέλων τὸν Βαϊμοῦντον ὑπονοῆσαι ὅλως ὅτι ἤδη πεφώραται, ἐλπίσι χρησταῖς αὐτὸν ὑποσαίνων, ἔφη. Τούτου μὲν καιρὸς οὔπω πάρεστι, διὰ δὲ τῆς σῆς ἐνεργείας καὶ πίστεως, μετ' οὐ πολὺ καὶ

τοῦτο γενήσεται. Ὁμιλήσας τοίνυν αὐτοῖς καὶ παντοίαις δωρεαῖς καὶ τιμαῖς φιλοφρονησάμενος, τῇ μετ' αὐτὴν αὖθις ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ καθῆστο θρόνου. Μεταπεμψάμενος δὲ αὐτόν τε τὸν Βαϊμούντον καὶ τοὺς Κόμητας ἅπαντας περὶ τῶν κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτοῖς συμβησομένων ὡμίλει, βουλόμενος τὰ συμφέροντα ἀναδιδάσκειν ἅμα καὶ αἷς εἰώθασιν οἱ Τοῦρκοι χρῆσθαι μεθοδείαις ἐν ταῖς μάχαις, καὶ ὑποτιθέμενος ὅπως τε παρατάττεσθαι χρὴ, καὶ λόχους καθιστᾶν, καὶ μὴ ἐπὶ πολὺ διώκειν ἐπηνίκα τούτοις οἱ Τοῦρκοι τὰ νῶτα διδῶσι. Καὶ οὕτω διά τε χρημάτων, διά τε λόγων καταμαλάξας αὐτῶν τὸ ἄγριον, καὶ τὰ συνοίσοντα ὑποθέμενος, τὴν διαπεραίωσιν προυτρέψατο. Τὸν δέ γε Σαγγέλην ἠγάπα διαφερόντως διὰ τὸ περιὸν αὐτοῦ τοῦ φρονήματος, καὶ τῆς ὑπολήψεως τὸ ἀνόθευτον, καὶ τὸ τοῦ βίου καθαρὸν, γινώσκων ἅμα καὶ ὁπόσον αὐτῷ τῆς ἀληθείας μέλει, μηδὲν ταύτης μηδέποτε προτιμωμένῳ. Τοσοῦτον γὰρ ἁπάντων τῶν Λατίνων ἐν πᾶσι διέφερεν, ὅσον ἀστέρων ἥλιος. Διά τοι τοῦτο παρακατέσχεν αὐτὸν τέως μεθ' ἑαυτοῦ. Ἁπάντων οὖν συνταξαμένων τῷ Αὐτοκράτορι, καὶ διὰ τοῦ τῆς Προποντίδος πορθμοῦ τὸ Δαμάλιον καταλαβόντων, ἀνεθεὶς τῆς ἐξ αὐτῶν ὀχλήσεως συχνάκις τὸν Σαγγέλην μετεπέμπετο, ἀναδιδάσκων ἅμα καθαρώτερον τὰ κατὰ τὴν ὁδὸν συμβήσεσθαι μέλλοντα τοῖς Λατίνοις. Παρεγύμνου δὲ καὶ ἣν περὶ τῆς τῶν Φράγγων γνώμης εἶχεν ὑπόληψιν. ταῦτα πολλάκις ἀποστοματίσας τῷ Σαγγέλῃ, καὶ τὰς τῆς ψυχῆς οἷον ὑπανοίξας αὐτῷ πύλας, καὶ πάντα διατρανώσας ἐπέσκηψεν ἀεὶ πρὸς τὴν τοῦ Βαϊμούντου ἐγρηγορέναι κακίαν, ἵνα βουλόμενον παρασπονδῆσαι ἀπείργῃ τοῦτον τοῦ ἐγχειρήματος, καὶ διὰ πάσης μεθόδου διαλύῃ τὰς ἐκείνου μηχανάς. Ὁ δὲ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα φησίν. Ἐκ προγόνων καθάπερ τινὰ κλῆρον τὴν ἐπιορκίαν καὶ τὸν δόλον ὁ Βαϊμούντος κεκτημένος, θαῦμα μέγιστον, εἰ τὰ ὀμωμοσμένα διατηρήσειεν. Ἐγώ γε δ' ὅμως ὡς ἐνὸν πειράσω τὸ προσαχθὲν ἀεὶ ἀποπληροῦν. Καὶ συνταξάμενος τῷ Αὐτοκράτορι, ἀπῄει ἑνωθησόμενος τῷ παντὶ στρατεύματι τῶν Κελτῶν. Ὁ μέν τοι Αὐτοκράτωρ ἤθελε μὲν μετὰ τῶν Κελτῶν κατὰ τῶν βαρβάρων ἀπιέναι, ἐδεδίει δὲ τὸ αὐτῶν ἀναρίθμητον πλῆθος. Δεῖν οὖν ἐλογίσατο τὸν Πελεκᾶνον καταλαβεῖν, ἵν' ἐγγύθεν Νικαίας ἐνδιατρίβων, μανθάνῃ μὲν τὰ τοῖς Κελτοῖς συμβαίνοντα, ἅμα δὲ καὶ τὰς τῶν Τούρκων ἔξωθεν ἐφόδους καὶ τὴν τῶν ἐντὸς Νικαίας κατάστασιν. Ἐν δεινῷ γὰρ ἐποιεῖτο εἰ μή τι στρατηγικὸν ἐν τῷ μεταξὺ καὶ αὐτὸς κατορθώσῃ, καὶ διεσκοπεῖτο, ἵνα ἐὰν ἐπιτήδεια τὰ πράγματα

nes ejus omnes haud modice conturbans. Hujus generis hoc exemplum ſit. Satis ſe admotum Imperatori Baimundus credidit ad domeſticatum Orientis ſibi ab eo petendum. Senſit Auguſtus quo res tenderet: ac facile vidit iſtum Magiſtratum occaſiones oblaturum Baimundo plurimas demerendi ſibi Latinos Comites; & ad quidquid vellet ſibique utile putaret, ad extremum obſtrictos impellendi: idcirco artem Creticam, quod Adagium habet, adverſus Cretenſem experiundam ratus, plauſibiles quæſivit negandi cauſas; lactans interim inhiantem ac ſuſpendens, ne is ſentire ſe deprehenſum poſſet. *Nondum*, inquiens, *Baimunde tempus eſt ejus quam dicis rei. erit cum tua perſpecta rebus fides & virtus confeſſionem expriment omnibus eſſe te loco illo multo digniſſimum: quando meum judicium corroborante fama publica, multo ſcilicet tibi amplius tutiuſque fuerit voce communi omnium efferri, quam nunc favore principis exponi ad invidiam.* Sub hæc Auguſtus donis honoribuſque omnis generis delinitis Gallis, tandem eos diſceſſum urgentes allocuturus ultimum Imperatorio ſolio conſedit. Vocatiſque Baimundo ac Comitibus cunctis multa diſſeruit de rebus, ipſis per viam eventuris; ſimul de toto genere ac ratione belli Turcici, de moribus atque artibus Gentis, univerſaque conſuetudine pugnarum; quidque illorum machinationibus ac dolis, opponere cautionis expediat; ut explicare contra illos aciem; ut inſidias aptis locis ſtruere; ut non effuſe perſequi terga de induſtria præbentes; cæteraque de genere hoc præſenti ſibi experientia comperta, dum bella cum gente iſta varia gereret, familiariſſime ad ipſos humaniſſimeque diſputavit; ſperans qua ſermone conſiliiſque tam benevolis, qua largitionibus pecuniarum quibus haud pepercerat, mores aſperos infenſæ Gentis ad aliquem ſui amorem aut reſpectum poſſe inflecti. Sic demum abire omnes ac trajicere permiſit, uno Sangele retento. Hunc Imperator præcipue ex omnibus amabat, propter animadverſam in eo eximiam prudentiam, conjuncta ſinceritate fuci experte, munditia vitæ ac candore morum admirabili: veritatis vero ſtudio tanto ut nihil quantivis pretii pro ſimulatione aut mendacio paciſci poſſe videretur. Hæ dotes virtuteſque quibus ſupra Latinos univerſos non minus eminebat Sangeles quam ſol in ſtellas cæteras, cariſſimum eum Alexio fecerunt, adeo ut ejus apud ſe moram expeteret magnopere, ac cæteris vale dicentibus abeuntibuſque, utique retineret. Cum hoc digreſſis per fretum Propontidis, & ad Damallum provectis aliis, levatus Imperator cura turbaque, agere ſæpius conſueverat, edocereque diſtinctius quæ Latinis eventura per viam crederet. Quin etiam eo fiduciæ proceſſit ut ſuſpicionibus quas de Gallis conceperat communicandis, plane ipſi ſe nudaret, totaſque animi januas panderet; imploraret quoque illius opem vigiliamque in noſtri cuſtodiam adverſus malitiam Baimundi, quem pro ea quæ inter eos natura & uſu coaluerat familiaritate, ut a pactis migrandis audendoque contra Imperatorem clam palamve deduceret obſecravit: ac omni ratione diſſolvendis ejus machinis prohiberet, ne quid Romana res a vaſri hominis perfidia detrimenti pateretur. Hæc apud ſe agenti Auguſto ſic Sangeles reſpondit: *Cum a proavis perjurium & dolum velut hæreditatem quamdam Baimundus acceperit, mirum valde ſit ſi permaneat in iis quæ jurejurando interpoſito promiſit. Equidem quantum erit in me ſitum, voluntati tuæ iſti æquiſſimæ non deero, daboque fidelem, utinam efficacem operam, ut is ſe in officio contineat.* Sub hæc dicta ſalutato Imperatore abiit & ipſe, adjuncturus ſe quoque confluentibus in unum undique copiis Gallorum. Porro Imperator aliquando voluerat admiſcere ſe Gallis unaque cum iis contra Barbaros vadere. deinde tamen veritus innumerabilem multitudinem Gallicorum exercituum opportunius factu judicavit proficiſci Pelecanum ibique hærere, ubi ob viciniam Nicææ facile reſcire ac mature poſſet, quid accideret Gallis, quid Turci qui extra quique intra Nicæam eſſent rerum gererent pararentve. Non enim ſua dignum fama ſatis aut tutum putabat, tanto circumſtrepente bello deſidere ipſum domi ſecurum, ac non prodire in campum immi-

Edit. Pariſ. pag. 305.

Domeſticatum Orientis petenti Baimundo quid Auguſtus dixerit.

Imperator de ratione belli Turcici Gallos edocet.

Sangeles Imperatori percarus ab eo retentus.

Dotes ejus & virtutes.

Ei animum ſuum Imperator aperit.

Judicium Sangelis de Baimundo.

pag. 306.

Imperator cur ſe Gallis non adjunxerit in Turcos euntibus.

Pelecanum ſe confert.

nereque in occaſiones quæ ſe darent, ſi nihil aliud Nicææ ſibi a Barbaris ipſis obtinendæ, ab his enim malebat eam urbem ſibi tradi quam a Gallis, qui juxta pacta conventa firmata juramento, reddituri eam Imperatori erant ubi ſubegiſſent. Verum iſtud conſilium Auguſtus habebat in arcano, nemine omnium præter unum Butumiten vel eorum quæ facere decerneret vel cauſarum ob quas faceret conſcio. Hunc Butumiten ex tempore longiſſimo præclare Imperator noverat tum ſibi fidiſſimum & benevolentiſſimum hominem, tum vero in primis ſtrenuum atque induſtrium negotiationum ejus generis miniſtrum. Ei ergo demandavit curam deliniendorum qui Nicæam obtinebant Barbarorum qua promiſſionibus tum rerum aliarum tum certæ impunitatis ac ſecuritatis tutæ, qua minis apte intextis intentatiſque ac arte exaggeratis malorum immanium & innumerabilium quæ ſi expectarent dum urbs a Gallis caperetur, ſubituri abſque dubio, paſſuri ſine remedio, ſine ſolatio forent. Hæc uti erant ab initio proviſa, finem ex voto Imperatoris habuere.

Nicæam deditione ad ſe facta Turcorum ipſorum, non conceſſione Gallorum obtinere cupit.

Ad eam rem utitur Butumitæ opera.

A εὑρήσει, αὐτὸς τὴν Νίκαιαν ἀνέλῃ, καὶ μὴ παρὰ τῶν Κελτῶν αὐτὴν σχοίη κατὰ τὰ παρ' ἐκείνων ὀμωμοσμένα. Εἶχε δὲ τὴν βουλὴν ταύτην ὑποβρύχιον, καὶ πᾶν ὅπερ ἂν ᾠκονόμει καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν γίνεται, αὐτὸς καὶ μόνος ἠπίστατο, μόνῳ τῷ Βουτουμίτῃ τοῦτο ἐμπεπιστευκώς. Καὶ τοῦτον ἀποστείλας ἐφ' ᾧ ὑποποιεῖσθαι τοὺς ἐντὸς Νικαίας βαρβάρους διὰ παντοίων ὑποσχέσεων καὶ ἀπαθείας τελείας, ἐν μέρει δὲ καὶ ἀπειλούμενος τόσα καὶ τόσα πείσεσθαι, καὶ παρανάλωμα ξίφους γενέσθαι, εἰ παρὰ τῶν Κελτῶν ἁλῶσιν. καὶ πάλαι τὸν Βουτουμίτην γινώσκων εὐνούστατον καὶ περὶ τὰ τοιαῦτα δραστήριον. Ταῦτα μὲν οὖν ἐξ ἀρχῆς τοῦτον παρηκολουθήκει τὸν τρόπον.

Edit. Pariſ. pag. 307.

ΑΝΝΗΣ
ΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ
ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΙΣΣΗΣ
ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ ΛΟΓΟΣ ΙΑ'.

ANNÆ COMNENÆ
PORPHYROGENITÆ
CÆSARISSÆ
ALEXIADIS LIBER XI.

ARGUMENTUM.

Galli multis & ingentibus præliis Turcos vincunt: ac res eorum plane profligant. Nicæam, Antiochiam, Jeroſolymam, urbes alias plurimas, partim Imperatori, partim ſibi ſubjiciunt. Gotthofredus eligitur ab iis Jeroſolymorum Rex; ſuccedit ipſi mortuo, ejus Frater Balduinus. Imperator res proſpere terra marique contra Turcos gerit. Gallos cautis primum artibus, deinde aperto bello infeſtat.

PERIOCHE.

GAlli Nicæam oppugnant. Imperator Pelicani ſedem eligens tempore obſidionis Nicænſis verſutis artibus id agit ut Nicæam *Gallis eripiat. Butumite ad id utitur. Sangeles primus a Turcis auxilio Nicææ venientibus invaſus eos vincit. Atrox Turcorum cum Gallis prælium, diu anceps. Galli vincunt ad extremum. Sultanus permittit Nicænſibus ut ſibi conſulant. Gonatos turris Nicææ cur ſic dicta. Manuelis Erotici Comneni præfectura contra Sclerum ſive* pag. 308. *Durum. Nicææ oppugnatio urgetur. Imperator ad eam machinas Gallis mittit. Cur ſe Gallicis copiis non junxerit. Nicææ adjunctus lacus ab Imperatore occupatus. Inſultus in urbem acer. Butumitis ſolertia. Nicænſes Turci ſe illi dedunt. Imperatoris aſtutia. Copiæ ipſius Nicæam occupant Gallis excluſis. Butumites Nicææ Præfectus Turcos ſatrapas ad Imperatorem mittit. Rhodomerus & Monaſtras eorum ductores parum cauti. Galli Comites evocantur ab Imperatore. Tancredi dictum & factum audax. Taticius expeditionis ſacræ Comes adjunctus Gallis ab Auguſto. Qui deſertores militiæ Gallicæ colligit. Baimundus agminis primi ductor atrociter invaditur a Turcis. Tria ingentia prælia & totidem victoriæ inſignes Francorum de Turcis. Trimeſtris oppugnatio Antiochiæ. Taticius cum copiis ab ea recedit. Fames in caſtris Latinorum. Aſtutia Baimundi in parando ſibi Antiochiæ principatu. Antiochiam proditione cujuſdam Armeni Baimundus primus intrat. Galli undique ſimul irruentes urbem capiunt. Curpagan auxilio ſerus veniens Antiochiæ, clauſos intra eam Gallos oppugnat. Baimundus no-*

vam arcem Antiochiæ imponit. Fortitudo Gallorum conſtans in ſummis rerum anguſtiis. Imperator Joannem Ducam contra Piratas mittit. Is Caſpacem claſſi præficit. Ei adventu primo Smyrna deditur. Ingens in ea urbe cædes occaſione necati Caſpacis. Hyaleus Smyrnæ Præfectus. Tangripennes & Maraces acie apud Epheſum victi a Joanne. Capti Satrapæ per inſulas ſparſi. Petzea Epheſo præfectus. Sardes, Philadelphia, Lampe, Laodicea Joanni ſe dedunt. Turcos idem ad Polybotum vincit. Imperator in auxilium Gallorum apud Antiochiam extrema tolerantium procedit uſque Philomelium. Ibi per legatos eorum de ſumma eorum neceſſitate plene edoctus eoſdem tamen metu victus deſerere ſtatuit, reditu pronunciato, mox peracto, fruſtra illum excuſante filia. Chriſtiani cum Imperatore Turcos fugiente tranſmigrant, ejus ſuaſu. Iſmael Archiſatrapa Paipertum oppugnat. Galli deſerti ab hominibus ad Deum confugiunt. Petrus Epiſcopus eos ad pœnitentiam hortatur. Et ſacrum clavum quærere monet. Is mirabiliter inventus Sangeli caſtiſſimo credito portandus traditur. Mirabilis victoria de Turcis qua Galli quatuor numeroſiſſimum Turcorum exercitum fundunt. Strages ingens Turcorum. Triginta dies prædæ comportandæ vix ſufficiunt. Baimundus Antiochiæ præficitur. Jeroſolyma oppugnatur a Gallis & capitur. Gotthofredus ejus Rex creatur. Amerimnas Babylonius in Gallos movet. Primo ab iis vincitur, mox eos vincit. Ramelem de iis capit. Japham oppugnat. a Balduino denique vincitur. Gotthofredus a fratre Balduino redimitur. reliqui Comites Galli Babylone captivi donantur Imperatori. Sangelis in Imperatorem fides. Arces ei multas ſubjicit. Ejus præclarum ſtratagema quo Atapacam apud Antaradum vicit. Idem arcem deſignat prope Tripolim. Tancredus Laodiceam oppugnat & capit. Gotthofredo mortuo ſuccedere in regno Sangeles recuſat. Balduinus ei ſufficitur. Exercitus Normanorum novus millium equitum quinquaginta peditum centum, Conſtantinopolim pervenit. Duces ejus Flandrenſes duo conſilia Imperatoris reſpuunt. Is eis Sangelem & Tzitam Comites dat. Normani Ancyram capiunt. Crudelitas eorum ſacrilega, miſerrima ipſorum clade punita. Mors Sangelis. Ejus nepotem & hæredem Gulielmum Imperator ſibi adjungere nititur. Imperatoris & Baimundi mutuæ querelæ de ſe invicem. Butumites contra Baimundum miſſus. Michaelis & Bardæ contumacia ex fiducia favoris Auguſti. Butumites proſpere rem gerit in Cilicia. Galli Aſiani auxilia Piſanorum implorant. Piſana claſſis nongentarum navium Duce Epiſcopo. Imperatoris contra eam apparatus. Tatitius honore auctus. Pugna Romanæ claſſis cum Piſana, tempeſtate dirempta, Romanis tamen ope ignis miſſilis, inventi tum novi, vincentibus, fugientibus Piſanis. Latini crudeliter a Romanis trucidati. Piſani ad Baimundum ſe conferunt. Baimundus de pace interpellatus a Romanis Ducibus, eam mentionem ſuperbe rejicit. Romana claſſis naufragio perit. Imperator Curiculum præoccupat. Genuenſis claſſis auxilio Francis advenit. Claſſis Romana contra eam miſſa magno naufragio debilitatur. Cantacuzenus Laodiceam oppugnat. urbem & portum. Arci Baimundus auxilia infert. Monaſtras Ciliciam Gallis eripit. Baimundus in anguſtiis deprehenſus mortuum ſimulat. Sic tuto Coryphum defertur. unde grandes minas intentat Imperatori.

ΑΛΕΞΙΑΣ ΙΑ'.

A Ὁ δέ γε Βαϊμούντος καὶ πάντες οἱ Κόμητες ἑνωθέντες οὐ διαπλεύσασθαι πρὸς τὸν Κιβωτὸν ἔμελλον μετὰ τοῦ Γοντοφρὲ, τὴν τοῦ Σαγγέλη * προσμένειν ἄφιξιν. πλῆθος δὲ ὄντες ἀναρίθμητον, ἐπεὶ οὐκ ἠδύναντο αὐτοὶ ἔτι προσμένειν διὰ τὴν σπάνιν τῶν βοσκημάτων (οἳ καὶ τὴν τοῦ Βασιλέως μετὰ τοῦ Σαγγέλη ἀνέμενον ἄφιξιν, ἵνα κἀκεῖθι συνταξάμενοι αὐτῷ τὴν πρὸς Νίκαιαν φερούσης ἅψονται) διχῆ διαιρεθέντες, ὁ μὲν διὰ τῆς Βιθυνῶν καὶ τῆς Νικομηδείας πρὸς Νίκαιαν ἤλαυνεν. οἱ δὲ τὸν τῆς Κιβωτοῦ διαπεραξάμενοι πορθμὸν, ἐς ταυτὸν συνεληλύθεισαν, καὶ ὑπὸ τῇ Νικαίᾳ προσπελάσαντες, τοὺς πύργους καὶ τὰς μεταξὺ κορτίνας σφίσιν αὐτοῖς διενείμαντο, κατὰ τάξεις τινὰς τὴν τειχομαχίαν ποιεῖν βουλευσάμενοι, ἵν' ἐντεῦθεν ἕτερος πρὸς ἕτερον ἐρίζοντες καρτερωτέραν τὴν πολιορκίαν B ποιοῖντο. τὸ δὲ λάχος τοῦ Σαγγέλη κενὸν ἐάσαντες, τὴν ἐκείνου προσέμενον ἄφιξιν. Ἐνταῦθα δὲ καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ τὸν Πελεκᾶνον κατέλαβε, κατὰ τὸ ἔχειν τὴν Νίκαιαν ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν. οἱ δὲ ἐντὸς Νικαίας βάρβαροι τὸν Σουλτάνον πολλάκις εἰς τὴν σφῶν αὐτῶν ἀρωγὴν μετεπέμποντο. ἐκείνου δέ τι βραδύνοντος καὶ τῆς πολιορκίας ἐξ ἀνατολῆς ἡλίου μέχρι καταδύσεως αὐτοῦ ἐν πολλαῖς ἤδη γινομένης ἡμέραις, ἐπεὶ ἐν στενῷ κομιδῇ τὰ κατ' αὐτοὺς ἑώρων, γνωσιμαχήσαντες, βέλτιον προσεληλυθέναι τῷ Βασιλεῖ ἢ παρὰ τῶν Κελτῶν ἁλῶναι ἐγνώκεισαν. Μετακαλοῦνται τοίνυν ἐπ' αὐτῷ τὸν Βουτουμίτην τόσα καὶ C τόσα ἀγαθὰ παρὰ τοῦ Βασιλέως πείσεσθαι διὰ γραμμάτων συχνῶν πολλάκις αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενον, εἰ τὴν Νίκαιαν αὐτῷ παραδοῖεν. Ὁ δὲ τὰς τοῦ Βασιλέως φιλοφροσύνας καθαρώτερον ἀπαγγείλας, καὶ τὰς ἐγγράφους ὑποσχέσεις ὑποδείξας, εἰ τὸ κάστρον αὐτῷ παραδοῖεν, ἀσμένως δέχεται παρὰ τῶν Τούρκων ἀπειρηκότων ἤδη πρὸς τοσαῦτα πλήθη ἀντικαθίστασθαι. Καὶ βέλτιον λογιζομένων τῷ Βασιλεῖ τὴν πόλιν αὐθαιρέτως παραδοῦναι, καὶ χρημάτων καὶ τιμῆς μεταλαχεῖν, ἢ ξίφους παρανάλωμα γενέσθαι. Οὔπω τρίτην ἡμέραν ὁ Βουτουμίτης ἐντὸς εἶχε, καὶ ὁ Σαγγέλης καταλαβὼν ἀποπειρᾶσθαι τοῦ τείχους δι' ὧν ἡτοίμαζεν ἑλεπόλεων ἔσπευδεν. Ἐν τῷ D μεταξὺ δὲ φήμη τις αὐτοὺς καταλαμβάνει τὴν τοῦ Σουλτάνου ἔλευσιν μηνύουσα. Τοῦτο οἱ Τοῦρκοι μεμαθηκότες καὶ τεθαῤῥηκότες τὸν Βουτουμίτην παραχρῆμα ἐξώσαντο. Ὁ δὲ Σουλτάνος μέρος τοῦ στρατοῦ ἀποδιελόμενος, ἀπέστειλε σκεψομένους τὴν τοῦ Σαγγέλη ἔφοδον, παραγγείλας ὡς εἴ τισι τῶν Κελτῶν ἐντύχοιεν, μὴ ἀνακαλέσασθαι τὴν μετ' αὐτῶν μάχην. Θεασάμενοι δὲ τούτους πόῤῥωθεν οἱ τοῦ Σαγγέλη ξυμμίγνυνται. Ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ Κόμητες καὶ αὐτὸς ὁ Βαϊμούντος τὴν τοιανδὶ τῶν βαρβάρων ἐπιτιθέντες ἔφοδον ἐξ ἑκάστης κομητίας ἀνὰ

A AT Baimundus & omnes Comites illic congregati unde trajecturi Cibotum verſus poſt Gotthoſredum erant, Imperatoris, ut putabant cum Sangele ad ipſos eo uſque proceſſuri, adventum opperiri conſtituerant; ut hoc ſecum aſſumpto, illo ſalutato, infeſti Nicæam pergerent. Verum illis cunctantibus, cum is quem inſederant locus innumerabili multitudini eorum ægre alimenta ſuppeditaret, mutare conſilium coacti ſunt. Freto igitur Ciboti maturius trajecto, collecti rurſus, Nicææ ſe muris admoverunt: quo eodem ſe poſterius per Bithynos & Nicomediam Sangeles contulit. Duces porro Latini primo ad Nicæam appulſu, turres urbis ejus & coronam mœnium eas continuantem inter ſe partiti continuo ſunt, attributo unicuique certo muri ſpatio quod B arbitratu ſuo quibus vellet poſſetve machinis atque artibus quateret; non temere arbitrantes, oppugnationis univerſæ ardori haud paulum poſſe adjici æmulatione ſingulorum: Qui ſeu vincere alios affectent, ſeu vinci ab aliis metuant, extimulandi comparatione iſta videbantur ad impetum intendendum tota contentione virium. Ratio etiam Sangelis abſentis ea in ſortitione habita eſt; & locus illi vacuus relictus mœnium, quem propriis copiis & conſiliis adoriretur, ubi adveniſſet. Imperator vero conſilium executus ante memoratum, ſe Pelecanum tranſtulit; ibique ſubſiſtens quas dixi de Nicæa ſibi adjungenda cogitationes agitabat. Cæterum qui Nicæam obtinebant Barbari cum ſæpe miſſis nunciis Sultanis C longius cunctantis auxilium fruſtra imploraſſent, tandem pertinaci Latinorum & dies totos uno tenore acris impetus continuare ſolitorum oppugnatione fracti, adductique in neceſſitatem deliberandi de ſumma rerum, poſt multam, ut uſuvenit tali tempore, alternationem ſententiarum, decreverunt ad extremum longe videri conducibilius ad Imperat. accedere, quam a Gallis capi. Deliberatione ſic concluſa Butumiten accerſunt, cujus litteris plurimis ampliſſima præmia & beneficia ab Imperatore oſtentantibus, provocati ad deditionem ſæpius fuerant. Is præſens quæ ſcripſerat affirmans; quin eadem dilucidius & diſertius pollicita frequentans; ac Chartas Imperatorias quibus munitus venerat ad fidem dictorum faciendam monſtrans; eo rem denique tractando deduxerat, D ut Turci deſperantes ſe poſſe amplius Gallis obſiſtere, ſequi ſpem oblatam ab Imperatore opum honorumque mallent ſcilicet, quam intentatam hoſtili gladio perniciem mox ſubire. Nondum tertium hiſce intra Nicæam tranſigendis Butumites diem exegerat, cum Sangeles partem ſibi relictam oppugnationis ſtrenue capeſſens, paratis ante machinis tentare ac ſuccutere murum occœpit conatu magno. Fama inter hæc percrebuit Sultanis adventantis, quæ ad Turcos perlata Nicænſes facile effecit ut ii Butumiten disjecto compoſitionis negotio ejicerent. At Sultanes præ ſe miſit exercitus partem quaſi exploratum, ecquid revera vacuus locus eſſet ille qui, ut dixi, reſervatus Sangeli fuerat? Præceperat autem ſuis ne ſi qui contra Galli incurrerent, pugnam cum iis detrectarent. Itaque cum ab ea parte quam inſidebat Sangeles, ſigna primum apparere Turcorum cœpiſſent, ea conſpicati procul Sangelis milites alacritate mira procurrentes obviam conſeruere cum Turcis prælium. nec ceſſarunt alii Comites feſtinare ſuppetias Sangelianis certantibus. Quin ipſe Baimundus ac cæteri plane omnes accepto nuncio barbaricæ im-

Comites Sangelem expectantes defectu commeatuum pergere coguntur.

Sangeles alia via eodem tendit.

Obſidio & oppugnatio Nicææ.

Æmulatio impetum intendit

Imperator Pelecani commorans Nicæam præripere Latinis ſtudet.

Edit. Pariſ. pag. 310.

Nicæenſes imperatori ſe dedere quam Gallis malunt.

Butumites Imperatoris nomine cum Nicæenſibus tranſigit.

Sangeles locum ſibi ſervatum in Nicææ oppugnatione occupat.

Sultanis adventantis fama compoſitionem cum Butumite disjicit.

Sangeles cum Turcis feliciter pugnat.

preſſionis ut par erat moti, ex propria cujuſque Comitis militia ducentis ab unoquoque militibus ſelectis, conflatum tali collatione numeroſiſſimum exercitum ſtatim ad auxilium Sangelis expediunt. Adfuerunt copiæ in tempore. funduntur fuganturque Barbari, Gallis uſque veſperam inſequentibus. Nihil hac prima belli offenſione fractus animo Sultanes poſtridie ſummo mane ſe ac ſuos armat, explicataque late acie planitiem, quæ multa objacet, Nicææ ſuburbanam occupat. Facile agnovere Galli ſpecie procul ac numero audaciaque exercitus hoſtilis præſentem adeſſe illic cum viribus ac copiis præcipuis Sultanem ipſum caput rei Turcicæ. ergo velut in periculo digno ſuis animis valide armati, moxque exilientes impetu ardenti, nihilo ſane minori eo qui leones rabidos in prædam agit, adverſus Turcos contra involant. colliduntur acies, acri, ſi umquam alias aut alibi, gravi & atroci prælio, nec minus diuturno. nam partis utriuſque obnoxia pertinacia in æquilibrio fortunæ quodam toto ferme die pugna conſtitit. Sub ſolis tamen occaſum vertuntur in fugam Turci; intempeſtivis victori ſcilicet, opportunis victo, tenebris prohibentibus, ne fugacibus inſequendis, ſucceſſus fructum pernicie hoſtium Galli extenderent. Qui ſplendidæ victoriæ compotes triumphabundi revertebantur in caſtra, capita cæſorum hoſtium longis haſtilibus infixa præferentes, ad terrorem videlicet obſeſſorum, quos ille conſpectus de clade ſuorum admoniturus erat, erepturuſque eiſdem omnem demum ſpem quam in Sultanis auxilio conſtituerant; a quo quam nihil expectandum foret, ſatis eſſet clade iſta prima & quaſi ad limen offenſione declaratum: ex quibus colligerent fruſtra vexari ſe caſſo labore repugnandi: & pertinaciam fracti remitterent. Tali ſpe ac conſilio Latini talia gerebant. Sultanes vero multitudine illorum innumerabili conſpecta: vim eorum inſuper atque audaciam plane ineluctabilem atque invictam expertus in congreſſu, Turcis qui Nicæam propugnabant ſignificari curavit. Permittere ſe illis ut ſibi pro arbitratu conſulerent. Conſenſus hic erat in concluſionem deditionis Imperatori faciendæ, ad quem potius quam ad Gallos propendere Nicæenſes Turcos animis, perſpectum Sultani jam pridem erat. Cæterum Sangeles ſuſcepto inſtans operi, turrem ligneam rotundæ formæ architectatus, eam bubulo corio undique protectam, ac circa medium viminum ramaliumque ſiſſorum lentis adſtrictam amplexibus, cæteraque, omni ex parte, quæ adhiberi cumque potuit cura ac cautione communitam, admovit hoſtili turri quæ vocabatur *Gonatos*, quaſi diceres, *genu flexo inclinatam*. Id ea turris nomen olim obtinuerat: Quando ille Michael, Iſaaci Comneni Imperatoris, & Joannis fratris ejus paterni mei Avi, pater, Præfectus cum ſumma poteſtate univerſæ Orientali militiæ fuit, ab eo qui tum habenas moderabatur Imperii Baſilio. Is enim Manueli curam dederat terminandi quomodocumque vel tractatione ſedata, vel cruenta victoria, diſſidii quod illi grave ac pernicioſum intercedebat cum Duro. At Durus alteri parti optionis ejus, placidæ nempe compoſitioni, locum reliquit nullum; homo abhorrentis a pace naturæ, qui nihil niſi prælia ſpiraret ac ſanguinem, & non viam aut inſtrumentum ſpei, ſed votorum ſummam bellum haberet. Itaque tractationis ſpes omnis abrumpitur. Nicæa quin etiam in qua erat Manuel, a Duro ſummis opibus machiniſque omnibus admotis oppugnatur. Ac forte incubuit is impetus vehementior in iſtam qua de agimus turrim, cujus inferiori parte Duri oppugnantis machinis commorſa ſubtractaque, contigit ſubſidere repente in veſtigio ſuperiorem molem, quæ inopinate faſtigio ſubmiſſo velut in genua procumbere viſa eſt, hinc *Gonatos* appellata. Suum ad hanc eamdem ſuggeſtum ligneum apte fabricatum (talium periti teſtudinem dicerent) ſcite plane Sangeles admovit. Nec deerant extra machinam viri fortes qui turris obſeſ-

Turci fugantur a Gallis.

Sultanus cum Gallis acie decernit.

Prælium diu anceps.

Vincuntur Turci.

Edit. Pariſ. pag. 311.

Et eorum capita haſtis præfixa a victoribus oſtentantur.

Sultanus permittit Nicæenſibus ut ſibi conſulant.

Gonatos] turris Nicææ.

Cur ſic dicta.

Manuelis Erotici Comneni Præfectura contra Durum.

Turris Nicæenſis in ſe procumbens faſtigium demittit, Duri oppugnatis depreſſa machinis.

A διακοσίους δηλόμενοι, καὶ εἰς πολὺ πλῆθος ξυμποσώσαντες, παραχρῆμα εἰς ἀρρωγὴν τοῦ Σαγγέλη πέμπουσι. Ἐφθακότες δὲ μέχρις ἑσπέρας τοὺς βαρβάρους ἐδίωκον. Ὁ δὲ Σουλτάνος οὐδαμῶς ἐπὶ τούτοις ἀνεπεπτώκει, ἀλλ' αὐγαζούσης ἡμέρας ὁπλίζεται καὶ πανσυδὶ τὴν ἔξω τειχῶν Νικαίας πεδιάδα κατειλήφει. καὶ οἱ Κελτοὶ αἰσθόμενοι τῆς τούτου παρουσίας καρτερῶς ὁπλισάμενοι καθαπερεὶ λέοντες κατ' αὐτῶν ἵενται, καὶ συρρήγνυται τηνικαῦτα πόλεμος δεινὸς καὶ βαρύς. Ἐν ἴσῃ δὲ μοίρᾳ τῆς μάχης ἀμφοτέροις ἱσταμένης τοῖς μέρεσιν δι' ὅλης ἡμέρας, ἐπεὶ ὁ ἥλιος ἐπὶ κνέφας ἦλθε, τρέπονται οἱ Τοῦρκοι, τῆς νυκτὸς αὐτῆς διαιτησάσης τὴν
B μάχην. Πίπτουσι μὲν οὖν ἐξ ἑκατέρων πολλοί, κτείνονται δὲ οὐχ ἥττους, τιτρώσκονται δὲ οἱ πλείους· καὶ λαμπρὰν τὴν νίκην ἀράμενοι οἱ Κελτοί, πολλῶν δὲ καὶ κεφαλὰς τοῖς δόρασι περιπείραντες ἐπανέρχονται καθαπερεὶ σημαίας ταύτας φέροντες. ἵν' οὕτω πόῤῥωθεν τὸ γεγονὸς διαγνόντες οἱ βάρβαροι, καὶ τὴν ἐκ πρώτης βαλβῖδος ἧτταν δειλιάσαντες, τῆς συντόνου μάχης ἀποστήσωνται. Τοιαῦτα μὲν οὖν οἱ Λατῖνοι πεπράχασί τε καὶ διελογίσαντο. Ὁ δὲ Σουλτάνος τὰ ἄπειρα τούτων θεασάμενος πλήθη, καὶ τὴν ἀκάθεκτον τόλμαν ἐξ αὐτῆς προσβολῆς ἐγνωκώς, τοῖς ἐντὸς Νικαίας Τούρκοις τὸ ἐνδόσιμον δίδωσι. Πράσσετε τοῦ λοιποῦ λέγων πᾶν,
C ὅτι βέλτιον κρίνετε. ᾔδει γὰρ πρὸ πολλοῦ τῷ Βασιλεῖ μᾶλλον προσαιρουμένους παραδοῦναι τὴν πόλιν ἢ παρὰ τῶν Κελτῶν ἁλῶναι. Ὁ δέ γε Σαγγέλης τοῦ προκειμένου ἐχόμενος ἔργου, μόσυνα κυκλοτερῆ τεκτηνάμενος, καὶ ἐξ ἑκατέρου μέρους βύρσαις αὐτὸν περιστείλας, κατὰ δὲ τὸ μέσον λύγοις διαπλέξας καὶ πάντοθεν κατοχυρώσας, τῇ πλευρᾷ προσεπέλασε τοῦ λεγομένου Γονάτου πύργου. ὃς τὴν ἐπωνυμίαν ἐκληρώσατο πάλαι, ὁπηνίκα Μανουὴλ ἐκεῖνος ὁ τοῦ προβεβασιλευκότος Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ πατήρ, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου τοῦ πρὸς πατρὸς ἐμοῦ πάππου στρατηγὸς Αὐτοκράτωρ τῆς Ἑῴας ἁπάσης παρὰ τοῦ τότε βασιλεύοντος Βασιλείου προυβέβλητο. ἐφ' ᾧ τὴν μετὰ τοῦ Σκληροῦ ἔχθραν διαλῦσαι,
D ἢ χειρὶ πρὸς τοῦτον ἀντικαταστάς, ἢ γνώμῃ πρὸς εἰρηνικὰς σπονδὰς τοῦτον συνελάσας. Ἐπεὶ δ' ὁ Σκληρὸς μαχιμώτατος ὢν αἵμασι χαίρων ἀεὶ τὴν μάχην τῆς εἰρήνης μᾶλλον ἠσπάσατο, πολέμων μεγάλων καθ' ἑκάστην συρρηγνυμένων. ὡς τοῦ Σκληροῦ μὴ μόνον τὴν εἰρήνην μὴ θέλοντος, ἀλλὰ δι' ἑλεπόλεων γενναίων ἀγωνιζομένου τὴν Νίκαιαν ἑλεῖν. Καταῤῥάξαντος τὰ τείχη τοῦ πλείστου μέρους τοῦ πύργου ποδοκοπηθέντος κάτωθεν, συνέβη σάξαι τὸν πύργον ὡς ἐπὶ γόνυ δοκεῖν ἐπικλιθῆναι. κἀκ τούτου τῆς τοιαύτης μετειληχέναι προσηγορίας. Οὕτω μὲν οὖν τὰ κατὰ τὸν Γονάτον παρηκολουθήκει. Ὁ δὲ Σαγγέλης τὸν ἤδη ῥηθέντα μόσυνα ἐμπείρως πάνυ κατασκευάσας, ἐν οἷ πλεῖστα ἐμπειρίαν τῶν μηχανικῶν

κακω-

κεκτημένοι χελώνην κατονομάζουσιν, ἐκτὸς ταύτης ἄνδρας ὁπλοφόρους τειχοσπλάκτας εἰσῆξε, καὶ ἑτέρους τοὺς τὸν πύργον κάτωθεν κατασείειν διὰ σιδήρων εἰδότας, ἐφ' ᾧ τοὺς μὲν πρὸς τοὺς ἄνωθεν τοῦ τείχους μάχεσθαι, τοὺς δὲ ἐπιχειρεῖν ἔχειν ἐντεῦθεν τὸν πύργον διορύττειν, οἳ καὶ κορμοὺς ξύλων εἰσῆγον ἀντὶ τῶν ἐξαγομένων λίθων. Μέχρι δὲ τῆς ἔνδον ἐπιφανείας ἐφθακότες, ὡς καὶ αὐγήν τινα ἐκεῖθεν εἰσιοῦσαν θεάσασθαι, πῦρ ἐμβαλόντες ἐνέπρησαν τοὺς κορμούς. Τούτων δὲ ἐκτεφρωθέντων συνέβη τὸν Γονάτην ἐπὶ πλέον κλιθῆναι, ὡς μὴ ἀπολωλέναι τὴν κλῆσιν. Ἐμβόλοις δὲ καὶ οἰκήμασι τὸ ἐπίλοιπον περιζώσαντες τῶν τειχῶν, καὶ τὸν ἐκτὸς τούτων διακείμενον τάφρον ὡς ἐν ῥοπῇ πληρώσαντες χοΐ, ὡς εἰς μίαν ἐπιφάνειαν συναφθῆναι ταῖς ἐφ' ἑκάτερα παρακειμέναις πεδιάσιν, ὡς ἐνὸν τῆς πολιορκίας εἴχοντο. Ὁ δὲ Βασιλεὺς πολλὰ πολλάκις ἀκριβολογισάμενος, καὶ διεγνωκὼς ἀμήχανον εἶναι τὴν Νίκαιαν παρὰ τῶν Λατίνων ἁλῶναι, κἂν πάντα ὑπερβάλλον ἀριθμόν, ἐν μέρει μὲν παντοῖα εἴδη ἑλεπόλεων κατασκευάσας, καὶ τὰ πλείω τούτων οὐ κατὰ τοὺς τῶν μηχανικῶν τρόπους, ἀλλὰ καθ' ἑτέρους τινὰς λόγους αὐτῷ δοκοῦντας (ὃ καὶ θαῦμα πᾶσι παρεῖχε) τοῖς Κόμησιν ἐπιπομπεῖ. Ἐκεῖνος δὲ μετὰ τῶν παρατυχόντων διαπεράσας, ὡς ἤδη φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε, κατὰ τὸν Πελεκᾶνον διέτριβεν ἀγχοῦ τοῦ Μεσαμπέλου, οὗ καὶ τέμενος ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου πάλαι ᾠκοδόμητο. Ἤθελε μὲν οὖν οὕτως ὁ Αὐτοκράτωρ μετὰ τῶν Λατίνων κατὰ τῶν ἀθέων συναπελθεῖν Τούρκων, ταλαντεύων δὲ τὴν ὑπόθεσιν καὶ τὸ ἀπειροπληθὲς τοῦ Φραγγικοῦ φοσσάτου ὡς πρὸς τὸ Ῥωμαϊκὸν στράτευμα κατανοῶν ἀνυπέρβλητον, καὶ τὴν παλίμβολον τῶν Λατίνων γνώμην ἐκ μακροῦ ἐπιστάμενος, ἀπέστη τοῦ ἐγχειρήματος. Οὐ διὰ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀβέβαιον ἐκείνων καὶ ἄπιστον προειδὼς Εὐρίπου δίκην μεταφερομένων ἐς τἀναντία πολλάκις, τούς τε γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα ἑτοίμως ἐχόντων ὀβολοῦ ἑνὸς ἀπεμπολεῖν διὰ τὸ φιλοχρήματον γνώμην. Τούτοις μὲν τοῖς λογισμοῖς ἑαυτὸν τότε ἀπεῖρξεν ὁ Αὐτοκράτωρ τοῦ ἐγχειρήματος. Δεῖν δὲ ἔγνω μὴ συμπαρεῖναι μὲν τοῖς Κελτοῖς, τοσαύτην δὲ αὐτοῖς διδόναι ῥοπὴν ὁπόσην ἂν καὶ παρών. Τὸ οὖν ἐρυμνότατον τῶν τῆς Νικαίας τειχῶν γινώσκων, ἀδύνατον τὴν ταύτης κατάσχεσιν παρὰ τῶν Λατίνων ἐπίστατο. Μαθὼν δὲ ὅτι ῥαδίως διὰ τῆς παρακειμένης λίμνης δυνάμεις ἱκανὰς καὶ τὰ ζωαρκῆ πάντα ὁ Σουλτάνος εἰς Νίκαιαν εἰσῆγε, τὴν τῆς λίμνης ἐμελέτα κατάσχεσιν. Κατασκευάσας τοίνυν ἀκάτια ὁποῖα τὸ ὕδωρ ἐκεῖνο ἀνέχειν ἠδύνατο, διὰ τοῦ μέρους τῆς Κίου ταῦτα ἐν ἁμάξαις ἐπισάξας, εἰς τὴν λίμνην εἰσήλασε, στρατιώτας ἐμβαλὼν ἐν αὐτοῖς ὁπλοφόρους, ἡγεμόνα τούτων Μανουὴλ τὸν Βουτουμίτην καταστησάμενος, καὶ σημαίας τούτοις πλείους τῆς χρείας ἐπιδοὺς, ὡς ἐντεῦθεν πολλαπλασίως δο-

A ſæ latera undique ſoderent & perterebrare conarentur: ſimul additi & alii ſubruendorum mœnium artem callentes: qui clam ſubmiſſi muroque infimo appliciti fundamenta turris ipſa ſcrutarentur, harpaginibus molientes atque uncis, inſtrumentiſque id genus ferreis: quibus quos evellebant lapides, pro iis ſingulis codices aut tibicines ligneos moli ſuſtinendæ interim ſupponebant. idque agebant inobſervati: quoniam qui propugnatores urbis petebant jaculis, & minas oſtentabant inſilire in muros parantium, attentionem Nicæenſium in ſe totam verterant. Iſto ergo continuato labore terebrandæ turris, tandem lapidibus eruendis tigniſque ſubſtituendis adeo profectum eſt ut jam uſque intimam muri ſuperficiem quæ urbem reſpicit opus pertingeret: ita ut rimis ab illa parte B pervils translucerect dies. Tum vero injectus ignis ſupplementa illa lignea conſumpſit moleſque ædificii ſuperſtans fundo ſubſidente in ſe incubuit: novo affirmans eventu appellationem veterem inclinatæ in genua turris. Inſtabat ſub hæc Sangeles & cæteri pro ſe quiſque circumdandæ vallo, aggere, belliciſque operibus, univerſæ per ambitum civitati. Foſſamque jam comportata terra ſic undique oppleverant, ut æquali coæquata ſuperficie cum campis adjacentibus, inoffenſam uſque ad murum præberet viam. Hæc quamquam ita erant; tamen Imperator ſubductis accurate rationibus, ſæpius apud ſe ſtatuerat nequaquam poſſe capi Nicæam a C Latinis, utcumque illi multitudine innumerabili abundarent. Ergo in partem ipſe communis voti conferre quod ſuum erat ratus opportunum, magnam confici vim juſſit machinarum oppugnandis urbibus efficacium: nec earum modo quarum ratio & deſignatio nota erat, vulgarium artificum inventis experimento comprobatis; ſed novarum quoque, quarum ipſe artem primus excogitaverat: iſtamque omnem copiam Gallis Comitibus miſit haud diſſimulanter mirantibus vel liberalitatem vel ingenium Auguſti. Cæterum ipſe cum iis quas forte præſentes habuit transfretans copiis Pelecanum, ut dixi tenuit, ibique manſit prope locum *Meſampela* vocatum, a vinearum videlicet continuata multitudine, medium late ſpatium implente. ubi & extructum olim templum viſitur in D nomine ſancti Magni martyris Georgii. Propenderat aliquando in eam partem ut conjunctis ſuis cum Latinorum exercitu copiis uno conſilio atque impetu bellum adverſus atheam Turcorum Gentem capeſſeret. Poſtea tamen cum attenta conſideratione reputaſſet innumerabilem multitudinem caſtrorum Francicorum, adverſus quam Romanæ copiæ nullam proportionem comparabilis numeri ulla ex parte tueri poſſent; adhæc deſultoriam Gentis levitatem in conſiliis mutandis; præterea infidam ſocietatem cupidarum & inſtabilium mentium, Euripi ritu ſeſe aſſidue, in contraria plerumque, reciprocantium ac præ impotenti avaritia, pro ſpe quam E viliſſimi oblata lucri, uxores ac liberos paciſci paratarum, removit ſe prudenter ab ea ſententia, pro qua ſtatuit, non adeſſe quidem ipſe præſens caſtris exercitibuſque Gallorum; verum ductare copias ipſis auxiliares in tali vicinia eorum, ut nihilo fere minus momenti afferret illis ad ſucceſſum belli, quam ſi eſſet junctus. Hæc animo intelligens fruſtra conari Latinos in quatiendis firmiſſimæ urbis mœnibus, quandiu ea per lacum adjunctum liberam haberet communicationem cum Sultano, qui liberrimo ultro citroque commeatu, navibus exportabat importabatque Nicæam plane quidquid volebat ad annonam præſidii tutelamque arcis, decrevit ſibi faciendum ut lacum occuparet iſtum, urbemque ab hac parte circumcluderet. Ad eam rem parari comportarique naviculas juſſit quantis aqua illa non alta par eſſe ferendis poſſet. Has a parte quæ Chium ſpectat curribus advectas imponit lacui militibus onuſtas bene armatis quibus Manuelem præfecit Butumiten: ſigna iis plura dedit quam pro numero, uti & buccinas & tympana; intentato videlicet ad terrorem falſo ſed utili multitudinis majoris indicio. Hæc per

Idem iterum a Sangele pulſa.

Edit. Pariſ. pag. 312.

Nicææ oppugnatio urgetur.

Imperatoris de ea judicium.

Machinæ ab eo excogitatæ confectæque novæ.

Cur ſe Gallicis copiis non conjunxerit.

Nicææ adjunctus lacus,

pag. 313.

ab Imperatore occupatur.

lacum ab Auguſto proviſa. Jam Taticium & Tzitam cum cetratis ſtrenuis numero duum millium ab ulteriori continente accitos, juſſit ad Divi Georgii caſtellulum exſcenſu facto, ſagittas quas habebant plurimas mulis imponere, ſic ſe itinere terreſtri admovere Nicææ: proculque a muris deſilientes ex equis, recta lento gradu vadere adverſum turrem *Gonaton* dictam, illicque vallum figere: ac poſtea communicato conſilio cum Gallis ad unum undique ſignum variis partibus inſilire conaturis, momento eodem clypeatos muro ſuccedere. Haud ſecus factum, quam mandatum fuerat. edocti a Taticio Latini de conſilio Imperatoris, expediunt pro ſe quiſque ſe undique ad oppugnationem acrem, ac ferro furoreque armati omnes cum terrifica vociferatione in muros irruunt. Taticiani creberrimis jaculis extantes e pinnis Turcos feriebant: Galli alibi quidem perforabant muros, alibi balliſtis & molarium lapidum intorto per machinas pondere ac creberrime multiplicatis ictibus quatiebant. Simul a lacu explicata feriebant oculos innumerabilia vexilla Romanorum, buccinæque illæ tot percellebant, terrente per hunc modum, ut juſſus erat, Butumite, nec minus aſtute ſpem miſcente metui. Nam eodem tempore fidis hominibus ſubmiſſis promiſſa iterum Imperatoris oſtentabat Nicæenſibus. Qui tot rebus adeo jam territi ut nec eminere de propugnaculis, aut deſpicere inde auderent: ac plane Sultanis denunciatione ipſius, auxilium ab eo cujus fiducia ſteterant deſperaſſent; conſilium denique concluſere, ſerio tractandæ cum Butumite deditionis. Evocatus ille ad colloquium auream ipſis bullam ad id ipſum ab Auguſto ſibi traditam oſtendit, qua promiſſiones ſupra modum expetibiles & ſpem vincentes quanta maxima firmitate ſanciebantur. Nimirum Imperator non modo impunitatem ſecuritatemque præſtabat omnibus certiſſimam: verum etiam & pecuniarum & honorum largitiones amplas decernebat ſorori & uxori Sultanis, quæ, ut ferebatur, filia erat Tzachæ: neque huic ſolum regia liberalitas oſtentabatur, ſed & plane omnibus quotquot erant Nicææ Barbaris magna præmia proponebantur. His tam commodis, tantaque auctoritate ad fidem munitis promiſſionibus facile aſſenſi Nicæenſes Turci urbis ingreſſum permittunt Butumiti: qui confeſtim litteras ad Taticium dat ſcriptas in hanc ſententiam. *Prædam in manibus habemus: vobis quod reſtat indicenda expediendaque aggreſſio eſt. Fac inquam ut & Galli circum omnes & tu nihilo ſegnius ad inſultum experiendum muroſque perrumpendos exurgatis condicta ſimul hora, cras oriente ſole.* Hæc ita mandabantur ut conſilia Imperatoris & cum Nicæenſibus conventio in occulto eſſent. Sic enim decreverat, fuiſque impenſe præceperat, dare cautam operam nequid ejus rei ad notitiam Gallorum emanaret. Poſtridie igitur cum Galli dato undique propugnationis ſigno magno tumultu atque impetu muros undique a terra tentarent, Taticiuſque cum ipſis magnam ſpeciem aſcenſum ſerio pro ſe conantis oſtenderet; ecce Butumites ſubito e propugnaculis quaſi victor, & a ſua parte felicius aditu tentato voti compos, apparuit, vexillaque Romana in pinnis circum murorum figens, voce ingenti buccinarum tubarum concentu adjuta Imperatorem acclamavit: ſicque univerſus Romanus exercitus Nicæam introductus eſt. His ex ſententia ſic perfectis, Butumites a duplici æque ſibi genere cavendum de cætero ſtatuit. Nam & multitudo ingens & levitas vehementique natura atque impetus Gallorum ſuſpecta illi erat; cavendamque ideo putabat ne ii ſi arcem ingrederentur eam ſibi occuparent: rurſus vero Turcorum Satrapas qui ſecum intra Nicæam erant, ani-

Taticius & Tzitas Duces Imperatoris terreſtres copias Nicææ admovent.

Inſultus in urbem acer.

Butumitis ſolertia.

Nicæenſes Turci ſe illi dedunt.

Edit. Pariſ. pag. 314.

Imperatoris aſtutia.

Imperatoris copiæ Nicæam introducuntur.

Butumites Nicææ tollos a Gallis & Turcis timet.

A κὲν, κέρας δὲ καὶ βυκινάτε καὶ τύμπανα. Ἀλλ' οὕτω μὲν τὰ κατὰ τὴν λίμνην ᾠκονόμηται τῷ Αὐτοκράτορι, ἀπὸ δέ γε τῆς ἠπείρου μεταπεμψάμενος τὸν Τατίκιον καὶ τὸν καλούμενον Τζίταν μετὰ πελταστῶν γενναίων, ὡς δισχιλίους ποσουμένων κατὰ τῆς Νικαίας ἀπέστειλεν, ἐπισκήψας ἅμα τοῖς τῶν νεῶν ἀποβῆναι τὸ τοῦ κυρῷ Γεωργίου καστέλλιον καταλαβόντας· ἐν ἡμιόνοις μὲν ἀπεσάξαι ὅπερ ἐπεφέροντο πλῆθος τῶν οἰστῶν, πόρρω δὲ τῶν τειχῶν τῆς Νικαίας τῶν ἵππων ἀποβάντας καὶ βάδην πορευομένους κατ' εὐθὺ τῆς καλουμένης Γονάτου χάρακα τῷ πύργῳ πήξασθαι, εἶτα ἐξ ἑνὸς συνθήματος συνασπίσαντας, προσβαλεῖν τοῖς τείχεσιν. Ἔφθακως οὖν ὁ Τατίκιος μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατεύματος, δίδωσιν εἴδησιν τοῖς Κελτοῖς κατὰ τὴν τοῦ Βασιλέως

B ὑποθήκην, καὶ τηνικαῦτα ἐσιδηροφόρησαν ἅπαντες, καὶ σὺν ἀλαλαγμῷ καὶ βοῇ πολλῇ προσέβαλον τοῖς τείχεσι. τῶν μὲν τοῦ Τατικίου συχνοὺς τηνικαῦτα πεμπόντων οἰστούς. τῶν δὲ Κελτῶν ὅπῃ μὲν διατετραινόντων τὰ τείχη, ὅπου δὲ διὰ τῶν πετροβόλων ὀργάνων καταπυκνούντων τὰς τῶν λίθων βολάς. Ἀπὸ δέ γε τῆς λίμνης διά τε τῶν βασιλικῶν σημαιῶν καὶ βυκινῶν ἐκδειματούμενοι παρὰ τοῦ Βουτουμίτου ἐν ταυτῷ καὶ περὶ τῶν βασιλικῶν ὑποσχέσεων πρὸς αὐτοὺς διαπεμπομένου, ἐς τοσοῦτον συνηλάθησαν οἱ βάρβαροι, ὡς μηδὲ τῶν κρηδέμνων Νικαίας προκύψαι θαρρεῖν· ἅμα δὲ καὶ τὴν τοῦ Σουλτάνου ἀπεγνωκότες ἔλευσιν, βέλτιον ἐλογίσαντο τῷ Αὐτοκράτορι παραδοῦναι τὴν πόλιν, καὶ εἰς ὁμιλίαν περὶ τούτου μετὰ τοῦ Βουτουμίτου

C ἐλθεῖν. Ὁ δὲ τὰ εἰκότα προσομιλήσας αὐτοῖς ὑποδείκνυσι τὸν χρυσόβουλλον λόγον, ὅνπερ ὁ Βασιλεὺς αὐτῷ προενεχείρισεν. Ἀκροασάμενοι τοίνυν τοῦ χρυσοβούλλου δι' οὗ ὑπισχνεῖτο ὁ Βασιλεὺς οὐ μόνον ἀπάθειαν ἀλλὰ καὶ δαψιλῆ δόσιν τε χρημάτων καὶ ἀξιωμάτων τῇ τε ἀδελφῇ καὶ τῇ γυναικὶ τοῦ Σουλτάνου, ἥτις θυγάτηρ ἦν ὡς ἐλέγετο τοῦ Τζαχᾶ, καὶ πᾶσιν ἁπλῶς τοῖς ἐν Νικαίᾳ βαρβάροις, καὶ ταῖς ὑποσχέσεσι τοῦ Αὐτοκράτορος τεθαρρηκότες, ἐνδιδόασι τὴν εἴσελευσιν τῷ Βουτουμίτῃ. Ὁ δὲ παραχρῆμα διὰ γραμματίου δηλοῖ τῷ Τατικίῳ. Ὡς τὴν ἄγραν ἐν χερσὶν ἤδη ἔχομεν, καὶ χρὴ πρὸς τειχομαχίαν ἑτοιμάζεσθαι. Ταυτὸ δὲ τοῦτο καὶ τοῖς Κελτοῖς παρακελεύσασθαι, καὶ μηδὲν πλέον αὐτοῖς τεθαρρηκέναι, ἢ τὴν ἐπιμελεστέραν τει-

D χομαχίαν, καὶ ὡς χρὴ περιζῶσαι τὰ τείχη, καὶ τὴν πολιορκίαν, ἀνίσχοντος ἡλίου ἀποπειρᾶσθαι. Τὸ δὲ ἄρα μηχάνημά τις ἦν, ἵνα δόξῃ τοῖς Κελτοῖς πολέμῳ ταύτην τὴν πόλιν ἁλῶναι παρὰ τοῦ Βουτουμίτου καὶ λάθῃ τὸ μελετηθὲν παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος δρᾶμα τῆς προδοσίας. Ἀπόρρητα γὰρ τοῖς Κελτοῖς ὁ Βασιλεὺς ἤθελεν εἶναι τὰ παρὰ τοῦ Βουτουμίτου οἰκονομούμενα. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν τὸ σύνθημα ἀλαλάξαντες ἐξ ἑκατέρου μέρους τῆς πόλεως ἐνθένδε μὲν διὰ τῆς ἠπείρου ἐνθυμότεροι οἱ Κελτοὶ τῆς πολιορκίας εἴχοντο, ἔνθεν δ' ὁ Βουτουμίτης εἰς τὰς ἐπάλξεις ἀνεληλυθὼς, καὶ τὰ σκῆπτρα καὶ τὰς σημαίας περὶ τὰ τείχη καταστήσας, μετὰ βυκίνων καὶ σαλπίγγων ἀνευφήμει τὸν

E Αὐτοκράτορα. καὶ οὕτω τὸ Ῥωμαϊκὸν ἅπαν στράτευμα εἴσω Νικαίας εἰσεληλύθει. Ὁ δὲ Βουτουμίτης τὰ πλήθη τῶν Κελτῶν γινώσκων, καὶ διὰ τὸ τῆς γνώμης αὐτῶν ἀβέβαιον, καὶ τὸ τῆς ὁρμῆς κάθεκτον ὕποπτος ἔχων αὐτοὺς μὴ εἰσελθόντες αὐτοὶ τὸ κάστρο

κατέχουσιν. ὁρῶν δὲ καὶ τοὺς ἐντὸς σατράπας ἱκανοὺς ὄντας πρὸς ἣν αὐτοὺς εἶχε δύναμιν εἰ μόνον θελήσαιεν, καὶ δεσμεῖν καὶ σφάττειν δυνατῶς ἔχοντας, τὰς κλεῖς αὐθὺς ἀναλαμβάνεται τῆς πύλης. Μία γὰρ πως ἦν εἰσάγουσα καὶ ἐξάγουσα, τῶν ἄλλων προκεκλεισμένων διὰ τὸν φόβον τῶν παρακειμένων Κελτῶν. Τὰς κλεῖς τοίνυν ταυτησὶ τῆς πύλης αὐτὸς ἔχων, δεῖν ἐλογίσατο τοὺς σατράπας διὰ μεθοδείας ἐλαττῶσαι, ἵν᾽ ἔχῃ τούτους ῥᾳδίως καταγωνίζεσθαι, ὡς μήτι δεινὸν κατ᾽ αὐτοῦ μελετήσαιεν. Μεταπεμπόμενος τοίνυν αὐτοὺς συνεβούλευε πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἀπέρχεσθαι εἰ βούλοιντο πολλά τε χρήματα ἐκεῖθεν λαβεῖν καὶ τιμῆς ἀξιωθῆναι μεγίστης, καὶ ἐπετείους τυπωθῆναι φιλοτιμίας, πείθει τοὺς Τούρκους. καὶ νυκτὸς διανοίγων ἀπέστελλε τούτους διὰ τῆς παρακειμένης λίμνης ὀλίγους καὶ συχνάκις πρός τε τὸν Ῥοδομηρὸν καὶ τὸν μιξοβάρβαρον Μονάστραν ἀμφὶ τὸ πολίχνιον ἐνδιατρίβοντας τὸ ὑποσίπας τοῦ κυροῦ Γεωργίου ἐπονομαζόμενον. ἐπισκήψας αὐτοῖς ὡς ὁπηνίκα τῶν νεῶν ἀποβαῖεν παραχρῆμα ἐκπέμπεσθαι τούτους πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα καὶ μηδὲ πρὸς βραχύν τινα χρόνον παρακατέχειν αὐτούς, ἵνα μὴ μετὰ τῶν ὄπισθεν πεμπομένων Τούρκων ἑνωθέντες, σκαιόν τι κατ᾽ αὐτῶν μελετήσαιεν. Τὸ δὲ ἄρα προφητεία ἦν ἄντικρυς, καὶ τῆς πολλῆς τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου ἐμπειρίας στοχασμὸς ἀναντίρρητος. Καὶ γὰρ ἕως ἂν ταχὺ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα τοὺς καταλαμβάνοντας ἐξέπεμπον, ἐν ἀσφαλείᾳ τε ἦσαν, καὶ οὐδεὶς αὐτοῖς κίνδυνος ἐφειστήκει. Ἐπεὶ δὲ ἀναπεπτώκεισαν, ὁ παρὰ τῶν βαρβάρων, ὡς ἄρα παρακατέχον κατ᾽ αὐτῶν ἐξηρτύετο κίνδυνος. Καὶ γὰρ πλεονάσαντες ἐβουλεύοντο δυεῖν θάτερον, ἢ νυκτὸς ἐπιθέμενοι τούτοις ἀποκτεῖναι, ἢ δεσμώτας τῷ Σουλτάνῳ προσενεγκεῖν. Συνδόξαντος τε τούτου πᾶσι βελτίονος, νυκτὸς αὐτοῖς ἐπιθέμενοι δεσμώτας κατὰ τὰ προβεβουλευμένα ἀπάγοντες, ἐκεῖθεν ἐξήεσαν. Εἶτα δὲ τὴν ἀκρολοφίαν τοῦ Αζαλᾶ κατειληφότες. Τόπος δὲ οὗτος σταδίους * * * τῶν τειχῶν Νικαίας ἀπέχων. Κεῖθι γοῦν, ὡς λόγος, παραγενόμενοι τῶν ἵππων ἀποβάντες τούτους ἀνέψυχον. Ἐπεὶ δ᾽ ὁ μὲν Μονάστρας μιξοβάρβαρος ἦν καὶ τῆς Τουρκικῆς εἰδήμων διαλέκτου, καὶ αὐτὸς ὁ Ῥοδομηρὸς πάλαι πρὸς τῶν Τούρκων καταχεθεὶς καὶ χρόνον συχνὸν μετ᾽ αὐτῶν ἐνδιατρίψας, οὐδ᾽ αὐτὸς ἀδαὴς τῆς τοιαύτης ἦν διαλέκτου, πιθανοὺς πρὸς αὐτοὺς συχνοὺς ἀνεκίνουν λόγους. Ἵνα τί λέγοντες ἡμῖν μὲν θανάτου ποτήριον κιρνᾶτε, οὐδὲ μικρόν τινα τὴν ὄνησιν ἑαυτοῖς ἐντεῦθεν πραγματευόμενοι; Ὑμεῖς δὲ τῶν ἄλλων πάντων μεγάλων δωρημάτων παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος ἀπολαυσάντων καὶ ἐτησίων χρημάτων λῆψιν τυπωθέντων τῶν βαρβάρων, ὡς ἄρα παρακατέχετε ἑαυτοὺς τοσούτων ἀποστερεῖτε. Μὴ τοίνυν οὕτω περὶ ἑαυτῶν φρονεῖτε, καὶ ἐξὸν ἀκινδύνως σώζεσθαι καὶ πλούτῳ κομῶντας εἰς τὰ σφέτερα ἐπαναστρέφειν καὶ χωρῶν ἐγκρατεῖς ἴσως γενέσθαι, εἰς προὖπτον ἑαυτοὺς ἐπιρρίπτετε κίνδυνον. Ἴσως γὰρ καὶ τοῖς λοχῶσιν αὐτοῦ που Ῥωμαίοις ἐντυχόντες ῥύακας ταῖν χεροῖν ἐπιδείξαντες καὶ ἑλώδεις τόπους ἀναιρεθήσεσθε. καὶ γὰρ ἐνεδρεύουσιν ὑμᾶς μάλαγε πλεῖστοι οὐ Κελτοὶ καὶ βάρβαροι μόνον, ἀλλὰ καὶ Ῥω-

A animadvertebat & tanto eſſe numero & tali copiarum ac virium inſtructu, ut, ſi modo vellent, facile vincire mactareque Romanos poſſent. Adverſus hoc utrumque periculum unam communiter cautionem providit ſumendi ſibi claves portæ quæ tunc unica patebat, aliis ob metum Gallorum antea occluſis. Eo modo ſeſe arbitrum ingreſſus egreſſusve quorumvis effecit. qua re ſatis interim adverſus Gallos tutus, inteſtinum a Turcis periculum ut amoliretur, minuere Satraparum numerum hac arte adorſus eſt. Accerſivit ſingillatim maxime audaces potenteſque, plus ideo ſuſpectos; magnopereque iis auctor fuit Imperatorem adirent, præmiaque ab eo B navatæ ipſi operæ copioſa & perhonorifica coram acciperent. Suboſtentans etiam ſpem pleriſque impetrandi ab Auguſto magiſtratus cenſuſque annuos cum jure ac honore imaginis, quibus illi capti ſpebus & facile aſſenſi noctu per lacum ſubinde ſimul pauci emittebantur ad Rhodomerum & Hybridam Monaſtram, qui circa oppidulum a Domino Georgio nomen obtinens, morabantur. Quibus Butumites ad ſingulas tranſmiſſiones Satraparum ſedulo mandabat, ipſos ut ſine mora, ſic per turmas modicas ſeparatos ſeorſim ad Imperatorem ſubinde mitterent: nequaquam expectantes quoad unus manipulus eorum cum ſequente conjungi poſſet: quod ſi fieret, periculum erat ne illi conjunctione tali prævalidi audax quippiam in Romanos attentarent. Prudens hæc ſapientis viri cautio C Prophetiæ pondus habuit Caſſandreæ cujuſdam & ſero creditæ. Primæ tranſmiſſiones tutæ atque innoxiæ fuerũt, cura illa quam diximus adhibita. deinde ut fit diligentia clangueſcente, confluere permiſſi unam in manum numeroſiorem quam pro ductorum paucitate, Barbari, ſe circumſpicere vireſque æſtimare proprias, ducentibuſque Romanis aut cædem aut ſervitutem decernere cœperunt: ſatis gnari gratum ſe munus oblaturos Sultano ſuo ſi Romanos illi tales & tanto numero captivos adducerent. Ergo ita comparato conſilio ut capere Romanos quam occidere ſatius ducerent, noctu in eos inſurgunt, vinciuntque cunctos; & mutata repente regione viæ, in eam partem iter cum iis intendunt D qua pergere oportebat ad Sultanem ituros. Sic euntes pervenerunt in verticem Azalæ (locus hic eſt a muris Nicææ * * * * ſtadiis diſſitus) illic interquieſcere Barbaris viſum. Qui etiam deſilientes ex equis captivos ſuos nonnulla humanitate conſolabantur. Erat Monaſtras, ut dixi, ex Turcis Hybrida; indeque linguæ ipſorum callens. Rhodomerus vero, quod a Turcis olim captus multo cum iis tempore fuerat, nec ipſe ignarus idiomatis Turcici. Ambo igitur data occaſione haud ſibi deſuere quominus blandis & plauſibilibus ſermonibus cauſam apud Satrapas perorarent ſuam. *Quorſum*, inquientes, *attinet lethale nobis poculum ſine ulla vel minima utilitate veſtra miſcere? imo* E *magno cum damno jacturaque. Sic enim vos ſoli ex omnibus Satrapis muneribus & honoribus Auguſti carebitis, quibus alii qui jam ad Imperatorem præceſſerunt commilitones collegæque veſtri abunde cumulantur. Qui nempe hoc ipſo tempore & dona utique ingentia primo ſtatim aditu congreſſuque ab Imperatore congeſta obtinent: & ad certiſſimam futurorum ſpem nomina ſua referri viderunt in Catalogos eorum quibus penſiones annuæ a fiſco in omne tempus conſtitutæ ſunt. Eſto ergo, ſæviatis in nos utcumque meritos: vobis quid feciſtis ipſi quamobrem veſtro ipſorum vos judicio mulctare tot bonis debeatis. Et cum in manu veſtra, ſi velitis, ſit & pecuniam in præſens ingentem adipiſci, & certum in futurum confirmare vobis cenſum annuum, ſicque circumfluentes ſecura copia, honore ac divitiis florentes recipere vos ab aula in domos veſtras; aut potius in urbes ac regiones quarum præfecturas ab Auguſto acceperitis; malitis tamen tot ac tantis bonis ac ſpebus abdicatis projicere vos in non dubium periculum inſidiarum quas partim Romani partim Galli magno utrique*

Cum Turcis uti ſe geſſerit.

Suadens ut ad Imperatorem ire vellent.

Prudens ejus monitum ad Rhodomerum & Monaſtram.

Edit. Pariſ. pag. 315.

ab illis neglectum.

damno ipſorum.

Rhodomeri & Monaſtræ ad Turcos ipſorum Dominos oratio.

numero tot locis paluſtribus aut depreſſis per quæ vobis neceſſarius eſt tranſitus, collocarunt, ut declinare nulla cautione poſſitis quin aliquando in manus hoſtium miſere cadatis. Vos vero, ſi nobis utilia ſuadentibus credītis, viam quam inire nobiſcum cœperatis ad Imperatorem omni ex parte tutam ac quæſtuoſam, reflexis ab hac habenis reſumetis. Id ſi feceritis teſte confirmamus Deo, fore, ut donis ab Auguſto innumerabilibus cumulati, plenam deinde ac ſecuram quocumque lubebit recedendi poteſtatem habeatis Movit Turcos hæc oratio. ita ut data denuo acceptaque fide ad Imperatorem, ut cœperant, tenderent. Hos appulſos Pelecanum blandis omnes & lætis intuitus Imperator oculis, diſſimulata in præſens indignatione in Rhodomerum & Monaſtram, abire in parata hoſpitia quieturos perhumaniter juſſit. Poſtridie qui Turcorum ſervire Imperatori voluerunt, præſentemque operam in ejus obſequio navare, innumeris beneficiis affecti ab eo ſunt: qui repetendarum domuum deſiderio teneri ſe declararunt, multis & ipſi ac magnis cumulati muneribus ire quo mens ferebat ſunt benigne permiſſi. Tum demum objurgare de imprudentia Rhodomerum & Monaſtram aggreditur, tanto pondere verborum, ut immenſa quadam homines verecundia conſtricti, ne intueri quidem contra ſuſtinerent. Quando humanitatis non oblitus Alexius ſuæ, mutata repente oratione conſolari homines ſtuduit. Porro a Butumite Duce Nicææ ab Imperatore declarato, petebant enixe Galli per eum ut liceret ipſis Nicæam ingredi, ſacraſque quæ in ea erant urbe ædes viſere. Ad ea Butumites qui mentem inſidioſam Gallorum noſſet, ſic occurrit ut ſine ſuo periculo humanus eſſet. Reſpondit enim ſe ſe illis aditum permittere, modo ne plures ſimul quam decem ingrederentur. itaque factum eſt. Galli per decadas admiſſi emiſſique videre in videreque Nicæam, at non occupare potuerunt. Interim Auguſtus adhuc circa Pelecanum commorans, cum cuperet impetrare a quibuſdam nondum ſibi obſtrictis Comitibus Gallis, ut ipſi quoque ſibi ſacramento dicerent, litteras ad Butumiten dedit quibus præcipiebat ut auctor Comitibus communiter omnibus fieret, non prius iter capeſſendi verſus Antiochiam, quam Imperatori vale dixiſſent. id enim ſi facerent, omnino fore ut novis ab eo donis cumularentur. Arrexit autem primus omnium ad donorum mentionem Baimundus: ultroquo alios cito ipſe perſuaſus, ad Auguſtum ut redirent perpulit. tanta virum lucri cupiditas urgebat. Excepit omnes Pelecanum advectos Imperator magnifice, multaque prius benevolentiæ ſignificatione delinitis viritim, tandem congregatis dixit. *Scitis quo me vobis ſacramento devinxeritis quicumque mecum antea egiſtis. Ejus ſi vos nondum pœnituit, aut jam pœnitet, jus faſque ni fallor eſt, ut eos veſtrum qui nondum ſub eam formulam fidem nobis obſtrinxere, conſiliis eo veſtris adducatis ut & ipſi vos imitentur & adjungantur nobis.* Æqua res viſa Extemplo advocantur injurati Comites. Ac cæteri quidem ſine mora ſacramentū dixere. Ad Tancredum vero Baimundi conſobrinum ubi ventum eſt, liberrimi juvenem ingenii, profeſſus is eſt uni ſe Baimundo debere fidem & debere velle ſervareque ad mortem uſque: Increpitus vero convitio adſtantium ſuorum, necnon cognatorum Imperatoris, verſus ad quemdam acerbius objurgantem monſtravit illi tabernaculum, in quo tunc reſidebat Imperator, maximum & capaciſſimum quam quiſquam vidiſſet umquam, tum hæc addidit: *Si mihi dederis quantum cu-*

Turci ultro ad Imperatorem veniunt.

Edit. Pariſ. pag. 316.

& ab eo munifice tractantur

Rhodomerus & Monaſtras increpiti.

Galli per Decadas Nicæam admiſſi.

Galli Comites ad Imperatorem invitati

Præmiorum ſpe.

Galli ſacramentū Imperatori dicunt.

Tancredus id primo facere recuſat.

A μυρίων πλῆθος οὐ μετρητόν. Εἰ γοῦν ἡμῖν πεισθῆτε, στρέψαντες τὰς ἡνίας ὁμοῦ φοιτήσομεν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα. Καὶ Θεὸν ὑμῖν ἐπομνύμεθα μυρίων ἀπολαῦσαι τῶν ἐξ αὐτοῦ δωρημάτων, κἄπειτα ὅπῃ βουλητὸν ὑμῖν ἀπελάσεσθε αὐτοὺς ὡς ἐλεύθεροι. Πείθονται τοῖς τούτων λόγοις οἱ Τοῦρκοι, καὶ πίστεις πρὸς ἀλλήλους δόντες ἅμα καὶ λαβόντες τῆς πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα φερούσης εἴχοντο. Καταλαβόντων δὲ τὸν Πελεκᾶνον, ὡς τούτους ὁ Αὐτοκράτωρ ἐθεάσατο, μεθ᾽ ἱλαροῦ πᾶσιν ἐνατενίσας βλέμματος, καί τοι πολλὰ τὸν Ῥοδομηρὸν καὶ τὸν Μονάστραν παρ᾽ ἑαυτῷ νεμεσῶν, τὸ μὲν παρὸν ἀναπαυ-

B θησομένους τούτους ἐξαπέστειλε. Κατὰ δὲ τὴν ἐπιοῦσαν ὁπόσοι μὲν τῶν Τούρκων αὐτῷ θητεῦσαι προτεθύμηντο μυρίων τῶν εὐεργεσιῶν ἀπήλαυσαν, οἱ δὲ τὰ σφέτερα ἀναζητοῦντες καὶ αὐτοὶ οὐκ ὀλίγων δωρημάτων τετυχηκότες, παρεχωρήθησαν τῇ σφῶν γνώμῃ συγχρήσασθαι. Εἶθ᾽ ὕστερον, πολλὰ τῆς ἀβουλίας τὸν Ῥοδομηρὸν καὶ τὸν Μονάστραν κατεμέμφετο· μηδ᾽ ἀντωπῆσαι τούτους ὑπ᾽ αἰσχύνης ἰσχύοντας ὁρῶν, μεταβαλὼν ὁ Βασιλεὺς ἀνακτᾶσθαι δι᾽ ἑτέρων λόγων ἐσπούδαζεν. Ἀλλὰ τοιαῦτα μὲν τὰ κατὰ τὸν Ῥοδομηρὸν καὶ τὸν Μονάστραν. Τοῦ δὲ Βουτου-

C μίτου τηνικαῦτα Δουκὸς Νικαίας παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος προχειρισθέντος, ᾐτήσαντο τοῦτον οἱ Κελτοὶ εἰσελθεῖν, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἱερὰ τεμένη θεάσασθαι καὶ προσκυνῆσαι. Ὁ δὲ τὴν αὐτῶν γνώμην σαφῶς ἐπιστάμενος, καθὰ δήπου καὶ εἴρηται, οὐ πᾶσιν ὁμαδὸν τὴν εἰσέλευσιν συνεχώρει, ἀλλὰ κατὰ δεκάδας ὑπανοίγων τὰς πύλας παρεχώρει τοῖς Κελτοῖς τὴν εἴσοδον. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ ἔτι περὶ τὸν Πελεκᾶνον ἐνδιατρίβων καὶ θέλων ὁπόσοι μὴ ἔφθασαν τῶν Κομήτων ὀμωμοκέναι καὶ αὐτοὺς ὅρκια πρὸς αὐτὸν δοῦναι, ἐντείλατο διὰ γραμμάτων τῷ Βουτουμίτῃ συμβουλεῦσαι ἅπασι κοινῶς τοῖς Κόμησι, μὴ πρὸ τοῦ συντάξασθαι τῷ Βασιλεῖ, τῆς πρὸς Ἀν-

D τιόχειαν φερούσης ἅψασθαι. Οὕτω γὰρ ἂν γένοιτο τούτους καὶ πλειόνων αὖθις δωρεῶν τυχεῖν. Ἁπάντων δὲ πρῶτος ὁ Βαϊμοῦντος χρήματα καὶ δωρεὰς ἀκούσας τοῖς τοῦ Βουτουμίτου λόγοις παραυτίκα πεισθεὶς, ἅπασι συνεβούλευε πρὸς τὸν Βασιλέα ἐπανελεύσεσθαι, ὁποῖος ἐκεῖνος περὶ τὰς λήψεις ἀκάθεκτον ἔχων τὸν ἔρωτα. Καταλαβόντας δὲ τούτους τὸν Πελεκᾶνον, ὁ Αὐτοκράτωρ μεγαλοπρεπῶς δέχεται, πολλῆς κηδεμονίας ἀξιώσας. Εἶτα συναγαγὼν αὐτοὺς ἔφη. Τὸν ὅρκον ἐπίστασθε, ὃν πρὸς ἐμὲ ἅπαντες ἐποιήσατε, καὶ εἰ μὴ παραβάται [illegible] ἐστέ, ὁπόσους ἴστε μὴ ὀμωμοκότας συμβουλεύσατε τὸν αὐτὸν ὅρκον ἐπιτελέσαι. Οἱ δὲ παραχρῆμα τοὺς μὴ ὀμωμοκότας μετεπέμ-

E ποντο. Καὶ δὴ συνεληλύθεσαν, ἅπαντες καὶ ἐπλήρουν τὸν ὅρκον. Ὁ δὲ τοῦ Βαϊμούντου ἀνεψιαδοῦς Ταγκρὴς ἐλευθέρας ὢν γνώμης, ἐνίστατο μόνῳ τῷ Βαϊμούντῳ πίστιν χρεωστεῖν, καὶ ταύτην φυλάξαι μέχρις αὐτοῦ θανάτου βούλεσθαι. Ὀχλούμενος δὲ ὑπὸ τῶν περιεστώτων καὶ αὐτῶν δὴ τῶν τοῦ Βασιλέως συγγενῶν αἰκιζόμενος οἷον, ἐνατενίσας πρὸς τὴν σκηνὴν ἐν ᾗ ὁ Βασιλεὺς προὐκάθητο. Ἦν γὰρ κατὰ μέγεθος ὁποίαν οὔπω πώποτε οὐδεὶς ἐθεάσατο. Ἐὰν ταύτην ἔφη πλήρη χρημάτων μοι δώσῃς, καὶ ἄλλα ὁπόσα τοῖς

ἅπασι δέδωκας Κόμησι τελέσω τὸν ὅρκον κἀγώ. Ὁ δὲ Παλαιολόγος δι' ὃν εἶχεν ὑπὲρ τοῦ Αὐτοκράτορος ζῆλον, μὴ ἐνεγκὼν τὸν τοῦ Ταγγρῆ λόγον ἐσχηματισμένον ὄντα, ἐξουθενήσας αὐτὸν ἀπεπέμψατο. Ὁ δὲ ἰταμώτατος ὢν ὥρμησε κατ' αὐτοῦ. Τοῦτο ἰδὼν ὁ Βασιλεὺς ἐξαναστὰς τοῦ θρόνου μέσος ἔστη. Καὶ ὁ Βαιμοῦντος δὲ κατεῖχε τοῦτον τῆς ὁρμῆς φάμενος ὡς οὐ πρέπον ἐστὶ τοῖς τοῦ Βασιλέως ἀναισχύντως προσφέρεσθαι συγγενέσι. Εἶτα αἰσχυνθεὶς οὕτω πρὸς τὸν Παλαιολόγον παροινήσας ὁ Ταγγρὴς, τό τε καὶ τῶν τοῦ Βαιμούντου καὶ τῶν ἄλλων πεισθεὶς παραινέσεσι, δίδωσι καὶ αὐτὸς ὅρκια. Καὶ δὴ συνταξαμένων ἁπάντων τῷ Βασιλεῖ παραδίδωσιν αὐτοῖς τὸν Τατίκιον, μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν δυνάμεων, μέγαν τηνικαῦτα Πριμικήριον χρηματίζοντα· τῇ μὲν συνεπαρήγοντα τούτοις ἐν πᾶσι καὶ προκινδυνεύοντα· τῇ δὲ καὶ τῶν παρ' αὐτῶν ἁλισκομένων πόλεων εἴγε καὶ τοῦτο δοίη Θεὸς ἐπιδραττόμενον. Διαπεράσαντες οὖν αὖθις οἱ Κελτοὶ τῇ μετ' αὐτὴν, τῆς πρὸς Ἀντιόχειαν εἴχοντο ἅπαντες. Εἶτα στοχασάμενος ὁ Βασιλεὺς ὡς οὐ πάντες ἐξ ἀνάγκης συναπῆλθον τοῖς Κόμησι, δηλοῖ τῷ Βουτουμίτῃ, ἵνα ὁπόσοι τῶν Κελτῶν τῆς ἰδίας στρατιᾶς ἀπελείφθησαν εἰς φρουρὰν τῆς Νικαίας μισθώσηται. Ὁ δέ γε Τατίκιος μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατοῦ καὶ οἱ Κόμητες ἅπαντες καὶ τὰ ὑπ' αὐτοὺς ἀναρίθμητα Κελτικὰ πλήθη, ἐν δυσὶν ἡμέραις τὰς Λεύκας καταλαβόντες, τῷ μὲν Βαιμούντῳ τὸν ἔμπροσθεν ἀπεμερίσαντο τόπον, τοῦτο αὐτοῦ ἐξαιτησαμένου, ἐκεῖνοι δὲ ὄπισθεν αὐτοῦ παραταξάμενοι βραδεῖ ποδὶ ἔστειχον. Ὀξυτέραν δὲ τὴν κίνησιν ποιούμενον, ἐπεὶ περὶ τὰς τοῦ Δορυλαίου πεδιάδας Τοῦρκοι τοῦτον ἐθεάσαντο, οἰηθέντες τῷ παντὶ στρατεύματι τῶν Κελτῶν ἐντετυχηκέναι, καὶ καταπεφρονηκότες αὐτοῦ, παραχρῆμα, τὸν μετ' αὐτοῦ συνῆψαν πόλεμον. Ὁ δέ γε τετυφωμένος ἐκεῖνος Λατῖνος ὁ ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ σκίμποδος καθεσθῆναι τολμήσας, τῆς τοῦ Αὐτοκράτορος ἐπιλαθόμενος ξυμβουλῆς, τὸ ἄκρον εἶχε τῆς τοῦ Βαιμούντου παρατάξεως, καὶ μικροψυχήσας τῶν λοιπῶν προεξέδραμε. Κτείνονται μὲν οὖν τηνικαῦτα τεσσαράκοντα τῶν μετ' αὐτοῦ, ἐκεῖνος δὲ καιρίως πληγεὶς νῶτα τοῖς ἐχθροῖς ὑποσχὼν εἰς τὸ μέσον τῆς παρατάξεως ἥλατο, ἔργῳ τὸν Αὐτοκράτορα ὁποῖος ξύμβουλός ἐστι διακηρυκεύων κἂν μὴ λόγοις ἐβούλετο. Ὁ δὲ Βαιμοῦντος τοὺς Τούρκους ἐκθύμως μαχομένους ὁρῶν, ἀποστείλας τὰς Κελτικὰς μετεπέμπετο δυνάμεις. Φθάνουσι δὲ τάχος, κἀντεῦθεν συνίσταται πόλεμος βαρὺς καὶ δεινὸς, καὶ τὴν νικῶσαν εἶχε τὸ Ῥωμαϊκὸν καὶ Κελτικὸν στράτευμα, πορευομένων δ' ἐκεῖθεν ἰλαδὸν τῶν ταγμάτων, συνέλαχον τούτοις κατὰ τὴν Ἑβραϊκὴν ὅ, τε Τανισκὰν ὁ Σουλτὰν, καὶ ὁ Ἀσὰν ὃς μόνος ἦρχε χιλιάδων ἀνδρῶν ὁπλιτῶν ὀγδοήκοντα. Μάχης οὖν γενομένης καρτερᾶς ἐκ πολλῶν χειρῶν καὶ δυνάμεων, καὶ μηδὲ θατέρου μέρους τὰ νῶτα θατέρῳ διδόντος, ἐπεὶ θαρραλεώτερον οἱ Τοῦρκοι τοῖς ἐναντίοις ἐμάχοντο, τοῦτο θεασάμενος ὁ Βαιμοῦντος τοῦ δεξιοῦ κέρως ἐξάρχων, τοῦ λοιποῦ στρατεύματος διαιρε-

A *mulari pecuniarum in locum ita vaſtum quæ-*
at; addiderisque his præterea eadem omnia quæ *Edit. Pariſ. pag. 317.*
ſingulis Comitibus dediſti, non tamen vel ſic ad-
ducar ut eo quod petis me ſacramento ligem.
Non tulit, pro eo quo flagrabat in Imperato- (a Palæologo verbo aut nutu læſus in eum percuſſurus irruit.)
rem ſtudio exaggeratam Tancredi oratio-
nem Palæologus, contemptuque virum ultus
eſt, ad contumeliæ patientiam haudquaquam
factum. Itaque is haud dubie percuſſurus in
Palæologum inſiluit, quo Imperator animad-
verſo propere exurgens intervenit medius.
Baimundus quoque corripuit ſtititque juve- (a Baimundo revocatur.)
nem, non decet, inquiens, in cognatos Impe-
ratoris inſurgere. Ad extremum Tancredus
pudore concepto ſuæ in Palæologum inſo- (tandem & ipſe juramentum præſtat.)
lentiæ: ſimul etiam Baimundi aliorumque
B perſuaſus monitis juramentum & ipſe præ-
ſtitit. Tum procinctis ad expeditionem cæ-
teram & vale Imperatori dicentibus Gallis,
ire is cum illis juſſit magnum tunc Primice-
rium Taticium copiis inſtructum propriis;
tum, ut eis auxilio eſſet, periculorum labo-
rumque particeps omnium: tum ut quas for- (Taticius expeditionis ſacræ Comes adjunctus Gallis.)
te Deo juvante Galli urbes caperent, ipſe Im-
peratoris nomine obtineret vindicaretque
imperio, ipſis juxta pacta conventa cedenti-
bus: Hinc poſtridie transfretantes iterum
Galli viam omnes quæ ducit Antiochiam ca-
peſſivere. At Auguſtus reputans fieri vix poſ-
ſe ut clientes ac milites Gallorum Comitum,
pergere ultra cum illis aut libentes vellent,
C aut valentes poſſent, ſignificavit Butumiti (Imperator deſertores militiæ Gallicæ colligi jubet.)
velle ſe conduci mercede in præſidiarios Ni-
cææ, quotquot Gallorum diſcedentibus co-
piis retro relicti reperirentur. At Taticius
cum proprio exercitu, Comiteſque univerſi
cum ſuis innumerabilibus Gallicis copiis cum
itinere bidui *Leucas* attigiſſent, ibi ſic inter ſe
de ulteriori convenerunt via, ut Baimundo id
poſcenti mandarent præeundi partes: cæteri
deinde inſtructo agmine lento gradu ſeque- (Baimundus ducit agmen præeuntium.)
rentur. Cum autem Baimundus ſtrenue vade-
ret, Turci eum in Dorylæi campeſtribus ſpe-
culati; ratique, quod lata planitie nullas alias
copias cernerent, diſtantes paulo latiore ſpa-
tio exercitu cætero, univerſam eſſe illam mi-
litiam Latinorum, contempſere ſcilicet pau-
D citatem: invectique audacter prælium inivere (Invaditur a Turcis in Dorylæi campeſtribus.)
cum Baimundo. Hic contigit ut ferox & ven-
toſus Latinus ille qui ſolium Imperatoris inſi-
dere auſus, illa quam ſuperius retulimus ſeſe
jactantia extulerat, conſilii tum oblitus ab
Imperatore ſuggeſti, prima in fronte aciei
Baimundi, locum tueretur, elatuſque ardore
præcipiti ulterius etiam occurreret contra (Ventoſi & jactatoris Latini fuga.)
ruentibus Turcis. Succeſſus obtigit temeri-
tate incœpti dignus. amiſſis cæde præſenti
quadraginta e ſuorum numero, ipſe graviter
ſaucius terga præbere hoſtibus coactus in me-
diam ſuorum aciem magno curſu ſe abdidit;
facto ipſo prædicãs, utcumque vox ſileret, ve-
ritatem prudentiamque conſiliorum Impera-
toris. Cæterum Baimundus acrem & formida-
E bilem Turcorum impetum ſentiens, miſit qui (Baimundo ſuppetias maturo occurrunt Galli cæteri, & Turcos vincunt.)
Gallicas copias pone ſequentes ſui periculi
admonerent. Advolant illæ quam celerrime,
gravique cum Turcis redintegrato prælio tan-
dem eos totis annixæ viribus, non ſine Ro-
manorum ſub Taticio militantium fideli &
forti auxilio, ſuperant. Ulterius tamen Galli
cum turmatim pergerent offendunt Turcos *pag. 318.*
iterum ad Hebraicam, ubi Taniſcan Sultan,
& Aſan qui ſolus ductabat armatorum octo- (Altera pugna atrox & diuturna.)
ginta millia. Conflictus fit acer & vehemens
neutra ſibi parte quidquam faciente reliqui
quominus manu atque impetu ſumme conten-
deret. obnixæ inſtabant acies neutris terga
vertere aut ulla re cedere paratis. Curam Bai-
mundo attulit dextrum ea die cornu ductanti,
tam obſtinata conſtantia Turcorũ. Ergo eam

Fortitudo Baimundi cauſa victoriæ.

Il. ε. v. 229.

ut frangeret a propriis diviſus copiis ipſum in Sultanem Clitziaſtran impetu ferociſſimo cœpit invehi, plane *ut leo robore fretus*, juxta Poetam. Perterruit ea res Turcos, effecitque ut Gallis terga darent, haud longe tamen ſecutis fugientes. meminerant enim mandatorum & conſiliorum Imperatoris. Verum contenti expugnaſſe die illa caſtra Turcorum ubi ſeſe in illis pauliſper refeciſſent, iterum via reſumpta Turcos ad Agruſtopolim reperiunt: congreſſique rurſus ſumma vi fundunt fugantque. ibi flos barbarici exercitus viſque & audacia Turcorũ cecidit: Superſtites pauci, ſparguntur alius alio, cura omni non rei ſolum publicæ ſed uxorum liberorumque, quos paſſim abjiciebant, omiſſa. Nec ab eo die contra obſiſtere Latinis auſi ſunt, unam adverſus arma vimque illorum in fuga ſibi repoſitam ſpem ſalutis arbitrantes. Quid poſtea? Perveniunt Latini una cum Romano exercitu Antiochiam, eique ſe admovent ab ea parte quæ a pernice curſu nomen obtinet. valloque fixo ac munitis caſtris prope muros civitatis ſarcinas illic depoſuere, neglectaque cura occupandæ objacentis utrinque regionis Antiochiam cœperunt oppugnare, in eoque perſeverarunt per menſes omnino tres. At Turci inſtante neceſſitate perculſi, petunt a Sultano Coroſanis ut ſibi Antiochiam ultra propugnare non valentibus ſuppetias mittat copias idoneo numero, tum ad urbem novo præſidio firmandam, tum ad Latinos qui eam foris oppugnant acie vincendos indeque pellendos. Erat inter concluſos Antiochiæ Barbaros Armenus quidam, cui forte propugnanda obvenerat ea muri pars adverſus quam Baimundi propriæ copiæ pugnabant. Hunc ſæpius de ſummo muro deſpectantem, ita Baimundus deliniverat, torque ac talibus tentarat promiſſis, ut is ſe urbem illi proditurum reciperet. Rei quin etiam executionem in hunc modum Armenus compoſuerat. Da, inquiens, *quandocumque voles ſignum mihi condictum. ſtatim hujus ego te turris in poſſeſſionem mittam. Tu vero vide ut tunc & expeditus ad rem gerendam ipſe & pranſos paratos ad manum tuos habeas; ſcalis inſtructos ad aſcenſum moliendum. Imo ſi mihi credis univerſum exercitum totis Latinorum caſtris armari minarique ac conari aſſultum expedit eodem tempore. Sic enim fiet ut nec averſi alio veſtrum aſcenſum Turci ſentiant: & mox ubi ſuperaſſe vos murum viderint, quaſi ancipiti circumventi malo de tutela urbis & ſalute ſua deſperantes fugæ ſe mandent.* Hæc ſic conſtituta premebat Baimundus alto ſilentio. Interim advenit trepidus nuncius ingentis adventantis Agarenorum exercitus; ducente ipſo Sultane Coroſanis, cui nomen erat Corpagan quam maximas congregare potuerat copias; quæ modice diſtare atque adeo mox adfuturæ dicebantur. Elegit ſuis fraudibus illum occaſionis articulum Baimundus. Nolebat Antiochiam Taticio dedi, juxta ea quæ ipſe ac Galli cæteri, juratus Imperatori promiſerat: verum ejus principatum civitatis ſpe ſibi ac cupiditate ipſe deſponderat. Iſtius ergo quo voti compos fieret verſutum commentus eſt conſilium eludendi Taticii, ab eoque impetrandi ut per ſe ultro ab Antiochia recederet. Accedit confidenter arcanum ſe aliquid afferre quo ſalus ipſius haud dubie contineatur, vafre ſimulans ac præ ſe ferens. *Nempe*, inquit, *neſcio quo pacto perſuaſum Comitibus noſtris eſt Barbaros qui adverſum nos a Coroſane veniunt, accitu impulſuque Imperatoris in nos ruere. Pro certiſſimo id habent Comites; itaque in te inde fervent omnes maxime: adeo quidem ut etiam de medio te tollere cogitent. Quod me attinet, officii mihi conſtat ratio. fidei & amicitiæ abunde quod debebam perſolutum a me arbitror indicium detuli; denunciavi periculum. Tu jam videris quid te tui capitis tuique exercitus a certa pernicie ſervandi cauſa conveniat facere.* His Taticius perculſus; animadvertens aliunde

Tertio Turci a Gallis victi ad Agruſtopolim.

Magna Turcorum clades.

Trimeſtris oppugnatio Antiochiæ.

Turci a Sultane Coroſanis auxilia petunt.

Armenus proditionem Antiochiæ paciſcitur.

Edit. Pariſ. pag. 319.

Taticius aſtutia Baimundi perſuaſus recedit ab Antiochia.

A θεὶς κατ' αὐτοῦ τοῦ Κλιτζιασρὰν Σουλτὰν ἱταμῶς ἐξώρμησε, λέων ὡς ἀλκὶ πεποιθὼς, κατὰ τὸν Ποιητήν. Τοῦτο τοὺς Τούρκους ἐκδειματῶσαν, τὰ νῶτα τοῖς Κελτοῖς δοῦναι ἐποίησεν. Οἱ δὲ οὐκ ἐπὶ πολὺ τούτους ἐδίωκον τῶν τοῦ Αὐτοκράτορος μεμνημένοι παραγγελμάτων, ἀλλὰ τὴν παρεμβολὴν τῶν Τούρκων καταλαβόντες κἀκεῖσε μικρὸν ἑαυτοὺς διαναπαύσαντες τοὺς Τούρκους κατὰ τὴν Ἀγρουστόπολιν αὖθις καταλαμβάνουσι, καὶ προσβαλόντες τρέπουσι κατακράτος. Κἀντεῦθεν πίπτει τὸ βάρβαρον, οἱ δέ γε σωθέντες ἄλλος ἀλλόσε ἀλλαχοῦ διεσπάρησαν, τάς τε γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας καταλιπόντες, ὡς τοῦ λοιποῦ μηδ' ἀντωπῆσαι τοῖς Λατίνοις ἰσχύοντες, ἀλλὰ φυ-
B γῇ τὴν οἰκείαν πραγματευόμενοι σωτηρίαν. Τί τὸ ἐντεῦθεν; Καταλαμβάνουσιν οἱ Λατῖνοι μετὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς στρατιᾶς τὴν Ἀντιόχειαν διὰ τοῦ καλουμένου Ὀξέως δρόμου, τῶν ἐφ' ἑκάτερα μηδένα λόγον ποιούμενοι. Ἀγχοῦ δὲ τῶν τειχῶν τάφρον ποιήσαντες τὰς σκευὰς ἐναπέθεντο, καὶ ἐπολιόρκουν ταύτην τὴν πόλιν σεληνιακαῖς τρισὶ περιόδοις. Οἱ δὲ Τοῦρκοι πτοηθέντες περὶ τῆς καταλαβούσης αὐτοὺς ἀνάγκης τῷ τοῦ Χοροσὰν Σουλτάνῳ μηνύουσιν ἀποχρώσας δυνάμεις ἀποστεῖλαι πρὸς βοήθειαν ἐξαιτούμενοι, ἐφ' ᾧ τοῖς τε Ἀντιοχεῦσιν ἐπαρρῆξαι, καὶ τοὺς ἔξωθεν πολιορκοῦντας Λατίνους ἀποδιῶξαι. Ἔτυχε δέ τις ἄνωθεν τοῦ πύργου Ἀρμένιος, τηρῶν τὸ κληρωθὲν τῷ Βαϊμούντῳ μέ-
C ρος τοῦ τείχους. Τοῦτον ἄνωθεν πολλάκις προκύπτοντα ὁ Βαϊμοῦντος ἐκμειλισσόμενος καὶ ὑποσχέσεσι πολλαῖς ὑποσαίνων, ἀνέπεισε προδοῦναί οἱ τὴν πόλιν. Ὁ δὲ Ἀρμένιος πρὸς αὐτόν. Ὁπηνίκα ἂν βούλει καὶ σημεῖόν τι ἔξωθεν αὐτὸς ὑποδείξεις μοι, παραχρῆμά σοι τουτὶ παραδώσω τὸ πυργίον, μόνον ἕτοιμος ἔσο τότε καὶ ὁ ὑπὸ χεῖρά σοι ἅπας λαὸς, ηὐτρεπισμένας ἔχων ἅμα καὶ κλίμακας. Οὐδὲ δὲ μόνον ἕτοιμον εἶναι χρὴ, ἀλλὰ καὶ ἅπαν τὸ στράτευμα θωρήξασθαι, ἵν' εὐθὺς ἀνελθόντας ὑμᾶς οἱ Τοῦρκοι θεασάμενοι καὶ τὸ ἐνυάλιον ἀλαλάζοντας ἐκδειματωθέντες, εἰς φυγὴν ἀπονεύσειαν. Εἶχε μὲν ὁ Βαϊμοῦντος τὸ σκεπτόμενον πως ἀνέκφορον. Τούτων δὲ οὕτω διασκοπουμένων κατέλαβέ τις λέγων. Λίαν πολὺ πλῆθος Ἀγαρηνῶν καταλαμβάνειν ὅσον ἤδη τοῦ Χοροσὰν κατ' αὐ-
D τῶν ἡγεμόνα συνεπαγόμενον τὸν καλούμενον Κουρπαγάν. Ὅπερ μεμαθηκὼς ὁ Βαϊμοῦντος καὶ μὴ θέλων τὴν Ἀντιόχειαν παραδοῦναι πρὸς τὸν Τατίκιον, κατὰ τοὺς προγεγονότας πρὸς τὸν Βασιλέα ὅρκους, ἀλλ' ἑαυτῷ μνηστευόμενος ταύτην, βουλὴν βουλεύεται πονηρὰν, δι' ἧς αὐτὸν ἄκοντα μεταναστεῦσαι παρασκευάσει. Προσελθὼν τοίνυν αὐτῷ φησίν. Ἀπόρρητόν τι ἀποκαλύψαι σοι βούλομαι κηδόμενός σου τῆς σωτηρίας. Λόγος τις τοῖς ὠσὶ τῶν Κομήτων ἐνηχηθεὶς συνετάραξεν αὐτῶν τὰς ψυχὰς, ὅτι τοὺς ἀπὸ τοῦ Χοροσὰν ἐρχομένους, ὁ Βασιλεὺς τὸν Σουλτάνον ἔπεισε καθ' ἡμῶν ἐκπέμψαι. Τοῦτο δὲ πιστὸν οἱ Κόμητες ἡγησάμενοι
E κατὰ τῆς σῆς μελετῶσι ζωῆς. Κἀγὼ μὲν, τοὐμὸν ἤδη πεπλήρωκα, καὶ τὸν ἐπερχόμενόν σοι προείρηκα κίνδυνον. Τοῦ λοιποῦ, σὸν ἐστὶν ὅπερ τῆς σεαυτοῦ καὶ τῶν ὑπὸ σὲ ταγμάτων φροντίσαι σωτηρίας. Ὁ δὲ Τατί-

κιος, ὁρῶν μὲν καὶ τὸν λιμὸν πολύν. Καὶ γὰρ ἡ κεφαλὴ τοῦ A βοὸς ἐπὶ τρισὶ χρυσίνοις στατῆρσιν ἀπεμπολεῖτο. ἀπαγορεύων δὲ τὴν τῆς Ἀντιοχείας ἅλωσιν ἤδη, ἐκεῖθεν ἀπάρας, εἰς τὸν ἐν τῷ λιμένι Σουδὶ ἱστάμενον Ῥωμαϊκὸν στόλον εἰσελθὼν, τὴν Κύπρον κατέλαβε. Τούτου δὲ ὑποχωρήσαντος τὸν λόγον τοῦ Ἀρμενίου ὑποβρύχιον ἔτι ἔχων ὁ Βαϊμοῦντος καὶ χρυσαῖς ἐλπίσι τρεφόμενος, περιποιούμενός τε ἑαυτῷ τὴν τῆς Ἀντιοχείας ἐξουσίαν πρὸς τοὺς Κόμητας ἔφη. Ὁρᾶτε ὁπόσον ἤδη χρόνον ἐνταῦθα προσταλαιπωρήσαντες οὐ μόνον οὐδὲν χρηστὸν μέχρι τοῦ νῦν κατορθώσαμεν, ἀλλὰ καὶ λιμοῦ ὅσον ἤδη γενόμεθα παρανάλωμα, εἰ μή τι βέλτιον περὶ τῆς σφῶν σωτηρίας σκεψόμεθα. Τῶν δὲ, τί ἂν εἴη τοῦτο πυνθανομένων; αὐτὸς ἔφη. Οὐ πάσας τὰς νίκας ὁ Θεὸς τοῖς δημαγωγοῖς διὰ σιδήρου δίδωσιν, οὐδὲ διὰ μάχης ἀεὶ τὰ τοιαῦτα κατορθοῦται, ἀλλ' ἅπερ ὁ μόχθος οὐ δέδωκε ταῦτα πολλάκις ὁ λόγος ἐχαρίσατο, καὶ ἡ μετὰ φιλίας καὶ ὑποποιήσεως περίοδος μείζονα τρόπαια ἔστησεν. Οὐ χρὴ τοιγαροῦν μάτην τὸν καιρὸν τρίβειν, σπουδάζειν δὲ μᾶλλον πρό τε τὸν Κουρπαγὰν καταλαβεῖν, νεανικόν τι καὶ ἀνδρεῖον διαπράξασθαι τῆς ἡμῶν ἕνεκα σωτηρίας, καὶ σπουδαίως ἕκαστος ἡμῶν τὸν τὸ ἴδιον λάχος φρουροῦντα βάρβαρον ὑποποιείσθω. Καὶ εἰ βούλεσθε, κείσθω τὸ ἆθλον τῷ πρώτως τοῦτο τὸ ἔργον κατορθωκότι, ἡ τῆς πόλεως ταυτησὶ φυλακὴ μέχρις ἂν ὁ μέλλων ταύτην ἐξ ἡμῶν ἀναλαβέσθαι ἀπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος, ἐλεύσεται. Ἴσως μὲν οὖν οὐδ' οὕτω κατορθωκέναι τι χρηστὸν δυνησόμεθα. Ταῦτα ὁ δεινὸς Βαϊμοῦντος φίλαρχος ὢν οὐχ C ὑπὲρ τῶν Λατίνων καὶ τοῦ κοινοῦ τοσοῦτον, ὅσον ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ τιμῆς, καὶ σκοπήσας καὶ εἰπὼν καὶ ἀπατήσας οὐ διήμαρτε τοῦ σκοποῦ, ὡς ὁ λόγος κατιὼν παραστήσει. Πρὸς τοῦτο τοίνυν ἅπαντες οἱ Κόμητες κατανεύσαντες ἔργου ἥψαντο. Καταυγαζούσης ἡμέρας ὁ μὲν Βαϊμοῦντος αὐτίκα πρὸς τὸν πύργον ἄπεισι. Ὁ δέ γε Ἀρμένιος κατὰ τὰς συνθήκας τὰς πύλας ὑπανοίγνυσιν. Ὁ δὲ ἅλλεταί τε εὐθὺς κατὰ τῶν συντεθειμένων αὐτῷ ἄνωθεν θᾶττον ἢ λόγος, καὶ περὶ τὰ κρήδεμνα τοῦ πύργου ὡρᾶτο τοῖς ἐντός τε καὶ ἐκτὸς ἱστάμενος, καὶ τὴν ἐνυάλιον ἠχεῖν ἐγκελεύων σάλπιγγα. Καὶ ἦν ἰδεῖν τηνικαῦτα καινόν τι γινόμενον, τοὺς μὲν Τούρκους ἐκδειματωθέντας εὐθὺς διὰ τῆς ἀπέναντι πύλης φεύγοντας, καὶ μόνους ἐξ αὐτῶν ἐναπολειφθέντας ὀλίγους καὶ D γενναίους ἄνδρας διὰ τὴν τοῦ Κουλᾶ φρουράν. τοὺς δὲ Κελτοὺς ἔξωθεν κατὰ πόδας τοῦ Βαϊμούντου διὰ κλιμάκων ἀνελθόντας, καὶ παραχρῆμα κατασχόντας τὴν Ἀντιόχου πόλιν. καὶ ὁ μὲν Ταγγρὴς εὐθὺς ἀναλαβόμενος ἱκανοὺς, ὄπισθεν τῶν φευγόντων ἐδίωκε. καὶ πολλοὶ μὲν κτείνονται, πολλοὶ δὲ τιτρώσκονται. Ὁ δὲ Κουρπαγὰν μετὰ ἀναριθμήτων χιλιάδων καταλαβὼν εἰς ἀρωγὴν τῆς Ἀντιόχου πόλεως, προκαταληφθεῖσαν ταύτην εὑρηκὼς χάρακα πέπηξατο καὶ τάφρον πεποιηκὼς, καὶ τὰς σκευὰς ἐν αὐτῇ καταθέμενος ἐβουλεύετο πολιορκεῖν τὴν πόλιν. Ἀλλ' ὑπὸ ἔργου ἀψάμενος ἐπικαταλαμβάνουσιν αὐτὸν ἐξελθόντες οἱ Κελτοὶ καὶ τηνικαῦτα μέγας ἀναμεταξὺ ἀναρρήγνυ-

A penuria ingenti ac fame urgeri Latina caſtra, ita ut ſtato illic pretio caput bubulum tribus aureis ſtateribus væniret; ideoque non ſperans capi umquam a Gallis Antiochiam poſſe, movit inde cum copiis, Romanaque ad Sudi portum claſſe conſcenſa Cyprum tenuit. Poſt hujus diſceſſum nondum ſtatim Armeni proditionem proferre, in remque deducere maturum Baimundus credidit: verum eam occultavit ſedulo, quoad expreſſo arte conſenſu Comitum certam ſibi paraſſet Antiochiæ poſſeſſionem. Eam ad ſpem tali quadam oratione ad Comites habita præmunivit viam. *Videtis quantum hic temporis quantum vero etiam operę ærumnæque fruſtra contrivimus, nullo hactenus tot laborum fructu. quin etiam in præſenti periculo verſamur fame pereundi, niſi rebus profligatis auxilium conſiliumve expedimus aliquod.* Ad hæc illis percontantibus quidnam vero ipſe afferret quo ſuccurri poſſit incommodo præſenti. *Nimirum* (perrexit Baimundus) *non omnes Ducibus victorias ferro & manu largitur Deus, non inquam pugna ſemper & tumultu pax, copia, quies quæritur, conſilium hæc interdum & ſermo felicius conficit. blando ambitu, prenſatione officioſa pacatis artibus, amicitię ac gratię trophæa plerumque nihilo cruentis minus honorifica, plus ſæpe utilia ſtatuuntur. Cenſeo igitur faciendum quamprimum omnibus nobis, ante videlicet quam huc Curpagan pervenerit, ut quos quiſque ſibi habet oppoſitos intra urbem Barbaros promiſſis blandiſque ſermonibus experiatur ecquid ad ſibi favendum queat pellicere. Brevis occaſio hujus rei. nam ſi nos hic ante muros Curpagan jam propinquus & properans cum ſuis innumerabilibus oppreſſerit copiis videtis profecto C quid futurum ſit. Quin igitur dum licet imminentem perniciem facto conſultove aliquo viris digno mature occurrentes prævertimus: & quia diligentiam atque ingenium quibus hic opus, acuit æmulatio; porro æmulationem premium accendit, age. ſi videtur, decernamus communi conſenſu ei qui primus Barbarum muri ſibi objecti cuſtodem ad proditionis aſſenſum pellexerit cuſtodiam urbis Antiochenæ cum plena poteſtate, quoad adſit qui eam Imperatoris nomine accepturus a nobis eſt. Fortaſſe ne ſic quidem difficile negotium ſuccedet. Tamen hoc tantulum experiri pro tanto voto, niſi quid vos aliter ſapitis, equidem opportunum reor.* Hanc tantam aſtutiam ambitioni prætendebat ſuæ vafer Baimundus, nihil ille in commune conſulens; aut Latinæ rei univerſæ commodiſve aut ra- D tionibus exercitus Gallici curæ partem ullam impendens ſuæ, niſi quatenus ad ſpem honoremque, ubi votorum metam defixerat, pertinebat proprium. Nec ſua illum quamvis improba fallaxque machinatio feſellit, ut deinceps referam. Cum enim his annuiſſent facile Comites & pro ſe quiſque incumberent operi deliniendorum quos adverſos habebant Barbarorum; ecce ſub primam lucem Baimundus ad turrem adit ab Armeno proditore cuſtoditam; quo ſtatim, juxta condictum, portam aperiente, irrumpit cum ſuis Baimundus, & dicto citius ſuperatis gradibus, alte de pinnis turris in obſeſſorum atque obſidentium repente conſpectum eminuit; tubaque pugnæ ſignum dari juſſit. Hinc nova ſtatim apparuit facies rerum. Turci haud dubie territi per adverſam ſtrenue portam fugere; paucis duntaxat quibus animus firmior, ad præſidium Culæ (arcis id nomen) remanentibus. At Galli exterius in urbem exemplo Baimundi moliri aſcenſum undique, ſcalis applicitis; potirique ſubito Antiochenſi civitate. Nec eo contentus Tancres rapit ſecum promptiſſimos quoſque idoneo numero, fugaciumque veſtigia premit, quorum multi cæduntur, multi vulnerantur. Sub hæc Curpagan tandem adveniens cum innumeris chiliadibus Barbarorum, ubi, cujus in auxilium venerat, captam jam invenit Antiochiam, caſtra fixit, in iiſque foſſa undique munitis cum depoſuiſſet ſarcinas, conſultabat quid ageret; non parum propendens in ſententiam obſidendæ oppugnandæque civitatis. Sed eum adhuc in procinctu ſtantem occupavit impreſſio vehemens ferociter erumpentium Gallorum: qui tamen ſic a Tur-

Fames in caſtris Latinorum.

Oratio Baimundi ad Gallos Comites.

Edit. Pariſ. pag. 320.

Ambitio Baimundi

Doloſa & felix.

Antiochia capitur.

Turci fugiunt.

Tancredus fugientes infeſtus premit.

Curpagan ſero advenit auxilium ferens captæ urbi.

cis excepti ſunt ut poſt pugnam atrociſſimam tandem intra civitatem compingerentur, ubi nullam iis quietis partem aſſidua & concors interni ſimul externique hoſtis dabat impugnatio. Nam & ſtrenue obſidentes urbem Barbari oppugnationem urgebant: & qui Culam obtinebant Turci præſidiarii perpetuo infeſtabant eos qui clauſi & circumventi tenebantur civitate verius quam tenebant illam. Hic rurſus Baimundus verſutiæ non oblitus ſuæ, locum invenit machinationi novæ, ad Antiochiæ principatum ſibi certius aſſerendum. Etenim ad congregatos conſilii causa Comites, *Non eſt*, inquit, *conſentaneum unos eoſdem uno ſimul tempore contra duplicem pugnare hoſtem, prout uſuvenit hactenus nobis internos externoſque hoſtes indiſcrete ſuſtinentibus. Atqui ratio præſcribit contra vim diverſam diviſis viribus occurrere. Et quidem cum magna ſit inæqualitas oppugnantium nos copiarum, cenſeo & a nobis noſtrum exercitum in partes duas inæquales partiendum, quarum major & potior impugnantibus exterius Barbaris unice invigilet, interni ſecura mali. Altera ſimiliter externi periculi cura depoſita, tota ſit in præſidiariis arcis repellendis impetendiſque. Atque ad hanc partem operis non facillimam ego me arbitror ſufficere. In me inquam, ſi ita videtur, unum onus rejicite coercendorum militum qui arcem ſervant. Faxo ut reſpicere non cogamini muros inter defenſandos; ſed ſecuri & alacres cæteras omnes veſtras copias educere tuto habereve poſſitis ad manum ad vim foris ingruentem quo ad ſucceſſum opus eſt ardore conatuque refutandam.* Perſuaſi tunc quoque Comites ſunt. Ipſiſque prolixe concedentibus moliri extemplo Baimundus cœpit murum quo mediam Antiochiam in obliquum ſcindens, arcem a Turcis infeſſam a reliqua urbe ſepararet. Tali ſpecie ac prætextu munitiſſimam ædificavit arcem, belli quam longiſſime ducendi receptaculum inſtructiſſimum cui acerrimum ſe ipſe cuſtodem impoſuit; non die non nocte connivens; ſed horis experrectus omnibus in quaſvis occaſiones aut ſuſtinendorum aut viciſſim lædendorum hoſtium qui arcem tenebant Antiochenſem, quos, ut dixi, ſibi proprie depopoſcerat. Nec minus alii Comites Spartam ſuam curabant, inſiſtentes propugnaculis pervigili cuſtodia; ne qua vel clam falleret, vel palam perrumperet graſſatio exterius imminentium hoſtium. Quin etiam partem ſibi curæ talis Antiochenſes ipſi depoſcebant cives: quorum nequis muros accedens inde cum obſidentibus Barbaris de proditione tranſigeret, ut periculum erat; ita ſibi negotium impoſitum Galli Duces putabant acri vigilia cavendi ne id fieri poſſet. Tali loco res erant apud Antiochiam: quando Imperator magno interdum agitabatur impetu eo cum juſtis copiis eundi in auxilium Gallorum. Verum utcumque cupientem cohibuit maritimæ rei profligatus ſtatus & inſularum maritimarumque orarum atque urbium miſerrima vaſtatio; aut deſtructio potius & deſolatio extrema. Nimirum Smyrnam Tzachas ut ſortem & hæreditatem propriam tenebat. Quidam alius Tangripermes dictus urbem quamdam Epheſiorum prope mare ſitam, in qua olim extructum templum eſt in nomine S. Joannis Apoſtoli Theologi: Alii ſimiles latrunculi alias opportunis locis arces invaſerant præſidiiſque occupabant, e quibus erumpentes infeſta late habebant omnia; Chriſtianis quos magno captivabant numero in viliſſimam & ærumnoſiſſimam ſervitutem mancipandis. Sed & inſulas Chium, Rhodum ac pleraſque cæteras inſederant: eaſque tum pro navalibus habebant, uti piraticas ædificarent claſſes; tum pro tutis receptaculis ac portubus in quibus prædam onuſti deponerent. Primum igitur omnium faciendum ſibi Auguſtus ſtatuit ut & mari claſſem imponeret idonee inſtructam ad coercendum Tzacham: & continentis, qua mare reſpicit, diſponendis per littorale oram qua terreſtribus qua navalibus præſidiis tutelæ provideret: non ſolum quantum erat opus ad reprimendas incurſiones Barbarorum:

Erumpunt in eum Galli.

Sed intra urbem compinguntur.

Galli undique oppugnati.

Baimundi oratio ad Gallos Comites.

Edit. Pariſ. pag. 321.

Qua fraudulente impetrat ut ſibi arcem Antiochiæ imponere liceat.

Fortis & vigil conſtantia Gallorum.

Cur Imperator Antiochiã cum Gallis oppugnatum non iverit.

Res maritima cum inſulis & littorali Aſiæ ora graviter a Barbaris laborant.

Ei rei Imperator proſpicit.

A τοῦ πόλεμος. Εἶχον δὲ τὴν ἐπιοῦσαν οἱ Τοῦρκοι, καὶ οἱ Λατῖνοι ἔσω τῶν πυλῶν συνεκλείοντο τὸν μόθον ἑκατέρωθεν ἔχοντες, ἀπό τε τῶν τὸν Κουλᾶν φρουρούντων (ἔτι γὰρ τοῦτον κατεῖχον οἱ βάρβαροι) ἀπό τε τῶν ἔξωθεν παρακαθημένων Τούρκων. Δεινὸς δὲ ἀνὴρ ὢν ὁ Βαϊμοῦντος, καὶ τὴν τῆς Αντιοχείας ἀρχὴν σφετερίσασθαι θέλων ἐν σχήματι συμβουλῆς αὖθις. Οὐ χρὴ, φησὶ, πρὸς τοὺς Κόμητας τοὺς αὐτοὺς καθ' ἕτερον μέρος ἐν ταυτῷ, μετά γε τῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς μάχεσθαι, ἀλλὰ δίχῃ διαιρεθέντας ἐν ἀνίσοις τμήμασι πρὸς λόγον τῶν ἑκατέρωθεν πρὸς ἡμᾶς μαχομένων ἐχθρῶν, οὕτω τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀναδέχεσθαι μάχην. Ἐμοὶ μὲν
B οὖν ἐξέστω μετὰ τῶν τὴν ἀκρόπολιν τηρούντων μάχεσθαι, εἰ καὶ ὑμῖν τοῦτο συνδόξειε, τοῖς δέ γε λοιποῖς μετὰ τῶν ἔξωθεν μελέτω καρτερῶς συμπλέκεσθαι. Συντίθενται ἅπαντες τῇ τοῦ Βαϊμούντου γνώμῃ. Ὁ δ' εὐθὺς ἔργου ἥψατο. καὶ παραχρῆμα τειχίον ἀντίθετον ἐγκάρσιον ἀποδιαιροῦν τῆς ὅλης Ἀντιοχείας τὴν ἀκρόπολιν ἐδείματο, ἔρυμα καρτερώτατον πολέμου ἀποχρῶντος: Καὶ οὕτως ἀνύσταστος φύλαξ τοῦ τοιούτου τείχους καθίσατο διαπαντὸς ἀπομαχόμενος ὁπηνίκα καιρὸς ἐδίδου πρὸς τοὺς ἐντὸς γενναιότατα. Οἱ δ' ἄλλοι Κόμητες πολλὴν τοῦ λάχους αὐτῶν ἐπεποίηντο τὴν φροντίδα, φρουροῦντες μὲν τὴν πό-
C λιν διαπαντὸς, κατασκοποῦντες δὲ τὰς ἐπάλξεις καὶ τὰ κρήδεμνα τῶν τειχῶν, μήπως οἱ βάρβαροι ἔξωθεν νυκτὸς διὰ κλιμάκων ἀνελθόντες τὴν πόλιν κατάσχωσι, μὴ λάθῃ τις μὲν ἐντὸς ἄνωθεν τοῦ τείχους γενέσθαι, κἀθ' οὕτως ὁμιλήσας τοῖς βαρβάροις προδοσίας πέρι προδῷ τὴν πόλιν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν ἔτι. Ὁ δέ γε Αὐτοκράτωρ πολλὴν μὲν εἶχε τὴν προθυμίαν αὐτὸς εἰς ἀρωγὴν τῶν Κελτῶν γενέσθαι, ἀπεῖργε δ' αὐτὸν καίπερ σφαδάζοντα, ἡ τῶν κατὰ θάλατταν διακειμένων πόλεών τε καὶ χωρῶν λεηλασία καὶ παντελὴς ἐρείπωσις. Ὁ μὲν γὰρ Τζαχᾶς τὴν Σμύρνην ὥσπερ ἴδιόν τι λάχος κατεῖχεν, ὁ δέ γε Ταγγριπερμῆς καλούμενος πόλιν τινὰ Ἐ-
D φεσίων ἀγχοῦ τῆς θαλάττης διακειμένην ἐν ᾗ πάλαι τέμενος ἐπ' ὀνόματι Ἰωάννου Ἀποστόλου τοῦ Θεολόγου ἵδρυτο, καὶ ἄλλος ἄλλα φρούρια τῶν Σατραπῶν κατέχοντες, ὡς ἀργυρωνήτοις τοῖς Χριστιανοῖς ἐκέχρηντο, ἅπαντα ληϊζόμενοι. Ἀλλὰ καὶ αὐτὰς δὴ τὰς νήσους Χῖόν τε καὶ Ῥόδον, καὶ τὰς ἐπιλοίπους πάσας κατεῖχον, λῃστρικὰς ἐκεῖθεν κατασκευάσαντες ναῦς. Διά τοι ταῦτα δεῖν ἐλογίσατο πρότερον τῶν κατὰ θάλατταν καὶ τὸν Τζαχᾶν πρόνοιαν ποιήσασθαι, καὶ δυνάμεις διὰ ξηρᾶς ἀρκούσας καὶ στόλον ἱκανὸν καταλιπεῖν. εἶτα δι' αὐτῶν, τοὺς τῶν βαρβάρων

ἀναχαι-

ἀναχαιτίζοιεν ὁρμὰς ἀντικαθίστασθαι αὐτοῖς, καθ' ὅσον μετὰ τοῦ λοιποῦ στρατεύματος τῆς πρὸς Ἀντιόχειαν φερούσης ἅψασθαι, μετὰ τῶν ἀναμεταξὺ βαρβάρων ὡς ἐνὸν μαχόμενος. Μεταπεμψάμενος τοίνυν Ἰωάννην τὸν Δούκαν καὶ γυναικάδελφον αὐτοῦ παραδίδωσι δυνάμεις ἐκ διαφόρων συνειλεγμένας χωρῶν, καὶ στόλον ἀποχρῶντα πρὸς τὴν τῶν παραλίων πόλεων πολιορκίαν. καὶ αὐτὴν δὲ τὴν τοῦ Τζαχᾶ θυγατέρα κατασχεθεῖσαν μετὰ τῶν ἄλλων ὁπόσοι ἐντὸς τῆς Νικαίας τότε ἔτυχον ἐπισκήψας διακηρυκεύειν μὲν πανταχοῦ τὴν τῆς Νικαίας ἅλωσιν, εἰ δὲ μὴ πιστεύοιτο, αὐτὴν δὴ τοῦ Τζαχᾶ θυγατέρα ὑποδεικνύναι τοῖς σατράπαις τῶν Τούρκων, καὶ τοῖς τὰς περὶ θάλατταν νεμομένοις βαρβάροις, ὡς ἂν οἱ τὰς ἤδη ῥηθείσας πόλεις κατέχοντες, ὁρῶντες ταύτην καὶ βεβαιούμενοι τὴν τῆς Νικαίας ἅλωσιν, ἀπογνόντες ἀμαχητὶ παραδῶσι τὰς πόλεις. Ἐφοδιάσας οὖν ἱκανῶς διὰ παντοίων τὸν Ἰωάννην ἐκπέμπει. Ὁπόσα δὲ κατὰ τοῦ Τζαχᾶ τρόπαια οὗτος ἐστήσατο καὶ ὅπως τοῦτον ἐκεῖθεν ἀπήλασε προϊὼν ὁ λόγος δηλώσειε. ὁ μὲν οὖν Δοὺξ καὶ θεῖος ὁ ἐμὸς πρὸς μητρὸς τῷ βασιλεῖ συνταξάμενος τῆς μεγαλοπόλεως ἔξεισι, καὶ διαπεράσας τὴν Ἄβυδον μεταπεμψάμενος τὸν καλούμενον Κάσπακα, τήν τε τοῦ στόλου ἐξουσίαν καὶ τὴν τοῦ πλοὸς ἅπασαν οἰκονομίαν αὐτῷ ἀνέθετο. ὑποσχόμενος ὡς εἰ καλῶς ἀγωνίσοιτο ὁπηνίκα συμβαίη τὴν Σμύρνην ἁλῶναι ἡγεμόνα τοῦτον αὐτῆς τε τῆς Σμύρνης, καὶ τῶν ὁμορούντων πάντων αὐτῇ καταστῆσαι. Ἐκπέμπει τοίνυν αὐτὸν διαπόντιον θαλασσοκράτορα τοῦ στόλου, ὡς εἴρηται, ἐκεῖνον δὲ ταγματάρχην εἶχεν ἡ ἤπειρος. Ἅμα τοίνυν τόν τε Κάσπακα διὰ τοῦ στόλου καὶ τὸν Δούκαν Ἰωάννην διὰ τῆς ἠπείρου οἱ ἐντὸς τῇ Σμύρνῃ ἄμφω προσπελάσαντας θεασάμενοι. καὶ τὸν μὲν Δούκαν ἐκ διαστήματός τινος τὸν ἐγγὺς χάρακα πηξάμενον τῶν τειχῶν, τὸν δέ γε Κάσπακα τῷ λιμένι προσοκείλαντα. ἐπεὶ καὶ ἡ τῆς Νικαίας ἅλωσις ἤδη ἐγνώσθη αὐτοῖς, οὐδ' ὅλως ἀντικαταστῆναι τούτοις ἠθέλησαν, ἀλλ' εἰς λόγους καὶ σπονδὰς εἰρηνικὰς ἐλθεῖν ἠρετίσαντο. ὑποσχόμενοι, εἴπερ ὀμωμοκέναι αὐτοῖς ὁ Δούκας Ἰωάννης θελήσει, ὥστε παραχωρῆσαι ἀπαθεῖς κακῶν πρὸς τὰ οἴκοι τούτους ἐπαναζεῦξαι, ἀναιμωτὶ καὶ μάχης ἄτερ τὴν Σμύρνην αὐτῷ παραδοῦναι. Συντίθεται τοίνυν ὁ Δούκας τηνικαῦτα τῇ τοῦ Τζαχᾶ γνώμῃ τὰ κατὰ σκοπὸν ἅπαντα πληρῶσαι ὑποσχόμενος. Μετ' εἰρήνης οὖν ἐκεῖθεν αὐτοὺς ἀπελάσας, τῷ Κάσπακι τὴν πᾶσαν οὐσίαν τῆς Σμύρνης ἀνέθετο. Γίνεται δέ τι κατὰ συντυχίαν τοιοῦτον. Τοῦ Κάσπακος ἀπὸ τοῦ Δούκα Ἰωάννου ὑποστρέφοντος προσῆλθεν αὐτῷ Σμυρναῖός τις διεγκαλῶν ἀφαιρεθῆναι παρά τινος Σαρακηνοῦ χρυσίνους πεντακοσίους στατῆρας. Ὁ δὲ ἀχθῆναι τούτους κριθησομένους ἐπέταξεν. Ὡς δὲ ὁ Σύρος εἵλκετο νομίσας ὡς ἐπὶ τὸ ἀναιρεθῆναι ἄγεται, καὶ ἀπογνοὺς τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας σπασάμενος μάχαιραν κατὰ τῶν σπλάγχνων τοῦ Κάσπακος ὠθεῖ. Ἐπιστραφεὶς δὲ πλήττει καὶ τὸν τούτου ὁμαίμονα περὶ τὸν μηρόν. Συγχύσεως δὲ ἐκεῖ τούτῳ γενομένης πολλῆς,

A verum ita ut ad ipſos quoque, ſi res ferret, laceſſendos debellandoſque miſſæ contra eos copiæ ſufficerent. His ubi magis urgentibus ſatisfeciſſet curis reliquum omnem, quam cogere numeroſiſſimum poſſet, ductare ipſe Auguſtus præſens exercitum decreverat ſuppetias obſeſſis Antiochiæ Latinis; cum eoque pugnare totis viribus adverſus Barbaros qui eos illic oppugnabant. Hæc animi conſulta quo in rem conferret acceſſit Joannem Ducam uxoris ſuæ fratrem, eique tradit copias ex diverſis collectas regionibus, claſſemque ſatis validam ad oppugnandas littorales arces quæ a Piratis iſtiuſmodi tenebantur. Dedit etiam filiam Tzachæ nuper cum aliis e principali Turcorum familia qui Nicææ ſunt reperti, occaſione deditionis civitatis ejus illic captam. Dedit B autem eam in uſum confirmandi, oſtenſione puellæ iſtius, quam ſervari apud Nicæam notum erat Turcis, nondum ſatis vulgati nuncii expugnatæ Nicææ. Quem quidem late ſpargi a Joanne mandabat Imperator: & Satrapis, aliiſque Piratis Barbaris, ſi quos ad tantam rem credendam inveniret duros, tale captivum caput in fidei argumentum ineluctabile monſtrari. Inde enim futurum ſperabat ut certi tali teſtimonio ac pignore de Nicæa dedita latrones Turci, rebus jam ſuis diffidentes, quas obtinebant arces pro vita & ſecuro abitu incruenta compoſitione paciſcerentur. Jam deinceps faciendum mihi eſt ut quas iſto bello victorias Joannes Ducas reportavit hoc loco memorem. Is Dux avunculus meus ſic inſtructus, uti di- C xi, vale Imperatori dicto, e magna urbe proficiſcens, cum trajeciſſet in Abydum, acceſſito Caſpaci, claſſis præfecturam curamque commendavit; promiſſo ei, ſi navaſſet iſta in re operam, principatu civitatis Smyrnæ, conterminarumque regionum, ubi ea per eos capta Imperioque reddita civitas foret. Cum hac ſpe ac mandato Caſpax claſſem ſolvit Smyrnam verſus: Joanne terreſtres copias per continentem eodem per ſe ductante. Nec diu poſt qui Smyrnam tenebant Turci, ſimul Joannem Ducam a terra contra ſe cum exercitu venientem; atque adeo jam non longe a ſuis mœnibus caſtra munientem: ſimul a mari appellentem cum claſſe Caſpacem portuique applicantem, attoniti cum vidiſſent; vulgata jam quoque antea perculſi fama Nicææ captæ; nequa- D quam obfirmare animos ad reſiſtendum potuere. Ventum ergo ſtatim ad tractandum eſt: Cumque nihil peterent aliud niſi ſibi jurari a Joanne Duca ſecurum ipſis & innoxium per Romanos receſſum in domos ſuas fore: proque eo Smyrnæ deditionem præſentem paciſcerentur: viſa Joanni eſt non aſpernanda occaſio tantæ urbis adventu primo ſine cruore ac periculo recuperandæ. Pollicente igitur ſine mora Duca quæ petebant Tzachenſes Smyrnæi, abeunt illi continuo, urbiſque præfectura ejus ac cuſtodia cum fide Caſpaci, cui erat promiſſa, committitur. Verum incidit caſus quo interverſum Caſpaci præmium, oblatum exitium eſt. Deduxerat is abeuntem Joannem, officii cauſa. Inde E Smyrnam redeunti occurrit Smyrnæus quidam conquerens per vim ſibi ablatos a Saraceno quopiam ſtateres aureos quingentos. Eo Caſpax audito duci utrumque cauſam dicturum imperat. Id cum mox fieret, Syrus more ſibi male conſciorum, trahi ſe ad ſupplicium non ad judicium ratus, indeque in deſperationem ſalutis actus, ſtrictum rabide gladium per viſcera Caſpacis adigit, fratremque ejuſdem pari furore converſus in femore percutit. Multa hinc circum pertur-

Edit Pariſ. pag. 322.

Joannes Ducas Sororius Auguſti contra Piratas mittitur.

Filia Tzachæ apud Nicæam capta

oſtentatur ad faciendam fidem Nicææ captæ.

Caſpax claſſi præfectus.

Smyrna Joanni Ducæ deditur.

Pag. 323.

Caſpax interficitur.

batione orta, Saracenus elabitur. at Claſſiarii paſſim omnes atroci exciti fame, mixtis uno tumultu nautis, militibus, remigibus, urbem infeſti petunt cæde per omne caput crudeliſſima graſſantes. brevique lugubre ſpectaculum cæcus is furor dedit: hominum ad decem millia uno momento atque impetu trucidatorum. Graviter Ducas accepit nuncium interfecti Caſpacis, luctuque ad tantam jacturam aliquandiu tracto, curam de novo intendit omnem in arcis atque in urbis Caſpaci prius commendatæ firmanda cuſtodia. Luſtratis ergo per ſe muris munitionibuſque civitatis, exploratàque per idoneos homines fide atque arcana ſententia civium colonorumq; Smyrnenſium: quoniam opus eſſe videbat viro forti, quem omnium præſtantiſſimum ſibi perſpectum ad manum tum habuit Hyaleum Smyrnæ Præfectum declaravit, virum bello fortiſſimum. Ipſe navalibus copiis ad Smyrnæ tutelam relictis, terreſtres ſecum adverſus Tangripermem & Maracen Epheſi incubantes rapit. Hunc conſpicati procul duo iſti Satrapæ, prodeunt acie ſtatim inſtructa, pugnamque Joanni offerunt in planitie arci ſubjecta. Cunctatus parum per Ducas, mox tamen agmine & ipſe quam peritiſſime ſtructo, impigre in eos movet. Dimicatur atrociter & diu, vigente in maximam diei partem utrinque certamine. Tandem poſt longum æquilibrium dubiæ fortunæ Turci tergis præbitis plane fuſi, fugam cruentam & infeſtam inſequentibus noſtris nece ac ſervitute multorum e ſuis habuere. Inter captivos, quorum univerſus ad duo millia numerus aſcendit, plerique Satrapæ reperti: De quibus conſultus Imperator ſpargi eos per inſulas juſſit. Reſidui Turci per Mæandrum amnem profecti Polybotum, ſatis illic ſecure morabantur, haudquaquam exiſtimantes Joannem eo cogitaturum. Verum hæc eos quidem fiducia fefellit. Is enim relicto Petzea qui urbi Epheſinæ Ducis jure nomineque præeſſet, exercitu aſſumpto ſecum omni, non tumultuario ac cupide, ſed, ut experientiſſimum decebat Ducem, pedetentim ordinateque in Turcos movit; mandatis monitiſque Imperatoris tali cautione adverſus eam gentem bellum gerens. Præceſſerant ut diximus Turci Polybotum. Horum illuc properantium veſtigia premere via eadem ſequenda Joannes noluit; ſed compendioſiori alia tuto invectus Sardeis obiter & Philadelphiam occupavit, quarum cuſtodiam Michaeli Cecaumeno credidit. Hinc Laodiceam cum acceſſiſſet obvios effuſo accurſu cives omnes habuit ſe ſuaque alacriter dedentes: iis ille humaniter acceptis tantam fidem habuit ut nullo impoſito Præfecto præſidiove, ſuo ipſos juri arbitrioque permitteret. Inde Chomate tranſito Lampen cepit, eique Camytzin Euſtathium Ducem impoſuit. Polybotum denique non diu poſt Turcos eo receptos pervenit: quorum in turbam ex itinere ſecuro adhuc inconditam, ſarcinisque vix bene depoſitis implicitam, impreſſione invectus acri, cladem illis infert maximam, qua & cæſi plurimi Barbarorum ſunt, prædaque ingens, nec minor captivorum numerus eſt receptus. Dum hæc maxime Joannes contra Turcos gerit, Imperator paratis copiis profectus in auxilium Gallorum Antiochiam propugnantium, Philomelium cum univerſo exercitu pervenit, multis obiter cæſis Barbaris receptiſque urbibus quæ occupatæ ab iis antea fuerant. Illic eum conveniunt Gulielmus Grantemanes, Stephanus Comes Franciæ, & Petrus Aliphæ, dimiſſi per funes e pinnis murorum Antiochiæ, & per Tarſum ad Imperatorem, quo mittebantur, profecti. Ii confirmarunt arcto

Cædes decem millium hominum Smyrnæ edita.

Hyaleus Smyrnæ præfectus.

Tangripermes & Maraces acie vincuntur a Joanne.

Captivi Satrapæ per inſulas ſparſi.

Petzea Epheſo præfectus.

Edit. Pariſ. pag. 324.

Joannes Sardibus & Philadelphiæ obiter occupatis Cecaumenum præficit.

Laodiceam liberam relinquit.

Lampe capta & Camytzæ Euſtathio commiſſa.

Turci ad Polybotum a Duca cæſi.

Imperator in auxilium Gallorum Antiochenſium procedit.

Legati Gallorum ad eum veniunt.

A ὁ μὲν Σαρακηνὸς ἀποδιδράσκει, οἱ δὲ τοῦ στόλου ἅπαντες σὺν αὐτοῖς ἐρέταις εἰς τὴν πόλιν ἀτάκτως εἰσχέοντες, τοὺς πάντας ἀνηλεῶς ἀπέκτεινον. Καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα ἐλεεινόν, ὥστε δέκα χιλιάδας ἀποκτανθῆναι ἐν ὀξείᾳ καιροῦ ῥοπῇ. Ὁ δὲ Δούκας Ἰωάννης περιαλγήσας ἐπὶ τῇ τοῦ Κασπάκη ἀναιρέσει ἐφ' ἱκανόν, ὅλως αὖθις τῆς τοῦ κάστρου φροντίδος ἐγεγόνει. Ἐξελθὼν τοίνυν καὶ περιαθρήσας τὰ τείχη, τάς τε τῶν ἐποίκων γνώμας παρὰ τῶν εἰδότων ἀκριβωσάμενος, ἐπεὶ χρεία ἦν γενναίου ἀνδρός, τὸν Ὑαλέα φέρτερον τῶν ἄλλων εἰδώς, δοῦκα τῆς Σμύρνης καθίστησιν. Ἀνὴρ δὲ οὗτος ἀρειμάνιος. Καταλιπὼν δὲ καὶ τὸ ναυτικὸν ἅπαν εἰς φυλακὴν τῆς Σμύρνης, αὐτὸς τὰς δυνάμεις ἀναλαβόμενος πρὸς τὴν Ἐφεσίων ἤλαυνε παρὰ τοῦ Τανγριπερμῆ καὶ τοῦ Μαράκη τῶν Σατραπῶν κατεχομένην. B Τοῦτον θεασάμενοι οἱ βάρβαροι κατ' αὐτοῦ ἰόμενοι, ὁπλισάμενοι καὶ σχῆμα πολέμου περὶ τὴν ἔξω τοῦ κάστρου πεδιάδα διατυπώσαντες τὰς φάλαγγας ἵστησαν. Ὁ δὲ Δοὺξ μηδὲ μικρόν τι μελλήσας σὺν διατάξει στρατιωτικῇ κατ' αὐτῶν ἐξώρμησε. Τῆς γοῦν συμβολῆς τοῦ πολέμου γεγονυίας τὸ πλεῖον τῆς ἡμέρας παρῴχετο. Μαχομένων δ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, καὶ τῆς μάχης οὔσης ἀμφιρρεποῦς, οἱ Τοῦρκοι τὰ νῶτα ὑποσχόντες τρέπονται κατακράτος. Κτείνονται δὲ τηνικαῦτα πολλοί, ἁλίσκονται δὲ οὐ τῶν τυχαίων μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν Σατραπῶν οἱ πλείους, ὡς συμποσοῦσθαι τοὺς ἑαλωκότας εἰς χιλιάδας δύο. Περὶ ὧν μεμαθηκὼς ὁ Βασιλεὺς διασπαρῆναι C τούτους εἰς τὰς νήσους προσέταξεν. Οἱ δὲ καταλειφθέντες τῶν Τούρκων διὰ τοῦ ποταμοῦ Μαιάνδρου πρὸς τὸ Πολύβοτον ἀπερχόμενοι καταφρονητικῶς διετέθησαν, τὸν Δούκαν πάλιν ἀπελπίσαντες· τὸ δὲ οὐχ οὕτως εἶχεν. Ἀλλὰ τὸν Πετζέαν Δούκαν ταυτησὶ τῆς πόλεως καταλιπών, αὐτὸς ὁπλιτικὸν ἅπαν ἀναλαβόμενος, παραυτίκα ὄπισθεν οὐ φύρδην, ἀλλ' εὐτάκτως καὶ ὡς ἐχρῆν ἐμπειρότατον στρατηγὸν κατὰ τῶν ἐναντίων ἰέναι, ἤλαυνε κατὰ τὰς ὑποθημοσύνας τοῦ Αὐτοκράτορος. Οἱ μέντοι Τοῦρκοι, καθά γε εἴρηται, διά τε Μαιάνδρου καὶ τῶν παρακειμένων αὐτῷ πολέων ὁδεύσαντες καταλαμβάνουσι τὸ Πολύβοτον. Ὁ δὲ Δοὺξ οὐ κατὰ πόδας αὐτοὺς ἐδίωκεν, ἀλλὰ τὴν συντομωτέραν ὁδεύσας τάς τε Σάρδεις καὶ τὴν Φιλαδέλφειαν ἐξ ἐπιδρομῆς κατέσχε, τὴν D τούτων φρουρὰν Μιχαὴλ τῷ Κεκαυμένῳ πιστεύσας. Καταλαβὼν δὲ τὴν Λαοδίκειαν καὶ πάντων παραυτίκα προσεληλυθότων αὐτῷ, αὐτοῖς μὲν ὡς αὐτομόλοις χρησάμενος καὶ τεθαρρηκώς, ἀνέτως τὰ σφέτερα κατοικεῖν εἴασε, μηδὲ ἡγεμόνας ἐπιστήσας. Ἐκεῖθεν δὲ διὰ τοῦ Χώματος διελθὼν τὴν Λάμπην κατέλαβε, καὶ ταύτῃ καὶ τὸν Καμύτζην Εὐστάθιον στρατηγὸν ἐπέστησεν. Ἐφθακὼς δὲ εἰς τὸ Πολύβοτον καταλαμβάνει Τούρκων πλῆθος πολύ, καὶ ἐπεισπεσὼν αὐτοῖς ἄρτι τὰς σκευὰς καταθεμένοις συμβαλὼν παραυτίκα νικᾷ κατακράτος. Καὶ κτείνει μὲν πολλούς, ἀναλαμβάνει δὲ λείαν πολλὴν καὶ τὸ πλῆθος ἀνάλογον. Τούτου γοῦν μήπω ἐπανεληλυθότος, ἀλλ' E ἀγωνιζομένου κατὰ τῶν Τούρκων ὁ Βασιλεὺς ἐπειχθεὶς εἰς ἀρωγὴν τῶν περὶ τὴν Ἀντιόχειαν φθάσαι Κελτῶν, ἐπεὶ τὸ Φιλομήλιον κατέλαβε σὺν ὅλαις δυνάμεσι πολλοὺς ἐν τῷ μεταξὺ κτείνας βαρβάρους, πολλὰς δὲ καὶ πόλεις ῥυσάμενος ὑπ' αὐτῶν πρὶν κατεχομένας, φθάνει τηνικαῦτα τοῦτον ἐξ Ἀντιοχείας Γουλιέλμος ὁ Γραντεμανὴς καὶ Στέφανος Κόμης Φραγγίας, καὶ Πέτρος ὁ τοῦ Ἀλίφα, χαλασθέντες καλωδίοις διὰ τῶν κρηδέμνων Ἀντιοχείας καὶ διὰ τῆς Ταρσοῦ ἀφικόμενοι διαβεβαιοῦντες ὡς συ-

τὸν κομιδῇ συνελαθῆναι τοὺς Κελτοὺς καὶ ὑπομιμνήσκοντες τὴν αὐτῶν παντελῆ ἀπώλειαν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς διὰ τοῦτο καὶ μᾶλλον εἰς βοήθειαν αὐτῶν ἔσπευδε ταχῦναι, κἂν ἅπαντες αὐτὸν τῆς τοιαύτης ὁρμῆς ἀνέκοπτον. Ἐπεὶ δὲ βαρβάρων κατ᾽ αὐτοῦ ἔφοδος ἀμυθήτων ἁπανταχῇ διεκηρυκεύετο ἐπικαταλαμβάνειν αὐτὸν ἤδη. Καὶ γὰρ ὁ τοῦ Χοροσὰν Σουλτὰν τὴν τοῦ Αὐτοκράτορος ὑπὲρ τῶν Κελτῶν μεμαθηκὼς ἐπέλευσιν τὸν ἴδιον υἱὸν Ἰσμαὴλ τῇ κλήσει, ἀπείρους δυνάμεις ἀπό τε τῆς Χοροσὰν ἀπό τε τῶν πορρωτέρων μερῶν συναγαγὼν καὶ καρτερῶς ἐξοπλίσας ἁπάσας κατ᾽ αὐτοῦ ἐξέπεμψεν, ἐντειλάμενος τάχος τὸν Αὐτοκράτορα φθάσαι πρὸ τοῦ τὴν Ἀντιόχειαν καταλαβεῖν. Τὴν μὲν ὁρμὴν τοῦ Αὐτοκράτορος, ἣν εἶχεν ὑπὲρ τῆς τῶν Κελτῶν σωτηρίας, διαχρήσασθαί τε σπεύδων τοὺς κατ᾽ αὐτῶν λυττῶντας Τούρκους, καὶ αὐτὸν δὴ τὸν τούτων ἡγεμόνα Κουρπαγὰν ἐπέσχε τὰ διαμηνυθέντα ὑπό τε τῶν ἐληλυθότων Φράγγων, ὑπό τε τὴν τοῦ Ἰσμαὴλ κατ᾽ αὐτοῦ μηνυσάντων ἔλευσιν. Λογισμὸν δὲ τὸν εἰκότα περὶ τοῦ μέλλοντος λαμβάνων, ὡς ἀμήχανον εἴη πρᾶγμα σῶσαι πόλιν, ἄρτι μὲν ὑπὸ τῶν Κελτῶν ἁλοῦσαν, ἀσαλεύσαν δ᾽ ἔτι, καὶ ἔξωθεν ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν αὐτίκα πολιορκουμένην· τῶν Κελτῶν τὰς σωζούσας ἀπεγνωκότων ἐλπίδας, καὶ βουλευομένων τοῦ μὲν τείχους ἐρήμου παραχωρῆσαι τοῖς πολεμίοις, ἑαυτοὺς δὲ μόνους περισῶσαι διὰ φυγῆς. Ἔστι μὲν γὰρ τὸ τῶν Κελτῶν γένος μετὰ τῶν ἄλλων αὐτόνομόν τε καὶ ἀξύμβουλον, στρατηγικῇ δὲ εὐταξίᾳ καὶ ἐπιστήμῃ μηδέποτε χρώμενον. Ἀλλ᾽ ἐπειδὰν μάχη καὶ πόλεμος περιστῇ, περιυλακτοῦντος αὐτοῖς τοῦ θυμοῦ, ἀκάθεκτοί τε εἰσὶν οὐ τὸ στρατιωτικὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἡγεμόνες, ὡς ἐς μέσας φάλαγγας τῶν πολεμίων εἰσπίπτοντες ἀφόρητοι, εἰ ὅλως τὸ ἀντικαθεστάμενον ὑποχαλάσειε. εἰ δὲ στρατιωτικαῖς ἐμπειρίαις λόχους οἱ πολέμιοι πολλάκις καταστήσαιεν, καὶ τεχνικῶς αὐτοὺς μετελεύσονται, εἰς τοὐναντίον πᾶν τὸ θράσος αὐτοῖς περιίσταται. Τὸ γὰρ ὅλον εἰπεῖν εἰς πρώτας ῥύμας ἀνυπόστατοι εἰσὶν οἱ Κελτοί, τὸ δέ γε μετὰ ταῦτα καὶ λίαν εὐχείρωτοι διά τε τὸ τῶν ὅπλων βάρος, καὶ τὸ τῆς γνώμης θυμοειδὲς καὶ ἀλόγιστον. Διὰ ταῦτα μήτε ἀποχρώσας πρὸς τοσαῦτα πλήθη δυνάμεις ἔχων, μήτε τὰς τῶν Κελτῶν γνώμας μεταλαβεῖν, μήτε ξυμβουλῇ τούτους βελτίονι εἰς τὸ συμφέρον μετοχετεύειν δυνάμενος, δεῖν ἐλογίζετο μὴ προσωτέρω χωρεῖν, ἵνα μὴ εἰς τὴν τῆς Ἀντιοχείας ἀρωγὴν ἐπειγόμενος καὶ τὴν Κωνσταντίνου προσαπολέσειε. Πτοηθεὶς δὲ μὴ ἐπικαταλαμβανόντων αὐτὸν Τουρκικῶν ἀμυθήτων λαῶν, οἱ ἔποικοι τῶν φρουρίων Φιλομηλίου παρανάλωμα βαρβαρικῆς γένωνται μαχαίρας, εἰς νοῦν βάλλεται διακηρυκεῦσαι μὲν ἁπανταχῇ τὴν τῶν Ἀγαρηνῶν ἔφοδον, καὶ παραυτίκα διεκηρυκεύετο. καὶ ὅτι ἕκαστος καὶ ἑκάστη προεξελθέτω τῆς τούτων ἐλεύσεως, τὰ σώματα αὐτῶν καὶ τὰ χρήματα ὁπόσα φέρειν δύνανται

A plane loco res & ſpes Gallorum eſſe, imo jurarent imminere ipſis exitium ſupremum. Quo nuncio Imperator tanto accenſus eſt magis ad maturandum quod deſtinabat ipſis auxilium; quam jam omnes illum a tali conſilio impetuque revocabant. Paulo poſt tamen cum fama percrebuiſſet undecumque affluens adventantis contra Imperatorem immenſæ multitudinis Barbarorum quos Coroſanis Sultan partim ex ea ipſa urbe ubi regnabat delectos, partim ex ulterioribus acceſitos regionibus in occurſum Romanarum copiarum Auguſto ipſo Duce Antiochiam petentium feſtinare juſſerat, præpoſito ipſis Iſmaele filio, cœpit Imperator remittere de iſto quo ferebatur impetu ſolvendæ utique obſidionis B Antiochenæ, & Curpaganis cum ſuo Turcico exercitu internecione delendi. Cogitanti deinde tota de re attentius illa ipſa legatio Gallorum & triſtes de ipſorum deſperatiſſimo ſtatu paulo ante accepti nuncii, qui tunc ad properandum ſtimulaverant, jam alia omnia ſuadere videbantur. Quo enim ſerum accur„ reret auxilium rebus plane perditis? & quid „ attinebat cladem ſociorum quam nullo co„ natu impedire poſſet, ſtulta ſuorum ſuique „ jactura, ultroque accita clade cumulatum „ ire? Fac perrumpi omnia, & per conjuratas „ contraque objectas Orientis opes perduci „ Antiochiam Romanas poſſe copias, quid i„ bi reperietur niſi ſemiruta civitas, arcis in„ C tus hoſtilis jugum adhuc patiens, non prius „ de Turcis capta quam ab iiſdem arctius ob„ ſeſſa oppugnataque acrius, circumfuſis un„ dique innumerabilibus turmis Agarenorũ: „ quam qui utcumque tenent pauci & malis „ fracti, vitam qualemcumque ac nudam fu„ gam pro ſumma votorum ambiant? Acce„ debat ad hujus ſententię momentum recor„ datio indolis Francorum levis, inconſultæ, „ temerariæ, indocilis parendi uno vigentis „ primo impetu ſtolidæ ferociæ, per quem „ Duces juxta militeſque ubi æſtu elati fer„ ventis irę in medias hoſtiles ſtatim phalan„ ges inſilierint, intolerabiles illi tunc quidem „ ſunt & facile perrumpunt ſternuntque ob„ vium robur quodcumque: verum ſi primo„ rem iſtam rabiem arte declinaveris, ſi „ cautas inſidias poſueris, ſi laſſis & circum„ D ventis ſuperveneris, non agnoſcas auda„ ciam priorem: imo nihil impeditius nihil „ ſuperatu facilius experiaris. nam & onera„ tum armis corpus ſe præbet ictibus & cæcus „ atque amens animus conſilii nihil expediti „ nimirum fruſtrato confuſoque, quem unum „ operum omnium inſtrumentum habet, ve„ cordi ac præcipiti furore. Quorſum igitur i„ ta turbidis ita deſperatis Gallorum rebus „ miſcere ſuas Romanus curet? Et cum neque „ copias habeat vincendis Barbaris Antiochiã „ oppugnantibus pares, neque aut conferre „ conſilia (quod opus erat ad conditionem rei „ gerendæ) cum obſeſſis queat: nec ſi id liceat „ ſperet tamen in ſententiam ſecum unam „ trahere genus pervicax & accipiendis con„ ſiliis indocile, utique nihil conſulat pruden„ E tius quam hic ſiſtere: ne ſi pergat, & in via „ male loka progrediendi perſeverantiam „ obſtinet, dum Antiochiæ auxilium impor„ tat, Conſtantinopoli accerſat exitium. Cę„ terum regreſſurus Imperator a Philomelio miſericordem concepit curam ſalutis ac libertatis Chriſtianorum loca illa incolentium, quos imminente adventu barbaricarum copiarum innumerabilium occiſione occidendos ab iratis Turcis intelligebat. Tanto ergo malo ut præverteret vulgari paſſim per regionem circum omnem Agarenorum expeditionem juſſit, tũ per præcones edici ut qui ſexus ætatiſque omnis ſalvi eſſe vellent, ad caſtra

orantes ut auxilium maturet.

Ille tamen metu Sultanis conſtatur primo,

mox recedere ſtatuit.

Edit. Pariſ. pag. 325.

Fruſtra excuſare conante ſi lia & Gallos intempeſtive vituperante.

Philomelio recedens Imperator

Chriſtianis ſuadet ut tranſmigrent ſecum.

Imperatoris in tuta mox receſſuri ſe ſine A Imperatoris in tuta mox receſſuri ſe ſine piora adjungerent cum rebus omnes ſuis quaſcumque efferre poſſent, ſic futurum ut & corpora & opes certo exitio eriperent. Ad hanc vocem congregata multitudo ingens virorum & mulierum Imperatori comes reverſenti fuit; immenſo & captivorum numero, & rerum præda barbaricam cupiditatem fruſtrans; una prudentia conſilii opportune oblati matere accepti. Porro Imperator ſolicitus ne ſibi recedenti veſtigia Barbari cum pernicie magna inſtantes premerent, partem ex toto ſuo exercitu ſelegit cui curam demandaret reprimendarum incurſionum Agarenicarum. Eam partem in multas particulas ſubſecuit; quibus vagari paſſim ac ſeorſim juſſis mandavit ut ſi quos offenderent Turcorum manipulos audacter invaderent fortiterque cædendis iis ſpem & cogitationem cæteris adimerent Imperatoris perſequendi. Ipſe autem cum cætero univerſo populo captiviſque Barbaris, ac metu migrantibus Chriſtianis Conſtantinopolitanum iter terebat ſecurus. Quando Iſmael Archiſatrapa, qui cædes virorum, deſtructiones urbium, rerum corporumque prædas, quibus modis itinere toto a Conſtantinopoli ad Philomelium graſſatum in Turcos Auguſtum didicerat; cumulate ſeſe magna viciſſim ipſius clade ſperaverat ulturum; tutum jam Imperatoris receſſum audiens, dolorem ereptæ prædæ cauſa, interverſæque ſpei, oppugnatione Paiperti conſolari ſtatuit. Arx ea erat occupata paulo ante ab illo late inclyto Gabra Theodoro qui factus certior de Iſmaelis conſilio, jamque illius copias prope amnem munitioni ſuæ iſti proximum conſediſſe caſtris poſitis intuens, conſilia verſabat nocturnæ impreſſionis in Turcicas copias experiendæ. Verum quem tota res habuerit exitum, ſimul & unde ortus hic Gabras & qualis fuerit, dicendum aptiori loco reſervetur. Nunc quod propoſuimus decet exequi, de Antiochenſibus Latinis, qui magnis in anguſtiis deprehenſi, fame hinc graviter urgente; Turcis illinc de oppugnatione vehementiſſima nihil remittentibus, ad Petrum accedunt illum qui victus ad Helenopolim fuerat, ut diximus, Epiſcopum ipſorum, ſuppliceſque ab eo petunt quid ſibi tantis in malis auctor eſſet ut facerent? Quibus ille, *Nempe*, inquit, *caſtis corporibus ſanctum iter emenſuros, & quoad attigiſſetis Jeroſolymam non relaxaturos continentiam Deo polliciti, fidem videlicet fefelliſtis: indeque ſubtracto vobis, quo antea vigebatis vincebatiſque, auxilio cæleſti, retro fluere res veſtras, ac peſſum ferri, dolere magis quam mirari convenit. Vos vero ſi mihi creditis convertemini ad Dominum & in ſacco ac cinere pervigilandis jugi ſupplicio noctibus, lacrymiſque uberibus in vera peccatorum deteſtatione fundendis, ceteriſque id genus penitentiæ non fictæ documentis eluere ſatagetis maculas ſuſceptas. Hæc ſi vos pro virili accurabitis & conabimini, tum ego audebo ſane me ſequeſtrum atque interpretem ferre veſtrum ad Dominum, veſtraque ad illum deferre vota conjunctis & meis, quo eum vobis, ſi fieri poterit, reddam propitium.* Talibus Epiſcopi monitis perſuaſi Comites inſtitere Numini placando per aliquot dies. Poſt quos divino afflatus oraculo Pontifex accerſitis præcipuis eorum mandat ut a dextris altaris fodiant, illic inventuri ſanctum clavum. Faciunt illi ſedulo quod erat juſſum; pauloque poſt meſti renunciant fruſtra ſe quæſiſſe ſperatum pignus. Ad eum nuncium Antiſtes ingeminat ad Deum preces. Poſt quas remiſſis eodem Principibus edixit: ſcrutarentur diligentius; nec gravarentur explorare tactu, curioſiſſima ſolicitudine rimandi; venturam ſic denique ſub manum quæſitam rem. Parent; & voti compotes facti, repertum ſacrum clavum alacri feſtinatione cum gaudio quodam horrore mixto ad Petrum deferunt. Electus hic caſtiſſimus habitus omnium Sangeles cui ſan-

Conſilio ipſis ſalutari.

Cautio periti Ducis in receſſu propinquis hoſtibus.

Edit. Pariſ. pag. 326.

Iſmael Archiſatrapa Paipertum oppugnat.

Galli Antiochenſes Petrum Epiſcopum conſulunt.

Qui eos ad pœnitentiam hortatur.

Illis obtemperantibus.

Mirabilis inventio ſacri Clavi ſive mucronis ſacræ quæ Chriſtum pupugit.

pag. 327.

ϗυσαίζοντες. Εἵποντο μὲν οὖν ἅπαντες εὐθὺς συνέπεσθαι τῷ Βασιλεῖ οὐκ ἄνδρες μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐταὶ γυναῖκες. Οὕτω μὲν οὖν τὰ τῶν αἰχμαλώτων ἀνεσώζετο τῷ Βασιλεῖ. Μέρος δὲ τοῦ στρατιωτικοῦ ἀποτεμόμενος καὶ τοῦτο εἰς πολλὰ διελὼν ἐν πολλοῖς μέρεσι κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐξαπέστειλεν, εἴ που προσεκδρομάς τινας ποιουμένους τοὺς Τούρκους ἀθρόον ξυμμίγνυσθαί τε αὐτοῖς καὶ καρτερῶς μαχομένους ἀναστέλλειν τὴν κατὰ τοῦ Αὐτοκράτορος ἔφοδον, αὐτὸς δὲ μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ τῶν τε ἑαλωκότων βαρβάρων καὶ τῶν προσκεχωρηκότων Χριστιανῶν ἐπαναζεύγνυσι πρὸς τὴν βασιλεύουσαν. Ὁ δέ γε Ἀρχισατράπης Ἰσμαὴλ μεμαθηκὼς περὶ τοῦ Αὐτοκράτορος ὅτι τῆς Κωνσταντίνου ἐξεληλυθὼς πολλὴν μὲν ἀνδρεκτασίαν πεποιηκώς, πολλὰς δὲ καὶ κωμοπόλεις ἐν τῷ διέρχεσθαι παντελῶς ἐξεπόρθησας, πολλήν τε λείαν καὶ αἰχμαλώτους ἀναλαβόμενος ἐπαναζεύγνυσι πρὸς τὴν βασιλεύουσαν, μηδὲν ἔργον αὐτῷ καταλελειπώς, ὡς τῆς ἄγρας ἀπέτυχεν ἐν ἀμηχάνοις καθίστατο, καὶ ἐφ' ἑτέραν τραπόμενος τὸ Παΐπερτ πολιορκῆσαι ἐπέγνω. ὅπερ πρὸ μικροῦ κατασχὼν εἶχεν ὁ περικλυτὸς ἐκεῖνος Γαβρᾶς Θεόδωρος· καὶ καταλαβὼν τὸν ἀγχοῦ τούτου ῥέοντα ποταμόν, ἅπαν ἐκεῖ τὸ στρατιωτικὸν κατέθετο. Τοῦτο μεμαθηκὼς ὁ Γαβρᾶς διεσκοπεῖτο νυκτὸς ἐπιθέσθαι αὐτῷ. Ἀλλ' ὁποῖον μὲν πέρας τὰ κατὰ τὸν Γαβρᾶν ἐσχήκει, καὶ ὅθεν αὐτὸς ὥρμητο, καὶ ὁποῖος ἦν, ταμιευσάσθω ὁ λόγος ἐς τὸν προσήκοντα τόπον. τὰ νῦν δ' ἐχέσθω τοῦ προκειμένου· Οἱ δέ γε Λατῖνοι ὑπό λιμοῦ τε καὶ συνεχοῦς πολιορκίας δεινῶς πιεζόμενοι, προσεληλυθότες τῷ εἰς Ἑλενόπολιν τότε ἡττηθέντι Πέτρῳ τῷ ἐπισκόπῳ αὐτῶν, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, ᾐτοῦντο βουλὴν ἐξ αὐτοῦ. Ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἁγνοὺς φησὶ τηρῆσαι αὐτοὺς ὑποσχόμενοι μέχρις ἂν τὴν Ἱερουσαλὴμ καταλάβητε παρέβητε οἶμαι τὴν ὑπόσχεσιν. Διὰ τοῦτο τοίνυν ὑμῖν οὐκ ἐπαρήγει ὡς τὸ πρότερον ὁ Θεός. Δεῖ οὖν ἐπιστραφῆναι πρὸς τὸν Κύριον καὶ τὰς σφῶν ἀποκλαύσασθαι ἁμαρτίας, ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ καὶ δάκρυσι θερμοῖς τὴν μετάνοιαν ἐνδειξαμένους, καὶ παννύχοις δεήσεσι. τότε δὴ κἀγὼ καὶ αὐτὸς ὑπὲρ ὑμῶν τὸ θεῖον ἐξιλεούμενος. Πείθονται τοῖς τοῦ Ἀρχιερέως παραινέσεσι, καὶ μεθ' ἡμέρας τινὰς ἐκ θείας ὀμφῆς κινηθεὶς ὁ Ἀρχιερεὺς μεταπεμψάμενος τοὺς μεγιστᾶνας τῶν Κομήτων παρηγγύατο δεξιόθεν διορύξαι τοῦ θυσιαστηρίου, κἀκεῖσε τὸν ἅγιον εὑρήσειν ἧλον. Τὸ ἐπιταχθὲν οὖν πεποιηκότες ἐπεὶ μὴ εὑρηκότες ἐπαναστρέψαντες μετὰ ἀθυμίας τὴν τοῦ ζητουμένου ἀφαμαρτίαν ἀπήγγελλον. Ὁ δὲ ἐκτενέστερον τὴν δέησιν ποιησάμενος, ἐπιμελέστερον τὴν τοῦ ζητουμένου ἀναψηλάφησιν ποιήσασθαι ἐπέταττεν. Οἱ δὲ καὶ αὖθις ἐπλήρουν τὸ κελευσθὲν, καὶ τὸν ζητούμενον εὑρηκότες, δρομαίως προσέφερον τῷ Πέτρῳ χαρᾷ καὶ φρίκῃ συνεχόμενοι. κἀντεῦθεν ὡς ἁγνοτέρῳ τῶν ἄλλων τῷ Σαγγίλῃ ἐν ταῖς μάχαις τὸν σεπτὸν καὶ θεῖον ἐγχειρίζουσιν ἧλον. Τῷ

γοῦν μετ᾽ αὐτοῦ ἐξ ἀνόπτου πύλης κατὰ τῶν Τούρκων ἐξώρμησαν. Τότε δὴ ὁ καλούμενος Φλάντρας ᾐτήσατο τοὺς λοιποὺς μίαν ταύτην αἴτησιν παραχωρηθῆναί οἱ μετὰ τριῶν μόνων κατὰ τῶν Τούρκων τῶν ἄλλων πρῶτον αὐτὸν ἐξιππάσασθαι. Δέδοται δὲ τούτῳ τὸ αἰτηθέν, καὶ ὁπηνίκα αἱ φάλαγγες ἑκατέρωθεν ἰλαδὸν ἑστήκεσαν καὶ ἡ τοῦ πολέμου συνάψις ηὐτρέπιστο, αὐτὸς τοῦ ἵππου ἀποβὰς καὶ προσκυνήσας ἑαυτὸν τρισάκις τῷ Θεῷ ἐπηύξατο, ἐκεῖθεν τὴν βοήθειαν ἐξαιτούμενος. Βοησάντων δὲ πάντων, ὁ Θεὸς μεθ᾽ ἡμῶν, ὅλοις ῥυτῆρας κατ᾽ αὐτοῦ τοῦ Κουρπαγᾶ ἐνέδωκεν ἐπί τινος λόφου ἱσταμένου. Εὐθὺς οὖν τοὺς κατὰ πρόσωπον αὐτῶν ὑπαντιάσαντας, τοῖς δόρασι βαλόντες κατὰ γῆς ἔρριψαν. ἐντεῦθεν οὖν ἐκδειματωθέντες οἱ Τοῦρκοι, πρὸ τοῦ συρραγῆναι τὸν πόλεμον εἰς φυγὴν ἐτράπησαν, θείας πάντως δυνάμεως ἐπαρηγούσης τοῖς Χριστιανοῖς. Κἀν τῷ φεύγειν παραφρονήσαντες οἱ πλεῖστοι τῶν βαρβάρων, ταῖς δίναις τῶν ποταμίων συγχυθέντες ῥευμάτων ἀπεπνίγησαν, ὡς ἀντὶ γεφύρας χρηματίσαι τὰ σώματα τῶν ἀποπνιγέντων, τοῖς ὄπισθεν ἐρχομένοις. Ἐφ᾽ ἱκανὸν οὖν καὶ τοὺς φεύγοντας διώξαντες πρὸς τὴν Τουρκικὴν παρεμβολὴν ὑπέστρεψαν, κἀκεῖσε τὰς βαρβαρικὰς σκευὰς εὑρηκότες, καὶ ἣν συνεπεφέροντο λείαν ἅπασαν, ἀναλαβέσθαι μὲν ἤθελον παραχρῆμα. πολλὴν δὲ οὖσαν καὶ τριακονθημέροις μόλις ταύτην εἰσαγαγεῖν εἰς τὴν Ἀντιόχου πόλιν ἐξίσχυσαν. Ἐπ᾽ ὀλίγον οὖν αὐτοῦ που ἐγκαρτερήσαντες, ἐφ᾽ ᾧ τῆς τοῦ πολέμου κακοπαθείας ἑαυτοὺς διαναπαῦσαι, ἅμα δὲ καὶ τῆς Ἀντιόχου φροντίδα ποιούμενοι, ἀνεζήτουν τὸν ταύτην φρουρήσοντα. ἦν δὲ ὁ Βαϊμοῦντος, καθάπερ πρὸ τοῦ τὴν πόλιν ἁλῶναι φθάσας ᾐτήσατο. Παρακεχωρηκότες δὲ αὐτῷ τῆς ἁπάσης ἐξουσίας τῆς Ἀντιόχου, αὐτοὶ τῆς πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα φερούσης ἥψαντο. Ἐν δὲ τῷ διέρχεσθαι, πολλὰ μὲν τῶν παραλίων κάστρων κατέσχον, ὁπόσα δὲ ἐρυμνότατα ὄντα πλείονος ἐδεῖτο τῆς πολιορκίας παραδραμόντες τέως αὐτά, πρὸς τὴν Ἱερουσαλὴμ ἔσπευδον. Περιζώσαντες δὲ τὰ τείχη καὶ πυκναῖς προσβολαῖς πολιορκοῦντες αὐτὴν διὰ μέσης σεληνιακῆς περιόδου κατέσχον, πολλοὺς τῶν ἐντὸς Σαρακηνῶν καὶ Ἑβραίων ἀνῃρηκότες. Πάντων δὲ ὑποταγέντων αὐτοῖς, ἐπεὶ ὁ ἀντιβαίνων οὐδείς, τὴν ἐξουσίαν ἅπασαν τῷ Γοντοφρὲ ἀναθέμενοι καὶ ῥῆγα τοῦτον ὠνόμασαν. Διαμηνυθείσης δὲ τῆς τῶν Κελτῶν ἐφόδου τῷ ἐξουσιαστῇ Βαβυλῶνος Ἀμερμουμνῇ, καὶ ὅπως παρ᾽ αὐτῶν ἥ τε Ἱερουσαλὴμ ἑάλω, καὶ αὐτὴ ἡ Ἀντιόχου καὶ ἄλλαι πολλαὶ πόλεις αἱ ταύτῃ παρακείμεναι παρὰ τῶν Κελτῶν κατεσχέθησαν, τηνικαῦτα πολὺ πλῆθος συναγηοχώς, ἔκ τε Ἀρμενίων, Ἀράβων, Σαρακηνῶν τε καὶ Ἀγαρηνῶν, κατ᾽ αὐτῶν ἐξαπέστειλε. Τούτου διαμηνυθέντος παρὰ τοῦ Γοντοφρὲ τοῖς Κελτοῖς τηνικαῦτα ὡπλίσαντο κατ᾽ αὐτῶν, καὶ κατελθόντες εἰς τὸν Ἰάφα τὴν ἐκείνων περιμένον ἔφοδον. Εἶτα ἐκεῖθεν κατέλαβον τὸ Ῥάμελ, ἐν ᾧ καὶ ὁ μεγαλομάρτυς Γεώργιος μεμαρτύρηκε. καὶ ἐναντιωθέντες τῷ κατ᾽ αὐτῶν ἐρχομένῳ στρατεύματι τοῦ Ἀμερμουμνῆ, συνῆψε πόλεμον μετ᾽ αὐτῶν, καὶ τὴν νικῶσαν εἶχον, εὐθὺς οἱ Κελτοί. Τῇ δὲ μετ᾽ αὐτὴν καταλαβόντες

A ctum ac venerabile ferrum geſtandum in prælijs committeretur. Poſtridie fit eruptio per ſeductam portam, & male ſecuris ab ea parte Turcis inſuſpicabilem. Magnopere ambierat tandemque impetraverat a Ducibus cæteris Comes Flandriæ ſibi per eos ut liceret equo invehi primum in Turcos cum ſocijs dumtaxat tribus. Cum ergo ſtructæ in mutuo conſpectu acies ſtarent, & pranſi parati ſeſe utrinque ad congreſſum milites accingunt, Flandrenſis equo deſiliens terræ ſolum oſculatur tertio, Deum adorans atque invocans toties, mox bene ominantibus cunctis, & *Deus nobiſcum* acclamantibus, totis habenis in ipſum Carpagan invehitur ſuper tumulo quodam ſtantem. Quotquot occurrunt Turci vaſtis perſoſſi haſtarum ictibus ſternuntur. Qua vulgata in multos clade, cæteris animus

B contra occurrendi metum in turpem, & fugæ ante pugnam occupandæ præcipitem impetum mutatus eſt. Terga vertit tantus exercitus laceſſentibus & inſequentibus viris quatuor, manifeſto numine auxiliantis & Chriſtianam rem miſerantis Dei. Nec fuga indemnis fuit. Sic amentes & attoniti ruebant, ut in vortices objacentis fluminis ſe ultro injicerent: hauſtorum aquis inde numerum colligas, quod coacervata pleno alveo cadavera pontis uſum inſequentibus præbuere. In hunc modum fugientes Turcos perſecuti Galli quantum ſatis fuit, in caſtra Barbarica redeunt, ſpoliorum omnis generis immenſa vi referta. Itaque cum haud ſegniter operam direptioni darent: adeo tamen exhaurire infinitas opes tot manus unius diei rapina nequivere, ut ne conſecutis quidem

C & egerendo abſumptis triginta inde continuis alijs tota intra urbem Antiochiam comportari vix præda valuerit. Reſedere poſt hæc ibidem aliquandiu Galli tum ut ſe a fatigatione maxima priorum vigiliarum atque certaminum opportuna quiete reficerent: tum ut interim cuſtodiæ urbis Antiochiæ ſecuritatique providerent. Non fuit quærendus ad eam rem alius a Baimundo; qui hanc ſibi Præfecturam extra ſortem excipi, firmarique aſſenſu ac ſuffragijs Comitum jam ante captam civitatem mature curaverat. Ei ergo commendata cura omni, permiſſaque poteſtate urbis Antiochenæ, Galli Duces Jeroſolymam verſus iter intendunt. Multiſque obiter potiti maritimis arcibus, quæ faciliores expugnatu ſunt viſæ (nam quarum expugnationem majoris operæ moræque longio-

D ris fore videbant, eas feſtinantes alio intactas prætcribant) Jeroſolymæ tandem admoverunt copias, quam obſidentes oppugnanteſq; valida undique ſucceſſione murorum crebriſque ac vehementiſſimis inſultibus dimidio menſe ſubegerunt; Saracenis Hebræiſque qui intus erant interfectis plurimis. Locis porro & Gentibus cunctis late per circuitum domitis, pacate plena victoria fruentes, ſummam rerum Gothofredo deferunt, quem Regem elegerunt nominaruntque. At Amerimnas Princeps Babylonis audita fama expeditionis Gallorum, captæque ab ipſis Jeroſolymæ, Antiochiæ quoque ipſius, illique adjacentium aliarum urbium multarum, congregatas celeriter ingentes copias ex Armenis, Arabibus, Saracenis, Agareniſque contra ipſos miſit. Id cum Gothofredus rite com-

E pertum indicaſſet Gallis cæteris, illi omnes pariter adverſum Babylonios ſe armant; & convenientes in locum *Japha* dictum eorum illic impetum parati expectant. Paulo poſt tamen inde tranſeunt in Ramel, locum martyrio magni Georgii celebrem. ubi occurrente Amerimnæ exercitu acre commiſſum eſt prælium Gallis victoribus. Verum poſtri-

Sangelæ prærogativa caſtitatis electus qui ferrum Clavum ferret.

Eruptio in Turcos.

Comes Flandriæ tribus dumtaxat comitantibus Turcorum exercitum ſubdit.

Strages Turcorum ingens.

Triginta dies vix prædæ comportandæ ſufficiunt.

Baimundo Antiochia regenda permittitur.

Jeroſolyma oppugnatur a Gallis & capitur.

Edit. Pariſ pag. 328.

Gothofredus Rex a Gallis electus.

Amerimnas Princeps Babylonis in Gallos movet.

Ad Ramel Galli Babylonios primo vincunt.

die, iis qui extrema in acie ſteterant, in fronte collocatis & redintegrato certamine victi victores vicerunt, eoſque fuſos fugatos uſque ad Ramel perſecuti ſunt. Solus Balduinus neceſſitatem matura fuga vitavit includendi ſe in arcem mox obſidendam. non ulla ille quidem ignavia vel degeneri metu, ſed forti providentia ultorem ſe cladis a Babyloniis acceptæ & ſalutis ſuæ ſuorumque auctorem parans. Interim victores Barbari Ramel obſident, brevique capiunt: multis Latinorum cæſis, pluribus captis, & Babylonem a toto exercitu deductis: Mox inde revertentes copiæ, ut ſunt acres in perſequenda victoria Barbari, ad oppugnationem Japhæ pergunt. Verum ſupra dictus Balduinus captas prius a Francis urbes magnas minutaſque circumiens non paucos ex ſingulis pedites equiteſque congregatos in unum ſatis magnum collegit exercitum. cum quo progreſſus in pugnam, Babylonios prælio vicit. Porro Imperator poſt auditam Latinorum Rameleniem cladem, facere nequivit quin magna Francorum Comitum commiſeratione teneretur; quippe quos norat genere ortos illuſtriſſimo Heroum olim celebratorum, tum ætatis flore atque artuum robore nequaquam ab avita gloria degenerantes. Hos ergo tales viros ſervitutem ſervire miſeram apud infideles Barbaros non ferens clemens Princeps, Bardalem quemdam cum magna pecunia & litteris ad Amerimnam ſcriptis Babylonem deſtinavit ad eos liberandos. Amerimnas lectis Auguſti litteris, Comites omnes libentiſſime ſine pretio dimiſit, excepto Gothofredo: Hunc enim jam antea Balduinus ejus frater numerata mercede redemerat. Liberati Comites Conſtantinopolim venerunt: ubi eos perhonorifice Imperator excepit; tenuitque aliquandiu benigniſſime, quoad e viæ ac captivitatis moleſtiis refectos largaque pecunia donatos abire in domos ſuas lætos paſſus eſt. At Gothofredus plene jam reſtitutus in regnum, Jeroſolymitanis rebus ſatis firmatis, Balduinum fratrem ſuum redire Edeſſam permiſit. Sub id tempus Imperator Sangeli mandavit ut Laodiceam quidem Andronico Tzintziluccæ traderet, caſtrum vero Maracei & caſtrum Balanei daret iis qui Eumathio ſuberant, qui Cypri Dux eam tum inſulam præſens gubernabat. Ipſe porro pergeret & alias quam poſſet plurimas arces occupare conaretur. His ille litteris obtemperans ſtrenue quod jubebatur exequi perrexit. Nam poſtquam arces prius captas iis quos nominavi cum fide reddidit, Antarado admovens, eam quoque munitionem ſine certamine ſubegit. Verum Atapacas rerum potiens Damaſci, audito ejus rei nuncio, multis congregatis copiis cum juſto exercitu adverſus Sangelem proceſſit; qui haudquaquam ſe parem tam multis ſentiens aſtu defectum virium ſupplevit; conſilio ſecum inito forti quidem illo ſed plus etiam prudenti. Cum enim indigenis comitate ſibi ac manſuetudine adjunctis ſatis fideret, ſic cum iis convenit. *Ego*, inquiens, *quodam in loco arcis hujus valde ampla ac ſpatioſæ occultatus latebo: vos vero ubi Atapacas advenerit, rem quidem uti ſe habet neutiquam fatebimini, ſed metu me perculſum affirmabitis fugiſſe.* Dictum, factum. Adveniens Atapacas, & percontatus ubi eſſet Sangeles? abiiſſe trepide profugum veriſimiliter ajentibus facile credidit: & ut erat de via feſſus figi ſibi tentorium loco commodo non longe a muris Antaradi juſſit. Turci cæteri humanitate atque officiis indigenarum multam ipſis benevolentiam vultu exhibentium in ſecuritate confir-

Mox a victis vincuntur.

Balduinus ſe ultorem parat.

Galli Duce Balduino Babylonios vincunt.

Miſericordia Imperatoris in Comites Gallos Babylone captivos.

Eos liberari curat.

Balduinus Gothofredum redimit.

Edit. Pariſ. pag. 329.

Benignitas Imperatoris in Comites liberatos.

Balduinus Edeſſam repetit.

Sangeles arces Imperatori ſubjicit.

Antaradum occupat.

Atapacas Damaſci Princeps adverſus Sangelem cum exercitu veniens.

A ἐξοπισθίων τοῦ προμετωπίου τῆς φάλαγγος, ἡττήθησαν οἱ Λατῖνοι μέχρι τοῦ Ῥάμελ περιωσθέντες. μόνος δὲ ὁ Βαλδουῖνος Κόμης ἀπὸν φυγαδείᾳ χρησάμενος οὐχ ὡς ἄνανδρος, ἀλλ' ὡς τι κρεῖττον προμηθευσόμενος περί τε τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας, καὶ τοῦ κατὰ τῶν Βαβυλωνίων στρατεύματος. Καταλαβόντες δὲ οἱ Βαβυλώνιοι, καὶ κυκλοτερῆ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ῥάμελ ποιούμενοι, θᾶττον τοῦτο κατέσχον. Πολλοὶ δὲ τῶν Λατίνων τηνικαῦτα κτείνονται, πλείους δὲ καὶ ζωγρείᾳ πρὸς Βαβυλῶνα ἑάλωσαν. Ἐκεῖθεν δὲ ὑποστρέψαν τὸ ὁπλιτικὸν ἅπαν τῶν Βαβυλωνίων πρὸς τὴν πολιορκίαν τῆς Ἰάφα ἠπείγετο. τοιοῦτον γὰρ τὸ βάρβαρον ἀεί. Ὁ δέ γε ἀνωτέρω ῥηθεὶς Βαλδουῖνος τὰς παρὰ τῶν Φράγγων ἑαλωκυίας κωμοπό-
B λεις ἁπάσας περιιὼν οὐκ ὀλίγους τε συναγηοχὼς ἱππεῖς καὶ πεζοὺς ἀξιόμαχον στράτευμα συνεστήσατο, κἀντεῦθεν τοῖς Βαβυλωνίοις ἐπελθὼν ἥττησε κατακράτος. Ὁ δὲ Βασιλεὺς τὴν κατὰ τὸ Ῥάμελ τῶν Λατίνων ἧτταν μεμαθηκώς, περιαλγήσας ἐπὶ τῇ τῶν Κομήτων αἰχμαλωσίᾳ, ἅτε γινώσκων αὐτούς, κατά τε ὥραν καὶ ῥώμην σώματος καὶ περιφάνειαν γένους τῶν πάλαι ὑμνουμένων, οὐκ ἔφερεν ἐπὶ πλεῖον τούτους δορυαλώτους ἐπὶ ξένης εἶναι. Ἐντεῦθεν μεταπεμψάμενος τινὰ Βαρδαλῆν καλούμενον, χρήματά τε ἱκανὰ ἐπιδοὺς πρὸς τὴν ἐκείνων ἀνάρρυσιν πρὸς Βαβυλῶνα ἐκπέπομφεν, ἐγχειρίσας αὐτῷ καὶ τὰ πρὸς τὸν Ἀμερμνῆν γράμματα περὶ τῶν Κομήτων διαλαμβάνοντα. Ὁ δὲ τὰς τοῦ Αὐτοκράτορος ἀναλέξας γρα-
C φὰς ἄτερ τιμῆς τοὺς Κόμητας, ἀποδίδωσι μετὰ περιχαρείας, πλὴν τοῦ Γοντοφρέ. ἐκεῖνον γὰρ προφθάσας πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Βαλδουῖνον τιμῆς ἀπέδοτο. καταλαβόντας δὲ τὴν μεγαλόπολιν τοὺς Κόμητας ὁ Βασιλεὺς ἐντίμως ἐδέξατο, χρήματά τε ἱκανὰ ἐπιδούς, καὶ ἐφ' ἱκανὸν τούτους διαναπαύσας χαίροντας ἐξαπέστειλεν οἴκαδε. Ὁ δὲ Γοντοφρέ, ῥὴξ Ἱεροσολύμων αὖθις ἀποκαταστάς, τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Βαλδουῖνον εἰς Ἔδεσσαν ἐκπέπομφε. Τότε δὴ καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ τῷ Σαγγέλῃ ἐπισκήψε τὴν μὲν Λαοδίκειαν Ἀνδρονίκῳ τῷ Τζιντζιλούκῃ ἀναθέσθαι, τὸ δέ γε Μαρακέως καὶ τὸ Βαλανέως τοῖς ὑπὸ τὸν Εὐμάθιον Δούκα Κύπρου τῷ τότε ὑπάρχοντα, ἐκεῖνον δὲ προσωτέρω βαδίσαι, καὶ περὶ τῆς
D τῶν λοιπῶν κάστρων κατασχέσεως ὡς ἐνὸν διαγωνίσασθαι. ὅπερ δὴ καὶ πεποίηκε τοῖς γράμμασι τοῦ Βασιλέως πεισθείς. Μετὰ γοῦν τὸ παραδοῦναι τὰ κάστρα τοῖς ἀνωτέρω δηλωθεῖσι, ἀπῆλθεν εἰς Ἀντάραδον, καὶ ταύτην ἀμαχητὶ ἐχειρώσατο. Τούτῳ ἐναντιωθεὶς ὁ Ἀτάπακας τῆς Δαμασκοῦ, δυνάμεις συναθροίσας ἱκανὰς κατ' αὐτοῦ ἐστρατεύσατο. Ἐπεὶ δὲ ὁ Σαγγέλης ἀποχρώσας δυνάμεις πρὸς τοσοῦτον πλῆθος οὐκ εἶχε, βουλὴν ἐβουλεύσατο οὐ τοσοῦτον ἀνδρείας, ὁπόσον συνέσεως. Θαρρήσας γὰρ τοῖς ἐντοπίοις ἔφη. Ὡς ἐγὼ μὲν τοῦ κάστρου παμμεγέθους ὄντος, ἔν τινι τόπῳ κρυβήσομαι. Ὑμεῖς δὲ ὁπηνίκα ὁ Ἀτάπακας καταλάβῃ, τὸ μὲν ἀληθὲς μὴ
E ὁμολογήσετε, πτοηθέντα δέ με φυγάδα γενέσθαι διαβεβαιώσατε. Καταλαβὼν οὖν ὁ Ἀτάπακας καὶ ἐρωτήσας περὶ τοῦ Σαγγέλη, ἐπεὶ ἀποδεδρακέναι τοῦτον ἐπίστευσε, κεκμηκὼς ἀπὸ τῆς ὁδοιπορίας ἀγχοῦ τῶν τειχῶν τὴν σκηνὴν ἐπήξατο. Τῶν δὲ ἐντοπίων πᾶσαν φιλοφροσύνην εἰς αὐτὸν ἐνδεικνυμένων, τεθαρρηκότες οἱ Τοῦρκοι καὶ μηδὲν ἐναντίον ὑποτοπάσαντες τοὺς ἰδίους

A τοὺς ἰδίους ἵππους πρὸς τὸ πεδίον ἔλυσαν. Ὁ δὲ Σαγγέλης μέσης ἡμέρας τοῦ ἡλίου κατὰ κορυφὴν τὰς ἀκτῖνας βάλλοντος, καρτερῶς ὁπλισάμενος μετὰ τῶν ὑπ᾽ αὐτὸν (εἰς τετρακοσίους δὲ ἠριθμοῦντο) αἴφνης τὰς πύλας ἀνοίξας, κατὰ μέσους τῆς αὐτῶν παρεμβολῆς ὥρμησεν. Ὁπόσοι μὲν οὖν ἐκ θυμοῦ εἰώθασι μάχεσθαι, τῆς ἑαυτῶν ζωῆς ἀφειδήσαντες, τὸν μετ᾽ αὐτῶν ἰσάμιλλον ἀνεδέξαντο πόλεμον, οἱ δὲ λοιποί, φυγαδείᾳ τὴν ἑαυτῶν ἐπεχειροῦντο πραγματεύσασθαι σωτηρίαν. Ἀλλὰ τὸ τῆς πεδιάδος εὐρὺ καὶ τὸ μήτε ἕλος παρακεῖσθαι ἢ βουνὸν ἢ φάραγγα, τῇ τῶν Λατίνων χερσὶν ἅπαντας παραδέδωκεν. Ἐσθίοντο καὶ παρανάλωμα ξιφῶν πάντες γεγόνασιν, ὀλίγοι δὲ κατεσχέθησαν. Οὕτω γοῦν τὸ Τούρκων καταστρεψάμενος, κατὰ τῆς Τριπόλεως χωρεῖ. Ἄνεισι γοῦν κατευθὺ καὶ προκαταλαμβάνει τὴν ἀκρολοφίαν τοῦ ἀντικρὺ Τριπόλεως ἐγκειμένου βουνοῦ, μέρους ὄντος τοῦ Λιβάνου. ἐφ᾽ ᾧ καὶ ὡς ὀχύρωμα τοῦτον ἔχειν καὶ τὸ ἐκ τοῦ Λιβάνου κατάρρεον ὕδωρ εἰς Τρίπολιν διὰ τῆς ὀφρύος τοῦ τοιούτου βουνοῦ ἐπισχεῖν. Τηνικαῦτα δὲ πρὸς τὸν Βασιλέα τὰ συμβάντα δηλώσας ᾐτεῖτο ἐρυμνότατον ὀχύρωμα γενέσθαι πρὸ τοῦ καταλαβεῖν ἀπὸ τοῦ Χοροσὰν δυνάμεις πλείστας καὶ καταγωνίσασθαι αὐτόν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς τῷ Δουκὶ Κύπρου τὴν τοῦ τοιούτου πολιχνίου κτίσιν ἀνέθετο, ἐπισκήψας, ἵνα διὰ τοῦ στόλου πάντα τὰ συνοίσοντα ταχέως ἐξαποστέλλῃ, καὶ τοὺς τὸ τοιοῦτον πολίχνιον οἰκοδομήσοντας, ἐφ᾽ ὃν ἂν ὁ Σαγγέλης ὑποδείξοι τόπον. Γέγονε τοῦτο τέως, καὶ ὁ μὲν Σαγγέλης ἔξωθεν τῆς Τριπόλεως στρατοπεδευσάμενος πάντα κάλων κινῶν περὶ τὴν ταύτης ἅλωσιν, οὐκ ἐνεδίδου. Ὁ δέ γε Βαϊμοῦντος τὴν τοῦ Τζιντζιλούκη εἰσέλευσιν εἰς Λαοδίκειαν μεμαθηκὼς τὴν ἔχθραν ἣν πάλαι κατὰ τοῦ Αὐτοκράτορος ἐγκυμονοῦσαν εἶχεν εἰς τοὐμφανὲς ἐξαγαγὼν μετὰ δυνάμεως ἀποχρώσης τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Ταγγρὴ κατὰ τῆς Λαοδικείας ἐκπέμπει ταύτην πολιορκήσοντα. Τῆς δὲ περὶ τούτου φήμης μέχρι καὶ ἐς τὰς τοῦ Σαγγέλη διαδραμούσης ἀκοάς, εὐθὺς μηδὲ μικρόν τι μελλήσας οὗτος καταλαμβάνει τὴν Λαοδίκειαν, καὶ λόγους συνείρει πρὸς τὸν Ταγγρὴ διὰ παντοίων λόγων συμβουλεύων αὐτῷ τῆς τοῦ κάστρου πολιορκίας ἀποσχέσθαι. Ὡς δὲ πολλὰ μετ᾽ αὐτοῦ κοπολογούμενος καταπεῖσαι τοῦτον οὐχ εὕρισκεν, ἀλλ᾽ ἀντικρὺς ᾄδειν ἐδόκει παρὰ κωφῷ, ἐκεῖθεν παλινοστήσας καταλαμβάνει αὖθις τὴν Τρίπολιν. Ἐκεῖνος δὲ οὐδόλως τοῦ τῆς πολιορκίας ἀφίστατο. Ἰδὼν οὖν ὁ Τζιντζιλούκης τὴν ὁρμὴν τοῦ Ταγγρὴ, καὶ εἰς ὃ στενοῦ τὰ κατ᾽ αὐτὸν συνελαύνεται, βοήθειαν ἐκεῖθεν ᾐτεῖτο. Βραδυνόντων δὲ τῶν ἐν τῇ Κύπρῳ, εἰς ἀμηχανίαν ἐλθὼν, τὸ μὲν ἀπὸ τῆς πολιορκίας, τὸ δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ λιμοῦ πιεζόμενος, προδοῦναι τὸ κάστρον ᾑρετίσατο. Τούτων οὕτω τελουμένων, ἐπεὶ τελευτηκότος τοῦ Γοντοφρὲ ἕτερον ἔδει πάλιν ῥῆγα γενέσθαι τὸν ἐκείνου ἀναπληροῦντα τόπον, εὐθὺς οἱ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις Λατῖνοι μετεκαλοῦντο τὸν Σαγγέλην ἀπὸ τῆς Τριπόλεως ῥῆγα τῶν Ἱεροσολύμων ποιῆσαι ἐθέλοντες. Ὁ δὲ ἀνεβάλλετο τέως τὴν ἐκεῖσε ἀπέλευσιν. Εἰσελθόντες οὖν εἰς τὴν μεγαλόπολιν, ἐπεὶ ἀναβαλλόμενον αὐτὸν οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις ἐγνώκεσαν, μεταπεμψάμενοι τὸν Βαλδουῖνον περὶ τὴν Ἔδεσσαν τότε ἐνδιατρίβοντα, ῥῆγα Ἱεροσολύμων κατέστησαν. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς τὸν Σαγγέλην ἀσμένως ἀποδεξάμενος ἐπεὶ τὸν Βαλδουῖνον μεμαθήκει τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις ἀρχὴν ἀναδέξασθαι, παρακατεῖχε μεθ᾽ ἑαυ-

A mati ſolutos equos ad paſtum dimittunt per campos paſſim. Ita res erant, cum meridie ſole ardentius verticibus inſtante, valide armatus Sangeles cum ſuis (quadringenti erant) portis repente patefactis in media irrumpit Turcorum caſtra. Hic deprehenſi licet, quibus mos eſt vitæ non parcere, milites fortiſſimi, generoſe obſtiterunt Gallis; major pars quibus animus minus præſens, fugam maturè capiunt. Vaſtum patebat late camporum æquor, non palude, non tumulo, non valle aut voragine interceptum uſquam. Ea res inutilem fugam timidis fecit. Invecti poſt eos victores Galli, omnes ad unum in poteſtatem redegere; ac præter omnino paucos, qui captivi ſunt ſervati, univerſos gladio abſumpſere. Sic debellatis Turcis movet Sangeles adverſus Tripolim; & verti-
B cem quemdam imminentem ex adverſo civitati primo adventu occupat. Eſt is vertex pars quædam Libani montis: ubi præterquam quod munitiſſimus erat caſtrorum ſitus, alia etiam affulgebat opportunitas, intercipiendi fontis publici qui de Libano in civitatem Tripolim, ducto per collem iſtum opere, fluebat. Ex illo jugo dedit ad Auguſtum litteras Sangeles quibus poſtquam quid egiſſet expoſuerat, petebat ut manu & arte adjuta natura loci quem inſediſſet caſtrum illic prævalidum extrui curaret: idque ea diligentia quæ occupare poſſet adventum Coroſanis, copias maximas, & quibus ipſe cum ſua paucitas in jugo muris nudo obſiſtere non poſſet, ad Tripolis auxilium brevi ducturi. Annuens his Auguſtus iſtius oppidi
C ſtructuram Duci Cypri commendavit: cui dedit negotium ut materiam & artifices talis operis claſſe quam primum importaret eo ubi erat Sangeles; cujus dictum & præſcriptum in delectu loci, deſignandis muris, & tota molitione novæ urbis ſequi omnes & exequi deberent. Dum Sangeles in hunc modum imminet Tripoli, omnemque indefeſſo conatu movet funem, quo iſtam ſibi ſubjiciat civitatem: alio longe animo inſtinctus Baimundus, cum peregre tuliſſet auditum nuncium traditæ Tzintzilucæ Imperatorio Duci Laodiceæ, nec diſſimulare curaret amplius quod olim conceptum in Imperatorem hactenus fovebat odium, nepotem ſuum Tancredum cum copiis ad Laodiceam oppugnandam miſit. Accepta Sangeles rei fama, eo ſine mora properat, longoque & accurato ſermone aggreſſus Tancredi animum impetrare numquam ab eo potuit, ut
D cœptis abſiſtens, Laodiceam Tzintzilucæ relinqueret. Abſcedens igitur (quid enim attinebat diutius ſurdo canere?) ad ſuam iterum ſe recipit Tripolitanam Deceleam. Cæterum urgente quam maxime oppugnationem Tancredo, Tzintzilucas redactus in arctas anguſtias cum fruſtra & imploraſſet & expectaſſet aliquandiu auxilium ab iis qui Cyprum præſidio tenebant; tandem, qua hoſtili exterius impetu, qua inteſtino famis malo coactus, deditionem caſtri pepigit. Dum hæc ita fierent extincto forte Gotthofredo Latini qui Jeroſolymis erant conſultatione inſtituta de ſucceſſore Regis defuncti deligendo, Sangelem Tripoli accerſunt, regnum ei Jeroſolymitanum de-
E ferre cupientes. At ille uſque cunctabatur, adeo ut etiam Conſtantinopolim retrocederet, ubi cum moras traheret nullam certam ſpem faciens ſui Jeroſolymam adventus, Jeroſolymenſes Galli Balduinum evocatum Edeſſa Regem ſuum creant. Imperator Sangelis ad ſe adventu prius delectatus, ubi poſtmodum Balduini electionem audivit, eo ſibi putavit faciendum impenſius ut talem apud ſe virum retineret. Hac vice rerum pervenit Conſtantinopolim Normanicus e-

Margin notes: ab eo ſtratagemate vincitur. — Sangeles arcem munit prope Tripolim. — *Edit. Pariſ. pag. 330.* — Contra Coroſanis copias. — Tancredus Laodiceam oppugnat. — fruſtra diſſuadente Sangele. — Laodicea Tancredo deditur. — Gotthofredi mors. — Succeſſor ejus deſignatus Sangeles honorem recuſat. — Balduinus Rex creatur.

Exercitus Normanorum novus Conſtantinopolim venit.
Edit. Pariſ pag. 331.
Duces ejus conſilium Imperatoris reſpuunt.

xercitus ductores habens fratres duos Flandrenſes dictos. His magnopere ſuadebat Imperator ut priorum & ipſi exercituum veſtigiis inſiſterent, & per maritimas regiones Jeroſolymam proficiſcentes Latinis quæ jam erant illic ſeſe copiis adjungerent. Verum hæc ipſis utique probari numquam potuere certis animo non jungere ſe Gallis; nec ſocietatem inire cum illis prædæ gloriæve; ſed novum campum propriæ virtuti quærere; viamque intentatam adhuc Latinorum armis, recta per orientalem limitem capeſſere Coroſanum verſus cujus etiam regiæ urbis expugnationem deprædationemque jam ſpebus præcipiebant.

Verſus Coroſanum movent.

Facile ſentiebat Imperator quam non dubiam in perniciem iſta conſilia vergerent: tamen quia durum erat & inutile capitibus invictæ pertinaciæ ſanum ſine fine ſine fructu oggerere conſilium, ceſſit aliquando: & ne tum quidem immemor humanitatis, quam ſecundam inire potuit viam conſulendi hoſpitibus, priori excluſus vitio ipſorum, cupide arripuit ſimul & provide. Miſerans ſiquidem & quantum in ipſo erat prohibere ſatagens interitum tantæ multitudinis (erant quinquaginta millia equitum; peditum centum millia.) Sangelem & Tzitam cum ipſis miſit, negotio utrique dato ſuadendi meliora in occaſionibus, & intempeſtivos gentis præferocis impetus qua vi quaque arte valerent eatenus coercendi ne in exercitus totius exitium ruerent.

Imperator Sangelem & Tzitam illis comites dat.

Normani Ancyram capiunt.

Trajecto igitur Ciboti freto verſus Armeniacum provecti limitem, Ancyram capiunt. Haly deinde amne tranſito, cuidam ſe oppidulo admovent: quod cum a Romanis incoleretur cives a Chriſtianis nihil mali veriti occurrunt Normanis obviam ſacris induti veſtibus, Evangelium & cruces manibus præferentes. Eos nihilominus importuni Barbari plus quam hoſtiliter excipiunt & non ſolum ſacros Miniſtros phanatice, ſed cæteram quoque Chriſtianam turbam ferina crudelitate contrucidant.

Sacrilega crudelitas eorum.

talique imbuti ſcelere ac cruore ſacrilegi cœpta via ſecuri procedebant Amaſeam verſus, quando experientiſſimi bellorum Turci arctare primum cœpere advenis annonam; oppidis quippe ac locis per quæ tranſituros norant, mature præoccupatis, etiam herbas, camporum & animantium pabula igni corruperant.

Turcorum cauta ratio bellandi.

Nec his contenti accedunt cominus Latinamque aciem laceſſunt. Feria erat ſecunda. Pugna committitur prævalentibus Turcis. Qui Latinis loco pulſis campi Domini, vallum ibidem figunt deponuntque ſarcinas. Poſtridie iterum ambo exercitus concurrunt. Cæterum ita locis præoccupatis circum undique tabernaculiſque lato circuitu expanſis Latinos Turci concluſerant, ut nec annonæ aut pabulationis cauſa prodire quoquam, nec jumenta equoſve potum ducere liceret. Quorum ſenſu incommodorum ac præſenti conſpectu ſupremi exitii Galli velut deſperabundi, at non inultam paſſuri necem cum armis in hoſtes ruunt. Quarta erat feria. Conflictus miſcetur atrox. Neque jam arcubus aut longis haſtis, ſed admoto ad manus prælio ſtrictis cominus enſibus Turci Normanos cito vertunt.

Magna Normanorum clades.

Hi propria in caſtra compulſi conſilii cujus erant jã inopes auctorem videlicet quærebant. Nec aderat Imperator, ille olim ſpretus conſiliarius, cum ſana & nunc ſero comprobata ſuaderet. Quod reſtabat adeunt ſibi datos ab ipſo viæ Comites Sangelem & Tzitam quid opus cenſerent facto percontantes; ac numquid eſſet illic in proximo quæpiam Imperatoriæ ditionis regio in quam habere tutum receptum poſſent?

pag. 332.

Miſera & turpis reliquiarum fuga.

Mox ſarcinis & tabernaculis relictis peditatuque omni, cæteri equis invecti quam incitatiſſime currunt ad partem maritimam Armeniaci limitis & Pauracen. At Turci primum in

ξασθαι, παρακατεῖχε μεθ' ἑαυτοῦ, ὁπηνίκα καὶ τὸ τῶν Νορμάνων φοσάτον κατέλαβεν, ἡγεμόνας ἔχον ἀδελφοὺς δύο, Φλάντρας καλουμένους, οἷς πολλὰ πολλάκις ὁ Βασιλεὺς συμβουλευόμενος τὴν αὐτὴν τοῖς προλαβοῦσι φοσάτοις ὁδεῦσαι, καὶ διὰ τῆς παραλίου τὰ Ἱεροσόλυμα καταλαβεῖν, καὶ ὑπὸ τῷ λοιπῷ στρατεύματι τῶν Λατίνων ἑνωθῆναι, πειθομένους τούτους οὐχ εὕρισκεν. ἅτε τοῖς Φράγγοις ἑνωθῆναι μὴ βουλομένους, ἀλλ' ἑτέραν ὁδεῦσαι ὁδὸν διὰ τοῦ ἀνατολικοῦ, καὶ κατευθὺ χωρῆσαι τοῦ Χοροσὰν οἰομένους καταχεῖν τὸ τοιοῦτον. Ὁ δὲ Βασιλεὺς πάντη ἀσύμφορον τοῦτο γινώσκων καὶ τὴν ἀπώλειαν μὴ θέλων τοῦ τοσούτου λαοῦ· πεντήκοντα γὰρ ἦσαν χιλιάδες ἱππέων ἀνδρῶν, καὶ ἑκατὸν πεζῶν. ἐπεὶ μὴ πειθομένους τούτους ἑώρα, τὸν δεύτερον, ὅ φασι, πλοῦν ἐρχόμενος, τὸν Σαγγέλην καὶ τὸν Τζίταν συνεκπέμπει τούτοις, ἐφ' ᾧ συμβουλεύειν τε τὰ συνοίσοντα, καὶ τῶν παραλόγων ὁρμῶν ὡς ἐνὸν ἀνασειράζειν αὐτούς. Διαπεραιωθέντες οὖν τὸν τῆς Κιβωτοῦ πορθμὸν καὶ πρὸς τὸν Ἀρμενιακὸν ἐπειγόμενοι, τὴν Ἄγκυραν καταλαβόντες ἐξ ἐφόδου ταύτην κατέσχον, καὶ ὑπὸ τὸν Ἅλυν διαβάντες, πολίχνιόν τι κατέλαβον. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο Ῥωμαῖοι κατεῖχον, θαρρήσαντες, καὶ τὰς ἱερὰς ἐπενδυθέντες οἱ ἱερεῖς στολὰς, Εὐαγγέλιόν τε καὶ σταυροὺς κομιζόμενοι, ὡς Χριστιανοῖς τούτοις προσῄεσαν. Οἱ δὲ ἀπανθρώπως καὶ ἀπηνῶς οὐ τοὺς ἱερεῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν Χριστιανῶν ἀναιροῦσι, καὶ ἀφροντίστως τὸ λοιπὸν ὡς πρὸς Ἀμάσειαν ἀπονεύσαντες τὴν ὁδοιπορίαν ἐποιοῦντο. Οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐμπειροπόλεμοι ὄντες, προκαταλαβόντες τὰς κώμας πάσας καὶ τὰ χορτάσματα πάντα ἐνέπρησαν· ἐφθακότες δὲ τούτους ὀξέως προσέβαλον. δευτέρα δὲ ἦν καθ' ἣν ὑπερίσχυσαν τούτων οἱ Τοῦρκοι. καὶ τηνικαῦτα αὐτοῦ που κατασκηνώσαντες χάρακά τε πηξάμενοι, τὰς σκευὰς ἐναπέθεντο. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν αὖθις ἄμφω ἐμάχοντο τὰ στρατεύματα. Οἱ δὲ Τοῦρκοι κυκλοτέρως κατασκηνώσαντες, οὐ χορταγωγίας χώραν τούτοις ἐδίδουν, οὐ μὴν τὰ ὑποζύγια καὶ τοὺς ἵππους ἐς ποτὸν ἐξάγειν συνεχώρουν. Τὴν ἑαυτῶν οὖν πανωλεθρίαν ἐπ' ὀφθαλμοῖς ἤδη ὁρῶντες οἱ Κελτοὶ, τῆς ἑαυτῶν ζωῆς ἀφειδήσαντες, τῇ μετ' αὐτὴν, τετρὰς δὲ ἦν, καρτερῶς ὁπλισάμενοι, τὸν μετὰ τῶν βαρβάρων ἀνεδέξαντο πόλεμον. Οἱ δὲ Τοῦρκοι εἰς χεῖρας τούτους ἔχοντες οὐκ ἔτι μετὰ τῶν δοράτων οὐδὲ διὰ τόξων πρὸς αὐτοὺς ἀντεμάχοντο, ἀλλὰ τὰ ξίφη ἀνασπάμενοι, καὶ τῶν κολεῶν ἐξελκύσαντες, ἀγχίμαχον τὴν μάχην ἐποιοῦντο, καὶ παραυτὰ τρέπουσι τοὺς Νορμάνους. Οἱ δὲ καταλαβόντες τὸν ἴδιον χάρακα, σύμβουλον ἀνεζήτουν. Ὁ δ' ἄριστος Αὐτοκράτωρ ὁ τὰ λῷστα τούτοις ὑποτιθέμενος καὶ μὴ εἰσακουσθεὶς οὐ παρῆν. Λοιπὸν ἐπὶ τὴν τοῦ Σαγγέλη καὶ τοῦ Τζίτα γνώμην καταφεύγουσιν, ἅμα δὲ καὶ εἰ χώρα τὶς τῶν ὑπὸ τὸν Αὐτοκράτορα πλησίον παράκειται ἐπυνθάνοντο ἀναζητοῦντες αὐτήν. Καὶ δὴ τάς τε σκευὰς καὶ τὰς σκηνὰς καὶ τὸ πεζὸν ἅπαν αὐτοῦ που καταλιπόντες, τοῖς ἰδίοις ἵπποις ἐποχηθέντες ὡς εἶχον τάχους πρὸς τὰ παρὰ θάλασσαν τοῦ Ἀρμενιακοῦ καὶ τῆς Παυράκης ἔθεον. Ἐπεισπεσόντες δ' ἀθρόον οἱ Τοῦρκοι τούτων τῷ

χάρακι

χάρακι πάντα ἀφείλοντο. Εἶτα κατόπιν τούτων διώξαντες τὸ πεζὸν ἅπαν ἐφθακότες ἀνεῖλον. τινὰς δὲ καὶ κατασχόντες, πρὸς τὸν Χοροσὰν δεῖγμα ἀπήγαγον. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ τῶν Τούρκων κατὰ τῶν Νορμάνων ἀνδραγαθήματα. Ὁ δέ γε Σαγγίλης καὶ ὁ Τζίτας μετὰ τῶν καταλειφθέντων ὀλίγων ἱππέων τὴν βασιλεύουσαν καταλαμβάνουσι. Δεξάμενος δὲ τούτους ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ χρήματα δοὺς ἱκανὰ, καὶ ἐξαναπαύσας, ἤρετο ὅποι τοῦ λοιποῦ αἱρετὸν αὐτοῖς ἀπιέναι. οἱ δὲ τὰ Ἱεροσόλυμα ἐπεζήτουν. Φιλοτιμησάμενος οὖν αὐτοὺς δαψιλῶς, ἐξαποντίους ἐκπέμπει, τῇ αὐτῶν γνώμῃ τὸ πᾶν ἀναθέμενος. Ὁ δέ γε Σαγγίλης ἐκ μεγαλοπόλεως ἐξελθὼν τὴν πρὸς τὸ οἰκεῖον στράτευμα ἀνεζήτει ἀπέλευσιν, καὶ δὴ καταλαμβάνει αὖθις τὴν Τρίπολιν, χειρώσασθαι ταύτην γλιχόμενος. Μετὰ ταῦτα δὲ νόσῳ θανασίμῳ περιπεσὼν καὶ πνέων τὰ ἔσχατα μεταπεμψάμενος τὸν αὐτοῦ ἀνεψιὸν Γελίελμον, ὥσπερ τινὰ κλῆρον ἅπαντα τὰ ὑπ᾽ αὐτοῦ κατασχεθέντα κάστρα τούτῳ ἀπεχαρίσατο, ἡγεμόνα καὶ ἀρχηγὸν τῶν αὐτοῦ ταγμάτων καταστήσας. Ταύτην τοίνυν τὴν τελευτὴν μεμαθηκὼς ὁ Αὐτοκράτωρ εὐθὺς πρὸς τὸν Δοῦκα Κύπρου διὰ γραμμάτων ἐδήλωσεν, ἵνα Νικήταν τὸν Χαλίντζην μετὰ χρημάτων ἱκανῶν πρὸς τὸν Γελίελμον ἐκπέμψῃ, ἐφ᾽ ᾧ ὑποποιήσασθαί τε αὐτὸν, καὶ παρασκευάσαι ὀμωμοκέναι πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα πίστιν βεβαίαν φυλάξαι εἰς αὐτὸν καὶ ὁποίαν ὁ ἀποβεβιωκὼς θεῖος αὐτοῦ Σαγγίλης μέχρι τέλους ἐτήρησεν. Εἶτα μεμαθηκὼς ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ τὴν τῆς Λαοδικείας παρὰ τοῦ Ταγγρὲ κατάσχεσιν, πρὸς τὸν Βαιμοῦντον γράμματα ἐκτίθεται οὑτωσὶ περιέχοντα. Τὰ ὅρκια οἶδας καὶ τὰς ἐπαγγελίας, ἃς οὐκ αὐτὸς μόνος, ἀλλὰ καὶ ἅπαντες πρὸς τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων ἐποιήσαντο. νῦν δὲ αὐτὸς πρῶτος παρασπονδήσας τὴν Ἀντιόχειαν κατέσχες, καὶ ἄλλ᾽ ἄττα φρούρια, ὑποποιησάμενος καὶ αὐτὴν δὴ τὴν Λαοδίκειαν. Ἀπόστηθι τοίνυν τῆς πόλεως Ἀντιόχου καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων δίκαιόν τι πρᾶγμα ποιῶν, καὶ μὴ θέλε πολέμους ἄλλους καὶ μάχας κατὰ σαυτοῦ ἐρεθίζειν. Ὁ δέ γε Βαιμοῦντος τὰς βασιλικὰς ὑπαναγνοὺς γραφὰς, ἐπειδὴ μὴ τῷ συνήθει ψεύδει χρήσασθαι οἷός τε ἦν, τῶν πραγμάτων ἀριδήλως τὴν ἀλήθειαν ἐλεγχόντων, πρὸς τὰ γραφέντα τῷ φαινομένῳ κατένευσεν. Αἰτίαν μέντοι τῶν κακῶς παρ᾽ αὐτοῦ πραχθέντων εἶναι τὸν Αὐτοκράτορα ἔλεγε, γράψας, Ὡς οὐκ ἐγὼ τούτων αἴτιος, ἀλλὰ σύ. Ὑποσχόμενος γὰρ κατόπιν ἡμῶν μετὰ δυνάμεως ἔρχεσθαι πολλῆς, οὐκ ἠθέλησας τὴν ὑπόσχεσιν ἔργοις πιστώσασθαι. Ἡμεῖς δὲ τὴν Ἀντιόχειαν καταλαβόντες καὶ ἐπὶ τρισὶ μησὶ πολλὰ μογήσαντες πρὸς πολεμίους ἀπεμαχόμεθα. καὶ λιμὸν οἷον οὐδείς που τῶν ἀνθρώπων τεθέαται, ὡς τοὺς πλείστους ἡμῶν καὶ ἀπ᾽ αὐτῶν τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου ἀπηγορευμένων κρεῶν βεβρωκέναι. Ἐφ᾽ ἱκανὸν δὲ ἐγκαρτερούντων ἡμῶν, καὶ αὐτὸς ὁ δοθεὶς ἡμῖν εἰς ἀρωγὴν πιστότατος οἰκέτης τοῦ σοῦ κράτους Τατίκιος οὕτω κινδυνεύοντας καταλιπὼν ἡμᾶς ᾤχετο. Εἰλήφαμεν δὲ τὴν πόλιν

A ruentes in caſtra, cuncta diripiunt. Mox ad inſequendum fugientes verſi, peditatum primum omnem internecione delent: Quoſdam etiam ex aliis aſſecuti ad Coroſanem ſpeciminis cauſa duxerunt. Talia Turcorum in Normanos facinora fuere. Porro Sangeles & Tzitas cum reſiduis equitibus paucis Conſtantinopolim reverſi ſunt. Excepit eos Imperator benigniſſime, pecuniiſque liberaliter donatos, ac quiete idonea refectos optare juſſit quem mallent in locum ire. Jeroſolyma ſe cupere dixerunt. Eos igitur iterum munifice donatos imponit navibus, ducendoſque quo volebant navarchis tradit: omnia ipſis ex eorum ſententia indulgens. Sangeles autem exorato ab aula diſceſſu Conſtantino- B poli Tripolim repetens ſuum illic exercitum reviſit, incumbitque nihilo ſecius in veterem ſpem cupidiori conatu quam unquam civitatis illius quam mire concupierat ſubigendæ. Verum intervenit lethalis languor: ex quo jam pene ſupremum ſpirans, Gulielmum ad ſe vocat nepotem ſuum eique omnes a ſe captas arces velut quamdam hereditatem legat: copiis inſuper eumdem ſuis ac cohortibus militiæque cunctæ Ducem loco ſui præficit. Illius morte Auguſtus comperta, litteras ſtatim dat ad Ducem Cypri: mandans ut propere Nicetam Calintzen cum multis pecuniis ad Gulielmum mittat, dato illi negotio ut conciliare Imperatori juvenem cu- C ret, perſuadereque ipſi ut imitari defunctum Patruum fide tum juranda tum uſque ad extremum ſpiritum Auguſto præſtanda, velit. Inde idem Auguſtus audita deditione Laodiceæ Tancredo facta, has ad Baimundum litteras ſcripſit. *Scis tute profecto ipſe ac præclare recordaris quid tu Comiteſque veſtri nobis jurati promiſeritis. Quo magis miror te omnium primum prorupiſſe in infractionem manifeſtam fœderis tam ſancti, quo veſtra Gens ac natio his in terris militans Romano Imperio devincta ſolemniter eſt. Nam & Antiochiam occupaſti contra religionem iſtam: & alias arces quaſcumque tui juris facere potuiſti, pari perfidia hodieque obtines: ipſamque adeo Laodiceam. Reſipiſce igitur vel ſero, & æqui ac jurisjurandi reverentia concepta, male invaſam Antiochiam, arceſque reliquas con-* D *tra fas occupatas redde. neque committas ut perſeverantia injuriæ nova contra te bella, juſtaſque iras provites in tuam perniciem.* Hæc legens Baimundus veritate deprehenſus & conſcientia, reniti ſubito non potuit; ſed primum ipſi ac ſimplicem annutum evidentia rerum ipſa furata vel invito eſt: quantum qui vultum ejus ſpectarunt dum legeret, obſervare potuerunt. Nec ab iſta confeſſione ſcripta receſſerunt: quibus juraſſe ſe confeſſus; nec inficiatus detinere nihilominus captas arces, ſic tamen excipiebat, culpam in Auguſtum conferens eorum quæ ipſe perperam egerat. *Quod arces non reddimus, non nos,* inquit, *ſed tu in cauſa es. Pollicitus enim venturum te poſt nos cum validis copiis, fidem verborum factis præſta-* E *re noluiſti; neglexiſtique nos cum periculis extremis & ærumnis conflictantes, per trimeſtrem obſidionem Antiochiæ: quo toto tempore præter infeſtationes numquam remiſſas pertinaciſſimorum hoſtium, etiam famem ſuſtinuimus, quæ & ſenum memoriam & juvenum ac virorum conſtantiam vinceret. Nam nec noſtrorum quiſquam ſimilem ſe aliquando calamitatem ejus generis meminerat expertum: & ex iis plurimi cibis vetitis atque infandis ora polluere magno malo ſunt coacti. Interim ſane dum egregius a te nobis aſſignatus expeditionis Comes, belli ſocius, Taticius ille fidiſſimus Majeſtati tuæ, tali nos tempore, atque articulo pe-*

Ex centum & quinquaginta millium exercitu pauci ſervantur.

Quos Imperator id volentes Jeroſolymam deduci curat.

Mors Sangelis.

Ejus nepotem & hæredem Gulielmum Imperator ſibi conciliare nititur.

Imperatoris ad Baimundum expoſtulatio.

Edit. Pariſ. Pag. 333.

Baimundi reſponſio.

riculi deſeruit. At non deſeruit Deus; cujus ope admirabili, poſt veſtrorum receſſum, ſupervenientes a Coroſane in Antiochenorum auxilium innumerabiles copias prælio vicimus. Quæ cum ita ſint, cui videri æquum poſſit, nos ea quæ magnis ac multis noſtris laboribus ſudoribuſque comparavimus, abjicere tam facile, ac eripi nobis ſinere? His litteris Legatorum reditu ad ſe perlatis a ſeque perlectis Imperator, facile agnovit rediiſſe hominem ad ingenium prius, excuſſa ſimulatione: planeque illum ipſum & eumdem eſſe Baimundum nunc cum maxime, quem tam atroces olim ſecum exercuiſſe inimicitias meminerat. Quocirca neceſſarium duxit violentis ejus occurrere auſibus, & limites Imperii Romani talibus munire præſidiis, quæ impetum vehementis hoſtis B poſſent frangere. Delegit ad hoc Butumiten quem ire juſſit in Ciliciam cum copiis lectiſſimis, atque adeo flore ipſo militiæ Romanæ, viros omnes fortiſſimos & experimentis magnis probatæ virtutis. Erant in iis Bardas & Pocillatorum Princeps Michael, florentes ætate juvenes & prima lanugine malas ſignantes: quos a prima ætate Imperator nutritos apud ſe, imbuere rudimentis militaris artis per ſeipſum tanti duxerat; heroica puerorum indole, ſtudioque ſui ac fide majore delectatus. Cum his & alios mille generoſiſſimos eximioſque bellatores partim Gallos partim Romanos tradit Butumitæ, jubens eos ſubmittere ſe illi & obtemperare in omnibus. Simul etiam pro peculiari fide ipſorum illis mandans ut omnium quæ acciderent in momenta ſingula indicium ſtatim ad Imperatorem deferrent per arcanas litteras. Porro hac expeditione ſic adornanda decernandaque cupiebat Auguſtus firmare ſibi poſſeſſionem Ciliciæ totius, provinciæ in primis opportunæ ad ea conſilia quæ tum mente agitabat de Antiochia. Cæterum profectus Butumites cum his copiis ubi ad urbem Attali pervenit, ſatis eo itinere expertus contumaciam Bardæ & Archiœnochoi Michaelis, qui ambo favore Principis prætumidi, obtemperare ipſi recuſabant; & veritus ne ſi eam diſſimularet diutius, pravi exempli contagio in cæteros omnes ſerperet milites, cum certa pernicie D diſciplinæ militaris: qua ſemel ſoluta, nullus fructus expeditionis Cilicienſis poſſet exiſtere: totam rem Auguſto ſcriptis inde litteris exponit; oratque, ne ſe verſari diutius cum illis velit. Imperator ſtatim pervidens quantæ noxię quamque certi periculi res ſit in bello diſſenſio militum a Duce, ſtrenue arripit cautionem antevertendi mali: & tum duos illos, tum quotquot e cæteris indicatione litterarum Butumitæ habuit ſuſpectos, ſcriptis ex tempore mandatis juſſit, ſtatim ſe conferre in Cyprum inſulam, illicque Duci ejus Provinciæ Conſtantino Euphorbeno præſto eſſe in omnibus & obſequi. Gratum id Imperium juvenibus accidit. Quare alacriter Cyprum E navigant. Non diu ibi fuerant in Comitatu Ducis Cypri, cum in familiarem relapſi pervicaciam locum ſe non animum mutaſſe docuerunt. Nec diſſimulavit offenſionis acceptæ ſenſum læſus adoleſcentum inofficioſa protervia Dux. Quo torvo ſeſe vultu, & obliquis perſtringi oculis minime ferentes, ſumpta fiducia ex veteri ſatis ipſis comperto Auguſti amore erga ipſos, datis ad eum litteris

Butumites contra Baimundum miſſus ab Imp.

Bardas & Michael Auguſto cari.

Edit. Pariſ. pag. 334.

Adverſus Butumitem contumaces.

In Cyprum amandantur.

A παραδόξως, καὶ αὐτὰς τὰς ἀπὸ τοῦ Χωρασὰν εἰς ἀρωγὴν τῶν Ἀντιοχέων καταλαβούσας δυνάμεις κατεξωπλισάμεθα. Καὶ πῶς δίκαιον ἐστὶν ἅπερ οἰκείοις ἱδρῶσι καὶ πόνοις ἐκτησάμεθα, ῥᾳδίως οὕτως ἀποποιήσασθαι; Ὑποστρεψάντων δ᾽ ἐκεῖθεν τῶν πρέσβεων, ὡς τὰς τοῦ Βαϊμούντου ὑπανέγνω γραφὰς, ἐγνωκὼς αὐτὸν ἐκεῖνον αὖθις εἶναι τὸν Βαϊμοῦντον μηδόπωσοῦν ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταβληθέντα, δεῖν ἔγνω τῶν ὁρίων τῆς βασιλείας Ῥωμαίων ἀντέχεσθαι, καὶ τὴν ἀκάθεκτον αὐτοῦ ὁρμὴν ὡς ἐνὸν ἀνακόπτειν. Δυνάμεις τοίνυν πολλὰς μετὰ τοῦ Βουτουμίτου κατὰ τῆς Κιλικίας ἐξέπεμψε, καὶ τὸ ἐλλογιμώτατον τοῦ στρατιωτικοῦ καταλόγου, ἄνδρας μαχιμωτάτους καὶ Ἄρεος B ὑπασπιστὰς ἅπαντας. καὶ αὐτὸν δὴ τὸν Βάρδαν καὶ τὸν Ἀρχιοινοχόον Μιχαὴλ ἀκμάζοντας καὶ ἀρτιφυεῖς τὸ γένειον, οὓς νηπιόθεν προσλαβόμενος ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ τὰ στρατιωτικὰ ἐκπαιδεύσας ὡς πιστοτέρους τῶν ἄλλων, τῷ Βουτουμίτῃ παραδίδωσι μεθ᾽ ἑτέρων χιλίων ἀνδρῶν γενναίων Κελτῶν καὶ Ῥωμαίων. ἐφ᾽ ᾧ συμπαρομαρτεῖν τε αὐτῷ καὶ ὑπείκειν ἐν ἅπασιν, ἅμα δὲ καὶ τὸ τυχὸν τῶν καθ᾽ ὥραν ξυμπιπτόντων δι᾽ ἀπορρήτων γραμμάτων δηλοῦν αὐτῷ. Ἔσπευδε δὲ τὴν ἅπασαν χώραν τῆς Κιλικίας κατασχεῖν, ἵν᾽ ἐντεῦθεν ῥᾷον τὰ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν ἐξαρτύῃ. Ἀπάρας οὖν ὁ Βουτουμίτης σὺν ὅλαις δυνάμεσι, καὶ περὶ τὴν Ἀττάλου ἐφθακὼς, ἐπεὶ τὸν Βάρδαν καὶ τὸν Ἀρχιοινοχόον Μιχαὴλ μὴ ὑπείκοντας ἑώρα τῷ τούτου θελήματι, ἵνα μὴ καὶ τὸ ὁπλιτικὸν συμβαίη στασιάζειν. κἀκ τούτου κενόσπουδος ἡ σπουδὴ τῷ Βουτουμίτῃ γένηται καὶ ἄπρακτος τῆς Κιλικίας ἀποπεμφθείη, παραχρῆμα τὰ περὶ τούτου δηλοῖ τῷ Αὐτοκράτορι, τὴν μετ᾽ αὐτῶν συνδιατριβὴν παραιτούμενος. Ὁ δὲ τὰς ἐκ τῶν τοιούτων εἰωθυίας γίνεσθαι βλάβας γινώσκων, γοργῶς ἐφ᾽ ἑτέραν ὑπόθεσιν τούτους τε καὶ ὁπόσους ὑπόπτους εἶχε διὰ γραμμάτων προὐτρέπετο ἵνα τὴν Κύπρον τάχιον καταλαβόντες, τῷ Εὐφορβηνῷ Κωνσταντίνῳ τῷ Δουκὶ, τὴν ἀρχὴν τηνικαῦτα τῆς νήσου Κύπρου ἀναδεξαμένῳ, D συνόντες ἐν πᾶσιν ὑπείκωσιν. Οἱ δὲ ἀσμένως τὰ γράμματα δεξάμενοι, θᾶττον πρὸς τὴν Κύπρον ἐξαπλωΐζονται, μικρὸν δ᾽ οὖν χρόνον μετὰ τοῦ Δουκὸς Κύπρου ἐνδιατρίψαντες, τῇ συνήθει ἀναισχυντίᾳ καὶ πρὸς αὐτὸν ἐκέχρηντο. Εὐθέως καὶ λοξὸν αὐτοὺς ὑπεβλέπετο. Οἱ δὲ νεανίαι τῆς τοῦ Βασιλέως περὶ αὐτοὺς κηδεμονίας μεμνημένοι, διὰ τῶν πρὸς τὸν Βασιλέα γραμμάτων τοῦ Δουκὸς πολλὰ κατέτρεχον τὴν Κωνσταντίνου ἀνακαλούμενοι. Ἀναπτύξας δὲ τὰς αὐτῶν γραφὰς ὁ Αὐτοκράτωρ, ἐπεὶ καὶ τινὰς τῶν τῆς μείζονος τύχης ὅσους ὑπόπτους ὁ Αὐτοκράτωρ εἶχε σὺν αὐτοῖς εἰς Κύπρον ἀπέστειλε, πτοηθεὶς μὴ καὶ αὐτοὶ ἐκ E λύπης ἴσως συναπαχθῶσιν ἐκείνοις, εὐθὺς τῷ Κατακουζηνῷ ἐπέσκηψε ἀναλαβέσθαι τούτους μεθ᾽ ἑαυτοῦ. ὃς φθάσας εἰς Κυρήνειαν, καὶ μετακαλεσάμενος τούτους μεθ᾽ ἑαυτοῦ ἀνελάβετο. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ περὶ τοῦ Βάρδα φημὶ, καὶ τοῦ Ἀρχιοινοχόου Μιχαήλ. Ὁ δέ γε Βουτουμίτης μετὰ τοῦ Μοναστρᾶ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ καταλειφθέντων λογάδων ἡγεμόνων τὴν Κιλικίαν ἐφθακὼς, ὡς τοὺς Ἀρ-

graviter de Duce queſti ſunt, & ſi per Principem liceret, reditum in Conſtantini urbem optare ſignificarunt. Reſignatis his epiſtolis Auguſtus juſtum in metum venit ne iſti ægri animis, ad alios haud-contentos præſentibus (cujus generis aliquammultos eoſque opulentos & potentes Cyprum ſuſpicione provida relegaverat) ſuum, ut fit, ulcus affricantes, cum iis ſocietatem rebellionis coirent. Ergo repente Cantacuzeno, quem paulo ante in Cyreneam miſerat, præcipit, ut per Cyprum tranſiens Bardam & Michaelem ſecum ſumat. Tranſierat jam & pervenerat Cyrenem Cantacuzenus quando litteras accepit Imperatorias. Miſſo ergo inde confeſtim certo homine duos ad ſe illos juvenes tranſtulit. At Butumites cum Monaſtra & reliquis viris eximiis cœpto itinere progreſſus, poſtquam pervenit in Cili-

inde Cyrenem tranſlati.

μένους εὗρε σπεισαμένους μετὰ τοῦ Ταγγρὴ, παραδραμὼν τούτους καὶ τὸ Μαράσιν καταλαβὼν κατέσχεν αὐτὸ, ἅμα δὲ καὶ τὰς παρακειμένας ἁπάσας κωμοπόλεις καὶ τὰ πολίχνια· καὶ ἀποχρώσας δυνάμεις εἰς φρουρὰν τῆς χώρας ἁπάσης καὶ ἡγεμόνα τὸν μιξοβάρβαρον καταλιπὼν Μοναστρᾶν, περὶ οὗ ἐν πολλοῖς ὁ λόγος ἐμέμνητο, πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐπανέστρεψεν. Ἐπεὶ δὲ ἐξερχόμενοι οἱ Φράγγοι πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα πρὸς κατάσχεσιν τῶν πόλεων Συρίας, ὑπέσχοντο τῷ Ἐπισκόπῳ Πίσσης ἱκανὰ, εἰ τούτοις συναίρηται πρὸς τὸν προκείμενον αὐτοῖς σκοπόν. Ὁ δὲ καταπεισθεὶς τοῖς τούτων λόγοις γεγονὼς, καὶ ἑτέρους δύο τῶν παρὰ θάλατταν οἰκούντων ἐς αὐτὸ τοῦτο ἐρεθίσας οὐκ ἀνεβάλλετο, ἀλλ' ἐξοπλίσας διήρεις τε καὶ τριήρεις καὶ δρόμωνας καὶ ἕτερα τῶν ταχυδρόμων πλοίων εἰς ἐννακόσια περιϊστάμενα ἔξεισιν ὡς πρὸς αὐτοὺς ἀπερχόμενος. Ἱκανὰ δὲ τούτων ἀποτεμόμενος εἰς προνομὴν τῆς Κορυφοῦς, τῆς Κεφαλληνίας, τῆς Λευκάδος, καὶ τῆς Ζακύνθου ἀπέστειλε. Ταῦτα μανθάνων ὁ Βασιλεὺς ἐξ ἁπασῶν τῶν ὑπὸ τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴν χωρῶν προσέταξε γενέσθαι πλοῖα. καὶ εἰς αὐτὴν δὲ τὴν βασιλεύουσαν ἱκανὰ κατασκευάζων ἐκ διαλειμμάτων εἰς μονήρεις εἰσερχόμενος, ἐπέσκηπτε τοῖς κατασκευάζουσιν ὅπως χρὴ ταῦτα ποιεῖν. Γινώσκων δὲ τοὺς Πισσαίους, τὸν περὶ τὴν θάλατταν πόλεμον ἐπιστήμονας, καὶ δεδιὼς τὴν μετ' αὐτῶν μάχην, ἐν ἑκάστῃ πρώρᾳ τῶν πλοίων διὰ χαλκοῦ καὶ σιδήρου λεόντων καὶ ἀλλοίων χερσαίων ζώων κεφαλὰς μετὰ στομάτων ἀνεῳγμένων κατασκευάσας, χρυσῷ τε περιστείλας αὐτὰ ὡς ἐκ μόνης θέας φοβερὸν φαίνεσθαι, τὸ διὰ τῶν στρεπτῶν κατὰ τῶν πολεμίων μέλλον ἀφίεσθαι πῦρ, διὰ τῶν στομάτων αὐτῶν παρεσκεύασε διιέναι, ὥστε δοκεῖν τοὺς λέοντας καὶ τ' ἄλλα τῶν τοιούτων ζώων τοῦτο ἐξερεύγεσθαι. Οὕτω γοῦν ταῦτα κατασκευάσας μετακαλεσάμενος τὸν Τατίκιον ἐξ Ἀντιοχείας νεωστὶ παραγενόμενον αὐτῷ μὲν τὰ τοιαῦτα πλοῖα παραδεδωκὼς, περιφανεστάτῃ κεφαλῇ ὀνόμασε· τῷ δέ γε Λαντούλφῳ τὸν ἅπαντα στόλον ἀναθέμενος μέγαν Δοῦκα προβάλλεται ὡς τῆς ναυμαχίας εἰδήμονα ἄριστον. Ἐξελθόντες οὖν τῆς μεγαλοπόλεως μηνὸς περιτρέχοντος Ἀπριλλίου, μετὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου τὴν Σάμον κατέλαβον, καὶ τὰ πλοῖα τῇ χέρσῳ προσορμίσαντες, ἐξῆλθον πρὸς τὴν ἤπειρον ἐπὶ τῷ διὰ τῆς ἀσφάλτου ἐπιπλέον ἀσφαλισαμένους κατοχυρῶσαι αὐτούς. Μεμαθηκότες δὲ τὴν τοῦ Πισσαϊκοῦ στόλου διέλευσιν, τὰ πρυμνήσια λύσαντες, καὶ αὐτοὶ ὄπισθεν αὐτῶν ᾔεσαν ὡς πρὸς τὴν Κῶ. Πρωΐας δὲ τῶν Πισσαίων ἐκεῖσε καταλαβόντων, ἑσπέρας οὗτοι ταύτην κατέλαβον. μὴ ἐντετυχηκότες δὲ τοῖς Πισσαίοις ἀπῆλθον εἰς τὴν Κνίδον περὶ τὴν ἤπειρον τῆς ἀνατολῆς διακειμένην. κἀκεῖθι δὲ παραγενόμενοι ὡς τῆς ἄγρας ἀστοχοῦντες ὀλίγους τινὰς ἐφευρηκότες τῶν Πισσαίων αὐτοῦ που καταλειφθέντας, ἐπυνθάνοντο ὅποι ὁ Πισσαϊκὸς ἐξώρμησε στόλος. Οἱ δὲ πρὸς τὴν Ῥόδον ἔφασαν. καὶ παραχρῆμα λύσαντες τὰ πρυμνήσια θᾶττον τούτους κα-

A ciam, Armenios invenit jam pepigiſſe cum Tancredo, quare ipſos præteriens, ultraque provectus ad caſtrum Maraſinum dictum, illud occupavit; ſimulque circumpoſitos vicos omnes & oppida; Hybridamque Monaſtram illum ſæpe memoratum ſuperius univerſæ illi Ducem præfecit regioni: quo facto Conſtantinopolim rediit. Interim Galli qui belli Jeroſolymitani gratia in Aſiam venerant, cum circumſpecto rerum ſtatu neceſſariam putarent, tum ad tuenda jam quæſita, tum ad cætera expeditionis ſuſceptæ conſilia patranda, occupationem reliquarum urbium Syriæ, quam ad rem ſine auxiliis novis & validis Occidentalium ſuorum, ſeſe impares cernebant, egerunt per Legatos promiſſione præmiorum ingentium, cum Epiſcopo Piſano, ut is commodare ſibi opes & operam ea B in re vellet. Annuit ille, aliis quoque duobus eamdem maris oram accolentibus in eamdem ſecum auxilii Jeroſolymitanis adornandi curam ac ſententiam pertractis. Nec mora communi tres conatu incumbentes in opus congregandarum undique biremium triremiumque dromonum cæterarumque id genus velocium navium, tantum brevi perfecere ut nongentarum omnis formæ parata claſſis ſtaret: quam conſcendens ipſe Piſanus Syriam verſus ad eos qui ſe vocaverant intendit curſum. Verum in itinere non modicam illius numeri partem reliquit ad tutelam Corcyrenſis arcis Coryphus, Cephaleniæ, Leucadis, & Zacynthi. His auditis Imperator in cunctis Romanæ ditionis navalibus & portubus ædificari naves juſſit. Ipſeque quod præcipiebat primus exequens Conſtantinopoli ubi C tunc erat, multas locavit fabricandas. nec imperaſſe ſatis habens aderat præeratque operi, & ſubinde monere conſcenſa circumiens viſebat monebatque fabros, qua forma quaque arte naves oporteret conſtrui. Etenim exploratum habens quam experientes Piſani eſſent navalium bellorum; verenſque ne quam ab iis majorem cladem ſua claſſis acciperet, ita naves curabat adornari ut cujuſque in prora longe extantia eminerent ex ære ferrove ſimulata capita leonum, aliarumve omne genus ferarum beſtiarum, diductis lateque hiantibus rictibus. Quas etiam tetras facies ad majorem terrorem tum auro & pigmentis jubebat colorari; cum vero etiam ita intus per arcanos meatus, contortileſque ductus aptari, ut per eas fauces ſic D apertas ejaculari flammas in hoſtem Romani poſſent, non pernicie ipſorum quam admiratione ac metu majori; quod tanta vis inopinati ac novi mali ex formidoloſiſſimis vel ad aſpectum monſtrorum horrendorum buccis eructaretur. Has tali artificio paratas naves Taticio nuper ab Antiochia reduci ſimul tradidit; ſimul eidem illi viro probatiſſimæ virtutis, quo alacrius novum hoc bellum caſſeret, amplam in primis appellationem indidit, *Illuſtriſſimi Capitis*. Cæteræ claſſi univerſæ titulo & poteſtate Ducis Magni Lantulphum præfecit quippe virum navalis pugnæ peritiſſimum. Solverunt hi Conſtantinopoli menſe Aprili cum claſſe Romana univerſa; & Samo proximo curſu obiter perſtricta, navibus adverſo littori applicitis, in conE tinentem exſcenderunt, navigia recenter ædificata, aſphaltis illic abundantis inunctione multa firmaturi. Certiores ibi fiunt præteriiſſe Piſanam claſſem. Quare ſolventes ipſi poſt eos currunt, verſus Coam inſulam. Pervenerant eo Piſani mane diei ejus, cujus ſub veſperam Romani eodem appulere. Ergo ſi opportunitate excluſi rei gerendæ, quippe Piſanis, qui longo intervallo præcucurrerant, non inventis, Cnidum abeunt, inſulam prope continentem Orientis ſitam. Ibi deprehenſuros ſe rati Piſanos, ſpe quidem exciderint prædæ totius, repererunt tamen relictos Piſanorum aliquos, a quibus interrogatis quo iviſſet Piſana claſſis? Rhodum verſus navigaſſe illam audiverunt.

Butumites rem proſpere gerit in Cilicia.

Edit. Pariſ. pag. 335.

Galli Aſiani auxilia orcedent hum implorant.

Petrus Epiſcopus Piſanus claſſem nongentarum navium, &c. ducit.

Imperator ædificari naves curat.

Ora belluarum flammas vomitura ſuis adinnibus imperatos jubet.

Taticius Illuſtriſſimi Capitis appellatione cohoneſtatus.

Lantulphus portii claſſis præfectus.

Romana claſſis Piſanam inſequitur.

pag. 336.

Nulla mora inſequendi facta. Inſtant ſolutis admiſſiſque poſt Piſanos navibus: brevique eos aſſequuntur inter Pattara & Rhodum. Eos Piſani conſpicati, claſſe cito diſpoſita apte ad navale prælium, & tela & animos ad pugnam acuebant. Admovetur interim propius Romana claſſis: & quidam Comes Peloponneſius, Perichytanes vocatus, ſcientiſſimus artis navigandi, toto remigio ſuæ moneris incitato, velociſſimo impetu Piſanos petit: perque ipſos medios flammeo rapiditate pervolans, ad claſſem rurſum ſe Romanam retulit. Cæterum noſtræ naves haud ſatis ordinatæ ſatiſque junctæ, ſed tumultuario quodam impetu, pugnam cum Piſanis capeſſebant. Quin Lantulphus ipſe, ubi ſe admovit primus navigiis hoſtilibus, ignem intempeſtive jaculatus, ideo temere & ſine hoſtium damno diſperſum, fructum inventi novi nullum habuit. Felicior fuit Comes, Eleemon dictus. Is magnam audacter aggreſſus Piſanam navem, cum incidiſſet in ejus gubernaculum, itaque ſe implicuiſſet, ut retro inde cedere nequiret, captus eſſet utique, niſi præſentem in tali periculo animum ad paratam appuliſſet machinam evomendæ flammæ per fauces æneas, uti diximus. Ergo id agere adorſus cum magna pernicie navis hoſtilis cui adhæſerat, tres quoque inde alias maximas ſeſe ſtrenue circumagens eadem peſte incendii ſparſilis afflavit & abſumpſit. Inter hæc repente mutato vento, turbari mare, mugire fluctus, concuti mutuo colliſu naves & conteri, ſtridere antennarum cornua, frangi ac diſcerpi vela; denique in præſenti demerſionis periculo ac metu naves eſſe. Communis hic erat amborum partium terror; illa propria formido Piſanorum, ignis miſſilis numquam illis viſa uſuque comperta natura. nam cum ignis nostros rectum & ſtatum impetum habeat cælum verſus; hic videbant & in pronum haud reluctantem flammam dejici, & ad latera vibrari non ægre ſequentem vim & deſtinationem jaculantis. Igitur hæ machinæ artificum molitrices fulgetrorum rem eo die confecere: Perculſi enim iſto potiſſimum malo Barbari fugæ ſe mandarunt. At Romana claſſis vitandæ tempeſtati ſtationem in præſens opportunam cepit ad parvam inſulam cui nomen Seutlo fuit. Alluceſcente die poſtera moventes inde ad Rhodum appellunt: quam in inſulam exſcenſu Romani facto quoſdam e Latinis captos, in iis conſobrinum Baimundi, terrere primo conabantur metu ſervitutis, & venditionis miſeræ; verum cum nihil inde moveri eos, & tantum mancipationis viliſſimæ dedecus pro nihilo ipſos habere animadverterunt, trucidarunt univerſos. Piſani ſuperſtites cæteri ad inſulas deprædandas, præſertim Cyprum, adjecerunt animos. Cyprum gubernabat tum Philocales Eumathius, qui repente in Latinos cum copiis movit, ſimul cognovit appulſos: tantoque ipſos terrore affecit ut ſuorum obliti, quos non paucos jam ad pabulandum in inſulam emiſerant, ſtatim cum perturbatione ſolverent Laodiceam verſus, ad Baimundum cui ſe ſuaque libenter ſcilicet accipienti & mutua ſpondenti detulere. At illi, quos diximus, miſeri in Cyprum expoſiti prædatores, ubi ad littus reverſi, claſſem non viderunt ſuam, deſperatione acti magna projecerunt ſe in mare, ibique in aquis præfocati ſunt. Dehinc Duces Romanæ claſſis, & Lantulphus ipſe in Cyprum convenientes habito conſilio decreverunt de communi omnium ſententia tractare de pace. Electus ad id Butumites qui ſtatim ad Baimundum ſe contulit: & apud eum

Piſani ſe ad pugnam accingunt.

Perichytanis audax facinus.

Lantulphi feſtinatio noxia.

Comes Eleemon quatuor Piſanas naves incendit.

Tempeſtas pugnæ ſupervenit.

Piſani mirantur & timent ſparſilem ignem.

ideoque fugæ ſe mandant.

Latini crudeliter a Romanis trucidati.

Edit. Pariſ. pag. 337.

Piſani a Cypro fugati ad Baimundum ſe conferunt.

Baimundus de pace convenitur a Ducibus Romanis.

A τὸ πέλαγος μεταξὺ Πατάρων καὶ Ῥόδου. Τούτους δ' οἱ Πισσαῖοι θεασάμενοι, μόθον παραυτίκα σχῆμα κατεσκευάσαντες πρὸς μάχην οὐ τὰ ξίφη μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς καρδίας ἔθηγον. Ἐπικαταλαβόντος δὲ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου Κόμης τις Πελοποννήσιος Περιχυτάνης καλούμενος ναυλοχεῖν ἄριστα ἐπιστάμενος, ὡς τούτους ἐθεάσατο, τῇ κώπαις τὸ ἴδιον ἐπιρράσας μονήρες ὡς εἶχε κατ' αὐτῶν ἵεται, καὶ διαμέσου τούτων, ὡς πῦρ διελθὼν, εἰς τὸν Ῥωμαϊκὸν αὖθις ἐπανέστρεφε στόλον. Ὁ μέν τοι Ῥωμαϊκὸς στόλος οὐκ ἐν τάξει τὰς τῆς μετὰ τῶν Πισσαίων μάχης ἀπεπειρᾶτο, ἀλλ' ὀξέως καὶ ἀσυντάκτως τούτοις προσέβαλε. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Λαντοῦλφος πρῶτος προσπελάσας τοῖς Πισσαίοις ναυσὶν, ἄστοχα τὸ πῦρ
[5 ἔβαλε, καὶ οὐδέν τι πλέον εἰργάσατο τοῦ πυρὸς σκεδασθέντος. Ὁ δὲ λεγόμενος Ἐλεήμων Κόμης ἀναισχύντως μεγίστῳ πλοίῳ κατὰ πρύμναν προσβαλὼν τοῖς πηδαλίοις τούτου περιπεσὼν, καὶ μὴ εὐχερῶς ἔχων ἐκεῖθεν διαπλωΐσασθαι, κατεσχέθη ἂν, εἰ μὴ γοργῶς πρὸς τὴν σκευὴν ἀπεῖδε, καὶ πῦρ κατ' αὐτῶν ἀφεὶς οὐκ ἄστοχα ἔβαλεν. Εἶτα τὴν ναῦν ἐπὶ θάτερα γοργῶς μεταστρέφων, καὶ ἑτέρας παραχρῆμα τρεῖς μεγίστας ἐπυρπόλει τῶν βαρβάρων ναῦς. Ἐπεὶ δ' ἅμα καὶ συστροφὴ ἀνέμου τὴν θάλατταν ἐπικαταστᾶσα ἀθρόον διετάραττε, τάς τε ναῦς συνέτριβε καὶ μονονοὺ βυθίζειν ἠπείλει. ἐρρόχθει γὰρ τὸ κῦμα, ἐπέτριζον αἱ κεραῖαι, τὰ θ' ἱστία διερρήγνυντο. Ἐκδειματωθέντες οἱ βάρβαροι,
C τὸ μὲν διὰ τὸ πεμπόμενον πῦρ, οὐ γὰρ ἐθάδες ἦσαν τοιούτων σκευῶν ἢ πυρὸς, ἄνω μὲν φύσει τὴν φορὰν ἔχοντος, πεμπομένου δ' ἐφ' ἃ βούλεται ὁ πέμπων κατά τε τὸ πρανὲς πολλάκις καὶ ἐφ' ἑκάτερα. τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ θαλαττίου κλύδωνος συγχυθέντες πρὸς φυγαδείας ὥρμηντο. Οὕτω μὲν οὖν τὰ τῶν βαρβάρων. Ὁ δέ τοι Ῥωμαϊκὸς στόλος νησιδίῳ τινὶ προσώκειλεν ὑποστάντι καλουμένῳ Σεύτλῳ. Αὐγαζούσης δὲ τῆς ἡμέρας ἐκεῖθεν ἀπάραντες τῇ Ῥόδῳ προσωρμίσαντο. Τῶν πλοίων οὖν ἀποβάντες καὶ ἐξαγαγόντες ὅσους ἔφθασαν κατασχεῖν καὶ αὐτὸν δὲ τὸν τοῦ Βαιμούντου ἀδελφιδοῦν, ἐξεδειμάτουν αὐτοὺς ὡς μέλλοντες τιμῆς πάντας ἀπεμπολεῖν, ἢ κατασφάττειν. Ὡς δὲ ἀκαταπλήκτους πρὸς τοῦτο εὗρον αὐτοὺς καὶ τὸ ἀπεμπολεῖσθαι ἐν οὐδενὶ τιθεμένους, εὐθὺς παρανάλωμα πεποιήκασιν. Οἱ-
D δέ γε περιλειφθέντες τοῦ Πισσαϊκοῦ στόλου πρὸς τὸ τὰς παρατυχούσας νήσους καὶ τὴν Κύπρον λῃΐζεσθαι ἀπέβλεψαν, ἔνθα τυχὼν ὁ Φιλοκάλης Εὐμάθιος κατ' αὐτῶν ἵεται. Οἱ δὲ περὶ τὰς ναῦς δειλίᾳ συσχεθέντες μηδὲ τῶν ἐξιόντος προνομῆς χάριν ἀπὸ τῶν πλοίων αὐτῶν λαοῦ πεφροντικότες, ἀλλὰ τοὺς πλείονας περὶ τὴν νῆσον ἐάσαντες, ἀσυντάκτως οὕτω λύσαντες τὰ πρυμνήσια πρὸς τὴν Λαοδίκειαν ἀπέπλεον, τὸν Βαιμούντον ἐπὶ νοῦν ἔχοντες. καὶ δὴ καὶ καταλαβόντες προσεληλύθεσαν αὐτῷ καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ ἀγάπην ἀσπάζεσθαι ἔλεγον. Ὁ δὲ, ὁποῖος ἐκεῖνος ἀσμένως αὐτοὺς ὑποδέχεται. Ἐ-
E πεὶ δ' οἱ περὶ τὴν νῆσον καταλειφθέντες λαφυραγωγίας ἕνεκα ὑποστρέψαντες τὸν ἴδιον στόλον οὐχ εὗρον, ἔρριπτον ἑαυτοὺς ἀφειδῶς εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀπεπνίγοντο. Οἱ δὲ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου θαλασσοκράτορες καὶ αὐτὸς δὴ ὁ Λαντοῦλφος καταλαβόντες τὴν Κύπρον συνεληλυθότες περὶ εἰρήνης ἐπεραιτῶν ἐβουλεύοντο. Πάντων οὖν ὁμογνωμονησάντων πρὸς τοῦτο, στέλλεται ὁ Βουτουμίτης πρὸς τὸν Βαιμούντον. Τοῦτον οὖν θεασάμενος καὶ παρακα-

παχὼν ἐπὶ ὅλαις πέντε καὶ δέκα ἡμέραις, ἐπεὶ τὴν Λαοδίκειαν καὶ λιμὸς κατειλήφει, καὶ ὁ Βαϊμοῦντος αὖθις Βαϊμοῦντος ἦν καὶ οὐκ ἠλλοίωτο, οὔτε μὴν εἰρηνεύειν ἐμεμαθήκει, μεταπεμψάμενος αὐτὸν φησίν. Οὐ γὰρ φιλίας ἢ εἰρήνης αὐτῆς ἐνταῦθα παραγέγονας, ἀλλ' ἐφ' ᾧ τὰς ἐμὰς ἐμπρῆσαι ναῦς. Ἄπιθι τοίνυν, ἀρκεῖ γάρ σοι τοῦτο τὸ, ἀνακρουσθεῖσαν τὴν ἐνταῦθα ἀπολυθῆναι. Ἀπάρας οὖν ἐκεῖθεν καταλαμβάνει τοὺς αὐτὸν ἀποστείλαντας περὶ τὸν λιμένα τῆς Κύπρου. καὶ τὴν Βαϊμοῦντε πονηρὰν γνώμην ἐπιπλέον ἐκ τῶν ἐκεῖθεν μηνυμάτων διαγνόντες, καὶ ὡς ἀδύνατον σπείσασθαι μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος, ἐκεῖθεν ἀπάραντες ὅλοις ἱστίοις τὴν πρὸς τὴν μεγαλόπολιν ὑγρὰν ὑπέπλεον κέλευθον. Κατὰ δὲ τὴν Συκὴν τρικυμίας μεγάλης καὶ κλυδώνος διεγερθέντος σφοδροῦ, τὰ πλοῖα τῇ χέρσῳ προσραγέντα ἡμίθραυστα πάντα γεγόνασι, πλὴν τῶν νηῶν ὧν ἐξῆρχεν ὁ Τατίκιος. Ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ τὸν Πισαϊκὸν στόλον οὕτω προκεχωρήκει. Ὁ δὲ Βαϊμοῦντος φύσει πονηρότατος ὢν ἐδεδίει μὴ τὸ Κούρικον ὁ Βασιλεὺς προκατάσχῃ, καὶ στόλον Ῥωμαϊκὸν τῷ λιμένι προσορμίσας φυλάττῃ μὲν τὴν Κύπρον, ἀπείργῃ δὲ καὶ τοὺς ἀπὸ Λογγιβαρδίας διὰ τῆς παραλίας τῆς ἀνατολῆς μέλλοντας ἰέναι πρὸς αὐτὸν συμμάχους. Ταῦτα οὖν λογιζόμενος, αὐτὸς τοῦτο ἀνοικοδομῆσαι καὶ τὸν λιμένα κατασχεῖν ἐβούλετο. Πόλις γὰρ πρότερον οὖσα ἐρυμνοτάτη τὸ Κούρικον ἐν ὑστέροις ἔφθασεν ἐρειπωθῆναι χρόνοις. Ὁ δέ γε Αὐτοκράτωρ ταῦτα προμηθευσάμενος καὶ τὰς ἐπινοίας αὐτοῦ προκαταλαβὼν, πέμπει τὸν ἐκτομίαν Εὐστάθιον ἀπὸ τῆς τοῦ Κανικλείου ἀξίας μέγαν Δρουγγάριον τοῦ στόλου προχειρισάμενος, ἐπισκήψας αὐτῷ σπουδῇ καταλαβεῖν τὸ Κούρικον, καὶ διὰ τάχους ἀνοικοδομῆσαι τε αὐτὸ καὶ τὸ κάστρον Σελευκείας, στάδια ἓξ τούτου ἀφισταμένην, καὶ δύναμιν ἀποχρῶσαν καταλιπεῖν ἐν αὐτοῖς. Δοῦκα δὲ προχειρίσασθαι Στρατήγιον τὸν Στραβὸν, ἄνδρα μικρὸν μὲν τῷ σώματι, ταῖς δὲ πολεμικαῖς ἐμπειρίαις πολύϋμνον καὶ μέγιστον. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν λιμένα στόλον ἱκανὸν προσορμίσαι καὶ παραγγεῖλαι ἐγρηγορέναι καὶ ἐνεδρεύειν τοὺς ἀπὸ Λογγιβαρδίας εἰς τὴν ἀρωγὴν τοῦ Βαϊμοῦντε ἐρχομένους, ἐπαρήγειν δὲ καὶ τῇ Κύπρῳ. ἐξελθὼν οὖν ὁ ῥηθεὶς Δρουγγάριος τοῦ στόλου καὶ προκαταλαβὼν τὰ τοῦ Βαϊμοῦντου διανοήματα, ἀνεγείρει μὲν αὐτὸ καὶ εἰς τὴν προτέραν ἀποκαθιστᾷ κατάστασιν. Παραχρῆμα δὲ καὶ τὴν Σελεύκειαν οἰκοδομήσας καὶ κατοχυρώσας διὰ τάφρου γυρόθεν, δυνάμεις τὰς ἱκανὰς ἐν ἀμφοτέροις καταλιπὼν, μετὰ τοῦ δουκὸς Στρατηγίου κατελθὼν εἰς τὸν λιμένα, καὶ στόλον ἀποχρῶντα ἐν αὐτῷ καταλιπὼν κατὰ τὰς τοῦ Αὐτοκράτορος εἰσηγήσεις, ἐπαναζεύγνυσι πρὸς τὴν μεγαλόπολιν. καὶ μεγάλως παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος ἐπαινεθεὶς δαψιλῶς φιλοτιμεῖται. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὸ Κούρικον. Μετὰ δὲ παραδρομὴν ἐνιαυτοῦ ἀναμαθὼν ὁ Βασιλεὺς ὅτι καὶ Γενούσιος στόλος εἰς συμμαχίαν τῶν Φράγγων ἐξελθεῖν ἑτοιμάζεται, στοχασάμενος ὅτι οὐ μικρᾶς βλάβης παραίτιοι καὶ αὐτοὶ τῇ τῶν Ῥωμαίων ἀρχῇ ἔσονται. τὸν μὲν Καντακουζηνὸν διὰ τῆς ἠπείρου μετὰ ἀποχρώσης δυνάμεως, τὸν δὲ Λαντοῦλφον γοργῶς ἐξοπλίσας μετὰ στόλου διὰ θαλάττης ἀπέστειλε, παρακε-

A dies totos detentus eſt quindecim. At Baimundus idem ſemper erat, nihil ab illo fraudulento pacis & pacatarum artium indocili mutatus. Tandem ergo accerſitum Butumiten ſic minaciter affatus eſt. *Non huc tu amicitiæ aut pacis venisti cauſa, ſed incendendarum mearum navium; itaque fac abeas quamprimum: & quod fraudis tantæ conſcius a nobis inultis integer atque illæſus dimitteris, in lucro pone.* Cum his reverſo Butumite ad eos a quibus miſſus fuerat, conſultatio ab iis communiter inſtituitur in Cypri portu. Ibi altius introſpecta ex recentibus indiciis malitia Baimundi, deſperataque inter ipſum & Imperatorem concordia, nihil tunc quidem decernere ſe poſſe putaverunt conſultius quam ſi claſſem plenis velis Conſtantinopolim referrent. In eo curſu cum eſſent
B prope Sycen gravi ac vehementi oborta tempeſtate vaſto fluctuum & ventorum impetu alliſi ad terram ſunt, conquaſſatis univerſis navibus, præter eas quibus proprie Taticius præerat. Hic ſucceſſus claſſis Piſanæ fuit; & expeditionis navalis ejus occaſione ſuſceptæ. Interim Baimundus pro ſua cætera ſolertiſſima verſutia, vidit fieri facile poſſe ut Imperator conſilium caperet præoccupandi Corici; oppidi olim munitiſſimi, poſtea deſtructi. Erat ibi portus capax Romanæ claſſi capiendæ, opportune imminens, tum in tutelam Cypri, tum in maris cuſtodiam ea parte qua curſus erat certus & neceſſarius Longobardicis navibus auxilia Baimundo portaturis. His de cauſis decreverat Baimundus reædificare quamprimum urbem Cu-
C ricum, portumque ejus occupare: quo & illa quæ memoravimus tanta ejus conſilii commoda Imperatori eriperet, ſibi adjungeret: & quæ inde damna metuebat ſi prævertererur a Romanis, non ſolum evitaret, ſed etiam in opportunitates nocendi hoſtibus verteret. Cum autem non minus cogitationes Baimundi quam rei momenta ipſius Imperator perſpiceret penitus; opus maturato credidit. non enim aliter vafrum artificemque adverſarium poſſe prohiberi a quæſtuoſo incœpto rei non difficillimæ, niſi improviſa diligentia prævertatur. Mittit igitur extemplo Euſtathium Eunuchum e Caniclei præfecto Magnum claſſis Drungarium creatum, datis ei mandatis ut properaret occupare Curicum & in integrum reſtituere; neque id modo; ſed arcem quoque Seleuciam
D ſex ſtadiis a Corico diſtantem, novis munitionibus circumdaret, tum impoſito idoneo præſidio Ducem loco præficeret Strategium Strabum, puſilla quidem ſtatura virum; ſed ingentis in rebus bellicis gloriæ; ad hæc naves bellicas idoneo numero in portum induceret, inſidiaturas Latinis navibus quæ ab Apulia commearent ad Baimundum: ſimul etiam invigilaturas cuſtodiæ Cypri. Hæc omnia plane uti juſſus fuerat executus Euſtathius Conſtantinopolim ſe retulit, amplam ibi ob eam rem feliciter fideliterque confectam, ab Imperatore laudem & merita præmia conſecutus. Evoluto hinc anno certior factus Imperator parari Genuenſem claſſem in auxilium Francorum, ſenſit ſtatim non mediocris periculi rem eſſe: nec ab Genuenſibus minora Romano Imperio da-
E mna, quam a Piſanis merito timenda. Ergo ut iis occurreret Cantacuzenum cum idoneis copiis per continentem mittit. Mari vero Lantulphum cum valide armata claſſe feſtinare juſſit ad præoccupanda inſidiis loca depreſſiora, unde in tranſituram illac Genuenſem claſſem, victorem ex tuto impetum facere poſſet. Ivit mature Lantulphus quo imperatum erat: cæterum ſapientis incœpti ſuc-

Fruſtra.

Butumiten ad ſe miſſum a ſe cum minis rejicit.

Romana claſſis Conſtantinopolim rediens naufragium facit.

Baimundus occupare & munire Curicum parat.

Sed prævertitur ab Imperatore.

Edit. Pariſ. pag. 338.

Euſtathius Eunuchus rem proſpere ex Imperatoris ſententia gerit.

Fama Genuenſis claſſis in Francorum auxilium ſeſe parantis Imperatorem turbat.

Naufragium Romanæ claſſis Lantulpho commiſſæ.

ceſſium vis major intercepit. Procella gravis & ſupra quamvis validarum navium firmitatem vehemens incubuit in claſſem tam ſæva tamquam ineluctabili vi ut pleræque naves frangerentur utique. quas ideo ſubductas in terram linire pice ac craſſamento, cæteraque reſarcire cura ejus generis neceſſe fuit. Hac vice rerum Cantacuzeno indicium defertur, claſſem adventare Genuenſem. Hoc ille accepto, auctor eſt Lantulpho, ut cum navibus octodecim quas habebat ſolas in mari, cæteris refectionis neceſsitate ſubductis in terram, ſubſideret juxta mandatum Imperatoris circa Promontorium Malei, immineretque inde in occaſionem aggrediendarum ex tuto, ſi res & occaſio ferret, mox tranſiturarum Genuenſium navium. Sin ei in præſenti conſpectu claſsis hoſtilis aliud ſuaderet ſua paucitas & conſcientia infirmitatis, certe receptum ſalutarem ſuis exiguis copiis tuto perſiceret; claſſe tota Coronem deportanda: quo certus, & nulla vi hoſtili prohiberi facilis, tali locorum ſitu curſus erat. Acquievit conſilio Lantulphus; ſed cum admotis Genuenſibus, plures eos longe validioreſque cerneret, quam ut capeſſere cum ſpe aliqua pugnam contra ipſos poſſet, Coronem ut conſtitutum erat, ſe recepit. Cantacuzenus cura, quantam maximam debuit in claſſem Romanam collata, ut impune in terram expoſitos Genuenſes didicit, quod unum ſupererat, expedivit ſe ac ſuos, ad eos inſequendos. Quos ubi aſſequi non potuit; Laodiceam deflexit, toto illic conatu bellum cum Baimundo geſturus. Ac primo quidem impetu portum occupavit; deinde arcem aggreſſus continua per noctem & diem oppugnatione, fruſtra fuit tamen: & ſæpiſſime aſſultu tentato, repulſus eſt toties. Expertus quin etiam pacatas artes; & demereri colloquio conatus Gallos, non plus tractatione tranquilla, quam infeſta vi profecit. Ergo cum aliud in præſens non poſſet, maceriam ex rudi ſaxo circulari forma molitus eſt in intervallo quod littus inter & Laodiceæ muros interjacet. Triduo perfectum id opus ſtetit. Deinde intra illum ambitum arcem exſtruxit ex aliunde importata materia. Celeriter hæc quoque ſurrexit moles, in præcipuum Laodicenſis oppugnationis uſum. Hinc enim tamquam ex tuto receptaculo erupturi aſsidue valentius ad fatigandam longa belli conſtantia obſeſſorum tolerantiam Romani videbantur. Sed & ne ipſis ſpes a mari blandiretur importandi quandoque navalis auxilii; duæ ad oſtium portus excitatæ in proſpectu mutuo turres ſunt, interque ipſas catena ferrea ſuſpenſa, quæ facile prohiberet omnem Gallicarum navium appulſum. Interim & alia maritimæ illius oræ occupata oppida, Argyrocaſtrum, Marapis, Gabala, & quæ hinc interjacent ad confinia Tripolis. Hæc tot loca prius tributaria Saracenis, multis tum ſudoribus laboribuſque Romano imperio reſtituta ſunt. Imperator his cognitis nequaquam ſatis arctatam Laodiceam exiſtimans quamdiu a maritima dumtaxat parte obſideretur; quippe qui pro ſua pernoſcendorum hominum vel ex brevi aſpectu ſolertia, ſimul acrem ad vim quamvis, ſimul aſtutum ad omnem fraudem rebellioniſque ac perjurii pleniſsimum Baimundi noſſet animum, Monaſtram accerſitum cum juſto exercitu terreſtri per continentem eo deſtinavit cum mandatis, ut ex ea parte quæ ſola Laodicenſibus Gallis hactenus libera verſus mediterranea relicta fuerat, ipſe caſtris poſitis ſtrenue Cantacuzenum adjuvaret adverſo ex loco contendentem. Sic enim ſpem eſſe ut contumacia rebellium un-

Reliquias claſſis Lantulphus Coronem deportat.

Edit. Pariſ. pag. 339.

Genuenſes tuto in Aſiam exſcendunt.

Cantacuzenus Laodiceam oppugnat fruſtra.

Arcem in vicinia ſibi munit.

Mare Laodicenſibus claudit.

Multa oppida oræ maritimæ a Romanis capta.

Monaſtras cum novo exercitu contra Gallos miſſus.

A κελευσάμενος αὐτῷ τὸ τάχος καταλαβεῖν τὰ κατώτερα, ἐφ᾽ ᾧ τὸν μετὰ τῶν Γενουσίων ἐκεῖσε διερχομένων ἀναδέξασθαι πόλεμον. Τούτων ἀπελθόντων ἔνθα καὶ προσετάχθησαν, χειμὼν βαρὺς ἐπιγέγονε καὶ ἀφόρητος, ὑφ᾽ οὗ καὶ πολλὰς τῶν νηῶν συνέβη διαθραυσθῆναι, ἅσπερ πάλιν πρὸς τὴν χέρσον ἐξελκύσαντες, ἐπιμελῶς τὴν διὰ τῆς ὑγρᾶς πίσσης ἐπίχυσιν ταύταις ἐπέφερον. Τηνικαῦτα δὲ καὶ ὁ Καντακουζηνὸς τὸν τῶν Γενουσίων στόλον περὶ τὰ κατώτερα διαπλέοντα ἐγγύς που εἶναι μεμαθηκὼς ὑποτίθεται τῷ Λαντούλφῳ ὀκτωκαίδεκα ναῦς ἀναλαβέσθαι. Τοσαύτας γὰρ μόνας συνέβη τότε ἀποπλέειν, τῶν ἄλλων ἐξελκυσθεισῶν τῆς θαλάσ- B σης, καὶ ἀπελθόντα κατὰ τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Μαλέου προσοκεῖλαι αὐτὰς κατὰ τὰς τοῦ Αὐτοκράτορος ὑποθήκας. καὶ διερχομένων τῶν Γενουσίων, εἰ μὲν τὸν μετ᾽ αὐτῶν ἀποθαρροίη πόλεμον, εὐθὺς τὴν μετ᾽ αὐτῶν ἀναδέξασθαι μάχην. εἰ δ᾽ οὖ, τὴν σωτηρίαν ἑαυτῷ καὶ ταῖς ὑπ᾽ αὐτὸν ναυσὶ σὺν αὐτοῖς πλωτῆρσιν εἰς Κορώνην προσοκείλαντι, περιποιήσασθαι. Ὁ δ᾽ ἀπελθὼν καὶ τὸν πολὺν στόλον τῶν Γενουσίων θεασάμενος, καὶ ἀπαγορεύσας τὴν μετ᾽ αὐτῶν μάχην, θᾶττον τὴν Κορώνην κατέλαβεν. Ὁ δὲ Καντακουζηνὸς τὸν ὅλον Ῥωμαϊκὸν στόλον ὡς C ἔδει περιποιησάμενος, καὶ τοὺς συνόντας αὐτῷ ἐκεῖσε συναγαγὼν, ὡς εἶχε τάχους κατόπιν τῶν Γενουσίων ἐδίωκε. Μὴ φθακὼς δὲ τὴν Λαοδίκειαν κατέλαβε, σπεύδων πρὸς τοὺς μετὰ τοῦ Βαϊμούντου πολεμῆσαι ὅλῃ γνώμῃ καὶ χειρὶ ἀποδύεσθαι. Καὶ μέντοι τοῦ ἔργου ἁψάμενος τὸν λιμένα κατέλαβε, καὶ διὰ πάσης νυκτὸς καὶ ἡμέρας τῆς τειχομαχίας οὐκ ἀφίστατο. Ὡς δ᾽ ἄπρακτος τοῦ λοιποῦ ἔμενε μυριάκις μὲν προσβαλὼν, τοσαυτάκις δ᾽ ἀποτυχών. καὶ πῇ μὲν ὑποποιούμενος τοὺς Κελτοὺς οὐκ ἔπειθε, πῇ δὲ μαχόμενος ἀπετύγχανε. τειχίον τι διὰ ξηρῶν λίθων κυκλοτερὲς δειμάμενος ἀναμεταξὺ τῆς D ψάμμου καὶ τῶν τειχῶν Λαοδικείας ἐν τρισὶ νυχθημέροις, κἀκ τούτου ὡς ἔρεισμα τοῦτο κτησάμενος, ἕτερον πολίχνιον δι᾽ ἐγχορήγου ὕλης ἐντὸς τούτου θᾶττον ἀνήγειρεν, ἵν᾽ ἐντεῦθεν ὡς ἐξ ὁρμητηρίου τινὸς γενναιότερον τῆς τειχομαχίας ἀνθέξοιτο. Ἀλλὰ καὶ πύργους δύο διὰ τοῦ στομίου τοῦ λιμένος ἐφ᾽ ἑκάτερα οἰκοδομήσας ἅλυσιν σιδηρᾶν διαμπερὲς τούτων εἰσελάσας δι᾽ αὐτοῦ ἀπέφραξε τὰς ἴσως ἐλπιζομένας εἰς βοήθειαν τῶν Κελτῶν ἐκ θαλάττης ναῦς. Ἐνταῦθα δὲ καὶ πολλὰ τῶν περὶ θάλατταν πολιχνίων κατέσχε τό, τε Ἀργυρόκαστρον καλούμενον, τὸ Μαρχάπιν, τὰ Γάβαλα, καὶ ἄλλ᾽ ἄττα, μέχρις E αὐτῶν συνόρων Τριπόλεως ἐφθακώς. ἅπερ πρότερον μὲν φόρους τοῖς Σαρακηνοῖς ἐδίδου, ἐν ὑστέροις δὲ παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος πολλοῖς ἱδρῶσι καὶ πόνοις τῇ Ῥωμαίων ἐπανεσώθησαν. Ὁ μέντοι Βασιλεὺς δέον λογισάμενος καὶ ἀπὸ τοῦ μέρους τῆς ξηρᾶς πολιορκῆσαι τὴν Λαοδίκειαν, γινώσκων ἐκ μακροῦ τὸν δεινὸν Βαϊμοῦντον καὶ τὰς αὐτοῦ μηχανὰς, ὁποῖος ἐκεῖνος δεξιὸς ἦθος ἀνθρώπου ἐν βραχεῖ καταμαθεῖν, καὶ τῆς αὐτοῦ δολερᾶς καὶ ἀποστατικῆς γνώμης κατάληψιν ἀκριβῆ ἔχων, τὸν Μοναστρᾶν μετακαλεσάμενος μετὰ ἀποχρώσης δυνάμεως διὰ τῆς ἠπείρου ἀπέστειλεν, ὥστε ἐν ταὐτῷ, τὸν μὲν Καντακουζηνὸν ἐκ θαλάττης, αὐτὸν δὲ ἐκ τοῦ μέρους τῆς ἠπεί-

μι πολιορκεῖν τὴν Λαοδίκειαν. Ἀλλ' ὁ Καντακουζηνὸς πρὸ τοῦ τὸν Μονασρᾶν ἐφθακέναι, τὸν λιμένα καὶ τὸ κάστρον αὐτὸ κατέσχε. Τὴν μέν τοι ἀκρόπολιν, ὅπερ Κουλᾶ τὴν ἡ συνήθεια καλεῖν εἴωθε, ἔτι Κελτοὶ κατεῖχον πεζοὶ πεντακόσιοι καὶ ἱππεῖς ἑκατόν. Τούτων οὖν τὴν πολιχνίων τὴν κατάσχεσιν ὁ Βαϊμοῦντος ἀκηκοὼς, μεμαθηκὼς δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ φυλάσσοντος Κόμητος τὴν τῆς Λαοδικείας ἀκρόπολιν, ὅτι ἐνδεὴς ἐστὶ χορτασμάτων, μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν δυνάμεων πασῶν, τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Ταγγρὲ καὶ τοῦ Σαγγέλη ἑνωθεὶς, καὶ βρώσιμα παντοῖα ἐπισυνάξας ἐν ἡμιόνοις, καὶ τὴν Λαοδίκειαν καταλαβὼν, τὰ μὲν χορτάσματα θᾶττον εἰσήγαγεν εἰς τὸ Κουλᾶ. Μετὰ δέ γε τοῦ Καντακουζηνοῦ εἰς ὁμιλίαν ἐλθὼν, τοιαῦτα πρὸς αὐτὸν ἔφη. Τίνα σκοπὸν ἔχων πρὸς οἰκοδομὰς καὶ κτίσεις ἀπέβλεψας; Ὁ δέ. Οἶδας ὅτι δουλείαν ὁμολογήσαντες τῷ Αὐτοκράτορι καὶ τὰς παρ' ὑμῶν αἱρουμένας πόλεις ἐνωμότως παραδοῦναι κατέθεσθε. Εἶτα αὐτὸς καταψευσάμενος τῶν ὁρκίων, ἀθετήσας δὲ καὶ τὰς εἰρηνικὰς σπονδὰς καὶ ταυτηνὶ τὴν πόλιν ἑλὼν καὶ παραδοὺς ἡμῖν, μεταγνοὺς αὖθις κατέσχες. Ὥστε μάτην αὐτὸς ἐνταυθοῖ παραγινόμενος ἐπὶ τῷ τὰς παρ' ὑμῶν αἱρουμένας πόλεις ἀναλαμβάνεσθαι. Ὁ δὲ Βαϊμοῦντος. Διὰ χρημάτων ἢ διὰ σιδήρου ταύτας ἐλπίζων ἐξ ἡμῶν λαμβάνειν ἥκεις; Ὁ δέ. Τὰ χρήματα οἱ συνεπόμενοι ἡμῖν ἔλαβον, ἐπὶ τῷ ἐκθύμως ἀγωνίζεσθαι. Ὁ δὲ Βαϊμοῦντος, θυμοῦ πλησθεὶς ἔφη. Ἄτερ χρημάτων ἴσθι ὡς οὐδὲν φρούριον κατασχεῖν δυνήσῃ. Καὶ τηνικαῦτα τὰς ὑπ' αὐτὸν φάλαγγας παρέθηξε μέχρις αὐτῶν πυλῶν τῆς πόλεως ἐξιππάσασθαι. Οἱ δὲ τοῦ Καντακουζηνοῦ τὰ τείχη τηροῦντες δίκην νιφάδος τοὺς ὀϊστοὺς κατὰ τῶν τοῖς τείχεσι προσπελαζόντων Φράγγων ἐπαφιέντες μικρόν τι τούτους * ἀπώσαντο, καὶ παραχρῆμα ὁ Βαϊμοῦντος συναγαγὼν ἅπαντας εἰσῆλθεν ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως. Ὑποπτεύσας δὲ τὸν φυλάσσοντα Κόμητα μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν Κελτῶν, ἕτερον εἰς φυλακὴν τῆς πόλεως ἐπέστησε, ἐκείνους ἐκεῖθεν ἀπελάσας· ἅμα δὲ καὶ τοὺς ἐγγὺς τῶν τειχῶν ὄντας ἀμπελῶνας ἐξέκοψεν, ὥστε μὴ ἐμποδὼν τοῖς ἱππάζεσθαι μέλλουσι καθεστάναι Λατίνοις. Ταῦτα μὲν οὕτω κατασκευάσας ἐκεῖθεν ἐξελθὼν τὴν Ἀντιόχου κατέλαβε. Ὁ δέ γε Καντακουζηνὸς οὐκ ἠμέλει παντοίως πολιορκῶν τε καὶ διὰ μυρίων μηχανῶν τε καὶ ἐπιχειρημάτων καὶ ἑλεπόλεων συνταράσσων τοὺς ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως Λατίνους. Ἀλλὰ καὶ ὁ Μονασρᾶς διὰ τῆς ἠπείρου ἐρχόμενος, μετὰ τοῦ ἱππικοῦ στρατοῦ παραλαμβάνει τήν τε Λογγινιάδα, τὴν Ταρσὸν, τὴν Ἄδαναν, καὶ τὴν Μάμισαν, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν Κιλικίαν ἅπασαν. Πρὸς δὲ τὰς τοῦ Αὐτοκράτορος ἀπειλὰς ὁ Βαϊμοῦντος ὀρρωδήσας, καὶ μὴ ἔχων ὅτι καὶ χρήσαιτο πρὸς ἄμυναν. Οὔτε γὰρ κατ' ἤπειρον εἶχε στράτευμα, οὔτε κατὰ θάλατταν στόλον, ἑκατέρωθεν γὰρ αὐτῷ ὁ κίνδυνος ἐ-

* *hic deficit MS. Flor.*

A dique circumventa frangeretur. Verum jam antequam perveniſſet eo Monaſtras, Cantacuzenus portum urbemque ipſam ſubegerat. Supererat arx ſola uſu vulgari Cula dicta, quam obtinebant Galli pedites quingenti, equites centum. At Baimundus, & fama tot arcium occupatarum, & litteris Præfecti caſtro Laodicenſi annonam equis hominibuſque alendis deeſſe illic nunciantibus, de periculo rerum ſuarum ope maturata egentium admonitus, congregatis confeſtim omnibus ſuis copiis; iiſque præterea quæ Tancredo ipſius Nepoti propriè parebant, & quæ Sangelis fuerant, in unum ſecum corpus exercitus coactis, proficiſcitur cum ipſis Laodiceam: commeatuumque omnis generis ingentem collectam & mulis impoſitam copiam in arcem Culam importat. Id B quo modo quoque ordine perfecerit paulo jam diſtinctius exequar. Cum perveniſſet prope caſtra Romana Cantacuzeni colloquium expetiit, nec recuſanti: *Quanam*, inquit, *quæſo ſpe quove conſilio ad has molitiones & ſubſtructiones arcium mentem appuliſti?* Cui Cantacuzenus. *Nempe*, ait, *tute ſcis recepiſſe vos Imperatori & ſolemni juramento confirmaſſe, quando ei ſervitutem atque obſequium eſtis profeſſi, reddituros ei aut ab ipſo miſſis Ducibus cum fide urbes quaſcumque Imperio prius ſubditas de Barbaris caperetis, quæ religio eatenus etiam valuit ut hanc ipſam Laodiceam cederetis nobis; quoad te pœnitentia recte facti cepit, & contra, non ſolum officium prius obligatæ fidei, ſed etiam jus pacis deinde uſurpatæ culteque, Laodiceam ſub ditionem tuam armis injuſtis retraxiſti.* C *Quid me igitur facere cenſes oportere, qui huc obtinendæ a vobis pacifice juxta pacta conventa Laodiceæ ſpe ac conſilio veneram? deſidere otioſum, an reverti cum tot copiis irritum? Mihi quidem verius videtur quod juri negatis vi repetere.* Ad hæc contra Baimundus. *Pecuniane an ferro quas dicis arces recepturus a nobis venis?* Cui Cantacuzenus: *Pecunia*, inquit, *impenſa eſt in hos auctorandos armandoſque qui me ſequuntur, quorum virtutem in prælio ſenties.* Exarſit ex fruſtrata cupiditate in impotentem iram Baimundus; & ubi hæc abrupte protulit: *Atqui ſic habe: ne unam quidem munitiunculam ſine pecunia te a nobis recepturum*, juſſit ſtatim ſuos equites recta in ipſas admoveri portas civitatis. Hi tametſi crebra nivis inſtar jaculatione Romanorum D ſuperne imminentium de muris urbis prius ab ipſis occupatæ, petiti acriter, & de curſu paulisper dimoti ſunt, pervicit tamen ad extremum Baimundi totas ſecum conjunctim copias eodem rapientis impetus longe vehementiſſimos, quo eluctans omnia facile in arcem penetravit. Ibi Præfectum & Præſidium ſibi ſuſpectum mutavit: tum ſuburbanum agrum impeditum vineis, earum exciſione, quod ſic ad uſum belli utile rebatur, purum & equitabilem effecit: ſeque ſe Antiochiam retulit. Nihilo ſegnius Cantacuzenus propoſitum urgere: in eo totus defixus, nullique ad hoc curæ ac contentioni parcens, quo Laodicenam arcem a Latinis inſeſſam machinarum, artium, conatuum omnis generis admotione ac frequentatione numquam intermiſſa ſubigeret. Sed & Monaſtras a con- E tinenti equeſtri exercitu bellum circumferebat ſucceſſibus magnis. Nam Longiniadem, Tarſum, Adanam, Mamiſtam, verbo dicam, totam Ciliciam occupaverat. Admovit Baimundo terrorem ea res, jam ex his documentis ſentienti quam non ſecure nimis ſpernere Imperatoris minas expediret. Sane circumſpectanti ſe, haud ſatis explicatæ apparebant rerum & ſummæ belli rationes.

Urbs & portus Laodiceæ a Cantacuzeno capitur, ſed arx adhuc a Gallis obtinetur.

Edit. Pariſ. pag. 340.

Baimundus arci Laodicenæ auxilia importat.

Ejus cum Cantacuzeno colloquium.

Eam de novo firmat,

& agrum ei ſuburbanum reddit equitabilem.

Monaſtras Ciliciam fere totam Gallis eripit.

pag. 341.

Baimundi ſolicitudo.

A Deficere ſibi videbat terreſtrem ſimul & maritimum exercitum, cum imprimis opus utroque eſſet ad arcendum utrinque ingruens periculum. Ergo ut his ſe anguſtiis evolveret, conſilium init illiberalę magis an verſutum non facile dixerim. Primum commendata Marchiſi filio Tancredo Antiochiæ cuſtodia, famam ſpargi omnem in partem curat, Baimundum obiiſſe. Muſſabat ipſe interim dum late is rumor manans locum ſecuturis pararet fraudibus. Nec famæ ſolita ſtrenuitas, nec voto ſimulati mortui credulitas hominum defuit. Ubi ſatis vulgatum & perſuaſum eſt vixiſſe Baimundum, producitur ecce mortualis arca lignea, fœta ſpirante mortuo; & in navale Antiochiæ, Sudei vocatum, deſertum in biremem componenda mox Romam verſus ſoluturam. Reſpondebat exacte fabulæ ſcena. Ornata navis apparatu funebri B ſarcophagus in loco conſpicuo mœſta & atrata circum omnia ſtromatis pullis. tum circumfuſi familiares barbaro ejulatu lamentantes Dominum, comamque vellentes. Nec intus ipſe artifex, ſi curioſius quis introſpiceret, loculo deerat, extentus ſupine, nec niſi cæcis meatibus occultorum foraminum ſpiritum ducens. Hæc ita oſtentata quandiu in portu, aut non longe ab ora littorali navis fuit; ubi altum te... laxata ſimulationis coactio eſt in curam vivi ſepulti. Tamen ubi cibis appoſitis ſe is quaſi furtim refecerat, præſtigiæ iterum, & juſſæ lacrymæ, mendaceſque næniæ ludebantur. Quin etiam ne indicium fœtoris ad fidem elati deeſſet cadaveris, corpus extincti Gallinacei capulo inditur; quo putorem inhalante, fucus videlicet eo jam minus C dubitabilis fiebat animis, ærumna miſerorum ac damno narium: qua ſi quiſque aſtantium ictus mephiti avertere obſtruereque cogebatur, mirari licet improbam patientiam ſentientis mortui, qui graviori e vicino afflatus aura putreſcentis volucris, fructum quo dignus fuit, inventi ſui præclari, tacite obdurans & immote ſuſtinens ferebat. Atque ego dum hæc reputo, facile arbitror haud alio ex documento cognoſci poſſe certius, quam ſint irrevocabiles impetus Barbarorum quamcumque ſemel in partem incubuerint. Ecce iſte per quos & quot labores ultro ſuſceptos vadit certus ad propoſitum? ut ne redigi quidem in ſortem ac ſocietatem mortuorum corporum recuſet, dum quod deſtinavit queat exequi. Hæc prima & ſumma fuit hujus Barbari in perniciem haud dubiam imperii hu-D juſce deſignata compoſitaque machinatio: cui parem nemo Græcus aut Barbarus tot bellis olim geſtis excogitavit umquam ſuſcepitve: ſed nec puto in conſequentem ætatem ejus exemplum poſterorum vilius imitatione propagandum. Cæterum ſimul iſto curſu Coryphum tenuit, jam quaſi ſubductus in arcem ſuam atque in tuto poſitus excuſſit libitinam; & e feralibus emicans latebris ſecure liber cælo luceque hauriendis affatim, intercluſi modo ſpiritus inter anguſtias feretri, damna penſabat. Indigenæ concurrere ac mirari hoſpitem cultus inſueti, ſpecie veſteque peregrina: tum quæritare: quod ei genus? quæ fortuna? quis, unde, quo iret? Ille pro familiari contumacia, neminem obviorum reſponſo dignatus, Ducem urbis dixit ſe alloqui E cupere. Erat tum is Alexius quidam Armeniaci thematis, quem oblatum figens oculo ſuperbo, nutuque ac ſupercilio plane in quam-odioſiſſimum barbarici faſtus ſpecimen deformatis: *Fac*, inquit, *meis verbis Imperatori Alexio nuncies, adeſſe me illum, notum ipſi profecto, niſi diſſimulet, & ſi ſatis meminerit cladium ſuarum, formidatum Baimundum Roberti filium. Qui quid manu, quid beſtia,*

Et conſilium verſutum.

Spargi curat famam mortis ſuæ.

Effertur pro mortuo.

Adjuncto ſibi corpore Gallinacei fœtentis.

Gallorum quos Anna iracunde Barbaros vocat, mira in cœptis urgendis conſtantia.

Stratagema Baimundi novum & ſingulare.

Edit. Pariſ. pag. 342.

Apud Coryphum mortis ſimulationem deponit Baimundus.

A πεχρήματο. μηχανᾶταί τι τοιοῦτον, σφόδρα μὲν ἀγεννές, ὃ πανουργότατον. Πρῶτον γὰρ τὴν Ἀντιόχου πόλιν καταλείψας τῷ τοῦ Μαρκίσου Ταγκρὲ καὶ τούτου ἀδελφιδῷ, αὐτὸς ἁπανταχόθεν φήμας πέμπει περὶ ἑαυτοῦ, ὡς ἄρα ὁ Βαιμοῦντος ἀποτεθνήκει, καὶ ζῶν ἔτι ὡς περὶ κατοιχομένου αὐτοῦ τὴν οἰκουμένην διέθετο, καὶ ἡ φήμη διέτρεχεν ἁπανταχῇ πτερῶν ταχυτέρα, καὶ τὸν Βαιμοῦντον νεκρὸν ἐκήρυττε. Καὶ ὅτε ὡς ἑώρα τῆς φήμης ἀποχρώντως ἔχειν, λάρναξ τὸ ἐντεῦθεν ξυλίνη, καὶ ναῦς διήρης ἐν ᾗ κατατεθειμένη ἡ λάρναξ καὶ ὁ ἔμπνους οὗτος νεκρὸς ἀπὸ τοῦ Σουδεῖ, ὅπερ ἐστὶ τῆς Ἀντιοχείας ἐπίνειον, ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἀπέπλει, καὶ διαπόντιος ὡς νεκρὸς ἐκομίζετο, τὰ μὲν ἔξωθεν νεκρὸς καὶ τῇ σορῷ καὶ τοῖς τῶν B ἀμφ' αὐτὸν σχήμασιν. οἱ γὰρ ἑκασταχῇ γινόμενοι, ἀπέτιλλόν τε τὰς τρίχας οἱ βάρβαροι καὶ σαφῶς ἀπωλόλυζον. τὰ δὲ ἔνδον ἐκεῖνος ἐκτάδην κείμενος μέχρι τούτου νεκρὸς ἦν. τὰ δ' ἄλλα εἰσέπνει τε τὸν ἀέρα καὶ ἀπέπνει διά τινων κρυφίων ὀπῶν. Ταῦτα μὲν ἐν τοῖς παραλίοις. ἐπειδὰν δὲ κατὰ πελάγους τὸ σκάφος γένοιτο, βρωτέα τε αὐτῷ μετεδίδοσαν καὶ ἐπιμελοῦντο, καὶ μετὰ τοῦτο πάλιν οἱ αὐτοὶ θρῆνοι, καὶ τὰ αὐτὰ μαγγανεύματα. ἵνα δὲ καὶ δοκείη ὁ νεκρὸς ἕωλος εἶναι καὶ ὀδωδώς, ἀλεκτρυόνα ἀποπνίξαντες ἢ ἀποσφάξαντες, ἐνέθηκαν τῷ νεκρῷ, καὶ ὄρνις ἐκεῖνος εἰς τετάρτην ἢ καὶ πέμπτην ἡμέραν βαρυοδμότατος ἦν τοῖς ὄσφρησιν ἔχουσιν. Καὶ ἐδόκει C μὲν τοῦ χρωτὸς εἶναι τοῦ Βαιμοῦντου τὸ βαρὺ τῆς ἀναπνοῆς, τοῖς ἔξωθεν ὑπατημένοις. Πλέον δ' ἐκεῖνος ὁ Βαιμοῦντος τῆς ἐπιπλάστου κακοῦ συναπέλαυσεν, ὥστε ἔγωγε θαυμάζω πῶς τοσαύτην ὑπήνεγκε τῆς ῥινὸς πολιορκίαν ζῶν ἔτι μετὰ νεκροῦ συμφερόμενος σώματος. Ἀλλ' ἐντεῦθεν μεμάθηκα, ὡς ἄρα πᾶν τὸ βάρβαρον γένος δυσανάκλητον ἐφ' ὅπερ ἂν ἐξορμήσειε. καὶ οὐδὲν αὐτῷ φορτικώτατον ὃ μὴ ἐνέγκοι, καθάπαξ ἐμβάλλον ἑαυτὸ πρὸς αὐθαιρέτους κακώσεις. Καὶ γὰρ οὗτος μηδέπω ἀποθανὼν οὐκ ἀπηνήνατο ζῆν μετὰ ἀποθανόντων σωμάτων. Τέχνη μὲν οὖν τῆς βαρβάρου αὕτη πρώτη καὶ μόνη κατὰ τὴν καθ' ἡμᾶς οἰκουμένην πέπρακται εἰς καταστροφὴν ἀποβλέ-D πουσα τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας. Οὐδὲ πρὸ ταύτης βάρβαρος ἢ Ἕλλην τοιαῦτα κατὰ πολεμίων ἐμηχανήσατο, οὔτ' ἂν οἶμαι μετὰ ταῦτα ὁ καθ' ἡμᾶς θεάσαιτο βίος. Ἐπεὶ δὲ τὴν Κορυφὼ κατέλαβεν, ὥσπερ εἰς ἀκρώρειάν τινα γενόμενος καὶ κορυφὴν καὶ κρησφύγετον τὴν Κορυφὼ ταύτην, καὶ ἐν τῷ ἀκινδύνῳ τυγχάνων ἀνηγείρετο ἀπὸ τῆς ἐν δόξῃ νεκρῶν, καὶ τὴν νεκροφόρον ἐκεῖσε λάρνακα καταλείψας, ἡλίου τε ἐνεφορεῖτο πλείστου καὶ τοῦ ἀέρος ἀνέπνει καθαρωτέρου, καὶ περιενόστει τὴν πόλιν τὴν Κορυφώ. Οἱ ἑωρακότες ἐν ξένῃ καὶ βαρβαρικῇ ἀνεπυνθάνοντο τό, τε γένος καὶ τὴν τύχην, καὶ τίς τε εἴη, καὶ πόθεν ἥκει, καὶ εἰς οὓς παραγίνεται. Ὁ δὲ τῶν μὲν E ἄλλων ὑπερεώρα πάντων, ἀνεζήτει δὲ τὸν Δοῦκα τῆς πόλεως. Ἦν δὲ ἄρα οὗτος Ἀλέξιός τις θέματος Ἀρμενιακοῦ γενόμενος. ὃν θεασάμενος μετὰ σοβαροῦ τοῦ βλέμματός τε καὶ σχήματος, καὶ σοβαρᾷ τῇ φωνῇ χρώμενος καὶ ὅλως βαρβαρικῇ. Ἀπαγγεῖλαι προσέταττεν Ἀλεξίῳ τῷ Αὐτοκράτορι ὅτι σοὶ ἐγὼ Βαιμοῦντος ἐκεῖνος ὁ τοῦ Ῥομπέρτου, ὃν ἀνεκα-

A ἀνέκαθεν χρόνος καὶ σὲ καὶ τὴν ἀμφὶ σὲ βασιλείαν ἐδίδαξεν ὁπόσος τίς εἰμι τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν ἔνστασιν, ἐφ' ὅπερ ἂν καὶ τὴν ῥοπὴν λάβοιμι· ὡς οὐκ ἂν ἀναχωρήσαιμι, ἴστω Θεός, τῶν πρὸς ἐμὲ γεγενημένων κακῶν. Ἐξότε γὰρ ἐγὼ τῆς Ῥωμαίων τὴν Ἀντιόχου κατέλαβον, καὶ Συρίαν ὅλην ἐνδρανοδιτήσαμην τῷ ἐμῷ δόρατι, πολλὰς παρὰ σοῦ καὶ τῆς σῆς στρατιᾶς πικρίας ἐνεφορήθην, ἐλπίσιν ἐξ ἐλπίδων παραπεμπόμενος, καὶ εἰς μυρίας συμφορὰς καὶ πολέμους βαρβαρικοὺς ἐμβαλλόμενος. Ἀλλὰ νῦν γε ἴσθι με κἂν ἀπέθανον, πάλιν ἐξ ὑπαρχῆς ἀναβεβιωκότα καὶ τὰς σὰς διαδεδρακότα χεῖρας. * πάντα γὰρ ὀφθαλμὸν καὶ πᾶσαν χεῖρα καὶ γνώμην λαθὼν ἐν σχήματι ἀποτεθνηκότος, νῦν καὶ ζῶν καὶ κινούμενος καὶ τὸν ἀέρα πνέων, ἐκ τῆσδε τῆς Κορυφοῦ ἐκπέμπω πάνυ μεμισημένας ἀγγελίας τῇ σῇ βασιλείᾳ, ἃς καὶ ἀναμαθὼν οὐκ ἂν περιχαρῶς ἀποδέξαιο. Ὡς μὲν τῷ Ταγγρὲ καὶ ἐμῷ ἀνεψιῷ τὴν Ἀντιόχου πόλιν παρακαταθέμενος πρὸς τοὺς σοὺς στρατηγοὺς ἀντίμαχον ἀξιόμαχον καταλείψας αὐτόν. Αὐτὸς δὲ πρὸς τὴν ἰδίαν ἄπειμι χώραν, σοὶ μὲν νεκρὸς φημιζόμενος καὶ τοῖς σοῖς, ἐμοὶ δὲ καὶ τοῖς ἐμαυτοῦ καὶ ζῶν καὶ κατὰ σοῦ δεινὰ βουλευόμενος. Ἐφ' ᾧ γὰρ τὴν ὑπὸ σὲ Ῥωμανίαν κλονήσειν, καὶ ζῶν ἀποτέθνηκα, καὶ ἀποθανὼν ἔζησα. Εἰ γὰρ τὴν ἀντιπέραν ἤπειρον καταλάβοιμι καὶ Λογγιβάρδους καὶ πάντας Λατίνους καὶ Γερμανοὺς, καὶ τοὺς καθ' ἡμᾶς Φράγγους ὀψαίμην ἄνδρας Ἄρεος μυήστας, πολλῶν φόνων καὶ πολλῶν αἱμάτων τὰς σὰς ἐμπλήσω καὶ πόλεις καὶ χώρας, ἕως ἂν ἐπ' αὐτῷ τῷ Βυζαντίου τὸ δόρυ πήξαιμι. Εἰς τοσοῦτον ἄρα ὁ βάρβαρος ἀλαζονείας ἐπῆρτο.

* καταζευχθεὶς διαδεδρακότα deſit cod. Foix.

A quid aggredienti audacia, quid urgenti perſeverantia valeat, ſatis experiri prius ex priori bello tibi tuoque Imperio licuiſſe. Atque illum talem Dei ſingulari beneficio ex innumeris ejus injuriis & inſidiis elapſum, teſtor enim illum ipſum Deum, ſeſe neutiquam inulta relicturum tot perſtrarum ſuſtificationum, fallaciarum Pertonum, arcanarum cum Barbaris conſpirationum flagitia; quibus ſe toto tempore quo verſatus ſit in Aſia ſuis armis devictis deluſum, in luctum, in cæca bellorum ac periculorum procellam ad certam perniciem, recordatur. Quare ſcito dum Alexi Auguſte, atque ad hunc durum & illætabilem tibi nuncium firma, ſi potes mentem, haud dubie auditu primo conterrendam. Ego, inquam, ille, ut putabas & gratulabaris, tuo tuorumque bono mortuus, en vivo valeoque inter ſatellitum tuorum malignos oculos & maleficas innoxius elapſus manus; ſu picaciſſimis explorantium vigiliis, & ſanguinariis inſidiantium expectationibus eluſis. Porro ne quid interim de Antiochia ſperes proviſum a me ſatis in diceſſu eſt, relicto ad urbis cuſtodiam Nepote meo Tancredo: a quo quantum eſt Ducum veſtrorum nihil poſſe referre niſi clades & vulnera, priuſquam triſti experientia diſcatis, mea jam nunc veraci & eventis ſancienda denunciatione cognoſcite. Faxo autem ut cogitandum magis tibi ſit de tuis defenſandis quam de alienis oppugnandis urbibus. Nimirum non alio conſilio, vel paulo ante vivens inter mortuos me abdidi; vel C nunc a mortuis rurſus ad vivos redeo, quam ut tumultu clade, rapina, ferro, flammaque Romaniam quæ tibi paret univerſam agerem ferremque. Nec moram tibi longam indulgeo milorum. Simul oppoſitam e regione continentem, verſus quam modo ſolvo, attigero, Longobardos & omne Latinum nomen, tum præterea Germanos & noſtrates Francos, quales quamque bellicoſos viros in te conjuratos atque armatos ducam: neque quieſcemus a miſcendis replendiſq; cæde ac ſanguine terris atque urbibus ditionis tuæ, quoad victricem haſtam in ipſius Regiæ Byzantinæ civitatis foro figamus. Eo uſque inſolentium minarum ventoſiſſimi Barbari amentia proceſſit.

Et magno Imperatori Alexio minatur.

Edit. Pariſ. pag. 343.

ΑΝΝΗΣ ΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΙΣΣΗΣ ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ ΛΟΓΟΣ ΙΒ'.

ANNÆ COMNENÆ PORPHYROGENITÆ CÆSARISSÆ ALEXIADIS LIBER XII.

ARGUMENTUM.

Baimundi & Alexii contrarii utrinque apparatus ad bellum imminens. Tancredi res in Aſia proſpere geſtæ. Conjurationes variæ. Cometes Gallorum adventum portendit. Imperatoris & Irenes ejus conjugis laudes variæ. Baimundi ex Italia in Illyricum trajectio.

PERIOCHE.

Baimundus expeditionem in Illyricum parat. Cum Rege Francorum duplicem affinitatem contrahit. Imperator ad occidentis Principes contra Baimundum ſcribit. Baimundus Alexium Auguſtum Paganum vocat. Galli Comites trecenti a Babylonio Tyranno capti. Auguſtus ad eos liberandos mittit. Babylonius eos Auguſto donat qui eos humaniſſime tractat & apud ſe habet. Iis teſtibus contra Baimundum utitur. Eos dimittens ut in patria ipſorum Imperatoris famæ ſuccurrant. Is Theſſalonicam ſe confert duplici de cauſa. Copias eo evocat ex Aſia. Aſpietes Monaſtræ ſubrogatus, parum prudenter ſe gerit. Tancredus parat irruptionem in Ciliciam. Aſpietes genio indulget. Luxuriæ illius quæ cauſa quive effectus. Tancredus Mopſueſtiam capit: mox Ciliciam quoque cæteram. Tancredus animo & arte militari præſtans. Excuſatur Imperatoris error in Aſpiete. Nobilitas blanda conciliatrix favoris & honorum. Aſpietis heroicum facinus. ejus quæ merces ab Auguſto. Copiæ ad Sthlanitzam coactæ. Alexius vitæ mollis impatiens. Theſſalonicam ſe transfert, ducta ſecum Auguſta. Ea non libenter peregre agit. Religioſæ virtutes ejus inſignis pudor & modeſtia. Neceſſitate magna comes hæret Auguſto peregrinanti cui podagræ dolores delinit & minuit. Excuſatio Annæ quod domeſtica etiam minuta ſcribat. Alexius Imp. ſibi non parcit ut Reip. conſulat. Conjurationum periculis exercetur. adverſus eas magnum habet præſidium in vigilantia præſentis Auguſtæ. Hæc ideo illum ſequitur peregrinantem. Modeſtia ejus inſignis, & efficacia ſeſe exerens, licet lateret auctor. Maledicorum intemperiæ. Irenes Auguſtæ laudes. Expeditionibus intereſt, prælia vitat. Miſericordia ejus & affabilitas erga pauperes: quibus conſilio, non ſolum

pag. 344.

pecunia prodeſt. Etiam menſæ tempore miſericordiam exercet. Fides Annæ in iis quæ de matre narrat. Cometa ingens Gallorum adventum prænunciat. Quamdiu apparueris. Oritur in occidente in ortu occidit. Imperator in ejus ſignificatione indaganda curioſus. Baſilium conſulit. S. Joannes apparet Baſilio & quid Cometa deſignet exponit. Imperator tyrones erudit. Dyrrachium de novo munit: eique Alexium fratris filium præficit. Claſſem armat. Clades Joanni a Dalmatis illata. Bolcanus pacem petit. Joannes filius Alexio Imperatori naſcitur cum ſorore gemella. Anthelii ſigni ænei deſcriptio. unde ſic dictum. vento dejicitur. hinc augurium trahitur mortis Auguſti, ipſo pie ac ſapienter refellente. Conjuratio in Auguſti vitam. Lamentatio Annæ ob infelicem Patris ſortem, apertis hoſtibus & occultis inimicis numquam non objecti; cum eſſet tamen moderatiſſimus & cupidiſſimus, atque amantiſſimus pacis. Imperatoris præſtantis idea in Alexio primum oſtenſa. Ejus ſolertia & mentis præſtantia. Conjurationis novæ in Alexium auctores. Salomon Senator a Michaele Anema ſeductus. Salomonis Joannis deſcriptio. Anemarum ſive Anemadum fratrum aſtutia. Salomonis ſimplicitas. Michael palatii fores obſidet. Conjurationis executio decernitur. Imperator Zatricium de nocte ludens de periculo admonetur. Cubiculi Imperatorii ſitus. Salomon & Baſilacius comprehenſi. fateri ſcelus nolunt. Salomon tamen mox territus aperit omnia. Necis conſilium ex aliis cognoſcitur. Salomonis exilium. Auguſtæ humanitas & miſericordia in Salomonis conjugem. Excæcatio in Michaelem decreta. Idem fœde traducitur per urbem. Commiſeratio intuentium. Annæ quoque ipſius. Conatus hujus ad liberationem Anemæ. Interventu matris utitur. Auguſta pro Michaele Auguſtum orat & exorat. Manus æneæ Conſtantinopoli fixæ. Quid ſignificent quemve uſum habeant. Nuncius gratiæ reo addicto factæ ut ſit efficax citra manus æneas afferri damnato debet. Michael in carcerem conjectus. Turris Anemæ ubi ſita & unde ſic dicta. Gregorius Trapezuntius Dux, Dabatenum & nobiles Trapezuntios captivos detinet. Hi ſeipſos manu & vi li- Edit. Pariſ. pag. 345. *berant. Imperator Gregorium fruſtra monet. Joannes contra Gregorium miſſus, eum vincit & capit. Imperator excæcare velle Gregorium præ ſe fert. Sed Joannis precibus eam pœnam condonat. Gregorius in carcere contumax. Imperatoris in eum benignitas. Cæſar Bryennius in Gregorio ad mentem reducendo fruſtra laborat. Gregorius liberatur & reſtituitur. Contoſtephanus contra Baimundum claſſi. Præfectus. Imprudentia Contoſtephani. Tancredi mater Hydruntem obtinet. Contoſtephanus Brunduſium oppugnat. Ars mulieris expugnationem impedit. Contoſtephanus a Gallis victus. Scythæ ſex capti Baimundo magno uſui ſunt ad inflammandam Romani Pontificis & Italorum invidiam in Alexium. Expeditio in Illyricum conſenſu concurſuque omnium ſuſcepta. Romani claſſiarii fugantur. Gallis victoria e manibus eripitur. Contoſtephanus Aulonem recedit. Fretum e regione Aulonis ſervat. Contoſtephanorum metus. Lantulphi virtus & auctoritas. Contoſtephani Chimaram ſe recipiunt. Lantulphus Aulone relictus. Ordo & inſtructus claſſis Baimundi. Species ejus terribilis procul. Felicitas ejus tranſitus. Lantulphus fugit. Quæ Gentes Baimundi exercitum conſtarent. Ora Illyrici vaſtatur a Gallis. Oppugnatio Dyrrachii decreta. quas ob cauſas? ad eam apparatus. Regio circumvicina ſubjugatur a Gallis. Deſcriptio Dyrrachii: Fines & forma ſinus Adriatici. Eliſſus arx Dyrrachio peropportuna. ea utitur Imperator. De amne Drymone. Achris Palus a Mochro Rege Bulgaro exhauſta & denominata. Centum alvei in unum ad Deuren juncti Drymoni fluvio magnitudinem & nomen dant. Curſor Scytha ad Auguſtum miſſus trajeciſſe Baimundum nunciat. Conſternatur ejus comites. ipſe ſecurus & conſtans manet.*

ΑΛΕΞΙΑΣ ΙΒ'.

Baimundus expeditionem in Illyricum parat. — *Edit. Pariſ. pag. 346.* — *Cū Rege Francorum duplicē affinitatem cōtrahit.* — *Imperator ad Occidētis Principes contra Baimundum ſcribit.* — *Baimundus Alexium Auguſtum paganum vocat.* — *Galli Comites trecenti a Babylonio Tyranno capti.*

PRIMÆ Baimundi trajectionis in Aſiam opera & conſilia ; machinationeſque ambitioſæ ſimul ac perfidę, quibus Imperium Romanum ereptum legitimo Domino, invadere ſibique aſſerere moliebatur ; tum verò etiam receſſus ejuſdem ex Aſia, mira, ſed felici fraude confectus ; illæ inquam mendaces exequiæ & deportatio navalis ſpirantis mortui, qua homo in arcto deprehenſus explicavit ſe ex anguſtiis, & Coryphum inſulam ſalvus tenuit, hactenus narrata ſunto. Quæ conſecuta deinceps ſunt, Hiſtoriæ decurrentis exponet tenor. Pervecto in urbem Coryphum cadavere fœtenti, probe dictum eſt ; idem ſtatim ex ſimulato mortuo furens hoſtis ingens, ſpirantes & ſupra modum audaces illas minas celatas a nobis ; quas per illius urbis Ducem intentandas Auguſto curaverat, ſimul in Longobardiam nave pervenit, conſerre in rem eſt aggreſſus. Cum ergo expeditionem alteram per Illyricum ducere cogitaret ; ad eamque rem opus ſibi eſſe videret pluribus ſociis quam quot prima trajectione habuerat, Regem ſibi Francorum devinxit affinitate duplici. Nam & ejus filiarum unam ſibi uxorem junxit ; & alteram impoſitam claſſi deferendam curavit Antiochiam, ut ibi Tancredo nepoti ſuo nuberet. Inde cura ad comparandum exercitum verſa, innumerabiles undecumque collegit copias, ex quavis regione ac civitate Comitibus convocandis ; cum quanto maximo armatorum numero quem ex ditionibus quique ſuis poſſent cogere. Quorum omnium trajectio in Illyricum ſumma ope urgebatur. At Imperator accepto indicio per Alexium Ducem urbis Coryphus, minarum & molitionum Baimundi, miſit extemplo litteras ad omnes ferme Principes ac Reſpublicas, Piſas præſertim, Genuam & Venetias, quibus præmunire ſatagebat omnes ac ſingulos, ne forte fallacibus & inſidioſis Baimundi circumventi ſermonibus, in partes ejus ſe abſtrahi ſinerent. Etenim ille urbes paſſim provinciaſque circumiens in Imperatorem declamabat impone ac plauſibiliter quidquid de alieno, eoque ignoto Principe apud longe poſitos, & perum æquos perſuaſorum ſe facile ſperabat & pro ſua malitia optabat : nempe illum Chriſtianorum eſſe hoſtem inſenſiſſimum, quem ideo paganum nominabat. Bene autem & commode contigit ad eam calumniam coarguendam redemptio captivorum Francorum præcipua Imperatoris opera ac ſtudio tentata perfectaque. Siquidem prima illa effuſione in Aſiam innumerabilium Gallicorum exercituum ; quando & Antiochia & Tyrus & adjacentes univerſæ civitates illa flagrante vi primi tumultus laborabant ; quodam ſucceſſu Gallis infauſto, ut ſunt variæ bellorum vices, Babylonius Tyrannus Francos Comites fere ad trecentos ceperat & duras in primis cuſtodia tenebat, in teterrimo, atque ad inuſitatum antiquæ crudelitatis morem & uſum, olim deſignato quodam carcere. Eos illic tot ac tales longe acerbiſſimam tolerare captivitatem audire Imperator ſine tenerrimo miſericordiæ ſenſu non potuit ; nec ſine propoſito ac decreto animi non magis benefico quam efficaci liberationis ac libertatis illorum quovis pretio ac ſtudio repræſentandæ. Ad hanc rem Nicetæ Panucomitæ litteris & pecuniis inſtructo imperat ut Babylonium adeat Principem : redditiſque ab Auguſto Epiſtolis legationem in captivorum auxilium verbo quoque ipſe peroret quam accuratiſſime ; contendens a Babylonio multa inter-

A Τὰ μὲν οὖν τῆς πρώτης τοῦ Βαϊμούντου διαπεραιώσεως ἔργα καὶ ὁπόσα πραγματευσάμενος κατὰ τοῦ Αὐτοκράτορος φαίνεται, σκῆπτρα τῶν Ῥωμαίων ἑαυτῷ μνηστευόμενος ; καὶ ὅπως τὴν ἐκεῖθεν ὑποχώρησιν μετὰ ῥᾳδιουργίας προμηθευσάμενος, καὶ δὴ καὶ τυχὼν τοῦ σκοποῦ καὶ τοιαύτην τὴν ναυλοχίαν καθαπερεὶ νεκρὸς φερόμενος ποιησάμενος τὴν Κορυφὼ κατείληφεν, ἔφθη προαναγεγράφθαι. Ἐχέσθω δ᾽ αὖθις ὁ λόγος τῶν μετ᾽ ἐκεῖνα πράξεων. Καταλαβὼν δὲ ὁ νεκρὸς οὗτος τὴν Κορυφὼ, καθά γε καὶ εἴρηται, καὶ ἀπειλησάμενος διὰ τοῦ ἐκεῖσε Δουκὸς τῷ Αὐτοκράτορι, ὁπόσα ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε ; πρὸς B τὴν Λογγιβαρδίαν τὸν ἀπόπλουν ποιησάμενος, ἔργου ἥπτετο. Σκεπτόμενος αὖθις τὸ Ἰλλυρικὸν καταλαβεῖν, καὶ συμμάχους διὰ τοῦτο σπουδάζων συναγηοχέναι πλείους τῶν πρὸ τοῦ, καὶ περὶ κήδους τῷ ῥηγὶ Φραγγίας ὁμιλήσας, τὴν μὲν τῶν θυγατέρων αὐτοῦ εἰς ἰδίαν αὐτοῦ γυναῖκα ἐξέδοτο, τὴν δέ γε ἑτέραν διαποντίαν πρὸς τὴν Ἀντιόχου πόλιν ἐξέπεμψεν ἐφ᾽ ᾧ συναρμοσθῆναι τῷ ἀνεψιῷ αὐτοῦ Ταγγρῇ. Εἶτα δυνάμεις ἀπανταχόθεν μυριοπληθεῖς συλλεξάμενος ἐκ πάσης τε χώρας καὶ πόλεως, τοὺς Κόμητας μεταπεμψάμενος κατὰ τὴν ὑπ᾽ αὐτοὺς στρατολογίαν, τὴν πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν διαπεραίωσιν ἐπετάχυνεν. Ὁ γοῦν Βασιλεὺς τὰ C διὰ τοῦ Ἀλεξίου πρὸς αὐτὸν μηνυθέντα ἀκηκοὼς, εὐθὺς κατὰ πάσας τὰς χώρας Πίσαν τε καὶ Γένουαν καὶ Βενετίαν γράμματα ἐπέστελλε, προπαρασκευάζων αὐτοὺς μὴ συναπαχθέντας τοῖς ἀπατηλοῖς τοῦ Βαϊμούντου λόγοις, ἐκείνῳ συνεισελθεῖν. καὶ γὰρ περιϊὼν ἁπάσας τὰς πόλεις καὶ χώρας, πολλὴν τὴν κατὰ τοῦ Αὐτοκράτορος καταδρομὴν ἐποιεῖτο, παγανὸν ὀνομάζων καὶ τῶν Χριστιανῶν πολέμιον. Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ Βαβυλώνιος τριακοσίους φθάσας κατεῖχε τότε Κόμητας, ὁπότε τὰ ἄπειρα πλήθη τῶν Κελτῶν διὰ τῆς ἑσπέρας διαπεραιωσάμενα τὴν Ἀσίαν, τήν τε Ἀντιόχου πόλιν, καὶ τὴν Τύρον, καὶ τὰς παρακειμένας ἁ- D πάσας πόλεις καὶ χώρας, ἐμάστιζε καὶ δεσμώτας ἐμφρούρους εἶχεν. Ἡ δὲ φρουρὰ δεινὴ τῶν πάλαι γεγενημένων. καὶ περὶ τῆς τούτων ἁλώσεως καὶ τῶν ἐντεῦθεν συμπεσόντων τούτοις δεινῶν μεμαθηκὼς ὁ Αὐτοκράτωρ, ἐδάκνετό τε τὴν ψυχὴν καὶ ὅλος τῆς ἐκείνων ἀναρρύσεως ἐγεγόνει. Καὶ μεταπεμψάμενος Νικήταν τὸν Πανουκωμίτην μετὰ χρημάτων πρὸς τὸν Βαβυλώνιον ἐξαπέστειλε, γραφὰς πρὸς αὐτὸν ἐγχειρίσας, δι᾽ ὧν τοὺς δορυαλώτους ἐκείνους ᾔτειτο Κόμητας, πολλὰς ὑποσχόμενος αὐτῷ τὰς χάριτας εἰ τούτους λύσας τῆς δε-

σμῶν ἀπολύσει. Ὁ δὲ Βαβυλώνιος τὸν Πανουκόμητην θεασάμενος, καὶ ἀκούσας ἅττα δὴ παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος πρὸς αὐτὸν διεμηνύθη, ἀνελίξας δὲ καὶ τὰς γραφὰς λύει μὲν παραχρῆμα τοὺς Κόμητας τῶν δεσμῶν, ἐξάγει δὲ τῆς φρουρᾶς. Οὐ μέν τοι γε παντελῶς ἐλευθερίας αὐτοὺς ἀξιοῖ, ἀλλὰ τῷ Πανουκομίτῃ παραδίδωσι, πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα τούτους ἐξαποστείλας, μηδοτιοῦν τῶν ἀποσταλέντων χρημάτων ἀναλαβόμενος. Εἴτε δὲ ὡς μὴ ἀποχρώντων πρὸς τοσούτων λύτρον, εἴτε καὶ δωροληψίας ἐκφεύγων ὑπόνοιαν, καὶ ὡς μὴ φαίνοιτο τιμῆς τούτους ἀποδιδόμενος, ἀλλὰ καθαρὰν τὴν χάριν ἀπονέμων τῷ Βασιλεῖ καὶ ἀκίβδηλον, εἴτε καὶ πλειόνων ἐφιέμενος, Θεὸς ἂν εἰδείη. Τούτους ὁ Βασιλεὺς καταλαβόντας θεασάμενος ὑπερηγάσθη μὲν τὴν τοῦ βαρβάρου γνώμην καὶ τεθαύμακεν. Ἐπιπόνως δὲ τούτους περὶ τῶν συμβεβηκότων αὐτοῖς ἐπερωτήσας, καὶ μεμαθηκὼς ὅπως ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον καὶ τοσούτων κύκλων περιόδους ἔμφρουροι ὄντες οὐδὲ ἅπαξ ἥλιον ἐθεάσαντο, οὐδὲ τῶν δεσμῶν ἐλύθησαν, ἀλλὰ καὶ βορῶν παντοίων ἄγευστοι τὸ παράπαν ἐπὶ τοσοῦτον διαμεμενήκεσαν, μόνου ἄρτου καὶ ὕδατος μεταλαμβάνοντες, οἰκτείρας τοῦ πάθους καὶ θερμὸν καταστάξας δάκρυον πολλῆς παραχρῆμα ἠξίου φιλοφροσύνης, χρήματά τε ἐπιδοὺς καὶ ἄμφια παντοῖα παρασχὼν, εἰς βαλανεῖά τε προτρεπόμενος, καὶ παντοίως τῆς τοσαύτης κακότητος ἀνακτήσασθαι τούτους μηχανώμενος. Οἱ δὲ ἔχαιρον ἐφ' οἷς παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος ἀντιπεπόνθασιν οἱ πρὶν ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι, οἱ παραβάται τῶν πρὸς αὐτὸν ὁρκίων καὶ ὑποσχέσεων, τὴν τοσαύτην ἐς αὐτοὺς κατανοοῦντες ἀνεξικακίαν. Ὁ δὲ μεθ' ἡμέρας μεταπεμψάμενος τούτους ἔφη. Ἄδειαν ὑμῖν τοῦ λοιποῦ δίδωμι, ἵνα ὁπόσον βούλεσθε κατὰ ταύτην τὴν πόλιν ἐγκαρτερήσητε μεθ' ἡμῶν. Ὁπηνίκα δέ τις τῶν οἰκείων ἐπιμνησθεὶς ἐθελήσοι ἀναχωρεῖν ἀκωλύτως, καὶ τῆς πρὸς τὰ οἴκοι φερούσης ἅψαιτο, συνταξάμενος ἡμῖν, καὶ ὑπὸ τῶν χρημάτων καὶ παντοίας ἄλλης οἰκονομίας ἐφοδιασθεὶς καλῶς διατεθείη. Καὶ ἁπλῶς καὶ παρεῖναι καὶ ἀπιέναι ἄδειαν ἔχειν ὑμᾶς βούλομαι, καὶ τὸ βουλητὸν ὡς ἐλευθέρους κατὰ τὴν οἰκείαν γνώμην πράττειν. Ἦσαν μὲν οὖν πως οἱ Κόμητες μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος παντοίας, ὡς εἴρηται, θεραπείας ἀξιούμενοι καὶ δυσαποσπάστως αὐτοῦ ἔχοντες. Ἐπεὶ δὲ τὴν Λογγιβαρδίαν ὁ Βαϊμοῦντος καταλαβὼν, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, πλείω τῶν προτέρων στρατευμάτων σπουδάζων συναγαγεῖν, πολλὰ τοῦ Αὐτοκράτορος κατέτρεχε, κατὰ πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν περιιὼν καὶ παγανὸν αὐτὸν λαμπρᾷ τῇ φωνῇ ἀνακηρύττων, καὶ τοῖς παγανοῖς ὅλῃ γνώμῃ ἐπαρήγοντα. Τοῦτο ὁ Αὐτοκράτωρ μεμαθηκὼς τοὺς ῥηθέντας Κόμητας, τὸ μέν τοι καὶ αὐτοὺς προθυμουμένους ἤδη πρὸς τὰς σφῶν ἀπιέναι χώρας, τὸ δέ τι καὶ πρὸς ἔλεγχον τῶν κατ' αὐτοῦ παρὰ τοῦ Βαϊμούντου διακηρυττομένων, δαψιλεῖς τὰς δωρεὰς ἐπιχορηγήσας αὐτοῖς, οἴκαδε ἐξαπέστειλεν. Αὐτὸς δὲ πρὸς τὴν Θετταλοῦ πόλιν σπουδαίως ἐξῄει ἅμα μὲν καὶ τοὺς νεήλυδας τὰ στρατιωτικὰ κατ-

A poſita promiſſione gratiæ ab Imperatore jucundæ ut miſeros Comites ſolutos vinculis abire liberos ſineret. Viſo Babylonius Panucomita, auditoque; lectis etiam litteris quas ab Auguſto attulerat, ſolutos ſtatim vinculis Comites cuſtodia educit, nequaquam tamen libertate illos plena donans: ſed e ſua poteſtate in jus Imperatoris transferens, deducendos ad ipſum Panucomitæ tradit, pecuniis quæ offerebantur plane recuſatis: ſive quod minores eas duceret quam ut in pretium tot talium que capitum poſſent ſufficere: ſive quod avaritiæ ſuſpicionem fugeret: ſive denique quod totam rem imputari ab Imperatore ſolidæ gratiæ, & reddendo ipſi aliquando cum uſura beneficio, ſtuderet: quarum cogitationum quæ potiſſimum apud Barbari animum prævaluerit, Deus ſcilicet novit. Utut ſit B deductos ad ſe captivos prius Comites Imperator cernens, facilitatem infidelis Principis & valde admiratus eſt: & in lucri ac beneficii maximi parte numeravit. Porro ipſos miſeros omni complexus caritate, nullum finem percontandi faciebat audiendique de nupera infelicitate ipſorum. atque illi cum narrarent ſeſe tanto tempore, totque evolutis periodis ſolarium orbium ex quo in carcerem detruſi fuerant, ſolem vidiſſe ne ſemel quidem; ac neque ad momentum relaxatos eſſe a vinculis: ſed nec alium omnino quemquam guſtaſſe cibum, aut potum quam panem & aquam meram, colliqueſcebat calentibus lacrymis pius & humanus Princeps; & non utique otioſa ſignificatione miſericordiæ ſe defunctum ratus, inſuper omni C oggerenda copia opportunarum rerum, pecuniarum, ciborum, veſtium, balnearum quinetiam & remiſſionis cæteræ, abſtergere illis memoriam triſtitiæ prioris, & fortunam meliorem plenis totius benignitatis officiis propinare ſatagebat, mirantibus ſine fine ipſis, ac numquam ſatis ſuſpicere prædicareque valentibus tantam Imperatoris in ſe illi rebelles ac perjuros patientiam. Ille vero poſtquam iſta indulgentia multis diebus eos habuit, accerſitos ad ſe ſic allocutus eſt. *Quid malitis; vel hic ut hactenus apud nos nobiſcum vivere, vel aut in domos veſtras aut alio pergere, veſtri plane juris atque arbitrii facio. Moneat nos tantum ſi qui forte abire volet; inſtruemus eum copioſo viatico; & ſuper ceteram ſolicitudinem providendæ illi ſecuritatis viæ cujuſvis, etiam amplis ipſum muneribus proſequemur. Tantum nequis mala fide ſe liberatum queri poſſe aut non in plenam aſſertum libertatem, denuncio plane ac prædico, veſtri vos juris ac liberæ poteſtatis eſſe omnes. Sive manetis, jucundi hoſpites: ſive abitis, grati nihilominus amici.* His illi auditis eo magis in manendi propoſito confirmati ſunt, quod hæc tam humana relaxatio libertatis obnoxiæ, verecundia ipſos quadam & nova teneritudine grati animi, catenis quibuſvis eo fortiore quo blandiore, alligabat obſequiis & conſpectui hominis tam benefici, cujus liberalitatis prolixiſſimos fructus in momenta ſingula uberrimos ferebant. Verum cum accepiſſet Imperator tranſgreſſum eo modo quem retulimus in E Longobardiam Baimundum obire paſſim civitates Principumque aulas; ibique tum alia in ſe multa maledicentiſſime mentiri, tum clara voce proclamare Imperatorem Alexium paganum eſſe paganorumque auxiliatorem ac fautorem, maturum putavit ſuæ famæ ſuccurrere, eo, quod in manibus habebat, opportuno ſubſidio: Comitibus nempe illis Latinis ac Francis (qui & ipſi jam commodum aliquo deſiderio reviſendæ patriæ tentari cœperant) ea in loca remittendis ubi teſtari de ſe præſentes, & nanciſci fidem auctores idonei poſſent cum dicerent & ſibi compertis documentis approbarent: Chriſtianum in primis & Chriſtianorum ſtudioſum eſſe Alexium Auguſtum. Eos igitur bene volentes amplo viatico inſtructos & donis oneratos officiiſque devinctos verſus Italiam di-

Imperator Niceciam Panucomitem mittit ad eos liberandos.

Babylonius Comites Auguſto donat. Cur id fecerit.

Edit. Pariſ. pag. 347.

Miſericordia Imperatoris, ad auditas ærumnas captivorum.

Humanitas & liberalitas ejuſdem.

Liberum illis copiam eundi manendique facit.

Manere malunt.

Deinde tamen volentes dimittuntur.

Ut Auguſti famæ in Italia Galliaque laborantis ſuo teſtimonio ſuccurrant.

pag. 348.

mittit. Qui ſane non defuerunt ipſius ſpei, ſed grandi ubique convicio Baimundi calumnias refutarunt; mendacem illum & impoſtorem, etiam in minimis quibuſque quæ adverſus Alexium loqueretur, non voce tantum profitentes libera; verum gravitate quoque teſtimonii oculati & experientia ſubnixi, dictorum fidem cuivis facientes.

Imperator Theſſalonicā ſe confert.

At Auguſtus ipſe ſub diſceſſum Comitum ſe Theſſalonicam tranſtulit: urgente in id conſilium cura & ſpe duplici. Nam & nuper conſcriptos tyrones exercere in rudimentis militaris artis neceſſarium putabat tanto imminente bello, cui rei locum illum videbat aptum; & eandem urbem non minus opportunam arbitrabatur ad vias ex propinquo commodas rationeſque ineundas impediendi ne Baimundus in ditionem Imperii ex Italia cum exercitu trajiceret.

Duplici de cauſa.

Cum ergo illa ipſa Baimundi trajectio velut mox futura late celebraretur, ſubducta Imperator ratione ſuarum opum ac virium, compertoque ſibi deeſſe copias quas pari numero brevi adfuturis exercitibus Gallicis opponeret, nihil, ut in urgenti neceſſitatis articulo, cunctatus; Romanos e Cœle-Syria exercitus accerſit: eas, inquam, copias quæ partim auſpiciis & ductu Cantacuzeni Laodiceam obtinebant: partim ſub Monaſtra Tarſum Ciliciamque ſervabant, feſtinare ad ſe cum ipſis Ducibus præcepit: nequaquam illas tamen urbes ac regiones deſerens penitus aut relinquens nudas.

Copias eo evocat ex Aſia.

Nam Laodiceam quidem novo cum aliis copiis a ſe miſſo Duci commendavit Petzeæ. in Tarſi vero præfectura, cæterarumque quæ Monaſtræ circum parebant cuſtodia regionum atque urbium Aſpieten ſubſtituit virum Armenium domo nobilem; & fortitudinis gloria tunc celebrem in paucis: quamquam ille quidem in expeditione iſta famæ expectationique de ſe publice peſſime reſpondit.

Aſpietes Monaſtræ ſubſtitutus.

Siquidem cum Præfectus Antiochiæ Tancredus, quem relictum in Syria vidimus, palam loqueretur ſeſe urbes Ciliciæ provinciamque illam univerſam, quam ereptam Turcis optimo paulo ante jure poſſediſſet, recuperare velle: neque id dicere contentus, etiam ſcriptis quoquoverſum litteris, quæ multæ ad Aſpieten deferebantur, idem paſſim denunciaret; ac pejora etiam minaretur: quin etiam comminationes ſanciret factis initia rerum ordientibus; quarum alia repræſentabat, alia ſtatim acturum præ ſe ferebat; cogens videlicet undique milites Armenos & Gallos; eoſque quotidie ad congreſſus præliorum atque ad cæteras officii militaris partes exercendo fingens. tum vero etiam quaſi fumum ederet prænuncium ignis ſecuturi manus ſubinde armatorum expeditas ad prædam improviſis excurſionibus mittens: nec ſegnius inter hæc omnia muris quatiendis aptas machinas, & reliquum oppugnationum apparatum diligentiſſime comparans.

parum prudēter ſe gerit.

Tancredus nō diſſimulat aggredi ſe Ciliciam velle.

Cum ea inquam omnia tam non obſcure aut diſſimulanter gereret Tancredus parareque, mira tamen in ſecuritate acquieſcebat Aſpietes, tamquam in pace fundatiſſima ne umbra quidem periculi ulla imminente, compotationibus nocturnis tempus ſuaviter abſumens, nihilo minus in Bacchi militia quam in Martis caſtris miles ſtrenuus. Eo porro ingurgitabat ſeſe licentius voluptatibus recens accepta cum magiſtratu facultate atque occaſione iis perfruendi quod qui diu ſub oculis Auguſti obnoxiam ac cenſuræ metuentem toleraverat militiam: nunc ſubductus diſciplinæ Provinciæ inſuper longe ab aula atque ab arbitris remotæ præpoſitus, collectam ex longo ſitim, oblata ſimul & copia & licentia, numquam ſatis explere poterat. Itaque iſto luxu ferox ille prior ac martius cito reſolutus animus, nihil deinde virile habuit quod deducenti minas in rem adverſario illi quē diximus bellatori duro, ac totas experienti vires ſuas in Ciliciam, opponeret. Quin adeo jā noſtrū effemina-

Aſpiete interim indulgente genio.

Eius flagitii quæ cauſa quive effectus fuerit.

A δεῖν, ἅμα δὲ καὶ τὸν Βαιμούντον ἐκ τῆς περὶ αὐτοῦ φήμης ἀπείργεσθαι τῆς ἀπὸ Λογγιβαρδίας πρὸς τὴν ἡμεδαπὴν διαπεραιώσεως. Ἀπελθόντες τοίνυν οἱ Κόμητες ἐκεῖνοι ἔλεγχοι τοῦ Βαιμούντου γεγόνασιν ἀψευδέστατοι, ἀπατεῶνα καλοῦντες αὐτὸν, καὶ μηδ' ἐπὶ τῷ τυχόντι ἀληθεύοντα, κατὰ πρόσωπον αὐτὸν πολλάκις ἐλέγχοντες καὶ κατὰ πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν ἀποκηρύττοντες, μάρτυρας αὐτοπίστους ἑαυτοὺς καθιστῶντες. Ἐπεὶ δ' ἡ τοῦ Βαιμούντου διαπεραίωσις ἁπανταχοῦ διεδίδοτο καὶ πολλῶν ἐδεῖτο ὁ Αὐτοκράτωρ δυνάμεων καὶ ἀναλόγου στρατεύματος ἀντικαθισταμένου πρὸς τὰ Κελτικὰ πλήθη οὐκ ἔμελλεν οὐδ' ἀνεδύετο. Ἀλ-

B λὰ τοὺς περὶ τὴν Κοίλην Συρίαν μετεπέμπετο, τὸν Κανταζουζηνὸν φημὶ καὶ τὸν Μοναστρᾶν, ὁ μὲν γὰρ τὴν Λαοδίκειαν ἐφρούρει, ὁ δὲ τὴν Ταρσόν. Τούτους οὖν ἐκεῖθεν μεταπεμπόμενος, οὐκ ἐρήμους τὰς ὑπ' αὐτῶν φρουρουμένας χώρας καὶ πόλεις κατέλιπεν. Εἰς μὲν γὰρ τὴν Λαοδίκειαν τὸν Πετζέαν μεθ' ἑτέρων ἐκπέμπει δυνάμεων, εἰς δέ γε Ταρσὸν, καὶ ἁπάσας τὰς ὑπὸ τὸν Μοναστρᾶν πόλεις καὶ χώρας, τὸν Ἀσπιέτην. Ἀνὴρ δὲ οὗτος εὐγενὴς ἐξ Ἀρμενίων ὁρμώμενος, καὶ τὰ ἐπ' ἀνδρείᾳ διαβεβοημένος, ὡς ἡ φήμη τὸ τηνικαῦτα ἐκήρυττε. κἂν ὁ τότε καιρὸς οὐ πάνυ τοιοῦτον ὄντα ἐξήλεγξεν ὅσον γε τὰ εἰς στρατηγικὴν δύνα-

C μιν. Ὁ μὲν γὰρ τῆς Ἀντιόχου ἐπιστατῶν Ταγγρὲ, ὃν ὁ λόγος φθάσας καταλέλοιπεν ἐν Συρίᾳ, φήμας τε ὑπεπέμπετο πυκνὰς, ὡς ἄρα ταχὺ καταλάβοι τὴν Κιλικίαν, ἐφ' ᾧ πολιορκήσειν αὐτὴν καὶ τῶν τοῦ Βασιλέως ἀφελέσθαι χειρῶν, ἅτε ἰδίαν οὖσαν καὶ τῷ δόρατι τούτου τῶν Τούρκων ἀφαιρεθεῖσαν. Καὶ οὐ μόνον φήμας τοιαύτας πανταχόσε κατέπεμπε, ἀλλὰ καὶ διὰ γραμμάτων ἠπείλει τὰ χείρω τούτων, ἃ καὶ τῷ Ἀσπιέτῃ καθ' ἡμέραν ἑκάστην ἐνεχειρίζετο. Καὶ οὐκ ἠπείλει μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπειλῶν πρόδρομά τινα καὶ ἐποίει καὶ καθυπισχνεῖτο ποιεῖν. Δυνάμεις τε συναγηοχὼς ἁπανταχόθεν ἐξ Ἀρμενίων τε καὶ Κελτῶν, καὶ ταύτας καθ' ἑκάστην ἡμέραν γυμνάζων, καὶ πρὸς πα-

D ρατάξεις καὶ μάχας ἐξομαλίζων τὸ στράτευμα, καὶ ἔστιν οὗ καὶ εἰς προνομὰς ἀποστέλλων καὶ τὸν καπνὸν πρὸ τοῦ πυρὸς παρεμφαίνων, ποτὲ πολιορκητικὰ ὄργανα κατασκευαζόμενος καὶ παντοίως πρὸς τὴν πολιορκίαν ἑαυτὸν ἀνιστῶν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐκεῖνος. Ὁ δὲ Ἀρμένιος Ἀσπιέτης ὥσπερ μηδενὸς αὐτῷ ἐπικειμένου μηδὲ φοβοῦντος, μηδὲ τοσοῦτον ἐπικρεμαννύντος κινδύνου, ἐκάθητο ῥαθυμῶν βαρυπότους πότους νύκτωρ ἑαυτῷ συνιστῶν, καίτοι ἀνδρικώτατος ὢν καὶ Ἄρεος ὑπασπιστὴς γενναιότατος. Ἐπὰν δὲ τῇ Κιλικίᾳ προσώκειλε πόρρω δεσποτικῆς χειρὸς γεγονὼς, καὶ ἐναυθεντήσας τοῖς πρά-

E γμασι, τρυφαῖς ἑαυτὸν ἐκδεδώκει παντοίαις. Οὕτως ὁ Ἀρμένιος ἐκεῖνος ἐκθηλυνόμενος καὶ διαρρέων δειλακῶς, ἐπειδὴ καταλάβοι ὁ τῆς πολιορκίας καιρὸς, ἀναπεπτωκὼς ὤφθη πρὸς στρατιωτῶν φερεπονώτατον τὸν Ταγγρὲ. καὶ οὔτε πρὸς

τὰς βροντὰς ἐκείνου τῶν ἀπειλῶν κατεκρότηθη τὴν ἀκοὴν, οὔτε κεραυνοφόρου τούτου ἐληλυθότος καὶ τῶν κατὰ Κιλικίαν πορθήσεων, πρὸς τὰς ἀστραπὰς ἐνυπνίζεν. Ὁ μὲν γὰρ Ταγγρὲ ἀθρόον ἐξ Ἀντιοχείας στρατεύσας στρατὸν μυρίανδρον καὶ δίχη τούτους διελόμενος, τοὺς μὲν τῆς ἠπείρου πέμπει ταῖς Μόψου πόλεσι, τοὺς δὲ ναυσὶ τριήρεσιν ἐμβαλὼν διὰ τῆς θαλάττης ἄγει τῷ ποταμῷ Σάρωνι. Ῥεῖ δὲ ἄνωθεν οὗτος ἀπὸ τῶν τοῦ Ταύρου ὀρῶν, καὶ διὰ μέσου παραρρέων τῶν δύο πόλεων Μόψου τῆς τε καταλελυμένης καὶ τῆς ἱσταμένης, εἰς τὸ Συριακὸν ἐκδίδωσι πέλαγος, ἀφ' οὗ αἱ τριήρεις ἀναπλεύσασαι τοῦ Ταγγρὲ, καὶ τὰ στόματα πελάσασαι τοῦ ποταμοῦ πρὸς τὰς γεφύρας ἀνήχθησαν, αἳ τὰς ἀμφοτέρας πόλεις ξυνάπτουσι. Περιερρέετο τοίνυν ἡ πόλις ἑκατέρωθεν τῷ στρατεύματι βαλλομένη. ἔνθεν τοι καὶ ῥᾳδίως εἶχον ξυναυμαχεῖν πρὸς τὴν πόλιν οὗτοι, καὶ πεζομαχεῖν ἐκ θατέρου οἱ ἀπὸ τῆς γῆς αὐτὴν ἐπιθλίβοντες. Ὁ δὲ ὥσπερ μηδεμίας καινοτομίας οὔσης μηδὲ τοσούτου σμήνους στρατιωτῶν περιβομβοῦντος κύκλῳ τὴν πόλιν, ὀλίγα τούτων ἐφρόντιζεν, οὐκ οἶδ' ὅτι παθὼν καὶ ἀναξίως τότε τῆς αὐτοῦ γενναιότητος διατεθείς. Τοῦτο δ' μισητότατον τὸν ἄνδρα τῷ βασιλικῷ στρατεύματι πεποίηκε. Τί οὖν ἔδει παθεῖν τὰς Κιλικὰς πόλεις ὑπὸ τηλικούτου καταστρατηγουμένας ἀνδρός; Τά τε γὰρ ἄλλα ὁ Ταγγρὲ ῥωμαλεώτατος τῶν κατ' αὐτὸν ἐγεγόνει, καὶ εἰς στρατηγικὴν ἐμπειρίαν τῶν σφόδρα θαυμαζομένων, πολιορκῆσαι δὲ πόλεις ἀφυκτότατος στρατηγός. Καὶ θαυμάσειέ τις ἐνταυθοῖ γεγονὼς, πῶς τὸν Αὐτοκράτορα διέλαθε τὸ τοῦ Ἀσπιέτου ἀπειροπόλεμον. Ἐγὼ δ' ἂν ὑπεραπολογησαίμην τοῦ μοῦ Πατρὸς, ὅτι τὸ τοῦ γένους ἐπίσημον τὸν Αὐτοκράτορα πέπεικεν, ὡς ὅτι τὸ τοῦ γένους λαμπρότης, καὶ τὸ τοῦ ὀνόματος περιβόητον πολλὰ συνεισενηνοχέναι ἔχει τῇ τοῦ Ἀσπιέτου ἀρχῇ. Ἦν γὰρ τῶν Ἀρσακιδῶν τὰ πρῶτα φέρων ἐκεῖνος καὶ ἐκ βασιλικοῦ κατηγόμενος αἵματος. ἔνθεν τοι καὶ στρατοπεδαρχίαν αὐτῷ ἠξιώκει πάσης ἀνατολῆς, καὶ εἰς ὑπερηφάνους βαθμίδας ἀνήνεγκεν, ἄλλως τε καὶ πεῖραν τῆς ἀνδρείας ἐκείνου λαβών. Καὶ γὰρ ὁπότε τὸν Ῥομπέρτῳ συνεκρότησε πόλεμον ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ ὁ ἐμὸς γεννήτης, καθάπερ ἐμνημόνευσα κατὰ τὴν τοῦ πολέμου ἐκείνου σύρραξιν, Κελτός τις ὑπερωμίας ἰθύνας τὸ δόρυ, καὶ μυωπίσας τὸν ἵππον, καθάπερ τις σκηπτὸς ἐμπίπτει τῷ Ἀσπιέτῃ. Ὁ δὲ τοῦ ξίφους ἐπιδραξάμενος δέχεται τὴν τοῦ Κελτοῦ βιαίαν φορὰν, καὶ τιτρώσκεται μὲν καιριωτάτην πληγὴν, τοῦ δόρατος τὸν πνεύμονα μὲν παραμείψαντος, ἐκεῖθεν δὲ διὰ τῆς ῥάχεως διενεχθέντος. Ὁ δὲ μήπω συγχυθεὶς τῇ πληγῇ μηδὲ τῆς ἕδρας ἐκκυλισθεὶς, ἀλλ' ἑδράσας ἑαυτὸν ἰσχυρότερον, παίει τὸν βάρβαρον κατὰ τῆς κόρυθος, καὶ δίχα διαιρεῖ καὶ τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν κόρυθα. καὶ πίπτουσι καὶ ἄμφω τῶν ἵππων, ὁ μὲν νεκρὸς, ὁ Κελτὸς, ὁ δ' Ἀσπιέτης ἔτι ἔμπνεων. Ὃν οἱ ἀμφ' αὐτὸν ἀνελόμενοι γεγονότα παντάπασιν ἔξαιμον καὶ

A verant deliciæ, ut ad primum tonitru procul appropinquantis belli cohorreſceret: nec jam in urbes regioneſque Cilicum fulminea pernicie graſſantis, vel relucentia longe fulgetra inconniventibus ferret palpebris; nedum par eſſet impreſſioni coram repellendæ. Etenim erumpens Antiochia Tancredus cum armatorum decem millibus, partem copiarum verſus utramque Mopſueſtiam novam & veterem itinere terreſtri proficiſci juſſit, partem triremibus impoſitam maritimo curſu admovet oſtiis Saronis amnis, qui ex Tauri fluens montibus inter duas Mopſi urbes alteram olim deſtructam, alteram recentius ædificatam, in Syriacum deinde labitur pelagus. unde promotæ remigio Tan-

Tancredus Mopſueſtiam capit.

B credi triremes & per fauces oſtiorum penetrantes uſque ad ipſos qui civitates ambas connectunt pontes, pervenere. Hinc jam ancipiti ſcilicet & ineluctabili circumventa Mopſueſtia malo premitur; claſſe a fluvio infeſta, firmis & fortibus a terra copiis uno tempore irruentibus. Dum interea præclarus Ciliciæ cuſtos, quaſi ne tanto quidem expergefactus ſtrepitu, nihil expediret opis conſiliive; ſed immenſum quantum ſuorum vel natalium vel priorum facinorum oblitus: velut attonitus, inerti deſidia conquieſcere pergeret: quæ res eum incredibiliter exoſum regio limitis illius exercitui reddidit. Jam animo ſubjicere quiſque ſuo poteſt, vel

Mox Cilicia quoque capta.

C me tacente, quid urbibus tum Ciliciæ contigerit, totum & nullo fractum reſiſtentium objectu acerrimi bellatoris impetus ſuſtinentium Tancredi: qui præterquamquod manu ipſe prævalens, & vehementiſſimus inſtando erat; etiam ad vires ac robur inſitatum ſummam longo uſu partam peritiam addiderat cum ceterarum rei bellicæ partium artiumque, tum in primis obſidendarum & oppugnandarum arcium. Atque hic, quia ſtatim occurſuram video prudentis animo Lectoris reprehenſionem Patris mei, quod is Duci tam ignavo tantam provinciam commiſerit, piętatis officio me urgeri ſentio ad illud Imperatoris Alexii judicium ab imprudentiæ vituperatione vindicandum. Mihi

Tancredus animo & arte militari præſtans.

Edit. Pariſ. pag. 150.

Excuſatur Imperator Alexius quod in Aſpiete erraverit.

D porro ad defenſionem iſtam argumentum ſuppeditat idoneum Aſpietæ iſtius eximia nobilitas, ſeriem generis a clariſſimis repetens Regibus; & inter ipſos, quibus hoc commune pluribus decus erat, Arſacidas principem quendam obtinens dignitatis locum. Nemo autem neſcit quam efficax conciliatrix honorum apud optimos quoſque eſſe ſoleat claritas ingens natalium. ut mirari (multo minus accuſare) nullus debeat Alexium Auguſtum, ſi homini tanta ſanguinis generoſitate commendato honores curules ac ſubſellii altioris Magiſtratus deferendos duxerit, & cum Stratopedarchæ dignitate, auctoritatem in omnes Orientalis limitis copias dederit. Præſertim cum compertam olim vi-

Nobilitas blanda conciliatrix favoris & honorum.

I ri fortitudinem illuſtri documento meminiſſet. Siquidem per bella quæ alias narravimus a Roberto adverſus meum parentem pugnata, contigit aliquando ut Gallus quidam, proceritatis toto humero vulgus excedentis, arrecta lancea, ſubditiſque equo calcaribus, turbinis rapiditate in Aſpietem rueret, qui animo conſtans ingruentem Gallum, infeſto contra occurrens gladio excepit. Ac tanto illi quidem conſtantia ſtetit. nam cuſpis haſtæ procurrentis adverſum Aſpietæ pectus fodiens, per tranſverberatum pulmonem ad dorſi ſpinam ictum pertulit, illacque ſibi exitum rupit. Verum ille nec impulſu tam vehementi, nec vulnere tam ſævo, de ſtatu fortis animi, ac ne de ſede quidem corporis vel minimum dimotus, ſeſe firmat vireique col-

Aſpietæ heroicum facinus.

ligit ad plagam hoſti reponendam, quam & alte inſurgens talem inflixit in verticem Barbari ut & galeam illi & caput uno late ictu diſcinderet. Tum vero equis evoluti ambo feruntur in terram. Gallus quidem exanimis; Aſpietes autem adhuc ſpirans. Quem qui adſtabant circum, tollentes jam prorſus exanguem, prout tum licuit ſedulo curatum ad Imperatorem detulerunt, oſtendentes & haſtam & plagam, & necem Galli referentes. Hujus & fortitudinis & audaciæ memoria cum ſplendore generis viri ejuſdem hanc ei ab Imperatore provinciam eblandita eſt; nec tantus (ut opinor) quaſi fidejuſſoribus temere dici poteſt atque imprudenter Auguſtus crediſſe, cum Arſacidarum nobiliſſimum, tam heroico facinore probatum cujuſvis gerendæ rei, cuivis hoſti debellando parem, Ciliciæ præficiendum opponendumque Tancredo, titulo ac poteſtate Stratopedarchæ inſignitum cenſuit, ut dixi. Sed hæc de his ſatis. Cæterum Imperator ad omnes Duces qui per univerſum ſparſi erant occiduum limitem litteris datis proficiſci quamprimum cum ſuis quemque copiis convenireque ad Sthlanitzam juſſit. Quid autem ipſe incitator aliorum? ad ceſſandum interea ſibi, fruendumque parto, ac deliciis balnearum, & jucundo uſu cæteræ luxuriæ tranſmittendum. Suaviter putavit tale tempus, more non paucorum qui fructum imperiorum ac poteſtatis in belluinæ vitæ impune uſurpandæ licentia collocant? Minime ſane. quin ne in palatio quidem tum morari ſuſtinuit, ſed prodiens, uti diximus, Byzantio per medias Occidentales regiones Theſſalonicam pervenit Septembri menſe Indictione decimaquarta, viceſimo Imperii ſui anno Auguſtam ſecum, licet ſubinvitam, ducens. Non enim ea indoles aut conſuetudo Imperatricis matris meæ fuit, prodiret ut foras libenter, oſtentareque ſe gauderet; verum eo potius natura ejus & ſtudium vergebat, ut domi eſſet ſemper apud ſe, hoc eſt iis rebus attenta & vacans, quæ perſonam decebant illius, aut ingenio erant conſentanea, veluti libros evolvere ſanctorum Patrum, in ſui conſiderationem atque cenſuram mentis oculos introvertere, beneficentiæ dare operam, & liberalem ac munificam humanitatem in eos præſertim exercere homines, quos & a cultus ipſo genere atque veſtitus, & præſertim ab emendatæ actionis & vitæ ſpecimine, vere ac ſincere Deo ſervire intelligebat, religionique, oratione ad Deum quotidiana, vicibus alternis diſtincta cantantium profeſſione palam ſuſcepta, in omne tempus colendæ ſeſe videbat addixiſſe. Quoties autem (qualium rerum occaſiones ſæpe Imperatricibus neceſſariæ accidunt) articulo ipſo magnæ neceſſitatis cogebatur offerre conſpectum ſui, numquam id ſine pudore quodam ac magno in genis effloreſcente verecundiæ indice rubore faciebat. Theano ferunt, Philoſophiæ non modo cultricem, ſed etiam magiſtram feminam, cum olim forte ipſi nudato brachio, arridens aliquis dixiſſet, *o pulcrum cubitum!* ſic ſtatim adjunxiſſe: *at non exponi ſolitum oculis hominum.* At Mater mea gravitatis ſimulacrum, ſanctitatis domicilium, adeo non cubitum, non oculum publici quaſi juris aut conſpectus facere ſolebat, ut ne vocem quidem in inſuetas aures ſuſtineret mittere. tam inuſitata illi ac mira pudoris atque honeſtatis cura inerat! Verum quoniam neceſſitati ne Dii quidem (ut dici ſolet) reluctari queunt, coacta utique parens mea eſt ſæpiſſime prodeuntem in expeditiones Imperatorem aliquando ſequi, & amorem ſeceſſus ac tecti domeſticique ſepti aulæ regiæ, ubi eam matronalis ſanctitas & innatus retinebat pudor, majore nec minus laudabili caritate vincere: illa nempe qua viro ſuo opera ipſius ac præſentia peregre ſæpius agenti repræſentare miniſterium & præſentem navare vigiliam ac curam fas piumque ducebat, & conjugalis neceſſitudinis officio præſcriptum. Neque otioſum fuerit memorare quibus in rebus ſedulitate meæ Matris peregre agens indigeret Pater meus. Prima erat cauſa pedum morbus, quo

Ejus qua merces ab Auguſto.

Copiæ ad Sthlanitzam coactæ.

Alexius vitæ mollis impatiens.

Edit. Pariſ. pag. 251.

Theſſalonicam ſe transfert.

Ducta ſecum Auguſta.

Cujus alia tamen ſtudia erant quam ut eſſe peregre ac vagari geſtiret.

Religioſæ virtutes ejus.

& inſignis pudor ac modeſtia.

Auguſto peregrinanti neceſſitate victa magna ſe comitem dat.

A καλῶς ἐπιμεληθέντες πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἤνεγκαν, δεικνῦντες καὶ τὸ δόρυ καὶ τὴν πληγὴν, καὶ τὸν θάνατον τοῦ Κελτοῦ διηγούμενοι. Ταύτης τῆς οὐκ οἶδ' ὅπως ἀνδρείας καὶ τόλμης τὸ τηνικαῦτα μεμνημένος ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ τούτοις ἐπισυνάψας τὸ γένος καὶ τὴν ἀπὸ γένους εὔκλειαν, ἀξιόμαχον στρατηγὸν ἀποστέλλει κατὰ τὴν Κιλικίαν πρὸς τὸν Ταγκρὲ, Στρατοπεδάρχην τετιμηκὼς, καθάπερ φθάσασα γέγραφα. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν περὶ τούτου. Πρὸς δέ γε τοὺς κατὰ τὴν Ἑσπέραν ἐνδιατρίβοντας ἡγεμόνας ἑτέρας ἐκπέμπει γραφὰς, B κατευθὺς Σθλανίτζης τὴν πορείαν ἐντειλάμενος ποιεῖσθαι. Τί δὲ τοὺς μὲν προμάχους μετεκαλεῖτο, αὐτὸς δὲ ἀναπεπτωκὼς ῥᾳστώνης ἀπολαύων καὶ βαλανείοις χρώμενος; ὁποῖα εἰώθασιν οἱ τὸν βοσκηματώδη βίον προελόμενοι βασιλεῖς; Οὐμενοῦν. Ἀλλ' οὐδὲ περὶ τὰ ἀνάκτορα ὅλως ἐνδιατρίβειν ἔτι ἠνείχετο. ἐξεληλυθὼς δὲ τοῦ Βυζαντίου, ὡς ἄνωθεν εἴρηται, κατὰ τὸ μέσον τῶν ἑσπερίων ἐληλύθει χωρῶν, τὴν Θετταλοῦ πόλιν καταλαβὼν εἰς μῆνα Σεπτέμβριον ἐπινεμήσεως ιδʹ. κʹ. ἔτους ὄντος, ἐξ οὗ τὰς τῆς βασιλείας ἡνίας περιεζώσατο. καὶ τὴν Αὐγοῦσταν δὲ παρεβιάσατο συνεξεληλυθέναι μετ' αὐτοῦ. ὁ γὰρ C τρόπος ἐκείνης τοιοῦτός τις ἦν. Οὐ πάνυ τι δημοσιεύεσθαι ἤθελεν, ἀλλὰ τὰ πολλὰ μὲν οἰκουροῦσα ἦν καὶ τὰ ἐκείνης ἔργα ἐποίει. λέγω δὲ βίβλων τε ἀνελίξεις τῶν μακαρίων ἀνδρῶν, καὶ τὸ πρὸς ἑαυτὴν ἐπιστρέφειν, καὶ εὐποιΐας καὶ χάριτας εἰς ἀνθρώπους. μάλιστα δὲ εἰς ἐκείνους, οὓς εἶδεν ἀπό τε τοῦ σχήματος, ἀπό τε τοῦ βίου θεραπεύειν Θεὸν, καὶ προσευχῇ προσανέχειν, καὶ κατ' ἀλλήλοις ᾠδαῖς. Ἐπειδὰν δὲ μέλλοι δημοσιεύειν ἑαυτὴν κατά τινα χρείαν ἀναγκαιοτάτην ὡς βασιλίδα, αἰδοῦς τε ὑπεμπέπλατο, καὶ ἐρύθημα εὐθὺς ἐξηνθήκει ταῖς παρειαῖς. Καὶ ἡ μὲν φιλόσοφος Θεανὼ τοῦ πήχεος αὐτῆς γυμνωθέντος, D ἐπειδή τις παίζων εἰρήκει πρὸς ταύτην, καλὸς ὁ πῆχυς. ἀλλ' οὐ δημόσιος, εἶπεν ἐκείνη. Ἡ δὲ βασιλὶς καὶ μήτηρ ἐμὴ, τὸ τῆς σεμνότητος ἄγαλμα, τὸ τῆς ἁγιότητος καταγώγιον, μὴ ὅτι γε πῆχυν ἢ βλέμμα δημοσιεύειν ἠγάπα, ἀλλ' οὐδὲ φωνὴν ἐκείνης ἤθελεν εἰς ἀσυνήθεις παραπέμπεσθαι ἀκοάς. Τοσοῦτον ἦν ἐκείνῃ χρῆμα θαυμάσιον εἰς αἰδῶ. Ἐπεὶ δὲ ἀνάγκῃ οὐδὲ θεοί φασι μάχονται, ἀναγκάζεται πρὸς τὰς συχνὰς τοῦ Αὐτοκράτορος ἐκστρατεύσεις αὐτῷ παρακολουθεῖν. Κατεῖχε μὲν γὰρ αὐτὴν ἡ σύμφυ- E τος αἰδὼς ἔνδον τῶν βασιλείων, τὸ δὲ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα φίλτρον, καὶ ἡ διάπυρος πρὸς ἐκεῖνον ἀγάπη ἐξῆγεν αὐτὴν καὶ μὴ βουλομένην τῶν ἀνακτόρων διὰ ταυτασὶ τὰς αἰτίας. Πρῶτον μὲν ὅτι τὸ συμπεσὸν αὐτῷ νόσημα τῶν ποδῶν ἐπιμελείας ἐδεῖτο πλείστης. καὶ γὰρ ἀλγηδό-

τας

νας εἶχε δριμείας ὁ Αὐτοκράτωρ ἐκ τῆς ποδαλγικῆς διαθέσεως, καὶ οὐδεμίαν ἐπαφὴν ἄλλην προσίετο ὡς τῆς ἐμῆς δεσποίνης καὶ μητρός. Ἐμμελῶς τε γὰρ αὐτῷ προσεφέρετο καὶ προσψαύουσα δεξιῶς τὰς ὀδύνας τῶν ποδῶν ὑπεκούφιζέ πως. Ὁ γάρ τοι Βασιλεὺς ἐκεῖνος. καί μοι μηδεὶς τῆς περιαυτολογίας ἐπιμεμφέσθω. τὰ γὰρ οἰκεῖα θαυμάζω. μηδ᾽ ὡς καταψευδομένην τοῦ Αὐτοκράτορος ὑφοράσθω. τὰ γὰρ ἀληθῆ λέγω· πάντα τὰ ἑαυτοῦ καὶ τὰ κατ᾽ αὐτὸν κατόπιν ἐποιεῖτο τῆς σωτηρίας τῶν πόλεων. Οὐδὲν γὰρ ἐχώριζεν αὐτὸν τῆς τῶν Χριστιανῶν ἀγάπης, οὐκ ἀλγηδόνες, οὐχ ἡδοναί, οὐ πολέμων κακώσεις, οὐκ ἄλλο οὐδέν, οὐ μικρόν, οὐ μέγα, οὐχ ἡλίου φλογώσεις, οὐ χειμώνων δριμύτητες, οὐ προσβολαὶ βαρβάρων παντοδαπαί. ἀλλ᾽ ἀκλινῶς εἶχε πρὸς ἅπαντα ταῦτα, καὶ ὤκλαζε μὲν πρὸς τὴν φύσιν τῶν νοσημάτων, ἀντανέθορε δὲ πρὸς τὴν βοήθειαν τῶν πραγμάτων. Δεύτερον δὲ καὶ μέγιστον αἴτιον τοῦ τὴν βασιλίδα συνοπαδὸν εἶναι τῷ Αὐτοκράτορι, ὅτι τῶν πολλῶν ἐπιβουλῶν ἀναφυομένων ἁπανταχόθεν πολλῆς ἐδεῖτο τῆς ἐπιβλέψεως, καὶ ὡς ὄντως πολυομμάτου δυνάμεως. Καὶ γὰρ καὶ νὺξ αὐτῷ ἐπίβουλος ἦν, καὶ τὸ μεσαίτατον τῆς ἡμέρας, καὶ ἑσπέρα προσανέφαινέ τι κακόν, καὶ ἡ πρωΐα ἐπήκταινε χείριστα. Μάρτυς τούτων Θεός. Ἆρ᾽ οὖν οὐκ ἔδει τὸν Βασιλέα ὑπὸ τοσούτων κακῶν ἐπιβουλευόμενον ὑπὸ μυρίων ὀμμάτων φρουρεῖσθαι; τῶν μὲν ἐπιτοξαζόντων αὐτῷ, τῶν δὲ τὸ ξίφος παραθηγόντων, τῶν δ᾽ ἀργούντων, ὁπόταν οὐκ ἐνῆν τι δρᾶσαι, λοίδορον γλῶτταν καὶ τὸ κακῶς εἰπεῖν. Τίνα τοίνυν ἔδει παρεῖναι τῷ Βασιλεῖ σύμμαχον, παρὰ τὴν σύμφυτον σύμβουλον; Τίς μᾶλλον ἐκείνης πλέον ὑπεσκέπτετο μὲν τὸν Αὐτοκράτορα, ὑπεβλέπετο δὲ τοὺς ἐπιβουλεύοντας; Τίς ὀξεῖα μὲν τὸ συμφέρον ἐκείνῳ ἰδεῖν, ὀξυτέρα δὲ τὸ παρὰ τῶν ἐχθρῶν σκευωρούμενον κατιδεῖν; Διὰ ταῦτα καὶ πάντα ἐν πᾶσιν ἦν ἡ ἐμὴ μήτηρ τῷ δεσπότῃ μου καὶ πατρί, καὶ νύκτωρ ἄγρυπνον ὄμμα, καὶ ἡμέρας περιφανέστατος φύλαξ, καὶ τραπέζης καιροῖς ἀντίδοτον ἀγαθόν, καὶ τῆς ἀπὸ τροφῶν ἀδικίας φυγαδευτήριον φάρμακον. Ταῦτα τοίνυν τὰ αἴτια τὴν σύμφυτον αἰδῶ τῆς γυναικὸς ἐκείνης παρηγκωνίζετο, καὶ ἐθάρρει τοὺς ἄρρενας ὀφθαλμούς. Καίτοι οὐδὲ τότε τῆς συνήθους ἀκοσμίας ἐπελανθάνετο, ἀλλὰ καὶ βλέμματι καὶ σιγῇ καὶ τῇ περὶ αὐτὴν θεραπείᾳ τοῖς πλείοσι μὲν ἀγνοουμένη ἐτύγχανε. Καὶ

A cum frequenter redeunte ac in primis ſævo Imperator urgeretur unum ferme in ſummis doloribus delinimentum ac ſolatium habebat a manibus Dominæ Parentis meæ: quæ velut ejus articulos calleret omnes, ita molliter ſuſpenſis, ita perite applicitis partes affectas contrectabat digitis, ita dolores ipſos fotu quodam atque affrictu demulcere norat, ut de vi atque acerbitate intolerandi cruciatus non parum ſibi detrahi curatione tali Auguſtus fateretur. Porro ille miſer iſtam podagram certaminum videlicet tot illorum laborumq; bellicorum infelix ſtipendium retulit. Nec mihi quis ſuccenſeat tamquam res familiares, quæque parentes meos attinent, ſubtilius verboſiuſque perſequenti; utpote ſemel profeſſæ piam me in ſcriptione quoque apparere cupere: nec recuſari oportet, hoc qui-B dem loco, domeſticam teſtem, cui plus fidei apud æquum Lectorem intima notitia perſonarum, de quibus ſermo eſt, conciliare debet, quam invidiæ, otioſitas quævis aut minuta orationis pietati fortaſſis elegantiæ damno ſervientis. Dicam ergo ſi minus opportune, at profecto veriſſime Auguſtum Patrem meum dum ſaluti Chriſtianorum aſſiduis ærumnis, indefeſſis conatibus invicta ſemper conſtantia pergit conſulere, ſuæ ipſius ſaluti ac valetudini minime caviſſe: Numquam enim illum aut voluptates, alliciendo; aut labores, deterrendo a communi retardarunt utilitate procuranda: quin ſuarum rationum ac commodorum, capitis quoque ac vitæ re-C ſpectum poſteriorem duceret incolumitate civitatum periclitantium, aut Chriſtiani ſecuritate populi quovis forte malo vel diſcrimine tentati: pro quibus rebus neque ærumnas expeditionum, neque caſes ac plagas præliorum contra Barbaros omnis generis, neque æſtus aut algores ſubdialium ſtationum, neque lutum ac pulverem hybernorum æſtivorumve itinerum, paciſci umquam & ſubire recuſavit. Atque in hæc ille omnia dum ſe haud parce impendit, ſubſidebat plerumque fracta malis ingruentibus & vulnerum morborumque læſione quaſi claudicans natura corporis: verum eam inſtinctus cura rerum & officii ſtudio navandi excitabat animus ut vaderet nihilominus quo vocabat uſus reipublicæ, & humano generi quantovis ſuo da-D mno prodeſſe pergeret. Alteram præterea ſequendorum Auguſti caſtrorum cauſam Auguſta mea mater habuit inſidiarum in omnes horas ei comparatarum neceſſariam amolitionem quæ ubique præſentis & inconniventi excubantis vigilia ſolicitudinis res erat. Nā ſane cum aliis ſemper exercitum adverſis, tum vero conſpirationum nefariarum periculis infeſtum, ſi quis umquam alius, habuit Principatum Pater meus. Cui noctu pernicies parabatur, mane percuſſor imminebat; in meridiem condicebatur aperta vis, veſper denique ſerus novum ſemper exitium vehebat: adeo nulla illi ad ſecuram quietem hora erat reliqua. Quid ergo? an non tot periculis circumventum innocentiſſimum & mundo ſalutarem principem, jugi cuſtodiri providentia innumerabilium oculorum oportebat, attenta & expedita ad incertum varium horum arcu collimantium, illorum ſicam acuentium, aliorum cum nocere manu prohibebantur, linguas interfectrices famæ, & odiorum ſeditionumque concitatrices, in ſæva maledicta & cruentas contumelias laxantium? Porro cui ſatis hac in parte fideretur in tam vulgata tamque late graſſante contagione perfidiæ? Non alii puto melius quam conjugi, tam benevolæ, tam providæ, tam amanti ac ſollicitæ conjugi, qua nempe ad conſulendum prudentior, ad circumſpectandum perſpicacior, ad penetrandum in inſidioſos animos ſolertior. Hunc uſum aſſectationis & præſentiæ in caſtris ſuæ exhibebat Domino Parenti meo Mater mea: cui erat nocte vigil oculus, de die cuſtos aſpectu ipſo terribilis improbis, ad menſam antidotum optimum, & contra omnes artes injuriaſque venenorum amuletum præſens. Hæc illam gravitatis & verecundiæ fœmineæ retinentiſſimam matronam gynecæi adytis & grata requie relicta caſtrenſem turbam & bellorum ſtrepitum ſequi coegerunt: effundereque ſe in conſpectum publicum & virorum oculos ſubire. Quamquam illa ne hic quidem conſuetæ modeſtiæ ac decori umquam oblita eſt. verum & oculorum, ſive ſuorum demiſſione ac cuſtodia, ſive alienorum declinatione, quoad fas erat; & ſilentio aut loquendi parcitate, & modeſtia cultus ac paucitate familiæ pene ſenſum præſentiæ furabatur intuentibus, uno tantum ex argumento intelligere valentibus eſſe Imperatricem in

Podagræ dolores ei delinit, & minuit.

Edit. Pariſ. pag. 352.

Excuſatio Annæ quod domeſtica etiam minuta ſcribat.

Alexius Imperator ſibi non parcit.

Ut Reipublicæ conſulat.

Conjurationum idem periculis exercitus.

In illis & adverſis illas certiſſimum ei præſidium vigilantia præſentia Auguſtæ.

pag. 353.

Modeſtia ejus inſignis.

Propterea ipſum peregre ſequentis.

comitatu, quod ejus mundum ac ſupellectilem duo muli traherent imperatorio deſuper tapete coopertam. Cætera ſane corpus ejus velut numen in adytis latebat: ita duntaxat ut vis ejus præſentiæ in effectibus ſentiretur tamen: eaque adhiberetur Imperatori cura laboranti, tam apte tam opportune tam provide gubernarentur omnia; ut verſari non dubitares in adminiſtratione tota domus regiæ mentem velut quamdam, quæ ſuam ex arcano efficaciam exereret, ipſa in abdito lateret. Utebatur autem ad hæc adminiſtris nobis intimiſque ac cognatione junctiſſimis cæteris, qui ſedulæ vigiliæ ipſius & promptis ad tempus imperiis, exacta & fideli obedientia, ſervire pro ſe quiſque conabamur. Hæc in apologiæ parte peroranda fuerant ad Matrem defendendam ab accuſationibus injuſtiſſimis dicacium linguarum & prurigine obtrectandi geſtientium morum

Et efficacia ſeſe exerens, licet lateret auctor.

Maledici ſanctiſſimos mores arrodunt.

Qui rabidos ſanctæ dentes illidere famæ,
Et maculam puris affingere moribus ardent.

quale Homeri Muſa, apprime perita conſuetudinis humanæ, ingenium eſſe plurimorum, cecinit. Ne igitur comminiſcantur neve calumnientur aliud ſuſpicaces & maledici homines de cauſis commorationis meæ Matris in caſtris & itineris ejus ac profectionis qua ſe comitem expeditionis iſtius quam modo deſcriptum imus a Patre meo adverſus Baimundum ſuſceptæ, dedit partim invita, partim volens, propter contrarias modo commemoratas utriuſque officii conſiliique rationes. Non enim utique rem geſtura manu cominus & præliatura cum Barbaris proceſſit: Tomyridis id fuerit, aut Sparethræ Maſſagetidis, non Irenes meæ; fortis illius quidem & præditæ animo virili; ſed robur iſtud ſuum ad alia longe facinora vertentis; uti & armis inſtructa erat longe aliis quam haſta Palladis aut galea Plutonis. Pectus huic & ſcutum & telum erat, conſtans pectus opponere rebus adverſis: ac contra rebelliones atque inſultus quibus genus ipſum ſupremæ poteſtatis natura quadam & conditione propria expoſitum eſt, ſemper interritam ſemper paratam ſtare. Tum vero etiam ſtrenue ſeſe verſare in officio fungendo & actionibus ſui muneris in tempore reddendis. Præterea reſponſare cupiditatibus, & contumaciam earum auſtero rationis imperio premere. Denique fidem & religionem ad Deum non fictam neque perfunctoriam habere. Quæ fere armatura eſt qua inſtructam Mulierem fortem Salomon velut in aciem educit. Ad ejuſmodi bella comparatam & procinctam fuiſſe meam Matrem fateor. Cetera moribus quietiſſimis & qui facile ſtudio cultuque perpetuo pacis, omen illi dati olim nominis implerent. Neque illud omittendum: cum patre meo jubente progreſſa ſimul eſt ad bellum parens mea, nequaquam opinionem adhuc fuiſſe mox futuri prælii. procul ſiquidem adhuc Baimundus cunctabatur: & lentis tantummodo conſiliis præmuniebatur quaſi via mari proceſſuro. dum totus interim erat Imperator, in arcibus aliis præſidio impoſito, aliis manu atque opere firmandis: providendiſque rebus ejuſmodi cæteris quæ ad occurrendum Baimundi conatibus aliquando erupturis mature adhibendæ videbantur. atque hoc ipſum, nempe quod ſciret Imperator nullam fore, niſi poſt longum forte ſpatium, occaſionem conſerendi prælii, animos illi fecit ad urgendam liberius propter rationes prius memoratas, Auguſtam ſuam conjugem ut exire ad hanc expeditionem ſecum vellet. Illa vero neceſſitati ſimul a viro impoſitæ paruit, ſimul dilectæ ſibi exercendæ liberalius miſericordiæ captavit occaſionem. Peregrinationi enim omni quam tum habuit ſumpta ſecum pecunia vel aurea vel ex alio quovis metallo ſe dedit: eamque per totam viam in obvios quoſque mendicos, aut egeſtatem vili ac miſero veſtitu præferentes, maxime autem in nudos, beneficentiſſime profudit. adeo ut nemo qui ab ea petierit abierit vacuus. Poſtquam vero in deſtinatum ſibi tabernaculum conceſſerat, non illa captandæ quietis opportunitate fruebatur, aut clauſis oſtiis ſine arbitro ſomno corporique otioſam dabat operam: ſed velis reductis amplam adeundæ ſui faciebat copiam omnibus ipſa conventa opus habentibus, præſertim vero pe-

Auguſtæ quænam arma fuerint.

Proverb. 31. Edit. Pariſ. pag. 354.

Irene Auguſta nominis omen placiditate pectoris implebat.

Etſi expeditionibus conſtanter interdum bellicis intereſt, prælia tamen vitat.

Miſericordiæ occaſionem ex peregrinatione captat.

A τοῦτο μόνον ὅτι βασιλὶς παρέπεται τῷ στρατεύματι ὁ φερόμενος ταῖν ἡμιόνοιν οἰκίσκος ἐδείκνυ, καὶ τὸ ἄνωθεν βασιλικὸν καταπέτασμα. τὸ δ᾽ ἄλλα ἐπηλυγάζετο τὸ θεοσεβεστάτης σῶμα, μόνον ὅτι πρόνοιά τις ἀξίως τὰ κατὰ τὴν νόσον τοῦ βασιλέως διεξάγει, καὶ φρουρὰ βασιλέως ἀκοίμητος παρὰ πᾶσι διεγινώσκετο, καὶ ὄμμα ἐγρηγορὸς καὶ μὴ ἐπινυστάζον τοῖς πράγμασι. Καὶ ἡμεῖς δὲ ὅσοι περὶ τὸν Αὐτοκράτορα εὖνοι, περὶ τὴν ἐκείνου φρουρὰν διεπονούμεθά τε καὶ συνηρόμεθα τῇ δεσποίνῃ καὶ μητρὶ ἕκαστος ὡς εἶχεν ὅλῃ ψυχῇ καὶ γνώμῃ. Μηδ᾽ ἐπινυστάζοντος ὅλως ταῦτα πρὸς τὰς φιλοσκώμμονας καὶ τὰς φιλολοιδόρους γλώττας γεγράφαται, τόν τε γὰρ ἀναίτιον ὑπ᾽ αἰτίασιν ἄγουσι

B (καὶ τοῦτον οἶδε τὸν ἀνθρώπινον τρόπον καὶ ἡ Ὁμήρου Μοῦσα) καὶ τὰ καλῶς πεπραγμένα διαφαυλίζουσι, καὶ ὑπὸ μέμψιν ποιοῦσι τὸ ἄμεμπτον. Καί τοι ἐκείνη κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τὴν κατ᾽ ἐκεῖνο καιροῦ γεγονυῖαν. (κατὰ γὰρ τοῦ Βαϊμούντου τὴν ὁρμὴν ὁ Βασιλεὺς ἐπεποίητο,) τὸ μέν τοι ἄκουσα, τὸ δ᾽ ἑκουσίως συνείπετο. οὐ γὰρ συνεισβαλεῖν ἔδει τὴν βασιλίδα τῷ βαρβαρικῷ στρατεύματι. πῶς γὰρ ἄν; Τομυρίδος ταῦτα καὶ Σπαρέθρας τῆς Μασσαγέτιδος, ἀλλ᾽ οὐχὶ τῆς ἐμῆς Εἰρήνης. Ἀλλαχοῦ γὰρ ἐτέτατο τὸ ταύτης ἀνδρεῖον καὶ ἄλλως ἐξώπλιστο, ἀλλ᾽ οὐ τῷ τῆς Ἀθηνᾶς δόρατι, οὐδὲ τῇ κυνῇ τοῦ Ἀΐδος. Ἀλλ᾽ ἀσπὶς μὲν ἐκείνῃ καὶ θυρεὸς καὶ ξίφος τὸ πρὸς τὰς συμφορὰς καλῶς

C ἀντιπαρατάσσεσθαι, καὶ τὰς τοῦ βίου ἐπαναστάσεις ἃς οἶδεν ἡ βασιλεία τοῖς βασιλεῦσιν ἐπικειμένας, ἡ περὶ τὰ πράγματα δραστηριότης, καὶ τὸ κατὰ τῶν παθῶν ἐπιπληκτικώτατον, καὶ ἡ ἀνυπόκριτος πίστις ὡς Σολομῶντι δοκεῖ. Οὕτως ἡ ἐμὴ μήτηρ καὶ πρὸς τοιούτους πολέμους ἐσκεύαστο, τὰ δὲ ἄλλα εἰρηνικωτάτη ἦν κατὰ τοὔνομα. Ἀλλ᾽ ἐπειδὴ τὸ μὲν τῆς συμπλοκῆς τῶν βαρβάρων ἔμελλε, πρὸς δὲ παρασκευὴν τῶν τῆς συμπλοκῆς ὁ Βασιλεὺς ἀφεώρα. Καὶ τὰ μὲν ἀσφαλίσασθαι τῶν φρουρίων σκοπὸν εἶχε, τὰ δὲ κατοχυρῶσαι, καὶ ὅλως ἕτοιμα πάντα τὰ κατὰ τοῦ Βαϊμούντου καταστήσασθαι ἔσπευδε, συνεξῆγε καὶ τὴν βασιλίδα, τὸ μέν τοι καὶ ἑαυτοῦ ἕνεκα, καὶ δι᾽ ἃς αἰτίας εἰρήκειμεν, τὸ

D δέ τι καὶ ἐν ἀκινδύνῳ τῶν πραγμάτων ἔτι καθεστηκότων, καὶ μήπω καιροῦ πολέμου ἐπιδεδημηκότος. Ἀναλαβομένη τοίνυν ὁπόσον τοῦ χρυσοῦ καὶ ἄλλης ποιότητος προσῆν αὐτῇ χάραγμα, καὶ ἕτερά τινα τῶν χρημάτων ἔξεισι τῆς πόλεως, καὶ τὸ λοιπὸν ἐν τῷ διιέναι τὰς ὁδοὺς πᾶσι τοῖς ἐπαίταις καὶ τοῖς σισυροφόροις, καὶ γυμνοῖς δαψιλῆ τὴν χεῖρα παρεῖχε. καὶ οὐδεὶς ὁ αἰτησάμενος καὶ κενὸς ἀπελθών. Ἐπὰν δὲ τὴν ἐπιτεταγμένην σκηνὴν κατειλήφει, οὐ πρὸς ῥᾳ-

στόλον εὐθὺς ἀπέκλεισεν εἴσω ταύτης γεγονυῖα, ἀλλὰ ἀναπεπταμένα πάντων, ἄνετον τοῖς αἰτοῦσι παρεῖχε τὴν εἴσοδον. τοῖς τοιούτοις γὰρ καὶ μάλα εὐπρόσιτος ἦν, καὶ παρεῖχεν ἑαυτὴν ὁρᾶσθαί τε καὶ ἀκούεσθαι. Οὐ χρημάτων δὲ μετεδίδου τοῖς πένησι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ λῷστα συνεβούλευε. καὶ ὁπόσους μὲν ἐρρωμένους τὰ σώματα κατενόει, ῥαθύμως δὲ περὶ τὸν βίον ἔχοντας πρὸς ἔργα καὶ πράξεις προὐτρέπετο, ἵν' ἐντεῦθεν τὰ πρὸς χρείαν κομίζοιντο, καὶ μὴ δι' ἀμέλειαν ἀναπεπτωκότας θύραν ἐκ θύρας ἐπαιτοῦντας περινοστεῖν. Καιρὸς δὲ οὐδεὶς τῆς τοιαύτης ἐργασίας ἀπεῖργε τὴν βασιλίδα. Ὁ μὲν οὖν Δαυὶδ μετὰ κλαυθμοῦ τὸ πόμα κιρνῶν φαίνεται, ἡ δέ γε βασιλὶς αὕτη καὶ τροφὴν καὶ ποτὸν ἐλέῳ συγκεραννῦσα καθ' ἑκάστην ἐδείκνυτο. Καὶ πολλὰ ἂν εἶχον εἰπεῖν περὶ ταύτης τῆς βασιλίδος, εἰ μὴ τὸ θυγάτριον εἶναι ψευδοῦς παρεῖχεν ὑπόνοιαν, καὶ ὅτι μητρὶ χαριζόμεθα. Πρὸς δὲ τοὺς ταῦτα ὑπονοοῦντας παρέξομαι τοῖς λόγοις συνεπιμαρτυροῦντα τὰ πράγματα. Τὸν δέ γε Αὐτοκράτορα τὴν Θεσσαλονίκην καταλαβόντα μεμαθηκότες οἱ ἐκ τῶν ἑσπερίων λήξεων, καθάπερ τὰ βαρέα τῶν σωμάτων ἐπὶ κέντρα φέρεται, οὕτω δὲ καὶ ἅπαντες πρὸς αὐτὸν ἐφοίτων. ἀκρὶς μὲν οὖν οὐ προηγήσατο τῶν Κελτῶν, καθάπερεὶ τῶν πρότερον διελθόντων, ἐν οὐρανῷ δὲ κομήτης ἐφάνη μέγας, καὶ τῶν πάλαι φανέντων ὁ μέγιστος. ὃν οἱ μὲν δοκίδα, οἱ δ' ἀκοντίαν ἔφασαν εἶναι. Ἔδει γὰρ τῶν μελλόντων καινισθῆναι ξενοπρεπῶς πραγμάτων προοίμιά τινα προκαταγγελτικὰ τούτων μηνυθῆναι ἄνωθεν. Καὶ γὰρ ἦν τοῦτον θεάσασθαι ἐπὶ τεσσαράκοντα νυχθημέροις ὅλοις παμφαίνοντα. Ἐφαίνετο δὲ ἀπὸ τῶν δυτικῶν μερῶν ἐξιὼν καὶ πρὸς ἀνατολὰς ἡλίου διήκων. ὃν οἱ θεώμενοι ἅπαντες ἐκδειματούμενοι ἐζήτουν τίνων ὁ ἀστὴρ ἄγγελός ἐστιν. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ μηδὲ πάνυ τοῖς τοιούτοις προσέχων, ἀλλὰ φυσικῆς τινὸς ἐξηρτῆσθαι τὰ τοιαῦτα αἰτίας δοξάζων, ὅμως ἠρώτα τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα δεινούς. Μεταπεμψάμενος δὲ καὶ τῆς ἐπαρχίας τοῦ Βυζαντίου ἀξίαν πρώτην εἰληφότα Βασίλειον. Ἀνὴρ δὲ οὗτος πολλὴν τὴν περὶ τὸν Αὐτοκράτορα εὔνοιαν ἐνδεικνύμενος περὶ τοῦ φανέντος ἀστέρος ἐπυνθάνετο. Ὁ δὲ ἐς νέωτα φυλάξειν ἐπηγγείλατο τὴν ἀπόκρισιν, καὶ ἀπελθὼν οὗ κατέλυε, τέμενος δὲ τοῦτο ἐπ' ὀνόματι τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου πάλαι ἀνοικοδομηθὲν, ἐπεὶ πρὸς δυσμὰς ὁ ἥλιος ἦν, περιεσκόπει τὸν ἀστέρα. Διαπορουμένῳ δὲ καὶ καμόντι τοῖς λογισμοῖς ὑπνῶσαι ξυμβέβηκε, καὶ τηνικαῦτα τὸν ἅγιον θεάσασθαι ἱερατικῶς ἐσταλμένον. Ὁ δὲ περιχαρὴς γεγονὼς, οὐκ ἔτ' ὄναρ ἐδόκει, ἀλλ' ὕπαρ ὁρᾶν. Εὐθύς τοι καὶ γνωρίσας τὸν ἅγιον, ἔμφοβος γενόμενος, μεθ' ὑποστολῆς ἤρετο, τίνων ἀγγελτικὸς ὁ ἀστὴρ ἐστὶ γνωρίσαι οἱ. Ὁ δὲ Κελτῶν κίνησιν προσημαίνειν τοῦτον ἔφη. τὸ

tere aliquid paratis; qualium acceſſum tota vita facile admiſit. & ad tale duntaxat genus remiſiſſe verecundiæ ſuperſtitionem velut illam videbatur pene nimiam: dum iis duntaxat præbere ſe videndam, & eoſdem alloqui conſueverat libenter. Porro pecuniam pauperibus donaſſe neutiquam contenta, conſilium, ſi res ferret, inſuper addebat; & quos forte vegetos ac commode valentes vitam inertem cibo precario trahere videbat; iis fiebat auctor ut profitendo apud rem habentes labore victum ſibi mercede operæ diurnæ parare honeſtum mallent quam in ignava deſidia conſeneſcentes oſtia circumire mendicando. Nec vero ipſas horas cibi tempeſtivi ab hac beneficentia feriatas volebat eſſe: edito ſuis mandato ne vel tunc accedentes excluderent. Itaque David quidem, ut ipſe teſtatur, *potum ſuum cum fletu miſcebat*. Auguſta vero parens mea, non eſcam non liquorem niſi oleo miſericordiæ delibuta guſtabat ac veluti condita. Multa ſunt & alia præclara quæ de Imperatrice poſſem dicere: ſed revocat me quod ſuſpicionibus obnoxium fore video teſtimonium Filiæ de Matre: Hominibus videlicet pro more ſuo facturis, & æſtimaturis ex ſe de aliis, dum opinabuntur quæcumque a me laudabilia de illa prædicata fuerint, non ita revera eſſe; ſed pietatis inſtinctu quodam, ut in Matris gratiam, eſſe conficta: Ego vero apud cunctos quorum æqua iudicia ſunt, abunde magnam arbitror cæteras actiones vulgo notas Matris meæ conciliare debere orationi meæ fidem alia referenti quæ minus in popularem cogitationem incurrerunt. Cæterum ad Imperatorem, ut Theſſalonicam perveniſſe ipſum conſtitit, Duces fere omnes ac milites occidui limitis, velut ad centrum gravia, ſtrenua undique feſtinatione confluebant. Gallorum autem adventum non tunc, ut alias, præcedens locuſta ſignificavit: ſed in cælo apparens cometa magnus, vel potius omnium qui ſunt umquam viſi maximus, quem alii ad genus trabalium, ut vocant, crinitarum; alii potius ad claſſem earum quæ ab haſtilis forma nomen obtinent, pertinere contendebant. Sane illud tum ex cætera Providentiæ conſuetudine ſic adminiſtratum eſt. non enim oportebat tantam ac tam inuſitatam converſionem rerum, quanta mox eſt importata per tumultum Gallicum, nulla cæleſtis indicii denunciatione præmonitos, nec opinantes opprimere mortales ſpectandam porro pleno lumine ſeſe hæc ſtella præbuit toto ſpatio dierum quadraginta naturalium hoc eſt, luce ſimul & nocte decurſu Solis uno continuatis devinctiſque conſtantium. Oriebatur ab occiduis partibus, ferebatur in ortivas. Magnamque ſuſpicientibus cunctis ac paſſim territis injiciebat curam ſciſcitandi, cujus mali curuſve formidinis luculentus ille curſor nuncium ſe ferret? Imperator quoque, tameſi alioqui ſolitus talia non obſervare ſuperſtitioſe, ſed fere naturalibus imputare cauſis, tunc tamen contagione velut quadam ſolicitudinis communis ſe afflari paſſus, curioſum & ipſe ſe monſtravit eventuum quos portentum iſtud præmonſtraret, peritoſque rerum talium conſuluit. Quin etiam virum diſciplinæ iſtius conſultiſſimum Baſilium, præfectura Byzantii nuper donatum, hominem ſibi devinctiſſimum, ad ſe arceſſitum ſtudioſe percunctatus eſt, quid de Aſtri ortu & præſagitione ſentiret? Ille ſpatium reſpondendi petiit. & reverſus ad diverſorium quod ante ceperat proxime templum olim ſtructum in nomine Divi Evangeliſtæ Joannis, poſt ſolem occaſum obſervationi planetæ apparentis ſe addixit attentiſſimæ. In ea vero cura laboranti & ſupra modum anxio ſomnus obrepſit. ſomniumque oblatum eſt ejuſmodi, ut non deformata per ſoporem ſpecies, ſed viva & vera facies ac præſens conſpectus videretur. Adſtabat coram ædis ipſe Præſes Joannes ſanctus Pontificalibus inſignitus ornamentis. ad hunc viſum nihil uſitato & meridiano minus clarum indigeris ſibi multa olim religione ac meditatione notiſſimi exultans Baſilius alacri lætitia, ſed metu quodam horroreq; ſacro temperata; expedivit vocem humilem ac tremulam ad interrogationem ſuper dubio quo mens ejus urebatur; indicarique ſibi, niſi grave eſſet, ab eo petiit: quorumnam tandem index eventuum hoc aſtrum,

Accedendam & videndam pauperibus præbet ſe.

Quibus non pecunia ſolum ſed etiam conſilio prodeſt.

Ne menſæ quidem ac cibi tempore ab eleemoſyna ceſſat.

Occurritur ſuſpicioni eorum quibus hæc ab Anna ficta in Matris gratiam videri poſſent.

Edit. Pariſ. pag. 355.

Cometa ingens Gallorum adventum prænunciat.

Quamdiu apparuerit?

Oritur in Occidente in ortu occid.

Imperator in ejus indagando ſignificatione curioſus.

Baſilium conſulit.

S. Joannes apparet Baſilio.

Et quid Cometa deſignet, exponit.

eſſet? Cui Apoſtolus. *Gallis*, inquit, *ab occaſu adventantibus iſta fax prælucet. Cæterum ejus extinctio, exitium eorumdem futurum ipſo in loco ubi occumbit ipſa*, *pollicetur.* Haſtenus de Cometa tunc oſtenſo.

Imperator tyrones erudit.

At Imperator Theſſalonicam ut diximus profectus, omnia ibi quæ opus erant adverſus imminentem & denunciatam vim a Baimundo mox trajecturo comparabat; partim per ſe ipſe tyrones erudiens atque ad arcum ſtrenue tendendum, ad collineandum recta in ſcopum, ad ſcutum ſcite geſtandum periculoque opponendum exercens aſſidue rude vulgus nuper conſcriptæ juventutis. Sed & auxiliares e gentibus ſociis evocavit copias miſſis litteris, in tempore ad uſum occurſuras.

Edit. Par. pag. 356.

Peculiarem vero Illyrici tum ut par erat curam habuit. Nam & firmandum novis ſupplementis atq; operibus Dyrrachium curavit; novo etiam huic impoſito Præfecto Alexio Iſaacii Sebaſtocratoris ſecundo genito: Et ex inſulis Cycladibus, maritimiſque urbibus Aſiæ atque ipſis quæ Imperio ſuberant Europæ regionibus mare tangentibus validam colligi armarique claſſem juſſit.

Dyrrachium de novo munit eique Alexium præficit fratris filium.

Claſſem armat.

Cui quidem rei, ne perficeretur, cum multæ, uti ſolet fieri, difficultates intercederent, paſſimque quorum partes vel agendi vel præbendi erant, obſequium ac diligentiam remitterent: cauſantes haud adeo periculum urgere; longe adhuc diſtare hoſtem; certiſque nunciis conſtare lentius a Baimundo trajectionem adornari; ſurdus tamen Auguſtus ad ea omnia, moras utique inexorabili perſeverantia evicit univerſas.

Conſtans Imperatoris & prudens diligentia.

Cum diceret Imperatoris eſſe non ad ea ſolum quæ ad pedes ſunt attendere, ſed in illa quoque quæ procul ſtruuntur aut moventur acrem inconniventis vigiliæ providentiam intendere; neque committere perniciosa fiducia, vel intempeſtiva parſimonia; ut indiciis contemnendis, qualia tunc multa ferebantur, apparatuum hoſtilium aut ſervandis cum expendendi tempus vocat, præpoſtere pecuniis, imparatus poſſit opprimi ab adverſariis præſertim iis qui ſuorum conſiliorum ac conatuum ſenſum ultro ingerant, minis latiſſime ſpargendis. His vero dum Theſſalonicæ moraretur, quam licuit optime, diſpoſitis, movens inde Strumpitzam ſe confert; indeque rurſus progreditur uſque ad Slopimum.

Clades Joanni a Dalmatis illata.

Ibi audita clade quam Joannes Sebaſtocratoris filius adverſum Dalmatas paulo ante miſſus, acceperat, idoneas ad eam ſupplendam labem eo copias direxit. Ac quamquam Bolcanus veterator tum ut ſemper, olim uſu probatarum non oblitus artium, miſit ad Imperatorem legatos qui pacem poſcerent, petitoſque obſides repræſentarit: permanſit tamen in illis partibus adhuc Auguſtus annum unum & menſes duos.

Bolcanus pacem petit.

Poſtquam autem ſatis comperit Baimundum moras etiamnum non cito rumpendas trahere in partibus Longobardiæ, hyeme jam inſtante, milites domum remiſit. ipſe Theſſalonicam verſus iter arripit. Quam viam dum peragit natus eſt circa Balabiſtam Porphyrogeniti & Imperatoris Joannis filius primogenitus ſororculam quoque ſecum gemellam in lucem trahens.

Joanni filio Alexii imp. naſcitur filius.

Porro celebrata Theſſalonicæ Magni Martyris Demetrii memoria Conſtantinopolim ſe Auguſtus cum comitatu recepit. Ibi ſub id tempus tale quid accidit.

Anthelii ſigni ænei deſcriptio.

Viſebatur in foro Conſtantini ænea ſtatua humanæ formæ ſupra baſim e marmore porphyretico late conſpicuam, vultu in Orientem obverſo, ſceptrum dextra, læva orbem tenens ſimiliter ære fuſum.

pag. 357.

Aiunt ex prima deſignatione artificum fuiſſe illud Apollinis ſignum; quod ideo priores inquilini urbis quæ poſt ea Conſtantinopolis eſt dicta, Anthelium, opinor, vocitabant.

Unde ſic dictum.

Id ſimulacrum Conſtantinus Magnus in ſuum ipſius nomen tranſtulit: & ut Imperatoris Conſtantini effigies appellaretur, edixit. Adhæſit tamen ex inveterato prius uſu antiqua ſtatuæ appellatio; ita ut a pleriſque omnibus *Anelius* vel *Anthelius* id ſignum vo-

A δὲ σβέννυσθαι, τὴν τούτων αὐτοῦ τινα κατάλυσιν δηλοῖ. Ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ φανέντος ἀστέρος τοιαῦτα. Ὁ δὲ Βασιλεὺς τὴν Θεσσαλονίκην καταλαβών, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, ἡτοιμάζετο πρὸς τὴν τοῦ Βαϊμούντου διαπεραίωσιν, ἐκπαιδεύων μὲν τοὺς νεολέκτους, τόξον τε τείνειν καὶ βέλη κατὰ σκοποῦ πέμπειν, καὶ περιφράττεσθαι θυρεῷ. Ἀλλὰ καὶ ξενικὰς ἐξ ἀλλοδαπῶν διὰ γραμμάτων παρασκευάζων δυνάμεις, ἵν᾽ ὁπηνίκα καιρὸς καλοίη θᾶττον παραγένωνται. Πολλὴν δὲ καὶ τὴν τοῦ Ἰλλυρικοῦ ἐπεποίητο πρόνοιαν, τήν τε πόλιν τὸ Δυρράχιον ἀσφαλισάμενος καὶ ἡγεμόνα ταύτης τὸν δεύτερον υἱὸν Ἰσαακίου τοῦ Σεβαστοκράτορος

B Ἀλέξιον καταστησάμενος, ἅμα δὲ καὶ ἐκ τῶν Κυκλάδων νήσων, καὶ τῶν παρὰ θάλατταν τῆς Ἀσίας πόλεων καὶ αὐτῆς τῆς Εὐρώπης, στόλον παρεκελεύσατο ἀπαρτίσαι. Πολλῶν δὲ παρεμποδιζόντων τὴν τοῦ στόλου κτίσιν, διὰ τὸ μήπω τὴν τοῦ Βαϊμούντου κατεπείγειν διαπεραίωσιν, ὁ δ᾽ ὅμως οὐκ ἐπείθετο, λέγων δεῖν εἶναι τὸν στρατηγὸν ἀνύστακτον φύλακα, καὶ μὴ πρὸς τὰ ἐν ποσὶ μόνον παρασκευάζεσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ πόρρω ὁρᾷν. μήτε μὴν φειδοῖ χρημάτων καιροῦ καλοῦντος ἀνέτοιμον φαίνεσθαι. καὶ μᾶλλον ὁπηνίκα ἔφοδον ἐχθροῦ αἴσθηται. Ταῦτα τοίνυν δεξιώτατα διαθέμενος ἐκεῖθεν μεταναστὰς καταλαμβάνει τὴν Στρούμ-

C πιτζαν, κἀκεῖθεν αὖθις ἄχρι τοῦ Σλοπίμου. Μεμαθηκὼς δὲ καὶ τὴν Ἰωάννου τοῦ υἱοῦ Σεβαστοκράτορος ἧτταν κατὰ τῶν Δαλματῶν προαποσταλέντος, δυνάμεις ἀποχρώσας ἐκπέμπει εἰς ἀρωγήν. Ὁ μὲν οὖν Βολκᾶνος εὐθὺς πονηρότατος ὤν, ἐρωτᾷ πρὸς τὸν Βασιλέα τὰ περὶ εἰρήνης, καὶ τοὺς ζητηθέντας ὁμήρους ἐκπέμπει. Ἐκεῖνος δὲ ἐγκαρτερήσας ἐπὶ ἐνιαυτὸν ἕνα καὶ μῆνας δύο, ὡς τὸν Βαϊμοῦντον ἔτι τῆς Λογγιβαρδίας μέρεσι διατρίβοντα ἐπεπληροφόρητο, τοῦ χειμῶνος ἐπικαταλαμβάνοντος ἤδη, τοὺς στρατιώτας πρὸς τὰς σφῶν οἰκίας ἐξέπεμψε, αὐτὸς δὲ τὴν Θεσσαλονίκην καταλαμβάνει. Ἐν δὲ τῷ τὴν πρὸς Θεσσαλονίκην ἀνιέναι, ἐτέχθη ὁ πρωτότοκος τῶν υἱῶν τοῦ Πορφυρογεννήτου καὶ

D Βασιλέως Ἰωάννου κατὰ τὴν Βαλαβίσταν, συνεπαγόμενος ἐν τῷ τίκτεσθαι καὶ ἕτερον θῆλυ. Ἐκεῖσε γοῦν τὴν μνήμην τοῦ μεγαλομάρτυρος Δημητρίου ἐκτελέσας εἰσέρχεται εἰς τὴν μεγαλόπολιν. Γέγονε δὲ καί τι τοιοῦτον. Περὶ τὰ μέσα τοῦ Κωνσταντίνου φόρου χαλκῆς τις ἀνδριὰς ἵστατο, καὶ πρὸς ἀνατολὰς ἀπέστραπτο ἐπὶ πορφυροῦ κίονος περιόπτου. σκῆπτρον μὲν κατέχων τῇ δεξιᾷ, τῇ δὲ λαιᾷ σφαῖραν ἀπὸ χαλκοῦ κατασκευασθεῖσαν. Ἐλέγετο δ᾽ οὖν εἶναι αὐτὸς Ἀπόλλωνος ἀνδριάς. Ἀνθήλιον δὲ οἶμαι οἱ τῆς Κωνσταντίνου οἰκήτορες αὐτὸν προσηγόρευον. Ὃν ὁ μέ-

E γας ἐν βασιλεῦσι Κωνσταντῖνος ἐκεῖνος καὶ τῆς πόλεως καὶ πατὴρ καὶ δεσπότης εἰς τὸ ἑαυτοῦ μετέθηκεν ὄνομα, Κωνσταντίνου Αὐτοκράτορος ἀνδριάντα αὐτὸν προσειπών. Ἐπεκράτησε δὲ ἡ ἀρχῆθεν τεθεῖσα προσηγορία τῷ ἀνδριάντι. καὶ ἤτοι Ἀνήλιος ἢ Ἀνθήλιος ὑπὸ πάντων ἐλέ-

γετο. Τοῦτον τὸν ἀνδριάντα ἐξαπιναίως πνεύσαντες ἄνεμοι πλατύτατοι λίβες ἐκεῖθεν τε ὦσαν καὶ εἰς γῆν ἔρριψαν, περὶ τὸν Ταῦρον τοῦ ἡλίου τότε ὁδεύοντος. ὅπερ οὐκ ἀγαθὸς οἰωνὸς τοῖς πλείοσιν ἔδοξε, καὶ μᾶλλον ὁπόσοι μὴ καλῶς πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα εἶχον· ὑπεψιθύριζον γὰρ τὸν τοῦ Βασιλέως θάνατον τὸ συμβὰν προμηνύειν. Ὁ δὲ ζωῆς καὶ θανάτου ἕνα Κύριον ἐπίσταμαι, ἔλεγε, πτώσεις δὲ εἰδώλων θάνατον ἐπάγειν οὐδόλως πιστεύειν ἔχω. Ὁπηνίκα γὰρ Φειδίας τίς, φέρε εἰπεῖν, ἤ τις τῶν λιθοξόων λίθον ἀποξέσας εἴδωλον ἀπεργάσοιτο, ἀναστήσει μὲν καὶ νεκρούς, παράξει δὲ καὶ ἔμψυχα. Καὶ εἰ ταῦτα, τῷ τῶν ἁπάντων δημιουργῷ τί καταλειφθήσεται; Ἀποκτενῶ γὰρ καὶ ζῆν ἐγὼ ποιήσω φησί, καὶ οὐχὶ τοῦδε ἢ τοῦδε εἰδώλου πτῶσις ἢ ἀνέγερσις. Καὶ γὰρ τὰ πάντα τῇ μεγίστῃ Θεοῦ ἀνετίθει Προνοίᾳ. Κυκεὼν δὲ κατὰ τοῦ Αὐτοκράτορος ἄλλος αὖθις κακῶν ἐξεγήγερτο, ὃς οὐχ ὑπὸ τῶν τυχόντων ἐξηρτύετο ἤδη. Ἄνδρες γάρ τινες ἐπ᾽ ἀνδρείᾳ καὶ γένους εὐκλείᾳ μεγάλα εὐτυχήσαντες κατὰ τοῦ βασιλικοῦ ἐμελέτησαν αἵματος φόνιον πνέοντες. Καὶ θαυμάζω ἐνταῦθα τῆς ἱστορίας γεγονυῖα πόθεν τοσοῦτον πλῆθος κακῶν τὸν Βασιλέα περιεστοίχισε. Οὐδὲν γὰρ ἦν οὐδὲν οὐδ᾽ ὁποθενοῦν, ὃ μὴ κατ᾽ αὐτοῦ ἐκεκίνητο. Τότε γὰρ ἔνδον ἀποστασίας ἦσαν μεστά, καὶ τὰ ἔξωθεν ἐπαναστάσεως ἔγεμε. καὶ μήπω πρὸς τὰ ἔνδον τοῦ Αὐτοκράτορος ἀντικαταστάντος, παντὸς πάντα περιπεφλεγμένου, βαρβάρους ἅμα καὶ τοὺς ἔνδον τυράννους τῆς τύχης αὐτοῦ, ὥσπερ τινὰς Γίγαντας αὐτοφυεῖς ἀναβλαστανούσης. Καίτοι τοῦ Βασιλέως ἅπαντα πρὸς τὸ ἡμερώτερον καὶ φιλανθρωπότερον ἐπιτροπεύοντος καὶ διοικονομουμένου τὰ πράγματα, καὶ οὐκ ἔστιν ὅν τινα μὴ τοῖς ἀγαθοῖς κατακλύζοντος. Τοὺς μὲν γὰρ καὶ ἀξιωμάτων τιμαῖς κατεκύδαινε, καὶ δωρεαῖς μεγάλαις καταπλουτίζων ἀεὶ οὐκ ἀνίει. τοὺς δὲ ὁπουδήποτε βαρβάρους ἀφορμὰς μὴ διδοὺς πολέμων, μηδ᾽ ἀνάγκην ἐπάγων αὐτός, ἀνασοβοῦντας ὅμως ἀνέστελλε. Ὡς ἔστι κακοῦ στρατηγοῦ τῶν πραγμάτων ἡσυχαζόντων, αὐτὸς ἐξεπίτηδες ἀνερεθίζειν τοὺς πέριξ εἰς πόλεμον. Εἰρήνη μὲν γὰρ τέλος ἐστὶ πολέμου παντός. Τὸ δ᾽ ἀνθελέσθαι ἀεὶ αὐτόθεν τὸ ἕνεκά του, καὶ τοῦ ἀγαθοῦ τέλους ἀεὶ ἀμελεῖν, τοῦτο ἀνοήτων ἐστὶ στρατηγῶν, καὶ δημαγωγῶν τὸν ὄλεθρον πραγματευομένων τῆς πόλεως. Ἀλλ᾽ ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος τοὐναντίον ἅπαν ἐποίει, καὶ τοῦ εἰρηνεύειν ἐκτόπως ἐπεμέλετο, καὶ παροῦσαν ἀεὶ πανταχόθεν συνεῖχε, καὶ ἀπούσης ἐπηγρύπνει πολλάκις ὅπως ἐπανέλθοι. Καὶ ἦν ὁ αὐτὸς κατὰ φύσιν μὲν εἰρηνικός, ἀναγκαζόντων δὲ τῶν πραγμάτων πολεμικώτατος. Καὶ ἔγωγ᾽ ἂν φαίην θαρρούντως περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου, ὡς ἄρα τοῦ βασιλικοῦ χαρακτῆρος πολλοῦ χρόνου κα-

A caretur. Verum in iſtam tunc ſtatuam incumbens vehementiſſimis flabris ventus Africus, eam de columna exturbatam humo afflixit, ſole tum in Tauro poſito. Fœdum id augurium pleriſque viſum eſt. qui erga Imperatorem parum benevole affecti erant, late ſuſurrantes ſpargebant imminentem Imperatoris mortem illo caſu prænunciari. Quibus Auguſtus ad ſe delatis. *Equidem*, inquit, *unum vitæ neciſque Dominum atque arbitrum agnoſco Deum: caſus autem idolorum necis habere poteſtatem inferendæ, abſit ut perſuaderi mihi umquam ſinam. Etenim id credenti conſequenter, ut opinor, ſentiendum eſſet Phidiam puta vel ſimilem artificem, quotieſcumque ſtatuam e ſaxo ſculpit, vel excitare denuo mortuos, vel vivos de integro creare. Quod ſi eſſet, quid jam conditori omnium eſſet reliqui? Cujus tamen veriſſima illa vox eſt, ſingularem declarans po-*
B *teſtatem*: Ego occidam & ego vivere faciam. *Ego, inquit; non hujus vel illius idoli lapſus aut erectio*. Sic Imperator ad unam ſummi Numinis providentiam cuncta referebat. Ceterum nova in eum pernicies coitionibus occultis, non hominum de vulgo, ſed virorum qua fortitudine qua nobilitate inſignium, ſtruebatur. Quorum immania conſilia nihil moderatius quam vim ac cædem ſacræ perſonæ Principis parricidis inferendam manibus, ſpectabant. Equidem horreſco referens; & tot jam coacta locis Hiſtoriæ hujus inſidias commemorare ſimiles, mirari & miſerari ſatis nequeo infeliciſſimam Imperatoris hujus ſortem. Itane vero tam pertinaci odio tam implacabili ſævitia perſeverare fortunam in uno capite clam, palam, occul-
C tis molitionibus, apertis conatibus, telis denique omnibus ac machinis petendo! Iſtone fato natum eſſe unum potiſſimum inter omnes Principes Alexium, ut nullo umquam interſpiramento quietis, urgeri eum aſſidue oporteat, a fronte, a tergo, ab utroque latere, bellis, ſeditionibus, tumultibus, conjurationibus: Illinc Gentibus circum Barbaris paſſim Duces ferociſſimos cum copiis innumerabilibus in ipſum armantibus; Hinc ditione ipſa ac terra Romana veluti Gigantas olim ſic hodie tyrannos magno numero nec minori feritate contra eumdem frequentiſſime gignente. Gravia ſane mala, vel ſi accedant ſingula. Quid autem cum vario ſimul incurſu anxiam diſtrahebant in partes contrarias curam ac neceſſitatem reſiſtendi? Occurrebat hoſti ad limitem Auguſtus: Civis a ter-
D go rebellans inſurgebat. Ad eum opprimendum ubi ſe verterat; rurſum omnis barbaries concitabatur. Atque ego dum indolem Alexii dum vitam ſpecto, quominus in placidiſſima natura, commodiſque moribus odiorum cauſas animadverto, eo miror magis tantis eum perpetuo procellis externarum civiliumque jactationum exerceri potuiſſe. Nemo illo facilior, nemo clementior, liberalior, beneficentior, bonorum, honorumque largior nemo. ratio gubernandi moderatiſſima. nihil ſummo jure agere. deſcendere ad civilem humanitatem, ſolii ſuggeſtum deducere in planum: & cum ſubditis velut ex æquo agere poteſtatem ac principatus vim non ſupercilio aut faſtu, ſed dignitatum atque opum paſſim in omnes ſpargendis largitionibus uſurpare. Idem præterea quam fortis ac bellicæ peritus rei, tam bellorum peroſus, ſtudioſus pacis, prudentiam in id intendere totam ſolitus ne cui ullam vel externo vel civi daret occaſionem a ſe diſſidendi. Quin etiam cum ultro impetebatur neceſſarium conatum repugnandi, fere intra unius defenſionis juſtæ moderationem reprimebat: atque infeſtam repuliſſe vim contentus, reponere injuriam etiam in occaſione temperabat. Sunt Principes qui cenſum ac ſanguinem civium hoſtiumque ambitioni propriæ aut quæſtui recte impendi putent: & quo vel aliena deprædentur, vel magnum ſibi nomen acrium bellatorum faciant, tanti putent miſcere genus humanum & ærumnis ac cladibus orbem involvere. Non ea ſecta Patris mei fuit. Bellis ille gerendis nihil umquam aliud propoſitum ſibi quam pacem habuit. Eam nactus domi quietus perſtitit: & amicitias cum vicinis gentibus ſancitas religioſa ſemper fide coluit, abundantem quoque ſolicitudinem in id impendens ut vel moroſis & irritabilibus ſatisfaceret. Quorſum enim finem ac ſcopum belli aſſecutus pacem, ea de com-

Vento dejicitur.

Ea res in augurium mortis Augusti trahitur.

Ipſo pie id ac ſapienter refellente.

Deut. xxxii. 39.

Conjuratio in Auguſti vitam.

Lamentatio Annæ ob infelicem Patris ſortem.

Alexius apertis hoſtibus, occultis inimicis, Romanis & Barbaris unus expoſitus.

Edit. Pariſ. pag. 358.

Cenſum bellis & ſeditionibus nullam ex ſe dat.

Moderatio ejus in neceſſario bello.

In bellis nihil niſi pacem quærit.

plexu abjecta ultro ad arma proſilias? Quæ inconſultiſſima & rebus in primis perniciosa publicis quorumdam Imperantium ratio eſt. Non ſic Alexius pacis amator, pacis cupidus, pacis curator unicus, cujus & cum aberat quærendæ & cum aderat colendæ nullam umquam curam nullum officium omiſit: uſu quidem & rerum ac periculorum neceſſitate bellicoſiſſimus, at natura & voluntate pacatiſſimus. Quare equidem haud affirmare dubitaverim præſtantiſſimum & characteribus ejus laudis expreſſum omnibus imperatoriæ perſonæ ſpecimen in hoc tandem viro poſt intervallum tot retro annorum apparuiſſe Reipublicæ Romanæ: imo non ex longo repetitum tempore, ſed plane tum primum, cum ſemper antea, neſcio ſane quo fato quove pacto, ab Romani ſolio Imperii abfuiſſet. Verumtamen, ut ad turbas de quibus cœperam agere revertar, haudquaquam ille vir quantavis earum aut varietate aut multitudine perculſus deſpondit umquam animum, induſtriamve aut contentionem remiſit, velut malis victam; at robuſtum ſemper atque indomitum adverſis undecumque ingruentibus pectus oppoſuit, mentemque acri vigilia experrectam cæcis & tenebroſis machinationibus adhibuit hominum improborum: eo quidem ſucceſſu, ut non modo nullo umquam Barbarorum externo impetu, nulla Tyrannorum intus exurgentium inteſtina ſucceſſione proſtratus ſit, verum etiam non propalatis plerumque adhuc hoſtium & rebellium conſiliis occurrerit, ſolertia quadam animi, diligentiaque ſtrenuæ celeritatis, ingenii providentis motum volucrem pari prope executionis velocitate adæquantis. Itaque ad æſtimandam mentis quæ in eo fuit Principe virtutem, talem ego quãdam informare imaginem mihi ſoleo. Si cujus hominis corpus & multis circum undique inimicorum infeſtis manibus ac telis peteretur; & idem eodem tempore gravia intus experiretur dolorum viſcera intima commordentium tormina; ſufficeretque tamen unum & ad refutandas impugnationes ingruentes extrinſecus, & ad morbi vim inolitam venenique concepti diritatem, prævalente temperamenti optimi natura, ſuperandam; age quantarum virium, quam robuſtæ conſtitutionis id animal haberetur? Paris in diverſo genere præſtantiæ Alexii Auguſti, ille animus, inter vehementiſſimos diſcriminum turbines vigens ſemper & victor, exemplum extitit. uti præter cætera quæ retulimus, hoc quoque, quod narrare nunc oportet, novæ conjurationis in eum nefarie conflatæ, ab eo prudenter fortiterque declinatæ documentum monſtrat. Ejus auctores fuere fratres quatuor communi cognomento Anemades dicti, propriis quiſque diſtincti nominibus. Maximus natu, Michael; alter Leo; tertius, *** poſtremus denique *** vocabatur. Ii concordi conſilio decreverant occiſo Imperatore rerum habenas arripere. Adjunxerant ſe illis & alii nobiles, nimirum Antiochorum familia illuſtris, & qui Exazeni vocabantur Ducas & Hyeleas viri omnium in præliis audaciſſimi. Præterea Nicetas Caſtamonites, Curticius quidam, & Baſilacius Georgius. Hi primas facile ferebant Caſtrenſis nobilitatis. E Senatorum quoque numero nomen in iſtius conſilii ſocietatem dederat Salomon Joannes, cui ob abundantiam pecuniæ & ſplendorem generis prætumido perſuaſit Michael Coryphæus quaternionis Anemadarum ſe ipſum in Imperatorem velle ungere, qua promiſſione quamvis mendaci vafer nebulo futilem animum facile tenebat ſibi addictum magno factionis firmamento. Is enim vir non modo inter Conjuratos cæteros ſimili fratrum quatuor fallacia ſeductos, verum etiam inter eximios quoſque Senatorum opibus & dignitate præcellebat. Homo brevis ſtatura, leviſſimus ingenio: Ariſtotelicis ille quidem, ut ipſi videbatur, ſimul & Platonicis eruditus apprime diſciplinis: revera tota via deerrans a recta veræ Philoſophiæ ſemita: utcumque illi ſuus tumor & futilitas mentis longe aliud perſuaſerat. ad imperium vero haud dubie curſum intendens, totis velis Anemadum adſpirantium auras excipiebat: Auræ porro erant

Cujus erat cupidiſſimus.

Imperatoris præſtantis idea

Primum in Alexio oſtenſa.

Ejus ſolertia.

Edit. Pariſ. pag. 359.

& mentis præſtantia.

Conjurationis novæ in Alexium Auctores

Salomon Senator, a Michaele Anema ſeductus.

Salomonis Joannis deſcriptio.

A ἐκλελοιπότος τὰ τῶν Ῥωμαίων βασίλεια, ἐπ' αὐτοῦ καὶ μόνου ἐπανεληλυθέναι τρόπον τινὰ τότε πρῶτος τῇ Ῥωμαίων ἡγεμονίᾳ ἐπιξενουμένου. Ἀλλ' ὅπερ ἔλεγον τοῦ λόγου ἀρχομένου, ὅτι θαυμάζειν ἔχω τὴν τοσαύτην τῶν πραγμάτων τῶν πολεμικῶν ἐπίχυσιν. Τά τε γὰρ ἔξω καὶ τὰ ἔνδον πάντα ἦν ἰδεῖν κυμαινόμενα πανταχόθεν. Ἀλλ' ὅ γε βασιλεὺς Ἀλέξιος καὶ τὰ ἀφανῆ τῶν ἐχθρῶν καὶ κρύφια καὶ προμηθάνετό τε καὶ παντοδαποῖς μηχανήμασι πόρρω τὰς βλάβας ἀπήλαυνε, καὶ πρὸς τοὺς ἔνδοθεν τυράννους καὶ πρὸς τοὺς ἔξωθεν βαρβάρους ἀνταγωνιζόμενος ἀεὶ προφθάνων ὀξύτατά πως τὰς τῶν ἐπιβουλευόντων ἐπιβουλὰς, καὶ ἀνακόπτων τὰς τούτων ὁρμάς. Καὶ ἔγωγε στοχάζομαι ἀπὸ τῶν πραγμάτων
B αὐτῶν τὴν τύχην τῆς βασιλείας ὅτι πανταχόθεν συνέρρευσε τὰ δεινά, καὶ ἐτετάρακτο αὐτό τε τὸ σῶμα τῆς πολιτείας, καὶ πᾶν ἀλλότριον ἐμεμήνει κατὰ τῆς βασιλείας Ῥωμαίων. ὡς εἴ τις ὅπως ἔχοι κακῶς, ὥστε καὶ ὑπὸ τῶν ἀλλοδαπῶν πολεμεῖσθαι καὶ ὑπὸ τῶν οἰκείων κατατρύχεσθαι τὰς σάρκας δαιμονιζόμενον. Τοῦτον δὲ ἀνεγεῖραι τὴν Πρόνοιαν ἵνα πρὸς τὰ πανταχόθεν κακὰ ἀντιμηχανῷτο. ὥσπερ δὴ καὶ τὸ τηνικαῦτα συνιδεῖν ἔδει. Ὅτε γὰρ Βαϊμοῦντος ὁ βάρβαρος, ὁ πολλάκις ἡμῖν εἰρημένος, ἐξηρτύετο κατὰ τῶν σκήπτρων Ῥωμαίων, βαρύτατον στράτευμα ἐπαγόμενος, καὶ τὸ τυραννικὸν τοῦτο πλῆθος ἑτέρωθεν ἀντεπηγείρετο, καθάπερ ἄνωθεν τοῦ λόγου πεφροιμίασαι. Τέσσαρες μὲν ἦσαν οἱ
C ξύμπαντες οἱ τῆς βουλῆς καταρχόμενοι, Ἀνεμάδες τὴν ἐπωνυμίαν. τὰς κλήσεις ὁ μὲν Μιχαὴλ, ὁ δὲ Λέων ὁ ἕτερος ** ὁ ἄλλος * προσηγορεύετο. ἀδελφοὶ δ' ἦσαν καὶ τὰ σώματα πρόπεροι, καὶ τότε * γνώμην εἰς ταυτὸ γὰρ ἅπαντες συνεφρόνησαν, ἀποκτεῖναι τὸν Αὐτοκράτορα, καὶ τῶν βασιλικῶν ἐπιλήψεσθαι σκήπτρων. Συνεπήγοντο δὲ αὐτοῖς καὶ ἕτεροι τῶν ἀγεμόνων, οἵ τε Ἀντίοχοι γένους ὄντες περιφανοῦς, καὶ οἱ Ἐξαζηνοὶ καλούμενοι, ὅ τε Δούκας καὶ ὁ Ὑελέας, ἄνδρες ἐκθυμότατοι τῶν πώποτε γεγενημένων πρὸς μάχας. πρὸς δὲ, καὶ Νικήτας ὁ Κασταμονίτης, καὶ Κουρτίκιός τις, καὶ ὁ Βασιλάκιος Γεώργιος. Οὗτοι μὲν οὖν ἦσαν τοῦ στρατιωτικοῦ καταλόγου πρωτεύοντες, τῆς δέ γε συγκλήτου ὁ Σολομὼν Ἰωάννης. ὃν διὰ πλούτου περιουσίαν καὶ γένους
D λαμπρότητα Βασιλέα χρίσειν ὁ Μιχαὴλ καὶ Κορυφαῖος τῆς τετρακτύος τῶν Ἀνεμάδων σχηματιζόμενος ἐπηγγέλλετο. Ὁ δὲ δὴ Σολομὼν αὐτὸς τῆς συγκλήτου λογάδος τὰ πρῶτα φέρων, οὐ μόνον τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ τῶν ξυνεξηπατημένων αὐτοῦ, βραχὺς μὲν ἦν τῇ ἡλικίᾳ, κουφότατος τὴν γνώμην, Ἀριστοτελικῶν τε καὶ Πλατωνικῶν μαθημάτων ᾤετο εἰς ἄκρον ἐληλυθέναι. οὐ μὴν δὲ ἧκε τῆς φιλοσόφου εἰδήσεως, ἀλλ' ὅμως ἐτετύφωτο διὰ περιουσίαν κουφότητος. Λοιπὸν πρὸς τὴν βασιλείαν ὅλοις ἱστίοις ἀπέβλεπε, καθάπερ ὑπὸ τούτων τῶν Ἀνεμάδων ἐμπνεόμενος. Ἀλλ' ἦσαν ἄρα τὰ πάντα πλάνη. οὐ γὰρ εἶχον ἐν νῷ τοῦτον οἱ ἀμ-

φὶ τὸν Μιχαὴλ ἐς τὸν βασιλικὸν θρόνον ἐσαγαγεῖν, πολλοῦ γε καὶ δεῖ. ἀλλὰ τῇ κουφότητι τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῷ πλούτῳ πρὸς τὴν ἰδίαν ἐπιχείρησιν ἀπεχρῶντο. Διό τι ἐκεῖθεν τοῦ χρυσοῦ ῥεύματος ἐπισπῶντες, καὶ ταῖς ἐλπίσι τῆς βασιλείας ποιοῦντες ὑπότυφον ὅλον ἑαυτοῖς τιθασὸν ἐποιήσαντο. γνώμης τοιαύτης ἔχοντες ὡς εἰ εὔοδα πράξαιεν, καὶ ἡ τύχη αὐτοῖς εὐροώτερόν πως ἐπανθίσειεν, τὸν μὲν παραγκωνίσαιντο ἀφέντες χαίρειν ἐπὶ πελάγους, αὐτοὶ δὲ τῶν σκήπτρων ἀνθέξοιντο μικράν τινα δόξαν καὶ εὐπορίαν αὐτῷ ἀπονείμαντες. Οἱ μέντοι γε πρὸς ἐκεῖνον λόγοι τῆς ἐπιβουλῆς οὐ φόνον τοῦ Αὐτοκράτορος ἐπηγγέλλοντο, οὐδὲ ξιφουλκίας ἐμέμνηντο, οὐ μάχης, οὐδὲ πολέμου, ἵνα μὴ καταπτοήσαιεν τὸν ἄνδρα πάλαι τοῦτον εἰδότες πρὸς ἅπαν εἶδος πολέμου δειλότατον. Τοῦτον τοίνυν τὸν Σαλομῶντα ὥσπερ δὴ κορυφαιότατον τῶν ἄλλων ἐσυγκαλίσαντο. συνηπήχθησαν δὲ τῇ τούτων βουλῇ καὶ ὁ Σκληρὸς, καὶ ὁ τὴν ἐπαρχίαν τῇ τότε τῆς Κωνσταντίνου διηνυκὼς Ξηρός. Ὁ μέντοι Σολομὼν κουφοτέρας ὢν γνώμης, καθάπερ ἄνωθεν εἴρηται, καὶ μηδὲν τῶν παρὰ τοῦ Ἐξαζηνοῦ καὶ τοῦ Ὑελέα καὶ αὐτῶν δὲ τῶν Ἀνεμάδων μελετωμένων συνεὶς, ἐν χερσὶν ἤδη τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων κατέχειν οἰόμενος, προσωμίλει τισὶ, καὶ ὑπεποιεῖτο, ὑποσχέσεσι δωρεῶν καὶ ἀξιωμάτων τούτους ὑπαγόμενος. Φοιτήσας δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ τοῦ δράματος κορυφαῖος Μιχαὴλ ὁ Ἀνεμᾶς, θεασάμενος ὁμιλοῦντα τινὶ, ἐπυνθάνετο τί ἂν εἴη τὸ λεγόμενον; Ὁ δὲ Σολομὼν μετὰ τῆς συνήθους ἁπλότητος φησὶν, ὡς ἀξίωμα αἰτήσας ἡμᾶς καὶ λαβὼν τὴν ὑπόσχεσιν, συνέθετο κοινωνὸς ἡμῖν τῆς βουλῆς τῶν πάντων ἔσεσθαι. Ὁ δὲ μωρίαν τούτου καταψηφισάμενος, καὶ περίφοβος γεγονὼς, ὡς μηδόλως ἐχεμυθεῖν πεφυκότα συγγνοὺς, οὐκ ἔθ' ὡς τὸ πρότερον πρὸς αὐτὸν ἐφοίτα. Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται τοὺς Ἀνεμάδας φημὶ καὶ τοὺς τούτων συνωμότας κατὰ τοῦ βασιλικοῦ τὴν σκαιωρίαν ἐποιοῦντο σώματος. ἵν' ὁπηνίκα καιροῦ εὐθέτου τύχοιεν, παρευθὺ τὸν μελετώμενον κατὰ τοῦ Αὐτοκράτορος φόνον εἰς ἔργον πράξωσιν. Ὡς δὲ παρὰ τῆς προνοίας ἄδεια οὐδεμία τούτοις ἐδίδοτο, καὶ ὁ καιρὸς παρεῤῥύετο, πτοηθέντες μὴ κατάφωροι γένωνται, ὃν ἐπεζήτουν καιρὸν ἔδοξαν εὑρηκέναι. Ἐπεὶ γὰρ ὁ Αὐτοκράτωρ μετὰ τὸ διυπνισθῆναι κατὰ δείλην ἑῴαν τὴν ἐκ τῶν πολλῶν φροντίδων ἐγγινομένην ἅλμην καταγλυκαίνειν ἐθέλων, ἐνίοτε συμπαίστορας εἶχε τῶν συγγενῶν τινὰς παίζων τὸ Ζατρίκιν. παιδιὰ δὲ τοῦτο ἐκ τῆς τῶν Ἀσσυρίων τρυφῆς ἐξευρημένον, καὶ εἰς ἡμᾶς ἐκεῖθεν ἐληλυθός. Οἱ τὴν τυραννικὴν ἐξοπλίσαντες χεῖρα διὰ τοῦ βασιλικοῦ κοιτωνίσκου ἔμελλον ὡς εἰς τὸν βασιλέα χωρῆσαι τὸν φόνον ὠδίνοντες. Ὁ δέ γε βασιλικὸς κοιτωνίσκος οὗτος, οὗπερ οἱ βασιλεῖς ἔτυχον

A illæ prorſus, illuſio, error, & nihil ſolidi n. Neque enim Michael & qui communi rem gerebant conſilio tres fratres reliqui principatum quærebant Salomoni. nihil ſane minus. Sed levitate pecunioſi hominis ad propriam ambitionem ſcite abutebantur. dum ventoſo capite ſpebus inanibus lactando demulcendoque venam ſemper aliquam rivi aurei vegetandæ ſementi propriæ pernecesſariam ex ejus fontibus trahebant. Quod ille cum præ væcordia minime ſentiret, totus erat in poteſtate fratrum: & iis a quibus clam irridebatur ipſe verum ex animo amorem fidemque tribuebat. Illi contra ſic rationes ſubducebant ſuas: ut, ſi quidem fortuna uterentur commoda, & cœptis eventus reſponderet, certum apud ſe haberent, cubito impulſum in ventos atque in fluctus diſſlare Sa- B lomonem, imputato in pretium favoris pecuniæque præbitæ brevi ſolatio ambitioſæ ſpei, ſomnioque illo principatus, quo eum exiguo tempore delinierant: ſibi vero ipſis poteſtatem ſupremam & Imperii ſceptra retinere. Porro ſic agebant cum homine ignavo & ad primam ipſam belli pugnæque cohorreſcenti mentionem, ut de cogitato parricidio tacerent apud ipſum; ſeque rem totam ita gubernare fingerent, ut ſine vi ulla, ſine gladio ac ſanguine, confecturi negotium eſſent. His fraudibus pellecto Salomoni ut caput conjurationis haberi ſuſtineret duos ex eodem præterea ordine ſocios adjungunt, ſimilibus ad id artibus inductos Sclerum ſive Durum, & Xerum quaſi ſiccum dicas, ita vocatum homi- C nem qui præfectura urbis Conſtantinopolitanæ functus fuerat. Cæterum Salomon omnium ignarus quæ ab Exazeno & Hyelea, ipſiſque Anemadis parabantur, rem ſibi confectam arbitrabatur: & quaſi jam Imperium teneret donorum & dignitatum promiſſionibus obvios pene quoſque trahere in partes ſatagebat. Intervenit ei forte aliquando auctor idem & præcipuus actor fabulæ Michael neſcio quem alloquenti. ac pro familiaritate accedens quid inter ſe conferrent ſciſcitatus eſt: conſueta ſimplicitate Salomon: *Hic*, inquit, *dignitatem a me petiit; ego illi ſimul imperii potens fuero, me collaturum ſum pollicitus. itaque hunc novum conjurationis conſcium & rei gerendæ ſocium habemus, meæ fide promiſſionis auctoratum.* Tacitus ad ea Michael D Salomonis ſtultitiam, mirari ſatis non valens, animo deteſtabatur, non ſine metu quodam ne arcanum tam imprudenti & rimoſo pectori commiſſum in publicam notitiam effluere. confirmabat ſe tamen quod in ipſa conjurationis adyta non admiſſo tam levi arbitro, quod erat teterrimum quodque altius celatum oportebat cogitati ſceleris adhuc in tuto latere videbatur. Itaque ſatis habens abſtinere deinceps a frequentanda Salomonis domo, rei executionem interim urgebat: ipſe cum fratribus & cæteris armatis ſicariis palatii aſſidue fores obſidens ut oblata per occaſionem facultate, deſtinatum parricidium perpetrarent. Cum autem, divina haud E dubie prohibente Providentia, nulla ſe longo jam tempore ſatis apta præberet opportunitas, periculumque in mora eſſet, ne tanta res tantis tractata circuitibus emanaret aliquomodo in ſuſpicionem Auguſti, & pernicie auctorum diſturbaretur, decrevere tandem conjurati jaciendam quemcumque in eventum executionis aleam, expediendumque aliquando jaculum tamdiu libratum. Vis ergo inferenda cubiculo Imperatoris condicitur in diem poſterum: cujus diluculo Auguſtus evigilans, pro more ſuo fecit, ut ad diluendam amaritiem principalium curarum, ne noctes quidem ipſi quietas ſinentium familiariſſimos ſuos e conſanguinitate intima ad ludendum ſecum Zatricium adhiberet. Remiſſionis genus id eſt inde uſque ab Aſſyriis ingenioſis artificibus voluptatum ad noſtrum uſum oblectationemque propagatum. Tali ergo ludicro relaxanti animum Imperatori ecce indicium inopinatiſſimum affertur inſidiarum & trucidationis in foribus adſtantis. Sic ſui nefarii conatus rationem ordinemque poſuerant phanatici parricidæ ut per ſacrum locum ſanguinaria graſſatione polluendum viam affectarent qua ſacram perſonam Principis violatum irent. Conclave in quo tunc Imperantes cuba-

Anemarum ſive Anemadum fratrum aſtutia.

Edit. Pariſ. pag. 360.

Salomonis ſimplicitas.

Michael palatii fores obſidet.

Conjurationis executio decernitur.

Imperator Zatricium de nocte ludens.

pag. 361.

Conjurationis indicium accepit.

bant, adhærebat ſiniſtro lateri ædis ſacræ in nomine Dei Matris intra Palatium extructæ, quam multi perperam Magno Martyri Demetrio dicatam putant, & in eam proprio poſtico familiarem & commodum Auguſtis, quoties dare operam religioni vellent, præbebat ingreſſum. Ex oppoſito ad dexteram templi ejuſdem patebat ſubdivale atrium marmore ſtratum ante ipſas majores ædis fores ſemper apertas & religioni omnium adorare volentium expoſitas. Per eas non adorandi animo penetrare cruenti carnifices decreverant; inde perrupturi vi ſubita oſtium imperatorii cubiculi, ſicque Auguſtum in ſua ipſius diæta oppreſſuri fruſtra innocentem & nihil de ipſis male meritum. Sed non hoc Deus, non Dei mater ſivit, introducto ut diximus ad Imperatorem indice, ſatiſque omnibus cognitis, mittuntur extemplo qui conjuratos diverſi requirerent & adducerent. Primos omnium Salomonem & Georgium Baſilacium ad ſe intra Palatium duci juſſit Imperator in locum cubiculo, in quo tum ipſe cognatione ſua cinctus univerſa reſidebat, ita prope admotum, ut qua illic Salomon & Baſilacius a cognitoribus interrogandi reſponſuri erant, exaudiri ab eo poſſent. Sperabat ex iis ſe, quos naturæ ſimplicis & diſſimulare neſciæ noverat, ſtatim cogniturum omnia, & ita magno negotii compendio moras ulterioris inquiſitionis lucrifacturum. At ſpes illum tunc quidem feſellit ſua. Nam illi interrogati ſæpius conſtantes in negando perſtabant. Tunc ad eos prodiit Sebaſtocrator Iſaacius, & innuens Salomoni, *Scis*, inquit *Salomon clementiam Auguſti fratris mei, quamque ad ignoſcendum ſit facilis. Ex eo tute ipſe præcipere animo ſpem potes quam ego tibi præſto certiſſimam; fore nimirum, ut ſi fateri cuncta volueris, veniam ſtatim & impunitatem ab eo nanciſcaris. Sin porro ſilentium obſtinas conjurationis aliunde compertæ, ſic habe: Te crudeliſſimis excruciandum mox tormentis.* Hæc dicentem Sebaſtocratorem intuitus Salomon, & circum eum ſtantium aſpectu Barbarorum gladios in humeris ancipites geſtantium uſque ad horrorem tremoremque conterritus omnia ſtatim eſt confeſſus, conſciorumque ac participum edidit nomina. In uno magnopere perſeveravit: ſeſe nullam funditus in ea machinatione tota vel cogitationem ſumpſiſſe, vel mentionem audiviſſe cædis. Hinc duo iſti cuſtodibus Palatii dediti in ſeparatas diviſi cuſtodias ſunt. Inde alii auditi non modo priora confirmarunt ab aliis jam prodita, ſed ne cædem quidem tacuerunt ipſam. Quoniam duplex claſſis & diverſa cauſa conjuratorum deprehenſa eſt, cum ex illis ii dumtaxat qui militiam profitebantur cædem parricidalem & deſignaſſent & perpetrandam ſibi ſumpſiſſent de ea celatis aliis, differentia quoque facienda ſupplicii fuit. Salomon cujus culpa minus atrox erat deportatus eſt Sozopolim in exilium: ædes ejus amplæ & perquam elegantes ac inſtrumento pretioſo copioſæ, Auguſtæ donatæ ſunt. At illa pro cætera excelſitate mentis miſerata ſortem uxoris Salomonis, cuncta, ne minima quidem recula excepta, infelici matronæ ad ſolatium conceſſit. Porro adverſus conjuratos militaris ordinis in necem Imperatoris conſpirare non veritos, præcipue vero Michaelem Anemam conſilii totius architectum, facinoris immaniſſimi ducem, decretum eſt ut publicatis bonis omnes in exilium pellerentur; peculiariter vero Michael cum fratribus conjurationis, uti diximus, auctoribus, præter communem cunctis pœnam, barba pilatim avulſa, capite vero ad cutem raſo per forum ad ludibrium traducerentur; poſtea mulctarentur oculis. Hos igitur arripiunt Scenici, ſacciſque induunt: tum capita eorum inteſtinis boum oviumque, quaſi tæniis quibuſdam circum cingentes ridicule ornant, vel deformant potius. Sic deturpatos imponunt bobus, non conſueto ritu ſedentium in jumentorum dorſis; ſed retrograda ratione vultibus & corporibus miſerorum ad caudas animalium verſis. Ducebantur hoc modo per atrium Palatii, lictoribus cum virgis ante ipſos ſaltantibus ad modulos cantici pompæ accomodati, quod vulgari plebis lingua conceptum magnis illi & abſonis frequentabant clamoribus, hac ferme ſenten-

Cubiculi Imperatorii ſitus.

Salomon & Baſilacius comprehenſi.

Fateri ſcelus recuſant.

Mox tamen Salomis pertinacia expurgatur.

Is conſcios prodit ſed cædis conſilium ſe ſuſcepiſſe negat.

Alii ſatentur. Salomonis exilium.

Edit. Pariſ. pag. 362.

Auguſtæ humanitas & liberalitas.

Excæcatio in Michaelem decreta.

Idem fœde traducitur per urbem.

A συναζόμενοι, κατὰ τὴν εὐώνυμον κεῖται πλευρὰν τοῦ ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεομήτορος ἀνεγηγερμένου τεμένους κατὰ τὰ ἀνάκτορα, κἂν οἱ πολλοὶ τὸ τοῦ μεγαλομάρτυρος Δημητρίου ὄνομα ταύτῃ ἐπιγράφωσι. Κατὰ δὲ τὴν δεξιὰν αἴθριον ἔδαφος ἦν ὑπὸ μαρμάρων κατεστρωμένον, καὶ ἡ πρὸς τοῦτο ἐξάγουσα πύλη τοῦ τεμένους, ἄνετος πᾶσι τοῖς ἐθέλουσιν ἦν. Ἐκεῖθεν οὖν ἐσκέψαντο εἰσελθεῖν εἴσω τοῦ τεμένους, καὶ τὰς τοῦ βασιλικοῦ κοιτωνίσκου ἀποκλειούσας καταῤῥάξαι πύλας. Καθ' οὕτως εἰσελθόντες, ἀνελεῖν διὰ ξίφους τὸν Αὐτοκράτορα. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οἱ μιαιφόνοι ἐκεῖνοι ἄνδρες κατὰ τοῦ μηδὲν ἠδικηκότος διεσκοποῦντο, ἔσφηλε δὲ τὴν τούτων βουλὴν ὁ Θεός. Δηλωθέντος B δὲ τοῦ δράματος διά τινος τῷ Αὐτοκράτορι, παραχρῆμα μετεπέμπετο ἅπαντας. Πρῶτον μὲν οὖν Ἰωάννην τὸν Σολομῶντα, καὶ Γεώργιον τὸν Βασιλάκιον εἰς τὰ ἀνάκτορα εἰσαχθῆναι ὁ Βασιλεὺς ἐπέτρεψεν, ἐγγύτερον γενομένους τοῦ οἰκίσκου, ἐν ᾧπερ αὐτὸς ἐτύγχανεν ὢν μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν συγγενείας, ἵνα διά τινων ἐξερωτήσῃ αὐτούς, ἁπλουστέρου φρονήματος τούτους πάλαι γινώσκων, κἂν τούτου ῥᾳδίως τὰ βεβουλευμένα μεμαθηκέναι οἰόμενος. Ὡς δὲ πολλάκις ἐρωτώμενοι ἔξαρνοι ἦσαν, ἔξεισιν ὁ Σεβαστοκράτωρ Ἰσαάκιος, καὶ πρὸς τὸν Σολομῶντα ἀπονεύσας ἔφη. Οἶδας πάντως Σολομὼν τὴν τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ καὶ Βασιλέως ἀγαθότητα. Εἰ μὲν τὰ βε- C βουλευμένα πάντα ἀπαγγείλῃς, συμπαθείας παραχρῆμα ἀξιωθήσῃ, εἰ δ' οὖν, ἀνηκέστοις βασάνοις παραδοθήσῃ. Ὁ δὲ ἐνατενίσας καὶ τοὺς περικυκλοῦντας τὸν Σεβαστοκράτορα βαρβάρους θεασάμενος, ἐπὶ τῶν ὤμων τὰ ἑτερόστομα ξίφη κραδαίνοντας, ἔντρομος γεγονὼς, παραχρῆμα ἅπαντα ἀπαγγέλλει, τούς τε συνίστορας ὁμολογήσας, μηδὲν δὲ περὶ τοῦ φόνου εἰδέναι διισχυριζόμενος. Εἶτα παραδοθέντες τοῖς τὴν φυλακὴν τούτων ἐμπεπιστευμένοις τῶν ἀνακτόρων, καὶ διαιρεθέντες, ἔμφρουροι γεγόνασι. τοὺς δέ γε λοιποὺς αὖθις ἠρώτων περὶ τοῦ δράματος. Ὁμολογήσαντες δὲ ἅπαντα καὶ μηδὲ τὸν φόνον ἐπικρύψαντες, ἐπεὶ οἱ στρα- D τιῶται τοῦτον μεμελετηκέναι ἐγνώσθησαν, καὶ μᾶλλον ὁ Ἀνεμᾶς Μιχαὴλ ὁ καὶ τῆς βουλῆς κορυφαῖος, ὁ καὶ κατὰ τοῦ Αὐτοκράτορος φόνιον πνέων, ἅπαντας περιορίσας τὰς σφῶν ἐδήμευσε περιουσίας. ὁ μέντοι οἶκος τοῦ Σολομῶντος, περιφανὴς ὢν, ἐδόθη πρὸς τὴν Αὐγοῦσταν. Ἐκείνη δὲ ὁποία περὶ τὰ τοιαῦτα, οἶκτον λαβοῦσα τῆς τοῦ Σολομῶντος ὁμευνέτιδος, ἀπεχαρίσατο τοῦτον αὐτῇ, μηδὲ τὸ τυχὸν ἐκεῖθεν ἀφελομένη. Τὸν μέντοι Σολομῶντα ἔμφρουρον εἶχεν ἡ Σωζόπολις, τὸν δὲ Ἀνεμᾶν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ὡς πρωταιτίους καὶ τὴν ἐν χρῷ κουρὰν τῆς κεφαλῆς, καὶ τοῦ πώγωνος ψιλώ-

σας

σας γὰρ μέσης πομπεῦσαι τῆς ἀγορᾶς παρεκελεύσατο, εἶτα ἐξορυχθῆναι τοὺς ὀφθαλμούς. Παραλαβόντες οὖν τούτους οἱ σκηνικοὶ καὶ σάκκους περιβαλόντες, τὰς δὲ κεφαλὰς ἐντοσθίοις βοῶν καὶ προβάτων ταινίας δίκην κοσμήσαντες, ἐν βουσὶν ἀναγαγόντες καὶ ἐγκαθίσαντες οὐ περιβάδην, ἀλλὰ κατὰ θατέραν πλευράν, τούτους γὰρ τῆς βασιλικῆς ἦγον αὐλίδος. ῥαβδοῦχοι ἔμπροσθεν τούτων ἐφαλλόμενοι, καὶ ᾆσμά τι γελοῖον καὶ κατάλληλον τῇ πομπῇ προσᾴδοντες ἀνεβόων, λέξει μὲν ἰδιώτιδι διηρμοσμένον, νοῦν δὲ ἔχον τοιοῦτον. Ἐβούλετο γὰρ τὸ ᾆσμα πάνδημον πάντι παρακελεύεσθαί τε καὶ ἰδεῖν τοὺς τετυραννευκότας τούτους κερασφόρους ἄνδρας, οἳ τὰ ξίφη κατὰ τοῦ Αὐτοκράτορος ἔθηξαν. Πᾶσα μὲν οὖν ἡλικία εἰς τὴν τοιαύτην θέαν συνέτρεχεν, ὡς καὶ ἡμᾶς τὰς τοῦ Βασιλέως θυγατέρας ἐξελθούσας, λαθραίαν τὴν θέαν ποιεῖσθαι. Ὡς δὲ τὸν Μιχαὴλ ὡς πρὸς τὰ ἀνάκτορα ἐθεάσαντο ἐνατενίζοντα, καὶ χεῖρας ἱκετίδας εἰς οὐρανὸν αἴροντα αἰτούμενον ἐν σχήματι χεῖρας ἐξ ὤμων ἀφαιρεθῆναι καὶ πόδας γλουτῶν αὐτοῦ καὶ κεφαλὴν αὐτὴν ἀποτμηθῆναι, ἅπασα φύσις πρὸς δάκρυον καὶ οἰμωγὰς κεκίνηται. καὶ μᾶλλον ἡμεῖς αἱ τοῦ Βασιλέως θυγατέρες. ἐγὼ δὲ βουλομένη τὸν ἄνδρα τοῦ τοιούτου ῥύσασθαι κακοῦ, τὴν βασιλίδα καὶ μητέρα ἅπαξ καὶ δὶς προὐκαλούμην ἐς θέαν τῶν πομπευομένων. Ἐκηδόμεθα γὰρ τῶν ἀνδρῶν τοῦ Αὐτοκράτορος χάριν, εἰρήσεται γὰρ τἀληθές, μὴ τοιούτων ἀποστεροῖτο στρατιωτῶν, καὶ μᾶλλον τοῦ Μιχαήλ, ὅσῳ καὶ βαρυτέρα ἡ κατ᾽ αὐτοῦ ψῆφος ἐξενήνεκτο, ὁρῶσα ὁπόσον αὐτὸν ἐξεταπείνου ἡ ξυμφορά. Ὅπερ οὖν ἔλεγον ἐξεβιαζόμην τὴν μητέρα τὴν ἐμαυτῆς εἴπως τοῦ κινδύνου ῥυσθεῖεν οἱ ἄνδρες, ἤδη τούτοις ἐγγύθεν ἐφεστηκότος, χολαιοτέραν γὰρ τὴν πορείαν οἱ σκηνικοὶ ἐποιοῦντο, χώραν πραγματευόμενοι συμπαθείας τοῖς μιαιφόνοις. Ὡς δ᾽ ἐκείνη ἀπώκνει τὴν ἔλευσιν. καθῆστο γὰρ μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος. οὗ τὰς πρὸς Θεὸν ἐντεύξεις κοινῇ ἐποιοῦντο ἐνώπιον τῆς Θεομήτορος, κατελθοῦσα καὶ ἔξω τῶν πυλῶν περίφοβος εἱστήκειν, ἐπεὶ μὴ ἀπεθάρρουν τὴν εἴσοδον, νεύματι τὴν βασίλισσαν προὐκαλούμην. Καὶ δὴ πεισθεῖσα εἰς τὴν θέαν ἀνέρχεται. καὶ θεασαμένη τὸν Μιχαὴλ ᾤκτειρέ τε καὶ δάκρυον ἐπαφιεῖσα τοῦτο θερμόν, ἐπανατρέχει πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα, ἅπαξ καὶ δὶς καὶ πολλάκις ἐξαιτουμένη χαρίσασθαι τῷ Μιχαὴλ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ παραχρῆμα πέμπεται ὁ τοὺς δημίους ἀνείρξων. Καὶ δὴ σπεύσας προφθάνει τούτους ἔνδοθεν τῶν λεγομένων χειρῶν, ἃς ὁ παραβὰς οὐκ ἔτι ῥύεται τοῦ δεινοῦ. Οἱ γὰρ τὰς χαλκᾶς ταυτασὶ χεῖρας βασιλεῖς πήξαντες, ἐπί τινος ὑψηλοτάτης περιωπῆς καὶ μετεώρου λιθίνης ἀψῖδος, τοῦτο κρατῦναι ἐβούλοντο. ὡς εἰ μέν τις ἐντὸς τούτων γένοιτο, ὃν ὁ νόμος θανάτῳ κατέκρινε καὶ μεταξὺ τῆς ὁδοῦ φθάσει τὰ τῆς Αὐτοκράτορος φιλανθρωπίας, ἐλεύθερος ἔσται τῆς συμφορᾶς ὡς τῶν χειρῶν τοῦτο σημαινουσῶν, ὅτι ὁ Βασιλεὺς πάλιν τε-

A tia. *En ſcitote & videte populus omnis egregios Principes brevi functos tyrannide cornigeros hos viros, acuere mucrones in latus Imperatoris auſos.* Concurſus ad hæc videnda fiebat ingens ætatis omnis, adeo quidem ut tumultu excitæ ſtrepituque nos Imperatoris filiæ puellari curioſitate prodiremus clanculum ad brevem uſuram novi ſpectaculi furandam. Ut vero Michael apparuit ſublatis verſus imperatorias ædes oculis, ſupplices in cælum manus tollens, & qua voce quove geſtu poterat ſignificans optare orareque ſe, ut ſibi manus ab ipſis radicitus humeris avellerentur, pedes a coxis ac clunium vertebris, caput autem a cervicibus amputaretur, cum ſane paſſim omnibus commiſeratione naturali motis, in fletus ac gemitus ſpectantes pro ſe quiſque prorupere. Nos omnium maxime re-
B gias virgines hic dolor perculit. Ego etiam fletus inutiles impendere miſeriæ non contenta, experiri decrevi ſi quid poſſem ad homines utcumque meritos, tanta calamitate liberandos. Nec pietas miſericordiæ obſtabat. Quin potius Imperatoris cauſa me id ſuſcipere putabam, cui fore arbitrabar utile magno imminente bello ſi viri roboris ingentis pariſque audaciæ ad præliorum congreſſiones ſervarentur (dicam enim vere ſine fuco quid animum tunc meum impulerit ad tentandum conatum rei, ne quid diſſimulem, difficillimæ, præſertim qua Michaelis liberationem ſpectabat, hominis prærogativa gravioris ſceleris, etiam atrociori quaſi privile-
C gio damnationis & pœnæ notati.) Tamen aſpectu & auditu ſentiens quo uſque ferocem animum calamitas depreſſiſſet, ne tam præjudicatum quidem ac perditum caput miſericordia indignum mea, aut ſpe ſalutis prorſus excluſum credidi. Statui autem apud me interventu matris uti meæ, ad eam rem conficiendam. Adivi eam igitur & ſcenicis lentiſſimo gradu pompam trahentibus quaſi de induſtria, ut ſpatium daretur conaturis aliquid cauſa miſerorum, ſemel iterumque provocavi ſpectatum ut venire ne gravaretur. Illa vero negligebat interpellationes meas: quippe in æde ſacra cum Imperatore ſedens ibi loci ubi preces ad Deum fundere coram Dei Matre ambo communiter conſueverant. Ego autem intro nequaquam auſa penetrare, extra loci oſtium timida ſtabam, ſo-
D lo procul nutu Imperatricem evocans, non ſemper fruſtra. nam mea perſeverantia victa illa tandem prodiit, & viſo mecum Michaele ne ipſa quidem lacrymas tenuit: quibus ut erat calentibus perfuſa Imperatorem convenit, excæcationis ſupplicium infelici remitti enixe poſtulans. Obluctante vero pauliſper juſtitia Auguſti, nihilo illa minus inſtanter adverſus alteram tertiamque repulſam toties repetitis incumbens precibus, exoravit denique; miſitque confeſtim ſtrenuum impetratæ gratiæ nuncium, excæcationis miniſtros inhibiturum. qui quidem quanta potuit maxima velocitate pervolans feliciter præoccupavit eas quas vocant *ma-*
E *nus*, locum quem qui ſemel damnatorum eſt tranſgreſſus, nulla jam ratione gratiave ſupplicio potis eſt eximi. Eo videlicet animo atque inſtituto iſta ex ære ſimulacra manuum a priſcis Imperatoribus defixa fuerunt loco late conſpicuo; quippe camerata intus e lapide ſubſtructione ſublimem quaſi ad uſum ſpeculæ tollente verticem: ut quos neci reos criminum addiceret lex, iis opitulari clementia Principum valeret, facienda gratia ſupplicii, dumtaxat quamdiu in eo viæ intervallo adhuc eſſent quod ab Auguſta domo patebat ad manus has, quæ hoc veluti loquebantur. En adhuc vos expectat humanitas Principis. videtis expanſas ejus ulnas & complexum offerentes. nondum plane conclamata veſtra ſalus. reſpicere vos etiamnum ſors melior, ſi Deus annuerit, poteſt. Si qui vero ducti ulterius trans fatales miſericordiæ terminos progreſſum ſemel funeſtum expediviſſet: nempe ille de manibus clementiæ ac de ſalutis ſpe omni depoſitus erat: hoc ipſum indicante rei ſymbolo. quia enim obviæ illæ ſupremæ Majeſtatis ac poteſtatis manus miſerum in perniciem protruſũ non detinuerant; abjeciſſe quodã modo ac repuliſſe immiſerabilẽ videbantur. Fortuna igitur ſupplicio

Edit. Pariſ. pag. 363.

Auguſta pro Michaele Auguſtum orat & exorat.

Manus æneæ Conſtantinopoli fixæ.

Quid ſignificent, quemve uſum habeant.

damnatorũ eſt (quã ego potius divini Numinis ſalutarem gratiam interpretor: hanc enim evocare in auxiliũ quacumque calamitate miſeros, quocumque periculo pendentes decet) caſus, inquam, ut humanitus loquar, velut fortuiti cujuſdam eſt; quod impetratæ

Nuncius gratiæ ut ſit efficax citra manus æneas afferri damnato debet.

forte benignitatis a Principe nuncius ad infelices juſtitiæ victimas perveniat, priuſquam trans fatales metas eundo proceſſerint. Itaque equidem agnoſco divinam in hujus quo de agimus hominis ſalute providentiam. Deus enim Deus profecto illum excæcatione ad quam erat juſte damnatus, miſericorditer liberare voluit. Dum nos primum ad commiſerationem calamitatis ejus haud dubie movit: deinde adjuvit in impetranda remiſſione pœnæ: poſtremo annuit ut noſter gratiæ obtentæ nuncius progreſſum miſeri ultra eum locum ubi erant manus æneæ properando præverteret. Siquidem ille feſtinans

Edit. Pariſ. pag. 364.

aſſecutus pompam feralem citra ſuggeſtum illum in quo fixas extare manus æneas diximus gratiæ ſyngrapham in tempore reddidit ducentibus Michaelem: quibus ſtatim viſo

Michael in carcerem conjectus.

Principis ſcripto cedentibus, Nuncius reo ſecum aſſumpto reverſus eſt: & ad turrem ſe conferens prope Palatium ędificatam ibi eum in cuſtodiam tradidit. Sic enim erat juſſus. Nondum is eo carcere liberatus fuerat, cum alium hoſpitem Gregorium hæc quæ prius Anemæ fuerat unius cuſtodia excepit. Turris autem erat una quædam ex iis quæ per mœnium civitatis partem Blachernarum Regiam proxime ſpectantem, certis intervallis diſpoſitæ ſunt. Ea inſignem ex eo

Turris Anemæ ubi ſita, & unde dicta.

quem narramus eventu appellationem in omne tempus propriam nacta eſt: turris jam paſſim Anemæ vocata, propterea quod Anemam ferro vinctum primum acceperit, diuque tenuerit ſolum. Nam Gregorius Trape-

Gregorius Trapezuntius Dux.

zuntius Dux Indictione duodecima rebellionem profeſſus palam quam dudum antea parturiverat, non niſi quarta decima demum indictione captus & in turrem Anemæ concluſus eſt. quæ ut contigerint nunc dicam. Illa quam diximus indictione duodecima, reverenti Conſtantinopolim Dabateno, translata in Taronitam Ducali poteſtate, occurrens Gregorius comprehendit ipſum & captivum apud Tebennam habuit. nec Dabatenum ſolum, ſed illuſtrium Trapezuntiorum ſat multos, ipſumque inter alios Bac-

Dabatenum & nobiles Trapezuntios captivos detinet.

cheni Nepotem: Hi cum diutius tenerentur, conſpiratione inter ſe facta in cuſtodes Apoſtatæ Miniſtros inſurgunt, iiſque cruciatis primum, deinde extra muros ejectis,

Hi ſe ipſos liberant.

longeque amandatis, ipſi Tebennam ut propriam obtinent. Imperator interim datis ad Gregorium ſæpe litteris, interdum quidem invitabat eum ut veniret ad ſe: interdum ſua-

Imperator Gregorium fruſtra monet.

debat ut a peſſimo incœpto deſiſteret, ſi temere auſorum fieri ſibi vellet gratiam; & in priſtinum ſtatum obliterata rebellione reſtitui: interdum denique niſi reſipiſceret, minabatur. Ille autem tantum abfuit ab audiendis accipiendiſque ſanis ac ſalutaribus

Gregorius in contumacia obdurat.

Imperatoris monitis, ut etiam ſcriptum multorum verſuum non verboſius quam odioſius ad ipſum miſerit, quo non Proceres ſolum ipſos Senatoriæ ac militaris nobilitatis, ſed cognatos etiam generóſque Imperatoris acerbe ac mordaciter inceſſebat. Ex hoc ſcripto Imperator intelligens fruſtra expectari ab homine peſſum abrepto ut ſe ad frugem reciperet; & amentiam quam ſummam depoſito jam pudore omni profitebatur, moderato ullo conſilio mutaret: denique in-

Joannes contra Gregorium miſſus.

ſtante Indictione quarta decima Joannem ſuum nepotem ex primogenita ſorore, patruelem vero Apoſtatæ, contra ipſum miſit.

A τὰς ἐγχαλκίσατο, καὶ ὅλαις κατεῖχε χερσί, καὶ μήπω τῆς φιλανθρωπίας χειρῶν ἀπολέλειπτο. Εἰ δ' ὑπερβαίη ἐκείνας, σύμβολόν ἐστι τοῦτο ὡς ἄνωθεν καὶ τὸ βασίλειον κράτος τούτους ἀπώσατο. Τῆς τύχης οὖν ἐστι τὸ ὑπὸ τῆς τιμωρίας ἀνθρώπων ἣν ἐγὼ θείαν ψῆφον εἶναι λογίζομαι, καὶ δεῖ καλεῖν ἐκείνην εἰς ἀρωγήν. Ἢ γὰρ τὰ τῆς συμπαθείας ἐπὶ τὰς ἔφθασε τῶν χειρῶν, καὶ ἐξήρηντο τῶν κινδύνων οἱ δυστυχοῦντες, ἢ τὰς χεῖρας παρῳδηκότες καὶ πόρρω σωτηρίας εἰσίν. Ἐγὼ δὲ τὸ πᾶν εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ ἀνατίθημι πρόνοιαν, ἣ καὶ τότε τὸν ἄνδρα τῆς ἐξορύξεως τῶν ὀμμάτων τούτων ἐξείλετο. Θεὸς γὰρ ἡμᾶς ὡς ἔοικε τὸ τηνικαῦτα ἐκίνησεν εἰς τὴν τοιαύτην συμπάθειαν. Ὁ γάρ τοι
B τῆς σωτηρίας ἄγγελος φθάσας, ἔνθεν τῆς ἁψῖδος ἐν ᾗ αἱ χαλκαῖ χεῖρες ἦσαν ἐμπεπηγμέναι, τὸ τῆς συμπαθείας γραμμάτιον ἐπιδοὺς τοῖς τὸν Μιχαὴλ ἄγουσιν, ἐκεῖθεν τοῦτον λαβὼν ὑπέστρεψε, καὶ καταλαβὼν τὸν ἀγχοῦ τῶν ἀνακτόρων ᾠκοδομημένον πύργον, κἀκεῖθι τοῦτον καθεῖρξε. τοῦτο γὰρ ποιῆσαι κεκέλευστο. οὔπω δ' οὗτος τῆς εἱρκτῆς ἠλευθέρωτο· καὶ τὸν Γρηγόριον αὖθις ὁ τοῦ Ἀνεμᾶ εἶχεν εἱρκτή. Πύργος δ' ἦν εἷς τις τῶν ἀγχοῦ τῶν ἐν Βλαχέρναις ἀνακτόρων διακειμένων τειχῶν τῆς πόλεως ὁ τοῦ Ἀνεμᾶ καλούμενος· ὥσπερ τι λαχὸν τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην κληρωσάμενος διὰ τὸ πρώτως τὸν Ἀνεμᾶν σιδηρόδετον δέξασθαι ἐπὶ πολλῷ ἐν
C αὐτῷ χρονοτριβήσαντα χρόνον. Καὶ γὰρ Ἐπινεμήσεως παριππευούσης δωδεκάτης Δοὺξ προβληθεὶς Τραπεζοῦντος ὁ ἤδη ῥηθεὶς Γρηγόριος ἀποστασίαν πάλαι ὠδίνων ἐν τῷ πρὸς Τραπεζοῦντα ἀπέρχεσθαι, εἰς φῶς ἐξήγαγε τὸ ἀπόρρητον. Ἐπανιόντι γὰρ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν τῷ Δαβατηνῷ τῆς Δουκικῆς ἀρχῆς εἰς τὸν Ταρωνίτην μετατεθείσης συναντήσας, δεσμώτην ἀθεὶς αὐτὸν καὶ ἔμφρουρον εἰς Τύβενναν εἶχεν. Οὐ τὸν Δαβατηνὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπισήμων Τραπεζουντίων ἱκανούς, καὶ αὐτὸν δὴ τὸν τοῦ Βαχχηνοῦ ἀδελφιδοῦν. ἐπεὶ δὲ τῶν δεσμῶν καὶ τῆς εἱρκτῆς οὐκ ἐλύοντο, ὁμοφρονήσαντες ἅπαντες τοὺς μὲν φρουροῦντας αὐτοὺς τοῦ ἀποστάτου αἰ-
D κίαις καθυποβαλόντες ἔξω τῶν τειχῶν ἐξαγαγόντες, πόρρω που ἀπήλασαν, αὐτοὶ δὲ τὴν Τύβενναν σφετερισάμενοι κατεῖχον. Ὁ δ' Αὐτοκράτωρ πολλάκις διὰ γραφῶν ποτὲ μὲν μετεπέμπετο αὐτόν, ποτὲ δὲ καὶ ξυνεβούλευε τῆς κακίστης ἀποστῆναι πράξεως, εἰ βούλοιτο συμπαθείας τυχεῖν καὶ εἰς τὴν προτέραν ἀναχθῆναι κατάστασιν. ἐνίοτε δὲ καὶ ἠπείλει εἰ μὴ πείθοιτο. Ὁ δὲ τοσοῦτον ἀπεῖχε τοῦ ὑπακούειν τοῦ Αὐτοκράτορος τὰ λῷστα συμβουλεύοντος, ὡς καὶ γραφὴν πολύστιχον πρὸς αὐτὸν ἐκπεπομφέναι καθαπτομένην οὐ μόνον τῶν
E τῆς συγκλήτου, καὶ τοῦ στρατοῦ λογάδων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν δὴ τῶν συγγενῶν καὶ γαμβρῶν τοῦ Αὐτοκράτορος. Ἐκ ταυτησὶ δὲ τῆς γραφῆς διαγνοὺς αὐτὸν ὁ Αὐτοκράτωρ καθεκάστην ἐπὶ τὸ χεῖρον προβαίνοντα καὶ εἰς παντελῆ ἀπόνοιαν ἤδη συνελαυνόμενον, καὶ ἀπογνοὺς αὐτοῦ παντάπασι, τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης Ἐπινεμήσεως ἐφισταμένης, Ἰωάννην τὸν ἴδιον ἀδελφιδοῦν τῆς πρωτοτόκου αὐταδέλφης, ἐξάδελφον δὲ πατρόθεν τοῦ Ἀποστάτου, πέμπει

κατ' αὐτοῦ, κατὰ πρῶτον μὲν λόγοις, μᾶλλον συμβουλευόμενον τὰ σωτήρια, οἰόμενος πεῖσαι τοῦτον διὰ τὴν ἐκ τῆς συγγενείας γνησιότητα, καὶ τὴν ἐκ ταυτοῦ αἵματος ἀμφοῖν κοινωνίαν. Εἰ δὲ μὴ βούλοιτο, ἀνδρικῶς ἀντικαταστῆναι διά τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης πολλὰς συναπαγόμενον δυνάμεις. Μαθὼν δὲ τὴν τούτου ἔλευσιν ὁ Ταρωνίτης Γρηγόριος ἐξελθὼν ὡς πρὸς Κολώνειαν ἀπῄει (πολίχνιον δὲ τοῦτο ἐρυμνότατον καὶ ἀνάλωτον) ἐφ' ᾧ μετακαλέσασθαι τὸν Τανισμάνην εἰς ἀρωγήν. Τοῦτο ἐν τῷ ἀπιέναι μεμαθηκὼς ὁ Ἰωάννης τοὺς Κελτοὺς τοῦ ἰδίου στρατεύματος ἀποδιελόμενος, καὶ λογάδας Ῥωμαίους κατ' αὐτοῦ ἐξέπεμψεν, οἳ καὶ προκαταλαβόντες, καρτερὰν τὴν μετ' αὐτοῦ ἀνεδήσαντο μάχην. Δύο δὲ γενναῖοι ἐντυχόντες αὐτῷ κατέσχον διὰ τῶν δοράτων καταβαλόντες τοῦ ἵππου. καθ' οὕτως ἀναλαβόμενος αὐτὸν ὁ Ἰωάννης ζωγρίαν ἄγει τῷ Αὐτοκράτορι, ἐπομοσάμενος μηδὲ θεάσασθαι αὐτὸν τὸ παράπαν, μήτε ὁμιλίας ἀξιῶσαι κατὰ τὴν ὁδόν. Πολλὰ δὲ ὅμως ὑπὲρ αὐτοῦ παρεκάλει τὸν Αὐτοκράτορα, ἐκείνου ὑποκρινομένου τῶν ὀμμάτων αὐτὸν βούλεσθαι ἀποστερῆσαι. Μόγις οὖν ὁ Αὐτοκράτωρ τὴν ὑπόκρισιν παρεγύμνωσε, κατανεύσας δῆθεν ταῖς αὐτοῦ παρακλήσεσι πολλὰ παρεγγυησάμενος, μὴ ἔκφορον τὸν λόγον ποιήσασθαι. Μετὰ δὲ τρίτην ἡμέραν τὴν ἐν χρῷ κουρὰν κεκαρμένον τὴν κεφαλήν τε καὶ τὸν πώγωνα, διὰ μέσης περιαχθῆναι τῆς ἀγορᾶς ἐκέλευσεν, καθ' οὕτως εἰς τὸν ἤδη ῥηθέντα πύργον τοῦ Ἀνεμᾶ εἰσαχθῆναι. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἔμφρουρος ὢν ἀσυνέτως ἦν ἀπονοίας ῥήματα πρὸς τοὺς δεσμοφύλακας ὁσημέραι ἀποφοιβάζων, πολλῆς παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος ἐπιμελείας διὰ μακρῶν ἠξιοῦτο χειρῶν ὥστε μεταβαλεῖν καὶ μετανοίας ἐνδείξασθαι τρόπον. Ὁ δὲ ὁ αὐτὸς καὶ αὖθις ἦν, μετεκαλεῖτο δὲ συχνῶς τὸν ἐμὸν Καίσαρα πάλαι πρὸς ἡμᾶς φιλίως ἔχων. καὶ παρεχώρει τούτῳ τηνικαῦτα καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ, ἐφ' ᾧ καὶ τῆς πολλῆς αὐτὸν ἀνακτᾶσθαι ἀθυμίας καὶ συμβουλεύειν τὰ λῷστα. Ὁ δὲ βραδὺς πρὸς τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβολὴν ἐφαίνετο, ἔνθεν τοι καὶ ἐπὶ πλείονα χρόνον ἔμφρουρος ἦν. Εἶτα συμπαθείας ἀξιωθεὶς, τοσαύτης φιλοφροσύνης ἀπήλαυσε καὶ δωρεῶν καὶ τιμῆς, ὅσης οὐδὲ πρὸ τοῦ· ὁποῖος ὁ ἐμὸς Βασιλεὺς περὶ τὰ τοιαῦτα. Οὕτω μὲν οὖν τὰ κατὰ τοὺς ἐπιβούλους καὶ τὸν ἀποστάτην Γρηγόριον οἰκονομήσας, οὐδὲ τὰ κατὰ τὸν Βαϊμοῦντον ἐλάθετο, ἀλλὰ μεταπεμψάμενος τὸν Κοντοστέφανον Ἰσαάκιον μέγαν Δοῦκα τοῦ στόλου προὐβάλλετο, καὶ πρὸς τὸ Δυρράχιον ἐξέπεμψεν, ἐπαπειλησάμενος τὴν τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἐκκοπὴν, εἰ μὴ φθάσας προκαταλάβοι τὴν πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν τοῦ Βαϊμούντου διαπεραίωσιν. Πέμπει δὲ καὶ συνεχῆ γράμματα πρὸς τὸν Δοῦκα Δυρραχίου Ἀλέξιον τὸν ἀδελφιδοῦν αὐτοῦ, ἐπαλείφων τοῦτον καὶ παρακελεύων ἐγρηγορέναι διαπαντός, καὶ τοὺς κατὰ τὴν θάλατταν ἐπισκοποῦντας αὐτὸ τοῦτο ποιεῖν παρακελεύεται, ὡς μὴ λάθοι ὁ Βαϊμοῦντος διαπεράσας, ἀλλ' εὐθὺς δηλωθῆναι οἱ διὰ γραμμάτων. Ταῦτα μὲν οὖν ὁ Αὐτοκράτωρ. Ὁ δὲ Κοντοστέφανος ἐντεταλ-

A Primum quidem ut ſi poſſet fieri blanda illum tractatione pelliceret homo tanta ipſi conſanguinitatis & neceſſitudinis propinquitate admotus: Tum certe, ſi ruere is pergeret, acri eum bello, quam ad rem idoneas copias ductabat, terra marique oppugnaret. Hujus adventu Taronita Gregorius comperto, prodit Coloneam verſus iter faciens. Arx ea eſt longe munitiſſima atque adeo inexpugnabilis: in quam ſe recipere parabat animo evocandi inde in ſuum auxilium Taniſmanis. Id obiter cum Joannes didiciſſet Gallos ex ſuo exercitu ſegregatos cum lectiſſimis Romanorum vadere in Gregorium ſtrenue imperat. Illi celeritate uſi deprehen- B ſum adhuc in itinere invadunt, atrox pugna committitur. per eam duo fortiſſimi e noſtris forte nacti Gregorium, cum lanceis de equo dejectum capiunt. Sic victum rebellem Joannes Imperatori ſiſtit: jurejurando affirmans ſe illum nec vidiſſe omnino nec congreſſu aut allocutione ulla per viam dignatum eſſe. Multus erat tamen in Imperatore pro eo rogando. Porro is contra nitebatur omnino ſimulans ſeſe irrevocabilem in Gregorium tuliſſe excæcationis ſententiam. Tandem perſeverante inſtantius Joanne ſimulatam ſeveritatem Auguſtus exuit: annuens precibus ſupplicis: cum eo ut magnopere injungeret arcanum haberi quod ei de non excæcando Gregorio promitteret. Poſt diem tertiam Gregorium Auguſtus jubet per medium tra- C duci forum capite ac barba ſtrictim ad cutem tonſis: moxque in ſæpius memoratam induci Anemæ turrim. In ea ille captivitate ne ſero quidem ſapiens plenas amentiæ voces ſuis cuſtodibus effutiebat quotidie: non deſiſtente propterea Imperatore a ſtudio ac conatu reducendi hominis ad mentem meliorem; quam ad ſpem per beneficia continua graſſabatur; captivum interpoſito miniſterio certorum hominum, quibus velut longis manibus a ſolio ad carcerem pertingebat, ſedulitate benigniſſima curans. Verum ea fruſtra fuere omnia, nullo mutationis aut pœnitentiæ ſigno unquam in Gregorio apparente. Qui tamen cum ſæpius meum Cæſarem appellaſſet (fuerat enim ante amicus nobis) permiſit Imperator Cæſari ut adi- D ret hominem; quo illi & ægritudinem levaret, in qua erat maxima; & meliora ſuaderet conſultore bono in primis egenti. Nihil Cæſar omiſit quo eum pelliceret; nec quidquam effecit tamen aliud niſi ut palam eſſet, valde tardum ad mutationem in melius eſſe Gregorium. Hæc ei cauſa captivitatem produxit in tempus longum. tandem tamen gratia & venia dignatus, tam humaniter, benefice, honorifice, ſignificatione amoris, cumulandis donis atque honoribus ab Imperatore habitus eſt, ut nec prior ejus atque integra fortuna, poſteriore hac & reſtituta florentior fuerit. Tanta vis humanitatis in Auguſto parente meo erga conjuratos inimicos E fuit! Rebus porro hunc in modum adverſus inſidiatores & rebellem Gregorium diſpoſitis, Imperator ne Baimundi quidem oblitus eſt, aut ea quæ contra ipſum opus erant providere atque exequi omiſit. Verum accerſitum Contoſtephanum Iſaacium magnum Ducem claſſis Romanæ declaravit: proficiſcique ſtatim Dyrrachium juſſit: additis minis: ſe juſſurum ipſi oculos erui, niſi antequam Baimundus in Illyricum trajiceret, eo ipſe prævertiſſet. Excitabat etiam aſſiduis litteris Dyrrachii Ducem Alexium fratris ſui filium ut ſibi continuo caveret, invigilaretque acriter arci ac Præfecturæ ab hoſte feroce periclitanti: tum vero exploratores quos in mari haberet aſſidue hortaretur ut eſſēt in officio: neu cōmitterēt ſua oſcitātia ut imprudētibus ipſis trajiceret Baimūdus: qui ſtatim ut is trajectū tētare inciperet, litteris ad ſe celerrime trāſmiſſis idipsū indicarent. Hæc ſic conſtituit, ſic egit Imperator. At Contoſtephanus qui unice haberet in mādatis, ut

Edit. Pariſ. pag. 365.

Eum vincit & capit.

Imperator excæcare velle Gregorium præ ſe fert.

Sed Joannis precibus eam pœnam tandem condonat.

Gregorius in carcere contumax.

Imperatoris in eum benignitas.

Cæſar Bryennius in Gregorio ad mentem reducendo fruſtra laborat.

Tandem ab Imperatore Gregorius liberatur & reſtituitur.

Contoſtephanus contra Baimundum claſſi Præfectus.

pag. 366.

fretum Longobardiæ diligentiſſime tueretur; nec naves illac ullas a Baimundo præmiſſas Dyrrachium verſus commeatum ejus aut apparatum quemlibet portantes, tranſire quoquomodo ſineret, primum ignoravit locum quem in eo freto ad ejuſmodi trajectiones commodiſſimum hoſtes haberent. neque hoc ſolum, ſed contemptis Auguſti mandatis Hydruntem trajecit urbem in ora Longobardiæ maritima poſitam. Huic mulier tum quædam præerat, Tancredi, ut ferebatur, mater: utrumne ſoror ſæpe memorati Baimundi, an non, equidem ſcire non potui. numquam enim exploratum ad liquidum habui, paternane Tancredi an materna eſſet cum Baimundo conſanguinitas. Exſcenſu ibi facto Contoſtephanus relictiſque in ora navibus ipſe cum copiis Brunduſii muris ſe admovit. confecta res jam pene videbatur & in manibus urbs erat. cum ecce mulier quam dixi virili animo præſentique conſilio ſibi conſtans ad voces victrices gratulantium jam ut capta civitate Romanorum & fauſta Imperatori de more acclamantium adjungi ſuorum quoque clamores juſſit victos ſe fatentium & Romanis Romanorumque Principi obnoxios ac dedititios: ſimul miſſis ad Contoſtephanum legatis expugnationis impetum ultimum deprecata eſt: deditionem ſui ac civitatis in poteſtatem Imperatoris ſpondens: confirmanſque ſeſe ad Contoſtephanum ituram & coram cum eo tractaturam de rebus imperio utilibus, de quibus ipſe quamprimum admonere Imperatorem deberet. Hæc cauta fœmina ſic agebat ut furaretur interim neceſſarium ſpatium auxiliis adventantibus ſuorum. Siquidem jam a primo Romanarum navium appulſu ad unum e ſuis filiis trepidum & auxilia flagitaturum curriculo nuncium miſerat: eo igitur conſilio vanis ſpebus vafra mulier minime mali hominis Contoſtephani ſuſpenſum jactabat animum, ut ſi forte interim armatus, quem expectabat, adforet filius, ſcena, ut Tragicos ajunt, repente dejecta, vim experiretur pugnamque capeſſeret. Succeſſit e ſententia dolus. Auditæ mixtæ voces & conſona conclamatio obſeſſorum pariter cum oppugnantibus Auguſtum & Romanum imperium venerantium, tardavit primo impetum victoriæ, ducemque colloqui ac pacis morata eſt mentio. Adeſt interim expectatus ab Heroina filius Comites ſecum alios viros Principes ducens, idoneo quemque numero ſequente. Irruunt omnes in Contoſtephanum inhiantem promiſſis & feriatum videlicet, eumque plane vincunt. Turba omnis fere nautica, terreſtriumque inexperta pugnarum incurſu primo fuſa fugataque in mare ſe projecit. Excurrerant paulo a mari longius Scytharum quidam (erant in Romano tum exercitu, ex gente iſta milites non pauci) prædandi cauſa, ut mos eſt talium. Ex iis capi contigit omnino ſex, quos ad ſe miſſos intuitus Baimundus non minus quam magni adeptione lucri gaviſus eſt. videbat enim quam utiles ii futuri ſibi eſſent ad invidiam Imperatori apud Principes Italiæ conflandam. Statim igitur his aſſumptis Romam pergit, thronumque adit Apoſtolicum, ac Papam aggreſſus ejuſmodi oratione quæ vetera odia Barbarorum iſtorum adverſus genus noſtrum Orientalium Romanorum renovare atque exaſperare refricando poſſet, facile totum inflammavit. Quo vero etiam, qui circa Pontificem erant, commoveret Italos in iram implacabilem, perſuaderetque ipſis velut argumento jam atque experimento manifeſto veriſſimum eſſe quod ſæpius audiverant jactante ipſo Baimundo, videlicet Imperatorem Alexium hominem eſſe prophanum & impium Barbarorum infidelium fautorem Chriſtiani nominis ac generis hoſtem nō dubium. Viderent quibus militibus quibus miniſtris libenter uteretur: quam barbariem ſacrilegam & ſangui-

Imprudentia Contoſtephani.

Tancredi mater Hydruntem obtinet.

Contoſtephanus Brunduſium oppugnat.

Ars mulieris expugnationē impedit.

Edit. Pariſ. pag. 367.

Contoſtephanus a Gallis victus.

Scythæ ſex capti.

Baimundo magno uſui ſunt ad inflammandam Romani Pontificis & Italorum invidiam in alexium.

A μόνον ἔχων μηδὲν ἄλλο ἢ τὸν ἀναμεταξὺ Λογγιβαρδίας ἐπιμελῶς τηρεῖν πορθμὸν, καὶ τοὺς πρὸς τὸ Δυρράχιον προπομποὺς τοῦ Βαϊμούντου, καὶ πᾶσαν τὴν αὐτοῦ παρασκευὴν ἐκεῖθεν ἐνθάδε κομιζομένους ἀπείργειν, καὶ μηδὲ τὸ τυχὸν κομίζεσθαί οἱ ἐκ Λογγιβαρδίας παράπαν συγχωρεῖν. ἀπελθὼν ἠγνόησε τὸν ἐπιτήδειον τόπον τῶν ἐκεῖσε πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν διαπλωϊζομένων. Οὐ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ παραβλεψάμενος τὰ προστεταγμένα εἰς Ἰδροῦντα κατῆρε, ὅπερ πόλις ἐστὶ κατὰ τὴν παραλίαν τῆς Λογγιβαρδίας διακειμένη. Ταύτην τὴν πόλιν γυνή τις ἐφρούρει, μήτηρ ὡς ἐλέ-
B γετο τοῦ Ταγκρὲ, εἴτε ἀδελφὴ τοῦ ἐν πολλοῖς ἤδη ῥηθέντος Βαϊμούντου, εἴτε καὶ μὴ, συνειδέναι οὐκ ἔχω· Οὐ γὰρ οἶδα σαφῶς εἰ πατρόθεν ἢ μητρόθεν, τὴν πρὸς τὸν Βαϊμοῦντον ὁ Ταγκρὲ συγγένειαν ἐκέκτητο. Ἐκεῖσε παραγενόμενος καὶ προσορμίσας τὰς νῆας, ἀπεπειρᾶτο τῶν τοῦ Βρεντησίου τειχῶν, καὶ εἰς χεῖρας εἶχεν ἤδη. ὡς δὲ τοῦτο ἡ ἐντὸς οὖσα γυνὴ φρενήρης οὖσα καὶ σταθηρὰ τὴν γνώμην ἐθεάσατο, ὁπηνίκα τὰς ναῦς κεῖθι προσώρμισεν, εἰς ἕνα τῶν υἱῶν αὐτῆς ἀποστείλασα σπουδαίως, τοῦτον μετεκαλεῖτο. Τοῦ δὲ ναυτικοῦ παντὸς θαρσήσαντος ἤδη ὡς ἐν χερσὶ τὴν πόλιν ἔχοντος, καὶ τὰς τοῦ Βασιλέως εὐφημίας ποιουμένων ἁπάντων, καὶ αὐτὴ ἐν ἀμηχανίᾳ καταστᾶσα ταυτὸ τοῦτο παρεκελεύετο ποιεῖν καὶ τοὺς ἐντὸς, ἅμα δὲ καὶ
C πρὸς τὸν Κοντοστέφανον πρέσβεις ἀποστείλασα δουλείαν ὡμολόγει τῷ Αὐτοκράτορι, καὶ εἰρηνικὰς μετ' αὐτοῦ σπονδὰς ὑπισχνεῖτο ποιήσασθαι, πρὸς αὐτόν τε ἐξελεύσεσθαι τὰ κατὰ σκοπὸν ἀνακοινωσομένη ὡς πάντα δι' αὐτοῦ δηλωθείη τῷ Αὐτοκράτορι. Τοιαῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο ἀπαιωροῦσα τὸν τοῦ Κοντοστεφάνου λογισμὸν, εἴπου ἐν τῷ μεταξὺ καταλάβοι ὁ ταύτης υἱὸς, καὶ τηνικαῦτα τὴν σκηνὴν, καθάπερ τοὺς τραγικούς φασι ῥίψασα, μάχης ἀνθέξοιτο. Συμμιγοῦς οὖν τῆς εὐφημίας ἀπό τε τῶν ἐντὸς ἀπό τε τῶν ἐκτὸς γινομένης καὶ πάντα τὰ πέριξ κατειληφυίας. Ἐπεὶ τοιούτοις λόγοις καὶ ἐπαγγελίαις ψευδέσι τὸν τοῦ Κοντοστεφάνου ἀπῃώρει λογισμὸν ἡ στρατιῶτις ἐκείνη γυνὴ, ὡς εἴρηται, καταλαμβάνει καὶ ὁ προσδο-
D κώμενος μεθ' ὧν συνανήγετο Κομήτων, καὶ ὁμόσε κατὰ τοῦ Κοντοστεφάνου χωρήσας, ἥττω κατακράτος. Οἱ μὲν οὖν τῆς ναυτικῆς ἁπάσης ὡς ἄπειροι τῆς ξηρᾶς μάχης, τῇ θαλάσσῃ ἑαυτοὺς προσέρριψαν. Τῶν δέ γε Σκυθῶν προεκδραμόντων, παρῆσαν γὰρ ἱκανοὶ μετὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος, ἐν τῷ καιρῷ τῆς μάχης εἰς προνομὴν ὡς ἔθος τοῖς τοιούτοις βαρβάροις συμβέβηκεν ἁλῶναι τούτων ἓξ τὸν ἀριθμὸν, οὓς καὶ ἀποσταλέντας θεασάμενος ὁ Βαϊμοῦντος, καθάπερ τι μέγιστον πόρισμα τούτους λαβὼν εὐθὺς πρὸς Ῥώμην ἀπῄει. Καὶ καταλαβὼν τὸν Ἀποστολικὸν θρόνον, καὶ τῷ Πάπᾳ διαλεχθεὶς, καὶ πρὸς ὀρ-
E γὴν ὅλον κινήσας κατὰ τῶν Ῥωμαίων, καὶ τὴν ἀνέκαθεν τῶν βαρβάρων τούτων μῆνιν κατὰ τοῦ ἡμεδαποῦ γένους ἀναρριπίσας, ἵνα μᾶλλον τοὺς ἀμφὶ τὸν Πάπαν Ἰταλοὺς ἐκμήνειεν ὁ Βαϊμοῦντος καὶ τοὺς ἑαλωκότας τῶν Σκυθῶν παρεστήσατο, ὥσπερ ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐνδεικνύμενος, ὡς ἄρα ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος δυσμενῶς ἔχων τὰ πρὸς Χριστιανοὺς βαρβάρους τινὰς ἀπίστους καὶ ἀλλοκότους ἱπποτοξότας ἐφίστησι, κατὰ τῶν Χριστιανῶν ὅπλον κινοῦντας καὶ τόξον ἐντείνοντας. καὶ ἐφ' ἑκάστῳ λόγῳ τοιούτου ἐπι-

δείκνυ τοὺς Σκύθας ἐκείνους τῷ Πάπᾳ Σκυθικῶς ἐσταλμένους, καὶ κατὰ τὸ εἰωθὸς πρὸς τὸ βαρβαρικὸν ἀποβλέποντας. καὶ τούτους κατὰ τὸ ἔθος τῶν Λατίνων παγάνους ἄνω καὶ κάτω προσηγόρευε, καταμωκώμενος καὶ τοὔνομα καὶ τὸ σχῆμα. Πανούργως δὲ ὡς ἔοικε τὸ πρᾶγμα μετεχειρίζετο τοῦ κατὰ Χριστιανῶν πολέμου, ἵνα δὴ καὶ ἀρχιερατικὴν γνώμην συμπείσειεν, ὡς εὐλόγως ἄρα κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἔχθρας ἐκίνητο. ἐν ταυτῷ μνηστευόμενος καὶ πολλῶν ἀνδρῶν αὐτόματον σύλλογον ἀγροικοτέρων καὶ ἀνοήτων. Τίς γὰρ ἂν οὐχὶ τῶν ἀγχοῦ καὶ πόρρω βαρβάρων αὐτόμολος ἧκεν εἰς τὸν καθ' ἡμῶν πόλεμον ἀρχιερατικῆς γνώμης ἐπιτρεπούσης, καὶ τοῦ φαινομένου εὐλόγου πᾶσαν ἵππον καὶ ἄνδρα καὶ χεῖρα στρατιωτικὴν ἐξοπλίζοντος; Τοῖς τοίνυν λόγοις οὕτω συνελαθεὶς ὁ Πάπας καὶ ὁμογνωμονήσας αὐτῷ τὴν πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν ἐπέτρεψε διαπεραίωσιν. Ἐπανιτέον δὲ αὖθις πρὸς τὸ προκείμενον. Ἐκθυμότερον μὲν οὖν οἱ ἠπειρῶται στρατιῶται τῆς μάχης ἀντείχοντο, τοὺς δέ γε λοιποὺς τὸ τῆς θαλάττης ῥόθιον ὑπεδέξατο, κἀντεῦθεν λαμπρὰν οἱ Κελτοὶ εἶχον εἰς χεῖρας νίκην. Οἱ δέ γε γενναιότεροι τῶν στρατιωτῶν, καὶ μᾶλλον οἱ τῆς μείζονος τύχης, ὧν φέριστοι μᾶλλον ἐκεῖνοι Νικηφόρος ὁ Ἐξαζηνός, ὁ Ὑελέας, καὶ ὁ τούτου ἐξάδελφος Κωνσταντῖνος Ἐξαζηνὸς ὁ καλούμενος Δούκας, καὶ ὁ ἀνδρειότατος Ἀλέξανδρος ὁ Εὐφορβηνός, καὶ ἕτεροι τῆς αὐτῆς ἀξίας καὶ τύχης, μνησάμενοι θούριδος ἀλκῆς ἐπιστραφέντες καὶ τοὺς ἀκινάκεις σπασάμενοι, ὅλῃ χειρὶ καὶ γνώμῃ πρὸς τοὺς Κελτοὺς ἐμάχοντο τὸν ὅλον ἀναδεξάμενοι πόλεμον, καὶ ἡττήσαντες αὐτοὺς λαμπρὰν τὴν κατ' αὐτῶν νίκην ἤραντο. Ἀνακωχὴν οὖν ὁ Κοντοστέφανος ἐντεῦθεν λαβὼν τῆς Κελτικῆς ἐπελεύσεως, λύσας ἐκεῖθεν τὰ πρυμνήσια μετὰ τοῦ ναυτικοῦ παντός, τὸν Αὐλῶνα καταλαμβάνει. Ἐπεὶ δὲ ὁπότε πρώτως τὸ Δυρράχιον καταλαβὼν τὰς ὑφ' ἑαυτὸν πολεμικὰς ναῦς ἐξ αὐτοῦ τοῦ Δυρραχίου μέχρι τοῦ Αὐλῶνος, καὶ αὐτῆς τῆς καλουμένης Χιμάρας διέσπειρεν, ἀπέχοντος μὲν τοῦ Δυρραχίου τοῦ Αὐλῶνος, σταδίους ἑκατόν, τῆς δὲ Χιμάρας τοῦ Αὐλῶνος αὖθις, ἀπεχούσης σταδίους ἑξήκοντα, τὴν τοῦ Βαϊμούντου ἐπειγομένην ἤδη ἐμάνθανε διαπεραίωσιν· στοχασάμενος ἐνδεχόμενον εἶναι μᾶλλον εἰς τὸν Αὐλῶνα διαπεράσαι αὐτὸν διὰ τὸ ἥττονα εἶναι τὸν πρὸς αὐτὸν Αὐλῶνα πλοῦν, ἢ πρὸς τὸ Δυρράχιον, καὶ διὰ τοῦτο δεῖν πλείονα τὴν φυλακὴν τοῦ Αὐλῶνος ποιήσασθαι, ἀπελθὼν μετὰ τῶν ἑτέρων δουκῶν, ἐτήρει ἐπιμελῶς τὸν ἀναμεταξὺ πορθμὸν τοῦ Αὐλῶνος· καὶ κατὰ τὴν ἀκρολοφίαν τοῦ καλουμένου Ἰάσονος βουνοῦ, σκοποὺς ἐπιστήσας, ἐφ' ᾧ τὴν θάλατταν περιαθρεῖν καὶ τὰς ναῦς ἐπισκοπεῖν. Κελτὸς δέ τις ἐκεῖθεν ἄρτι διαπεραιωθεὶς ἐβεβαίου τούτοις τὴν τοῦ Βαϊμούντου ἐπὶ ξυροῦ εἶναι διαπεραίωσιν. Τοῦτον οἱ Κοντοστέφανοι μεμαθηκότες καὶ ἀ-

nariam haberet in deliciis. En, inquiebat, feros vultus torvitate Scythica, & veſtem aſpectu tetram ipſo ac terribilem oſtendens, en quos in noſtras aras ac focos immittit, quibus Romam & Italiam, quibus nos noſtraque omnia ſacra civilia, domeſtica, res, corpora noſtrum omnium condonat egregius Imperator Romanorum. Tum vero ingeminabat vocem illam quæ ſummam invidiam apud Latinos habet, Paganos hos Scythas replicans, dum eos per urbes paſſim oraque omnium ad ludibrium & ignominiam non tam ipſorum quam Auguſti circumduceret, vafer artifex technarum talium, per quas invidia populari in ſuas trahenda partes civilis inter Chriſtianos quod meditabatur belli minime per ſe plauſibilem mentionem accuſatione malitioſa Imperatoris emolliret, imo probabili ac pio nomine mutaret: dum non adverſus Chriſtianum Principem aut populum: ſed pro Chriſtianis contra Paganos eorumque Patronum ac Ducem Alexium arma ſumenda proclamaret. Incredibiliter apud ſummos æque infimoſque partium illarum iſta valuit induſtria. fremere haud dubie paſſim in nos cuncta. Ipſi quietiſſimæ alio projectæ Antiſtites præeunte ipſo Principe ſacrorum palam auctores belli ſe ferre ut ſacri pique. Hinc concurſus & coacervans ſe undique cæco impetu colluvies ruſticulorum licet quid quorſumve loquantur aut agant amentes neſciant: tamen expeditionem tranſmarinam loquentium, in eamque ſe obtrudentium. Nec fortunæ aut captus majoris homines ceſſabant. nam quis tum prope longeve diſtantium non accurreret, non expediret arma, equos, viros, & ſi quam haberet militarem vim ac manum ſummo ipſo Pontifice canente claſſicum; & cauſam coloramento fuci cujuſdam per ſe commendatam, divinæ auctoritatis toto præjudicio ſacrante? Sic Baimundi fraudibus perſuaſo Papa commotaque Italia trajectio in Illyricum ſummis ſtudiis animiſque omnium feſtinabatur. Revertendum porro eſt ad pugnam Contoſtephani. Ex militibus ejus qui aſſueti militare in continente & terreſtribus præliis exercitati erant, ii ſane reſtitere fortius pugnamque traxere, ceteros fuga præcipiti ruentes mare abſorbuit. Magnamque in manibus ac ſplendidam Galli utique victoriam habebant, niſi eo articulo rerum viri fortes qui in Romano merebant exercitu, præſertim qui nobiliores inter illos & fortunæ altioris erant Nicephorus Exazenus, Hyeleas, & hujus patruelis Conſtantinus Exazenus, qui vocatur Ducas, & generoſiſſimus Alexander Euphorbenus ſubito & vehementiſſimo impetu converſi ſtrictis acinacibus tota manu totoque animo repugnaſſent Gallis, eorumque vim univerſam ponduſque integrum prælii, ita in ſe vertiſſent ut præclare ſuſtinerent, tandemque hoſtes modo victores egregie vincerent interſpirandi ſpatium tutoque recedendi facultatem horum virtus Contoſtephano paravit. Qua ille uſus ſoluta illinc claſſe univerſa Aulonem cum ea tenuit. Quoniam vero jam tum quando primum Dyrrachium venit naves quas habebat ſub ſe bellicas, ex ipſo Dyrrachio uſque Aulonem & locum dictum Chimaram diſperſerat (diſtat Aulon a Dyrrachio ſtadiis centum, Chimara rurſus ab Aulone ſtadiis ſexaginta) nunc fama percrebreſcente inſtantis trajectionis Baimundi, quam conjectabatur futuram Aulonem verſus, propterea quod illa parte anguſtius erat fretum trajectuſque brevior quam e regione Dyrrachii, putavit tum ſibi faciendum ut excubaret præcipua vigilantia in cuſtodiam Aulonis. Congregatis ad ſe igitur aliis Ducibus & navibus inſedit eum quem dixi medium Aulonem inter & ei oppoſitum littus Italiæ maris ſinum diligenter obſervans hoſtium tranſitum; ſpeculatoribus etiam ſupra verticem collis, qui vocatur Jaſonis, collocatis, unde late proſpectus patet in æquor maris, ut vel longiſſime venientem navem mature proſpicerent, deque ea ſigno edito monerent. Sic noſtri erant, cum Gallus ecce quidam nuperrime tranſgreſſus ex Italia nunciat in procinctu eſſe atque adeo mox moxque futuram trajectionem Baimundi. Conſternavit Contoſtephanos illa vox, adeo ut uno famæ ſtrepitu debellati, ſeque impares ad committendum cum Baimun-

Expeditio in Illyricum magno conſenſu concurſuque omnium ſuſcepta.

Edit. Pariſ. pag. 368.

Romani claſſiarii fugantur.

Gallis victoria e manibus eripitur.

Contoſtephanus Aulonem recedit.

Fretum e regione Aulonis ſervat.

Nuncius adventantis Baimundi.

Contoſtephani turbati.

do navale prælium ignave rati, ægrotare ſimularent, proptereaque indigere balneis. *Lantulphi virtus & auctoritas.* Inſtabat contra Lantulphus, univerſa multitudine nautica non dubie ſuffragante, vir ipſe propter ingentem ex longo partam lateque celebrem peritiam navalium bellorum, quo nemo reperiri poſſet dignior cui tali tempore ſententiam dicenti crederetur: inſtabat inquam contra vigilandum eſſe nunc cum maxime, in ſtationeque perſtandum, Baimundo utique quem tamdiu expectaſſent fruſtra, voti mox ipſos ac ſpei compotes facturo; tentando videlicet tandem tranſitu, ſicque offerenda rei gerendæ occaſione. *Edit. Pariſ. pag. 369.* *Contoſtephani Chimaram ſe recipiunt.* Surdis hæc canebantur. Contoſtephani Chimaram ſe balneorum cauſa recipientes eum, qui ſecundus dicitur claſſis Drungares, cum excuſſato Monere, in eadem illa lingua, hoc eſt terræ aut promontorii excurrentis in mare, vel freti oblongi & anguſti parte, non longe ab Aulone diſſita, reliquere cum mandatis illic excubandi ſpeculatione attenta; *Lantulphus Aulone relictus* interim dum Lantulphus, cum navibus aliquot, quæ genere ac numero ad propoſitum ipſi finem oræ tuendæ tranſituſque prohibendi ſuffecturæ videbantur, Aulone ſubſiſteret. Rebus ita diſpoſitis Contoſtephani e claſſe jam exſcenderant abierantque vel uſuri re vera balneis, vel ejus certe rei gratia proficiſci præ ſe ferentes: quando ecce *Ordo & inſtructio claſſis Baimundi.* Baimundus ſolvit, claſſem ipſe ducens propriam, hunc fere in modum ordinemque inſtructam. Erat ipſe Dux in medio duodecim armatis ſibi navibus circumdatis quarum cuique duplex erat remorum ordo, remigum vero prævalentium ſuppetebat ingens copia. qui contentione concordi fragoreque ac pulſu conſono, continuata jugiter jactatione lacertorum ac nuſquam interrupta remigii vi navalem iſtam inferebant aciem uniformi undecumque progreſſu. Cingebant agmen armatarum navium exteriori circumfuſæ ambitu rotundæ complures, quæ iſtis velut caſtris nauticis pro vallo quoquoverſum obtendebantur: plane ut procul ex alto quis intuens formoſa percelleretur ſpe- *Species ejus terribilis procul.* cie quaſi natantis & in fluctu fundatæ civitatis. Forte fuit tranquilliſſimum eo die mare, uno admodum adſpirante Noto blandis & modeſtis flatibus; quique nihil niſi onerariarum vela lenium a tergo aurarum utili tumore diſtenderent. quippe hinc a puppi propulſæ veliferæ naves facilem habebant cur- *Felicitas ejus tranſitus.* ſum; nec tamen tam celerem aut præcipitem, quin eæ quæ remigio agebantur æqua ſemper ab illis diſtantia ferrentur. Reſonabat toto Adriatico uſque ad continentis utriuſque littora ſtrepitus ingens claſſis tantæ commeantis: & quos is ſonus in eam oculos verterat, miro in primis & terrifico ſpectaculo tenebantur. Nec jam querar aut reprehendam ignaviæve imputem quod Contoſtephanos eorumque exercitum talis ſpecies perculerit: etiam ille Argonauticus, credo equidem, lectorum heroum flore conſtans, ad hujus formidinis occurſum cohorruiſſet exercitus; nedum Contoſtephani Lantulphique iſti; & ejus generis alii quidam. Satis ergo ſpeculatus contra venientem Lantulphus claſſem, numerum, formam, ſitum atque inſtructum navium; illum præſertim impenetrabilem vaſtiſſimarum onerariarum murum armatas firmo ambitu protegentium, quæ modo ſingula diſtinctius expoſuimus, *Lantulphus fugiens tranſitum liberum relinquit Gallis.* non dubie intelligens quam longe impar eſſet moli tantæ belli ac periculi cum ſpe ſaltem aliqua excipiendæ, mature declinans ab Aulone liberum & purum Baimundo tranſitum relinquit. Itaque is inſigni uſus favore fortunæ a Bario ad Aulonem per tantum, idque ipſum præoccupatum hoſtibus, mare, in oram Illyrici adverſam inoffenſo trajectu deportavit incolumem exercitum, copiis innumerabilibus generis *Quæ Gentes exercitum Baimundi conſtarent.* varii conſtantem. Siquidem ibi erant Franci Gallique plurimi: ex ea item Gente complures quæ ab Thule inſula Romanam olim ſequi militiam aſſueverat: nunc tamen Baimundi artibus & admiratione in tranſverſum acta; fortunamq; ac ſpem potius quam officium & æquum ſpectans, in nos infeſta veniebat.

A ποδειλειῶντες πρὸς τὴν τοῦ Βαιμούντου ναυμαχίαν. καὶ γὰρ καὶ ἡ φήμη μόνη τούτους κατέπληττε, νοσεῖν ἐσκήψαντο, καὶ διὰ τοῦτο δεῖσθαι βαλανείων. καὶ ὁ Λαντοῦλφος τοῦ ναυτικοῦ παντὸς ἐξηγούμενος καὶ ἐμπειρίαν πολλὴν τῆς ναυλοχίας καὶ τοῦ κατὰ θάλατταν πολέμου ἐκ πολλοῦ κεκτημένος πολλὰ τούτοις παρηγγυᾶτο ἐγρηγορέναι διαπαντός, καὶ τὴν τοῦ Βαιμούντου καραδοκεῖν ἔφοδον. οἱ δὲ Κοντοστέφανοι ἐν τῇ πρὸς Χιμάραν ἀπιέναι βαλανείων χάριν, τὸν καλούμενον δεύτερον τὸν Δρουγγάριον τοῦ στόλου μετὰ τοῦ ἐξκουσσάτου μονήρους, κατ' αὐτὴν γλῶσσαν σκοπιὰ καταλελοίπασιν οὐ πόρρω που τοῦ Αὐλῶνος διακειμένην. Ὁ δέ γε Λαντοῦλφος κατὰ τὸν Αὐλῶνα προσέμενε μετά τινων συμμέτρων νηῶν. B Τούτων οὕτω διατεθέντων, οἱ μὲν ἀπῄεσαν ἢ λουσόμενοι, ἢ κατὰ σχῆμα λουσόμενοι. Ὁ δὲ Βαιμούντος δώδεκα μὲν ληστρικὰς νῆας τάξας ἀμφ' αὐτὸν διήρεις ἁπάσας οὔσας, καὶ εἰρεσίαν πολλὴν κεκτημένας, ὡς καὶ ἠχητικόν τι καὶ κατάκροτον ἐπικτυπούσας ταῖς τῶν κωπῶν συνεχέσιν ἐπεμβολαῖς, κύκλῳ δὲ τοῦ τοιούτου στόλου συντάξας στρογγύλας νῆας, ἐξ ἑκατέρου μέρους, καθάπερ περίβολον, ἐντὸς τὸν πολεμικὸν συνέκλεισε στόλον. Καὶ εἶπες ἂν ἰδὼν καὶ πόρρωθεν ἀπὸ σκοπιᾶς θεασάμενος, πόλιν εἶναι διαπόντιον τὴν πλέουσαν ναυστολίαν. Συνέβαλε γάρ τι καὶ τὸ τῆς τύχης αὐτῷ. καὶ γὰρ ἡ θάλασσα ἀκύμαντος ἦν, εἰ μὴ ὅσον κατὰ τὸν νότον C ἐπεφρίασσεν αὔρας λιγείας ἐπιπνεούσης, καὶ ὅσον ἐξογκούσης τὰ τῶν ὁλκάδων ἱστία· ἐποίει γὰρ ἐκείνας μὲν οὐριοδρομεῖν, τὰς δὲ ἐρεσσομένας τῶν νηῶν ταῖς πλεούσαις ἰσοδρομεῖν. καὶ κρότον ἐξάκουστον καὶ ἐν μέσῳ πελάγους τοῦ Ἀδριατικοῦ ἑκατέραις ταῖς ἠπείροις ἠχεῖν. Οὕτως ἦν θέαμα θάμβους ἄξιον ὁ βαρβαρικὸς οὗτος στόλος τοῦ Βαιμούντου. ὃν εἰ καὶ οἱ περὶ τοὺς Κοντοστεφάνους ἠρρώδησαν, οὐκ ἂν μεμψαίμην, οὔτ' ἂν δειλίας τοὺς ἄνδρας γραψαίμην. Καὶ γὰρ ἂν τοῦτον καὶ τὸν οὕτως ἔχοντα στόλον καὶ ὁ Ἀργοναυτικὸς ἐκεῖνος ἐδεδοίκει στόλος, μὴ ὅτι γε Κοντοστέφανοι καὶ Λαντοῦλφοι καὶ D τοιοῦτοί τινες. Ὁ γάρ τοι Λαντοῦλφος τὸν Βαιμούντον θεασάμενος οὕτω φρικτῶς διαπλωϊζόμενον μετὰ μυριοφόρων ὁλκάδων, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν ἀκριβέστερον, ἐπεὶ οὐχ οἷός τε πρὸς τοσούτους μάχεσθαι ἦν, μικρὸν τοῦ Αὐλῶνος παρεκκλίνας, ἄδειαν τῷ Βαιμούντῳ δίδωσι. Δεξιᾷ δὲ τύχῃ χρησάμενος, ἐκ Βάρεως ἐπὶ τὸν Αὐλῶνα περαιωσάμενος, ἅπαν τὸ διαπόντιον αὐτοῦ στράτευμα εἰς τὴν περαίαν ἀποβιβασάμενος, πρῶτα μὲν ἐληΐσατο τὴν παραλίαν ἅπασαν, ἀμύθητον στράτευμα ἐπαγόμενος Φραγγικόν τε καὶ Κελτικόν. καὶ ὅσοι ἀπὸ τῆς Θούλης νήσου στρατεύονται Ῥωμαίοις, E τότε δὲ αὐτῷ προσχωρήσαντες διὰ τὴν τοῦ καιροῦ

δυναστείας, καὶ δὴ καὶ πλείους τοῦ Γερμανικοῦ γένους καὶ ἀπὸ τῶν Κελτιβήρων. Τούτους γὰρ ἅπαντας συλλεξάμενος, πάσης τῆς ἐντὸς Ἀδρίου ἐφήπλωσε γῆς, καὶ τὰ ἐφεξῆς ἅπαντα λῃσάμενος τῇ Ἐπιδάμνῳ προσέβαλεν, ἣν Δυρράχιον ὀνομάζομεν. Ταύτην τὴν πόλιν σκοπὸν ἔχων ἑλεῖν, καθ᾽ οὕτως τὴν ἐπὶ τάδε μέχρι τῆς Κωνσταντίνου λῄσασθαι. Δεινὸς δὲ ὢν ὑπὲρ ἄλλος τις εἰς πολιορκίαν ὁ Βαϊμοῦντος, καὶ τὸν πολιορκητὴν ἐκεῖνον Δημήτριον ὑπερβαλλόμενος, τὴν Ἐπίδαμνον πᾶσαν ἐν νῷ βαλλόμενος πάσας ἰδέας μηχανὰς κατὰ τῆς πόλεως ταύτης ἐκίνησε. Πρῶτα μὲν κύκλῳ περιβαλλόμενος τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα, καὶ τὰ ἐγγὺς καὶ πορρώτερον τῆς πόλεως Δυρραχίου πολιορκῶν. Καὶ ποτὲ μὲν ὑπαντιαζόντων αὐτὸν στρατευμάτων Ῥωμαϊκῶν, ποτὲ δὲ ἐρημίας οὔσης τῶν ἀποκωλυόντων αὐτόν, καὶ πολέμων πολλῶν καὶ κλόνων ἐγγινομένων καὶ φόνων, καθάπερ ἄνωθεν εἴρηται, πρὸς τὴν πολιορκίαν αὐτὴν τῆς πόλεως Δυρραχίου ἀπέβλεψεν. Ἀλλὰ πρὶν ἥκειν εἰς αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἐπὶ τῷ Δυρραχίῳ μάχην τοῦ τυράννου Βαϊμούντου, ἀναγκαῖον ἐστιν εἰπεῖν, ὅπως ἔχει θέσεως ἡ πόλις. Κεῖται μὲν ἐπ᾽ αὐταῖς ᾐόσι τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους, ἐν τῷ μέσῳ δὲ ὑφήπλωται πέλαγος πολὺ καὶ μακρόν. Καὶ κατὰ πλάτος μὲν παρατεῖνον εἰς τὴν περαίαν τῶν Ἰταλῶν, κατὰ μῆκος δὲ αὐτὸν καὶ ἐπικάμπτον πρὸς ἀνατολάς τε καὶ πρὸς βορρᾶν, πρὸς τοὺς Οὐέττωνας βαρβάρους, ὧν κατ᾽ ἀντικρὺ κεῖται τῶν Ἀπουλείων ἡ χώρα· καὶ καθόλου μὲν ὁ Ἀδρίας ὧδε περατοῦται. Τὸ μέν τοι Δυρράχιον ἢ Ἐπίδαμνος ἀρχαία πόλις καὶ Ἑλληνὶς, κατωτέρω μὲν κεῖται τοῦ Ελισσοῦ, καὶ πρὸς τὰ εὐώνυμα μέρη τούτου, ἀνωτέρω δὲ ὁ Ελισσὸς καὶ δεξιώτερον. Οὗτος δὲ ὁ Ελισσὸς εἴτε ἀπό τινος ποταμοῦ Ελισσοῦ ὀνομαζομένου συμμιγνυμένου τῷ Δρυμῶνι μεγίστῳ ποταμῷ, εἴτε οὕτως ἁπλῶς τὸ πολίχνιον ὠνόμαστο, οὐκ ἔχω σαφῶς εἰπεῖν. Ὁ δὲ Ελισσὸς μετέωρόν ἐστι πολίχνιον καὶ πάντη δυσάλωτον, κάτω καὶ περὶ τὰς πεδιάδας ὁρῶν τὸ Δυρράχιον, ὥς λέγουσι. Τοιοῦτον δὲ ἀσφαλὲς, ὥστε καὶ ἠπειρόθεν καὶ ἐκ θαλάττης πολλὴν ἀρωγὴν ποιεῖν Δυρραχίῳ, ᾧ πολιχνίῳ τῷ Ελισσῷ καὶ ἀποχρησάμενος ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος εἰς βοήθειαν τῆς πόλεως Ἐπιδάμνου ἀπό τε τοῦ ποταμοῦ Δρυμῶνος ναυσιφόρου τυγχάνοντος, καὶ ἀπὸ τῆς ἠπείρου τὴν πόλιν Δυρραχίου κατησφαλίσατο, τὰ χρειώδη ἐκ γῆς καὶ θαλάττης εἰσάγων. ὅσα τε εἰς τροφὴν τῶν αὐτόθι στρατιωτῶν τε καὶ οἰκητόρων, καὶ ὅσα πρὸς ὅπλα καὶ μάχας ἦν ἐπιτήδεια. Ὁ δὲ Δρυμῶν οὗτος ὁ ποταμὸς, ἵνα

ex Germanico genere permulti; & non fere pauciores ex Celtiberis. nam Gentes acer Balmundus univerſas quæ mari Adriatico Oceanoque clauduntur junctas conjurataſque in nos armaverat. Iſtam omnem feram & rapacem multitudinem in litoralem primum quam late patet oram continentis, quæ Italiæ objacet, effuſe præ ſabundam immiſit, ſumma illarum Gentium miſeria; quibus plane ſpoliatis funditusque exhauſtis, Epidamno, quam Dyrrachium dicimus admovere ſe undique Balmundi copiæ cepere. Conſilium erat primum iſta potiri civitate: deinde ex ea uſque ad Conſtantinopolim ſecundo fortunæ curſu prædandi licentiam extendere cunctaque ferro ac flamma deſolare. Blandiebatur homini de ſe magnifice ſentienti, cum in cæteris; tum in arte oppugnandarum & expugnandarum arcium, haud ſe illo Demetrio qui ab iſta felicitate Poliorcetæ nomen invenit, inferiorem arbitranti, ſpes veriſimilis operæ navandæ in aggreſſione Dyrrachii; atque ut in arce munitionis late celebris, magnæ uno ſucceſſu gloriæ parandæ. Epidamni ergo victoriam toto animo complexus, omnes ingenii vires, omnes belli artes, excogitandis machinis cæteriſque oppugnationis inſtrumentis qua parandis qua admovendis intendit. Ac primo quidem latiſſimo in orbem undique circuitu vaſtam omni ex parte circumplexus exercitu immenſo regionem quæ late Dyrrachio circumjacet, eam ſibi ſubjicere nobiſque eripere ſategit. Varius pro locorum ſitu occaſionumque momentis conſilii hujus ſucceſſus fuit. Multa illic oppida, multi vici, quæ deſerta, quæque inermia ſunt loca reperta ea invaſere nullo negotio Balmundi milites. Fuit cum Romanis occurrentibus, contraque obſtantibus copiis pugnæ ac cædes tumultuſque, & perturbationes omnis generis extitere: victrice ad extremum multitudine; quippe ne in pari quidem jactura damnum ſentiente. Diu per hunc modum circumlato bello domitiſque ac late purgatis cunctis quæ interpellare Dyrrachii obſidionem poſſent; operi jam ipſi illi palmario admota manus eſt. Verum antequam ſucceſſum incepti hujus, totamque longæ pugnæ ſeriem a tyranno Balmundo pugnatæ contra Dyrrachium explico; neceſſarium arbitror ſubjicere deſcriptione brevi animis legentium, quis ſitus, ſtatus, munitio urbis tum fuerit iſtius. Jacet ea ipſo in littore maris Adriatici qua latum longo tractu porrigitur continenti oppoſitæ prætentum ab Italis cultæ. Longitudo illa utroque in capite flexum habet; hinc ad Orientem, illinc Septentrionem verſus ad Vetones Barbaros: qui terram habitantes a diametro Apuliæ reſpondentem, ut & Apuli ab ortu, ita ipſi a Borea claudunt ſinum Adriaticum: cujus in univerſum hi ſunt termini. Porro Dyrrachium ſive Epidamnus priſca civitas Græcæ originis paulo inferius Eliſſo ad hujus lævam ſita eſt. Oppidum hoc Eliſſus Dyrrachio ſuperne a dextris imminens, utrum ab aliquo ſic dicto flumine quod ſe in Drymonem fluvium maximum exoneret, an alio modo nomen iſtud acceperit, equidem non definio. Tantum dico arcem eſſe ſublimi abruptoque loco munitiſſimam: atque adeo inexpugnabilem, Dyrrachium in lata, ut ferunt, & æqua planitie poſitum e vicino deſpectantem. Ea eſt ad Dyrrachii tutelam ejus caſtri opportunitas, ut in iſto haud dubie præſidio clavem ſpei atque auxilii, ſubſidii inquam omnis terreſtris maritimique rationes ac fiduciam repoſitas ea urbs haberet. Obtinuit hac gratia locum Alexius Auguſtus ejuſque commoditate perite ſtrenueque uſus eſt ad Epidamnum rebus omnibus copioſe inſtruendam. Sicque tam a mari, per amnem Drymonem patientem navium, quam a continenti, duas ſemper tutas & patentes commeatuum omnis generis; quique ad victum militum civiumque, quique ad belli pugnarumque uſus erant neceſſarii; duas, inquam, latas & faciles vias annonæ cujuſcumque, ad præcipuam adverſus caſum quemvis ſecuritatem, civitati Dyrrachio ſervavit. Drymon porro hic amnis, ut

Ora Illyrici vaſtatur a Gallis.

Oppugnatio Dyrrachii decreta, quas ob cauſas.

Ejus apparatus.

Regio Dyrrachio circumjacens a Gallis ſubjugata.

Non ſine pugnis ac cruore.

Deſcriptio Dyrrachii.

Fines & ſitus ſinus Adriatici.

Edit. Pariſ. pag. 371.

Eliſſus arx Dyrrachio per opportuna undedicta.

Ea utitur Imperator ad muniendum Dyrrachium.

De amne Drymone.

& de ipſo aliquid diſſeram, caput atque originem a Lichnitide trahit palude, quam lingua nunc in barbariem degenerans Achridem vocat, a priori appellatione Mochri Regis Bulgari, ejus qui deinde Samuel eſt nominatus. Floruit is imperantibus Conſtantino & Baſilio Porphyrogenitis: quando iſtam paludem derivare exhaurireque aggreſſus, in foſſas eam quaſdam ſive alveos ſecuit centum quos pontes appellamus. ripas enim & crepidines habent quaſi ſubtus pervias & ex uno in alium meabiles penetrantibus ſcaturiginum venis. adeo ut in rivo quolibet caput fontis velut ibi naſcentis eſſe videatur. Ubi autem iſta tot flumina ex ſuis quæque principiis aliquandiu fluxere ſeparatis aquis, unum denique in fluvium eum qui ad Deuren eſt, ſeſe conjunctim miſcent eique ex loco confluentiæ ac tam notabilis augmenti Drymonis nomen faciunt, quem & influxu perenni ſic alunt dilatantque ut reddant maximum. Extremos hic obiens Dalmatas & ſe ſurſum ad Septentrionem flectens, tum ad Auſtrum declinans ad radices montis cui Eliſſus impoſita eſt ſeſe in Adriaticum effundit ſinum. Hæc de ſitu Dyrrachii & Eliſſi, naturaque ac mutuis opportunitatibus & munitione loci utriuſque, hactenus dicta ſint. Cæterum Imperator audita trajectione Baimundi totus erat in apparandis feſtinanter iis quæ tali occaſione opus erant, profectioneque & expeditione ſua in eas partes adurgenda. Cognovit autem quam citiſſime Baimundi trajectionem, hoc fere modo. Alexius Dyrrachii Dux, acer & vigilans in paucis Juvenis, ſimul transfretaſſe innoxie feciſſeque exſcenſum in planitiem Illyrici vallumque illic fixiſſe Baimundum comperit, curſorem ſtatim Scytham velociſſimum, ac quod de Mercurio fabulæ habent nuncium volucrem, pervolare ad Auguſtum & indicium ejus rei, quam fieri celerrime poſſet, juſſit afferre. Forte is Auguſtum offendens modo e venatu reducem magno & anhelo ad pedes ejus curſu ruit: ibique adoratione ſolita perfunctus, capite in pavimentum demittendo, alta & clara voce clamavit: trajeciſſe Baimundum. Defixit omnes qui aderant in loco quemque ſuo quaſi attonitos ea vox: & mœſto circum ſtupore ac ſilentio conſtrictis cunctis, apparuit quam formidoloſa eſſet Baimundi vel ipſa mentio. Unus inter perculſos circum univerſos ſtans animo Imperator, generoſamque oculo vultuque iram ſpirans & fiduciam, corrigiam calcei ſecure aggreditur ſolvere: *Nunc quidem*, inquiens, *prandeamus ſane: de Baimundo viderimus poſtea.*

Achris palus a Mochro Rege Bulgaro exhauſta & denominata.

Centum alvei in unum ad Deuren coëuntes.

Drymoni magnitudinem & nomen dant.

Fluvii ejus curſus & oſtia.

Imperator expeditionē parat.

Edit. Pariſ. pag. 372. Curſor Scytha ab Alexio Duce Dyrrachii ad Auguſtum miſſus.

Mentio Baimundi Romanos terret.

Imperatoris conſtantia & imperterritum pectus.

A τι καὶ περὶ τοῦ ῥεύματος τούτου προσιστορήσαιμι. ῥεῖ μὲν ἄνωθεν ἀπὸ τῆς Λιχνίτιδος λίμνης, ἣν ἡ νῦν γλῶττα ἐκβαρβαρώσασα Ἀχρίδα προσηγόρευσεν ἀπὸ Μόχρου τοῦ Βουλγάρου βασιλέως τὰ πρῶτα καὶ τὰ ἔσχατα Σαμουὴλ τοῦ ἐπὶ τοῖν βασιλέοιν Κωνσταντίνου καὶ Βασιλείου τῶν Πορφυρογεννήτων γεγονότος, διά τινων τάφρων ἑκατόν, ἃς γεφύρας ἐπονομάζομεν. Καὶ γὰρ ἀπορρέουσιν, ὥσπερ ἀπό τινων ἀρχῶν διαφόρων τῆς λίμνης, διῃρημένοι ποταμοί, καὶ εἰς ἑκατὸν ἥκοντες οὐ λήγουσι. Καθ' οὕτως τοῦ ποταμοῦ τοῦ κατὰ τὴν Δεύρην ἑνούμενοι, ἐξ οὗ καὶ Δρυμὼν ἐπονομάζεται καὶ συνεχεῖς αὐτοῦ γινόμενοι πλατύνουσί τε αὐτὸν καὶ μέγιστον ἐξεργάζονται. B Ὃς τοὺς ἐσχάτους τῶν Δαλματῶν παραμείβων καὶ πρὸς Βορρᾶν ἀνιών, ἔπειτα ἐπικάμπτει πρὸς Νότον, καὶ περὶ τὰς ῥίζας τοῦ Ἐλισσοῦ γινόμενος εἰς τὸν Ἀδριατικὸν ἐκδίδωσι κόλπον. Ταῦτα μὲν περί τε τῆς θέσεως Δυρραχίου καὶ Ἐλισσοῦ, καὶ τῆς ἀσφαλείας ἑκατέρων τῶν τόπων γεγράφθω. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ἔτι εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἐνδιατρίβων, μεμαθηκὼς διὰ γραφῶν τοῦ Δουκὸς Δυρραχίου τὴν τοῦ Βαϊμούντου διαπεραίωσιν, ἐπετάχυνε τὴν ἐξέλευσιν. Ἀνύστακτος γὰρ ὢν ὁ Δοὺξ Δυρραχίου, μὴ διδοὺς τὸ παράπαν ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἡνίκα διέγνω διαπλευσάμενον τὸν Βαϊμοῦντον παρὰ τὴν τοῦ Ἰλλυρικοῦ πεδιάδα καὶ τῆς C νηὸς ἀποβεβηκότα καὶ αὐτόθι που πηξάμενον χάρακα, Σκύθην μεταπεμψάμενος, ὑπόπτερον δὴ τὸ τοῦ λόγου, πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα, τὴν τούτου διαπεραίωσιν ἐδήλου. Ὃς ἐπανιόντα τὸν Αὐτοκράτορα τοῦ κυνηγεσίου καταλαβών, δρομαῖος εἰσελθὼν καὶ προσκυνήσας τὴν κεφαλὴν, τὴν τοῦ Βαϊμούντου διαπεραίωσιν τρανῶς ἐβόα. Ἅπαντες μὲν οὖν οἱ τότε παρόντες ἐπάγησαν οὗπερ ἕκαστος ἔτυχε, καὶ πρὸς μόνην τὴν τοῦ Βαϊμούντου κλῆσιν ἀποναρκήσαντες. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ πλήρης θυμοῦ καὶ φρονήματος λύων τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος, πρὸς ἄριστον, ἔφη, τὸ παρὸν τραπώμεθα, τὰ δέ γε κατὰ τὸν Βαϊμοῦντον αὖθις σκεψόμεθα.

ΑΝΝΗΣ
ΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ Edit. Pariſ. pag. 373.
ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΙΣΣΗΣ
ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ ΛΟΓΟΣ ΙΓ'.

ANNÆ COMNENÆ
PORPHYROGENITÆ
CÆSARISSÆ
ALEXIADIS LIBER XIII.

ARGUMENTUM.

Alexius Imperator ab odiis inſidiiſque ſuorum periclitatur. Baimundus Dyrrachium miris machinis irrito conatu oppugnat. Gallorum cum Romanis pugnæ variæ vario eventu. Baimundi ferox virtus ab Alexio Fabianis artibus eluditur, & ſenſim in arctum cogitur. Ambo Principes in colloquium conveniunt & pacem faciunt.

PERIOCHE.

Solicitudo Imperatoris & metus a Conjuratis. Idem Conſtantinopoli proficiſcens conturbatur quod conſuetum in Templo Dei Matris miraculum non viderat. Eam ob cauſam clam eo redit, & tandem ſigni conſueti viſu dignatur. Chærobacchis Præfectus Taronita. Ejus dotes & laudes. Iſaacius & alii quibus maris cuſtodia credita invigilare juſſi ſuo muneri. Imperatrix veniam repetendæ urbis petit, nec impetrat. Novæ conſpirationis in Auguſtum auctor Aaron conſorte ſceleris fratre Theodoro. Demetrius Scytha paratus ſicarius, diſceſſum Auguſtæ opperitur. Hujus in comitatu mora conturbat conjuratos. Qui pag. 374. *famoſum in eam & Imperatorem ſcriptum vulgant latere ipſi ſtudentes pœnarum metu. Alter famoſus liber ſub menſam Auguſti a Theodoro jacitur. Quid is in Auguſtam deblateraret. Conſtantinus Eunuchus prehenſo Strategio Aaronis famulo auctores Libellorum famoſorum detegit. Quid detulerit Strategius. Æquitas Auguſti non temere accuſationibus fidem habentis. Chartæ Aaronis conjurationis manifeſta indicia continentes deferuntur ad Auguſtum. Pœna in convictos reos. Exercitus in aciem eductus. Terribilis & præclara ejus ſpecies. Meditationes militares. Trecenti juvenes fortiſſimi ab Auguſto ipſo militiam docti. Ex iis duces præficit Præſidiis clauſtrorum Romanæ ditionis. Baimundus Dyrrachium obſidet per hyemem: Oppugnationem in ver differt. Naves proprias incendit, quas ob cauſas. Sagittarum jactus utrinque frequens.*

Oppida Dyrrachio per circuitum vicina capiuntur a Gallis. Baimundus machinas fabricat varii generis, ei rei patientiſſime intentus. Difficultas annonæ in caſtris Gallicis. Fames illic magnas edit ſtrages, adjuncta vi morbi cœliaci vulgo graſſantis: cujus cauſa ad Dei ultionem referenda. Invictus malis Baimundi animus. Oppugnare urbem incipit. Prima ejus machina arietaria teſtudo. Hujus deſcriptio. Promovetur ad murum ibique figitur. Sed brevi pondere ac agitatione arietis frangitur. Deſcriptio arietis, unde id nomen. Securitas Dyrrachienſium & ſalſa dicta in Gallos. Horum viciſſim ex deſperatione torpor. Aries Gallicus igni abſumitur. Foſſa ſubterranea a Gallis ducta, fruſtra impedire conantibus Romanis. Eluditur illa vis contrario meatu ſub terra facto. Pugna ſubterranea Dyrrachienſium cum Gallis. Artificium flammæ difflabilis pernicioſum Gallis. Tertia machina molis maximæ. Situs Dyrrachii & figura ſtructuraque mœnium ejus. Deſcriptio turris ligneæ a Gallis ædificatæ. Uſus pontium machinæ lateribus affixorum. Structores ejus turris opticen callebant: & ex ea metiebantur procul viſas altitudines. Motus vaſtæ machinæ mirabilis, & jaculatione aſſidua infeſtus. Tabulata multa armatis plena. Alexii Ducis Dyrrachii vigilantia. Dyrrachienſes contrariam turri Gallicæ machinam comparant. Ejus deſcriptio. Emiſſio ignis ſparſilis, parum utilis. Incendium turris Gallicæ late ſonorum & conſpicuum, magna clade luctuque Gallorum. Imperator ad Deabolim promovet. Conſultat ibi de ratione belli. Prælii aleam vitare conſtituit. Vias præſidiis occupat, ad commercium hoſtium cum ſuis prohibendum. Amicitiæ alimentum Epiſtola. Purgatio Alexii Auguſti adverſus cogitationes tacitas ſuſpicantium eum præ metu non auſum decernere cum Baimundo. Victoriæ incruentæ glorioſæ. Hoc tempore ratio iſta belli neceſſaria. Civilium diſſenſionum ſemina Imperator in caſtris Gallicis ſerit. Amicos Baimundi intimos ſuſpectos ei reddere ſtudens, ſpe certa plenæ victoriæ ſi cœptum perpetret. Fidos miniſtros conquirit. Exercitus quantus-vis ſine concordia infirmus. Simulatus transfuga miſſus ab Auguſto ad Baimundum. Proditionis defert fidiſſimos ipſi. Falſarum litterarum tabellariis ſalutem paciſcitur. Baimundi dolor ſtuporque ingens ad lectionem Litterarum. ſex diebus clauſus inacceſſus manet. acres ejus & variæ ſolicitudines. Tandem ſtatuit nihil mutare. Fratrem & delatos Comites eodem quo prius loco
Edit. Pariſ. pag. 375. habet. Imperator diligentiſſime hoſti aditus obſtruit. Galli undique obſeſſi. Baimundus Gidum fratrem verſus Petrulam mittit. Is Camytzen circumventum acie vincit & fugat. Multi Romanorum cæſi, inter eos Caras & Scaliarius Turcus Chriſtianus. Alyattis clades ſimilis & cædes. Cantacuzenus evocatur ex Aſia. Contra Gallos vadit, proſequente & multa monente Auguſto Myli caſtrum acriter oppugnat. Galli auxilio veniunt. Romanorum metus & fuga. Ii tamen incendunt Gallorum naves. Cantacuzenus apto loco caſtra munit. Galli regredi coacti defectu navium. Michael Cecaumenus fuſus fugatus a Gallis. Galli in loco arcto invicti: in planitie non item. Cantacuzenus contra eos aciem ſtruit. Scythæ a Gallis fuſi. Turci poſt Scythas non meliore fortuna pugnant. Alani quoque repelluntur. Re ad Triarios redacta Cantacuzenus ipſe capeſſens pugnam victores vincit. Captivos & capita cæſorum ad Auguſtum mittit. Excuſatio Annæ quod ejus ſcriptio ſatis compta non ſit. Baimundus prædatores verſus Aulonem mittit. Occurrit contra eoſque vincit Beroites, & Baimundi naves incendit. Nec eum turbat tamen. Sex millia virorum fortium in Cantacuzenum mittit. Eos Cantacuzenus imparatos deprehenſos vincit. Magna Gallorum clades. Baimundi patruelis homo procerus a Scytha puſillo captus. Cædes miſerabilis Romanarum cohortium. Gravis ob eam Auguſti dolor. Gabras & Marianus deſtinati Petrulam recuſant. Lanſulphus negligentiæ defert Claſſis duces. Baimun-

dus auxilia copioſa accipit ab Italia. Ira hinc & minæ Imperatoris in Iſaacium qui fruſtra ſatagens impedire nequit tranſitum Gallicarum navium. Imperator ad eum tabulam oræ littoralis mittit. Marianus Iſaacio ſubrogatur. Ratio cauta gerendi belli ab Imperatore inita. Baimundus undique clauſus annonæ difficultate laborat. Pacem petere cogitur. Clarelas ab eo transfugit. Peſtilentia in caſtris Gallicis. Imperator non reſpicit mentionem pacis. Baimundum ut ad ſe veniat invitat. obſides is petit & impetrat. Colloquium ejus cum Legatis Imperatoris. Honores ſibi certos paciſcitur, & utique impetrat. juramenta utrinque dantur. Tranſlatio caſtrorum Baimundi. Tabulæ nutantes Dyrrachii muris impoſitæ. quem in uſum. Baimundus excipitur honorifice ab Auguſto. Deſcriptio Baimundi. Ejus de pace tractatio initio abrupta, deinde Bryennii opera redintegrata & concluſa. Pacis inſtrumentum integrum recitatur.

ΑΛΕΞΙΑΣ ΙΓ'.

NEMO tum præſentium non miratus cum ſtupore quodam eſt inconcuſſam firmitatem mentis Auguſti. Cæterum utcumque oculis & judiciis adſtantium illa ſpecie ſecuritatis atque affectatione ſervivit: revera tamen ille nuncius magnis ſollicitudinum fluctibus ejus animum implevit.

Sollicitudo Imperatoris.

Ac tacitus de iis quæ tali articulo rerum expediret fieri multa & diverſa ſecum reputans primum omnium conſtituit, exire rurſus oportere Byzantio, belloque occurrere. Inde tamen deterrebat gravis cauſa: quod commotis contra ſe multorum animis & defectionem parturientibus, non ſatis tutum videbatur urbem regiam tali tempore deſerere.

Edit. Pariſ. pag. 376.

Metus ejuſdem a conjuratis.

Verum prævaluit denique neceſſitas rerum & famæ ratio atque officii. Ergo compoſitis quam optime potuit domeſticis urbaniſque rebus, & idoneis tum Palatio tum urbi cuſtodibus appoſitis, Magno claſſis Drungario, Eunucho Euſtathio, Cymineano, & Nicephoro Decani vulgo dicto, proficiſcitur Imperator Conſtantinopoli cum cognatis & aliis non multis; ac Kalendis ipſis Novembribus indictione prima, ſtationem extra urbem ad Geranium ſub purpureo Auguſtali ſumpſit.

Idem Conſtantinopoli proficiſcens conturbatur quod conſuetum in templo Dei Matris miraculum non viderat.

Cauſa non longius progrediendi fuit quod exeunti Dei Mater in Blachernis conſuetum miraculum non oſtenderat. Quo velut infauſto turbatus augurio procedere ulterius nolebat, quoad averſam placaret Dei genitricem, & priori ſi poſſet emendando, felicius expeditioni ſuæ auſpicium faceret.

Eam ob cauſam clam eo redit.

Igitur dies illic moratus quatuor, ſub ſolis occaſum veſtigia ſua relegens una cum Domina Matre mea, ſacrum templum Matris Virginis comitantibus perpaucis clanculum ſubit.

& tandem ſigni conſueti viſu dignatur.

Ibique conſueta hymnodia rite perſoluta, dum in preces attentiores incumbit perpetrato ſolito miraculo, voti compos & ſpe optima plenus in tabernaculum ſe recipit: dieque poſtera Theſſalonicam verſus iter intendit. Ea via, cum Chœrobacchos perveniſſet Præfectum illi oppido præpoſuit Joannem Taronitam virum domo nobilem, a puero in familiam Alexii tranſcriptum, quique diu commentarienſis aut Scribæ fidam & probatam operam Auguſto navaverat.

Chœrobacchis Præfectus Taronita.

Homo erat experrectæ indolis, rebus expediendis efficax, legum Romanarum callens, extollere ac deprædicare magnifice juſſa decretaque Imperatoris ſolitus, duntaxat ſi ea imperiali Majeſtate putaret digna; alloqui liberiori utens lingua: non ille quidem ut contumelioſe impudens in palam conviciando eſſet: ſed qui non facile acquieſceret, ac, qualem eſſe Stagirita dialecticum jubet, rationem extorqueri ſibi nulla gratia nullo metu pateretur.

Ejus dotes & laudes.

A Chœrobacchis Imperator iter promovens crebras ſubinde ad Ducem Iſaacium & ad Comites ipſius Ducem Exazenum & Hyeleam dabat litteras, quibus eos excitabat ad invigilandum attentiſſime cuſtodiæ maris ipſis creditæ, dandamque diligentem operam ut neu commeatus neu copiæ novæ ullæ ab Italia Baimundo advenirent.

Iſacius & alii quibus cuſtodia maris credita invigilare juſſi ſuo muneri.

Meſtum ubi pervenere petiit Auguſta veniam ſibi recedendi fieri & in urbem ac palatium revertendi. verum Auguſto renuente cœptum iter proſequi coacta. Euro flumine una cum eo tranſito ad Pſyllum fixis tabernaculis ambo conſederunt.

Imperatrix veniam revertendi in urbem petit nec impetrat.

pag. 377.

Novæ conſpirationis in Auguſtum auctor

Hic aliud ex alio vitæ periculum, divina nunc quoque manu ſervatus evaſit Imperator. Vir erat in Comitatu ex nobili Aroniorum genere, ſed nothorũ linea genus ducens. Is quoſdam conſpicatus infenſos Auguſto & ſeditionem meditantes, unguis aderat in ulcere, ac per ſe currentes incitans ad maturandum

A ΕΞΕΠΛΑΓΗΜΕΝ οὖν ἅπας τότε τὸ τῆς ψυχῆς Αὐτοκράτορος ἀνάστημα. Ὁ δὲ, κἂν καταφρονητικῶς πρὸς τὴν ἀγγελίαν ἐκείνην διὰ τοὺς τηνικαῦτα παρόντας τῷ φαινομένῳ ἐδόκει διατεθεὶς, ἀλλ' ἔσωθεν πολλὰ περὶ τούτου ἐκυμαίνετο τὸν λογισμόν. Καὶ δὴ δεῖν ἐλογίσατο αὖθις τοῦ Βυζαντίου ἐξεληλυθέναι, μηδὲ τὰ κατ' οἶκον αὐτοῦ καλῶς πρὸς αὐτὸν ἔχοντα πάλιν διεγνωκώς. Ὅμως τὰ κατὰ τὰ ἀνάκτορα καὶ τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων εὖ διαθέμενος, καὶ φύλακας πιστώσας τοῦτο μέγαν Δρουγγάριον τοῦ στόλου, καὶ ἐκτομίαν Εὐστάθιον τὸν Κυμινειανὸν, καὶ Νικηφόρον τὸν τοῦ Δεκανοῦ καλούμενον, ὅπως ἐκεῖσε ἔξεισι τοῦ Βυζαντίου μετ' ὀλίγων καὶ τῶν καθ' αἷμα B τούτῳ προσηκόντων, πρώτην ἄγοντος μηνὸς Νοεμβρίου, Ἐπινεμήσεως πρώτης, καὶ τὸ ἔξω Γεράνιον τὴν ἐρυθροβαφῆ καὶ βασιλικὴν καταλαβὼν σκηνήν. Ἐδεδίει δὲ ὅτι ἐξερχομένῳ ἡ Θεομήτωρ ἐν Βλαχέρναις τὸ σύνηθες θαῦμα οὐκ ἐπεδείξατο. διὰ τοῦτο ἐπὶ τέσσαρσιν αὐτοῦ που ἐμβραδύνας ἡμέραις, ἡλίου δύνοντος σὺν αὐτῇ δεσποίνῃ παλίνδρομον τὴν πορείαν ποιησάμενος, εἴσεισιν εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Θεομήτορος τέμενος μετ' ὀλίγων λεληθότως, καὶ τὴν συνήθη τελέσας ὑμνῳδίαν καὶ ἐκτενεστέρας τὰς δεήσεις ποιησάμενος, τηνικαῦτα πληρωθέντος τοῦ συνήθους θαύματος, ὑπὸ μετὰ χρηστῶν ἐκεῖθεν ἔξεισι τῶν ἐλπίδων. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν, τῆς πρὸς Θεσσαλονίκην ἥψατο. Καταλαβὼν δὲ τοὺς Χοιροβάκχους, C ἔπαρχον Ἰωάννην τὸν Ταρωνίτην προὐβάλλετο. Ἀνὴρ δὲ οὗτος τῶν εὐγενῶν, νηπιόθεν πρὸς αὐτοῦ προσληφθεὶς, καὶ ὑπογραμματεύσας αὐτῷ ἐπιπολὺ φρονήματος μὲν ὢν δραστικωτάτου, καὶ νόμων Ῥωμαϊκῶν ἐπιστήμων καὶ τὰ βασιλέως προστάγματα μεγαληγορῶν ὁπηνίκα προστάττοιτο βασιλικῆς μεγαλοφροσύνης ἐπάξια, ἐλευθέραν ἔχων τὴν γλῶτταν, καὶ οὐκ ἐπὶ ψόγῳ ἀναισχυντίας στομήμενος. ἀλλ' ὁποῖον ὁ Σταγειρίτης τὸν διαλεκτικὸν εἶναι παρακελεύεται. Ἐκεῖθεν δὲ ὑποχωρῶν, συνεχῆ τὰ γράμματα πρός τε τὸν Δοῦκα Ἰσαάκιον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, τὸν Δοῦκα φημὶ Ἐξαζηνὸν καὶ τὸν Ὑελέαν, ἐγρηγορέναι τούτους διαπαντὸς, καὶ ἀπείργειν τοὺς ἀπὸ Λογγιβαρδίας πρὸς τὸν Βαϊμοῦντον διαπλωϊζομένους ἐξέπεμπεν. Ἐπεὶ δὲ τὸν Μέστον D κατειλήφει, ἡ μὲν Αὐγοῦστα πρὸς τὰ βασίλεια ἐπαναστρέψαι ἠβούλετο, ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ προσωτέρω ταύτην βαδίζειν παρεβιάζετο. Καὶ δὴ περάσαντες ἄμφω τὸν Εὖρον καλούμενον ποταμὸν κατὰ τὸν Ψύλλον τὰς σκηνὰς ἐπήξαντο. Ὁ δὲ, ἄλλον φόνον πεφευγὼς ἐντεῦθεν μικροῦ περιπεπτώκει ἂν εἰ μή τις θεία χεὶρ τοὺς μιαιφόνους ἐκείνους ἀπεῖρξε τοῦ δράματος. Ἀνὴρ γάρ τις ἐς Ἀρωνίους ἐκείνους ἀπὸ μητρὸς ἀνέλκων τὸ γένος, κἂν ἐκ νόθων κατήγετο, πρὸς φόνον τοῦ στασιάζον τοῦ Αὐτοκράτορος μέρος παρέθηγε. Κεκοινώνηκε δὲ τοῦ

ἀπορρήτως καὶ πρὸς τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Θεόδωρον. Εἰ δὲ καὶ ἕτεροι τῶν στασιαζόντων συνίστορες τοῦ τοιούτου δράματος ἦσαν λέγειν οὐ βούλομαι. Ὅμως δὲ Σκύθην ἀργυρώνητον τὴν κλῆσιν Δημήτριον αὐτουργὸν τοῦ φόνου παρεσκευάσαντο. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ τούτου δεσπότης Ἀαρὼν πέρας τοῦ σκεπτομένου τὴν τῆς βασιλίδος ὑποχώρησιν θέμενος, ὡς ἐντεῦθεν εὐκαιρίας ὁ Σκύθης δραξάμενος κατὰ τῶν τοῦ Βασιλέως λαγόνων ὠθήσει τὸ ξίφος, ἢ ἐν στενῷ περιτυχὼν ἢ καὶ ὑπνώττοντι λαθών. Καὶ ὁ Δημήτριος φόνιον πνέων τὸ σιδήρειον ἔθηγε, καὶ τὴν μιαιφόνον δεξιὰν ηὐτρέπιζε. Ἀλλά τι καινὸν κἀνταῦθα ἡ δίκη δραματουργεῖ. Καὶ γὰρ ἐπεὶ οὐ ταχὺ τοῦ Βασιλέως ἡ βασιλὶς ἐχωρίζετο, ἀλλὰ συνείπετο ἡμέραν ἐξ ἡμέρας τοῦ Αὐτοκράτορος αὐτὴν ἐπισύροντος, οἱ μιαιφόνοι ἐκεῖνοι τὸν ἀνύσταχτον τοῦ Αὐτοκράτορος φύλακα τὴν βασιλίδα φημὶ ἔτι ἐμβραδύνουσαν ὁρῶντες, ἐκκακήσαντες, φάμουσά τινα γράψαντες κατὰ τὴν τοῦ Βασιλέως ἔρριπτον σκηνήν. οἱ δὲ ταῦτα ῥίπτοντες ἔκδηλοι τέως οὐκ ἦσαν. Δηλεῖ δὲ ἡ λέξις τὰ φάμουσα λοιδορήματά τινα ἔγγραφα τῷ Αὐτοκράτορι τὴν πρόσω πορείαν ξυμβουλεύοντα, τῇ δέ γε Αὐγούστῃ τὴν πρὸς τὸ Βυζάντιον. ἅπερ καὶ ὁ νόμος τιμωρίαις βαρυτάταις κολάζει, αὐτὰ μὲν ἀναλίσκων πυρί, τοὺς δὲ ταῦτα τολμῶντας ποιναῖς καθυποβάλλων παλαμναιοτάταις. Ἀστοχοῦντες γὰρ τοῦ σκοποῦ, εἰς τὴν τῶν φαμούσων φλυαρίαν κατέπιπτον. Μετὰ γὰρ τὸ ἀριστῆσαι τὸν Αὐτοκράτορα τῶν πολλῶν ὑποχωρησάντων, μόνου δὲ τοῦ τότε τυχόντος τοῦ Ῥωμανοῦ τοῦ ἐκ Μανιχαίων, καὶ Βασιλείου ἐκτομίου τοῦ Ψύλλου, καὶ Θεοδώρου τοῦ ἀδελφοῦ Ἀαρὼν εὑρέθη αὖθις φάμουσον ὑπερριμμένον τῇ τοῦ Βασιλέως κλίνῃ, πολλὴν τὴν κατὰ τῆς βασιλίδος περιέχον καταδρομήν, ὅτι χάριν συνέπεται τῷ Βασιλεῖ, καὶ μὴ τάχιον πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐπαναστρέφοι. Τοῦτο γὰρ ἦν αὐτοῖς τὸ σκοπούμενον ἄδειαν πᾶσαν ἐγχειρεῖν. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ γνοὺς τὸν ῥίψαντα, καὶ θυμοῦ πλησθεὶς ἔφη. Τοῦτο Ἐγώ, ἢ Σύ, πρὸς τὴν βασιλίδα ἀπονεύσας, ἢ τὶς τῶν παρόντων ἔρριψε. Κάτωθεν δὲ οὕτως ἐπεγέγραπτο. Ταῦτα ὁ μοναχὸς ἐγὼ γράφω, ὃν σύ, Βασιλεῦ, τὸ παρὸν οὐ γινώσκεις, ὄψει δέ με ἐν ὀνείροις. Κωνσταντῖνος δέ τις ἐκτομίας ἐπὶ τραπέζης πατρῷος τοῦ Βασιλέως θεράπων, τῇδε βασιλίδι τηνικαῦτα ὑπηρετῶν, περὶ τρίτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἔξω τῆς σκηνῆς ἱστάμενος καὶ τὴν συνήθη τελῶν ὑμνῳδίαν ἀκούει τινὸς βοῶντος. Εἰ ἐγὼ οὐ προσελθὼν ἀπαγγείλω τὰ παρ' ὑμῶν βεβουλευμένα ἅπαντα καὶ αὐτὰ δὴ τὰ παρ' ὑμῶν ῥιπτόμενα φάμουσα φαυλίσω, μηδείς με μετὰ ἀνθρώπων λογιζέσθω. Ὁ δὲ εὐθὺς τὸν ἴδιον οἰκέτην ἐπέταξε τὸν φωνοῦντα ἄνθρωπον ἀναζητῆσαι. Καὶ ὃς ἀπελθὼν καὶ τὸν τοῦ Ἀαρὼν οἰκέτην γνωρίσας Στρατήγιον, αὐτὸν συμπαραλαβὼν ἄγει πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης, καὶ παραχρῆμα προσελθὼν, ἀπαγγέλλει ὅσαπερ συνῄδει. Οὗτος δὲ συμπαραλαβὼν αὐτόν, ἀπῆλθε πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα. ὑπνοῦντες δὲ τηνικαῦτα οἱ Βασιλεῖς. Ἐντυχὼν δὲ Βασιλείῳ τῷ ἐκτομίᾳ, κατηνάγκασεν ἀπαγγεῖλαι τὰ περὶ τοῦ Στρατηγίου τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Ἀαρὼν ῥηθέντα. Ὁ δ' εὐθὺς εἰσελθὼν καὶ αὐτὸν

A facinus urgebat. Communicaverat neſarium arcanum fratri ſuo Theodoro. utrum vero ſeditioſi omnes reliqui tragici cœpti ac conſilii iſtius participes quoque ac conſcii fuerint, nolo dicere. Tamen conſtat Scytham emptitium Aaronis ſervum illius, nomine Demetrium, ab iis ad cædem perpetrandam ſubornatum. Porro huic barbaro ſicario Aaron ſuus dominus de communi videlicet ſententia conjuratorum, mandaverat, Auguſtæ diſceſſum opperiretur, cito futurum, ut rebantur. Illa cuſtode amota ſtatim opportunitatem adfuturam tranſigendi negotii offerendique parricidii Auguſto, vel deprehenſo uſpiam in anguſtiis, vel dormienti reperto: quos ad furiales uſus mancipium deteſtabile telum anceps a domino acceptum paratus occaſioni geſtabat. Sed Deo haud dubie protegente Chriſtum ſuum, perturbavit primum ſcelerata conſilia opinione longior Auguſtæ in contubernio Imperatoris mora. Itaque diſſimulare non valentes quam importuna ipſis ea res accideret, famoſum ſcriptum in Auguſtale projecerunt, contumelioſis maledictis plenum ferme ad id, prout apparebat, excogitatis, quo Imperatori progreſſum ulteriorem, Imperatrici reditum in urbem ſuaderent. Gravis in hoc genus ſeveritas legum eſt, chartis quidem iſtis infamibus rogum decernens; auctores vero ac diſſeminatores atrociſſimis ſceleſtiſſimorum ſubjiciens pœnis. Quarum metu qui primum libellum ſparſerant conati quam occultiſſime id facere, haud difficulter feſellerant in alia intentos omnia. Cæterum cum velut ex ſucceſſu audacia creviſſet, commotis jam & excitatis bonis omnibus indignitate ſatiræ prioris, alia ecce in cœnacula Auguſti poſt ejus prandium jacitur, cum pleriſque alio digreſſis, eſſent ibi tantum Romanus e genere Manichæorum, Baſilius Eunuchus cognomento Pſyllus, & Theodorus Aaronis frater. Sublatus libellus ex eo in quem erat furtim abjectus loco ſub Imperatoris menſam deprehenſus eſt, in eamdem quidem ſententiam ſcriptus, ſed plus aliquanto veneni fundens in Auguſtam, quam lacerabat dictis mordacibus, quod caſtra ſequeretur mulier; & non ſe ocyus in urbem & gynæceum ad ſuam ſe colum lanamque conferret. Senſit Imperator a quo projectum eſſet famoſum ſcriptum. & iram qua æſtuabat non totam promens, ſic ad Auguſtam ait, *aut ego, aut tu, aut aliquis horum qui adſunt ſcriptum hoc projecit.* Hæc erat porro ſubſcriptio libelli. *Hæc ſcribo ego Monachus, quem tu Imperator, nunc quidem haud noſti: verum in ſomnis me videbis.* Contigit deinde ut Conſtantinus quidam Eunuchus menſæ curandæ præpoſitus, paternus famulus Imperatoris, qui tunc vice ſua in parte ſui muneris Imperatrici miniſtrabat, circa tertiam noctis cuſtodiam ſtans extra tabernaculum, & conſuetam hymnodiam celebrans, audiret quemdam contenta voce ſic ajentem: *niſi ego Imperatorem adiens conſulta decreta veſtra omnia & ſparſiones famoſorum ſcriptorum prodidero, velim me nullum hominem putetis.* Commonitus hac voce Conſtantinus ſervum ſibi adſtantem ire jubet: & eum qui erat locutus perquiſitum ad ſe ducere. Prehenſus is ſtatim agnituſque eſt Strategius Aaronis domeſticus famulus, qui ad menſæ Præfectum haud invitus ductus, quæcumque ſciebat ſtatim aperuit. Hoc ille ſecum aſſumpto ad Imperatorem ibat intempeſta tum adhuc nocte cum Auguſta dormientem. at prius occurrit Baſilio Eunucho, cui quid afferret, quove Strategium Aaronis hominem tali hora duceret percontanti, expoſuit,

Aaron conſorte ſceleris fratre ipſius Theodoro.

Demetrius Scytha paratus ſicarius.

Diſceſſum Auguſtæ opperitur.

Mora ejus in comitatu conjuratos turbat.

Qui famoſum in eam & Imperatorem ſcriptum vulgant.

Latere ſtudentes ipſi pœnarum metu.

Alter famoſus liber ſub menſam Auguſti a Theodoro jacitur.

Quid is in Auguſtam deblateraret.

Edit. Pariſ. pag. 378.

Conſtantinus Eunuchus prehenſo Strategio Aaronis famulo auctores libellorum famoſorum detegit.

B C D E

uti ſe habebant, omnia. Quibus auditis Baſilius tanti momenti rem putavit, ut vel tali tempore intromittendi homines ad Auguſtum viderentur. Non diu fuit Strategius vexandus. Confeſtim interrogatione prima de famoſis chartis & de cædis apparatu quæ ſciebat protulit: *Herus*, inquiens, *meus Aaron conjuncto conſilio cum aliis quorum tua Majeſtas arcana odia inſidiaſque non penitus ignorat, compararunt tibi ſicarium Demetrium conſervum meum, gente Scytham, natura crudeliſſimum, robore lacertorum gladiatorio, audacia nihil aggredi dubitatura, ferini plane ac immane quam inhumani hominem animi: cui, quos dixi, viri gladio tradito ancipiti, parricidale hoc mandatum dedere: Te accederet & tempore captato ferrum in viſcera ſacræ tuæ perſonæ audacter mergeret.* Non erat ad delationes credulus Auguſtus. Ergo huic tum, *Vide*, inquit, *ne quæ narras odio in tuos aliquo herum conſervumque finxeris, emerget, ſi neſcis, veritas malo utique tuo ſi falſo & calumnioſe convincaris accuſaſſe.* Ad ea ſervus conteſtatus ſe comperitiſſima dixiſſe, ducere igitur juſſus eſt Eunuchum Baſilium ut chirographa ipſa chartarum famoſarum, quæ ubi eſſent ſe ajebat ſcire, ipſi oſtenderet tollenda. Eunt ambo hora eadem in Aaronis tabernaculum, ſopitis ibi cunctis. Inde ſervus ſublatam militarem peram litteris fartam Baſilio tradit. Poſtquam illuxit evolutis Imperator chartis illis indicia paratæ ſibi necis haud dubia comperit. Scribit mox ad eos quos gerere curam rerum Conſtantinopoli ſe abſente juſſerat, mandans ut quamprimum Aaronis matrem exulatum Chœrobacchos amandarent. Ipſe Aaronem * * * Theodorum vero fratrem ejus in Anchialum relegavit. Hæc Imperatorem diebus quinque ſubſiſtere in via coegere. Theſſalonicam ubi pervenit tandem, quo ex omni parte accitæ copiæ convenerant, opportunum factu duxit inſtruere in campo aciem. datoque ad id ſigno, repente legiones per ſuas quæque cohortes, globos, ac manipulos, ductoribus ordinum præeuntibus, ſignisque ſublatis armatæ ac procinctæ conſtitere. Pars mediam ipſam conflabant aciem & phalangis quaſi corpus contexebant: pars in ſubſidia ſervati ſubmotique ſequebantur a tergo claudentes agmen. Terribilis ad aſpectum ſpecies, confertam conteſſerationem clypeorum & locis tuendis obſervandiſque diſtantiis certæ conſtantia figuræ nuſquam hiantem, ubique minacem, & nihilo minorem quam muri ſolidiſſimi aut arcis aggere munitæ firmitatem oſtentantem, intueri licebat belli molem. Fulgurabat late galearum ſole repercuſſus ſplendor, & vibratæ haſtarum horrentium cuſpides velut ſitientes ſanguinem & membra quæ foderent quærentes, terrificum micabant. Ipſi qui tela quatiebant milites immoti inconcuſſique perſtabant ænearum more ac mole ſtatuarum deſcriptum ſibi quiſque obtinentes locum. Sic diſpoſitam Imperator aciem coram moderans, dato ſigno decurrere, tum reflecti: modo ad lævam atque in clypeum divertere. modo dextra in haſtam erigi jubebat: variiſque imperiis motus varios ſcuti gladiique, varias nutu vario conformationes cuneorum, ſimulacraque prælii ciebat. Explorato in hunc modum exercitu tyrones ſegregat ab aliis & propriis aſſignatos ducibus erudiri ab iis otioſe ac exerceri curat. Aptos autem delegerat atque idoneos in primis formatores rudium Juvenes ex toto exercitu delectos fere quos ipſe a puero nutritos apud ſe militares artes per ſe docuerat, adoleſcentes ſtatura regia, heroica for-

Delatio Strategii.

Aeqvitas Auguſti non temere accuſationibus fidem habentis.

Chartæ Aaronis conjurationis manifeſta indicia continentes deferuntur ad Imperatorem.

Edit. Pariſ. pag. 379.

Pœna in convictos reos.

Exercitus in aciem eductus.

Terribilis & præclara ejus ſpecies.

Meditationes militares.

Tyrones exercendos curat Imperator.

A εἰσάγει τὸν Στρατήγιον. ὃς ἐπειδὴ καθάπαξ εἰς ἐρωτήσεις ἐληλύθει, ἅπαν τὸ δρᾶμα τῶν φλυάρων φαμώσων τὸν τε φόνε δραματουργὸν καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν εἰς σφαγὴν τε Βασιλέως παρεσκευασμένον σαφῶς ἀνεκάλυψε. Ο γὰρ ὁ ἐμὸς, φησί, δεσπότης Ααρὼν μεθ' ἑτέρων οὓς οὐδ' ἡ σὴ βασιλεία παντάπασιν ἠγνόηκε, καὶ τῆς σῆς, Βασιλεῦ, ζωῆς μελετήσαντες καθῆκαν σοι φονέα Δημήτριον τὸν ἐμαυτε σύνδουλον, ἄνδρα Σκύθην μὲν τὸ ἔθνος, φονικώτατον δὲ τὴν γνώμην, τὰς βραχίονας καρτερὸν, πρὸς πᾶν ὁτιοῦν τολμηρότατον, καὶ τὴν ψυχὴν θηριώδη καὶ ὠμότατον. Τούτῳ ξίφος ἐγχειρίσαντες ἀμφηκες, παρήγγειλαν παραγγελίαν τοιαύτην ἀπάνθρωπον, ὡς ὁμόσε προσελθόντα μετὰ θράσους ἀκατασχέτου, ἐμβάψαι τοῖς βασιλικοῖς

B σπλάγχνοις τὸ ξίφος. Ο δὲ Βασιλεὺς, καὶ γὰρ οὐκ ἦν εὔκολος τοῖς τοιούτοις πιστεύειν, μὴ γάρ τινα φησὶν, ἀπεχθείας πρὸς τὰς σὰς δεσπότας, καὶ πρὸς τὸν σεαυτε ὁμόδουλον τὴν κατηγορίαν ταύτην συμπλέκεις, ἀλλὰ τ' ἀληθῆ πάντα καὶ ὅσα σύνοιδας ἐξόρκου. Εἰ δ' οὖ, καὶ ἀλοίης ψευδόμενος, οὐκ εἰς καλὸν τὰ τῆς κατηγορίας σοι ἀποστήσεται. Ἐκεῖνος δὲ ἐνισάμενος ἀληθῆ λέγειν, παραδίδοται πρὸς τὸν ἐκτομίαν Βασίλειον, ἵνα πως τὰς φλυάρους χάρτας ἐπιδοίη πρὸς αὐτόν. Ο δὲ παραλαβὼν τοῦτον καὶ ἀπελθὼν εἰσάγει εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ααρὼν, πάντων κοιμωμένων, καὶ ἀναλαβό-

C μενος ἐκεῖθεν πήραν τινὰ στρατιωτικὴν μεστὴν γραμμάτων δίδωσι τῷ Βασιλεῖ. Αὐγαζούσης δὲ ἤδη τῆς ἡμέρας, θεασάμενος τὰ τοιαῦτα γράμματα ὁ Βασιλεὺς καὶ ἐγγὺς τὸν κατ' αὐτε μελετώμενον φόνον, τὴν μὲν μητέρα τε Ααρὼν προσέταξε τοῖς τὰ τῶν κοινῶν διοικοῦσι ἐν τῇ πόλει περιορισθῆναι εἰς Χοιροβάκχους. τὸν δὲ Ααρὼν * * * * * τὸν δὲ Θεόδωρον τὸν αὐτάδελφον αὐτοῦ εἰς Ἀγχίαλον. Ταῦτα τὸν Βασιλέα τῆς πρόσω πορείας ἐπὶ πέντε ἡμέραις ἀπεῖρξεν. Ἐν δὲ τῷ πρὸς Θεσσαλονίκην ἀπέρχεσθαι, ἐπεὶ ἁπανταχόθεν συνηλαύνετο ἐς ταυτὸν τὰ τάγματα, δεῖν ἐλογίσατο σύνταξιν ποιῆσαι εἰς πολέμου

D σχῆμα ἐξεικονισμένην. καὶ αὐτίκα κατὰ λόχους αἱ φάλαγγες ἵσταντο, καὶ οἱ λοχαγοὶ προὐβέβληντο, καὶ τῶν οὐραγῶν ἡ τάξις ἐφείπετο, καὶ οἱ τὸ μέσον τῆς φάλαγγος ἀναπληροῦντες εἱστήκεισαν ἅπαντες τοῖς ὅπλοις μαρμαίροντες. Καὶ ἦν φοβερὸν θέαμα ἐκεῖνο τὸ σύνταγμα, καὶ καθάπερ τι τεῖχος πόλεως ἀλλήλοις συνηρμοσμένοι. Εἶπες ἂν χαλκοῦς ἀνδριάντας ὁρᾶν, καὶ αὐτοχύτους ἐπὶ τοῦ πεδίου τινὰς στρατιώτας σύμπαντας ἀτρεμεῖν, μόνων τῶν δοράτων κραδαινομένων, καὶ ὥσπερ ἐπιθυμούντων χρωτὸς ἅψασθαι. Ταύτην τὴν σύνταξιν ὁ Βασιλεὺς ποιησά-

E μενος καὶ κινήσας αὐτὴν καὶ ὑποτυπωσάμενος, πῶς μὲν ἐπὶ δόρυ, πῶς δὲ ἐπὶ ἀσπίδα κινοῖτο, τὴν νέηλυν στρατιὰν ἐκ τῆς συντάξεως πάσης ἀπολεξάμενος, καὶ οὓς μᾶλλον αὐτὸς ἀνεθρέψατο, καὶ τὰ στρατιωτικὰ ἐξεπαίδευσεν, ἀρχηγοὺς στρατευμάτων κατέστησε. Ἦσαν δ' οὗτοι ξύμπαντες τριακόσιοι, πάντες νέοι καὶ ἀμη-

κῆς σφριγῶντες τὸ σῶμα, καὶ ἕκαστος τότε ἀρτίχνους τὸ γένειον. Πάντες δὲ καὶ τόξον ἐντεῖναι δεξιώτατοι, καὶ κραδαίνειν δόρυ στεῤῥότατοι, ἐκ διαφόρων μὲν γενῶν συνηθροισμένοι, ἐξ ἁπάσης δὲ τῆς Ῥωμαϊκῆς στρατιᾶς, στρατιά τις οὖσα ἔκκριτος, ὑπὸ στρατηγῷ τῷ Βασιλεῖ ταττόμενοι. τῷ αὐτῷ γὰρ καὶ Βασιλεῖ καὶ στρατηγῷ καὶ διδασκάλῳ ἐχρῶντο. Τούτων οὖν ἀπολεξάμενος αὖθις τοὺς δεξιωτέρους καὶ ξυνταγματάρχας χειροτονήσας ἐπὶ τὰ τέμπη πέμπει, δι' ὧν ἔμελλε τὸ βαρβαρικὸν στράτευμα διελθεῖν. Ἐκεῖνος δὲ ἐν Θεσσαλονίκῃ τὴν παραχειμασίαν ἐποιεῖτο. Ἐπεὶ δὲ καθάπερ ἔφημεν, ὁ τύραννος Βαϊμοῦντος μετὰ βαρυτάτου στόλου διεπεραιώσατο ἐκεῖθεν ἐνθάδε πρὸς τὰ ἡμέτερα, καὶ τὸ Φραγγικὸν ἅπαν στράτευμα κατὰ τῶν ἡμετέρων πεδιάδων ἐξέχει, συνταξάμενος ἐκεῖθεν ἔρχεται κατὰ τῆς Ἐπιδάμνου. Εἰ μὲν δύναιτο καὶ αὐτοβοεὶ αἱρήσων αὐτήν, εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ τειχομάχοις μηχανήμασι καὶ πετροβόλοις ὀργάνοις τὴν ὅλην πόλιν παραστησόμενος. Ὁ μὲν οὖν σκοπὸς αὐτῷ οὗτος. Ηὐλίσατο δὲ ἀντικρὺ τῆς πύλης τῆς κατὰ τὰς ἀνατολὰς ἀνεῳγυίας, ἧς ὕπερθεν ἵππος ἐστὶ χαλκοῦς, καὶ κατασκοπήσας τὸ πολιορκεῖν ἤρξατο, χειμῶνα μὲν οὖν ὅλον ἐπινοούμενος καὶ πανταχόθεν ἐπιβλέπων οὗπερ ἁλώσιμον ἐστὶ τὸ Δυῤῥάχιον. Ἔαρος δὲ διαγελῶντος, ἐπειδήπερ καθάπαξ παραυτίκα διαπεράσας, πυρὶ παραδέδωκε τάς τε φορταγωγοὺς αὐτοῦ νῆας καὶ τὰς ἱππαγωγοὺς καὶ ὡς οὕτως εἰπεῖν στρατιώτιδας. τοῦτο μὲν, καὶ στρατηγικόν τι μηχανώμενος, ἵνα μὴ ὁρῴη πρὸς θάλατταν τὸ στράτευμα τοῦτο, τοῦτο δ' ὅτι καὶ καταναγκάζοντος αὐτὸν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου, ὅλος πρὸς πολιορκίαν ἀπέβλεψε, κύκλῳ περιχεάμενος τὸ βαρβαρικὸν στράτευμα τὰ πρῶτα, καὶ ἐν ἀκροβολισμοῖς ὤν. Ἐπετοξάζοντο δὲ τούτους καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος, ποτὲ μὲν πυργόθεν ἀπὸ τοῦ Δυῤῥαχίου, ποτὲ δὲ καὶ πόῤῥωθεν ἀποστέλλων τινὰς ἀποσπάδας τοῦ Φραγγικοῦ στρατεύματος, ἐπολέμει τε καὶ ἐπολεμεῖτο. Τήν τε γὰρ Πετρούλαν ἐχειρώσατο καὶ τὸ λεγόμενον Μύλου Πόλισμα ὑπερκείμενον ποταμοῦ Διαβόλεως, καὶ ἄλλα τὰ τοιαῦτα πέριξ τῆς πόλεως Δυῤῥαχίου τυγχάνοντα, πάντα πολέμου νόμῳ κατεκληρώσατο. Ταῦτα μὲν γὰρ ἐποίει πολεμικῇ δεξιᾷ. ἠρχιτεκτόνει δὲ ἐν τοσούτῳ καιρῷ τὰ πολεμικὰ μηχανήματα, χελώνας κατασκευάζων πυργοφόρους, καὶ κριοφόρους, καί τινας ὀρυκτίδας καὶ ἄλλας χωστρίδας ὅλον χειμῶνα καὶ θέρος ἐργαζόμενος καὶ καταπλήττων καὶ ἀπειλῇ, καὶ τοῖς πράγμασι τοὺς καταπλῆγας ὄντας ἀνθρώπους. Ἀλλ'

A ma, lacertoſos, habitudine corporis athleticæ. prima lanugine mentum ſignantes, omnes numero trecentos, quibus nemo dexterius arcum tenderet, nemo vehementius haſtam intorqueret. Cohors hæc erat egregia vario ex genere, moroſo delectu, militaris una commendatione ſpeciei ac roboris præcipui collecta: flos delibatus univerſæ Romanæ militiæ. Hoc ſibi velut peculium proprie habere gaudebat Imperator. horum ſe ducem ferebat. hos docebat verbo, cum his batuere meditarique in campo præliorum artes volupe ducebat. his denique in occaſionibus majoris aleæ ac momenti potiſſimum fidebat, prout tunc quoque demonſtravit: nam ſelectos ex iſto numero probatiſſimos quoque Duces copiis præfecit miſſis ad anguſtias obtinendas vallium qua hoſtilis exercitus penetrare poterat interi ſua vitalia velut ipſa Romanæ ditionis, quod prohibitum in primis oportebat. Ipſe ordinandis e propinquo intentus omnibus Theſſalonicæ copias ſecum reliquas in hybernis tenuit. At Tyrannus Baimundus trajectu feliciter cum pleniſſima claſſe freto Italiæ, expoſitiſque in Romanam ditionem Francicis copiis omnibus, initium gerendarum rerum ab Epidamno ducere conſtituit. Ex primis ergo illis littoralibus caſtris itinere pronunciato Dyrrachium verſus infeſtus movet, vel terrore ipſo ſui primo) nihil enim non ſperabat) debellaturus civitatem; vel manu & machinis expugnaturus. Tali deſtinatione ac conſilio locum caſtris capit e regione Orientalis Dyrrachii portæ, ſupra quam equeſtre ſignum ex ære viſitur. Hinc explorata omni luſtrataque civitate, locique muri debilioribus aut ad ſpes conatuſque oppugnantium ſeſe commodius præbentibus, obſervatis, obſidere urbem ſtationibus circum deſcriptis ſuorum cœpit. Oppugnatio in ver inſequens dilata. Tunc curarum primum omnium, ut naves onerariæ & hippagines quibus ad commeatus equoſque deportandos ex Italia Galli uſi fuerant, ſuccenderentur. Duplex ejus conſilii ratio erat. Prior, ne reſpectarent patriam milites, fugæque oſtio aperto, ſibi parcere quam prodigere animas mallent, ſi ducia conatibus bellicis nimium quantum nocitura: Altera, quod Romana claſſe obtinente maria præſidio erat opus iſtis navibus ut ne incurſionibus noſtrorum expoſitæ ad prædam relinquerentur. Quia vero erat melius copias ſi nul univerſas nulla decerpta parte uni obſidioni vacare, neceſſitas tuendarum cum iſto incommodo navium, earum conſumptione lucrifacta eſt. Omnes deinde copiæ vallis undique fixis metatiſque ſedibus Epidamno circumfuſæ, non aliam interim admovebant vim quam miſſilium procul jaciendorum. Reſpondebant non ſegniter Dyrrachienſes remiſſis ad Gallos nihilo minus liberali copia ſagittis; ſive de murorum pinnis, culminibuſque turrium ac propugnaculorum ſummis aggeribus collineantes in Francos; ſive in campum auſi juſtam aciem educere, pugnam ex plano cientes. Dabat operam interim pro ſua militari prudentia Baimundus omnem ut late circum ſibi regionem ſubjiceret minutis illic ſitis ſubigendis urbibus. Eam ad rem cohortes aliquot exercitus Francici caſtris eductis vagari circum jubebat. Hæ Petrulam & quod vocant Myli Poliſma ſive oppidum, locoſque alios aliquot ejuſmodi Dyrrachio finitimos occuparunt, plane ut jam omni ex parte concluſa circumventaque Epidamnus eſſet. Hæc per ſuos vi & manu foris, alia ipſe intus in caſtris non minus ad ſpem utrumque belli opportuna faciebat. Architectabatur videlicet toto illo tanto tempore bellicas machinas, teſtudines moliens partim turribus geſtandis muroque admovendis aptas, partim in uſum ſtructas inferendi librandique arietis quo mœnia & propugnacula quaterentur, partim accomodatas iis tegendis qui vel terra egerenda cuniculos moliuntur, vel foſſa opplent & coæquant ingeſto aggere. In iis mirum quanta diligentia conſtantiaque non per hyemem dumtaxat totam quanta eſt, ſed per inſequentem etiam æſtate n eſt verſatus, mirantibus haud dubie hominibus & ad tantorum apparatus operum ac minas terrore non vano ſtupefactis: quamquam

Trecenti Iuvenes fortiſſimi ab A ipſo militiam docti.

Ex iis Duces præficit præſidiis claudendorum Romanæ ditionis.

Edit. Pariſ. pag. 380.

Baimundus Dyrrachium obſidet per hiemem.

Oppugnatio-[illegible] in ver diſfert.

Naves proprias incendit.

Quas ob cauſas.

Sagittarum jactus utrimque frequens.

Oppida Dyrrachio per circuitum vicina capiuntur a Gallis.

Baimundus machinas fabricat varii generis.

Et rei patientiſſime intentus.

Difficultas annonæ in caſtris Gallicis.

ad extremum nihil horum Romanam eluctari fortitudinem valuit. Interim laborare Baimundus cœpit difficultate annonæ. Ubi enim abſumpta ea ſunt quæ prima exſcenſione

Edit. Pariſ. pag. 381.

prædis circa Dyrrachium agendis fuerant corraſa, nihil jam commeatuum inferri caſtris Gallicis poterat, illinc occluſo mari & Romanis late infeſſo claſſibus; a terra vero anguſtiis montium, & cæteris circum viis omnibus quæ ab interiori Romania Epidamnum ducunt valido undique præſidio

Fames illic magna edit ſtrages.

præoccupatis. Inde adeo gravis incubuit in Gallos fames, magnumque hominum magnum equorum numerum alimentorum inopia conſumpſit. Acceſſit ad mali cumu-

Adjuncta vi morbi cœliaci vulgo graſſantis.

lum popularis alvi morbus, quem vocant cœliacum, cujus cauſa quidem naturalis ferebatur, ciborum uſus inſalubrium, puta milii. cæterum ego ad Dei vindictam retu-

Cujus cauſa ad Dei ultionem referenda.

lerim, injuſtam vim latrocinii barbarici ſupplicio repræſentato coercentem: & multitudinis ſuo tumentis numero, ac ſuperba virium fiducia ſubnixæ, faſtum ſimul roburque magna ejus proſtrata parte minuentem. Cæterum quantacumque fuit illa calamitas levis profecto & momenti nullius obfirmato & atroci Tyranni animo eſt viſa. quippe nihil ejus admonitu de minis illis inſolentibus remittentis quibus omnem ſe

Invictus malis Baimundi animus.

terram deleturum jactabat. Neque illum tamen non pungebat mali ſenſus: verum mentis ferocia adverſus infortunium obnixus alias atque alias ſecum rimabatur cœpti patrandi rationes: ac plane in omnia ſe verſans inſtar ictæ ſerpentis aut vulneratæ feræ beſtiæ in ſelpſum incurrebat, miſere anxiis & furioſe turbidis motibus ſeſe circumagens. Tandem uti diximus pacatæ deditionis deficiente ſpe, ad oppugnationem totum impetum confert. Prima machinarum

Oppugnare urbem incipit.

omnium ad Orientalem admota urbis partem eſt arietaria teſtudo mirandæ atque ad

Prima ejus machina arietaria teſtudo.

aſpectum terribilis formæ; ſtructuræ vero non enarrabilis. Moles erat non lata illa quidem; cæterum alte in quadrum ſurgens, figura quam parallelogrammum artifices vocant. Rotæ undique ſubditæ mobilem omnem in partem machinam reddebant. porro ejus & verticem & latera bovino co-

Quæ deſcribitur.

rio tegebantur intime applicito apteque conſuto, nec eo ſimplici, ſed more ſcutorum Homericorum ſepties geminato. Tali tectorio ſatis protectæ coſtæ vertexque operis adverſus hoſtiles quaſvis injurias videbantur. Jam intra ſuggeſtum hunc expedito libramine ſuſpenſus aries: ſicque moles promota murum verſus, innumerabili multitudine contis a tergo eam quibuſdam protrudente. Ut ad idoneam muri diſtantiam

Promota ad murum ibique fixa.

ventum eſt, ſubtractis rotis defixa firmiſſime machina terræ; impactis fundata tignis eſt quo ſuccuſſionibus arietantis trabis innoxie ſuſtinendis par eſſe poſſet. Tum vero adhibiti viri robuſtiſſimi qui totis lacertis

Sed brevi pondere ipſo ac agitatione arietis confracta.

arietem in murum impingerent, nulla requie continuatis impulſibus. In quo fiebat quidem ut murum delibaret impacta trabs: verum cum offenſione ſolidæ frontis ſumma vi repulſa eo unde venerat multiplicatum impetum referret, non fere minus domicilio nocebat ſuo: mire illud ac miſere deartuans vehementiſſimis iſtis reciprocationibus alternorum motuum. Bellicus hic aries tignum

pag. 382.

oblongum eſt armatum ære ac ferreis infeſtum cornibus caput agitans ad ſubverſio-

Deſcriptio arietis.

nem ædificiorum quibus arte libramentorum ac conatu lacertorum impingitur. Id inſtrumentum qui primi excogitaſſe circa Gades feruntur veteres merito arietem vocarunt ab eo ipſo animali unde ideam atque imaginem inventi ſumpſerant. Etenim arie-

Unde nomen ſumpſerit.

tes notum eſt vegeta juventute petulantes in ſeſe mutuo per ludum contrariis incurrere frontibus validiſque ac ſonoris ictibus offendere invicem adverſus. Cæterum obſervata Dyrrachienſes machinæ inutilita-

A ὅτι γε καὶ Ῥωμαϊκὴν ἀνδρείαν ἠδυνάτο καταπαλαίειν. δυστυχῶς δὲ αὐτῷ ἀπηντήκει καὶ τὰ πρὸς ἀποτροφὴν, ὅσα μὲν γὰρ προὐφηρπάκει ἀπὸ τῆς πέριξ τοῦ Δυρραχίου, τούτων ἀνήλωτο. Τὰ δ' ἀφ' ὧν ἤλπιζε κομισθῆναι οἱ προκατασχόντες τὰ τέμπη καὶ τὰς ἐξόδους, καὶ αὐτὴν δὴ τὴν θάλατταν οἱ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος ἀπεκώλυον. κἀντεῦθεν λιμὸς ἀθρόως ἐπιφοιτήσας τούς τε ἵππους καὶ τοὺς ἀνθρώπους ὁμοῦ διέφθειρε, μὴ ἐχόντων μήτε τῶν ἀνθρώπων τροφήν. Προσεπετίθει δὲ τῷ βαρβαρικῷ τούτῳ στρατεύματι καὶ κοιλιακή τις διάθεσις, τῷ μὲν δοκεῖν ἀπό τινος ἀπροσφόρου σιτήσεως φημὶ δὴ τῆς κέγχρου, τὸ δ' ἀληθὲς μήνιμα Θεοῦ, καὶ τοσούτου ἀναριθμήτου στρατεύματος καὶ ἀνυποίστου κατασκῆψαν, B ἐπαλλήλους θανάτους εἰργάσατο. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν τὸ δυστύχημα κοῦφον ἐδόκει πρὸς ἄνδρα τυραννικὸν ἔχοντα φρόνημα, καὶ ἀπολεῖν ἀπειλοῦντα ἅπασαν γῆν. Ὅμως μέντοι καὶ δυστυχῶν, διεμηχανᾶτο, καὶ καθάπερ θηρίον τιτρωσκόμενον πρὸς ἑαυτὸν συνεστρέφετο, καὶ ὥσπερ ἔφημεν πρὸς τὰς πολιορκίας ὅλῳ βλέμματι ἀπετείνετο. Καὶ τὰ πρῶτα μὲν κριοφόρον χελώνην ἐξεργασάμενος ἀπεριήγητόν τι θαῦμα προσῆγε πρὸς τὸ ἀνατολικώτερον μέρος τῆς πόλεως, καὶ αὐτῇ τῇ ὄψει φοβερὸν θέαμα. Κατεσκεύαστο γὰρ ὧδε. Μικράν τινα χελώνην ποιησάμενοι C καὶ ἐν παραλληλογράμμῳ σχήματι ταύτην κατασκευάσαντες καὶ τροχοὺς ὑποθέντες καὶ πανταχόθεν, ἄνωθέν τε καὶ ἑκατέρωθεν τὰς πλευρὰς διαστεγάσαντες βύρσαις βοείαις, καὶ συρράψαντες πανταχόθεν. Καὶ τοῦτο δὴ τὸ παρ' Ὁμήρου λεγόμενον, ἑπταβόειον τὸν ὄροφον, καὶ τοὺς τοίχους τοῦ μηχανήματος ποιησάμενοι, καθ' οὕτως ἔνδον τοὺς κριοὺς ἀπῃώρησαν. Ἐπεὶ δὲ οὕτως εἶχεν αὐτῷ τὸ μηχάνημα τοῦτο, καὶ προσήγγισε τῷ τείχει, μυρίανδρον πλῆθος ἔνδοθεν μετάτινων κοντῶν προωθούντων αὐτὸ, καὶ ἐγγύθεν ποιουμένων τῶν τοῦ Δυρραχίου τειχῶν. Ἐπειδὴ ἀποχρώντως εἶχεν αὐτῷ ἡ ἐγγύτης καὶ συμμέτρως τὰ πρὸς ἀπόστασιν, ὑφεῖλον μὲν τὰς τρο- D χιάς. περιπήγμασι δὲ πανταχόθεν ἀσφαλισάμενοι τὸ μηχάνημα, ἵνα μὴ ταῖς ὠθήσεσι τὸ στέγος διασαλεύοιτο. Ἐνταῦθα τινὲς ἄνδρες ῥωμαλεώτατοι ἑκατέρωθεν τοῦ κριοῦ σφοδρῶς ὠθοῦντες ἐπὶ τὸ τεῖχος, εἴχοντο τῆς ὁμοταγοῦς τοιαύτης κινήσεως, καὶ οἱ μὲν καθάπαξ ὤθησαν σφοδρῶς τὸν κριόν. Ὁ δὲ καθάπαξ περιενεχθεὶς ἐσπάραττέ τι τὸ τεῖχος, καὶ ἐκεῖθεν ἀποκρουόμενος καὶ παλιμπόρευτον τὴν φορὰν ποιούμενος ἀντεσπαράττετο, καὶ τοῦτο πολλάκις ἐποίει ἕως πολλάκις περιφερόμενος ἑκατέρωθεν καὶ διατιτραίνων τὸ τεῖχος οὐκ ἔληγε. Κριὸν δὲ εἰκότως οἱ ἀρχαῖοι μηχανικοὶ καὶ περὶ τὰ Γάδειρα E τοῦτο ἐφευρηκότες προσωνομάκασιν, ἐκ μεταφορᾶς τῶν καθ' ἡμᾶς κριῶν, οἳ καὶ κατ' ἀλλήλων ἀντιπερχόμενοι διαγυμνάζονται. Ἀλλ' οἱ ἔνδον καταγελῶντες τῆς τραγικῆς ταυτησὶ τειχομαχίας τῶν βαρβά-

par

ρων τούτων καὶ κριοφόρων ἀνδρῶν, καὶ ὅτι εἰς οὐδὲν περαιοῦται τὰ τῆς πολιορκίας, ἀναπετάσαντες τὰς πύλας ἐκέλευον εἰσιέναι καταγελῶντες τῶν ἀπὸ τοῦ κριοῦ προσκρουμάτων ἐγγινομένων. Οὐ γὰρ ἄν, ἔφασαν, ἐργάσαιτο κριὸς τοιοῦτον χάσμα ἐκ τῆς κατ' αὐτὸν τειχομαχίας, οἷον ἡ πύλη παρέχεται. Τοῦτο μὲν οὖν αὐτίκα τῇ τῶν ἔνδοθεν ἀνδρείᾳ καὶ τῇ θαρραλέᾳ τοῦ στρατηγοῦντος Ἀλεξίου καὶ ἀδελφιδοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου, εἰς κενὸν ἀποδέδεικται, ἐρραθυμηκότων καὶ αὐτῶν τῶν πολεμίων, ὅσον γε πρὸς τοῦτο καὶ ἀπεσπαμένων τὴν πολιορκίαν. Τὸ γὰρ ἀνδρεῖον τῶν ἔνδοθεν, καὶ τὸ ἀνοῖξαι τὰς πύλας τοῖς βαρβάροις καὶ θαρρεῖν κατ' αὐτῶν, εἰς δειλίαν ἐνέβαλε καὶ τοῦ μηχανήματος ἀπαγόρευσιν· ὅπου μὲν ἀργεῖ τὰ παρὰ τῆς κριοφόρου χελώνης, οὐδὲν δὲ ἧττον καὶ τὸ πῦρ ἄνωθεν ἐπιρρίφεν κατὰ τοῦ μηχανήματος ἀργοῦντος ἤδη καὶ ἀκινήτου μένοντος διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας, εἰς τέφραν μετημείψατο. Ἀπὸ τοίνυν τούτου, τὸ Φραγγικὸν ἀπεσπάμενον πλῆθος, πρὸς ἄλλο μηχάνημα φοβερώτερον μετελήλυθεν, ἐπὶ τὰ βορειότερα μεταστρέψαν ἀντικρὺ τῆς δουκικῆς καθέδρας, ὅπερ πραιτώριον προσωνόμαστο. Ἦν δὲ τὰ τῆς θέσεως τοῦ τόπου τοιάδε. Εἰς λόφον ὁ τόπος ἀνίστατο, λέγω δὲ οὐ πετρώδη τὸν λόφον ἀλλὰ γεώδη· ἐφ' οὗπερ λόφου, τὸ τεῖχος τῆς πόλεως ἵδρυτο. Τούτου κατ' ἀντικρύ, καθάπερ ἔφημεν, ἀσφαλέστατα ὀρύττειν οἱ περὶ τὸν Γαιμούνδον ἀπήρξαντο. Ἄλλο τοῦτο κακὸν ταῖς πόλεσι μεμηχανημένον παρὰ τοῖς πολιορκηταῖς, καὶ ἄλλο πολιορκητὸν ὄργανον κατὰ τῆς πόλεως τούτοις πανουργούμενον. Ὀρύττοντες γὰρ ἤρξαντο ὑπὸ γῆν, καθάπερ τινὲς ἀσπάλακες, τὸν ὑπόγειον χοῦν διατιτραίνοντες· καὶ τῇ μὲν χελώναις ἀκροστέγοις περιφρουροῦντες τὰ ἄνω μέρη διὰ τὰς ἄνωθεν βαλλομένας πετρῶν τε καὶ τόξων βολάς, τῇ δὲ καὶ τὸ μετέωρον τῆς γῆς στύλοις τισὶν ὑπερείδοντες ὑπώρυττον ἐξ εὐθείας φερόμενοι, πλατύτατόν τε καὶ εὐμηκέστατον τάφρον ποιούμενοι, καὶ δι' ἁμαξῶν ἀεὶ ἐκφερόμενοι τὸν ἀπὸ τοῦ ὀρύγματος χοῦν. Ἐπεὶ δὲ εἶχον ἀρκούντως τῆς διανύσεως ἔχαιρον, ὥσπερ τι μέγα κατειργασμένοι. Ἀλλ' οὐκ ἠμέλησαν οἱ ἐντός, ἀλλὰ κατὰ διάστημα τὴν γῆν ἀνορύξαντες, καὶ τάφρον ἀξιόλογον ποιησάμενοι, καὶ τὸ διατεῖνον τῆς τάφρου ἐκάθιζον προσέχοντες, ὅπου εἴπω τὸ πολιορκοῦν μέρος τὴν ἐκεῖθεν ἐνθάδε διέξοσιν μέλλει ποιήσασθαι. Καὶ εὐθὺς κατά τινα τόπον ἐφωρακότες αὐτοὺς κρούοντάς τε καὶ ἀνασκάπτοντας καὶ τὰς ῥίζας τοῦ τείχους ὀρύττοντας, ᾔσθοντό τε αὐτούς, καὶ μᾶλλον τὴν ὑπ' ἐκείνων ὀπὴν ἀναρραγότες κατ' ἀντικρύ, καὶ θεασάμενοι τὸ πλῆθος ἀπὸ τῆς ἐντὸς γινομένης ξυμαλίας, πυρὶ τὰ τούτων πρόσωπα κατηθάλωσαν. Τοῦτο δὲ τὸ πῦρ ἀπὸ τοιούτων μηχανημάτων αὐτοῖς διεσκεύαστο. Ἀπὸ τῆς πεύκης καὶ ἄλλων τινῶν τοιούτων δένδρων ἀειθαλῶν συνάγεται δάκρυον ἄκαυστον. Τοῦτο μετὰ θείου τριβόμενον ἐμβάλλεται εἰς αὐλίσκους καλάμων καὶ ἐμφυσᾶται παρὰ τοῦ παίζοντος λάβρῳ

A te iſtius ad ſoliditatem mœnium ſuorum, irridere formidoloſam prius molem & velut ad ſcenæ ornatum productam larvam picti metus, ſecure contemnere cœperunt. dictis etiam & facetiis ſuperne inceſſentes oppugnatores ſuos: quos patefactis urbis oſtiis ad ingrediendum hortabantur: miſereri ſe etenim illorum tanta ærumna vanam machinam agitantium: quæ ut ſe ipſoſque pulſando rumperet numquam aperire tantam muri labe aditum poſſet, quantum eſſet quod ultro aperiebant ſpatium portarum patentibus valvis. Hi ſales atque illa fiducia quæ Alexii nepotis Auguſti obſeſſæ urbis, uti diximus, Præfecti, ducumque ac militum ejus intrepidos animos prodebant, & uſque ad licen-

Securitas Dyrrachienſium.

Et falſa dicta in Gallos.

B tiam jocandi ſecuras mentes, haud læti Gallis accidebant: quorum illi alacres inchoantium ſpiritus triſti jam deſperatione conſtricti torpebant, ad talem experientiam inutilitatis conatuum ſuorum; præjudiciumque paſſim omnes atque augurium inde non vanum ducebant ſi cœpti ſucceſſu cariturі. Languere igitur ac remittere induſtriam; nec niſi deſperatione quaſi enerves infligere ictus muro, quem longe firmioris ſenſerant operis, quam ut ſuo perrumpi quantovis conatu poſſet. Verum arieti ne penitus ceſſaret novum Dyrrachienſes negotium faceſſivere. Injectus enim ab iis ex alto ignis otiantem machinam corripiens in cinerem mutavit.

Horum vicisſim ex deſperatione torpor.

Aries Gallicus igni abſumitur.

C Ab hac ſpe dejecti Galli ad aliud terribilius inventum cogitationes appulere. Ad Borealem urbis partem e regione Cathedræ Ducalis, quem locum Prætorium nominant, tumulus ſurgebat nulla intus mole ſaxea ſolidus, ſed terra dumtaxat mobili aggeſtus: ſupra quem fundatus civitatis murus erat. Ad hunc recta tumulum Baimundi milites munire ſibi viam ſubterraneam foſſa longe ducta cœperunt. Sic tuto uſque ad tumulum progreſſi perfodere jam illud ac eo perterebrato iter in urbem ſibi pandere ſumma ope conabantur, terra impigre movenda ſubeundaque talparum more, præſente ſane urbis periculo. cui fruſtra primum Dyrrachienſes occurrebant ſaxis teliſque ſuperne jactandis: nam Galli denſa ſubter atque impenetrabili teſtudine hoſtiles omnes ejus

Foſſa ſubterranea a Gallis ducta.

Fruſtra impedire conantibus Romanis.

D generis injurias innoxii ridebant. Eatenus ergo voti compotes facti ſunt ut latam longitudine ingenti foſſam producerent facile perviam & purgata exportataque plauſtris ſaburra inoffenſo pede meabilem. Ac magnam ſibi rem præſtitiſſe viſi ſerio gaudebant quaſi meatum ſubterraneum eo tandem perduxiſſent unde ut urbem victores ingrederentur nihil reſtaret niſi cunicularіorum ultimus impetus in perfoſſam arcem rumpere aditum parantium, utique non ſine magna ſucceſſus ſpe. At Præſidiarii Dyrrachii contrarios ex adverſo cuniculos & ipſi egerant, longeque obviam produxerant cæco iſti hoſtium adverſa fonte reſpondentem foſſam, amplam quoque ipſam lateque vacuam; ubi lecta manus excubabat virorum fortium exceptura impetum Francorum, ſi qua illi

Edit. Pariſ. pag. 383.

Sed eluditur illa vis contrario meatu ſub terra facto a Dyrrachienſibus.

E ſubterraneum aditum rumperent. Porro procedente utrinque opere, audire primum noſtri Gallos cœperunt molientes vaſtiſque pulſantes ictibus muri partem infimam ac fundamenta ipſa mœnium. unde & prope abeſſe ipſos & ubi eſſent admoniti, foramen eam in partem pervium fecere quo jam uſurpantes oculis ferventem intus multitudinem Gallorum, igne ipſos per patefactam rimam miſſili petebant. Ignis hic qua materia conſtaret, qua arte quove inſtrumento jaceretur, breviter doceo. Pinus & piceæ arborumque id genus ob ſuccum in iis pinguem in virore perennantium, lacrymæ ſtillant unguinis lenti, oleoſique glutinis, amica flammæ materies, & ea concepta diu durans. Hoc gummi contuſum & cum intrito ſimul ſulphure in unum pulverem commiſtum, in cavas calamorum can-

Pugna ſubterranea Romanorum cum Gallis.

Artificium flammæ miſſilis pernicioſum Gallis.

narumque tibias adverſa parte ſuccenſas ſubdebant Dyrrachienſes noſtri. Tum ipſi ex ea tibiæ parte quæ vacabant flamma, vehementi pellentes & perſeverante ſpiritu piceum iſtud igniarium quoad uſque ad extremitatem igne prius concepto flagrantem promoviſſent, ſic accenſum deinde difflabant in vultus oculoſque adverſorum hoſtium, incredibili pernicie illorum. quippe cum barbas, genas, cilia, capita Gallorum pernix flamma corriperet, pertinaxque depaſceret adhærens atque immorans, nulla contra talem peſtem fortitudine durante. Itaque paſſim videre erat eos, velut apum fumo afflatarum examen retro ebullire averſique cæco impetu; inde turbide confuſeque recedentes, quo certi gradu firmo militarique compoſiti ordine iverant. Sic conatus hic ſecundus evanuit, in quo multis hoſtium magniſque curis ac laboribus haud dignum operæ pretium repenſum eſt. Tamen ne iſto quidem ſucceſſu debilitata eorum induſtria tertiæ fabricationem machinæ ſuſcepit. Fallor. non poſt deprehenſam inutilitatem duarum priorum machinarum hæc illis in ſupplementum ſuccenturiata tertia eſt; ſed ante illas fieri cœpta poſt eas demum abſoluta eſt, anno integro in ejus molitionem inſumpto. tantæ id opus molis erat! adeo quidem ut fama ſit priora machinamenta illa quaſi rudimenta Gallis fuiſſe, ad hoc demum princeps & palmarium opus transferendas ac ſerio exerendas vires omnes, in iſtis velut ludicris exercentibus. Verum ut conſtructio, uſus, deſignatioque tota ac ratio turris iſtius ligneæ intelligatur, pauca prius de ſitu & figura urbis Dyrrachii perſtringenda ſunt. Ea civitas corona undique vallata murorum eſt opere firmiſſimo ſtructorum craſſitie tali ut quatuor equites æquatis humeris in unum digeſti verſum tuto ſimul incedere ſupra ſummam eorum crepidinem queant. Jam humilius undique faſtigium mœnium deſpectant intervallis per totum ambitum exiguis diſpoſitæ turres ferme ad pedum undecim altitudinem ſuperius aſſurgentes, ſuis unaquæque ad aſcenſum e muro commodum inſtructæ cochlidibus ſcalis. Nunc illa de qua dicere cœpimus deſcribenda moles eſt, ſane operoſa terribiliſque aſpectu; præſertim iis qui ſurgere illas anſani operis minas in ſuam (ni Deus averteret) perniciem obſeſſi cernerent. Lignea erat turris ex quadrata baſi tantam ſe in altitudinem attollens ut ſupra tecta pinnaſque Dyrrachienſium turrium, quinque ſexve cubitorum exceſſu emineret. Id porro in eam rationem atque uſum ſic comparatum erat, ut tanto ineluctabilior obtinentium eam machinam militum Gallorum in muros ac propugnacula impetus foret. Facturi enim impreſſiones erant per pontes e turre ſua lignea in turres urbis jaciendos; quorum pontium cum pars altera hærens machinæ Gallicæ extaret celſior, fiebat inde ut via pateret prona irrupturis Gallis, ut commodo ipſorum per declive facilius & fortius euntium; ita damno & periculo permagno propugnantium urbem, qui vix pares contra ex æquo venientibus, multo minus ſuſtinere poſſe videbantur vim naturali pondere adjutam ingruentium ex alto Barbarorum. Mihi vero turris hujus molitores videntur doctrinam opticam haud perfunctorie calluiſſe. Quomodo enim ſine hujus adminiculo artis uſuque inſtrumentorum quæ ad dimetiendas exacte procul viſas altitudines talium artifices adhibent, adæquare tam exacte tabulata & ſpatia molis ſuæ ad murorum turriumque Dyrrachienſium veram dimenſionem potuiſſent? Cæterum cum diu turris iſta dum procul exſtrueretur minis illis ipſis molis vaſtæ late conſpicuæ terruiſſet Dyrrachienſes, eo deinde ipſis admovere propius augereque formidinem viſa eſt, quo ipſa magis ad eos rotarum ſubtus verſatilium ope promovebatur. Intendebat admirationem intuentium quod cum ingens ea moles a militibus intra ejus viſcera deliteſcentibus vectium quorumdam agitatione arcana moveretur, ſpeciem procul præbebat quaſi gigantis nubes vertice tangentis & incedentis vitali atque in ipſo ſita facultate, quippe cujus motus cerneretur, motor non appareret. Cætera porro monſtri ſpecies nihil non præferebat cumulando terrori accomodatum. Latera omnia firmo

Tertia machina molis magnæ.

Situs Dyrrachii.

Edit. Pariſ pag. 384.

In figura ſtructuraque mœnium ejus.

Deſcriptio turris ligneæ a Gallis ædificatæ.

Uſus pontium machinæ lateribus affixorum.

Structores ejus turris opticam callebant, & ex ea metiebantur procul viſas altitudines.

Motus vaſtæ machinæ mirabilis.

A ἐν συνεχεῖ πνεύματι. καθ' ὅσον ὁμιλεῖ τῷ πρὸς ἄκραν πυρὶ καὶ ἐξάπτεται, καὶ ὥσπερ πρηστὴρ ἐμπίπτει ταῖς ἀντιπροσώπων ὄψεσι. Τούτῳ τῷ πυρὶ κεχρημένοι οἱ τὸ ἄνδον τοῦ Δυρραχίου κατέχοντες, ἐπείπερ ἀντιπρόσωποι ὄντες τοῖς πολεμίοις, τάς τε γενειάδας αὐτῶν καὶ τὰ κατέφλεξαν πρόσωπα. Καὶ ἦν ἰδεῖν τούτους καθάπερ σμῆνος μελισσῶν ὑπὸ καπνοῦ διωκόμενον, ἐξελαυνομένους ἀτάκτως, ὅθεν εὐτάκτως εἰσῄεσαν. Ἐπεὶ δὲ καὶ τοῦτο αὐτοῖς εἰς μάτην ἐπεπόνητο, καὶ ἡ βαρβαρικὴ φροντὶς αὐτοῖς εἰς οὐδὲν δέον ἀπεπλάνησε, τρίτον αὐτοῖς ἐπινοεῖται μηχάνημα. Πύργος ξύλινος, ὅπερ ὡς ἡ φήμη φησὶ, πολιορκητικὸν ὄργανον οὐ μετὰ τὴν ἀσχολίαν τῶν προκατεσκευασμένων
B ὀργάνων κατήρκτο γίνεσθαι, ἀλλὰ πρὸ τούτων εἰς ἐνιαυτὸν ὅλον, τοῦτο μὲν ἔργον εἶχε, τὰ δὲ προειρημένα ὄργανα, πάρεργον. Ἀλλὰ δεῖ με πρότερον ὀλίγα περὶ τοῦ σχήματος Δυρραχίου ἀφηγήσασθαι. Τὸ μὲν τεῖχος ταύτης ὑποχαλᾶται τοῖς πύργοις, οἱ δὲ πύργοι κυκλόθεν ταύτης ἐξυπανίστανται, ὅσον εἰς ἕνδεκα πόδας ὑψούμενοι διὰ κοχλίου τινὸς τὴν ἄνοδον ἔχοντες, ἐπάλξεσί τε ἠσφαλισμένοι. Οὕτως ἔχει σχήματός τε καὶ ἀσφαλείας ἡ πόλις. Τὸ δὲ πάχος τοῦ τείχους εἰς ἀξιόλογον πάχος ἐκτέταται, καὶ τοσοῦτον, ὥστε ἱππότας ἄνδρας καὶ πλείους τῶν τεσσάρων τοὺς ὤμους συμμίξαντας διιπ-
C πάσασθαι ἀσφαλῶς. Οὕτω μὲν οὖν ἐκπεφράσθω μοι τὰ περὶ τοῦ τείχους ὡς ἐν παραδρομῇ τινὰ σαφήνειαν τῶν μελλόντων ῥηθῆναι προαφηγησαμένῃ. Τὰ δὲ τῆς πυργοποιίας τοῦ μηχανήματος τούτου, ὅπερ χελώνης πύργον ἐμηχανήσαντο οἱ περὶ τὸν Βαϊμοῦντον βάρβαροι, καὶ ἀφηγήσασθαι χαλεπὸν, καὶ ἰδεῖν φοβερὸν, ὡς οἱ ἑωρακότες ἔλεγον. μὴ ὅτι γε οἷς προσπέλασε φρικωδέστατον θέαμα. Εἶχε δὲ τοιῶσδε. Πύργος ξύλινος κατεσκεύαστο ἐκ τετραγώνου βάσεως εἰς ἀξιόλογον μῆκος ἠρμένος, καὶ τοσοῦτον, ὥστε τῶν τῆς πόλεως πύργων ὑπερανέχειν εἰς πέντε καὶ ἓξ πήχεις τὸ ὕψος. Ἔ-
D δει γὰρ οὕτω κατεσκευάσθαι τὸν μόσυνα τοῦτον, ἵνα διά τινων ὑποβάθρων μετεώρων πρὸς τὸ χθαμαλώτερον καταχαλωμένων, τὸ τεῖχος τῆς πόλεως ἐκεῖθεν εὐκόλως καταδραμοῦνται. Οὕτω γὰρ ἂν τὸ σφοδρὸν τῆς ῥύμης οὐκ ἂν ὑποστήσαιεν οἱ ἐγχώριοι ἀεὶ πρὸς τὸ κατόπιν ὠθούμενοι. Ὀπτικὴν δὲ ἄρα τὴν ἐπιστήμην ἠπίσταντο, ὡς ἔοικεν, οἱ τὸ Δυρράχιον πολιορκοῦντες βάρβαροι. οὐ γὰρ ἄνευ τοιαύτης δυνάμεως τὰ ὕψη τῶν τειχῶν κατελάμβανον. Εἰ δὲ μὴ ὀπτικῆς, ἀλλά γε τῆς ἀπὸ τῶν διοπτρῶν καταλήψεως. Ὁ γοῦν πύργος ἐκεῖνος φοβερὸς μὲν ἰδεῖν, φοβερώτερος δὲ κινούμενος κατεφαίνετο. Τροχοὶ γὰρ πολλοὶ τὴν βάσιν αὐτοῦ μετεώριζον. ἀναμοχλευόμενος δὲ ὑπὸ

A τῶν ἔνδον στρατιωτῶν τοῖς μοχλοῖς, θάμβος ἐποίει, μὴ φαινομένης τῆς ἀρχῆς τῆς κινήσεως, ἀλλ' ὥσπερ τις γίγας ὑπερνεφὴς, ἀφ' ἑαυτοῦ ἐδόκει κινούμενος. Ἐστέγαστο γὰρ ἁπανταχόθεν ἐκ βάσεως ἄχρι καὶ κορυφῆς, καὶ εἰς στέγας πολλὰς διῄρητο, καὶ θυρίσι κύκλῳ παντοδαπαῖς ἐνέφρακτο, ἀφ' ὧν ἐξέπιπτε βέλη συχνά, πρὸς δὲ τὸ ἀνωτάτω μέρος ἄνδρες ἦσαν ἐξωπλισμένοι θυμοειδεῖς, καὶ ἐπὶ τῶν χειρῶν τὰ ξίφη φέροντες, καὶ πρὸς ἄμυναν διευτρεπισμένοι. Ἐπεὶ δὲ τῷ τείχει προσήγγισε τὸ φρικτὸν τουτὶ θέαμα, οὐκ ἀμελῶς εἶχον οἱ ἀμφὶ τὸν Ἀλέξιον καὶ στρατηγὸν τῆς πόλεως Δυρραχίου, ἀλλ' ἅμα τε τοῦτο τὸ μηχάνημα ἔξωθεν τῷ Βαϊμούντῳ κατεσκευά-B ζετο ὥσπερ τις ἑλέπολις ἄφυκτος, καὶ ἄλλό τι ἔνδοθεν τοῦ τείχους αὐτοῖς ἀντεμηχανᾶτο. Ἑωρακότες εἰς ὅσον ὕψος ὁ αὐτοκίνητος οὗτος πύργος ἀνίσταται, καὶ ὅπου τοῦτον ἐστήριξαν ὑφελόμενοι τοὺς τροχοὺς, τέσσαρα ξύλα μακρότατα καταντικρὺ τοῦ μόσσυνος πήξαντες, ὥσπερ ὑπὸ τετραγώνου βάσεως εἰς πείσματος σχῆμα ἐξηρτισμένα. Καθ' οὕτως βάσεις τινὰς διειληφότες μεταξὺ τῶν ἀντιπεπηγμένων ξύλων εἰς πῆχυν ἵνα τὸν ἔξωθεν ξύλινον πύργον ἐποίησαν ἀνατρέχειν, ἀστεγὲς δὲ ἦν ἁπανταχόθεν ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα. οὐ γὰρ ἐδεῖτο προφυλακῆς εἰ μὴ μόνον κατὰ τὴν κορυφὴν ἐξωρόφωτο. C Ἐνταῦθα δὲ ἀναγαγόντες οἱ ἀμφὶ τὸν Ἀλέξιον στρατιῶται τὸ ἔνυγρον πῦρ, περὶ τὰ ἀκρόστεγα τοῦ ἀντιπεφράκτου ξυλοπύργου ἔμελλον ἐξακοντίζειν πρὸς τὸν ἀντίθετον μόσσυνα. ἀλλ' ἐδόκει καὶ ἡ βουλὴ καὶ τὸ πρᾶγμα οὐ πρὸς πανωλεθρίαν τοῦ μηχανήματος. ἀκροθιγῶς γὰρ ἔμελλε τὸ πῦρ τὸ ἐντεῦθεν ἐκεῖσε πεμπόμενον τοῦ μόσσυνος ἅπτεσθαι. Ἀλλὰ τί μηχανῶνται; πληροῦσι τὸν μεταξὺ τόπον τοῦ τε ξυλίνου καὶ τοῦ τῆς πόλεως πύργου δι' ἀκαταφρίστου παντοίας ὕλης καὶ ἐλαίου πολλοῦ κατὰ ποταμοὺς κεχυμένου. Τούτοις ἐπενήνεκτο πῦρ δαλοὶ καὶ φλόγες, ὃ καταμικρὸν ὑποτυφόμενον, καθ' οὕτω D βραχείας ἀναπνοῆς ἐπιδραξάμενον, ἔπειτα εἰς περιφανῆ φλόγα ἤρθη, συνεκλαμβανομένων καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ πυρὸς τοῦ ὑγροῦ πρηστήρων, ἅπαν ἀνῆψε τὸ φρικτὸν ἐκεῖνο καὶ πολυϋλότατον μηχάνημα, ἐμποιοῦν ἦχον καὶ φοβερὰν θέαν ταῖς ὄψεσιν. Ἀρθείσης δὲ τοῦ πολλοῦ πυρὸς ἦν κυκλόθεν μέχρι καὶ σταδίων τρισκαίδεκα, θόρυβος δὲ καὶ ταραχὴ τοῖς ἔνδον βαρβάροις πολλὴ καὶ ἀμήχανος. τῶν μὲν ἐναπειλημμένων τῷ πυρὶ καὶ ἀποτεφρουμένων, τῶν δὲ ἀπὸ μετεω-

A tectorio protecta per quatuor quadratæ molis facies egregie occultabant intus latentem armatam manum: quæ ſe tamen rurſus ſatis prodebat miſſilibus aſſidue ſpargendis. Erant autem ad jaculationis uſum cæteraſque nocendi opportunitates apertæ circum in partem omnem feneſtræ plurimæ, ſuis quæque aptis oſtiis occluſæ cum opus erat: quoties uſus poſceret volubili cardine reſerabiles. Porro interior capacitas machinæ in multas ſibi invicem impoſitas contignationes dividebatur, ſingulas proprio armatorum inſeſſas numero. Sed alii, ut diximus, latebant. Soli oſtentabant ſe qui ſupremum quaſi cœnaculum ambulantis ædis obtinebant torvi, horrentes ferro, ſtrictis infeſti mucronibus, vim & cædem anhelantes gladiatores. Hic terror tantus ac tam varius cum ſe rotis ſubtus vol-B ventibus inferret, conſternaſſet haud dubie præſidium obſeſſæ urbis, niſi Dux ejus Alexius pro ſua vigilanti ſolertia remedium jam tum naſcenti malo mature idoneum providiſſet. Nam & conſilio & auxilio eorum uſus qui ipſi aderant viri experientes & induſtrii, cum primum in Baimundi caſtris illam ædificari turrem vidit magnum ad periculum ſuum ſuorumque, aliam & ipſe intra mœnia Dyrrachii pari exemplo machinam illi alteri opponendam architectari eſt aggreſſus, hunc ferme in modum. Deprehenſa procul altitudine turris hoſtilis, tigna dimenſi Dyrrachienſes ſunt alteri ex oppoſito ædificandæ cujus culmen contrariæ molis verticem cubito altius deſpiceret. Ubi vero jam conſtructa turris Gallica, promota in deſtinatam pro-C pinquitatem muri, rotiſque illic ſubtractis firmiſſime defixa fundataque eſt, craſſis & præacutis alte in terram undique impactis ſudibus: tum ab obſeſſis ſua quoque intra muros recta ex adverſo quam proxime oportuit erecta moles eſt, non illa quidem ulli ſubſtrato inædificata tabulato, cum transferri eam & rotis circumagi non eſſet opus: ſed in ſolo ipſo firmatis alteque inde ſurgentibus ſublicis quatuor quadrangulam in directum attollens molem, tranſverſorum diſpoſitu lignorum ſcalæ quamdam ſpeciem uſumque graduum præbentem aſcenſuris prout res poſceret in ſuperiora machinæ. Latera protegi obducive tectorio, non eſt viſum neceſſe, quod murus urbis conſpectum injuriamque hoſtium arcebat. Ea tantum pars quæ ultra mœnium corpus extabat, munita fuit impoſitu coro-D nidis & circumjectu laterum, quoad eſt creditum ſat fore, nec impedire poſſe liberam emiſſionem ignis ſparſilis quam per aperta latera turris ſuæ ligneæ Alexii milites in molem Baimundi deſtinabant; comportata propterea in ſupremam contignationem ſuæ machinæ magna vi pinguis & flammas alituræ materiæ. At ſtatim vel experientia vel ratio exactior docuit noceri haud multum iſto modo poſſe machinamento Gallico, nedum ut ſic ejus combuſtio totius ſperari poſſet. Satis enim apparebat fore ut ſuperficiario dumtaxat & perſunctorio contactu miſſilis a Dyrrachienſibus ex intervallo vibrata flamma Gallorum opus ſolidum & accurate protectum lamberet. Secundæ igitur cogitationes ſuaſere Alexianis aliud, nempe ut totum ſpatium, quod patebat inter Dyrrachienſem turrem lapideam & hoſtilem illi admotam ligneam multo ſtramine ac cætera id genus arida materia complerent, quam etiam infuſo largiter oleo rigarunt. cumularunt omnia crebro titionum, facum, prunarum ardentium conjectu. Hæc ſimul mixta cum aliquandiu tantum fumaſſent, exarſerunt denique leni excitata ſpiritu, robuſtoque incendio comprehenſam Gallicanam turrem trans moras corticis & præmunitiſſimi tectorii perrumpente ad extremum furore ignis oleo large ingeſto velut ebrii, uſque ad intima pervaſam abſumpſere. Late horrendus exaudiebatur fragor, non enim dicam crepitum, flammæ bacchantis in perniciem ſylvæ immenſæ; longiſſimeque reſplendens & ſua magnitudine iis ipſis formidoloſus qui eam fecerant & quorum ardebat bono relucebat rogus uſque ad ſtadia circumquaque tredecim. Illud dicere quis queat? quanta perturbatio clauſorum tum iſta mole Barbarorum fuerit? qui dolor clamorque ſentientium vim graſſantis ardoris? quæ deſperatio ſeſe ubi fruſtra verſaverant ex alto jactantium in præceps? quæ voces qui ejulatus in-

Et jaculatione aſſiduus infeſtus.

Edit. Pariſ. pag. 385.

Tabulata multa armatis plena.

Alexii Ducis Dyrrachini vigilantia.

Dyrrachienſes contrariam turri Gallicæ machinam comparant.

Ejus deſcriptio

Emiſſio ignis ſparſilis.

Parum utilis.

Incendium turris Gallicæ.

Late ſonorum & conſpicuum

pag. 386.

Magna clade luctuque Gallorum.

ſelicium victimarum? qui æſtus quæ agitatio Gallorum cæterorum dum ſuos flammis eripere fruſtra conabantur lamentantium interim & carorum mala complorantium? Hactenus de ſuperba turre, ac de tota Dyrrachii murorum a Gallis attentata concuſſione dictum. ad Imperatorem oratio referenda eſt. Poſt hyemem ille Theſſalonicæ tranſactam, ſub initium veris, remiſſa Conſtantinopolim Auguſta, movit inde ulterius cum copiis, & per Pelagoniam Deabolim pervenit, urbem cis eos montes ſitam qui deſinentes in anguſtiſſimos calles, thermopylas illas quarum ſuperius meminimus & arctiſſimarum vallium impeditiſſimas cliſuras efficiunt. Hic accuratiſſime circumſpecto belli præſentis genere ac ſtatu, ſubductaque conſiliorum ſumma ſapienter, plane ſtatuit vitare decretoriam aciem, nec fortunas publicas committere caſibus incertis præliorum; verum ſuas hoſtiumque copias vaſtorum & impenetrabilium interpoſitu diremptas habere montium. Ab hac deliberatione deſcribit quique partes ſuas. Fidiſſimos quoſque cum idoneo comitatu fortium militum jugis ipſis ac ſpeculis montium imponit. Valles imas opere ac præſidio abunde firmat. Vias diligenter obſepit omnes atque intercipit quibus aut mittere Baimundus in interiorem Romaniam aut recipere inde litteras poſſet. Nempe habebat Baimundus illic partim amicos jam; partim qui odio Imperatoris ad ejus amicitiam ſponte propenderent. Talium inteſtinos motus conatuſque audaces prævertebat iſta diligentia obſidendorum itinerum, commerciique prohibendi nunciorum ac ſcriptorum. Alimenta enim hæc ſunt amicitiarum, quæ, ut recte docet Ariſtoteles, ſi ſalutationum ac officiorum conſuetudo ceſſaverit cito evaneſcunt, quantumvis prius arcte coalitæ. Ad hanc porro Fabianam potius quam ſuam artem trahendi belli, non ulla ſane Imperator Alexius timiditate mentem appulit. Non inquam aut Baimundi adeo formidavit copias aut propriis diffidit, ut aperto marte vires experiri ſuas cum eo dubitaret. Quin etiam abundabat ei geſtiebatque ultro in congreſſum animus: & conſerere cum feroci adverſario victrices olim non minorum ardebat manus. Sed ſapientia interceſſit fortitudini: & moderata ratio compoſitæ mentis cui plenum atque integrum imperii jus in omnes ſuos impetus numquam non ſervabat Pater meus, perſuaſit ei tunc quidem eſſe melius tutis debellare conſiliis; & non ferro aut periculo ad victoriam ſed cura & ingenio graſſari. Norat videlicet Baimundi vafrum animum acrem & mille ad nocendum artium. Si admoveret caſtra, ſi cominus accederet, transfugia perfidorum, ſeditionumque adhuc fumantium rediviva ſcelera inſtigatore tali verebatur. Igitur, ſi quod omnes concedunt, tempus interdum in bello eſt rei ſine ſtrepitu gerendæ; vincereque ſine certamine ac ſanguine majorem interdum Imperatoribus ſummis quam ſignorum cruenta collatio famam attulit: quis neget tali tum loco fuiſſe Romanam rem ut cum tot efferveſcentes inteſtinis ſævæ iræ fluctibus cupiditates improborum in occaſionem confirmandæ audaciæ produci non oporteret, nulla iniri ſalubrior adminiſtrandæ rerum ſummæ ratio potuerit, quam ſi hoſtem contagioſæ viciniæ & tumultum externum civili perturbatione cumulare ſatagentem conſeneſcere ac ringi concluſum cogeret, & denique ſedendo debellaret. Neque id ſolum vidit aut curavit. verum ultro in eum vertere quod timuerat ab ipſo malum alacri ſolertis animi dexteritate occupavit. Diſcordias & ſuſpicionum odiorumque ſeminaria Baimundum inter Comiteſque Gallos cæteros ſerere aggreſſus hac ferme ratione. Evocavit e Neapoli ad ſe Marinum Sebaſtum hominem e Maiſtromiliorum genere non illum quidem ſibi probatum uſquequaque; quippe cujus jurata licet fides adverſus blandas prenſationes & promiſſa in rebellionem pellicere conantium haudquaquam inconcuſſa perſtitiſſet; Cæterum

Imperatrix Conſtantinopolim ſedit, imperator Diabolim promovet.

Conſultat ibi de ratione belli.

Prælii aleam vitare conſtituit.

Vias præſidiis occupat.

Ad commercium noſtrum cum ſuis prohibendum.

Amicitiæ alimentum epiſtolæ.

Purgatio Alexii Imperatoris adverſus cogitationes tacitas ſuſpicantium eum præ metu non auſum eſſe decernere acie cum Baimundo.

Edit. Pariſ. pag. 387.

Victoriæ incruentæ glorioſæ.

Hoc tempore ratio iſta belli neceſſaria fuit.

Parat Auguſtus civiles diſcordias in Gallorum caſtris excitare.

ῥιπτούντων ἑαυτοὺς πρὸς τὴν γῆν. Βοὴ δὲ πολλὴ καὶ ἀμήχανος ταραχὴ ἀντηχούντων καὶ τῶν ἐκτός. Τοσαῦτα μὲν οὖν περὶ τῆς ὑπερηφάνου μόσυνος, καὶ τῆς παρὰ τῶν βαρβάρων τειχομαχίας. Ἀλλ' ἐπὶ τὸν Βασιλέα καὶ αὖθις τὸν λόγον ἐπανακτέον. Ἔαρος τοίνυν ἐφισταμένου, ἡ μὲν Αὐγοῦστα ἐκ τῆς Θεσσαλονίκης ὡς πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐπανέστρεφεν, ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ τῆς πρόσω πορείας εἴχετο, καὶ τὴν Δεάβολιν διὰ τῆς Πελαγονίας καταλαμβάνει, ἔνθεν περὶ τοὺς προπόδας τῶν ἤδη ῥηθέντων δυσβάτων ἀτραπῶν οὖσαν. Καὶ καινήν τινα στρατηγίαν κατὰ τῶν βαρβάρων μεμελετηκὼς, δεῖν ἐλογίσατο τὸ μὲν δημοσίῳ πολέμῳ σχολὴν παντελῶς καταψηφίσασθαι, καὶ ἀγχέμαχον διὰ ταῦτα τὴν μάχην οὐκ ἤθελεν. Ἀλλὰ τὰ δύσβατα τέμπη καὶ τὰς ἀδιεξοδεύτους ὁδοὺς μεταίχμιον ἀμφοῖν τοῖν στρατοπέδοιν καταλιπὼν τοὺς δοῦκας ἅπαντας κατὰ τὰς ἀκρολοφίας μετὰ ἀποχρώσης δυνάμεως καταστήσας, τὴν καινὴν ἐκείνην στρατηγίαν ἐμηχανήσατο, ὡς μήτε τοὺς ἔνθεν πρὸς τὸν Βαιμοῦντον ἀποχωρεῖν ῥᾷστα δύνασθαι, μήτ' ἐκεῖθεν πρὸς τούτους αὖθις γράμματα φοιτᾶν ἢ προσηγορίας διαπέμπεσθαι· ὑφ' ὧν ὡς τὰ πολλὰ τὰ τῆς ἀγάπης ἑδράζεσθαι εἴωθε. Σπάνις γὰρ προσηγορίας κατὰ τὸν Σταγειρίτην, πολλὰς φιλίας διέλυσε. Γινώσκων δὲ τὸν Βαιμοῦντον ἄνδρα πανουργίας καὶ δραστηριότητος ἀνάπλεων, ἤθελε μὲν καὶ τὴν καταπρόσωπον πρὸς αὐτὸν μάχην ἀναδέξασθαι, καθάγε καὶ εἴρηται, ἀλλὰ καὶ δι' ἑτέρου παντὸς τρόπου καὶ μηχανῆς κατ' αὐτοῦ μελετῶν οὐδαμῶς ἐνεδίδου. Διὰ δὲ τὰς ἤδη ῥηθείσας αἰτίας, καίτοι πολλὰ σφαδάζων πρὸς τοῦτο φιλοκίνδυνός τε καὶ πυκνοκίνδυνος πάλαι ὢν οὑτοσὶ ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ ἐμὸς πατὴρ, ἐπεὶ τὸν λόγον εἶχεν ἐν πᾶσι κρατοῦντα, δι' ἑτέρας μεθόδου καταγωνίσασθαι τοῦτον ἐσπούδαζε. Δεῖ γὰρ οἶμαι τὸν στρατηγὸν οὐκ ἀεὶ διὰ ξιφουλκίας τὴν νίκην ἑαυτῷ σπεύδειν περιποιεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ πρὸς πανουργίαν ἔστιν οὗ ἐντρεπίζεσθαι, ἐπὰν ὁ καιρὸς καὶ τὰ συμπίπτοντα τοῦτο διδῶσι, τὴν νίκην ἑαυτῷ πάντοθεν περιποιούμενον. Καὶ τοῦτο γὰρ στρατηγῶν ἰδιαίτατον, ὥσπερ ἴσμεν, μὴ μετὰ ξιφῶν καὶ μάχης μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς σπονδὰς τρεπομένων, καὶ ἄλλως ἔστιν οὗ ῥᾳδιουργοῦντα τὸν ἐχθρὸν καταγωνίζεσθαι ὁπηνίκα καὶ τοιοῦτος καιρὸς παρῇ. Ὃ ποιῶν καὶ τότε ὁ Αὐτοκράτωρ φαίνεται σκευωρήσας. Θέλων γὰρ διχόνοιαν ἐμβαλεῖν μεταξὺ τῶν τε Κομήτων καὶ τοῦ Βαιμοῦντου, καὶ κατασεῖσαι οἷον τὸν πρὸς ἀλλήλους συνασπισμὸν, ἢ διαρρῆξαι, τοιοῦτόν τι δραματουργεῖ. Μεταπεμψάμενος τὸν ἐκ Νεαπόλεως Μαρῖνον τὸν Σεβαστὸν, τῶν Μαϊστρομιλίων οὗτος ὑπῆρχε τὸ γένος, κἂν μὴ πάνυ τὸν πρὸς αὐτὸν ὅρκον ἀνόθευτον τότε ἐτήρει, ἀπατηλοῖς ἐξαπατηθεὶς λόγοις καὶ ὑποσχέσεσιν, ἀλλ' οὖν γε τὰ πρὸς τὸν Βαιμοῦντον ἀποκαλύψαι αὐτῷ τὴν

ἀπόρρητον τεθάρρηκε. ἅμα δὲ καὶ τὸν Ῥογέριον, τῶν ἐπιφανῶν δὲ οὗτος Φράγκων, καὶ τὸν Πέτρον Ἀλίφαν, ἄνδρα κατὰ πόλεμον περιβόητον, καὶ τὴν ὡς πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα πίστιν ἀκράδαντον διόλου τηρήσαντα. Τούτους μετακαλεσάμενος βουλὴν ἐζήτει ὅπως τὰ κατὰ τὸν Βαϊμοῦντον διαθέμενος καταγωνιεῖται αὐτόν. Ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν εὐνουστέρων τῷ Βαϊμούντῳ, καὶ ὁπόσους ἐκεῖνος ἰσοψύχους ἔχει διηρώτα. καὶ περὶ τούτων μαθὼν ἐξ αὐτῶν, δεῖν ἔλεγεν ὑποποιήσασθαι τούτους διὰ παντοίας μηχανῆς. Καὶ εἰ τοῦτο γένοιτο, δι' ἐκείνων καὶ τὸ κοινὸν τοῦ Κελτικοῦ στρατεύματος διαρραγήσεται, εἰς διψυχίαν ἐμπεσόν. Ἀνακοινοῦται τοῦτο τοῖς ἤδη ῥηθεῖσι, καὶ ἐξ ἑκάστου τούτων ἕνα αἰτεῖται τῶν εὐνουστέρων θεραπόντων καὶ ἐχεμυθεῖν ἐπισταμένων. Οἱ δὲ ἑτοίμως τοὺς κρατίστους τῶν ὑπηκόων αὐτῷ ἔφησαν δώσειν. Καὶ ἐπειδὴ παρῆσαν οἱ ἄνθρωποι δραματουργεῖ τι τοιοῦτον. Γράμματα συνθέμενος, ὥσπερ ἀμοιβαῖα πρός τινας τῶν ἀμφὶ τὸν Βαϊμοῦντον οἰκειοτάτους, ὡς δῆθεν ἐκείνων γεγραφότων πρὸς τοῦτον, καὶ οἰκειότητά τινα μνηστευομένων, καὶ τὰ ἀπόρρητα τῆς τοῦ τυράννου γνώμης ἐξαγορευόντων, πέμπει πρὸς αὐτοὺς ὥσπερ εὐχαριστείας λόγους συντάξας καὶ ἀποδεξάμενος ταχὺ τὴν τῶν ἀνδρῶν εὔνοιαν. Ἦσαν δὲ οὗτοι ὅτε Γίδος ὁ τοῦ Βαϊμούντου αὐτάδελφος, καί τις τῶν ἐνδοξοτάτων ἀνδρῶν Κοπρισιάνος καλούμενος. καὶ πρὸς τούτοις ὁ Ῥικάρδος, καὶ τέταρτος ὁ Πριγκιπάτος ἀνὴρ γενναῖος καὶ τὰ πρῶτα φέρων ἐν τῇ στρατιᾷ τοῦ Βαϊμούντου, καὶ ἕτεροι πλείους τούτων, πρὸς οὓς τὰ ἐπίπλαστα γράμματα ἐξεπέμπετο. Ἐκείνων μὲν γὰρ οὐδὲν ἐδέδεκτο τοιοῦτον ὁ Βασιλεύς, οὔτε περὶ Ῥικάρδου, οὔτε περὶ ἄλλου τινὸς τοιούτου, εὔνοιαν καὶ πίστιν ὑπαγορεῦον γραμματεῖον, αὐτὸς δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ τὰ τοιαῦτα τῶν γραμμάτων ἐπλάττετο. Εἶχε δὲ νοῦν τοιοῦτον τὸ δραματούργημα, ὡς εἴπερ εἰς ἀκοὰς εἰσέλθῃ Βαϊμούντου ἡ τῶν ἀνδρῶν προδοσία, καὶ ὡς ἐκεῖνοι ἐκεῖθεν ἀποκοπέντες τῇ γνώμῃ, τῷ μέρει τῷ βασιλικῷ προσεχώρησαν, αὐτὸς μὲν εὐθὺς ταραχθήσεται, καὶ πρὸς τὴν βαρβαρικὴν φύσιν ἐπανελεύσεται. Κακώσας δὲ τοὺς ἄνδρας ἀπορραγῆναι τούτου καταναγκάσειεν, καὶ ὅπερ εἰς νοῦν οὐκ ἦλθεν αὐτοῖς, ἐκ τῆς κατασκευῆς Ἀλεξίου ποιήσειαν πρὸς αὐτὸν στασιάσαντες. Ἤδει γὰρ οἶμαι ὁ στρατηγός, ὡς τὸ ἀντίπαλον ἅπαν φῦλον ξυγκροτούμενον μὲν καὶ ἀλλήλοις ἐχόμενον ἔρρωται, στασιάζον δὲ καὶ εἰς πολλὰ μεριζόμενον ἀδρανέστερον γίνεται, καὶ οὕτω τοῖς πολεμοῦσιν εὐχείρωτον. ὅπερ καὶ βαθέως ἐπραγματεύετο, καὶ τὸν δόλον ὑποβρύχιον εἶχε τὰ γράμματα. Μεταχειρίζεται δὲ τὸ πρᾶγμα οὑτωσίπως ὁ Ἀλέξιος. Πέμπει μὲν γὰρ τὰ πεπλασμένα γράμματα πρὸς ἐκείνους, παραγγείλας ἐπιδοῦναι ἑκάστῳ ἕκαστον. Εἶχε δὲ τὰ πεμπόμενα βιβλία ἐκεῖνα, οὐ μόνον εὐχαριστίαν, ἀλλὰ καὶ δόσεις

A ejuſmodi cui ſua contra Baimundum arcana conſilia recte committi poſſe crederet. Acceſſivit præterea Rogerium Illuſtrem inter Francos, ac Petrum Alipham, virum & laude rei bellicæ, & ſervatæ Auguſto fidei conſtantia celebrem. Horum rogatis auditiſque ſententiis de optima & tutiſſima ratione debellandi Baimundi, quærit ex iis ecquid nominatim ſcirent quibus ille Comitum ac Ducum ſuorum familiariſſime uteretur & potiſſimum fideret? qui eum ex animo amare? qui ab eo vere diligi putarentur? Cum ad ea illi prout quiſque compererat amicos Baimundi recenſuiſſent, hanc ego Auguſtus ait intimam ejus cohortem primum aggredi conſtitui, conatuſque in eam ſpem intendere ut tales illi viros ſuſpectos reddam. Nempe iſti quos dicitis prima ipſa capita B Gallorum ſunt. Plurimos eorum quiſque in caſtris illis ex ſe ſuoque nutu ſuſpenſos trahit. haud dubie ſi qua fors annuat abalienari eos Baimundo, magna perturbatio Gallos jactabit, committetque odiis ac ſuſpicionibus inter ſe. Vos ſi conſilium probatis, adjuvate. Opus in primis eſt fidis miniſtris. Peto a vobis ut quem quiſque unum omnium probatiſſimum tenaciſsimum arcani, expertiſſimæque per omnia fidei famulum habet, mihi ad hunc uſum commodetis. Pollicentur haud gravare illi. adſunt paulo poſt famuli parati ad omnia, expeditique Auguſto ſe ſiſtunt in tota jamdudum fingenda digerendaque fabula defixo. Scripſerat litteras ad eos de quibus diximus Baimundi familiariſſimos in eam formam & ſententiam C conceptas, ut non prior ipſe ſcribere, ſed ad Epiſtolas eorum reſpondere videretur. Iſtarum quoque priorum litterarum argumentum indicabatur. Agebat enim gratias quod ſibi arcana Baimundi conſilia prodidiſſent: vicem amicitiæ mutuam & beneficiorum ſpondens. tum adhortabatur videlicet ut pergerent magnam a ſe, ipſiſque utilem inituri gratiam. Tali artificio compoſitæ litteræ Gido inſcriptæ ſunt fratri Baimundi; tum viro longe in illo exercitu clariſſimo qui Copriſianus dicebatur; Ricardo quoque ac poſt tres iſtos etiam viro facile in caſtris Baimundi fortitudine militari ſcientia & auctoritate facile primo, qui proprio nomine Principatus vocabatur. Multorum ex hinc Ducum aliorum nomina invidioſis mendacium Epiſtolarum inſcriptionibus tra- D ducta: in magnam ſpem fore ut his interceptis Baimundus litteris pro cætera impotentia infrenis irritabilis animi aliquam in talium virorum præceps injuriam erumperet, cujus illi dolore ac ſenſu, fide ſubjectionis aut ſocietatis abrupta, par illi vel majus reponerent malum. Sicque illa formidabilis evaneſceret potentia. Quid enim a quantocumque exercitu magnopere formidandum eſt, ubi concordia laxata, emotiſque fiduciæ fundamentis, ſuſpecti ſuſpicanteſque invicem cuncti, rem ſummam pro ſe quiſque in ruinam diſcerpendo trahunt? ruinam inquam, atque interitum. adeo enim ſperare victoriam male cohærens & inteſtinis fervens odiis quantavis multitudo nequit, ut etiam hoſtibus quamlibet numero genereque inferioribus cladem ac ludibrium non du- E bium debeat. Ejuſmodi Epiſtolæ tabellariis quos diximus perferendæ traditæ. Poſt eos quo mittebantur proficiſcentes, ire ſtrenue jubet Auguſtus fidiſſimum ſibi hominem. cui clam mandata dederat, ut quando acceſſiſſent caſtra Gallica propius bajuli litterarum, præcurreret eo prius ipſe, ſimulanſque transfugam, quaſi pertæſus Imperatoris ignavas moras, in fortioris felicioriſque Principis militiam atque auſpicia tranſcribi ſe optare præ ſe ferret. Sic admiſſus ad tyrannum indicium magnæ rei ſe afferre ipſi diceret. ſeſe comperiſſe corrumpi res ejus a quibus minime oportuerat. Mira & incredibilia, ſed certa manifeſtoque deprehenſa proferri a ſe. Illum & illum intimos conſanguineos, de-

Amicos intimos Baimundi eripere arte aggreditur.

Spe certa plenæ victoriæ ſi coeptum perpetret.

Fidos miniſtros conquirit.

Gallorum præcipuis ducibus tamquam ſibi fidis ſcribit.

Edit. Pariſ. pag. 388.

Ut eos Baimundo ſuſpectos, imo exoſos reddat.

Exercitus quantuſvis ſine concordia infirmus.

Simulatus transfuga miſſus ab Auguſto ad Baimundum.

Proditionis defert ſuſpicionem.

vinctiſſimos familiares, juratiſſimos ejus clientes clam habere colereque amicitiam cum Imperatore. Teneri poſſe litteras arcani commercii interpretes quas eſſe in itinere ſe ſcire: offerreque adeo ſuam operam ad intercipiendas eas, una cum exceptione dumtaxat, ſi tabellariis earum hominibus miſeris alieno dominorum juſſu pergentibus vita & liber reditus concedatur. viſurum in Chartis illis profecto quam prope abſit a pernicie, tamdiu familiariſſime ſecuriſſimeque ſe iis credens quos ſui capitalis hoſtis Alexii Auguſti ſtudioſiſsimos comperiet indiciis manifeſtiſsimis. ſimul intelliget quam atrox urgeat neceſsitas amoliendi comparatam ex longo ſibi perniciem ab iis quibus omni tempore præſentiſsima facultas ſuppetit ſceleris quod neſarie cogitant impune perpetrandi. Hæc ita ut erat juſſus gnaviter egit fictus transfuga, magnaque Baimundum expectatione ſuſpendit: & expreſſo ab eo jurejurando quo ſanxit innoxios per ſe ac ſuos fore litterarum bajulos, incolumeſque dimittendos, addidit Tabellarios iſtos tranſgreſſos jam eſſe Petrulam, atque adeo in eo ſpatio quod inde ad caſtra interjaceret poſſe comprehendi. Eo dum properant juſsi confeſtim a Baimundo curſores, notabitur obiter a nobis prudens benignitas Auguſti; qui quos nuncios fictarum litterarum functione ancipitis miniſterii projiciebat in periculum, iis iſto artificio ſubmiſsi transfugæ humaniſsime ſimul ac ingenioſiſsime ſalutem aſſeruit. Comprehenſis hominibus, reſignavit cupide litteras iis ereptas Baimundus, quas dum legit & intuitu primo veras putat, adeo erant ad veri ſimilitudinem fucatæ, parum abfuit quin ſtupore immenſo ac ſubito correptus vertigine rueret. ut ſe recepit paululum, dato certis negotio diſsimulanter obſervari juſsit delatos Comites: ipſe clauſus tabernaculo ſex diebus neminem admittens in ſilentio ac mœſtitia deliberabundus ſecum diſcerpebat animum curis anxiis, conſiliorum alternantium variis ac ſubinde reciprocantibus æſtuans fluctibus. Ecquid expediret citare coram ſe Comites, fratrique ipſi Gido palam aperire cujus criminis quo indicio deferretur? An vero illi citandi jam nunc? an potius tunc tantum quando admotis per interpoſitos cognitores teſtimoniis, tabuliſque oblatis convicti plane ii ſceleris fuerint? Accedebat gravis cura. quoſnam tandem his talibus tam idoneis ac fortibus remotis viris adminiſtratione rerum & exercitui præficeret? His diu animo verſatis tandem ſtatuit vix majorem ſcelere caſuve ullo naſci perturbationem in caſtris ſuis poſſe, quam amotione ſuppliciove delatorum Principum: Itaque, ſive utcumque res eſſet diſſimulationem tutiſſimam credidit: ſive, quod magis arbitror, homini emunctæ naris ſuboluit artificium calumniæ, habuit orationem ad fratrem & Comites ſcopo ſuo ac tempori accommodatam, profeſſuſque ſe pro eo quantum exploratam haberet ipſorum fidem, indicia quantavis conjurationis ab ipſis initæ flocci facere, pergere uti cœperant, navareque ſibi deinceps locis & functionibus iiſdem quam hactenus præſtiterant operam voluit. Interim Auguſtus præterquam quod aditibus cunctis anguſtarum vallium, quas cliſuras vocant, lectam manum fortium virorum ſub fidis ducibus ad præſidium impoſuerat, etiam in id curam extendit ut calles quoque anguſti vel aggeſtione temeraria cæſæ ſylvæ, vel arte cancellatis lignorum cratibus, quas Xyloclaſias, quaſi lignifragia diceres, vocant, obſtruerentur: ne qua vel furtivo per devias ſemitas obrepere hoſtes ingreſſu poſſent. Itaque jam circumventi undique Galli tenebantur. Siquidem Auloni, Jerechunti, Caninis præſens invigilabat homo acer & ſtrenuus Michael Cecaumenus. Petrulam obtinebat cum validis pedeſtribus copiis mixti generis Alexander Cabaſilas vir intrepidi promptique ad bellicos caſus animi, prout ſæpe in Aſia multis Turcorum fundendis fugandiſque

Falſarum litterarum tabellariis ſalutem paciſcitur.

Edit. Pariſ. pag. 389.

Providentia Imperatoris & benigna ſuorum cura.

Baimundi dolor ſtuporque ingens ad lectionem litterarum.

Sex diebus clauſus & inacceſſus manet.

Acres & variæ ſolicitudines ejus.

Tandem ſtatuit nihil mutare.

Fratrem & delatos Comites eodem quo prius loco habet.

Imperator diligentiſſime hoſti aditus obſtruit.

Galli undique obſeſſi.

pag. 390.

A κατεπηγγέλλετο, καὶ βασιλικὰς δωρεὰς, καὶ ὑποσχέσεις ὑπερφυεῖς. Ἐφεῖλκε δὲ τούτους καὶ εἰς τὸ μετέπειτα εἶναί τε εὔνους, καὶ φαίνεσθαι, καὶ μηδὲν ἀποκρύπτειν τῶν ἀπορρήτων. κατόπιν δὲ τῶν πιστοτάτων αὐτῷ, ἄνθρωπον ἀποστέλλει ἀντιφεράτως τούτοις παρέπεσθαι. Καὶ ἐπειδὰν πλησιάσαντας ἴδοι, παρελάσαντα προφθῆναι τούτων τὴν ἔφοδον, καὶ καταλαβόντα τὸν Βαϊμοῦντον, δῆθεν τε αὐτόμολον ὑποκριθῆναι, καὶ εἰπεῖν, ὡς αὐτῷ προχωρήσειε μισήσας τὴν τοῦ βασιλέως διατριβήν· φιλίαν δὲ πρὸς τὸν τύραννον προσποιούμενον, καὶ εἰς δή τινα εὔνοιαν, κατειπεῖν ἀριδήλως τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, ἐφ᾽ οὓς τὰ γράμματα. ὡς ἄρα ὁ δεῖνα καὶ

B ὁ δεῖνα, ὀνομαστὶ τούτους καταριθμήσας, ἐξομοσάμενοι τὴν πρὸς ἐκεῖνον πίστιν, Βασιλεῖ φίλοι καὶ εὔνοι γεγόνασι καὶ τὰ ἐκείνου φρονοῦσι. Καὶ ὁρᾶν δεῖ μήτι κατ᾽ αὐτοῦ δεινὸν μελετήσειαν ἐξ ὑπογύου καὶ πάλαι προεσκεμμένον. Ἀλλὰ δὴ καὶ τοῦτο πεπραγματεῦσθαι ἵνα μήτι δεινὸν τοῖς γραμματοκομισταῖς τούτοις ὁ Βαϊμοῦντος ἐργάσηται. ἐμέλησε γὰρ καὶ τοῦτο τῷ Βασιλεῖ, ὅπως τοὺς μὲν καθέτους τούτους ἄνδρας ἀβλαβεῖς διατηρήσειε, τὰ δὲ κατὰ τὸν Βαϊμοῦντον πράγματα συνταράξειε. Καὶ οὐκ εἶπε μὲν ταῦτα καὶ συμβεβούλευκεν, οὐ γέγονε δὲ, ἀλλὰ προσελθὼν καὶ δι᾽ ὅρκου λαβὼν τὸ ἀφρόντιστον τῶν γραμματοκομιστῶν ὁ εἰρημένος ἀνὴρ, ἀπαγγέλλει

C πάντα κατὰ τὰς ὑποθημοσύνας τοῦ Αὐτοκράτορος. Ἐρωτηθεὶς δὲ ὅπου τούτους στοχάζεται ἐφθακέναι, τὴν Πέτρουλαν αὐτοὺς ἔλεγε διελθεῖν. καὶ ἀποστείλας κατέσχε τοὺς γραμματοκομιστὰς, καὶ τὰ γράμματα ἀναπτύξας, λίγγου τε πλήρης γεγονὼς μικροῦ κατέπιπτε, πιστὰ λογισάμενος εἶναι. Ἐκείνους μὲν ἄνω παραφυλάττεσθαι ᾠκονόμησεν, αὐτὸς δὲ ἀπρόϊτος τῆς σκηνῆς ἐν ἓξ ἡμέραις ἦν γνωσιμαχῶν, τὸ, τί ἂν χρὴ ποιῆσαι πολλοὺς παρ᾽ ἑαυτῷ ἀνελίττων λογισμούς. εἰ χρὴ παραστῆναι τοὺς κοντοσταύλους καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Γίδον ἐξειπεῖν τὴν κατ᾽ αὐτοῦ δοθεῖσαν πρόληψιν, καὶ εἰ μετὰ τὸν ἔλεγχον παραστῆναι χρὴ ἢ ἄπερ ἐλέγχου. Πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸ τίνας ἀντ᾽ αὐτῶν κοντοσταύλους ποιήσειε.

D γενναίους δὲ ὄντας τοὺς τοιούτους κατέστησεν πολλὴν τὴν βλάβην ἐσομένην παρασαλεύειν ὑπονοῶν, κατὰ τὸ ἐγχωροῦν τὰ κατ᾽ αὐτοὺς οἰκονομήσας· οἶμαι δὲ καὶ τὸν κρυπτόμενον νοῦν τῶν γραμμάτων ὑποτοπάσας, μεταληλυθὼς εὐφυῶς τούτους, καὶ θαρσήσας, ἐπὶ ταὐτοῦ μεμενηκέναι τούτους ξυνεχώρησεν. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ ἐπεὶ προφθάσας ἀξιόμαχον δύναμιν ἐν πάσαις ταῖς κλεισούραις κατέθετο μετ᾽ ἐκκρίτων ἡγεμόνων, πάσας τε ἀτραποὺς διὰ τῶν καλουμένων ξυλοκλασιῶν αὖθις τοῖς Κελτοῖς ἀπεφράσσετο. Εἶχε μὲν γὰρ εὐθὺς ὁ Αὐλὼν καὶ Ἱεριχὼ καὶ τὰ Κάνινα ἀνύστακτον φύλακα Μιχαὴλ τὸν Κεκαυμένον. ἡ δὲ Πέτρουλα Ἀλέξανδρον τὸν Καβάσιλαν

E μετὰ συμμίκτων πεζῶν στρατιωτῶν, ἄνδρα ἐνθυμότατον καὶ πολλοὺς τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν Τούρκων καταξοπωσάμενον. Τὴν Δέβρην δὲ Λέων ὁ Νικερίτης μετὰ

ἀποχρώσης ἐφρούρει δυνάμεως, τῷ δέ γε Εὐσταθίῳ τῷ Καμύτζῃ τὰς περὶ τὸ Ἄρβανον ἀνατεθείκει κλεισούρας. Ὁ δέ γε Βαϊμοῦντος ἐκ πρώτης, ὅ φασιν, ἀφετηρίας μετὰ τοῦ Καβάσιλα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Γίδον καὶ Κόμητά τινα Σαρακηνὸν καλούμενον καὶ τὸν Κοντοπαγάνον ἐξέπεμψεν. Ἐπεὶ δέ τινα τῶν ὁμορούντων τῷ Ἀρβάνῳ πολίχνια προέφθασαν τῷ Βαϊμούντῳ προσχωρῆσαι, οἱ τούτων ἔποικοι τὰς τοῦ Ἀρβάνου ἀτραποὺς ἀκριβῶς ἐπιστάμενοι, προσελθόντες πάσας, ὡς εἶχε, τῆς Δεύρης τὴν θέσιν ἐξηγήσαντο, καὶ τὰς λανθανούσας ἀτραποὺς ὑπέδειξαν. Τηνικαῦτα ὁ Γίδος διχῇ διελὼν τὸ στράτευμα, αὐτὸς μὲν τὴν κατὰ πρόσωπον μετὰ τοῦ Καμύτζη μάχην ἀνεδέξατο, τὸν δέ γε Κοντοπαγάνον καὶ τὸν Σαρακηνὸν καλούμενον Κόμητα παρὰ τῶν Δευρητῶν ὁδηγουμένους, ἐξόπισθεν τῷ Καμύτζῃ ἐπεισπεσεῖν ἐπέταξε. Τούτου γοῦν συνδόξαντος ἀμφοῖν, ἐπεὶ ὁ μὲν Γίδος κατὰ πρόσωπον ἐμάχετο, οἱ δέ γε λοιποὶ Κόμητες τῇ παρεμβολῇ τοῦ Καμύτζη ἐπεισπεσόντες ἀπὸ τῶν μεταφρένων δεινὸν τὸν φόνον κατ᾽ αὐτῶν ἀπειργάσαντο. Ὡς οὐκ ἐδόκει αὐτῷ πρὸς πάντας μάχεσθαι, ἐξαπίνης τοὺς ὑφ᾽ ἑαυτὸν θεασάμενος συνείπετο τούτοις καὶ αὐτός. καὶ πίπτουσι μὲν τηνικαῦτα τῶν Ῥωμαίων πολλοί, καὶ αὐτὸς ὁ Καρᾶς ἐκεῖθεν τοῖς γνησίοις παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος προσληφθεὶς καὶ καταλεγείς, καὶ ὁ Σκαλιάριος Τοῦρκος τῶν ὀνομαστῶν πάλαι κατὰ τὴν ἕω ἡγεμόνων γεγονὼς αὐτομολήσας τῷ Βασιλεῖ καὶ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος τετυχηκώς. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὸν Καμύτζην. Ὁ δέ γε Ἀλυάτης μετὰ καὶ ἑτέρων λογάδων τὴν Γλαβινίτζαν φυλάττων, πρὸς τὴν πεδιάδα κατῆλθεν, εἴτε πρὸς πόλεμον, εἴτε καὶ κατασκοπήσων τινὰ τόπου θέσιν, Θεὸς ἂν εἰδείη. Τυχαίως δ᾽ οὖν συναντῶσι τούτῳ παραχρῆμα κατάφρακτοι Κελτοὶ ἄνδρες γενναῖοι, καὶ τηνικαῦτα διχῇ διαιρεθέντες, οἱ μὲν πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν ἵεντο κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ σφοδρᾷ τῇ ῥύμῃ ἵεντο, ὅλους χαλάσαντες χαλινούς. οἱ δέ γε λοιποὶ ἐξόπισθεν ἀψοφητὶ τούτῳ παρείποντο. Ἦν γὰρ ἰλυώδης ὁ τόπος. Ὁ δὲ Ἀλυάτης τῆς τῶν ὄπισθεν μὴ αἰσθόμενος ἐλεύσεως, ἀλλὰ κατὰ τῶν ἔμπροσθεν ὅλῃ γνώμῃ ἀγωνιζόμενος καὶ χερσὶ λέληθεν ἑαυτὸν εἰς κίνδυνον συνελάσας. Ἐπεισπεσόντες γὰρ οὗτοι ἐξόπισθεν ἐρχόμενοι καρτερῶς κατ᾽ αὐτοῦ ἐμάχοντο. Συναντήσας δὲ τούτῳ Κόμης τις Κοντοπαγάνος καλούμενος βάλλει τοῦτον διὰ τοῦ δόρατος, καὶ παραχρῆμα ἄπνους κατὰ γῆς ἔκειτο, πίπτουσι δὲ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ οὐκ ὀλίγοι. Ταῦτα μεμαθηκὼς ὁ Αὐτοκράτωρ, τὸν Κανταχουζηνὸν μετεπέμψατο, ἄνδρα τοῦτον γινώσκων περὶ τὰς στρατιωτικὰς ἐγχειρήσεις ἱκανώτατον. ἔφθασε γάρ, ὡς ἔφην, καταλαβεῖν τὸν Αὐτοκράτορα εἰς τόπον μετακληθεὶς ἀπὸ Λαοδικείας. Ἐπεὶ δ᾽ ἀναβολὴν οὐ κατὰ τὸν Βαϊμοῦντον εἶχεν, ἀξιόμαχον στρατὸν μετ᾽ αὐτοῦ συνεκπέμπει, καὶ τῆς παρεμβολῆς ἔξεισι προεκπέμπων αὐτὸν καὶ πρὸς μάχας ὀξύνων αὐτόν. Ἐφθακὼς δὲ τὴν κλεισούραν τὴν ἐγχωρίως οὕτω καλουμένην Πέτραν, καὶ αὐτοῦ που ἐγκαρτερήσας, πολλοῖς τε λογισμοῖς καὶ στρατιωτικοῖς ἐπιχειρήμασιν ἐφοδιάσας αὐτόν, καὶ τὰ λοιπὰ ὑποθέμενος πρὸς Γλαβινίτζαν χρησταῖς ἐλπίσι θαρσύνας ἐκπέμπει, ἐκεῖνος δὲ πρὸς Διάβολιν ἐπανέστρεψεν. Ὁ δὲ Κανταχουζηνός, προσελάσας πολιχνίῳ τινὶ ἐν τῷ ἀπέρχεσθαι τοῦ τῆς Μύλης καλουμένῳ,

A probaverat. Deuræ præerat Leo Nicerita cum idoneo præſidio. Cliſuræ denique quæ ad Arbanum ſunt Euſtathio Camytzæ cuſtodiendæ commiſſæ fuerant. Baimundus ut ea clauſtra rumperet, primam in Cabaſilam decrevit impreſſionem. ipſoque jam tum a principio Dyrrachienſis obſidii, Gidum fratrem cum alio quodam Comite Saraceno dicto, tertio quoque addito Contopagano eam in partem ire juſſit. Mature venerant in Baimundi poteſtatem oppidula quædam Arbano finitima, quorum incolæ periti circum locorum ſecretas deviaſque ac ſine indicio indigenarum inſuſpicabiles ſemitas Gallis oſtenderunt, retuleruntque cum fide quæ- B cumque de ſitu Deuræ ſolique ac regionis natura illius & diſpoſitu ipſis compertiſſima noſſe bellantium intererat. Gidus ſatis exploratis omnibus bifariam agmine diviſo, iter in hoſtem pronunciat. Ipſe partem unam ductans adverſa fronte Camytzen impetit: cæteras copias Contopagano & Saraceno commiſſas clam circumduci jubet per occultos calles quos monſtrabant indigenæ Deuriotæ præeuntes adoririque a tergo pugnantes Romanos. Succeſſit dolus. occupati a facie Romani certamine vehementis hoſtis, retro vocantur ingenti fragore: Comitibus videlicet duobus impetum in Camytzæ caſtra facientibus. Quid faceret circumventa virtus & oppreſſa numero? Poſt multam cædem effuſe fugientes ſuos Camytzes cernens quos nec revocare nec ſiſtere poterat, ſequi co- C actus eſt. Inter alios Romanorum plurimos qui ibi ceciderunt deſiderium ſui magnum reliquit Caras ex familiari Auguſti cohorte probatus a puero Juvenis, & merito fortis indolis, ſpectatæque per omnia virtutis, eximii ejus ordinis prærogativa ſemper viſus dignus. Cæſus item ibi eſt Scaliarius Turcus, illuſtris olim per Orientem & late inclytus belli Dux. Poſtea ſalutari ſibi ad Imperatorem transfugio, etiam ſacri Baptiſmatis donum aſſecutus. Hactenus Camytzæ clades quam in minori numero non diſſimilis Alyattæ calamitas excepit. Is cum lecta fortium manu Glabenitzæ ad cuſtodiam Præpoſitus, in planitiem deſcenderat, pugnandi, an loci cujuſpiam explorandi animo, non facile D dixerim. Forte illic habet obvios cataphractos Gallos viros fortes: qui ſtatim & ipſi diviſi bifariam parte una quinquaginta equitibus conſtante in noſtros adverſos ruunt impetu quammaximo totis habenis effuſis: Pars altera circumducti ſine ſtrepitu, quippe per lutoſas aut etiam undantes vias loci paluſtris, in Romanos averſos & pugnæ jam conſertæ Gallorum aliorum a fronte irruentium toto animo totoque conatu intentos, improviſa eademque vehementiſſima impreſſione a tergo impetunt. Alyatten Contopaganus quidam Comes haſta confoſſum humo affligit exanimem. cadunt & alii non pauci commilitonum ejus. Imperator his au- E ditis haudquaquam cunctandum ratus quin ſi quid ad manum haberet efficacis auxilii adverſus Baimundum expediret; Cantacuzenum accerſit illico vadereque contra Gallos jubet idoneis ad hoc ei aſſignatis copiis. Hunc ſtrenuum in primis & ad executiones bellicas peracrem evocarat ad ſe, uti diximus, Auguſtus e Laodicea: cui ille obtemperans imperio in eum ipſum in quo tunc erat Imperator locum recens advenerat. Nec moram ille proficiſcendi fecit. Auguſtus vero hunc honorem eunti habuit ut ſimul caſtris prodiens eum uſque ad Cliſuram quam indigenæ Petram appellant comitando deduceret, multis ipſum obiter adhortans verbis, multaque de tota belli ratione utiliſſime præcipiens: quibus mandatis velut quodam viatico inſtructum denique dimittens, poſtquam ei alacri & ſpe optima pleno precatus & ominatus eſt fauſta omnia, Deabolim unde venerat revertit. Pergenti Cantacuzeno vicus occurrit Myli dictus. Expedit

Baimundus Gidum fratrem verſus Cliſuram mittit.

In Camytzam circumventum acie vincit ac fugat.

Multi Romanorum cæſi. Inter eos Caras magnæ indolis juvenis.

& Scaliarius Turcus natione, ſed religione Chriſtianus.

Alyattes ſimili modo circumvenitur.

& occiditur.

Edit. Pariſ. pag. 391.

Cantacuzenus evocatus ex Aſia.

Contra Gallos vadit.

Proſequente & multa monente Auguſto.

conſeſtim murales machinas oppugnatque caſtrum. Inſtant acriter Romani.

Myli caſtrum acriter oppugnat.

Pars injecto igne portas munitionis cremant. pars in pinnas mœnium eniſi ſumma vi pro ſe quiſque in arcem inſiliunt. Tali articulo rerum qui trans flumen Biſen ſtationem habebant Galli ad caſtellum Myli periculo ejus procul animadverſo ſuppetias curſu concito ferebant.

Accurrunt auxilio Galli.

Exploratores Cantacuzeni homines barbari, ut dictum eſt, viſu perculſi trepide recurrunt ad Ducem ſuum. nec tamen ei primam rei notitiam reſervant: aut ſedati voce ſubmiſſa quid vidiſſent nunciant, ut cordatorum officium erat. Sed inter ipſum curſum ut erant anheli & metu exanimes clamarunt adeſſe Gallos.

Romani fœde fugiunt.

Perculit imprudens vox Romanos jam victores, arcemque incenſis patentem portis, tranſcenſis invaſam muris, extorſit manibus obtinentium. quiſque amens terrore ſubito pedem refert, victoriam abdicat, equum repetit, adjumentum velocis fugæ. Colliſio erat mira confuſioque in ſeſe incurrentium; & cum trepide pro ſe quiſque feſtinarent, equos pro ſuis alienos, ut quemque cuique fors & error obtulerat, inſcendentium.

Cantacuzeno fruſtra eos revocare conante.

Nec quidquam Cantacuzenus obequitans obſtabat ruentibus, & manu, voce, nutu, omnes admonens, reddere conſtantiam metu abreptis panico certabat. *Eſſe viri*, ajebat, e Poeta repetens, *& priſcæ memores virtutis in armis*: Sed canebat ſurdis; & Ducis nihil non conantis induſtriam oblitorum officii militum perturbatio vincebat. Ille tamen ne nunc quidem deſperans omnia. *Eſto*, inquit, *milites eamus. fugæ me ſocium habebitis, ſed cur noſtras machinas hoſti relinquimus? cur noſtra copia Gallos armamus? agite, brevis nec periculoſa mora eſt. corrumpamus igni quæ nec tuendi animus, nec efferendi facultas otiumve ſuppetit.*

Impetrat tamen ab eis ut machinas incendant.

neque illud jubeo, expectare vos quoad ea in cinerem abierint: flamma ſemel injecta, per me licet, ite, recedite: ſed non temere, non turpiter, ſed decore compoſiteque recedite. Nimium æqua poſcere viſus eſt. agunt milites quod jubebantur, ultra etiam, ut fit, quam Dux ſperaverat, capto ſemel impetu elati. Siquidem non ſolum ſuas ipſorum machinas, ſed etiam hoſtiles naves ad flumen Buſen ſtantes incenderunt, non exiguo incommodo Gallorum, quibus haud facilis deinceps trajectus amnis ejus futurus videbatur.

Edit. Pariſ. pag. 392.

Cum his abſumptæ quoque naves hoſtium.

Ita demum Cantacuzenus rite atque ordinate cum ſuis e terrore paulisper receptis, lento jam & militari recedens gradu, planitiem animadvertit non longe diſtantem: cujus ſitus a dextris habens amnem Charzanem, protectus a ſiniſtris invio ſpatio paluſtris & uliginoſi loci, cum aptus eſſet viſus muniendis caſtris, vallum illic fixit.

Cantacuzenus apto loco caſtra munit.

Porro Galli quos infeſtos moviſſe ad liberationem Myli diximus, ubi ad ripas fluvii provecti naves ſuas incenſas repererunt, ſpei impotes & fruſtra hiantes regredi coacti ſunt.

Galli regredi coacti defectu navium.

Verum Baimundi frater Gidus auditis quæ acciderant, alia via hoſtem petere decrevit, lectam fortium militum, quales ſub ſe habebat plurimos, manum improviſo in Jerechuntem & Canina jubet irruere. obſequentes illi valles in anguſtas penetrant, quarum erat Michaeli Cecaumeno ab Imperatore cuſtodia mandata. Et adfuit ille quidem, ac ſe ſuoſque Gallis oppoſuit; ſed fruſtra. poſt acrem pugnam fuſus cum ſuis fugatuſque.

Michael Cecaumenus fuſus fugatus a Gallis.

Sæpe illud experientia monſtravit: ſuſtineri non poſſe Galli militis vim ubi hoſtem in arcto deprehenderit: uti viciſſim in planitie & æquo campo non difficilem idem vincendi capiendique ſui copiam facit.

Galli in loco arcto invicti: in planitie non item.

Hoc elati ſucceſſu, recta jam ad Cantacuzenum movent, ut ſe ſatis admoverunt, obſervato procul naturali munimento caſtrorum Romanorum undique protectorum, uti diximus, pugnam tum quidem diſtulerunt. At Cantacuzenus gnarus cujus rei veniſſent cauſa, irritos redire non eſt paſſus. prodire munitionibus, & liberalem pugnæ copiam conſtituit facere. Eo animo exercitum per amnem tranſportat nocte tota; ſummo ipſe mane, trajectis jam cunctis, ante ſolis ortum armatus armatam educit & medius obtinet aciem, in prima locatus fronte. Turci lævum, Alani Duce Alano Roſmice dextrum habebant cornu. Præ-

Cantacuzenus contra eos aciem inſtruit.

A παραχρῆμα παντοίας κατασκευάσας ἑλεπόλεις ἐπολιόρκει τὸ πολίχνιον, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἀναισχύντως τοῖς τείχεσι προσεπέλαζον. Καὶ οἱ μὲν πῦρ ἐνιέντες τὰς πύλας ἐνεπίμπρων, οἱ δὲ καὶ διὰ τοῦ τείχους εἰς τὰς ἐπάλξεις θᾶττον ἀνῄεσαν. Αἰσθόμενοι δ' οἱ πέραθεν τοῦ ποταμοῦ τοῦ οὑτωσὶ καλουμένου Βύση αὐλιζόμενοι Κελτοί, ὡς τὸ τοῦ Μύλου καστέλλιον ἔθεον· οὓς θεασάμενοι οἱ τοῦ Καντακουζηνοῦ σκοποί, βάρβαροι δὲ ἦσαν ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ἐπαναστρέφουσιν ἀσυντάκτως πρὸς αὐτόν· καὶ οὐ μυστηριωδῶς περὶ τῶν φανέντων κατήγγελον, ἀλλὰ πόρρωθεν φωνοῦντες τὴν τούτων ἔφοδον ἔλεγον. Ἀκούσαντες δὲ οἱ στρατιῶται τὴν τῶν Κελτῶν ἔφοδον, κἂν τῶν τειχῶν ὑπερέβησαν, κἂν τὰς πύλας ἐνέπρησαν, κἂν B ἐν χερσὶ τοῦτο κατέχοντες ἦσαν ἤδη, ἀλλ' ἐκδειματωθέντες ἕκαστος πρὸς τὸν ἴδιον ἔτρεχεν ἵππον. Ἔμφοβοι δὲ ὄντες καὶ * συνωθέντες τὸν πρὸς θατέρου ἵππον ἐπέβαινον. Πολλὰ γοῦν ὁ Καντακουζηνὸς ἀγωνισάμενος, καὶ πολλὰς ἱππασίας κατὰ τῶν ἐκδειματωθέντων ποιήσας. Ἀνέρες ἐστέ, φωνῶν κατὰ τὸν ποιητήν. μνήσασθε θούριδος ἀλκῆς. ὡς οὐκ ἔπειθεν, ἀγωνῶν τούτους τῆς πτοίας ἀνήνεγκε, φάμενος. Ὡς οὐ χρὴ τὰς ἑλεπόλεις καταλιπεῖν τοῖς ἐναντίοις καθ' ἡμῶν ὄργανα, ἀλλὰ πῦρ εἰς αὐτὰς ἐμβαλεῖν, καὶ οὕτως ἀσυντάκτως ὑποχωρεῖν. Παραχρῆμα γοῦν μάλα προθύμως ἐπλήρουν οἱ στρατιῶται τὸ προσταττόμενον, καὶ οὐ τὰς ἑλεπόλεις μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ τὸν ποταμὸν Βύσην ἱστάμενα πλοῖα ἐνέπρησαν, ὡς μὴ ῥᾳδίως οἱ Κελτοὶ διαπερᾶν ἔνθεν ἔχοιεν. Αὐτὸς C δὲ ἀναποδίσας μικρὸν καὶ πεδιάδι τινὶ ἐντυχὼν δεξιόθεν μὲν τὸν καλούμενον Χαρζάνην ποταμὸν ἐχούσῃ, ἐξ εὐωνύμου δὲ ἑλώδη τινὰ τόπον καὶ βαλτώδη, καὶ συγχρησάμενος τούτοις ὡς ὀχυρώμασιν αὐτοῦ που τὸν χάρακα ἐπήξατο. Οἱ δὲ ῥηθέντες Κελτοὶ παρὰ τοῖς χείλεσι τοῦ ποταμοῦ γενόμενοι, τῶν πλοίων ἤδη προεμπρησθέντων, ἀστοχήσαντες τῶν ἐλπίδων κεχηνότες ὑπέστρεφον. Ὁ δὲ τοῦ Βαϊμούντου ἀδελφὸς Γίδος, τὰ ξυμβάντα πυθόμενος παρ' αὐτῶν, ἄλλην ἐξάπτειν, καὶ στρατιώτας γενναίους τῶν ὑπ' αὐτὸν διελόμενος, πρὸς Ἱερεχὼ καὶ τὰ Κάνινα ἐξέπεμψε. Καταλαβόντες οὖν τὰ ὑπὸ τοῦ Κεκαυμένου Μιχαὴλ τηρούμενα τέμπη, ἐκεῖνον γὰρ φύλακα τούτων ἐπέστησεν ὁ Αὐτοκράτωρ, καὶ συμμάχῳ τῷ τόπῳ χρησάμενοι, καὶ θαρ- D ρήσαντες, τρέπουσι ξυμβαλόντες κατακράτος. ἀνὴρ γὰρ Κελτὸς ἐπὰν στενωπῷ τοῖς ἐχθροῖς ἐντύχοι ἀκάθεκτος γίνεται, ὥσπερ ἐν πεδιάδι λίαν εὐάλωτος. Θαρρήσαντες οὖν, ὡς πρὸς τὸν Καντακουζηνὸν αὖθις ἐπανατρέχουσιν. Ἐπεὶ δὲ τὸν τόπον οὗπερ ἔφθασεν ὁ Καντακουζηνός, ὡς εἴπομεν, τὸν χάρακα πήξασθαι μὴ προσβαθῆναι τούτοις ἐγνώκεισαν, δειλιάσαντες, ἀνεβάλλοντο τὴν μάχην. Ὁ δὲ αὐτῶν αἰσθόμενος τῆς ἐφόδου, δι' ὅλης νυκτὸς ξυμπάσῃ στρατιᾷ τὴν τοῦ ποταμοῦ περαίαν κατέλαβεν. Ἡλίου δὲ ὀρίζοντος μήπω ὑπερκύψαντος αὐτός τε θωρακισάμενος καὶ ἅπαν ὁπλίσας τὸ στράτευμα τὴν μέσην τῆς παρατάξεως εἶχε χώραν προμετώπιος. Οἱ δὲ Τοῦρκοι τὸ εὐώνυμον, ὁ δέ γε Ἀλανὸς Ῥωσμίκης τὸ δεξιὸν διεῖπε κέρας μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν

ὁμοχ-

A ὁμοχθόνων. Τοὺς δὲ Σκύθας προὔπεμψε κατὰ τῶν Κελτῶν ἐντειλάμενος δι' ἀκροβολισμῶν ἐπισπᾶσθαι τούτους, καὶ βάλλειν μὲν συχνῶς, ὑποφεύγειν δὲ αὖθις καὶ παλιμπορεύτως γίνεσθαι. Καὶ οἱ μὲν προθύμως ἀπῄεσαν, ἤνυσαν δὲ οὐδαμῶς· ἐπείπερ οἱ Κελτοὶ συνησπικότες, οὐδόλως τὴν παράταξιν ἔλυον, ἀλλὰ βραδεῖ ποδὶ συντεταγμένοι λίαν ᾔεσαν. Ὡς δὲ κατὰ τὰ προσήκοντα μέτρα τῆς μάχης ἄμφω τὰ στρατεύματα ἐληλύθασιν οἱ μὲν Σκύθαι οὐκ ἔτι βάλλειν οἰστοὺς ἠδύναντο, σφοδρᾷ τῇ ῥύμῃ τῶν Κελτῶν κατ' αὐτῶν ἐξιππασαμένων, ἀλλ' ἐδίδουν εὐθὺς τοῖς Κελτοῖς τὰ μετάφρενα. Τούτοις ἐπαμείβειν οἱ Τοῦρκοι προθυμηθέντες, προσέβαλλον, καὶ οὐδὲ τούτων λόγον ὅλως ποιησάμενοι οἱ Κελτοὶ ἐκθυμότερον ἐμάχοντο. Ὁ δὲ Καντακου-
B ζηνὸς ἡττωμένους ἀπάρτι τούτους ὁρῶν, τὸν ἐξουσιοκράτορα Ῥωμίσκην τὸ δεξιὸν ἐπέχοντα κέρας μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν (Ἀλανοὶ δὲ ἦσαν ἄνδρες μαχιμώτατοι) τὴν μετὰ τῶν Κελτῶν μάχην ἐπιτρέψε. Ἀλλὰ καὶ οὗτος προσβαλὼν ὀπισθόπους ἐφαίνετο, καίπερ ὡς λέων δεινὸς κατ' αὐτῶν βρυχώμενος. Ὡς δὲ καὶ τοῦτον ἡττώμενον ὁ Καντακουζηνὸς ἐθεάσατο, ἐπιῤῥώσας ἑαυτὸν ὥσπερ ἐξ ὁρμητηρίου τινὸς κατὰ μέτωπον τῆς τῶν Κελτῶν παρατάξεως ἵεται, καὶ εἰς μέρη πολλὰ διαλύσας τὸ στράτευμα, τρέπει τοὺς Κελτοὺς κατακράτος, διώξας ἄχρι πολιχνίου τοῦ καλουμένου Μύλου. Πολλοὺς μὲν τῆς δευτέρας τύχης καὶ τῶν μειζόνων ἀνελὼν, τινὰς δὲ καὶ τῶν ἐπιφανῶν Κομήτων ζωγρήσας, τόν-
C τε Οὖβον ἀδελφὸν Ῥιτζάρδον καλούμενον, καὶ τὸν Κοντοπαγάνον, νικητὴς ὑπέστρεψε. Ἀκριβεστέραν τοίνυν τὴν νίκην τῷ Βασιλεῖ παραστῆσαι βουλόμενος πολλῶν Κελτῶν κεφαλὰς τοῖς δόρασι περιπείρας καὶ τοὺς μείζονας τῶν καταχεθέντων Οὖβον καὶ τὸν Κοντοπαγάνον καλούμενον, παραχρῆμα ἐξέπεμψεν. Ἐνταῦθα δὲ γενομένη καὶ πρὸς λύχνων ἀφὰς τὸν κάλαμον ἐπισύρουσα, μικρὸν πρὸς τὴν γραφὴν ἐπινυστάζουσα, ἐπαισθάνομαι τοῦ λόγου ἀπορέοντος· Ὅπου γὰρ βαρβαρικῶν ὀνομάτων ἐξ ἀνάγκης ἀπαιτεῖται χρῆσις, καὶ ἀλλεπαλλήλων ὑποθέσεων διήγησις, τὸ σῶμα τῆς ἱστορίας καὶ τὸ συνεχὲς τῆς γραφῆς κατ' ἄρθρα ἔοικε διακόπτεσθαι. Καὶ οὐ νέμεσις τοῖς γε εὐμενῶς ἐντυγχάνουσι τῇ γραφῇ. Ὡς δὲ ὁ μαχιμώτατος Βαϊμοῦντος ἐν στενῷ κομιδῇ τὰ κατ' αὐτὸν ἑώρα ἐκτε θαλάσ-
D σης, ἔκτε ἠπείρου βαλλόμενος, ὡς καὶ τῶν χρειωδῶν αὐτοῖς ἐπιλειπόντων ἤδη, πανταχόθεν ἐξαπορούμενος, ἱκανὸν ἀποδιελὼν στράτευμα, πρὸς τὰς κατὰ τὸν Αὐλῶνα καὶ τὴν Ἱεριχὼ καὶ τὰ Κάνινα διακειμένας πόλεις πέπομφεν ἁπάσας λῄσασθαι. Ἀλλ' οὐδ' ὁ Καντακουζηνὸς ἠμέλει, οὔτε νωθὴς οὔτε ὕπνος εἶχε τὸν ἄνδρα, κατὰ τὸν Ποιητήν. ἀλλὰ γοργῶς τὸν Βεροίτην μετὰ ἀξιομάχου στρατιᾶς ἀντίπαλον τοῖς Κελτοῖς ἐξέπεμψε.

A missi ante omnes Scythæ, cum mandatis ut procul jaculando Gallos elicerent, ſi poſſent, non expectato quidem ipſorum acceſſu comminus, ſed ubi ex tuto jactis telorum imbribus laceſſivisſent, pedem referrent, moxque obverſis iterum vultibus jaculationem inopinatam repeterent, rurſus ſtatim fugerent; ſicque velitationibus & receſſibus reciprocis hoſtium patientiam tentarent. Tentarunt enimvero & experti ſunt immotam adverſus hæc ludibria conſtantiam. obtinebat apud Gallos pro ſe quiſque locum, & figuram tuebatur aciei, nuſquam hiante phalangis textu; ſicque undique lucentibus ſcutis haſtis horrentibus terribilis lento gradu belli moles, velut incedens civitas, nullo interrupta loco corona firmorum mœnium, promovebatur. Arctato quod inter geminas acies pate-
B bat ſpatio, uſque ad eam viciniam ut nocere ſibi mutuo jactis miſſilibus partes ambæ poſſent, deprehenſi in medio Scythę, pręterquam quod deerat inſtabilibus converſionibus ipſorum loci capacitas idonea, etiam vehemente flagellati equitatione Gallorum, terga non jam arte, ſed neceſſitate verterant. cum ecce ſuccedere iis juſſi procurrunt Turci, nihilo melioribus auſpiciis. Siquidem Gallis & hos contemptim impetu pugnæ ardenti ſubmoventibus, Cantacuzenus vincendos mox, imo pene jam victos Turcos cernens, exuſiocratorem Romiſcen cornu dextri ductorem, Alanos quos regebat viros pugnaciſſimos cum Gallis committere præcepit. Ruit tum ille quidem in pugnam nihilo mitior, minuſve aſper leone ſævo, tamen ad non minus feram ferocemque Gallorum impingens rabiem of-
C fenſu velut molis ſolidæ repulſus, haud dubie titubare, nec jam diſſimulanter retro ferri & ipſe viſus eſt. Eo ſpectaculo rem jam & ſpem univerſam in ſe redactam uno Cantacuzenus admonitus, nullam facit moram immittendi, velut e carceribus dato ſigno, in Gallorum adverſam aciem infeſti curſus. nec fortuna defuit incępto forti. perrupit enim & in partes diſrupit multas illam confertiſſimam & adhæſione mutua impenetrabilem aciem Gallicam; planeque fuſos acie hoſtes & fuga cladem confitentes, uſque ad oppidulum Myli dictum inſecutus eſt. Hinc revertit, receptuique cecinit, captis eo die nonnullis apud Francos Illuſtribus, e numero Comitum, quos vocant. In iis erant Ubus ſive Hugo, & frater hujus Richardus
D dictus, denique Contopaganus memoratus ſupra: quos ſimul cum laureatis rei bene geſtæ nunciis ad Auguſtum ſtatim miſit; adjungens una capita Gallorum plurimorum quæ de truncis abſciſſa jacentium cadaverum, longarumque haſtarum infixa cuſpidibus, ſicque triumphali traducta pompa in oculis Imperatoris & comitatus ejus, magnitudinem victoriæ demonſtrarent. Hoc ego in ſcriptionis loco cum prima face ſtylum ducens ad lucubrum verſarer commentando, ſenſi fateor obrepere mihi ſomnum tædio quodam orationis haud ſatis comptæ ſatiſque cohærentis. Volebam equidem quam ornatiſſimum, quamque aptiſſime juncturis cohærentiſſimis continuatum Hiſtoriæ quaſi corpus edere, flore perpetuo veſtitum decentis ipſam & doctis oculis expetitæ formæ: ſed prohibet conturbatque me ſæpius incidens neceſſitas mentionis inferendæ barbaricorum nominum, nævos ingratos adſpergentium Græcæ dictioni; tum vero rerum Alexii Auguſti profeſſæ narrationem tot, tamque variæ naturæ negotia mihi ſeſe atque argumenta ingerunt undique, ut cum in unum unius velut telæ textum non facile tanta diverſitas conveniat, Hiſtoriæ articuli quaſi luxati, membrorumque nexus parum uſpiam concinne conſerti ac commiſſi videantur. Porro id, ſive culpa eſt, factura mihi meo jure videor, ſi bonos æquoſque Lectores precer ut imputent neceſſitati; nec fraudi velint eſſe meæ famæ peccatum; ſi quod eſt forte, quod vitare non potui. Baimundus jam nobis reviſendus eſt in arctis æſtuans anguſtiis: quippe a mari, a terra, non circumcluſum modo ſe, ſed impetitum etiam magiſque in dies ac magis oppugnandum cernens. Hic poſtquam in expediendo difficili conſilio deliberationem aliquamdiu traxit anxiam, tandem vir ingentis animi, nec lentarum patiens artium, verum periculorum ac pugnarum laceſſitor tota vita promptiſſimus: ſatis magnum a reliquis avulſum ſuis copiis militum numerum ire juſſit deprædatum vicos oppidaque quæ circa Aulonem, Jerichuntem, & Canina ſuis forte incurſiis opportuna reperirent. Senſit experrectus ad omnia Cantacuzenus quo vis hoſtium incumberet: itamque in partem idoneis inſtructum Beroitem copiis proficiſci contra Gallos imperat.

Scythæ a Gallis fuſi.

Turci poſt Scythas non meliore fortuna pugnant.

Edit. Pariſ. pag. 393.

Alani quoque repelluntur.

Re ad Triarios redacta Cantacuzenus ipſe capeſſens pugnam victores vincit.

Captivos & capita cæſorum ad Auguſtum mittit.

Excuſatio Annæ, quod ejus ſcriptio ſatis compta non ſit.

Baimundus prædatum versus Aulonem mittit. Occurrit contra eoſque vincit Beroites.

Edit. Pariſ. pag. 394.

Et Baimundi naves incendit.

Ivit ille felicibus auſpiciis, primo congreſſu victor factus; ſuccenſis etiam in reditu Baimundi navibus, velut corollario victoriæ, redditus clarior. Regium plane frangiq; neſcium Baimundi pectus erat. nihil hæc illum

Nec eum conturbat tamen.

conturbare clades viſa eſt. Quinimo velut neminem ex eo quem ab Italia deportaverat exercitu adhuc amiſiſſet, præliis de integro accingit ſuos. Ex omni peditum equitumque multitudine pugnaciſſimum quemque delectum recta vadere in Cantacuzenum jubet;

Sex millia virorum fortium in Cantacuzenum mittit.

numerum ſex millium id agmen explebat. Eratque opinio cõfidentiſſimi Barbari ne conſpectui quidem tot heroum, clamorique primo parem Cantacuzenum Romanoſve fore; imo univerſos ipſos pariter uno incurſu capiendos. At Cantacuzenus, per exploratores, quos ſemper acres & fidos habebat in vigilia, factus mature certior de adventu hoſtium, nocte intempeſta, cum armavit ipſe ſe, tum armatos procinctoſque habuit ad pugnam ſuos; pro Gallorum impetu ſperans ac vovens fore, ut ii Romana caſtra diluculo poſteræ diei, qua in conſpectum eorum venerant, adorirentur. Verum ſuperſederunt illi: quippe feſſi de via diem illum indulgere ad quietem ſibi decreverãt. Quod noſter ut comperit, conſilium hoſtium in occaſionem ſuam, & excipiendi belli apparatum in inferendi audaciam ſtrenue vertit. Siquidem caſtris eductam aciem ubi promoviſſet paululum, offendit ecce ad Buſæ amnis ripas Gallos pleroſque decumbentes. nam, ut dixi, laſſitudinem itineris lecto ſecuri ſomnoque reparabant. Ridere commodum dies cœperat cum ſopore implicitos expeditus in armis toto impetu Romanus impetit.

Quos Cantacuzenus imparatos deprehenſos vincit.

Res momento conficitur, multi vivi capti, plures occiſi, reliqui fugientes (quod ajunt) lupum, leoni occurrere: hauſti videlicet vorticibus fluminis, dum expedire fuga ſalutem quærunt.

Magna Gallorum clades.

Victor captivis Comitibus omnibus ad Imperatorem miſſis, Timorum ſe confert (locus eſt paluſtris & difficilis aditu) ibique ad ſeptimam conſedit diem exploratorum reditum opperiens, quos multos in partes varias dimiſerat, cum mandatis ut de Baimundo explorarent certa referrentque. Occurrunt his forte juſſa capeſſentibus Galli centum pontem e ratibus ſubitarium imponentes amni, ut eo ſic trajecto ſitum trans adverſam ripam oppidulum expugnatum irent. Haud negligenda res viſa. invehuntur in hos noſtri, peneque omnes vivos capiunt. Eminebat inter eos Baimundi Patruelis vaſtæ ac giganteæ ſtaturæ juvenis, quippe in decem pedum altitudinem porrectus, reſpondente proceritati craſſitie, totaque habitudine toroſæ ac ſucco diſtentæ molis, prorſus Herculem referens, ſi virtus animi modum corporis æquaſſet.

Galli cum ceteris tum Baimundi Patruelis captus.

Nunc mirum & ridiculum erat ſpectaculum, videre gigantem illum monſtroſa magnitudine ſuggeſtum, ab humili & cubitali correptum ac tractum Scytha. Viſa res Cantacuzeno digna oculis Principis. Cum ergo ad Imperatorem & hos de more captivos mitteret, præcepit doctoribus eorum prægrandem ut Gallum non ſine præeunte ac vinctum trahente pygmæo Scytha ei offerrent.

Ejus proceritas cum Scytha qui eum cepit puſillitate comparata.

Nunciatur Auguſto adeſſe ab exercitu captivos novos coram ipſo ſiſtendos, inſidet ad eam vocem Imperiali ſolio & introduci homines jubet. Datur in conſpectum Scytha puſio vinctum illum immanis corpulentiæ Gallum trahens, cujus ne femur quidem ſummo vertice æquabat. riſus nimirum ortus eſt omnium.

pag. 395.

Dati mox cuſtodiæ iſte aliique Comites ſunt. Nec longa Imperatoris de rebus a Cantacuzeno prudenter, fortiter, proſpereque geſtis lætitia fuit. compreſſit cito riſus illos peracerbus nuncius infandam cædem Romanarum cohortium, quæ cum Camytze ac Cabaſila fuerant, referens. Incredibiliter Auguſti animum iſta clades perculit. Sedit mœſtus, ſuſpiriis ſæpe ſonoris cæſorum deſiderium prodens. lacrymans quoque ſubinde ad diſtinctam certorum ex iis compellationem. Mox tamen ſolitæ conſtantiæ ac rerum procurandarum officio ſe reddens, Conſtantinum Gabram virum bello ardentem ac manu promptum, quique igneum in præliis

Cædes magna Romanarum cohortium. Gravis ob eam Auguſti dolor. Qui paulo poſt Conſtantinum Gabram Petrulam deſtinat.

A ἡττᾷ μὲν οὖν αὐτοὺς καταλαβὼν παραυτίκα, καὶ οἷόν τι πόρισμα τὰς τοῦ Βαϊμούντου ναῦς ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαι πυρπολήσας διεληλύθει. Ὡς ᾔσθετο δὲ ὁ τυραννικώτατος Βαϊμοῦντος τὴν τῶν πεμφθέντων ἧτταν, ὥσπερ μηδένα τοῦ στρατεύματος ἀπολωλεκὼς, κατέπιπτεν οὐδαμῶς. Μᾶλλον μὲν οὖν καὶ θαρραλεώτερος ἐφαίνετο, καὶ ἀποδιελόμενος αὖθις πεζοὺς καὶ ἱππεῖς πρὸς μάχας ἐκθυμοτάτους εἰς χιλιάδας ἓξ ποσουμένους κατὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ ἐξαπέστειλεν, οἰόμενος αὐτοβοεὶ αἱρήσειν δῆθεν τῷ Ῥωμαϊκῷ στρατεύματι, καὶ αὐτὸν τὸν Καντακουζηνόν. Ἀλλ' ἐκεῖνος σκοποὺς ἀεὶ τοὺς ἐφεδρεύοντας τὰ Κελτικὰ πλήθη ἔχων, μεμαθηκὼς τὴν αὐτῶν ἐπέλευσιν, νυκτὸς τὴν στρατιωτικὴν ὡπλίζετο πανοπλίαν, καὶ ὥπλιζε τοὺς στρατιώτας σφαδάζων ἐπεισπεσεῖν αὐτοῖς κατὰ τὸ περίορθρον. Ὡς δ' οἱ Κελτοὶ κεκοπιακότες παρὰ τῷ χείλει Βούσου τοῦ B ποταμοῦ, ῥᾳστώνης μικρᾶς ἕνεκα κατεκλίθησαν, αὐτοῦ που καταλαμβάνει τούτους μειδιώσης ἀπάρτι τῆς ἡμέρας, καὶ παραχρῆμα ἐπιθέμενος πολλοὺς μὲν ζωγρίαν ἄγει, πλείονας δὲ κτείνει, οἱ δέ γε λοιποὶ ταῖς δίναις τοῦ ποταμοῦ παρασυρέντες ἀπεπνίγησαν, καὶ φεύγοντες λύκον περιέτυχον λέοντι. Τοὺς μὲν οὖν Κόμητας ἅπαντας πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἐξέπεμψε, καθ' ὅπως ἀνέρχεται πρὸς τὸν Τίμορον. τόπος δὲ οὗτος ἑλώδης καὶ δύσβατος. Κἀκεῖθι γοῦν ἑβδόμην ἡμέραν ἐγκαρτερήσας μετρητοὺς σκοποὺς ἐν διαφόροις ἐξέπεμπε τόποις περιεργάζεσθαι τὰ περὶ τὸν Βαϊμοῦντον, καὶ γλῶτταν αὐτῷ ἐκεῖθεν κομίσαι, ὡς τὰ κατὰ τὸν Βαϊμοῦντον πυθόμενος ἀκριβέστερον ἐγνωκέναι. Ἐντυγχάνουσι δὲ τυχαίως οἱ πεμφθέντες C Κελτοῖς ἑκατὸν σχεδίας εὐτρεπίζουσι, δι' ὧν τὸν ποταμὸν διαπεραιωσάμενοι τὸ πρὸς τὴν περαίαν ἐγκείμενον πολίχνιον αἱρήσειν ἐβούλοντο. Τούτοις ἀθρόον ἐπεισπεσόντες, ζωγροῦσι μικροῦ ἅπαντας καὶ αὐτὸν τὸν τοῦ Βαϊμούντου ἐξάδελφον εἰς δέκατον πόδα ἀνέλκοντα τὸ μέγεθος, εὐρὺν δὲ καθάπερ τινὰ ἄλλον Ἡρακλέα. Καὶ ἦν ἰδεῖν καινόν τι, τὸν μέγαν ἐκεῖνον Γίγαντα καὶ τῷ ὄντι πελώριον ὑπὸ πυγμαίου κατασχεθέντα Σκυθιδίου. Παρεκελεύσατο δὲ ὁ Καντακουζηνὸς τοὺς κατασχεθέντας ὅπως ἕλκων τὸν πυγμαῖον Σκύθην δέσμιον τὸν πελώριον ἐκεῖνον εἰσάξαι τῷ Αὐτοκράτορι ἀστειζόμενος τάχα πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα. Ὡς δὲ φθάσαντας τούτους ὁ Βασιλεὺς μεμαθήκει ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ προκαθίσας θρόνου ἐκέλευσεν εἰσάγεσθαι τοὺς δεσμώτας, εἰσῄει δὲ καὶ ὁ Σκύθης μηδ' ἄχρι γλουτοῦ φθάνων τοῦ γιγαντιαίου ἐκείνου Κελτοῦ δέ- D σμιον τοῦτον ἐπαγόμενος. Εὐθὺς οὖν γέλως πάντων ὤρτο πολύς. καὶ τοὺς μὲν λοιποὺς Κόμητας φρουρὰ διεδέξατο. Οὔπω δὲ μικρὸν ἐπιμειδιάσαντος τοῦ Αὐτοκράτορος ἐπὶ τῷ τοῦ Καντακουζηνοῦ κατορθώματι, ἑτέρα τις ἀπότομος κατέλαβεν ἀγγελία, φόνον ἀμύθητον τῶν μετὰ τοῦ Καμύτζη καὶ τοῦ Καβάσιλα Ῥωμαϊκῶν ταγμάτων μηνύουσα. Κατέπιπτε μὲν οὖν οὐδαμῶς ὁ Αὐτοκράτωρ, καίτοι σφόδρα δηχθεὶς τὴν καρδίαν καὶ ἀνιώμενος. ἐπιστενάζων τε τοῖς πεσοῦσι, ἔστιν οὓς καὶ δακρύων τὸν καθ' ἕκαστον. Ἀλλὰ Κωνσταντῖνον τὸν Γαβρᾶν ἄνδρα ἀρήιφιλον καὶ πῦρ κατὰ τῶν ἐναντίων πνέοντα μεταπεμψάμενος εἰς τὴν ὑπὸ καλουμέ-

A τὴν Πετρούλαν ἀπέστειλε κατασκεψόμενον, ὅθεν οἱ Κελτοὶ εἰς τὴν τέμπην ἐμπεσόντες τὸν τοσοῦτον φόνον εἰργάσαντο, καὶ ἀποπερράσαι τῷ λοιπῷ τούτοις τὴν δίοδον. Δυσχεραίνοντος δὲ τοῦ Γαβρᾶ καὶ πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν οἷον ἀποκναίοντος, οἰηματίας γὰρ ὁ ἀνὴρ καὶ μεγάλοις ἐγχειρεῖν ἐφιέμενος πράγμασι, Μαριανὸν τὸν Μαυροκατακαλὼν παραχρῆμα τὸν ἐπ᾽ ἀδελφῇ γαμβρὸν τοῦ μοῦ Καίσαρος ἄνδρα ἀρειμάνιον, καὶ διὰ πολλῶν ἀνδραγαθημάτων τοῦτο παραστησάμενον, φιλούμενόν τε λίαν παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος, μετὰ χιλίων γενναιοτάτων ἀνδρῶν ἐκπέμπει. Οἷς καὶ πολλοὺς τῶν τῆς Πορφυρογεννήτου καὶ τοῦ ἐμοῦ Καίσαρος ἐξυπηρετουμένων σφαδάζοντας πρὸς μάχην συγκαταλέξας ἐξέπεμψε. Ἐδεδίει μέν τοι πρὸς τοῦτο καὶ οὗτος, ἀλλ᾽ ὅμως σκοπήσων εἰς τὴν ἰδίαν ἀπῄει B σκηνήν. Περὶ μέσας δὲ φυλακὰς τῆς νυκτὸς γράμματα τοῦ Λαντούλφου κατέλαβε ξυνόντος τοῦ τότε μετὰ Ἰσαακίου τοῦ Κοντοστεφάνου θαλασσοκράτορος τυγχάνοντος, καταστρέχοντα αὐτῶν τε τῶν Κοντοστεφάνων τοῦ τε Ἰσαακίου καὶ τοῦ αὐταδέλφου αὐτοῦ Στεφάνου καὶ τοῦ Εὐφορβηνοῦ, ὡς καταρραθυμούντων τῆς τοῦ πορθμοῦ Λογγιβαρδίας φυλακῆς καὶ ἐξερχομένων ἐνίοτε πρὸς τὴν ἤπειρον χάριν ῥᾳστώνης· προκειμένου τοῖς γράμμασιν, Ὅτι κἂν σύ, Βασιλεῦ, τὰς προνομὰς καὶ ἐκδρομὰς τῶν Κελτῶν ὅλῃ χειρὶ καὶ γνώμῃ κωλύειν ἤθελες, ἀλλὰ τούτων ἀναπεπτωκότων καὶ ἐπινυσταζόντων ἔτι περὶ τὴν φυλακὴν τοῦ πορθμοῦ Λογγιβαρδίας σχολὴν ἐξ ἀνάγκης οἱ πρὸς τὸν Βαϊμοῦντον διαπλωΐζόμενοι καὶ τὰ πρὸς χρείαν κομίζοντες ἔχου- C σιν. Οἱ γὰρ ἀπὸ Λογγιβαρδίας πρὸ μικροῦ πρὸς τὸν Βαϊμοῦντον τὸν ἀπόπλουν ποιησάμενοι τὸν ἐπιπνέοντα τούτοις εὔθετον ἐπιτηρήσαντες ἄνεμον (καὶ γὰρ νότοι μὲν καὶ λίβες εὔθετοι τοῖς ἀπὸ Λογγιβαρδίας πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν ἀποπλέουσιν, εἰσίν) οἱ δέ γε Βορέαι ἀνάπαλιν, πτερώσαντες τὰς ναῦς τοῖς λαίφεσι τὸν πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν ἀπόπλουν τότε ἐθάρρησαν. Σφοδρῶς δὲ ὁ νότος ἐπιπνέων, προσορμίσαι μὲν εἰς τὸ Δυρράχιον οὐδαμῶς παρεχώρει. παραπλεῦσαι δὲ τὴν ᾐόνα Δυρραχίου καὶ τὸν Αὐλῶνα καταλαβεῖν ἠνάγκασε. κἀκεῖθι δὲ τὰς μυριοφόρους ὁλκάδας προσορμίσαντες, δυνάμεις τε πολλὰς ἐξ ἱππέων καὶ πεζῶν συνεπαγόμενοι, καὶ τὰ ζωαρκῆ ἅπαντα τῷ Βαϊμούντῳ προ- D σαγηόχασι. κἀντεῦθεν πανηγύρεις πολλὰς συνεστήσαντο ὡς ἀφθονώτερον οἱ Κελτοὶ τὰ πρὸς διοίκησιν ἐμπορεύωνται. Ὁ δὲ Βασιλεὺς θυμοῦ πλησθεὶς τὸν Ἰσαάκιον πολλὰ κατεμέμψατο. καὶ ἀπειλησάμενος εἰ μὴ διορθώσαιτο, ἀνυστάκτως ἐγρηγορέναι ἀνέπεισε. ἐπεὶ δὲ μὴ κατὰ γνώμην τῷ Κοντοστεφάνῳ ἐπεραίνετο. καὶ γὰρ ἅπαξ καὶ δὶς ἐπιχειρήσας τοὺς ἐκεῖθεν πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν διαπεραιοῦντας ἀπεῖρξαι, ἡμάρτανε τοῦ σκοποῦ. Μέσον γὰρ τοῦ πορθμοῦ καταλαμβάνων, ἐπεὶ τοὺς Κελτοὺς ἐξ οὐρίας πλέοντας ἑώρα καθ᾽ ἱστία ἀναπετάσαντας καὶ σφοδρὸν τὸν ἀπόπλουν ποιουμένους, οὐχ οἷός τε ἦν πρὸς τοὺς Κελτοὺς ἅμα καὶ τοὺς ἀνέμους ἀπομά- E χεσθαι κατὰ πρῴραν τοῦ πνεύματος ἱσταμένου. οὐδὲ γὰρ τὸν Ἡρακλέα πρὸς δύο φασί. τῇ βίᾳ τοίνυν τοῦ πνεύματος παλίνορσος ἐγίνετο. ἐπὶ τούτοις ὁ Αὐτοκράτωρ διεπρίετο. διαγνοὺς δὲ ὅτι οὐχ ὅπῃ προσῆκον τὸ Ῥωμαϊκὸν

A ſpirare videbatur, ire juſſit Petrulam, exploraturum inde, qua ex parte quove aditu penetrare ſe in vallem cædis tantæ auctores Galli potuiſſent: deprehenſumque callem obſtrueret muniretque diligenter, ne quid deinde ſimile contingeret. Aſpernabatur eam procurationem Gabras, quippe homo ſui opinione turgens, & qui alibi quam in rebus quibuſque maximis adhiberi ſuam operam dignitate ſua alienum duceret. Et quamquam ille quidem non aperte imperium detrectabat, tamen eo vultu mandatum accepit, eam deinde in re capeſſenda cunctationem attulit, ut ex iis pro ſua perſpicacia quod res erat cito pervidens Auguſtus, ſtatim ei ſubſtitueret ad id negotii Marianum Maurocatacalonem ſororium mei Cæſaris, belli fulmen: & hanc famam multis heroicis faci- B noribus adeptum. Huic ſibi caro in paucis capiti mille ad hanc expeditionem aſſignavit milites, generoſiſſimos omnes, & pugnandi cupidiſſimos, quorum plerique de Comitatu ac familia Porphyrogenitæ & mei Cæſaris delecti fuerant. At ne Marianus quidem promptus ad eundum fuit. Quin etiam petito ad deliberandum ſpatio in proprium ſe tabernaculum receperat: cum ecce nocte intempeſta veredarius a Lantulpho, magnæ, ut apparebat, rei nuncius. Erat tum Lantulphus in claſſe Romana quæ ſervando Italiæ freto prohibendiſque ab ea parte Baimundi ſubſidiis Auguſti juſſu invigilabat, ductu & auſpiciis Iſaaci Contoſtephani maris Præfecturam eo tempore gerentis, cui inter alios præſtantes Duces etiam hic militiæ mariti- C mæ peritiſſimus Lantulphus adeſſe conſilio & miniſterio juſſus fuerat. Reſignatæ ipſa hora litteræ Lantulphi graves ejus in Contoſtephanos Iſaacium & fratrem ejus Stephanum, ſimul etiam in Euphorbenum querelas & negligentiæ accuſationes exhibuerunt. Siquidem ajebant eos tam ſupine ac ſecure fungi commendata ipſis tanti momenti cuſtodia, ut etiam vitandæ maris nauſeæ, quietique ac remiſſioni captandę delicatas interim exſcenſiunculas in amœnam continentem facerent. Addebat hæc quæ totidem deſcribam verbis: *Satagebas tu quidem Auguſte, ac quantum in te fuit ſatis provideras, ne ulli mari quod Illyricum ab Italia dirimit ullum ad ſuum commodum Galli poſſent: tamen horum ſomnolenta ſocordia modo factum eſt, ut magna & inſtructiſſima rebus omnibus ab Italia claſſis ad Baimun-* D *dum innoxio curſu pervenerit. Etenim cum Boreas in Illyricum a Longobardia navigantibus adverſus ſit, Auſter e contrario proſper ac bonus, Latini opportunitate captata large ac valide flantis Africi, plenis invecti velis, nec ad Dyrachium appellere vento permiſſi, ora illa perſtricta obiter ad Aulonem applicantes, innumerabiles illic equeſtres & pedeſtres copias cum infinitis commeatibus omnis generis ex capaciſſimis onerariis tuto in terram expoſuerunt. Unde inſtructiſſima paſſim fora in Gallicis jam caſtris & annona viliſſima commodiſſimi mercatus celebrantur.* His legendis exarſit adverſus Iſaacium ira Imperatoris; ita ut ei mox dictatis acerrimis litteris multa & gravia minaretur, nisi quamprimum inſigni aliquo facinore cul- E pam emendaret. Hæc illum ad vigilandum quidem intentius excitarunt: ſed conatibus fortuna defuit, Gallicarum tunc facta partium. Semel iterumque Latini poſtea quoque curſum rectum & incolumem ex Italia in Illyricum habuere, fruſtra obſtare conata Romana claſſe. Promoverat

Sed ei cunctanti Marianum ſubſtituit.

Is quoque cum deliberaret occaſio incidit cum alio mittendi.

Lantulphus Romanos claſſis Præfectos negligentiæ accuſat.

Edit. Par. pag. 396.

Pars literarum Lantulphi.

Baimundus ex Italia copias ex Italia accipit.

Ira & minæ Imperatoris in Iſaacium.

Quia fruſtra ſatagens impedire nequit tranſitum Gallicarum navium.

eam quidem Iſaacius in fretum medium obviam contra naviganti Gallicæ: ſed cum hanc ventus a puppi ſecundus valide pelleret, illam idem a prora vehemens difflaret, contra ventum & hoſtem pugnare ſimul ratio non fuit; quoniam ne Hercules quidem (quod dici ſolet) contra duos. Itaque cedentes neceſſario Romani, purum iter liberumque Italicis reli-

querе navibus. Ringebatur iis acceptis Imperator: & erratum a Contoſtephano intelligens in ſtatione apta claſſi ſuæ deligenda, Tabulam utriuſque oræ littoralis maritimæ; Illyricianæ inquam, & ei adverſæ Longobardicæ, cum notatis utrinque regionis utriuſque portubus ad eum miſit; litteris admonens quibus in locis quibusve ſtationibus, tenere ex excubiis naves Romanas oporteret, ut eas quocumque vento navigantes ex Italia Gallicas arcere poſſent. Cœpit Iſaacius, cum his poſtremis monitis acquieviſſet, fructum docilitatis ſuæ. Nam obſervato tempore quo trajectus novæ ab Longobardia parabatur claſſis, locum ſibi ſuiſque ex Imperatoris conſilio delectum ſumpſit. inde autem procedentibus proſpero ventorum flatu Gallorum navibus multis & apparatu onuſtis plurimo, infeſtus ingruens curſu in medio, piraticas eorum quaſdam incendit, plures cum vectoribus depreſſit. Hoc quamquam ita Iſaacio ſucceſſerat, tamen cum accuſationes in eum Lantulphi, conſonis quoque Ducis Dyrrachienſis confirmatæ querelis, inſiderent in Auguſti animo altius, tandem is mutato repente conſilio retinendi diutius in illa maris Præfectura Contoſtephani, accerſitum quem modo memoravimus Marianum Maurocatalonem Ducem Claſſis creat, Petrulæ viſendæ negotio alteri mandato. Marianus in Provinciam cito profectus operam navavit. Etenim deprehenſas in curſu piraticas onerariaſque Gallicas commeatuum ingenti vi refertas cepit omnes, vigilque deinde ac certus cuſtos Italico freto incubans omne utrique Italicarum navium a Dyrrachienſibus Baimundi caſtris plane deinceps commercium abrupit. Porro Imperator interim Deaboli conſidens in proxima vicinia clauſtrorum ſive Cliſurarum, quas firmis, uti diximus, præſidiis munierat, haudquaquam ipſe vacabat opere; ſed præcipuum, ſi recte quis æſtimet, ad belli ſummam momentum afferebat. Præterquam enim quod impediebat utique caſtris eo loco poſitis ne ullus ex infenſis ſibi plurimis & rebelliones parturientibus transfugere ad Baimundum, cum eoque vires ac conſilia poſſet jungere; ſubſidia etiam ſupplementaque creberrima recentium aſſidue militum in horas pene ſingulas ſuggerebat ſuis Cliſuras obtinentibus; quibus illi aucti ultra cuſtodiam commiſſarum arcium, etiam ad laceſſendos hoſtes quotidianis incurſibus paratam & alacrem multitudinem habebant. Addebat eam ipſam ad rem præcepta Imperator ſalutaria, ſubtiliter perſequens ſingula. Quot ſimul eſſe deberent qui ad planitiem Dyrrachienſem prope caſtra Baimundi excurſuri mitterentur. quo pugnæ genere uti eos oporteret, quo ordine procedere. qua forma, quove inſtructo in occaſione pugnæ dirigere aciem foret conſultius. Subitis equitationibus invehi ut plurimum jubebat; tum poſt impreſſiones acres & breves, maturis retro ferri receſſibus. Invehi autem non uſque ad pugnam admovendam cominus, & manus conferendas; ſed ad jactum dumtaxat teli, unde nimbos ſagittarum laxatis arcubus in hoſtem ſpargerent. Sic autem procurrentibus præſto eſſe a tergo volebat haſtatos lento & firmo aſſectantes gradu, quo, ſi qua vis major equitis ingrueret ab hoſtili equitatu, paratus illis & tutus in medium fixi & fortis agminis receptus eſſet. Quod ſi noſtri equites pugnam æquam ſuſtinerent diutius, ne tum quidem inutilem pone traherent cohortem haſtas vibrantium. Sed iis inter ſe mixtis & confodientibus adverſos Gallos, citius certiuſque vincerent. Præterea multus in monendo erat jaculis ne parcerent: quorum etiam abundantiſſimam ſuis ſuggeri copiam curabat, uti gladio congredique cominus haud adeo probabat. Porro jacula ipſa dictitabat ſine uſu fere perdi quando in cataphractorum contectos tutiſſime collineantur artus. utilius incomparabiliter in equos dirigi & ſine impedimento vulnerabiles & numquam ſine vectoris pernicie ſternendos. Armatura hæc eſt Gallorum equitum. Lorica ferrea contextu quodam implexuque annulorum, ac ſquamis velut quibuſdam invicem conſertis, ſeſeque inſcendentibus corpus obiens, & illud arcte ſimul apteque ad facilitatem motus omnis, tunicæ inſtar intime applicitæ veſtiens. Accedebat ad

Imperator ad eum tabulam oræ littoralis mittit.

& in ea opportunas ſtationes monſtrat.

Ejus conſiliis uſus Iſaacius Gallicam novam claſſem partim incendit, partim depreſſit.

Idem tamen Iſaacius Præfecturam maris Mariano cedere jubetur.

Edit. Par. pag. 397.

Qui ea cura egregie fungitur.

Prudens ratio gerendi belli ab Imperatore inita.

Præcepta ejus & monita ſapientiſſima.

Ad uſum proprie belli Gallici accommodata.

Qua utilitate haſtati pedites poſt equites ſagittarios locentur.

Armatur Gallorum equitum.

A στόλον ὁ Κοντοστέφανος προσώρμισε. καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸν οἱ νότοι ἀπείργουσιν ἐλθεῖν τοῖς Κελτοῖς μᾶλλον τὸν πλοῦν παρεχόμενοι, διαγράψας τὴν τῆς Λογγιβαρδίας εἰκόνα καὶ τοῦ Ἰλλυρικοῦ· καὶ τοὺς παρ' ἑκάτερα διακειμένους λιμένας, ἀπέστειλε τῷ Κοντοστεφάνῳ ὑποδείξας ἐν γράμμασι. καὶ ὅποι δεῖ προσορμίσαι τὰς ναῦς. καὶ ὅθεν κρείττω τύχῃ τοῦ πράγματος κατὰ τῶν διαπλωϊζομένων Κελτῶν ἐξορμᾶν. ἀνέρρωσέ τε αὖθις τὸν Κοντοστέφανον καὶ ἔργου ἅψασθαι ἀνέπεισεν. Ἀνακτησάμενος οὖν ἑαυτὸν ὁ Ἰσαάκιος καὶ καταλαβὼν ὅπερ ὁ Αὐτοκράτωρ αὐτῷ παρεκελεύσατο τὰς ναῦς προσώκειλε. καὶ καιρὸν ἐπιτηρήσας ἡνίκα οἱ ἀπὸ Λογγιβαρδίας μετὰ πολλῆς παρασκευῆς πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν τὸν ἀπόπλουν ἐποιοῦντο, ἀνέμου δεξιοῦ τηνικαῦτα ἐπιπεσόντος,
B δέχεται τούτους τὸν πορθμὸν μέσον. καὶ τινὰ μὲν τῶν λῃστρικῶν πλοίων πυρίκαυστα πεποίηκε, πλείω δὲ καὶ αὔτανδρα τῷ βυθῷ παρέπεμψεν. Οὔπω ταῦτα μεμαθηκὼς ὁ βασιλεύς, ἀλλὰ πρὸς τὰ παρὰ τοῦ Λαντούλφου γραφέντα καὶ αὐτοῦ Δουκὸς Δυρραχίου ἐγκείμενος ἔχων τὸν νοῦν, ἑτέρου λογισμοῦ γεγονὼς παραχρῆμα τὸν ἤδη ῥηθέντα Μαριανὸν τὸν Μαυροκατακαλὸν μεταπεμψάμενος ἐκεῖθεν Δοῦκα τοῦ στόλου προχειρίζεται. τὰ δὲ τῆς Πετρούλας ἑτέρῳ ἀνατίθησιν. Οὗτος οὖν ἀπελθὼν καὶ κατά τινα συντυχίαν εὐθὺς ἐντυχὼν τοῖς ἀπὸ Λογγιβαρδίας πρὸς τὸν Βαιμοῦντον διαπλωϊζομέναις λῃστρικαῖς καὶ φορτηγοῖς ναυσί, κατέσχεν ἁπάσας πλήρεις παντοίων ἐδωδίμων,
C καὶ τὸ λοιπὸν ἄγρυπνος φύλαξ τοῦ ἀναμεταξὺ Λογγιβαρδίας καὶ Ἰλλυρικοῦ πορθμοῦ τυγχάνων, οὐ συνεχώρει τὸ παράπαν τοῖς Κελτοῖς τὸν πρὸς τὸ Δυρράχιον ἀπόπλουν. Ὁ δέ γε Αὐτοκράτωρ περὶ τὰς πρόποδας τῶν κλεισουρῶν καὶ κατὰ τὴν Διάβολιν αὐλιζόμενος, ἀπῆγχε μὲν τοὺς* προχωρῆσαι τῷ Βαιμούντῳ ἐθέλοντας, ὥσπερ πιστοὺς δὲ πρὸς τὰς κλεισούρας προιόντας ἐξέπεμπε. ἑκάστῳ ὑποτιθέμενος ὁπόσους εἰς τὴν πεδιάδα Δυρραχίου ἐξαποστέλλειν κατὰ τοῦ Βαιμούντου, καὶ ὁποῖον τὸ τοῦ πολέμου σχῆμα ἐκτυποῦν τοὺς κατερχομένους χρὴ ἐν τῷ μάχεσθαι. τὰ πλεῖστα τε προτρέχειν τοῖς ἵπποις καὶ αὖθις ἀνθυποστρέφειν, καὶ οὕτω πάλιν καὶ πάλιν ποιοῦντας διὰ τῆς τοξείας μάχεσθαι. τοὺς δὲ τὰ δόρατα φέροντας
D ὄπισθεν αὐτῶν βραδεῖ ποδὶ στείχειν. ἵν' εἰ συμβαίνηται τοῖς τοξόταις πλέον τοῦ δέοντος πρὸς τοὺς ἔμπροσθεν παρασυρῆναι, δέχωνται τούτους, ἅμα δὲ καὶ τὸν εἰς χεῖρας τούτων ἴσως ἐλθόντα Κελτὸν πλήττοιεν. Ἐπεχορήγει δὲ δαψιλῶς τούτοις τὰ βέλη, παρακελευόμενος μὴ φείδεσθαι τούτων ὅλως. ἀλλὰ κατὰ τῶν ἵππων μᾶλλον ἢ τῶν Κελτῶν ἐπιτοξάζεσθαι. τοῦτο μὲν εἰδώς, ὅτι ὅσον ἐπὶ τοῖς θώραξι καὶ τοῖς σιδηροῖς χιτῶσι, δύστρωτοι εἶεν, ἢ καὶ παντάπασιν ἄτρωτοι. Βάλλειν οὖν εἰς μάτην καὶ πάντῃ ἀνόητον ᾤετο. Ὅπλον γὰρ Κελτικὸν χιτὼν ἐστὶ σιδηροῦς κρίκος ἐπὶ κρίκῳ πεπλεγμένος.

* Is. ἀπεῖργε.

πεπλεγμένος, καὶ τὸ σιδήρεον, ἀγαθοῦ σιδήρου, ὥστε καὶ βέλος ἀπώσασθαι ἱκανὸν, καὶ τὸν χρῶτα φυλάξαι τοῦ στρατιώτου. Προσθήκη δὲ τῆς φυλακῆς καὶ ἀσπὶς οὐ περιφερὴς, ἀλλὰ θυρεὸς ἀπὸ πλατυτάτου ἀρξάμενος, καὶ εἰς ὀξὺ καταλήγων. καὶ τὸ ἔνδον ἠρέμα ὑποκοιλαινόμενος· λεῖος δὲ καὶ στίλβων κατὰ τὴν ἔξωθεν ἐπιφάνειαν, καὶ ἐπ' ὀμφαλῷ χαλκοχύτῳ μαρμαίρων. Βέλος τοίνυν κἂν Σκυθικὸν εἴη, κἂν Περσικὸν, κἂν ἀπὸ βραχιόνων ἀπορριφείη γιγαντικῶν ἐκεῖθεν ἀποκρουσθὲν παλιδρομήσειε πρὸς τὸν πέμψαντα. Διὰ ταῦτα τοίνυν ἔμπειρος ὢν, οἶμαι, ὁ Βασιλεὺς τῶν Κελτικῶν ὅπλων καὶ τῶν ἡμετέρων τοξευμάτων, ἀφεμένους τῶν ἀνδρῶν, τοῖς ἵπποις μᾶλλον ἐπιτίθεσθαι παρεκελεύετο, καὶ κατασπείρειν αὐτοὺς τοῖς τοξεύμασι παρῄνει. ἅμα δὲ καὶ ἵνα τῶν ἵππων ἀποβεβηκότες εὐχείρωτοι γένοιντο. Κελτὸς γὰρ ἀνὴρ ἔποχος μὲν ἀκατάσχετος, καὶ κἂν τεῖχος διατετρήνει Βαβυλώνιον, ἀποβεβηκὼς δὲ τοῦ ἵππου ἄθυρμα τοῖς ἐθέλουσι γίνεται. Γινώσκων γὰρ τὸ ἀλλόστροφον [?] τῶν συνεπομένων αὐτῷ, οὐκ ἤθελε τὰς κλεισούρας ὑπερβῆναι, καίτοι πολλὰ σφαδάζων δημοσίαν τὴν τοῦ Βαϊμούντου μάχην αὐτὸς ἀναδέξασθαι. καθάγε καὶ πάλιν πολλάκις ἡμῖν διηγεῖτο. Ἦν γὰρ πρὸς τὰς μάχας παντὸς ξίφους τομώτερος ἄτρεπτος τὴν γνώμην καὶ παντάπασιν ἀκατάπληκτος. Ἀλλὰ τὸ συμπεσὸν [?] οἱ ἀπεῖργε τοῦ ἐγχειρήματος, δεινῶς αὐτῷ τὴν ψυχὴν ἐκπιέζοντα. Στενοχωρούμενος οὖν ὁ Βαϊμοῦντος ἀπό τε ἠπείρου καὶ θαλάττης. καὶ γὰρ ὁ μὲν Αὐτοκράτωρ οἷον θεατὴς τῶν κατὰ τὴν πεδιάδα τοῦ Ἰλλυρικοῦ πραττομένων καθῆστο, κατὰ ὅλην ψυχὴν καὶ γνώμην συμπαρὼν τοῖς μαχομένοις, καὶ τῶν αὐτῶν ἐκείνοις ἱδρώτων καὶ πόνων μετέχων, εἰ μὴ καὶ πλειόνων τις φαίη, ἐρεθίζων πρὸς μάχας καὶ πολέμους τοὺς κατὰ τὰς ἀκρολοφίας τῶν κλεισουρῶν καταστεθέντας ἡγεμόνας, καὶ ὑποτιθέμενος ὅπερ χρὴ προσβάλλειν τοῖς Κελτοῖς. Ὁ δέ γε Μαριανὸς τὸ ἀναμεταξὺ Λογγιβαρδίας καὶ Ἰλλυρικοῦ πορθμοῦ τὰς κελεύθους ἐπιτηρῶν ἀπεῖργε παντάπασι τοὺς ἐκεῖθεν πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν διαπειρῶντας, οὐ τριάρμενον, οὐδὲ μυριοφόρον ὁλκάδα, οὐδὲ μυοπάρωνα δίκωπον τὸ παράπαν ξυγχωρῶν πρὸς τὸν Βαϊμοῦντον διαπερᾶν. Καὶ ἀπορουμένων τῶν διὰ θαλάττης κομιζομένων ἐφοδίων ἐκλειπόντων αὐτῷ, καὶ τῶν διὰ ξηρᾶς ἐπιτιθεμένων σὺν ἐμπειρίᾳ πολλῇ τὸν πόλεμον ἑώρα προβαίνοντα. ἐπειδὴ καὶ γὰρ τοῦ χάρακος χορταγωγίας χάριν ἐξῄει τις, ἢ καί τινων συγκομιδῶν ἄλλων, ἢ καὶ τοὺς ἵππους εἰς ποτὸν ἐξήλαυνον, ἐπετίθεντο τούτοις οἱ Ῥωμαῖοι καὶ τοὺς πλείονας ἀνῄρουν, ὡς κατὰ μικρὸν τὸ αὐτοῦ δαπανᾶσθαι στράτευμα. ἀποστείλας πρὸς τὸν Δοῦκα Δυρραχίου Ἀλέξιον τὰ περὶ εἰρήνης ἐπηρώτα. ἐπεὶ δὲ καὶ εἷς τις τῶν εὐγενῶν τῶν τοῦ Βαϊμούντου Κομήτων Γελίελμος ὁ Κλαρέλης ἑώρα τὸ ἅπαν στράτευμα τῶν Κελτῶν ὑπό τε λιμοῦ καὶ νόσου (δει-

munimentum impenetrabilius obtentus ſcuti, non rotundi; ſed figuræ ovalis oblongæ, latiori ab imo ambitu in acutius faſtigium deſinentis: non planæ & coæquatæ ſuperficiei; ſed ſpatio lente intus in longum cavo latus amplectentis a parte gemina; cujus exterior lævigata fricta & terſi nitore metalli reſplendens facies, oculi ex ære prælucidi, umbone medio extantis, vivis velut & vibrantibus fulgurans radiis percellebat intuentes contra. Jam materies non ferri cujuſvis, ſed chalybis quam rigidiſſimi etiam durata tincta & fabrorum arte ad duritiem quantamvis ſolidata. latebat plane tutiſſimum ſub his involucris corpus: & Perſici licet aut Scythici teli acies, vel giganteis lacertis intorta, ubi ad iſtud tectorium offenderat innoxia utique & hebetata reſiliens redibat ad mittentem. Quæ omnia longo uſu comperta Imperator ob ſ[i]nens animo illam ſuis quam referimus imperabat in Gallos pugnandi rationem, ut equis jaculo figendis viros omitterent; quippe facile & innoxie vincendos equorum caſu. Nimirum non illam ferociam, illos ingentes quos in equis alti ſpirant, etiam excuſſi retinent, ſi qua eos vis afflixerit. Gallus equo generoſo armatus inſidens flammea velocitate fulmineus vel Babylonios muros tranſvolet: humi depoſitus, quibuſque obviis ludus eſt. Hæc igitur in hunc modum ſapienter Auguſtus ex eo loco gubernabat. cur non procederet ulterius & clauſtris ſuperatis cautiones ipſe cum Gallis pugnans has uſurparet quas tradebat aliis, cauſa hæc fuit quam ex ipſo audire memini cum diceret, perverſa conſilia ſibi nota male feriatorum e ſuo ipſius comitatu non paucorum averſos a ſe animos habentium, effeciſſe ut conſultum neutiquam putaret, id quod alioqui avebat unice, tranſitis cliſuris æquo marte totis copiis cum Baimundo experiri fortunam prælii. Et aſtruere ni fallor huic ejus dicto fidem poſſent quæ ſuperius locis variis de bellica ipſius indole, de ardore rem gerentis in acie, de conſtantia præſentiaque mentis, ac vigilia conſilii, in eventu periculove quovis, commemorata ſunt a nobis. verum, ut ſæpe dictum eſt, hoc in quo narrando verſamur tempore geſtientem in diſcrimen pugnæ decretoriæ Auguſti fortitudinem, ejuſdem ſapientia continuit, cogitatione ac conſcientia ſuſpecti maleque fidi comitatus: quæ res, longe minus metu inſidiarum, quam dolore ob ereptam occaſionem probandæ virtutis, diſcruciabat ejus animum. Interim vero miras in anguſtias arctabantur Baimundi res: cui neque a mari neque a terra quidquam jam auxilii, ac ne effugii quidem factum erat reliquum. Hinc Imperator aderat, ſedens ille quidem quaſi ſpectator in media Illyrici planitie; ſed in ſuorum undique per circuitum ex tutis arcibus aſſidue Gallos incurſantium animis & conatibus, auctoritatis vi quadam late fuſa, cunctis ex partibus rem unus gerens. Adeo numquam remittens contentio, numquam connivens vigilia Imperatoriæ providentiæ, in mittendis, revocandis, adhortandis, admonendis ducibus, militibus, qui vertices montium, qui valles anguſtas, qui cætera per circuitum diſpoſita præſidia tenebant, labores, ſudores, conatus ſingulorum atque omnium Imperatoris proprios ipſius faciebant. Nihilo ſegnius curabatur maritima res. Excubabat ab hac parte Mariani Ducis acerrimi adverſus artes pariter conatuſque omnes impenetrabilis cuſtodia; ita partes calleſque freti quod Italiam & Illyricum interjacet univerſas obſepiens, ut non firmiori trinis inſtructæ velis navi Gallicæ, non onerariæ, non myoparoni remorum duum trajicere illac ad caſtra Baimundi ullo modo liceret. Arctari ergo in dies annona, deficiente commeatu maritimo, a terra vero jam ita undique admoveri oppugnatio dudum obſeſſis caſtris Gallicis, ut vel tantillum prodiiſſe vallo pabulandi cauſa impune non eſſet: Romanis tam aſſidue imminentibus, tanta arte rationeque rem gerentibus, ut & ſemper ipſi ſubitis incurſibus, tempeſtivis receptibus, ſine ſuo periculo nocerent; & Gallis nullam occaſionem exercendæ virtutis, nullam ſpem evadendæ calamitatis reliquam facerent. Qui ſi vel ad potum equos educere auderent caſtris, Romanos e præſidiis proximis haud dubie incurſantes patiebantur; creberrimis equorum virorumque captivitatibus aut cædibus. Senſit Baimundus ineluctabilem vim mali, carpique ſenſim ac colliqueſcere iteratis in horas damnis exercitum videns, ad extremum eo confugit ut miſſis ad Alexium Ducem Dyrrachii legatis, mentionem pacis prior inferret. Sub id tempus Gulielmus Clarelas prænobilis inter Gallos Comites qui cum Baimun-

Edit. Paris. pag. 398.

Equitibus omiſſis directa jacula fundere in equos Gallorum Auguſtus jubet.

Differentia ingenii Galli equo vehentis & demiſſi.

Cur Auguſtus pugnam cum Gallis ipſe vitaverit?

Generoſitas ejus & conſuetudo pericula ſpernendi.

Baimundus undique concluſus.

Deficit annona Gallis.

pag. 399.

Ita Romani inſtant importuniſſime.

His coarctatus malis Baimundus Alexium Dyrrachii Ducem de pace convenit.

Gulielmus Claralas inter Gallos Comites inſignis ad Imperatorem transfugit.

do militabant, tum illorum quæ diximus incommodorum ſenſu, tum peſtilentiæ divinitus immiſſæ per caſtra Gallica fœdiſſime graſſantis periculo commotus, cum quinquaginta equitibus ad Imperatorem tranſiit. Excepit illum pro perſonæ merito benevole honorificeque Auguſtus; & ubi ex eo de Baimundi rebus exquiſivit curioſius, certiuſque comperit, quam præcipiti eæ loco, imo quam profligatæ jam eſſent ac perditæ; fame ac peſte per ejus exercitum ſævientibus, nulla certa aut veriſimili auxilii vel levamenti ſpe;

Peſtis in caſtris Baimundi.

clarum transfugam hoſpitio regio dignatus; poſtquam multis eum beneficiis doniſque cumulavit, etiam nobiliſſimi appellatione cohoneſtatum ſecum habuit. Interim admonetur Alexiis litteris; Baimundum pacem petere. ac quamquam tanto nunc meliorem eſſe videbat fortunam ſuam; tutoque ſe preces capitalis hoſtis ultima neceſſitate expreſſas poſſe ſpernere, quippe interitu ipſius ac pleno exitio partium illarum brevi, ut res erant, ſecuturo, facile debellaturum: tamen reputans ſecum nefarias inſidiatorum latera ſemper ſua obſidentium contra ſe voluntates; pertæſuſque anxiæ cuſtodiæ quam cum miſero metu continuare dies ac noctes, cæca ſuſpectorum familiarium perfidia ipſum coegerat, ex eo ferme tempore quo erat Conſtantinopoli profectus; nec committendum diutius ratus ut uno tempore inter hoſtes acerbos & cives perfidos deprehenſus unus, in momenta omnia diſcrimen capitis ſubiret: ad extremum decrevit; neceſſitate quod ajunt in ambitionem verſa, finem repræſentare inteſtini atque infandi periculi, & pace cum Gallis facienda expeditionis quę tantum non ipſi funeſta fuerat; ac ne adhuc eſſet, periclitabatur; fauſtum & glorioſum exitum non repudiare dum ultro ſe offert. Itaque litteris ad Alexium redditis reſponderi ſuo nomine Baimundo jubet hunc ferme in modum: *Noſti omnino quoties deceptus ſim tuis juramentis & verbis credens. Quod niſi divina Evangelii lex cuncta ſibi mutuo Chriſtianos ignoſcere juberet, utique nunc non præberem faciles ſermonibus tuis aures. verum quia falli ab hominibus quam in Deum offendere, divinaſque leges tranſgredi ſatius eſt, non rejicio petitionem tuam: ſi ergo ex animo pacem cupis; & illaudabilis incœpti tam ſucceſſu cariturі quam cauſam ęquam initio non habuit, tædium te verum ac non fucata tenet pœnitentia: Si inquam ſerio inducis in animum temperare in poſterum a Chriſtiano ſanguine fundendo; quem hactenus tanta copia non defenſioni veſtræ patriæ, non ſtudio amplificandæ vel tuendæ religionis; ſed tuæ unius meræ libidini atque ambitioni temere ac ludibundus impendiſti, age quoniam non magno ſpatio diſtamus, ne gravare convenire huc ad me cum quot quibuſve comitibus voles. Exponemus commodius inter nos coram quid velimus quiſque, breviuſque ſic multo ac facilius coire compoſitio poterit: Quod ſi quæ res obſtiterit, quominus ea concludatur, tum tu incolumis & liber in tua te caſtra recipies.* His auditis Baimundus obſides petiit ex numero illuſtrium qui mature repræſentati darentur in cuſtodiam Comitum Gallorum, ab ipſis in ſuis caſtris aſſervandi, quoad in ea Baimundus ipſe ex Imperatoriis rediret: abſque iſta cautione, iturum ſe umquam ad Imperatorem pernegans. Neque id recuſavit Imperator. Statim enim ad ſe vocatos Neapolitanum Marinum & fortitudine inclytum Francum Rogerium, prudentes viros & Latinicarum conſuetudinum peritiſſimos, præterea Conſtantinum Euphorbenum manu & conſilio promptum hominem, pariterque induſtrium ac ſtrenuum, quem Auguſtus a ſe adhibitum ad multa, ſemper navaſſe probaſſeque fidam ac felicem operam meminerat, poſtremo Adraleſtum quemdam linguæ Gallicæ peritum ad Baimundum miſit: dato illis negotio ut ſi quid adhuc ille dubitaret nihil omitterent agendo dicendoque quod utile putarent ad perſuadendum ei ut ad Imperatorem ſe uti-

Clarelas donis & honoribus auctus & nobiliſſimus appellatus ab Auguſto.

Cur Auguſtus Baimundi preces non repudiarit.

Nec pacem aſpernatus ſit.

Ejus ad Baimundum reſponſio.

Edit. Pariſ. pag. 400.

Baimundus obſides petit.

Mittit ad eum Imperator Legatos mox obſides futuros.

A οὐ γάρ τις τούτους ἐπέσκηψεν ἄνωθεν) διαφθειρόμενον, τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν πραγματευόμενος μεθ' ἵππων πεντήκοντα αὐτομολεῖ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα. Ὁ δὲ Βασιλεὺς τὸν τοιοῦτον ἀποδεξάμενος πυθόμενός τε τὰ κατὰ τὸν Βαϊμοῦντον καὶ τὴν τε ὑπὸ τοῦ λιμοῦ τοῦ στρατεύματος πίεσιν βεβαιωθεὶς, καὶ ὡς ἐν στενῷ κομιδῇ τὰ κατ' αὐτοὺς ἐληλάκει, αὐτὸν μὲν τῇ τοῦ νωβελλισίμου τιμήσας ἀξιώματι πολλαῖς δωρεαῖς καὶ χάρισιν ἀμειψάμενος. Μεμαθηκὼς δὲ διὰ τῶν τοῦ Ἀλεξίου γραμμάτων, ὅτι ὁ Βαϊμοῦντος τὰ περὶ εἰρήνης πρὸς αὐτὸν διαπρεσβεύεται, κατανοῶν δὲ καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ἀεί τι κακὸν κατ' αὐτοῦ διανοουμένους, καὶ ὅσαι ὧραι ἐπανισταμένους B ὁρῶν, καὶ βαλλόμενος μᾶλλον ὑπὸ τῶν ἐγκολπίων ἢ τῶν ὀθνείων ἐχθρῶν. ἐπεὶ ἐδόκει αὐτῷ μὴ ἐπὶ πλέον πρὸς ἑκατέρους ἀμφοτέραις χερσὶ μάχεσθαι, τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν ποιησάμενος, ὥς πού τις ἔφη, βέλτιον ἔγνωκεν εἶναι τὴν μετὰ τῶν Κελτῶν εἰρήνην ἀσπάσασθαι, καὶ μὴ τὰς τοῦ Βαϊμούντου ἀπώσασθαι αἰτήσεις· ἐποιεῖτο δὲ ἐπὶ τὰ προσωτέρω χωρῆσαι δι' ἣν ἄνω ὁ λόγος εἴρηκεν αἰτίαν. Διὰ ταῦτα αὐτὸς μὲν αὐτοῦ που προσέμενεν ἀντικαθιστάμενος πρὸς ἄμφω τὰ μέρη, τῷ δὲ Δουκὶ Δυρραχίου τοιαῦτα πρὸς τὸν Βαϊμοῦντον εἰπεῖν διὰ γραμμάτων ἐπέσκηψεν. Οἶδα πάντως ὁσάκις ἠπάτημαι πιστεύων τοῖς σοῖς ὅρκοις καὶ ῥήμασι, καὶ C εἰ μὴ ὁ τοῦ Εὐαγγελίου θεῖος νόμος Χριστιανοῖς ἅπαντα συγχωρεῖν ἀλλήλοις παρεκελεύετο, οὐκ ἂν πρὸς τοὺς σοὺς λόγους τὰ ὦτα ἀνέῳξα. Βέλτιον δὲ ὅμως ἀπατᾶσθαι, ἢ προσκεκρουκέναι Θεῷ καὶ θείους παραβαίνειν νόμους. Διά τοι τοῦτο οὐκ ἀποπέμπομαί σου τὴν αἴτησιν. Εἰ μὲν οὖν ἐν ἀληθείᾳ τὴν εἰρήνην καὶ αὐτὸς βούλει, μυσαχθεὶς τὸ ἄτοπον, οὗπερ ἐπικεχείρηκας ἔργου, καὶ ἀτέλεστον, καὶ οὐκ ἔτι αἵμασι Χριστιανῶν ἐκχεομένοις χαίρειν ἐθέλειν, οὔθ' ὑπὲρ τῆς σφῶν πατρίδος, οὔθ' ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν, ἀλλὰ σοῦ γε καὶ μόνου χάριν θελήματος. ἐπεὶ βραχὺ τὸ ἀναμεταξὺ ἡμῶν διάστημα ἐστὶν, αὐτὸς παραγενοῦ μεθ' ὅσων ἂν βούλῃ. Καὶ εἴτε τὰ σφῶν ἡμῶν θελήματα εἰς ταυτὸν συμβαίεν, ὡς D ἡ σύμβασις ἕξει τῶν πραγμάτων, εἴτε καὶ μὴ, καὶ οὕτως, ὡς εἴρηται, ἀβλαβὴς πρὸς τὴν ἰδίαν ἐπαναστρέψεις παρεμβολήν. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Βαϊμοῦντος, ὁμήρους τῶν ἐπιφανῶν ᾐτήσατο δοθῆναί οἱ, ἐφ' ᾧ τούτους παρὰ τῶν αὐτοῦ Κομήτων ἐλευθέρους ἐν τῇ ἰδίᾳ κατέχεσθαι παρεμβολῇ, μέχρις ἂν αὐτὸς ἐπαναστρέψῃ. ἄλλως γὰρ μὴ ἀποθαρρεῖν τὴν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἔλευσιν. Μεταπεμψάμενος τοίνυν ὁ Βασιλεὺς τὸν Νεαπολίτην Μαρῖνον, καὶ τὸν ἐπ' ἀνδρείᾳ περικλυτὸν Φράγγον Ρογέριον, ἄνδρας φρενήρεις, καὶ τῶν Λατινικῶν ἐθῶν ἐν πείρᾳ καθεστηκότας πολλῇ, καὶ Κωνσταντῖνον τὸν Εὐφορβηνόν. γενναῖος δὲ οὗτος καὶ χεῖρα καὶ γνώμην, καὶ μηδέποτε κατά τι τῶν αὐτῷ παρὰ τοῦ Βασι- E λέως ἐπιταγμένων διημαρτηκώς. καὶ Ἀδράλεστόν τινα τῆς Κελτικῆς * γνώμης εἰδήμονα. Τούτους, ὡς εἴρηται, πρὸς τὸν Βαϊμοῦντον ἀπέστειλεν, ἐπισκήψας παντοίως αὐτὸν μετελθεῖν καὶ πεῖσαι αὐτόμολον ἀφικέσθαι πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα, ἐφ' ᾧ ἀπαγγεῖλαι ἅπερ

* Ισ. γλώσσης

ἂν βούλοιτο καὶ ζητοίη ἐξ αὐτοῦ. Κἂν μὲν ἀρεστὰ δόξῃ τῷ Αὐτοκράτορι, ἐξ ἀνάγκης αὐτὸν ἐπιδέξεσθαι, εἰ δὲ μή, ἀβλαβῆ αὖθις εἰς τὴν οἰκείαν παλινοστῆσαι παρεμβολήν. Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς ἐκείνους ὁμιλήσας ὁ Βασιλεὺς, ἐκεῖθεν ἀπέλυσεν, οἱ δὲ τὴν πρὸς τὸν Βαϊμοῦντον φέρουσαν ὥδευον. Ὃς τὴν τούτων πυθόμενος ἔλευσιν καὶ δεδιὼς μὴ τὴν τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ πτῶσιν κατανοήσαντες τῷ Βασιλεῖ τὰ περὶ τούτων ἀπαγγείλωσιν, ἔποχος πόρρω τῆς παρεμβολῆς αὐτοῖς ἀπηντήσεν. Οἱ δὲ τὰ τοῦ Αὐτοκράτορος πρὸς αὐτὸν ἀπεστομάτισαν. Ὡς οὐκ ἐπιλέλησαι πάντως ὁ Βασιλεὺς φησὶ τῶν ὑποσχέσεων καὶ τῶν ὅρκων ὧν ἐποιήσω, οὐ σὺ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ τότε διεληλυθότες Κόμητες, καὶ ὁρᾷς πάντως ὡς οὐκ εἰς καλὸν τὰ τῆς παραβάσεως τῶν ὅρκων ἐκείνων ἀπέβη σοι. Τούτων ὁ Βαϊμοῦντος ἀκούσας· Ἅλις ἔφη τῶν τοιούτων λόγων· εἰ δέ τι ἕτερον παρὰ τοῦ Βασιλέως διεμηνύθη μοι, τοῦτο μαθεῖν ἐθέλω. Καὶ οἱ πρέσβεις πρὸς αὐτόν· Ὁ Βασιλεὺς τὴν σήν τε καὶ τοῦ ὑπὸ σὲ στρατεύματος σωτηρίαν βουλόμενος, ταῦτά σοι δι' ἡμῶν ἀποφθέγγεται. Οἶδα πάντως ὅτι πολλὰ μογήσας οὔτε τὴν Δυρραχίου κατασχεῖν οἷός τε γέγονας, οὔτε σαυτῷ καὶ τοῖς ὑπὸ σὲ ἀγαθόν τι προσενήνοχας. Εἰ γοῦν μὴ παντελοῦς ἀπωλείας ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς ὑπὸ σὲ λαοῖς βούλει πραγματεύσασθαι, ἴθι πρὸς τὴν βασιλείαν μου ἀδεῶς ἀποκαλύψας ἅπαν τὸ σοὶ βουλητὸν, καὶ ἀκουσόμενος αὖθις τὰ ἡμῖν δοκοῦντα. Καὶ εἰ μὲν ἐς ταυτὸν αἱ ἀμφοτέρων γνῶμαι ξυνδράμοιεν Θεοῦ χάρις, εἰ δ' οὔ, ἀσινῆ σε αὖθις πρὸς τὴν οἰκείαν πέμψω παρεμβολήν. Ἀλλὰ καὶ ὅσοι τῶν ὑπὸ σὲ πρὸς τὴν τοῦ ἁγίου Τάφου προσκύνησιν ἀπιέναι βουλήσονται, διασωθήσονται παρ' ἐμοῦ. ὅσοι δὲ τὴν πρὸς τὴν χώραν αὐτῶν ἀναχώρησιν ἕλωνται, δαψιλῶν τῶν ἐξ ἐμοῦ δωρεῶν ἀπολαύσαντες πρὸς τὰ οἴκοι ἀπολυθήσονται. Καὶ ὃς πρὸς αὐτούς· Νῦν ἔγνων ὄντως παρὰ τοῦ Βασιλέως σταλῆναι ἄνδρας ἱκανοὺς εἰπεῖν τε λόγον καὶ δέξασθαι. Αἰτῶ γοῦν παρ' ὑμῶν πληροφορίαν λαβεῖν εἰς τὸ παντελὲς μὴ ἀτίμως ὑποδεχθῆναι παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος, ἀλλὰ πρὸς ἓξ σταδίων τοὺς γνησιωτάτους τῶν καθ' αἷμα προσῳκειωμένων αὐτῷ τὴν ἐμὴν ποιήσασθαι προϋπάντησιν. Περὶ δὲ τὴν βασιλικὴν σκηνὴν πελάσαντα ἅμα τῷ τὰς πύλας εἰσιέναι, καὶ αὐτὸν τῆς βασιλικῆς ἐξαναστάντα περιωπῆς ἐντίμως με ὑποδέξασθαι. Καὶ μὴ δ' ἡντιναοῦν ἀναφορὰν τῶν προγεγονυιῶν συμφωνιῶν γεγονέναι μοι, ἢ ὅλως εἰς κρίσιν ἀγάγεσθαί με, ἀλλ' ἐλεύθερον ἄδειαν ἔχοντα, κατὰ τὸ ἐμοὶ βουλητὸν, εἰπεῖν ὁπόσα καὶ βούλομαι. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὸν Βασιλέα τῆς ἐμῆς κρατῆσαι χειρὸς, καὶ πρὸς τῇ κεφαλῇ τῆς κλίνης αὐτοῦ παραστῆσαί με, καὶ μετὰ δύο χλαμύδων τὴν εἴσοδον ποιησάμενον μηδόλως εἰς προσκύνησιν κάμψαι γόνυ, ἢ τράχηλον τῷ Αὐτοκράτορι. Τούτων ἀκούσαντες οἱ ἀνωτέρω δηλωθέντες πρέσβεις, τὸ μὲν ἐξαναστῆναι τοῦ βασιλικοῦ θρόνου αὐτὸν οὐ προσεδέξαντο, ἀλλὰ καὶ ὡς περιττὴν τὴν αἴτησιν ἀπεπέμψαντο. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο ἀπεδοκίμασαν, ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ κλῖναι γόνυ, μήτε τράχηλον εἰς προσκύνησιν τῷ Βασιλεῖ. Πρὸς δὲ τὸ τινὰς τῶν πορ-

A que conferret. Nam & ſi æqua peteret ſuturum haud dubie ſciret ſe voti compotem ſtatim futurum: & ſi quid obſtinaret quod concedere non poſſet Imperator, tuto cum veller libereque receſſurum in caſtra propria. Eos ad ſe venire certior factus Baimundus, vereri cœpit ne ſi ſi reciperentur in caſtra Gallica, miſerum eorum ſtatum animadverterent facile, ac mox Imperatori renunciarent. Ergo illis obviam in equo prodiens, longe a caſtris occurrentes audivit cum hæc Imperatoris, prout erant juſſi, nomine dicerent: *Recordaris profecto promiſſionum & juramentorum illorum quibus non tu ſolus, ſed omnes quoque qui tunc tranſiere Comites vos obſtrinxeratis nobis. Nunc vero niſi diſſimulas præſentem fortunam tuam* B *experiris plane quam numquam ulli recte cedat juriſjurandi contempta religio.* Sic inchoantes haud docilis auditor carminum talium mature Baimundus interpellans. *Vos vero*, inquit, *ſi ab Imperatore aliud affertis, tempus eſt promere. nam horum quidem quæ exorſi eſtis abunde eſt.* Cui Legati: *Hæc*, inquiunt, *Imperator tibi per os noſtrum loquitur: Scis plane quam nihil conatu ſumptuque contra me immenſo profeceris: quippe qui ne unam quidem Dyrrachienſem arcem totis annisus viribus opibuſque tuam facere valueris, nec tibi tuorumve ulli fructum ullum laboris inſani paraveris. Si jam igitur vel ſero ſapiens ſupremum exitium tui tuorumque uno ſalubri conſilio declinare vis, accede ſis ad Majeſtatem meam quidque a me cupias exprome, auditurus a me viciſ-* C *ſim quid mihi videatur. Ac ſi quidem voluntates noſtræ conveniant, Deo gratiæ, nulla mora pacis erit. Sin minus, at te certe ſecurum ac tutum in caſtra remittam tua: Tuorum vero quicumque adorandi ſancti ſepulcri deſiderio tenebuntur, eos ego cunctos illo perducendos meo ſumptu meorum ductu curabo: patriam autem cogitantes viatico inſtructos & donis cumulatos domum dimittam.* Ad ea Baimundus, *nunc demum*, inquit, *ſentio miſſos eſſe ad me ab Imperatore viros idoneos ad mecum de re communi rite tractandum, mente illius referenda, meaque cognoſcenda. Fidem igitur mihi plenam a vobis volo fieri, non contemptim excipiendum me quando ad Auguſtum veniam; verum ultra ſex ſtadia occurſuros mihi honoris cauſa* D *familiares neceſſarioſque ejus ac conſanguineos intimos: ubi autem eo pervenero ac limen Auguſtalis ſubiens attigero, Imperatorem ipſum e regio ſolio aſſurrecturum mihi, ſicque honorifice ſuſcepturum nulla habita conventionum olim inter nos tranſactarum ratione: nec juris id ſibi ſumpturum ut quoniam me illi aliquando ſubditum atque obnoxium profeſſus ſim, modo velit rationem exigere geſtarum, examinique ſuo ac judicio ſubjicere: ſed potius in omnibus me habiturum pro homine meæ plane poteſtatis perfecteque libero, ac jus integrum habente agendi loquendique quod & quantum libuerit. Volo præterea ſpondeatis Imperatorem arrepturum meam manum, & ad caput ſui reclinatorii daturum mihi locum. denique* E *conſulturum ut ego ad eum cum duabus chlamydibus ingrediens, nec genu flectam ei venerandi cauſa, nec collum inclinem.* Ex his Legati, annuerunt quædam, recularunt cætera. nam nec aſſurrecturum Baimundo venienti Auguſtum e regali ſolio, ſpondere ſe umquam exceperunt poſſe: negaruntque ſe in id aſſenſuros quod addebat, petens licere ſibi, ut Imperatorem accedens ſalutandi cauſa nec genu nec collum flecteret. Cætera ſane recepere:

Eos Baimundus in caſtra Gallica venire non vult.

Eorum orationem abrumpit.

Edit. Pariſ. pag. 401.

Invitatur Baimundus ut ad Imperatorem eat, coram cum illo tractaturus.

Annuit Baimundus ſed ſe illuc quam honorificentiſſime vult excipi.

Promittuntur ei quædam ut in quæ petit, alia negantur.

nempe occurſum officioſum cognatorum Auguſti, & ingreſſum ad eum cum duplici chlamyde, tum contactum manus Baimundi ab Imperatore faciendum: Poſtremo ut adſtare ipſi liceat ad ſuperiorem partem lecti regii. His dictis utrinque diſceſſum eſt, Legatis eo divertentibus ubi paratum ipſis hoſpitium erat, appoſita cuſtodia ſatellitum centum, cum mandato prohibendi ne digredientes prætextu aliquo Legati per eam noctem ad caſtra propius accederent, quo in iis loco res eſſent ſpeculaturi ac videlicet ubi deploratiſſimum eorum ſtatum uſurpaſſent oculis, contempturi Baimundum & acturi cum illo rigidius. Poſtridie Baimundus cum equitibus trecentis & Comitibus univerſis progreſſus in eum locum ubi pridie cum Imperatoriis Legatis egerat, relicto illic comitatu cætero, juſſoque ſeſe opperiri dum rediret, electos ex omni ſuorum numero ſex e præcipuis ſecum ad Legatos ducit. Ibi reſumpta heſterna diſceptatio eſt; inſtanteque Baimundo ut cunctæ a ſe propoſitæ conditiones acciperentur, Comes quidam ex valde præſtantibus, Ubus ſive Hugo nomine, ſic Baimundum alloquitur: *Nullus adhuc noſtrum qui huc veneramus cum Imperatore præliaturi quemquam haſta percuſſit, omitte iſta tot verba. pax prælio mutanda eſt.* Multa hinc excepit alternatio altercatioque ſermonum: indignante Baimundo ac contumeliæ loco ducente quod non pariter omnia quæ petierat a Legatis concederentur: Legatis porro ipſis in eo perſeverantibus ut quædam utique negarent, indulgerent cætera. Tandem perſuaſus Baimundus eſt, & neceſſitate in ambitionem verſa, quod dici ſolet, conſenſit in conditiones oblatas. Juramento igitur interpoſito firmari ſibi petiit a Legatis quæ promiſerant. Horum hæc erat ſumma: Fore ut perhonorifice ipſe exciperetur ab Imperatore: ac ſi is ſe audito poſtulatis annuere ſuis recuſaret, liberum & tutum in ſua ſibi caſtra receſſum daret. In id jusjurandum a Legatis datum prolatis in medium ſanctis Evangeliis. Quia vero Baimundus obſides dari jubebat in manus fratris ſui Gidi, cuſtodirique ab ipſo uſque ad ſuum reditum, jusjurandum de incolumitate ipſorum a Baimundo viciſſim petitum eſt & ab eo ſine mora præſtitum. Quo cavebatur ut Sebaſtus Marinus, Adraleſtus, & Francus Rogerius, Gido in pignus fidei aſſervandi traditi, ſtatim atque Baimundus a colloquio Imperatoris, ſeu facta, ſeu infecta pace rediiſſet, illæſi ac ſecuri remitterentur ad Imperatorem. Cæterum antequam iter Baimundus ad Auguſtum una cum Euphorbeno Conſtantino Catacalone capeſſeret, cum neceſſarium putaret mutari auram caſtris, diuturna in loco uno conſtantia fœtentibus, eam rem arbitrio Legatorum detulit: petiitque ab iis exquiſita videlicet officioſitate ut id probarent. Sic inæqualis & in omnem æque infinita partem natura Gallorum eſt, ab acerbitate interdum ſumma ad remiſſiſſimam facilitatem momento deſiliens ita ut qui modo præfidentiſſimus elatiſſimo ſupercilio terram ſe minabatur concuſſurum univerſam, mox humilitate demiſſiſſima uſque ad pulverem ſubſidat: ubi præſertim in ingenia robuſta fortiſque ac fixæ ſententiæ viros inciderit. Legati oblatam poteſtatem uſurpantes præfiniunt ſpatium ſtadiorum duodecim, ultra quod transferri caſtra non permitterent. acquieſcentique Baimundo & præſcripturos non exceſſurum limites ajenti, addiderunt: ſe quoque, ſi vellet, ituros cum ipſo & inſpecturos locum. quo ad id etiam annuen-

Cuſtodiuntur juſſu Baimundi Legati ne caſtra explorent.

Edit. Pariſ. pag. 402.

Diſceptatio de honoribus quos ſibi Baimundus haberi vult.

Hugonis Comitis dictum ferox.

Baimundus acquieſcit.

Se juramento firmari promiſſa poſtulat.

Obſides dantur.

quorum incolumitati jurejurando cavetur.

Tranſlatio caſtrorum Baimundi precatio permiſſa.

pag. 403.

A φωτέρων συγγενῶν αὐτοῦ μεταβῆναι διάστημα ἱκανὸν καὶ ὑπὸ τοῦτον προσδέξασθαι πρὸς τὸν Βασιλέα εἰσελευσόμενον χάριν οἰκονομίας καὶ θεραπείας τῆς πρὸς αὐτὸν, καὶ πρὸς τὸ σὺν δυσὶ χλαμύσιν εἰσελθεῖν. ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ τῆς χειρὸς τοῦτο τὸν Βασιλέα ἐφάψασθαι καὶ στῆναι πρὸς τῷ ἄνωθεν μέρει τοῦ βασιλικοῦ σκίμποδος, οὐκ ἀπεπέμψατο. Μετὰ τὸ ταῦτα ῥηθῆναι διέστησαν οἱ πρέσβεις ἀπελθόντες ἔνθα ἡτοίμαστο ἡ τούτων ἀνάπαυσις, φυλαττόμενοι ὑπὸ σεργεντίων ἑκατὸν ἵνα μὴ νυκτὸς ἐξεληλυθότες, τὰ περὶ τὸ στράτευμα κατασκοπήσαιεν, καὶ οὕτω καταφρονητικώτερον πρὸς αὐτὸν διατεθήσονται. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν, μεθ' ἱππέων τριακοσίων καὶ τῶν

B Κομήτων πάντων κατέλαβεν ἐν οἷς δηλωθεῖσιν ἀνδράσι τῇ προτεραίᾳ ὡμίλησε. καθ' οὕτω τοὺς ἐκκρίτους ἓξ τὸν ἀριθμὸν συμπαραλαβὼν, ἄπεισι πρὸς τοὺς πρέσβεις, τοὺς ὑπολοίπους αὐτοῦ που καταλιπὼν ἀπεκδέχεσθαι αὐτὸν ἐκεῖθεν ἐπανελθόντα. Περὶ γοῦν τῶν προλεχθέντων αὖθις διασκεπτομένων, ἐπεὶ ὁ Βαϊμοῦντος ἐνίστατο, Κόμης τις τῶν λίαν ὑψηλῶν Οὖβος τὴν κλῆσιν πρὸς τὸν Βαϊμοῦντον ἔφη. Ὡς οὐδεὶς ἀφ' ἡμῶν τῶν μελλόντων μετὰ τοῦ Βασιλέως συνάψαι τὸν πόλεμον, οὔπω ἔπληξέ τινα διὰ δόρατος. ἔα τοίνυν τὰ πολλά, τὴν εἰρήνην τῆς μάχης ἀλλάξασθαι χρή. Λόγων οὖν πολλῶν ἐξ ἑκατέρων κινηθέντων, βαρέως ὁ Βαϊμοῦντος εἶχεν ὑβριοπαθῶν, εἰ μὴ πάντα γίνοιντο ὁπόσα φθάσας ἐπεζήτει

C τοὺς πρέσβεις. Τῶν δ' ἐπί τισι συγκατατιθεμένων, ἐφ' ὧν δὲ ἀνανευόντων, πείθεται ὁ Βαϊμοῦντος, καὶ τὴν ἀνάγκην, ὅ φασι, φιλοτιμίαν ποιησάμενος, ὅρκον ἐξ αὐτῶν ἐζήτει, ὥστε ἐντίμως ὑποδεχθῆναι. καὶ εἰ μὴ τοῖς θελήμασιν αὐτοῦ ὁ Αὐτοκράτωρ ἀνανεύσειεν, ἀσινὴς πρὸς τὴν ἰδίαν ἐκπεμφθῆναι παρεμβολήν. Τῶν οὖν ἁγίων Εὐαγγελίων προτεθέντων, ὁμήρους ἐζήτει παραδοθῆναι τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Γίδῳ, καὶ φυλάττεσθαι παρ' αὐτοῦ μέχρις οὗ αὐτὸς ὑποστρέψοι. Οἱ δὲ πρέσβεις εἰς τοῦτο κατανεύσαντες, ὅρκους ἂν καὶ αὐτοὶ ὑπὲρ τῆς τῶν ὁμήρων ἀσφαλείας ἀντεπεζήτουν. Κατανεύσαντος δὲ πρὸς τοῦτο ὁ Βαϊμοῦντος, καὶ ὅρκους δοὺς καὶ λαβὼν, τοὺς μὲν ὁμήρους τόν τε Σεβα-

D στὸν Μαρῖνον, καὶ τὸν καλούμενον Ἀδράλεστον. καὶ τὸν Φράγγον Ῥογέριον, παραδίδωσι τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Γίδῳ. ἵν' ὁπηνίκα ἢ μετὰ τοῦ Βασιλέως εἰρηνικὰς σπονδὰς ποιήσειεν, ἢ εἰ μὴ τοῦτο, ἀβλαβεῖς ἐκεῖθεν καὶ τοὺς ὅρκους αὐτοὺς πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἐξαποστείλῃ. Μέλλων τοίνυν τῆς πρὸς τὸν Βασιλέα μετὰ τοῦ Εὐφορβηνοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Κατακαλὼν φερούσης ἅψασθαι, ἐπεὶ δυσωδία πολλὴ διὰ τὸ περὶ τὸν αὐτὸν τόπον, καιρὸν ἱκανὸν τὸ ὑπ' αὐτὸν στράτευμα χρονοτριβῆσαι γέγονεν, βουλόμενος μετατεθῆναι τὸ στράτευμα, μηδὲ τοῦτο ἄνευ τῆς αὐτῶν βουλῆς ἐθέλειν γενέσθαι ἔλεγε. Τοιοῦτον γὰρ

E τὸ Κελτικὸν γένος ἀνώμαλον καὶ ἐφ' ἑκάτερα ἐν ὀξείᾳ καιροῦ ῥοπῇ μεταφερόμενον. καὶ ἔστιν ἰδεῖν τὸν αὐτὸν καὶ ἕνα ποτὲ μὲν αὐχοῦντα τὴν γῆν κλονήσειν ἅπασαν, ποτὲ δὲ ὑποπεπτωκότα καὶ μέχρι κονίας αὐτῆς κατηγόμενον. καὶ μᾶλλον ὁπηνίκα στερροτέροις ἐντύχοι φρονήμασιν. οἱ δὲ πλείω τῶν δύο καὶ δέκα σταδίων οὐ συνεχώρουν μετατεθῆναι τὸ στράτευμα. καὶ εἰ τοῦτο βούλει πρὸς τὸν Βαϊμοῦντον ἔλεγον, συνελευσόμεθα καὶ ἡμεῖς ὀψόμενοι τὸν τόπον. Κατανεύσαντος δὲ καὶ πρὸς τοῦτο τοῦ

Βαϊμοῦν-

Βαιμούντου, παραχρῆμα διὰ γραμμάτων τοῖς τὰς κλεισούρας φυλάττουσιν ἐδήλωσαν, ὥστε μὴ ἐκδρομὰς ποιουμένους καταβλάπτειν αὐτούς. Ὁ δὲ Εὐφορβηνὸς Κωνσταντῖνος ὁ Κατακαλὼν ᾐτεῖτο αὖθις τὸν Βαιμοῦντον παραχωρηθῆναι οἱ τὴν εἰς τὸ Δυρράχιον ἀπέλευσιν. Κατανεύσαντος δὲ τοῦ Βαιμούντου, γοργῶς τὸ Δυρράχιον ὁ Κατακαλὼν καταλαμβάνει, καὶ τὸν φυλάσσοντα τὴν πόλιν Ἀλέξιον τὸν υἱὸν Ἰσαακίου τοῦ Σεβαστοκράτορος ἀναζητήσας, ἀπήγγειλε τὰ παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος διαμηνυθέντα πρὸς αὐτόν τε καὶ τοὺς συγκατελθόντας μετ' αὐτοῦ λογάδας τῶν στρατιωτῶν. Καὶ γὰρ οὐκ ἠδύναντο τοῦ τείχους προκύπτειν διὰ τὴν γεγενημένην [illegible] παρὰ τὰ κρήδεμνα τοῦ Δυρραχίου μηχανὴν τοῦ Αὐτοκράτορος. Σανίδες γάρ τινες περὶ τὰς ἐπάλξεις τοῦ κάστρου εὐμηχάνως ἐτέθησαν, ἐπὶ τούτῳ αὐτῷ κατασκευασθεῖσαι ἀνήλωτοι, ὥστε τοὺς ἴσως ἀπὸ τῶν Λατίνων διὰ κλιμάκων ἀναρριχᾶσθαι πειρωμένους, ἐπὰν τῶν ἐπάλξεων ἐπιβαῖεν, μὴ ἐστηριγμένους ἵστασθαι, ἀλλὰ σὺν αὐταῖς σανίσι διολισθαίνειν τηνικαῦτα καὶ πίπτειν ἐντός, καθάγε καὶ εἴρηται. Τούτοις οὖν ὁμιλήσας ὁ Εὐφορβηνός, καὶ τὰ τοῦ Βασιλέως μηνύματα ἀπαγγείλας, καὶ θάρσους ἐμπλήσας αὐτούς, ἐρωτήσας τε τὰ περὶ τοῦ κάστρου, καὶ διαγνοὺς τὰ κατ' αὐτοὺς ἀρίστης τετυχηκέναι οἰκονομίας, ὡς τὰ πρὸς χρείαν αὐτάρκως ἔχοντας, καὶ παρ' οὐδὲν τὰς τοῦ Βαιμούντου λογιζομένους μηχανάς, καταλαμβάνει τὸν Βαιμοῦντον τὴν ταφρείαν ἔνθα προεῖπε ποιησάμενον, καὶ ἑνωθεὶς αὐτῷ τῆς πρὸς τὸν Βασιλέα φερούσης εἴχετο. Οἱ δὲ ἐπίλοιποι τῶν πρέσβεων κατὰ τὰ [illegible] μετὰ τοῦ Γίδου καταλείφθησαν. Μανουὴλ δὲ τὸν Μοδηνὸν πιστότατόν τε καὶ [illegible] τῶν αὐτοῦ θεραπόντων ὑπάρχοντα προαποστέλλει πρὸς τὸν Βασιλέα τὴν πρὸς αὐτὸν τοῦ Βαιμούντου ἀπαγγέλλοντα ἔλευσιν. Ἐπεὶ δὲ ἄγχου τῆς βασιλικῆς ἐγεγόνει σκηνῆς, παρεσκεύαστο καὶ τὰ τῆς αὐτοῦ ὑπαντῆς, καθὼς οἱ πρέσβεις τούτῳ συνέθεντο. Εἰσελθόντος δὲ τούτου, ἐκτείνας τὴν χεῖρα ὁ Βασιλεύς, καὶ τῆς ἐκείνου ἁψάμενος χειρός, καὶ τὴν συνήθη τοῖς βασιλεῦσι προσαγόρευσιν ποιησάμενος, ἐγγὺς τοῦ βασιλικοῦ παρεστήσατο θρόνου. Ἦν δὲ τοιοῦτος ὁ ἀνήρ, οἷος ὡς βραχεῖ μὲν εἰπεῖν, οὐδεὶς κατ' ἐκεῖνον ὤφθη ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων γῇ, οὔτε βάρβαρος οὔτε Ἕλλην. Θάμβος γὰρ ἦν ὀφθαλμῶν ὁρώμενος, καὶ φημιζόμενος ἔκπληξις. Κατὰ μέρος δὲ ὑπογράψαι τὸ τοῦ βαρβάρου εἶδος, τοιοῦτος δὲ μακρὸς ἦν τὴν ἀναδρομὴν τοῦ σώματος, ὥστε εἰς πῆχυν ἕνα μικροῦ τοὺς μακροτάτους ὑπερελαύνειν, τὴν γαστέρα συνεσταλμένος καὶ τὰς λαγόνας, καὶ τοὺς ὤμους εὐρύς, καὶ τὰ στέρνα πλατύς, καὶ τοὺς βραχίονας κρατερός. καὶ τὴν ὅλην ἕξιν τοῦ σώματος οὔτε περιλεπτυσμένος, οὔτε περιβριθόμενος ταῖς σαρξίν, ἀλλ' ὡς ἄριστα κεκραμένος, καὶ οἷον εἰπεῖν κατὰ τὸν Πολυκλείτειον κανόνα ἐνηρμοσμένος. τὰς χεῖρας ἁδρός, καὶ τῶν ποδῶν τὰς βάσεις στερρός, καὶ τὸν αὐχένα καὶ τὰ μετάφρενα εὐπαγής. Ὑποκεκυφὼς δὲ μετρίως τῷ ἀκριβῶς αὐτὸν περιεργαζομένῳ ἐφαίνετο, οὐ τῶν νωτιαίων σπονδύλων τι πεπονθότων τῆς ῥάχεως, ἀλλ' οὕτω μετρίως ἐκ γενετῆς ὡς ἔοικε τὴν διάπλασιν ἐσχήκει. Τὸ χρῶμα καὶ τὸ ἄλλο μὲν σῶμα λευκότατον, τὸ δὲ πρόσωπον μετὰ τοῦ λευκοῦ ἐπυρσοῦτο. καὶ ἡ κόμη ὑπόξανθος, ἀλλ' οὐ μέχρι τῶν μεταφρένων αἰωρουμένη κατὰ

te, datis illi ſtatim ad cuſtodes Cliſurarum literis, prohibuerunt ne qua deinceps incurſione Gallos infeſtarent. Tunc Euphorbenus Conſtantinus Catacalo petita impetrataque a Baimundo venia ingrediendi Dyrrachii ad brevem dumtaxat moram, celeriter Iſaacii Sebaſtocratoris filio Alexio convento, quid ipſe ſociique ſimul miſſi Duces cum Baimundo tranſegiſſent, expoſuit, omnium adhuc penitus ignaro. Etenim propter machinam quam imponi toti per circuitum coronæ murorum urbis Imperator juſſerat, nemo Dyrrachienſium deſpectare a longo tempore potuerat quid in Gallorum caſtris gereretur. Tabulæ erant ſummis additæ mœnium pinnis, nullo commiſſæ devinctæve clavorum nexu, ſed pendentes in incertum & ad quemvis impulſum fluctuare aptæ. quod ſic erat de induſtria paratum, ut ſi quando Latini ſcalis applicitis in muri crepidinem aſcenſum conati pertigiſſent, ibi pedem figere nequirent ullo certo loco; ſed tremulos & lapſantes tactu primo aſſeres experti, utique deſperato ingreſſu reſilirent, niſi ſeſe ipſos, una cum male fundatis quibus inſiſtere auderent plancis, abripi peſſum intra civitatem ruina præcipiti ad certum exitium velint. Ad Dyrrachienſes ergo Euphorbenus adiens mandata eis quæ ad ipſos habebat Imperatoris expoſuit; audere ipſos de cætero ac optimo animo eſſe jubens: Interrogavit deinde viciſſim quo res eorum loco eſſent? & ut recte habere omnia comperit, ſummo conſilio maximaque providentia toto obſidionis tempore adminiſtratam apud illos fuiſſe publicam rem: abundare adhuc ipſis ad victum ac belli uſum quæ opus eſſent: contemnereque eoſdem nunc maxime ac plane nihili ducere machinas omnes conatuſque Baimundi; cum his ad Baimundum rediit qui jam commodum ſua caſtra tranſtulerat eum in locum de quo fuerat prius eum inter Legatoſque conventum. Huic ſe adjungens Euphorbenus iter capeſſit ad Imperatoris caſtra, tribus aliis ſociis ſuis, prius legatis, nunc obſidibus, prout erat conſtitutum, in Gidi poteſtate relictis. Porro ipſe jam pergens præmiſit ad Auguſtum e via Manuelem Modenum hominem ſibi fidiſſimum nuncium adventus Baimundi. qui ubi ad certum ab Auguſtali ſpatium provectus eundo eſt, obvios habuit juxta pacta conventa familiares Imperatoris. Deinde Baimundus admittitur, Auguſto extenſa manu ſua, manum ejus prehendente, iiſque eum verbis ac modo ſalutante quo Imperatores ſolent. mox etiam invitante ut prope Imperatorium adſtaret ſolium. Is vir cui, ut multa paucis colligam, nullum ea tempeſtate neque Græcum neque Barbarum Romana terra parem vidit: cujus famæ ingenti, qua late procul percellebat animos, ſpecies præſentis admirabilis rapiens coram oculos exacte reſpondebat, talis fere aſpectu ac forma fuit. Longo ſurgebat excurſu ſtatura corporis: adeo ut proceriſſimos quoſque uno ferme altior cubito tranſcenderet. Ventrem & ilia contractior. latus humeros. ſpatioſo & coæquato pectore. lacertis toroſus. tota corporis habitudine nec ſtrigoſa, nec gravata fluxa carnium; ſed optimo inter obeſitatem & maciē tēperamento, velut Polycleti manu cujuſdā ex idea præcellentiſſimę artis fictus atque tornatus. majuſculis & ſucco vivido ſolidis manibus. recte fundatis pedibus & robuſte veſtigium obtinentibus. cervicis armorumque apta compages; & tum ſucci plena, tum dignitatis. Trunci ſtatus, ſi quis attenderet curioſius, e rectiſſimo inclinari paulliſper in pronum videbatur. non ullo vertebrarum aut ſpinæ dorſi vitio. ſed, prout apparebat, quod ab ætate tenera inſtitutis moderantium in iſtum eſſet habitum ad ſpecimen modeſtiæ formatus. Color reliquo corpore candidiſſimus. Facies in niveo rubebat. Capilli ſubflavi, eatenus promiſſi ut aures tegerent; non etiam more gentis humeros flagellarent. neque enim inſaniebat iſtam inſaniam comæ ſtudentium. Barba cujus coloris eſſet non poſſum dicere. genæ quippe ac mentum ejus acie novaculæ ad cutem raſa ſuperficiem habebant quovis gypſo læviorem. conjectura tamen eſt ruſam & hanc fuiſſe. Glaucus aſpectus, iræ atque

Euphorbenus Dyrrachium ingreditur.

Tabulæ fluctuantes mœnibus impoſitæ.

Quem in uſum?

Status Dyrrachienſium optimus.

Baimundus excipitur honorifice ab Auguſto.

Edit. Pariſ. pag. 404.

Deſcriptio Baimundi.

Proceritas ejus.

Conformatio decora membrorum.

Cervix cur paulo pronior.

Color corporis & faciei

Comæ ac barbæ.

Oculi glauci.

acerbitatis non bene latentium vi ſubmixta minax. *Naſus laxior.* Naſus libere aerem ducens meatibus largiuſculis. ſic enim erat opus ad commode inſerendam efferendamque ſpiritus copiam quantam ad eventilandum cor flagrantiſſimum pulmo prælargus anhelaret. unde illa inſtituto naturæ proportionem & ſignificationem mutuam habent; magnitudo narium & vaſtitas pectoris. *Suavitas terrore mixta imo obruta.* Emicabat fateor univerſa ex ſpecie ſuave quiddam: niſi crebris undecumque ſimul erumpentibus terroris quaſi fulgetris, blandus ille radius frangeretur. Itaque amabilitatem tenuem majori odioſitate obruente, tam ille giganteus ſtatus, quam torvitas quædam ſtoptis arduæ, ac quaſi ad vim expeditorum tacita minacitas artuum, universo conſpectu ferum haud dubie quippiam & illætabile ſpirabat: *Totus conſpectus formidoloſior.* arriſus ejus, mihi quidem, nihilo videretur amœnior aut blandior, quam aliorum irata facies jurgantium. adeo non mavors ſolũ ejus, ſed qualiſcumque amor etiam, militaris in eo atque armatus apparebat: ita tamen ut ſentires ſuavitatem exiſtere totam a natura formaque corporis; vim ſævam atque immanem a barbaro intus habitante aſſuari animo. *Ingenium ejus verſutum & vafrum Conſilium expeditum.* Erat is non malignitate ſolum cumulatus plurima, verum artibus quoque ad hanc exercendam omnibus abundans. nihil eo verſutius, nihil promptiſſima conſilii accomodatione magis expeditum ad converſiones omnium temporum. numquam illi occaſio anſam imparato daret. numquam quod cuivis petitioni opponeret ſcutum deerat. *Sermo accuratus. Reſponſiones circumſpectæ.* Sermo ejus tractantis accuratus. reſponſiones omni undique circumſpectione præmunitæ, & adverſus vel acerrimam cenſuræ vigiliam cujuſvis, ſua, prehenſioni locum præbente nulli, prudentia tutiſſimæ. Denique hic talis ac tantus fuit, ut *Baimundus uno Imperatore Alexio minor.* uni omnium qui tunc erant hominum Imperatori Alexio ſecundus; uni dumtaxat illi fortuna, vi dicendi, conſilio, cæteriſq; e naturæ dotibus eſſet inferior. plane invictiſſimus futurus, niſi eum ætas ſua rerumque ac ſpei rationes cum Patre meo commiſiſſent. Qui quidem meus Pater ei tunc ſibi adſtanti, pro ea qua valebat feſtiva peritia ſermonis ad uſum quemcumque figurandi, refricavit primum quaſi aliud agens obiter atque oblique memoriam præteritorum: *Edit. Pariſ. pag. 405. Imperator oblique vetera Baimundo exprobrans.* quæ cum morſu conſcientiæ, & recordatione ſucceſſuum minus felicium, diſpliceret Baimundo, mature is interpellavit ingratam orationem, nec ultra unam alteramque periodum ſivit excurrere: *Eluditur ab eo.* cum & ipſe prope par artifex, non minus aſtute declinaret, quam ingenioſe petebatur; & quæ obſcure ac generatim intendebantur, univerſim quoque ac diſſimulanter depelleret. illud ſubinde admonens: neutiquam adveniſſe ſe diſceptaturum de rebus iſtis. alioquin eſſe ſibi etiam permulta in illis temporibus negotiiſque de quibus conqueri & expoſtulare jure poſſet ſuo: quæ quoniam divinæ ductu providentiæ huc modo de pace tractaturus venerit, Majeſtati ejus condonaret permitteretque nunc omnia. Tunc Imperator. *Ex mutare ſermonem cogitur.* Vetera igitur ſane relinquamus. Te vero Baimunde, ſi bona fide mecum in amicitiam convenire vis, primum omnium ſubjicere mihi, & Dominum principemque me tuum agnoſcere ac profiteri oportet. *Leges pacis Baimundo oblatæ.* tum illud ipſum nepoti tuo Tancredo mandare per litteras, ut & ipſe præſtet. Præcipereque ſerio eidem ut Antiochiam juxta pacta conventa prius inter nos jurata, ducibus a me miſſis aut mittendis tradat. Poſtremo inducas in animum & tandem ſpondeas velim cætera te omnia quæ olim mihi promiſeras, de cætero religioſe ſervaturum facturumque ſumma conſtantiſſimaque fide. *Ab ipſo rejectæ.* Cum hæc & alia ejus generis plura dixiſſent viciſſim audiviſſentque inter ſe Imperator & Baimundus, tandem hic illius ſermones parum ad ſuas ſpes ac rationes accommodatos animadvertens, (quippe qui mordicus in propoſito hæreret, nec cupiditati atque ambitioni ſuæ detrahi quidquam ſuperbis illis dominandi regnandique votis pateretur) ſic, quaſi deſperata compoſitione, Auguſtum alloquitur: quoniam quæ promitti præſtarique a me tibi poſtulas, uti deditionem Antiochiæ, & alia pleraque, ea ejuſmodi eſſe ſentio quæ nec polliceri nec repræſentare poſſim umquam, age juxta fidem mihi per tuos Legatos a te datam, annue mihi ſecurum in *Reditum in caſtra ſua Baimundus petit.* caſtra mea reditum. Cui Auguſtus. Prolixe vero, inquit, Baimunde annuo quod petis: ac quoniam ad te

A τοὺς ἄλλους βαρβάρους. οὐ γὰρ ἐπελχομένη ὁ ἀνήρ, ἀλλὰ κυρτίας ἦν μέχρι τῆς ὤπου. Τὸ δὲ γένειον εἴτε πυρσόν, εἴτε ἄλλό τι χρῶμα εἶχεν, οὐκ ἔχω λέγειν. ὁ ξυρὸς γὰρ ἐπεξῆλθεν αὐτὸ καὶ τιτάνῳ παντὸς ἀκριβέστερον. Ἐδόκει δ' ἔσω εἶναι καὶ τοῦτο πυρσόν. Τὸ βλέμμα γλαυκὸν καὶ ἅμα θυμὸν καὶ ἐμβρίθειαν ὑποσημαῖνον. καὶ ἡ ῥὶς αὐτοῦ καὶ ὁ μυκτὴρ ἐλεύθερον ἔπνει τὸν ἀέρα, συνηγόρει δὲ τῷ μυκτῆρι διὰ τῶν στέρνων, καὶ διὰ τοῦ μυκτῆρος τῷ τῶν στέρνων εὐρύτητι. ἡ γὰρ φύσις διεξόδους ἐδεδώκει διὰ τῶν ῥινῶν τοῦ ἀπὸ τῆς καρδίας παφλάζοντος πνεύματος. Ἡδὺ δέ τι καὶ ἐνεφαίνετο τῷ ἀνδρὶ τούτῳ, ἀλλὰ τοῖς ἁπανταχόθεν φοβεροῖς ὑπεθραύετο. Ὅλος γὰρ δι' ὅλου τοῦ σώματος ἀμείλικτος ἦν καὶ θηριώδης ὁ ἄνθρωπος, ἀπὸ τοῦ μεγέθους, ἀπὸ τοῦ βλέμματος. Δοκεῖ μοι καὶ ὁ γέλως αὐτοῦ τοῖς ἄλλοις ἐμβρίμημα ἦν. Οὕτως εἶχε ψυχῆς τε καὶ σώματος, ὡς καὶ τὸν θυμὸν ἐν τούτῳ κορύσσεσθαι καὶ τὸν ἔρωτα, καὶ ἀμφοτέρους ὁρᾷν πρὸς πόλεμον. Τὸ δὲ φρόνημα αὐτοῦ παντοδαπὸν καὶ πανοῦργον, καὶ πρὸς ἅπαντα λαβὴν διαδιδράσκον. αἱ γὰρ ὁμιλίαι τούτῳ ἀκριβεῖς, καὶ τὰς ἀποκρίσεις ἐδίδου πανταχόθεν ἀπεριδράκτως. Καὶ τοιοῦτος ὢν καὶ τοσοῦτος, μόνῳ τῷ Αὐτοκράτορι ἁλώσιμος ἦν, καὶ τύχῃ καὶ λόγοις καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἀπὸ φύσεως πλεονεκτήμασιν. C Ἀναμνήσας οὖν ὁ Αὐτοκράτωρ αὐτὸν τῶν προτέρων ἐπιτροχάδην καὶ συνεσκιασμένως πῶς αὐτοῦ παραστήσας, ἑτέρων λόγων περίοδον ἐποιήσατο. Ὁ δέ, τὴν ἰδίαν συνείδησιν ἔχων ἐλέγχουσαν, ἐπιτηδείως τὰς πρὸς τοὺς λόγους αὐτοῦ ἐξέφυγεν ἀνθυποφοράς, τοῦτο μόνον φάμενος, ὡς οὐχὶ περὶ τῶν τοιούτων ἀνακρίνεσθαι ἐλήλυθα. εἶχον γὰρ ἂν καὶ αὐτὸς πολλὰ λέγειν, τοῦ Θεοῦ δὲ ἐνταυθοῖ με συνελάσαντος πάντα τὰ λοιπὰ τῷ σῷ ἀνατίθημι κράτει. Ὁ δὲ Βασιλεὺς πρὸς αὐτόν. Τὰ μὲν παρεληλυθότα ἐατέον τὸ νῦν, σὺ δὲ εἰ βούλει σπείσασθαι μεθ' ἡμῶν, πρῶτον μὲν ἕνα τῶν D ὑπὸ τὸ ἐμὸν κράτος χρὴ σὲ γενέσθαι. εἶτα δηλῶσαι περὶ αὐτοῦ τε τοῦτο τῷ σῷ ἀνεψιῷ Ταγγρέ, ἐπισκῆψαι τε αὐτῷ, τοῖς ἐξ ἐμοῦ ἀποσταλεῖσι παραδοῦναι τὴν Ἀντιόχειαν, κατὰ τὰς γεγονυίας ἐξ ἀρχῆς συμφωνίας ἡμῖν. Εἶτα καὶ τ' ἄλλα πάντα ὅσα συμπεφώνηται ὑμῖν, τηρῆσαι νῦν τε καὶ μετέπειτα. Ταῦτα τοῦ Βασιλέως καὶ ἄλλα πλεῖω πρὸς αὐτὸν εἰπόντος τε καὶ ἀκούσαντος, ἐπεὶ ὁ αὐτὸς ἐκεῖνος ἦν ὁ Βαϊμοῦντος καὶ οὐκ ἠλλοίωτο, ἔφη. Ἀδυνάτως ἔχειν τὴν τοιαύτην ὑπόσχεσιν ποιήσασθαι καὶ δι' ἄλλα τινὰ παρὰ τοῦ Βασιλέως ἀπαιτούμενα ἠτεῖτο τὴν πρὸς τὸ ἴδιον στράτευμα ἐπαναζεύξειν, κατὰ τὴν γενομένην συμφωνίαν παρὰ τῶν πρέσβεων. Ὁ δὲ Βασιλεὺς φησὶ πρὸς αὐτόν, ὅτι κρείττονα ἐμοῦ οὐκ ἔχω τὸν μετὰ ἀσφαλείας σὲ ἐξασφαλίσοντα. Καὶ ἅμα τῷ λόγῳ τοῖς ἡγεμόσι παρρησίᾳ ἐπέταττε τοῦ

στρατεύματος, ἑτοιμάσαι τοὺς ἵππους αὐτῶν, ἐφ' ᾧ τῆς πρὸς τὸ Δυρράχιον φερούσης ἅψασθαι. Τοῦτο ὁ Βαϊμοῦντος ἀκούσας ἐξελθὼν ἐπὶ τῷ πρὸς τὴν ἀποτεταγμένην αὐτῷ ἀπιέναι σκηνήν, τὸν ἐμὸν Καίσαρα Νικηφόρον τὸν Βρυέννιον τῷ τοῦ Πανυπερσεβάστου τότε τετιμημένον ἀξιώματι ἐζήτει θεάσασθαι. Ὁ δὲ ἐξελθὼν καὶ πᾶσαν πειθὼ λόγων κινήσας, ὁποῖος ἐκεῖνος ἐν δημηγορίαις καὶ διαλέξεσιν ἀπαράμιλλος, πείθει τὸν Βαϊμοῦντον τοῖς πλείοσι συνθέσθαι τῶν παρὰ τοῦ Βασιλέως ῥηθέντων. Κρατήσας οὖν αὐτὸν τῆς χειρὸς εἰσάγει πρὸς τὸν Βασιλέα. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν ἐνωμότως καὶ μετὰ τῆς οἰκείας προαιρέσεως κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ τὴν συμφωνίαν ἐπλήρωσεν. Εἶχε δὲ τὰ συμπεφωνημένα οὕτως.

Ἡ μὲν προτέρα συμφωνία, ἥτις δὴ καὶ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ γέγονε πρὸς τὸ Θεοστεφὲς κράτος σου, ὁπόταν μετὰ τῆς πολυπληθοῦς ἐκείνης στρατιᾶς τῶν Φράγγων εἰς τὴν βασιλίδα πόλιν ἐπιδεδήμηκα διαβαίνων ἀπὸ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀσίαν ἐπὶ τῇ τῶν Ἱεροσολύμων ἐλευθερίᾳ, ἐπειδὴ κατά τινας περιπετείας πραγμάτων ἠθέτηται, ἐκείνη μὲν χαλασάτω καὶ μὴ ἰσχυέτω τὸ ἐνεργὸν ὡς τὸ ἄκυρον ἀπενεγκαμένη διὰ τὴν τῶν πραγμάτων περίστασιν· καὶ ἐξ ἐκείνης οὐ χρὴ κατ' ἐμοῦ δίκαιόν τι ἔχειν τὴν βασιλείαν σου, κἀντεῦθεν ἐποχεῖσθαι περὶ τῶν ἐν ἐκείνῃ συμπεφωνημένων τε καὶ ἀναγεγραμμένων. Πόλεμον γὰρ ἀραμένου μου κατὰ τοῦ σοῦ Θεοπροβλήτου κράτους καὶ παραλύσαντος τὰ συμπεφωνημένα συμπαραλέλυται τούτοις καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ σοῦ κράτους κατ' ἐμοῦ αἰτιάματα. Νῦν δὲ οὖν ὥσπερ ἐκ μεταμελείας ἐρχόμενος, καὶ ὥσπερ ἁλιεὺς πληγεὶς καὶ ἀπενεγκάμενος νοῦν, καὶ μόνον οὐχὶ τῷ δόρατι τῷ σῷ σωφρονέστερος γεγονὼς καὶ τῆς κατ' ἐκεῖνο καιροῦ ἥττης καὶ τῶν πολέμων ἀναμνησθεὶς εἰς ἑτέραν συμφωνίαν μετὰ τοῦ κράτους σου τρέπομαι ταυτηνί· ὥστε λίζιον γενέσθαι τοῦ σκήπτρου σου ἄνθρωπον. Καὶ ἵνα σαφέστερον εἴποιμι καὶ φανερώτερον, οἰκέτην καὶ ὑποχείριον, ἐπειδὴ καὶ Σὺ ὑπὸ τὴν σὴν δεξιὰν ἐμὲ ἑλκῦσαι βεβούληκας καὶ ἄνθρωπόν σου ἐθέλεις ποιήσασθαι λίζιον. Ἔσομαι τοίνυν ἀπὸ τοῦ νῦν κατὰ τὴν δευτέραν ταυτηνὶ συμφωνίαν, ἣν καὶ φυλάττειν εἰς ἀεὶ βούλομαι, καὶ ἐπόμνυμι Θεόν τε καὶ πάντας τοὺς ἁγίους αὐτοῦ. ἐπεὶ καὶ ἐπὶ μάρτυσι τούτοις τὰ συμπεφωνημένα καὶ γράφεταί τε καὶ λέγεται. ἄνθρωπος πιστὸς τῆς σῆς βασιλείας καὶ τοῦ περιποθήτου σου υἱοῦ καὶ βασιλέως κυροῦ Ἰωάννου τοῦ Πορφυρογεννήτου, καὶ ὁπλίσομαι τὴν δεξιὰν κατὰ παντὸς ἀνθισταμένου τῷ κράτει

A tuto ſecureque deducendum neminem me ipſo aptiorem habeo, agite (vertit vultum a Baimundo qui cum ſecreto loquebatur, ad duces exercitus adſtantes, palamque ipſis contenta voce ſic edicit) agite inquam equos expedite, mox nobiſcum Dyrrachium verſus profecturi. His auditis Baimundus cum ad deſignatum paratumque ſibi tabernaculum ſe reciperet, meum Cæſarem Nicephorum Bryennium Panhyperſebaſti titulo ac dignitate jam tū ornatum videre obiter expetiit. Prodiit ille, totamque explicans quam ſummam habebat dicendi vim, ſermonum ejus familiarium & publicarum ad conciones orationum experimentis abunde probatam, ad tractandum adhibet ferocem animum, omnique ex parte Baimundum ambit atque urget leniter, ſua illa qua pollebat incomparabili B efficacia ſuavitatis, donec mollendis quibuſdam, indulgendis aliis, perfecit tandem ut pleriſque eorum quæ Auguſtus petierat acquieſcere jam paratus eſſet Baimundus. Quo ſatis vir meus perſpecto, comiter apprehenſum manu Baimundum introducit ad Auguſtum. convenit ſtatim inter ambos: & poſtridie ex utriuſque ſententia concluſa concordia eſt, inſtrumento publico Baimundi verbis rite concepto, cujus exemplum hic deinceps deſcribimus.

Eo ſe velle deducere ipſum Imperator præ ſe fert.

Cæſar Bryennius Panhyperſebaſtus Baimundo perſuadet ut pacem faciat.

Edit. Pariſ. pag. 406.

Ea concluditur.

Primum omnium, conventio Tractatuſque ille quem cum a Deo coronata Majeſtate tua tum tranſegi, quando in comitatu numeroſiſſimi illius exercitus Francici ex Europa tranſgrediens in Aſiam ad Jeroſolymorum liberationem, Conſtanti- C nopoli tranſivi, ut quibuſdam rerum & negotiorum ab eo tempore incurrentium vicibus abrogatus eſt, ita pro abrogato planeque antiquato nunc habeatur: nec ex eo tua Majeſtas jus ſibi poſthac ullum ſumere, eique ad ſpem ullam inniti valeat, ob ea quæcumque ac qualiacumque cauta, excepta, ſcripta, jurata, quomodocumque ibi promiſſa aut memorata. Etenim bello exinde a me adverſus tuam a Deo promotam Majeſtatem moto geſtoque revocata illa, irritaque ac caſſa declarata cenſeri par eſt. nec cauſam aut titulum præbere ullum tibi poſſe legitimum contra me accuſatione ulla querelave veniendi. Integer ergo nunc pleneque juris mei ultro tibi me ſiſto, velut piſcator ictus vel ſero proficens pœnitentiam quam concepi veram, ex certa D mea prudentique ſententia, erroris hactenus errati a me, in te violando laceſſendoque; quod nullo meo lucro aut operæpretio, gravi damno jacturaque feciſſe confiteor; ac malo mulctaque illa domitus accedo, factus experiundo ſapientior; & acceptis cladibus quaſi contactu ſalutari haſtæ tuæ a priori mea imprudentia ſanatus, atque inflexus ſalubri conſilio ad hanc tecum de novo & de integro conventionem & compoſitionem ineundam. Qua primo profiteor me lizium hominem ſceptri tui fore: hoc eſt, ut loquar clarius, ſervum ac ſubditum: quandoquidem & tu me ſub manum tuam trahere & hominem tuum li- E zium facere vis. Talis igitur ero deinceps poſt ſecundam hanc conventionem, quam in omne tempus obſervare volo: Deumque in id teſtem ac ſanctos ejus omnes invoco atque adhibeo: quos cæterorum quoque hic ſcriptorum arbitros & ſequeſtros ſumo legoque. Homo inquam fidelis obnoxiuſque ſum tuæ Majeſtatis & amantiſſimi tui filii Imperatoris Domini Joannis Porphyrogeniti: atque ut talis armabo dexteram contra quemcumque infeſtum aut infenſum Majeſtati tuæ; ſive is Chriſtiani ſit generis, ſive alienus a religione noſtra, quales nos vulgo ſolemus Paganos appellare. Itaque illud

Et ſcripto mandatur, cujus hoc exemplum eſt.

Abrogatio tractatus prioris.

Pœnitentiæ profeſſio.

Baimundus ſe lizium hominem Auguſti profitetur.

Et ejus filii Joannis.

modo ſolum ex priori tranſactione inter nos concluſa, licet alioqui abrogata retraho de utriuſq; conſenſu, tuo inquam meoque atque in hunc locum transfero; confirmans profitens ac velut abrogatum renovans, primoque conſtituens fore me ſervum & lizium hominem Maieſtatis utriuſq; veſtrum: neque ullum umquam futurum tempus quo huic voluntati promiſſionique meæ contrarium quippiam admittam, ſuſcipiam, geram, clam, palam, diſſimulanter, aut ex profeſſo, quacumque ex cauſa, modove qualicumque, quo vere ſciens prudenſque trangreſſæ hujus hodiernæ ſolemnis promiſſionis reus ſim & merito poſſim argui. Et quoniam accipio nunc in jus ac dominium meum regionem paulo poſt nominatim exprimendam hoc ipſo in ſcripto, ſitam in partibus Orientis, cujus inveſtitura mihi confertur per Bullam auream Majeſtatis tuæ, a te rubramento ſubſcriptam. Quæ quidem Bulla non gratis mihi eſt tradita, ſed commutata pro re quapiam a me viciſſim exhibenda. ita ego nunc accipio terras & ditiones illas a tua Majeſtate irrevocabili vi prædictæ Bullæ aureæ attributas mihi, ut in remunerationem atq; in pretium tot illarum tantarumq; regionum & urbium, opponam obligemque fidem ac fidelitatem meam Majeſtati utriuſque veſtrum; tuæ inquam magni Imperatoris Domini Alexii Comneni, & deſideratiſſimi filii tui Principis Domini Joannis Porphyrogeniti ſpondens & pollicens immotam eam inconcuſſamque retenturum, velut firmam anchoram. Atque ut clarius exponam mentem meam, & proprietatem ſervem, legitimaſque uſurpem formulas eorum qui rite fidelitatem alicui ſuam ſcripto authentico profitentur: En ego Baimundus Roberti Giſcardi filius, fidelitatem & ſubjectionem profiteor veſtræ Majeſtati. hoc eſt. Tibi Imperatori Romanorum Domino Alexio, & Principi ac filio tuo Porpyrogenito: & ſpondeo me vobis lizium hominem verum ac ſincerum fore, quandiu ſpiritum ducam, & cum vivis numerabor. armaturumque manum contra omnes qui ex hoc tempore ſeſe proferent hoſtes Majeſtatis veſtræ Imperatorum Romanæ ditionis ſemper Auguſtorum. Veſter tantum labor fuerit jubere ac præcipere quo loco ac tempore velitis me preſto adeſſe cum meis copiis univerſis: obſequar extemplo ſine excuſatione, ſine mora, navaboque fidelem & quam utiliſſimam vobis operam, prout res præſentes exigent, perduellibus veſtris, aut quibuſcumque quomodocumque vobis inſenſis: (niſi forte immortalibus ſimiles Angelis ſint invulnerabiles noſtris haſtis, & adamantinis ſolidi corporibus rigeant) toto impetu pro veſtra cauſa & Majeſtate impetendis ac debellandis. Ac ſi ego quidem & corpore valebo, & a bello quocumq; barbarico aut Turcico liber fuero, per me ipſe præſens ductabo meas copias, cumque iis meum caput & corpus in pugnæ diſcrimen veſtra cauſa dabo. Sin me, qualia multa humanam vitam incommoda infeſtant, aut gravis morbus impedierit; aut bellum incumbens ad ſeſe alio traxerit; tunc polliceor miſſurum me quam potero validiſſimum auxilium virorum fortium qui mihi ſubſunt, qui ad veſtrum nutum quo jubebitis præſto futuri, meum obſequium repræſentent & defectum ſuppleant. Hæc enim recta fides eſt, quam hodie Maieſtati veſtræ obligo, aut per me aut per alios, ut dixi, illibatum tueri ſubjectionis officium. hoc ſenſu rectam fidem juro, & univerſim & per partes, pro

Edit. Pariſ. pag. 407.

Mutua Imperatoris donatio promiſſam a Baimundo fidelitatem compenſans.

Formula præſtitæ fidelitatis.

pag. 408.

Auxiliorum in bello ſponſio.

A σου. εἴ τι τοῦ Χριστιανικοῦ γένους ἐστὶν ὁ χῶρος ἀντιποιούμενος, εἴτε καὶ ἀλλότριον τῆς ἡμετέρας αὐλῆς, οὓς Παγάνους ἡμεῖς ὀνομάζομεν. ὥστε ὅπερ καὶ τῷ προμνημονευθέντι συμφώνῳ περιείχετο, καὶ ἀμφοῖν τοῖν μεροῖν συναρέσαν, τῇ τε βασιλείᾳ ὑμῶν καὶ ἐμοί, τὸ ἄλλως ἀνῃρημένον τοῦτο μόνον ἐκεῖθεν ἕλκω καὶ ἐγχρονίζομαι καὶ ἀσφαλῶς ἔχομαι, τὸ, δοῦλον τῆς βασιλείας καὶ ἀμφοτέρων εἶναι καὶ ἄνθρωπον, ὥσπερ καταλυθὲν ἀνανεούμενος. Καὶ οὐδ' ἂν εἴτε γένοιτο, εἰς ἀθέτησιν τούτων ἐλεύσομαι, οὐδέ τις αἰτία ἔσται ἢ τρόπος φανερός τε καὶ ἀφανής, καθ' ὃν ἐγὼ παραβάτης τῶν συνθηκῶν καὶ τῶν νῦν συμπεφωνημένων φανήσομαι. Ἀλλ' ἐπειδὴ λαμ-

B βάνω τὰ νῦν τὴν ῥητῶς ἐνταυθοῖ τὴν δηλωθησομένην χώραν ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Ἀνατολῆς διὰ χρυσοβούλλου λόγου τῆς βασιλείας σου, ἐν ᾧ καὶ τὸ κράτος τὸ σὸν ὑποσημαίνεται δι' ἐρυθροβαφοῦς ὑπογραφῆς. Ὃς δὴ χρυσόβουλλος λόγος καὶ ἀμοιβαῖος γεγονὼς ἐπεδόθη μοι, δέχομαι μὲν τὰς δοθείσας χώρας ὡς ἀπὸ τῆς βασιλείας ὑμῶν δεδωρημένας, καὶ τὸ ἐνδυνάμον ἔχων τῆς δωρεᾶς ἐκ τῆς χρυσοβούλλου γραφῆς. Ἀντίδοσιν τῶν τοσούτων χωρῶν καὶ πόλεων δίδωμι τὴν πίστιν τὴν ἐμαυτοῦ πρὸς τὴν ὑμῶν βασιλείαν σοῦ τε τοῦ μεγάλου Αὐτοκράτορος κυροῦ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ τοῦ περιποθήτου υἱοῦ σου τοῦ βασιλέως κυροῦ Ἰωάννου τοῦ Πορφυρογεννήτου. ἣν ἀμετακίνητον καὶ ἀσάλευτον καθέξειν

C ὑπισχνοῦμαι καθάπερ ἄγκυραν ἀσφαλῆ. Καὶ ἵνα ἐπαναλάβω τὸν λόγον σαφέστερον καὶ τὴν ἰδιότητα φυλάξαιμι τῶν ἐγγράφως συμφωνούντων. ἰδοὺ ἐγὼ Βαϊμοῦντος υἱὸς Ῥομπέρτου Γισκάρδου συμφωνῶ μετὰ τοῦ κράτους ὑμῶν, καὶ τὴν συμφωνίαν ἀρραγῆ τίθημι φυλάττειν πρὸς τὴν βασιλείαν ὑμῶν. τουτέστι, σέ τε τὸν Αὐτοκράτορα Ῥωμαίων Κῦρ Ἀλέξιον, καὶ τὸν Βασιλέα καὶ υἱόν σου τὸν Πορφυρογέννητον, καὶ τὸ λίζιον ἀνθρώπων αὐθεντικόν τε καὶ ἀπαραποίητον, ἕως ἂν ἐμπνέω καὶ μετὰ τῶν ζώντων συναριθμῶμαι. Καὶ ἐξοπλισαίμην τὴν χεῖρα κατὰ τῶν ἐντεῦθεν ἀναφανησομένων ἐχθρῶν ὑμῶν καὶ τῆς βασιλείας τῆς ὑμετέρας τῶν

D ἀεισεβάστων Σεβαστῶν Βασιλέων τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας. καὶ ἔνθα ἂν καὶ προσταχθείην ὑφ' ὑμῶν μετὰ πάσης τῆς περὶ ἐμὲ στρατιᾶς ἀπροφασίστως ἐκδουλεύσω κατὰ τὴν παρισταμένην χρείαν. Καὶ εἴ τινες ἂν καὶ εἶεν δυσμενῶς ἔχοντες πρὸς τὸ ὑμέτερον κράτος εἰ μήπω τοῖς ἀθανάτοις ἀγγέλοις ἐνδιάζοιντο ἂν καὶ εἶεν τοῖς ἡμετέροις δόρασιν ἄτρωτοι, ἢ ἀδαμάντινά τινα περίκεινται σώματα, κατὰ τούτων πάντων ὑπεραγωνισαίμην τῆς βασιλείας ὑμῶν. καὶ εἰ μὲν ὑγιῶς ἔχω τοῦ σώματος καὶ ἐλευθεριάζω πολέμου τινὸς βαρβαρικοῦ τε καὶ Τουρκικοῦ αὐτὸς ἐγὼ τῷ ἐμῷ σώματι ἀγωνιοῦ-

E μαι καὶ τὸν ὑπὲρ ὑμῶν πόλεμον μετὰ τοῦ ξυντεταγμένου στρατεύματος. Εἰ δὲ ἢ νόσῳ βαρείᾳ πεδοῦμαι, οἷα πολλὰ τὰ ἀνθρώπινα, ἢ πόλεμος ἐπικείμενος πρὸς ἑαυτὸν ἕλκει με, τότε δὴ τότε ὑπισχνοῦμαι διὰ τῶν περὶ ἐμὲ γενναίων ἀνθρώπων μου τὴν δυνατὴν ἐξαποστέλλειν βοήθειαν, ὡς ἀναπληρούντων ἐκείνων τὸ ἐμὸν ἔλλειμμα. Ἡ γὰρ ὀρθὴ πίστις ἣν σήμερον πρὸς τὴν βασιλείαν ὑμῶν, τοῦτο ἐστί τε, ἢ δι' ἐμαυτοῦ, ἢ δι' ἑτέρων, καθάπερ εἴρηται, ἀνακρατηθεῖσα τηρεῖν τὰ τῆς

συμφωνίας, ὀρθὴν τε πίστιν φυλάττειν διόμνυμι. καὶ καθόλου καὶ κατὰ μέρος ὑπὲρ τοῦ ὑμετέρου κράτους, καὶ τῆς ὑμετέρας ζωῆς ταυτησὶ λέγω τῆς κάτω τε καὶ γηΐνης. Ὑπὲρ γὰρ τῆς τοιαύτης ὑμῶν ζωῆς, σιδηροῦς τις ἀνδριὰς καὶ σφυρήλατος γενοίμην τοῖς ὅπλοις, ἀλλὰ μέχρι καὶ τῆς τιμῆς τῆς ὑμετέρας, καὶ μέχρι βασιλικῶν ὑμῶν μελῶν ἐκτείνω τὸν ὅρκον. Εἴ τις αὐτοῖς ἐπιβουλεύεται κάκωσις παρά τινων ἀλιτηρίων ἐχθρῶν, ὡς δυνατόν ἐστιν ἐμὲ καταλύειν καὶ ἀπείργειν τοῦ κακοῦ ἐγχειρήματος. Ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ πάσης χώρας τῆς ὑμετέρας καὶ πόλεως μικρᾶς τε καὶ μεγάλης, καὶ νήσων αὐτῶν, καὶ ἁπαξαπλῶς, ὁπόση τίς ἐστι γῆ τε καὶ θάλασσα ὑπὸ τὰ ὑμέτερα σκῆπτρα ἐξ αὐτοῦ δήπουθεν τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους καὶ μέχρι πάσης Ἀνατολῆς καὶ κατὰ μῆκος τῆς μεγάλης Ἀσίας ἔνθα τὰ τῶν Ῥωμαίων ὁρίσματα ἦν. Ἔτι συμφωνῶ καὶ ἔσται τῶν συμπεφωνημένων μάρτυς καὶ ὑπήκοος ὁ Θεὸς μηδεμίαν μηδέποτε χώραν τεταγμένην ὑπὸ τὰ ὑμέτερα σκῆπτρα εἴτε νῦν εἴτε πρότερον, εἴτε πόλιν ἢ νῆσον κρατεῖν τε καὶ ἔχειν. Καὶ ἁπλῶς ὁπόσα ἡ βασιλεία Κωνσταντινουπόλεως περιέχει ἢ νῦν κατέχει, κατά τε τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν δύσιν, ἐκτὸς τῶν ῥητῶς δεδωρημένων μοι παρὰ τοῦ θεοπροβλήτου κράτους ὑμῶν, ἃ καὶ κατ' ὄνομα δηλωθήσεται ἐν τῷ παρόντι ἐγγράφῳ. Ἀλλ' ὁπόσην ἂν δυνηθείην χειρώσασθαι χώραν τελοῦσάν ποτε ὑπὸ τὴν βασιλείαν ταύτην ἀποσκευασάμενος τοὺς τὴν χώραν ἐκείνην κατέχοντας, εἰς τὴν γνώμην τὴν ὑμετέραν ἀναρτᾶν ὀφείλω τὴν περὶ ταύτης οἰκονομίαν. Καὶ εἰ μὲν ἐμὲ βούλεσθε ἐπιτροπεύειν τῆς κυριευθείσης χώρας ὡς ἄνθρωπον ὑμέτερον λίζιον καὶ δοῦλον πιστὸν ἔσται τοῦτο. εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ παραδώσω ἂν ᾧ ἂν ἀνδρὶ ἡ βασιλεία ὑμῶν βουληθείη, μὴ ἀμφιβάλλων κατά τι τὸ σύνολον. Χώραν δὲ οὐ δέξομαι ὑφ' ἑτέρου τινὸς προδιδομένην ἐμοί, ἢ πόλιν τινά, ἢ πολίχνιον, ἅπερ ποτὲ ὑπὸ τὴν τῆς βασιλείας ἐξουσίαν ἐτύγχανον, ὡς ἐμοὶ διαφέροντα. ἀλλὰ καὶ τὰ πολιορκίᾳ κρατούμενα, καὶ τὰ ἄνευ πολιορκίας ὑμέτερα δ' ἦσαν καὶ πάλιν ὑμέτερα ἔσονται, μηδ' ὅπως τι οὖν δικαιολογουμένου μου περὶ τούτων. Ἀλλ' οὐδὲ ὅρκον δέξομαι παρά τινος Χριστιανοῦ, ἢ δώσω πρὸς ἕτερον, ἢ συμφωνίαν λιζιακὴν πρὸς βλάβην ὑμετέραν ὁρῶσαν, ἢ πρὸς ζημίαν καὶ ὑμῶν καὶ τῆς βασιλείας τῆς ὑμετέρας. Ἀλλ' οὐδὲ ἄνθρωπος ἑτέρου γενήσομαι, ἢ ἑτέρας ἀρχῆς μείζονος, ἢ ἐλάσσονος, ἄνευ τοῦ κράτους τοῦ ὑμετέρου. ἀλλὰ μία κυριότης ἐμοὶ ἣν ὑπισχνοῦμαι δουλεύειν, ἡ βασιλεία σου τε καὶ τοῦ τριποθήτου υἱοῦ σου. Τοὺς δὲ προστρεχομένους μοι ἀνθρώπους τῆς βασιλείας σου ὡς κατεξαναστάντας τοῦ κράτους τοῦ σοῦ ἐμοὶ ἐκδουλεύειν, καὶ μισήσω καὶ ἀποπέμψομαι. μᾶλλον δὲ κατ' αὐτῶν

A veſtra amplitudine ac potentia, proque veſtra vita, hac loquar infima terreſtriq; ac naturali vita, tuenda propugnandaque, non minus inconcuſſus ac conſtans quam ferrea vel ære fuſa ductave ſtatua in armis me ſtaturum: juramentumque eouſque extendo, ut non tantum pro membris veſtris regiis; ſed etiam pro honore defendendo veſtro, dignitateque ac fama tuendis contra quoſcumque lædere illas aut violare quomodolibet attentantes, vel parantes, tota vi ac potentia mea veniam; injuriam pro meo virili prohibiturus. Nec pro fama & exiſtimatione ſolum veſtra, ſed etiam pro quavis regione, urbe, parva vel magna, inſulis quoque ipſis; denique, ut verbo dicam, pro quocumque loco terræ mariſque ſceptris veſtris obnoxio, ab Adriatico pelago, uſque ad toB tum Orientem, & per latitudinem magnæ Aſiæ, ubi Romanorum fines erant. Promitto præterea, & erit promiſſorum teſtis & auditor Deus: nullam me umquam regionem ſubjectam ſceptris veſtris, ſive nunc, ſive prius, ſeu urbs illa, ſeu inſula fuerit, habiturum poſſeſſurumve me, aut mihi vindicaturum, præter eas terras & loca nominatim mox exprimenda in præſenti ſcripto, quæ mihi diſtincte donatæ ſunt ab divinitus electa Majeſtate veſtra. iis dumtaxat exceptis, cætera plane omnia, quæ vel alias complectebatur, vel nunc complectitur, per Orientem perque Occidentem Conſtantinopolitanum Imperium propria per me vobis & jure quam optimo peculiaria erunt. Quod ſi quam forte armis ſubjicere quiveC ro regionem, præſentibus ejus poſſeſſoribus bello exterminandis, quæ olim aliquando ad Romanum Imperium pertinuerit: polliceor me ad veſtrum arbitrium delaturum victoriæ illius meæ fructum, expectaturumque obnoxie quid de eo conſtituere vobis placeat. ac ſi quidem vobis videbitur adminiſtrationem & precariam poteſtatem Provinciæ talis a me bello quæſitæ, mihi concedere, id in gratiæ parte imputabo vobis: & novo nomine terræ ac poſſeſſionis illius homo vobis lizius & ſervus fidelis eſſe pergam. Sin aliud malueritis, tradam cum fide ſine dilatione fraudeve ulla, totam illam terram urbeſque & arces cuicumque a Majeſtate veſtra ad id deſignato miſſoque viro. Imo ſi quis forte ſit qui quomodocumque poſſeſſam ereptamve hoſtibus urbem magnam minutamve quamlibet, ex iis quæ D ſub dominio Romani principatus aliquando fuerunt, mihi prodere, aut in poteſtatem privatam meam transferre, mihive proprie poſſidendam attribuere velit, utique recuſabo: ſed ſive illa oppugnatione mea alteriuſve capta, ſive citra oppugnationem mihi aliive dedita, veſtra, uti prius fuerant, ſic deinceps erunt & permanebunt: me nihil in contrarium allegare cauſarique valituro. Sed neque juramentum accipiam a quoquam Chriſtiano, aut dabo cuiquam alteri, fidelitatemve promittam aut conventionem inibo ullam, quæ in ullum detrimentum, incommodum aut damnum perſonæ, Majeſtatis, aut Imperii veſtri poſſint vergere. Sed neque homo alterius fiam Principis aut Principatus majoris minoriſve, præter quam Majeſtatis veſtræ, E aut abſque conſenſu ejus, verum una mihi dominatio cui ſervire promitto eſto Majeſtas tua, & cariſſimi filii tui. Quod ſi qui ad me veniant Imperii tui homines, eo animo ut excuſſo dominationis tuæ jugo meam ſe in ditionem ac poteſtatem transferant, tales ego & averſabor & rejiciam; quin etiam contra eos arma ſumam. Sin

Promiſſio abſtinendi a locis uſurpandis retinendiſve quæ ad Imperium pertinent.

Edit. Pariſ. pag. 409.

Juramentum nec accepturum ſe ab alio, nec alii daturum quamcumque ſpondet.

Nec conjuratos & rebelles ſuſcepturum.

erunt ex Barbaris imperio non ſubditis aliqui volentes haſtæ meæ ſe ſubjicere, accipiam illos quidem, at non privata mea & propria perſona: ſed jurare ipſos adigam in verba & nomen Majeſtatis tuæ, & dilectiſſimi filii tui, regioneſque ipſorum arces & urbes deditas ſic accipiam, ut eas juri veſtro ac dominio imputem, veſtraſque ex tunc faciam: adeo ut quidquid demum conſtituere de illis tamquam rebus veſtris vobis libuerit, id citra exceptionem ullam paſſurus facturuſque ſim; prout jam hinc paſſurum facturumque polliceor. Atque hæc de urbibus & locis quæ ſub jure ſceptri ac dominii Romani ſunt. De iis vero quæ nondum ſubjectæ Romaniæ fuere, ſic juratus ſpondeo. Eas ſive citra bellum, ſive jure belli ac victoriæ mihi provenerint, omnes Majeſtati veſtræ tamquam ab ea mihi conceſſas, imputaturum: ſeu Turcicæ illæ fuerint, ſeu Armenicæ, ſeu, ut quis linguam forte note noſtram callens, diceret, Paganicæ aut Chriſtianæ. Qui vero ex Gentibus ad me acceſſerint, mihique ſervire voluerint, eos ſic accepturum in fidem ac clientelam meam, ut eo ipſo illos homines faciam Majeſtatis veſtræ: pactumque iſtud ipſum quo mecum tranſigent, juri dominioque ipſos veſtro devinciat. juramentaque mihi per illos præſtita non mihi magis quam vobis caveant, utpote per me ad vos pertingentia. Porro talium hominum plena poteſtas in arbitrio veſtro erit, ut in ſubjectione mea illi tantum ex iis maneant, quos manere annueritis: quos vero ad vos mitti juſſeritis, ſi quidem illi non recuſent ire, miſſurus extemplo ſim: ſin renuant, & clare profiteantur ſeſe in jus ac ſubjectionem Majeſtatis veſtræ ſubmittere ſe ſuaque nolle, tum iſtos ne ego quidem accipiam. Nepotem meum Tancredum quod attinet, contra ipſum ego bellum geram implacabile, niſi voluerit remittere aliquid de odio quo a Majeſtate veſtra videtur abhorrere: ac niſi de manu ſua laxaverit urbes imperii veſtri. quas quidem, vel volente ipſo, vel invito liberatas ego, ſtatim atque in poſſeſſionem venero terrarum & urbium gratia liberali Majeſtatis veſtræ conceſſarum, (quæ urbes & terræ nominatim enumerabuntur paulo poſt) eas inquam urbes a Tancredo nunc detentas, comprehenſa in iis Laodicea Syriæ, aliiſque cunctis quæ non ſunt de numero mihi donatarum, dominio veſtro iterum adjungam & ſubjiciam. Sed neque fugitivos Majeſtatis veſtræ recipiam, quin eos potius remittam, omnique ratione ſuadendo agendoque perpellam, ut ad Majeſtatem veſtram revertantur. Quia vero firmitatem omnimodam, quam maxima excogitari poteſt, hactenus per me promiſſis addere cupio, ſequeſtros & vades fidei meæ omnes aſſigno atque addico meos homines qui terras mihi datas jure beneficiario a me ipſis concedendo poſſeſſuri ſunt. Etenim quicumque urbes atque oppida mihi attributa (quæ mox nominatim exprimentur) poteſtate a me accepta obtinebunt, eos ego univerſos adigam juramento quam religioſiſſimo, interpoſita mentione ſupercæleſtium virtutum, & imprecatione intolerabilis iræ Dei, quo illi ſe adſtringant ad fidem rectam erga Majeſtatem veſtram cuſtodiendam exactione quanta maxima legibus Romanæ Reipublicæ conſentanea eſt, & ad omnia quæ in præſenti concordiæ inſtrumento conſcripta ſunt, diligentiſſime obſervandæ. Quod ſi me deprehenderint aliquando machinari quippiam

Edit. Pariſ. pag. 410.

Quid de Tancredo Baimundus promiſerit.

Vades fidei ſuæ a Baimundo dati ſubditi ejus omnes.

ἐξοπλίσομαι. Τοὺς δὲ ἄλλους βαρβάρους, ἐθέλοντας δὲ ὅμως ὑπὸ τὸ ἐμὸν δόρυ γίνεσθαι, δεξαίμην μὲν, ἀλλ' οὐκ ἰδίῳ προσώπῳ, ὁρκιῶ δὲ τούτους ἕνεκα σοῦ τε καὶ τοῦ περιποθήτου υἱοῦ σου, καὶ τὰς ἐξ αὐτῶν χώρας παραλήψομαι δικαίῳ τῆς βασιλείας τῆς ὑμετέρας. καὶ ἐντεῦθεν τὸ ὑπὲρ αὐτῶν προσταττόμενον, ἀπροφασίστως ποιεῖν ἐπαγγέλλομαι. Ταῦτα μὲν περὶ τῶν πόλεων καὶ χωρῶν, ὅσαι ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῆς Ῥωμαίων τύχης ἐτύγχανον οὖσαι. Περὶ δὲ τῶν μηδέπω δεδουλωκότων τῇ Ῥωμανίᾳ, ταῦτα ἐνόρκως καταπαγγέλλομαι, ὡς ἵνα τάς τε ἐπερχομένας μοι χώρας ἄνευ πολέμου, ἢ μετὰ πολέμου καὶ μάχης, καὶ ταύτας ἁπάσας ὡς ἀπὸ τῆς ὑμετέρας βασιλείας λογίζομαι, εἴτε Τουρκικαί εἰσιν, εἴτε Ἀρμενικαί. καὶ ὡς ἄν τις εἴπῃ τῶν τὴν ὑμετέραν ἐπισταμένων φωνὴν, Παγανικαὶ ἢ Χριστιανικαί. Τούς τε ἀπὸ τῶν ἐθνῶν προσιόντας μοι καὶ δουλεύειν ἐμοὶ βουλομένους, οὕτως ἵνα τούτους παραδέχωμαι ὡς εἶναι καὶ αὐτοὺς μέλλοντας ἀνθρώπους τῆς βασιλείας ὑμῶν, καὶ διαβαίνοι καὶ πρὸς τούτους ἡ ἐμὴ συμφωνία πρὸς τὸ κράτος τῆς βασιλείας σου, καὶ οἱ κατεμπεδωθέντες ὅρκοι. καὶ τούτων αὐτῶν οὓς μὲν ἂν ἐθέλοιτε ὑμεῖς οἱ εὐσέβαστοι βασιλεῖς ὑπ' ἐμὲ τάττεσθαι, τάττοιντ' ἂν, οὓς δὲ πέμπειν πρὸς τὸ ὑμέτερον κράτος βούλεσθε βουλομένων κἀκείνων, ἀποστελῶ. μὴ βουλομένων δὲ, ἀλλὰ παραιτουμένων τὴν πρὸς ὑμᾶς δουλείαν, οὐδὲ ἐγὼ παραδέξομαι. Πρὸς μέντοι τὸν Ταγκρὲ καὶ ἀνεψιόν μου ἀκήρυκτον ἕξω πόλεμον εἰ μὴ ἐθελήσει καθυφεῖναί τι τῆς πρὸς τὴν βασιλείαν ὑμῶν δυσμενείας, μηδὲ ἀπολύει τῆς χειρὸς αὐτοῦ τὰς πόλεις τῆς ὑμετέρας βασιλείας. Ἐπὰν δὲ καὶ θέλοντος αὐτοῦ ἢ καὶ μὴ θέλοντος ἀναρρυσθῶσιν αἱ πόλεις, αὐτὸς μὲν ἵνα δεσπόζω τῇ ἀντιλήψει τοῦ κράτους ὑμῶν τὰ διὰ τοῦ χρυσοβούλλου λόγου δεδωρημένα μοι, ἃ καὶ ῥητῶς ἐξαριθμήσονται. Αἱ δὲ πόλεις ἐκεῖναι μετὰ τῆς ἐν Συρίᾳ Λαοδικείας, καὶ ὅσαι εἰσὶν ἐκτὸς τῶν δεδωρημένων ἐμοὶ, τῷ σκήπτρῳ ὑμῶν προσαρμόζονται. Ἀλλ' οὐδὲ τοὺς τῆς βασιλείας ὑμῶν φυγάδας προσδέξομαί ποτε, ἀλλὰ παλιμπορεύτους ποιήσω καὶ ὑποτροπιάζειν τὴν βασιλείαν ὑμῶν ἀναγκάσω. Ἔτι καθυπισχνοῦμαι καὶ ταυτὶ πρὸς τοῖς ἄνωθεν εἰρημένοις βεβαιοτέρας τὰς συμφωνίας ποιούμενος. συμφωνῶ γὰρ ἵνα ἐγγυητὰς ἀποδώσω ἐπὶ ταύταις ταῖς συμφωνίαις, ὥστε ἀπαραβάτους καὶ ἀπαραθραύστους μένειν εἰς τὸ διηνεκὲς, τοὺς μέλλοντας ἀνθρώπους μου ἐμῷ δικαίῳ κατέχειν τὴν δεδομένην μοι χώραν παρὰ τῆς βασιλείας σου, καὶ τὰς πόλεις καὶ τὰ πολίχνια, ἃ καὶ πρὸς ὄνομα ἐκτεθήσονται. Παρασκευάσω γὰρ καὶ τούτους ὀμόσαι τὰ φρικωδέστατα, ὡς ἂν καὶ οὗτοι φυλάττωσι πίστιν ὀρθὴν πρὸς τὸ ὑμέτερον κράτος καὶ ὁπόσων ὁ τῶν Ῥωμαίων κοσμεῖ θεσμὸς καὶ πάντα τὰ ἐν τῇ παρούσῃ συμφωνίᾳ ἐγγεγραμμένα εἰργάσωσιν ἀκριβέστατα. Καὶ ὁρκιῶ τούτους εἰς τὰς ἐπουρανίους δυνάμεις καὶ τὴν ἄσχετον ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, ὡς εἴποτε βουλευσαίμην κατὰ τῆς βασιλείας ὑμῶν. ὃ μὴ γένοιτο. μὴ ὦ Σῶτερ, μὴ ὦ δίκη Θεοῦ. πάντα τρόπον ἐκεῖνοι σπουδάζωσι πρότερον μὲν διὰ τεσσαρακονθημέρου τινὸς διαστήματος

ἐπαναγαγεῖν με εἰς τὴν πίστιν τῆς βασιλείας ὑμῶν καθάπαξ τραχηλιάσαντα. τοῦτο δὲ ἂν γένοιτο εἰ καὶ γενέσθαι παραχωρηθείη, μανίαν ἄντικρυς καὶ λύττης καταλαβούσης ἐμέ, ἢ ὅταν δηλονότι τὰς φρένας ἐλαύνωμαι. Εἰ δ' ἀνοήτως ἔχω καὶ ἀστεμφῶς πρὸς τὰς παραινέσεις ἐκείνων, καὶ λαύρως ἐπαιγίζει τὰ τῆς λύττης τὴν ψυχὴν τὴν ἐμήν, ἀλλὰ τότε γε ἐξομόσονται μὲν ἐμὲ καὶ πάντα τρόπον ἀποσποιήσονται, μετατεθήσονται δὲ πρὸς τὸ ὑμέτερον κράτος καὶ χεῖρα καὶ γνώμην. καὶ τὰς χώρας ἃς ἐμοῦ δικαίῳ κατεῖχον ἀποσπάσαντες τῆς ἐμῆς ἐξουσίας, ὑμῖν καὶ τῷ μέρει τῷ ὑμετέρῳ παραδώσειν. Ταῦτα δὲ ἐνομότως ποιεῖν καταναγκασθήσονται, καὶ τὴν αὐτὴν φυλάξουσι πίστιν καὶ δουλείαν καὶ εὔνοιαν πρὸς ὑμᾶς, ἣν κἀγὼ συμπεφώνηκα, καὶ ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας ζωῆς καὶ τῆς ἐπιγείου τιμῆς ἀροῦνται τὰ ὅπλα. ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ὑμετέρων βασιλικῶν μερῶν καὶ μελῶν, ὡς μή τι πάθοιεν παρά τινος ἐχθροῦ πολεμοῦντες οὐκ ἀνήσουσιν, εἴγε πως εἰς αἴσθησιν ἔλθοιεν τῶν ἐπιβούλων καὶ σφαλερῶν. Ταῦτα ἐπόμνυμι καὶ διαμαρτύρομαι καὶ Θεὸν καὶ ἀνθρώπους καὶ τοὺς ὑπερτάτους ἀγγέλους, ὡς ἄρα καταναγκάσω φρικαλέοις ὅρκοις αὐτοὺς κατειλημμένους, ποιεῖν τε καὶ πράττειν εἰς δύναμιν. Ὡς δὲ καὶ ὑπὲρ τῶν κάστρων τῶν ὑμετέρων καὶ χωρῶν, καὶ ἁπλῶς τῶν ὅλων μερῶν τῶν ὑπὸ τὴν βασιλείαν ὑμῶν ὅσα ἡ Δύσις ἔχει, ὅσα ἡ Ἀνατολὴ περιέχει, ἐνόρκως τὰ αὐτὰ συμφωνήσουσιν, ἃ κἀγὼ πρὸς ὑμᾶς συμπεφώνηκα. Καὶ ταῦτα ποιήσουσι καὶ ζῶντος ἐμοῦ καὶ ἀποθανόντος, καὶ ἕξει καὶ τούτους τὸ κράτος ὑμῶν ἀνθρώπους ὑποχειρίους, καὶ χρήσεται τούτοις ὅσα καὶ ὑπηρέταις πιστοῖς. Καὶ ὅσοι μὲν ἐνταυθοῖ τυγχάνουσιν ἐμοὶ συνεπιδημοῦντες, αὐτίκα καὶ τὰς ἐνόρκους πίστεις καὶ τὰς συμφωνίας δώσουσι πρὸς ὑμᾶς τοὺς Σεβαστούς, τόν τε κύριον Ἀλέξιον καὶ Αὐτοκράτορα τῶν Ῥωμαίων καὶ τὸν Πορφυρογέννητον βασιλέα καὶ τὸν υἱόν. Ὅσοι δὲ ἀπῶσι τῶν ἐμῶν ἱππέων καὶ ὁπλιτῶν, οὓς Καβαλλαρίους συνήθως καλοῦμεν, ἀποστειλάσης ἄνθρωπον τῆς βασιλείας σου κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν πόλιν, ἐκεῖ τοὺς αὐτοὺς ὅρκους ἀποπληρώσουσι κἀκεῖνοι, ὁρκοῦντος μὲν αὐτοὺς τοῦ ἀνθρώπου τῆς βασιλείας σου, ἐμοῦ δὲ ἐπόμνυμι τοῦτο παρασκευάσαντος ὀμόσαι τοὺς ἄνδρας, καὶ συμφωνῆσαι τὰ αὐτά τε καὶ ἀπαράλλακτα. Προσέτι συμφωνῶ καὶ ἐπόμνυμι, ὡς ἄρα καθ' ὧν μὲν ἂν βούληται ἡ βασιλεία ὑμῶν τῶν κατεχόντων πόλεις καὶ χώρας, αἵ ποτε ὑπέκειντο τῇ βασιλείᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀνταρᾶσθαι χεῖρας καὶ συγκροτῆσαι πόλεμον, τοῦτο ποιήσω κἀγώ, καὶ ὁπλοποιήσομαι κατ' αὐτῶν. καθ' ὧν δὲ οὐκ ἔστι σοι θυμήρες στρατὸν κινῆσαι, οὐδὲ αὐτοὶ κατ' ἐκείνων στρατεύσαιμεν. Διὰ πάντων γὰρ βουλόμεθα θεραπεύειν τὸ ὑμέτερον κράτος, καὶ πᾶσαν πρᾶξιν καὶ πᾶσαν βούλησιν τῆς σῆς βουλήσεως ἐξαρτᾶν. Τῶν τε Σαρακηνῶν, καὶ τῶν ἐκ τοῦ Ἰσμαὴλ ὁπόσοι συρρέουσιν εἰς τὴν βασιλείαν σου αὐτομοληκότες, καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν παραδιδόντες, οὔτε ἀποκωλύσω, οὔτε διὰ σπουδῆς θέλω ὑποποιήσασθαι ἐμαυτῷ. εἰ μήπου ἄρα διὰ τοῦ ἐμοῦ δόρατος καταναγκασθὲν τὸ μέρος ἐκεῖνο καὶ πανταχόθεν πρὸς τὸ κράτος τὸ σὸν ἀπέβλεψε κίνδυνον ὑφορώμενον καὶ τὸν

A contra Majeſtatem veſtram, quod abſit, ne id ſalvator, ne juſtitia Dei ſinat; tum ſane illos jusjurandi vis obſtringet, ad omni ratione ſatagendum, deſignato ad id ſpatio dierum quadraginta, ut ego me ad officium recipiam, fidemque Majeſtati veſtræ debitam, a qua temere deſciveram, reſumam. Sin quis furor me impotentior abreptam vertigine, ſurdumque ad monita ipſorum omnia egerit in tranſverſum præcipitem, illi quidem religione omni juramenti fidelitatis quo mihi prius obligati tenebuntur, exoluti jam erunt penitus, meoque dominio rite ejurato in veſtram poteſtatem, manum, & arbitrium transferentur: & quas meo beneficio terras ac dominia obtinebant, vobis & parti veſtræ aſſignabunt deinceps & imputabunt, & id in eum mo-B dum ſe facturos interpoſitione ſacramenti recipient, eamdemque erga vos fidem, ſervitutem, & benevolentiam ſervaturos, quam & ego ipſe pollicitus ſum. & pro veſtra vita & terreno honore ſument arma, pariterque pro veſtris regiis partibus & membris; ne quid ea patiantur ab hoſte ullo, belligerando prohibebunt: ſi quidem in notitiam eorum veniat periculum veſtræ Majeſtatis, & conjuratorum aperti auſus occultæve inſidiæ. Hæc juro teſtans Deum & Homines & ſupremos Angelos me adacturum ipſos ad horrifica juramenta quibus ſeſe obligent, ad ea facienda præſtandaque pro viribus. de caſtris quoque veſtris & locis, ac univerſim de omnibus partibus ad Imperii veſtri ditionem aggregatis, quaſque Occi-C dens habet, quaſque Oriens amplectitur, jurati promittent eadem quæ & ego promiſi; & ea facient, tum me vivente tum me mortuo. Illoſque habebit Majeſtas veſtra homines obnoxios ac ſubditos, uteturque ipſis ut miniſtris fidelibus. In quæ verba & pacta qui hic forte ipſorum reperiuntur mecum huc profecti, juramenta jam nunc dabunt, vobis Auguſtis, tibi, inquam, Domino Alexio Imperatori Romanorum & Porphyrogenito Principi tuo filio. Quotquot autem hinc abſunt equites & armati mei quos *Caballarios* vulgo ſolemus appellare, miſſo Antiochiam homini Majeſtatis tuæ juramentum illic præſtabunt, in manibus prædicti a te miſſi hominis. atque ut id illi fa-D ciant recipio ego & juro curaturum eſſe-ctorumque me, ut inquam eadem illa quæ dixi modo nulla parte mutata jurati promittant. Præterea promitto & juro me, præſto adfuturum Majeſtati veſtræ auxilio & armis quoties illis lubebit bello laceſſere quoſcumque obtinentes oppida & loca quæ aliquando ſubjacuere Conſtantinopolitano Imperio. quos vero illorum Majeſtas veſtra bello per ſe tentandos non putaverit: eos neque ego armata manu impetam. per omnia enim obſequi volumus Majeſtati veſtræ: facereque ut omnis noſtra actio omneque conſilium ex arbitrio veſtro nutuque pendeant. Saracenorum & Iſmaelitarum quicumque ad Majeſta-E tem tuam transfugio confluent, urbeſque ipſi ſuas tradent, eos ego neque impediam neque ulla ratione conabor aut agam, ut eos mihi potius conciliem. Exceptis tamen iis qui forte a me bello gravi & laborioſo in anguſtias redacti, hanc eludendi mei victoriæque fruſtrandæ induſtriam comminiſcerentur, ut Majeſtatem tuam appellarent; eique deditionem ſui facere velle dicerent: non ullo tui ſtudio, ſed metu perniciei certæ & meritæ. Et-

Edit. Pariſ. pag. 411.

Militiæ ſociæ exhibitio quatenus promiſſa.

Saraceni quos tenes appellare Imperatorem poſſint cedere obligato Baimundo. *Edit. Pariſ. pag.* 412.

„ enim eos ego tales omnes qui mea Francorumque reliquorum arma experti, ubi declinandæ virtutis noſtræ expediendæque ſalutis ſuæ viam nullam aliam inire utilem potuerint, Auguſtos Principes invocabunt ſcilicet, nihilominus coercebo vindicaboque, coercendi ac vindicandi jus plenum habebo. Siquidem quod modo promiſi de iis ſolum intelligendum eſt qui rebus integris nullo coacti a nobis malo aut metu, Majeſtatem ultro veſtram reſpexerint. Præter alia & hoc promitto, curaturum acturumque ut quicumque mecum trajicere Adriaticum mare e Longobardia voluerint viri milites, jurent & ipſi ac profiteantur ſervitutem Majeſtati veſtræ: exigente videlicet ab iis univerſis & ſingulis tale juramentum homine certo a veſtra Majeſtate ad id miſſo, ultra mare Adriaticum: ac ſi qui eorum jurare recuſaverint, eos polliceor me, utpote conſentire vobis renuentes, trajectu prohibiturum. Oportet jam regiones atque urbes mihi per bullam auream a veſtra divinitus electa Majeſtate donatas in hoc ſcripto recenſere. Antiochi civitas in Cœleſyria, cum ambitu & ſuburbanis ſuis, ac circumpoſitis terris, cum ipſo Svetio, ſive Sudi, aut Sudei navali & arce ad mare ſita. Locus *Dux* vocatus, cum univerſo ambitu & comprehenſione ſua: cum eo qui *Cauca*, & eo qui *Luli* dicitur, & qui *Montis mirabilis* appellationem habet. Phereſia cum tota ipſis ſubjecta regione. Sanctus Helias, ſtrategis ſive militaris civitas, cum oppidulis illi contributis: Strategis ſive Præfectura in caſtro ſita quod Borze dicitur, & quæ illi ſubjuncta oppidula ſunt. Univerſa regio quæ circa Strategidem ſive Præfecturam caſtri Sezer, jacet, quam Lariſſam Græci nominant. Similiter Strategides duæ Artach & Teluch cum iis quæ utraque continet: cum ipſis Germanicea, & quæ illi ſubſunt oppida. Maurus mons & ei ſubjecta caſtra omnia. planitieſque tota ipſi ſubjacens; exceptis iis quæ ibi poſſident Rupenii fratres, Leo & Theodorus Armeni, qui hominii jure Majeſtati veſtræ obnoxii ſunt: una cum mox adſcribendis, nempe Strategato Pagræ, Strategato Palatzæ, Themate Zume, & quæ his caſtra & oppida ſubſunt: cum pertinente ad eorum unumquodque regione. Hæc ſiquidem omnia etiam in bulla aurea Majeſtatis veſtræ nominatim commemorata continentur, tamquam a Majeſtate veſtra conceſſa donataque mihi, uſque ad terminum vitæ meæ: poſt meum obitum reditura in jus Imperii novæ Romæ Reginæ urbium Conſtantinopoleos: ea lege ut cuſtodiam fidem ſinceriſſimam & benevolentiam puram erga vos ſemper Auguſtos Imperatores, & erga Imperium urbis Conſtantinopolis: thronique ac regii ejus ſceptri ſim ſervus & ligius ſubditus. Promitto etiam & jurans teſtor eum qui in Eccleſia Antiochiæ oratur & adoratur Deum, non futurum Antiochiæ Patriarcham ex noſtro genere: ſed eum quem veſtra Majeſtas in eam dignitatem promoverit: delectum e numero alumnorum magnæ Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ. Hic talis ejuſmodi obſervatione lectus aſcendat thronum Antiocheni Patriarchatus, & quæ ſummo loci ejus Antiſtiti competunt in impoſitionibus manuum, in cæteris Eccleſiaſticis functionibus, juxta ritus ejus Eccleſiæ legitimos obeat. Erant autem olim partes quædam Ducatus Antiocheni,

Promiſſio agendi ut trajecturi milites jurent.

Loca Baimundo per bullam auream conceſſa.

pag. 413.

Antiochiæ Patriarchatus Græcis reſervatus.

A σωτηρίαν ἑαυτῶν ἐκ τοῦ προσέρχεσθαί σοι πραγματευόμενοι. Ἀλλὰ τούτους πάντας καὶ ὅσοι τὸ Φραγγικὸν πεφοβημένοι ξίφος καὶ τὸν ἐξηρτημένον θάνατον ἀποκλείσαντες τῆς Σεβαστῆς βασιλείας ἐπικαλοῦνται ὑμᾶς, οὐ διὰ τοῦτο ἀνθέξεσθαι τῆς ἡμετέρας δορυαλώτου, ἀλλὰ δηλονότι τῶν ἄνευ κόπων ἡμετέρων καὶ πόνων, καὶ ἐθελουσίως εἰς τὴν ἡμετέραν δούλωσιν ἐρχομένων. Πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ταυτὶ συμφωνῶ, ὅτι τοι ὅσοι ἂν ἐθέλωσι διαπεράσαι μετ' ἐμοῦ τὸν Ἀδρίαν ἀπὸ Λογγιβαρδίας ἄνδρες στρατιῶται, ὀμοῦνται καὶ αὐτοὶ καὶ συμφωνήσουσι τῇ δουλείᾳ τῆς βασιλείας σου, ὁρκίζοντος δηλονότι τούτους ξύμπαντας ἀνθρώπου τινὸς τοῦ ὑμετέρου κράτους, ὃν ἂν αὐτοὶ ἐπὶ τούτῳ αὐτοῦ στείλητε B κατὰ τὸ πέραν Ἀδρίου. Εἰ δ' ἀποπηδῶσι τὸν ὅρκον, μὴ ἄλλως ἐᾶσαι διαπερᾶν ὡς τὰ αὐτὰ φρονεῖν ἡμῖν ἀπαναινομένους. Δεῖ δὲ καὶ τὰς διὰ χρυσοβούλλου λόγου δωρηθείσας μοι παρὰ τοῦ θεοπροβλήτου κράτους ὑμῶν χώρας καὶ πόλεις ἐκθεῖναι ἐν τῷ παρόντι συγγράμματι. Ἡ κατὰ τὴν κοίλην Συρίαν Ἀντιόχου πόλις μετὰ τῆς περιοχῆς αὐτῆς καὶ τῆς διακρατήσεως σὺν αὐτῷ Σουετίῳ ὃ παρὰ τὴν θάλασσαν ἥδρασται. Τὸ Δοὺξ μετὰ τῆς διακρατήσεως αὐτοῦ πάσης σὺν τῷ τε Καυκᾷ τῷ τε τοῦ Λουλοῦ λεγομένου καὶ τοῦ Θαυμαστοῦ ὄρους. Τὰ Φέρσια μετὰ τῆς ὑπ' αὐτὰ πάσης χώρας. Ὁ ἅγιος Ἠλίας, ἡ στρατηγὶς μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὴν πολιχνίων, ἡ στρα- C τηγὶς τὸ Βορζὲ καὶ τὰ ὑπὸ ταύτην πολίχνια. ἡ περὶ τὴν στρατηγίδα τὸ Σέζερ ἅπασα χώρα, ἥν τινα Λάρισσαν Ἕλληνες ὀνομάζουσιν. ὡς δὲ καὶ τὸ Ἀρτὰχ καὶ τὸ Τελοὺχ αἱ Στρατηγίδες μετὰ τῆς ἑκάστης περιοχῆς σὺν τούτοις ἡ Γερμανίκεια, καὶ τὰ ὑπὸ ταύτην πολίχνια. τὸ Μαῦρον ὄρος καὶ πάντα τὰ ὑπ' ἐκεῖνο τεταγμένα κάστρα, καὶ ἡ ὑποκειμένη τούτῳ σύμπασα πεδιάς. ἄνευ δηλονότι τῆς τῶν Ρουπενίων διακρατήσεως, Λέοντός τε καὶ Θεοδώρου τῶν Ἀρμενίων, γεγονότων ἀνθρώπων τοῦ κράτους ὑμῶν μετὰ τῶν ἀναγεγραμμένων τὸ Στρατηγάτον Πάγρας. τὸ Στρατηγάτον, Παλατζά. τὸ Θέμα τοῦ Ζουμέ. καὶ τὰ ὑπὸ ταῦτα πάντα κάστρα τε καὶ πολίχνια, καὶ ἡ ἑκάστῳ προσήκουσα χώρα. Ταῦτα D γὰρ πάντα χωρεῖ περιέχεται ἐν τῷ χρυσοβούλλῳ λόγῳ τῆς βασιλείας ὑμῶν, ὡς δεδωρημένα μοι παρὰ τοῦ θείου κράτους μέχρι πέρατος τῆς ἐμῆς βιοτῆς ὡς ὀφειλόντων μετὰ τὴν ἐνθένδε μου μετάστασιν εἰς τὴν βασιλείαν ἐπανακάμπτειν τῆς νέας Ρώμης καὶ βασιλίδος τῶν πόλεων Κωνσταντινουπόλεως. ἐφ' ᾧ φυλάττειν πίστιν ἀκραιφνεστάτην, εὔνοιαν καθαράν, δι' ὑμῶν τῶν ἀεισεβάστων Σεβαστῶν βασιλέων εἰς τὴν βασιλείαν αὐτῆς καὶ θρόνου ταύτης καὶ τῆς βασιλικῆς ῥάβδου δοῦλον εἶναι καὶ λίζιον ὑποχείριον. Συμφωνῶ δὲ καὶ ἐπόμνυμι τὸν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἀντιόχου πρεσβευόμενον Θεὸν, ὡς οὐκ ἐκ τοῦ ἡμετέρου γένους Πατριάρχης ἔσται Ἀντιοχείας, ἀλλ' ὃν ἂν προβάληται ἡ βασιλεία ὑμῶν, ἐκ τῶν θρεμμάτων τυγχάνοντα τῆς κατὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν μεγάλης Ἐκκλησίας. Ὁ τοιοῦτος γὰρ καὶ τοῦ θρόνου τοῦ κατὰ τὴν Ἀντιόχου ἐπιβαίη καὶ πάντα πράξει ἀρχιερατικῶς, ἔν τε χειροτονίαις καὶ ταῖς λοιπαῖς ἐκκλησιαστικαῖς ὑποθέσεσι, κατὰ τὰ τοῦ θρόνου τοῦδε προνόμια. Ἦσαν δὲ ἄρα καὶ αἱ ἀπὸ τῆς Δουκικῆς ἀρχῆς τῆς κατὰ τὴν πόλιν Ἀντιοχείας ἀποτμηθεῖ-

σαι

A σαι μερίδος, καὶ παρὰ τῆς βασιλείας ὑμῶν ὡς ἐθελόντων ταύτας προσοικειώσασθαι καθ' ὁλόκληρον. αὗται δὲ, τὸ θέμα τὸ Ποδανδὸν, καὶ πρὸς τούτοις τὸ στρατηγάτον τῆς Ταρσοῦ πόλεως, καὶ ἡ Ἀδάνα πόλις, καὶ αἱ τῆς Μόψου ἑστίαι, καὶ ἡ Ἀνάβαρζα, καὶ συνελόντα φάναι, ἡ χώρα πᾶσα τῆς Κιλικίας ὅσην ὁ Κύδνος καὶ ὁ Ἕρμων περιορίζουσιν. ὡς δὲ καὶ ἡ στρατηγὶς Λαοδίκεια τῆς Συρίας, καὶ αὐτὸ δὴ ἐντεῦθεν τὸ στρατηγάτον Γαβάλων, ὃ καὶ Ζέβελ ἀποβαρβαρίζοντες λέγομεν. τά τε στρατηγάτα Βαλανέας καὶ Μαρακέας, καὶ ἡ Ἀντάραδος μετὰ τῆς Ἀνταρτοῦ. στρατηγίδες γὰρ καὶ ἀμφότερα. Ταῦτα εἰσὶν ἅπερ ἀποκόψασα ἡ βασιλεία ὑμῶν τῆς ὅλης δουκικῆς ἀρχῆς Ἀντιοχείας καὶ τῷ κύκλῳ τοῦ κράτους προσένειμεν, ἐκεῖθεν ἀφελομένη, καὶ στέργω καὶ B τοῖς τε διδομένοις καὶ τοῖς ἀφῃρημένοις ὡσαύτως. καὶ ἀνθέξομαι μὲν τῶν δικαίων καὶ προνομίων ὧν παρέλαβον ἀφ' ὑμῶν, οὐκ ἀντιποιησαίμην δὲ ὧν οὐ παρέλαβον. οὐδ' ἂν ὑπερβαίνοιμι τοὺς ὅρους, ἀλλ' ἐμμενῶ τοῖς διωρισμένοις κρατῶν αὐτὰ καὶ καρπούμενος μέχρις ἂν τῷ βίῳ περιῶ, καθὰ προδεδήλωται. Μετὰ δὲ τὴν ἐμὴν τελευτὴν, ὡς καὶ τοῦτο προγέγραπται, ἀναδραμοῦνται πρὸς τὰς οἰκείας ἀρχὰς, καὶ ὅθεν εἰς ἐμὴν ἐξουσίαν ἐδόθησαν. Ἐπισκήψω γὰρ τοῖς ἐμοῖς ἐπιτρόποις καὶ ἀνθρώποις κατὰ τὴν τελευταίαν μου βούλησιν ἀποδοῦναι τὰς χώρας ἁπάσας τὰς εἰρημένας τῷ σκήπτρῳ τῆς τῶν C Ῥωμαίων ἀρχῆς, μηδὲν παρὰ τὴν ἀπόδοσιν περιεργαζομένοις, ἢ εἰς ἀμφισβήτησιν τινὰ ἐμπίπτουσι. Καὶ ὄμνυμι καὶ τοῦτο καὶ τῆς συμφωνίας ταύτην κατεμπεδῶ, ὡς ἀνυπερθέτως τε καὶ ἀναμφιβόλως τὸ προσταττόμενον πράξουσι. πλὴν καὶ τοῦτο προσκεῖσθαι ταῖς συμφωνίαις, ὡς ἐπειδὴ ὑπὲρ τῶν ἀφῃρημένων παρὰ τοῦ κράτους ὑμῶν ἐκ τῆς Ἀντιοχικῆς ἀρχῆς καὶ τῆς Δουκάτου τῆς πόλεως ἐγώ τε κατελιπάρησα τὸν ὑμέτερον θρόνον ποιήσασθαι ἀντισήκωσιν, καὶ οἱ περεγρῖνοι προκατελιπάρησαν τὴν ὑμετέραν βασιλείαν, καὶ κατένευσε τὸ κράτος ὑμῶν ἀντισηκῶσαί μοι θέματα, καὶ χώρας τινὰς, καὶ πόλεις κατὰ τὴν ἀνατολὴν διακειμένας. D Δεῖ καὶ τούτων ἐνταῦθα μνημονεῦσαι κατ' ὄνομα, ἵνα μήτε ἡ βασιλεία ὑμῶν ἀμφιβάλοι κατά τι, καὶ ἐγὼ ἔχω περὶ ὧν ἂν ἐκζητοίην. Ἦσαν δὲ ταῦτα. τὸ, τε θέμα τῆς Κασιώτιδος πάσης χώρας, ἧς μητρόπολις ἐστὶν ἡ Βέροια, ὃ κατὰ τὴν τῶν Βαρβάρων φωνὴν, Χάλεπ λέγεται. τὸ θέμα τῆς Λαπάρας, καὶ τὰ ὑπὸ ταύτην πάντα πολίχνια τουτέστι τὰ Πλασά. τὸ τοῦ Χωνίου κάστρον τὰ Ῥωμαῖνα, τὸ κάστρον Ἀραμισὲς, τὸ τοῦ Ἀμηρᾶ πολίχνιον, τὸ κάστρον τοῦ Σαρβάνου, τὸ τοῦ Τελχαμψῶν φρούριον. σὺν οἷς καὶ τὰ τρία Τίλια, τοῦτ' Ἀθλαβοτίλην καὶ τ' ἄλλα δύο, τὸ φρούριον τὸ Σγένιν, τὸ κάστρον τὸ Καλτζίεριν, καὶ δὴ καὶ τούτων E τὰ πολίχνια, τοῦτ' Κομμερμοερὶ, καὶ τὸ Καθισμάτιν λεγόμενον, καὶ τὸ Σαρσάπην, καὶ τὴν Νέκραν τὸ πολισμάτιον. Ταῦτα μὲν τὰ ἐπὶ τάδε Συρίας κείμενα. τὰ δὲ ἀπὸ τῆς μέσης τῶν ποταμῶν θέματος, τὰ ἄγχου που κείμενα τῆς πόλεως Ἐδέσσης. τὸ, τε θέμα τῶν Λιμνίων, καὶ τὸ θέμα τοῦ Ἀετοῦ μετὰ πάσης τῆς ἑκάστου τούτων περιοχῆς. Μηδὲ ταῦτα ἀμνημόνευτα κείσθω τὰ περὶ Ἐδέ-

A nunc ab eo abſciſſæ divulſæque voluntate Majeſtatis veſtræ, eas omnino adjungere reliquo ſuo imperio decernentis. Sunt vero hæ, thema Podandum dictum, & Strategatum urbis Tarſi, & Adana civitas, & Mopſueſtiæ & Anabaza, &, ut brevi dicam, univerſa regio Ciliciæ, quantam Cydnus & Ermon hinc inde terminant. Similiter & Strategis Laodicea Syriæ, & ipſum Strategatum Gabalorum, quod nos pronunciatione ſubbarbara, Zebel appellamus. Strategata quoque Balanei & Maracei, & Antaradus cum Antarto; Strategides enim & hæ ambæ. Hæc ſunt quæ ex Ducatu Antiochiæ divulſit Majeſtas veſtra, & ſuo proprio Imperio contribuit. Ego vero acquieſco pariter & datis & ablatis: atque ut iis obligationibus & officiis B quæ ſuſcipio ratione acceptorum ſtrenue ad fideliter defungi erga Majeſtatem veſtram ſum paratus: ita certus ſum nec cupiditatem ad alia extendere quæ a vobis non accepi: ſed tenebo me intra terminos quos mihi circumſcripſit veſtra conceſſio, terras & jura illic poſita poſſidens fruenſque, quandiu vita ſupererit, uti declaratum eſt. Poſt meum autem obitum, prout & hoc quoque præſcriptum eſt, recurrent ad proprios Principatus ex quibus ut mihi darentur avulſa ſunt. Mandata enim ſuprema dabo ſub finem vitæ meæ meis miniſtris & ſubditis, per quæ declarabo velle ac jubere me, reddi ac reſtitui ſceptro Imperii Romani prædictas regiones univerſas; vetans eos aut dubitare in ea exequenda C reſtitutione, cunctarique aut cavillari quidquam, aut commutationis nomine aliud petere. Et juro illud quoque ac quam firmiſſima promiſſione ſancio, quam efficaciſſime curaturum me, ut ſine mora, ſine fraude ac fuco, mandatum illi meum impleant. Cæterum & hoc addendum fuit huic conventionis concordiæque inſtrumento. Quandoquidem inter tractandum petii ſupplex a throno veſtro concedi mihi compenſationem aliquam, pro terris illis atque urbibus quæ voluntate Majeſtatis veſtræ ex Ducatu Antiocheno mihi tributo decerpebantur, & huic ſupplicationi meæ peregrini ſuam quoque ſimilem ad eandem Majeſtatem veſtram adjunxerunt: quibus annuens Majeſtas veſtra aſſignavit in compenſationem mihi atque attribuit D themata & regiones quaſdam, atque urbes ad Orientem ſitas, oportet earum hic meminiſſe nominatim: ut neque Majeſtas veſtra in aliquo dubitare poſſit, & ego adverſus eos qui id in controverſiam vocarent, titulum habeam cujus jure ad vindicationem niti & poſſeſſionem obtinere queam. Sunt ergo hujuſmodi. Thema Caſiotidis univerſæ regionis cujus metropolis eſt Beroea, quæ Barbarorum lingua Chalepa dicitur. thema Laparæ, & quæ ipſi ſubjacent oppida omnia, videlicet: Plaſta, Chonii caſtrum, Romaina, caſtrum Aramiſus, oppidum Ameræ, caſtrum Sarbani, arx Telchampſorum, cum his & tria Tilia, nempe quod Athlabotilin vocatur, E & alia duo, arx Sgenin; caſtrum Caltzierin, & ſcilicet iis ſubjecta oppida. puta Commermoeri, & quod Cathiſmatin dicitur. & Sarſapen & urbecula Necra. Hactenus quæ in citeriori Syria ſita ſunt. Sequuntur quæ ad Meſopotamiæ thema pertineot. Videlicet quæ prope Edeſſam jacent, thema Limniorum & thema Aeti ſive Aquilæ, cum iis omnibus quæ utrumque complectitur. Neque immemorata relinquantur quæ circa Edeſſam: nec quæ

Pars Antiocheni ducatus a donatione ejus Raimundo facta excepta.

Acquieſcente ipſo.

Quid mandaturum ſe poſteris Raimundus ſpondeat.

Edit. Pariſ. pag. 414.

Quæ in locum ſubtractorum ex Ducatu Antiocheno Raimundo ſint data.

ab divinitus cuſtodita Majeſtate veſtra decreta mihi deſcriptaque ſunt annua talenta. Ducentas dico libras Michaelatæ percuſſuræ. Prius enim mihi datus donatuſque eſt per piam Auream Bullam a Majeſtate veſtra Ducatus integer, cum omnibus ad eum pertinentibus arcibus & terris; non in meam perſonam tantum conventura iſta Ducali dignitate: ſed inde propaganda in quemcumque mihi ſucceſſorem elegerim, cujus electionis & propagationis faciendæ mihi poteſtas permiſſa eſt, per piam Auream Bullam. cum eo tamen ut ille quicumque ſit ſucceſſor meus eadem mecum fidelitatis atque obſequii ad Majeſtatem veſtram ſubjectione teneatur, tamquam verus homo lizius Majeſtatis veſtræ, ei in omnibus quæ ego promiſi obſequens & conſentiens, pactiſque a me initis inhærens. Exhinc vero poſtquam ſemel veſter homo factus ſum, & ad orbem Principatus veſtri pertinere cœpi, debeo accipere penſione annua e regiis theſauris talenta ducenta monetæ formam & qualitatem habentis Domini Michaelis qui prius imperavit, per aliquem ex rei nauticæ Præfectis veſtris e Syria mittendi a me cum meis litteris ad vos in urbem regiam, ut ea coram a veſtra perſona meo nomine recipiat. Ac vos quidem ſemper Auguſti Principes Romanæ Reipublicæ Imperatores, dignabimini ſervare & cum fide implere quæcumque in Bulla aurea piæ ac religioſæ Majeſtatis veſtræ conſcripta promiſſaque ſunt. Ego vero per hoc juramentum ea de quibus hactenus conveni vobiſcum, firmo ſancioque. Juro enim per Paſſiones doloreſque nunc impaſſibilis Salvatoris Chriſti; & per invictam ejus crucem quam pro ſalute omnium pertulit: & per ea quæ coram video ſacroſanctiſſima Evangelia, quæ orbem univerſum in rete Chriſti concluſerunt; hæc enim manu tenens juro: pretioſiſſimam vero Chriſti crucem mente ſimul comprehendo, & ſpineam coronam, & clavos & lanceam quæ perforavit ejus dominicum ac vivificum latus: Tibi potentiſſimo & ſacro noſtro Imperatori Domino Alexio Comneno; & conſorti ac collegæ Imperii ſui deſideratiſſimo filio tuo Domino Joanni Porphyrogenito, me omnia pacta promiſſa ore meo prolata cuſtoditurum & inviolata ſervaturum in omne tempus: & in eodem hoc quem nunc habeo erga Majeſtatem veſtram ſenſu ac animo perſeveraturum ſemper: neque vel primam cogitationem odii doli aut fraudis ullius erga vos ſuſcepturum oſtenſurumve. Sed perſtiturum conſtantiſſime omnibus a me promiſſis, numquam quovis prætextu, quacumque ratione adverſum vos peierando; aut ad ullam revocationem per me promiſſorum, aut abrogationem fœderis hujus ulla excogitatione calumniæ callidæ, veniendo. neque ego ipſe, neque meorum quiſquam, quicumque poteſtatis meæ ſunt & militum meorum chorum implent. Sed & adverſus tuos hoſtes loricas induemus, & tuliemus arma ac lanceas: & tuis amicis injiciemus amicas dexteras: omniaque ſimiliter ad utilitatem honoremque Romani Imperii cogitabo ac perficiam. Sic me Deus adjuvet. Sic crux & divina Evangelia.

Pecunia annua danda Baymundo.

Edit. Pariſ. pag. 415.

Juramentum religioſiſſimum.

Ann. Græc. 6617.

Hæc conſcripta ſunt & juramenta præſtita in præſentia ſubſcriptorum teſtium Menſe Septembri, Indictionis ſecundæ, anno jam deſinente ſexies milleſimo quingenteſimo decimoſeptimo.

Porro quorum in præſentia hæc completa ſunt,

ϛας, μηδὲ τὰ παρὰ τοῦ θεοφρουρήτου κράτους ὑμῶν τετυπωμένα μοι ἐτήσια τάλαντα, λέγω δὴ τὰς διακοσίας λίτρας τῆς Μιχαηλάτου χαραγῆς. Προδεδώρηται γάρ μοι διὰ τοῦ εὐσεβοῦς χρυσοβούλλου λόγου τῆς βασιλείας ὑμῶν, καὶ τὸ Δουκᾶτον ἐξ ὁλοκλήρου μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸ πάντων φρουρίων τε καὶ χωρῶν, οὐκ εἰς ἐμὲ φθάσοντος μόνον περιϊςαμένης τῆς Δουκικῆς ταύτης ἀρχῆς. ἀλλὰ γὰρ ὥρισταί μοι παραπέμπειν αὐτὴν διὰ τοῦ εὐσεβοῦς χρυσοβούλλου λόγου, εἰς ὃν αὐτὸς ἐθέλοιμι, μέλλοντος δηλονότι κἀκείνου ὑποκύπτειν τοῖς τῆς βασιλείας ὑμῶν προστάγμασι καὶ θελήμασι, καθαπερεὶ ἀνθρώπου λιζίου τυγχάνοντος τοῦ αὐτοῦ κράτους καὶ τῆς αὐτῆς βασιλείας, καὶ τὰ αὐτὰ βουλομένου καὶ συμφωνοῦντος, ἅπερ κἀγὼ πρὸς ὑμᾶς. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε ἐπειδὴ καθάπαξ γενόμενος ὑμέτερος ἄνθρωπος καὶ τοῦ κύκλου τοῦ κράτους ὑμῶν ὀφείλω λαμβάνειν κατ' ἐτησίαν δόσιν ἀπὸ τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν, τάλαντα διακόσια τοῦ προβεβασιλευκότος κυροῦ Μιχαὴλ ποιότητά τε καὶ χαραγὴν ἀποφέροντα διά τινος ἀποστολέως ὑμετέρου Συρίαθεν πεμπομένου μετὰ καὶ γραμμάτων ἐμῶν πρὸς ὑμᾶς, πρὸς τὴν βασιλίδα πόλιν, ἐφ' ᾧ ταῦτα λαβεῖν εἰς ἐμὸν πρόσωπον. Καὶ ὑμεῖς μὲν οἱ ἀεισέβαστοι βασιλεῖς, καὶ σεβαστοί τε καὶ αὔγουστοι τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας, στέρξετε δήπουθεν τὰ ἐν τῷ χρυσοβούλλῳ λόγῳ τῆς εὐσεβοῦς ὑμῶν βασιλείας ἐγγεγραμμένα, καὶ τὰ ὑπεσχημένα διατηρήσετε. Ἐγὼ δὲ διὰ τοῦδε τοῦ ὅρκου, τὰ πρὸς ὑμᾶς παρ' ἐμοῦ συμπεφωνημένα κατεμπεδῶ. Ὄμνυμι γὰρ εἰς τὰ πάθη τοῦ ἀπαθοῦς καὶ Σωτῆρος Χριστοῦ, καὶ εἰς τὸν ἀήττητον ἐκείνου σταυρὸν, ὃν ὑπὲρ τῆς τῶν ἁπάντων σωτηρίας ὑπέμεινε, καὶ εἰς τὰ προκείμενα πανάγιώτατα Εὐαγγέλια, ἃ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐσαγήνευσαν. Ταῦτα γὰρ κρατῶν ἐπόμνυμι, καὶ τὸν πολύτιμον σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ συμπαραλαμβάνω τῷ νῷ, καὶ τὸν ἀκάνθινον στέφανον, καὶ τοὺς ἥλους, καὶ τὴν λόγχην ἐκείνην τὴν διατρήσασαν τὴν δεσποτικὴν καὶ ζωοποιὸν πλευρὰν, πρὸς σὲ τὸν κράτιστον καὶ ἅγιον ἡμῶν Βασιλέα κῦριν Ἀλέξιον τὸν Κομνηνὸν, καὶ τὸν συμβασιλεύοντά σοι τριπόθητον υἱὸν κῦριν Ἰωάννην τὸν Πορφυρογέννητον. ὡς πάντα τὰ συμπεφωνημένα καὶ εἰρημένα ἀπὸ τοῦ στόματός μου φυλάξω καὶ ἀπαράβατα διατηρήσω μέχρι παντὸς, καὶ τὰ ὑπὲρ τοῦ κράτους ὑμῶν καὶ νῦν φρονῶ καὶ εἰς ἔτι φρονήσω. μηδ' ἄχρι ψιλῆς ἐπινοίας κακόηθές ἢ δόλερον πρὸς ὑμᾶς ἐνδειξόμενος. ἀλλ' ἐμμενῶ τοῖς παρ' ἐμοῦ συμπεφωνημένοις, καὶ καθ' οἱονδή τινα τρόπον οὔτε ψευδορκήσω πρὸς ὑμᾶς, οὔτε εἰς ἀθέτησιν τῶν ὑπεσχημένων χωρήσω, οὔτε πρὸς ἀσπονδόν τι ἐπινοήσομαι, οὔτε αὐτὸς ἐγὼ οὔτε οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες καὶ ὁπόσοι τῆς ἐμῆς ἐξουσίας εἰσὶ καὶ τὸν χορὸν τῶν ἐμῶν στρατιωτῶν ἀπαρτίζουσιν. Ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν σῶν ἐχθρῶν θωρακιούμεθα καὶ ἀρούμεθα ὅπλα καὶ δόρατα, καὶ τοῖς σοῖς φίλοις ἐμβαλοῦμεν τὰς δεξιὰς, καὶ πάντα τὰ πρὸς ὠφέλειαν καὶ τιμὴν τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς ἐπινοήσω καὶ κατεργάσομαι. Οὕτως ὀναίμην τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας. οὕτω τοῦ σταυροῦ καὶ τῶν θείων Εὐαγγελίων.

Ταῦτα ἐγράφη τε καὶ οἱ ὅρκοι συνεπληρώθησαν παρουσίᾳ τῶν ὑπογεγραμμένων μαρτύρων. κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον. δευτέρας Ἐπινεμήσεως. ἔτους ἤδη διανυσκομένου ͵ϛχιζ.

Οἱ μέντοι παρουσιάσαντες μάρτυρες καὶ ὑπογ-

γραφέντες, ὧν ἐναντίον ταῦτα πέπλεκο, εἰσὶν οὗτοι. A οἱ θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι.

Ὁ τῆς Ἀμάλφης, Μαῦρος. καὶ ὁ τῆς Ταράντου, Ρενάρδος, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ κληρικοί. ὁ εὐλαβέστατος καθηγούμενος τῆς ἐν Λογγιβαρδίᾳ σεβασμίας μονῆς τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου τῆς ἐν τῇ νήσῳ τοῦ Βρεντησίου, καὶ τινὲς αὐτῆς δύο μοναχοί. οἱ ἄρχοντες τῶν περεγρίνων. ὧν τὰ μὲν σίγνα αὐτοὶ διεχάραξαν οἰκειοχείρως. τὰ δὲ τούτων ὀνόματα διὰ χειρὸς τοῦ θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Ἀμάλφης, τοῖς σίγνοις προσπαρεγράφησαν, ὃς καὶ πρέσβυς παρὰ τοῦ Πάπα πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἐληλύθει.

Οἱ ἀπὸ τῆς βασιλείου αὐλῆς. ὁ Σεβαστὸς Μαρῖνος. B Ρογέριος ὁ τοῦ Ταγκυπέρτου. Πέτρος Ἀλιφᾶς. Γυλιέλμος ὁ Γάντζη. Ριντζάρδος ὁ Πριντζίτας. Ἰωσφρὲ Μαλῆς. Οὐμπέρτος ὁ υἱὸς τοῦ Γραούλ. Παῦλος ὁ Ρωμαῖος. οἱ ἐκ Δακῶν ἥκοντες ἀποκρισιάριοι παρὰ τοῦ Κράλη, καὶ συμπενθέρου τῆς βασιλείας, Ζουπάνος ὁ Περῆς, καὶ Σίμων. καὶ οἱ ἀποκρισιάριοι Ρισκάρδου Σινισκάρδου, Βασίλειος νωβελίσιμος ὁ Εὐνοῦχος. καὶ Κωνσταντῖνος Νοτάριος.

Τὸν μὲν οὖν ἔγγραφον ὅρκον τοῦτον, ὁ Αὐτοκράτωρ παρὰ τοῦ Βαϊμούντου ἔλαβεν. ἀντιδέδωκε δὲ πρὸς C αὐτὸν τὸν εἰρημένον ἄνωθεν χρυσόβουλλον λόγον, ἐσημασμένον διὰ κινναβάρεως ὡς ἔθος διὰ βασιλικῆς δεξιᾶς.

quique his ſubſcripſere teſtes hi ſunt. Dei amantiſſimi Epiſcopi.

Amalphis, Maurus. Tarenti, Renardus, & qui cum eo erant Clerici. Religioſiſſimus præpoſitus ſancti Monaſterii in Longobardia ſiti, ſancti Andreæ, in inſula Brunduſii: & duo ex Monachis dictæ domus. Principes peregrinorum, qui ſua quidem ſigna ipſi figurarunt manu propria: nomina vero ipſorum manu Deo dilectiſſimi Epiſcopi Amalphis, ſub eorum ſignis ſubſcripta ſunt. qui etiam Epiſcopus Legatus a Papa ad Imperatorem venerat.

Teſtium ſubſcriptiones &c.

Edit. Pariſ. pag 416.

Ex Aula Imperatoria. Sebaſtus Marinus. Rogerius Tacuserti. Petrus Aliphas. Guillelmus Ganze. Rintzardus Printzitas. Joſphre Males. Umbertus filius Graulis. Paulus Romanus. qui ex Dacis venerunt, Apocriſiarii a Crali & Conſocero Regiæ Majeſtatis, Zupanus Peres, & Simon. Et Apocriſiarii Riſcardi Siniſcardi, Baſilius Nobiliſſimus Eunuchus, & Conſtantinus Notarius.

Hoc igitur juramentum ſcripto mandatum Imperator a Baimundo accepit. dedit autem ei viciſſim memoratam ſuperius Bullam auream ſubſignatam rubramento, ut mos eſt, propria Imperatoris ipſius dextera.

ΑΝΝΗΣ

Edit. Pariſ. pag. 417.

ΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ

ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ

ΚΑΙΣΑΡΙΣΣΗΣ

ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ ΛΟΓΟΣ ΙΔʹ.

ANNÆ COMNENÆ

PORPHYROGENITÆ

CÆSARISSÆ

ALEXIADIS LIBER XIV.

ARGUMENTUM.

Baimundi mors. Philocalis victoriæ de Turcis. Irritæ belli minæ Tancredo intentatæ. Latinæ claſſis receſſus irritus. Michaelis rebellio, ſtatim oppreſſa. Gabras Sultani Saiſani copias cædit. Pax cum Sultano. Alexii morbus & ejus cauſæ. Ejus victoriæ de Turcis reportatæ. Triumphans in urbem reditus. Expeditio in Comanos. Ejus occaſione commorans Philippopoli Alexius converſioni Hæreticorum incumbit cum ſucceſſu.

PERIOCHE.

B*Aimundus pacem jurejurando firmat. Hyberna ſuis commoda paciſcitur. Sebaſti dignitate ac pecunia donatur. Baimundi mors. Philocales ad reſtaurandas Aſiæ civitates miſſus, Atramytium reſtituit. Vincit Turcos. & horum ultionem meditantem Aſanem exercitu ſpoliat, timore ſimulato. Ex tribus copiarum Aſanis partibus, duas internecione delet. Imperator bellum in Tancredum cogitat. Graves ejus de illo querelæ. Legatio ad res repetendas. Tancredi ſuperbiſſimum reſponſum. Tentantur adverſus eum animi Gallorum. fruſtra. Manuelis Butumitæ ad Balduinum legatio, irrita. Cum Plectrane Sangelis filio quid Manuel tranſegerit. Pecuniæ Imperatoris Tripoli relictæ. ægre inde recipiuntur. Baimundus & Galli Tyrum obſidentes, duplici potiti muro culpa ſua repelluntur a tertio, & perturbatiſſime cum rege ipſo fugiunt in arcem Ace dolo Saracenorum machinis Gallicis ſubito incenſis. Butumitis mendacium ad Balduinum tractationi cœptæ noxium. Balduinus pecunias poſtulat. Legati re infecta redeunt. Pars pecuniæ apud Tripolim relictæ Bertrani filio relicta. Auguſtus in Cherſoneſo. Ejus apparatus contra hoſtes. Receſſus claſſis Latinæ. Michaelis Amaſtrini rebellio ſtatim oppreſſa. Clementia Imperatoris in eum. De cætera benignitate Alexii. Saiſanes Sultan cæſis ſuis a Gabra copiis pacem facit cum Imperatore Romanæ rei utilem. Expeditio Alexii in Turcos. Ejuſdem podagra & ejus cauſæ. Labor ejus in audientia Gallis danda. Alexii in morbo religioſa verba. Suſpicio veneni. Au-*

pag. 418.

guſtus in Turcos movet. Pruſa, Apollonia, Cyzicus a Turcis captæ. Camytzes vincitur & capitur ab iiſdem. Alexius Turcos acie pulſos arundineto flammis injectis elicit & cædit aut capit omnes. Ampelas & Tzipureles Romani duces cæſi. Turci fugantur iterum. Camytzis e Turcorum vinculis fuga. Ejus adventus Conſtantinopolim. Alexii amor in ſuos milites. Alexii laudes magnis & longis emptæ laboribus. Virtus ejus in adverſis. Excuſatio Annæ. De fide hujus Hiſtoriæ. De laboribus Annæ. quo tempore hæc ſcripſerit, quoque otio, quibuſque præſidiis ac teſtibus. quantoque omnium examine. Ordo vitæ domeſticæ Alexii. Remiſſiones ejus. Expeditio in Comanos. & ejus occaſione mora Philippopoli. Hujus urbis origines. conditor. magnificentia. nomen prius. deſcriptio. Multi in ea Hæretici. Pauliciani qui, unde a quo, quam ob cauſam ex Aſia in Thraciam tranſlati. Digreſſio de Porphyrio & Platonico dogmate de Monarchia. Hæreticos ad reſipiſcendum adhortatur Alexius. in id aſſidua contentione incumbit. Zelus ejus & ſtudium religionis. Comani Danubium tranſeunt. Occurrit contra Imperator. Ejus illi metu retrocedunt. Romani longe ultra Iſtrum eos inſecuti redeunt. Reſumitur diſputatio cum Hæreticis. Multa illorum millia Eccleſiæ conciliata. Liberalitas Alexii in converſos. Alexiopolis ſive Neocaſtrum nova urbs condita. Cuſinus, Pholus, & Culeon Hæreticorum anteſignani contumaciſſime Auguſto meliora ſuadenti obſiſtunt: Ex his tandem Culeon mutatur in melius. Alii duo perpetuo carceri addicti.

περὶ ἐς τι καὶ λέγεται (οὐδὲ γὰρ οἶδά τινι ἐπιβαλὼν A πρὸς πρᾶξιν διημάρτηκε τοῦ σκοποῦ) πείθεται δὴ τούτῳ, καὶ δυνάμεις ἀποχρώσας αὐτῷ δίδωσι, πολλὰ ὑποθέμενος καὶ ἐντειλάμενος ἐν πᾶσι νουνεχῶς τὰς ἐπιχειρήσεις ποιεῖσθαι. Ὁ δὲ καταλαβὼν τὴν Ἄβυδον αὐτίκα τὸν ἀναμεταξὺ διαπλευσάμενος πορθμὸν, καταλαμβάνει τὸ Ἀτραμύττιον. Πόλις δὲ αὕτη πάλαι μὲν ἦν πολυανθρωποτάτη, ἡνίκα ὁ Τζαχᾶς τὰ κατὰ τὴν Σμύρνην ἐληΐζετο, καὶ αὐτὴν παντελῶς ἐρειπώσας ἀφῆκε. Τὸν γοῦν παντελῆ ἀφανισμὸν τῆς τοιαύτης θεασάμενος πόλεως, ὡς δοκεῖν μηδὲ ἄνθρωπον κατοικῆσαι ποτὲ ἐν αὐτῇ, παραχρῆμα ἀνῳκοδόμησέ τε, καὶ εἰς τὸ πρότερον ἀπεκατέστησε σχῆμα· τούς τε ἐγχωρίους B ἁπανταχόθεν ἀνεκαλέσατο, ὁπόσοι ποτὲ τῶν αὐτοχθόνων ἐσώζοντο, καὶ ἐξ ἀλλοδαπῶν πολλοὺς μεταπεμψάμενος ἐσοίκισέ τε, καὶ τὸν πρότερον ἀποδέδωκε κόσμον. Πυθόμενος δὲ περὶ τῶν Τούρκων καὶ μεμαθηκὼς κατὰ τὴν Λάμπην τούτους τῷ τότε ἐνδιατρίβειν, ἀπόμοιραν τῶν ὑπ᾽ αὐτὸν δυνάμεων ἀποδιελόμενος, ἐξέπεμψε κατ᾽ αὐτῶν. οἳ καὶ καταλαβόντες αὐτοὺς καὶ πόλεμον καρτερὸν μετ᾽ αὐτῶν συνάψαντες, τὴν νίκην εὐθὺς ἔσχον παραυτίκα. Ἀπηνῶς δὲ τοῖς Τούρκοις τοσοῦτον ἐχρήσαντο, ὡς καὶ τὰ νεογνὰ τούτων εἰς λέβητας ἐμβαλεῖν καχλάζοντας· πολλοὺς δὲ καὶ ἀνελόντες, καὶ ζωγρίαν ἄγοντες πρὸς C τὸν Εὐμάθιον χαίροντες ἐπανέστρεψαν. Οἱ δέ γε καταλειφθέντες Τοῦρκοι μελανειμονήσαντες, καὶ τὰς σφῶν ἀτυχίας ἐξ αὐτῶν ἀμφίων παριστάναι τοῖς ὁμοφύλοις βουλόμενοι, ἅπασαν τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων κατεχομένην διῆσαν χώραν, γοερὸν ἀνοιμώζοντες καὶ τὰ σφίσιν αὐτοῖς ξυμπεσόντα δεινὰ διηγούμενοι, καὶ τὴν ἀμφίεσιν ἅπαντας εἰς οἶκτον παρακινοῦντες καὶ πρὸς ἄμυναν ἐρεθίζοντες. Ὁ δὲ Εὐμάθιος τὴν Φιλαδέλφειαν καταλαβὼν, ἔχαιρεν ἐπὶ τῇ εὐτυχίᾳ τοῦ ἐγχειρήματος. Ἀρχισατράπης δέ τις Ἀσὰν τὴν κλῆσιν, ὁ τὴν Καππαδοκίαν κατέχων, τοῖς αὐτόχθοσι καθάπερ ἀργυρωνήτοις χρώμενος, μεμαθηκὼς τὰ τοῖς ἤδη ῥηθεῖσι D Τούρκοις ξυμπεσόντα, τὰς οἰκείας δυνάμεις ἀναλαβόμενος, καὶ ἑτέρωθεν πολλοὺς μεταπεμψάμενος ἐς εἴκοσι πρὸς ταῖς τέσσαρσι χιλιάδας παραστῆναι τὸ ὑπ᾽ αὐτὸν στράτευμα κατ᾽ αὐτοῦ ἔξεισι. Δεινὸς δὲ ὢν ἀνὴρ ὁ Εὐμάθιος, ὡς εἴρηται, οὐκ ἀμελῶς τῆς Φιλαδελφείας ἦγεν, οὐδ᾽ ἀναπεπτωκὼς εἴσω τῶν ταύτης τειχῶν γεγονὼς, ἀλλὰ σκοπούς τε ἁπανταχῇ ἔπεμπε· καὶ ἵνα μὴ ἀμελοῖεν αὐτοί, προσέπεμπεν ἄλλους, καὶ πρὸς ἐγρήγορσιν ἀνηρέθιζεν, ὥστε παννύχους ἐγρηγορέναι, καὶ τὰς ἀμφόδους καὶ τὰς πεδιάδας περιαθρεῖν. Τούτων δή τις πόρρωθεν τὸ Τουρκικὸν θεασάμενος στράτευμα, δρομαῖος αὐτῷ προσελθὼν ἀπαγγέλλει. Ὁ δὲ φρενήρης ὢν καὶ E ὀξὺς τὸ δέον συνιδεῖν καὶ ἐνστατικῷ χρόνῳ πέρας τοῖς λογισμοῖς διδόναι, ἐπεὶ μὴ ἀποχρώσας πρὸς τοσαύτας ἔχειν ἐγνώκει δυνάμεις, παραχρῆμα ἁπάσας τὰς πύλας ταυτησὶ τῆς πόλεως ἀσφαλίσασθαι ἐκέλευσε, καὶ μηδένα τὸ παράπαν εἰς τὸ τεῖχος συγχωρεῖσθαι ἀνιέναι, μήτε μὴν κραυγάζειν ὅλως, μήτε αὐλοὺς ἢ κιθάρας ἠχεῖν, καὶ ἁπλῶς ἐν τοιούτῳ σχήματι τὴν πόλιν κατ-

A tatam; & quidvis tum deſignare cogitando, tum invadere audendo facilem noverat: felicitatem etiam (qualis ea quæve cumque eſt) perpetuam cœptis ejus adfuiſſe comitem meminerat: quippe quem ferebant nihil umquam aggreſſum quod non confeciſſet: annuit ſane petenti, & multa monens mandanſque; ſuper omnia ut nihil niſi certæ rationis tuto conſilio ſuſciperet; idoneis inſtructum copiis dimittit quo cupiebat. Is per vectus Abydum trajecto freto intermedio Atramytium ſe contulit. Populoſiſſima hæc olim civitas, quo tempore Tzachas Smyrnæ imperitans cunctam late oram impune vaſtabat, ab eo deſolata miſerrime penituſque exciſa fuerat. Percuſſit aſpectu primo B Philocalis animum miſericordia urbis ex florentiſſima fortuna, eo redactæ, ut ſoli jam incultiſſimi ſquallens horror, neminem illic umquam habitaſſe hominem ſuadere videretur. Muros igitur domoſque reficere aggreſſus, brevi prioris formæ quamdam ſpeciem reſtituit: deinde urbi reparatæ frequentandæ cives ejus atque indigenas quotquot vel rure circum abditos vel peregre extorres ſua in hunc diem fortuna ſervaſſet, convocavit undecumque plurimos; ſupplevit numerum coloniis; accerſendaque aliunde juventute & celebritatem & ornatum priſtinum Atramytio repoſuit. Accepto autem indicio de Turcis eſſe illos circa Lampen, C lectum agmen ex ſuis ſegregatum corpus contra ipſos miſit. Profecti noſtri acri cum Turcis certamine commiſſo plane ipſos, idque impetu primo, ſuperant: tam crudeliter uſi victoria ut Turcorum parvulos in lebetes per luſum & laſciviam cachinnantes injicerent. Cæſis plurimis, captivos quoque ducentes multos, læti ad Eumathium victores redeunt. At Turci ſuperſtites, quo luctum ac cladem ſuam veſtium quoque triſtitia teſtarentur, pullis atrati palliis circumibant urbes regioneſque omnes Turcici nominis, querule ac lamentabiliter narrantes quæ ſibi acerba contigiſſent. Movebat cum vox miſerabilis tum ſpecies lugubris ſupplicum: itaque paſſim ad miſericordiam ſuo- D rum, ad iram & conatum reponendæ hoſtibus cladis concitabantur haud dubie Barbari: Eumathio interim Philadelphiæ (eo ſe tranſtulerat) ob felicitatem ſucceſſus tanti gaudente in ſinu. Cæterum Archiſatrapa quidam, Aſan nomine Cappadociam obtinens & indigenis velut mancipiis ſuperbe avareque abuti ſolitus, audito quid contigiſſet Turcis de quibus diximus, extemplo quas in manu habebat copiis contractis, aliiſque aliunde additis uſque ad numerum quatuor & viginti millium militum, cum iis infeſtus vadit adverſus Eumathium acrem hominem ac vigilem; ideoque nec falli aut deprehendi facilem. Is Philadelphiæ conſidens habebat ubique exploratores multos bene auritos beneque oculatos in ſpeculis, quorum utcumque E fidelium ac probatorum attentionem ſubinde inſuper inſpectoribus mittendis acuebat in ſolicitudinem quam maximam; ita ut noctes totas in vigilia traducerent: atque in ſuſpecta pariter & tuta loca parem acrimoniam curæ inconniventis intenderent. Horum qui forte primus contra venientem conſpicatus procul eſt exercitum Turcicum curſiculo accedens Eumathio quid inſtaret nunciat. Ille animi vir præſentiſſimi deliberationiſque velocis, quique longarum conſultationum ratiocinia uno ſani conſilii momento corriperet, ut ſtatim ſenſit neutiquam adeſſe idoneo copias numero quas comparare Turcicis patenti acie prudenter poſſet: claudi Philadelphiæ, ubi erat cum ſuis ipſe, portas omnes jubet. Edicit deinde nemo murum aſcendat, nemo clamet, nemo tibia citharave ſonum edat, qui exaudiri poſſit ab hoſtibus: omnes ejuſmodi juſtitium ſilentiumque teneant quo perſuaderi circumeuntibus auſcultaturis queat

Philocales Atramytium reſtaurat.

Vincit Turcos.

Aſan Archiſatrapa Cappadociæ in eum infeſtus movet.

Edit. Pariſ. pag. 421.

Exploratores Eumathio ſidi.

Præſentia ejus animi.

Timorem ſimulat.

plane deſertam & a nemine cultam viventium hanc videri civitatem. Admovit inde Aſan ſe Philadelphiæ: ac cum urbem corona ſuorum cinctam curioſe toto triduo luſtraſſet: ſolitudinem inquam mœnium, obſtructarum a parte interiori portarum ſpeciem cæteramque infirmitatis ac timoris confeſſionem uſurpaſſet oculis, facile in eam ſententiam venit, ut paucos eſſe intus cum Eumathio milites crederet. Itaque ſi baliſtas ac machinas reliquamque obſidionalem ſupellectilem haberet, tentaturus haud dubie oppugnationem extemplo videbatur. Nunc eo deſtitutus apparatu, contemptis hoſtibus, quod eis numerum & animos ad eruptionem deeſſe credebat; decem ſuorum millia ab reliquo exercitu disjuncta miſit contra Cerbianum. agmen aliud Smyrnam verſus ac Nymphæum jubet ſeparatum tendere: tertium denique ex reliquiis univerſis conſtans in Pergamum ac Cliara immiſit, mandatis ad omnes editis ut prædis ac latrociniis agerent ferrentque late cuncta. Ipſe harum partium unam pone aſſectabatur eam quæ * * * * * verſus intendebat iter. Nihil horum Philocalem latuit. Ergo haud dubiæ occaſionem victoriæ oblatam diviſione Turcorum interpretans, ſuas omnes quotquot habebat irruere in illius copias jubet. Eunt noſtri; forteque in eos improviſi incidunt qui Carbianum petebant. Mora nulla. pugnæ, aut cædis potius, diluculo initium fit. Internecione conciduntur Barbari. Noſtri recuperatis liberatiſque captivis omnibus, quos iſtud Turcorum agmen obiter cœperat, ad inſequendum aliud quod Smyrnam ac Nymphæum cogitaſſe diximus, vim atque impetum vertunt. Turci reliquiæ prioris cladis ad hanc ſecundam aciem calamitatis ſuæ nuncii communiſque indices periculi ſe applicuerant. Horum igitur qua indicio admoniti qua ſupplemento aucti, vertunt facies, opponuntque noſtris adverſa pectora; quadratoque atque in cornua deſcripto agmine copiam aperti prælii audent facere. concurritur acriter, noſtris egregie vincentibus. Cadunt Turcorum multi, nec pauciores vivi capti ſervitum abducuntur. reliqui perpauci cæca & præcipiti in Mæandri vortices illati fuga, iis abſorpti male periere. Alluit hic amnis Phrygiam, fluviorum obliquiſſimus omnium & aſſiduis ſeſe flexionibus contorquens. Porro noſtri ex hac ſecunda victoria majoribus conceptis animis ad tertiam quoque quæ reſtabat ſola Turcorum manum deprehendendam cogitationes & curſum intenderunt. Fruſtra id tamen: quod Turci nimio jam intervallo præceſſerant. Rediere igitur Philadelphiam quos victores atque incolumes lætus gratulanſque Eumathius amplectens fortitudine ipſorum egregia, qua erant totis viribus annisi ne quem ſibi elabi hoſtium ſinerent, magnopere collaudata, donis eos pro copia præſenti amplis muneratus eſt: uberiores etiam gratias tantorum meritorum, ſuam & Auguſti fidem addicens, promiſit in poſterum. Baimundo vero, uti diximus, defuncto, cum Tancredus poſſeſſioni Antiochiæ incubare pergeret, teneretque eam mordicus, ac plane imputaret ut propriam jure quam optimo, res enimvero Imperatori viſa eſt ejuſmodi, quam nec tolerare, nec diſſimulare poſſet amplius. Præterquam quod enim jurisjurandi religio & illa Deo teſte a tot illis Francis Ducibus jurata fides vindicando utrique ludibrio violabatur; etiam erat iniquiſſimum interverti ſibi fructum tot laborum totque ſumptuum: nec quod innumerabiles tot illos exercitus infinitis incommodis impenſis maximis ex Occidente in Aſiam deportaverit, quod ſuperbæ gentis, quod protervæ multitudinis faſtus, minas, inſolentiam patientia pertulerit, nihil ſibi eſſe repoſitum mercedis loco, nihil ne ſolatii quidem cauſa ac nomine concedi. Atqui præterea deducendos Gallos per terras ho-

Erumpit fortiter & Turcorum partem unam cædit.

Edit. Pariſ. pag. 422.

Alteram etiam acie ſuperant Romani.

Tertia Turcorum manus incolumis evadit.

Imperator Bellum in T... credum cogitat.

Ejus querelæ de Francis.

A ςίςατο, ὥςε πάντη ἀοίκητον δοκεῖν τοῖς διερχομένοις. Ὁ δὲ Ἀσὰν καταλαβὼν τὴν Φιλαδέλφειαν καὶ τῷ οἰκείῳ πιεζώσας τὰ τείχη ςρατεύματι, ἐπὶ τρισὶ παρέμεινεν ἡμέρας. Ὡς δὲ οὐδεὶς ἄνωθεν προσκύπτων ἐφαίνετο, αἱ δὲ πύλαι τὴν ἐντὸς εἶχον ἀσφάλειαν, ἑλεπόλεις δὲ οὐ παρῆσαν αὐτῷ οὐδὲ πετροβόλα ὄργανα, νομίσας ὀλίγον εἶναι τὸ τοῦ Εὐμαθίου ςράτευμα, καὶ διὰ τοῦτο μηδὲ ἀποθαρρεῖν τὴν ἐξέλασιν, καὶ πολλὴν ἀσθένειαν καταψηφισάμενος τῶν ἐντὸς, ἄλλην ἀτραπὸν ἐτράπετο, καταπεφρονηκὼς αὐτοῦ παντάπασι. Δέκα γοῦν χιλιάδας τοῦ ἰδίου ςρα- B τεύματος διελὼν, κατὰ τοῦ Κερβιανοῦ ἐξαπέςειλεν. ἑτέρας δὲ ὡς πρὸς Σμύρνην καὶ τὸν Νύμφαιον, τὰς δέ γε ἐπιλοίπους πρὸς τὰ Χλιαρὰ καὶ τὴν Πέργαμον. ἅπαντας δὲ εἰς προνομὰς ἀποςείλας, συνείπετο καὶ αὐτὸς τοῖς πρὸς * * * * ἀπερχομένοις. ὁ μέντοι Φιλοκάλης διαγνοὺς τὸ τοῦ Ἀσὰν ἐπιχείρημα, ἁπάσας τὰς ὑπ' αὐτὸν δυνάμεις κατὰ τῶν Τούρκων ἀπέςειλεν. οἳ καὶ διώκοντες τοὺς πρὸς τὸ Κερβιανὸν ἀπελθόντας, ἀπεριμερίμνως καταλαμβάνουσι, καὶ ἐπεισπεσόντες τούτοις αὐγαζού- C σης ἡμέρας ἀφειδῶς κατέσφαττον, τοὺς δὲ παρ' αὐτῶν κατεχομένους δοριαλώτους ἐρρύσαντο ἅπαντας. Κἄπειτα τοὺς πρὸς τὴν Σμύρνην καὶ τὸν Νύμφαιον ἀπερχομένους Τούρκους ἐδίωξαν. διαδραμόντες δὲ καί τινες ἀπό τε τοῦ ἔμπροσθεν μέρους καὶ ἐξ ἑκατέρων κεράτων τὸν κατ' αὐτῶν συγκροτήσαντες πόλεμον κατακράτος ἐνίκησαν, καὶ πολλοὺς μὲν κτείνουσι, πολλοὺς δὲ καὶ ζωγρίαν ἄγουσιν. Οἱ δέ γε καταλειφθέντες ὀλίγοι πάνυ φεύγοντες ταῖς δίναις τοῦ Μαιάνδρου ἐμπεσόντες εὐθὺς ἀπεπνίγησαν. Ποταμὸς δὲ οὗτος περὶ Φρυγίαν, σκολιώτατος ποταμῶν ἁπάντων, D καὶ καμπὰς συνεχεῖς ποιούμενος. Θαρσήσαντες δὲ καὶ ἐπὶ τῇ δευτέρᾳ νίκῃ τοὺς ἐπιλοίπους ἐδίωκον, ἀλλ' οὐδὲν αὐτοῖς ἐγένετο πλέον, τῶν Τούρκων φθασάντων πορρωτέρω γενέσθαι τούτων. εἶθ' οὕτως ἐπανῆλθον πρὸς Φιλαδέλφειαν. Ὁ δέ γε Εὐμάθιος τούτους θεασάμενος καὶ μεμαθηκὼς ὡς ἐκθύμως ἠγωνίσαντο, σπεύδοντες μηδένα τῶν χειρῶν αὐτῶν ἐκφυγεῖν, δαψιλῶς αὐτοὺς φιλοτιμησάμενος, μεγάλας καὶ εἰς τὸ ἔμπροσθεν ὑπισχνεῖτο τὰς χάριτας. Μετὰ δὲ τὴν τοῦ Βαιμούντου τελευτὴν, ἐπειδὴ ὁ Ταγγρὲ τῆς Ἀντιοχείας περιεδράξατο, καὶ ὡς διαφέρουσαν αὐτῷ ἐλογίζετο παντάπασι τὸν Αὐτοκράτορα ταύτης ἀλλοτριῶν. Ὁ Βασιλεὺς ἐνταῦθα κατανοῶν καὶ τοὺς ἐπὶ τῇ πόλει παρασπονδουμένους ὅρκους τῶν βαρβάρων τι- E νῶν Φράγγων, καὶ ὅτι αὐτὸς πολλὰ μὲν ἀνήλωσε χρήματα, πολλὰ δ' ἐπεπόνθει δεινά. τότε μυριοπληθῆ ἐκεῖνα ςρατεύματα ἐκ τῆς Ἑσπέρας εἰς τὴν Ἀσίαν διαβιβάζων. καίτοι δυσραχελςάτοις αὐτοῖς ἐντυγχάνων ἀεὶ, καὶ καταπι-

χρεῖς

κροις ἀνδράσι, πολλὰ δὲ στρατεύματα Ῥωμαϊκὰ τούτοις συνεκπέμψαι καὶ τῶν Τούρκων δυοῖν ἕνεκα. τοῦτο μὲν ἵνα μὴ Τουρκικῆς μαχαίρας παρανάλωμα γένοιντο (ἐκήδετο γὰρ αὐτῶν ὡς Χριστιανῶν) τοῦτο δ' ὅπως καὶ ἀφ' ἡμῶν συγκροτούμενοι τὰς πόλεις τῶν Ἰσμαηλιτῶν τὰς μὲν ὀλοθρεύωσι, τὰς δὲ καὶ ὑποσπόνδους τοῖς βασιλεῦσι Ῥωμαίων διδῶσι, κἀκ τούτου τὰ χωρίσματα τῶν Ῥωμαίων πλατύνοιντο. Ἀπήντησε δὲ οὐδὲν ὄφελος ἀπὸ τῶν τοσούτων καμάτων καὶ πόνων καὶ δωρεῶν τῇ Ῥωμαίων ἡγεμονίᾳ, ἀλλὰ τῆς τε Ἀντιόχου πόλεως ἀπρὶξ εἴχοντο, τῶν τε ἄλλων πολισμάτων ἡμῖν οὐ μετεδίδοσαν. Φέρειν οὐκ εἶχεν, οὐδόλως ἠνείχετο μὴ οὐχὶ ἀντιδρᾶσαι τὰ χείρω, καὶ τῆς τοιαύτης ἀπανθρωπίας αὐτοὺς ἀμύνασθαι. Τὸ γὰρ ἐκείνου μὲν εἶναι τὰς ἀμυθήτους δωρεὰς ἐκείνας καὶ τοῦ χρυσοῦ τὰς θημωνίας, καὶ τὴν ἀνυπέρβλητον ὑπὲρ αὐτῶν φροντίδα, καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ συνεργῶν αὐτοῖς πεμφθέντων στρατευμάτων τὰ πλήθη, τὴν δὲ βασιλείαν Ῥωμαίων μηδὲν ἐντεῦθεν ἀπόνασθαι· τοὺς δὲ Φράγγους λογίζεσθαί τι ἐκνίκημα ἴδιον, τὰς πρὸς αὐτὸν συνθήκας καὶ τοὺς ὅρκους ἀθετήσαντας, καὶ παρ' οὐδὲν λογισαμένους, διεσπάραττεν αὐτοῦ τὴν ψυχήν, καὶ οὐκ εἶχεν ὅπως ἐνέγκοι τὴν ὕβριν. Εὐθὺν τοι καὶ διαπρεσβεύεται πρὸς τὸν Ἀντιοχείας ἄρχοντα Ταγγρέ, ὀνειδίζων αὐτοῦ τὴν ἀδικίαν καὶ τὴν τῶν ὅρκων παράβασιν, καὶ ὡς οὐκ ἀνέχοιτο μέχρι τέλους καταφρονούμενος, ἀλλὰ μετελεύσεται ποινὰς καὶ τῆς εἰς Ῥωμαίους ἀχαριστίας. Δεινὸν γὰρ ἂν εἴη καὶ πέρα δεινοῦ, εἰ χρημάτων μὲν ἀναλώσει καὶ πλείω παντὸς ἀριθμοῦ, δυνάμεις δὲ συνεξαπέστειλε τὰς περιφανεστέρας τῶν Ῥωμαϊκῶν συνταγμάτων ἕνεκα Συρίας ἁπάσης καὶ τῆς Ἀντιοχείας αὐτῆς, σπεύδων ὅλῃ χειρὶ καὶ γνώμῃ τὰ ὅρια πλατῦναι τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς, ὁ δὲ Ταγγρὲ κατατρυφᾷ τῶν ἐκείνου καὶ χρημάτων καὶ πόνων. Ταῦτα διαπρεσβευσαμένου τοῦ Αὐτοκράτορος ὁ ἐμμανὴς ἐκεῖνος καὶ θρασὺς βάρβαρος, οὐδ' ἄκροις ὠσὶν ἀνασχόμενος τῆς τε ἀληθείας τῶν λόγων, καὶ τῆς παρρησίας τῶν πρέσβεων, εὐθὺς τὸ τοῦ γένους ἐποίει· καὶ ὑπ' ἀλαζονείας ὀγκούμενος ὑπεράνω τῶν ἄστρων θήσειν τὸν θρόνον ἠλαζονεύετο, καὶ τοῦ δόρατος τῇ αἰχμῇ διαπείρειν ἠπείλει τὰ τείχη τὰ Βαβυλώνια. ἔλεγέ τε διαρρήδην καὶ ὀξυτραγῳδῶν τὴν δύναμιν, ὡς ἄπτωτός ἐστι καὶ ἀκατάσχετος τὴν ὁρμήν, καὶ οὐδ' ἂν εἴτε ἂν γένοιτο μεθήσειν τὴν Ἀντιόχειαν διισχυρίζετο, κἂν ἐμπύρους φέροιεν χεῖρας οἱ μέλλοντες πρὸς αὐτὸν ἀντιμάχεσθαι· καὶ ἑαυτὸν μὲν εἶναι τὸν νοῦν τὸν μέγαν τὸν Ἀσσύριον, καὶ ὥσπερ τινὰ γίγαντα μέγαν καὶ ἀνυπόστατον, καὶ ἄχθος ἀρούρης ἑστῶτα τῇ γῇ· τοὺς δὲ Ῥωμαίους ξύμ-

A ſtiles a ſuis ipſe ſumptu maximo conſcriptis, armatis, longo tempore ad id unum auctoratis, exercitibus curaverat. Suos enim fere ſemper milites & Duces Latinis in Aſiam euntibus viæ comites bellique ſocios adjunxerat: Primum Chriſtiana caritate: quo religionis communione unius ſibi devinctam Gentem ab inſidiis & vi communium hoſtium defenderet: deinde ut, mixtorum ſibi Romanorum non modo auxilio validiores, ſed etiam conſilio atque inſtigatione paratiores eſſent Franci ad civitates Saracenorum, partim evertendas delendaſque funditus, ſi penitus in ipſis Infidelium terris eſſent ſitæ, partim, ſi finitimæ Romanis & opportunæ forent, imperio veteri laxatis ejus finibus reddendas. *Edit. Pariſ. pag. 423.* Sibine igitur ac Romanæ ſe imperante rei tantam illam pecuniam, illos theſauros,
B atque acervos auri ex ſanguine ac viſceribus civium expreſſos, periiſſe prorſus oportere? ac quod ſuis, alienis, ducibus, militibus, dona, honoraria, ſtipendia toties tanto tempore numeraverit, nullum beneficentiſſimæ operæ ab ingrato genere, nullum profuſiſſimæ impenſæ ab avariſſimis hominibus pretium extare? Itane vero noſtris Galli viris, noſtris pecuniis, noſtro ſanguine ac ſudore ſibi ſolis vicerint: bellique fructus uni cunctos in ſolidum habeant, quo noſtra in gerendo ſuſtinendoque periculorum ac laborum pars virilis fuit? ubi jus faſque & ſocietatis fides? ubi aræ illæ fœderaque? ac polluenda perjurio religio mendacium promiſſorum? Hæc apud animum ſuum Auguſtus magnis irarum curarumque æſtibus verſabat.
C Quibus a ferendæ diutius injuriæ patientia deductus cito Legationem ad Tancredum expedit Antiochiæ imperitantem; qua graviter eum æquitatis læſæ ſpretæque juramentorum ſanctitatis accuſabat. *Et Legatio ad res repetenda a Tancredo.* Addebat increpans, ecquando a perjurio ab ingratiſſima in Romanos voluntate ad frugem, ad fidem, ad beneficiorum ſenſum ſeſe recipere induceret in animum? Sibi quidem grave nimium & ultra quam diſſimulari queat amplius intolerabile videri, pro innumerabilibus pecuniis, pro florentiſſimis copiis quas ſociata militia cum Gallis bellis per Syriam atque apud ipſam Antiochiam bellandis expenderit, ne unam quidem datam eſſe captæ regionis partem, cujus acceſſione ad Romanos fines (quod unum illis ſumptibus, illis conatibus petierat) Imperii eſſent
D limites prolati. Cuncta in ſolius jactationem Tancredi profecerint. fulgeat unus abundetque damnis alienis; & magnis noſtris empto jacturis, parato ſudoribus ad ſuas delicias, ad noſtri contemptum ac contumeliam regno fruatur. Talia perorantibus Legatis furioſus ille ac phanaticus barbarus, qui ne ſummis quidem auribus pati vim ac morſum poſſet liberæ veritatis, intumuit videlicet in familiarem iſtius generis inſolentiam: ſeſeque ſuper aſtra thronum poſiturum ſuum, atque haſtæ ſuæ cuſpide muros perfoſſurum Babylonios, minaciſſima impotentia jactavit. *Tancredi ad eum minax & ſuperba reſponſio.* Narrabat grandia de ineluctabili ſua vi, de opibus armorumque ac rerum apparatu cæterarum; quibus & ad invaden-
E dum cum ſpe certa victoriæ, quid quemve vellet, & ad refutandum quemlibet acrem cujuſvis aggreſſoris impetum eſſet inſtructiſſimus. Negabat dejici ſe ulla ratione poſſe de Antiochiæ poſſeſſione, provocanſque ad experientiam, addebat; neque ſi mitterentur contra ſe milites igneis prædici manibus, quidquam profecturos tamen: obſtiturum quippe nihilominus ſe; ac facile diſſlaturum irritam vim. Seſe namque eſſe magnam mentem, magnum Aſſyrium, Gigantem immanem immenſæ molis, invictæ virtutis cui ſuſtinendo vix terra par ſit. Romanos omnes dum ex alto deſpicit vix formicarum aut animalculorum id genus imbecillis motiunculis turmatim bullientium apud ſe inſtar habere. Talibus Legatorum reditu auditis Im- *pag. 424.*

peratar exarſit, ut par erat, in iram vehementem: nec jam teneri poterat amplius quin expeditionem confeſtim Antiochenam indiceret. Convocatos ergo præcipuos e militari ordine, Senatoreſque univerſos ea de re quid ſentirent juſſit promere. Concors omnium fuit ſententia non videri recte facturum Imperatorem, ſi contra Tancredum ſtatim duceret. Tentandos prius & noſtris, ſi qua poſſit, præoccupandos partibus Gallos Comites ac Regulos qui circumjacentes Antiochiæ civitates varias varii obtinent. Ipſius quinetiam Regis Jeroſolymorum experiundum Balduini animum: ecquid induci pacto ullo queat ad proſequendum auxilio Romanum, dum is Antiochiam bello repetet. Si omnes annuant & contra Tancredum conſpirent, eat tum ſane, ac negotium ſpe optima capeſſat: ſin id deerit; videri Antiochenam controverſiam alia ratione tranſigendam. Acquievit his conſiliis Auguſtus; accerſitumque Manuelem Butumiten, & quemdam alium linguæ Latinicæ peritum, ad Comites atque ad Regem Jeroſolymorum miſit; accuratis ambos prius inſtructos mandatis monitiſque, quibus diſtinctiſſime tradiderat, quid quave ratione cum unoquoque Comitum, quid cum Rege ipſo Balduino agere ipſos oporteret. Ad hæc, quoniam intelligebat cum avara gente nihil ſine pecunia poſſe confici, litteras in manu Butumitæ dedit ad Eumathium Philocalen Cypro tum Præfectum, quibus illi mandabat, ut non tantum naves, quotquot eſſet opus, Legatis daret; ſed pecuniam ipſis quamplurimam omnis metalli, generis, qualitatis, formæ undecumque congeſtam ſuppeditaret in largitiones Auguſti nomine Gallis Comitibus faciendas. Iiſdem inſuper Legatis ac potiſſimum Manueli Butumitæ commendavit nominatim, ut cum iſtis pecuniis ac navibus a Philocale acceptis ad Tripolim primum appellerent, viſendi cauſa Pelctrani Comitis, filii Sangelis illius de quo multa nobis ſuperius fuit mentio. Huic refricarent memoriam egregiæ fidei illius, quam uſque ad mortem Pater ejus Sangeles erga Imperatorem coluiſſet. Sic ipſi regias ab Auguſto Epiſtolas redderent: adderentque ipſius Auguſti nomine. „Expectari magnopere ab eo ut famam Patris, ejus veſtigiis & exemplis affectandi adæquare ſtudeat: neve illo minor inferiorque haberi in fidei ad nos officio colendæ conſtantiaque patiatur. Adeſſe tempus quo uſurpare palam laudem iſtam queat. Decreviſſe enim Imperatorem aliquando ulciſci intolerabiles injurias, quas nimis jam dudum a Tancredo Dei pariter hominumque contemptore, ac jam nec datæ obligatæque officium fidei, nec temere appellati ſolemni jurejurando vindictam horribilem numinis, quidquam omnino curante, perpeſſus fuerat. Ad eam rem Auguſtum non ſolum a Pelctrano petere ne perjurum & rebellem auxilio juvet: ſed etiam ſperare daturum operam, quantum erit in ſe ſitum, ut & alii Comites in ſocietate & obſequio permaneant, nec curare Tancredum aut ejus rebus ac rationibus immiſcere ſuas velint. Perveniunt in Cyprum Legati cum his mandatis; ſumptis illinc pecuniis, & navibus quotquot voluerunt, recta verſus Tripolim navigant. Appulſis in ejus civitatis portum navibus, expoſiti ipſi Pelctranum, aut potius, Bertranum conveniunt, eique coram exponunt quæ habebant in mandatis ab Imperatore. Hominem reperiunt ad omnem Auguſti nutum atque im-

Differtur bellum in Tancredum.

Quoad in eum adducantur Galli cæteri ut pro Imperatore conſpirent.

Manuel Butumites cum mandatis & pecuniis ad id miſſus.

Pleſtranus filius Sangelis rogatur ne Tancredo faveat.

Edit. Pariſ. pag. 425.

Pelctranus aut potius Bertranus [illegible] quam poſcebatur offert.

A πάντας μύρμηκας ἐλογίζετο, καὶ τῶν ζώων τὰ ἀσθενέστατα. Ἐκεῖθεν δὲ τῶν πρέσβεων ἐπανελθόντων καὶ τὴν τοῦ Κελτοῦ ἀπόνοιαν διηγησαμένων, πλήρης ὁ Βασιλεὺς ἐγεγόνει θυμοῦ, καὶ οὐκ ἔτι καθεκτὸς ἦν, ἀλλ' ἤθελε παραχρῆμα τὴν Ἀντιόχου ἀναζητεῖν. Συναγαγὼν οὖν τοὺς ἐλλογιμωτάτους τοῦ στρατιωτικοῦ καταλόγου, καὶ ἅπαντας τοὺς τῆς συγκλήτου βουλῆς, ἐξ ἁπάντων ἐζήτει βουλήν. Ἅπαντες δὲ τηνικαῦτα ἀνένδοτον πρὸς τὴν κατὰ τοῦ Ταγγρὲ τοῦ Αὐτοκράτορος ἀπέλευσιν, δέον λέγοντες πρότερον τοὺς ἄλλους ὑποποιήσασθαι Κόμητας τοὺς κατὰ τὰς περικειμένας τῇ Ἀντιόχου πόλεις ἐξουσιάζοντας, καὶ αὐτὸν δὴ τὸν ῥῆγα Ἱεροσολύμων Βαλ-B δουῖνον, καὶ τὰς τούτων γνώμας πειρᾶσαι, εἰ συμπαρῆξαι ἀπελθόντι βούλοιτο αὐτῷ κατὰ τῆς Ἀντιοχείας. Καὶ εἰ μὲν γνοίη τούτους κατὰ τοῦ Ταγγρὲ ἔχοντας, τότε ἀποθαρρῆσαι τὴν κατ' αὐτοῦ ἔλευσιν, εἰ δὲ μὴ, ἄλλως μετελθεῖν τὰ κατὰ τὴν Ἀντιόχου. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ τὴν βουλὴν ταύτην ἐπαινέσας, καὶ αὐτίκα μεταπεμψάμενος Μανουὴλ τὸν Βουτουμίτην, καί τινα ἕτερον τῆς Λατινικῆς εἰδήμονα διαλέκτου πρὸς τοὺς Κόμητας καὶ τὸν ῥῆγα Ἱεροσολύμων ἐξέπεμψε, πολλὰ πρότερον τούτοις ὑποθέμενος περὶ ὧν αὐτοῖς τε χρὴ ὁμιλῆσαι, καὶ αὐτῷ δὴ τῷ ῥηγὶ Ἱεροσολύμων Βαλδουΐνῳ. Ἐπεὶ δὲ καὶ χρεία χρημάτων ἀποστολῆς πρὸς αὐτοὺς ἀπαραίτητος ἦν διὰ τὸ τῶν Λατίνων φιλοχρήματον, C προστάγματα πρὸς τὸν τηνικαῦτα δοῦκα Κύπρου Εὐμάθιον τὸν Φιλοκάλην ἐγχειρίζεται τῷ Βουτουμίτῃ διαλαμβάνοντα, ὅπως καὶ πλοῖα δοίη τούτοις ὁπόσων ἐν χρείᾳ γένοιντο. ἅμα δὲ παρεκελεύετο τούτῳ καὶ χρήματα πολλὰ καὶ παντοδαπὰ καὶ ἀπὸ πάσης ἰδέας καὶ νομίσματος παντοδαπῶν ποιοτήτων εἰς τὰς πρὸς τοὺς Κόμητας δόσεις. Ἐπέσκηψε δὲ τοῖς ἤδη ῥηθεῖσι, καὶ μᾶλλον Μανουὴλ τῷ Βουτουμίτῃ, ὡς ἂν τὰ μὲν χρήματα ἀναλαβόμενοι ἀπὸ τοῦ Φιλοκάλη, εἰς Τρίπολιν προσορμίσωσι τὰς ἰδίας ναῦς, καὶ θεασάμενοι Πελκτράνον Κόμητα τὸν υἱὸν τοῦ Σαγγέλη, περὶ οὗ ἐν πολλοῖς ὁ λόγος ἐμνήσθη, ἀναμιμνή-D σκωσι τῆς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ πίστεως, ἣν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἐτήρησεν. ἅμα δὲ καὶ τὰς βασιλείας ἐγχειρίσωσιν αὐτῷ γραφὰς καὶ ἐξείπωσι πρὸς αὐτὸν ὡς οὐ χρή σε δεύτερον τοῦ ἰδίου πατρὸς ὀφθῆναι, ἀλλ' ὁμοίως καὶ αὐτὸν τὴν πρὸς ἡμᾶς διατηρῆσαι πίστιν. ἐμὲ δὲ ἴσθι καταλαμβάνειν ἤδη τὴν Ἀντιόχειαν ἑαυτὸν ἐκδικήσοντα εἰς τὸν μήτε εἰς Θεὸν, μήτε εἰς ἐμὲ τοὺς φρικτοὺς ἐκείνους τηρήσαντα ὅρκους. Σὺ δὲ πρὸς τῷ μηδαμῶς αὐτῷ ἐπαρῆξαι σπούδασον καὶ τοὺς Κόμητας πρὸς τὴν ἡμετέραν πίστιν ἐφελκύσασθαι, ὡς μὴ δι' οἱουδήτινος τρόπου ἀντιλήψεσθαι τοῦ Ταγγρέ. Καταλαμβάνουσι τοιγαροῦν τὴν E Κύπρον, καὶ ἀναλαβόμενοι ἐκεῖσε τὰ χρήματα, καὶ ὁπόσας ἤθελον νῆας, εὐθὺ Τριπόλεως πλέουσι. Προσορμίσαντες δὲ εἰς τὸν αὐτῆς λιμένα τὰς ναῦς, καὶ τῶν νηῶν ἐπιβεβηκότες ἐντυγχάνουσι τῷ Πλεκτράνῳ, καὶ ἀπεστομάτισαν ὁπόσα πρὸς τοῦ Βασιλέως παρηγγέλθησαν. Ὡς δὲ τοῦτον ἐπιρρεπῆ τι καὶ ἕτοιμον πρὸς πᾶν θέλημα τοῦ Αὐτοκράτορος ἑώρων, καὶ θάνατον ὑπὲρ αὐτοῦ προθύμως ἑλέσθαι, εἰ καὶ

πάντου δουλεύσειν ἐπαγγελλόμενον, καὶ μὴν καὶ εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ ἐληλυθέναι, ἐπειδὰν ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Ἀντιόχου ἀφίκηται, μετὰ τῆς αὐτοῦ γνώμης ἅπερ ἐπεφέροντο χρήματα εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Τριπόλεως ἐναπέθεντο, κατὰ τὰς τοῦ Αὐτοκράτορος ὑποθήκας. Ἐδεδίει γὰρ μὴ ἐπιφερομένους αὐτοὺς τὰ χρήματα οἱ Κόμητες ἀγνοοῦντες, αὐτὰ μὲν ἀναλάβωνται, τοὺς δὲ κενοὺς ἀποπέμψαιεν, τοῖς δὲ χρήμασιν ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ τοῦ Ταγκρὲ χρήσαιντο. Δέον οὖν ἐλογίσαντο κενοὺς ἀπελθόντας πρότερον τὴν αὐτῶν ἐκπειρᾶσαι γνώμην, ἀπαγγείλαντας ἅμα καὶ ὅσα παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος ἐμηνύθη αὐτοῖς, καὶ τὴν τῶν χρημάτων δόσιν ὑποσχέσθαι, καὶ ὅρκον ἐξ αὐτῶν ἀπαιτῆσαι, εἴ που τέως τοῖς τοῦ Αὐτοκράτορος θελήμασιν ὑπεῖξαι βούλοιντο, καὶ εἶθ' οὕτω τὰ χρήματα αὐτοῖς ἐγχειρίσαι. Οἱ μὲν οὖν ἀμφὶ τὸν Βουτουμίτην ταῦτα εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Τριπόλεως ἐναπέθεντο, καθάπερ εἴρηται, ὁ δὲ Βαλδουῖνος μεμαθηκὼς περὶ τῆς τουτωνὶ τῶν πρέσβεων εἰς Τρίπολιν ἀφίξεως, τηνικαῦτα Σιμωνοῦτον τὸν ἴδιον ἐξάδελφον ἐρέσει χρημάτων, προαρπάζων τὴν τούτων ἔλευσιν, πέπομφε μετακαλούμενος αὐτούς. Οἱ δὲ τὰ χρήματα αὐτοῦ που καταλιπόντες μετὰ τῆς τοῦ Πλεκτράνου γνώμης, εἵποντο τῷ ἀποσταλέντι ἐξ Ἱεροσολύμων Σιμωνούτῳ, καὶ καταλαμβάνουσι τὸν Βαλδουῖνον πολιορκοῦντα τὴν Τύρον. Ὁ δὲ ἀσμένως αὐτοὺς ὑποδεξάμενος καὶ παντοίας φιλοφροσύνης ἀξιώσας, ἐπεὶ κατὰ τὴν ἀπόκρεω τοῦτον κατέλαβον, κατεῖχεν αὐτοὺς δι' ὅλης τῆς τεσσαρακοστῆς πολιορκῶν τὴν Τύρον, ὡς εἴρηται. Ἐπεφρούρητο δὲ ἡ πόλις καὶ ἄλλοις μὲν ἀρραγέσι τείχεσι, καὶ δὴ καὶ τρισὶ προτειχίσμασι κύκλῳ ταύτην περιλαμβάνουσιν. Ὁ γὰρ ἐξώτατος κύκλος περιεῖχε τὸν δεύτερον, οὗτος δὲ τὸν ἐνδοτάτω καὶ τρίτον, καὶ ἦσαν καθάπερ τινὲς κύκλοι ἀλλήλους περιλαμβάνοντες, καὶ περιζωννῦντες τὴν πόλιν. Ἀλλ' ὅ γε Βαλδουῖνος ἔγνω πρότερον τὰ προτειχίσματα ταῦτα καταβαλεῖν, εἶθ' οὕτω τὴν πόλιν ἑλεῖν· οἷα γάρ τινα θωράκια τῆς Τύρου προβεβλημένα, τὴν πολιορκίαν ἀπεῖργον. Ὁ δὲ διά τινων μηχανημάτων πορθητικῶν τήν τε πρώτην καὶ δευτέραν ζώνην καθεῖλε, καὶ τῆς τρίτης ἀπεπειρᾶτο, καὶ δὴ τὰς ἐπάλξεις αὐτῆς καθελεῖν εἰς τὸ ἐφεξῆς ἐρραθύμηκεν· εἷλε γὰρ ἂν καὶ ταύτην ὑπὲρ ἐπίστασιν. ἀλλὰ διά τινων κλιμάκων οἰόμενος μετὰ ταῦτα ἐπιβῆναι τῆς πόλεως, καὶ ὡς ἤδη ταύτην ἔχων εἰς χεῖρας πρὸς τὴν πολιορκίαν ἐνύσταξεν, ὅπερ τοῖς Σαρακηνοῖς σωτηρίαν προὐξένησε. Καὶ ὁ μὲν τῆς νίκης τυγχάνων ἐγγύθεν, ἐξεκρούσθη παραπολύ, αὐτοὶ δὲ ἀρ-

A perium paratum; mortem quinetiam in ejus obſequio, ſi ita ſit opus, certum oppetere: affirmantem inſuper ſeſe ſtatim atque Imperatorem audierit Antiochiam verſus promoviſſe haud dubie ad ipſum venerandi cauſa profecturum. Ex his non temere arbitrati fidiſſimum hunc firmiſſimumque Imperatoris eſſe amicum, ex ejus conſenſu ac conſilio ipſius pecunias quas afferebant plurimas cuſtodiendas in arce Tripolis deponunt. Id ita ipſis ut facerent pro cætera ſua providentia mandaverat Auguſtus. Verebatur enim, ne ſi, quod vix caveri poterat quin accideret, ſuboleret Comitibus Gallis pecunia quam Legati ferrent, ea ipſis erepta ſeſe ac Tancredum armarent, vacuos eos irriſoſque dimitterent. Quare ſtatuit ſatius
B eſſe tentamenta prima conventionis cum Gente aſtuta & ad ſpem lucri aſpera, fieri a vacuis Tractatoribus quorum verba ſolum audire, non etiam ſpolia concupiſcere aut deprædari Galli poſſent. Spes tantum illorum ſuſpendi ac proritari juſſit liberali oſtentatione præmiorum ingentium, ſi jurare ac præſtare fidum obſequium utilemque operam Auguſto vellent; ſed repræſentandorum tunc tantum, cum ea ipſi officiis exhibitis aut promiſſæ in futurum fidei pignoribus idoneis offerendis meruiſſent. Quam ea prudenter ſic diſpoſuerit Auguſtus res ipſa declaravit. Percuſſit Balduinum procul fama Legatorum ab Imperatore adventantium cum immenſa vi pecuniæ: & videlicet movit homini ſalivam afflatus lucri odor. Igitur extemplo mittit
C eis obviam uſque Tripolim (nam eo perveniſſe jam audierat) Simonem patruelem ſuum qui eos ad ſe prolixe invitatos etiam officioſe deduceret. Uſi ſunt humanitate Gallica libenter noſtri; & pecuniis, ut dictum eſt in arce Tripolitana ſub Bertrani fidem in id ipſum ac curam ſpondentis, cuſtodia depoſitis, cum Simone Jeroſolymis miſſo proficiſcuntur ad Balduinum quem obſidentem Tyrum offenderunt. Excepit ille hoſpites humaniſſime ac cum circa carniſprivium veniſſent tota eos apud ſe quadrageſima in caſtris apud Tyrum ſuis tenuit, nulla non honoris ipſos ac benevolentiæ ſignificatione deliniens. De Tyro & hac ejus oppugnatione Gallica dicere hic obiter locus admonet. Erat ea civitas cum aliis prote-
D cta ſoliditatis invictæ mœnibus, tum circumductu munita murorum trium ſeſe includentium; ita ut maximus ambitus contractiorem ſecundum; hic breviſſimum atque intimum amplecteretur tertium: omnes ſimul velut loricæ adverſus externam vim objectæ firmiſſimæ oppugnationem fruſtrarentur. Prævaluit tamen impetus Gallicus: & machinis quibuſdam muralibus Balduinus uſus primum alterumque circuitum plane diruit. Ad tertium promota vis pinnas jam ejus & ſuperiora corruperat; cum ecce intervenit fatalis cœptis ingentibus ex ſucceſſuum felicitate ſecura negligentia, qua in tranſverſum actus pene victor, cum inſtare perculſis, & con-
E cuſſis ac nutantibus toto pondere incumbere par foret, ſatis habuit parare ſcalas quibus ad imminutam muri altitudinem miles pertingeret: cum ſubruere funditus convulſam molem & complanare ruinis aditum undecumque facilem prævalentibus & paratis oporteret. Itaque huic ſcalarum fiduciæ indormientibus Gallis & velut certa atque in manibus poſita victoria contentionem oppugnandi remittentibus, Saraceni oblata ſibi præter ſpem occaſione ſalutis adeo ſtrenue adeo feliciter ſunt uſi, ut qui arce obſeſſa jamjamque potituri videbantur, ſubmoverentur ab ſpe iſta longius; qui vero haud dubie circumventi præda victori hoſti certa & parata ſervabantur, mirabiliter e laqueis evolarent quibus plane conſtricti præpeditique teneri

Pecuniæ apud eum deponuntur.

Simon a Balduino Rege obviam Legatis Auguſti mittitur.

Edit. Pariſ. pag. 426.

Eos ducit ad Balduinum obſidentem Tyrum.

De obſidione Tyri.

Galli duos ejus circuitus expugnant.

Ad tertium negligentia ſua corrumpitur.

putabantur. Res in hunc modum contigit. Obſervata Saraceni remiſſione Balduini quo eum ſopiniorem etiam facerent, tractationem cum eo pacis inſtituunt miſſis Legatis; nihil aliud mendaci poſtulatione gratiæ niſi ſpatium ultioni apparandæ furari cupientes. Male quippe feriantibus circum Gallis & ſimulatæ compoſitionis leges otioſe diſceptantibus dolos intus Barbari machinabantur, quorum ubi per ſecuritatem Gallicam in rem conferendorum ſe tempus nactos aptum arbitrati ſunt, una repente nocte multas amphoras fictiles liquente plenas pice in machinas imminentes urbi jaciunt, quibus amphoris jactu ipſo, quod neceſſe erat, atque alliſu diſſilientibus in teſtas, ligna machinarum ſcilicet abunde perungebantur liquore pingui. jam materiæ ſic ad incendium paratæ faces ardentes e propinquo jaculati admovent plurimas. tum alendæ conceptæ flammæ alias rurſus amphoras naphthæ intus magnam vim ferentes ſimiliter ingerunt. His ita per noctem diſpoſitis ecce oriente die ignis ſimul ingens cooritur flammis e teſtudinibus ligneis in luculentarum undique turrium admotam nubibus altitudinem ſurgentibus, donec operibus plane abſumptis in cineres ſubſederunt. Ea digna Gallis, ubi minime oportuit dormitantibus, ſecuritatis ſuæ merces conſtitit: adeo diſſolutis ac male vigilibus ut cogitationis eos atque apparatus iſtius hoſtilis, flamma illis late collucens & ſublime undantes fumi vortices primum indicium dederint. Capti porro a Tyriis Galli quidam milites circa machinas ſunt, omnino ſex numero quibus ad ſe perductis præſidii Præfectus cædi cervices imperat, capitaque ipſorum balliſtis in caſtra Balduini jaculatus eſt. Acceſſit is terror ad cumulum perturbationis, perculſis jam ignis ſubiti ſpectaculo: ergo his viſis capitibus velut larvarum ſpectris efferati equos pro ſe quiſque trepide inſcendunt, fruſtra omnibus locis obequitante Balduino cunctoſque paſſim voce, nutu, modis omnibus admonente officii, fugæque flagitium increpante. Surdis ea canebantur nihilo ſegnius præcipiti ſemper impetu, imo quadam volucri rapiditate, quo incumbere cœperant, prorſum ruentibus. Meta curſus trepidi arx fuit *Ace* vulgo dicta, in quam recepti fugaces ſeſe primum e terrore collegerunt. Expertus omnia Balduinus tandem melioris inops conſilii cogitur velut torrente abreptus ſequi quos ſiſtere nequibat, & in eamdem civitatem iſtam quam diximus poſt ſuos & ipſe confugere. In eo tumultu Butumites ingreſſus triremes Cyprias (duodecim omnino e Cypro ſecum duxerat) cum iis navigavit oram legens ejus viæ quæ ab Tyro verſus Ace ducit; quo appulſus Balduinum ibi convenit omniaque, otioſum nactus, quæ habebat ab Imperatore in mandatis ei coram expoſuit. addens etiam Imperatorem ad expeditionem Antiochenam egreſſum jam Seleuciam perveniſſe. Verum iſtud quidem non erat. Cæterum eam famam negotio profuturam Butumites autumans, id conturbandi (ſic enim putabat fore) Balduini cauſa, impetrandique ab eo ut ſe longæ jam apud ipſum moræ tædio languentem cito dimitteret, comminiſci voluit: quam prudenter ipſe viderit; non certe feliciter. Etenim Balduinus recens edoctus a quodam fuerat exacte quid rerum & ubi terrarum Imperator ageret. Profectum nempe in longum littus, Piraticam in eo mali facientes naves prædatorias cohibuiſſe: in-

Saraceni apud Tyrum obſeſſi tractandæ pacis ſimulatione Gallis illudunt.

Machinæ Gallorum ſubito incenſæ.

Edit. Pariſ. pag. 427.

Conſternatio eorum

& fuga,

fruſtra obſtante Balduino.

Qui cum fugacibus in arcem *Ace* dictam ſe recipit.

Butumitis mendacium ad Balduinum tractationi ejus pene noxium.

A κύων ὅπως τυγχάνοντες τῶν βρόχων ἀφήλαντο. Ὁ γὰρ μεταξὺ τῆς ἀμελείας τοῦ Βαλδουίνου χρόνος αὐτοῖς εἰς ἐπιμέλειαν γέγονεν ἀναπνεύσεως. Πανουργεύονται δέ τι καὶ τοιοῦτον· τῷ μὲν δοκεῖν πρὸς εἰρηνικὰς σπονδὰς ἀφορῶσι καὶ διαπέμπονται πρὸς αὐτὸν τὴν εἰρήνην, ταῖς δὲ ἀληθείαις ἐν ᾧ τὰ τῆς εἰρήνης ἐπραγματεύοντο εἰς ἄμυναν ηὐτρεπίζοντο. ἐκεῖνον μὲν μετέωρον ταῖς ἐλπίσι ποιοῦντες, αὐτοὶ δὲ μηχανάς τινας συρράπτοντες κατ' αὐτοῦ. Ἑωρακότες γὰρ ἀσχολίαν πολλὴν τοῦ πολέμου, καὶ ἀναπεπτωκότας τοὺς ἔξωθεν στρατιώτας, ἐν νυκτὶ μιᾷ πολλοὺς ἀμφορεῖς ὀστρακίνους ἐμπλήσαντες ὑγρᾶς πίσσης ῥίπτουσι κατὰ τῶν ἐφισταμένων τῇ πόλει B μηχανημάτων, ὧν ἐξ ἀνάγκης καταθραυσθέντων περιεκέχυτο τοιοῦτον ὑγρὸν τοῖς ξύλοις, οἷς ἐπερρίπτουν δᾷδας ἡμμένας. εἶτ' αὖθις ἑτέρους ἀμφορεῖς, φέροντας ἔνδον πολλὴν τὴν νάφθαν, ἣ ἐπιδραξαμένη τοῦ πυρὸς, εὐθύς τε εἰς αἰθέριον μετέβαλε φλόγα, καὶ τὰς μηχανὰς αὐτῶν ἀπετέφρωσεν. Ἅμα τῷ ἡμέρα διέλαμπε καὶ τὸ πῦρ συνεξέλαμπεν ἀπὸ τῶν ξυλίνων χελωνῶν εἰς αἰθέρα πυργούμενον. Καὶ οἱ μὲν περὶ τὸν Βαλδουῖνον τῆς ῥᾳθυμίας εἶχον ἐπίχειρα οἷς ἠμέλουν μεταμελούμενοι. Ὁ γὰρ καπνὸς αὐτοὺς καὶ πῦρ, τὸ γεγονὸς ἀνεδίδασκεν. ἑάλωσαν δὲ καί τινες τῶν περὶ τὰς χελώνας ὄντων ἓξ στρατιῶται τὸν ἀριθμὸν, οὓς ὁ C Τύριος ἐκεῖνος θεασάμενος ἀρχηγὸς, καὶ τὰς κεφαλὰς ἀποκόψας, διὰ πετροβόλων ὀργάνων τῷ στρατεύματι τοῦ Βαλδουίνου ἀποσφενδονίσει. Ταῦτα θεασάμενοι τὸ στράτευμα πᾶν καὶ τὸ πῦρ καὶ τὰς κεφαλὰς, μετ' ἐκπλήξεως ἔφευγον τοῖς ἵπποις ἐποχηθέντες, ὥσπερ ὑπὸ τῶν κεφαλῶν ἐκείνων ἐκδειματούμενοι, καί τοι τοῦ Βαλδουίνου πανταχόθεν ἐξιππαζομένου καὶ ἀνακαλουμένου τοὺς φεύγοντας καὶ παντοίως παραθαρρύνοντος. Ἀλλὰ γὰρ ᾖδε παρὰ κωφοῖς. Ἐκεῖνοι γὰρ καθάπαξ ἐκδεδωκότες ἑαυτοὺς εἰς φυγὴν, ἀκατασχέτως εἴχοντο τοῦ δρόμου, καὶ πτηνοῦ παντὸς ἐφαίνοντο ταχινώτεροι, καὶ τέλος τοῦ δρόμου τοῦτο τὸ φρούριον Ἀκε ἐγχωρίως καλούμενον. Ἐκεῖνο γὰρ D ἐγεγόνει τοῖς δειλοῖς ἐκείνοις δρομοῦσι κρησφύγετον. Ἀπειπάμενος δ' οὖν καὶ ὁ Βαλδουῖνος καὶ τοῖς ὅλοις ἐξαπορήσας, καὶ ἄκων τοῖς φεύγουσιν εἵπετο, καὶ πρὸς τὴν εἰρημένην πόλιν καὶ αὐτὸς ἀποδιδράσκει. Ὁ δέ γε Βουτουμίτης εἰσελθὼν εἰς τὰς Κυπρίους τριήρεις, δυοκαίδεκα δὲ ἦσαν αἱ πᾶσαι, καὶ παραπλέων τὰς ἀκτὰς τὰς πρὸς τὸ Ἀκε φερούσας, κεῖθι τὸν Βαλδουῖνον καταλαμβάνει, καὶ ἅπαντα τὰ βασιλικὰ ἀπήγγειλεν, ὁπόσα ὁ Αὐτοκράτωρ πρὸς αὐτὸν παραγγεῖλαι παρεκελεύσατο. προσεπιβαλὼν δὲ τοῖς λόγοις καὶ τὸν Βασιλέα μέχρι Σελευκείας ἐφθακέναι ἔλεγε. τὸ δὲ ἄρα ἀληθὲς μὲν οὐκ ἦν, ἀλλά τις E οἰκονομία, ἵν' οὕτω καταπλήξῃ τὸν βάρβαρον, καὶ ταχὺ ἀπολύσῃ ἐκεῖθεν αὐτόν. Ἀλλὰ τὸ δρᾶμα τὸν Βαλδουῖνον οὐκ ἔλαθεν, καὶ πολλὰ τοῦτον ὡς ψευσάμενον κατεμέμψατο. Προῄδει γὰρ παρά τινος τὰ κατὰ τὸν Αὐτοκράτορα μεμαθηκέναι, ὡς εἰς τὸν μακρὸν ἐξεληλύθει αἰγιαλὸν, ὡς τὰς ληϊζομένας παρὰ τὴν θάλασσαν κατέσχε λῃστρικὰς ναῦς, ὡς νοσήσας ἐκεῖθεν ὑπεχώρησε, καθάγε δὴ σαφέστερον ὁ λό-

γος κατόπιν δηλώσει. Ταῦτα ὁ Βαλδουῖνος τοῦ Βουτουμίτη ἀντικρυς καὶ ὡς ψευσάμενον ὑπὸ μέμψιν ἀγαγὼν, ἔφη· Μετ' ἐμοῦ χρὴ μέχρι τοῦ ἁγίου Τάφου ἐληλυθέναι, κἀκεῖθεν τὰ ἡμῖν συνδόξαντα μετὰ πρέσβεων ἐμῶν δηλωθήσεται τῷ Αὐτοκράτορι. Ἅμα γοῦν τὴν ἁγίαν πόλιν κατέλαβεν, ἀπῄτει ἐξ αὐτῶν, τὰ παρὰ τοῦ Βασιλέως ἀποσταλέντα οἱ χρήματα. Ὁ δὲ Βουτουμίτης, εἴπερ βοηθήσειν κατὰ τοῦ Ταγγρὲ τῷ Αὐτοκράτορι αὐτοὶ ἐπαγγέλλεσθε, τὸν ὅρκον, ὃν ἐν τῷ διέρχεσθαι πρὸς αὐτὸν ἐποιήσατε, φυλάττοντες, καὶ τὰ πρὸς ὑμᾶς ἀποσταλέντα τηνικαῦτα λήψεσθε χρήματα. Ὁ δὲ τὰ μὲν χρήματα λαβεῖν ἤθελε, βοηθεῖν δὲ μὴ τῷ Βασιλεῖ προθυμούμενος, ἀλλὰ τῷ Ταγγρὲ, καὶ μὴ λαμβάνων τὰ χρήματα ἐλυπεῖτο. Τοιοῦτον γὰρ τὸ βάρβαρον ἅπαν ἦθος, πρὸς μὲν τὰς δωρεὰς κέχηνε καὶ τὰ χρήματα, πράττειν δὲ ὑπὲρ ὧν τὰ χρήματα δίδοται ἥκιστα βούλεται. γραφὰς οὖν ψιλὰς ἐγχειρίσας αὐτοῖς ἀπέλυσεν. Ἐντετυχηκότες δὲ οἱ πρέσβεις καὶ τῷ Κόμητι Ἰατζουλίνῳ κατὰ τὴν ἀναστάσιμον τοῦ Σωτῆρος ἡμέραν εἰς προσκύνησιν τοῦ ἁγίου Τάφου ἐληλυθότι, καὶ αὐτῷ τὰ εἰκότα ὁμιλήσαντες, ἐπεὶ σύμφωνον τῷ Βαλδουΐνῳ καὶ αὐτὸν εὗρον, ἄπρακτοι ἐκεῖθεν ὑποχωρήσαντες, καὶ μὴ ἐν τοῖς ζῶσι τὸν Πλεκτράνον ἐντυχόντες, ἐπεζήτουν τὰ κατατεθέντα παρ' αὐτῶν εἰς τὴν ἐπισκοπὴν χρήματα. Ὁ δὲ υἱὸς ἐκείνου, καὶ ὁ Τριπόλεως Ἐπίσκοπος ἀνεβάλλοντο πως τὴν τῶν χρημάτων παροχήν. Οἱ δὲ μετ' ἀπειλῆς αὐτοῖς ἔλεγον, εἰ μὴ τὰ χρήματα ἡμῖν ἀποδοίητε, οὐκ ἐστὲ ἀληθεῖς δοῦλοι τοῦ Βασιλέως, οὔτε τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν φαίνεσθε ἔχοντες, καθὼς ὅ, τε Πλεκτράνος, καὶ ὁ τούτου πατὴρ Σαγγίλης. λοιπὸν οὐδὲ τὴν ἀπὸ Κύπρου δαψιλῆ τῶν χρειωδῶν ἄρδευσιν τοῦ λοιποῦ ἕξετε, οὔτε μὴν ἐπαρήγοντα ὑμῖν τὸν Δοῦκα Κύπρου, κἀντεῦθεν λιμοῦ παρανάλωμα γενήσεσθε. Ὡς δὲ πάντα κάλων κινοῦντες, πῇ μὲν διὰ μειλιχίων λόγων, πῇ δὲ δι' ἀπειλῶν πειρώμενοι τὰ χρήματα ἀναλαβέσθαι οὐκ ἔπειθον, δεῖν ἐλογίσαντο τὸν υἱὸν τοῦ Πλεκτράνου εἰς σῶαν πίστιν ὁρκίσαι τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ οὕτω τὴν πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ ἀποσταλεῖσαν μόνην ἐπιδοῦναι αὐτῷ δωρεὰν ἀπό τε χαράγματος χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ πέπλων παντοίων. Ὁ δὲ λαβὼν ταῦτα, εἰς σῶαν πίστιν ὀμώμοκε τοῦ Αὐτοκράτορος. τὰ δέ γε λοιπὰ χρήματα ἀποκομίσαντες πρὸς τὸν Εὐμάθιον δι' αὐτῶν ἐξωνήσαντο ἵππους τῶν εὐγενῶν, ἀπό τε Δαμασκοῦ καὶ Ἐδέσσης καὶ αὐτῆς Ἀρραβίας. Ἐκεῖθεν δὲ τότε τὸ Συριακὸν πέλαγος καὶ τὸν Παμφύλιον παραμείψαντες κόλπον τὸν πλοῦν παρῃτήσαντο, καὶ τὴν ἤπειρον ἀσφαλεστέραν τῆς θαλάσσης ἡγησάμενοι, πρὸς τὴν Χερρόνησον ἀφορῶσι τὸν Αὐτοκράτορα ἔχουσαν, καὶ τὸν Ἑλλήσποντον διαβεβηκότες τὸν Βασι-

deque morbo coactum receſſiſſe ut poſtea dicemus. Veris ergo præoccupatus Balduinus nunciis, commenta Butumite facile coarguit, iratuſque in fraude deprehenſo *Volo*, inquit, *te venire mecum uſque ad ſanctum Sepulcrum. Eo cum pervenero, miſſis illinc ad Imperatorem Legatis meis quid viſum nobis fuerit exponam.* Fecit ut dixerat. Simul enim ſanctam urbem tenuit, Legatos accerſit noſtros & quas afferrent ab Imperatore ſibi pecunias reddi petiit. Hic Butumites, prius oportere dixit, ut juxta pacta conventa jurejurando firmata, fidem Imperatori præſtarent, ut cum eo expeditionem Antiochenam mox ſuſcepturo adverſus Tancredum conſpirarent ſerio: tum ſane ipſos miſſas pecunias merito ſumpturos. At Balduinus æquum putabat Imperatoris quidem pecunias ſe capere; Tancredi vero partes ſequi: ferebatque permoleſte ac quaſi accepta injuria querebatur quod extemplo non numerarentur nummi. Naturarum hæc Gentiumque eſt Barbararum indoles, quæſtui ſemper donisque ac pretio inhiant: ea vero præſtare ob quæ promiſſæ pecuniæ fuerant minime volunt. Ad extremum ut impetrare Balduinus aliud non potuit, Imperatori Legatos qui ab ipſo venerant cum litteris perfunctorie ſcriptis remittit. Noſtri vero præterea Jeroſolymis Imperatoris verbis ac nomine egerunt cum Comite Jatzulino qui ad diem Reſurrectionis Domini adorandi cauſa in ſanctum Sepulcrum venerat. verum ut & hunc quoque Balduino per omnia concordem experti ſunt, tandem nulla earum re perfecta quarum cauſa iter ſuſceperant, inde receſſere: Bertranoque non jam in vivis reperto, quas in Epiſcopali apud Tripolin Palatio pecunias, uti diximus, depoſuerant, recipere volebant. Sed Bertrani filius & Tripolitanus Epiſcopus depoſitum repræſentare cunctabantur. inſtantibus contra noſtris, & denunciantibus, niſi pecunias reſtituerent, officio defuturos jurati Auguſto obſequii; & pudendam infidelitatis in ſe maculam ſuſcepturos, ſi ab avi Sangelis & Bertrani patris exemplis tam recenti memoria in laude omnium vigentibus, tam fœde ſe degenerem illius nepos, hujus filius probaret, vituperatione uſque ad conſultorum curatorumve ipſius dedecus proceſſuram. Imo præterquam inhoneſtam, etiam rem ſibi noxiam facturos ipſos. Cum enim, qua in vicinia Cypri erant, carere iſtius inſulæ commercio ſubſidiiſque ſine ſua pernicie non poſſent, certum haberent fore, niſi actutum pecunias redderent, ut nulla deinceps ab Cypro inſula copia annonæ, nullis Ducis ejus auxiliis juvarentur. unde ipſos neceſſe eſſet fame perire. Durę adhæc omnia Gallorum erant aures. Igitur noſtri, ubi moto, quod aiunt fune omni, blanditiiſque non minus fruſtra quam minas experti, perſuadere nequivere Bertrani filio curatoribuſve aut conſiliariis ipſius, ut repræſentare rem creditam vellent, tandem eo deſcenderunt, ut partem depoſitæ pecuniæ magnam Bertrano ab Imperatore deſtinatam ſibi ucique ſervaret Bertrani filius, modo eam præſtando ſolemni fidelitatis juramento, promereri ab Imperatore gratiam occuparet. Sic prolatum Imperialis gazæ depoſitum eſt. ex eo ſegregata tum moneta ſignata ex auro atque argento, tum vela veſteſque pretioſæ omnis generis, quas Bertrano proprie Auguſti deſignatione conſtabat attributas: Eæ illius filio relictæ. verum hic eodem tempore legitima rite formula ſolemne fidelitatis juramentum in Auguſti nomen dedit. Cæteras opes apud Tripolim depoſitas tollentes Legati & ad Eumathium in Cyprum deferentes, equos iis generoſos ab Damaſco & Edeſſa ipſaque Arabia mercati ſunt. Hinc Syriacum pelagus & Pamphylium ſinum emenſi, navigatione ulteriori ut ſuſpecta declinata, tutiori terreſtri itinere in Cherſoneſum tendunt ubi didicerant Imperatorem eſſe, ac Helleſponto tranſito

Balduini reſponſum pecuniam repræſentari poſtulantis.

Edit. Pariſ. pag. 428.

Legati re infecta remiſſi.

Difficultas recipiendæ ab Tripoli pecuniæ depoſitæ,

Pars pecuniæ Bertrani filio relicta.

pag. 429.

Terreſtri via pecuniæ reportantur. Auguſtus in Cherſoneſo.

ipſum adeunt. Cauſa prodeundi Auguſto ex urbe regia ſuerat periculum undique ingens Romanæ rei. Siquidem certis ab Occidente nunciis ferebatur Piſanos ac Genuenſes cæteroſque Principes Italiæ ſumma ope claſſes parare validas quibus regiones omnes limitis occidui maritimas piraticis incurſionibus & exſcenſionibus in totum ſubitis vaſtaturi mox eſſent. Conſtabat aliunde bellum ab Oriente inſtare barbaricum formidoloſum atque atrox; Duce Amere Saine in expeditionem jam progreſſo, ac recta movente Philadelphiam verſus & totam illam mari vicinam regionem. Hac quadam quaſi nive aut grandine crebrarum pariter & vehementium curarum, excuſſus utique Imperator quiete domus Auguſtæ, eo accurrendum putavit, unde adverſus utramque vim unus occurreret quam fieri poſſet optime. Ei rei delecta Cherſoneſus in quam ſimul ſe contulit, ſimul eodem ex locis omnibus terreſtres juxta navaleſque copias coegit. Ex iis delectu ſegregatum idoneum exercitum per Scamandrum uſque Atrametum ipſumque Thraceſium progredi juſſit illicque ſubſiſtere. Habuit tum Philadelphia Præfectum Conſtantinum Gabram, numerumque abundantem multitudinis ad tutelam ſui. Hybrida Monaſtras, de quo nos multa ſuperius, Pergamum obtinebat & Chlierá. Aliæ his adjacentes arces, urbeſque ad mare ſitæ tractus illius reliquiæ aliis præſtantibus rei bellicæ peritia & fortitudine ducibus ſuberant. Quos aſſiduis nunciis in omnium horarum vigiliam experrectos habebat Imperator; ſubinde repetitis mandatis excitans, ad ſpeculatores fidos & acres quoquoverſum continue mittendos, quos nullus hoſtium motus progreſſuſve poſſet fallere: qui ſtatim comperta nunciarent. Sic procuratis rebus Aſiæ, ad maritima bella providentiam vertit, edito ad omnes nauticos mandato, ut Madyti & Coelarum portus occuparent, fretumque interpoſitum inconniventi cuſtodia ſervarent, percurſanteſque celocibus iſta maria, micanti aſſidue ſtrenuitate, imminerent in omnem motum atque acceſſum claſſis Franciçæ: & cum effeciſſent ſpeculandi vigilantia ne improviſi; fortitudine conſequerentur ne noxii hoſtes accederent; tam continente quam inſulis ab eorum impetu atque injuria tutandis. Obirent igitur tractus illos marium littorumque oſtentando circumferendoque paſſim, admovendo etiam quocumque opus eſſet, præſidio atque auxilio: ne Peloponneſo quidem neglecta; nam & hanc imputari a Navarchis Romanis in partem Provinciæ mandatæ, idoneamque ei tuendæ cuſtodiam impendi nominatim Imperator caverat. Quoniam autem in iis partibus diutius morari conſtituerat, excitari Auguſtus juſſit apto ad id delecto loco ſubitarias domunculas, tectis extemporaneis opertas, ſub quibus hyemem tranſegit. Ut autem e Longobardia cæteriſque locis ac partibus parata Latina claſſis ſolvit in nos infeſta, primum illud omnium ejus ductor putavit faciendum ut miſſis quinque biremibus & quam proxime admovere ſe juſſis Romanis terris ac portubus, captivos ad ſe duci juberet e Græcis aliquos, quorum indicio quid Imperator rerum gereret, ubi locorum, quo ſtatu eſſet edoceretur. Abydum jam pene pervenerant exploratoriæ naves quando incurrentibus noſtris contigit e quinque unicam dumtaxat ad eum qui miſerat recurrere reliquis captis & detentis cum remigio ac vectoribus omnibus. Didicerunt hujus reditu biremis Duces Latinarum claſſium munitos ab Imperatore copiis egregiis portuus omnes; terras etiam ac continentem firmis præſidiis in tuto poſitas. ipſum quo cunctis ex opportuno loco proſpiceret, cunctis animos adderet ad Cherrhoneſum hybernis ædificatis hyemare cum exercitu. His Galli auditis, ſatis ſibi conſcii haudquaquam ipſis adeſſe vires tantas quantæ ad perrumpendas tot iſtas ab Imperatore objectas præſidiorum

Cur eo progreſſus.

Ejus apparatus contra hoſtes.

Duces periti & fidi ſpeculatores adhibiti adverſus terreſtrium motum.

Maritimi hoſtes validis claſſibus ſubmoti.

Edit. Pariſ. pag. 430.

Hiemem Auguſtus in caſis ſubitariis degit.

Quatuor Latinæ naves Græcis captæ.

A λία καταλαμβάνουσιν. Ἐπεὶ γὰρ ἀλλεπάλληλοι τούτῳ αἱ φροντίδες νιφετοῦ δίκην ἐπήρχοντο, ἀπὸ μὲν τῆς θαλάσσης διὰ στόλου ἐντρεπιζομένου τῶν ἡγεμόνων Πίσσης τε καὶ Γενύας καὶ Λογγιβαρδίας τὰ παρὰ θάλατταν ἅπαντα δῃώσασθαι, κἀκ τῆς ἠπείρου αὖθις ἐξ ἑῴας τοῦ Ἀμηρσαισὰν καταλαμβάνοντος ἤδη κατὰ τῆς Φιλαδελφείας καὶ τῶν παραλίων μερῶν, δεῖν καὶ αὐτὸς ἐξεληλυθέναι τῆς βασιλευούσης ἔγνω, κἀκεῖθεν παραγενέσθαι οὗ δυνατὸν καὶ κατ᾽ ἄμφω τὰ μέρη μάχεσθαι. Καταλαμβάνει τοίνυν τὴν Χερρόνησον, εἶτα ἁπανταχόθεν μετακαλεσάμενος τὰς δυνάμεις, ἀπό τε ξηρᾶς καὶ θαλάττης, καὶ ἀποδιελὼν ἱκανὸν στράτευμα διὰ τοῦ Σκαμάνδρου μέχρις Ἀτραμυτίου καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ Θρᾳκησίου κατατίθησιν. Εἶχε μὲν οὖν τηνικαῦτα στρατηγὸν ἡ Φιλαδέλφεια Κωνσταντῖνον τὸν Γα- B βρᾶν, καὶ λαὸν ἀποχρῶντα πρὸς τὴν ταύτης φρουράν. τὸν δὲ μιξοβάρβαρον Μοναστρᾶν, ὑπὲρ οὗ ἐν πολλοῖς ὁ λόγος ἐμέμνητο, ἡ Πέργαμος καὶ τὰ Χλιαρὰ, καὶ τὰ τούτοις παρακείμενα πολίχνια, καὶ αἱ παρὰ θάλατταν ἕτεραι πόλεις. ἄλλους πείρᾳ στρατηγικῇ καὶ τόλμῃ διαφέροντας, πολλὴν δὲ τὴν πρὸς αὐτοὺς παραγγελίαν ὁ Αὐτοκράτωρ ἐποιήσατο ἐγρηγορέναι διαπαντὸς, καὶ σκοποὺς πανταχόθεν ἐκπέμπειν τοὺς τὰς τῶν βαρβάρων ἐπιτηροῦντας διεκδρομὰς καὶ ἀπαγγέλλοντας αὐτοῖς καθ᾽ ὥραν. Οὕτω μὲν οὖν τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν ἀσφαλισάμενος πρὸς τοὺς θαλαττίους ἐπειδὴ πολέμους τοῖς ναυτικοῖς ἐντειλάμενος τοὺς μὲν τοῖς λιμέσι Μαδύτου καὶ Κοίλων προσορμίσαι, καὶ τὸν ἀναμεταξὺ πορθμὸν C ἀνυστάκτως φυλάττειν, ἐκδρομάς τινας ποιουμένους διὰ δρομάδων κούφων νηῶν, καὶ τὰς τῆς θαλάττης κελεύθους ἀνυστάκτως ἐπιτηρεῖν, τὸν Φραγγικὸν ἀπεκδεχομένους στόλον· τοὺς δὲ τὰς νήσους παραπλέοντας φρουρεῖν, μηδὲ τὰ κατὰ τὴν Πελοπόννησον παριδόντας, ἀλλὰ καὶ ταύτης ἀποχρῶσαν ποιεῖσθαι φυλακήν. Ἐπεὶ δὲ βραδύνειν ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν ἐβούλετο ἐν ἐπικαίρῳ τόπῳ χτίσας οἰκήματά τινα, αὐτοῦ που τὴν παραχειμασίαν ἐποιεῖτο. Ὡς δὲ ὁ ἀπὸ Λογγιβαρδίας ἐντρεπισθεὶς στόλος καὶ τῶν λοιπῶν μερῶν, λύσας τὰ πρυμνήσια τὸν ἀπόπλουν ἐπεποίητο, ἀποδιελόμενος ὁ τούτων ἀρχηγὸς πέντε διήρεις, ἀπέστειλεν ἐφ᾽ ᾧ κατασχεῖν τινας, καὶ τὰ παρὰ τοῦ Βασι- D λέως καταμαθεῖν. Ὡς δὲ τὴν Ἄβυδον κατέλαβον ἤδη, μίαν τούτων πρὸς τὸν πέμψαντα συνέβη ἐπανιέναι τῶν λοιπῶν κατασχεθεισῶν σὺν αὐτοῖς ἐρέταις, δι᾽ ἧς οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἤδη ῥηθέντων στόλων τὰ κατὰ τὸν Αὐτοκράτορα μεμαθηκότες, καὶ ὅτι τά τε κατὰ τὴν θάλατταν καὶ τὴν ἤπειρον ἀκριβῶς ἐξασφαλισάμενος, κατὰ τὴν Χερρόνησον τὴν παραχειμασίαν ποιεῖται. ἐφ᾽ ᾧ πάντας παραθαρρύνειν. Ἐπεὶ πρὸς τὰ τοῦ Αὐτοκράτορος μηχανήματα οὐχ οἷοί τε ἦσαν

ἀπομάχεσθαι τοὺς οἴακας μεταχειρισάμενοι, ἄλλην ἐτράποντο. Εἷς δέ τις Κελτὸς τῶν ἀμφὶ τοὺς ἀρχηγοὺς τὴν ἰδίαν ἀφελόμενος ναῦν μονήρη ὠκυτάτην οὖσαν πρὸς τὸν Βαλδουῖνον ἄπεισι, καὶ τὴν Τύρον πολιορκοῦντα τοῦτον εὑρὼν ἅπαντα, καθὼς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, τὰ κατὰ τὸν Αὐτοκράτορα διηγήσατο, μετὰ γνώμης οἶμαι τῶν ἀρχηγῶν ἐκείνων ἀπελθὼν, καὶ ὅπως τὰς κατασκόπους δρομάδας ναῦς ὁ Ῥωμαϊκὸς φθάσας κατέσχε στόλος, καθάγει καὶ εἴρηται. Ἀλλὰ δὴ καὶ τοῦτο ἀνερυθριάσαντες ἀνωμολόγουν, ὅτιπερ οἱ ἡγεμόνες τοῦ Κελτικοῦ στόλου οὕτω παρεσκευασμένον τὸν Αὐτοκράτορα κατ' αὐτῶν ἐγνωκότες ὑποστρέψαι, βέλτιον εἶναι νομίσαντες ἀπράκτως ὑποστρέψαι, ἢ μετὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου μαχομένους ἡττηθῆναι. Ὁ μὲν οὖν Κελτὸς ἐκεῖνος ταῦτα πρὸς τὸν Βαλδουῖνον ἐξεῖπε, ὑπότρομος ὢν καὶ τὸν Ῥωμαϊκὸν ἔτι δεδιὼς στόλον. Ταῦτα μὲν οὖν τὰ κατὰ τὴν θάλατταν συμπεσόντα τοῖς Κελτοῖς. Ἀλλ' οὐδὲ κατὰ τὴν ἤπειρον ζάλης ἄνευ παρούσης οὐδὲ φροντίδων ἄτερ καθειστήκασι τῷ Αὐτοκράτορι. Μιχαὴλ γάρ τις ἐξ Ἀμάστριδος τὴν Ἀκρουνοῦ φρουρὰν, ἀποστασίαν μελετήσας κατέσχεν αὐτὴν, καὶ τὰ παρακείμενα ταύτῃ δεινῶς ἐληΐζετο. Τοῦτο μεμαθηκὼς ὁ Αὐτοκράτωρ μετὰ ἀποχρώσης δυνάμεως κατ' αὐτοῦ τὸν τοῦ Δεκανοῦ ἐξέπεμψε Γεώργιον, ὃς καὶ πολιορκήσας ἐπὶ τρισὶ μησὶ, ταύτην μὲν τὴν πόλιν κατέσχε, τὸν δὲ ἀποστάτην ἐκεῖνον πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ταχέως ἐξέπεμψε. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ τὴν μὲν τοῦ κάστρου φρουρὰν ἑτέρῳ ἀνέθετο, αὐτοῦ δὲ τὰς ὀφρῦς ἐπισπάσας, καὶ πολλὰ ἀπειλήσας, καὶ θάνατον αὐτοῦ τῷ φαινομένῳ καταψηφισάμενος, εἰς φόβον μέγαν ἐνῆκε τὸν ἄνθρωπον. Ταχὺ δὲ τὸ δέος ἔλυσε τοῦ στρατιώτου. οὔπω γὰρ ὁ ἥλιος τοῦ ὁρίζοντος κατέδυ, καὶ ὁ δεσμώτης ἐλεύθερος ἵστατο, καὶ ὁ θανάτῳ καταψηφισθεὶς μυρίων ἐτετυχήκει δωρεῶν. Τοιοῦτος ὁ ἐμὸς πατὴρ Βασιλεὺς ἐν πᾶσιν ἐφαίνετο, κἂν πολλῆς ἐς ὕστερον τῆς ἐξ ἁπάντων ἀγνωμοσύνης ἀπήλαυσε, καθάπερ ποτὲ καὶ ὁ πρῶτος εὐεργέτης ὁ Κύριος, μάννα βρέχων ἐν ἐρήμῳ, σιτίζων ἐν ὄρεσι, καὶ ἐν θαλάττῃ ἀβρόχους διαβιβάζων. καὶ ὕστερον ἀθετούμενος καὶ ὑβριζόμενος καὶ τυπτόμενος, καὶ τέλος σταυρὸν παρὰ τῶν ἀνόμων κατακρινόμενος. Ἀλλ' ἐνταῦθα γινομένης προεκπηδᾷ μου τοῦ λόγου τὸ δάκρυον, καὶ σφύζω περὶ τούτων ἐρεῖν, καὶ ποιήσασθαι τὸν ἀγνωμόνων κατάλογον, ἀλλὰ τὴν γλῶτταν ἐπέχω καὶ τὴν καρδίαν σφαδάζουσαν. καὶ τοῦτο δὴ πρὸς ἐμαυτὴν ἐπιλέγω συνεχῶς τὸ τοῦ Ποιητοῦ. Τέτλαθι κραδίη καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης. Ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα μὲν τὰ κατὰ τὸν ἀγνώμονα στρατιώτην ἐκεῖνον. τῶν δέ γε ἀπὸ τοῦ Χοροσὰν παρὰ τοῦ Σαισᾶν Συλτάνου πεμφθέντων, οἱ μὲν,

fortium & cautiſſimorum conſiliorum præmunitiones ac velut invictas moles, verſis repente clavis alio curſum intenderunt. Tunc Gallorum unus quidam ex iis qui tum forte circa Duces fuere quando hæc ad ipſos de Imperatore delata ſunt, navem propriam monerem velociſſimam momento conſcenſam raptimque a claſſe diviſam in curſum expedit, & quam celerrime Balduinum adit tunc oppugnantem Tyrum. Eique exponit, juſſu opinor Latinorum Ducum, quo loco apud ipſos quo apud Imperatorem res eſſent. ut dromades ipſorum exploratoriæ a Romanis captæ. ut acribus excubiis invictis præſidiis præmunitiſſima apud hoſtes ſint omnia. Denique illud libere ac pudore ſuperato fatebatur: nequaquam auſos eſſe Duces Francos Imperatorem ſic paratum aggredi: conſultiuſque judicaſſe redire ſalvos re infecta quam temere attentato adverſus inſtructiſſimam Romanam claſſem prælio vinci haud dubie. Huic formidini orationis congruus erat aſpectus atque habitus talia referentis Balduino Galli, trementis interim totis artubus, & Romanam de qua dicebat claſſem, pavere adhuc præferentis. Hunc ſucceſſum Galli expeditionis ſuæ navalis habuere. Turbulentior & pacatu difficilior a terra tempeſtas Imperatori negotium faceſſivit, vix curis procuratum multis denique Michael ex Amaſtri quidam Acruni cuſtodiæ Præfectus arcem illam, ſubito expromens diu cogitatam defectionem, vi tyrannica palam rebellis obtinuit; indeque in adjacentia excurſans omnia late avaris & cruentis infeſta latrociniis habebat. Re Auguſtus comperta mittit contra Georgium Decani cum copiis quæ ſufficerent ad domandum perfidum. Admotis iis obſeſſus Acruni Michael poſt trimeſtrem oppugnationem una cum arce ſua captus, ſtatim miſſus ad Imperatorem eſt. Is deſignato mox alio qui caſtri Præfecturam iſtius meliori fide gereret, hominem terrere conſtituit. Iræ larvam imponit vultui, frontem aſperat minis; & ex arcuatis alte ſuperciliis ardentes intuitus in miſerum ejaculans facile ipſi fidem fecit nihil niſi quam erat meritus expectandam necem. Hunc metum vanum quaſi condiendæ ad ſuaviorem ſenſum quam indulgere parabat reo gratiæ præmiſit clementia incredibilis Auguſti. Perditus & opinione ac conſcientiæ confeſſione propriæ mox ducendus miles, quo die convictus palam rebellionis nefariæ ante Imperatorem ſteterat, ejus diei ſole nondum condito liberatur & vinculis & cura; ac pro timore certæ mortis donorum honorumque innumerabilium præſenti larga cumulatorum læſi principis manu præſenti uſu ſenſuque perfunditur. Talis erat natura mei Patris. hæc illum in omni occaſione ſui ſemper ſimilis per totam vitam comitata humanitas eſt. Male illa quidem agnita repenſaque ſæpius; & ex ſemente optima duris pleriſque commendata mentibus, nihil niſi odiorum ingratiſſimorum ſpinoſiſſimam referre ſolita meſſem: tamen hanc ut in malis conſolationem habens, quod qui uteretur tali fortuna, conditionis per eam fieret ejus ſimilis qua primus ipſe ac ſupremus bonorum auctor omnium ſua hominibus benefacta collocavit. Nimirum ille quibus manna in deſerto pluit: quos pavit in montibus, quos ſiccos per mare tranſportavit: ab iis abdicatus, illuſus, pulſatus, denique iis accuſantibus & urgentibus crucis ſupplicio addictus ab impiis eſt. Erumpunt hæc mihi meditanti loquentique lacrymæ ex oculis, exilitque animus impetu ſubito ad edendum prodendumque ad juſtiſſimam ignominiam catalogum ingratorum erga Patrem meum: ſed linguam iramque in id pronas ruenteſque vi cohibeo, illud mihi continuo Poetæ occinens,

Fer mea mens, fer & hoc: alia improbiora tuliſti.

Verum hæc abunde in ingratum illum militem: belli paulo ſuperius memorati barbarici quis ſucceſſus fuerit, nunc reddendum. Earum quas miſſas e Coroſane a Saiſane Sultano

Claſſis Latinæ Duces territi abſcedunt. Balduino ejus rei datum indicium.

Balduino ejus rei datum indicium.

Edit. Pariſ. pag. 431.

Michaelis Amaſtrini rebellio.

Capto Michaeli Auguſtus parcit.

Et dona cumulat.

Alexii benignitas.

Nequaquam gratis animis excepta.

Saiſanis Sultani expeditio.

diximus copiarum quædam per Sinai partes iter habebant; aliæ in eam continentis Orientalis regionem quæ commune cæteris Aſiæ nomen proprie tamen ſibi vindicat, profectæ ſunt. Nihil eorum latuit præfectum ea tempeſtate Philadelphiæ Gabram Conſtantinũ. Itaque is aſſumptis quas habebat ſub ſe copiis occurrens Barbaris ad Cerbianum in eos incitato equo laxatis habenis primus ipſe infeſtus invehitur, proſequentibus uti juſſerat ſuis univerſis. Felicitas audaciæ reſpondit. Victi ſunt Barbari. & cladis inopinatiſſimæ nuncio, qua tam multi ſuorum a tam paucis noſtrorum fuſi fugatique fuerant, perculſus Sultanus, miſſis ad Imperatorem Legatis de pace cum eo cœpit agere. Fatebantur Legati: diu eſſe cum Dominus ipſorum cuperet pacem Muſulmanos inter & Romanos videre conſtitutam. Vere ita erat. Nam is Princeps longo jam ex tempore continenter auditis ſucceſſibus Alexii Auguſti: ut prudenter ſe, ut fortiter contra hoſtes omnis generis geſſerit: ut anguſtiis, ut periculis ex maximis virtute ſe ac conſilio explicuerat, præſtanti ſenſim præoccupatus opinione viri ac veneratione quadam erat. Cui cum ad cumulum acceſſit recens experientia offenſionis ipſum ad limen factæ; ex qua, uti ex fimbria veſtem ajunt, & ex ungue leonem; ita bellum hoc totum quale demum futurum quave fortuna ſit gerendum, intelligere liceret: mora jam nulla eſſe potuit quin ad conſilia pacis cum Imperatore componendæ mentem Sultanus & cogitationem appelleret. Cum igitur advenissent e Perſide Legati, reſedit Imperator ſublimi ſolio. Prætoriani omnes omnis linguæ ac generis ordine quiſque ſuo circum diſpoſiti terribilem in ſpeciem. nec deerant quorum formidoloſior aſpectus erat ſecuribus in humero poſitis armati Barbari perpetuam in ſeriem loco ſuo digeſti. Per horum ora armaque minaciter renidentia longa via deducuntur Legati Perſæ ad Imperiale ſolium. Inde Auguſtus eos quæ res ac tempus poſcebat de Sultano percontatus, auditiſque viciſſim quæ ipſi afferrent, ſignificavit placere ſibi quoque pacem Perſas inter & Romanos æquam & firmam fieri. Perrexit exquirere deinde quid Sultanus poſceret. Recitantur a Legatis poſtulata ejus. In iis eſſe aliqua ſtatim Auguſtus vidit Romanæ rei parum commoda. Eo igitur eloquentiam, qua valebat plurimum convertit ſuam, ut pertinaciam in iis obtinendis capitibus invictam adimeret. Multa in eam rem excuſavit, multa monuit, multis commemoratis varie, atque ad rem ſuam apte accommodatis arte ingenioque plurimis evicit tandem ut pro ea quam habebant, res ex præſenti noticia moderandi, poteſtate, conditionibus iſtis Imperio noxiis non hærerent mordicus; ſed iis relaxandis in ſententiam Imperatoris ſe duci paterentur. Hoc expreſſo conſenſu dimiſſi Perſæ in ample ipſis & commode paratum tabernaculum deducti ſunt; mandante ipſis in digreſſu Auguſto, ut ibi per otium de dictis ultro citroque ſermone primo iſto etiam atque etiam cogitarent. pollicens fore, ſi quidem in ſententia perſtarent: & in iis quæ ſibi jam æqua videri declaraſſent, toto ſibi animo totaque ſententia perſeverandum ducerent: craſtina ipſa ſtatim die pacem cujus tractandæ cauſa venerant momento abſolvendam firmandamque. Mirifice ipſis quæ dicebat Imperator placere videbantur omnia. Nec nox conſilium mutavit. Poſtridie, in primis volentibus atque annitentibus Legatis, conventum in certas leges tractatioque concordiæ felici exitu concluſa. Ejuſmodi pacis ejus leges erant, ut ſatis appareret nequaquam ea tempore tali ſancienda, ſe ſuave privatim Auguſtum attendiſſe: verum, ut ſolebat ſemper, rei communis utilitatem & ſceptri Romani majeſtatem ſpectaſſe unam; magna profecto noſtra & in tempus omne propaganda poſterum felicitate, ſi duraſſet tam ſalutaris iſta concordia. Nam intervenit fatalis vis, & hoc excepto rebus humanis, longe aliam, culpa ſuccedentium, orbis Romanæ Reipublicæ converſionem cepit. Aliis conſiliis, aliis ſucceſſus; & perturbatiſſima ſecuta tempora in locum venerunt pacis hujus fundatiſſimæ; quæ ut priores noſtras univerſas miſerias abſolverat; ita non dubiam poſteritati, modo retineri potuiſſet, tranquillitatem in tempus omne promittebat conſequens.

Ejus copias Conſtantinus Gabras cædit.

Edit. Pariſ. pag. 432.

Sultanus eo nuncio perculſus pacem petit.

Cur id fecerit.

Legati Sultani magna Imperatoris eloquentia, ad conditiones æquas adducti.

Conditiones pacis Reipubl. utiles.

pag. 433.

Alexium male imitati ſucceſſores.

A ἀπὸ τῶν μερῶν τῆς Σινάου κατήρχοντο, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς ἰδίως καλυμένης Ἀσίας ᾔεσαν. Ὅπερ μεμαθηκὼς ὁ Γαβρᾶς Κωνςαντῖνος, τηνικαῦτα τὴν Φιλαδέλφειαν φρουρῶν, καὶ ἀναλαβόμενος τὰς ὑπ' αὐτὸν δυνάμεις, καὶ καταλαβὼν τούτους εἰς τὸ Κερβιανὸν, αὐτὸς πρῶτος ἁπάντων κατ' αὐτῶν λύσας τὸν χαλινὸν, καὶ τοῖς ἄλλοις αὐτὸ τοῦτο παρακελευσάμενος, ἡττᾷ τοὺς βαρβάρους. Ὁ δὲ τούτους ἐκπέμψας Σουλτάνος τὴν ἧτταν τῶν τοσούτων μεμαθηκὼς ἀποςείλας πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα τὰ περὶ τῆς εἰρήνης διαπρεσβεύεται, ὁμολογῶν ἅμα ἐκ πολλοῦ τὴν ἀναμεταξὺ τῶν Μυσυλμάνων καὶ τῶν Ῥωμαίων εἰρήνην ἐπιποθεῖν θεάσασθαι. Ἐκ μακροῦ γὰρ τὰς τε Αὐτοκράτορος κατὰ πάντων ἀριστείας μανθάνων, καὶ ἀπόπειραν αὐτοῦ οἷον ποιησάμενος, κἀκ τοῦ κρασπέδου τὸ ὕφασμα, καὶ ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα ἐγνωκὼς, καὶ μὴ βουλόμενος πρὸς εἰρηνικὰς ἀπονεύοι σπονδάς. Τῶν ἐκ Περσίδος τοίνυν καταλαβόντων πρέσβεων, ὁ Βασιλεὺς φοβερὸς προὐκάθητο, καὶ οἱ ἐπὶ τῆς τάξεως τὰς στρατιώτας ἐκ πάσης γλώττης συνειλεγμένας, καὶ τοὺς πελεκυφόρους βαρβάρους ἐν τάξει καταστησάμενοι, τοὺς πρέσβεις ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ παρεστήσαντο βήματος. Ὁ δὲ περὶ τοῦ Σουλτάνου τούτους τὰ εἰκότα ἐπερωτήσας καὶ ἀκούσας τὰ δι' αὐτῶν μηνυόμενα, ὡμολόγει μὲν τὴν μετὰ πάντων εἰρήνην ἀσπάζεσθαί τε καὶ θέλειν. πυθόμενος δὲ περὶ τῶν τῷ Σουλτάνῳ δοκούντων, ἐπεὶ μὴ πάντα τὰ παρ' αὐτῶν αἰτήματα τῇ τῶν Ῥωμαίων ἀρχῇ συνοίσοντα ἔγνω, πολλὴν τοῖς αὐτοῦ λόγοις πειθὼ περιστείλας δυσωποῦντά τε πρὸς αὐτοὺς ἀπολογησάμενος, διὰ πολλῶν ῥημάτων πείθει τοῖς αὐτοῦ συγκατανεῦσαι θελήμασιν. Εἶτα πρὸς τὴν παρασκευασθεῖσαν αὐτοῖς σκηνὴν ἀπέλυσεν, ἐπιλαβόμενος σκοπῆσαι τὰ ῥηθέντα, καὶ εἰ μὲν ὅλῃ ψυχῇ πρὸς ταῦτα κατανεύσαιεν, ἐς νέωτα τὴν μεταξὺ συμφωνίαν πέρας λαβεῖν. Ἐπεὶ δὲ προθύμως τὰ παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος ἐφαίνοντο δεχόμενοι, τῇ μετ' αὐτὴν, πέρας ἡ συμφωνία λαμβάνει. Οὐ πρὸς ἑαυτὸν δὲ ἀπένευε μόνον, ἀλλὰ πρὸς αὐτὴν τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων. Κηδόμενος γὰρ τῶν κοσμικῶν μᾶλλον ἢ τῶν ἑαυτοῦ, D πᾶν τὸ οἰκονομούμενον πρὸς τὰ σκῆπτρα Ῥωμαίων ἀποσώζειν καὶ ἀκριβῶσαι παντοίως διενοεῖτο. ἵνα καὶ μετ' αὐτὸν καὶ εἰς τὸν ἐφεξῆς χρόνον τὰ συμπεφωνημένα δίκῃ, κἂν ἀπετύγχανε τοῦ σκοποῦ. τὰ γὰρ μετ' αὐτὸν ἄλλως ἔσχε, καὶ εἰς σύγχυσιν ἄφορα τὰ πράγματα. Κατηγορεῖτο μὲν γὰρ τοῦ νέας ἐνοχλοῦντα καὶ εἰς εἰρήνην ἀπεῖδε βαθεῖαν, καὶ ἀπὸ μέχει πέρατος αἰῶνος εἰρήνην ἤγομεν. Ἀλλὰ γὰρ συγκατέδυ τῷ Βασιλεῖ πάντα τὰ λῷστα, καὶ κα-

πάντ-

[illegible] αὐτῷ ἡ σπουδὴ μετὰ τὴν αὐτοῦ παρέλευσιν γέγονεν, ἀβελτηρίᾳ τῶν διαδεξαμένων τὰ σκῆπτρα. Οἱ δὲ τοῦ Φραγγικοῦ στόλου ἡγεμόνες διὰ τῶν περισωθέντων ἀπὸ τῶν πέντε δρομάδων νηῶν τὰ περὶ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου ὡς εἴρηται, βεβαιωθέντες, καὶ ὅτι ὁ Βασιλεὺς τὸν στόλον ἑτοιμάσας τὴν αὐτῶν ἔφοδον περὶ τὴν Χερρόνησον περιμένων ἐνδιατρίβει, τοῦ προτέρου σκοποῦ ἀπέστησαν, μηδόλως τοῖς μέρεσι Ῥωμανίας πλησιάσαι θελήσαντες. Παραχειμάσας οὖν ὁ Βασιλεὺς εἰς Καλλίπολιν μετὰ τῆς βασιλίδος (συνείπετο γὰρ αὐτῷ διὰ τὴν τῶν ποδῶν ὀδύνην, ὡς πολλάκις ἱστόρηται) καὶ τὸν καιρὸν καθ' ὃν ὁ τῶν Λατίνων εἴωθε παραπλεῖν στόλος παραφυλαξάμενος εἰς τὴν Βασιλεύουσαν ὑπέστρεψε. Οὐ πολὺς παρεπεπτώκει χρόνος καὶ Τούρκων ἔφοδος καταγγέλλεται ἐξ ἁπασῶν τῶν τῆς ἀνατολῆς χωρῶν, καὶ αὐτοῦ τοῦ Χορασὰν ὡς εἰς πεντήκοντα χιλιάδας συμπεσουμένων. Οὐδὲ γὰρ πρὸς βραχὺ ῥᾳστώνης μετειλήχει τὸν ἅπαντα τῆς Αὐτοκρατορίας αὐτοῦ χρόνον, ἄλλων ἐπ' ἄλλοις ἐπιφυομένων πολεμίων διηνεκῶς. Μετακαλεῖται τοίνυν ἁπανταχόθεν τὸ ὁπλιτικὸν ἅπαν, καὶ τοῦ καιροῦ στοχασάμενος, καθ' ὃν καιρὸν σύνηθες τοῖς βαρβάροις τὰς κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐκδρομὰς ποιεῖσθαι, τὸν ἀναμεταξὺ Βυζαντίου καὶ Δαμάλεως διαπερᾷ πορθμόν. Καὶ οὐδὲ ἡ ἐπελθοῦσα τούτῳ τῶν ποδῶν περιωδυνία ἐπέσχε τοῦ ἔργου, ἥτις οὐδέ τινι τῶν προγόνων ξυμβέβηκε πώποτε, ἵνα τις ἐκ σπερματικῶν λόγων καὶ εἰς αὐτὸν κατιοῦσαν νομίσοι τὴν νόσον, ἢ ἐκ διαίτης ἁβρᾶς, ὁποῖα τοῖς διαρρέουσι τὸν βίον καὶ φιληδόνοις συμβαίνειν εἴωθεν. ἀλλ' ὅπως αὐτῷ ἡ διάθεσις τῶν ποδῶν ἐπηρέαζεν, ἐγὼ διηγήσομαι. Ἐσφαίριζέ ποτε γυμναζόμενος συσφαιρίζοντα καὶ τὸν Τατίκιον ἔχων, περὶ οὗ πολλάκις διείλεγμαι. ὃς καὶ ὑπὸ τοῦ ἵππου παρασυρεὶς, ἐμπίπτει τῷ Βασιλεῖ, κἀντεῦθεν ἀλγήσας τὴν κεφαλίδα τοῦ γόνυος, καὶ αὐτὸν ὅλον τὸν πόδα διὰ τὸ ἀκροβαρὲς τῆς καταφορᾶς, οὐκ ἐνεδείξατο μὲν ἀλγῆσαι, φερεπονώτατος ὤν, ὅμως μέντοι μικρᾶς τινὸς τυχὼν ἐπιμελείας, καὶ κατ' ὀλίγον ἐς τὸ ἀνώδυνον ἐλθὼν, τῶν συνήθων διατριβῶν εἴχετο. Αὕτη μὲν οὖν πρώτη αἰτία τῆς τῶν ποδῶν ἀλγηδόνος τοῦ Βασιλέως, αἱ γὰρ ὀδύναι τῶν τόπων, εἰς ἑαυτὰς τὰ ῥεύματα ἐφειλκύσαντο. Δευτέρα δὲ καὶ ἐνεργεστέρα, καὶ τῆς ὅλης ὀδύνης μήτηρ, τοιαύτη τίς ἦν, τίς οὐκ οἶδε; τὰ ἄπειρα τῶν Κελτῶν ἐκεῖνα πλήθη τῶν τὴν βασιλίδα πόλιν κατειληφότων, ὁπότε τῆς ἑαυτῶν ἁπανταχόθεν ἀπαναστάντες πρὸς ἡμᾶς ὥρμησαν. Τότε γὰρ οὗτος εἰς πέ-

A Superis aliter viſum. adempta cum Alexio pariter, ſpes ſaluſque publica; conatumque hunc ejus beandæ poſteritatis, confuſis, hoc ſublato, rebus, fecit irritum eorum imprudentia, qui habenas Imperii relictas ab eo, peritia deinde non pari tractarunt. Ad claſſem redeamus Francicam. cujus moderatores ubi certo compertum eſt cogitationem abjeciſſe tentandæ cominus Romaniæ. quod eos a tali conſilio deterruiſſet indicium eorum qui e ſpeculatione illa prima de qua diximus, quinque dromadum, captis reliquis pauci vix ſalvi redierant, retuleranteque, firmam & numeroſam eſſe Romanam claſſem: Auguſtum vero intrepido animo bene paratum adverſus quamcumque vim, hoſtem apud Cherroneſum opperiri. Ut, inquam, Auguſto ſatis conſtitit Gallos hiſce nunciis perculſos B alio ſpes curaſque vertere; neque ab iis, nunc quidem, periculum inſtare; tum ſane ipſe maturum credidit in commodiorem hybernis locum demigrare. Ad id delecta Calliopolis, quo ut ſe contulit, præſto habuit Auguſtam matrem meam: cui caſtra ſequendi, degendique peregre, cauſa erat pia & neceſſaria, de qua ſæpe diximus, miniſterium viro adhibendam in gravi pedum morbo quo is laborabat. Calliopoli Auguſtus velut in excubiis quibuſdam fuit toto eo tempore quo commeare per illa maria claſſes Latinæ ſolent. eo demum tranſacto jam ſecurus in urbem regiam ſe recipit. Non diu ibi quieverat cum trepidis excitatur nunciis ingentis irruptionis Turcorum ex cunctis Orientis regionibus & ex ipſo Coroſane ad quinquaginta millia C congregatorum. Nimirum fatale meo Patri fuit ut ne ad momentum quidem toto principatus ſui tempore, cura & labore vacuus poſſet vivere. Adeo alii continuo ex aliis ſuccreſcebant hoſtes; alia ex aliis bella ſurgebant! Novo periculo novis conſiliis occurritur. Convocat Imperator ad ſeque cogit undique militiam Romanam univerſam: Et aſſecutus conjectura tempus, quo tempore pro more ipſorum pridem obſervato incurſaturi Chriſtianorum terras iſti Barbari videbantur, præoccupare illud expeditione maturanda, & prodire illis obviam ſtatuit. Fretum ergo quod Damalim & Byzantium interjacet, tranſit. nec forte per eos dies ingraveſcens eum retardavit pedum dolor. Affligi Alexium iſto morbo tam pertinaciter videri mirum poterat. Nam neque repetenti domeſtica D ejus memoriam quiſquam occurreret inter ejus proavos aut tota ſerie Majorum malo ſimili affectus, ut familiaris hæc infirmitas & ſeminali vi quadam quaſi per traducem propagata exiſtimari poſſet. Neque rurſus ille umquam molli ac voluptariæ ſe vitæ dedidit, ut luxuriæ atque intemperantiæ cauſa hujus incommodi veriſimiliter aſſignaretur. Ego vero prout comperi, veram morbi hujus originem proferam. Domitabat equum aliquando flectebatque in orbem ac per omnes artis gyros & modulos ſcite frænis adductis circumagebat, ſocio exercitationis ludicræ Taticio, eo ipſo de quo nobis crebra in ſuperioribus mentio fuit. Is tum Taticius equi forte ferocis vehementi abreptus impetu in Auguſtum toto ſui pondere tranſverſus impingitur. unde illi nodus alterius genuum gravi pulſu contuſus & ipſe doluit; & ſocietate partium continuitateque nervorum acrem uſque in pedem totum propagavit dolorem; quem tamen, ut erat militari patientia adverſus moleſtiarum ſenſum egregie munitus, in præſens fere diſſimulavit ac vix tantiſper moratus, quoad levi adhibito perfunctoriæ curationis delinimento, ſopiri paululum dolor viſus eſt, conſuetis occupationibus & exercitationibus ſe ſtatim reddidit. Hæc illi prima labes iſtius mali fuit, quod devexiorem ejus infeſtam habuit ætatem. Etenim dolores partium in eas affluxum attrahunt humorum. Altera hujus incommodi eadem quæ aliorum ingentium cauſa Imperatori fuit maniſeſtior atque adeo cunctis notiſſima, tranſitus Gallicorum exercituum innumerabilium & eorum uno ſimul tempore undecumque confluentium urbi circumfuſa atque infuſa regiæ infinita multitudo. Quot inde, quam turbulentarum ac vehementium egerint, tulerint Auguſti animum curarum fluctus quis ſatis dixerit? Videbat homo & eximie perſpicax & impenſe ſtudioſus publicæ rei, cir-

Calliopolim tranſit Auguſtus.

eo ſe Auguſta confert.

Conſtantinopoli redditus Alexius excitatur fama tumultus Turcici.

Expeditio Auguſti contra Turcos.

Podagra Alexii.

Edit. Pariſ. pag. 431.

Ejus cauſa duplex.

Prior offenſio accepta ab colludente Taticio.

Altera aſſiduitas alloquendi Gallos.

Infinito numero audiendi etiam potentes.

cumventum ſe ſuoſque. Compleri ac comprehendi late omnia affluxu nulla ope prohibendo armatorum hominum, multitudine ſiderum, quod ajunt, & arenæ ſuperante numerum: quorum & cupiditates infrænes privatorum, & male diſſimulata ducum ambitio, conſiliis trans obtentum religionis pellucentibus, invaſionem Romani Imperii ſomniantium, nihil mitius quam perniciem rei Romanæ ſupremam denunciabant. Qua vi autem quave providentia tali periculo occurreret? armaret, educeret contra militiam nempe Romanam? primum tantam; quæ ſi tota conveniret, ne unam quidem aliquam de plurimis Gallicarum copiarum partibus æquare numero poſſet: deinde tam varie tamque diſſite ſparſam, tam neceſſariis officiis procul diſtentam, ut nec cito ſine miraculo, nec umquam ſine periculo, aut potius exitio præſenti, unum in locum cogi poſſe videretur. Nimirum alii Romanorum militum per Serviam perque Dalmatiam anguſtos meatus vallium, clauſtra Imperii, præſidiis obtinebant: alii circa Iſtrum Comanis ac Dacis irruptiones aſſidue meditantibus objecti ſtabant: alios eoſque plurimos Dyrrachii cuſtodia periclitantis iterum a Gallis defixos iſti limiti in excubiis utiliſſimis habebat. Hæc cernens, hæc reputans, quid aliud Imperator ageret, quam quod urgebat maxime in eo procurando totus eſſet; poſteriora interim duceret cætera. Parturiebant cæcas fraudes rapinaſque ac bella ſolita clanculum parabant finitimi circum Barbari, nihil omnium Auguſto neſciente: Verum quia Gallico diſcrimini totam impendere providentiam decreverat, donis & dignitatibus Barbarorum Duces occupavit; redemitque illo pretio ſecuritatem ab eo genere periculi. Totum deinde animum omneſque ad vim Gallorum cohibendam, continendaſque ab injuria cupiditates vertit. Quamquam & ſubinde reſpectare illum alio ſuorum inſidiæ conjurantium & operta deſectiones molientium ſcelera cogebant. Neque hæc facilior, ſi verum fatemur, vel ob explorationis difficultatem, vel ob anxietatem diffidentiæ cautio erat. Tamen ille paratus æque ſemper occurrens ad varia velut multiplex, ad omnia unus ſufficiebat: cæterum quot ærumnis quantiſque laboribus iſta indefeſſæ vigiliæ cuſtodia, iſta ſeſe ad omnium occaſionum uſus varie torquentis atque fingentis habilitas prudentiæ, illi conſtiterit quis queat dicere? Gallos proprie quod attinet, (nam his ut dixi potiſſimum invigilandum ſtatuebat: & more periti medici, cum nullam negligeret mali partem; tamen ei quæ periculoſius urgeret, curationem adhibendam cenſebat attentiorem) Gallos, inquam, quod attinet, totos illis audiendis alloquendiſque impendebat dies. Vidiſſes primo ſolis exortu inſidentem ſolio Auguſtum, libera per ſuos facta Gallis promiſcue omnibus ad ſe adeundi poteſtate. nam & quid cogitarent quidve cuperent cognoſcere protinus ex ipſis auditu præſenti, ſagacitate ſuſpicionis etiam ultra dicta uſque ad ſenſus exploratura intimos, ſibi ad gubernationem rerum tali tempore, vel in primis utile putabat: & partes perſuadendi eis quæ oportebat: eoſdemque revocandi a noxiis rei Romanæ conſiliis, ſibi arbitrabatur uſurpandas; vel fiducia ſuæ præſtantis in dicendo facultatis, ac peritiæ tractandorum animorum: vel quod minus alii ſuppeterent, quibus ad eam rem fidei, artis, auctoritatis, ſatis ineſſe videretur. Utebantur porro data copia minime verecundi maximeque verboſi Galli Comites; & cum quot cuique aſſeclis libebat ore illo ſuo duro & fronte ſublimi ad Imperatorem accedentes ejus aures obtundebant inexplebili loquacitate, cui materiam præbebat numquam defecturam cum familiaris ac pene naturalis iſti generi pecuniarum fames; tum acres & irrevocabiles in id omne quod concupierint impetus, qua dote velut ſibi propria Gallorum gens ſupra omnes cæteras excellit. Hoc modo qui prior erat ingreſſus tumultuario & ſine reverentia, ubi otioſiſſime quæcumque in buccam venerant effutierat, aderat alter qui ſine intervallo ſuccederet; & hunc excipiebat tertius quartus ac plores. Deinceps, qui nullo interſpirandi ſpatio Imperatori dato, pergebant miſerum obruere quadam eluvie infiniti non minus quam incompoſiti ſermonis. Neque enim, quod Rhetoribus præſcribebatur olim, ad aquam ac clepſydram dicendi tempus metiebantur: ſed quivis inter eos etiam de vulgo fas ſibi eſſe putabat quam diu cumque vellet cum Imperatore colloqui. Quod quidem ita uſurpabant homines qui nec agendi, nec loquendi modum noſſent, ut nul-

Cur Gallis ſe Auguſtus tam facilem præbuerit.

Romani milites in limite detenti.

Galli duces donis præoccupati.

Edit. Pariſ. pag. 435.

Multitudo bonis verbis & admiſſione blanda delinita.

Gravi Auguſti labore.

Quanta ejus aſſiduitas in audientia Gallis danda.

Quantus ea in re labor.

Prolixitas Gallorum.

A ἄλογος ἀχανὴς φροντίδων ἐμπεπτωκὼς καὶ ἐκ πολλῶν συνιδὼν αὐτοὺς τὴν τῶν Ῥωμαίων βασιλείαν ὀνειρώττοντας, ὑπὲρ τὴν ἄμμον δὲ καὶ τὰ ἄστρα τὸ αὐτῶν πλῆθος ὁρῶν, τὰς δὲ Ῥωμαϊκὰς ἁπάσας δυνάμεις, οὐδὲ πολλοστημόριον τούτων ἐξισουμένας εἰ καὶ εἰς ἓν συναφθεῖεν, πολλῷ γε μᾶλλον διεσπαρμένων τῶν πλειόνων ὄντων. καὶ τῶν μὲν τὰ παρὰ τὴν Σερβίαν τέμπη καὶ Δαλματίαν ἐπιτηρούντων, τῶν δὲ τὰ περὶ τὸν Ἴστρον ὡς τὰς τῶν Κομάνων καὶ Δακῶν ἐφόδους φυλαττομένων. πολλῶν δὲ καὶ τὴν τοῦ Δυρραχίου φρουρὰν ἐμπιστευομένων ὡς μὴ ὑπὸ Κελτῶν καὶ αὖθις ἁλῴη. Ταῦτα συνορῶν ὁ B Αὐτοκράτωρ ὅλος γίνεται τῶν Κελτικῶν, τ' ἄλλα πάντα ἐν δευτέρῳ θέμενος. Καὶ τὸ μὲν περιξ ἐγκεκινημένον βαρβαρικὸν καὶ μήπω ἐς φῶς ἐκρῆξαν τὴν ἔχθραν, ἀξιώμασιν ἀνεῖργε καὶ δωρεαῖς, τῶν δὲ Κελτῶν τὴν ἔφεσιν παντοίαις μεθοδείαις ἀνεστέλλων. καὶ τῶν οἴκοι τὴν στάσιν οὐχ ἧττον, ἔτι μὴ καὶ μᾶλλον ὑφορώμενος παντοίως φυλάττεσθαι ἐσπούδαζεν ἐντέχνως τούτων ἀπείργων τὰ βουλεύματα. Ἀλλὰ τίς τῶν ἐπισκηψάντων αὐτῷ κακῶν τὸν κυκεῶνα ἀπαγγεῖλαι δυνήσεται; Παντοῖος ὅμως πρὸς πάντας γινόμενος καὶ συμμετασχηματιζόμενος ὡς ἐνὸν τοῖς πράγμασι πρὸς τὸ κατεπεῖγον ἐνίστατο, C καθάπερ τις δόκιμος ἰατρὸς τοῖς τῆς τέχνης κανόσι χρώμενος. Ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ τοίνυν ἅμα ἡμέρᾳ καὶ εὐθὺς ἡλίου τὸν ἀνατολικὸν ἀναθορόντος ὁρίζοντα καθῆστο θρόνου, κελεύων τοὺς Κελτοὺς ἅπαντας ἀκωλύτως εἰσιέναι καθ' ἡμέραν ἑκάστην, ἅμα μὲν τὰς ἑαυτῶν αἰτήσεις ἀπαγγέλλειν τούτους ἐθέλων, ἅμα δὲ καὶ τοῖς αὐτοῦ θελήμασιν ὑπάγεσθαι διὰ παντοίων λόγων αὐτοὺς μηχανώμενος. Οἱ δὲ Κελτοὶ Κόμητες φύσει μὲν τὸ ἀναίσχυντον καὶ ἰταμὸν ἔχοντες, φύσει δὲ τὸ ἐρασιχρήματον, καὶ πρὸς πᾶν τὸ αὐτοῖς βουλητὸν ἀκρατὲς καὶ πολύρρη- D μον ὑπὲρ πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κεκτημένοι, οὐ σὺν εὐταξίᾳ τὴν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα εἴσοδον ἐποιοῦντο, ἀλλ' ὁπόσους ἂν ἕκαστος τῶν Κομήτων ἐβούλετο, συμπαραλαμβάνων εἰσῄει, καὶ τούτῳ ἐχομένως ἕτερος, ἐφεξῆς δὲ ἐκείνου ἄλλος. Εἰσερχόμενοι δὲ οὐ πρὸς ὕδωρ, καθάπερ ποτὲ τοῖς ῥήτορσιν ἐφεῖτο, τὴν ὁμιλίαν ἐποιοῦντο, ἀλλ' ὁπόσον ἕκαστος καὶ ὁ τυχὼν ἐβούλετο προσομιλεῖν τῷ Αὐτοκράτορι χρόνον, τοσοῦτον καὶ ἐτύγχανε. Οἱ δὲ τοιοῦτοι ὄντες τὸν τρόπον καὶ τὴν γλῶσσαν ἀσύμ-

ῥεῖξοι, καὶ μήτε τὸν Αὐτοκράτορα αἰδούμενοι, μήτε τὸν καιρὸν παραῤῥέοντα ἐκλαβόμενοι, μήτε τὴν τῶν ὁρώντων νέμεσιν ὑφορώμενοι, οὐ τοῖς ὄπισθεν ἐρχομένοις ἕκαστος τόπον ὁμιλίας παρεῖχεν, ἀλλ' ἀνέτως τὰς ὁμιλίας καὶ τὰς αἰτήσεις ἐποιοῦντο. Τὸ λάλον δὲ τούτων καὶ θηρευτικὸν καὶ σμικρολόγον τῶν λέξεων, ἅπαντες μὲν ἴσασιν ὁπόσοις ἠθῶν ἀνθρώπων μέλει κατασοχάζεσθαι. τοὺς δὲ τότε παρόντας ἀκριβέστερον ἡ πεῖρα δεδίδαχε. Καὶ γὰρ ἐπὰν ἑσπέρα καταλάβοι, ἄσιτος δι' ὅλης ἡμέρας μεμενηκὼς ἐξανίστατο τοῦ θρόνου πρὸς τὸν βασιλικὸν κοιτωνίσκον ἀποδύων. ἀλλ' οὐδ' οὕτω τῆς τῶν Κελτῶν ἠλευθεροῦτο ὀχλήσεως, ἄλλου γὰρ ἄλλον προφθάνοντος, οὐ τῶν ἀπολειφθέντων μόνον τῆς ἡμερινῆς ὁμιλίας, ἀλλὰ κἀκείνων αὖθις ἐπανιόντων, καὶ ἄλλας καὶ ἄλλας αἰτίας λόγων προβαλλομένων, ἐκεῖνος ἵστατο ἀκλινὴς τῆς τοσαύτης γλωσσαλγίας ἀνεχόμενος, περιεστοιχισμένος ὑπὸ τῶν Κελτῶν. Καὶ ἦν ἰδεῖν καὶ πρὸς τὰς ἁπάντων ὑποφορὰς ἑτοίμως τὸν αὐτὸν καὶ ἕνα τὰς ἀνθυποφορὰς ποιούμενον, πέρας δὲ τῆς ἀκαίρου τούτων γλωσσαλγίας οὐκ ἦν. Ὁπηνίκα δέ τις ἀνακόψαι τῶν μεσαζόντων τούτους ἐπεχείρει, παρὰ τοῦ Βασιλέως ἀνεκόπτετο. Τὸ γὰρ τῶν Φράγγων φύσει ὀργίλον γινώσκων ἐδεδίει μὴ ἐκ μικρᾶς προφάσεως μέγας πυρσὸς σκανδάλου ἀναφθῇ, κἀκ τούτου μεγάλη ἔσεται βλάβη τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ. Καὶ ἦν ὡς ἀληθῶς παραδοξότατον τὸ φαινόμενον. ὥσπερ γὰρ σφυρήλατος ἀνδριάς, ἢ ἀπό τινος χαλκοῦ τυχὸν ἢ ψυχρηλάτου σιδήρου κατεσκευασμένος, οὕτω παννύχιος ἵστατο ἐξ ἑσπέρας πολλάκις μὲν μέχρι νυκτός, πολλάκις δὲ καὶ τρίτης ἀλεκτοροφωνίας, ἔστι δ' ὅτε σχεδὸν καὶ περὶ τὰς σαφεστάτας ἡλίου αὐγάς. Πάντες δὲ κεκμηκότες πολλάκις μεθιστάμενοι ἀνέπαυον ἑαυτούς, καὶ αὖθις εἰσῄεσαν δυσχεραίνοντες. κἀντεῦθεν οὐδεὶς ἠδύνατο τὴν συνοῦσαν αὐτῷ πρὸς τὴν τοσαύτην ἀμετακλινῆ στάσιν, ἀλλὰ μετήλλαζον ἅπαντες, ἄλλοτε ἄλλος. καὶ ὁ μὲν ἐφεδράζετο, ὁ δὲ ἐπλάγιαζε τὴν κεφαλὴν ἐρεισάμενος, ὁ δ' εἰς τοῖχον ὑπήρειδεν ἑαυτόν. Μόνος πρὸς τὸν τοσοῦτον πόνον ἀμειλίκτως εἶχεν ὁ Βασιλεύς. καὶ τίς γὰρ τῆς ἐκείνου φιλοπονίας λόγος ἐφίκοιτο; Μυριάνδρου γὰρ οὔσης τῆς διαλέξεως, πολλὰ μὲν ἕκαστος ἐλάλει, καὶ ἀμετροεπὴς ἐκολῴα καθ' Ὅμηρον. Ἄλλος μεταστὰς παρεδίδου ἑτέρῳ τὴν λαλιάν, κἀκεῖνος εἰς ἄλλον μετέπεμπεν, εἶτ' αὖθις οὗτος εἰς ἕτερον. Καὶ ἦν μὲν ἐν διαλείμμασι τούτοις ἡ στάσις, ὁ δὲ τὴν στάσιν εἶχεν ἀπέραντον μέχρι πρώτης ἢ δευτέρας ἀλεκτοροφωνίας. Μικρὸν δ' ἀναπαυόμενος ἡλίου πάλιν ἀνίσχοντος ἐπὶ τοῦ θρόνου καθῆστο· καὶ πάλιν ἕτεροι πόνοι καὶ

A lo reſpectu præſentis majeſtatis, nullo elapſæ horæ, aut tædii circumſtantium vultu & aſpectu declarati, ratione habita, uſque hærerent inſtando ac petitionibus iterandis; nec conſideratione, ſed ſatietate, locum aliis cederent. Mores naturaſque varias Gentium conjecturis venari ac colligere quidam ſolent: de hac Gallica, qui Conſtantinopoli tum fuere, omnes ſatis experientia compertum habent: eſſe illam tum profluentiſſimam verborum; tum aſtuta eamdem minutiiſque conſectandis acri, loquacitate ac lingua præditam. Hac odioſitate putidæ prolixitatis ſine tædii ſignificatione perpetienda, cæteraque vehementia & ineptiis cupidorum incivilibuſque congreſſuum indefeſſa patientia exhauriendis, perſeverabat Auguſtus præbere os placidum per dies integros B a prima luce ad veſperam impranſus impaſtuſque in ſella regia perdurans. tum ſane ad tempeſtivam dudum cœnam, diætam reſpectabat. Ac ne ſic quidem in noctem eam defungebatur diurna moleſtia. Pultabant, inſtabant Galli. vel qui nondum auditi fuerant; vel illi ipſi quibus paulo ante horas totas dederat, novis votis calidi, novis petitionibus inſtructi quas ſuſtinere in diem poſterum nequirent, nocturnam admiſſionem flagitantes. Audiebantur ad faces. Jurgia hic rurſus incompoſitæque voces atque interpellationum inurbanarum odioſiſſima confuſio finem habens nullum, vultu ſemper eodem, & ſtatu conſtanti, tolerabantur ab Auguſto. tanta quidem animi præſentia ut multis uno tempore tumultuario multa C quærentibus, prompte unus ad omnia ſedateque reſponderet. Enimvero qui ex aula familiaque Auguſta Imperatori dum hæc gererentur apparebant, ferre interdum non poterant hominum procaciam & contemptum præſentis Majeſtatis: ſed parantes intervenire admonereque oblitos officii compeſcebat Imperator, veritus irritabilia ingenia Francorum, cum quibus ſi ſuorum iræ quantumvis juſtæ conflictarentur, periculum eſſet ne ſcintilla ex colliſu, e ſcintilla incendium exiſteret funeſtum Romanæ rei. Itaque non alio quam ſuæ manſuetudinis ac patientiæ ſatellitio dignitatem in his turbis tuens Imperator propriam, mirum prorſus dabat ſpecimen invictæ conſtantiæ; plane ut ductum malleo ferreum ſignum, aut ære fuſa ſtatua, in ſtatu ac ſede pernox durans, D a veſpera ſæpius ad noctem mediam, ſæpe ad tertium gallicinium, interdum uſque ad albeſcens a Sole redeunte cælum diſceptationibus immodicis aures, animum, vocem, præbebat ad omnes undas ſubinde ſuccedentium unus objectu ſemper ſolido ſufficiens. Unus plane. nam Aulicorum Prætorianorumve prorſus erat nemo qui ſtandi continuatione non fatiſceret. Plerique igitur ſubinde dilabentes furtim alicubi procumbebant, quieturi paululum, mox ſeſe loco perinvicti quidem, ac non niſi officio cogente, redituri. Qui vero miniſterii neceſſitate ac verecundia retenti perſtabant, ii alterum in pedem alternatione ſubinde mutata innitebantur: quidam ſeſſitabant uſpiam: alii caput certe laſſitudine & ſomni tentatione inflexum, cubito rei ſolidæ innixo ſuſtinebant: poſtremo non deerant qui apprimentes ſe parieti ſeſſionis quemdam uſum mole corporis in fulcrum exonerata furarentur: Vegeto interim ad omnia & velut recente ſemper Auguſto apparente: cujus ideo firmitatem pectoris & tolerantiæ robor incredibilis quæ ſatis prædicare queat oratio? Tumultu vario fervebant late cuncta. turba bulliebat circum ingens. multa ſimul omnes garriebant pro ſe quiſque, atque ut Homerus habet, mixtim fracto velut Gracchulorum murmure *ſine fine modove fremebant*. Singulos fabulando jurgandoque laſſos ideoque recedentes, excipiebant recentes alii, & ipſi longo colloquio verbis exhauſtis novos nec minus linguoſos ſucceſſores habituri. Vices ergo ipſis & ſpatia ceſſandi erant: Auguſto interſpirandi mora nulla. in veſtigio ei perſtandum a prima face ad primum alterumve Galli cantum. Tunc guſtato ſomno modico, Sole rurſus Oriente ſe reddebat throno & in orbem heſternæ contentionis redibat, eadem ille quidem vi animi; ſed firmitas corporis continuata diurnæ nocturnæque moleſtiæ injuria langueſcens, efficiebat ut duplo fere gravior ad ſenſum

Edit. Pariſ. pag. 436.

Gentis Gallicæ verboſitas & aſtutia.

Impaſtus totos dies Auguſtus audit.

Nec noctes quietas habet.

Auguſti patientia invicta.

Iram ſuorum cohibet.

Aulicorum ac Prætorianorum laſſitudo.

Iliad. β verſ.

pag. 437.

Alexii animo invicto corporis imbecillitas non reſpondet.

experientiæ labor videretur is qui tot jam exantlatis ſuperveniret. Hæc maxime cauſa intendit confirmavitque Imperatori dolorem pedum, qui deinceps non deſiit ad finem uſque certis intervallis tentem ipſi ex humeris affluxu dolorem incutere, cujus ille ſenſum egregia ſemper patientia diſſimulabat, numquam auditus conqueri, aut verbum vel unum mittere quo divinum numen incuſare videretur. Illa vero ſubinde iterantem exaudires: *Dignus ſum qui hæc patiar: merito mihi talia contingunt ob multitudinem peccatorum meorum.* Quod ſi quæ aliquando per vehementiam doloris vox labiis effugeret imbecillitatem quamdam indicans & abjectionem animi ferendo imparis, ſtatim ſigno crucis adverſus execrabilem utebatur dæmonem. *Fuge*, inquiens, *a me ſcelerate: væ tibi & tuis contra Chriſtianos machinationibus.* Hactenus de dolore pedum qui Imperatorem extremis annis exercuit, dictum a nobis ſatis eſto. Utrum autem ad iſtius cauſam morbi ſymbolam malignæ virtutis aliquam quoque contulerit plenus ille amaritudinis crater ei mixtus? equidem ſubaudiviſſe quædam fateor paucis & quaſi furtim ac timide ſuggeſta: ſed quæ nec ipſa ut omnia memorando adjungere opus eſt: cui enim id foret uſui, niſi ad refricandum mentione ipſa, & augendum acerbiſſimum dolorem? Quamquam Auguſta quidem non deerat, craterem melle circumlinens: atque efficiens, ut iſto quaſi lapſantia lubrico mala pleraque ex inſidiis immiſſa, prius irrita corruerent, quam quod petebant attigiſſent caput: ſicque non exiguum ferens fructum acris illius inconniventiſque cuſtodiæ qua in Auguſti ſalutem aſſidue vigil excubabat. tamen quoniam vitandis incommodis una plurimis continuo undique ingruentibus vix umquam par eſt ulla humana providentia, tertiam quoque iſtam adjiciamus ſane cauſam morbi ſontici quo eſt Auguſtus infeſtatus, cauſam non extrinſecus appulſam longeque venientem, ſed penitus inſitam profundeque conceptam viſceribus ac medullis intimis: quæ duo genera cauſarum diſtinguere in ſcutandis originibus morborum conſuevere Medicorum pueri. Dudum inquam ab Auguſto aberat ille qui olim in eum impingens primam dolori pedum occaſionem dederat ut diximus: verum eum quocumque ſequebantur venis inteſtiniſque clauſi maligni ſucci, non tam fortaſſe natura ac tempore quam maleficio aut potius veneficio corrupti in tam peſtilentem qualitatem, ut ſi quis totam ægri hujus habitudinem pernoſceret penitius, non jam iſtos humores morbi cauſam tantum, ſed morbum ipſos plane præſentiſſimum graviſſimumque diceret. Verum nunc quidem admorſa lingua, viæ regiæ marginibus continere orationem expedit, alioqui geſtientem excurrere in campos adverſus inſidiatores ſceleratiſſimos. at at cedamus in præſens ſane tempori, & vera de his rebus memorandi libertatem in ſuam occaſionem reſervemus. Reducamus autem narrationem e diverticulo in quod prima cauſa morbi pedum, & Imperatoris in Gallis audiendis laborioſa perſeverantia, eam averterat, ad cæteram Hiſtoriæ ſeriem perſequendam. Ultra Damalim ſtationem habente Imperatore (illo enim trajeciſſe ipſum docuit, proxima noſtra ante digreſſionem oratio) confluebant ad eum in horas accerſitæ undique copiæ crebræ nivis ritu. fervebat fretum aſſiduo trajectu commeantium ad Auguſtum partim expectantem quoad conveniendi ſpatium ſui milites haberent; partim experientem ecquid poſſet ibi ſubſiſtens, quiete modica delinire dolorem pedum, & illo remittente paululum, expeditionem alacrior proſequi. Inter hæc commiſſo forte plenilunio cum id nocte quadam conſpicatus Imperator eſſet, clare dixit, præſente Auguſta & ad delinimentum doloris pedum ſedulo ut ſolebat ſatagente: *Si quidem excurrere ad prædas Turci decrevere, utique hoc tempus habent ei conſilio aptiſſimum. Quare angor equidem quod occaſionem omiſerim præoccupandæ illorum irruptionis.* Veſpere ſic locutus Imperator eſt. Diei poſteræ diluculo ingreſſus cubiculum Principum Eunuchus cui erat ejus cura demandata, irruptionem Turcorum in Nicææ viciniam nunciavit, oſtenditque ſcriptum Euſtathii Ca-

Diſſimulatio doloris & patientia in morbo.

Verba religioſe patientis Auguſti.

Suſpicio veneni.

Edit. Pariſ. pag. 438.

Exercitus Romanus ad Imperatorem ultra Boſphorum frequens convenit.

Tempus irruptionis Turcicæ prænunciatum ab Auguſto.

A ἀγῶνες διπλοῖ τοὺς προτέρους ἐκείνους διαδεχόμενοι. Ἐκ ταύτης τοιγαροῦν τῆς αἰτίας ἡ ὀδύνη τῶν ποδῶν ἐνέσκηψε τοῦ Αὐτοκράτορος. ἔκτοτε δὲ μέχρι τέλους ἐκ διαστημάτων τινῶν χρονικῶν ἐπῄει τὸ ῥεῦμα ὀδύνην ἐπιστάζον ἰσχυράν. Ὁ δὲ τοσοῦτον ἐγκαρτερῶν ἦν, ὡς μηδέποτε γογγυστικὸν εἰπεῖν ῥῆμα, ἀλλὰ τὸ ἀξίως πάσχω, δικαίως μοι ταῦτα γίνεται διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐμῶν ἁμαρτιῶν. Εἰ καί ποτε δὲ τῶν χειλέων αὐτοῦ ῥῆμα μικροψυχίας ἐκδεδραμήκει, εὐθὺς τῷ τοῦ σταυροῦ σημείῳ κατὰ τοῦ παλαμναίου ἐχρῆτο δαίμονος. Φεῦγε λέγων ἐξ ἐμοῦ πονηρέ. οὐαί σοι καὶ τοῖς σοῖς κατὰ τῶν Χριστιανῶν μηχανήμασιν. Ἀλλὰ τὰ μὲν τῆς τῶν ποδῶν ἀλγηδόνος ἱκανῶς ἡμῖν εἰρήσθω τὰ νῦν. Εἰ δέ τις
B τῇ νόσῳ ταύτῃ συνήρατο, κἄν τι κερασθεὶς τούτῳ μεστὸς πικρίας κρατήρ, καθὼς ἐν ὀλίγοις ἐσημηνάμεθα, ἵνα μὴ λέγω τὸ πᾶν, καὶ τὰς ἀλγηδόνας συνηύξανε, κἂν ἡ βασιλὶς μέλιτι τὸν κρατῆρα περιχρίουσα τὰ πολλὰ διολισθαίνειν τῶν κακῶν ἐμηχανᾶτο, φύλαξ ἀΰσταστος τοῦ Αὐτοκράτορος οὖσα. προσειρήσθω καὶ ὅπως τῷ λόγῳ, καὶ ἴσως τρίτη τις αἰτία τῆς νόσου τοῦ Βασιλέως, οὐ προκαταρκτικὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ συνεκτικωτάτη κατὰ τοὺς παῖδας τῶν ἰατρῶν. Οὐ γὰρ καθάπαξ προσκεκρουκὼς ἐκεῖνος ἀπῆν, ἀλλὰ συμπαρῆν καὶ συμπαρωμάρτει, ὡς ἐν τοῖς ἀγγείοις οἱ πονηρότατοι τῶν χυμῶν. Μᾶλλον δὲ εἴ τις εἰς τὴν ἐκείνου φύ-
C σιν ἀπίδοι, οὐ μόνον αἰτία νοσήματος ἦν, ἀλλὰ καὶ ἄντικρυς νόσημα καὶ βαρύτατον σύμπτωμα. Ἀλλ' ἐπέχειν τὸν λόγον ἀνάγκη τὴν γλῶτταν ἐνδακόντας καὶ μὴ παραθέειν τῆς λεωφόρου, κἂν ἔτι μάλιστα προθυμότατος ᾖ κατὰ τῶν κακουργοτάτων ἐξάλλεσθαι. εἰς καιρὸν γὰρ τὸν προσήκοντα τὰ περὶ τούτου ταμιεύεσθαι μοι, ὁ δὲ λόγος ἐχέσθω τῆς τῶν Κελτῶν διηγήσεως. Αὐλίζεται μὲν οὖν ὁ Αὐτοκράτωρ κατὰ τὴν πέραθεν Δάμαλιν. ἐκεῖσε γὰρ τοῦτον ὁ λόγος διαπεραιωσάμενον καταλέλοιπε. καὶ συνέρρεον αὐτίκα ἅπαντες νιφετοῦ δίκην, διαπερῶντες πρὸς αὐτὸν αὐτοῦ που προσμένοντα, τὸ μὲν τὴν ἁπάντων ἔλευσιν ἀπεκδεχόμενον, τὸ δὲ καὶ τὴν σφοδρὰν
D ἐκείνην ὀδύνην ῥᾷσαι ἐλπίζοντα. Πλησιφαῆ δὲ τὴν σελήνην ἤδη θεασάμενος, ἐπεὶ συμπαρῆν καὶ ἡ Αὔγουστα τῆς ποδῶν ὀδύνης ἐπιμελουμένη καὶ κουφίζουσα τούτου τὰς ἀλγηδόνας διὰ παντοίας ἐπιμελείας, ὡς εἰπεῖν εἶπεν. ὁ Βασιλεὺς εἰς προνομὴν οἱ Τοῦρκοι ὁρμῆσαι ἐβούλοντο ὁ καιρὸς ἤδη ἐπιτήδειος πάρεστι, καὶ ἄχθομαι ἤδη τὸν προσήκοντα καιρὸν ἀπολωλεκώς. Ἑσπέρας μὲν ἔφη τοῦτο, κατὰ δὲ τὸ περίορθρον εἰσελθὼν ὁ περὶ τὸν κοιτῶνα τῶν βασιλέων ἐνασχολούμενος ἐκ-
E τομίας, τὴν τῶν Τούρκων ἐς Νίκαιαν κατηγγέλκει ἔφοδον, καὶ τοῦ τηνικαῦτα ταύτην φρου-

ρουντος Εὐσταθίου τοῦ Καμύτζη γραφὴν ὑποδεικνὺ τὰ κατ' αὐτοὺς διαλαμβάνουσαν. Ὁ γοῦν Αὐτοκράτωρ μηδὲ μικρὸν ἀναμείνας μηδὲ μελλήσας ὅλως, ἀλλ' οἷον τῆς συνεχούσης αὐτὸν ὀδύνης ἐπιλαθόμενος, δι' ἁρμαμάξης τῆς πρὸς Νίκαιαν φερούσης ἵετο τῇ δεξιᾷ χειρὶ λόγον κατέχων. Οἱ δὲ στρατιῶται τηνικαῦτα τὰ δόρατα τούτων ἀναλαβόμενοι κατ' ἴλας στοιχηδὸν ἐφ' ἑκάτερα ἵεντο, καὶ οἱ μὲν παρέθεον τούτῳ, οἱ δὲ προέπεμπον, οἱ δὲ συνείποντο, συγχαίροντες μὲν αὐτῷ κατὰ τῶν βαρβάρων ἐξορμήσαντι, ἀλγούμενοι δὲ διὰ τὴν ἀπείργουσαν αὐτὸν ἱππάζεσθαι ὀδύνην. Ὁ δὲ πρὸς θάρσος ἤγειρεν ἅπαντας νεύμασί τε καὶ λόγοις ἡδὺ προσμειδιῶν αὐτοῖς καὶ προσφθεγγόμενος. Δι' ἡμερῶν τε τριῶν κατέλαβε τόπον τινὰ Αἰγύαλους καλούμενον, ἐξ οὗ πρὸς τὴν Κιβωτὸν διαπλωΐσασθαι ἔμελλεν. Ἐπειγόμενον δὲ τοῦτον τὴν διαπεραίωσιν, ὁρῶσα ἡ Αὔγουστα συνταξαμένη τούτῳ, πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐπορεύετο. Τοῦ δὲ Αὐτοκράτορος τὴν Κιβωτὸν καταλαβόντος, προσέρχεταί τις αὐτῷ λέγων· ἐκείνους σατράπας τεσσαράκοντα χιλιάδων διαιρεθῆναι, καὶ τοὺς μὲν ἐς προνομὴν τῆς Νικαίας καὶ τῶν παρακειμένων αὐτῇ χωρῶν κατελθεῖν. τὸν δὲ Μονόλυκον καὶ τὸν * * * * * * τὰ περὶ τὴν θάλατταν δηώσασθαι. οἵτινες τά τε παρακείμενα τῇ περὶ τὴν Νίκαιαν λίμνῃ, καὶ τὴν Προῦσαν δηώσαντες, ὡς δὲ καὶ τὴν Ἀπολλωνιάδα, αὐτοῦ που περὶ ταύτην ηὐλίσαντο κἀκεῖσε τὴν λείαν πᾶσαν ἀφελόμενοι, ὁμοῦ πρὸς τὰ πρόσω ἐχώρησαν, τό, τε Λοπάδιον καὶ πάντα τὰ ξυμπαρακείμενα ληϊσάμενοι, ἀλλὰ καὶ αὐτήν φασι τὴν Κύζικον καταλαβόντες ἐξ ἐφόδου ἀπὸ τοῦ μέρους τῆς θαλάσσης κατέσχον, τοῦ ταύτην φρουροῦντος μηδ' ὁπωσοῦν ἀντισχόντος, ἀλλ' ἀγεννῶς ἐκεῖθεν ὑποχωρήσαντος. Εἶτα τόν τε Κοντογμὴν καὶ Ἀμὴρ Μουχούμετ, τοὺς ἐκκρίτους ἀρχισατράπας διὰ τῶν Λεντιανῶν πρὸς τὸ Ποιμανηνὸν ἀπιέναι, ἐφελκομένους λείαν πολλὴν καὶ ἄνδρας πλείστους δορυθηράτους, καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας ὅσους ἠφείκει ὁ σίδηρος. Τὸν δέ γε Μονόλυκον ποταμόν τινα διαπεράσαντα Βαρηνὸν ἐγχωρίως καλούμενον, ῥέοντα μὲν ἀπό τινος ὄρους Ἴβιβος καλουμένου, ἀφ' οὗ πολλοὶ καὶ ἄλλοι ἀπορρυΐσκονται ποταμοί, Σκάμανδρός τε καὶ Ἀγγελοκωμίτης καὶ Ἔμπηλος, πρός τε τὸ Πάρειον ἀπονενευκέναι, καὶ τὴν ἐφ' Ἑλλησπόντῳ Ἄβυδον καὶ δι' Ἀτραμυττοῦ καὶ τῶν Χλιαρῶν διεληλυθότα μετὰ πάσης αἰχμαλωσίας ἀναιμάκτως καὶ ἄνευ μάχης τινός. Πρὸς ταύτην τὴν ἀγγελίαν ὁ Αὐτοκράτωρ τὸν Καμύτζην Δοῦκα τηνικαῦτα χρηματίζοντα, διὰ γραμμάτων παρεκελεύσατο παρέπεσθαί τε τοῖς βαρβάροις μετὰ πεντακοσίων στρατιωτῶν, καὶ τὰ κατ' αὐτοὺς διὰ γραμμάτων δηλοῦν, φείδεσθαί τε τῆς μετ' αὐτῶν συμπλοκῆς. Ὁ δὲ ἐξελθὼν τῆς Νικαίας καταλαμβάνει τόν τε Κοντογμὴν καὶ τὸν Ἀμὴρ Μουχού-

A mytzæ, quid Turci agerent, quot quove ſtatu eſſent exponens. Ad eum Imperator nuncium moras abrumpit omnes, dolorisque oblitus ac morbi, curru ſtatim conſcenſo, cujus habenas manu ipſe dextera moderabatur, iter capeſſit Nicæam verſus. Feruntur eodem magno pro ſe quiſque ſtudio milites, ſumptis raptim haſtis utrinque diſpoſiti turmatim, quidam procurrentes, aſſectantes retro cæteri, mira omnes alacritate quam præſens conſpectus & generoſa fiducia ducentis contra Barbaros Auguſti cunctis inſpirabat. Turbabat paulliper id gaudium commiſeratio doloris quo Principem ab equitando prohiberi ſentiebant. Emendabat tamen incommodum mœroremque in ſpem optimam mutabat renidens omnes in partes Imperatoris facies quemque nutu, aſpectu, B arriſu blando fortique ad ſtrenue rem gerendam beneque ſperandum excitans, additis in idipſum vocibus pleniſſimis alacritatis, quibus dum compellantur modo cuncti, modo ſinguli, gliſcebat per univerſorum animos mirus ardor fiducia conjunctus, ac ſtudium, laborem itineris periculique formidinem dulcedine ſui fallens. Sic triduo perventum ad locum quemdam Ægyllos dictum, unde Cibotum verſus trajecturus Imperator erat. Ibi cum trajectionem urgere iſtam Auguſta videns, venia impetrata recedendi vale ipſi dixit, & in urbem regiam iter intendit. Imperatori Cibotum appulſo nunciavit accedens quidam: præcipuos Satrapas Turcorum, qui ſimul omnes ſub ſignis haberent quadraginta militum millia, C diſtribuiſſe inter ſe tum copias, tum belli gerendi partes, hunc ferme in modum. Negotium quibuſdam datum infeſtandæ Nicææ, adjacentiumque ipſi regionum atque urbium populandarum. Monolyco & * * * * attributa ad prædandum eſſe mari vicina loca. Hos magno ſucceſſu rem geſſiſſe. Vaſtatis enim omnibus circa lacum Nicæenſem, Pruſa etiam nec non Apolloniade expilatis ac direptis congregaſſe illic copias unum in locum caſtris poſitis, prædaque omni comportata. Tum communi conſilio atque impetu progreſſos ulterius Lopadium & finitima huic loca cuncta latrociniis & genus omne maleficiis vexaſſe, ipſa quin etiam Cyzico primo incurſu capta cum in eam a parte quæ mare ſpectat impetum feciſſent, præfecto urbis nuſquam ad prohibendum oc- D currente, ſed ignava & turpi fuga elapſo. Deinde Contogmen & Amerem Muchumetem qui ſupra præcipuos Satraparum eminebant dignitate ac potentia, per Lentianos Poemanenum abiiſſe, trahentes prædam multam, viroſque captivos plurimos, cum mulieribus & pueris quotquot reliquos gladius feciſſet. Monolycum vero tranſgreſſo quodam fluvio (quem Barenum accolæ appellant, fluentem ex monte quodam Ibibe vocato, ex quo eodem multi etiam alii amnes profluunt, inter quos Scamander, Angelocomites & Empelus) ad Pareum declinaſſe, & Abydum ad Helleſpontum ſitam prætergreſſum, per Atramytum quoque & Chiliera cum tota captivorum multi- E tudine tutum & pacatum ſine ſanguine, ſine pugna iter habuiſſe. Imperator hoc indicio accepto litteras dat ad Camytzen tunc Ducem Nicææ, quibus ei mandabat, ut Barbaros pone ſequeretur cum militibus 500. & quæ de ipſis haberet comperta confeſtim indicaret ſibi per litteras: vitaret autem congreſſum cum Turcis, & paucitati ſuorum pugna declinanda parceret. Ad hoc imperium egreſſus ille Nicæa, Contogmen, Ameren Muchumeten reliquoſque Satrapas

Ejus profectio Nicæam.

Sequentibus alacritate magna militibus.

Quem Auguſtus alit dolore ſuo premendo.

Compellandiſque ac adhortandis cunctis.

Auguſta recedit.

Edit. Pariſ. pag. 439.

Nuncii triſtes de ſucceſſibus Turcorum.

Pruſa & Apollonia direptæ.

Cyzicus capta.

Camytzes Nicæa egreſſus.

Temere ſed feliciter cum Turcis pugnat.

deprehendit in loco quem vocant *Aorata*, quaſi dicas *Inviſa*, nec ſe tenuit, cito videlicet oblitus mandatorum Auguſti, quin confligeret illico. Turci qui jam jamque adfuturum Imperatorem ante crediderant, ubi vividum eumdemque improviſum Camytzis impetum ſenſere, facile perſuaſi rem ſibi eſſe cum Imperatore totoque exercitu, terga territi verterunt. Sed capto tunc Scytha quodam e noſtris, ubi ex eo percontati a Camytze uno ſe loco pulſos didicerunt, e monte in quem paveſacti confugerant reſumptis animis deſcendunt, & magno tympanorum ac vociferationum ſonitu revocatis e fuga undique ſuis popularibus (qui pro peritia linguæ ac morum Gentis facile ſtatim agnoverunt eſſe illas voces ac ſigna revocantium diſperſos ad ſpem meliorem rebus ſalvis) ubi omnes confluxerunt in unum rurſus, reverſi ſunt ſimul in planitiem ei loco proxime ſubjectam quem *Aorata* diximus vocatum. At Camytzes qui primo illo ſucceſſu prædam Barbaris eripuiſſet univerſam, non curavit (quod & facile poterat, & prudenter debebat) eam ad Poemanenum vicinam arcem munitiſſimam tutiſſimo illic futuram transferre; ſed circum Aorata moras trahens, ſibi perniciem quæſivit. Congregati quippe iterum reſumpta fiducia Barbari totis animis imminebant in occaſionem ulciſcendi Camytzæ. Cum ergo cognoviſſent morari adhuc eum circa Aorata occupatum dividundæ reddendæve prædæ, captivorum quoque diſcernendis differentiis ac cauſis, armatis confeſtim & per turmas eductis ordinibus acie inſtructa in noſtros irruunt primo diluculo. Maxima pars agminis Camytzæ ad primum ſenſum tantæ ingruentis multitudinis barbaricæ ſpem ſalutis in matura fuga poſuit. Ipſe Dux cum Scythis & Gallis, Romaniſque iis omnibus quos paulo generoſiores militaris officii cogitatio a conſciſcendo fugæ flagitio tenuerat, fortiſſime pugnans, ubi ſuis circum plerîſque omnibus occiſis, deprehenſum ſecum paucis in medio vidit, tamen obfirmavit animum in conſilio quærendæ, ſpe vincendi extorta, honeſtæ certe in armis necis. quando lethali ei vulnere percuſſus quo vehebatur equus, repente concidit. Prope aderat patruelis Camytzæ Catarodon nomine. Is proprio ſtatim equo deſiliens eum Camytzæ tradit. Verum homo vaſtus & gravi corpore, cum equum facile conſcendere non poſſet, paululum retrocedens ad quamdam quercum humeris applicitis ſtringit acinacem ſaluteque deſperata, Barbaros quotquot accedere cominus auderent, in capite, in cervice in manibus vaſtis haud umquam ceſſans ictibus petebat. Hunc tam fortiter rem gerentem & multis circa cæſis, multis vulneratis, in nova adhuc pericula intrepide durantem conſpicati longo jam tempore Barbari, admiratione non dubia concepta tantæ virtutis tantæque conſtantiæ, ſervare tam fortem virum omnino decreverunt. Ex his Archiſatrapa Muchumetus olim ipſum noſcens, noſcendumque illi tunc exhibens, ceſſare ac faceſſere jubet omnes qui contra eum pugnabant. Ipſe autem equo deſiliens cum iis quos forte ſecum habuit, propius accedit, amiceque virum his fere verbis alloquitur. *Ne ſaluti mortem, quæſo te, præferas. ſed da mihi manum & ſalvus eſto.* Ad ea Camytzes ſe a tam multis unum circumventum videns, nec jam vires ſentiens impreſſioni variæ tot ſimul oppugnantium ſuſtinendæ pares, manum Muchumeto dat. qui ei in equum impoſito vinciri pedes juſſit ne poſſet elabi. Hactenus de caſu Euſtathii.

Edit. Pariſ. pag. 440.

Prædæ captæ non conſulit.

A Turcis invaditur.

Deſeritur a plerumis ſuorum.

Cum paucis ſtrenue reſiſtit.

Deſperata ſalute fortiſſime pugnat.

Muchumeto Archiſatrapæ noto ſe dedit.

pag. 441.

A μὲν καὶ τοὺς λοιποὺς εἰς τὰ καλούμενα Ἀόρατα, καὶ ὥσπερ τῆς τοῦ Αὐτοκράτορος παραγγελίας ἐπιλαθόμενος, παραχρῆμα τούτοις προσβάλλει. Οἱ δὲ τὸν Αὐτοκράτορα προσδόκιμον ἔχοντες, καὶ τοῦτον εἶναι τὸν ἐπεισπεσόντα νομίσαντες, πτοηθέντες τὰ νῶτα διδόασι. Σκύθην δέ τινα τηνικαῦτα κατασχόντες καὶ παρὰ τούτου πυθόμενοι, ἐπεὶ τὸν Καμύτζην ἐγνώκεισαν εἶναι, τὰς ἀκρολοφίας δίψσαν, καὶ θαρρήσαντες ἑαυτοὺς διά τε τυμπάνων καὶ ἀλαλαγμῶν ἀνεκαλοῦντο τοὺς ἁπανταχῆ σκεδασθέντας τῶν ὁμοφύλων. Οἱ δὲ ἀνακλητικὸν τοῦτο τὸ σύνθημα γινώσκοντες πάντες συνέρρεον. Ἐπανελθόντες οὖν κατὰ τὴν πεδιάδα τὴν διακειμένην ἐγγὺς, κάτωθεν τῶν καλουμένων Ἀοράτων αὖθις ἠθροίσθησαν. B Ὁ δέ γε Καμύτζης τὴν λείαν πᾶσαν ἀφελόμενος ἐξ αὐτῶν οὐκ ἤθελε μέχρι τοῦ Ποιμανηνοῦ καταλαβεῖν ὡς εὖ τὰ κατ᾽ αὐτὸν ἐν τούτῳ διαθέσθαι. πολίχνιον δὲ τοῦτο ἐρυμνότατον. ἀλλὰ περὶ τὰ Ἀόρατα ἐμβραδύνων, ἔλαθε καθ᾽ ἑαυτοῦ βουλευσάμενος. Οἱ βάρβαροι γὰρ ἐν τῷ ἀκινδύνῳ γεγονότες οὐκ ἐπελάθοντο τοῦ Καμύτζη, ἀλλ᾽ ἐνέδρευον τοῦτον διαπαντός. Καὶ μεμαθηκότες ὅτι αὐτὸν εἰς τὰ Ἀόρατα ἐνδιατρίβοντα, καὶ τὰ παρὰ τὴν λείαν ἅπασαν καὶ τοὺς δορυαλώτους διατιθέμενον, παραχρῆμα τὰς ὑπ᾽ αὐτοὺς δυνάμεις κατ᾽ ἴλας καταστησάμενοι. περὶ δείλην ἑῴαν εἰσπίπτουσιν αὐτῷ. Τὸ μὲν οὖν πλεῖον τοῦ στρατεύ- C ματος τοῦ Καμύτζη τοσαύτην πληθὺν βαρβάρων ἐπεισπεσοῦσαν αὐτοῖς ἑωρακότες φυγὴν τὴν ἑαυτῶν πραγματεύεσθαι ἐδόκουν σωτηρίαν. Αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν Σκυθῶν καὶ τῶν Κελτῶν καὶ ὁπόσοι τῶν Ῥωμαίων εὐψυχότεροι ἦσαν, ἐκθύμως ἐμάχετο· καὶ τηνικαῦτα οἱ τούτου πλείους πίπτουσιν, ὁ δέ γε Καμύτζης μετ᾽ ὀλίγων καταλειφθεὶς, ἔτι ἀντείχετο τῆς μάχης. καιρίαν δὲ ὁ ἵππος ἐν ᾧ ἐποχεῖτο πληγεὶς, κατὰ γῆς ἔρριπτο. ὁ δέ γε τούτου ἀδελφιδοῦς Καταράδων οὕτω καλούμενος ἀποβὰς τοῦ ἰδίου ἵππου, τοῦτον αὐτῷ δίδωσι. Βαρὺς δὲ ὢν ὁ ἀνὴρ καὶ μέγας, ῥᾳδίως τοῦ ἵππου ἐπιβῆναι οὐκ εἶχε, ἔνθεν τοι καὶ D μικρὸν ἀναποδίσας ἐπί τινα δρῦν ἑαυτὸν προσερείσας, καὶ τὸν ἀκινάκην σπασάμενος, τὰς τε σωζούσας ἀπολωλεκὼς ἐλπίδας, ὁπόσοι τούτῳ τῶν βαρβάρων συμπλακῆναι κατετόλμων, κατά γε κόρυθος καὶ ὤμων καὶ αὐτῶν δὴ τῶν χειρῶν παίων οὐκ ἐνεδίδου. Ἐπὶ πολὺ γοῦν τοῦτον ἀντέχοντα ὁρῶντες οἱ βάρβαροι καὶ πολλοὺς κτείνοντα, πολλοὺς δὲ καὶ τιτρώσκοντα, ὑπεραγάμενοι τὴν τοῦ ἀνδρὸς τόλμαν, καὶ τὸ σταθηρὸν αὐτοῦ θαυμάσαντες, τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ διὰ ταῦτα πραγματεύσασθαι ἐβουλήθησαν. Ὁ δὲ Ἀρχισατράπης Μουχούμετ τὴν κλῆσιν, τοῦτον καὶ πάλαι γινώσκων, καὶ τηνικαῦτα ἀναγνωρίσας, ἀ- E νακόπτει μὲν τῆς ὁρμῆς τοὺς αὐτῷ συμπλεκομένους. ἀποβὰς δὲ τοῦ ἵππου μεθ᾽ ὧν ἔτυχε προσελθὼν, ἔφη. Μὴ πρόκρινε τῆς σῆς σωτηρίας τὸν θάνατον, ἀλλὰ δίδου μοι χεῖρα καὶ σώζου. Ὁ δὲ ὑπὸ τοσούτων περιστοιχούμενον ἑαυτὸν ὁρῶν καὶ μὴ πρὸς τοσούτους ἀντέχειν ἔτι δυνάμενος, δίδωσι χεῖρας τῷ Μουχούμετ. Καὶ ὃς ἔφιππον τοῦτον ἐπιβιβάσας τοὺς αὐτοῦ πόδας δεσμεῖ, ὡς μὴ ῥᾳδίως ἀποδρᾶσαι δύνασθαι. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ τῷ Εὐσταθίῳ συμπεσόντα,

Ὁ δέ γε Αὐτοκράτωρ στοχασάμενος τῆς ἀτραποῦ δι' ἧς διιέναι ἔμελλον, ἄλλην τραπόμενος, διά τε τῆς Νικαίας διελθὼν καὶ τῆς Μελαγίνου, καὶ τῆς ὑπὸ καλουμένων Βασιλικῶν. Ταῦτα δὲ τέμπη εἰσὶ, καὶ δύσβατοι ἀτραποὶ περὶ τὰς ἀκρολοφίας τοῦ Ὀλύμπου διακείμενα, κατέρχεται εἰς τὰ Αλη-θινὰ, κἀκεῖσε καταλαμβάνει τὴν Ακροκον, ἐπειγόμενος προκαταλαβεῖν ἀπὸ τῆς ἔμπροσθεν τοὺς Τούρκους καὶ ὑπὸ καρτερῶς μετ' αὐτῶν συνάψαι τὸν πόλεμον. Οἱ δὲ μηδὲ μνείαν ὅλως Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος εἰς νοῦν λαβόντες, τὸν κατὰ τὴν τέμπειαν διακείμενον καλαμῶνα καταλαβόντες, ἐκεῖ που περιχυθέντες ἐξέκειντο. A Ἐπεὶ δὲ ἀπηγγέλη τῷ Αὐτοκράτορι ἀπερχομένῳ κατ' αὐτῶν τὴν πεδιάδα τῆς τέμπειας, τοὺς βαρβάρους καταλαβεῖν ἀπὸ διαστήματος ἱκανοῦ, τὸ στράτευμα εἰς πολέμου τύπον καταστήσας καὶ παραταξάμενος, ἔμπροσθεν μὲν Κωνσταντῖνον τὸν Γαβρᾶν καὶ τὸν Μοναστρᾶν ἔταξεν, ἐφ' ἑκάτερα δὲ ἰλαδὸν καταστήσας τὸ στράτευμα, τὴν οὐραγίαν τῷ Τζιπουρέλῃ καὶ τῷ Ἀμπελᾷ πολλὴν τὴν τοῦ πολέμου πεῖραν ἐκ μακροῦ ἐσχηκόσι δέδωκε. τὸ δὲ μέσον τῆς παρατάξεως αὐτὸς διέπων ὅλας συνετάραττε φάλαγγας. καὶ οὕτως ὥσπερ κεραυνὸς τοῖς Τούρκοις ἐμπεσὼν, καρτερὸν τὸν μετ' αὐτῶν συνῆψε πόλεμον. Πολλοὶ μὲν οὖν τηνικαῦτα κτείνονται τῶν βαρβάρων, ἀγχεμάχου τῆς μάχης γεγονυίας, πολλοὶ δὲ καὶ δορυάλωτοι ἄγονται, οἱ δὲ τῷ καλαμῶνι προσπεφευγότες πῶς ἐσώζοντο. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ λαμπρὰν τὴν κατ' αὐτῶν νίκην ἀράμενος πρὸς τὸν καλαμῶνα ἐπιστραφεὶς, ἐντεῦθεν κἀκεῖθεν τούτους ἀπελάσαι. Οἱ δὲ στρατιῶται διὰ τὸ βαλτῶδες καὶ πυκνὸν τοῦ καλαμῶνος μὴ δυνάμενοι εἰσιέναι ἐν ἀμηχανίᾳ ἦσαν. Καὶ ὃς περιζώσας τὸν καλαμῶνα διὰ τῶν στρατιωτῶν, πῦρ ἐκ μέρους τοῦ καλαμῶνος ἀφεῖναι ἐπέταξε. Τούτου δὲ γενομένου, ἡ φλὸξ εἰς ὕψος ἤρτο μέγα, οἱ δὲ ἔντος φεύγοντες τὸ πῦρ, εἰς τὰς τῶν στρατιωτῶν ἐνέπιπτον χεῖρας. καὶ τούτων δὲ, οἱ μὲν παρανάλωμα ξίφους ἐγίνοντο, οἱ δὲ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἤγοντο. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τοὺς ἀπὸ τοῦ Καρμὴ κατελθόντας βαρβάρους. Ὁ δὲ Ἀμὴρ Μαχούμετ μεμαθηκὼς τὴν συμφορὰν τὴν περὶ τοὺς ἀπὸ Καρμὴ Μουσουλμάνους κατόπιν εὐθὺς ἐλαύνει τοῦ βασιλέως ἑνωθεὶς μετὰ τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν οἰκούντων Τουρκομάνων καὶ τῶν λοιπῶν. ὥστε ξυνέβαινε τὸν αὐτὸν διώκειν τε καὶ διώκεσθαι. Οἱ μὲν γὰρ ἀμφὶ τὸν Μαχούμετ βάρβαροι τὸν Αὐτοκράτορα ἐξελαύνοντες, ἐδίωκον, ὁ δὲ τοὺς ἀπὸ τοῦ Καρμὴ μεταπορευόμενος ἦν. ὥστε μέσον ἀμφοῖν ἐναπείληπτο. Ἀλλὰ τοὺς μὲν ἔφθασε νενικηκὼς, οἱ δὲ διώκοντες ἔξω κακῶν ἑστήκεσαν ἔτι. Ἐπεὶ δ' ἀθρόον τῇ οὐραγίᾳ τοῦ Αὐτοκράτορος προσέπεσεν ὁ Μαχούμετ, πρῶτος

A At Imperator proviſum conjectura callem quo progreſſuri erant Barbari, declinans alio, vitavit. & per Nicæam tranſiens perque Melagina, & per eum locum cui *Baſilica* nomen eſt (valles hæ ſunt anguſtæ oſtiaque ac difficillimi atque impeditiſſimi meatus circum Olympi juga ſiti) deſcendit in locum *Alethina* vocatum, indeque Acrocum ſe confert, feſtinans præoccupare ne priores eo pervenirent Turci primi agminis, quibuſcum ibi, antequam cæteri adeſſent, committere prælium decreverat. Horum & Romani plane omnis quem contemnebant: nec ubi aut quid ageret, omnino ſibi curandum cogitandumve cenſebant, ſecuri Turci quos diximus, arundinetum ad iſtam vallem poſitum occupant, in idque circumfuſi procumbunt paſ-

Securitas Turcorum hoſtes contemnentium.

B ſim. Ibi eſſe illos, ſecureque agere nunciatum Imperatori eſt contra ipſos venienti per planitiem vallis, ſed adhuc intervallo idoneo diſtanti. Hic ille aciem ſtruit in hunc modum. Primo agmini fronte adverſa hoſtibus objecto duos præfecit Conſtantinum Gabram & Monaſtram. Ex utroque latere turmatim reliquum exercitum diſpoſuit. Poſtremum agmen Tzipureli & Ampelæ viris longo uſu experientiſſimis rei bellicæ, regendum commendavit: Mediam ipſe ſibi ſumpſit moderandam aciem. ac phalangas aſpectu ingreſſuque primo conturbans totas fulminis more modoque in Turcos irruit, acreque cum iis prælium conferit. Admovetur ad manus pugna.

Aciem contra eos Auguſtus ſtruit.

C Multi cadunt Barbarorum, multi capiuntur. Alii ſeſe in arundineæ ſylvæ profundum penitus abdentes præſenti tum quidem ſibi periculo defuncti videbantur. Verum Imperator omnibus qui in campo puro ſteterant egregie devictis, animum adjecit ad eos quoque qui ſub obtentu arundinum muſſabant, extrahendos inde. Cæterum Romani cum irrumpere in ſaltum cannis conſitum tentarent uliginoſa mollitie paluſtris loci, veſtigium alto luto penitus ſorbentis deterrebantur. Pendebant dubitatione cuncti, quam præſenti conſilio Auguſtus expedivit. Jubet corona undique armatorum circumcingi arundinetum: tum in id una duntaxat ex parte ignes injici. ardentibus repente denſa copia cannis exurgit

Turci fugantur in arundinetum.

D alte flamma, cujus vim Turci metuentes e periculoſis latebris in manus noſtrorum obſidentium fugientes inciderunt omnes. Horum pars gladio abſumpti, pars ad Imperatorem vivi ducti ſunt. Hactenus de re geſta adverſus eos Barbaros qui a Carme deſcenderant. De qua ut primum factus eſt certior Amer Machumet, repente tot Muſulmanorum ulciſci cladem cupiens, infeſtus in Imperatorem movit, junctis etiam ſibi Turcomanis qui per Aſiam degebant, aliiſque. Itaque tunc contigit in medio poſitum Auguſtum inſtare ſimul hoſti, ſimul a tergo habere hoſtem alterum ſibi viciſſim inſtantem. Nam quos duce-

In quod ignes injici Auguſtus jubet.

Turci omnes cæſi aut capti

Edit. Pariſ. pag. 442.

Romanus in medio deprehenſus.

E bat Machumetes Barbari, veſtigia Imperatoris indagatione acri cupidi premebant: interim dum Auguſtus ipſe utrinque concluſus, eos qui a Carme venerant ante ſe poſitos inſequebatur. Sed bene habet quod mature altera ex parte glorioſum ſibi exitum vincendo rupit deprehenſa virtus: ſecuruſque jam Romanus ancipitis mali, quas ad conficiendum hoſtem alterum vires modo erat feliciter expertus, eas integras & fiducia læti ſucceſſus auctas in reliquam belli partem ſpe optima vertebat. Urget nihilominus Machumetes cœptum: & quo ruebat impetu cito in poſtremum

Altera ſibi parte exitum rumpit.

Imperatoris agmen incidit, eique primum ſe admovit ejus parti cui Ampelas præerat. Is vicinia Imperatoris fretus, alioqui natura projectus ad audendum, ne tantillum quidem ſumere ſibi ſpatii ſuſtinuit quo ſe colligeret ſuoſque compararet ad hoſtilem impreſſionem excipiendam fortiter, ſed præceps repente in Machumetem procurrit. Sequebatur & Tzipureles. Jamque ambos ſuus curſus ad ruinas vici veteris provexerat ſolos; militibus ipſorum nondum eo progreſſis; ſed retro adhuc intervallo idoneo viam legentibus. Cum ecce fit eis Machumetes obvius. Vir is erat animi præſentis. vidit ſtatim occaſionem ſuam: & equum Ampelæ jaculo transfigens cum eo equitem humo affligit, adhuc quidem innoxium. Sed circumfuſi jam pediti Turci magno numero mox interfecerunt. Irruit in eos audacia ingenti fortiſſime Tzipureles. Cujus equum ita multis illi undique telis hærentibus confixerunt, ut alatus videretur. Sic & hunc ephippiis excuſſum gladio ſtatim confecere. Interea qui poſtremum agmen Romani exercitus (hoc agmen in id officii deſcriptum & loco ultimo pone collocatum eſt, ut vaſorum bajulos, ſi qui lentiores ſint, aut laſſi ſubſiſtant, tueantur; neque ipſis ſolum, ſed jumentis etiam & ſarcinis præſidio ſint: & ſi qua ſe oſtentet a tergo manus hoſtilis, irruere contra ſint parati.) Hoc, inquam, poſtremum exercitus tum Romani qui complebant agmen, ubi tandem gradu militari poſt duces juveniliter prægreſſos procedentes, Turcos obvios viderunt, facile ipſos fundunt fugantque in eos invecti totis viribus. Erat tunc in iſtis Turcorum caſtris captivus & vinctus is de quo ſupra diximus Camytzes. Is perturbationem Turcici exercitus fracti conflictu primo conſpicatus, inter illos reciprocos fugientium ſequentiumque æſtus ac fluctus ſtabili vir animo, quam dudum opperiebatur occaſionem, in tempore arripuit, captivitatis fuga finiendæ. Commodum viam ingreſſo Gallus occurrens quidam cataphractus, equum dedit: quo ille conſcenſo ad Imperatorem cito perlatus eſt, caſtris poſitis morantem in planicie prope vallem arctam, Philadelphiam inter & Acrocum ſitam, latiſſime patente: adeo ut multis una ſimul capiendis exercitibus ſufficiat. Incredibile eſt quantum Imperatori gaudium Camytzæ conſpectus attulerit. excepit gratulatione ingenti, ac pari ſignificatione caritatis reditum non minus opportunum quam inſperatum viri tantæ famæ ac fidei, ſibi peculiariter cari. moxque perſolutis Deo, quæ pro ſalute liberati mirabiliter amiciſſimi capitis hoſtiæ gratiæque debebantur: eumdem curriculo feſtinare in urbem jubet, nuncium illic futurum eorum quæ vidiſſet, quæque paſſus eſſet. Noſtris quoque, ait, referes valere nos & vivere. Cæterum hanc Camytzæ redditi lætitiam ſtatim abſorbuit mœror ingens, quo penitus affectus eſt Imperatoris animus ad triſtem nuntium eodem tempore perlatum de cæde miſerrima Tzipurelis & Ampelæ. Nec conſolatio valebat dicentium acerba lætis compenſari: quos contra ſic excipiebat Auguſtus, luctu ſe involvens ſuo: *Unum recepimus, duos amiſimus; abundant gemendi cauſæ: & altero tanto excedi noſtrum gaudium a dolore noſtro æquum eſt.* Erat Imperator Alexius natura ſupra quam credi poteſt molli ad ſenſum jacturæ militum ſuorum. Ita ut ſi bello forte aliquo præclara victoria confecto, recenſendis ut ſolebat catalogis ſuorum comperiſſet, vel captum vel cæſum militum aliquem, etiam ſi totos numeroſiſſimos exercitus hoſtiles ſplendidiſſime prælio vertiſſet, gaudere in ſinu nequibat, hac intercedente moleſtia; cum quantumvis amplum trophæi vel glorioſiſſimi decus nimio emptum arbitraretur, ſi modo in id, unius etiam gregarii caput aut cruor foret militis impenſus. Adeo quidem ut totam ejuſmodi victoriam faceret nihili, Cadmeamque reputaret, ac magis noxiam quam utilem. Cæterum his rebus ibi geſtis, præfectiſque cuſtodiæ regionis ejus Georgio Lebune, ac ducibus aliis, quibus quas ſecum habebat copias reliquit, ipſe in urbem regiam victor revertitur. Eo præceſſerat præmiſſus uti diximus Camytzes; qui ad Boſphorum nave conſcenſa cir-

Ampelæ temeritas.

Necis ejus cauſa.

Nec felicior Tzipureles.

Turci funduntur.

Camytzes ad Alexium Auguſtum fugit.

Edit. Pariſ. pag. 453.

Benevolentiſſime ab eo exceptus.

Et in urbem miſſus.

Mœror Auguſti ad nuncium cædis Tzipurelis & Ampelæ.

Dolor Alexii in jactura militum ſuorum.

Victorias cruentas ſuis parvi facit.

In urbem revertitur.]

A περιτυγχάνει τῷ Ἀμπελᾷ. Ὁ δὲ ἐν αἰσθήσει τῷ Αὐτοκράτορος ὤν, καὶ διὰ τοῦτο ἐπιπλέον θαρρήσας, καὶ ἄλλως θρασὺς ὢν ὁ ἀνήρ, μηδὲ πρὸς μικρὸν περικαρτερήσας, ὥστε σὺν εὐταξίᾳ τὴν μετὰ τῶν Τούρκων προσβολὴν δέξασθαι, κατὰ τοῦ Μαχουμὲτ ἵεται. Παρείπετο δὲ καὶ ὁ Τζιπουρέλης, περὶ παλαιοχώριον δέ τι γενομένων, μήπω τῶν ὑπ' αὐτοὺς στρατιωτῶν ἐφθακότων, καταλαμβάνει τούτους ὁ Μαχουμέτ, σταθηρότατος ὤν, τὸν ἵππον δὲ τοῦ Ἀμπελᾶ σὺν τῷ ἱππότῃ διὰ βέλους πλήξας κατὰ γῆς ἔρριψεν: ὃν θεασάμενοι οἱ Τοῦρκοι πεζῷ περιτυχόντες, κτείνουσιν. Ἀλλὰ καὶ τὸν Τζιπουρέλην ἀναισχύντως κατ'
B αὐτῶν ἱέμενον ὁρῶντες, τὸν ἵππον ἐν ᾧ ἐποχεῖτο, κατατρώσαντες οἷον τοῖς βέλεσιν, ἔξεδρον αὐτὸν ἐποίησαν, καὶ διὰ μαχαίρας παραχρῆμα ἀνεῖλον. Οἱ δὲ τὴν οὐραγίαν τηροῦντες στρατιῶται, ὥστε τοὺς κεκοπιακότας τῶν τὰς σκευὰς φερόντων στρατιωτῶν καὶ τοὺς ἵππους φρουρεῖν, καὶ τοὺς κατ' αὐτῶν ἱεμένους ἀπελαύνειν ὡς δυνάμεις, καταλαβόντας θεασάμενοι τοὺς Τούρκους κατ' αὐτῶν ἵενται καὶ τρέπουσιν αὐτοὺς κατακράτος. Ἐπεὶ δὲ ὁ Καμύτζης μετὰ τῶν Τούρκων τηνικαῦτα δέσμιος παρὼν τὴν γενομένην σύγχυσιν ἐν τῇ συμβολῇ τῆς μάχης θεασάμενος, καὶ τοὺς μὲν
C φεύγοντας, τοὺς δὲ διώκοντας ὁρῶν, σταθηρὸς ὢν δρασμὸν μελετήσας τῆς ὁδοῦ εἴχετο. Περιτυχὼν δὲ αὐτῷ κατάφρακτός τις Κελτὸς, τὸν ἵππον δίδωσι, καὶ καταλαμβάνει τὸν Αὐτοκράτορα περὶ τὴν πεδιάδα τῆς τεμπείας αὐλιζόμενον, μεταξὺ Φιλαδελφείας καὶ Ἀκροκοῦ διακειμένην, οὐχ ἑνὶ, ἀλλὰ πολλοῖς ἀποχρῶσαν στρατεύμασι. Τὸν δὲ Καμύτζην θεασάμενος μεγάλως αὐτὸν ἀποδεξάμενος, καὶ σωστρα τῷ ῥυσαμένῳ τοῦτον Θεῷ θύσας, πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐκπέμπει. Εἰπὲ, λέγων, ὅσα πέπονθας, καὶ ὅσα ἑώρακας, καὶ τὴν ἡμῶν σὺν Θεῷ τοῖς ἡμετέροις κατάγγειλε ζωήν. Μεμαθηκὼς δὲ τὴν σφα-
D γὴν τοῦ Ἀμπελᾶ καὶ τοῦ Τζιπουρέλη, καὶ λίαν ἐπὶ τῇ τούτων σφαγῇ περιαλγήσας ὁ Αὐτοκράτωρ τὴν ψυχὴν, ἔφη. Δύο δόντες ἕνα ἐλάβομεν. Ἔθος γὰρ αὐτῷ ὁπηνίκα νικήσειε τινὰ πόλεμον, ἀνηρεῖσθαι εἴτις ἑάλω τῶν στρατιωτῶν, εἴτις ἔργον γεγόνει πολεμίας χειρός. καὶ κἂν ὅλας ἐτρέψατο φάλαγγας, καὶ νίκην τὴν κατ' αὐτῶν ἤρατο, ξυμβέβηκε ἕνα που τυχὸν καὶ τῶν ἐσχάτων στρατιωτῶν ἀπολέσθαι, τὸ τῆς νίκης εἰς οὐδὲν ἐλογίζετο πρᾶγμα, καὶ Καδμείαν ὡς ἀληθῶς νίκην τὴν νίκην ἐκείνην ἡγεῖτο, καὶ ἀντὶ κέρδους ζημίαν. Αὐτὸς δὲ ἡγεμόνας τινὰς μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς στρατιωτῶν ἐς φυλακὴν καταστήσας τῆς χώρας Γεώργιον τὸν Λεβούνην καὶ ἑτέρους, πρὸς τὴν βασιλεύουσαν νικητὴς ἐπανήει. Ὁ μὲν οὖν Καμύτζης καταλαβὼν τὸ Δάμαλιν, καὶ ἐν ἀμφιρρύτῳ εἰσελθὼν περὶ μέσην φυλακὴν

A τῆς νυκτὸς, ἐπεὶ τὴν βασιλίδα εἰς τὰ ὑπερκείμενα τῶν ἀνακτόρων ἐγίνωσκεν οὖσαν, κἀκεῖθι καταλαβὼν, πατάσσει τὴν περὶ τὸν αἰγιαλὸν πύλην. Τῶν δὲ ἐρομένων τίς ἂν εἴη, τὴν ἰδίαν οὐκ ἤθελεν ἀποκαλύπτειν κλῆσιν, ἀλλὰ τὰς πύλας ᾐτεῖτο ἀπογυμνωθῆναι οἱ. Μόγις οὖν τοὔνομα ἀνακαλύψας παραχωρεῖται τῆς εἰσόδου. Ἡ δὲ Αὐγοῦστα περιχαρὴς γεγονυῖα, ἐδέξατο τοῦτον ἔξω τῆς τοῦ κοιτῶνος θύρας Ἀριστήριον τοῦτο πάλαι ὀνομαζόμενον. Θεασαμένη δὲ τοῦτον Τουρκικῶς ἐσταλμένον, καὶ θατέρων τῶν ποδῶν χωλαίνοντα, διὰ τὸ πληγῆναι ἐν τῷ καιρῷ τῆς μάχης, περὶ τοῦ Αὐτοκράτορος πρώτως ἐρομένη, καθευδῆναι ἐπέταξεν· εἶτα περὶ πάντων πυθομένη καὶ B τὴν καινὴν ἐκείνην ἐξ ἀπροσδοκήτου νίκην μεμαθηκυῖα τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ τὸν δορυάλωτον ἐλεύθερον ὁρῶσα, οὐκ εἶχεν ὑφ' ἡδονῆς ὅ, τι καὶ γένοιτο. Ἐπέτρεψε δὲ τοῦτον ἀναπαύσασθαι μέχρις ἡμέρας, κἄπειτα ἐξελθόντα τὰ συμβεβηκότα διακηρυκεύειν ἅπασι. Καὶ ὁ μὲν πρωΐθεν ἐξαναστὰς, καὶ ἐπιβὰς ἵππου τινὸς μετὰ τῶν ἐθνικῶν ἐκείνων, μεθ' ὧν ἀφίκετο τῆς αἰχμαλωσίας παραδόξως ἐλευθερωθεὶς ἐπὶ τὸν Κωνσταντίνειον φόρον ἐλήλυθε. Καὶ πᾶσα ἡ πόλις εὐθὺς ἐπ' αὐτῷ ἐκεκίνητο, ὁμοῦ τε καὶ τὰ κατ' αὐτὸν μαθεῖν ἐπειγομένη, ὁμοῦ δὲ καὶ τὰ κατὰ τὸν Αὐτοκράτορα πλέον ποθοῦσα. Αὐτὸς δὲ περιστοιχησάντων αὐτῷ ἱππέων πολλῶν καὶ πεζῶν τά τε κατὰ τὸν πόλεμον λαμπρῷ τῷ στόματι διηγήσατο, καὶ ὅσα τό C τε ξυνήνεγκεν κατὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος, καὶ δὴ καὶ ὁπόσα ὁ Βασιλεὺς κατὰ τῶν βαρβάρων ἐμηχανήσατο, καὶ ὅπως ἤρατο νίκην λαμπρὰν πολλαπλασίαν τὴν ἐκδίκησιν ποιησάμενος, καὶ τέλος ἐπέθηκε τὴν παράδοξον ἑαυτοῦ τῶν βαρβάρων φυγήν. οἷς ἐπευφήμησεν ὅλον τὸ πλῆθος καὶ μέχρις αἰθέρος ὁ κρότος τῆς εὐφημίας ἀνεληλύθει. Ταῦτα μὲν οὕτως ἐτετέλεστο, καὶ ἡ Κωνσταντίνου ἐνεπέπληστο τῶν τοῦ Βασιλέως κατορθωμάτων· καὶ γὰρ ὡς ἀληθῶς ὅσον μὲν ἀπὸ τῆς τύχης δυσχερέσι πράγμασιν ὡμιλήκει καὶ ἀντίξοος ἔχουσι πρός τε αὐτὸν καὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων πράγματα, καὶ ὅλως δυστυχημάτων πλήθει περιεῤῥεῖτο· ἀλλ' ἦγε ἀρετὴ τότε καὶ τὸ ἐγρηγορὸς καὶ δρα- D στήριον, ἀντέβαινε καὶ φιλονείκως εἶχε πρὸς ἅπαν δυστύχημα. Οὐδενὶ γὰρ τῶν ἀνέκαθεν βασιλέων καὶ εἰς τὴν τήμερον ὄντων, πραγμάτων ἐπιπλοκὴ καὶ μοχθηρία παντοδαπῶν ἀνθρώπων καὶ οἴκοι καὶ θύραθεν προσεπέλασεν, ὡς ἐπὶ τούτου τοῦ Αὐτοκράτορος ἔγνωμεν. Εἴτε γὰρ ἔδει πονηρὰς ἐκτεθῆναι τὰ τῶν Ῥωμαίων Θεοῦ παραχωροῦντος. οὐδὲ ἦν ἂν ἀπὸ τῆς ἀστρώας περιφορᾶς ἐξαπτοίμην ποτὲ τὰ ἡμέτερα, εἴτε ἀ-

A ca mediam noctis cuſtodiam ad ſuperius Palatium ubi diverſari Auguſtam didicerat, appulſus, portam littori vicinam pulſat. Cuſtodibus vero intus percontantibus quis eſſet, edere nomen ſuum initio nolebat, ſed pandi ſibi confeſtim jubebat oſtia. Verum cum in eo perſeverarent Janitores ut ille quis eſſet tali tempore admitti flagitans pro patefactione januæ nominis editionem paciſceretur, tandem profeſſus ſe Camytzen introductus illico eſt, atque ab Auguſta præſagio jam tum quodam animi gaudium anticipante nuncii felicis exceptus eſt extra cubiculi januam in loco qui veteri nomine *Ariſterium* vocatur. Ibi prima perculit oculos admiratio ex ſpecie inſolente: quod Turcico veſtitu homo Romanus uteretur; & Camytzes quem omnes norant recte ſolitum incedere, B utroque nunc pede claudicaret; ex vulneribus videlicet in prælio acceptis. Nulla tamen de re prius quam de Imperatore Imperatrix percontata, conſidere deinde hominem voluit: illoque mox cuncta referente, ad mentionem mirabilis illius atque inſperatæ Auguſti victoriæ, & liberationis inopinatiſſimæ Ducis ſtrenui, quem ex miſero captivo, mire jam liberum coram ſe intuebatur, tantis perfuſa lætitiis eſt, ut nec diſſimulare geſtiens gaudium, nec ſignis id teſtari celebrareque ſatis ullis poſſet. Juſſit porro quieſcere Camytzen uſque ad lucem: tunc autem prodire & vulgare in omnes paſſim quæ ferebat. Fecit ille ut mandatum erat, & exurgens luce prima, equoque inſcenſo, eo qui forte primus præſtito properanti fuit, uſque ad forum Conſtantini pro- C greſſus palam eſt, illis ipſis inſignis veſtibus quibuſcum mirabiliter e vinculis ſervitutis Turcicæ liber evaſerat. Movit inſuetus cultus noti hominis totam paſſim civitatem in curam ſtudiumque cognoſcendi, quid hoc rei eſſet quidve ſibi vellet aut afferret novi homo civis natalibus, inſignibus Barbarus, ſeſe de induſtria oſtentans, quem adeſſe recentem ab exercitu atque ab Auguſto erat veriſimile; de quibus cum dudum nihil eſſet auditum magnum erat publice deſiderium in urbe, quo ſalus Imperatoris reſque ſumma loco eſſet. Brevi ergo congregata circum ſe undique concione magna perpetuo creſcente occurrentium equitum mixtim peditumque, alta exorſus Camytzes voce, belli caſus univerſos fortunam- D que Romani exercitus, conſiliaque Auguſti ac prudentiſſimam rei contra Barbaros gerendæ rationem, poſtremo ejuſdem ſplendidam victoriam qua cumulatiſſime Turcos eſſet ultus, expoſuit. adjecit poſt omnia ſuam ipſius fugam e Barbarorum vinculis inopinatiſſimam. Dedit ad ea voces indices gaudii ingentis multitudo tota; mixtuſque acclamationum & plauſuum ſonus in cælum uſque ſublatus eſt. nec in foro gratulatio conſtitit. Diditur illinc in vicos urbis domoſque fama permeat, ſermones una in re omnium linguaſque occupans; in celebrandis prædicandiſque heroicis facinoribus Alexii Auguſti. Non immerenti obveniebat tantus honor. Sane enim ſi quis reputet quanta tum incubuerit in Romanam rem inclementia Fortunæ; quanti ei funeſtorum caſuum infeſtorumque diſcriminum vehementiſſimi contra fluctus incurrerint; quæ denique circa ipſum remque publicam toto Principatus ejus tempore continuo undique affluxerit eluvies malorum: næ is facile ſtatuet: nequaquam uſitatas eſſe debuiſſe viri virtutes: non inquam, prudentem illum acrem ac ſtrenuum vulgari modo duntaxat fuiſſe; verum ſumma excelluiſſe laudum iſtarum præſtantia, ſic enim erat opus ut tantam vim ingruentium periculorum, vel conſilio declinaret, vel animo perumperet. Cum præſertim ejus virtus proficere adverſis videretur, exiſtereque ſemper fortior ex omni fortunæ lucta, uſque in fiduciam ejus jam ultro laceſſendæ. Equidem memoriam annalium animo replicans, vere dictura mihi videor, neminem eorum qui ante Alexium habenas Imperii tractarunt Romanorum Principum, tot tamque variis unum fuiſſe incommodorum generibus exercitum: ſive perplexitates negotiorũ inextricabiles repotes: ſive hominũ quibuſcũ illi res fuit, civiũ, externorũ, domi, militiæque feros mores conſideres acerbaſque naturas. Atque hujus ego infauſtæ ſortis & quaſi fati mei Patris, non

Jam edoctam per Camytzen de rebus a ſe geſtis.

Camytzen Auguſta incommodo tempore admittit & audit.

Summa ſua voluptate.

Edit. Pariſ. pag. 444.

Camytzæ equitatio per urbem in veſte Turcica.

Expectatio Conſtantinopolitanorum.

Admiratio & lætitia cunctorum.

Alexii laus & ob ejus victoriam gratulatio publica.

Laborioſiſſimus Alexii Principatus.

Virtus ejus adverſis creſcens.

Edit. Pariſ. pag. 445.

utique periodis aſtrorum, & vi arcana natalium ſiderum connexæ neceſſitati cauſas adſcripſerim: ſed vel Dei ſapienti Providentiæ, laborare Romanam rem, quod ſic oporteret, juſte permittenti: vel imprudenti negligentiæ præcedentium Principum: quorum continuata longo tempore incuria, ſenſim & quaſi guttatim collegerit hanc vim inexhauſtam multiplicium malorum quæ deinde in tempora mei Patris redundavit; quando velut conſpirantes, a Septentrione Scytha; ab occaſu Gallus; ab ortu Iſmael in Romanum Imperium coorti ſunt. ut maritima interim pericula ſileam; illas inquam mari prævalentium Barbarorum piraticas innumerabiles naves quas partim vetus Saracenorum in nos odium & furens ira fabricata eſt, partim Vetonum avaritia, nec ſatis umquam diſſimulata in Romanum Imperium invidia conſtruxit. Quoniam enim Romana res inveterato juris uſu dominium in gentes late reliquas obtinet, natura fit ut eam illæ omnes obliquis limant oculis, & communi more ac conditione ſervientium dominantibus ſemper infenſorum, taciti, ſi aliud nequeunt, averſentur odiis, ſin aliqua ſpes affulſerit, ſi locus injuriæ patuerit, facultatem in occaſione nocendi cupide in rem conferant; & qua latrociniis maritimis qua terreſtribus incurſionibus in ejus pro ſe quæque graſſentur exitium. Scio periculis iſtiuſmodi exercitos fuiſſe principatus etiam eorum qui ante Patrem meum rei Romanæ clavum tenuerunt. Verum leviſſima in comparatione noſtrorum fuiſſe illa, & longe tolerabiliora certum eſt. Simul autem meus parens curru regio conſcenſo habenas cepit Imperii flectere, irruunt ecce ac velut dato ſigno irrumpunt undique bella, tumultus, mala omne genus: Etenim & Gallus motus haſtæ cuſpidem oſtendit; & Iſmael arcum intendit; & Nomadica univerſa Scytharum Gens, ſua in nos illa plauſtra omnia innumerabilia devolvit.

Excuſatio Annæ.

Præoccupanda mihi hoc loco eſt ſuſpicio Lectoris opinaturi forte dum hæc leget ad gratiam ſcribere me, & linguam filiæ tam ampla de Patre memorantis, nihil niſi naturali ſervire caritati ſine reſpectu veritatis. Non ita eſt. non, per illas ipſas ærumnas periculorum quas pro felicitate Romanæ Reipublicæ paciſci numquam recuſavit Auguſtus meus parens: non, per ejuſdem tot illa certamina, illas calamitates, quas pro Chriſtianis ſubiit atque perpeſſus eſt, non, inquam, non hæc ego gratificans meo Patri loquor aut ſcribo.

Negantis ſeſe affectui indulgere in Patre laudando.

Quin potius ſicubi hallucinatum erraſſe Patrem video, non diſſimulo, non parco; nec migrare naturæ legem dubito, dum partes impleo officii ſuſcepti. Veritati nimirum uni hæreo, unam miror ſequorque, tota ex una ea pendeo. Amicus utique & Pater, at amicior veritas. nam in conflictu affectuum, quantæcumque neceſſitudini comparanda veniat, fas ſemper æquumque eſt prævalere præferrique veritatem, ut recte aliquis Philoſophus docuit. Hac ego norma ſcriptionem rego, rerum veſtigia geſtarum in narrando ſequens: nihil ingenio meopte fingens, nihil odio ſtudiove addens aut ſubtrahens. Quæ vere contigere, non quæ fingi potuere commode mei duco muneris loqui & ſcribere. ab hac fide ſi deficio, in promptu, in vicino eſt unde poſſim rea fraudis peragi.

Fidem ſuam oculatorum teſtium auctoritate firmat.

Non enim in decies milleſimum ab hinc annum ſcriptionis retro hujus argumentum refero. habito in memoria præſenti. res narro ſub oculis geſtas teſtium adhuc ſuperſtitum. Vivunt hodieque qui meum viderunt, cognorunt, penitus perſpexerunt Patrem; qui res ejus & meminerunt & loquuntur adhuc. Horum ego vererer conſcientiam ſi fallerem. nunc metus nullus eſt ne reprehenſores eos mea ſentiat narratio quos auctores in non paucis ac fidos habere gloriatur.

pag. 446

A quibus acceperit quæ ſcribit a ſe nō viſa.

Cernere videlicet per me omnia & cognoſcere non potui. quare defectus obſervationis oculatæ ſupplendus in quibuſdam fuit auditione alieni teſtimonii. In quo & delectum & judicium adhibui: ut eos potiſſimum quaque de re audiendos ducerem, qui & alioqui graves & rei eidem dum gereretur præſentes adfuiſſent. & multorum talium exceptas affirmationes compararem ipſa invicem, collatiſ-

A ἀπὸ τῆς τῶν προβεβασιλευκότων ἀβουλίας εἰς τόδε καταστάσεως τὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς δυναστείας ἧκε, ὄχλος πραγμάτων καὶ πολυκύμαντες ταραχαὶ ἐπὶ τὸν καιρὸν τῆς βασιλείας τουμοῦ πατρὸς συνεληλύθει. Ἅμα γὰρ κατὰ ταυτὸν καὶ Σκύθης ἀπὸ Βορρᾶ, καὶ ἀπὸ τῆς Ἑσπέρας Κελτός, καὶ ἐξ Ἀνατολῶν Ἰσμαὴλ ἐτετάρακτο· χωρὶς τῶν ἀπὸ θαλάσσης κινδύνων, ἀλλὰ τῶν θαλασσοκρατούντων βαρβάρων, ἄνευ τῶν πειρατικῶν ἀναριθμήτων νηῶν, ἃς ἥ τε τῶν Σαρακηνῶν ἐπιπολάσασα μῆνις, ἅ ἡ τῶν Οὐετρῶν συνεπλέξατο πλεονεξία, καὶ κατὰ τῆς Ῥωμαΐδος βασιλείας δυσμένεια· καὶ γὰρ ἐποφθαλ-
B μῶσι πάντες αὐτῇ. Φύσει γὰρ οὖσα δεσπότις τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἡ βασιλεία Ῥωμαίων ἐχθρωδῶς διακείμενον ἔχει τὸ δοῦλον, καὶ ἐπειδὰν ἐπιδράξαιτο καιροῦ, φέρεται ἄλλος ἀλλαχόθεν ἐκ γῆς καὶ θαλάττης ἕκαστος. Ἀλλὰ τὰ μὲν πρότερον καὶ τὰ τῆς πρὸ ἡμῶν βασιλείας, ἐλαφρότατα ἦν καὶ κουφότερα, ἐπὶ δὲ τουμοῦ πατρὸς ἅμα τῷ ἐπιβεβηκέναι τοῦ βασιλικοῦ ἅρματος, καὶ εὐθὺς ἐπισυνερρύησαν ἀπανταχόθεν ἅπαντα τὰ δεινά· καὶ ὁ Κελτὸς ἐκεκίνητο, καὶ ἐδείκνυ τοῦ δόρατος τὴν ἀκμήν, καὶ ὁ Ἰσμαὴλ τόξον ἐνέτεινε, καὶ τὸ Νομαδικὸν ἅπαν ἔθνος καὶ Σκυθικόν, ὅλαις ἁμα-
C ξαις παμμυρίαις ἐπέκειντο. Ἀλλ' ἴσως τις ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενόμενος καὶ ἐντυγχάνων τῷ συγγράμματι, δεδεκασμένην εἴποι τῇ φύσει τὴν γλῶσσαν. Ἐγὼ δὲ οὐ μὰ τοὺς τοῦ Βασιλέως ὑπὲρ τῆς τῶν Ῥωμαίων εὐδαιμονίας κινδύνους, οὐ μὰ τὰ τοῦ πατρὸς ἀθλήματα καὶ τὰς συμφοράς, ἃς ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν ἐπεπόνθει, οὐκ ἔγωγε χαριζομένη τῷ ἐμῷ πατρὶ τὰ τοιαῦτα καὶ λέγω καὶ γράφω. ἀλλὰ καὶ ὅπη τὸν πατέρα σφαλλόμενον ἴδοιμι, ἄντικρυς καὶ παραβαίνω τὸν νόμον τὸν φυσικόν, καὶ τῆς ἀληθείας ἐξέχομαι, φίλον μὲν
D καὶ τοῦτον ἡγουμένη, φιλτέραν δὲ τὴν ἀλήθειαν ἔχουσα. Ἀμφοῖν γὰρ ὄντοιν φίλοιν ὥς πού τις ἔφη φιλόσοφος, κρατίστην προτιμᾶν τὴν ἀλήθειαν. ἀλλὰ τοῖς πράγμασιν αὐτοῖς ἐπακολουθοῦσα, καὶ μήτε προστιθεμένη παρ' ἐμαυτῆς μήτε ὑφαιροῦσα, τὰ ξυμπεσόντα καὶ λέγω καὶ γράφω. Καὶ ἐγγύθεν ὁ ἔλεγχος· οὐ γὰρ εἰς μυριοστὸν ἔτος ἀνάγω τὸ σύγγραμμα, ἀλλ' εἰσὶν οἵ τινες εἰς τὴν τήμερον περιόντες καὶ τὸν πατέρα τὸν ἐμὸν ἐγνωκότες, καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ἀφηγούμενοι, ἀφ' ὧν καὶ οὐκ ὀλίγα τῆς ἱστορίας ἐνταυθοῖ συνηράνισται, ἄλλων ἄλλο τι διηγουμένων καὶ μεμνημένων, ὧν ἕκαστος ἔτυχε, καὶ
E πάντων συμφωνούντων. Τὰ μὲν γὰρ πλεῖω καὶ ἡμεῖς συνῆμεν τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ συνεπόμεθα. Οὐ γὰρ ἦν τὸ ἡμέτερον τοιοῦτον, οἷον οἰκουρεῖν καὶ ὑπὸ σκιὰν καὶ τρυφὴν στρεφόμενον, ἀλλ' ἐμὲ γὰρ

ἐξ αὐτῶν σπαργάνων, ὄμνυμι τὸν ἐμαυτῆς Θεὸν καὶ τὴν ἐκείνου μητέρα, πόνοι καὶ θλίψεις παρέλαβον, καὶ συμφοραὶ συνεχεῖς, αἱ μὲν ἔξωθεν, αἱ δὲ οἴκοθεν. Τὰ μὲν γὰρ τοῦ σώματος ὁποδαπῶς εἶχον οὐκ ἂν εἴποιμι, λεγέτωσαν δὲ ταῦτα οἱ περὶ τὴν γυναικωνῖτιν, καὶ καταλεγέτωσαν. τὰ δὲ ἔξωθεν καὶ ὅσα μοι συμπεπτώκει ὑπὸ τὸν ὄγδοον ὑπερελασάσῃ χρόνον, καὶ ὅσους ἐχθροὺς ἡ τῶν ἀνθρώπων μοι κακία παρεβλάστησε, τῆς Ἰσοκράτους Σειρῆνος δεῖται, τῆς Πινδαρικῆς μεγαλοφωνίας, τοῦ Πολέμωνος ῥοίζου, τῆς Ὁμηρικῆς Καλλιόπης, τῆς Σαπφικῆς λύρας, ἢ τινὸς ἄλλης παρὰ ταύτας δυνάμεως. Οὐδὲν γάρ ἐστι τῶν δεινῶν οὐ μικρὸν, οὐ μεῖζον, οὐκ ἐγγύθεν, οὐ πορρωτέρω, ὃ μὴ εὐθὺς ἐπέβρισε καθ' ἡμῶν. Καὶ δῆτα καὶ ὑπερέσχε σαφῶς τὸ κλυδώνιον, καὶ ἔκτοτε καὶ μέχρι τοῦ νῦν, καὶ μέχρις οὗ τὸ σύγγραμμα τουτὶ γράφω, ἡ τῶν συμφορῶν ἐμπορεύεταί μοι θάλασσα, καὶ ἄλλα ἐπ' ἄλλοις καταλαμβάνει τὰ κύματα. Ἀλλὰ γὰρ ἔλαθον εἰς τὰς ἐμαυτῆς συμφορὰς παρασυραμένη. Νῦν οὖν ἐπὶ νοῦν ἐλθοῦσα, ἐπανανήξομαι καθάπερ ἀνάρρουν ποιησαμένη, καὶ πρὸς τὰς πρώτας λαβὰς ἐπανέλθοιμι. Τὰ μὲν οὖν, ὡς εἶπον, παρ' ἐμαυτῆς ἔχω, τὰ δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ξυστρατευσαμένων τῷ Αὐτοκράτορι ποικίλως περὶ τούτων μανθάνουσα, καὶ διά τινων πορθμέων εἰς ἡμᾶς διαβιβαζόντων τὰ τοῖς πολέμοις ξυμβεβηκότα. Μάλιστα δὲ καὶ αὐτοπροσώπως περὶ τούτων διηγουμένων πολλάκις ἤκουον, τοῦ τε Αὐτοκράτορος καὶ Γεωργίου τοῦ Παλαιολόγου. Ἐγὼ δὲ καὶ τὰ πολλὰ τούτων συνελεξάμην καὶ κράτιστα ἐπὶ τοῦ μετὰ τὸν ἐμὸν πατέρα τρίτου τὰ τῆς βασιλείας σκῆπτρα διέποντος, ὅτε καὶ πᾶσα κολακεία καὶ ψεῦδος τῷ πάππῳ αὐτοῦ συναπέρρευσε, πάντων τὸν ἐφεστάμενον μὲν θρόνον κολακευόντων, πρὸς δὲ τὸν ἀπερρυηκότα μηδέν τι μὲν θωπείας ἐνδεικνυμένων, γυμνὰ δὲ τὰ πράγματα διηγουμένων, καὶ αὐτὰ λεγόντων ὥσπερ ἐσχήκασιν. Ἐγὼ μὲν γὰρ τὰς ἐμαυτῆς συμφορὰς ἀποδυρομένη κατὰ τόνδε καιροῦ τρεῖς βασιλεῖς θρηνοῦσα, τὸν πατέρα καὶ Αὐτοκράτορα, καὶ τὴν ἐμὴν δέσποιναν καὶ μητέρα καὶ βασιλίδα, καὶ τὸν ἐμὸν οἴμοι σύζυγον Καίσαρα, ἐγγωνιάζω τὰ πολλὰ, καὶ βιβλίοις καὶ Θεῷ προσανάκειμαι, καὶ οὐδὲ τοῖς ἀφανεστέροις ἐξῆν τῶν ἀνθρώπων παρ' ἡμᾶς φοιτᾷν, μὴ ὅτι

A que ac coagmentatis in unum quæ a ſingulis acceperam, hoc pro conſtanti haberem quod conſenſu omnium firmabatur. Hæc de fide rerum quas Hiſtoria hæc mea, me abſente, geſtas memorat. Eæ porro non adeo multæ ſunt. Fui enim cum Patre meo perdiu: Matrem quoque, quo ſe illa cumque ferret, aſſectari ſolita: ærumnoſarum etiam[a] illarum atque caſtrenſium individua peregrinationum comes. Etenim non uti fere uſu venit cæteris ſummi loci ac generis puellis, ita mihi quoque in umbra atque in deliciis nutriri contigit, ſub operto aprici laris. Sed me ab ipſis incunabulis (teſtem dicti appello Deum meum, ipſiuſque Matrem) labores, incommoda, ærumnæ B aliæ ex aliis excepere, partim extrinſecus appulſæ, partim ex domeſticis ortæ principiis. Nam corpore ut valuerim, quamque multis ac gravibus jam tum exercita ſim morbis equidem ipſa non referam: memorent eos & enumerent ii qui nobis ex officio in regio Gynæceo miniſtrarunt. His igitur omiſſis, ne externa quidem ego illa potis ſum exequi; vel quæ adverſa inciderint in me nondum ſupra octavum evectam ætatis annum; vel quos ac quantos hominum malitia in me inimicos concitaverit. Opus ad id quidem fuerit Sirene Iſocratis, magniloquentia Pindari, torrente Polemonis in dicendo fluxu, denique Homerica munditie ac nitore dictionis: aut alia quapiam ad iſtas accedente facultate. Nulla enim ſpecies mali eſt, parvi, majoris, longinqui, C proprioris quod me ſubito incidens non oppreſſerit improviſo pondere. Ac videlicet (fatendum eſt enim) tempeſtas prævalet; & navem & artem gubernantis alte obruit unda exuperans. nec finis aut quies ulla. Idem nunc quoque perſeverat qui tum fuit vitæ tenor & miſeriæ. Urget uſque ad extremum fortuna quod cœpit: & me nunc cum maxime hæc ipſa meditantem calamitatum mare quoddam exæſtuans aliis ſuper alios efferveſcentibus incurſat fluctibus. Sed torrente velut quodam cladium mearum longe abreptam de inſtituto curſu orationis quaſi navem nunc demum ſentio. Non fruſtra id in mentem venerit. retorquebo impetum, dirigam remigium in adverſas undas, corripiam tranando medium D ſpatium, redditaque loco unde huc ſublapſus ſine ſenſu ſtylus effluxerat, reſumam in manus quod tractare argumentum cœperam; edamque quibus auctoribus didicerim quæ huic Hiſtoriæ mandavi. Quædam igitur eorum, ut dicebam, ex mea ipſius hauſi memoria, præſentibus a me olim uſurpata ſenſibus. Bellis vero ac præliis quia non interfui, quæ per ea contigerunt referentes varie varios audivi expeditionum Patris mei comites, participeſque periculorum; taliumque ope velut quorumdam portitorum per interjacentium aquarum ſpatia reciprocis trajectibus littorum commercia committentium, bellici caſus atque ſucceſſus cæteraque geſta peregre in meam domi degentis notitiam commeabant. Maxime autem, ac per ſe coram, quæ viderant geſſerantque, ac quorum pars magna fuerant, ſæpius audivi memorantes, Imperatorem ipſum & Georgium Palæologum. Porro quæ aliis e teſtibus comperi eorum pleraque ac præcipua quæque collegi imperante illo qui tertius a meo Patre Romanam rem gubernavit: quo videlicet tempore omnis adulatio & libido adulterandæ veritatis in gratiam Principis dudum mortui plane jam defluxerat: intentiſque ut fit oculis ſpebuſque cunctorum in nepotem regio tum inſiſtentem ſolio, nullus in ullius animo ſupererat metus aut reſpectus anxius avi pridem extincti, ſed nuda tantum ac ſimplex nulliuſque ſuſpecta fuci recordatio; narratioque ex ea fluens auctoritatis plena, res uti ſe habuerant priſca fide repræſentans. Abundabam ego autem otio ad hanc interrogationem ſeniorum militum quam carioſiſſime factitandam. Quoniam in domeſticum me receſſum luctus multiplex abdiderat plenam cladis & calamitatum; & cum alia mala, tum trium longe cariſſimorum capitum jacturam acerbiſſimam aſſidua lamentatione proſequentem; Patris nempe Imperatoris, Matris quoque Auguſtæ, poſtremo cariſſimi, heu mihi! conjugis Cæſaris. Triplex me hic luctus arcet publico[b] damnat tenebris, ſui ſolatia quærere in libris & in conſuetudine cum Deo jubet. Obſequor. lateo. mœſtam & ſolitariam in angulis ſtudio litterarum & religionis vitam impendo. tam ſevera colloquiorum fuga, ut nemini plane, ne obſcuræ quidem ſortis, ac ſectæ latebras profeſſæ, ingreſſum ad me homini permittam: niſi ſi qui ſunt a quibus me ſperem audire poſſe aliquid de rebus quas me-

Quæ pauca ſunt,

[a] nam pleriſque interfuit a ſe narratis.

Annæ labores & incommoda ex ipſo ortu.

De iis querelæ & lamentatio.

Reditus ad cæptum ſermonem.

unde acceperit quæ ſcribit Anna.

Edit. Pariſ. pag. 447.

Quo tempore hæc Hiſtoria digeſta.

Otium Annæ.

[b] Seceſſus ejus cauſa triplex.

ditor Alexii Auguſti, quod ab idoneis ipſi auctoribus acceperint. Ac ne cui genus horum teſtium ſuſpectum forte ſit, ſancte profiteor: nullum a me admiſſum inter illos e numero domeſticorum famulorum, clientum aut alio nomine ſtudioſorum Patris mei. Juro enim per Beatiſsimorum Imperatorum animas, neminem a me unum ejus generis totis hiſce jam annis triginta viſum, conſpectum, ad colloquium adhibitum: vel quod pleriquehorum morte, peregrinatione, aut ſimili caſu quopiam variæ fortunæ longe hinc dilapſi abreptive ſunt; vel quod eorum multos a me adeunda in deteriori mea ſorte metus quidam deterreat; quod qui, ut ſunt vices rerum humanarum, nobis hodie ſubmotis plurimum poſſunt, tam abſurdis nos judiciis notarunt, ut pauci viſendos aut alloquio dignandos; plerique publicis averſandos odiis exiſtiment. Hactenus de illorum fide quorum auditis ego relationibus ad hujus compoſitionem Hiſtoriæ profeci. Quia vero nonnulla etiam de argumento eodem ſcripta monumenta in meas manus pervenerunt, quibus me adjutam in hoc opere fateor; quorumque ideo præſtare fidem meum eſt; Deum teſtor item mundo ſuperiorem Dei ejuſdem Matrem ac meam dominam, fuiſſe illos Commentarios egregie inſignitos notis omnibus incorruptæ veritatis: quippe incompta ſimplicitate rudes, ſuſpicionemque artis ac fuci ſitu quodam priſco refutantes. Prorſus ejuſmodi qui exacte congruerent moribus auctorum, a conſuetudine adulandi & uſu ſectaque ambitionis aulicæ remotiſsimis. Scripſerant eos videlicet viri natu grandes, ætate ac religione maturi, qui Patris olim mei ſecuti militiam, deinde ob caſus adverſos vitæ pertæſi, in monaſticæ quietis portum e ſæculi fluctibus ſe receperant. Cujus ſacri otii cum partem decreviſſent conferre aliquam ad mandanda ea literis quæ memoria ſuggerebat temporis decurſi, dicendi genus adhibuerant facilitatis ſimpliciſſimæ, quod pompa liberum choragioque nudum omni, rhetoricum illum faſtum ac tumorem ſub jugum mitteret inornatiſſimæ brevitatis; ſqualoreque iſto ipſo ac ſeveris rugis plenam auctoritatem præ ſe ferret fidei quantævis: Atque has ego tamen, utcumque tantum ſinceritatis inſtar ſpecie prima monſtrantes narrationes, vocare ad examen non omiſi: Verum ea quæ a Religioſis viris ſcripta legebam, cum iis accurate conferens quæ a Senioribus viva voce tradita præſens audiveram, indagabam omnibus veſtigiis indubitatiſſimam veritatem. Vix alia in meam referenda Hiſtoriam cenſens quam quæ concordibus utriuſque generis ſuffragiis ad ſummæ auctoritatis conſtantiſſimam firmitatem niterentur. Ac tanta erat cenſuræ ſeveritas iſtius, ut ne mihi quidem ipſi nimis crederem: ſed ea quæ per me ipſa comperiram, quæ inquam meis ego auribus e Patris ipſius mei, & tum patruorum tum avunculorum meorum, ſæpius a me auditis relationibus cognoveram, ſtudioſe compararem cum iis quæ dixi ſcriptis dictiſque ſeniorum: quorum etiam ipſorum viciſſim fidem ad meæ tam incorruptis e fontibus hauſtæ notitiæ certitudinem explorabam: atque ita demum inſpectis, perpenſis, ſubductis omnibus, probatiſſima punctis omnium quæque ſeligebam ex quibus Hiſtoricæ veritatis corpus univerſum texendo concinnarem. At reſumamus aliquando cenſeo id unde digreſſa peregrinatur oratio jam pridem. Pendebant in foro Conſtantini cives magno circum undique hiantes numero e Camytzis ore narrantis ſuam e Barbarorum caſtris fugam, cæteroſque ſuos, noſtrorum, hoſtiumque caſus, & eventa nobis proſpera, prudentiſſimaque conſilia Imperatoris in Iſmaelitas magnis eorum ſancita cladibus. Triumphare ad ea gaudio Conſtantinopolitani concordibuſque ferre in cœlum vocibus ac laudibus Auguſti divinam mentem, artem bellandi mirabilem, felicitatem maximam. Hinc in omnem effuſi ſignificationem popularis lætitiæ, deducunt affectatione feſtiva Camytzen domum: pauciſque poſt diebus venientem Imperatorem gratulantes oranteſque lætiſſimis vocibus excepere: illum victorem ineluctabilem, illum erectorem trophæorum invictum, illum adverſus offenſiones bellorum, virtute, conſilio, felicitate ſua tutiſſimum. Decem, Principem, Auguſtum, Imperatorem acclamantes. Ipſe per eam pompam ingreſſus Palatium, votis illis & gratiis pro ſalute, pro incolumi reditu, pro re

Quem delectum habuerit teſtium quibus crederet.

* Commentarii quibus adjuta Anna eſt ad hanc Hiſtoriã ſcribendam quam ſinceræ fidei fuerint.

Edit. Pariſ. pag. 448.

A Monachis ſcripti qui olim milites fuerant.

Stylo brevi & ſimplici expreſſi.

nec ſic tamen crediti niſi poſt examen.

Plauſus & gratulatio Byzantinorum ad narrationem Camytzæ.

Reditus Alexii in urbem.

A γε δὴ ὧν μανθάνειν εἴχομεν, ὅσπερ παρ' ἄλλων ἀκηκοότες ἐτύγχανον, καὶ τοῖς τοῦ πατρὸς οἰκειοτάτοις. Εἰς τριακοστὸν γὰρ τοῦτο ἔτος, μὰ τὰς τῶν μακαριωτάτων Αὐτοκρατόρων ψυχάς, οὐκ ἐθεασάμην, οὐκ εἶδον, οὐχ ὡμίληκα ἀνθρώπῳ πατρῴῳ· τοῦτο μέν, τῶν πολλῶν ἀπεψυχηκότων, τοῦτο δέ, τῶν πολλῶν ἀπειργομένων τῷ φόβῳ. Καὶ τοσοῦτον γὰρ ἡμᾶς κατεδίκασαν οἱ κρατοῦντες τοῖς ἀτοπήμασι, μηδὲ θεατὰς εἶναι, ἀλλ' ἐστυγημένους τοῖς πλείοσιν. Ἃ δὲ συνειλόχειν τῆς ἱστορίας, ἴστω Θεός, ἴστω ἡ ὑπερκόσμιος μήτηρ αὐτοῦ καὶ ἡ ἐμὴ δεσπότις, ἀπό τινων συνειλεξάμην συγγραμμάτων ἀχρείων καὶ ἀσπουδάστων παντελῶς, καὶ γερόντων ἀνθρώπων στρατευσαμένων κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, B καθ' ὃν ὁ ἐμὸς πατὴρ τῶν σκήπτρων Ῥωμαίων ἐπειλήπτο, χρησαμένων δὲ συμφοραῖς, καὶ μετασχηματισθέντων ἀπὸ τῆς κοσμικῆς τύρβης, εἰς τὴν τῶν μοναχῶν γαληνιαίαν κατάστασιν. Τὰ γὰρ εἰς χεῖρας ἐμὰς ἐμπεσόντα συγγράμματα, ἁπλᾶ μὲν ἦσαν τὴν φράσιν καὶ ἀπειρόκαλα καὶ τῆς ἀληθείας ἐχόμενα, καὶ οὐδέν τι κομψὸν ἐπιδεδειγμένα, οὐδὲ ῥητορικὸν ὄγκον ἐπισυρόμενα. Τὰ δὲ παρὰ τῶν γεραιτέρων ἐκδιηγούμενα, τῆς αὐτῆς ἦσαν καὶ λέξεως καὶ διανοίας τῶν συγγραμμάτων ἐχόμενα· καὶ ἐτεκμηράμην ἐξ αὐτῶν τὴν τῆς ἱστορίας ἀλήθειαν συμβάλλουσα καὶ παρεξετάζουσα, τὰ παρ' ἐμαυτῆς ἱστορούμενα πρὸς τὰ παρ' ἐκείνων λεγόμενα, C καὶ τὰ παρ' ἐκείνων πρὸς τὰ παρ' ἐμαυτῆς. ἅπερ αὐτὴ ἐξ αὐτοῦ τε τοῦ ἐμοῦ πατρός, καὶ τῶν πρὸς πατρὸς καὶ μητρὸς ἐμοὶ θείων, ἠκηκόειν πολλάκις, ἀφ' ὧν ἁπάντων τὸ τῆς ἀληθείας ἅπαν σῶμα συνυφαίνεται. Ἀλλ' ὅπερ ἄνωθεν εἶπον περὶ τῆς τοῦ Καμύτζη τῶν βαρβάρων ἀποφυγῆς, καὶ τῆς παρ' ἐκείνου πρὸς τοὺς πολίτας δημηγορίας, ὁ λόγος ἐχέτω. Ὁ μὲν γὰρ διηγήσατο τὰ συμπεπτωκότα, καθάπερ εἴπομεν, καὶ ὅσα ὁ Βασιλεὺς κατὰ τῶν Ἰσμαηλιτῶν ἐπεχειρήσατο. οἱ δὲ τῆς Κωνσταντίνου οἰκήτορες μιᾷ φωνῇ καὶ χείλεσιν γεγονότες, ἀνευφήμουν, ὕμνουν τὸν Αὐτοκράτορα, ἐξεθείαζον, ἐμακάριζον τῆς στρατηγίας, D οὐκ εἶχον ὅπως τὴν ἐπ' αὐτῷ ἡδονὴν κατάσχοιεν. Ἀλλὰ τὸν μὲν Καμύτζην σὺν εὐθυμίᾳ παραπέμψαντες οἴκαδε μεθ' ἡμέρας τινάς, δέχονται καὶ τὸν Αὐτοκράτορα νικητήν, τροπαιοῦχον, ἀήττητον στρατηγόν, ἀήττητον Βασιλέα, Σεβαστὸν Αὐτοκράτορα. Καὶ οἱ μὲν οὕτως, ὁ δὲ εἰσεληλυθὼς τὰ βασίλεια καὶ σῶστρα θύσας Θεῷ καὶ

τῇ Θεομήτορι τῶν συνήθων εἴχετο τρόπων. Τοὺς γὰρ ἔξωθεν πολέμους καταστησάμενος, καὶ τὰς τῶν τυράννων στάσεις ἀποκρουσάμενος εἰς δικαστήρια καὶ νόμους ἀπέβλεπεν. Ἦν γὰρ παρ' ἑκάτερον καιρὸν τῆς εἰρήνης καὶ μάχης ἄριστος οἰκονόμος. Ἔκρινε γὰρ ὀρφανὸν καὶ ἐδίκαιε χήραν, καὶ κατὰ πάσης ἀδικίας δριμύτατον ἔβλεπεν. Ὀλίγα τὸ σῶμα διαναπαύων ἐν κυνηγεσίοις τε καὶ ἀνέσεσι. Καὶ γὰρ μετὰ τῶν ἄλλων ἐφιλοσόφει καὶ τοῦτο χαλιναγωγεῖν τὸ σῶμα καὶ δυσαγωγότερον ἑαυτοῦ καθιστᾶν. Ἐξεδίδου μὲν γὰρ αὐτὸ τοῖς πόνοις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, πάλιν δὲ ἀνεκαλεῖτο τῶν πόνων, καὶ ἡ ἄνεσις τούτῳ δεύτερος πόνος, βιβλίων ἀνάγνωσις καὶ ἐξέτασις, καὶ ἡ τοῦ, Ἐρευνᾶτε τὰς γραφὰς, παραγγέλματος ἐπιμέλεια. Τὰ δ' αὖ κυνηγέσια καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ σφαιρίζειν παιδιὰ, δεύτερα λόγου καὶ τρίτα προσῆν τῷ ἐμῷ πατρὶ, ἕως ἔτι νεώτερος ἦν, καὶ οὔπω τὸ δεινὸν ἡ τῶν ποδῶν κάθεσις αὐτοῦ ἐπισυνεπλάκη, καθάπερ ὄφις τις σκολιὸς, καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ τῆς κατάρας, δάκνουσα αὐτοῦ τὴν πτέρναν. Ἐξότε δὲ τὰ τοῦ νοσήματος ὑπήρξατο καὶ εἰς ἀκμὴν ἧκε, τότε δὴ καὶ γυμνασίοις ἑαυτὸν ἐπεδίδου, καὶ τοῖς ἱππάσμασι καὶ ταῖς ἄλλαις παιδιαῖς, παράγγελμα τοῦτο λαβὼν ἐξ ἰατρικῆς ἐπιστήμης, ἵνα ταῖς συνεχέσιν ἱππασίαις διαφοροῖτό τι τῆς καταρρεούσης ὕλης, καὶ τοῦ ἐπιβρισθέντος βάρους κουφίζοιτο. Τοῦτο γὰρ τὸ πάθος ὁ ἐμὸς πατὴρ καθάπερ εἰρήκειν ἄνωθεν, οὐκ ἐξ ἑτέρας αἰτίας ἔξωθεν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν πόνων καὶ καμάτων ὑπὲρ τῆς Ῥωμαίων δόξης ἐπεσπάσατο. Οὔπω ἐνιαυτὸς ὡς παρεληλύθει καὶ λογοποιουμένων ἀκηκοὼς αὖθις περὶ τὴν τῶν Κομάνων διὰ τοῦ Ἴστρου διαπεραίωσιν, ὀγδόης ἤδη Ἐπινεμήσεως ἐφισταμένης, ἀρχομένου φθινοπώρου, κατὰ μῆνα Νοέμβριον, ἔξεισι τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων. Καὶ τὰς δυνάμεις ἁπάσας * μεταπεμψάμενος κατατίθησι ταύτας εἴς τε Φιλιππούπολιν καὶ εἰς τὴν λεγομένην Περιτζὸν καὶ Τριαδίτζαν, καὶ εἰς τὸ θέμα τοῦ Νιτὴ, μέχρι καὶ τῆς παριστρίας Βρανιτζόβης. ἐπισκήψας πολλήν τι περὶ τοὺς ἵππους αὐτῶν ἐνδείκνυσθαι ἐπιμέλειαν, ὥστε πίονας γεγονότας ἐν καιρῷ μάχης δύνασθαι φέρειν τοὺς ἐπιβάτας. αὐτὸς δὲ κατὰ τὴν Φιλιππούπολιν ἐνδιέτριβεν. πόλις δὲ αὕτη περὶ τὴν τῆς Θρᾴκης μεσόγειαν. Εὖρος τῇ πόλει παραρρεῖ πρὸς Βορρᾶν ἄνεμον πνέοντα. Ῥεῖ μὲν γὰρ οὗτος ἀπὸ τῶν περάτων αὐτῶν τῆς Ῥοδόπης, καὶ πολλὰς ποιούμενος ἕλικας καὶ καμπὰς, παραμείβει τε τὴν Ἀδριανοῦ, πολλῶν καὶ ἄλλων ἐς ταυτὸ ποταμῶν συμβεβληκότων, καὶ περὶ τὴν Αἶνον πόλιν ἐκδίδωσιν εἰς τὴν θάλασσαν. Φίλιππον δὲ ὅταν εἴπω οὐ τὸν Μακεδόνα λέγω τὸν τοῦ Ἀμύντου, νεωτέρα γὰρ ἡ πόλις τοῦ Φιλίππου τούτου, ἀλλὰ τὸν Ῥωμαῖον Φίλιππον, ὃς

* Hic deficit Cod. Flor.

A bene geſta, Deo ac Dei Matri per ſolemnia ſacrificia rite perſolutis ac redditis, conſuetæ vitæ & familiarium occupationum curarumque tenorem reſumpſit. Solitus nimirum erat quod a debellatis externis hoſtibus, a Tyrannorum rebellionibus domitis & in eſtinis ſeditionibus oppreſſis reliquum habebat otium, univerſum impendere juri dicundo, inſpiciundis legibus, componendis judiciis, cauſis cognoſcendis. Unus videlicet æque artibus & moribus inſtructus ad uſum utriuſque temporis; Pacis inquam ac belli procurator idem optimus. Acer eximere orphanum calumniæ, jus viduæ tueri: adverſus omnem iniquitatem torvo ſemper aſpectu & implacabiliter minaci. Exiguam his intermiſcebat curam corporis, venationibus & id genus

Edit. Pariſ. Pag. 449.

Urbana ejus & pacata operâ.

B remiſſionibus ſeſe oblectans ac reficiens interdum. Studioſus unus præter cæteros corporis domitandi, ſubigendique velut fræno quodam philoſophiæ ad quemvis uſum officii varii per occaſiones incertas vitæ multiplicis occurſuri. Pleramque ille quidem ſui temporis viriumque partem impendebat laboribus; receptui tamen rurſus cum erat neceſſe non immemor canere, ſeſe otio refovebat tempeſtivo; at negotioſo eodem utilique: nam remiſſio ei fatigato laboribus, labor erat ſecundus; nempe lectio librorum, ſtudiumque & accurata exquiſitio doctrinæ, illiuſque a Chriſto impoſiti obſervatio præcepti, *Scrutamini ſcripturas*: tertio deinde

Joan. 5. 39.

C loco ſuccedebat venatio, pila, vel domitatio equorum. Hic orbis occupationum erat mei Patris, a juventute inſtitutus primâ; hic ordo pulcherrimus impermixta diſtinctione recurrens ab occupatione præcipua ad has alteram & tertiam in ſubſecivorum temporum quaſi loca vacua deſcriptas; pulcris, & apto contextu mire temperatis vicibus utilitatis multiformis. Sic vixit, quoad pedum morbus, velut obliquus ſerpens, crura ei nexu vario impedita comprehendit, juxta illud in maledictione ſerpentis ſcriptum, mordens calcaneum ejus. Cum enim corripere illum cœpit, atque invaleſcere inclementius vis ſæva iſtius mali, coactus eſt præceptis medicorum, & ipſa ratione ſcientiæ ejus, non ignota ſibi, effundere ſeſe indulgentius in remiſſiones & exercitationes corporis, equi-

Ordo vitæ atque occupationum orbis certo judicio deſcriptus.

D tationes, excurſiones ludicras, ſi forte jactationibus iſtis poſſet reſidentem humorem, doloris cauſam, reſolvere ac digerere. Quia enim, ut dixi ſuperius, contentione improba ſine modo continuata laborum pro Romani nominis gloria ſuſceptorum eam Pater meus ſibi ægritudinem acceſſiverat, cauſam habebat ſperandi fore ut ea levaretur, ſi contrariam inſtitueret vitæ rationem, remiſſioneſque impenſius ſectaretur. Nondum annus in hac ei quiete ſeſe unus evolverat: cum ecce illum excitat fama rurſus percrebeſcens novæ irruptionis Comanorum ſub initium Au-

Remiſſiones valetudinis cauſa ſumptæ.

E tumni, inſtante aut ineunte indictione octava Iſtrum trajicere parantium. Parat contra expeditionem illico Auguſtus, & menſe Novembri proficiſcitur ex urbe regia, accerſitaſque undecumque copias Romanas univerſas certis in ſtationibus per illum limitem diſponit. alias Philippopoli collocans, alias Peritzum & Triaditzam (loca ſic dicta) obtinere jubens: Aliis Thema quod Neſi dicitur cuſtodiendum attribuens uſque ad Buranitzobam contiguam Iſtro urbem ac regionem. Militibus ſic in loca commoda diſtributis edixit univerſis Imperator curam equorum gererent, darentque operam, ut ii pingues & robuſti ſatis eſſent, ad ferendos die pugnæ decretorio dominos armatos. Ipſe Auguſtus commorandi ſedem ſibi Philippopolim delegit. Eſt ea civitas in Mediterraneis Thraciæ. Hebrus eam flumen alluit a Septentrione fluens. Is amnis ortus ab extremis Rhodopes finibus, ubi multis ſeſe flexibus ſinuoſis obliquavit, obit Adriani urbem, multorumque obiter acceſſu auctus fluviorum ſeſe illi miſcentium mari ſe miſcet ad urbem Ænum. Ne quis porro mentione Philippi urbis admonitus Philippum cogitet illum Amyntæ filium; eumve conditorem hujus ſuſpicetur civitatis. Longe eſt illa recentior quam ut ejus origines pertinere ad regni Macedonum tempora queant. Philippus ejus auctor Romanus ille Imperator fuit gigantea proceritate corporis; &

Expeditio in Comanos irruptionem minantes.

Milites Auguſtus idoneis in ſtationibus collocat.

Pag. 450.

Ipſe Philippopoli moratur. Ejus urbis origines.

robore reſpondente magnitudini membrorum cui par ſuſtinendo nihil eſſet. Quæ hodie Philippopolis ab hoc Philippo dicta civitas eſt, ante illum nihil erat niſi oppidum parvum Crenides nominatum a pleriſque; a quibuſdam Trimons ſive Trimontium.

Philippus Romanus Imperator eam condidit.

In loco ubi prius oppidum parvum Crenides ſive Trimontium dictum fuerat.

Verum urbem prius modicam maximus ille Philippus ſtructis circum opere magnifico mœnibus, circiſque maximis & aliis id genus miris ædificiis decoratam, in eam magnitudinem evexit quæ facile urbis in Thracia primariæ dignitatem tueretur: cujus quidem magnitudinis fortuna bellorum ac temporum non parum imminutæ veſtigia mihi obſervare præſenti contigit; cum incidiſſet cauſa ob quam cum Imperatore peregrinari me quoque in urbem iſtam oportuit.

Reliquiæ veterum ædificiorum ejus.

Ab Anna viſa.

B Claudit ea montem intra ſe triplici vertice ſurgentem, cujus illa trifida ſummitas magno & alto undique muro cingitur.

Deſcriptio Philippopolis.

Inde clementi ſenſim ſeſe clivo exporrigens reliqua civitas, ubi ſitum leniter pendentem in æquam jam planitiem depoſuit, coercetur omni ex parte obvallante foſſa, ipſis Hebri præfluentis admota ripis; ſpecie ac deſcriptione plane Auguſta, quamdiu quidem perſtitit primus urbi ſplendor, prout conjicere ex eo licet, quod quamquam ſuperioribus temporibus a Tauris Scythiſque, qui eam ceperunt, deformata plurimum eſt, illæ ipſæ tamen ſuperſtites reliquiæ magnum hodieque inſtar præferunt peramplæ olim & perquam ornatæ civitatis. C Cæterum cum aliis ea infelix cladibus ac malis, tum adventu in ipſam confluxuque impiorum fuit. Nam ibi & Armenii ſedes habuerunt, & qui dicuntur Bogomili (de quibus eorumque hæreſi poſtea ſuo tempore dicemus) & Pauliciani omnium abſurdiſſime de Deo ſentientes.

Armenii, Bogomili, Manichæi Philippopolim confluunt.

Pauliciani Manichæorũ pars.

Pars hi quædam ſunt ſectæ Manichaicæ a Paulo & Joanne denominata: qui viri duo cum præ cæteris Manetis impii diſcipulis, teterrimi dogmatis merum venenum nullo miſtum emollitionis temperamento ex fæce ipſa peſtiferi fontis hauſiſſent, D & nomen & errorem in hos ſuos ſequaces ac poſteros propagaverant. Equidem, niſi me Hiſtoriæ pertexendæ quam inſtitui, cura revocaret, efferri forſitan me ſinerem impetu animi excurrere ſubinde geſtientis in refutationem execrabilium iſtorum dogmatum.

Edit. Pariſ. pag. 431.

Quamquam & aliæ mihi quoque ſunt ejus meditationis omittendæ cauſæ. Prima quod ſummo apud omnes in contemptu eſt, riſuque vulgo ac ſibilis exploditur Manichæorum hæreſis. Altera quod eam oppugnantium falſique plane ac delirii convincentium ſcriptorum affluit copia: quippe cum non eam ſolum Religionis cultores noſtræ viri doctiſſimi victricibus diſputationibus proſcripſerint: E ſed homo quoque rabie in nos inſtinctus implacabili Porphyrius, ejus in pleriſque capitibus abſurditatem inſaniſſimam coarguerit, dum Principiorum dualitatem invictis plane argumentis confutat:

Porphyrius Chriſti nominis hoſtis, Manichæos refutat.

ultra gyros ille quidem in hoc ipſo evectus, quod ita ex Platonicæ Scholæ placitis naturæ divinæ unitatem adſtruit, ut perſonarum Trinitati nullum relinquat locum: cum nos contendamus iſtis rationibus ſane validis effici nihil aliud quam neceſſario admittendam unicam naturam ſive eſſentiam principem; minime tamen continuo perſonæ unius quaſi ambitu circumſcribendam.

Male Trinitatem negans.

Sed & alia dogma iſtud de Monarchia Platonicum, arcanis Græcorum & Chaldæorum litteris ac myſteriis traditum, errorum admixtio infamat. Eatenus videlicet rectum id eſt dumtaxat quatenus unitatem Principii ſupremi fateri cogit. At quæ deinde ex primo quaſi expanſæ producuntur fabuloſæ ſeries aliorum ex aliis æonum, ex ſeque invicem pendentium principiorum, intra mundum & ſupra mundum infinitos mutuo implexos cauſarum ordines contexentium, nihil aliud profecto quam nugæ ſunt.

Platonicum de Monarchia dogma errorum admixtione depravatũ.

Verum ad Paulicianos veniendum eſt. Hi ergo ſectatores Manetis, ſed a Paulo & Joanne Callinices filiis ad peculiarem quemdam magiſque contumacem inſtituti furorem: homines alioqui feri & ſanguinarii qui ſuum aliorumve cruorem fundere nihil penſi admodum haberent: nec iſto aut alio quovis metu ab ullo audaciæ genere revocarentur, eo periculoſiores quo

Vid. Cedrenum pag. 432. Ed. Reg.

Pauliciani audaces & feri.

A ὑπερφυΐας γέγονεν ἀνήρ, καὶ τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ σῶμα ἀνυπόστατος. Πολίχνιον δὲ ἦν τὰ πρῶτα καὶ πρὸ Φιλίππου, Κρηνίδες ὀνομαζόμενον, παρ' ἐνίων δὲ Τριμοῦς. Ἀλλ' ὅτι ὁ μέγιστος ἐκεῖνος Φίλιππος εἰς μέγεθος τὴν πόλιν ἐξάρας, καὶ περικυκλώσας ταύτην τείχεσι, περιβόητον τῶν ἐν Θρᾴκῃ πεποίηκε πόλεων, ἱππικά τε κατασκευασάμενος ἐν αὐτῇ μέγιστα, καὶ ἄλλα κατασκευάσματα θαύματος ἄξια, ὧν ἴχνη κατείλαβον καὶ αὐτὴ μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος ἐπιδεδημηκυῖα τὴν πόλιν κατὰ χρείαν τινά. Ἡ δὲ πόλις τρίλοφός ἐστιν, ἑκάστου λόφου περιεζωννυμένου τείχει μεγάλῳ καὶ ὑψηλῷ. Ὅπου δὲ πρὸς πεδιάδας B ὑποκύπτει καὶ ὁμαλότητας, τάφρος αὐτὴν περιθέει παρ' Εὔρῳ κειμένη. Καὶ ἦν, ὡς ἔοικέ ποτε πόλις ἡ πόλις αὕτη μεγάλη τε καὶ καλή, ἀφ' οὗ δὲ Ταῦροι καὶ Σκύθαι τὴν πόλιν ἐν τοῖς ἀνέκαθεν χρόνοις ἠνδραποδίσαντο, εἰς τὸ δὲ τοῦ σχήματος ἡ πόλις κατέστη, ἐν ᾧ ἡμεῖς κατειληφότες αὐτὴν ἐπὶ τῶν τοῦ ἐμοῦ πατρὸς σκήπτρων τὴν πόλιν μεγαλόπολιν ὡς οὕτως ἐτεκμηράμεθα. Ἐδυστύχει δὲ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ἀσεβῶν ἐπιδημίᾳ πολλῶν. Ἀρμένιοί τε γὰρ διενείμαντο τὴν πόλιν ταύτην, καὶ οἱ λεγόμενοι Βογόμιλοι, περὶ ὧν ὕστερον καὶ αὐτῶν καὶ τῆς C τούτων αἱρέσεως ἐροῦμεν κατὰ καιρόν. Καὶ δὴ καὶ οἱ δυσθεώτατοι Παυλικιανοί, τῆς Μανιχαϊκῆς ἀποσπάδες τυγχάνοντες, ἐκ Παύλου καὶ Ἰωάννου, ὡς καὶ τοὔνομα λέγειν γεγωνημένοι, οἱ τῆς ἀσεβείας τοῦ Μάνεντος ἐπισπασάμενοι ἄκρατον, τοῖς ἀπ' ἐκείνων μεταδεδώκασιν. Ἐβουλόμην οὖν τὸ δόγμα τῶν Μανιχαίων ἐπιδραμεῖν καὶ συντετμημένως ἀναπτύξαι, προσέτι σπουδάσαι τε τὴν ἀνατροπὴν τῶν ἀθεωτάτων δογμάτων τούτων. Ἀλλ' ἅμα μὲν εἰδυῖα, ὅτι πᾶσιν ἐστὶ καταγέλαστος ἡ τῶν Μανιχαίων αἵ- D ρεσις, ἅμα δὲ καὶ πρὸς τὴν ἱστορίαν ἐπισπεύδουσα, παρίημι τοὺς κατὰ τούτων ἐλέγχους. Καὶ ἄλλως δὲ οὐ τῶν τῆς ἡμετέρας αὐλῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν οἶδα τὸν καθ' ἡμῶν λελυττηκότα Πορφύριον ἐν πλείστοις κεφαλαίοις εἰς ἀτοπίαν πολλὴν συνωθήσαντα τὸ τῶν Μανιχαίων φλύαρον δόγμα, ἐπιστημονικώτατα περὶ τῶν δύο ἀρχῶν ἐπισκεψάμενον. Εἰ καὶ ἡ Μοναρχία τούτῳ εἰς τὴν Πλατωνικὴν ἑνάδα, ἢ καὶ τὸ ἓν τοὺς ἀναγινώσκοντας ἀναγκάζει συνάγειν. Ἡμεῖς γὰρ Μοναρχίαν τιμῶμεν, οὐχὶ ἓν πρόσωπον περιγράφομεν, οὐδὲ τὸ ἓν τὸ τοῦ Πλάτωνος προσηκάμεθα, ἤτοι τὸ παρ' Ἕλλη- E σιν ἄρρητον, καὶ περὶ Χαλδαίους ἀπόρρητον. Ἐξαρτῶσι γὰρ αὐτοῦ πολλὰς καὶ ἄλλας ἀρχὰς ἐγκοσμίους τε καὶ ὑπερκοσμίους. Ἀλλὰ τούτους δὴ τοὺς ἀπὸ Μάνεντος, καὶ Παύλου καὶ Ἰωάννου, τῶν τῆς Καλλινίκης ἀγριωτέρους ὄντας τὰς γνώμας καὶ ὠμοὺς καὶ μέχρις αἵματος διακινδυνεύοντας, ὁ ἐν βασι-

λεύσειν ἐκεῖνος ὁ θαυμάσιος Ἰωάννης ὁ Τζιμισκῆς πολέμῳ νικήσας, ἐξανδραποδισάμενος ἐκ τῆς Ἀσίας, ἐκεῖθεν ἀπὸ τῶν Χαλύβων καὶ τῶν Ἀρμενιακῶν τόπων, εἰς τὴν Θρᾴκην μετῳκίκει, καὶ τὰ περὶ τὴν Φιλιππούπολιν αὐλίζεσθαι κατηνάγκασεν· ἅμα μὲν τῶν ἐρυμνοτάτων πολῶν καὶ φρουρίων, ἃ κατεῖχον τυραννιῶντες ἀπαγαγών, ἅμα δὲ καὶ φύλακας ἐπιστήσας ἀσφαλεστάτους τῶν Σκυθικῶν ἐκείνων διεκδρομῶν, ἃς ἀποσύχνως ὑπὸ βαρβάρων τὰ περὶ Θρᾴκης ἐπεπόνθει χωρία. Ὑπερβαίνοντες γὰρ τὰ τέμπη τοῦ Αἵμου τὰς ὑπὸ τοῦτον πεδιάδας κατέτρεχον. Ὁ δ' Αἷμος οὗτος ὄρος ἐστὶ μακρότατον κατὰ γραμμὴν παράλληλον τῇ Ῥοδόπῃ κείμενον. Ἄρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου Πόντου τὸ ὄρος καὶ μικρὸν παραμείβων τοὺς καταῤῥάκτας, μέχρις αὐτῶν Ἰλλυρικῶν διήκει. οἶμαι δ' ὅτι καὶ ἐκκοπτόμενον τῷ Ἀδριατικῷ πελάγει, πάλιν εἰς ἀντιπέραν ἤπειρον ἀναλαμβάνει, καὶ μέχρις αὐτῶν Ἑρκυνίων δρυμῶν ἀποτελευτᾷ. ἑκατέρωθεν δὲ τῶν καταῤῥύων * αὐτοῦ πολλὰ καὶ πλουσιώτατα ἔθνη νέμεται. Δακῶν μὲν ὄντων βορειοτέρων, καὶ τῶν Θρᾳκῶν, νοτιωτέρων δὲ Θρᾳκῶν τε αὐτῶν καὶ Μακεδόνων. τοῦτον τὸν Αἷμον ὑπερβαίνοντες οἱ Νομάδες Σκύθαι κατὰ τοὺς ἀνέκαθεν χρόνους πρὶν τοῦ Ἀλεξίου τὸ δόρυ καὶ οἱ πολλοὶ ἀγῶνες εἰς πανωλεθρίαν κατηνάγκασαν, πανστρατιᾷ τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν ἐκάκουν, καὶ μάλιστα τὰς ἐγγυτέρας πόλεις, ὧν προκάθητο ἡ πάλαι πολυθρύλλητος Φιλιππούπολις. Ὁ δὲ Τζιμισκῆς Ἰωάννης τοὺς ἐκ Μανιχαϊκῆς αἱρέσεως ἀντιμάχους ἡμῖν ποιησάμενος συμμάχους, κατά γε τὰ ὅπλα, ἀξιομάχους δυνάμεις τοῖς νομάσι τούτοις Σκύθαις ἀντέστησε, καὶ τὸ ἐντεῦθεν ἀπὸ τῶν πλειόνων καταδρομῶν ἀνέπνευσε τὰ τῶν πόλεων. Οἱ μέντοι Μανιχαῖοι φύσει ὄντες ἐλεύθεροι καὶ ἀνυπότακτοι, τὸ εἰωθὸς ἐποίουν, καὶ εἰς τὴν φύσιν ἀνέκαμπτον. Πᾶσα γὰρ ἡ Φιλιππούπολις, πλὴν ὀλίγων, ὄντων Μανιχαίων, τῶν τε αὐτόθι Χριστιανῶν ἐτυράννουν, καὶ τὰ τούτων διήρπαζον, μικρὰ φροντίζοντες ἢ οὐδὲν τῶν ἀποστελλομένων παρὰ Βασιλέως. Ηὔξανε τοίνυν, καὶ τὰ κύκλῳ Φιλιππουπόλεως πάντα ἦσαν αἱρετικοί. Συνεισέβαλε δὲ καὶ τούτοις ἕτερος ποταμὸς ὁ τῶν Ἀρμενίων ἁλμυρὸς, καὶ ἄλλος ἀπὸ τῶν θολερωτάτων πηγῶν Ἰακώβου, καὶ ἦν ὡς οὕτω γε φάναι, κακῶν ἁπάντων μισγάγκεια. Καὶ τὰ μὲν δόγματα διεφώνουν, συνεφώνουν δὲ ταῖς ἀποστασίαις οἱ ἄλλοι τοῖς Μανιχαίοις. Ἀλλ' ὅ γε πατὴρ ἐμὸς καὶ Αὐτοκράτωρ, καὶ πρὸς τούτους

A pericula ſpernebant omnia : bello tamen domiti ac plane ſubjugati cum fuiſſent ab illo inclyto Joanne Tzimiſca, ex Aſia captivi ab eodem ducti ſunt, & ab iſtis Chalybum quas prius obtinebant ſedibus, locisque Armeniacis in Thraciam tranſtulit, ac circa Philippopolim domicilia figere coegit, duabus de cauſis. Primum ut quæ prius inſidebant clauſtra imperii, arces natura munitiſſimas & manu; ne obtinerent amplius; earumve fiducia ad rebelliones cogitandas animarentur. Deinde ut genus hominum ferreum cuivis labori ac periculo par adverſus feros maxime ac vehementes Scytharum ſubinde Thraciam infeſtantium incurſus objiceretur, ſecuritate Imperii non exigua : quod jam limes ille vexatiſſimus pares aggreſſoribus defenſores nactus, deinceps adverſus omne periculum abunde firmatus videretur. B Miſerum ſane antea in modum in perpetuis metu aut malo Thraciæ urbes ac populi conflictari erant ſoliti. cum Barbari anguſtas Hæmi valles ſubinde tranſgredientes in uberrimas ejus Provinciæ planicies ingenti numero effuſi, crudeliſſime omnia vaſtarent. Eſt hic Hæmus mons longiſſimus cui ad parallelam lineam objacet Rhodope. Incipit ab Euxino Ponto. Hinc ubi cataractas proxime præteriit flexu vaſto uſque in ipſum Illyricum excurrit. Quin etiam videtur, velut interpellatus paululum incurſu maris Adriatici, aut potius ſub ejus fluctibus clam continuatus, emergere inde iterum in adverſam continentem; atque in Hercyniam uſque ad ſylvam, jugorum perpetua ſerie C porrecta, vix tandem ibi deſinere. Porro utrinque circa fluenta hujus amnis multæ eædemque opulentiſſimæ Gentes habitant. Daci a Septentrione, item & Thraces : a Meridie vero Thraces iidem nec non Macedones. Hunc Hæmum tranſgredientes Nomades Scythæ ſuperioribus temporibus, quando eos nondum Alexii haſta per multa pericula certaminaque in ſupremam tandem perniciem internecionemque compulerat, vaſtis & innumerabilibus totius populoſiſſimæ conjuratæ Gentis in Romanam terram exercitibus effuſis, tum alias Imperii affligebant partes, tum vicinas præſertim illius limitis urbes, quarum princeps ac velut Metropolis habebatur famoſiſſima illa quondam Philippopolis. Quod cum animadverteret Tzimiſces Joannes Manichæorum in Aſia victor, D ut hominibus nihilo minus feris quam Scythæ ipſi erant, ex infeſtis hoſtibus in ſocios fidos commutandis, perutiliter periculum in auxilium verteret; decrevit ſocietatem armorum dumtaxat cum his inire qui pravæ doctrinæ atque perfidiæ obſtinatione diſſidentes translati in Thraciam & Philippopolim a ſedibus patriis, pro muro deinceps ac præſidio toti ei Provinciæ fuerunt : haud dubie poſtea reſpirare viſæ a continuis ferme illis quibus antea conculcari erat ſolita excurſionibus Barbarorum. Verum ut fere fit cito ad ingenium patriæ conſuetudinis Coloni tranſportati redière. Contumacis naturæ homines & animo indocili parendi; feroces ad hæc & prævalentes viribus, audacia quoque abundante ſenſim in indigenas cives Philippopolis Chriſtianos non ita multos (maxima pars Manichæi erant) graſſari tyrannide cœperunt; diripereque atque opprimere, parum aut nihil curando quæ ſubinde ab Imperatore mandata ferebantur, continendi ſeſe in officio, & ab injuria ceſſandi. Tali uſurpatione regni cujuſdam, impune florens ſecta, numero etiam per illas regiones celebrabatur. adeo ut hæretica late omnia circa Philippopolim eſſent; augeſcentibus videlicet velut in ſolo uberi primis illis olim deportatis ex Aſia ſeminibus. Affluxit ad eluviem fœdiorem & aliud peramari laticis quaſi flumen, Armeniorum ſecta; nec non aliud præterea ex lutulentiſſimis Jacobi fontibus. ita ut eſſet hic quædam confluentia malorum; & inquinatiſſimarum ſordium prono undique fluxu corrivatarum fœtidiſſima in imo commixtio; Hæreſum colluvione diverſarum, dogmatibus diſſonis, contumacia concordi, unam in communem velut cloacam reſtagnante rebellis impietatis. Contra hanc mixtam aciem phanaticæ perfidiæ, non corporeæ ſolum militiæ peritus, ſpirituales, quibus etiam pollebat, bellandi artes meus Pater omnis generis bellorum idoneus Imperator explicans, quoſdam in deditionem ſine vi compulit; quoſdam pugna ſubjugavit. quo in opere vere magno & in primis Apoſtolico, multa tulit fecitque

a Joanne Tzimiſca victi & in Thraciam translati.

Quas ob cauſas?

Thracia incurſionibus Barbarorum expoſita.

Deſcriptio Hæmi montis.

Edit. Pariſ. pag. 452.

Manichæi ut præſidio eſſent Thraciæ in ea collocati.

Chriſtiani ibi vexati.

Propagatur Hæreſis Philippopoli Manichæorum Armeniorum Jacobitarum. Multos eorum ab errore Imperator revocat.

Magno labore ſuo.
Edit. Pariſ. pag. 453.

annixus robore toto, vir nimirum patiens idem ac fortis a quo nullum profecto quantumvis variæ, modo veræ laudis genus abfuit. Quodnam enim tandem commendandi ejus argumentum requirat quiſpiam? Num ad bellicos labores ſegnis, ad pericula præliorum timidus, ad militiæ partes arteſque incurioſus aut imparatus? At quis eo bellicoſior qui Orientem unus Occidentemque facinoribus heroicis & militarium omnium laudum certiſſimis implevit documentis? Deſideretur in eo forſitan animi cultura ſtudiumque doctrinarum? Atqui non facile reperias qui eo diligentius in ſacrorum librorum meditatione verſatus ſit. Effecta id docent & fides experientiæ non dubia. lingua videlicet illis exacuta divinis ſenſibus prælia cum hæreticis acria laceſſens, victor rediit non minus e concertationibus verborum quam e conflictibus armorum. utriuſque iſtius mixtione militiæ ſupra imitationem mirus. qui potuerit idem & Barbaros debellare vi ac ferro; & rebellium Deo mentium pervicaciam diſputando frangere. Id ei cum alias, tum hoc in quo deſcribendo verſor uſuvenit tempore: quando zelum ſuum adverſus Manichæorum errores impios armavit; & pro militari, quam ſuſceperat Apoſtolicam revera expeditionem religioſis certaminibus geſſit. Quare hunc ego meo jure tertium decimum nominaverim Apoſtolum: Etſi enim iſtud decus Conſtantino Magno aliqui vindicant, numquam pervincent tamen, non ad conſortium laudis ejus admittendum quoque jure quam optimo videri Auguſtum Alexium. aut ſi tempori & præjudicato ſenſui concedendum eſt aliquid: certe illud nemo eripuerit, quin altero ſaltem poſt Conſtantinum meriti loco appellationem & dignitatem Apoſtoli participet hic noſter. Enimvero quem non hoc fateri coget memoria quam deinceps retexam geſtarum tunc ab eo Philippopoli rerum? Pervenit eo, ut dixi, fama excitus minantium irruptionem Comanorum. Cum autem nondum illi limitem intraſſent, ne ſibi periret illud otium, opus ex occaſione moliri cœpit eo ipſo utilius & majus quod ex profeſſo agebat, & cujus præcipue cauſa venerat. Deducere nimirum Manichæos aggreſſus eſt a corruptis & amaris quibus ſe ingurgitare conſueverant pravæ doctrinæ lacubus; quo eos ad puros & ſuaves Catholicæ doctrinæ fontes ſalubriter ſitiendos jucundeque hauriendos converteret. In eo erat, id agebat totos dies. Vidiſſes a primo diluculo ad pomeridianam horam, aut etiam ad veſperam; interdum ad ſecundam & tertiam noctis cuſtodiam continuo vacantem unirei: audientem nimirum patientiſſime: ac viciſſim alloquentem quos ſubinde accerſebat erroribus implicitos. Ibi eos docebat fidem rectam. ibi pravitatem hæreſeos ipſorum invictis argumentis confutabat convincebatque ineluctabiliter. Aderant vel teſtes vel adjutores præclari operis Euſtratius, & Nicææ Antiſtes, vir & ſacris & externis cumulatus litteris: præſtanti vero potiſſimum pollens colloquiorum ac congreſſuum conferendorum facultate: adeo quidem ut in iſta diſceptandi coram dexteritate vivida, copiaque diſputandi, eos etiam antecelleret qui in Zenonis porticu, aut Academi ſpatiis hoc unum tota vita meditantur. Nec ipſe videlicet deerat Philippopolitanus Archiepiſcopus. Sed ante omnes & præ omnibus unum Imperator ſibi ad hanc pugnam commilitonem auxiliarem adjunxerat Nicephorum meum Cæſarem: quem juſſerat in divinis libris bene jam antea verſatum, colligere ad præſentem uſum habereque in promptu atque in tempore ſuggerere teſtimonia ſacrorum oraculorum quæ aperte revincendis Philippopolitanorum erroribus apta eſſent. Fructus extitit operæ magnus. Plurimis Manichæorum pertinacia & dubitatio omnis exempta eſt. Ibant perſuaſi exuto errore ad Sacerdotes, & ab iis peccata ultro ipſi ſua fatentes damnanteſque divini baptiſmi fiebant participes. Multos tamen videre erat eodem tempore perverſa conſtantia veram illam & ſanctam Macabæorum æmulantes; imo ſuperantes: Etenim ut illi pro ſacra divinaque religione; ita hi pro ſuo nefario errore propugnabant; perſtantes in eo: Proferentes quin etiam auctoritates & ſententias librorum divinorum quibus ſuum diſputabile firmari dogma credebant. Verum & horum pleriſque iſtam ad extremum contumaciam

Alexii laudes in omni genere.

Docte diſputat cum Hæreticis.

Apoſtoli nomen Conſtantino & Alexio tributum.

Aſſiduitas Alexii in Hæreticis alloquendis ut reſipiſcerent.

pag. 454.

Multis reſipiſcentibus utilis.

Aliorum pertinacia.

Tandem expugnata.

A τὴν στρατιωτικὴν αὐτοῦ πολυπειρίαν ἀντιτάξας, τοὺς μὲν ἀμαχεὶ συνείληφε, τοὺς δὲ καὶ μετὰ μάχης ἠνδραποδίσατο. Οἷον δ' αὐτὸ δ' ἔρεξε καὶ ἔτλη καρτερὸς ἀνὴρ πρᾶγμα ὄντως καὶ ἀποστολικώτατον. Τί γὰρ ἄν τις τοῦτον οὐκ ἐπαινέσειεν; Πότερον ὅτι περὶ τὰς στρατηγίας ἀμελῶς εἶχε; καὶ μὴν Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν ἐπλήρωσε τῶν στρατηγημάτων. Ἀλλ' ὅτι τοὺς λόγους περὶ φαῦλον ἐτίθει; καὶ μὴν ὡς οὐδεὶς ἄλλος περὶ τὴν θείαν γραφὴν ἐσπουδάκει, ὡς καὶ τὴν γλῶτταν διαθῆξαι πρὸς τὰς τῶν αἱρετικῶν συμπλοκάς, καὶ μόνος οὗτος ὅπλα καὶ λόγους ἀνέμιξε, καὶ τοῖς μὲν ὅπλοις τοὺς βαρβάρους B ἐνίκα, τοῖς δὲ λόγοις ἐχειροῦτο τοὺς ἀντιθέους. Ὥσπερ δὲ τότε καὶ κατὰ Μανιχαίων ἐξώπλιστο, ἀποστολικὴν ἀντὶ στρατηγικῆς ἀναδεξάμενος ἀγωνίαν, καὶ ἔγω γε τοῦτον τρισκαιδέκατον ἂν ἀπόστολον ὀνομάσαιμι. Καί τοι τινὲς Κωνσταντίνῳ τῷ μεγάλῳ τοῦτο τὸ κλέος προσάπτουσιν, ἐμοὶ δὲ δοκεῖ ἢ σὺν τῷ Κωνσταντίνῳ τῷ Αὐτοκράτορι τετάχθαι τοῦτον, ἢ εἴτις φιλονεικείη ἔστω μετά γε Κωνσταντῖνον ἀπόστολος, ἅμα καὶ βασιλεὺς ὁ Ἀλέξιος. Ὡς γὰρ ἔφημεν ἄνωθεν εἰρηκότες κατὰ τὴν Φιλίππου γενόμενος διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας τῶν Κομάνων, μήπω καταλαβόντων, ὁδοῦ πάρεργον μεῖζον τοῦ ἔργου ἐποιεῖτο τοὺς Μανιχαίους C τῆς ἁλμυρᾶς μετάγων θρησκείας, καὶ τοῦ γλυκέος ἐμφορῶν δόγματος. Ἀπὸ πρωΐας οὖν μέχρι δείλης ὀψίας ἢ καὶ ἑσπέρας, ἔστιν οὗ καὶ δευτέρας ἢ καὶ τρίτης φυλακῆς τῆς νυκτὸς μεταπεμπόμενος τούτους, τὴν ὀρθότομον ἐδίδασκε πίστιν, ἐξελέγχων τὸ διεστραμμένον τῆς αὐτῶν αἱρέσεως. Συμπαρῆσαν δὲ τούτῳ Εὐστράτιος, ὅ, τε τῆς Νικαίας πρόεδρος, ἀνὴρ τά τε θεῖα σοφὸς καὶ τὰ θύραθεν αὐχῶν ἐπὶ ταῖς διαλέξεσι μᾶλλον, ἢ οἱ περὶ τὴν Στοὰν καὶ Ἀκαδημίαν ἐνδιατρίβοντες. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ τῆς Φιλιππουπόλεως τῷ Ἀρχιερατικῷ ἐγκαθιδρυμένος θρόνῳ. Ἐπὶ πᾶσι δὲ καὶ πρὸ πάντων τὸν ἐμὸν Καίσαρα Νικηφόρον ὁ Αὐτοκράτωρ συναιρόμενον εἶχε, στομώσας τοῦτον τῇ τῶν D θείων βιβλίων μελέτῃ. Πολλοὶ μὲν οὖν τηνικαῦτα τῶν Μανιχαίων, μηδὲ διστάζοντες ὅλως προσῄεσαν τοῖς ἱερεῦσιν ἐξομολογούμενοι τὰς σφῶν ἁμαρτίας, καὶ τοῦ θείου φωτίσματος ἐπιτυγχάνοντες. Πολλοὺς δὲ ἰδεῖν τηνικαῦτα ὑπὲρ τοὺς Μακαβαίους ἐκείνους τῆς ἰδίας ἀντεχομένους θρησκείας, χρήσεις τε καὶ μαρτυρίας τῶν θείων προφέροντας γραφῶν, ἐντεῦθεν ἰσχυροποιεῖν οἰομένους τὸ σφῶν αὐτῶν κατάπτυστον δόγμα. Ἀλλὰ τῇ συνεχεῖ τοῦ Αὐ-

τοκράτο-

τοκράτορος ὁμιλίᾳ, κἂν ταῖς συχναῖς παραινέσεσι· καὶ τούτων οἱ πλείους πειθόμενοι τοῦ θείου μετεῖχον βαπτίσματος. Καὶ γὰρ ἐξ ἀνατολῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων εἰς βαθυτάτην νύκτα πολλάκις τὰ τῆς διαλέξεως παρετείνετο, καὶ τῆς τοιαύτης ὁμιλίας μὴ ἀφιστάμενος, ἄσιτος τὰ πολλὰ διετέλει, καὶ ταῦτα ἐν καιρῷ θέρους ἐν ὑπαίθρῳ σκηνῇ διακαρτερῶν. Ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτα ἐτελεῖτο, καὶ ἡ λογικὴ ἐκείνη μετὰ τῶν Μανιχαίων συνεκροτεῖτο ἅμιλλα, φθάσας τις ἀπὸ τοῦ Ἴστρου τὴν τῶν Κομάνων ἀπήγγελλε διαπεραίωσιν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς μὴ μελλήσας ὅλως πρὸς τὸν Δάνουβιν ἤλαυνε, τοῖς περιτυχοῦσι στρατιώταις συγχρησάμενος. καὶ τὴν Βιδύνην καταλαβὼν καὶ τοὺς βαρβάρους μὴ εὑρηκώς, προέφθασαν γὰρ τὴν τοῦ Αὐτοκράτορος ἔλευσιν μεμαθηκότες εἰς τοὐπίσω διαπεράσαι, παραχρῆμα στρατιώτας γενναίους ἀποδιελόμενος τὴν τῶν βαρβάρων ἐπιδίωξιν ἐπέτρεψεν. Οἱ δὲ κατόπιν τούτων παραχρῆμα ἤλαυνον τὸν Ἴστρον διαπεράσαντες, καὶ ἐπὶ τρισὶ διώκοντες νυχθημέροις, ἐπεὶ τοὺς Κομάνους ἐθεάσαντο, δι' ὧν ἐπεφέροντο σχεδιῶν, τὸν ἐκεῖσε τοῦ Δανούβεως ῥέοντα ποταμὸν διαπεράσαντες, ἄπρακτοι πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἐπανέστρεψαν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ἠνιάσθη μὲν ὅτι μὴ κατελήφθησαν παρὰ τῶν στρατευμάτων οἱ βάρβαροι, ὅμως μέντοι καὶ τοῦτο μέρος νίκης ἡγήσατο, ὅτι ἐξ ἀκοῆς καὶ μόνης τοὺς βαρβάρους ἀπῶσε, καὶ ὅτι πολλοὺς τῶν ἀπὸ τῆς Μανιχαϊκῆς αἱρέσεως εἰς τὴν ἡμετέραν μετήνεγκε πίστιν, διπλοῦν στησάμενος τρόπαιον, καὶ κατὰ βαρβάρων ἀπὸ τῶν ὅπλων, καὶ κατὰ τῶν αἱρετικῶν ἀπὸ τῶν εὐσεβεστάτων λόγων. Ὑποστρέψας τοίνυν καὶ αὖθις εἰς Φιλιππούπολιν, καὶ μικρὸν διαναπαύσας ἑαυτόν, πάλιν ἀγώνων εἴχετο. Τὸν γάρ τοι Κουλέοντα καὶ τὸν Κούσινον, καὶ τὸν ἐπὶ τούτοις Φῶλον, ἄνδρας προστάτας τῆς Μανιχαϊκῆς αἱρέσεως, καὶ τὰ μὲν ἄλλα κατὰ τοὺς ἄλλους Μανιχαίους, δεινοὺς δὲ ἐνστῆναι τῇ ἑαυτῶν κακοδοξίᾳ, καὶ πρὸς τὸ πεισθῆναι λόγοις ἀδαμαντίνους, σπαράξαι δὲ θεῖον λόγιον, καὶ κακοσχόλως αὐτὸ ἐκλαβεῖν εἰς ὑπερβολὴν ἀμηχάνους. Τούτους μεταπεμπόμενος καθ' ἡμέραν ἑκάστην πρὸς αὐτοὺς τὸν λογικὸν συνεκρότει πόλεμον. Καὶ ἦν ἰδεῖν ἀγῶνα διπλοῦν, τοῦ μὲν Βασιλέως ὅπως σωθεῖεν, καὶ σφόδρα ὑπεραγωνιζομένου, τῶν δ' ὅπως νικήσειαν λεγομένην Καδμείαν διαφιλονεικούντων. Ἑστᾶσι μὲν γὰρ καὶ οἱ τρεῖς θήξαντες ἀλλήλους καθάπερ σύες ὀδόντες, καὶ τοὺς λόγους τοῦ Αὐτοκράτορος ἐν τῷ ἔχοντες διατέμνειν. Καὶ εἴ τις τὸν Κούσινον ἐξ-

A quotidianæ allocutiones Imperatoris & illa miſeros admonendi adhortandique perſeverantiſſima dignatio eripuit: ut jam & credere, & ſacro baptiſmate initiari convicti vellent, atque ultro poſcerent. quorum ſalus abunde magna tot laborum merces Augusto videbatur: tantique illi erat ærumnoſiſſimorum congreſſuum exorbere longa tædia, ſolis ab exortu primo ad profundiſſimam ſæplus noctem durantium, a quibus ne memoria quidem eum aut neceſſitas curandi avellere corporis poterat, totos pleramque impaſtum dies in illis faſtidioſiſſimis jurgiis perſeverantem, idque per æſtum ſub ſole ardenti. nam illa colloquia in ſubdivali tabernaculo fiebant. Dum hæc maxime geruntur & verborum hoc prælium atque rationum cum Manichæis initum in flagran-B tiſſima commiſſione eſt: quidam ecce curriculo ab Iſtro veniens trajeciſſe nunciat Comanos. Rumpit ad eam vocem Imperator moras omnes; & Danubium verſus extemplo movet, aſſumptis raptim quos forte circa ſe habuit militibus. Cum his ſumma celeritate uſus pervenit ille quidem cito Bidynen, cæterum illic ut ſperaverat non reperit Barbaros. Nimirum hi accepta fama ſtrenue contra ipſos vadentis Auguſti trajecto iterum amne retroceſſerant. Hic Imperator ſegregatam ex omnibus copiis lectam fortium manum ire poſt fugaces jubet. Tranſeunt Iſtrum illi & tribus diebus totidemque noctibus ſumma vi hoſtes inſecuti tandem eos vident quemdam ultra Danubium fluentem ratibus quas ferebant ſecum trajeciſſe fluvium: quæ res eos redire ad Imperatorem irritos ſpei compulit. Is etſi moleſte tulit, C non fuiſſe deprehenſos a ſuis exercitibus fugientes Barbaros: tamen in victoriæ parte numeravit fugam illam ipſam hoſtium ſola procul fama repulſorum, accedente præſertim ad lucri cumulum ea expeditione facti traductione tot hominum a nefaria Manichæorum Hæreſi ad rectam noſtram & ſanam Fidem. Bis igitur victor & trophæo duplici erecto; altero vi armorum adverſus Barbaros; altero contentione diſputationis religioſiſſimæ adverſus Hæreticos, Philippopolim revertit: ibique modica quiete capta, applicuit rurſus animum ad Manichæos repetita concertatione ab errore deducendos. Facile Principes ſectæ totius erant Culeon, Cuſinus, & Pholus, non ſolum pertinaciſſima ingenia conceptæ iſtius pravitatis, verum etiam auctoritate atque artibus inſtructa omnibus ejus perſuadendæ propagandæque. Itaque in iis præcipuum momen-D tum, in his haud dubie ad ſucceſſum negotii totius ſpei cardo vertebatur. At iidem viri præ cæteris, ut diximus, affixi præjudicatis opinionibus, ſurdi ad monita, ad perſuaſiones adamantini, quin etiam in ultro laceſſenda lacerandaque doctrina ſana, cavillis malitioſis & aſtutis argutiſque ſophiſmatis calumnioſiſſime verboſi, ſperari vix ſinebant quod optandum erat. Aggreſſus nihilominus homines Auguſtus eſt, & cum iis quotidie ad ſe vocatis concertationem ſuſcepit acrem & diu ancipitem obnixis utrinque ſtudiis contendentium. cum Imperator quidem nihil ſibi faceret reliqui ad omnem coram ſummumque conatum perſuadendi perditis ut ſalvi eſſe vellent: illi contra ſtolidis renifibus indomita obſtinatione in furioſo ſeſe conſilio reſpuendæ ſalutis obfirmantes totis incumbebant viribus ad funeſtam ſibi vereque Cadmeam victoriam reportandam. Ferox per ſe quiſque additamentum audaciæ ex conſortio mutuo ſumebant. Res ab iis communiter ut a conſpirantibus conjuratiſque gerebatur. nec retundere contenti ſalubres Imperatoris ictus; etiam uſque in fiduciam ultro inceſſendi tollebant animos religionis juxta Majeſtatiſque contemptores. Nullus jam Principis reſpectus. Irritata uſque in rabiem contumacia reverentiam vicerat. Palam in os procaciter interpellabatur Auguſtus loquens, ab inhumanis non minus quam impiis: qui velut in arcto a venatoribus forte deprehenſi ſpumantes apri dentes acuebant mutuo & in omnes inferendi morſus occaſiones inhiabant. Ubi dixerat Cuſinus quod furor ſuggeſſerat ad convellendam diſputationem Auguſti, quod ille omiſerat ſupplebat Culeo: hoc quoque ipſo exhauſto, Pholus, quaſi utrique ſuccenturiatus, recens pugnam capeſſebat: itaut adverſus Imperatoris ratiocinationes certas & petitiones ineluctabiles alii ſuper alios ſeſe invicem inſcendentes reſilientis pertinaciæ

Nunciatur Comanos Iſtrum trajeciſſe.

Imperator in eos movet.

Illi retroceduut.

Romani eos longe ultra Danubium perſequuntur.

Edit. Pariſ. pag. 455.

Philippopolim Auguſtus redux operi cœpto convertendorum Hæreticorum inſtat.

Tres Manichæorum Principes.

Acri ab Auguſto concertatione oppugnati.

Contumaciſſime reſiſtunt.

fluctus exæſtuarent. Ac facile Auguſtus quidem quidquid illi obtenderent diſſlabat everrebatque ceu futiles aranearum telas; ſicque obſtruebat ora impura. Cæterum ubi loquacitatem fuci jam omnis impotem in ſilentium compulerat, tota reſtabat in duris animis pervicacia, dedoceri utique renuens errores etiam convictos. Hic pertæſus ſtoliditatis hominum Auguſtus deduci eos præ ſe jubet in urbem regiam, aſſignata ipſis habitatione in porticibus quæ circa magnum Palatium ſunt. Sic in præſens finita vel potius intermiſſa cum his tribus tractatio eſt: in quibus utcumque perdidiſſe hactenus verba & operam Auguſtus viſus eſt, non tamen irritus illi labor omnis ſpiritalis hujus ac religioſæ venationis periit. Singulis etenim diebus reconciliabat Deo Hæreticos interdum centum, nonnumquam plures. adeo ut ſi quis unam in ſummam conferat tam eos qui priori Auguſti commoratione voce ipſius ac lingua perſuaſi reſipuerunt, quam quos in reditu reſumptæ diſputationes ejuſdem deduxerunt ab errore, facile in multa millia ac myriadas excreſcat numerus. Cujus affirmationis fides adſtruenda mihi operoſius non eſt, cum minime abhorreat a cætera fama rerum Patris mei: de quo invaluit per orbem univerſum conſtans & celebris opinio experimentis certiſſimis publicæ conſcientiæ infixa: Fuiſſe illum longe ſtudioſiſſimum Hæreſeon extirpandarum: nullique labori, ſumptui, contentioni ſolitum parcere quoties vel occaſio vel ſpes offerretur revocandorum in Eccleſiam errantium. Id adeo conſonis præconiis Oriens atque Occidens atteſtantur. nulla enim in utravis harum Imperii parte civitas, nulla Regio Hæreticis habitata cultoribus eſt, ad quam ille zizaniis hiſce purgandam non omnes artes intenderit, non totis viribus incubuerit. Specimen tum zeli hujus ac diligentiæ, tum fructus ac ſucceſſus utriuſque hæc de qua ſermo nunc eſt Manichæorum converſio luculentum eſſe poteſt. Res enimvero ſplendida & gratulationis quantævis: quam etiam liberalitatis egregiæ cumulavit gloria. Etenim qui præcipuum dignitatis obtinebant locum inter hos abjuratores ſectæ Manichaicæ eos Auguſtus magnis erogationibus & penſionum annuarum cenſibus muneratus eſt primis Romanæ militiæ honoribus ornatos: Humiliores vero atque adeo infimæ ſortis qui erant, puta ruſticanorum curruum aurigas, vitam circum aratra & boves aut plauſtra miſeram trahere ſolitos, magnum ipſos quoque ſed ſuæ fortunæ accommodatum mutatæ in melius ſententiæ referre fructum voluit; convocatos quippe una cum parvulis & mulieribus in civitatem omnes adſcripſit novam a ſe exædificatam in eorum gratiam prope Philippopolim ultra Hebrum fluvium, in quam & ipſos induxit, Alexiopolim nominans, aut etiam, alio nomine (quod uſu vulgari magis invaluit) Neocaſtrum. His porro aliiſque illis & agros & vineas & domos poſſeſſionemque immobilem large diviſit: cumulata etiam ad liberalitatem cura providentiſſima firmandorum munerum, & cautionibus juris ac legitimis formulis muniendorum, quo ea propria & perpetua contraque omnes calumnias certa ſemper poſſeſſoribus forent: non autem Adonidis hortorum ſimilia florentium hodie, cras elangueſcentium. Expedita igitur rite bulla aurea donationes illis ſuas æterna firmitate aſſeruit: non horum perſonis vel præſenti ætati munificentiæ fructum affigens aut vim definiens, ſed in filios etiam ipſorum nepoteſque ac poſteros propagandam extendens: Subſtitutis quoque, ſi liberi deſint, mulieribus in jus ſuccedendi ad bona quæ iſta liberalitate principis, viri olim ipſarum acquiſiviſſent. Ita ille cavit: non minus in extendendis quam in primo largiendis beneficiis liberalis. Verum hæc jam ſatis. quamquam omiſi plurima. Verendum enim video ne aſſentationis ſuſpicionem Hiſtoria ſuſtineat, tantas Alexii laudes complexa, non ſine conjectura fidei ſubleſtæ, & orationis gratiæ pluſculum quam jura veritatis ferant ob domeſticas cauſas indulgentis. Atqui horum quæ retuli multi hodieque vivunt teſtes idonei; qui narrant, qui affirmant mecum eadem; qui ſcriptionem hanc meam omni mendacis adulationis invidia liberant.

Juſſu Auguſti ducuntur Cōſtantinopolim.

Edit. Pariſ. pag. 456.

Multitudo cōverſorum.

Religio Alexii.

Liberalitas ejus in reſipiſcentes.

Alexiopolis alias Neocaſtri urbs condita.

A φάγειν ἐνστάσεις, ταύτας ὁ Κελέων ἀντελαμβάνετο, καὶ ἀμηχανοῦντος Κουλέοντος, ὁ Φόλος αὖθις ἀντεξανίστατο, ὃ καὶ πρὸς τὰς βασιλικὰς προτάσεις καὶ ὑποφορὰς, ἄλλο σὺν ἐπ᾽ ἄλλῳ ἠγείρετο, καθάπερ μέγιστα κύματα ἐπὶ μεγάλοις καταλαμβάνοντα κύμασιν. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ τὰς πάσας τούτων διαλύων ὡς ἱστὸν ἀράχνης ἐνστάσεις, ἐνέφραττε μὲν εὐθὺς τῶν ἀκαθάρτων τὰ στόματα. Ὡς δὲ πέπεικεν οὐδαμῶς, τέλος ἀπειρηκὼς πρὸς τὴν τῶν ἀνδρῶν τούτων ἠλιθιότητα προπέμπει τούτους εἰς τὴν βασιλίδα πόλιν, ἑστίαν ἀποκληρωσάμενος αὐτοῖς τὰς περὶ τὸ μέγα παλάτιον περιδρόμους B στοάς. Οὐ μὴν ἄθυρος παντάπασιν ἦν, εἰ καὶ τούτους τοὺς ἀρχαίους λόγους τέως οὐκ ἐθήρασεν, ἀλλ᾽ ἡμέρας ἑκάστης προσῆγε Θεῷ, ὅπου μὲν ἑκατὸν, ὅπου δὲ καὶ πλείους τῶν ἑκατόν. ὡς συμποσοῦσθαι τούς τε προτεθηραμένους, καὶ τοὺς νῦν ὑπὸ τῆς αὐτοῦ γλώττης ἑαλωκότας, εἰς μυριάδας καὶ χιλιάδας ἀνδρῶν πολυαριθμήτων. Καὶ τί γὰρ δεῖ λέγειν καὶ διατρίβειν περὶ ὧν ἡ σύμπασα Οἰκουμένη ἐπίσταται, καὶ μάρτυρές εἰσι καὶ Ἀνατολὴ καὶ Δύσις; Πόλεις γὰρ ὅλας καὶ χώρας ταῖς παντοδαπαῖς αἱρέσεσι κεκρατημένας πολυτρόπως C εἰς τὴν ἡμετέραν ὀρθόδοξον μετήνεγκε πίστιν. Τοὺς μὲν τὰ πρῶτα φέροντας μεγάλων ἠξίου προνοιῶν, καὶ τῶν στρατιωτῶν ταῖς λογάσι κατέλεγε, τοὺς δὲ χυδαιοτέρους συναθροίσας ἅπαντας, καὶ ὅσοι σκαπανεῖς ἦσαν, καὶ περὶ ἄροτρα καὶ βόας ἠσχόλευντο, πάντας συναγαγὼν ἅμα καὶ τέκνοις καὶ γυναιξὶ, καὶ πόλιν τούτοις δειμάμενος ἀγχοῦ που Φιλιππουπόλεως καὶ πέραν Εὔρου τοῦ ποταμοῦ, ἐκεῖσε τούτους μετῴκισε, Ἀλεξιούπολιν τὴν πόλιν κατονομάσας, ἢ καὶ Νεόκαστρον, ὃ καὶ μᾶλλον ἐπεκράτησεν· ἀποδασάμενος καὶ τούτοις κἀκείνοις ἀρούρας τε καὶ οἰνόπεδα καὶ οἰκίας καὶ κτῆσιν ἀκίνητον. Οὐ D μὴν ἀφῆκεν αὐτοῖς ἀνέχυρα τὰ τῶν δόσεων, οὐδ᾽ ὥσπερ Ἀδώνιδος κήπους σήμερον ἀνθοῦντας καὶ αὔριον καταρρέοντας, ἀλλὰ καὶ χρυσοβούλλῳ λόγῳ τὰς πρὸς τούτους ἐνεπέδωσε δωρεάς. καὶ οὐκ εἰς τούτους μόνους περιϊσαμένας τὰς χάριτας ἔστησεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἐξ αὐτῶν καὶ τοὺς ἐξ ἐκείνων διαδοσίμους πεποίηκε. καὶ τούτων διαρρυέντων αἱ γυναῖκες αὖθις τῶν δεδωρημένων ἀντέχονται. Οὕτως ἐκεῖνος ἐξήπλου τὰς χάριτας. Ταῦτα μὲν οὕτω λελέχθω, τὰ γὰρ πλείω παρεῖθη. Καὶ μή τις ἐπιμεμφέσθω τὴν ἱστορίαν, ὡς δῆθεν δωροδοκοῦσαν τῆς συγγραφῆς. Τῶν γὰρ νῦν ὄντων μάρτυρές εἰσι πολλοὶ τῶν ἀφηγουμένων, καὶ οὐκ ἂν ψευ-

δορυφορίαις ἀλοίημεν. Καὶ ὁ μὲν Αὐτοκράτωρ πάνθ' ὡς ἐχρῆν πεποιηκὼς, ἀπάρας ἐκεῖθεν εἰς τὴν βασιλίδα πόλιν μετεσκηνώσατο. καὶ πάλιν οἱ αὐτοὶ ἀγῶνες καὶ ἐνστάσεις πρὸς τοὺς ἀμφὶ τὸν Κουλέοντα καὶ Κουσῖνον ἐγένοντο τοῦ Αὐτοκράτορος συνεχεῖς. Ἀλλὰ τὸν μὲν Κουλέοντα εἷλεν ὡς συνετώτερον οἶμαι καὶ δυνάμενον παρακολουθῆσαι λόγοις ἀληθείας, καὶ τῆς ἡμετέρας μάνδρας πεποίηκε πρόβατον ἡμερώτατον. Ὁ δέ γε Κουσῖνος, καὶ ὁ Φῶλος ἐξαγριαίνοντες, καὶ βαλλόμενοι μὲν καθάπερ σίδηρος ταῖς συχναῖς τοῦ Αὐτοκράτορος ὁμιλίαις, ὅμως μέντοι σιδήρεοι μένοντες ἐξετράποντό τε καὶ οὐκ εὐαγώγως εἶχον αὐτοῦ. Καὶ δὴ τούτω ὡς πάντων Μανιχαίων βλασφημοτάτους, καὶ καθαρῶς εἰς λαμπρὰν μελαγχολίαν ἐλάσαντας, εἰς τὴν ποτὲ λεγομένην Ἐλεφαντίνην φρουρὰν ἐμβαλὼν, καὶ τὰ πρὸς χρείαν ἅπαντα δαψιλῶς χορηγῶν, μόναις ταῖς ἑαυτῶν κακοπραγίαις ἀφῆκεν ἀποθανεῖν.

A In hunc modum bene illic conſtitutis Imperator rebus omnibus, in regiam urbem remigravit. Ibi certamina iterum priora contra Culeontem illum & Cuſinum, quos diximus, inſtaurantur, & quotidianis perſeverantiſſimiſque Imperatoris celebrantur contentionibus. Merces harum conſtitit Culeontis ſalus. Is prudentior credo intelligentiorque quam ſocii, ſermonibus vocitatis, quas pro naturali acumine majori, abundantiore inſuper Dei juvantis illuſtratus lumine percipere valebat clarius, duci ſe quo vocabatur ſinens, Eccleſiæ ovili redditus eſt; in eoque velut agnus manſuetiſſimus perſtitit. At Cuſinus Pholuſque efferabantur eiſdem rebus quas ad eos cicurandos demulcendoſque Imperatoris B admovebat humanitas. Quin etiam allocutionibus ejus aſſiduis adeo non flectebantur ut etiam ferri & incudis ritu creberrime iteratis tanto magis indurarentur ictibus; ferreaque ſemper in contumacia obſtipi, eam vultu ac ſupercilio cæteraque inhumanitate conſuetudinis barbaræ plane indomitam intractabilemque proderent. Hic enimvero deſperatæ malitiæ capita non amplius ſedulitate inutili curanda Imperator cenſuit, ſed juſta poteſtate coercenda. Ergo Manichæorum duos omnium maxime blaſphemos, quos furoris abundantia exiſſe pene de poteſtate mentis & æſtu bilis ſplendidæ ac melancholiæ inſanire ſatis conſtabat, in cuſtodiam Elephantinam, ſive eburneam dictam juſſit conjici, ibique, abunde ſuppeditatis quæ ad victum cæterumque uſum neceſſarium ſpectabant, in peccatis ambos propriis, ſibi nocentes unis, immorituros relinqui.

Affirmatio dictorum ex teſtibus.

Edit. Pariſ. pag. 407.

Culeontis converſio.

Guſinus & Pholus perpetuo carceri addicti.

ΑΝΝΗΣ
ΤΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ
ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΙΣΣΗΣ
ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ ΛΟΓΟΣ ΙΕ'.

Edit. Pariſ. pag. 438.

ANNÆ COMNENÆ
PORPHYROGENITÆ
CÆSARISSÆ
ALEXIADIS LIBER XV.

ARGVMENTVM.

Alexius poſtrema ſua in Turcos bellum moventes expeditione ſæpius eos vincit, ope præſentis artis novæ quam excogitavit aciei contra eos inſtruendæ, pacemque petere coactos, amicos facit. Hæreſim Bogomilorum indagat, profert, extinguit; Coryphæo ejus combuſto, aliis perpetuo carceri mandatis. Alexii ejuſdem morbus & mors.

PERIOCHE.

Solymas Sultanus expeditionem in Aſiam parat. Imperator de ejus conſilio certior factus, præoccupare illum bello ſtudet. Morbo pedum tardatur. Sultanus impune Aſiam vaſtat. Imperatorem irrident Turci & ſcenis traducunt. Convaleſcens ille in Turcos movet. qui eum terrere multitudinis ſpecie conantur, fruſtra. Fugere coguntur. Crudelitas eorum. Victi Turci. Mora trimeſtris Auguſti apud Lopadium. Cauſa moræ duplex. Incurſio Turcorum Auguſtum non pag. 439. *turbat. Is eos occurſu terret & avertit. Vincunt eoſdem Strabobaſileus & Stypeota. Iterum ſe Turcis Auguſtus admovet. & Leonem Niceritam in eos mittit. Cur in Sultanum recta Imperator non duxerit. Nicomediam ſe confert. quo conſilio. Equorum cura præſcripta ad uſum prælii. Auguſtæ adventus Nicomediam. Murmur aulæ in Imperatorem, ab eo contemptum. Sapiens ejus fiducia. De conſilii uſu in rebus bellicis digreſſio. Alexius dolo & virtute perinde valuit. Anna conteſtatur fidem ſuam in laude Patris. Imperator Tyrones exercet. Omnibus præſcribit cautam rationem belli gerendi. Excogitat novam formam aciei, ad uſum peculiarem belli Turcici. De aciei forma, armiſque Turcorum. Turci Cedream deſerunt; ad Polybotum conciduntur a Camytze. Auguſtus in dubio conſulit oraculum: & reſponſum accipit. Bardas Turcos vincit. Sed caſtra ejus eodem tempore ab aliis hoſtibus diripiuntur. Quos ille inſequitur. Atrox & diuturna pugna. Auguſtus ſuppetias ſuis procedit. Ordo exercitus Romani. Nicephori audax & felix impetus. Oppida Iconio vicina Ro-*

mani vaſtant. Receptus Imperatoris cautus acie ſemper inſtructa. Monolycus Romanos aggreditur. Oratio Imperatoris efficax ad firmandos ſuos. Pugnant ſimul & ambulant Romani aciei forma numquam interrupta. Diſſenſio inter Duces Turcorum. Altera eorum in Romanos irruptio. Andronici fratris Annæ virtus, & luctus ejuſdem Annæ ob mortem fratris immaturam. Nicephorus Bryennius Cæſar Turcos fundit, Sultano vix evadente. Nocturnam oppugnationem innoxie Romani arte ſumma, virtuteque ſuſtinent. Turci pacem petunt. Sultanus Auguſtum ſupplex convenit. Leges pacis dictæ Turcis, & ab his acceptæ. Sultano Saiſani dona largitur Auguſtus & inſidias a fratre ſibi compertas indicat. Saiſanis fiducia nimia. Somnium præſagum. circumventio. doloſum conſilium Puchea. aperta ejuſdem proditio. Saiſan comprehenſus excæcatur primum. deinde ſtrangulatur. Acies perpetua figuram in inceſſu ſervans Cura ægrorum & morientium in exercitu iter agente inter hoſtes. Eleemoſyna menſæ tempore. Plauſum & triumphum Alexius vitat. Cura ejus in captivos. Orphanotrophium ejuſdem. quo loco ſitum. Ejus deſcriptio. Opes, Miniſtri, diviſio, numerus hominum, Præſes, Militum curatio, ornatus Templi, Cantores. Cantatrices, Diaconiſſæ, Monachi ex Iberia. ludus litterarius varios in ordines digeſtus. Variæ linguæ in eo traditæ. De Schedis & Schedographia judicium Annæ. Bogomilorum Hæreſis exoritur. ex duabus veteribus conflata. Simulatio ſequacium ejus. Quibus larvam Alexius cura & arte detrahit. Baſilius Hæreſiarcha duodecim ſibi adſciſcit, & plurimum nocet. Comprehenditur Baſilius. arte pellicitur ad fatendum. Coarguitur. in contumacia perſtat. ſperans Angelorum opem lapidatur a malo dæmone. Fœda dogmata Bogomilorum. liber contra eos ſcriptus cui titulus Panoplia dogmatica. Auguſtus veros a falſis Chriſtianis miro artificio diſcernit. Prudentia ejus, clementia & zelus ad ſalutem procurandam Bogomilis. Baſilius impœnitens vivicomburio abſumitur. Alexii Auguſti morbus ſupremus & mors. Annæ ob illam lamentatio. Finis.

ΑΛΕΞΙΑΔΟΣ ΙΕ΄.

Solymas Sultan irruptionē in Aſiam meditatur.

PERFUNCTO Imperatori his quæ retulimus circa Philippopolim & Manichæos facinoribus & rebus; alia in ulteriori continente rurſus miſcebatur exhaurienda potio malorum. Nempe denuo Solymas Sultan deprædari geſtiebat Aſiam; & quo id impune facere poſſet, ac prohibere ulciſcive conaturum Auguſtum juſto exercitu ſiſtere, copias e Coroſane ac Chalepo convocabat. Mature indicium iſtius conſilii atque apparatus delatum Imperatori per quemdam eſt. Eo ille accepto ſtatim decrevit præoccupare cogitationes Barbari, & ultro illato bello, atque expeditione Iconium uſque promota (ibi enim Sultanicium Clitziaſthlanis erat, parte ea Imperii totius ei attributa, cujus metropolis Iconium habebatur) conturbare inopinata irruptione rationes nondum ſatis paratæ ac confirmatæ perfidiæ. Ab hoc decreto totus vertitur ad copias cogendas quæ bello maximo ſumma vi gerendo ſufficerent. Miſſis igitur ad gentes vicinas hominibus idoneis, partim corrogat auxilia ſociorum; partim mercede conductam militiam advocat plurimam: ſimul proprium exercitum undecumque ad ſe colligit. Ducibus ambarum partium ſic adverſus ſeſe invicem utrinque parantibus, reviſit Imperatorem familiaris pedum dolor: cum quo dum ille confligitatur, confluebant ſenſim & quaſi guttatim juſſæ convenire copiæ: nec moras caſtigare lenti negotii aut omnino urgere propoſitum morbo implicitus difficili, ac quod plantis inſiſtere atque ingredi nequiret, lecto neceſſario affixus ſatis Imperator poterat. Ægritudo porro decumbentem illum animi moleſtior quam corporis angebat. Homini enim ſtudioſiſſimo Reipublicæ toleratu facilior longe videbatur pedum dolor quantuſvis, quam dilatio expeditionis neceſſariæ in Barbaros bono publico ſuſceptæ. Nihil horum latuit Clitziaſthlanem Turcorum Principem. itaque is ab Imperatore interim ſecurus, effuſiſſime totam latrociniis infeſtabat Aſiam, ſeptem per id tempus diverſis in Chriſtianos incurſionibus graſſatus. Tempus ejus furori dabat longius morbus Imperatoris, quo ille tunc atrocius pertinaciuſque quam uſquam alias tentatus eſt. Cum enim ex intervallis antea dumtaxat redire languor conſueviſſet; tunc ſine intermiſſione ulla continuo illum affligebat ſenſu doloris, augeſcentis quidem certis acceſſibus; numquam tamen ita remittentis ut liberum moleſtia, vel rebus idoneum gerendis relinqueret Auguſtum. Interea præter licentiam prædandi etiam cavillandi anſam mora tanta Clitziaſthlani dabat. Hæc erat paſſim ipſi ejuſque Aulicis materia ſermonum, prætendere Imperatorem vero timori famam mendacem morbi, quem ideo ſimularet ut ſocordiæ atque ignaviæ infamiam lucrifaceret, atque in eam ſententiam multa ſalſe inter patinas caliceſque jocabantur faceti homines videlicet; ac velut extemporanei Rhetores exquiſitis figuris podagram Imperatoris celebrabant. Quin etiam ſcenis eam dabant argumentum fabulæ. Producebantur perſonati medici: longæque ipſorum conſultationes de Imperatoris morbo; tum adminiſtrorum familiarium obſequia ad theatrum ſub larva ludebantur. nec deerat ipſe ſimulatus Imperator cum lecto illatus in medium & riſu procaciſſimo traductus otiantium Barbarorum. Referebantur ad Alexium hæc ipſa, exſuſcitabantque gravem ipſius iram & cupiditatem vehementem ulciſcendæ quamprimum acri pugna contumeliæ. Rediit aliquando valetudo melior expetita tamdiu; aut certe ita ſe relaxavit dolor, ut propoſito itineri mandare ſe Auguſtus poſſet. Trajecto igitur Boſporo ac ſinu quod illinc Cibotum recta pergenti tranſmittendum occurrit, transfre-

Imperator præoccupare illum bello ultro in eos fines importando cogitat.

Copias hoc animo colligit.

Morbus pedum expeditioni Auguſti moram affert.

Id ſuam occaſionem Sultan ratus Aſiam incurſat ſepties.

tantum otii dabat illi pertinax Auguſti morbus.

Turcorum ludibria & opprobria in Auguſtum.

Comicis ludis traductus Auguſtus apud Turcos.

Gravi ejus ira. Aliquando levius habens Auguſtus expeditioni ſe dat.

A ΑΛΛΑ τοιαῦτα μὲν τὰ κατὰ τὴν Φιλιππούπολιν καὶ τοὺς Μανιχαίους ἔργα τοῦ Αὐτοκράτορος, ἄλλος δ' ἐκεῖθεν αὖθις βάρβαρος ἐξαρτύεται κατ' αὐτοῦ κυκεών. Ἐβούλετο γὰρ ὁ Σολυμᾶς Σουλτὰν τὴν Ἀσίαν αὖθις δῃώσασθαι, κἀκ τοῦ Χοροσὰν καὶ τοῦ Χάλεπ δυνάμεις μετεκαλεῖτο, ὥστε γενναίως παρὰ τὸν Αὐτοκράτορα ἀντικαταστῆναι χρεὼν. Ἐπεὶ δ' αὐτῷ τὸ πᾶν τῆς τοῦ Σολυμᾶ Σουλτὰν βουλῆς πρός τινος διεμηνύθη, ἐσκέπτει καὶ αὐτὸν μέχρι τοῦ Ἰκονίου στρατεῦσαι, καὶ καρτερώτατον τὸν μετ' αὐτοῦ συναρράξαι πόλεμον. ἐκεῖθι γὰρ τὸ Σουλτανικὸν τοῦ Κλιτζιασθλᾶν ἀπομεμέριστο. Δυνάμεις τοίνυν ἐξ ἀλλοδαπῶν καὶ μισθοφορικὸν μετακαλεῖται πολύ, καὶ
B τὸ ἴδιον στράτευμα πανταχόθεν μετεπέμπετο. Κατ' ἀλλήλων οὖν ἀμφοτέρων τῶν στρατηγῶν τὴν μελέτην ποιουμένων, ἐν τῷ μεταξὺ τὸ συνῆθες ἄλγημα τῶν ποδῶν συνέβη τῷ Αὐτοκράτορι· καὶ δυνάμεις ἁπανταχόθεν μὲν συνέρρεον, ἀλλὰ κατὰ στράγγα, καὶ οὐκ ἀθρόον, διὰ τὸ πόρρω που τὰς σφῶν εἶναι πατρίδας. Ἡ δέ γε ὀδύνη ἀπεῖργε τοῦτον, οὐ τοῦ προκειμένου μόνου ἅψασθαι σκοποῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ βαδίζειν ἁπλῶς. Καὶ κλινήρης ὢν ἤχθετο, οὐ τοσοῦτον διὰ τὴν τῶν ποδῶν περιωδυνίαν, ὁπόσον διὰ τὴν ἀναβολὴν τοῦ κατὰ τῶν βαρβάρων ἔργου. Οὐκ ἐλάνθανε ταῦτα τὸν βάρβαρον Κλιτζιασθλᾶν, ἐνθένδε τοι καὶ ἀμεριμνήσας τὸ παρὸν τὴν Ἀσίαν ἅπασαν ἐλῄζετο, ἑπτάκις
C κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐκδρομὰς ποιησάμενος. Καὶ γὰρ οὐδέ ποτε ἐπὶ τοσοῦτον τὸ ἄλγος ἐκεῖνο τὸν Αὐτοκράτορα κατεῖχεν. ἐκ διαστημάτων γὰρ μακρῶν πρότερον ἐπερχομένη τούτῳ ἡ νόσος, οὐ περιοδικῶς τὸ τηνικάδε ἀπελύπησεν, ἀλλὰ συνεχὴς ἦν, καὶ ἐπαλλήλους τοὺς παροξυσμοὺς ἐδίδου. Ἀλλὰ τοῦτο τὸ πάθος πρόσχημα ἐδόκει τοῖς περὶ τὸν Κλιτζιασθλᾶν νοσήματος, οὐ μέν τοι νόσημα, ἀλλ' ὄκνος καὶ ῥᾳθυμία ἔξωθεν περιβεβλημένη τὴν ποδαλγίαν. Κἀντεῦθεν πολλὰ πολλάκις ἀπέσκωπτον, κἂν ταῖς μέθαις κἂν τοῖς πότοις καθάπερ αὐτοφυεῖς ῥήτορες, ἠθοποιΐας τῆς τῶν ποδῶν ὀδύνης τοῦ Αὐτοκράτορος οἱ βάρβαροι ἐποιοῦντο, καὶ κωμῳδίας ἐγίνετο πρόφασις ἡ τῶν ποδῶν ἀλγηδών. Πρόσωπα γὰρ ἰατρῶν τε, καὶ
D τῶν περὶ τὸν Αὐτοκράτορα θεραπευομένων ὑπεκρίνοντο, καὶ αὐτὸν δῆτα τὸν Βασιλέα εἰς τὸ μέσον παράγοντες, καὶ ἀναθέμενοι ἐπὶ κλίνης προσπαίζειν ἐφαίνοντο, καὶ ἐπὶ ταύταις ταῖς παιδιαῖς γέλως τοῖς βαρβάροις ἐπῄρετο πολύς. Οὐ μὴν ἐλάνθανε ταῦτα τὸν Αὐτοκράτορα, κἀντεῦθεν ἠρεθίζετο πρὸς τὴν κατ' αὐτῶν μάχην, μᾶλλον παμφλάζοντος τοῦ θυμοῦ. Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ καὶ κουφισθεὶς τῆς ὀδύνης, τῆς προκειμένης ὁδοιπορίας εἴχετο, τήν τε Δάμαλιν διαπε-

ράσας, καὶ τὸν ἀναμεταξὺ Κιβωτοῦ αἰγιαλοῦ διαπλωϊζόμενος πορθμὸν, καὶ τὴν Κιβωτὸν καταλαβὼν, ἐκεῖθεν εἰς τὸ Λοπάδιον ἄπεισι, τὴν τῶν ταγμάτων ἐκδεχόμενος ἄφιξιν, καὶ ὁπόσον μισθοφορικὸν μετεπέμπετο. Ἐπεὶ δὲ συνεληλύθεισαν ἅπαντες, ἀπάρας ἐκεῖθεν σὺν ὅλαις δυνάμεσι, τὸ τοῦ κῦρ Γεωργίου καταλαμβάνει φρούριον ἀγχοῦ τῆς τῇ Νικαίᾳ παρακειμένης λίμνης διακείμενον, κἀκεῖθεν εἰς Νίκαιαν. Εἶτα διὰ τριῶν ἡμερῶν αὖθις ὑποστρέφει ἔνθεν τῆς τοῦ Λοπαδίου γεφύρας, καὶ στρατοπεδεύει κατὰ τὴν βρύσιν τοῦ Καρυκίως καλουμένην, οὕτω δόξαν αὐτῷ, ἵνα τὸ μὲν στράτευμα πρότερον διὰ τῆς γεφύρας διαβιβάσας, ἐν ἐπικαίρῳ τόπῳ τὰς σκηνὰς πήξηται. Καθ' οὕτω καὶ αὐτὸς ὁ Αὐτοκράτωρ διὰ τῆς αὐτῆς γεφύρας διελθὼν μετὰ παντὸς τοῦ στρατεύματος τὴν βασιλικὴν καταθεῖν σκηνήν. Οἱ δὲ μηχανικώτατοι Τοῦρκοι, τὰ κατὰ τὴν περὶ τοὺς πρόποδας τῶν Λεντιανῶν, καὶ τῆς οὕτω καλουμένης Κοτοιραικίας διακειμένην πεδιάδα ληϊζόμενοι, ἐπεὶ τὴν τοῦ Αὐτοκράτορος κατ' αὐτῶν μεμαθήκεισαν ἔφοδον, ἐκδειματωθέντες παραυτίκα, πυρσοὺς παμπόλλους ἀνῆψαν, ἐντεῦθεν φαντασίαν τοῖς ὁρῶσι στρατιᾶς πολλῆς παρέχοντες τάχα. Καὶ οἱ μὲν πυρσοὶ τὸν ἀέρα ἐξέκαιον καὶ πολλοὺς τῶν ἀπείρων ἐξεδειμάτουν, τὸν δὲ Αὐτοκράτορα ἐθρόει τούτων οὐδέν. Κἀκεῖνοι μὲν τὴν λείαν πᾶσαν καὶ τοὺς δορυαλώτους ἀναλαβόμενοι ᾤχοντο, αὐτὸς δὲ κατὰ τὸ περίορθρον, πρὸς τὴν ἤδη ἐκεῖσε πεδιάδα ἠπείγετο, σπεύδων αὐτοῦ που τούτους καταλήψεσθαι. ἀλλ' ἀστοχήσας τῆς ἄγρας, καὶ πολὺ μᾶλλον τῶν Ῥωμαίων ἐμπνέοντας εὑρηκὼς, πολλοῖς δὲ καὶ νεκρῶν σώμασιν ἐντετυχηκὼς, ἤχθετο ὡς εἰκὸς, καὶ ἤθελε μὲν διώκειν, ἀλλ' ἵνα μὴ τὸ πᾶν ἀπολέσῃ θήραμα, μὴ δυνατοῦ ὄντος τοῦ παντὸς στρατεύματος, τοὺς φεύγοντας ὀξέως καταλαβεῖν, χάρακα μὲν αὐτοῦ που περὶ τὸ Ποιμανηνὸν πήγνυται, καὶ παραχρῆμα ἀπολεξάμενος γενναίους ψιλοὺς στρατιώτας, τὴν ἐπιδίωξιν τῶν βαρβάρων ἐπιτρέπει, παραγγείλας ὅπως χρὴ ἐπιπορεύσασθαι τοὺς ἀλάστορας. Οἱ δὲ τούτους ἐφθακότες εἴς τινα τόπον Κελλία ἐγχωρίως ὀνομαζόμενον μετὰ τῆς λείας πάσης καὶ τῶν δορυαλώτων, ὡς πῦρ κατ' αὐτῶν ἵενται. Καὶ αὐτίκα πλείστους μὲν μαχαίρας ἔργον ἐποιήσαντο, ἐνίους δὲ ζωγρήσαντες, καὶ τὴν λείαν πᾶσαν ἐκεῖθεν ἀναλαβόμενοι μετὰ νίκης λαμπρᾶς πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ἐπανῆλθον. Τούτους ἀποδεξάμενος καὶ τὴν παντελῆ τῶν πολεμίων φθορὰν ἐγνωκὼς πρὸς τὸ Λοπάδιον ἐπανέρχεται. κἀκεῖθι δὲ παραγενόμενος καὶ μῆνας τρεῖς ὅλους ἐγκαρτερήσας, τὸ μέντοι δι' ἀνυδρίαν τῶν δι' ὧν ἔμελλε διελθεῖν μερῶν, θέρους γὰρ ὥρα παρῆν, καὶ ἡ ἀλέα ἀφόρητος. τὸ δὲ καὶ τὸ μήπω φθάσαι τοῦ μισθοφορικοῦ στρατεύματος ἐπεκδεχόμενος. Ἐπεὶ δὲ ἅπαντες ἀθροισθέντες ἐκεῖ, ἐξαναστὰς, ἅπαν τὸ

tato; caſtriſque obiter in ipſo illo littore Ciboto dicto poſitis, ultra pergens Lopadium contendit lento gradu: dare ſiquidem oportebat ſpatium conveniendi ſui militiæ undique ad ipſum confluenti, tam Romanæ, quam ex ſociis Gentibus mercede conductæ; hanc enim & ipſam univerſam ad ſeſe feſtinare juſſerat. Congregatis tandem omnibus Lopadio movet cum toto exercitu, & ad Domni Georgii arcem pervenit, prope lacum Nicææ ſitam. Hinc Nicæam intrat: moxque inde retrocedens itinere tridui caſtra communivit citra pontem Lopadii, ad fontem vulgo dictum *condimentarii*, quibus in caſtris priorem partem exercitus ponte tranſmiſſam apte ac tuto collocavit: Ipſe regreſſus per pontem eumdem ad partem alteram cum reliquis omnibus contedit copiis, præcipuum haud dubie militiæ robur habens ſecum. Interim callidiſſimi Turci qui tunc planitiem ad radices montium Lentianorum & circa locum *Cotæraciam* vocatum, late patentem deprædabantur, ubi de infeſto Imperatoris in ipſos adventu certiores facti ſunt, non parvo metu concepto, pyras excitarunt longe plures quam pro numero modoque caſtrorum; ut ita procul intuentibus multitudinis ingentis terrificam offerrent ſpeciem. Spectaculum erat luculentum focorum innumerabilium late cælum incendentium: nec deerant parum expertorum e noſtris plures qui terriculo inani commoverentur. Non ſane in his Auguſtus qui primo diluculo ad prædictam planitiem, illi jam pontem tranſgreſſo citimam, cum copiis contendit, majorem in modum cupiens Turcos eo in loco deprehendere. Verum illi qui accenſis multis ignibus nihil niſi falſo ludibrio morari hoſtes, & fugæ ſpatium arte furari voluerant, ſtrenue conſilio ſuo uſi, ſpem Imperatoris tunc quidem fruſtrati ſunt. Reperta dumtaxat recentis crudelitatis barbaricæ veſtigia; ſpirantes adhuc, ſed confecti vulneribus Romanorum iſthic plurimi viſebantur; occiſorum quoque paulo ante cadavera occurſabant paſſim: quibus rebus clemens Auguſti animus dolore pungebatur tanto, quantum ex cætera viri conſuetudine atque innatæ miſericordiæ viſceribus quiſque prudens æſtimator intelliget. Ac geſtiebat quidem animus fugitivis latronibus ſupplicium admovere perſequendo: ſed celeritatem qua ea res egebat univerſi tota ſimul moles exercitus non caperet. Ne igitur non aliqua ſaltem prædæ pars inſequentum ſtudium comprehenſa ſolaretur, illic quidem ipſe cum exercitu vallum circa Poemanenum figit: cæterum delectam ex copiis omnibus virorum fortium leviter armatorum alacrem manum properare poſt Barbaros jubet, præceptis inſtructam accuratis de optima ratione aggrediendi vincendique deprehenſos hoſtes perfidos. Eos noſtri aſſequuntur ad quemdam locum indigenarum lingua vocatum *Cellia*, præda onuſtos univerſa quam corraſerant, & captivorum quos ex omni quam vaſtaverant regione vinctos quamplurimos trahebant, ductu & cuſtodia impeditos. nulla irruendi mora, flammeo impetu in ipſos involant; plurimos occidunt, quoſdam vivos capiunt, præda omni recepta ſplendidæ compotes victoriæ ad Imperatorem redeunt. Excepit eos ille ut tali tempore ſic meritos oportebat: ac jam inde firmata ſpe, plenam haud dubie victoriam internecione Barbarorum integra cogitans, Lopadium revertitur: ibique tres totos quievit menſes occaſionis momentum expectans. Cauſa cunctandi erat duplex. Prior ariditas locorum per quæ ad Turcos moturo neceſſarium iter erat: res ſemper incommoda, maxime autem flagrantiſſima æſtate: quæ tunc tempeſtas exurebat cælum intolerabili vapore ſolis ardentiſſimi. Altera quod nondum omnes copiæ mercede conductæ conveniſſent, quarum partes aliæ ſubinde poſt alias toto illo expectatæ ſpatio congregabantur. Ut primum ſe remiſit æſtus, & totus adfuit

Caſtra munit apto loco.

Turci multitudinis falſa ſpecie terrere Romanos tentant.

Fraudem ſentiente Auguſto.

Turci fugiunt.

Edit. Pariſ. pag. 462.

Crudelitatis veſtigiis relictis,

illacrymante Auguſto, & ulciſci fruſtra cupiente,

propter exercitus molem non facile mobilem.

Expedita lectorum manus in Turcos miſſa,

Quæ ipſos egregie vincit & præda ſpoliat.

Tres totos menſes Lopadii conſidet Imperator.

Cauſa moræ duplex æſtus & expectatio copiarum.

exercitus, Imperator gravem armaturam
In hoſté ducit. univerſam, Olympi occupare juga atque
inſidere juſſit. Ipſe Malagnorum extremam
ipſam oram tenuit. Diverſabatur per id
tempus Imperatrix in loco qui *Principus* dicitur,
opportuno ad accipiendos ſubinde
nuncios a Lopadio, ubi multo, ut diximus,
tempore, poſtquam eo rediit, Imperator
eſt moratus. Simul ergo ſe ad illud quod
dixi promontorii caput oramque ultimam
Imperatrix ab Auguſto accita. mari admotam tranſtulit Auguſtus, expedita
inde illico monere regia Imperatricem in
arce commodum maritima, quam modo nominavimus
duplici de cauſa. degentem ad ſe invitavit duplici
de cauſa. Primum ut ingruente pedum morbo
cujus acceſſum ſuſpectabat ſolitis ejus fomentis
Turcorum incurſio Auguſtis nunciata. & curatione fida levaretur. Deinde
ut ejuſdem acri excubante vigilantia inimicorum
ipſi perniciem molientium quales circa
ſe verſari aſſidue aliquos alia licet omnia
ſimulantes non ignorabat, inſidioſos impetus
prævertere ac vim declinare poſſet. Nondum
triduo una fuerant cum ecce cubiculi regii
Præfectus diluculo ingreſſus prope lectum
Auguſtorum ſtetit. Conſpicata hominem
vigil tum Auguſta, nempe, inquit, Turcorum
Edit. Pariſ. pag. 463. incurſum nobis nuncias: Ad hæc
ille, perveniſſe jam eos affirmavit ad arcem
quæ a Georgio nomen habet. Talia
dicentem Auguſta manus ſigno tacere juſſit,
ne Imperatorem excitaret. Audiverat
ille tamen quæ dicta fuerant, verum quoniam
parata proviſaque habebat omnia
nihil illo nuncio turbatus pro ſua ſolita
Auguſto propter apparatus conſcientiam, ſecuro. conſtantia in quiete ac ſomni ſimulatione
perſtitit. Sole demum Oriente conſuetis
occupationibus ubi perfunctus eſt tranquilliſſime
more quotidiano, ad procurationem
attentiorem inſtantis belli, totum
convertit animum. Hora nondum abhinc
tertia fluxerat cum alius accurrens nuncius
appropinquare Barbaros retulit. Erat
adhuc cum Imperatore Imperatrix, pavens
quidem (quod in muliere tali tempore
Auguſta metũ diſſimulat. nemo reprehendet aut mirabitur) cæterum
æmulatione generoſa virtutis Auguſti,
metum vi mentis opprimens. Ponebatur
Auguſtis menſa pranſuris, quando alius
ecce alto anhelitu ſudore madens ad
Auguſti pedes ſolo caput allidit, juratuſque
affirmat jamjamque imminere periculum,
eſſe enim in proximo Barbaros.
Dimittitur ab Auguſto pugnaturo. Hic Imperator confeſtim expediri Auguſtæ
reditum Byzantium verſus jubet. Quid
illa tum haberet animi, facile ſibi quiſque
poteſt ſubjicere. Tamen omnem tumultum
agitatæ mentis ita cordis penitus
abditum penetralibus continuit, nulla ut
uſque in vocem, geſtum, nutumve ullum
trepidationis indicia prodierint. Quin potius
vultu fronteque ac ſtatu corporis firmitudinem
virilem erectæ mentis & veram
Fortitudo Auguſtæ. imitationem illius laudatæ a Salomone
fortis mulieris exhibuit. Non decolorari
pallore facies, non horrere artus:
fletus, ejulatus nullus; nihil præterea denique
muliebre, aut cujuſquam ſimile illorum
quæ multa imbecilli emotique animi
edere in conſternatione, ad magni metum
inſtantis mali mulieres cernimus. Ille
ipſe adeo, cujus erat in cordis penetralibus
ſibi conſcia, latens metus, & rationem
habuit & ordinem. Timebat Imperatori:
primum ne qua eum, nihil periculorum recuſantem,
martis dubii fortuna inclementior
affligeret. Timebat ſibi deinde, mala
Metum juſtum vincens. providens quæ, ſi quid humanitus viro contigiſſet, ſubeunda monſtrabantur. Timore tamen utroque
virtuti tum exuperanti concedente, vale Auguſto dixit; plane ſui compos, nec indignum vel tali articulo
paſſa quidquam generoſitate propria. Mox viam capeſſens, quam invita recederet ab Imperatore ſubinde
reſpectans declarabat. Pergebat tamen ſemet ipſa obfirmans, judicio non amori minus quam timori

A ὁπλιτικὸν τηνικαῦτα κατὰ τὰς ἀκρολοφίας τοῦ Ὀλύμπου καταθέμενος, καὶ τῶν οὕτω καλουμένων Μαλάγινων αὐτὸν τὸν αἶρα κατέλαβε. Τῆς δὲ βασιλίδος κατὰ τὴν Πρίγκιπον αὐλιζομένης, ἵν' ἔχοι ῥᾷον ἐκεῖθεν τὰ περὶ τοῦ Αὐτοκράτορος μανθάνειν περὶ τὸ Λοπάδιον ἐπανελθόντος, ὁ Βασιλεὺς ἅμα τῷ τὸν αἶρα καταλαβεῖν, διὰ τοῦ βασιλικοῦ μονήρους μεταπέμπεται τὴν Αὐγοῦσταν, τὸ μέντοι καὶ τὸ ἄλγος ὑφορώμενος ἀεὶ τῶν ποδῶν, τὸ δέ τι καὶ τοὺς συμπαραμαρτοῦντας αὐτῷ τῶν ἐγκολπίων ἐχθρῶν δεδιώς, διὰ τὴν ἄκραν αὐτῆς περὶ αὐτὸν ἐπιμέλειαν, καὶ τὸ ἀγρυπνικώτατον ὄμμα. Οὔπω B τρίτη παρῆλθεν ἡμέρα, καὶ ὁ παρὰ τὸν βασιλικὸν κοιτωνίσκον ἀφωλευμένος κατὰ τὸ περίορθρον ἐλθὼν ἀγχοῦ τοῦ βασιλικοῦ σκίμποδος εἱστήκει. Ἡ δὲ Βασίλισσα διυπνισθεῖσα, καὶ τοῦτον θεασαμένη, Τούρκων ἡμῖν ἔφοδον ἀπαγγέλλειν ἔφη. Τοῦ δὲ περὶ τὸ οὕτω καλούμενον τοῦ Γεωργίου φρούριον ἐφθακέναι λέγοντος, κατεσίγασε τοῦτον ἡ βασιλὶς τῇ χειρί, ἵνα μὴ τὸν Αὐτοκράτορα διυπνίσῃ. Ὁ δὲ ἐν αἰσθήσει τῶν λεγομένων γεγονὼς ἐπὶ ταὐτῷ σχήματι καὶ γνώμης τέως ἦν. ἀνίσχοντος δὲ τοῦ ἡλίου πρὸς τὰς συνήθεις ἐργασίας ἐτράπετο ὅλος τῆς τούτου C προμηθείας γεγονώς. Οὔπω τρίτη παρῆλθεν ὥρα καὶ ἕτερος ἐκεῖθεν καταλαβὼν, ἐγγίζειν ἤδη τοὺς βαρβάρους ἔλεγεν. Ἡ δὲ Αὐτοκρατόρισσα ἔτι συμπαρῆν τῷ Αὐτοκράτορι, δειλιῶσα μὲν ὡς εἰκὸς, ἐξεχομένη δὲ ὅμως τῆς ἐκείνου γνώμης. ἐπὰν δὲ πρὸς ἄριστον οἱ βασιλεῖς ἐπείγοντο, ἕτερος ᾑμαγμένος καταλαβὼν, προσουδίσας τοῖς ποσὶ τοῦ Αὐτοκράτορος ἑαυτὸν, ὑπὲρ κεφαλῆς τὸν κίνδυνον ἵστασθαι ἐπώμνυτο, τῶν βαρβάρων ἤδη καταλαμβανόντων. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ εὐθὺς τὴν πρὸς τὸ Βυζάντιον ἐπάνοδον τὴν Αὐτοκρατόρισσαν ἐπέτρεψεν. Ἡ δὲ πτοηθεῖσα, ἐν μυχοῖς καρδίας ὅμως εἶχε τὸν φόβον, καὶ οὔτε λόγοις, D οὔτε σχήμασι τοῦτον ἐνέφαινεν. Ἀνδρεία γὰρ καὶ στάσιμος οὖσα τὴν φρένα, καθάπερ ἡ παρὰ Σολομῶντος ἐν παροιμίαις ὑμνουμένη ἐκείνη γυνή, οὐ γυναικῶδές τι ἐνεδείξατο καὶ ἀθαρσὲς ἦθος, οἷα τὰ πολλὰ τὰς γυναῖκας ὁρῶμεν πασχούσας ἐπειδάν τι φοβερὸν ἀκούσωσι. καὶ αὐτὸ τὸ χρῶμα κατηγορεῖ τῆς ψυχῆς τὴν δειλίαν, καὶ συχνάκις ἀνακωκύουσι γοερὸν, ὥσπερ ἐκ τοῦ σχεδὸν αὐταῖς τῶν δεινῶν ἐφεστηκότων. Ἀλλ' ἥγε βασιλὶς ἐκείνη, κἂν ἐδεδοίκει, περὶ τῷ Αὐτοκράτορι ἐδεδοίκει, μή τι πάθῃ ἄτοπον, δευτέρως δὲ περὶ ἑαυτῆς ἐπεφόβητο. Οὐ τοίνυν ἐκείνη κατ' ἐκεῖνο καιροῦ ἀνάξιόν τι τῆς ἑαυτῆς γενναιότητος ἐπεπόνθει, E ἀλλ' ἐχωρίζετο μὲν τοῦ Αὐτοκράτορος ἄκουσα, καὶ πυκνὰ περιστρεφομένη πρὸς ἐκεῖνον, καὶ θαμὰ προσβλέπουσα. ὅμως μέντοι συντείνασα ἑαυτὴν καὶ οἷον τονώσασα, μόγις ἀπηλλάγη τοῦ Βασιλέως. Κἀκεῖθεν καταβᾶσα πρὸς θάλασσαν, κἄπειτα εἰς τὸ ταῖς βασιλίσιν ἀποτεταγμένον μονήρες εἰσεληλυθυῖα, τὴν ἠϊόνα τῆς Βιθυνῶν παραπλέουσα, θαλαττίου κλύδωνος αὐτὴν καταχόντος, ταῖς ἀκταῖς τῆς Ἑλενουπόλεως τὴν ναῦν προσορμίσασα, κἀκεῖθι τέως

αὐλι-

αὐλίζεται. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ περὶ τὴν Αὐγοῦσταν, ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ μετὰ τῶν συνόντων στρατιωτῶν τε καὶ συγγενῶν εὐθὺς ἐπὶ ὅπλοις ἦν. καὶ δὴ ἐποχηθέντες ἅπαντες, τὴν πρὸς Νίκαιαν ᾤδευον. Οἱ δὲ βάρβαροι Ἀλανόν τινα κατασχόντες καὶ τὴν τοῦ Βασιλέως κατ' αὐτῶν ἔφοδον δι' αὐτοῦ μεμαθηκότες, δι' ὧν ἦλθον ἀτραπῶν, διὰ τούτων ἐπανέρχονται φεύγοντες. Ὁ δέ γε Στραβοβασίλειος καὶ Μιχαὴλ ὁ Στυππειώτης, Στυππειώτην δὲ ἀκούων τις μὴ τὸν μιξοβάρβαρον νοείτω, ἀργυρώνητος γὰρ ἐκεῖνος δοῦλος γεγονὼς, ἐς ὕστερον τῷ Βασιλεῖ ὡς δῶρόν τι πρὸς αὐτοῦ προσενήνεκται, ἀλλά τινα τῶν τῆς μείζονος τύχης. Ἄνδρες ἤστην μαχιμώτατοι, καὶ τῶν πάλαι ὑμνουμένων. οὗτοι κατὰ τὰς ἀκρολοφίας τῶν Γερμίων ἐνδιατρίβοντες, καὶ τὰς ἀμφόδους παρασκοποῦντες, εἴπῃ ταῖς ἄρκυσιν αὐτῶν καθάπερ τις θήρα οἱ βάρβαροι περιπεσόντες ἁλῷεν, ὡς τὴν τούτων ἔλασιν μεμαθήκεισαν, παρὰ τὰς πεδιάδας τὰς οὕτω καλουμένας . . . . κατελθόντες καὶ ἀναδεξάμενοι τὸν μετ' αὐτῶν πόλεμον, μάχην συνεστήσαντο καρτερὰν, ἡττήσαντες τούτους κατακράτος. Καταλαβὼν δὲ ὁ Αὐτοκράτωρ τὸ πολλάκις εἰρημένον φρούριον Γεωργίου, κἀκεῖθεν αὖθις κωμόπολιν τινὰ Σαγουδάους ἐγχωρίως καλουμένην, καὶ τοῖς Τούρκοις μὲν μὴ ἐντυχὼν, μεμαθηκὼς δὲ τὰ συμβάντα τούτοις παρὰ τῶν ἤδη ῥηθέντων γενναίων ἀνδρῶν, τοῦ Στυππειώτου καὶ Στραβοβασιλείου φημὶ, καὶ ἀποδεξάμενος τὴν ἐξ αὐτοῦ ἀρχῆς τόλμαν καὶ νίκην τῶν Ῥωμαίων. Τηνικαῦτα ὁ αὐτὸς αὐτοῦ που ἔξωθεν τοῦ Καστελλίου τὸν χάρακα πήγνυται. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν ὡς παρὰ τὴν Ἑλενόπολιν κατελθὼν, τῇ βασιλίδι ἐντυχὼν ἔτι αὐλιζομένῃ διὰ τὸ τῆς θαλάττης ἄπλωτον. Διηγησάμενος δ' αὐτῇ τὰ συμβάντα τοῖς Τούρκοις, καὶ ὡς νίκας ἐπιθυμοῦντες συμφορᾷ προσεπέλασαν, καὶ κρατεῖν φανταζόμενοι μᾶλλον κεκράτηνται, καὶ τἀναντία τῶν προσδοκηθέντων ἐφεύροσαν. καὶ τῆς πολλῆς ἀθυμίας ἀνακτησάμενος αὐτὴν, ἄπεισιν ὡς πρὸς Νίκαιαν. Ἐκεῖσε δὲ ἔφοδον ἑτέραν μεμαθηκὼς Τούρκων, ἔρχεται πρὸς τὸ Λοπάδιον, ἐν ᾧ μικρὸν χρονοτριβήσας καὶ μεμαθηκὼς τὴν Νίκαιαν καταλαμβάνειν πολὺ Τουρκικὸν στράτευμα, τὰς δυνάμεις ἀναλαβόμενος, ἀπαίρει πρὸς Κίον, καὶ δι' ὅλης τῆς αὐτῆς νυκτὸς μεμαθηκὼς αὐτοὺς τῇ Νικαίᾳ προσπελάζειν ἤδη, ἀπάρας ἐκεῖθεν ἔρχεται διὰ τῆς Νικαίας πρὸς Μισχούραν. καὶ αὐτοῦ που βεβαιωθεὶς ὡς τὸ μὲν πᾶν στράτευμα τῶν Τούρκων οὔπω κατέλαβεν, ὀλίγοι δέ τινες παρὰ τοῦ Μονολύκου ἀποσταλέντες, κατὰ τὸ Δολύλον ἐνδιατρίβουσι, καὶ τὰ τῆς Νικαίας μέρη, ἐφ' ᾧ τὴν αὐτοῦ περισκοπεῖν ἔλευσιν, καὶ τὰς περὶ αὐτοῦ τῷ Μονολύκῳ διδόναι συνεχεῖς εἰδήσεις. Λέοντα μὲν τὸν Νικηρίτην μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν δυνάμεων εἰς τὸ Λοπάδιον πέπομφεν, ἐ-

A moderante. Hinc ſimul ad mare deſcendit, propriam Auguſtarum monerem ingreſſa, oram Bithynorum legit: dehinc tempeſtate deprehenſa, Helenopoli navem appulit, ibique manſit. Sed de Auguſta hactenus. Imperator vero cum cognatis & militaribus viris primariis qui cum ipſo erant, ſtatim in armis ſtetit, & equis omnes conſcenſis, Nicæam verſus inibant viam. Id ubi cognoverunt Barbari, Alano quodam quem ceperant, Imperatoris contra venientis inſtructum impetumque ipſis nunciante, non ſuſtinuerunt vel famam ejus primam, ſed iiſdem quibus veniebant ſemitis, verſis impigre veſtigiis fugæ ſe mandarunt. At Strabobaſileus & Michael Stypeota (Stypeotam hic quis audiens ne illum Hybridam cogitet. nam is hujus empticium mancipium cum fuiſſet,
B Imperatori deinde dono datus, prioris Domini vocabulo ad gratiæ memoriam inſignitus eſt) Stypeota inquam e numero magnatum, viri ambo fortiſſimi, & olim fama virtutis celebres, cum forte tum in jugis Germiorum morarentur, calles anguſtos & devios tranſitus ſervantes, ut, ſi qua poſſent, velut feras caſſibus, ſic Barbaros inſidiis comprehenderent: ſimul hunc eorum reditum cognovere, in ſubjectos campos deſilientes, acre ibi cum ipſis prælium conſerunt, eoſdemque egregie vincunt. Interim Imperator itinere cœpto pergens, ad ſæpius nominatam Georgii arcem pervenit. hinc ultra in quoddam oppidum (Sagudaos indigenæ vocant) progreſſus ne ibi quidem Turcos reperit. Cæterum mox accepto
C nuncio ſplendidæ victoriæ a viris fortiſſimis quos modo nominavi, Stypeota & Strabobaſile relatæ, vallo ibidem extra id quod dixi caſtellulum fixo, caſtriſque metatis, cum exultante milite lætus ipſe ac gratulans fructum ſucceſſus auſpicatiſſimi guſtavit; meritam ejus facinoris auctoribus non parce laudem impertiens; palamque profitens: ſic ab illis a principio ad exitum rem adminiſtratam patratamque; ut cum neque conſilio prudentia, neque aggreſſioni fortitudo, nec prælio virtus, nec conatui felicitas defuerit, non magis ad privatum ipſorum præconium, quam ad publicum gaudium quidquam ſit deſideratum: Movet illinc poſtridie verſus Helenopulim, ubi Auguſtam commodum offendit, dum mare detumeſceret ibi adhuc expectantem. Ei non
D parum anxiæ pro periculo in quo virum atque exercitum reliquerat, mœror videlicet abſterſus omnis eſt, cum nuncius per ſe lætiſſimus victæ feritatis Turcicæ, ab uno idoneo maxime omnium ad conſolandam ægram auctore deferretur. Narravit coram ipſi nimirum Auguſtus quid Turcis eveniſſet illis, contra ſe nudiuſtertius tanta fiducia pergentibus. ut tum fœdiſſime ſint prolapſi, cum confidentiſſime aſſurgerent: & pro victoria quam ſibi vaniſſimis deſpondiſſent ſpebus, improviſam cladem inveniſſent. Ab his ſtatim inde Nicæam ſe confert. Ibi factus certior de altera incurſione Turcorum Lopadium proficiſcitur. Non diu illic fuerat cum admonetur Turcicum exercitum permagnum admovere ſe Nicææ. Hoc audito cum copiis ad Cium tendit. Per noctem qua ibi fuit mul-
E ti ſubinde affluunt nuncii, qui doceant appropinquare Nicææ Turcos; atque adeo jam adfuturos videri. Sine mora Imperator hæc audiens per ipſam Nicæam uſque ad Miſcuram progreditur, ubi certiora de hoſtibus cognoſcit: Hæc nempe: nondum adveniſſe totum exercitum Turcorum: ſed paucos tantum eorum præmiſſos a Monolyco morari circa Dolylum & partes Nicææ animo ſpeculandi adventum Imperatoris, mittendique illinc ad Monolycum quotidiana de illo indicia. His Auguſtus compertis Leonem Niceritam cum ea copiarum parte quæ ipſi ſuberat, Lopadium mittit, cum mandatis accu-

Auguſta Helenopoli ſubſiſtit.

Edit. Pariſ. pag. 464.

Turci occurſu Imperatoris territi fugiunt.

Strabobaſilei & Stypeotæ victoria inſignis.

Conſulare laudatur ab Auguſto.

Auguſtæ lætitia & gratulatio.

Iterum ſe Turcis Auguſtus admovet.

pag. 465.

Leo Niceritа Lopadium miſſus.

ratis vigilandi acriter, cuſtodiendique itinera; & quæ interim de Turcis exploraſſet miſſis ad ſe confeſtim indicandi litteris. Reliquum exercitum in loca commoda diſtribuit, ſic ſecum ſtatuens, neutiquam e re videri recta in Sultanum ducere. Fruſtra enim id ſe facturum. Siquidem erat veriſimile fuſos paulo ante Turcos a Romanis ducibus cladis ſuæ famam late per Aſiam ſparſiſſe: variiſque varios in locis eſſe teſtatos occurriſſe Romanos ipſis, commiſſa gravi pugna, victos eſſe Turcos, quoſdam captos, alios occiſos, vulneratos etiam aliquos deinde periiſſe. Quibus rebus vulgatis dubium non videbatur quin Barbari conſilium retrocedendi caperent atque interius in loca tuta ditionis ipſorum uſque ad ipſum Iconium copias reducerent, ſicque fruſtrato inſequentium ſtudio ac ſpe inanem Romanis atque irritam contentionis inutilis & irridendæ laſſitudinem relinquerent. Ea propter retroverſis Auguſtus habenis per Bithynos Nicomediam ſe contulit; quo nimirum tali ejus regreſſu nunciato Turcis, illi ſic levati metu irruptionis quam a Romanis timuerant, auderent explicare ac promovere copias liberius, reverterenturque in loca prius ab ipſis occupata, unde verſi pro ſuo more iterum in prædas, quarum primi ſucceſſus Sultanum quoque ipſum elicerent ad prius intermiſſum opus reſumendum, luculentam cladem ex improviſo aliquam diſperſi, vagique accipere a noſtris poſſent, jam refectis & pinguibus: quippe qui beneficio modo indultæ ceſſationis, & ſua & equorum egregie corpora curaſſent: ſicque ad prælium alacrius, & cum ſpe victoriæ certiore capeſſendum venirent paratiores. Eo conſilio Nicomediam Imperator petiit cum exercitu cætero univerſo quem in vicinos diſperſit ei civitati pagos: ubi & equi & jumenta cætera copioſum abunde pabulum haberent a regione Bithyniæ multi fœni feraci: Milites vero ipſi tum a Byzantio, tum a locis adjacentibus commercio maritimi ſinus, ad quem eſt Nicomedia ſita, benignam & parabilem rerum ad victum uſumque commodarum copiam naniſcerentur. Porro his eo dimiſſis, mandabat Imperator nominatim equorum, & aliarum, ad vecturam utilium, animantium, curam gererent non perfunctoriam. ne illos venatione, neu ludicris, ut fit, equeſtribus, fatigatum irent. aliorum temporum iſtas remiſſiones eſſe. nunc unum id ſpectarent, ut quam pinguiſſimæ ac valentiſſimæ beſtiæ, quarum eſſet ad pugnas uſus maximus, ad occaſionem mox adfuturam ſervarentur. equitatu in primis egere bellum Turcicum. Sic ipſa loca poſcere, ſic gentis morem. equorum conatu ac ſudore multo emendam victoriam belli ejus, ne gravarentur in tam optatæ rei pretium vel curam ipſi aliquam, vel voluptatum jacturam impendere. Talibus ad conſilii ſui ſucceſſum ſapienter praſcriptis magnam curam adhibuit quo vias ac calles omnes undique, fidis impoſitis cuſtodibus, obſeptas ſpebus omnibus ac furtis hoſtium, quam certiſſime haberet. Quoniam autem multorum ſibi dierum moram videbat neceſſariam Nicomediæ fore, eo propter memoratas ſæpius a nobis cauſas, Auguſtam evocavit, ſecum illic futuram, quoad ipſe admonitus incurſionibus Turcorum, movere in illos, juxta ea quæ decreverat, tempeſtivum duceret. Nicomediam appulſa Imperatrix gravem ibi offendit dolendi cauſam. Murmurabat comitatus paſſim totus adverſus Imperatorem, eumque paſſim ut degenerem ignavumque traducebat. Enimvero non ferendum flagitium ajebant, tanto ac tam minaci apparatu tot coſtis & ſumptibus inſtructo, nulla re geſta memorabili ex media victoriæ occaſione molliſſime retroceſſiſſe in urbem amœniſſimam: & æſtiva delicata ſub Nicomediæ tectis & hortorum umbris Imperatorem cum exercitu agere Romanum; ſane interim dum campi victores & late ſecuri Barbari Chriſtianum liberrime limitem incurſent. Ea non in angulis jam ſolum, ſed in plateis quoque paſſim atque angiportubus, prope jam palam, ferebantur, pertimeſcente haud parum Auguſta: Cæterum Imperator ingenti animi fiducia plane om-

Cur in Sultanum Imperator recta non duxerit.

Nicomediam ſe confert.

Quo conſilio.

Equos curari Auguſtus imperat.

ad futuram pugnam.

Edit. Pariſ. pag. 466.

Auguſtam Nicomediam evocatur.

Murmur adverſus Imperatorem.

Ab ipſo contemptum.

γρηγορέναι τε διαπαντὸς παρακελευσάμενος καὶ τὰς ἀμφόδους ἐπιτηρεῖν, καὶ ἅττα δὴ περὶ τῶν Τούρκων γνοίη, ταῦτα διὰ γραφῶν δηλοῦν αὐτῷ. Τὸ δὲ ἐπίλοιπον στράτευμα ἐν ἐπικαίροις καταθέμενος τόποις ἔγνω βέλτιον εἶναι, μηκέτι κατὰ τοῦ Σουλτάνου χωρεῖν, στοχαζόμενος τοὺς ἡττηθέντας βαρβάρους τὴν κατ' αὐτῶν ὁρμὴν διακηρυκεύσασθαι τοῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν ἅπασι Τούρκοις, ὡς ἐν διαφόροις ἐντετυχηκότες τοῖς Ῥωμαίοις προσέβαλον, ὡς καρτερῶς ἀντέστησαν, ὡς ἡττηθέντες οἱ μὲν ἑάλωσαν, οἱ δὲ ἀνῃρέθησαν, ὀλίγοι δὲ καὶ τραυματισθέντες, ἀπώλοντο. Κἀκ τούτου διεγνωκότες τὴν αὐτοῦ ἐπέλευσιν οἱ βάρβαροι πορρωτέρω καὶ αὐτοῦ Ἰκονίου γενήσονται καὶ κενὴ ἄρα αὐτῷ ἡ σπουδὴ γίνεται. Διὰ ταῦτα στρέψας τοὺς χαλινοὺς διὰ τῆς Βιθυνῶν τὴν Νικομήδειαν κατέλαβεν, ἵν' ἐντεῦθεν ἀπελπίσαντες τὴν κατ' αὐτῶν ἔφοδον, ἐπανέλθωσιν ἕκαστος ὑπὲρ τὴν οἴκησιν πρότερον ἐπεπόθει. Ἐπὰν δὲ ἀποθαρρήσαντες αὖθις εἰς προνομὴν σκεδασθεῖεν ὡς ἔθος τοῖς Τούρκοις, καὶ αὐτὸς ὁ Σουλτάνος τοῦ προτέρου ἅψηται ἔργου, τηνικαῦτα καὶ αὐτὸς τῶν στρατευμάτων μικρὸν ἀναπαυσαμένων, καὶ τῶν ἵππων καὶ ὑποζυγίων πιόνων ἐντεῦθεν γεγονότων, μετ' οὐ πολὺ σφοδρότερον τοῦ κατ' αὐτῶν ἅψηται πολέμου, καὶ τῆς μάχης καρτερῶς ἀνθέξεται. Διὰ ταῦτα τὴν Νικομήδειαν ἀναζητήσας, ὡς εἴρηται, καὶ καταλαβὼν τοὺς συνεπομένους αὐτῷ ἅπαντας τῶν στρατιωτῶν εἰς τὰς ἐγγύθι κωμοπόλεις κατέθετο. Ὡς οἵ τε ἵπποι καὶ τὰ ὑποζύγια τροφὴν ἀποχρῶσαν ἔχωσι, τῆς Βιθυνῶν γῆς πολὺν τὸν χόρτον ἀναδιδούσης, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ στρατιῶται ῥᾳδίως ἀπό τε τῆς Βυζαντίδος καὶ τῶν πέριξ διὰ τοῦ παρακειμένου κόλπου ἀποχρῶντα τὰ πρὸς χρείαν κομίζοιντο. ἐπισκήψας αὐτοῖς ὅλῃ γνώμῃ πολλὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἵππων καὶ ἀχθοφόρων κτηνῶν ποιεῖσθαι, καὶ μηδ' εἰς θήραν, μηδ' εἰς ἱππηλάσιον τὸ παράπαν ἐξιέναι, ἵνα καιροῦ καλοῦντος πίονες ὄντες τοὺς ἐπιβάτας εὐχερῶς φέροιεν, καὶ πρὸς τὰς κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἱππασίας χρήσιμοι αὐτοῖς εἶεν. Ταῦτα τοιγαροῦν οἰκονομήσας ἐκείνοις, οἷα σκοπὸς καθῆστο πόρρωθεν, φύλακας διὰ πάσης ἀτραποῦ ἐπιστήσας. Μέλλων δὲ αὐτοῦ που ἡμέρας ἱκανὰς αὐλίζεσθαι μεταπέμπεται τὴν Αὐγοῦσταν, δι' ἃς πολλάκις αἰτίας εἰρήκειμεν, ἐφ' ᾧ συμμεῖναι τούτῳ μέχρις ἂν τὰς τῶν βαρβάρων ἐφόδους ἐνωτισθεὶς, ἐκεῖθεν ἀπᾶραι βουληθείη. Ἡ δὲ θᾶττον τὴν Νικομήδειαν καταλαμβάνει, ὁρῶσα δέ τινας τῶν ἐναντίων ἐπιγανυμένους εἶσιν ἐφ' οἷς ὁ Βασιλεὺς ἐπεπράχει, καὶ πανταχοῦ διαλοιδορουμένους τὸν Βασιλέα καὶ ὑποψιθυρίζοντας ὡς ἄρα κατὰ τῶν βαρβάρων τοσού-

A τὸν παρασκευασάμενος, καὶ πολλὰς συνειλοχὼς δυνάμεις, καὶ μηδὲν μέγα ἀνύσας ἀπέκλινε πρὸς τὴν Νικομήδειαν. Καὶ τοῦτο οὐκ ἐν γωνίαις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν πλατείαις καὶ ἀμφόδοις καὶ τριόδοις ἀναισχυντότερον λέγοντες, ἐβόων καὶ ἦχαλεν. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ τὸ πέρας τῆς κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ ὁρμῆς αἴσιον ἔσεσθαι στοχαζόμενος, δεινὸς ὢν περὶ τὰ τοιαῦτα, παρ' οὐδὲν μὲν τὰς διατριβὰς ἐκείνων καὶ νεμέσεις ἐτίθετο, ὡς παιδαρίων ἀθυρμάτων πάμπαν τῶν τοιούτων καταφρονῶν, καὶ τοῦ νηπιώδους αὐτῶν καταγελῶν φρονήματος. Τὴν δέ γε Αὔγουσταν κρείττοσιν ἀνεκτᾶτο λογισμοῖς, αὐτὸ τοῦτ' ἔσεσθαι μείζονος νίκης αἴτιον ἐπομνύμενος, ὅπερ ἐκεῖνοι διασύρουσιν. Ἐγὼ μὲν οὖν ἀνδρείαν οἶμαι, ὅταν τις σὺν εὐβουλίᾳ τῆς B νίκης κρατήσειε. τὸ γὰρ θυμοειδὲς τῆς ψυχῆς καὶ δραστήριον ἄνευ τοῦ φρονεῖν κατηγορούμενον γίνεται, καὶ θράσος ἐστὶν ἀντὶ θάρσους. Θαρροῦμεν γὰρ τοῖς ὅπλοις καθ' ὧν δυνάμεθα, θρασυνόμεθα δὲ καὶ καθ' ὧν οὐ δυνάμεθα. Ὅθ' ὁπόταν κίνδυνος ἡμῖν ἐπικρέμαται, ἀποκαταπρόσωπον προσβαλεῖν, τότε τρόπον ἕτερον τὸν πόλεμον μεταχειριζόμεθα, καὶ ἀμαχεὶ τῶν ἐχθρῶν κρατεῖν ἐπειγόμεθα. Καὶ πρώτη ἐστὶν ἀρετῶν ἡ στρατηγοῦ σοφία, κτᾶσθαι νίκην ἀκίνδυνον. Τέχνῃ δ' ἡνίοχος περιγίνεται ἡνιόχοιο φησὶν Ὅμηρος. Τὸ γὰρ μετὰ κινδύνου νικᾶν καὶ ἡ Καδμόθεν παροιμία διαφαυλίζει. Ἐμοὶ δὲ ἄριστον νενόμισται καὶ τὸ ἐν αὐτῇ τῇ μάχῃ μηχανᾶσθαί τι πανοῦργον καὶ C στρατηγικόν, ὁπηνίκα μὴ ἀποχρῇ τὸ στράτευμα πρὸς τὴν τῶν ἐναντίων ἰσχύν. καθώς ἐστιν ἐκ τῆς ἱστορίας ἀναλέγεσθαι τῷ βουλομένῳ, ὡς οὐκ ἄρα μονότροπος ἡ νίκη, οὐδὲ μονοειδής, ἀλλὰ διαφόροις τρόποις πάλαι μέχρι τῆς δεῦρο κατορθουμένη. Ὥστε τὴν μὲν νίκην μίαν εἶναι, τοὺς δὲ τρόπους δι' ὧν αὕτη τοῖς στρατηγοῖς περιγίνεται διαφόρους τε καὶ ποικίλους τὴν φύσιν. Τινὲς γὰρ τῶν πάλαι ὑμνουμένων στρατηγῶν αὐτῇ τῇ ἰσχύϊ, οἱ δὲ τρόπῳ τοὺς ἐναντίους νικήσαντες φαίνονται. ἄλλῳ δὲ ἄλλοι πολλάκις χρησάμενοι, τὴν νικῶσαν εἶχον. Ὁ δέ γε ἐμὸς πατὴρ καὶ Βασιλεὺς ὅπου μὲν ἀλκῇ τῶν ἐναντίων ἐκράτει, ὅπου δὲ καὶ πανουργίᾳ τινὶ χρησάμενος, ἔστι δ' οὗ κἂν ταῖς μάχαις D αὐταῖς ὀξύ τι στοχασάμενος καὶ τολμήσας τὴν νικῶσαν εἶχεν εὐθύς. Ὅπου μὲν καὶ στρατηγικῷ μηχανήματι συγχρησάμενος, ὅπου δὲ καὶ διὰ χειρῶν μαχόμενος, πολλὰ πολλάκις ἐξ ἀπροσδοκήτων ἐστήσατο τρόπαια. Ἦν μὲν γὰρ εἴπερ ἄλλος τις καὶ φιλοκίνδυνος ὁ ἀνήρ, καὶ συνεχῶς ἦν ὁρᾶν αὐτοῦ τοὺς κινδύνους ἐγειρομένους. Ἀλλὰ ποτὲ μὲν γυμνῇ τῇ κεφαλῇ πρὸς τούτους παραπεδύετο, καὶ ὁμόσε τοῖς

A nia contemnere decreverat; neque imperitorum obtrectationes hominum, pluſquam puerorum nænias in præſentia curandas ſibi conſtituerat, ex illa in qua certos ſtabat cæleſtis arce ſapientiæ, liquido proſpiciens, fore ut cenſores iſti ipſi viſo poſtmodum feliciſſimo vituperati a ſe conſilii ſucceſſu, ſuæ ultro ipſorum imprudentiæ damnationem cum eximia ſolertiæ conſtantiæque Auguſti admiratione conjungerent. Unus illum in hoc toto incommodo pungebat Auguſtæ quem diximus metus ac mœror. Ergo ad eam conſolandam verſus, juratus affirmabat: illud ipſum quod in contumeliam ignari rerum traherent, tanto clarioris mox victoriæ cauſam certam fore. Hanc demum ego veram arbitror virtutem, ſi recto quis & ſcito ſibi conſilio victoriam paret. Nam *Victoria quæ conſilio paratur glorioſior.*
B ſane impetus ferox efferveſcentis animi, & robuſte in opus erumpens valida contentio nervorum, ſi expers conſilii judiciique ruat, vituperatur a ſapientibus; ut pote quæ ſtolidæ ac vaſanæ confidentiæ labem potius quam cordatæ moderatæque fortitudinis laudem ferat. Differunt enim iſta; & inter præfidentem audaciam ac vere fortem periculi contemptum hoc fere prudentes diſcrimen annotant, quod fortitudo vera modum audendi potentiæ finibus determinat, nec armis & impetu ad ea petitur quæ ultra vires ſunt: Cum vero elati æſtu quodam etiam illa invadimus quæ conſequi ac pervincere nequaquam poſſe nos ſumus nobis conſcii, tum certe non virtute agimur laudabili; ſed impotenti temeritate rapimur. *Præfidentia & vera fortitudo in quo differant.* In eo ego prio-
C ri vere fortium numero illum quoque repoſuerim qui oblato periculo, non in illud quidem fronte adverſa vehemens incurrit, cæterum tanta dexteritate belli clavum, ita ſcite rem gubernat adminiſtratque totam, ut nihilo minus hoſtes ſuperet ſubjiciatque ſibi ſine ſtrepitu ac vi, quam ſi virtutem in acie ſummam cum pari felicitate jungens, ſuorum hoſtiumque cruore multo victoris nomen ac decus emiſſet. *Edit. Pariſ. pag. 467.* Imo id aio; ſi comparentur iſta inter ſe, præſtantiorem videri ſapientiam Ducis incruente ac tuto, ſineque alea vincentis, quam tumultuoſos alterius conatus per cædes, vulnera, periculaque rei ſummæ denique in victoriæ decus enitentis. Nimirum ut Homerus ait: *Auriga aurigæ ſolam præcellit ob artem.* Enimvero pericli-
D tando ſuperare quam expetibile non ſit, in ore vulgi quoque a Cadmo ducta parœmia poſuit. Itaque meo jure mihi videor in eo poſitura ſummum apicem laudis Imperatoriæ, ſi quis utramque rem miſceat in tempore: & cum pugna commiſſa ſtrenue manum conſerat; tum idem ſimul etiam ingenio vigente aſtutum aliquid excogitet quo forte prævalentes opibus & numero adverſariorum res, quo minus tamen infirmiores noſtras obterant, conſilio atque arte reprimantur. *Summus Imperator qui ſit.* Eſto enim ubi libratis utrinque pari numero atque apparatu contendentium viribus illiberale cuipiam forte videatur furtis & inſidiis ad virtutis præmium graſſari; Fortunæ certe iniquitatem pauciores objectantis pluribus ſubſidio emendare prudentiæ, quis invideat? quis non prædicandum putet? Quod ſi quis Hiſtoriarum exempla colligat, ſic reperiet: unum ambitæ omnibus victoriæ decus ac fructum, non una petî via, nec ratione obtineri eadem ſemper. *Quando ſit locus furtis, belli.* Extant monumenta quibus multi memorantur veterum militari olim laude ſucceſſibuſque bellicis percelebrium. Horum artes rei ejuſdem aſſequendæ diverſiſſimæ plurimæque referuntur. dum alii vi aperta, ſtratagemate alii debellant. Pater meus quæ varii varia tentarunt unus fere omnia expertus eſt. Fuit cum æquo marte collatis viribus ſuperior exiſteret impetu ac vi. fuit item cum ingenium ad robur adjungeret: flagranteque prælio ac pendente victoriæ fortuna, repente aſtutum excogitaret quo velut momento degravaret æquatam hactenus lancem & periculum in ſucceſſum verteret. *Alexius fortitudinem in bellis conſilio miſcebat.* Itaque trophæorum ejus partem prudentia & conſilium erexit; partem manus & contentio militariſque conatus ſtatuit. quarum ſpecierum cum altera quæ idoneo inſtructu apparatuque præmunita virium animorumque exuperantia prævalet, laudem ſummam habeat: altera etiam inopinatis converſionibus admirationem in ſe hominum merito convertit. Verum utri palma detur parum ad Patris mei famam intereſt, genere, uti dixi, pariter in utroque præcellentis. Quis illo alius periculorum appetentior? Quam ille autem periculis vacuam vitæ partem

habuit, qui natus eo fato videretur, ut in eam nullo non loco, nullo non tempore, ingentium undique malorum metus ac minaces vel ut fluctus inſurgerent? Per has ille procellas dignitate ſemper incolumi varie defungens tranſiit. Interdum videlicet nudo capite, quod ajunt, explicatis aciebus contra Barbaros ſummam rerum aleæ prælii commiſit. Alias declinabundus affectabat arte ſpecimen timentis vitantiſque congreſſum, quaſi ſuis parum viribus fideret. Sic enim rerum & temporum conditio poſcebat, ut ex ſimulatione metus ſalutis publicæ, gloriæque majoris occaſio naſceretur. quæ ſpes ipſum raro deſtituit. Ut enim multa paucis breviter colligam. Et fugiens ille ſuperavit, & perſequens vicit; & prolabens perſtitit;& dejiciens erectus manſit; plane ut murices tricuſpides tali aptos figura, ut quamlibet eos in faciem projicias ſemper recti ſtent. Rurſum hic vereor quam deprecatæ ſæpe ſum lectoris offenſionem domeſticæ me indulgere gloriæ queſtari. At, ut ſæpe dixi, non mihi Patris amor potius quam rerum fides ipſarum naturaque propoſitæ materiæ hanc orationem ſuggerit. Quæ porro invidia eſt, ubi per veritatem liceat, uno me facto eodem duplex officium exolvere, ac Patris ſimul amantem, ſimul veri ſtudioſam eſſe ac videri? Optimo ego animo veram Hiſtoriam componere ſum aggreſſa. Delegi ad id vitam reſque geſtas viri boni. Si quo caſu contigerit ut idem qui ſcriptionis argumentum eſt, Pater quoque ſit ſcribentis; Peto ni fallor jure meo ut ponatur extra cauſam Patris nomen, neve naturæ conjunctio in mendacii præjudicium aut elevationem fidei trahatur. Aliis ego ſane officiis ac rebus pietatis erga Patrem debitum explevi. adeo ut iſta etiam caritate inimicorum in me iras, imo haſtas & mucrones acuerim, cujus rei teſtes appello eos omnes qui res meas non neſciunt. In hoc quidem labore ac ſcriptione hujus operis, uni mihi propoſitum eſt litare veritati. Suus nempe unicuique officio locus, ſua hora eſt. Fuit ſane fuit aliud amoris in Patrem mei declarandi tempus, florens nimirum ætas noſtra, quæ illo regnante maturuit: alia nunc tempeſtas vertitur, alia præſto eſt occaſio, cujus momentum breve ac lubricum mihi effluere non patiar demerendæ in ſcribendo veritatis. qua in re ſi quod virtutis præconium paternæ rerum geſtarum exactam referens memoriam mea neceſſario Hiſtoria faciat, ejus ego gratiam caritati abjudicatam uni vindico uni adſcribi volo veritati. Cujus etiam ipſius numen conſcium & vim perſpicacem ultro advoco. mihique propitiam fore ſpero adverſus obtrectationes querulas hominum prave ac maligne ſuſpicacium; qui ſi noſtræ fidei controverſiam exceptione pietatis moverint, confectam ſibi rem putant, & abunde perſuaſum omnibus: fieri non poſſe quin quæ de Patre narrat filia, ſi ea ſpecioſa & commendabilia ſint, falſa confictaque fuerint ad obſcurandam oblitterandamque veritatem. Sed ad inſtitutam narrationem aliquando recurrat oratio neceſſe eſt. Quamdiu fixum illic, ubi eum reliquimus, tabernaculum Imperator habuit, totum otium ſtudiumque uni fere impendit rei, exercitui ſupplendo augendoque novis aſſiduo delectibus: tum præcipue tyronibus iſtis ipſis exercendis erudiendiſque per ſe coram ad omnes rei militaris uſus, ut tendere arcum, ut haſtam quatere, ut equum ſcite inſcendere regereque oporteret. ut manipulatim coire in ſingulares globos quibus una ſignificatione, ſi eſſet opus, junctis momento exiſteret illa forma formidabilis excogitatæ ab ipſo primum inſtitutæque aciei. Ad hanc fingebat ipſe juvenes ſedulitate laborioſiſſima equitans interdum una cum ipſis, & docendis admonendiſque rudibus, curſans paſſim ultro citroque atque obiens phalangas. Sole porro jam a majoribus abſiſtente circulis, & autumnali jam æquinoctio tranſgreſſo, ad auſtrales inclinante orbes, idonea expeditioni tempeſtas adeſſe viſa. Ergo vetus exequens propoſitum omnes ſecum copias recta Iconium verſus rapit. Nicæam ſimul attigit expeditos milites peritis commendatos Ducibus procurrere in Turcos prædarique paſſim, & diviſos manus oſtentare multis locis uno tempore plures jubet. illud etiam atque etiam interminatione omni vetat, ne, vel ſi Deo manifeſte adjuvante vincerent, hoſteſque funderent, excurſionem tamen facere auderent longiorem: ſed fortuna contenti mature ac quam or-

Edit. Pariſ. pag. 468.

Deprecatio ſuſpicionis quæ ſi lem filiæ de Patre laudabilia narrantis minuere poſſet.

Pietas mendacio non colitur

Cura Imperatoris in exercendo milite.

pag. 469.

Cauta ratio belli gerendi.

A βαρβάροις ἐχώρει, ποτὲ δὲ καὶ ἐσχηματίζετο ὑποκατακλίνεσθαι, καὶ τὸν ὀρρωδοῦντα ὑπεκρίνετο, ὡς καιρὸς ἐδίδου καὶ τὰ πράγματα ὑπηγόρευε. Καὶ ἵνα συνελοῦσα τὸ πᾶν εἴποιμι, καὶ φεύγων ἐκράτει, καὶ διώκων ἐνίκα, καὶ ἵστατο καταπίπτων, καὶ καταβαλλόμενος ὄρθιος ἦν, κατὰ τὴν τῶν τριβόλων θέσιν. καὶ ταῦτα γὰρ ὅπως ἂν ῥίψας ὀρθά σοι ἑστήξεται. Πάλιν δ' ἐνταῦθα γενομένη παραιτοῦμαι τὴν μέμψιν, ἐπείπερ ταυτολογοῦσα καταλαμβάνομαι. Ἀλλὰ πολλάκις ἀπελογησάμην, ὅτι οὐχ ἡ τοῦ πατρὸς εὔνοια τοὺς λόγους τούτους παρέχεται, ἀλλ' ἡ τῶν πραγμάτων φύσις. Τί γὰρ κωλύει πρὸς τῆς ἀληθείας αὐτῆς καὶ φιλοπάτορα εἶναι καὶ ταυτόν τινα καὶ φιλαλήθη; Ἐγὼ μὲν γὰρ τὴν ἀληθῆ προειλόμην B ξυγγράφειν, καὶ περὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, εἰ δὲ ξυμβέβηκεν εἶναι καὶ πατέρα τῆς ξυγγραφείσης, τὸ μὲν τοῦ πατρὸς ὄνομα προσερρίφθω ἐνταῦθα καὶ κείσθω ἐκ τοῦ παρέλκοντος, τῇ δὲ φύσει τῆς ἀληθείας ἀνακείσθω τὸ σύγγραμμα. Ἐν ἄλλοις μὲν γὰρ τὴν πρὸς τὸν πατέρα ἐνεδειξάμην εὔνοιαν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ δυσμενῶν κατ' ἐμαυτῆς ἠκόνησα δόρατα καὶ ξίφη παρέθηξα. Καὶ ἴσασιν ὁπόσοι τὰ καθ' ἡμᾶς οὐκ ἠγνόησαν πράγματα, οὐ μὴν ἐν τῷ τῆς ἱστορίας χρήματι καταπροδοίην ἂν τὴν ἀλήθειαν. Ἄλλος μὲν γὰρ καιρός ἐστιν εὐνοίας πατρικῆς, καθ' ὃν ἡμεῖς ταύτην δειξάμεθα, ἕτερος δὲ καιρὸς ἀληθείας, ὅν τινα παραπεπτωκότα οὐκ ἂν παρὰ φαῦλον θείην. Εἰ δ' ὅπερ εἶπον καὶ φιλοπάτορας ἡμᾶς συναποδείκνυσιν ὁ καιρὸς οὗτος, C οὐ παρὰ τὸ τῆς ἀληθείας ἐπηλυγάσαι τὸ τῶν ἀνθρώπων μεμψίμοιρον. Ὁ μέντοι λόγος ἀνατρεχέτω αὖθις πρὸς τὸ προκείμενον. Ἄλλο δ' οὐδὲν ὁ Αὐτοκράτωρ εἰργάζετο, ὅσον ἐκεῖ που τὴν καλύβην ἐπήγνυτο, ἢ νεολέκτους τῷ παντὶ συγκαταλέγειν στρατεύματι. Ἐπιμελῶς τε ἐξεπαίδευεν ὅπως χρὴ τόξον τείνειν, καὶ δόρυ κραδαίνειν, ἵππον τε ἐλαύνειν, καὶ μικτὰς ποιεῖσθαι συντάξεις, τὸ καινὸν ἐκεῖνο σχῆμα τῆς παρατάξεως, ὅπερ αὐτὸς ἐξεῦρεν ἀναδιδάσκων τοὺς στρατιώτας. Ἔστιν δὲ καὶ αὐτὸς συνιππαζόμενος τούτοις, καὶ παραθέων τὰς φάλαγγας, καὶ τὸ ὅλον ἅπαν ὑποτιθέμενος. Τοῦ ἡλίου δὲ τῶν μειζόνων ἀφισταμένου κύκλων, καὶ παραμείψαντος μὲν τὴν φθινοπωρινὴν ἰσημερίαν, ἐπικύπτοντος δὲ ἤδη πρὸς τοὺς νοτιωτέρους κύκλους, ἐκεῖ ἐπιτή- D δειος ὁ καιρὸς ταῖς ἐκστρατείαις ἐδόκει, σὺν ὅλαις δυνάμεσι κατευθὺ Ἰκονίου ἤλαυνε, καθ' ὃν ἀρχῆθεν προέθετο λογισμόν. Καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὴν Νίκαιαν καταλαβὼν εὐζώνους στρατιώτας μετ' ἐμπείρων ἡγεμόνων ἀποδιελόμενος τοῦ λοιποῦ στρατεύματος εἰς προνομὴν κατὰ τῶν Τούρκων προεκδραμεῖν τούτους παρεκελεύσατο, διεσπαρμένας τὰς ἐκδρομὰς ποιουμένους. Ἀλ-

λὰ μηδ᾽ εἰ τὴν νίκην θεόθεν λάβοιεν καὶ κατατροπώσαιντο τοὺς ἐχθροὺς ἐς μακρὸν ἀποπλεῖν τὴν καταδρομὴν, ἀρκουμένους δὲ τῇ δεδομένῃ μετ᾽ εὐταξίας πάλιν τὴν ὑποστροφὴν παρηγγύα ποιεῖν. Καταλαβόντος δὲ ἅμα τοῦ Αὐτοκράτορος τόπον τινὰ διακείμενον, ἐγχωρίως οὑτωσὶ Γαίτα προσαγορευόμενον, ἐκεῖνοι μὲν εὐθὺς ἀπῄεσαν, ὁ δὲ ἀπάρας ἐκεῖθεν σὺν ὅλαις δυνάμεσι τὴν κατὰ τὸν Πιθηκᾶν διακειμένην καταλαμβάνει γέφυραν. Εἶτα ἐν τρισὶν ἡμέραις διὰ τοῦ Ἀρμενοκάστρου καὶ τοῦ οὕτω καλουμένου Λευκῶν, τὰς τοῦ Δορυλαίου καταλαμβάνει πεδιάδας. Ἀποχρώσας δὲ ταύτας πρὸς παρατάξεις κατανοήσας, καὶ θέλων ἅπαντας θεάσασθαι, καὶ τὴν ὁπλιτικὴν πανστρατιᾷ γυμνάζειν δύναμιν, ἣν πάλαι ᾔδει πολεμικὴν σύνταξιν, καὶ ἐν διφθέραις πολλάκις συνεγράψατο σχηματίζων τὰς παρατάξεις. ἦν γὰρ οὐδὲ τῆς Αἰλιανοῦ Τακτικῆς ἀδαής. ταύτην κατὰ τὸν παρεστηκότα τότε καιρὸν ἐν ἀληθείᾳ συντάξας, κατὰ τὸ πεδίον ἐκεῖνο ἐστρατοπέδευσεν. Εἰδὼς γὰρ οὗτος ἐξ ἐμπειρίας πάνυ πολλῆς, ὅτι ἡ Τουρκικὴ παράταξις οὐ κατὰ τὰς τῶν ἄλλων ἐθνῶν παρατάξεις συνίσταται, οὐδ᾽ ὡς Ὅμηρος φησίν· Ἀσπὶς δ᾽ ἀσπίδ᾽ ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα δ᾽ ἀνήρ. Ἀλλὰ καὶ τὸ δεξιὸν κέρας τοῖς Τούρκοις καὶ τὸ εὐώνυμον καὶ τὸ μέτωπον, ἀπ᾽ ἀλλήλων διεστᾶσι, καὶ ἑστήκασιν οἷον ἀπερρωγυῖαι ἀπ᾽ ἀλλήλων αἱ φάλαγγες· καὶ ὅταν τις ἐπὶ τὸ δεξιὸν ἢ τὸ εὐώνυμον κέρας ὁρμήσειεν, ἐφάλλεται αὐτῷ καὶ τὸ μέτωπον, καὶ τὸ μετ᾽ ἐκεῖνο μέρος τῆς ὅλης παρατάξεως· καὶ καθάπερ τινὲς λαίλαπες τὸ ὑποκείμενον συνετάραξαν· τὰ δὲ πολεμικὰ τούτοις ὄργανα οὐ πάνυ δόρασι χρῶνται καθάπερ οἱ λεγόμενοι Κελτοί, ἀλλὰ πανταχόθεν κυκλοῦντες τὸν ἐχθρὸν τόξοις βάλλουσιν. Καὶ ἔστιν ἡ ἄμυνα τούτων πόρρωθεν, ὁπόταν διώκῃ ἁλίσκει τῷ τόξῳ, καὶ διωκόμενος κρατεῖ τοῖς βέλεσι, καὶ βάλλει βέλος, καὶ τὸ βέλος πετόμενον ἢ τὸν ἵππον ἢ τὸν ἱππότην ἔπληξεν. Ἀπὸ δὲ βαρυτάτης χειρὸς ἀφεθὲν, δι᾽ ὅλου τοῦ σώματος παρεληλύθεν. Οὕτως εἰσὶ τοξικώτατοι. Πρὸς γοῦν τοῦτο ὁ πολεμικώτατος ἐκεῖνος Βασιλεὺς ἐνιδὼν τὰς παρατάξεις αὐτὰ ἐπεποίητο, καὶ συνίστα τὰς φάλαγγας οὕτως, ὡς τοὺς μὲν ἀπὸ τῶν δεξιῶν τοξεύειν, ὅθεν αἱ ἀσπίδες προβέβληντο, τοὺς δὲ ἡμετέρους ἐκ τῶν ἀριστερῶν βάλλειν, τὰ ἀσκέπαστα ἦν τοῦ σώματος. Καὶ αὐτὸς μὲν τὴν τοιαύτην κατανοήσας παράταξιν ὡς ἄμαχός ἐστιν, ἐθαύμασε τῆς δυνάμεως, ὥσπερ τινὰ Θεοῦ σύνταξιν ἄντικρυς καὶ ἀγγέλων παρεμβολὴν τὴν τοιαύτην ἡγεῖτο παράταξιν. Ἅπαντες δὲ καὶ ἐθαύμαζον καὶ ἐγεγήθεισαν, τεθαῤῥηκότες ἐπὶ τῷ τοῦ Αὐτοκράτορος σκέμματι. Ἐκεῖνος δὲ ἅμα καὶ τὰς δυνάμεις κατανοῶν καὶ τὰς πεδιάδας, δι᾽ ὧν διιέναι ἔμελλε φανταζόμενος, καὶ τὸ τῆς παρατάξεως στερρὸν καὶ ἀδιάσπαστον λογιζόμενος χρηστὰς ἐλπίδας ἐντεῦθεν ἐλάμβανε, καὶ ὡς ἔργον ταύτης Θεῷ πρεσβείας ἐπηύχετο. οὕτω γοῦν παραταξάμενος τὴν Σανταβάριν κατέλαβε . . . .

. . . . . τοὺς ἡγεμόνας ἅπαντας τῆς τοιαύ-

dinatiſſime ſe reciperent. Pervenerat exercitus ſimul univerſus Imperatore ipſo ducante in locum adjacentem Nicææ, cui nomen, *Gaita*, indigenæ dederunt. Hinc dimiſſi quos diximus prædatores. Ipſo digreſſis illis cum cætero exercitu pontem ad Pithicam ſitum Auguſtus occupavit. Deinde tribus diebus per Armenocaſtrum & Leucas (locum ita dictum) Dorylei planitiem attigit. Nactus hic patentes æqua ſuperficie campos, & late purum explicandæ quam parturiebat animo novæ aciei, ſpatium; inſtruere illic totum ſub ſignis exercitum & ſuas in armis univerſas ſimul videre copias voluit, eamque ad rem caſtra ibidem eſt metatus. Nondum in rem contulerat quæ animo dudum & deſcriptione comprehenſa, circumferebat in membranis accurate deſignatis, non modo ex præſcripto artis veteris & illorum quorum rudis non erat ab Æliano tractatæ Tactices præceptorum; ſed ex iis potiſſimum quæ vetus ipſe, ac jam tot bellis exercitatus Imperator, longa obſervatione variæ ſibi experientiæ ſubnotaverat. Sæpius animadverterat nequaquam uti eadem Turcos cum cæteris Gentibus acierum ad pugnas inſtruendarum ratione. neque enim apud illos, ut Homerus habet:

Scutum hæret ſcuto, galeę galea, atque viro vir.

Nova deſcribendæ aciei ratio ab Alexio excogitata.

Sed dextrum Turcis cornu, a ſiniſtro disjungitur; & ab utroque divulſa interpoſito ſpatio ſeorſim ſtat acies media poſtremumque poſt eam in ſubſidia ſubmotum agmen. Cum vero in præliis hoſtilis manus in aliquam ſeparatim iſtarum partium invehitur: tum ſane certamine conſerto intentos hoſtes operi alia periculo vacans adoritur pars, vehementiſſima incidens vi, quoad procellæ inſtar contra oppoſitos disjecerit. Arma porro uſitata Turcis hæc ſunt fere. Non multum utuntur haſtis, contra quam Galli ſolent quibus in uſu frequentiſſimo telum iſtud eſt. Hi vero potiſſimum ſtudent circumvenire adverſarios clauſoſque omni ex parte laxatis arcu fodere ſagittis. Ergo fere pugnant eminus. ita ut & quem Turcus inſequitur arcu capiat; & quem inſequentem fugit jaculo plerumque reſpectans figat. Hunc porro exercitationis in his longæ fructum habent, ut ineluctabili plane vi telum intorqueant, & eo maxime modo dum fugiunt vincant. Facile id & frequenter fit ut manu emiſſum ab his jaculum ſive equum ſive equitem attigerit toto tranſadactum corpore utrinque ictu pervio tranſverberet. Adverſus ea prudentiſſimus Imperator tali aciem artificio deſcripſit, ut dextris quidem Turcorum arcu peritiſſime utentibus clypeorum noſtri obtentum obverterent; Porro eodem tempore diverſi alii lævam in Turcorum partem arcus intendentium, ac propterea ſcutorum impedimento nudam, creberrima procul jaculatione inveherentur. Hanc ingenii deſignatione prius informatam induſtriam ubi uſu quoque comprobari, & per ſimulacra pugnæ quæ iſtis in campis agitavit, minime dubiam maximeque efficacem expertus eſt, gaudebat enimvero ſibique gratulabatur, tamquam legionibus angelicis divino quodam inſtructu ad certam utique victoriam procedentibus præeſſet. Nec minus interim fiduciæ lætitiæque innaſcebatur animis omnium noſtrorum, ſolers inventum Imperatoris mirantium pariter & prædicantium. Habita ergo Imperator idem diligenti ratione tum numeri ac generis ſuarum copiarum, tum viæ quæ porro pergenti lata oſtendebatur & æquabilis per pura & aperta ſpatia camporum, magnam in ſpem venit, (quam Deus ut præſenti numine ratam faceret, orabat) magnam, inquam animo fiduciam concepit, fore ut ſuus exercitus tali aciei forma conſtanter etiam iter agendo ſervata, in hoſtes

Turci ut acies inſtruant.

Quibus utantur armis.

Edit. Pariſ. pag. 470.

Quam ſcite ac valide.

Artificium Alexianæ aciei.

promovens, inſignis mox victoriæ compos fieret. Hoc igitur inſtructu Santabarin pervenit. Ibi disjungere copias viſum, rerum ſimul plurium cauſa gerendarum. Manum ergo unam Camytzæ ducendam tradit, cui mandavit ut Polybotum peteret & non longe inde diſſitam urbem parvam at munitiſſimam a cedro habentem nomen, cui Satrapa quidam Pucheas appellatus præerat. Stypeotæ alia manu commiſſa præcipit, ut adverſus eos qui apud Amorium ſtationem habere dicebantur Barbaros vaderet. Cognitum & proditum hoc conſilium eſt a Scythis duobus in Romano tum exercitu merentibus, qui ad Pucheam transfugio delati, Camytzæ mox futuram in eum incurſionem ipſi denunciant, ſimul ſubſequentis cum toto exercitu Imperatoris adventum. Formidinem is nuncius Pucheæ tantam attulit, ut media ipſa nocte trepide inde cum ſuis fugerit. Diluculo eodem Camytzes adveniens nec Pucheam nec ullum omnino Turcum reperit. Moleſtiſſime hunc caſum Camytzes tulit; ita ut nihilo fere minus offenſus quam ubi expectatiſſima venatoribus cupidis præda elabitur, non ſuſtinuerit vel momentum reſidere illic ad colligenda ſpolia ingentis pretii, quibus totum Cedreæ oppidum plane confertum reperit. Statim ergo verſis habenis verſus Polybotum cucurrit. ibi deprehenſos in Turcos irruit magno impetu, cædem eorum innumerabilem facit, prædam omnem, captivoſque recipit, ſicque re proſpere geſta, in iiſdem illis ſubſiſtit partibus, adventum in eas Imperatoris expectans. Non minori fere ſucceſſu Stypeotes appulſus Pœmanenum rebus ex Imperatoris voto geſtis, ad eum ſe retulit. Ille Camytzem ſequens ſub occaſum ſolis Cedream pervenerat. Illic eum conveniunt milites quidam indicantes innumerabilem Barbarorum multitudinem verſari in oppidis non longe diſtantibus quæ illius olim decantatiſſimi Burtzæ fuerant. Non temere auditum. Statim Imperator in occaſiones paratus omnes Burtzæ iſtius ejuſdem nepotem Bardam vocatum, una cum Georgio Lebune ac Scytha quodam ad ſe advocat. His aſſignat idoneum copiarum numerum, & ut in eos recta tendant, imperat. eo ut pervenerint prædatoribus immiſſis vicos undique ſimul omnes vaſtari jubet: Indigenas ipſos ad ſe deduci. Dum imperata iſti faciunt, Imperator ipſe priori hærens propoſito Polyboti adeundi, atque inde Iconium uſque procurrendi, duobus in ipſo procinctu itineris iſtius conturbatur nunciis. Affirmabat unus Solymam Sultanum accepta certis auctoribus Imperatoris contra ipſum expeditione incendiſſe paſſim ſegetes planeque vaſtaſſe regiones univerſæ Aſiæ, præſertim equitabiles & itineri Romani exercitus opportunas; ita ut jam in eis nihil ſuperſit prorſus quod hominibus aut jumentis cibi loco poſſit eſſe. Addebat alius ingentem eſſe famam, tota pervagantem Aſia, recentis ejuſdemque numeroſiſſimi exercitus Barbarorum ex ſuperioribus partibus contra venientis. His ita compertis rebus, verebatur Auguſtus primum quidem, ne ſi obfirmaret animo promotionem exercitus uſque ad Iconium cladem a fame atque inopia pabuli viris equiſque miſerrimam accerſeret. Rurſus denunciata multitudine Barbarorum adventantium commovebatur, merito metuens ne ſuos pauciores ac feſſos tot illis obterendos recentibus imprudentiſſime objiceret. In talibus anguſtiis conſilium capit prudens illud quidem ſed audax tamen. Dei ſententiam exquirere decernit, conſulen-

Cedreæ oppidum fuga deſertum a Turcis.

Qui ad Polybotum internecione conciduntur a Camytze.

Edit. Pariſ. pag. 471.

Bardas cum parte copiarum contra Turcos miſſus.

A τῆς . . . . . διελὼν, τὸν μὲν Καμύτζην κατὰ τὸ Πολυ . . . . . τῆς Κέδρου ἐξέπεμψε. πολίχνιον δὲ τοῦτο . . ἐρυμνότατον παρά τινος Σατράπου . . . . κατεχόμενον. τῷ δέ γε Στυπειώτῃ . . . . . . ἐν τῷ Ἀμορίῳ βαρβάρους ἀπελθεῖν . . . . θόμενοι δὲ τῆς βουλῆς δύο τινὲς Σκύθαι αὐτόμολοι προσεληλυθότες τῷ Πυχέᾳ τὴν τοῦ Καμύτζη διεμήνυον ἔφοδον, ἅμα δὲ καὶ τὴν τοῦ Αὐτοκράτορος ἔλευσιν. Ὁ δὲ φόβῳ τηλικαύτῳ πολλῷ συσχεθεὶς περὶ μέσας φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐκεῖθεν ἐξελθὼν μετὰ τῶν ὁμοφύλων ᾤχετο. Αὐγαζούσης δὲ ἤδη τῆς ἡμέρας καταλαβὼν ὁ Καμύ-
B τζης, τὸν μὲν Πουχέαν οὐχ εὗρεν, ἀλλ' οὐδέ τινα τὸ παράπαν Τούρκων, πλῆρες δὲ λαφύρων τὸ πολίχνιον, τὴν Κεδρέαν φημὶ, εὑρηκὼς, πρὸς οὐδὲν τούτων ἀπένευσεν, ἀλλ' ἠνιᾶτο καθάπερ οἱ θηραταὶ τὴν εὔχειρον ἄγραν ἀπολωλεκότες. Καὶ μὴ ἀναχεόμενος εὐθὺς τὰς ἡνίας στρέψας κατὰ τοῦ Πολυβότου ἄπεισι, καὶ ἀθρόον τούτοις ἐπιστὰς, κτείνει μὲν βαρβάρους ὑπὲρ ἀριθμὸν, ἅπασαν δὲ τὴν λείαν καὶ τοὺς δορυαλώτους ἀναλαβόμενος, περὶ τὰ ἐκεῖθι μέρη αὐλίζεται τὴν τοῦ Αὐτοκράτορος ἀπεκδεχόμενος ἔλευσιν. Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ Στυπειώτης τὸ Ποιμανηνὸν καταλαβὼν δράσας, πρὸς τὸν
C Βασιλέα ἐπανέστρεψε. Καταλαμβάνει δὲ καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ τὴν Κεδρέαν περὶ ἡλίου δυσμάς· καὶ προσεληλυθότες παραχρῆμα αὐτῷ στρατιῶταί τινες ἔφασαν πληθὺν ἀμέτρητον εἶναι βαρβάρων εἰς τὰ τοῦ πάλαι ᾀδομένου Βούρτζη πολίχνια ἀγχοῦ που διακείμενα. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ αὐτίκα τε ἅμα τοῦ λόγου καὶ πρὸς ἔργον ἡτοιμάζετο. καὶ παραυτίκα τὸν ἐκείνου τοῦ Βούρτζη ἀπόγονον Βάρδαν τὴν κλῆσιν μετὰ Γεωργίου τοῦ Λεβουνὴ καὶ Σκύθου . . . . καλούμενον μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς εἰς ἀξιόμαχον παραστήσας δύναμιν κατ' ἐκείνων ἐξέπεμψεν, ἐπισκήψας ἐπὰν ἐκεῖσε παραγένωνται, προνομεῖς ἀποστεῖλαι κατὰ τῶν παρα-
D κειμένων κωμοπόλεων καὶ ἁπάσας δῃῶσαι, καὶ αὐτοὺς δὴ τοὺς αὐτόχθονας ἐκεῖσε μετοικίσαντας κομίσαι οἱ. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν εὐθὺς τῆς προκειμένης ὁδοῦ εἴχοντο, ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ ἐχόμενος τοῦ προτέρου σκοποῦ, τὸ Πολύβοτον καταλαβεῖν ἠπείγετο καὶ μέχρις Ἰκονίου ἀποδραμεῖν. Ταῦτα διαλογιζόμενος καὶ ἔργου ἀπάρτι ἅπτεσθαι μέλλων ἐπὶ τοὺς βαρβάρους καὶ αὐτὸν δὴ τὸν Σολυμὰν Σουλτάνον τὴν αὐτοῦ ἔφοδον μεμαθηκότας ἐβεβαιοῦτο, ἐμπρῆσαι τε τὰς ἀρούρας τῆς Ἀσίας
E ἁπάσης καὶ τὰς πεδιάδας, ὡς μήτε τοῖς ἀνθρώποις μήτε τοῖς ἵπποις τροφὴν τὸ παράπαν παρεῖναι. Ἀπὸ δὲ τῶν ἀνωτέρων μερῶν ἄλλη βαρβάρων ἔφοδος διεκηρυκεύετο, καὶ ἡ φήμη αὕτη ὑπόπτερος ἅπασαν διέτρεχε τὴν Ἀσίαν. τὸ μὲν ἐδεδίει μὴ ἐν τῷ πρὸς Ἰκόνιον ἀπέρχεσθαι ἅπαν τὸ στράτευμα λιμοῦ παρανάλωμα διὰ τὴν σπάνιν τῶν χορτασμάτων γένηται. τὸ δὲ καὶ τοὺς ἐλπιζομένους ἐκεῖ βαρβάρους ὑφορώμενος ἤχθετο. Βουλὴν οὖν βουλεύεται συνετήν τε καὶ τολμηρὰν, Θεὸν ἐπερωτῆσαι εἰ χρὴ τῆς πρὸς τὸ Ἰκόνιον ἔχεσθαι, ἢ κατὰ τὴν περὶ τὸ Φιλομήλιν ἐξορμῆ-

σαι βαρβάρων. Ἐν δυσὶ γοῦν χαρτίοις περὶ τούτων ἐπερωτήσας, καὶ ἄνωθεν τῆς ἱερᾶς καταθέμενος ταύτης τραπέζης, παννύχιον τὸν ὕμνον καὶ ἐκτενεῖς τῷ Θεῷ προσέφερε τὰς ἐντεύξεις. Κατὰ δὲ τὸ περίορθρον εἰσελθὼν ὁ Ἱερεὺς καὶ θάτερον τῶν τεθέντων χαρτίον ἀναλαβόμενος καὶ παρρησίᾳ λύσας ἁπάντων, ὑπαναγινώσκει τῷ Αὐτοκράτορι τῆς πρὸς τὸ Φιλομήλιν ἀνθέξεσθαι ὁδοῦ παρακελευόμενον. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὸν Αὐτοκράτορα. Ὁ δέ γε Βάρδας Βούρτζης ἐν τῷ ἔχεσθαι τῆς ἤδη ῥηθείσης ὁδοῦ στράτευμα πολὺ θεασάμενος ἑνωθῆναι μετὰ τοῦ Μονολύκου διὰ τῆς γεφύρας τοῦ Ζόμπη ἐπειγόμενον, παραυτὸ ὁπλισάμενος συμμίγνυται τούτοις περὶ τὴν τοῦ Ἀμορίου πεδιάδα, καὶ νικᾷ κατακράτος. Ἕτεροι δὲ ἀπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους Τοῦρκοι κατερχόμενοι καὶ ὡς πρὸς τὸν Μονόλυκον ἀπιόντες, παρατυχόντες τῇ τοῦ Βούρτζη παρεμβολῇ, ἐκείνου μήπω φθάσαντος, ἀφαιροῦνται τὰ παρατυχόντα ὑποζύγια τὰς παρασκευὰς τῶν στρατιωτῶν. Ὁ δὲ Βούρτζης ἐκεῖθεν νικητὴς ὑποστρέφων καὶ πολλὴν συνεπιφερόμενος λείαν, συναντήσας τινὶ τῶν ἐκεῖ ἐρχομένων καὶ μεμαθηκὼς ὅπως οἱ Τοῦρκοι ἅπαντα τὰ ἐν τῇ παρεμβολῇ αὐτοῦ καὶ τὴν λείαν πᾶσαν ἀναλαβόμενοι ᾤχοντο, διεσκοπεῖτο τί ἂν χρὴ ποιεῖν. Ὀξέως δὲ τὸν δρόμον τῶν βαρβάρων ποιουμένων, ἤθελε μὲν καὶ αὐτὸς ὄπισθεν διώκειν τούτων, οὐκ ἠδύνατο δὲ κεκμηκότων τῶν ἵππων. Καὶ διὰ τοῦτ' ἀπειπὼν τὴν ἐπιδίωξιν, ὡς μὴ χεῖρόν τι συμβαίη, βραδεῖ ποδὶ σὺν εὐταξίᾳ στείχων κατὰ τὸ περίορθρον τὰ ἤδη ῥηθέντα τοῦ Βούρτζη καταλαμβάνει πολίχνια, καὶ ἐξοικίζει ἅπαντα. Κἀκεῖθεν τούς τε δορυαλώτους ἀναλαμβάνων, καὶ ὁπόση τις ἦν περιουσία τοῖς βαρβάροις ἐπαγόμενος καὶ μικρὸν ἐν ἐπικαίρῳ τόπῳ ἑαυτόν τε καὶ πάντας τοὺς κοπιακότας ἀνακτησάμενος, ἀνίσχοντος ἡλίου τῆς ὡς πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα φερούσης εἴχετο. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἑτέρα τις περιτυχοῦσα τῷ Τουρκικὴ δύναμις, παραχρῆμα ξυμμίγνυται τούτοις καὶ πόλεμος ἐντεῦθεν ἀναρριπίζεται μέγας. Ἐφ' ἱκανὸν δὲ τὴν μάχην ἀναδεξάμενοι τοὺς δορυαλώτους ᾐτοῦντο καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν ἀφαιρεθέντα λάφυρα διαβεβαιούμενοι, ὡς εἰ τῶν ἐπιζητουμένων τύχοιεν, οὐκ ἔτι προσβαλεῖν τοῖς Ῥωμαίοις ἐπιχειρήσουσιν, ἀλλ' οἴκαδε ἀπελεύσονται. Ὁ δὲ Βούρτζης οὐδαμῶς τῷ τῶν βαρβάρων θελήματι συνετίθετο, ἀλλὰ καρτερῶς τῆς μάχης ἀντείχετο γενναίως ἀγωνιζόμενος. Ἐπεὶ δὲ τῇ προτεραίᾳ ὕδατος τὸ παράπαν οὐκ ἀπεγεύσαντο μαχόμενοι, ἐπεὶ ὄχθας ποταμοῦ τινος κατέλαβον, κατέψυχον τὸ καῦμα τοῦ δίψους, καὶ αὖθις ἀμοιβαδὸν τῆς μάχης ἀντείχοντο. Τῶν δὲ αὖθις τοῖς πολεμίοις ἀντιμαχομένων, οἱ προκεκμηκότες διὰ τοῦ ὕδατος ἑαυτοὺς διανέπαυον. Τοσαύτην δὲ τῶν βαρβάρων τόλμαν ὁ Βούρτζης ὁρῶν καὶ πρὸς τοσοῦτον πλῆθος ἀποκναίων, ἐν ἀμηχανίᾳ ἦν, καὶ οὐ τῶν κοινῶν τινὰ στρατιωτῶν πρὸς τὸν Βασιλέα τὴν περὶ τούτων ἀγγελίαν κομίσαντα πέπομφεν, ἀλλὰ τὸν ἤδη ῥηθέντα Γεώργιον τὸν Λεβούνην. Ὁ δὲ μὴ ἔχων ἄλλην ἀτραπὸν ἐν ᾗ οὐ πλῆθος Τούρκων πα-

A doque oraculo exquirere; ecquid recta Iconium, uti cœperat, pergere præſtaret: An vero ſuaderet potius venientibus a Philomeli Barbaris contra occurrere? Id exequitur hunc in modum. Chartas parat duas in quibus de utroque deliberationis capite ſeorſim percontatur. Ambas ſub veſperam excelſo loco ſupra ſacram menſam collocat: totam hinc noctem aſſiduis Dei laudibus & religione perpetua traducit, Deum intente, quo indigebat, poſcens. Diluculo ingreſſus antiſtes alteram depoſitarum, quæ primum accidit obvia, chartarum arripit, explicat palam & attentis omnibus clara voce legit. Ea Imperatori ſuadebat iter Philomelim verſus. Hic relinquendus pauliſper Imperator, dum quæ interim Bardæ contigere reddimus. Bardas Burtzes, dum via,

Imperator in dubio Dei ſententiam exquirit.

Iter Philomelim verſus divino judicio mandatum Augusto.

Edit. Pariſ. pag. 472.

B uti diximus, præſcripta graditur, videt copioſum exercitum Turcorum per pontem Zompi ſe Monolyco conjungere feſtinantium. Strenue correptis armis irruit in ipſos, manuque in planitie Amorii fortiter conſerit, planeque vincit univerſos. At interim alii ab Orientali parte Turci ad Monolycum properantes per Burtzæ caſtra nondum ipſo reduce tranſeunt; quæque ibi jumenta reperere militumque ſarcinas deprædati obiter, prætereunt. Redibat victor Burtzes agmine prædæ ingentis onere impedimentiſque tardato, cum ecce ab occurrente quodam fit certior direpta per ſuam abſentiam fuiſſe caſtra, Barbaroſque facinoris auctores abiiſſe cum præda. Deliberabat hic Bardas quid opus facto eſſet.

Bardas Turcos vincit.

At eodem tempore caſtra ejus ab aliis hoſtibus diripiuntur.

C Audiebat Barbaros celeritate magna iter facere. inſtituit & ipſe non ſegniore ipſos impetu inſequi. at cito expertus eſt id fieri non poſſe. Siquidem curſu & pugna feſſi Romanorum equi continuationem contentionis non ferebant. Ergo ne quid pejus fieret, moderari greſſum coactus, lento duntaxat paſſu, ſed inſtructu militari ac præmunito affectabatur præcurrentes Turcos. Hoc modo pergens ſub diluculum pervenit in prius memorata Burtzæ oppida, quæ civibus atque incolis cuncta exhauſit. Captivos quoque ibi repertos recepit; & proviſo illic a Barbaris commeatu plurimo ad ſui ſuorumque refectionem modica in loco apto mora ſeſe opportune recreantium, eſt uſus. Inde Oriente ſole capeſſit eam quæ ad Imperatorem ducebat viam. Eunti alia

Quos inſequitur Bardas ſed lento gradu.

D occurrit Turcorum manus. nulla mora eſt. miſcetur acre prælium duratque periculum obnixis partibus utrinque. Barbari ubi fortiter aliquandiu vim ſuſtinuere, integris adhuc rebus alloquuntur Bardam: ſua ſibi modo ſpolia redderet quæ ipſis eripuiſſet: iis acceptis abituros eos innoxie in domos ſuas, nec Romanis damni aut moleſtiæ quidquam illaturos. Non annuit ad ea Burtzes: quin potius acriter uti cœperat prælio inſtitit. Quoniam vero pugnantes milites ab heſterna die aquam non guſtaverant, ubi ad ripas pervenere fluminis cujuſdam, ita laboris remiſſioniſque vices inter ſe partiti ſunt; ut alii quidem fortiter

Acris & flagrans pugna.

Fruſtra interpellata mentione pacis.

Quam Bardas reſpuit.

E ſuſtinerent pugnam, interim dum æſtum alii flumine levabant: hi viciſſim mox in locum certantium recreati ſuccederent. Sicque deinceps mutatis partibus prælium alacritate ſemper recenti continuarent. Perſtabant tamen obnixi contra & audacia & numero pollentes Barbari. quod Burtzes animadvertens haud ſatis expediebat quid conſilii caperet. Tandem placuit non e vulgo militum deligere nuncium qui hæc ad Imperatorem perferret: ſed inſigniorum e numero quempiam. Mittit igitur memo-

Pag. 473.

Auguſtus in hoſtes movet. *Ordo exercitus Romani.* *Nicephori audax & felix impetus.* *Oppida & loca Iconio vicina Romani vaſtant.* *Receptus Imperatoris cautus acie ſemper inſtructa.* *Edit. Pariſ. pag. 474.*

ratum jam a nobis Georgium Lebunem : qui cum ſemitas viaſque omnes Turcis inſeſſas cerneret, audaci cœpto, ſed felici, per medios hoſtes ad Auguſtum pervenit. Is ſtatim factus certior quo res loco apud Burtzen eſſent, quantumque noſtri multitudine hoſtium premerentur, egerentque auxiliaribus multis manibus & copiis, armat ſe ipſe ſine mora, jubet que armari milites: ac itinere in hoſtem mox pronunciato aciem quam ordinatiſſime inſtructam promovet. Ductabat primum cornu Princeps Michael; dextrum, Bryennius; lævum, Gabras; poſtremum agmen, Cecaumenus. Hos ſic venientes Turci procul conſpicati contra ſe ad excipiendos comparant. Nicephorus erat Imperatricis ex fratre nepos, adoleſcens martem ſpirans. Is conſpectu primo tenere ſe non potuit quin acie procurrens cum paris ferociæ juvenibus quibuſdam in Turcos irrueret, & ipſos contra invehentes. Conflictus fit vehemens. vulnus primo Nicephorus accipit in genu. ſed id ſtatim ipſe large ulciſcitur, haſtæ ictu valido feriens pectus ejus qui ſe læſerat; quem & equo excuſſum humo mutum afflixit. Ea re perculſi qui pone veniebant Barbari, terga ſtatim dant Romanis. At Imperator recepto heroici facinoris auctore juvene, majorem in modum gaudens ac gratulans, laudeſque ipſi meritas cumulans, iter capeſſivit verſus Philomelium. Eo itinere pervenit ad lacum quadraginta Martyrum cui vicino in loco *Meſonacta* nominato, obiter conſedit. Hinc movens Philomelin cepit incurſu primo. Inde diſpertitum exercitum in manus plures, præpoſitis cuique generoſis Ducibus, in vicos omnes atque oppida Iconio per circuitum vicina, vadere infeſtos uno ſimul omnes tempore imperat, deprædarique ac vaſtare omnia, captivoſque præſertim Barbarorum infidelium extorquere manibus. Illi leonum ritu atque impetu, per turmas manipuloſque quoquo verſum ſparſi, ad Imperatorem cito redeunt, non captivis modo noſtris recuperatis, ſed præda ſpoliiſque inſuper onuſti: & Barbarorum plane quotquot invenerant ingentem multitudinem trahentes. Sequebantur ipſos Romani quoque locorum indigenæ iſtorum vel inquilini, qui pertæſi ſervitutis Barbaricæ ipſi cum filiis adultis, tractis una ſecum mulieribus ac parvulis ad Imperatorem paſſim veluti ad aſylum confugiebant tutiſſimum. Ille acie inſtructa, nova illa forma, de qua diximus ſuperius; captiviſque omnibus, itemque mulieribus ac parvulis, in eam mediam incluſis, regredi per eamdem viam qua venerat, inſtituit. Tutum erat hoc modo iter per quæcumque demum loca etiam ſi vicinæ uſpiam præterirentur arces hoſtium, validis ipſorum præſidiis inſeſſæ. Contra omnes enim tales caſus atque incurſus abunde præmunita ibat civitas velut quædam Romanorum ambulans, vivis undique protecta muris & turribus; formam munitionum ac velut ſitum in omni loco eumdem obtinens. Diu ſic progredientibus nulla in conſpectum venit Barbarorum manus. Circuibat tamen utrinque latera noſtrorum clam affectans Monolycus cum copiis idoneis, quas ſubinde in inſidias abdebat. Ubi vero Romanus exercitus mediam obtinuit planitiem eam quæ hinc quidem modo nominato lacu, illinc Polyboto clauditur, pars quædam exercitus Turcici, expediti quidem & leviter armati, cæterum, ut apparebat, audaces & fortes juvenes, ex inſidiis utrinque conſurgentes, oſtentare

A ρέω ῥιψοκινδύνως ἐς μέσον τούτων ἑαυτὸν ὤσας, διεληλύθει καὶ μέχρι Βασιλέως διεσώσατο. Ὁ δὲ κατὰ τὸν Βούρτζην μεμαθηκὼς, παρά τε Τούρκων πλήθους ἀκριβέστερον διαγνοὺς, καὶ ὡς χρεία τῷ Βούρτζῃ πολλῶν καὶ χειρῶν καὶ δυνάμεων, αὐτὸς μὲν τηνικαῦτα ἐπὶ τοῖς ὅπλοις ἦν, καὶ τὸ στράτευμα ἐξώπλιζε, καὶ οὕτω κατὰ φάλαγγας καταστήσας τὸ ὁπλιτικὸν, κατὰ τῶν βαρβάρων ἐπορεύετο σὺν εὐταξίᾳ πολλῇ. Εἶχε δὲ τὸ μὲν ἔμπροσθεν κέρας ὁ Βασιλεὺς Μιχαὴλ, τὸ δεξιὸν ὁ Βρυέννιος, τὸ ἀριστερὸν ὁ Γαβρᾶς, καὶ τὴν οὐραγίαν ὁ Κεκαυμένος. Ὡς δὲ πόρρωθεν οἱ Τοῦρκοι τούτους ἐδέχοντο, Νικηφόρος ὁ τῆς βασιλίδος ἀδελφιδοῦς, νέος ὢν καὶ B πρὸς μάχας σφαδάζων, αὐτῆς τε προεκδεδραμήκει τῆς παρατάξεως, καί τινας σὺν αὐτῷ ἐφελκυσάμενος ἄρεος ὑπασπιστὰς, καὶ συμπλακεὶς τοῖς κατ' αὐτοῦ πρότερον ἐφορμηκόσι, πλήττεται μὲν τηνικαῦτα κατὰ τοῦ γόνατος, πλήττει δὲ τὸν παίσαντα κατὰ τὸ στέρνον διὰ τοῦ δόρατος. Ὁ δὲ παραχρῆμα τοῦ ἵππου κατενεχθεὶς, ἄφωνος ἔκειτο. Τοῦτον οἱ ὄπισθεν βάρβαροι θεασάμενοι, τὰ μετάφρενα τοῖς Ῥωμαίοις παραυτίκα δεδώκασιν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ἀριστέα τὸν νεανίαν ἀπολαβὼν, ἤδη τε παραυτίκα καὶ μεγάλως τοῦτον ἐπαινέσας, πρὸς τὸ Φιλομήλιον ἤλαυνε. Καὶ περὶ τὴν λίμνην τῶν τεσσαράκοντα Μαρτύρων ἐφθακὼς τῇ μετ' αὐτὴν τὰ C καλούμενα Μεσόνακτα κατέλαβε. Ἐκεῖθεν δ' ἀπάρας τὸ Φιλομήλιον ἐξ ἐφόδου κατέσχεν, εἶτα ἀποστάδας διαφόρους τοῦ στρατεύματος ἀποδιελόμενος παντὸς μεθ' ἡγεμόνων γενναίων κατὰ πασῶν τῶν Ἰκονίῳ παρακειμένων κωμοπόλεων ἐξαπέστειλεν, ἐφ' ᾧ δῃώσασθαί τε, καὶ τοὺς δοριαλώτους τῆς ἐκείνων ἀφαρπάσαι χειρός. Οἱ δὲ ὡς θῆρές τινες διασπαρέντες ἁπανταχοῦ ἀγεληδὸν πρὸς τὸν Βασιλέα τοὺς δοριαλώτους τῶν βαρβάρων κομίζοντες ἐπανῄεσαν μετὰ τῶν σκυλῶν αὐτῶν τούτους ἐξανδραποδισάμενοι πάντας. Συνείποντο δὲ τούτοις αὐθαιρέτως καὶ D οἱ αὐτόχθονες τῶν τοιούτων χωρῶν Ῥωμαῖοι φεύγοντες τὰς τῶν βαρβάρων χεῖρας, γυναῖκές τε ὁμοῦ μετὰ τῶν νηπίων, καὶ ἄνδρες αὐτοὶ καὶ παῖδες, καθάπερ εἴς τι κρησφύγετον ἐς τὸν Αὐτοκράτορα προσπεφευγότες. Ὁ δὲ τὴν καινὴν ἐκείνην αὖθις παράταξιν διατυπωσάμενος, καὶ μέσον τοὺς δοριαλώτους ἅπαντας γυναιξὶ καὶ παιδίοις εἰσελάσας, τὴν αὐτὴν ἀτραπὸν ᾔει δι' ἧς διεληλύθει ὁδοῦ. Καὶ ἐφ' οἷς ἂν προσεπέλασε τόποις μετ' ἀσφαλείας ἁπάσης ἐπορεύετο. Καὶ εἶπες ἂν ἰδὼν, πόλιν τινὰ ἔμψυχον πεπυργωμένην πορεύεσθαι κατὰ τὴν εἰρημένην ἐκείνην κινουμένην σύνταξιν. Ὡς δὲ προσωτέρω προῄει, E βάρβαροι μὲν τινὲς οὐκ ἐφαίνοντο, παρείπετο δὲ ὁ Μονόλυκος ἐφ' ἑκάτερα ἐν λόχοις τῷ στρατεύματι μετὰ ἀποχρώσης δυνάμεως. Ἐπὰν δὲ διὰ τῆς ἀναμεταξὺ πεδιάδος τοῦ τε Πολυβότου καὶ τῆς ἤδη ῥηθείσης ἐκείνης λίμνης ᾔει, ἀπόμοιρά τις τοῦ βαρβαρικοῦ τάγματος αὐτοσχέδιοι πάντες καὶ ψιλοὶ τολμητίαι ἑκατέρωθεν λοχήσαντες τοῦ στρατοπέδου, ἀθρόον ἀπὸ τῶν μετεώρων αὐτοῖς ἀνεφάνησαν. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα τὴν καινὴν ἐκείνην παράταξιν

ράταξιν

ράταξιν ὁ Ἀρχισατράπης Μονόλυκος διατεθρυλημένος γέρων τε ὢν, καὶ πολλῶν ἐν πείρᾳ πολέμων τε καὶ ταγμάτων, ἐξεπλάγη τεθαυμακὼς τὴν καινὴν ἐκείνην διάταξιν τοῦ συντάγματος. Καὶ τὸν ξυνταγματάρχην ἐπιζητεῖν ἐγνωκέναι τὸν Αὐτοκράτορα Ἀλέξιον ἐστοχάζετο, καὶ οὐχ ἕτερον ἡγεμόνα τῶν ταγμάτων εἶναι καὶ τῆς καινῆς ἐκείνης παρατάξεως. Καὶ ἤθελε μὲν προσβαλεῖν, οὐκ εἶχε δὲ, ἀλλ᾽ ὅμως ἐνυάλιον ἀλαλάξαι ἐκέλευσε. Πολλοῦ δὲ στρατεύματος φαντασίαν τοῖς Ῥωμαίοις παρασχεῖν μηχανώμενος, μὴ συνασπίζειν, ἀλλὰ διῃρημένους καὶ ἀτάκτως, καθάπερ ἄνωθεν τὴν παράταξιν αὐτῶν διεγραψάμην, θέειν ἐπέτρεψεν, ἵν᾽ ἐντεῦθεν τῷ ἀπροσδοκήτῳ τῆς θέας καὶ τοῖς τῶν ἵππων δρόμοις κατάκροτον αὐτοῖς πεποιηκότες τὴν ἀκοὴν, τὰς τῶν Ῥωμαίων δυνάμεις καταπλήξειε. Ὁ δέ γε Αὐτοκράτωρ, καθάπερεὶ πύργος ἀνέχων τῆς παρατάξεως προϊὼν, ἢ στύλος πυρὸς, ἢ θεία τις καὶ οὐρανία ὄψις τὰς φάλαγγας αὐτοῦ ἀνερρώννυε, καὶ ἐπὶ ταυτοῦ βαδίζειν σχήματος ἐκέλευε, καὶ θαῤῥεῖν παρεκελεύετο. Καὶ προστίθει μὴ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν ἀποβλέπων τὸν τοσοῦτον ἀναδέξασθαι μόχθον, ἀλλὰ τῆς τῶν Ῥωμαίων εὐκλείας καὶ δόξης, καὶ πρὸς τούτοις ἑτοιμότατον εἶναι ὑπὲρ ἁπάντων ἀποθανεῖν. Ἅπαντες οὖν τεθαῤῥηκότες, ἕκαστος τὸν ἴδιον ἐφύλαττε τόπον, πάνυ τὴν πορείαν ἀνειμένως ποιούμενοι, τοσοῦτον, ὡς μηδὲ κινεῖν δοκεῖσθαι τοῖς βαρβάροις. Δι᾽ ὅλης οὖν τῆς ἡμέρας προσβάλλοντες τῷ Ῥωμαϊκῷ στρατεύματι καὶ μηδὲν ἰσχυκότες, μήθ᾽ ὅλως, μήτε ἐκ μέρους διασπάσαι τὸ Ῥωμαϊκὸν σύνταγμα δυνηθέντες, αὖθις πρὸς τὰς ἀκρολοφίας ἀνέτρεχον ἄπρακτοι, καὶ πυρσοὺς τηνικαῦτα πλείονας ἀνάψαντες δι᾽ ὅλης νυκτὸς ὠρύοντο καθάπερ λύκοι. Ἐστὶ δ᾽ οὗ καὶ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἀπέσκωπτον. Ἦσαν γὰρ καί τινες ἐν αὐτοῖς μιξοβάρβαροι ἑλληνίζοντες. Αὐγαζούσης δὲ τῆς ἡμέρας τὰ αὐτὰ μηχανώμενος ὁ Μονόλυκος τοῖς Τούρκοις ἐπέταττε ποιεῖν. Ἐπὶ τούτοις καταλαβὼν καὶ αὐτὸς ὁ Κλιτζιασθλὰν Σουλτάνος καὶ θεασάμενος τὴν τοῦ στρατοπέδου εὐταξίαν, ἐθαύμασε μὲν, ἀπέσκωψε δὲ οἷα νέος πρὸς γέροντα τὸν Μονόλυκον ὅτου χάριν τὴν μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος ἀνεβάλλετο μάχην. Ὁ δὲ, ἐγὼ μὲν ἔφη ὡς γέρων ἢ δειλὸς ἀγχέμαχον τὴν μετ᾽ αὐτοῦ συμπλοκὴν ἀνεβαλόμην μέχρι τοῦδε, εἰ δὲ σὺ θαῤῥῶν ἥκεις, ἄγε δὴ πειράθητι καὶ αὐτός. τὸ πρᾶγμα διδάξει. Εὐθὺς οὖν αὐτὸς μὲν τοῖς περὶ τὴν οὐραγίαν οὖσι προσέβαλεν, ἑτέροις Σατράπαις τὴν κατὰ πρόσωπον τοῦ Αὐτοκράτορος προσβολὴν ἐπέταξε. καὶ ἄλλοις τὴν καθ᾽ ἑτέραν πλευρὰν τῆς παρατάξεως μάχην ἀνέθετο. Ὁ γοῦν τὸ δεξιὸν κέρας ἐπέχων Νικηφόρος ὁ Βρυέννιος Καῖσαρ τῆς κατὰ τὴν οὐραγίαν μάχης αἰσθόμενος, ἐσφάδαζε μὲν ἀμύνειν τοῖς ὄπισθεν, οὐκ ἤθελε δὲ ἀπειθείας

A ſe a loco ſuperiori & impreſſionem minari vehementem cœpere. Cum his Archiſatrapa Monolycus vir maturæ jam ætatis & longa experientia bellorum militaris artis peritiſſimus, viſa procul deſcriptione aciei noſtræ haud diſſimulanter obſtupuit; miratuſque novam rem, non diu ſecum reputans, quærendum cenſuit, inventi peregregii auctorem; ingenium videlicet Imperatoris Alexii facile agnoſcens; atque illum ipſum adeſſe in exercitu præſentem ductareque ſuos per ſe coram ex hoc ipſo intelligens. Non deerat Archiſatrapæ congrediendi animus: at facultas parum reſpondebat. Signum tamen pugnæ dari claſſico imperat. ac quo multitudinis opinione vero majoris B Romanos ſi poſſet conturbaret, non una phalange conferta, ſed juxta ea quæ paulo ſuperius de forma Turcicarum acierum dicebamus, diſtinctæ, diſperſaque ſine ordine agmina ſuorum curſare quam tumultuoſiſſime in noſtros jubet. Sperabat nimirum ſimul inopinata derepente ſpecie, incurrentium equorum, ſimul vario & late ſonante tanti motus ſtrepitu trepidationem incuſſum iri forte aliquam exercitui Romano. Verum contra Imperator obſtabat velut turris alte extans quædam, aut columna ignis, cæleſtiſve alia quæpiam iſtiuſmodi ſpecies, toto late agmini conſpicua noſtrorum; cunctas viſu phalangas corroborans, C locumque obtinere ac ſervata eadem ſemper, eaque figura, ultra vadere fortiterque audere præſens auctor jubens. nec non ad tacitam aſpectus admonitionem hanc quoque vocalem addens; qua vere commemorabat: Haudquaquam ſeſe ſalutis ſuæ cauſa privatæ, tanti laboris expeditionem ſuſcepiſſe: ſed gloriam ac ſplendorem ſpectaſſe Romani nominis: Vitæ autem ac ſecuritatis propriæ non ita eſſe cupidum ut non eſſet paratiſſimus ad caput devovendum ſuum mortemque oppetendam pro ſalute publica. Ea magnos omnibus oratio animos addidit. Ergo præſenti fortitudine obtinere locum pro ſe quiſque lentoque ac conſtanti greſſu vadere ut ne moveri quidem viderentur intuenti- D bus ex intervallo Barbaris, quorum inter vanos ſtrepitus ac minas fruſtra hinc atque inde laceſſentium toto die per ſummam fiduciam, paremque contemptum plane imperterrita progreſſa eſt, nullaque ſui parte mota Romanorum acies. Quare ſuorum conatuum experti vanitatem Turci, ubi ſe in juga montium trepido curſu receperunt irriti pluribus paſſim excitatis ignibus, nocte tota luporum inſtar ulularunt: interdum etiam convicia in Romanos jactantes procul. Erant enim inter eos quidam mixti generis Græci periti ſermonis. Redeunte luce perſtans in conſilio Monolycus eadem quæ pridie imperabat Turcis ut facerent. Hac vice rerum pervenit in caſtra Turcica ipſe E Sultanus Clitziaſthlan qui ordinatiſſimam compoſitionem Romani exercitus quam ſubjectam oculis habebat accurate contemplatus, non diſſimulavit quidem admirationem ſuam: idem tamen pro ferocia ætatis, (erat enim juvenis) non abſtinuit quin culparet increparetque ultro Monolycum, tamquam familiari ſenibus ſegnitie in rei gerendæ articulo cunctatum. Ergo cum inſtantius ex eo quæreret, quamobrem prælium cum Romanis oblata occaſione diſtuliſſet? audivit hæc a ſene: *nimirum ego ſenio debilis & defectus animis admovere ad manus pugnam cum Imperatore cunctatus hactenus ſum: tibi ſi eſt fiducia, experire age, per me licet. res & ſucceſſus docebit ipſe utrius conſilium ſalubrius fuerit.* Statim Sultanus his auditis in eos qui poſtremum conflabant agmen invectus ipſe eſt: aliis Satrapis æquam cum Imperatoris fronte adverſa pugnam demandavit. alios prætera ſepoſuit qui alterum Romanæ aciei latus impreſſione acri per idem tempus laceſſerent. Dum hæc fierent Nicephorus Bryennius Cæſar qui dextrum cornu tum regebat, ſenſu accepto periculi ac certaminis eorum qui poſtremum tuebantur agmen, vehementi torquebatur impe-

Monolycus Romanum exercitum aggreditur.

Oratio Imperatoris Romanos confirmat.

Edit. Pariſ. pag. 475.

Acie numquam interrupta tota die ſimul pugnant ſimul incedunt Romani.

Diſſenſio inter Duces Turcorum.

Altera Turcorum in Romanos pugna non minus irrita.

tu fortis animi ad locum tantiſper deſerendum, ut ſuis a tergo laborantibus adeſſet: veritus tamen ne quid quod experientem dedeceret ducem cupide ac juveniliter commiſiſſe videretur, cohibuit ferocius licet efferveſcentem in Barbaros animum: & ordine optimo ſervata figura univerſæ aciei, loco ſibi deſcripto iter facere perrexit. Interea Barbaris acriter pugnantibus Andronicus Porphyrogenitus, ille meorum mihi fratrum cariſſimus, qui lævo cornui præerat, verſis habenis cum propria phalange vehementem in Barbaros impreſſionem fecit. Is juvenis cum in florem perveniſſet ipſum longe amœniſſimum ætatis, comparata ſibi laude fortitudinis ſapientia conjunctæ, dexteritatis efficacis & eximiæ in rebus bellicis prudentiæ, immature obiit, magno & moleſtiſſimo nobis, ut in ſpe tanta, & occaſu tam inopinato talis Orientis aſtri, ſui deſiderio relicto. O juventus! o vigor corporis! o equitantis ſaltus leves quo tandem abiiſtis? Hujus mihi recordatio doloris vim pene affert quandam quo de viæ initæ regione in lamenta tranſverſam abripiat: Sed cogitatio propoſiti & Hiſtoriæ lex aliorſum me impellit. Mirari autem ſubit quamobrem non hodie quoque, prout contigiſſe olim ferunt, transformentur magnitudine malorum homines in lapides, aves, arbores, aut quid inanimorum: ſeu fabulæ illa ſunt, ſeu narrationes veræ. Nempe eſſet forte ſatius cum re ſenſu caſſa commutare naturam, quam adeo acerbum experiri ſenſum mali. Quod ſi hoc fieri natura poſſet, equidem arbitror tanta eſſe mala quæ in vita pertuli, ut jam me in lapidem vertiſſe potuerint. Cæterum ubi commiſſam cominus pugnam Nicephorus vidit, periculum veritus ac deletionem poſtremi agminis, cum iis quos ductabat, totas effundens habenas cucurrit in auxilium noſtrorum. Tunc Barbari vertere terga, & una cum ipſo Sultano Clitziaſthlane in montium vertices effuſiſſima fuga ſe ſubducere contendebant. Ceciderant in conflictu ipſorum multi: Plures etiam capti fuerant. reliquis vero cunctis temere diſperſis ipſe quoque Sultanus ſalute deſperata uno ſolo comite pocillatore ſuo quoddam in ſacellum confugit montis in vertice ſtructum, quod circum ambiebant celſæ cupreſſi rectis verſibus conſitæ. Eo illum perſecuti tres Scythæ ſunt, & Uzæ filius. Hic in arcto Sultanus deprehenſus exiluit ad fugam declinanſque in partem alteram, quoniam ignotus de facie perſequentibus erat, ipſe quidem evaſit; at ejus pocillator a Scythis magni loco muneris Imperatori oblatus eſt. Magnæ res lætitiæ Auguſto fuit præclaræ iſtius de Turcis a ſuis reportatæ victoriæ nuncius. Quamquam ne purum id eſſet gaudium intercedebat dolor e manibus emiſſæ cum jam teneretur prædæ; & gratulationis minuebat fructum evaſio Sultani, tam propinquam voti tanti ſpem fruſtrata. etenim ille minimo, ſicut dici ſolet, intervallo a comprehenſione ac captivitate abfuerat, inopinatiſſime periculo præſentiſſimo ſubductus. Cæterum ingruente jam veſpera conſedit in noctem Auguſtus ibidem. At qui cladi ſupererant Barbari jugis iterum conſcenſis vicinorum montium ignes ut prius paſſim excitabant plurimos, & ea nocte tota Romanos canum inſtar allatrabant. Scytha vero quidam Romanis e caſtris clam elapſus, accedit ad Sultanum eumque admonet, ne pugnam de die cum Imperatore invadere conetur audeatve. non eſſe dubium quin id ipſi reique Turcicæ infeliciter ſucceſſurum ſit. verum quoniam planitie jam ſeſe arctante, nec ſufficiente ad explicandam totam latitudinem Romanæ aciei, neceſſe habuerat Auguſtus contipare tabernacula denſareque ordines contra quam figuræ ratio poſcebat. Suadere ſeſe ut Sultanus deſcendere in collium

Laus Andronici fratris Annæ & hujus ob ejus mortem præmaturam luctus.

Edit. Pariſ. pag. 476.

Nicephorus Turcos fundit.

Sultanus vix evadit.

Scythæ conſilium Sultano datum damnoſum Romanis.

A ἡ νεότητος ἐνδείξασθαί τι, ἀλλ' ἐπεῖχε καίτοι λυττῶντα τὸν κατὰ τῶν βαρβάρων θυμὸν, καὶ σὺν εὐταξίᾳ ἐπὶ ταὐτοῦ σχήματος τὴν πορείαν ποιεῖσθαι ἐσπούδαζε. Καρτερῶς δὲ τῶν βαρβάρων μαχομένων, ὁ τὸ ἀριστερὸν κέρας ἐπέχων ὁ φίλτατός μοι τῶν ἀδελφῶν ὁ Πορφυρογέννητος Ἀνδρόνικος τὰς ἡνίας στρέψας, σφοδρὰν κατὰ τῆς ἰδίας φάλαγγος τὴν κατὰ τῶν βαρβάρων ἐπέλασιν ἐποιήσατο. Ὃς εἰς τὸ χαριέστατον αὐτὸ τῆς ἡλικίας ἐληλυθὼς, τόλμαν δὲ συνετὴν καὶ χεῖρα δεξιὰν, καὶ φρόνησιν περιττὴν ἐν πολέμοις ἔχων πρὸ καιροῦ ᾤχετο. καὶ ὡς οὐκ ἄν τις ἤλπισεν ἐξ ἡμῶν ἀπῆλθε καὶ κατέδυ. ὦ νεότης, καὶ ἀκμὴ σώματος, B καὶ ἐπὶ τῶν ἵππων ἅλματα κοῦφα, ποῦ ποτε κατερρεύσατε; μονῳδεῖν με ἐπὶ τούτῳ τὸ πάθος ἐκβιάζεται. ἀλλ' ὁ τῆς ἱστορίας νόμος ἐκεῖθεν αὖθις ἀπείργει. Θαυμάζειν δὲ ἔστι πῶς οὐ γίνεταί τις καὶ νῦν, καθάπερ καὶ πάλαι φασὶν, ἢ λίθος, ἢ ὄρνις, ἢ δένδρον, ἤ τι τῶν ἀψύχων ὑπὸ μεγάλων κακῶν εἰς τὰ τοιαῦτα τὴν φύσιν ἀμείβων. Εἴτε μῦθος τοῦτό ἐστιν, εἴτε λόγος ἀληθὴς, καὶ τάχα κρεῖττον ἂν εἴη πρὸς τὰ μηδὲν αἰσθανόμενα μεταμείβειν τὴν φύσιν, ἢ τοσαύτην αἴσθησιν δέχεσθαι τῶν κακῶν. Εἰ γὰρ τοῦτ' ἦν τάχ' ἄν με λίθον ἀπέδειξε τὰ συμπεσόντα δεινά. Τὴν δὲ μάχην ἀγχέμαχον ἤδη γεγονυῖαν ὁ Νικηφόρος θεασάμενος καὶ C πτοηθεὶς τὴν ἧτταν, μετὰ τῆς ἰδίας παρατάξεως ὅλας ἡνίας στρέψας ἀμύνειν ἠπείγετο. Καὶ τηνικαῦτα οἱ βάρβαροι νῶτα δεδωκότες καὶ σὺν αὐτῷ δὴ τῷ Κλιτζιασθλὰν Σουλτὰν ἀνακράτος φεύγοντες πρὸς τὰς ἀκρολοφίας ἠπείγοντο. Πολλοὶ μὲν οὖν τηνικαῦτα πεπτώκασι πολεμοῦντες, οἱ πλείους δὲ καὶ ἑάλωσαν. Τῶν δὲ σωθέντων ἁπάντων διεσπαρμένων, καὶ αὐτὸς δὴ ὁ Σουλτάνος ἀπεγνωκὼς τὰς σωζούσας ἐλπίδας μετὰ τοῦ οἰνοχοοῦντος αὐτῷ μόνου φεύγων περί τι τέμενος κατὰ τὴν ἀκρολοφίαν ἱδρυμένον, οὗ κυκλόθεν οὐρανομήκεις κυπάριττοι στοιχηδὸν ἑστήκεσαν, ὑπὸ τῶν διωκόντων αὐτὸν τριῶν Σκυθῶν, καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Οὐζᾶ D στενοχωρηθεὶς ἀνελήλυθε καὶ μικρὸν ἐπὶ θάτερον παρεκκλίνας, ἐπεὶ μηδὲ γνώριμος τοῖς διώκουσιν ἦν, αὐτὸς μὲν σέσωστο. ὁ δέ γε οἰνοχόος παρὰ τῶν Σκυθῶν κατασχεθεὶς, τῷ Αὐτοκράτορι ὡς μέγα τι δῶρον προσενήνεκται. Ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ νίκῃ καταγωνισάμενος τοὺς ἐχθροὺς ἔχαιρεν, ἠνιᾶτο δὲ ὅτι μὴ καὶ ὁ Σουλτάνος εἰς χεῖρας ἐμπεσὼν κατεσχέθη, ἀλλὰ παρὰ μικρὸν, τοῦτο δὴ τὸ παροιμιασμένον, ἐρρύσθη. Ἑσπέρας δὲ ἤδη καταλαβούσης, αὐτοῦ κατὰ τόπον αὐλίζεται, οἱ δὲ περισωθέντες τῶν βαρβάρων αὖθις κατὰ E τὰς ἀκρολοφίας ἀνελθόντες πυρσούς τε παμπόλλους ἀνῆψαν, καὶ δι' ὅλης νυκτὸς κατὰ τῶν Ῥωμαίων ὡς κύνες περιυλάκτουν. Σκύθης δέ τις ἀποδράσας ἀπὸ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος, καὶ προσεληλυθὼς τῷ Σουλτὰν, ἔφη. Τὴν μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος μάχην ἡμέρας οὔσης μηδαμῶς ἐπι-

χείρει, οὐ γάρ τοι πρὸς καλὸν ἔσοιτο. ἀλλ' ἐπεὶ μὲν ἀποχρώσης τῆς πεδιάδος συνεσφιγμένως τὰς σκηνὰς ἐπήξατο, δι' ὅλης νυκτὸς πρὸς τοὺς πρόποδας τῶν βουνῶν κατιόντες ψιλοὶ τοξόται, καὶ συχνὰ τὰ βέλη κατ' αὐτῶν πεμπέτωσαν, καὶ οὐ τὴν τυχοῦσαν ζημίαν τῷ Ῥωμαϊκῷ στρατεύματι ὑφέξουσι. Τηνικαῦτα δὲ καί τις μιξοβάρβαρός τις ἐκεῖθεν αὖθις λαθὼν τοὺς Τούρκους πρὸς τὸν Βασιλέα φοιτᾷ ἀπαγγέλλων ὁπόσα ὁ Σκύθης τῷ Σουλτάνῳ προσελθὼν ὑπέθετο, καὶ τὰ βεβουλευμένα ἅπαντα κατὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος σαφῶς διηγήσατο. Ταῦτα μεμαθηκὼς ὁ Αὐτοκράτωρ διχῇ διελὼν τὸ στράτευμα, τοὺς μὲν εἴσω τῆς παρεμβολῆς ὄντας ἐγρηγορέναι καὶ νήφειν προσέταξε, τοὺς δέ γε λοιποὺς, ὁπλίσασθαί τε καὶ ἔξωθεν τῆς παρεμβολῆς ἐξελθόντας, προϋπαντῆσαι τοῖς κατ' αὐτῶν ἐρχομένοις Τούρκοις, καὶ τὴν μετ' αὐτῶν ἀναδέξασθαι μάχην. Οἱ δὲ βάρβαροι δι' ὅλης νυκτὸς γύρωθεν περιζώσαντες τὸ στράτευμα, πολλὰς ἐκδρομὰς περὶ τοὺς πρόποδας τῶν βουνῶν ποιούμενοι, συχνοὺς ὀϊστοὺς κατὰ τοῦ στρατεύματος ἔβαλλον. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι κατὰ τὰς ὑποθήκας τοῦ Αὐτοκράτορος ποιοῦντες, ἐφύλαττον ἑαυτοὺς μὴ διασπῶντες τὴν παράταξιν. Ὑπαυγαζούσης δὲ τῆς ἡμέρας ἅπαντες ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σχήματος ᾔεσαν, καὶ τὴν λείαν καὶ τὰς σκευὰς ἁπάσας καὶ αὐτοὺς δὴ τοὺς δορυαλώτους μετά τε γυναικῶν καὶ παιδίων ἐς τὸ μέσον τῆς παρατάξεως αὖθις ἐλάσαντες τὴν πρὸς Ἀμπουὼ ὤδευον. Πόλεμος δὲ τηνικαῦτα καταλαμβάνει τούτους βαρὺς καὶ δεινός. Ὁ γὰρ Σουλτάνος συνάξας αὖθις τὰς δυνάμεις καὶ περιζώσας τὸ στράτευμα γύρωθεν καρτερῶς ἐμάχετο. Μηδαμῶς δὲ τὸν συνασπισμὸν τῶν Ῥωμαίων διακόψαι ἰσχύσας, ἀλλ' ὥσπερ ἀδαμαντίνοις τείχεσι προσβαλὼν, ἄπρακτος ἀπεπέμφθη. Ἠνιᾶτο γοῦν δι' ὅλης ἐκείνης τῆς νυκτὸς καθάπαξ ἀπογνοὺς μετὰ τοῦ Μονολύκου καὶ τῶν λοιπῶν Σατραπῶν ἐβουλεύετο, καὶ τὰ περὶ εἰρήνης ἐπιφωσκούσης ἡμέρας ᾐτεῖτο τὸν Αὐτοκράτορα, τούτου πᾶσι τοῖς βαρβάροις συνδόξαντος. Οὐκ ἀποπέμπεται δὲ, ἀλλὰ δέχεται τούτου τὴν ἱκεσίαν ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ παραχρῆμα τὸ ἀνακλητικὸν ἠχῆσαι ἐπέταξε, καὶ οὕτως ἀτρεμεῖν ἅπαντας παρεκελεύσατο, καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἵστασθαι σχήματος, μήτε τῶν ἵππων ἀποβάντας, μήτε τὰς σκευὰς τῶν ὑποζυγίων ἀποσάξαντας, περιφραττομένους ἀσπίδι καὶ κυνῇ καὶ δόρατι, καθά γε καὶ πρότερον δι' ὅλης τῆς ὁδοιπορίας. Ταῦτα δὲ δι' οὐδὲν ἄλλο τῷ Αὐτοκράτορι ᾠκονόμητο, ἀλλ' ἵνα μὴ συγχύσεως γινομένης πολλάκις τό, τε σχῆμα τῆς παρατάξεως διασπασθῇ, κἀντεῦθεν εὐάλωτοι ἅπαντες γένωνται. Ἐδεδίει γὰρ τοὺς Τούρκους πλῆθος πολὺ τούτους ὁρῶν καὶ ἁπανταχόθεν τῷ Ῥωμαϊκῷ προσβάλλοντας στρατεύματι. Ἐν ἐπικαίρῳ δὲ τόπῳ στὰς ὁ Αὐτοκράτωρ, τούς τε συγγενεῖς αὐτῷ ἅπαντας καὶ ἱκανοὺς τῶν στρατιωτῶν ἀπολεξάμενος, ἐφ' ἑκάτερα, ἐπὶ κεφαλῆς μὲν αὐτὸς εἱστήκει, δεξιόθεν καὶ ἐξ εὐωνύμων οἱ καθ' αἷμα καὶ ἐξ ἀγχιστείας αὐτῷ προσήκοντες, καὶ τούτοις ἐχομένως μιγὰς τῶν στρατιωτῶν ἔκκριτος, κατάφρακτοι ἅπαντες. Ὁ δὲ τῶν ὅπλων ἀποστίλβων πυρσὸς τὸν ἀέρα πλέον καὶ τῆς ἡλιακῆς ἀκτῖνος κατηύγαζε. Προσεληλύθει δὲ τηνικαῦτα καὶ ὁ Σουλτάνος μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν Σατραπῶν, ὧν ὁ Μονόλυκος χρόνῳ καὶ πείρᾳ καὶ ἀνδρείᾳ πάντων τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν Τούρκων ὑπερφέρων προῆγε, καὶ καταλαμβάνει τὸν Βασιλέα καὶ τὴν πεδιάδα τὴν μεταξὺ Αὐγουστόπολιν καὶ Ἀκρόνιον. Οἱ δέ γε Σατράπαι πόρ-

A radices tota ea noᷝe juſſis expeditis ſagittariis, imperet ut tela in Romanos jaculentur quam creberrima. Haud vanam opinionem eſſe inferri modo iſto poſſe Romano exercitui cladem non parvam. Adfuit is dum ita dicerentur Hybrida quidam noſtris fidus, nec pro tali Turcis notus. *Edit. Pariſ. pag. 477.* Is ſtatim Imperatorem adiens, indicat quid Scytha Soltano ſuggeſſiſſet: quidque hoſtes contra Romanum exercitum machinarentur. Quibus ſtatim occurrere ac prævertere Auguſtus aggrediens, bifariam copiis diviſis, unam quidem partem ſeſe continere caſtris, ibique in acri ac parata vigilia excubare juſſit. Cæteros prodire armatos, occurrereque infeſtos hoſtibus, fortiterque capeſſere prælium imperat. *Ut ſe adverſus noᷝurnam vim Auguſtus comparat.* Fecerunt ſicut cogitaverant Barbari. B Circumvagati noᷝe tota caſtra Romanorum ad pedes collium irruptiones oſtentarunt feceruntque multas, magna jaᷝura ſagittarum. verum Romani ratione ab Imperatore præſcripta uſi, ſic eorum refutarunt impetus, ut proteᷝi ſemper ipſi conteſſeratione mutua, phalangiſque contextu ac figuræ utilitate ſervata, nullo uſquam hiatu hoſtili noxæ locum aperirent. Id patuit allucеſcente die, quæ Romanos ſic noᷝurna functos pugna monſtravit, ut ſuo quiſque loco certaque invicem fixi diſtantia figuram aciei exaᷝe tuerentur. *Succeſſus noᷝurnæ pugnæ Romanis felix.* Tum vero rurſus præda & impedimentis omnibus, cum captivis, mulieribus quoque ac parvulis in mediam aciem receptis progredi cœperunt Ampum verſus. Bellum eos tunc invadit grave & atrox. C Nam Sultanus congregatis rurſus copiis, & circum amplexus per gyrum Romanos vehementi undique prælio inſtabat, ſed fruſtra. nulla enim parte, omnia licet moliens, reſolvere ſcutorum contextum, & phalangis latus ullum rima vel una patefacere ulla vi valuit. at ubique velut muris impaᷝus adamantinis, veloci undique repercuſſu eſt rejeᷝus. *Quartus inſultus Turcorum irritus.* Sic re infeᷝa redux in caſtra propria noᷝem inſequentem ſolicitam habuit, deſperans jam plane ſucceſſum belli, & cum Monolyco ac Satrapis cæteris conſultans. Prima luce pacem ab Imperatore petat. Sic enim frequentes cenſuerant Barbari. Benigne accepit ſupplicis orationem Imperator; dat que repente juſſo iter agenti exercitui conſiſtendi ſigno, ſuos ſtitit omnes in veſtigio ſervata forma & D diſtantia ſolitis, abſque ulla mutatione alia. ita ut nec eques deſiliret ullus, nec clitellæ aut ſarcinæ jumentis onuſtis demerentur; ſed ſtaret ſuo quiſque loco clypeis objeᷝis, proteᷝi galeis, vibrantes haſtas prout haᷝenus iter facere conſueverant. *Sultanus legatos de pace mittit.* Hoc in hunc modum tũc præcepit, veritus ne qua ex ſecuritate, ut fit, exiſteret laxatio neceſſariæ tali tempore cuſtodiæ, qua Turci undique maximo numero circumfuſi animadverſa, ſpem oblatam repente ſequerentur & occaſione arrepta in Romanos impetum facerent. Leᷝa igitur ſibi ſtatione Imperator in loco idoneo medius ipſe ac ſublimis in capite conſtitit. a dextris ei ſiniſtriſque adſtabant conſanguinei & affines longa ſerie, quam excipiebat mixta multitudo E leᷝorum militum, cataphraᷝi omnes armis præfulgentibus quorum evibratus ſplendor ſolari pene ipſo coruſcantius radio aerem colluſtrabat. *Ut eum Auguſtus exceperit.* *pag. 478.* Interim procedens ad Auguſtum Sultanus, cum ſibi ſubjeᷝis Satrapis, quibus Monolycus, ætate, experientia, fortitudine facile omnibus quotquot erant tunc in Aſia Turcis ſuperior, præibat, offendit eum in planitie quæ Auguſtopolim & Acronium interjacet. Satrapæ Imperatore procul viſo ſtatim equis exſcenderunt: idem ſæpius co-

natus ipſe Sultanus Imperatoris officioſo renutu prohibebatur: tamen ut factus eſt vicinior eluctans moras omnes ſtrenue deſiluit, pedemque Auguſti eſt exoſculatus. Ille contra manum ei porrexit, equo lectiſſimo adduci juſſo inſidere illi Sultanum voluit. Equo ille ut ſuadebatur inſcenſo admovit ſe proxime ad alterum Imperatoris latus. Tunc is pallium quo erat amictus reſoluta fibula ſibi demens Sultani humeris injecit. Deinde poſt breve ſilentium, quid ſibi de re præſenti videretur hac ferme oratione Turcis expoſuit. *Si bona fide inducitis in animum Romano Imperio parere & temperare ab infeſtando Chriſtianorum fines incurſionibus hoſtilibus, beneficiis a nobis & honore augebimini, libereque deinceps ac ſecure degetis in veſtris terris ac ſedibus iis quas ante principatum Romani Diogenis, & illam ejus infelicem cum Sultano pugnam, qua ipſe captus eſt, obtinebatis. Auctor autem vobis veſtra cauſa ſum pacem ut prælio, belloque etiam præeligendum exiſtimetis; abſtinendamque cupiditatem & prædatrices manus a Romani finibus Imperii, contenti propriis. Cui meo conſilio profecto ſalutari ſi acquieveritis, faxo ne vos ejus pœniteat umquam. quin potius bonis ac donis cumulati plurimis, quam utilia ſuaſerim ſentietis. Sin contra obſirmatis animum, vobis denuncio deſtructorem me ac perniciem generis veſtri fore.* Ad ea Sultanus & ejus Satrapæ ſeſe promptos obſequentesque præbuerunt: ſic ferme reſpondentes: Seſe haud „ quaquam ultro in manum ac poteſtatem „ Majeſtatis ejus fuiſſe venturos, niſi pacem „ cum ea inire ac colere fide optima decreviſ„ ſent. His dictis dimiſit hoſpites Imperator in aſſignata ipſis tabernacula, ubi corpora curaſſent conventionis capita ſe firmaturum pollicens. Poſtridie dedit ſe iterum in Auguſti conſpectum Sultanus proprio nomine Saiſan dictus. Quando Imperator non tantum pacis formulam cerimoniis ſolitis ac legitimis cautionibus ratam habuit: ſed pecunias etiam plurimas largitus illi eſt. Satrapas quoque ejus muneribus onuſtos, indeque gaudentes ab ſe dimiſit. Interea venit in notitiam Auguſti conjuratio in Sultanum, cujus erat caput frater ejus nothus, cui nomen Maſut. Is cæde fratris principatum ipſius invadere parabat faventibus, ut fieri aſſolet, clam illi & conſilia auxiliaque offerentibus Satrapis quibuſdam. Aperuit Sultano rem totam Imperator, auctorque illi fuit morandi tantiſper apud ſe quoad certiora clarioraque indicia extarent occultæ in ipſum coitionis, cujus primus modo fumus emanaſſet. Sic proviſis inimicorum inſidiis, comparatoque præſidio ſecurius tutiuſque abiturum, amice ac ſalutariter admonens. Verum ille ingenti fiducia conſilium repudiavit. Auguſtus igitur, ne videri poſſet vi detinere ad ſe ultro profectum Principem, & nimis ſedulum officium in reprehenſionem ac calumniam traheretur, ſuo uti judicio Barbarum paſſus eſt. hæc tantum abeunti dixit. Melius quidem fuerat expectare hic ad tempus modicum. verum quoniam id tibi utique cordi non eſt, cedere me neceſſe eſt voluntati tuæ. tantum peto, priori conſilio excluſus, alterum ut hoc ne rejicias. Sumas tecum cenſeo idoneum numerum cataphractorum militum ex Romanis noſtris qui te ſalvum atque incolumem Iconium uſque fido præſidio perducant. Ne hoc quidem perſuaderi Sultanus ſivit, ut ſunt pervicaci ferocia præfidentes Barbari, ac pene nubes ſeſe ipſas exuperare magnitudine potentiaque autumant. Vale igitur Imperatori dicto, multa

Sultani cum Auguſto colloquium.

Leges pacis ab Imperatore Turcis dictæ,

ab iis acceptæ,

Sultano Saiſani & Satrapis dona dat Auguſtus.

Maſut Sultani frater in eum conjurat.

Edit. Pariſ. pag. 479.

Id Auguſtus cognitum Sultano indicat

eo contemnente,

& Auguſti conſilium rejiciente.

A ῥᾳδίως θεασάμενοι τὸν Αὐτοκράτορα, τῶν ἵππων ἀποβάντες, τὴν συνήθη τοῖς βασιλεῦσι προσκύνησιν ἀποδεδώκασι. Τὸν δὲ Σουλτάνον πολλάκις τοῦ ἵππου ἀποβῆναι ἐπιχειρήσαντα, ὁ Αὐτοκράτωρ οὐ ξυνεχώρει. ἀλλ' ἐκεῖνος ταχὺ πεζεύσας, τὸν πόδα τούτου ἠσπάσατο. καὶ ὃς χεῖρά τε δοὺς αὐτῷ καὶ ἵππον τῶν ἐκκρίτων ἐπιβῆναι ἐκέλευσεν. Ἐπιβάντα δὲ τοῦτον καὶ περὶ θατέραν πλευρὰν τοῦ Αὐτοκράτορος προσεγγίσαντα, παραχρῆμα τὸ ἀμφίον, ὃ περιεβέβλητο λύσας, τοῖς ὤμοις ἐκείνου ἐπέθετο. Εἶτα μικρὸν ἐπισχών, τὸ πᾶν τῶν αὐτῷ δεδογμένων δημηγορήσας ἐξέφηνε, λέγων· Ὡς εἰ μὲν τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων ὑπείκειν βούλεσθε, καὶ τὰς B κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐκδρομὰς ἀνακόψαι, χαρίτων μὲν καὶ τιμῆς ἀπολαύσετε, καὶ ἀνέτως ἐν ταῖς ἀποτεταγμέναις ὑμῖν χώραις τὸ λοιπὸν βιώσεσθε, οὗ τὸ πρότερον τὰς διατριβὰς εἴχετε πρὸ τοῦ Ῥωμανὸν τὸν Διογένην τὰς ἡνίας τῆς βασιλείας περιζώσασθαι, καὶ τὴν ἧτταν ἐκείνην ἡττηθῆναι μετὰ τοῦ Σουλτάνου συνάψαντα δυστυχῶς τὴν μάχην καὶ ἁλῶναι παρ' αὐτοῦ. Χρὴ οὖν τὴν εἰρήνην ἑλέσθαι τῆς μάχης, καὶ τῶν ὑπὸ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ὁρίων ἀπέχεσθαι τοῖς ἰδίοις ἀρκουμένους. Καὶ εἰ μὲν πεισθῆτε τοῖς λόγοις συμβουλευομένου τὰ λῷστα, μεταμεληθήσεσθε οὐδαμῶς, ἀλλὰ καὶ πολλῶν δωρημάτων ἐπιτεύξεσθε. εἰ δὲ μή, ἐμὲ ἴστε ὀλοθρευ- C τὴν τοῦ γένους ὑμῶν ἔσεσθαι. Ὁ δὲ Σουλτάνος καὶ οἱ τούτου Σατράπαι πρὸς ταῦτα μάλα προθύμως συνέθεντο λέγοντες· Οὐκ ἂν αὐτόμολοι ἐνταῦθα παραγενόμεθα, εἰ μὴ τὴν μετὰ τῆς σῆς βασιλείας εἰρήνην ἀσπάσασθαι προειλόμεθα. Τούτων οὖν ῥηθέντων, ἀπέλυσε τούτους εἰς τὰς ἀποτεταγμένας αὐτοῖς σκηνάς, εἰς αὔριον τὰς συνθήκας κατεμπεδῶσαι ὑποσχόμενος. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν αὖθις τὸν Σουλτάνον Σαισὰν τὴν κλῆσιν θεασάμενος ὁ Βασιλεὺς καὶ τὰς μετ' αὐτοῦ συνθήκας, ὡς ἔθος πληρώσας, χρήμασι μὲν ὅτι πλεῖστα αὐτῷ ἐχαρίσατο, καὶ τοὺς αὐτοῦ δὲ Σατράπας ἱκανῶς φιλοτιμησάμενος χαίροντας ἀπέλυσεν. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ μεμαθηκὼς ὁ Αὐτοκράτωρ ὅτι ὁ νό- D θος αὐτοῦ ὁ ἀδελφὸς Μασοὺτ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ βουλόμενος ἐπιδράξασθαι τὸν τοῦ Σαισὰν μεμελετήκει φόνον, ὑπεισελθόντων αὐτῷ Σατραπῶν τινῶν, ὁποῖα εἴωθεν ὡς ἐπίπαν γίνεσθαι, ξυνεβούλευε μεῖναι μικρὸν ἐς ἂν τὰ κατ' αὐτοῦ μελετώμενα σαφέστερον διαγνοίη, καὶ οὕτως ἀπελεύσεται γινώσκων τὰ συμπεσόντα καὶ φυλαττόμενος. Ὁ δὲ παρ' οὐδὲν τὴν τοῦ Αὐτοκράτορος βουλὴν λογισάμενος, καὶ θαρρῶν ἑαυτῷ, εἴχετο τοῦ σκοποῦ. Ἵνα γοῦν μὴ δόξῃ ὁ Αὐτοκράτωρ τὸν αὐτόμολον Σουλτάνον βίᾳ κατέχειν, καὶ μῶμος ἐντεῦθεν E αὐτῷ προστριβῇ, ἐνεδίδου τῇ γνώμῃ τοῦ βαρβάρου, φάμενος, καλὸν μὲν ἦν περιμεῖναι πρὸς μικρόν, ἐπεὶ δὲ καταθύμιόν σοι τοῦτο ἐστὶν ἀναγκαῖον τὸν δεύτερον, ὅ φασι, πλοῦν, καὶ καταφράκτους στρατιώτας ἱκανοὺς Ῥωμαίων ἐξ ἡμῶν ἀναλαβέσθαι τοὺς ἀβλαβῆ σε διασώσαντας μέχρις αὐτοῦ Ἰκονίου. Ἀλλ' οὐδὲ πρὸς τοῦτο καταπειθὴς ὁ βάρβαρος ἦν. ὁποῖα τὰ τῶν βαρβάρων ἤθη ἀγέρωχα, μονονοὺ καὶ αὐτῶν νεφῶν ὑπερβάλλεσθαι

οἰομένων. Συνταξάμενος τοίνυν τῷ Αὐτοκράτορι, καὶ χρήματα ἱκανὰ λαβὼν, τῆς πρὸς τὰ οἴκοι φερούσης εἴχετο. ὄνειρος δέ τις ἐφίσταται αὐτῷ νυκτὸς οὐκ ἀπατηλὸς, οὔτε ἐκ Διὸς πεμφθεὶς, οὔτε μὴν ἐποτρύνων πρὸς μάχας τὸν βάρβαρον, καθάπερ ἡ γλυκεῖα φησὶ ποίησις, Νηληΐῳ υἷι ἐοικώς. ἀλλὰ τ' ἀληθῆ τῷ βαρβάρῳ προμαντευόμενος. Ἐδόκει γὰρ τάχα μυίας ἐν τῷ ἀριστᾶν ὁμαδὸν περιχυθείσας αὐτῷ, καὶ ὃν κατήσθιεν ἄρτον ἐκ τῶν χειρῶν ἀφαρπάσαι σπευδούσας. Τοῦ δὲ καταφρονητικῶς διατιθεμένου καὶ ἀποδιοπομπεῖν ἐπιχειροῦντος, αἴφνης εἰς λέοντας ἀλλαξαμένους τὴν φύσιν καὶ ὑπερισχυκότας αὐτοῦ. Διυπνισθεὶς δὲ τῷ συνοδοιποροῦντι τούτῳ στρατιώτῃ τοῦ Αὐτοκράτορος διηγεῖτο τὸν ὄνειρον, πυνθανόμενος τί ἂν βούλοιτο. Τοῦ δὲ, εἰς ἐχθροὺς τὰς μυίας τε καὶ τοὺς λέοντας διαλύοντος τὸν ὄνειρον. αὐτὸς δὲ πιστεύειν οὐκ ἤθελεν, ἀλλὰ σπουδαίως καὶ ἀπεριςκέπτως τῆς ὁδοιπορίας εἴχετο. Σκοποὺς δὲ τάχα προαπεστάλκει, ἐφ' ᾧ περιαθρῆσαι μή τινες ἐχθροὶ εἰς προνομὴν ἐξεληλύθεισαν. αὐτῷ δὲ τῷ Μασοὺτ οἱ σκοποὶ ἐντετυχηκότες μετὰ πολλῆς στρατιᾶς ἤδη καταλαμβάνοντι, καὶ ὁμιλήσαντες τούτῳ ξυνθέμενοί τε τῇ ἐκείνου κατὰ τοῦ Σαισὰν γνώμῃ, ἐπέστρεψαν, μηδένα ἑωρακέναι διαβεβαιούμενοι. Πιστὸν δὲ τὸν λόγον δεξαμένῳ τῷ Σαισὰν καὶ ἀπεριμερίμνως ὁδεύοντι, δυνάμεις αὐτῷ συναντῶσι βαρβαρικαὶ τοῦ Μασούτ. Προπηδήσας δὲ τῆς φάλαγγος Γαζῆς τις υἱὸς τοῦ Σατράπου Ἀσὰν Κατοὺχ τὴν κλῆσιν, ὃν προφθάσας ὁ Σαισὰν ἀνεῖλε Σουλτάνον, παίει τοῦτον διὰ τοῦ δόρατος. Ὁ δὲ γοργῶς ἐπιστραφεὶς ἐξαρπάζει τὸ δόρυ τῶν χειρῶν τοῦ Γαζῆ, φάμενος, Ὡς οὐκ ᾔδειν ἔγωγε ὅτι καὶ γυναῖκες νῦν δόρατα φέρουσι καθ' ἡμῶν. Καὶ τηνικαῦτα φυγὼν τῆς πρὸς τὸν Βασιλέα φερούσης εἴχετο. Ἀπείργετο δὲ παρὰ τοῦ συνεπομένου αὐτῷ Πουχέα, ὃς τῷ μέρει τοῦ Μασοὺτ πάλαι προσκείμενος, τῷ φαινομένῳ φιλίως τῷ Σαισὰν προσεφέρετο τὰ λῷστα τάχα ὑποτιθέμενος, τῇ δ' ἀληθείᾳ πάγας αὐτῷ καὶ βόθυνον ὀρύττων, ξυνεβούλευε μὴ πρὸς τὸν Βασιλέα παλινοστῆσαι, ἀλλ' εἰς τὸ Τυγάνιον εἰσελθεῖν, μικρὸν τῆς ὁδοῦ παρεκκλίναντα. πολίχνιον δὲ τοῦτο ἔγγιστα τοῦ Φιλομηλίου διακείμενον. Πείθεται τοῖς τοῦ Πουχέα λόγοις ὁ Σαισὰν νήπιος, καὶ καταλαβὼν τὸ Τυγάνιον προσηνῶς παρὰ τῶν ἐποίκων Ῥωμαίων ἐδέχθη, γινωσκόντων τὴν πρὸς αὐτὸν τοῦ Βασιλέως εἰρήνην. Καταλαβόντες δὲ οἱ βάρβαροι, καὶ αὐτὸς ὁ Μασοὺτ περιζώσαντες γύρωθεν τὰ τείχη πρὸς πολιορκίαν ἀπεῖδον. Ὁ δὲ, προκύψας ἄνωθεν, μεγάλως ἠπειλεῖτο τοῖς ὁμοφύλοις αὐτοῦ βαρβάροις, ὅσον ἤδη λέγων δυνάμεις Ῥωμαϊκὰς καταλαμβάνειν αὐτοὺς τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ εἰ μὴ παύσονται τῆς μάχης, πείσεσθαι τόσα καὶ τόσα. Ἀνθίσταντο δὲ καὶ οἱ ἐντὸς Ῥωμαῖοι τοῖς Τούρκοις γενναίως. Ὁ δὲ Πουχέας τὴν σκηνὴν διαρρήγνυσι, καὶ τὸν κρυπτόμενον τῇ δορᾷ λύκον εἰς τοὐμφανὲς ἐξαγαγὼν, κάτεισι τῶν τειχῶν, τῷ μὲν Σαισὰν ὑποσχόμενος θαρσῦναι μᾶλλον τοὺς ἐποίκους ἐφ' ᾧ γενναιότερον ἀνθίστασθαι, ἀπειλούμενος δὲ μᾶλλον αὐτοῖς καὶ ξυμβουλεύων

donatus pecunia repetebat domum. ac ecce nocte quadam dormienti ſomnium offertur, non ab Jove miſſum, incitanſve ad pugnas Barbarum, quale ſuavis celebrat Homeri Muſa,

——*referens Neleidem Neſtora vultu:*

ſed verax nimium ac minas malorum eventibus ſanciendas ferens. Videbatur ſibi prandens infeſtari circumfuſo undique exercitu muſcarum quem edebat panem extorquere ipſi de manibus conantium. Irridebat inſectorum diſſlabilium vanos motus, contemptimque abigebat; cum repente muſcæ vertuntur in leones, mutata jam natura facile ipſi prævalentes. Experrectus viſum narrat dato ſibi in viæ comitem ab Imperatore militi, cujus etiam de interpretatione ſomnii ſententiam exquirit. quo reſpondente videri ſibi muſcarum illis ac leonum inſultibus, veros inimicorum incurſus portendi, fidem ariolo non addidit, verum uti cœperat ruere pergens, quam improvide injerat, ſecure nimium nullo idoneo tectus comitatu viam urgebat. Præmiſit tamen exploratores qui obſervarent, mox renunciaturi, num qui hoſtes egreſſi ad prædandum eſſent. Offendunt exploratores ipſum Maſut cum exercitu ingenti proxime jam diſtante a Sultano quem infeſtus petebat. Quid facerent rebus perditis? nempe cum fortiore colloquuntur & proditione ac perfidia ſalutem pacti propriam, ex compoſito ad Saiſanem redeunt confirmantes ſe vidiſſe neminem. Non dubitavit Saiſan quin vera narrarent. indeque tanto ſolutius incautiuſque progredienti occurrunt copiæ barbaricæ Maſuti, ex tam admota vicinia primum viſæ ut ex inſtructis ordinibus citato impetu procurrens Gazes quidam filius Satrapæ Aſan Catuch dicti, quem jam Sultanum antea Saiſan occiderat, Saiſanem ſtatim ipſum aſſecutus haſta cominus percuſſerit. Quando Saiſan ſtrenue converſus correptam haſtam Gazis manibus extorquet, hæc ſimul verbo addens: *neſciebam, mulieres haſtas nunc ferre contra nos.* His dictis fugæ ſe mandat tecta eum in locum intendens curſum ubi erat Imperator. Sed revocabat eum comes ejus Pucheas Maſuti partibus olim ſtudens; at quo magis noceret, fidem & benevolentiam in Maſutum ſimulans. Ergo is auctoritate ac ſpecie conſiliarii fidiſſimi aggreſſus miſerum nihil minus quam perditum ibat hominem laqueos incauto tendens & foveam fodiens. Suadebat autem ei ne reverteretur ad Auguſtum, ſed potius de via deflectens paululum, Tyganium ingrederetur, oppidulum id eſt ſitum non longe a Philomelio. Credit Pucheæ infelix Saiſan ignaros quantum ſibi mali conſciſceret, Tyganiumque profectus a Romanis locum obtinentibus, pro amico Imperatoris (pacem enim factam cognoverant) admiſſus exceptuſque benevole eſt. Re Maſutus cognita, muros oppidi corona undique amplectitur ſeſeque ad oppugnationem accingit. Interim deſpectans e muris ſuperne Saiſan minis increpabat ingentibus rebelles ſuos Barbaros, denuncians ipſis adfore mox Romanum exercitum Imperatore ipſo ductante, cujus haud dubie victore impetu, ni mature abſiſterent, paſſuri eſſent extrema quæque. Confirmabat eas minas fortis & conſtans propugnatio Romanorum; tum Pucheas velum abrumpit, larvam ponit, & latentem hactenus ſub pelle meliore lupum in apertum exerens, deſcendit e muro, ſpecie quidem, ut indigenas & cives oppidi (ſic enim Saiſani ſe facturum promittebat) ad propugnandi audaciam conſtantiamque firmaret, revera ut

Somnium præſagum oblatum Sultano.

Edit. Pariſ. pag. 480.

Saiſanis Satrapæ circumventi virtus.

Doloſum conſilium Pucheæ.

Saiſanis fiducia.

Puchex proditio.

minis conſiliiſque ipſos perpelleret ad portas Turcis aperiendas, ni mallent barbaricis mox gladiis miſere concidi; innumerabiles enim alias præter eas quas cernerent adventare copias, tum aliunde, tum e Choroſane ipſo. Incolæ audientes talia, partim metu partim auctoritate Puchex permoti, pandunt repente Turcis oſtia. Illi comprehenſum Sultanum Saiſanem oculis privant, loco idonei alterius ad id ſupplicium inferendum inſtrumenti, candelabro abutentes quod Saiſan idem dono nuper ab Auguſto acceperat. Itaque mirum videre tum licuit: vas nempe lucis in cauſam cæcitatis tenebrarumque converſum. Cæterum non perfecte incepta ad hunc effectum machina videndi vim Saiſani peremerat. Namque is Iconium ad manum deductus nutrici faſſus eſt ſuæ ſupereſſe ſibi parvum quemdam uſum oculi lucis appulſum exigue ſentientis. Nutrix id arcanum ejus uxori patefecit, quod illa, fide nempe ac more muliebri, ſic religioſe abſconditum habuit, ut brevi res ad Maſuti aures emanaret. Commovit vehementer animum Barbari talis nuncius: quare ira incenſus Elegmo Satrapæ, uni ex illuſtribus, mandat ut eum nervo ſtranguletur. Hunc finem habuit Sultanus Saiſan, & ejuſmodi fructum inconſultæ ſuæ pertinaciæ retulit, quod conſiliis Imperatoris obtemperare recuſavit. Imperator interim reducebat exercitum in urbem regiam, eadem plane diſciplina & aciei deſcriptione ac forma iter illud peragens quibus antea erat in hoſtili ſolo uſus. In quo verendum mihi video ne quis aciem & phalangas audiens, captivos quoque ac ſpolia, Imperatorem & ei præſentem ſubminiſtrantes in ducando operam duces ac præfectos militares, uſitata illa cogitet quæ ab Hiſtoricis aut Poetis res bellicas memoriæ mandantibus, iſtis eiſdem deſignari vocabulis conſueverunt. Atqui novum ego & inauditum quiddam refero. Sic enim omnium qui rem præſentem tunc viderunt, unanimi confeſſione conſtat: aciei figuram & compoſitionem hanc fuiſſe talem, qualem neque quis vidiſſet umquam, neque Hiſtoricorum quiſquam, viſam alias poſterorum memoriæ tradidiſſet. Sane tum præcipue quando Iconium verſus promovebat ſe Romanus exercitus, mirum erat videre quam exacta ratione ordinis quanta, quantumque invicem reſpondente menſura motuum cunctorum, progrederetur multitudo tanta. Dixiſſes univerſam intuens aciem & cum progrederetur, immotam ſtare, & cum conſiſteret, proficiſci. Nam conteſſeratio ſcutorum & militum adhæſio mutua, ſervatiſque ſemper eiſdem diſtantiis, aciei figura perſeverans, ſpeciem objiciebat procul cernentibus, quaſi montium æterna conſtantia fixorum. Mox tamen cum tanta ſimul moles moveretur, videbatur tantus exercitus una velut vegetari agitarique intus anima. Ubi hæc ratione Philomelium perventum eſt, convocatos ac collectos undique ut ſuperius dictum eſt eos omnes qui ſub Barbarorum tyrannide gemebant, cum captivis, ipſiſque mulieribus ac parvulis & præda univerſa, ita regreſſus Imperator eſt, ut propter genus multitudinis imbellis & ſpoliorum impedimentum, progreſſionem univerſi exercitus novo & ad uſum præſentem accommodato gubernandam temperamento duceret. Accipit in medium phalangis perſonas imbecilles illas quas diximus, & ſarcinas; & ſtrenuitatem militarem ad lentum modicum ac veluti formicarum proprium paſſum cogit. Erant in turba illa mulieres non paucæ uterum geſtantes: multi morbis implicici. Ut quæque mulier inſtante paritudine tentari doloribus cœperat, tuba ſignum exercitui toto Imperatoris juſſu ad conſiſtendum edebatur. Obtemperabant omnes figebantque greſſum in veſtigio, mox ubi eni-

Saiſan comprehenſus candelabro excæcatur.

Edit. Pariſ. pag. 481.

Nutrix & uxor Saiſanis, arcano ejus vulgando cauſa ei necis ſunt.

Novum & inauditum inventum Alexii.

Acies perpetua figuram inceſſu ſervans.

Totus exercitus in unius gratiam ſigno dato ſtat.

pag. 482.

A ἐνδοῦναι καὶ τὰς πύλας ἀναπετάσαι τοῖς Τούρκοις εἰ μὴ βούλοιντο βαρβαρικῆς χειρὸς παρανάλωμα γενέσθαι, πολλῶν δυνάμεων ἤδη καταλαμβανουσῶν καὶ ἐξ αὐτοῦ Χορασάν. Οἱ δὲ μέντοι διὰ τὸ τῶν βαρβάρων πλῆθος ἐκδειματούμενοι, τὸ δέ τοι καὶ ταῖς τοῦ Πουχέα ξυμβουλαῖς πεισθέντες, παραχωροῦσι τῆς εἰσόδου τοῖς Τούρκοις· καὶ συλλαβόντες τὸν Σαισὰν Σουλτάνον, ἀποστεροῦσι τῶν ὀμμάτων. Ὀργάνου δὲ πρὸς τοῦτο χρησιμεύοντος ἀπορουμένων, τὸ δοθὲν τῷ Σαισὰν παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος μανουάλιον ἐχρημάτισε. Καὶ ἦν ἰδεῖν τηνικαῦτα τὸ δοχεῖον φωτὸς, σκότους καὶ ἀμαυρώσεως γεγονὸς αἴτιον. Αὐγὴν δέ τινα μικρὰν ἔτι ὑποβλέπων, ἐπὰν τὸ Ἰκόνιον χειραγωγούμενος κατέλαβε, τεθάρρηκε τοῦτο τῇ τιτθῇ, B κἀκείνη δὲ τῇ αὐτοῦ ὁμευνέτιδι, καὶ οὕτω μέχρις αὐτῶν ἀκοῶν τοῦ Μασοὺτ ὁ λόγος ἐφθακὼς, ἐξετάραξε τὴν ψυχὴν τοῦ βαρβάρου. Ὁ δὲ θυμῷ πλησθεὶς, τῷ Ἐλεγμῷ, Σατράπης δὲ οὗτος τῶν ἐπιφανῶν, ἐπέσκηψε διὰ νευρᾶς τοῦτον ἀπάγξαι. Τοιοῦτον τέλος τὰ τοῦ Σαισὰν Σουλτάνου ἔσχεν ἐξ ἀβουλίας μὴ πεισθέντος ταῖς τοῦ Αὐτοκράτορος παραινέσεσι. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ τῆς πρὸς τὴν βασιλεύουσαν φερούσης εἴχετο, τὴν παράταξιν δι' ὅλου ἐπὶ τῆς αὐτῆς συντηρήσας εὐταξίας· Ἀλλὰ παράταξιν καὶ φάλαγγάς τις ἀκούων, ἀλλὰ δορυαλώτους καὶ λάφυρα, ἀλλὰ στρατηγὸν καὶ ξυνταγματάρχας, νομίζοι ἂν ἐκείνων C ἀκούειν, ὁποίων ἅπας ἱστορικὸς καὶ ποιητὰς ξυγγράφων μέμνηται. ἀλλ' αὕτη ἡ παράταξις καινή τις καὶ παράδοξος ἅπασι κατεφαίνετο, καὶ ὁποίαν οὐδεὶς πώποτε τεθέαται οὐδ' ἱστορήσας τοῖς ἐσύστερον παρεπέμψατο. Ἐπὰν γὰρ τῆς πρὸς τὸ Ἰκόνιον εἴχετο συντεταγμένως τε ἐπορεύετο, καὶ εὔρυθμον αὐτῷ τὴν κίνησιν τοῦ συντάγματος ἐπεποίητο. Εἶπες ἂν τὴν φάλαγγα πᾶσαν ἰδὼν καὶ κινουμένην ἀκίνητον μένειν, καὶ ἱσταμένην πορεύεσθαι. Τῷ μὲν γὰρ συνασπισμῷ καὶ τῇ ἀλληλουχίᾳ τῆς παρατάξεως, τοῖς ἀσαλεύτοις ὄρεσιν ἐῴκει, ταῖς δὲ μεταβάσεσι κινεῖσθαι ὥσπερ ζῷον μέγιστον ἕν, ἡ σύμπασα φάλαγξ ὑπὸ μιᾶς κινουμένη καὶ μεταβαίνουσα ψυχῆς. Ἐπὰν δὲ τὸ Φιλομήλιον κατέλαβεν ἁπανταχόθεν D τοὺς ὑπὸ χεῖρα τῶν βαρβάρων ἀναρρυσάμενος, καθά που καὶ ἄνωθεν εἴρηται, μέσον τῆς παρατάξεως εἰσελάσας τούς τε δορυαλώτους καὶ αὐτὰς δὲ γυναῖκας καὶ τέκνα καὶ τὴν λείαν ἅπασαν ὑπαναστρέφων, ἠρέμα τε ἐπορεύετο καὶ οἷον σχολαίαν τε καὶ μυρμηκίζουσαν τὴν κίνησιν ἐπεποίητο. Ἐπεὶ δὲ καὶ πολλαὶ τῶν γυναικῶν ἐγκύμονες ἦσαν, πολλοὶ δὲ καὶ νόσοις συνεσχέθησαν, ὁπηνίκα τίς πρὸς τὸ τεκεῖν ἠπείγετο γυνὴ, σάλπιγξ τηνικαῦτα ἠχοῦσα νεύματι τοῦ Αὐτοκράτορος, ἀτρεμεῖς πάντας ἐποίει, καὶ ἅπαν τὸ σύνταγμα ἐκεῖ παραχρῆμα εἱστήκει. Ὅταν δὲ τεκοῦσαν μεμαθήκοι, ἄλλος ἦχος οὐ συνήθης καὶ E τῆς κινήσεως προκλητικὸς ἠχήσας, τὴν ὁδοιπορίαν ἅπασιν ἐπώτρυνε. εἰ δέ τις καὶ ἐθανάτα, τὰ αὐτὰ αὖθις ἐγένετο, καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ

πρὸς τὸν θνήσκοντα παρεγίνετο, καὶ ἱερεῖς προσεκαλεῖτο, τοὺς ἐπιτηδείους ᾄσοντας ὕμνους, καὶ τῶν ἁγιασμάτων μεταδώσοντας τῷ θνήσκοντι· καὶ οὕτω τῶν ἐπὶ τοῖς τελευτῶσι πάντων νομίμως τελεσθέντων, οὐδὲ μέχρις ἂν ὁ θνήσκων ἐνταφιασθεὶς ἐτάφη, οὐδὲ βραχὺ τὴν παράταξιν συνεχώρει κινεῖσθαι. Ὁπηνίκα δὲ ἀριστήσειν ἔμελλεν ἤδη ἐδέησε, γυναῖκάς τε καὶ ἄνδρας ὁπόσοι νόσοις ἢ γήρᾳ κεκμηκότες ἦσαν μετακαλούμενος τὰ πλείω τῶν ἐδεσμάτων αὐτοῖς παρετίθει, καὶ τοὺς συνδειπνοῦντας αὐτῷ τοῦτο ποιεῖν παρεκελεύετο. Καὶ ἦν ἡ τράπεζα, πανδαισία τις θεία, οὐκ ὀργάνων παρόντων, οὐδὲ αὐλῶν, οὐδὲ τυμπάνων, οὐδὲ τὸ παράπαν μουσικῆς τινος ἐνοχλούσης. Τοιούτοις οὖν ἑαυτὸν ὁδοιπορίαις(?) ὁδιάζων ἐπεὶ τὸ Δαμάλιον κατέλαβεν, ἑσπέρα δὲ ἦν, οὐ λαμπρὰ μὲν αὐτῷ τὰ εἰς τὴν πόλιν γενέσθαι εἰσιτήρια ἐβούλετο, οὐδὲ βασιλικὴν ἐπιδείξασθαι τὴν πομπὴν, οὐδὲ θριαμβικὴν τὴν παρασκευὴν ἠθέλησεν, ἐς νύκτα τὴν διαπεραιώσιν φυλάξας καθάγει καὶ ἐχρῆν· ἀλλ' εὐθὺς εἰς μονήρης εἰσελθὼν περὶ λύχνων ἁφὰς, τὰ ἀνάκτορα κατέλαβε. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν, ὅλος ἐγεγόνει τῆς τῶν δορυαλώτων καὶ ξένων θεραπείας. Τῶν μὲν οὖν παίδων ὁπόσα γονέων ἐστέρηντο τῇ πικρᾷ τῆς ὀρφανίας τρυχόμενα κακότητι τοῖς τε συγγενέσι καὶ ὁπόσους σεμνοῦ βίου ᾔδει ὄντας καὶ τοῖς καθηγουμένοις τῶν ἱερῶν φροντιστηρίων διανείμας, ἐπέσκηψε μὴ ὡς δοῦλα, ἀλλ' ὡς ἐλεύθερα ἀνάγειν παντοίας παιδείας ἀξιοῦντας, καὶ τὰ ἱερὰ ἐκπαιδεύοντας γράμματα. Τινὰ δὲ καὶ εἰς ὅπερ αὐτὸς ἀνήγειρεν ὀρφανοτροφεῖον παιδευτήριον τοῦτο πλέον πεποιηκὼς τοῖς ἐθέλουσι, παρεδίδου τοῖς ἀριστευομένοις(?) τὴν ἐγκύκλιον ἐκπαιδεύεσθαι παιδείαν. Ἐν γὰρ τοῖς πρὸς τὴν ἀκρόπολιν μέρεσιν, ἔνθα καὶ τὸ στόμα τοῦ πόντου ἀνοίγεται, ναὸν εὑρηκὼς μεγέθει μέγιστον ἐπ' ὀνόματι τοῦ μεγάλου τῶν Ἀποστόλων Παύλου, ἐνταῦθα πόλιν ἑτέραν ἐν τῇ βασιλίδι πόλει ἐδείματο. Αὐτὸς μὲν γὰρ ὁ ναὸς ἐπ' ἀκροτάτῳ τῆσδε τῆς πόλεως ἵσταται, οἷον ἀκρόπολις. Ἡ δὲ νέα πόλις ἑκατέρωθεν γέγραπται εἰς σταδίους ὁπόσους ἂν εἴπῃ τις κατά τε πλάτος καὶ μῆκος. κύκλῳ δὲ ταύτης ἑστᾶσιν οἰκήματα πυκνά, κατοικίαι πενήτων, καὶ τὸ δὴ φιλανθρωπότερον, ἀνθρώπων λελωβημένων, ἐνδιαιτήματα. Ἔστι γὰρ ἰδεῖν τούτους κατ' ἄνδρα ἕκαστον ἐπερχόμενον, ὅπου μὲν τυφλοὺς, ὅπου δὲ καὶ χωλοὺς, ὅπου δέ τι καὶ ἄλλο κακὸν ἔχοντας· ἢ στοὰν Σολομῶντος ἂν εἴποις ἰδὼν μεστὴν ἀνθρώπων πεπηρωμένων τὰ μέλη καὶ ὅλα τὰ σώματα. Ὁ δὲ κύκλος διπλοῦς τε καὶ δίδυμος. οἱ μὲν γὰρ ἄνω καὶ μετέωροι κατοικοῦσι τῶν πεπηρωμένων τινων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, οἱ δὲ κάτω καὶ πρόσγειοι παρασύρονται. Τὸ δὲ

xam fœtum puerperam, perlatum eſſet, alio cantu ad iſtam ipſam ſignificationem recens inſtituto progrediendi promulgabatur imperium. Sin quis animam ageret, præterquam quod ſiſtebatur totus exercitus pari ratione, etiam Imperator accedebat ad moribundum ipſe, advocabanturque ſacerdotes qui & hymnos ad tale tempus Eccleſiæ more paratos canerent, & Sacramentorum adminiſtratione morientem rite procurarent. neque antequam omnibus legitime obitis cadaver quoque defuncti tumulatum eſſet, promoveri vel minimum aciem ſinebat. Idem prandii ſui tempore, utriuſque ſexus egenos morbis aut ſenectute laborantes ad ſe advocabat, eiſque pleramque partem appoſitorum ſibi dividebat ciborum: idemque pro ſe quiſque ut facerent convivis mandabat ſuis. Sic illi erat quotidiana menſa humano major uſu quædam ſpecies tempeſtivi convivii: & non muſicis inſtrumentis, tibiis, tympaniſve aut modulatione ulla ſymphoniæ reſonans; ſed divinam plane in ſubſidium hominum pauperum beneficentiam exercens. In hunc modum administrato itinere Damalium ſive ad Boſphorum pervenit ſub veſperam. Fervebant in urbe omnia apparatu pompæ craſtinæ, poſtridie ſiquidem ingreſſuro, prout indicaverat, Auguſto civitatem regiam, æquum cenſebant cives triumpho merito ac idoneis argumentis gratulationis publicæ excipere reducem ex longa & difficili expeditione victorem. At ille honorem præ modeſtia declinans iſtum, ubi ſignificatione data illic pernoctandi, avertit in expectationem diei poſteræ cogitationes præſentium, monere ſtatim conſcenſo, prima face Palatium tenuit. Poſtridie totus erat in captivis peregriniſque curandis. Pueros igitur quotquot orphanos amiſſis parentibus amaræ orbitatis ærumnoſo gravatos jugo; quotquot etiam vitæ ſanctioris profeſſionem exorſos reperit, aſſignavit diſtribuitque educandos, illos quidem conſanguineis; hos autem per Monaſteria diſperſos præfectis ſacrorum iſtorum cœtibus: omnibus mandans ne illos mancipiorum loco ducerent haberentve, ſed ut liberos liberaliter inſtituerent, diſciplíniſque omnis generis honeſtis, ſacris quin etiam litteris erudiendos curarent. Quoſdam etiam ipſe ſibi ſervatos recipi juſſit in eam quam alendis orphanis excitaverat domum: in qua cum præter ceteram corporum curam ludum quoq; inſtituiſſet litterarium in quo qui vellent diſciplinis liberalibus imbui poſſent, tunc ejus ludi præfectis ac ſcientiarum profeſſoribus horum inſtitutionem ad omnes doctrinæ partes commendavit. Erat iſtud orphanotrophium in ea Conſtantinopolis parte quę arcem ſpectat. Ibi qua os Ponti aperitur ędem ſacram cum reperiſſet Imperator capacitatis maximæ, dedicatam in nomine Magni Apoſtoli Pauli, urbem illic in urbe regia molitus & architectatus eſt aliam. Ipſum quidem quod dixi templum in eminentiſſimo orbis hujus parvæ ſitum extabat loco, velut arx quædam. Utrumque ad latus nova civitas æqua deſcriptione protenditur ad ſtadia in longum latumque quamlibet multa: circum eam ſurgunt undique domus crebræ, diverſoria pauperum: & quod humanitatem Auguſti commendat præcipue, hominum debilium & morbis aut vulneribus labefactorum receptus. Eos inde videre eſt viritim procedentes ex ſua quemque regione: hinc quidem cæcos, illinc claudos, aliunde alio laborantes incommodi genere. Salomonis plane quamdam porticum te putes hæc cernens intueri refertam hominibus vel membratim mutilatis, vel ulceroſis ac male affectis toto corpore. Circuitus erat duplex gemina uterque contignatione ſubſtructus. Utrobique tam in cœnaculis quam in inferioribus cubiculis quieſcebant ac curabantur mutilati aut morbis afflicti variis quos diximus utriuſque ſexus homines: hi ſublati in cælum liberius; hi terræ humilius admoti; prout cujuſque neceſſitas & loci ratio ferebant. Porro iſtius ædificii gemini circum undique adſtructi magnitudinem noſſe ſi quis cupiat, ex eo æſtimare poterit quod vere dicam: futurum nempe ut qui hos ægrotos per cellas aut contubernia ſuperne inferiuſque diſpoſitos primo viſere diluculo cœpiſſet, is ſi omnes vellet percur-

Cura ægrorum & morientium.

Eleemoſyna convivii ac menſæ tempore.

Triumphum recuſat & arte quadam ſtudium civium eludit.

Benigne captivos & orphanos curat.

Orphanotrophium Alexii Auguſti quo loco ſitum.

Edit. Pariſ. pag 483.

Ejus deſcriptio.

rere, vix commiſſa veſpera luſtrationem abſolveret: adeo erant multi tamque lato ſpatio longis ordinibus porrecti. Tanta hæc erat civitas! tot ejus cives! quorum nemo cum haberet fundos, prædia, hortoſve, nemo vineas, aut aliud ejuſmodi quo fundari poſſeſſiones hominum & ſpem victus ac copiæ conſtitui videmus: ſed quiſque & quæque Jobo illi in ſterquilinio omnium egeno; quod ad quemque privatim attinebat, eſſet perſimilis, tamen erat mirabile abundare omnes idoneis omnibus ad uſum rebus.

Opes ejus & miniſtrorum varietas ac multitudo.

Auguſto nimirum liberali manu ſuggerente ipſis quæcumq; ad habitationem & tectum, ad victum veſtitumque opus erant. Quæ ipſis omnia cum ſine pretio ac cura ſponte ac gratis provenirent, inopinatum cernebatur quiddam; homines omnium pauperrimos latifundia, vectigales terras, ac proventus omnis generis habere: quin etiam curatoribus atque adminiſtris rerum & opportunitatum ſuarum uti plurimis iiſque illuſtribus: ipſo videlicet Imperatore principibuſque aulę ac cognatis comitibuſque illius. qui quidem ſumma fide ac efficaci ſtudio rationes iſtorum pauperum curantes ſicuti terrarum prædium optimo ſitum loco uberrimi proventus animadverterent, agebant ſtatim ut id iſti ſodalitati attribueretur. Quibus deinde velut ex perennibus fontibus in horum quotidianos uſus convictorum & vina largis fluminibus affluerent & panis ac quæcunque ad panem victus humanus conſuevit addere provenirent, benigna nec deficere metuĕte copia. Atqui erant qui iſthinc paſcebantur plures quam quis autumet. Ita ut (modo tamen id mihi per Dominum Jeſum liceat) audeam cum Salvatoris miraculo, ſeptem hominum & iterum quinque millia paſcentis, hanc Imperatoris providentiam & liberalitatem aliquo modo conferre. Intereſt tamen quod illic quinque aut ſeptem panibus, totidem hominum millia ſaturata ſunt. Deus nempe Deus erat qui nimirum ibi omnipotĕtię ſuę edebat ſpecimĕ Hic nihil niſi conatus humanitatis fuit, pręceptum a Deo impoſitum hominibus, ut mutuo in quo quiſque poteſt alii alios juvent, implere ſatagentis.

Edit. Pariſ. pag. 484.

Ergo illic quidem mirabilis effectus omnipotentis dexteræ: hic largitio Imperatoria ſodalibus tam multis unius vaſtæ domus contubernio devinctis cuncta quæ erant ad uſum neceſſaria præbebat. Juvabat me videre illic anum ab adoleſcente curari femina; cæcum virum a vidente manu duci; claudos aut mutilatos pedibus, pedes habere non ſuos, ſed aliena benignitate commodatos: propriis carentes, amicorum vicariis uti manibus: orbos infantes matrum alienarum uberibus lactari: denique homines paralyticos & reſolutis nervis, debiles aliorum valentium miniſteriis ſupplere defectum inertium membrorum. Itaque in univerſum duplici genere multitudo Imperatoris impenſis iſto in loco nutrita conſtabat: alii ſiquidem erant quibus miniſtrabatur; alii qui miniſtrabant. Porro Auguſtus non eam habebat vim qua poſſet effecto ſequente, dicere paralytico *ſurge & ambula*: aut cæco præcipere ut videat: aut carenti pedibus ſubito juſſu greſſum indulgere.

Commendatio caritatis & miſericordiæ Augusti.

Propria illa poteſtas fuit unigeniti humanitate propter nos aſſumpta, vitam hic inter homines humano modo ac captu ſuperiorem duxit. Quæ autem Imperator potuit: nimirum unicuique mutilato ac membrorum uſu capto proprium addicere famulum ad curationem & obſequium; & tam ægrotis, quam ſanis ægrotos curantibus, providere pariter de victu ſtabili: ea ſane perprolixe fecit. Cæterum ſi quis diſtinctiorem habere notitiam urbis iſtius velit a Patre meo a fundamentis ædificatæ, is ſciat quadrifariam diviſam illam, niſi etiam plurifariam, fuiſſe.

Diviſio orphanotrophii. Numerus hominum qui illic alebantur.

Conſtabant eam nimirum qui in ſuperioribus tabulatis & inferioribus conclavibus ægroti decumbebant deſidebantve: tum qui tam ſuperioribus hiſce quam aliis inferius degentibus curatores famulique miniſtrabant. At quis enumerare ad exactum queat quot illic quotidie ora paſcerentur. quantum in id ſumptuum profligaretur: quam benefica quamque ſedula ſingulus ibi quiſque providentia curaretur: quanta hodieque largitate cuique victus & cætera neceſſaria præbeantur. Nam & ea ipſa quæ poſt Patrem meum, ab ipſo inſtituta, durant, illi meo jure vindico, ut ad laudem ipſius merito referenda. Ille enim maritimos illos terreſtreſque, unde iſta durant, reditus attribuit; ille vel domus inquilinis iſtius, vel urbis civibus, hæc otia, hanc copioſam requiem & vitam ſecuram, liberaliſſimis ſuis fundorum optimorum & æternorum cenſuum aſſignationibus quam fieri potuit firmiſſimis confecit.

Præſes orphanotrophii.

Præſidet iſti toti decem fere civium millia numeranti civitati vir ex Illuſtriſſimis qui-

A τοῦ κύκλου μέγεθος. εἴ τις ἐθέλοι τούτους ἰδεῖν ἀρξάμενος πρωΐθεν, εἰς ἑσπέραν ἂν τὸν κύκλον συνετέλεσε. Τοιαύτη μὲν ἡ πόλις, τοιοῦτοι δὲ καὶ οἱ τῆς πόλεως ταύτης οἰκήτορες. οὐ γήπεδα ἔχοντες, οὐκ ἀμπελῶνας, οὐκ ἄλλο τι τῶν ὅσα περὶ τὸν ἀνθρώπινον βίον ἠσχολῆσθαι καταλαμβάνομεν, ἀλλὰ κατὰ τὸν Ἰὼβ ἕκαστος ἢ ἑκάστη τὴν μὲν δημιουργηθεῖσαν αὐτοῖς οἰκίαν οἰκεῖ, αὐτόματα δὲ τὰ πρὸς τροφήν τε καὶ σκέπην παρὰ τῆς βασιλικῆς χειρὸς αὐτοῖς ἐπορίζετο. Καὶ γὰρ τὸ παραδοξότατον, οἱ ἀκτήμονες ὥσπερ τινὲς δεσπόται κτήματα ἔχουσι, καὶ τοῦ βίου αὐτῶν ἐπιμελητάς, αὐτόν τε τὸν Αὐτοκράτορα καὶ τοὺς ἀμφὶ τὸν Αὐτοκράτορα συνεργούς. Ὅπου γὰρ δήποτε γῆς κτῆμα ἦν ἐν καλῷ κείμενον, ταυτὸν δ' εἰπεῖν εὐπρόσοδον, τοῖς ἀδελφοῖς
B τούτοις φέρων ἐνείματο, ἀφ' ὧν οἶνός τε αὐτοῖς κατὰ ποταμοὺς ἐπιρρεῖ καὶ ἄρτος καὶ ὅσα ἐπὶ τοῖς ἄρτοις σιτοῦνται ἄνθρωποι. Οἱ δὲ ἐσθίοντες ὑπὲρ ἀριθμόν, καὶ τάχα τολμῶ καὶ λέγω εἴποι τις ἄν, πρὸς τὸ τοῦ ἐμοῦ Σωτῆρος θαῦμα τῶν ἑπτακισχιλίων φημὶ καὶ πεντακισχιλίων ἀναφέρεσθαι τὸ τοῦ Αὐτοκράτορος ἔργον. Ἀλλ' ἐκεῖσε ἐκ πέντε ἄρτων ἐχορτάσθησαν χιλιάδες, καθὸ καὶ ὁ Θεὸς ὁ θαυματουργῶν, ἐνταῦθα δὲ τὰ μὲν τῆς φιλανθρωπίας τῆς θείας ἐξέχεται ἐντολῆς. τὸ δ' ἄλλο, ἐκεῖσε μὲν θαῦμα, ὧδε δὲ χορηγία βασιλικὴ τὸ αὔταρκες τοῖς ἀδελφοῖς πορίζουσα. Εἶδον ἐγὼ καὶ γραῦν γυναῖκα ὑπὸ νεανίδος ὑπηρετουμένην, καὶ ἄνδρα τυφλὸν ὑπὸ βλέποντος ἀνθρώπου χειραγωγούμενον. καὶ ἄποδα, πόδας ἔχοντα, οὐ τοὺς ἑαυτοῦ,
C ἀλλὰ τοὺς ἀλλοτρίους, καὶ ἄχειρα ὑπ' ἀνδρῶν ἑτέρων χειραγωγούμενον, καὶ βρέφη τιθηνούμενα παρ' ἀλλοτρίων μητέρων, καὶ παραλύτους ὑπ' ἄλλων ἀνθρώπων δουλευομένους ἐρρωμένων. καὶ ὅλως διπλοῦν ἦν τὸ πλῆθος τῶν τρεφομένων, τῶν μὲν εἰς δουλευομένους ἀριθμουμένων, τῶν δὲ εἰς δουλεύοντας. Τῷ μὲν Αὐτοκράτορι οὐκ ἐξῆν τῷ παραλύτῳ εἰπεῖν. ἔγειρε καὶ περιπάτει. οὐδὲ τῷ τυφλῷ κελεῦσαι τὸ βλέπειν, οὐδὲ τῷ μὴ ἔχοντι πόδας ἐπιτρέπειν περιπατεῖν. Ταῦτα ἦν τοῦ Μονογενοῦς καὶ δι' ἡμᾶς γεγονότος ἀνθρώπου καὶ ὑπὲρ ἀνθρώπων ἐνταυθοῖ πολιτευσαμένου. Ἃ δὲ ἐφικτόν, ἐκεῖνα ποιεῖ. ὑπηρέτην ἑκάστῳ διδόναι πεπηρωμένῳ, καὶ τὴν αὐτὴν πρόνοιαν τιθέναι τῷ λελωβημένῳ, τῷ ὑγιαίνοντι. Ὥστε εἴ τις βούλοιτο τὴν νέαν
D πόλιν καταμαθεῖν, ἣν ἐκ βάθρων ὁ ἐμὸς πατὴρ ἀνεδείματο, τετραπλῆν ἂν ἴδοι τὴν πόλιν καὶ πολλαπλῆν, τῶν κάτω, τῶν ἄνω, τῶν ἀμφοτέροις τούτοις ἐξυπηρετουμένων. Ἀλλὰ τίς ἐξαριθμῆσαι δυνήσεται τοὺς καθ' ἡμέραν ἐσθίοντας, ἢ τὴν καθ' ἑκάστην δαπάνην, καὶ τὴν γινομένην εἰς ἕκαστον πρό-

ποιαν,

νοίας; Εἰς ἐκεῖνον γὰρ ἀναφέρω καὶ τὰ μετ' ἐκεῖνον. ἐκεῖνος γὰρ ἀφωρίσατο τὰ ἀπὸ γῆς καὶ θαλάττης αὐτοῖς προνοίᾳ, ἐκεῖνος καὶ τὴν δυνατὴν ῥᾳστώνην αὐτοῖς περιεποιήσατο. Προκάθηται γὰρ ἀνήρ τις τῶν ἐνδοξοτάτων φροντιστὴς τῆς μυριάνδρου ταυτησὶ πόλεως. Ὀρφανοτροφεῖον δὲ ταύτῃ τοὔνομα. ὀρφανοτροφεῖον δὲ προσαγορεύεται, ὅτι ἡ πρὸς τοὺς ὀρφανοὺς καὶ ἀποστρατεύτους φιλανθρωπία τοῦ Αὐτοκράτορος, ὅθεν καὶ τοὔνομα ἐπεκράτησε τὸ ἀπὸ τῶν ὀρφανῶν προμηθείας. Σέκρετα γὰρ ἐπὶ τούτοις πᾶσι καὶ λογοπραγίαι τῶν προεσταμένων καὶ τὰ τῶν πενήτων κτήματα καὶ χρυσόβουλλοι λόγοι ἐπιβραβεύοντες τοῖς τρεφομένοις τὸ ἀναφαίρετον. Τῷ δὲ ναῷ τοῦ μεγαλοκήρυκος Παύλου, κλῆρος μέγας κατείλεκτο καὶ πολύς, καὶ φώτων δαψίλεια. καὶ παραγενόμενος εἰς τουτονὶ τὸν ναὸν, ἴδοις ἂν χοροὺς ἑκατέρωθεν ἀντᾴδοντας. Κατέταξε γὰρ τοῦ τῶν Ἀποστόλων ναῷ, ᾄδοντας καὶ ᾀδούσας κατὰ τὸν Σολομῶντα. ἐπιμελὲς γὰρ καὶ τὸ τῶν διακονισσῶν πεποίηκεν ἔργον. πολλὴν δὲ φροντίδα καὶ τῶν ἐπιξενουμένων Ἰβηρίδων μοναχῶν ἐποιεῖτο, θύρας ἐκ θύρας ἀμειβουσῶν τὸ πρότερον, ὁπὰν εἰς τὴν Κωνσταντίνου ἐπιδημήσαιεν. Ἀλλὰ καὶ ταύταις ἡ κηδεμονία τοῦ ἐμοῦ πατρὸς ἀνεδείματο φροντιστήριον μέγιστον, τάς τε τροφὰς καὶ τὰς προσηκούσας ἐσθῆτας διοικονομησαμένου. Ὁ μὲν οὖν Ἀλέξανδρος ἐκεῖνος ὁ Μακεδὼν αὐχείτω μὲν ἐπὶ τῇ κατ' Αἴγυπτον Ἀλεξανδρείᾳ, ἐπὶ τῇ κατὰ Μήδους Βουκεφάλῃ, ἐπὶ τῇ κατ' Αἰθίοπας Λυσιμαχίᾳ. Ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος οὐ τοσοῦτον ἐπὶ ταῖς ἀνεγερθείσαις παρ' αὐτοῦ πόλεσιν ἐναβρύνετο, ἃς πανταχοῦ ἴσμεν ἀνοικοδομηθείσας αὐτῷ, ὅσον ἐπὶ ταύτῃ τῇ πόλει μεγαλαυχεῖ. Ἀλλὰ ταύτῃ μὲν τὰ τεμένη καὶ ἱερὰ φροντιστήρια εἰσιόντι σοι κατὰ λαιὰν ἀπαντήσειε· κατὰ δὲ τὴν δεξιὰν τοῦ μεγάλου τεμένους, παιδευτήριον ἕστηκε τῶν γραμματικῶν παισὶν ὀρφανοῖς ἐκ παντοδαποῦ γένους συνειλεγμένοις, ἐν ᾧ παιδευτής τις προκάθηται καὶ παῖδες περὶ αὐτὸν ἑστᾶσιν, οἱ μὲν περὶ ἐρωτήσεις ἐπτοημένοι γραμματικάς, οἱ δὲ ξυγγραφῇς τῶν λεγομένων σχεδῶν. Καὶ ἔστιν ἰδεῖν καὶ Λατῖνον ἐνταῦθα παιδοτριβούμενον, καὶ Σκύθην ἑλληνίζοντα, καὶ Ῥωμαῖον τὰ τῶν Ἑλλήνων συγγράμματα μεταχειριζόμενον, καὶ τὸν ἀγράμματον Ἕλληνα ὀρθῶς ἑλληνίζοντα. Τοιαῦτα καὶ περὶ τὴν λογικὴν παίδευσιν τὰ τοῦ Ἀλεξίου σπουδάσματα. τὸ δὲ σχέδους ἡ τέχνη εὕρημα τῶν νεωτέρων ἐστί, καὶ τῆς ἐφ' ἡμῶν γενεᾶς. παρίημι δὲ Στυλιανούς τινας καὶ τοὺς λεγομένους Λογγιβάρδους, καὶ ὅσους ἐπὶ συναγωγὴν ἐτεχνάσαντο παντοδαπῶν ὀνομάτων, καὶ τοὺς ἀττικοὺς καὶ γεγονότας τοῦ ἱεροῦ καταλόγου τῆς μεγάλης παρ' ἡμῖν ἐκκλησίας ὧν παρίημι τὰ ὀνόματα. Ἀλλὰ νῦν ἰδεῖν ἐν δὲ

A dam cum plena moderandi cuncta diſpenſandique poteſtate. Orphanotrophium commune nomen eſt univerſæ iſtius familiæ ingentis aut urbis potius. quamquam in ea ſane non ſoli orphani aluntur: ſed militibus quoque aut emeritis ætate, aut morbo, mutilatione, vulnere debilibus receptum iſthuc commodum aperuit patereque in tempus omne voluit humaniſſima benignitas Alexii Auguſti: tamen vel a parte, ut fit, in totius nomenclationem appellatione prævalente; vel ſenibus quoque ac languidis egentibus orphanorum verbo deſignatis, obtinuit Orphanotrophii vocabulum, ad denotandum in vulgus hoc collegium ingens, utentium liberalitate Alexii pauperum. Quo-
B rum ad perpetuitatem cenſuum ac poſſeſſionum erecta ſunt tabularia, inſtitutique cœtus lectorum hominum fundos & mercedes annuas ex immobilibus egenorum bonis attenta providentia curantium, reditus exigentium, recipientium, diſpenſantium, rationes exigentium ac viciſſim reddentium. Prout ea omnia bullis aureis ad æternam erant ſancita firmitatem, ut quæ alendis erant orphanis tributa nulla umquam calumnia, nullo poſſent interverti caſu. Templo etiam magni Prædicatoris Pauli (quod templum Orphanotrophio incluſum diximus) clerus adſcriptus magnus & multus, numeroſiſſimumque inſignium virorum ritu legitimo Deo miniſtrantium collegium: addita inſuper larga copia funalium lampadumque ad ſacra lumina. Itaque ingrediens forte hoc
C templum videres cum religioſa voluptate comparatos hinc atque inde commiſſoſque choros alternis cantantium ac reſpondentium. Nam huic quoque, uti & Apoſtolorum ſacræ ædi cantorum & cantatricum, (quemadmodum olim Jeroſolymitano Templo Salomon) cœtus perpetuos addixerat. magna adhibita providentia ne diaconiſſis ad ſuum ibi miniſterium fungendum deeſſet umquam aliquid: neve iſtuc admiſſi ex Iberia Monachi qui peregre antea Conſtantinopolim ingreſſi precariâ oſtiatim emendicantes & inſtabilem ducebant vitam, nulla parte neceſſariæ copiæ deficerentur. His enim quoque in hac velut nova urbe Patris mei peramplas magnificis ſumptibus ædes extruxit, in quibus conſuetas ipſis ſacræ doctrinæ commentationes & religionis officia rite obire ac meditari otioſe poſſent: large præbi-
D tis ex ærario publico quæ ad victum ipſis veſtitumque convenientem opus erant. Jactet ſe quantum libuerit Alexander ille magnus ob Alexandriam in Ægypto, Bucephalum in Media, Lyſimachiam in Æthiophia conditas a ſe urbes: Imperator quidem Alexius numquam adeo ſibi placebit in tot illis, quas fere ubique terrarum ab eo ſtructas ſcimus, civitatibus; ut non de hac potiſſimum a ſe fundata, inſtructa, ornataque glorietur. Porro Templum hoc & Monaſterium ingredienti tibi ad lævam occurrent. ad dexteram magni templi domus viſitur inſtitutioni dicata puerorum, ludusque litterarius orphanis ex omni genere maximo numero collectis frequens, impoſitis Grammaticis præfectoque claſſibus ſuo ſingulis Magiſtro, ſub unius communi cura moderatoris ſummi qui cunctis ſtans medius invigilat. Ordines circum deſcripti diſcentium ſunt. Hi quidem elementariis illis primis interrogatiunculis mentem ac memoriam rudes acuunt. Alii nonnullo jam videlicet uſu nixi ſcriptitandis exercentur Schedis (ſic enim appellant) videre hic eſt Latini generis puerum non minus recte quam apud ſuos linguæ propriæ præceptis fingi: & Scytham non infeliciter loquendo ſcribendoque Græca conari, & Romanum ad Græcorum linguam diſciplinaſque inſtitui; & eum qui ortu duntaxat ac ſorte naſcendi Græcus, acquiſito uſu litterarum perceptiſque doctrinis, iſtius nominis decus tueri. Hi fructus hæc ſpecimina extant ſtudii ingentis quo Alexius ad progreſſum rei litterariæ, rectamque in diſciplinis liberalibus & differendi arte, inſtitutionem juventutis ferebatur. Jam quod Schedarum paulo ante mentionem feci, ars ea eſt a recentioribus atque adeo ætatis hujus noſtræ magiſtris inventa. Prætereo vero Stylianos quoſdam, & qui Longibardi vocantur, ac alios quicumque arte ac methodo vocabularia collecta digeſſere omnis generis nominum, & Atticos, & eos qui ex ſacro catalogo magnæ apud nos Eccleſiæ fuerunt, quorum edere hic nomina non tanti, nunc quidem, arbitror. Cæterum ejuſmodi novitiis inventis factum video ut ſublimium illorum veterum ſcriptorum,

In eo etiam milites vulnere debiles aluntur.

Cenſuum ejus perpetuitati bullis aureis cautum.

Edit. Pariſ. pag. 485.

Miniſterium & ornatus templi.

Cantores, cantatrices diaconiſſæ de publico ſuſtentatæ.

Cœnobium Monachorum ex Iberia intra Orphanotrophium erectum, & proventibus fundatum.

Ludus litterarius.

Varios in ordines digeſtus.

Variæ in eo docentur linguæ.

De Schedis & Schedographia.

pag. 486.

Eſſe illam inventum recens. Annæ non probatum.

Poetarum, ipſorumque Hiſtoricorum opera, ne ſecundis quidem hodiernæ juventutis curis ac lectione vel perfunctoria dignentur. eorum meditatio omnisac imitatio negligatur funditus. Ita ut litteratorum hujus ævi tota demum induſtria in genere ludi quodam & conteſſerata certo artificio commiſſione verborum ac nominum exprimatur: exercitationes vero cæteræ tanto utiliores, ita ſpernant traducantque quaſi nefas ſit in iis operam ponere. Hæc ego indignans memoro. nec enim ſine ſtomacho recordari poſſum ingentis qui hodie occupavit animos, neglectus artium optimarum, quas orbe certo conſertas commendare juvenum ſtudiis ætas olim melior aſſueverat. Non ignara hæc damno. experta enim ſum hodiernas iſtorum artes in iiſque detenta multo tempore: id quod mihi jacturam reputanti urit hodieque animum dolore magno quod tantum ætatis atque otii nugis hiſce perdiderim. Sed vanitas hujus ſtudii nondum tunc mihi ſub-

Poſtquam experta eſt ejus inutilitatem.

oluerat. Verum ubi aliquando ex iſtorum ſchola atque ex hac plane puerili occupatione in liberius emergens ſtudium, transferre me ad Rhetoricam cepi Philoſophiamque attigi, atque inter has artes doctrinaſque meditandas, ad lectionem Poetarum, ſcriptitationeſque meo marte ipſorum imitatione tentandas, avide rui; ſicque linguæ velut tubera & orationis quaſi verrucas aſperaſque extantias uſu quodam trituque levigavi, ſenſi denique ac ſtatui ſuggerente adjutanteque Rhetorica quam irridendum eſſet atque inane totum iſtud artificium Schedographiæ perplexitate implicatiſſima contextum. Sed hæc obiter ex occaſione dicta ſunto hactenus. Poſt hæc, circiter annum Imperii Alexii **** nubes Hæreticorum ingens ſeſe extulit. Genus ferebant novum pravi dogmatis Eccleſiæ prius inauditi, quod erat ex duorum ſingillatim peſſimorum, & maxime deteſtabilium olim notorum commixtione conflatum. nimirum ex Manichæorum, quos etiam Paulicianos vocamus, hæreſi; & ex

Bogomili ex Manichæis & Maſſalianis mixtū dogma profitentur.

abominando Maſſalianorum delirio coalitis, in unum atque concretis, nefarium, de quo modo agimus, Maſſalianorum natum eſt dogma. Quod veriſimile quidem eſt, jam ante Patris mei tempora quaſi ſub cinere

Horrorem & auſteritatem præferunt.

muſſaſſe. Squallorem enim religioſæ auſteritatis ac pœnitentiæ genus inprimis iſtud affectat: in eaque ſimulationis vafritie palmam obtinet. Itaque non facile videas aliquem ex comatis iſtis more ſæculari ad Bogomilorum ſectam adhæreſcere: mantelo ac cucullo longe ſeſe libentius hæc peſtis abſcondit. Fereque e triſtium genere naſo tenus opertorum, demiſſo capite incedentium, ac inter eundum neſcio quæ vota preceſve arcano ſub lingua murmure ſuſurrantium, homo Bogomilus eſt; ſub iſta mihi ſpecie

Eis larvam detraxit Alexius.

lupinam intus obtegens rabiem. Hanc ſectam tenebris illis ipſis & diſſimulatione, cujus obtentu latens impune graſſabatur, eo nocentiorem minuſque tolerabilem Pater velut incantator ſapiens ſerpentem aſtutam, ex cavo ac ſpecu tuta carminibus velut quibuſdam elicuit, in lucemque protulit. Nempe cum tot rebus ac tantis geſtis urgente morbo ac ſenio paululum ſe relaxaſſet a curis Reipublicæ, pleraque Orientalium & occiduorum tractuum adminiſtratione fidis commendata, ipſe homo actuoſæ indolis, qui mutare occupationem non omittere poſſet, ad res ſpirituales & religionis curam intendit. Atque ut erat in omnibus quæ ageret excellens, ſupra omnes qui id ipſum unice meditarentur; pariterque in docendi facultate, ac diſputandi tum ſubtilitate tum ubertate Magiſtros exercitatiſſimos; pariter Duces optimos ac probatiſſimos rei militaris arte omni, prælandique vel virtute vel induſtria poſt ſe relinqueret: etiam in horum Bogomilorum conjuratione contra Eccleſiam nefaria indaganda, proferenda, extinguenda, operam ſupra omnes navavit ac commendavit ſuam. Res in hunc modum ſe habuit. Multus affluebat ſermo undique de Bogomilis, eorumque nova ſecta, & profectibus. Ea fama invaluerat ex eo quod Baſilius quidam Monachus impietatem iſtam ipſe animo conceptam, quo proferret circum latiſſime, duodecim ſibi diſcipulos adjunxerat, quos & Apoſtolos nominarat: trahens cum ipſis & diſcipulas, mulierculas pravorum morum ac plane perditæ nequitiæ; horum dimiſſione quoquoverſum impietatem incredibiliter propagavit ſuam: flammam quocumque ac peſtem animabus miſeris, ignea circum

Edit. Pariſ. pag. 487.

Baſilius Bogomilorum anteſignanus diſcipulos duodecim ſibi adjungit ad propagationem ſectæ.

A πρὸ λόγου τὰ περὶ τούτων τῶν μετεώρων καὶ ποιητῶν καὶ αὐτῶν συγγραφέων, καὶ τῆς ἀπὸ τούτων ἐμπειρίας. πεττεία δὲ τὸ σπούδασμα, καὶ ἄλλα τὰ ἔργα ἀθέμιτα, ταῦτα δὲ λέγω, ἀχθομένη διὰ τὴν παντελῆ τῆς ἐγκυκλίου παιδεύσεως ἀμέλειαν. Τοῦτο γάρ μου τὴν ψυχὴν ἀναφλέγει, ὅτι πολὺ περὶ ταῦτα ἐνδιατέτριφα. κἂν ἐπειδὰν ἀπήλλαγμαι τῆς παιδαριώδους τούτων σχολῆς, καὶ εἰς Ῥητορικὴν παρήγγειλα, καὶ Φιλοσοφίας ἡψάμην, καὶ μεταξὺ τῶν ἐπιστημῶν πρὸς ποιητάς τε καὶ ξυγγραφέας ᾖξα, καὶ τῆς γλώττης τὰς ὄχθας ἐκεῖθεν ἐξωμαλισάμην, ἔπειτα Ῥητορικῆς ἐπαρηγούσης ἐμοί, κατέγνων τῆς τοῦ πολυπλόκου τῆς Σχεδογραφίας πλοκῆς. Ἀλλὰ ταῦ-

B τα μέντοι προσιστορείσθω, εἰ καὶ μὴ ἐκ τοῦ παρέργου, ἀλλὰ διὰ τὸ τοῦ λόγου ἀκόλουθον. Μετὰ δὲ ταῦτα τοῦ ἔτους διαπτεύοντος τῆς βασιλείας αὐτοῦ μέγιστον ἐπεγείρεται νέφος αἱρετικῶν, καὶ τὸ τῆς αἱρέσεως εἶδος καινόν, μήπω πρότερον ἐγνωσμένον τῇ Ἐκκλησίᾳ. Δύο γὰρ δόγματα συνῆλθέτην κάκιστα καὶ φαυλότατα ἐγνωσμένα τοῖς πάλαι χρόνοις, Μανιχαίων τε, ὡς ἄν τις εἴποι δυσσέβεια, ἣν καὶ Παυλικιάνων αἵρεσιν εἴπομεν, καὶ Μασσαλιανῶν βδελυρία. Τοιοῦτον δέ ἐστι τὸ τῶν Βογομίλων δόγμα, ἐκ Μασσαλιανῶν καὶ Μανιχαίων συγκείμενον, καὶ ὡς ἔοικεν, ἦν μὲν κἀν τοῖς πρὸ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς χρόνοις, ἐλάνθανε δέ· δεινότατον γὰρ

C τὸ τῶν Βογομίλων γένος ἀρετὴν ὑποκρίνασθαι. Καὶ τρίχα μὲν κοσμικὴν οὐκ ἂν ἴδοις Βογομιλίζουσαν, κέκρυπται δὲ τὸ κακὸν ὑπὸ τὸν μανδύαν καὶ τὸ κουκούλιον, καὶ ἐσκυθρώπακεν ὁ Βογόμιλος, καὶ μέχρι ῥινὸς σκέπεται, καὶ κεκυφὼς βαδίζει, καὶ ὑποψιθυρίζει τὸ στόμα, τἄνδοθεν δὲ λύκος ἐστὶν ἀκάθεκτος. Καὶ τοῦτο τὸ ἔθνος τοιοῦτον ὂν δυσφορώτατον, ὥσπερ ὄφιν ἐμφωλεύοντα τῇ χειᾷ, ἐπῳδαῖς ἴυγξιν ἀπορρήτοις ὁ ἐμὸς πατὴρ εἰς φῶς ἐξεκαλίσατο καὶ ἐξήνεγκεν. Ἀπάρτι γὰρ τὸ πολὺ τῆς τῶν ἑσπερίων καὶ ἑῴων ἀποθέμενος φροντίδος, πρὸς τὸ πνευματικώτερον ἑαυτὸν ἐπέτεινεν. ἐν πᾶσι γὰρ τῶν ἁπάντων ἐκράτει, ἐν

D λόγοις διδακτικοῖς τοὺς περὶ λόγον ἐσπουδακότας ἐνίκα. ἐν μάχαις δὲ καὶ στρατηγίαις τῶν ἐν ὅπλοις θαυμαζομένων ὑπερεῖχεν. Ὡς δὲ ἡ τῶν Βογομίλων ἁπανταχοῦ ἤδη διέσπαρτο φήμη. Βασίλειος γάρ τις Μοναχὸς ὠδίνων, δώδεκα μὲν ἔχων μαθητάς, οὓς καὶ Ἀποστόλους ὠνόμαζε, συνεφελκόμενος δὲ καὶ μαθητρίας τινὰ γύναια κακοήθη καὶ παμπόνηρα, ἐνέπλησε τῆς κακίας ἁπανταχοῦ, καὶ πολλὰς ψυχὰς δίκην πυρὸς ἐπενεί-

μα τὸ κακόν. Οὐκ ἠνείχετο δὲ ἡ τοῦ Βασιλέως ψυχή, τοῦτοι καὶ διερευνᾶν τὰ περὶ τῆς αἱρέσεως, καί τινες τῶν Βογομίλων εἰς τὰ ἀνάκτορα ἤγοντο· ἅπαντες δὲ Βασίλειόν τινα κατήγγελον διδάσκαλον καὶ κορυφαῖον πρωτοστάτην τῆς Βογομιλικῆς αἱρέσεως. Ἐκ τούτων δὲ Διβλάτιός τις κατεσχεθείς, ἐπεὶ ἐρωτώμενος ἀνομολογεῖν οὐκ ἠβούλετο, αἰκίαις παραδοθείς, τηνικαῦτα τὸν λεγόμενον Βασίλειον ἀνωμολόγει, καὶ οὓς ἐκεῖνος προεχειρίσατο ἀποστόλους. Τοίνυν τὴν τούτου ἀναζήτησιν, πολλοῖς ὁ Αὐτοκράτωρ ἀνέθετο. Καὶ δῆτα ἀναφαίνεται τοῦ Σαταναὴλ Ἀρχισατράπης Βασίλειος, τὸ ἔνδυμα Μοναχός, κατεσκληκὼς τὸ πρόσωπον, τὴν ὑπήνην ψιλός, εὐμήκης τὴν ἡλικίαν, πολυξεστότατος μεταχειρίσασθαι τὴν ἀσέβειαν. Καὶ αὐτίκα ὁ Αὐτοκράτωρ τὸ ἐνδόμυχον ἐθέλων παρασῦραι τῇ πειθανάγκαις, μετακαλεῖται τὸν ἄνδρα μεθ', οἷα προσχήματος. Καὶ γὰρ καὶ θώκου ὑπεξανίστη αὐτῷ, καὶ καθέδρας μετέδωκε, καὶ τραπέζης τῆς αὐτῆς, καὶ ὅλην τὴν ὁρμιὰν τῆς ἄγρας αὐτοῦ κατεχάλασε, καὶ τὸ ἄγκιστρον περιπείρας παντοδαποῖς δελέασι, τῷ παμφάγῳ τούτῳ κήτει παρέχεν ἐμφαγεῖν, καὶ ὅλον τὸ φάρμακον τοῦ μοναχοῦ τούτου τὸ πολλαχῶ τῆς κακίας φέρων ἐνέχει διὰ παντοίων ὑποκρινόμενος μαθητὴς αὐτοῦ ἐθέλειν γενέσθαι. Οὐκ αὐτὸς τάχα μόνος, ἀλλὰ καὶ ὁ αὐτοῦ ἀδελφὸς Ἰσαάκιος ὁ Σεβαστοκράτωρ, καὶ πάντα τὰ παρ' αὐτοῦ λεγόμενα ὡς ἐκ θείας ὀμφῆς λογίζεσθαι καὶ ὑπείκειν τούτῳ ἐν πᾶσιν, εἰ μόνον τὴν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ σωτηρίας πραγματεύσοιτο ὁ κάκιστος Βασίλειος. Καὶ ἐγὼ μέν, φησίν, ὦ Πάτερ τιμιώτατε (περιέχριε γὰρ τοῖς γλυκέσι τούτοις ὁ Βασιλεὺς τὴν κύλικα ὡς ἐξεμέσαι τὴν δαιμονιῶντα τὴν μελαγχολίαν αὐτόν) ἄγαμαί σε τῆς ἀρετῆς ἕνεκα. ἀξιῶ σε δὲ καταμαθεῖν τινα τὰ παρὰ τῆς σῆς τιμιότητος εἰσηγούμενα. Ὡς τά γε τῶν ἡμετέρων, μόνον φαῦλα, καὶ οὐδεμίαν ἀρετὴν φέροντα. Ὁ δὲ τὰ πρῶτα μὲν ἐσχηματίζετο, καὶ τὴν λεοντῆν ὁ κατ' ἀλήθειαν ὄνος ἐκεῖνος ἐφείλκετο εἰς ἑαυτὸν πανταχόθεν, καὶ ἀπεπήδα πρὸς τὰ λεγόμενα. Πλὴν ἐχαυνοῦτο ἤδη τοῖς ἐπαίνοις· καὶ γὰρ καὶ ὁμοδίαιτον ἐποιήσατο τοῦτον. Συμπαρῆν δ' ἄρα τούτῳ ἐν πᾶσι καὶ συνυποδραματούργει καὶ ὁ τοῦ Βασιλέως ἐξάδελφος καὶ Σεβαστοκράτωρ. Ὁ δὲ τὰ τῆς αἱρέσεως δόγματα ἀπήμεσε. καὶ ὁ τρόπος ὁποῖος; Παραπέτασμα γὰρ μεταξὺ τῆς γυναικωνίτιδος ἀπετείχιζε καὶ τοὺς Βασιλεῖς μετὰ τοῦ βδελυροῦ τούτου πάνθ' ὅπως εἶχεν ἐν τῇ ψυχῇ ἐξερευγομένου καὶ ἀναφανδὸν λέγοντος· Ὁ δὲ γραμματεὺς ἀπεγράφετο ἔνδοθεν τοῦ παραπετάσματος τὰ λεγόμενα. Καὶ ὁ μὲν λῆρος ἐκεῖνος διδάσκαλος τοῦ δοκεῖν ἐγίνετο, ἐσχηματίζετο δὲ τὴν μαθητείαν ὁ Βασιλεύς, ἀπεγράφετο δὲ τὰ τῆς διδασκαλίας ὁ ὑπογραμματεύς. Πάντα δὲ ῥητὰ καὶ ἄρρητα ἐπισυνεῖρεν ὁ θεοπληγὴς ἐκεῖνος ἀνήρ, καὶ οὐδενὸς ἐφείσατο θεομισοῦς δόγματος. ἀλλὰ καὶ τὴν θεολογίαν ἡμῶν παρεβλέψατο, καὶ τὴν οἰκονομίαν

A velocitate, ferens. His Imperator acceptis non tenuit ſe, pro eo quo interius ejus animus ardebat zelo ſincero Dei gloriæ, quominus omnibus veſtigiis ſectæ cubilia clam naſcentis indagaret. Duci ad ſe in Palatium curavit quoſdam e Bogomilis. Omnium erat conſentiens reſponſio præſidere toti Hæreſi Baſilium iſtum plane Coryphæum ſectæ totius ac longe Principem; doctoremque ſummum. Quo diſtinctior haberetur rei cognitio totius, Diblatius e Bogomilis captus quidam eſt, ac quoniam ſponte fateri recuſabat, quæſtioni ſubjectus quoad declararet quis & ubi eſſet iſte Baſilius, quique ordinati ab eo ferebantur Apoſtoli. Compertis rite omnibus dimiſſi ab Imperatore quoquoverſum plurimi ſunt, qui latentes inveſtigarent erroris auctores ac caperent. Ho- B rum cura comprehenſus tandem eſt Satanaelis Archiſatrapa Baſilius, veſte Monachus, exterminata facie, barba rara, homo in ſtrigoſa macie prælongus, at mille inſtructus artibus ad fucum faciendum, ſectamque impuram, quam profitebatur, commendandam. Ex hoc Imperator eblandiri arcanum coitionis clanculariæ cum conſtituiſſet opportunum non putavit odium & acerbitatem primo aſpectu præferre. Quin potius liberali fronte demulcet acceſitum hominem, officiiſque invitat ultro; aſſurgens venienti, aſſidereque ſibi jubens; tum etiam menſæ ſecum regiæ communi accubitu dignatus. Sic lineam intendit totam piſcator ſcitus, & hamum irritante varii generis præfixum eſca, voraci huic objecit ceto. ac quo illecebris omnibus pharmacum ita condiret, ut id C ſolitarius iſte plurifarius, verſutus hic inquam & emunctæ malitiæ monachus exorbere induceret in animum, ſeſe ipſi diſcipulum eſſe velle ſimulat, nec ſolum: Iſaacium quippe fratrem Sebaſtocratorem ſimili novæ doctrinæ cognoſcendæ teneri cupiditate. Addebat ambos mira docilitate præparatos ad accipienda quæ dicere vellet omnia, plane velut ex tripode voce oraculi proferrentur. obtemperaturos mox in cunctis, ac quæcumque mandaret executuros, modo ipſis animæ videlicet ſalutem Baſilius conficeret. Sic enim diſſimulationi indulgebat, ut quem peſſimum non dubitabat, ab eo ſalutem animæ ſperare præ ſe ferret. *Equidem*, inquiebat, *Pater Reverendiſſime* (hoc melle appellationis honorificæ circumliniebat calicem quo aptum ve- D ternoſo hæretico curando vomitorium pharmacum propinabatur) *mirer te impenſe ac venerer, virtute tua captus. cupioque majorem in modum doceri abs Tua Reverentia elementa illa quę quibuſdam tradis arcana doctrinę non vulgaris. quibus hæc noſtra quotidiana vana eſſe doces & nullius frugis.* Ad hæc ille primum circumagere ſe cautis verſutiis, involvereque diligentius aliena illa quam obtendebat pelle, ut aſellus de fabula, qui leoninam induerat. Verum ubi reſiliit ac recuſavit aliquandiu, ad extremum intendente artes Auguſto laudeſque ingeminante, emollitus adulatione paulatim eſt; annuitque tandem convictum oblatum Imperatoris ad occaſionem commodiorem arcanorum ſermonum. Serviebat egregie fabulę Sebaſtocrator Iſaacius Imperatori fratri arte ſimulandi ſtudii tuendarumque quas ſuſceperant partium haud multum cedens. Quid multa? ſublinitur os ſeni. Profert is tamquam ad fidos, & penitus evomit nefaria illa & æterno vere digna ſilentio dogmata. Quæſitus ad id Palatii locus erat a conſpectu ſtrepituque amotus urbis, qualia mulierum habitationi ædium membra ſolent attribui. Præterea quaſi ad tutiores latebras oppanſum erat velum ac periſtromatum ſcena quædam. Intra erant Auguſtus & ejus Frater una cum abominando Hæreſiarcha, qui tali loco ad tam fidas, ut rebatur, aures nihil omnium quæ intus animo hauſerat venenorum eructare dubitabat. Subſederat occulto in loco tapete tectus ſcriba qui ſtilo celeri quæcumque loquebatur impurus nebulo mandabat libro. Jactabat ſe magnifice delirus Magiſter auditoribus tantis, præſertim Auguſto ſcire ſuſtinente diſcipuli perſonam, attentioneque ac cætero habitu inhiantis docilitatis guſtum novæ doctrinæ approbationemque ſimulante. Librarius excipiebat cuncta quæ dicebantur. Dicebantur autem fanda infandaque. Nam ille phanaticus fiducia latebrarum; & quod amicos, ut putabat, & dociles habebat auditores, nulli quamvis ſceleſtę quamvis execrabili blaſphemiæ parcebat. Siquidē & divinā Chriſti naturā creditā a nobis traducebat impius, & hu-

Diblatius Baſilium Auguſto detegit.

Baſilius comprehenditur.

Ei blanditur Imperator.

Edit. Pariſ. pag. 418.

Sicque confeſſionem ex eo elicit.

Librario clam cuncta excipiente.

manitatem ipſam incarnati verbi, nihil verum extitiſſe; ſed merum duntaxat ſpectrum phantaſtici corporis garriebat væſanus nebulo. Quin etiam templa, heu mihi, ſacra templa, phana dæmonum prophanus appellabat. Et quod legitimis cerimoniis rite conſecrari ac fieri apud nos ſolent corpus & ſanguis ejus qui primus Pontifex idem fuit & victima, aſpernabatur conſuetudinem religioſam & reprobabilem revocandamque cenſebat. Quid vero poſtea? Cum hæc maxime deblateraret impurus nebulo, abjicit ſimulationem aſſumptæ perſonæ Auguſtus in tempore. velum reducit, pandi fores jubet. Convocatus adeſt ſubito cœtus univerſus conſcriptorum Patrum. coeunt ſeque admovent prætoriani, militariſque omnis ordo. Senatus ipſe totus Eccleſiaſticus præſto eſt. Præſidebat tum in Regiæ civitatis throno Beatiſſimus Patriarcha Grammaticus domnus Nicolaus. Recitata coram ſunt impia & execrabilia dogmata. negandi criminis facultas nulla: cum abundarent ad convictionem evidentiſſima teſtimonia. Ergo adverſarius fatendi neceſſitatem in impudentiam vertens, quod inficiari non poterat ultro affirmare perfricta fronte, ac contumaci ore multis verbis adſtruere inſtitit: addens ſeſe ad propugnationem ſui dogmatis ignem, flagella, morteſque innumeras paratiſſimum ſubire. Cauſa erat provocationis audacis inſanus error ſectæ communis univerſæ Bogomilorum. Hi enim inter nugas cæteras illud perſuaſione pertinaci arripuerant: ſeſe tormentis quibuſcumque quæ ipſis forte admoverentur, innoxie ac ſine ſenſu defuncturos: Angelis videlicet præſto futuris qui eos vel e rogis ardentibus maturo accurſu ſeduli proriperent. Hic jam non Orthodoxi ſolum omnes, verum illi etiam pleriſque qui nefario huic Hæreſiarchæ ſeſe ad ſuam perniciem dementandos aliquando permiſerant, certatim increpare delirum caput, probraque congerere. illo contra in obſtinatione deſperatiſſima plane Bogomilicæ contumaciæ ſeſe obdurante magis ac magis, animoſque illos ſtolidos ac minarum malorumque contemptum oſtentare pergente confidentiſſimum, ita ut fruſtra jam ipſi ſupplicium incendii, pœnæque id genus acerbiſſimæ intentarentur. etenim ille malo cui ſe addixerat adhærens mordicus Genio, peſtemque exoſculans propriam, ſui ſe infelix a complexu Satanaelis avelli non patiebatur. Sæpius in cuſtodiam datus eſt. ſæpius accerſitus inde ab Imperatore, fruſtra ſuadentem & provocantem audivit illum, ut ſibi conſulere revocareque impium dogma, & redire ad frugem fidemque vellet. Surdo canebatur & tot ictus in incude perdebantur multo duriſſima. Interim quod in hoc homine prodigium contigit non prætereamus. Ante enim quam larvam depoſuiſſet Imperator; ac, quod deinde poſt penitus expreſſam Hæreſiarchæ pravi ſui dogmatis confeſſionem fecit, impium ut erat meritus, minacibus oculis & ſevero vultu eſſet contuitus: ſed durante adhuc illo quem ſuperius retulimus congreſſu: cum jam proferre quædam ex arcanis ſuis ſenſibus cœpiſſet Baſilius, nondum tamen edidiſſet omnia; contigit ut recipiente ſe illo ſub veſperam in domunculam ipſi paratam, ac in ejus uſum primo ſtructam, prope regias ædes ſerena nocte, renidentibus puro cælo ſtellis, ſtatim ad ejus in eam cellam ingreſſum circa noctem mediam auditus fragor ingens lapidationis denſæ grandinis ritu. volabant paſſim jacta ſaxa in cellam, nulla jaciente manu; ne quoquam quantumvis circumſpiceret, animadvertere valente auctorem facti. Nimirum homo quidem nemo furiatum iſtum infeſtabat Abbatem: ſed ipſe cum ſuis dæmonibus Satanael irati homini quod is myſteriis ſectæ apud Imperatorem effutiendis, gravem in naſcentem Hæreſim perſecutionem concitaſſet, has ab eo pœnas repetebant. Hujus rei auctorem habeo Paraſceviotam, ſic vocatum hominem. Commiſſa huic fuerat interim cuſtodia phanatici ſenis; datumque negotium ut caveret, ne qui cum eo per id tempus agere ac peſtem nefariæ ipſius doctrinæ congreſſu ſermoneque ipſius haurire poſſent. Is dum ea cura fungeretur oculis ſuis atque auribus ſe uſurpaſſe quæ retulimus etiam juratus affirmavit: audiviſſe inquam fragorem vidiſſeque grandinem ruentium lapidum in cellæ tectum ac tegulas atque in ſolum circumpoſitum, colliſionem ac conflictum offenſu reſultantium & imbre aſſiduo pluentium clare notaſſe; nemine uſpiam animadverſo, cui tot ſaxorum tam conſtans vehemenſque jactatio poſſet tribui. Quamquam &

Impia Baſilii dogmata.

Edit. Pariſ. pag. 489.

Baſilius convictus contumaciter errorem tuetur.

Sperans ſe Angelorum ope liberandum.

Ejus obduratio.

Baſilius lapidatur a dæmonibus.

A πᾶσαν ἐφάντασε, καὶ τοὺς ναοὺς οἴμοι τοὺς ἱεροὺς ναοὺς δαιμόνων ὠνόμαζε, καὶ τὸ τελούμενον παρ' ἡμῖν σῶμα καὶ αἷμα τοῦ πρώτου καὶ Ἀρχιερέως καὶ Θύματος, παρὰ φαῦλον ἔθετο καὶ ἐλογίσατο. Ἀλλὰ τί τὸ ἐντεῦθεν; Ἀπορρίπτει τὴν σκηνὴν ὁ Βασιλεὺς, καὶ ἀναπετάννυσι τοῦτο· καὶ τὸ συγκλητικὸν ἅπαν συνήθροιστο, καὶ τὸ στρατιωτικὸν συνείλεκτο σύνταγμα, καὶ ἡ γερουσία τῆς Ἐκκλησίας συνῆν. Προυκάθητο δ' ἄρα τὸ τηνικαῦτα τοῦ τῆς βασιλίδος πόλεως θρόνου, ὁ ἐν πατριάρχαις μακαριώτατος ὁ γραμματικὸς ὁ κῦρις Νικόλαος. καὶ ἀνεγινώσκετο τὰ θεοστυγῆ δόγματα, καὶ ὁ ἔλεγχος ἀδιάβλητος, καὶ οὐδὲ ὁ τῆς ἐναντίας μοίρας ἔξαρχος ἦν. ἀλλ' αὐτίκα καὶ γυμνῇ τῇ κεφαλῇ πρὸς ἐναντιολογίας ἐ-
B χώρει, καὶ πρὸς πῦρ καὶ μάστιγας καὶ μυρίους θανάτους ἀντιπαρατάξασθαι ὑπισχνεῖτο. Πεπιστεύκασι γὰρ οἱ πλανώμενοι οὗτοι Βογόμιλοι πάσας ἀπόνως ὑπενεγκεῖν τιμωρίας, ἀγγέλων δῆθεν ἐξαρπαζόντων αὐτοὺς τῆς πυρκαϊᾶς. Πολλῶν δὲ πάντων αὐτῶν καὶ τὴν ἀσέβειαν ὀνειδιζόντων, καὶ ὅσοι τῆς αὐτοῦ ἀπωλείας αὐτῷ κεκοινωνήκασιν, ὁ αὐτὸς ἦν Βασίλειος ἀμετακλινὴς Βογόμιλος γεννικώτατος. Καίτοι πυρκαϊᾶς ἀπειλουμένης καὶ ἄλλων κακώσεων, ἀπρὶξ τοῦ δαίμονος εἴχετο, καὶ τὸν αὐτοῦ Σαταναὴλ ἠγκαλίζετο. Ἔμφρουρος δὲ πολλάκις γενόμενος, καὶ πρὸς τοῦ Βασιλέως πεμπόμενος καὶ πολλάκις παρακαλούμενος τὴν ἀσέβειαν ἐξομόσασθαι, ὡσαύτως εἶχε πρὸς τὰς τοῦ Βασιλέως παρακλήσεις. Ἀλλὰ τὸ
C περὶ τοῦτον γεγονὸς τέρας μὴ παραδράμωμεν· Πρινὴ γὰρ τέως ἐπιβλέψαι τὸν Βασιλέα δριμύτερον μετὰ τὴν τῆς ἀσεβείας ἐξαγόρευσιν, ἀπῳκισμένον τέως εἰς οἰκίσκον τινὰ κείμενον ἀγχοῦ που τῶν βασιλικῶν οἰκημάτων ἄρτι πρώτως δι' αὐτὸν κατασκευασθέντα. ἑσπέρα δὲ ἦν, καὶ οἱ ἀστέρες οἱ ἄνω αἰθρίας οὔσης ἀπήστραπτον, καὶ ἡ σελήνη μετὰ σύνοδον τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ἐπυρσεύετο. Τοῦ δὲ Μοναχοῦ τὴν κέλλαν εἰσδύντος περὶ μέσας νύκτας αὐτομάτως λίθοι χαλαζηδὸν κατὰ τῆς κέλλης ἐβάλλοντο, χειρὸς μὲν μηδεμιᾶς ῥιπτούσης τοὺς λίθους, μηδέ τινος καταλιθοῦντος ἀνθρώπου τὸν δαιμονιώδη τοῦτον Ἀββᾶν. Μήνιμα δ' ἦν ὡς ἔοικε τῶν ἀμφὶ τὸν Σαταναὴλ δαιμόνων ἐξωργισμένων, ἐν δεινῷ ποιουμένων ὅτι δὴ τὰ πρὸς τὸν
D Βασιλέα ἐξωρχήσατο, καὶ διωγμὸν κατὰ τῆς πλάνης λαμπρὸν ἐπήγαγε. Καὶ ταῦτα μὲν Παρασκευιώτης καλούμενος ἀφωρισθεὶς φύλαξ εἶναι τοῦ δαιμονιώδους ἐκείνου γέροντος, ὡς μὴ ἄδειαν ἔχειν προσομιλεῖν τισι, καὶ τῆς αὐτοῦ λύμης μεταδιδόναι τὰ φρικωδέστατα ἐπώμνυτο ἰδεῖν τε καὶ ἀκοῦσαι μετὰ τοὺς τῶν βαλλομένων λίθους καὶ κατὰ γῆς καὶ κατὰ κεράμων κρότον, ἰδεῖν δὲ συνεχεῖς καὶ ἀλλεπαλλήλους τοὺς λίθους. μηδένα δὲ μηδαμοῦ τὸν βάλλοντα τούτους θεάσασθαι. Συνεπελάμβανε γὰρ τῇ

τῶν λίθων φορᾷ καὶ σεισμός τις ἀθρόος καὶ τὸ ἐπίπεδον ἐκεκλόνητο, καὶ τὰ περὶ τὸν ὄροφον ἐπετρύγισαν. Ὁ μέντοι Παρασκευιώτης πρὶν μὲν ὑπονοῆσαι τὸ ἔργον δαιμόνιον, ἐθάρρει ὡς ἐκεῖνος ἔφασκε, ὁρῶν δὲ ὅτι οἱ μὲν λίθοι ἄνωθεν οἷον εἰπεῖν, ἐξωμβρίζοντο, καὶ τὸ γερόντιον ἐκεῖνο τὸ αἱρεσιαρχικὸν ἐνδεδύκει τι καὶ ἐναποκέκλειστο, ὡς δαίμονας τὸ ἔργον ἀνυσίγκων, οὐκ εἶχεν ὅ, τι καὶ γένοιτο. Τὰ μὲν οὖν τοῦ τέρατος τούτου ταύτῃ ἐχέτω. Ἠβουλόμην δὲ καὶ πᾶσαν τὴν τῶν Βογομίλων διηγήσασθαι αἵρεσιν, ἀλλά με κωλύει καὶ αἰδώς, ὥς που φησὶν ἡ καλὴ Σαπφώ, ὅτι συγγραφεὺς ἔγωγε γυνὴ καὶ τῆς πορφύρας τὸ τιμιώτατον, καὶ τῶν Ἀλεξίου πρώτιστον βλάστημα. Τάτε εἰς ἀκοὴν πολλῶν ἐρχόμενα σιγῆς ἄξια, βούλομαι μὲν γράφειν ἵνα τὸ πλῆρες τῆς τῶν Βογομίλων παραστήσω αἱρέσεως, ἀλλ' ἵνα μὴ τὴν γλῶτταν μολύνω τὴν ἐμαυτῆς, παρίημι ταῦτα. Παραπέμπω δὲ τοὺς βουλομένους τὴν ὅλην αἵρεσιν τῶν Βογομίλων διεγνῶναι, εἰς τὸ οὕτω καλούμενον βιβλίον, Δογματικὴν Πανοπλίαν, ἐξ ἐπιταγῆς τοῦ ἐμοῦ πατρὸς συντεθεῖσαν. καὶ γὰρ μοναχόν τινα Ζυγαδηνὸν καλούμενον γνωστὸν μὲν τῇ δεσποίνῃ καὶ πρὸς μητρὸς ἐμῇ μάμμῃ, καὶ πᾶσι τοῖς τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου, Γραμματικῆς δὲ εἰς ἄκρον ἐληλακότα καὶ Ῥητορικῆς οὐκ ἀμελέτητον ὄντα, καὶ τὸ δόγμα ὡς οὐκ ἄλλος τις ἐπιστάμενον· τοῦτον ὁ Αὐτοκράτωρ μεταπεμψάμενος ἐπέταξεν ἁπάσας τὰς αἱρέσεις ἐκθέσθαι ἑκάστην ἰδίᾳ, καὶ ἐφ' ἑκάστῃ τὰς τῶν ἁγίων πατέρων ἀνατροπὰς ἐγγράψασθαι. καὶ αὐτὴν δὴ τῶν Βογομίλων τὴν αἵρεσιν, καθὼς ὁ ἀσεβὴς ἐκεῖνος Βασίλειος ὑφηγήσατο. Ταύτην τὴν βίβλον, Δογματικὴν Πανοπλίαν ὁ Αὐτοκράτωρ ὠνόμασε, καὶ μέχρι τοῦ νῦν οὕτω προσαγορεύεται τὰ βιβλία. Ὁ δὲ λόγος αὖθις πρὸς τὴν τοῦ Βασιλείου καθαίρεσιν ἀνατρεχέτω. Ὁ γὰρ Αὐτοκράτωρ τοὺς ἁπανταχοῦ γῆς μαθητὰς καὶ συμμύστας τοῦ Βασιλείου μεταπεμψάμενος, καὶ μάλιστα τοὺς δώδεκα λεγομένους μαθητάς, ἀπεπειρᾶτο καὶ τούτων τῆς γνώμης. Καὶ ὄντας ἄντικρυς μαθητὰς Βασιλείου. καὶ γὰρ ἐνεβόθυνε τὸ κακὸν καὶ εἰς οἰκίας μεγίστας, καὶ πολλοῦ πλήθους ἥψατο τὸ δεινόν. καθάπαξ οὖν κατεψηφίσατο πυρκαϊὰν τῶν ἀλλοβίων τοῦ τε κορυφαίου καὶ τοῦ χοροῦ. Ἀθροιζομένων γὰρ τῶν φωραθέντων Βογομίλων, καὶ τῶν μὲν τῆς σφῶν ἀντιποιουμένων αἱρέσεως, τῶν δ' ἀπαρνουμένων παντάπασι καὶ πρὸς τοὺς ἐλέγχοντας ἰσχυρῶς ἀνθισταμένων καὶ τὴν Βογομιλικὴν διαπτυόντων αἵρεσιν. Ἐπεὶ ἑτοίμως ὁ Αὐτοκράτωρ τούτοις πιστεύειν οὐκ εἶχεν, ἵνα μήτις πολλάκις Χριστιανὸς τοῖς Βογομίλοις ὡς Βογόμιλος ἀναμίγνυται, ἢ Βογόμιλος ὡς Χριστιανὸς διαδράσῃ, καινόν τινα τρόπον ἐπινοεῖται, δι' οὗ οἱ ὄντως Χριστιανοὶ ἀποφανθήσονται. Ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ τοίνυν τῇ μετ' αὐτὴν καθῆστο θρόνου. πολλοὶ δὲ τηνικαῦτα παρῆσαν τῆς τε συγκλήτου καὶ τῆς ἱερᾶς συνόδου, καὶ τῶν Ναζιραίων αὐτῶν ὁπόσοι λόγου μετεῖχον λογάδες. Πάντων δὲ τῶν τῆς Βογομιλικῆς ἐγκαλουμένων αἱρέσει ἐς τὸ.

A aliunde ſatis apparebat eſſe hic majus quiddam humana vi. etenim quo tempore deſæviebat grando lapidea, terræ quoque a fundo motus extitit vehemens, ſoloque circum tremore non dubio ſubſultante, concuſſi faſtigiorum apices ſtridorem late dedere. Ea initio cum fierent narrabat Paraſceviota conſtitiſſe ſe intrepidum aliquandiu, nullam vim diabolicam adhuc ſuſpectantem. Ut autem attentius animadvertens vim ingentem & ſucceſſionem continuam pluentium ſuperne lapidum in eam cellulam in qua unus ille ſenex Hæreſiarcha deliteſcebat concluſus, denique perſpexit a malis profecto geniis eſſe iſtum impetum, tum ſane terrore tanto conſternatum ſeſe, quo ſe verteret quidve conſilii aut præſidii quæreret non haberet. Hactenus de prodigio lapidationis nocturnæ. B Me vero hic interdum capiebat impetus totam Bogomilorum Hæreſim explicare hoc loco fuſius complectique narrando partes ejus omnes. Sed me pudor retardat, ut pulcra etiam alicubi excipit Sappho. Nempe Hiſtorici perſonam ego quidem & officium ſuſtineo: tamen eadem mulier ſum, nec ea de vulgo, ſed princeps inter Porphyrogenitos & Alexii Auguſti prima proles. Porro quæ de iſta colluvie ſectæ nequiſſime feruntur fama & ſermone plurimorum, ejuſmodi ſunt, quæ ſileri a fœmina, regii præſertim generis, quam commemorari honeſtius haud paulo ſit. Itaque in hoc conflictu duplicis officii vincat ſane Hiſtorici religionem muliebris & principalis verecundia: abſintque C cum bona venia lectoris ab hac ſcriptione mea, ſpurca & dictu fœda dogmata & facinora Bogomilorum. Quæ ſi cui noſſe tanti eſt, conſulere is poterit librum qui inſcribitur Dogmatica Panoplia juſſu mei Patris ſcriptum atque editum. Auctor ejus eſt monachus Zygadenus nomine, notus dominæ meæ aviæ maternæ, & omnibus Deo ſacris hominibus ſacerdotibus ac Pontificibus familiaris. Hunc ſummum Grammaticum, eumdemque Rhetorem non inexercitatum: Theologiæ vero & Catholici dogmatis præ omnibus ſcientiſſimum, Auguſtus Pater meus ad ſe accerſitum juſſit, digerere ordine in opus unum cunctas Hæreſes; & unicuique relatæ ſingillatim opponere refutationes ſanctorum Patrum. Poſt omnes denique D ſubjungere ultimam hanc Bogomilorum Hæreſim, ejuſque dogmata prout ea impius ille Baſilius expoſuerat. Ex hoc Alexii mandato extitit opus ingens plures in libros tributum, cui hodieque univerſo adhæret nomenclatio ab Imperatore primum excogitata atque indita illa quam diximus Panopliæ dogmaticæ. Sed ad reliquam excidionem Baſilii nefariæque ipſius ſectæ narratio reducenda eſt. Operam dedit Imperator efficacem jubendo urgendoque ut ſparſi ubique terrarum diſcipuli ac ſymmyſtæ Baſilii, orgiorum ipſius ac tenebroſæ doctrinæ partici- E pes & conſcii, præſertim vero illi eorum proceres, quos duodecim diſcipulos appellabant, undique omnibus indagati veſtigiis in urbem ducerentur. Hos coram aggreſſus ad reſipiſcentiam hortari, obſtinatiſſimos expertus eſt, plane non approbatores ſolum errorum Baſilii; ſed etiam imitatores pertinaciæ. Cæterum deprehenſa ingens mali vis; quippe in numerum longe maximum multitudo errantium excreverat. Impune nimirum diu & inobſervate graſſata latens peſtis viſcera ipſa magnarum domuum pervaſerat, turbamque omnis generis incredibilem comprehenderat blanda contagione quadam illecebroſæ novitatis. Hinc aucta ſolicitudo Auguſto ne non ſatis poſſet Eccleſiam ſemel purgare lue tam late pertinente: neve diſſimulatione & hypocriſi corrupti pro ſanis fallerent; labemque tolerati propagare pergerent. Ad iſtam anxietatem expediendam animo ejus intento, ſuccurrit factu optimum videri ad retegendum cujuſque animum, ſi palam decretum promulgaretur, quo quicumque delati Bogomilicæ perfidiæ fuerant flammis pariter cives exterique addicebantur, una cum Hæreſiarcha ipſo, ejuſque collegio diſcipulorum duodecim. Evenit id quod providerat Auguſtus. Prolata in publicam notitiam ejuſmodi ſententia, magno comprehenſis metu omnibus quorum erat de hæreſi Bogomilica delatum nomen multæ ſtatim extiterunt excuſationes

Edit. Pariſ. pag. 490.

Obſcœna & fœda dictu facinora & dogmata Bogomilorum.

Liber inſcriptus Panoplia dogmatica, quando, a quo, cujus juſſu ſcriptus.

pag. 491.

Auguſti ſtrategema ad detegendos veros Bogomilos.

deprecantium criminationem falſam, & ſe puros putoſque Catholicos calumnioſiſſime inſimulari hæreſeos palam magno queſtu conteſtabantur: cum interim deſperati alii ac perditi, ultro ſeſe Bogomilos faterentur; taleſque ad extremum perſeveraturos ſpiritum dicerent. Hi quidem certi nimirum Hæretici erant, quorum furor, tanta contumacia, tali tempore ſe proderet. (Quamquam & in iſto ipſo globo voces has veluti concordi deſperatione jactantium latere aliquos meliora ſapientes incredibile non erat) At enim exploratum perinde non erat, num eorum omnes aut plerique qui ſe Bogomilos negabant vera loquerentur; an potius impunitatem & nocendi occaſionem utili ſibi Reipublicæ damnoſo mendacio redimerent. Igitur Imperator certo ad hanc diſcretionem faciendam conſilio parato palam conſedit in Imperiali ſolio, aſſidentibus tum e Senatorio tum ex Eccleſiaſtico circum ordine plurimis, Nazaræorum quoque ſeu Monachorum ipſorum doctiſſimis quibuſque ad hoc judicium adlectis. Ante hunc conſeſſum productis omnibus qui Bogomilicæ inſimulati hæreſis fuerant, interrogari denuo unumquemque Imperator juſſit, Bogomiluſve an Catholicus eſſet? Ut autem ad hæc quidam ſe Bogomilos profitebantur, fixamque & ad ultimum irrevocabilem ad ſectam impiam adhæſionem præferebant: alii pernegabant enimvero tales eſſe ſe, Chriſtianoſque veros ac probos affirmabant: objectis in contrarium teſtibus magno in os convicio refutandis, Imperator ex compoſito aſſumpta irati larva, poſtquam in omnes pariter ex intentis ſuperciliis minaces flammantium oculorum intuitus ejaculatus eſt, edicit in hunc modum: *Volo jubeoque hac ipſa die pyras ſuccendi geminas. Harum alteri ſuperpoſitam eminere crucem humo penitus infixam ima ſui parte. Inde optionem de delatis omnibus, ut qui eorum quidem in fide ac religione Chriſtiana mori hodie decreverint, ad eam accedant fornacem quæ crucis altæ ſignum præfert: qui vero Bogomilicam mordicus perfidiam retinent, alteri ſe buſto admoveant, in quod mox conjicientur. Quicumque porro ſe falſo & calumnioſe accuſatos ajunt; ſic habeant: eſſe ipſis quoque melius arcana conſcientiæ ſubnixis, in orthodoxa confeſſione fidei mortem oppetere præſentem, quam ſuſpectos cum offenſione aliorum, cum propria infamia vitam trahere. Euge igitur ite agite vos, voſque, qui crimen inquam deprecamini, quique agnoſcitis, utram quiſque in partem malueritis diſcedite.* Sic in ſpeciem definito judicio cœtum dimittit Imperator. Ducuntur exhinc Bogomili. Fit undique ingens concurſus vulgi ad ſpectaculum ſupplicii celebris. Addicti, lictoribus & ſervis publicis traditi ducuntur. Fornaces hinc inde diſtabant, ſuccenſæ, juxta ſacrum vatem, ſeptuplum ad locum qui Tzycaniſterum vocatur. Exuperabat uſque ad cælum flammis undantibus flagrans ignium vis. Rogus alter extabat cruce inſignis. Reis, uti pariter arſuris omnibus, fiebat libera poteſtas eligendi utro loco uri mallent. Hic ſpebus destituti humanis, ſaluteque pro ſe quiſque conclamata, arcanum ductum ſequebantur conſcientiæ, ſimulatione ac fuco procul. Ergo quotquot orthodoxam fidem religioſis obtinebant animis, fornacem ſpectabant eam quæ crucem habebat. magnum, ut in malis, ſolatium rati, ſi vita ſuccumbente calumniæ, fama certe emicaret integra. quamquam non tam pleroſque decus poſthumum exiſtimationis ſuperſtitis, quam ſperata in crucis complexu morientibus martyrii velut quædam laurea, movebat. Porro alii profligatæ contumaciæ capita in pyram cruce carentem cæci væſano impetu, veri ſcilicet Bogomili ruere. Quo articulo rerum, miſeris utrinque in pereundi procinctu poſitis, liberi audiebantur gemitus ſpectantium non dubie inceſſentium Auguſtum, (cujus arcanam nondum artem intellexerant) quod Chriſtianos homines abunde ut tales cognitos, falſo ac maligne delatos impietatis, temere, levis indicii calumnia flammis addiceret. At Auguſtus ſecreta lictoribus mandata dederat incendio prohibendi eos qui ſponte ad rogum cruce inſignem vaderent. Iis autem ſepoſitis quos vere Chriſtianos eſſe conſtabat; reſtabant certa nota deprehenſi puri jam ac puti Bogomili. Quos tamen nec ipſos abſumere igni tum adhuc voluit. dans ſpatium reſipiſcentiæ: ſi cui forte ipſorum melior oboriri mens mora & admonitione poſſet. Ubi ergo falſo inſimulatos Hæreſeos Chriſtianos ſinceros multis verbis collaudatos honeſtiſſime dimiſit, compertos Bogomilos varias in cuſtodias diſtribuit. Sejungens ab aliis duodecim illos quos diximus Apoſtolos impii Baſilii. Hos porro aliosq; ſub-

A μέσον ὁμοῦ παραχθέντων, ὁ Αὐτοκράτωρ αὖθις ἐπερωτᾶσθαι ἕκαστον ἐκέλευσεν. ὡς δὲ οἱ μὲν ὡμολόγουν Βογόμιλοι εἶναι καὶ τῆς σφῶν ἰσχυρῶς ἀντεποιοῦντο αἱρέσεως, οἱ δὲ παντάπασιν ἀπηρνοῦντο Χριστιανοὺς ἑαυτοὺς ὀνομάζοντες, καὶ παρ' ἄλλων ἐλεγχόμενοι οὐδαμῶς κατετίθεντο, ἐπιτοξάσας αὐτοῖς τὰς ὀφρῦς ἔφη. Χρὴ τήμερον δύο καμίνους ἀναφθῆναι, θατέρᾳ δὲ τύπον σταυρὸν ἐμπαγῆναι αὐτῇ γῇ. εἶτα αἵρεσιν δοθῆναι πᾶσιν, ἵν' ὁπόσοι τῇ τῶν Χριστιανῶν πίστει ἐναποθανεῖν τὴν σήμερον βούλοιντο, ἀποκριθέντες τῶν ἄλλων τῇ τοῦ σταυροῦ καμίνῳ προσχωρήσωσιν. Οἱ δὲ τῆς Βογομιλικῆς αἱρέσεως ἀντεχόμενοι, πρὸς θατέραν ἐμβληθήσονται. B Βέλτιον γὰρ Χριστιανοὺς αὐτοὺς ὄντας ἀποθανεῖν, ἢ ζῶντας ὡς Βογομίλους διώκεσθαι, καὶ τὰς τῶν πολλῶν τύπτειν συνειδήσεις. Ἄπιτε γοῦν καὶ ὑμεῖς, καὶ ὑμεῖς ὅπῃ βούλοιτο ἕκαστος χωρείτω. Ταῦτα μὲν οὖν πρὸς τοὺς Βογομίλους ἀποφθεγξάμενος ὁ Βασιλεὺς ἐν σχήματι ἀπέλυσεν. Εὐθὺς οὖν παραλαβόντες τούτους ἀπῄεσαν. καὶ πλῆθος παρειστήκει πολὺ συῤῥεόντων ἑκασταχοῦ. Κάμινοι δὲ τηνικαῦτα ἑπταπλασίως κατὰ τὸν μελῳδὸν ἀνήπτοντο, εἰς τὸ ὑποσιόπως καλούμενον Τζυκανιστήριον. τὸ πῦρ εἰς οὐρανοὺς ἀνῄει, ὁ σταυρὸς ἐπὶ θατέρᾳ ἵστατο. αἵρεσις τοῖς ἐνόχοις ἐδίδοτο, ὅπῃ ποτ' ἂν βούλοιτο ἑκάστῳ χωρεῖν ὡς καυθησομένων ἁπάντων. Εἶτα τὸ C ἄφυκτον ὁρῶντες τοῦ πράγματος, ὁπόσοι μὲν ἐν αὐτοῖς ὀρθόδοξοι ἦσαν τῇ τοῦ σταυροῦ προσεχώρουν καμίνῳ ὡς ὄντως μαρτυρήσοντες, οἱ δέ γε ἀθεώτατοι τῆς μυσαρᾶς ἀντεχόμενοι αἱρέσεως πρὸς θατέραν ἀπώδευον. Καὶ ἀπάρτι τούτων ἐν τοῖς καμίνοις ὁμοῦ ἐῤῥίφθαι μελλόντων, οἱ μὲν παρεστῶτες ἅπαντες ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν ἤλγουν καυθησομένων ἤδη, καὶ τῷ Βασιλεῖ πολλὰ κατεσύγχαζον, ἀγνοοῦντες τὸ οἰκονομούμενον, ἀλλὰ βασιλική τις πρόσταξις προκαταλαβοῦσα, τοὺς δημίους ἐκείνους ἀπεῖρξε τοῦ ἐγχειρήματος. Καὶ οὕτω βεβαίαν τὴν τῶν Βογομίλων ὄντως ὁ Αὐτοκράτωρ ἐγνωκὼς κατάληψιν, τοὺς συκοφαντουμένους Χριστιανοὺς πολλὰ παραινέσας, ἀπέλυσεν. Ἐκείνους δὲ πάλιν εἱρκταῖς εἶχε D διαιρήσας τοὺς ἀποστόλους τοῦ ἀσεβοῦς Βασιλείου διακρίνας τῶν ἄλλων. Εἶτα καθεκάστην πεμπόμενος, τοὺς μὲν, δι' ἑαυτοῦ ἐδίδασκε πολλὰ παραινῶν τῆς μυσαρᾶς ἀποσχέσθαι θρησκείας. πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους λογάδας τινὲς τοῦ ἱεροῦ τῆς ἐκκλησίας

Fornax duplex parata.

Edit. Pariſ. pag. 492.

Dan. III. 19. quod μελῳδὸν nomen vocat videtur poëta Davidem innuere, apud quem tamen vix invenitur locus qui huc quadret, nam ille Pſal. XII. 7. non ſatis convenit.

Bogomili etiam in morte quoque avertuntur.

Prudentia & clementia Alexii.

συντάγματος ἐπίσκεψιν καθεκάστην παραγινομένους, ἀναδιδάσκειν αὐτοὺς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, καὶ παραινεῖν ἀποσχέσθαι τῆς Βογομιλικῆς αἱρέσεως. Καὶ τινὲς μὲν τούτων μετέβαλον ἐπὶ τὸ βέλτιον, καὶ τῆς φρουρᾶς ἀπελύθησαν, οἱ δὲ τῇ σφῶν ἐναπέθανον αἱρέσει ἐν εἱρκταῖς κατεχόμενοι, τροφῆς μέν τοι καὶ ἀμφίων δαψιλῆ τὴν χορηγίαν ἔχοντες. Τὸν μέν τοι Βασίλειον ὡς ὄντως αἱρεσιάρχην καὶ ἀμεταμέλητον παντάπασιν ἅπασα ἡ ἱερὰ σύνοδος καὶ τῶν Ναζιραίων λογάδες, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ τότε Πατριάρχης Νικόλαος πυρὸς ἄξιον ἔκριναν. Οἷς καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ σύμψηφος ἦν, πολλὰ πολλάκις προσομιλήσας αὐτῷ καὶ ἄνδρα σκαιὸν διαγνοὺς καὶ τῆς αἱρέσεως μὴ ἀφιστάμενον. Εὐθὺς τοίνυν καὶ πυρκαϊὰν μεγίστην κατὰ τὸν ἱππόδρομον ἀνάψας, βόθρος τε ὠρώρυκτο μέγιστος, καὶ ξύλων πλῆθος, πάντα δένδρα ὑψίκομα καὶ συντεθέντα, ὄρος ἐδείκνυ τὴν σύνθεσιν. Εἶτα τῆς πυρᾶς ἀναφθείσης ἠρέμα μὲν τὸ πλῆθος πολὺ κατὰ τὸ ἐπίπεδον τοῦ ἱππικοῦ καὶ κατὰ τοὺς βαθμοὺς συνέρρει, καραδοκοῦντες πάντες τὸ γενησόμενον. Ἐκ θατέρου σταυρὸς ἐπήγνυτο, καὶ αἵρεσις ἐδίδοτο τῷ ἀσεβεῖ, εἴπου τὸ πῦρ πτοηθεὶς καὶ μεταβαλὼν τὴν γνώμην ἐπὶ τὸν σταυρὸν χωρήσειε, τῆς καμίνου τηνικαῦτα ἐλεύθερος γίνηται. Παρῆν δὲ καὶ τὸ τῶν αἱρετικῶν πλῆθος ὁρῶν τὸν κορυφαῖον Βασίλειον. Ὁ δὲ πρὸς ἅπασαν τιμωρίαν καὶ ἀπειλὴν καταφρονητικὸς κατεφαίνετο, καὶ πορρωτέρω μὲν ὢν, τῆς πυρκαϊᾶς κατεγέλα καὶ ἐτερατεύετο λέγων, ἁρπάσειν αὐτὸν ἐκ μέσου πυρὸς ἀγγέλους τινάς· καὶ ὑπέψαλλε τὸ Δαυιτικὸν ἐκεῖνο, τό, Πρὸς σὲ δὲ οὐκ ἐγγιεῖ, πλὴν τοῖς ὀφθαλμοῖς σου κατανοήσεις. Ἀλλ' ἐπειδὰν τὸ πλῆθος διαστὰν ἐδίδου μετὰ παρρησίας αὐτῷ κατιδεῖν τὸ φρικῶδες ἐκεῖνο θέαμα τῆς πυρκαϊᾶς· καὶ γὰρ ἐκ πολλοῦ διαστήματος ᾐσθάνετο τοῦ πυρός, καὶ ἐπαιρομένην τὴν φλόγα ἑώρα καὶ βροντῶσαν, οἷον καὶ ἀποσπάδας ἀφιεῖσαν πυρός, εἰς ὕψος μετεωριζομένας τῆς μέσον τοῦ ἱππικοῦ ἱσταμένης πυραμίδος λιθίνης. Ἐνταῦθα ὁ θρασὺς ἐκεῖνος ἀποδειλιᾶν πρὸς τὸ πῦρ καὶ θορυβεῖσθαι ἐδόκει. ἔστρεφε γὰρ τὰς ὄψεις πολλάκις καὶ ἐκρότει τὰς χεῖρας καὶ ἐπάτασσε τὸν μηρόν, οἷον τοῖς ὅλοις ἐξαπορούμενος. Ὅμως καὶ οὕτως ἔχων καὶ ἀπὸ μόνης τῆς θέας ὡς ἀδαμάντινος ἦν. οὔτε γὰρ τὸ πῦρ κατεμάλαξε τὴν σιδηρᾶν αὐτοῦ ψυχήν, οὔτε αἱ τοῦ Αὐτοκράτορος πρὸς αὐτὸν διαπόμπιμοι διαλέξεις κατέθελξαν. Ἀλλ' εἴτε ἀπόνοια μεγίστη τοῦτον κατειλήφει διὰ τὴν παρεστῶσαν ἀνάγκην καὶ συμφοράν, καὶ ἀπόρως οὕτως εἶχε τῆς γνώμης, καὶ διακρίνειν οὐδέπωποτε ἐλάμβανε τοῦ συμφέροντος, εἴτε καὶ ὁ κατασχὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ διάβολος, ὅπερ καὶ μᾶλλον δοκεῖ, σκότος αὐτῷ βαθύτατον κατεσκεδάσε, ἐστήκει πρὸς πᾶσαν ἀπειλὴν καὶ πρὸς πάντα φό-

A inde accerſens & nulla non die in eam curam incumbens, tum ipſe per ſe alloquebatur multa diſputans, quamobrem oporteret eos a nefaria Hereſi deſciſcere; tum aliis adhibitis ex ſacro Eccleſiæ ordine viris doctrina & dicendi facultate præſtantibus, conſtantiſſime perſeverabat erudire adhortarique ad fidem rectam, quam miſere dedidicerant, reſumendā; damnandāque ac reſpuendā impuram ſectam Bogomilicam. Non vana hæc ſedulitas in quoſdam fuit. Aperuere nonnulli ad lucem oblatam oculos, translatique ad meliorem mentem & Eccleſiæ redditi, dimiſſi ſunt liberi. Alios in ſua obſtinatos Hæreſi mors oppreſſit in carcere naturali vice quemque conveniens. nam alioqui nihil eorum quæ ad vitam ſuſtentandam pertinent in vi-
B ctu ac veſtitu, non unicuique liberaliter Imperatoris ſumptu ac cura ſuggerebatur. Baſilium ſectæ principem quod attinet, obduratiſſimum & deſperatæ pœnitentiæ caput animadvertentes ſacri Præſules ac Clerici, præcipuique Nazaræorum, ipſo ſententiæ auctore, qui tunc erat, Patriarcha Nicolao, igne dignum cenſuerunt: quibus accedens tandem Imperator, poſt multa in illo convincendo componendoque verba perdita, ubi lævum nebulonis ingenium, & obſtinationem in Hæreſi plane immobilem perſpexit, parari rogum juſſit in quo exemplum palam de perfidiæ auctore ſumeretur. Lectus ad eam rem locus eſt in Hippodromo. Excavata il-
C lic ingens fovea oppletur totis arboribus congeſtis, cæſæ ſylvæ cumulo etiam exuperante in altam & late conſpicuam ſtruem. Admovetur ignis. gignitur flamma primula, cum mora ſenſim gliſcens ac graſſans in denſam congeriem. Hoc intervallo cum ſolum atque æquor Hippodromi cum ipſa circum ſedilia graduſque confluente ſenſim ad ſpectaculum turba conſtipabantur. Intentis ad rei ſucceſſum cunctis figitur crux ad latus alterum, optioque datur impio, utrum malit, reſipiſcere an mori? fore enim, ſi vel in conſpectu ac preſenti terrore crepitantium flammarum, inducat in animum revocare errorē damnareque hactenus defenſam Hæreſim; idque ipſum cruce adeunda adorandaque ſignificet, ut a juſte in eum decreta incendii pœna liberetur. Aderat Hæreticorum mul-
D titudo coryphæum ſuum Baſilium intuens. Ducitur ille minas dudum omnes ſolitus confidentiſſime contemnere. Nec remiſit ferociam in primo ipſo flammæ conſpectu. Quin rogum jam flagrantem procul intuens ridebat ſecuro riſu, & inſana quædam vaticinans ominabatur. adfuturos nempe præſto quoſdam Angelos, qui ex igne medio ipſum eriperent. Itaque ſubmurmurabat ſecum Davidicum illud. *Ad te autem non appropinquabit. veruntamen oculis tuis conſiderabis.* Verum ut diſcedens ſpatiumque dans eunti quæ in medio conglobata turba proſpectum rogi totum eripuerat (viderat enim hactenus lon-
E ge procedens Baſilius ſummum tantum pyræ ardentis verticem fumum ſcintillis mixtum emicantibus alte vibrantis prope medium circum, ubi pyramis extare incipit lapidea) ubi jam inquam propinquiore ac pleniore fornacis inflammatiſſimę conſpectu afflatus miſer eſt; tum ſane ille audax conſternari, horrere ignem, avertere oculos ſæpius, manus complodere, femur tundere. ſignaque id genus cætera edere non dubia perturbationis ſummæ. Tamen vel ſic intueri licuit quam penitus coalita inhæreret impio, planeque indomabilis malitia. Cum omnem in partem ſe verteret, averſatus phanatice ſacram & ſalutarem crucem eſt: adeo cor adamantinum ferreamque animam nec ipſa tam prope admota tam vehemens flammæ vis mollivit. Nec ceſſabat Imperator, miſſitandis tali periculi articulo ſalubribus admonitionibus ad perditum, experiri remedia extrema & ſupremas ſpes tentare. Fruſtra omnia contra pertinaciam duriſſimam. nam ſive objectu diſcriminis extremi furor hominem corripuit maximus: ſive inter diverſa poſito ſua ipſa perturbatio mentis anxiæ arbitrium eligendi præpedivit: ſive (quod videtur veriſimilius) qui ejus mentem occupabat malus dæmon denſiſſimas ei quaſdam tenebras offudit, conſtitit ad minas metumque omnem obſtipus bruta ſtupiditate, nihilque conſilii exp-

Multum is laborat in revocandis ad fidem Bogomilis.

Multi reſipiſcunt.

Baſilius vivicomburiq damnatus.

Edit. Pariſ. pag. 493.

Pyra paratur in Hippodromo.

Baſilii confidentia demens & vana.

Pſalm. xxx. 7. & 8.

Metus ejuſdem & conſternatio.

Obſtinatio Baſilii plane invicta.

Edit. Pariſ. pag. 494.

dicens Baſilius hic, ſordidum caput ac deſputabile. nunc quidem inhiabundus pyram verſus inſani more; nunc ad adſtantes pari vultus fœde hiantis deformitate ſe obvertens; palamque omnibus ſtultitiæ certa ſuæ documenta exhibens. Cui neque animus ad accedendum rogum, nec fixum retrocedendi conſilium eſſet. ſed quaſi utrinque tractus, libratis procedendi & retrocedendi impulſibus, ſtolide ſtupidus in medio hærebat, in veſtigio quod forte primum impreſſerat defixus. Cum autem multa nunciorum Imperatoris ſurdo canentium verba perderentur; celebrique tum maxime per concionis ora circumſtantis mentione præſtigiarum hujus ſenis, minarumque ſæpe ex eo auditarum, quibus ſpondebat: ſeſe geniorum ope ſibi faventium quibuslibet e malis evolaturum incolumem. veriti quibus ſupplicium damnati demandatum erat, ne quis re vera malorum dæmonum conatus, in gratiam hominis non temere ſuſpecti de magia, repente exiſteret, permittente Deo, quo nefarius ſeductor pœnæ ſubtractus ſervaretur, ac per medias tot flammas illæſus atque integer erumperet, in locum aliquem publicum, ubi oſtentans ſeſe, atque apud plebeculam jactans, imperitos dementaret eo amplius, *& eſſet noviſſimus error pejor priore*; experimentum magicæ iſtius facultatis decreverunt capere. Jactante ſiquidem præſtigiatore vano ac magnifice gloriante, ſeſe ex hoc ipſo tanto igne emerſurum incolumem, ac ſine noxa conſpiciendum palam; miniſtri arreptum ejus mantelum in flammas jaciunt, experiamur, ajentes, utrum in tuas veſtes vim ignis ullam habeat. Tantum porro fuit in deliro cilicernio vecordiæ; aut potius tam verſutis miſerum fraudibus malus dæmon, deceptor aſtutiſſimus, perverterat, ut contra quam omnes coram viderant, ipſe unus illuſus acclamaret: *ecquid*, inquiens, *videtis mantelum meum evolare inviolatum in aera?* Illi ex hoc ſpecimine de cætera inſania & inanitate minarum nebulonis, idonea capta conjectura, prehenſum valide cum interioribus veſtibus & calceis præcipitem in rogum protrudunt medium. At illi adeo flamma non pepercit, ut velut ei potiſſimum irata, totum ſtatim abſumpſerit impium, ne nidore quidem aut fumo craſſiore miſſo, præter tenuem lineam gracilis vaporis. Suapte videlicet quadam ſponte in impios armare ſe elementa gaudent: quemadmodum e contrario eadem a viris ſanctis vim noxiam temperant. Prout olim demonſtratum apud illam Babylonicam fornacem in tribus notis illis Dei amãtibus juvenibus, quos circum amplexus aurea velut fornice coronavit ignis, in quodam quaſi thalamo compoſitos, muris flammarum idoneo ſpatio locum dantium hinc inde ſtructo. Hic vero projectum in flammam ſceleſtum hunc execratumque Baſilium qui intentiſſime ſpectarunt, retulere vix ſublatum a lictoribus ſtatim momento prævoratum; flammis ultricibus ad maturandam perniciem impii ſic meriti procurrere vivo & irato quodam impetu quodammodo viſis. Tum vero circumſtans populus ſimile ſupplicium optare, magniſque vocibus ac moribus incendium poſcere, iis qui adſtabant non parvo numero Baſilii ſectatoribus dementiæ: admovebant quin etiam infeſtas manus, & medios in flammam projecturi corripiebant, niſi vetaret Imperator qui claudi omnes illos juſſit in Porticibus & Xyſtis Palatii maximi. Sic dimiſſo theatro proviſa brevi parataque eſt alia tutiſſima cuſtodia in quam Athei Bogomili tranſlati ac longiſſimo tempore detenti ſunt, quoad qui ſalvi eſſe pertinaciſſime noluere, in ſua ipſorum impietate illic ſunt mortui. Ultimum hoc opus Imperatoris fuit. quo in opere cum audendi fiduciæ nequaquam uſitatæ ingens & ſupra modum mirabilis ſucceſſus reſponderit, credo equidem, uti contigiſſe veriſimile eſt iis qui præſentes adfuerunt, ut oculis vix ſuis crederent: ita laboraturam in tantis rebus dum narrabuntur credendis poſterorum fidem. Nam ſi quis anteriorum memoriam temporum replicet, ſic reperiet: ex quo ipſis auſpiciis Imperii Diogenis ſuperiores Imperatori Romano non feliciter ipſos aggreſſo Barbari fuere, numquam ad Patris mei tempora, ceſſaſſe a vexandis Chriſtianis barbaricas manus, ſed gladios ſemper atque haſtas ex illo tempore in Chri-

Stupor ejuſdē.

Matth. xxvii. 64.

Mantelum Baſilii conjectum in flammas.

Ipſe ad extremum flammæ traditur.

Bogomilos plebeii incendium poſcit.

His Auguſtus reſipiſcendi ſpatium in carcere indulget.

pag. 495.

Alexius ſtatū Imperii perſ[c]induſtum reſtituit in melius.

A βον ἀμηχανῶν ὁ κατάπτυστος ἐκεῖνος Βασίλειος. Καὶ νῦν μὲν, πρὸς τὴν πυρκαϊὰν ἐκέχηνει, νῦν δὲ πρὸς τοὺς παρεστῶτας, καὶ πᾶσιν ὡς ἀληθῶς κατεφαίνετο μεμηνὼς, καὶ μήτε πρὸς τὴν πυρκαϊὰν ἐφορμῶν, μήτ᾽ ὀπισθόπους ὅλως γινόμενος, ἀλλ᾽ ἐπεπήγει καὶ ἀκίνητος ἦν ἐφ᾽ ὧν καὶ τὰ πρῶτα κατελάβετο. Πολλῶν δὲ λόγων ῥεόντων καὶ τῶν τερατολογιῶν αὐτοῦ διὰ πάσης γλώττης φερομένων, δείσαντες οἱ δήμιοι μήπως ἄρα οἱ ἀμφὶ τὸν Βασίλειον δαίμονες ἄτοπόν τι τερατουργήσειαν, παραχωροῦντος Θεοῦ, καὶ ἀλώβητος ἐκ μέσου τοῦ τοσούτου πυρὸς ὀφθείη ὁ κάκιστος, πρός τινα τόπον δημοσιώτατον ἀφιγμένος, καὶ γένηται ἡ ἐσχάτη
B πλάνη χείρων τῆς πρώτης, δοκιμασίαν τινὰ ἔδοξαν ποιήσασθαι. Τερατευομένου γὰρ ἐκείνου καὶ αὐχοῦντος ὡς ἐκ μέσου τοῦ πυρὸς ἀλώβητος ὀφθήσεται, ἀναλαβόμενοι τὸν μανδύαν αὐτοῦ ἔφασαν. Ὡς ἴδωμεν εἰ μὴ τῶν σῶν ἀμφίων ἅψεται τὸ πῦρ. καὶ παραχρῆμα εἰς μέσον ἔρριψαν τῆς καμίνου. Ὁ μὲν οὖν Βασίλειος ἐπὶ τοσοῦτον ἐγαννῦτο ὑπὸ τοῦ ἐξαπατῶντος αὐτὸν δαίμονος, λέγων. Ὡς ὁρᾶτε τὸν μανδύαν εἰς αἰθέρα ἀνιπτάμενον. Οἱ δὲ ἐκ τοῦ κρασπέδου τὸ ὕφασμα κατανοήσαντες, ἄραντες ὦσαν αὐτὸν αὐτοῖς ἱματίοις καὶ ὑποδήμασιν εἰς τὸ μέσον τῆς καμίνου. Καὶ τοσοῦτον ὥσπερ κατ᾽ αὐτοῦ θυμωθεῖσα ἡ φλὸξ διεβοσκήθη τὸν ἀσεβῆ,
C ὥστε μηδὲ κνίσσαν τινὰ γενέσθαι, μηδὲ καπνοῦ τινος καινοτομίαν ἑτέραν, ἀλλ᾽ ἢ μόνον λεπτὴν τινὰ γραμμὴν καπνώδη φανῆναι κατὰ τὸ μέσον τῆς φλογός. Καὶ γὰρ καὶ τὰ στοιχεῖα κατὰ τῶν ἀσεβῶν ἐπαίρεται. Φείδεται ὥς γε τ᾽ ἀληθὲς εἰπεῖν τῶν θεοφιλῶν, ὥσπερ ποτὲ ὑπεχώρει καὶ ὑπείκαθε τοῖς θεοφιλέσιν ἐκείνοις νεανίαις ἐν Βαβυλῶνι, καὶ περιέστεφεν αὐτοὺς τὸ πῦρ καθάπερ τις χρυσοειδὴς θάλαμος. Ἐνταῦθα δὲ τὸν ἀλάστορα τοῦτον Βασίλειον οὔπω ἀκριβῶς οἱ τοῦτον μετεωρίσαντες εἶχον, καὶ ἡ φλὸξ ἐδόκει προεκτρέχειν ἐφ᾽ ᾧ τὸν δυσσεβῆ ἐξαρπάσαι. Τὸν δ᾽ ὑπόλοιπον ἀριθμὸν, ὅσοι τῆς ἀπωλείας ἦσαν τοῦ Βασιλείου σφαδά-
D ζοντες τοῦ παρεστηκότος λαοῦ καὶ βιαζομένου ἐπιρρίψειν καὶ αὐτοὺς τῷ πυρὶ, ὁ Αὐτοκράτωρ οὐ συνεχώρησεν, ἐγκλεισθῆναι κελεύσας ἐν ταῖς τῶν μεγίστων ἀνακτόρων στοαῖς καὶ τοῖς παραδρόμοις· καὶ τούτου γεγονότος διελύθη τὸ θέατρον. Καὶ μετὰ ταῦτα διαδέχεται τοὺς ἀθέους τις ἄλλη ἀσφαλεστάτη φρουρὰ, εἰς ἣν ἐμβληθέντες καὶ πολύν τινα χρόνον διατετριφότες τῇ ἀσεβείᾳ αὐτῶν ἐναπέθανον. Τοῦτο μὲν οὖν ὕστατον ἔργον καὶ ἆθλον τῶν μακρῶν ἐκείνων πόνων καὶ κατορθωμάτων τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ καινουργία τις καὶ τόλμη παράδοξος. Καὶ οἶμαι ὁ τότε παρὼν ἢ καὶ συνὼν
E ἐκείνῳ θαυμάζειν μέχρι τοῦ νῦν καὶ οὐχ ὕπαρ τὰ τότε γεγενημένα θεάσασθαι δοκεῖ, ἀλλ᾽ ὄνειρός τις αὐτῷ καὶ φαντασία φαίνεται. Καὶ γὰρ ἐξ ὅτου τῶν ὁρίων τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς, ἐξ αὐτῆς τοῦ Διογένους ἀναρρήσεως οἱ

βάρβα-

βάρβαροι ἐπέβησαν οὐκ εὐτυχῶς ἐκ πρώτης, ὅ φασι, βαλβῖδος κατ' αὐτῶν ἐξορμήσαντες, οὐ μέχρι τῆς τοῦ ἐμοῦ πατρὸς Αὐτοκρατορίας ἡ βαρβαρικὴ χεὶρ συνέσταλται. Ἀλλὰ, καὶ ξίφη καὶ δόρατα κατὰ Χριστιανῶν ἐξεθήγετο, καὶ μάχαι καὶ πόλεμοι καὶ σφαγαί, ἠφανίζοντο μὲν πόλεις, ἐλῃίζοντο δὲ χῶραι, καὶ πᾶσα ἡ Ῥωμαίων γῆ Χριστιανῶν αἵμασιν ἐμιαίνετο. Οἱ μὲν γὰρ βέλεσί τε καὶ δόρατι οἰκτρῶς ἔπιπτον, οἱ δὲ τῶν σφετέρων ἀπελαυνόμενοι δοριάλωτοι πρὸς τὰς πόλεις Περσίδος ἀπήγοντο. καὶ δρόμος ἅπαντας εἶχεν ἐπὶ τὰ ἄντρα καὶ τὰ ἄλση καὶ τὰ ὄρη καὶ τοὺς βουνοὺς ἀπὸ τῶν εἰσπιπτόντων δεινῶν κρύπτεσθαι ἐπειγομένους. Ἐν τούτοις οἱ μὲν ἐποτνιῶντο ἐφ' οἷς ἔπασχον πρὸς Περσίδα ἀπαγόμενοι. οἱ δ' ἔτι περιόντες εἴπου τινὲς τοῖς Ῥωμαϊκοῖς ὁρίοις ἐναπέμειναν βύθιον στένοντες, ὁ μὲν υἱὸν, ὁ δὲ θυγατέρα ἐθρήνει, ὁ δὲ ἀδελφὸν, ὁ δὲ ἀδελφιδοῦν ἀπεκλαίετο πρὸ καιροῦ θνήσκοντα, καὶ οἷα γυναῖκες θερμὸν κατέσταζον δάκρυον. Καὶ οὐκ ἦν τότε οὐδεμία τις φύσις ἄδακρυς οὐδ' ἀστένακτος. Βασιλεὺς δὲ, πλὴν ὀλίγων, λέγω δὲ Τζιμισκῆν τε καὶ Βασίλειον τὸν βασιλέα, ἐκ τότε καὶ μέχρι τοῦ ἐμοῦ πατρὸς, οὐδεὶς ἄκροις ποσὶ τῆς Ἀσιάτιδος ἐφάψασθαι τὸ παράπαν τετόλμηκεν. Ἵνα τί δὲ περὶ τούτων; αἰσθάνομαι γὰρ ἐμαυτῆς οἷον τῆς λεωφόρου ἐκτρεπομένης, διττὸν μοι τὸν ἀγῶνα τοῦ λόγου τῆς προκειμένης ὑπαγορευούσης ὑποθέσεως ἱστορεῖν ἅμα καὶ τραγῳδεῖν τὰ ξυμπεσόντα τῷ Αὐτοκράτορι. ἱστορεῖν μὲν τοὺς ἀγῶνας, εἰς μονῳδίαν δὲ ἄγειν ὁπόσα τὴν καρδίαν διεμαστίξατο, μεθ' ὧν τάττοιμι ἂν καὶ τὸν ἐκείνου θάνατον καὶ πάσης τῆς ἐπιγείου λάμψεως ὄλεθρον. Ἀλλὰ γὰρ ἀναμέμνημαι καὶ λόγων τινῶν πατρικῶν τῆς μὲν ἱστορίας ἀπαγόντων, εἰς δὲ τοὺς θρήνους καὶ τὰς ὀλοφύρσεις παρακαλούντων. Ἤκουον γὰρ καὶ τοῦτο πολλάκις, ἤκουον τὴν μητέρα καὶ βασιλίδα ἀνακόπτοντος ἐπιτάττουσαν τοῖς σοφοῖς τῶν τῆς ἱστορίας τοῖς ἐσύστερον παραπέμψαι τοὺς ἐκείνου πόνους καὶ τὰ πολλὰ ἆθλα ἐκεῖσε καὶ τὰ σκάμματα. Μονῳδεῖν δὲ ἐπ' αὐτῷ καὶ κλαίειν τὰ συμπεσόντα οἱ δεινά. ἤπου γὰρ ἔτος ἓν πρὸς τῷ ἡμίσει διεληλύθει, ἐξ ὅτου ἐκ τῆς ἐκστρατείας ἐπανεληλύθει ὁ Αὐτοκράτωρ, καὶ νόσος ἄλλη δεινή τις ἐπισκήψασα βρόχον ἐπήνεγκε τούτῳ θανάσιμον. Εἰ δὲ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν τὴν τοῦ παντὸς καταστροφὴν καὶ φθοράν. Ἀλλ' ἐπεὶ τὸ τῆς ὑποθέσεως ἐκβιάζει μέγεθος, φιλοπάτωρ τε ἅμα καὶ φιλομήτωρ ἐξ αὐτῶν σπαργάνων γεγεν-

A ſtianos exacutas, bella vero, ac pugnas cædeſque frequentatas. Unde fiebat ut civitates diruerentur, regiones vaſtarentur, Romanorum tota ditio Chriſtiano paſſim cruore pollueretur. Civibus ejus atque alumnis partim telorum eminus, partim haſtarum cominus confoſſione miſerabiliter cadentibus; partim a patriis avulſis ſedibus, & in Perſidem procul ac Turcorum remotiſſimas civitates captivis abductis. Tanta paſſim conſternatione univerſorum, ut palam ubique curreretur in antra, lucos, & montes locaque ſimilia ſpem latebrarum oſtendentia, tantumque non diceretur, *montibus cadite ſuper nos, & collibus operite nos*. Ea vulgo perturbatio infelices comprehenderat, qui quotidianis expoſiti Barbaro- *Oſee x. 8. Luc. xxiii. 30.*

B rum incurſionibus, horrebant in momenta ſingula, ne quod aliis evenire quotidie cernebant, captivi ducerentur in Perſidem & ipſi: aut cum utique capti eo traherentur, votis miſeris fatigabant cælum ob mala quæ tolerabant. Quod ſi quos fortuna quadam ſervituti Turcorum ac crudelitati ſubtraheret, tamen illis peribat vitæ ac libertatis fructus, luctu & deſiderio conſeneſcentibus in Romana terra: filiam illo quidem ſervitum abductam lamentante altis ſuſpiriis; hoc fratrem, alio patruelem, aut fratris filium, morte abreptos præmatura gementibus. Nec moderatior virorum quoque paſſim comploratio cernebatur quam qualis eſſe mulierum in funeribus ſolet calidas aſſidue ſtillantium lacrymas. Porro per omnes vitæ conditiones ac fortunæ gradus calamitas iſta

Conſternatio Aſianorum ob metum Turcicum.

Quanta eſſet & quam late pateret.

C graſſabatur; nemine ſortis cujuſcumque, fletuum & gemituum horum immuni. Cum interim qui Romanum ſceptrum Imperatores moderabantur uſque ad Patrem meum (exceptis ſane perpaucis, Tzimiſce nimirum, & Baſilio) fere abſtinerent rebus Aſiaticis; ac ne ſummis quidem pedibus attingere fœtam bellis & periculorum plenam provinciam auderent. Verum quid ego in his tamdiu? Sentio enim declinaſſe me velut in diverticulum e via regia, & a propoſito deflectere. Nimirum quæ fecit fortiter ac ſapienter meus Pater, quæque ærumnoſo idem perpeſſus, generoſe pertulit, ex æquo ad farraginem hujus operis pertinent: Cujus ſuſcipiendi non id ſolum, ne quis erret, conſilium fuit, ut res geſtas pugnataque bella

Imperatores Aſiam vitant.

Opus hoc ſcriptum non narrandi ſolum conſilio, ſed etiam lamentandi.

D exponerem narrando, memoriæque commendarem: verum illud quoque in partem penſi deſtinatione mea prima imputatum eſt a me, ut dolores caſuſque tum privatim meos, tum domeſticos ac meorum, Patris præſertim, lamentarer: ſolatiumque iſtud indulgerem interim cordi meo, mœrore quo tabeſcit intus, per querelas & ſuſpiria foras effundendo. Malorum porro quæ harum mihi lacrymarum cauſa ſunt, familiam videlicet ducit mors parentis mei; quæ mundi & rerum humanarum eadem fuit interitus. Hæc modo narrandam ſe mihi deplorandamque offert. Imo deplorandam unice: narrandi enim omnem impetum eripit illa vox quam ab illo ipſo Patre meo audire olim memini, cum ſæpius Imperatricem Matrem meam doctos & diſertos viros ad ſcribendas res ipſius bellaque ac victorias celebrandas provocantem, reprehenderet: aptiorem elegiarum & flebilium queſtuum, quam Hiſtoriæ aut panegyrici materiam res ſuas dictitans: adeo multa, varia eadem & gravia, vitam ejus univerſam mala infeſtaverant. Nondum ſeſquiannus fluxerat ex quo ab illa modo deſcripta expeditione redierat Alexius Auguſtus, cum in eum ſubito ingruens morbus alius graviſſimus, lethalem collo ejus innexuit laqueum; ac, ſi verum oportet dicere, orbi exitium & perniciem univerſo attulit. Dicam enim dicam quod refugit animus; & oratio mea velut ſuper incumbentem univerſi præcedentis operis ſibi molem non ſuſtinens, deorſum ſe propelli patitur in eum narrationis locum, quam temporis potius & ordinis, quam aut publici aut privati ratio a me poſcebat officii. Itaque ſimul Hiſtoriæ quam explicare ſcribendo profeſſa ſum; ſimul pietatis quam a cunis & crepundiis, utriuſque parentis amore, ac veneratione ſignificanda, exercui, leges & præſcripta tranſgredienda mihi video. Hiſtoriæ quidem, quod morbum mei Patris articuloſque omnes ac differentias ſupremi ejus temporis domeſtica diligentia perſecutura ſum; qualia fere ſecurius brevioſque publicis intenti conſiliis atque actis Hiſtorici tranſmittunt: Pietatis vero, quod ea vix permittere filiæ poſſe videatur, ut vigente memoria luctuoſiſſimæ cladis, qua quod habuit in vita cariſſimum, perdidit, ſcribere ac commentari, omninoq; aliud quam flere queat. Verũ hos omnes eluctata obices eo eccam delabor, quantumvis invita: Scireque lectorem jubeo: ægrotare ſupremum cœpiſſe meũ Patrem ludis equeſ-

Edit. Pariſ. pag. 496.

Alexii Auguſti vita malis infeſta.

Ejus ſupremus morbus.

Ubi, quando, qua occaſione cœperit.

ſtribus in circo, ubi vehementiori tum ſpirante afflatus vento eſt. Cujus malignum frigus non eam quam vulgo ſolet, tum quidem vim habuit; eliquandi nimirum e cerebro humoris, in parteſque ultimas articulorum, quo dudum erat proclivis lapſus, immittendi. quin retraxit potius ac revulſit fluens rheu-

Nicolai Calliclis de eo judicium.

ma, extremiſque revocatum ab artuum partibus, humerum in alterum copioſe corrivavit, ibique detinuit. Multi ſtatim acciti Medicorum, nihil inde ſiniſtrum ominati ſunt. Unus Nicolaus Callicles, vates heu nimis verax! male ſe vereri dixit, ne a conſueto in partes externas fluxu deductus humor, atque

Et præſcriptio neglecta.

in interiora retrocedens, funeſtum aliquod, & remedio nullo procurabile, in vitalia penitus ipſa malum importaret. Nos quod averſabamur credere non proni, Calliclem ſic differentem neglexımus; nec, quod jubebat ille actutum fieri cum interminatione periculi gravis, exhaurire ſentinam ægri corporis propinatis ſtatim purgantibus pharmacis curavimus. Abhorrebat ab ejuſmodi potionibus majorem in modum meus Pater, planeque hactenus expertem miſeriarum talium vitam duxerat. Favebant ad hæc ejus faſtidio ac conſuetudini Medici complures, Prin-

Edit. Pariſ. pag. 497.

Michaelis & aliorum contraria ſententia.

cepſque inter omnes Pantechnes Michael, qui tum aliarum pene omnium, tum ejus quam præcipue factitabat artis medicinæ conſultiſſimus habitus, etiam peculiarem notitiam habitudinis ac corporis Alexii longo uſu & obſervatione hauſiſſe poterat, multo cum eo tempore verſatus. Is ergo cum & ſua, & aliorum ſententia plurium, purgatione prorſus interdiceret, quem tum contra cunctos unus nitens Callicles moveret? Nihilo ille tamen inſiſtebat minus, ex certa, ut eventa monſtrarunt, futuri providentia, graviter admonens, claraque voce denuncians ac conteſtans fore; ut ſi noxium humorem ab articulis extremis, quo ferri conſueverat, ad humerum atque ad collum impune retrahi, liberumque fluxum habere ſinerent, is per hauſtum pharmacorum purgantium non exhauſtus, in aliquam primigeniarum partium; atque adeo in cor ipſum, cum irreparabili pernicie redundaret. Hæc ſic ab eo diſputata ego ipſa recolo: interfui enim, domina Matre mea ſic jubente; atque adeo præſui conſultationi tum iſti Medicorum. Ac memini me cum & Calliclem & cæteros pro ſe quemque differentes audiviſſem, perſuaſione

Calliclis opinioni prævalens.

privata in partes & ſententiam Calliclis abreptam. Prævaluit tamen ſuffragiorum in contrarium numerus, & plurium calculis ſuperatus eſt Callicles, felici ad breve ſpatium

Event succeſſu.

vincentium eventu. Siquidem rheuma conſueto dierum orbe Auguſti corpore potitum, remittere cœpit malignam vim; pauloque poſt, ſenſim malo ſeneſcente, priſtino fere

Valetudini reſtitutus Imperator iterum in morbum incidit.

eſt æger vigori redditus. Nondum inde ſex menſes fluxerant, cum alia ecce ſontica & periculoſa Imperatori valetudo incidit, ex mœrore ac ſolicitudine nimiis ob quotidianas curas & concurſum variorum & gravium ſimul ingruentium negotiorum. De hoc morbo referam quid ipſa ex ægri ore ipſius ſæpius apud meam Matrem de eo confidentiſſime querentis coram acceperim. Hæc ejus ferme oratio erat: *Quid eſſe dicam cauſæ quod*

Quis morbus is fuerit.

mihi jam difficilis reſpiratio eſt. Cupido ſæpe me in[illegible]ſu reſpirandi liberius, hauriendique copioſum aerem, quem laboranti affundam & oppreſſo cordi. at ecce intercedens neſcio quæ vis conatum intercipit, medioque in impetu fruſtra hians, vix iterata ſæpius contentione vel ſemel ducere ſpiritum queo, ſatis largum, ut non multis partibus deficiat ab ea copia quam anhelans requireret obrutum cor: cui velut quamdam incumbere molem lapideam graviſſimam ſentio: & ex hujus impreſſione ponderis cœptum ſuſpirium abrumpi. nec, omnia circumſpectans licet, omnemque in partem verſans animum, comminiſci queo, unde quave ex cauſa id mihi acciderit incommodum. Eſt & aliud ejus generis, quod tibi pro noſtra fiducia, caput cariſſimum, una particeps caſuum ſenſuumque omnium meorum, aperiam in præſens. Oſcitandi plerumque libido malas mihi disjungit. Cæterum attractus hianti ore ſpiritus neſcio quo inter-

A μένη, θεσμοὺς ἱστορίας ὑπερπίπτουσα, ἄρχομαι διηγεῖσθαι ὅπερ οὐ πάνυ τι βούλομαι, τὴν τοῦ Αὐτοκράτορος πλάτιω. Ἱπποδρομίας γὰρ γενομένης ἐξ αἰτίας ἀνέμου τηνικαῦτα πνεύσαντος σφοδροῦ, ἀναρροιβδοῦσαν οἷον τὸ ῥεῦμα ἐκ τῶν ἄκρων ὑποχωρῆσαν θᾶττον τῶν ὤμων κατειλήφει. Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ τῶν ἰατρῶν οὐδὲ συνῆσαν ὅλως τὴν ἐπερχομένην ἡμῖν ἀπειλὴν ἐντεῦθεν, ὁ δέ γε Καλλικλῆς Νικόλαος, οὕτω γὰρ προσηγορεύετο, μάντις ἦν ἡμῖν τῶν ἀπευκταίων κακῶν. καὶ δεδιέναι ἔλεγε, μὴ τῶν ἄκρων ὑποχωρῆσαν, καὶ ἄλλην ἀπορευόμενον ἀβοήθητον τὸν κίνδυνον τῷ κάμνοντι ἀπεργάσαιτο. ἡμεῖς
B πιστεύειν οὐκ εἴχομεν, ὅτι μηδ' ἠβουλόμεθα. Οὐδεὶς μὲν οὖν τηνικαῦτα πλὴν τοῦ Καλλικλέος διά τινων καθαρσίων κένωσιν προτεθύμητο. οὐδὲ γὰρ εἰώθει τὸ σῶμα τοῦτο λαμβάνειν καθάρσιον, ἀλλὰ παντάπασιν ἀγύμναστος ἦν πρὸς τὰς φαρμακοποσίας. ὅπερ οἱ πλείους καὶ μᾶλλον ὁ Παντεχνὴς Μιχαὴλ συγχωρούμενος, παντελῶς ἀπεῖργε τὴν κάθαρσιν. Ὁ δέ γε Καλλικλῆς τοῦ μέλλοντος στοχασάμενος, ἐπιφωνηματικῶς αὐτοῖς ἔλεγεν, ὡς νῦν μὲν τῶν ἄκρων ἡ ὕλη ἀφεμένη, πρὸς τὸν ὦμον ἀπέσκηψε καὶ τὸν τράχηλον. εἰσαῦθις δὲ, μὴ διὰ καθαρσίων κενωθεῖσα
C εἴς τι τῶν κυριωτέρων μορίων, ἢ καὶ αὐτὴν τὴν καρδίαν ἐπιρρεύσασα, ἀνίατον τὴν βλάβην ἀπεργάσεται. Παρῆν γὰρ καὶ αὐτὴ ἐξ ἐπιταγῆς τῆς ἐμῆς δεσποίνης, ἐφ' ᾧ τοῖς τῶν ἰατρῶν λόγοις διαιτῆσαι, καὶ ἤκουον τῶν λεγομένων, καὶ τοῖς τοῦ Καλλικλῆ κἀγὼ συνετιθέμην λόγοις. τῶν πλειόνων δ' ὅμως ἡ ψῆφος ἐκράτει. Ἀλλὰ τότε δὴ τότε τὸ μὲν ῥεῦμα τοῦ βασιλικοῦ σώματος τὰς συνήθεις ἐπικρατῆσαν ἡμέρας, ἀπεμαραίνετο, καὶ πρὸς ὑγείαν ὁ κάμνων ἐπανῄει. Οὔπω μῆνες παρῆλθον ἕξ, καὶ ὀλέθριον νόσημα ἐκ τῆς πολλῆς τάχα ἀθυμίας τῶν καθ' ἑκάστην προσπιπτόντων αὐτῷ καὶ τῆς συνόδου τῶν κοινῶν φροντί-
D δων ξυμβέβηκε, καὶ ἤκουον αὐτοῦ θαμὰ πρὸς τὴν βασιλίδα διηγουμένου καὶ οἷον ἐγκαλοῦντος αὐτῇ τὸ νόσημα. Τί ποτ' ἄρα τὸ συμβαῖνόν μοι περὶ τὴν ἀναπνοὴν πάθος; Βούλομαι γὰρ ἀναπνεῦσαι βαθὺ καὶ ἀθρόον, καὶ οἷον κουφισθῆναι τῆς ἐγκειμένης ἀνίας ἐν τῇ καρδίᾳ, τοῦτο δὲ πολλάκις ἐπιχειρῶν οὐδὲ ἅπαξ δύναμαι πολλοστημόριον ἀναπέμψαι τοῦ ἐπιθλίβοντος βάρους, τὸ δ' ἐπίλοιπον καθάπερ τις λίθος ἐπίκειταί μου τῇ καρδίᾳ βαρύτατος, ἀνακοπῆς ἐν τῷ μεταξὺ γενομένης τοῦ στεναγμοῦ, καὶ τὴν αἰτίαν συνιδεῖν οὐκ ἂν ἔχοιμι, οὐδ' ὁπόθεν τὸ τοιοῦτον πάθος ἐγγίνεταί μοι. Καὶ ἄλλο δέ τι προσαναγγέλω, φιλτάτη
E ψυχὴ κοινωνὲ τῶν ἐμῶν παθῶν καὶ βουλευμάτων, χάσμα πολλάκις ἐπέρχεταί μοι, καὶ διακοπτόμενον ἐν τῷ μεταξὺ τὸ εἰσπνεόμενον πνεῦμα μεγίστην μοι τὴν ἀνίαν ἐπάγει. Τί ποτ' ἄλλο τὸ καταλαβόν με τοῦτο δεινὸν, εἰ οἶδας, φράζε. Ἡ δέ γε βασιλὶς ταῦτα ἀκούσασα, καὶ ἅπερ ἐκεῖνος πάσχει παρ' ἐκείνου μανθάνουσα, ἐδόκει μὲν εἶναι αὐτῆς τὰ

πάθη, καὶ ὥσπερ ἀνακοπτομένη καὶ αὐτὴ τοῦ ἄσθματος, οὕτω διέκειτο πρὸς τοὺς λόγους τοῦ Αὐτοκράτορος. Συχνῶς δὲ τοὺς ἐπιστήμονας μεταπεμπομένη τῶν ἰατρῶν, τὸ τοῦ νοσήματος εἶδος πολυπραγμονεῖν ἠναγκάζετο, καὶ τὴν αὐτοῦ τὰ προσεχῆ καὶ τὰ πόρρω ἐζητεῖτο μαθεῖν. Οἱ δὲ τὴν χεῖρα ταῖς ἀρτηρίαις ἐπιβάλλοντες, ἔμφασιν παντοίαν εἴδους ἀνωμαλίας κατὰ πᾶσαν τῆς ἀρτηρίας κίνησιν εὑρίσκειν ὡμολόγουν. τὸ δ' αἴτιον συνιδεῖν οὐκ εἶχον, ὅτι μηδὲ τὴν τοῦ Βασιλέως δίαιταν ἠπίσταντο, ἀλλὰ πάνυ σωφρονεστάτην καὶ λιτήν, καὶ ὅλως γυμναστικήν τε καὶ στρατιωτικήν, ἀπαγορευσάσης τῆς ἀπὸ τῆς περιττῆς διαίτης ὕλης, εἰς αἰτίαν ἄλλην τὰ τῆς στενοχωρίας ἀνέφερον, καὶ προκαταρκτικὸν αἴτιον ταυτησὶ τῆς νόσου οὐδὲν ἄλλο ἔλεγον, ἢ τὴν τῶν φροντίδων πολλὴν συντονίαν, καὶ τὸ συνεχὲς καὶ πυκνὸν τῶν θλίψεων, θερμαινομένης ἐκεῖθεν αὐτῷ τῆς καρδίας, καὶ τὸ περιττὸν ἅπαν ἑλκούσης ἐξ ὅλου τοῦ σώματος. Ἐντεῦθεν ἡ δεινὴ νόσος ἐπελθοῦσα τῷ Αὐτοκράτορι, ἀνακωχὴν ὅλως οὐκ ἐνεδίδου, ἀλλ' ὡς ἀγχόνη συνέπνιγε. Τοσοῦτον δὲ καθεκάστην ηὔξανε τὸ τῆς νόσου, ὡς μηκέτι ἐκ διαστημάτων, ἀλλὰ συνεχῶς καὶ ἀδιαστάτως ἐπέρχεσθαι, ὡς μηδὲ περὶ θατέραν δύνασθαι κατακλιθῆναι τὸν Αὐτοκράτορα πλευράν, μηδὲ πρὸς ἰσχύος ἔχειν ἀβίαστον τὸ παράπαν εἰσπνεῦσαι τὸν ἀέρα. Ἅπας οὖν τηνικαῦτα μετεκαλεῖτο ἰατρός, καὶ ἡ τοῦ Αὐτοκράτορος νόσος, ὑπόθεσις αὐτοῖς προὔκειτο. Ἐμερίζοντο δὲ ταῖς γνώμαις καὶ κατετέμνοντο, καὶ ἄλλος ἄλλο τι διεγίνωσκε, καὶ πρὸς τὴν διάγνωσιν ἐπειρᾶτο προσάγειν τὴν θεραπείαν. Ὅπως δ' ἂν εἶχεν ἢ οὕτως ἢ οὕτω, δύσκολον εἶχε τὰ κατὰ τὸν Αὐτοκράτορα, οὐδὲ γὰρ ἂν ἀκαρῆ χρόνον ἐλεύθερον εἰσπνεῦσαι ἠδύνατο. Ὄρθιος γὰρ ἠναγκάζετο διόλου ἀνακαθήμενος ἀναπνεῖν. Εἰ δέ που καὶ ὕπτιος κέοιτο, ἢ κατὰ θατέραν πλευράν, φεῦ τότε τοῦ βρόχου. οὐδὲ γὰρ ἐλαχίστην συρμάδα μικρὰν τοῦ ἔξωθεν ἀέρος εἰσρεῦσαί τε καὶ ἀπορρεῦσαι κατά γε τὴν ἀναπνοὴν καὶ εἰσπνοήν. Ἀλλὰ καὶ ὁπηνίκα ἐλεήσας τις τοῦτον ὕπνος ἐπέλθῃ, καὶ τότε τῆς πνιγμονῆς ἐπεδίδου. Ὥστε κατὰ πάντα καιρὸν καὶ ἐγρηγορότος αὐτοῦ καὶ ὑπνώττοντος, ἡ συμφορὰ τῆς ἀγχόνης ἐπετίθετο. Ἐπεὶ δὲ καθάρσιον οὐκ ἐδίδοτο, πρὸς φλεβοτομίαν ἀπέβλεψαν, καὶ τὴν μὲν διὰ τοῦ ἀγκῶνος ἀπέταμον, οὐ μὴν τῆς φλεβοτομίας ἀπώνατο, ἀλλ' ὡσαύτως καὶ πάλιν εἶχε, καὶ δύσπνους ἦν ὅλος, καὶ ἐκινδύνευε διόλου στενὸν ἀναπνέων ταῖς χερσὶν ἡμῶν ἐναπερυγεῖν τὴν ψυχήν. Ἀλλ' ἐρράϊσε μὲν τὰ τῆς ἀσθενείας, τῆς διὰ τῶν πεπερίων ἀντιδότου δοθείσης. Καὶ ἡμεῖς ὑφ' ἡδονῆς οὐκ εἴχομεν ὅ,τι καὶ χρησαίμεθα τῆς εὐφροσύνης, ἀλλὰ καὶ χαριστήριον ἀναπέμπομεν τῷ Θεῷ. Πάντα δὲ ἦσαν ἄρα πλάνη. εἰς . . γὰρ ἡμέραν ἢ καὶ τετάρτην εὐθὺς πάλιν αἱ . . ἀγχόναι κατὰ τοῦ Βασιλέως καὶ στενοχωρίαι τοῦ πνεύμονος. ἐλπίζω δ' εἰ μὴ

A *currente prohibetur obice, ne intus penetret; id quod mihi multo maximam creat moleſtiam. Quod tandem hoc ſit, age ediſſere, ſi noſti.* His Auguſta verbis non ſolum edocebatur de morbo languentis Auguſti, verum illud ipſum quaſi auditu in ſe quoque propagatum, ſentire malum ipſa videbatur; arcana vi amoris intimi, cujus eſt ſuorum affectuum ægritudines participare condolendo, ita ut qua difficultate anhelitus laborare cariſſimum conjugem ipſo exponente didicerat, ipſa continuo vexari ſibi videretur; certe angeretur nihilo levius quam ſi revera iſtud experiretur incommodum. Ergo accerſitos ſubinde Medicos laceſſebat aſſidue, curioſiſſime percontans, ecquid de cauſis vel proximis vel remotis hujus ægritudinis ſuſpicari divinando ac veriſimiliter affirmare poſſent. Illi tali imperio provocati, B cogitationem intendere, reputare, circumſpicere omnia; verum ubi ſatis manu arterias exploraverant, nihil fere pronunciabant aliud niſi magnum indicium intemperiei omnis generis maximæ, perturbato ubique inæqualique arteriæ pulſu, edi: ejus rei quæ ſit cauſa, ne ſignis tunc extantibus intelligi; nec ſe divinare ſatis poſſe, quibus parum eſſet compertum quod genus victus, quamve rationem curandi corporis adhibere Imperator quotidiano dudum uſu conſueſſet. Reſpondebatur: frugaliſſimum eum, cibique hominem parciſſimi, plane tenuem ac facile parabilem, qualis eſſe athletarum ſolet ac militum, victum uſurpaſſe; ſuperfluas exquiſitorum ſuccorum, ac ferculorum delicias ſemper averſatum. Quo illi audito ubi erant ſaſſi, non igitur videri arctatæ reſpirationis vitium intemperantiæ imputandum, eo fere conveniebant, ut C cauſam externam hujus mali non aliam dicerent, quam nimiam contentionem curarum, aſſiduumque appulſum acrium ſolicitudinum, in ſerie tam continua rerum adverſarum, quibus excalfactum cor, quidquid erat reliquo in toto corpore redundans, omne ad ſui refrigerium rapaciter trahebat. Hinc dirus hic & remiſſionis expers Imperatoris morbus, laquei modo fauces urgens, ſtrangulanſque hominem aſſidue. Creſcebat porro malum ingens a principio, quotidianis augmentis; iiſque tantis, ut non jam ex intervallis, ſed continue, ſimulque vehementer, Auguſtus urgeretur. neque aut in alterutrum cubare latus; aut omnino ſine vi moleſta laborioſoque conatu, ducere aerem ſpirando poſſet. Exprómebant pro ſe quiſque induſtriam acciti undique Medici omnes, utpote quibus caput ac ſalus Principis, argumentum commentandi nobile diſſerendique, propoſitum eſſet. Horum, D ut fit, alius aliud ſapiebat. tum ut quiſque ſtatuerat de morbi natura & cauſis, congruentem ſuo ſenſui, abhorrentem a judiciis aliorum curationem præſcribebat. Omnia experiebamur. verum, ut maneret dubium quis eorum omnium ratione uteretur optima; illud conſtabat certe; nihilo melius Imperatorem ſe habere. quippe cui nec ad breve momentum facultas eſſet reſpirandi libera. Rectus quin etiam ſtare perpetuo, aut ſupinus alte reſidere cogebatur. Quod ſi aut jacere pronus, aut in latus alterum recumbere tentaret, ſtringebat heu! ſæva ſuffocatio, & arctatum guttur adurgens malus morbi laqueus adeo premebat, ut ne minimum quidem auræ hauſtum, vel exterius affluentis introrſum trahere, vel intus conceptæ foras expirando pellere, per conſuetas & neceſſarias reciprocandi ſpiritus vices ullo jam modo miſer poſſet. Si quis vero illum quaſi miſerans ſero ac raro ſomnus invaderet, ne tū quidem inducias tormenti breves angina crudelis dabat: æternumque, perinde dormitanti ac vigili, erat iſtud incommodum graviſſimum reſpirationis interceptæ. Hic Medici quod purgare corpus medicatis potionibus omiſerant, miſſionem ſanguinis decernunt. Tunditur ad interiorem flexum cubiti, vena; nec ea re levamenti quidquam expertus æger eſt. Eodemque loco ſemper, hoc eſt peſſimo, ſalus Imperatoris, lethale momentis omnibus anhelantis, erat: nobis qui adſtabamus tractabamuſque, ne inter noſtras manus expiraret, haud ſine cauſa metuentibus. Propinata tum forte languenti antidotus ex pipere ſalutarem cito effectum habere viſa eſt. Nos triumphare gaudio ſtatim, omnibuſque lætitiis incedere, gratulationem ſpargere, vota jam perſolvere in templis, cura heu præmatura, fallacique. Tertio hinc quartove die urgent de-

Edit. Pariſ. pag. 498.

Compaſſio Auguſtæ.

Medicorum attentio ad cognitionem curationemque morbi.

Cauſa ejus, contentio ſolicitudinum.

Remedia multa ſed inutilia.

Reſpirationis difficultas ingens.

Pag. 499.

Phlebotomia inutiliter adhibita.

Antidotus ex pipere ſalutaris.

Ad triduum dumtaxat.

nuo exanimantque Auguſtum præfocationes ſolitæ, auguſtiæque miſeræ oppreſſi pulmonis. Imo ægroti ſtatum puto deteriorem factum potione iſta; quæ ubi movere magis quam pellere humores noxios potuit, eos in cavitates arteriarum, plus ibi multo nocituros, contruſit. Sane apparuit auctam inde mali vim. Jam enim nulla prorſus ei erat recumbendi ratio, aut forma, ſitusve corporis tolerabilis; & immodicis aſſidue crementis morbus intendebatur. Totæ abibant inſomnes noctes. Alimenti prorſus nihil reive alterius ad ſalutem utilis ſumebat, aut ſumere valebat, languidus. Inter hæc ego ſæpius aut potius continuo ſpectabam matrem excubantem, perpetuis, quam longæ ſunt, noctibus, nulla intercapedine quietis, ad ægri caput, retro ſpondam illius in quo is languebat lecti, ſatagentem ſublevantemque manibus, & commeatum, qua ſedulitate poterat, eluctanti difficiles anguſtias anhelitui procurantem. Fluebant largiſſimi ex oculis amnes lacrymarum. nec luctus minuebat miniſtrandi diligentiam; neque hanc diuturnitas longi morbi, laboriſque improbi numquam per tot continuatas diebus noctes, intermiſſa contentio frangebat. Illa ſui, illa omnium oblita, inſtare unice miniſterio ſuſcepto. navare operam perpetuo recentem. verſare, reverſare, fingere ſæpius, mox refingere culcitas ſtragulaque aliam atque aliam in formam, quæ aliquod ſaltem momentum afferre Auguſto quietis poſſet. Quid non ad ſolatium ad obſequium excogitare illa? quid non agere? quantum ingenium amoris, quantam ejuſdem ſtrenuitatem probare? Ne a nobis quidem, aut omnino a domeſticorum quoquam ceſſabatur uſpiam. nempe non id tempus ceſſandi erat: nec ulla tum quies aut remiſſio non intempeſtiva fuiſſet familiæ; cujus Pater idemque Princeps Reipublicæ in ſummis angoribus ægerrimo anhelitu animam trahebat. Animadverſum a tentantibus omnia tandem eſt; nonnullum laxamentum aut ſolatium mali ægro afferre motum corporis. Ergo Auguſta curat ſtatim, ut additis ad caput pedeſque imperatorii lectuli prominentibus contis, viri robuſti ſuppoſitis humeris eum aſſidue circumagerent: ſuccenturiatis invicem plurimis, qui alii aliis, recentes feſſis continue ſuccedentes, unum iſtud leve delinimentum miſerrimi angoris Auguſto nulla portantium laſſitudine interruptum adhiberent. Hoc modo a Magno Palatio ad Mangana delatus Imperator eſt. Verum ne illic quidem meliori erat loco valetudo ejus. Indomita morbi vis irrevocabiliter quod cœperat urgebat. Hoc cernens & ſecum reputans Auguſta, ſenſit denique caſſa eſſe nulliuſque uſus præſidia remediave humana. Itaque omni, quæ auxilio induſtriæque cujuſvis hominum inniteretur, ſpe damnata, totum animum ardenti religione ad propitiandum Deum contulit; liberali per templa omnia curata ſuccenſione luminum, & perpetua decantatione carminum ſacrorum: tum, quas in primis demerendo numini efficaces norat, largitionibus beneficentiſſimis in egenos omne genus, quas aſſidue copia ingenti non in præſentes effundebat ſolum, ſed ad alios ubicumque, terra marique, penuria laborantes miſſitabat. Monachos etiam cunctos quique ſolitariam in montibus & ſpeluncis exercent vitam; quique alia ratione ſejuncti a curis humanis religioni vacant, aſſidue hortans ac excitans ad intentiſſimas pro Imperatoris ſalute preces ad Deum aſſidue fundendas. Quod ipſum in gratiæ vicem mutuam enixe contendebat ab iis omnibus, quos morbis afflictos, vinctos compedibus, malis aliis miſeriiſque attritos: donationibus, ut dixi, largiſſimis, repente de mendicis divites, de infeliciſſimis fortunatiſſimos reddebat. Interim, cum intumeſcentibus Auguſti viſceribus excreviſſet venter in molem extra modum prominentem: pedes quoque turgidi eſſent facti; ac corpus totum febris ardens ureret, Medicorum quidam febri contempta, veluti a qua in præſentia minus metuerent: exinanire tumorem cauteriis inurendis ſunt aggreſſi. Vana tamen illa quoque &

Poſt quod recrudeſcit morbus.

Auguſtæ ſedulitas & mœror.

Domeſticorum & familiæ totius obſequium.

Edit. Pariſ. pag. 500.

Transfertur Auguſtus in Mangana.

Accenſiones luminum & hymnorum cantus pro eo in templis celebrata.

Largitiones in eumdem finem egenis factæ.

Monachorum preces imploratæ.

Tumor viſcerum Auguſti.

Fruſtra cauteriis curatus.

A χεῖρον ἐξ ἐκείνου τοῦ πόματος γέγονεν ἀναχέαντος τὰς ὕλας καὶ κρατῆσαι μὴ δυναμένου, ἀλλ' εἰς τὰς κοιλότητας τῶν ἀρτηριῶν ἐνθεμένου καὶ ἐπιτείναντος τὴν διάθεσιν. Ἐντεῦθεν οὐδὲ σχῆμα κατακλίσεως ἄπτωτος ἦν ἐφευρεῖν παντάπασιν αὐτῷ τῆς νόσου ἐπακμαζούσης. Ἀλλὰ γὰρ διανυκτερεύων ἦν ὁ Βασιλεὺς ἐξ ἑσπέρας εἰς ὄρθρον ἄϋπνος, μήτε τροφῆς ἐλευθέρας μεταλαμβάνων, μήτ' ἄλλου τινὸς τῶν εἰς σωτηρίαν ἀποβλεπόντων. Πολλάκις γοῦν ἐγὼ μᾶλλον συνεχῶς καὶ τὴν μητέρα τεθέαμαι συνδιανυκτερεύουσάν τε τῷ Βασιλεῖ καὶ κατόπιν τούτου ἐπὶ τῆς κλίνης καὶ ὑπανέχουσαν τοῦτον ταῖς χερσὶ καὶ παραμυθουμένην τρόπον τινὰ τὴν ἀναπνοήν. Ἐχεῖτο μέντοι αὐτῆς τῶν ὀμμάτων τὸ δά-
B κρυον, καὶ ὑπὲρ τὰ Νειλῷα ῥεύματα. Ὁπόσην τε τὴν περὶ αὐτὸν δι' ὅλης ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς σπουδὴν ἐπεποίητο, καὶ τὸν μόχθον ὅσον ἐνεδείκνυτο διαπονουμένη περὶ τὴν αὐτοῦ θεραπείαν, καὶ κλίσεις καὶ μετακλίσεις στρωμάτων παντοίας μηχανωμένη θέσεις, οὐκ ἔστιν ἐρεῖν. Ἀλλ' οὐκ ἦν οὐδενὶ τὸ παράπαν ῥαστώνης μετασχεῖν· παρείπετο γὰρ οἷον ἀγχόνη τῷ Αὐτοκράτορι μᾶλλον καὶ συνείπετο καὶ οὐκ ἀνίει συμπνίγουσα, μηδεμίαν τῆς νόσου ἐχούσης τὴν ἴασιν ἐν τοῖς πρὸς νότον ἀνακτόροις ἀπῆλθεν ὁ Βασιλεύς. στενοχωρούμενος δέ, μίαν τινὰ παραψυχὴν τὴν ἐκ τῆς κινήσεως εὕρισκε, καὶ ταύτην διηνεκῆ ἡ βασιλὶς ἐμηχανήσατο γίνεσθαι, τοῦ βασιλικοῦ σκίμποδος κατά τε τὴν κεφαλὴν καὶ πόδας
C μερῶν τινα ξύλ' ἄττα προσεπιζεύξασα ἀνδράσιν ἐδίδου τοῦτο φέρειν μετέωρον διαδεχομένοις ἀλλήλους τῷ τοῦ Αὐτοκράτορος πόνῳ. ἐντεῦθεν ἀπὸ τοῦ μεγάλου παλατίου καταλαμβάνει τὰ Μάγγανα. Ἀλλὰ καὶ τούτων γενομένων, οὐδὲν πλέον τῷ Βασιλεῖ πρὸς σωτηρίαν ἐπραγματεύθη. ὡς πάντῃ δὲ τὰ τῆς νόσου χωροῦντα ἡ βασιλὶς ὁρῶσα καὶ τῆς ἐξ ἀνθρώπων βοηθείας παντάπασιν ἀπελπίσασα θερμοτέρας τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ αἰτήσεις πρὸς Θεὸν ἐποιεῖτο, πρὸς πᾶν τέμενος δαψιλεῖς τὰς φωταγωγίας ποιουμένη, καὶ τοὺς ὕμνους συνεχεῖς καὶ ἀκαταπαύστους, διαδόσεις δὲ τοῖς ἁπανταχοῦ γῆς καὶ θαλάσσης οἰκοῦσιν εἰργάζετο. Ἅπαντας μὲν
D μοναχοὺς ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις οἰκοῦντας, οἳ καὶ ἄλλως τὸν μοναχικὸν ἐπιόντας βίον εἰς ἐκτενεῖς δεήσεις ἐπεγείρουσα. Ἅπαντας δὲ τοσούτους οἳ καὶ ἐν εἱρκταῖς κατεχομένους καὶ πτωχευομένους πλουσιωτάτους ἐργαζομένη ταῖς δόσεσιν, ὁμοῦ πρὸς τὰς ὑπὲρ τοῦ Αὐτοκράτορος εὐχὰς προσεκαλεῖτο. Ἐπεὶ δὲ τὸ τοῦ Αὐτοκράτορος σπλάγχνον ἐξῳδήκει τε καὶ εἰς ὄγκον ἐπιφανῆ προσελήλυθεν, οἵ τε πόδες ἐξῳδήκεισαν καὶ πυρετὸς τὸ βασιλικὸν σῶμα κατεῖχεν εἰς καυτῆρας, ἐντεῦθεν τινὲς τῶν ἰατρῶν ἀπεῖδον μικρὰ πεφροντικότες τοῦ πυρετοῦ. Ἀλλ' ἦν ἅπασα θεραπεία ἀνωφελὴς καὶ κενή, οὐδὲ γὰρ ὁ καυτὴρ ὤνησεν. ἀλλ' ἐν αὐτοῖς καὶ τὸ
E σπλάγχνον ἦν καὶ τὰ ἀναπνευστικὰ δυσκόλως ἔχοντα. Ὥσπερ δὲ ἐξ ἄλλης πηγῆς ῥεύματος εἰς τὸν γαργαρεῶνα ἐπεισχυθέντος, καὶ ὃν οἱ Ἀσκληπιάδαι φασὶν οὐρανὸν ἐπιλαβομένης καὶ τῶν αὐλῶν αὐτοῦ

A φλεγμηνάντων, καὶ τῆς φάρυγγος ἐπαρθείσης καὶ τῆς γλώττης ἐξογκωθείσης, ἐστενώθησαν οἱ πόροι τε ἀπεστενώθησαν πρὸς τὰ ἑαυτῶν πέρατα συνελθόντες δι' ὧν τὰ τῆς τροφῆς ἔμελλε διελθεῖν, καὶ τὸ τῆς ἀτροφίας δεινὸν παντελῶς ἀσιτία ἡμῖν ἐπεκρέματο. Καὶ ἐγὼ Θεὸς ἴστω, πολλὴν ἐποιούμην τὴν περὶ τῆς τροφῆς πραγματείαν, καὶ τὰ σιτία καθεκάστην διὰ τῶν . . . ἔφερον τούτῳ χειρῶν. ῥοφηματώδεις τὰς . . . ας ποιεῖν ἀναγκάζουσα. ἅπαντα γοῦν . . . φερόμενα ἐπὶ τὴν τῆς φλεγμονῆς θεραπείαν . . . ἐφαίνετο καὶ τῆς σπουδῆς ἅπαντα . . . καὶ τὰ ἡμέτερα καὶ τὰ τῶν ἰατρῶν ἐδεῖ . . . δέκα δὲ καὶ μιᾶς ἡμέρας τῷ περὶ ταῦτα . . . ἐπιγεγονότος τούτῳ νοσήματος ἐπα-
B . . . οντος καὶ ἀπαπειλοῦντος τὸν κίνδυνον . . . πέρας ἐσχάτως ἐπιγενομένης διάρροια. εἶτα ἄλλο ἐπ' ἄλλῳ κακὸν καθ' ἡμῶν τὸ . . . δὲ ἐπεκυλίετο, οὐκ ἔχω πρὸς ὁπότερον . . . ῶν. ὑπὸ τοὺς Ἀσκληπιάδας, οὔθ' ἡμᾶς τοὺς . . . τὸν Αὐτοκράτορα θεραπευομένους, ὥστε . . . ταῦτα, ἀλλὰ πάντα ἑώρα πρὸς ὄλεθρον . . . τὸ λοιπὸν τὰ καθεστηκότα καὶ φόβος καὶ . . . ἐπὶ κεφαλῆς συνεστήκεισαν. εἶχε μὲν . . . ἀνδρεῖον. ἀεὶ καὶ τοῖς ἔμπροσθεν κινδύνοις . . . μάλιστα δὲ τὸ τηνικάδε ἐνεδείξατο, καὶ τοῖς πάθεσι τῆς λύπης ἐμβριθησαμένη, εἱστήκει καθάπερ ὀλυμπιονίκης πρὸς τὰς δεινοτάτας ἐκείνας ὀδύνας ἀντιπαλαίουσα. Κατεστρέφετο μὲν γὰρ τὴν ψυχὴν καὶ ἐσπαράττετο τὴν καρδίαν, ὁρῶσα τὸν Αὐτοκράτορα οὕτως ἔχοντα, ἀλλὰ ξυνέτεινεν ἑαυτὴν
C καὶ διεκαρτέρει πρὸς τὰ δεινὰ καὶ ἐδέχετο μὲν τὰς βαθείας καιρίας καὶ τὸ πάθος αὐτῶν καθικνεῖτο τῶν μυελῶν. Ἀντεῖχε δὲ ὅμως καίτοι ἀστακτὶ ταύτης κατέρρει τὸ δάκρυον, καὶ πελιδνὸν κατέλαβε τὸ προσώπου τὸ κάλλος, καὶ ἐν ῥισὶν ἐπεφέρετο τὴν ψυχήν. Πέντε καὶ δεκάτην δὲ τοῦ Αὐγούστου ἄγοντος, πέμπτη δὲ ἦν τῆς τηνικαῦτα ἑβδομάδος ἐκείνης, καθ' ἣν ἡ τῆς ὑπεραμώμου Δεσποίνης καὶ Θεομήτορος Κοίμησις ἑορτάζεται, πρωΐας ἐπαλείψαντες τὴν κεφαλὴν τοῦ Αὐτοκράτορος τινὲς τῶν Ἀσκληπιαδῶν, ὅ,τι δὴ αὐτοῖς ἔδοξεν, ἐκεῖνοι μὲν οἴκαδε ἐχώρησαν οὐ μάτην, οὐδὲ διά τινα χρείαν αὐτοὺς ἐπείγουσαν, ἀλλὰ γνόντες τὸν ἐξ ὑπογύου ἐπικείμενον τῷ Αὐτοκράτορι κίνδυνον. τρεῖς μὲν γὰρ ἦσαν οἱ κορυφαῖοι τῶν ἰατρῶν, ὅ,τε ὑπερφυὴς Νικόλαος ὁ Καλλικλῆς. καί τις ἕτερος Μιχαὴλ ὁ παν . . . .
D ἐκ γένους τὴν ἐπωνυμίαν λαχὼν καὶ . . . . . . λιβὸς Μιχαὴλ ὁ ἐκτομίας. οἱ μὲν οὖν . . . . . . κυκλώσαντες αὐτὴν παντὸς τοῦ συ . . . . . . ἀναγκάζοντος μεταλαβεῖν τροφῆς . . . .

A effectu caſſa curatio fuit. nam & ventris tumor nihil cauterio minutus eſt, & pulmonem ac fauces nihilo minor urgere perſeverabat difficultas reciprocandi ſpiritus. Hæc cum ſic eſſent, ecce tibi velut ex novo fonte humoris noxii derivata nova deſtillatio gurgulionem invaſit, & quod in ore Medici *cælum* appellant, gingivaſque corripuit inflavitque affluxu ardentis ſaniei: unde creſcente in molem frumine, linguaque ipſa tumefacta, obſtructi meatus ſunt tranſmittendo alimento parati a natura. Novus hinc ad cumulum labor afflicto corpori, nutrimenti ſubtractio. Teſtis mihi Deus ſit, qua ego privatim diligentia quibuſve conatibus eluctari hoc impedimentum contenderim. Aderam horis omnibus, alimenta ſic affecto accommodata corpori manibus ipſa miniſtrans
B propriis: ac quod ſimul idonea copia trajici non poterat, experiendis ſæpius ſorbitiunculis inſtillans. nec ſegniter interea Medici oris tumorem, partiumque illarum, omnibus artis deliniments ac remediis procurare nitebantur. Verum nec hi nec ego proficiebamus fere quidquam. Dies in his undecim abierant, in magno metu noſtro, cum velut non abunde multa magnaque corpus unum in perniciem urgerent mala, calamitas ſuper alias nova incidit, alvi fluxus, non ſalutaris aut criticus, ſed lethalis prorſus, & reliquias virium tenues in ægro principe; in nobis, qui languentem curabamus, ſpes ſtatim omnes conſumpturus. Ergo jam, & denunciatione medicorum, & rei evidentia ipſius, oculorumque præſenti fide, Imperatoris paſſim vita conclamabatur. Quo tempore quanta in nos proprie quamque ſæva incubuerit mœroris, ſolici-
C tudinis, miſeriarum omnis generis procella, quis facile dixerit? Eminebat inter omnium lacrymas luctus & pietas Auguſtæ. quæ quamquam nullam non ederet in jactura cariſſimi capitis ſignificationem veri amoris, inſolabiliſque deſiderii: tamen ejus quam toto vitæ tempore in periculis ærumniſque variis oſtenderat animi præſentiæ ac fortitudinis ne tum quidem oblita eſt: quin potius iſtarum laudum clariſſima tunc maxime documenta edidit, generoſiſſime doloris cohibens nimiam vim, obfirmanſque ſe contra virili conſtantia: & velut in olympico pulvere athleta palmarum plurimarum fortiter eluctatur adverſarium: ſic illa injicientem virtuti ſuæ manus, atque undique ingruentem, dejicereque conantem, erecta vi animi dolorem acerrimum ſuſtinens ac repellens. Atqui quantacumque
D conaretur, facere illa quidem haud poterat, quin quoties Imperatorem in iſto deploratiſſimo, in quo is tum erat, ſtatu cerneret (cernebat autem aſſidue) tranſverberaretur ipſi animus plaga ingenti, corque intimum funditus ſuccuteretur. Verum excipiebat eadem immenſum impetum irruentis infortunii pari contentione robuſtæ virtutis: certamenque durabat obnixis utrinque impulſibus; cum & lethalia doloris vulnera ſenſus penitus intimos, medullaſque velut ipſas animæ pervaderent: & reluctans tamen fortis mulieris conſtantia ſuſtineret ſe in ſtatu; pectuſque utique, officio generoſæ fortitudinis, ſervaret integrum; interim ſane dum oculos & vultum concedere, aliquid perturbationi ſineret; oculos, non jam ſtillatim, ſed plenis jugiter fluentes rivis; vultum, ab illo formæ flore mutatum in ſqualorem maciemque tantam, ut mox abituram animam prominere e ſummis naribus intuens diceres. Quintus erat ſupra decimum Auguſti dies, feria quinta hebdomadis illius, qua eo anno inculpatiſſimæ Dominæ dormitio celebrata eſt. Ejus diei primo mane cum Imperatoris caput neſcio quo unguento inunxiſſent quidam Medici, prout ipſis viſum fuerat, deinde velut perfuncti, domum quiſque ſuam receſſere; non fortuito, neque ob neceſſitatem ullam; ſed quod certis indiciis intelligerent inſtare obitum Imperatoris; quo tempore ſtatuebant non eſſe ſibi committendum, ut teſtes otioſi tanti mali reſiderent illic, expoſiti ad libera odia judiciaque hominum, in præſenti ſenſu jacturæ propriæ quidquid eſt obvium culpantium. Tres hi erant facile Principes ejus temporis Medicorum. Præcellens nimirum ille, de quo ſuperius, Nicolaus Callicles, & alius quidam Michael Pan......... ex genere cognomentum nactus, &................ Michael Eunuchus. Interea frequentes Auguſtam ambiunt domeſtici, precibuſque agunt infimis, ſibi ut parcat,

Palatium gingivæ, gurgulio, turgeſcunt.

Alvi fluxus noxius.

Edit. Pariſ. pag. 501.

Deſperatur ſanitas Auguſti.

Pietas & conſtantia Irenes Auguſtæ.

Miſera ejus ſpecies.

Medici recedunt.

ſeque curet aliquantulum. Tamdudum jam eſſe ex quo nec ſomnum viderit, nec cibum ſumpſerit. Cedat juſtis deſideriis naturæ, nec cladem dum prohibere ſatagit, geminet. Nihil interim Imperatori defuturum. mox vero ipſam cum refectis viribus recens aderit, utilius ipſi obſequium narraturam. Ceſſerat his monitis, ſeque ad quietem Auguſta receperat. Verum ſolicitorum leves & facile ſolubiles ſomni ſunt. Animo linqui viſus Imperator curantes commoverat. Hinc orta trepidatio facile perculit Imperatricem haud procul decumbentem, & per ſoporem continuo imaginantem quidquid evenire Auguſto poterat tali tempore. Suſpicata quod res erat ſurgit, advolat. in deliquio captum, velut in jam mortuum corpus irruit, amplexibus atque oſculis amorem doloremque teſtantibus. Hinc ejulatus planctuſque, ac cætera id genus mœroris indicia ingentis; atque adeo tanti, ut matrona malis impar tanta ſimul acerbitate ingruentibus, juſtam offerret ſpectantibus timendi cauſam, ne doloris magnitudine ſtatim exanimata concideret. Hanc tali ſtatu conſpicatus Imperator, tunc commodum ſibi redditus e ſyncope, in media licet morte, mortis tamen & ſui, vigentis arbitrio rationis, potens, graviter increpavit illam impotentiam mœſtitudinis muliebris; noſque una intuens, me inquam & tertio genitam germanam meam Porphyrogenitam Eudociam, (nam Maria ſoror noſtra tertia, non illa tum quidem imitata ſanctam illam ſibi cognominem, ſedebat juxta pedes mei Domini, ſed circa caput ſatagebat, aquam deficienti propinans, non poculo vulgaris formæ, at alio quodam inuſitatæ figuræ ſcypho, quem *Cypellum* vocant: ſic conformato, ut per eum trans gingivarum linguæ ac palati tumorem perduci ad guttus aridum liquor poſſet.) Ad nos, inquam, duas filias cum matre, quas cernebat ex adverſo, hanc conſtantem virilemque, tametſi poſtremam admonitionem direxit, Auguſtam potiſſimum appellans. *Quid te miſera ob inſtantem finem meum mœrore conficis, meque ipſum conſternationis tuæ tantæ teſtem, mori ante mortem cogis. Cogitares te ipſam ſaltem, futuraque proſpiceres. Facile cerneres imprudenter facere te, quæ ita totam animam dolori dedas; viresque ad tolerandu poſtmodum viduitatis mala ſervandas præmature univerſas profliges, ut periculum ſit ne imminentibus deinde laboribus impar ferendis ſis.* Hęc ille quidem admonebat in tempore cæterum illud ipſum tanti judicii tantæque caritatis tali occaſione ſpecimen editum, quo magis ſe probandum admirandumque offerebat, eo augebatur intenſius Auguſtæ dolor, vel ex iſta ſuprema commonitione ſentientis, qualem virum perderet. Mihi porro inter matris dolore extabeſcentis, Patris extremum ſpiritum ægre trahentis, triſtiſſima ſpectacula tum mediæ, quid animi fuerit, uſurparunt præſentes oculis qui tunc amici adfuere. Poſteri & quicumque in hunc commentarium lectores incident, credant ſane confitenti de ſe, Deumque teſtem appellare non verenti, extremo me cum mœrore conflictatam, nihiloque affectam levius, quam quibus horribilis mox oppetendæ mortis objicitur facies. adeo totam undique comprehenderat planeque obtinebat perturbatio, rationis juxta Philoſophiæque plene victrix. Tamen ne utroque ſimul parente orbarer dabat operam ingenioſa pietas, ut matri certe ſolatium vel falſum, minuendo Patris malo, afferre conarer. Erat in ea opinione mea parens; noſſe me artes plurimas, nec medicinæ adeo ipſius rudem eſſe funditus. Ego illa tum auctoritate ſic ad ejus bonum abutebar, ut explorato crebris tactibus arteriarum pulſu, obſervato quoque ſpiritu, & ſignis id genus circumſpectis, melius eſſe videri pronunciarem ad matrem converſa, indiciumque ementirer illi certe conſolandæ utile. At brevis pio mendacio fides, levis fructus conſtitit. Invaleſcebat profectibus non lentis exitialis incuratarum, imo incurabilium, partium tumor dolorque; ſignis ejuſmodi palam extantibus mox ſecuturæ mortis, ut neminem plane adſtantium poſſent fallere. Id Auguſta conſpicata, ſic affecta eſt, ut ſibi prudens quiſque ſubjicere poteſt ſecum reputando, vel ex iis quæ jam diximus, vel ex æſtimatione amoris tanti. Enimvero ejus anima vi doloris elicita eminebat e præcordiis, haud dubie minans ſeſe abituram ſimul cum animo Auguſti. Væ mihi tum miſeræ quam gravis articulo rerum tali ſævæ calamitatis moles incidit! Plane, quod Pſalmus habet: *Præve-*

Auguſtæ perſuadetur in brevem capiat requiem.

Edit. Pariſ. pag. 502.

Deliquium Auguſti.

Auguſtæ dolor & ejulatus.

Auguſti ſibi redditi adhortatio ad dolorem moderandum.

Eudocia ſoror Annæ tertia.

Maria ſoror Annæ ſecunda.

Annæ mœror ingens.

Conatur ea tamen conſolari matrem.

Fruſtra. Extantibus nimirum ſignis lethalibus.

pag. 503.

Unde & matris & filię perturbatio valde aucta.

Pſalm. XVII.

A μὴ μεταλαβοῦσα ϗ ὕπνου . . συνεχεῖς ϗ ὅλας, νύκτας ... ἐπὶ τῇ θεραπείᾳ τοῦ βασιλέως . . ἐπείθετο. ἀλλὰ λειποθυμίας . . . γενομένης τῷ Αὐτοκράτορι πάλιν . . . τὸ ᾔσθετο, ἀποκαραδοκήσασα τ . . . . ζωὴν, κατέβαλέ τε ἑαυτὴν ἐπὶ τοῦ . . . ἐκόνιέ τε συνεχῶς ϗ ἐπλήττετο . . . ἐφ' οὕτως ἐπιβεβηκόσι κακοῖς, ϗ . . . μὲν αὐτίκα τὴν ζωὴν ἀπεῤῥάξας . . . . τατο δέ. ὁ δὲ βασιλεὺς καί τοι θανα . . . ϗ καταδυναςεύοντος αὐτοῦ τοῦ . . . . . περ κρείττων ϗ θανάτου γενόμενος . . ἐκώλυε τὸ τῆς βασιλίσσης ϗ . . φετο τὴν τοιαύτην ἀδημονίαν με . . θυγατέρων ἡ τρίτη δ' ἦν αὐτῶν κατα-

B γεν . . . . Πορφυρογέννητος Εὐδοκία. ἡ γὰρ Μαρία ἄλλη τις οἷα Μαρία χρηματίζουσα ὐ περὶ τοὺς πόδας τηνικαῦτα καθημένη τοῦ ἐμοῦ δεσπότου, ὥσπερ τότε ἐκείνη. Ἀλλὰ τοῖς περὶ τὴν κεφαλὴν μέρεσιν ἐνασχολουμένη, ὕδωρ ἐδίδου πίνειν ἐκ τοῦ Κυπέλλου ὐ διεκπώματός τινος πίνειν, ἵνα μὴ γίνοιτο οἱ πολλάκις δυσκόλως περὶ τὴν κατάποσιν φλεγμαινούσης τῆς ὑπερῴης, ϗ αὐτῆς δὴ τῆς γλώττης ϗ τοῦ φάρυγγος ἀναφέρειν τάχα τοῦτον ἐθέλουσα. ἐκεῖνος δὲ ςαθηρὰς μὲν ϗ ἀνδρικὰς διεμέμψατο τηνικαῦτα παραινέσεις, ὅμως μέν τοι ἐσχάτας. ϗ τί φησὶ προεξάγεις σαυτὴν ὑπὸ κατατρυχομένη τῇ ἡμῶν τελευτῇ, ϗ ἡμᾶς καταναγκάζεις

C τοῦ κατεπείγοντος θανάτου προαπελθεῖν. Οὐ βλέψεις ἂν πρὸς ἑαυτὴν ϗ πρὸς τὰ ἐνεςηκότα δεινά. ἀλλ' ἔκδοτον σαυτὴν ποιεῖς τῷ ἐπιῤῥεύσαντί σοι πόνῳ τῆς λύπης . ταῦτα ἐκεῖνη μὲν . . . τῇ βασιλίδι ἀνῆξαιν μὲν μᾶλλον τὸ . . . μα τῆς συμφορᾶς. ἐγὼ δὲ παντοία ἦν ϗ ὁ . . . . τοῖς τε παροῦσι φίλοις ϗ τοῖς ὕστερον ἐν . . . . ἐοῖς ἀνθρώποις τῷ συγγράμματι τούτῳ τυ. . . . Θεὸν, ὡς οὐδὲν ἄμεινον εἶχον τῶ . . . μὲ . . ἀλλ' ὅλη τοῦ πάθους ἐγεγόνειν ἐνταῦθα, . . . ϗ φιλοσοφίας ϗ λόγου καταφρονήσασα . . . . ἐπενόμην περὶ τὸν πατέρα ϗ τὰς αὐτοῦ . . . . ἐ τὸ σφυγμοῦ τὰς κινήσεις . . . . ἀναπνοὰς τοῦ Αὐτοκράτορος . . . . πραγμάτων. νῦν δὲ περὶ τ μητέρα ἀνεςρ . . . . ἀνεκτώμην αὐτὴν εἰς δύνα-

D μιν. ἀλ . . . . . τὰ μέρη ϗ παντάπασιν ἀθεράπευτα . . . . . . ὁ αὐτοκράτωρ ἀναφέρειν τῆς ἐσχάτης λει . . . . εἶχε ϗ τῆς Αὐγούςης ἡ ψυχὴ συνα . . . . πείγετο τῷ αὐτοκράτορι. οὕτως εἶχον . . . . ϗ ὡς ἀληθῶς τοῦτο δὴ τὸ ψαλλόμενον . . . τίνες θανάτου τὸ τηνικαῦτα ἡμᾶς κατε . . . . . . ϗ τότε δὴ ᾔσθόμην ἐκφρονος ἐμαυ . . . . ἐμεμήνειν γὰρ ϗ οὐκ εἶχον ὅτι . . . . μαι ϗ

τοῦ σφάλλομαι, ὁρῶσα νῦν τι . . . δα εἰς τὸν πόντον ἐμβεβλημένην τῆς συμφορᾶς. καὶ τὸν Αὐτοκράτορα ταῖς συνεχέσι . . . . . . εἰς τὸ πέρας τῆς ζωῆς ἐλαυνόμενον. ἀλλὰ καὶ . . . . . αὐτοῦ ἐπιρραθέντος ψυχρῷ καὶ τῷ τοῦ ῥόδου σταλάγματος, παρὰ τῆς φιλτάτης ἐμῆς ἀδελφῆς Μαρίας, τὰ αὐτὰ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν ἐπίσκηπτε τῇ Βασιλίδι καὶ πάλιν εἰς τρίτην λειποθυμίαν ἐνέπιπτεν . . . . . καὶ μετάστασις. ἔδοξε τῇ βασιλικῇ κλίνῃ . . . . . τῶν ἀμφὶ τὸ σῶμα ἐκείνου πονουμένων. καὶ μεν . . . . . . καὶ μετεστησάμεθα τὸν Αὐτοκράτορα κλινοπετῆ . . . . μέρος ἕτερον τοῦ πεντορόφου οἰκήματος εἴπερ γε . . . . . . οἱ ἐλευθεριώτερον ἀναπνεύσωσιν ἀέρα τῆς λει . . . θυμίας ἀνενεγκεῖν. ἐπέβλεπε γὰρ τὸ μέρος ἐκεῖνο πρὸς βορρᾶν. καὶ οἰκήματα οὐδαμοῦ ἦσαν ἐπὶ . . . . . θουντα ταῖς θύραις. ἀλλ' ὁ τῆς βασιλείας διάδοχος προφθάσας ὑπεξῄει πρὸς τὸ ἀποτεταμένον οἴκημα τὸν τοῦ Βασιλέως ἐπιγνοὺς ἀγῶνα . . . . καὶ ἐπέσπευδε τὴν ἐξέλευσιν. καὶ ἠπείγετο . . . . . μέγα παλάτιον. ἡ πόλις δὲ τὸ τηνικάδε . . . . ἐταράχθη γάρ, οὐ μέν τοι καὶ παντάπασιν . . . . . . ἡ δέ γε βασιλὶς ἐρρίφθω τὰ πάντα εἰπ . . . . . . κονατου, καὶ διάδημα καὶ βασίλειον . . . κράτος ἅπαν καὶ θρόνοι τε καὶ ἀρχαὶ . . . . θρηνῳδίας . συνεπικείνουσ. δὲ καὶ . . . . καταφρονήσασα. καὶ συναπτίθεσθαι . . . καὶ ἀσπάραττον ἑαυτῆς γοερὸν ἀνοιμώζου . . .

. . . Εἰς δύναμιν ἐπελαυνόμεθα ταύτην ἐπὶ . . . χάτεις ἀναπτοεῖς ὁ Βασιλεὺς ἦν . καὶ . . . . γόμφιον ἐψυχορράγει πρὸς τῇ κεφαλῇ . . . . . γῆς ἡ βασιλὶς ἐρρίπτο ἔτι παραπεχομένη . . . . . καὶ τὰ κοκκοβαφῆ πέδιλα καὶ ἵνα . . . . . κατετιτρώσκετο. καὶ οὐκ εἶχον ὅπως . . . . . . φλεγμονὴν τῆς καρδίας. τῶν δὲ . . . . . ὑποστρέψαντες πάλιν καὶ μικρὸν ἔγκα . . . . ἀπτόμενοι τοῦ καρποῦ τοῦ βασιλικοῦ ἢ . . . . . ἐκεῖθεν τῶν πληγῶν τῆς ἀρτηρίας . . . . ὅμως μέν τοι κατεσχηματίζετο τὸ καιροῦ. καὶ ἡ . . . . . . καὶ ὑπετείνοντο τὰς μὴ φαινομένας χρυ . . . . . πίδας. τοῦτο δὲ προνοίᾳ τινὶ ἐποίουν γινω . . . . ὅτι ἅμα τῇ ἀπαγορεύσει τῆς ζωῆς τοῦ Βασιλέως συναποπνεύσει καὶ ἡ βασιλὶς τὴν ψυχήν. ἀλλ' ἡ τουτηνὶ ἐκείνη βασίλισσα τούτοις οὔτε πιστεύειν οὔτε ἀπιστεῖν εἶχεν. ἐπίστατο μὲν τεχνίτας αὐτοὺς πάλαι γινώσκουσα. διαπιστεῖν δ' εἶχεν, ὅτι ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς τὰ τῆς ζωῆς τοῦ Αὐτοκράτορος ἑστηκότα ἑώρα. Ἐπὶ τρυτάνης δὲ αἰὸν ἑστηκυῖα, ὡς

A *verunt me laquei mortis*, & funes velut quidam comprehenderunt fatalis exitii. Nec par ſuſtinendo conſtiti. fateor ultro. de poteſtate mentis deturbatam me ſenſi. Et erat filiæ miſerabilis furendi cauſa hinc animam agens Pater in cruciatibus acerbiſſimis; illinc commoriens eidem mater, meque qua exemplo qua amore ſui eumdem in caſum ſponte incitatam trahens. Quocumque igitur me verterem, perdita omnia: lataque & ſæviſſimis horrida fluctibus maria velut quædam occurrebant. Rapiebat ad ſeſe tamen meque affligebat ſibi cladis ipſe fons omnis emoriens Pater. Hunc intuebar. hunc ſervabam. huic extremum jam ægre anhelitum trahenti conſtans obſequium pii miniſterii re-B præſentabam. nempe is animi deliquium in novum lapſus ſatagendi cauſam dabat, mox expiraturi, ni ſuccurreretur, ſpeciem præferens. Acceſſit ad caput iterum cariſſima Germana mea Porphyrogenita Maria, & quod prius cum ſucceſſu tentaverat, frigidam inſperſit vultui, eliquatumque e roſis ſuccum in os, ut prius, inſtillavit. Hic brevi recreatus intervallo Pater, intuituſque nos, ac pro ſua conſtante ad extremum noſtri caritate, paribus admodum verbis cum iis quæ paulo ante retulimus; matrem noſque allocutus, tertiam in defectionem incidit, cui remedium mutatione cubiculi, tranſlationeque lecti quærendum cenſuere qui circa ægrum C tali loco poſitum curabant. Tranſportavimus igitur Auguſtum in cubili ſuper quo jacebat, in partem alteram Palatii quinque faſtigiis inſignis, in quo tunc verſabatur. Erat enim illa altera pars ad ſalubrius obverſa cælum, ſeptentriones ſpectans. nec portarum aut adſtructarum illis obicibus ædium ac molium appulſus in eam auræ purioris prohibebatur. Interim vero dum ſpe recipiendi e novo iſto ſymptomate Imperatoris in eo tranſportando moliebamur, ſucceſſor Imperii actum de vita deceſſoris ſatis intelligens, clam elapſus ex iis ædibus in quibus æger decumbebat Auguſtus, magnum Palatium occupare feſtinavit; admirante quidem, & aliquantum commota, nullam tamen vim D expediente civitate. Fuit hæc gravis acceſſio ad ærumnas Auguſtæ priores. Palam erat alia deinceps in manu, aliis adminiſtrandam conſiliis ſupremam fore poteſtatem: ſeſe mox ſimul orbandam conjuge, ſimul redigendam in ordinem: & viduitatis malum per ſe intolerabile, ſervitutis quoque ac mutatæ ſubito ex ſummo in infimum conditionis damno cumulandum. Non jam ergo virum ſolum afflicta luctu Auguſta deplorabat, ſed imperium præterea ac principalem auctoritatem; harumque rerum inſignia purpuram, diadema, ſolium; quot quantaque argumenta non reprehenſibilium lacrymarum! Itaque illa indulgente dolori juſto, nullumque non indicium extremi mœroris ejulatu, fletu, E planctu, palam edente: obſecundabam ego quoque in omnibus ſtrenue, præeramque choro gementium altis ſuſpiriis, comaſque mecum ac veſtes vi doloris diſcerpentium, & pectus plangentium: nihil penſi tum quidem habens aut Philoſophiæ rationes quas ſuggerebat animus; aut admonitiones intempeſtivas moderatione in luctu tali præſcribentium. aliquando tamen, caritate matris admonita confirmavi me; conjunxique operam cum adſtantibus ad Auguſtam ex acerbiſſimo iſto mœrore quoad liceret recreandam. At ecce fruſtra id conantibus nobis, oculi omnium noſtrum, ut fere ſemper erant in unum intenti, deprehendunt Auguſtum extremos jam ægre anhelitus trahere. Accurrit ad caput Maria ſoror, conſueto ſibi miniſterio, quaſi excepturа fugientem animam. Imperatrix vero regias veſtes humi abjecta lacerabat, calceoſque rubros & cætera velut jam falſa indicia dignitatis perditæ ſibi avellens ab ſeſe jactabat; tanto motu æſtuque ut ne membris quidem ſuis ipſa atque artubus parceret, quos tractu inclementi planctuque lædebat. adeo nullum extremæ conſternationis omittebat ſignum. Hic ejus miſeratione adducti quidam, fingere quod optabatur; affirmareque receptum nunc quoque e ſyncopa Auguſtum: cujus ad rei fidem faciendam, ubi ægrum accuratius circumſpexerant, ubi arteriarum ſegne micantes pulſus, carpum Imperatoris contrectantes, attentiori exploraverant tactu, etſi omnia pejori eſſe loco ſentirent, tamen & vultu & verbo de-

Secundum deliquium Auguſti.

e quo recreatur miniſterio Mariæ filiæ.

Tertia defectio,

cui remedium tranſlatione quæſitum.

Succeſſor imperii magnum Palatium occupat.

Novus inde Auguſtæ mœror.

Edit. Pariſ. pag. 504.

Amor & familia toltur.

Auguſta regias veſtes exuit.

Eius dolorem quidam conſolari menda- cio conantur.

Poetarum, ipſorumque Hiſtoricorum opera, ne ſecundis quidem hodiernæ juventutis curis ac lectione vel perfunctoria dignentur. eorum meditatio omnis ac imitatio negligatur funditus. Ita ut litteratorum hujus ævi tota demum induſtria in genere ludi quodam & conteſſerata certo artificio commiſſione verborum ac nominum exprimatur: exercitationes vero cæteras tanto utiliores, ita ſpernant traducantque quaſi nefas ſit in iis operam ponere. Hæc ego indignans memoro. nec enim ſine ſtomacho recordari poſſum ingentis qui hodie occupavit animos, neglectus artium optimarum, quas orbe certo conſertas commendare juvenum ſtudiis ætas olim melior aſſueverat. Non ignara hæc damno. experta enim ſum hodiernas iſtorum artes in iiſque detenta multo tempore: id quod mihi jacturam reputanti urit hodieque animum dolore magno quod tantum ætatis atque otii nugis hiſce perdiderim. Sed vanitas hujus ſtudii nondum tunc mihi ſubpluerat. Verum ubi aliquando ex iſtorum ſchola atque ex hac plane puerili occupatione in liberius emergens ſtudium, transferre me ad Rhetoricam cepi Philoſophiamque attigi, atque inter has artes doctrinaſque meditandas, ad lectionem Poetarum, ſcriptitationeſque meo marte ipſorum imitatione tentandas, avide rui; ſicque linguæ velut tubera & orationis quaſi verrucas aſperaſque extantias uſu quodam trituque levigavi, ſenſi denique ac ſtatui ſuggerente adjutanteque Rhetorica quam irridendum eſſet atque inane totum, iſtud artificium Schedographiæ perplexitate implicatiſſima contextum. Sed hæc obiter ex occaſione dicta ſunto hactenus.

Poſtquam experta eſt ejus inutilitatem.

Poſt hæc, circiter annum Imperii Alexii **** nubes Hæreticorum ingens ſeſe extulit. Genus ferebant novum pravi dogmatis Eccleſiæ prius inauditi, quod erat ex duorum ſingillatim peſſimorum & maxime deteſtabilium olim notorum commixtione conflatum. nimirum ex Manichæorum, quos etiam Paulicianos vocamus, hæreſi; & ex abominando Maſſalianorum delirio coalitis, in unum atque concretis, nefarium, de quo modo agimus, Maſſalianorum natum eſt dogma. Quod veriſimile quidem eſt, jam ante Patris mei tempora quaſi ſub cinere muſſaſſe. Squallorem enim religioſæ auſteritatis ac pœnitentiæ genus in primis iſtud affectat: in eaque ſimulationis vafritie palmam obtinet. Itaque non facile videas aliquem ex comatis iſtis more ſæculari ad Bogomilorum ſectam adhæreſcere: mantelo ac cucullo longe ſeſe libentius hæc peſtis abſcondit. Fereque e triſtium genere naſo tenus opertorum, demiſſo capite incedentium, ac inter eundum neſcio quæ vota preceſve arcano ſub lingua murmure ſuſurrantium, homo Bogomilus eſt; ſub iſta mihi ſpecie lupinam intus obtegens rabiem. Hanc ſectam tenebris illis ipſis & diſſimulatione,

Bogomili ex Manichæis & Maſſalianis mixtū dogma profitentur.

Horrorem & auſteritatem præferunt.

Eis larvam detraxit Alexius.

πέρα λέγω τὰ περὶ τούτων τῶν μετεώρων καὶ ποιητῶν καὶ αὐτῶν συγγραφέων, καὶ τῆς ἀπὸ τούτων ἐμπειρίας. πεττεία δὲ τὸ σπούδασμα, καὶ ἄλλα τὰ ἔργα ἀθέμιτα, ταῦτα δὲ λέγω, ἀχθομένη διὰ τὴν παντελῆ τῆς ἐγκυκλίου παιδεύσεως ἀμέλειαν. Τοῦτο γάρ μου τὴν ψυχὴν ἀναφλέγει, ὅτι πολὺ περὶ ταῦτα ἐνδιατέτριφα. κἂν ἐπειδὰν ἀπήλλαγμαι τῆς παιδαριώδους τούτου σχολῆς, καὶ εἰς Ρητορικὴν παρήγγειλα, καὶ Φιλοσοφίας ἡψάμην, καὶ μεταξὺ τῶν ἐπιστημῶν πρὸς ποιητάς τε καὶ ξυγγραφέας ᾖξα, καὶ τῆς γλώττης τὰς ὄχθας ἐκεῖθεν ἐξωμαλισάμην, εἶτα Ρητορικῆς ἐπαρηγούσης ἐμοί, κατέγνων τῆς τῆς πολυπλόκου τῆς Σχεδογραφίας πλοκῆς. Ἀλλὰ ταῦτα μέντοι προσιστορείσθω, εἰ καὶ μὴ ἐκ τοῦ παρέργου, ἀλλὰ διὰ τὸ τοῦ λόγου ἀκόλουθον. Μετὰ δὲ ταῦτα τοῦ ἔτους διαπεπλευκότος τῆς βασιλείας αὐτοῦ μέγιστον ἐπεγείρεται νέφος αἱρετικῶν, καὶ τὸ τῆς αἱρέσεως εἶδος καινόν, μήπω πρότερον ἐγνωσμένον τῇ Ἐκκλησίᾳ. Δύο γὰρ δόγματα συνελθέτην κάκιστα καὶ φαυλότατα ἐγνωσμένα τοῖς πάλαι χρόνοις, Μανιχαίων τε, ὡς ἄν τις εἴποι δυσσέβεια, ἣν καὶ Παυλικιάνων αἵρεσιν ἴσμεν, καὶ Μασσαλιανῶν βδελυρία. Τοιοῦτον δέ ἐστι τὸ τῶν Βογομίλων δόγμα, ἐκ Μασσαλιανῶν καὶ Μανιχαίων συγκείμενον, καὶ ὡς ἔοικεν, ἦν μὲν κἀν τοῖς πρὸ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς χρόνοις, ἐλάνθανε δέ· δεινότατον γὰρ τὸ τῶν Βογομίλων γένος ἀρετὴν ὑποκρίνασθαι. Καὶ τρίχα μὲν κοσμικὴν οὐκ ἂν ἴδοις βογομιλίζουσαν, κέκρυπται δὲ τὸ κακὸν ὑπὸ τὸν μανδύαν καὶ τὸ κουκούλιον, καὶ ἐσκυθρώπακεν ὁ Βογόμιλος, καὶ μέχρι ῥινὸς σκέπεται, καὶ κεκυφὼς βαδίζει, καὶ ὑποψιθυρίζει τὸ στόμα, τἄνδοθεν δὲ λύκος ἐστὶν ἀκάθεκτος. Καὶ τοῦτο τὸ ἔθνος τοιοῦτον ὂν δυσφορώτατον, ὥσπερ ὄφιν ἐμφωλεύοντα τῇ χειᾷ, ἐπῳδαῖς ἴυγξιν ἀπορρήτοις ὁ ἐμὸς πατὴρ εἰς φῶς ἐξεκαλέσατο καὶ ἐξήνεγκεν. Ἀπάρτι γὰρ τὸ πολὺ τῆς τῶν ἑσπερίων καὶ ἑῴων ἀποθέμενος φροντίδος, πρὸς τὸ πνευματικώτερον ἑαυτὸν ἐπέτεινεν. ἐν πᾶσι γὰρ τῶν ἁπάντων ἐκράτει, ἐν λόγοις διδακτικοῖς τοὺς περὶ λόγον ἐσπουδακότας ἐνίκα. ἐν μάχαις δὲ καὶ στρατηγίαις τῶν ἐν ὅπλοις θαυμαζομένων ὑπερεῖχεν. Ὡς δὲ ἡ τῶν Βογομίλων ἁπανταχοῦ ἤδη διέσπαρτο φήμη. Βασίλειος γάρ τις Μοναχὸς ὠδίνων, δώδεκα μὲν ἔχων μαθητάς, οὓς καὶ Ἀποστόλους ὠνόμαζε, συνεφελκόμενος δὲ καὶ μαθητρίας τινὰ γύναια κακοήθη καὶ παμπόνηρα, ἐφήπλωσε τὴν κακίαν ἁπανταχοῦ, καὶ πολλὰς ψυχὰς δίκην πυρὸς ἐπενέ-

cujus obtentu latens impune graſſabatur, eo nocentiorem minuſque tolerabilem Pater velut incantator ſapiens ſerpentem aſtutam, ex cavo ac ſpecu tuta carminibus velut quibuſdam elicuit, in lucemque protulit. Nempe cum tot rebus ac tantis geſtis urgente morbo ac ſenio paululum ſe relaxaſſet a curis Reipublicæ, pleraque Orientalium & occiduorum tractuum adminiſtratione fidis commendata, ipſe homo actuoſæ indolis, qui mutare occupationem non omittere poſſet, ad res ſpirituales & religionis curam intendit. Atque ut erat in omnibus quæ ageret excellens, ſupra omnes qui id ipſum unice meditarentur; pariterque in docendi facultate, ac diſputandi tum ſubtilitate tum ubertate Magiſtros exercitatiſſimos; pariter Duces optimos ac probatiſſimos rei militaris arte omni, præliandique vel virtute vel induſtria poſt ſe relinqueret: etiam in horum Bogomilorum conjuratione contra Eccleſiam nefaria indaganda, proferenda, extinguenda, operam ſupra omnes navavit ac commendavit ſuam. Res in hunc modum ſe habuit. Multus affluebat ſermo undique de Bogomilis, eorumque nova ſecta, & profectibus. Ea fama invaluerat ex eo quod Baſilius quidam Monachus impietatem iſtam ipſe animo conceptam, quo proferret circum latiſſime, duodecim ſibi diſcipulos adjunxerat, quos & Apoſtolos nominarat: trahens cum ipſis & diſcipulas, mulierculas pravorum morum ac plane perditæ nequitiæ; horum dimiſſione quoquoverſum impietatem incredibiliter propagavit ſuam: flammam quocumque ac peſtem animabus miſeris, ignea circum

Edit. Pariſ. pag. 487.

Baſilius Bogomilorum anteſignanus diſcipulos duodecim ſibi adjungit ad propagationem ſectæ.

μετὰ τὸ κακόν. Οὐκ ἠνείχετο δὲ ἡ τοῦ Βασιλέως ψυχή, τοῦτο καὶ διερευνᾶν τὰ περὶ τῆς αἱρέσεως, καί τινες τῶν Βογομίλων εἰς τὰ ἀνάκτορα ἤγοντο· ἅπαντες δὲ Βασίλειόν τινα κατήγγελον διδάσκαλον καὶ κορυφαῖον πρωτοστάτην τῆς Βογομιλικῆς αἱρέσεως. Ἐκ τούτων δὲ Διβλάτιός τις κατασχεθεὶς, ἐπεὶ ἐρωτώμενος ἀνομολογεῖν οὐκ ἐβούλετο, αἰκίαις παραδοθεὶς, τηνικαῦτα τὸν λεγόμενον Βασίλειον ἀνωμολόγει, καὶ οὓς ἐκεῖνος προεχειρίσατο ἀποστόλους. Τοίνυν τὴν τούτου ἀναζήτησιν, πολλοῖς ὁ Αὐτοκράτωρ ἀνέθετο. Καὶ δῆτα ἀναφαίνεται ὁ τοῦ Σαταναὴλ Ἀρχισατράπης Βασίλειος, τὸ ἔνδυμα Μοναχὸς, κατεσκληκὼς τὸ πρόσωπον, τὴν ὑπήνην ψιλὸς, εὐμήκης τὴν ἡλικίαν, πολυτροπώτατος μεταχειρίσασθαι τὴν ἀσέβειαν. Καὶ αὐτίκα ὁ Αὐτοκράτωρ τὸ ἐνδόμυχον ἐθέλων παρασύραι ταῖς πειθανάγκαις, μετακαλεῖται τὸν ἄνδρα μεθ᾽, οἵου προσχήματος. Καὶ γὰρ καὶ θώκων ὑπεξανίστη αὐτοῦ, καὶ καθέδρας μετεδίδου, καὶ τραπέζης τῆς αὐτῆς, καὶ ὅλην τὴν ὁρμιὰν τῆς ἄγρας αὐτοῦ κατεχάλασε, καὶ τὸ ἄγκιστρον περιπείρας παντοδαποῖς δελέασι, τοῦ παμφάγου τούτου κήτει παρέσχεν ἐμφαγεῖν, καὶ ὅλον τὸ φάρμακον τοῦ μοναχοῦ τούτου ἐν πολλαχοῦ τῆς κακίας φέρων ἐνέχει διὰ παντοίων ὑποκρινόμενος μαθητὴς αὐτοῦ ἐθέλειν γενέσθαι. Οὐκ αὐτὸς τάχα μόνος, ἀλλὰ καὶ ὁ αὐτοῦ ἀδελφὸς Ἰσαάκιος ὁ Σεβαστοκράτωρ, καὶ πάντα τὰ παρ᾽ αὐτοῦ λεγόμενα ὡς ἐκ θείας ὀμφῆς λογίζεσθαι καὶ ὑπείκειν τούτῳ ἐν πᾶσιν, εἰ μόνον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ σωτηρίαν πραγματεύσοιτο ὁ κάκιστος Βασίλειος. Καὶ ἐγὼ μὲν, φησὶν, ὦ Πάτερ τιμιώτατε (περιέχριε γὰρ τοῖς γλυκέσι τούτοις ὁ Βασιλεὺς τὴν κύλικα ὡς ἐξεμέσαι τὸν δαιμονιῶντα τὴν μελαγχολίαν αὐτοῦ) ἀγαμαί σε τῆς ἀρετῆς ἕνεκα. ἀξιῶ σε δὲ καταμαθεῖν τινα τὰ παρὰ τῆς σῆς τιμιότητος εἰσηγούμενα. Ὡς τάγε τῶν ἡμετέρων, μόνον φαῦλα, καὶ οὐδεμίαν ἀρετὴν φέροντα. Ὁ δὲ τὰ πρῶτα μὲν ἐσχηματίζετο, καὶ τὴν λεοντῆν ὁ κατ᾽ ἀλήθειαν ὄνος ἐκεῖνος ἐφείλκετο εἰς ἑαυτὸν πανταχόθεν, καὶ ἀπεπήδα πρὸς τὰ λεγόμενα. Πλὴν ἐχαυνώθη τοῖς ἐπαίνοις· καὶ γὰρ καὶ ὁμοδίαιτον ἐποίησε τοῦτον. Συμπαρῆν δ᾽ ἄρα τούτῳ ἐν πᾶσι καὶ συνεδραματούργει καὶ ὁ τοῦ Βασιλέως ἐξάδελφος καὶ Σεβαστοκράτωρ. Ὁ δὲ τὰ τῆς αἱρέσεως δόγματα ἀπήμεσε. καὶ ὁ τρόπος ὁποῖος; Παραπέτασμα γὰρ μεταξὺ τῆς γυναικωνίτιδος ἀπετείχιζε καὶ τοὺς Βασιλεῖς μετὰ τοῦ βδελυροῦ τούτου πάνθ᾽ ὅπως εἶχεν ἐν τῇ ψυχῇ ἐξερευγομένου καὶ ἀναφανδὸν λέγοντος· Ὁ δὲ γραμματεὺς ἀπεγράφετο ἔνδοθεν τοῦ παραπετάσματος τὰ λεγόμενα. Καὶ ὁ μὲν λῆρος ἐκεῖνος διδάσκαλος τοῦ δοκεῖν ἐγίνετο, ἐσχηματίζετο δὲ τὴν μαθητείαν ὁ Βασιλεὺς, ἀπεγράφετο δὲ τὰ τῆς διδασκαλίας ὁ ὑπογραμματεύς. Πάντα δὲ ῥητὰ καὶ ἄρρητα ἐπισυνεῖρεν ὁ θεοπληγὴς ἐκεῖνος ἀνὴρ, καὶ οὐδενὸς ἐφείσατο θεομισοῦς δόγματος· ἀλλὰ καὶ τὴν θεολογίαν ἡμῶν παρεβλέψατο, καὶ τὴν οἰκονομίαν

A velocitate, ferens. His Imperator acceptis non tenuit ſe, pro eo quo interius ejus animus ardebat zelo ſincero Dei gloriæ, quominus omnibus veſtigiis ſectæ cubilia clam naſcentis indagaret. Duci ad ſe in Palatium curavit quoſdam e Bogomilis. Omnium erat conſentiens reſponſio præſidere toti Hæreſi Baſilium iſtum plane Coryphæum ſectæ totius ac longe Principem; doctoremque ſummum. Quo diſtinctior haberetur rei *Diblatius Baſilium Auguſto detegit.* cognitio totius, Diblatius e Bogomilis captus quidam eſt, ac quoniam ſponte fateri recuſabat, quæſtioni ſubjectus quoad declararet quis & ubi eſſet iſte Baſilius, quique ordinati ab eo ferebantur Apoſtoli. Compertis rite omnibus dimiſſi ab Imperatore quoquoverſum plurimi ſunt, qui latentes inveſtigarent erroris auctores ac caperent. B Horum cura comprehenſus tandem eſt Satanaelis Archiſatrapa Baſilius, veſte Monachus, exterminata facie, barba rara, homo in ſtrigoſa macie prælongus, at mille inſtructus artibus ad fucum faciendum, ſectamque impuram, quam profitebatur, commendandam. *Baſilius comprehenditur.* Ex hoc Imperator eblandiri arcanum coitionis clancularia cum conſtituiſſet opportunum non putavit odium & acerbitatem primo aſpectu præferre. Quin potius liberali fronte demulcet accerſitum hominem, officiiſque invitat ultro; aſſurgens venienti, aſſidereque ſibi jubens; tum etiam menſæ ſecum regiæ communi accubitu dignatus. Sic lineam intendit totam piſcator ſcitus, & hamum irritante varii generis præfixum eſca, voraci huic objecit ceto. *Eblanditur Imperator.* ac quo illecebris omnibus pharmacum ita condiret, ut id C ſolitarius iſte, plurifarius, verſutus hic inquam & emunctæ malitiæ monachos exorbere induceret in animum, ſeſe ipſi diſcipulum eſſe velle ſimulat, nec ſolum: Iſaacium quippe fratrem Sebaſtocratorem ſimili novæ doctrinæ cognoſcendæ teneri cupiditate. Addebat ambos mira docilitate præparatos ad accipienda quæ dicere vellet omnia, plane velut ex tripode voce oraculi proferrentur. obtemperaturos mox in cunctis, ac quæcumque mandaret executuros, modo ipſis animæ videlicet ſalutem Baſilius conficeret. Sic enim diſſimulationi indulgebat, ut quem peſſimum non dubitabat, ab eo ſalutem animæ ſperare præ ſe ferret. *Edit. Pariſ. pag. 488.* *Equidem*, inquiebat, *Pater Reverendiſſime* (hoc melle appellationis honorificæ circumliniebat calicem quo aptum veternoſo hæretico curando vomitorium pharD macum propinabatur) *miror te impenſe ac veneror, virtute tua captus. cupioque majorem in modum doceri abs Tua Reverentia elementa illa quę quibuſdam tradis arcana doctrinę non vulgaris. quibus hæc noſtra quotidiana vana eſſe doces & nullius frugis.* Ad hæc ille primum circumagere ſe cautis verſutiis, involvereque diligentius aliena illa quam obtendebat pelle, ut aſellus de fabula, qui leoninam induerat. Verum ubi reſiliit ac recuſavit aliquandiu, ad extremum intendente artes Auguſto laudeſque ingeminante, emollitus adulatione paulatim eſt; annuitque tandem convictum oblatum Imperatoris ad occaſionem commodiorem arcanorum ſermonum. Serviebat egregie fabulę Sebaſtocrator Iſaacius Imperatori fratri arte ſimulandi ſtudii tuendarumque quas ſuſceperant partium haud multum cedens. Quid multa? ſublinitur os ſeni. Profert is tamquam ad fidos, & penitus evomit nefaria illa & æterno vere digna ſilentio dogmata. *Sicque confeſſionem ex totis elicit.* Quæſitus ad id Palatii locus erat a conſpectu ſtrepituque amotus urbis, qualia mulierum habitationi ædium membra ſolent attribui. Præterea quaſi ad tutiores latebras oppanſum erat velum ac periſtromatum ſcena quædam. Intra erant Auguſtus & ejus Frater una cum abominando Hæreſiarcha, qui tali loco ad tam fidas, ut rebatur, aures nihil omnium quæ intus animo hauſerat venenorum eructare dubitabat. Subſederat occulto in loco tapete tectus ſcriba qui ſtilo celeri quæcumque loquebatur impurus nebulo mandabat libro. Jactabat ſe magnifice delirus Magiſter auditoribus tantis, præſertim Auguſto ſcite ſuſtinente diſcipuli perſonam, attentioneque ac cætero habitu inhiantis docilitatis guſtum novæ doctrinæ approbationemque ſimulante. Librarius excipiebat cuncta quæ dicebantur. Dicebantur autem fanda infandaque. Nam ille phanaticus *Librario clam cuncta excipiente.* fiducia latebrarum; & quod amicos, ut putabat, & dociles habebat auditores, nulli quamvis ſceleſtę quamvis execrabili blaſphemiæ parcebat. Siquidē & divinā Chriſti naturā creditā a nobis traducebat impius, & hu-

Impia Baſilii dogmata.

manitatem ipſam incarnati verbi, nihil verum extitiſſe, ſed merum dumtaxat ſpectrum phantaſtici corporis garriebat væſanus nebulo. Quin etiam templa, heu mihi, ſacra templa, phana dæmonum prophanus appellabat. Et quod legitimis cerimoniis rite conſecrari ac fieri apud nos ſolent corpus & ſanguis ejus qui primus Pontifex idem fuit & victima, aſpernabatur conſuetudinem religioſam & reprobabilem revocandamque cenſebat. Quid vero poſtea? Cum hæc maxime deblateraret impurus nebulo, abjicit ſimulationem aſſumptæ perſonæ Auguſtus in tempore, velum reducit, pandi fores jubet. Convocatus adeſt ſubito cœtus univerſus conſcriptorum Patrum. coeunt ſeque admovent prætoriani, militariſque omnis ordo Senatus ipſe totus Eccleſiaſticus præſto eſt. Præſidebat tum in Regiæ civitatis throno Beatiſſimus Patriarcha Grammaticus dominus Nicolaus. Recitata coram ſunt impia & execrabilia dogmata. negandi criminis facultas nulla: cum abundarent ad convictionem evidentiſſima teſtimonia. Ergo adverſarius fatendi neceſſitatem in impudentiam vertens, quod inficiari non poterat ultro affirmare perfricta fronte, ac contumaci ore multis verbis adſtruere inſtitit: addens ſeſe ad propugnationem ſui dogmatis ignem, flagella, morteſque innumeras paratiſſimum ſubire. Cauſa erat provocationis audacis inſanus error ſectæ communis univerſæ Bogomilorum. Hi enim inter nugas cæteras illud perſuaſione pertinaci arripuerant: ſeſe tormentis quibuſcumque quæ ipſis forte admoverentur, innoxie ac ſine ſenſu defuncturos: Angelis videlicet præſto futuris qui eos vel e rogis ardentibus maturo accurſu ſeduli proriperent. Hic jam non Orthodoxi ſolum omnes, verum illi etiam plerique qui nefario huic Hæreſiarchæ ſeſe ad ſuam perniciem dementandos aliquando permiſerant, certatim increpare delirum caput, probraque congerere. illo contra in obſtinatione deſperatiſſima plane Bogomilicæ contumaciæ ſeſe obdurante magis ac magis, animoſque illos ſtolidos ac minarum malorumque contemptum oſtentare pergente confidentiſſimum, ita ut fruſtra jam ipſi ſupplicium incendii, pœnæque id genus acerbiſſimæ intentarentur. etenim ille malo cui ſe addixerat adhærens mordicus Genio, peſtemque exoſculans propriam, ſui ſe infelix a complexu Satanaelis avelli non patiebatur. Sæpius in cuſtodiam datus eſt. ſæpius accerſitus inde ab Imperatore, fruſtra ſuadentem & provocantem audivit illum, ut ſibi conſulere revocareque impium dogma, & redire ad frugem fidemque vellet. Surdo canebatur & tot ictus ſu incude perdebantur multo duriſſima. Interim quod in hoc homine prodigium contigit non prætereamus. Ante enim quam larvam depoſuiſſet Imperator; ac, quod deinde poſt penitus expreſſam Hæreſiarchæ pravi ſui dogmatis confeſſionem fecit, impium ut erat meritus, minacibus oculis & ſevero vultu eſſet contuitus: ſed durante adhuc illo quem ſuperius retulimus congreſſu: cum jam proferre quædam ex arcanis ſuis ſenſibus cœpiſſet Baſilius, nondum tamen edidiſſet omnia; contigit ut recipiente ſe illo ſub veſperam in domunculam ipſi paratam, ac in ejus uſum primo ſtructam, prope regias ædes ſerena nocte, renidentibus puro cælo ſtellis, ſtatim ad eius in eam cellam ingreſſum circa noctem mediam auditus fragor ingens lapidationis denſæ grandinis ritu, volabant paſſim jacta ſaxa in cellam, nulla jaciente manu; ne quoquam quantumvis circumſpiceret, animadvertere valente auctorem facti. Nimirum homo quidem nemo furiatum iſtum infeſtabat Abbatem: ſed ipſe cum ſuis dæmonibus Satanael irati homini quod is myſteriis ſectæ apud Imperatorem effutiendis, gravem in naſcentem Hæreſim perſecutionem concitaſſet, has ab eo pœnas repetebant. Hujus rei auctorem habeo Paraſceviotam, ſic vocatum hominem. Commiſſa huic fuerat interim cuſtodia phanatici ſenis; datumque negotium ut caveret, ne qui cum eo per id tempus agere ac peſtem nefariæ ipſius doctrinæ congreſſu ſermoneque ipſius haurire poſſent. Is dum ea cura fungeretur oculis ſuis atque auribus ſe uſurpaſſe quæ retulimus etiam juratus affirmavit: audiviſſe inquam fragorem vidiſſeque grandinem ruentium lapidum in cellæ tectum ac tegulas atque in ſolum circumpoſitum, colliſionem ac conflictum offenſu reſultantium & imbre aſſiduo pluentium clare notaſſe; nemine uſpiam animadverſo, cui tot ſaxorum tam conſtans vehemenſque jactatio poſſet tribui. Quamquam &

Edit. Pariſ. pag. 489.

Baſilius convictus contumaciter errorem tuetur.

Sperans ſe Angelorum ope liberandum.

Ejus obduratio.

Baſilius lapidatur a dæmonibus.

A πάσας ἠθέτησε, καὶ τοὺς ναοὺς οἴμοι τοὺς ἱεροὺς ναοὺς δαιμόνων ὠνόμαζε, καὶ τὸ τελούμενον παρ' ἡμῖν σῶμα καὶ αἷμα τοῦ πρώτου καὶ Ἀρχιερέως καὶ Θύματος, παρὰ φαῦλον ἔθετο καὶ ἐλογίσατο. Ἀλλὰ τί τὸ ἐντεῦθεν; Ἀπορρίπτει τὴν σκηνὴν ὁ Βασιλεὺς, καὶ ἀναπετάννυσι τοῦτο καὶ τὸ συγκλητικὸν ἅπαν συνήθροιστο, καὶ τὸ στρατιωτικὸν συνείλεκτο σύνταγμα, καὶ ἡ γερουσία τῆς Ἐκκλησίας συνῆν. Προὐκάθητο δ' ἄρα τὸ τηνικαῦτα τοῦ τῆς βασιλίδος πόλεως θρόνου, ὁ ἐν πατριάρχαις μακαριώτατος ὁ γραμματικὸς ὁ κύριος Νικόλαος. καὶ ἀνεγινώσκετο τὰ θεοστυγῆ δόγματα, καὶ ὁ ἔλεγχος ἀπαράβλητος, καὶ οὐδὲ ὁ τῆς ἐναντίας μοίρας ἔξαρχος ἦν. ἀλλ' αὐτίκα καὶ γυμνῇ τῇ κεφαλῇ πρὸς ἐναντιολογίας ἐ-
B χώρει, καὶ πρὸς πῦρ καὶ μάστιγας καὶ μυρίους θανάτους ἀντιπαρατάξασθαι ὑπισχνεῖτο. Πεπιστεύκασι γὰρ οἱ πλανώμενοι οὗτοι Βογόμιλοι πᾶσαν ἀπόνως ὑπενεγκεῖν τιμωρίαν, ἀγγέλων δῆθεν ἐξαρπαζόντων αὐτοὺς τῆς πυρκαϊᾶς. Πολλῶν δὲ πάντων αὐτῶν καὶ τὴν ἀσέβειαν ὀνειδιζόντων, καὶ ὅσοι τῆς αὐτοῦ ἀπωλείας αὐτῷ κεκοινωνήκασιν, ὁ αὐτὸς ἦν Βασίλειος ἀμετακλινὴς Βογόμιλος γεννικώτατος. Καίτοι πυρκαϊᾶς ἀπειλουμένης καὶ ἄλλων κακώσεων, ἀπρὶξ τοῦ δαίμονος εἴχετο, καὶ τὸν αὐτοῦ Σαταναὴλ ἠγκαλίζετο. Ἔμφρουρος δὲ πολλάκις γενόμενος, καὶ πρὸς τοῦ Βασιλέως πεμπόμενος καὶ πολλάκις παρακαλούμενος τὴν ἀσέβειαν ἐξομόσασθαι, ὡσαύτως εἶχε πρὸς τὰς τοῦ Βασιλέως παρακλήσεις. Ἀλλὰ τὸ
C περὶ τοῦτον γεγονὸς τέρας μὴ παραδράμωμεν. Πρινὴ γὰρ τέως ἐπιβλέψαι τὸν Βασιλέα δριμύτερον μετὰ τὴν τῆς ἀσεβείας ἐξαγόρευσιν, ἀπῄει μὲν τέως εἰς οἰκίσκον τινὰ κείμενον ἀγχοῦ που τῶν βασιλικῶν οἰκημάτων ἄρτι πρώτως δι' αὐτὸν κατασκευασθέντα. ἑσπέρα δὲ ἦν, καὶ οἱ ἀστέρες οἱ ἄνω αἰθρίας οὔσης ἀπήστραπτον, καὶ ἡ σελήνη μετὰ σελασφόρος τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ἐπύρσευε. Τοῦ δὲ Μοναχοῦ τὴν κέλλαν εἰσδύντος περὶ μέσας νύκτας αὐτομάτως λίθοι χαλαζηδὸν κατὰ τῆς κέλλης ἐβάλλοντο, χειρὸς μὲν μηδεμιᾶς ῥιπτούσης τοὺς λίθους. μηδέ τινος καταλιθοῦντος ἀνθρώπου τὸν δαιμονιώδη τοῦτον Ἀββᾶν. Μήνιμα δ' ἦν ὡς ἔοικε τῶν ἀμφὶ τὸν Σαταναὴλ δαιμόνων ἐξωργισμένων, ἐν δεινῷ ποιουμένων ὅτι δὴ τὰ πρὸς τὸν
D Βασιλέα ἐξωρχήσατο, καὶ διωγμὸν κατὰ τῆς πλάνης λαμπρὸν ἐπήγαγε. Καὶ ταῦτα μὲν Παρασκευιώτης καλούμενος ἀφωρισθεὶς φύλαξ εἶναι τοῦ δαιμονιώδους ἐκείνου γέροντος, ὡς μὴ ἄδειαν ἔχειν προσομιλεῖν τισι, καὶ τῆς αὐτοῦ λύμης μεταδιδόναι τὰ φρικωδέστατα ἐπώμνυτο ἰδεῖν τε καὶ ἀκοῦσαι μετὰ τοὺς τῶν βαλλομένων λίθους καὶ κατὰ γῆς καὶ κατὰ κεράμων κρότον, ἰδεῖν δὲ συνεχεῖς καὶ ἀλλεπαλλήλους τοὺς λίθους. μηδένα δὲ μηδαμοῦ τὸν βάλλοντα τούτους θεάσασθαι. Συνεπελάμβανε γὰρ τῇ

τῶν λίθων φορᾷ καὶ σεισμός τις ἀθρόος καὶ τὸ ἐπίπεδον ἐκεκλόνητο, καὶ τὰ περὶ τὸν ὄροφον ἐπετρύγισαν. Ὁ μέντοι Παρασκευιώτης πρὶν μὲν ὑποτοπῆσαι τὸ ἔργον δαιμόνιον, ἐθάρρει ὡς ἐκεῖνος ἔφασκε, ὁρῶν δὲ ὅτι οἱ μὲν λίθοι ἄνωθεν οἷον εἰπεῖν, ἐξωμβρίζοντο, καὶ τὸ γερόντιον ἐκεῖνο τὸ αἱρεσιαρχικὸν ἐνδεδύκει τι καὶ ἐναποκέκλειστο, εἰς δαίμονας τὸ ἔργον ἀνενεγκών, οὐκ εἶχεν ὅ, τι καὶ γένοιτο. Τὰ μὲν οὖν τοῦ τέρατος τότε ταύτῃ ἐχέτω. Ἠβουλόμην δὲ καὶ πᾶσαν τὴν τῶν Βογομίλων διηγήσασθαι αἵρεσιν, ἀλλά με κωλύει καὶ αἰδώς, ὥς που φησὶν ἡ καλὴ Σαπφώ, ὅτι συγγραφεὺς ἔγωγε γυνὴ καὶ τῆς πορφύρας τὸ τιμιώτατον, καὶ τῶν Ἀλεξίου πρώτιστον βλάστημα. Τὰ δὲ εἰς ἀκοὴν πολλῶν ἐρχόμενα σιγῆς ἄξια, βούλομαι μὲν γράφειν ἵνα τὸ πλῆρες τῆς τῶν Βογομίλων παραστήσω αἱρέσεως, ἀλλ᾽ ἵνα μὴ τὴν γλῶτταν μολύνω τὴν ἐμαυτῆς, παρίημι ταῦτα. Παραπέμπω δὲ τοὺς βουλομένους τὴν ὅλην αἵρεσιν τῶν Βογομίλων διαγνῶναι, εἰς τὸ οὕτω καλούμενον βιβλίον, Δογματικὴν Πανοπλίαν, ἐξ ἐπιταγῆς τοῦ ἐμοῦ πατρὸς συντεθεῖσαν. καὶ γὰρ μοναχόν τινα Ζυγαδηνὸν καλούμενον γνωστὸν μὲν τῇ δεσποίνῃ καὶ πρὸς μητρὸς ἐμῇ μάμμῃ, καὶ πᾶσι τοῖς τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου, Γραμματικῆς δὲ εἰς ἄκρον ἐληλακότα καὶ Ῥητορικῆς οὐκ ἀμελέτητον ὄντα, καὶ τὸ δόγμα ὡς οὐκ ἄλλος τις ἐπιστάμενον· τοῦτον ὁ Αὐτοκράτωρ μεταπεμψάμενος ἐπέταξεν ἁπάσας τὰς αἱρέσεις ἐκθέσθαι ἑκάστην ἰδίᾳ, καὶ ἐφ᾽ ἑκάστῃ τὰς τῶν ἁγίων πατέρων ἀνατροπὰς ἐγγράψασθαι. καὶ αὐτὴν δὴ τὴν τῶν Βογομίλων αἵρεσιν, καθὼς ὁ ἀσεβὴς ἐκεῖνος Βασίλειος ὑφηγήσατο. Ταύτην τὴν βίβλον, Δογματικὴν Πανοπλίαν ὁ Αὐτοκράτωρ ὠνόμασε, καὶ μέχρι τοῦ νῦν οὕτω προσαγορεύεται τὰ βιβλία. Ὁ δὲ λόγος αὖθις πρὸς τὴν τοῦ Βασιλείου καθαίρεσιν ἀνατρεχέτω. Ὁ γὰρ Αὐτοκράτωρ τοὺς ἁπανταχοῦ γῆς μαθητὰς καὶ συμμύστας τοῦ Βασιλείου μεταπεμψάμενος, καὶ μάλιστα τοὺς δώδεκα λεγομένους μαθητάς, ἀπεπειρᾶτο καὶ τούτων τῆς γνώμης. Καὶ ἦσαν ἄντικρυς μαθηταὶ Βασιλείου. καὶ γὰρ ἐνεβόθυνε τὸ κακὸν καὶ εἰς οἰκίας μεγίστας, καὶ πολλοῦ πλήθους ἥψατο τὸ δεινόν. καθάπαξ οὖν κατεψηφίσατο πυρκαϊὰν τῶν ἀλλοτρίως τοῦτε κορυφαίου καὶ τοῦ χοροῦ. Ἀθροιζομένων γὰρ τῶν φωραθέντων Βογομίλων, καὶ τῶν μὲν τῆς σφῶν ἀντεχομένων αἱρέσεως, τῶν δ᾽ ἀπαρνουμένων παντάπασι καὶ πρὸς τοὺς ἐλέγχοντας ἰσχυρῶς ἀνθισταμένων καὶ τὴν Βογομιλικὴν διαπτυόντων αἵρεσιν. Ἐπεὶ ἑτοίμως ὁ Αὐτοκράτωρ τούτοις πιστεύειν οὐκ εἶχεν, ἵνα μήτις πολλάκις Χριστιανὸς τοῖς Βογομίλοις ὡς Βογόμιλος ἀναμίγνυται, ἢ Βογόμιλος ὡς Χριστιανὸς διαδράσῃ, καινόν τινα τρόπον ἐπινοεῖται, δι᾽ οὗ οἱ ὄντως Χριστιανοὶ ἀποφανθήσονται. Ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ τοίνυν τῇ μετ᾽ αὐτὴν καθῆστο θρόνου. πολλοὶ δὲ τηνικαῦτα παρῆσαν τῆς τε συγκλήτου καὶ τῆς ἱερᾶς συνόδου, καὶ τῶν Ναζιραίων αὐτῶν ὁπόσοι λόγου μετεῖχον λογάδες. Πάντων δὲ τῶν τῆς Βογομιλικῆς ἐγκαλουμένων αἱρέσεως ἐς τὸ-

A aliunde ſatis apparebat eſſe hic majus quiddam humana vi. etenim quo tempore deſæviebat grando lapidea, terræ quoque a fundo motus extitit vehemens, ſoloque circum tremore non dubio ſubſultante, concuſſi faſtigiorum apices ſtridorem late dedere. Ea initio cum fierent narrabat Paraſceviota conſtitiſſe ſe intrepidum aliquandiu, nullam vim diabolicam adhuc ſuſpectantem. Ut autem attentius animadvertens vim ingentem & ſucceſſionem continuam pluentium ſuperne lapidum in eam cellulam in qua unus ille ſenex Hæreſiarcha deliteſcebat concluſus, denique perſpexit a malis profecto geniis eſſe iſtum impetum, tum ſane terrore tanto conſternatum ſeſe, quo ſe verteret quidve conſilii aut præſidii quæreret non haberet. Hactenus de prodigio lapidationis nocturnæ. B Me vero hic interdum capiebat impetus totam Bogomilorum Hæreſim explicare hoc loco fuſius complectique narrando partes ejus omnes. Sed me pudor retardat, ut pulcra etiam alicubi excipit Sappho. Nempe Hiſtorici perſonam ego quidem & officium ſuſtineo: tamen eadem mulier ſum, nec ea de vulgo, ſed princeps inter Porphyrogenitos & Alexii Auguſti prima proles. Porro quæ de iſta colluvie ſectæ nequiſſime feruntur fama & ſermone plurimorum, ejuſmodi ſunt, quæ ſileri a fœmina, regii præſertim generis, quam commemorari honeſtius haud paulo ſit. Itaque in hoc conflictu duplicis officii vincat ſane Hiſtorici religionem muliebris & principalis verecundia: abſintque C cum bona venia lectoris ab hac ſcriptione mea, ſpurca & dictu fœda dogmata & facinora Bogomilorum. Quæ ſi cui noſſe tanti eſt, conſulere is poterit librum qui inſcribitur Dogmatica Panoplia juſſu mei Patris ſcriptum atque editum. Auctor ejus eſt monachus Zygadenus nomine, notus dominæ meæ aviæ maternæ, & omnibus Deo ſacris hominibus ſacerdotibus ac Pontificibus familiaris. Hunc ſummum Grammaticum, eumdemque Rhetorem non inexercitatum: Theologiæ vero & Catholici dogmatis præ omnibus ſcientiſſimum, Auguſtus Pater meus ad ſe accerſitum juſſit, digerere ordine in opus unum cunctas Hæreſes; & unicuique relatæ ſingillatim opponere refutationes ſanctorum Patrum. Poſt omnes denique D ſubjungere ultimam hanc Bogomilorum Hæreſim, ejuſque dogmata prout ea impius ille Baſilius expoſuerat. Ex hoc Alexii mandato extitit opus ingens plures in libros tributum, cui hodieque univerſo adhæret nomenclatio ab Imperatore primum excogitata atque indita illa quam diximus Panopliæ dogmaticæ. Sed ad reliquam excidionem Baſilii nefariæque ipſius ſectæ narratio reducenda eſt. Operam dedit Imperator efficacem jubendo urgendoque ut ſparſi ubique terrarum diſcipuli ac ſymmyſtæ Baſilii, orgiorum ipſius ac tenebroſæ doctrinæ particip- E pes & conſcii, præſertim vero illi eorum proceres, quos duodecim diſcipulos appellabant, undique omnibus indagati veſtigiis in urbem ducerentur. Hos coram aggreſſus ad reſipiſcentiam hortari, obſtinatiſſimos expertus eſt, plane non approbatores ſolum errorum Baſilii; ſed etiam imitatores pertinaciæ. Cæterum deprehenſa ingens mali vis; quippe in numerum longe maximum multitudo errantium excreverat. Impune nimirum diu & inobſervate graſſata latens peſtis viſcera ipſa magnatum domuum pervaſerat, turbamque omnis generis incredibilem comprehenderat blanda contagione quadam illecebroſæ novitatis. Hinc aucta ſolicitudo Auguſto ne non ſatis poſſet Eccleſiam ſemel purgare lue tam late pertinente: neve diſſimulatione & hypocriſi corrupti pro ſanis fallerent; labemque tolerati propagare pergerent. Ad iſtam anxietatem expediendam animo ejus intento, ſuccurrit factu optimum videri ad retegendum cujuſque animum, ſi palam decretum promulgaretur, quo quicumque delati Bogomilicæ perfidiæ fuerant flammis pariter cives exterique addicebantur, una cum Hæreſiarcha ipſo, ejuſque collegio diſcipulorum duodecim. Evenit id quod providerat Auguſtus. Prolata in publicam notitiam ejuſmodi ſententia, magno comprehenſis metu omnibus quorum erat de hæreſi Bogomilica delatum nomen multæ ſtatim extiterunt excuſationes

Edit. Pariſ. pag. 490.

Obſcœna & fœda dictu facinora & dogmata Bogomilorum.

Liber inſcriptus Panoplia dogmatica, quando, a quo, cujus juſſu ſcriptus.

pag. 491.

Auguſti ſtrategema ad detegendos veros Bogomilos.

deprecantium criminationem falſam, & ſe puros putoſque Catholicos calumnioſiſſime inſimulari hæreſeos palam magno queſtu conteſtabantur: cum interim deſperati alii ac perditi, ultro ſeſe Bogomilos faterentur; taleſque ad extremum perſeveraturos ſpiritum dicerent. Hi quidem certi nimirum Hæretici erant, quorum furor, tanta contumacia, tali tempore ſe proderet. (Quamquam & in iſto ipſo globo voces has veluti concordi deſperatione jactantium latere aliquos meliora ſapientes incredibile non erat) At enim exploratum perinde non erat, num eorum omnes aut plerique qui ſe Bogomilos negabant vera loquerentur; an potius impunitatem & nocendi occaſionem utili ſibi Reipublicæ damnoſo mendacio redimerent. Igitur Imperator certo ad hanc diſcretionem faciendam conſilio parato palam conſedit in Imperiali ſolio, aſſidentibus tum e Senatorio tum ex Eccleſiaſtico circum ordine plurimis, Nazaræorum quoque ſeu Monachorum ipſorum doctiſſimis quibuſque ad hoc judicium adlectis. Ante hunc conſeſſum productis omnibus qui Bogomilicæ inſimulati hæreſis fuerant, interrogari denuo unumquemque Imperator juſſit, Bogomiluſve an Catholicus eſſet? Ut autem ad hæc quidam ſe Bogomilos profitebantur, fixamque & ad ultimum irrevocabilem ad ſectam impiam adhæſionem præferebant: alii pernegabant enimvero tales eſſe ſe, Chriſtianoſque veros ac probos affirmabant: objectis in contrarium teſtibus magno in os convicio refutandis, Imperator ex compoſito aſſumpta irati larva, poſtquam in omnes pariter ex intentis ſuperciliis minaces flammantium oculorum intuitus ejaculatus eſt, edicit in hunc modum: *Volo jubeoque hac ipſa die pyras ſuccendi geminas. Harum alteri ſuperpoſitam eminere crucem humo penitus infixam ima ſui parte. Inde optionem do delatis omnibus, ut qui eorum quidem in fide ac religione Chriſtiana mori hodie decreverint, ad eam accedant fornacem quæ crucis altæ ſignum præfert: qui vero Bogomilicam mordicus perfidiam retinent, alteri ſe buſto admoveant, in quod mox conjicientur. Quicumque porro ſe falſo & calumnioſe accuſatos ajunt; ſic habeant: eſſe ipſis quoque melius arcana conſcientia ſubnixis, in orthodoxa confeſſione fidei mortem oppetere præſentem, quam ſuſpectos cum offenſione alterum, cum propria infamia vitam trahere. Euge igitur ite agite vos, voſque, qui crimen inquam deprecamini, quique agnoſcitis, utram quiſque in partem malueritis diſcedite.* Sic in ſpeciem definito judicio cœtum dimiſit Imperator. Ducuntur exhinc Bogomili. Fit undique ingens concurſus vulgi ad ſpectaculum ſupplicii celebris. Addicti, lictoribus & ſervis publicis traditi ducuntur. Fornaces hinc inde diſtabant, ſuccenſæ, juxta ſacrum vatem, ſeptuplum ad locum qui Tzycaniſterum vocatur. Exuperabat uſque ad cælum flammis undantibus flagrans ignium vis. Rogus alter extabat cruce inſignis. Reis, ut pariter arſuris omnibus, fiebat libera poteſtas eligendi utro loco uri mallent. Hic ſpebus deſtituti humanis, ſaluteque pro ſe quiſque conclamata, arcanum ductum ſequebantur conſcientiæ, ſimulatione ac fuco procul. Ergo quotquot orthodoxam fidem religioſis obtinebant animis, fornacem ſpectabant eam quæ crucem habebat. magnum, ut in malis, ſolatium rati, ſi vita ſuccumbente calumniæ, fama certe emicaret integra. quamquam non tam pleroſque decus poſthumum exiſtimationis ſuperſtitis, quam ſperata in crucis complexu morientibus martyrii velut quædam laurea, movebat. Porro alii profligatæ contumaciæ capita in pyram cruce carentem cæci væſano impetu, veri ſcilicet Bogomili ruere. Quo articulo rerum, miſeris utrinque in pereundi procinctu poſitis, liberi audiebantur gemitus ſpectantium non dubie inceſſentium Auguſtum, (cujus arcanam nondum artem intellexerant) quod Chriſtianos homines abunde ut tales cognitos, falſo ac maligne delatos impietatis, temere, levis indicii calumnia flammis addiceret. At Auguſtus ſecreta lictoribus mandata dederat incendio prohibendi eos qui ſponte ad rogum cruce inſignem vaderent. Iis autem ſepoſitis quos vere Chriſtianos eſſe conſtabat; reſtabant certa nota deprehenſi puri jam ac puti Bogomili. Quos tamen nec ipſos abſumere igni tum adhuc voluit. dans ſpatium reſipiſcentiæ: ſi cui forte ipſorum melior oboriri mens mora & admonitione poſſet. Ubi ergo falſo inſimulatos Hæreſeos Chriſtianos ſinceros multis verbis collaudatos honeſtiſſime dimiſit, compertos Bogomilos varias in cuſtodias diſtribuit. Sejungens ab aliis duodecim illos quos diximus Apoſtolos impii Baſilii. Hos porro alioſq; ſub-

Fornax duplex parata.

Edit. Pariſ. pag. 492.

Dan. III. 19. quod μελῳδὸν tamen vocat videtur potius Davidem innuere, apud quem tamen vix invenitur locus qui huc quadret, nam & ille Pſal. XI. 7. non ſatis convenit.

Bogomili conſtantem in morte quoque averſantur.

Prudentia & clementia Alexii.

A μέσον ὁμοῦ παραχθέντων, ὁ Αὐτοκράτωρ αὖθις ἐπερωτᾶσθαι ἕκαστον ἐκέλευσε. ὡς δὲ οἱ μὲν ὡμολόγουν Βογόμιλοι εἶναι καὶ τῆς σφῶν ἰσχυρῶς ἀντεποιοῦντο αἱρέσεως, οἱ δὲ παντάπασιν ἀπεῖπον Χριστιανοὺς ἑαυτοὺς ὀνομάζοντες, καὶ παρ' ἄλλων ἐλεγχόμενοι οὐδαμῶς κατετίθεντο, ἐπιτοξάσας αὐτοῖς τὰς ὀφρῦς ἔφη. Χρὴ τήνδε σήμερον δύο καμίνους ἀναφθῆναι, θατέρᾳ δὲ τούτων σταυρὸν ἐμπαγῆναι αὐτῇ γῇ· εἶτα αἵρεσιν δοθῆναι πᾶσιν, ἵν' ὁπόσοι τῇ τῶν Χριστιανῶν πίστει ἐναποθανεῖν τήνδε σήμερον βούλοιντο, ἀποκριθέντες τῶν ἄλλων τῇ τοῦ σταυροῦ καμίνῳ προσχωρήσωσιν. Οἱ δὲ τῆς Βογομιλικῆς αἱρέσεως ἀντεχόμενοι, πρὸς θατέραν ἐμβληθήσονται. B Βέλτιον γὰρ Χριστιανοὺς αὐτοὺς ὅπως ἀποθανεῖν, ἢ ζῶντας ὡς Βογομίλους διώκεσθαι, καὶ τὰς τῶν πολλῶν τύπτειν συνειδήσεις. Ἄπιτε γοῦν καὶ ὑμεῖς, καὶ ὑμεῖς ὅπῃ βουλητὸν ἕκαστος χωρείτω. Ταῦτα μὲν οὖν πρὸς τοὺς Βογομίλους ἀποφηνάμενος ὁ Βασιλεὺς ἐν σχήματι ἀπέλυσεν. Εὐθὺς οὖν παραλαβόντες τούτους ἀπῄεσαν· καὶ πλῆθος παρειστήκει πολὺ συρρεόντων ἑκασταχοῦ. Κάμινοι δὲ τηνικαῦτα ἑπταπλασίως κατὰ τὸν μελῳδὸν ἀνήπτοντο, εἰς τὸ ὑποσίπως καλούμενον Τζυκανιστήριον. τὸ πῦρ εἰς οὐρανοὺς ἀνῆκε, ὁ σταυρὸς ἐπὶ θατέρᾳ ἵστατο. αἵρεσις τοῖς ἐνόχοις ἐδίδοτο, ὅπῃ ποτ' ἂν βουλητὸν ἑκάστῳ χωρεῖν ὡς καυθησομένων ἁπάντων. Εἶτα τὸ C ἄφυκτον ὁρῶντες τοῦ πράγματος, ὁπόσοι μὲν ἐν αὐτοῖς ὀρθόδοξοι ἦσαν τῇ τοῦ σταυροῦ προσεχώρουν καμίνῳ ὡς ὄντως μαρτυρήσοντες, οἱ δέ γε ἀθεώτατοι τῆς μυσαρᾶς ἀντεχόμενοι αἱρέσεως πρὸς θατέραν ἀπένευσαν. Καὶ ἀπάρτι τούτων ἐν τοῖς καμίνοις ὁμοῦ ἐρρίφθαι μελλόντων, οἱ μὲν παρεστῶτες ἅπαντες ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν ἤλγουν καυθησομένων ἤδη, καὶ τοῦ Βασιλέως πολλὰ κατεστύγναζον, ἀγνοοῦντες τὸ οἰκονομούμενον, ἀλλὰ βασιλικὴ τις πρόσταξις προκαταλαβοῦσα, τοὺς δημίους ἐκείνους ἀπεῖρξε τοῦ ἐγχειρήματος. Καὶ ἐπεὶ βεβαίαν τὴν τῶν Βογομίλων ὄντως ὁ Αὐτοκράτωρ ἐσχηκὼς κατάληψιν, τοὺς συκοφαντουμένους Χριστιανοὺς πολλὰ παραινέσας, ἀπέλυσε. Ἐκείνους δὲ πάλιν εἱρκταῖς εἶχε D διαιρήσας τοὺς ἀποστόλους τοῦ ἀσεβοῦς Βασιλείου διακρίνας τῶν ἄλλων. Εἶτα καθεκάστην πεμπόμενος, τοὺς μέν, δι' ἑαυτοῦ ἐδίδασκε πολλὰ παραινῶν τῆς μυσαρᾶς ἀποσχέσθαι θρησκείας. πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους λογάδας τινὰς τοῦ ἱεροῦ τῆς ἐκκλησίας

συντάγματος ἐπεσκέπτετο καθεκάστην παραγινομένους, ἀναδιδάσκειν αὐτοὺς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, καὶ παραινεῖν ἀποσχέσθαι τῆς Βογομιλικῆς αἱρέσεως. Καὶ τινὲς μὲν τούτων μετέβαλον ἐπὶ τὸ βέλτιον, καὶ τῆς φρουρᾶς ἀπελύθησαν, οἱ δὲ τῇ σφῶν ἐναπέθανον αἱρέσει ἐν εἱρκταῖς κατεχόμενοι, τροφῆς μέντοι καὶ ἀμφίων δαψιλῆ τὴν χορηγίαν ἔχοντες. Τὸν μέντοι Βασίλειον ὡς ὄντως αἱρεσιάρχην καὶ ἀμεταμέλητον παντάπασιν ἅπαντες οἱ τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ τῶν Ναζιραίων λογάδες, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ τότε Πατριάρχης Νικόλαος πυρὸς ἄξιον ἔκριναν. Οἷς καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ σύμψηφος ἦν, πολλὰ πολλάκις προσομιλήσας αὐτῷ καὶ ἄνδρα σκαιὸν ἐγνωκὼς καὶ τῆς αἱρέσεως μὴ ἀφιστάμενον. Ἐνθένδε τοι καὶ πυρκαϊὰν μεγίστην κατὰ τὸν ἱππόδρομον ἀνάψας, βόθρος τε ὠρώρυκτο μέγιστος, καὶ ξύλων πλῆθος, πάντα δένδρα ὑψίκομα καὶ συντεθέντα, ὄρος ἐδόκει τῇ συνθέσει. Εἶτα τῆς πυρᾶς ἀναφθείσης ἠρέμα μὲν τὸ πλῆθος πολὺ, κατὰ τὸ ἐπίπεδον τοῦ ἱππικοῦ καὶ κατὰ τοὺς βαθμοὺς συνέρρει, καραδοκοῦντες πάντες τὸ γενησόμενον. Ἐκ θατέρου σταυρὸς ἐπήγνυτο, καὶ αἵρεσις ἐδίδοτο τῷ ἀσεβεῖ, εἴπως τὸ πῦρ πτοηθεὶς καὶ μεταβαλὼν τὴν γνώμην ἐπὶ τὸν σταυρὸν χωρήσειε, τῆς καμίνου τηνικαῦτα ἐλεύθερος γένηται. Παρῆν δὲ καὶ τὸ τῶν αἱρετικῶν πλῆθος ὁρῶν τὸν κορυφαῖον Βασίλειον. Ὁ δὲ πρὸς ἁπάσας τιμωρίας καὶ ἀπειλὰς καταφρονητικὸς κατεφαίνετο, καὶ πορρωτέρω μὲν ὢν, τῆς πυρκαϊᾶς κατεγέλα καὶ ἐτερατεύετο λέγων, ἁρπάσειν αὐτὸν ἐκ μέσου πυρὸς ἀγγέλους τινάς. καὶ ὑπέψαλλε τὸ Δαυιτικὸν ἐκεῖνο, τὸ, Πρὸς σὲ δὲ οὐκ ἐγγιεῖ, πλὴν τοῖς ὀφθαλμοῖς σου κατανοήσεις. Ἀλλ᾽ ἐπειδὰν τὸ πλῆθος διαστὰν ἐδίδου μετὰ παρρησίας αὐτῷ κατιδεῖν τὸ φρικῶδες ἐκεῖνο θέαμα τῆς πυρκαϊᾶς. καὶ γὰρ ἐκ πολλοῦ διαστήματος ᾐσθάνετο τοῦ πυρὸς, καὶ ἐπαιρομένην τὴν φλόγα ἑώρα καὶ βροντώσαν οἷον καὶ ἀποστάδας ἀφιεῖσαν πυρὸς, εἰς ὕψος μετεωριζομένας τῆς μέσον τοῦ ἱππικοῦ ἱσταμένης πυραμίδος λιθίνης. Ἐνταῦθα ὁ θρασὺς ἐκεῖνος ἀποδειλιᾶν πρὸς τὸ πῦρ καὶ θορυβεῖσθαι ἐδόκει. ἔστρεφε γὰρ τὰς ὄψεις πολλάκις καὶ ἐκρότει τὰς χεῖρας καὶ ἐπάταττε τὸν μηρὸν, οἷον τοῖς ὅλοις ἐξαπορούμενος. Ὅμως καὶ οὕτως ἔχων καὶ ἀπὸ μόνης τῆς θέας ὡς ἀδαμάντινος ἦν. οὔτε γὰρ τὸ πῦρ κατεμάλαξε τὴν σιδηρᾶν αὐτοῦ ψυχὴν, οὔτε αἱ τοῦ Αὐτοκράτορος πρὸς αὐτὸν διαπομπιμοι διαλύσεις κατέθελξαν. Ἀλλ᾽ εἴτε ἀπορία μεγίστη τοῦτον κατείληφε διὰ τὴν παρεστῶσαν ἀνάγκην καὶ συμφορὰν, καὶ ἀτόπως οὕτως εἶχε τῆς γνώμης, καὶ διακεῖσθαι οὐδ᾽ ὁπωσοῦν ἐλάμβανε τὰ συμφέροντος, εἴτε καὶ ὁ κατασχὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ διάβολος, ὅπερ καὶ μᾶλλον δοκεῖ, σκότος αὐτῷ βαθύτατον κατεσκεδάσατο, ἐστήκει πρὸς πᾶσαν ἀπειλὴν καὶ πρὸς πάντα φό-

A Inde acceſſens & nulla non die in eam curam incumbens, tum ipſe per ſe alloquebatur multa diſputans, quamobrem oporteret eos a nefaria Hereſi deſciſcere; tum aliis adhibitis ex ſacro Eccleſiæ ordine viris doctrina & dicendi facultate præſtantibus, conſtantiſſime perſeverabat erudire adhortarique ad fidem rectam, quam miſere dedidicerant, reſumendã; damnandãque ac reſpuendã impuram ſectam Bogomilicam. Non vana hæc ſedulitas in quoſdam fuit. Aperuere nonnulli ad lucem oblatam oculos, translatique ad meliorem mentem & Eccleſiæ redditi, dimiſſi ſunt liberi. Alios in ſua obſtinatos Hæreſi mors oppreſſit in carcere naturali vice quemque conveniens. nam alioqui nihil eorum quæ ad vitam ſuſtentandam pertinent in vi- B ctu ac veſtitu, non unicuique liberaliter Imperatoris ſumptu ac cura ſuggerebatur. Baſilium ſectæ principem quod attinet, obduratiſſimum & deſperatæ pœnitentiæ caput animadvertentes ſacri Præſules ac Clerici, præcipuique Nazaræorum, ipſo ſententiæ auctore, qui tunc erat, Patriarcha Nicolao, igne dignum cenſuerunt: quibus accedens tandem Imperator, poſt multa in illo convincendo commonendoque verba perdita, ubi lævum nebulonis ingenium, & obſtinationem in Hæreſi plane immobilem perſpexit, parari rogum juſſit in quo exemplum palam de perfidiæ auctore ſumeretur. Lectus ad eam rem locus eſt in Hippodromo. Excavata illic ingens fovea oppletur totis arboribus C congeſtis, cæſæ ſylvæ cumulo etiam exuperante in altam & late conſpicuam ſtruem. Admovetur ignis. gignitur flamma primula, cum mora ſenſim gliſcens ac graſſans in denſam congeriem. Hoc intervallo cum ſolum atque æquor Hippodromi tum ipſa circum ſedilia graduſque confluente ſenſim ad ſpectaculum turba conſtipabantur. Intentis ad rei ſucceſſum cunctis figitur crux ad latus alterum, optioque datur impio, utrum malit, reſipiſcere an mori? fore enim, ſi vel in conſpectu ac præſenti terrore crepitantium flammarum, inducat in animum revocare errorẽ damnareque hactenus defenſam Hæreſim; idque ipſum cruce adeunda adorandaque ſignificet, ut a juſte in eum decreta incendii pœna liberetur. Aderat Hæreticorum mul- D titudo corypheum ſuum Baſilium intuens. Ductor ille minas dudum omnes ſolitus confidentiſſime contemnere. Nec remiſit ferociam in primo ipſo flammæ conſpectu. Quin rogum jam flagrantem procul intuens ridebat ſecuro riſu & inſana quædam vaticinans ominabatur. adfuturos nempe præſto quoſdam Angelos, qui ex igne medio ipſum eriperent. Itaque ſubmurmurabat ſecum Davidicum illud. *Ad te autem non appropinquabit. verumtamen oculis tuis conſiderabis*. Verum ut diſcedens ſpatiumque dans eunti quæ in medio conglobata turba proſpectum rogi totum eripuerat (viderat enim hactenus lon- E ge procedens Baſilius ſummum tantum pyræ ardentis verticem fumum ſcintillis mixtum emicantibus alte vibrantis prope medium circum, ubi pyramis extare incipit lapidea) ubi jam inquam propinquiore ac pleniore fornacis inflammatiſſime conſpectu afflatus miſer eſt; tum ſane ille audax conſternari, horrere ignem, avertere oculos ſæpius, manus complodere, femur tundere. ſignaque id genus cætera edere non dubia perturbationis ſummæ. Tamen vel ſic intueri licuit quam penitus coalita inhæreret impio, planeque indomabilis malitia. Cum omnem in partem ſe verteret, averſatus phanatice ſacram & ſalutarem crucem eſt: adeo cor adamantinum ferreamque animam nec ipſa tam prope admota tam vehemens flammæ vis mollivit. Nec ceſſabat Imperator, miſſitandis tali periculi articulo ſalubribus admonitionibus ad perditum, experiri remedia extrema & ſupremas ſpes tentare. Fruſtra omnia contra pertinaciam duriſſimam. nam, ſive objectu diſcriminis extremi furor hominem corripuit maximus: ſive inter diverſa poſito ſua ipſa perturbatio mentis anxiæ arbitrium eligendi præpedivit: ſive (quod videtur veriſimilius) qui ejus mentem occupabat malus dæmon denſiſſimas ei quaſdam tenebras offudit, conſtitit ad minas metumque omnem obſtipus bruta ſtupiditate, nihilque conſilii exp-

Multum in laboret in revocandis ad fidem Bogomilis.

Multi reſipiſcunt.

Baſilius vivicomburio damnatus.

Edit. Pariſ. pag. 493.

Pyra paratur in Hippodromo.

Baſilii confidentia demens & vana.

Pſalm. XXX. 7. & 8.

Metus ejuſdem & conſternatio.

Obſtinatio Baſilii plane invicta.

A βάρβαροι ἐπέβησαν οὐκ εὐτυχῶς ἐκ πρώτης, ὥ φασι, βαλβῖδος κατ' αὐτῆς ἐξορμήσαντες, οὐ μέχρι τῆς τοῦ ἐμοῦ πατρὸς Αὐτοκρατορίας ἡ βαρβαρικὴ χεὶρ συνέσταλται. Ἀλλά, καὶ ξίφη καὶ δόρατα κατὰ Χριστιανῶν ἐξεθήγετο, καὶ μάχαι καὶ πόλεμοι καὶ σφαγαί, ἠφανίζοντο μὲν πόλεις, ἐλῃΐζοντο δὲ χῶραι, καὶ πᾶσα ἡ Ῥωμαίων γῆ Χριστιανῶν αἵμασιν ἐμιαίνετο. Οἱ μὲν γὰρ βέλεσί τε καὶ δόρασιν οἰκτρῶς ἔπιπτον, οἱ δὲ τῶν σφετέρων ἀπελαυνόμενοι δορυάλωτοι πρὸς τὰς πόλεις Περσίδος ἀπήγοντο. καὶ δρόμος ἅπαντας εἶχεν ἐπὶ τὰ ἄντρα καὶ τὰ ἄλση καὶ τὰ ὄρη καὶ τοὺς βουνοὺς ἀπὸ τῶν εἰσπιπτόντων δεινῶν κρύπτεσθαι ἐπειγομένους. Ἐν τούτοις οἱ μὲν ἐποτνιῶντο ἐφ' οἷς ἔπασχον πρὸς Περσίδα ἀπαγόμενοι. οἱ δ' ἔτι περιόντες εἴπου τινὲς τοῖς Ῥωμαϊκοῖς ὁρίοις ἐναπομεμενηκότες, B ὁ μὲν υἱόν, ὁ δὲ θυγατέρα ἐθρήνει, ὁ δὲ ἀδελφόν, ὁ δὲ ἀδελφιδοῦν ἀπεκλαίετο πρὸ καιροῦ θνήσκοντα, καὶ οἷα γυναῖκες θερμὸν κατέσταζον δάκρυον. Καὶ οὐκ ἦν τότε οὐδεμία τις σχέσις ἄδακρυς οὐδ' ἀστέναχτος. Βασιλεὺς δέ, πλὴν ὀλίγων, λέγω δὴ Τζιμισκήν τε καὶ Βασίλειον τὸν βασιλέα, ἐκ τότε καὶ μέχρι τοῦ ἐμοῦ πατρὸς, οὐδεὶς ἄκροις ποσὶ τῆς Ἀσιάτιδος ἐφάψασθαι τὸ παράπαν τετόλμηκεν. Ἵνα τί δὲ περὶ τούτων; αἰσθάνομαι γὰρ ἐμαυτῆς οἷον τῆς λεωφόρου ἐκτρεπομένης, διττὸν μοι τὸν ἀγῶνα τοῦ λόγου τῆς προκειμένης ὑπαγορευούσης ὑποθέσεως ἱστορεῖν ἅμα καὶ τραγῳδεῖν τὰ ξυμπεσόντα τῷ Αὐτοκράτορι. C ἱστορεῖν μὲν τοὺς ἀγῶνας, εἰς μονῳδίαν δὲ ἄγειν ὁπόσα τὴν καρδίαν διεμαστίσατο, μεθ' ὧν τάττοιμι ἂν καὶ τὸν ἐκείνου θάνατον καὶ πάσης τῆς ἐπιγείου λήξεως ὄλεθρον. Ἀλλὰ γὰρ ἀναμέμνημαι καὶ λόγων τινῶν πατρικῶν τῆς μὲν ἱστορίας ἀπαγόντων, εἰς δὲ τοὺς θρήνους καὶ τὰς ὀλοφύρσεις παρακαλούντων. Ἤκουον γὰρ καὶ τούτου πολλάκις, ἤκουον τὴν μητέρα καὶ βασιλίδα ἀνακόπτοντος ἐπιτάττουσαν τοῖς σοφοῖς διὰ τῆς ἱστορίας τοῖς ἐσύστερον παραπέμψαι τοὺς ἐκείνου πόνους καὶ τὰ πολλὰ ἆθλα ἐκεῖνα καὶ τὰ σκάμματα. Μονῳδεῖν δὲ ἐπ' αὐτῷ καὶ κλαίειν τὰ συμπεσόντα οἱ δεινά. οὔπω γὰρ ἔτος ἓν πρὸς τῷ ἡμίσει διεληλύθει, ἐξ ὅτου τῆς ἐκστρατείας ἐπανεληλύθει ὁ Αὐτοκράτωρ, καὶ νόσος ἄλλη δεινή τις ἐπισκήψασα βρόχον ἐπιβάλλει τούτῳ θανάσιμον. D Εἰ δὲ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν τὴν τοῦ παντὸς καταστροφὴν καὶ φθοράν. Ἀλλ' ἐπεὶ τὸ τῆς ὑποθέσεως ἐκβιάζει μέγεθος, φιλοπάτωρ τε ἅμα καὶ φιλομήτωρ ἐξ αὐτῶν σπαργάνων γεγονυ-

A ſtianos exacutas, bella vero, ac pugnas cædeſque frequentatas. Unde fiebat ut civitates diruerentur, regiones vaſtarentur, Romanorum tota ditio Chriſtiano paſſim cruore pollueretur. Civibus ejus atque alumnis partim telorum eminus, partim haſtarum cominus confoſſione miſerabiliter cadentibus; partim a patriis avulſis ſedibus, & in Perſidem procul ac Turcorum remotiſſimas civitates captivis abductis. Tanta paſſim conſternatione univerſorum, ut palam ubique curreretur in antra, lucos, & montes locaque ſimilia ſpem latebrarum oſtendentia, tantumque non diceretur, *montibus cadite ſuper nos, & collibus operite nos*. Ea vulgo perturbatio infelices comprehenderat, qui quotidianis expoſiti Barbaro- *Oſee x. 8. Luc. XXIII. 30.*

B rum incurſionibus, horrebant in momenta ſingula, ne quod aliis evenire quotidie cernebant, captivi ducerentur in Perſidem & ipſi: aut cum utique capti eo traherentur, votis miſeris fatigabant cælum ob mala quæ tolerabant. Quod ſi quos fortuna quædam ſervituti Turcorum ac crudelitati ſubtraheret, tamen illis peribat vitæ ac libertatis fructus, luctu & deſiderio conſeneſcentibus in Romana terra: filiam illo quidem ſervitutem abductam lamentante altis ſuſpiriis; hoc fratrem, alio patruelem, aut fratris filium, morte abreptos præmatura gementibus. Nec moderatior virorum quoque paſſim comploratio cernebatur quam qualis eſſe mulierum in funeribus ſolet calidas aſſidue ſtillantium lacrymas. Porro per omnes vitæ conditiones ac fortunæ gradus calamitas iſta Conſternatio Aſianorum ob metum Turcicum. Quanta eſſet, & quam late pateret.

C graſſabatur; nemine ſortis cujuſcumque, fletuum & gemituum horum immuni. Cum interim qui Romanum ſceptrum Imperatores moderabantur uſque ad Patrem meum (exceptis ſane perpaucis, Tzimiſce nimirum, & Baſilio) fere abſtinerent rebus Aſiaticis; ac ne ſummis quidem pedibus attingere fœtam bellis & periculorum plenam provinciam auderent. Verum quid ego in his tamdiu? Sentio enim declinaſſe me velut in diverticulum e via regia, & a propoſito deflectere. Nimirum quæ fecit fortiter ac ſapienter meus Pater, quæque ærumnoſe idem perpeſſus, generoſe pertulit, ex æquo ad ſartaginem hujus operis pertinent: Cujus ſuſcipiendi non id ſolum, ne quis erret, conſilium fuit, ut res geſtas pugnataque bella Imperatores Aſiam vitant. Opus hoc ſcriptum non narrandi ſolum conſilio, ſed etiam lamentandi.

D exponerem narrando, memoriæque commendarem: verum illud quoque in partem penſi deſtinatione mea prima imputatum eſt a me, ut dolores caſuſque tum privatim meos, tum domeſticos ac meorum, Patris præſertim, lamentarer: ſolatiumque iſtud indulgerem interim cordi meo, mœrore quo tabeſcit intus, per querelas & ſuſpiria foras effundendo. Malorum porro quæ harum mihi lacrymarum cauſa ſunt, familiam videlicet ducit mors parentis mei; quæ mundi & rerum humanarum eadem fuit interitus. Hæc modo narrandam ſe mihi deplorandamque offert. Imo deplorandam unice: narrandi enim omnem impetum eripit illa vox quam ab illo ipſo Patre meo audire olim memini, cum ſæpius Imperatricem Matrem meam doctos & diſertos viros ad ſcribendas res ipſius bellaque ac victorias celebrandas provocantem, reprehenderet: aptiorem elegiarum & flebilium queſtuum, quam Hiſtoriæ aut panegyrici materiam res ſuas dictitans: adeo multa, varia eadem & gravia, vitam ejus univerſam mala infeſtaverant. Nondum ſeſquiannus fluxerat ex quo ab illa modo deſcripta expeditione redierat Alexius Auguſtus, cum in eum ſubito ingruens morbus alius graviſſimus, lethalem collo ejus innexuit laqueum; ac, ſi verum oportet dicere, orbi exitium & perniciem univerſo attulit. Dicam enim dicam quod refugit animus; & oratio mea velut ſuper incumbentem univerſi præcedentis operis ſibi molem non ſuſtinens, deorſum ſe propelli patitur in eum narrationis locum, quam temporis potius & ordinis, quam aut publici aut privati ratio a me poſcebat officii: Itaque ſimul Hiſtoriæ quam explicare ſcribendo profeſſa ſum; ſimul Pietatis quam a cunis & crepundiis, utriuſque parentis amore, ac veneratione ſignificanda, exercui, leges & præſcripta tranſgredienda mihi video: Hiſtoriæ quidem, quod morbum mei Patris articuloſque omnes ac differentias ſupremi ejus temporis domeſtica diligentia perſecutura ſum; qualia fere ſecurius breviuſque publicis intenti conſiliis atque actis Hiſtorici tranſmittunt: Pietatis vero, quod ea vix permittere filiæ poſſe videatur, ut vigente memoria luctuoſiſſimæ cladis, qua quod habuit in vita cariſſimum perdidit, ſcribere ac commentari, omninoq; aliud quam flere queat. Verũ hos omnes eluctata obices eo eccè delabor, quantumvis invita: Sciréque lectorem jubeo: ægrotare ſupremum cœpiſſe meũ Patrem ludis equeſ-

Edit. Pariſ. pag. 496.

Alexii Auguſti vita malis infeſta.

Ejus ſupremus morbus.

Ubi, quando, qua occaſione cœperit.

ſtribus in circo, ubi vehementiori tum ſpirante afflatus vento eſt. Cujus malignum frigus non eam quam vulgo ſolet, tum quidem vim habuit; eliquandi nimirum e cerebro humoris, in parteſque ultimas articulorum, quo dudum erat proclivis lapſus, immittendi: quin retraxit potius ac revulſit fluens rheuma, extremiſque revocatum ab artuum partibus, humerum in alterum copioſe corrivavit, ibique detinuit. Multi ſtatim acciti Medicorum, nihil inde ſiniſtrum ominati ſunt. Unus Nicolaus Callicles, vates heu nimis verax! male ſe vereri dixit, ne a conſueto in partes externas fluxu deductus humor, atque in interiora retrocedens, funeſtum aliquod, & remedio nullo procurabile, in vitalia penitus ipſa malum importaret. Nos quod averſabamur credere non proni, Calliclem ſic diſſerentem neglexìmus; nec, quod jubebat ille actutum fieri cum interminatione periculi gravis, exhaurire ſentinam ægri corporis propinatis ſtatim purgantibus pharmacis curavimus. Abhorrebat ab ejuſmodi potionibus majorem in modum meus Pater, planeque hactenus expertem miſeriarum talium vitam duxerat. Favebant ad hæc ejus faſtidio ac conſuetudini Medici complures, Princepſque inter omnes Pantechnes Michael, qui tum aliarum pene omnium, tum ejus quam præcipue factitabat artis medicinæ conſultiſſimus habitus, etiam peculiarem notitiam habitudinis ac corporis Alexii longo uſu & obſervatione hauſiſſe poterat, multo cum eo tempore verſatus. Is ergo cum & ſua, & aliorum ſententia plurium, purgatione prorſus interdiceret, quem tum contra cunctos unus nitens Callicles moveret? Nihilo ille tamen inſiſtebat minus, ex certa, ut eventa monſtrarunt, futuri providentia, graviter admonens, claraque voce denuncians ac conteſtans fore; ut ſi noxium humorem ab articulis extremis, quo ferri conſueverat, ad humerum atque ad collum impune retrahi, liberumque fluxum habere ſinerent, is per hauſtum pharmacorum purgantium non exhauſtus, in aliquam primigeniarum partium; atque adeo in cor ipſum, cum irreparabili pernicie redundaret. Hæc ſic ab eo diſputata ego ipſa recolo: interfui enim, domina Matre mea ſic jubente; atque adeo præſui conſultationi tum iſti Medicorum. Ac memini me cum & Calliclem & cæteros pro ſe quemque differentes audiviſſem, perſuaſione privata in partes & ſententiam Calliclis abreptam. Prævaluit tamen ſuffragiorum in contrarium numerus, & plurium calculis ſuperatus eſt Callicles, felici ad breve ſpatium vincentium eventu. Siquidem rheuma conſueto dierum orbe Auguſti corpore potitum, remittere cœpit malignam vim; pauloque poſt, ſenſim malo ſeneſcente, priſtino fere eſt æger vigori redditus. Nondum inde ſex menſes fluxerant, cum alia ecce ſontica & periculoſa Imperatori valetudo incidit, ex mœrore ac ſolicitudine nimiis ob quotidianas curas & concurſum variorum & gravium ſimul ingruentium negotiorum. De hoc morbo referam quid ipſa ex ægri ore ipſius ſæpius apud meam Matrem de eo confidentiſſime querentis coram acceperim. Hæc ejus ferme oratio erat: *Quid eſſe dicam cauſæ quod mihi jam difficilis reſpiratio eſt. Cupido ſæpe me inceſſit reſpirandi liberius, hauriendique copioſum aerem, quem laboranti affundam & oppreſſo cordi. at ecce intercedens neſcio quæ vis conatum intercipit, medioque in impetu fruſtra hians, vix iterata ſæpius contentione vel ſemel ducere ſpiritum queo, ſatis largum, ut non multis partibus deficiat ab ea copia quam anhelans requireret obrutum cor: cui velut quamdam incumbere molem lapideam graviſſimam ſentio: & ex hujus impreſſione ponderis cœptum ſuſpirium abrumpi. nec, omnia circumſpectans licet, omnemque in partem verſans animam, comminiſci queo, unde quave ex cauſa id mihi acciderit incommodum. Eſt & aliud ejus generis, quod tibi pro noſtra fiducia, caput cariſſimum, una particeps caſuum ſenſuumque omnium meorum, aperiam in præſens. Oſcitandi plerumque libido malas mihi disjungit. Cæterum attractus hianti ore ſpiritus neſcio quo inter-*

Nicolai Calliclis de eo judicium.

Et præſcriptio neglecta.

Edit. Pariſ. pag. 497.

Michaelis & aliorum contraria ſententia.

Calliclis opinioni prævalitum.

Favente ſucceſſu.

Valetudini reſtitutus Imperator iterum in morbum incidit.

Quis morbus is fuerit.

A μόνη, θεσμὸς ἱστορίας ὑπερεκπίπτειν, ἄρχομαι διηγησομένη ὅπερ οὐ πάνυ τι βούλομαι, τὴν τοῦ Αὐτοκράτορος τελευτήν. Ἱπποδρομίας γὰρ γενομένης ἐξ αἰτίας ἀνέμου τηνικαῦτα πνεύσαντος σφοδροῦ, ἀναῤῥοιβδῆσαν οἷον τὸ ῥεῦμα ἐκ τῶν ἄκρων ὑποχωρῆσαν θάτερον τῶν ὤμων κατειλήφει. Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ τῶν ἰατρῶν οὐδὲ συνῄεσαν ὅλως τὴν ἐπερχομένην ἡμῖν ἀπειλὴν ἐντεῦθεν, ὁ δέ γε Καλλικλῆς Νικόλαος, οὕτω γὰρ προσηγορεύετο, μάντις ἦν ἡμῖν τῶν ὑπερταίων κακῶν. καὶ πεφοβῆσθαι ἔλεγε, μὴ τῶν ἄκρων ὑποχωρῆσαν, καὶ ἄλλῃ διαπορευόμενον ἀβοήθητον τὸν κίνδυνον τῷ κάμνοντι ἀπεργάσοιτο· καὶ B πιστεύειν οὐκ εἴχομεν, ὅτι μηδ' ἐβουλόμεθα. Οὐδεὶς μὲν οὖν τηνικαῦτα πλὴν τοῦ Καλλικλέους τὴν τινων καθαρσίων κένωσιν προετίθετο. οὐδὲ γὰρ εἰώθει τὸ σῶμα τοῦτο λαμβάνειν καθάρσιον, ἀλλὰ παντάπασιν ἀγύμναστος ἦν πρὸς τὰς φαρμακοποσίας. ὅπερ οἱ πλείους καὶ μᾶλλον ὁ Παντεχνὴς Μιχαὴλ συγχωρούμενος, παντελῶς ἀπεῖργε τὴν κάθαρσιν. Ὁ δέ γε Καλλικλῆς τοῦ μέλλοντος στοχασάμενος, ἐπιφωνηματικῶς αὐτοῖς ἔλεγεν, ὡς νῦν μὲν τῶν ἄκρων ἡ ὕλη ἀφεμένη, πρὸς τὸν ὦμον ἀπέσκηψε καὶ τὸν τράχηλον. εἰσαῦθις δέ, μὴ τῶν καθαρσίων κενωθεῖσα C εἴς τι τῶν προηγουμένων μορίων, ἢ καὶ αὐτὴν τὴν καρδίαν ἐπιῤῥεύσασα, ἀνίατον τὴν βλάβην ἀπεργάσεται. Παρῆν γὰρ καὶ αὐτὴ ἐξ ἐπιταγῆς τῆς ἐμῆς δεσποίνης, ἐφ' ᾧ τοῖς τῶν ἰατρῶν λόγοις διαιτῆσαι, καὶ ἤκουον τῶν λεγομένων, καὶ τοῖς τοῦ Καλλικλῆ κἀγὼ συνετιθέμην λόγοις. τῶν πλειόνων δ' ὅμως ἡ ψῆφος ἐκράτει. Ἀλλὰ τότε δὲ τότε τὸ μὲν ῥεῦμα τοῦ βασιλικοῦ σώματος τὰς συνήθεις ἐπικρατῆσαν ἡμέρας, ἀπεμαραίνετο, καὶ πρὸς ὑγείαν ὁ κάμνων ἐπανῄει. Οὔπω μῆνες παρῆλθον ἕξ, καὶ ὀλέθριον νόσημα ἐκ τῆς πολλῆς τάχα ἀθυμίας τῆς καθ' ἑκάστην προσπιπτούσης αὐτῷ καὶ τῆς συνόδου τῶν κοινῶν φροντί-D δων ξυμβέβηκε, καὶ ἤκουον αὐτοῦ θαμὰ πρὸς τὴν βασιλίδα διηγουμένου καὶ οἷον ἐγκαλοῦντος αὐτῇ τὸ νόσημα. Τί ποτ' ἄρα τὸ συμβαῖνόν μοι περὶ τὴν ἀναπνοὴν πάθος; Βούλομαι γὰρ ἀναπνεῦσαι βαθὺ καὶ ἀθρόον, καὶ οἷον κουφίσαι τῆς ἐγκειμένης ἀνίας ἐν τῇ καρδίᾳ, τοῦτο δὲ πολλάκις ἐπιχειρῶν οὐδὲ ἅπαξ δύναμαι πολλοστημόριον ἀποπέμψαι τοῦ ἐπιθλίβοντος βάρους, τὸ δ' ἐπίλοιπον καθάπερ τις λίθος ἐπίκειταί μου τῇ καρδίᾳ βαρύτατος, ἀνακοπῆς ἐν τῷ μεταξὺ γενομένης τοῦ στεναγμοῦ, καὶ τὴν αἰτίαν συνιδεῖν οὐκ ἂν ἔχοιμι, οὐδ' ὁπόθεν τὸ τοιοῦτον πάθος ἐγγίνεταί μοι. Καὶ ἄλλο δέ τι προσαναγγέλω, φιλτάτη E ψυχὴ κοινωνὲ τῶν ἐμῶν παθῶν καὶ βουλευμάτων, χάσμα πολλάκις ἐπέρχεταί μοι, καὶ διακοπτόμενον ἐν τῷ μεταξὺ τὸ εἰσπνεόμενον πνεῦμα μεγίστην μοι τὴν ἀνίαν ἐπάγει. Τί ποτε ἄλλο τὸ καταλαβόν με τοῦτο δεινόν, εἰ οἶδας, φράζε. Ἡ δέ γε βασιλὶς ταῦτα ἀκούσασα, καὶ ἅπερ ἐκεῖνος πάσχει παρ' ἐκείνου μανθάνουσα, ἐδόκει μὲν εἶναι αὐτῆς τὰ

A πάθῃ, καὶ ὥσπερ ἀνακοπτομένη καὶ αὐτὴ τοῦ ἄσθματος, οὕτω διέκειτο πρὸς τοὺς λόγους τοῦ Αὐτοκράτορος. Συχνῶς δὲ τοὺς ἐπιστήμονας μεταπεμπομένη τῶν ἰατρῶν, τὸ τοῦ νοσήματος εἶδος πολυπραγμονεῖν ἠναγκάζετο, καὶ τῶν αἰτιῶν τὰ προσεχῆ καὶ τὰ πόῤῥω ᾐτεῖτο μαθεῖν. Οἱ δὲ τὴν χεῖρα ταῖς ἀρτηρίαις ἐπιβάλλοντες, ἔμφασιν παντοίου εἴδους ἀνωμαλίας κατὰ πᾶσαν τὴν ἀρτηρίας κίνησιν διέισχειν ἀνωμολόγουν. τὸ δ' αἴτιον συνιδεῖν οὐκ εἶχον, ὅπῃ μηδὲ τὴν τοῦ Βασιλέως δίαιταν ἠπίσταντο, ἀλλὰ πάνυ σωφρονεστάτην καὶ λιτήν, καὶ ὅλως γυμνικήν τε καὶ στρατιωτικήν, ἀπαγορεύσαντες τὸ ἀπὸ τῆς περιττῆς διαίτης ὑλῶν, εἰς αἰτίαν ἄλλην τὰ τῆς στενοχωρίας ἀνέφερον, καὶ προκαταρκτικὸν αἴτιον ταυτησὶ τῆς νόσου οὐδὲν ἄλλο ἔλεγον, ἢ τὴν τῶν φροντίδων B πολλὴν συντονίαν, καὶ τὸ συνεχὲς καὶ πυκνὸν τῶν θλίψεων, θερμαινομένης ἐκεῖθεν αὐτῷ τῆς καρδίας, καὶ τὸ περιττὸν ἅπαν ἑλκούσης ἐξ ὅλου τοῦ σώματος. Ἐντεῦθεν ἡ δεινὴ νόσος ἐπελθοῦσα τῷ Αὐτοκράτορι, ἀνακωχὴν ὅλως οὐκ ἐδίδου, ἀλλ' ὡς ἀγχόνη συνέπνιγε. Τοσοῦτον δὲ καθ' ἑκάστην ηὔξανε τὸ τῆς νόσου, ὡς μηκέτι ἐκ διαλειμμάτων, ἀλλὰ συνεχῶς καὶ ἀδιαστάτως ἐπέρχεσθαι, ὡς μηδὲ περὶ θατέραν δύνασθαι κατακλιθῆναι τὸν Αὐτοκράτορα πλευράν, μηδὲ πρὸς ἰσχύος ἔχειν ἀβίαστον τὸ παράπαν εἰσπνεῦσαι τὸν ἀέρα. Ἅπας οὖν τηνικαῦτα μετεκαλεῖτο ἰατρὸς καὶ ἡ τοῦ Αὐτοκράτορος νόσος, ὑπόθεσις αὐτοῖς προὔκειτο. Ἐμερίζοντο δὲ ταῖς γνώμαις καὶ κατετέμνοντο, καὶ ἄλλος ἄλλο τι διεγίνωσκε, καὶ πρὸς τὴν διάγνωσιν ἐπειρᾶτο προσάγειν τὴν θεραπείαν. C Ὅπως δ' ἂν εἶχεν ἢ οὕτως ἢ οὕτω, δύσκολον εἶχε τὰ κατὰ τὸν Αὐτοκράτορα, οὐδὲ γὰρ ἂν ἀκαρῆ χρόνον ἐλεύθερον εἰσπνεῦσαι δεδύνητο. Ὄρθιος γὰρ ἠναγκάζετο διόλου ἀνακαθήμενος ἀναπνεῖν. Εἰ δέ που καὶ ὕπτιος κέοιτο, ἢ κατὰ θατέραν πλευράν, φεῦ τότε τοῦ βρόχου. οὐδὲ γὰρ ἐλάχιστον συρμάδα μικρὰν τοῦ ἔξωθεν ἀέρος εἰσρεῦσαί τε καὶ ἀποῤῥυῆναι κατά γε τὴν ἀναπνοὴν καὶ ἐκπνοήν. Ἀλλὰ καὶ ὁπηνίκα ἐλεήσας τις τοῦτον ὕπνος ἐπέλθῃ, καὶ τότε τῆς πνιγμονῆς ἐπεδίδου. Ὥστε κατὰ πάντα καιρὸν καὶ ἐγρηγορότος αὐτοῦ καὶ ὑπνώττοντος, ἡ συμφορὰ τῆς ἀγχόνης ἐπετίθετο. Ἐπεὶ δὲ καθάρσιον οὐκ ἐδίδοτο, πρὸς φλεβοτομίαν ἀπέβλεψαν, καὶ τὴν μὲν διὰ τοῦ ἀγκῶνος ἀπέτεμον, οὐ μὴν τῆς φλεβοτομίας D ἀπώνατο, ἀλλ' ὡσαύτως καὶ πάλιν εἶχε, καὶ δύσπνους ἦν ὅλος, καὶ ἐκινδύνευε διόλου στενὸν ἀναπνέων τῶν χερσὶν ἡμῶν ἐναπερεύξειν τὴν ψυχήν. Ἀλλ' ἐρράϊσε μὲν τὰ τῆς διαθέσεως, τῆς διὰ τῶν πεπέρεων ἀντιδότου δοθείσης. Καὶ ἡμεῖς ὑφ' ἡδονῆς οὐκ εἴχομεν ὅ,τι καὶ χρησαίμεθα τῆς εὐφροσύνης, ἀλλὰ καὶ χαριστήριον ἀνεπέμπομεν τῷ Θεῷ. Πάντα δὲ ἦσαν ἄρα πλάνη. εἰς . . γὰρ ἡμέραν ἢ καὶ τετάρτην εὐθὺς πάλιν αἱ . . ἀγχόναι κατὰ τοῦ Βασιλέως καὶ στενοχωρίαι τοῦ πνεύμονος. ἐλπίζω δ' εἰ μὴ

currente prohibetur obice, ne intus penetret; id quod mihi multo maximam creat molestiam. Quod tandem hoc sit, age edissere, si nosti. His Augusta verbis non solum edocebatur de morbo languentis Augusti, verum illud ipsum quasi auditu in se quoque propagatum, sentire malum ipsa videbatur; arcana vi amoris intimi, cujus est suorum affectuum ægritudines participare condolendo, ita ut qua difficultate anhelitus laborare carissimum conjugem ipso exponente didicerat, ipsa continuo vexari sibi videretur; certe angeretur nihilo levius quam si revera istud experiretur incommodum. Ergo accersitos subinde Medicos lacessebat assidue, curiosissime percontans, ecquid de causis vel proximis vel remotis hujus ægritudinis suspicari divinando ac verisimiliter affirmare possent. Illi tali imperio provocati, cogitationem intendere, reputare, circumspicere omnia; verum ubi satis manu arterias exploraverant, nihil fere pronunciabant aliud nisi magnum indicium intemperiei omnis generis maximæ, perturbato ubique inæqualique arteriæ pulsu, edi: ejus rei quæ sit causa, ne signis tunc extantibus intelligi; nec se divinare satis posse, quibus parum esset compertum quod genus victus, quamve rationem curandi corporis adhibere Imperator quotidiano dudum usu consuesset. Respondebatur: frugalissimum eum, cibique hominem parcissimi, plane tenuem ac facile parabilem, qualis esse athletarum solet ac militum, victum usurpasse; superfluas exquisitorum succorum, ac ferculorum delicias semper aversatum. Quo illi audito ubi erant fassi, non igitur videri arctatæ respirationis vitium intemperantiæ imputandum, eo fere conveniebant, ut causam externam hujus mali non aliam dicerent, quam nimiam contentionem curarum, assiduumque appulsum acrium solicitudinum, in serie tam continua rerum adversarum, quibus excalfactum cor, quidquid erat reliquo in toto corpore redundans, omne ad sui refrigerium rapaciter trahebat. Hinc dirus hic & remissionis expers Imperatoris morbus, laquei modo fauces urgens, strangulansque hominem assidue. Crescebat porro malum ingens a principio, quotidianis augmentis; iisque tantis, ut non jam ex intervallis, sed continue, simulque vehementer, Augustus urgeretur. neque aut in alterutrum cubare latus; aut omnino sine vi molesta laboriosoque conatu, ducere aerem spirando posset. Expromebant pro se quisque industriam acciti undique Medici omnes, utpote quibus caput ac salus Principis, argumentum commentandi nobile disserendique, propositum esset. Horum, ut fit, alius aliud sapiebat. tum ut quisque statuerat de morbi natura & causis, congruentem suo sensui, abhorrentem a judiciis aliorum curationem præscribebat. Omnia experiebamur. verum, ut maneret dubium quis eorum omnium ratione uteretur optima; illud constabat certe; nihilo melius Imperatorem se habere. quippe cui nec ad breve momentum facultas esset respirandi libera. Rectus quin etiam stare perpetuo, aut supinus alte residere cogebatur. Quod si aut jacere pronus, aut in latus alterum recumbere tentaret, stringebat heu! sæva suffocatio, & arctatum guttur adurgens malus morbi laqueus adeo premebat, ut ne minimum quidem auræ haustum, vel exterius affluentis introrsum trahere, vel intus conceptæ foras expirando pellere, per consuetas & necessarias reciprocandi spiritus vices ullo jam modo miser posset. Si quis vero illum quasi miserans sero ac raro somnus invaderet, ne tum quidem inducias tormenti breves angina crudelis dabat: æternumque, perinde dormitanti ac vigili, erat istud incommodum gravissimum respirationis interceptæ. Hic Medici quod purgare corpus medicatis potionibus omiserant, missionem sanguinis decernunt. Tunditur ad interiorem flexum cubiti, vena; nec ea re levamenti quidquam expertus æger est. Eodemque loco semper, hoc est pessimo, salus Imperatoris, lethale momentis omnibus anhelantis, erat: nobis qui adstabamus tractabamusque, ne inter nostras manus expiraret, haud sine causa metuentibus. Propinata tum forte languenti antidotus ex pipere salutarem cito effectum habere visa est. Nos triumphare gaudio statim, omnibusque lætitiis incedere, gratulationem spargere, vota jam persolvere in templis, cura heu præmatura, fallacique. Tertio hinc quartove die urgent de-

Edit. Paris. pag. 498.

Compassio Augustæ.

Medicorum attentio ad cognitionem curationemque morbi.

Causa ejus contentio solicitudinum.

Remedia multa sed inutilia.

Respirationis difficultas ingens.

Pag. 499

Phlebotomia inutiliter adhibita.

Antidotus ex pipere salutaris.

Ad triduum dumtaxat.

nuo exanimantque Auguſtum præfocationes ſolitæ, anguſtiæque miſeræ oppreſſi pulmonis. Imo ægroti ſtatum puto deteriorem factum potione iſta; quæ ubi movere magis quam pellere humores noxios potuit, eos in cavitates arteriarum, plus ibi multo nocituros, contruſit. Sane apparuit auctam inde mali vim. Jam enim nulla prorſus ei erat recumbendi ratio, aut forma, ſituſve corporis tolerabilis: & immodicis aſſidue crementis morbus intendebatur. Totæ abibant inſomnes noctes. Alimenti prorſus nihil reive alterius ad ſalutem utilis ſumebat, aut ſumere valebat, languidus. Inter hæc ego ſæpius aut potius continuo ſpectabam matrem excubantem, perpetuis, quam longæ ſunt, noctibus, nulla intercapedine quietis, ad ægri caput, retro ſpondam illius in quo is languebat lecti, ſatagentem ſublevantemque manibus, & commeatum, qua ſedulitate poterat, eluctanti difficiles anguſtias anhelitui procurantem. Fluebant largiſſimi ex oculis amnes lacrymarum. nec luctus minuebat miniſtrandi diligentiam; neque hanc diuturnitas longi morbi, laboriſque improbi numquam per tot continuatas diebus noctes, intermiſſa contentio frangebat. Illa ſui, illa omnium oblita, inſtare unice miniſterio ſuſcepto. navare operam perpetuo recentem. verſare, reverſare, fingere ſæpius, mox refingere culcitas ſtragulaque aliam atque aliam in formam, quæ aliquod ſaltem momentum afferre Auguſto quietis poſſet. Quid non ad ſolatium ad obſequium excogitare illa? quid non agere? quantum ingenium amoris, quantam ejuſdem ſtrenuitatem probare? Ne a nobis quidem, aut omnino a domeſticorum quoquam ceſſabatur uſpiam. nempe non id tempus ceſſandi erat: nec ulla tum quies aut remiſſio non intempeſtiva fuiſſet familiæ; cujus Pater idemque Princeps Reipublicæ in ſummis angoribus ægerrimo anhelitu animam trahebat. Animadverſum a tentantibus omnia tandem eſt; nonnullum laxamentum aut ſolatium mali ægro afferre motum corporis. Ergo Auguſta curat ſtatim, ut additis ad caput pedeſque imperatorii lectuli prominentibus contis, viri robuſti ſuppoſitis humeris eum aſſidue circumagerent: ſuccenturiatis invicem plurimis, qui alii aliis, recentes feſſis continue ſuccedentes, unum iſtud leve delinimentum miſerrimi angoris Auguſto nulla portantium laſſitudine interruptum adhiberent. Hoc modo a Magno Palatio ad Mangana delatus Imperator eſt. Verum ne illic quidem meliori erat loco valetudo ejus. Indomita morbi vis irrevocabiliter quod cœperat urgebat. Hoc cernens & ſecum reputans Auguſta, ſenſit denique caſſa eſſe nulliuſque uſus præſidia remediave humana. Itaque omni, quæ auxilio induſtriæque cujuſvis hominum inniteretur, ſpe damnata, totum animum ardenti religione ad propitiandum Deum contulit; liberali per templa omnia curata ſuccenſione luminum, & perpetua decantatione carminum ſacrorum: tum, quas in primis demerendo numini efficaces norat, largitionibus beneficentiſſimis in egenos omne genus, quas aſſidue copia ingenti non in præſentes effundebat ſolum, ſed ad alios ubicumque, terra marique, penuria laborantes miſſitabat. Monachos etiam cunctos quique ſolitariam in montibus & ſpeluncis exercent vitam; quique alia ratione ſejuncti a curis humanis religioni vacant, aſſidue hortans ac excitans ad intentiſſimas pro Imperatoris ſalute preces ad Deum aſſidue fundendas. Quod ipſum in gratiæ vicem mutuam enixe contendebat ab iis omnibus, quos morbis afflictos, vinctos compedibus, malis aliis miſeriiſque attritos: donationibus, ut dixi, largiſſimis, repente de mendicis divites, de infeliciſſimis fortunatiſſimos reddebat. Interim, cum intumeſcentibus Auguſti viſceribus excreviſſet venter in molem extra modum prominentem: pedes quoque turgidi eſſent facti; ac corpus totum febris ardens ureret, Medicorum quidam febri contempta, veluti a qua in præſentia minus metuerent: exinanire tumorem cauteriis inurendis ſunt aggreſſi. Vana tamen illa quoque &

Poſt quod recubandi deſicit mor-bus.

Auguſtæ ſedulitas & mœror.

Domeſticorum & familiæ totius obſequium.

Edit. Pariſ. pag. 500.

Transfertur Auguſtus in Mangana.

Accenſiones luminum & hymnorum cantus pro eo in templis celebrati.

Largitiones in eumdem finem egenis factæ.

Monachorum preces imploratæ.

Tumor viſcerum Auguſti.

Fruſtra cauteriis curatus.

A χείρων ἐξ ἐκείνου τοῦ πόματος γέγονεν ἀναχέαντος τὰς ὕλας καὶ κρατῆσαι μὴ δυναμένου, ἀλλ' εἰς τὰς κοιλότητας τῶν ἀρτηριῶν ἐνθεμένου καὶ ἐπιτείναντος τὴν διάθεσιν. Ἐντεῦθεν οὐδὲ σχῆμα κατακλίσεως ἀνεκτὸν ἦν εὑρεῖν παντάπασιν αὐτῷ τῆς νόσου ἀκμαζούσης. Ἀλλὰ γὰρ διανυκτερεύων ἦν ὁ Βασιλεὺς ἐξ ἑσπέρας εἰς ὄρθρον ἄϋπνος, μήτε τροφῆς ἐλευθέρας μεταλαμβάνων, μήτ' ἄλλου τινὸς τῶν εἰς σωτηρίαν ἀποβλεπόντων. Πολλάκις γοῦν ἐγὼ μᾶλλον συνεχῶς καὶ τὴν μητέρα τεθέαμαι συνδιανυκτερεύουσάν τε τῷ Βασιλεῖ καὶ κατόπιν τούτου ἐπὶ τῆς κλίνης καὶ ὑπανέχουσαν τοῦτον ταῖς χερσὶ καὶ παραμυθουμένην τρόπον τινὰ τὴν ἀναπνοήν. Ἐχεῖτο μέντοι αὐτῆς τῶν ὀμμάτων τὸ δά-

B κρυον, καὶ ὑπὲρ τὰ Νειλῷα ῥεύματα. Ὁπόσην τε τὴν περὶ αὐτὸν δι' ὅλης ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς σπουδὴν ἐπεποίητο, καὶ τὸν μόχθον ὅσον ἐνεδείκνυτο διαπονουμένη περὶ τὴν αὐτοῦ θεραπείαν, καὶ κλίσεις καὶ μετακλίσεις στρωμάτων παντοίας μηχανωμένη θέσεις, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. Ἀλλ' οὐκ ἦν οὐδεὶ τὸ παράπαν ῥᾳστώνης μετασχεῖν· παρείπετο γὰρ οἷον ἀγχόνη τῷ Αὐτοκράτορι μᾶλλον καὶ συνείπετο καὶ οὐκ ἀνίει συμπνίγουσα, μηδεμίαν τῆς νόσου ἐχούσης τὴν ἴασιν ἐν τοῖς πρὸς νότον ἀνακτόροις ἀπῆλθεν ὁ Βασιλεύς. στενοχωρούμενος δὲ, μίαν τινὰ παραψυχὴν τὴν ἐκ τῆς κινήσεως εὕρισκε, καὶ ταύτην διηνεκῆ ἡ βασιλὶς ἐμηχανήσατο γίνεσθαι, τοῦ βασιλικοῦ σκίμποδος κατά τε τὴν κεφαλὴν καὶ πόδας

C μερῶν τούτου ξύλ' ἄττα προσπήξασα ἀνδράσιν ἐδίδου τοῦτο φέρειν μετέωρον διαδεχομένοις ἀλλήλους τῶν τοῦ Αὐτοκράτορος πόνων. ἐντεῦθεν ἀπὸ τοῦ μεγάλου παλατίου καταλαμβάνει τὰ Μάγγανα. Ἀλλὰ καὶ τούτου γενομένου, οὐδὲν πλέον τῷ Βασιλεῖ πρὸς σωτηρίαν ἐπραγματεύθη. εἰς τοὐπίσω δὲ τὰ τῆς νόσου χωροῦντα ἡ βασιλὶς ὁρῶσα καὶ τῆς ἐξ ἀνθρώπων βοηθείας παντάπασιν ἀπελπίσασα θερμότερον τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ αἰτήσεις πρὸς Θεὸν ἐποιεῖτο, πρὸς πᾶν τέμενος δαψιλεῖς τὰς φωταυγίας ποιουμένη, καὶ τοὺς ὕμνους συνεχεῖς καὶ ἀκαταπαύστους, διαδόσεις δὲ τοῖς ἁπανταχοῦ γῆς καὶ θαλάσσης οἰκοῦσιν εἰργάζετο. Ἅπαντας μὲν

D μοναχοὺς ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις οἰκοῦντας, οἳ καὶ ἄλλως τὸν μοναχικὸν ἐπιόντας βίον εἰς ἐκτενεῖς δεήσεις ἐπεγείρουσα. Ἅπαντας δὲ νοσοῦντας οἳ καὶ ἐν εἱρκταῖς κατεχομένους καὶ τετρυχωμένους πλουσιωτάτους ἐργαζομένους ταῖς δόσεσιν, ὁμοῦ πρὸς τὰς ὑπὲρ τοῦ Αὐτοκράτορος εὐχὰς προσεκαλεῖτο. Ἐπεὶ δὲ τὸ τοῦ Αὐτοκράτορος σπλάγχνον ἐξῳδήκει τε καὶ εἰς ὄγκον ἐπιφανῆ προελήλυθεν, οἵ τε πόδες ἐξῳδήκεισαν καὶ πυρετὸς τὸ βασιλικὸν σῶμα κατεῖχεν εἰς καυτῆρας, ἐντεῦθέν τινὲς τῶν ἰατρῶν ἀπεῖδον μικρὰ πεφροντικότες τοῦ πυρετοῦ. Ἀλλ' ἦν ἅπασα θεραπεία ἀνωφελὴς καὶ κενή, οὐδὲ γὰρ ὁ καυτὴρ ὤνησεν. ἀλλ' ἐν αὐτοῖς καὶ τὸ

E σπλάγχνον ἦν καὶ τὰ ἀναπνευστικὰ δυσκόλως ἔχοντα. Ὥσπερ δὲ ἐξ ἄλλης πηγῆς ῥεύματος εἰς τὸν γαργαρεῶνα ἐκπεσχεθέντος, καὶ ὃν οἱ Ἀσκληπιάδαι φασὶν οὐρανὸν ἐπιλαβομένους καὶ τῶν οὔλων αὐτῷ

φλεγμαινόντων, καὶ τῆς φάρυγγος ἐπαρθείσης καὶ τῆς γλώττης ἐξογκωθείσης, ὁπόθεν οἱ πόροι τε ἀποστενωθέντες πρὸς τὰ ἑαυτῶν πέρατα συνελθόντες δι' ὧν τὰ τῆς τροφῆς ἔμελλε διελθεῖν, καὶ τὸ τῆς ἀτροφίας δεινὸν παντελῶς ἀσιτία ἡμῖν ἐπεκρέματο. Καὶ ἐγὼ Θεὸς ἴσω, πολλὴν ἐποιούμην τὴν περὶ τῆς τροφῆς πραγματείαν, καὶ τὰ σιτία καθεκάστην διὰ τῶν . . . ἑτέρων τῶν χειρῶν. ῥοφηματώδεις τὰς . . . ας ποιεῖν ἀναγκάζουσα. ἅπαντα γὰρ . . . φερόμεθα ἐπὶ τῇ τῆς φλεγμονῆς θεραπείᾳ . . . ἐφαίνετο καὶ τῆς σπουδῆς ἅπαντα . . . καὶ τὰ ἡμέτερα καὶ τὰ τῶν ἰατρῶν ἐδεῖ . . . δέκα δὲ καὶ μιᾶς ἡμέρας τῷ περὶ ταῦτα . . . ἐπιγεγονότος τούτῳ νοσήματος ἐπι . . . οντος καὶ ἀπαπειλοῦντος τὸν κίνδυνον . . . πέρας ἐχθίσεως ἐπιγενομένης διάρροια. οὕτως ἄλλο ἐπ' ἄλλῳ κακὸν καθ' ἡμῶν τὸ . . . δὲ ἐπεκυλίετο, οὐκ ἦν πρὸς ὁπότερον . . . σιν. ὑπὸ τοὺς Ἀσκληπιάδας, ἀλλ' ἡμᾶς τοὺς . . . τὸν Αὐτοκράτορα θεραπευομένους, ὑπὸ . . . ναντα, ἀλλὰ πάντα ἑώρα πρὸς ὄλεθρον . . . τὰ λοιπὰ τὰ καθεστηκότα καὶ φόβος καὶ . . . ἐπὶ κεφαλῆς συνεστήκεισαν. εἶχε μὲν . . . ἀνδρεῖον. ἀεὶ καὶ τοῖς ἔμπροσθεν κινδύνοις . . . μάλιστα δὲ τὸ τηνικάδε ἐνεδείξατο, καὶ τῷ πάθει τῆς λύπης ἐμβριμησαμένη, εἱστήκει καθάπερ ὀλυμπιονίκης πρὸς τὰς δριμυτάτας ἐκείνας ὀδύνας ἀντιπαλαίουσα. Κατετιτρώσκετο μὲν γὰρ τὴν ψυχὴν καὶ ἐσπαράττετο τὴν καρδίαν, ὁρῶσα τὸν Αὐτοκράτορα οὕτως ἔχοντα, ἀλλὰ ξυνέτεινεν ἑαυτὴν καὶ ἐνεκαρτέρει πρὸς τὰ δεινὰ καὶ ἐδέχετο μὲν τὰς τρώσεις καιρίας καὶ τὸ πάθος αὐτῶν καθικνεῖτο τῶν μυελῶν. Ἀντεῖχε δὲ ὅμως καίτοι ἀφανεῖ πηγῆς καταρρέοι τὸ δάκρυον, καὶ πελιδνὸν κατέλαβε τοῦ προσώπου τὸ κάλλος, καὶ ἐν ῥισὶν ἐκρέματο τὴν ψυχήν. Πέντε καὶ δεκάτην δὲ τοῦ Αὐγούστου ἄγοντος, πέμπτην δὲ ἦν τῆς τηνικαῦτα ἑβδομάδος ἐκείνης, καθ' ἣν ἡ τῆς ὑπεραμώμου δεσποίνης καὶ Θεομήτορος Κοίμησις ἑορτάζεται πρωΐας ἐπαληλιφότες τὴν κεφαλὴν τοῦ Αὐτοκράτορος τινὲς τῶν Ἀσκληπιαδῶν, ὅπερ δὴ αὐτοῖς ἔδοξεν. Ἐκεῖνοι μὲν οἴκαδε ἐχώρησαν οὐ μάτην, οὐδὲ διά τινα χρείαν αὐτοῖς ἐπείγουσαν, ἀλλὰ γνόντες τὸν ἐξ ὑπογυίου ἐπικείμενον τῷ Αὐτοκράτορι κίνδυνον. τρεῖς μὲν γὰρ ἦσαν οἱ κορυφαῖοι τῶν ἰατρῶν, ὅ, τε ὑπερφυὴς Νικόλαος ὁ Καλλικλῆς. καί τις ἕτερος Μιχαὴλ ὁ παν . . . ἐκ γένους τὴν ἐπωνυμίαν λαχὼν καὶ . . . λιβὸς Μιχαὴλ ὁ ἐκτομίας. οὐ μόνον . . . κυκλώσαντες αὐτὴν παντὸς τοῦ συ . . . ἀναγκάζοντος μεταλαβεῖν τροφῆς . . .

A effectu caſſa curatio fuit. nam & ventris tumor nihil cauterio minutus eſt, & pulmonem ac fauces nihilo minor urgere perſeverabat difficultas reciprocandi ſpiritus. Hæc cum ſic eſſent, ecce tibi velut ex novo fonte humoris noxii derivata nova deſtillatio gurgulionem invaſit, & quod in ore Medici *calum* appellant, gingivaſque corripuit inflavitque affluxu ardentis ſanici: unde creſcente in molem flumine, linguaque ipſa tumefacta, obſtructi meatus ſunt tranſmittendo alimento parati a natura. Novus hinc ad cumulum labor afflicto corpori, nutrimenti ſubtractio. Teſtis mihi Deus ſit, qua ego privatim diligentia quibuſve conatibus eluctari hoc impedimentum contenderim. Aderam horis omnibus, alimenta ſic affecto accommodata corpori manibus ipſa miniſtrans B propriis: ac quod ſimul idonea copia trajici non poterat, experiendis ſæpius ſorbitiunculis inſtillans. nec ſegniter interea Medici oris tumorem, partiumque illarum, omnibus artis delinimentis ac remediis procurare nitebantur. Verum nec hi nec ego proficiebamus fere quidquam. Dies in his undecim abierant, in magno metu noſtro, cum velut non abunde multa magnaque corpus unum in perniciem urgerent mala, calamitas ſuper alias nova incidit, alvi fluxus, non ſalutaris aut criticus, ſed lethalis prorſus, & reliquias virium tenues in ægro principe; in nobis, qui languentem curabamus, ſpes ſtatim omnes conſumpturus. Ergo jam, & denunciatione medicorum, & rei evidentia ipſius, oculorumque præſenti fide, Imperatoris paſſim vita conclamabatur. Quo tempore quanta in nos proprie C quamque ſæva incubuerit mœroris, ſolicitudinis, miſeriarum omnis generis procella, quis facile dixerit? Eminebat inter omnium lacrymas luctus & pietas Auguſtæ. quæ quamquam nullam non ederet in jactura cariſſimi capitis ſignificationem veri amoris, inſolabiliſque deſiderii: tamen ejus quam toto vitæ tempore in periculis ærumniſque variis oſtenderat animi præſentiæ ac fortitudinis ne tum quidem oblita eſt: quin potius iſtarum laudum clariſſima tunc maxime documenta edidit, generoſiſſime doloris cohibens nimiam vim, obfirmanſque ſe contra virili conſtantia: & velut in olympico pulvere athleta palmarum plurimarum fortiter eluctatur adverſarium: ſic illa injicientem virtuti ſuæ manus, atque undique ingruentem, dejicereque conantem, erecta vi animi dolorem acerrimum ſuſtinens ac repellens. Atqui quantacumque D conaretur, facere illa quidem haud poterat, quin quoties Imperatorem in iſto deploratiſſimo, in quo is tum erat, ſtatu cerneret (cernebat autem aſſidue) tranſverberaretur ipſi animus plaga ingenti, corque intimum funditus ſuccuteretur. Verum excipiebat eadem immenſum impetum irruentis infortunii pari contentione robuſtæ virtutis; certamenque durabat obnixis utrinque impulſibus; cum & lethalia doloris vulnera ſenſus penitus intimos, medullaſque velut ipſas animæ pervaderent: & reluctans tamen fortis mulieris conſtantia ſuſtineret ſe in ſtatu; pectuſque utique, officio generoſæ fortitudinis, ſervaret integrum; interim ſane dum oculos & vultum concedere, aliquid perturbationi ſineret; oculos, non jam ſtillatim, ſed plenis jugiter fluentes rivis; vultum, ab illo formæ flore mutatum in ſquallorem maciemque tantam, ut mox abituram animam prominere e ſummis naribus intuens diceres. Quintus erat ſupra decimum Auguſti dies, feria quinta hebdomadis illius, qua eo anno inculpatiſſimæ Dominæ dormitio celebrata eſt. Ejus diei primo mane cum Imperatoris caput neſcio quo unguento inunxiſſent quidam Medici, prout ipſis viſum fuerat, deinde velut perfuncti, domum quiſque ſuam receſſere; non fortuito, neque ob neceſſitatem ullam; ſed quod certis indiciis intelligerent inſtare obitum Imperatoris; quo tempore ſtatuebant non eſſe ſibi committendum, ut teſtes otioſi tanti mali reſiderent illic, expoſiti ad libera odia judiciaque hominum, in præſenti ſenſu jacturæ propriæ quidquid eſt obvium culpantium. Tres hi erant facile Principes ejus temporis Medicorum. Præcellens nimirum ille, de quo ſuperius, Nicolaus Callicles, & alius quidam Michael Pan......... ex genere cognomentum nactus, &................ Michael Eunuchus. Interea frequentes Auguſtam ambiunt domeſtici, precibuſque agunt inſimis, ſibi ut parcat,

Palatium gingivæ, gurgulio, turgeſcunt.

Alvi fluxus noxius.

Edit. Pariſ. pag. 501.

Deſperatur ſanitas Auguſti.

Pietas & conſtantia Irenes Auguſtæ.

Miſera ejus ſpecies.

Medici recedunt.

ſeque curet aliquantulum. Tamdudum jam eſſe ex quo nec ſomnum viderit, nec cibum ſumpſerit. Cedat juſtis deſideriis naturæ, nec cladem dum prohibere ſatagit, geminet. Nihil interim Imperatori defuturum. mox vero ipſam cum refectis viribus recens aderit, utilius ipſi obſequium narraturam. Ceſſerat his monitis, ſeque ad quietem Auguſta receperat. Verum ſolicitorum leves & facile ſolubiles ſomni ſunt. Animo linqui viſus Imperator curantes commoverat. Hinc orta trepidatio facile perculit Imperatricem haud procul decumbentem, & per ſoporem continuo imaginantem quidquid evenire Auguſto poterat tali tempore. Suſpicata quod res erat ſurgit, advolat. in deliquio captum, velut in jam mortuum corpus irruit, amplexibus atque oſculis amorem doloremque teſtantibus. Hinc ejulatus planctuſque, ac cætera id genus mœroris indicia ingentis; atque adeo tanti, ut matrona malis impar tanta ſimul acerbitate ingruentibus, juſtam offerret ſpectantibus timendi cauſam, ne doloris magnitudine ſtatim exanimata concideret. Hanc tali ſtatu conſpicatus Imperator, tunc commodum ſibi redditus e ſyncope, in media licet morte, mortis tamen & ſui, vigentis arbitrio rationis, potens, graviter increpavit illam impotentiam mæſtitudinis muliebris; noſque una intuens, me inquam & tertio genitam germanam meam Porphyrogenitam Eudociam, (nam Maria ſoror noſtra tertia, non illa tum quidem imitata ſanctam illam ſibi cognominem, ſedebat juxta pedes mei Domini, ſed circa caput ſatagebat, aquam deficienti propinans, non poculo vulgaris formæ, at alio quodam inuſitatæ figuræ ſcypho, quem *Cypellum* vocant: ſic conformato, ut per eum trans gingivarum linguæ ac palati tumorem perduci ad guttus aridum liquor poſſet.) Ad nos, inquam, duas filias cum matre, quas cernebat ex adverſo, hanc conſtantem virilemque, tametſi poſtremam admonitionem direxit, Auguſtam potiſſimum appellans. *Quid te miſera ob inſtantem finem meum mœrore conficis, meque ipſum conſternationis tuæ tantæ teſtem, mori ante mortem cogis. Cogitares te ipſam ſaltem, futuraque proſpiceres. Facile cerneres imprudenter facere te, quæ ita totam animam dolori dedas; vireſque ad toleranda poſtmodum viduitatis mala ſervandas præmature univerſas profliges, ut periculum ſit ne imminentibus deinde laboribus impar ferendis ſis.* Hęc ille quidem admonebat in tempore cæterum illud ipſum tanti judicii tantæque caritatis tali occaſione ſpecimen editum, quo magis ſe probandum admirandumque offerebat, eo augebatur intenſius Auguſtæ dolor, vel ex iſta ſuprema commonitione ſentientis, qualem virum perderet. Mihi porro inter matris dolore extabeſcentis, Patris extremum ſpiritum ægre trahentis, triſtiſſima ſpectacula tum mediæ, quid animi fuerit, uſurparunt præſentes oculis qui tunc amici adfuere. Poſteri & quicumque in hunc commentarium lectores incident, credant ſane confitenti de ſe, Deumque teſtem appellare non verenti, extremo me cum mœrore conflictatam, nihiloque affectam levius, quam quibus horribilis mox oppetendæ mortis objicitur facies. adeo totam undique comprehenderat planeque obtinebat perturbatio, rationis juxta Philoſophiæque plene victrix. Tamen ne utroque ſimul parente orbarer dabat operam ingenioſa pietas, ut matri certe ſolatium vel falſum, minuendo Patris malo, afferre conarer. Erat in ea opinione mea parens; noſſe me artes plurimas, nec medicinæ adeo ipſius rudem eſſe funditus. Ego illa tum auctoritate ſic ad ejus bonum abutebar, ut explorato crebris tactibus arteriarum pulſu, obſervato quoque ſpiritu, & ſignis id genus circumſpectis, melius eſſe videri pronunciarem ad matrem converſa, indiciumque ementirer illi certe conſolandæ utile. At brevis pio mendacio fides, levis fructus conſtitit. Invaleſcebat profectibus non lentis exitialis incuratarum, imo incurabilium, partium tumor dolorque; ſignis ejuſmodi palam extantibus mox ſecuturæ mortis, ut neminem plane adſtantium poſſent fallere. Id Auguſta conſpicata, ſic affecta eſt, ut ſibi prudens quiſque ſubjicere poteſt ſecum reputando, vel ex iis quæ jam diximus, vel ex æſtimatione amoris tanti. Enimvero ejus anima vi doloris elicita eminebat e præcordiis, haud dubie minans ſeſe abituram ſimul cum animo Auguſti. Væ mihi tum miſeræ quam gravis articulo rerum tali ſævæ calamitatis moles incidit! Plane, quod Pſalmus habet: *Præve-*

Auguſtæ perſuadetur in brevem capiat requiem.

Edit. Pariſ. pag. 502.

Deliquium Auguſti.

Auguſtę dolor & ejulatus.

Auguſti ſibi redditi adhortatio ad dolorem moderandum.

Eudocia ſoror Annæ tertia.

Maria ſoror Annæ ſecunda.

Annæ mœror ingens.

Conatur ea tamen conſolari matrem.

Fruſtra. Extantibus nimirum ſignis lethalibus.

Pag. 503.

Unde & matris & filię perturbatio valde aucta.

Pſalm. XVII.

A μὴ μεταλαβοῦσα καὶ ὕπνου . . συνεχῶς καὶ ὅλας νύκτας διὰ . . . ἐπὶ τῇ θεραπείᾳ τοῦ βασιλέως . . ἐπείθετο. ἀλλὰ λειποθυμίσας . . . γενομένης τῷ Αὐτοκράτορι πάλιν . . . τὸ ᾔσθετο, ἀποκαραδοκήσασα δὲ . . . . ζωὴν, κατέβαλέ τε ἑαυτὴν ἐπὶ τοῦ . . . ἐκόλλυτο συνεχῶς καὶ ἐπλήττετο . . . ἐφ' οἷς ἐπιβεβηκόσι κακοῖς, καὶ . . . μὲν αὐτίκα τὴν ζωὴν ἀπορρήξας . . . σατο δέ. ὁ δὲ βασιλεὺς καί τοι θανα . . . καὶ καταδυναστεύοντος αὐτοῦ τοῦ . . . . περ κρείττων καὶ θανάτου γενόμενος . . ἐκήδετό τε τῆς βασιλίσσης καὶ . . φετο τὴν τοιαύτην ἀδημονίαν με . . θυγατέρων ἡ τρίτη δ' ἦν αὐτῶν κατα-

F γεον . . . Πορφυρογέννητος Εὐδοκία. οὐ γὰρ Μαρία ἄλλη τις οἷον Μαρία χρηματίζουσα οὐ περὶ τοὺς πόδας τηνικαῦτα καθημένη τοῦ ἐμοῦ δεσπότου, ὥσπερ τότε ἐκείνη. Ἀλλὰ τοῖς περὶ τὴν κεφαλὴν μέρεσιν ἐνασχολουμένη, ὕδωρ ἐδίδου τούτῳ διὰ τοῦ Κυπέλλου ἢ διεκπώματος τινὸς πίνειν, ἵνα μὴ γένοιτο οἱ πολλάκις δυσκόλως περὶ τὴν καταποσιν φλεγμαινούσης τῆς ὑπερῴας, καὶ αὐτῆς δὴ τῆς γλώττης καὶ τοῦ φάρυγγος ἀναφέρειν ταχὺ τοῦτον ἐθέλουσα. ἐκεῖνος δὲ σταθηρὰς μὲν καὶ ἀνδρείας διεμέλλε τηνικαῦτα παραινέσεις, ὅμως μέν τοι ἐσχάτας. καὶ τί φησι προεξάγεις σαυτὴν ὑπὸ κατατρυχομένη τῇ ἡμῶν τελευτῇ, καὶ ἡμᾶς καταναγκάζεις τοῦ κατεπείγοντος θανάτου προαπελθεῖν. Οὐ βλέ-

C ψεις οὖν πρὸς ἑαυτὴν καὶ πρὸς τὰ ἐνεστηκότα δεινά. ἀλλ' ἔκδοτον σαυτὴν ποιεῖς τῷ ἐπιρρεύσαντί σοι πόνῳ τῆς λύπης. . ταῦτα ἐκεῖνη μὲν . . . τῇ βασιλίδι ἀνέξαινε μὲν μᾶλλον τὸ . . . μα τῆς συμφορᾶς. ἐγὼ δὲ παντοία ἦν καὶ ὅ . . . τοῖς τε παροῦσι φίλοις καὶ τοῖς ὕστερον ἐν . . . ἐνοῖς ἀνθρώποις τῷ συγγράμματι τούτῳ τὸν . . . Θεὸν, ὡς οὐδὲν ἄμεινον εἶχον τῶν . . . μη . . ἀλλ' ὅλη τοῦ πάθους ἐγεγόνειν ἐνταῦθα, . . καὶ φιλοσοφίας καὶ λόγου καταφρονήσασα . . . ἐπενόμην περὶ τὸν πατέρα καὶ τὰς αὐτοῦ . . . ἐκ τοῦ σφυγμοῦ τὰς κινήσεις . . . ἀναπνοὰς τοῦ Αὐτοκράτορος . . . πραγμάτων. πῶς δὲ περὶ τὴν μητέρα ἀνεστρ . . . ἀναπομένην αὐτὴν εἰς δύνα-

D μιν . ἀλ . . . . τὰ μέρη καὶ παντάπασιν ἀθεράπευτα . . . . ὁ αὐτοκράτωρ ἀναφέρειν τῆς ἐσχάτης λει . . . . εἶχε καὶ τῆς Αὐγούστης ἡ ψυχὴ συνα . . . . . πείγετο τῷ αὐτοκράτορι. οὕτως εἶχον . . . . . καὶ ὡς ἀληθῶς τοῦτο δὴ τὸ ψαλλόμενον . . . τίνες θανάτου τὸ τηνικαῦτα ἡμᾶς κατε . . . . . καὶ τότε δὴ ᾔσθόμην ἔκφρονος ἐμαυ . . . . . ἐμεμήνειν γὰρ καὶ οὐκ εἶχον ὅτι . . . . μαι καὶ

τοῦ στρέφομαι, ὁρῶσα νῦν τε . . . δα τὰς τὸν πόντον ἐμβεβλημένην τὴν συμφορὰν. καὶ τὸν Αὐτοκράτορα ταῖς συνεχέσι . . . . . εἰς τὸ ἔσχατον τῆς ζωῆς ἐλαυνόμενον. ἀλλὰ καὶ . . . . αὐτοῦ ἐπιρραθέντος ψυχρῷ τε καὶ τῷ τοῦ ῥόδου σταλάγματος, παρὰ τῆς φιλτάτης ἐμῆς ἀδελφῆς Μαρίας, τὰ αὐτὰ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν ἐπίσκοπον τῇ βασιλίδι καὶ πάλιν εἰς τρίτην λειποθυμίαν ἐμπίπτει . . . . καὶ μετάστασις. ἔδοξε τῇ βασιλικῇ κλίνῃ . . . . τῶν ἀμφὶ τὸ σῶμα ἐκείνου πονούντων. καὶ μετ . . . . καὶ μετασκευασάμενοι τὸν Αὐτοκράτορα κλινοπετῆ . . . μέρος ἕτερον τοῦ πεντορόφου οἰκήματος εἴπωγε . . . . ἐλευθεριώτερον ἀναπνεύσειεν ἀέρα τῆς λειποθυμίας ἀνενεγκεῖν. ἐπέβλεπε γὰρ τὸ μέρος ἐκεῖνο πρὸς Βορρᾶν. καὶ οἰκήματα οὐδαμοῦ ἦσαν ἐπι . . . . θοῦντα ταῖς θύραις. ἀλλ' ὁ τῆς βασιλείας διάδοχος προφθάσας ὑπεξῄει πρὸς τὸ ἀποτεταγμένον οἴκημα τὸν τοῦ βασιλέως ἐγγὺς ἀναι . . . καὶ ἐπέσπευδε τὴν ἐξέλευσιν. καὶ ἐπείγετο . . . . μέγα παλάτιον. ἡ πόλις δὲ τὰ τηνικάδε . . . . ἐταράχθη γὰρ, οὐ μέν τοι καὶ παντάπασιν . . . . . . ἡ δέ γε βασιλὶς ἐρρίφθω τὰ πάντα εἰπ . . . . . . κοσμοῦ, καὶ διάδημα καὶ βασιλεία . . . κράτος ἅπαν καὶ θρόνοι τε καὶ ἀρχαὶ . . . . θρηνῳδίας . συνηπτικώτως δὲ καὶ . . . . καταφρονήσασα . καὶ συνεπένθουν . . . . καὶ κατάραττον ἑαυτῆς γοερὸν ἀνοιμώζουσα . . . . Εἰς δύναμιν ἀπελαυνόμεθα ταύτην ἐπι . . . χάταις ἀναπνοαῖς ὁ βασιλεὺς ἦν . καὶ . . . . γόμφον ἐψυχορράγει πρὸς τῇ κεφαλῇ . . . . γῆς ἡ βασιλὶς ἔρριπτο ἔτι παρισχομένη . . . . . . καὶ τὰ κοκκοβαφῆ πέδιλα καὶ ἔπα . . . . . . κατετιτρώσκετο. καὶ οὐκ εἶχεν ὅπως . . . . . φλεγμονὴν τῆς καρδίας. τῶν δὲ . . . . . ὑποστρέψαντες πάλιν καὶ μικρὸν ἤγα . . . . ἁπτόμενοι τοῦ καρποῦ τοῦ βασιλέως ἡ . . . . . ἐκεῖθεν τῶν πληγῶν τῆς ἀρτηρίας . . . . ὅμως μέν τοι κατεψεύδοντο τοῦ καιροῦ . καὶ ἡ . . . . . καὶ ὑπεκρίνοντο τὰς μὴ φαινομένας χρη . . . . . . πίδας . τοῦτο δὲ προνοίᾳ τινὶ ἐποίουν γινώ . . . . . ὅτι ἅμα τῇ ἀπαγορευούσῃ τῆς ζωῆς τοῦ βασιλέως συναποπνεύσει καὶ ἡ βασιλὶς τὴν ψυχήν . ἀλλ' ἡ τουτοχὴς ἐκείνη βασίλισσα τούτοις οὔτε πιστεύειν οὔτε ἀπιστεῖν εἶχεν . ἐπίσταμαι μὲν τεχνίτας αὐτοὺς πάλαι γινώσκουσα. διαπιστεῖν δ' εἶχεν, ὅτι ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς τὰ τῆς ζωῆς τοῦ Αὐτοκράτορος ἑστηκότα ἑώρα . Ἐπὶ τρυτάνης δὲ εἶον ἑστηκυῖα, εἰς

A ~~errant me laquei mortis~~, & funes velut quidam comprehenderunt fatalis exitii. Nec par ſuſtinendo conſtiti. fateor ultro. de poteſtate mentis deturbatam me ſenſi. Et erat filiæ miſerabilis furendi cauſa hinc animam agens Pater in cruciatibus acerbiſſimis; illinc commoriens eidem mater, meque qua exemplo qua amore ſui eumdem in caſum ſponte incitatam trahens. Quocumque igitur me verterem, perdita omnia: lataque & ſæviſſimis horrida fluctibus maria velut quædam occurrebant. Rapiebat ad ſeſe tamen meque affligebat ſibi cladis ipſe fons omnis emoriens Pater. Hunc intuebar. hunc ſervabam. huic extremum jam ægre anhelitum trahenti conſtans obſequium pii miniſterii repræſentabam. nempe is animi deliquium in B novum lapſus ſatagendi cauſam dabat, mox expiraturi, ni ſuccurreretur, ſpeciem præferens. Acceſſit ad caput iterum cariſſima Germana mea Porphyrogenita Maria, & quod prius cum ſucceſſu tentaverat, frigidam inſperſit vultui, eliquatumque e roſis ſuccum in os, ut prius, inſtillavit. Hic brevi recreatus intervallo Pater, Intuituſque nos, ac pro ſua conſtante ad extremum noſtri caritate, paribus admodum verbis cum iis quæ paulo ante retulimus; matrem noſque allocutus, tertiam in defectionem incidit, cui remedium mutatione cubiculi, tranſlationeque lecti quærendum cenſuere qui circa ægrum tali loco poſitum curabant Tranſportavi- C mus igitur Auguſtum in cubili ſuper quo jacebat, in partem alteram Palatii quinque faſtigiis inſignis, in quo tunc verſabatur. Erat enim illa altera pars ad ſalubrius obverſa cælum, ſeptentriones ſpectans. nec portarum aut adſtructarum ullis objicibus ædium ac molium appulſus in eam auræ purioris prohibebatur. Interim vero dum ſpe recipiendi e novo iſto ſymptomate Imperatoris in eo tranſportando moliebamur, ſucceſſor Imperii actum de vita deceſſoris ſatis intelligens, clam elapſus ex iis ædibus in quibus æger decumbebat Auguſtus, magnum Palatium occupare feſtinavit; admirante quidem, & aliquantum commota, nullam tamen vim D expediente civitate. Fuit hæc gravis acceſſio ad ærumnas Auguſtæ priores. Palam erat alia deinceps in manu, aliis adminiſtrandam conſiliis ſupremam fore poteſtatem: ſeſe mox ſimul orbandam conjuge, ſimul redigendam in ordinem; & viduitatis malum per ſe intolerabile, ſervitutis quoque ac mutatæ ſubito ex ſummo in infimum conditionis damno cumulandum. Non jam ergo virum ſolum afflicta luctu Auguſta deplorabat, ſed imperium præterea ac principalem auctoritatem; harumque rerum inſignia purpuram, diadema, ſolium; quot quantaque argumenta non reprehenſibilium lacrymarum! Itaque illa indulgente dolori juſto, nullumque non indicium extremi mœroris ejulatu, fletu, E planctu, palam edente: obſecundabam ego quoque in omnibus ſtrenue, præeramque choro gementium altis ſuſpiriis, comaſque mecum ac veſtes vi doloris diſcerpentium, & pectus plangentium: nihil penſi tum quidem habens aut Philoſophiæ rationes quas ſuggerebat animus; aut admonitiones intempeſtivas moderatione in luctu tali præſcribentium, aliquando tamen, caritate matris admonita, confirmavi me; conjunxique operam cum adſtantibus ad Auguſtam ex acerbiſſimo iſto mœrore quoad liceret recreandam. At ecce fruſtra id conantibus nobis, oculi omnium noſtrum, ut fere ſemper erant in unum intenti, deprehendunt Auguſtum extremos jam ægre anhelitus trahere. Accurrit ad caput Maria ſoror, conſueto ſibi miniſterio, quaſi exceptura fugientem animam. Imperatrix vero regias veſtes humi abjecta lacerabat, calceoſque rubros & cætera velut jam falſa indicia dignitatis perditæ ſibi avellens ab ſeſe jactabat; tanto motu æſtuque ut ne membris quidem ſuis ipſa atque artubus parceret, quos tractu inclementi planctuque lædebat. adeo nullum extremæ conſternationis omitte at ſignum. Hic ejus miſeratione adducti quidam, fingere quod optabatur; affirmareque receptum nunc quoque e ſyncopa Auguſtum: cujus ad rei fidem faciendam, ubi ægrum accuratius circumſpexerant, ubi arteriarum ſegne micantes pulſus, carpum Imperatoris contrectantes, attentiori exploraverant tactu, etſi omnia pejori eſſe loco ſentirent, tamen & vultu & verbo de-

Secundum deliquium Auguſti.

e quo recreatur miniſterio Mariæ filiæ.

Tertia defectio,

cui remedium tranſlatione quæſitum.

Succeſſor Imperii magnum Palatium occupat.

Novus inde Auguſtæ mœror.

Edit. Pariſ. pag. 504.

Anna & familia tota.

Auguſta regias veſtes ſcindit.

Ejus dolorem quidam conſolari menda- cio conantur.

nunciabant lætiores ſpes, & contra quam ſigna omnia ferebant, ipſi fuco & dolo, ut putabant, pio, perſeverabant meliora portendi omnia, quo Auguſtam ſimul haud dubie cum Imperatore morituram, niſi eum lugendi æſtum quo efferri vehementiſſimo cœperat, melius ſperando remitteret, ab exitio præſenti ſervarent. Cæterum Imperatrici ſumma quoque in iſta perturbatione judicio utenti, non plane faciebant fidem: pendebatque ejus animus in æquilibrio dubitationis quodam. nam hinc quidem movebat auctoritas hominum uſque artificum, & ſcientiæ medendi conſultorum: aliunde tamen eſſe Imperatorem in extremis res præſens ipſa

Anna auctoritas apud matrem. oculique loquebantur. In hac ambiguitate, me ut alias ſæpe quando dubitabat intuens, oraculum videlicet operiebatur e tripode meo: & quidquid pronunciarem, expectabat

Mariæ pium officium in utrumque parentem. creditura. Tali rerum articulo domina mea ſororum mihi cariſſima Maria, decus noſtri generis, conſtantis viriliſque vocis ac mentis mulier, omniumque domicilium virtutum, inter Imperatricem & Imperatorem media ſtans, manu ſubinde interpoſita ſtudioſe obſtabat, ne Imperatoris moribundam faciem cernere Imperatrix tali exanimanda ſpecie poſſet. Ego vero ſatagebam interim quaſi ad indicium captandum unde reſponſum certum

Mendax indicium vigoris in ægro moriente. expedirem. Dextræ manus ſummos digitos carpo languentis applicabam: tum manum utramque admovebam capiti ejuſdem pileolo ac involucris pauliſper nudato. Senſi hæc faciens vegetiores ictus arteriæ quaſi robuſtius micantis: quod facile in ſignificationem latentium adhuc in ægro corpore multarum

Edit. Pariſ. pag. 505. virium decepta rapiebam. Atqui exhauſtis plane jam vitalibus defectum corpuſculum illis ultimis conatibus acrium ictuum non ullum quidem ſuum vigorem teſtabatur; ſed ægerrime longo intervallo per tot morbi moras attractum ſpiritum toto naturæ impetu reciprocans, commotiore illo vigebat pulſu. Tamen ut quæ cupimus leviter credimus, libenter loquimur, læta ego tum ad adſtantes meos, Auguſtam, & Sebaſtocratorem exclamavi, ſalvas eſſe res, provocavique ipſi ut tangerent, uſurparentque indicia ſalutem ſpondentium venarum. Manum quinetiam ipſam Sebaſtocratoris arreptam eo admovi; ac matrem victrici jam fiducia conſolans ſumere utique jubebam meliores ſpes. Hinc cum iterum ægroti carpum attrectaſſem, pupugit is acutis & crebris ſaltibus explorantes digitos, ut præclare adhuc quidem conſtaret ad augurium ſpei motus arteriæ micantis. Verum quod hi, ut dixi, extremi conatus eſſent naturæ nihil jam ſibi facientis reliqui, ubi tertio manum adhibui, depre-

Signum inſtantis mortis. hendo ecce defectas vires, languentem pulſum & mox deſituræ vitæ reliquias debiles, ac jam evaneſcentes. Percuſſa ego illico indicio fatali demiſi muta vultum in terram

Annæ ad id conſternatio. cernuum & pallidum; ſubito per corpus ipſa cohorreſcens frigore. Sic manibus ad oculos appreſſis retro abiens lugebam: quo mater animadverſo, ſtatim quid eſſet rei pervidens, nimirum ut ſalute ac ſumma rerum conclamata, moderationis jam omnis

Ejulatus Auguſtæ. impatiens immenſum & inſolabilem luctum acutis longiſſime continuatis exorſa ululatibus eſt: cum modum negaret in ea lamentatione ſervari oportere, cujus non privata modo jactura quanta poteſt eſſe maxima; ſed publica etiam orbis terrarum calamitas ac pernicies argumentum ſit. Matris luctum loquor: mihi tum ipſi quis miſeræ fuit animus? ac quibus tandem verbis vel quem in me ſenſi tam diro in caſu, vel quem in aliis atque adeo in tota Republica & Imperio dolorem obſervare licuit, exprimam? Mater quidem (de illa enim pergam dicere) regium capitis tegmen abjecit: & illos vel extructos in ſuggeſtum, vel circum vibratos in radiorum morem cultro quodam arrepto ad cutem ipſa ſibi crines ſecuit. Rubris quoque indumentis pedum, quæ vel præcipua Imperatoriæ dignitatis inſignia ſunt, ab ſe procul abjectis, pro iis dari ſibi nigros calceos; nec ipſos exquiſitæ formæ aut pretii, ſed qui primum occurrerent,

Quæ veſtes induit lugubres ab Eudocia filia ſuppeditatas. petiit. Pallam vero etiam purpuream pulla mutare veſte cupiens, difficultate nonnulla laboravit; parū bene id tēporis inſtructo palatino veſtiario lugubris ornatus copia. At brevi ſuppletus is defectus eſt. Aderat enim tertia ſoror mea, quæ viduitatis jam experta malum, veſtem e ſuis ciſtis exprompſit tempori accomodatam, qua Imperatrix ad profeſſionem luctus congruente uſa, atro ſe totam ab humeris ad pedes obvolvit pallio;

Mors Alexii. caput quoque velo integens coloris tenebroſi: Quod illa dum agit, Imperator ſacram animam Deo reddidit:

A ἐμὲ πολλάκις ὑπετόπαζε. καὶ τὸν ἐμὸν περιέμενε τρίποδα ὡς συνήθης ἦν αὐτῇ κἀν τοῖς ἄλλοτε ξυμπίπτουσι περιστατικοῖς. καὶ ὅτι ἂν αὐτῇ ἀποφοιβάσαιμι προσεδόκα. Ἡ μὲν ἐμὴ Δέσποινα καὶ φιλτάτη τῶν ἀδελφῶν Μαρία, τὸ τοῦ γένους ἡμῶν ἐγκαλλώπισμα, ἡ σταθηρὰ φωνή, τὸ ἁπάσης ἀρετῆς καταγώγιον, μεταξὺ τῆς Βασιλίδος καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος ἱσταμένη . . . . αὐτοῦ χειρίδιον διεκώλυσε ἐνίοτε τε, τὸ . . . . πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα ὁρᾷν. ἐγὼ δὲ ἐπέβαλον . . . τὴν δεξιὰν τῷ καρπῷ, καὶ τὴν κίνησιν . . . μῶν περισκοπουμένη, τὴν δὲ πάλ . . . ἐπιβάλλουσα τὰς χεῖρας τῇ κεφαλῇ . . . ψασα τὴν καλύπτραν. ἐν ᾧ γὰρ ἐν . . . καὶ τὴν βασιλικὴν ἐσθῆτα μεταμ . . .

B τοσαυτάκις ἐπεῖχον ῥώμην τινὰ . . . μανθάνουσα τῶν σφυγμῶν. ἠπατώμην . . . . . . οὐ γὰρ ῥώμη τις ἦν τὸ φαινόμενον μη . . . . . . ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ τῆς ἀναπνοῆς μέγα . . . . . . μα συνδιέστατο, καὶ τὰ τῆς ἀρτηρίας . . . . . ὑμενος. ἀφεμένη δὲ τῆς χειρὸς τοῦ Σεβαστοκράτορος, καὶ πρὸς τὴν βασιλίδα . . . . μένη πάλιν ἐπέβαλον τῷ καρπῷ . . . . Ἀλεξίου. ἡ μὲν ἔνυττέ με πολλάκις ὅτι . . . . δηλοῦσαι τὰ τοῦ σφυγμοῦ. ἐπεὶ δὲ . . . αὖθις ἡψάμην καὶ ὑπεδιδόντα ἔγνων . . . . . τὰ τῆς δυνάμεως. καὶ

C εἰς ἀσφυξίαν . . . . πλειστάκις τὰ τῶν ἀρτηριῶν, ἔγωγε . . . . κλίνασα τὴν κεφαλὴν αὖθις καὶ ἀπόψυχος ἦν πρὸς γῆν ἀπονεύσασα, καὶ μηδὲν φθεγγομένη. καὶ τὼ χεῖρε ταῖς ὄψεσιν ἐπιβαλοῦσα καὶ ὀπισθόπους γενομένη ἐθρήνουν. ἡ δέ, συνεῖσα τοῦ πράγματος καὶ τοῖς ὅλοις ἀπαγορεύσασα, ἐκώκυσέ τι ἀθρόον μέγα . . . διαλύγιον. ἀλλὰ γὰρ πῶς παραστήσω τὴν καταχέουσαν τὴν οἰκουμένην ἅπασαν συμφοράν. ἢ πῶς τὰ ἐμαυτῆς ἀποκλαύσωμαι. τήν τε βασιλικὴν καλύπτραν ἀπέθετο. καὶ τὰς ἐκείνας ἐθείρας μαχαιρίδιόν τι λαβοῦσα ἐν χρῷ διέτεμε. καὶ τὰ κοκκοβαφῆ . . . . τῶν ποδῶν ἀποσεισαμένη, μέλανα . . . . ἐδεῖτο τὰ προστυχόντα. ἀλ-

D λάξασθαι δὲ . . . . τὴν πορφυρίδα βουλομένη μελαίνης ἐσθῆτος, προχείρως ἱμάτιον οὐχ εὑρίσκετο. ἐξ ὧν δὲ ἡ τρίτη τῶν ἐμῶν ἀδελφῶν ἐσ . . φίων καταλλήλων τῷ καιρῷ καὶ τῷ πράγματι χηρείας καὶ πάλαι κακοῖς ὁμιλήσασα, λαβοῦσα ἡ βασιλὶς ἠμφιέννυτο. καὶ τὴν . . . . καὶ ζοφώδη καλύπτραν ἐπέθετο τῇ κεφαλῇ. καὶ ἐν τούτοις ὁ Αὐτοκράτωρ τὴν ἱερὰν ψυχὴν ἀφῆκε Θεῷ. καὶ

ὁ ἐμὸς ἥλιος ἔδυ. ἐφ . . . . . . οἱ μὴ ἀπὸ πάθους ἁλισκόμενοι τὴν . . . . ἐθρήνουν. ἐκόπτοντο γοερὸν ἄνοι . . . εἰς οὐρανὸν τὰς φωνὰς ἀνέπεμπον . . τὸν εὐεργέτην. τὸν τὰ πάντα αὐτοῖς . . . . παύσαντα ἀποκλαιόμενοι. ἐγὼ μὲν οὖν . . . πιςῶ ἐμαυτῇ εἴπερ ζῶ τε καὶ γράφω. καὶ μνημονεύω θανάτου τοῦ Αὐτοκράτορος. καὶ ἐπαφῶμαι τοῖς ὀφθαλμοῖς μήποτε ἄρα ὄναρ ἐστὶν, ἀλλ' ἔκστασις τι . . . καὶ παρακοπὴ καὶ πάθος περὶ ἐ . . . καὶ ἀλλόκοτον. πῶς γὰρ ἀπορρέντος . . . τοῖς βιοῦσιν ἐγὼ συναπτομαι καὶ συν . . . ζῶσιν. ἢ πῶς οὐ συνεπαφῆκα καὶ . . . ψυχὴν ἢ εὐθὺς ἐκπνεύσαντος . . . ἢ ἀναίσθητος ἀπωλόμην. οὐδέ με . . . . . . πόνθει, πῶς οὐκ ἀπό τινων ὑψηλῶν καὶ μετεώρων αὐτὴν ὤθησα. ἢ κατὰ τῶν κυμάτων ἐν . . . . . ποντίων συμφοραῖς μεγάλαις τὴν ζωὴν ἔγραψα. ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἄρα κατὰ τὴν τραγῳδίαν πάθος καὶ ξυμφορὰ θεήλατος ἧς οὐκ ἂν ἄχθος . . οἴμοι ἐγώ. οὕτω γάρ με ὁ Θεὸς συμφορῶν μεγάλων πεποίηκε καταγώγιον. ἀπεβάλομεν τοσοῦτον φωστῆρα τῆς οἰκουμένης τὸν μέγαν Ἀλέξιον καὶ . . . . μὴν ἡ ψυχὴ τοῦ παλαιπώρου ἐπετρόπευε σώματος . . βη καὶ ὁ μέγιστος λύχνος. μᾶλλον δὲ ἡ πάμφαντος ἐκείνη σελήνη. τὸ μέγα τῆς ἀνατολῆς καὶ δύσεως πρᾶγμα καὶ ὄνομα. ἡ βασιλὶς Εἰρήνη. καὶ . . . . ὤμην καὶ τὸν ἀέρα ἐμπνέομεν. εἶτα ἄλλων . . . . . ἄλλοις κακῶν γεγονότων, καὶ πρηστήρων μεγάλων καταιγισάντων ἡμᾶς, ἐπ' αὐτὸ τὸ κορυφαιότατον τῶν κακῶν ἰδεῖν τοῦ Καίσαρος θάνατον . . . λάθημεν. καὶ τετηρήμεθα τοσαύταις κακῶν περιστάσεσι. μετὰ γὰρ τινὰς ἡμέρας τοῦ κακοῦ δυναστεύοντος καὶ τῆς τέχνης ἀπαγορευούσης, εἰς πέλαγος ἀθυμίας ἐμαυτὴν ἀφεῖσα τοῖς ὅλοις ἠγανάκτουν τοῦτο μόνον ὅτι, καὶ ἡ ψυχή μου παρῆν ἐν τῷ σώματι. καὶ εἰ μὴ ὡς ἔοικεν ἀδα . . . τις ἦν ἢ ἄλλης τινὸς φύσεως διάπλασις . . καὶ ξενίζουσα, κἂν ἀπωλόμην εὐ . . . . . . μυρίοις θανάτοις ἀπέθανον. Νιόβην μετά τινων τερατευομένην ἀκούομεν . . . . εἰς λίθον μεταβαλοῦσα. . . πένθος . . εἶτα καὶ μετὰ τὴν ἀμοιβὴν τῆς εἰς . . φύσιν παραπέμπουσαν τὸ πάθος ἀθά . . καὶ εἰς φύσιν ἀναίσθητον. ἐγὼ δ' ἄρα καὶ . . μηθεστέρα ἐκείνης ὅτι καὶ μετὰ τὰς μεγίστας . . . τῶν συμφορῶν μεμένηκα οὕτως αὐτὴ . . . ἄρα πρὸς πέτραν ἄψυχον ἄμοι . . . . ἀπορίαν δακρύων ἔμμενον . . . ἀναισθήτως ἔχουσα πρὸς τὰς συμφορὰς . . . τοσαύτας

A meuſque ſol in noctem, heu mihi! perpetuam occubuit. Quis tum non ingemuit? quis non arſit dolore? quoſnam ad tam duros animos antæ tum non pertinuit cladis ſenſus acerbiſſimus? Miſcebatur undecumque confuſus ſtrepitus planctuum gemituumque, vocibus ſubinde inter confuſos ejulatus diſtincte in cælum ſurgentibus, ſibi Patrem, ſibi Patronum, ſibi curatorem beneficum, eum denique qui ſibi unus eſſet omnia, periiſſe lamentantium.

Edit. Pariſ. pag. 508.
Publicus ob eam mœror.

Ac mihi recolenti jam talia & ex recordatione præteriti in futuram memoriam tranſmittenti, ſubit interdum dubitare, ecquid adhuc vivam? an non falſum experientiæ indicium ſit: ita ut quod agere quod ſcribere mihi videor, umbris imaginibuſque mentientibus illudar. Ergo & manus oculis applico; palpoque explorans ſomniumne an B vera res ſim; quam erat conſentaneum magnitudine infandi mali obſtupuiſſe jampridem: ac ſi minus vitam, certe ſenſum rationemque perdidiſſe.

Anna miratur ſe potuiſſe ſuperſtitem Patri vivere.

Enimvero qui non mirum non prope reprehendendum videatur, eo qui unus auctor, una cauſa mihi vivendi fuit, vivere deſinente, perſeverare me tamen ſuperſtitem, & in numero viventium ex eo funeſto tempore tamdiu cenſeri? Quanto erat verius utiliuſque expirare me una cum parente; prodeuntique ejus animæ meam comitem adjungere. Sicque orbitatis mala lucri facere; quæ qualia quantaque futura eſſent, ſi jam tum ita præſentiſe præſagiendo potuiſſem, uti poſtea experiundo comperi; plane arbitror mihi tunc futurum fuiſſe optabilius, alto ex culmine in præceps ſtatim perituram dejici, aut etiam vaſtis procelloſi maris ad certum exitium ex- C portandam dari fluctibus; quam in eas ſervari calamitates, quæ vitam deinde meam univerſam ex illo puncto fatalis oræ crudeliter infeſtam habuerunt. vere ſiquidem uſurpaverim illud de Tragœdia:

Cui fuerat utilius illi commori.

Quæ damna caſus, quæque vis major ſolet
Mortalibus creare, cuncta pertuli.

ob calamitates quas deinde eſt experta

Deo nempe viſum magnarum me calamitatum diverſorium velut quoddam ac quaſi gymnaſium facere. En amiſimus tantum hoc luminare totius orbis Magnum Alexium. Orbæ familiæ quæ membra colligeret foveretque, ſupererat lumen illud alterum, vel luna potius quædam pleno collucens orbe, Irene Auguſta, illa Orientis Occidentiſque res & cura communis, ac nomen ubique celeberrimum. Hæc quoque occidit nobis; & iteratæ huic jacturæ ſupereſſe ferreæ ac pluſquam ære ſolidæ poſſumus; adhucque aerem ſpiramus.

in Matris

Quin etiam D ad alias procellas, ad novos fluctus longe vehementiſſimos, atque adeo ad ipſam, malorum ſummum, Cæſaris mortem rigiditate pluſquam adamantina duravimus. quod equidem qui fieri potuerit, ipſa in qua factum eſt, miror maxime; nec mirari ſatis queo.

& Cæſaris funeribus.

Quomodo, inquam, per tot infeſtiſſimos malorum ingentium incurſus eluctari hunc in diem vivendo ſuffecerim. Ego quæ non expers ſenſus, nec ad doloris aculeos hebes eſſe ſoleo. Ut vel in illis ipſis probavi caſibus. quando arte omni ac Philoſophia excuſſa, maloque plane prævalente, ac frænis perturbationi remiſſis, in mœroris quoddam pelagus æſtu triſtitiæ abrepta me ultro ipſam abjeci, pertæſa omnium, vitam quoque ipſam ægre ferens, animæque indignans ipſa meæ, quod morari adhuc ſuſtineret in corpore. Enimvero niſi quædam adamantina, vel fortiori adhuc compacta materia naturæ meæ conſtitutio foret, mortua eſſe jam millies debueram. Nioben & quoſdam audimus alios a compoſitoribus fabularum narrari ſolere, magnitudine doloris mutatos in naturam alteram; in hanc tamen, licet caſſam ſenſu, luctus perpetuitatem ſui tranſmiſiſſe: ac poſtquam obriguerant facti ex hominibus lapides, tamen vulnera doloris primi, lacrymis perennibus conſueviſſe teſtari. Ego caute quavis Marpeſia durior, poſt parentis utriuſque, duorum clariſſimorum omnis memoriæ principum, luctuoſiſſimos obitus vita incolumi ſpectatos; etiam ad cladem perferendam quæ meum

pag. 509.
Ob ea ſtupidam ſe ac ſaxeam accuſat.

mihi Cæſarem eripuit, pluſquam ſaxea perſtiti: nec quod tantis ex tam alto incidentibus molibus malorum anima pariter corpuſq; meum prorſus obtrita non ſint, cauſam dicere aliam queo præter ſtuporem incredibilem & pene vituperabilem. in cujus velut ultionem coire nunc quoq; non deſinunt novi confluxus calamitatū maximarū. Quæ quidem velut amnes torrentiſſimi ex altiſſimis montibus in meam domum ut in voraginoſam aliquam corrivati cavitatem, eam rapiunt feruntque, & uſque ad imum excavant, atque exinaniunt rapaciſſime. Sed finis aliquando faciendus eſt: ne promiſſam ipſo nomine ac profeſſione Hiſtoriæ delectationem lectori, ſupra modum indulgens luctui operis clauſula corrumpat.

Novis inſuper ſuis deplorans clades.

Finem tandem imponit operi

Finit ubi vitam Comnenus Alexius, illic
Nata quoque ipſius finit Alexiadem.

A ὑπενεγκεῖν δεινὰ καὶ εἰς .... παλάτια ἐξ ἀνθρώπων ἐπιχειρεῖσθαί μοι ἀφόρητα ... δυστυχέστερον καὶ τὴν τῆς Νιόβης ... μὲν μέχρι τῶνδε φθάσαντα τὰ δεινὰ τῆς .... ἔληξεν, ἤρκει ἄν, ἐπ' ἀμφοῖν τοῖν βασι ...... καὶ ἡ τοῦ Καίσαρος συμφορὰ καὶ τὰ ἐκείνων ... ἤματα, εἰς ἐκτελέσιν ἡμετέραν καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, νῦν δὲ ὥσπερ ποταμοί τινες ἐξ ὑψηλῶν ὀρῶν καταρρέοντες μοι ... εἶτα τὰ τῶν δυστυχημάτων ῥεύματα .. ὡς εἰς μίαν χαράδραν συγκατακλύζουσαι ... τὴν ἐμὴν οἰκίαν. τέλος γοῦν ὁ λόγος ... μὴ καὶ ἀναγράφοντες τὰ λυπηρὰ ἐμπικραινοίμεθα.

Λῆξεν ὅπου βιότοιο Ἀλέξιος ὁ Κομνηνός,
Ἔνθα καλὴ θυγάτηρ λῆξεν Ἀλεξιάδος.

F I N I S.

Emenda ſis bone Lector παρόραμα *quoddam meum pag. 261. ſcriptum illic videbis* adventum Coroſanis, *&c. ubi Coroſan tamquam Dux belli ponitur, cum ſit urbis nomen. Reſcribe igitur*: adventum copiarum e Coroſano, quibus maximis ad Tripolis auxilium brevi venturis, ſua utique paucitas in jugo muris nudo obſiſtere non poſſet. Annuens his, &c.

GLOSSARIUM ANNÆUM.

SIVE DECLARATIO VERBORUM

QUÆ SINGULARI AUT RARA NOTIONE USURPANTUR AB ANNA COMNENA.

A.

ΑΓΟΥΡΟΙ. Extat locus lib. VII. pag. 162. *μεταχαλεσάμενος τὸν Τατίκιον ἐνετείλατο συμπαραλαβὼν τούς τε καλουμένους ἀνδρειωμένους τῶν* ΑΓΟΥΡΩΝ. Hujus loci Latinam interpretationem cogitanti mihi cum parum ſatisfacerent quæ ad illum in ſuo Gloſſario Meurſius annotavit, neceſſe habui conſulere oraculum, quod fefellit numquam, R. P. Dionyſii Petavii. Is ſtatim uno verbo rem abſolvit. Admonuit enim ſubitariis litteris: *Αγούρους ἀνδρειωμένους* eſſe videri eos qui cum inter Ephebos honorarios in obſequio Imperatoris apparuiſſent, jam per ætatem maturi militiæ ab ipſo in fidam notorum militum cohortem conſcripti tamquam eximii commendarentur. Cui ſane notioni totus loci conſpectus & ſententiæ *ἀκολουθία* favet unice. Indicavit ſententiæ ſuæ fundum teſtimonium Euſtathii in Ὀδυσσ. ὀ. ſub finem. Quo loco doctiſſimus ille Grammaticus nomina Græca quibus differentiæ ætatis humanæ deſignantur ex Alexione referens, ubi longo cenſu pervenit ad Puberes, ſic habet: *ἐν δὲ Κυρήνῃ τοὺς ἐφήβους Τριακαδίους καλοῦσιν, ἐν δὲ Κρήτῃ, Αποδρόμους. διὰ τὸ μήπω τῶν κοινῶν δρόμων μετέχειν. Αχαιοὶ δὲ, Κούρους. Θρᾶκες,* ΑΓΟΥΡΟΥΣ. *ὡσαύτως καὶ Ἀτταοί.* En ΑΓΟΥΡΟΙ non jam *ὄμφακες Uvæ acerbæ*, ſed pueri puberes, idque Thracibus, ubi Conſtantinopolis & Alexius, honorarii more hodieque recepto Miniſtri Principum; quos deducto a Pædagogio nomine *Pages* Noſtri vocant. Qui Latine noſtra hodie ſcribunt Ephebos Græco verbo Latinis litteris ſolent dicere. Hinc confido fore ut æquo Lectori mea verborum initio deſcriptorum verſio probetur, in hæc verba concepta: *Accerſito Taticio mandavit ut ſumptis ſecum e Pædagogio Aulæ regiis pueris, bello jam maturis (cohors erat e re nomen nacta, ut Epheborum in virile robur adultorum diceretur)* &c. Solitum enimvero eſſe Alexium Auguſtum cohortem habere lectam eorum quos miniſterio domeſtico probaſſet a pueris, indicat Anna cum aliis multis hujus Hiſtoriæ locis, tum uno quem ad ſpecimen deſcribam ex lib. XI. pag. 264: ubi loquitur in hunc modum. *δυνάμεις δὲ πολλὰς μετὰ τοῦ Βουτουμίτου ἐξέπεμψε, ἄνδρας μαχιμωτάτους. καὶ αὐτὸν δὴ τὸν Βάρδαν. καὶ τὸν Ἀρχιοινοχόον Μιχαὴλ, ἀκμάζοντας καὶ ἀρτιφυεῖς τὸ γένειον. οὓς ἐκ παιδόθεν προσλαβόμενος ὁ Αὐτοκράτωρ, καὶ τὰ στρατιωτικὰ ἐκπαιδεύσας, ὡς ἐμπιστοτέρους τῶν ἄλλων τῷ Βουτουμίτῃ παραδίδωσι.* Ad quem locum verſionem quoque noſtram hic adſcribam: *Butumiten ire juſſit in Ciliciam cum copiis lectiſſimis; atque adeo flore ipſo militiæ Romanæ, viris omnibus fortiſſimis, & experimentis magnis probatæ virtutis. Erant in iis Bardas & Pocillatorum princeps Michael, florentes ætate juvenes, & prima lanugine malas ſignantes. quos a prima ætate Imperator, nutritos apud ſe, imbuere rudimentis militaris artis per ſeipſum tanti duxerat heroicæ puerorum indole, ſtudioque ſui ac fide majore delectatus.* &c. Vide quæ dicturi ſumus ad vocem Ἀρχοντόπουλοι.

ΑΓΡΑΡΙΑ. Nempe Ἀγράριον apud Annam naviculæ tectæ genus eſt. De quo cum nihil habeam quod addam ad Meurſium, quem nec compilare nec retractare, niſi ſicubi neceſſe fuerit, animus eſt; hactenus ſit ſatis. nam de etymo quæ conjecturæ ſuccurrebant, tanti non eſt exequi.

ΑΗΡ. Lib. XV. pag. 366. *τῶν οὕτω καλουμένων Μαλάγινων ἀπὸ τὸν ἀέρα κατέλαβε* Malagna montis nomen proprium *ἀὴρ τοῦ ὄρους* qui dicatur hoc loco, divinandum eſt. Phavorinus ſic aerem deſcribit. *οὗ πᾶσαι αἱ κατὰ τόπον κινήσεις εἰσίν. ἄνω. κάτω. ἔσω. ἔξω. δεξιᾷ. ἀριστερᾷ. καὶ ἡ κυκλοφορικὴ κίνησις.* Ex hac e vulgi ſenſu accepta

notione factum ut aeris vox non tam elementi naturam quam loci ſitum interdum ſignet. Id cernitur in illo Virgilii.

II. Georg.

Aut quos Oceano propior gerit India lucos,
Extremi ſinus orbis: ubi aera vincere ſummum
Arboris haud ulla jactu potuere ſagitta.
Et gens illa quidem ſumptis non tarda pharetris.

Aer ſummus arboris eſt extremus apex ramorum ac frondium altiſſime exurgens ſupra ſylvam reliquam. Ex his conjecturam capienti de loco qui eſt in manibus videri poterat aer montis eſſe ſupremus ejus vertex. Verum intercedit huic ſuſpicioni ἀκολουθία ipſa loci & ratio ſententiæ, quæ exigit ut aer Malagnorum ſit non editiſſima montis ejus pars, ſed mari vicina maxime, imminenſque opportune, roſtrum quoddam aut caput Promontorii ad appulſionem ſolutionemque navium. Statim ſiquidem additur Auguſtum ſimul iſtum *aerem* attigit, regia monere miſſa Imperatricem in arce maritima commorantem acceſſiviſſe. *ὁ βασιλεὺς ἅμα τῷ τὸν ἀέρα καταλαβεῖν, διὰ τοῦ βασιλικοῦ μονήρους μεταπέμπεται τὴν Αὐγοῦσαν.* Imo, ut apparet, eo ipſo animo ac ſpe conficiendæ deportationis hujus locum iſtum inſederat Imperator. ut vel inde ſatis veriſimile ſit aerem vocatum promontorii excurrentis in mare caput undique portuoſum & acceſſu facile. Sic Auſonius in Moſella, *templi aerem* vocat non quodcumque medium ſpatium inter cameram & pavimentum phani: ſed inſignite nodum ſive umbilicum mediæ fornicis prominenter extantem e magnete lapide in ſpeciem Cauri flantis conformato: cui oppoſita ſtatua ferrea Arſinoes, innata vi lapidis herculei tracta in altum, ſuſpenſa ſuſpendebat animos admirationemque ſpectatorum circum hiantium. quod ſolidum ſignum gravis materiæ admotum arcana vi tholo medio teſtudinis delubrum ſuperne contegentis, ibi hæreret nullo fulcro, talem objectans ſuſpectantibus ſpeciem quaſi ſolo crine inhærens nucleo cameræ juſtæ molis puella inde penderet. Verſus Auſonii ſic habent.

Conditor hic forſan fuerit Ptolemaidos aulæ
Dinochares, quadro cui in faſtigia cono
Surgit, & ipſa ſuas conſumit Pyramis umbras.
Juſſus ob inceſti qui quondam fœdus amoris
Arſinoen Pharii ſuſpendit in aere Templi.
Spirat enim tecti teſtudine Corus Achates:
Afflatamque trahit ferrato crine puellam.

Sic in pileo Deſpotæ Sciadio dicto: de quo Codinus cap. III. num. 1. pag. 45. Edit. Reg. ἀὴρ vocatur nodus cinguli clariſſimis e gemmis pretioſiſſimo textu nomen Deſpotæ ipſius inſcriptum oſtentans intuentibus contra. Erat enim ille nodus (Gretſerus noſter non male umbonem vertit, ob quamdam ſimilitudinem umbilici clypeorum) Erat inquam pretioſi & auro clavati diadematis, quo redimiebatur pileus Deſpotæ, quaſi fibula iſta, & emblema fulgentiſſimum, ex congeſtis margaritis, in partem anteriorem obverſum atque adeo emicans e fronte ſumma. Non facit huc notio alia nominis ἀὴρ, juxta quam velum quo ſancta operiuntur in altari aer dicitur. Colligit teſtimonia Meurſius. cui addo: videri indicatam hoc verbo vel ſubtilitatem tenuis ac pretioſi panni quo vela talia conſtabant; quo more ingenioſi ſcriptores telas ſubtiliſſimas ventos textiles, aut nebulas cohærentes vocare ſolent: vel adhibitum huc, nomen ἀὴρ, quatenus caliginem & tenebras ſonat, ad deſignandum obumbratione iſta contegentis veli auguſtam velut quamdam caliginem offundi myſteriis, & ſacras tenebras quibus ad venerationem vulgo commendentur.

ΑΜΦΙΡΥΚΟΣ. Lib. VIII. & lib. XIV. Genus ſine dubio navis. Videri poſſet corrigendum ἀμφηρικὸς *ambiremis*: quo verbo Thucydides eſt uſus: niſi ſatis expertus uti Annam ſæpiuſcule novis vocabulis, temperandam putaſſem criticam manum. Quin etiam non uſquequaque ἀμφηρικὸς Thucydidis ad hujus loci ſententiam facit. Hic enim res exigit hoc verbo intelligi navem apertam undique, ad ſpeculationem liberam riparum amnis, quales ἀμφιρρῶγας Svidas appellatas docet: quaſi dicas fractis undique obicibus vectoribus circum omnia cernendi puram facultatem dantes. Speculatorias, ſi bene memini, dixit Livius, lib. II. Decadis primæ. Græcis autem, ut Plutarchus in Catone, κατασκοπικὰ πλοῖα: quam vocem latinitate donatam ab Hirtio habemus lib. V. imo & a Tul-

lio lib. v. Epiſtolarum ad Atticum. Cæterum ſi quis pro priore ambiremis *ἀμφηρικοῦ* notione ambitioſius contendat, haud difficile conceſſerim, utramque hic ſignificationem in unam incluſam vocem. ut *ἀμφήρεις νῆες* & apertæ & duobus utrinque remis agitatæ naves ſint.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ. Peculiari & juridica ratione uſurpatur ab Anna hoc nomen libro præſertim XIII. ſæpius ad ſignificandum *ὑποχείριον δοῦλον* ſubjectionem profeſſum alicui Principi ratione feudi ab eo accepti. Vide verbum *λίζιος*, inferius ſuo loco.

ΑΝΤΙΛΗΨΙΣ. In inſtrumento Pacis confectæ Baimundum inter & Alexium Auguſtum lib. XIII. ſonat liberalem gratiam & conceſſionem clementem ac beneficam.

ΑΠΟΚΡΕΩ & ΑΠΟΞΠΑΣ. Cum nihil addendum habeam ad ea quæ viri doctiſſimi de his vocabulis annotarunt, cauſa hic morandi non eſt.

ΑΠΟΣΤΟΛΕΥΣ. Qui claſſi præeſt. Vide Svidam: uſurpatur lib. XIII. in Pacificatione Baimundi.

ΑΡΙΣΤΗΡΙΟΝ. Lib. XIV. pag. 351. *ἡ δὲ Αὐγοῦστα περιχαρὴς γεγονυῖα ἐδέξατο τοῦτον ἔξω τῆς τοῦ κοιτῶνος θύρας, ἀριστήριον τοῦτο πάλαι ὀνομαζόμενον*. Suſpicari licet ex notatione vocabuli fuiſſe hanc Gynæcei Palatini exhedram in qua Imperatrices cibum ſumere conſueverant. Ut ſit *ἀριστήριον ἀπὸ τοῦ ἀριστᾷν prandere*. Quod ſi ita eſt, parum veriſimile fuerit idem eſſe *ἀριστήριον* cum *ἄρμως οἶκῳ* cujus meminit Procopius lib. I. Perſicorum ubi de incendio urbis & Palatii: *καὶ τῆς*, ait, *βασιλέως αὐλῆς τὰ ἐκ τῶν προπυλαίων ἄχρι ἐς τὸν ἄρμως λεγόμενον, καυθέντα ἐφθάρη*.

ΑΡΧΟΝΤΟΠΩΛΟΙ. Filii veteranorum militum in unum agmen ſic dictum conſcripti. lib. VII. pag. 162. *Ἀρχόντων* nomen vel militares magiſtratus, ut Centuriatus, Tribunatus, & ſimiles indicat: ut hi fuerint filii non gregariorum ſed geſto magiſtratu probatorum militum: vel eadem notione ſumitur qua Principum vox in militia Romana. ubi Principes, Haſtati, Triarii, ſpecies ſunt militum etiam præfecturam militarem non gerentium. *πῶλοι* terminatio *ὑποκοριστικὴ diminutiva* eſt Græcis recentibus. quod, quia viri docti abunde docuere, novis auctoritatibus, quod erat facile, putidum & ſupervacaneum fuerit adſtruere conari. Tantum addam, quod ad ΑΓΟΥΡΩΝ quoque ſuperius explicatam vocem & cohortem referri poteſt, vel plane ad hoc genus pertinuiſſe cohortem trecentorum eximiam lib. XIII. ſub initium deſcriptam; vel certe ſimilis inſtituti ac generis fuiſſe. Verba loci laudati ſic habent: *τὴν νεήλυν στρατιὰν ἐκ τῆς συντάξεως πάσης ἀπολεξάμενος· καὶ ὡς μᾶλλον αὐτὸς ἀνεθρέψατο καὶ τὰ στρατιωτικὰ ἐξεπαίδευσε*. (Hi manifeſte ad claſſem τῶν Ἀγούρων pertinent) *ἀρχηγὸς στρατευμάτων κατέστησε. ἦσαν δ' οὗτοι ξύμπαντες τριακόσιοι, πάντες νέοι, καὶ εὐμήκεις, σφριγῶντες τὸ σῶμα, καὶ ἕκαστος τούτων ἀρτίχνους τὸ γένειον* &c. Paulo inferius ſub medium libri ejuſdem XIII. memoratur cædes Caræ cujuſdam qui ex cohorte τῶν Ἀγούρων λογιζομένων fuiſſe videtur. Sic enim Anna: *Πίπτουσι τηνικαῦτα τῶν Ῥωμαίων πολλοί· καὶ αὐτὸς ὁ Καρᾶς τεθνήκει τοῖς γνησίοις παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος προσληφθεὶς καὶ καταλεγείς*.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΣΣΑ. Imperatrix lib. XIV.

B.

BΕΣΤΙΑΡΙΤΑΙ. Lib. IV. pag. 88. *τῶν δὲ οἰκειοτέρων ὡς βεστιαρίτας ἡ συνήθεια καλεῖ*. Omnes hos fuiſſe cuſtodes Imperialium veſtium (ſic enim viri docti *βεστιαρίτου* nomen exponunt) equidem vix credo. Quomodo enim iſti aut tot fuiſſent ut ex iis numeroſa cohors pugnatorum acie Alexium ſequeretur? aut ſoli ex aulicis ac domeſticis omnibus ad dimicandum adſciſcerentur? Videtur potius ex verbis Annæ *βεστιαρίτας* dictos communiter vulgari lingua fuiſſe omnes domeſticos domus Auguſtæ qui ſtatis in palatio miniſtrantes officiis familiæ Imperatoriæ imputabantur. Certo fortaſſe colore aut modo veſtium (ut hodie fieri conſuevit) ab aliis diſtincti, indeque appellationem nacti.

ΒΛΑΤΤΙΑ. Recitat Anna lib. III. pag. 78. & Epiſtolam Alexii Auguſti ad Henricum Regem Alemanniæ, qua inter alia Imperator teſtatur ſe Regi ex pacto miſiſſe centum quadraginta tria millia nummorum & centum Blattia, *ἑκατὸν βλαττία*. Quid hæc Blattia ſint equidem diſquiſivi diu: quo potiſſimum omnia indagantis ſuſpicio ſederit, hic proponam obnoxie ac timide. Exiſtimo volumina fuiſſe panni holoſerici oſtrino colore tincti, *cent pieces de velours ou ſatin rouge cramoiſy*. ita ut materiæ ſimul & coloris genus vocis unius emphaſi jungan-

tur inſtitutione peculiari Græcorum ſequioris ævi. Primum omnium Blattam dici purpuram, oſtrum, muricem, ac coccum, (unus enim populari uſu color rubeus ſplendens, tot iſtis inter ſe diverſis ſignatur nominibus) blattam inquam dici purpureum quemcumque fucum, doctiſſime demonſtrant Andreas Reſendius lib. I. Antiquitatum Luſitanicarum, tum aliis veterum teſtimoniis adductis, tum his Sidonii verſibus lib. IX. Epiſt. ad Tonantium.

Rutilaſque ferte blattas
Recoquente quas aheno
Melibœa fucat unda
Opulentet ut meraco
Bibulum colore vellus. &c.

Idem auctoritate Vopiſci, Capitolini, Eutropii, Pauli Diaconi, Iſidori, Venantii Fortunati, & aliorum adſtruit Gretſerus noſter lib. II. Obſervationum in Codinum, ſolidius, ni fallor, quam ut ſatis fuerit eruditum ſcriptorem Notarum Poſteriorum in Cedrenum, tribus contra verbis excipere: nihil eſſe niſi *nugas & nullius momenti commenta quæ circa blatteum colorem id eſt roſeum vel purpureum, & Græcum Βλαττίον, ex nominum alluſione velut e Delphica tripode, enunciat ſparſim Gretſerus in Codinum.* In quo præterea (quod pace viri docti & religioſi dictum velim) humanitatem ejus adverſus hominem de religione ac litteris bene meritum requiro. Afferri ſolet Caſſiodorii quoque manifeſtum in eamdem ſententiam teſtimonium. Sed res minime dubia teſtimoniis non eget. Blatta, vermis genus triticei ac ferruginei coloris, uſurpatum jam olim ſcimus pro verme minuto coloris micantiſſime flammei, ac viva rubedine ſaturi qui oritur ex granis fruticis Arabibus *Kermes* dicti: ex quo eſt nomen celebris apud officinas antidoti (confectionem Alkermes, vocant) quod in ea locum vel præcipuum baccæ hujus fruticis habeant: cujus item ex nomine vulgatum illud noſtris ſaturæ purpuræ vocabulum natum qua *rouge cramoiſy* quaſi rubrum Kermenſinum dici ſolet. Hinc quia ex granis hiſce fucus purpureus quo veſtes inficiuntur exprimitur purpura ipſa *grana* Luſitanis dicitur: imo & Græcis κόκκος, quod genericum, non minus quam vermis, nomen eſt, ad hanc tamen ſpeciem uſu addictum. Jam quia grana hæc induſtria inſectorum certo modo & ſpatio temporis in areis expanſa, & ſubinde vappa vel cerviſia rigata, vertuntur in vermiculos pellucentes cruore florentiſſimi coloris, quo veſtes imbutæ amœniſſime fucantur, invaluit ut purpura, vermis ac vermiculus appelletur, Græce σκώληξ aut σκωλήκιον, unde putatur in vulgares linguas emanaſſe *Scarlaca* nomen, Galli *Eſcarlate* dicunt. Qui etiam pro ruberrimo fuco, *Vermillon* vermiculum, paſſim uſurpant. Neque id cœpit χθὲς ϗ πρώην. cum omnium antiquiſſima lingua ſancta locis ſane plurimis etiam primi & vetuſtiſſimi ſcriptoris Moſi, vocem תלעה, quæ vermem ſonat, pro purpura uſurpet: uti videre eſt Exod. XXV. 4. XXXV. 35. XXXIX. 3. Levitici XIV. 4. & 6. Tum Præterea Job. XXV. 6. Iſai. I. 18. XIV. 11. XLI. 14. Thren. IV. 5. Jonæ IV. 7. Nahum. II. 3. Et alibi. Sed omittere non poſſum locum eximium ex Pſal. XXII. 7. ubi juxta vulgatam noſtram: *Ego vermis & non homo, opprobrium hominum & abjectio plebis*. Loquitur eo Pſalmo Chriſtus, & Prophetice prænunciat minutiſſimas quaſque partes ac periſtaſes paſſionis ſuæ, quas in narratione rei geſtæ attenta comparatione recognoſcere multo eſt jucundiſſimum. Iis porro quæ deſcripſimus verbis ſingulariter deſignatur illud opprobrium quod Chriſtus graviſſimum pertulit, quando conſciſſus flagris, & præterquam toto corpore cruentatus, etiam coronatus ſpinis, productus ad Judæos a Pilato eſt: ita deformatus, ut vix pro homine agnoſci poſſet, niſi, ut pictorum rudium ævo ſimplici conatus imperfecti juvabantur inſcriptione addita, quæ doceret eſſe hominem id quod illi ſimulare cogitarant, ita Pilatus verbo admonuiſſet eſſe
Joan. XIX. 5 illum hominem. *Exivit Jeſus portans ſpineam coronam & purpureum veſtimentum: & dixit eis* (Judæis Pilatus) *Ecce Homo*. At hæc loci alterius. Satis ſit hinc legiſſe obiter in rem præſentem, illic in vermis nomine alludi acute ac prorſus eleganter ad purpureum veſtimentum quo tunc opertus ad ludibrium Chriſtus fuit. Quamquam in Hebræo תלעה alia etiam inſignis alluſio eſt ad crucifixionem imminentem ex paronomaſia vocis תלה quæ ſonat de ligno ſuſpendere ac crucifigere. Hactenus habemus purpurei coloris notionem in blatta: mihi vero id non ſufficit, qui exiſtimem etiam genus ſerici textu ac bombycinæ materiæ Blattii verbo deſignari: ita ut Blattia non quivis panni purpurei, ſed ſerici ſint.

Primum obſervo, ſæpe iſta conjungi mentione apud ſcriptores. Ælius Lampridius in Heliogabalo. *Paraverat funes blatta & ſerico & cocco intortos, quibus, ſi neceſſe eſſet, laqueo vitam finiret.* Quibus in verbis merito quærat aliquis: quæ materia blatta ſit a ſerico & cocco diſtincta? ac fortaſſe non male ſuſpicetur prius & expoſitive accipiendum, hoc ſenſu: *paraverat funes blatta, hoc eſt, ſerico & cocco, ſive filis ſericis coccinei coloris intortos*, &c. Flavius Vopiſcus in Aureliano: *quum ab eo uxor ſua peteret ut unico pallio blatteo ſerico uteretur. ille reſpondit*, Abſit ut auro fila penſentur: *libra enim auri tunc libra ſerici fuit.* Hæc ille, in quibus notari cupio: cum dicitur libra ſerici, non ſericum quemcumque pannum, ſed ſimul blatteum hoc eſt purpureum intelligi. uti & cum fila dicuntur auro penſari, fila bombycina cocco tincta cogitanda ſunt. adeo hæc uſu & pretio conjuncta vices ſibi invicem ad mutuam ſignificationem præſtant. Itaque & paulo ante cum dixit Vopiſcus idem: *veſtem holoſericam neque ipſe in veſtiario ſuo habuit, neque alteri utendam dedit.* non quamcumque forte, ſed purpuream ſignificavit, ut tanto cohærentius ſequatur quod ſtatim infert de negato uxori pallio blatteo, ex holoſerico purpureo videlicet. Sed pergamus exempla dare conjunctæ mentionis coloris & texti. In Codice Theodoſ. leg. XVIII. tit. de Murilegulis qui eſt XX. libri X. *Quoniam trecentas pene libras blattæ ſericæ clandeſtina fucatione*, &c. In Codice Juſtiniani ſericoblatta uno vocabulo legitur. Et alibi ſæpe ſimilia videre eſt, nam hic jam æquo longiores ſumus. Hinc factum ut ſola mentione coloris purpurei, uſu tacito ſericæ materiæ ſpecies indicaretur. Narrat ecce de Nerone Svetonius: *aurea eum reti piſcatum & funibus purpura coccoque nexis.* Quis hic aliud intelligit quam funes ſericis filis purpureis intortos? Quos eamdem rem memorans *blatteos* apprime in rem noſtram dixit Eutropius, uni voci ſignificationem ſerici textus & coccinei fuci ſubjiciens. Quid Græci? (Recentiores hos dico Byzantinarum Tractatores rerum) quam multa hujus conſuetudinis exempla ſuppeditant? Nicetas unus ſit ſatis. Aliorum teſtimonia occurrent ultro legentibus. Is ubi in Alexio Comneno Juniore libro III. in pleriſque codicibus habet ἀπὸ τοῦ βλαττίου. Alia lectio, (quæ utcumque putetur marginalis annotatio, veteris certe Grammatici eſt; & ut in re tali, de notione vocis uſitata ſuo tempore, auctoritatem habet) alia inquam lectio habet πλὴν τῶν σηρικῶν νημάτων. Alibi Nicetas βλαττία πολλὰ χρυσᾶ. In quæ verba Paraphraſtis docti Grammatici ſic habet: σηρικὰ διαπλεχθέντα χρυσῷ. Alia omitto. hæc enim abunde ſunt ut recte videatur in univerſum ſtatuiſſe Salmaſius Notis ad Hiſt. Aug. Script. pag. 391. Recentiores Græcos *βλαττίον non pro blatta vel purpura* ſola, *ſed pro nemate ſerico blatteo uſurpaſſe.* In quo puto Græcos rationem habuiſſe aliquam originis filorum ſericorum quæ a verme hoc eſt blatta (nam Blatta interdum commune nomen vermis eſt) producitur, vulgo bombyce dicto. unde filum ipſum ac tela ex eo texta bombyx dicitur. Quinetiam nomen ipſum vulgatiſſimum ſerici, non a ſeribus populis aut patria eorum, quod vulgo putant, ſi Heſychio quidem credimus, ducitur: ſed a ſere verme ſive blatta; Ita enim Heſychius: Σὴρ σκώληξ ὁ τὴν μετάξαν ἐργαζόμενος hoc eſt. *Ser. vermis ſericum vellus efficiens.* Quare ſerica veſtis peculiari ratione blatta, blattea, vel blattia dicitur. Præterea illud admonuerim: cum duplex ſcriptura ſit nominis βλαττίον; altera geminato τ, altera ea ſimplici littera: quæ hactenus diximus tantum convenire τῷ βλαττίῳ, quomodo ſcribit & Anna noſtra & Cedrenus in Tiberio III. ubi memorat στολὰς σηρικὰς ἀπὸ βλαττίου. Ex quibus fortaſſe tum Nicetæ loca tum Codini quæ βλατίον ſcribunt cum τ ψιλῷ, corrigenda ſunt. Quod vero ratio ſententiæ alicubi exigit ut βλαττίον volumen ſit, ortum videri poteſt ex eo quod panni ejuſmodi ſerici purpura infecti antequam in partes ſecti aſſutique in veſtes eſſent, in volumina complicabantur βλαττία vulgo vocitata. Poſtremo illud monere non omittam non eſſe contra rem ac ſententiam noſtram ſtabilitam hic a nobis locum illum Codini cap. IV. n. XX. ubi mentio eſt λευκοῦ βλαττίου. Ut enim omittam etiam candorem purpuræ tribui. Horat. Sat. VI. lib. II.

— rubro ubi cocco

Tincta ſuper lectos canderet veſtis eburnos.

Sane ferrum igne concepto, quod candens dicitur, purpureum fulgorem habet. Ut non pertendam meo jure quamvis eminentiam ſplendentis in ſuo genere coloris purpuram interdum appellari. Unde purpureæ nives dictæ reperiuntur. Illud modo dico eo ipſo quod Codinus ſignificare volens Logothetæ

pileum ex ſerico albo ſplendenti eſſe, vocavit illud λευκὸν βλαττίον, ſatis indicaſſe βλαττίον ſolum, ſericum eſſe purpureum, quæ opinio noſtra eſt æqui lectoris arbitrio ſubjecta.

ΒΛΑΧΟΙ. Lib. VIII. pag. 172. *καὶ ὁπόσοι τὸν νομάδα βίον εἵλοντο (βλάχους τούτους ἡ κοινὴ καλεῖν οἶδε διάλεκτος)* Et tamen *Blachi* populorum nomen eſt Moeſiam ſuperiorem incolentium, qui hodie Valachi vocantur, olim fortaſſe ex Scythis Nomadibus & hamaxobiis vagis in iis denique ſedibus conquieſcentes. unde invaluerit ut proprium antea ſectæ atque inſtituti nomen genti poſtmodum adhæſerit. Neque enim numquam ſtudia in generis appellationem tranſeunt in ſimilibus. Occurrunt nunc Corſi ſive Corſicæ inſulæ cultores qui quoniam opportunitate littorum & marium illecti piraticam olim ſtudioſe factitabant, inde vulgari vocabulo Piratas *Corſaires* dicimus. uti & latrones *Brigans* vocamus quod Brigantes olim Magnæ Britanniæ populi latrociniorum infamia flagrarent. ut omittam Chaldæorum nomen ſæpius olim Aſtrologiæ ſtudium quam locum patriæ deſignaſſe. Cui geminum eſt quod ſacrarum litterarum Interpretes annotant in illis verbis Proverb. XXXI. 25. *Sindonem fecit & vendidit & cingulum tradidit Chananæo*. Chananæum dici mercatorem. Sed nullus ſit finis ſi curem congerere cuncta ejus loci exempla. Unum addam de quo fuerit operæ pretium monuiſſe. Joannes Sinnamus, cujus Hiſtoriarum libros rerum narrationem indidem ubi Annæ Noſtræ Alexias deſinit auſpicantes Latina verſione deproperamus brevi prodituros, libro ſecundo meminit deprædationis Myſorum quæ inter Cilicum & Antiochiæ Syriæ fines exerceretur. Unde autem tali loco Myſi? Nempe Myſos viles perſonas & mancipia intelligit. ſignificatque magnum numerum ruſticorum & vilium capitum captos & ſervituti fuiſſe addictos. Id adeo inde ortum ſuſpicari fas eſt quod Myſorum gens deſpicabilis & ſervituti nata olim proverbio locum dederat ἔσχατος Μυσῶν cum alicujus infima vilitas exaggeranda cum hyperbole eſſet. Cicero pro Flacco. ſect. 65. *Quid porro in Græco ſermone tam tritum atque celebratum eſt quam ſi quis deſpicatui ducitur ut Myſorum ultimus eſſe dicatur.* &c. Igitur ut Myſi Mancipia dicti, ut bello capti dura & inclementi ſervitute habiti Sclavi ſive Slavi vocitati, ſic, *Blachi*, cum Gentis vagæ proprium eſſet nomen, appellative poſtea deſignaverit inſtabilis & deſultoriæ vitæ Barbaros ἑλόντας τὸν νομάδα βίον erraticæ & nuſquam habentis domicilium victæ ſectarios.

ΒΡΑΧΙΟΝΙΟΝ. τῶν Βλαχερνῶν lib. II. Eſt opinor murus ſive ambitus exterior, ſuburbio Conſtantinopolitano *Blacherna* dicto circumdatus.

ΒΡΕΒΙΑ. Catalogi vaſorum ſacrorum & poſſeſſionum Eccleſiæ lib. VI. pag. 125. ſumptum ex uſu veteri Eccleſiæ Latinæ. Etenim Optatus libro I. teſtatur, cl[illegible]m in qua conſcripta eſſent bona Eccleſiaſtica *brevem* proprie vocatam.

ΒΡΥΣΙΣ. Lib. XV. non longe ab initio καὶ στρατοπεδεύει κατὰ τὴν βρύσιν τῆς Καρυκίας καλουμένην. Non eſt dubium quin βρύσις ſit fons. id vocis ipſum etymon clamat. eſt enim a βρύω ſcaturio. Præter eas auctoritates quas recitat Meurſius alieno ni fallor loco, nempe in verbo βρετίον, quod alterius originis & ſignificatus eſt. Puto autem deſignari peculiariter verbo βρύσεως locum ipſum ſcaturiginis ex quo protinus hauritur: ad differentiam πηγῶν καὶ κρουνῶν illarum quæ operibus in urbes inducebantur, cujuſmodi erat ἡ ἐννεάκρουνος Athenis. Sed horum fontium origines oportebat altiori eſſe ſitu, unde per pronum quo erat opus deduci poſſent. at βρύσις videtur dici fons humilior, qualem optabat Juvenalis *villico culti horti. puteum* nempe *brevem*, hoc eſt, non altum, *nec reſte movendum*, verum unde manu ſola cum ſitula demiſſa haurire liceat. Quamquam funem a βρύσει non excludit Codinus cap. VII. de Officiis num. 17. pagin. 92. Edit. Reg. ubi ſic habet: καὶ μὲν τὸ παλαιὸν ἐκτὸς τῆς πόλεως ἀκολουθῶν τῷ βασιλεῖ (ὁ Πιγκέρνης) ἔφερε κωθώνιον μετὰ ἁλύσεως. ὡς ἂν εἰ ἐν χρείᾳ γένοιτο πιεῖν αὐτὸν ἀπὸ βρύσεω al. βρύσης. forte βρύσεως, ἢ ποταμοῦ, δῷ τοῦτο (melius forte legas τούτῳ) καὶ πίῃ. Ibi ἅλυσις non tam ad commodius ferendum ſuſpenſum e catenula pocillum, quam ad hauriendi uſum accomodatam mentionem habet. Non nego tamen πηγὴν & βρύσιν ſive βρύσην eſſe ſynonyma. Nam quem locum Βασιλακίου βρύσην Curopalates continuator Cedreni vocitatum ait, ubi effoſſi Botaniatæ Auguſti juſſu Baſilacio ſunt oculi, Anna noſtra diligentius totam Hiſtoriam Baſilaciani belli ac cladis referens πηγὴν Βασιλακίου dictum ait. Non, quemadmodum vir doctus in novis ad Codinum Notis nuper docuit pag. 95. Edit. Regiæ,

Sat. III.

quod

quod *ab effoſſis Baſilacii oculis ſanguinis fontes erupiſſent*, in quo nihil excæcato Baſilacio proprium fuit: ut omittam, quo tunc modo excæcationes iſtæ fiebant admotione laminæ candentis, videri citra miſſionem ſanguinis perpetrari ſolitas. Sed quod contigerit excæcari Baſilaclum prope fontem ex hoc deinde caſu cognominatum. Vide-ſis Annam ſub medium libri I. Corrigenda hinc obiter prava lectio, & ex ea nata non recta interpretatio loci Curopalatæ in Botaniate pag. 866. Editionis Regiæ. καὶ ἐκτοτε ὁ τόπος ὠνόμασαι βρύσις τοῦ Βασιλακίου. Quæ ſic reddit Interpres. *Et ex eo tempore locus ille appellatus eſt fremitus Baſilacii*. Legere enim maluit βρύξις quam βρύσις, contra Codicum fidem. parum, ut ſuſpicari pronum eſt, habens compertum, quid id vocis eſſet.

ΒΥΚΑΝΗ. Lib. XI. ante medium. al. βυκίνη buccina. Sic μηχάνη machina, τρυτάνη trutina.

Γ.

ΓΕΝΟΥΣΙΟΣ. Lib. XI. γενούσιος στόλος claſſis Genuenſis.

ΓΗΠΕΔΑ. Lib. XV. poſt medium. Hanc vocem enarrat Euſtathius ad Iliad. Δ'. his verbis. γήπεδον μέν τοι, τὸ ἐν πόλει προκείμενον οἰκίας, οἷον κηπίδιον. Hoc eſt *γήπεδον vocatur fundus aut terra pura ſpatium intra urbem contiguum ædibus, cujuſmodi eſt hortus*.

ΓΛΩΣΣΑ. Præter uſitatiſſimam omnibus vocabuli hujus notionem, aliam ei valde, ni fallor, ſingularem Anna noſtra ſubjicit dum ſic lib. XIII. ſub medium pag. 312. ſcribit: σκόπευς ἐν ἐχυρόφοροις ἐξέπεμπε τόποις, περιαθρεῖν τὰ περὶ τὸν Βαϊμοῦνδον, καὶ γλῶττας αὐτῷ ἐκεῖθεν κομίσαι. In his ſatis apparet γλῶττας dici certum & exploratum de hoſte nuncium. Locutio eſt vel origine Gallica; vel ſacris expeditionibus e Græcia in Galliam a Gallis reportata. certe hodieque vel maxime vigens. Sic enim vulgo dicimus: *prendre langue des ennemis*. Uſurpatur item alibi ab Anna γλώττης nomen pro terræ tractu mari prætento, aut potius in mare incurrente. allegoria noſtratibus quoque non inſueta, qui ejuſmodi promontoria vocant *langues de terre*. Locus eſt lib. XII. poſt med. κατ' αὐτὴν τὴν γλῶσσαν σκοπιὰ κατέλιπον. Niſi γλῶσσα fretum aut trajectum hic potius ſonat.

ΓΟΝΑΤΟΣ. Lib. XI. pag. 247. Nomen turris Nicæenſis.

Δ.

ΔΙΑΛΑΛΙΑ. Edictum, Admonitio, *un cry public*. lib. VIII. poſt med.

ΔΙΑΚΡΑΤΗΣΙΣ. Poſſeſſio. lib. XIII. in Pacis inſtrumento Baimundum inter & Alexium.

ΔΟΥΚΑΤΟΝ. Lib. XIII. Ducatus. *la Duché*.

E.

ΕΑΡΙΝΟΣ ΚΑΙΡΟΣ. *La Campagne*, omne tempus quo bellum geri ſub dio poteſt, a vere ad Autumnum. Lib. IX. initio.

ΕΓΧΟΡΗΓΑ. Dicuntur lapides ad ſtructuram peregre advecti, non indidem ubi ædificatur ſumpti. lib. III. Portus Conſtantinopoli Bucoleon appellatus, dicitur ornatus jam olim fuiſſe δι' ἐγχορήγων καὶ μαρμάρων. Lib. XI. paulo ante finem, Arx ad Laodiceam extructa dicitur δι' ἐγχορήγων nimirum ex materia longe navibus importata. Sic enim loci ſententia exigit quam qui attendet intelliget arcem in hoſtili ſolo & in ſabulo trepide ſtructam non niſi aliunde illata ædificari materia potuiſſe.

ΕΘΝΙΚΟΝ. τὸ ἐθνικὸν. Militia auxiliarium gentium lib. XV. Aliquando dubitabam, an non Eccleſiaſtice vox ea ibi uſurparetur pro Infidelibus qui multi militabant ſub Alexio: Turci ſaltem. Iterum repetitur lib. VI.

ΕΚΕΙΣΕ. Peculiari notione uſurpatur ab Anna pro ἐπέκεινα, ultra. ad deſignanda loca trans limitem. Sic eadem alibi ἐκεῖσε τοῦ Δανούβεως ῥέοντα de quodam fluvio ultra Danubium. Et initio lib. XV. ἐκεῖσε de Aſia dicitur; quippe ultra fretum ſita. Scribebat videlicet Anna Conſtantinopoli cis Helleſpontum.

ΕΜΠΕΡΙΒΟΛΩΣ. Lib. V. Extremo Anna hoc adverbium impendit explicando charactere Itali ſophiſtæ cui στρυφνότητα καὶ τὸ ἐμπερίβολον tribuit. Hoc quid ſit explicare non hujus operæ fuerat verba dumtaxat nova exponere aggreſſæ: niſi Lexica vulgaria parum hic feliciter ſuſceptam provinciam gererent. Ajunt enim λόγον ἐμπερίβολον orationem eſſe ornatam & elegantem, nec exacte, niſi fallor, nec ſatis ad mentem ejus unde hauſerunt Budæi τοῦ πάνυ, qui plane ſubtiliter & erudite vocis hujus notionem ediſſerit pag. 467. Commentariorum ſuorum edit. Pariſ. anni 1548. concluditque perſpectis omnibus τὸν ἐμπερίβολον λόγον opponi τῷ καθαρῷ puro ſermoni nudoque: a quo multum non

Henr. Stephan. Tom. I. Theſ. Col. 696. Conſtantinus verbo ἐμπερίβολος

abhorret Annæ noſtræ ſententia: quæ Itali orationem tectam, ſolicitam, cautionibus præmunitam, indeque minime puram ac ſimplicem fuiſſe docet. Nam elegantiam quidem adeo ei nullam tribuit, ut paſſim barbariſmis & ſtribiliginibus lutulentam fluxiſſe reprehendat.

ΕΞΙΣΟΤΗΣ. pag. 197. Judex, Prætor, Inſpector præſens & Compoſitor rerum in Provinciam cum poteſtate miſſus. Vide Svidam & Notas Poſt. in Cedrenum ad pag. 591.

ΕΞΙΠΠΑΣΕΣΘΑΙ. Lib. IV. poſt medium: omiſſis equites equis ſubito pedites in hoſtem vadere.

ΕΞΚΟΥΒΙΤΑΙ. a recto ſingulari. ἐξκυβιτὴς Sic plane legendum lib. IV. circa medium ubi codex noſter ἐξυβιτῶν, ſine dubio ullo, pro ἐξκυβιτῶν, habet. Porro ἐξκυβιτὴς idem quod ἐξκυβίτωρ, quod vocabulum cum & Meurſius & Carolus Annibal Fabrotus in ſuis Gloſſariis diligenter enarraverint, verbum non addam.

ΕΞΚΟΥΣΑΤΟΣ. Nomen navis. Lib. X. poſt medium ἀπέςειλε τὸν καλούμενον δεύτερον Κόμητα, μετὰ τοῦ ἰδίου κατέργου, ἐξκουσάτον παρὰ τοῖς ναυτικοῖς καλουμένου. Comes hic ſecundus fortaſſe is aut ei ſimilis fuerit quem contramiralem noſtri dicunt: cujus navis a prætoria ſecunda *Excuſata* vocari ſolita eſſet a Nauticis.

ΕΞΟΥΣΙΑΣΤΗΣ. Lib. XI. poſt med. Princeps, Toparcha, Dynaſta.

ΕΞΟΥΣΙΟΚΡΑΤΩΡ. Lib. XIII. ſub med. τὸν ἐξουσιοκράτορα Ρωμίσκον τὸ δεξιὸν ἐπέχοντα κέρας. Militaris id Magiſtratus nomen.

ΕΞΟΠΟΛΟΝ. Forte melius ἔξοπυλον lib. VI. pag. 144. exterior ambitus murorum.

ΕΠΙΣΚΥΝΙΟΝ. Antiquæ inſtitutionis vox: ſed in qua nonnihil Anna noſtra καινοτομεῖ. Id quo intelligatur, quam neceſſario, tam breviter repetendum eſt, quod notionis huic verbo ſubjecerint veteres. Euſtathius ad Odyſſ. ν. ἐπισκυνίου ἡ ἑρμηνεία παρὰ τοῖς παλαιοῖς αὕτη. ἐπισκύνιον τὸ ὑπὲρ ὀφρύων ἐποφρύδιον. Item alibi nempe ad Iliad. ρ΄. ἐπισκύνιον δὲ ἐςι κατὰ τοὺς παλαιοὺς εἰπεῖν, ἐπίδερμον ὃ ἐπιχαλᾶται τοῖς τῶν λεόντων ὀφθαλμοῖς καὶ καλύπτει αὐτοὺς προνοίᾳ φύσεως, ἐν τοσούτῳ τὸν θυμὸν ἐπισκύζεται τὸ θηρίον, ὅ ἐςιν ὀργίζεται, ὅσον ἵνα μὴ βλέπων τὰ ἐπιῤῥιπτόμενα βέλη, δειλαίνῃ ται. Ex his, adjuncto Scholiaſte Nicandri qui ἐπισκύνιον eſſe ait τὸ ἐπάνω τῶν ὀφθαλμῶν μέρος, ἤτοι δέρμα; ſatis conſtat hoc vocabulo ſignificari pellem imminentem oculis, & eos ſuperne protegentem, quæ in leonibus laxior eſt, & demitti ſolet cum ira feruntur, providentia quadam naturæ id agentis, ne conſpectu telorum generoſus impetus ejus beſtiæ retardetur, quæ inde audax & fortis irruit, quod cæca rabie præceps fertur; pellibus ſuperciliorum eo ſe ſe inferius demittentibus, quo ira majori efferveſcit irritata bellua. Quare illud ex naturæ peritia, ad furoris emphaſim vehementiſſimi ab Homero de Leone dictum eſt Iliad. ρ΄.

Πᾶν δέ τ' ἐπισκύνιον κάτω ἕλκεται ὄσσε καλύπτον.

Hinc Cæſariſſa noſtra imaginem mutuata eſt elegantis allegoriæ, transferens ἐπισκύνιον ad ſignificandum capitis tegmen uſitatum profeſſoribus vitæ monaſticæ, quod ipſa *cucullum* alibi vocat. Id ſolet ad ſpecimen modeſtiæ longe infra oculos demitti & vultum atque os inumbrare; triſtitiamque illam venerabilem & religioſam inducere, quæ etiam, non ira ſola, verbo σκύζειν & σκυθραίνειν unde eſt ἐπισκύνιον deſignatur, ſi bonis Grammaticis credimus: qui non improbabiliter autumant inde eſſe metagrammatiſmo quodam τὸ σκυθρωπὸν καὶ σκυθρωπάζειν. Alibi etiam Anna eadem coronam Imperialem ſuperne clauſam & concavam; ac videlicet frontem ipſam uſque ad ſupercilia tegentem, tranſlatione non minus apta, ἐπισκύνιον appellat lib. IX.

ΕΠΙΣΚΟΠΗ. Lib. XIV. Videtur eſſe domus aut Palatium Epiſcopale Tripolitanum in quo velut in loco ſacro, depoſita Imperatoris pecunia eſt a legatis ejus.

Z.

ZATPIKION. Accipio ultro & comprobo conjecturam Meurſii ζατρίκιον ludum eſſe latrunculorum, vulgo Schaccorum, opinantis. Satis id ſuadent quæ ex Achmete & Anonymo de arte Perſica teſtimonia recitat. Nec abludit Anna: cujus narratio exigit, ut hic ludus ejuſmodi fuerit qui a ſedentibus, atque adeo recumbentibus, poſſet exerceri: quandoquidem Patrem ſuum ait, tædium noctis inſomnis accitis colluſoribus, ita ut erat, decumbentem adhuc, ante lucem, iſto remiſſionis genere feſelliſſe. quod nemo non videt apte quadrare

in ſchaccorum ludum. Unum miror, excipere Meurſium: minus ſibi quam vellet in hoc favere Theocriti Scholiaſten; quaſi is potius ζατρικίῳ nomen ad calculorum ludum referat. En Scholiaſtis hujus locum integrum, quem oppido mutilum Meurſius deſcripſit. ſic ille annotat ad illum verſum Idyllii v.

καὶ τὸν ἀπὸ γραμμᾶς κινεῖ λίθον.

ἡ δὲ λέξις μεταφορικῶς ἀπὸ τῶν παιζόντων τὸ κοινολέκτως λεγόμενον ζατρίκιον. ἐκεῖνοι γὰρ ὅταν πολλὰ ποιήσαντες μὴ δύνωνται ἑτέρως νικῆσαι τὸν ὅμοιον παίκτορα, κινοῦσι καὶ τὸν ἀπὸ γραμμῆς λίθον, τὸν ὑπὸ βασιλέα καλούμενον. Hæc ibi. quæ Latine reddam equidem, ut etiam qui artis ludendi quam Græcæ linguæ conſultiores ſunt, ſuæ Schaccomachiæ artificium in zatricio agnoſcant: *Cum dicit Poeta*: & a linea lapidem movet. *dictionem transfert a conſuetudine ludentium eum ludum quem vulgo zatricium dicunt. Illi enim poſtquam omnibus tentatis haud ſe aliter reportare victoriam de colluſore poſſe ſentiunt, movent ad extremum a prima linea lapillum, nempe illum qui rex appellatur*. Sic ille. Quæ verba Schaccotechniæ periti ſeſe agnoſcere reſponderunt: ſubmoturoſque facile calcularios, ſi vindicare illa tentent, una exceptione: fuiſſe olim ſcrupeos & e lapillis ſchaccos, cum hodie frequentius eburnei tornentur aut buxei. Sed hæc iſti viderint. Illud noſtræ πραγματείας eſt diſquirere cujus ſit originis vox ζατρίκιον, Græcæ an barbaræ. Sunt qui magnopere contendant verbum eſſe Perſicum; etenim hodieque latrunculorum ludum Perſis *Xatrang*, vel *Xatreng* appellari. Plinianus contra Exercitator pag. 1130. ζατρίκιον dictionem eſſe contendit mere Græcam, & in Perſidem profectam e Græcia. *Quis* enim inquit, *neſcit hujus ludi inventionem Græcis deberi? a Græcis igitur ad Perſas res ipſa cum nomine tranſiit*. Hæc ille: in quibus adſtipulantem nequaquam habet Annam noſtram, prout videre licet pag. 285. ubi mentione ζατρικίου facta, hæc mox ſubjungit. παιδιὰ δὲ τοῦτο ἐκ τῆς τῶν Ἀσσυρίων τρυφῆς ἐξευρημένον, καὶ εἰς ἡμᾶς ἐκεῖθεν ἐληλυθός. Tamen conſtanter Græci Grammatici, quorum ratio non immerito habenda videatur, ζητρεῖον, ſive ζατρεῖον, a quo ζατρίκιον extenſum ὑποκοριστικῇ ἐκτάσει, Græcæ origini vocabulum vindicant. Sonat autem ζατρεῖον piſtrinum, ergaſtulum, ſervorum carcerem, aut tormentum. Auctor Etymologici ζητρεῖον τὸ τῶν δούλων δεσμωτήριον, ἤγουν τὸν μύλωνα. quod mox dictum addit quaſi δητρεῖον, ἀπὸ τοῦ δέω quod eſt ligo, & τρέω τὸ φοβοῦμαι. Nam pœnæ caput ἐν ζατρείῳ vinculorum incommodum erat, quibus ad cippum alligabantur infelices, & per longas illic moras tabeſcere ſinebantur. Unde etiam ipſe ille cippus proprie ζητρεῖον dictus, ſi Moſcopulo credimus. ζητρεῖον κοινῶς ὁ κύφωνος. ἔστι δὲ εἶδος κολαστηρίου ᾧ οἱ δοῦλοι ἐδεσμοῦντο. Aut idem, aut ſimilis res fuit ille codex, de quo Propertius lib. IV. Eleg. VII. illo verſu, *Codicis immundi vincula ſentit anus*. & Juvenalis Sat. II. dum ait: *reſidens in codice pellex*. Verum Suidas diſtinctius explicat genus horum vinculorum, dum innuit ſtringi ſolitos miſerorum pedes paratis intra cippi craſſitiem anguſtis loculis. ποδοκάκη, inquit, ποδῶν κάκωσις ὁ λεγόμενος κύφωνος. Nec abludit Latino-Græcus gloſſator, apud quem ita legitur: *cuſpus*, ξύλινον σανδάλιον. Idem adſtruunt Gloſſæ Baſilicorum dum κυφωνάτορας φυλακιστὰς eſſe docent. Κύφωνες γὰρ (addunt) ξυλοπόδας καλοῦσι. Referunt etiam, Salmaſius loco jam laudato, & Carolus Annibal Fabrotus in Gloſſario Cedreni, locum huc pertinentem ex Lexico inedito Bibliothecæ Regiæ: ζατρίκιον ὁ κύφωνος τὸ τῶν δούλων κολαστήριον. ubi jacet illa ipſa vox integra cujus originem diſquirimus; quam inde veriſimile ſit ludo latrunculorum non niſi metaphorice aptatam, cum proprium antea uſum haberet in ſignificando pœnali ſervorum codice. Quis autem divinet unde hoc ſic invaluerit, ut ſupplicii vocabulum ad remiſſionem transferretur? quam multa ſimiliter inſtituta cernimus quorum aliam nemo cauſam queat reddere niſi arbitrium talia primum incœptantium? Cogitabam aliquando, an non, quoniam qui vincti attinebantur in ergaſtulis ac cuſtodiis, tædii cauſa fallendi ſoliti eſſent indulgere forte ludo iſti, quo, quam ſolam habebant reliquam vinctis pedibus manuum promovendis calculis libertatem uſurparent, inde fieret ut nomen loci ubi ludus latrunculorum frequentaretur, ludo ipſi adhæreſceret: Præſertim cum facile potuerit cippus intra quem inferne crura fugitivorum aut alio nomine pœnas luentium ſervorum conſtricta premebantur, ſuperiori ſui parte coæquatus eſſet in ſuperficiem committendis latrunculis plagularum deſcriptione paratam: unde ſimul ζατρίκιον eſſet & κύφωνος. Niſi forte alii veriſimilius autumant pedes impedientis cippi vocabulum ludo latrunculorum per tranſlationem accomodatum, quod quæ in eo velut in ſcena quadam quaſi perſonæ

repræſentantur Rex, Reginæ, Equites, &c. *mandris & vitreo latrone clauſa* exhibentur, ut Martialis loquitur Epigr. LXXI. lib. VII. hunc ipſum innuens ludum. Etenim in prima ſtructione aciei quæ ludi principio fit, Proceres, tamquam alligati ad cippum ſervi, in extrema linea ponuntur, ſuo quilibet affixus diſcolori quadro: a tergo quidem clauſus extremo Zatricii margine, quaſi muro carceris, a facie vero impeditus longo oppanſo verſu latrunculorum velut cuſtodum militum, hodie *pedites* vocant: qui ſic producta linea prætenduntur, ut majorum calculorum commovere ſeſe queat nullus, quoad peditum obſtantium contextus alicujus ſubmotione perrumpatur. Mandras igitur hic Poeta vocat plagulas quibus ſchacchi majores inſident affixi. Latrones autem minoris molis ſcachos, vulgo *Pietons*, dicit. quos vitreos dum appellat, ex ea tum materia frequentius factos innuit. Sed hæc curioſius exequi vix eſt tanti.

H.

ΗΛΟΣ. Multis locis, non clavus: ſed cuſpis ac ferrum lanceæ, quæ Chriſti Domini latus fodit.

ΗΜΙΛΟΧΙΤΑΙ. Lib. x. ſub finem. *ἀλλὰ τὸ μέσον ἔχειν τῶν ἡμιλοχιτῶν*. Nova & hæc vox. Videntur *ἡμιλοχῖται* quaſi Triarii fuiſſe: qui pugnantibus aliis ſubſiderent, ſervantes ſe ad incerta belli, ut fuſis, ſi forte, fractiſque ſuis, integri prælium ſumant. Non ſunt puri *λοχῖται* inſidiatores. Sed eorum ſimile habent quippiam. idcirco *ἡμιλοχῖται*.

K.

ΚΑΒΑΛΛΑΡΙΟΙ. Lib. XIII. ſub finem *οὐχ ἱππεῖς μόνον ἀλλὰ καὶ ὁπλῖται*. ut Anna ipſa illic exponit: ſignificans milites gravis armaturæ *καβαλλαρίων* nomine cenſeri, tametſi pedites ſint: quod a Gloſſatoribus Græcobarbaris non animadverſum, ideo notatu dignum videri poteſt.

ΚΑΘΕΤΟΣ. Lib. XIII. ſub medium. *ὅπως τοὺς μὲν καθέτους τούτους ἄνδρας ἀβλαβεῖς διατηρήσειε*. *κάθετος* hic eſt projectus in periculum aut perniciem certam. Elegans id quidem, ſed non vulgo uſitatum; ideoque hic notandum. Puto Annam habuiſſe in animo *ἁγνὸν κάθετον* de quo Harpocration verbo *κάθετος*. quod exponit *ὁ καθιέμενος εἰς τὸ πέλαγος ἁγνός*. qui nimirum porriciebatur in medios fluctus periturus.

ΚΑΜΙΝΟΣ. Vulgo fornax. Sed Anna pro pyra uſurpat lib. XV.

ΚΑΝΙΚΛΕΙΟΝ. Lib. XI. ſub finem *ἀπὸ τῆς τοῦ κανικλείου ἀξίας μέγαν δρουγγάριον τοῦ στόλου προχειρισάμενος*. Vide Meurſium & Gloſſarium Cedreni.

ΚΑΠΑΝΑΙ. Nam pro *καπανοῖς* reſcribendum puto *καπάναις*. Eſt autem *καπάνη* Theſſalica dialecto idem quod *ἀπήνη*, vehiculum aut rheda. Euſtathius ad Iliad. χ'. pag. 799. edit. Frobenianæ, ubi enumeravit quædam vocabula quibus adventitia littera præfigitur ut *χλιαρὸν, κνύγαον, σμίλαξ, σμύραινα*. quæ citra epentheſim dicuntur *λιαρὸν, ὕγαον, μίλαξ, μύραινα*, huic generi accenſet *καπάνην* noſtram, ſic ſtatim ſubjungens. *καὶ τὸ καπάνη ἀπήνη ὅ ἐστιν ἀπήνη. Τετταλοὶ γὰρ ὡς ἐν τοῖς τοῦ Ἀθηναίου φέρεται τὰς ἀπήνας καπάνας ἔλεγον ὅθεν καὶ καπανικὰ παρ' αὐτοῖς τὰ ἁμαξιαῖα. ὡς δηλοῖ φησιν Ἀριστοφάνης ἐν τῷ Λυδῶν δεῖπνα καὶ Τετταλῶν ὡς τὰ Τετταλικὰ πολὺ καπανικώτερα*. Hæc ille, quæ abunde ſunt ad notionem declarandam *τῆς καπάνης*. a qua tamen videtur recedere Pollux lib. I. cap. X. ubi nomenclaturam variarum currus partium reddens virgam currus mediam *καπάνην* proprie dictam aſſerit: *ἡ δὲ μέση ῥάβδος καπάνη*.

ΚΑΣΤΕΛΛΙΟΝ. Quaſi diceres Caſtellulum, munitiunculam videlicet exigui ambitus: lib. XI.

ΚΑΤΑΛΥΣΙΣ. Lib. VI. poſt medium. *ἀλλὰ τὰ τῆς βοηθείας ἐνδέδωκε καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ Αὐτοκράτορος εἰς κατάλυσιν τοῦ Ἀπελχαρὴμ περιέσπασε*. *κατάλυσις* ibi poſitum videtur *ἀντὶ τοῦ ἀπόλυσις* liberatio.

ΚΑΤΕΠΑΝΩ. 78. *κατεπάνω τῶν ἀξιωμάτων* verto: *Præpoſitus dignitatibus*. Puto eſſe ab *ἐπάνω* præpoſito *κατά*. Bis reperitur in Epiſtola Alexii ad Henricum libro tertio. Quod Meurſius hanc vocem exponens Redemptorem vectigalium vertit, generis nomen ſpeciei tribuit. Videntur enim *οἱ κατεπάνοι*, vel ut melius ſcribitur hoc loco, *οἱ κατεπάνω*, dicti fuiſſe Præpoſiti cuilibet rei, ut hic dignitatibus. *Les Surintendans*. Itaque cenſeo hanc vocem Græcæ originis & analogiæ, plane diverſam ab alia mere barbara ſequioris Græciæ uſu trita *καπίτανος*, aut *καπιτάνης* vel etiam *καπετάνιος Capitaine* de qua Gloſſographi ſat multa.

ΚΑΤΕΡΓΟΝ. Triremis. Vide Gloſſaria Meurſii & Fabroti ad Nicetam lib.

x. poſt med. *ἀπέστειλε τὸν καλούμενον δεύτερον κόμητα μετὰ τοῦ ἰδίου κατέργου.*

ΚΑΥΚΙΟΝ. Caucium lib. III. in Epiſt. Alexii ad Henric. jure opinor meo in interpretatione retinui ſonum ipſum vocis barbaræ ejuſdemque *πολυσήμου*. nam & hydriam & calicem & nummum ſonat. ex quibus notionibus ſecunda maxime in hunc locum quadrat. nec vana fortaſſe ſuſpicio ſit, ſi quis calicem ſacrum ad uſum ſacrificii ex gemma ſolida Sardonyche factum hic intelligat. Vide Meurſium.

ΚΕΛΛΑ. Lib. XV. Cella Monachi.

ΚΛΗΡΙΚΟΙ. Clerici, Epiſcoporum Aſſeclæ, lib. XIII. in inſtrumento Pacis: *οἱ θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι Ἀμάλφης Μαῦρος, καὶ ὁ τοῦ Ταρέντου Ρινάρδος, καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς κληρικοί.*

ΚΟΜΗΤΕΣ. Tritior hæc vox eſt uſu poſterioris Græciæ quam ut de illa notandum hic ſit quidquam diſtinctius. Præſertim cum in ea copioſus ſit Meurſius, quem conſulas licet. Addo tantum præter notiſſimam iſtam notionem dignitatis, aliquando ſimplicius uſurpari hanc vocem ut antiquæ voci Latinæ *Comes* reſpondeat, & aſſeclam ut viæ ſocium ſonet. Lib. XIV. ſub medium de Principibus Gallis ad Imperatorem cum magno comitatu adeuntibus. *ὁπόσους ἂν ἕκαστος τῶν κομήτων ἐβούλετο συμπαραλαμβάνων εἰσίει.* Ibi tamen ambigua oratio eſt & ſi vox *κομήτων* referatur ad *ἕκαστος*, ut recte poteſt, nihil innovabitur in ejus ſignificatu. ſed tantum ſi referatur ad *ὁπόσους*.

ΚΟΜΙΤΟΥΡΑ. Lib. XI. Militia propria cujuſque Comitis. Conjunctis enim ad oppugnationem urbis Nicææ Latinorum omnibus copiis, Comitum ſive Principum unuſquiſque, in loco certo cuique aſſignato proprias ſub ſignis peculiaribus habebat copias. Has caſtrorum & exercitus univerſi partes, quarum unaquæque ſub proprii Comitis præfectura erat, *κομιτούρας* Anna vocat.

ΚΟΝΟΣΤΑΥΛΟΣ. Præter Annotata a Meurſio, *Κονοσταῦλος* nomen eſt dignitatis non ut hodie ſingularis & unicæ in toto regno, ſed quæ multiplicationem admitteret: adeo ut multi ſimul Conoſtabli eſſe poſſent, uti hodie Mareſchalli quos vocant. Id indicat Anna lib. XIII. ſub medium dum Baimundum falſis adverſus quoſdam ſuorum delationibus perturbatum, anxie deliberaſſe ait: *τίνας ἀντ' αὐτῶν Κονοσταύλους ποιήσει.*

ΚΟΡΤΙΝΑ. Muri ambitus. *La courtine* lib. XI. ubi de obſidione Nicænſi *τῶν μεταξὺ κορτινῶν*, non autem, ut Meurſius citat ex Hoeſchelianis excerptis, lib. VIII.

ΚΟΥΚΟΥΛΛΙΟΝ. Tegumentum capitis monachorum proprium. lib. XV.

ΚΟΥΛΑ. Arx impoſita civitati. Lib. XI. ſub finem *τὴν μὲν τοι ἀκρόπολιν ἣν περ κοῦλαν ἡ συνήθεια καλεῖν εἴωθεν, ἔτι κέλτοι κατεῖχον.* libro eodem arx Antiochena *κοῦλα* vocatur.

ΚΥΠΕΛΛΟΝ. Pollux lib. VI. cap. XVI. commune hoc vocabulum poculis omnibus, ſed poeticum agnoſcit. *τὸ γὰρ δέπας καὶ κύπελλον ποιητικά.* Videtur tamen Anna id uſurpare pro certo quodam genere ac forma poculi: dum lib. XV. ſub finem ſic ſcribit. *ὕδωρ ἐδίδου διὰ τοῦ κυπέλλου, οὐ δὲ ἐκπώματός τινος πίνειν· ἵνα μὴ γίνοιτο οἱ πολλάκις δυσκόλως περὶ τὴν κατάποσιν, φλεγμαινούσης τῆς ὑπερῴας καὶ αὐτῆς δὲ τῆς γλώσσης,* &c. ſententiam divinavi & expreſſi ut potui, quod idem uſuvenit in tota fere iſta deſcriptione morbi & mortis Alexii ubi codex innumerabilibus paſſim lacunis hiat, & quæ continue refert incorrectiſſima exhibet.

ΚΥΡΟΣ. Honorificæ compellationis formula. minutum ex *κύριος* ut apud Latinos Domnus ex Domino. Lib. VIII. Imperator & ejus filius quaſi proprie & appellatione privatis non conveniente, *κῦρος* dicitur. unde forte noſtrum *Syre*. *κῦρις* etiam iterum & tertio idem Auguſtus compellatur. Non tamen ſemper ſummæ ſervata poteſtati fuit hæc vox, ſed promiſcue perſonis honoratis attribui prius ſolebat. S. Maximus in diſſertatione cum Pyrrho ſic eum ſecum loquentem facit *τί σοι κακὸν ἐποιήσαμεν κῦρι ἀββᾶ Μάξιμε.* Videndum etiam an non religioſæ appellationi cultum eadem vox ſerviat, ut *κῦρος Γεώργιος* ab Anna memoratus, ſit Divus Georgius, ut nos loquimur.

Λ.

ΛΙΖΙΟΣ. *Ἄνθρωπος λίζιος homme lige ὑποχείριος δοῦλος*, jurejurando quod vocant fidelitatis alicui velut Principi obſtrictus, & beneficiario jure obnoxius cliens. Vide Meurſium & Gloſſarium ad Nicetam. Quibus addi plurima poſſunt ex Lectione ſcriptorum citimæ vetuſtatis, paſſim cuivis obvia.

ΛΟΓΓΙΒΑΡΔΙΑ. Si quis hoc nomen vulgari hodie notione accipiat pro ſubalpina Italia, quam olim Romani citeriorem Galliam vocabant, næ is in Annæ Hiſtoria plurimum falletur. in ea enim ſæpius Calabria aut Campania iſto nomine deſignatur. Puta libro primo ubi de initiis Roberti Calabriæ Ducis: cui a ſocero tributam fuiſſe urbem dicit in *λογγιβαρδίᾳ* ſitam *φρούριον* vocatam. Eſt autem arx civitas ſic dicta non longe a Capua, de qua in Notis ad eum locum dicetur aliquid. Qua occaſione porro inter Græcos Byzantinos invaluerit hæc conſuetudo ſic Italiam appellandi, docet erudite vir æque Religioſus ac doctus, quem honoris cauſa nomino, R. P. Goar, poſterioribus Notis ad Cedrenum, ad pag. 577. Ed. R. quem magnopere cenſeo conſulas. Admonere id hoc loco interfuit ne quis miretur cum viderit me *λογγιβαρδίαν* interdum Italiam, alias Calabriam interpretari. quia etiam aliquando Longobardiam Latine poſui notione eadem qua id nomen Græci ſumunt.

ΛΟΓΧΑΓΙΑ. Lib. x. ſub finem *παρεγγυῶμαί σοι μήτε πρὸς οὐραγίαν μήτε πρὸς λογχαγίαν ἵστασθαι φάλαγγος*. Suadet Thraconi Alexius nimio plus quam vellet Hoſtium inventuro, ut non in prima non in poſtrema acie pugnare appetat, ſed in media: ut tectus undique numero ſuorum tutus eſſe poſſit. *οὐραγίαν* pro acie poſtrema legi apud Xenophontem in *ἀναβάσει*, *λογχαγίαν* nuſquam. Nova vox videtur. Ideo codex alter *λοχαγίαν* habet: quæ vox huc non quadrat. Quæritur enim *ἀντίθετον τῆς οὐραγίας*, quod eſſe *λοχαγία* nequit. Recte ergo *λογχαγία*, *ἀντιπαράταξις* frons exercitus, ubi Haſtati cuſpides protendunt. Non diſſimulo tamen *λοχαγῶν* mentionem quæ tertio quartove mox verſu ſequitur probabilem facere lectionem *λοχαγίας*.

M.

MANIAKATAI. Fuit qui ſuſpicaretur neſcio quid de torquatis Gallis. Memini legere me apud Polybium *μανιάκην* torquem. Sed nunc non erat his locus. Nec cuiquam poteſt eſſe dubium quin *μανιακάται* apud Annam lib. VII. pag. 167. ſint reliquiæ copiarum Maniacis, famoſi quondam in Italia Græcorum Ducis, ut docet Anna ipſa lib. I. pag. 13. Curopalates in Diogene. *ἀντάρανδος δὲ τῷ μονομάχῳ καὶ κατηγωνισμένοι οἱ σὺν αὐτῷ* (forte *σὺν αὐτοῖς*) *πραυνθέντες τῷ βασιλεῖ δηλωθέντες μανιακάται τε ἐπωνομάσθησαν, καὶ τῇ Ῥωμαίων πολλῇ* (forte *πόλει*) *ἐναπέμεινα*.

MANOYΛΑΗΜ. Lib. XV. Candelabrum ante Imperatorem præferri ſolitum, a manubrio forte ſic dictum ex Latino verbo manus. Vide Meurſium & alios Gloſſographos.

ΜΑΡΚΕΣΣΗ. Dubito an hoc ſit perſonæ proprium nomen: an vero dignitatis illius hodie notiſſimæ, quam Marchionatum dicimus. ita ut Tancredus ab Anna Marchio vocetur. Scriptores Expeditionum ſacrarum conſtanter hunc Tancredum vocant Marchiſi filium. & fortaſſe Patris nomen filio adjunxit hic Anna, more illo veteri quo Socrates Sophroniſci & Thucydides Olori dici ſolet.

ΜΙΧΑΗΛΑΤΟΣ. Ut *Ῥωμανάτες* certas nummorum ſpecies deſignant imaginibus certorum Imperatorum nempe Michaelis aut Romani Diogenis impreſſas. Ad Michaelem quod attinet lib. XIII. ſub finem fit mentio *μιχαηλάτου χαραγῆς* hoc eſt pecuniæ impreſſæ effigie Michaelis Ducæ Auguſti. Sic enim paulo poſt loquitur Baimundus *ὀφείλω λαμβάνειν κατ' ἐτησίαν δόσιν ἀπὸ τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν τάλαντα διακόσια τῆ προβεβασιλευκότος κυροῦ Μιχαὴλ ποιότητά τε καὶ χαραγὴν ἀποφέροντα.* ubi notandum quod *ποιότης* & *χαραγὴ* diſtinguuntur. *Talloy & le coin* & in Romanato *ποιότητος* ſolius fit mentio, non item typi: forte affectaſſe Baimundum ſolvi ſibi tali moneta penſionem annuam quod iſte Imperator Michael Ducas affinis ipſius fuiſſet ut libro I. traditur. Porro *ποιότης* & *χαραγὴ* diverſæ conſiderationis erant. nam Imperator quilibet arbitrio ſuo certum gradum & modum puritatis metalli præſcribebat. hæc erat *ποιότης*. quam eamdem eſſe ſub alio charagmate nihil vetat.

ΜΟΛΙΣΚΟΣ. Lib. VI. videtur eſſe anguſtus terræ tractus aquas dividens inſtar crepidinis, ſubſtructione & aggere firmata moles, cujuſmodi objici ſtagnis ac fluminibus ſolent. Gallice, præterquam quod Latinam molis vocem retinemus interdum in his appellandis, *digues* frequentius vocamus. Habet autem *ὑποκοριστικὴν* formam verbum *μολίσκος* ut e Latino *moles* ab Anna vel ab ejus ævi Græcis formatum videatur.

ΜΟΥΣΑΣΟΥΜΑΝΟΙ vel potius ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΙ. Lib. IV. ὁμολογῶν ἅμα ἐκ πολλοῦ τὴν ἀναμεταξὺ τῶν Μουσουλμάνων καὶ τῶν Ρωμαίων εἰρήνην ἐπιπεδῶν διασῶσαι. Muſulmani Muhammedanæ ſuperſtitionis cultores primi vocati ſunt, quod cum Muhammedes dogma ſuum armata & violenta graſſatione propagaret, eos omnes interficiens qui ſuſcipere illud nollent, qui ſuſcipiebant מסלמין hoc eſt ſervati & ſalvi facti, quippe a morte liberati, dicebantur. Et hac origine invaluit id nomen ad Turcos & Saracenos Muhammedis cultores deſignandos. quia tamen ea non gentis appellatio, ſed θρησκείας eſt, Muſulmani non dicuntur niſi qui circumciſi ſunt, ſi mares ſint, ſi autem fœminæ niſi profeſſionem Muhammediſmi ſolemni formula fecerint. Transferunt autem ſignificatum primum ſalutis corporeæ & præſervationis a morte ad ſalutem quam a Muhammede miſeri ſperant. ut Muſulmani ſint quibus Muhammedani Paradiſi felicitas certo promiſſa eſt.

N.

ΝΑΖΙΡΑΙΟΙ. Lib. XV. poſt medium. ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ τοίνυν τῷ μετ' αὐτὴν καθῆστο θρόνου. πολλοὶ δὲ τηνικαῦτα παρῆσαν τῆς τε συγκλήτου καὶ τῆς ἱερᾶς συνόδου, καὶ τῶν Ναζιραίων αὐτῶν ὁπόσοι λόγου μετεῖχον λογάδες. Religioſæ vitæ Profeſſores Græcis Chriſtianis dicti ſunt Ναζιραῖοι translato a Nazaræis veteribus nomine. S. Nilus cujus Epiſtolas nondum editas deſcribebam nuper ex optimo Codice Bibliothecæ Mediceæ Epiſtola CXLV. οὗτοι πάντες κἂν τε κληρικοὶ κἂν τε βιωτικοὶ, κἂν τε Ναζιραῖοι καὶ ἀποτεταγμένοι ὑπάρχωσι &c.

ΝΟΥΜΙΣΜΑΤΑ. Lib. III. poſt medium in Epiſtola Alexii ad Henricum, Nummi.

ΝΩΒΕΛΙΣΙΜΟΣ. Lib. XIII. ſub medium. titulus dignitatis in Aula vel potius Republica Byzantinæ Græciæ, ex Latino Nobiliſſimi verbo in Græcum ſonum inflexus.

Ξ.

ΞΥΛΟΚΛΑΣΙΑΙ. Lib. XIII. ſub medium. πάσας τε ἄτροπον διὰ τῶν καλουμένων ξυλοκλασιῶν αὖθις τοῖς Κελτοῖς ἀπεφράξεν. διὰ inſtrumento ſervit; ut velit ſemitas ξυλοκλασίαις cluſas. Alterum duorum ergo eſt ξυλοκλασία: vel aggeſtio temeraria cæſæ ſylvæ, (Tacitus concædes diceret) vel cancellatim objectæ crates. utrumque aptum ad ſententiam loci.

O.

ΟἹ ΕΠΙ ΤΡΑΠΕΖΗΣ. Lib. XIII. pag. 299. & 300. Officii nomen aut miniſterii, ut apparet, in familia Imperatoris. Videtur autem non pure humanum aut politicum fuiſſe id munus: ſed religioſum: quippe quo fungeretur Monachus ad hymnodiam nocturnam ſtatis horis excubans. Forte hujus erat bene precari ſuper menſam cibis poſitis, & poſtmodum cœna peracta, præire ſolemne carmen gratiarum actionis. Videndus Curopalates.

ΟἸΗΜΑΤΙΑΣ. Lib. XIII. Svidas οἰηματίας, ἐπηρμένος. Superbus, præfidens, ſui opinione tumidus & præ ſe alios ſpernens.

ΟΡΥΚΤΙΔΕΣ ΧΕΛΩΝΑΙ. Lib. XIII. ante medium teſtudines aut plutei tegendiis iis qui muros ſuffodiunt, aut ſubterraneos meatus terra molienda egerendaque excavant.

ΟΥΕΤΩΝΕΣ. Lib. XIV. pag. 293. Non utique hi ſunt Vetones quos veteres Geographi in Hiſpania collocant. De quibus erudite more ſuo multa colligit Andreas Reſendius; manifeſte ſiquidem hoc nomine Anna Italici generis gentem notat. in quo an non μνημονικὸν ejus σφάλμα agnoſcendum ſit haud temere definierim. Libro ſuperiori in deſcriptione Adriatici ſinus Οὐετόνων verbo videtur deſignaſſe Venetos. Quoniam vero numquam Veneti, quod Anna meminerit, contra Imperatorem Alexium claſſes armarunt, videtur hoc loco Οὐετόνων verbo Italos, aut etiam Occidentales & Latinos omnes univerſim intellexiſſe, niſi preſſius hæſit in Piſanis, Genuenſibus, & Calabris, quorum navales in Patrem ſuum Expeditiones deſcripſit. Verum de his agemus plenius in Notis.

Π.

ΠΑΤΡΟΚΛΟΣ ΠΡΟΦΑΣΙΣ. Sæpe Anna præſertim lib. III. & lib. X. iſto loquendi modo exprimit plauſibilem prætextum. Proverbialis locutio ex Homero Iliad. T.

Ὣς ἔφατο κλαίουσ', ἐπὶ δὲ στενάχοντο γυναῖκες
Πάτροκλον πρόφασιν, σφῶν δ' αὐτῶν κήδε' ἑκάστη.

Ad quem locum ſic annotat Euſtathius. τὸ δὲ πάτροκλον πρόφασιν καὶ εἰς παροιμίαν ὕστερον ἔπεσε, δι᾽ ἣν ἔχει ἄρυθμον συντομίαν καὶ πιθανότητα. καὶ λέγεται ἐπὶ τῶν προσποιουμένων μὲν ποιεῖν τι διὰ τὴν δέ τινα αἰτίαν τῷ ὄντι δὲ ἄλλως τοῦτο ποιούντων. Vide præterea notas Hoeſchelii & Gloſſarium Meurſii.

ΠΕΛΑΓΟΛΙΜΗΝ. pag. 85. Quaſi diceres: portus in medio mari. Peculiaris hæc quædam induſtria erat claſſes armatas multarum navium per vaſta maria ductantium, ut locis importuoſis portum quemdam ad uſum pugnæ aut exſcenſionis in aliquem locum improviſæ facerent. Id Leo Tact. Conſt. xx. citatus a Meurſio ναυτικὸν σόλου στρατήγημα vocat. Ubi & rem ipſam fuſe deſcribit. Nos ejus verba cum Annæ noſtræ verbis diligenter conferemus in Notis & accurate Deo dante quidquid id eſt declarabimus.

ΠΕΛΕΓΡΙΝΟΣ vel Περεγρῖνος Peregrinationem religioſam ſuſcipiens ad Chriſti ſepulcrum.

ΠΙΓΚΕΡΝΗΣ. Pincerna. v. Meurſium & Curopalatem.

ΠΡΑΙΤΩΡΙΟΝ. Lib. XIII. ἀντικρὺ τῆς δυτικῆς καθέδρας ὅπερ Πραιτώριον προσφωνᾶμαστο.

ΠΡΕΒΕΝΤΖΗ. Provincia. Sic proprie dicta pars Galliæ, comitatus celebris cujus Comes ab Anna vocatur Κόμης Πρεβέντζης. pag. 229.

ΠΡΟΛΑΜΑΤΑ τῶν πεδίλων Lib. v. ultra medium, quæ excuſſos equis Gallos a ſtatu & inceſſu impediant: quid ſint quæro: calcariane? an alia equeſtris armaturæ pars illis temporibus uſitata? an aliquid hodiernæ quoque conſuetudinis?

ΠΡΟΣΩΠΟΝ. Præter notionem vulgatam artis vocabulum eſt in civilibus conventionibus uſum habens, ut in pacificationis inſtrumento Alexium inter & Baimundum tranſacto videre eſt lib. XIII.

ΠΟΛΛΑΧΟΣ. Lib. xv. oppoſitum μοναχῷ plurifarium ſolitario.

ΠΟΡΤΗ. Porta. vide Meurſium.

P.

ΡΕΒΕΝΝΙΚΟΝ. Lib. v. ῥεβεννικὸν περικόλλας. Videtur ῥεβεννικὸν eſſe quod Gallice dicimus *Ravelin*, *barriere* aut quid ſimile.

ΡΗΤΟΣ. Lib. x. circa medium ῥητοὶ γὰρ ἦσαν. An ῥητὸς notione barbara pro *rarus* poſitum? An a Græcæ originis proprietate non diſceſſum? certe ratio ſententiæ exigit ut iſthic ῥητοὶ pauci dicantur. Eſt ea Græca vox a dicendi verbo, ῥητοὶ ergo forte, quos facile quis dicendo & numerando percenſuerit; quippe non multos ſed certo nec eo magno comprehenſos numero.

ΡΟΓΑ. Lib. III. poſt medium ῥόγα τῶν δοθέντων αὐτοῖς ἀξιωμάτων. Stipendium dignitatibus debitum ἀξιωματικὸν dictum. Vide Meurſium.

ΡΟΜΦΑΙΑΙ. Lib. I. Gladii quidam circa Imperatorem geſtari a certis ejus ſtipatoribus ſoliti, ut olim a lictoribus faſces & ſecures ante Conſules.

ΡΩΜΑΝΑΤΟΝ. Lib. III. pag. 78. εἰργασμένου ἀργυρίου καὶ Ῥωμανάτου παλαιᾶς ποιότητος. Veriſimile arbitror indicari hoc verbo certum monetæ genus cuſum juſſu, aut impreſſum effigie Romani Diogenis Auguſti. Vide ſuperius verbo Μιχαηλάτος.

Σ.

ΣΑΤΑΝΑΗΛ. Lib. xv. poſt medium. pag. 386. Satanas, Diabolus.

ΣΕΚΡΕΤΑ. Etſi vox Latina eſt, tamen novam & veteribus haud notam accepit a Græcis recentioribus notionem. Significat enim, ni fallor, Tabularia, ſive quæ Archivia vulgo dicimus. Scrinia & loculos chartis authenticis tuto cuſtodiendis paratos. Tum etiam conſeſſus lectorum hominum quibus cognitio de rebus eo attinentibus demandata eſt. ita uſurpatur, ſi recte autumo, lib. III. pag. 71.

ΣΕΡΓΕΝΤΙΟΣ. Lib. XIII. *Sergent.* vox Gallica e Latino *Serviens*, ut quidam volunt. cum alii a Cæſarianis deducant.

ΣΕΡΜΩΝΕΣ. Navigii genus lib. III. infra medium. forte a σύρω traho. quod remulco trahantur.

ΣΙΑΟΥΣ. Lib. VI. pag. 135. Nuncius vel Legatus Sultanis. Vox Turcica hodieque uſitata. Sic enim paſſim legati vocantur quos Turcorum Imperator ad alios Principes mittit.

ΣΙΓΝΑ. Certæ figuræ ductu calami deſignatæ in chartis conventionum, ab iis

iis hominibus, qui cum ſcribere neſcirent ejuſmodi ſigna loco ſubſcriptionis ponebant. Sic uſurpatur hæc vox lib. XIII. pag. 329.

ΣΚΑΛΑΙ. Lib. VI. Certa loca urbis Conſtantinopolitanæ. vide Meurſium.

ΣΟΥΛΤΑΝΙΚΙΟΝ. pag. 79. & alibi. Hæc vox apud Annam duo ſignificat, locum ſive palatium & Aulam Sultanis ſummi Turcorum Principis, & dignitatem illam ipſam. Patet ex multis locis quæ lector in ipſa lectione facile notabit.

ΣΠΟΥΔΕΡΓΟΣ. Lib. XV. poſt medium eleganter novata, vox ad ſignificandum gnavum & ſtrenuum.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΣ. certam qualitatem aut jus urbis denotat, cui tale adjunctum apponitur: ut patet e lib. XIII. extremo. Similiter.

ΣΤΡΑΤΗΓΑΤΟΝ de Caſtro videlicet dictum jus aliquod præſidii aut privilegium innuit, forte quale urbium earum in Gallia & Belgio quæ Caſtellaniæ vocantur.

ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑΡΧΗΣ. Videtur peculiaris quædam dignitas Lib. XII. de Aſpiete *στρατοπεδάρχην τετιμηκώς*. item paulo ſuperius: *στρατοπεδάρχην αὐτὸν ἠξιώκει πάσης ἀνατολῆς* &c.

ΣΥΝΗΘΕΙΑΙ. Lib. III. in Bulla aurea genus vectigalis ſic dictum: Guillelmus Tyrius lib. III. *Ita ut conſpectu Conſtantinopolitanæ civitatis, procuratores ſuos haberet qui conſuetudines a tranſeuntibus exigeret.* Vide Novellam Juſtiniani 163. ubi *περὶ κουφισμῶν συνηθείας*. Sunt alicubi hodieque in Gallia quædam portoria quæ conſuetudines vocantur.

ΣΥΜΠΑΘΕΙΑΙ. Lib. III. & lib. IX. manifeſte ſunt remiſſiones pœnæ quas Gallice *graces* dicimus. quando convicti criminis ſupplicium plena poteſtate Principis condonatur. Venia, remiſſio, ſive remiſſa ut loquitur Auctor comentarii in Paulum Ambroſio tributi ad Rom. VI. 14. Significat eadem vox apud Annam non raro tributorum condonationes aut relaxationes debitorum. *συμπάθειαι δημοσιακῶν ὀφλημάτων*. item. *συμπάθειαι τῶν λεγομένων συνηθειῶν*.

ΣΥΜΦΩΝΕΙΝ. Peculiari notione fidelitatem alicui profiteri & ejus *ἄνθρωπον λίζιον* fieri. in ſcripto Concordiæ Baimundi ſub finem lib. XIII.

ΣΦΑΙΡΙΖΕΙΝ. Lib. IX. poſt medium. *εἰ δὲ σφαιρίζοντα τοῦτον εἶδέ τις*. Quis dubitet hic *σφαιρίζειν* eſſe pila ludere? Pergit. *εἰδὲ ἱππαζόμενον, εἰδὲ ἱππασίας ποιούμενον*. Ergo diſtinctæ exercitationes *σφαιρίζειν* & *ἱππάζειν*. Atqui paulo poſt ſic habet Anna. *σφαιρίζοντι γάρ ποτε τῷ Αὐτοκράτορι κατὰ τὸ ἐν μεγάλῳ παλατίῳ ἱππηλάσιον*. (quid *ἱππηλάσιον* ad pilam) pergit. *ἀνήρ τις βάρβαρος ἐξ Ἀρμενίων ἢ Τούρκων φὺς, ξίφος ἔσωθεν τῶν ἀμφίων φέρων, ἐπὰν τὸν Αὐτοκράτορα τῶν συσφαιριζόντων ἀνασειράσαντα τὸν χαλινὸν ἀπολειφθέντα ἐθεάσατο, ἐφ' ᾧ πνέυσιῶντα τὸν ἵππον ἀναψύξαι* &c. En equeſtris luſus pilæ. Quinam is vero eſt? Video ſimulacra belli armis decurſa *σφαιρομαχίας* veteribus dictas. Nam ex Polluce lib. III. *καὶ τὰ ὅπλα σφαῖραι ἐφ' ὧν καὶ τὸ σφαιρομαχεῖν καὶ σφαιρομαχία*. Non videtur ergo eſſe poſſe dubium quin *σφαιρίζειν* ſit interdum apud Annam, equum domitare, atque in orbem agere, aut equeſtre ludicrum decurrere.

ΣΧΙΔΕΥΜΟΣ. Lib. III. in Bulla Aurea *σχιδευμοὺς καὶ ἀποσχιδευμοὺς* autumo eſſe ſciſſiones & reſciſſiones rerum judicatarum, vel contractarum, poſtquam ſolemnibus juris formulis firmatæ ſunt. quam poteſtatem ſummi principatus propriam Imperator illic Matri communicat.

ΣΩΑ ΠΙΣΤΙΣ. Videtur lib. XIV. eſſe fides illa quam ſolemnem Imperatori aut Regi jurejurando interpoſito profitentur qui eorum juri ſe ſubjiciunt & eorum homines fiunt.

T.

ΤΕΜΠΗ. *τέμπος* ſingulari numero vallis ab Anna dicitur, ſingulariter, ut videtur. Aliis enim fere plurali voce *τὰ τέμπη* dicuntur. Locus eſt lib. XIII. poſt medium. *ὅθεν οἱ Κέλτοι εἰς τὴν τέμπην ἐμπεσόντες*.

ΤΙΛΙΑ. Lib. XIII. *σὺν οἷς καὶ τρία τίλια*. Certa caſtra aut loca ſic dicta.

ΤΟΠΟΤΗΡΗΤΗΣ. Lib. III. poſt medium aliter uſurpatur quam ut vulgo ſolet pro vicario partes alicujus ac locum ſubeunte. ibi enim manifeſte ſonat Præfectum urbi alicui munitæ.

ΤΥΡΕΙΑ. Lib. IX. pag. 199. *ἀγνοῶν τὴν τοῦ Αὐτοκράτορος κατ' αὐτοῦ κατασκευασθεῖσαν τυρείαν*. *Τυρεία* aſtuta & vafra machinatio. Euſtathius ad Iliad. ε. *τὸ δὲ τυρεύειν καὶ ἡ τυρεία μοναχῶς ἐπὶ φαυλότητος τίθεται*.

ΤΥΡΟΦΑΓΟΣ. pag. 45. Hebdomas in ea Dominica deſinens quam nos Quinquageſimam vocamus, ea Hebdomas τυροφάγος dicitur quod per eam veſci adhuc caſeo liceret. Etenim abſtinentiam ſolemnem verni jejunii Græci diebus undecim maturius quam nos inchoant. Sed in eo quibuſdam gradibus utuntur. Primum enim Dominica quam ἀπόκρεων & ἀπεκρεώσιμον ἑορτὴν dicunt, nos ſexageſimam vocamus, uſum carnium uſque ad Paſcha funditus abdicant. cæterum adhuc per hebdomadam caſeo veſcuntur, cujus licentiæ diem ultimum habent Dominicam Quinquageſimæ, hinc apud ipſos τυρινὴν & τυροφάγον peculiariter dici ſolitam.

Φ.

ΦΑΜΟΥΣΟΝ. Famoſum ſcriptum. libellus maledicus ad lædendam famam maligne ſparſus. lib. XIII. pag. 299.

ΦΟΣΣΑΤΟΝ. Caſtra. Exercitus univerſus ſub ſignis atque in Caſtris agens. pag. 183. & alibi.

Χ.

ΧΑΛΚΟΠΡΑΤΕΙΑ. pag. 104. Vicus aut platea Conſtantinopoli. Vide Codinum.

ΧΑΡΑΚΗΝΟΣ. Miles gregarius. Cacula. Homo ignobilis e fæce caſtrenſi. a χάραξ. pag. 215.

ΧΑΣΙΟΙ. Lib. VI. extremo pagin. 142. χάσιοι Turcis aut Perſis ii ſunt quos noſtri ſacrarum Expeditionum ſcriptores *Aſſaſſinos* vocarunt, Gallico nomine, non ut quidam exiſtimant, Aſiatico, aut gentili ſicariorum iſtorum. ut erudite docet vir doctiſſimus honoris & amicitiæ cauſa hic nominandus D. Caſanova in Opere mox vulgando de Originibus linguæ Francicæ.

ΧΟΒΑΡ. pag. 225. Arabica ſive Saracenica vox incrementum ſonans hoc eſt Lunam creſcentem, & in cornua curvatam incipiente menſe. Gallice, *le Croiſſant* quod quaſi ſymbolum & inſigne Saracenicę gentis omnes ſciunt eſſe. Petrus Bergero vir doctus & accuratus in nuper edito Gallice compendio rerum Saracenicarum pag. 12. dum Lunam olim adoratam a Saracenis vere admonet, eam Cubarem, ſive Cabarem, ab iiſdem vocitatam docet, quaſi dicerent, inquit, magnam. Ejus pace dixerim, non accedo. Nam etſi גבר notionem habet haud dubiam magnitudinis: non minus tamen frequentem & magis propriam ſignificationem multiplicationis obtinet, ſive augmenti. Itaque כְּבָאר inde ductum Arabica flexione, incrementum ſonat: & appellative uſurpatur ad ſignificandam primam φάσιν corniculatæ & creſcentis Lunæ, quæ cum illo ſtatu (pro quo dumtaxat gentis Saracenicæ aut Turcicæ ἐπίσημον eſt) appareat minima, male magna vocaretur. Verius ergo & congruentius χόβαρ ſive כְּבָאר ſonat Lunam creſcentem quam Lunam magnam. De his plura dabunt Notæ noſtræ.

ΧΟΙΡΟΣΦΑΚΤΗΣ. Lib. III. extremo. Puto quidem nomen eſſe viri proprium. itaque verti. Tamen quia ſatis inuſitatum id nominis genus: & quia ſpecies nonnulla extat ex toto conſpectu loci quaſi appellativum videri poſſit, ſuſpicabar ex eo quod cæſa porca ſanciri olim fœdera legitimum eſſet, legatum paci componendæ miſſum ſic appellatum.

ΧΩΜΑ. Lib. III. Locus aut arx quædam cujus τοπάρχης Burtzes quidam nominatur. an inde nomen habuerint

ΧΩΜΑΤΗΝΟΙ. an vero aliunde ſic dicti ſint certi milites, quorum non raro Anna meminit diſquiremus accuratius in Notis.

DAVIDIS
HOESCHELII
AUGUSTANI
IN ANNÆ COMNENÆ
ALEXIADEM
PRÆFATIONES AC NOTÆ,

Ex Editione anni MDCX.

Digitized by Google

VIRIS NOBILIBUS ET ILLUSTRIBUS

MARCO VELSERO,

Sacræ Cæſareæ Majeſtatis a Conſiliis,

JOANNI JACOBO REMBOLDO,

Aug. Vindel. II. viris Præfect. VII virumque Collegio,
Dominis ac Patronis pl. obſervandis,

S. P.

QUod Democritus Abderites optandum cenſuit, eæ ut imagines hominum ſive oculis ſive animis obverſarentur, quæ virtutis & commodi potius alicujus, quam vitii atque incommodi adminiſtræ ipſis eſſent: in eo ridiculum & ſuperſtitioſum illum fuiſſe, non injuria dicas. Ad vitæ enim rationem quamcumque laudabiliter ineundam, nihil nobis opus eſt τῇ κατ' εἴδωλον φαντασίᾳ Democritica, quum exempla ante oculos viva quotidie verſentur, ex jucundiſſima etiam hiſtoriarum lectione quam plurima peti poſſint: unde quid decorum, quid indecorum, quid honori atque emolumento, quid ignominiæ ac detrimento futurum, perſpiciatur.

φεῦ, φεῦ, τί τῶν χάρμα μεῖζον ἂν λάβοις;

πρὸς ἐπανόρθωσιν ἠθῶν ἐναργέστερον; ut philoſophus Chæronenſis pulchre aſſeverat. Ne abeamus longius, vel in his Alexiados VIII. libris, modo in lucem quos edimus, quot occurrunt virtutis, quot vitiorum exempla! Hos autem, viri nobiliſſimi, A. V. cur dedicem, ſatis cauſæ vel hoc eſſe arbitror, quod ab annis quinquaginta illorum editio aliunde expectata fuit fruſtra, a doctis non ſemel expetita: nunc e veſtra Bibliotheca eruti illi, juris publici fiunt. In quibus partim menda librarii tollendo, partim lacunas explendo, nonnuſquam etiam Notis quædam illuſtrando, quantum ingenii tenuitas eſt paſſa, temporiſque anguſtia, ſi quod operæ pretium candide judicaturis videbor feciſſe, laboris non abſque magni viri auctoritate ſuſcepti minus me pœnitebit; & ad alios ſcriptores vel integrius atque emendatius, vel etiam novos ex eadem veſtra illuſt. Bibl. publicandos facilius invitabor. Deus Opt. M. A. V. cujus auſpicio & liberalitate laboribus id genus vacare poſſum, florentem atque incolumem quam diutiſſime conſervet.

Auguſtæ Vind. pridie Non.
Septemb. A. S. N. M. DC. X.

A. V. O.

DAVID HOESCHELIUS. A.

AD LECTOREM MONITIO.

EX quindecim Annæ Comnenæ Porphyrogennetæ Alexiadis libris, quos illuſtrium Bibliothecarum Catalogi dudum jactant, octo hic damus perpetuo fere lacuniatos: quot & quales nimirum ex Auguſtano auctographo repræſentare licuit. Satius enim viſum rem litterariam nobis hunc ſemiſſem nunc quidem debere, quam toto æternum carere. Integriorum & meliorum exemplarium domini, utinam invidiam non ferant, & luminibus noſtris quamprimum obſtruant. Præſtantiſſimum Fabrum Regium Toloſæ ſenatorem nominatim appellamus, apud quem magni Cujacii codicem exſtare ajunt.

Porro Annæ fidei periculum in me non recipio, memini apud Vopiſcum legere, neminem ſcriptorum, quantum ad hiſtoriam pertinet, non aliquid eſſe mentitum: *cum contentionibus incaluere animi, difficile veritatem recto oculo tuentur, & vix eſt quin aliquid patriæ & propinquis, inter quos pater primo loco, concedant, ſi præſertim fœmina manus calamum ducat. Hic eſt fœdiſſimorum convitiorum fons, quibus Anna interdum muliebriter in Latinos, Pontificem, alioſque Principes indulget. Cordatus lector hiſtoriam ſuis momentis, non Auctorum affectibus ponderet: Tacitum & Suetonium adverſus Chriſtum & Chriſtianos injurios, manibus tamen excuti non patimur. Quo ordine apud poſteriores Græcos Romani omnes, ſcimus; Anna præterea proprias ſe odii cauſſas habere exiſtimabat, quod Gregorius Pontifex acerrimum Alexii hoſtem Robertum Guiſcardum, patrem Boemundi, quem illa etiam mirifice inſectatur & exagitat, in amicitiam receperat. Bertoldus Conſtantienſis anno* 1084. *hæc habet.* His temporibus Conſtantinopolitanus maximam pecuniam Heinrico quondam Regi tranſmiſit, ut Ruodbertum Vviſcardum, ducem Calabriæ & Apuliæ, conjuratum militem domini Papæ, in ultionem ejuſdem Regis bello appeteret. Nam Ruodbertus jam dudum fines Conſtantinopolitanorum invaſit; iterumque illud expeditionem movere diſpoſuit: ſed Heinricus acceptam pecuniam, non in procinctum contra Ruodbertum, quod juramento promiſit, ſed ad conciliandum ſibi vulgus Romanorum impendit. *Cum Urbano deinde Pontifice Alexius in gratiam rediit anno* 1089. *ut idem Bertoldus habet.* Dominus Papa Conſtantinopolitanum ab excommunicatione per legatos ſuos abſolvit. *Quin ex Caſinenſi chron. l. 4. c. 48. colligimus, eum poſtmodum Occidentis Imperium a Paſchali Pont. ſperare auſum.* Alexius Imperator ſtrenuiſſimos ex ſuo Imperio viros Romam cum ſuis litteris miſit, quibus ſe injuriam ab Imperatore illatam Pontifici atque Romanis, dolenter audiſſe ſignificans, agebat poſtmodum gratias, eoſque laudabat quod viriliter illi obſtitiſſent. Atque ob id, ſi illorum animos paratos promptoſque ſenſiſſet (ut ſibi jam dudum nunciatum fuerat) velle vel ſe, vel Joannem ſuum, juxta morem priſcorum fidelium Imperatorum, a ſummo Pontifice Romæ coronam Imperii ſumere. *Verum eo redeamus; ut Anna fidem in iis, quæ contra noſtros ſcripta reliquit, præſtare non habet, ita & eorum, quæ noſtri adverſus Alexium pleno horreo renienſi ſunt, auctoritatem defugimus: nam largiter hanc Comnenæ retulere gratiam, quod ſequentia aliquot loca docebunt, longum viſum cuncta exſcribere.*

LATINORUM ALIQUOT DE

ALEXIO COMNENO

TESTIMONIA.

GUILIELMUS TYRIUS DE BELLO SACRO LIB. II. CAP. V. Præerat autem per id tempus Græcorum Imperio vir nequam & ſubdolus, Alexius nomine, cognomine Comutio (*Comnenus*) dictus. Qui cum eſſet in imperiali palatio a domino Nicephoro, cognomento Bothomath (*Botaniate*) qui tunc in ſceptris agens principabatur, plurimum honoratus, & Megadomeſtici dignitate (quem nos majorem Seneſcallum appellare conſuevimus) fungeretur officio, ab Imperatore ſecundus, contra dominum & benefactorem ſuum malitioſe recalcitrans, quinto vel ſexto anno antequam populus noſter accederet, depulſo domino imperium invaſerat, & retinere præſumebat quod violenter occupaverat. CAP. X. Dum vero hæc in caſtris aguntur, ecce domino Boamundi nuncius præſens ante Ducem aſtitit, prædicti Principis litteras deferens in hæc verba: Noveris virorum optime, quod tibi contra feram peſſimam & cum homine nequam (*Alexio*) incumbit negotium: cujus propoſitum eſt ſemper fallere, & omnem Latinorum nationem uſque ad mortem modis omnibus perſequi: & quod de eo recte ſentiam, tuo aliquando approbabitur judicio; novi enim Græcorum malitiam, & odium adverſus Latinorum nomen pertinax & obſtinatum. CAP. XIII. Verumtamen ſicut vir erat (*Alexius*) ſubdolus, potens ſimulare & diſſimulare propoſitum, miſſis quibuſdam nobilibus ex ſuis domeſticis ad eumdem virum egregium, verbis pacificis ei locutus eſt in dolo, tentans ſi quoquo modo eum poſſet decipere. CAP. XIV. Hic demum plenius innotuit, quod quicquid eis Imperator (*Alexius*) loquebatur, fraus erat & circumventio. CAP. XIX. Quodque Principibus liberaliter contulerat (*Alexius*) nec liberalitatis erat nec gratiæ, ſed timoris deſperati, & fraudulentæ verſutiæ. Noſtris autem in ſimplicitate ſpiritus & ſincera fide incedentibus, vix perſuaderi poterat Græcorum malitia, & nequam illorum Principis fraus & circumventio pertinax, maxime cum erga eos tanta liberalitate & ſimulata gratia redundaret. CAP. XX. Sicque quotidie magis & magis Græcorum dolus, & fraus Imperatoris (*Alexii*) detegebatur, ita ut jam nemo eſſet de Principibus cui non eſſet manifeſtum, & luce meridiana clarius, quanto odio proſequebatur populum noſtrum, & omne genus Latinorum haberet inviſum. CAP. XXI. Quidquid autem loquebatur (*Alexius*) dolus erat & circumventio. LIB. VII. CAP. XX. Fraudes enim Imperatoris (*Alexii*) & ejus verſutia, quas ſæpius experti fuerunt, declinare judicabant commodius, ne ejus labyrinthis & ambagibus iterum ſe involverent, a quibus non ſatis facile poſtmodum poſſent expediri. LIB. X. CAP. XII. At vero idem (*Alexius*) Imperator, vetuſto Græcorum more noſtrorum ſucceſſibus invidens, quamvis eos, ut prædiximus, apud ſe ſatis benigne habuiſſet, occulte inde per internuncios frequentes in eorum perniciem hoſtes ſollicitabat, & ab eorum adventu crebris epiſtolis & nunciorum diſcurſibus reddebat inſtructiores, eos præmonens, ne tantum populum ſuo periculo libere tranſire patiantur. Vicem ſcorpionis agens, qui cum non ſit in facie quod formides, prudenter feceris ſi caudæ poſterioris declinare poteris maleficium. LIB. XII. CAP. V. Per idem tempus (*anno* 1118.) Conſtantinopolitanus Imperator Alexius, Latinorum maximus perſecutor, rebus humanis exemptus eſt.

ROBERTUS MONACHUS DE CHRISTIANORUM PRINCIPUM PROFECTIONE IN SYRIAM LIB. II. Subdolus itaque Imperator (*Alexius*) videns creſcere caſtra Dei, & de die in diem augmentari, inops animi, expers ſenſus, pauper conſilii, ira vehementi cœpit anxiari. Mens enim fraude plena ſemper anxiatur & eſt ſolicita; & quod machinatur alteri pertimeſcit ſibi ſemper machinari. In mente Imperatoris ſemper manſit fraudulenta fictio. Quidquid juravit totum exinanivit, quia perjurii noxam incurrere maluit, quam gentem Francorum a ſuis finibus non elongari.

CONRADUS ABBAS URSPERGENSIS CHRON. ANNO MCI. Ecce ſubito murmur exoritur, inviſum Imperatorem (*Alexium*) Turcorum potius quam Chriſtianorum parti favere, exploratiſque quæ circa nos erant, frequentibus illos contra nos nunciis animare. Hic eſt, inquiunt, perfidus ille Alexius, qui domino ſuo Nicephoro, per quorumdam Alamannorum conductitiorum auxilium depulſo, Imperium ejus uſurpavit, ipſoſque ſui ſceleris cooperatores, exilio damnatos necari fecit: nuncque ſe tanti dixit facere Francos cum Turcis prælïantes, quanti canes ſe invicem mordentes. Cum autem navigia quiſquam conducere tentaret, audivit Cæſarem inſidias peregrinis etiam in mari poſuiſſe, multaſque dudum eodem facinore naves eum ſubmerſiſſe. Quapropter omnes eum maledicebant & anathematizabant, omnes illum linguæ non Imperatorem, ſed traditorem, appellabant. Anno 1106. Invidus & occultus eatenus Eccleſiæ perſecutor Alexius, diu tectam ſuæ perfidiæ toxicatam rabiem evaginat: Turcis, quibus jam nulla vel rara in Oriente regnandi ſpes remanſerat, ſe turpiſſime conciliat, & o turpiſſimum facinus! Nicæam, quam olim fidei noſtræ turrim, dudumque multo Chriſtianorum ſanguine comparatam præſcripſimus, Solimanni tyranni filiis reddidit: cuſtodias ad prohibendum tranſitum peregrinis terra marique conſtituit. Cujus claſſes contra Antiochenos directas, ipſi bello cœperunt, & in confuſionem Alexii, naſis atque pollicibus omnibus abſciſſis, unam de ſcaphis inde onerantes, hujuſmodi pulmentum eidem reo multorum millium homicidæ, tranſmiſerunt. ALBERTUS STADENSIS *eadem fere ad verbum habet*. OTTO FRISINGENSIS CHRONIC. LIB. VII. CAP. X. Alexius Imperator perfidiſſimus jamdiu conceptam corde malitiam celare amplius non valens, cum Turcis, qui jam pœne deſperati erant, turpiſſime fœderatur, eiſque Nicæam, multo noſtrorum ſanguine acquiſitam, impiiſſime tradidit.

GOTFRIDUS VITERBIENSIS CHRONIC. PARTE XVIII. Conſtantinopolim pervenerunt, ubi multum dolum & impedimentum a Rege Ale-

xio perpeſſi. Tunc Alexius rex Conſtantinopolitanus, Chriſtianæ proſperitatis adverſarius, Turcos in deſperatione jam poſitos, in amicitiam ſuam confœderavit, eiſque turrim Nicæam, Chriſtianorum ſanguine conquiſitam, conceſſit. MATTHÆUS PARIS IN HISTORIA MAJORI ANNO MXCVI. Alexius autem Imperator Græcorum, vir nequam & ſubdolus, cum eſſet in palatio Nicephori deceſſoris ſui ſummus, & princeps militiæ, contra dominum ſuum malitioſe recalcitrans, quinto vel ſexto ante hanc expeditionem anno, domino depulſo imperium invaſerat, & invaſum nequiter detinebat. Hic ſemper propoſitum habens fallendi, ſæpe cum peregrinis verba pacifica loquebatur in dolo, ſuſpectam jugiter habens multitudinem cruce ſignatorum, & militiæ probitatem. Unde ſi quandoque nocere ceſſavit, non hoc virtutis extitit, ſed timoris. Anno MCIII. Tunc Imperator Alexius, & proditor nequiſſimus, noſtrorum invidens ſucceſſibus, Turcis infidelibus, per quorum terras peregrini tranſituri erant, crebras tranſmiſit epiſtolas, exhortans attentius, ne tantum Chriſtianorum populum libere tranſire in ſuam perniciem paterentur.

MATTHÆI WESTMONASTERIENSIS FLORES HISTOR. ANNO MXCV. Alexius tunc temporis Græcis imperabat, vir quidem ſubdolus, & noſtratibus ſemper parans cum inſidiis nocumentum.

Atque hæc de Alexii moribus vulgo apud Latinos opinio obtinuit: unus quem ego legerim ALBERTUS CANONICUS AQUENSIS, *a Reineccio titulo chronici Hieroſolymitani, ſine auctoris nomine editus, commodius de illo non uno loco ſenſit. ſic ut alicubi ejus apologetem fere ex profeſſo egerit*, LIB. VIII. CAP. XLVI. Fecit enim fama in populo Catholico, quod ipſius Imperatoris (*Alexii*) occultis & perfidis conſiliis, a comite Reymundo & militibus Turcopolis, deductus ſit exercitus Longobardorum per deſerta & invia & ſolitudines Flaganiæ, ut illic a Turcis facile præ fame & ſiti exhauſtus, ſuperatus occideretur. Verum ut a veridicis & nobilibus viris relatum eſt, nequaquam hoc nefando ſcelere culpandus erat. Nam ſæpius exercitum præmonuit, & edocuit ſolitudines & defectiones, & Turcorum inſidias in inviis Flaganiæ, & ideo eos non ſecure & tutos per hanc viam poſſe incedere. CAP. XLVII. Imperator (*Alexius*) univerſam petitionem Regis, cum muneribus ſibi præſentatis, in bono accepit, & de omni ſuſpicione necis Longobardorum, quam adverſus eum Chriſtiani habebant, jusjurandum in Dei nomine faciens, ſe excuſavit, promittens ſe deinde omnibus miſericordem fieri, Regem Baldewinum ſe velle honorare & amare. In eadem legatione ab Imperatore decretum eſt, ut Epiſcopus de Barcinona eum apud Romanum Pont. Paſchalem, de traditione ſibi impoſita excuſaret. *Sed prævaluiſſe ſuſpiciones, ex ſequentibus apparet.* CAP. XLVIII. Engelradus autem miles quidam in Jeruſalem repertus, muneribus magnis ab Imperatore honoratus, bona nuncia reportavit, & amicitiam & fidem Regi Baldewino Imperatorem velle obſervare, & peregrinos non ultra offendere. Sed Epiſcopus aliquantulum reniſus eſt Imperatori, propter infidelitatem erga Gallos, quam ab eo extorſit. Quapropter in amaritudine animi Romam tendens, ipſum Imperatorem criminatus eſt in Eccleſia Beneventana, & ideo aſſumptis litteris ipſius Apoſtolici, querimonia gravis apud omnes Principes Galliæ ſuper ipſo Imperatore facta eſt.

NOTÆ DAVIDIS HOESCHELII, AUGUSTANI, AD ALEXIADEM.

Lucian. Macar. Philo.

PAg. 1. σύνταγμα σὺν Θεῷ τῶν κατὰ τὸν αὐτοκράτορα κῦριν Ἀλέξιον τὸν Κομνηνόν, ποιηθὲν παρὰ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ κυρίας Ἄννης τῆς Πορφυρογεννήτου, τῆς βασιλίσσης. ὃ καὶ ἐκλήθη Ἀλεξιὰς παρ' αὐτῆς. κυρὸν.) Ita mſ. Cod. Aug. quo utuntur recentiores Græci, pro κύριον· ut κυρά, pro κυρία: quod ab ἡ κυρία Coſmas Scholiaſtes ſic diſtinguit, ut hoc ἐξουσίαν, illud αὐθεντίαν ſignificet. πορφυρογεννήτου) Per *purpuram* in hoc ſyntheto non eſt intelligendum τὸ τῆς πορφύρας ἄνθος, τὸ αἷμα τῆς ἐν τῇ θαλάττῃ κόχλου· neque ἡ πορφυρίς, ὁ πορφυροῦ ἱμάτιον: ſed locus Palatii, πορφύρα dictus, in quo Imperatrices pariebant, auctor Conſtantinus Manaſſes, in Chronico: quod infra etiam legitur, lib. III. pag. 108. παρασύρει) μὴ παρασυρῶσι τῷ χόνῳ, Nazianz. epiſt. ad Cæſarium, fr. εἰς βαθὺ ἀφανείας) χρόνος δ' ὁ μακρὸς πάντα κεἰς λήθην ἄγει, Eurip. p. 2. v. 20. τὸν τοῦ Νῶε χάμ) Geneſ. cap. 9. v. 9. a fine, uncis incluſum a libro aberat, nec niſi εἶναι legebatur. pag. 3. v. 12. leg. ἤλαυνε. v. 20. ſc. Διογένης. pag. 4. v. 12. leg. ἀρρενωποῦντα κάλλει, κάλλους δὲ v. 21. συνείληχε v. penult. δέ ἐστι v. ult. Ὀρφεὺς) θρήνων σεσοφισμένος, Clem. Alex. initio Protrept. Lucian. lib. πρὸς ἀπαίδευτον. p. 5. v. 1. Τιμόθεος) ὁ ἐκ Θηβῶν Lucian. nam alter, Mileſius, fuit citharœdus, Plut. τὸν ὄρθιον) τὸν αὐλούμενον ὄρθιον νόμον καλούμενον, Suid. in Τιμόθεος. v. 9. ὡς οὕτω γε φάναι, vel (ut præced. pag.) εἰπεῖν. v. 20. δωδεκάγωνον) ἀμέτρητον. Philo lib. περὶ ὀνείρων, βαθὺς καὶ δυσλόγιστος, ᾧ τὰς κατέχεται φαύλους. Chryſoſt. Orat. 2. contra Judæos, μεγάλα καὶ δυσλόγιστα ὁλολύξαντες. p. 6. v. 20. Ὀψικίου) Ῥουσέλιον, Zonar. Tomo III. v. penult. ſc. τὰ τῆς ἰδίας χώρας, nam tantulum fere lacunæ ſpatium. p. 7. v. 2. λαμπρῶς ἀπῆλθε, aut ſimile. v. 26. leg. ῥαπίσματα, καὶ v. 20. leg. βαρβάρους τοὺς ἐχθρούς. p. 9. v. 8 στρατηγοῦ. v. 15. ὑμεῖς. p. 10. v. 14. ὥσπερ ὀρφανὰ μεταπεσόντα) Parœmia, qua & Dio Chryſoſt. Orat. IV. de Regno utitur. v. 20. παλαμήδειον μηχάνημα) Adagium & hoc, pro quo παλαμήδειον σόφισμα dixit infra p. 38. παλαμήδειος ἐξεύρημα, Eupolis. p. 11. v. 2. ἀποκεφαλίσαι) Plut. Parallel. XXI. τὸ μέλλον ἀποκεφαλίσειν. Unde ἡ ἀποκεφάλισις apud D. Paul. v. 15. ἐπὶ τῇ τοῦ Ἀλκίππου Ἀλκηστίδι) Euripides Alceſtide. p. 13. δομέστικος τῶν σχολῶν) vide Codinum de Offic. Palatii Conſtantinopol. v. 7. l. διακόσια. p. 14. v. 8. ἀφανῶς,) vox poetis uſitata, Theocr. Idyll. 22. v. 49. Nonno, Naz. in ἀπορρήτοις. v. 16. ἡ ἀπόστασις) idem fere quod ἀνάσπασμα Philoni. Theodoret. de Provid. lib. IX. βλέπε τὰ κλήματα τῆς ἀμπέλου, καὶ τῶν ἄλλων δένδρων ἡ τοὺς καλαμίτας ἀποσπάδας, ἢ τὰς ἀπὸ τῆς ῥίζης χελώνας. Non. Dionyſ. lib. XLV. extremo, κεκερμένας δ' ἀκτῖσιν ἀποσπάδας. p. 17. v. 24. locus mendoſus atque etiam mutilus in mſ. μόνον κατά τινος. p. 18. v. 3 lego ἐλαχὺν, nam ἐλάχιον vitioſum. p. 20. v. 1. leg. ἀποκεχωρηκότας. v. 26 τιμηθεὶς) ſc. τίμιον. Diod. Sicul. lib. 3. τῶν ἀρχῶν, τοῦτο τὸ τίμιον. v. 18. Βόριλλος) vide infra p. 35. Zonaram Tomo III. de Imperio Niceph. Botaniatæ. v. 20. ſc. ἱδρῶτα (vel ἱδρῶσιν) δὲ, τιδὲ καὶ. p. 21. v. 6. Non dubium, quin Τυφῶνα ſit legendum. Verum is ἑκατογκέφαλος Pind. Olymp. Ode VI. Ariſtoph. Νεφέλαις, dicitur, ἑκατοντακάρηνος, Pyth. Ode 1. Æſchyl. Prometh. ἑκατόγχειρ autem, Briareus, Iliad. α. v. 402. Plut. περὶ πολυφιλ. v. 13. Βαρδάριον) alio nomine Ἀξιον, Zonar. Tom. III. Nicetas initio lib. III. & Niceph. Gregoras lib. VIII. p. 22. v. 28. ſc. διὰ τὰ ἄλλα. p. 23. v. 18. ἄκοντα καὶ βίᾳ. v. 19. ἐγκαρτερήσαι. p. 30. v. 1. leg. ἐκείνας καθαρθεῖσ. v. 7. τέλους) Gregorius VII. ἐπεῖχεν) Henrici Regis IV. Imp. III. v. 21. ἐννοεῖ καὶ τὴν ὕβριν) Facile ſuſpicamur quid hoc orationis circuitu Anna innuat: mulctæ nimirum genus apud Græcos non infrequens, a Latinis raro, & in Græcorum aliquando ludibrium, uſurpatum. Exemplum apud Luitprandum Ticinenſem hiſtor. lib. 4. c. 4. & Sigonium de regno Italiæ lib. 6. an. 933. extat cenſeo, cui riſu ſe explere eſt animus. De Gregorio Septimo Pontif. (verum fatendum) nihil ejuſmodi lectum, ne hoſtes quidem, quos infenſiſſimos expertus eſt, objecere, non Brenno, non Venericus Vercellenſis, ſive Valtramus Naumburgenſis ab Hutteno editus, non alii, non ipſe Henricus epiſtola ad Annonem, qua hujus legationis meminit, factum profecto non diſſimulaturus. *Neque enim, ut Cæſar apud Salluſtium ait, cuiquam mortalium injuriæ ſuæ parvæ videntur.* Fit veriſimile rumorem amphibologiæ errore Græciam pervaſiſſe, quod Gregorius cœlibatum a ſacerdotibus ſevere exigeret. nam in ea cauſſa Chriſtus quoque εὐνουχισμοῦ vocabulo uſus eſt Matth. 19 v. 12. εἰσὶν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς, διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. pag. 30. v. penult. leg. ἡμᾶς. p. 31. v. 7. ἡ ἐν καρχηδόνι Σύνοδος) legendum eſt ἡ ἐν Καλχηδόνι vel Χαλκηδόνι Σύνοδος, ut editum eſt in annotat. ad Cantacuzeni hiſt. lib. 4. c. 9. Græcorum enim plerique a Chalcedonenſi ſynodo principatum Eccleſiaſticum Conſtantinopolitanis tributum eſſe putabant, et verba 28. Canonis ſic habent, æquum videri *Urbem quæ & imperio & ſenatu honorata ſit, & æqualibus cum antiquiſſima regina Roma privilegiis fruatur, etiam in rebus Eccleſiaſticis æque ac illam extolli ac magni fieri, ſecundam poſt illam exiſtentem &c.* Cui a Romanis legatis reclamatum eſt, quod Alexandrino patriarchæ, qui hactenus primus a Romano Pontif. fuerat habitus, præjudicium crearetur. Num Anna Canonem legerit, videtur dubitabile. p. 31 v. 20. leg. τῷ Ῥωμαίων ſcilicet ἀρχῇ. p. 33. v. 9. γνώσεως.) ſc. ἐρωτήσεως. v. 18. λαττάρη) alii hiſtorici Rudolpho. p. 34. v. 16. lege πολέμου τοῖς πρὸς Ῥωμαίους. p. 37. v. 28. ὁ διδάσκαλος δικαιοσύνης p. 38. v. ult. ἀμφοτέρας p. 39. v. 10. ἀμφοῖν. v. 14. ἐκεῖσε. pag. 40.) ἀποικεῖν, vide Phrynich. pag. 41. v. 3 leg. ἀσθενοῦντος. Syneſ. epiſt. 89. ὥσπερ βέβηκας ἀσθενέστερον. v. 21. leg. δῆμος, hujus etymon (ex Themiſtio) adfert Stob. λόγῳ μδ'. Macrob. lib. 1. in ſomn. Scip. cap. XI. hic quod addit, σῶμα dici quaſi σῆμα. id quam eleganter Philo, ἡ ψυχὴ, ὡς ἂν ἐν σώματι, τῷ σώματι ἐντετυμβευμένη. p. 42. v. 8. ἀρχιμάγειρος) hoc loco in bonam accipitur partem, ut apud Plutarch. κεφαλαίων Ῥωμαϊκῶν, quæſt. 19. ſed apud Philonem lib. περὶ μέθης & περὶ ἀνδρείας, in malam; ἀρχιμάγειρος θρασύτης & ἀρχιμάγειρος λύττα. v. 18. χρυσομανεῖ Μίδᾳ) Midæ χρυσομανίαν cum alii notarunt, tum Theologus carmine κατὰ πλουτούντων nondum edito;

Ἡνίκ' ἴδω σου χρυσὸν, ὡς Μίδᾳ ποτὲ
Φασὶ, γενέσθαι· ὡς τὰ Μίδου ζῇ πάθοις,
Ἔχων λιμὸν καινὸν ἐξ εὐχῆς κακῆς.

v. eod. κίμβικα) mſ. κίβδικα, vitioſe. Illud notum

ex Ariſt. lib. 4. Ethic. Nicomach. cap. 1. v. 19. ἐν τῷ ἐξαμαρτάνειν τὸ κίμινον) κυμινοπρίστης, Ariſtot. ibid. & Xiphil. in vita Antonini Pii. v. 24. τυροφάγου κυριακῆς). ſequente pag. τυροφάγου ἑβδομάδος appellatur; id eſt Quinquageſima, Dominica quæ τῆς τεσσαρακοστῆς præcedit. In Triodo Græcor. fit etiam mentio τῆς τυρινῆς ἑβδομάδος. v. 25. leg. τῇ δὲ μετ' αὐτὴν v. 27. τὰς ὁρμὰς v. 28. ſublata marginis Nota lege ἀσμάτων p. 43. v. 1. ἰσ. κατηφιῶντες v. 5. ὑψιπέτης) Lucian. Icaromenippo, ὑψιπέται ἄγκων, Pind. Pyth. Od. 3. 27. τιθείς. p. 45. v. 1. ἀνεκάλεσεν v. 10. in marg. Iliad. φ'. pag. 46. v. 41. φιλοκαλοῦσι) φιλονείκως, Zonar. p. 47. v. 16. Μιλήσιοι v. 3. a fine ἰσ. ἀκριβῶς & ſeq. v. ἰσ. ὁμοῦ πρὸς θέρμαν. Nam τὸ δέον cum Infinito non infrequens, quemadmodum & verbum ipſum, δέοι σε ἐλθεῖν & ἀπαίτειν, Lucian. p. 48. v. 16. ἄνω p. 49. v. 13. ἀββᾶν) ἰσ. ἀββᾶς, ab ὁ ἀββᾶς, Abbas: quum monaſterium ſit ingreſſus. v. 24. βαλεῖν v. 3. a fine, λεῖπε ἰσ. ἀγαθά. p. 50. v. 25. τειχεσιπλῆτα) Iliad. ε'. v. 31. p. 51. v. 11. ἰσ. αὐτοσχεδίως, ut paulo poſt. v. ult. σουδάριον) vide Gloſſarium Græcobarbarum doctiſſ. Io. Meurſii. p. 12. v. penult. ἀφίμενοι τε χρυσῶσαι) Phraſis parœmiaca, Ariſtid. Panathen. οὐχ ὅσον φασὶ ἀφίμενοι χρυσῶσαι, ἀλλ' εἰς ἐπίπεδα ἀναχωρεῖσαι. Lucian. lib. 1. hiſt. ver. extremo. Herodot. Urania, οἱ μὲν δὴ ἄλλοι Ἕλληνες ἐπὶ πρύμνην ἀνεκρούοντο. Viſe adagium inhibere remos. v. eod. ἐπεράλλα) Iliad. κ'. v. 26. p. 53. v. 8. λεῖπε ἰσ. & μάλα. quamquam conjicere in talibus, ſententia etiam perſpicua, eſt difficile. v. eod. τὰ φορμίσια λύσαι) Odyſſ. ι'. v. 178. v. ult. συνασῆσαι) in Martyrologio Romano fit mentio epiſcopi Theodori Siceotæ, Anaſtaſiopoli miraculis clari. v. eod. poſt βαλλόμενα, deſiderari arbitror, cum litteræ α veſtigium adſit, τὸ χρὴ ποιῆσαι. p. 54. v. 23. l. συντηρεῖν. p. 55. v. 3. l. δίκαια δίκαια v. 9. ἀπάδηλον) vox ποιητικωτέρα, qua tamen & Lucianus utitur in Dialogis. v. 12. ἐξαμαργάρου) ἐξαμάργαρος, ea dicitur analogia, qua ἐξάχρυσα infra p. 69. & apud Jo. Chryſoſt. hoc a χρυσός, illud a μάργαρος, quo ſæpluſcule in verſibus utitur Gr. N. veluti carm. ad Nemeſ. v. 331. μάργαροι αἰγλήεντα. Carm. ὑποθ. καὶ παρθένοις, v. 84. μάργαροι δ'ἄλλο κοσμείτω, ἢ χρυσὸς ἀπαστράπτων μελέεσσι. Carm. eod. v. 658. μάργαροι ἐν λαιμοῖσι. Alibi, quod ſciam, neque ſimplex, neque compoſitum legitur. p. 56. v. 13. ἐς τὸ & ὑπ' ἐμέ. v. 16. αὐτῷ v. ult. ἀλεῖπτα. p. 57. v. 2. v. 9. τέλος v. 4. a fine. ἐπέβαλε. p. 58. v. 3.) Lucæ 9. v. 5. in carmine σσ geminatur, Apolin. Pſal. 102. v. 28. quamquam & apud Syneſ. epiſt. 32. ubi Scholiaſtes mſ. ὁ Κονιορτός, ὅταν ἢ Κόνιος, ὡς ἐξ αὐτῆς κάτω (epiſt. 44.) ἰδοῦ, ἢ οἱ κονιορτοῦ, θεοὶ ἴσασι βαιχροῦ ἄρουρα v. 11. ἐδυνεῖτο v. 12. λεῖποι τοῦτον v. 29. ἰσ. ἐξεπεπτασμένη v. 20.) mendum e compendio natum, recta lineola ſuperne omiſſa. Legendum enim τὸ πολλοῦ ἄξιον, tam hoc loco, quam infra pag. 65. v. 27. Parœmia Homerica, Iliad. τ'. v. 302. qua uſus eſt etiam Plutarch. lib. περὶ τοῦ ἑαυτὸν ἐπαινεῖν ἀνεπιφθόνως, non procul a fine. Vide Euſtath. in illum verſum. v. penult. haud ſcio an οἰκείας ſit legendum, quemadmodum τὴν ἰδίαν οἰκείαν dixit Philo. p. 61. v. 18. χαμευνίαν) Naz. homil. εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα. v. eod. τὰ τούτου ἑπόμενα) δάκρυα, στεναγμοί, ἀγρυπνίαι, τῆξις ψυχῆς καὶ σώματος, ibidem 2. 25. l. ἀνεξαίσει v. 26.) Naz. Carm. κατὰ σαρκός, v. 33. v. 28. χαμευνίσαι) Philo, Naz. Chryſ. χαμευνησάσαι, Lucia. p. 62. v. 24. τὰς λύπας. p. 63. v. 15.) ἰσ. v. 17.) vide Codinum, & Gloſſarium Græcobarbarum Jo. Meurſii. p. 64. v. 5. a fine,) ἐν τῷ λοβιτζῷ, Zonar. v. ult. ὑπερχειλίσαντος) ὑπερχειλὴς γεγονότος, Zonar. Nomen & alibi legitur, ἀποδοῦναι ὑπερχειλὲς ἢ ὑπέρπλεον, Themiſt. Orat. 6. λεκάνης ὑπερχειλῆ ὕδατος, Nicet. p. 65. v. 25. πάντα καλὰ ποιοῦντες) Cl. Alex. Str. VII. ποιοῦντες, Lucia. ἀπαιτοῦντες, Philo. Parœmia ſatis nota. v. 27. leg. p. 67. v. 15. τοίνυν v. 21. ἐπὶ τούτοις δὲ. p. 68. v. 2. v. 14. βλέπετε) de hoc, & aliis quibuſdam in hac epiſtola id genus barbaris dictionibus conſule Gloſſarium Græcob. accurato ſtudio Jo. Meurſii nuper editum. pag. 69. v. 2. ἐγκόλπιον) λεῖπε ἰσ. σταυρόν, cujus mentio facta eſt ſuperius, pag. 44. v. 5. ἐμπρόσθεν κρίου) F. ἐκτυπωμα vel ἐπίφημα χρυσέλλινον. Nam κρίος, ἐξαγωνὸς λίθος, ἐπὶ χαρίδι, Scholiaſtæ Ariſtoph. v. eod. ἰσ. ἀσπροπλάκινον, Fortaſſe ἀδαστωλουμένω, πορφυροχρύσεος κόσμος Philoni. v. 7. εἰς ἐνιδισμόν, 1. Machab. 10. εἰς κατάπατημα, Eſai. 5. v. 15. ἰσ. περὶ τὴν Νίκαιαν αὐλιζομένην p. 70. v. 2. ἰσ. ἐπεὶ δὲ, quod modo accipitur ἀντὶ τοῦ ἐπειδὴ, Chryſoſt. homil. 3. contra Judæos, modo ἀντὶ τοῦ ἐπειδὰν, ut infra pag. 72. apud Lucian. Toxari. v. 17. ἐποπτεύοντο, ἐδιδάσκοντο) Syneſ. epiſtol. 4. v. 20. ἐκ πρώτης ἡλικίας) Idem epiſt. 133. p. 71. v. 2.) ἐπιτηρήσας, v. 11. ἀπεπτηδέντων. p. 73. v. 6. ποῖόν σ' ἔοικεν χαμεύνειν) Iliad. γ'. v. 223. v. 11. ἰσ. φράγκων, ut ſcriptum reperio apud Zoſimum, qui ſupra p. 17. φράγγοι. v. 20. l. ἀποπληρωθέντων. v. 16. in marg. ἀντιμαχεῖτο v. 24. p. 75. v. 2. v. 21. in marg. ἰσ. v. 27. v. ult. ἰσ. p. 76. v. 16. αὐτο p. 77. v. 6. τοῦ δοκοῦ) τῆς δοκοῦ, Diod. S. Lucian. alii. p. 79. v. 9. πεφθακότας) uſitatius ἐφθακότας, Syneſ. epiſt. Lucia. p. 80. v. 14.) hinc mendum paginæ 29. v. 16. corrigatur, pro Γαΐτας. v. 22. ἰσ. Ναρσίτας (ut ſeq. pag.) p. 81. v. 20. leg. in marg. βλαδεῖν p. 83.) Pind. Olymp. Ode 13. Iſthm. Ode 7. Mytholog. extat apud Lucia. lib. de Aſtrolog. v. 5. a fine, ἰσ. φέρεται. p. 86. v. 4. p. 87. v. 8. ἀγαθοῦ v. 23. βοῶσι τὴν v. 24. ἰσ. τὰς λύπας, πρὸς τὴν ἀναγκαμένην v. 27. poſt nihil deſideratur. p. 89. v. penult. ἰσ. ἀφελόμενος, p. 90. v. 5. ἰσ. ἀντιμαχεσαμένας, tale quid poſtulat ſenſus. v. 22. τί γὰρ δεῖ πρὸς φύσιν) πρὸς φυσικὴν γὰρ παῖδας ἀνάγκην ἀντιβαίνειν, παγχάλεπόν ἐστι, inquit Plutarch. & Procopius, lib. 4. de bellis Gothicis, ἀμφὶ γὰρ οὐκ οἶδεν ἡ ἀρετὴ ξυνοικίζεσθαι, ταῦτά τε καὶ ἀνδραγαθίζεσθαι οὐκ ἀναχωρούσης τῆς φύσεως. Ideo proditionis reum Spartani, Anaxilaum Byzantinum, qui eadem ſe ratione purgarat, abſolverunt. Xenoph. Græc. hiſt. 1. p. 91. v. 20. ἔτει. p. 92. v. 14. τῇ δὲ μετ', niſi elliptice placeat accipere, pro καὶ τὴν. p. 94. v. 5. ἰσ. v. 15. ἄλλοις. p. 96. v. 7. a fine, καθαρεύεσθαι) a καθαρεύειν, Plato Phædone. quamquam in Cod. Auguſt. mſ. καθαρεύειν legitur. ubi etiam dignum obſervatu (quum interpretes ſint) ſcholion exegeticum ejus, quod proxime in Platonis loco antecedit θεωρίαν ἄπαξαν, ἀντὶ τὸ θυσίαν ἀπεστάλειν. θεωροὶ δὲ εἰσιν, οἱ πεμπόμενοι θῦσαι, ἢ θεραπεῦσαι τὸν Θεὸν ὧδε καὶ αἱ ἱεραί, δι' ἧς ἐπορεύοντο, θεωρίδες καλοῦνται καὶ τὰ διδόμενα, θεωρικά. καὶ ἡ ναῦς, ἡ εἰς Δῆλον πεμπομένη, θεωρίς· καὶ ὁ ἱερεύς, θεωρός. p. 97. v. 20.) v. 23. μεγαλοτολμότατος) μεγαλεπίβολος Ηρακλῆς, Diod. Sic. lib. 1. ὁ Σεμίραμις, lib. 11. p. 100. v. 22. p. 101. v. 12. ἐξεφαύλιζον v. 24. σπουδῆς p. 102. v. 3. ἐξευτελιζομένου) ſynonyma ſunt ἐξευτελίζομαι, Diod Sic. lib. 1. ἐξευτελίζομαι. Iſocr. Paneg. ἐξευτελίζομαι, Zonar. qui eamdem cum hoc verbo ait ſignificationem habere, in Canone apoſt. XXXIX. τὸ στρατεύεσθαι. v. 12. τὸ βρέβιον) vide Gloſſ. Græcol. Jo. Meurſii. v. 12. ἀντιφωνητὴ) verbale ab ἀντιφωνῶ τὸ ἐγγυῶμαι. Chryſoſt. homil. v. de Pœnitentia, ἀπαιτεῖ γὰρ ὁ δανείζων ὃ ὑποδέχεται, ὃ ἐνέχυρα, ὃ τὸν ἀντιφωνητήν. v. eod. χρυσίν. pag. 103. v. 5.) ἰσ. v. 16. Ρογίζω) hinc corrigendum pag. 69. v. 22. mendum Ρογίζω. Nam ab aliis Ρογεύειν appellatur. v. 22. ἰσ. τὸ Βρεντήσιον, ut ſupra, p. 69. dicitur Brundiſium, & Philoni lib. in Flaccum. v. 23. τὴν Κερκυραίων ἄκραν, Corcyræorum promontorium, Nicet. Choniat. initio libri 11. v. penult.) Procopio eſt πόλις ἐν τῇ Καμπανίδι, ἐς ἣν ἐτέθησαν οἱ τῇδε ἄνθρωποι. p. 104. v. 4. ἰσ. p. 105. v. 2. Γαΐτας v. 18. χαμαρικία, Commercii. v. penult. συμβαλεῖν) ἰσ. καταβοῦν Ἀθίγγανοι τὴν. p. 106. v. 11. ἀκριτοχείμαρον, eo namque utitur infra ex Xenophonte, v. 19. ἰσ.) ſcilicet χρυσίον) ἐν p. 107. ἀκροτεῖν) al. ἀκροσσεύειν. Unde ἀκροσταυτῆς, & ἀκροσταυτεῖν apud Baſil. M. homil. VI. in Hexaem. & Syneſ. Orat. ad Pæonium,

φωνήεντα, apud Sext. Pyrrhoniis & Laert. v. 4. ματαιάζουσι) Sext. Emp. ματαιάζουσιν οἱ μαθηματικοί, ὅταν λέγωσι τὴν ἑαυτῶν ἄδικον δίχα τέμνειν. v. 17. ἐν ῥοπαλίῳ, Syneſ. v. 16. leg. ὄργια, ut ὄργια φιλοσοφίας dixit Syneſ. epiſt. CXLIV. μύθων, Nonnus. θεῖα, Philo. ὄργια Διονύσου, Lucia. v. 18. ἀφροφορίας) ab ἀφροφόρος, Themiſt. Orat. XIII. uſitatum & ἀφροφορία, Herodian. Fl. Joſeph. & verbum ἀφροφορεῖν Lucian. v. ultim. λείπει ἴσ. καὶ ἐρωτῶδες, quamquam in mſ. Cod. major lacuna. p. 108. v. 10. ἀντίλογον) Athanaſ. lib. περὶ σαρκώσεως Λόγου Χριστοῦ. p. 110. v. 17 σπίλας v. 19. αἵματι) Lege ut infra p. 138. αἵματα. verbum enim λαφύσσειν quartum caſum poſtulat, Naz. carm. ad Vitalium, v. 106. πατρῷα πάντα λαφύξας, Lucian. λαφύσσοντες πολλά. v. ἐναρκήσαντες) ἡ νάρκη, torpedo, hinc ναρκάω, Bion epitaphio Adonidis v. 10. ὑπ' ὀφρύσι ὄμματα ναρκῇ, & ναρκάω, Chryſoſt. homil. 25. in Matth. ναρκᾷ πρὸς τὸ ὕψος τῶν ὑποτεταγμένων. Idem cum compoſ. ἀποναρκᾷ πρὸς, hoc loco, & Orat. περὶ πλεονεξίας apud Baſil. M. p. 113. v. 12. παρὰ λίθινον ἅρμα) Pindaricum, quod in iis, quæ extant, carminibus non legitur; ſed apud Plutarchum cum alibi, tum lib. de diſcrimine amici atque adulatoris. p. 115. v. 1. poſt καὶ, hiatus in mſ. integræ fere lineolæ. p. 118. v. 3. προσβαλεῖν ταῖς σπιλάσι, ita legend. ſuperius alicubi, pro τῇ σπιλάδι. v. 25. in margine, μελανωτός, ſcholion mſ. Cod. p. 119. v. 19. ἴσ. ὁμοφύλων, Phot. pag. 120. v. 3. ἄφωνος. v. 6. θυρέου) Metaplaſmus, pro θυρεοῦ. Exempla in ſacris litteris crebra, Siracid. c. 6. v. 8. κτάσαι, pro κτῶ. Lucæ 17. v. 25. ὀδυνᾶσαι, pro ὀδυνᾷ. D. Paul. ad Rom. c. 2. v. 17. καυχᾶσαι, pro καυχᾷ & cap. 11. v. 18. κατακαυχᾶσαι. Eadem verborum 3. Conjug. circumflex. ſecundæ perſ. præſ. Ind. paſſ. formatio, σταυροῦσαι, pro σταυρόῃ, contracte σταυροῖ. ὀρθοῦσαι, pro ὀρθοῖ. πυροῦσαι, pro πυροῖ. Chryſoſt. δεξιοῦσαι, pro δεξιοῖ, Iſidor. Peluſ. τυφοῦσαι, pro τυφοῖ. Macar. p. 121. v. 14. ἴσ. καλόν p. 122. v. 17. αὐτοῖς. p. 123. v. 18. ἐκκύνας) Proverb. 26. v. 11. Chryſoſt. ἐπὶ τὸν πρότερον ἐπανέρχεσθαι ἔμετον, & ὥσπερ κύων ἐπὶ τὸν ἴδιον ἔμετον ἐπιστρέφων. v. 6. a fine, ἀχέτῳ ῥύμῃ. p. 124. v. 23. μετωνύμως & Δαλματικός. pag. 125. v 5. a fine, ἐπιλάλετο. p. 126. v. 19. κατόπιν. p. 129. v. 2. ἴσ. χειροβολίσχων. p. 133. v. 18. πανζυγάκων. pag. 133 v. 8. μελετήσας. v. 21 ἄκρῳ δακτύλῳ ἅψασθαι) Infra p. 249. ἄκροις δακτύλοις προσψαῦσαι. Cic. Orat. pro M. Cœlio, *extremis digitis attingere* δι' ἄκρων δακτύλων θιγγάνειν, Lucian. in Amorib. ἄκρῳ γε τῷ δακτύλῳ προσψαῦσαι, idem lib. πῶς δεῖ ἱστορίαν γράφειν. Simile illi apud eumdem Cic. *primoribus labris guſtare*, χείλεσιν ἄκροις γεύεσθαι, & ἀπογεύεσθαι, Philoni. p. 134. v. 4. λείπει τι. p. 135. v. 25. Τιμοθέῳ) de hoc ſupra p. 5. & in Notis. v. penult. τὴν ἀλωπεκῆν) Lyſander duobus locis apud Plutarch. ὅπου μὴ ἐφικνεῖται ἡ λεοντῆ, προσραπτέον ἐκεῖ τὴν ἀλωπεκῆν. Svid. ἐν ᾗ λεοντῆ μὴ ἐξικνεῖται, πρόσαπτε (lege πρόσραπτε) καὶ τὴν ἀλωπεκῆν, ubi apophthegma idem explicat. p. 134. v. 17. ἴσ. ἐν τοῖς μέρεσι τῶν. p. 137. v. 18 πρόσλημμα) Naz. Orat. in S. Baptiſm. πίστευε ὅλον ἄνθρωπον τὸν αὐτὸν καὶ Θεόν, &c. ἀπαθῆ θεότητι, παθητὸν προσλήμματι. vide ejuſdem Orationes. περὶ υἱοῦ. v. eod. ἰδιωθῆ) Idem homil. in S. Paſcha, προσλαβὼν δὲ ὁ Θεὸς μετὰ τῆς προσλήψεως, ἓν ἐκ δύο τῶν ἐναντίων σαρκὸς καὶ πνεύματος· ὧν τὸ μὲν ἐθέωσε, τὸ δὲ ἐθεώθη. Idem epiſt. 1. ad Cledonium, Θεοῦ μὲν ἐνανθρωπήσαντος, ἀνθρώπου δὲ θεωθέντος. v. 29. ἴσ. πέρας τοῦ δέοντος. p. 138. 20 τραπέντι v. 25. κατασοφίζων. p. 139. v. 25. ἀλεκκαιοῖς, verius puto ἀλεξανοῖς. p. 140. v. 11. δραγγάριοι. p. 141. v. 24. φθάνον δὲ τὸν καπνόν) Proverbium, noſtris etiam familiare, quo cum alii ſunt uſi, tum Plato lib. VIII. de Repub. extremo, Epiphan. lib. 2. contra Meletianos. Legendum & apud Simplicium in Epictet. φεύγοντες καπνόν, εἰς τὸ πῦρ ἐμπεπτώκασι. p. 142. v. 5. κινεῖσθαι) λείπει ἴσ. ἤρξατο. v. 16. ἐξίσταμαι. p. 143. v. 18. ἐγκαυχώμενος. v. 20. θηρίκλειον) ποτήριον Phalaris epiſt. LXX. ad Polycletum medicum. λαβὼν τὴν θηρίκλειον (ſcilicet κύλικα) Plut. lib. 1. Sympoſ. quæſt. 3. οἷα (ποτήρια) Θηρικλῆς ἐποίει, Lucian. Lexiphane. p. 144. v. 1. ἀπέραντον v. 5. δὲ ἔδραμεν) Idem mendum in mſ. lege διέδραμεν. v. penult. Ὀμφαλοῦ τεῖχος) Iliad. γ'. v. 328. p. 146. v. 34. leg. κατατρυγόμενοι. v. 25. τὸν μονῆς κοιμήσεων) hoc ſupra pag. 44. μοναστήριον κοιμήσεων dixit. p. eadem v. 28. leg. καλλίσμασι. p. 147. v. 1. μοναστρίς, id eſt, μονάστρια, verbale a μονάζω, v. 6. uncis incluſum, lacunæ (ut alibi alia) ex conjectura inſertum. v. 9. τὸν σαίμπροδα) alias idem, quod in ſacris litteris ὁ πρεσβύτης: hoc autem loco ὁ τῆς βασιλείας θεῖος, ut in Concilio Epheſino appellatur. ἀρχιμανδρίτης σαίμπροδες, Clem. Alex. Protrept. v. 15. ἔθιμον) αἱ ἔθιμοι ἑορταί, Euſtath. v. 18. χειρίτης) ἀγροικόν τινα καὶ χειρίτην conjungit Lucian. χειρωνακτικὸν ἐπιτήδευμα, Syneſ. epiſt. CIV. pro quo χειρικός (haud ſcio an perperam apud eumdem) legitur epiſt. IV. p. 184. v. 15. θυραίσασθαι ἄνευ) ita lacunam ſupplevi, non neſcius Baſilium M. ſic loqui. v. 24 ἴσ. ἀθρόως. p. 151. v. 10. ἐξέωσαν. p. 152. v. 1. βυκίνων) βυκάνη Fl. Joſeph. quam hic βυκίνην, buccina. βυκανίζω, βυκανητής, Athen buccinator. nec aliter mſ. Polyb. lib. 2. v. 26. ἴσ. ἀλλ' αὐτοῖς εἰπὼν πρὸς τόν. p. 155. v. 6. ἀνέσχετο) ὁ μὴ πεπαίζων. v. 4. a fine, τῆς Κωνσταντίνου. & in margine ὑποπαρεξόμενος. p. 156. v. 25. λείπει ἴσ. ἐπίπονον & verſu ſeq. τοῖς ὄπισθεν ἑπομένοις. p. 159. v. 9. Parœmiographi, præpoſ. omiſſa, κωφῷ ᾄδειν. Sed apud Svid. alii quoque parœmiæ præpoſitio additur, παρὰ κωφῷ ᾄδειν. p. 159. v. 24. leg. Καντακουζηνός. p. 160. μηχανᾶταί τι τοιοῦτον) Commemorat idem Zonaras v. 12. leg. ἐν τοῖς παραλίοις v. 22. τέθνηκεν v. 25. ἀνήγρετο) poeticum, pro ἀνηγείρετο: ut Naz. Carm ὁ δ'. ἤγρετο κόσμος Ἀρείων, pro ἠγείρετο. p. 161. v. 4. κατοιόμενος. p. 164. v. 20. προσφερτικῶς. v. 7. ἴσ. ἐπὶ τούτου. p. 165. v. 18. ἐπεισχεόμενον) Xenoph. lib. 1. Memorab. v. 22. δέοντι. οἱ μέν. p. 166. v. 5. a fine, leg. in margine ὑπερφέρεσθαι. p. 167. v. 22. λείπει ἴσ. τέμνειν. p. 168. v. 13. θεολεστικὸν καὶ σμικρολόγον τῶν λέξεων) hi λεξίθηρες ſunt Epiphanio, atque inde λεξιθηρεῖν apud eumdem ἡ λεξιθηρία, apud Clem. Alex. οἱ λογοθῆραι apud Philon. p. 169. leg. τό, τε λοιπὸν. p. 170. v. 25. καθὰ σφῶν. v. eod. ὑπὸ καπνοῦ) Baſil. M. homil. in Pſalm. XXXIII. & Orat. 1. de jejunio. p. 171. v. 8. in mſ. διαπρέπει legitur πολύτευκτον v. 14. Καντακουζηνός. p. 172. v. 8. leg. Μαρμαρὸς τὸν μαινομενέστατον. p. 173. v. 7. ταῖς τῶν λόγων. p. 174. v. 12. διαβόλους) ſupra (pag. 85.) διαβόλους: ſed illud apud Cedrenum. p. 175. μελανδυτήσαντες) μελανειμονήσαντες, Chryſoſt. p. 176. v. 12. ἴσ. ἀκροῶμαι, ut ſupra 170. v. 4. a fine, in margine παρεχωροῦντο. v. 24. ἀπὸ τῆς ἀτροφίας τρυφερᾶς) Archilochus, ex Homeri Odyſſ. σ'. dixit, τοῖος ἀνθρώποισι νοῦς γίνεται θνητοῖς, ὁκοίην Ζεὺς ἐφ' ἡμέρην ἄγει. At Philo, τοῖς κατ' οὐρανὸν ἐκγόνοις (id eſt, τοῖς ἄστροις) ὁ Θεὸς δωρεῖται μὲν ἄδειαν, οὐ μὴν αὐτοκρατεῖς. Ad preces enim Joſuæ ſteterunt Sol & Luna, c. 10. v. 13. ad preces & lachrymas Ezechiæ regis, anni XV. ætati ejus additi ſunt, Eſai. 38. v. 5. p. 184. v. 12. ἴσ. ἀπαθῶς tollatur. nam illo etiam modo infra loquitur p. 136. v. 2. p. 13. 15. 18. 49. & aliis, qui ſint intelligendi ἀθάνατοι, liquet ex Herodoti Polymnia & Phocicis Pauſaniæ.

Obiter notandum, in his Alexiados VIII. libris quædam occurrere poetica magis quam oratoria, ἀφαυρός, ἄναλδος, τέθηλος, ὀβριμοεργός, κύμβαχος, τανύω, ἀγανός. quædam rariora & ἀμαρτύρως in Lexicis poſita, ἀγροικίζειν, ἐπιβόσκειν, ἀποσοβεῖν, καταθρηνίσομαι, μεγαλοτρίβωνος, ὑπερνεφής. quædam nova, neque tamen invenuſte compoſita, ἀνάλωτος, ἀποκατακλείσασθαι, ἀπεραίωτος, ἀτημίζεσθαι ἔχθος, ἀντιλαβή, ἐγγωνιάζειν, ἀντιγραφος, ἀμαθέστατος, κατάκροτος, παρενδόσιμον, περιστίζειν, ποδοχρωτής, ὑγροπαλής, ὑψίκλονος. quædam denique δευτεροπαθῶς, μοναίχμιος, μεταίχμιον. ὑπόγυος, ὑπέγυιος.

Notarum Davidis Hæſchelii ad Alexiadem finis.

CAROLI DU FRESNE
AMBIANI,
DOM. DU CANGE,
REGI A CONSILIIS, ET FRANCIÆ QUÆSTORIS,

IN

HISTORIAM COMNENICAM,
NOTÆ HISTORICÆ
ET PHILOLOGICÆ.

PRÆMITTUNTUR AD PLENIOREM EJUSDEM Hiſtoriæ notitiam Deſcriptio Conſtantinopoleos, ex Chriſtophoro de Bondelmontibus; & Indices Genealogici Ducarum, Bryenniorum, Comnenorum, Ducum Apuliæ, & Sultanorum Turcicorum & Iconienſium.

CONSTANTINOPOLEOS
ICHNOGRAPHIA ET DESCRIPTIO,

Ex CHRISTOPHORI DE BONDELMONTIBUS *Florentini Opere MS.* *quod* DE INSULIS ARCHIPELAGI *inſcripſit, & ad Cardinalem Jordanum de civitate Rhodi Romam miſit, anno Chriſti* MCCCCXXII. *proinde ante expugnatam a Turcis Urbem. Extat illud in Bibliotheca Regis Chriſtianiſſimi, Cod.* MCCXIV.

DESCRIPTIO
URBIS CONSTANTINOPOLEOS.

DEvenio ad læſam Conſtantinopolim urbem, & quamvis Inſula non ſit, poſtquam huc pervenimus, de ea pauca pertractabimus, [1] ut ad indicium lugentium perveniatur. Eſt igitur a Conſtantino dicta, [2] quæ juncta cum Byzantio eam maxime ampliavit. Poſt autem ſæculis labentibus Imperatores [3] Eccleſiis eam ornavere, & præſertim Juſtinianus, qui Leges condidit, & *Sanctam Sophiam* ædificavit, cum *Palatio*, & [4] *Prodomo*. Remanet ergo [5] Triangulata, & XVIII. eſt in circuitu milliarium. Primo igitur de [6] *Angulo S. Demetrii* uſque ad Angulum [7] *Vlacbernæ* VI. milliaria, quo in ſpatio centum & decem eriguntur turres. Abhinc igitur uſque ad [8] *Criſeam Portam* quinque M. cum muro & [9] antemurali muniriſſimo, & vallo aquarum [10] ſurgentium, & turres in muro altiori XCVI. Dehinc uſque iterum *Sanctum Demetrium* milliaria VII. & turres CLXXXVIII. in quibus mœnibus eſt campus ab extra, & olim portus [11] *Vlanga*, [12] ubi Græci L^M. ut dicitur, Francorum, pane calcine frumentato doloſe ex invidia, vel timore occiderunt, quorum oſſa innumerabilia uſque in hodiernum diem perhibent teſtimonium. Et propinqua huic [13] *Condoſcali*, vel [14] *Arſena* reſtat. Et ultra fuit ſupra mœnia ampliſſimum [15] *Juſtiniani Palatium*, cum Eccleſia [16] *Enea* dicta, nobiliſſima Moſaicorumque ædificiorum, atque cum Pavimento miri ingenii contexto. Ibique in alto & ſupra mare erat [17] *Speculum* immenſurabilis magnitudinis, circumſpectum a longe nimis, & omnia ejus ædificia marmorea in mare videntur proſternata, prope [18] *Portulam Imperatoris* dicti. Etiam *de* [19] *immenſo Palatio* uſque ad *Sanctam Sophiam*, erat per milliare [20] via Columnarum binarum, per quam Dominus accedebat, ubi [21] octingentorum Clericorum per circuitum domus erant; & de totius Inſulæ Trinacriæ, ut dicitur, fructum capiebant. [22] Nunc autem ſola teſtudo Eccleſiæ remanet in ea, quia omnia diſrupta ſunt; & ad nihilum devenerunt, a qua [23] uſque ad pavimentum CXLIV. brachiorum, & a pavimento uſque planum fundamenti, quia toto una *Ciſterna* optimæ aquæ ampliatur brachiorum XVII. inſuper per Eccleſiam ſunt de angulo ad angulum cxx. brachia, quia deſuper rotunda, & in plano quadrangulata recedit. Quiſne poterit enumerare ornamenta marmorum atque porphyrorum, cum Moſaicis liniamentis, quia & a quo latere incipere vellem evaneſco. Extra igitur Eccleſiam ad Meridiem in platea [24] *Columna* ſeptingentorum cubitorum alta videtur, cujus in capite Juſtinianus æreus equeſter habetur, & pomum cum læva aureum tenens, ad Occidentem cum dextera minatur. Et juxta hanc ſex *Columnæ marmoreæ* erectæ magnæ videntur ſeriatim. Ultra vero has ad Meridiem [25] *Hyppodromus* deſcenditur, quod Latine equi curſus appellatur. In hoc autem ſpatio Nobiles coram [26] juſtrabant populo, & duella atque torniamenta parabantur VICLXXXX. etiam magnitudine brach. Et CXXXIV. ampliatur. Et ſupra Columnas ædificatum eſt, in quibus [27] *Ciſterna* ampliſſima optimæ aquæ totum ſupradictum continet ſpatium. In capite vero *Hyppodromi* XXIV. [28] erant altiſſimæ Columnæ, [29] ubi Imperator cum Principibus reſidebat. Ab una autem parte & altera *Hyppodromi* ſedilia gradatim in longitudine ipſius erant marmorea, ubi populus ſedendo omnem ludum comprehendebat; Per medium denique dicti curſus in longitudine humilis eſt murus. Et primo verſus *Sophiam* eſt [30] Eccleſia cum muro magnifico & innumerabilium feneſtrarum ornatu, ubi dominæ & juvenculæ cum matronis ſuos proſpiciebant dilectos ubi in principio dicti muri [31] ſummus.

Balnaus erigebatur, in quo vulnerati ponebantur. Deinde [32] *Agulia* ex uno lapide in quatuor æneis taxillis in altum erecta cernitur cubitorum XXIV. in & pede ejus verſus ſic ſonat.

Difficilis quondam Dominis parere ſerenis,
Juſſus & extinctis palmam portare tyrannis,
Omnia Theodoſio cedunt, ſobolique perenni,
Terdeni ſic victus ego domituſque diebus
Judice ſub Proclo ſuperas elatus ad auras.

Ultra hunc lapidem [33] *tres æneos ſerpentes* in unum videmus oribus apertis, a quibus, ut dicitur, aqua, vinum, & lac ab eis exibat [34] diebus juſtrantium. Ultra in altero ex lapidibus [35] *Agulia* confecta LVIII. cubitorum erigitur. Ultra denique in fine humilis muri hujus [36] quatuor humiles Columnæ marmoreæ videntur erectæ, in quibus Imperatrix præeminebat ad feſtum. Fecit [37] Theodoſius omnia iſta, & alia multa per urbem laudanda. Reperiuntur inſuper hodie infinitæ Columnæ, quarum quidem quinque videntur marmoreæ, & LX. cubitorum pro qualibet elevatur in altum, & primo [38] *Columna Juſtiniani* dicta, [39] ſecunda *Crucis*, quo in loco quatuor erectæ porphyriæ videntur. In quibus quidem [40] equi quatuor ænei aurati poſiti erant, & Veneti illos Venetiis apud Sanctum detulere Marcum, Columnis remanentibus. [41] Tertiaque quarta Columnarum quaſi in medio [42] *Polis* ſunt poſitæ, in quibus circum circa acta Imperatorum ſculpta cognoſcuntur. In [43] *Eccleſia* vero *Sanctorum Apoſtolorum* [44] quinta cum *Angelo* æneo & *Conſtantino* genu flexo Columna eſt, & Eccleſia jam derupta, & ampliſſima omnia [45] ſepulchra Imperatorum porphyrea videntur magnifica, una cum [46] *Conſtantini* immenſo, & ibi [47] Columna ubi Chriſtus ligatus & flagellatus eſt. In Monaſterio [48] *Pandocratoris* eſt [49] lapis ubi Joſeph revolvit Chriſtum in ſyndone. In Monaſterio [50] *S. Joannis de Petra* ſunt [51] veſtimenta Chriſti, & [52] arundo cum [53] ſpongia & [54] lancea in unum conſervata. Sunt denique per Urbem innumerabiles Eccleſiæ, atque Ciſternæ miræ magnitudinis & induſtriæ fabricatæ, & in ruina poſitæ. Vinea pro qualibet in ea trium vel quatuor [55] vegetum vini creſcit. [56] *Ciſterna S. Joannis de Petra*, [57] *Ciſterna Pandepopti*, *Ciſterna Pandocratora*, [58] *Ciſterna Apoſtolorum*, [59] *Ciſterna Mahumeti*, in qua ita ſubtili artificio ſunt ordinatæ Columnæ, quod eſt incredibile ad narrandum, & aliæ multæ ſicut [60] *Sancta Sophia*, quæ eſt principalior aliis, & * Juſtinus [61] in XV. annis illud explicavit opus. [62] *Sanctus Georgius de Mangana*, [63] *Sancta Herini*, [64] *Sanctus Lazarus*, [65] *Chiramas*, [66] *Enea*, [67] *Petrus & Paulus* [68] *Sancti XL. Martyrum*, & ſua Ciſterna ampliſſima optimæ aquæ, in qua ut dicitur nullum invenire finem, [69] *Anaſtaſii*, [70] *Periuleptos*, [71] *Sanctus Joannes de Studio*, [72] *Sanctus Andreas*, *Ulacherna*, &c. in qua tanta copia ubique ædificata remanent ipſarum Eccleſiarum & una pulchrior altera, quod longum eſſet enarrare. Sunt enim per civitatem pauci habitatores, & inimici Latinorum, qui numquam ſecretam pacem cum iis obtinebunt, & ſi promittant, non obſervabunt. Fuit enim hæc urbs pulcherrima valde, & aula ſapientiæ & honeſtatis, nunc vero ad ignorantiam, & duritiam vetuſtæ opinionis perventi peccato gulæ adhæſerunt, & in tantum * delati [73] propter copiam piſcium & carnium, quod pars quarta ipſius ad morbum inciderunt lepræ, & doctrinam Joannis Chryſoſtomi, Damaſceni, & aliorum Sanctorum Patrum dimiſere. Ad * Trionem, per unum milliare, [74] *Pera*, Januenſium pulcherrima civitas eſt, & per ſinum ab urbe ſeparatur. Sunt etenim ab iſto loco uſque ad mare Pontum, ſeu Euxinum, XVIII. miliaria, ad Trionem ore tenuiſſimus, cum periculo intrantium hodie navium. cum quibus poſtquam de urbe narravimus, ad Egeum mare ad Inſulam *Stalimini* revertemur.

* Juſtinianus.
* f. delicati.
* Septemtrionem.

NOTÆ
IN DESCRIPTIONEM CONSTANTINOPOLEOS.

Edit. Pariſ. pag. 182.

TITULUS Libri ſic concipitur: *Incipit Liber Inſularum Archipelagi editus per Presbyterum Chriſtophorum de Bondelmontibus de Florentia, quem miſit de civitate Rhodi Romam Domino Jordano Cardinali, anno Domini milleſimo quadringenteſimo viceſimo-ſecundo.* Ex hoc libro pleraque hauſit quæ habet de Inſulis Archipelagi Thomas Porcacchus Aretinus, etſi Auctoris nomen ignotum ſibi fuiſſe ſcribat, ut teſtatur in operis, quod de Inſulis Orbis inſcripſit, proœmio.

1 INDICIUM LUGENTIUM) Sic in MS. forte, *Judicium legentium.*

2 A CONSTANTINO DICTA) Senator: *Pacatiano & Hilariano Coſſ. civitas quæ prius Byzantium dicta eſt, nunc mutato nomine a Conſtantino Conſtantinopolis dicta.* Paulus Diaconus l. 7. c. 28. De Conſtantino; *Urbem nomine ſuo Romanorum Regum, vel primus, vel ſolus inſtituit.* Eutropius l. 10. *Primuſque urbem nominis ſui ad tantum faſtigium evehere molitus eſt, ut Romæ æmulam faceret.* Vide Alypium Antioch. in Geogr. c. 32. & Scriptores Byzantinos.

3 ECCLESIIS) Vide Fulcher. Carnot. l. 1. Hiſt. Hier. c. 4. Guillel. Tyr. l. 20. c. 26. Beniaminum, Albericum, & alios a nobis laudatos in Not. ad Villhard. N. 66.

4 PRODROMO) An *Hippodromo*, vel Templo aliquo, quod in D. Joanni τοῦ Προδρόμου nomen erexerit Juſtinianus, aut de novo inſtauraverit, cujuſmodi fuit illud quod in Hebdomo extitit, de quo Procopius l. 1. de Ædif. c. 8.

5 TRIANGULATA) Willel. Tyr. l. 2. c. 7. de Cpoli: *Formam habens trianguli, trium inæqualium laterum,* &c. Vide Geogr. Nubienſ. pag. 235. Monſtrelletum 3. vol. p. 59. Itinerar. D. *de Breves*, Thevetum, &c.

6 ANGULO S. DEMETRII) Vide Notas ad Alexiadis pag. 286.

7 ANGULUS ULACHERNÆ) De Blachernarum, Ædiſque Deiparæ ejuſdem appellationis ſitu, paſſim Scriptores Byzantini, præſertim Gillius l. 1. c. 16. & l. 4. c. 5. Nos etiam quædam ad Villhard. N. 85.

8 CRISEAM PORTAM) Quæ Χρυσῆ πόρτα Scriptoribus Byzantinis, de qua multa diximus ad eumdem Villhard. N. 129.

9 ANTEMURALI.) Vide notata ad Villhard. N. 89. & ad Alexiadem p. 47.

10 AQUARUM SURGENTIUM) Scaturientium. Porcacchus, *e queſta parte ha un muro doppio, cioè muro, & antemurale, & co'l foſſo pien d'acqua, che riſorge, & rende il luogo fortiſſimo.*

11 ULANGA) Locus ubi olim extitit domus Andronici Tyranni. Nicetas in Man. l. 3. N. 2. καὶ παρὰ δόξαν Ἀνδρόνικος εἰς τὸν οἰκεῖον οἶκον παραλαβὼν, ὃς τὸ Βλάγγα ἐπικέκληται. Meminit vero Portus ad Blancam Pachymeres l. 5. c. 10. Τὰ περὶ τὸ Βλάγκα κοντόσκαλον ἀνοικοδομεῖν ἤθελεν. Adde Ducam cap. 39. p. 159.

12 UBI GRÆCI) Eadem habet Porcacchus. Rem vero narrat Nicetas in Man. l. 1. N. 5. Adde Petr. Cluniac. l. 6. epiſt. 16.

13 CONDOSCALI) Contoſcalium, nihil aliud eſt quam parva ſcala; κοντὸς enim Græcis *parvum* ſonat. Contoſcalium igitur νεώριον fuit ſupra mare Propontidis, cujus ſitum diſcimus ex porta quæ etiamnum hodie a Neorio, cui adhæret, nomen ſumpſit, & Porta Contoſcalii dicitur. Etenim ipſa porta, ut ait Leunclavius in Pand. N. 200. velut intra ſinum quemdam abſcedit verſus urbem, & ab altera parte proximum ſibi portum habet pro triremibus in mare ſe porrigentem, & muro circumdatum. Contoſcalii meminit Pachymeres l. 5. c. 10. Cantacuzenus l. 4. c. 11. Phranzes l. 5. c. 21. & Codinus in Orig. p. 54. editionis Regiæ.

14 ARSENA) Sanutus l. 2. part. 4. c. 12. ait *Arſenam vulgariter vocari locum ubi conſervatur navigium.* Sanſovinus in Venetia l. 8. dictam vult quaſi *arcem Senatus*. Sed an vere, alii judicent. *Arſenalem* Conſtantinopolitanum extruxit Theophilus Imp. Michaelis filius, uti docet inſcriptio, quam habet Thevetus l. 19. Coſmogr. c. 5. & ex eo Gruterus p. 169. 3.

15 JUSTINIANI PALATIUM) De quo nos fuſe ad Villhard. N. 85.

pag. 183.

16 ECCLESIA ENEA) *Ædes τῶν ἐννέα ταγμάτων, novem ordinum Angelorum*, de qua Scylitzes pag. 808. Zonaras p. 214. Cantacuzen. l. 3. c. 88. Ab hac Æde porta urbis vicina, *Ἀγγελικὸν*, dicta eidem Cantacuzeno lib. 2. c. 53.

17 SPECULUM) Turris forte *ad ſpeculandum hoſtes de longe*, confecta, ſeu Porticus, Πεντάπυργον Palatium, antea *Magnaura* appellatum, ut auctor eſt Scylitzes p. 513. de quo paſſim Scriptores Byzantini. Extitit porro *Pentapyrgium* haud procul a Juſtiniani Palatio, ad caput freti Syceni. Vix enim putem Bondelmontium hocce vocabulo indicaſſe publicum balneum, cui Κάτοπτρον nomen fuit, a Conſtantino ædificatum, de quo Codinus in Orig.

18 PORTULA IMPERATORIS) Eadem forte, quæ vicina fuit Ædi Deiparæ Ὁδηγητρίας, & inde Μικρὰ πύλη τῆς Ὁδηγητρίας dicitur Ducæ cap. 11. & 39. qui eam diſerte ſtatuit inter Acropolim & Magnum Palatium. Aut potius ea Porta, quæ Βασιλικὴ nuncupatur ab eodem Duca c. 38. p. 155. & 166. & Pachymere l. 12. c. 15. l. 13. c. 8. Maritima nempe, per quam Imperator ex Palatio ad mare navem ingreſſurus, deſcendebat. Deſcribitur illa a Tyrio l. 20. c. 25. Adde Annam p. 351.

19 IMMENSO PALATIO) *Magnum Palatium* intelligit, quod *Conſtantinianum* appellat Tyrius. Vide Notas ad Villhard. 123. & ad Annam p. 57.

20 VIA MILLE COLUMNARUM) Forum intelligitur quod *Auguſteum* vocabant, & Columnis cingebatur. Procopius l. 1. de Ædif. Juſt. ἔστι δὲ ἀγορὰ πρὸ τῶν Βασιλείων περίστυλος, Αὐγουσταῖον καλοῦσι τὴν ἀγορὰν οἱ Βυζάντιοι. Alibi e regione Senatus Auguſtæum ſtatuit. In 4. regione, Vetus Orbis deſcriptio. Denique vicinum fuiſſe Magnæ Eccleſiæ colligitur ex incendio, quo conflagravit in ſeditione Victoriatorum, apud Chronicum Alexandr. p. 778. & Cedrenum p. 369. Sed & Nicetas in Alex. Man. F. n. 6. & Codinus de Offic. Aulæ CP. c. 17. n. 10. Tradunt veſtibula Magnæ Eccleſiæ in Auguſtæo extitiſſe: unde προαύλιον τῆς μεγάλης ναοῦ dicitur Zonaræ p. 52. dum Juſtinianæam Statuam deſcribit, quam in veſtibulo Magnæ Eccleſiæ extitiſſe conſtat, atque adeo in ipſo Auguſtæo, unde Cedrenus p. 374. Auguſtæonis nomen ipſi Statuæ tribuit. Porro Auguſtæum a Conſtantino M. extructum ſcribunt Heſychius Mileſius, & Chronicon Alexandrinum. Portis vero forum ipſum clauſum fuiſſe, Nicetas loco citato, & Codinus in Originn. CP. commemorant. Scripſit

Georgius Pachymeres Ἔκφρασιν τοῦ Αὐγουσταίου, quæ extat in Biblioth. Regia. V. Gyll. in CP. l. 2. c. 17.

21 800. CLERICORUM) Vide Leg. 3. c. de Sacroſ. Eccl. Novell. 3. c. 2. §. 1. & Nov. 16. ubi de numero Clericorum Majoris Eccleſiæ ſub Juſtiniano.

22 NUNC AUTEM SOLA TESTUDO) Augerius Busbequius in Itin. CP. de Æde Sophiana: *Eſt ea ſane moles magnifica & digna quæ ſpectetur, maximo cum fornice ſive hemiſpherio in medio, quod a ſolo impluvio lumen habet. Sunt qui fuiſſe multo majus, multiſque appendicibus late ſe extendiſſe, eaſque jampridem reciſas omnes, & adyta ſola, quodque fuit in Templo medium remanſiſſe aſſerant.* Similia habet ex Græculorum relatione D. *de Breves* in Itin. ſed hæc mera eſſe eorum figmenta norunt, qui Byzantinam Hiſtoriam vel leviter attigere.

23 USQUE AD PAVIMENTUM) Vide Evagrium l. 4. c. 29. & Gyllium in CP. l. 2. c. 3. & 4.

24 COLUMNA) Deſcribitur Juſtinianæa iſta Columna & Statua a Procopio lib. 1. de Ædif. Juſtin. Nicephoro Gregora lib. 7 p. 193. 194. Zonara p. 52. Cedreno p. 734. Svida in Juſtiniano, Codino in Orig. CP. Manuele Chryſolora p. 121. Gulielmo de Baldenzeel in Hodæpor. ad Terram Sanctam p. 103. &c. Illius etiam meminit Nicephorus Calliſt. in Proœmio p. 16. Tzetzes, &c. Ut vero a Turcis, non modo Statua, ſed & Columna everſa fuerit, narrat Gyllius in CP. lib. 2. c. 17.

25 HIPPODROMUS) Hippodromum Cpolitanum a Severo inchoatum abſolvit Conſtantinus M. uti ſcribunt Zozimus l. 2. Heſychius Mileſius, Cedrenus p. 252. Glycas, Codinus in Orig. & alii paſſim. Deſcribitur a Gyllio lib. 2. c. 11. & a Theveto lib. 19. Coſmogr. c. 3.

26 JUSTRABANT) Ex Italico *gioſtrare*, Gallis *jouſter*.

27 CISTERNA OPTIMÆ AQUÆ) Nam cum area Hippodromi inæqualis eſſet, & verſus Sphendonem declivis, Conſtantinus M. ut locum planum redderet, in loco declivi Ciſternam ædificavit, Columnis variis ſuſtentatam. Ita Codinus in Orig. CP.

28 XXIV. ERANT ALTISSIMÆ COLUMNÆ) Quæ deſcribuntur a Gyllio l. 2. c. 13.

29 UBI IMPERATOR) Quoties ludos Circenſes ſpectabat Imperator, in Tribunali ſedebat, quod Chronico Alexand. p. 60. 762. & 787. κάθισμα ἐν ἱππικῷ, & κάθισμα Βασιλικὸν & δεσποτικὸν appellatur. Procopius lib. 1. de bello Perſ. καθῆσθαι ἐς τὸν βασίλειον θρόνον, ὅθεν ὁ βασιλεὺς εἰώθει τότε ἱππικόν τε καὶ γυμνικὸν θεᾶσθαι ἀγῶνα. Mox Tribunal illud Porticui Venetorum proximum fuiſſe innuit: ἐπειδὴ περὶ τὴν Βενέτων ἐγεγόνει στοὰν, ἣ τοῦ βασιλείου θρόνου ἐν δεξιᾷ ἐστιν. Illud de novo inſtauravit Juſtinianus A. 1. Marcellinus Comes: *Anno Regiæ urbis conditæ 198. regium veſtibulum, priſcumque in eo ſolium, ob aſpicienda probandaque in Circo certamina ſtructum, Victor Juſtinianus Princeps eminentius, clariuſque quam antea fuerat; & utramque Senatorum ex more ſpectantium Porticum ſolita magnanimitate redintegravit.* Sic autem iſtud Juſtiniani Solium deſcribitur a Corippo l. 2. de Laudib. Juſtini:

Utque ſalutato tetigit ſubſellia vulgo,
Auratum ſcandens Solium, ſedemque paternam,
Conſtructam plumis, pulchriſque tapetibus altam,
Aſpexit lætus populos, &c.

Ad illud aditus patebat per portam, quam Chronicon Alexandr. p. 784. Μανίχορτον vocat. Vide Lambecium ad Codinum p. 147.

30 ECCLESIA) Quæ iſta fuerit, haud conſtat. Tres porro S. Sophiæ adjunctas Ædes ſacras memorant Scriptores, Deiparæ a Verina Auguſta extructæ, Theodori a Sphoratio, & Irenes, de qua nos infra V. Juſtinianum Nov. 3. c. 3. Porro Sophiani Templi muris proximum fuiſſe ait Hippodromum Beniaminus Tudelenſis, & cæteri Scriptores Byzantini.

31 SUMMUS BALNEUS) Zeuxippus, Balneum publicum, quod adjunctum Hippodromo fuiſſe ſcribit Svidas in Severo: Palatio, Sozomenus l. 3. c. 8. De Zeuxippo paſſim Scriptores.

32 AGOLIA) Ex Italico *Agulia* Obeliſcus CP. de quo fuſe egimus ad pag. 493. Alexiad. Edit. R.

33 TRES ÆNEOS SERPENTES) Vide Thevetum loco citato, & Busbequium in Itin. CP. p. 41. edit. Plantin.

34 DIEBUS JUSTRANTIUM) i. in quibus fiebant Equeſtres ludi.

35 EX MULTIS LAPIDIBUS AGULIA) Coloſſus ſtructilis obeliſco excelſior, in medio Hippodromo, ex lapidibus quadratis factus, qui deſcribitur a Gillio l. 2. c. 12.

36 QUATUOR HUMILES COLUMNÆ) Locus inde, ubi illæ erant, Τετρακίονον dictus Theophani A. 5. Phocæ, Chr. 607. *Quatuor Columnæ*, Anaſtaſio in Hiſt. Eccl. p. 87. & Diacono lib. 17. Hiſt. Miſc. p. 527. *Edit. Pariſ. pag. 184.*

37 THEODOSIUS) Atqui neuter Theodoſius in Hippodromo quidquam extruxiſſe aut confeciſſe legitur, ſi bene memini.

38 COLUMNA JUSTINIANI) Quæ extitit in Auguſtæo.

39 SECUNDA CRUCIS) An ea quæ extitit juxta Ædem XL. Martyrum, a Phoca A. 7. erecta, cui Heraclius Imp. Crucem impoſuit? *Columnæ Crucis* meminit Ducas cap. 39. p. 162. 163. Hodie *Columna cremata* appellatur, quod incendiis tota deformata ſit, inquit Bullialdus. Codinus in Orig. CP. p. 25. 27. 36. aliquot Columnas enumerat, quibus Cruces ſuperimpoſitæ erant. V. Not. ad pag. 46. Alexiad.

40 EQUI QUATUOR ÆNEI AURATI) Gillius lib. 2. c. 13 *Antequam Galli & Veneti cepiſſent Cpolim, extabant in Hippodromo cum alii permulti Equi lapidei & ærei, tum quatuor inaurati mira arte elaborati, quales hodie extant ſupra veſtibulum Ædis Marcianæ Veneticæ, quos deportatos ajunt ex Cpoli.*

41 TERTIAQUE) Vide Iter CP. Augerii Busbequii p. 41. edit. Plantini, & Notas ad Villhard. 163.

42 IN MEDIO POLIS) Πόλεως, *Urbis*. Ita enim CP. vocabant Græci iſtius ævi: unde hodierna Urbis appellatio, *Stambol*, pro εἰς τὴν πόλιν, ſeu εἰς τ̃ πόλιν quod qui in Urbem proficiſcebantur, cum rogarentur quo irent, reſponderent εἰς τὴν πόλιν, *in Urbem*.

43 ECCLESIA SS. APOSTOLORUM) De hac Æde egimus ad Villhard. N. 138. De ea etiam multis Gillius l. 4. c. 2.

44 QUINTA CUM ANGELO ÆNEO. Vide Codinum in Orig. p. 16.

45 SEPULCHRA IMPERATORUM) Vide Notas ad Villhard. 138.

46 CONSTANTINI IMMENSO) Auctor eſt Euſebius l. 4. de Vita Conſtantini ipſum Conſtantinum in Æde Apoſtolorum ſepulchrum ſibi extruxiſſe medium inter duodecim Apoſtolorum monumenta, ὡς ἂν καὶ μετὰ τελευτὴν ἀξιῷτο τῆς ἐνταυθοῖ μελλούσης ἐπὶ τιμῇ τῶν Ἀποστόλων συντελεῖσθαι εὐχῆς. Idipſum tradunt Socrates l. 1. c. ult. Sozomenus lib. 2. c. ult. Procop. Chronic. Alexandr. Theophanes, Alexand. Monach. de Inventione S. Crucis, Zonaras & alii qui in Templo ſepultum a Conſtantio filio narrant. Addunt Euſeb. Socrates, Alexander Monach. & Auctor vitæ Conſtantini M. & Helenæ matris apud Gretzer. Tom. 3. de Cruce p. 1721. depoſitum Conſtantini corpus ἐν λάρνακι χρυσῇ, ſeu locello aureo, Nicomedia, ubi extinctus eſt, CP. detuliſſe milites, poſteaque a Conſtantino in Ædem SS. Apoſtolorum illatum, & in monumento Porphyretico depoſitum una cum matris Helenæ corpore. Cedrenus, καὶ ἀπετέθη ἐν λάρνακι πορφυρᾷ, ὥσπερ Ῥωμαίων, αὐτός τε καὶ ἡ μήτηρ Ἑλένη. Ita etiam Nicephorus Calliſt. l. 8. c. 55. & Auctor Hiſt. Miſcellæ lib. 11. Scribit Gyllius in CPoli l. 4. c. 2. ſua ætate, ſecundum viam latam, quæ tendit per dorſum promontorii ab Æde Sophiæ ad Portam Adrianopolitanam prope locum ubi fuit Templum Apoſtolorum, extitiſſe ſolium ex porphyretico marmore factum, ſed vacuum, & carens operculo, longum 10. pedes altum 5. pedes & ſemiſſem, quod Græci & Turci

dicebant eſſe Magni Conſtantini. At Zonaras non in ipſo Apoſtolorum Templo extitiſſe illud ſepulchrum narrat, ſed ἐν ἰδιαζούσῃ μέν τινι στοᾷ, ὑπὸ δὲ τῷ ναῷ τῷ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ (Conſtantius) ᾠκοδόμησεν. Inde in Ædem Acacii Conſtantini corpus tranſtulerat Macedonius Patriarcha, qui eo facto Conſtantii indignationem incurrens, dignitate privatus eſt. Sed non multo poſt in priſtinum locum relatum eſt, uti narrat idem Zonaras. Verum cujuſvis materiæ fuerit iſtud Conſtantini ſepulchrum, id conſtat fuiſſe variis ornamentis aureis circumpoſitis inſigne, quæ a furibus ablata eſſe Alexio Angelo imperante narrat Nicetas in Vita Alexii l. 3. n. 8. Ad illud procedere ſolitum Imperatorem die D. Conſtantino feſto, qui eſt 21. Maii, ſcribit Codinus de Offic. Aulæ CP. cap. 15. Meminit etiam Conſtantinianæi monumenti Manuel Chryſoloras in Epiſt. ad Joann. Imp. p. 121.

47 COLUMNA UBI CHRISTUS) Tradit Martinus Cruſius in Notis ad Malaxum extitiſſe ſua ætate in Eccleſia Patriarchali, quam τοῦ Παμμακαρίστου fuiſſe ait, Columnam ad quam Chriſtus flagellatus dicitur: Ædis vero τῆς Παμμακαρίστου, mentio eſt apud Cantacuzenum l. 3. c. 80. Pachymer. l. 10. c. 9. Ducam. c. 22. Malaxam, Hiſtor. Politicam, &c. De hacce Columna agunt pluribus Gretzerus Tom. 1. de Cruce lib. 1. c. 96. & Ferrandus l. 1. Diſquiſit. Reliq. c. 2. p. 76. & ſeq.

48 PANDOCRATORIS) De hac Æde vide Notas ad Cinnami lib. 1.

49 LAPIS UBI JOSEPH) Ut in Ædem Pantocratoris Epheſo tranſlatus ſit, narrant Nicetas in Man. l. 7. N. 7. & Cinnamus lib. 6.

50 S. JOANNIS DE PETRA) V. Notas ad Alexiadis pag. 47.

51 VESTIMENTA CHRISTI) V. Ferrandum l. 1. Diſquiſit. Reliq. l. 1. c. 2.

52 ARUNDO) V. Tyrium l. 20. c. 23. & Ducam c. 41. p. 172.

53 SPONIA) Illata in urbem anno 4. Heraclii, 14. Sept. Ind. 3. Chron. Alexandr. pag. 880. Vide Will. Tyrium lib. 20. c. 23. Ducam cap. 41. p. 172. 40. 3. Hiſtor. Franc. p. 343.

54 LANCEA) Qua latus Domini aperuit Longinus, Hieroſolymis allata in urbem, & in Magna Eccleſia repoſita 28. Octob. A. 4. Heraclii. Chron. Alexander. p. 882. V. Not. ad Alexiadis pag. 191. & 358.

55 VEGETUM (Italis veggia, eſt modius vini.

56 CISTERNA S. JOANNIS DE PETRA) A Manuele Imperatore extructa, ut auctor eſt Cinnamus lib. 6.

CISTERNA PANDEPOPTI) De hac Ciſterna ſilent Scriptores, Ædis vero τοῦ Πανεπόπτου mentio non ſemel occurrit. Ab Anna Ducæna Alexii Imperatoris matre extructum hocce Monaſterium ſcribunt Zonaras & Glycas, & cum a rerum adminiſtratione ſeſe abdicaſſet, in illud ſeceſſiſſe, ibique reliquum vitæ exegiſſe. Neque tantum virorum fuit, ſed & fœminarum: in illud relegatos Theodoſium Patriarcham CP. Alexio Manuelis filio imperante, & Lapardam quemdam, qui ſub Andronico Tyrannidem invaſerat, ſcribit Nicetas in Alexio N. 8. & in Andron. lib. 1. N. 2. qui illud procul a Sophiana Æde diſſitum fuiſſe ait. Idem in Murtzuphlo N. 3 in colle ædificatum tradit. Meminit Monaſterii τοῦ Σωτῆρος Πανεπόπτου CPoli Pachymeres lib. 4. c. 28. & Beſſarion in Opuſcul. de Proceſſ. Spirit. S. ad Alexium Laſcarim Philanthrop.

58 CISTERNA APOSTOLORUM) Scribit Gyllius l. 4. c. 2. Ædis Apoſtolorum nulla reſtare hodie veſtigia, ac ne fundamentorum quidem, *niſi fundamenta quædam Ciſternæ, quæ aquam ſuppeditabat Ædi Apoſtolicæ, in cujus quidem Ciſternæ ſolo ſunt officinæ & tabernæ Ephippiorum circiter quinquaginta*. Eadem forte cum *Arcadiana*, quam in 11. regione ſtatuit vetus Urbis deſcriptio, ubi etiam extitit Ædes Apoſtolorum.

Edit. Pariſ. pag. 185.

58 CISTERNA MAHUMETI) Quis iſte Mahumetes fuerit, haud facile eſt divinare, ut & qua in Urbis regione Ciſterna iſta extiterit: etſi probabile, eſt alia fortaſſe appellatione donatam. Nam quamplurimas in Urbe Ciſternas recenſent Scriptores Byzantini, Arcadianam, Aſparis, Baſilicam, Boni Frigidam, Baſilicæ Illi, Magnauræ, Maximam Moceſiam, Modeſtiacam, Philoxenon, Phocæ, Pulcheriæ ſeu Aetii, Theodoſiacam, Palatii, & aliquot alias.

60 SANCTA SOPHIA) Præſtat hoc loco perſtringere quæ Græci aliquot & Latini Scriptores de Sophianæ Ædis elegantia paſſim habent. Procopius lib. 1. de Ædif. Juſtin. cap. 1. Θέαμα τοίνυν ἡ Ἐκκλησία κάλλιστον γεγένηται, τοῖς μὲν ὁρῶσιν ὑπερφυές, τοῖς δὲ ἀκούουσι παντελῶς ἄπιστον. ἐπῆρται μὲν γὰρ ἐς ὕψος οὐράνιον ὅσον, καὶ ὥσπερ τῶν ἄλλων οἰκοδομημάτων ἀποσαλεύουσα ἐπινένευκεν, ὑπερκειμένη τῇ ἄλλῃ πόλει, κοσμοῦσα μὲν αὐτήν, ὅτι αὐτῆς ἐστιν, ὡραϊζομένη δέ, ὅτι αὐτῆς οὖσα καὶ ἐπεμβαίνουσα τοσοῦτον ἀνέχει, ὥστε δὴ ἐνθένδε ἡ πόλις ἐκ περιωπῆς ἀποσκοπεῖται. Alibi ὁπηνίκα δέ τις εὐξόμενος ἐς αὐτὸ ἴοι, ξυνίησι μὲν εὐθύς, ὡς οὐκ ἀνθρωπείᾳ δυνάμει ἢ τέχνῃ, ἀλλὰ Θεοῦ ῥοπῇ τὸ ἔργον τοῦτο ἀποτετόρνευται· ὁ νοῦς δέ οἱ πρὸς τὸν Θεὸν ἐπαιρόμενος ἀεροβατεῖ, οὐ μακράν που ἡγούμενος αὐτὸν εἶναι, ἀλλ' ἐμφιλοχωρεῖν μάλιστα οἷς αὐτὸς εἵλετο. καὶ τοῦτο οὐχὶ τὴν πρώτην μόνον ἰδόντι ξυμβαίνει, ἀλλὰ διηνεκὲς ἑκάστῳ τ' αὐτὸ τοῦτο δοκεῖ, ὥσπερ ἐνταῦθα τοῦ θεάματος ἀεὶ ἀρχομένου. κόρον δὲ οὐδεὶς τοῦ θεάματος ἔλαβε πώποτε, ἀλλὰ παρόντες μὲν τῷ ἱερῷ ἄνθρωποι τοῖς ὁρωμένοις γεγήθασιν, ἀπιόντες δὲ τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ ξυνδιαλεγόμενοι ἀποσεμνύνονται. Michael Pſellus in Monodia: Τὸν περικαλλῆ ναόν, τὸν ἀσύγκριτον οἶκον, ὃν φκοδόμησεν ἡ Σοφία ἐπὶ τῷ ἑαυτῆς ὀνόματι, καὶ ἐν ὑπέρμοις ταῖς ἑπτὰ στήλαις ἐκπονεῖ. Nicephorus Call. in Prœmio, Τὸ ὑπερμέγεθες καὶ ἀμήχανον ἔργον, τὸ ἄρρητον κάλλος, τὸν οὐρανὸν τὸν ἐπίγειον, τὸ καινὸν αἰσθητόν, εἴπω δ' ὅτι καὶ ἀγγέλων, ἐντρύφημα καὶ ὡραΐσμα, τὸ τοῦ Θεοῦ Λόγου Σοφίας θεῖον ὄντως λέγω ἀνάκτορον. Cantacuzenus l. 4. c. 4. Ὁ γὰρ τῆς Σοφίας, κάλλει τε καὶ μεγέθει τοῖς ἀπανταχοῦ ναοῖς, ὥσπερ τι κοινὸν ἐγκαλλώπισμα Ῥωμαίων ἡ γεραίτερον ἦν, καὶ δεῖγμα τῆς μεγαλοπρεπείας, καὶ τῆς περὶ τὰ καλὰ φιλοτιμίας, &c. Ducas cap. 20. Ὁ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς ἁγίας Τριάδος ὀνομαζόμενος, ἡ μεγάλη Ἐκκλησία, καὶ νέα Σιών, σήμερον βωμὸς βαρβάρων, καὶ οἶκος τοῦ Μωάμεθ ἐπεκλήθη καὶ γέγονεν. Manuel Chryſoloras p. 122. ἀλλὰ Ναὸς ἐκεῖνος, ὃν καλοῖς ποιεῖν ἐκεῖνος τοὔνομα τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας ἐπωνόμασε, (ὄντως γὰρ ἔστιν οὐκ ἀνθρωπίνης σοφίας ἔργον) τίνα ἰδόντα οἴεσθε ἕτοιμα τὸν λοιπὸν λέγειν, ἢ θαυμάζειν, ἢ ἕτερον τοῦ λοιποῦ φροντίσαι, &c. Hiſtoria Politica p. 12. Πῶς κατεδέξατο ἡ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Θεοῦ Λόγου κτισθεῖσα Ἁγία Σοφία, ὁ ἐπίγειος οὐρανός, ἡ νέα Σιών, ἣν ἔκτισεν ὁ Κύριος καὶ οὐκ ἄνθρωπος, τὸ καύχημα πάσης τῆς οἰκουμένης, τὸ ἄγαλμα τῆς ἐκκλησίας, ἡ ὑπερέχουσα πάντων τῶν γῆς κτισμάτων.

Hæc Græci Scriptores: at ex Latinis, Corippus l. 3 de Laudibus Juſtini:

Ilicet Angelici pergens in limina Templi
Impoſuit pia thura focis.

Idem lib. 4. de Templo Sophiano a Sophia Juſtini conjuge inſtaurato:

Jam Salomoniaci ſileat deſcriptio Templi,
Cedant cunctorum miracula nota locorum,
Inclyta præclarum duo ſunt imitantia cælum
Conſilio fundata Dei, Venerabile Templum,
Et Sophianarum ſplendentia tecta novarum.
Principis eſt hæc aula Dei, &c.

Regino A. 459. de Juſtiniano: *Extruxit quoque CP. Templum, quod Græco vocabulo* Ἁγίαν Σοφίαν *nominavit: cujus opus adeo cuncta ædificia excellit, ut in totis terrarum ſpatiis huic ſimile non poſſit inveniri.* Similia habet Uſpergenſis. Gulielmus de Baldenzel in Hodœpor. *Credo quod ſub cælo poſtquam mundus creatus eſt, non fuit tale ædificium completum, quod huic poterit in nobilitate & magnitudine cæteris partibus comparari.*

61 IN XV. ANNIS.) In eodem errore verſantur Codinus in Orig. CP. & Michael Glycas, & ex iis D. de Breves in Itin. Orient. qui ſcribunt Templum Sophianum annis 17. confectum fuiſſe. Sed hæc mera ſunt figmenta Græculorum ſequioris ævi; quippe intra annos 5. & menſes 11. abſolutum a Juſtiniano conſtat. Cum enim conflagraſſet Magni

Eccleſia, ſeu Ædes S. Sophiæ a Conſtantino M. ſeu ut aliis placet, Conſtantio filio, ædificata, & a Theodoſio Juniore inſtaurata, in ſeditione Victoriatorum, quæ accidit An. Juſtiniani 5. Chr. 532. Ind. 10. poſt Conſ. Lampadii & Oreſtis, 15. menſis Januarii, hanc idem Imperator compoſita civitate, & punitis ſeditionis auctoribus cœpit eodem anno de novo inſtaurare. Ita Chronicon Alexandr. pag. 726. & Marcellinus Comes. Cedrenus p. 371. diem cœpti operis 23. Februarii annotat. Sed error eſt in Anno mundi, quem 6008. fuiſſe ait, ſeu potius Librarii, qui ᾐ ἔτει, pro ᾽ϛμ΄, facili lapſu ſcripſit. Proinde Annus mundi juxta Græcos fuit 6040. ut recte Zonaras tradit. Sed in Indictione, quam 15. cucurriſſe hoc anno uterque volunt, perinde mendum eſt manifeſtum, cum certum ſit decimam reponi debuiſſe. Id evidenter patet ex verbis ejuſdem Cedreni, tradentis a die quo conflagraverat M. Eccleſia, ad Encæniorum diem Eccleſiæ Juſtinianææ, elapſos annos 5. menſes 11. dies 10. Atqui conflagravit M. Eccleſia 15. Januarii A. Ch. 532 hoc eſt, primo ſeditionis die, quæ in quintum uſque protracta eſt, a quo ad Dedicationem quæ facta eſt 26. Decembris A. Ch. 537. poſt Conſulatum Beliſſarii ſecundum, Indict. 15. A. Juſtiniani 11. interſunt tot anni & menſes, quot a Cedreno computantur. Encænia enim S. Sophiæ hoc die celebrata fuiſſe tradit Marcellinus Comes: *Eccleſia major CP. ab Imperatore Juſtiniano ſingulariter in mundo conſtructa dedicatur die 6. kal. Januarias.* At cum A. Juſtiniani 32. trullæ, ſeu hemiſphærii, pars Occidentalis terræ motu decidiſſet, unaque & ſacram Menſam & Ciborium & Ambonem contriviſſet; Juſtinianus, iis reædificatis, Eccleſiam rurſum dedicari juſſit hoc anno, uti pluribus tradunt Chronicon Alexandrin. Theophanes, Cedrenus, Hermannus Contractus, & alii, a quo ad annum cœptæ totius Eccleſiæ exædificationis interſunt anni 22. ex quibus colligitur Græcorum, ſi ad ſecunda Encænia reſpexerint, ne ſic quidem conſtare calculum.

62 S. GEORGIUS DE MANGANA) De hac Æde diximus ad Villhard. N. 178. & in Tract. Hiſt. de Capite S. Joan. Bapt. c. 8. N. 11. Adde Alexiadis pag. 73.

63 SANCTA HERINI) Tria potiſſimum C P. Irenes nomine fuiſſe Templa comperio. Primum quod Conſtantinus M. juxta Ædem Sophianam extruxit, de quo Socrates l. 1. c. 16. l. 2. c. 6. Cedrenus p. 282. Paulus Diac. l. 11. Niceph. Call. l. 9. c. 4. &c. Hanc Ædem Codinus *Irenem antiquam* appellatam fuiſſe ait, ut & vetus Urbis deſcriptio. Nominis rationem tradit Auctor Vitæ Pauli Patriar. C P. apud Photium: *Χειροτονεῖται δὲ ὁ Παῦλος ἐπίσκοπος ἐν τῇ τῆς ἁγίας Εἰρήνης Ἐκκλησίᾳ, ἣν ὁ χρόνος ἀντιδίδωσι τῆς Νίκης δέδωκε καλεῖσθαι Παλαιάν.* Cum conflagraſſet in ſeditione Victoriatorum, ut eſt in Chronico Alex. & apud Zonaram, Cedrenum, &c. multo ampliorem extruxit Juſtinianus, ita ut ſecundum a Sophiana Æde locum tenuerit. Meminit iſtius Ædis ipſe Juſtinianus Nov. 3. c. 3. Hodie intra ſeptum regium includi, & Parvam Sophiam appellari, auctor eſt Gyllius in CP. l. 3. c. 2. Altera Ædes D. Irenæ in 7. Regione extitit, ut eſt in veteri Urbis deſcript. Hanc
Edit. Pariſ. pag. 186. Martianus Imp. condiderat, uti diſcere eſt ex Niceta in Manuele l. 3. n. 7. ſeu ut volunt Synaxaria ad 8. Januarii, S. Xenophon, qui eodem Marciano imperante vixit. Tertia deinque Ædes D. Irenæ ſacra ea eſt, quam Juſtinianus ad oſtium ſinus Ceratini ædificaſſe auctor eſt Procopius l. 1. de Ædif. Juſt. quam Theophanes dedicatam fuiſſe ait A. 25. Juſtiniani. Extitit præterea in Sycis Ædes D. Irenæ, de qua Niceph. Call. l. 8. c. 6. Porro priorem Ædem hic innui exiſtimo.

64 S. LAZARUS) Monaſterium S. Lazari condidit Leo Philoſophus, Monachis Eunuchis in eo inſtitutis; ubi corpora etiam S. Lazari & S. Mariæ Magdalenæ ex Cypro & Bithynia allata depoſuit, ut auctor eſt Leo Grammaticus p. 480. & 481. & ex eo Codinus in Origin. p. 63. Haud procul a Palatio Conſtantinianæo illud ſtatuit idem Codinus p. 40. & 41. Pachymeres vero MS. l. 9. c. 28. juxta Urbis muros: *μεῖον δὲ κατὰ τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Λαζάρου τειχίδος ἀνοιχθείσης.*

65 CHIRAMAS) Nihil ſuccurrit de hacce Æde.

66 ENEA) De qua diximus ſupra.

67 PETRUS ET PAULUS) Vide Notata ad pag. 381. Alexiadis.

68 XL. MARTYRUM) De hac Æde fuſe egimus ad pag. 46. Alexiad.

69 ANASTASIS) Habuere Novatiani hæretici 7. Eccleſias CP. quarum præcipua fuit in ea urbis parte, quæ *Pelargi* dicebatur, quam Epiſcopi Conſtantinopolitani juſſu Arriani funditus diruerunt. Novatiani vero ejus rudera Sycas transferentes, aliam ibi extruxerunt, & mortuo poſtmodum Conſtantio, a Juliano facultatem impetrarunt reædificandi Eccleſiam in eodem loco, ubi ſteterat, eique Anaſtaſiæ nomen impoſuerunt. Ita Socrates l. 2. c. 30. Sozomenus l. 4. c. 19. & Nicephorus l. 9. c. 42. l. 10. c. 5. Unde idem Socrates l. 7. c. 39. & Paulus Diac. l. 14. Hiſt. Miſc. Eccleſiam iſtam ad Pelargum, *Novatianorum* vocant. Alia vero hic innuitur Anaſtaſis, ſeu Anaſtaſiæ nomine donata Ædes, illa nempe quæ ex parvulo Oratorio in magnum poſtea Templum ab Imperatoribus Byzantinis erecta eſt. Ejus condendæ occaſionem narrant Socrates l. 5. c. 7. Sozomenus lib. 7. cap. 5. & Nicephorus l. 12. c. 7. Quippe ajunt occupatis CP. Eccleſiis ab Arrianis, quibus tunc præerat Demophilus Patriarcha, Arrianæ itidem factionis, Gregorium Nazianzenum CP. Catholicorum conventum in domo quadam privata egiſſe, quam ea tempeſtate Catholici in Oratorium mutarunt, cui Anaſtaſiæ, ſeu Sanctæ Anaſtaſiæ, nomen inditum. Marcellinus Comes: *Gregorius Nazianzenus facundiſſimus Chriſti Sacerdos, & Hieronymi noſtri Præceptor, Eccleſia noſtra apud Byzantium capta ab Arrianis, plebem Catholicam in Beatæ Anaſtaſiæ Oratorio Catholica allocutione quotidie continuit.* Eadem habent Theophanes pag. 56. & Cedrenus pag. 315. ipſeque Gregorius Orat. de Somnio Anaſtaſiæ, & alia habita in Concilio C P. ſub finem. Nominis rationem varie ab Auctoribus tradi comperio. Sozomenus & Nicephorus locis citatis Anaſtaſiam dictam ſcribunt, quod in ea quodammodo Gregorii concionibus Catholica fides, Arrianorum perfidia intermortua & collapſa, revixerit, *ἐνθάδε αὐτῇ καὶ ἀνεστῆναι διὰ τῶν Γρηγορίου λόγων.* Aliam præterea attexunt appellationis hujus cauſam iidem Scriptores, congregata nimirum ad concionem plebe, gravidam mulierem e ſublimi portico delapſam eo in loco expiraſſe, moxque fuſis ab aſtantibus ad Deum precibus revixiſſe; *ὡς ἐπὶ παραδόξῳ τε θείῳ συμβάντι, ταύτην ἔλαχε τὴν προσηγορίαν ὁ οἶκος ὁ τόπος. Ἐκ τούτου μὲν τοῦτο τὸ ὄνομα τοιοῦτον καὶ φέρεται λόγος;* verba ſunt Sozomeni. Utramque nominis rationem attigit etiam Cedrenus: *ἐκεῖνος λέγεται ὁ εὐκτήριος τῆς ἁγίας Ἀναστασίας ναοῦ, Ἀναστάσεις μὲν διὰ τὸ τῆς ὀρθοδοξίας λόγον ἐν ταύτῃ ἀναστῆναι, Ἀναστασίαν δὲ διὰ τὸ συμβὰν εἰς αὐτὴν θαυματούργημα,* &c. Ex quibus patet non Anaſtaſiam dumtaxat dictam hanc Ædem, ſed & *Anaſtaſim*, ut appellatur a Bondelmontio. Permanſit eo ſtatu Oratorium Anaſtaſiæ, Ædes nempe parvula, ad tempora Leonis Magni, quo imperante S. Marcianus Presbyter & Oeconomus eam in auguſtiorem formam propriis ſumptibus extruxit. Cedrenus, *Μικρὸν δὲ ὄντα τὸν τῆς Ἀναστασίας, ὕστερον ἐπὶ τοῦ ὁσίου Μαρκιανοῦ ἀνῳκοδομήθη καθὼς ὁρᾶται.* Synaxaria ad 8. Januarii, de S. Marciano: *ᾠκοδόμητο δὲ καὶ τὸν τῆς ἁγίας Ἀναστασίας ἐν τοῖς Δομνίνου Ἐμβόλοις, ὃς καὶ ἀπὸ τοῦ μεγάλου θαύματος ὠνομάσθη,* &c. His conſentit Codinus in Origin. pag. 45. Edit. Reg. Ut vero Ædem Anaſtaſiæ ab incendio ſervaverit S. Marcianus, narrant Theodorus Lector Ecl. 1. pag. 182. & Theophanes p. 97. At Socrates l. 5. c. 7. non a Marciano, ſed ab Imperatoribus ipſis extructam refert: *ὃ τοῖς ὕστερον οἱ Βασιλεῖς μέγιστον οἶκον ἐκκλησίας προσανεγείραντες Ἀναστασίας ὀνομάζουσι.* Sed & Sozomenus l. 7. c. 5. amplitudine & elegantia, necnon & crebris miraculis perinſignem fuiſſe teſtatur: *Μετὰ δὲ ταῦτα περιφανὴς τῶν ἐν τῇ πόλει ναῶν γέγονεν, καὶ ἔτι οὐ μόνον*

nixo-

οἰκοδομηθέντα καλῶς τι καὶ μεγάλως, ἀλλ' ἐξ ἰσχυρῶν θεμελίων ὠκοδόμητο. Quinetiam tradit Photius Codice 59. in Pſeudoſynodo in ſuburbio Chalcedonis contra S. Joannem Chryſoſt. coacta, objectum fuiſſe eidem Joanni, ὅτι τὰ μάρμαρα τῆς ἁγίας Ἀναστασίας, ἃ Νεκτάριος εἰς μαρμάρωσιν τῆς Ἐκκλησίας ἐναπέθετο, [illegible]. Ex quibus colligitur jam ante Leonis tempora ſtructuræ elegantia conſpicuam extitiſſe. Utcumque ſit, tum demum eo imperante Sirmio Cpolim tranſlatas Divę Anaſtaſię reliquias, & in Ædem eidem ſacram, quæ extabat in Domnini Porticibus illatas tradunt Theodorus Lector Ecl. 2. p. 191. Theoph. p. 95. Cedrenus p. 347. & Nicephor. l. 14. c. 10. Ἐπὶ Γενναδίου Πατριάρχου, ἐκ Σιρμίου τὸ λείψανον τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας, κατετέθη ἐν τῷ Μαρτυρίῳ αὐτῆς, τῷ ὄντι ἐν ταῖς Δομνίνου Ἐμβόλοις. Verum an Divæ Anaſtaſiæ Martyri primum ſacra fuerit, antequam illius eo inferrentur reliquiæ, addubitari poteſt, etſi Sanctæ Anaſtaſiæ Ædem ante ea tempora appellent Marcellinus Comes, Theophanes, & Cedrenus in Valentiniano: nam *Sanctæ* appellatio indita videtur, quod in ſacrum templum immutata fuerit, aut quod ὀρθοδοξίαν a S. Gregorio inductam & reſuſcitatam ita indigitare voluerint Byzantini. Cum igitur primum *Ἀναστασία* & *Ἀναστασία* ſimpliciter diceretur, addito etiam interdum ἁγίας epitheto, factum poſtea ut in Reſurrectionis Chriſti honorem dicatam primitus crederent, qua appellatione indigitabatur Hieroſolymitanum Templum. Id colligo ex Conſtantino Porphyrogenneta in Baſilio cap. 54. ſcribente Imperatorem hunc, ἐν ταῖς Δομνίνου λεγομέναις Ἐμβόλοις τὸν εἰς ὄνομα τῆς θείας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἀναστάσεως, καὶ Ἀναστασίας τῆς Μάρτυρος [illegible] exornaſſe, illiuſque teſtudinem ex lignea lapideam feciſſe. Eadem verba habet Scylitzes. Ex prædictis conficitur Anaſtaſianam Ædem in ea urbis Regione extitiſſe, ubi erant Porticus Domnini, e regione publici Balnei Dagiſtæi nuncupati, ut ait Cedrenus pag. 392. in Regione ſeptima, ut eſt in veteri Urbis Deſcriptione. Porro Ædes illa Divæ Anaſtaſiæ Martyri, quam Φαρμακολύτριαν vocant, quæque Martyrium paſſa eſt Valeriano imperante, ſacra fuit. Illius corpus etiamnum Conſtantinopoli aſſervari in Eccleſia Patriarchali Græcorum Auctor eſt R. P. Pacificus in Itinerario C P. pag. 38. Hujus feſtum agunt Græci 29. Latini 28. Octob. Vide Menolog. Sirleti 22. Octob. & Baron. ad 25. Decemb.

70 PERIULEPTOS) Vide Notas ad Alexiadis pag. 60. *Edit. Pariſ. pag. 187.*

71 S. JOANNES DE STUDIO) Vide Tractat. de Capite S. Joannis Bapt. cap. 7. N. 9. & Gill. lib. 4. cap. 9.

72 S. ANDREAS) Hanc Ædem extruxit Arcadia Theodoſii Junioris ſoror, a qua Arcadiæ dicta, ut eſt in Chronico Alexandr. p. 711. Extitit illa juxta Templum Sancti Mocii, cumque fere collapſa eſſet, hanc refecit Baſilius Macedo, uti tradunt Conſtantinus in Baſilio cap. 54. & Scylitzes p. 587. Renovavit iterum Theodora Michaelis Palæologi Imp. e ſorore Eulogia neptis, ut eſt apud Gregoram l. 5. & 6. p. 129. & 128. qui Monaſterium fœminarum fuiſſe ait.

PROPTER COPIAM PISCIUM) Busbequius: *E media CP. jucundiſſimus eſt in mare, albentemque perpetuis nivibus Olympum Aſiæ proſpectus. Mare piſcibus omni ex parte refertiſſimum, modo demittentibus ſe ex Mæotide Ponteque per Boſphorum & Propontidem in mare Ægeum Mediterraneumque, modo ex illo ſubeuntibus in ipſum Pontum, ſicuti natura fert piſcium, tantis agminibus, tamque denſis, ut interdum etiam manibus capiantur. Itaque frequentiſſima eſt Scombrorum, Pelamydum, Capitonum, Synodontum, Xiphiorum iis locis piſcatio, in qua ſe præcipue exercent Græci, magis quam Turcæ: tametſi nec iſti poſitos in menſa piſces aſpernantur &c.*

74 PERA) De Pera, copioſe egimus in Hiſtoria Gallo-Byzantina l. 5. N. 32. & in Not. ad Villhard. N. 83.

INDICES ALIQUOT GENEALOGICI AD HISTORIÆ COMNENICÆ PLENIOREM NOTITIAM.

Stemmata ipſa fuſiora damus in Familiis Orientalibus.

STEMMA DUCARUM.

N. DUCAS, Pantherius forte, cujus meminit Zonaras.

Andronicus Ducas floruit ſub Michaele Theophili F. C. A. 841.

Andronicus Ducas miſſus a Leone Philoſopho Imp. contra Arabes. | N. Ducas.

Conſtantinus Ducas Tyrannidem affectans cæſus eſt in Hippodromo, Conſtantino Porph. imperante. Uxor N. Gregoræ Iberitæ Magiſtri F. | Michael Ducas cæſus cum Conſtantino patruele.

Gregorius Ducas cæſus cum patre. | Stephanus Ducas poſt patris cædem Eunuchus factus. | Nicolaus Ducas periit in conflictu contra Bulgaros, Porphyrogenito imperante.

Andronicus Ducas Patricius, cognomento Lydius, Bardæ rebellionem amplexus C. A. 976. paulo poſt moritur.
De Andronici parente non omnino conſtat.

Conſtantinus Ducas Imperium adeptus A. 1059. 25. Nov. Obiit menſe Maio A. 1067. Uxor, Eudocia Conſtantini Dalaſſeni F. | Chriſtophorus Ducas. | Bardas Ducas cogn. Mongus, Magnus bello Dux ſub Baſilio Imp. | Joannes Ducas, Conſtantini Imp. frater, a quo Cæſar dictus eſt. Uxor, Maria, nobilis Bulgara.

Michael Ducas cogn. Parapinacius Imperator. Uxor, Maria Iberorum Regis F. | Andronicus Ducas. | Conſtantinus Ducas. Porphyrogenitus. | Anna Ducæna. Theodora Ducæna. | Zoe Ducæna Adriani Comneni uxor. — Andronicus Ducas Proedrus Diogenem Romanorum Imp. dolo cepit & excæcavit. Ux. Samuelis Bulgariæ Regis ex Trojanno F. neptis. | Conſtantinus Ducas Proedrus & Protoſtrator.

Conſtantinus Ducas Porphyrogenneta, cui pacta primum in uxorem Helena Roberti Guiſcardi F. deinde Anna Comnena Alexii Imp. F. — Michael Ducas Protoſtrator. | Joannes Ducas Magnus Dux. | Irene Ducæna Alexii Imp. uxor. | Anna Ducæna Georgii Palæologi uxor. | Theodora Ducæna Monacha.

STEMMATIS COMNENICI
INDEX PRIMUS.

N. COMNENUS e Paphlagonia oriundus.

Manuel Comnenus cogn. Eroticus, M. Domeſticus Orientis ſub Baſilio.
Nicephorus Comnenus Protoſpatharius, Aſpracaniæ Præfectus a Baſilio.

Iſacius Comnenus Imperator factus 1. Sept. An. 1057. Uxor Ecatherina Samuelis Bulgariæ Regis F.
Joannes Comnenus Curopalata, deinde M. Domeſticus ab Iſacio fratre dictus. Uxor, Anna Alexii Charonis Italiæ Præfecti filia, ex Dalaſſenis.
M. Comnena Michaelis Doccani Protoſpatharii uxor.

Manuel Comnenus. Maria Comnena.
Theodorus Doccanus.

Manuel Comnenus Protoſtrator & Curopalata.
N. Comnena nupta Botaniatæ affini.
Iſacius Comnenus Sebaſtocrator. Ux. Irene Alaniæ Principis F.
Alexius Comnenus Imperator. Ux. Irene Ducæna.
Adrianus Comnenus Protoſebaſtus & M. Domeſticus. Ux. Zoe Ducæna.
Nicephorus Comnenus Sebaſtus & M. Drungarius.
N. Comnena uxor Gregorii Pacuriani.
Maria Comnena uxor Michaelis Taronitæ.
Eudocia uxor Nicephori Meliſſeni Cæſaris.
Theodora nupta Leoni Diogeni.

Joannes Comnenus Dux Dyrrachii.
Alexius Comnenus Dux itidem Dyrrachii.
Conſtantinus Dux Berrhœæ.
N. Comnena pacta Gregorio Gabræ.
Joannes Comnenus Imperator. Ob. Anno 1143. Ux. Irene, Ladislai Hungariæ Reg. F.
Andronicus Comnenus Sebaſtocrator.
Iſacius Comnenus V. Indic. 1̶
Anna Comnena nupta Nicephoro Bryennio Cæſari.
Maria nupta Nicephoro Catacaloni.
Eudocia uxor Conſtantini Jaſitæ.
Theodora nupta Conſtantino Angelo.

Alexius Comnenus Imp. a patre dictus eo ſuperſtite ob.
N. Comnena Alexio Axucho nupta.
Andronicus Comnenus Sebaſtocrator. Ux. Irene.
Iſacius Comnenus Sebaſtocrator.
Theodora uxor Balduini III. Reg. Hieroſ. Maria uxor Stephani Hungari. N. uxor Conſtantini Macroducæ. N. mater Iſacii Comneni Cypri Imp. Eudocia nupta Vuilielmo Montiſpeſſulani Domino.
Manuel Comnenus Imperator. I. uxor, Irene Alemanna. II. uxor, Maria Antiochena.
Maria Comnena nupſit Joanni Rogerio Cæſari.
N. Comnena uxor Stephani Contoſtephani.
N. Comnena nupta Teodoro Vatazæ.

Joannes Comnenus Protoſebaſtus.
Alexius Comnenus. Ux. Irene, M. Domeſtici filia.
Maria Comnena nupta Almerico Reg. Hieroſol.
N. N. Aliæ filiæ.
Alexius Comnenus Protoſebaſtus & Protoveſtiarius.
Stephanus Comnenus M. Drungarius. Ux. Eudocia, M. Domeſtici filia.
Maria nupſit 1. Theodoro Daſiotæ. 2. Joanni Cantacuzeno.
Theodora.
Eudocia bis nupta.
1 Maria Comnena uxor Rainerii Monferratenſis.
N. filia infans extincta.
2 Alexius Comnenus Imperator. Uxor, Agnes de Francia.
Alexius Comnenus Sebaſtocrator, nothus.

STEMMATIS COMNENICI
INDEX ALTER.

ALEXIUS COMNENUS Imperator.

Joannes Comnenus Imperator. Iſaacius Comnenus Cæſar & Sebaſtocrator.

Joannes Comnenus uxorem duxit Cameronem Maſuthi Iconienſis Sultani F. — Andronicus Comnenus Imperator. 1. ux. N..... 2. ux. Philippa Antiochena. 3. ux. Agnes de Francia. — N. Comnenus.

Iſaacius Comnenus qui Iſaaco Angelo imperante Tyrannidem affectavit.

Ertruccles, Joannis filius, ut quibuſdam placet. — 2. Manuel Comnenus Sebaſtocrator. — 3. Joannes Comnenus natus C. An. 1156. ob. A. 1186. — 1. Maria Comnena. — *Alexius Comnenus nothus.* — *Irene Comnena notha, Alexio Comneno Manuelis Imp. notho nupta.*

Othman, a quo cæteri Turcarum Sultani. — Alexius Comnenus cogn. Magnus Colchidis & Trapezuntis Princeps. — David Comnenus Paphlagoniæ Princeps.

N. Comnenus Trapezuntinus Princeps.

N. Comnenus Trapezuntinus Princeps.

Joannes Comnenus primus Imperatorium titulum uſurpavit, Michaele Comneno imperante. Obiit circa A. 1291. Uxor Eudocia ejuſdem Michaelis F.

Alexius Comnenus Imperator Trapezuntinus, natus A. 1282. bellum geſſit cum Genuenſibus A. 1303. Uxorem duxit nobilem Iberam. — N. Comnenus poſt patris exceſſum cum matre Conſtantinopolim profectus.

Baſilius Comnenus Imperator Trapezuntinus 1330. & 1339. Ux. Eudocia Andronici Palæologi Junioris Imp. F. notha.

Baſilius Comnenus, cognomento Junior, Imperator Trapezunt. ob. An. 1339. Uxor Irene ejuſdem Andronici ex Anna Sabauda F.

N. Comnenus Imperator Trapezuntinus. — N. Comnenus. — *N. N. Baſilii ex Irene concubina filii nothi.*

Georgius Comnenus Protoveſtiarius.

Alexius Comnenus Imperator Trapezuntinus a Joanne filio neci datus. — Eudocia Comnena nupſit 1. Zetini Turco Satrapæ. 2. Joanni Palæologo Imp. Conſtantinopolitano.

Joannes Comnenus Imperator Trapezuntinus. — Alexander Comnenus Imp. Trapezunt. — David Comnenus Imp. Trapezuntinus Uxor Helena Cantacuzena. — Maria Comnena nupta Joanni Palæologo Imp. — N. Comnena Caraluco Perſotarcarum Principi nupta. N. Georgii Serviæ Deſpotæ uxor.

N. Comnenus.

Alexius Comnenus. — Catherina nupta Uſuncaſſani. — Septem filii occiſi a Mahumeto. — Georgius Comnenus. — Anna Zagano nupta.

FAMILIÆ BRYENNIANÆ
INDEX GENEALOGICUS.

NICEPHORUS BRYENNIUS Nobilis Adrianopolitanus, Ethnarcha, Cappadociæ Præfectus, An. 1057. Imperator acclamatus a militibus.

N. Bryennius Curopalata. Scythas pluries debellavit. Uxorem duxit Annam, Curopalatiſſam vulgo nuncupatam.

Nicephorus Bryennius Bulgariæ & Dyrrachii Dux, Magiſter & Proedrus, dum Imperium ambit, capitur & oculis privatur An. 1078.

Joannes Bryennius Magiſter, Curopalata, & Magnus Domeſticus a fratre dictus, a Varangis occiſus.

Nicephorus Bryennius Patricius, captus in eodem quo parens prælio, oculis perinde privatus.

N. Bryennius, cui uxor datur a Patre N. Tarchaniotæ ſoror.

Nicephorus Bryennius Cæſar & Panhyperſebaſtus ab Alexio renuntiatus, ejuſdem Alexii filiam Annam uxorem duxit.

N. Bryennia nupſit Mariano Maurocatacaloni.

Alexius, Comnenus propter maternam originem dictus, Magnus Dux, ſeu Claſſis Præfectus An. 1154. Uxor, N. Abaſgiæ Principis F.

Andronicus Comnenus Theſſalonicæ Præfectus, dum Imperium ambit, excæcatur ab Iſaacio Angelo Imp. C. A. 1185.

N. Comnenus perinde ac pater luminibus orbatur.

De cæteris Bryenniis fuſius agimus in Stemmate Comnenico, in Annæ Cæſariſſæ, Alexii Imp. F. Elogio.

STEMMA DUCUM APULIÆ ET REGUM SICILIÆ EX FAMILIA NORMANNICA.

TANCREDUS de Altavilla Nobilis Normannus vixit ſub Ricardo II. Normanniæ Duce.
1. Uxor N. 2. Ermeſendis.

1 Vuillelmus, cogn. Ferrea brachia, Comes Apuliæ, obiit A. 1045.

1 Drogo Comes Apuliæ poſt fratrem, ob. A. 1050.

1 Humfridus Comes Lavelli, deinde Apuliæ poſt fratrem.

1 Gaufredus Comes Capitanatæ.

1 Serlo in Normannia manſit.

2 Robertus Guiſcardus Dux Apuliæ ob. A. 1085. Ux. Alberada. 2. Sigelgaita. V. Notas ad Annam.

2 Vuillelmus Comes Principatus A. 1065. V. Notas ad Annam.

2 Maugerus Comes Capitanatæ. Alberedus. Hermannus. Humbertus. Rogerius Comes Siciliæ. V. Ind. Ita.

N. uxor Comitis Converſani.

N. uxor Ricardi Principis Capuæ. N. mater Roberti Criſpini.

N. uxor Comitis Bonimarchaſi.

Serlo cæſus in Sicilia A. 1070.

Ricardus Seneſcallus Apuliæ. Ux. Albenda al. Altruda.

Robertus. Vide Notas ad Alexiada.

Gertrudis uxor Arduini Nobilis Mediolaneſis, cujus meminit Scylitzes.

Rocca.

Alexander.

Abagelardus. Humfredus. Valdela ux. Jonæ Geſſei. Humfredus Abagelardi frater uterinus.

Robertus Comes Loritelli. Vide Notas ad Cinnamum.

Gaufridus de Altavilla.

Vuillelmus de Altavilla 1098.

Robertus Comes Averſæ.

Gaufridus de Altavilla natu.

Radulfus de Altavilla Magnus Conneſtabulus ſub Rogerio Rege.

Henricus.

Robertus Comes Principatus.

Vuillelmus Comes Principatus. Vide Notas.

Richardus de Principatu A. 1096.

Radulfus. Tancredus.

Rogerius Princeps Antiochenus. Uxor N. ſoror Balduini II. Regis Hieroſ.

Stephania Abbatiſſa Sanctæ Mariæ Majoris Hieroſ.

Gaufridus Converſani 1063. et 1100.

Vuillelmus Comes Converſanus.

Sybilla uxor Vuillelmi Ducis Normanniæ.

Tancredus Princeps Antioch.

Vuillelmus. N. uxor Ricardi de Principatu, mater Rogerii Princip. Antioch.

1 Boemundus Princeps Antiochiæ. obiit A. 1111. Uxor Conſtantia Philippi Reg. Franc. F.

2 Rogerus Dux Apuliæ ob. 27. April. A. 1111. Uxor, Adela Roberti Friſii Comitis Flandriæ F.

2 Robertus.

2 Guido ob. A. 1107.

2 Helena deſponſata Conſtantino Duca Porphyrogenito.

2 Mathildis nupſit 1. Raymundo-Berengario Comiti Barcinonenſi. 2. Aimerico Vicecomiti Narbonenſi.

2 Sibilla uxor Ebali Comitis Ruciaci.

2 N. nupta Hugoni Comiti Cenomanenſi.

2 Mabilia nupta Vuillelmo de Grentemeſnil.

Joannes obiit infans.

Boemundus Princeps Antiochenus obiit A. 1148. Ux. Alcidis Bald. II. Reg. Hier. F.

Vuillelmus Dux Apuliæ obiit A. 1125.

Ludovicus obiit A. 1132.

Vuillelmus nothus, Auctor Familiæ Geſualdæ, ut quibuſdam placet.

Vuillelmus de Grentemeſnil.

Robertus de Grentemeſnil.

Conſtantia Principiſſa Antiochena nupſit 1. Raymundo F. Vuilelmi IX. Ducis Aquitaniæ 2. Raynaldo de Caſtellion e.

1 Boemundus Princeps Antiochenus.

1 Balduinus ob. A. 1174.

1 Philippa nupſit 1. Andronico Comneno Imp. 2. Humfredo de Toron.

1 Maria uxor Manuelis Comneni Imp.

2 Agnes nupſit Belæ Hungariæ Regi.

2 Alix nupta Marchioni Eſtenſi.

STEMMATIS SICULI
PARS ALTERA.

TANCREDUS de Altavilla 1. ux. N. 2. ux. Fredeſendis.

1 Vuillelmus cogn. Ferrea brachia. — 1 Drogo, &c. — 2 Robertus Guiſcardus. — 2 Rogerius ultimus filiorum Tancredi ex ſecunda uxore, Comes Siciliæ, obiit A. 1101. 1. ux. Judith, quæ & Delicia. 2. Eremburgis. 3. Adelais de Monteferrato.

1 Gaufridus obiit ex lepra. — 1 Mathildis nupſit Raimundo Comiti S. Ægidii. — 1 Emma nupta Roberto III. Com. Arverniæ. — 2 Buſilla uxor Calomani Regis Hungariæ. — 2 Conſtantia, aliis Jola, uxor Conradi Regis Italiæ. — 3 N. uxor Hugonis de Gerſay. — 3 Simon obiit infans. — 3 Rogerius Rex Siciliæ ob. A. 1154. 1. uxor, N. filia Petri Leonis. 2. Airolda filia Comitis Marſorum. 3. Alberia filia Alfonſi Regis Caſtiliæ. 4. Sibylla filia Hugonis Ducis Burgundiæ. 5. Beatrix filia Gelteri Comitis Regiteſtenſis. — 3 N. uxor Roberti Burgundi. — 3 Mathildis nupſit Rannulfo Comiti Avelini. — 3 N. uxor Roberti de Baſſavilla. — 3 Jordanus nothus ob. 1092. Uxor N. ſoror Adelaidis Comitiſſæ.

Robertus Comes Avelini. — Adelais uxor Gaufridi de Aquila Comitis Fundani. — Robertus de Baſſavilla Comes Loritelli.

Rainaldus Com. Avelini. Ux. Fredeſendis. — Robertus. — Drogo. — Rogerius Comes Avelini, pater alterius Rogerii Comitis, cujus meminit Falcandus.

3 Rogerius Dux Apuliæ ob. A. 1149. Uxor, ſeu ut alii volunt, concubina, Comitiſſa Licii. — 3 Alfonſus Princeps Capuæ obiit patre ſuperſtite. — 3 Tancredus Princeps Barenſis ob. abſque liberis. — 3 Henricus. — 3 Vuillelmus Rex Siciliæ obiit M. Majo, A. 1166. Uxor, Margareta filia Garciæ Regis Navarræ. — 3 N. uxor Adami Comitis Graviæ. — 3 Conſtantia nupta Henrico Imperatori. — *Simon Princeps Tarentinus nothus.* — *Clementia nothe nupſit 1. Hugoni Molisino Comiti Moleſini. 2. Matheo Bonello.* — *N. notha nupta Henrico, ſeu Roderico Comiti Montiſcaveoſi Margareta Reginæ Siciliæ fratri.*

Fredericus II. Imperator Rex Siciliæ.

Tancredus Rex Siciliæ ob. A. 1194. Uxor, Sibylla ſoror Comitis Cirtenſis. — Vuillelmus obiit Anno ætatis 20. — Rogerius Dux Apuliæ. Uxor. Elizabeth filia Theobaldi Comitis Campaniæ. — Vuilelmus II. Rex Siciliæ ob. A. 1189. Ux. Joanna F. Henrici II. Regis Angliæ. — Henricus Princeps Capuæ, ſterilis. — Robertus ſterilis.

Rogerius Rex Siciliæ a patre coronatus ob. illo ſuperſtite. Ux. Irene filia Iſaaci Imperatoris CP. — Vuillelmus Rex Siciliæ a matre coronatus, captus ab Henrico Imp. & in carcerem conjectus moritur abſque liberis. — Alberia nupſit 1. Galterò Comiti Brienenſi. 2. Jacobo Comiti Tricarici. 3. Tigrino Comiti Palatino. — Conſtantia nupta Petro Zano Duci Venetiæ. — Madonia.

1 Galterus Comes Brienenſis & Joppenſis. — 2 Simon Comes Tricarici. — 2 Adeleſia.

STEMMA
TURCICORUM SULTANORUM.

DEGACUS Nobilis Turcus, vir animo præcellens.

Selgeucus, Aithono, Sadoc, Tyrio Selue, a Turcorum Rege deficit. Moritur annos natus 107.

- Michael cum Muchamedo Sultano militare abnuiſſet, ab illo in carcerem conjectus eſt. Inde cæteri Turci rebellandi captata occaſione complura in Choroſana oppida expugnant.
- N. frater Michaelis.
  - Cutlumus, a quo Sultani Iconienſes orti. *V. Ind. ſeq.*

Children of Michael:

- Abutalib Mahomet, cogn. Tegrulbec, Græcis Scriptoribus Tangrolipex, Aithono Dogriſſa dictus, deleto Maſaudo Sultano, M. Sultanus acclamatur An. Chr. 1037. Moritur 1063.
- David.
- Siruſes, idem forte qui Aſpam Scylitzæ pag. 473. ubi Tangrolipecis frater dicitur.
- Ibrahim cum in fratrem rebellaſſet, ab eo ſuperatus, neci datus eſt An. 1058. *V. Not. ad Byzan.*
- Chediga Caimbemrillæ Bagdatenſis Caliphæ uxor.

Children of David:

- Gueded-doldulus Albe Arſelanus, Tyrio Belſet & Belſetoſ, Aithono Aſpiſalem, Græcis Aſan & Axan, Turcorum Sultanus, Romanum Diogenem Imperat. delet capitque. Interficitur An. 1071.
- Marobilus dum Sultaniciam dignitatem poſt fratris necem occupare nititur, a Malcoſa nepote deletur & capitur Anno 1073.
- Aſan ὁ [illegible] Tangrolipecis Scylitzæ pag. 770. 771. 774. periit in prælio.
  - Darſianus, aliis Caſſianus, & Aſan, Antiochiæ Sultanus, Tyrio nepos Belſetof dictus.
    - Sanſedonias.
    - Buldagis.
    - N. filia.

Children of Albe Arſelanus:

- Gelaloldolus Maſcoſas, ſeu Melecſhai, Aithono Meleſta, ſeu Moleeſa, M. Turcorum Sultanus moritur An. 1092. ætat. 27. Taparès Annæ dicitur. *V. Notas.*
- Niſus in fratrem arma movet An. 1084.
- Tageoldulus Niſus Damaſcum exacto Iſaco invadit, dumque Sultaniciam ambit dignitatem poſt fratris exceſſum, a Belciaroco nepote interficitur An. 1095. Tutuſes dicitur Annæ. *V. Notas.*

Children of Gelaloldolus Maſcoſas:

- Muhamed ſeu Mechemud annos natus 5. Sultanus inauguratur, rerum potiente Berchana matre. A fratre Belciaroco pellitur.
- Belciarocus, Annæ Purgiaroch, pulſo Mechemud fratre, Sultanatum invadit. Moritur Anno 1104. ætat. 34.
  - Gelaloldolus Ann. 4. natus, patre extincto, Sultanus acclamatur: nec multo poſt a Mahumeto in ordinem redigitur.
  - Iſmael. *Anna p. 256.*
- Mahometus Gulatoldinus Belciarocum delet, & Sultanus proclamatur. Moritur A. 1117.
  - Mechamud patri in Sultanatu ſufficitur.
- Sanger, ſeu Sangiar, Mahomedi frater.

Children of Tageoldulus:

- Redovan, cogn. Phacheroimelic, Aleppi Sultanus moritur A. 1113. Ginaholdes dicitur Fulcherio l. 2. c. 2. patris nomine.
  - Tageoldulus Aleppi Sultanus, cogn. Acharſis, ſeu Aharaſis interficitur An. 1114.
  - Sultan-ſa Aleppi poſt fratrem Sultanus, A. 1114.
  - N. filia nupta Balado Aleppi Sultano. *Vide Orderic. Vital. p. 825. 826. 827.*
- Sanſolmalecus Decacus Damaſcum fratri eripit A. 1095. Emeſam capit An. 1102. Moritur. An. 1103. *V. Notas ad Ann. p. 260.*
- N. filia nupta nobili Arabi. *Anna p. 142. V. Not.*

STEM-

STEMMA
SULTANORUM ICONIENSIUM.

SALGEUCUS, de quo in Stemmate Sultanorum Turcicorum.

Michael. — N. Michaelis frater.

Tegralbecus Turcorum Sultanus. — Cutlumus, El-Macino Ptolomæus. *V. Not. ad Bryenn. l. 3. N. 6.*

Solyman Nicææ Sultanus, Antiochiam intercipit. A Tageolduls Damaſci Sultano interficitur An. 1085. — Maſour. — N. N. N. filii tres.

Clisiaſthlan Solymanni filius primogenitus, Nicææ primum, deinde Lycaoniæ, Cappadociæ ſeu Iconii Sultanus. — Solymannus Junior Nicææ Sultanus, quo regnante Nicæam Galli expugnant. Ux. N. filia Tzachæ. — Dalimannus Solymanni frater Orderico p. 797. — N. filia nupta Tzachæ Smyrnæ, &c. Toparchæ. *Anna p. 198.*

Melas uxor Rogerii Principis Antiocheni. — Tzacha Smyrnæ Dom. *Anna pag. 254.*

Clisiaſthlan II. Sultanus Iconienſis, cogn. Saiſan, a fratre Maſuto interficitur. *V. Annam.* — Maſutus cæſo fratre Sultanus factus Joanni & Manueli Impp. bellum infert. — Marciban duello a Boemundo ſuperatur. *Orderic.* — N. alter filius.

Clisiaſthlan III. Sultanus Iconienſis, fratrum toparchiis, cæſis illis, potitur. Manuelem Imp. delet A. 1176. Moritur 70. major. Huic uxor Chriſtiana. — Saniſan Gangræ & Ancyræ Dominus. — N. filia nupta Jacupazani Amaſiæ, Ancyræ, & Cappadociæ toparchæ. — N. filia nupta Daduni Domino Cæſareæ & Sebaſteæ. — Camero nupta Joanni Comneno Andronici Imp. filio. *V. Stemma Comn.*

Caichoſroes, Acropolitæ Iathatines, Lycaoniæ & Pamphyliæ Sultanus Fredericum I. Imp. delet A. 1190. Iconio pulſus a Rucratino fratre CP. venit, poſthæc reſtitutus a Theodoro Laſcari Imp. in prælio occiditur C. A. 1210. — Maſut Sultanus Amaſeæ, Dorylæi & regionum Ponti. — Coppatinus Sultanus Melitenes, quo extincto, Rucratinus frater Melitenem occupat. — Rucratinus Sultanus Aminſi, Caichoſroe fratre in ordinem redacto, Iconienſem Principatum invadit. C. A. 1200. Moritur C. A 1204.

Melec. Cotepec. Incertum uter horum, niſi unus idemque ſit, quod reor, patri ſucceſſerit. Mortuum Sultanum Iconienſem A. 1227. Tradunt Jacobus de Vitriaco & Vincentius Belvac. Saladini filiam in uxorem habuiſſe teſtantur alii.

N. N. filii duo ex Caliphæ ſorore nati. — Galatadinus, Pachymeri Lathatinus, Acropolitæ Lathatinus, a patre moriente Iconienſi donatur Principatu. Tartari illo imperante Aſiam invadunt, Sultanum ipſum delent, fugantque A. 1242. 1243. Moritur Attaliæ A. 1245.

Raconadius patri ſuccedit, cum Tartaris fœdus init. — Azadinus, Gregoræ Azatines, cum ad Græcos profugiſſet, ab iis detentus, Turcorum ope elabitur, moxque moritur. — Aladinus ex Regina Georgiæ natus.

Melecus una cum parente e Thracia elapſus, eoque extincto, Iconium adeptus a rebellantibus Turcis occiditur. Poſt illius cædem enatæ complures in Aſia tyrannides, quarum altera Othomannicæ initium & originem dedit.

Digitized by Google

CAROLI DU FRESNE
AMBIANI,
DOMINI DU CANGE,
QUÆSTORIS FRANCIÆ;
IN
ANNÆ COMNENÆ
CÆSARISSÆ
ALEXIADEM
NOTÆ HISTORICÆ
ET PHILOLOGICÆ.

CAROLI DU FRESNE
AMBIANI,
DOMINI DU CANGE,
QUÆSTORIS FRANCIÆ;
IN
ANNÆ COMNENÆ
CÆSARISSÆ
ALEXIADEM
NOTÆ HISTORICÆ
ET PHILOLOGICÆ.

IN PRÆFATIONEM.

ΠΟΡΦΥΡΑΣ *τιθήνημα*) Porphyrogenita, Nata patre Imperatore. Eadem Anna infra, *καὶ τὴν πορφύραν εἰς φῶς ἐξελθοῦσα*. & lib. 15. *ἐγεγεννήμην δ' ἐν πορφύρᾳ τῷ τιμιωτάτῳ, καὶ τοῦ Ἀλεξίου πρώτιστον βλάστημα*. Nicolaus Callicles in Epigr. *Ἐξ Εὐδοκίας ταύτα πορφύρας κλάδο*. Conſtant. Manaſſes, *Κομνηνοῦ ἄλλος Μανουὴλ, πορφύρας χρυσοῦ ῥόδον*. Apud eumdem non ſemel, *Πορφυρόφυτος κλάδος: πορφυρογέννητ, πορφυροβλάστητος*. Niceph. Xanthopulus in Catal. Impp. *Ὁ πορφυρανθὴς ἄναξ Κωνσταντῖνος*. Incertus Poeta apud Leonem Allat. Diſſert. 1. de Libris Eccl. Græc.

Ἄναξ ὅλης γῆς ὅλος τῆς πορφύρας
Βασίλειος, τὸ θρέμμα τῆς ἁλουργίδος.

Narratio MS. de Bertrando Romano Græco-barbara, *Πορφυρόβλαστε γέννημα τῶν χαρίτων*. Vita S. Mariæ Junioris, *Εἶχε μὲν τὰ σκῆπτρα τῆς βασιλείας Βασίλειος, οὐχ ὁ τῆς Πορφύρας βλαστὸς, ἀλλ' ὁ Μακεδών*. V. Notata ad pag. 130.

Ἔρυμα καρτερώτατον) Max. Tyrius Serm. 12. de Hiſtoria. *τοῦτο τὸ ἄκουσμα ἔρυμα τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος καὶ φθειρόμενον ταχὺ, καὶ ἀπολλύμενον, καὶ ὑπορρέον τῇ μνήμῃ σώζει*, &c.

Γραμμάτων οὐκ ἄμοιρος) Nicetas Choniates in Joanne Comneno N. 3. de Annæ noſtræ eruditione; *ἥ τις διὰ τῶν ἐπιστημῶν πασῶν ἐνέχει φιλοσοφίας ἐξαίρετον μέλημα, καὶ πρὸς πᾶσαν ἐρρύθμιστο μάθησιν*. Zonaras in Alexio, de Nicephoro Bryennio, & Anna conjuge: *Ἦν γὰρ καὶ λόγοις προσκείμενος ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ σύνευνος δὲ οὐδὲν ἧττον εἰ μὴ καὶ μᾶλλον ἐκείνου, τῆς ἐν λόγοις παιδείας ἀντείχετο, καὶ τὴν γλῶτταν εἶχεν ἀκριβῶς Ἀττικίζουσαν, καὶ τὸν νοῦν πρὸς ὕψος θεωρημάτων ὀξύτατον· ταῦτα δὲ προσεγένετο φύσεως ὀξύτητι καὶ σπουδῇ. Προσετέθεικτο γὰρ τοῖς βιβλίοις, καὶ λογίοις ἀνδράσι, καὶ οὐ παρέργως ὡμίλει αὐτοῖς*.

Τετρακτὺν τῶν μαθημάτων) Sic Syneſius Epiſt. 140. & Conſtantinus Porphyrog. in Baſilio cap. 58. *τετρακτὺν τῶν ἀρετῶν* dixerunt, *quadrifariam virtutem*. Senator lib. 6. Epiſt. 3. Hic vero *μαθηματικὴν τετρακτὺν*, de qua Ignatius Diac. in vita S. Nicephori Patr. CP. cap. 15. ſeu quatuor Mathematicæ partes intelligit Anna, quas ſe attigiſſe haud leviter non uno loco profitetur, Aſtrologiam, Geometriam, Arithmeticam, & Muſicam, quas *Μαθήματα* Græci veteres appellant, ut auctor eſt A. Gellius lib. 1. cap. 9. Elogium S. Panteleemonis.

Ταύτην ἐξακριβοῦντα τοῖς θείοις λόγοις,
Ὅλην διεξιόντα τῶν μαθημάτων τρίβον
Τὴν τετρακτὺν τοῖς ἐντίμοις ...
Εὐφροσύνην δίδωσι, &c.

Carmen de Carolo Magno apud Caniſium,

Et priſcos ſuperat dialectica in arte Magiſtros,
Quatuor aſt alias artes, quæ jure ſequuntur,
Diſcernit ſimili rerum ratione magiſtra.

Atque inde *Litteræ quadriviales* dicuntur Mathematicæ Scientiæ Thomæ Cantipratano, *Quadrivialia* in Charta R. Cardinalis An. MCCXV. pro reformatione Academiæ Pariſienſis: *Non legant in feſtivis diebus niſi Philoſophos, & Rhetoricas, & Quadrivialia, & Barbariſmum, & Ethicam, & quartum Topicorum*. *Quadrivium* cæteris Scriptoribus ævi medii paſſim: Hugo Flaviniac. Abb. An. DCCLIII *Intrat ex hoc quadrivium, ubi cubos Arithmeticæ, ſonos Muſicæ, modos Geometriæ, radios Aſtronomiæ perſpicaci percipiens mente, ad perfectionem duplicis theſis, id eſt, Theoricæ pervenit & Practicæ*. Wibertus in Leone IX. PP. *Quippe quadrivium naturali ingenio veſtigantes deguſtarunt*. Matth. Pariſ. An. MCCLII. *Vir quidem in trivio & quadrivio excellentiſſimus*. Et mox, *Omnem trivii & quadrivii noverat difficultatem*. Ubi per *trivium*, Grammaticam intelligit, Rhetoricam & Dialecticam. Wibertus loco citato, *nempe ut primum competit rudibus, decurſo artium trivio, non ſolum claruerunt proſa & metro*, &c. Epitaph. Giſleberti Criſpini Abbat. Weſtmonaſt. An. MCXIV.

Mitis erat, juſtus, prudens, fortis, moderatus,
Doctus quadrivio, nec minus in trivio.

Vide I. Tzetzem Chil. 11. cap. 377. & Senatorem lib. 1. Epiſt. 45.

Πυπάζουσι) De hac voce conſule Gaulminum ad Pſell. de Operat. Dæmon. pag. 114.

Ὁ *Καῖσαρ Νικηφόρος*) De quo nonnulla attigimus in Stemmate Comnenico.

Ἄλλαις περιπεσοῦσα δεινοῖς) Annæ calamitates ex parte narrat Nicetas in Joan.

Λίθον ἀνομοιομερεῖς) Anna lib. 1. *περιέχοντα ἀνομοιομερῆ*. Theophraſt. lib. 6. de cauſis Plantarum,

Ἀνωμαλία τοῦ ἀέρος ἢ καὶ ὁ τροφῆς. *Inæqualitas aeris*, in Decretis Liberii PP. & in Capit. Caroli Magni cap. 118. *Inæqualitas vitæ*, apud Jul. Firmicum l. 5. Matheſ. cap. 5. *Inæqualitas corporis*, apud Attonem Vercellenſem Epiſc. in Capitul. c. 54.

Τιμοθέου) Timothei Citharœdi præclarum extat elogium apud Himerium Sophiſtam.

Edit. Pariſ. pag. 225.

IN LIBRUM I. ALEXIADIS NOTÆ.

Pag. 7. MΕΓΑ ὄφελος) Reſpexit illud Homeri Iliad. ρ. *Οὐ τοι τυτθὸν ὄφελος γενήσεται τοι ἐξ αὐτοῦ Ζωὸν ἐόν.*

Μανουὴλ) V. Stemma Comnenicum.

Οὐρσέλιον) V. Notas ad Bryennium.

Pag. 8. *Οἰκειοῦται τὸν βάρβαρον*) Noverat quippe Alexius Turcorum mores, qui alias infidi, donis & pecunia facile capiuntur. Leo Aug. in Tact. cap. 18. §. 48. *Περίεργα δὲ εἰσὶ τὰ τῶν Τούρκων φῦλα, καὶ κρύπτοντα τὴν βουλὴν αὐτῶν, δῶρα δὲ ἀπαιτοῦντα, καὶ διὰ τὸ ἀπληστείας τῶν χρημάτων κρατούμενα, ὅρκους παραβαίνουσιν.* Hinc Proverbium apud hodiernos Græcos, ut auctor eſt Hermodorus Rhegius, *Τούρκου εἶδες, δῶρα δὸς· ἢ ἄλλον εἶδες, καὶ ἄλλα δίδου.*

Pag. 9. *Ἀμάσειαν*) Amaſia, urbs eſt Ponti Galatici in Cappadocia, de qua præter Ptolemeum & Strabonem, qui patriam ſibi illam fuiſſe ſcribit, conſulendi Euſtathius Presb. in vita S. Euthymii Patr. CP. cap. 37. 39. Auger. Busbequius in itinere Amaſiano, & Joan. Leunclavius in Pand. Turc. cap. 6.

Ἀρμενιακοῦ) Scilicet *Θέματος*. Cappadocia circa tempora Juſtiniani in 3. partes diviſa fuit, Mediterraneam, Superiorem, & Inferiorem. Mediterranea Charſianum, a quodam Charſia Præſide: Superior finitima Lycaoniæ & Tauro, Cappadocia Minor: Inferior denique, quæ Pontum Euxinum ſpectat, Armeniaca, quia Armeniis vicina, appellatæ ſunt. De poſtrema Cappadociæ parte, non de ipſa Armenia proprie ſumpta hic potiſſimum agit Anna: neque enim Amaſia fuit Armeniæ urbs, ſed prima e ſeptem Armeniaci Thematis, ut auctor eſt Conſtantinus Porphyr. lib. de Adminiſtr. Imp. cap. 7. & lib. 1. de Thematib. cap. 2. Occurrit præterea Armeniaci Thematis mentio apud Niceph. CP. An. IↃCCXLI. Nicetam in Joan. Comn. cap. 9. Landulf. Sag. lib. 18. Hiſt. Miſc. eumdem Conſtant. in Baſilio cap. 30. Scylitz. Zonar. & al.

Pag. 10. *Ὀστράκου μεταπεσόντος*) Proverbialis formula, *ἐπὶ τῶν ταχέως τι ποιούντων*, ait Suidas V. Paræmiographos Diogenianum Centur. 7. Apoſtol. Byzant. Cent. 13. & al. Occurrit iterum apud Annam lib. 6. Platon. in Phædro, Eunapium in Proæreſio, Marinum in Proclo, Conſt. Manaſſem, Pachymer. lib. 5. cap. 2. Metaphraſtem in Actis S. Babylæ Mart. cap. 1. &c.

Παλαμήδους) Anna lib. 2. pag. 42. *τὸ δὲ σκέμμα σοφὸν καὶ Παλαμήδειον.*

Τὸν σίδηρον) *μυδρόν*. Vide infra pag. 43.

Pag. 11. *Ἐν τῇ Πατρῴᾳ πόλει*) Non Conſtantinopoli, quod vult diſertus Interpres, ſed Caſtamone in Cappadocia. V. Bryennium lib. 2. N. 26.

Δοκειανός) Theodorus Doceanus Scylitzæ dictus, de quo & ejus familia pluribus agimus in Stemmate Comnenico.

Νικηφόρος Βρυέννιος) Nicephori Bryennii rebellionem & Hiſtoriam narrant præterea Nicephorus Bryennius ex filio nepos, Zonaras, Scylitzes, Glycas, &c.

Τὸν πολέμου) Michael Ducas Parapinacius, abrogato Imperio, in Studienſe Monaſterium conceſſit, eo translatus a Botaniata, prid. Paſchatis, hoc eſt, 7. April. An. MLXXVIII. Dein Epheſi Antiſtes dictus, cum ſemel eo veniſſet, Conſtantinopolim reverſus, in Monaſterio Manuelis vitæ reliquum exegit. V. Bryenn. Zonaram, Scylitzem, Glycam, Manaſſ. Joel. &c.

Τῆς Δυσικῆς) Inter *Δυτικὰ Θέματα* recenſetur a Conſt. Porphyrogenneta lib. 2. de Themat. cap. 9. *Ἐπαρχία τῆς Νέας Ἠπείρου, τουτέστι τοῦ Δυρραχίου.* Huic ſuberant Provinciæ aliquot, urbeſque complures, quarum aliæ a Conſularibus, quædam a Ducibus regebantur. Harum præcipua & caput Dyrrachium fuit, a qua totius Thematis appellatio. Vide Notit. Græc. in Geographia Sacra pag. 24. Dyrracheni igitur tractus Ducatum obtinuit Bryennius, Michaele imperante: cui tum eum tenenti Theophylactus Bulgariæ Archiepiſcopus epiſtolam ſcripſit cum hoc titulo, *Τῷ Δουκὶ Δυρραχίου τῷ Βρυεννίῳ.* Eumdem Ducatum obtinuerant poſtea Nicephorus Baſilacius, Georgius Monomachatus, & Joannes Comnenus Iſaacii Sebaſtocratoris filius. Sed & inde Ducis honorariam appellationem Dyrrachii Dominis ex gente Francica attributam jam olim a nobis obſervatum in Hiſt. noſtra Gallo-Byzantina lib. 8. N. 2. pag. 226.

Pag. 12. *Ἀνδρομηκὴς σώματος*) Infra de Bryennio pag. 13. *κατεῖπεν τις γίγας ὑπερφυής εἰς τὸ ἡρῷόν τινα ἐξεικασθεὶς τῶν ἀπάντων ὑπερανέστηκε.* V. Not. ad pag. 23.

Δομεστικός) Afflictis Romanorum Imperatorum rebus, ac Conſtantini M. partitione, variarumque gentium irruptionibus mutilato Imperio, quod reliquum fuit Conſtantinopolitani Principatus, in duas partes diſtributum fuit, Orientem videlicet & Occidentem, ita dictas reſpectu Byzantii. Hæ rurſum diviſæ in Provincias, ſeu *Θέματα*, quæ Conſtantinus Porphyrogenneta duobus libris eleganter complexus eſt. Themata vero partim a Ducibus, partim a Conſularibus, quemadmodum ſtante Romana Rep. Provinciarum aliæ a Prætoribus, aliæ a Conſularibus, regebantur. Ducibus denique ac Conſularibus præerant Domeſtici duo: prior qui Orientalibus Provinciis imperabat, *Δομεστικὸς τῶν Ἀνατολικῶν Θεμάτων*, poſterior qui Occidentalibus, *τῶν Δυτικῶν* dicebatur. Hac poſtrema functum dignitate Alexium tradit, præter Græcos Scriptores, Willelmus Antiſtes Tyrius lib. 2. cap. 5.

Ἀθανάτων) Quemadmodum olim apud Perſas erat legio militaris, quam *τῶν Ἀθανάτων* appellabant, ut docemur ex Procopio lib. 1. de Bello Perſico, Theophane in Theodoſ. jun. An. XVIII. Freculpho Tom. 2. lib. 5. cap. 10. & aliis Scriptoribus, quos laudat Briſſonius lib. de Regno Perſar. Ita habebant Byzantini Imperatores, Perſicorum Principum ſimiæ, ſuos immortales, quos a Nicephoro Logotheta, qui ſub Michaele Duca rerum potitus eſt, tum demum inſtitutos refert Bryennius lib. 4. N. 4. quibus id nominis videtur inditum, quod pacis æque ac belli tempore militarent, eſſetque eorum cohors *ſchola vacationis ſemper ignara*, quod de peculiari quadam Caroli M. Imp. caterva militari dixit Monachus Sangallenſis lib. 2. cap. 26. Unde Anna de Athanatis agens lib. 2. pag. 53. dixit, *στράτευμα δὲ τοῦτο τοῖς Ῥωμαίοις ἐξαίρετον ἐδόκει ἀεὶ*, quia videlicet, pacis perinde ac belli tempore Imperatoribus merebant. *Athenaſi* corrupte dicuntur Tudebodo lib. 2. Conſule præterea Gloſſaria Rigaltii & Fabroti.

Ἐκ τοῦ χώματος) Vide Notata ad pag. 76.

Κυδόκτου) *Τὸν Κυδόκτου χῶρον* habent Scylitzes & Zonaras in Michaele Rhangabe & Michaele Balbo.

Κλεπτεύειν τὴν νίκην) *Boni enim Duces*, ait Vegetius lib. 3. cap. 10. *non aperto Marte prælium, in quo eſt commune periculum, ſed ex occulto ſemper attentant, ut integris ſuis, quantos poſſint hoſtes interimant, certe vel terreant.* V. Leon. Tact. cap. 15. §. 12.

Pag. 13. *Καλαύρην*) *Καλαβρύη*, Zonaræ & Scylitzæ, regio ſic dicta, *διὰ τὸ πλῆθος εἶναι τῶν ἐκεῖ βρυόντων ὑδάτων, πολλῶν τε καὶ ἀγαθῶν.*

Μανιάκης) Is eſt Georgius Maniaces, qui in Italiam, ſeu Calabriam, ab Imp. Baſilio miſſus, Siculos, Normannis juvantibus adortus, & ab

Edit. Pariſ. pag. 227. iis poſtea derelictos, defectionem molitus eſt, Monomacho imperante: ſumptiſque Imperii Inſignibus, tandem cum ad Servios ſe contuliſſet, commiſſo ad Strobum prælio, debellatus eſt. Hiſtoriam narrant Zonaras, Scylitzes, Glycas, Gaufredus Malaterra lib. 1. cap. 7. & 8. Leo Oſt. lib. 2. cap. 18. & Ordericus Vitalis lib. 4. qui *Maniachetti* nomen, & ob affectatam fortaſſis Tyrannidem, Imperatorium titulum ei tribuit.

Ἀπὸ τῆς Ἑταιρείας) Ex cohortibus ſcilicet conflatis ex Romanorum ſociis, quas peculiari appellatione *Ἑταιρείας* appellabant. Scylitzes in Michaele Balbo, *ἐν τῷ Παλατίῳ χωλεῖ ἐλαφεὶς, καὶ τὰς Ἑταιρείας, ἐξαιρέτως τὸ τάγμα*. Atque, ut ex hoc loco videtur poſſe colligi, militabant illæ in Palatio, ad Imperatoris cuſtodiam, quibus qui præerant *Ἑταιρειάρχαι* & *Μεγάλοι Ἑταιρειάρχαι* dicti Conſtantino Porph. de Adm. Imp. cap. 51. Willelmo Tyrio lib. 22. cap. 16. Pachymeri lib. 2. cap. 24. Cantacuzeno lib. 1. cap. 55. lib. 2. cap. 6. Scylitzæ, Zonaræ, Manaſſæ, & al. à Meurſio & Fabroto laudatis: quod præterea firmat Cinnamus lib. 5. N. 8. *Γεώργιον δὲ ἑταιρείας τῆς τότε ἦρχεν ὁ βασιλικῆς*. Idem Pachymeres lib. 4. cap. 29. ait eorum munus fuiſſe in Palatio *ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς*, unde *Admiſſionales* vertit eruditus Interpres. Hujuſmodi ſunt apud nos, *les Introducteurs des Ambaſſadeurs*.

Ταρχανειώτης) Cujus meminit Zonaras in Romano Diogene.

Ἀρχοντοπούλων) *Ἄρχοντες* Græcis Scriptoribus ævi ſequioris, iidem qui noſtris *Barones* dicuntur: *Ἀρχοντικὸν* vero idem quod *Barnagium*. V. Not. ad p. 262.

Ἐφ' ἵπποις Θετταλοῖς) Theſſalicos equos olim in pretio fuiſſe annotant præterea Herodotus lib. 7. Varro de Re Ruſtica lib. 2. cap. 7. Theocritus Κυνηγ. Oppianus lib. 1. Κυνηγ. Lucanus lib. 6. & alii.

Ἐξῆλθε τοῦ χάρακος) Edit. Hoeſchel. *ἐξῆλθε δὲ τοῦ ... χάρακος*.

Pag. 14. *Ἐπισυρόμενον*) Equum ſcilicet ex iis, quos Byzantini vocabant *Συρτοὺς*, ſeu *Συρτὰ*, ut docemur ex Codino de Offic. cap. 5. N. 7. Latini vero *Dextrarios*, quod dextra, vel manu ducerentur. Joannes de Janua: *Dextrarius dicitur, quia per dextram ducitur*. Jacobus Cardinalis lib. 2. de Coron. Bonifacii VIII. cap. 9.

Poſt ipſum quadratus equus detextus ad ante
Cygneus ad dextram vehitur.

Δεξιὸν ἵππον) dixit Leo Grammaticus in Michaele. Sed de Dextrariis, plura nos in Gloſſario ad Villharduinum.

Ἀλουργῷ ἐφεστρίδι) Byzantinos Auguſtos palliis & ſtragulis purpureis equos, maxime Dextrarios, inſtraviſſe, ſat multis oſtendimus ad eumdem Villhard. N. 83. Addo hunc morem hauſiſſe illos a Perſis, a quibus pleraque regiorum ornamentorum & Inſignium acceperant. Sic enim Xenophon lib. 8. περὶ Κύρου παιδ. Cyri magnificum inceſſum deſcribens, *οἱ δ' αὐτῷ Κύρῳ τρεφόμενοι ἵπποι παρήγοντο χρυσοχάλινοι, ῥαβδωτοῖς καταπεπταμένοι, ἀμφὶ τοὺς ...* V. Annam p. 112.

Ῥομφαῖαι) Romphææ Codino dicuntur *Κοντάρια*, ſeu *Δόρατα κεχρυσωμένα ἔχοντα ξύλα*. Annæ lib. 5. p. 112. *ἀργυρόκολλα δόρατα*. lib. 6. & 11. p. 140. & p. 248. *ἀργυρόκολλα σκῆπτρα*. Interdum *σκῆπτρα* ſimpliciter, ut apud Xenophontem in deſcriptione inceſſus Cyri, *εἵποντο δὲ οἱ περὶ αὐτὸν σκηπτοῦχοι ἐφ' ἵππων κεκοσμημένοι σὺν τοῖς παλτοῖς ἀμφὶ τοὺς τετρακοσίους*. Papias *Rompheam*, ſpatam fuiſſe ſcribit; ſpata vero fuit major gladius. *Romphea eſt gladius ex utraque parte acutus, quam vulgo ſpatam dicunt. Ipſa eſt & framea.* Papiæ aſſentitur Abbo lib. 2. de bello Pariſ.

Noſtra manens turris, clypeus, nec non biſacuta
Romphea, fortis & arcus erat, fortiſque ſagitta.

pag. 228. Gloſſ. Græcolat. *ῥομφαία*, *framea*, *gladium*. Romphæas tenebant quatuor ex honoratioribus Proceribus, bini videlicet ex qualibet parte, latera Imperatoris tegentes, qui inde *Ῥομφαιοκράτορες* dicti Codino de Offic. cap. 17. N. 54. Corippus lib. 3.

Pilaque ſuſpiciunt alto ſplendentia ferro
Aurea, & auratos conos, criſtaſque rubentes.

Θωρακιδίῳ) Bryennius, *καλύψας τὸ πρόσωπον τῷ ἀπηρτημένῳ θωρακιδίῳ τῆς κόρυθος*. Editio Annæ Hoeſcheliana *θωρακίῳ* habet. Bacculæ loriculam in fronte galeæ pendentem his locis interpretatur eruditus Poſſinus; eam videlicet galeæ, ſeu potius *ὁλμοῦ* partem, foraminibus diſtinctam, quæ laxata, aut demiſſa, vultum tegebat. *Naſale* appellatur ab Ægidio de Roya An. MCCCLXXI. quod naſum demiſſa tegeret, *Viſiere*, noſtris, unde *βιζιέρα*, Græcis recentioribus apud Anon. de Nupt. Theſei. Joan. Cinnamus lib. 3. N. 9. *παραπέτασμα* vocat, *Βακχῖνος μὲν τῷ Βασιλεῖ ... τὸ ξίφος κατασείων ἐπλήξεν, ... ἐκ τοῦ κράνους ἐπὶ τὰς ὄψεις ... παραπέτασμα*. Verum non deſunt qui putant *θωρακιδίῳ* vocabulo intelligi lemniſcum, ſeu velum quod caſſidi imminebat, cujuſmodi paſſim exhibent ſigilla veterum Militum. *φλάμμουλον* & *φλαμμουλάριον* dicitur Mauritio lib. 1. Strateg. cap. 11. & Leoni in Tact. cap. 5. §. 5. *καμισίδια ἔχοντα τύφας μικρὰ, καὶ φλάμμουλα κατὰ τῶν μήλων*. Vetus Poeta Vernaculus in Poem. cui titulus, *Le Roman de Guiteclin*:

Li gonfanon de ſole ſor blaume li vantele.

Sed potior videtur Poſſini ſententia.

Ὡς ὁ Βρυέννιος ἐστρατήγει) Ejuſmodi *στρατήγημα* tempore prælii uſurpandum præcipit Leo Aug. in Tact. cap. 14. §. 111. Pag. 15.

Δεξιὰς δεδωκότων) Patrium Francorum morem in dandis Dexteris, in fidei, ſeu fidelitatis argumentum, hic exhibet Anna. Bifariam vero a Francis datas Dexteras potiſſimum obſervare eſt. Primum cum a ſubditis, aut vaſſallis, Regibus vel Dominis fides præſtabatur; cujus moris, qui etiamnum in præſtandis hominiis obtinet, exempla proferunt Auctor vitæ Ludov. Pii An. DCCCXXXVII. Regino & Annal. Franc. Fuld. An. DCCCLXXXIV. & DCCCLXXXIX. Marculf. lib. 1. Form. 18. Witikindus lib. 1. & alii ſine numero. Dabant præterea Dexteras nulli clientelæ, vel ſervituti, obnoxii: quo caſu ut plurimum Dexterarum datio, ſeu potius implicatio, reciproca erat. Sic Dextras datas & acceptas legimus in Annalibus Franc. Fuld. An. DCCCLXIX. & apud Willelm. Tyrium lib. 19. cap. 16. Inde *Dextræ*, pro fœderibus apud Hincmarum de Ord. Palat. c. 30. Franci igitur Alexiani in Bryennii partes tranſeuntes, Dextras porrigunt, fidemque dant, viciſſimque accipiunt. V. pag. 415. C. & 440.

Εἰσίασι πρὸς τὰς λαβὰς) Plutarch. in Fabio, *ὥσπερ ἀθλητὴν λαβὴν ζητοῦντα*. Galli dicimus, *eſtre aux Priſes*. Pag. 16.

Ἀναίσθητος) Ita Michaelem Gabram inſcio ſe oculis privatum ab aulicis dixit Manuel Imp. apud Cinnamum lib. 6. extremo. Pag. 17.

Ὁ γὰρ Βόριλος) Borilum & Germanum, quorum opera Botaniates in rebus gerendis utebatur, origine & moribus barbaros, mire inſectatur, præter Zonaram, Scylitzem & Glycam, Conſtantinus Manaſſes:

Καὶ τὰ μὲν πράγματα χερσὶν ἐπίστευσεν ἀνδρῶν δύο,
Βαρβαριζόντων τὴν φωνὴν, μετ' ὀρθοφρονούντων,
Κρείττονα τανῦν ἐσθιόντων καὶ πινόντων.
Οἷς ἦν τὸ γένος τρίδουλον, ἐκ πάππων καὶ πατέρων,
Τρισβάρβαροι, καὶ τὴν ψυχὴν βάρβαροι, καὶ τὴν γνώμην,
Καὶ Σκυθοσλαβικῶς λαλεῖν ...

Βασιλάκιος) Nicephorus Baſilacius, dignitate Magiſter & Protoproedrus, Dux Theodoſiopoleos, poſt Bryennium Dyrrachii Dux. Zonar. Scylit. Glyc. Bryen. pag. 229.

Ἑκατοντάχωρα) Theophylact. Bulgar. Archiep. Epiſt. 41. *καὶ τὰ μεθ' ...* Pag. 18.

Βαρδάριον) Infra, *Βαρδάριος*. Bardarus, Bardarius, vel Barduarius, (varie enim vox iſta effertur) celeberrimus in Macedonia fluvius, in ſinum Thermaicum erumpens, olim Axius dictus. Hujus crebra apud Scriptores mentio occurrit, Theophylact. Epiſt. 55. Acropol. Greg. lib. 8. Zonar. in Bulgaroctono, Codin. de Offic. c. 5. Fulcher. Carnot. lib. 1. cap. 3. Robert. Monac. lib. 2. Willelm. Tyr. lib. 2. cap. 13. & 14. Leunclav. in Pand. Turc. c. 84. &c.

Βεῤῥοίας) Tres hoc nomine urbes ſtatuunt Geographi; primam in Syria, quæ Annæ & Cinnamo Χαλὲπ, hodie *Alepvo*; alteram in Thracia, Nicopolim Moeſiæ inter & Philippopolim Thraciæ oppida, ad Bermii montis radices ſitam; tertiam in Macedoniæ Themate, ut habet Conſtantinus Porphyrog. lib. 2. de Them. in Emathia regione, quam Irenopolim ab Irene Imperatrice dictam ſcribit Cedrenus. Poſtremam hic intelligit Anna.

Pag. 19. Ὁ τραυλὸς) Idipſum refert Bryennius lib. 4. N. 22. atque inde Alexio, quod balbutiret, cognomen, vel potius, *nomen joculare*, ut verbo utar Auſonii, inditum ab invidentibus, Βαμβακόραβος, uti in Epiſtola Honorii III. PP CCLXXXIV. lib. 6. docemur; quod nimirum inarticulate, & inſtar corvi crocitando verba effunderet, quod faciunt βαμβαλίζοντες, qui dentibus crepant potius, quam loquuntur. Gloſſ. Græcol. Ψελλὸς, *Vambal*. Adamantius Martyr apud Senatorem de Orthogr. cap. 5. *Bambalo*, Ψελλός. Bambalio, forte, ſic enim neſcio quem M. Fundum, Antonii III. viri ſocerum, *propter hæſitantiam linguæ*, vocat Cicero Philipp. III.

Ἐρεβοδιφοῦντες) In Nubib. Οὗτοι δ' ἐρεβοδιφῶσιν ὑπὸ τὸν Τάρταρον.

Pag. 20. Πέτρος Τορνίκιος) Ejuſdem gentis fuit & originis cum Tornicio, qui Italiæ Præfecturam obtinuit Baſilio & Conſtantino Imperantibus; de quo hæc Guillelmus Apulienſis lib. 1. Rerum Normann.

Turnicii tandem rumor pervenit ad aures,
Qui Catapan fuerat Græcorum miſſus ab urbe,
Cui Conſtantinus nomen dedit editor urbis,
Et Conſtantinus, pariterque Baſilius illi
Tunc dominabantur.

Pag. 21. Ἡμέρας διαγελώσης) Loquendi formula Ἐρωτικῶν Scriptoribus familiaris, Heliodor. lib. 1. Euſtath. de Iſmen. amorib. lib. 5. & 8. Elogium S. Panteleemonis, ἄρτι γελώσης ἡμέρας χαραυγῇ. Utuntur præterea Procopius lib. 1. de Ædif. Juſtin. Nicetas in Iſaacio lib. 2. & ipſa Anna pag. 183. & 312. Vide Bourdelot. ad Heliodorum.

Pag. 22. Πηγὴ Βασιλακίου) Bryennio, Βασιλάκιον πηγάδιον. Scylitzæ Βρύσιν Βασιλακίου. unde forte nomen inditum urbi cuidam Βρύσις, & alteri Μεγάλη Βρύσις, in jure Græco-Rom. pag. 223. Vide Meurſium in Βρύσις, & Gloſſ. eruditi Interpretis.

Ῥομπέρτον) Robertum Normannum Apuliæ Principem, cujus Stemma delibavimus in obſervationum iſtarum prolegomenis.

Θυγατέρα) filiam Roberti, quam Conſtantinopolim adductam, mutato nomine, ait Scylitzes, Helenam vocavit, filioque ſuo Conſtantino deſpondit Michael Ducas. Quæ quidem affinitas effectu caruit propter immaturam pueri ætatem, & remiſſa poſtmodum a Botaniate ad patrem Helena, ut auctor eſt Zonaras. Conſtantinopoli recluſam, & diligenti cuſtodia obſervatam ſcribit Gaufr. Malaterra lib. 3. cap. 13. *Ne forte*, inquit, *ſi alicui potenti nuberet, quia hæreditali Imperatori ſemel in Palatio coronata fuerat, ab ipſo cui nuberet, aliqua hæreditas per ipſam in Palatio proclamaretur*. Nec diſſentit Ordericus Vitalis lib. 7. de Botaniata ſcribens, *filias duas Roberti Wiſcardi, quarum unam idem juvenis*, (Conſtantinus) *deſponderat, cuſtodiæ mancipavit*. Edit. Pariſ. pag. 230.

Κωνσταντῖνον) Conſtantinum Porphyrogennetam, a patre infantem adhuc, puniceis calceis donatum, & Imperatorem appellatum. Zonar. Anna, &c.

Pag. 23. Τὴν τύχην ἄσημος) Infra, ἐξ ἀφανοῦς πάνυ τύχης ὁρμώμενος. & lib. 4. pag. 84. ἀπὸ ἐσχάτης πενίας καὶ τύχης ἀφανοῦς. Leo Oſt. lib. 3. cap. 15. De Roberto, *cum eſſet admodum pauper*. Joan. Brompton, *Iſte Robertus licet probus, & de familia Regis*, (Willelmi Rufi Angl. Regis) *pauper tamen erat, & nullam dandi gratiam apud Regem illum non potuit invenire*. Robertum ex eorum Militum ordine, quos Vavaſſores vocant, ortum duxiſſe auctor eſt Otho Friſingenſis lib. 1. de Geſtis Frider. cap. 3. *Robertus iſte ex mediocri ſtirpe in Normannia ex eorum ordine quos Vavaſſores vulgo illi dicere ſolent, in plaga, quam Conſtantiam Indigenæ vocant, editus*. Idem in Chron. lib. 6. cap. 33. *Ea tempeſtate Normannorum gens inquietiſſima, Roberto Guiſcardo Duce, humilis conditionis viro, ſed ſtrenuiſſimo, Apuliam invadit*. Ordericus lib. 5. *Hic Tancredi de Altavilla mediocris cujuſdam viri filius fuit*. His præter Richardum Pictavinum, concinit Guntherus lib. 1. Ligurini:

Normannia quondam
Ediderat, media rerum ſeu ſtirpis agentes
Fortuna, ſed mente ſuis & pectore longe
Præſtantes, validoſque manu, formaque venuſtos
Laudis amatores, magnarum ſemina rerum
Quærentes, cupidoſque ſuis noteſcere factis.
Quique magis ſeſe claro de ſanguine Regum,
Quam de privata Gallorum gente docerent.

Denique Philippus *Mouskes* Epiſcopus Tornacenſis in MS. Francorum Hiſtoria, ne quid intactum relinquam, hæc de Guiſcardi natalibus refert:

Cil Robers eſtoit un bevere,
Uns Chevalier fort tramelere,
Tant fiſt que riens ne li remeſt,
Fors qu' un ſeul manoir & il meſt,
Si parent toſt le blaſtanglerent,
* *Un ſeul Eſcuier li baillerent &c.*

Certe humilis fuit ac tenuis Roberti familia, ſi Ducalem & Regium ſpectemus apicem, ad quem poſtea pervenit, quæ honeſta tamen; & præter nobilium vulgarem ſtatum & conditionem illuſtris habita eſt: &, ut verbis utar Willelmi Malmeſburienſis lib. 3. de Geſt. Angl. *quæ nec humi reperet, nec altum quid tumeret*. Fuit enim Tancredus, Wiſcardi pater, ex eorum numero Militum, quos *Bannerecos* appellabant, & in Richardi II. Normanniæ Ducis, cui imprimis charus fuit, obſequio militari 15. Militibus imperans, meruit, ut auctor eſt Malaterra lib. 1. cap. 40. Ortum porro duxit Robertus in ea Franciæ Provincia, quam Neuſtriam, poſtea Normanniam, a Normannis Septentrionalibus, quibus inhabitanda conceſſa eſt a Carolo Simplice, appellarunt noſtri, in eoque tractu, qui Conſtantinus vulgo dicitur. Orderic. Vitalis lib. 3. *Hujus pater Tancredus de Altavilla de pago Conſtantino extitit*. Malaterra lib. 1. cap. 3. *In cujus quidem Provincia civitas eſt, quæ Conſtantinum dicitur, in cujus territorio villa eſt, quæ Altavilla nuncupatur: non quidem tantum pro excellentia alicujus montis, in quo ſita ſit: ſed quoniam, ut credimus, aliquo auſpicio ad conſiderationem prænotantis eventum: & proſperos ſucceſſus ejuſdem villæ futurorum hæredum, *Dei adjutorio, & ſua ſtrenuitate, gradatim honoris culmen ſcandentium*. pag. 231. Loco etiamnum nomen manet, *Hauteville la Guiſchard*, in celeberrimi Roberti memoriam. Porro Annæ Ῥομπέρτος, Robertus dicitur, μ ante π præpoſito, ex uſu Græcorum, qui B Latinum per, μπ, efferre ſolent, ut obſervavit Mart. Cruſius ad Hiſt. Polit. pag. 46.

Τὴν ψυχὴν πανουργότατος) Fuit Robertus animo verſutiſſimo, unde ab Umfrido fratre, Apuliæ Principe, *Guiſcardum*, ob vafritiem cognominatum tradunt. Willel. Gemeticenſis lib. 7. cap. 30. & Robertus de Monte An. MCXXIX. Leo Oſt. lib. 3. Chron. cap. 15. ita appellatum fuiſſe per jocum narrat a Gerardo, cujus amitam conjugem duxerat. Vim vocabuli expreſſit Guntherus lib. 1. Ligurini:

Cui propter ſenſus agiles, animique vigorem,
Cognomen Guiſcardus erat.

Et Guillelmus Apulienſis lib. 2. Rer. Norman.

Cognomen Guiſcardus erat, quia calliditatis
Non Cicero tantæ fuit, aut verſutus Ulyſſes.

Teſtatur Joannes Tyremeus, Guillelmi Apul. editor, noſtra etiam ætate, vulgo apud Normannos, cautos & aſtutos viros, *Guiſchards*, appellari.

Τὰ δὲ τοῦ σώματος) Solemne eſt omnibus pene Scriptoribus proceram corporis ſtaturam viris heroicis tribuere, cujuſmodi Nicephoro Briennio, ſupra, & Boemundo lib. 13. affingit Anna, & cunctis Normannis

mannis Italicis Leo Oſt. lib. 2. cap. 38. *Viri & ſtatura proceri, & ſpecie venuſti*: quos tamen ut breviores & puſillos ab Alamannis & Theutonicis, qui in Italiam cum Henrico Imp. venerant, ludibrio habitos ſcribit Guillelmus Apulienſis lib. 2.

Teutonici, quia caſaries & formæ decorem
Fecerat egregie proceri corporis illos,
Corpora derident Normannica, quæ breviora
Eſſe videbantur, nec eorum nuntia curant.

Alemanni quippe ſtatura ſunt proceri. Willelmus *Guiart* in S. Ludovico:

Alemans, qui ſelonc nature
Sont grans & gros comme Iaiant,
Vont la' leurs forces eſſaiant.

Idem de iis teſtatur Cinnamus lib. 2.

Ἐξελθὼν ἐκ πατρίδος) Guibertus lib. 3. Hiſt. Hieroſ. c. 2. non equitem, ſed peditem a patria digreſſum Robertum tradit: *Is a nativa, quam præmiſimus, regione, utrum ſponte egreſſus neſcio, an pulſus, pedes in Apuliam abiit: ibi equos & arma quibus eques fieret, quâ potuit arte commeruit.* Vide Malaterram lib. 1. cap. 5. & 6. Brompton. & al.

Χωρὶς λατρικῶν κατάρχων) Annæ concinit Philippus *Mouskes*:

Puis ala tant par le Païs,
Qu'en Pulle vint, ſi fu voutiers,
Et tint ſergens & cavaliers.

Λογγιβαρδίας) Longobardiæ nomen olim tam late patuit, ut univerſa Italia hoc vocabulo intelligeretur. Charta Caroli M. pro diviſione Imperii: *Italiam vero, quæ & Longobardia dicitur*, &c. Poſtmodum Græcis ea potiſſimum pars Italiæ Longobardia dicta fuit, quæ in eorum Imperio remanſit, Calabria ſcilicet & Apulia, in Thematis ſeu Provinciæ formam ſub hac appellatione redacta, uti refert Conſtantinus Porphyr. lib. 2. de Themat. c. 11. Recentiores denique Longobardiam appellarunt eam Italiæ partem, quæ Æmiliam & Liguriam continet, ut auctor eſt Albertinus Muſſatus lib. 6. de Geſt. Henrici VII. cap. 14. *Edit. Pariſ. pag. 232.*

Γυναῖκαν Μασκαβίλλου) Robertus, Alberada priore uxore repudiata, ſeu, ut vult Scylitzes, extincta, ex qua Boemundum ſuſceperat, filiam Salernitani Principis in ſecundam conjugem adſcivit. Hunc Gaimarum, vel Gaimarium Malaterra lib. 1. c. 30. Leo IX. PP. in Epiſt. & Leo Oſt. non ſemel nuncupant; quem Willelmus Gemeticenſis lib. 7. c. 30. & Ordericus Vitalis lib. 3. & 11. Wailmachum, & Guailmachum vocant, vocabulo, ut videtur, magis ad Willelmum Maſcabelem accedente, uti ab Anna indigitatur. Sed fallitur illa, cum ſcribit ſuperſtite Gaimario Roberti initas cum ejus nata nuptias: cum longe ante Gaimarius a ſuis per inſidias ſublatus eſſet, Leone IX. PP. Eccleſiam gubernante. Guill. Apul. lib. 1.

Hoc Normannorum Drogo, Gaymariuſque priores
Tempore defuncti fuerant, a civibus alter
Et conſanguineis occiſus fraude Salerni:
Alter ab indigenis, nimirum quia credulus illis,
Montilari cæſus.

Et lib. 2. diſerte ait a Giſulpho, Gaymarii filio, Sigelgaitam in uxorem obtinuiſſe Robertum, quod etiam tradit Leo Oſt. lib. 3. cap. 15.

Cumque potentatus cœpiſſet creſcere nomen,
Virtutiſque ſuæ, Legatos mittere cœpit,
Qui ſua deferrent generoſo verba Giſulfo
Gaymarii genito, germanæ nobile poſcens
Conjugium, quia conjugio tunc ipſe carebat,
Prima conjuge pro conſanguinitate repulſa,
De qua natus erat Buamundus, ſtrenua proles,
Inſignis nimia virtute potenſque futurus.

Μικρῷ δυνατώτερον) Roberti uxorem, Gaymarii Salernitani Principis filiam, Giſulfi, ſeu Siconolfi Principis ſororem, *Gaitam* nuncupant Anna & Scylitzes, Malaterra lib. 1. c. 3. *Sigelgaitam*, ut & Willelm. Gemetic. lib. 7. c. 43. *Siguelguadam* Ordericus lib. 7. *Sicelgaitam* Leo Oſt. lib. 3. c. 57. *Sichelgaitam*, Guill. Apulienſis lib. 2. denique *Sibulgaitam*, vetus Diploma Rogerii Ducis & Boemundi, apud Bar. A. MXC. N. 19. Obiit illa An. MXC. ut auctor eſt Petrus Diac. lib. 4. Chron. Caſſin. c. 8. Diem annotat Kalendarium S. Mauricii Andegavenſis: XVII. *Kal. Maii ob. Sichelgaita Duciſſa Apuliæ.* V. Baron. A. MXC. N. 18. Porro nuptias Roberti in An. MLIIX. conjicit Malaterra lib. 1. cap. 31.

Καὶ σφετερισμοῦ) Falli præterea hoc loco conſtat Annam, quæ poſteris impoſuit, dum quod auditu acceperat de quodam Biſiniacenſi Principe, id Salernitano adſcripſit. Quod facile concedet quiſquis hanc Annæ narrationem cum Hiſtoria Petri de Turra Biſinianenſis Principis conferet, quam cum iiſdem adjunctis pluribus recitant Malaterra lib. 1. c. 17. & Leo Oſt. lib. 3. c. 15. Cæſum per inſidias Salerni ab Alphanis Proceribus Gaymarium tradunt. Idem Leo Oſt. lib. 2. c. 86. & lib. 3. c. 3. Petr. Dam. lib. 1. Ep. 9. & Guill. Apul. lib. 2. Pag. 25.

Δοὺξ Λογγιβαρδίας) Obtinuit a Nicolao PP. Ducis titulum Robertus Anno Chr. MLX. quod teſtantur Gregorius VII. PP. lib. 2. Ep. 9. lib. 8. Ep. 1. Malaterra lib. 1. cap. 35. & 36. & Leo Oſt. lib. 3. c. 15. Guillelmus Apul. lib. 2.

Finita Synodo, multorum Papa rogatu
Robertum donat Nicolaus honore Ducali.
Hic Comitum ſolus conceſſo jure Ducatus
Eſt Papæ factus jurando jure fidelis:
Unde ſibi Calaber conceſſus, & Appulus omnis pag. 233.
Eſt locus, & Latio patriæ dominatio gentis.

Πειθόμενος τοῖς ἄλλοις) Deſponſus fuit Conſtantinus Helenæ, Michaele imperante, proinde multo ante quam Anna naſceretur, quæ lucem aſpexit, patre Alexio jam Imperatore. Pag. 26.

Συμπενθερίας) Συμπενθερία eſt affinitas inita inter duos, ex filiorum ac filiarum nuptiis, ſic ut uterque ſocer dicatur, hic quidem reſpectu nurus, alter reſpectu generi. Συμπενθερίας & συμπένθερος mentio paſſim occurrit, apud Balſamonem in Nomoc. Phot. tit. 13. c. 2. Theophyl. Bulg. Ep. 31. Nicet. in Iſaac. lib. 1. Niceph. Gregoram lib. 3. Codinum de Offic. c. 2. Phranz. & al. V. Gregor. VII. PP. lib. 8. Ep. 6.

Ῥαίκτωρ) Rem narrant Gregor. VII. PP. lib. 8. c. 6. Malaterra lib. 3. c. 13. & Guillelm. Apul. lib. 4. qui Roberti Expeditionem commemorans, hæc ſubdit:

—— Modico remoratus Hydrunti
Tempore, præſtolans adventum conjugis, atque
Multorum Comitum, quos noverat ipſe futuros
Eſſe viæ ſocios, mentitus ſe Michaelem,
Venerat a Danais quidam ſeductor ad illum,
Immerito raptum jus Imperiale repoſcens,
Se profugum lachrymans, lachrymantem Dux & honeſte
Suſcipit & tractat, placidoque favore benignum
Exhibet obſequium. Populus quoque credulus omnis
Aſſurgebat ei flexa cervice ſalutans.
Hunc adhibens ſocium ſibi Dux, ut juſtior eſſet
Cauſa viæ, ſecum; dum transfretat, ipſe reducit.

Anonymus Barenſis: *An. MLXXX. Ind. III. ipſe Dux fecit fine cum Bari, & menſe Aprili fecit Tarenta cum illo, & Trane, &* * *ſumilare fecit ibi Michael Imp.* Adde Lupum Protoſpatam hoc A. Tradit Order. Vitalis lib. 11. Michaelem iſtum, quem perperam Romani Diogenis filium facit, in comitatu fuiſſe Boemundi, cum Galliam adiit A. MCVI. alioſque de Græcis, ſeu Thracibus, illuſtres, *quorum*, inquit, *querela de Alexio Imperatore, qui per proditionem illis Anteceſſorum Stemmata ſuorum abſtulerat, magis ad iram contra eum ferocis Francos incitabat.* Vide eumdem lib. 7. p. 640. 641 Fuit porro Rectorum familia Conſtantinopoli perilluſtris, e qua memoratur apud Zonaram & Leonem Grammaticum Joannes Rector, ab Alexandro Imperatore, Conſtantino Porphyrogennetæ ex fratre nepoti, tutor datus. * i. Ἑορτάσαι.

Τοῦ τοῦ Βοτανειάτου) Ordericus lib. 7. *Ecce ſicut Michael pepulit Diogenem vitricum ſuum de Regali ſolio, ſic ipſe de eodem culmine præcipitatus eſt a Bithinacio, qui nihilominus ſimili repulſa dejectus eſt ab Alexio.*

Καίσαρ Ἰωάννης) Joannes Cæſar Ducas, Conſtantini Ducæ Imp. frater, Michaelis Imp. patruus.

Ῥέκτης) Alludit ad nomen pſeudoimperatoris: ῥέκτης enim, eſt homo ſtrenuus, δραστήριος. Sic ſupra

eadem Anna, *Ἀνδρὸς πανουργοτάτου καὶ ζηλοτύπου ὀργιζομένου.* Et Syneſius, *ἐδόκει γὰρ τοι νέα τε εἶναι καὶ ῥήστη ἀνὴρ, οἷος ἐχθρούς τε χαλέψαι, καὶ φίλους ποιῆσαι.*

Μαρίαν) Mariam Alanam, Michaelis Ducæ Imp. uxorem.

Ἑλένην) Helenam cuſtodiæ mandatam a Botaniata jam ſupra obſervavimus, poſtmodum remiſſam ad patrem ab eodem Scylitzes ſcribit. Verum id ſerius accidit, ſi qua fides Orderico lib. 7. *Filias* Edit. Pariſ. pag. 234. *quoque Wiſcardi præfatus Heros* (Alexius) *ac ſi ipſe genuiſſet eas, amavit blanditer, & pie tractavit: & fere xx. annis in deliciis educavit. Officium illarum erat mane, dum Imperator de ſuo ſtratu ſurrexiſſet, manuſque ſuas ablueret, mappulam & pectinem eburneum afferre, & barbam Imperatoris pectere. Nobiles puellæ facili gratoque ſervitio a liberali Principe deputatæ ſunt, quæ poſt longum tempus Rogerio Comiti Siciliæ, Auguſto favente, ut amico redditæ ſunt.* At quæ fuit altera Roberti filia, quam una cum ſorore Helena Conſtantinopolim miſſam auctor eſt Vitalis, unaque cum ea remiſſam ad Rogerium, non plane conſtat: tametſi probabile videatur, fuiſſe Mabillam, quæ patre jam extincto nupſit, cum tres aliæ, ex quinque quas extulit filiabus Robertus, ipſo ſuperſtite nuptias iniiſſe tradantur.

Pag. 27. *Κόμητας*) Cum Normanni in Apulia, impellente ac ſtimulante Hardoino Mediolanenſi, ſedem figere, & cum Græcis decertare decreviſſent, primores ex ſuis 12. quibus parerent, elegerunt, iiſque Comitum indiderunt nomen & dignitatem. Guillelmus Apul. lib. 1.

Normanni quamvis Danaum virtute coacti
Appula rura prius dimittere, rurſuſque adire
Hoc ſtimulante parant, numero cum viribus aucto,
Omnes conveniunt, & bis ſex nobiliores,
Quos genus & gravitas morum decorabat, & ætas,
Elegere Duces, provectis ad Comitatum
His alii parent, Comitatus nomen honoris
Quo donantur erat, hi totas undique terras
Diviſere ſibi, &c.

Pag. 28. *Μητρόπολιν οὖσαν Μέλφης*) Non Melfam, vel Melpham, primam Normannorum in Apulia ſedem, ſed Amalphim hic intelligit Anna, quæ, ut eſt apud Tyrium lib 18. c. 4. *eſt Civitas inter mare & montes eminentiſſimos conſtituta, ab Oriente habens urbem munitiſſimam Salernum, vix 7. milliaribus marino ab ea diſtantem itinere, ab Occidente vero Surrentum & Neapolim.* Hanc expugnarat paulo ante Guiſcardus C. An. MCLXXIII. Giſulfo ſororio Salernitano Principe fruſtra propugnante, uti narrant Guillelmus Apul. lib. 3. & Gaufredus Malaterra lib. 3. cap. 3. apud quem *Malfa* nuncupatur. Porro Anna Salernum Melphæ, ſeu Amalphis, Metropolim appellat, quod ea tempeſtate, ut & noſtra, circumjecta regio, totuſque qui Amalphi adjacet maritimus tractus, ab hac urbe appellationem ſortiretur; quod teſtantur Alexander Abbas Celeſin. lib. 3. cap. 23. Raphael Volaterr. & Leander Albert. Alia autem fuit Melfa, ſeu Melfis, vel Melfia, prima Normannorum in Apulia ſedes, ab iis, quo ſe adverſus Græcos tuerentur, ædificata, ſeu potius inſtaurata, ut auctor eſt Malaterra lib. 1. cap. 9. Jacet illa Aſculum inter & Venuſam, in extremo Apuliæ limite, Calabriam verſus, unde *caput & janua totius Apulię* dicitur in Chronico Caſſin. lib. 2. c. 68. & apud Guillelmum Apul. lib. 3.

—— Caput hæc erat urbibus illis
Omnibus, eſt & adhuc quas continet Appula tellus.

Sic vero deſcribitur ab eodem Guillelmo lib. 1.

Appula Normannis intrantibus arva, repente
Melfia capta fuit; quicquid prædantur, ad illam
Urbem deducunt. Hac ſede Baſilius ante,
Quem ſupra memini, modicas fabricaverat ędes,
Eſſe locum cernens inopinę commoditatis.
Acceſſu populi nunc urbs illuſtris habetur,
Finibus Italię celeberrima, dives amœni
Fertilitate loci, Cereris nec egena nec amnis,
pag. 235. *Et qua parte ſita eſt inſignis honore Ducali.*

Vide Notata ad pag. 129.

Δύο δὲ οὖσαι) Quinque Roberto natas aſſignat Willel. Gemeticenſis, & ex eo Philippus *Mouskes* in Hiſt. Franc. MS. quarum prima, inquit idem Muskius, Imperatori CP. enupta eſt, *Helena* videlicet, Conſtantino Ducæ Porphyrogennetæ, qui a patre Imperatorio titulo donatus eſt, & ab Anna pag. 32. *Δεσπότης* itidem appellatur, deſponſata. Guillelmus Apul. lib. 2. de Sigelgaita Roberti uxore:

Edidit hęc pueros ſibi tres, & quinque puellas,
Egregiam ſobolem ſexus utriuſque futuram.

Ῥαϊμούνδῳ) Altera Roberti filia *Mathildis*, Raimundo Berengarii II. Marchioni & Comiti Barcinon. primum nupſit, deinde Aimerico II. Vicecomiti Narbon. Nuptias Raimundi, ut & Ebali, de quo mox, attigit Guill. Apul. l. 4.

Partibus Eſperię, quem Barcinona tremebat,
Venerat inſignis Comes hanc Raimundus ad urbem.
Ut nuptura Ducis detur ſibi filia poſcens,
Huic major natu nuptum datur: altera nupſit
Egregio Comiti Francorum Stemmate claro:
Ebalus hic dictus, ſuccumbere neſcius hoſti,
Belligeras acies ad prælia ducere doctus,
Et facundus erat, linguaque manuque vigebat.

De Mathildis nuptiis agunt præterea Joannes Archidiaconus Barenſis in Hiſt. Invent. S. Sabini c. 1. N. 2. Surita lib. 1. Ind. Rer. Arag. An. MCLXXVI. Will. Catellus lib. 4. Rer. Occitanar. p. 583. Baron. A. MXCI. N. 13. Chifletius in Vindic. Hiſp. p. 357. Martinus Carillus in Annal. & alii.

Εὐβάλῳ) Ebalo Comiti Ruciacenſi, ſeu de Roceio, (*de Roucy*) in Campania Gallica, filio Hilduini Comitis de *Arcies* & de *Ramerut*, & Aelidis, Ebali Comitis Ruciacenſis filiæ primogenitæ. *Genuit autem Ebalus iſte II.* (verba ſunt Alberici An. MCXIX.) *de Sibilia Roberti Guiſcardi filia Comitem Wiſcardum de Roceio, & Comitem Hugonem Cholet, & Thomam de Roceio, &c.* Ex quo unico, ni fallor, Scriptore tertiæ Wiſcardi filiæ nomen diſcere eſt. Quarta Hugoni III. Cenomanenſi Comiti, Azonis Marchionis Eſtenſis, ex filia Hugonis II. Cenomanenſis Comitis, filio, uxor a patre data eſt. Is quod conjugem nulla de cauſa dimiſiſſet, a Summo Pontifice Sacris interdictus eſt, ut habet idem Ordericus lib. 8. Has nuptias Guillelmus Apul. lib. 3. pluribus commemorat.

Dumque moraretur Trojanæ mœnibus urbis,
Nobilis advenit Lombardus Marchio quidam,
Nobilibus patriæ multis comitantibus illum.
Azo vocatus erat, ſecum deduxit Hugonem
Illuſtrem natum, Ducis huic ut filia detur,
Exigit in ſponſam. Comites Proceresque vocari
Quæque facit ſuper his conſulturus ab urbe.
Horum conſiliis Roberti filia nato
Traditur Azonis, tædas ex more jugales,
Et convivando celebrant, & multa ferendo,
Cunctis conjugii quę poſtulat ordo peractis,
Sollicitat Comites Dux, & quoſcumque potentes
Dona petens, lęti quibus & vir & uxor abire
Donati valeant, &c.

Hugonem hunc, ut & Cenomanenſem affinitatem, pag. 236. omiſerunt Joan. Bapt. Pigna & Hieron. Faletus in ſua Eſtenſium Hiſtoria & Genealogia. Quinta denique ejuſdem Roberti nata, *Mabilia*, cognomento *Cantalupa*, Willelmo de Grentemeſnil, nobili Normanno, nupſit An. MLXXXVIII. De hac agunt Malaterra lib. 4. c. 21. Albertus Aq. lib. 4. c. 37. Guibertus lib. 3. c. 2. & Ordericus Vitalis lib. 8. Sextam Roberti filiam, nullo, ut reor, Auctore, addit Piſtorius; Stephani II. Hungariæ Regis conjugem. Cæterum Ruciacenſem arcem, Lutzelensburgum inter & Theodonis villam ſitam, quæ Comitatui nomen dedit, *Ruthiam & Ruthicum* appellant veteres Chartæ, & Chronicon Trevirenſe, apud Ducheſnium in Probat. Hiſt. Luxemb. p. 13. & Broverum lib. 12. Annal. Trevir. p. 640.

Πάπαν) Gregorius VII.

Ῥηγὸς Ἀλαμανίας) Fecit more gentis ſuæ Anna, & avito quodam odio & invidia adverſus Latinos, dum Henricum IV. Germanicum Imperatorem *Ῥηγὸς*, ſeu Regis titulo donat, cum *Βασιλέως*, vel Imperatoris ad ſolos Conſtantinopolitanos Augu-

ſtos ſpectare perſuaſum haberent Græci. Willelmus Tyr. lib. 16. cap. 21. *Moleſte ſiquidem ferunt quod eorum* (Theutonicorum) *Rex Romanorum ſe dicit Imperatorem: in hoc enim ſuo detrahi videtur Imperatori, quem ipſi Monarcham, id eſt, ſingulariter principari omnibus dicunt, tamquam Romanorum unicum, & ſolum Imperatorem.* Eadem habet Auctor Vitæ Ludov. VII. Franc. Reg. cap. 8. Alia in hanc ſententiam ſuggerunt Baron. A. DCCCLXXI Feder. Morellus ad lib. 2. de Themat. Porphyrog. Meurſius V. Ρήξ, & Diſſertatio noſtra 27. ad Joinvillam pag. 316.

Γενναῖα δὲ αὐτῦ ἀρχὴ) Notanda hic Summorum Pontificum *ἰδιοκρατορία* & poteſtas.

Ὡς τὰς Ἐκκλησίας) Beneficia, Eccleſiaſticas dignitates. Tradunt ejuſce ævi Scriptores Sacris interdictum a Gregorio Henricum, quod Epiſcopatuum, Abbatiarum, cæterarumque Eccleſiaſticarum dignitatum inveſtituras indignis conferret, pretioque divenderet. Henricus ipſe in Epiſt. ad Gregor. apud Hugonem Abbat. Flaviniacenſem in Chron. *Non ſolum enim nos res Eccleſiaſticas invaſimus, verum quoque indignis quibuslibet, & ſimoniacato felle amaricatis, & non per oſtium ſed aliunde ingredientibus Eccleſias ipſas vendidimus, & non eas, ut oportuit, defendimus.* Id paſſim objectum Henrico notant Scriptores, Willelmus Tyr. lib. 1. cap. 13. Bruno de Bello Saxon. Conradus Uſperg. & Lambertus Schafnaburg. Ann. MLXXIV. Will. Malmesburg. lib. 4. de Geſt. Angl. Gulielmus Apulienſis lib. 2. Robert. de Monte An. MCXI. & alii ſine numero.

Ἀτεγγυώτως) Otho Friſing. lib. 1. de Geſt. Frid. cap. 1. de Henrico IV. *Apud Bajoariæ civitatem Brixinoram, in ipſo Pyreneo, haud procul a valle Tridentina ſitam, coadunatis Epiſcopis, Princeps Curiam magnam celebravit, ubi omnibus advenientibus, injurias ſibi a Romana Eccleſia irrogatas affectuoſe conqueritur, quod videlicet ipſo inconſulto, qui tamquam Rex & Patricius primus in Electione ſuæ Urbis Epiſcopi eſſe deberet, Romani ſibi Pontificem præfeciſſent, cum a patre ſuo Imperatore plures ibidem, quaſi ſine electione, inthronizati fuerint.* Vide eumdem in Chron. lib. 6. cap. 34.

Καὶ αἰκισάμενος) Male acceptos a Gregorio PP. Legatos ſuos queritur Henricus Epiſt. ad Annonem Archiep. Colon. niſi illa ficticia ſit, quod vult Baronius. Vide Notas Hoeſchelii & Gretzerum in Refut. Alogiarum Annæ Comnenæ contra Gregor. VII. edita cum Gerbodo Reichersberg.

Μεταπεμπτομένου τῷ σκῆπτρον) De hac controverſia copioſe perinde ac erudite ſcripſerunt idem Gretzerus in Notis ad Cantacuzen. pag. 943. & Leo Allatius lib. 2. de Eccleſiæ Occident. & Orient. perpet. conſenſ. cap. 16. & ſeq.

Edit. Pariſ. pag. 237. Pag. 29.

Ἀνδρὰς ὁ Ρώμης) Guillelmus Apulienſis lib. 4.

Illis Gregorius Beneventum Papa diebus
Advenit: urbs erat hæc Romano ſubdita Papæ,
Atque ſui juris, quia Dux obſederat urbem,
Ægre Papa tulit. Veniam Robertus ut hujus
Impetret offenſæ, Papæ properavit ad urbem.
Supplicat & pedibus Sancti dans oſcula Patris
Suſcipitur. Tanti perſona vigoris honore
Digna videbatur, conſidere Papa coegit.
Soliloquum cunctis aſtantibus inde remotis
Conſilium tenuere diu. Tum Papa fideles
Convocat: ex Papæ ſecretum juſſibus horum
Panditur, allatus liber eſt Evangeliorum.
Dux Papæ jurat, fuerit dum vita ſuperſtes,
Obſervaturum fidei ſe jura perennis
Eccleſiæ Sanctæ, totus cui ſubjacet Orbis,
Romani regni ſibi promiſiſſe Coronam
Papa ferebatur, quia Rex damnatus ab illo
Henricus fuerat, propter commiſſa nefandis
Accumulata modis: nec enim venumdare Sanctas
Eccleſias veritus, perverſum dogma colebat
Simonis, & nullum donabat Pontificali
Culmine, præter eos qui maxima dona tuliſſent.

Ex his ſatis patet quid velit Anna, dum ait in eo quod habitum eſt ad Beneventum colloquio, Gregorium Regis nomen ac dignitatem, *τὴν τοῦ Ρηγὸς ἀξίαν*, Duci pollicitum fuiſſe; Imperatoriam ſcilicet dignitatem, non nudum Regis titulum.

Λαντῦλφον) Rudolphum Sueviæ Ducem, a Principibus Germanis in Regem electum An. MLXXVII. Pag. 30.

Οὐιλκὸν) Welphonem IV. Bajoariæ Ducem, præcipuum belli Saxonici contra Henricum incentorem, uti habent Bruno de Bello Saxon. pag. 133. Lamb. Schafnab. A. MLXXVI. Chron. Weingartenſe cap. 8. & Otho Friſing. lib. 1. de Geſt. Frider. cap. 6. proinde pro *Οὐιλκὸν*, ſubſtituendum *Οὐιλφὸν* apud Annam cenſerem, niſi doceret a Monacho Pegavienſi in Hiſt. Wiberti Groicenſis, *VVlf*, & *VVolf*, promiſcue apud Germanos efferri. Ita enim ille, *urbem quæ Paduvvlc, id eſt, urbs Wolfi barbarica lingua dicitur.* Ubi barbarica lingua, Germanica intelligitur, quod pridem monuit Goldaſtus ad Walafrid. Strab. lib. 1. de Vita S. Galli. Idem porro eſt *Wolfus*, & *Guelfus*. De vocis apud Germanos ſignificatione, ſic Aventinus lib. 6. Annal. Boic. *qui primus Welphonis nomen tulit, ab auſpicio rei militaris, bonoque omine traxit. Canis enim, lupus, atque vulpes, quorum catulos Welphones Teutones vocant, Germaniæ genti bellicoſæ animalia peculiaria, Martique dicata.* Huc alludit Auctor vitæ S. Altonis Abbatis in Bavaria Superiore apud Wigulejum Hondium in Metrop. Salisburg. To. 2. De Welphone II. Bavariæ Duce: *Quidam ex Alamannia, parens videlicet illius Comitis, qui vulgo nomen quoddam ſortitus eſt, quod Latine exprimitur Catulus.* Certe conſtat apud Germanos *Welf*, unde Belgæ *Welp*, & *Wlp* efformarunt, Catulum ſignificare. Apud Maurum Orbinum in Hiſtor. Slavor. p. 100. *Wolk* Vandalis, & *Wk*, Slavis, Lupum ſonat, ut & Anglo-Saxonibus *Wlf*. Bavarum porro Ducem a Gregorio in Henricum concitatum ſcribit etiam Guillelmus Apulienſis lib. 4.

His vitiis virtus Sancti contraria Papæ pag. 238.
Gregorii, regno deponi judicat illum.
Saxonibus mandat perhiberi Rex apud ipſos
Deſinat ulterius, totis & viribus obſtent.
Accitoſq; Duces Guelſumque Ducemque Rodulphum
Admonet, Henrico patri pro parte reſiſtant,
Et Pauli Simon quibus inſurrexerat alter,
Eſſe putabatur conceſſa corona Rodulpho.

Καὶ τοῦ Σαξόνων ἐκεῖ) Rudolphum in Regem electum, ſe inconſulto, Gregorius PP. in Excommunicationis Decreto, quod extat lib. 7. poſt Epiſt. 14. & apud Hugonem Flaviniacenſem in Chron. p. 223. juratus aſſerit. Idipſum verbis ſat diſertis teſtatur idem Hugo Scriptor coævus. *Ultramontani audientes illum* (Henricum) *non ſervare quod promiſerat, quaſi de eo deſperati, abſque Domini Papæ conſilio, elegerunt ſibi Rodulphum Ducem in Regem.* Scriptor Vitæ Henrici, de Rudolpho: *Fuere tum qui dicerent ab Apoſtolico eum immiſſum, nec umquam tantæ virtutis virum magis avaritiæ quam conſilio ceſſiſſe. Et hoc in argumentum ſibi ſumebant, quod Apoſtolicus tacuit, dum poſt abſolutionem Regis Rudolfus Regnum invaſit.* Scribunt alii Rudolphum Gregorio ſuadente rebellaſſe, cui poſtea ille Imperii Diadema tranſmiſerit, atque in iis, Leo Oſt. lib. 3. c. 48. Otho Friſing. lib. 1. de Geſt. Frid. cap. 7. Helmodus lib. 1. cap. 28. & Fragm. Hiſt. Tom. 4. Hiſt. Franc. p. 89.

Καὶ μάχη) De prælio in quo cæſus Rudolphus, agunt Scriptores Germanici omnes ſub An. MLXXX.

Αὐλῶνα) *Aulon*, urbs in Macedoniæ Themate apud Conſtant. lib. 2. de Them. cap. 2. *Avalon* Malaterræ, & Fulcherio Carnot. lib. 2. cap. 36. *Valona*, Alberto Aq. lib. 2. cap. 28. lib. 8. cap. 25 lib. 10 cap. 39. hodie *Velona*. Pag. 31.

Ρογέριον) Rogerium Roberti filium, vivo parente, Apuliæ principatum obtinuiſſe refert præterea eadem Anna lib. 5. & 6. pag. 105. & 129. eo ſcilicet tempore, quo Robertus in Dalmatiam primum tranſire ſtatuit. Guillelmus Apul. lib. 4.

Advenit interea conjux, Comiteſque rogati,
Egregiam ſobolem multo ſpectante Rogerum
Accerſit populo, cunctiſque videntibus, illum
Heredem ſtatuit, præponit & omnibus illum,

Ipſa quibus prælatus erat digniſſimus heres,
Ille patris tanti patruelibus atque paternis
Moribus ornatus: quantæ foret indolis, ipſo
Primæve cultu virtutis ſignificabat:
Jus proprium Latii totius, & Appula quoque
Cum Calabris, Siculis, loca Dux dat habenda Rogero.

Adde Malaterram lib. 3. cap. 42. & Ordericum Vital. lib. 7. pag. 641.

Βοεριτύλαν) Mendoſe indubie, pro Λωριτύλαν. Eſt enim hoc loco *Loritylas*, quem vulgo *Robertum Comitem Loritelli* appellant Scriptores. Fuit ille Wiſcardi ex fratre nepos; unde pro ἀδελφὸς apud Annam, ἀδελφιδοῦ etiam reponendum conſtat. Robertum hunc Comitem Loritelli, Wiſcardi ex fratre nepotem non ſemel memorat Ordericus Vitalis lib. 3. & 7. patrui in prœliis individuum comitem, quique eo quo ille interiit anno, inter præcipuos belli Duces habebatur. Tradit Anna a Wiſcardo expeditionem in Dalmatiam parante, præſcriptum fuiſſe Rogerio filio, quem tum Apuliæ præfecerat, & Loritylæ, qui una cum Rogerio remanſerat in Italia, ut Romano Pontifici Gregorio adverſus Henricum Imperatorem auxilium præſtarent. At quem Lorityſam Anna indigitat, Guilielmus Apul. idipſum lib. 4. enarrans, Comitem Robertum vocat, additque Rogerio, a patre Wiſcardo recens Apuliæ Duci creato, comitem & tutorem datum:

Edit. Pariſ. pag. 239.

Roberto Comiti committitur, atque Girardo
Alter fratre ſatus, fidiſſimus alter amator,
Et virtutis amans erat & probitatis uterque.
Hos rogat ut Papæ ſolatia, ſi qua valebunt,
Non adhibere negent.

Subſcribit idem Robertus reſcriptum ejuſdem Rogerii Apuliæ Ducis & Boemundi fratrum pro Monaſterio Bantino An. MXC. apud Baron. hoc An. N. 19. De Roberti parente nihil certi habeo quod ſtatuam, præterquam quod Collenutius lib. 3. Hiſt. Neap. ſcribit filium fuiſſe Gaufredi, Wiſcardi fratris, quem Comitem Capitanatæ fuiſſe ait Malaterra lib. 1. cap. 15. 23 & 24. qui præterea meminit Radulphi Loritelli, ſeu Loracelli, ſub An. MLXXXVI. qui una cum Rogerio Comite, Rogerii Apuliæ & Calabriæ Ducis, Wiſcardi filii, contra Boemundum, quocum ille de bonis paternis contendebat, partes acriter tutatus eſt, lib. 4. cap. 11. Verum iſtene ſit quem Anna & Ordericus memorant, non temere definio; tametſi quem bis terve Rodulphum, ſemel Robertum nominat Malaterra. Robertus porro Comes Loritelli, Roberti filius, Willelmum Apuliæ Ducem comitatus legitur, cum An. MCXX. Callixtum PP. Beneventi convenit, quo ille, præſtito fidei ſacramento, ab eo in Ducatu confirmaretur. Occurrit etiam Robertus alter Loritelli Comes, Willelmi I. Regis Siciliæ conſanguineus, Rogerii Regis ex fratre nepos, de quo nos ad Cinnamum, & in Familiis Normannicis. At longe aliter, quam par eſt, de Gaufredi Wiſcardi fratris filiis diſſerit Philadelphus *Mugnos*, in Theatro Geneal. Famil. Sicul.

Βαϊμούντον) Anna poſtremum filiorum Roberti Boemundum facit, manifeſto errore, ut & infra pag. 85. cum unicus ex Alberada, priore Roberti uxore, prodierit, ut ſcribit Malaterra lib. 1. cap. 30. Licet etiam poſt Rogerium fratrem in Diplomatibus ſubſcripſiſſe conſtet ex Baronio A. MXC. N. 19. cum Rogerio, propter Ducalem titulum, quo ille exornatus erat, primas haud ægre concederet; quod quidem Annam & cæteros Scriptores in errorem forſitan induxit. Trajecit vero Boemundus in Illyricum, parente in Apulia remanente, menſe Majo A. MLXXXI. Vide eumdem Malat. lib. 3. cap. 24. At cur Boemundo Saniſci cognomen tribuat Anna p. 85. fateor mihi hactenus incompertum.

Pag. 32.

Κανίνων) Κάνινα, numero multitudinis, Cantacuzeno lib. 3. cap. 33. Urbs ſupra Aulonem poſita, Arianitæ Comneni olim regia apud Laonicum lib. 5. *Canna* Malaterræ lib. 2. cap. 23. & Guillelmo Apulienſi lib. 4. non ſemel, ubi capta a Roberto Caninorum urbis meminit. Defecit illa poſtmodum, & denuo a Roberto expugnata, funditus exciſa eſt, ea ferme tempeſtate, qua in Italiam poſtremo rediit. Vide Notata ad pag. 77. & Leuncl. in Pand. Turc. cap. 148.

Ἱερικῷ) Malaterra, *parſque portum applicat, qui Herico dicitur.* De hoc portu Anna rurſum p. 72.

Πεζάλ) Raduphus iſte, Roberti Legatus, una cum fratre, in partes Alexii tandem conceſſit, ab eoque duxit originem illuſtris Conſtantinopoli *Raulliorum* familia, cujus crebra occurrit mentio apud Pachymerem & cæteros Scriptores Byzantinos, etiamnum ſuperſtes, ut auctor eſt Petrus de Valle, Nobilis Romanus, Epiſt. 2. pag. 97. Edit. Pariſ. *Pag. 33.* Radulphi & Rogerii, quos hic Anna commemorat, meminit Albertus Aquenſis lib. 2. cap. 9. aitque eorum opera uſum Alexium, quo Godefridum Bullonium a deprædatione revocaret. *pag. 240.* *Imperator autem intelligens regionem graviter depopulari, Radulphum Peel-de-Lan, & Rotgerum filium Dagoberti, viros diſertiſſimos de terra & cognatione Francigenarum, Duci miſit, rogans ut a præda Regni ſui & vaſtatione ceſſaret exercitus, ut captivos quos petebat, ſine dilatione redderet.* Hoc autem loco *Pel-de-Leu*, legendum cenſuerim, eoque agnomine donatum Radulphum, quod ſagum militare ex pelle lupina confectum ſuperinduceret. Sed familiam ex his veſtigiis vix agnoſci poſſe fateor. Rogerium Dagoberti filium diſerte appellat Anna lib. 13. pag. 316. Rogerii Normannici Proceris meminit Guillelmus Apulienſis lib. 2. qui an idem cum Annæo, non ſatis exploratum:

Sunt Equites aliquot, Torſtenus dicitur unus,
Alter Arenga, valenſque ad bella Rogerus.

Αἱ μὲν γὰρ νῆες) Cum multo pauciore navium & militum numero in Illyricum trajeciſſe Robertum ſcribit Malaterra, qui expeditionem iſtam refert lib. 3. cap. 24. 25. & 26. neque enim plus quam quindecim naves, aut armatæ militiæ plus quam mille trecentos milites habuiſſe Robertum teſtatur. Malaterræ conſentit Guill. Apul. lib. 4.

—— Quod cœperat ipſe ſubire
Acceleravit iter, decies & quinque Liburnis
Adria ſulcatur, Coryphi tremit Inſula, tanti
Principis acceſſu electo milite fulti.

Leo Oſt. lib. 3. cap. 48. quindecim, Ordericus lib. 7. decem millia pugnatorum Roberto adſignant.

Τὴν Νικόπολιν) Nicopolis, Epiri urbs ad oſtium Ambracii ſinus. Vide Conſtant. lib. 2. de Them. cap. 8.

Κορυφοῖ) Corypho urbs Corcyræ Inſulæ muniſſima, ita nuncupata quod in excelſæ rupis cacumine extructa ſit, a qua poſtmodum toti Inſulæ nomen manſit. *Pag. 34.* Perperam enim Malaterra de hac Roberti expeditione ſcribens lib. 3. cap. 24. Inſulam Caſtro, ſeu oppido nomen dediſſe ait: *Aliud Caſtrum quod ex nomine Inſulæ Corefium nomen accepit, cum tota Inſula ſuæ mancipat ſervituti.* Roberti Corcyrenſem expeditionem his verbis proſequitur Guillelmus Apulienſis lib. 4.

Dux tranſire volens mare, præcipit arma parari,
Militibuſque ſuis ſe præſtolentur Hydrunti
Imperat, aptari naves facit, ipſe Salerni,
Undique dona petens & ſupplementa, moratur.
Huc illuc apices non ceſſans mittere ſecum
Navibus armatis ſidas monet ire cohortes.
Inſolitum multis iter illud & acre videtur,
Præcipue quibus uxores, & pignora cara
In domibus fuerant: non exercere volebant
Militiam talem: ſed verba minantia blandis
Dux addens precibus, multos properare coegit.
Conveniunt omnes, ſicut mandatur, Hydrunti,
Dalmaticas naves oneri Dux eligit aptas,
Auxilio ſibi quas gens miſerat illa petitas.
Has armis & equis, ſumptuque, viriſque repletas
Ad Coryphum mittit: hæc Inſula non procul urbe
Diſtat Hydruntina, placidis ſpirantibus auris,
Huc cito tranſitur, dimiſſis navibus illam *pag. 242.*
Acriter invadunt equites Ducis, atque timorem
Omnibus incutiunt, qui circumquaque morantur.

De expugnata Corcyra ſic etiam Anonymus Barenſis in Chronico. *Anno* MLXXXI. *Ind.* IV. *menſe Martio, ipſe Dux Robertus divenit navigio, & obſedit Corfo, & poſtea ibit ille cum multis, & decimo die ſtante Magi comprehendit Corfo & Botronto.* ubi *decimus dies ſtans, aut ſtantis Maii*, eſt 22 ejuſdē menſis. Quippe iſtius ævi Scriptores Italici, interdum etiam Gallici, menſem in duas partes ſecant ac dividunt, quarum prima *intrans*, altera *exiens* & *ſtans* menſis dicitur. Ut Græci enim primam menſium Atticorum partem *ἀρχομένου μηνὸς* vocabant, ita Latini *intrantem*. Octavius Horatianus lib. 4. Rerum Medicarum pag. 107. *Qui autem quadrageſimo die ſputum hominis acceperit nono menſe intrante, decimo die naſcitur.* Diverſa porro fuit utriuſque partis numerandæ ratio; nam prima menſis pars ordine conſueto dinumerabatur, ſumpto a primo ejuſdem die initio uſque ad decimum quintum: alterius autem partis ab ultimo menſis die initium ſumitur, ordine retrogrado, non vero a Kalendis, & a primo ſuccedentis menſis, ut apud Latinos, ita ut decimus ſextus menſis dies fuerit ultimus ſecundæ partis. Verbi gratia, apud Rollandinum lib. 6. Chron. cap. 10. Fredericus II. Imperator dicitur obiiſſe *anno* MCCL. *in feſto S. Luciæ, ſcilicet die* XIII *intrante Decembri*; qui quidem dies feſtus S. Luciæ cadit in 13. ejuſdem menſis. Extat in Palatio Epiſcopi Veronenſis vetus Inſcriptio, cujus meminit Hieronymus *d'alla Corte* in Hiſt. Veron. lib. 5. pag. 185. in qua hæc leguntur: *Eodem anno* (MCLXXII.) *ſeptimo die intrante Julio combuſta eſt Civitas Veronæ.* Chronicon Ducum Benevent. *Occiſus eſt a Normannis* VII. *die intrante menſe Febr. Anno* MLXXV. Anonymus Barenſis, *A.* MXXCIII. *perrexit ſuper Civitatem Canni, &* X. *die intrante Julii comprehendit eam.* Vide Joannem Archidiac. Barenſem in Hiſt. Translat. S. Sabini cap. 2. N. 5. Henſchenium 15. Febr. pag. 809. Schraderum in Monument. Ital. pag. 16. Bedam lib. de Minutione ſanguin. &c. Hæc de prima menſis parte. Altera vero *Exiens* dicitur, ut apud Græcos pars menſis Attici ultima (nam in tres diſtribuebatur) *φθίνοντος μηνὸς*. Apud Monachum Paduanum lib. 3. obitus Alexandri IV. PP. narratur accidiſſe *die ſeptimo exeunte Madio Anno* MCCLXI. quem Scriptores omnes in XXV. Maii conjiciunt. Unde evidenter patet dies Exeuntis menſis numerari ſolitos ab ultimo, ut Intrantis a primo. Ita in Vita Arnoldi Catanei Abbat. N. 10. *duodecimus exeuntis Junii* (non Januarii, ut perperam editum advertit Bolandus) dicitur fuiſſe decimus-nonus ejuſdem menſis: ut *duodecimum exeuntis Martii A.* MCXCIV. in veteri charta, viceſimum Martii recte interpretatur Hieronymus *d'alla Corte* lib. 6. pag. 311. In Regiſtro Homagiorum Nobilium Aquitaniæ quod extat in Camera Comput. Pariſ. *A.* MCCLXXII. X. *die exitus Martii - introitus Aprilis*, &c. Porro qui *Exiens menſis* eſt in ſupralaudatis Scriptoribus, *Stans* appellatur fere ſemper in Chronico Barenſi *A.* MLXVIII. *quinto die ſtante Auguſti venit Dux Roberto, & obſedit Bari per mare & terra.* Idem *A.* MXXCII. *Et octavo die ſtante Febr. ipſe Dux cepit in Durachi.* Rurſum *A.* MXXCI. *decimo die ſtante Magi comprehendit Corfo.* Anonymus in ſerie Comitum Capuæ: *undecimo die ſtante menſe Martio ingreſſus Ademari in Capua.* Acta Alexandri III. PP. XIII. *die reſidua ſtante menſis Martii ad portum Venetiæ - pervenit.* Eadem Acta: *Sequenti die Dominica octava ſcilicet die reſidua ſtante menſis Julii in vigilia B. Jacobi*, &c. ubi *octava Julii* evidenter eſt XXIV. Romualdus Salernitanus: *Nono die ſtante menſis Auguſti - Barolum deſcenderunt.* Infra, *Secundo die ſtante ejuſdem menſis Sipontum applicuit.* Quibus in locis *ſtantem menſem*, videtur *remanentem* interpretari Baronius *A.* MCLXXVII. quaſi reſi-
Edit. Pariſ. pag. 242. dua eſſet menſis pars, forte quod in Actis Alexandri legitur *die reſidua ſtante menſis*, &c. Sed ibi, ut & apud Anonymum Barenſem, & alios, *dies ſtans menſis*, dicitur pro, *dies ſtantis menſis*. Latini igitur, *ſtantem menſem* vocarunt ſecundam menſis partem, contraquam Græci, qui *ἱσταμένου μηνὸς* primam appellabant. Hæc non adeo trita ac vulgata monuiſſe per parergon intererat.

Γεώργιος Μονομαχάτος) Succeſſerat Georgius poſt Nicephorum Baſilacium in Præfecturam Dyrrachii.

Πηγὴ) Celeberrimum & pulcherrimum Templum, quod Juſtinianus M. ad Portam Auream, ad fontem qui ibi aderat extruxit, Deiparæque ſacravit. Agunt de eo Procopius de Ædif. Juſtin. Zonaras & Cedrenus in Juſtin. Monolog. Sirleti IX. Jul. Petrus Gyll. lib. 4. cap. 8. Adde Notas noſtras ad Villhard. N. 93.

Βοδίνου καὶ τοῦ Μιχαήλου) Fuit Bodinus iſte, co- Pag. 31.
gnomento Conſtantinus, Serviæ ac Dalmatiæ Rex, Michaelis Regis filius, ut auctor eſt Scylitzes, ſeu, ut Scriptor Hiſtoriæ Dalmaticæ Anonymus, Michaelis ex Priaslao filio nepos, Scriptoribus noſtris notus, dum Boemundi Antiocheni Principis Conſtantinopolim ad Gotofredum, cæteroſque ſacræ militiæ Duces, ſeſe conferentis, per regnum illius tranſitum commemorant. Vide Raymundum de Agiles pag. 139. & Ordericum Vital. lib. 9. pag. 724. Habuit Bodinus ex Jacynta, Argyri Nobilis Barenſis filia, uxore, filios quatuor; Michaelem, qui forte idem cum Michaele Annæo, Georgium, Archirizzum, ſeu Argyrizzum, & Thomam. Sed de Serviæ Regibus pluribus agimus in noſtro opere de Familiis Orient.

Ἐξάρχου τῆς Δαλματίας) Habuit iſta tempeſtate varios Monarchas Dalmatia, binos præſertim Regio titulo donatos. Alii enim Serviæ imperabant, *Regeſque* ſeſe inſcribebant *Serviæ, Diocliæ, Tribuniæ, Dalmatiæ, atque Ochlumiæ*, ut ex Innocentii III. PP. Epiſt. & aliunde conſtat. Alii vero *Croatiæ Dalmatiæque Reges* dicebantur. Priorum Regia fuit Dioclia, poſteriorum Salona. Priori Dalmatiæ imperabat Alexii ævo Bodinus: poſteriori Demetrius cognomento Svinimir, Regio titulo donatus a Gregorio VII. PP. An. Chr. MLXXVI. ut ex Gregor. Regeſto diſcere eſt lib. 7. Epiſt. 4. apud quem pro *Svinimir*, *Zvlimir* legendum moneo, ex Thwroczio, Bonfinio, & aliis in iſtorum pariter Regum ſerie genealogica, in eo quod mox laudavi opere.

IN LIBRUM II. ALEXIADIS NOTÆ.

E*ξ εὐγενῶν*) V. Bryennium in Præfat. N. 9. & Pag. 31.
noſtrum Stemma Comnenicum.

Δοὺξ ὁ Ἀντιόχου) Antiochiam Cœleſyriæ Metropolim, a Choſroe Perſarum Rege prius vaſtatam, mox a Saracenis Heraclio imperante expugnatam, Nicephori Phocæ auſpiciis, Michael Burzes rurſum Romanis aſſeruit, manſitque illa in eorum ditione a Præfectis Ducum titulo cohoneſtatis adminiſtrata, uſque ad Turcorum irruptionem. Duces Antiochenos recenſent complures Scriptores Byzantini: ac primum quidem *Michaelem Burzem* Magiſtrum, prioris forte filium, *Damianum* & *Nicephorum Uranum* imperante Baſilio Porphyrogenito: *Michaelem Spondylem* eunuchum, ſub Conſtantino Baſilii fratre: *Conſtantinum Carentenum*, ſub Romano Argyro, cujus ſororem in uxorem duxerat: cui *Spondylus*, mox *Nicetas a Myſthea* ſucceſſores dati. Hos excepere *Nicetas* & *Conſtantinus* Michaelis Paphlagonis fratres, ipſo pag. 243.
imperante: deinde *Sclerus* Conſtantino Monom. *Maurocatalon*, & *Michael Uranus* Magiſter, Michaele Stratiotico, & *Catagurius* Diogene Romano imperantibus: *Joſeph Tarchaniota*, ſub Michaele Duca, quo extincto, *Iſaacius Comnenus*, Alexii frater primogenitus, eamdem Præfecturam & dignitatem obtinuit a Botaniata, eoque Ducatum tenente, Antiochiam occupavit *Philaretus Armenius*, ſub quo urbs in Turcorum poteſtatem conceſſit. Vide Niceph. Bryennium, & Annam pag. 135. 326. 327.

Σκλαβογενοῦς) Servilis conditionis & obnoxiæ: ita Borylum & Germanum perſtringit Anna. *Plerique Principes*, ait Plinius in Paneg. *cum eſſent civium*

Domini, Libertorum erant ſervi: horum conſiliis, horum nutu regebantur, per hos audiebant, per hos loquebantur. Fruſtra reponit hoc loco Meurſius σκλαβογενῶν, ut & apud Conſtantinum de Adm. Imp. ἐσκλαβώθη, pro ἐθλαβώθη; quos enim Latini Scriptores *Slavos*, ſeu *Slavinos*, vocant, Græci Σθλάβους, & Σθλαβίνους appellarunt. Ita Nicetas in Man. lib. 4. c. 1. lib. 5. c. 10. Zonaras pag. 98. Cedrenus ad A. VII. Rhinotmeti: quamquam haud inficias ierim vocem Σκλάβοι nonnumquam uſurpari a Græcis; hanc enim reperire eſt in Chron. Alexandrino, apud Theophylactum Simocattam, Cantacuzenum, Cinnamum, &c. Porro Slavorum nomen tam late patuit, *ut pene careat æſtimatione*, ait Helmodus lib. 1. c. 1. effuſi enim in Septentrionem & Orientem, provincias, & amplas regiones ſuo aſſeruere Imperio. Tandem a Principibus ſenſim, & variis ſubinde temporibus debellati, ſervire coacti ſunt, eorumque nomen in contemptum & probrum trahi cœptum, quo appellati ſervilis & obnoxiæ conditionis homines.

Οὕτω τὸν ἴουλον) Æſchylus, ἑπτὰ ἐπὶ Θήβ.

Στείχει δ' ἴουλος ἄρτι διὰ παρηίδων.

Vide Scholiaſtem.

Προέδρου ἀξιώματι) Horum dignitas in Palatio perilluſtris, a Nicephoro Phoca inſtituta, ut auctor eſt Cedrenus. Erant autem Imperatoribus Byzantinis Πρόεδροι, qui hodie Regibus noſtris Conſiliarii Conſilii ſecretioris. Horum Præſes πρωτοπρόεδρος dicebatur, cujus mentio non ſemel occurrit apud Bryennium, Cedrenum, Zonaram, &c.

Τοὺς περὶ τὴν γυναικωνῖτιν) Eunuchos, qui in Palatiis Imperatorum primas obtinebant. Corippus lib. 3. de Laud. Juſtini:

Adſuit obſequio caſtorum turba virorum,
Illis ſumma fides, & plena licentia ſacris
Deſervire locis, atque aurea fulcbra parare,
Regales menſas epulis onerare ſuperbis,
Conſervare domum, ſanctumque intrare cubile,
Internas munire fores, veſteſque parare.

His qui præerat Ἀρχιευνοῦχος dicitur in Chronico Alexandrino A. Valentiniani V.

Εὐνοῦχοι γὰρ ἄνδρες) Eunuchorum nutu res in Palatiis geſtas, ſæpe peſſumdatas, legimus: Lampridius in Severo: *Eunuchos nec in conſiliis, nec in miniſteriis habuit, qui ſoli Principes perdunt, dum eos more gentium, aut Regum Perſarum, volunt vivere: qui cum empti ſint, & pravi fuerint, quid tandem poſſunt boni ſapere?* Hinc ſpadones & aulicos *tineas, ſoriceſque Palatii* appellabat Licinius apud Aurelium Victorem: ut omnium malorum artifices non ſemel perſtringit Conſtantinus Manaſſes:

Καὶ δὴ γὰρ αἱ ἀδρανοὶ οἱ Θαλαμηπολοῦντες,
Εὐνοῦχοι, μιαρόψυχοι, πάντων κακῶν ἐργάται.

Et alio loco, Edit. Pariſ. pag. 244.

Ἐπεὶ καὶ πάντα τὰ τῆς ἀρχῆς τὸ κράτος ἰδιοῦσιν
Εὐνοῦχοι, γυναικόψυχοι, τόλμαι πρὸς κακίαν,
Πάντων ἐφάμιλλοι κακῶν, πάντων κακῶν ἐργάται,
Ἀνδράποδα μαλακόψυχα, σκεῦος πονηρευμάτων,
Τῶν ἀδικημάτων ἀρχηγοί, σοφισταὶ κακουργίας.

Nota Chryſaorii vox illa apud Cedrenum, οἱ μὲν ἔχουσι εὐνούχους, πωλοῦσι, οἱ δ' οὐκ ἔχουσι, ἀγοράζουσι, καὶ φυλάσσουσι. V. Henricum Valeſium ad 18. Marcellini, pag. 153. & Salmaſium ad Hiſt. Aug. pag. 240.

Pag. 40. Ἐξαδέλφῃ) Sic pag. 40. At editio Hœſcheliana ἀδελφῇ habet, cui favet Zonaras, qui Irenem Iſaacii uxorem Mariæ Imperatricis ſororem fuiſſe ſcribit. Vide Stemma Comnenicum.

Τίθεται τὸν Ἀλέξιον κατὰ τὸν παρακολουθοῦντα περὶ τῶν τοιούτων πάλαι τύπον) Cum pronuper de ejuſmodi adoptionibus honorariis & ſpiritualibus fuſe ſatis egerim in Diſſertat. 22. & 23. ad Joinvillam, nihil eſt quod hoc loco jam dicta repetam. Tantum moneo ad firmandum, qui hic obſervatus fuiſſe in iſtis adoptionibus innuitur ab Anna, ritum, fugiſſe me tum inſignem Pachymeris locum, a quo hauſerat, quæ in hanc rem habet Maurus Orbinus in Hiſt. Slavorum a me laudatus: ex quo tandem docemur has adoptiones in Eccleſia, coram Sacerdote, conceptis in eum finem precibus, accenſiſque ad id funalibus, potiſſimum celebratas; & ad rei ceremoniam, adoptantem adoptivum filium expanſo pallio circumdediſſe. Ita enim Pachymeres Mariam Cantacuzenam, ſeu Palæologinam, Conſtantino Tœcho Bulgarorum Rege marito extincto, Sphendoſthlavum, Deſpotam Bulgarum, (non illum vero qui Mytzæ in regnum ſucceſſit, ut habet Orbinus,) adoptaſſe ſcribit, & diducto pallio, Michaelem filium, ipſumque Sphendoſthlavum hinc atque inde ulnis admoviſſe. Sed præſtat ſolemnem iſtum ritum verbis ipſius Pachymeris adſtruere, quæ ejuſmodi ſunt: Ὁ δὲ τοῖς ὅρκοις θαρρήσας, εἰς Τέρνοβον ἧκε, καὶ ὅσα παρεδίδοτο ἐγκατεῖδε ἀξίω, καὶ δὴ ἐπ' Ἐκκλησίας παρρησίᾳ τῇ Μαρίᾳ ἐκείνῃ υἱοθετεῖτο. μετὰ γὰρ τὰς τῶν ἱερέων ἐντεύξεις, καὶ τὰ ἐπ' αὐταῖς φῶτα, διέσχισε τὸν ἐπενδύτην, ἄμφω Μιχαὴλ καὶ Σφεντισθλάβον παρ' ἑκάτερα τῶν αὐτῆς ἀγκαλῶν ἐτίθει, ἐκ συνδέσμου γενομένων, ἀπέλυεν ἐπ' οἴκου υἱὸς κεκλημένος τῆς τῶν Βουλγάρων Δεσποίνης μετὰ Μιχαὴλ ὁ Σφεντισθλάβος. Adde Novellam Leonis 24.

Διὰ τὸ γῆρας) Erat enim Nicephorus effœta ætate, cum Imperii gubernacula capeſſivit, Mariamque uxorem duxit. Joannes Cinnamus lib. 1. Hiſt. de Nicephoro, ἄνδρι πόρρω τῆς ἡλικίας ἥκοντι, καὶ ἐπὶ δυσμαῖς βίου γεγονότι. Niceph. Bryennius, ἀνὴρ σπουδαῖος μὲν τὰ πρῶτα, καὶ ἱκανώτατος τῇ χειρί, γήρᾳ δὲ ἤδη καὶ χρόνῳ κατειργασμένος. & alibi de eodem, προσεγγίσας τῷ γήρᾳ. Conſt. Manaſſes,

Ὁ γέρων, ὁ παλαιγενὴς αὐτὸς ὁ Νικηφόρος,
Τῇ γαμετῇ τοῦ Μιχαὴλ ζεύγνυται νόμῳ γάμου,
Καὶ ταῦτα γέρων τρίβιος [illegible] πεζαίνει.

Σπουδάσαι ἀπόρρητον) Theophylactus Bulg. Archiep. Epiſt. 41. de Alexio, τὸν δέ γε Βασιλέα, καὶ τοι στρατηγικώτατον ἀνθρώπων ὄντα, καὶ ὃ ῥᾴδιον εἰδέναι ψευδολογίας, ὅμως κατεμικρολόγησεν ὁ παντόνηρος. Nicetas in Joanne Com. de eodem Alexio, ἦν γάρ οἱ καὶ τις ἄλλος ὁ ἀνήρ, ὅτου καὶ σοφὸν ἡγούμενος αἰεὶ τὸ κρυψίνουν, μηδὲ τὰ πολλὰ ἐξαγγελτικὸς τοῦ πρακτέου δεικνύμενος. Hinc objectum ab uxore Alexio in extremis agenti, apud eumdem, ὦ ἀνήρ, καὶ ζῶν μεθοδείαις παντοίαις ἐκέκαστο, ἀντίφθογγα τὴν γλῶτταν πλαττόμενος τοῖς νοήμασιν, καὶ ἤδη ὑπαντῶν τοῦ βίου ἀπαλλαττόμενος, ἀμεταστρεπτί ἔχεις τοῖς πρόσθεν προσέχειν. [illegible]

Pag. 43. Κυζίκου) Cyzicum, urbem ad Propontidem, in Themate τοῦ Ὀψικίου, expugnaverant antea Agareni, imperante Copronymo, ut auctor eſt Cedrenus.

Ἐκ γειτόνων) Theophilus Anteceſſor lib. 1. tit. 8. §. 2. φύσει γὰρ ὁ δοῦλος τοῦ δεσπότου πολέμιος. Tritum illud, *Nulla peſtis efficacior, quam familiaris inimicus.* Will. Brito lib. 8. Philipp. pag. 245. Pag. 44.

Pejor enim quavis eſt peſte domeſticus hoſtis,
Præcipue qui colla premit pede libera ſervo.

Conſtantinus Manaſſes,

Ἀλλ' ἄρα δυσμαχώτερον οὐδὲν ἐστὶν ἀνθρώπῳ
Ἐχθροῦ τοῦ ἐχθραίνοντος οἰκείου [illegible].

Theganus de Geſt. Lud. Pii cap. 2. *Summopere cavendum eſt ne amplius fiat, ut ſervi ſint conſiliarii, quia ſi poſſunt, hoc maxime conſtruunt, ut nobiles opprimant, & eos cum viliſſimis propinquitate eorum exaltare ſtudeant.*

Μάγιστρος τὴν ἀξίαν) Magiſtri dignitas magna olim in Palatio fuit. Conſtantinus Porphyrog. in Baſilio c. 16. τῶν Μαγίστρων ὑπέρλαμπρον τιμὴν vocat, cui concinit Childebertus Francorum Rex Epiſt. ad Theodorum Magiſtrum, Tomo 1. Hiſt. Franc. *Prælati Magiſterii veſtri dignitas excolenda, quę licet per ſe magna ſit, ut cognovimus,* &c. Ita autem primitus, & κατ' ἐξοχὴν dictus Officiorum Magiſter, de quo Rutilius Numatianus,

Officiis regerem cum regia jura Magiſter.

Poſtmodum plures hac dignitate donati. Loithprandus uſque ad 24. fuiſſe ſua ætate in Palatio Conſtantinopolitano ſcribit lib. 6. c. 5. unde Anaſtaſium Quæſtorem & Magiſtrum primas tenuiſſe inter Magiſtros auctor eſt Corripus in ejus Panegyrico:

Summe Magiſtrorum, Procerum decus, Arbiter Orbis.

Vide Salmaſium ad Capitolinum pag. 83 84.

Πακουριανόν) Diverſus eſt a Pacuriano Magno Domeſtico, Gregorius Pacurianus Sebaſtus, ad quem binæ ſcriptæ extant Epiſtolæ Theophylacti Bulg.

Archiep. 7. & 25. Ex prioris inſcriptione diſcimus uxorem duxiſſe filiam Magni Drungarii, Nicephori videlicet Comneni, Alexii Imper. fratris. De Pacuriano Domeſtico, Gregorii, ut probabile eſt, Pag. 41. patre, agit non ſemel poſtea Anna. V. Baron. An. MLXXIII. N. 77. & confer Epiſt. Theophylacti 26.

Ὀυμβερτόπουλον) Conſtantinus, cognomento Humbertopulus, id eſt, Humberti filius, quo adjutore Alexius Imperium capeſſivit, Celta, ſeu Francus fuit, uti diſerte Anna refert lib. 4. & 8. & Zonaras in Alexio, filius forte Humberti, Tancredi de Altavilla filii, Wiſcardi fratris; cujus meminit Malaterra lib. 1. cap. 4. qui cum Normannis, quos Maniacatas appellat infra Anna lib. 7. in Græciam tranſierat, & Conſtantinopolitanis Auguſtis meruerat: cujus filio Conſtantino Humbertopuli cognomentum de nomine Humberti patris manſit: ea eſt enim vis vocabuli πῶλος, quod infra moneo. Porro extitit familia ejuſce cognominis poſterioribus ſæculis perilluſtris Conſtantinopoli, ab hoc forte Conſtantino prognata. Memoratur enim a Pachymere lib. 12. cap. 30. & lib. 13. cap. 22. Humbertopulus Μέγας Τζαούσης.

Τυροφάγου κυριακῆς) Dominica τῆς Τυροφάγου, quæ & Τυρίνη Annæ, & Pachym. lib. 7. eſt Dominica Quinquageſimæ. Nominis rationem pluribus exponit Leo Allatius de Dominicis & Hebdom. Græc. cap. 11.

Δαλασσηνή) Vide Stemma Comnenicum.

Τῇ δὲ μετὰ τὴν Κυριακὴν ἐξιτήρια) Ἡμέρᾳ addit Allatius lib. de Hebdom. Gr. cap. 11. ubi hunc Annæ locum laudat, ut ſenſus ſit, poſt Dominicam Tyrophagi Feria II. Alexium urbe egreſſum.

Edit. Paris. Καὶ τὰς ἀδελφὰς) Vide Stemma Comnenicum.

pag. 246. Pag. 46. Κωνσταντινιαίου φόρου) Inter præclara, quæ in nova urbe a ſe condita ædificia extruxit Conſtantinus M. Forum illud fuit, quod a ſuo nomine Conſtantinianum appellavit, ſtatuitque in ea urbis parte, ubi antea mœnia & portæ Byzantii veteris ſtabant, porticibus, fornicibus, ſtatuis, & aliis undequaque advectis antiquitatis monumentis mire exornatum, uti paſſim teſtantur Themiſtius Orat. 17. Zozimus lib. 2. Euſebius lib. 3. de Vita Conſtantini cap. 52. Cedrenus, Zonaras, & alii ſine numero. Situm & formam deſcribit idem Zozimus: *ἀγορὰν δὲ ἐν τῷ τόπῳ καθ' ὃν ἡ πύλη τὸ ἀρχαῖον ἦν οἰκοδομήσας κυκλοτερῆ, καὶ ταύτην διπλαῖς στοαῖς περιλαβὼν, ἀψῖδας δύο μαρμάρου Προικοννησίου μεγίστας ἀλλήλων ἀντίας ἀνέστησε, δι' ὧν ἔστιν εἰς τὰς Σεβήρου στοὰς ἐλθεῖν, καὶ ἐκ τῆς παλαιᾶς πόλεως ἐξιέναι.* Neque abludit Heſychius Mileſius, ſcribens muros antiquos ἐκ τῆς ἐπωνύμου ἀγορᾶς τοῦ Βασιλέως proceſſiſſe. Vetus Urbis Deſcriptio Forum Conſtantini partim in 6. partim in 8. Regione fuiſſe ait. Πλακωτὸν etiam dictum auctores ſunt Zonaras & Glycas, quod lapidibus planis & latis, quos πλάκας Græci appellant, ſtratum fuerit a Conſtantino.

Τὰ ἐν Βλαχέρναις βασίλεια) Palatii Blacherniani, quod extitit *in angulo Civitatis juxta portum*, ut Tyrius auctor eſt, non vero ad oſtia Euxini Ponti, quod vult Lambecius, deſcriptionem graphicam ex Odone de Diogilo lib. 4. de Ludovici Reg. Fr. profectione in Orient. iis adjungere hic lubet, quæ de hocce Palatio congeſſimus in Notis ad Villhard. N. 85. *Venientes ad Urbem, Brachium S. Georgii ad dexteram, & quemdam profluvium qui de ipſo procedens ad 4. fere millia tenditur, habens ad lævam ibi Palatium, quod dicitur Blacherna. Fundatur quidem in humili, ſed ſumptu & arte, decenti proceritate conſurgit, & triplici confinio triplicem habitantibus jucunditatem afferens, mare, campos, urbemque viſibus alternis deſpicit. Exterior ejus pulchritudo fere incomparabilis eſt. Interior vero, quidquid de illa dixero ſuperabit. Auro depingitur undique, variiſque coloribus, & marmore ſtudioſo artificio ſternitur area, & neſcio quid ei plus conferat pretii, vel pulchritudinis, ars ſubtilis, vel pretioſa materia.*

Τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα) Ædem SS. 40. Martyrum juxta Thermas Conſtantianas, cujus fundamenta jecerat Tiberius Aug. cum Anaſtaſia uxore, abſolvit Mauricius An. VIII. ut pluribus narrant Theophanes, Cedrenus, Glycas, Manaſſes, Paulus Diac. lib. 17. Codinus de Orig. & alii. Ejuſdem ſphæram terræ motu collapſam refecit Baſilius Porphyrogenneta, ut auctor eſt Scylitzes. Templum ipſum de novo inſtauraſſe Andronicum Comnenum, proximeque ædes magnificas extruxiſſe tradit Nicetas in Andronico lib. 2. Illud denique Joannes Palæologus Imperator evertit, & ex ruderibus duas ad Portam auream turres ædificavit, uti Ducas refert cap. 13. Juxta Templum 40. Martyrum Columnam erexit Phocas An. VII. cui poſtea imperante Heraclio Crux impoſita eſt, quæ corruit terræ motu ſub Andronico Seniore, ut eſt in Chronico Alexandr. & apud Nicephor. Gregoram lib. 9. Extitiſſe porro Ædem SS. 40. Martyrum juxta æneum Tetrapylum tradit Auctor ejuſdem Chronici Alexandrini. Meminit præterea hujus Templi Innocentius III. PP. lib. 14. Epiſt. 84. Pachymeres lib. 4. cap. 18. & Bondelmontius.

Τὸ τοῦ ἱεράρχου Νικολάου τέμενος) Hinc emendandus Zonaras, qui hoc loco habet μονῇ τῇ Καν-κλείου, pro Νικολάου. Extitit vero Ædes D. Nicolai prope Magnam Eccleſiam, intra Magni Palatii ſepta, aut ſane juxta ipſum Palatium: quod etiam Anna videtur indicare his verbis, ἐξ ἐπωνύμου κατασκευασθὲν τοῖς ἀρχείοις: quo loco malim ἀρχείοις; eſt enim ἀρχεῖον, Palatium, Nicetæ, Cinnamo, & aliis. Hanc condidit Baſilius Macedo, ut ſcribit Scylitzes, ἐν τῇ Βαρβάρᾳ, ut auctor eſt idem Pachymeres lib. 4. cap. 8. id eſt, in ea re- pag. 247 gione in qua fuit Ædes D. Barbaræ ſacra, verſus Acropolim, ex qua porta S. Barbaræ Arci vicina dicta eſt. Vide Codinum in Orig. p. 61. edit. Meurſii, Suidam in Βαρβάρα, & Thevetum lib. 19. cap. 3. Extitit Ædes alia Conſtantinopoli D. Nicolao ſacra ad Blachernas, de qua Anna lib. 10. eadem forte quam extructam refert Codinus in domo Baſilidis, qui Patricius & Quæſtor fuit Juſtiniano imperante. Aliam præterea S. Nicolao & S. Auguſtino Cantuarienſi Epiſcopo dicatam Ædem Conſtantinopoli habet Gotſelinus lib. de Miracul. ejuſdem B. Auguſt. cap. 26. conditam a nobili Anglo, qui poſt expugnatam a Willelmo Notho Angliam, Conſtantinopolim conceſſerat. Alteram denique extra Urbem, Moliboton dictam, in qua humatus Conſtantinus Ducas, Scylitzes commemorat. Vide Leon. Allat. lib. 2. de Eccl. Orient. & Occid. conſenſione cap. 12. pag. 645. & Notata ad pag. 233.

Μέρος τυγχάνον τοῦ μεγάλου τεμένους) Ædes D. Nicolai ideo, ait Anna, Aſyli jure donata eſt, quod eſſet quodammodo appendix Magnæ Eccleſiæ, quam Juſtinianus ejus conditor hoc privilegio exornarat: Conſtantinus Porphyrogenneta Nov. 12. περὶ τῶν φονέων. &c. de Juſtiniano, ὁ τὸν ναὸν τὸν μέγαν ἀσυλίας τόπον ἀφορισάμενος. Quo etiam jure ante Juſtinianum gaudebat Eccleſia major Conſtantiniana, ſeu potius Conſtantiana, ut auctor eſt Zozimus lib. 5. Vide Pachymerem lib. 3. cap. 24. Cantacuzenum lib. 1. cap. 12. lib. 3. cap. 2. 50. 80. 88. Jus Græco-Rom. lib. 2. pag. 72. 73. &c.

Στραβορωμανόν) Straboromanum, dignitate Magnum Hetæriarcham, qui a Botaniata ad Alexium Legatus miſſus eſt, Pentapoli, Phrygiæ oppido, oriundum, & Botaniatæ conſanguineum fuiſſe ſcribit Nicephorus Bryennius. Ejuſdem præterea mentionem injiciunt Scylitzes in Michaele Duca, Pag. 47. Zonaras & Glycas.

Τοῦ ἱεροῦ Βήματος) Diſtributa erant apud Græcos Templa in tres potiſſimum partes. Prima τὸ Βῆμα, altera Ναὸς, tertia denique Νάρθηξ, ſeu Ferula appellabatur. Βῆμα erat ſacratior Ædis pars, Sacrarium nempe, & adyta ipſa, ad ſacra munia obeunda aſſignata, velis & cancellis a reliqua Templi parte ſecluſa. Ναὸς, ſeu Chorus, novis cancellis obſtructus, Sacerdotibus divinas laudes decantantibus, Νάρθηξ vero Chriſti fidelibus, qui Sacris intererant, addictus erat: quam appellationem, ut hoc obiter moneam, ſortitus videtur, quod feru-

læ ſpeciem referret, quæ cum eſſet forma quadrata, longior tamen paululum erat quam latior, cujuſmodi fuit Narthecis forma, quem ſceptri loco præ manibus geſtabat Byzantinus Imperator, uti ex Bullarum archetypis a nobis deſcribitur in Hiſtoria Gallo-Byzantina: quæ eſt etiamnum & olim
In Reg. Corton. pag. 5. fuit iſtius Templorum partis, quæ laicis addicta erat, cum e contra Naoῦ figura eſſet orbicularis, uti eſt D. Sophiæ Conſtantinopoli pars hæc Templi; unde & χόρου, ſeu Chori appellatione donatur vulgo locus in Eccleſia, ubi Clerus laudes divinas decantat, qui aliis vocatur *Presbyterium*. Brito in Vocabul. *Chorus, locus Cleri in capite Eccleſiæ*. Scio aliam reddi hujuſce nominis rationem. A ferulæ præterea figura forte Medici quidam libros a ſe editos Νάρθηκας, & Ναρθήκια inſcripſerunt, quod eadem eſſet librorum, ſeu codicum. Laudantur enim Heræ, Cratippi, & Sorani Νάρθηκες apud Galenum & Aetium. Sed de Narthece Eccleſiæ, ut & aliis Templorum apud Græcos partibus, integram Diſſertationem inſtituit vir magnus Leo Allatius, quem adi, ſi lubet.

Τῶν ἁγίων ἄχρι τῶν θυρῶν) A Nao ſeu Templo, quod cancellis a Bemate ſecluſum erat, ad ipſum Bema per tres portas aditus patebat. Portæ iſtæ ἅγιαι dictæ ut pluribus loco citato monet Allatius; & Goarus ad Euchólog.

Σταυρὸν ἐγκόλπιον) Ita appellant Græci Cruces Sanctorum reliquias, aut vivificæ Crucis particulas continentes, quas catenulis de collo ad pectus pendentes geſtabant. Anaſtaſius Biblioth. ad Act. 5. Octavæ Synodi: *Crucem cum pretioſo ligno, vel cum reliquiis Sanctorum ante pectus portare ſuſpenſam ad*
Edit. Pariſ. pag. 248. *collum, hoc eſt quod vocant encolpium*. De quo more Gretzerus Tom. 1. de S. Cruce lib. 2. cap. 27. Ejuſmodi vero Cruces ab Imperatoribus, aliiſve geſtari ſolitas, & fidei faciendæ, vel ſecuritatis firmandæ gratia ſæpe tranſmiſſas teſtantur paſſim Scriptores Byzantini, atque in iis Nicetas Paphlago in Vita S. Ignatii Patr. CP. VIII. Synod. CP. Act. 5. Synod. Epheſ. Can. 22. Act. 8. Gregorius in Vita S. Baſilii Junioris c. 11. Theophanes An. Juſtiniani Rhinotmeti 12. Leo Grammaticus in Michaele & Conſtantino, Scylitzes in Theophilo, in Michaele Paphlag. & in Romano Diog. Nicetas Chon. in Andron. lib. 2. cap 11. Cinnamus lib. 5. cap. 16. Pachymeres lib. 4. cap. 6. Acropol. cap. 11. Cantacuzen. lib. 1. cap. 38 lib. 3. cap. 14. 17. & 20. Gunther. in Hiſt. CPol. cap. 26. Anna lib. 3. pag. 78. & lib. 8. pag. 191. Auctor Narrationis Hiſtoricæ in Reſtitut. Imagin. pag. 724. & 732. D. Chryſoſtomus Demonſtratione contra Gentes. Gregor. Nyſſenus in Encomio Macrinæ, &c. Sed & in mutui pacti ac Sacramenti confirmationem, ejuſmodi encolpia invicem commutabant. Pachymeres lib. 1. cap. 31. *ταῦτα συνθεμένων ἐκείνων, καὶ ἀνταλλαξάντων εἰς τοὺς ὅρκους τὰ ἱερὰ περιάμματα, συῤῥήγνυται μάχη μεγίστη*. Quo ſpectant quæ de armorum commutatione diximus in Diſſert. 21. ad Joinvillam pag. 261.

Ὄρθρου ὥραν) Horas matutinas. Vide Goarum ad Codin.

Σιδηρᾶς) Eadem habet Bryennius lib. 3. cap. 25. Sideram in meridionali Urbis parte ſtatuit Scylitzes in Leone Philoſ. *ἐγένετο δὲ ἐμπρησμὸς κατὰ τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς πόλεως, ἐν τῇ λεγομένῃ Σιδηρᾷ*. Sideræ meminit præterea Codinus lib. de Orig. CP. *καὶ τὸ Ἀετὸν πρὸς τὴν Νέαν κείμενον, καὶ μέχρι τῆς ὀνομαζομένης Σιδηρᾶς*. Certe *Aetum*, ſeu Ἀετὸν juxta novam Eccleſiam ſtatuit etiam Conſtantinus Porph. in Baſilio cap. 58. Unde cum *Aetus* Sideræ vicinus fuerit, *Sidera* vero Monaſterio Petrii proxima, conſequens videtur locum, qui aliis *Aetii* dicitur, domum ſcilicet Regiam a ſui ſublimitate ſic appellatam, & ab eodem Baſilio conditam, cui vicinum fuit Petrium, eumdem eſſe cum Aeto. Vetus Scheda apud Martinum Cruſium lib. 3. Turcogr. pag. 190. 275. *ἡ βίβλος αὕτη τῆς Μονῆς τοῦ Προδρόμου τῆς κειμένης ἐγγύτατα τοῦ Ἀετίου, ἀρχαϊκῶς δὲ τῇ Μονῇ κλῆσις Πέτρα*. At unde *Sidera* appellatio fluxerit, haud planum videtur, cum de ea ſileant Byzantini Scriptores. Nec enim auſim affirmare id nominis loco inditum, aut quod forte in eo extiterint officinæ ferrariæ, quemadmodum ærariæ Chalcopratiorum vico nomen dederunt; aut ſane quia ibi olim, & ante Conſtantinum fuerit Moneta, ſeu domus in qua cudebantur nummi ferrei. Nam Petrii vicinitas oſtendit extitiſſe illam intra Vetus Byzantium. Docemur quippe ex Ariſtophane ἐν Νεφέλαις, nummos ferreos cuſiſſe Byzantinos.

Ποίοις θεοῖς ὀμεῖ σύ; πρῶτον γὰρ θεοὶ
Ἡμῖν νόμισμ᾽ οὐκ ἔστι. τῷ γὰρ ὄμνυτ᾽, ἢ
Σιδαρέοισιν ὥσπερ ἐν Βυζαντίῳ.

Ad quem locum Scholiaſtes, *λεπτοῖς δὲ νομίσμασι σιδηροῖς ἐχρῶντο Βυζάντιοι*. Idque firmat auctoritate Platonis in Piſandro: *χαλεπῶς ἂν οἰκήσαιμεν ἐν Βυζαντίοις, ὅπου σιδαρέοισι νομίσμασι χρῶνται*. His conſentit Heſychius, *ἐν τῷ λεπτῷ νομίσματι, ᾧ σιδηρῷ ὄντι ἐλαχίστῳ ἐχρῶντο οἱ Βυζάντιοι*. Spartanos abrogato aureorum & argenteorum nummorum uſu, ferreis etiam uſos docet Porphyrius lib. 4. *περὶ ἀποχῆς*. Aliud porro fuit Porta ferrea, *Σιδηρᾶ πόρτα*, a loco, *Sidera*, dicto, etſi locus uterque mari obverſaretur. Sed *Sidera*, cujus Anna meminit, ad Fretum Sycenum fuit, ut & Petrium: Porta vero ferrea Propontidi adjacuit, eademque videtur, quæ poſtea τῶν Σοφιῶν, hoc eſt, Sophianarum Porta dicitur a Codino de Origin. qui prioris appellationis rationem & ori- pag. 249.
ginem affert pag. 51. Edit. Reg. qua videlicet ad Palatium ita nuncupatum ibatur, proinde Portui Sophianarum vicina. Meminit Portæ Ferreæ Leo Grammaticus pag. 458. & 489.

Μονὴ τῶν Πετρίων) Petrium Monaſterium a loco ſic eſt appellatum, cui Πέτρα olim nomen fuit, jam ante inſtauratum a Conſtantino Byzantium, ut ex Dionyſio Byzantio docet Petrus Gyllius lib. 2. de Boſph. Thrac. cap. 2. a Petris ſcilicet extantibus, & loci difficili ſitu: unde & locus, & Monaſterium Πέτρα & Πετρίον promiſcue appellantur a Scriptoribus. Verſus muros Urbis maritimos ad Fretum Sycenum Petrium extitiſſe auctor eſt Nicetas in Alexio Com. lib. 3. cap. 10. *οἱ μὲν τὰ πλοῖα φέροντες, ἔγνωσαν κατιόντες τῶν Πετρίων*. Quo loco Codex Barbarograecus habet, *τοῦ κάστρου τῶν Πετρίων λεγομένου*. quod quidem Caſtrum, ſi aliud a Monaſterio Petrii, neſcio an idem fuit cum Palatio Petrii, quod Παλάτιον τοῦ Πετρίου vocat Scylitzes in Nicephoro Phoca & ita appellatum ait Codinus in Orig. Lambecianis pag. 57. quod a Petro Barſymiano Patricio, Juſtiniano imperante, extructum fuerit. Certe non uni D. Joannis Baptiſtæ Monaſterio conceſſum fuit nomen Petrii, cum in Petrio varia fuerint Ædificia & Monaſteria. Nam præter illud, cujus hic Anna meminit, Monaſterium, extitit Templum, quod *τὸν Ἅγιον Ἠλίαν τοῦ Πετρίου* vocat Codinus de Orig. CP. *τὸν Ἠλίου τοῦ Προφήτου κατὰ τὸ Πετρίον ναὸν*, Conſtantinus in Baſilio cap. 54. Præterea Templum S. Euphemiæ, quod *τὰ Πέτρου* appellat Codinus, *ἐν τόπῳ ἐπιλεγομένῳ Πετρίῳ* extructum ait S. Nicephorus in Catal. Patriarch. Conſtantinopolit. *ἐν τῷ Πέτρῳ* Theodorus Lector. Eccl. 2. *ἔνδον τοῦ Βυζαντίου*, Nicephorus Call. lib. 8. cap. 6. hoc eſt, intra veteris Byzantii mœnia; ſeu potius ad ipſos muros veteres, qui *ἀπὸ τοῦ καλουμένου Πετρίου, ἕως τῆς πόρτης τοῦ Ἁγίου Αἰμιλιανοῦ* protendebantur, ut habet Chronicon Alexandrinum. Jam vero Monaſterium Πετρίου, κατ᾽ ἐξοχὴν a Scriptoribus dictum, D. Joanni Baptiſtæ dicatum fuit, ut auctores ſunt Ducas cap. 39. & Codinus de offic. Aulæ CPol. cap. 15. N. 21. & 25. qui illud *μονὴν τῆς Πέτρας* vocant: Cantacuzenus vero lib. 3. cap. 35. Πέτραν tantum. Fœminarum fuiſſe indicat hoc loco Anna, ut & Scylitzes & Zonaras in Argyro, & Conſtantinus in Baſilio cap. 30. Hujus præterea mentionem agit Nicetas in Murtzuphlo cap. 5. Cruſius ſua ætate adhuc ſtetiſſe ſcribit, nec procul abſuiſſe a Blacherniana Æde, & Palatio, quod Conſtantini appellant Græci hodierni. Vide Cinnamum lib. 6. pag. 160. ed. R.

Πρωτοβεστιαρέα) Protoveſtiarii uxorem interpretatur Meurſius. Sane *Conſulares fœminas dicimus Conſularium uxores*, inquit Ulpianus L. 1. ff. de Senato-

natorib. Verum fuiſſe dignitatem in familia Imperatricis omnino Anna indicat, eaque donatam Mariam Joannis Ducæ uxorem. Protoveſtiariæ ſuberat, ut opinor, Ζωστή, cujus officium erat Auguſtam ſuccingere, ut auctor eſt Codinus in Orig CP. ὡσαύτως καὶ αἱ Ζωσαὶ ζώννυσι τὴν Δέσποιναν. Meminit hujuſce dignitatis Zonaras p. 116. & Scylitz. p. 703 & 716. Ejuſmodi fuerunt *Ornatrices*, & aliæ quæ Auguſtis & Reginis fuiſſe dicuntur *a Cubiculo, a Veſte, a Mundo muliebri*, quarum paſſim mentio in veteribus Inſcrip. V. pag. 133.

Τῷ ἐν Βλαχέρναις τεμένει) Blachernianum Templum Deiparæ Sacrum, a Pulcheria Aug. Marciani uxore conditum, habent paſſim Scriptores. Nos infra quædam.

Περὶ τὸ βραχιόνιον) βραχιόνιον & βραχιάλιον, *brachiale* eſt, & brachii ornamentum, aut tegumentum, uti mox oſtendemus ad p. 57. Sed aliud habet etymon βραχιόνιον hoc loco apud Annam, quo quidem vocabulo propugnaculum ad Portam Blachernianam deſignavit, quod προτείχισμα τῶν Βλαχερνῶν
Edit. Pariſ. pag. 250. appellat S. Nicephorus in Heraclio A. DCXXVI. cujuſmodi opera nos Galli *Braies* dicimus, a braccis, ſeu femoralibus, quæ *Svidæ* (in V. Ἀναξυρίδες) βράκαι, Gloſſis Baſil. apud Carol. Labbeum βράκαι appellantur, voce, ut videtur, traducta. Βραχιόλιον eadem notione uſurpat Hero in Παρεκβολαῖς: Ἐτιμήθη δὲ διὰ τοῦ βραχιολίου, κἂν εἰς βάθος ᾖ πολὺ ἐκτεινόμενον. & Chron. Alexandrinum A. XVI. Heraclii, καὶ περὶ τὰς Βλαχέρνας ἔστησαν ὀλίγα μαγγανικά, καὶ χελώνας, ἀπὸ βραχιολίου, καὶ ἕως βραχιολίου. Paulus Diac. lib. 19. Hiſt. Miſc. *Brachialis Aureæ Portæ* meminit. Neque aliud videtur *Sbaralium* apud Sanutum lib. 3. p. 12. c. 21. *Fecit quoque plures mines, ſive cuniculos, reſpondentes ad Turrim Maledictam, & ad Sbaralium, ſive Barbecanum Regis Hugonis.* Certe conſtat nihil aliud eſſe Brachiale, quam quod noſtri *Barbecanas*, & *Antemuralia* vocant, quibus ut plurimum Portæ Oppidorum & Caſtrorum earumque exitus muniebantur. Willelmus ab Oldenborg. in itiner. T. S. de Tripoli: *quorum portas & introitus ſpeciales quondam ſinuoſæ Barbicanæ intricant & obſervant.* Idem de Tyro: *in quibus* (muris) *diſpoſitæ & tranſpoſitæ ſunt V. Portæ, quæ introitum civitatis adeo intricant & obſervant, ut qui eas introeunt, in domo Dædali errare & laborare videantur.* At cur ejuſmodi propugnacula *brachialia*, noſtris *braies* dicantur, nondum ſum aſſecutus; niſi forte quod ut pars humani corporis inferior braccis veſtitur, ita propugnaculorum, quæ urbium portis opponuntur, ima, braccarum ſpeciem altioribus muris præferant. Proinde *Bracca* hac notione idem erit quod *murus antepectoralis* in Charta An. MCLXXXIV. in Reg. Feodor. Burgundiæ 1. p. fol. 93. in Camera Comput. Pariſ. ſic nempe dictus, quod infra muri *pectus*, ſeu partem mediam extructus ſit, & braccarum inſtar propugnaculorum inferiora tegat: *Muro quoque permiſi idem clauſtrum claudi, cujus altitudo a ripa interiori ſit unius lanceæ abſq; batailliis & muro antepectorali.* Extat idem Diploma etiã in Burgundicis V. C. Steph. Perardi p. 259

Τῶν Βλαχερνῶν πύλην) Muris Blachernianis adjacuit Porta, quæ ab iis, aut vicino Palatio, vel Templo, Blachernarum nomen habuit. Ejus mentio fit apud Nicephorum CP. & Cedrenum in Heraclio & Monomacho, Paulum Diac. lib. 23. in Epiſt. Hugonis Com. S. Pauli de prima Urbis expugnat & in Geſtis Innocent. III. PP. pag. 106.

Βασιλικοὺς ἱπποστάσιους) Scribit Codinus in Origin. CP. Porticus ambas in Sigmatis figuram extructas olim ſtabula fuiſſe, eaſque Cortem, ſeu Atrium, Ambiviſſe. Stabulum quoddam τρουλλωτόν, ſeu concameratum, Michaelis Theophili opus, recenſet Auctor Τῶν Πατρίων CP. & Leo Grammaticus in Michaele p. 463. Denique *Imperialis Stabuli* meminit Auctor de exilio S. Martini PP. & Guill. Bibliothecarius in Hadriano PP. At Regia Stabula, de quibus Anna, extra Urbem, ad muros Blachernianos erant.

Pag. 48. Κοσμιδίου) Monaſterium SS. Coſmæ & Damiani extra Urbem, de quo nos pluribus ad Villhard. N. 86.

Γεώργιον τὸν Παλαιολόγον) Nicephori, cujus meminit Bryennius lib. 3. N. 15. Scylitz. p. 834. & Anna pag. 48. 49. filium, ad quem ſcribit Theophylactus Bulgar. Archiep. Epiſt. 33. & 70.

Κτήματι τῷ Μεροβαύδου) Poſſeſſio forte Merobaudis, qui Coſ. fuit I. cum Gratiano Aug. Ann. Chr. CCCLXXVII. Iterum cum Saturnino A. CCCLXXXII. aut alterius ejuſdem nominis, ortu Hiſpani, Aſterii Coſ. generi, de quo Idacius in Chron.

Πρὸς τὸν κοιτῶνα) Mox, δεδιὼς μὴ καὶ ἐμφρούριος γένηται, διὰ τὸ κατὰ χεροῖν τοῖς ἀμφὶ τὸν βασιλικὸν κοιτῶνα ὀφθῆναι. Quibus locis κοιτών, idem eſt quod *Cubiculum*, Pag. 49.
Caſſiodorio lib. 4. Epiſt. 31. lib. 5. Ep. 14. 39. 44. & Latinis ævi ſequioris, *Camera*, Theſaurus nempe, & Fiſcus Regius. Ockam cap. *quid ſit Scacarium: Camera eſt locus in quem Theſaurus recolligitur, vel conclave in quo pecunia reſervatur.* Vita Lud. Pii An. DCCCXL. *Juſſit fratri ſuo Drogoni ut miniſtros Cameræ ſuæ ante ſe venire faceret, & rem familiarem, quæ conſtabat in ornamentis regalibus, per ſingula deſcribi curaret.* Hiſt. Archiep. Bremenſ. An. MCLV. ubi Fridericus Imp. *Magna requiritis, o viri Romani, de exinanita Camera noſtra.* *Camera Regia*, eadem notione in Diplom. Hugonis & Lotharii Regum Italiæ apud Joan. a Boſco in Vienna. Ita in Monaſteriis *Camera* dicitur Monachorum ærarium. Chron. Beſuenſe: *Quidquid in lucro aut negotio aliquid exinde potuerint lucrari redeat ad veſtitum fratrum in Camera ſupradicti loci.* Adde Eckeardum Junior. de caſib. S. Galli c. 10. Math. Pariſ. pag. 255. 857. Privileg. Eccl. Hamburg. p. 169. Geſta Dagob. c. 33. Cameræ igitur qui præerat, *Camerarius* dictus, Fiſci Regii Præfectus, Cuſtos Regii cenſus. Idem Ockam: *Officium Camerariorum in recepta conſiſtit in tribus, ſcilicet claves arcarum bajulant, pecuniam numeratam ponderant, & per centenas libras in forulos mittunt.* Quæ adnotare operæ pretium viſum eſt, ut tandem percipiatur qui fuerint *Camerarii Provinciarum* in Regno Neapolitano, de quibus paſſim Falcandus, Geſta Innoc. III. PP. &c. in Gallia noſtra *Magni Camerarii* quos vulgo cum *Cambellanis* temere confundunt, & in Monaſteriis *Camerarii*; horum enim omnium officium fuit ærarii præfectura. Sed hac de re alias, ſi Deus faverit, pluribus. pag. 251.

Εὖρον) Eurum, ſeu Hebrum, Thraciæ fluvium, hodie *Marizæ* dictum.

Ἄθυραν) De Athyra & Schizis, diximus in Notis ad Villhard. N. 220.

Βροντῆς υἱόν) D. Ioannes Evangeliſta a Græcis Pag. 51.
κατ' ἐξοχὴν Θεολόγος dictus, quod de Chriſti genealogia ſublimius quam cæteri ſenſerit & ſcripſerit. Eadem cauſa βροντῆς υἱὸς ab iiſdem non ſemel indigitatur, ut qui tamquam tonitru, de cælo, Verbi divinitatem enarrando, intonuerit; ſeu *quod ejus dicta qui legit, non credit dicere, ſed tonare*, quod de S. Hilario dixit Fortunatus. Paulinus Epiſt. 24. de S. Joanne, *qui ſolus e IV. fluminibus ex ipſo ſummo divini capitis fonte decurrens, de nube ſublimi tonat*, IN PRINCIPIO ERAT VERBUM. Vide S. Auguſtinum lib. 1. de conſenſu Evangeliſt. cap. 4. & 6. Svidas v. Ἀδάμ. Εὐαγγελιστὴς ὁ τῆς βροντῆς γόνος, τό, Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, ἐξ οὐρανίου νεφέλης ἀναρρήξας ἐβρόντησεν, καὶ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐλάμπρυνε. Theophylactus Bulgar. Archiep. Præf. in Joan. ἐπισημειωσάμεθα δὲ καί τι θαυμασιώτερον συμβὰν περὶ τοῦτον δὴ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην· μόνος γὰρ οὗτος τρεῖς μητέρας ἀναφαίνεται ἔχων, τὴν φυσικήν, τὴν Σαλώμην, τὴν βροντήν· υἱὸς γὰρ βροντῆς διὰ τὴν Εὐαγγελίου μεγαλοφωνίαν, καὶ τὴν Θεοτόκον. Germanus Byzantius, ὁ τὸν υἱὸν τῆς βροντῆς, τὸ θεμέλιον τῶν θείων λόγων, τὸν ἀρχηγὸν τῆς θεολογίας, τὸν κήρυκα πρῶτον τῆς ἀληθοῦς δογμάτων Θεοῦ σοφίας, τὸν ἠγαπημένον Ἰωάννην τὸν παρθένον μακάριον γένος κατὰ χάριν εὐφημήσομεν. Vetus Epigr. de S. Joanne:

Βροντῆς πέφυκεν ὁ θεηγόρος λόγος,
Βροντῶσα, κηρύττουσα τῇ οἰκουμένῃ
Ἰωάννης ἄρρητον οὐσίαν μόνην
Θείας τριάδος, δημιουργὸν τῶν ὅλων,
Ἐγὼ γὰρ ὄντως, καὶ γράφω θείαν βίβλον,
Καὶ τοῦ διδασκάλου, καὶ κατασημαίνει φρένας.

Aliud de eodem:

Βροντῆς γὰρ βρόντημα ὑψόθεν μέγα,
Καὶ σήμερον τοῖς ὁ προσεχεῖ φίλοις,
Θεῷ βρότος τε, ἢ δῖος τελεσμένα.

Notum illud Martiani Capellæ lib. 5. Philolog. de Rhetorica: *Hæc cum in progreſſu arma concuſſerat, velut fulgureæ nubis fragore colliſo, bombis diſſultan-*
Edit. Pariſ. *tibus, fracta diceres crepitare tonitrua. Denique*
pag. 252. *creditum quod inſtar Jovis eadem poſſet etiam fulmina jaculari.* Verum aliter de ejuſce epitheti etymo cenſet Beda, & ex eo Ordericus Vitalis lib. 2. Hiſt. Eccl. *Jacobus & Joannes filii Zebedæi a Chriſto appellati ſunt Boanerges, id eſt filii tonitrui, ex firmitate & magnitudine fidei, quam tenuerunt inviolabiliter, & docuerunt immaculatam legem Domini.* Vide Epiphan. Hæreſ. 73. Joan. Sariſber. lib. 1. Polycrat. cap. 6. & Caſaubonum Exercit. 13. ad Annal. Baron. cap. 13.

Εὐφημίας) Codinus de Off. *γίνεται τοῦτο ἡ τῆς βασιλικῆς ὀνομασίας εὐφημία.* Cedrenus, *εὐφήμησαν δὲ τὰ Μέρη, Αὔγουστε Αὔγουστα πολλὰ τὰ ἔτη.* Imperatoribus, dum renuntiantur, a militibus & circumſtantibus acclamatum nemo neſcit: ea autem acclamatio erat ut plurimum vitæ diuturnioris imprecatio. Corippus lib. 2.

Intonuit patrum ſubitus fragor, inde clientum
Clamores creſcunt, clamoribus adſonat æquor,
Laudibus innumeris, Regnantum nomina tollunt,
Juſtino vitam tercentum vocibus optant.

Et lib. 3.

Auguſtis vitam lætis clamoribus optant.

Hinc frequens illud *πολυχρόνιον* Auguſtis acclamatum apud Byzantinos, de quo paſſim Codinus, quod Græci noperi pro quavis impenſa ſalute uſurparunt, quod in iis ſalutationibus vitam diuturniorem adprecarentur. Odo de Diogilo lib. 3. *Polychronias eorum ſuſcipit, ſed vilipendit: ſic enim vocantur reverentiæ, quas non ſolum Regibus, ſed etiam quibuslibet ſuis majoribus exhibent, caput & corpus ſubmiſſius inclinantes, vel fixis in terram genibus, vel etiam ſeſe toto corpore proſternentes.*

Μελισσηνοῦ) Laudat hunc Annæ locum Petrus Faber Sanjorianus ad Leg. 11. de Juſt. & Jure pag. 752. Is eſt vero Nicephorus Meliſſenus, qui poſtmodum Cæſar dictus, Alexii Imp. ſororem uxorem duxit, de quo Zonaras, Glycas, & Cinnamus. Hunc etiam, ni fallor, innuit Theophylactus Bulg. Archiep. Epiſtola quam ad Cæſarem inſcripſit, in qua Sebaſtocratoris, Iſaacii forte, obitum deplangit. Fallitur porro in ipſo Annæ limine, fœminarum doctrina illuſtrium Encomiaſtes, qui Nicephorum Annæ maritum ex Meliſſenorum familia ortum dixit.

Περὶ τὴν Δάμαλιν) Damalis eſt Promontorium quod hodie Scutaricum vocant, poſitum e regione Promontorii Byzantium continentis. De nomine & ſitu multa habent Heſychius Mileſius, Codinus in Orig. Petrus Gyll. lib. 3. de Boſp. Thrac. cap 9. & Leunclav. in Pand. Turc. cap. 128.

pag. 51. *Τὴν Θετταλῶν μεγίστην πόλιν*) Monachus S. Mariani An. MCLXXXV. *Salonicam amplitudine opibusque præſignem.* Joannes Cameniata de Excid. Theſſal. cap. 2. ubi pluribus deſcribitur: *ἔστι δὲ ἡ πόλις μεγάλη τε καὶ ὡραία, τείχεσι καὶ προβόλοις πυκνοῖς κατωχυρωμένη.* Cantacuzenus lib. 3. cap. 93. de eadem urbe, *κατὰ τὴν Μεγάλην ταύτην πόλιν.* Vide Conc. Sardic. cap. 16.

Μυροβλύτου Δημητρίου ναός) Celeberrimum fuit, & apud Græcos Byzantinos decantatiſſimum S. Demetrii Templum Theſſalonicenſe, de quo paſſim Scriptores, Anna lib. 5. Nicetas in Iſaacio lib. 1. N. 5. Innocentius III. PP. lib. 13. Ep. 108. 151. lib. 15. Ep. 30. & 84. præſertim vero ob corpus Divi Martyris in eo aſſervatum & cultum, ex quo continuo ſtillabat liquor ſanandis morbis ſalutaris, ut hoc loco Anna ſcribit, quod etiam attigerunt Joannes Cameniata de Excid. Theſſalon. cap. 2. 5. 6. 9. Nicetas in Andronic. lib. 1. N. 9. Scylitzes in Michaele Paphlag. Acropol. cap. 45. Cantacuzen. lib. 1. cap. 53. Ducas cap. 29. & Joannes Anagnoſta de Exciſa Theſſalon. cap. 5. & 16. Vide Gretzerum ad
pag. 253. Cantacuzen. pag. 915. 916. & Hiſtoriam noſtram Gallo-Byzant. lib. 2. N. 4.

Δι' ἐρυθρῶν) Puniceis litteris, & cum Cinnabari Bullas aureas, & quælibet Diplomata & Epiſtolas ſubſcribebant Imperatores. Conſt. Manaſſes:

Ἐν ἐρυθροῖς γράμμασιν αὐτὸν ἐσημειοῦτο.

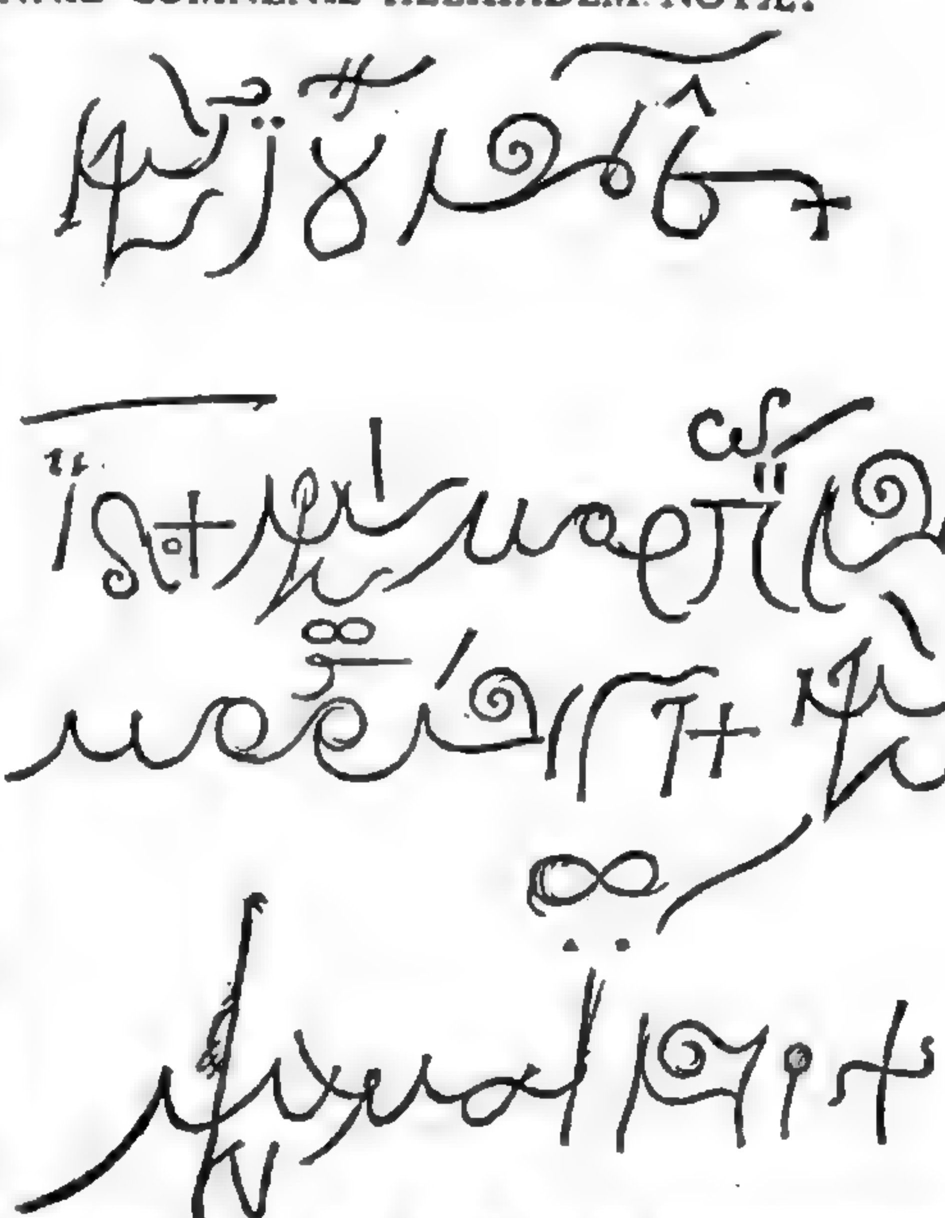
Alibi,

Καὶ πορφυροβάπτοις γραφαῖς τὴν χάρτην ἐσημειοῦτο.

Apud eumdem, *γραφῇ ἐρυθροσημάντου*. Piſides in Hexaemero:

Ἀλλ' αἱματώσας τοῖς ἑαυτοῦ δακτύλοις,
Βαφαῖς ἐρυθραῖς βασιλικὰς ὑπογραφάς.

Gregorius XI. PP. ad Joan. Palæologum Imp. *Imperiales litteras de rubeo colore, & ut videbatur, tua manu in littera Græca ſcriptas recepimus:* apud Wadding. An. MCCCLXXV. N. 2. Sed hæc nota. At quæ fuerit iſta ſubſcriptio, & an Imperatoris nomen expreſſerit, video controverti. Procopius in Hiſt. Arcana tradit Juſtinum Imp. quatuor litterarum characteribus ſubſcripſiſſe: quæ fuerint iſtæ, non explicat. Anaſtaſius ad Act. X. Octavæ Synodi ſubſcripta Imperatorum nomina diſerte ſcribit. Non tamen charactere diſtincto, ſed arcanis quibuſdam nodis & implicationibus litterarum ſubſcribebant, inquit Alamannus, & ut verbo dicam, Monogrammate, *quo nomen magis intelligi, quam legi promptum eſt*, ut ait Symmachus lib. 2. Epiſt. 12. Certe apud Latinos Monogrammatis uſus antiquiſſimus deprehenditur in Diplomatibus ſummorum Pontificum, Imperatorum, & Regum, ut & in eorum Monetis. Hrabanus Maurus Ab. Fuld. lib. de Inventione Linguarum: *Litteræ Monogrammæ ſcriptæ nonnullis in locis inveniuntur, ubi pictura cum muſivo in pariete imaginis, aut in velis, vel alicubi aliter facta fuerit, ibi eorum nomina cum congerie litterarum unum characterem pictores facere ſoliti ſunt, quod Monogramma dicitur.* Charta Pipini I. Regis Aquit. apud Beſlium: *Ut autem hæc noſtræ Excellentiæ auctoritas inviolabilis & inconcuſſa omni tempore permaneat, Monogramma inſerere curavimus, ac de annuli noſtri impreſſione inſigniri ſubter fecimus.* Annales Francor. Bertiniani An. DCCCLI. *Hæc communi Procerum ſuorum conſilio atque conſenſu decernunt, propriorumque nominum Monogrammatibus confirmant.* Diploma Adalberonis I. Epiſc. Metenſ. apud Meuriſſium: *Manu propria noſtri nominis Monogrammam ſubtus ſignavimus.* Denique Odo Cluniac. in Vita Burchardi Comitis Corbol. *Facto itaque teſtamento, Monogrammate firmatur.* Verum etſi in confeſſo ſit ſua nomina integra exaraſſe, aut in Monogrammatis formam contracta Imperatores ævi prioris, ſecus tamen de iis qui poſt Annum MCC. vixerunt, dicendum eſt. Servantur enim in Archivo Regis Chriſtianiſſimi Diplomata Balduini II. Imperat. Conſtantinop. Annorum MCCXLVII. & MCCLXVIII. Bullis aureis & plumbeis inſtructa: Epiſtolæ præterea duæ Andronici Palæologi Senioris Latina lingua in papyro ſcriptæ, prior ad Carolum Pulchrum Franciæ Regem, altera ad Benedictum de Cumis Dominicanum, ſimili ferme litterarum rubrarum expreſſione ſubſcriptæ. Nec ſunt litteræ in Monogrammatis formam contractæ, ſed majuſculæ & in totam pergameni, vel papyri, latitudinem, atque adeo in ipſum Diplomatum aut Epiſtolarum ſcriptum diductæ; characteribus adeo anomalis, & intricatis, ut ne vix quidem unus litterarum apex deprehendi queat. Sed ut cuivis ſit de ejuſmodi ſubſcriptionibus divinandi facultas, en damus fideliter excerptas ex ipſis Archetypis, & in minorem redactas formam, cum in Diplomatibus longe majori exaratæ ſint, totamque explicatæ membranæ latitudinem impleant. Prior igitur ſubſcriptio eſt Balduini II. in Diplom. An. MCCXLVII. quod a Du-Cheſnio in Probat. Hiſt. Duc. Burg. refertus pag. 139. al- pag. 254.
tera eſt ejuſdem Balduini in Diplom. A. MCCLXVIII. menſ. Mart. quod nos deſcripſimus in Hiſt. Gallo Byzant. pag. 22. tertia denique eſt Andronici Palæologi in Epiſtolis mox laudatis. Extant porro ſparſim apud Martinum Cruſium in Turcogræcia iſtiuſmodi in Græcorum Pontificum & Nobilium Epiſtolis ſubſcriptiones, quarum etſi interdum ſenſum & notationem reddiderit, vix eſt

tamen ut ullus ex iis apex percipiatur. At in prædictis Diplomatibus Balduini & Andronici; menſis videtur deſcribi, non vero eorum nomen. tradunt Pachymeres lib. 4. cap. 29. & Gregoras lib. 4. a Michaele Palæologo Imperatore conceſſum Andronico filio Imperii collegæ, ut ei liceret γράφειν δι' ἐρυθρῶν οἰκείᾳ χειρί, ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ ΧΑΡΙΤΙ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΡΩΜΑΙΩΝ. Ubi MS. Regius habet διεξοδικῶς γράφειν δι' ἐρυθρῶν, &c. id eſt, πλατέως, uti vocem hanc interpretatur Heſychius, expanſis & diductis litteris. Verum id nominatim excepit Michael, ne μηνολογεῖν ſe vivo poſſet, id eſt adſcribere μῆνα καὶ ἰνδικτον, ut habet Gregoras, quemadmodum, inquit Pachymeres, ſolent Imperatores, ὡς ἔθος τοῖς Βασιλεῦσιν. Unde idem Auctor lib. 7. c. 1. narrat Andronicum, poſt patris Michaelis mortem, primum Diplomatibus menſem & diem appoſuiſſe: ἄρτι πρῶτον μηνολογησάμενος ὑπέγραψε. & lib. 6. cap. 36. ſcribit Michaelem, cum in extremis ageret, libellum ſubſcribentem, primam Novembris menſis litteram deſignaſſe, nec potuiſſe diſtinctis apicibus reliquum vocabuli explere. Ex quibus conſtat eodem encauſto, ſeu eadem rubrica, qua nomen proprium, menſem & Indictionem exaraſſe Imperatores. Quod præterea firmatur ex Novella Manuelis de Feriis, in qua hæc verba ſub finem habentur: εἶχε τό, ΜΗΝΙ ΜΑΡΤΙΩ, ΙΝΔΙΚΤΙΩΝΟΣ ιδ'. δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων τῆς Βασιλικῆς χειρός, id eſt, *adſcriptum fuit manu Imperatoris rubris litteris, Menſe Martio Indictionis* XIV. & ex altera ejuſdem Auguſti, περὶ ἀργιῶν, &c. quæ iis verbis clauditur, εἶχε τό, ΜΗΝΙ ΜΑΡΤΙΩ, ΙΝΔΙΚΤΙΩΝΟΣ ιδ'. δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων τῆς Βασιλικῆς καὶ θείας χειρός. ubi obſervandum, iis in Novellis Imperatoris nomen characteribus Cinnabaricis exaratum fuiſſe nequaquam adnotari, ſed tantum menſem & Indictionem: ita ut ea tempeſtate Imperatores, non nomen ſuum, ſed menſem dumtaxat & Indictionem Diplomatibus & Bullis ſuis apponerent; cum alias non modo liberis, ſed etiam præcipuis aulæ ſuæ Officialibus ſubſcribendi ſua nomina *per Cinnabarim* facultatẽ concederent, ut ex Niceta in Iſaac. lib. 3. N. 5. conſtat. Habeo præ manibus Epiſtolam Demetrii Palæologi Deſpotæ, Manuelis Palæologi Imperatoris filii ſecundogeniti, ad Carolum VI. Francorum Regem, datam *ex Peloponneſo 12. Decembris* 1455. quam mecum communicavit V. C. Dominus *de Vyon d'Herouval* de Litteratis omnibus bene meritus, ſubſcriptam rubeis & grandioribus hiſce characteribus, Δημήτριος ἐν Χῷ τῷ Θῷ πιστὸς Δεσπότης Ῥωμαίων ὁ Παλαιολόγος. Sigillum ex cera rubra papyro obducta litteris appoſitum Aquilam, cum alis expanſis, bicipitem, & cum bina coronula utrique capiti imminente, repræſentat. Sigilli vero inſcriptio iiſdem characteribus concipitur, quibus Epiſtolæ ſubſcriptio. Jam vero cur Imperatores menſem tantum & indictionem, litteris rubricatis, in Diplomatibus & Bullis, non vero ſua nomina, deſcriberent, id cauſæ potiſſimum eſſe exiſtimo, quod ex quo Bullarum, ſeu Sigillorum, uti ea vocabant, pendentium, uſus apud Græcos invaluit, ſubſcribi in iis nomina deſierunt. Certe apud Gallos noſtros, qui ſigillis pendentibus uti cœpere ea ferme ætate, qua Græci Bullis, tum aureis, tum plumbeis, nempe circa nonum aut decimum ſæculum, ſubſcribi, inquam, nomina deſiere in Diplomatibus; cum antea non modo ſigilla cerea ipſis chartis affigerentur, ſed etiam apponerentur ipſorum Monogrammata Principum, aut eorum quorum erant Diplomata. Et certe, ſi bene auguror, in priore Balduini II. Diplomate A. MCCXLVII. μηνὶ Ἰουλίῳ, id eſt, menſe Julio, exaratum videtur, quo illud emiſſum conſtat, uti in altero μηνὶ Μαρτίῳ, (emiſſum enim menſe Martio) in tertio denique, quod eſt Andronici Senioris, μηνὶ Μαΐῳ; ubi vox, μηνὶ, contractis litteris deſcribitur: atque ejuſmodi ſubſcriptio *Imperialis* appellatur in Diplomate ejuſdem Balduini A. MCCXLI. quod habetur in Hiſtoria noſtra Gallo-Byzantina: *In cujus rei teſtimonium præſentes litteras fecimus annotari, & Bullæ noſtræ plumbeæ munimine roborari Imperialis ſubſcriptionis characteribus inſignitas.* Et in eo quod eſt A. MCCLXVIII. *In cujus rei teſtimonium litteras noſtras præſentes dedimus Bulla noſtra aurea roboratas noſtris characteribus rubeis Imperialibus inſignitas.* Quos quidem characteres rubeos, non *ſui nominis*, uti ſolebant Imperatores, antequam Bullarum uſus invaluiſſet, appellat Balduinus, ſed tantum *characteres Imperiales rubeos*, id eſt, quos in Diplomatibus deſcribere ſolebant deceſſores ſui.

Edit. Pariſ. pag. 255.

Ἀτὰ Μοναχοῦ) Victus & captus a Turcis una cum Urſello Joannes Ducas, Cæſar, a Michaele nepote, lytro ſoluto, redemptus, Conſtantinopolim Pag. 55.

adductus eſt, cumque ad Propontidem perveniſſet, mutata veſte, poſitoque capillo, Monachum induit, ſibi metuens a nepote obſeſſatum a ſe Imperium, uti narrant Briennius & Zonaras. Redacto in ordinem Michaele, cucullam exuit, & in ſuburbano prædio haud procul a Conſtantinopoli, quod Morobundi appellabant, ejuſque erat, privatam & a Palatii turbis ſemotam vitam exegit, Botaniata ſceptrum obtinente, quod diſerte innuit Anna. Verebatur igitur Joannes, ne ſi ad muros accederet, & militum, qui urbis cuſtodiæ invigilabant, & quibus nota erat ea quam pronuper depoſuerat conditione, irriſionibus & ſannis traduceretur: ἅτε τὸν μοναχικὸν οὐ πάνυ πρὸ [illegible] ἀμφιεσάμενον, ut habet editio Hoeſchelii, id eſt, *ut qui non multo ante Monachicum habitum induerat*. Atque hic eſt verus & genuinus hujus loci ſenſus, quem fruſtra vir doctus ſollicitat.

Τὸν Ἀββᾶν) Non Abbatem, ſeu ἡγούμενον, ſed Mo- *Edit. Pariſ. pag. 256.* nachum & Patrem Joannem appellarunt & ſalutarunt milites. Ita lib. 15. pag. 380. Baſilium Monachum, Bogomilicæ Hæreſis auctorem, τὸν [illegible] Ἀββᾶν vocat Anna, id eſt, πατέρα, *patrem* quo nomine paulo ante donaverat, & compellantur vulgo Monachi, præſertim ſenio ac vitæ ſanctitate venerandi, apud Caſſianum Collat. 1. &c. Sacra Conſtantini Imp. in Sexta Synodo, ante Act. 1. ἐκ δὲ [illegible] μοναστηρίου [illegible] ἀββάδας τέσσαρας. Ubi vetus Interpres: *ab unoquoque Monaſterio Monachos quatuor*. Epiphanius Hagiopolita, de locis SS. ἔχει δὲ ὁ αὐτὸς μονὴ ἀββάδας χιλίους, καὶ χίλια κελλία. *i. Monaſterium Monachos mille continet, & cellulas mille*. Ubi Morellus perperam *Abbates* vertit, perinde ac Goarus apud Theophanem *V. Nebridium a Mundelheim Antiquar. i Monaſter. p. 119.* in Leone II. ἐκ τῶν ἀββάδων ἐν [illegible] Μαξ. [illegible]: ubi *ex Abbatibus* reddit, pro *Monachis*. Rectius Combefiſius in Joan. Damaſceni Epiſtola ad Theophilum Imp. de Imaginibus, μήτε [illegible] ἀββᾶ [illegible], *nulla item ulli Monacho communione jungendos* interpretatur. Apud Suidam, Ἀββᾶ, eſt, ὁ πάτηρ. Aimoin. de vita S. Abbonis Abbat. Floriac. cap. 2. *Abbo*, ait, *ſi ultima immutetur littera, patrem ſonat in Achivorum lingua*. Immo, in Syriaca, ut auctor eſt Iſidorus lib. 7. Orig. cap. 13. Regula S. Ferreoli cap. 17. *Abbas, cui nomen pater eſt*. Eutychius Patriarcha Alexandr. in Orig. Eccl. Alex. ex verſione Seldeni: *Cum vero homines audierant Epiſcopos vocitare Patriarcham, Abba, ſeu patrem, inter ſe dixerunt, nos Epiſcopum quemlibet abba, ſeu Patrem appellamus: & appellant Epiſcopi Patriarcham Abba. Unde ſane oportet ut vocemus nos Patriarcham Papam, id eſt, avum, cum ſit pater patrum*. Hinc qui vulgo Abbates & Archimandritæ, Aimoino lib. 1. de Mirac. S. Bened. cap. 3. lib. 2. cap. 13. Adrevaldo in Hiſt. Tranſlat. Corp. S. Bened. cap. 3. S. Bernardo de Vita & Morib. Relig. cap. 10. & aliis dicuntur *Patres Monaſteriorum*, vel *Monachorum*; qua loquendi formula utuntur paſſim Regulæ veteres Monaſticæ, S. Pachomii cap. 81. 167. S. Iſidori cap. 19. &c. Papias, *Abbas, pater Monachorum, nam Abbas, pater Syriace dicitur*. Conc. Meldenſe An. DCCCXLVI. *Talis Abbatia* (*quæ Paternitas Latino nomine dicitur*) *commendetur*.

Ἐκ τῶν Θούλης Βαράγγων) Barangos, qui Malaterræ *Varingi*, *Guarangos* appellaſſe videtur Leo Oſt. lib. 2. Chron. Caſſin. cap. 38. Anna & cæteri fere ex Byzantinis Scriptores Anglos origine fuiſſe opinantur. Cinnamus lib. 1. de Varingis, [illegible] Βρεττανικὸν [illegible]. Pachymeres MS. lib. 7. de iiſdem, [illegible]. Conſentiunt Briennius lib. 1. cap. 20. Codinus cap. 5. Nicetas & alii. Verum reliquias fuiſſe Danorum, qui ab Anglia exacti, & Conſtantinopolim profecti, operam ſuam Imperatoribus locarunt, ex Orderico Vitali, ſatis ſuperque ad Villharduinum demonſtraſſe arbitror, qui quod origine Dani Angliam incoluiſſent, promiſcue Angli & Dani, & dein Villhardoino conjunctim *Anglois & Danois* dicti ſunt. Nam Anglos, quos Will. Malmeſburienſis lib. 4. de Geſt. Angl. cap. 13. appellat, Danos vocat Saxo Grammaticus. Prior, de Alexio Imp. verba faciens, *Multa noxiis in peregrinos ſacri itineris machinatus, Anglorum tamen fidem ſuſpiciens, præcipuis familiaritatibus ſuis eos applicabat, amorem eorum filio tranſcribens*. Alter lib. 12. Hiſt. Danicæ de eodem Alexio, qui Erici Regis Daniæ per urbem Conſtantinopolitanam tranſitum ſuſpectum habuerat, dum ille Hieroſolymam tenderet An. MXCVIII. *Ad hæc Danos ſumma a ſe familiaritate cultos eadem ſuſpicionis occaſione* [illegible], *perinde ac majorem patrii regis* (*Erici*) *quam ſtipendiorum ſuorum reſpectum acturos. Inter cæteros enim qui Conſtantinopolitanæ urbis ſtipendia merentur, Danicæ vocis homines primum militiæ gradum obtinent, eorumque cuſtodia Rex ſalutem ſuam vallare conſuevit*. Quæ quidem non minimum prætereà firmant, quæ Anna de Varingorum erga Auguſtos *pag. 257.* Byzantinos fidei integritate commemorat. *Dani* etiam dicuntur Alberto Aq. lib. 4. cap. 40.

Τοὺς Νεμίτζους) Ad Imperatoris cuſtodiam adhibitos Nemitzos teſtatur etiam Scylitzes in Romano Diogene. Gulbertus Alexii defectionem deſcribens lib. 1. de Geſt. Dei cap. 4. *Sed cum de Officialibus Palatii ſub Principe, qui, niſi fallor*, (fallitur dubio procul) *Michael vocabatur, eſſet, & cuidam portioni plurimæ Occidentalium militum præeſſet, quos excellentiores apud Græcum Imperatorem, & ad ejus cuſtodiam magis contiguos, ingentis eorum probitas fecit, collecta ex ſubjectis militibus audacia, novas res contra ipſum Principem moliri cœpit*. Natione Celtas fuiſſe Nemitzos ſcribit Zonaras, quo vocabulo non modo Galli, ſed & Germani intelliguntur. Verum Nemitzos Germanis adſcribit Leunclavius ad Glycam, aitque ſic appellari Theutones, Slavorum lingua, & in Pand. Turc. cap. 63. ubi de Nemitzis hæc obſervat: *Habuerunt*, inquit, *etiam nos Daci Germanos, puta Quados, Gothos, Gepidas, in quorum agro, qui nunc Cepiſienſis dicitur, incolæ præſertim Caſemarco vicini, ſe Nemetſaſſios nominant, voce de Nemetis* (*ſic Ungari Germanos appellant, ut Venedæ nationes Nemitzos*) *& Saſſis compoſita, quæ Saſſos, ſeu Saxones Germanicos ſignificat*. Quam viri doctiſſimi de Nemitzis ſententiam fulcit Conradus Abbas Uſperg. ſcribens, Alexium Alemannorum ope Imperium occupaſſe: *Hic eſt perfidus ille Alexius, qui domino ſuo Nicephoro per quorumdam Alemannorum conductitiorum auxilium depulſo, Imperium ejus uſurpavit*. Germanos vero ad cuſtodiam Imperatorum longe ante hæc tempora fuiſſe delectos docet Lampridius in Alexandro Severo, quibus *Scurrarum* nomen tribuit, de qua voce multa habet Salmaſius. Urbem *Nemetzi* dictam, quod a Nemetzis condita eſſet, circa Bohemiam ſtatuit Dithmarus lib. 7. pag. 101.

Ἐπὶ τῶν ὤμων τὰ ξίφη κραδαίνοντες) Nicetas de Va- *Pag. 50.* rangis, οἱ [illegible] πελέκεις [illegible]. Secures inter arma bellica, quorum in prœliis uſus ſuit, reponunt Tactici omnes. Harum aliæ ancipites habebant altera ex parte aciem velut Spathæ aut enſis, ex altera velut haſtæ cuſpidem. Leo in Tact. cap. 5. §. 3. [illegible] ἀμφίστομα, [illegible] ξίφος [illegible]. cap. 6. §. 22. [illegible] δίστομον, [illegible]. Eadem habet §. 25. & Conſtantin. in Tact. pag. 10. Alterum ſecuris genus deſcribitur a Leone cap. 6. §. 25. τζικούρια ἕτερα, ἔχοντα τὸ μὲν ſτόμα [illegible], τὸ δὲ ἕτερον στρογγύλον. Ejuſmodi ſecurim ἡμιπέλεκκον vocabant Græci, τὸ ἥμισυ τοῦ πελέκεως, τὸ ἐκ τοῦ ἑνὸς μόνου μέρους ἔχον [illegible], ὃ καὶ δεξτράλιον καλοῦσι, ut eſt apud veterem Homeri Interpretem. Qua quidem *Dextralis* voce hac notione utitur Victor Uticenſ. lib. 1. de Perſecut. Vandal. *Certatim ictibus Dextralium aditum reſerabant*. De tertia denique ſecuris ſpecie, hæc ibidem ſubdit Leo: ἕτερα τζικούρια δίστομα, [illegible]. Prima ex his, a noſtris *biſacuta* vulgo dicitur, quod eſſet ἀμφίστομος, ſeu δίστομος, id eſt, ex utraque parte haberet aciem. Ῥομφαίαν δίστομον in Apocalypſi cap. 1. *gladium bis acutum* vertit D. Hier. Ep. 1. Williel. Brito lib. 4. Philip.

. . . Nunc bicornis, nunc vero bipennis
Exercebrit, ſed nec biſacuto, fuſtibus, vel baſtis,
Orta vel gladius ameit.

Eodem libro,

Aſcia item dextris, biſacuta ſecuris, & enſis
Fulminat.

Edit. Pariſ. pag. 258. Ex inter Poëtas noſtrates, ille qui vixit an. MCCCLXXVI.

Trop bien ſe ſoit la beſague,
Qui eſt par les deux bees aigue.

Alter,

A la grant beſague que le vieillart porta,
Le conheut maintenant, cele part aprocha.

At ſecures Danicæ, cujuſmodi affinguntur Varangis, ἑτερόστομοι fuerunt, hoc eſt, una tantum parte acie inſtructæ, ut illæ quæ apud Leonem dicuntur habuiſſe στόμα, alterum κοντὸν, alterum στρογγύλον. Deferebant vero Dani ſecures ſuas in humero ſiniſtro, ut auctor eſt Willelmus Malmesbur. lib. 2. de Geſt. Angl. cap. 12. *Securim Danicam in humero ſiniſtro, baſtile ferreum dextra manu geſtantes*, & Rogerus Hovedenus pag. 439. *Danicam ſecurim auro argentoque redimitam in ſiniſtro humero pendentem.* His quemadmodum in præliis uterentur, indicat Silveſter Giraldus in Topogr. Hibern. part. 3. c. 10. *Securibus quoque amplis fabrili diligentia optime chalybatis, quas a Norvvagienſibus & Oſtmannis ſunt mutuati* (utuntur Hiberni,) *una tantum manu, & non ambabus in ſecuri percutiunt, pollice deſuper manubrium in longum extenſo, ictumque regente, a quo nec galea caput in collum erecta, nec reliquum corpus ferrea loricæ tricatura tuetur.* A Danis igitur ejuſmodi ſecures accepere Angli, Scoti, & Hiberni: unde & *Anglicas* vocat idem Malmesburienſis lib. 3. pag. 98. *Scoticas* Thomas Walſingh. pag. 103.

Ἡγεμόνα τοῦ Νικήτζου) Qui infra Gilpractus nominatur. Hic neſcio quem Flandrenſem comminiſcitur Ordericus Vitalis lib. 7 *Per Raimundum Flandrenſem, qui præcipuus cuſtos & janitor Urbis erat, conſultu civium pateſacta eſt.*

Κινναβάρεως σκεῦος) Vas ſcilicet in quo aſſervabatur ſacrum Encauſtum ex murice, aut Cinnabari confectum, ſeu liquor purpureus, quo Imperatores Bullas & Epiſtolas ſubſcribebant: quod quidem aureum & gemmis diſtinctum depingit Nicetas in Manuele lib. 3. N. 4. [illegible]: *Calamarium aureum margaritis & pretioſiſſimis gemmis inſignitum*, dixit Petrus Diac. lib. 4. Chron. Caſſin. c. 13. idque cum caniculi formam effigiemque præferret, inquit Alamannus, ob id *Caniculus* eſt appellatum, & à Caniculo erat, qui Cæſari ejuſmodi vas purpuramentarium miniſtrabat. Sed de Caniclino plura nos infra ad pag. 167.

Pag. 55. Η δὲ ἑάλω ἡ πόλις) Capta eſt Conſtantinopolis ab Alexio An. a Mundo condito juxta Græcos, VI. M. DLXXXIX. Chriſti, MLXXXI. Indict. IV. 1. April. Feria v. Majoris Hebdomadæ: Euſebius Pamphili in Baſilico, de Alexio: [illegible] Atque hinc ſupplenda littera numeralis, α', apud Annam, poſt vocem Ἀπριλλίου. Vide pag. 233.

Διὰ τῆς Χαρσίου πύλης) Porta Charſiæ, una fuit e Mediterraneis, ita nuncupata a Charſia Venetæ Factionis Duce, qui Theodoſio Juniore imperante murorum urbis inſtauratore, una cum Eulampio Praſinæ Factionis principe, ædificandorum mœnium curam ſuſcepit, ut eſt apud Codinum in Orig. CP. Occurrit Charſiana Porta apud Theophanem & Cedrenum in Apſimaro & Rhinotmeto, Nicetam in Iſaac. lib. 1. N. 6. Paulum Diac. lib. 20. 22. & 24. Hiſt. Miſc. Pachymerem lib. 10. cap. 8. Cantacuz. lib. 3. cap. 85. Ducam cap. 37. & 39. & alios. Eamdem putat Leunclavius, quæ ultimis temporibus, & ante expugnatam à Turcis Conſtantinopolim, *Caligaria* appellata fuit, a caligariis, ſive ſutoribus ad hanc Portam habitantibus. Qui quidem locus idem etiam forte qui Τζαγγαρεῖα apud Theophanem de ſeditione Victoriatorum ſcribentem; Τζάγγαι enim calcei ſunt, ſeu cothurni, ut pridem monuerunt viri docti. De Caligariis Conſtantinopolitanis agit Benjaminus Tudelenſis, ubi de Conſtantinopoli. pag. 259.

Μὴ ἐκλείποντι) Guillelmus Apulienſis lib. 4.

Regni ſede ſenex hac tempeſtate repulſus
Præditus fuerat, bellator Alexius illum
Expulit iratus, quia non injuria fratris
Propter eum dimiſſa fuit, qui viribus auxit
Imperium ſolis, tot nactus ab hoſte triumphos.
Omnibus Imperii Legionibus huic comitato,
Præſidiis vacua facilis labor urbe reperta
Eſt ſuperare ſenem. Fit monachus ille coactus.
Deprædanda tribus datur urbs invaſa diebus,
Dux quibus extiterat, manibus quoque Sancta nefandis
Atroces per ſe loca non violare verentur.

V. Leonem Oſt. lib. 3. cap. 54. & Annam lib. 3. p. 67.

Σπαθάριός τις) A ſpatha Spatharii dicti. Eſt autem ſpatha, major gladius, Vegetio lib. 2. cap. 15. qualem Carolo M. tribuit Monachus Sangall. lib. 1. cap. 26. lib. 2. cap. 11. 17. 19. & 23. Spathariorum vero in Palatio officium erat Imperatorii corporis cuſtodia, ad quod admiſſi tantum nobiliores; unde *glorioſi Spatharii* dicuntur Alcuino Epiſt. III. crebroque ab Imperatoribus ad Principes Legati miſſi, in Annal. Franc. An. DCCCII. DCCCXI. &c. His præerat *Protoſpatharius*, qua dignitate functus, Alexio imperante, dicitur neſcio quis *Raxendinos*, apud Ordericum Vitalem lib. 10. & 11. pag. 778. & 830. qui forte idem cum Radino, qui Præfectum Urbi egit, de quo Anna lib. 3. pag. 60. Diverſi porro a Spathariis fuere milites, quos Σπαθάριους vocat Africanus de Apparatu Bell. functione præſertim. Nam Spatharii proprie dicti, Palatinæ cuſtodiæ addicti; Spatharii vero univerſim milites ſpatha armati, ſeu *ſpatha cincti*, ut eos appellat Ennodius Epigr. 132. Iidem etiam *Spatharii*, qui aliis *Armigeri*. Sic Narſes qui Corippo *Armiger*, Marcellino Comiti & Auctori Chronici Alex. *Spatharius*: & apud Anaſtaſium in S. Martino PP. Olympii Exarchi ſatelles, promiſcue *Armiger* & *Spatharius* dicuntur.

Τὴν Ἀκρόπολιν) Extitit Acropolis Conſtantinopolitana ad Orientem, in 1. Urbis Regione, & in primo colle, è regione Scutarii, ſive Damalici Promontorii, in extremo Urbis angulo, qui à Templo vicino, S. Demetrii vocatur; unde Μεγαδημήτριον ἀκρόπολιν, ſeu *Acropolim S. Demetrii* appellat Ducas cap 38. & 39. ubi olim ante inſtauratum Byzantium ſimilis, ſi non eadem fuerat, ut auctor eſt Xenophon, & Codinus in Orig. CP. & ubi Boſporus impetu maximo ad ipſam crepidinem collis (in quo Eſkiſarajum, ſeu novum Sarajum hodie poſitum eſt) in Propontidem irruit. V. Gyllium in CP. lib. 2. cap. 2. & Leuncl. cap. 139. Pag. 56.

Μέγα Παλάτιον) Quod ea tempeſtate Conſtantinianum appellatum ſcribunt Odo de Diogilo lib. 4. & Will. Tyrius lib. 20. cap. 25. ad littus Propontidis, haud procul ab Acropoli & Sophiana Æde inædificatum. Vide Notas noſtras ad Villhard.

Γεωργίου Συκεώτου) Supereſt etiamnum D. Georgii Ædes in Sycis, ſive Galatino oppido, uti teſtatur Mart. Cruſius in Not. ad Malaxam. Pag. 57.

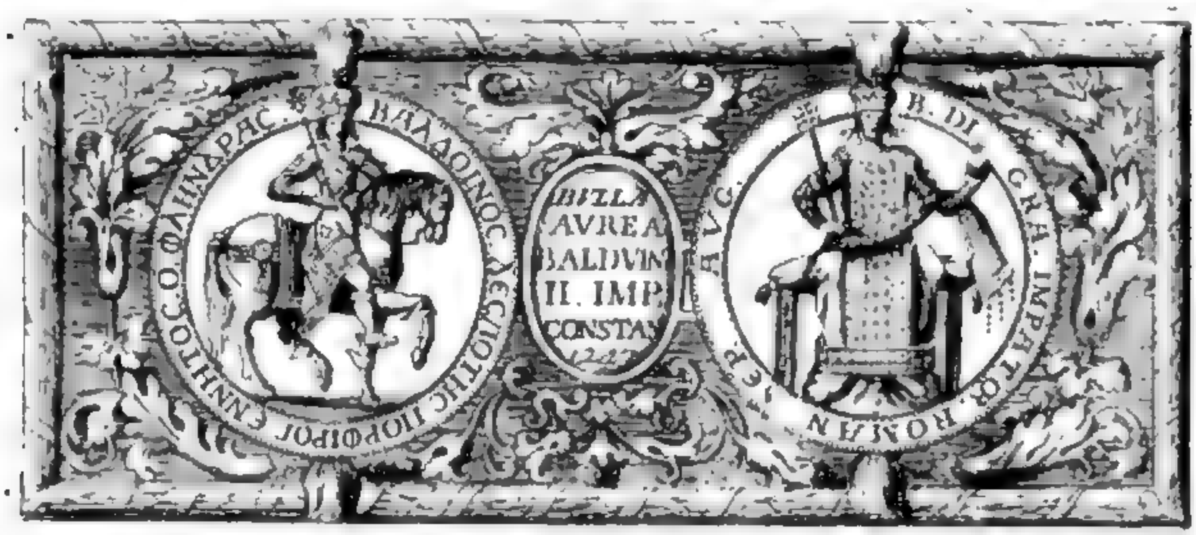
Τὸν οἶκον Ἰβηρίτζη) Domum Iberitzæ ſtatuit Codinus ad Acropolim: [illegible]. Scylitzes pariter, qui domum fuiſſe ſcribit Gregoræ, cognomento Iberitzæ, dignitate Magiſtri, Conſtantini Ducæ, qui Imperium ſibi aſſerere conatus eſt poſt Alexandri interitum, ſoceri: [illegible]. Hujus Gregoræ meminit præterea Leo Grammaticus in Leone, pag. 484. pag. 260.

Μίλιον) *Milliare aureum* in 3. Urbis regione ponit Auctor Urbis deſcriptionis, ſolus, quod ſciam, qui *Milliare* dixerit, cum alii Μίλιον appellent. Sed hic Μίλιον, pro foro, in quo fuit Miliaris illa Columna, accipi videtur, uti paſſim apud Scriptores, qui Milii mentionem agunt, quod ἀγορὰν τοῦ Μιλίου vocat Auctor incertus in Leone Bardæ filio. Illud eſſe quod Auguſtæum nuncupatur, & in eadem regio-

ne, qua Miliare, collocatur, cenſet Gyllius. Sane Auguſtæum, ſeu Auguſteonem, forum ita dictum, & Miliare vicina fuiſſe, nec procul a Sophiana Æde, teſtatur Nicetas in Alex. Man. F. cap. 6. & in Iſaac. & Alex. cap. 2. In Milio ſuſpenſa rebellium capita ſcribunt non ſemel Theophanes, S. Nicephorus, Paulus Diac. & alii. In eo etiam varias Ædes extructas auctor eſt Cedrenus, Codinus, &c. unde evidens eſt non ſemper Μίλιον pro ipſis Milii, ſeu Miliaris, fornicibus, de quibus paſſim Scriptores, accipi debere. Extitit porro Μίλιον ante inſtauratum Byzantium, ut docemur ex Heſychio Mileſio.

Πατριάρχης) Coſmas.

Τὴν τοῖς βασιλεῦσι πρέπουσαν στολήν) Illam forte, quam καθημερινὴν vocat Codinus de Off. Aulæ CP. cap. 6. N. 44. ſeu quotidianum Imperatoris amictum, quo ille induebatur extra ſtatas cæremonias, & dies ſolemnes, non forma, ſed ornatus opulentia diverſum. Id enim arguit quod mox ſubdit, avulſa a Borilo brachiorum illa ornamenta margaritis intexta, quæ ſolius Auguſti erant, & inter Imperatorios ornatus conſpiciuntur in Bulla Aurea Balduini II. Imp. cujus ἔκτυπον in Obſervationibus ad Villhard. a nobis repræſentatum, hoc rurſum loco proponendum curavimus, tum ut cujuſmodi hac tempeſtate fuerint veſtes Imperatoriæ, tum etiam illa brachiorum

ornamenta attentius Lector inſpiciat; ubi in quolibet brachio binas armillas, ſeu ut a Priſciano, Iſidoro, & Anaſtaſio Bibl. appellantur, *Brachialia*, advertere eſt. Prior namque armilla, eam brachii partem, qua humeris illud connectitur, occupat; cujus forte generis fuere armillæ, quas viri militares, ab Imperatoribus & Ducibus in rerum bene geſtarum præmium acceptas, deferebant, ſic dictæ, inquit Feſtus, quod *antiqui humeros cum brachiis armos* vocarent. Ebrardus de Bethunia in Græciſmo:

Annulus eſt manuum, ſunt armillæ ſcapularum,
Atque periſcelides exornant brachia nymphis.

Willelmus Brito in Vocabulario, *armillæ ſunt proprie ornamenta armorum.* Armilla altera inferiorem exornat brachii partem; utraque latioris ſegmenti inſtar, margaritis intextis diſtincta, quod armillis vulgo tribuitur: armillas enim latius extendi annotat Hugucio. Sic Willelmus Malmesburienſis lib. 2. de Geſt. Angl. cap. 12. binas in unoquoque brachio armillas tribuit Anglis militibus, quos ad Hardeknutum Regem miſit Godvvinus: *ratem auro roſtratam, habentem* LXXX. *milites, qui haberent in brachiis ſingulis armillas duas, unamquamque* XVI. *unciarum auri.* Eadem habent Florentius Wigorn. & Rogerus Hoved. atque hæc brachiorum ornamenta, ut cæteros regios ornatus & veſtitus, quod non ſemel monemus, accepiſſe videntur Byzantini Auguſti a Perſis, apud quos in uſu illa fuiſſe, præter Ammianum lib. 23. extremo, teſtatur Xenophon lib. 6. de Inſtit. Cyri, dum Abradatæ, ad prælium ſeſe adornantis, armaturam deſcribit: *προσθεῖσα αὐτῷ ἡ Πάνθεια χρυσοῦν κράνος, καὶ περιβραχιόνια, καὶ ψέλλια πλατέα περὶ τοὺς καρποὺς τῶν χειρῶν.* Nam per *περιβραχιόνια* videtur intellexiſſe armillam, quæ ſuperiorem brachii partem exornabat: per ψέλλια vero, quæ etiam πλατέα, ſeu latiora, fuiſſe ait, inferiorem. Sed & apud Theophanem anno XVII. Heraclii, legimus poſt fuſum & profligatum Rhazatem, Choſroæ Perſarum Regis exercitus Ducem, in ejus caſtris inveniſſe Græcos, ſeu Romanos, enſes plurimos, zonas auro diſtinctas, clypeum & thoracem Rhazatis, ex auro ſolido conflatos, præterea *τὰ βραχιόλια αὐτοῦ*; quo loco Cedrenus *βραχιόνια* habet, quam vocem eadem notione uſurpat Achmes *Oneirocr.* cap. 227. & Joan. Tzetzes Chil. X. cap. 318. cum ait brachialibus brachia ſua exornaſſe Pannones:

Καὶ πήχεις δὲ κοσμίζουσι τοὺς ἑαυτῶν ὁμοίως
Βραχιονίοις σιδηροῖς, χαλκοῖς καὶ ψελίοις.
Ἐνίοτε ὁσάκις τινὰ ἀστραγαλώδη,
Καὶ ἕτερα τοιαῦτα δὲ δίκην βραχιονίων,
Δεσμοῖς τισι συνδέοντες βραχίονας φοροῦσι.

Sed & obſervo *Brachionarium* vocari ψέλλιον ἀνδρός, in Gloſſ. Græcolat. Porro veterum Auguſtorum brachiis aptatas armillas, teſtatur Lucifer Calaritanus lib. de Non parcendo in Deum delinq. ad Conſtantium ſcribens, ad quem Legatus a Liberio Papa miſſus fuerat, p. 292. *Debemus vereri Regni tui diadema, inaurem etiam, & dextrocheria: debemus inſignes quas eſſe cenſes veſtes tuas honorare, & deſpicere verum creatorem atque rectorem? Dextrale* autem & *Dextrocherium* idem eſſe pridem docuit Salmaſius ad Capitolinum. Armillas etiam inter Imperatorios ornatus habuere Germanici Auguſti, quos illi; (ut Byzantini a Perſis) a Francis mutuo accepere. Witikindus lib. 2. Geſt. Saxonic. deſcribens Inaugurationem Othonis Magni: *Procedit*, inquit, *Pontifex cum Rege, tunica ſtricta more Francorum induto, pone altare, ſuper quod inſignia regalia erant, gladius cum baltheo, chlamys cum armillis, baculus cum ſceptro & diademate.* Ubi obſervandum chlamydem armillis conjungi, quod ejus quodammodo pars eſſent, & cum chlamyde ad brachia aptarentur. Dixi a Francis Germanos ejuſmodi accepiſſe armillas, quod ſatis teſtatur Witikindus, qui Othonem *more Francorum*, nempe deceſſorum ex Francica gente Auguſtorum, veſtitum depingit. Adde quod *aureas armillas* Francis tribuit Gregor. Turon. lib. 2. Hiſt. Franc. c. 42. *Brachialia aurea*, S. Audoenus in Vita S. Eligii lib. 1. cap. 10. Idem Scriptor lib. 2. cap. 39. de Bathilde Regina: *nec præter brachiles aureos ſuper ſe quidquam ornamentorum reliquit.* Ubi editio Du-Cheſniana, *nihil præter manicas retinens.* Erant igitur brachialia & manicæ Bathildis inter ornamenta regia. Fortunatus in Vita S. Radegundis cap. 13. *Similiter accedens ad Cellam S. Jumeris, die uno quo ſe ornabat felix Regina, compoſito ſermone ut loquar barbaro, ſtapionem, camiſas, manicas, cofeas, fibulas, cuncta auro, quædam gemmis exornata per circulum ſibi profutura ſancto tradit altari.* Nec Francis duntaxat noſtris præcipuum fuit armilla Regiæ dignitatis inſigne, ſed & apud Saxonicos Britanniæ Reges. Tradit enim Simeon Dunelmenſis lib. 2. Hiſtor. Eccleſ. Dunelm. cap. 13. Guthredum a Sancto Cuthberto *poſita in brachio ejus dextro ar-*

Edit. Pariſ. pag. 262.

Tom. 3. Spicil.

Tom. 1. Hiſt. Fr. pag. 634.

pag. 262.

Hopping. de Inſig. pag. 98.

milla in regnum conſtitutum. Virorum fuiſſe proprie armillas, pridem eſt cum adnotarunt Criticorum filii. Ab iis poſtea ad fœminas tranſierunt: Tertullianus de Pallio: *Armillis quas ex virorum fortium donis ipſæ quoque matronæ uſurpaſſent, omnium pudendorum conſcias manus inſeris*. Sed & non olim tantum, verum etiam ſequioribus ſeculi ejuſdem fuerunt formæ, quæ virorum, hoc eſt, in modum latioris ſegmenti, quod gemmis & lapillis, opereve phrygio adornatum brachiis adnectebatur. Papias, *Dextralia, Brachialia, genus ornamenti commune viris & feminis; ante manicas portantur, & junguntur cum clave*. Quæ non modicum illuſtrant quæ habet Anonymus de Mirac. S. Fidis Virg. & Mart. cap. 5. *Arſendis uxor Willelmi Toloſani Comitis, fratris illius Poncii, qui ab Artaldo poſt hæc privigno ſuo dolo interfectus fuit, habebat armillas aureas, vel potius, quod ad cubitum continuabantur, manicas miro opere gemmiſque inſignitas*. Vita S. Eligii Epiſc. Noviom. *Quotiens brachile aureum, pugnam (pungam) quoque auro gemmiſque comptam ſibi ſubripuit, ut miſeris ſubveniret?*

IN LIBRUM III. ALEXIADIS NOTÆ.

Pag. 40. ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ τῶν Σεκρέτων) Hac etiam functum dignitate Gregorium Camaterum, Alexio imperante, auctor eſt Nicetas in Joanne cap. 3. Logothetas plures fuiſſe in Palatio Conſtantinopolitano, pridem obſervarunt viri docti. Logothetam vero qui ab Anna τῶν Σεκρέτων indigitatur, eum putant Wolfius, Meurſius, Salmaſius ad Vopiſcum, & Goarus, quem idem Nicetas in Man. lib. 7. cap. 1. Cancellario æquiparat: quod ſecus ſe habet. Cancellarii enim dignitas convenit Logothetæ τοῦ δρόμου, qui a Nicephoro Patriarcha CP. dicitur ὁ τῶν δημοσίων πραγμάτων τοὺς ὑπομνήσεις ἐπιγράφων, quique Edicta & Aureas Imperatorum Bullas ſubſcribebat, ut ex Novellis aliquot Manuelis Comneni apud Car. Labbeum colligi datur: & quem eo nomine Bullarium & Caniculum ſervaſſe oſtendemus ad pag. 267. At Logotheta Secretorum quis fuerit, quodve ejus munus, ſatis indicat idem Nicetas in Iſaac. lib. 3. cap. 5. de Theodoro Caſtamonita ſcribens, cui rerum ſummam Iſaacius Imperator tradiderat: ἦν δ᾽ ὅτος περὶ πραγμάτων ἐγχείρησιν, καὶ μάλιστα περὶ τὰς δημοσίας συνεισφορὰς δεξιώτατος, ἢ λόγος σοφιστικῶς μέτοχος, ὃς καὶ Λογοθέτης τῶν Σεκρέτων προσεχθέντος, &c. Ex quibus Nicetæ verbis data videtur Caſtamonitæ dignitas Logothetæ Secretorum, propter uſum & experientiam in re æraria, ſeu vectigali. Et ſane ſtudio iſti operam impendiſſe mox prodit, cum ait Caſtamonitæ conceſſiſſe Iſaacium facultatem litteris puniceis, quarum uſus ſolius Auguſti erat, ὑποσημαίνεσθαι τὰς τῶν δημοσίων λόγων, id eſt, ſubſcribendi libellos publicarum exactionum; δημόσιον enim eſt vectigal, quod Latini *Publicum* vulgo vocant. Gloſſ. Græcolat. δημόσιον τελώνιον, *Publicarium*. δημοσιώνης, *Publicanus*. Tribunalia vero in quibus lites de tributis & vectigalibus, & de eorum immunitate pertractabantur, δημοσιακὰ Σέκρετα dicuntur Cedreno, ut his qui præerat, ὁ προκαθήμενος τῶν δημοσιακῶν δικαστηρίων, in Novella Manuelis Comneni. Denique Scylitzæ in Leone Phil. Σέκρετον τοῦ γενικοῦ nuncupatur tribunal, quod aliis Σέκρετον δημοσιακόν. Fuit enim Γενικὸν, Ædes Conſtantinopoli a Conſtantino M. ut ferunt, extructa, vectigalibus & tributis recondendis, ut auctor eſt Codinus in Orig. ab Iſaacio Angelo demum everſa & deſtructa. Hujus Secreti Præſes Λογοθέτης γενικός, ſeu τοῦ γενικοῦ dicitur eidem Codino, Conſtantino in Baſilio, Gregoræ lib. 7. & aliis. Nicephorus CP. καὶ τῶν δημοσίων φόρων λογιστὴς, ὃν Λογοθέτην γενικὸν οἶδε καλεῖν ὁ συνήθεια. Interdum ſimpliciter Γενικὸς apud Suidam in Anaſtaſio, Scylitzem in Baſil. Maced. Leonem Nov. 44. &c. Inde *Logotheſium Generale* apud Paul. Diac. lib. 19. Hiſt. Miſc. Eſt igitur Logotheta τοῦ Γενικοῦ, qui promiſcue Scriptoribus Λογοθέτης τῶν Σεκρέτων appellatur, nempe ſubaudita voce δημοσιακῶν, eratque præcipuus iſtius Tribunalis Judex. Hinc Nicetas Choniates, in librorum ſuorum Epigraphe, dicitur obiiſſe officium τοῦ Μεγάλου Λογοθέτου τῶν Σεκρέτων, ἢ ἐπὶ κρίσεων τοῦ Γενικοῦ.

Ῥαδηνός) Radenorum illuſtris fuit Conſtantinopoli familia, ut auctor eſt Scylitzes pag. 723. & Nicetas in Alex. Ang. lib. 3. N. 1. V. Notata ad pag. 55.

Ἐς τὴν τοῦ Περιβλέπτου μονήν) Monaſterium Deiparæ ſacrum, a Romano Argyro Imp. extructum, ut habent Zonaras, Scylitzes, Glycas, & Manaſſes, cujus hæc ſunt:

Οἰκοδομεῖ μεγαλοπρεπῶς τῇ Θεοτόκῳ νέαν
Ἀνιδρύσατο Μονὴν, ἣ Περίβλεπτος κλῆσιν.

Ad maritimos Urbis muros extitiſſe indicat præter Annam Gregoras lib. 7. καὶ ἀπελθὼν εἰς τὴν πρὸς θάλασσαν τετραμμένην μέρος τῆς Περιβλέπτου Μονῆς: ad locum nuncupatum Sigma ſtatuit Scylitzes in Michaele Calaph. Zonaras ab ipſo Botaniata ita inſtauratum ſcribit, ut ſecundus ab Argyro ejus conditor habitus ſit. In eo humatus Argyrus, ut auctor eſt Scylitzes & Glycas: in eo etiam plurimæ olim & variæ extitere Sanctorum reliquiæ: e quibus fuit caput D. Clementis Papæ & Martyris, quod capta a Francis Conſtantinopoli ad Cluniacenſe Monaſterium delatum tradit Roſtangnus Monachus, & corpus S. Pauli primi Heremitæ, quod Jacobus Lanzuolus Venetias in Eccleſiam S. Juliani tranſtulit An. MCCXL. ut eſt apud Sanſovinum in Venet. lib. 2. In id denique Manuel Palæologus Imper. ſub vitæ exitum conceſſit, ut refert Ducas cap. 28. Adhuc ſtare ajunt, Armeniorum Sacris dicatum, & a Græcis *Suluna* vulgo appellari ſcribit Leunclavius in Pand. cap. 51. Fit præterea iſtius Monaſterii mentio apud Nicetam in Andronic. lib. 2. c. 9. Pachymer. lib. 5. & 13. c. 15. Phranzem lib. 1. cap. 39. Codin. de Offic. cap. 15. N. 6. Leon. Allat. lib. 2. de Eccl. Occid. & Orient. perp. conſenſ. cap. 12. &c.

Κατὰ τὸ Ἀγγελικόν) S. Nicephorus CP. ἢ ὅσα Ἀγγελικὸν δὲ τοῦτο, καὶ τὸ Ἀποστολικὸν τοῦ μοναχικοῦ βίου σχῆμα. Bryennius lib. 1. N. 5. τὰς ἀλουργίδας τὸ Ἀγγελικὸν ἀνταλλαξάμενος σχῆμα. Adde Vitam S. Eupraxiæ Virg. cap. 10. Ita Monachicum habitum vocant Græci Scriptores paſſim, ut vitam & converſationem Monaſticam, Ἀγγελικὴν πολιτείαν Gregorius Theologus Orat. in ſanctum Baptiſma & Euchologium Græcorum: Ἀγγελικὴ ἀγγελικῶς Baſilius in Aſcetic. Ἀγγέλων δίαιταν, Ignatius Diac. in Vita S. Nicephori Patr. CP. cap. 12. *Angelicam vitam*, Petrus Damian. lib 6. Ep. 4. quia *quod Angeli ſemper agunt in cælis, hoc Fratres jugiter faciunt in Eccleſiis*, ſeu Monaſteriis, ut ait Auctor Vitæ S. Vedaſti N. 1. apud Bolandum: vel ut D. Auguſtinus lib. de Sancta Virginitate cap. 13. quia *Virginalis integritas, & per piam continentiam ab omni concubitu immunitas, Angelica portio eſt*, &c. Eodem loquendi modo uſi ſunt etiam interdum Latini Scriptores; Anonymus in Vita S. Pauli Virdun. cap. 2. N. 5. *Votis itaque omnium, cum benedictione Patris Monaſterii, Angelicum Monachi ſchema induitur*. Florentius Wigorn. An. MXXCIV. *Quia finem vitæ ſuæ aſpiciebat, tacito induebat ſe Angelicam veſtem*. Cardinalis Ruthenenſis in Epiſt. de ultima expugnatione CP. Thom. 8. Spicileg. Acher. *Omnes vos qui Deo perfecte dedicati, habitum Angelicum vitæ Monaſticæ eſtis induti*, &c. Quemadmodum autem Angeli pag. 264. Οὐρανοπολῖται vulgo a Græcis appellantur, a Latinis vero *Cælicolæ*, ut eſt in veteri Gloſſario Latino-Arabico apud Scaligerum in Proleg. ad libr. de Emendat. Temp. ita Monachi Davidi Monacho, ἐν ταῖς ὄρεσιν οὐρανοπολῖται, & Pachymeri lib. 4. cap. 27. οὐρανοπολίται εἰσὶν. Braulioni Cæſaraugustano in Vita S. Æmiliani Cucullati c. 12. SS. Antonius & Martinus *Cælicolæ* dicuntur. Metaphraſtes, ſeu Auctor Vitæ S. Theophanis Sigrian. c. 14. καταλαμβάνει πόλιν ὁ μακάριος τὸ παρ᾽ αὐτῷ ποιμνίον οὐρανοπολιτῶν μοναστήριον. Vide D. Auguſt. lib. 10. de Civ. Dei cap. 10.

Edit. Pariſ. pag. 263.

Ἡ τοῦ κρεῶν ἀποχή) Abſtinebant enim ab eſu carnium Monachi San-Baſiliani. Vide Nicet. in Manu. lib. 4. cap. 6

Γαμβρόν) Cum utroque nempe Comneno, Iſaacio & Alexio, neceſſitudinem habebat Maria Auguſta. Iſaacius enim Mariæ cognatam uxorem duxerat; Alexius vero adoptionis jure habebatur filius. Quippe adoptione etiam honoraria & ſpirituali contrahebatur affinitas, uti ex Senatore lib. 8. Ep. 1. oſtendi in Diſſert. 23. ad Joinvillam, & ipſamet Anna lib. 10. ſatis indicat, ubi de pſeudodiogene agit. Sed nec proinde Maria Iſaacii ſocrus fuit, ſed affinis. Γαμβρὸς namque non ſemper generum ſignificat, ſæpe affinem, inquit Budæus, ut apud Latinos vocem, *Gener*, paſſim uſurpari conſtat, Witikindum lib. 1. & 2. Geſt. Saxon. non ſemel, Arnoldum Lubec. lib. 2. cap. 41. lib. 3. cap. 7. Malaterram lib. 2. cap. 23. & alios paſſim. Vide pag. 216. 218.

Ἑβδόμου χρόνου) Χρόνους, pro *Annus*: crebro utuntur Scriptores Byzantini. Chron. Alexandr. An. 42. Theodoſ. Juni. ἐκράτησαν γὰρ δύο ἀρχαὶ ἐπὶ χρόνους τέσσαρας. Anaſtaſius Patr. Antioch. Orat. in Annuntiat. Deip. ὁ δὲ καὶ ἐκ πατέρων παρέλαβεν ἀρχὴν εἰδέναι χρόνον τὸν μικρὸν τοῦτον, &c. Conſtant. Manaſſes,

Καὶ χρόνους ἐχαλίβευσε πρὸς τοὺς δέκα.

Extat Nicephori Xantopuli opus, cum hac Epigraphe: Σαλόμω τῷ ἐγίου χρόνου. Vide Gloſſographos.

Καὶ λάμποντας) Vel ex hoc Annæ loco patet minime a Botaniata, poſt actum in ordinem Michaelem, ademptos Conſtantino ejus filio oculos, quod perperam tradit Ordericus Vitalis lib. 7. pag. 640. ut nec ab Alexio in Monaſterium S. Cyri tranſlatum Conſtantinum, ubi *ut mundo inutilis monachus factus ſit, omnique vita ſua cum ſervis Dei commoratus ſit*: quod ſequentia ſatis declarant.

Pag. 61. Εἰς τὸ ὑπερκείμενον) Superius Palatium, ſeu potius Magni Palatii triclinium, ita appellatum reſpectu inferioris, cujus hoc loco meminit Anna: τὰ ὑπερκείμενα τῆς ἀνακτόρων eidem Annæ lib. 14. pag. 350. τὰ παλάτια τὰ ἐπάνω, Codino in Orig. pag. 50. *ſupereminens regia*, Willelmo Tyrio lib. 20. c. 25. quod ſcilicet ea Palatii pars in tumulo mare attingenti in altitudinem circiter centum paſſuum edito, ut auctor eſt Gyllius lib. 2. Deſcr. CP. c. 7. extructa eſſet. Hujus conditorem Nicephorum Phocam fuiſſe cenſet Rhamnuſius, quod eam Palatii partem, quam immodicis impenſis, muris cinxiſſe, & novis operibus muniiſſe Phocam narrant Zonaras & Scylitzes, ad Bucoleontem ſtatuere videatur Nicetas in Manuele lib. 3. N. 4. cui ſententiæ favet loci ſitus editior, & munitionibus aptus, adeo ut palam a Byzantinis Acropolis & Tyrannorum nidus pars hæc Palatii appellaretur. Certe *CP. Palatium non pulchritudine ſolum, verum etiam fortitudine omnibus quas umquam viderit munitionibus præſtitiſſe* tradit Luithprandus lib. 5. c. 9. Unde non mirum ſi *Caſtellum* non ſemel dicitur Villharduino, quod Caſtri potius quam Palatii formam præferret. Sed aliter de Bucoleontis Palatii conditore ſcribit Codin. in Orig. Lambecianis, qui illud Theodoſio Jun. adſcribit: τὰ ἐπάνω τοῦ τείχους παλάτια τοῦ Βουκολέοντος ὁ Μικρὸς ἀνήγειρε Θεοδόσιος. Edit. Pariſ. pag. 265.

Βουκολέων) Anna lib. 7. de Porphyræ triclinio, ἀρχαῖοι μὲν εἰς πρὸς θάλατταν πρὸς τὸν λιμένα, ἔνθαπερ οἱ τοῦ λίθου βόες καὶ οἱ λέοντες. Scylitzes in Leone Armenio, εἰς τόπον ἐξεχώρει, ἔνθα βοῦς τε καὶ λέων ἵδρυνται λίθινοι· ὅθεν τοῦτο ἔχει τὴν προσηγορίαν ὁ τόπος, Βουκολέων ὀνομαζόμενος. Zonaras in Niceph. Phoca, Βουκολέων ὁ τόπος ὠνόμασται, ὅτι λίθινος λέων λαξευθεὶς ἐν αὐτῷ, βοὸς ἐπιβεβηκὼς ὁμοίου, καὶ τοῦ δεξιοῦ ποδὸς κατέχων τὸ κέρας αὐτοῦ, ἐπιστρέφων τὸν αὐχένα τὸν τοῦ βοός. Quæ non parum illuſtrant quæ hic ab Anna de Leonis & Bovis invicem colluctantium lapideis, vel marmoreis ſtatuis enarrantur: de quibus egiſſe Will. Tyrium lib. 20. c. 25. & Gyllium in CP. lib. 1. c. 7. monuimus in Notis ad Villhard. N. 123. Hinc patet Rigordum An. MCCV. Innocentium III. Papam lib. 15. Ep. 33. perperam *Buccam Leonis*, & Sanutũ lib. 3. p. 11. c. 1. *Os Leonis* Palatium Bucoleontis nuncupaſſe, cum a bove & leone, quaſi βοῦς καὶ λέων dictum ſit, non vero a bucca, aut ore leonis. *Boucbelyon*, dixit etiam Villharduinus.

Λιμένι) A Palatio vicino, ſeu potius a ſtantibus in ipſo littore bovis & leonis ſtatuis, Bucoleontis portus appellatus eſt. Nicetas in Manuele lib. 7. ἐκ τοῦ κατὰ τὸν Βουκολέοντα λιμένος ἐν τῷ φάρῳ τοῦ παλατίου ναὸν ἀνήγαγε. Scylitzes, τὸ τοῦ παλατίου νεώριον ἐν τῷ Βουκολέοντι. Βουκολέων ſimpliciter dicitur apud Leonem Grammat. in Leone & Conſtantino pag. 479. 484. & 494. interdum ab ipſa Regia, ſeu Palatio, λιμὴν τοῦ παλατίου, Scylitzæ in Nicephoro, λιμὴν περὶ τὰ ἀνάκτορα, Zonaræ in Theophilo, βασιλικὸν νεώριον, Pachymeri lib. 5. *Portulus Imperatoris*, Bondelmontio. Ad hunc portum e Palatio patebat deſcenſus, qui Nicetæ in Alexio lib. 3. ἀναβάθρα τοῦ Βουκολέοντος nuncupatur, & a Willelmo Tyrio lib. 20. cap. 25. graphice deſcribitur. Primitus vero, & ante receptam Bucoleontis appellationem, *Novus Portus* dictus fuit, ut eſt in veteri Urbis Deſcriptione, & *Portus Juliani*, de nomine Juliani Parabatæ Imperatoris, a quo extructum fuiſſe ſcribit Zozimus lib. 3. & Lex 5. Cod. de Calcis Coctorib. ab Anaſtaſio Dicoro purgatum, & mole lapidum tutiorem effectum tradunt Marcellinus Comes, & Svidas in Anaſtaſio. Juſtinianæum appellatum de nomine Juſtiniani Imperatoris, qui hic antequam imperaret, habitabat, auctor eſt Alamannus ex veteri Scriptore. Domus vero Juſtiniani extitit eo loci, ubi extructa poſtea Ædes SS. Sergii & Bacchi, juxta Portum Juliani. Tandem Juſtinus Junior, denuo purgatum, de nomine uxoris Sophiæ Auguſtæ, priori abrogata appellatione, *Sophiæ Portum* nuncupari voluit, ut pluribus narrant Zonaras, Cedrenus, Glycas, & Codinus. Deſcribi a Corippo lib. 1. de Laudib. ejuſdem Juſtini, cum agit de Palatio Sophianarum in oppoſito Aſiatico littore ædificato, facile concedet quiſquis Urbis Conſtantinopolitanæ Deſcriptionem, quam ex Bondelmontio damus, ſerio intuebitur.

—— Pars proſpicit una
Immenſum pelagus, pars proſpicit altera pontum:
Pontum quem geminæ complexant brachia ripæ,
Molibus adpoſitis rapidos contemnere ventos
Et faciunt, præbentque ſolum ſtatione quietum,
Æquoreos frangunt objecto marmore fluctus,
Et prohibent refluas anguſtis faucibus undas.

Hodie exaggeratum & obrutum tradit Gyllius lib. 2. cap. 15. locumque appellari *Catergalimena*, quaſi portum triremium, unde Portæ vicinæ *Catergalimenis* nomen manſit, ut auctor eſt Leunclavius in Pand. cap. 200.

Δι' ἐγχωρίου) Lapides ad ſtructuram peregre advectos hic deſignari opinatur eruditus Interpres. At materiam quamdam, non lapides, ἐγχώριον fuiſſe diſerte innuit Anna lib. 11. pag. 268. dum enarrat, ut Cantacuzenus, munitionem, vel ſi mavis, arcem, ad Laodicæam, quam obſidione cinxerat, tumultuario extruxerit: cujuſmodi arces deſcribuntur a Leone in Tact. cap. 15. §. 67. & ſeq. ait enim murum διὰ ξηρῶν λίθων, ex rudi ſaxo, circulari forma, molitum in intervallo quod arenam, ſeu littus, inter & urbis mœnia adjacet: deinde intra illum ambitum arcem aliam, ἕτερον πολίχνιον, δι' ἐγχωρίου ὕλης continuo ædificaſſe. Nec diſcrepat Porphyrogenneta lib. de Adm. Imp. c. 29. ubi ἐγχώριον a lateritio opere, & rudi perinde ac polito & quadrato lapide diſtinguit: τὸ αὐτὸ κάστρον οὔτε ἀπὸ βησάλων ἐστὶν ἐκτισμένον, οὔτε ἀπὸ ἐγχωρίου, ἀπὸ λίθων τετραγώνων. Cum igitur ἐγχώριον neque lateritium fuerit opus, neque ruderatio, aut quadratum ſaxum, ſed aliud quidpiam ab his diverſum, multo videretur probabilius non exaliunde importatam, ſed in ipſo loco, ubi ædificatur, erutam materiam deſignari, qualis eſt ex congeſtis ceſpitibus ſtructura, & quam locus ipſe ſuppeditat & χορηγεῖ, vel ἐν χώρᾳ, ſeu loco ipſo inventam; unde etiam accerſiri poteſt vocis etymon: nam & lapides, quos regio ipſa ſuppeditat, *Incores*, ſeu *encores*, ut præfert Codex Memmianus, appellat Frontinus lib. de Colonis; quo loco pag. 266.

appo-

appoſite Rigaltius *encores*, quaſi ἐγχωρίους, dictos cenſet, indigenas ſcilicet, nativos, natos in ipſo ſolo. Grammatici quippe & Agrimenſores ſæpenumero ſolent Græca barbare inflectere, quod in iis Scriptoribus paſſim obſervare eſt. Frontinus, *ſed & lapides incores ſignati ſunt*. Arceriana fragmenta, *alii ponunt ſilices, alii Tiburtinos, alii encheros, alii peregrinos, alii autem politos & ſcriptos*. Quibus in locis *incores*, & *encori* lapides ſunt quos idem Frontinus de Condit. agror. & Latinos *petras naturales*: Balbus *nativas*; Innocentius *lapides nativos, quod eſt ex ipſo ſolo*; Mago & Vegoja, *ſaxa ex ipſo metallo* vocant, hoc eſt, lapides erutos & effoſſos ex ipſius ſoli fodinis: nam & *lapidum metalla* dixit Ulpianus, ut & Caſſidorius lib. 3. Epiſt. 9. Sic in Vitis Patrum *enchores* opponuntur peregrinis: *dixit quidam ſenex quia duo fratres erant vicini, unus peregrinus, & unus enchoris*. Iſidorus lib. 12. Orig. cap. 7. *aliæ* (aves) *enchoræ, quæ manent in locis ſemper, ut ſtruthio, aliæ adventitiæ*. Sic quippe legunt viri docti, pro *incolæ*: eſt enim ἔγχωροι Græcis, idem quod ἐγχώριοι. Lycophron, Σαμοθρᾴκης ἐγχώροις μέγας. Ex iſtiuſmodi lapidibus nativis, abſque calce ulla, aut materia ſimili, compactos muros ante Urbium portas refert Cinnamus lib. 4. ita ut forte lapides iſti rudes & in ipſo loco eruti, Annæ ἐγχώριοι fuerint. Illius verba ſunt; ἔσθω μὲν γὰρ ὁ Δαμασκὸς ... ἐκ λίθων πεποιημένον τείχος περὶ αὐτὸν, ... ἀπὸ τῶν πυλῶν ... ἄλλας ἐπιχωρίους τοῖς λειμῶσι περιζωννύντας, περιφυσσόμενα. Ita Pachymere lib. 2. cap. 27. τὸν ἐπὶ τῷ τοίχῳ τῆς Πηγῆς ἐκ λίθων ξηρῶν ἐπιτειχισμὸν Conſtantinopoli extitiſſe ſcribit. Plerumque etiam videmus munitiones, aut moles, quæ ad Urbium munimenta, vel oppugnationes eriguntur, ex ipſa adjacente terra, ſeu ἐκ χώματος, ut eſt in Tactic. Leon. cap. 17. N. 13. excitari, quæ ne concutiatur lapſu, vel injuria temporis, ceſpite & ulva paluſtri, vel quadrato, ſi adſit, lapide, aut denique lateritio opere contineri ſolet. *Vallos* vocabant Latini muros iſtos ceſpititios, ut obſervatum a Salmaſio ad Spartianum pag. 139. Græci βωλαρὸς, a βῶλος, *ceſpes*, unde noſtrum *Belevert* accerſunt viri docti. Sic porro tradit Auctor Vitæ Ludovici VII. Fr. Reg. cap. 30. in Damaſceno tractu propter penuriam lapidum, prædia paſſim *interclusa fuiſſe muris terraceis compactis bitumine*. Ejuſmodi autem fuit Portus Juliani, ſeu Bucoleontis, quem χειροποίητον fuiſſe conſtat ex Scylitze & Glyca in Niceph. Phoca, aggeſta telluris mole, marmoribus ſubinde veſtita confectus. Manufactos portus, *Cothones* a Latinis appellatos auctor eſt Feſtus, Sidonius in Panegyrico Anthemio dicto, Portum Juliani deſcribens, aggeres iſtos in mare procurrentes, materia aliunde importata, pulvere nempe Puteolano, congeſtos fuiſſe ait, quem ad ſtructuras, quæ in aqua fiebant, transferri ſolitum docet Vitruvius lib. 5. cap. 12.

Edit. Pariſ. pag. 267.

—— Itur in æquor
Molibus, & veteres tellus nova contrahit undas.
Namque Dicarchææ tranſlatus pulvis arenæ
Intratis ſolidatur aquis, durataque maſſa
Suſtinet advectos peregrino in gurgite campos.

Hæc quidem Sidonii, quodammodo interpretis ſententiam videntur firmare. Fateor tamen non plane mihi hactenus factum ſatis de hujus vocabuli notione, adhucque hærere ſcrupulum, ut & in his Codini locis in Orig. CP. ἔκτισε δὲ αὐτὸς καὶ τέσσαρας ἐμβόλους ἀπὸ τοῦ Παλατίου μέχρι τῆς χερσαίας τειχῶν ἐγχωρίγους θόλους. & mox, ἐποίησε καὶ γαῖδας ἐγχωρίγους εἰς πᾶσαν τὴν πόλιν. ubi ἐγχώριγος adjectivum videtur, vociſque ſignificatio, quam profert Salmaſius ad Solinum pag. 1232. admitti poteſt: ait enim apud Conſtantinum & alios dici ἐγχώριγοι, parietes in orbem compoſitos, ſeu ἐν χωρὶ τάξει. In alio apud Leonem loco, in Tacticis cap. 15. §. 77. μέχρι δ' ἐγχώριγοι αἱ κιστέρναι γένωνται, vox ἐγχώριγοι pro, *capax*, videtur uſurpari: idque firmant Acta SS. Thyrſi & ſociorum ex MS. Tholoſano edita a Bolando 28. Janu. cap. 5. N. 22. *Sylvanus dixit, capacem groſſum afferte, & aqua eum complete*. Ubi alia Acta habent *tinam, vas*, aut *lebetem*. At cum hoc loco adjectivum *capax*, pro ipſo vaſe capaciori ſumatur, quid vetat itidem adjectivum ἐγχώριγον, pro eo, quo muniuntur propugnacula, foſſato, ſeu vallo a Græculis, poſtmodum vero pro ea quæ ex ipſis foſſis egeritur terra uſurpatum exiſtimare? Sic nempe Græci δεξαμενὴν ciſternam vocant, quod aquas pluviales excipiat.

Εἰρήνη τοῦ Ἀλεξίου) Imperatoribus & Imperatricibus acclamatum ſimul ſæpe legimus. In Synodo Oecum. Chalced. Act. 7. Martiano & Pulcheriæ Patres acclamant. Corippus lib. 2.

Juſtino vitam tercentum vocibus optant,
Auguſtæ totidem Sophiæ plebs tota reclamat.

Eodem libro:

Juſtino vitam partes utræque reclamant,
Auguſto, Sophiæ, votis quam pluribus orant.

Niceph. Gregoras lib. 11. καὶ τοῖς τυμπανοῖς θορύβοις τῶν πανηγυρικῶν ἑορτῶν Βασιλεῖ καὶ Εἰρήνῃ ... ἀνωμαλίαν ἐποίει.

Πέτρωμα φόρημα) Proverb. ἐπὶ τῶν μὴ δυναμένων διὰ τὸ ... τὰς οἰκείας συμφορὰς, ... Diogenian. cent. 7. Apoſtol. cent. 15. Occurrit ſemel ac iterum apud Annam pag. 152. & apud Pachymerem lib. 12. cap. 13. Vide Gloſſar. eruditi Interpretis. Pag. 61.

Νικηφόρον τὸν Βοτανειάτην) V. Niceph. Bryennium lib. 3. cap. 25.

Εὐδοκίαν) Eudociam Dalaſſenam, Conſtantini Ducæ Imp. viduam. Scylitz. Zonar. Glyc.

Ζωῆς) Zoes Ducænæ, Conſtantini Ducæ Imperatoris ex eadem Eudocia filiæ. Pag. 63.

Ξιφιλῖνος) Joannes Xiphilinus, patria Trapezuntinus, patruus Joannis Xiphilini, qui Dionis epitomem confecit, Michaele Duca imperante, ut ipſemet in Auguſto teſtatur, Conſtantino Lichude Patriarcha extincto, in ejus locum ſuffectus eſt a Conſtantino Duca Imperatore, vir & morum probitate & omnigenæ eruditionis fama illuſtris. Obiit 2. Auguſti Anno Michaelis IV. Chr. MLXXV. Ind. 13. ſeditque annos 11. menſes 7. Ejus Homilias aliquot edidit Gretzerus Tom. 2. de Sancta Cruce. pag. 268.

Νὴ τὸν Κοσμᾶν) Vide Seldenum ad Marmora Arundel. pag. 151 ubi de ejuſmodi juramenti formula.

Τῇ Δεσποίνῃ) Δέσποιναι, & *Dominas*, vel etiam *Domnas* appellatas olim Auguſtas obſervatum a Fabroto ad Theophil. lib. 2. tit. 6. § ult. & Seldeno de Titulis honorariis 1. part. cap. 6. §. 7. Conceſſa etiam eadem honoraria appellatio matri Annæ Dalaſſenæ ab Alexio, & ſi Zonaram audimus, τῆς Βασιλίδος, & Auguſtæ, (quam ipſa etiam neptis Anna aviæ tribuit pag. 73.) ἡ δὲ μήτηρ τούτου παρεσκεύασε μὴ μετασχεῖν βασιλικῶν, ... τὸ ἔνδυμα μοναχικὸν, ... τε μὲν ... καὶ ἀναρρήσεως, ... μετεῖχε τῆς βασιλικῆς ... Idque egit Alexius Conſtantini M. exemplo, qui matrem Helenam non Dominæ dumtaxat, ſed & Σεβαστῆς, ſeu Auguſtæ appellatione donaverat, ut auctor eſt Sozomenus lib. 2. cap. 1. & ex eo Niceph. Calliſt. lib. 8. cap. 1.

Διὰ τοῦ Πατριάρχου) Nondum forte invaluerat, quod poſtmodum inductum legimus, ut Imperatrices & Auguſtæ, non a Patriarcha, ſed ab Imperatoribus maritis recens coronatis coronarentur, ut auctor eſt Cantacuzenus lib. 1. cap. 41. lib. 3. cap. 82. lib. 4. cap. 4. 38. & ex Cantacuzeno Codinus de Offic. cap. 18. Pag. 64.

Θυγάτηρ δὲ ἦν Ἀνδρονίκου) Perjuri illius & perfidi, cujus inſigni proditione Romanus Diogenes Imp. cui merebat, in Turcorum poteſtatem venit: quem poſtmodum contra datam fidem effoſſis oculis, nec curatis vulneribus, perire coegit. V. Zonar. Scylitz. Manaſſ. Glycam.

Ἐάλω) Ut a Saracenis captus fuerit Iſaacius, pluribus narrat Bryennius.

Τὸν Μιχαηλίτην) Codinus de Offic. cap. 2. N. 2. Pag. 65.

Τὸν Ἰωαννίκιον) Ex hoc Annæ loco hauſit quæ habet dicto capite idem Codinus.

Βασιλικὸν διάδημα). Vide quæ adnotamus in Diſſertat. 24 ad Joinvillam, ubi fuſe egimus de Imperatorum Conſtantinopolitanorum coronis.

Ομφαλοὶ τινες) Ἐνώτια & *χρυσοπέρονα τοῦ τέμματος* dicuntur Achmeti cap. 248.

Pag. 66. *Ταρωνίτης*) Confer Codinum de Offic. cap. 2. N. 5. Uxorem duxerat Michael Taronites majorem natu ſororum Alexii. Vide Stemma Comnenic.

Ναυμάχος) Vide Zonaram & Glycam. De dignitate & officio Magni Drungarii claſſis, multa viri docti congeſſerunt, quæ non exſcribo.

Κοσμᾶς) Patriarchali dignitate ſe abdicavit ultro Coſmas Hieroſolymitanus, quod Reipublicæ adminiſtrationem improbaret, 7. Maii, quo Græci S. Joannis Evang. feſtum agunt, An. Chr. MLXXXI. cum ſediſſet annos v. menſes vi.

Ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἑβδόμου) Ædis S. Joannis Evangeliſtæ in Hebdomo conditorem Conſtantinum M. agnoſcit Codinus in Orig. Lambecianis. In eo humatum Baſilium Bulgaroctonum ſcribunt Scylitzes, Glycas, Joel, & Pachymeres lib. 2.

Καλλίου Μονὴ) De hoc Monaſterio ſilent cæteri Scriptores Byzantini, niſi illud ſit, quod ab Antonio Patriarcha Conſtantinopolitano inſtauratum fuiſſe tradit Nicephorus Gregoras in illius vita, quam laudat Allatius in Diatriba de Simeonibus, quæ ſic inſcribitur: *Βίος τοῦ ἐν ἁγίοις Πατριάρχου ΚΠ. Ἀντωνίου, τοῦ μὲν Μονῆς τοῦ Καλλίου* [illegible]. Vetus Membrana apud Ughellum in Patriarch. Venet. N. 28. eidem Patriarchæ Antonio *Abbatis Monaſterii Calcei* dignitatem tribuit.

Pag. 67. *Διὰ κινναβάρεως*) Leo Grammat. in Leone Philoſ. [illegible] Gregorius II PP. ad Leon. Iſaur.

Edit. Pariſ. pag. 269. Imp. *Cum litteræ tuæ, & non alienæ, ſigillis Imperatoriis obſignatæ eſſent, et accuratæ intus ſubſcriptiones per Cinnabarim propria manu tua, ut mos eſt Imperatoribus ſubſcribere.*

Ἐν τοῖς κατὰ τὴν Μονὴν) Vide & confer Zonaram. Palatium Manganorum extruxit Baſilius Macedo, ut auctor eſt Scylitzes. In interiore Philopatio ſtatuit Nicetas, qui præterea ab Andronico Comneno deſtructum refert. Vide Tract. noſtrum de Cap. S. Joann. B. cap. 8. N. 8.

Pag. 68. *Τὸν ἱερὸν Συνοδον*) Diviſa & diſtributa olim fuere officia Magnæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ in IX. Pentadas. Harum prima, Magnum Oeconomum, M. Sacellarium, M. Chartophylacem, Chartophylacem, & Curatorem Sacelli continebat. Atque iſti erant præcipui Patriarcharum conſiliarii & aſſeſſores, ſolique jus habebant ſedendi in Synodo cum Patriarcha: [illegible] *μετὰ τοῦ Ἀρχιερέως*, ait Codinus.

Pag. 69. *Τὸ ἑνδέκατον ἔτος*) Vide Zonaram pag. 234.

Κατὰ τὸν Αὔγουστον μῆνα) Non ſibi conſtat hoc loco Anna. Nam lib. 1. pag. 33. Brunduſio ſolviſſe Robertum narrat ſub hyemem, ſole ad Auſtrales circulos & Capricornum vergente. Hic vero, & pag. 79. Auguſto menſe, lib. 4. pag. 83. 85. Julii 17. die, ea ipſa qua coronatus eſt Alexius Indictione IV. Vide Malaterram lib. 3. cap. 24.

Pag. 70. *Σεκρετικοῖς*) *Σεκρετικὰ πράγματα* Annæ dicuntur res Judiciales, uti recte interpretatur Poſſinus; *σέκρετον* enim Græcis mediæ ætatis eſt tribunal, & forum judiciarium. Gloſſæ Baſilic. *Σέκρετον, δικαστήριον. Κονσιστώριον, βασιλικὸν σέκρετον.* Heſychius, *σέκρετον, συνέδριον.* Nicephorus CP. proceſſuum, ſeu *Proceſſionum*, (uti lites appellantur a D. Gregorio lib. 4. Indict. 13. Epiſt. 40.) ſedem vertit: [illegible] *Ῥωμαίοι σέκρετα καλοῦσι. Secretum Judicantis*, in l. 24. Cod. de fide inſtrum. *Judiciale ſecretum*, apud Ammianum lib. 15. *Secretarium* nude & ſimpliciter apud Severum Sulpitium lib. 3. de vita S. Martini, & in l. 4. Cod. Theod. de Exact. In Anaſtaſii Biblioth. Collectaneis, *Secretarium* dicitur *locus in quem Senatus collectus eſt*. SECRETARIUM. AMPLISSIMI. SENATUS. REPARATUM. In veteri Inſcript. apud Gruter. CLXX. 5. & Marlianum lib. 2. de Topogr. Urbis Romæ cap. 3. Hinc *σεκρετικοί* in Nov. 2. Conſtantini Porph. & apud Annam, dicti Senatores, & Judicum aſſeſſores; *σεκρετικὸν ἀξίωμα*, dignitas Curialis, ſeu Senatoria, in Jure Græco-Rom.

Προεστῶτες τῶν Σεκρέτων) Quatuor potiſſimum Secreta, ſeu Fora civilia recenſet Manuel Comn. in Nov. Primum, Magni Drungarii; Secundum, ejus qui *Πρωτοασηκρῆτις τῶν δημοσιακῶν ὑποθέσεων* dicebatur; Tertium, *τοῦ Πρωτασηκρῆτις*; Quartum denique, *τοῦ Δικαιοδότου*. His omnibus qui præerat *Προεστὼς τῶν Σεκρέτων* dicitur Annæ. Laudat porro hunc locum Cujacius ad tit. 9. C. de Primicer. lib. 12. Vide Notata ad pag. 125.

Κοίμησιν) Aſſumptionem Deiparæ. Vide Gretzer. ad Codin.

Αὐξῆσαι ῥογὰς) Roga hoc loco eſt honorarium, five donativum, quod ab Imperatore quotannis Magiſtratibus dabatur, ſive erogabatur, (unde & vocis etymon) ut infra hoc lib. [illegible] & lib. 6. [illegible]. Quemadmodum vero ejuſmodi Rogæ Magiſtratibus, ac Proceribus, ab ipſo Auguſto diſtribuerentur, belle narrat Luitprandus lib. 6. Hiſt. cap. 5. qui id fieri ſolitum ſcribit ea Hebdomade, quæ Ramos Palmarum præcedit. Sic etiam vocabant *dona annua militum*, de quibus Hincmarus de Ord. Palat. c. 22. aliave donativa, quæ iiſdem erogabantur ab Auguſtis, unde & *Auguſtatica* dicuntur Marcellino Comiti. Anaſtaſius Bibl. in S. Deuſdedit PP. *Et data roga militibus, pax facta eſt in tota Italia.* Idem in S. Severino, *Miles iſte nihil exinde ſubventus habet, quomodo & roga noſtra, quas D. Imperator vobis per vices mandavit, ibi ſunt a S. viro recondita.* Will. Tyrius lib. 18. cap. 25. *Effuſa in populo civitatis, more ſolito, roga liberaliſſima.* Interdum roga pro ſtipendio ſumitur. Hinc non ſemel: *Milites in roga Imperatoris, De roga Imperatoris* legimus apud Robertum Monach. lib. 2 Baldricum Dolent. & Raimundum de Agiles. V. D. Gregor. lib. 1. Indict. 2. Epiſt. 32. lib. 7. Indict. 2. Epiſt. 130. Pag. 71. Edit. Pariſ. pag. 270.

Συνήθειαι) *Συνήθειαι* Græcis, ſunt tributa, vectigalia. Gloſſ. Græcolat. *Salarium, παροχή, συνήθεια.* Leo in Tact. cap. 19. §. 38. [illegible]. Sic Latinis *Conſuetudines* eadem notione, apud Caſſiod. lib. 1. Epiſt. 2. lib. 3. Epiſt. 23. lib. 7. Epiſt. 2. &c. Gregor. Turon. lib. 9. cap. 30. Willel Tyr. lib. 3. cap. 1. lib. 12. cap. 15. lib. 20. cap. 20. Anaſtaſ. in vit. PP. pag. 213. edit. Reg. & alios paſſim.

Σχιδακισμοὺς) Sciſſiones & Reſciſſiones rerum judicatarum, vel contractorum, poſtquam ſolemnibus Juris formulis firmatæ ſunt, hic augurarur eruditus Interpres. Verum nemo, opinor, rem adeo injuſtam in Principe juſtum colente animo concipiet, ut res judicatas ſolo regiæ auctoritatis jure contra fas reſcindi velit, aut ſinat. Quin potius malim *σχιδακισμοὺς* hoc loco eſſe donativorum, ſeu ſtipendiorum Magiſtratibus debitorum reſciſſionem, quam Galli vocant, *retranchement de gages & d'appointement*. Solent enim interdum Principes annua Officialium ſuorum ſtipendia propter majores bellorum, quibus premuntur, impenſas, aut omnino, aut ex parte reſcindere. Sic ipſe Alexius, ut auctor eſt Zonaras, [illegible]. Eadem habet Glycas. Sic Pachymeres lib. 12. c. 14. narrat Andronico Seniore imperante, exhauſtis Imperatoriis theſauris, ipſas Palatinis conſuetas erogari rogas reſciſſas: [illegible] & lib. 12. cap. 8. [illegible]. Sic denique Philippus VI. Francorum Rex binis Edictis Annorum 1337. & 1343. quæ extant in Regiſtris Cameræ Computo. Pariſ. ſignatis *Crux*, & *Pater*. & alii deinceps qui ſubſecuti ſunt Reges non ſemel, iiſdem de cauſis, Magiſtratibus annua exſolvi ſolita ſtipendia, aut penitus abrogarunt, vel eorum partem fiſco adjudicarunt. Quemadmodum igitur,

togas, ſive donativa, augere, ita & reſcindere poſſet, matri conceſſit Alexius.

Pag. 78. *Τῆς Δαλασσηνῆς*) Extitit Dalaſſenorum familia Conſtantinopoli periiluſtris, ex qua recenſentur *Conſtantinus* Patricius, quem Conſtantinus Imperator, Baſilii frater, ſucceſſorem ſufficere decreverat, qui affectati poſtmodum Imperii reus, in Protam Inſulam relegatus eſt a Michaele Paphlagone: *Theophanes* & *Romanus*, itidem Patricii, Conſtantini fratres: & Adrianus horum patruelis, de quo hoc loco Anna: præterea *Damianus Dalaſſenus*, cujus filius *Theophylactus* Bulgaroctono imperante vixit: *Damianus* alter Scopiorum Dux, ſub Michaele Duca: *Theophylactus* alter, cujus meminit Nicephorus Bryennius; denique *Conſtantinus Dalaſſenus*, Thalaſſocrator ab Alexio dictus. Memorantur hi paſſim ab Anna, Zonara, Scylitze, & Glyca.

Καὶ Χάρωνι) Fuit enim Anna Alexii mater, Alexii Italiæ Præfecti filia, cui *Χάρωνος* cognomen inditum comminiſcitur Nicephorus Bryennius, quod quemcumque telo ille aggrederetur hoſtem, ſtatim neci daret: *ᾧ ἐξ ὅτε ἐκ ἐπωνυμίαν τῆς ἀνδρείας κεκλήρωτο, οἷόνπερ γὰρ ὑπαντίον βαλὼν ἢ ἐπὶ τυχὼν ἀποδέδωκε, Χάρων ἐντεῦθεν ἐπωνομάσθη*. Verum ante Alexium Charonum familiam obſervare eſt apud

Edit. Pariſ. pag. 271. Scylitzem: meminit enim ille Conſtantini cujuſdam, cognomento Charonis, qui a Nicephoro Phoca Imp. clava in caput impacta, ad Charontem ipſum & ad inferos detruſus eſt.

Pag. 79. *Εἰς ἔρωτας ἀλόγους*) Monomachum Auguſtum ob illicitos & pudendos amores infamant paſſim Scriptores: vivente enim Zoe Porphyrogenita uxore, Conſtantini Imperatoris filia, fœminam quamdam, ex nobili Sclerorum gente ortam, non ſuperduxit modo, ſed eo venit amentiæ, ut Auguſtam appellaret, eique domicilium aſſignaret in Palatio, mediuſque Zoem inter & pellicem, populo ſpectante, ſederet. De utraque intelligendus Joannes Euchaitarum Epiſcopus carmine *εἰς τὸ βιβλίον τῆς Διαταξίας τοῦ Τροπαιοφόρου*, quod Monomacho inſcripſit:

Πιστὸς Βασιλεὺς, Εὐσεβὴς, Αὐτοκράτωρ,
Σεβαστὸς, ὀρθόδοξος ὁ Μονομάχος, &c. Et mox:
Ἔπειτα τὰς σὰς τὰς σεβαστὰς Αὐγούστας.

Et alio carmine in eumdem:

Καὶ τὰς Αὐγούστας εἰς συνέργους λαμβάνω.

Pari inſania poſt Zoes interitum mulierculam aliam, Alani cujuſdam Principis filiam, quæ obſes a patre data Conſtantinopoli morabatur, in Regiam induxit, & Auguſtam appellavit. Vide Zonaram pag. 207.

Φροντιστήρια) Vide Notas ad Cinnami pag. 4.

Ἀλεκτρυοφωνίας) Romani, ut auctores ſunt Macrobius lib. 1. Saturn. & Cenſorinus de Die natali cap. 24. diem civilem a media nocte incipiebant, cujus primam partem *de media nocte*, alteram *Gallicinium*, tertiam *Conticinium*, quartam denique *Diluculum* vocabant. Tunc ſubit *Mane*, cum lux videtur ſolis. Alii noctem in ſeptem partes dividunt: Joannes de Janua, *Prima pars noctis dicitur Crepuſculum, ſecunda Conticinium, tertia Gallicinium*, (primum ſcilicet) *quarta Intempeſtum, quinta iterum Gallicinium*, (ſecundum nempe, quod hic *δευτέρα ἀλεκτρυοφωνία* dicitur) *ſexta Matutinum, ſeptima Diluculum*. Primum Gallicinium innuunt hiſce verbis Acta S. Thyrſi cap. 8. N. 37. *Vix primum pullus dederat cantum*. Nam *pullum* a Grammaticis pro gallo gallinaceo ſumi notum ex S. Ambroſio ad Iren. *Quid in pullis? quam canora vox galli, nocturniſque vicibus ſolemne munus ad excitandum & canendum?* Hinc *pullus* pro gallicinio, in Regula Magiſtri cap. 33. *In hyeme cavendum eſt ne nocturnos pullus aut antecedat, aut deprehendat*. Alias *pullorum cantus* dicitur in eadem Regula, in vita S. Furſei Confeſſ. cap. 1. N. 6. in vita S. Davidis Archiepiſc. Menevenſis N. 17. &c. *Pulli cantus* in Hiſt. Tranſlat. S. Joann. Abb. Reomaenſ. cap. 3. Quin & obſervatum pridem a viris doctis apud Evangeliſtam, in MS. Bibliothecæ Regiæ legi, *Tertio pullo ter me negabis*, ubi lectio vulgata habet, *antequam gallus cantet, ter me negabis*. Ita apud Ammianum Marcellinum lib. 20. *pullum ſilentem*, gallicinium interpretatur Valeſius, ubi de Juliani Inauguratione: *Impoſituſque ſcuto pedeſtri, & ſublatius eminens, pullo ſilente Auguſtus renuntiatus*. Sic enim præferunt MSS. & editiones Romana & Florentina, non vero *nullo*, ut vulgatæ. His enim verbis deſignavit Marcellinus *ὥραν τρίτην*, qua ſe Imperatorem proclamatum teſtatur idem Julianus in Epiſt. ad Athenienſes. Vide Arnob. in Pſalm. pag. 382. 485. edit. Froben. vitam S. Materni Epiſc. Trevir. apud Boſquet. pag. 49. Heinſium ad Theocrit. id. 7. & Bourdelotium ad Heliod. lib. 1.

Κοσμικοῖς) Gloſſæ Græcolat. *κοσμικὸς, ſecularis*. Pag. 76. Utuntur Canones Apoſtol. Can. 7. Concil. Sardic. C. 7. Epheſin. part. 1. C. 30. §. 3. Chalcedon. Can. 3. 24. Harmenopulus lib. 1. tit. 3. §. 12. 13. Theophylactus Bulg. Epiſt. 14. Pachymeres lib. 5. & pag. 272. alii. *Mundialis* Victori Uticenſi, Prudentio, Joanni Diacono in vita S. Gregor. & aliquot aliis.

Τέμενος τῆς Θέκλης) Quatuor potiſſimum D. Theclæ ſacrata Templa Conſtantinopoli, vel in Suburbanis, obſervo. Primum quidem Codinus de Orig. CP. a Conſtantino M. in loco Contario dicto extructum, & Deiparæ primo dicatum refert, deinde a Juſtino Curopalata Imperat. in nomen S. Theclæ transfuſum. Alterum a Juſtiniano adhuc privato ad urbis portum Ceratinum ædificatum narrat Procopius lib. 1. de Ædif. Juſtin. quod idem Juſtinus poſtmodum renovavit, ut auctor eſt Zonaras. Tertium juxta Galatam (niſi idem fuit cum Juſtinianæo) occurrit in Chronico S. Nicephori in Catalogo Patriarch. CP. & in Novella Juſtiniani 159. ubi Portæ Sycenæ regionis, *τῆς ἀναγούσης εἰς τὸ Μαρτύριον τῆς ἁγίας Θέκλης* meminit, quæ potuit eſſe maritima porta, qua, emenſo freto, ad illud ibatur. Quartum denique condidit Iſaacius Comnenus ex ea quæ hic ab Anna, Zonara, Scylitze, & Glyca refertur occaſione, intra Palatii ſepta, Blacherniani ſcilicet, ut habet idem Scylitzes, qui illud, perinde ac Anna, ab elegantia commendat. Verum contra reclamat Zonaras, ſcribens Ædem iſtam ſordidioris Iſaacii parcimoniæ argumentum fuiſſe, majori vero & ampliori magnificentia reædificatam a Joanne Alexii Imp. filio, & in nomen Servatoris Jeſu Chriſti commutatam.

Σαυρομάτας) Qui Zonaræ & Scylitzæ in Iſaacio *Hungari* dicuntur.

Τριαδίτζαν) Quæ olim Sardica, urbs Thraciæ, vel ut aliis placet, Illyrici, aut Daciæ, Concilio Sardicenſi celebris. Vide Nicetam in Man. lib. 3. N. 1. Glycam in Conſt. M. Sirmond. ad Sidon. Paneg. Anthem. & Carolum a S. Paulo in Geogr. Sacra pag. 201.

Λοβίτζαν) Caſtrum in Myſia, de quo Zonar. Pag. 75. Scylitzes, Glycas, & Nicetas in Iſaac. Aug. lib. 2. N. 2.

Ἀπατηλῶς περὶ τούτου) Ex falſo rumore, inquit Scylitzes.

Σωτήρια θύειν) Solebant veteres ob reſtitutam ſanitatem, & ob vitatum periculum Diis ſacrificia offerre in gratiarum actionem, idque *σωτήρια* & *σῶστρα θύειν*, & *πανηγυρίζειν* dicebant. De quo more Xenophon *Ἀναβάσεως* lib. 4. Dio. lib. 41. Herodot. lib. 1. Herodianus lib. 1. & 4. Pſellus de Operat. Dæmon. pag. 93. Achilles Tatius lib. 5. Euſtathius *καθ᾽ Ὑσμίνην* lib. 6. & 10. Martialis lib. 12. Epigr. 45. Statius lib. 1. Sylv. Marmora Arundel. & ibi Seldenus pag. 72. & alii ſine numero. Sacrificabant autem ut plurimum Jovi *Σωτῆρι*, ut auctor eſt Appollodorus lib. 1. vel Jovi Salutari: vetus Inſcript. JOVI. SALUTARI. ULPIANUS. GRAVI. INFIRMITATE. LIBERATUS. Vide Trebellium Pollionem in Gallienis. Guillelm. Brito in Vocabul. *Pacifica dicitur oblatio, quæ fiebat pro pace ad Deum, vel ad homines, vel quod ad bonum pacis fiebat: ſicut ſalutaria ſacrificia, pro ſalute, data, vel ſervanda offerebantur.*

Pag. 76. Δρόμωνας) Dromones dicuntur naves Bellicæ majores, a velocitate appellationem ſortitæ, inquit Procopius lib. 1. Vandal. Papias ex Iſidoro, *Dromones ſunt longæ & velociſſimæ naves.* Robert. de Monte An. MCXCI. *Invenit navem paganorum maximam, quam Dromundam vocant.* Philippus Mouskes:

Eſneques, & Dromons fiers,
Roges, & Buſſes, & Viſſieres.

Hinc *Dromonarii*, remiges Dromonum, apud Senatorem lib. 2. Var. Sed de Dromonibus paſſim agunt Scriptores Græci & Latini, Theophyl. Simoc. lib. 7. cap. 10. lib. 8. cap. 9. Leo in Tact. cap. 19. §. 4. &c. Albertus Aq. lib. 9. cap. 23. lib. 10. cap. 14. Willel. Tyr. lib. 20. cap. 14. Jacobus de Edit. Pariſ. pag. 273. Vitriaco lib. 1. cap. 29. Math. Pariſ. An. MCXCI Walſingh. An. MCCXCII. Malaterra lib. 2. cap. 8. &c.

Σέρμωνας) Navis ſpecies nondum nota: nec enim auſim affimare hoc loco *Sermones* vocari navigia, quæ *Germundi* dicuntur Malaterræ lib. 2. cap. 8. *Noſtri denique tantummodo Germundos & Galeas, Sicilienſes vero Cattos & Golafros, & Dromundos, ſed & diverſæ fabricæ naves habebant.*

Βαράγγων) Varangorum.

Βάρτζιν) Vide Notata ad pag. 372.

Τοποτηρητὴν) Gloſſis Græcolatinis, Τοποτηρητὴς eſt *Vicarius*, qui nempe vices alterius in urbis, caſtri, vel provinciæ præfectura obit. Chronicon Anonymi Barenſis A. MXLI. *Arduino Lambardo intravit in Melfi, erat Topoteriti de ipſo Catepano.* Id eſt, Arduinus Mediolanenſis, cujus non ſemel occurrit mentio apud Scylitzem & Zonaram, vicarius erat Capitanei Calabriæ in præfectura totius provinciæ, vel ſaltem Melfenſi. Apud Paulum Warnefridum lib. 6. Hiſt. Langob. cap. 3. & 8. quidam Ado Ducatum Forojulienſem *ſub nomine loci ſervatoris* dicitur aliquandiu gubernaſſe, cum Dux ipſe non eſſet: ſub nomine ſcilicet vicarii ipſius Ducis. In antiqua charta anni XLVII. Imperii Conſtantini, & X. Romani ejus filii, 11. Indict. data Neapoli, Anno nempe Chr. DCCCCLVIII. *Gregorius loci ſervator* ſubſcribit. Vide Leges Langob. lib. 1. tit. 25. §. 78. Obſervo præterea ex Porphyrogenneta lib. de Adm. Imper. cap. 50. & lib. 1. de Themat. cap. 16. στρατηγίδας, ſeu Thematum, vel provinciarum præfecturas, diviſas fuiſſe εἰς τούρμας: Turmas vero εἰς βάνδα, ἤτοι Τοποτηρησίας: quæ quidem Τοποτηρησίαι præfecturæ erant urbium, oppidorum, & caſtrorum, quarum certus numerus Turmam conficiebat: καὶ ἐγένετο ταῦτα τὰ ἑπτὰ βάνδα τούρμα μία. Qui Turmæ præerat, Τουρμάρχης, ejus præfectura Τουρμαρχᾶτον dicebatur, ut auctor eſt idem Porphyrogenneta, qui præterea lib. 1. de Themat. c. 2. ſcribit Τουρμάρχας, ὡς ὑπάρχοντας τῶν στρατηγῶν inſtitutos. Certe Turmarchas eoſdem eſſe cum iis quos Κατεπάνω, ſeu Capitaneos, appellarunt, probabile eſt. Vide Notata ad pag. 94. At in Conciliis, Τοποτηρηταὶ dicuntur Epiſcopi provinciæ cujuſpiam, ſeu ἐπαρχίας, Legati, a cæteris Epiſcopis ad Synodum miſſi, vel ad Primates, qua notione paſſim accipi Τοποτηρητὰς τῆς ἐπαρχίας τῆς Ἀφρικῆς, conſtat in Codice Canon. Eccleſ. Afric. Concilium Chalcedonenſe Act. 1. τῶν ἐπισκόπων Τοποτηρητῶν τῆς [illegible] ἀγιωτάτου τοῦ Πρεσβυτέρου Ῥώμης Λέοντος. Qui quidem vicarii interdum dicuntur in eodem Concilio εἰκόνες Ἀποστολικοῦ θρόνου.

Χώματος) Vel ex hoc loco abunde patet, quam procul a vero aberrat vir doctiſſimus in Notis poſter. ad Codin. de Off. cap. 6. N. 46. ubi milites ἐκ τοῦ χώματος apud Annam, *indigenas* interpretatur, a voce χῶμα, quæ Græcis terra eſt, ſeu agger, uti definitur in L. 10. D. de Extraord. criminib. Ita ut hac appellatione diſtinguantur ab alienigenis, extraneis, & conductitiis, cujuſmodi ſunt illi, quos ἐγχωρίους vocat Syneſius Epiſt. 78. Χῶμα enim Thema eſſe, & provinciam ita dictam, indicat Anna hoc loco, & lib. 11. pag. 336. [illegible] τοῦ Χώματος [illegible] τὴν Λάμπην κατέλαβε. Nec a Laodicæa Phrygiæ procul abfuiſſe ſatis innuit, cum ait, Joannem Ducam Sardibus, Philadelphia, & Laodicæa obiter occupatis, Chomate tranſito, Lampem intercepiſſe. Nicetas parker in Man. lib. 6. cap. 1. inter Laodicæam & Choma, Chomas, Lampem, & Gelenas, ubi ſunt Mæandri fontes, ſtatuit. Et ſane neceſſe fuerit Chomati vicinam fuiſſe Cappadociam, ſiquidem Burzes utrique provinciæ imperitabat, uti Anna commemorat. Neque aliud fuit Choma, quam illa Aſiæ pars, quam Lyciam nuncuparunt veteres, Pamphyliæ & Tauro proxima, in qua oppidum Choma ſtatuitur a Ptolemæo, cujus etiam mentio fit in Concilio Epheſino part. 2. Act. 1. cui Eudoxius pag. 234. Χώματος τῆς Λυκίας Epiſcopus interfuit. Sunt igitur milites ἐκ τοῦ Χώματος, qui a Burze Chomatis Principe, Alexio tamquam fœderato, vel fortaſſis Domino, ſuppeditabantur.

Σύγγαμβροι) Gloſſar. Græcolat. Σύγγαμβρος, *Con-* Pag. 77. *gener.* Congeneri dicuntur, qui ex eadem familia, ſeu duas ſorores, uxores ſibi adſciſcunt, ita ut reſpectu ſoceri ambo generi dicantur. Heſychius, Αἴλιοι, (alias Ἀέλιοι) οἱ ἀδελφὰς γυναῖκας ἐσχηκότες, ἤγουν σύγγαμβροι. Apud Auctorem incertum, qui editus eſt poſt Theophanem, Michael Patricius Meliſſenus σύγγαμβρος narratur fuiſſe Conſtantini Copronymi Imper. κατὰ τὴν τρίτην αὐτοῦ γυναῖκα, ob tertiam ejus conjugem, Eudociam ſcilicet, cujus ſororem uxorem duxerat Meliſſenus. Hic vero Alexius & Palæologus invicem σύγγαμβροι, congeneri, fuiſſe adnotantur, quia uterque Andronici Ducæ filiam duxerat, Alexius Irenem, Palæologus Annam Ducænam. V. Harmenopulum lib. 4. tit. 6. §. 14.

Ἑρμάνον) Hermannum Comitem, Abagelardi fratrem uterinum, qui ea tempeſtate cum Roberto bellum gerebat, a quo demum ditionibus & bonis ſuis exutus, cum fratre Conſtantinopolim ad Imperatorem Alexium conceſſit, a quo Cannlorum in Dalmatia præfecturam poſtmodum obtinuit. Hermannum itaque, Roberto alias infenſum, Alexius in eum acrius concitare ſtudet, ut majus Roberto negotium faceſſeret. Guillelmus Apul. lib. 4.

Dux poſtquam Cannas ſibi comperit eſſe rebelles,
Obſidet, obſeſſas evertit humo-tenus illas,
Rexerat has genitus genitrice Hermannus eadem,
Onfredi fuerat qua filius Abagelardus:
Non tamen unus eis pater extitit, illa duobus
Eſt ſociata viris, Miles præclarus in armis
Frater uterque fuit: ſed ceſſit uterque potenti
Roberto, cui par vix orbe potentia toto.

Hermanni præterea meminit Malaterra lib. 3. cap. 5. & 6.

Ἀρχιεπίσκοπον Καπύης Ἐρβέον) Hervæum Capuæ Archiepiſcopum, cujus meminit Gregorius VII. PP. lib. 9. Epiſt. 25. & Leo Oſt. lib. 3. Chron. Caſſ. cap. 41. Vide Ughellum.

Χοιροσφάκτην) Occurrunt ex hac familia viri aliquot illuſtres in Hiſtoria Byzantina, Leo ſcilicet Patricius Chœroſphactes ſub Leone Phil. & Conſtantino ejus filio circa An. Chr. DCCCCXV. alter ejuſdem nominis & dignitatis, præterea Dux Excubitorum, ſub Romano Argyro, apud Scylitzem pag. 610. 726. Zonaram pag. 242. 248. idem forte cujus necem refert Anonymus Barenſis ad An. MXL. *Eſt conterati interfecerunt Chiroſfacti Criti.* & Michael Chœroſfactes, cujus meminit Auctor Geſtorum S. Niconis, ſub An. DCCCCLXIX.

Χριστιανώτατοι ἀδελφοί) Frequenter olim, ut & hodie, mutuo ſeſe Reges Fratres appellitabant. Eguinartus in Carolo M. *Invidiam tamen ſuſcepti nominis, Conſtantinopolitanis Imperatoribus ſuper hoc indignantibus, magna tulit patientia, vicitque eorum contumaciam magnanimitate, qua eis procul dubio longe præſtantior erat, mittendo ad eos crebras Legationes, & in Epiſtolis eos Fratres appellando.* Vide Alcuin. Epiſt. 42. 85. & 111. Marculf. lib. 1. cap. 9. Gregor. Turon. lib. 2. Hiſt. cap. 35. Chronic. Alexandrin. pag. 918. Menandr. in

Excerpt. de Legat. Odon. de Diogilo lib. 2. de profect. Lud. in Orient. pag. 23. Henricum Valeſium ad Ammian. lib. 17.

Βλάτται) Quid ſit Βλάττιον, & Βλάττα, docet Gloſſar. Latinogr. *Blattia*, *Θρέμμα ἀλμυρόν*. *Blattela*, *Θρέμμα ἀλμυρὸν τῆς πορφύρας*. Concinit Actuarius, qui *βλάττιον* ait eſſe ὃ ῥεῖ ἐκ (vel τὸ ῥεῦμα) τῆς ῥινὸς τῆς πορφύρας, quod ex naribus conchæ marinæ, quam Græci *πορφύραν* vocant, fluit, ſic enim legendum reor, pro ὄνυξ. Eſt igitur *Blatta*, idem quod Purpura. Ita in L. 2. C. Quæ res venund. non poſſ. *Purpura, quæ Blatta, vel Oxyblatta, atque hyacinthina dicitur*. Ubi obſervo triplicis coloris fuiſſe Blattam, purpuream nempe, quæ mero Blattæ vocabulo intelligitur, alteram intenſioris & vividioris coloris, quam Ὀξυβλάττιον, vocabant, Βλάττιον ὀξὺ, Cedrenus in Tiberio pag. 393. tertiam denique violaceam, ſive jantinam. Fuit olim in pretio *Blatta Tyria*, vel Purpura: Sidonius carm. 5. *Pag. 98. Edit. Pariſ. pag. 275.*

Pontus Caſtorea, Blattam Tyrus, æra Corinthus.

Neapolitanam commendat Anaſtaſius Bibliothec. in Leone III. *De Blattis Neapolitano*: ſed præſertim Byzantinam pag. 150. 151. 152. 153. Idem Scriptor in Paſchali: *Obtulit in ſacro altari veſtem de Blattin Byzantea*. Et mox, *In dicta Eccleſia fecit vela Tyria*, (ex Blatta nempe Tyria) *cum periclyſi de Blattin Byzantea*. Βλάττιον Βυζάντιον laudat etiam Actuarius. Nil mirum igitur ſi Imperator Henricus ab Alexio ἐξαστοῦ βλάττια ad ſe mitti petierat, quia Byzantina præſertim in pretio erant. Jam vero vocem, *βλάττια*, hoc loco *veſtes* ſignificare vult Gretzerus ad Codinum: *Pannos ipſos holoſericos oſtrino colore tinctos*, Gloſſator Annæus: quod magis probem. Nam extrema & ſeneſcente Græcia, *βλάττιον*, pro ſerico, uſurpatum conſtat. Vide Salmaſ. ad Hiſt. Aug.

Κατεπάνω) Dicitur Conſtantinus iſte, propter dignitatem Πρωτοπροέδρου, Κατεπάνω τῶν ἀξιωμάτων, hoc eſt, Magiſtratuum Supremus, ſeu qui Magiſtratibus, Axiomaticis, & Proedris, vel Conſiliariis præeſt. Nam Græcis ἀξιώματα ſunt Dignitates. Hinc ἀξιωματικὸς, *Honorarius, qui honorem gerit*, in Gloſſ. Græcolat. Alind Gloſſ. *Dignitoſus*, ἀξιωματικός. Occurrit vox iſta non ſemel in Baſilicis lib. 6. & apud Modeſtinum lib. 6. Excuſat. Guilelm. Biblioth. in Hadriano II. *Eum Pontificali pallio impoſitum, præcedentibus Axiomaticis, & ſubſequentibus reliquis turbis in urbem redire conſpexerant*. Anaſtaſius in Hiſt. Eccl. *Cum aliis quinque, tribus quidem Comitibus, duobus vero Axiomaticis*. Hinc ἀξιωματικὸν, ſalarium quod Axiomaticis a Principe penſitabatur, apud Photium in Nomoc. tit. 8. cap. 7. & in Gloſſis Baſilic. Porro vox κατεπάνω, ſequioribus Græcis, ſive ab ἐπάνω, & κατά, ſeu a vocabulo Latino *Capitaneus*, deflexa, quemvis præfectum ordinis, aut provinciæ ſignificat. Apud Scylitzem pag. 727. κατεπάνω τῆς κάτω Μηδίας. pag. 741. κατεπάνω Ἰβηρίας. pag. 843. Παῦλος Πρόεδρος, ὁ τῆς Ἐδέσσης κατεπάνω. pag. 858. κατεπάνω τῆς πόλεως. Apud Conſtantinum de Admin. Imp. cap. 50. κατεπάνω τῶν Μαρδαϊτῶν Ἀτταλείας. Apud Theophylactum Bulg. Archiep. Epiſt. 29. κατεπάνω vox occurrit. Atque inde facile eſt haurire, unde appellationem ſortiti ſint *Catepani*, ſeu *Catapani* Italiæ, ſub Imperatoribus Byzantinis, ante Normannorum adventum, quorum crebra eſt apud Scriptores mentio, Falcandum, Falconem Beneventanum, Anonymum Bareaſem, Scriptorem vitæ S. Vitalis Siculi, & alios. Sed & ab uno ex iis Capitaneis, ſeu, ut eos vocat, *Catapanis*, provinciam *Capitanata* nuncupatam ſcribit Leo Oſt. lib. 2 cap. 51. At falli conſtat, cum Catapani viri nomen fuiſſe exiſtimat, cum fuerit dignitatis. Neque error eſt in oppidorum appellatione, quidquid garriat corrupte *Capitanata* dici, *cum ex Auctoris nomine*, inquit, *Catapanata vocanda ſit*. Nam qui Græcis *Catapanus*, Latinis eſt *Capitaneus*. Proinde *Capitanata* appellata eſt præfectura aliquot oppidorum uni Capitaneo ſubdita, quam Κατεπανίκιον vocat Nicetas in Man. lib. 2. & vetus charta apud Rhamnuſium de Bello Conſtantinopolit. lib. 4. pag. 167. Hinc etiam caſtigenda quæ habet Glaber Rodulphus lib. 3. cap. 1. *Tunc etiam Imperator Baſilius Sancti Imperii CPolitani præcepit cuidam Satrapæ ſuo, illi qui cognominabatur Cataponti, eo ſcilicet quod juxta mare inhabitaret, ut a tranſmarinis civitatibus, quæ Romano debentur Imperio, venient tributa exigeret*. Quo loco non leviter fallitur Glaber in voce *Catapanti*, & ejus etymo, cum ille quem memorat, *Catepano*, ſeu *Catepanus* vocaretur, ex dignitate, vel præfectura provinciæ, hoc eſt, *Capitaneus*. Neq; feliciori conjectura vocabuli originem aſſecutus videtur Guillelmus Apul. lib. 1. *pag. 276.*

Multa Græcorum cum gente Baſilius ire
Juſſus, in hunc audax anno movet arma ſequenti.
Cui Catapan facto cognomen erat * *Bagianus.*
Quod Catapan *Græci, nos juxta dicimus* omne
Quiſquis apud Danaos vice fungitur hujus honoris,
Diſpoſitor populi parat omne quod expedit illi,
Et juxta quod cuique dari decet, omne *miniſtrat.*

* *Scylitzæ Βοιωάννης & in Jure Græco-Rom. Tom. 1. pag. 283.*

Βουρχάρδο) Fuit is Burchardus Comes, cognomento Rufus, poſtea Epiſcopus Monaſterienſis, Henrici Imp. Legatus. Conradus Uſperg. Ann. MCXXI. *Dominus Henricus, qui Burchardo Ruſo dudum in Legatione Henrici Imperatoris apud Conſtantinopolim defuncto, per electionem Eccleſiaſticam in Cathedram Monaſterienſem ſucceſſerat*. Burchardi Epiſcopi meminit præterea Monachus Pegavienſis An. MCVI. & MCXVII. unde ſuppiendus Catalogus Epiſcoporum Monaſterienſium apud Merſſæum.

Ῥωμανάτο) Moneta aurea Romani Diogenis Imperatoris effigie inſignita. Bulla Anacleti Papæ in Chronico Beneventani Monaſterii S. Sophiæ: *aliosque fideles noſtros benigne convenimus, quatenus*

quadringentos Romanatos, quos eis Petiferia accommodaverat, nobis perſolverent. Charta Andreæ Comitis de Chelmo Ann. MCCXLI. apud Joan. Lucium in Hiſt. Dalmat. pag. 473. *Solvat nomine pœnæ Comiti præfato M. Romanatos.* V. eumdem pag. 341. Extat in inſtructiſſimo Gazophylacio V. C. Dom. *du Mont*, in Senatu Ambianenſi Conſiliariorum Decani, Moneta aurea, in cujus antica duæ habentur figuræ ſtantes; prior Imperatoris habitu Conſtantinopolitano, dextram pectoris apponentis, læva tenentis globum crucigerum; altera mulieris dextra capiti Imperatoris Stemma imponentis, cum hiſce characteribus evanidis, DCCLO-HOMO PωMANω. In poſtica, Chriſtus in throno ſedet. Characteres in hac parte exarati, viſum effugiunt. Sic autem alios in antica deſcriptos legendos & concipiendos cenſuerim, ΔECΠΟΤΗ ΜΘ PωMANω. Id eſt, Δεσπότῃ Ῥωμανῷ; Imperatorum enim nomina in nummis ejuſce ævi tertio caſu poni ſolita arguunt nummi Alexii & Manuelis, quos infra repræſentabimus. Litteræ vero ΜΘ. idem ſonant ac Μήτηρ Θεοῦ, docentque mulierem, quæ hic exhibetur, eſſe Deiparam, a qua Stemma excipit Romanus Imperator, uti viſitur in altero, quem Manueli adſcribit Octavius Strada a Roſberg pag. 338. Et in æneo alio, quem videre contigit in eodem Gazophylacio V. C. D. *du Mont*, qui fortaſſis etiam eidem Romano Diogeni adſcribendus eſt, etiamſi characteres adeo ſunt attriti, ut vix quidquam ex iis percipi queat. Hunc deſcribendum curavimus, ut & nummum Romani Diogenis quem exhibent idem Strada a Roſberg & Joannes Strada Mantuanus in Faſtis Onuphrii. Sed vereor ne iſte non tam fuerit nummus, quam theca aliqua, aut capſula, ſeu Ἐγκόλπιον Romani Diogenis, Divi Joannis Theologi, ſeu Evangeliſtæ, reliquias continens; quod deprehendi præſertim poteſt ex Chriſti figura habentis ad pectus caput D. Joannis, cui Græci Scriptores Ἐπιστήθιος epitheton vulgo attribuunt, & ex characteribus ΙΟ. ΘΗ. quibus Joannem Theologum deſignari arbitror. Præterea in averſa parte primi hi characteres ΘΗΚΟ. perſpicue oſtendunt legendum ΘΗΚΗ. Id eſt *Theca*, ſeu Ἐγκόλπιον pro Romano Diogene. V. Notata infra ad hanc pag. Sed de hacce conjectura ſtatuat Lector, eamque expendat per me licet. Romani Diogenis & Eudociæ effigies habentur apud Chifletium lib. de linteis ſepulchr. cap. 10. pag. 91.

Edit. Pariſ. pag. 477.

Βαγελάρδῳ) Abagelardus, Humfredi filius, Tancredi de Altavilla Normanni nepos, a patruo Roberto Wiſcardo hæreditaria forte privatus, Giſulfum Salernitanum Principem primum adiit, ejuſque partes ſectatus eſt contra Robertum Ann. MLXXIII. Giſulfo demum ſedibus ſuis perinde expulſo & deturbato, cum viribus impar patruo obſiſtere non poſſet, Conſtantinopolim cum Hermanno Comite fratre ſeceſſit, ibique tandem exul diem ultimum clauſit, uti pluribus narrant Malaterra & Willelmus Gemeticenſis locis citatis, & Blondus de Inſtaur. Roma Reg. 12. Guillelmus Apul. libro 3.

Sic quia pace Ducis non fungitur Abagelardus,
Et patrii juris loca deſerit, & Danaorum
Exul adit terras, cum rector Alexius eſſet
Imperii, clemens hunc ſuſcipit ille benigne,
Tractat honorifice, dat multa: ſed invida nulli
Parcere quæ curat, juveniles more ſubit artus:
Quique regreſſurum ſe credidit eſſe potentem,
Diverſi generis cum faſcibus, atque triumphis,
Exul apud Danaos & mortuus eſt, & humatus.

Τὸν υἱὸν τοῦ Σεβαστοκράτορος) Joannem Comnenum, poſtea Dyrrachii Ducem. V. pag. 105.

Ἰσοπολιτείαν) Hugo Franciæ Rex ad Baſilium & Conſtantinum Impp. Conſtantinopolitanos apud Gerbertum Epiſt. 111. *Sed hæc conditio, quæ noſtri juris ſunt, veſtra efficit, magnoque uſui, ſi placet hæc noſtra conjunctio, erit, magnoſque fructus afferet. Etenim nobis obſtantibus nec Gallus, nec Germanus fines laceſſet Imperii Romani.*

Ἀντιπάλλειαι) Huc pertinent quæ habet Scriptor vitæ Henrici IV. *Ipſe Rex Græciæ, ut metum diſſimularet, amicitiam ejus expetebat, & quem futurum hoſtem timuit, muneribus, ne fieret hoſtis, prævenit. Teſtatur hoc aurea tabula Spirenſis altaris,* &c.

Ἐγκόλπιον μετὰ μαργαριταρίων) De Encolpio dictum ſupra. Μαργαριτάρων, pro μαργαριτῶν. Conſtantinus in Hiſtoria Apollonii Tyrii: pag. 238.

Τόσον λογάριν καὶ καλὰ ἐσοδεῖς μαργαριτάρια.

Θήκη ἁγίων) Theca Sanctorum reliquiis inſtructa. Inſcriptio Crucis, quæ eſt Trajecti ad Moſam, apud Appianum & Gretzerum:

Οὐ τὴν δὲ θήκην Ῥωμανὸς γὰρ Δεσπότης,
Ὡραϊσμένοις ἀρετῶν ἐσφιγμένος
Χρύσῳ τε ὁμοίως τιμίων λίθων.

Vide Acropol. cap. 21. Vita S. Eligii Epiſc. Noviom. *Inter alia bonorum operum inſignia, multas Sanctorum ex auro, argento, atque gemmis fabricavit thecas, ſive tumbas.*

Χαρτία) Vide Diſſert. ad Joinvillam 26. pag. 314.

Καυκίον Σαρδονύχιον) Calycem e Sardonyce. Gloſſ. Græcolat. καύκα, *Patera*. Svidas, καυκίον, παρ' ἡμῖν, κάλυξ δὲ παρὰ σοφοῖς. Occurrit præterea in vita S. Eupraxiæ Virg. Num. 26. 28. Vita S. Eudociæ Samarit. N. 2. & alibi paſſim. Scribit Theophanes A. C. DCIX. Circenſibus Ludis hæc in Phocam jactaſſe Praſinos, πάλιν εἰς τὸ καῦκον ἔπιες, πάλιν τὸν νοῦν ἀπώλεσας. Quæ verba ſic vertit Paulus Diaconus. *Iterum in gabata bibiſti, iterum ſenſum perdidiſti.* Eſt autem *Gabata* idem quod paropſis, vas nempe concavum cibariis pulmentariiſque aptiſſimum, qua voce utitur non ſemel Martialis. Gloſſæ Baſil. καύκιον, γάβατα. Cum vero Praſini id Phocæ objicerent, pravis veneficorum, ſeu *venenariorum*, uti vocantur a Tertulliano, Optato, Firmico & aliis, artibus & poculis illi porrectis, aut *caucis* venenatis, mentem illius perturbatam innuebant. Unde ejuſmodi venefici *Cauculatores* dicuntur in Capitul. Caroli M. lib. 1. Tit. 64. quos minus recte, ut opinor, Salmaſius in Notis ad Spartianum, eos eſſe putat, quos noſtri *Joueurs de gobelets* appellant. Sol & apud Theophanem in Philippico, Καυκοδιάκονοι eos eſſe arbitror e Diaconis, qui calycem Sacerdoti Sacra facturo porrigebant: τὸν ἀπὸ τῶν Καυκοδιακόνων σοφιστὴν γεγονότα τοῦ πατριαρχικοῦ ἐπιστήμων, Καίσαρα τότε ὑπάρχοντα; vel certe qui *diſcum*, aut *patenam*. Nam apud Græcos *patena*, δίσκος dicitur, habetque lancis & diſci profundioris figuram, ſicque appellatur vas illud, in quo ſanctum panem; ſeu ἅγια δῶρα, reponunt. Liturgia S. Joannis Chryſoſt. ὁ δὲ Διάκονος ἀναρριπίζει τὰ ἱερά, τὸν μὲν ἄγιον δίσκον ἐν τῇ χειρὶ τῇ ἀριστερᾷ, τὸ δὲ ποτήριον ἐν τῇ δεξιᾷ, &c. A forma καύκα, ſeu cauci, καυκίον, aut κουκία, appellatos quoſdam Græcorum Imperatorum nummos aureos & æreos alio loco obſervamus, qui, ni fallor, non alii ſunt, aut diverſi, ab iis quos Alexiana ætas *Sciphatos* nuncupabat, quod cavi inſtar *ſcyphi*, ſeu *cauci*, quod idem eſt, illius formam quodammodo præferrent. Charta Roberti Guiſcardi An. 9. Ducatus, Ind. 3. quæ extat in Chronico Monaſterii Beneventani S. Sophiæ: *Volumus atque jure obligamus ut nonaginta aureos ſciphatos eidem Monaſterio & Curiæ noſtræ componat. Schifati* dicuntur in variis chartis apud Baron. Tom. 11. & 12. non ſemel. Sed de his alias pluribus. Aliud porro eſt καῦκα in Gloſſis Græcobarbaris, ſcilicet, ἅβρα, δούλη, παλλακή, unde καυκίτζα, & καυκοπούλα, ancilla; ex qua vocabuli ſignificatione percipi poteſt quæ ſit alterius, *cauculus*, apud Anaſtaſium Biblioth. in Hiſt. de Exilio S. Martini PP. pag. 79. *Eadem nocte tulerunt me de Palatio, & non niſi cum ſex puerulis & uno cauculo eduxerunt me ex urbe.* Ubi *cauculus*, videtur fuiſſe famulus, aut ſervus domeſticus. *Caucum* præterea pro vaſe cavo, aut ſcypho, ſæpe uſurpant Scriptores infimæ Latinitatis. Papias, *caucus, vaſis genus. Cauci lignei* occurrunt apud D. Hieronymum lib. 2. in Jovinianum; & apud Marcellum Empiricum cap. 25

Argentei apud Spartianum in Peſcennio, & in Epiſtol. Heldeberti Regis Cantiæ ad S. Bonifacium Mogunt. Epiſc. *Ænei* apud Bedam lib. 2. Hiſt. Eccl. cap. 16. & Huntindonenſem lib. 2. pag. 316. *Anſeri* in Hiſt. Epiſcopor. Antiſſiod. cap. 20. Tom. 1. Bibl. Labbei. Adde Trebell. Pollion. in Claudio, & Ennodium Epigr. 25. Inde *caucellus*, parvus caucus, in Regula Magiſtri cap. 27. Denique Leunclavius ad Glycam pag. 384. 1. edit. *caucum poculum* eſſe ait, *a ſono quem edit, effluente vino ſimul & aere, appellatum*.

Edit. Pariſ. pag. 271.

[illegible]) Poculum cryſtallinum, *cryſtallo dedolatum vaſculum*, Apulejo lib. 6. [illegible] enim cryſtallus dicitur Græcis recentioribus. Scholiaſtes Ariſtophanis ad Nubes: [illegible]. Incertus Auctor de Templo S. Sophiæ: [illegible]. Fuit porro cryſtallus olim in pretio, & præcipuis muneribus accenſetur a Claudiano in Epigr. de cryſtallo:

Marmoreum ne ſperne globum, ſpectacula tranſit
Regia, nec Rubro vilior iſte mari.
Informis glacies, ſaxum rude, nulla figuræ
Gratia, ſed raras inter habetur opes.

Informem cryſtallum vocat Claudianus, quam *impolitam* appellant Apulejus lib. 2. Metam. *Apyrotum* Plinius lib. 37. cap. 2. Annales Franc. Ann. DCCCLXXII. *Menſe Januario, circa Epiphaniam, Baſilii Græcorum Imperatoris Legati cum muneribus & epiſtolis ad Hludovicum Regem Radaſponam venerunt, atque ei inter cetera xenia cryſtallum miræ magnitudinis, auro gemmiſque pretioſis ornatum, cum parte non modica ſalutiferæ Crucis, obtulerunt.*

[illegible]) [illegible] apud Simonem Portium in Lexico Græcobarb. eſt [illegible]. Sed hoc loco aliud indubie ſonat.

Μετὰ χρυσοφίου) Corona pretioſa, χρυσοῦν, aureum. Nicetas in Alex. lib. 3. [illegible]. Vide Goarum ad Codini cap. 4.

Pag. 77. Σουλτὰ) Solymanni Sultani, qui ea tempeſtate in Oriente imperabat, ſedebatque Niceæ. Solymanni Stemma ex familiis noſtris Orientalibus hiſce Notis præfiximus. Vide Alb. Aq. lib. 2. cap. 21. Fulcher. lib. 1. cap. 5. Tyrium lib. 3. cap. 2. & alios.

Δεκάρχαι) Gloſſ. Græcolat. Δεκάρχης, Decurio. Dividebant Græci iſtius ævi univerſum exercitum εἰς τάγματα, [illegible], id eſt, in Cohortes, quas *Banda* appellabant. Rurſum τάγματα ſubdividebantur εἰς δεκαρχίας, ſive Decurias. Decuriæ vero in Contubernia, quæ quinque viris conſtabant. Bandis, ſeu Cohortibus, præerat Comes, Decuriis vero Decarcha, vel Decurio. Vide Leonis Tactica cap. 4. §. 2. & 6.

Pag. 80. Δράκοντα) Quis iſte fluvius Dracon, & qua in provincia aquas ſuas egeſſerit, mihi fateor incognitum. Quamquam probabile eſt in Bithynia, ſiquidem Turci tunc temporis Nicæam, & cæteras Aſiæ provincias, præter Bithyniam poſſidebant, niſi forte quis malit hocce initio Alexium inter & Solymannum fœdere, vel pacto, cautum ne Turci Orientem, verſus Orontem prætergrederentur, qui eſſet in poſterum terminus Turcorum ditionis. Nam Orontem fluvium, qui Antiochiam præterfluit, Dracontem appellatum auctor eſt Euſtathius ad Dionyſii Περιηγησιν verſu 919. Antiochia vero ea tempeſtate Solymanno parebat, uti a nobis in Notis ad Bryennium, & in Familiis Orient. indicatum.

Περὶ τοῦ Μονομαχάτου) Ut Georgio Monomachato Dyrrachio excedente, in illius urbis præfecturam ſucceſſerit Palæologus, attigit etiam Guillelmus Apul. lib. 4.

— Multos Palæologus Argos
pag. 280. *Dyrrachium duxit, pulſuſque Georgius urbe*
Fraude fuit, miſſum ſibi quod Alexius hoſtem.

Ῥογέριον) Ordericus lib. 7. *Rogerius autem frater ejus* (Boemundi) *cognomento Burſa, juſſu patris in Apulia remanſerat, & Ducatum ſibi ex hæreditate matris debitum cuſtodiebat.* Vide Malaterr. lib. 3. cap. 30.

Βουθρωτὸ) Seu Βουθρωτὸ. Buthrotum oppidum eſt in Epiro, a quo Βουθρωτὸν κόλπος. Expeditionem iſtam Wiſcardi pluribus commemorat Guillelmus Apul. lib. 4. ex quo excerpemus illa tantummodo quæ ad illuſtrandam Annam videatur conferre. Vide Notata ad pag. 127. Pag. 78.

Περιδιώνυτον τερόντα) Vide ſupra pag. 34. & Malaterram lib. 3. cap. 31.

Γλώσσαν) Promontorium forte Dyrrachinum, hodie *Capo di Durazzo*, niſi proximum intelligat, quod *Capo de Redoni* in charta Sophiani nuncupatur. Feſto, *Linguæ eſt promontorii genus, non excellentis, ſed molliter in planum devexi*. Quo quidem vocabulo non ſemel hac utuntur notione Scriptores, Pacuvius apud Agellium lib. 4. cap. 17. Livius lib. 37. & 44. & Ammianus lib. 14. Sic Ovidius lib. 13. Metamorph. tria Siciliæ promontoria *Linguas* vocat:

Tribus hæc excurrit in æquora Linguis.

Nec alia forſitan ratione Inſula, quæ Catanæ in Sicilia adjacet, *Linguæ* nomen obtinuit, apud Blandinum Monachum in Miracul. S. Agathæ Virg. & Mart. cap. 2. *Ligulas* vocat appellative Cæſar lib. 3. de Bello Gall. hujuſmodi loca in longum a continente in mare exporrecta: ut & Victor Uticenſis lib. 2. de Perſecut. Vandal. *Dum ad Maſſalitanum litus egiſſet, quod Ligula vulgi conſuetudine vocitatur*. Vide infra pag. 293.

Θέρος ὥρα ἦν) Vide Notata ad pag. 69.

Τῷ δὲ γε ναυάρχῳ) Guillelmus Apulienſis lib. 4. Pag. 82.

Sed Ducis eſt ſuo perpeſſe tempore naves
Naufragium, impediere viam, navique procellis,
In qua dux aderat, vehementibus undique fractæ,
Vix evadendi fuit impertita facultas.

Γλαβινίτζαν) In veteri notitia apud Goarum, Glabinitza urbs eſt Epiſcopalis, Dyrrachini Metropoleos ſuffraganea, Acroceraunia olim dicta. Acroceraunia vero mentio eſt apud Æthicum, Antonin. Auctorem Itin. Marit. &c.

[illegible]) Urſonis, Wiſcardi Filii conſiliarii, de quo multa Joannes Archid. in Tractatu de Invent. S. Sabini apud Baron. An. MXCI. N. 13. & Bolandum 9. Febr. cap. 1. & in *Tract. de Tranſlat. Corporis S. Nicolai de Myrra in Barim*, qui extat apud Ordericum Vitalem lib. 7. & Surium Tom. 3. 9. Jun. Meminit etiam Urſonis Albericus Ann. MLXXXVII. Obiit ille Ann. MLXXXIII. ut auctor eſt Anonymus Barenſis, 16. LK. Mart.

[illegible]) Ait Anna Legatum Epiſcopi Barenſis in comitatu Roberti fuiſſe toto illo tempore, quo bellum iſtud geſtum eſt. Eſt enim [illegible] hoc loco, ſi bene auguror, quod Galli dicimus *paſſer une Campagne*. Porro Barim expugnarat paulo ante Robertus. Vide Chronicon Caſſin. lib. 3. cap. 44.

[illegible]) Ab Anna excepiſſe videtur, quæ de Dyrrachii origine habet Guill. Apulienſis,

— Quondam fuit urbs opulenta,
Magnaque, præcipue tegulis obſita muris.
Rex Epirotarum dicitur hanc Epidamnum
Pyrrhus præcepit, quia fortia ferre Quiritum
Bella Tarentinis ſociatus non dubitavit.
Inde frequens bellum, varios & paſſa labores, pag. 281.
Evacuata viris fuit, ad nihilumque redacta.
Deſtructam ſpatio poſt compoſuere minori
Zethus & Amphion, & præcepere vocari
Dyrrachium: Ducis hac circumdatur obſidione.

De Epidamni, ſeu Dyrrachii nomine, origine & ſitu adeundi præterea Thucydides lib. 1. Appian. lib. 2. de Bello civil. Xiphilinus in Pompejo, Mela cap. 3. Conſt. de Themat. lib. 2. cap. 9. Will. Tyr. lib. 4. &c. Vide infra pag. 293. 304.

IN LIBRUM IV. ALEXIADIS NOTÆ.

Pag. 83 ΙΟΥΝΙΟΥ μηνὸς) Ordericus lib. 7. *Deinde proſperis ventis aſpirantibus, per mare Dyrachio applicuit, & oppidanis viriliter obſiſtentibus in fine menſis Junii urbem obſedit.* Anonymus Barenſis An. MLXXXI. *In menſe Junii pervenit* (Dux Robertus) *per mare & terra ſuper Durachio, & congiravit eam per mare & per terram, pugnavitque ea cum multis machinis.* Incidit vero Indictio 4. in A. Ch. MLXXXI.

Διὰ γραμμάτων) Gaufredus Malaterra lib. 3. cap. 25.

Conſtantinopolim Cartula mittitur,
Hoſtes in prælio adſore dicitur.
Ereptum veniant cum pretio quæritur,
Ne ſubdantur hoſtibus.

Τὸν μέγιστον πύργον) Guill. Apulienſis:

Oppugnare modis Dux nititur omnibus urbem,
Atque operis miri fabricatur lignea turris;
Hanc ſuper eſt ingens erecta petraria, magnos
Projiciens jactus, ut mœnia diruat urbis.

Ὁ δὲ φασὶ) Idem Poeta:

Legatos mittunt, cur venerit ipſe, requirunt.
Dux veniſſe refert ſe, regni ſede repulſus
Immerito Michael ut reſtituatur honori.
Illi promittunt urbis quos ipſe petebat
Ingreſſus, numquam viſo Michaele negandos.
Cornicinum ſonitu circumdatus atque tubarum
Et plectris, qui ſe Michaelem finxerat eſſe,
More coronatus deducitur imperiali.
Circumvallatus cantantibus undique turbis.
Unanimi cives, hunc ut videre, cachinno
Viſum derident, dicentes, ipſe ſolebat
Crateras menſis plenos deferre lyæo,
Et de Pincernis erat inferioribus unus.

Pag. 84. Συμπένθερον) Michael Ducas Imp. dicitur conſocer Roberti, propter nuptias initas inter utriuſque liberos, quæ vis eſt vocis συμπένθερος. Vide ſupra pag. 26. 46. Cæterum quandoquidem erant non pauci qui non larvam, ſed genuinum Michaelem eſſe exiſtimabant, & affirmabant, jure in dubium vocari poteſt, fueritne in vivis Michael, cum Dyrrachinam obſidionem aggreſſus eſt Robertus. Nam ſi etiamnum ſuperſtes fuiſſet, vix eſt ut credatur Rectorem hunc Monachum eo veniſſe impudentiæ, ut Michaelem ne dum extinctum, effingere voluerit. Deinde id ſaltem indicaſſet, vel certe non ſiluiſſet Anna. Scio Scylitzem referre Michaelem a Botaniata exactum in Monaſterio Manuelis vitam produxiſſe uſque ad Alexii tempora, a quo benigne habitus eſt, eoque imperante mortem obiiſſe. Verum hac in re ſidemne mereatur Scylitzes, aliorum eſto judicium.

Edit. Pariſ. pag. 282.

Pag. 85. Σουλτάνῳ) Solymanno Nicæenſi Toparchæ, quocum paulo ante fœdus pepigerat Alexius. Vide pa. 97.

Τοὺς Βενετικοὺς) Venetos in auxilium Græcorum aſcitos narrant etiam Guil. Apul. Malaterra lib. 3. cap. 26. Anonymus Barenſis, & Sabellicus dec. 1. lib. 4. extremo.

Τὸ Βενετὸν χρῶμα) Seu, ut alii, quod Venetiis cærulei colores fierent. Anonymus Scriptor, τὸ Βενετὸν, ἀπὸ Βενετίας εἰρημένον, ... χρώματα. Adde Iſidorum lib. 19. Orig. cap. 17. & Vegetium lib. 5. cap. 7. Male, inquit Alamannus, nam ante conditas Venetias id nomen fuit, cum Svetonius Venetæ Factionis meminerit in Vitell. cap. 14. Ita ſane ſi Venetias hodiernas intelligat. At fuerunt ante Svetonium non Veneti modo, ſed & Venetiæ, quod nomen reperitur apud Livium, Plinium, Florum, Vellejum, & alios, quos laudat in Italia ſua Phil. Cluverius lib. 1. cap. 17. Vide præterea Paulum Warnefrid. de Geſt. Langob. lib. 2. cap. 14. & S. Auguſt. lib 6. contra Fauſtum Manichæum cap. 8.

Θαλασσολιμένα) Portum in mari ipſo faciebant, aut quando ceſſante vento, proximo littori naves admovere non poterant, ut hic apud Annam: aut ſi in loca importuoſa & arenoſa inciderant. Tunc enim majora navigia in unam ſeriem, in ſpeciem Lunæ creſcentis, ordinata; eaque ſaccis arena completis in modum anchoræ pendentibus communiebant, idque θαλασσολιμένα ποιεῖν appellant Anna hoc loco & lib. 6. pag. 128. & Leo Aug. in Tactic. cap. 20. §. 196. Willelm. Nangius in S. Ludovico An. MCCLXIX. *Circa vero Solis occaſum venitur ad 10. milliaria prope portum, ſed vento verſo in contrarium, non potuit acceſſus ad portum fieri tota die. Jactantur ergo anchoræ, & de non portu portus efficitur.* Reſpexit forte Nangius illud Claudiani de Bello Gild.

Efficitur portus medium mare, tutaque ventis
Omnibus ingenti manſueſcunt ſtagna receſſu.

Hoc etiam ſpectant illa Vegetii lib. 5. cap. ultim. *Quod ſi cautela hoſtium evitatis inſidiis publico Marte confligat, tunc liburnarum inſtruendæ ſunt acies, non directæ, ut in campo, ſed incurvæ ad ſimilitudinem Lunæ: ita ut productis cornibus acies media ſinuetur, ut ſi adverſarii perrumpere tentaverint, ipſa ordinatione circumdati deprimantur.*

Πύργους τε ξυλίνους) Malaterra lib. 3 cap. 26. de hoc navali prælio ſcribens: *Veneticanis naves ſuas pluribus commeatibus aggregatas nocturno ſilentio exonerando levigantes, & in ſummitate mali uniuſcujuſque navis ſolium duorum, vel trium hominum arte componentes, lapidibuſque & pilis ad jaciendum munientes, ſeſe ad defenſionem potius, quam ad deditionem aptant.* In majoribus porro liburnis propugnacula, turreſque conſtituebantur, ait Vegetius lib. 5. cap. 14. *Ut tamquam de muro, ita de excelſioribus tabulatis facilius vulnerarent inimicos.* Caſtellatas naves vocat ejuſmodi navigia Paulus Diac. lib. 18. Hiſt. Miſc. πλοῖα καστελλάτα, Theophanes: ipſa vero caſtella, ξυλόκαστρα, Leo in Tact. cap. 19. §. 7. e quibus milites in mediam hoſtilem navem jaciebant, ἢ λίθους μεγάλους, ἢ σίδηρα βαρέα, ... Tactica Philippi Ducis Clivenſis D. Raveſtani: *Auſſi pareillement leur nef devant & derriere eſt toute pompée, & couverte de gros chables pour garder les pierres & les barres de fer, que ceux des hunes jettent en bas: car c'eſt la choſe qui fait le pis, quand l'on eſt à aborder, que les coups qui viennent des hunes.*

Πώγωνα) Eſt ſane quod miremur, cur Veneti Boemundo Latino, ſeu Franco, barbam exprobrarint, cum ea tempeſtate apud Latinos & Francos barbam raſitare paſſim uſu receptum eſſet. *pag. 283.* Guibertus coætaneus Scriptor lib. 5. Geſt. Dei per Franc. cap. 6. *Noſtris autem in aſſiduo paſtis procinctu, fatiſcentium genarum maciem horribilis primum ſitus ambierat, & Francico more incuria diuturnæ peregrinationis omiſſo, barbulam quiſque raſitare diſiulerat.* Id ipſum de Latinis teſtantur Willelmus Tyrus lib. 11. cap. 12. Jacobus de Vitriaco lib. 1. cap. 73. Radevicus lib. 4. Geſt. Frider. cap. 30. Nicetas in Iſaac. lib. 1. N. 10. Gregoras lib. 9. & alii ſine numero. Sed præſertim morem hunc Normannis ipſis adſcribit Willelmus Malmesbur. lib. 3. de Geſt. Reg. Angl. dum narrat ſpeculatores *ab Haraldo Anglorum Rege in Willelmi Nothi caſtra ſubmiſſos, retuliſſe, pene omnes in exercitu illo Presbyteros videri, quod totam faciem cum utroque labro raſam haberent.* Et Matthæus Paris Ann. MCXCVI. *Willelmo itaque filio Roberti, cognomento, cum barba, cujus genus avitum ob indignationem Normannorum radere barbam contempſit,* &c. Quin & ipſe Boemundus, quod Anna inſert pag. 319. mentum acie novaculæ ad cutem radebat, ita ut cujus fuerit coloris ejus barba, dicere illa non potuerit. An igitur Veneti ipſi barbati Boemundo imberbes genas objecere, quemadmodum ſemiviris ſolemus? Nam conſtat ejus ævi Venetos non receptum a cæteris Latinis uſum amplexos, ſed Græcorum inſtar, quorum mores etiam in ve-

ſtibus

ſtibus retinuere, barbam nutriviſſe. Quod Ordelaſi Falieri Ducis, qui hoc ſæculo vixit, effigies, quæ in Eccleſia S. Marci Venetiis conſpicitur, & aliæ aliquot veterum Nobilium Venetorum, quas repræſentat Cæſar Vecellius lib. *degli abiti antichi & moderni*, ſatis confirmant. Unde cum poſt Alexii exceſſum, inter Joannem filium & Venetos ſimultas neſcio quæ orta eſſet, *decretum fuit ut Veneti, qui huc uſque barbas nutriverant, de cætero imberbes efficerentur*, ut auctor eſt in Annalibus Dandalus ad An. MCXXVI. V. Notata ad pag. 132.

Θαρραλέως ξιφῶν) Victoriam Venetorum attigit etiam Guillelmus Apulienſis.

Craſtina progrediens aurora fugaverat umbras,
Ad bellum populus navale paratur uterque,
Amplius hujus erat, quia gnara Venetica belli
Gens ruit audacter: claſſis Ducis expaveſacta
Ad portum fugitiva redit, ſic pugna remanſit
Ter redeunte die, Gens multa Venetica portum
Appetit, & naves Roberti Marte laceſſit.

Pag. 186.

Δοῦκα Βενετίας) Dominicum Silvium, cujus ſtatuæ ob fuſum Robertum hocce inſcriptum ἐπίγραμμα teſtatur Sanſovinus:

* Δεσπότην.

Obſeſſo repuli Guiſcardum Marte Robertum
*Dyrrachio, hinc * Dominum me vocat Præſul Alexis.*

Ϛʹ δὲ ἔτει) Anno ſcilicet MCLXXXII.

Μαύριξ) Claſſis Alexianæ Præfectus. Guillelmus Apul. lib. 4.

Claſſis Alexinæ Dux Mabrica venerat illuc.

Alteri igitur navali iſti prælio non interfuit Alexius, ſed Maurix Magnus Dux, vel certe claſſis præfectus, ab Alexio ſubmiſſus, quod contra Hiſtoriæ fidem ſcripſit Petrus Luccarus lib. 1. Annal. Raguſin. Nam tempore initi Græcos inter & Normannos prælii, Alexius Conſtantinopoli adhuc morabatur, quod diſerte tradit Anna. Sed præſtat ad illuſtrandā Alexiadem ſubjungere quæ in hanc rem commemorat Luccarus. *S'accoſtarono parimente a Roberto Guiſcardo Re (il Duca) di Puglia e Calavria, fratello del Conte Gofredo, & come ſi legge ne noſtri archivii, & in Baldaſar de Spalato, i Spalatini gli mandarono in ajuto una galea, & i Rauſei due, quando che egli faceva guerra ad Aleſſio Conneno Imp. & a Domenico Silvio Doge di Venezia, all' hora avenne, che attaccandoſi queſte due armate a combattere, la galea Rauſea venne a caſo alle mani con la galea Imperiale, ſopra di cui montati i ſoldati Rauſei, uno di loro voleva ferire l'Imperatore, ma il ſuo capitano gridando ad alta voce, non fare, che coſtui e l' Imperatore, egli ſi ritirò indietro.* Certe Raguſinos Roberti partes amplexos contra Venetos & Græcos auctor eſt præterea Guillelmus Apul.

Edit. Pariſ. pag. 284.

Gens comitata Ducem cum Dalmaticis Raguſæa,
Telorum denſis conſternit jactibus æquor:
Non tamen a portu procul audent ducere naves,
Caſtrorum dederat tutum vicinia portum.
Funibus inciſis quaſdam violenter ab ipſo
Littore propulſas vi turba Venetica ducit.

Pag. 187.

Εἰς μῆνα Αὔγουστον) Igitur Alexius ſtatim atque Roberti in Illyricum adventum reſcivit, CPoli eodem anno Ind. 4. cum exercitu profectus eſt.

Pag. 188.

Τατίκιος) Is eſt Taticius, Magnus Turcorum Achridenſium, ſeu Bardariotarum Primicerius, quem origine & genere Saracenum fuiſſe docemur ex hoc Annæ loco, quique a teneris annis Alexii συμπαίκτης & σύντροφος fuerat, ut auctor eſt Bryennius lib. 4. N. 20. Poſtmodum Gothofredum & Francos in expeditionem Hieroſolymitanam proficiſcentes cum idoneo exercitu, ab eodem Alexio miſſus, comitatus eſt. *Tatinus truncatæ naris*, ſeu Rhinotmetus, dicitur Alberto Aq. lib. 2. cap. 12. & 37. *Tatic naribus truncus & omni virtute*, Raymundo de Agiles; *Tatingus*, Balderico lib. 11. *Tatingus*, Guiberto lib. 4. cap. 10. *Tetigus*, Roberto Mon. lib. 4. *Tanianus*, Willelmo Tyrio lib. 2. cap. ult. lib. 3. cap 11. denique *Statinus*, Giloni Par. lib. 5. Hiſtor. Viæ Hieroſ.

Robertus, Stephanus, Tancredus, Hugo, Statinus,
Qui dum vivebat, naſo non laude carebat.

Πριμμικήριον) Primicerii dignitas ut Palatina, interdum & militaris fuit. Præſertim vero ita nuncupatus in Palatio Conſtantinopolitano Bardariotarum fœderatorum, ſeu Turcorum Achridenſium, qui ad Bardarium Macedoniæ fluvium habitabant, præfectus, ut conſtat ex Codino de Off. cap. 5. N. 54. quo tum munere fungebatur Taticius, Turcus ipſe Achridenſis & Bardariota. V. lib. 11. pag. 251.

Ἀχριδῶν) Achris Bulgariæ Macedonicæ Metropolis, πόλις ἐπικειμένη ὑπὸ τῇ λίμνῃ τὸ ὄρος κειμένη, Cantacuzeno lib. 2. cap. 20. In ſublimi colle, prope lacum maximum, unde Drinus, ſeu Drymon Septentrionem verſus effluit, ut eſt apud Nicephorum Call. lib. 17. c. 28. olim Lychnidus, ut quidam putant, poſtea Bederina, demum Prima Juſtiniana dicta eſt a Juſtiniano, cui ea natalis fuit, a quo etiam maximis donata eſt privilegiis: quamquam Procopius in Anecd. Lychnidum a Bederina videtur diſtinguere. Poſtremo Achris, Achrida, ſeu ut habet Tyrius lib. 20. c. 2. Acreda, nuncupata eſt, a Mocro Bulgarorum Rege hanc appellationem ſortita, uti Anna innuit lib. 12. pag. 294. De Achride & privilegiis Epiſcoporum Achridenſium, vide Theophylactum Bulgar. Arch. Epiſt. 27. præterea Alamannum ad Procop. Hiſt. Arc. Joannem Morinum lib. 1. Exercit. Eccleſ. c. 27. & Leonem Allat. lib. 1. de Eccl. Occid. & Or. perpet. conſ. c. 25. N. 4.

Μανιχαίων) Manichæos, ſeu Paulicianos intelligit, qui eo ævo circa Philippopolim habitabant, quoſque non ſemel ab animi fortitudine commendat Anna. Hos ex Armenia & Aſia in Thraciam a Conſtantino Copronymo traductos ſcribit Theophanes: ὁ δὲ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος Σύρους τε καὶ Ἀρμενίους, οὓς ἤγαγεν ἀπὸ Θεοδοσιουπόλεως καὶ Μελιτηνῆς, εἰς Θρᾴκην μετῴκισεν, ἐξ ὧν ἐπλατύνθη ἡ αἵρεσις τῶν Παυλικιανῶν. Idem auctor eſt a Leone Copronymi filio Syros hæreticos, eoſdem forte cum Paulicianis, in Thraciam pariter translatos. Manichæorum Philippopolitanorum meminit etiam Scilitzes pag. 866. ut & Villharduinus noſter N. 208. ubi haud adeo trita de Paulicianis adnotavimus. Porro Guillelmus Apul. lib. 1. Manichæos Græcis meruiſſe eo ævo refert:

pag. 285.

Cum Græcis aderant quidam, quos peſſimus error
Fecerat amentes, & ab ipſo nomen habebant.
Plebs ſolet iſta Patrem cum Chriſto dicere paſſum,
Et fronti digito ſignum Crucis imprimit uno:
Non aliam Nati perſonam quam Patris eſſe,
Hanc etiam Sancti Spiraminis eſſe docebant.

Vide Notata ad pag. 123. & 356.

Βεστιαρίται) De Veſtiario & Veſtiariorum dignitate multa viri docti. Βεστιαρίτας vero iidemne qui Κοιτωνίται, ſcio controverti. Certe ut Veſtiariorum officium erat circa veſtes Imperatoris, ita & Veſtiaritarum. Ecce apud Cedrenum A. XXII. Juſtiniani σεισμοῦ γενομένου ἐν τῷ Ἑβδόμῳ, ἀνέκλασαν οἱ Βεστιαρῖται τὸ σίγνον τοῦ Βασιλέως. Quo loco Theophanes habet, οἱ Βεστίτορες; quæ quidem vox non ſemel reperitur in antiquis Inſcriptionibus. Romæ in Exquiliis, D. PHEDIMO. VESTITORI. M. AVG. PHAEDER. FRATRI. PIISSIMO. Alia quæ extat in Roma Subterranea lib. 3 cap. 3. HIC. POSITVS. EST. BENEMERITVS. EL... VESTITOR. IMPERATORIS. QVI. VIX. DEPOSITVS. D. VIII. KAL. SEPTEMBR.... DOMINI. HONORI. AVG. VI. COSS. Præſertim vero Veſtiaritæ dicti videntur Annæ ævo Domeſtici Palatii, qui ex familia Imperatoris erant, quos Franci noſtri vulgo inde *Familiares* vocabant, & ut Annæ verbo utar, οἰκειότεροι Principis. Id diſerte indicat Willel. Tyrius lib. 20. c. 26. *Sed & ſuis nihilominus non longe ab eodem Palatio honeſta ſimul & commoda fecit hoſpitia præparari, ubi etiam, ſicut prius, immenſas non ſolum neceſſarias & voluptuarias ſuperefflluentes Veſtiaritæ, & hi, quibus id officii deputatum erat, magnifice & ſuperabundanter non ceſſabant miniſtrare.* At unde Veſtiaritæ appellati ſint Do-

meſtici, iſti Palatii, diſquirendum. Conſtat Veſtiarium dici ædem in qua veſtes aſſervantur: proinde Veſtiarium Imperatoris erit, *ἐν ᾧ τὰ βασιλικὰ ἐνδύματα φυλάσσονται*, ut eſt apud Moſchopulum. Illud poſtea Ἀλλαξιμάριον vocatum ſcribit Codin. de Off. cap. 2. quod Imperator ex eo novas ſubinde veſtes promeret, & mutaret. Unde crebro apud eumdem Scriptorem, *ἀλλάσσειν*, pro *Induere* uſurpatur: & veſtes ipſæ quæ mutantur, *ἀλλάγματα*, & *ἀλλαγαὶ* apud Marcum Hieromonomachum, & eumdem Codinum vocantur: apud Auctorem de Offic. Eccl. CP. editum a Medonio, *ἀλλαξίματα*. Sic paſſim *Mutatoria* ejuſmodi, quæ ſubinde mutantur, veſtes appellant Will. Tyrius lib. 6. cap. 6. Bruno de Bello Saxonico, Udalricus lib. 2. Conſuet. Cluniac. Monachus Pegavienſis, Mathæus Paris, & alii Scriptores Latini. Sæpe etiam Veſtiarium pro ærario ſumitur, in quo depoſitæ opes Imperatoriæ, atque hoc vocabulo (*βεστιάριον*) perpetuo utitur Nicetas in Codice Barbaro-græco, iis locis ubi editus *βασιλικὸν ταμιεῖον, ἢ χρυσῶνα* habet. Ita ſacrum ærarium vertunt Græci ad L. 2. Cod. Ne fiſcus vel Reſp. Eoque ſenſu legimus in relatione quadam Ozerii Protonotarii apud Waddingum A. MCCLXIX. bona confiſcata *intromiſſa ad Imperiale Veſtiarium*. Et apud Leonem Oſt. lib. 1. cap. 28. *Rupit ipſum Monaſterii Veſtiarium, & inde tulit ſolidos Mazatos XXIV. millia*. Adde lib. 4. cap. 61. & 78. Nec pecuniæ dumtaxat, veſtes, aut panni

Edit. Pariſ. pag. 286.

aſſervabantur in veſtiario, ſed etiam cimelia varii generis, & majoris pretii, cujuſmodi ſunt *τὰ ἀργυρᾶ μανουάλια τὰ ἀνάγλυφα*, ut eſt apud Porphyrogennetam lib. 1. de Themat. & Leonem Grammaticum in Baſilio. Anaſtaſius Bibl. in Severino Papa: *Sigillaverunt omne Veſtiarium Eccleſiæ & Cimelia Epiſcopi*. Quæ quidem omnia inibi aſſervata conſtat, ut eſſent munera, quibus interdum donarentur Principes fœderati, interdum etiam ſubditi ipſi bene de Imperatore meriti. Unde recte obſervat Cujacius theſaurum Imperatorium, *Largitiones*, appellatum, & dignitatem ipſam Comitis ſacrarum largitionum, *munerariam dignitatem* a Senatore lib. 6. Epiſt. 7. dictam, quaſi muneribus potiſſimum & liberalitatibus exercendis theſauri Imperii addicti ſint. Sed & *veſtis ſacræ* curam penes Comitem ſacrarum largitionum fuiſſe annotat idem Senator, additque *quicquid in veſtibus, quicquid in ære, quicquid in argento, quicquid in gemmis ambitio humana poteſt habere pretioſum, illius ordinationibus obſecundaſſe*. Qui igitur olim Comes ſacrarum largitionum, poſtea, a Veſtiario, ſeu ærario, Πρωτοβεστιαρίτης dictus eſt, ſub quo erant Βεστιαρῖται, ſeu Nobiles ex familia Imperatoris ſelecti, qui veſtibus cæteriſque muneribus ad Principes deferendis deſtinabantur; cujus dignitatis meminit Pachymeres lib. 1. cap. 20. lib. 6. cap. 19. lib. 9. cap. 8. ſolebant quippe Imperatores Byzantini & Reges alii veſtes & pannos magni pretii ad Principes confœderatos mittere, qui etiamnum mos familiaris eſt Turcicis Sultanis, quibus eorum animos demulcerent, quod infra Anna teſtatur pag. 339. & Nicetas in Alexio lib. 1. N. 3. Joannitius Bulgarorum Rex in Epiſt. ad Innocent. III. PP. *Miſi autem ad præſens in ſigno parvæ recordationis examita duo epicima dupla, unum eſt rubeum, & aliud album*. Leo Oſt. lib. 3. Chr. Caſſ. cap. 19. *Et XX. pannos ſericos emit, ut ſi eſſet neceſſarium, haberet quod donaret Regi*. Erant igitur Veſtiaritæ, Nobiles ſelecti, qui in comitatu Imperatoris erant, cujuſmodi ſunt quos in Regum noſtrorum Curia *Gentilshommes ordinaires de la Maiſon du Roy*, vulgo appellamus. Nam aliud fuit Veſtiariorum munus. Papias, *Veſtiarius, qui veſtes curat*. Vetus Inſcript. L. AGRIO. VESTIARIO. TENUIARIO. IMP. Atque ita vocem hanc uſurpat Joannes Diaconus in vita S. Gregorii M. PP. lib. 1. cap. 1. Sed an *Veſtararii* iidem fuerint cum *Veſtiariis*, vix auſim quicquam certi definire. Veſtarariorum paſſim meminit Anaſtaſius in vitis PP. Edit. Reg. pag. 114. 213. 249. 283. 285. 292. Id conſtat, ejuſmodi mu-

V. 47. Adriani IV. PP. apud Baron. A. 1156.

nus Longobardis peculiare fuiſſe, ex Chronico Monaſterii Benevent. S. Sophiæ pag. 615. 625. 638. 641. Ex quo emendandus Auctor vitæ S. Petri Cavenſis Abb. N. 29. ubi perperam Odo quidam *Veſtaraſius*, pro *Veſtararius*, dicitur. Erat enim Odo *Veſtararius* Cavenſis Monaſterii, qua dignitate in eodem Monaſterio functus legitur quidam Caloctus, apud Ughellum Tom. 7. Ital. Sacr. pag. 610. Extat in Tabulario S. Benigni apud Perardum in Burgundicis Epiſtola Joannis ejuſdem Monaſterii Abbatis inſcripta *Domino Ill. Sacri Palatii Veſtarario, Primo Senatori, necnon unico Romanorum Duci*. Ex quibus conjicere eſt illuſtrem fuiſſe Veſtarariorum in Palatiis dignitatem. Inter Eccleſiaſtica munia fuiſſe etiam Veſtarariorum docet vetus charta A. MCCXLVII. Apud Ughellum in Archiep. Benevent. N. 15. pag. 120. Tom. 8. Certe Veſtarariorum munus fuit, ni fallor, circa veſtiarium, ſeu ærarium. Adde Paulum Warnefr. lib. 5. de Geſt. Langob. cap. 2. Diverſus porro Πρωτοβεστιάριος in Aula Conſtantinopolitana, a Protoveſtiarita, nam is veſtiariis præerat. De utraque dignitate paſſim Scriptores Byzantini. Occurrit præterea apud Leonem Grammaticum in Conſtantino Porphyrog. Πριμικήριος τοῦ Βασιλικοῦ βεστιαρίου; quæ quidem dignitas Comitivæ ſacrarum largitionum olim fuiſſe annexa colligitur ex Senatore loco citato.

Πανουκωμίτης) Nicetas Panucometes, infra pag. 274. *pag. 287.*

Πρὸς τὰς ἔξωθεν ἑλεπόλεις) Nam *oppugnantium machinis per alias machinas conſuevit obſiſti*, ait Vegetius lib. 4. cap. 8. 22. & 29.

Ξυλοπύργιον) Similem machinam ſic deſcribit Sugerius in Lud. VI. cap. 10. *Erigitur triſtegas tres pugnantibus porrigens ſupereminens machina, — haerebat machinæ eminenti pons ligneus, qui ſe excelſius porrigens cum pauliſper demitteretur ſuper glandem facilem deſcendentibus pararet ingreſſum*. Et Nicolaus de Braia in Geſtis Ludovici VIII. *Pag. 89.*

Tunc ex quadratis, viſu mirabile, lignis
Erigitur turris, a cujus culmine cerni
De facili poterat quidcumque fiebat in urbe
Quodque fuit majus, pons ligneus arte paratur
Longus, & extremus, & muris altior urbis,
Armatis via tuta viris, Marti timor ingens,
Quem duplices geſſere rotæ, &c.

Extant ejuſmodi turrium Pontibus inſtructarum figuræ apud Nic. Rigaltium ex Bitone, & aliis, in Notis ad Onoſandrum, & apud Lipſium in Poliorceticis.

Χαρζάνῃ) De quo fluvio infra non ſemel, qui Panyaſus, ni fallor, olim dictus, & ad Dyrrachium in duos ſcinditur alveos, quorum alter *Arzenta* Sophiano nuncupatur, vocabulo ad Charzanem haud abludente. *Pag. 90.*

Νικολάου τεμένους) Meminit hujus pariter Templi Malaterra lib. 3. cap. 28. & Guillelmus Apul. lib. 4.

Ὀκτωβρίου μηνός) Ordericus Vitalis lib. 7. *Menſe Octobri Alexius Imperator Dyracio appropiavit* &c. Et Malaterra loco citato: *Dux ergo videns hyemem ſibi imminere, menſis enim erat Octobris, inde progreſſus ſuper fluvium Dæmoniorum*, (Drymonem) *caſtrum ad æſtivandum conſtruxit, quod ex ſuo nomine Montem Guiſcardi appellavit*. Sed hæc poſt initum cum Alexio prælium accidere. Vide infra pag. 92.

Λέων καὶ Νικηφόρος) Habuit Romanus Diogenes ex Eudocia Auguſta conjuge filios duos. Prior Leo Diogenes Theodoram Comnenam Alexii Imperatoris ſororem uxorem duxit. Alter, Nicephorus Diogenes, ab eodem Alexio, initæ conſpirationis reus, oculis privatus eſt. Anna lib. 9. & Zonaras pag. 238. Vide Bryen. lib. 1. N. 29.

Τὰς ὁλκάδας ἐμπρήσαντα) Malaterra lib. 3. cap. 27. *Dux vero videns belli certamen imminere, ut ſuis omnem ſpem fugæ auferendo ad defenſionem ſui ardentius inflammaret, naves ſuas a mari projectas omnes combuſſit, ne forte cum acrius prælium noſtris immineret, timidi certamen declinando, ſpe tranſmeandi, illorſum transfugerent*. *pag. 90.*

Χάρακα ἐμπρήσας) Guillelmus Apulienſis:

Caſtra cremat veniente die Dux providus horum,
Ut Duce digreſſo fas ſit irrumpere nulli.

Τῶν θείων μυστηρίων) Malaterra, *Mane autem facto, Dux ipſe lucis crepuſculo, omneſque noſtri ſurgentes cum ſumma devotione hymnos Dei cum Miſſarum celebratione audiunt, Presbyteris compunctive confitentes peccata, muniuntur ſacri Viatici miniſteriis.*

Τῷ Ἀμικέτῃ) Meminit Amicetæ Comitis Anonymus Barenſis in Chron. A. MLXVIII. *obiit Argyro Prodero, & Apochara Catap. & Amicetta intravit Juvenacie.* Idem videtur qui *Amicus Comes* non ſemel appellatur a Guillelmo Apul. & in reſcripto quodam Rogerii Apuliæ Ducis & Boemundi fratrum A. MXC. pro Bantino Monaſterio in Apulia, quod ita ſubſcribit, *Amicus gratia Dei inclytus Comes.* Extat illud apud Baronium hoc anno N. 17. & 18. apud quem ſit præterea mentio Goffredi, Amici Comitis filii, in altero Urbani II. PP. Diplomate. Ab Amico Regem Croatiæ captum habetur in Archivo Monaſterii SS. Coſmæ & Damiani Jadrenſis, apud Joan. Lucium lib. 2. Hiſt. Dalmat. cap. 10. & in vita Joannis Traguerienſis Epiſcopi: *Anno MLXXV. tempeſtate qua Comes Amicus Regem Croatiæ cepit.* Sed de Amico Comite, & ejus familia, plura mox ad pag. 78. Edit. Pariſ. pag. 288.

Ἡ δὲ Γαΐτα) Teſtatur etiam Guillelmus Apul. in hoc prælio Amazonis inſtar pugnaſſe Roberti uxorem, & in eo vulneratam: Pag. 93.

Uxor in hoc bello Roberti forte ſagitta
Quadam læſa fuit, quæ vulnere territa, nullam
Dum ſperabat opem, ſe pene ſubegerat hoſti,
Navigio cujus ſe commendare volebat,
Inſtantis metuens vicina pericula lethi:
Hanc Deus eripuit, fieri ludibria nolens
Matronæ tantæ, tam nobilis & venerandæ.

Ἐπεὶ δὲ Πελεκυφόροι) Malaterra loco citato primam iſtam Varangorum cladem pariter refert. Contigit vero hoc prælium *Feria III. die S. Lucæ Apoſtoli & Evangeliſtæ* A. MLXXXII. ut auctor eſt Anonymus Barenſis, qui Annæ hac in re concinit. Sed errat Anna, cum ait initum Indict. 4. nam hoc anno menſe Octobri currebat Indictio 5.

Περὶ τὸ τέμενος) Eccleſiam S. Nicolai, non Michaelis, habet hoc loco Malaterra.

Κωνστάντιος) Conſtantius Porphyrogenneta, Conſtantini Ducæ Imperatoris ex Eudocia filius, Michaelis Parapinacæ frater, idem, opinor, qui Zonaræ & Scylitzæ Conſtantinus. Narrant quippe ii Scriptores liberos ſex habuiſſe Conſtantinum, tres maſculos, totidem ſequioris ſexus: ex maſculis Michaelem & Andronicum parentibus privatis natos, Conſtantinum patre jam Imperatore, ideo Porphyrogennetam dictum, & ornamentis Imperatoriis a patre donatum. Is a Nicephoro Botaniata contra Turcos Orientem incurſantes cum imperio miſſus, conciliatis militum animis, purpuram induit, a quibus poſtea Nicephoro traditus, in Monaſterium truſus eſt, & in Inſulam relegatus. Botaniata in ordinem acto, priori conditioni reſtitutus, Alexio militavit, ac demum in prælio Dyrrachino cæſus vitam amiſit. Guillelmus Apul. Pag. 94.

Occidit hoc bello Regni ſpoliatus honore
Conſtantinus, & eſt ſubhumatus honore decenti.

Ubi Conſtantinum ait *ſpoliatum honore regni*, quia vivo patre, ut refert hoc loco Anna, Imperator acclamatus fuerat. Hanc etiam Porphyrogennetæ cædem attigit Zonaras, de hac clade ſcribens: *καὶ ἐν τούτοις ἀνῃρέθη ἄλλοι τε πολλοὶ οὐ τῶν τυχόντων μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐκ πορφύρας, ἐκ βασιλέως τυγχάνοντος ἐξ αἵματος.* Id attigit præterea Glycas.

Πέτρος τοῦ Ἀλίφα) Petrus ille, *Francigena* Orderico lib. 7. pag. 645. dictus, deinceps ſeſe adjunxit Alexio, cujus ille opera variis in negotiis uſus legitur apud Annam lib. 5. & cum Francis Proceribus qui A. MXCVII. expeditionem Hieroſolymitanam aggreſſi erant, dum per Thraciam & Byzantii fines iter faciunt, Conſtantinopoli in Syriam profectus eſt, uti narrat eadem Anna lib. 11. Petri cognomen tam varie apud Scriptores rerum Hieroſolymitanarum exaratum invenitur, ut familiæ & gentis veſtigium ex iis agnoſci vix queat: etſi erunt forte qui Aliphæ, ſeu Allifæ, Samnii celebris quondam oppidi, dominium obtinuiſſe cenſebunt, cum Normanni provinciam illam occuparunt, eoque deturbatum a Wiſcardo aut Rogerio tranſiiſſe in partes Alexii Imperatoris, indeque cognomen retinuiſſe: ſed Aliphæ oppidum Normanno alicui Proceri paruiſſe non tradunt iſtius ævi Hiſtoriographi. Apud Tudebodum Edit. DuCheſnianæ, lib. 2. *Petrus de Aliph*, apud Baldricum lib. 3. & Ordericum lib. 9. *Petrus de Alfia* nuncupatur. Tudebodus Editionis Bongarſianæ, Robertus Monachus lib. 3. Guibertus lib. 4. cap. 1. *Petrum de Alpibus* appellant. Sane extat in Provinciæ Comitatu, in Vicaria Bariolenſi, Caſtellum vetus in veteribus chartis *de Alpibus*, & incolis *Aulps* hodie vocitatum, quod Sibylla, Gaufredeti de Agouto, Treti & Toloni Domini, filia unica, teſtamento ſuo 24. Aug. A. MCCLXI. in familiam Blacaſſiam, a qua etiamnum hac tempeſtate poſſidetur, transfudit, inſtitutis hæredibus Blacaſſeto & Guillelmo de Bellodinari fratribus, Bonifacii Blacaſſii cognati filiis, quos pueros penes ſe educarat, ſibique invicem ſubſtitutis, uti ex Legendaria Eccleſiæ Tolonenſis docemur. Ab hoc caſtro, Petri derivatum cognomen in Hiſtoria Gallobyzantina ſtatuiſſe me lubens agnoſco, nec diſcedo omnino ab ſententia, cum hanc firmare videatur Amici Comitis, de quo paulo ante egimus, cum Petro conſanguinitas, quos iiſdem conſtat parentibus, eademque familia prognatos. Amicorum porro, vel, ſi mavis, Amiciorum gens, non Normannica, ſed Provincialis fuit, ex qua extitit Giraldus Amici Graveſonis in Taraſconenſi Vicaria Dominus, qui a Noſtradamo An. MCL. memoratur; ille, opinor, qui Adelam Raynerii de Caſtellari & Garcennæ Forcalcarienſis filiam matrimonio ſibi junxit, ex quo prodiit Guillelmus Comes Forcalcarienſis, vulgo Adelæ filius, ex matre, cognominatus. Fallitur enim Antonius Ruffius in Hiſt. Comitum Provinciæ, dum ait Adelam, Bertrandi Comitis filiam fuiſſe, cum repugnent acta varia, quæ aſſervantur in Archivo Regis Chriſtianiſſimi, in quibus Guillelmus, Raynerii gener dicitur. Subſcribit præterea Diplomati Raimundi Comitis Toloſani A. MXXCVIII Giraudus Amicus, in Tom. 8. Spicilegii Acheriani pag. 160. Petrus Amici, & Berengarius Amicus chartam aliam Petri Regis Aragonum & Mariæ Montiſpeſſul. A. MCCIV. Ibid. pag. 218. & 219. Jam vero ad ſtabiliendam noſtram de Petri & Amici familia, & conſanguinitatis affinitate conjecturam, præſtat utriuſque Stemma, quantum ex Guillelmo Apulienſi delibare id licuit, perſtringere. Petro & Amici patri communis fuit parens. Petrus Comitis titulo a Guillelmo donatus, & inter Francos & Normannos, qui primi in Italia ſedem fixerunt, ditior habitus, ab Humfredo Comite, & Drogone Humfredi fratre poſtea victus & captus, liberos habuit Goffridum & Petrum. Goffridus prior vita exceſſit, relicto filio impubere Richardo, cujus, quoad ſuæ fieret ætatis, patrimonium rexit Petrus patruus. Erat illud potiſſimum in Apulia Peucetia, ubi oppida & caſtra, ab avo pleraque in ora maris extructa, vel inſtaurata, obtinebat; Andrum videlicet, Tranum Coretum, Barolum, Buxilias, præterea Tarentum. Quod oppidum cum a Petro repeteret Guiſcardus, qui illud a fratre ſibi conceſſum contendebat, ortum eſt inter illos bellum. Petri partes ſectatus eſt Amicus Juvenacii & Spinacioli Comes, aut Dominus, Petri conſanguineus: Amico enim *patruus Petri pater* extiterat, inquit Guillelmus Apul. Captus in hoc bello Petrus, pace tandem a Guiſcardo impetrata, oppida quæ perdiderat recepit, excepto Trano. Sed haud multo poſt Petrus rurſum in rebellionem delapſus,

pag. 289.

Arch. Reg. Toloſ. Sacco 12. n. 15. Sac. 17. n. 9. Sac. 20. n. 32.

Jordano Capuano Principi, qui a Guiſcardo deſciverat, una cum Amico, Abagelardo Humfredi filio, Roberto Comite Montiſcabioſi, Goffredo de Converſana Roberti fratre, & aliis adjungitur. Quo in bello Juvenacium Guiſcardi partes ſecutum, fruſtra ab Amico, cujus erat, & ſociis obſidione tentatum eſt. Pace firmata inter Jordanum & Guiſcardum, cum Amicus Spinaciolum, cui filius præerat, amiſiſſet, cum Guiſcardo reconciliatur. Petrus vero, cui Tranum & Tarentum abſtulerat Guiſcardus, recepto Trano, ab eodem perinde pacem obtinet. Amico, præter Goffredum, filius fuit Gualterus, qui a Guillelmo Apul. non ſemel memoratur. Geſta eſſe hæc bella Ann. MLXXXII. auctor eſt Gaufredus Malaterra lib. 3. cap. 33. 34. & 35. quibus exactis & finitis, Petrus & Amicus cum Roberto in Dalmatiam trajecerunt, uti hoc loco Anna commemorat. Extincto Roberto, Petrus ad Alexium tranſiit, mox cum Francis Nobilibus in Syriam profectus, Præfecturam in ea expeditione, & Principatum Cæſareæ in Cappadocia obtinuit. Inde in Græciam reverſus, Alexio contra Boemundum meruit, ac demum Didymotichi in Thracia fortunæ ſuæ ſedem fixit. Auctor eſt enim Nicetas in Man. lib. 2. N. 4. quatuor fratres Petraliphas, ex Francica gente oriundos, qui eo ævo Didymoticum incolebant, Manueli Imperatori bello contra Siculos C. An. MCLII. militaſſe; in quibus fuere Nicephorus & Alexius Petraliphæ, de quibus Cinnamus lib. 5. & 6. Quos quidem a Petro de Alipha, cujus hic mentio fit, prognatos ſuadet cognomen, & temporis vel annorum ratio. Enimvero conſtat Petraliipharum familiam in Palatio Conſtantinopolitano primas obtinuiſſe. Recenſentur enim ab eodem Niceta in Iſaacio lib. 3. N. 8. inter Archontes, ſeu viros urbis primarios, qui in Iſaacium Angelum conſpirarant, Joannes ὁ Πετραλίφας, a quo genus ducebat Theodorus, non ſemel ab Acropolita memoratus, cujus ſoror nupſit Michaeli Angelo Dyrrachii Duci, quod etiam ſcripſit Gregoras. Intricatum hoc Petralipharum & Amiciorum Stemma retexet ſubjectus Index Genealogicus.

- N. pater Petri. *Guill. Apul. pag. 12. 28.*
  - N. pater Amici. *Guill. Apul. pag. 12. 38. b. 39. b.*
    - Amicus Comes Juvenacii.
      - Goffredus Amicus. *Guill. Ap. pag. 8. 14.*
      - Gualterus Amicus.
  - Petrus Comes Andrenſis. *Guill. Apul. pag. 14.*
    - Goffridus Comes Andrenſis. *Guill. Apul. pag. 14.*
      - Richardus Comes Andrenſis. *G. Apul. pag. 14. Baron. An.* 1090.
        - Goffridus Comes Andrenſis. *Alex. Celeſ. l. 2. c. 11. 19. l. 2. c. 18. 23. 36. 38. 40.*
          - Richardus Comes Andrenſis, cujus meminit Cinnamus.
            - Rogerius Comes Andrenſis ſub Guillelmo II.
    - Petrus Græcis Petraliphas dictus.
      - Nicephorus & Alexius Petraliphæ, ab horum altero prognatus
        - Joannes Petraliphas Iſaacio Ang. Imperante.
          - Theodorus Petraliphas.
          - N. nupta Michaeli Angelo.

Goffridus Comes Andrenſis, & Dominus Montis Viridis. *V. Ughell. Tom. 7. Ital. Sacr. pag. 1091. 1094.*

Τέρμαι) Turcos hoc in bello Alexio militaſſe auctor eſt præterea Guill. Apulienſis.

Pars quoque Turcorum cum Græcis interit ingens.

pag. 291. Pag. 99.

Τῇ καλουμένῃ Πέτρᾳ) Quin & ipſi rupi *Petræ* nomen tribuit Guillelmus Apulienſis:

Et properare loco moneat, qui Petra vocatur,
Eccleſiæ Sancti Nicolai proximus iſte
Eſt locus.

Caſtrum dicitur Papiæ: *Dyrrachium eſt mons Epiri. Ibi eſt caſtrum quoddam Petra dictum.* Et alibi, *Petræ, forte caſtrum in Epiro.* Certe Petris inædificabantur Caſtella. S. Proſper de Provid. Dei:

Non Caſtella Petris, non oppida montibus altis
Impoſita, &c.

Σγουρίτζιν) Ita dictus equus Bryennii, a colore ſubfuſco, ſubobſcuro, ſeu Badio, uti vocant, nigro: Græcis enim recentioribus σγοῦρος, eſt obſcurus. Narratio de Bertrando Romano Græcobarbara MS. ξανθὸς, καὶ σγουρίτζικος, ἄσπρος, καὶ ψαρός. Ejuſmodi coloris equos *Brunos bayos* vulgo appellamus. Computum Hoſpitii Regis Fr. Ann. MCCCXII. ubi de equis, qui a Rege Militarem ordinem ab eo conſecutis in Feſto Pentecoſtes conceſſi ſunt, eorum colores ſic recenſet: *Ferrandus, bayus, griſus, griſus liardus, niger, brunus, brunus bayus, favus, brunus favus, bauçantus, bayus bauçantus, bayus favus, ruſſus liardus, varius, niger bauçantus, brunus bayus ſignatus, liardus pommeletus, morellus, griſus pommeletus, niger ſtellatus in fronte; clarus bayus, niger maletinctus, albus ferrandus, albus griſus, niger griſus, brunus griſus ferrandus, morellus maletinctus,* &c. Sed de equorum coloribus conſulas velim Gruterum pag. 341. Palladium de Re Ruſtic. lib. 4. cap. 13. & Iſidor. lib. 12. Orig. cap. 1.

Pag. 91.

Ἐπιλαμβάνει τὴν Ἀχρίδα) Hinc erroris arguuntur Sabellicus & Collenutius, qui Alexium in Peloponneſum fugiſſe ſcribunt.

Βενέτος) Malaterra lib. 3. cap. 29. *Erat autem ea tempeſtate apud Duracium Venetianus quidam, nomine Dominicus, nobili genere, cujus providentiæ major turris ad tuendum delegata erat,* &c.

Ἀρβανῶν) *Arbanoi*, qui Ἀρβανῖται Scylitzæ in Niceph. Phoca, hodie Albani. Ἀρβανιτία, Albania, in Poemate MS. cui titulus Θρῆνος, ſeu lamentatio de capta a Turcis CP.

Ἔχετε δὲ τὴν Βουλγαρίαν, καὶ τὴν Ἀρβανιτίαν.

IN LIBRUM V. ALEXIADIS NOTÆ.

Ὀψὲ τὸν Ρομπέρτον) Malaterra lib. 3. cap. 27. *Noſtri itaque victoriam adepti, Duce eos reprimente, haud longe fugientes perſecuti ſunt, ſede* Pag. 101.

ad Caſtra eorum regreſſi, Dux in tentoriis Imperatoris hoſpitatur. Guillelmus Apul.

Dux in Alexinis remorari tempore caſtris
Non multo propter putrefacta cadavera curat.

Ἰωαννίνα) Joannina, Acarnaniæ, ſeu Ætoliæ oppidum, olim Caſſiope dictum, Epiſcopali ſede inſigne ſub Metropolitano Naupacti. Hujus mentio eſt apud Porphyrogenn. in Baſilio cap. 16. Cantacuzenum lib. 2. cap. 34. Joannem Anagnoſtam cap. 18. Laonicum lib. 1. Gregoram, &c.

Παρέδω τῷ Ρομπέρτῳ) Venit Dyrrachium in poteſtatem Roberti, proditione Dominici, Nobilis Veneti, cujus mox memini, qui in proditionis præmium filiam Willelmi Principatus Comitis, ejuſdem Roberti ex fratre neptem, in uxorem obtinuit, uti narrant Malaterra lib. 3. cap. 28. Ordericus Vitalis lib. 7. & Guillelmus Apul. lib. 4. qui pluribus hiſtoriam & modum capti Dyrrachii proſequitur. Unde mirum cur Anna proditorem hunc Melphenſem faciat, cum in confeſſo ſit ex prædictis Scriptoribus fuiſſe natione Venetum. Huc ſpectant quæ habet Willelm. Malmesbur. lib. 4. Hiſt. a quo hauſit quæ in eamdem ſententiam ſcribit Albericus A. MLXXXI. *Cum oppidani fiducia mœnium jactitarent ideo urbem Duracium nominatam, quod contra omnes obſidiones imperterrita duraret: Et ego, inquit Guiſcardus, vocor Durandus, & cunſque in obſidione durabo, quo civitati nomen auferam: ut non Durrachium, ſed Mollacium amodo dicatur. Cujus reſponſi conſtantia effecit, ut confeſtim pavefacti portas aperirent.* Edit. Pariſ. pag. 292.

Μορμολυχθείς) Guillelmus Apulienſis:

—— Lachrymatur Alexius hoſtem
Prævaluiſſe ſibi, cui nec par copia gentis,
Nec par cenſus erat, diſcedit ſaucius ipſe,
Cogitur & lachrymans inglorius ille reverti,
Gloria cui fuerat fruſtra ſperata triumphi.

Νεάζων τὴν ἡλικίαν) Erat Alexius cum Imperium occepit annorum circiter 33. vixit enim juxta Zonaram, annos 70. a quibus ſi 37. cum aliquot menſibus, quot imperavit, demantur, reſtabit numerus annorum ſupradictus.

Δεάβολιν) Deabolis Nicephoro Gregoræ lib. 3. & Nicephoro Calliſt. lib. 17. cap. 28. τὸ ἐν Διαβόλεως ἄστυ, Acropolitæ cap. 80. & Pachym. lib. 2. cap. 11. Duplicem Deabolim ſtatuit idem Acropolita cap. 49. Magnam & Parvam. Unde forte Δεαβόλεις numero multitudinis effert Cantacuzenus lib. 2. cap. 55. Hodie *Diavoli*, haud procul a lacu Achridis. Vide Jus Græcor. pag. 285. & Not. ad pag. 301.

Βοτανειάτῃ) Addit Editio Hoeſcheliana, καὶ Μιχαὴλ τῷ Δούκᾳ.

Εἰς τὰς πάλαι κειμένας νόμους) Juſtinianæas Leges intelligit, quibus rerum & Cimeliorum Eccleſiaſticorum alienatio prohibetur, excepta cauſa redemptionis captivorum, L. ſancimus, Cod. de Sacr. Eccleſ. Nov. 7. 65. & 120.

Καὶ τὰς Κανόνας) Vide D. Gregor. lib. 6. Epiſt. 23. 35. lib. 7. Indict. 2. Epiſt. 14. D. Ambroſ. lib. 2. de Offic. cap. 28. a quo Gratianus deduxit Canonem *Aurum habet Eccleſia.* 12. Quæſt. 3. Exempla de diſtractis Eccleſiæ vaſis ob redemptionem captivorum, vel alimoniam pauperum, proſtant apud Priſcum in Excerptis de Legat. Victorem Uticenſ. lib. 1. Poſſidon. in vita S. Auguſtini cap. 24. Socrat. lib. 7. cap. 21. Hoveden. pag. 731. Radulf. de Diceto pag. 630. Monachum S. Mariani An. MCLXXIX. &c. Vide præterea in eamdem ſententiam Epiſtolam Melchioris Incoferi in Notis Allatii ad cap. 3. Acropolitæ.

Χαράγματος) Χάραγμα eſt moneta ſignata. Ducas, Χάραγμα ἀργυροῦ χιλιάδας ε'. *Character* Paulo Diac. lib. 19. Hiſt. Miſc. Χαράττων νομίσματα καὶ Μιλιαρήσια apud Syncellum. Hinc *Paracharagma*, moneta adulterina, apud Caſſianum Collat. 1. cap. 20. 22. & Collat. 2. cap. 9. & *Paracaraximus*, apud Petrum Damianum lib. 2. Epiſt. 1. quam vocem ſic interpretatur Aelfricus in Gloſſ. Saxon. *Paracaraximus: Flat pening.* id eſt, falſus denarius. Inde etiam *Paracharactæ* dicti, qui falſos nummos cudunt L. 8. Cod. Theod. de Falſa moneta. Παραχαράττων τὸ δίκαιον dixit Anaſtaſius Sinaita. Vide Innoc. Ciron. lib. 3. Obſerv. Jur. Canon. cap. 2. & Meurſium.

Πλὴν ὅσα μὴ χρησιμεύοντα) Vaſa ſuperflua Eccleſiæ diſtrahi poſſe ſanxit Juſtinianus Nov. 120. non tamen ex omni cauſa, ſed tantum ſi ipſa Eccleſia debitis prægravetur. Porro jam antea Heraclius moturus in Perſas, cum ærarium prioribus bellis exhauſtum eſſet, ex Templorum & Ædium Sacrarum donariis & vaſis nummos conflaverat, ut auctor eſt Theophanes. [illegible]

Χαλκοπρατείας) Chalcopratia forum æris venalis interpretatur hoc loco Poſſinus. Sane extitiſſe olim Conſtantinopoli vicum, ſeu plateam ſic dictam ab officinis ærariis, teſtantur Codinus in Orig. & Leunclavius in Pand. Turc. cap. 248. quemadmodum alia fuit ab Argentariorum officinis, Ἀργυροπρατεῖον appellationei donata, ut auctor eſt Theophanes A. v. Juſtiniani. *Vicum Argentarium* dixit S. Auguſtinus lib. 7. de Civit. Dei cap. 4. Verum ſecus cenſet Cujacius ad L. 7. C. de Colleg. & Chartoprat. lib. 11. contendit enim locum hunc perperam Chalcopratia a Scriptoribus vocari, cum Chartopratia dicere debuiſſent, in quo nempe erant officinæ, ubi chartæ diſtrahebantur. Nam fuit in urbe Conſtantinopolitana, ut ait Juſtinianus Nov. 43. τοιαῦτα τῶν χαρτῶν ἀρ
θ... Sed ſive Chalcopratia officinæ fuerint ærariæ, ſeu chartariæ, id pro certo haberi debet eas officinas non intellexiſſe Annam; ſiquidem de Templis agit, a quibus τὰ μὴ χρησιμεύοντα ἱερὰ abſtulit Alexius, in quibus fuerunt valvæ argenteæ Chalcopratiorum Ædis, Deiparæ ſacræ, cui id nominis a loco, ubi inædificata erat, inditum. De ejus conditore variæ ſunt Scriptorum ſententiæ. Cedrenus enim Theodoſium Juniorem condidiſſe Templum Chalcopratiorum, & Deiparæ ſacraſſe commemorat, cum locus is antea eſſet Judæorum Synagoga: Cedreno concinunt Glycas & Joelus. Theophanes vero, & ex eo Anaſtaſius in Hiſt. Eccl. & Paulus Diac. lib. 16. Hiſt. Miſc. Juſtinum Ædis Chalcopratianæ conditorem agnoſcunt, traduntque eo perinde extitiſſe loco, ubi antea fuerat Judæorum Synagoga, haud procul a Magna Eccleſia. A Theophane & cæteris diſſentit Chronicon Alexandrinum, in quo Marciano & Pulcheriæ uxori attribuitur. Theodorus Lector Eccl. 1. quem ſequitur Nicephorus Call. lib. 14. cap. 2. & 49. ſolam Pulcheriam conditricem agnoſcit. Denique Juſtinianus Nov. 3. cap. 1. a Verina Leonis M. uxore ædificatam ſcribit. Sed hæc ita concilianda ſunt, uti jam olim monuimus, ut dicamus a Theodoſio inchoatam, a Pulcheria confectam; a Verina poſtmodum & Juſtino de novo inſtauratam. De hoc Templo agunt præterea idem Theodorus Lector Eccl. 2. Gregorius II. PP. Epiſt. 2. ad Leonem Iſaurum, Cedrenus in Mauricio, Porphyrogen. de Adm. Imp. cap. 29. & Gyllius lib. 2. cap. 22. pag. 293.

Λατρευτικῶς ὁ χρυσαῖος) Id eſt, cultu Latriæ, qui ſoli Deo competit, non vero per accidens, & reſpectu Prototypi, qui Theophani A. Leonis Iſauri x. σχετικὴ τῶν σεπτῶν εἰκόνων προσκύνησις dicitur: *affectivam Imaginum adorationem* vertit Anaſtaſius in Hiſt. Eccl. Quo ſpectant illa ex Act. 4. Synodi Romanæ ſub Stephano IV. PP. apud Holſtenium in Collectione Romana; *non ſicut Deos Imagines adoramus nos fideles, abſit, ſicut Pagani: ſed tantummodo affectum & charitatem animæ noſtræ ad vultum faciei Imaginis optamus.* Quæ verba ſumpta ſunt ex VII. Synodo Act. 1. Καὶ προσκυνῶ, ὡς ὁ Θεός, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ τὴν σχέσιν καὶ πόθον τῆς ψυχῆς μου, ὃν εἶχον πρὸς αὐτὸς τὸ πρότερον καὶ ἄρτι ὡς ἐνδεικνύμενος, παρακαλῶ πάντας αὐτὰς ὁλοψύχως προσφέρειν ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς Θεόν, &c. Act. 2. de Imaginibus: ὡς ταύτας σχετικῷ πόθῳ προσκυνοῦμεν. Conſtantinus Manaſſes in Theophilo καθ' χίων dixit:

Καὶ γὰρ ἀντεχόμενος ταῖς ἱερογραφίαις, . . .
Καὶ ταῖς ἀπεικονίσμασι Χριστοῦ, καὶ τῆς Μήτρος,

Τὰ κατειλημμένα αὐτοῦ τὰ κατὰ χώραν εἴασε,
Ἐν ὑποτρόποις καὶ δυναῖς συμβάλλει ἐκεῖνα.
Joannes Damaſcenus lib. 3. de Cultu Imag. *προσκυνοῦμεν δὲ ταῖς εἰκόσιν, οὐ τῇ ὕλῃ προσφέροντες τὴν προσκύνησιν, ἀλλὰ δι' αὐτῶν τοῖς ἐν αὐταῖς εἰκονιζομένοις. ἡ γὰρ τῆς εἰκόνος τιμὴ εἰς τὸ πρωτότυπον διαβαίνει.* Eadem habet VII. Synodus Act. 7. p. 686. Edit. 1618. Vide Theophan. Ceram Homil. de SS. Imagin. Vitam
Edit. Pariſ. pag. 234. S. Theophanis Confeſſ. editam ab Henſchenio 12. Martii cap. 16. & Turcogr. Cruſii pag. 51. & 498.
Pag. 103. *Σωζόπολιν*) Sozopolim ad Pontum Euxinum pariter ſtatuit Cantacuzenus lib. 1. cap. 3. *τὴν Σωζόπολιν τὴν κατὰ τὸν Εὔξεινον Πόντον, πολυάνθρωπον οὖσαν καὶ μεγάλην πόλιν.* Sozopoleos mentio fit præterea apud Annam pag. 286. Tzetzem Chil. 12. Hiſt. 396. & Samuelem Guichenonum in Allobrogum Principum Hiſtoria, ad An. MCCCLXVI. Aliam ejuſdem appellationis urbem in Pamphilia ſtatuunt Nicetas in Joan. N. 4. Scylitzes & Tageno Patavienſis: in alterutra natus Joannes Patriarcha Conſtantinopolitanus, de quo Gregoras lib. 6.

Ὁ Μηθύμνης) Methymna Ptolemæo & aliis, eſt Lesbi Inſulæ oppidum. Vide infra pag. 163. Eſt etiam Aeliano lib. 14. *περὶ ζώων* cap. 20. urbs Cretæ Inſulæ. Ab alterutra dictus, quiſquis fuit, Legatus iſte, quem Methymnæ Epiſcopum fuiſſe conjicio. Eſt enim Methymna urbs Epiſcopatu inſignis apud Allatium de Eccl. Occid. & Orient. conſenſ. lib. 2. cap. 12. In Concilio Nicæno I. ſubſcripſit Andreas *ἐπίσκοπος τῆς Μηθυμναίων πόλεως τῆς Λεσβίων νήσου*, ut eſt in ſchedis Sambuci apud Seldenum ad Eutychii Origines pag. 127. De hac porro Alexii ad Henricum Legatione Bertholdus agens: *His temporibus Conſtantinopolitanus Imperator maximam pecuniam Henrico quondam Regi tranſmiſit, ut Robertum Guiſcardum Ducem Calabriæ & Apuliæ, conjuratum militem Domini Papæ, in ultionem ejuſdem Regis bello appeteret.* Conradus Abbas Uſperg. A. MLXXXIII. *Eodem tempore Legati Græcorum venerunt munera multa & magna in auro & argento, vaſiſque ac ſericis afferentes.*

Κῆδος ἐκπληρώσῃ) Vide ſupra pag. 78.

Τὴν τοῦ Ῥηγὸς Ἀλαμανίας) De hac Henrici IV. in Italiam expeditione conſulendi Bertholdus Argentin. Uſpergenſis, Leo Oſt. Hugo Flavin. Marianus Scotus, Otho Friſing. Sigebertus, & alii.

Βαϊμοῦντον) Guillelmus Apulienſis:
Robertus geminis exacto navibus anno,
Adriacis undis loca rurſus ad Appula tranſit,
Is primogenito populum commiſerat omnem,
Cui nomen Boemundus erat, pariterque Brieno.

Pag. 106. *Καὶ φησὶν*) Comparanda hæcce Roberti oratio cum ea quæ extat apud Ordericum lib. 7. pag. 642. Conſulendus etiam Gaufr. Malaterra lib. 3. cap. 33.

Αὐθεντοῦντι) Heſychius, *Αὐθεντεῖν, ἐξουσιάζειν.* Phrynichus, *Αὐθέντης, ἐπὶ τοῦ δεσπότου, οἱ περὶ τὰ δικαστήρια ῥήτορες.* Vide quæ de hujus vocis notatione habent præterea Meurſius & Fabrotus in Gloſſ. & Allatius lib. 1. de Eccl. Occid. & Orient. perpet. conſenſ. cap. 22. N. 4.

Εἰς τὸ Σαλερινὸν) Robertus, relicto Illyrico, in Italiam Gregorio Papæ opem laturus trajicit anno Chriſti MLXXXII. Ita Malaterra lib. 3. cap. 33. 37. Leo Oſt. lib. 3. cap. 52. & Sugerius in Lud. VI. c. 9. totam expeditionis iſtius Hiſtoriam ſic exequitur Guillelmus Apul. lib. 4.
Cannis deſtructis Romam molitur adire
Contra Gregorii Romani Præſulis hoſtem
Henricum, cujus jamdudum obſederat urbem.
Plurima barbaries annis remorata duobus,
Altera tormentis murorum mœnia fregit,
Et turres multas invictæ diruit urbis.
Jamque ſibi fuerat pars ſubdita Transtyberina,
Gregorius quadam fuerat concluſus in arce,
Quæ munita ſatis, non expugnabilis ulli
Eſſe videbatur, miri ſtructura laboris.
pag. 395. *Hanc & munierat fida cuſtodia gentis.*
Robertum tantos ubi novit iniſſe paratus,
Et ſibi cum tantis inferre conatibus arma,
Rex fugit Henricus, Ducis hunc audacia terret,
Et virtus totam jam notificata per Urbem,
Expectare verens hunc, ad loca tuta receſſit.
Robertus Romam properans vi perforat Urbis
Egregiæ muros; tamen auxiliantibus ipſi
Paucis Gregorii fautoribus; inde quibuſdam
Ædibus exuſtis, violenter ab obſidione
Liberat obſeſſum jam tanto tempore Papam:
Hunc ſecum magno deducit honore Salernum.
Poſt Ducis abſceſſum, Papam conceſſerat illis
Ipſe Ravennatem Guibertum, qui ſcelerata
Mente pari inſurgens, Regnum præſumpſit adire
Sedis Apoſtolicæ, Clemens a plebe vocatus.
Agmina Romuleæ Dux urbe reducta Salerni
Dimiſit, nunquam par huic exercitus heſit.
Millia ſex equitum, triginta millia Romam
Duxerat hic peditum: ſic uno tempore victi
Sunt terræ Domini duo, Rex Alemannicus iſte,
Imperii rector Romani maximus ille:
Alter ad arma ruens armis ſuperatur, & alter
Nominis auditi ſola formidine ceſſit.

Στρέψας τὰ νῶτα) Willelmus Gemeticenſis lib. Pag. 107.
7. cap. 43. *Hic Robertus duos Imperatores in uno vicit prælio, Alexium Græcorum in Græcia, Henricum Romanorum in Italia. Satis enim victus eſt Henricus, qui audita fama Ducis Roberti, nec viribus Saxonum, nec Alamannorum, nec etiam mœnibus urbis quæ caput eſt Orbis, confiſus, vel tutus, concitus aufugit.* Willelmus Malmeſb. lib. 3. de Geſt. Angl. *Nec ſuſtinuit nuncium advenientis* (Roberti) *Henricus, quin cum falſo Papa, ſola fama territus terga daret.* Vide Hugonem Flaviniacenſ. in Chronic. pag. 229.

Ἧττας) Cladem Boemundi ad Lariſſam intelligit, quam hoc libro commemorat. Adde Zonaram pag. 236.

Μηνὶ Μαΐῳ) Anno ſcilicet Chr. MLXXXIII.

Ἀνυπόστατος) Primum Gallorum impetum atrociſſimum ſemper fuiſſe, ut nec ſuſtineri poſſet, teſtantur paſſim Scriptores, Memnon, Polybius lib. 2. Livius lib. 27. 34. & 38. Silius Italic. lib. 8. Frontinus lib. 2. &c. Vide præterea eamdem Annam pag. 107. 108. 224. 257. 283. 325. Petrum Diac. lib. 4. Chronic. Caſſin. cap. 41. & Joann. Sariſberienſem lib. 6. Polycrat. cap. 16.

Τὴν Νικοπόλεως ἀρχὴν) Expugnatis Joanninis, ad Pag. 108.
Artam, urbem ad Ambracium ſinum poſitam, caſtra ſtatuerat Boemundus; cui, dum obſidetur, opem dare volens Alexius, a Boemundo fugatur. Hanc Boemundi victoriam narrant Malaterra lib. 3. cap. 29. Ordericus Vitalis lib. 7. pag. 644. & Willelmus Malmeſb. lib. 3. pag. 107. præſertim vero Guillel. Apul. lib. 5. hiſce Verſibus:
Poſt ubi Robertum cognovit Alexius eſſe
Æquore tranſvectum, vires reparare minutas
Nititur, abſentiſque Ducis perfringere caſtra.
Hæc duo ſervabant vi conſilioque potentes,
Filius ille Ducis Boemundus, & iſte Brienus.
Haud procul a Janina, non parvi nominis urbe,
Patris Alexinæ populus ſua caſtra locarat. pag. 396.
Multiplici partem præmunit Alexius illam
Obice plauſtrorum, quam pervia planicies
Ad pervadendam facilem vicinia reddit.
Ferrea tum tribulis omnes ſalsunca viarum
Præpedit acceſſus, ut laxis hoſtis habenis
Dum dimittet equos, pedibus figatur equorum.
At nebula Danaum proſpectus impediente,
Illuc Normanni per vitibus aſpera denſis,
Plenaque carectis loca pervenere latenter.
Obſtat congrediens pauliſper Alexius illis:
Sed non inſtantes ſufferre diutius illos
Evaluit, petiitque fugam, victuſque receſſit.
Urbem Theſſaliæ ſuperatus Marte ſecundo
Appetit egregiam, vulgus hanc vocat Salonichiam.

Anna non Theſſalonicam, ſed Achridem poſt hanc cladem Alexium veniſſe ſcribit; in cæteris conſentit Guillelmus, niſi quod unicam, ex duabus, quas ipſa agnoſcit Anna, victoriis conficit. Nam in priori prælio plauſtrorum obice, in altero tribulis uſum Alexium Anna commemorat.

Διὰ τῶν σρουγῶν) Editio Hoeſchelli habet σρουγῶν. Sunt vero σρουγαὶ, Bulgarica lingua, foſſæ, ſtagna, vivaria, e quibus magnus piſcium proventus parabatur, pro quo tributum penſitabatur quotannis fiſco Imperatoris. Theophylactus Arch. Bulg. Epiſt. 41. περὶ γὰρ ἐπὶ τὸ τοῖς μύλοις διττακτεῖν οἱ Καστορεῖς, ἃ οἱ Λαϊκοὶ ὑποτέλεσαν. περὶ ἐπὶ τῶν Βουλγάρων μὲν γλώττας λεγομέναις σρουγαῖς, (Ἑλλὰς δ' ἀνὴρ ὀνομάζων ἂν ταύτας εἴποι) ἰχθύων ἄγραν προξενοῦσαι, καὶ ἐπὶ ταύταις ἡ πολυπλασίων τῶν τῷ κατὰ πλῆθος ἐζημιώθησαν. Et paucis interjectis, ποταμῶν λιμναίων, ſtrugas interpretatur; ἐπί τινι ποταμῷ λιμναίῳ ἰχθύων ἄγραν διδόντι πόλιν. Joannes Phocas in Deſcript. Terræ Sanctæ N. 20. Achridis ſitum deſcribens, paludi inædificatam tradit, unde aqua emergit, in variis terræ convallibus reſtagnans, quas ſtrugas accolæ vocant: ἔχει γοῦν χύμενος ὁ πᾶσαν ῥέουσαν, καὶ ὁ Ἰορδάνης αὐτὰ τῇ Νεκρᾷ τῶν Σοδόμων θαλάσσῃ κατὰ τὸν ἡμέτερον τόχαισμον ὁ τοῦ διάματος δέοντι Ἀχρίδα, ἐν τόπῳ τινὶ ἰσθμώδει μέσῳ φαινομένῳ, ἐν τῷ μὲν αὐτὸ ὁ λίμνης Ἀχρίδος ἐξέρχεσθαι ὕδωρ εἰς διάφορα ὅσα τῆς γῆς περιλιμνάζοντα φάραγγας, ἃς σρουγαῖς οἱ ἐκεῖσε γῆς οἰκήτορες ὀνομάζουσι, &c. In his porro Annæ, Theophylacti, & Phocæ locis, intelligi planum eſt alveos illos, quos olim Samuel Bulgarorum Rex, Lychnitidem paludem, cui Achridis inædificatum oppidum, exhaurire volens, fecerat: qua quidem in palude maximam vim piſcium fuiſſe teſtatur Nicephorus Calliſt. lib. 17. c. 28. ἐξ ἧς καὶ πλῆθος ὅτι πλεῖστον ἰχθύων ἀγρεύεται. Anna lib. 12. foſſas iſtas & alveos Lychnitidis paludis τάφρους vocat. V. pag. 294.

Pag. 295. Εἰς Θεόν) Pietatem Alexii, & cæteras animi dotes commendat etiam Ordericus Vitalis lib. 7. *Erat*, inquit, *prudens & probus, audax & largus & amabilis omnibus.* Et mox: *Erat multum ſapiens & miſericors pauperibus, bellator fortis & magnanimus, affabilis militibus, munerumque dator largiſſimus, divinæ legis cultor devotiſſimus.* Fuit tamen Alexius, ut ait Malmesburienſis lib. 2. *Aſtutia & fraudibus, quam probitate notior.* Vide Annam pag. 182.

Πουντέσης) Expreſſit, ni fallor, hocce vocabulo Anna Gallicum *Pontoiſe*, ſeu *Pontèſe*, uti perpetuo effert Ordericus Vitalis, dum de oppidoPonteſiano agit, ut & Ivo Carnot. Epiſt. 28. Sed & fluvius Iſara, cui illud adjacet, hodie *Oyſe* dictus, *Eſia* nuncupatur a Vibio Sequeſtro. Fuit igitur *Ponteſes* iſte Comes Annæus ex familia Ponteſiæ, ſeu Velocaſſium, vel, ſi mavis, Vilcaſſini Comitum: cujus cognominis eo florebant ævo *Radulfus*, cognomento Delicatus, & *Heremarus de Ponteſia*, (cujus mentio eſt apud Vitalem lib. 3. pag. 496.) Amalrici filii, Drogonis Ponteſiæ, ſeu Vilcaſſini, & Ambianorum Comitis nepotes, qui quidem Radulfus & Heremarus, eorumque liberi, quod Ponteſiani oppidi partem aliquam hæreditario poſſiderent, nonnumquam Ponteſiæ Comites indigitantur in veteribus tabulis. Radulphi meminerunt aliquot quæ habentur in Hiſtor. S. Martini de Campis pag. 504. 505. 506. & in Hiſtor. Bellovacenſi a Louvero edita Tom. 1. pag. 691. Stemma vero Ponteſianæ familiæ extat apud Ducheſnium in Hiſt. Monmorenciaca lib. 2. cap. 7.

Edit. Pariſ. pag. 297.

Σκόπια) Urbs ad Axium amnem. Scopia numero ſingulari apud Cantacuzenum lib. 3. cap. 42. lib. 4. cap. 19. τὸ τῶν Σκοπίων πολίχνιον apud Nic. Gregoram lib. 8. τὰ Σκόπια apud Laon. lib. 1. Scylitzem pag. 705. Annam pag. 199. & Tzetzem Chil. 12. c. 395. Σκόποι Stephano Byzantino.

Ὀστροβὸν) Ὀστροβὸς λίμνη, haud procul a Bodenis, Acropolitæ, & Scylitzæ pag 705. 711. Meminit etiam iſtius paludis Cantacuzenus lib. 4. cap. 19. hodie *Oſtro*, in charta Sophiani.

Σερβίων) Urbs ad confinia Bœotiæ & Theſſaliæ, τὰ Σέρβια Scylitzæ pag. 704. numero multitudinis, non Servii, uti vertit Interpres, quo perinde in errore verſatur Pontanus ad Cantacuz. lib. 4. cap. 19. cujus hæc ſunt: ἐξεστράτευσεν αὖθις κατὰ Σερβίων, πόλις δὲ ταῦτα οὐ μικρὰ, ἐν μεθορίοις κειμένη τῆς Θετταλίας.

Βοδηνῶν (Τὰ Βόδηνα, oppidum ad Erigonium fluvium, hodie *Vodena*. Vide Cantacuz. lib. 1. c. 54. Bodena in Bulgaria ſtatuit Scylitzes pag. 703. ſitum urbis exhibet pag. 705. his verbis: φρούριον δὲ τὰ Βοδηνὰ ἐπὶ πέτρας ἀποτόμου κείμενον, δι' ἧς καταρρεῖ τὰ τῆς λίμνης τοῦ Ὀστροβοῦ ὕδατα ὑπὸ γῆς κάτωθεν ῥέον ἀφανῶς, χειμάρρου πάλιν ἀναδυόμενον. Τὰ τῶν Βοδηνῶν τείχη habet Acropolita cap. 80.

Τὰ Μόγλενα) Urbs Epiſcopatu inſignis apud Scylitzem pag. 709. 710. Cantacuzenum lib. 1. cap. 44. & 46. Τὸ τῶν Μογλένων θέμα habet Zonaras p. 237.

Λευκὸς) Λευκὸς hoc loco Album ſignificat. Vide Gloſſaria.

Σαρακηνόν) De Comite, Saraceno cognominato, ſilent Scriptores rerum Normannicarum. Fuit olim in Campania noſtra familia hocce cognomine, cujus alicubi meminit Joinvillæus in Hiſt. S. Ludov. & charta Philippi III. Regis Franc. Ann. MCCLXX. in Probat. Hiſt. Caſtilionea pag 69. De eadem etiam quædam habent Scipio Ammiratus & Campanilis in Familiis Neapolit. Alium ejuſdem cognominis Comitem memorat Anna pag. 309.

Ῥουσέλδος) Malim Ῥενάλδος, ut ſit Renoldus, vel Renaldus, cujus nomenclaturæ occurrit *Rainaldus Muſca*, inter Comites Normannicos, Guiſcardi ſocios, apud Willelmum Apul. lib. 2.

Γελιέλμος) Inter Nobiles Normannos, qui in Italia ſedes fixerant cum Guiſcardo, recenſetur a Guillelmo Apul. lib. 3. *Guillelmus filius Tonnis*, cui Dux conceſſerat urbem Beronicinam. An vero idem, qui hoc loco ab Anna memoratur, non plane conſtat.

Κατὰ τὸν νόμον Κελτῶν) Licebat veterum Francorum legibus de objectis criminibus duello ſe purgare, quo victus pro convicto habebatur. Id paſſim videre eſt in LL. Burgundicis, Bajoar. Alaman. &c. Barclajus in Icone animorum, de Gallis: *His auctoribus quondam factum, ut in dubiis judiciis, cum utrinque argumenta eſſent obſcura, armis litigantium crederetur. In circum arenamve dimiſſi pugnabant, victus pro nocente habebatur. Et inde veſaniæ origo hanc ætatem infeſtans, quæ jam anctis finibus, cum olim Magiſtratuum arbitrio eſſet, hodie ad privatorum libidinem deſævit.* Vide Savaron. in Tract. de Duellis, & Iſaac. Pontanum lib. 6. Orig. Francic. cap. 17. Tranſiit etiam in Imperium Græcanicum Duellorum uſus ἐπὶ ταῖς αἰτίαις. Vide Pachymer. lib. 1. cap. 10. pag. 298.

Καὶ συνελθεῖν) Juſſi igitur Monomachiam cum delatoribus inire Renaldus & Guilielmus Comites, ab iis in arena coram Judicibus devicti, tamquam rei Dei judicio convicti, pœnas dederunt. Pœna vero illa, quæ victo irrogabatur, varia & diverſa erat pro criminis objecti, vel denegati ratione: gravior nempe in capitali, levior in leviori crimine. Verum quia leges & edicta Principum duelli judicium, ſeu examen, nuſquam fere niſi in capitalibus cauſis admittebant, factum inde ut extremo affectos ſupplicio victos plerumque legamus, aut membris mutilatos. Philippus, cogn. Pulcher, Franciæ Rex, in ea, quam de Duellis edidit, conſtitutione An. MCCCVI. *Encore voulons & ordenons, que ſe le vaincu eſt vif, qu'il ſoit en eſtant levé, & par les Rois d'Armes, ou Heraus luy ſoient les eguillettes couppées, & tous ſon harnois ça & là par le champ jetté, & puis à terre couché: & s'il eſt mort, ſoit ainſi deſarmé, & là laiſſé juſqu'à noſtre Ordonnance, qui ſera de pardonner, ou faire juſtice, tout ainſi que bon nous ſemblera.* Harduinus de la Jaille, in Tractatu MS. *du Champ de Bataille*, ad quæſtionem, qua mulctari pœna victus debet, ſic reponit: *Si c'eſt pour trahiſon ou meurdre, droit d'armes, raiſon & juſtice veulent qu'il ſoit par le Sergent criminel couché, lié, & trainé ſur une cloie, les pieds devant, hors du champ, & de là par chevaux au gibet, pour être pendu, ou en la place de la ville avoir la tête tranchée, & le tout ſelon la Coûtume du Duché*, &c. His conſentanea ſunt quæ habet Botelerius in Summa Rurali part. 1. tit. 39.

At pœna non accuſato dumtaxat, ſi ſuperari contingeret, infligebatur, verum etiam accuſanti & delatori, ſi duello ſuccumberet, qui hoc in caſu talionis pœna plectebatur. Comes Gloceſtrenſis in Tract. MS. de Duellis: *Bonne foy & bonne loy d'armes veut, que l'appellant ait encore meſme peine que le deffendant deveroit avoir, s'il eſtoit jà vaincu & deſconfit.* Id diſertis verbis in Legibus a Friderico I. Imperatore conditis cautum ſcribit Guntherus lib. 7. Ligurini:

Vulneris, aut cædis convictus, voce duorum,
Qui modo non fuerint violato ſanguine juncti,
Hic caput, ille manum perdat. Si teſte carebit
Altera pars, facinuſque volet formidine pœnæ
Abjurare reus, poterit jurare, volentem
Quilibet oblato licite reprobare duello,
Paſſurus ſimilem, non victo crimine, pœnam.

Idipſum ſtatuit Philippus Auguſtus Franciæ Rex in Neuſtria, ſeu Normannia noſtra deinceps obſervandum: cum antea, non ut in cæteris Galliæ provinciis, ex veterum Normanniæ Ducum edictis uſus invaluiſſet, ut delator duello victus, certam pecuniæ ſummam reo numeraret, ab omni pœna de cætero liber. Willelmus Brito lib. 8. Philipp.

Quædam aut in melius juri contraria mutans
Conſtituit, pugiles ut in omni talio pugna
Sanguinis in cauſis ad pœnas exigat æquas:
Victus ut appellans, ſive appellatus eadem
Lege ligaretur, mutilari aut perdere vitam,
*Moris enim extiterat apud * illos hactenus, ut ſi* *Normanos.
Appellans victus in cauſa ſanguinis eſſet,
Sex ſolidos decies cum nummo ſolveret uno.
Quod ſi appellatum vinci contigeret, omni
Re privaretur, & turpi morte periret.
Edit. Pariſ. pag. 299. *Injuſtum juſtus hoc juſte Rex revocavit,*
Reque pares Francis Normannos fecit in iſta.

Sane in Legibus Willelmi Nothi a Bromptono, Lambardo, & Seldeno editis nihil a me ejuſmodi obſervatum, iis locis ubi de duello agitur. Porro duello victos ſupremo mulctatos ſupplicio paſſim tradunt Scriptores: Annales Franc. Bertiniani A. DCCCXX. Chron. Hildesheimenſe A. DCCCCLXIX. Dithmarus lib. 3. Simeon Dunelmenſis & Radulfus de Diceto An. MXCVI. D. Bernardus Epiſt. 39. Henricus de Knighton An. MCCCLXXXV. Monſtrelletus 1. Vol. cap. 23. Edwardus Byſſeus in Not. ad Uptonum pag. 36. &c. Arma vero duello ſuccumbentis, Comitis Stabuli erant, qui certamini judicis loco præerat, vel Domini, per Leges Hieroſolymitani Regni, quas *Aſſiſas* vocant, cap. 96. *Et celui qui ſera mort ſur le champ, le Seigneur le doit faire trainer & pendre: & les armes du vaincu doivent être du Conneſtable, & celles du vainqueur qui ſont briſées, & cheent ſur le champ. Et ſe pais eſt faite de la bataille, puis que les Champions s'en ſont laiſſez aler enſemble, toutes les armeures, qui ſont cheus ſur le champ briſées & entieres, doivent être du Conneſtable: & s'il n'y a Conneſtable, doivent être du Seigneur.* Quinetiam ipſa victi bona fiſco Domini, cujus cliens, ſeu vaſſallus erat, addicebantur, ſiquidem capitale eſſet crimen, de quo accuſatus fuerat. Harduinus ſupra citatus: *Et le reſte de ſes biens ſont au Prince confiſquez.* Libera ab omni ære alieno, ut eſt apud Philippum *de Beaumanoir* MS. cap. 61. *Cil qui eſt vaincus perd le cors, & quoſque il a de quelque Seigneur qui le tienne, & vient le forfeture a chaque Seigneur de qui il tenoit, & ſi mueble, & ſera tel auſſi aſſignement deſſos qu'il eſt trouvé. Et en cette maniere quiconques eſt condamné de lait fet, par lequel fet il doit perdre le cors, ſi mueble & ſi heritaige ſont demené en cette maniere; que le Seigneur qui ont le ſien par raiſon de forfeture, ne ſont tenus à paier riens, que ce qui eſt condamnez du fet deu de dete.* Inter Arreſta Scaccarii Paſchatis An. MCCLXVII. In ſecundo Regeſto Joannis de S. Juſto, quod extat in Camera Comput. Pariſ. fol. 37. hæc de ejuſmodi bonorum confiſcatione habentur: *De quodam homine Vicecomitatus Auribeci (Orbec) petente bona adverſarii ſui, quem per vadium belli devicit, & ſuſpendi fecit, ad ipſum pertinente per conſuetudinem Normanniæ, ut dicebat, quæ quidem bona dictus Vicecomes tenebat pro Rege, concordatum fuit, quod dictus homo victoriam habens, bona mobilia habebit; & immobilia Dominis in quorum terra conſiſtunt remanebunt, ſi de conſuetudine debeant habere.* Denique ſi victus veniam & vitam a Principe impetraſſet, pro mortuo habebatur, ejuſque bona Principis, aut Domini, cujus cliens erat, fiſco adjudicabantur. Vel ſi duellum initum eſſet in provincia, ubi bonorum confiſcatio locum non haberet, tranſibant ſtatim in legitimos hæredes. Extat Areſtum, ſeu Placitum, Senatus Pariſienſis latum in Feſto S. Martini A. MCCLXXXI. adverſus Hugonem *de Tiffauges* Valetum, ſive Armigerum, qui tertiam partem Bellævillæ ſibi deberi contendebat, ut quæ uxori ex Mauricii de Foreſta Militis, patrui, ſucceſſione obveniſſet, *quem dicebat pro mortuo haberi debere, pro eo quod in duello facto inter dictum Mauricium de Foreſta ex una parte, & Mauricium de Caſtromuri ex altera, in Curia Vicecomitis Thoarcenſis Domini ſui, dictum Mauricium de Foreſta victum fuiſſe dicebat.*

Καστορίας) Caſtoriam paulo ante expugnarat Robertus, capto ſcilicet Dyrrachio, ejuſque præfecturam Fortino de Roſana commendaverat, uti narrat Malaterra lib. 3. cap. 29.

Πελαγονίας) Pelagonia, Macedoniæ oppidum, Livio notum, Caſtoriam inter & Axium fluvium, ut habent Tudebodus lib. 1. & Cantacuzenus lib. 1. cap. 51. in patentibus campis extructum, ut eſt apud Nicetam in Man. lib. 3. N. 1. *Vallis Pelagoniæ* meminit Raymundus de *Agiles*. Vide Cinnamum lib. 3. pag. 73. A. pag. 300.

Τρίκαλα) Urbs ad Strymonem fluv. Tzetzæ Chil. IX. cap. 280. Cantacuzeno lib. 2. cap. 28. *Caſtrum de la Trikala* Sanuto Epiſt. 3. Vide Belonum lib. 1. Obſer. cap. 55.

Γεωργίου) 23. April. Menolog. Gr. Codin. de Off. cap. 15. N. 9.

Τζίβισκον) Meminit etiam Guillelmus Apul. Tzibiſci capti, & obſeſſæ Laodiceæ lib. 5.

Exultans capti Boamundus honore Civiſci,
Obſidet inſigni Lariſſam nomine claram,
Ad quam delatos theſauros Imperiales,
Quamque opibus magnis audiverat eſſe repletam.

Βουνὸ τῆ Κελλίων) *Cellia*, mons Lariſſæ vicinus, ita dictus a Cellis, ſeu Monaſteriis Monachorum, quibus ſolemne erat montes & deſerta ſectari, quo vitam ab omni mundi ſtrepitu ſecluſam agerent, ut alter ejuſdem appellationis locus in Ægypto, apud Sozomenum lib. 6. cap. 31. & Nicephor. Calliſtum lib. 11. cap. 38. cui id perinde nominis inditum a Monachorum cellis tradunt; *κέλλα* enim, & *κελλίον*, ut Latinis, ita & Græcis nuperis cella eſt & Monaſterium. Epiſtola Concilii Sardicenſis: *Μοναχὸν ἐξεκύλισαν εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ ἐμβεβληκότα*. Joannes Patr. Hieroſ. in vita S. Joan. Damaſceni: *αὐτὸς δὲ ποτε τῷ κελλίῳ ἐν τῷ Ἰωάννου ἠγόμενος*. Vide Annam pag. 386. Hinc *κελλιῶται* dicti Monachi, de quibus Goarus ad Codin. pag. 73. Cellarum Theſſalicarum meminit Itinerarium Hieroſol. & Antonini, ut & Monaſteriorum *Kellia* Innocentius III. PP. lib. 13. Epiſt. 42. qua queritur Archiepiſcopum Lariſſenum indebitas iis exactiones imperare. Meminit præterea Septima Synodus Act. 4. Leonis *Ἡγουμένου*, ſeu Abbatis Monaſterii *τοῦ ἁγίου Γεωργίου τῶν Κελλίων*. Ab ejuſmodi Monachorum cellis dictus etiam forte locus, *Cella* in Aemathia, & *Cellia* in Bithynia apud Annam lib. 12.

Βλαχικόν) De Ulachia, ſeu Walachia Macedonica, quam *Μεγαλοβλαχίαν* vocat Pachymeres lib. 1. cap. 30. diximus in Notis ad Villhard. N. 106. Adde Cinnamum lib. 6. & ibi Notas noſtras.

Λυκόστομον) Lycoſtomum Theſſaliæ *πολίχνιον* facit Cantacuzenus lib. 2. cap. 28. lib. 4. cap. 19. Vide Ortel. in *Penteus*. Pag. 112.

Τὸ τῆς βασιλίδος παρίσωμα) Hiſtoriam & Stratagema narrat præterea Zonaras.

Μελισσηνόν) Meminit Guillelmus Apulienſis Meliſſeni, cui auxiliares copias adducendas imperavit Alexius, cujus fratrem fuiſſe ait, quia Alexii ſororem matrimonii jure ſibi devinxerat. Socium præterea addit Meliſſeno adjunctum Adrianum, Alexii fortaſſis fratrem, licet cognatum tantum dicat:

Plurima poſt triduum duo conduxere potentes
Agmina Græcorum Boamundo bella parantes.
Alter germanus Auguſti Meliſſenus,
Alter cognatus, nomen fuit Adrianus.

Λιβοτανίου κλεισούραν) *Clauſuras* vocabant Latini, æque ac Græci recentiores τὰς τῶν στενῶν παρόδους, ut eſt apud Leonem in Tacticis. Anna lib. 10. pag. 272. *τὰ γὰρ Τέμπη, ὥσπερ κλεισούρας ἡ ἰδιῶτις οἶδε γλῶσσα.* Hic vero Clauſuræ vocabulo anguſtias ad alveum Penei, ſeu Salabryæ fluvii, qui Oſſam inter & Olympum fluit, haud dubie intellexit. Prælium enim ad Lariſſæ urbis conſpectum, quæ Peneo adjacet, commiſſum narrat, a qua haud procul abeſt locus celebratiſſimus, Theſſalica Tempe, circa Penei oſtia, ad utramque ejus ripam, Lariſſam inter & mare. Quemadmodum enim non uno loco Anna quaslibet *Clauſuras*, ſeu anguſtos montium aditus, *Tempe* vocat, ita ipſamet Theſſalica Tempe *Clauſuras* nuncupavit, vocabulo ſynonymo. Nec obſtat quod hic *Libotanini Clauſura* dicitur, cum toto hoc tractu, quem a Lariſſa ad mare percurrit Peneus, montibus & collibus impedito & implicato, occurrant anguſtiæ plures, ſeu *Clauſuræ*, quæ ab Oppidorum, aut Caſtrorum inibi extructorum vicinia nomen ſortitæ ſunt, ut eſt illa quæ pag. 141. *Dominici Palatium* appellatur, in ipſiſmet Theſſalicis anguſtiis. Tzetzes Chil. IX. cap. 280.

Τέμπη δὲ ἐστι χωρίσματα Θετταλικὰ, καὶ ὄρη,
Ἃ Πηνειὸς διεκλάσας ὁ ποταμὸς ἐξήειν,
Καὶ μέσον δὲ φερόμενος ῥοαῖς κατασύρει τούτων.

Vide Cloſſanum ad 7. Metamorph. Sic in Alpibus, quas Euſtathius ad Dionyſium a voce Gallica *κλεισοῦραι* denotante dictas opinatur, quæ extant anguſtiæ a locis proximis nomen ſortiuntur. *Cluſas* & *Clauſuras* in Alpibus paſſim legimus apud Proſperum Aquit. in Chronico, Fredegarium, & alios Franciæ Hiſtoriæ Scriptores, Quo quidem *Cluſæ* nomine in iis ſupereſt etiamnum Caſtrum, in præruptis & altis Rhodano imminentibus ſaxis poſitum, de quo Hiſt. Epiſcop. Antiſſiod. c. 54. & Rhellicanus ad Jul. Cæſaris lib. 1. de Bello Gallic. Illud idem, quod Ennodius in vita B. Epiphanii *Clauſuras* vocat. *Clauſuras* etiam ſtatuit in Pyrenæis Julianus Toletan. in Hiſt. Wambæ Reg. *Pyrenæorum clauſtra* dixit Oroſius lib. 7. cap. 40. *Puertos*, ſeu *Portus* appellant Hiſpani, voce Ulpiano nota, L. 59 D. de Verbor. ſignific. *Portas* dixit Geographus Nubienſis, ut Græci *πύλας*, hinc Thermophylæ, Necropylæ, &c. Porro non modo anguſtiæ *Clauſuræ* dictæ, ſed & ipſa quæ ad anguſtiarum munimenta ædificantur caſtra. Theophylactus Simoc. lib. 7. c. 14. *ἐντεῦθεν οἱ βάρβαροι τὰ ὀχυρώματα τῶν Θρᾳκῶν ἐπολιόρκουν, κλεισούρας τῇ πατρίῳ Ῥωμαίοι φωνῇ ἀποκαλεῖν ταῦτα εἰώθασιν*; quæ totidem verbis habentur apud Svidam. Qui ejuſmodi caſtris præfecti erant, *κλεισουράρχαι* dicti Græculis, Luithprando lib. 5. c. 8. *Clauſurarum Cuſtodes.* Sed hæc nota.

Ῥαβέννικαν) Oppidum ad Theſſalica Tempe, *Ravennica* Innocentio III. PP. lib. 13. Epiſt. 137. lib. 14. Epiſt. 219. Vide Hiſt. noſtram Gallo-Byzantinam lib. 2. N. 9.

Ἀλαγῆς) Meminit Allagæ, loci ita nuncupati, Gregoras lib. 4. quem ad Lyſimachiam ſtatuit. Idem vero *ἀλλαγὴ* ſonat, quod apud Latinos *mutatio*; unde conjicere eſt locum fuiſſe mutandis equis addictum, cujuſmodi paſſim recenſent Itineraria. Certe *mutationes* varias hoc in tractu habet Hieroſolymitanum.

Βρυέννιον) Qui Guillelmo Apul. *Brienus*. Genus ducebat ille, non ex familia Comitum Briennenſium in Campania Belgica, ſed a Comitibus, ſeu Ducibus Britanniæ Armoricæ; unde a Francis ortum, & τῶν ἐπισήμων, hoc eſt, ex illuſtrioribus, fuiſſe dicitur ab Anna. Brienum enim illum eſſe, ſeu Briennium, cujus mentio occurrit apud Willelmum Gemeticenſem lib. 7. c. 41. Ordericum Vitalem lib. 4. ad An. MLXVIII. & Thomam Walſinghamum probabile eſt; filium ſcilicet Odonis Redonenſis, Penteuriæ Comitis, Alani III. Britanniæ Ducis nepotem, qui Villelmum Nothum, cujus Diploma pro Monaſterio Sandionyſiano ſubſcribit apud Doubletum lib. 3. c. 12. in Angliam ſecutus, rerum præclare geſtarum gloria non modice inclaruit, fuſis & deletis duobus Haraldi Regis filiis. In Italiam poſtea profectus, Guiſcardum adiit, a quo Conſtabularii, quæ tum ſuprema erat, dignitatem obtinuit, quod hic indicat Anna: qua etiam fungebatur, cum capta ab Alexio, * cui ille præerat Caſtoria, in patriam, hoc eſt, in Italiam rediit. Nam ſub Rogerio Duce, Boemundi fratre, in Apulia & Calabria eodem functum munere docent veteres chartæ annorum MXCIII. & MXCVII. quas profert in Epiſcopis Melphenſibus Fernandus Ughellus. Unde patet Brienum non Boemundi, ſed Roberti, ſeu potius Apuliæ Conſtabularium fuiſſe. Boemundi vero Conſtabularius memoratur Nobilis Normannus, nomine Ilgyrus, qui Boemundum in Galliam comitatus venit anno MCVI. ut auctor eſt Eadmerus lib. 4. Novorum, a quo *Magiſter militum Boemundi* appellatur. Ab hoc Brieno familiam Baronum Caſtri-Brieni, ſeu *de Châteaubrien* in Britannia Armorica, orditur Auguſtinus *du Paz* in Famil. Armoric. Vide Geſta Steph. Reg. Angl. lib. 1. & 2. & Argentreum in Hiſt. Brit. lib. 4. c. 40. Ceterum prælium iſtud ad Lariſſam ſic perſtringit Guillelmus Apulienſis:

Obſidione ſuæ turbatus Alexius urbis
Innumera cum gente venit, pugnamque virilem
Contra Normannos exercuit. Obvia namque
Pugnando cedit ſibi gens comitata Brienum,
Non modicum ſpectans Boamundus collibus agmen,
Imperii pariter Rectorem credit adeſſe.
Irruit, & trepidos hoſtes, ut niſus alaudas,
Inſequitur, populo Græcorum exercitus hujus
Terga dat: at tantus contexit pulvis utrumque,
Ut neuter videat, quorſum pars altera tendit.
Abdita ſylvarum victi petiere Pelaſgi.

(*Καὶ γὰρ Κελτὸς ὤν*) Vide pag. 398.

Πεδίλων ἀκρίσματα) *Calcarium aculeos* vertit eruditus Interpres. Verum, aut fallor, intelligit Anna hoc loco prominentes & ultra pedum longitudinem proſilientes extremas calceamentorum partes, deſinentes in acumen quoddam: cujuſmodi videre eſt in pleriſque Nobilium Noſtratium ſimulachris, ac præſertim in Comitibus Hollandiæ Philippi Gallæi, quibus viſis, nemo eſt qui non ultro fateatur his extantibus aculeis inceſſum curſumque impediri. Atque ideo Tactici Græcanici, cum de militum veſtibus agunt, id potiſſimum vetant, ne eorum calcei hiſce aculeis promineant. Leo Aug. c. 6. §. 26. *τὰ ὑποδήματα αὐτῶν μὴ ἔχειν ὀξείας ἔμπροσθεν.* Iſtiuſmodi roſtratorum calceorum auctorem Fulconem Andium Comitem facit Ordericus Vitalis lib. 8. non quod ille eos adinvenerit, ſed quod in Galliam primus illorum uſum invexerit. Nam apud Romanos viguiſſe calceos repandos & uncinatos, docent Cato apud Feſtum, Cicero lib. de Nat. Deor. Tertullianus de Pallio c. 5. & alii, quorum ea erat forma, ut in arcuatum acumen deſineret, unci ad inſtar in altum reflexa, unde *uncipedes* eidem dicti Tertulliano, qui calceis uncinatis utebantur. Sed & S. Auguſtinus Serm. de Tempore 248. gravius invehitur in *veſtimentorum muliebrium affectatam ſimilitudinem, calciamentorum quoque metas neceſſitatis excedentem ſimulatam longitudinem.* De Fulcone ſic Ordericus: *Hic in multis infamis & reprehenſibilis erat, multiſque vitiorum peſtibus obſecundabat. Ipſe nimirum quia pedes habebat deformes, inſtituit ſibi fieri longos, & in ſummitate acutiſſimos ſubtalares, ita ut operiret pedes, & eorum celaret tubera, quæ vulgo vocantur Uniones,* (Latinis Gemurſæ.) *Inſe-*

Edit. Pariſ. pag. 301.

*Anna pag. 115. 122. pag. 302.

litus inde mos in Occiduum orbem proceſſit, levibuſque, & novitatum amatoribus vehementer placuit. Unde ſutores in calceamentis quaſi caudas ſcorpionum, quas vulgo Pigacias appellant, faciunt, idque genus calceamenti pene cuncti divites & egeni expetunt. Et mox: *At in iſtis diebus veterum ritus pene totus novis adinventionibus commutatus eſt. Fœmineam mollitiem petulans juventus amplectitur, fœminiſque viri curiales in omni laſcivia ſummopere adulantur. Pedum articulis, ubi finis eſt corporis, colubrinarum ſimilitudinem caudarum imponunt, quas velut ſcorpiones præ oculis ſuis proſpiciunt.* Idem Scriptor lib. 11. *Pervicaces nempe filii Belial capita ſua comis mulierum comunt, & in ſummitate pedum ſuorum caudas ſcorpionum gerunt, quibus ſe per mollitiem fœmineos, & per aculeos nempe ſerpentinos oſtendunt.* Ex his Orderici verbis jam modo percipimus, cur Robertus Comes Atrebatenſis, apud Mathæum Pariſ. A. MCCL. Anglos ut *caudatos* non ſemel perſtrinxerit, quos caudatis & aculeatis iſtis calceamentis plus ſolito uſos conſtat: *Nunc bene mundatur magnificorum exercitus Francorum a caudatis.* Et infra: *O timidorum caudatorum formidoloſitas! quam beatus, quam mundus præſens foret exercitus, ſi a caudis purgaretur & caudatis.* Petrus Bleſenſis Epiſt 66. de Henrico II. Anglorum Rege: *Arcuati pedes, equeſtres tibiæ, torax extenſior, lacerti pugiles, virum fortem, agilem & audacem denuntiant.* Certe calceos roſtratos in uſu fuiſſe ſub Roberto Rege, cui coævus fuit Fulco, docet Adalbero Laudun. Epiſcop. Carm. ad Robertum Regem:

Cœpit ſumma pedum cum tortis tendere roſtris.

Neque unicus & ſolus eſt Ordericus in hoc ridiculo roſtratorum calceorum more exagitando; Guibertus Abbas Novigenti lib. 1. de vita ſua: *Veſtium qualitates in tantum ſunt ab illa veteri frugalitate diſſimiles, ut dilatatio manicarum, tunicarum anguſtia, calceorum de Corduba roſtra tortitia, totius utique jacturam videas clamare pudoris.* Petrus Damian. lib. 5. Epiſt. 16. *Hic itaque nitidulus & ſemper ornatus atque conſpicuus incedebat, ita ut caput ejus nunquam niſi Gibellina pellis tegeret, — calceus poſtrema ad aquilini roſtri ſpeciem non falleret.* Guillelmus Malmesb. lib. 4. de Geſt. Anglor. *Tunc fluxus crinium, tunc luxus veſtium, tunc uſus calceorum cum acuminatis* (al. arcuatis) *aculeis inventus.* Gaufridus Voſienſis c. 74. *Longa in ocreis vel calceis roſtra geſtant.* Denique tradit Auctor Magni Chronici Belg. An. MCCCLXXIV. ſectam Chorizantium Leodienſium, *roſtra calceorum clamaſſe ſe abhorrere, unde in Leodio fieri tunc vetatum.* Ejuſmodi etiam *roſtra* vetat Regula Templariorum c. 29. In ea gravius invehitur Gerſonus Cancellarius Pariſienſis, ubi de corruptis Clericorum ævi ſui moribus conqueritur, Decl. def. vir. Eccl. §. 99. *Quid quod quorundam Eccleſiarum Canonici calceis roſtrati, veſtibus accurtati, abjecto Clericali habitu, militarem aſſumant.* Denique iis interdicuntur in Concilio Senonenſi A. MDXXVIII. c. 24. *lunati & cornuti calcei.* Cuſpides autem ita demum porrexit ætas recentior, ut eſſent plus quam bipedales Auctor Hiſtoriæ Caroli VI. in Bibl. Thuana A. MCCCXCVI. de Francis ad Nicopolim, *Veſtimenta fimbriata & manicata ſuperflue, & ſemper calciamenta roſtrata longitudinis duorum pedum, & quandoque amplius deferebant; quæ reprehenſibilis diſſolutio inter Nobiles, & ſpecialiter Franciæ vigebat.* Addit Spelmannus, adeo producta ejuſmodi roſtra, ut hæc alii catenis argenteis, alii deauratis, plerique fibulis e byſſo a tibiis ſuſpendere cogerentur: & Edwardus IV. Angliæ Rex A. MCCCCLXIV. lege ſanxerit, ut nemo cuſpides illas ultra duos pollices produceret, ſub pœna XX. ſolidorum. Sed roſtrorum in calceis uſus jam penitus in Gallia cœpit obſoleſcere Carolo VI. regnante, uti docemur ex eodem Scriptore vitæ illius, quod ea potiſſimum in præliis, ſi aut pedes incedendum, vel pugnandum eſſet, haud leve incommodum militibus procrearent. Sic ille de Francis cum Baiazete pugnaturis: *Et ut levius pedeſtres poſſent incedere, roſtra longa & ſuperflua calceorum amputarunt: quæ, proh pudor! reprehenſibilis & vana curioſitas inter Nobiles hucuſque viguerat, & tunc terminata fuit.* Quæ quidem non minimum illuſtrant hunc Annæ locum. Neſcio an ad Orderici *Pigacias* ſpectent illa Willelmi de Guignevilla, Poetæ Vernaculi:

Edit. Pariſ. pag 303.

pag. 304.

Au lignolet le veux cauchier,
Et neuve robe li baillier,
Li contoier de jojelles,
De tablettes & de coudelles,
De greſle coroie ferrée,
Et de bourſe papelotée,
De las de ſoie deſguiſez,
Rouges & vers entremeſlez,
Du cointement ESPIGACHIER
Le veux toûjours, & couchier
Toutes les nuis mult noblement,
Et li faire ſon aiſement.

At unde *Pigaciarum* vox iis ſeculis inducta ſit, fateor nihil mihi occurrere, ut & quare apud Martinum de Boſco-Gualteri in vita B. Mariæ de Malliaco dicantur ejuſmodi calceorum roſtra *Poulainia* vocabulo iſtius Auctoris ævo, hoc eſt C. A. MCCCL. innotuiſſe. Sic vero ille Scriptor c. 5. §. 36. *In illis diebus nobiles & potentes illam ſotulariorum acutiam longiſſimam, quam Poulainiam vocabant, penitus contempſerunt: inter quos Miles quidam Reginaldus nomine, tibia & pede protenſis illam a ſotularibus ſuis amputari permiſit, voluit, & præcepit: & hoc in domo Reginæ, ut ceteris in poſterum tranſiret in exemplum.*

Κονίσκλος) Idipſum obſervat Guillelmus Apulienſis loco citato.

Σαλαβρία) Ita dictus recentiori ævo Peneus. Euſtath. ad Dionyſ. Πηνειὸς ὁ νῦν Σαλαβρίας καλούμενος. Tzetzes Chil. 9. c. 280.

Καὶ Σαλαμβρίαν παρ' αὐτοῖς βαρβάρους ἰδεῖν τε.

Pag. 114.

Οὐζᾶς) Uſas vel Uſus, a gente & natione, inquit Anna, nomen ſortitus. Sunt vero Uſi, Scythici populi & Hunnici, Patzinacis & generis præſtantia & multitudine haud inferiores, *Huſi* Raimundo *de Agiles*, & Tudebodo lib. 2. dicti. De his agunt Zonaras in Conſt. Duca & Romano Diog. Scylitzes in Monomacho & Conſt. Duca, Porphyrogenneta de Adm. Imp. c. 10. & 37. Tzetzes Chil. 8. c. 224. & Anna pag. 135. 159.

Οἱ γὰρ Σικελοὶ) De Siculorum defectione a Græcis agunt Scylitzes, Zonaras, & Malaterra lib. 1. c. 7. & ſeq.

Pag. 115.

Μιχαὴλ τοῦ Ψελλοῦ) De Michaele Pſello conſulendus omnino vir diffuſæ lectionis Leo Allatius, in illa erudita & ubere, quam de Pſellis inſtituit, diſſertatione, Romæ edita, ut & in Diatriba de Simeonibus.

Ναοῦ τοῦ Κύρου) Ædes Sacra Deiparæ, Cyri dicta, a conditore Cyro Conſule & Præfecto Prætorio, Theodoſio Juniore imperante: cujus etiam juſſu murorum urbis Conſtantinopolitanæ inſtaurationem ſuſcepit. Theophylactus Simoc. lib. 8. c. 8. τῷ ἱερῷ τεμένει τῆς Θεομήτορος προσεπέλασεν, ὃ Κῦρον τὸν ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Αὐτοκράτορος γεγονότα δεῖ ἐκεῖθεν λόγοι παρέχουσιν ἀνεγεῖραι. Agunt præterea de hocce Templo Theophanes A. Mauricii XX. Anaſtaſ. in Hiſt. Eccl. pag 84. Paulus Diac lib. 17. Hiſtor. Miſc. Scylitzes in Mich. Paphlag. Codinus in Origin. pag. 54. Edit. Reg. Meminit vero Nicetas in Man. lib. 6. N. 5. Imaginis Deiparæ magno populi concurſu ea in Æde cultæ.

Pag. 116.

Ὕπατος τῶν φιλοσόφων) Hinc diſcimus Joannem Hypatum, natione Italum, cujus opera quædam Philoſophica & Rhetorica recenſet Geſnerus in Bibl. eumdem eſſe cum Italo Annæo. Id enim ſuadet omnino Hypati, non cognomen, ſed dignitas. Pſello quippe urbe digreſſo, Italus Ὕπατος τῶν φιλοσόφων audiit. Erat autem dignitas, quæ recenſetur inter cætera Palatii CPolitani Officia apud Math. Monachum, omittitur tamen a Codino. Hanc præterea obtinuere Conſtans Veſtarcha apud Allatium Diſſert. 2. de lib. Eccl. Græcor. pag. 169. Michael Pſellus ſub Alexio apud Scylitzem: Amyrnæus quidam ſub eodem Auguſto, apud Theophylact. Bulg. Arch. Epiſt. 40. Michael Anchiali &

Theodorus Irenicus Cuſpas Patriarcha CP. lib. 4. Juris Græco-Rom. pag. 303. 304. & aliquot alii apud Balſamonem ad Canon. Apoſt. pag. 621. 673. Nec obſtat quod idem Geſnerus tradit quædam Joannis Hypati ſcripta Andronico Regi dicata. Fuit enim is Andronicus, non Comnenus, ſed ſe-
Edit. Pariſ. pag. 305. cundus Conſtantini Ducæ Imperatoris filius, quem parens una cum aliis filiis, Michaele & Conſtantino, Imperatorem dixit, uti teſtantur Zonaras & Scylitzes. Sed & florebat Italus Michaele Duca imperante, vel certe ante adeptum ab Alexio Imperium, quod diſerte Anna ait pag. 118. Neque alium ab Italo fuiſſe Joannem illum Philoſophum cenſuerim, quem idem Theophylactus Epiſt. 45. hortatur ad patientiam, & ut inimicis virtutem ejus impetentibus viriliter obſiſtat. Unde liquet Epiſtolam hanc ſcripſiſſe Theophylactum poſt exactum urbe Italum. Quædam alia ejuſdem opera Philoſophica habet Philippus Labbeus in Nova Bibl. pag. 113. 383.

Pag. 117. *Διελέγετο γὰρ καὶ ἔπεσι καὶ χερσὶ*) Quod in diſceptationibus vitandum præſertim monet D. Ambroſius lib. 1. de Offic. cap. 22. *Abſit pertinax in familiari ſermone contentio: quæſtiones enim magis excitare inanes quam aliquid utilitatis afferre ſolet. Diſceptatio ſine ira, ſine amaritudine ſit, monitio ſine aſperitate, hortatio ſine offenſione: & ſicut in omni actu vitæ id cavere debemus, ne rationem motus excludat, ſed teneamus conſilii locum, ita etiam in ſermone formulam eam tenere convenit, ne aut ira excitetur, aut odium, aut cupiditatis noſtræ, aut ignaviæ aliqua exprimamus indicia.*

Ἰασίτας) Jaſitam neſcio quem habet Theophylactus Epiſt. 33. Alium ejuſdem nominis, Joan. Tzetzes Chil. 5. cap. 17. Jobum Jaſitam, Pachymeres lib. 5. cap. 17. Vide Notata ad pag. 396.

Pag. 129. *Τὰ δόγματα ἀναθεματίζοντας*) Joannis Itali Anathematiſmi recitantur in Eccleſia Græca die Orthodoxiæ ſacro, editique ſunt in Triodio, ex quo hominis dogmata cuivis cognoſcere licet, cui haud abſimilis fuit, qui in Gallia poſt aliquot annos floruit Abailardus.

IN LIBRUM VI. ALEXIADIS NOTÆ.

Pag. 130. ΕΣΤΙ δὲ ἡ λίμνη) Caſtoriam lacu cinctam undique repræſentat etiam Cantacuzenus lib. 1. cap. 54. *Καστορίας δὲ αὐτῆς ὀχυρωτάτης οὔσης διὰ τὸ πανταχόθεν περικλύζεσθαι τῇ λίμνῃ.* Ad Botiææ confinia ſtatuit idem Scriptor lib. 2. cap. 24. Intra Tanteſſanos montes lib. 4. cap. 21. Caſtoriæ occurrit præterea mentio apud Scylitzem, Gregoram lib. 2. Alderiſium Clim. 5. part. 4. Caſtoriæ vero ab Alexio expugnatæ apud Zonaram; ſub menſem Nov. Ind. 7. An. Chr. MLXXXIII. ut eſt apud Annam pag. 132.

Ὄστρ) Rectius Editio Hoeſchelii *Σώστρ*; a Caſtro enim in Iſthmi anguſtiis extructo, Caſtoriam dictam vult Anna.

Pag. 131. *Διὰ τοῦ μολίσκου*) Quid hoc loco Anna velit, diſquirit in Gloſſario Poſſinus, putatque hocce vocabulo aggere firmatam molem, cujuſmodi objici ſtagnis ac fluminibus ſolent, intelligi: ita ut Alexius advectas curribus ſcaphas trahi per crepidinem paludis, deponique in eam juſſerit. At alia mihi, pace tanti viri, ſuboritur ſententia, reorque *μόλισκον*, nihil aliud eſſe quam parvulum portum, ſeu anguſtum meatum, quo egeruntur Paludis, Caſtoriam incingentis, aquæ in Erygonem fluvium, per quem ſcaphas ſuas immiſerit Alexius. Nam & a molibus, ſeu crepidinibus portuum, quarum objectu maris atrocitas retunditur, Portus ipſi, *Moles*, noſtris & Italis dicuntur. Vita S. Virgilii Archiep. Arelatenſis; *Ad litus æquoris, quod vocatur Molis, acceſſit, ubi inſidiator ille quaſi navem onerariam adveniſſe fallaciæ ſpeciem imaginis ante oculos auſus eſt confingere*, &c. Hinc Græci *μόλον*, & *μῶλον* efformarunt eadem notione. Theophanes An. v. Phocæ, ait Conſtantinam Mauricii Imp. uxorem, eodem quo conjux lo-
pag. 306. co, ſublatam a Phoca, *ἐν τῷ μώλῳ Εὐτροπίου*. Idem enarrans Scylitzes, habet *ἐν τῷ μώλῳ Εὐτροπίου*, ex quibus emendandum Chronicon Alexandr. in quo perperam, Librarii forte oſcitantia, *εἰς τὸν μόνον τοῦ Εὐτροπίου* irrepſit, pro *μῶλον*, aut *μόλον*, ubi iſtorum Scriptorum Interpretes *μόλον*, & *μῶλον*, recte *Portum* vertunt. Simocatta enim lib. 8. cap. 11. & Codinus in Orig. CP. pag. 58. cæſum Mauricium ſcribunt Chalcedone *εἰς τὸν λεγόμενον Εὐτροπίου λιμένα*. Idem Theophanes A. Copronymi XXIV. narrat Chriſtinum quemdam Magaritam, ſeu Apoſtatam, *ἐν τῷ μώλῳ τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ* ignis ſupplicio extinctum. Extat in Antholog. Gr. cap. 27. Epigramma *εἰς μῶλον ἐν Σμύρνῃ τῇ θαλάσσῃ ἱστάμενον*, in quo Μῶλος ſic deſcribitur:

Τίς βυθὸν ἠπείρωσε, τίς ἐν ῥοθίοισιν ἔτευξεν
Ἀκτὴν ἀμφιρύτην λάεσσι μαρμαρέοισι;

Eſt igitur *μόλισκος* diminutivum a *μόλος*, parvulus portus; quam vocem pro lapide molari uſurpaſſe videtur Leo in Tact. cap. 19. §. 7.

Παυλικιάνοι) Paulicianos cum Manichæis hoc loco Anna & alibi ſæpe confundit; erant enim Pauliciani Manichæorum aſſeclæ. Timotheus Presbyter lib. *περὶ τῶν προσερχομένων τῇ ἁγίᾳ Ἐκκλησίᾳ· Γινώσκειν δέ τινες καὶ ἐγχώριοι, εἰσί τινες τῶν αἱρετικῶν, ἤγουν ἐν τισι τῶν δογμάτων αὐτῶν βλασφημιῶν πρὸς ἀλλήλους, ὥσπερ Ἀετιανοὶ τῷ Ἀρείῳ, Ναυάται Σαββατιανῷ, —— καὶ Παυλικιανοὶ τοῖς Μανιχαίοις.* Vide Notata ad pag. 356.

Μοσυνόπολιν) Villharduino *Moſinople*. Vide Obſerv. noſtras ad hunc Scriptorem.

Τὴν ἐγχώριον) Philippopolitanam provinciam. Vide infra pag. 126. & 355. Pag. 124.

Βρέβια) Laudant hunc Annæ locum Cujacius ad L. 4. de conveniend. fiſci debit. P. Pithoeus in Gloſſ. ad Capit. Car. M. Meurſius, Gretzerus, & alii. Eſt autem *Brevis*, inventarium, rotulus, vel chartula continens indicem, ſeu ſummariam rerum quarumpiam deſcriptionem. Gloſſæ Græcolat. *Πιττάκιον*, *Pittacium*, *brevis*. Gloſſæ Juris, *βρέβιον, ἡ καταγραφή*. *Βρεβίαι*, *Χαρτῖαι*. Codex Canonum Eccleſ. Afric. *καὶ τὸ βρέβιον, ὅπερ τῇ ἐπιστολῇ προσέθηκαν.* Can. 34. *ἐν τούτῳ τῷ βρεβίῳ τῷ ἀποδοθέντι ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων.* Adde Can. 93. Veget. lib. 2. cap. 19. *Quando quis commeatum acceperit, vel quot dierum, annotatur in brevibus.* Lampridius in Alexandro Severo: *Milites ſuos ſic ubique ſcivit, ut in cubiculo haberet breves, & numerum, & tempora militum.* Annales Fr. Bertiniani An. DCCCLXIX. *Ut Epiſcopi, Abbates, & Abbatiſſæ breves de honoribus ſuis, quanta manſa quiſque haberet — deferre curarent.* Acta Murenſia. *Continentur in ſupradictis capſulis reliquiæ aliorum quorumdam Sanctorum, cum quibus breves non inveniuntur.* Utuntur paſſim hac notione Scriptores, S. Hieron. Epiſt. 5. S. Bened. in Reg. cap. 32. 41. Gregor. M. lib. 2. Ind. 11. Epiſt. 41. Gregor. Turon. lib. 4. Hiſt. cap. 41. Lupus Ferrar. Epiſt. 80. Udalricus lib. 1. Conſuet. Clun. cap. 52. Capit. Car. C. tit. 31. cap. 19. Hinc *Inbreviare*, in breves redigere, deſcribere, apud Eckehard. Jun. De Caſib. S. Galli cap. 16. Hincmar. in Præfat. opuſc. 55. Hoveden. pag. 779. Annal. Fr. Bertin. A. DCCCLXIX. Ignot. Raſſin. cap. 6. &c.

Σορῷ τῆς Βασιλ. Ζωῆς) Refert Zonaras Conſtan- Pag. 134.
tinum Monomachum Imp. extinctam Zoem Porphyrogennetam conjugem muliebriter luxiſſe, novaque illam apotheoſi cælitum numero adſcripſiſſe, & pari cum Angelis ipſis honoraſſe cultu: quod fungus ex ejus tumulo germinaſſet, tamquam fuerit, ut dicere ſolebat, *σημεῖον ἐπίτηδες οἰκονομηθὲν, ἵνα μὴ ἀγνοῖτο ἡ βασιλὶς ταῖς ἀγγελικαῖς συντεταγμένη δυνάμεσι*; id eſt, ſignum aliquod ex induſtria procuratum, quod Imperatricem Zoem eodem, quo cæteræ Poteſtates Angelicæ, in cælis ordine collocatam mortales intelligerent. Tunc etiam ex hac pag. 307.
fictitii miraculi occaſione probabile eſt elatam a Monomacho conjugis Thecam a loco, ubi jacebat, varioque auri & gemmarum ornatu decoratam in Secretarium demum tranſlatam, repoſitamque inter cæteras Divorum Thecas.

Σεκρέτῳ) Diximus ſupra ad pag. 70. *Secretum* apud Scriptores Byzantinos pro foro Judiciali, ſeu loco in quo exercentur Judicia vulgo accipi, quod potiſſimum ex Novella Manuelis Comneni probavimus. Id præterea adſtruit Codinus in Orig. ubi de loco Τέτρα dicto: *ὧδε Ζωὴν ἔκλεισε τὴν μετὰ Βασίλειον, καὶ Σέκρετον τὸν τόπον ἐποίησεν.* Primus a civili ad Eccleſiaſticum forum Secreti nomen tranſtulit Paulus Samoſatenus Epiſcopus, quod ei inter damnationis capita objectum olim fuit in Synodo Antiochena, ut auctor eſt Euſebius lib. 7. Hiſt. Eccleſ. cap. 30. Eccleſiaſtica Secreta Conſtantinopoli octo recenſent Scriptores; Patriarchæ duo, Majus & Minus; alia M. Oeconomi, M. Sacellarii, M. Scevophylacis, Chartophylacis, Minoris Sacellarii, ultimum denique M. Protecdici, quod cæteris poſtremo eſt adjunctum. De Secreto Majori Patriarchæ, ſeu potius Æde ita nuncupata, in qua Judicia ſua exercebat, agunt Theophanes, Paulus Diac. & S. Nicephorus, qui Ædi Sophianæ proximum, ſive in ipſo Patriarchio, extitiſſe ſcribit, Imaginibus ex opere muſivo adornatum. Ejuſdem etiam meminit Michael Cerularius Patriarcha CP. in Edicto de projecto pittacio, apud Leon. Allatium. Secretum Minus ita nuncupatum eſt, quia erat Ædes priori capacitate inferior: unde *μικρὸν Σέκρετον* dicitur eidem Nicephoro, Imaginibus ex opere muſivo æque adornatum. De hoc poſteriore Secreto agunt Theophanes, Scylitzes, & Xiphilinus Patriarcha in Sancito quodam apud Leunclavium. In utroque Secreto Synodos egiſſe Patriarcham ex prædictis Scriptoribus colligitur. An vero in altero horum Secreto aſſervata fuerit Zoæ Theca (ſeu *σορὸς*) vix auſim definire; cum parum vero conſentaneum ſit in loco Judiciario collocatam fuiſſe a Monomacho. Extitit præterea Ædes alia Conſtantinopoli Secreti nomine donata; quam in ipſo Palatio ſtatuere videntur Simocatta lib. 8 cap. 8. & Theophanes A. xxv. Juſtiniani, illa forte, quam a Praſina factione una cum Prætorio, Scriniis, & Carceribus incendio conſumptam A. Phocæ VII. narrat idem Theophanes.

Ἀντιφωνητοῦ) *Ἀντιφωνητὴς* Harmenopulo lib. 3. tit. 6. Baſilicis, & J. C. Græcis dicitur reus pecuniæ conſtitutæ, qui pro alio conſtituit, quem Galli vocant ex verbo *Répondant*, uti obſervatum a Cujacio ad Paul. lib. 1. Sentent. tit. 20. & ex Narratione de Salvatoris dicti *Ἀντιφωνητοῦ* Imagine, quæ extitit Conſtantinopoli in Tetraſtylo, edita a Combefiſio, abunde conſtat. Qua etiam notione *Reſponſalis* vox uſurpata legitur in veteri charta Hugonis Lingonenſis Epiſc. A. MCCXXI. In Tabul. Campaniæ Thuani fol. 171. *Nos nobilem mulierem Blancham illuſtrem Comitiſſam Campaniæ conſtituimus plegiam & reſponſalem.* Eſt igitur verborum Annæ ſenſus, Alexium certam pecuniæ ſummam quotannis Secreto ex ærario publico a vectigalium curatoribus decreviſſe inferendam, vice ſponſionis ejus quæ ex auro & argento Thecæ Zoæ circumpoſito conflata erat. Porro emiſſa ab Alexio hac ipſa tempeſtate Novella, ſeu Bulla Aurea, de Ornamentis Eccleſiæ non auferendis, quæ extat in Jure Orientali data menſe Aug. v. Indict. An. M. VIMDXC. Chriſti MLXXXII.

Βαλὼν ἐνέχυρον) Confer Zonaram in Alexio.

Pag. 126. *Δομεστικάτον*) Dignitas Domeſtici; quæ vox occurrit rurſum apud Annam pag. 134. & 240. In Novella Theodoſ. de Scholarib. apud Balſamon. ad Can. Apoſt. & Gregor. Turon. lib. 2. Hiſt. cap. 8.

Edit. Pariſ. pag. 308.

Φιλίππου) *Πόλις Φιλίππου*, non eſt Philipporum urbs, ſed Philippopolis, cujus confinia incolebant eo ævo Pauliciani.

Παρίστριον νεμομένων Σκυθῶν) Scythæ Iſtri fluvii accolæ *Παρίστριοι Σκύθαι* dicuntur Scylitzæ in Monomacho. Conſtantinus Manaſſes:

Ἔβλαψε τοῦτον Δάνουβις, καὶ Σκύθαι ἐπορθοῦσι.

Παρίστριοι πόλεις, apud Nicetam in Man. lib. 6. N. 1. *Παρίστριον*, eidem lib. 4. N. 1. *τὰ κατὰ Βρανιζόβαν καὶ Βελέγραδα*. V. Annam p. 151. 214. & Notata ad p. 191.

Λόγον ἀσφαλείας) Anna rurſum pag. 249. 292. *Verbum ſecuritatis* dixit Paulus Diac. lib. 23. Hiſtor. Miſc. *Vellem effugere, & venire ad te, tranſmitte ergo mihi verbum ſecuritatis, & quos hic habeas amicos, ut hoc eis credam, & mecum occurrant.* Alibi *Verbum* nude, lib. 18. & 19. &c. Ita *Sermo tuitionis* apud Marculfum lib. 1. cap. 24. *In verbo ponere*, in L. Salica tit. 14. & 59. & apud Gregor. Turon. lib. 9. Hiſtor. cap. 19. & 27. hoc eſt, in ſuam tutelam recipere. Hinc noſtris loquendi uſus familiaris, *donner ſa parole, ſa parole de Roy*. Quo ſpectant quæ de verbis Epiſcoporum habet Petrus Bleſenſis Epiſt. 52. *Verba Epiſcoporum, qui Apoſtolorum ſunt filii & heredes, vim juratoriam in ſe habent, ut in eis jusjurandum ſit, quod eſt verbum ſimplex in aliis, & quod in aliis eſt ſimplex perjurium, ſacrilegium ſit in illis.* Id etiam convenit Regum & Principum promiſſis, quibus ſolemne eſt fidem ſuam nude interponere, præſertim quando cum ſubditis quidpiam agunt, aut iis aliquid pollicentur.

Ὁ Καμαῖος) Vide Michaelem Apoſtolium Proverb. Cent. 11. §. 11. & infra pag. 195.

Γυΐδων) Tres extitere Wiſcardo ex Sigelgaita conjuge filii maſculi; *Rogerius* Dux Apuliæ; alter Pag. 127. *Robertus* qui ſubſcribit Diploma Rogerii fratris Ducis Calabriæ pro Eccleſia Conſentina A. MXCIII. apud Ughellum Tomo 9. Ital. Sacr. pag. 257. nec multo poſt obiit; tertius *Guido*. Is navali prælio cum Venetis inito interfuit, uti Anna commemorat. Fratrem deinde Boemundum in Expeditionem Sacram proficiſcentem comitatus, fortiter iis in bellis ſe geſſit, eoque nomine celebratur a Tudebodo lib. 4. Roberto Mon. lib. 6. Baldrico lib. 3. Guiberto lib. 5. cap. 26. & 27. & Willelmo Tyrio lib. 6. cap. 11. Periit tandem ille ex febri, Boemundo fratre Dyrrachium obſidente Anno Chriſti MCVII. ut docemur ex Scriptore Hiſtoriæ Hieroſol. pag. 608. apud Bongarſium; tametſi probabilius ſoluta jam obſidione, & pace Alexium inter & Boemundum firmata obiiſſe, ex iis quæ ab Anna narrantur lib. 13. pag. 307. & ſeq. Orderico Vit. lib. 11. pag. 824. & vet. Scriptore qui extat Tom. 4. Hiſt. Franc. pag. 95.

Βουθρωτὸν) Rogerus Hovedenus: *Ad exitum Inſulæ de Caverſu in Romania eſt Caſtellum deſertum, quod dicitur Butentroſt, ſuper littus maris, in quo Judas proditor natus erat.* Buthrotum, Geographis, uti ſupra monuimus. Servius ad illud Virgilii lib. 3. Æneid. *Et celſam Buthroti aſcendimus urbem; hæc civitas eſt in Epiro, cujus pars eſt Chaonia, quæ ante Moloſſia dicta eſt.*

Αὐλῶνα) Trajecit iterum Robertus in Illyricum menſe Septembri, anno ſcilicet Chr. MLXXXIV. ut auctor eſt Malaterra lib. 3. cap. 40. Geſta in hac ultima Roberti expeditione multis refert Guillelmus Apul. lib. 5. quæ ad illuſtrandam Annam integra, etſi prolixiora, hoc loco damus; cum hic egregius Scriptor, licet ſemel editus, haud omnibus obvius ſit.

His ita completis animos intendit ad illud
Propoſitum, quod mente diu tractaverat agendum.
Electos igitur nautas, & quos magis aptos
Militiæ novit, ſecum facit ire Tarentum.
Huc cum gente ſua navis convenerat omnis.
Claſſis magnificos ibi militiæque paratus pag. 309.
Inſtruit, expenſis naves implentur & armis.
Portum Brunduſii, qui tutior eſſe videtur,
His comitatus adit. Tranſire veretur Hydrunti,
Quo brevior tranſcurſus erat, quia tempus adeſſe
Cœperat Autumni, tranquilla receſſerat æſtas.
Unde timens ratibus, mora ne qua noceret Hydrunti
Ex tempeſtatis ſubitis incurſibus ortæ,
In portu tuto ſit tutus claſſe recepta,
Expectat flatus prudenti mente ſecundos.
Inde valefaciens uxori littore ſtanti,
Reſtantique ſimul populo cum conjuge, cœpit
Finibus Auſoniis jam non rediturus abire.
Armatis centum viginti navibus æquor
Tranſfretat Adriacum, genito comitante Rogero,

Qui patris eſſe ſequax armorum ſtrenuitate,
Et placida cunctis affabilitate ſtudebat.
Duxit præterea naves, oneraria quarum
Lex erat, has & equis ſumptuque replevit & armis,
Et variis rebus, quas æquoris exigit uſus.
Æquore tranſvectos exercitus ille coegit
Quem Ducis egregii ſervabat filius alter.
Exegere fere menſes in littore binos,
Tempeſtate gravi bellum differre coacti.
Temperie placida portum redeunte relinquunt,
Et contra Venetum naves, Danaumque Chelindros
Certamen navale parant. Dux quinque triremes
Ducit, ducendas commiſit quinque Rogero:
Roberto totidem fratri, totidem Boemundo.
His aderant ratium ſuffragia juncta minorum.
Innumeros bello Danai duxere Chelindros:
Altera turba novem confiſa triremibus altis,
Quas habiles bello magis eſſe Venetia novit,
Roberti naves dum conſpicit inferiores
Eſſe ſuis, audacter eis congreſſa receſſit,
Atque interpoſitis Danaum præfulta Chelindris,
Jactibus innumeris telorum deſuper hoſtes
Sauciat, & ferri ſe pondera magna minatur
Jacturum, ne claſſis eis inimica propinquet.
Vix in ea navi, quæ fert ad bella Rogerum,
Quilibet illæſus reperitur, & ipſe lacerto
Saucius, obſtanti ſtat cedere neſcius hoſti,
Immemor illati ſibi vulneris: ardor honoris,
Quantus adeſſe ſolet victoribus, incitat illum.
Hunc pater inſigni decoratus ſæpe triumpho
Accit, & accitum majori claſſe Chelindros
Diſſociare jubet. Patris impiger ille jubentis
Juſſa ſequi properans, cum quinque triremibus illis
Quæ ſibi commiſſæ fuerant, inferre Chelindris
Bella parat, Danai nihil hoc pugnante repugnant,
Sed paſſim fugiunt, ut aves obſtare volanti
Edit. Pariſ. pag. 310. *Non audent aquilæ, curſuque latere fugaci*
Coguntur lepores, dum ne rapiantur aduncis
Unguibus, & roſtro metuunt cibus eſſe voraci.
His ita dimotis ſtat ſola Venetica claſsis.
Robertus, genitique ſui, dum ſtare fugatis
Græcorum ratibus, ſolas videre triremes,
Invaſere ſuis cum ratibus acriter illas,
Tamque ſuit vehementi impulſus impetus horum,
Ut ſeptem merſis non poſſe Venetica claſsis
Elabi ſperet, ſolis ſed ſtare duabus
Navibus ad bellum nil profuit: hoſtibus omnes
Cedere coguntur, ſolito Dux more triumphat:
Claſſe triumphata ſecum duo millia victor
Ad portum ducit de pugnatoribus iſtis,
Qui magis obſtiterant, quorum audacia major
Præter eos, alios quingentos annumeravit,
Qui capti fuerant: ſeptem, fugientibus Argis,
Argolicæ naves ſunt hoc certamine captæ.
Qui caſtrum Corphi ſervare fideliter illi
Solliciti fuerant, ſolvuntur ab obſidione
Quam paſſi fuerant, Dux dum metuendus abeſſet.
Exin victrices, & victas ducere naves
Procurat tutis ſtationibus, ut locet illas
Temporis hyberni Dux incumbente pruina,
Naves & nautas ibi collocat, & remorari
Dum placide redeant æſtatis tempora juſſit.

Κασσιόπης) Urbs portu inſignis, a qua Brunduſium navigabatur. Ulpian. L. 1. §. 12. D. de Exercit. Act. *Ut ecce naves quæ Brunduſium a Caſſiope, vel a Dyrrachio vectores trajiciunt.* Quo loco Laz. Bayſius lib. de Re Navali, *Caſſope* legendum cenſet, ut & apud Ciceronem lib. 16. Epiſt. Fam. 9. aitque oppidum eſſe Corcyræ Inſulæ ex Plinio lib. 4. cap. 12. ubi etiam ab Anna videtur ſtatui. *Carzope* dicitur Hovedeno & Bromptono A. MCXCI. *Caſſiopi Caſtrum*, D. Gregorio M. lib. 12. Epiſt. 2. 3. & 8. hodie *Caſſopo*. Vide Thomam Porcacchum de Inſul. Eſt præterea ejuſdem appellationis Theſprotiorum urbs in Epiro, de qua Geographi.

Λιμένα Πασσάρων) Πάσσαρων Moloſſiæ in Epiro locus apud Plut. in Pyrrho, & Livium lib. 45.

Κονταρίνης) Ex illuſtri Contarenorum Veneta gente, ex qua prodiere Duces aliquot Reip. Venetæ.

Ἄχρις δ᾽Ἀκτίας Ζωστῆρος) Theodorus Prodrom. lib. 5. τῶν κατὰ Ῥοδάνθην pag. 225.

Ἐκ δ᾽Ἀκτίας Ζωστῆρος ἄχρις καὶ τρίτου
Πύλου κατεσχέθησαν τοῖς ταχέσι.

Τρίτος ζωστὴρ apud Conſtant. Manaſſem in Theophilo, & Nicetam in Man. lib. 2. N. 1. qui ἔσχατος ζωστὴρ dicitur Zonaræ in Theophilo.

Δευτέραν νίκην) Hanc Roberti navalem victoriam in menſem Novembrem conjicit Romualdus Archiepiſcopus Salernitanus: *Dux Robertus collecto agmine iterum in ultramarinas partes ſtatuit proficiſci. Quod dum Imperatori Alexio compertum eſſet, ſuum direxit exercitum cum multitudine navium ſimul cum exercitu Venetianorum, ut maris iter Duci prohiberetur. Contra quos Dux Robertus, una cum filio Rogerio, cum navibus ſuis non ſegniter pregreſſus, cum iis acriter conflixit menſe Novembri, & navali* pag. 311. *prælio commiſſo, Dux Robertus una cum filio ſuo Rogerio, victoriam capiens, maxima cæde proſtravit eos, quorum quidem multi in mare demerſi, plures autem capti, nonnulli vero per fugam vix elapſi ſunt, ſicque proſtratis hoſtibus Dux ipſe ſimul cum Rogerio filio exultans tripudio, adiit Boemundum filium ſuum, quem in terris, quas ibi conquiſierat, dereliquit, cum ſuo exercitu Imperium CP. invadere cupiens.* Anonymus vero Barenſis initum Januario menſe An. C. MLXXXV. Robertum inter & Venetos navale prælium ſcribit: *A MLXXXV. Indict. VIII. tranſiit Robertus in Romania in menſe Octobri. In menſe Januarii commiſit bellum in mare cum ipſi Benetici, & vicit.*

Βενετικοί) De tertio hoc prælio, vel ſaltem Venetorum iſta victoria, ſilent prorſus Scriptores. Sabellicus dec. 1. lib. 5. ter Venetos cum Roberto mari dimicaſſe tradit, ac primo quidem prælio Roberti claſſem debellaſſe, aliis cladem paſſos. *Nec ita multo poſt in Alexii gratiam Veneti in Normannos moverunt, eodem ferme loco ubi prius, ſed longe alio eventu pugna commiſſa eſt. Victi quidem adeo inſignem cladem Veneti accepere, ut ex numeroſa claſſe, quam eo Silvius duxerat, (quia alii mediis aquis cæſi, alii capti eſſent) pauciſſimi evaſiſſe dicantur.* Et mox de tertio prælio: *Circa Dyrrachium per hæc quoque tempora a Græcis Venetiſque Phalerii* (Ducis Venet.) *ductu adverſus Guiſcardum, nec meliore eventu quam antea, Silvio Duce pugnatum reperio.*

Δοῦκα Βενετίας) Ob præſtita ſibi his in bellis a Venetis auxilia, Venetorum Ducem, qua tum dignitate fungebatur Vitalis Phalerius, ſeu Falierus, qui illam inierat A. MCLXXXIV. Protoſebaſtum dixit Alexius, cæteroſque Venetos multis muneribus, magniſque honoribus eſt proſecutus. Quo quidem titulo ornatum Vitalem prodit etiam Franc. Sanſovinus in Venetia lib. 11. pag. 187. prior. Edit. ubi aliquot alios Venetorum Duces ſimilibus titulis identidem ab Imperatoribus Byzantinis cohoneſtatos teſtatur, quibus ii ad vitam uterentur. Hoc autem verborum initio Vitalis Diplomata concepta leguntur: *Nos Vitalis Faletro Dux ac Imperialis Protoſevaſtus.* Additur in Editione Hoeſcheliana, Ὑπέρτιμον δὲ καὶ τὸν Πατριάρχην αὐτῶν ἐτίμησε μετὰ τῆς ἀλόγου (legendum ἀναλόγου) ῥόγας. Hypertimorum dignitas Metropolitanorum erat, quorum alii Ἔξαρχοι καὶ Ὑπέρτιμοι, alii tantum Ὑπέρτιμοι dicebantur, ut eſt in Notitia Andronici. Erat porro ea tempeſtate Venetorum Patriarcha Dominicus Contarenus, de quo Gregorius VII. Papa lib. 1. Epiſt. 18. lib. 2. Epiſt. 14.

Τοὺς ἐκ Μέλφης) Melphitani, ſeu Amalphitani, navigationi & mercaturæ operam non modo impenderunt, ſed eo potiſſimum nomine celebrantur a Scriptoribus, quod primi peregrinas, & quas Oriens non noverat, merces, in remotiores orbis plagas, lucri faciendi gratia, inferre tentaverint, & in pleriſque maritimis oppidis domicilia & officinas, ubi moram facere poſſent, & commercia ſua exercere, nutu quibus illa parebant Principum, poſſiderent: quod præter Annam hoc loco, & pag. 101. & 130. teſtantur Willelmus Tyrius lib. 18. cap. 4. Alexander Abb. Celeſin. lib. 3. pag. 366. & Leander Albert. in Deſcr. Ital. Guillelmus Apul. lib. 3.

Urbs hæc dives opum, populoque referta videtur:
Nulla magis locuples argento, veſtibus, auro,
Partibus innumeris, hac pluribus urbe moratur
Nauta, maris cælique vias aperire peritus.
Huc & Alexandri diverſa feruntur ab urbe,
Regis & Antiochi: hæc freta plurima tranſit,
His Arabes, Indi, Siculi noſcuntur & Afri:
Hæc gens eſt totum pene nobilitata per orbem,
Et mercanda ferens, & amans mercata referre.

Edit. Pariſ. pag. 312. Ἐργαστήρια) Amalphitanorum, qui Conſtantinopoli commercii exercendi cauſa commorabantur, aliaſque in urbe tabernas, vel officinas, ſeu potius, quæ ex iis in Imperatorium fiſcum inferri ſolebant vectigalia, Eccleſiæ D. Marci ultro largitur Alexius: nam hac tempeſtate Amalphis, ſeu Amalphia, quæ a ſuis antea regebatur Ducibus, Roberto parebat, proindeque Amalphitanis bellum erat cum Alexio. Extincto enim Joanne Duce Amalphitano, Joannis Ducis filio, A. MLXX. Sergioque Joannis filio exacto, Robertus Ducatum Amalphitanum nactus erat A. MLXXV. urbe occupata, cui poſtmodum ſucceſſit Rogerius filius, uti narratur in Chronico Amalphitano. Ut ergo Amalphitanorum mercatorum animos ſibi conciliarent Græci, varia iis in urbe privilegia indulſerant, *Emvolumque*, (de quo infra) *Ergaſteria*, quæ *Eſtacones* dicuntur in charta Boemundi II. Principis Antiocheni, & Eccleſias conceſſerant. Amalphitanorum vero Eccleſia Conſtantinopoli vocabatur *Eccleſia S. Mariæ Amalphitanorum de Latina*, ut ex Bulla Alexandri IV. PP. apud Ughellum colligitur. Erant porro varia & complura in urbe Conſtantinopolitana ἐργαστήρια ἐμπορίας ἢ ἀργυρατικῆς ἀφορμῆς, ut ait Juſtinianus Nov. 43. quorum nomine Imperatori penſitatio præſtabatur, cujus reditus pro certa quantitate ad præbenda luminaria, & ædificia publica, ac tecta reparanda impendebatur, L. 19. Cod. de Oper. publ. aut in ſumptus funerum, d. Nov. 43. & 59. & Nov. Leonis 12. a qua penſitatione, aut intributione cæteræ officinæ, quæ ad Eccleſias, vel alias domos pietati dedicatas, vel ad viros illuſtres, vel ad domum Imperatoriam pertinebant, immunes non erant. Meminit Lex 12. Cod. de Epiſc. & Cleric. Ergaſteriorum, vel tabernarum, ad Eccleſias pertinentium, de quibus agit etiam Gyllius in Conſtantinopoli lib. 2. c. 4. ſub finem: Beniaminus vero Tudelenſis in Itinerario, vectigalis quod cogebatur ex tabernis CP. *Ipſius civitatis tributum ſingulis diebus viginti aureorum millia conficere ajunt, cum ex locatione tabernarum, tam ex foris venalitiis, & mercatorum vectigalibus.* Ἐργαστηριακὸν dictum illud tributum, quod pro officinis ſolvebant mercatores, in Diplomate Andronici Imp. apud Phranzem lib. 3. c. 24. quod noſtris *Stallagium*. Charta Communiæ urbis S. Quintini in Veromanduis apud Hemereum: *Quiſquis in forum venerit, ſtallum ſuum ſtatuere poſſit, ubi terram vacuam repererit, ſuumque ſolvat ſtallagium*. Philippus *Mouskes* in Chilperico:

Si leur donna le vienage,
Des nés & tout le pontenage,
Et l'eſtalage, & les merciers.

Ἀπὸ τῆς Ἑβραϊκῆς Σκάλας) Quemdam CPolitanæ urbis angiportum aſſignatum & conceſſum Venetis ab Alexio refert Cinnam. lib. 6. N. 10. quem Ἔμβολον a multis appellatum ait, forte quod eſſet ea urbis pars porticibus exornata; cujuſmodi variæ erant CPoli ſparſim in omnibus pene regionibus, quas ἐμβόλους vulgo appellabant. Nam & ἐμβόλους, ſeu Porticus, Troadenſes, Domnini, Fanionis, Eubuli, Marciani, Arcadianas, Regias, Argyropratiorum, Novas, Fori, Palatii, &c. paſſim habent Scriptores Byzant. Iſidor. Gloſſ. *Imbulus, ab ambulando, Ambulatorium*. Papias: *Imbuli dicti, vel quia ſub volumine ſunt, vel quia ſub his ambulamus: ſunt enim platearum porticus hinc inde*. Sic autem Cinnamus, eo loco, ubi immunitates & privilegia Venetis ab Alexio, propter præſtitum bello contra Robertum auxilium, conceſſa commemorat: Οὗτοι Ἀλεξίῳ ποτὲ βασιλεῖ χεῖρα παρασχόμενοι σύμμαχον, ὁπηνίκα Ῥομπέρτος ἐκεῖνος ἐξ Ἰταλίας ἐπὶ Δυρράχιον μεταδιαβὰς ἐπολιόρκει τὴν χώραν, ἀμοιβῆς τετυχήκασι ἄλλης, καὶ δὴ καὶ στενωπὸς αὐτοῖς ἐν Βυζαντίῳ ἀπονενέμηται, ὃν Ἔμβολον ὀνομάζουσιν οἱ πολλοί, μόνοι τε δὴ ἁπάντων ἐς τοῦτο κατ' ἐμπορίαν δεκάτας εἰσὶ Ῥωμαίοις ἀπείχοντο. Quo ἐμβόλου vocabulo non tam Porticus, quam urbis portio, ſeu regio (nos *quartier* dicimus) intelligitur. pag. 313. Ita etiam Piſanis fœderatis Imperatores CPolitani *Embolum* & *Scalas* conceſſerant, quod Calojoanni, ſeu Joanni Comneno adſcribere videntur Annales Piſanorum editi ab Ughello Tom. 3. Italiæ Sacræ. Hæc enim in veteri Diplomate A. MCLXI. quod ab eodem Ughello in Archiepiſcopis Piſanis pag. 466. refertur, legimus: *Tibi Benedicto dilecto fratri recipienti in vice Joannis Operarii operis Piſanæ Eccleſiæ S. Mariæ pro loco ipſius operis damus & irrevocabiliter concedimus Eccleſiæ, videlicet Embolum, & Scalas, & Stateram quæ ſunt in CPoli, & ſunt ab Imperatore operi Sanctæ Mariæ conceſſa*, &c. Atque in eo Diplomate *Embolani* dicuntur Piſani, qui Embolum iſtum incolebant, aut certe quibus Emboli præfectura demandata erat: *Ita ut neque Archiepiſcopus, neque Conſules Piſani, neque Miſſatici, neque Vicecomes, neque Embolani, qui modo ſunt, vel pro tempore erunt, nec aliqua perſona occaſione Piſanæ civitatis poteſtatem habeant aliquo modo de prædictis omnibus vendendi, vel pignorandi, aut alienandi*. In alio Inſtrumento A. MCCXXVI. apud eumdem Ughellum dicto Tomo pag. 501. & 503. fit mentio *Emboli Pelliparìorum* in urbe Piſana: nos diceremus, *le quartier des Tanneurs*. Vide eumdem Tom. 7. pag. 278. Quod vero ſpectat ad Eccleſias, quas Veneti Conſtantinopoli tenebant, una fuit Sancti Archidani, vel Akudani, cujus mentio fit in Bullis Cæleſtini III. & Honori III. PP. apud Ughell. in Patriarch. Gradenſ. Porro Scalarum vocabulo navalia intelligi pridem docuerunt viri docti. Alii Scalas *trajectus maritimos* interpretantur, per quos videlicet navibus exſcenſus, aditusve patebat in portum, vel in urbem. Sic Auctor Deſcript. CP. in Reg. 6. Scalam Sycenam, *trajectum Sycenum*, dixit, quæ alias πέραμα Juſtinianarum nuncupatur in Nov. 59. c. 5. Sycæ enim Juſtinianæ dictæ, uti tradit Stephanus Byzantius. Sed & aliæ urbis Scalæ περάματα in eadem Nov. appellantur: ἔξω τῶν νέων τειχῶν, ἢ τῶν ἄλλων περαμάτων, id eſt, *extra novos muros & alios trajectus*, quemadmodum hæc verba reddidit Cujacius. Atque inde περαμάτων nomenclaturam ſervant etiamnum ſcaphæ ipſæ quibus Fretum Sycenum trajicitur, ut auctor eſt Petrus de Valle Epiſtola 2. Horum trajectuum ſub Scalarum nomine meminit Novella 159. in princip. & L. 7. Cod. de Aquæd. lib. 11. Quin & ipſæ in continenti *Clauſuræ*, ſeu anguſtiæ, *Scalæ* videntur etiam nuncupatæ. Certe Cinnamus lib. 2. meminit loci, *Mala Scala*. Κακὴ Σκάλα, dicti, quod, uti ſcribit, eſſet χωρίον ἐρυμνὸν & ἀπόκρημνον. Scala igitur non tam portus, quam ipſe trajectus maris dictus eſt, vocabulo a Latio deducto, ex eo quod Græci veteres trajectus omnes, ſeu freta, βάθρα, (quæ vox Latinis *Scalas* notat) appellarent. Ita Euripides in Aulide v. 80. στενόπορθμ' Αὐλίδος βάθρα, vocavit anguſtum fretum, quod Aulidem Bœotiæ a Chalcide diſterminat, *tam modicum, ut ponte jungatur*, teſte Plinio, ſeu ut Solinus, *per fabricam breviſſimæ machinæ adeatur pede*. Ab eodem fonte trajectus iidem *Gradus* a Latinis nuncupantur. Nec enim ſunt Gradus, quod vult Surita, pontes ad maris, aut majorum fluviorum littora, ſed freta, & anguſti maris, atque interdum fluminum meatus. Ammianus lib. 15. ubi de Rhodano: *Gallico mari incorporatur per patulum ſinum, quem vocant Ad Gradus*. Rhodani *Gradus* occurrunt præterea apud Auctorem Itinerarii Maritimi, quam appellationem tribuunt etiamnum Rhodani accolæ ipſis meatibus, ſeu trajectibus, per quos fluvius in mare evolvitur, reliquo fluvii ipſius oſtio arenis ferme undique obſito. Hos enim trajectus *Gras* appellant, adjuncta quadam ab locis vicinis, aut a pelagi natura, aut ſoli, denominatione. Supereſt præterea ejuſdem vocabuli veſtigium in Occitania ad Stagnum Magalonenſe, quod

ad Septentrionem continenti adhæret, ad Meridiem a Gallico mari, validiſſimo aggere disjungitur. Haud procul a Magalona urbe in modum Inſulæ ſtagnantibus aquis circumfuſa, Montiſpeſſulani Præſulum Cathedra olim inſigni, diſruptus agger iſte meatum ac trajectum navibus a mari venientibus præbet in ſtagnum, quod portus vicem præſtat. Canalem iſtum Verſus antiqui in Arnoldum Epiſcopum Magalonenſem ſcripti circa A. MLXXVIII. *Gradus* vocant, indigenæ vero *le Grau*, apud Catellum lib. 2. Rer. Occitan.

Hic muros fecit, turres hic undique fecit,
Clerum divinis contulit officiis.
Iſte Gradus clauſit, quo prædo piraticus hauſit
Sæpe latrociniis littora noſtra ſuis.
Navibus introitus per eum Gradus alter apertus,
Non procul a terris, o Magalona, tuis.

In Diplomate Ludovici VII. Reg. Franc. A. MCLV. apud Sammarthanos in Epiſcopis Magalon. N. 21. Gradus iſti *Portus* nomine donantur: *In Comitatu Subſtantionenſi portus, qui dicitur Gradus.* In Annalibus Piſanis editis ab Ughello Tom. 3. Ital. Sacr. ſub A. MCLXV. *Gradus Mergerii* dicuntur, pro *Mergorii*, ſeu *de Merguell. Grados* etiam in ſtagno Salſarum in Comitatu Ruſcinonenſi habent chartæ aliquot veteres ex Chartophylacio Regis Chriſtianiſſimi. Id porro vocabuli notione iſta non nuperum: eo quippe utitur Valerius Maximus lib. 3. c. 6. ut observatum a viris doctis: *P. Scipio cum in Sicilia augendo exercitum, trajiciendoque in Africam, opportunum quæreret Gradum.* In ſequiori vero Latio non ſemel uſurpatum legimus. Annales Piſani de S. Petro Apoſtolo: *Transfretavit circa littora Piſanorum, ubi hodie dicitur Eccleſia S. Petri ad Gradus.* Infra, de eadem Æde: *In quo loco cum per menſem moram feciſſet, ad Gradus maris Eccleſiam conſtruxit.* Iidem Annales ſub A. MCLXXVIII. *Saraceni cœperunt bellare, & invadere Inſulam Sardiniæ, & ire in partibus Piſanorum, & uſque ad Gradus Romæ.* Neque aliunde nomen accepit Inſula Venetiis proxima, quæ *Gradus*, vulgo *Grao*, dicitur, quod in ea exſcenſiones fierent, & portus vice eſſet Venetis. A prædictis diſſentit Petrus Gyllius lib. 2. de Boſp. Thrac. c. 11. cujus ſententiæ favere videtur Cujacius ad Leg. 7. C. de Aquæductu; contendit enim Scalas eſſe crepidines ac moles portuum, quarum objectu pelagi furentis atrocitas frangitur, quas, inquit, *Eoliæ*, a figuræ ſimilitudine χηλὰς appellant, poſteri Græci βάθρα, Latini *Scalas*, ſeu *Gradus*, quia ex illis ad naves velut gradus jacitur. Factum deinde, ut quæ vetuſtioribus Græcis χηλαὶ, iiſdem jam ignorantibus χαλαὶ, denique a vulgi conſuetudine, quæ litteras depravare ſolet, *Scalæ* appellatæ ſint. Sed hæc accurata egent diſcuſſione; quæ non eſt hujus loci.

Ἑβραϊκῆς Σκάλας) Unde nomen huic Scalæ acceſſerit, haud plane conſtat; niſi dicamus ita nuncupatam, quod vicina fuerit Monaſterio Stauracii, quod τὰ Βραϊκὰ, & τὰ Ἑβραϊκὰ vocabant, de quo Theophanes, Zonaras, & Cedrenus in Mich. Rhang. & Paulus Diacon. lib. 24. vel quod adjacuerit Portæ urbis, olim Neorii, poſtea a recentioribus Græcis, ipſique Ducæ c. 38. & 39. ὀνομ, aliis *Heuraïæ*, ſeu *Hebrææ* dictæ, ab ædificiis Hebræorum, ſeu Judæorum huic portæ obverſantibus, ut Gyllius lib. 3. c. 1. & Leunclavius in Pand. c. 200. tradunt. Vel denique, quæ mea eſt ſententia, quod ab hac Scala exſcenſus fieret pergentibus in eam τοῦ regionem, in qua erant Judæorum, aut Hebræorum ſepulturæ, quæ Villarduino *Iuïverie*, ſeu *Judæaria* ideo nominatur. Vide Notas noſtras ad hunc Scriptorem.

Βίγλας) Locus ita dictus a Vigiliis, ſeu Excubiis. Βίγλα enim Ducæ c. 38. & aliis, quos laudant Rigaltius, Meurſius, & Fabrotus, Vigilia eſt, ſeu Cuſtodia. Eſt igitur Βίγλα, locus, ubi erat ſtatio Vigilum, in quo excubabant milites, qui urbis & civium ſecuritati invigilabant: *Moris quippe Conſtantinopolitanorum erat*, ait Luithprandus lib. 1. c. 3. *ne a vicinis gentibus opprimerentur, ſingulis quibuſque noctibus per totius civitatis bivium, quadriviumque armatos milites cauſa cuſtodiendæ civitatis, qui eam invigilarent, ponere.* His qui præerat Tribunus, *Drungarius Vigiliæ* dicebatur, qui noſtris *Miles Gueti*, ſeu vernacula lingua, *Chevalier du Guet*, cujus quidem officii apud Pariſienſes ea erat dignitas, ut non niſi a Milite obiri poſſet, ut eſt in veteri Areſto Parlamenti 13. Januar. A. MCCCCLVII. Meminit etiam Codinus in Orig. CP. loci ita dicti in Urbe: τὰ δὲ λεγόμενα Κοντάρια, βίγλα ὢν μεγάλη τὸ πρότερον.

Edit. Pariſ. pag. 315.

Εὐτελεμπορευομένας χαλάς) Hoc eſt, portoria, quæ ex ſcalis intra illud ſpatium poſitis cogebantur. Erant enim in ipſo Ceratino Portu plures Scalæ, ſeu, ut ita dicam, in ipſo portu plures portus, cum Scala pars eſſet portus: unde Moſchopulus dixit Scalam eſſe μέρος τοῦ λιμένος, εἰς ὃ αἱ νῆες δέδενται. In iſto quippe ſinu extitit *Scala Chalcedonenſis*, quæ collocatur in 5. Regione in vet. Urb. Deſcript. cujus meminit Chronicon Alexandr. A. XII. Arcad. & VII. Theod. Jun. de qua etiam habet quædam Gyllius in CP. lib. 3. c. 1. *Scala Sycena* in Regione 6. *Trajectus Juſtinianarum* appellata in Novel. 59. de qua idem Gyllius lib. 3. c. 2. & Leunclavius in Pand. c. 127. *Scala Timaſi*, quam in 7. Regione ſtatuit Urbis Deſcriptio: *Scala Acropoleos*, apud Theophanem pag. 365. Cedrenum in Copron. & Paulum Diac. lib. 22. Hiſt. Miſc. Extitit præterea locus *Heptaſcalon*, a ſeptem Scalis proximis dictus, de quo Scylitzes, Cantacuzenus lib. 4. c. 22. & Gyllius lib. 3. c. 9. Ad Propontidem recenſentur Scalæ aliquot: *Scala τοῦ Περάματος*, apud Scylitzem in Romano, quæ *Portus Aureæ Portæ* dicitur Ducæ c. 38. *Contoſcalium*, ſeu parva Scala, a qua Porta urbis vicina dicta Contoſcalii, cujus mentio occurrit apud Cantacuzen. lib. 4. cap. 2. & Phranzem lib. 3. c. 11. Vide Leunclav. in Pandect. c. 200. Meminit porro portoriorum, quæ ex Scalis pendebantur, Lex 7. Cod. de Aquæductu, lib. 11. ubi *omnia vectigalia, quæ colligi poſſunt ex univerſis Scalis Urbis*, in reparationem Aquæductuum CP. impendi jubentur. Quæ Græci ſic vertunt: εἰς ἀνανέωσιν τῶν ἀγωγῶν τὰ περιγινόμενα ἐκ τῶν σκαλῶν ἀναλίσκεσθαι. Σκαλιατικὰ ejuſmodi portoria vocat Diploma Andronici Junioris apud Phranzem.

Τοῦ κομμερκίου) Cinnamus loco ſupra laudato, de Venetis: μόνοι τε τῶν ἁπάντων ἐξ τούτου τοῖς κατ' ἐμπορίαν δεκάτας οὐδ' ἂν Ῥωμαίων παρεχόντων. Hic vero κομμέρκιον ſumitur pro telonio, vel tributo, quod pro ipſo commercio, mercatura, vel negotiatione penſitabatur. Sic enim paſſim hanc vocem uſurpant Græculi ſequioris ævi. Gloſſæ Baſil. τελώνιον, κομμέρκιον. Conventiones Michaelis Palæol. Imp. & Communis Januenſ. A. MCCLXI. editæ poſt Villhard. *Permittet contrahere de toto jam dicto Imperio omnibus & ſingulis Januenſibus, & deferre libere & expedite ſine aliquo impedimento daciæ, commercii, ſive exactionis.* Sanutus lib. 2. part. 2. c. 4. *Quod præfata tributa, datia, & commercia, aliaque neceſſaria nequaquam transferri valeant.* Hinc Κομμερκιάριος dictus ejuſmodi vectigalium exactor, Conſtantino de Adm. Imp. c. 43. & Auctori Chronici Alex. pag. 900. Vide præterea Gloſſaria Meurſii & Fabroti.

Μετὰ τὸ ἰδίου ἐξ) Rogerii in Cephaleniam appulſum, reſque ibi actas attigit Guillelmus Apulienſis lib. 4.

—— *Hoc abeunte Rogerum*
Juſſit adire ſuo cum milite Cephaleniam,
Ut tanta fuerat quæ tempeſtate rebellis
Villa refrænetur, hac Inſula dum capietur
Undique terrendas Græcorum moverat urbes. pag. 316.
Juſſa patris ſequitur, juſſamque Rogerus ad urbem
Cum Ducis agminibus properavit, & obſidet illam.

Βοντίζη) Idem Poeta:

Ipſe ſuos Equites hyemali tempore ſecum
Bundiciam ducit manſurus, ibique moratur.

Cæterum Bundiciam jam ante expugnarat Robertus. Idem Guill. lib. 4.

Bundiciam nautæ vi captam depopulantur.

Αὐτὸ δὲ) Guillelmus Apul.

Continuis hujus ſoboles generoſa Rogerus
Perterrere minis non ceſſat Cephaleniam.
Inſula Roberto proponitur eſſe petenda,

Ad quam miſſus erat capiendam filius ejus.

Ab hoc porro in Cephaleniam Roberti appulſu portui Inſulæ, ſeu ſinui, qui Illyricum reſpicit, manſit *Wiſcardi Portus* appellatio. Falſum enim quod Hovedenus & Bromptonus ſcribunt, ita dictum, quod eo loci mortem obierit, & tumulo mandatus fuerit Wiſcardus.

Γαλαίας) Cedrenus pag. 581. μετ' ὀλκάδων ᾗ ἑπτὰ κουρσαρίων, ἃς δὴ γαλέας κατονομάζειν εἰώθασιν. Matheus Paris, *navibus roſtratis, quas galeas vocant.* Otho Friſ. lib. de Geſt. Frid. c. 33. *Aptatis — triremibus & biremibus, quas modo galeas, ſeu ſagittas vulgo dicere ſolent.* Guill. Tyrius lib. 20. c. 28. *Navium roſtratarum, quæ vulgo dicuntur galeæ.* lib. 20. c. 14. *Erant in præfato exercitu naves longæ roſtratæ, geminis remorum inſtructæ ordinibus, quæ vulgo galeæ dicuntur.* Hiſtor. Hieroſ. pag. 1167. *Quod antiqui dixere Liburnam, moderni galeam, media producta, nominant.* Aſſerus An. MCCCLXXVII. *Juſſit cymbas & galeas, id eſt, longas naves, fabricari.* Malaterra lib. 4. c. 25. *A duabus Piratarum navibus, quas galeas appellant, hoſtiliter aggreditur.* Vox notiſſima, de qua præterea conſulendi Meurſius, Voſſius, Spelmanus, Watſius, Somnerus, & Fabrotus in Gloſſ.

Περὶ τὴν Ἀθήραν) Aſteriam habet Sophianus in Cephalenia Inſula, haud procul ab ipſa Cephalenia urbe. Aſteridem Inſulam, Cephaleniam inter & Ithacam, ſtatuunt Plinius lib. 4. Stephanus, & Nicetas in Man. lib. 2. N. 5. At Anna Atherem promontorium Cephaleniæ Inſulæ fuiſſe ait. Cum igitur æger Robertus de Ithacæ oppido, Hieruſalem nuncupato, inaudiſſet: inſuper & Atherem revocaſſet in mentem, continuo ſubiit oraculi memoria, quod olim ſibi pronunciatum meminerat, Atherem uſque ditioni ſuæ cuncta ſubjecturum; hinc proficiſcentem Hieroſolymam, debitum naturæ ibi ſoluturum. Fallax fuit vaticinatio; ut ſunt ejuſmodi præſtigiatorum vaticinationes. Nam Hieruſalem in ſola Judæa animo obverſabatur, ut & Ather, quem Palæſtinæ locum noverat ex libro Joſuæ cap. 15. Simili deceptum prædictione Gerbertum, ſeu Silveſtrum PP. finxit Benno Cardinalis, a quo hauſerunt quæ habent Willelm. Malmesberienſis lib. 2. de Geſt. Angl. c. 10. Albericus A. MII. Matheus Weſtmonaſt. & Bromptonus An. MXCII. & Balduinus de Aveſnis in Chr. vernaculo MS. c. 73. Is enim cum ſtatuam, quã certa ſiderum inſpectione ſibi ſuderat, ad interrogata negative, vel affirmative, tantum reſpondentem interrogaſſet, an moreretur antequam cantaret Miſſam in Hieruſalem, reſpondiſſetque illa negative, tandem ſe dubio oraculi ſenſu deceptum cognovit, cum poſt Miſſam a ſe ex more Romæ in Eccleſia Hieruſalem dicta decantatam, invaletudine ictus, & conſuetæ ſtatuæ deceptionem, & ultimum vitę ſuę diem imminere ſenſit.

Τῷ ἰῷ αὐτοῦ) Robertum ex veneno ab uxore, Alexii ipſius perſuaſione, propinato extinctum narrant Orderic. Vitalis lib. 7. Guibertus lib. 3. Geſtor. Dei c. 2. Willelmus Malmesbur. lib. 3. & 4. de Geſt. Angl. Reg. Rogerus Hovedenus, Richardus Pictavinus, Albericus An. MLXXXV. Gaufridus Voſienſis, Bromptonus, & aliquot alii. *Edit. Pariſ. pag 317.* Romualdus vero, & Guillel. Apul. lib. 5. morte communi defunctum probabilius aſſerunt cum Anna, quæ ex pleuritide, vel febri, e vivis ſublatum refert. Apud Inſulam Caſſiopem mortuum ſcribit Romualdus, contra quam Anna, quæ, ut & Alexander Monach. lib. 3. Chron. Monaſterii S. Bartholomæi de Carpineto, in Cephalenia Inſula extinctum refert. Nec minor de anno, quo exceſſit, apud Scriptores diſcrepantia. Nam Malaterra lib. 3. c. 41. Roberti mortem accidiſſe auctor eſt menſe Julio, An. MLXXXIV. aitque inſigni Solis Eeclipſi, quæ 6. Febr. eo anno contigerat, veluti prænotatam, ut & Gregorii VII. PP. & Guillelmi Regis Anglorum. Atqui Gregorius mortuus legitur An. MLXXXV. 24. Willelmus vero, menſe quidem Septembri, ſed An. MLXXXVII. ut eſt apud Ordericum lib. 8. & alios, adeo ut falſum ſit Robertum, Gregorium, & Guillelmum ante elapſum a Solis iſto defectu annum extinctos, uti ait Malaterra. Robertum denatum menſe Julio Anno MLXXXV. recte tradunt Ordericus lib. 7. pag. 146. Leo Oſt. lib. 3. c. 56. Anonymus Barenſis, Albericus, Surita, Scriptoreſque aliquot alii: perperam vero Chronicon Amalphitanum KL. Aug. A. MLXXXVI. Indict. X. Matheus Paris An. MLXXXVII. Willelmus Malmesburienſ. & Ptolemæus de Luca A. MLXXXVIII. cum conſtet Robertum ex Anna & Romualdo, viceſimo Ducatus anno mortuum eſſe, proindeque A. MLXXXV. quo quidem anno ſub menſem Octobr. Rogerius filius Ducatum Apuliæ adeptus erat; ut patet ex veteri Diplomate, quod deſcripſit Ughellus in Archiepiſcopis Salernitanis. At diem, quo exceſſit, notat Kalendarium S. Mauricii Andeg. XVI. KL. *Aug. ob. Robertus fortiſſimus Dux Calabriæ & Apuliæ.* In ſequentem vero rejicit Necrologium Moliſmenſe, diem ſcilicet 15. KL. Auguſt. in ipſas KL. Aug. Chronicon Amalphitanum.

Τῷ υἱῷ αὐτοῦ) Guillelmus Apul. lib. 5.

Caſtra Rogerus adit patris, interituſque paterni
Notitia populum communicat anxius omnem,
Conſiliumque petit, privandum namque fatetur,
Ni redeat propere, ſe juris honore paterni,
Hæredem cujus pater hunc indixerat eſſe.
Illi promittunt omnes ſe corde fideli,
Sicut ſervierant patri, ſervire paratos.
Sicque coadjutor tranſgreſſibus æquoris illis
Unanimes rogitant, populo favet ille roganti, &c.

Γαῖτα) Sigelgaita, ſive Sikelgaita, ut ipſamet in Diplomate, quod extat apud Ughellum Tom. 8. Ital. Sacræ pag. 395. ſe nominat. Guillelmus Apulienſis:

Uxor ab Italia non multo venerat ante,
Et caſtris aderat, dum nati caſtra reviſit
Dux quibus exierat populo cum claſſe relicto.
Hæc ubi Robertum cognovit febricitare,
In quo tota ſui ſpes erat, ut poſt tanto
Conjuge, diſciſſis flens veſtibus, acceleratis
Curſibus acceſſit, &c.

Μεγίστῳ χειμῶνι) Hanc tempeſtatem attigit etiam Guillelmus Apulienſis, ut & naufragium, quod paſſam eſſe navim, quæ vehebat Roberti corpus, obſervat Anna:

Jamque rates fuerant ſecus Appula littora ductæ, pag. 318.
Tempeſtas tumidum quatit intolerabilis æquor,
Naufragium paſſi quamplures ſunt ibi nautæ,
Pars hominum cum claſſe perit, fractaque procellis
Qua fuerat corpus humatum nobile, navi,
In mare delapſum non abſque labore cadaver
Extrahitur, fœtor ne prodeat inde nocivus.
Viſcera corque Ducis ſubhumari juſſit Hydrunti
Prædita conſiliis ſemper prudentibus uxor,
Et multo reliquum condunt aromate corpus
Hinc deportari Venuſinam fecit ad urbem,
Qua fuerant fratrum conſtructa ſepulchra priorum.

Βενούσαν) Roberti cadaver Venuſium tranſlatum ſcribunt pariter Malaterra, Leo Oſt. Ordericus, & alii. Ptolemeus de Luca: *ſepeliturque apud Venuſium in Apulia in Monaſterio Monachorum nomine S. Trinitatis, quod nunc eſt Hoſpitaliorum; quod quidem Monaſterium ædificaverat ipſe Guillelmus.* Ab ipſo Roberto extructum Venuſinum Monaſterium tradit Ordericus Vitalis lib. 3. pag. 482. ejuſque curam demandatam Roberto *de Grentemainil*, Uticenſi, poſtea S. Euphemiæ in Calabria Abbati, qui tum exul in eas terras ſeceſſerat. Huic fatis functo poſtmodum ſucceſſor datus Berengarius, itidem Normannus, mox Averſæ Epiſcopus, ut eſt apud eumdem Scriptorem lib. 7. pag. 646. Epitaphium Roberti tumulo inſcriptũ recitat Malmesburienſis.

Εἰκοστῷ ἑκτῷ) Extinctum Robertum anno ætatis 70. Anna & Alexander Monach. lib. 3 Hiſt. S. Bartholomæi de Carpineto; ſexageſimo majorem, ſupralaudatus Romualdus tradunt: uterque Ducatus 26. idque recte; nam Ducis titulo donatus eſt Robertus An. MLX. ut auctor eſt Malaterra lib. 1. cap. 35. ipſeque Robertus, qui in Diplomate An. 1080. Indict. 4. menſe Oct. Ducatus ſui eum annum viceſimum

mum eſſe ait, apud Ughell. in Salernitanis Archiep.

Ὁ Βασιλεὺς) Orderic. *Imperator vero licet lætaretur, quia liberatus a terribili hoſte fuerat, defunctum tamen Ducem, qui numquam de bello fugerat, ex pietate multum planxit.*

Δυῤῥάχιον παρέδωσαν) Dyrrachium igitur in Alexii poteſtatem rurſum conceſſit, ipſis incolis, poſt Roberti exceſſum, ultro ſeſe dedentibus; ita Anna. At Diocleates, ſeu quiſquis eſt Auctor Hiſtoriæ Dalmaticæ, quam debemus Mauro Orbino Raguſino & Joanni Lucio, ſcribit extincto Roberto occupatum Dyrrachium a Bodino Dalmatiæ & Serviæ Rege, demumque, icto cum Alexio fœdere, illi & Græcis ab eo redditum.

Ἐρασιχρήματοι) Sic non ſemel Francorum, ſeu Latinorum avaritiam & inexplebilem lucri cupiditatem perſtringunt Græci Scriptores, atque adeo ipſa non hoc dumtaxat loco Anna, ſed & pag. 247. 336. 339. Leo Aug. in Tact. cap. 18. §. 90. de Francis: ὑπεξδιάφορται δὲ τοῖς χρήμασιν εὐκόλως, φιλοκερδεῖς ὄντες. Scylitzes in Romano Diogene: καὶ γὰρ ἄπληστον τὸ γένος τῶν Φράγγων. Nicetas in Iſaac. Aug. & Alex. N. 1. de Latinis: οὐδὲν γὰρ ἔθνος ἐρασιχρηματώτερον τοῦ δὲ τοῦ γένους, τραχυδικώτερόν τε, καὶ δαπανηρότερον ἕτερον. Idem in Bald. N. 3. πονηρὸν χρήμασι δουλεύειν Λατῖνος, φασὶ ἀσύμφωνος ἄλλως, γνώμην φιλοχρήματος, &c. Erchembertus in Hiſt. Langob. cap. 17. *Pro cupiditate tamen pecuniarum, quibus maxime Francorum ſubjicitur genus.* Udalricus in Præfat. ad Conſuetudin. Cluniac. *Quid enim Francigenas aliud dixerim, cum ſint tam inquieti, raptores, & de candore virtutum nihil habentes,* &c. Sed Normannis præſertim, ſeu Normanno-Italis hanc φιλοκέρδειαν adſcribunt Scriptores alii. Leo Oſtienſis lib. 2. cap. 77. de iis, *genus infidum, & avaritiæ inexplebilis.*

Edit. Pariſ. pag. 319. Guillelmus Apulienſis lib. 1.

Eſt acquirendi ſimul omnibus una libido. Infra:
Sed quia mundanæ mentis meditamina prona
Sunt ad avaritiam, vincitque pecunia paſſim,
Nunc hoc, nunc illo contempto, plus tribuenti
Semper adhærebant, ſervire libentius illi
Omnes gaudebant, a quo plus accipiebant:
Bella magis populi quam fœdera pacis amantes,
Servitiique vices pro viribus & ratione
Temporis expendunt, plus dantem pluris habebant.

Idem lib. 2. de Alexio:

Audit enim quia gens ſemper Normannica prona
Eſt ad avaritiam: plus, qui plus præbet, amatur.

Παραδίδοται τὸ κάστρον) Extincto Roberto, *Græcia,* inquit Malaterra, *hoſtibus recedentibus læta quievit.* Ita quod proditione in Roberti poteſtatem venerat Dyrrachium, proditione pariter amiſſum eſt.

Σὴθ) Circumferuntur opera quædam *Domini & Magiſtri Seth*, Chronicon nempe vulgari Græcorum lingua ſcriptum a Mundo condito ad Conſtantinum Ducam: exactus præterea ſomniorum index ſecundum alphabetum converſus ab eodem ex lingua Arabica; denique Paulus Arabs ab eodem pariter converſus: quorum operum mentio fit in libro de Antiq. & Bibliothecis Conſtantinopoleos N. 3. & 6. Qui quidem Seth, idemne ſit cum Annæo, etſi id pro certo ſtatuere vix auſim, videtur tamen propius vero; cum & ævum quo vixit, & librorum ab illo ſcriptorum materia idipſum ſuadeant. Neque alius eſt a Simeone Veſto, ſeu Setho, (utroque namque cognomine inſignitur) Magiſtro Antiocheno, cujus circumferuntur editi libri de cibariis & condimentis, & alii non pauci in rebus Philoſophicis & Medicis in Bibliothecis latentes, quorum elenchum pluribus deſcripſit Leo Allatius in Diatriba de Simeonibus, ut & eruditus Annæ Interpres ad Pachymerem Tom. 1. pag. 390. Floruit alter ejuſdem cognominis Divinator, Aſtrologus, & Præſtigiator inſignis, imperante Manuele Comneno Alexii nepote, quem ille ob ſcelera & impoſturas excæcari juſſit, ut auctor eſt Nicetas in Man. lib. 5. & in Andron. lib. 2.

Pag. 130. Νεώτερον ἐσόμενον) Vide in hanc ſententiam Nicephorum Gregoram lib. 5. cap. 16.

Εὐδόξου) Eudoxus enim Cnidius primus Græc. Aſtronomiam e penetralibus Ægyptiæ Philoſophiæ erutam ad populares ſuos eduxit, uti refert Diogenes Laert. lib. 8. V. Vitruvium lib. 9. cap. 7.

Ἀποτελεσματικός) Aſtronomiæ duæ ſunt partes, una circa Stellarum motus verſatur, vocaturque μετεωρολογία; altera eſt circa effectus ipſos, & vocatur ἀποτελεσματική, & ποιητική. Manethon igitur Ἀποτελεσματικός Annæ dicitur, quod plurimum Genethliacæ, ſeu Horoſcopiæ operam impenderit.

Ὡροσκόπιον) Sumitur ea vox pro Signo, quod ὡροσκοποῦν vocant Aſtrologi, nempe pro ea cæli parte, quæ genituræ tempore, ab Oriente emergit in hemiſphærium noſtrum, unde & Ἀνατολή dicitur. Manilius lib. 2. Aſtron.

Tertius æque illi pollens in parte, nitentem
Qui tenet exortum, qua primum ſidera ſurgunt,
Unde dies redit, & tempus deſcribit in horas,
Hinc inter Graias Horoſcopus editur urbes.

Vide Martianum Capellam lib. 8.

Πήξις τῶν κέντρων) Quatuor κέντρα γενέσεως (Latini *cardines, cuſpides, angulos,* vocant) ſtatuunt Aſtrologi, ὡροσκόπον, ſeu ἀνατολήν, ὑπόγειον, ſeu ἀντιμεσουράνημα, δύσιν, & μεσουράνημα: quorum verborum notionem ampliorem qui volet, conſulat quæ ad Manilii lib. 2. adnotavit Joſephus Scal. *pag. 320.*

Διαδήματα) Rectius Edit. Hœſcheliana διαστήματα habet. Ita Plutarchus lib. de Exilio κέντρα & διαστήματα jungit: κέντρα καὶ διαστήματα περιγραφόμενα τῶν ἀναγκαίων οἴκων. Jo. Patriarcha Hieroſol. in vita S. Jo. Chryſoſt. περὶ δὲ ἀστρονομίας, ὅσον ἐν διαστήμασι καὶ σχηματισμοῖς, ἢ ἀναλογίαις τῶν ἀποτελέσεων, τί δεῖ μέγα διεξελθεῖν περὶ αὐτοῦ εἰς βραχεῖαν τῶν ἰδιωτῶν εἴδησιν, οἷος ὁ ἱεράρχης ἐγένετο καταμαθεῖν. Manilius lib. 2.

Nec contentus eris percepto cardine quoquam,
Intervalla etiam memori ſunt mente tenenda,
Per majus dimenſa ſuas reddentia vires, &c.

Denique Sidon. Apollin. lib. 8. Ep. 11. *Quia videlicet amici naſcentis anno, quemcumque clementem planeticorum ſiderum globum in diaſtemate Zodiaco proſper ortus erexerat,* &c. Idem ad Polemium, Carm. 14. *Viderit, utrum aures quorumdam per imperitiam temere mentionem centri, proportionis diaſtematum, climatum, vel mirarum epithalamio conducibilem non putent.*

Ἀλεξανδρίας λογικοί) Editio Hœſch. Ἀλεξανδρινοί.

Καταπλήγες) Hœſch. Κατανεῖ.

Pag. 131. Βαδυπώγων) Vel ex hoc Annæ loco conjicere liceret, Normannos ea tempeſtate barbam nutriviſſe, quamvis ex obſervatis ad pag. 86. ut & cæteros Francos, barbam raſiſſe conſtet. Sane Richardum I. Normanniæ Ducem *barba canifera & prolixa honoratum* depingit Dudo lib. 3. de Moribus & Act. Normann. Sed & Order. Vit. lib. 11. ad A. MCIV. auctor eſt Serlonem Sagienſem Epiſc. perſuaſiſſe Henrico I. Regi Angl. Roberto II. Normanniæ Duci, cæteriſque Normannis, ut capillos & prolixas barbas ponerent; de quibus ajebat Serlo: *In barba prolixa hircis aſſimilantur, quorum petulantiæ ſordibus fornicarii & catamitæ turpiter maculantur.* Et infra: *Barbas ſuas radere devitant, ne pili ſuas in oſculis amicas præciſi pungant, & ſetoſi Saracenos magis ſe quam Chriſtianos ſimulant.* Verum teſtatur idem Order. lib. 7. eo anno quo in Illyricum poſtremo tranſiit, Robertum ex concepto voto, ſeu potius [illegible]mento, barbam nutriviſſe: *Per animam patris mei Tancredi juro,* inquit Robertus, *& hoc jurejurando vobis aſſero, quod donec reverſus ad vos fuero, non utar balneo, barba mea non radetur, neque cæſaries mihi tonſurabitur.* Unde conſequens videtur, Robertum barbam antea raſiſſe, eoque ſacramento Gallos & Francos veteres imitatum, quibus in more erat, ut victi comam, aut barbam ſqualere permitterent, nec ante novacula eam raderent, aut ornarent, quam ſe de hoſte vindicaſſent: quod tradunt Tacitus lib. 4. Hiſt. & lib. de morib. Germ. Sidon. lib. 1. Epiſt. 2. Gregor. Turon. lib. 5. Hiſt. cap. 15. & Paulus Diac. lib. 3. de Geſt. Longob. cap. 7.

Μετὰ —— τοῦ Καίσαρος Βρυεννίου) At contra ſupra pag. 123. ait Anna Bryennium adduci non potuiſſe,

ut cum cæteris perfidis, vel transfugis, in partes Imperatoris tranſiret.

Ἐβδόμην ἐνισταμένου) Incidit prima Decembris Indictionis VII. in A. Chr. MLXXXIII. qua Anna in lucem edita eſt.

Pag. 333. *Πορφύραν*) Porphyra, ſeu Purpura, Triclinium fuit in Magno Palatio, forma quadrata, ad Bucoleontis portum, ex marmore purpurei coloris conſtructum, unde Triclinio nomen manſit, ut Anna docet infra lib. 7. Conſtantinum Irenes filium in ea Palatii parte excæcatum tradunt Theophanes, Cedrenus, Paul. Diaconus lib. 23. & Manaſſes,

Edit. Pariſ. pag. 321. cujus ſunt iſta de Porphyra Palatio;

Ἐκεῖ τὰς ὄψεις, ἐκεῖ τυφλοῖ τὰς κόρας,
Οὗ τὸ πρῶτον ἔβλεψε φῶς ἡλίου τὰς λαμπάδας.
Πορφύραν ὀνομάζουσιν ἐκεῖνον τὸν οἰκίσκον.

In illo præterea Triclinio fœtus ſuos edidiſſe Auguſtas teſtatur Nicetas in Man. lib. 5. *τῆς δὲ Δεσποίνης πρὸς τὸ τίκτειν ἐλθούσης, οἴκημα δ᾽ ἦν μὲν ἡ Πορφύρα, ἐξ αἰῶνος δὲ πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τῶν γεννωμένων.* A Conſtantino M. extructum prodit Luithprandus lib. 1. cap. 2. Ædificii formam deſcribit Anna lib. 7. p. 152.

Πορφυρογεννήτου) A Purpura, Palatii triclinio, Porphyrogennetas, ſeu *Porphyrogenitos*, (nam & hanc hybridam agnovit media Latinitas) dictos Imperatorum liberos auctor eſt etiam Luithprandus. Non deſunt tamen qui ita appellatos cenſent, quaſi in purpura natos, patre ſcilicet Imperatore. Claudianus in Paneg. de tertio Honorii Conſulatu, de ipſo Honorio, qui ab Idacio *in Purpuris natus* dicitur;

Et regnum cum luce dedit, cognata poteſtas
Excepit Tyrio venerabile pignus in oſtro.

Et alibi;

Natus in oſtro. Parvus Honoriades.

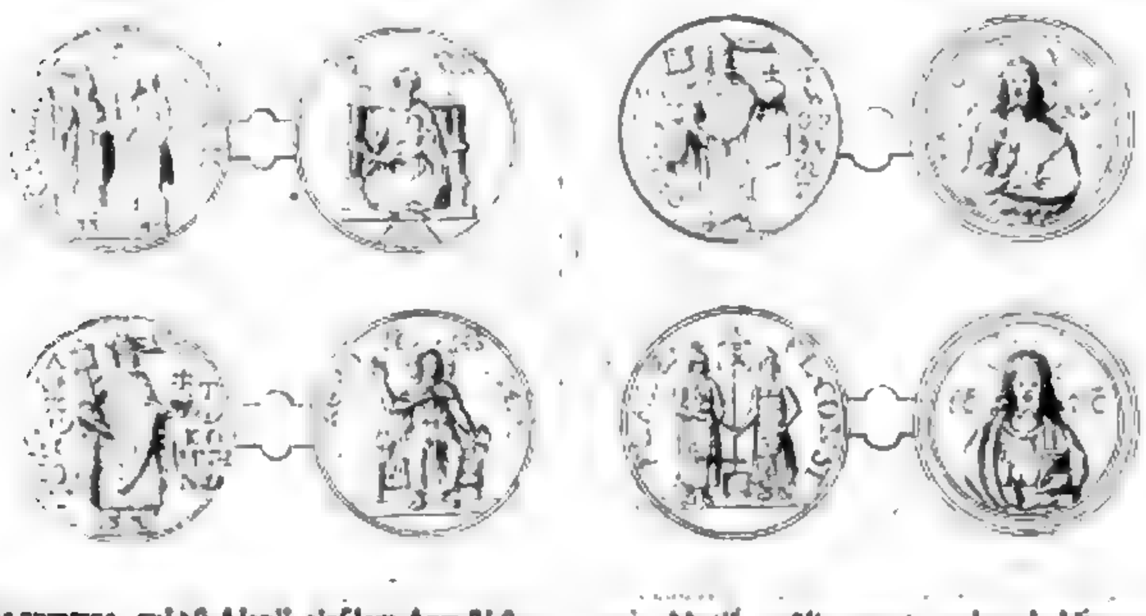
Idem in VI. Honor. Conſulat.

Te rudem vitæ quamvis diademate nec dum
Cingebare comas, ſocium ſumebat honorum
Purpureo fotum gremio.

Commodus Imp. apud Herodianum lib. 1. *καὶ μὴ παραδόντα με ἰδιωτικοῖς σπαργάνοις, ἅμα τῷ τῆς γαστρὸς προελθεῖν, ἡ βασίλειος ὑπεδέξατο πορφύρα.* Sic Alexium, Manuelis Imp. filium, *Purpuratum* vocat Willelmus Neubrig. lib. 3. cap. 4. uti Senator lib. 4. cap. 39. Amanum quemdam *genere purpurato* ortum dixit. Sic etiam *Purpuratam infantiam*, filium vocat Athalaricus Rex apud eumdem Senatorem lib. 8. Ep. 5. quippe ſtatim atque in lucem editi erant, purpureis faſciis illigabantur. Certe Aureliano & Clodio Albino, apud Julium Capitolinum, omen Imperii fecere crepundia purpurea; unde & Clodio *joco nutricis Porphyrii nomen inditum.* Sic denique *Porphyreticum* appellavit Ludovicum Balbum, Franciæ Regem, Joannes VIII. Papa.

Πρωτοβεστιαρία) At ſi Protoveſtiaria Joannis Du- Pag. 114
cæ Cæſaris uxor fuit, ut ſupra indicatur pag. 47. avia fuit Irenes Auguſtæ, non mater, ut Anna hoc loco ſcribit. Nec obſtat quod non Cæſariſſa dicatur, a conjugis dignitate; nam Protoveſtiariæ dignitate illa ipſamet gaudebat, quod eadem Anna diſertis verbis tradit. Fuit porro Irenes mater, Andronici uxor, filia Trojanni, Samuelis Bulgarorum Regis filii, fœmina præcellenti forma corporis, & egregia virtute animi, ut auctor eſt Bryennius lib. 3. cap. 6. a qua extructum Conſtantinopoli Choræ Monaſterium narrat Nicephorus Gregoras lib. 9.

Συμβασιλεύοντι) Zonaras de Conſtantino Porph. *ἐπὶ γὰρ ὁ τοῖς αὐτοῦ ἐποιήσατο τὰ τῆς βασιλείας γνωρίσματα, καὶ διάσημον μετὰ τῶν Αὐτοκρατόρων, καὶ τοῖς χρυσοβούλλοις γραφεὶς μετ᾽ ἐκείνων ὑπεσημαίνετο.* Profert Octavius Strada a Rosberg nummum, quem putat eſſe Alexii, in cujus antica duæ viſuntur figuræ trabeatæ. Prima Alexii, habens in capite Stemma crucigerum, globum, cui Crux inſiſtit, dextra geſtans; ſecunda eſt alterius Imperatoris. Utraque Labarum tenet, in cujus ſiparo inſcripta nota Labari, cum hac Inſcriptione, FL. ALEX. FL. CONST. In quo quidem nummo, ſi Alexii eſt, Conſtantinus Ducas Porphyrogenneta Alexio *συμβασιλεύων*, cujus nomen in eo deſcribitur, videretur repræſentari, niſi fictitium & adulterinum arguerent non Flavii dumtaxat prænomen, quod ab ejuſce ævi Auguſtis uſurpatum nemo ſanus dixerit, ſed & genuini quos videre contigit Alexii & Manuelis nummi aurei & concavi, cujuſmodi *σκυφάτους* pag. 322.
vocari in Nov. 105. cap. 2. obſervat Cujacius, in Muſæo V. C. D. Charroni in Camera Comput. Pariſ. Auditoris *τοῦ μακαρίτου*, quos hic ultro ſubjicimus.

Prior nummus, qui eſt Alexii, ejuſdem Auguſti ſtolati effigiem in parte concava exhibet, dextra Narthecem, ſiniſtra globum, cui Crux inſiſtit, tenentem; ſupra globum Crucigerum, manus, veluti de nube, ad oram nummi exiens apparet, quæ Imperatoris capiti Stemma imponit. Ad latus dextrū ipſius figuræ Imperatoris ſcripti hi characteres: ΑΛΕΧΙΩ ΔΕCΠΟΤ. Ad ſiniſtrum iſti, quantum conjectari licuit, Τῳ ΚΟΜΝΗΝῳ. In altera & convexa parte Chriſtus ſedens conſpicitur, cum hiſce characteribus † ΚΕΡΟ —— ΗΔ ſupra Chriſti caput, IC. XS. In altero nummo Manuel Comnenus, Alexii ex filio nepos, eodem habitu repræſentatur, nullo alio diſcrimine, quam quod Crux, quæ globo inſiſtit, duplex eſt. Characteres qui ad figuræ dextram deſcribuntur, perſpicue conficiunt hæc verba, ΜΑΝΘΗΛ ΔΕCΠΟΤ. Ad lævam vero, ΤΩ ΠΟΡΦΤΡΟΓ. id eſt, *τῷ Πορφυρογεννήτῳ*, ita ut forte Manuel eo epitheto in Imperii ſucceſſione Iſaacio fratri, ſuperſtiti licet & primogenito, jure præferri debuiſſe oſtenderit; cum cæteri Joannis parentis filii, Manuelis fratres primogeniti, Alexius, Andronicus, & Iſaacius; ante adeptam a patre Imperatoriam dignita-

tem in lucem editi ſint, ſolus Manuel poſt Alexii avi exceſſum patre Imperatore natus fuerit: atque id potiſſimum cauſæ fuit, cur in nummis & Bullis, ſeu Diplomatibus, atque adeo Novellis, iſtud epitheton affectarit. Tradit quippe Cinnamus lib. 1. Manuelem, cum patrem in Expeditionem Neocæſarienſem ſecutus eſt A. C. MCXLII. ætatis annum attigiſſe duodeviceſimum. Unde conficitur natum poſt adeptum a Joanne Imperium, qui illud demum iniit A. MCXVIII. 15. die Aug. quo Alexius parens e vivis exceſſit. Hanc porro Manuelis Monetam *Manuelatum* vocabant, quod ex inſtrumento pacis, ſeu inito inter Theodorum Laſcarim Imp. & Venetos fœdere colligitur, cujus mentio eſt apud Julium a Puteo Veronenſem in Genealogia familiæ Laſcaricæ: *Nelle Monete che ſi battevano fuſſero differenti, gli Yperperi, & i Manulati ne gl' Imperii loro.* Mox addit, *Manulato era moneta di riputatione fatta battere da Manuel, che ne fu l' Autore. Manlat*, pro *Manulat*, nuncupatur ab Arnoldo Lubecenſi lib. 3. cap. 33. qui ejus materiam, quantumvis auream, viliorem tamen fuiſſe ait: *Eſt autem*, inquit, *Manlat de viliorum numiſmate, qui nec totus ſit aureus, nec totus cupreus, ſed quaſi de confuſa & vili conſtat materia.* Certe quidquid fuerit de iſto Arnoldi Manuelato, is, cujus memini, ex probo conflatus auro videtur. Profert præterea
Edit. Pariſ. pag. 323. ſupralaudatus Strada nummum alium aureum, quem Manueli pariter adſcribit, in cujus antica viſuntur duæ figuræ ſtantes, prior Imperatoris barbati dextra haſtam cum ſiparo, & nota Labari, læva gladium lateri adhærentem tenentis: altera eſt mulieris (quam Deiparam eſſe par eſt credere) Coronam Imperatoris capiti imponentis, cum hiſce characteribus, DN MANѫHA..... hunc, etſi neſcio quid adulterinum ex litteris DN. ſuſpicari quivis poteſt, hic deſcribendum curavi, una cum altero ISAACII COMNENI Imperatoris, ne quid ad Hiſtoriam Comnenicæ familiæ illuſtrandam deſit. Servatur is in inſtructiſſimo Gazophylacio Thuano. Habetur in antica Princeps habitu Conſtantinopolitano, cujus caput manus de cælo tangit, dextra Crucem haſtæ impoſitam ferens, ſiniſtra gladium ſeu enſem Angeli manu recipiens, cum hiſce characteribus ICAAKIOC ΔΕ... PA... MI. In poſtica viſitur virgo ſedens, iconculæ caput in ſinu fovens. Nummus eſt aureus, ſed ponderis non æquantis ſolidum Juſtinianæum.

Εὐφημίας προεξάρχοντες) Interdum Pſaltæ & Cantores πολυχρόνια, ſeu acclamationes incipiebant, præſertim cum fiebant illæ in Templis, ut auctor eſt Codinus cap. 6. N. 5. Interdum etiam Proceres: idem cap. 8. N. 2. & 3.

Δεύτερον θῆλυ) Maria forte, quam primam e tribus Alexii filiabus nominat Zonaras. Vide lib. 15. ſub finem.

Pag. 134. Ἐνιαυτὸν μετὰ ἐνδεκάτην) Joannes Comnenus, poſtmodum Imperator, *Calojoannes* Petro Abb. Clun. dictus lib. 2. Epiſt. 39. naſcitur Indict. 11. A. Chr. MLXXXVIII.

Τὸ δὲ παιδίον μέλαν) Willelmus Tyrius lib. 15. cap. 23. de Joanne: *Fuit autem ſtatura mediocris, carne & capillo niger, unde & cognomento dicitur etiam hodie Maurus, facie deſpicabili, ſed moribus conſpicuus, & actibus inſignis militaribus.* Si (quod aſſeverat Nicetas) ad Joannem ſpectat pars poſterior primi Oraculi Leonis Imperatoris, belle ibi deſcribitur hoc verſu vultus color:

Βασιλεύσει μέλαν, καὶ μέλας ὅλος.

Καὶ τῷ τέρψει) Nicetas in Joanne: ὁ βασιλεὺς τοίνυν καὶ παῖς Ἀλέξιος μᾶλλον τῶν ἄλλων παίδων τῷ Ἰωάννῃ προσέκειτο· εἶμιδα τοι καὶ τοῦτον ἐπανεζήτει κατάλιπεῖν τῆς βασιλείας διάδοχον, ἱδρυθαί τε οἱ πεδίλου μετεδεδώκει, καὶ βασιλέα εἶδε δοῖκα ἀναγραφῆναι. Imperator porro a parente Alexio dictus eſt Joannes circa An. Chr. MXCI. aut ſequentem, uti patet ex Diplomate, quod ab Ughello profertur in Archiepiſcopis Neapolitanis N. 10. *In nomine Dei Salvatoris N. J. C. imperante Domino noſtro Alexio Magno Imperatore anno XIV. ſed & Joanne Porphyrogenito Magno Imperatore ejus filio anno III. die XVII. menſis Sept. Indict. III.* &c. Profert etiam idem Ughellus aliud Diploma Anni 19. Imperii Alexii Ind. 8. in quo Joannis pariter Imperii anni deſcribuntur.

Ἀσωτίαν) Pag. 77.

Ἀμηρ) Apud Arabes id vocabuli κύριον, ſeu Dominum ſonat, quod varie efferunt Scriptores noſtri. Interdum enim, *Ammirabilis*, dicunt, ut Albertus Aq. lib. 3. cap. 59. *Ammiratus*, ut Tudebodus lib. 5. *Admirabilis*, ut Otho Friſingenſ. lib. 7. cap. 4. & *Admirarius*, ut Leo Oſt. Hinc *Admiraldorum*, ſeu Thallaſocratorum nata vox apud Latinos, quod ita noſtris Turcicarum claſſium Duces indigitarentur. Vide pag. 163.

Φιλάρετος) Cujus meminit Zonaras in Romano Diogene.

Ἐξ ἑτέρου κατεῖχον) Venit Antiochia in Turcorum Pag. 119.
poteſtatem ſub Abulcaſemo Chalipha circa An. Chr. MLXXXIV. Alexio imperante. Tradunt ſiquidem Raimundus de Agiles pag. 148. Ordericus Vital. lib. 13. pag. 914. & Willelmus Tyr. lib. 5. cap. 11. eam, antequam a Francis expugnaretur, quod accidit 3. Jul. A. MXCVIII. Saracenos per annos 14. obtinuiſſe. V. Elmacinum.

Τουτούσης) Tutuſæ nomen varie effertur ab El- Pag. 324.
Macini Interpretibus. Erpenio enim *Tagiuddaulas Niſus*, Vaterio vero *Tageoldulas* dicitur. Fuit ille Gieialuddaulæ, ſeu Gelaloldulæ Maſcoſæ Summi Turcorum Sultani frater, Barſelami Salgeucidæ Sultani filius, Damaſci Ameras. Siarfuddaula, ſeu Serfodulo, Muslemi filio, Coroſi nepote, Aleppi, ſeu Berrhœæ Amera, a Solymanno, cui ille Antiochiam auferre annixus erat, interfecto. An. Heg. CDLXXVII. Chr. MLXXXIV. ipſe Aleppum non modo invaſit, ſed & ipſam Antiochiam, cæſo Solymanno ex fratre nepote, expugnavit, totiuſque Syriæ Principatum nactus eſt An. Chr. MLXXXV.

Βάρδας) Vide Albericum A. MXCVIII.

Ὁ δὲ μέγας Σουλτάν) Adverſus Tutuſem, ſeu Tageoldulam, tot ſucceſſibus elatum, bellum ſuſcepit Gelaloldules Sultanus frater, captumque Aleppum Caſmaroldulæ commendavit, nec multo poſt hominem exuit Anno Heg. CDLXXXV. Chr. MXCII. tranſmiſſa in Mechamudum Sultanica dignitate.

Σιαοῦς) Magiſtratus Turcicus, qui etiamnum *Chiaous* apud Turcos appellatur. Leunclavius in Pandect. Turc. N. 172. *Zauzii comparandi veniunt cum noſtris nobilibus aulicis, iiſque præſertim, quorum opera Principes utuntur in expediundis variis negotiis, quas commiſſiones vocare conſuevimus.* Iis qui præfectus eſt *Zauziorum Baſſa* vocatur, de quo Magiſtratu idem agit Leuncl. N. 228. Habebant etiam Byzantini Imperatores ſuos *Chiauſios*, quos vulgo Τζαουσίους nuncupant Scriptores, atque in iis Acropolita cap. 60. quibus qui præerat, Μέγας Τζαούσιος dicitur Pachymeri lib. 7. cap. 1. lib. 12. cap. 30. lib. 13. cap. 22. Vide præterea Meurſ. in Τζαούσιος.

Δόρατα μακρά) Celebrantur potiſſimum Franci Pag. 137.
noſtri a Scriptoribus quod egregie haſtas quaterent. Nicetas in Man. lib. 3. N. 3. de Latinis, ſeu Francis: καὶ τὸ ἐκ τῆς Λατίνων ἱππέως στρατιωτικὸν μέγα τῷ δόρατι ἐγκαυχώμενον. Cinnamus lib. 2. de iiſdem Francis: ἵππον τε ἐπελάσαι ἀναβάντα, καὶ ξὺν δόρατι ἐπελάσαι δεξιοὶ μάλιστα. Fulcherius Carnot. lib. 2. cap. 41. *Sed quia ſciebant Milites noſtros eſſe probiſſimos bellatores, & mirabiles de lanceis percuſſores, non ſunt auſi cum eis bellum committere.* Albertus Aq. lib. 4. cap. 6. de Hieroſolymitanis Francis: *Horum ferreæ veſtes, clypei auro & gemmis inſerti, variiſque coloribus depicti, galeæ in capitibus eorum ſplendentes ſuper Solis ſplendorem coruſcant, haſtæ fraxineæ in manibus eorum ferro acutiſſimo præfixæ ſunt, quaſi grandes perticæ: equi eorum curſu & bello doctiſſimi vexilla in haſtis eorum nodis aureis & fimbriis argenteis mentes in circuitu nimio lucis decore coruſcare faciunt.* Vide Annam pag. 137. 164. 219. 352. & 371.

Βασίλαιον) An idem oppidum, quod Βασίλαιον vocat Conſtantinus Porph. ſtatuitque in Themate Buccellariorum, Epiſcopatu inſigne ſub Ancyrana Metropoli?

Πεγιαρούχ) *Berciarocus*, ſeu ut effertur ab Erpenio, *Barchiaruchus*, alter Gelaloldeli ſeu Toparæ Sultani filius, parente a Tutuſe patruo, qui eum immiſſis chaziis interfecerat, ſublato, & in ordinem acto Mechamudo fratre, Sultanicam dignitatem invaſit A. Heg. CDLXXXVII. Chr. MXCIV. Vide Not. ad pag. 243.

Κίον) Cium, urbem maritimam in Bithynia habent Strabo lib. 12. Theophanes p. 200. 405. *Chiaous*, ni fallor, hodie, in Itinerar. D. *de Breves*, pag. 9.

Δοῦκα) Dux Scriptoribus Byzantinis eſt claſſis præfectus: Δοὺξ τοῦ στόλου apud Nicetam in Iſaac. lib. 3. N. 4. In Alex. lib. 2. N. 4. Annam lib. 7. 9. &c. Supra Duces erat Δοὺξ μέγας, de quo eadem Anna pag. 175. & Nos ad Villhard.

Pag. 238. Edit. Pariſ. pag. 325. Ταύτην τὴν ἀνάγκην) Proverbialis formula, qua non ſemel utitur Anna lib. 13 pag. 316. & 318. noſtris frequens, *faire de neceſſité vertu*. Will. Tyrius lib. 10. cap. 17. *faciens de neceſſitate virtutem*. Albericus An. MLXII. *neceſſitatem vertens in voluntatem*. Nanglus in Phil. 111. initio, *de neceſſitate fecit virtutem*.

Οἰκοδομήσας πολίχνιον) Oppidum, ſeu Caſtrum forte, quod Κιβωτὸν Græci, noſtri *Civitût* appellarunt, in Nicomedienſi ſinu exædificatum ab Alexio, ut auctor eſt Ordericus Vitalis lib. 4. qui id Varangis inhabitandum, & tuendum ab eodem Auguſto conceſſum narrat. Vide Notas noſtras ad Villhard. N. 89. & 240. Ciboti meminit etiam Pachymeres lib. 6. cap. 25.

Pag. 239. Θέατρον) Theatrum ante Severi tempora Conſtantinopoli extitiſſe produnt paſſim Scriptores. Everſum reſtituit idem Severus Byzantinis reconciliatus, ut auctor eſt Cedrenus, e regione Templi Veneris, ut eſt in Chronico Alexandrino: quod quidem Theatrum illud eſſe opinor, quod vetus Urbis Deſcriptio ſtatuit in 2. Regione, quæ intra veteris Byzantii fines fuit. Theatrum illud *Minus* nuncupatur, ad ejus forte diſcrimen, quod extitit in 14. Regione. Neutrum tamen hoc loco ab Anna intelligitur: nam Hippodromum, ſeu Circum ita appellaſſe conſtat, quod & Nicetæ, Marcello Comiti, & aliis non ſemel evenit, quem a Severo inchoatum, a Conſtantino M. inſtauratum & confectum tradunt Zozimus lib. 2. Glycas & Codinus in Origin. CP. Θέατρον τοῦ Ἱπποδρόμου dixit Gregorius in vita S. Baſilii Junioris N. 21.

Pag. 240. Αἰτοῦ Αυγίου) Dionyſius in Periegeſi:

> Ἔνθα τε καὶ γαῖαι Θεμισκύριαι Δωιάντος
> Ἴσθμιον, τοῦ ἀπὸ τῶν πατρὸς ῥόον αἰσσοντα
> Ἰνδῶν νεατίοισιν ἐν οὔρεσιν, ἔνθα τε Γάγγην
> Ἀδαίζειμ Νυσαίων ἐπὶ Πλατυαμῶνα κυλίνδει.

Pag. 241. Σινώπη) Sinopem in poteſtate fuiſſe Alexii, cum noſtri Hieroſolymam profecti ſunt, obſervat etiam Albertus Aq. lib. 8. cap. 22.

Λάμπη, Urbem hoc nomine habet Anna pag. 256. Vide Notas ad p. 78.

Λοπάδιον) De oppido Lopadio & fluvio ejuſdem nominis habet quædam Leunclavius in Pand. Turc. N. 16. & 86. *Lupar* dicitur Odoni de Diogilo lib. 5. de Profect. Lud. Reg. Franc. in Orient. Adde Notas noſtras ad Villhard.

Pag. 242. Χωρασάν) Ita dicta Perſis interior Scriptoribus rerum Orient. paſſim. Vide Leuncl. N. 4.

Τοῦ Σουλτὰν ἀνεψιοῦ) Toparæ Sultani, ut mox pag. ſeq.

Χασίοι) Chaſios hoc loco vocat Anna, quos noſtri vulgo *Aſſiſinos*, Perſica, inquit, lingua: qua appellatione utitur etiam Nicetas in Iſaacio lib. 1. N. 6. & in Alexio lib. 3. N. 6. Χασίσιοι dicuntur Joanni Phocæ in Deſcript. Terræ Sanctæ cap. 3. Saracenicam fuiſſe Sicariorum iſtorum nomenclaturam auctor eſt etiam Willelmus Tyrius lib. 20. cap. 21. Caiſinos in Arabia memorat non ſemel Theophanes pag. 356. 358. & 363. quibus fortaſſis originem & nomen dedit Caſios ille Iſmaelita Arabs, cujus meminit Abraham Echellenſis in Hiſt. Arabum cap. 3. Sed an ab iis Chaſii appellationem mutuati ſint, non auſim affirmare. Vide Notas noſtras ad Joinvillæ pag. 87.

Διαχειρίζουσι) Gelaloldulum Sultanum a fratre Tutuſe, ſeu Tageoldulo immiſſis Chaſiis, vel Aſſaſinis, interfectum hic refert Anna, qua in re cum rerum Turcicarum & Saracenicarum Scriptoribus non conſentit. Tradit quippe El-Macinus Sultanum in urbe Bagdatenſi fato naturali extinctum A. Hegiræ CDLXXXV. Chriſti MXCII. illiuſque percepta morte Tageoldulum ſeſe Sultanum appellaſſe, miſiſque ad Chalipham Muquetadibillam, quo ab eo Bagdati inaugurarctur; ſed repulſam paſſum eſſe. Vereor igitur, ne quod idem Scriptor de Chaſiorum fiducia & temeritate ingerit ſub An. Heg. CDLXXXIII. Chr. MXC. Annæ impoſuerit: quo loco El-Macinus *Batiias* vocat, qui aliis *Aſſaſſini* & *Chaſii* promiſcue appellantur. Vide eumdem A. Heg. CDXCV. pag. 326.

Πουζάνος) Quem Anna Puzanum, El-Macinus *Extacarum*, ſeu *Icſancarum* vocat, ubi a Taggeoldulo ſuperatum & cæſum refert menſe Giumada A. Heg. CDLXXXVII. Chr. MXCIV.

Ταπάρη) Sultanum, qui eo ævo hac gaudebat dignitate, Tutuſæ fratrem, Gielaloddaulam, ſeu Gelaloldulum, cognomento Malcoſam, vel Melicſai, appellari ab Elmacino, jam ſupra monui. Proinde haud ſcio unde *Taparem* confecerit Anna. *Melec-La*, vel potius *Melec-Sa* nuncupari videtur ab Aithono. Pag. 243.

Ἀναιρεῖται δὲ αὐτὸς) Cæſum perinde & deletum Tageoldulum a Belciarocco ex fratre nepote tradit idem El-Macinus, menſe Safaro A. Heg. CDLXXXVIII. Chr. MXCV.

Τὸ Ναυάτου φυσᾶν) Anna lib. 10. de Hugone Veromanduorum Comite pag. 227. φυσῶν τὰ Ναυάτου, hoc eſt, qui inſtar Novati illius Hæreſiarchæ tumidus geſtiebat. Novatus enim, qui a Græcis Scriptoribus Ναυάτος paſſim indigitatur, a D. Cypriano Epiſt. 49. *arrogantia & ſtupore ſuperbi tumoris inflatus* fuiſſe dicitur. Sic Novatianum, Novati ſocium erroris, ob ſuperbiam carpit Epiſt. 52. & *Doctorem ſuperbiæ* vocat Epiſt. 57. At Novatus propter ἀλαζονείαν φυσιῶν, & τὴν ψυχῆς ὑπερηφάνειαν perſtringitur etiam ab Euſebio lib. 5. Hiſt. Eccl. cap. 35. Niceta in Theſ. Orth. Fid. lib. 4. Hæreſ. 27. & Nicephoro Call. lib. 6. cap. 5. Omnibus prope Hæreticis communis fuit ambitio & arrogantia, qualem Anna hic in Novato carpit: *omnes enim tument*, inquit Tertullianus de Præſcript. & S. Auguſtinus lib. 5. contra Fauſtum cap. 7. *Hæreticum typhum & intolerabilem ſuperbiam* ſuggillat. Ita Donatus, Novati aſſecla & ſimia, faſtus & arrogantiæ arguitur ab Optato Milevit. lib. 3

Σολυμᾶ δύο ἦν) Solymannos duos hac ipſa tempeſtate agnoſcunt Scriptores. Prior Nicææ Princeps, qui Antiochiam cepit, *Vetus* Tudebodo pag. 783. dicitur, ad diſcrimen Solymanni Junioris, veteris filii, cujus primogenitus frater fuit Cliziaſthlan, qui Nicæam occupavit: quam urbem Solymanno fratri Cliziaſthlanem ceſſiſſe par eſt credere in partem hæreditatis paternæ, reſervata ſibi Lycaonia, vel Cappadocia. Nam & tempore expugnatæ a noſtris Nicææ, urbi imperitabat Solymannus, Cliziaſthlan vero Lycaoniæ & Iconienſi urbi. Vide Annam pag. 252.

Ἐξώπολον) Reponit interpres ἐξώπυλον. Si ita ſe res habet, erit ἐξώπυλον porta exterior, uti appellatur ab Hovedeno pag. 736. quæ etiam a Græcis recentioribus ἐξώπορτον, & ξωπόρτιν dicitur. Verum nihil hoc loco temere immutandum: eſt enim ἐξώπολον, ὁ ἔξωθεν τοῦ κάστρου, ſeu πόλεως, κύκλος: hoc eſt, extra urbem munitio, ſeu murus exterior, Latinis *Antemurale* & *Barbecanum*, nuncupatus. Joan. de Janua in Catholico, *Proceſtria, loca extra civitatem ſicut proceſtria, loca extra caſtra*. Laonicus lib. 9. ἐξώκαστρον dixit, προτείχισμα Procopius, ut & Anna lib. 14. pag. 426. Ἐπιφέρεται δὲ ὁ πόλας καὶ ἄλλοις Pag. 244.

μὲν ἀῤῥαγέσι τείχεσι, ἔ δὲ καὶ τοῖς προτειχίσμασι κύκλῳ ταύτην περιλαμβάνουσιν, ὁ γὰρ ἐξώπυλον ἐκάλει προτείχισμα τὸ δεύτερον. Anaſtaſius in Hiſt. Eccl. pag. 95. *προπύργια* apud Theophanem, *Antemuralia* vertit. In Gloſſario Græcolat. *Procaſtrium*, *ὁ πρὸ τῆς παρεμβολῆς τόπος* exponitur. Eſt igitur *ἐξώπυλον* murus exterior, quo cætera urbis vel caſtri mœnia cinguntur & muniuntur, ne ad illa ſtatim hoſtibus acceſſus pateat: unde & *promulare* appellatur ab Iſidoro lib. 15. Orig. cap. 2. *eo quod*, inquit, *ſit promunitione muri*. Geſta Stephani Reg. Angl. *exterius promurale quod ad Caſtellum muniendum* Edit. Pariſ. pag. 327. *aggere cumulatiſſimo in altum ſuſtollebatur*. Interdum non modo muris aut parietibus muniebatur illud Procaſtrium, ſed ſæpe foſſis & vallis. Willelmus Brito lib. 2. Philipp.

Oppoſuit medium flumen natura fluentem,
Qui burgum vallo diſterminat exteriori.

Et ante:

—— Vallum quod erat munitio prima.

Petrus Monachus Vallis Sarnæi cap. 63. *Adverſarii autem quædam extra foſſata repagula de lignis fecerant, & poſt illa repagula aliud foſſatum, manebantque ſemper inter duo illa foſſata, & inde exibant ſæpius, & infeſtabant noſtros.* Quæ quidem foſſata & repagula eidem Scriptori paulo infra *Barbecanæ* dicuntur. Vide Notata ad pag. 47. & Cinnamum lib. 4. N. 4.

Τὸ τῆς λίμνης) Lacum Lopadium intelligit, e quo amnis profluit, Rhyndacus olim dictus, ad cujus oſtium extructa fuit Appollonias, ut eſt apud Plinium, Ptolemeum, & Stephanum. Hujus ſtagni, vel lacus, ut & pontis ad amnem extructi, de quo Anna, mentio fit apud Laonicum lib. 4. Vide Leuncl. N. 36. & Notas noſtras ad Villhard. N. 169.

Ἀγραρίοις) Perſuaſum haberem *ἀγράρια* ita dicta *τὰ πρὸς ἰχθύων ἄγραν πλοῖα*, de quibus Nicetas in Iſaacio lib. 1. N. 6. niſi doceremur a Conſtantino Porphirog. de Adm. Imp. cap. 51. Imperatores, cum peregre, (unde etiam forte ejuſmodi navigio nomen) & in ſuburbana prædia Byzantii ultra Boſporum ſecedebant, iis vehi ſolitos. Proinde mallim *agrarias* ejuſmodi naves, eaſdem eſſe, aut iis perſimiles, quas *Agrarienſes* vocat Lex un. Cod. Th. de Luſoriis Danubii: ita ut iis uterentur, cum *ἀγραρίζειν* vellent, id eſt, in ſuburbana prædia ſecedere. Heſychius, *ἀγραρίζειν*, *περιέρχεσθαι*. De Luſoriis, vide Salmaſium ad Vopiſcum: de Agrariis vero, rurſum Anna pag. 163.

Ποιμανηνοῦ) Urbs Villharduino *Pumenienor* nuncupata, in Provincia Helleſponti. Notitiæ veteres paſſim.

Pag. 145. *Γένος Σκυθικόν*) Patzinacarum bellum cum Alexio narrat etiam Zonaras. Sunt vero Patzinacæ gens Scythica, ut idem teſtatur in Iſaacio Comn. & Scylitzes pag. 775. De iis multa paſſim habet Conſtantinus de Adm. Imp. cap. 1. 2. 3. 4. & ſeq. & 37.

Τάτου) Tati, ſeu Tatæ, Patzinacarum Ducis meminit præterea idem Zonaras in Mich. Duca.

Δρίστραν) Driſtra, ſeu Driſta, ut eſt apud Cedrenum, olim Doroſtolum dicta, Mœſiæ inferioris urbs ad Iſtrum ſita. Vide Notitias vet. apud Carolum a S. Paulo in Geograph. Sacra pag. 20. & 52. & Excerpta Geograph. Bon. Wulcanii.

Βιτζίνας) Occurrit in Notit. Andronici. Vide infra pag. 153.

Ὁ δὲ τραυλὸς) Cujus meminit Anna rurſum pag. 126.

Pag. 146. *Σάλαχον*) Rectius Editio Hœſchel. *Βλίσνον* habet. Vide Not. ad Villhard. N. 232.

Pag. 147. *Ἀλλὰ πεζός*) Proverbium Pindaricum, de quo Diogenian. Centur. 6. N. 28. Apoſtol. Euſtath. ad Dion. Moſchopulus *περὶ σχεδῶν*, &c.

Σιδηρᾶν) Cluſura ad Hæmum montem ſic nuncupata, cujus iterum meminit Anna lib. 10. pag. 222. & Scylitzes pag. 784.

IN LIBRUM VII. ALEXIADIS NOTÆ. *pag.* 328.

ΣΟΛΟΜΩΝ) Salomon Hungariæ Rex, qui ea tempeſtate bellum gerebat cum Geiſa fratre, quocum fœdus inierat Alexius. Thvvrocz. in Chr. Hung. part. 2. cap. 50. 51. & 52. & Bonfin. Dec. 2. Rer. Hung. lib. 3. & 4. Pag. 150.

Χαριούπολιν) Oppidum notum Villharduino, & aliis.

Βεμπετζιώτης) Nomen, inquit Anna, a patria ſortitus, Bempetzo forte, urbe circa Euphratem, de qua Nicetas in Joan. N. 7.

Πάμφυλον) Cujus oppidi pariter mentio fit apud Villhard.

Ἀερδὰν) Occurrit locus iſte apud Nicetam in Iſaac. lib. 2. N. 1. Pag. 151.

Δαμπόλεως) Dampolis, *φρούριον* haud procul ab Adrianopoli, Scylitzæ pag. 783.

Γολόη) Memoratur Goloe ab eodem Scylitze pag. 787.

Τὰ Τέμπη τοῦ Αἵμου) Tempe Montis Hæmi, Cluſuras, ſeu *στενωπὰς*, ut vocat Theophylactus Simocatta lib. 2. cap. 11. deſcribit Leunclavius in Pand. Turc. N. 107. *In Thraciam ex Bulgaria profecturis duplex iter eſt ad ſuperandum Hæmum: unus aditus a Trajano pleriſque putatur factus, ubi adhuc quadrato lapide porta maxima ſpectatur: alter ad parvum eſt amnem, quem Sloditzam Bulgari vocant.* Vide eumdem N. 20. Viam Trajani in Hæmo monte agnoſcit etiam Simocatta lib. 8. cap. 4. Portas, ſeu Clauſtra S. Baſilii ibidem memorant Willelmus Tyrius lib. 2. cap. 4. & Anonymus de Expedit. Aſiat. Fred. I. Adde Busbeq. in Itiner. CP. pag. 26.

Ἀπόγονος) Nicephori Bryennii, qui Tyrannidem affectavit Botaniata imperante, filius fuit Nicephorus Cæſar, Annæ maritus, ſi Zonaram audimus. At ſecus Anna ipſa: ſcribit enim lib. 10. pag. 217. Nicephorum Bryennium, Nicephori Tyranni filium, una cum patre captum, oculis perinde privatum fuiſſe. Nicephori, Tyranni filii, non ſemel meminit Bryennius Cæſar, qui Patricii dignitatem ei videtur aſſignare lib. 3. cap. 9. lib. 4. cap. 12. 13. & 14. Fuit igitur Nicephorus Cæſar, Tyranni ex filio nepos, quod evincit vox *ἀπόγονος*. Pag. 152.

Ἀπὸ δυτικῶν μερῶν) De origine, fonte, & decurſu Danubii, multa Alderiſius, Strabo, Procopius, Delrius ad Senecæ Medeam, Ortel. & al.

Διὰ τῶν καταῤῥάκτων) Septem Danubii oſtia ponit Vibius Sequeſter, ſex Plinius lib. 4. cap. 6. quinque Arriaous in Periplo Ponti Euxini.

Προσηγορίαν) Nominum magni hujus fluvii mutationem ponit Plinius lib. 4. cap. 12. ubi primum Illyricum alluit, Strabo lib. 7. ad ejus cataractas, Ptolemeus ad Axiopolim urbem, Appianus in libro qui Illyricus inſcribitur, ad Savi fluvii confluentem.

Πρέσβεις ἑκατὸν) Ita Ægyptii centum Legatos Romam olim miſerant ad Regem Ptolemeum accuſandum, teſte Dione. Pag. 153.

Τὸν ὑπογραμματεύοντα) Secretarius, ſeu a Secretis. Conſtantinus Manaſſes:

Ἀνέκτων ὑπογραμματεὺς, ὃν φασὶ Ἀσηκρῆτιν.

Μικρὰν Νικαίαν) Quæ in Edit. Hœſchel. *Νικαίτζα*, *ὑποκοριστικῶς* dicitur, ad diſcrimen Nicææ in Bithynia, quam *Magnam* vocat Villharduinus N. 237. & 347. *Niz* Willelmo Tyrio lib. 2. cap. 4. *Nis* & *Niz* Odoni de Diogilo lib. 2. *Niſſa* in Exped. Frider. *Niſſea*, Tagenoni Patavienſi, *Νίκη τῆς Θρᾴκης* Socrati lib. 3. cap. 36. & lib. 4. cap. 11. Theodorito lib. 2. cap. 21. Nicephoro Call. lib. 9. cap. 41. Procopio lib. 4. de Ædif. *Nice*, Ammiano lib. 31. & Auctori Itinerarii Burdegal. *Νίτζα* Cinnamo non ſemel, *Naula* ſimpliciter Sozomeno lib. 4. cap. 15. & Arnoldo Lubec. lib. 2. cap. 4. Hanc prius *Uſtodizo* dictam aſſerunt Fragmenta S. Hilarii pag. 36. & Manſionem tantum fuiſſe, hoc eſt, locum *pag.* 329.

mutandis equis publicis dicatum. Extitit poſtea civitas egregia, ut ex ruinis cernitur, ſed hodie inſtar vici redacta eſt, & a Turcis & Bulgaris habitata, ut auctor eſt Felix Petancius in libello, de Itinerib. aggrediendi Turcum, cap. 1. ubi *Neſus* nuncupatur.

Πλισκόβαν) Pliſcobam expugnavit, Bulgariſque abſtulit Baſilius Bulgaroct. uti tradunt Zonaras & Scylitzes. A Conſtantino M. ædificatam auctor eſt Codinus in Orig. CP.

Πατζινάκων) Qui Scriptoribus Latinis perperam *Pincinnati*, *Pincenates*, *Pecinaci*, *Pezinati*, *Pizenaci*, &c. appellantur.

Περσθλάβαν) Perſthlavam Magnam, Bulgariæ Regum Regiam, expugnavit Joan. Zimiſces, utramque Magnam & Parvam Baſilius. Magnam ad Iſtrum ſtatuit Anna: Zonaras & Scylitzes haud procul a Doroſtolo: ad Hæmum montem Nicetas in Iſaac. lib. 1. N. 5. quo loco eam deſcribit. A Conſtantino M. extructam prodit Codinus in Orig. CP.

Pag. 154. Μώκρος) Qui & Samuel dictus. Vide infra lib. 12. pag. 294. & ſeriem Regum Bulgariæ in Familiis Sclavonicis, ſeu Dalmaticis.

Pag. 155. Ἄρχοντα Βαραγγίας) Hoc eſt Varangorum Acoluthum, ſeu Præfectum, qui Πελεκυφόρων ἔξαρχος dicitur Cinnamo lib. 6.

Pag. 156. Τὸ ὠμόφορον) ὠμοφόριον, ſeu ὠμόφορον, veſtem eſſe Patriarcharum, vel Epiſcoporum, quæ humeros tegebat, pridem docuerunt viri docti. *Humerale* vocant Auctor Actorum Murenſium pag. 29. & Paulus Diacon. lib. 22. Hiſt. Miſc. At quid ſit apud Annam τοῖς δὲ λόγῳ μυστικοῖς τὸ ὠμόφορον σημαῖαν κατέχων, vix auderem definire, niſi lumen daret, facemque præferret Scylitzes in Lecapeno, ubi narrat Simeonem Bulgarorum Regem de pace acturum Romani Lecapeni Imperatoris colloquium expetiiſſe: Romanum vero, priuſquam ad locum condictum proficiſceretur, cum Patriarcha in Ædem Blachernianam veniſſe, & aperta ſacra theca, accepiſſe Omophorum Deiparæ, quo ſe adverſus Barbari inſidias tutaretur. Ejus verba ſunt: ὁ δὲ Βασιλεὺς ἐν τῷ ναῷ γενόμενος τῶν Βλαχερνῶν ἅμα τῷ Πατριάρχῃ, καὶ εἰς τὴν Ἁγίαν Σορὸν εἰσελθὼν, καὶ ἱκετηρίας ὠδὰς ἀποδοὺς τῷ Θεῷ, τὸ ὠμόφορον τῆς Θεοτόκου λαβὼν, ἐξῆλθε τοῦ ναοῦ, ταῖς ὅπλοις ἀσφαλέσι φραξάμενος. Ex quibus patet Alexium cum Patzinacis pugnaturum, his ſe ſacris perinde Deiparæ reliquiis muniiſſe, ejuſque humerale, vexilli inſtar expanſum, altera geſtaſſe manu: quod cum perflante vento vehementiori, & hoſtibus majori numero, atque acriori impetu ad inſequendum incumbentibus, retinere haud poſſet, intra vepres & dumeta complicatum abſconderit, ὡς μηκέτι ὁρᾶσθαι παρὰ τοῦ, ita ut a quoquam hoſtium animadverſum fuerit: vel, ut habet Editio Hœſcheliana, παρ᾽ αὐτοῦ, ita ut ab Alexio deinceps viſum non fuerit, vel repertum. Fuit porro Omophorum Deiparæ, non pallium quod ab humeris ad talos uſque porrigeretur, cum Lecapenus & Alexius illud præ ſui pondere geſtare manibus vix potuiſſent, ſed veſtimentum illud, quod μαφόριον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου nuncupatur in inſcriptione tabulæ argenteæ particulam Dominicæ crucis continentis, quæ apud Trevirenſes in Monaſterio Inſulæ S. Nicolai aſſervatur, illuc poſt Conſtantinopoleos direptionem ab Henrico de Ulmena allatæ Anno Chriſti MCCVII. Læva dextraque lateribus Crucis hærent abditæ argenteæ thecæ, variis intus reliquiis refertæ, quibus inſculpti ſunt earum tituli charactere Græco, & ſingulis conditoriis præfixi. Ac primum ſiniſtrorſum hæ viſuntur Inſcriptiones: Τὰ σπάργανα τοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἀκάνθινος στέφανος τοῦ φιλάνθρωπου Χῦ τοῦ Θῦ ἡμ. Ἡ Σινδὼν

Edit. Pariſ. pag. 330. ἀθανάτου Χῦ κ Θεοῦ. Τὸ Μαφόριον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου. Ἡ Ζώνη τῆς ἁγίας Παρθένου Θεοῦ. Dextrorſum vero, Τὸ λέντιον (linteum) τοῦ πλανηθέντος ἡμῶν χῦ τοῦ Θεοῦ. Τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον τοῦ ζωοδότου ἡμῶν. Ὁ σπόγγος τοῦ μακροθύμου χῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν. Ζώνη τῆς ἀειπαρθένου Θεοτόκου ἐκ τῶν Χαλκοπρατ. Αἱ τίμιαι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου τρίχες. Cenſet BroWerus lib. 15. Annal. Trevir. a quo prædicta hauſimus, μαφόριον pro linteo, vel panno hic ſumi, vocemque ab Hebræorum *Maphora*, quam ſudarim, aut ſudarium interpretantur, deductam, ad recentiores Græcos poſtea tranſiiſſe. Verum quin μαφόριον illud ſit idem quod ὠμόφορον, apud Scylitzem & Annam, & *Mavors*, ſeu *Mafors*, apud Latinos Scriptores ævi medii, non dubito. Sed an μαφόριον, poſtremæque iſtæ voces Latinæ a Græco ὠμοφόριον deductæ ſint, vel effictæ, vix auſim ſtabilire. Eſt autem μαφόριον, uti definiunt Gloſſæ verborum Juris apud Car. Labbeum, σκέπασμα τῆς κεφαλῆς, fœminarum nempe, ut diſerte habet Achmes cap. 265. Neque aliud fuit *Mavors*. Papias MS. *Mavorte, matronale operimentum quod caput operit. Vocatum autem quaſi marte*. Idem, *Peplum, veſtis votiva, Mavorte, maſuritæ, veſtis muliebris, picta ſtola vel pallium, quo matronæ utuntur*. Iſidorus lib. 19. Orig. cap. 25. *Stola -- & Ricinium Latino nomine appellatum, eo quod dimidia ejus pars retro rejicitur, quod vulgo Mavortem dicunt*, &c. Denique Philo Carpathius ad 27. Proverb. *Theriſtrium, quod & theriſtrum, & maphorium appellant, muliebre capitis & faciei eſt velamentum & operculum, quo fœminæ æſtate præcipue utuntur*. Neque alia notione Mavortem uſurpavit Gregorius Turonenſ. lib. 10. cap. 16. & Fortunatus in vita S. Radegundis cap 9. D. Hieronymus Epiſt. 22. *Et per humeros læna Mavorte volitans*. Maſortes etiam Monachis tribuit Caſſianus lib. 1. de Inſt. Mon. cap. 7. *Anguſto palliolo -- colla pariter atque humeros tegunt, quæ maſortes tam noſtro, quam ipſorum nuncupantur eloquio*. Enimvero Deiparæ capitis ἐπικάλυμμα, cum ejuſdem zona, aſſervatum in Blacherniano Templo docet Nicephorus Call. lib. 18. cap. 38. Ex quibus tandem conficitur ὠμόφορον, apud Annam & Scylitzem, eſſe capitis tegumentum, quod humeros etiam operiebat, cujuſmodi ſunt mulierum noſtratium pepla, ſeu velamenta, dum ſunt in lugubri habitu. Nec eſt quod quis miretur ipſum Imperatorem in prælio illud altera geſtaſſe manu, ad inſtar vexilli, cum Thomas Walſinghamus in Hypodigmate Neuſtriæ narret Walterium Carnotenſem Epiſcopum, una cum civibus contra Rollonem Normannum urbem obſidentem pugnaturum, ſupparum (Camiſiam vocant) Beatæ Mariæ, quod Carolus Calvus Conſtantinopoli cum aliis reliquiis, uti fingit, advexerat, in modum vexilli prætuliſſe, præterea Willelmus Tyrius lib. 11. cap. 29. Balduinum Hieroſolymitanum Regem, cum Saracenis, Ademarus vero Cabanenſis Robertum Francorum Regem, cum Carolo Simplice, dimicantes, vexilia prætuliſſe, ac præ manibus geſtaſſe ſcribant. Blacherniani Templi (neque enim rem ingratam Lectori fore arbitror, ſi ſacrarum Deiparæ veſtium Hiſtoriam hiſce Commentariis attexam) amplitudine, licet & artificii elegantia percelebris, venerationem mirifice auxere diſpoſitæ in eo Deiparæ veſtis & zona, quarum depoſitionis anniverſarium diem agunt ſeorſim Græci, veſtis ſcilicet 2. Julii, zonæ vero 31. Auguſti. Deiparæ Ædem in Blachernis extra urbem ædificatam a Pulcheria, Marciani Imperatoris conjuge, prædicant paſſim Theodorus Lector Eclog. 1. Theophanes, & ex eo Anaſtaſius, An. 2. Marciani, Chronicon Alex. Zonaras, Nicephorus Call. lib. 14. cap. 2. Codinus de Orig. CP. & alii. Hanc poſtea intra urbis ambitum incluſit Heraclius A. XV. extructo ultra Blachernas muro, quo a barbarorum incurſibus, qui regionem iſtam hactenus pervaſerant, tuta eſſet. Chronic. Alexandrinum: Τῷ ιε΄ ἔτει τῆς βασιλείας Ἡρακλείου, ἐκτίσθη τὸ τεῖχος ἔξωθεν Βλαχερνῶν, καὶ pag. 331.
ἀπεκλείσθη ἔσωθεν ὁ ναὸς τῆς παναγίας Θεοτόκου, ἐν ᾧ Ἁγία Σορός· πρῶτον γὰρ ἔξωθεν. Idipſum teſtatur S. Nicephorus patr. CP. τεῖχος δὲ τῆς δημηγόρου τοῦ ἐκείνου ναοῦ φρούριον κατέσκευαζε. Atque inde ab adjacente Blachernarum regione, ſive templo ipſo, τεῖχος τῶν Βλαχερνῶν dicitur murus iſte eidem Nicephoro & Paulo Diac. lib. 20. Hiſt. Miſc. Addit Nicephorus Call. lib. 14. cap. 2. lib. 15. cap. 14. & 24. Pul-

cheriæ opera & rogatu, Deiparæ ſepulchrales faſcias (*τὰ ἐντάφια σπάργανα*) a Juvenali Patriarcha Hieroſolymitano Conſtantinopolim tranſmiſſas, repoſitas fuiſſe in illo templo, *ἐγγὺς τῆς ἱερᾶς καὶ θείας τραπέζης, ἐν τῇ ἁγίᾳ σορῷ*, juxta ſacrum altare, in Theca aurea, Marciano adhuc ſuperſtite. Quo demum extincto, Leo Magnus Imperii faſces adeptus, ejuſdem Deiparæ venerandam veſtem, *τιμίαν ἐσθῆτα*, Conſtantinopolim pariter allatam, in rotundo quod ipſe extruxit Templo depoſuit: *καὶ ἀπετέθη ἐν τῷ παρ᾽ αὐτοῦ δομηθέντι ναῷ ἐν Βλαχέρναις, ἐν ἀργυρίᾳ σορῷ, δι᾽ ἣν καὶ ὁ ναὸς Ἁγία Σορὸς κατωνόμασται*. Joelus in Leone: *καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπενεχθεῖσα, ἐν Βλαχέρναις ἀπετέθη, ἔνθα ὁ Βασιλεὺς ναὸν ᾠκοδόμησε τῆς Θεομήτορος, καὶ σορὸν ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κατασκευάσας κατέθετο ταύτην*. Nec diſſentit Codinus de Orig. CP. qui cum magnum Deiparæ in Blachernis Templum, (quod eidem Nicephoro in Præfat. *τῷ ὄντι μέγας καὶ ἀξιοθαύμαστος οἶκος* dicitur) a Pulcheria ædificatum dixiſſet, hæc ſubdit: *τὴν Ἁγίαν Σορὸν, τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου ἀνήγειρε Λέων ὁ Μακέλλης ἔνθα κατετέθετο τὴν ἱερὰν σορὸν, ἣν θεία ὁδὸς τῆς Θεομήτορος ἐπεποίηκεν*. Quamquam ex prædictis Blachernianum Templum aliud videatur fuiſſe ab eo quod Leo M. condidit, & *Ἁγίαν Σορὸν* appellant paſſim Scriptores, quam tamen id procul abſit a vero, quæve fides Græculis iſtis, ævi præſertim poſtremi, præſtanda ſit, vel hinc patet, cum certo certius conſtet unum idemque eſſe, ex melioris notæ Scriptoribus. Cedrenus in Romano ſcribit Sacticium quemdam, accepto in prælio contra Bulgaros lethali vulnere, ad Blachernas evaſiſſe, poſitumque *ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Σοροῦ* ſtatim expiraſſe. Mox, ut Lecapenus cum Simeone Bulgarorum Rege collocuturus urbe exceſſerit, idem Cedrenus commemorans, addit Auguſtum prius cum Patriarcha fanum Blachernianum, & *Ἁγίαν Σορὸν* ingreſſum, poſt fuſas ad Deum preces, accepto Deiparæ humerali, inde exiiſſe, uti ex ſupra laudato Cedreni loco colligitur: ex quo facile quivis evincat *Ἁγίαν Σορὸν* Templi Blacherniani partem & appendicem fuiſſe tantum, vel potius Sacellum, in quo aſſervabatur Sacrum illud *λείψανον*, quod cum a Leone forte extructum fuerit, inde factum ut Scriptores totius Ædis conditorem agnoſcant; ſeu, quæ probabilis videtur conjectura, quod Templo Blacherniano, cujus Marcianus & Pulcheria fundamenta jecerant, ultimam manum impoſuerit. Cedreno ſuffragatur Leo Grammaticus, qui in Michaele Balbo diſerte indicat, ſacrum Deiparæ *ὠμοφόριον* in Templo Blacherniano aſſervatum, quod alii *ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σορῷ* ſcribunt: *ὁ δὲ Βασιλεὺς καταλαβὼν μόλις ἐχύρωσε τὰ τείχη, καὶ δὴ σὺν τῷ Πατριάρχῃ Φωτίῳ εἰς τὸν ἐν Βλαχέρναις ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ μητρὸς παραγίνεται, κἀκεῖ τὸ θεῖον ἐξιλασκόμενοι· εἶτα μετ᾽ ὑμνῳδίας τὸ ἅγιον ἐξαγαγόντες τῆς Θεοτόκου ὠμοφόριον, τῇ θαλάσσῃ ἄκρῳ προσέβαψαν*, &c. Idem Auctor in Leone: *Θεοφάνω δὲ ἡ γαμετὴ αὐτοῦ τὸν τοῦ βίου τέλος, ἀλλ᾽ ἐν Βλαχέρναις ἐν τῇ Ἁγίᾳ Σορῷ προσκαρτεροῦσα ἐχρημάτιζε*. Neque abludit Codinus ipſe, dum ait Deiparæ zonam in Chalcopratiana Æde repoſitam, *ὠμοφόριον* vero *ἐν Βλαχέρναις* aſſervatum. Denique Nicephorus Call. lib. 18. cap. 38. (adeo parum ſibi conſtat) aſſervatas ſcribit in Blacherniana Æde veſtes Deiparæ & partem zonæ, una cum capitis amiculo. Quod firmari præterea poteſt ex Metaphraſtæ verbis, quæ ad Codinum laudat Lambecius pag. 201. Jam vero Deiparæ veſtes a Gelbio & Candido Patriciis Hieroſolymis Conſtantinopolim delatas, & in Templo, quod poſtea in Blachernis ab Imperatore extructum eſt, depoſitas, docent Menæa ad 2. Julii. Hiſtoriam fuſiori Commentario narrat Theodorus Presbyter, ſeu quivis alius Auctor Narrationis Hiſtoricæ in Depoſitionem veſtis S. Mariæ, editus a Combefiſio in Hiſt. Monothelit. qui in Æde Blacherniana factam diſertis verbis tradit, *κατὰ τὸ ἀρκτῷον μέρος*, circa partem ſcilicet Septentrionalem. Ex Palæſtina pariter Conſtantinopolim aſportatas, Leone M. imperante, auctor eſt etiam Zonaras. Cedrenus vero, Glycas, & Joelus Hieroſolymis apud Hebræam quamdam virginem inventas commemorant, indeque allatas Conſtantinopolim, & in ſacra Theca depoſitas ſub A. Leonis M. XVII. in qua quidem Theca, *σορῷ*, ſeu *σκεύει χρυσοτεύκτῳ*, *περιστολὴν τῆς παρθένου Μαρίας* aſſervata narrant Theophylactus Simocatta lib. 8. cap. 5. & Codinus de Offic. Aulæ CP. cap. 15. Præterea *μέρος τι τῆς αὐτῆς ἀχράντου ζώνης, καὶ τὸ τῆς κεφαλῆς ἐπικάλυμμα* repoſitum teſtatur Nicephorus Calliſt. loco citato. Veſtis Deiparæ materiam deſcripſit Auctor Narrat. Hiſtoricæ in depoſitionem veſtis Deiparæ *ἡ δὲ ἐσθὴς ὑφὴ ἐξ ἐρίων ἀφθάρτων ἐξυφασμένη, ἡ ὁ στήμων γὰρ καὶ ἡ κρόκη, ἐμφαίνουσα τὸ αὐτὸ ὁμοειδὲς καὶ ὁμόχρουν*. Et in Leone M. Joelus: *καὶ σορὸν ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κατασκευάσας, κατέθετο ταύτην, ἥτις ἐξ ἐρίων ἀφθάρτων ἐξυφασμένη, καὶ φαινομένη ὁμοιοειδὴς, καὶ ὁμόχροος, ἀδιάφθαρτός ἐστι, καὶ ἀδιάλυτος μέχρι τοῦ νῦν, τὸ ἀμφιάσαν τὸ θεῖον σῶμα καταστήσασα*. At quod Joelus *περὶ ἀφθαρσίας* zonæ Deiparæ ſcribit, id etiam habet Euthymius & Germanus Patr. CP. oratione mox laudanda. Synaxaria ad 2. Aug. veſtem & zonam in eadem capſula, ſeu *σορῷ* reconditas notant. Sed errant, cum earum inventionem & translationem Arcadio, Theodoſii filio, adſcribunt, quod ex ipſo, quem ineunt, annorum calculo perſpicuum eſt. Tradunt enim ab earum translatione elapſis CDX. annis, Zoem Leonis Philoſophi Imperatoris uxorem, cum a dæmone vexaretur, divino monitam oraculo, ſi ſacra Deiparæ ſibi apponeretur zona, fore ut liberaretur: mox Auguſti præcepto adaperta capſa, in ea repertam Deiparæ zonam, aurea ſigillatam bulla, cum codicillo, ſeu brevi, annum, Indictionem & diem continente, quibus Conſtantinopolim allata, & in capſa ab ipſo Imperatore depoſita fuerat: qua quidem zona a Patriarcha ſupra Auguſtæ corpus expanſa & explicata, in priſtinam illa redierit ſanitatem, quo facto ſacra zona in capſam ruſum relata fuerit. Ex hac, inquam, narratione manifeſte patet perperam Synaxaria inventionem veſtis & zonæ Deiparæ Arcadio adſcripſiſſe, a quo ad Leonem interſunt anni P. M. CDLXXX. Sed neque idem annorum CDX. numerus Pulcheriæ, cui eamdem translationem tribuit Nicephorus, convenire poteſt, quæ exceſſit Ann. Ch. CDLIII. a quo ad Leonis Principatum, quem ille iniit A. DCCCLXXXVI. numerantur anni CDXXIX. proinde ſatius Cedreno fidem habere, ſcribenti inventionem & translationem factas A. Leonis M. XVII. quo ille obiit, hoc eſt, Chriſti CDLXXIV. a quo ad initium principatus Leonis Philoſophi anni interſunt CDXII. Extat Theodori Presbyteri Magnæ Eccleſiæ *λόγος ἐγκωμιαστικὸς, καθ᾽ ὃν ἡ τῆς Θεομήτορος ἐσθὴς τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων ἐνεδήμησεν*. Sed & Simeonis Metaphraſtæ Homiliæ, quam in Deiparæ laudem conſcripſit, titulus concipitur *περὶ τῆς καταθέσεως τῆς τιμίας αὐτῆς ἐσθῆτος, ἣ ἔσω ὁ μέγας οἶκος δείκνυσι Χαλκοπρατείοις παλαιὸς ναός*. Utcumque illa ſe res habeat, id pro certo haberi debet feſtum depoſitionis zonæ Deiparæ, quod Græci agunt 31. Aug. eſſe de miraculo, quod in Zoe Auguſta factum narrant: vel etiam quod eadem die Zela, Helenoponti oppido, ſub Juſtiniano Imperatore, in Ædem Blachernianam, vel Chalcopratianam, eſt relata. Menologium Sirleti Card. XXXI. *Aug. commemoratio zonæ ſacratiſſimæ Deiparentis Mariæ repoſitæ in venerabili ejus Æde, cum zona ipſa relata eſt ab Epiſcopatu Zelæ ſub Juſtiniano Imperatore, & factum miraculum per impoſitionem pretioſæ zonæ ſuper Reginam Zoem conjugem Leonis Imperatoris*. Unde conjici daretur zonam tum primum Conſtantinopoli viſam Juſtiniano M. regnante, & una cum ejuſdem Deiparæ veſte in Chalcopratianum Templum, & *Ἁγίαν Σορὸν*, illatam. Feſtum vero, quod Græci celebrant 2. Julii, eſt de inventione, ſeu depoſitione veſtis in eadem Æde Blacherniana, facta ſub Leone M. idque *ἑορτὴν τῆς κατα θέσεως τῆς τιμίας ἐσθῆτος τῆς Θεοτόκου* vocat Codinus de Offic. Aulæ CP. cap. 15. N. 25. qua quidem die Imperator in Templum Blachernarum

Edit. Pariſ. pag. 332.

Allat. in Diatriba de Simeon.

pag. 333.

V. Metaphr. in Or. de Translat. manus S. Joann. Bapt. & cap. 11.

cum ſuis Palatinis ſtare conſueverat. Certe depoſitas primum in Æde Chalcopratiana ſacras Deiparæ reliquias, veſtem & zonam, vel veſtis partem aliquam extitiſſe, teſtantur paſſim Menæa, ipſaque Trevirenſis Crucis inſcriptio: quæ quidem Ædes inde, ut Blacherniana, Ἁγία Σορὸς appellata fuit. Codin. de Orig. CP. τὴν Ἁγίαν Σορὸν τὴν ἐν τοῖς Χαλκοπρατείοις Ἰουστῖνος καὶ Σοφία ἀνήγειραν, — ἐκεῖσε γὰρ ἀποκεῖνται ἡ τιμία ζώνη, καὶ ἡ ἐσθὴς τῆς Θεοτόκου. At Nicephorus Call. lib. 14. cap. 49. de veſte ſilet, zonam vero in Templo Chalcopratiano agnoſcit ab Eudocia ibi repoſitam: τὴν τιμίαν τῆς Θεομήτορος καὶ ἱερὰν ζώνην κατέθετο ἐν αὐτῷ ἐν τῇ τῆς ἁγίας τραπέζης σορῷ· καὶ ἐξ ἐκείνου Ἁγία Σορὸς ὁ τῆς Θεοτόκου οἶκος οὗτος ἐπώνυμον ἐκληρώσατο. Et cap. 2. ejuſdem libri: καὶ τὸ τῶν Χαλκοπρατείων αὖθις ἱερὸν τέμενος ὃ Ἁγία Σορὸς ὄνομα. Editus eſt pronuper a R. P. Franciſco *de Combefis*, Germani Patriarchæ Conſtantinopolitani Λόγος, εἰς τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ τῶν Χαλκοπρατείων, καὶ εἰς κατάθεσιν τῆς ἁγίας ζώνης, καὶ τῶν σεβασμίων σπαργάνων τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν. Laudatur ab Allatio Λόγος, ſeu Sermo alter Euthymii Monachi, εἰς τὴν προσκύνησιν τῆς ἁγίας Θεοτόκου, καὶ εἰς τὰ ἐγκαίνια τῆς ἁγίας αὐτῆς Σοροῦ τῆς ἐν Χαλκοπρατείοις. Proſtat denique Andreæ Cretenſis, vel alterius innominati Scriptoris ἐγκώμιον εἰς τὴν κατάθεσιν τῆς τιμίας Ζώνης τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, ab eodem Combefiſio publicatum in Hiſt. Monothelitarum. Verum integrane zona fuerit in hac Æde, dubium videtur, cum lib. 18. cap. 38. partem ejuſdem zonæ, una cum humerali ſacratiſſimæ Virginis, in Blacherniana aſſervatam fuiſſe tradat idem Calliſtus. Alia præterea Ædes extitit juxta S. Romani Templum, Ἁγίας Σοροῦ appellatione extructa a B. Helena, ut auctor eſt Codinus: ſed an Deiparæ λείψανα poſſederit, omnino ſilet. Magna porro fuit Imperatorum erga has ſacras reliquias veneratio, cujus præcipuum eſt argumentum, quod cum Heraclio imperante Sarbarus Perſa, & Myſorum Chaganus urbem gravi obſidione premerent, Patriarcha muros obierit, circumferens ἀχειροποίητον τοῦ Χριστοῦ εἰκόνα, καὶ τὰ τίμια τοῦ ζωοποιοῦ ξύλα, προσέτι δὲ καὶ τὴν τιμίαν ἐσθῆτα τῆς Θεομήτορος, ut eſt in Triodio Græcorum: & Michael Balbus, cum a Thoma Tyranno terra marique in urbe obſideretur, τό τε ζωοποιὸν τοῦ σταυροῦ ξύλον, καὶ τὴν ἐσθῆτα τῆς πανάγνου Θεοτόκου, ſupra mœnia, præeunte Patriarcha, circumtulerit: Romanus denique Lecapenus & Alexius Comnenus, hic contra Bulgari inſidias, ille contra Patzinacarum incurſus, his ſe reliquiis tutati ſint. Vide Acrop. cap. 11. Andr. Sauſſaium in Martyrol. Gall. 25. Jul. Godefr. Henſchen. in Act. SS. 2. Febr. de Hypapante, §. 4. N. 26. & Honoratum Niquetium in Iconologia Mariana lib. 1. cap. 8.

Pag. 157. Εἰ γὰρ φεύγειν) Cinnamus lib. 4. ὀλίγον τι γάρ ἐστιν ὅτε καὶ μάχῃ αἰσχυνόμενον, εἰ τοῦτο δέδοικε καιροῖ. Encomium Emmæ Reginæ Angl. *Eſt procul dubio certa victoria ab fortiori hoſte elabi fuga, cui nequit reſiſti per arma.* Hinc Petrus Chryſol. Serm. 150. *Bellicoſus, quod in bello fugit, artis eſt, non timoris*: & vox illa Caroli M. apud Ditmarum lib. 7. Chr. *Carius mihi ut populi exprobrantes dicant me hinc fugiſſe, quam hic cecidiſſe: quia dum vivo injuriæ pon-*

Edit. Pariſ. pag. 334. *dus illatæ vindicaturum me ſpero.* Tartari, auctore Aithono cap. 48. *In pugna nec verentur fugere, ſi fuga proſit.* Idipſum de iis teſtatur Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 24.

Pag. 158. Περὶ τὸ) Monui ſupra in Edit. Hœſchel. haberi παρ᾽ αὐτοῦ, ut ſenſus ſit, humerale Deiparæ ab Alexio amplius non viſum, proindeque deperditum in eo prælio. Sequuntur in eadem Edit. hæc verba: ὅτε δὲ ἐπὶ τὴν νύκτα διανοίξῃ εἰς Γολόην, ὅτι καὶ ἐλέγετο ὡς τοιῶσδε, Ἀπὸ τὴν Δίστραν εἰς Γολόην καλὸν ἄπληκτον Κόμνηνε, *La Diſtra ad Golpem bella caſtra Camnene*: eſt enim ἄπληκτον caſtrorum locus, unde idem quod φοσσᾶτον dicitur Leoni in Tact. cap. 11. §. 1. κυρίως φοσσᾶτον τὸ ἄπληκτον τὸ ὅλον ὁρίζεται καλεῖσθαι. Sic autem vocantur caſtra, quod foſſis undique ad exercitus ſecuritatem circumcingantur. Poſtmodum tamen φοσσᾶτον pro ipſo exercitu uſurpatum paſſim obſervare eſt: atque ita Conſtantinus de Adm. Imp. cap. 44. φοσσᾶτον ab ἀπλήκτου diſtinguit: καὶ εἰσὶ φραγμοὶ καὶ ἄπληκτα τοῦ φοσσάτου. Dicitur autem ἄπληκτον a Latino *applicare*, quod eſt divertere, hoſpitari. LL. Wiſigoth. lib. 8. tit. 2. §. 3. *Qui in itinere conſtitutus, cujuſcumque forſitan campo applicaverit, & ad coquendum cibum frigoris neceſſitate compulſus ignem fecerit.* & tit. 4. §. 25. *Viam per quam ad civitatem, aut ad provincias noſtras ire conſuevimus, nullus — tum excludat vel adſtringat, ſed utrinque medietas aripennis libera reſervetur, ut itinerantibus applicandi ſtudium non vetetur.* Lex Burgund. tit. 38. §. 7. *Si quis in agro regio, vel colonica voluerit applicare, & non permiſſus fuerit, colonus fuſtigetur.* Lex Langob. lib. 3. tit. 12. §. 5. *Neque per fortiam ſuam in manſione arimanni ſe applicet.* Quibus in locis *applicare* non hoſpitari dumtaxat ſignificat, ſed & in campo ſub tentoriis degere, tentoria ipſa figere, quod ſatis oſtendunt hæc verba, *in campo, in via, in agro applicare*. Sub dio enim, in tentoriis noctes exegiſſe Francos & Germanos, cum iter agerent, par eſt credere, quod ſolemne fuit populis Septemtrionalibus, ὁπόσοι τὸν σκηνίτην βίον εἵλοντο, quod de Walachis dixit Anna lib. 8. proprie autem *applicare*, eſt ad locum aliquem divertere, pervenire. Terent. in Andr. *Tum ille egens, forte adplicat primum ad Chryſidis patrem ſe.* Quintilianus Decl. 388. *Dum pirata applicat.* Regula Magiſtri cap. 57. *Ad manſionem cum applicaverit.* Charta Domini de Canneto in Provincia An. MCCCXXVIII. *Quoties Dominus Provinciæ, vel fratres, vel filii, vel officiales ad caſtrum ipſum applicant.* Ubi igitur in itinere exercitus applicat, hic locantur caſtra, quæ *Applicata*, Græcis ἄπληκτα, ſeu ἄπλικτα, ut ſcribitur apud Leonem loco citato, dicuntur. Gloſſ. Latin. Græc. *Applicatio*, καταγώγιον. Gloſſ. Gr. Latin. ἄπληκτον, *diverſorium*; ἀπληκεύω, *maneo, diverſor*. Vita S. Simeonis Mirabil. montis: καὶ ἐλθόντες τινὲς αὐτῶν εἰς Γάβαλα, ἀπλήκευσαν εἴς τινα ναὸν τῆς πόλεως. Perperam igitur Æmilius Portus ad Onoſandri cap. 9. ἄπληκτα, ſeu caſtra cenſuit dicta, quaſi τοὺς στρατιώτας φυλάσσοντα, καὶ ἀμείωτα ποιοῦντα τῶν κινδύνων καὶ πληγῆς. Gloſſ. Gr. Lat. ἄπληκτος, *impercuſſus*.

Ὀζολίμνη) Extitit palus illa ultra Iſtrum, in ea regione, quam Walachiam hodie vocant. Binas Pag. 159. autem potiſſimum iis in locis obſervat Strabo lib. 7. quarum alia mari, in quod effunditur, adjacet, (Tiagola forte Ptolemæi) altera meatu caret. Certe conſtat Hieraſſam fluvium, qui in Iſtrum haud procul a Doroſtolo, ſeu Driſtra, influit, quo loco bellum iſtud geſtum eſt, lacum permaximum efficere, qui idem fuerit cum Ozolimna.

Φλάντρας Κόμης) Fuit is Robertus, cognomento Pag. 160. Friſius Comes Flandriæ, qui ante duodecennium fere quam Proceres noſtri Hieroſolymitanum aggrederentur iter, cum multis opibus Hieruſalem, orationis gratia eſt profectus, rediensque per Thraciam, cum Alexio Imperatore locutus eſt. Hæc ferme Guibertus lib. 1. Hiſt. Hier. cap. 4. & lib. 7. cap. 34. Peregrinationem Hieroſolymitanam ſuſcepit Robertus A. MLXXXV. a qua necdum reducem A. MLXXXIX. auctor eſt Meierus lib. 3. Hanc, præter Andream Sylvium in Chronic. Marcian. lib. 4. pag. 335. cap. 3. & aliquot alios, attigit Robertus Monachus, ex cujus Cod. MS. proferre hic lubet Epiſtolam, qua Alexius Imperator Flandrenſem Comitem, cæteroſque Orbis Chriſtiani Principes, ad ſuppeditandum contra Saracenicas gentes promiſſum toties urget auxilium, cujuſmodi plures eodem argumento ſcripſiſſe litteras ad Urbanum Pontificem teſtatur Uſpergenſis. At cum illius ſtylus, & ſcriptionis character paulo humilior, Græcanicum minime redoleat faſtum, jure fortaſſe addubitari poteſt, num ejus ſententiam bona fide reddiderit Robertus, ſive alius quivis Interpres: nam ſolemne erat Byzantinis iſtis Auguſtis, cum ad Principes, Latinos præſertim, ſcriberent, verbis uti *ampulloſis, & quæ faſtum regalem, Græcumque ſaperent tumorem*, ut eſt apud Radevicum lib. 3. Hiſt. Fri-

der-

ect. cap. 6. Verum ejuſmodi fuit Græcorum ingenium, *ut cum timerent, nimia ſui dejectione vileſcerent, & frangerentur in fœminas: cum vero prævalerent, gravi ſubditorum dejectione ſuperbirent.* Verba ſunt Odonis de Diogilo lib. 3. quod de Gallis ipſis ait Anna pag. 318. Certe iſtius, aut ſimilis Epiſtolæ meminit idem Guibertus.

Argumentum Epiſtolæ.

Hoc Exemplar Epiſtolæ quarto anno ante glorioſum Hieroſolymitanum Iter a Conſtantinopolitano Imperatore omnibus Occidentalibus Eccleſiis directum eſt, præcipue tamen Flandrenſi Comiti Roberto: ipſe enim Comes jam redierat a Sepulchro Domini in baculo & pera, in quo itinere ſe viderunt, & affabile atque amicabile colloquium ad invicem habuerunt. Iſdem vero Imperator, ut ipſe in eiſdem conqueritur litteris, nimis oppreſſus fuerat a nefanda gente paganorum, quorum principatum tenebat Solymannus Veteranus, pater Junioris Solymanni, quem noſtri poſtea (ut liber iſte meminit) bellicoſo conflictu devicerunt, eumque fugere compulerunt. Unde non parum miretur, cur dictus Imperator tam venenoſum animum contra noſtros ſemper habuerit, & reddere mala pro bonis non formidaverit.

Epiſtola ALEXII *Imp.*

DOMINO *& Glorioſo* COMITI FLANDRENSIUM ROBERTO, *& omnibus totius Regni Principibus Chriſtianæ Fidei amatoribus, tam Laicis, quam Clericis,* IMPERATOR CONSTANTINOPOLITANUS *Salutem & pacem in eodem Domino Jeſu Chriſto, & Patre ejus, & Spiritu Sancto. O Inclytiſſime* COMES, *& maxime Chriſtianæ Fidei conſolator, notificare prudentiæ veſtræ volo, quantum Sanctiſſimum Imperium Chriſtianorum Græcorum acquiratur fortiter a . . . . & Turcis quotidie & . . . . adquiratur ſine intermiſſione . . . . Sed quia ſunt multa mala quæ agunt, ut diximus, inenarrabilia, de multis dicemus pauca, quorum ſunt auditu horribilia & . . . . ipſum aerem. Nam pueros & juvenes Chriſtianos circumcidunt ſuper baptiſteria Chriſtianorum & circumciſionis ſanguinem in deſpectum Chriſti fundunt in eiſdem baptiſteriis, & deſuper eos . . . . compellunt, & deinceps in circuitu Eccleſiæ eos violenter deducunt, & nomen & fidem Sanctæ civitatis blaſphemare compellunt. Illos vero nolentes diverſis pœnis affligunt, & ad ultimum interficiunt. Nobiles autem matronas, & earum filias deprædatas invicem ſuccedendo, ut animalia ad . . . . deducunt. Alii vero corrumpendo rapiunt virgines, ſtatuunt ante facies earum matres, compellentes eas nefarias & luxurioſas decantare cantilenas, donec compleant ipſa ſua nefaria.*

Edit. Pariſ. pag. 336.

*Sic enim legimus actum ut in Dei populo antiquitus quibus Imperii Babylonii poſt . . . . delubria deridendo dicebant, Hymnum cantate nobis de Canticis Syon, ſic & ſtupro filiarum matres compelluntur nunc cantare cantilenas nefarias, quarum voces non cantum, ut credimus, reſonant planctum; ſicut ſcriptum eſt in matre Innocentium, Vox in Rama audita eſt, ploratus & ululatus multus, Rachel plorans filios ſuos & noluit conſolari quia non ſunt: Sic licet matres Innocentium, quæ per Rachel figurantur, non valuerunt conſolari in morte filiorum, valuerunt tamen conſolari per ſalutem animarum. Illæ tamen nullatenus quod pejus eſt conſolari valent, quia & in corporibus & in animabus pereunt. Sed quod adhuc eſt, veniamus ad deteriora, totius ætatis & ordinis viros, id eſt, pueros, adoleſcentes, juvenes, ſenes, nobiles, ſervos, & quod pejus & impudentius eſt, Clericos & Monachos, & heu, proh dolor! quod ab initio non dictum neque auditum eſt, Epiſcopos Sodomitico peccato deludunt, & etiam unum ſub hoc nefario peccato jam crepuerunt. Loca vero innumerabilibus malis contaminant & deſtruunt, & pejora eis minantur. Et ad hæc quis non plangit, quis non horret, quis non orat? Nam pene tota terra in Hieruſalem uſque Græciam, & tota Græcia cum ſuis regionibus ſuperioribus, quæ ſunt Cappadocia Minor, alia Major, Phrygia, & Bithynia, & Major Phrygia, id eſt, Troja, Pontus, Galatia, Lydia, Pamphylia, Iſauria, Lycia, & Inſulæ principales * Chio & Mitylena, & multæ aliæ Regiones & Inſulæ, quæ non valemus modo computare, uſque Trojam, quæ ab eis jam invaſa eſt.*

* Anna pag. 162. 163.

Et fere nihil remanſit niſi Conſtantinopolis, quam ipſi minantur citiſſime nobis auferre, niſi auxilium Dei, & fidelium Chriſtianorum Latinorum celeriter ſubvenit. Nam Propontidem, quæ & Avidus dicitur, & ex Ponto juxta eamdem Conſtantinopolim in Mare Magnum decurrit, cum ducentis navibus invaſerunt, quas Græci ab eis deprædati fabricaverunt, & remigiis, velint nolint, deducunt, & minantur tam per terram, quam per eamdem Propontidem Conſtantinopolim (ut diximus) velociter capere. Hæc plura de innumerabilibus malis quæ hæc impiiſſima gens agit, diximus & ſcripſimus tibi, Comes Flandrenſium, Chriſtianæ fidei amator. Cætera vero ob legentium faſtidium dimittamus.

V. Gregor. VII. lib. 1. Epiſt. 49. & Bertbold. Conſt. An. 194.

*Igitur pro Dei amore, & pro omnium Græcorum pietate rogamus, ut quoſque fideles Chriſti bellatores, tam majores, quam minores cum mediocribus intra tua acquirere poteris ad auxilium mei & Græcorum Chriſtianorum huc deducas, & ſicuti Galatiam & cætera Occidentalium Regna anno præterito a jugo paganorum aliquantulum liberaverunt, ita & nunc ob ſalutem animarum ſuarum regnum Græcorum liberare tentent: quoniam ego, quamvis Imperator, nullum tamen remedium atque idoneum conſilium ſcio invenire, ſed ſemper a facie Turcorum & . . . . fugio, & tamdiu in ſingula civitate maneo, donec adventum eorum prope ſentio, & melius * ſubiretur eſſe * noſtris Latinis cupio, quam paganorum ludibriis.*

* ſubiectum
* veſtris

Ergo antequam ab eis capiatur Conſtantinopolis, certare totis viribus debetis, ut glorioſam & ineffabilem miſericordiam in cœlo gaudentes recipiatis. Nam melius eſt vos habeatis Conſtantinopolim, quam paganos, quia in ea habentur pretioſiſſimæ reliquiæ Domini, id eſt, Statua ad quam ligatus fuit, Flagellum a quo flagellatus fuit, Chlamys coccinea qua fuit indutus, Corona ſpinea qua fuit coronatus, Arundo quam vice ſceptri in manibus tulit, Veſtimenta quibus ante Crucem expoliatus fuit, pars maxima Ligni Crucis in qua fuit crucifixus, Clavi quibus affixus fuit, Linteamina poſt Reſurrectionem ejus inventa in Sepulchro, Duodecim cophini fragmentorum ex quinque panibus, & duobus piſcibus, Caput cum Capillis integrum & Barba Sancti Joannis Baptiſtæ, Reliquiæ & Corpora Innocentum quorumdam Prophetarum ac Apoſtolorum, Martyrum, & maxime S. Stephani Protomartyris, & Confeſſorum ac Virginum, quæ ob nimium incrementum ſcribere ſingulariter . . . . quæ tamen omnia Chriſtiani magis quam Pagani habere debent, & munimen magnum erit omnibus Chriſtianis, ſi hæc omnia habuerint, detrimentum vero . . . . ſi perdiderint.

V. Syntagma noſtrum de Capite S. Joann. Bapt. cap. 7. N. 11.

Nam ſi hoc . . . . noluerint, & aurum magis amaverint, in ea plus invenient, quam in toto Mundo.

pag. 337.

*Nam ſoli theſauri Eccleſiarum Conſtantinopolis in argento, auro, gemmis, & lapidibus pretioſis, & pannis ſericis, & cæteris palliis, ſufficere poſſunt omnibus Mundi Eccleſiis: quos cum omnes theſauros ineſtimabilis theſaurus matris Eccleſiæ Sanctæ Sophiæ, id eſt, Dei Sapientiæ, ſuperare, & abſque dubio theſauris Templi Salomonis coæquari poteſt, ... de infinito theſauro Nobilium dicam cum theſaurum negotiatorum ruſticorum nemo æſtimare * poſſe, quod invenitur in prætéritorum Imperatorum theſauris, id pro certo dico, non erit lingua quæ illum recitare valeat, quoniam non ſolum Conſtantinopolitanorum Imperatorum ibi theſaurus habetur, ſed omnium antiquorum Romanorum Imperatorum ibi theſaurus & tranſlatus & in Palatiis abſconditus. Quid ampliùs dicam, quod certe patet oculis hominum, nihil eſt quod non ſit illic abſconditum. Currite ergo cum tota gente veſtra, & viribus veſtris certate, ne talis theſaurus in manibus Turcorum & . . . . cadat, quia . . . . infinita adhuc ſexaginta millia exſpectantur quotidie, & timeo ne per illum theſaurum noſtros paulatim ſeducant cupidos milites, quemadmodum Julius Cæſar olim fecit, qui Regnum Francorum cupiditate invaſit. Et*

* pag.

quoniam Antichriſtus capturus totum Mundum in finem Mundi eſt acturus. Agite ergo dum tempus habetis, ne Chriſtianorum Regnum, & quod magis eſt Domini perdatis Sepulchrum, & inde non judicium, ſed mercedem habeatis in cælum. Hactenus Alexii Epiſtola, quam genuinam, & non confictam eſſe, vel minime adulterinam, abunde probant quæ ex illa delibavit, ſcriptiſque ſuis inſeruit, ſed longe elegantioribus veſtita verbis, Guibertus lib. 1. Hiſt. Hier. cap. 4. ſcripta vero hic innuitur anno poſt redactas in Græcorum poteſtatem *, Alexii arte & induſtria, Galatiæ & Paphlagoniæ urbes, quas inter præcipuum locum obtinuit Sinope: proinde paulo ante Gelaloldul Sultani obitum, quem An. Chr. MXCII. contigiſſe ſupra a nobis eſt obſervatum.

* Anna pag. 135. 140. 170.

Ὅρκον) Hominium, cujuſmodi eidem Alexio ab Gothofredo Bullionenſi, cæteriſque Proceribus Francis præſtitum narrat Anna lib. 10. pag. 236.

Μαρκέλλας) Paulus Diac. lib. 23. Hiſt. Miſcell. in Conſtantino Irenes filio: *Julio menſe exercitum movit adverſus Bulgares, & conſtruxit caſtrum Marcellorum.* Eodem libro *Marcella* dicitur, *Ego veniam ad Marcellam.*

Pag. 161. Κύψελλα) Thraciæ urbs ad Hebrum, de qua Geographi paſſim.

Pag. 162. Βουλγαρόφυγον) *Bulgaroſſe*, Villharduino, Vide Notas ad eumdem Script.

Ἀρχοντοπούλους) Quemadmodum apud Gallos, Italos, Hiſpanos, Anglos, alioſve diviſus olim fuit Nobilium ordo in tres claſſes, Baronum ſcilicet, Militum, ſeu Equitum, & Domicellorum, ſeu Scutiſerorum, ita apud Byzantinos, qui Latinorum mores, velut ſimiæ, ævo ſequiori æmulati ſunt, Nobilium ordo in tres pariter claſſes diſtributus fuit. Univerſim vero Nobiles & Magnates Aulæ Conſtantinopolitanæ Ἄρχοντες appellantur, ut ex Luithprando lib. 3. cap. 9. Willelmo Tyrio lib. 20. cap. 18. & Byzantinæ Hiſtoriæ Scriptoribus colligere quivis poteſt. Horum uxores Ἀρχοντίσσαι dicuntur Nicetæ in Iſaacio lib. 3. N. 11. Ordo ipſe Nobilium, Ἀρχοντικὸν ab Anna, Ἀρχοντικὴ τάξις appellatur a Cantacuzeno in Proœmio Hiſt. Nobiles igitur qui ſanguinis nexu Imperatoribus proximi erant, aut qui generis, officii & dignitatis prærogativa cæteris præſtabant, πρώτεροι Ἄρχοντες vocantur in Diplomate Andronici apud Phranzem lib. 3. cap. 24. συντελέστεροι τῶν Ἀρχόντων, apud Theophylactum Simocat. lib. 8. cap. 9. ὅσοις ἐν μείζονι τύχῃ, apud Annam pag. 195. συγκλητικοὶ Ἄρχοντες apud Scylitzem pag. 857. Cæteri quorum minor dignitas Ἄρχοντες nude ac ſimpliciter, Conſtantino Porph. in Novel. περὶ δυνατῶν, &c. κατωτέρω Ἄρχοντες dicuntur. Erant præterea Ἀρχοντόπουλοι, ſeu Ἀρχοντόπουλα, (neutro enim genere non

Edit. Pariſ. pag. 336.

ſemel vocem hanc efferunt Byzantini Scriptores, Codinus de Offic. cap. 6. N. 38. Cantacuzenus lib. 1. cap. 48. Conſtantinus in Hiſt. Apoll. Tyr. &c.) qua appellatione indigitabantur Nobiles, qui nullum Officium in Aula, aut Militia Byzantina obibant, præſertim vero Nobilium & Procerum filii, nulla propter ætatem dignitate inſigniti. Quemadmodum enim apud nos Milites, ſeu Equites, Domini: qui autem nondum Militari ordine donati erant, quantumvis Nobiles, & illuſtri natalium ſplendore, vel ſerie, conſpicui, *Domicelli* nuncupabantur, tamquam minores Domini, aut certe Dominorum liberi: ſic etiam Byzantini Nobilium ſuorum & Archontum filios, non tam Ἄρχοντας, ſed Ἀρχοντοπούλους appellarunt, vocabulo mixobarbaro, quo non tam Ἄρχοντες, quam Ἀρχόντων filii, quandoque etiam inferioris ordinis Ἄρχοντες indicantur. Terminatio enim πουλος, ſeu πουλον, vocabulorum notioni quidpiam detrahit, vimque habet minuendi. Plerumque etiam filium ſignificat; ita apud Zonaram in Bulgaroctono Κομητόπουλοι, ſunt Comitum filii, & Humbertopulus apud Annam, eſt Humberti filius: quæ loquendi formula Anglo-Normannis familiaris olim fuit, nomen patris, filii nomini præponentibus: quod præterea de Hybernis obſervat Camdenus. Enimvero Ἀρχοντόπουλοι, cujuſlibet eſſent conditionis, aut generis, vel etiam dignitatis, in Palatio Imperatoris nudis ſtabant capitibus, cum cæteri Ἄρχοντες & Proceres ſciadiis pro ratione Officii, aut Ordinis, capita operirent, uti teſtantur Nicephorus Gregoras lib. 11. extremo, & Codinus de Offic. cap. 3. N. 12. & cap. 7. N. 32. Totum hunc Aulæ Conſtantinopolitanæ Procerum ordinem diſcimus ex ſupra laudato Andronici Diplomate: ἐνώπιον τῶν πρωτέρων (leg. προτέρων) ἀρχόντων τῆς Βασιλείας μου, καὶ τῶν λοιπῶν Ἀρχόντων, καὶ Ἀρχοντοπούλων αὐτῆς. Ex his igitur ſatis liquet quæ fuerit τῶν Ἀρχοντοπούλων Phalanx ab Alexio inſtituta, conflata ſcilicet ex nobilioribus adoleſcentibus Aulæ Conſtantinopolitanæ, quibus Ἀρχοντοπούλων nomenclaturam primus indidit: καὶ Ἀρχοντοπούλους ὠνόμασεν, ὡσανεὶ ἐξ Ἀρχόντων υἱοὺς γεγονότας.

Ἄπρων) Apros, Thraciæ urbs, Archiepiſcopali & Metropolitana dignitate inſignis, de qua Cantac. lib. 1. & Veteres Notitiæ.

Ἀγοῦροι) Hoc vocabulo Ephebos a Thracibus nuncupatos ex Euſtathio pridem docuit H. Stephanus, qua etiam, notione eadem, uſum Nicetam obſervat Meurſius. Leo Grammat. pag. 460. δεσμούμενοι δύο ὀπίσω [illegible] καὶ μεγάλην κεφαλὴν ἔχοντα, ἐπιδεικνὺς Κεφαλᾶς.

Σατράπην) Clizlaſthlanem, Solymanni veteris filium. Pag. 163.

Ἀπελχασήμ) Atqui e vivis ſublatus erat Apelchaſem, cui ſucceſſerat Cliziaſthlan Solymanni filius, ope Pulchaſis, Apelchaſemi fratris, qui hic intelligi debet; proinde lego, τὸν Ἀπελχασὴμ ἀδελφόν.

Τζαχᾶς) Tzachas (Zachatam vocat Glycas) Turcici Proceris in Helleſponti Inſulas irruptionem narrant etiam Zonaras & Glycas.

Κλαζομενάς) Eadem, opinor, quæ Clazomenæ, urbs Joniæ maritima: ut credam, facit Phoceæ & Mitylenes, ſeu Lesbi, Inſulæ vicinia....

Εἰς ἔλεον) Græco idiomate Dei miſericordiam imploraſſe Turcos ait Anna, quod Turcicis hiſce verbis facere ſolent: Ἀλλᾶ οὐ Κουβὰρ ἀλέ, ut eſt in Saracenicis Sylburgii pag. 70. & apud Conſtant. de Adm. Imp. cap. 14. ſeu ut eſt apud Joan. Cananum pag. 195. Ῥασοὺλ Ῥασοὺλ Μαχουμέτ: vel, ἀλλὰχ ταγκρὶ Μαχουμέτ: Vide Scip. Ammirat. ad Tacit. lib. 14. cap. 5.

Στιβάδες καὶ βύρσαι) Vegetius lib. 4. cap. 23. *Adverſum arietes vel falces ſunt plura remedia; aliquanti centones & culcitas funibus calcant, & illis opponunt locis, qua cædit aries, ut impetus machinæ materia molliore fractus, non deſtruat murum.* Leo in Tact. cap. 15. §. 48. καὶ πρὸς τὰς κριοὺς δὲ ἀντίκειται τιλάρια καὶ σακκία γέμοντα ἀχύρου καὶ ψάμμου. Willel. Tyrius lib. 8. cap. 13. *Cives a propugnaculis ſtramine plenos & palea ſaccos ſuſpenderant, veſtes quoque & tapetia, trabes ingentis magnitudinis, & culcitas refectas bombyce a turribus & muro aliquantulum demiſerunt, ut per eorum mollitiem & mobilitatem contortorum molarium ictus eluderent, & laborantium evacuarent conatum.* Adde cap. 18. & Albert. Aq. lib. 6. cap. 9. Pag. 339.

Κουράτορα) Erant apud Byzantinos curatorum varia genera: interdum enim & ſæpius, Curatores dicuntur Ædium publicarum Præfecti, ſeu *Provîſores*, uti vocantur in vita Ludov. Pii. Quandoque etiam Præfecti Ærarii. Gloſſ. S. Benedicti cap. de Magiſtrat. *Curator*, φροντιστής, λογιστής. Gloſſ. Græcolat. λογιστής, *Curator*. In vet. Inſcr. CURATOR ÆRARII MEDIOL. Hac igitur functum dignitate in Lesbo Inſula Alopum conſtat. Summus autem Ærarii Præfectus Μέγας Κουράτωρ dicebatur. Vide Tom. 1. Hiſt. Fr. pag. 869.

Πρωτονωβελισσίμων) Dignitas Palatina, quæ nomen dedit familiæ illuſtri in Regno Neapolitano, forte quod Gentis auctor ea donatus fuiſſet. Ejus non ſemel mentio occurrit apud Scip. Ammiratum in Famil. Neapol. Tom. 2. ubi etiam illius Stemma perſtrinxit pag. 233. 234. 297. 309. Meminit pariter illius Cæſar Noſtradamus in Hiſt. Pag. 165.

Provinc. A. MCCCXXV. Occurrit in Jure Græco-Rom. Πρωτοπροβελλισιμοϋπέρτατος, adeo ingenioſi fuere Græculi iſti in fingendis Dignitatum nominibus, quarum nullæ erant functiones, cum ex ſolis *rogis* annuis, & gradu in aliquo pretio haberentur. Vide Alamannum ad Procop. & Meurſ. in Gloſſ. Nobiliſſimi dignitas occurrit infra pag. 217.

Βολκάνω) Fuit is Volcanus, ſeu ut a Diocleate nuncupatur, Belcanus, Raſſiæ Zupanus, quam provinciam clientelæ jure Regno Serviæ obnoxiam, obtinuerat a Bodino Dalmatiæ & Serviæ Rege, cujus hoc loco meminit Anna. Vide Notata ad Pag. 35.

Ῥέσιον) *Rufa* Roberto Monacho. Vide Not. ad Villhard.

Πολυβότον) Polybotus Thraciæ urbs Cantacuzeno dicitur lib. 2. cap. 12. & lib. 3. cap. 76. Ejuſdem nominis in Phrygia oppidum ſtatuit Procopius in Hiſt. Arc.

Pag. 167. Μανιακάτων) Latinos, ſeu Normannos intelligit, qui Maniacæ olim in Italia & Sicilia meruerant, de quibus ſupra pag. 13. Auctor eſt autem Lambertus Schafnaburg. ad A. MLXXI. Normannos Imperatoribus Conſtantinopolitanis militaſſe ante extinctum Robertum, poſt cujus mortem conſtat ex Orderico Vitali lib. 7. Plures ex ejus comitatu in Græciam tranſiiſſe, & ſub Alexii ſtipendiis meruiſſe.

Τῶν βασιλικῶν ἱεράκων) Fuit olim in Aula CP. dignitas τῦ Πετοιεροκομείου, cujuſmodi eſt M. Falconarii apud nos. Verum hic agitur de eo penes quem cura erat alendorum accipitrum.

Pag. 168. Τεταρταῖον ῥῖγος) Apud Medicos, ἐπιβολὴ ῥίγους, eſt frigoris in febre acceſſio; ῥίγη περιοδικὰ, rigores febrium circuitu redeuntes: Marcello Empirico cap. 16. *horrores febrem præcedentes, quæ circuitum habent*. Celſus lib. 3. cap. 3. ait quartanas febres incipere ſemper *ab horrore*. Hic vero univerſim ῥῖγος pro ipſa febri ſumitur, quæ ῥιγοπύρετος dicitur apud Gregorium in vita S. Baſilii Junioris N. 7. Sic *frigores*, apud Latinos medii ævi, dicuntur *febres quæ faciunt homines frigere*, ait Balbus in Catholico. *Frigora* dixit eadem notione Gregorius Turon. de Glor. Confeſſ. cap. 24. 85. *Frigus febrium*, lib. 4. de Mirac. S. Mar. cap. 21. Hinc *Frigoreticus morbus*, apud Hepidannum in vita S. Wiboradæ lib. 1. cap. 27. pro ipſa febri: & *Frigoretici*, pro febricitantibus, apud Flodoardum lib. 2. Hiſt. Rem. cap. 14. lib. 4. cap. 44. Baldricum in Chron. Camerac. eumdem Gregor. Turon. paſ-

Edit. Pariſ. pag. 340. ſim, &c. Etſi frigus, ſeu, ut tunc loquebantur, *frigorem* ab ipſa febri diſtinguere videatur Fortunatus Pictavienſis in vita S. Germani Epiſc. Pariſ. cap. 20. *Waddo — typum dupliciter incurrens febris, & frigoris expurgandus ſancti viri præſentatur obtutibus*. Quo loco ſatis innuit *frigorem* eſſe febrem, quæ per ἐπιβολὴν ῥίγους excitatur.

Pag. 170. Ξηρογύψου) Xerogypſi fluvii meminit Theophylactus Simoc. lib. 6. cap. 3.

IN LIBRUM VIII. ALEXIADIS NOTÆ.

Pag. 175. XΟΙΡΟΒΑΚΧΩΝ) Chœrobacchorum oppidum extitit Conſtantinopolim inter & Adrianopolim, ad Melam fluvium. Adjacentes oppido campos explicandæ aciei, & caſtris locandis percommodos, eleganter deſcribit Nicetas in Man. lib. 1. N. 5. Agunt etiam de iiſdem Zonaras, Scylitzes, & Glycas in Conſtantino Duca, & Otho Friſing. in Chron. Vide Notas ad Cinnamum.

Πεμπτάδι τῆς ἀπόκρεω) Feria v. Hebdomadæ, quæ Latinis Hebdomada Septuageſimæ dicitur. Vide Allat. de Hebdom. Græcor. & Petavium ad Niceph. CP.

Ἑβδομάδα τῆς Τυροφάγου) Hebdomadem, ſeu Septimanam Quinquageſimæ. Vide ſupra pag. 45.

Δεκάτου) Locus fuit ab urbe Conſtantinopolitana 10. ſtadiis diſſitus, unde, ait Anna, appellationem videtur ſortitus. Hujus meminit Theophanes A. XXXII. Juſtiniani. Extitit præterea alius, ejuſdem ferme nominis, intra urbem, niſi quod pro Δέκατον, voce a Latio dicta, Δέκιμον nuncupatur: unde Porta Decimi dicta, quæ in Hippodromum per cochleam ducebat. Auctor Chronici Alex. tradit Gratianum Aug. cæſum fuiſſe ἐν τῷ ἀνέρχεσθαι αὐτὸν εἰς τὸ ἱππικὸν Κωνσταντινουπόλεως θεωρῆσαι διὰ τοῦ κοχλίου, κατὰ τὴν θύραν τοῦ λεγομένου Δεκίμου. Ex quo loco emendandus alter in Zenone, apud eumdem Scriptorem: καὶ ἐσφάγη εἰς τὸ κοχλίον τοῦ Παλατίου κατὰ τὸ Δέκιμον, ὡς ἀνέρχεσθαι εἰς τὸ ἱππικὸν θεωρῆσαι ὁ αὐτὸς Ἀρμάτος. Perperam enim editum Δόκιμον, quod fugit eruditum Interpretem. Porro vicos & oppida nonnulla a numero ſtadiorum, & milliarium nomen ſumpſiſſe notum eſt, ut fuere Hebdomum juxta Conſtantinopolim, & alius ejuſdem nominis locus juxta Florentiam in Hetruria, ubi hodie Abbatia Septimiana, ut tradit Ughellus Tom. 3. Ital. Sacræ pag. 54. Caſtella duo *Quinti* nomine appellata, in Dardania unum, in Myſia alterum, quorum Procopius meminit, & tertium juxta Alexandriam, ubi S. Anaſtaſia Patricia Monaſterium extruxit, ut eſt in Synaxariis 10. Mart. Occurrit præterea *Nonum* juxta eamdem urbem Alexandriam apud Moſchum in Prato Spirit. quod ita dictum innuit, quod ab urbe novem milliaribus diſtaret, cap. 105. 177. 184.

Τὴν λίμνην) Paludem, quam Melas fluvius æſtate areſcens efficit. Nicetas loco citato, de Mela: ὅτε τοῦτον θέρους μὲν λειψυδρεῖ εἰς χαράδρας συνάγεται τεναγώδη. Pag. 176.

Τὰ Αὐχένος) Supra pag. 175. κατὰ τὸν συγκειμένον τῷ τείχει διὰ χωσιβάκχων αὐχένα ἵστασθαι.

Σκυθῶν ἰδόντων) Simile ſtratagema recitat Polyænus lib. 1. in Cimone.

Ῥέοντα ποταμὸν) Melam. Vide Nicetam.

Ἀπόκρεω κυριακῆς) Dominica Sexageſimæ. Vide Allatium. Pag. 177.

Βαθέος ῥύακος) Idem forte, qui Βαθύκολπος Dionyſio Byzantio dicitur. Adi, ſi placet, & confer Petrum Gyll. lib. 2. de Boſporo Thracio cap. 17. Pag. 178.
Fuit etiam alius ejuſdem nomenclaturæ locus in Aſia, haud procul ab Euphrate & Tephrica, cujus meminit Scylitzes in Bulgaroctono A. II. *pag. 341.*

Θεοδώρου τεμένους) Ædem D. Theodoro Tironi ſacram a Sphoratio Coſ. in loco urbis ex ejus nomine appellationem ſortito, extructam habent paſſim Scriptores: ſed fuit hæcce Ædes juxta Ædem Sophianam. Illa vero, de qua Anna, extitit in ſuburbanis Byzantii. Nec aliam reor ab ea, quam Procopius lib. 1. de Ædif. Juſtin. conditam ſcribit ab eodem Auguſto, in ſuburbano nuncupato Raiſſo: τὸ τοῦ Θεοδώρου ἁγίου τέμενος πρὸ τῆς πόλεως κείμενον ἐν χώρῳ καλουμένῳ Ῥεσίῳ.

Ἄλνου) Urbs Thraciæ, Villharduino *Alne*. Pag. 179.

Ἐκ Νικομηδείας) Ubi milites Flandrenſes collocarat antea Alexius.

Ἀμφιρύκῳ) Pag. ſeq. & 350. ἐν ἀμφιρύκῳ πλοίῳ. Quid ſi ἀμφιρύτῳ, ita ut ἀμφίρυτον, vel ἀμφίρρυτον πλοῖον ſcapha fuerit, quæ ex ſui exiguitate, undis undique ad oram uſque alluatur. ἀμφιρύτῃ νήσῳ hac notione apud Homer. Od. α'. & Ἀκτὴ ἀμφιρύτη lib. 4. Anthol. cap. 24. ἀμφίρρυτος θάλασσα, apud Cinnamum lib. 6. Heſychius, ἀμφιρύτῃ, πανταχόθεν περιῤῥεομένῃ ὑπὸ ὕδατος. Vide Gloſſar. Annæum.

Βαλτώδους) Paluſtris. Conſtantinus de Adm. Imp. cap. 38. ὁ Βενετία τὸ μὲν παλαιὸν ἦν τόπος ἔρημος τε ἀοίκητος καὶ βαλτώδης. Leoni in Tact. cap. 11. §. 3. βάλτη eſt palus. Occurrit ſemel ac iterum apud Annam pag. 310. & 349. Hinc βαλτολιβάδι apud Scylitzem pag. 832. ἀποκρύψαντες δὲ ἑαυτοὺς ἐν τῷ βαλτολιβάδι, εἰς ὕδωρ ἔχοντο διὰ τῆς πηγῆς. Ubi perperam Interpres, *in Baltolibade* vertit, mallem *in prato*, aut *loco paluſtri*, *& aquis irriguo*. Pag. 180.

Μητρόθεν συγγενής) Quippe Joanni Ducæ Cæſari, & Andronico filio Irenes Auguſtæ patri, uxores fuere nobiles Bulgaræ. Vide Stemma Comnenicum. Pag. 181.

Pag. 181. *Ἐκ τῆς Ῥώμης*) Auxiliares copias Roma expectabat Alexius, forte ab Urbano II. Summo Pontifice, a quo A. MLXXXIX. per Legatos ab excommunicatione abſolutus fuerat, ut ſcribit Bertholdus, quocum etiam, ſi non ea tempeſtate qua bellum iſtud geſtum eſt, ſaltem poſtea fœdera inita conſtat, ex Chronico Caſ. lib. 4. cap. 48. Vide Malaterram lib. 4 cap. 13.

Αὔριον ἢ ἀρνίου κρέας) Hoc eſt, *experiemur cum lupiſne, an cum agnis cras nobis res erit.*

Φοσσάτον) Occurrit hæc vox rurſum pag. 222. 247. Eſt autem *foſſatum*, exercitus ipſe, vel caſtra ipſa. Gloſſ. Baſil. *κάστρον, ἤτοι φοσσάτον.* Chron. Alexandr. A. Heracl. XVIII. *πλησίον γὰρ ἦν τὸ πολλοὺς ἔσω τὸ φοσσάτον ἡμῶν.* Idatius in Faſtis, *ipſo anno profectus eſt Valens Auguſtus ex urbe ad foſſatum.* Conſule Gloſſaria.

Pag. 183. *Μιᾷ φωνῇ*) Ea fuit veterum Tacticorum ſententia, *hoſtes terreri ſi cum telorum jactu clamoris horror acceſſerit*, ut eſt apud Vegetium lib. 2. cap. 18. quibus conſona quædam habet Leo in Tact. cap. 20. § 214. Erat autem *clamor* iſte *permiſſus exhortatione*, quemadmodum ait Salluſtius de Bello Jugurt. Unde *παρακελευσμὸς* dicitur Conſtantino Manaſſæ pag. 231. Edit. Leyd. Interdum *ἀλαλαγμὸς*, & *ἀλαλαγὴ ἀρεϊκή*; *ἐνυάλιος κέλαδος*, Heliodoro lib. 1. Barditum vocabant Galli antiqui noſtrates, ut auctor eſt Tacitus. Verum ex quo in orbem invecta eſt Chriſtiana Religio, deſierunt confuſæ illæ & incertæ a militibus ad fiduciæ ſpecimem, vel notam, proferri ſolitæ voces, ſubiitque in earum locum uno omnium ore in cælum miſſa divini auxilii deprecatio. Cujus moris auctorem innuit Conſtantinum M. Euſebius lib. 4. de vita ejuſdem Conſtant. cap. 19. & 20. & in Orat. de ipſius laudib. dum ſcribit ſuis præcepiſſe militibus, ut in pugnæ procinctu hacce oratione Deum ſibi in prælis propitium conciliarent: *σὲ μόνον οἴδαμεν Θεόν, σὲ βασιλέα γνωρίζομεν, σὲ βοηθὸν ἀνακαλούμεθα, παρὰ σοῦ τὰς νίκας ἠράμεθα*, &c. Exhinc apud Chriſtianos involuit, ut prælia omnia a Dei invocatione auſpicarentur. Guntherus lib. 7. Ligur.

Anna pag. 193.

Edit. Pariſ. pag. 342.

Sic pulchro felix acies inſtructa tenore,
Carmine belligero, longeque ſonantibus hymnis,
Divinam ſibi poſcit opem.

Quibus autem verbis concepta fuerit ejuſmodi deprecatio, diximus in Diſſert. 11. ad Joinvillam.

Pag. 185. *Λύχνων ἁφαῖς*) Sic tempus veſpertinum vocabant Græci, quod Latini ævi poſterioris *lucernarium*, quo ſcilicet prima pars veſpertini officii obiri ſolebat, occaſo Sole, & quando lucernas accendi mos eſt; quod & inde *λυχνικὸν* appellatum pluribus obſervatum a Meurſio. *Horam incenſi* vocat D. Ambroſius lib. 3. de Virginibus; *Lucernariam devotionem*, Uranius Presbyter de obitu S. Paulini Epiſc. Nolenſis N. 4. & Auctor vitæ S. Severi Epiſc. Nolani apud Ughellum. Fiebat autem iſtius officii veſpertini introitus cum tribus cereis, ut eſt in Menologio Græc. canebanturque preces Euchariſticæ, quibus nimirum Deo gratiæ agebantur, uti teſtatur D. Baſilius lib. de Spiritu S. ad Amphiloch. cap. 29. Has exhibent Euchologium Gr. Arcudius in Anthologio, & Uſſerius Armachanus in Syntag. de Symbolo Apoſt. Harum etiam meminit Epiphanius contra Hæreſ. lib. 3. Cum vero accendebantur lucernæ, ſtatim canebantur *Hymnus* iſte *veſpertinus*, *φῶς ἱλαρὸν*, &c. qui pariter deſcribitur in Anthologio, & a Nicephoro Call. lib. 18. cap. 51. jam inde ab Apoſtolis per manus Eccleſiæ Chriſti traditus fuiſſe dicitur, ita ut paganos imitati quodammodo videantur Chriſtiani, qui, ut auctor eſt Varro, cum aſcrebatur lumen, exclamare ſolebant, *φῶς ἀγαθόν*. Atque ad hujus Græcanici Hymni exemplum Latini Patres quoſdam concinnarunt metrica oratione; quos etiam Veſpertinorum appellatione donarunt; cujuſmodi ille eſt qui ab Ennodio exaratus legitur carm. 10. & alter a Prudentio lib. Cathemer. Hym. 6. qui *ad incenſum lucernæ* inſcribitur. Auctor eſt præterea Michael Pſellus lib. de Operat. Dæm. in his veſpertinis, ſeu lucernalibus officiis, Dominicæ Paſſionis actam memoriam: *Ἐκεῖθεν γὰρ περὶ λύχνων ἁφὰς, ὅτε ἡμῖν τὸ σωτήριον ἐξυμνεῖται πάθος*, &c. Atque ex his perſpicue patet non mediocriter lapſum Anaſtaſium in Collat. S. Maximi Mart. cum Græca verba *λύχνων ἁφὴν*, ſeu *λυχναψίαν*, *tactum lucernæ* vertit, cui impoſuit vox *ἁφὴ*, quæ Græcis *tactum*, perinde ac *accenſionem* ſignificat; *Eadem die, circa tactum lucernæ, Trolius*, &c. Verum in confeſſo eſſe debet longe ante Chriſtianos hanc loquendi formulam in uſu fuiſſe, & vetuſtiſſimis Græcorum notam, ex Herodoto lib. 7. *ὁρμέατο δὲ περὶ λύχνων ἁφὰς ἐκ τοῦ στρατοπέδου.* De lucernario erit alius dicendi locus. Anna lib. 13. pag. 311. *λύχνων ἁφὰς* metaphorice uſurpat pro operis cujuſpiam fine & exitu. Vide pag. 381. & Cinnamum lib. 4.

Μὴ μόνον ψευδῶν) Eo tamen nomine paſſim a noſtris perſtringitur Alexius, tamquam doloſi vir animi, fideique ac verborum parcus obſervator. Vide Scriptores laudatos ab Hœſchelio in Not. ad Annam. Pag. 186.

Ἀριέβης) Ariebis Armenii, cujus iterum meminit Anna lib. 5. & Conſtantini Hermenopuli conjurationem enarrant pariter Zonaras & Glycas. Pag. 187.

Ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας) Hoc eſt, Achridis Bulgariæ Metropoleos, cujus eo ævo Archiepiſcopus erat Theophylactus, patria Conſtantinopolitanus, ſcriptis in ſacram Scripturam & commentariis notiſſimus. Floruit enim Alexio Comneno imperante, non vero ſub Romano Diogene, aut Michaele Duca, uti vult Cardinalis Baronius, quod ex ipſius Epiſtolis a Meurſio editis ſatis conſtat, quarum quædam ad Adrianum Alexii fratrem, Nicephorum Meliſſenum Cæſarem, Gregorium Taronitam, Nicephorum Bryennium Alexii conſocerum, Bryennium Alexii generum, & alios ex Alexiana & Comnena Familia Principes ſcriptæ ſunt, una etiam ad Nicolaum Patriarcham, qui Pontificatum iniit Indict. VII. A. Ch. MLXXXIV. Præterea ex Panegyrico Alexio Imperatori dicto, qui aſſervatur in Bibliotheca Bavarica N. 116. cujus editionis ſpem nobis injecit eruditus Annæ Interpres. De Theophylacti Scriptis multa habent Baronius A. MLXXI. N. 15. & ſeq. An. MLXXIII. Bellarminus & Labeus de Script. Eccleſ. & Leo Allatius de Eccl. Occid. & Or. conſenſ. lib. 2. cap. 10. N. 2. Archiepiſcopos Achridenſes, qui Theophylactum præceſſerant, aliquot recenſet Scylitzes in Botaniata. pag. 343.

Γαβρᾶς) Conſtat illuſtrem inprimis fuiſſe hanc Familiam, quæ a Chaldæa migravit Conſtantinopolim, ex qua recenſentur a Scylitze, *Conſtantinus Gabras*, ſeu *Gavras*, imperante Baſilio Porph. *Michael Gabras*, qui in Michaelem Paphlagonem conſpiravit; *Theodorus Gabras* Sebaſtus, *Martyr* a Zonara ob quam neſcio cauſam cognominatus, Dux Trapezuntis renuntiatus ab Alexio; *Gregorius* ejus filius, cui idem Alexius Mariam filiam deſpondit, ut eſt apud Annam & Zonaram; *Conſtantinus Gabras* Philadelphiæ Præfectus, eidem Annæ lib. 14. Idem, opinor, qui Manuele imperante Tyrannidem invaſit, ut auctor eſt Nicetas lib. 4. cap. 6. & *Michael Gabras*, qui Eudociam Comnenam, Andronici Comneni Sebaſtocratoris filiam, uxorem duxit, de quo idem Nicetas. Pag. 189.

Δοῦκα Τραπεζοῦντος) Trapezuntinam Provinciam a Præfectis Ducum titulo adminiſtratam docet infra Anna pag. 240. & Aithonus in Hiſt. Orient. cap. 13.

Ἐκ τῆς νόμων) Vide Balſamon. in Nomocan. Phot. tit. 13. cap. 11.

Τὸν ἐμὸν ἀδελφὸν) Zonaras in Alexio: *τῷ μὲν οὖν Μαρίαν τὴν τοῦ Γαβρᾶ ἐκείνου Θεοδώρου τοῦ Σεβαστοῦ καὶ Μάρτυρος υἱὸν τὸν Γρηγόριον ἐμνηστεύσατο, εἶτα τὴν μνηστείαν λύσας, ὅτι ἔδοξεν αὐτῷ, ἀρχιερέων ἀποτμηθέντων, ἑτέραν θυγατέρα τῷ δευτέρῳ ταύτῃ τὴν Εὐφροσύνην υἱῷ τῷ Κατακαλὼν τὸν Νικηφόρον ἐποιήσατο.* Pag. 190.

Φιλέας τίμιος) Celeberrimum Monaſterium in ſiniſtra Stheni ripa extructum a quodam Imperatoris

cubiculario, eo loci ubi magnificum ſuburbanum ædificarat Arſaverus Patricius, Michaele Balbo Imperante, quemadmodum narrat Scylitzes. A Baſilio Macedone extructam D. Phocæ Ædem, ultra ſinum (πέρα) auctor eſt Codinus de Orig. Supereſt etiamnum, Græcique *Agion Phocam* vocant, uti tradunt P. Gyllius lib. 2. de Boſporo Thrac. cap. 8. & Leunclav. in Pand. Turc. N. 128. Illius meminit rurſum Anna lib. 10. pag. 232.

Σωσθένιν) Locus eſt in Anaplo, ſeu Europæano Freti littore, veteribus *Phonea* dictus, ut auctor eſt Ducas Hiſt. cap. 34. ſeu ut cenſet Gyllius lib. 2. de Boſp. Thr. cap. 14. *Leoſthenes*, vel, *Laſthenes*. Hujus poſitionem deſcribit Leontius Scholaſticus lib. 4. Anthol. cap. 25. Ibi Ædem magnificam D. Michaeli ſacram extruxerat olim Conſtantinus M. ut tradunt Cedrenus & Nicephorus Call. lib. 7. cap. 50. quam a Juſtiniano inſtauratam refert Procopius lib. 1. de Ædif. Juſt. rurſum a Baſilio Macedone Scylitzes. Hanc tandem evertit Amurathes Sultanus, & ex ruderibus Caſtrum ad Ponti fauces erexit, ut auctor eſt Ducas loco citato. Eademne quæ in Eſtiis apud Sozomenum lib 2. cap. 2. in dubium vocat idem Gyllius. Monaſterii Soſtheniani mentio eſt apud Conſtantinum in Baſilio cap. 63. & Nicetam in Iſaac. lib. 1. N. 6.

Edit. Pariſ. pag. 344. Μέχρι τοῦ φάρου) Extitit in extremo Freti littore Europæano, haud procul a Cyaneis petris, Pharus, ſeu turris, in qua noctu accenſæ faces navigantium in oſtium ponti curſum regebant. Hujus mentionem faciunt Dionyſius Byzantius in Anaplo, apud Gyll. lib. 2. de Boſp. Thrac. cap. 20. Leo Gramm. in Conſtantino Porph. & Manuel Chryſoloras de Laudibus Novæ Romæ pag. 120. S. Martinus PP. in Epiſt. apud Anaſtaſ. in Collectan. *Poſtquam egreſſi ſumus ex eo, quod Jeron dicitur, a Conſtantinopoli navigantes Sancta quinta feria Cœnæ Domini pertranſivimus Pharum, per diverſa loca tranſeundo, —— & Cherſonem pervenimus*. Vide Leuncl. Pand. cap. 128. & Gyll. de Boſp. Thr. lib. 2. cap. 24.

Αἰγίνου πόλεως) Stephanus Αἰγινήτην, πολίχνιον περὶ ποταμὸν Παφλαγονίας facit. Eamdem eſſe urbem cum Ægini oppido, ſuadet Iter Trapezuntinum Gabræ, cui Paphlagoniæ littus legendum fuit, antequam Trapezuntem perveniret.

Κάραμβιν) Promontorium Galatiæ Ptolemæo, Paphlagoniæ Euſtathio, Oppidum Plinio, cujus etiam meminit Arrianus in Periplo.

Pag. 191. Πιγκέρνην) Pincerna. Dignitas Palatina. Nicephorus Greg. lib. 6. Πιγκέρνης ἀξίωμα ὄν. Vide Gloſſaria.

Τὸν ἅγιον ἧλον) Ἧλος, Annæ non clavus, ſed cuſpis & ferrum lanceæ dicitur hoc loco; & infra lib. 12. & 14. Interdum etiam ipſa lancea, ut lib. 11. Igitur Imperatoris miniſtri, quo Gregorium Gabram non tam fallerent, quam in caſſes conjicerent, darentque certius Alexio Gabræ conſilii de fuga argumentum, ſuadent adoleſcenti, ut ſacrum Lanceæ ferrum, quo Chriſti latus perforatum creditur, a Templo abſtrahat, colloque appendat fidei ipſis faciendæ cauſa, qui tum erat Encolpiorum uſus. Certe magna fuit eo ævo veneratione cultum Conſtantinopoli hocce Dominicæ Paſſionis inſtrumentum, quod Hieroſolymis in urbem illatum eſt A. Heraclii 4. 27. Octobr. & in Æde Sophiana depoſitum. Chronicon Alex. ἔτ. κα'. τῇ Τεσσαρεσκαιδεκάτῃ, κατὰ Ῥωμαίους Ὀκτωβρίῳ μηνὸς, ἡμέρᾳ ζ'. τῇ ἐπὶ κυριακῇ νυκτὶ, εἰσῆλθεν ἡ τιμία λόγχη ἀπὸ τῶν ἁγίων τόπων, &c. Ubi λόγχης vocabulo, ferrum lanceæ ipſius innui infra docemus. Inter Reliquias Conſtantinopoli in Franciam allatas, & a Balduino II. Imperatore D. Ludovico Regi conceſſas recenſetur in ejuſdem Balduini Diplomate A. MCCXLVII. *Ferrum ſacræ Lanceæ quo perforatum fuit latus Domini noſtri Jeſu Chriſti*, idque tradunt aſſervari in Sancta Capella Pariſienſi. At certe Ducas in Monodia ſuper Urbe a Turcis capta, Hiſtoriæ ſuæ cap. 41. videtur ſacram Lanceam eo ævo Conſtantinopoli aſſervatam innuere, cum a Turcis expugnata eſt, eamque cum cæteris Divorum Reliquiis expilatam: τὸ τὰ τῶν Ἀποστόλων τοῦ Κυρίου μου σώματα, τὰ πρὶν πολλῷ φυλαττόμενα ἐν τῷ ἀδύτῳ παραδείσῳ, ἔχοντα ἐν μέσῳ αὐτῶν τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον, τὴν λόγχην, τὸν σπόγγον, τὸν κάλαμον. Teſtatur etiam Chriſtophorus Bondelmontius, in Templo Studiano aſſervatam Dominicam Lanceam, ſeu potius ferrum Lanceæ, ſuo ævo, & paulo ante expugnatam a Turcis Conſtantinopolim. Quod præterea adſtruit Theodorus Spanduginus in Hiſtor. Turc. ſcribit enim Bajazetem Sultanum ad Innocentium PP. quo eum demereretur, per Muſtapham Baſſam miſiſſe ferrum Lanceæ, quo Chriſti latus transfixum fuit, Spongiam, Arundinem, & alias Reliquias, quas Muchemetus parens ſummo ſtudio conſervarat. Quod quidem Lanceæ ferrum Romæ in Eccleſia S. Petri in Vaticano ſervari, & quotannis Feria VI. Majoris Hebdomadæ populo colendum exponi auctor eſt Attilius Serranus lib. de 7. Urbis Eccleſ. Summa vero religione, præcipuoque cultu a Conſtantinopolitanis habitam ſacram Lanceam hinc patet, quod cum morbo conflictarentur, aut vulnere quopiam laborarent, a Sacerdote dolori ſacra Lancea, vel potius ejus ferro, Dominicæ Crucis ſignum fieri poſtularent, quo levaretur, aut curaretur dolor. pag. 345. Extant in Euchologio preces, quæ tum recitabantur: ὅταν σφραγίζῃ ὁ ἱερεὺς πάθει σώματος μετὰ τῆς Ἁγίας λόγχης. De ferro lanceæ Conſtantinopoli aſſervato agit rurſum Anna lib. 13. & 14. pag. 328. & 332. cujus cuſpidem, Conſtantinopoli allatam, Centulenſi Monaſterio a Ludovico Pio conceſſam auctor eſt Hariulfus lib. 3. Chron. Centul. cap. 5. & 10. De ipſa vero Lancea quædam habent Browerus lib. 4. & 17. Annalium Trevir. & Malbrancus lib. 5. de Morinis cap. 63. lib. 7. cap. 38. Sed & inolevit inſignis olim de ſacra iſta Lancea apud quoſdam Scriptores Germanicos error, qui lanceam, quam inter Regalia, ſeu ſacra κειμήλια Imperatorum Germanicorum aſſervatam conſtat, illam eſſe putant, qua Chriſti latus transfixum fuit: atque in his eſt Henricus Rebdorff. in A. Chr. MCCCL. Verum lancea illa Alemannicorum Auguſtorum fuit Conſtantini M. vel ut quibuſdam placet, S. Mauricii Mart. quam a Rudolpho Burgundionum Rege obtinuit Henricus I. Imp. ut pluribus refert Conradus Abbas Uſperg. in eod. Henrico, ubi ejus formam deſcribit. De ea etiam Chron. Reichersbergenſe An. MIV. De ſacra vero Lancea Hieroſolymis a noſtris inventa agetur infra ad lib. 11.

Μεσοποταμίτην) Ille idem eſt, ni fallor, qui *Meſopotamius* dicitur in Bibl. Cluniac. pag. 563. Cæſareæ Cappadociæ Archiepiſcopi ex fratre nepos, cui Michael Ducas Imperator ex fratre aut ſorore neptem in conjugem dedit, & poſtmodum in ordinem actis eodem Michaele & Botaniata, ab Alexio tamen in honore habitus, illo adhuc imperante diem extremum obiit. Infeſſa & mox capta a Turcis Cæſarea, Meſopotamita in urbem reverſus, tabellam Græcanici, & elegantis admodum operis, non mediocrem Dominicæ Crucis particulam continentem, ex Metropolitana Eccleſia, in qua tum Archidiaconi fungebatur dignitate, ablatam ſibi retinuit, coluitque quoad vixit. Hanc ferebant a Magno Baſilio Cæſarienſi Archiepiſcopo Eccleſiæ ſuæ olim conceſſam, a ſucceſſoribus ſummo cultu, & obſervatione deinceps habitam. Extincto demum Meſopotamita, Mauricius Braccarenſis in Hiſpania Archiepiſcopus, dum Conſtantinopoli ex Syria redux moraretur, ab uxore magno redemptam pretio, ad Cluniacenſe Monaſterium tranſmiſit A. Chr. MCXII. Baſilium Meſopotamitam in caſtris Alexii ad Dyrrachenam obſidionem militaſſe memorat Guillel. Apul. lib. 4. Michaelis cujuſdam Meſopotamitæ ſub Theodoſio Patr. CP. meminit Jus Græco-Rom. Tom. 1. p. 232.

Δοῦκα τῶν περὶ Δανοῦβιν) Id eſt, Regionum Iſtro adjacentium Ducem, qui Δοὺξ τῶν παριστρίων Scylit-

zæ dicitur, & Zonaræ in Michaele Duca: ἀρχαῖον τῶν παριστρίων πόλεων, eidem Scylitzæ pag. 677. urbium nempe & munitionum ad Danubii ripas extructarum, quarum meminit Procopius lib. 4. de Ædif. Juſtin. pag. 38. & 39. prioris Edit.

IN LIBRUM IX. ALEXIADIS NOTÆ.

Pag. 194. ZΥΓΟΥ) Meminit iſtius *Jugi*, ſeu *Zugi*, Nicetas in Iſaac. lib. 1. N. 5. in Not. Wolphian. ut & Cinnamus, & Anna pag. 217.

Καρυκα ἀποστασίας) Caricæ & Rhapſomatis defectionem narrant etiam Zonaras & Glycas.

Pag. 197. Edit. Pariſ. pag. 346. Καρπαθον) Inſula haud procul a Creta, hodie, *Scarpanto*.

Κυρήνην) Urbs Cypri, cujus meminit Metaphraſtes in Spyridone: *Ceronia*, vel *Ceraunia* Ptolemæo, *Carinum* Plinio, hodie *Cerines* dicta. Vide Steph. Luſinianum in Hiſt. Cypr. cap. 7.

Λευκωσίας) Oppidum itidem Cypri, hodie *Nicoſia*, de qua idem Luſinianus cap. 8. Eſt etiam Inſula ejuſdem nominis in Italico mari, de qua Canterus lib. 3. Novar. Lect. cap. 10. & Cluver. in Ital. Antiq. lib. 4.

Ἐξισωτὴν) Rebellaverant Cyprii, ut eſt vero ſimile, propter cenſus intolerabiles, quibus pendendis ſufficere vix poterant. Eapropter Alexius malo remedium afferre volens, Calliparium, virum juſtitiæ & modeſtiæ laude commendatum, delegit, qui Judicis, & Ἐξισωτοῦ munus in Inſula obiret, libros cenſuales emendaret, & tributorum onus, habita ratione cenſus, ex æquo inter cives divideret, quod fuit τοῦ Ἐξισωτοῦ officium: unde *Peræquatores* dicuntur Senatori lib. 6. Epiſt. 6. Ennodio lib. 1. Epiſt. 6. in tit. Cod. de Cenſibus lib. 11. & Codic. Th. de Cenſitorib. Peræquat. & Inſcriptor. Vetus Inſcriptio, L. ARADIO. VAL. PROCULO. PERÆQUATORI. CENSUS. PROVINCIÆ. GALLECIÆ. Ἐπόπται etiam, & *Inſpectores* appellantur eod. tit. de Cenſib. Munus ipſum *Peræquatio* & *Inſpectio*, Leg. 6. Cod. de Advoc. divers. Jud. & Nov. 16. Theodoſii: ἐξίσωσιν D. Baſilio Ep. 278. Conſtantinus Porph. in Baſil. cap. 68. ὑπέμνησέ ποτε καὶ τῷ γενναίῳ Βασιλεῖ ἀπὸ τοιούτων γνώμην ὁ τὴν τοῦ Γενικοῦ διέπων ἀρχὴν, ἀποστεῖλαι εἰς τὰ ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐξουσίαν ἅπαντα τὰ θέματα τοὺς λεγομένους Ἐπόπτας τούτους καὶ Ἐξισωτὰς, &c. Mox innuit Peræquatores iſtos a Magiſtris conſtitui ſolitos, quod & obſervat Senator. Vide Gregor. Nazianz. de calamitate animæ ſuæ.

Pag. 198. Γαμβρὸς) i. affinis, non gener: duxerat enim Solymannus, Cliziaſthlanis frater, iſtius Tzachæ filiam in uxorem, ut eſt apud Annam pag. 248. 255.

Pag. 199. Ἀπάμειαν) Meminit hujus loci Scylitzes.

Pag. 200. Δαφνούτιον) Oppidum, inquit Anna, 40. ſtadiis ab Urbe diſſitum. Δαφνούτιον πρὸς τῷ Ῥηγίῳ habet Stephanus. Rhegium vero fuit ad oram Propontidis, haud procul ab Urbe. Pontis Daphutiani mentio fit apud Nicetam in Iſaacio lib. 1. N. 9. proinde diverſa a Daphnutio fuit Daphnuſia, quæ extitit in ora Pontica, mille ſtadiis a Conſtantinopoli diſtans, de qua Nicephorus in Breviar. & Gregoras lib. 4.

Διογένης ὁ Νικηφόρος) Conjurationem hanc Nicephori Diogenis attigerunt etiam Zonaras & Glycas.

Pag. 201. Τὴν ῥιπίδα) Martialis lib. 3. Epigr. 81.

Et æſtuanti tenue ventilat frigus
Supina praſino concubina flabello,
Fugatque muſcas myrtea puer virga.

Xiphilinus in Severo: καὶ αὐτοῦ τὰς μυίας τὰς ἐνοχλούσας ἐδόκει ῥιπίζοντος πτεροῖς ταῶνος ἀπεσόβει, Propertius lib. 2.

Et modo pavonis caudæ flabella ſuperbæ,

Claudianus lib. 2. in Rufinum:

Et cum ſe rapido feſſum projecerat æſtu,
Patritius roſeis pavonum ventilat alis.

Interdum etiam boum Indicorum caudæ in eum uſum adhibitæ, teſte Æliano lib. 15. περὶ ζώων cap. 14. Vide eumdem lib. 11. cap. 14. & Theophraſtum in Charact. cap. περὶ δειλίας.

Πέρνικον) Caſtellum Triaditzæ vicinum, Scylitzæ & Zonaræ in Bulgaroct. Pag. 202.

Καὶ τὰ εἶναι τούτων) Nicephorus enim & Leo Diogenes a patre Imperatores, ſtatim atque in lucem editi, renuntiati fuerant: Anna hoc ipſo loco, παραλαβεῖν τούτους ἰδιώτας ἐκ βασιλέων.

Ὀξύτερος ἀμφιστόμου ξίφους) Tradit Joannes Villanus lib. 5. cap. 36. Comiti Guidoni, a quo *Conti Guidi* Italici originem ducunt, *Biſacuta* inditum cognomen, propter animum ejus multiplicem. Eſt autem *biſacuta* ἀμφίστομος & δίστομος ἀξίνη, ut ſupra a nobis eſt obſervatum. Pag. 203. pag. 347.

Θεοδώρου) Theodori Martyris & στρατηλάτου feſtum agunt Græci 8. Febr. Tironis vero 17. ejuſdem menſis. Pag. 204.

Γαμβρὸν ἐπ' ἀδελφῇ) Habuit Nicephorus Diogenes tres ſorores uterinas, filias ſcilicet Conſtantini Ducæ Imp. ex Eudocia Dalaſſena, quæ extincto conjuge, Romano Diogeni rurſum nupſit. Ex quibus ſecundis Eudociæ nuptiis nati Conſtantinus, Leo, & Nicephorus Diogenes. Prima igitur filiarum Conſtantini & Eudociæ Anna, Joannem Comnenum Curopalatam, Alexii Imperatoris parentem, maritum habuit; altera fuit Theodora; tertia denique Zoe, quam Nicephorus Botaniates uxorem ducere in animo habuerat, quæque poſtmodum Adriano Comneno Magno Domeſtico uxor data eſt. Ita materteram nepos uxorem duxit. Conſule Familias noſtras Byzantinas.

Σφαιρίζοντι) De Byzantinorum pila in equis ludendi more diſſertationem inſtituimus ad Joinvillam, quam conſulas velim ad hujus loci intelligentiam. Pag. 205.

Γεώργιος ὁ Καματηρὸς) Ille idem qui Joanne Alexii filio imperante rerum adminiſtrationi præfuit. Camaterum obſcuro atque ignobilioi tum genere in Secretariorum ordinem allegit Alexius, & affinitate ex conjugio cognatæ cujuſdam devinctum, tandem Logothetam Secretorum deſignavit, ut auctor eſt Nicetas in Joan. N. 3. Prioris dignitatis meminit Theophylactus Epiſt. 6. ad illum ſcripta: τῷ ἀνδρὶ, ὃν ὁμιλεῖς περὶ βασιλικῶν πραγμάτων, καὶ τὰ παρ' ἑτέρων γράμματα παρακέχληκεν ἐκ δευτέρου τὸ γράφειν ἑτέροις. Primum deinde obtinuit inter Secretarios locum, & Πρωτασηκρῆτις, denique Logotheta renuntiatus eſt. Inde Theophylactus alia ad eumdem Epiſtola, quæ eſt 71. ἐπεὶ καὶ αὐτὸν σε τότε τοῦ Λογοθέτου ἀξίωμα τίθησι τῷ πάλαι Βασιλεῖ συνεδρεύοντα, καὶ τὸ τοῦ Πρωτασηκρῆτις ὀφφίκιον τῷ ἀεὶ τοῖς Αὐτοκράτορσιν ὑπογραμματεύοντι. Gregorii fortaſſis filius fuit Andronicus Camaterus, quem Urbi præfectum, & Manuelis Imperatoris affinem fuiſſe teſtatur Cinnamus lib. 5. de quo, ut & de cæteris Camateris fuſius agimus ad hunc Scriptorem. Pag. 206.

Ζουπάνου) Ita appellabant Servii & Dalmatæ Regionum Præfectos, ſeu qui proximam a Rege poteſtatem habebant, inquit Cinnamus, voce Nicetæ nota in Iſaacio lib. 3. N. 4. Porphyrogenito de Adm. Imp. cap. 29. & eidem Cinnamo lib. 3. & 5. *Zuppani* dicuntur Gotefrido Monach. S. Pantal. An. MCCLXXXV. & MCCXC. *Suppani* Willelmo Tyrio lib. 12. cap. 4. Nec ſcio iidemne qui *Supparii* apud Polonos, de quibus Cromerus in Polon. & Chopinus in LL. Polon. ad calcem lib. 3. de Domanio. Auctor incertus Hiſtoriæ Dalmaticæ, quem a natalium ſede Diocleatem vulgo indigitant, Banorum & Giupanorum inſtitutionem tribuit Svetopeleco primo Dalmatiæ Regi Chriſtiano, qui in Concilio Dalmatico coacto, ut ait, ſub Stephano PP. Provincias, Epiſcopatus, & Archiepiſcopatus regni ſui diviſit, *& in ciaſcuna di queſte provincie inſtituì li Bani, overo Duchi, fece etiandio Giupani, cioe Conti*. Banorum dignitatis mentio occurrit apud Porphyrog. de Adm. Imp. cap. 30. & 31. qui vocem expreſſit per Βοάνος, quod moneo, quia a Meurſio non intellecta. Μεγάνους vocat non ſemel Cinnamus. At qui Banis & Zupanis ſupremo jure imperabant, *Magni Jupani*, & *Megajupani* dicuntur Pag. 210.

Innocentio III. PP. lib. 1. & 2. Epiſt. in Actis ejuſdem, & Thomæ Archidiac. in Hiſt. Salonit. cap. 26. & Ἀρχιζουπάνου Nicetæ in Man. lib. 2. N. 7.
Edit. Pariſ. pag. 348. apud quem fruſtra vir doctiſſimus in Gloſſ. *Protovestiarium* vertit, vana & falſa Meurſii ſententia deluſus, qui *Zupanos* putavit appellatos præfectos Veſtiario, quia ζοῦπα apud Achmetem eſt chlamys, ſeu penula. Sed hic, ζοῦπα, eſt pura vox Gallica, *jupe, jupon*, ſagum militare. Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 8. *Eſt neceſſarium quod quilibet homo armatæ prædictæ habeat zuppam unam aptam & dextram protinus ad ferendum.* *Zupa* vero, unde deducta vox *zupanus*, aut *zupania*, populum Slavis ſonat, vel regionem a populo cultam: atque hinc *Zupanus* Dux regionis, ut auctor eſt Joan. Lucius lib. 1. Hiſt. Dalm. cap. 13.

Οὔρεσιν) Ureſis & Stephani nomina Servianis & Toparchis familiaria poſthæc fuiſſe, advertere eſt paſſim ex Cantacuzeno & Orbino.

IN LIBRUM X. ALEXIADIS NOTÆ.

Pag. 214. KAΘΥΠΕΒΑΛΕΝ *ἀναθέματι*) Recitatur Nili Anathematiſmus in Eccleſia Græca, die Orthodoxiæ ſacro, legiturque in Triodio.

Ἐνθουσιασταῖς) Qui & *Εὐχῖται*, & *Βογόμιλοι*, de quibus ad lib. 15.

Pag. 215. *Διογένους υἱόν*) Pſeudodiogenis rebellionem & excæcationem refert etiam Zonaras. Is autem Diogenis Imp. filius non Leo, uti habet Anna, ſed Conſtantinus vocabatur, Ita enim diſerte Bryennius lib. 1. cap. 6. & lib. 2. cap. 29. ubi ejus ad Antiochiam interitum enarrat ſub A. MLXX. Leo vero in prælio contra Scythas Alexio ipſi Imperatori merens cæſus fuit; ut refert eadem Anna lib. 7. pag. 156.

Ὁ χερνήτης) Supra, *ἐκ τοῦ χέρνικος*, gregarius miles.

Pag. 216. *Νικολάου*). Nicolaus Monachus ad Patriarchalem ſedem evehitur Indictione 7. A. M. juxta Græcos VIMDXCII. Chriſti MLXXXIV. Hinc corrigendum mendum quod in verſionem irrepſit. Extant in Bibliotheca Regis Chriſtianiſſimi Cod. DCCCCXII. Monachorum quorumdam extra civitatem Acoumiorum Quæſtiones, & ad eas reſponſa Synodi ſub Nicolao Patriarcha & Alexio Comn. Imp.

Ἐν ὄψει τινῶν) *Στοιχειωματικῶς*, ſeu potius illuſionis ſpeciem, qua uſus Alexius, quo non tam ſibi, quam populis & ſubditis imponeret, perſuaderetque juſtam ineundæ expeditionis eſſe cauſam, & titubantes, fractoſque prioribus bellis militum animos firmaret, erigeretque; quam rurſum artem adhibuit bello contra Turcos, uti tradit Anna lib. 15. pag. 372. Vide Notas ad Cinnamum.

Ὑπογαμβρόν) Sororis maritum, ut ſupra p. 71.

Ἀδελφιδοῦν) Joannem Taronitam, filium Michaelis Taronitæ, qui cum Humbertopulo rebellaverat, quique Alexii ſororem uxorem duxerat. Atque ex hoc loco Michaelem & Humbertopulum, qui ob conjurationem iſtam in exilium acti fuerant, revocatos conjicere eſt. Vide pag. 188.

Ἱερὰ λίμνη) Juxta Anchialum: illa forte de qua Plinius lib. 4. cap. 11. hodie *Stagnara*.

Θερμά) *Θερμῶν πόλισμα* Suidæ. Vide Not. ad Villhard. N. 235.

Pag. 217. *Ταρχανειώτην*) Tarchaniotarum familiam ex Macedonia oriundam auctor eſt Scylitzes. Ex ea viri aliquot dignitatibus illuſtres recenſentur, Baſilius ſub Iſaacio Comneno apud eumdem Scyl. Joſephus Magiſter ſub Romano Diogene apud Zonaram & Scylit. & aliquot alii apud Acrop. Cantacuzen. Codinum, Ducam, &c. Vide Stemma Palæolog. in Familiis noſtris Byzant.

Pag. 218. *Ἀδελφοὺς εἰσποιήσασθαι*) De adoptionibus in fratrem fuſe diſſeruimus ad Joinvillam Diſſertat. 21.

pag. 349. *Κουρτῶν*) Gallorum forte, qui Alexio eo ævo merebant.

Pag. 219. *Νορμαννόθεν*) Eſt hæc, non Normannorum modo, ſed etiam omnium Gallorum laus præcipua, quod equitandi peritia, & equitatus robore cæteris nationibus præcellerent, Anna lib. 5. pag. 113. *καὶ γὰρ Κελτὸς ἀνὴρ πᾶς ἐποχούμενος μὲν ἀνύποιστος τὴν ὁρμὴν καὶ τὴν θέαν ἐστί.*

Πάντζας) Caſtrum in Adrianopolitano tractu, Pag. 220.
quod *Pentace* vocat Villharduinus N. 186.

Σάγγαρις) Fluvius Aſiæ Minoris, ſeu Phry- Pag. 221.
giæ, de quo multa Philipp. Mauſſacus in Notis ad Plutarch. de Flum. Pontem lapideum in Sangario fluvio extruxiſſe Juſtinianum auctor eſt Procopius lib. 2. de Ædif. Juſt. & ex eo Cedrenus A. XXXIII. Juſt. Hujus meminit etiam Scylitzes in Iſaacio, & Conſtantinus Porph. in Themate Obſequiano.

Χηλήν) Chelem, locum inter Apolloniam & Sangarium habet Arrianus in Periplo Ponti Euxini.

Μαριανδυνοί) Aſiæ Populi, quorum Metropolis Claudiopolis, ubi ſequiore Græcia extitit Thema Buccellariorum. Porph. lib. 1. de Themat.

Τοὺς ἐπιτηδείους) Res ab Alexio parente præcla- Pag. 224.
re in bellis geſtas hactenus proſecuta Anna, ad ea tandem pervenit tempora, quibus Franci noſtri per Thraciam, & Aſiæ provincias in Palæſtinam penetrarunt. Incidit autem Hieroſolymitana iſta Expeditio in A. Ch. MXCVI. Mundi juxta Græcos, VIMDCIV. Indict. IV. unde ſupplendus hiatus apud Annam.

Τὸ ἐν γνώμαις ἄστατον). Anna lib. 11. pag. 253. *τὸ ἀπαλόβουλον τῶν Λατίνων γνωμῶν ἐκ μακροῦ ἐπεπείραμαι.* & lib. 13. pag. 118. *τοιοῦτον γὰρ τὸ Κελτικὸν γένος ἀνέκαθεν, καὶ ἐφ' ἑκάτερα ἐν ὀξείᾳ ῥοπῇ μεταφερόμενον.* Vide Not. ad pag. 130.

Κουκούπετρος) Ita vocatum ait Anna Petrum Eremitam, primum & præcipuum Hieroſolymitanæ Expeditionis auctorem, vel potius incentorem, quod vitæ inſtituto Monachus & Eremita fuerit. Eſt enim vocabulum confectum ex nomine viri appellativo, & voce *κουκούλλιον* truncata, qua præterea utitur pag. 284. quæ Latinis cucullam notat; unde vero ſimile mihi videtur Petrum, ut tunc vulgo vocitabatur, Eremitam, ab ipſis Gallis militibus joculari vocabulo *Petrum cucullatum*, indigitatum, quod cuculla monachica caput operiret, quemadmodum S. Aimilianus Confeſſor & Monachus Benedictinus in ejus vita, & Petrus Abaelardus appellatur a Fulcone Priore Diogili in Epiſtola, quæ inſcribitur *Petro cucullato*. Enimvero Monachum fuiſſe Petrum ſcribunt Florentius Wigornienſis, Conradus Abbas Uſpergenſis, & Auctor Chronici Hildesheim. Alii Sacerdotem & Eremitam faciunt; Albertus Aq. lib. 1. Hiſt. Hieroſ. cap. 2. *Sacerdos quidam Petrus nomine, quondam Eremita.* Willelmus Tyr. lib. 1. cap. 11. *qui re & cognomine cognominabatur Eremita.* Guibertus lib. 2. cap. 8. *quem ex urbe, ni fallor, Ambianenſi ortum in ſuperiori neſcio qua Galliarum parte ſolitariam ſub habitu Monachico vitam duxiſſe comperimus.* Mox ejuſdem Petri cucullam & veſtes deſcribens, *lanea tunica ad purum, cucullo ſuper, utriſque talaribus, byrrho deſuper induebatur.* Denique Petrus Angelius Bargæus lib. 1. Syriados:

——— Nec ſanguine cretus
Obſcuro, ſolum montis ſeceſſit in antrum,
Cum primum obduxit teneras lanugine malas.

Jam vero quod Petrum in ſuperiori Galliarum parte eremiticam duxiſſe vitam ait Guibertus, firmari videtur ex Chronico Canonici Laudunenſis, in quo narratur, *Petrum Eremitam de territorio Ambianenſi primo Monachum apud S. Rigaudum in Foreſio egiſſe, poſtea Prædicatorem effectum, tanta cœpiſſe populorum multitudine vallari, tot cæli muneribus donari, tantis denique ſanctitatis præconiis acclamari, ut multæ ætatis homines non meminerint honore ſimili quempiam habitum.* Sed ne- *pag. 350.*
que videtur improbanda eorum ſententia, qui Petrum putant in ipſa Diœceſi Ambianenſi, unde ei natales, non vero ex Hiſpania, ut eſt apud Helmodum lib. 1. cap. 31. & Auctorem incertum Hi-

ſtoriæ Sclavon. cap. 14. vitam eremiticam induiſſe, cum doceat idem Guibertus lib. 3. de vita ſua cap. 14. eadem ipſa tempeſtate Eremitas extitiſſe in Ambianenſi territorio. Vitam, res geſtas, & mortem Petri præter rerum Hieroſolymitanarum Scriptores, perſtringunt Albericus in Chron. An. MCI. MCXVI. & MCCVIII. S. Bernardus Epiſt. 322. Ægidius Monachus Aureæ Vallis in Ep. Leod. cap. 16. & ibi Chapeavillus, Fr. Petrarcha lib. 2. de Vita ſolit. tract. 4. cap. 1. Molanus in SS Belg. 15. Jul. & Petrus Doutremannus peculiari libello, quem de Vita & Genealogia Petri inſcripſit, quam etiam attigit Adrianus Morlerius lib. 1. Antiquit. Ambian.

Ὡς ὁμοῦ δεῦρ) Albert. Aq. lib. 1. cap. 5. Willelm. Tyr. lib. 1. cap. 12.

Σταυρὸν ἐπ' ὤμων) Tudebodus lib. 1. *In dextra, vel inter utraſque ſcapulas Crucem Chriſti bajulant.* Robert. Monach. lib. 2. *In fronte aut in ſcapulis dextris ſignum ferebant Sanctæ Crucis.* Fulcherius Carnot. lib. 1. cap. 1. *O quam dignum erat & amœnum nobis omnibus Cruces illas cernentibus vel ſericas, vel auro textas, aut quolibet genere pallii decoras, quas in chlamydibus ſuis, aut birris, ſive tunicis, peregrini — ſuper humeros ſuos conſuebant.* Sed hæc nota: De colore vero Crucium, quem phœniceum, ſeu coccineum fuiſſe hic ait Anna, idem teſtatur Walſinghamus in Richardo II. An. MCCCLXXXIII. pag. 301. *Londoniis multi apprenticii, plures ſervi ſumptis albis capuciis, & rubeis crucibus in parte dextra — profecti ſunt.* Poſtmodum tamen in illa quam An. MCLXXXVIII. Philippus Franciæ & Henricus II. Angliæ Reges inierunt Hieroſolymitana Expeditione, *Statutum & proviſum eſt inter eos, ut omnes de Regno Francorum, cruces rubeas, de terris Regis Anglorum, albas, de terra Comitis Flandrenſis, virides haberent*, uti ſcribunt Mathæus Paris. Rogerus Hovedenus, Radulfus de Diceto, & Nicolaus Trivettus.

Ἀκρίς) Baldricus Dolenſis auctor eſt Expeditionem iſtam noſtrorum quædam præceſſiſſe & prædixiſſe prodigia. De locuſtis, quas hic commemorat Anna, teſtatur Abbas Uſperg. A. MXCI. *Viſi ſunt per multas regiones vermiculi nimis ignoti, non longe a terra volantes, hoc eſt, ut vel manu vel virga tangi poſſent, groſſitudine quidem muſcis æquales, ſed longitudine ſatis deductiores, quorum tam infinitus extitit exercitus, ut unum pene milliarium in latitudine, duo vel tria in longitudine viderentur occupare, denſitate vero ſua ipſam Solis lucem terris negare. Per quam prodigioſam viſionem illam, quæ poſt quadriennium facta eſt, Hieroſolymam tendentium profectionem quidam ſunt interpretati.* Uſpergenſi plane conſentanea tradit Zonaras, hanc noſtrorum Expeditionem commemorans: *ὡς τὴν συγκίνησιν ταύτην τις προσημαίνουσα· ἀκρίδων γὰρ ἄπειρόν τι πλῆθος ἐκ τῆς Ἑσπέρας τὴν γῆν [illegible], καὶ τοσοῦτον, ὡς νέφεσιν [illegible], καὶ συσκιάζειν τὸν ἥλιον, [illegible] τῆς πόλεως, καὶ ταύτης ἔξω, τὴν [illegible]*. Similem locuſtarum multitudinem in Gallia & Germania viſam A. DCCCLXXIV. narrant Regino & Annales Francorum Bertiniani: & A. MXXXII. Fragmentum Hiſt. quod extat Tom. 4. Hiſt. Fr. pag. 86. Vide Paul. Warnefr. de Geſt. Langob. lib. 4. cap. 2. ſed & anno, qui inſignem hanc Francorum Expeditionem præceſſit, ſtellas in cælo viſas ajunt in modum pluviæ in terram deſcendiſſe. Codex MS. S. Albini Andegav. *A. MXCV. IV. Non. April. Luna XXV. Febr. IV. poſt Octavam Paſchæ, nocte viſæ ſunt ſtellæ in modum pluviæ de cælo in terra ruiſſe. Sol quoque octavo abhinc die toto cæruleus extans. Sed & Luna ſequenti nocte ſimiliter lucens orbi prodigio fuerunt.* Id præterea obſervant Baldric. loco citato, Alberic. Anonymus Caſ. & Auctor Geſtorum Triumphalium per Piſanos factorum.

Edit. Pariſ. pag. 351.

Ἀστάρτη) De Aſtarte, ſeu Aſtarot, & Chobar, copioſe egerunt Joſephus Scaliger in Notis ad Fragm. Veter. Scriptor. Gr. poſt libros de Emend. Temp. Seldenus in Syntag. 2. de Diis Siris, cap. 2. & 4. Abraham Echellenſ. in Hiſt. Arabic. parte 1. c. 11. & Salmaſius ad Solinum, a quibus lucem excipient quæ hic Anna de hiſce impuris Dæmonibus habet.

Λογγιβαρδίαν ποιήσας) Petri adventum Italorum, Ligurum, Longobardorum præceſſerat agmen. Fulcher. Carnot. lib. 1. cap. 9. Baldric. Dol. pag. 89. Ridiculum porro quod ait Anna ſingulos exercitus locuſtarum agmen præceſſiſſe, quas anno ante hanc initam Expeditionem quinto in futuri præſagium viſæ fuerunt.

Γοτοφρέ) Gotofredus Lotharingiæ Dux *Princeps & Dominus Caſtri Bullionis.* Albert. Aq. lib. 2. cap. 22. Tyrius lib. 9. cap. 5. 6. &c.

Ἀπημπολήσας) Quo impenſis tam operoſæ & longinquæ peregrinationis faceret ſatis Gotofredus, Caſtrum Bullonii, quod illi præcipuum erat, Otberto Leodienſium Epiſcopo mille & trecentarum argenti puri (non auri, ut habet Petrus Merſſæus) marcarum pretio vendidit. Invadiatum & oppigneratum tantum pro VII. millibus marcis ſcribit Ordericus lib. 10. pia vero liberalitate conceſſum Eccleſiæ Leodienſi, Tyrius lib 9. cap. 8. commemorat. Rem conciliat Nicolaus Canonicus Leodienſis, Scriptor coætaneus, in Triumpho S. Remacli de Caſtro Bullonio cap. 1. a quo hauſit quæ de hoc ipſo narrat Ægidius Monachus Aureę Vallis cap. 13. *Adfuit*, inquit Nicolaus, *divina miſericordia. Permovit* (Otbertus) *Ducem ut offerat B. Virgini & pio Martyri prædictum Caſtrum ob memoriam animarum prædeceſſorum ſuorum, conditione interpoſita, ut ſi intra tempus præfinitum, a ſe vel a ſuis ſucceſſoribus tribus, quos ipſe præſcripſerat, non redimeretur, deinceps poſſeſſio, ſicut dimiſerat, cum Caſtello in totum tempus Eccleſię aſſignaretur.* Mox refert, ut Epiſcopus conflatis MCCC. marcis argenti puri undecumque corraſis Caſtrum a Duce emerit. Adde Albericum Anno MXCVI. & Auctorem Appendic. ad Chronicon Lobienſe Tom. 6. Spicileg. pag. 608.

Λογγιβαρδίας) Non Adriatico mari trajecto, quod vult Anna, ſed Lotharingia, Franconia, Bavaria, & Auſtria tranſcurſis in Hungariam & Thraciam pervenit Petrus. W. Tyr. lib. 1. cap. 19. & alii. Pag. 225.

Χιλιάδων ὀγδοήκοντα) Exercitus Petri *copioſus fuit ut arena maris innumerabilis, qui a diverſis Regnis illi conjunctus advenerat*, ait Albertus Aq. lib. 1. cap. 8. At idem Scriptor cap. 13. & ex eo Tyrius lib. 1. cap. 19. quadraginta millium hominum numerum non exceſſiſſe ſcribunt.

Ἑλενόπολιν) Tranſmiſſo freto, Petrum ad Portum, qui vocatur *Civitot*, caſtra metatum ſcribit Albertus Aq. lib. 2. cap. 16. Eſt vero Helenopolis Bithyniæ urbs ad Dracontis fluvii oſtium, in Nicomedienſi ſinu, Drepanum olim dicta, & ab Helena Conſtantini M. matre, quam ei natalem fuiſſe ajunt, nuncupata, ut eſt apud Cedrenum Anno XX. Conſtant. Procop. lib. 5. de Ædif. Juſt. Euſeb. lib. 4. de Vita Conſt. cap. 61. Philoſtorg. lib. 2. cap. 13. Socrat. Niceph. &c. Ejuſdem Oppidi meminit Porphyrogenneta in Themate Obteq. ut & Scylitzes & Glycas in Romano Diogene.

Ξερίγορδον) Caſtrum ultra Nicæam, *Exerogorgon* nuncupatum Tudebodo, Baldrico, Guiberto, & Tyrio.

Ἔργον μαχαίρας) Cladem hanc narrant Albertus Aq. Tyrius, & alii, quam accidiſſe ſcribunt menſe Octobr. An. MXCVI. Tudebodus lib. 1. Guibertus lib. 2. cap. 11. Baldric. &c. Pag. 225.

Ἀποχρώσας δυνάμεις) Auxiliares copias Petro ſubmiſſas ab Alexio tradunt etiam Albertus Aq. lib. 1. cap. 23. & alii. pag. 352.

Διασῶζαι) *Διασώζειν*, eſt conducere, ſalvum & incolumem præſtare. Chr. Alexandr. Anno Heraclii XVIII. *ἀνηνέγκαμεν πρὸς αὐτοὺς Ἠλίαν τὸν ἐνδοξότατον στρατηλάτην — [illegible] [illegible] διασώ-*

ὑπεῖναι αὐτὰς περὶ ἡμᾶς. Epiſtola Conſtantini Pogonati Imper. ante Act. 1. Sextæ Synodi: *καὶ κατελάσαντι παρεῖδον παραχθῆναι εἰς δφίκευσιν αὐτοῖς, περὶ τὸ παντα ἀβλαβεῖς καὶ ἀκινδύνους ἀποκατασθῆναι.* Porphyrog. de Adm. Imp. cap. 32. *ἐπιζητοῦντων εἰς δφίκευσιν αὐτῶ.* Apud eumdem cap. 7. & Luithprand. in Legat. *δφίκευσις* & *ἀποκρίσεις* ſunt, qui *Duces conductorii* dicuntur Gauterio de Bello Antioch. pag. 460. *Ducatus*, Gallis, *Sauſconduit*, apud Gregor. VII. PP. lib. 1. Epiſt. 77. & Brunonem de Bello Sax. pag. 139. *Conductus*, apud Joan. Sariſber. in Polycrat.

Dum tibi conductus fuerit, ſecurior ibis.

Vide infra pag. 321. 378.

Αἴτιον τὸ κακῶ) Idipſum aſſerunt Tudebodus lib. 1. Albert. Aq. lib. 1. cap. 16. & Baldricus pag. 90.

Επὶ πρώτων) In his recenſent Scriptores Harpinum Bituricenſem Comitem, Raimundum Sanctægidianum Toloſæ Comitem, Boemundum Principem Tarentinum, Robertum Normanniæ Ducem, & aliquot alios e Gallia Proceres. Vide Notas noſtras ad Joinvillam pag. 52. 53.

Οὔβος) Hugo, cognomento Magnus, Veromanduorum Comes, Philippi Francorum Regis frater, Henrici I. Regis filius. *Is*, ait Robertus Mon. lib. 2. *honeſtate morum & elegantia corporis, & animi virtute, Regalem de qua ortus erat, commendabat proſapiam: & licet aliorum Procerum*, addit Guibertus lib. 2. cap. 18. *multo major quam ipſius apud nos reputaretur auctoritas, apud exteros tamen, præſertim apud inertiſſimos hominum Græcos, de Regis Francorum fratre prævolarat infinita celebritas:* Οὔβος hic Hugo nuncupatur, non Οὔγος, quia Gallis *Hues* tunc vocitabatur.

Pag. 258. *Βασιλεὺς Βασιλέων*) Infinita ſane apud Græcos, ut ex mox laudato Guiberti loco conſtat, de Hugone prævolarat celebritas, non quod Rex Regum diceretur, aut hoſce ſibi titulos arrogaret; quomodo enim Regum ſe Regem appellaſſet, qui ne Regis quidem gaudebat appellatione? ſed quod Regis Francorum eſſet frater, qui jampridem tantæ habebatur apud omnes Nationes exiſtimationis, ut non a Græcis modo *Rex Regum* haberetur, ſoluſque inter Europæanos Principes Ῥῆξ per excellentiam indigitaretur, Suida teſte, ſed etiam apud Chriſtianos Romanos eamdem ſupra cæteros Monarchas obtineret prærogativam. Matthæus Pariſ. Ann. MCCLIV. *Dominus Rex Francorum, qui terreſtrium Rex Regum eſt, tum propter cæleſtem ejus inunctionem, tum propter ſui poteſtatem, & Militiæ eminentiam, in medio ſedebat.* Et A. MCCLII. *Dominus Rex Francorum Regum terrenorum altiſſimus & digniſſimus.* Idem pag. 430. Regnum Francorum, *Regnum Regnorum* vocat. Charta Amedei Com. Sabaudiæ Ann. MCCCXCVII. in Probat. Hiſt. Sabaud. Samuel. Guichenoni: *Le Roy de France, qui eſt le plus grand & le plus noble Roy des Chreſtiens.* Froiſſartus 4. Vol. cap. 43. de Carolo VI. *Le plus digne, & le plus noble, & le plus puiſſant Roy du Monde.* Et eod. Vol. pag. 201. *Chef de tous les Roys Chreſtiens de ce Monde.* Denique quo haberetur loco, etiam ſeneſcente Græcia, Francorum Rex, docent hi Verſus mixobarbari ex Lamentatione MS. de capta a Turcis Conſtantinopoli:

Edit. Pariſ. pag. 353.

Ὦ Κωνσταντῖνε βασιλεῦ τύχης βαρείας ἐπέχεις,
Θέλω νὰ δείσω ἀδύναμον τὸν Αὐθέντην τῆς Δύσης,
Ῥῆγαν τὸν ἐκλαμπρότατον καὶ τὸ Πάπαν ὁ πρῶτος,
Πρωτάρχης τῶν Αὐθέντων τοπάρχης τῆς Δύσης,
Ὦ Φράγκα τιμιώτατε πολυφημισμένε,
Φραγκόφραγκίδες πολεμικοί, ἄνδρες μου τρανώτατοι, &c.

Regio apparatu & comitatu e Gallia profectum Hugonem teſtatur Anna pag. 235. Vide Diſſert. 27. ad Joinvillam.

Τζερπεντηρὴς) Fuit is Willelmus Carpentarius, ſeu ut Gallico efferebatur tunc idiomate, quod ſuo reddidit Anna, *Charpentier*. De ejus familia & cognomine, ſic Robertus Mon. lib. 4. *Willelmus de Regali proſapia ortus fuit, & Vicecomes cujuſdam Caſtelli, quod Milidunum dicitur, olim extitit, qui ideo Carpentarius cœpit cognominari, quia in bello nullus valebat ei occurſari. Nulla enim lorica erat, galea vel clypeus, qui duros lanceæ illius, ſive mucronis ſuſtineret ictus.* Guibert. lib. 4. c. 7. hoc etiam cognomine donatum ait Willelmum, *non quia faber lignarius eſſet, ſed quia in bellis cædendo, more Carpentarii, inſiſteret.* At non deſunt qui Carpentarii cognomine donatum putant, propter eximiam ejus in fabricandis bellicis machinis ſolertiam, quemadmodum Fulcherius primus Lemovicenſium Comes *induſtrius faber in lignis* fuiſſe eadem de cauſa dicitur ab Ademaro Caban. in Chr. A. DCCCLXXVI. Robertus Comes Belliſmenſis, *in extruendis ædificiis & machinis, aliiſque arduis operibus ingenioſus artifex*, ab Orderico Vitali lib. 8. *Carpentarius* porro faber lignarius eſt Scriptoribus ævi ſequioris. Idem Ordericus lib. 12. *Carpentarios berfredum facientes docebat.* *Carpentarius ſervus*, in L. Sal. tit. 11. §. 5. *Carpentata ædificia*, id eſt lignea, in Speculo Saxon. lib. 1. art. 20. *Carpentaria*, locus ubi fabri lignarii operis ſuis incumbunt, apud Innocentium III. PP. lib. 13. Epiſtola 55. Willelmi virtutes longe deprimit ac elevat Guibertus loco citato, quo & ejus in Hiſpaniam Expeditionem tangit, de qua etiam agunt Tudebodus lib. 1. & Beſlius in Comit. Pict. c. 18. & 30. Una cum Hugone captum teſtantur Albertus Aq. lib. 2. c. 9. & Tyrius lib. 2. c. 5. De Helia hic memorato nihil ſuccurrit, nullus enim, quod ſciam, hoc nomine reperitur apud Scriptores rerum Hieroſ.

Τὴν χρυσῆν τοῦ ἁγίου Πέτρου σημαίαν) Hinc dicitur Hugo *Signifer & Dux militiæ*, apud Robertum Mon. lib. 2. pag. 35. *Vexillarius*, apud eumdem lib. 6. & 7. p. 58. & 64. *Signifer & Ductor*, apud Albertum Aq. lib. 4. c. 47. Vetus id fuit Pontificum Romanorum inſtitutum, ut ad Principes, Romanæ Eccleſiæ Vexillum mitterent, quo uterentur in prœliis & bellis contra fidei hoſtes. Ita apud Anaſtaſium Bibl. legimus, donaſſe Leonem PP. Carolo M. Eccleſiæ Vexillum, quod illius eſſet defenſor & advocatus; & in Geſtis Innocentii PP. pag. 59. eumdem Pontificem, ſimile miſiſſe Vexillum ad Joannicium Bulgarorum Regem, *quo contra illos uteretur qui honorant labiis Crucifixum, cor autem eorum longinquum eſt ab ipſo*: hoc eſt, contra Græcos Schiſmaticos, ut eſt in Epiſtola Innocentii, ex qua præterea docemur, Cruce & clavibus geminis illud fuiſſe inſignitum. *Prætendit autem*, inquit Pontifex, *non ſine myſterio Crucem & Claves: quia B. Petrus Apoſtolus & Crucem in Chriſto ſuſtinuit, & Claves a Chriſto ſuſcepit. Repræſentat itaque Signum Crucis, utpote in quo Chriſtus, qui vincit, regnat & imperat, debellavit aerias poteſtates*, &c. *Clavem autem geminam repræſentat diſcretionis alteram, alteram poteſtatis.* Extat in Ceremoniali Romano formula benedictionis & traditionis ejuſmodi Vexilli, lib. 1. ſect. 7. Vide Philippum Mazerium in vita S. Petri Thomaſii Patriarchæ CP. cap. 3. apud Boland. 29. Januar.

Κλύδωνι μεγίστῳ) Atqui nulla apud Scriptores ejuſce ævi mentio occurrit naufragii, quo periiſſe Hugonis claſſem prodit Anna; imo imprudenter cum raro agmine Dyrrachium proſpera appuliſſe navigatione refert Guibertus lib. 2. c. 19. *At Hugo Magnus non expectata ſuorum & militum, compricipumque familia, inconſulte nimis præpropere adito Bari portu, navigationeque proſpera devehitur Dyrrachium.* pag. 354.

Οὐκ ἀδελφὸν) Fulcherius Carnot. lib. 1. cap. 2. de Hugone M. *Qui primus Heroum mare tranſiens apud Duratum urbem in Bulgaria cum ſuis applicuit: ſed imprudenter cum agmine raro vadens, ibi ab ipſis civibus captus eſt, & uſque ad Imperatorem Conſtantinopolim perductus, ubi per aliquantum temporis non omnino liber moratus eſt.* De Hugone a Græcis capto agunt præterea Tudebodus lib. 1. p. 778. Edit. Du-Cheſn. Albert. Aq. lib. 2. c. 8. Robert. Mon. lib. 2. Baldric. Dol. lib. 1. Will. Malmeſb. lib. 4. Tyrius lib. 2. cap. 4. Math. Paris, Sanut. &c.

Ανδρῶντα) Quale fuerit, quod Alexio præſtitere Proceres Galli hominium, refertur a Scriptoribus Rerum Hieroſolym. Albertus Aq. lib. 2. capit. 16. *Se in vaſſallum junctis manibus reddidit*; Fulcher. lib. 1. c. 4. *Facti ſunt homi-* Pag. 259.

nes Imperatoris. Baldricus, *Juraverunt Alexio Imperatori vitam & honorem, quod neutrum ei auferrent, quoad ipſe quod jurabat bona ſide teneret*. Guibertus lib. 1. cap. 3. *Juraverunt quod numquam ſint ſibi nocituri, vel ſuis*. lib. 2. cap. 19. *Quod per eum vitæ ſuæ & honoris prorſus indemnis exiſteret*. Ægre primum & vix adduci potuerant *Palatini* noſtri *Comites*, uti vocantur ab eodem Guiberto, ut hominium Byzantino facerent Imperatori, cum nec ejus eſſent Imperio ſubditi, nec prædia illius clientelæ obnoxia poſſiderent. Legitimus præterea illos invaſerat metus, ne Franciæ Rex, aut Germanos Auguſtos, quibus plerique beneficiorum, aut fœderum nomine obnoxii erant, rem in ſui contumeliam & injuriam factam interpretarentur. Atque id cauſæ fuit cur Raimundus Sanctægidianus Comes ejuſmodi ſacramento obſtringi abnuerit, uti narrant Fulcherius lib. 1. cap. 4. & alii ejuſce ævi Scriptores, ut & poſtmodum Robertus Porticenſis, ſeu Drocenſis Comes, Regis Ludovici VII. germanus, qui ne Manueli Imperatori hominium, de quo enixe rogatus fuerat, profiteretur, clam ſe Conſtantinopoli ſubtraxerat, & inſalutato hoſpite, Propontidem emenſus trajecerat in Aſiam. *Turpe quippe*, ajebat, *in præſenti tam glorioſum habere dominum & infideli facere hominium. Alii vero quorum numerus & ratio ſuperavit, hujuſmodi reſpondebant. Ex conſuetudine poſt Regem plures dominos habere poſſumus, quorum feodos poſſidemus, ſed illi fidem principaliter obſervamus. Si judicamus hoc eſſe turpitudinem, deleamus conſuetudinem. Nunc autem Imperator, ſibi timens, noſtrum requirit hominium. Si ergo turpe eſt nos ab eo timeri, ſi inhoneſtum quod minoribus facimus, nos facere Imperatori, dimittamus conſuetudinem. Si vero metus Imperatoris, vel ſi nos noſtræ conſuetudinis, nec Regi facit injuriam, nec nobis verecundiam, adquieſcamus noſtræ conſuetudini, pro noſtro commodo providentes itineris neceſſitati: Nemo noſtrum novit hanc terram. Igitur opus eſt duce, contra paganos properamus, Chriſtianorum utamur pace*. Verba ſunt Odonis de Diogilo lib. 4. quæ hoc loco proferre duximus operæ pretium, ut tandem conſtet, quibus fulti rationibus Proceres noſtri Alexio & Manueli Imperatoribus Conſtantinopolitanis hominium & clientelam præſtare non recuſaverint.

Καβαλιῶνα) Edit. Hœſch. habet Βαβαλιῶνα. Locus, ut videtur, Dyrrachio vicinus; in has enim plagas appuliſſe Boemundum teſtantur Tudebodus lib. 1. Albertus Aq. lib. 2. cap. 18. & alii.

Κόμης Πρεβέντζης) Raimundus Provinciæ & Toloſæ Comes, qui mox Annæ Ἰσαγγέλης, ſeu Comes S. Ægidii, Fulcherio lib. 1. cap. 2. *Comes Provincialis*, aliis *Comes Toloſæ* appellatur. Profert Catellus Diploma ejuſdem Raimundi An. MLXXXVIII. *In quo Comes Toloſæ, Dux Narbonæ, Marchio Provinciæ* inſcribitur. At unde poſtrema hæc dignitas, & quo jure, Raimundo acceſſerit, cum pridem ſummo cum ſtudio diſquiſierint qui res Provinciales, aut Toloſanas aggreſſi ſunt, nemo tamen hactenus omnino videtur attigiſſe. Putavit Magnus Peireſcius, ut auctor eſt in ejus vita Gaſſendus lib. 1. Raimundum filium fuiſſe Gaufredi Provinciæ Comitis, qui A. Chr. MLXVI. e vivis exceſſit, eoque poſſediſſe nomine Provinciæ partem. At cum ex veteribus Tabulis, & omnibus fere Scriptoribus conſtet Raimundum fratrem fuiſſe Guillelmi V. Toloſani Comitis, aliunde Raimundo in Provinciæ Comitatum jus quæſitum oportet; cum præterea Gaufredo filium unicum Bertrannum tribuant ejus ævi Diplomata. Cenſet Antonius Rufus id acceſſiſſe juris Toloſanis Comitibus ex conjugio Emmæ, Rotbaldi Provinciæ & Forcalcarii Comitis filiæ, cum Guillelmo IV. Toloſano Comite: quæ quidem Rufi ſententia, nullis licet ab eo argumentis ex profeſſo fulciatur, haud omnino videtur reſpuenda. Nam ex iis quas laudat Chartis, ſeu Tabulis, diſcere eſt Guillelmum & Emmam conjugem aliquot prædia in Siſtaricenſi pago, & Manoſcenſi, conceſſiſſe Monaſterio S. Victoris Maſſilienſi A. MXXXV. Præterea Pontium Toloſanum Comitem, & Bertrandum fratrem, Guillelmi filios, in Comitatu Guillelmi-Bertrandi Provinciæ Comitis fuiſſe A. MXXX. docet aliud Diploma. Ex quibus evincitur prædia varia & oppida poſſediſſe in Provincia Toloſanos Comites ante Raimundum, qui non minimum poſt hæc jus avitum auxit, bello Forcalcarienſem aggreſſus, atque adeo ipſum Provinciæ Comitem. Conſtat enim A. MLXXXVII. qua tempeſtate Guillelmus V. Raimundi frater, Toloſanum Comitatum adhuc poſſidebat, Provinciam bellicis tumultibus & Principum diſſidiis ita fuiſſe conturbatam, & laceratam, ut quem populi dominum agnoſcerent vix ſcirent. Id haurire eſt ex Tabulis ejuſce anni, quæ extant in Tabulario Eccleſiæ Arelatenſis, quæ aliquot prædiorum donationem continent factam *cum conſilio Comitum, ſive Comitiſſarum, qui tunc temporis regere videbantur Regnum Provincialium hominum*, &c. *quia tunc temporis non erat Dux, nec Marchio, qui rectam juſtitiam faceret*: adeo magna erat in eo tractu ex mutuis Comitum diſſidiis & bellis rerum perturbatio, quarum cauſa nulli alii videtur adſcribenda quam Raimundo, qui, ut auctor eſt Willelmus Malmesb. lib. 5. Caturcenſem Comitatum, quem a parente in hæreditatis partem acceperat, *ut erat vivacioris ſpiritus, immane quantum auxit Arelatenſi & Narbonenſi, & Provinciali adjectis*. Quæ quidem excitata a Raimundo bella etiam poſt A. MXCV. duraſſe arguit Diplomatis, quod Hiſtoriæ ſuæ intexuit Catellus, ſubſcriptio; *quando R. Comes municipium & fortalitatem S. Maximini invaſit*. Præſertim vero dominabatur Raimundus iſti Provinciæ regioni quæ Rhodano imminet, cum in Arelatenſi, cum in Avenionenſi pago; quin & ipſum Avenionenſem Comitatum poſſedit, non pleno tamen jure, cum Forcalcarienſes Torpachas, qui Avenionenſes Comites ſeſe hactenus inſcripſerant, hunc ſibi aſſeruiſſe titulum, etiam poſt Raimundi exceſſum, teſtentur veteres paſſim Chartæ, ipſoſque Provinciæ Comites ex Barcinonenſi familia Comitatus iſtius partem poſſediſſe doceat pactum initum inter Raimundum Barcinonenſem Comitem & Alphonſum Toloſanum Comitem A. MCXXV.

Μαρὶν παραπλέοντες) Iter arripuit Raimundus per Sclaviniam, uti teſtantur Raymundus *de Agiles*, ſeu *de Aguilers*, uti appellantur in MS. San-Victoriano, Tudebodus lib. 1. Fulcher. lib. 1. cap. 2. &c. De hoc navali prælio ſilent noſtri; quam male vero ab Alexianis habitus fuerit Raimundus, pluribus narrat idem *de Agiles*.

Δεύτερον Κόμητα) Qui ſint Comites in re navali, cuivis notum. Hos inter maximus Πρωτοκόμης dictus, proximus Amiralio: hunc ſubſequebatur Δεύτερος Κόμης. Vide pag. 266. 292. & Pachymer. lib. 4. cap. 26. pag. 356.

Κατέργου) Κάτεργον eſt navicula. Chronicon Veneto-Byzantinum editum a Bulialdo: [illegible]. Conſtantinus in Hiſt. Apollon. Tyr.

Στὰ κάτεργα [illegible].

Narratio MS. de Beliſſario, κατεργοποιήσαι, [illegible]. Hinc *Catergalimena* dictus portus quidam Conſtantinopoli, de quo Gyllius & Leunclavius.

Ἐξκουσσάτα) Anna lib. 10. pag. 292. [illegible]. Ita appellatur a nautis, ut hinc obſervat Anna, quoddam navigii genus. At cujuſmodi illud fuerit, & unde vocis origo, non ſatis hactenus exploratum. Scitum quid ſit ἐξκουσσάτον in Chronico Alexandr. pag. 730. ἐξκουσσεία apud Theophylactum Bulgar. Arch. Epiſt. 41. & juriſconſultos Græcos. Verum nihil videtur habere commune *excuſatio* cum navi; neque proclivius eſt divinare quid ſit *Excuſaticum* in Capitulari Sicardi Principis Beneventani, licet fortaſſis ab eodem deductum fonte, c. 29. cujus lemma ſic concipitur pag. 356.

Edit. Parif. pag. 355.

nam ipſum deeſt caput: *ut non tollatur a Tertiatoribus Excuſaticum & porcos.* Niſi forte idem ſit, quod ἐξκουσάτον, apud Juſtinianum Novell. 59. cap. 2. certum ſcilicet vectigal, quod penſitabatur pro quavis immunitate. Fuere denique *Excuſati* apud Venetos, vox a plerisque nondum intellecta, ait Sanſovinus in Venetia, qui lib. 6. vetera profert Acta, in quibus horum fit mentio, hiſce verbis: *Excuſati de Mauriano, & eorum nomina, & ſunt 44. Excuſati de Mazorbo, & iſti ſunt de majoribus, & ſunt 23.* &c. *Hæc ſunt nomina Excuſatorum qui ſerviunt in Palatio, & ſunt 124. Nomina Excuſatorum noſtri Palatii, & ſunt 198.* Ubi Sanſovinus *Excuſatos* dictos quaſi *Scutatos*, eoſdemque eſſe cenſet, quos *Scutiferos* vocavit ætas poſterior. Sed vix eſt ut id probem, cum potius hac videantur appellatione donati, propter indulgentiam munerum civilium & perſonalium, qua gaudebant ex quadam officii & functionis prærogativa, uti fuere *Beneficiarii*, & ii de quibus eſt titulus *de Excuſationibus artificum* Cod. Theod. lib. 13. quinetiam ſi fas eſt divinationi indulgere, cenſuerim Venetos iſtos *Excuſatos* non alios fuiſſe a vectoribus navicularis, ſeu uti vocant Veneti, *Gondolariis*, quorum magnus ſemper fuit apud illos numerus, qui iis gauderent privilegiis, quibus Navicularii apud Romanos, ut eſt in Tit. de Naviculariis Cod. Theod. & Juſt. nam ab omnibus oneribus & muneribus immunes erant L. 5. 7. & 17. Cod. Theod. eod. tit. Certum autem erat & definitum Naviculariorum corpus, quorum præcipuum erat munus in Annonæ urbis tranſvectione: unde & *naves eorum, quantæcumque eſſent, ad aliud munus ipſis invitis non tenebantur*, ait Lex 5. eod. tit. Agit præterea de ejuſmodi Naviculariis publicis Paulinus Epiſt. 36. ad Macarium. Cum igitur Naviculariorum naves iſta gauderent immunitate, nihil vetat *Excuſatas* inde appellatas opinari, onerarias nempe, & quæ annonariæ ſpeciei tranſvectioni potiſſimum addictæ erant: ejuſmodi enim ſunt χάτεργα & μονήρη, naviculæ, apud Annam ἐξκουσάτων nomine donatæ. Occurrit apud Nicetam in Man. lib. 5. N. 9. & lib. 7. N. 1. vocabulum ab illo, quo Anna utitur, haud multum abludens, tametſi alia, ut videtur, notione. Eſt porro illud ἐγκουσάτοι, & ἐγκουσάτοι. Priore loco de Venetis agens: ἄνδρας θαλάσσῃ τρεφομένους, καὶ Φοίνικας ἀγύρτας, πανοῦργοι τὸ φρόνημα illos vocat; quod hac verborum ſerie reddit Codex mixobarbarus: θαλασσόμαχοι, καὶ ὡσὰν οἱ Φοίνικες, πραγματευταὶ πονηροί, καὶ ἐγκουσάτοι ὄντες. Rurſum de Anconitanis: ἥττονες κέρδους ὄντες, καὶ ἀγυρτεύοντες, καὶ πρὸς τὸ λαβεῖν χεῖρα προτείνοντες, ubi Codex Barbarogræcus: πλέοντες καὶ πραγματείας ποιοῦντες, ἐξ αἰς τὴν χώραν τῆς βασιλείας ἐγκουσάτοι ὄντες, καὶ ἐκ τούτου κερδαίνοντες; ubi Meurſius ἐγκουσάτοι & ἐγκουσάτοι *onuſtos* vertit. Atqui Nicetas ita videtur appellaſſe πανοῦργους τὸ φρόνημα, & πρὸς τὸ λαβεῖν χεῖρα προτείνοντας, callidis præditos ingeniis, & ad turpia lucra, ſordidosve quæſtus proclives; quales ſunt *Excuſati*, qui fœnus nauticum, & onerariis navibus mercimonia exercent. *Edit. Pariſ. pag. 311.*

Τζάγγρα) Ducas Hiſt. cap. 24. αὐτοὶ ἐκ τῆς τειχέων ἐξαγαγὼν θώρακας, περικεφαλαίας, δόρυ, τζάγγρας, καὶ πανοπλίας ἀρματῶν. Joan. Cananus: οἱ δὲ ἵνα μάχωνται ἐξ ὑψηλοῦ, ὅπισθεν μετὰ τζαγγρῶν τε καὶ τόξων, &c. Narratio MS. de Beliſario: φαλκόνια, καὶ πετζέτα, τζάγγρας καὶ μεταλλοπελίδας, τόξα, καὶ τοξαρίας, σπάθια καὶ τριπατραπελίδια, &c. Jam tandem percipimus, Anna prævia, quod genus armorum fuerit τζάγγρα; neque enim fuit arcus nudus, quod vult Meurſius, neque *zagaja*, ſeu jaculum, uti apud Ducam interpretatur vir doctus, ſed *arcus balearis*, noſtris *Arbaleſte*; cujus uſum, ſuo ævo, Græcis hactenus incognitum, a Latinis vero inventum & excogitatum teſtatur Anna: unde eidem id genus arcus, τόξον βαρβαρικόν, Cantacuzeno lib. 1. cap. 36. Λατινικόν dicitur. Apud Latinos ejus uſum antiquiſſimum fuiſſe docemur ex LL. Wiſigoth. lib 8. tit. 4. §. 23. *Si quis – laqueos, vel arcus prætenderit, ſeu baliſtas.* Neque enim hoc loco *baliſtas* pro majori machina, qua muri quatiuntur, quam vulgo *baliſtram* vocant, ſumitur. Gloſſar. Lat. Gr. *baliſtra*, σφενδόνη, μάγγανον πολεμικόν. Gloſſar. Græc. Lat. βαλίστρα, *tomentum murale*. καταπέλτης, *baliſtra*; *balliſtrali*, σφενδονίζω; tametſi ab ejuſmodi machinarum fabrica & forma, baliſtarum inventionem profluxiſſe conſtet, quod nemo inficiabitur, qui Rigaltium ad Onoſandrum, & Lipſium in Poliorcet. conſulet, & comparabit. Baliſtarum vero uſus ſenſim apud noſtros deſiit, qui bellis iſtis Saracenicis frequens fuit, ſeu quod a Summis Pontificibus, una cum infectis veneno ſagittis, vel gladiis, identidem interdictus ſit in Chriſtianorum præliis, vel quod iis uti viro ſtrenuo indignum putaretur, qui nulla arte, nullave induſtria aut dexteritate hocce armorum genere hoſtem proſterneret. *Concil. Rom. A. 1139. Can. 29. lib. 5. Decr. Greg. tit. 15.* Eo ſpectant verba Joinvillæi in Hiſt. S. Ludovici: *Et devés ſçavoir que à cette fois là furent faiz les plus beaux faiz d'armes, qui oncques furent faiz ou veage d'outre mer, tant d'une part, que d'autre. Car nul ne tiroit d'arc, d'arbaleſte, ne d'artillerie. Mais eſtoient les coups qu'on donnoit l'un ſur l'autre à belles maſſes, eſpées, & fuſts de lances.* At iſtius armorum generis uſum revocavit poſtmodum Richardus Anglorum Rex, & in Galliam induxit in bellis contra Philippum Aug Nam, ut ait Willelmus Brito lib. 2. Philipp.

Francigenis noſtris illis ignota diebus
Res erat omnino, quid Baliſtarius arcus,
Quid Baliſta foret, nec habebat in agmine toto
Rex quemquam ſciret armis qui talibus uti.

Joan. Bromptonus in Rich. *Ipſe ſiquidem hoc genus ſagittandi, quod Arcubaliſtarum dicitur, jamdudum ſopitum in uſum, ut dicitur, revocavit, unde & in ea peritus plures manu propria peremit, quo & ipſe poſtmodum in terra propria impræmunitus & inopinate periit.* Willelmus *Guiart* in Phil. Aug. obſidionem Acconenſem commemorans, Richardum ait primum earum uſum in Galliam invexiſſe.

Venus eſtoit novvellement
Des arbaleſtes li uſages,
Richart qui de tiex fais iert ſages,
Tant ſoit il d'autres deporté,
L'ot poi ains en France aporté,
Si con les Chroniques deſquieurent.

Idem denique Willelmus Brito lib. 5. de Richardi cæde:

Porrige Guidoni baliſtam qui tenet arcum,
Ut ſua quæ miſit Richardo miſſa remittat, pag. 358.
Hac volo non alia Richardum morte perire,
Ut qui Francigenis baliſtæ primitus uſum
Tradidit, ipſe ſui rem primitus experiatur,
Quamque alios docuit in ſe vim ſentiat artis.

Verum unde ejuſmodi baliſtas Græci τζάγγρας vocarint, plane mihi incompertum. Nam ejuſce ævi Scriptores Latini, Albertus Aq. lib. 2. cap. 33. lib. 3. cap. 41. lib. 6. cap. 9. 16. & alii paſſim *arcus baleares*, Willelmus Brito locis citatis, Monachus Vallis Sarnaii cap. 42. Cæſarius Heiſterb. lib. 1. c. 16. &c. *Baliſtas* nuncupant. Deinde etſi variæ fuerunt baliſtarum ſpecies, quarum aliquot meminit Sanutus lib. 2. part. 4. cap. 8. aliæ vero recenſentur apud Script. Vernaculos, *Arbaleſte de cor, & d'if, a tour, a hauſſepié & a un pié, a baudrier, ou baudrier, & a tailler*; nihil tamen in his vocabulis deprehendas, quod ad τζάγγρα vocem accedat, quam etiam extrema retinuit Græcia, quæ inde τζαγγροτοξότας, & τζαγγράτορας, quos *Baliſtarios* noſtri vocant, confecit. Apud Pachymerem quidam Συγρὸς στρατοπεδάρχης τῶν τζαγγρατόρων occurrit, quæ dignitas eadem fuit, quæ Scriptoribus noſtris dicitur, *le Grand Maiſtre des Arbaleſtriers.*

Καὶ τῇ ἀριστερᾷ) Willelmus Brito lib. 5.

Guido nucem voluit baliſtæ pollice lævo,
Dextra premit clavem, ſonat una nervus, & ecce
In Regis ſcapula ſtabat fatalis arundo.

Παχύτατα) Brevia illa quidem baliſtarum erant tela, ſed ſpiſſiora & forma quadrata; unde *quadrellos*, noſtri *quarreaux* vocant. Willelmus Brito lib. 2.

Nec tamen interea ceſſat baliſta, vel arcus,
Quadrellos hæc multiplicat, pluit ille ſagittas.

G. de Podio Laur. cap. 37. *Mortuus eſt ictu quadrelli.* *Quarellos* dixit Rigoldus non ſemel, & Matth. Paris. W. *Guiart* A. MCCXIV.

A tant tendent de tous coſtez
Aus arbaleſtes devaler,
Et puis laiſſent quariaux aller.

Idem in S. Ludovico:

Meſſire Alfons un jour ataignent,
Qui armez iert de ſon atour,
D'un quarrel d'arbaleſte a tour.

Le Roman de Garin:

Volent pilet plus que pluie par pré,
Et les ſajettes, & carriax empenez.

Ἀντίον) Id etiam Latinis objectum a Græcis ſcribit Petrus Diacon. lib. 4. Chron. Caſin. cap. 117. apud quem Græcus ſic Latino infert: *In Occidentali climate Propheticum illud videmus impletum, erit ut populus ſic Sacerdos, cum Pontifices ad bella procedant, ut Papa veſter Innocentius facit. Quod quidem*, ut ait Petrus Damianus lib. 4. Epiſt. 9. *ſatis videtur abſurdum, ut ipſi Domini Sacerdotes attentent, quod turbis vulgaribus prohibetur, & quod verbis impugnant, operibus aſſerant.* Et ſane non injuria id noſtris objectum: nam etſi Lege Eccleſiaſtica & Conciliorum Canonibus arma tractare vetarentur Sacerdotes, ſæpe tamen legimus ipſis interfuiſſe præliis, in iiſque acriter dimicaſſe. Atque pravo mori iſti adſcribendum, quod arma tractare aut ferre Clericis interdicant paſſim Concilia Gallicana & Provincialia, Ilerdenſe C. 1. Matiſ-
Edit. Pariſ. pag. 359. con. I. C. 5. Liptin. C. 2. Vermerienſe A. DCCLII. C. 16. Codex Carolin. Epiſt. 77. Capitula ſelecta Caroli M. A. DCCC. cap. 2. 3. 4. & 5. apud Sirmond. Tom. 2. Concil. Capitulare Epiſcopor. An. DCCCII. C. 18. apud eumdem, Conc. Mogunt. A. DCCCXIII C. 17. Meldenſe A. DCCCXLV. C. 37. Capitul. Herardi Archiep. Turonenſ. cap. 30. 113. Concilium Metenſe A. DDCCLXXXVIII. C. 6. &c. Obſervat porro Cardinalis Baronius A. DCCCLXXXVIII. execrandum plane diu iſtiuſmodi facinus inoleviſſe in Galliis, ut tam Epiſcopi, quam Abbates ad bella procederent, in hoſtes irruerent, cæderent ipſos, & ab ipſis cæderentur; jureque conqueritur ab ejus temporis Scriptoribus laudatos reperiri nomine bellicæ fortitudinis, cum tamquam ſacrorum Canonum violatores, & muneris paſtoralis, & nominis deſertores deteſtandi fuiſſent. Vide Obſervat. ad Joinvillæ pag. 50.

Pag. 231. *Ὀντήκοοι*) Nicetas in Man. lib. 3. N. 6. Adde Hœſchel. in Not.

Γερμανίας) Eodem An. MXCVI. ſub medium menſis Auguſti per Germaniam & Hungariam Expeditionem ſuam aggreſſus eſt Gothofredus. Alb. Aq. lib. 2. cap. 1. & alii.

Μεγαλόπολιν) Pervenit Conſtantinopolim Gothofredus biduo ante Natalem Domini, & ad urbis mœniorum conſpectum caſtra metatus eſt. Baldricus lib. 1. pag. 91. & Guibertus lib. 2. cap. 12.

Γεφύρας) de hoc ponte pluribus egimus ad Villhard. N. 85. Hujus præterea meminit Bryennius lib. 3. N. 11. & Cinnamus lib. 2.

Ἀνεβάλετο) Dilationis cauſam afferunt Scriptores, atque in iis Albertus Aq. lib. 2. cap. 4. 10. 11. 12.

Ἐξανάστασιν) Robertus Mon. lib. 2. de Alexio: *Timebat enim ne tantus & tantorum exercitus in ſe conſurgeret*, &c.

Pag. 233. *Καταχισθέντας*) Albertus Aq. lib. 2. cap. 7. 8. Baldr. Guibert. Malmesbur. Tyrius, &c. agunt de hac Francorum Comitum detentione.

Ἀργυρᾶς λίμνης) Hujus paludis meminit Pachymeres lib. 7. At quæ fuerit Palatinorum ad Argyram paludem appellatio, haud conſtat, niſi in univerſum magnifica illa ædificia intellexerit Anna in Europæano Boſphori littore extructa, *Palatia nempe & turritas domos quæ ſpatium XXX. milliarium in littore maris comprehendunt*, ait Albertus Aq. lib. 2. cap. 12. Argyræ perinde paludis peculiarem ſitum, & nominis rationem nondum comperi. Haud procul tamen a Blacherniana Porta diſſitam fuiſſe aſſequor, ex eo quod Porta urbis eadem, ſeneſcente Græcia, ab Argyra palude, vocabulo truncato, *Gyrolymne* dicta ſit Cantacuzeno lib. 1. cap. 51. 56. lib. 3. cap. 81. & Nicetæ in Alex. lib. 3. N. 10. & *πύλη πρὸς τὴν Γυρολίμνην*, Niceph. Gregoræ lib. 8. & 9. Aliud porro fuit *Ἀργύρον*, & *Ἀργυρόπολιν*, locus ita dictus in littore Boſpori Aſiatico, de quo Procopius de Ædif. Juſt. Gyllius de Boſp. Thrac. lib. 3. cap 6 Leunclavius in Pand. cap. 128. & Hiſtoria Bucicaldi part. 1. cap. 33.

Τῶν ἀνακτόρων πυλῶν) Portæ Palatii, non Magni, quod ad Propontidis littus extitit, ſed Blacherniani, quæ a vicino Palatio Blacherniana dicta fuit, ut ſupra obſervatum. In eo enim tractu verſus Coſmidium & Argyram paludem caſtra poſuiſſe Gallos tradunt Scriptores omnes.

Νικόλαον) Proinde Ædes D. Nicolao ſacra, quam Portæ Blachernianæ vicinam fuiſſe indicat Anna, alia prorſus fuit ab ea, quam intra Magni Palatii ambitum, atque adeo Sophiano Templo proximam diximus ad pag. 46. Hanc DD. Priſco & Nicolao primitus ſacratam extra Urbem, ad Blachernianum murum, a Juſtiniano inſtauratam docet Procopius lib. 1. de Ædif. Juſt. poſtmodum conflagraſſe Heraclio imperante, ignem immittente Avarum Chagano, tradit Chronicon Alexandrinum. Illam opinor eſſe Ædem, quam D. *des Hayes* in Itinerario Orient. a Dominicanis Patribus poſſi- pag. 360.
deri hac tempeſtate ſcribit.

Πέραμαν) Vide ſupra pag. 47. Manſit vero Gothofredus cum univerſo exercitu in confiniis Urbis a Nativitate Chriſti ad Pentecoſten. Hoſtiles tamen Gallorum excurſus in medium Januarii Ann. MXCVII. videtur referre Albertus Aq. lib. 2. cap. 10. 11. & 16.

Τὸν γαμβρὸν) Vix crediderim ea tempeſtate Ni- Pag. 234.
cephorum Bryennium Alexii generum fuiſſe. Anna enim Conſtantino Ducæ Porphyrogennetæ pacta, eodem præpoſtera morte ſublato, jam nubilis Nicephoro uxor data eſt, ut auctor eſt Zonaras. Hoc autem Anno MXCVII. Anna vix X. ætatis annum exceſſerat, utpote nata Anno MLXXXVII. Iſtius porro Græcorum cum Gallis conflictus eventum longe aliter narrant Tudebodus lib. 1. Albertus Aq. lib. 2. cap. 13. Tyrius lib. 2. cap. 8. & alii.

Κατὰ τὸν ἅγιον Ρωμανὸν πύλην) Portæ S. Romani crebra eſt mentio apud auctores Byzantinos, præſertim illos qui ultimam Urbis expugnationem ſcriptis mandarunt; ex quibus conſtat Portam eſſe ad muros terreſtres. In Chronico Alex. A. Heraclii XIV. legimus Chaganum Urbem obſidentem, *ἀπὸ τῆς Πολυανδρίου πόρτας, ἕως τῆς πόρτας τοῦ ἁγίου Ρωμανοῦ* turres caſtellatas 12. appoſuiſſe. Apud Nicetam in Bald. Cantacuzenum lib. 1. cap. 56. Gregoram lib. 9. Laonicum lib. 7. Phranzem lib. 3. cap. 8. 9. 16. Ducam cap. 38. Hiſtor. Polit. &c. Portam S. Romani obſervare eſt, nullo alio ſitus indicio, quam quod una e Mediterraneis fuerit. Leunclavius in Pandect. Turc. cap. 200. & Cruſius in Turcogræc. tradunt illam eſſe, quæ hodie, vocabulo Turcico, *Topcapiſi* nuncupatur, quo ſignificatur Porta Bombardaria, ſive tormentorum bellicorum, *ſic dicta*, inquit idem Leuncl. *quod ultimæ obſidionis tempore tormenta bellica fuerint huic oppoſita*, quod etiam a Duca, Laonico, Phranze, & aliis traditur: quam in urbis partem paulo ante, A. ſcilicet MCCCCXXII. urbem obſidens Amurathes tormenta ſua ſtatuerat, ut fuſe proſequitur Joannes Cananus, ex cujus narratione Portam S. Romani Charſianæ Portæ proximam fuiſſe colligimus. Ædem vero S. Romani, a qua Portæ vicinæ nomen videtur inditum, a B. Helena ædificatam auctor eſt Codinus in Originib. CP.

Pag. 235. Οὔβος) Vide Gulbertum lib. 2. cap. 19.

Ὠς ἰσόουι) Albertus Aq. lib. 2. cap. 28. *Promiſerant enim juramento nihil de Regno Imperatoris, non caſtra, non civitates, niſi ex ejus voluntate, aut dono retinere.* Willelm. Malmesb. lib. 4. de Alexio: *Tantum Græca facundia valuit, ut a ſingulis hominum ſacramentum exigeret, quod illi nihil mali machinarentur, quod urbes Imperio ſuo appendites, ſi adquirere poſſent, redderent*, &c. Adde eumdem Albertum Aq. lib. 2. cap. 18.

Pag. 236. Χρήματα) Albert. Aq. lib. 2. cap. 16. Fulcher. lib. 1. cap. 4. Tyr. lib. 2. cap. 7.

Πηλεκανός) Locus in Bithynia, cujus meminit Cantacuzenus lib. 2. cap. 6. Vide Alb. Aq. lib. 2. cap. 17.

Ῥαοὺλ Κόμης) Miror Scriptores ſacrarum Expeditionum ſiluiſſe de Radulpho, & tam numeroſo ejus exercitu, quem maritimo itinere ad Dominicum Sepulchrum recta deducendum curaverit Alexius. Certe narrat Raimundus de Agiles pag. 179. Anglos quoſdam percepta Gallorum Expeditione Hieroſolymitana, per mare Oceanum & Mediterraneum Portum Antiochiæ, atque Civitatem Laodiceæ, antequam noſter exercitus per terram illuc veniret, laborioſe obtinuiſſe. At Anglos Conſtantinopolitanum tractum attigiſſe ex itineris ratione non videtur vero ſimile. Varios eo ipſo ævo Proceres Radulphi, aut Rodulphi, nomine; quique in ea priore Expeditione fuerunt, memorant Scriptores, atque in his Radulphum de Balgentiaco, Radulphum de Fontanis, Radulphum Gaer, Rodulphum Britannum, & Rodulphum de Claromonte. Occurrit præterea *Raul*, cognomento *Macbabæus*, qui in charta A. MC. *Seniorem Montiſcabioſi & aliarum urbium* ſeſe inſcribit, Rogerii Siciliæ Comitis ex filia Emma gener, apud Ughell. Tom. 7. Ital. Sacræ pag. 41. 42. *Rodulphus* alter cognomine *de Molitio*, *Comes Provinciæ Bivinianenſis*, ſub A. MXC. apud eumdem Ughell. Tom. 6. pag. 496. Utri horum Radulphus Annæus conveniat, non auſim ſtatuere.

Edit. Pariſ. pag. 361.

Μονὴ τοῦ Πατριάρχου) Monaſterium Patriarchæ illud eſſe cenſuerim, quod alias Satyri dicitur, in quo ſepultum Stauratium Imp. tradit Cedrenus. Hanc porro appellationem poſtea ſortitum eſt de nomine S. Ignatii Patriarchæ Conſtantinopolitani, qui antequam hanc dignitatem adeptus eſſet, in eo Hegumenus, ſeu Abbas extiterat: ab illo enim inſtauratum, & D. Michaeli dicatum, denique in eo humatum Ignatium produnt Nicetas Paphlago & Michael Syncellus in illius vita & encomio.

Ῥηγός) Atqui Reges nullos ea tempeſtate Hieroſolymitanum arripuiſſe iter legimus; Regum vero filios aliquot, Franciæ, Angliæ, Daniæ: niſi Edgarum Adelingum, quem in Regem Angliæ electum ait Ordericus lib. 9. intelligat, aut Ericum Daniæ Regem, qui circa ea tempora Conſtantinopolim pervenit, indeque in Cyprum appulit, ubi & vitæ diem clauſit extremum, uti narrat Saxo Grammaticus lib. 12.

Pag. 237. Ἱερῷ) Hoc eſt, a Coſmidio, ad ipſum uſque Ponti Oſtium diſtributa erant caſtra Gallorum. Ἱερὸν enim locus fuit, ſeu Promontorium in ipſo Ponti oſtio, in littore Europæano; unde a ſitu στόμα τοῦ Πόντου vocitatum olim fuiſſe auctor eſt Nicephorus Gregoras lib. 5. Scylax Caryandenus in Periplo ait ἀνάπλουν παλαιᾶς τὸν τόπον ἀνα Βόσπορον μέχρις ἂν ἔλθῃ ἐφ' Ἱερόν. A Templo 12. Diis ab Argonautis dicato & ædificato appellatum ſcribit Scholiaſtes Apollonii lib. 2. Argonaut. Verſ. 534. Cantacuzenus lib. 3. cap. 80. & 91. Ἱερὸν pariter ſtatuit κατὰ τὸ στόμα τοῦ Πόντου. Ad Petras Cyaneas, Procopius lib. 1. de Bello Vandal. πορθμὸν facit Gregoras lib. 11. & Anaſtaſius in Collectaneis, pag. 106. Ibi olim portoria & vectigalia ſoluta pro mercibus, quæ e Ponto importabantur Byzantium, ſcribit Theophanes, & ex eo Cedrenus. His conſentanea ſunt quæ habet Cantacuzenus lib. 3. cap. 85. Unde evidens eſt quam graviter impegerit vir doctiſſimus Nicolaus Alamannus in Notis ad Anecdota Procopii, qui Theophanis verba de Blachernìano Templo accipienda cenſuit, quod etiam advertit Maltretus. Extitit aliud Ἱερὸν in oppoſito littore Aſiatico, ἐπ' αὐτῷ τὸ στόμα τοῦ Πόντου, perinde ac Europæanum Hierum, ſic nuncupatum a Templo Διὸς Οὐρίου, Portus, ſeu, ὁρμητήριον τῶν εἰς Πόντον πλεόντων, ut eſt apud Artemidorum Epheſium in Geogr. de quo etiam Arrianus in Periplo Ponti Euxini, & Tabulæ Peutingerianæ. Veneri dicatum fuiſſe ſcribit Ptolemæus lib. 5.

Λοχαγίαν) Apud Leonem in Tacticis: λοχαγὸς λέγεται ὁ πρῶτος τοῦ στίχου, ἤγουν ὀρδίνου. Conſule Gloſſaria, & Annam pag. 320.

Βαλδουῖνος) Balduinus Gothofredi frater, poſtmodum Rex Hieroſolymitanus.

Ἴδε τοῦτο) Id ille opinor muſſitabat, indignatus, & ægre ferens, Francis Proceribus Palatium ineuntibus non aſſurrexiſſe Alexium. Albertus Aq. lib. 2. cap. 16. *Sedebat autem Imperator more ſuo potenter in throno Regni ſui, non Duci, (Gothofredo) non alicui aſſurgens ad porrigenda oſcula.* Vide infra pag. 251. 317. Pag. 238.

Φράγγος) Sum, inquit ille, vere Francus, & in ipſa Galliæ, quam proprio nomine Franciam vocant, provincia, ex Nobilibus natus: ſic enim ea verba capienda, produnt quæ infra pag. 251. ſcribit Anna, ventoſum hunc & arrogantem Gallum in prima ſtetiſſe acie, ac dimicaſſe in eo prælio, quod Solymannum inter & Boemundum commiſſum eſt, ſtatim poſt expugnatam Nicæam, gravique accepto vulnere, hoſtibus terga dediſſe. Unde probabilis admodum eſt conjectura eum eſſe, quem Albertus Aquenſis lib. 2. cap. 39. & ex eo Tyrius lib. 3. cap. 14. *Robertum Pariſienſem* vocant, & miſeris volentem ſuccurrere, ſagitta volatili confixum & extinctum tradunt. Cum igitur Roberto Lutetia Pariſiorum natale ſolum eſſet, jure ſe purum putum Francum jactitabat, cum urbs illa non modo Regni totius, ſed eſſet etiam caput iſtius Provinciæ, quam peculiari appellatione *Franciam* dicimus. pag. 362.

Τέμενος) Noſtram de Latini, ſeu Franci iſtius oſtentatoris patria conjecturam non minimum firmant, quæ ille ſubdit, dum ait eſſe nimirum intra iſtius Provinciæ, unde ei origo & natales, terminos, περίοδον, ſeu tractum, vel potius pagum, aut regionem, (Galli dicimus *un Quartier*) ubi inædificatum ab antiquo Templum, quo, qui monomachiam ſingulareve certamen obire ſolent, priuſquam in arenam deſcendant, orationis cauſa ſecedunt, & in eo pernoctant. Hoc enim verborum circuitu Templum Deiparæ Sueſſionenſe, Monaſterio Virginum inſigne, ab Ebroino Majore Palatii olim extructum, procul dubio denotavit, in quo D. Drauſii Epiſcopi Sueſſionenſis corpus religioſe aſſervatur & colitur, quem duello dimicaturi ſolebant invocare. Fuit autem tractus, ſeu pagus Sueſſionenſis jam olim, ut & etiamnum, intra Provinciæ Franciæ limites, quod diſerte teſtatur Villharduinus N. 6. Gallorum vero, aliorumve erga D. Drauſium in hiſce occaſionibus religionem & cultum prædicat in primis Joannes Sariſberienſis Epiſt. 139. *Eſt autem S. Drauſius glorioſiſſimus Confeſſor, qui ſicut Franci, & Lotharingi credunt, pugiles qui ad memoriam ejus pernoctant, reddit invictos, ut & de Burgundia & Italia in tali neceſſitate confugiatur ad ipſum. Nam & Robertus de Monteforti ei pernoctavit adverſus Henricum de Eſſexia dimicaturus.* Cujus quidem piæ in D. Drauſium religionis originem Henrico Duci neſcio cui videtur adſcribere vetus Poeta Vernaculus, qui Ludovico VII. regnante vixit, in prolixiori illo Poemate, quod *de Guarino Lothareno* inſcripſit; qui fuſis & deletis ad Auguſtam Sueſſionum Hunnis, vel Saracenis, fluvium, abſtergendi pulveris & ſanguinis cauſa, ingreſſus, atri Crucem coloris adverſa aqua innatantem ſubito conſpectam, & concitato in medias undas equo, inde eductam, nullo perfuſus madore, ad Monaſterium S. Drauſii

detulit. Deinde ſubdit natam inde religionis & cultus originem erga ſacram hanc Ædem, ad quam paſſim confluunt duello dimicaturi:

Si l'emporta au moutier Saint Droſin,
Encor i eſt, onques puis n'en parti,
Tres-bien le levent & vieillart & meſchin,
Veiller i vont encor li pelerin,
Cil qui bataille veulent fere & fournir.

Iſtum præterea ſibi Deum ante duella conciliandi, & Sanctorum patrociniis ſeſe committendi morem attigit idem Poeta non ſemel, variiſque in locis; ubi enim de ſingulari certamine Bononienſem inter & Bovonem Burgundiæ Comites Pariſiis inito agit:

A Noſtre Dame en eſt Buës alés,
La nuit veilla, & Chevaliers aſſés.

Alibi duellum Fromondini cum Bovone Vaſconum Duce enarrans: *Edit. Pariſ. pag. 363.*

Alés veiller Fromondin blaus des fuis,
En la nom Dex qui en la Crois fu mis,
Qui vos defende de mal & de peril,
Et li Valés s'en vait à S. Severin,
En ſa compagne de Chevalier ſet vint,
La nuit veilla, grant luminaire fit, &c.

Alio denique loco, ubi de ejuſdem Fromondini cum Gerberto Lotharingiæ Duce pugna ſingulari:

Cele nuit veillent à Sainte Crois moutier,
Devant Gibert ardent trois cierges entier.

Huc etiam ſpectant verba Ademari Cabanenſis: *Permanſit Stephanus vero & exiliens corpore inlæſus, eadem hora venit, currens pedibus gratias Deo referre ad Tumulum B. Eparchii, ubi nocte præterita pervigil excubuerat.* Id quoque actitare conſueverant in ludicris certaminibus, ſive Torneamentis decertaturi, ut auctor eſt Joannes de Beka in Ottone II. Epiſc. Traject. quinetiam qui in arenam duelli cauſa ineundi deſcendere cogebantur, quo ſeſe ab objectis purgarent criminibus, Deum ſibi propitium conciliabant, collatis in Eccleſias & Ædes ſacras donis, quæ *Oblationes Campionum* dicuntur in Charta Manaſſæ Epiſc. Lingon. An. MCLXXXV. apud Roverium in Reomao. Chronicon Beſuenſe: *Milo cum Odone Divionenſi Præpoſito, qui nepotem ejus in conjugio habebat, monomachi certaturus pugna, attribuit S. Petro terram quam habebat in Luco.*

Μήτε δυνάμεις πολλάς) Atqui habebat ſecum Boemundus in hac Expeditione decem millia Equitum, & plurimas copias peditum, ut auctor eſt Albertus Aq. lib. 2. cap. 18. Maxima enim pars exercitus qui Amalfim obſidione cinxerat, relicto Rogerio, Boemundum ſecuta erat. Ita Urbanus II. PP. in Epiſt. ad Alexium apud Baron. Ann. MXCVII. N. CXXV. Tubebodus lib. 2. & alii. Boemundus igitur, dimiſſis copiis, cum paucis comitibus CP. perrexit, ait Guibert. lib. 3. cap. 3. icto prius cum Alexio pacis fœdere, cum quo bellum annis proxime elapſis geſſerat in Illyrico. Order. lib. 9. *Coactus eſt itaque ſagax Boemundus conſiliis Francorum, ut pacem faceret cum Imperatore Græcorum.* Qua facta, Alexius quemdam e ſuis admodum ſolertem ad Boemundum miſit, qui & eum, & ejus copias ſecure deduceret. *Corpalatium*, *Corpolacium*, & *Coropalaſium* appellant Tudebodus lib. 1. Baldricus lib. 1. Ordericus loco cit. & Petrus Diac. lib. 4. Chronic. Caſin. cap. 11. hoc eſt, Curiæ Procerem, qui Κουροπαλάτου dignitate fungebatur; qua tum inſignis erat Joannes Thraceſius Drungarius Vigiliæ, ut conſtat ex Novella Alexii A. Mundi VI. M. DC. Chr. MXCII. Illius meminit præterea idem Diacon. lib. 4. cap. 17.

Pag. 239. Κοσμιδίων) Roberto Mon. lib. 2. præparatum ait Boemundo hoſpitium *extra urbem*; Baldricus *in ſuburbio civitatis*: Guibertus lib. 3. cap. 3. *in ipſius civitatis burgo*: Anna *in Coſmidio*, quod fuit Monaſterium SS. Coſmæ & Damiani extra urbem, verſus Blachernas, & ab hac Boemundi in eo mora poſtmodum a noſtris *Caſtellum Boemundi* appellatum fuit. Nam & φρούριον ibi extitiſſe diſerte ſcribit Bryennius lib. 3. cap. 11. Pachymeres lib. 9. cap. 5. πρὸς τὸ τοῦ Κέρατος τεῖχος Coſmidium ſtatuit. Conſule quæ in hanc rem obſervamus ad Villhard. N. 86.

Ὁ γὰρ αὐτὸς) *Boemundus nullo modo Alexio fidere poterat*, inquit Albert. Aq. lib. 2. cap. 18.

Ἐξῄτει ὅρκον) Albertus Aq. lib. 2. cap. 18. Fulcher. lib. 1. cap. 4. Robertus Monach. lib. 2. pag. 38. Tyrius, & alii.

Χαρίσματα) Albertus Aq. lib. 2. cap. 18. *Statimque allata ſunt Boemundo, ſicut Godefrido, munera miri & inauditi theſauri in auro & argento; vaſa quoque pretioſa opere & decore multo ampliora, quam ut ab aliquo poſſit æſtimari.* *Pag. 240. pag. 364.*

Μηδὲ χώρας κεκτημένος) Non omnino verum, quod ait hoc loco Anna, regiones nullas poſſediſſe Boemundum, cum non modica oppida, atque adeo ipſum Tarentinum Principatum & Barenſem in Apulia & Calabria poſſederit, inita cum fratre Rogerio concordia, uti tradunt Malaterra lib. 4. cap. 4. Alexander Abbas Celeſin. lib. 1. cap. 13. & Ordericus Vitalis lib. 8. pag. 677.

Βασιλείας Ῥωμαίων) Nec injuria id metuebat Alexius; nam, ut eſt apud Ordericum lib. 9. pag. 727. Boemundus Francos Proceres ad obſidendam Conſtantinopolim viriliter incitaverat, antequam veniſſet ad Alexii conſpectum.

Σαγγέλην) *Sangeles* Interpreti, & Tollio apud Cinnamum; rectius *Sancti Ægidii Comes*, hoc enim vocabulo, ut & Cinnamus, expreſſit Gallicum *Saint Gilles*; ſeu *le Comte de Saint Gilles*, qua tum appellatione gaudebat Raimundus Toloſæ & Provinciæ Comes. Willelmus Brito lib. 3. Philipp. *Pag. 241.*

Qui Sancti Comes Ægidii, Toloſæque vocatur.

Eſt autem Comitatus S. Ægidii Septimaniæ, ſeu Occitaniæ, urbs ad Rhodanum, S. Ægidii Abbatia inſignis, a qua ſumpſit appellationem, quam cum in hæreditatis ſortem obtinuiſſet Raimundus, ſuperſtite adhuc fratre, Comes inde Sanctægidianus vocitatus eſt, etiam poſt adeptum Toloſanum Comitatum. Vide Catellum lib. 1. Hiſt. Tol. cap. 3. & lib. 2. cap. 1. Oppidum perveruſtum eſſe, & ſtante Romano in Galliis Imperio notum in confeſſo eſt apud omnes, & ex ruderibus, & antiquorum ædificiorum parietinis abunde colligitur. At quo nomine olim, & ante receptam S. Ægidii nomenclaturam, indigitaretur, ambigunt, nec invicem conſentiunt Scriptores. Poldus in Antiq. Nemauſ. credidit *Heracleam* eſſe, de qua Plinius; quidam *Vindomagum* Ptolemæi: Catellus lib. 3. Rerum Occit. *Rhodam* putat, cujus mentio apud eumdem Plinium, ſeu *Rhodanuſiam*, Marciani Heracleotæ, a qua Rhodanus dictus fluvius. Verum ſi cum aliis licet hariolari, cenſuerim potius vetus Ægidianæ urbis nomen *Urgenum* fuiſſe, vel *Urgernum*, ut habent MSS. Strabonis Codices, Sidonius in Paneg. Avito dicto, juxta Sirmondi conjecturam, Cyprianus Diacon. in vita S. Cæſarii Arelat. Gregorius Turon. lib. 8. Hiſt. cap. 30. lib. 9. cap. 7. & Tabulæ Pentigeri; vel denique, ut Notæ Tyronis, *Uggernum*. Divinationis meæ fundus eſt Benjaminus Tudelenſis in Itiner. ubi oppidum S. Ægidii *Nogberes* vocat, ſeu ut habet Editio Conſtantini l'Empereur, *Negres*, vocabulo haud multum ab Ugerno abludente: *Nogberes*, inquit, *Oppidum dictum S. Ægidii*, quo loco, ſi criticam liceat manum apponere, *Ugberes* potius reponendum putaverim. Huic porro conjecturæ favent Tabulæ Peutingerianæ, quæ in Itinere a Toloſa Arelatem *Ugernum* ſtatuunt, a Nemauſo octo ab Arelate ſex milliaribus diſparatum. Neque alio ſtatuere videtur loco Gregorius Turon. dum ſcribit Recaredum Gothorum Regem ab Hiſpaniis egreſſum apud Caput Arietis (*Caſtelnaudari*) caſtra obtinuiſſe, mox direpto Toloſano pago, invaſiſſe *Ugernum*, Arelatenſe caſtrum, reſque cunctas diripuiſſe, ſicque ſeſe infra urbis Nemauſenſis incluſiſſe muros. Gregorio concinit Joannes Biclarienſis in Chron. ubi agit de eadem Recaredi in Gallias irruptione, ſcribens caſtrum,

quod *Ugerno* vocatur, tutiſſimum valde in ripa Rhodani fluminis cepiſſe. Quæ quidem *Orgoni* nullo modo poſſunt convenire, uti Papyrius Maſſonus, Catelius, & alii, qui Ugernum cum Ernagino perperam confundunt, interpretantur. Ernaginum quippe ad Druentiam fluvium ſtatuunt Antoninus in Itiner. & vetus hæc Inſcriptio: PATRONO. NAVTARVM. DRVENTICORVM. ET. UTRICVLARIORVM. CORP. ERNAGINENSIVM. (Edit. Pariſ. pag. 365.) Belle vero deſcribitur Orgoni ſitus in Itinerario Gregorii XI. PP.

In Orgone terra abundans lapidibus, die tertia Petrus jacitur,
Sed in humo petrea ſpinoſaque granum inane ſeritur,
Arcta eſt via, ex uno latere alveo Druentia clauditur,
Ex altera ripa ſaxea macerie inexpugnabili modo protegitur.

Prædictis addo locorum intervalla; nam Ægidianum oppidum tribus Francicis milliaribus ab Arelate diſtat, quæ ſex milliaribus Peutingerianis conveniunt, numeratis in ſingula duobus, aut amplius, Romanis milliaribus. Deinde ſicut Ugernum in Rhodani ripa collocatur a Scriptoribus, ita conſtat Ægidianam urbem haud procul ab Hiſpanienſi Rhodani alveo, ſeu potius oſtio, quod hodie *le Robine* Incolæ vocant, diſtare. Scio aliter videri de Ugerno viro docto, & in Geographicis peritiſſimo, qui Bellocadrum, ſeu *Beaucaire*, interpretatur. Meminit Catellus lib. 4. Rerum Occit. pag. 580. caſtri *Ugern* dicti in Septimania, ſed an ad *Ugernum* pertineat, non temere definio.

Τὸν ψυχὴν ἐπαινοῦσι πολλοὶ) Comitem S. Ægidii propter egregias animi dotes cultum impenſius ab Alexio teſtantur, præter Annam, Albertus Aq. lib. 2. cap. 20. lib. 8. cap. 5. & 7. Tudebodus lib. 5. & Ordericus Vitalis lib. 10. pag. 779. Ab eo tamen nequaquam adduci potuit, ut quod verbis conceptis Alexio præſtiterant hominium Hugo, Gothofredus, cæterique Francorum Proceres, ipſe perinde profiteretur, *Contentus juraſſe Alexio vitam & honorem, quod nec per ſe, nec per alium auferret*, uti habent Raymundus de Agiles pag. 141. Robertus Monach. lib. 2. Baldricus, Tudebodus, Willelm. Gemetic. &c.

(Pag. 242.) Εὐλόγῳ χρῆ) Sollicitatus a Raimundo & aliis Comitibus Imperator, ut una cum Francis in ſacram Expeditionem proficiſceretur, ſicut convenerat, hac ſe texit excuſatione: *ſe nimirum præmetuere Alemannos & Hungaros, & Comanos, aliaſque feras gentes, quæ Imperium ſuum depopularentur, ſi ipſe tranſitum cum peregrinis faceret*. Raym. de Agil. Robert. Mon. lib. 2.

IN LIBRUM XI. ALEXIADIS NOTÆ.

(Pag. 245.) KIBΩTON) Vide Not. ad pag. 239.

Πλῆθος ἀναρίθμητον) Fulcher. Carnot. lib. 1. cap. 4. de Obſidione Nicænâ: *Tunc de exercitibus plurimis unus illic exercitus effectus eſt, quorum centum millia loricis & galeis muniti erant: quem qui de numero ſapiebant, ſexies centum millia ad bella valentium eſſe æſtimabant, exceptis inermibus, videlicet Clericis, Monachis, mulieribus & parvulis.*

Καὶ τὸν μεταξὺ κορτίνων) Raymundus de Agiles pag. 141. *Hanc igitur talem civitatem Boemundus obſedit a Septentrione, Dux & Alemanni ab Oriente, Comes (S. Ægidii) & Epiſcopus Podienſis a meridie*, &c. Cæterum *Cortinas* appellant noſtri, ut & Græci recentiores, murorum loricas inter binas turres, ut hic uſurpat Anna, a Cortibus, ſive ruſticis areis, quæ muris incingebantur, forſaſſis dictas. Has *Cortes clauſas* vocant Chartæ Alemannic. apud Goldaſt. N. 60. 64. *Cortina*. N. 33. & aliud Diploma in Bibl. Sebuſ. Centur. 1. cap. 78. Thwroczius in Salom. cap. 52. *Milites autem Ladislai agmina Salomonis tamquam in cortin* (pag. 366.) *ſerunt*. Atque inde ipſi qui areas claudunt muri *Cortinæ* dicti videntur, ut & ab iis aulæa, peripetaſmata, vela quibus aut lecti ambiuntur, aut loca circumcluduntur. Anaſtaſ. in Leone 3. *Fecit Cortinam ſericam habentem periclyſin*, &c. Vide Meurſ.

Τὸ ἔξ λόχοις) Alb. Aq. lib. 2. cap. 24.

Σολτανὸς) Solymannum. Alb. Aq. lib. 2. cap. 21. Tyr. lib. 3. cap. 2. 3.

Κουρτίνας) Apud Græcos J. C. κουρτῖναι ſunt diſtrictus & præfecturæ vicorum. Conſtantinus Porph. Nov. περὶ δυνατῶν, &c. περὶ τὰ ὑπὸ τὴν αὐτὴν μητροκωμίαν χωρία, ἤγουν ὑπὸ τὴν αὐτὴν κουρτίναν. Hic vero Stationes intelliguntur Comitibus, Proceribus, & potiſſimis exercitus ductoribus in caſtris ad Nicæam aſſignatæ: Galli dicimus *Quartier*; unde cenſet eruditus Interpres a Comitibus κουρτίνας dictas, & hocce vocabulo intellexiſſe Annam militiam propriam cujuſque Comitis, ad obſidionem Nicænam; cui ſententiæ favet vox ipſa cum, o, ſcripta. Sic *Comitiae*, & *Cometiae*, Comitum diſtrictus, ſeu ipſos Comitatus vocant non ſemel Scriptores Latini ætatis mediæ, Specul. Saxon. lib. 3. art. 64. Jus Feudale Sax. cap. 36. Arnoldus Lub. lib. 2. cap. 8. Chronicon Aulæ Reg. cap. 1. 5. 9. &c. Cæſarius Heiſterb. lib 8. cap. 26. Hiſtoria Archiep. Brem. A. MCXXXIII. MCXLIV. & MCCCL. & Diplomata varia apud Browerum lib. 15. Annal. Trevir. & Freherum in Orig. Palat. part. 1. cap. 11. & pag. 81. 82. At Juriſconſultis Græcis, ſeu potius, Græculis Byzantinis, videntur dictæ κουρτῖναι, pagi & vici aliquot uni Metrocomiæ ſubditi; nam ut Metropolis caput materve eſt Provinciæ, ita Metrocomia mater vicorum. Igitur cum a Comitibus inferioris & tertii ordinis regerentur illæ, eorumque eſſent obnoxiæ Juriſdictioni, inde Comitaræ appellatæ ſunt: nam & Metrocomias a Comitibus ſeu Judicibus gubernatas probabile eſt, ut ſunt etiamnum illi quos *Comites Parochiales*, & *Parochianos* vocant Decreta Calomani, Andreæ, & Sigiſmundi Regum Hungariæ, & *Comites Pagi* Lupus Abbas Ferrar. Epiſt. 24. Proinde κουρτίνα erit diſtrictus Comitis Pagenſis, ſeu Vicani, vel potius convicanorum cœtus & conventus, uti Metrocomia accipitur, *tit. non licere habit. Metroc.* &c. *lib. 11. Cod. Juſt.* Dicuntur autem & Convicani κομῆται in Nov. 38. unde & κουρτίνας etymon poſſet accerſi, ſi cum, o, ſcripta vox reperiretur. Verum ut ſeſe res habeat, Anna κουρτίναν uſurpavit μετωνυμικῶς, pro Statione militari certo in loco aſſignata, certiſque limitibus, ut ſunt Metrocomiæ, definita & circumſcripta.

Τὰ πλεῖω) Tudebod. lib. 2. Alb. Aq. lib. 2. cap. 27. Tyr. lib. 3. cap. 4. & al. (Pag. 246.)

Μανουὴλ) Vide Nicephorum Bryennium lib. 1. N. 1. & Stemma Comnen.

Χιλιάδα) Vide Albert. Aq. lib. 2. cap. 31. & Rigalt. ad Onoſandr. pag. 57. (Pag. 247.)

Καρβὰν) Tudebodus lib. 4. pag. 781. Albert. Aq. lib. 2. cap. 36.

Ἀλμυρὸς) Rem narrant Albertus Aq. lib. 2. cap. 32. Raymundus de Agiles pag. 141. 142. Robert. Mon. lib. 7. pag. 40. Baldric. lib. 1. pag. 96. Gulbertus lib. 3. cap. 8. Tyrius lib. 3. cap. 6. & 7.

Κίος) An Κιβωτὸ? ita Albertus Aq. lib. 2. cap. 32. Guibertus, & alii.

Βίστων) Infra pag. 248. μετὰ βιστῶν καὶ τζαγγράτων. Occurrit non ſemel apud Nicetam.

Γυναῖκα τοῦ Σολτάνου) Quæ a Gallis poſt turris caſum, dum per lacum urbe elabi niteretur, capta, cum duobus filiis, Conſtantinopolim ducta fuerat. Alb. Aq. lib. 2. cap. 36. 37. Tyr. lib. 3. cap. 8. 10. 12. (Pag. 248.)

Εἴσω Νικαίας) Capta eſt Nicæa poſt 7. Hebdomadum & 3. dierum obſidionem. Robertus Monach. lib. 2. 20. Junii An. MXCVII. Albertus Aquenſis lib. 2. cap. 37. Tudebodus lib. 2. Tyrius lib. 3. cap. 12. & al.

Αὐτῷ δοθῶσιν) Ex Turcis Nicænenſibus, qui (pag. 367.)

Pag. 250. tum Alexio fidem dederunt, ejuſque adhæſerunt partibus, fuere parentes Joannis Axuchi, qui cum Joanni Alexii filio, cui æqualis erat, datus eſſet in colluſorem, poſthæc Joanne imperante ad præcipuas Imperii dignitates pervenit. Nicet. in Joan. N. 3.

Δουκὸς Νικαίας) Nam Ducis titulo gaudebat Nicææ Præfectus. Vide Not. ad Villhard.

Δορυλαίῳ) Robertus Mon. lib. 3. pag. 40. Tudebod. lib. 2. pag. 785. Fulcher. lib. 1. cap. 4.

Ταγκρέ) Albertus Aq. lib. 2. cap. 19. Guibertus lib. 4. cap. 4. Tancredus Odonis Bonimarchiſi filius, Boemundi ex ſorore nepos, ut & Rogerii Siciliæ Comitis; cujus Diploma pro fundatione Eccleſiæ Cathedralis Scylacenſis A. MXCIII. ſubſcribit, apud Ughellum.

Pag. 251. Τὰς δυνάμεις) *Chriſtiani poſt biduum itineris copias partiuntur*. Alb. Aq. lib. 2. cap. 38. Fulcher. lib. 1. cap. 4. Guibert. lib. 3. cap. 9. Baldric. lib. 2. Robertus Mon. lib. 3. Tyrius, &c.

Δορυλαίου) Dorylæum, Phrygiæ oppidum Geographis. In Dorylæi campis impetitum a Solymanno Boemundum ait Anna. At Albertus Aq. lib. 2. cap. 38. *in valle Dorgoganbi*; quæ eidem cap. 43. & Tyrio *Gorgon* nuncupatur.

Μεταπέμπεται) Albert. Aq. lib. 2. cap. 40. 41. & alii.

Τὸν πόλεμον) Alb. Aq. lib. 2. cap. 42. 43. Fulcher. lib. 1. cap. 5. Tudebod. lib. 2. &c. Commiſſum hoc prælium Kal. Jul. A. MXCVII. auctor eſt Baldricus lib. 2. & Tudebod. pag. 783.

Pag. 252. Κατὰ τοὺς Ἐλβραχαίους) Haud procul ab Iconio alteram hanc Turcorum cladem accidiſſe narrat Tudebodus lib. 2. pag. 784. De tertia ad Agruſtopolim ſilent Scriptores.

Τανισμάν) Idem qui pag. 289. *Τανισμάν*, Solymanni Nicææ Principis frater. Nec enim diverſus eſt a Donimanno Nixandriæ urbis Principe, cujus meminit Albertus Aq. lib. 9. cap. 35. quo quidem Nixandriæ vocabulo Neocæſaream intellexiſſe eumdem Albertum recte conjectat Rineccius. *Dalimannum* vocat Ordericus Vital. lib. 10. pag. 796. & ſeq. *Daniſman* Tyr. lib. 9. cap. 21. & Auctor Geſt. Expugn. Hieruſ. pag. 579. 596. Idem etiam cum Taniſmane Turco ſeu Perſarmenio, qui tum Cappadocia potiebatur, de quo Nicetas in Joan. N. 5. & 6. & Cinnamus lib. 1.

Ἀζὰν) Qui Tyrio lib. 5. *Axianus*, Raimundo de Agiles & aliis, *Caſſianus*. Vide Annam lib. 14.

Ἀγγυρόκαστρον) Ita Editio Hœſch. An. *Αὐγουστόπολιν*, quam in Phrygia ſtatuit Svidas. Vide Annam pag. 377.

Ὀξὺν ῥοῦν) Fernam fluvium, ſeu *Farfar*, qui & *Orontes* dicitur, intelligit; qui eo loco qui Galli copias ſuas traduxerunt, rapidiſſimus eſt. Conferendus Albertus Aq. lib. 3. cap. 32. Porro Antiochiam pervenerunt noſtri 12. Kal. Novemb. 4. Feria A. MXCVII. Tudeb. lib. 2. Robert. Mon. lib. 3. Albert. Aq. lib. 3. cap. 38.

Σελήνας τρεῖς) Atqui per 9. menſes duraſſe obſidionem Antiochenam tradunt Albertus Aq. lib. 4. cap. 25. Otho Friſing. lib. 7. cap. 2. & alii; ſeu, ut habet Robertus Mon. lib. 7. octo menſes, diem unum. Sane obſeſſam civitatem 11. Kal. Novemb. captam vero 3. Non. Jun. refert Raimundus de Agiles.

Ἀρμένιος) Pyrrhus nomine, ſeu ut eſt apud Tyrium lib. 5. cap. 11. & 19. *Emir Feirus*, id eſt, Dominus Pyrrhus. Hunc de genere Turcorum fuiſſe ſcribunt Tudebodus lib. 2. pag. 792. Fulcherius lib. 1. cap. 9. Robertus Mon. lib. 5. pag. 53. Albert. Aq. lib. 4. cap. 16. & Baldricus lib. 2. pag.

Edit. Pariſ. pag. 368. 109. contra quam Anna, quæ Armenium facit. Sed hæc conciliat Raimundus de Agiles pag. 148. & 149. qui *Pyrrhum unum de Turcatis* fuiſſe ait, hoc eſt, *de Armeniis & Græcis Antiochiæ incolis, quos Turcæ capta paulo ante urbe, pro penuria domeſticorum Turcaverant, datis ex ſua gente uxoribus*. Adde Guibertum lib. 6. cap. 17.

Κερβογᾶν) Jacobus de Vitriaco lib. 1. cap. 19. *Corbagath, quem noſtri vulgariter Corbaram appellant*. Robertus Monachus lib. 6. Tyrius lib. 5. cap. 14. Fulcherius lib. 1. cap. 14. Albertus Aq. & alii *Corbaham* & *Corbalam*, Haytonus *Corbanam*, Vincentius Bellov. *Corbegath* vocant.

Τατίκιον) Fugam Taticii, & diſceſſum ab obſidione Antiochena narrant Albertus Aq. lib. 3. cap. 38. 40. Robertus Mon. lib. 4. pag. 48. Baldricus lib. 2. pag. 103. Raimundus de Agiles pag. 146. Tyrius lib. 4. cap. 23. Guibertus lib. 4. cap. 10. De Boemundi conſilio ſilent omnes.

Λιμὸν) De difficultate annonæ in caſtris Francorum agunt Albertus Aq. lib. 4. cap. 50. Rob. Mon. lib. 4. Guibertus lib. 4. cap. 6. & alii. Pag. 251.

Χρυσίνους) Χρύσινοι, nummus aureus. Concil. Chalced. Act. 12. *Τοσοῦτα ἔτη καὶ παραμυθίας καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἀνὰ διακοσίων χρυσίνων λαμβανέτωσαν*. Ita Doſitheus lib. 3. Synoſ. Epiſt. 129. Conſtant. Manaſſes pag. 101. 224. Edit. Meurſ. Vide Leuncl. Pand. N. 18.

Σουδὶ) Sic vocant Orontis fluvii oſtium. *Portus Soldini* dicitur Sanuto lib. 3. part. 3. cap. 1. *Caſtellum & Portus Soubaldiæ* Aldheriſio 5. part. clim. 3. & 4. *Σουδὶον* eidem Annæ pag. 326. Poſtmodum a S. Simone Stylite Juniore, quem *Θαυματουργὸν* vocant Græci, *Portus S. Simeonis* appellationem ſumpſit, quod in vicino Tauri monte Monaſterium olim idem Divus extruxerit, & in eo cum diſcipulis vitam exegerit, uti narrat Joannes Phocas in Deſcr. Terræ Sanctæ N. 2. quo nomine donatus paſſim a Scriptoribus, Alberto Aq. lib. 3. cap. 42. lib. 3. cap. 27. 36. Tyrio lib. 4. cap. 10. Arnold. Lubec. lib. 2. cap. 4. Atque ex his emendandus Eugeſippus de Diſtantia Locor. Terræ S. *Pharphar per Syriam tendit Reblatam, id eſt, Antiochiam, labenſque ſecus muros ejus decem milliaria ab Antiochia in portu Solino ortu ſcilicet S. Simeonis, Mediterraneo mari ſe commendat*. Ubi loci nemo non videt legendum, *portu Sodin*, aut *Soldin*, *portu ſcilicet S. Simeonis*. A Francis *Golfum Antiochiæ* appellatum auctor eſt Willebrandus ad Oldenborg in Itin. Vide Annam pag. 270.

Καὶ δὴ καὶ ἄλλων) Tudebodus pag. 792. Baldric. lib. 2. pag. 108. 109. Tyrius lib. 5. cap. 16.

Κουλᾶ) Acropolis Antiochena, infra pag. 328. *Præſidium magiſtræ arcis in monte ſitum*, apud Albertum Aq. lib. 3. cap. 38. lib. 4. cap. 24. *Caſtrum quod civitati imminet*, apud Robertum Mon. lib. 6. pag. 55. Adde Tyrium lib. 6. cap. 1. & Benjaminum Tudel. pag. 34. Edit. Plantin. Acropolis Antiochenæ nomen pariter prodit Raimundus de Agiles: *In colle autem Septentrionali caſtellum quoddam eſt, & in medio vallis caſtellum aliud, quod lingua Græca Colax vocatur*. Ut & Scylitzes in Nicephoro Phoca: *Ἴσχυσε λαβεῖν τὸ μέτρον ἐπὶ τὸ πρὸς δύσιν τῆς Ἀντιοχείας πύργον Κουλᾶ τοὔνομα*. Sed legendum Κουλᾶ Anna noſtra ſatis convincit. Verum fueritne propria Acropolis Antiochenæ appellatio, jure controverti poteſt, cum eamdem Anna arci Laodicenſi pag. 268. & 269. Theorianus in Legat. ſtatim initio, quibuſvis arcibus, ſeu potius *Clauſuris*, Nicetas in Bald. N. 3. Acropoli Theſſalonicenſi, Chronicon denique Veneto-Byzantinum pag. 198. arci Patrenſi tribuant. Hinc enim patet κουλᾶ in univerſum Acropoles Græcis dictas; voce fortaſſis mixobarbara a Latio ducta, a colle ſcilicet, quia in collibus & editioribus tumulis ædificantur potiſſimum Acropoles & Caſtella; unde & noſtris ſequioris ævi *motæ*, id eſt, tumuli & colles, quævis caſtra aut caſtella dicuntur. pag. 369.
Acropolim Antiochenam Orocoſadem olim appellatam videtur innuere Procopius lib. 2. de Bello Perſ. pag. 54. prior. Edit. Mons vero cui imminebat adeo altus eſſe traditur a Willebrando ab Oldenborg, *ut ſuo cacumine nubibus inniteus curſum Planetarum putetur impedire*. Duos intra Antiochenæ civitatis ambitum montes miræ celſitudinis exiſtere auctor eſt S. Antoninus 2. part. Hiſt. tit. 16. cap. 13. qui valle profundiſſima, ſed anguſtiſſima ſeparantur, per quam torrens dimiſſus per medi-

dia

diam influit civitatem. In horum alterius vertice, qui videtur eminentior, ſitum eſt præſidium munitiſſimum, inquit Fr. Quareſmius lib. 7. Elucidat. Terræ Sanctæ.

Τὴν Ἀντιόχ) Capta eſt a noſtris Antiochia 3. Jun. An. MXCVIII. uti habent Albertus Aq. lib. 4. cap. 25. & alii paſſim: nam falli conſtat Lupum Protoſpatham, qui menſe Aprili captam refert.

Πολιορκῶν) De obſeſſa a Turcis Antiochia agunt Scriptores omnes.

Pag. 254. *Τὴν πεσοῦσαν*) Albertus Aq. lib. 4. cap. 27.

Κυλᾶ) Capta enim urbe, Turci in Acropolim fugerant, a qua non pauca Francis illata damna ab obſidentibus.

Pag. 256. *Ἀλμυρῶν*) Paulus Epiſcopus *Ἀλμυρῶν* interfuit Concilio Epheſino, ut ex Actis conſtat; ſed urbs iſta in Cretenſi Provincia fuit, ut ibi innuitur part. 2. Act. 1.

Φιλομήλιον) Urbs Phrygiæ, Geographis nota. Hinc tandem docemur oppidi nomen, quod mire depravatum legitur apud Scriptores Rerum Hieroſol. Tudebodo enim lib. 4. *Philemia* dicitur; Alberto Aq. lib. 4. cap. 40. lib. 8. cap. 38. & Tyrio lib. 4. cap. 20. lib. 6. cap. 10. *Urbs Finiminis*. Roberto Monach. lib. 6. Baldrico lib. 3. Goiberto lib. 5. cap. 26. Sanuto lib. 1. part. 2. cap. 6. & Epiſt. 17. *Philomelas* denique Jacobo de Vitriaco lib. 1. cap. 99. & Auctori Hiſt. Exped. Aſiat. Frider. *Philomena*.

Γρεντεμανί) Willelmus *de Grentemaiſnil*, Hugonis ex Aleide Yvonis Bellimontani Comitis nata filius, Nobilis Normannus, cui uxor fuit Mabilia Roberti Wiſcardi filia, Boemundi ſoror. Cognominis etymon prodit Epitaphium Hugonis, Willelmi parentis, apud Ordericum Vitalem lib. 8.

Manſio Grentonis munitio dicitur ejus,
Unde fuit cognomen et multis bene notum.

De Willelmo agunt Tudebodus lib. 4. pag. 796. Albert. Aq. lib. 4. cap. 37. Ordericus lib. 8. & 9. Baldricus lib. 2. pag. 114. Guibertus lib. 5. cap. 15. Tyr. lib. 6. cap. 5. 10. 11. Malaterra lib. 4. cap. 21. & Raimundus de Agiles pag. 152. ubi perperam *de Granduna* cognominatur. Extant Mabiliæ, & Guillelmi Grantimaiſnilii filii, Diplomata A. 1122. & 1132. pro Monaſterio Deiparæ *Ὁδηγητρίας*, quod *de lo Patire* vocant Itali, Ordinis S. Baſilii, haud procul a Roſſano, quod Rogerius Comes Siciliæ, ipſaque Mabilia, multis beneficiis ditarunt. Habentur illa apud Ugh. Tom. 9. Italiæ S. pag. 387. & 680.

Στέφανος) Stephanus Comes Bleſenſis & Carnotenſis, de cujus diſceſſu ab Antiochia agunt Fulcher. lib. 1. cap. 8. Tudebodus pag. 799. Albertus Aq. lib. 4. cap. 13. Robertus Mon. lib. 6. pag. 59. Fulco lib. 1. Viæ Hier. pag. 892. Baldricus lib. 3. pag. 1118. Guibertus lib. 5. cap. 25. & Tyrius lib. 5. cap. 10. lib. 6. cap. 10. Cur vero vocetur ab Anna *Κόμης Φραγγίας*, multis diximus ad Joinvillam Diſſert. 24.

Διαβεβαιοῦντες) Robertus Monach. lib. 6. pag. 59. Tyrius lib. 6. cap. 11. & alii.

Pag. 257. Edit. Pariſ. pag. 370. *Διὰ τὸ ὅπλων βάρος*) V. Not. ad Villhard. N. 212.

Μὴ προσωτέρω χωρεῖν) Albertus Aquenſ. lib. 4. cap. 40. 41. Baldricus lib. 3. & alii.

Pag. 258. *Παίπερτ*) Urbs in Armenia, apud Scylitzem.

Πέτρῳ) Petrum Eremitam cum altero Petro perperam hic confundit Anna; Petro enim, cui revelata eſt Lancea Dominica, Clericus fuit de terra Provinciæ, cognomento Bartholomæus, uti paſſim aſſerunt Scriptores Rerum Hieroſol. Raimundus de Agiles pag. 150. 151. 152. 156. Albert. Aq. lib. 4. cap. 43. 47. 52. lib. 5. cap. 32. Guibertus lib. 7. cap. 31. Fulcherius lib. 1. cap. 10. 15. Tyr. lib. 6. cap. 14. & Ordericus Vitalis, qui Petrum, Abraham cognominatum tradit lib. 9. & 10. pag. 739. 741. 779.

Τὸν ἅγιον ἧλον) Atqui ſacra Lancea, qua Chriſti latus perforatum fuit, aſſervabatur eo ævo Conſtantinopoli, ſi qua fides Scriptoribus Byzantinis, niſi *λόγχην*, ſeu lanceæ vocabulo, ferrum ipſius lanceæ intellexerint, quod ſua tempeſtate extitiſſe Conſtantinopoli profitetur diſerte Anna, quod admodum probabile eſt. Neque enim ſi lancea ipſa extitiſſet Conſtantinopoli, omnino ſiluiſſet. Vide Not. ad pag. 191. & 319.

Σαγγίλα) Sacram Lanceam in præliis a Comite S. Ægidii prælatam tradunt præterea Raimundus de Agiles, Albertus Aq. & alii.

Ὁ Φλάντρας) Vide Albertum Aq. lib. 4. cap. 55. Pag. 259.

Ὁ Θεὸς μεθ' ὑμῶν) Vide Diſſertat. 11. ad Joinvillam.

Τὴν Ἀντιόχ) Cruce ſignati, inquit Albertus Aq. lib. 5. cap. 2. ut & Robertus Mon. lib. 7. *Boemundum Dominum & Advocatum urbis conſtituerunt, eo quod multum in traditione urbis expendiſſet, plurimumque laboris pertuliſſet.* Cujus quidem urbis *Princeps* appellatus eſt, *quoniam*, ait Tyr. lib. 6. cap. 23. *apud ſuos nomine dignitatis Princeps dictus fuerat*, Tarenti ſcilicet, ut eſt in libro vernaculo, *les Familles d'outremer*, & apud Sigonium lib. 9. de Regno Ital.

Διὰ μέσου) Capta eſt Hieroſolyma 15. Jul. Feria 6. A. C. MXCIX. obſeſſa vero die 6. Jun. Tudebodus lib. 5. Albert. Aq. lib. 6. cap. 6. Tyrius lib. 8. cap. 24. Urbis autem Gubernator erat Zahradaula filius Gajuſci, qui timore perculſus fugit, ut eſt in Chronico Orientali.

Ῥῆγα ὀνόμασαν) Verum Rexne appellatus fuerit Gothofredus, jure ambigitur. Certe a plerisque Scriptoribus hoc titulo donari palam eſt, quibuſdam etiam coævis. Quippe Robertus Mon. lib. 9. *Regem* perpetuo vocat. Baldricus lib. 4. *Et ecce te Regem poſt Deum deſignamus.* Tudebodus lib. 5. pag. 815. *Dux autem Gothofredus, qui jam electus erat ad Regem in Hieruſalem.* Nec diſcrepant Raimundus de Agiles pag. 179. Baldricus lib. 7. cap. 13. Auctor Geſt. Exp. Hier. cap. 30. Willelmus Malmesb. lib. 4. Ordericus Vitalis lib. 9. pag. 757. & alii non pauci. At cum Balduinus, Gothofredi frater & ſucceſſor, primus Hieroſolymorum Rex dicatur apud Jacobum de Vitriaco lib. 1. cap. 38. ipſeque *primum Francorum Regem in Hieruſalem* ſeſe inſcribat in Diplomate, quod extat apud Tyrium lib. 11. cap. 12. jure, inquam, ambigitur an Regem ſe Hieroſolymitanum inſcripſerit Gothofredus. Conſtat præterea Regum Hieroſolymitanorum ſeriem ab eodem Balduino vulgo auſpicari Scriptores; Fulcherius Carnot. lib. 2. cap. 26. de Balduino II. Rege, Balduini I ſucceſſore, *Rex quidem Hieroſolymorum futurus, & a primo Rege ſecundus.* Sic Fulco Andegavenſis, Balduini II. ſucceſſor, *tertius Rex Hieroſolymitanorum* dicitur apud Willelmum Gemetic. lib. 8. cap. 34. Sic etiam Balduinus III. Fulconis filius & ſucceſſor in Diplomate A. MCLI. quod extat apud Ducheſn. in probat. Hiſt. Bethuneæ pag. 370. *Per Dei gratiam in Sancta Hieruſalem Latinorum Rex quartus.* pag. 372. Amalricus denique Balduini frater, *per Dei gratiam in Sancta civitate Hieruſalem Latinorum Rex quintus*; in altero A. MCLXIX. quod ab Ughello refertur in Archiepiſcopis Piſanis, inſcribuntur. Rem conciliat Tyrius lib. 9. cap. 9. ſcribens Gothofredum, Regem quidem fuiſſe electum, *promotum autem, humilitatis cauſa, corona aurea, Regum more, in Sancta civitate noluiſſe inſigniri, ea contentum, & illi reverentiam exhibentem, quam humani generis reparator in eodem loco uſque ad Crucis patibulum pro noſtra ſalute ſpineam deportavit. Unde quidam*, ſubdit idem Tyrius, *in catalogo Regum, non diſtinguentes merita, eum dubitant connumerare.* Et ſane admodum vero videtur ſimile Gothofredum Regium abnuiſſe nomen, memorem conſilii ab Epiſcopis dati, qui poſt captam urbem urgentibus noſtris, ut aliquis in Regem eligeretur, qui eam cuſtodiret, reſponderunt, *non debere ibi eligi Regem ubi Deus paſſus & coronatus eſt*, &c. *ſed eſſet aliquis, Advocatus, qui & civitatem cuſtodiret, cuſtodibus civitatis tributa regionis divideret & reditus.* Hæc Raimundus de Agiles, quibus conſentanea ſunt quæ habet vetus Scriptor Tom. 4. Hiſt. Franc. pag. 92. *Factis itaque crebris letaniis & jejuniis, unanimi conſilio eligunt Ducem Gothofredum ſibi præeſſe, qui promptior cæteris Ducibus & manu & conſilio probatus fuerat; cauti in hoc quod nequaquam ei lice-*

re judicant, Regium Diadema infra eamdem urbem portare. Solus enim Chriſtus ejus urbis Rex digne judicatur, qui pro peccatis noſtris in eadem ſuſcepit coronam ſpineam Denique Gervaſius Tilleberienſis in Otiis Imperal. part. 2. *Dux quoque Godofredus Regnum ſuſcipiendum in excuſationem duxit, prætextu ſanctæ humilitatis, aſſerens, ſe indignum illic corona aurea inſigniri, ubi Chriſtus corona ſpinea pro noſtra ſalute voluit coronari.* Nec alia videtur motus ratione Regnum Hieroſolymitanum ſibi a Proceribus primum delatum recuſaſſe Raimundus Sanctægidianus Comes, cum, ut Auctor eſt idem Raimundus de Agiles, illis repoſuerit, *nomen Regium ſe perhorreſcere in illa civitate, præbere tamen ſe illis conſenſum, ſi id alius acciperet.* Abſtinuit igitur a Regio titulo Gothofredus, & ut eſt in illius Epitaphio apud Rineccium.

Rex licet electus, Rex noluit intitulari,
Nec diademari, ſed ſub Chriſto famulari.

Unde evidenter patet adulterinum prorſus & ſuppoſititium eſſe Gothofredi ſigillum, quod proferunt Doutremannus in vita Petri Eremitæ, & Malbrancus in lib. de Morinis, in quo Regis titulo donatur. Verum non ab omnibus æque probatum, quod Gothofredus corona Regia inſigniri abnuerit; unde re prudentius conſiderata, poſt ejus exceſſum, Balduinum fratrem in Regem honorifice ſub ſacra unctione ſublimandum & coronandum decreverunt Proceres Galli, *quod fratri ſuo non fecerant, quoniam noluit*, inquit Fulcherius lib. 2. cap. 5. *quid enim obeſt*, ajebant illi apud eumdem, *ſi Chriſtus Dominus noſter in Hieruſalem tamquam ſceleſtus aliquis convitiis dehoneſtatus, & ſpinis eſt coronatus, cum etiam ad ultimum mortem pro nobis pertulit volens? Corona quidem illa, quantum ad intellectum eorum, non fuit honoris, nec Regiæ dignitatis: immo ignominiæ & dedecoris. Sed quod illi truces ad improperium ei fecerunt, gratia Dei ad ſalutem noſtram & gloriam verſum eſt*, &c.

Βαβυλῶνος Ἀμερμουμνῆ) Ἀμερμουμνῆς dicitur Cedreno & Zonaræ in Theophilo, & Conſtantino Porph. de Adm. Imp. cap. 25. qui Annæ Ἀμερμουμνῆς. Sic autem ſupremos, quibus parebant, Principes indigitabant Turci & Saraceni, quos inter primum obtinuit locum Amermumnes Aſiaticus Bagdatenſis, ſeu Babylonius, qui imperabat univerſæ Africæ, Ægypto, Syriæ, & Arabiæ Felici, quibus Provinciis totidem Præfecti erant Amerades, ſeu Amiralii. Ab illius Imperio avulſa primum Africa, deinde Perſis, ſeu Chorozan, denique Arabia Felix, quarum Amerades, excuſſo Bagdatenſis jugo, Amermumnes ſe inſcripſerunt. Ita Porphyrogenitus loco citato. At Alexii ævo, Syria partim Principi Bagdatenſi, ſeu Chorozano, partim Ægyptio Sultano parebat. Unde in Hiſtoria Belli Sacri paſſim Principis utriuſque mentionem fieri obſervare eſt. Hieroſolymam enim & urbes adjacentes paulo ante Francorum in has plagas Expeditionem, Perſico, vel Chorozano, ademerat Ægyptius, ſeu Babylonius, ut pluribus narrat Albertus Aq. lib. 6. cap. 31. 32. & 33. Otho Friſing. lib. 7. cap. 4. Tyrius lib. 1. cap. 2. 3. & ſeq. & lib. 7. cap. 9. Is *Babyloniorum Amirabilis* dicitur eidem Alberto lib. 3. cap. 59. & Matthæo Pariſ. An. 1236. *Amiravisſus* Tudebodo lib. 5. pag. 814. *Admiraldus* Othoni Friſing. Antiochia vero & Damaſcus adhuc Chorozano Principi ſuberant, qui promiſcue *Soldanus & Princeps Turcorum* vocitatur ab Alberto Aq. lib. 4. cap. 2. a Chalipha Bagdatenſi diverſus, penes quem titulo tenus ſumma rerum erat, vel ſaltem Religionis Mahumetanæ, uti pluribus narrant Tyrius lib. 4. cap. 11. & Benjaminus Tudel. in Itiner. Unde *Apoſtolicus Turcorum* dicitur Tudebodo, & *Papa Turcorum* Raimundo de Agiles & Jacobo de Vitriaco lib. 3. eoque nomine Alcoranum e collo pendentem torquis inſtar geſtabat, ut auctor eſt idem Porphyrogenitus. Habitabat ille in Bagdat, perinde ac Sultanus. Ita Albertus Aq. lib. 8. cap. 7. Hinc eſt quod non ſemel legimus ab his Principibus Antiochenorum auxilio miſſum Corbagath. Quemadmodum igitur Bagdatenſes Sultani Σαμψυχαὶ nuncupati ſunt, ſeu ut habent Annales Franc. A. 801. & 802. *Almiralmumminin*, ubi de Aarone Perſarum, ſeu Chorozani Rege, vel Sultano, ita eadem appellatione Africanos Principes, excuſſo Perſici, ſeu Chorozani, Imperio, poſtmodum donatos conſtat ex Zonara in Michaele Balbo: quam vocem varie efferre ſolent Scriptores. Nam *Amiralmumminin* dicuntur apud Iſidorum in Chron. *Miramomelini*, apud Rodericum Tolet. lib. 3. de Reb. Hiſp. cap. 20. *Murmelini*; Matthæo Pariſ. *Miramomelini*, vel contractius, *Miramolini*, apud cæteros Hiſpanicos Scriptores. Fredegarius Schol. A. 767. *Amermuni* habet, vocabulo magis ad Græcum accedente. Denique Chronicon Orientale *Amir-almumenina* præfert, notatque primum Homarum Chalipham hancce ſibi arrogaſſe appellationem. At cum variæ diverſæque hæ appellationes unum idemque ſonent, conſtat etiam ejuſdem eſſe originis, & *Credentium Principem*, ſeu *Fidelium Imperatorem* ſignificare apud Arabes: quod pridem docuerunt Rigordus A. 1195. Sanutus lib. 3. part. 3. cap. 5. Jo. Mariana de Reb. Hiſp. lib. 6. cap. 11. Leunclav. in Pand. Turc. Victor Cajetan. in Paradigm. quatuor Linguar. Watſius in Gloſſ. D. de Marca Toloſan. Archiep. in Hiſt. Benecharn. lib. 2. cap. 2. N. 2. & Abraham Echellenſis.

Σαμψυχαὶ) Vide Albertum Aq. lib. 6. cap. 41. Fulcher. lib. 1. cap. 19. Baldric. lib. 4. Guibert. lib. 7. cap. 15. Othon. Friſing. lib. 7. cap. 5.

Ἰόππη) Quæ & *Joppe*. Urbs nota.

Ῥάμλ) Rama, quæ *Ramula*, & *Rames* promiſcue Scriptoribus dicitur. *Miliariam* olim cognominatam docet vetus Inſcriptio Trevirenſis, apud Brower. in Proparaſc. Annal. Trevirenſ. cap. 16. FL. GORDIO. RVFINO. ELIB. H. HORTIS. RAMAE. MILIARIAE. IN. SYRIA. GENITVS. IN. ASIA. TRALLIS. DEFVNCTVS. AVG. TR. LVCIA. AFRANIA. VALENTINA. CONIVGI. KARISSIMO. VIVA. FECIT. Deſertam a Turcis Ramam paulo ante ceperant Franci, uti habent Albertus Aq. lib. 5. cap. 42. Guibertus lib. 8. cap. 1. Baldricus lib. 4. pag. 130. & Tyrius lib. 10. cap. 16. 17. De Rama urbe, quædam obſervant non contemnenda Benjaminus in Itiner. Edit. Plantin. pag. 48. & 49. & Belonus lib. 2. Obſervationum cap. 80.

Γεώργιον) Haud procul a Rama urbe Martyrio pag. 373. ſublatus fuit D. Georgius, quo in loco, qui uno ab urbe milliari diſtat, extructum poſtmodum Templum Divo ſacrum, quod deſcribitur a Joanne Phoca in Deſcript. Terræ S. N. 29. Epiphanio Hagiopolita de Locis Sanctis, Anonymo de Locis Hieroſol. & Willebrando ab Oldenborg in Itiner. Terræ Sanctæ. Agunt etiam de eo Robertus Mon. lib. 8. extremo, Baldricus lib. 4. pag. 130. Guibertus lib. 7. cap. 1. Albertus Aq. lib. 9. cap. 2. Fulcher. lib. 2. cap. 13. Tyr. lib. 7. cap. 22. Willelmus Malmesbur. lib. 4. de Geſt. Angl. Glaber Rodulfus lib. 3. cap. 7. Geſta Franc. Expug. Hier. cap. 22. & 46. Franciſcus Quareſmius lib. 4. Elucidat. Terræ S. cap. 3. & 4. denique Jo. Seldenus libro vernac. *Titles of honor*, 2. par. cap. 5. 6. 42. & ſeq. ubi quæ de hocce Divo ab antiquis Scriptoribus obſervata ſunt, fuſe pariter ac erudite ſuo more congeſſit.

Καὶ τὴν ταχίστην) Commiſſum hoc prælium prid. Id. Aug. An. MXCIX. haud procul ab Aſcalona refert Albertus Aq. lib. 6. cap. 1.

Τῇ δὲ μετ' αὐτήν) De hac Gallorum poſtridie commiſſi prælii clade ſilent Scriptores noſtri, quam ex iis quæ proxime ſequuntur perperam confundere Annam conſtat cum ea quæ accidit circa feſtum Pentecoſtes A. C. MCII. poſt extinctum Gothofredum, Balduino tunc regnante, quo vix fuga elapſo Saraceni, Ramam obſidione cinxerunt. Albertus Aq. lib. 9. cap. 2. & ſeq. Fulcherius Carnot. lib. 2. cap. 18. Geſta Franc. Exp. Hier. cap. 48. Tyrius lib. 10. cap. 20. & ſeq.

Πολιορκίας τῆς Ἰόππης) De obſeſſa Joppe poſt prædictum prælium agunt Albert. Aq. lib. 9. cap. 23. 25. Fulcher. lib. 2. cap. 20. Geſta Francor. cap. 50. Tyr. &c. Pag. 2?0.

Edit. Paris. pag. 372.

Ἥττησε) Albertus Aq. lib. 9. cap. 12. Tyrius lib. 10. cap. 18.

Πλὴν τοῦ Γοττοφρὲ) Hic pariter hallucinatur Anna; Gothofr. enim a Saracenis captus nuſquam legitur.

Ἀρπιν τοῦ Κόμητος) In his Arpinum Bituric. Comitem in Rameſi prælio captum, Alexii opera liberatum, ſcribit Order. lib. 10. pag. 795.

Λαοδικείας) Laodiceam, Syriæ oppidum, expugnarat paulo ante Winemarus Pirata, de terra Bononienſi, & de domo Comitis Euſtachii, captamque Comiti Toloſano tradiderat. Ita Albertus Aqu. lib. 3. cap. 14. lib. 6. cap. 55. 59. & Tyrius lib. 3. cap. 23. lib. 7. cap. 21. Græcis ademptam a Winemaro ait idem Tyrius cap. 16. ſed probabilius, a Turcis, Albertus Aqu. lib. 6. cap. 55. cui Anna videtur conſentire. At Guibertus lib. 7. cap. 34. & Ordericus Vitalis lib. 10. pag. 778. ſcribunt Edgarum Edwardi Danorum Regis filium, cum ea quam regebat Winemarus claſſe appuliſſe Laodiceam, ejuſque loci incolas Edgari tutelæ ſeſe commiſiſſe, qui oppidum poſthæc Normanniæ Duci Roberto tradiderit; Roberto vero Hieroſolymam profecto, Laodiceam a Græcis expugnatam, faventibus ipſis incolis. Verum iſtiuſmodi narrationi repugnat hoc loco Anna, quæ Alberto Aq. omnino conſentit. De Laodicea, ejus origine, & deſcriptione nonnulla habent Benjaminus in Itiner. pag. 34. Jacobus de Vitriaco lib. 1. cap. 44. Robertus Mon. lib 8. pag. 72. Geſta Ludovici VII. cap. 2. Cinnamus lib. 1. initio, & Willebrandus ab Oldenborg pag. 130.

Μαρακλέων) *Maraclea*, Scriptoribus Rerum Hieroſ. *Maraccas* perperam dicta in Itinerario Hieroſol. quæ prima de urbibus Phœnicis a Septentrione venientibus occurrit, haud procul ab Antarado & Caſtello Arcas. Tyrius lib. 7. cap. 17. lib. 22. cap. 3. Hanc autem Turcis dedentibus paulo ante expugnarant noſtri, ut pluribus narrant Robertus Mon. lib. 8. Baldricus lib. 4. Guibert. lib. 6 cap. 20. Maracleæ dominorum ſeriem damus in Familiis Hier.

Edit. Pariſ. pag. 374. Βαλανέων) *Valenia*, Tyrio lib. 7. cap. 17. lib. 10. cap. 5. lib. 11. cap. 14. & Jacobo de Vitriaco lib. 1. cap. 44. Urbs ſub oppido Margat, haud procul a Maraclea ſita, *Balatinus* Alderiſio, *Valeniam* Fulcherio lib. 1. cap. 21. *Valania* Sanuto lib. 3. part. 14. cap. 2.

Ἀντάραδον) Antaradum, quæ poſtea Tortoſa dicta, nobilis civitas in Phœnice Provincia ſita, juxta ſe Inſulam habens modicam, quaſi per duo diſtantem milliaria, ubi antiqua & per multa ſæcula inſignis civitas Arados nomine fuit. Hæc Tyrius lib. 7. cap. 15. 17. lib. 10. cap. 14. lib. 22. cap. 3. Deſcribitur præterea a Jacobo de Vitriaco lib. 1. cap. 44. Willebrando ab Oldenborg in Itiner. T.S. pag. 130. Roberto Mon. Antiſiod. An. MCCII. & Rogero Hoved. pag. 708. A Conſtantio Imp. conditam, & de ejus nomine Conſtantiam nuncupatam auctor eſt Cedrenus. Hanc autem obtinuit, expulſis Saracenis, Raimundus Sanctægidianus Comes poſt captam Antiochiam, uti narrant Fulcherius lib. 2. cap. 16. Albertus Aq. lib. 5. cap. 31. Raimundus de Agiles pag. 169. Robertus Mon. lib. 8. pag. 72. Tyrius locis citatis, & Geſta Franc. cap. 47.

Ἀντάνικον) Malim Ἀντανάκης, ſic enim legendum cenſeo apud Annam & Nicetam. Imperabat enim ea tempeſtate, hoc eſt, ante Gothofredi exceſſum, Damaſcenæ urbi *Ababacas Tegtakin Dabiroldin*, non ſupremo quidem jure, & tamquam Dominus principalis, ſed Præfecti loco, ſeu *Procuratoris*, quemadmodum Damaſcenorum Principum Vicarios & Miniſtros non ſemel vocat Antiſtes Tyrius lib. 15. cap. 7. lib. 16. cap. 7. lib. 18. cap. 27. aut *Amiralis*, ut Ordericus Vitalis. Damaſco vero imperarunt circa ea tempora *Tageoldulus Niſus*, qui Annæ *Tutuſes*, Gelaloldulæ Magni Turcorum Sultani frater, pulſo & exacto Iſaro Principe A. Heg. 472. Chr. 1089. Cæſo & ſublato e vivis Tageoldulo, ſucceſſit in eumdem Principatum *Phacherolmaduc Rodoan*, Tageolduli filius, A. Heg. 488. Chr. 1095. quo in ordinem acto, Damaſcum obtinuit eodem anno *Sanſolmaluc Decac*, Phacherolmaduci frater. Is Soubequino primum, cujus opera urbem invaſerat & Principatum, ſupremam rerum adminiſtrationem commiſit, quo interfecto, *Ababacam Tegtakin*, cognomento *Dabiroldin*, Vicarium & Procuratorem conſtituit. Obiit autem Decacus A. Heg. 498. Chr. 1103. ante quem annum expugnatam Tortoſam Scriptores noſtri commemorant. Decaci meminit Fulcherius lib. 1. cap. 14. & lib. 2. cap. 2. cui *Melec-Ducac*, & *Ducbat* ſeu potius *Ducbac* nuncupatur. Extincto Decaco Principatum Damaſcenum arripuit *Ababacas*, cujus frequens occurrit mentio apud Scriptores Rerum Hieroſ. varie tamen hujus elata Principis nomenclatura. *Tuldequinum* enim vocat Fulcher. lib. 2. cap. 51. *Daldequinum* Tur. lib. 11. cap. 20. 23. 25. lib. 12. cap. 6. 8. 12. 16. lib. 13. cap. 9. 16. 26. lib. 15. cap. 7. *Doldequinum* Gauterius de Bell. Antioch. vocabulis haud multum a Tectakini voce abludentibus. Interdum *Mejeredin* eidem Tyr. lib. 16. cap. 8. *Herteldin* Alberto Aq. lib. 12. cap. 1. *Duodechin* & *Dochin* eidem Scriptori lib. 12. cap. 7. 9. & 19. appellatur, quæ videntur nomina ad *Dabiroldin* ſpectare. Denique *Tegel-Melec* interdum dicitur Tyrio lib. 14. cap. 17. Vide eumdem Tyrium lib. 17. cap. 26. lib. 21. cap. 7. & Nicetam in Joan. N. 8.

Τρίπολιν) Tripolitanæ urbis ſitum, & adjacentem oppido regionem pluribus deſcribunt, præter rerum Hieroſ. Scriptores, Joann. Phocas & Willebrandus ab Oldenborg in Deſcript. T.S. Gabriel Sionita & Joan. Heſronita in Syntag. de nonnullis Oriental. Urbib. cap. 10. poſt Georg. Nubiens. & Dom. *de Breves* in Itiner. Pag. 261.

Ὀχύρωμα) Raimundus, capta Tortoſa, anxius quomodo Chriſtiani nominis hoſtes a finibus iſtis propulſaret, conſilium cepit de obſidenda Tripoli, pag. 375. cumque parum in eo conatu proficeret, quod civibus ſubinde auxilium ſubmitteretur a Babylone, Aſcalone, & Sagitta, & Sur, novum præſidium, ſecundo ab urbe milliari, in colle quodam fieri decrevit, a quo ſemper urbi adverſaretur, & ad quod ſui aſſidue protectionis cauſa ab hoſtili impetu repedarent. Præſidio nomen inditum *Montis Peregrinorum*, eo quod peregrinis & Chriſtianis militibus illic maximum contra gentilium vires ſemper haberetur. Hæc ferme Albertus Aq. lib. 9. cap. 32. Tyrius A. 1103. lib. 10. cap. 27. Fulcher. lib. 2. cap. 33. Græcos Raimundo in illo ædificando operam ſuam locaſſe ſilent prorſus noſtri.

Κατὰ τὴν Λαοδίκειαν) Laodiceam Græcis redditam tentarat Boemundus, ut auctor eſt Albert. Aq. lib. 6. cap. 55. 56. & ſeq. eamque tandem, dum idem Princeps detineretur in vinculis, expugnavit Tancredus ſub A. 1102. Albert. Aq. lib. 10. cap. 9. Guibertus lib. 7. cap. 34. Fulcher. lib. 2. cap. 12. Geſta Fr. cap. 52. 53. Hiſt. Hieroſ. pag. 605. Tyrius lib. 10. cap. 23. Jacob. de Vitr. lib. 1. cap. 44.

Μετεκαλεῖτο τὸν Σαγγίλην) Poſt Gothofredi mortem Regnum Hieroſolymitanum Raimundo delatum non tradunt noſtri, ſi bene memini, ſed captis ſtatim Hieroſolymis, quod ille reſpuerit, uti narrant Raimundus de Agiles, Albert. Aq. lib. 6. cap. 33. & Tyr. lib. 9. cap. 3. At Villhard. N. 136. Regio iſti titulo inhiaſſe Raimundum ſcribit, antequam Gothofredus in Principem electus eſſet.

Εἰς τὴν Μεγαλόπολιν) Quo una cum Normanniæ & Flandriæ Comitibus, qui reditum in patriam parabant, ſeceſſerat ſub A. MC. paulo ante extinctum Gothofredum. Albert. Aq lib. 6. cap. 53. lib. 8. cap. 5. 6 7. Fulcher. lib. 1. cap. 20. Orderic. Vital. lib. 10. pag. 779.

Φλάντρας) Expeditionem Longob. intelligit, quibus adjuncti non pauci e Germania & Gallia Comites, qui ea tempeſtate CP. pervenerunt. De hac Alber. Aq. lib. 8. cap. 5. 6. & ſequ. Tyrius lib. 10. cap. 11. & 19. Matthæus Pariſ. & alii. At nullos ibi e Normannia Comites agnoſcunt Scriptores, neque exercitus Ductores Flandrenſes duos, Pag. 212.

quos hic Anna comminiſcitur; niſi fortaſſis in iſta fuerint Expeditione Philippus & Willelmus, Roberti Comitis Flandriæ fratres, de quibus Mejerus A. MCIV. & MCIX.

Χωροσὰν) Albertus Aq. lib. 8. cap. 7. *Dicentes ſe etiam Regnum Chorozan vi intrare, ac Boemundum de captivitate Turcorum, aut extorquere, & liberare, aut in virtute ſua civitatem Baldach, quæ eſt caput Regni Chorozan, obſidere & deſtruere.*

Σαγγέλω) Conſulendus præter Albertum Aqu. lib. 8. cap. 7. Ordericus Vitalis lib. 10. pag. 789. & ſeq. ubi totam hanc Longobardorum & Aquitanorum Expeditionem, variaſque a Turcis, noſtris illatas clades accurate commemorat.

Δακίμαν δὲ ὥ) Accidit clades iſta circa Junium menſem An. MCI. Albert. Aq. lib. 8. cap. 15. & ſeq.

Pag. 263. Τὴν Βασιλεύουσαν) Albertus Aqu. lib. 8. cap. 17. 22. Ordericus pag. 792. lib. 10.

Νόσῳ δαπανηθεὶς) Moritur Raimundus Comes Toloſanus in Caſtro Montis Peregrinorum pridie Kal. Mart. A. MCV. Tyr. lib. 11. cap. 2. Albert. Aq. lib. 9. cap. 32. Fulch. lib. 2. cap. 29. & 38. Geſta Franc. cap. 54. Hiſt. Hieroſ. A. MCV. Catellus lib. 2. Hiſt. Toloſ. cap 1.

Γελίελμος) Willelmus, cognomento Jordanis, Raimundi Toloſani Comitis ex ſorore nepos, ab avunculo in Montis Peregrini dominio hæres conſtituitur. Albert. Aq. lib. 9. cap. 50 Geſta Fr. cap. 54. Hiſt. Hieroſ. An. MCV. Tyrius lib. 11. cap. 2. Willelmi familiam attigit idem Albertus dum *Comitem de Sartengis* nuncupat: hoc enim vocabulo expreſſit Gallicum *de Cerdaigne*, vel Hiſpanicum *de Cerdanna*, ſeu *Ceritaniam*. Duxerat quippe in uxorem Willelmus-Raimundi, Ceritaniæ in Hiſpaniæ limite Comes, Pontii III. Toloſani Comitis filiam, Raimundi Sanctægidiani ſororem. Ex quibus nuptiis nati Willelmus-Jordanis Dominus Montis Peregrini, & Bernardus-Willelmi Ceritaniæ poſt fratrem Comes. Obiit vero Willelmus A. MCVIII. uti habent Albertus Aq. lib. 11. cap. 15. Fulcher. lib. 2. cap. 39. Hiſt. Hieroſ. A. MCVIII Tyrius lib. 11. cap. 9. Surita in Ind. A. MCIII & Andreas *Boſch* lib. *del Titols de honor de Catalun.* lib. 2. cap. 22. Miror viros eruditos & oculatos, qui Stemma Comitum Toloſanorum contexuerunt, de Comitis Sanctægidiani ſorore filiuiſſe. Comitatus vero Ceritaniæ terminos hic damus, uti deſcribuntur in Charta Jacobi Regis Aragonum 10. Kal. Sept. An. MCCLXII. qua Jacobo filio Regnum Majoricarum & Comitatus Roſſilionis & Ceritaniæ concedit: *Eſt etiam ſciendum quod termini Ceritaniæ ſunt iſti, videlicet de Pincen, uſque ad Pontem de la Corba, & tota Vallis de Rippis cum ſuis terminis & bajulia eſt de dominatione Ceritaniæ, & extenditur ex parte Barguadant uſque ad Rocam Sanczam, & totum dominium de Valeſpir cum pratis eſt de pertinentiis Comitatus Ceritaniæ, & extenditur uſque ad Collem Bares, & ſicut Serra hoc ſcindit uſque ad Collem de Paviſſars, & de ipſo Colle de Paviſſars uſque ad Caput de Crucibus.*

Edit. Pariſ. pag. 376.

Τραχθέντες) Spoponderat enim Alexius Cruce ſignatos aſſecuturum ſe cum idoneo exercitu, ut eſt apud Guibertum lib. 3. cap. 3. idque Alexio non ſemel objectum a noſtris, & quod pacta conventa violaverat prior, narrant Baldricus lib. 4. pag. 122. Tyrius lib. 7. cap 20. & Petrus Diac. lib. 4. Chron. Caſin. cap. 11.

Ἀντιοχείαν) Albertus Aq. lib. 5. cap. 2. *Juraverunt enim ſibi* (Alexio) *ut ſi caperetur Antiochia, quia de Regno ejus erat, ſicut Nicæa, cum omnibus Caſtellis & Urbibus ad Regnum ejus pertinentibus ſibi ſuæque Majeſtati reſervarent.* Hinc falli conſtat Guibertum lib. 3. cap. 3. ſcribentem Boemundo promiſſam ab Alexio Antiochiam, dum adhuc Conſtantinopoli moraretur. Vide Tyr. lib. 14. cap. 23. & infra pag. 320.

Pag. 264. Μιχαὴλ) Dignitate Pincernam, de quo pag 191.

Τὴν Ἀτταλείαν) *Attaliam*, Pamphyliæ Metropolim in Themate Orientali apud Conſtant. Porphyrog. quam demum expugnavit Iconienſis Sultanus A. MCCXII. ut eſt in Chron. Altiſiod. Deſcribitur vero a Tyrio lib. 16. cap. 26. Vide Leunclav. Pand. cap 180.

Τὸ Μαράσιον) *Maraſis*, Guiberto lib. 4. cap. 2. *Maruſis*, Tudebodo lib. 2. *Maraſis*, Baldrico lib. 2. pag. 101 & Tzetzæ Chil. 12. N. 632. *Maraſia*, Tyrio lib. 3. cap. 18. *Mareſch*, in Hiſt. Hieroſ. A. MCXIV. & apud Albertum Aq. lib. 3. cap. 27. *Mariſcum*, Fulcherio lib. 1. cap. 6. lib. 2. cap. 50. Denique Μαραΐσιον, Cinnamo lib. 1.

Ἐπίσκοπον Πίσσης) Dagoberto, Daimberto, ſeu Pag. 265. Dajaberto Piſano Epiſcopo, qui poſtmodum captis Hieroſolymis, in Patriarcham electus eſt. De Dagoberti ad Laodiceam appulſu agunt Albertus Aq. lib. 6. cap. 56. & ſeq. Geſta Fr. cap. 33. Fulcherius lib. 1. cap, 21. Tyr. lib. 11. cap. 14. Multa etiam de hoc Pontifice habet Ughellus in Archiep. Piſan. Tom. 3. Ital. Sacræ.

Κατασκυλεύειν) Hos Dagoberti & Piſanorum, priuſquam Laodiceam appellerent, cum Alexianis conflictus & hoſtilitates attigit Tyrius libro 11. cap. 44. *Iter ergo aggreſſi, & oram ſequuti mariti-* pag. 377. *mam, nonniſi hoſtium reperiunt urbes, unde cum maxima difficultate & alimentorum inopia viam poterant inceptam conficere.*

Ἔθνη δύο) Piſanis adjuncti erant duo ex eadem maris ora populi, Etruſci ſcilicet, qui & Toſcani, & Genuenſes. Fulcher. lib. 1. cap. 21. Hiſt. Hier. pag. 594.

Ζώων κεφαλὰς) More veterum fecit Alexius, qui belluarum capita auro exornata navium roſtris aptabant. Virgil. lib. 10. Æneid.

—— *Ærata Princeps ſecat æquora tigri.*

Hoc eſt, ait Servius, *cujus roſtrum erat in ſimilitudinem tigridis: namque ſolent naves nomina accipere a Tutelarum pictura.* Sed de Tutelis multa Vorverenus ad Petron. Meurſius ad Lycophr. Delrius ad Senec. Trag. Turnebus, Alexander ab Alex. cæterique criticorum filii commentati ſunt. Tantum addo quæ habet perelegans Scriptor in Encomio Emmæ Reg. Angl. lib. 1. *Aggregati tandem turritas aſcendunt puppes, æratis roſtris Duces ſingulos videntibus diſcriminantes. Hinc erat cernere leones auro fuſiles in puppibus, hinc autem volucres in ſummis malis venientes, auſtros ſuis ſignantes verſibus, aut dracones varios minantes incendia de naribus; illinc homines de ſolido auro, argentove rutilos, vivis quodammodo non impares, atque illinc tauros erectis ſurſum collis, protenſiſque cruribus, mugitus curſuſque viventium ſimulantes. Videres quoque delphinos electro fuſos, veteremque rememorantem fabulam de eodem metallo centauros*, &c. Idem lib. 2. *Ardebat aurum in roſtris, fulgebat quoque argentum in variis navium figuris.*

Πρωτοκένταρχον) Nova dignitas inventa ab Alexio admodum ſolerti in excogitandis iſtiuſmodi dignitatibus Palatinis.

Λαντοῦλφον) Occurrit Landulfus iſte non ſemel infra cum perhonorifica mentione, cujus nomenclatura natione & origine Latinum prorſus fuiſſe arguit. Nec ſcio an idem qui Falconi Beneventano *Landulfus de Græcia* dicitur in Chr. ad Ann. MCXIII. *Landulphus Græcus* M. Antonio Marſilio Columnæ in vita & rebus geſtis S. Matthæi cap. 8. qui reverſus poſtmodum in Apuliam, *Comeſtabilis Beneventanorum* creatus eſt: quam quidem ſortitus ſit appellationem, quod diu in Græcia, & apud Alexium moratus fuerit. Verum, ne id affirmem, facit ipſum Landulphi cognomen, quod in pleriſque Codd. Falconis, *de Græca*, ſcribitur; qua appellatione occurrit, ni fallor, Caſtrum aliquod in agro Beneventano. Vide Ughellum Tom. 6. Italiæ Sacræ pag. 457.

Κόμης τῆς Πελοποννήσου) Non Comes in Peloponneſo, ſed dignitate, ſeu officio in claſſe Comes, Pag. 266. origine Peloponneſius. Vide ſupra pag. 230.

Σεῦτλον) *Seutlos*, Joniæ inſula circa Rhodum, Plinio *Seutluſa*, Stephano Τευτλοῦσσα.

Βαϊμούντου ἀδελφιδοῦ) Quis ille Buemundi nepos, vel affinis, quem cum Piſanis navigaſſe ait Anna,

ex noſtris Scriptoribus haud liquet. Vide pag. 312.

Pag. 265. Συκαὶ) *Sycæ*, hodie *Galata*, & *Pera*, olim urbis CP. XIII. Regio. Vide Hiſt. noſtram Gallo-Byzant. lib. 5. N. 32.

Κούρκου) Ciliciæ urbs, in qua Juſtinianus Imp. balneum & στωχεῖα renovavit, ut auctor eſt Procopius lib. 5. de Ædif. Juſt. extremo, *Curcum* Sanuto lib. 2. part. 4. cap. 26. *Curca*, Tageno Patav. *Corycus*, in notitia Græc. *Curc*, Willebrando ab Oldenborg in Itiner. T. S. ubi deſcribitur: hodie *Curco*. Ejuſce oppidi, quod ſub Armeniæ Regibus muniſſimum fuiſſe teſtantur Scriptores, dominus fuit Aithonus, auctor Hiſtor. Orientalis ſub A. MCCCV. pater, ni fallor, Oſſini Comitis Curchi, qui Leone IV. Armeniæ Rege imperante florebat. Vide Odoricum Raynald. A. MCCCXXII. N. 33. & 46 & Joſephum Barbarum in Itinerario Perſic. pag. 461.

Edit. Pariſ. pag. 378. Τῷ Κανικλείου ἀξίας) Ὁ ἐπὶ Κανικλείου dictus, penes quem erat vas, in quo aſſervabatur ſacrum Encauſtum, quo Imperatores Diplomata vel Epiſtolas ſubſcribebant. Anaſtaſius Bibliothecarius ad Act. 10 Octavæ Synodi: *Præpoſitus Caniculi apud Græcos eſt qui curam & cuſtodiam gerit Caniculi, id eſt, Atramentarii, ex quo Imperator fœniceas litteras ſcribit in chartis*. Ita vero dictum Κανίκλειον, quod Caniculi formam effigiemque præ ſe ferret, uti ſupra obſervatum ad pag. 53. Hujus dignitatis crebra eſt mentio apud Scriptores Byzantinos, apud Scylitzem in Michaele Rhang. & Conſtantino Leonis F. Zonaram in Theophilo, Leonem Grammatic. in Conſtantino, Nicetam in Man. lib. 2. N. 3. in Alex. Man. F. N. 18. in Alex. Ang. lib. 2. N. 4. Acropol. cap. 79. & Codin. de Orig. CP. pag. 92. Edit. Reg. & lib. de Offic. Extat, inquit Seldenus lib. de Titul. honor. part. 1. cap. 6. N. 6. in Bibliotheca Regis Chriſtianiſſ. Ἰωάννου τοῦ Καμυτζήρου τοῦ ἐπὶ Κανικλείου περὶ τῆς αἰτίας τῆς ἀτόπου ἀφέσεως ... κατὰ τὸν καιρὸν ... πρὸς τὸν Βασιλέα τὸν πορφυρογέννητον. Codice nempe 149. & 559. Κανικλείου dicitur Gregentio in Diſput. pag. 201. Κανίκλης Leoni Grammatico pag. 461. 491. *Caniclinus*, Tyrio lib. 22. cap. 6. & Gunthero lib. 8. Ligur. Nec diverſus fuit ὁ ἐπὶ Κανικλείου a Logotheta, penes quem auctor eſt Nicetas in Man. lib. 4. N. 4. fuiſſe vas illud Purpuramentarium, gemmis & auro diſtinctum, in quo ſcilicet aſſervabatur Encauſtum, quo Aureas Bullas obſignatas & ſubſcriptas teſtatur Codinus de Off. cap. 5. N. 18. quo Nicetæ loco Codex Barbarogræcus habet, Χρυσόβουλλον μετὰ λίθων λαμπρῶν, hoc eſt, Bullarium, ſeu Typum Sigillarium, quo Bullæ ipſæ imprimebantur: unde colligitur, & *Encauſtarium*, & *Bullarium* penes Logothetam fuiſſe. Id præterea obſervo ex Leone Grammatico & Scylitze ſcribentibus in Michaele, Bardam, Theoctiſto Logotheta extincto, Caniclei dignitatem in ſe tranſtuliſſe, hoc eſt, Logothetæ Dromi, qua functus fuerat Theoctiſtus, ad quam, officii jure, Aureæ Bullæ ſubſcriptio ſpectabat. Unde recte Radevicus lib. 3. de Geſt. Frid. *Caniclinum*, Nicetas vero in Man. lib. 7. N. 2. Logothetam, *Cancellarium* interpretantur. Quippe penes Cancellarium Atramentarii Regii cura extitit: Concilium Duziacenſe I. part. 2. cap. 33. *Ego autem juſſi Odonem ire ad Cancellarium Regis, & accipere ab illo Pergamenum, & Atramentarium, & ſcriberet illum cito*. Atque ex iis emendandus Rogerus Hoved. pag. 596. *Qui fuerat Cancellarius Imperatoris, quem Græci vocant Lanceth*. Legendum enim *Logothetam*. Sed & videtur idem fuiſſe cum *Protoaſecretis* in VIII. Synodo, Act. 10. Τὸ δὲ ὑπογραφὲν ὑπὸ ... γεγραμμένον Χριστοφόρου Πρωτασηκρήτου καὶ ἐπὶ Κανικλείου. Vide præterea Cujac. ad Leg. 2. Cod. de Petit. bonor. ſubl. lib. 10. Meurſ. in Gloſſar. Gretzer. & Goarum ad Codinum.

Χαλδαίας) De hac urbe, præter Geographos, conſulendus Guibertus lib. 6. cap. 16.

Γωνίας πόλις) Will. Tyrius lib. 10. c. 28.

Pag. 268. Μαρασίου) Legendum Μαργάτου, eſt enim urbs maritima, vicina Maracleæ, Valeniæ, Gabulo, &c. quam *Caſtrum Margath* vulgo vocant Jacobus de Vitriaco lib. 1. cap. 44. Tyrius lib. 7. cap. 17. Sanutus lib. 3. part. 14. cap. 2. & Aithonus cap. 59. Deſcribitur vero ſat pluribus a Willebrando ab Oldenborg in Itiner. pag. 130. Euſce Caſtri Dominos damus in Famil. Hieroſ.

Γάβαλα) *Gabulum*, urbs Cœleſyriæ maritima, a Laodicea 12. milliaribus diſſita, ut habent Jacobus de Vitr. lib. 1. cap. 44. & Tyrius lib. 7. cap. 17. lib. 13. cap. 27. lib. 18. cap. 4. lib. 20. cap. 19. *Glabala* dicitur Alderiſio pag. 195. & in Chronico Orient. pag. 379.
Gebal, Benjamino Tudel. *Gavala*, in Itiner. Hier. & Arnoldo Lubec lib. 5. c. 3. *Gabelum*, Jacobo de Vitr. lib. 1. cap. 99. *Gibellum*, *Gibel* eidem, & Roberto Mon. lib. 9. pag. 72. Tudebodo pag. 808. Alberto Aq. lib. 5. cap. 34. lib. 6. cap. 55. Guiberto lib. 6. cap. 21. *Zibellum*, Raimundo de Agiles pag. 165. & Joanni Phocæ N. 7. *Zebel* eidem Annæ pag. 327. unde *Pelles Zebellinæ*, quod inde Martorinæ pelles in Europam a mercatoribus inveherentur. Ex laudatis porro Scriptoribus conſtat Gabuli obſidionem a Duce Gothofredo & Flandrenſi Comite tentatam, poſthæc omiſſam propter ſupervenientes Saracenos, ob idque cum Principe civitatis inita fœdera. Proinde recte Anna dixit Saracenis ablatum ab Alexianis Gabulum, quod in Francorum jus nondum venerat. Eſt præterea in eodem tractu oppidum aliud *Gibeles*, ſeu *Gibelet* iiſdem Scriptoribus dictum; *Byblus* olim appellatum, cujus dominium adeptus eſt Hugo Embriacus Nobilis Genuenſis. Gabulum vero, ſeu *Glabalenſem urbem*, conceſſit poſtmodum Raimundus-Rupini Princeps Antiochenus Hoſpitalariis Militibus, a quibus in recuperando Principatu auxilium non mediocre ſubmiſſum fuerat, ut eſt in Tabulario Monoſcenſi in Provincia.

Κόμητος) Erat ea tempeſtate Laodiceæ Comes Martinus. Albert. Aq. lib. 6. cap. 41.

Λογγινιάδα) Longinias, Tarſus, Adana, Mamiſta, urbes Ciliciæ, quas Boemundo ab Alexianis ereptas intelligit Auctor Geſtor. Franc. Exp. Hier. cap. 32. Longiniadem, quæ Alberto Aq. *Longinach* nuncupatur, regebat Bernardus, cognomento Extraneus, gente & familia, ni fallor, Anglica, cujus Stemma delibavit in Aſpilogia eruditus Spelmannus, aut etiam forte Gallica; nam & apud nos extat etiamnum pernobilis hac appellatione.

Ἀδάνων) De Adana, Ciliciæ urbe, quædam habent Scylitzes pag. 656. Conſtant. lib. 1. de Them. cap. 2. Zonaras in Rom. Diog. pag. 226. Nicetas in Joan. *Athena* dicitur Tudebodo pag. 784. Roberto Mon. pag. 44. Guiberto lib. 3. cap. 12. *Addena* Raimundo de Agiles pag. 146. Adanam & Tarſum accurate deſcribit Willebrandus ab Oldenborg in Itiner. Vide Joſeph. Barbarum in Itiner. Perſic. pag. 461. Leuncl. Pand. N. 61. & Godefr. Henſchenium in vitam S. Theophili Vicedom. 4. Februar.

Μάμιστραν) *Mamiſta* etiam Glycæ in Niceph. Phoca, & Raimundo de Agiles pag. 146. 151. *Mamiſtra*, Baldrico lib. 2. pag. 100. Gauterio de Bell. Ant. A. MCXV. Alberto Aq. lib. 3. cap. 59. Tyrio lib. 3. cap. 21. *Malmiſtra*, Sanuto lib. 2. part. 4. cap. 26. (ubi totum hunc Ciliciæ Tractum deſcribit) & Benjamino Tudel. pag. 39 *Maſiiſa*, Alderiſio part. 5. clim. 5. eadem quæ olim Μοψουεστία, ut auctor eſt Glycas. Perperam vero *Maniſtere*, pro *Mamiſtere* dicitur Willebrando, qui eam deſcribit. Porro Tarſum, Mamiſtam, & alia Ciliciæ oppida, a Saracenis antea occupata, expugnarant Balduinus Gothofredi frater & Tancredus, ut pluribus narrant Albertus Aq. Tudebodus, & alii locis citatis. Hæc poſtmodum Boemundus in Ciliciam profectus receperat, & cuſtodes ſingulis impoſuerat, ut habet Tyrius lib. 7. c. 2. Taticio illa Boemundo Principi concedente, ut auctor eſt Raimundus de Agiles pag. 146. Aſt illa rurſum in Græcorum poteſtatem redierunt Joanne imperante, qui iis Calamanum Hungarum conſanguineum Præfectum ſtatuit, uti refert Tyrius lib. 14. cap. 24. lib. 19. cap. 9. & Nicetas in Joan. N. 6. unde *Mamiſtrenſis Dux* appellatur in Epiſtolis aliquot, quæ extant in Geſt. Dei,

&c. pag. 1182. & Tom. 4. Hiſt. Franc. pag. 695. & 701. Fuit autem Calamanus filius Boritii, Calamani Hungariæ Regis nothi, cujus mentio eſt apud Thwrocz. part. 2. c. 61. Vide Not. ad Cinnamum.

Pag. 370. Edit. Pariſ. pag. 380. *Τῷ τοῦ Μαρκίου Ταγκρὲ*) Boemundus de captivitate poſt biennium redux, ut habet Albertus Aqu. lib. 9. cap. 16. ſeu quadriennium, ut Tyrius lib. 10. cap. 25. dum de adeunda Italia & Gallia cogitat, Tancredo ex ſorore nepoti Antiochiam tuendam committit. Fulcherius lib. 2. cap. 25. Tyrius lib. 11. cap. 1.

Μαρκίου) Tancredus *ſororis Boemundi filius* dicitur Alberto Aq. lib. 2. cap. 19. *Marchiſi filius* Tudebodo lib. 1. & 2. *Odonis Boni Marchiſi filius* Orderico lib. 8. pag. 717. & lib. 9. pag. 724. qui quidem Odo Bonus Marchiſus, *Sororius Willelmi de Grentemaiſnil* nuncupatur eidem Orderico lib. 7. pag. 645. Idemque ille eſt qui ſubſcribit Diploma Rogerii Siciliæ Comitis A. MXCIII. pro fundatione Eccleſiæ Scyllacenſis, apud Ughellum Tom. 9. Ital. Sacræ pag. 593. Duxerat autem Willelmus Wiſcardi filiam, ut ſupra a nobis indicatum. Falluntur igitur qui Tancredum ejuſdem Willelmi filium faciunt, aut Wiſcardi ipſius, ut Hovedenus pag. 710. Vide infra pag. 290. & Familias noſtras Normannicas.

Λάρνακ) De hoc Boemundi ſtratagemate, & ut de illo mortuo in vulgus fama ſparſa ſit, ſilent noſtri, attigerunt vero Zonaras & Glycas ab Anna mutuati. Sed nec etiam videtur probabile Boemundum in ſarcophago incluſum, ut mortuum, Antiochia exceſſiſſe, quæ nullis premebatur ingruentibus hoſtibus; niſi forte id tentaverit, ne, qua ille in Italiam vehendus erat, navis ab Alexiana claſſe impeteretur, a qua forte commeatus impetratus fuerat a ſuis, ſpecie efferendi Boemundi cadaveris in Italiam, ibique avito tumulo recondendi. Arte ſimili expugnatum ab Alemannis Caſinenſe Caſtrum tradit Matheus Paris A. MCCXXXIX. *Per excogitationem qua ſe mortuum ſimulavit, in feretro in illum delatus, caſtra Monachorum ſubito occupavit.* Eodem ſtratagemate uſum Tancredum Siciliæ Regem videtur innuere Joannes Monachus in Chronico Ceccanenſi A. MCXCII.

Rex Capuam venit, feretro ſe ponere fecit,
Et Dux multorum lecto defertur equorum.

Eodem denique dolo, Haſtingus Normannus Epiſcopum, a quo baptizatus fuerat, fefellit, apud Math. Weſtmonaſterienſem A. DCCCLXXXVII. Vide Guillel. Apul. lib. 2 de Geſt. Norman. pag. 17. 18. & Othonem Friſing. lib. 1. de Geſt. Frid. cap. 33.

IN LIBRUM XII. ALEXIADIS NOTÆ.

Pag. 376. ΓΥΝΑΙΚΑ) Boemundus multo æris alieni pondere fatigatus, ut ad debiti ſolutionem ſe pararet, & ut de partibus ultramarinis majores militum ſecum traheret copias, Principatus ſui cura Tancredo commiſſa, in Apuliam tranſiit A. Chr. MCIV. ut pluribus narrant Tyrius lib. 11. cap. 1. Fulcherius lib. 2. cap. 25. Albertus Aq. lib. 9. cap. 47. Hiſt. Hieroſ. hoc A. Geſta Franc. cap. 52. Ex Apulia deinde in Galliam tranſiit, & Conſtantiam Philippi I. Francorum Regis filiam obtinuit in uxorem. Nuptias poſt Paſcha Carnuti magno apparatu celebratas A. MCVI. tradunt paſſim noſtri, Sugerius in Lud. VI. cap. 9. Ordericus lib. 5. & 11. Guibertus lib. 3. cap. 2. lib. 7. cap. 34. Fulcher. lib. 2. cap. 28. Tyrius lib. 11. cap. 1 Petrus Diac. lib. 4 Chron. Caſ. cap. 30. Chron. Andeg. apud Labeum Tom. 1. Biblioth. pag. 289. & vetus Scriptor Tom. 4. Hiſt. Franc. pag. 94. & 98. Perperam igitur Albericus nuptias Boemundi in A. MCIII. conjicit. Vide Eadmerum lib. 4. Hiſt. Novor. pag. 88.

pag. 381. *Τὴν ἑτέραν*) Tyrius loco laudato, de Boemundo: *Qui poſtquam in Apuliam pervenit, modico tempore in ſua regione moram faciens, aſſumpto de ſuis fidelibus honeſto comitatu, Alpes tranſiens ad Dominum Philippum Illuſtrem Francorum Regem pervenit, a quo inter cætera, duas ejus obtinuit filias, unam de legitimo natam matrimonio, Conſtantiam nomine, quam ſibi fœdere conjugali ſociavit in uxorem: alteram, nomine Ceciliam, (quam ei Andegavenſium Comitiſſa, quæ ſpreto marito ad eumdem Dominum Regem ſe contulerat, uxore adhuc vivente pepererat) quam Domino Tancredo nepoti ſuo ex Apulia miſſam deſtinavit uxorem.* Nupſit illa poſt Tancredi mortem Pontio Tripolitano Comiti. Albertus Aq. lib. 12. cap. 19. Vide Sammarth. in Hiſt. Geneal. Fr. Reg. & Notas Acherii ad Guibert. pag. 590.

Κόμητας) Conferendus Albertus Aq. lib. 10. cap. 38. & 39.

Πεζαίνας) Vide Not. ad pag. 291. pag. 379.

Λαοδίκειαν) Nam Laodicea ab Alexianis paulo ante capta fuerat, Gallis Acropolim adhuc obtinentibus: ſupra lib. 11. pag. 268. Pag. 376.

Ταῖς Μόψου) Mopſueſtiam, ſeu Mamiſtam, Alexius pariter expugnaverat, ſupra pag. 269. Pag. 377.

Σάρον) Saron, qui & Sarus Ptolemæo lib. 5. & Procopio lib. 5. de Ædif. Juſt. Ciliciæ fluvius Mopſueſtiam veterem, ſeu dirutam, & novam ſuo curſu dirimebat. Alsheriph Aldeniſius 5. part. clim. 4. *Maſſiſa, Græce dicitur Mamiſtera, eſtque hæc duas in urbes diviſa, poſitas in ambabus ripis fluminis Gihon,* &c. A Sarone fluvio dictus Saronius ſinus, de quo Euſtathius ad Dion. pag. 60. & 61.

Ἐπινεμήσεως ιδ') Alexius Byzantio proficiſcitur Indict. 14. menſe Sept. hoc eſt, ineunte Indictione quam a Kal. Sept. auſpicabantur Græci. Cadit autem Indictio 14. hoc menſe in An. Chr. MCV. quo Boemundus adhuc in Gallia morabatur, ut & proxime ſequenti, ubi auxilia conquirebat. At perperam ſcripſiſſe videtur Anna hanc Indictionem fuiſſe viceſimum Imperii Alexii annum, qui illud iniit Indict. 4. A. MLXXXI. ut ipſamet tradit pag. 55. etſi in eodem errore verſetur Codin. de Orig. pag. 24. Edit. Meurſ. ubi 4. Indictionem A. M. juxta Græcos VIMVICXIV. *εἰκοστὸν ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Κυρίου Ἀλεξίου* fuiſſe perinde obſervat. Cæterum miror viros eruditiſſimos in Exegeſi præliminari ad 3. Tom. Martii cap. 4. Indictionem apud Græcos, ſeu Byzantinos Scriptores, non alia voce, quam *ἰνδικτιῶνος* efferri, nequaquam vero *ἐπινεμήσεως*: quod non modo ex pluribus Annæ, ſed & aliorum Scriptorum locis haud ægre refelli poteſt. Pag. 378.

Νόσημα τῶν ποδῶν) Vide Zonaram pag. 239.

Κομήτης) Apparuit Cometes iſte A. C. MCVI. a menſe Febr. in Martium, uti paſſim referunt Scriptores, Codinus loc. cit. Albericus & Sigeb. hoc A. Geſta Franc. cap. 58. Hiſt. Hieroſ. pag. 607. Tyrius lib. 11. cap. 5. Willel. Gemetic. lib. 8. cap. 13. Fragm. Hiſt. Tom. 4. Hiſt. Fr. pag 94. Ordericus lib. 5. pag. 589. lib. 11. pag. 816. Chron. Andeg. Tom. 1. Bibl. Lab. pag. 282. 283. 289. Pag. 381.

Ἐπαρχίαν τοῦ Βυζαντίου) Edit. Hœſch. *Βυζοῦ*, Urbſne Byzotus, & cujus Provinciæ, incompertum prorſus. Proinde probabilius Baſilium urbis Conſtantinopolitanæ Præfectum egiſſe, qua dignitate functum poſthæc ſub Alexio Xerum ſcribit p. 285. Nam Præfectum urbi Byzantinæ inſtituit Conſtantinus, uti habent Sozomenus lib. 2. cap. 41. Niceph. Calliſt. lib. 9 c. 44. & Chron. Alex. pag. 666. de cujus officio eſt tit. 28. lib. 1. Cod. Juſt.

Τέμενος δὲ) Duo potiſſimum Templa D. Joanni Evangel. ſacra recenſent Scriptores Byzantini; prius in Dihippio, alterum in Hebdomo. Alterutrum intelligit hic Anna.

Στρουμπίτζαν) Strumpitza, urbs Macedoniæ munitiſſima, in prærupto & editiore colle ædificata. Pag. 382. pag. 382.
De hac agunt Gregoras lib. 8. & 9. Cantacuzenus lib. 1. cap. 48. 53. lib. 4. cap. 21. Scylitzes pag. 712. Nicetas in Alex. Ang. lib. 3. N. 1. Theophylact. Ep. 32. & Excerpta Georg. apud Allat. in Not. ad Acrop. cap. 24.

Πρωτοτόκω) Joannes Comnenus, Alexii filius, uxorem duxit, parente ſuperſtite, filiam Regis Hungariæ, ut auctor eſt Zonaras. Ex his nuptiis

plures prodiere maſculi, quorum primogenitus fuit Alexius, natus Indict. 14. circa Balabiſtam, eodemque partu nata filia, Maria nempe, quæ Joanni Rogerio Cæſari nupſit. Vide Stemma Comnenicum.

Ἀνδριάς) Urbem exornaturus Conſtantinus M. & de vetere Byzantio Novam Romam conditurus, Forum extruxit, quod ex ſuo nomine appellari voluit Conſtantinianum, in ea urbis parte, ubi antea mœnia & portæ Byzantii veteris erant, Porticibus, Fornicibus, Statuis, aliiſque illuſtrioribus Antiquitatis monumentis undecumque advectis, & e variis Gentilium Templis ablatis exornatum, ut pluribus produnt Themiſtius Orat. 13. Zozimus lib. 2. & Euſebius lib. 3. de vita Conſt. cap. 52. In medio Foro ingentem ſtatuit Columnam ex lapide Thebaico & purpureo, Roma advectam, non ex unico tamen lapide, quod falſo quidam, atque in iis Glycas, credidere. Columnæ prægrandem Apollinis ex ære Statuam, in cujus vertice eminebant radii, impoſuit; quam, ut auctor eſt Cedrenus, Phydiæ opus, Athenis, ſeu ut eſt in Chronico Alex. ex Phrygia; vel denique, ut ſcribit Zonaras, Ilio, vel Heliopoli, in eadem Provincia, allatam, in ſuum ipſius nomen transfudit. Geſtabat illa manu dextra σκῆπτρον, ſecundum Annam, ſeu ut habet Cedrenus, λόγχην, vel haſtam, quam terræ motu A. XIV. Juſtiniani collapſam idem Scriptor teſtatur: læva vero σφαῖραν, ſeu globum, in cujus vertice infixa Crux eminebat, ut eſt apud Nicephorum Cal. lib. 7. c. 49. lib. 8. c. 4. Statuam ipſam prophano prius cultui dicatam purgavit Conſtantinus, immiſſis in eam variis Reliquiis. In capite enim ex clavis, quibus transfixus eſt Chriſtus, poſitum unum ſcribunt Cedrenus, Zonaras, Codinus in Orig. Anonymus de Invention. S. Crucis apud Gretzerum Tom. 2. de S. Cruce, & Gregorius Turon. lib. 1. de Mirac. cap. 6. Particulam præterea Dominicæ Crucis a matre Helena Hieroſolymis inventæ in eadem Statua reconditam teſtantur Socrates lib. 1. cap. 17. & Paulus Diac. lib. 11. Hiſt. Miſc. Locum deſignat in vola manus Scriptor incertus vitæ Conſtantini & Helenæ. Addit Nicephorus in Statuæ baſi ab ipſo Imperatore poſitos 12. cophinos, & 7. ſportas, & reliquias 7. panum, quibus benedictione conſecratis Chriſtus multitudinem pavit, & Dolabram, qua Noe Arcam conſtruxit. Denique urceolum unguenti, quo Chriſtus unctus eſt, poſitum refert Svidas. Statuæ pretioſis adeo munitæ reliquiis, inſcriptionem poſuit, qua Urbem Chriſti tutelæ committit, quæque apud Cedrenum deſcripta legitur. Atque inde manaſſe arbitror piam, ſed futilem, & credulam nimis opinionem, quam recitat Ducas Hiſt. cap. 39. ad hanc ſcilicet Columnam deſcenſurum Angelum de cælo, qui Turcos in urbem irrumpentes fugaret, & in Perſidem uſque perſequeretur. Ab his Reliquiis, ſeu ab eo potius, quo Conſtantinum, ut Divis adſcriptum, proſecuti ſunt cultu Byzantini, veneratio illa profluxit in Columnam purpuream, ad quam quotannis Kal. Sept. Patriarcha cum Clero & Imperatore procedere ſolebat, uti refert Codinus de Off. cap. 15. N. 6. Cujus ſupplicationis meminit etiam Gregoras lib. 8. ſub fin. Ad Statuam Conſtantini peractas preces, & non modica patrata miracula, variaſque factas morborum curationes ſcribit Nicephorus lib. 8. cap. 55. quam quidem Chriſtianorum

Edit. Pariſ. pag. 383. σέβασμα in Conſtantini Imaginem Porphyreticæ impoſitam Columnæ arguit Philoſtorgius lib. 2. cap. 18.

Pag. 231. Ἀνήλιον) Quaſi ἀντὶ ἡλίου. Heſychius Mileſius de hac Columna, *ἐφ' ᾗπερ ἱδρῦσθαι Κωνσταντῖνον ὁρῶμεν δίκην ἡλίου προλάμποντα τοῖς πολίταις.*

Ἐρρίφη) Duravit & ſtetit Conſtantini M. Statua, uſque ad Alexii tempora, quo imperante, vento vehementiori perflante, decidit, diffractaque & in multas partes comminuta, obvios aliquot interemit. Quem Statuæ caſum obſervant etiam Zonaras in Conſtant. M. & in Alexio, & Michael Glycas, qui id ſub vernum tempus accidiſſe narrant, Sole, ut ait Anna, tum in Tauro poſito. Diem vero & annum tantæ ruinæ indicat Codinus in Orig. Meurſianis, 5. videlicet April. 14. Indict. A. M. juxta Græcos VIMDCXIV. Chr. MCVI. *Τότε γοῦν τὸ ἄγαλμα κατέπεσεν ἀπὸ τοῦ κίονος, καὶ φόνον τῶν ἐκεῖσε εὑρεθέντων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ὡσεὶ δέκα εἰργάσατο, κατὰ τὴν πέμπτην δεκάτην Ἀπριλλίου μηνὸς, τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης ἰνδικτιῶνος τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ τεσσαρεσκαιδεκάτου ἔτους, εἰκοστὸν ἔτος ἄγοντος τῆς βασιλείας τοῦ κυροῦ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ἡμέρᾳ δὲ οὔσῃ τρίτῃ, ὅτε γνόφος ἐγένετο, καὶ βίαιος νότος ἔπνευσε σφοδρὸν, τοῦ κομήτου ἀστέρος τοῦ ἀκοντίου ὀλισθέντος, καὶ τὸν τοιοῦτον τοῦ ἀέρος τάραχον ἐξεργασαμένου, τοῦ φανέντος κατὰ τὴν Ἑσπέραν τῆς παρασκευῆς τῆς πρώτης ἑβδομάδος.* Columnæ Porphyreticæ ζωστῆρας, ſeu circulos, quibus illa continebatur, paulo ante, ſub Botaniata ſcilicet, fulmen diſſecuerat, uti tradunt Scylitzes & Zonaras. Hos Theodoſio imperante poſitos docemur ex Chronico Alexandr. ad 9. ejuſdem Theodoſii. Cum enim ex inferiore Columnæ parte, noctu avulſus fuiſſet lapis grandior, ne univerſa lapidum diſſolveretur compages, circulis ferreis revincta atque illigata eſt. Loco igitur diſruptarum zonarum Manuel Comnenus (non Palæologus, ut opinatur vir doctus) Spondylum ejuſdem craſſitudinis ex multis lapidibus ſuperædificavit, & in ſummo Inſcriptionem poſuit, quæ extat apud Joan. Douſam in Itiner. CP. & Suldgerum in Hodœpor. lib. 2. Ab eodem etiam, ni fallor, Manuele erecta, quæ poſt Statuæ Conſtantinianæ caſum ſtetit, Crux ſupra ipſam Columnam. Vide præterea quæ de Columna Purpurea habent Gyllius lib. 3. Deſcript. CP. cap. 3. & Augerius Busbeg. in Itiner. CP.

Εἰρήνη) Veget. lib. 3. cap. 1. *Qui deſiderat pacem, præparet bellum.* Themiſtius Orat. 10. *πολέμου ἆθλον, εἰρήνη.* Hinc Nummis Auguſtorum non ſemel inſcriptum, MARTI PACIFERO, & Cromwelli Anglici Tyranni, PAX QUÆRITUR BELLO. Prudentius in Pſychomachia;

Pax belli exacti pretium eſt, pretiumque pericli.

Sanctus Auguſtinus Epiſt. 205. *Non pax quæritur, ut bellum excitetur: ſed bellum geritur, ut pax acquiratur.* Thuanus lib. 3. de Re Accipitraria;

Martis opus pax alma, tibi pax quæritur armis.

Ἀνεμάδες) Genus ducebant Proceres iſti Byzantini, ut opinor, ab Anemade Curupa, Cretenſis Ameræ filio, qui Joanni Zimiſcæ Imperatori merens, in prælio contra Roſſos cæſus eſt. Ejus virtutem inſignem bellicam mire extollit Scylitzes pag. 678. 681. Meminit præterea Theophanes Bardanii Spatharii, cognomento Anemæ, vel Anemadis, A. 5. Theophili. Michaelis & fratrum conjurationem narrant pariter Zonaras & Glycas. Pag. 284.

Ξηρός) Bardas, cognomine Xerus, Proedrus & M. Hetæriarcha, de quo in Novell. 2. Alexii apud Balſam. in Nomoc. Phot. cap. 13. & in Jure Græco-Rom. lib. 2. pag. 138. Pag. 285.

Ζατρίκιον) Latrunculorum ludus, ut recte obſervant viri docti. Ducas cap. 16. *ἐκάθητο μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἔνδον ὃ καλοῦσι παίζων ζατρίκιον, ὃ οἱ Πέρσαι Σατρανζ καλοῦσιν, οἱ δὲ Λατῖνοι Σκάκον.* Sed & ipſam vocem *Scacus*, vel Σκάκος, barbaram & Turcicam eſſe conſtat; Turcis enim & Perſis *Scach*, Rex eſt. Ita Leuncl. in Pand. Turc. N. 1. 104. 179. Latrunculorum vero præcipua perſona (Achmeti cap. 241. πρόσωπον) Regis titulo donatur. Vide Diſſert. Joan. Franc. Sarazini de ludo Scachorum. pag. 384.

Λαυσιακόν) Vide Jacobum Guyſium in Chron. Hannon. 1. Vol. pag. 53.

Θεομήτορος) Ædem Deiparæ intra Palatii ſepta extruxerat Baſilius Macedo, ut auctor eſt Scylitzes. Vide Not. ad Villhard. N. 136. Pag. 285.

Δημητρίου) Tranſiit poſtmodum eadem Deiparæ Ædes Palatina in D. Demetrii nomen. Sane Cantacuzenus lib. 3. cap. 6. & 9. Ædem D. Demetrii in ipſo Palatio ſtatuit. Meminit etiam Codinus de

Oſſ. 15. Templi D. Demetrii, quod Palæologorum nuncupat; illius forte quod a Baſilio Macedone renovatum tradit Scylitzes, eratque, opinor, in extremo urbis angulo, ubi olim Acropolis, hodie Sarajum Sultanicum, a quo Angulus S. Demetrii dictus. Vide Ducam c. 38. & 39. Bondelmontium, & Leuncl. Pand. N. 139.

Pag. 187. *Τῶν λεγομένων χειρῶν*) Manus æneas Conſtantinopoli commemorant Scriptores, eas videlicet, quas Valentinianus Imperator ad Horreum ſtatuit, cum Modio perinde æneo. Tradit quippe Suidas Valentinianum Lege ſanxiſſe, ut numiſmate modii 12. venderentur, quemdam contra facientem dextræ mulctatum fuiſſe abſciſſione; hinc manus æneas ibi affixas a Valentiniano cum modio. At Codinus in Orig. CP. auctor eſt eumdem Valentinianum ſanxiſſe, ut modius, non ad regulam, (*boſtorium* & *radium* Latini dicunt) ſed ad cumulum venderetur, cuidam contra Legem facienti manus fuiſſe præciſas, & in pœnæ memoriam manus æreas cum modio poſitas. Sed hæc meræ nugæ. Modium enim æneum, ſeu *Ἀρχιμόδιον*, ut habent Origines Conſtantinopolitanæ Combefiſii, ad horreum ſtatuit Imperator, ut eſſet *ἔξαμον*, inquit idem Codinus, ſeu examen cæterorum modiorum, quibus in urbe frumentum venderetur, & *ad quem fides menſuræ comprobaretur*, ut eſt in vet. Inſcript. apud Gruter. DCXLVIII. 7. nec in urbe dumtaxat, ſed & per manſiones, ſingulaſque civitates, modios æneos & lapideos, cum ſextariis & ponderibus collocari juſſit idem Valentinianus, *ut unuſquiſque tributarius ſciret quid deberet ſuſceptoribus dare*. L. 9. Cod. de ſuſcept. & Arcar. lib. 10. quæ etiam extat in Cod. Theod. eod. tit. Idipſum ſtatuitur Novella Majorani de Curialibus. *A Prætoriana ſede ad ſingulas non ſolum Provincias, ſed etiam civitates pondera* EXAMINATA *mittantur, quibus tam omnis exactor, quam negotiator utatur*. Quod habetur etiam in Nov. Juſtiniani 128. §. 15. vetus Inſcriptio: IMP. CAESARE. VESPAS. VI. T. CAES. AVG. F. IIII. COS. MENSVRAE. EXACTAE. IN CAPITOLIO. P. X. Neque aliud fuit *ἔξαμον Ἡρακλέους*, cujus meminit Auctor *τῶν Θεαμάτων* ΚΠ. cap. 1. A Romanis & Byzantinis tranſiit inde, qui idem mos ſervatur apud omnes fere Nationes, menſurarum examina publicis in locis proponendi. Sane in Anglia Richardus I. Ann. MCXCII. *juſſit*, ut eſt apud Bromptonum, *hujuſmodi regales menſuras apud ſingulos Provinciarum Præfectos, vel urbium Præpoſitos fideliter conſervari, & ad probandum veras & falſas, & cum neceſſe fuerit, comminuendas eis tribuit poteſtatem*. Vide Nicolaum Trivettum Ann. MCXCIV. Savaronem in Orig. Claromont. pag. 279. & Innocent. Cironum lib. 4. Obſer. Jur. Canon. cap. 3. Manus vero æneæ juxta Modium poſitæ ſunt, in pœnæ argumentum, cum ex legibus & uſu receptum eſſet, iis qui falſis & illegitimis vendebant menſuris manus præcidi. Sic in Legibus Æthelſtani Anglorum Regis cap. 14. cautum legimus, ut præciſæ monetam adulterantium manus Monetæ, Edit. Pariſ. pag. 385. ſeu Officinæ Monetariæ affigantur. Erant porro Manus iſtæ æneæ *ἐπί τινος ὑψηλοτάτου κίονος, καὶ μετεώρου λιθίνης ἀψῖδος* ait Anna: in Amaſtriano, ut habet Codinus: *τὸ λεγόμενον ὡραῖον* (ſic enim legendum, non *ὡρολόγιον*) *ἦν, ἤγουν τὸ ἔξαμον τοῦ μοδίου ἵσταντο δὲ ἐπάνω τῆς ἀψῖδος τοῦ Ἀμαστριανοῦ, μέσον τῶν δύο χειρῶν, κατασκευασθὲν ὑπὸ Οὐαλεντινιανοῦ*. Defixas, & haſtis, ſeu pilis impoſitas indicat Auctor *τῶν Πατρίων* ΚΠ. apud Meurſium V. *ὥρδον*. *Ἔνθα ἵσταντο καὶ μόδιος χαλκοῦς καὶ ὥρδον, καὶ δύο χεῖρες χαλκαῖ ἐπὶ ἀκοντίων*. Ubi nemo non videt legendum *ὡραῖον*, pro *ὥρδον*, quod magnum virum fugit: de qua voce conſulendus Salmaſius ad Spartianum pag. 27. Cum igitur ad Amaſtrianum malefici punirentur, ut docemur ex Cedreno in Theodoſio, & Leone Grammat. in Michaele, & Baſilio, & in fornice Amaſtriani defixæ eſſent manus æneæ, neceſſario reis prætereundæ illæ erant, dum ad ſupplicium ducebantur, quas qui prætergreſſus erat, nulla ratione a ſupplicio poterat eximi, ut qui ad ipſum ſupplicii locum jam pervenerat. Vix eſt enim ut Annæ commentum amplectar, eo loci poſitas manus, tamquam Princeps expanſas ad liberandos reos & damnatos ulnas adhuc protenderet, ſi veniam & gratiam iis indulgendam cenſeret. Regionem urbis in qua fuit Amaſtrianum, cujus præterea meminit Auctor *τῶν Θεαμ.* ΚΠ. cap. 5. ac proinde Modius cum manibus æneis, vix perciperemus, niſi doceremur a Suida V. *ὡραῖον*, ſtetiſſe Modium æneum verſus domum Crateri, quæ poſthæc Myrelæi dicta eſt. Extat in Anthol. lib. 4. cap. 23. Epigramma Juliani Ægyptii in Suggeſtum Crateri Sophiſtæ, qui (idemne ſit cum Cratero, cujus nomine inſignis domus fuit, haud facile eſt divinare. Ædem Myrelæi Monaſterium fœminarum fuiſſe indicat Glycas, traditque in illud) ſeceſſiſſe Iſaacii Imp. uxorem Æcatherinam cum Maria filia, poſtquam conjux purpuram abdicaſſet. Quo loco Scylitzes habet *ἐν τοῖς παλατίοις τοῦ Μυρελαίου*. Situm vero Myrelæi hiſce deſignat verbis Gyllius in CPoli lib. 3. cap. 8. *Supra hortorum Blanchæ* (*Βλάχα* Nicetæ) *nuncupatorum, olim portum Theodoſiacum continentium, extremam partem ad ortum Solis pertinentem, clivus a Septemtrione eminet, in quo eſt Templum, vulgo nominatum Myrelæos, habens intra ſe Ciſternam, cujus camera latericia ſuſtinetur columnis marmoreis circiter* LX. Meminit præterea Myrelæi Scylitzes in Romano Lecapeno, quem una cum Theodora uxore, tumulo conditum in eo ſcribit, ut & Thevetus lib. 19. Coſmogr. cap. 3.

Ὁ τοῦ Ἀνεμᾶ καλούμενος) Turris Anemæ non ſemel occurrit apud Scriptores Byzantinos, & in Pag. 218.
ea vice carceris incluſos ſæpe Conſtantinopolitanos Proceres, paſſim habent. Nicetas de Andronico lib. 2. N. 2. *εἶχε τοῦτον τότε ὁ τοῦ Ἀνεμᾶ λεγόμενος θερμὴ δυσὶ παχείαις ἁλύσεσι τὸν ὑπὸ ἀσιτίας βαρούμενον τράχηλον*. Pachym. lib. 5. cap. 13. *καὶ εἰς φυλακὴν τὸν τοῦ Ἀνεμᾶ πύργον τοῖς Κελτοῖς σωματοφύλαξι δίδονται*. Apud Cantacuzenum lib. 2. cap. 4 Syrgiannes *ἀπὸ τοῦ δεσμωτηρίου, ἐν ᾧ ἐφρουρεῖτο, εἰς τὸν τοῦ Ἀνεμᾶ καλουμένου πύργον* transfertur. Denique Andronicus Joannis Palæologi Imper. filius, ipſeque viciſſim Joannes, & Manuel ejus filius in ea turri incarcerati leguntur apud Ducam cap. 12. Sed de illius poſitione audiendus imprimis Leunclavius in Pand. Turc. N. 206. *Apud Leonardum Archiepiſcop. Chienſem leguntur in Epiſtola de capta CP. turres Aveniades, de quibus interrogatus a me Zygomalas, quænam ſcilicet eſſent, reſpondebat dicendas eſſe non Aveniadas, ſed turres Anemanis, cujus eſt in Hiſtoriis Græcorum mentio, planeque volebat has illas eſſe V, turres in altera urbis Acropoli, quæ Pentapyrgii nomen habuere. Id autem verum eſſe vel ex hoc intelligitur, quod Chienſis turribus adjungit Xyloportam, quæ veteribus Xylocercos dicta fuit*. Verba Leonardi ex Sanſovini Italico ſunt iſta: *Girolamo Italiano, Leonardo di Langaſio Genoveſe, inſieme con molti altri compagni difendevano Eſiloperta, e le torri che chiamavano Aveniada, rifatte & riparate* pag. 386. *alla ſpeſa del Cardinale*. Atqui Pentapyrgium olim Magnauram dictum auctor eſt Scylitzes. Xyloporta vero ultima fuit e Mediterraneis portis ad ſinum Ceratinum, ut ait diſerte Joannes Cananus, (cujus familia, ut hoc obiter moneam, quod omiſit illius editor, Byzantio Ferrariam tranſiit, ut eſt in Epitaphio Julii Canani Cardinalis & Epiſcopi Murinenſis, quod refertur ab Ughello) proinde proxima Blacherniano Palatio, ubi ſtatuitur ab Anna & Phranze lib. 1. cap. 16. Turris Anemæ.

Γρηγόριος) Gregorius Taronites, Gabræ & Dabateni in Ducatu Trapezontino ſucceſſor, defectionem contra Alexium molitus eſt Indict. 12. A. Chr. MCIV. tandemque captus in Turri Anemæ cuſtodiæ mandatus eſt Ind. 14. A. MCVI. ſed poſtmodum priſtinæ dignitati reſtitutus eſt. Gregorii in rebus bellicis peritiam, variaſque in Colchidem & Pontum Expe-

Expeditiones prædicat Theophylact. Bulg. Archiep. Epiſt. 4. 2... & 37. ſed & Francos ab illo non ſemel profligatos ſcribit: *καὶ τὰ τῶν Πατζινακῶν ἀγωνίσματα συγκαθεῖλε τὰ τῶν Φραγγικῶν ἀγωνίσματα ...* Et alibi: *ὁ δὲ Φραγγικὸς ὁ τὸν τραχηλον τίνος σιδήρου, καθὰ χαλκοῦ φωνὴς μαλακωτέρας, ἐκ τῆς μάχης ...* Vide Baronium An. MLXXIII. N. 77. De Taronitarum familia pluribus agimus in Stemmate Comnenico.

Τιβένναν) Urbem Ponti Galatici, *Τιβένδαν* Ptolemæo dictam.

Pag. 289. *Κολώνειαν*) Porphyrogenneta lib. 1. de Them. *ἡ δὲ Κολώνεια κάστρον ἐστὶν ὀχυρώτατον καὶ χαμαιειδές.* Taxara poſtea dictam ſcribit Nicetas in Man. lib. 1. N. 2. Ab hoc caſtro nomen inditum Themati, quod Minorem Armeniam includit. Vide Scylitz. pag. 814.

Pag. 290. *Εἰς Τάραντα*) Quod oppidum Boemundi proprium erat. Alexander Celeſin. l. 1. c. 13. de Rogerio Siciliæ Rege: *Dein de Tarentum perveniens, civibus ſeſe dedentibus, mox eam obtinuit. Cujus poſt obſidionem Hydruntini cives pertimeſcentes, civitatem & ipſi ſeſeque ſubmittunt. Hæ quippe urbes Boemundi juris fuerant, quas ipſe omnemque terram ſuam, cum ad potiendum Principatum Antiochiæ transmarinum peteret iter, Apoſtolicæ prius fertur tutelæ commiſiſſe,* &c. Tancredi vero fuit Brundusium, ut idem Scriptor. tradit.

Παρίσιον) Vide Not. ad pag. 270.

Τῷ Πάπᾳ) Paſchali II. non Urbano, ut vult Allatius.

Pag. 291. *Πάγανος*) Scythas, inquit Anna, Latinorum more, ſeu recepto apud Latinos idiomate & vocabulo *Paganos* appellabat. Verum voxne Latia ſit, ut dubitem facit Conſtantinus, qui libro de Adm. Imp. cap. 29. a Slavis etymon accerſit, quibus ita indigitabantur baptiſmi expertes: *Παγανοί, κατὰ τὴν τῶν Σκλάβων γλῶσσαν, ἀβάπτιστοι ἑρμηνεύονται.* Atque hinc forte manavit, ut apud nos infantes, quorum certis ex cauſis differebatur Baptiſmus, Pagani vulgo nuncuparentur, quibus poſthæc in joculare id nominis tranſiit. Lambertus Ardenſis: *Ego Norchoutenſis Domini filium jam decennem, & ſine Baptiſmo patrum negligentia ad Gentilis imitationem ſqualoris adhuc permanentem, & uſque ad hoc, & ob hoc Paganum vocatum baptizavit, & eum nomine ſuo vocavit Abraham.* Diploma A. MXCVI. in Tabul. S. Martini Pariſ. *Vir quidam egregius & Miles ſtrenuus, Paganus appellatus, a Baptiſmate Walterius.* Sed an Pagani vox Slavorum propria fuerit, eamque ab illis Latini hauſerint, jure controverti poteſt, cum longe ante Slavorum auditum nomen uſurpent Scriptores Chriſtiani, etſi in confeſſo ſit ante Conſtantinum M. & Conſtantium vix uſurpatum hac notione pro Gentilibus & Idololatris, ut pridem obſervatum a Baronio in Not. ad Martyrol.

Χιμάρας) Chimera urbs maritima Epiri, in Ceraunis Plinio, haud procul a Corcyra Inſula, hodie *Chimara*. Vide Leunclavii Pand. N. 220.

Edit. Pariſ. pag. 387. *Τὸ Βάριον*) Brundusio ſolviſſe Boemundum ſcribit præter Albertum Aq. & Fulcherium, vetus Scriptor Tom. 4. Rer. Francic. pag. 94.

Pag. 292. *Τὸν Αὐλῶνα*) Fulcherius lib. 2. c. 36. *Eo ſiquidem anno* (MCVII.) *poſtquam Boemundus de Galliis regreſſus eſt, congregata gente quantumcumque potuit, in portu Brundusio, qui eſt in Apulia, claſſem ſuam paravit, qui cum tempus ad transfretandum expectaſſet opportunum, VII. Id. Octob. naves ingreſſi Bulgariam navigaverunt, & Avalonis portum occupaverunt.* Eadem habent Albertus Aq. lib. 10. cap. 38. & Auctor Hiſt. Hieroſ. A. MCVII. apud quem perperam irrepſit *Aſcalone*, pro *Avalone*. Adde Rob. de Monte A. MCVII. & MCXIX.

Ἀπὸ τῆς Θούλης) Anglos intelligit, quos Boemundo tunc meruiſſe ſcribit. Videtur tamen innuere Ordericus Vitalis lib. 11. p. 816. caviſſe Anglorum Regem, ne ex Anglia educeret milites Boemundus: *Qui antequam Gallias attingeret, Legatos ſuos in Angliam direxerat, & de adventus ſui cauſa in Auſoniam Regi mandaverat, & quod ad curiam ejus transfretare vellet, inſinuaverat. At contra providus Rex metuens ne ſibi electos Milites de ditione ſua ſubtraheret, mandavit ei ne diſcrimen hybernæ navigationis ſubiret, præſertim cum ipſe Rex in Neuſtria ante Azymorum celebria transfretaret, ibique ſatis ſecum colloqui valeret: quod & ita factum eſt.* Certe Rotomagum veniſſe Boemundum auctor eſt etiam Eadmerus.

Pag. 293. *Κελτοὺς*) Vide Notata ad pag. 80.

Πρὸς τοὺς Οὐέττωνας) Novum, opinor, & hactenus inauditum gentis nomen nobis aperit & obtrudit Anna, quam diſerte oras Dalmaticas incoluiſſe innuit, dum ait Dyrrachinum tractum, qua Orientem & Septentrionem ſpectat, *Wettones*, ſeu *Ouettones*, barbaros qui terram incolebant Apuliæ e diametro reſpondentem, ubi & ſinus Adriaticus trajici ſolet, vicinos habuiſſe & conterminos. Quo verborum circuitu Narentanos indubie Piratas intellexit, qui eo ævo Mare Adriaticum & Mediterraneum incurſabant, Græcis perinde ac Venetis infeſtos. Quod & teſtatur Anna lib. 14. ubi dum Græcanici Imperii hoſtes recenſet, qui parentem laceſſebant undique, Scythas nempe a Septemtrione, Gallos ab Occidente, & Saracenos ab Oriente, hæc ſubdit: *χωρὶς τῶν ἀπὸ θαλάσσης κινδύνων, ὅτι τῶν θαλασσοκρατούντων βαρβάρων, εἶτα τῶν παρ' αὐτὴν ἀναφυέντων τινῶν, ὡς οἱ Καρατζᾶς ἐπανάστασιν μελετῶν, ἃς οἱ τῶν Οὐεττώνων συνεπλέξατο πλεονεξίαν, καὶ κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς βασιλείας ἐξέστησαν.* Erant porro Narentani ex genere Slavorum, (unde Barbaros vocat Anna) eamque Illyrici oram inſederunt, quam Paganiam vocat Conſtantinus Porphyr. de Adm. Imp. cap. 29. & 37. in qua ſitam refert *Arentam* urbem, *Naronam* dictam Plinio lib. 3. cap. 20. Æthico, Tabulis Peutingeri, & Vatinio in Epiſt. ad Cicer. demum *Narentam* nuncupatam, ut auctor eſt Volaterranus lib. 8. de qua Salmaſius pluribus ad Vopiſcum pag. 479. Hanc autem occupaſſe ajunt Sclavos, cum a Longobardis Italia, quam ingreſſi erant, exacti, regnante Arioaldo Rege, uti narrat Paulus Warnefridus lib. 4. cap. 46. Liburnicas & Dalmaticas regiones maritimas, ipſumque oppidum Narentanum pervaſerunt, vel certe paulo ante, quod innuere videtur D. Gregorius lib. 8. Epiſt. 36. ubi viribus adeo ſunt in immenſum aucti, ut vicinis terrori eſſent, maria latrociniis, continentem terreſtribus infeſtarent Expeditionibus; & quod mirandum in modica, ut perhibent, gente, de Adriatici pelagi dominatu cum Venetis per CLXX. annos decertaverint, atque iis non ſemel deletis & profligatis, tributum imperaverint, quo Dalmaticum littus negotiatores Veneti tuto & impune navigarent, quod paſſim narrant Orbinus, Sabellicus, Petrus Juſtinianus, Blondus, Paulus Moroſinus, Joannes Lucius lib. 2. de Regno Dalmat. cap. 3. 4. & alii rerum Venetarum Scriptores. pag. 380. Varios autem Narentinorum maritimos & terreſtres incurſus & excurſus ſub Alexii tempora recitat Petrus Luccarus lib. 1. Annal. Raguſinor. At unde Narentani Sclavi *Wetones* appellati ſint, plane incertum, cum inter tot quæ a Scriptoribus recenſentur Slavicarum Gentium nomina, nullum occurrat fere, quod ad id vocabuli accedat. Neque enim a *Winitis*, quos & *Winedos*, & *Wineres* dictos conſtat, Slavica Gente populoſiſſima, quæ, ut auctor eſt Helmodus lib. 1. cap. 6. & 15. Hamburgenſem in Germania tractum incoluit, affirmare auſim appellatos; ita ut *Wetones* vocati ſint, quaſi *Wenetones*, cum in ejuſmodi dubiis incertæ ſint plerumque admodum divinationes. Longobardos vero ipſos Winitos, & Winidos antea dictos ſcribit Warnefridus. De Sclavorum porro in Adriatico mari latrociniis agit Ludovicus II. Imp. apud Baron. An. DCCCLXXI. 73. Sed & Anaſtaſius Bibliothecarius in Notis ad Actionem I. Octavæ Synodi, *Exdavenos* videtur appellare Piratas iſtos Adriatici maris, vocabulo haud multum abludente ab *Wettonibus* Annæis: etſi in eo forte mendum ſubſit. Ita ille: *Miſſi vero Sedis Apoſtolicæ a Dyrrachio ſimili modo navim ingreſſi Anconam petebant: ſed Exdavenorum Piratas incurrentes, omnia quæ poſſidere videbantur, penitus amiſerunt.*

Δρύμων) Drymon Dalmatiæ fluvius, qui olim Drinus, & Drinius, hodie *Drino*, ad Elyſſum in mare Adriaticum evolvitur.

Λιχνίτιδος λίμνης) Vibius Sequeſter: *Drinus a palude Lignifſi abluens Scodiam oppidum Illyricorum.* *Λιχνιδία* dicitur Polybio, *Λίχνιτος* Stephano, *Λιχνιδος* Nicephoro Call. hodie *Lago di Locrida*, ab Achride oppido vicino, Lichnido olim nuncupato, uti notatum ad pag. 88.

Ἀπὸ Μώκρου) Achridem, ſeu urbem, vel paludem oppido adjacentem, a Mocro Bulgarorum Rege appellationem ſumpſiſſe docemur ex Anna. At Theophylactus Epiſt. 65. in qua Boemundi irruptionem in Illyricum narrat, tractum Achridenſi regioni, vel urbi, conterminum, *Μώκρον* appellatum teſtatur hiſce verbis, quæ ideo hic damus, quia egent explicatione: *Τὰ δὲ κατὰ τὴν Ἀχρίδα πάντα σὲ βεβαιοῦν, καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ Μώκρου μέρος (ὁ δὲ Μώκρος τῆς Ἀχρίδος τμῆμα) παρὰ τὸ δοῦλον καὶ αὐτοῦ ἀπολέσθαι. ὁ δὲ Βούγαρος (ὅρος δὲ αὐτὸ ...), καὶ τοῖς Βουλγαρικοῖς καὶ Δυῤῥαχηνοῖς ὅροις μεταιχμίῳ) παρὰ ... φυλάττεται, καὶ ... πάντα κακὰ κακῶς ἐργάζεται.* Quippe Boemundus deſcribitur, qui Alexio fidem & clientelam cum ſacramento profeſſus erat, eoque poſthabito, in Imperatoris fines, Apoſtata & fœdifragus factus, irrupérat. Addit poſthæc Imperatorem accepto irruptionis nuntio miſiſſe in Illyricum ſororium ſuum Michaelem Ducam Protoſtratorem, qui collectis militibus, Boemundi conatibus obſiſteret, quod ſilet Anna: *Ὁ γάρ τοι πανσέβαστος Σεβαστὸς ὁ Πρωτοστράτωρ Κύριος Μιχαὴλ παρὰ τοῦ Βασιλέως ἐστάλη ἐφ' ᾧ συλλέξαι τε ἄνδρας, καὶ τῷ ... ἀντιτάξασθαι*, &c. Porro *Bageræ* mons apud Theophylactum, idem ille eſt, qui *Bagulatus* dicitur Fulcherio lib. 1. cap. 3.

Ἀς γεφύρας) Mendum indubie hiſce ſubeſt verbis, nemo enim pontis nomine donari foſſas credat. Repono igitur, ut ſupra p. 208. *ἂς τραγὰς ὀνομάζομεν*.

Δέβρης) Meminere iſtius oppidi Scylitzes p. 745. Cantacuzenus lib. 2. c. 25. & Barletus lib. 8. de Geſt. Scanderbegi. Nec ſcio an idem cum Deuritza, de qua eodem libro Cantacuzenus cap. 20. Extat Epiſtola Theophylacti inſcripta *τῷ Ἐπισκόπῳ Δέβρης*, quæ eſt 67. ex Meurſianis.

Τὰς ἱμάντας τῶν ὑποδημάτων) Romanæ fuiſſe conſuetudinis calceos ſoleis mutare, cum accumberent menſæ, pridem obſervarunt Benedictus Balduinus noſtras in Calceo antiquo & myſtico cap. 11. & Salmaſius ad Hiſt. Aug. pag. 55.

Edit. Pariſ. pag. 389.

IN LIBRUM XIII. ALEXIADIS NOTÆ.

Pag. 398. ΕΠΙΝΕΜΗΣΕΩΣ *αὐτῆς*) 1. Novemb. A. M. juxta Græcos VIMDCXVI. Chr. MCVII.

Γεράνιον) Occurrit hic locus apud Codinum in Origin. CP. pag. 31. Edit. Meurſianæ.

Ἐρυθροβαφῆ) Imperatorum & Regum tentoria purpurei fuiſſe coloris oſtendimus ad Villhard. N. 127. Vide Chron. Rotomag. apud Labeum A. MCCCXL.

Τὸ συνήθες θαῦμα) Multa olim in Blacherniana Æde, ad *Ἁγίαν Σορὸν*, patrata miracula auctor eſt Theodorus Presbyter Orat. in Depoſitionem Veſtis Deiparæ: *πᾶσα μὲν νόσος, καὶ πᾶσα λύπη, ... καὶ ... λαμβάνει τὴν ἴασιν.* & Codinus in Orig. CP. pag. 48. Edit. Reg. ubi de hoc Templo: *πολλὰ γεγόνασι θαύματα καὶ ἰάσεις ἐν αὐτῷ.* At de conſueto iſto miraculo, nihil occurrit, quod ſciam, apud Scriptores; niſi forte eo referendus ſit Michaelis Pſelli *λόγος ἐπὶ τῷ ἐν Βλαχέρναις γεγονότι θαύματι*, cujus meminit Leo Allatius in Diatriba de Simeonibus: vel miraculum illud ſit, quod Eleuſius in vita S. Theodori Syceotæ Epiſcopi Anaſtaſiopolitani commemorat, apud Surium 22. April. de lucerna perpetuo ardente in Deiparæ Æde Conſtantinopolitana, ita ut Ædes iſta Blacherniana fuerit. Narrat D. Aug. lib. 21. de Civitate Dei fuiſſe in quodam Veneris Templo candelabrum, quod lucernam haberet ardentem ſub divo, quæ nulla tempeſtate vel imbre poſſet extingui. *Sed & a multis habemus compertum*, ſubdit Gervaſius Tilleberienſis Deciſ. 3. de Otiis Imperialib. cap. 4. *quod ſunt cerei, quos refert antiquitas cum Chriſto a Beata Virgine præſentatos in Templum, qui ſine conſumptione, lucendique intermiſſione perpetuo lucent.* Ex quibus patet *τὰ συνήθη θαύματα*, ſeu conſueta miracula appellari, quæ omni die & ſemper, vel in quibuſdam occaſionibus, aut etiam quotannis, certis diebus, aut Divorum recurrentibus feſtis operari ſolet Deus ad Sanctorum gloriam, ſeu Templorum in quibus adoratur, vel ii coluntur, ſanctimoniam publicandam. Ejuſmodi vero miraculorum conſuetorum duæ ſpecies ſunt: *Aliud enim eſt*, inquit idem Tilleberienſis, *Miraculum, aliud Mirabile, etſi utriuſque finis ſit admiratio. Porro Miracula dicimus, quæ præter naturam divinæ virtuti adſcribuntur, ut cum Virgo parit, cum Lazarus reſurgit, cum lapſa membra reintegrantur. Mirabilia vero dicimus, quæ noſtræ cognitioni non ſubjacent, etiam cum ſint naturalia. Sed Mirabilia conſtituit ignorantia reddendæ rationis quare ſic ſit.* Mirabilibus igitur adſcribendum quod Joſephus lib. 7. de Bello Judaico cap. 24. & Plinius lib. 31. cap. 2. de Sabbatico flumine, quod die tantum Sabbati fluebat: Auctor Itinerarii Hieroſolymitani de Piſcina Siloæ, Arnoldus Lubecenſis lib. 7. cap. 10. de quodam puteo, & alii alia ſimilia commemorant. E contra Miraculum conſuetum dici poteſt illud quod Adamannus lib. 1. de Locis Sanctis cap. 17. Beda, Belethus cap. 51. Leo Oſt. lib. 2. cap. 30. Willelmus Malmeſb. lib. 4. Albericus An. DCCCCLX. & MXCIX. Anonymus de Locis Hieroſ. cap. 1. Auctor vitæ S. Severi Epiſc. Ravennatis, & alii paſſim tradunt de divino igne & cælitus emiſſo, quo ad ſanctum Chriſti ſepulchrum appenſæ lampades Magni Sabbati die accendi ſolebant ſub horam veſpertinam. Ejuſdem perinde generis ſunt ea quæ referuntur a Paſchaſio Epiſcopo Lilybitano de Miraculo in Paſchate fieri ſolito in Sicilia, Evagrio lib. 1. cap. 14. de Stella quæ in Templo S. Simeonis Stylitæ die ejus feſto viſebatur, Sanuto lib. 3. part. 1. cap. 34. de D. Joannis Bapt. Reliquiis, Tilleberienſi part. 3. cap. 8. de Fonte Baptiſterii Terdonenſis, & cap. 49. de Vexillis apparentibus in die feſto S. Conſtantini in Taurinenſi Diœceſi. Denique ejuſmodi ſunt miracula, quæ a Scriptoribus paſſim deſcribuntur, Gregorio Turon. lib. 1. de Mirac. cap. 24. 31. 32. 69. 74. 83. 103. lib. de Gloria Confeſſ. cap. 51. 64. lib. 5. Hiſt. Fr. cap. 17. lib. 6. cap. 43. lib. 10. cap. 22. Philippo Eyſtetenſi in vita S. Willibaldi cap. 33. 34. Joanne Moſcho in Prato Spirit. cap. 214. & 215. Bolando in Januario Tom. 2. pag. 1159. Buzelino in Galloſl. lib. 1. pag. 85. & aliis. pag. 390.

Ἰωάννην Ταρωνίτην) Alterum & diverſum a Joanne Taronita Alexii Imp. ex ſorore nepote, quique bello Dux eximius fuiſſe ab Anna perhibetur. Iſtius vero dotes præcipuæ, Legum fuere ſcientia & eloquentia, officium autem Secretariatus, a quo ad *ἐπαρχον*, ſeu Præfecti urbis dignitatem promotus eſt ab Alexio, dum Chœrebacchis ageret, qua paulo ante functum Xerum ſcripſit. Proinde illum eſſe arbitror Joannem Taronitam, qui *Σεβαστὸς*, *Δικαιοδότης* & *Ἔπαρχος* dicitur in ſententia depoſitionis Coſmæ Patriarchæ, cui interfuit A. MCXLIV. apud Allat. lib. 2. de Eccl. Occid. & Orient. perp. conſeſ. cap. 7.

Ψύλλον) *Ipſola* videtur Sophiani, ad fluvium Marizam.

Ἀαρωνίων) Aroniorum, ſeu Aaronum, Familiæ Conſtantinopolitanæ perilluſtri originem dedit Aaron, quibuſdam Araon dictus, Bulgariæ Princeps, quem Mocrus, ſeu Samuel, illius ſucceſſor, interfecit. Extincto quippe Araonis filio Joanne Sphendoſthlavo, ſeu Wenceslao, qui cæſo Gabriele Samuelis filio, Regnum Bulgariæ occupaverat, Achridem & alias quaſdam urbes, Baſilio Porphyrogenneta expugnante, perdiderat, Maria uxor cum liberis ſeſe, & quas

reliquas adhuc poſſidebat urbes, eidem Baſilio certis conditionibus tradidit, quo pacto univerſa Bulgaria in Byzantini Imperatoris poteſtatem conceſſit. Joannis filius primogenitus Pruſianus Magiſter appellatus eſt; poſtea a Romano Argyro, quod cum Theodora, Zoes Auguſtæ ſorore, occulta agitare deprehenſus eſſet conſilia, oculorum adempto uſu, in carcerem conjectus eſt. Alter Aaron, ſeu Araon, dignitate Veſtes, a Monomacho Aug. Baaſpracinæ Præfectura donatus, bellis ibi præclare geſtis inclaruit. Ab iſto igitur Araone originem duxit nobilis Aroniorum familia.

Pag. 299. Φαίωντε) Gloſſæ verb. Jur. φαιλόνιον λιβίδιον, περὶ ἀνοιγμάτων βιβλίων ἢ εἴλημα τῶν ὀλυνθίων. φαινόλης, ἀπομοι, ἐπίτομοι. Vide Salmaſium ad Hiſtor. Aug. p. 71.

Ἐπὶ τραπέζης) Præfectus menſæ Imperatoris, dignitas Palatina, de qua Codinus de Offic. cap. 5. N. 33. cap. 7. N. 21. 23. 30. 33. Conſtant. Porphyrog. de Adm. Imp. cap. 51. Pachymeres lib. 4. cap. 28. & alii.

Τοῦ ἀνθρώπου) Qui ſupra οἰκέτης. Eſt etiam ἄνθρωπος Conſtantino Porph. & Codino famulus. Galli *homme* dicimus eadem notione. Symmach. lib. 2. Epiſt. 54. *Utor in ea re teſtimonium tuorum, qui dudum ſibi Epiſtolam traditam tabellarii vitio diſtulerunt.*

Pag. 300. Μετὰ βαρυτάτου στόλου) Fulcher. Carnot. lib. 2. cap. 26. *Habebat quidem Domnus Boemundus* V. *millia Militum, & LX. millia peditum.* Albertus Aqu. lib. 10. cap. 39. *Erant illi* XII. *millia equitum pugnatorum, & LX. millia peditum virorum bellatorum.* Anonymus Barenſis, A. MCVIII. *Indict.* I MCVIII. -- *deinde perrexit ad portum Brundiſinum cum* XXXIII. *millia inter equeſtres ſimul & pedeſtres, & Naves magnæ vel parvæ* CC. *&* XXX. *Galeæ.*

Ἐπιβάντων) Fulcherius: *Qui cum tempus ad transfretandum expectaſſet opportunum* VII *Id. Octob. naves ingreſſi Bulgariam navigaverunt, & Avalonis portum applicaverunt, & Avalone citiſſime capta, Durathium urbem adeuntes* III. *Id. Octob obſederunt.* Anonymus Barenſis, *decimo die intrante Octob. transfretavit pelagus, devenitque in ipſa Valona, intravit in ea pacifice, ſimiliter & ipſa Canina, deinde perrexit Durachio, & obſedit ea, nec potuit capere, fecit pacem cum Imperatore.*

Edit. Pariſ. pag. 392.

Ἐαρὸς) A. MCVIII.

Ποταμοῦ Διαβόλου) Macedoniæ fluvius, qui *Diabolus* dicitur Willelmo Malmesburienſi lib. 4. de Geſt. Angl. p. 136. *Multi in vado, quod pro rapiditate Diabolus dicitur, intercepti.* Guillelmus Apulienſis:

—— Dux hac digreſſus ab urbe,
Pervenit ad quemdam, cui nomen Diabolus, amnem.

Dæmoniorum fluvium vocat Malaterra lib. 3. cap. 27. *Dæmonis flumen*, Fulcherius lib. 1. cap. 3. *Itaque Bulgarorum regiones per montium prærupta & loca ſatis deſerta tranſivimus, Dæmonis ad flumen convenimus omnes, quod ſic ab incolis terræ vocitatur, & merito: vidimus enim in illo flumine diabolico quamplures, dum vadare pedetentim ſperabant, torrentis impetu diro, quod nullus cernentium juvare poterat, merſu repentino perire.* Fluvii iſtius fontes haud procul ab Achridis palude, ubi oppidum Diabolis, vel Deabolis, de quo ſupra egimus, & a quo nomen ſumpſit, ſtatuit Sophianus, qui inde in ſinum Thermaicum effluit.

Χελῶναι) Χελώνας χωστρίδας habet Onoſander cap. 42. χελώνην deſcripſit Athenæus Mechanicus apud Turnebum in Adverſ. & Rigaltium ad Onoſandrum. Vide Lipſii Poliorcetica.

Pag. 301. Σιδηροῖς ὀδοῦσι) Robertus Mon. lib. 7. *Præcipiuntur fieri arietes, ferratæ ſcilicet trabes, quæ manibus militum funibus appenſæ & tractæ in murum impellerentur, & ſic crebris earum percuſſionibus muri deſtruerentur.*

Οἱ περὶ τὰ Γάδειρα) Arietem, machinam oppugnatoriam, in obſidione Gadium a Carthaginenſibus repertam ſcribunt Vitruvius lib. 10. cap. 16. & Athenæus Mechan. Plinius inventionem tribuit Epeo ad Trojam lib. 7. cap. 56.

Ἀσπάλακες) Hinc machinæ ad ſuffodiendos muros *Talpæ* dictæ Tudebodo lib. 4. Giloni Pariſ. lib.

Pag. 303. 5. & Gotefrido Viterb. in Frider. I. interdum *Scrofæ*, ut Fulcherio lib. 1. cap. 4. & 18. Tyrio lib. 3. cap. 5. lib. 8. cap. 6. lib. 17. c. 14. lib. 18. cap. 19. Auctori Geſt. Franc. Expugn. Hier. cap. 25. *Sues*, Galberto Notario in vita Caroli Comit. Flandr. N. 96. *Truies*, Froiſſarti 2. vol. cap. 2. 102. *Trojæ*, Turpino, apud quem fruſtra Meurſius reſtituendum cenſet *Stoæ*. Guntherus lib. 2. Ligurini:

Quæ levibus ſubjecta rotis, aut fraude latenti
Suffodiat validos, aut pulſet turbine muros.

A Talpis *Talparii* dicti Foſſores & Cunicularii apud Monachum Altiſiod. A. MCLXXXVIII. *Habebat quippe quoſdam artifices, quos Foſſores, vel Talparios ſubterranea fodientes, quaslibet murorum & turrium firmitates ferramentis validiſſimis perrumpebant.*

Χελώναις ἀκαμάτοις) Στοαὶ, *Galeries*. Willelmus Brito lib. 2. Philipp.

—— Teſtudo texitur, ut ſub
Illis tuta latens muri queat ima ſubire
Foſſor, & erectis ipſum ſuccidere parmis.

Vide Vitruvium lib. 10. cap. 21.

Στῦλοί τινες) Lignis & trabibus, quibus exuſtis tota quæ imminebat cavatæ terræ congeries diſſolveretur & rueret: qui erat cuniculorum effectus. Vide Cinnamum lib. 4. N. 11. Albertum Aqu. lib. 2. cap. 36. Tudebodum lib. 1. pag. 781. Tyr. lib. 3. cap. 10. lib. 13. cap. 11. Rigord. A. MCXI. Willel. Briton. lib. 2. p. 511. Tactica Ducis Clivenſ. p. 57. 119. Hiſt. Arturi Ducis Brit. pag. 94. &c.

Ἀπό τε τῶν τειχῶν) Albertus Aq. lib. 2. cap. 36. *pag. 393.* *Faculas ardentes cum pice & adipe jactant ſuper machinam.*

Πύργος ξύλινος) Ejuſmodi ligneæ turris deſciptionem ſic repræſentat Robertus Monachus lib. 7. Pag. 304. *Facta eſt lignea turris, lapideis turribus ſatis altior, & machinis omnibus quæ intrörſus erant eminentior. Habebat autem tria ſolaria, quæ erant bene ſcutis & trocbleis præmunita. In duobus ſuperioribus erant loricati cum telis & ſudibus, & ſagittis, & lapidibus, & pilis & facibus. Subtus erant nihilominus armati, qui rotas impingebant, ſuper quas ipſam turrem conſtituerant.* Ubi *Solaria*, ſeu Tabulata, vocat Robertus, quæ στέγας Anna, proprio vocabulo: nam & inde *Triſtegæ* dicuntur turres, quæ tribus conſtant Solariis, apud Sugerium in Lud. XII. cap. 10. & Will. Britonem lib. 4. & 7. Philipp. *Stationes* vocantur in Epiſt. Bald. Imp. CP. de Expugnatione Conſtantinopoleos. Deſcribuntur præterea eæ turres, quas *Phalas*, & *Berfredos* interdum appellant, a Guiberto lib. 6. cap. 18. Tyrio lib. 8. cap. 15. 18. lib. 20. cap. 16. Anonymo in Hieroſol. pag. 1168. Vegetio lib. 4. cap. 17. 18. Vitruv. &c. Vide Notas noſtras ad Joinvillam.

Πανουργίας) Ordericus Vitalis lib. 9. de Alexio: Pag. 306. *Erat enim callidus & facundus, largus, & fallendi artifex ingenioſus.*

Τὸν ἐκ Νεαπόλεως Μαγίστρου Μαρῖνον) Evocavit Alexius Marinum Neapolitanum, uti appellatur p. 400. qui tum in caſtris aderat, non e Neapoli, quod velle videtur eruditus Interpres. Erat ille, ait Anna, ex genere τῶν Μαιστρομιλίων, vel potius Μαιστρομιλίτων, hoc eſt, ex familia Principum, qui Neapoli in Italia dominabantur eo ævo, *Magiſtri militum* nuncupati, quæ ſuprema tum fuit in urbe dignitas, qua olim inſignis erat qui Neapolitano tractui præficiebatur ab Imperatoribus Conſtantinopolitanis, ut qui Militiæ Italicæ Dux eſſet, & Στρατηλάτης, id eſt, *Magiſter militum*, uti hocce vocabulum interpretantur Latini Scriptores. Conſtantinus Porph. de Adm. Imp. c. 27. de Ducibus Neapolitanis ſcribens: ἰστέον ὅτι ὁ Μαιστρομίλης ἐχειροτονεῖτο παρὰ Ρωμαίων ἀπὸ Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως. Magiſtri iſti militum Neapolitanum poſthæc ſibi aſſeruerunt dominatum, excuſſo Græcorum Auguſtorum jugo, retenta nihilominus dignitatis appellatione, uti paſſim obſervare eſt ex Gregorio M. PP. lib. 7. Ind. 2. Epiſt. 75. Joanne Diacono Neapol. in Chron. Epiſcop. Neapol. Erchemberto c. 26. 27. &c. Petro Damiano Card. lib. 1. Epiſt. 9. Auctore Chronici S. Vincent. de Vulturno lib. 3. Alexandro Abbate Celeſino lib. 1. 2. 3. & 4. Leone Oſt. l. 2. c. 50. & 62. & aliis. Erat autem hac tempeſtate Sergius Princeps Neapolitanus, quem origine & natio-

te Græcorum fuiſſe teſtatur Rogerius Siciliæ Comes in diplomate, quod extat apud Sur. 6. Octob. cujus etiam crebra apud Abbatem Celeſinum occurrit mentio, apud Falcon. Benev. A. MCXXXVII. & in Chron. Caſin. lib. 4. cap. 89. qui quidem Sergius ultimus fuit e Neapolitanis Ducibus; huic enim ſucceſſit Rogerius Siciliæ Comes. Magiſtrorum Militum Neapolitanorum ſeriem & genealogiam habet Capaccius lib. 1. Hiſt. Neapol. & ex eo Ughellus Tom. 6. Ital. Sacr. p. 113. Porro *Marinus* iſte Annæus ille idem eſt, ni fallor, qui ſubſcribit Diploma Rogerii Ducis Apuliæ, Calabriæ, & Siciliæ A. MXCIII. pro Eccleſia Cuſentina, apud eumdem Ughellum in Ital. Sacra Tom. 9. hiſce verbis: *Ego Marinus Imperialis Magiſter atque Stratigo.* Ex quibus patet Magiſterium dignitatem ab Alexio, & aliquam Præfecturam obtinuiſſe. Certe Sebaſti dignitate ab Anna infra donatur pag. 329.

Pag. 307. Ῥογέριος) V. notata ad pag. 31.

Ουιτίδας) vetus Scriptor in Philippo Rege Fr. *Guido autem frater Ducis poſt tempus breve in languorem incidit, ita ut diſtitutus omnibus membris ad*
Edit. Pariſ. pag. 393. *extrema duceretur. Aſcito denique fratre, orat ut parcat quæ in ipſum peccaſſet. Interrogante quæ eſſent commiſſa, confeſſus eſt Imperatorem ſibi filiam ſuam ſpopondiſſe cum Dyrrachio, & aliis donis: ſæpius urbem vi aut deditione ſubactam, niſi cives retardaſſet ſua animatos conſilio, &c.* Conſentit Ordericus lib. 11. pag. 823. 824. *Magnanimus Dux multimodis conabatur oppidum expugnare, ſed impediebant qui maxime debuiſſent illum adiuvare. Guido enim frater ejus, & Robertus de Monteforti, in quibus confidebat præ cæteris, fraudulenter converſi erant ad partes Imperatoris, & excæcati ab eo, miſſis ingentis pecuniæ xeniis, ſed callide, fruſtrabantur molimina ſui Principis, &c.* Ex quibus patet, non conſictas fuiſſe ab Alexio Epiſtolas, quo Comites ſuſpectos Boemundo redderet, ſed re vera iis ad defectionem ſollicitaſſe Guidonem, & alios proceres.

Κουπερζιάνος) Converſanum forte Comitem intelligit Anna: floruit autem ſub Normannis Apulis *Triſcamus* Converſani Comes, cui ex bello quæſitis in ſortem *Monſpiloſus* obtigit, uti narrat Leo Oſt. lib. 2. cap. 68. Ille idem, ni fallor, quem Malaterra lib. 1. cap. 39. lib. 3. cap. 34. filiam Tancredi, Guiſcardi ſororem duxiſſe uxorem ſcribit. Ex iis nuptiis prodiere *Gaufredus* Converſani Comes, *Guiſcardi* ex ſorore *nepos* dictus Orderico Vitali lib. 7. pag. 645. & *Robertus* Comes Montiſcaveoſi, de quo Willelmus Apul. lib. 3. pag. 31. b. 33. b. Gaufredus in Reſcripto Rogerii Apuliæ Ducis & Boemundi fratrum A. MXC. Apud Baronium, *Comes Cuperſanus* nuncupatur. Interfuit ille morti Guiſcardi, uti narrant idem Ordericus lib. 10. pag. 780. & Willelmus Gemeticenſis lib. 8. cap. 14. & Cœnobium in urbe Cuperſanenſi a fundamentis extruxit, ac bonis ditavit. Gaufredi filiam *Sibyllam* uxorem duxit A. MC. Robertus Normanniæ Dux, cum ab Hieroſolymitana Expeditione rediret. Gaufrido alii præterea extitere liberi, *Guillelmus* nempe Converſani Comes, *Robertus*; *Tancredus de Converſana*, qui in Rogerium Siciliæ Comitem & Regem bellum movit, de quo Abbas Celeſinus lib. 1. c. 2. lib. 2. cap. 21. 33. 46. Ordericus lib. 13. pag. 898. & Diploma Conſtantiæ Principiſſæ Antiochenæ A. MCXVII. apud Ughell. Tom. 7. pag. 868. Præterea *Alexander*, cujus Diploma A. MCII. pro Barenſi Eccleſia extat apud Ughell. Tom. 7. Ital. Sacr. pag. 863. in quo *Comes Cuperſanenſis* nuncupatur. Interfuit etiam Alexander iſte donationi Boemundi II. Principis Antioch. factæ Abbati S. Anaſtaſii Carbonenſi A. MCXXVI. Apud Paulum Æmilium Sanctorium in Hiſt. Monaſt. Carbon. Deſcripſit præterea idem Ughellus in Archiepiſc. Barenſ. aliud Diploma *Roberti* Converſani Comitis A. MCXI. Indict. 4. qui Alexandri Comitis forte frater fuit. Denique alterius *Alexandri de Converſana*, qui Manueli Imp. meruit A. MCLXVIII. & MCLXX. W. Tyrius meminit lib. 20. cap. 14. lib. 21. cap. 16. Jam vero ut Converſanum aliquem, ſeu Alexandrum Comitem, ſeu Alexandri fratrem intellexiſſe Annam putem, facit Κουπερζιάνη nomen, quod haud multum abludit a *Cuperſano*, qua appellatione vocantur hi Comites in veteribus Tabulis. Occurrit etiam, ne id diſſimulem, nobilis Normannus alter in eo Diplomate A. MCII. de quo ſupra, cujus nomen, aut dignitas, Κουπερζιάνου appellationi Annææ ſatis videtur convenire. Sic autem illius initium concipitur, uti editum eſt ab Ughello: *Nos Alexander Cuperſanenſis Comes, & Canc. Caperſi, & Gavus Cantazarii Comes, & Robertus Grumi, juvamus ex præcepto & voluntate Domini noſtri Rogerii Siciliæ & Italiæ Regis, &c.* Quis autem ille *Canc. Caperſi*, fateor mihi eſſe plane incognitum.

Ῥιχάρδος) Quis ille Ricardus Annæus haud conſtat. Tres potiſſimum hoc nomine ſub hæc tempora bellis Hieroſolymitanis interfuiſſe tradunt Scriptores, Ricardum Præfectum Mareſch, alterum filium Marchiſi, Tancredi fratrem, tertium *de* pag. 394.
Principatu cognominatum, cujus hic Anna meminit. Unde lubens in eam ſententiam irem, Ricardum hunc eumdem eſſe cum Ricardo de Principatu, ita ut ex viri nomine appellativo & cognomine binos fecerit, niſi quatuor in conſpiratione illa Comites fuiſſe aſſereret. Proinde Ricardus, ſi alius fuit a *Principato*, aut ille eſt, quem infra Hugonis fratrem nominat, qui in prælio navali captus eſt a Cantacuzeno, aut Ricardus Comes Andriæ, qui una cum Boemundo reſcriptum Rogerii Apuliæ Ducis pro Bantino Monaſterio ſubſcribit apud Baron. A. MXC.

Πριγκιπάτος) Idem qui fœdus Alexium inter & Boemundum ex parte Alexii ſubſcripſit, ad quem cum Willelmo Clareto transfugerat, pecunia & blanditiis Imperatoris corruptus, ut infra narratur. Ricardum hunc *Principem Salerni*, de genere Normannorum, & proximum Boemundi & Tancredi fuiſſe ſcribit Albertus Aq. lib. 3. cap. 15. lib. 7. cap. 28. Robertus Mon. lib. 1. *Principem* vocat; Baldricus lib. 1. & Tyrius lib. 2. cap. 13. lib. 3. cap. 17. 24. *de Principatu* cognominant. Guibertus denique lib. 3. cap. 2. & 9. *de Prima civitate*, quibus verbis reddidiſſe Italicum videtur *de Principatà*; nam & Ῥιντζάρδον τὸν Πριντζίτταν, (niſi mendum ſubſit, legendumque ſit τὸν Πριγκίπαν) ſeſe ipſemet videtur appellare in prædicto fœdere. Ricardum Willelmi cognomento Ferrebrachii, Roberti Viſcardi fratris primogeniti filium perperam facit Tyrius, cui impoſuit Willelmi Ricardi patris nomen. Nam Ferrebrachius abſque liberis extinctus eſt, ut auctor eſt Malaterra illius ſæculi Scriptor. Fuit vero Ricardus filius Willelmi alterius, Capitanatæ Comitis, Wiſcardi perinde fratris, qui a fratre Umfredo Principatus Comes creatus eſt, liberoſque aliquot ſuperſtites reliquit, ut conſtat ex Malaterra, quos inter, præter Ricardum, fuit *Robertus* Comes Principatus, pater Guillelmi, qui in Charta A. MCI. pro Monaſterio S. Trinitatis Venuſino, *Guillelmus Comes Principatus, filius bonæ memoriæ Roberti Comitis de Principatu* inſcribitur, apud Ughellum Tom. 7. Ital. Sacræ pag. 222. Guillelmus vero pater fuit Nicolai Comitis Principatus, qui ſuo Diplomate A. MCXXXI. in quo cognatus Rogerii Regis Siciliæ dicitur, multa beneficia contulit Cavenſi Monaſterio. Idem Nicolaus in aliis Tabulis An. MCXLI. ſeſe *Comitem de Principatu & Guillelmi Comitis hæredem* nuncupat. Extant illæ apud Ughellum eodem Tomo pag. 562. in quibus meminit Guillelmi Comitis fratris ſui. Ex Willelmo præterea Roberti Guiſcardi fratre prodiit Ramulfus, qui cum fratre in Expeditionem Hieroſolymitanam profectus eſt, de quo Baldricus lib. 1. & Petrus Diac. lib. 4. Chronic. Caſin. cap. 31. Denique filia elocata a Wiſcardo patruo, Dominico nobili Veneto in mercedem proditi Dyrrachii. Vide Malat. lib. 1. cap. 15. 24. 31. 32. lib. 3. cap. 28. Ricardi filius fuit Rogerius Antiochiæ poſt Tancredum Princeps. Sed de Gu-

lielmi Comitis Principatus poſteris agimus fuſius in Familiis Normannicis.

Τὰ πιστούμενα βιβλία) Βιβλίον, pro γραμματεῖον, ſeu *Tabellis* uſurpari annotant Grammatici; Suidas, *βιβλίον*, ἐπιστολή. Sic Themiſtius Orat. 24. Epiſtolam Conſtantii ad Senatum *βιβλίον* vocat. Vide Cinnamum lib. 5. N. 10. ſub finem. Hic vero *Schedulam* ſignificat, quam inde *billam* appellant Scriptores ætatis mediæ. Willelmus Thorn. cap. 41. *Porrectæ fuerunt billæ & petitiones Domino Regi. Billa excuſatoria*, apud *H. de Knighton* Anno MCCLXII. Hinc *Billeta* in Monaſt. Anglic. Tom. 1. pag 654. noſtris *Billet*. Spelmannus a Saxonico *Bille* deducit, Somnerus ex *Libellus* corruptum putat; ego ex *βιβλίον*.

Κονοσταῦλοι) Comites Stabuli vulgo Franci vocant ſupremos exercituum Duces. Marbodus Diaconus, poſtmodum Epiſcopus Redonenſis, in vita S. Licinii Epiſcopi Andegavenſis: *Factum eſt ut a* Edit. Pariſ. pag. 395. *Rege flagitantibus cunctis Tribunus militum crearetur, qui nunc more noſtro Comes Stabuli nuncupatur*. Vide Ducheſnium in Hiſt. Gentis Monmorenciacæ. At *Κονοσταύλων* vocabulo innuit hoc loco Anna, non totius exercitus Præfectos, uti hodie vox illa uſurpatur, ſed Centuriones, & quos Tactici Ταξιάρχας, Δρουγγαρίους, Κόμητας, Κενταρχας vulgo nuncupant, notione apud Gallos iſtius ævi paſſim recepta. Willelmus *Guiart* A. MCCCIV.

Et chaſcun fuit ſon Conneſtable.

Hinc *Coneſtablie*, pro cohorte, ſeu turma militari, apud eumdem non ſemel. A. MCCV.

Des Reaus et cinq Coneſtablies.

Idem A. MCCXCVI.

Tuit ſe queurent apareillier
Par diverſes Coneſtablies,
Li grant Seigneur & leur meſnies.

Froiſſartus 2. vol. cap. 67. *Et les ſachées de Paris furent departies par Coneſtablies*. Et cap. 142. *Ils s'eſtoient tous partis par Coneſtablies*. Vide Littletonem Sect. 379. & ibi Cokum, & Monſtrelet. 1. vol. cap. 195. Nec alia notione Duces Francorum, qui in Palatina cuſtodia militabant, *Κονοσταύλους* vocabant Byzantini, ut qui erant Capitanei Franciscæ cohortis, Palatii & Imperatorum cuſtodiæ addictæ, *Capitaines des François*, quod ita Centuriones & Turmarum militarium Præfecti apud Gallos indigitarentur. Vide Notas ad Villhard. N. 210.

Pag. 309. *Σαρακηνόν*) De Comite Saraceno diximus ſupra ad pag. 110.

Κοντοπαγάνῳ) Κοντὸς Græcis interdum eſt *Comes*, interdum *brevis*, ita prima vocis notione, Contopaganus erit Comes Paganus, Italice, *il Conte Pagano*: altera, *parvus Paganus, il piccolo Pagano*. Paganos aliquot ſub hæc tempora recenſent Scriptores Rerum Hieroſ. *Paganum Beluacenſem*, Robertus Monach. lib 7. *Paganum de Garlanda*, Albertus Aq. lib. 2. cap. 27. *Et Paganum de Sororgia*, idem lib. 11. cap. 22.

Φόνῳ) De hac Alexianorum clade, Albertus Aq. lib. 10. cap. 41.

Pag. 310. *Ἐξουσιοκράτορα*) Dignitas, ut videtur, Palatina, qua Alanorum fœderatorum, qui Byzantinis Auguſtis merebant, Duces donabantur. Nam ut Acoluthi Barangorum, Primicerii Bardariatorum, Conoſtauli, vel Coneſtabiles Francorum; ſic Exuſiacratores Alanorum Præfecti appellati ſunt, quod videlicet ita indigitarentur ipſi Alaniæ Principes, quos *οἱ Ἀλανίας Ἐξουσιάζοντες* vocat Bryennius lib. 2. N. 1. Ἐξουσιάζοντα, *Poteſtatum*, ut Itali nuncupant, interpretatur alicubi Acropolita. Alanos vero conductitios Græcis militaſſe teſtantur etiam Claudianus de Bello Getico, Godefridus Mon. S. Pantal. A. MCLXXXIX. & Anonymus de Expedit. Aſiat. Frider. I. Imp. apud Caniſium pag. 71.

Τρίτον κατὰ κράτος) Albertus Aq. lib. 10. cap. 42.

Τόν τε Οὔβον καὶ ἀδελφὸν Ρουζέριον) Hugonem forte cognomento Baduellum, qui cum Richardo & cæteris fratribus, ob cæſam a ſe Mabiliam Rogerii de Montegomerico, Comitis Belliſmenſis, uxorem, exul de Normannia in Apuliam fugerat. Vide Ordericum Vital. lib. 5. & 9. pag. 578. 584. 753.

Τζιμόρον) Φρούριον vicinum Balagritis, nec procul a Caninis, Cantacuzeno lib. 2. cap. 32. Pag. 312.

Γλαβίνιτζαν) Vide Gloſſar. Annæum.

Βαϊμουνδὸν ἐξάδελφον) Illius forte, cujus meminit pag. 265.

Χιτὼν σιδηροῦς) Lorica annulis & maculis contexta, noſtris, *Cotte de maille*. Pag. 314.

Θυρεός) Θυρεοὶ dicuntur σκουτάρια μεγάλα ἰσομήκη, Pag. 315. apud Leonem in Tact. cap. 5. §. 3 cap. 6. §. 25. 32. 37. pag. 396. cap. 14. §. 103. Expreſſit Anna lib. 5. pag. 122. Scuti Gallici magnitudinem, hic formam exhibet, qualem Scuto Samnitum tribuit Livius lib. 9. *Scuti ſummum latius qua pectus atque humeri teguntur, faſtigio æquali, ad imum cuneatior mobilitatis cauſa*. Certe Scuti Gallici longiorem formam fuiſſe auctor eſt Diodorus Siculus, cujuſmodi fuit illius, quod Græci *θυρεὸν* vocabant, quod Polyænus lib. 4. Strateg. Gallis attribuit. Addit Anna *ἀπὸ πλατυτάτου εἰς ὀξὺ*, a latiore forma in acutam deſinere, quod firmatur præterea ex Hygino Fab. 277. dum ait, inſulæ figuram ſimilem eſſe Scuto Gallico. Quippe Cyprus, ut diſerte habet Conſtantinus Porph. lib. 1. de Themat. litteræ Δ ſpeciem præfert; eſt enim triangularis figuræ, quæ fuit Scutorum Gallicorum, quam repræſentant paſſim ſigilla cerea Militum, ſeu Equitum Francicorum Diplomatibus appenſa. Vide Goſſelinum in Hiſtor. vet. Gall. cap. 48. Cluver. lib. 1. Germ. Antiq. cap. 44. & Marcum Zuerium Boxhornium in Orig. Gallic.

Στίλβειν) Albertus Aqu. lib. 2. cap. 41. *Jam dies clariſſima illuxerat, Sol radiis fulgebat lucidiſſimis, cujus ſplendor in clypeos aureos, & veſtes ferreas refulſit*. lib. 3. c. 37. *In ſplendore clypeorum coloris aurei, viridis, rubei, cujuſque generis*. lib. 4 c. 6. *Horum ferreæ veſtes, clypei auro & gemmis inſerti, variiſque coloribus depicti*. Atque inde forte colorum in inſigniariis Scutis origo. Vide Diſſertat. 1. ad Joinvillam.

Κιλτὸς γάρ) Vide pag. 212.

Τὰ περὶ κόμην) Ordericus lib. 11. pag. 824. Albertus Aqu. lib 10. c. 41. 42. 43. 44.

Γελιέλμος ὁ Κλαρέλης) Agunt de hac Comitum Boemundi ad Alexium defectione Albertus Aq. lib. 10. c. 43. & 44. & Ordericus loco citato. Addit Albertus Willelmum *Claret*, qui Κλαρέλης Annæ, & Widonem filium ſororis Boemundi, Willelmi *de Grentemaiſnil* forte ex Mabilia, Boemundi ſorore, filium, pecunia & blanditiis Imperatoris corruptos, Boemundum ad ſanciendam cum Alexio pacem fuiſſe cohortatos; in caſtra vero Alexii tranſiiſſe illos ante initum fœdus, non tradit. Willelmus *Claret* in Franciam, poſtea reverſus pactis interfuit Alfonſum Toloſanum inter & Raimundum Barcinonenſem Comites ſancitis A. MCXXV. ut eſt in Hiſtoria Comitum Toloſ. Catelli. lib. 2. pag. 190. Nam Willelmus Raimundi vel Alfonſi vaſſallus, ſeu cliens erat, propter Comitatum, & Machionatum Provinciæ, in quo ſitum eſt Caſtrum *de Claret*, *infra Bailliviam Siſtarici*, ut eſt in veteri Charta An. MCCCX. tranſiit illud poſtmodum in Familiam *de Agouto*.

Πρὸς τῇ κορυφῇ) Vide Notata ad Cinnami lib. 2. Pag. 317. N. 17. & Diſſertat. 27. ad Joinvillam.

Μετὰ δύο χλαμύδων) Interpres ad verbum, *cum duplici chlamyde* At chlamys hoc loco ſumitur pro milite ſagato. Inſtabat porro Boemundus, ut ſibi liceret in conſpectū Alexii admitti in comitatu duorū militū, ſeu equitū, Galli dicerent, *avec deux cottes d'armes*; qua loquendi formula utitur Froiſſartus 4. Vol. c. 77. *Car à la bataille de paravant, il avoit perdu trente-trois cottes d'armes de ſon lignage*; hoc eſt, 33. Milites, ſeu *Chevaliers*, ex ſua cognatione. Monſtreletus 2. Vol. A. MCCCCL. *Et furent pris pluſieurs autres Capitaines, & Gentilshommes Anglois, portans cottes d'armes*. Solis quippe Militibus, vel ſaltem Nobilibus, ſagum militare deferre licebat. Unde Maſuerus in Pratica, Tit. de Talliis N. 19.

nobilitatis eſſe argumentum dixit, *ſi ipſe nobilis, & alii prædeceſſores ſui, conſueverant portare veſtes en deviſe*, id eſt, ſaga militaria armorum inſignibus diſtincta, cujuſmodi vulgo Franci noſtri loricati ſuperinduebant. Quod vero ejuſmodi ſagis militaribus ab invicem diſcernerentur Milites, & per ea innoteſcerent, *Cognitiones*, noſtris *Cognoiſſances*, Anglis *Cognizance*, vulgo ſaga iſta appellabantur, quemadmodum Græcis *δίγματα* dicebantur *ſigna clypeorum*. Vegetius lib. 2. c. 18. De militibus: *diverſis coloribus diverſa in ſcutis ſigna pingebant, ut ipſi nominant, δίγματα, ſicut etiam nunc moris eſt fieri*. Oraculum Leonis Imp. de Andronico Comneno Tyranno, qui Agnetem Philippi Regis Franciæ filiam uxorem duxerat:

Edit. Pariſ. pag. 397.

Ὁ τῷ ξένῳ δίγματι συγκεκραμένος.

Id eſt, ut monemus in Notis ad Cinnamum, *qui familiæ extraneæ ſe commiſcuit*. Matthæus Paris A. MCCL. *Cum viderent hoſtes Chriſti armis, vexillis, & cognitionibus picturatis, quas bene noverant, cum deriſionibus ſuperbire*, ubi *cognitiones picturatæ*, ſunt ſaga ipſa armis & inſignibus diſtincta. Willelmus Brito lib. 11. Philipp.

Quæque armaturæ veſtis conſueta ſupremo
Serica, cuique facit certis diſtinctio notis.

Willelmus Guiart in S. Ludovico, ubi de Manfredo Siculo Rege occiſo:

En la chace eſt Mainfroi tué,
Mes onc nus hom ne pot à dire
Pour certin qui le pot ocire,
Car le jour de celes nuiſances
Porta eſtranges connoiſſances.

Id eſt, ea die qua cæſus eſt, Manfredus non ſuum ac ſolitum, ſed alterius ſagum induerat, ne agnoſceretur. Et infra, ubi de Henrico Coſentino, qui Caroli Regis arma induerat in prælio, in quo Conradinus fuſus eſt:

El premerain pour le conduire
Eſt le preus Henris de Coſances,
Cel jour porta les connoiſſances
Du Roy, parquoy pluſt eſt peri.

Nam Regibus, quoties in prælia procedebant, adeſſe ſolebant egregii & fortiſſimi Milites, iiſdem quibus ille, induti ſagis, tum ut eſſent *ad ejus cuſtodiam in ipſo prælio ſpecialiter deputati*, ut loquitur Rigordus A. MCCXV. ubi de pugna Bovinenſi, tum etiam ne in Regem, ſi ex ſago & inſignibus ſingulariter agnoſceretur, tota prælii vis incumberet. Idem Guiartus de Stephano de Longo Campo, uno ex iis qui Philippum Auguſtum in eo prælio comitabantur:

Toſt après, ce diſt la Chronique,
Fut d'un cop, qui li fut rué,
Eſtienne de Longchamp tué,
Qui le jour avoit fait merveilles,
Ses armes eſtoient pareilles,
A celles du Roy proprement.

Quæ quidem de ſago militari intelligenda ſunt; nam alia hujus uſus in noſtrate Hiſtoria proſtrant exempla. Vide Diſſertat. 1. ad Joinvillam.

Pag. 318. *Σεργέντιοι*) Laudat hunc Annæ locum Cujacius ad L. 7. Cod. de Jure fiſci lib. 10. ubi quos vulgo appellamus *Sergeants* & *Serjans*, ſeu Apparitores, a *Cæſarianis* deducit. Sed vox eſt pura puta Gallica, vel potius a Latino deducta, *ſervire*, noſtris *ſervir*. Apparitores enim famuli ſunt quodammodo Judicum, cum eorum Decreta exequuntur; unde in Edictis Principum & Regum noſtrorum *Servientes* dicuntur, qua appellatione indigitantur etiam bellatores pedites, & milites infimi ordinis, quod E-

pag. 398. quitibus vel Armigeris deſervirent, ſeu potius militarent. Sunt igitur *Σεργέντιοι* hoc loco Pedites. Sed hæc nota.

Οὔβος) Hugo Buduellus, de quo ſupra.

Τὴν εἰρήνην) Conſentit Ordericus pag. 834. dum Proceres Francos ab Alexio corruptos Boemundum alloquentes inducit: *Fac igitur, quæſumus, pacem cum Imperatore, antequam comprehendaris, vel morte condemneris.*

Pag. 320. *Ἐγκεχωμένην*) Nam Normanni cæteri, ut & Franci, teſte Orderico Vitali lib. 8. *Capillos a vertice in frontem diſcriminabant, longos crines veluti mulieres nutriebant, & ſummopere curabant.* Idem An. MXCII. *Eo tempore Militares viri mores paternos in veſtitu & capillorum tonſura dereliquerant, quos paulo poſt burgenſes & ruſtici, & pene totum vulgus imitati ſunt.* Et lib. 11. *In nutrimento autem comarum, mulierum ſequaces æſtimantur.* Gallos veteres & Francos comam nutriviſſe palam eſt ex Cedreno pag. 453. & ex iis quæ notant Salmaſius ad Solinum, Goſſelinus in Hiſtor. veter. Gall. Hotomannus & Matharellus in Francogall. contra quam Græci, qui caput tondebant, ut eſt in Epiſt. Adriani PP. ad Carol. M. ex iis quas edidit Gretzerus. Angli etiam ea tempeſtate comam nutriebant, quo nomine ab Anſelmo Cantuarienſi Archiepiſcopo non ſemel carptos auctor eſt Eadmerus lib. 1. 3. & 4. Hiſt. Novor. & ex eo Willel. Malmesburienſis.

Εἶχε δὲ οὕτως) De pace firmata inter Alexium & Boemundum agunt præterea Fulcherius Carnot. lib. 2. c. 37. Albertus Aq. lib. 10. c. 44. Ordericus & Matthæus Paris A. MCIX. Vetus Scriptor Tom. 4. Hiſt. Fr. pag. 95. Pag. 321.

Λίζιον) *Vaſſallus Ligius*, noſtris vox nota. Joan. Cinnamus lib. 2. *καὶ λίζιον αὐτὸν ἐποιήσατο.* Idem lib. 5. *καὶ δοῦλος, ὃ δὴ τὸν ζυγὸν ὑποδὺς, — ὃν δὴ δοῦλος ἐθελόδουλος. ἐρμηνεύει δὲ οὕτω τοῦτο τὸ λίζιον.* Ejuſmodi ſervos, *δοῦλοι ἐν δόμοις* appoſite vocat Pachymeres lib. 6. c. 6. quos lib. 5. c. 10. *λιζίους* appellat: *οὓς δὴ καὶ ἐπαρίσασ, ὃ ἴδοιεν ἐκεῖνοι, λυσίους* (ſcrib. *λιζίους*) *οὕτως ἔτυχε, ἐκείνου τοῖς δεσπόταις*; ubi *ἴδιοι* idem ſonat ac *ſolidus homo*, in eo hominio quod recitatur in vita Beati Oldegarii Epiſc. Barcinonenſis: *Juro ego Robertus Tarraconenſis Princeps tibi Domino meo Oldegario ejuſdem civitatis Archiepiſcopo, quod ab hac die & deinceps fidelis homo & ſolidus ero tibi & Eccleſiæ tuæ.* Jacobus I. Rex Aragonum in Conſtitutionibus Cataloniæ MSS. quæ extant in Bibliotheca Thuana fol. 61. *Duplex eſt homagium, videlicet homagium ſolidum, & non ſolidum. Homagium ſolidum eſt quaſi gerens legalitatem & fidelitatem: nam homo ſolidus adverſus omnes gerit fidelitatem Domino ſuo, & ita in homagio ſolido nullus excipitur, &c. Homagium autem non ſolidum eſt, quando aliquid excipitur faciendo homagium, cum dicitur; Facio tibi homagium, excepta fidelitate, quam debeo Domino meo ſolido, &c.* Ligium a ligando dictum ſunt qui putant; quo ſane videtur alluſiſſe Willelmus Brito lib. 2. Philipp.

Eſſe tenebatur homo ligius atque fidelis,
Et tanquam Domino jurando jure ligari.

Et Dudo lib. 2. de Morib. & Geſt. Norm. *Dedit omnem terram ſuæ ditionis filio ſuo Willelmo, atque inter manus Willelmi adoleſcentis manus ſuas mittentes Principes colligavit illi conjurationis ſacramento.* De aliis vocis etymis conſulendus Brodæus in Conſuet. Pariſ. interim dum alius de iis diſputandi ſeſe offerat locus.

Ῥητῶς) Nominatim, expreſſe. Occurrit ſæpius apud Harmenopulum. Pag. 322.

Διὰ τεσσαρακονθήμερον) Juxta nempe feudorum receptas apud Latinos Leges, quibus delinquens vaſ- Pag. 324. ſallus a Domino ſuperiore, ſeu feudi, bello impeti non poterat, nec feudo privari, niſi poſt 40. dies, intra quos ab ipſo Domino requiſitus noxam expiare tenebatur. *In omnibus enim negotiis*, ut ait Otho Friſing. lib. 1. de Geſt. Frid. I. c. 34. *apud Fran-* pag. 399. *cos ſolent quadraginta fere dies & quadraginta noctes præſcribi.* Fori Bigorrenſes Art. 6. apud Marcam in Hiſt. Benearn. lib. 9. c. 5. *Quod ſi in neutro profecerit, audito quod patitur in communi, quadraginta dies poſtea præſtoletur, ut legali inquiſitione & expectatione peracta, legaliter ſi voluerit diſcedere, diſcedat.* Sed & duplicem interdum quadrageſimam ad purgationem & excuſationem vaſſalli conceſſam a Dominis obſervo in Pacto, quod inter Rogerum Epiſcopum Bellovacenſem & Franconem de Gerboredo ſancitum eſt, ubi Epiſcopus ſic ait: *Franco, non tibi ero in damno de Caſtello Gerboredo, ut tu illud perdas me ſciente, niſi contra me foris feco-*

vii, poſtquam nomine hujus ſacramenti emendare te ſubmonuero, aut per me, aut per meum miſſum, duobus quadrageſimis emendationem tuam expectabo, aut emendationem tuam accipiam, aut tibi perdonabo. Binas illas quadrageſimas obſervatas docet præterea vetus Charta Hugonis Cameracenſis Caſtellani A. MLXV. apud Joan. Carpentarium, 4. part. Hiſt. Cameracenſis pag. 9. *Et ſi Hugo conſanguineus noſter contra te peccaverit, & ut infra duas quadrageſimas emendaverit*, &c. ut & alia Sancii Reg. Aragon. apud Marcam lib. 9. Hiſt. Benehârn. c. 5. N. 3. Vide Loiſellum lib. 5. Inſtitut. tit. 3. art. 31. & Brodæum in Conſuet. Pariſ. art. 7.

Pag. 315. Καβαλλαρίων) A Caballo, *Caballarii* Equites dicti, apud Monachum Egoliſm. in Carolo M. c. 18. Hincmarum Tom. 2. opuſc. 5. & al. Καβαλλαρίων, Simocattæ lib. 5. c. 13. Hic vero intelliguntur, non Equites, ſed militari cingulo donati, quos Galli vulgo *Chevaliers*, Latini Scriptores proprio vocabulo *Milites* nuncupant; qua ratione Καβαλλαρίους dixit Pachymeres lib. 4. c. 31. Cantacuzenus lib. 1. c. 20. 42. lib. 3. c. 27. Idem Pachymeres lib. 12. c. 11. καὶ γὰρ ἦσαν ἐξ ἐκείνων καβαλλαρικῇ τιμῇ τετιμημένοι παρὰ βασιλέως; i. *Militiæ cingulo donati fuerant ab Imperatore*. Scribitur Καβαλλάριοι, Ρηγάδες, Κόντοι, Παῖγκιπες, Δοῦκες, Καβαλλάριοι. Neque enim Equites omnes apud nos Caballarii erant. Fulcher. lib. 2. c. 31. *Milites noſtri erant quingenti, exceptis illis qui militari nomine non cenſebantur, tamen equitantes*.

Pag. 316. Η στρατηγὶς μετὰ τῶν, &c.) Crebrius hocce in fœdere obſervare eſt voces, στρατηγὶς & στρατηγάτον; ejuſdemne vero notionis plane incertum, etſi vero ſimile: mox enim pag. ſeq. ταῦτα στρατηγάτα Βελανέως καὶ Μαρακέως, καὶ ἡ Ἀρτεμίδου μετὰ τῆς Ἀργυρίας, στρατηγίδων γεγονότων. Certe conſtat στρατηγάτα fuiſſe præfecturas majorum oppidorum, quibus variæ ſuberant caſtra, ſeu, ut vocat Anna, πολίχνια; his enim qui præfecti erant, *Stratigoti* dicuntur Scriptoribus ævi medii. Geſta Innocentii III. PP. *Confœderabat Comitatus & Baronias, inſtituebat Juſticiarios, Camerarios, & Stratigotos*. Quæ quidem vox ut & Stratigotorum dignitas, occurrit paſſim apud Malaterram, Leonem Oſt. Hugonem Falcandum, & cæteros Rerum Neapolitanarum Scriptores. Sed & hodie adhuc in Sicilia Stratigotos eſſe palam eſt.

Λαρισσαῖος) quæ Syris Σίζαρα, teſte Stephano. Fulcherius lib. 2. c. 43. *Contra Turcos progreſſi ſunt, qui ante urbem, quam dicunt Siſaram, caſtra metati ſunt, quam urbem litteratorie nominare neſcio, ſed Ceſar incolæ regionis eam vulgariter vocitant, quæ ab Apamia VI. millibus diſtat*. *Saiſar* etiam dicitur Alsheripho Aldriſio in Geograph. 5. part. Clim. 4. pag. 195. *Seſer*, Nicetæ in Joanne N. 8. & Cinnamo lib. 1. *Cæſarea*, Tyrio lib. 15. c. 1.

Καυκά) *Caucabam* in hoc tractu habet Chronicon Orientale pag. 100. Verum idemne locus cum *Cauca*, non auſim affirmare.

Λαίας) Occurrit locus iſte apud Conſtantinum Porph. lib. 1. de Themat. c. 2. & in Baſil. c. 32. & 35.

Ρουπένιοι) Leonem & Theodorum, ſeu Thoroſem Armeniæ Toparchas intelligit, cognomento Rupenios, a quibus Armeniæ Regum familia prodiit, quam damus in opere noſtro de Famil. Hieroſolym. Cum Leone, qui aliis *Levo*, Nicetæ & Cinnamo Λεβούνης, bellum geſſit Joannes Comnenus Alexii filius, Ciliciam ingreſſus. Alter Theodorus, Tyrio *Toros*, eidem Nicetæ Τορόσιος dictus utramque Ciliciam Manueli abſtulit. Sed de iis, pluribus in laudato opere. Edit. Pariſ. pag. 400.

Πατριάρχην) Vel inde patet ejuſce pacti pleraque capita nuſquam fuiſſe executioni mandata; præſertim quod de eligendo & inſtituendo in urbe Antiochena Patriarcha Græcanico cautum in eo legitur. Nam Bernardus, natione Gallus, qui abeunte hinc Joanne Græcorum Patriarcha, ad hanc fuerat promotus dignitatem, ea potitus legitur uſque ad Annum MCXXXIV. qui fuit XXXV. promotionis ejuſdem, ut ex Tabulario Manoſcenſi diſcere eſt: unde electum fuiſſe colligitur An. MXCIX. Idipſum Manuel Alexii ex filio nepos a Renaldo Antiocheno Principe, quem ille in ordinem redegerat, obtinuit: καὶ δὲ καὶ Ἀρχιερέα ἐκ Βυζαντίου εἰς Ἀντιόχειαν [illegible], ut auctor eſt Cinnamus lib. 4. Verū idne præſtitum ſit, jure controverti poteſt, cum conſtet Patriarchas Antiochenos ex Romanis Latinis ſemper electos fuiſſe, Græcanicos vero ab ipſis Auguſtis inſtitutos, nomine tenus dignitate potitos. Vide Notas ad Cinnamum.

Πόδανδον) Podandum vicinum Tarſo ſtatuit etiam Conſtantinus in Baſilio, & a nomine fluvii, loco appellationem inditam ſcribit, cap. 36. Pag. 327.

Τοῦ Δουκάτου) Ducatus Antiocheni: nam Antiochiæ Præfectos Ducum titulo inſignes fuiſſe oſtendimus ad lib. 1. Δουκάτον neutro genere non ſemel efferunt Scriptores Græci, Porphyrogennetа de Adm. Imper. cap. 50. lib. 1. de Themat. cap. 1. Nilus Doxapatrius, τὰ Δουκάτα τῶν Λογγιβαρδίας, *Ducatum* neutro etiam genere dixit Leo Oſt. lib. 2. cap. 6. *Comitatum*, Joannes VIII. PP. in Epiſt. Pag. 328.

Ἑκατὸν τάλαντα) Talenti vox varie apud ævi medii Scriptores accipitur; interdum enim pro Centenario, hoc eſt, centum libris auri ſignati, ut apud Theoph. A. 1X. Nicephori Logoth. τάλαντα δὲ ἦν τγ', γινόμενα λίτραι χίλιαι τριακόσιαι, *Erant autem talenta trecenta, mille & trecentas libras conficientia*. Apud Annam vero pro libra uſurpari, ex iis quæ mox ſequuntur, ſatis colligitur: cum enim dixiſſet Boemundus ab Alexio promiſſa ſibi annua talenta, τὰ ἐτήσια τάλαντα, ſubdit; λίτρας δὲ τὰς διακοσίας λίτρας τῶν Μιχαηλάτων χαραγῆς. Quas quidem ducentas libras infra Talentorum vocabulo donat: ὀφείλω λαμβάνειν κατ' ἐνιαυτὸν δέκα [illegible] βασιλικὰ διακόσια τάλαντα [illegible], τὸν χαρακτῆρα τοῦ Κυροῦ Μιχαὴλ ποιότητα τε καὶ χαραγὴν ἀποφέροντα. Sic apud Latinos Scriptores non ſemel eadem uſurpatam notione Talenti vocem obſervare eſt. Tabularium Monaſt. Bellilocenſis in Lemovicibus N. 66. *Coactus judiciali poteſtate ſecundum Legem componat auri talentorum pondera centum*: quod in aliis paſſim Chartis his concipi verbis ſolet, *ſoc. ante fiſco auri libras centum*, &c. *argenti pondera*, &c. *coactus ſolvat*. Charta An. DCCCC. XCIII. apud Ducheſn. in Hiſt. Luxemb. pag. 8. & 9. *Coactuſque theſauro Regis centum libras auri & mille talenta perſolvat argenti*. Alia ibidem: *Coactuſque ærario Regis X. auri & C. argenti libras perſolvat*. In quibus chartis, *pondus*, *libras*, & *talentum* idem ſonant. Ita apud Petrum de Vineis lib. 5. Epiſt. 108. *Idem homines dicti communis — in L. libris duximus condemnandos ſolvendis hinc ad diem X. Martii — ſub pœna dupli & moderata pœna C. talentorum*, &c. In Speculo Saxon. lib. 3. artic. 45. §. 3. art. 51. §. 2. art. 64. §. 2. 3. & in Jure feudali Saxon. c. 26. §. 1. talentum pro libra & marca promiſcue ſumitur, & XX. ſolidos, quot libra & marca, appendere dicitur. Qua porro ſignificatione accipiendum conſtat apud Greg. Tur. lib. 7. Hiſt. c. 40. Uſpergenſ. A. DCCCCXXXVII. in Tradit. Fuld. lib. 3. c. 35. apud Cæſarium Heiſterbach. lib. 2. Miracul. cap. 7. in Epiſt. Adelberti Abbat. Heidenheimenſis pag. 356. & in vita B. Mariani Abbatis Ratiſpon. c. 4. N. 19. apud Bolandum 9. Febr. At ſecus de Talenti pretio ſcribit Chronicon Lauriſham. pag. 84. 89. & 95. ubi Talenta 14. & dimidium, marcas 15. tantum confeciſſe annotatur. pag. 401.

Μιχαηλάτα) Nummi aurei, Michaelis Ducæ Imper. imagine inſignes, ὑπέρπυρα Μιχαήλ, ut infra ait. *Michaelitas* nuncupat Tyrius lib. 11. c. 12. *Quærit quæ ſit debiti ſumma, cui reſponſum eſt XXX. millium Michaelitarum, quod genus aureorum tunc in publicis commerciis erat celebre, a quodam Imperatore Conſtantinopolitano, qui eam monetam ſua fecerat inſignem imagine, Michaele nomine, ſic nuncupatum*. & lib. 13. cap. 15. *Dicitur autem ſumma pro ſe pacta pecuniæ fuiſſe centum mille Michaelitarum, quæ moneta in regionibus illis, in publicis commerciis, & rerum venalium foro principatum tenebat*. *Michaleti* dicuntur in Diplomate Rogerii Siciliæ Regis Ann. MCXXXIII. apud Ughelium in Archiepiſc. Brunduſinis N. 19. in altero Radulphi

Comitis Montiſcabioſi & Severinæ An. MCV. apud eumdem in Archiep. Acheruntin. N. 1. & Leonem Oſt. in Chron. Caſin. lib. 3. cap. 57. lib. 4. cap. 17. cujus nuperus editor Angelus a Nuce, & ante eum Brolius haud bene divinarunt, dum cenſuere ita nuncupatos, quod D. Michaelis Archangeli effigiem præferrent, eoſque eſſe, aut ſane iis perſimiles, quos *Angelots* appellamus. Vidi qui *Michaelatum* effictum putarent ab Octavio Strada a Rosberg. pag. 355. ubi perperam neſcio cui Michaeli Palæologo adſcribitur, cum eſſe Michaelis Ducæ videatur arguere Inſcriptio hiſce characteribus concepta, MIXAHL. S. CONSTANT. i. *Michael & Conſtantinus*, quorum in nummo conſpiciuntur effigies, ita ut prior, major & altior, Michaelem, altera brevior, Conſtantinum infantem & adoleſcentulum, quem ſuperſtes pater corona donaverat, ut Anna lib. 3. & Zonaras tradunt, repræſentent. In averſa nummi parte Crux viſitur gradibus inſiſtens, cum hiſce characteribus, VICTORIA AVGGGh. CONOB. Verum quominus hanc amplectar ſententiam, prohibent & nummi effigies & characteres, ipſaque averſæ partis Inſcriptio, quæ non ſunt ſeculi Michaelis Ducæ. Sed potius Michaeli Theophili & Theodoræ filio adſcribendum ſuadet nummus alter ſimili conſpicuus Inſcriptione, quem in Familiis Orientalibus enucleamus. Profert idem Strada pag. 330. nummum alium, in quo tres figuræ ſtantes, media cæteris altior, cum Stemmatibus Crucigeris, dextra gladio innituntur, cum hiſce characteribus; .... IOANN ... CONSTAN. quem quidem nummum, ſi tamen eſt genuinus, Michaeli Ducæ, cujus nomen eraſum eſt, adſcribendum cenſuerim; ita ut ab illo cuſus ſit, poſtquam Romano Diogene in ordinem acto, Joannis Ducæ Cæſaris patrui opera Imperii gubernacula rurſum adeptus eſt. Ex quo forte haud ægre a Michaele Joannes obtinuerit, ut effigies ſua in nummis repræſentaretur, una cum Michaelis & Conſtantini Porphyrogennetæ Michaelis filii figuris. Sed id meræ conjecturæ eſt, qua ut plurimum in hiſce poſtremi ævi Imperatorum Monetis enucleandis utendum conſtat. Ut Michaelis Ducæ nummi *Michaelitæ* appellati ſunt, ita Conſtantini Ducæ Michaelis parentis, *Conſtantinati* hac ætate nuncupabantur. Horum paſſim mentio habetur in veteribus Chartis, quæ extant in Chronico Monaſterii Beneventani Sanctæ Sophiæ. Una Meinardi Arianenſis Epiſcopi Anno MLXXX. *Ad partem ejuſdem Monaſterii pro parte mille ſolidos Conſtantinatos componere*, &c. Alia Roberti Guiſcardi Ducis Apuliæ A. MLXXV. *Aut ſi hoc removere non quæſierimus, octoginta ſolidos Conſtantinatos aureos bonos — ad partem ejuſdem Eccleſiæ & ad ejus Rectores componere obligamus.* Occurrit denique in alia Eremberti Comitis A. MXCIX. in eodem Chronico.

Edit. Pariſ. pag. 402.

Ἐφιέναι μοι παραπέμψειν) Si in feudum, ſeu beneficium, ab Alexio conceſſus eſt Boemundo Ducatus Antiochenus, potuit illum Boemundus ex uſu in ejuſmodi feudis recepto transferre, ſive in hæredem, ſive alium, iiſdem poſſidendum conditionibus, quibus ipſi infeudatio facta eſt. Sed hæc pugnare videntur cum iis quæ paulo ante habentur, conceſſum Boemundo uſufructuario jure, poſt illius obitum ad Imperii jus rediturum. Id conſtat, in Germania præſertim, hac tempeſtate feudorum hanc fuiſſe legem, ut a Principe omnino dependerent: primuſque Henricus II. Imperator, uti ſcribit Gervaſius Tilleberienſis in Otiis Imperialibus parte 2. *Legem inſtituit apud Teutones, ut Militiæ, more Gallorum & Anglorum, ſucceſſionis jure devolverentur ad proximiores agnationis gradus, cum antea penderent ex Principis gratia.*

Τῷ τῷ) Jurabat nempe Boemundus, præſtito ad hæcce ſacra Chriſti Paſſionis λείψανα, quæ tum, ut videtur innuere Anna, aberant, mente illa comprehendens tantum. Aſſervabantur quippe Conſtantinopoli Crucis Dominicæ particulæ variæ, Spinea Corona, Clavi, ac Lancea qua Chriſti perforatum fuit latus: quod ſatis ſuperque indicat, cum ait, ſacramentum ſeſe præſtare manibus ſacra Dei Evangelia *corporaliter*, ut ajebant, contingentibus, mente vero Paſſionis Chriſti comprehendentem myſteria. At vetus Scriptor in Philippo Rege Franc. Tom. 4. Hiſt. Fr. ab Alexio ad id, & conſulto, Byzantio allata ſcribit: *Statuta ergo die qua hæc juramento corroborarentur, Imperator urbe regia egreſſus, venit obvius Boemundo & Ducibus via dierum fere XV. Impoſitis itaque manibus ipſe & XII. primi ſuæ civitatis ſacris pignoribus, Cruci videlicet Dominicæ, cum aliis quæ ſecum attulerat, aſtante Joanne filio ejus, juravit omnia quæ propoſita ſunt, abſque fraude conſervaturum omni quo ſuperſtes tempore foret, Boemundo illi ſe ſubdente, & fidem promittente, quandiu jurata ſervaret.* Nec omnino abnuit Anna lib. 14. pag. 419. quæ ſacramentum a Boemundo præſtitum ait, ἐπὶ ἱερῶν Εὐαγγελίων προτεθέντων, καὶ τῆς λόγχης, &c. ut & Fulcherius lib. 2. c. 37. *Juravit Boemundo Imperator ſuper reliquias pretioſiſſimas*, &c. Crucem, Coronam Spineam, Clavos, Ferrum Lanceæ, & alia Dominicæ Paſſionis inſtrumenta ea tempeſtate Conſtantinopoli in Palatio aſſervata teſtatur Willelmus Tyrius lib. 22. c. 25. & 26. quibus tactis ſacramenta præſtabantur in rebus majoris ponderis ac momenti. Raimundus de Agiles: *Imperatori juravimus ſuper Dominicam Crucem, & Spineam Coronam, & ſuper multa alia Sancta.* Vide Gretzer. Tom. 1. de S. Cruce lib. 1. c. 52. & Joan. Ferrandum lib. 2. Diſquiſit. Reliquiariæ, cap. 3. art. 4. quæ quidem ſacroſancta λείψανα in Galliam, S. Ludovico regnante, poſtmodum allata conſtat. Vide Hiſtoriam noſtram Gallobyz. lib. 4. N. 11 12. 13.

Κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον) Firmata pax Alexium inter & Boemundum in urbe Diaboli, menſe Septembri Indict. 2. ineunte Anno M. juxta Græcos VIMDCXVII. Chriſti MCVIII.

Πάπα τῷ Πάπα) Paſchali II. quocum ea tempeſtate magna erat & Henrico Imperatore ſimultas. Vide Petrum Diac. lib. 4. c. 48. Pag. 330.

Σεβαστὸς ὁ Μαρῖνος) Qui ſupra Μαῖρος ... , & Neapolitanus appellatur.

Ρογέριος ὁ Ταγκρέρτου) Scribendum *Ταγοβέρτου*, ut ſit Rogerius Dagoberti, de quo nos quædam ex Alberto Aq. ad pag. 35. *Tagobertum* enim vocat Ratbertus lib 1. de Orig. Monaſterii S. Galli, quem cæteri Scriptores Dagobertum; id etiam nominis ita ſcriptum in Diplomatibus Dagoberti I. Regis obſervare eſt apud Coccium in Dagob. cap. 15. & Henſchenium de tribus Dagobertis, quod alias *Tagabreth, Tagaprehe, Tagebret, Tagabrbat*, & *Tagapret*, efferebant veteres Germani, ut eſt in Catalogo propriorum nominum, quem ex Codice S. Galli deſcripſit Goldaſtus. pag. 403.

Ὁ Γαντζῆ) An Willelmus *de Gant*, ſeu de Gandavo, frater Balduini *de Gant*, qui Gothofredum in Expeditionem Sacram pergentem comitatus eſt, uti ſcribunt Albertus Aq. lib. 2. c. 2. & 29. & Tyrius lib. 3. c. 5. De utroque agit Ducheſnius in Hiſt. Gandav. lib. 3. cap. 3. An vero Giſlebertus *de Gant*, quem ſub ea tempora memorat Willelmus Gemeticenſis lib. 7. c. 38. nam Gallum fuiſſe ſatis conſtat.

Πριγκίπισσα) Qui alia *Principatus*. Vide Not. ad pag. 307.

Ἰοσφρὲ Μαλιὲ) Forte *Jeffroy de Mailli*. Tres porro nobiliſſimas Familias hocce cognomine agnoſcimus in Gallia, primam in Picardia, alteram in Burgundia, tertiam in Turonibus, vel Andibus.

Γρουέλ) Malim *Ρουέλ*, ut ſit Humfredus, Radulphi, de quo ad p. 32. filius. Porro floruit eo ævo Radulphus de Loretello, frater Guillelmi de Altavilla, qui ſubſcripſit Diplomati Rogerii Siciliæ Comitis An. MXCVIII. pro fundatione Eccleſiæ Scyllacenſis apud Ughellum, cujus filius Raimundus vivebat A. MCXVIII. uterque ex eadem familia & ſtirpe qua cæteri Loretelli Comites, de quibus ſupra egimus. Rodulphi meminit Malaterra lib 4. cap. 10. 11. ſed malim *Comitem* iſtum *Raulem* hic intelligi, a quo *Comites de Moliſe* originem

nem duxere. Meminit enim Petrus Disconus lib. 4. Chronic. Caſin. c. 25. ſub A. MCIII. *Ugonis Comitis de Moliſio, filii Comitis Raulis*.

Κράλην) De voce Κράλην conſulendi Sigiſmundus Herberſteinius in Comment. Rer. Moſcovit. pag. 21. & Leunclavius in Pand. Turc. N. 54. Aderant in comitatu & caſtris Alexii, cum pax ea inita eſt, Legati Regis Hûngariæ, qui συμπένθερος Imperatoris dicitur, quia paulo ante Hungariæ Regis filiam in uxorem duxerat Joannes Comnenus, Alexii filius primogenitus, uti narrant Zonaras & Cinnamus. Imperabat autem Hungariæ eo anno MCVIII. Rex Calamanus, ſeu Calomanus, unde ſequeretur Joannis uxorem, filiam fuiſſe Calamani, qui regnum adiit A. MXCV. obiitque A. MCXIV. At cum Calamanus Buſillam Rogerii Siciliæ Comitis filiam A. tantum MXCVII. uxorem duxerit, ut auctor eſt Malaterra lib. 4. c. 25. Joannes vero ante A. MCV. nuptias inierit, ſequenti filium procreaverit, non potuit Joannis uxor ex Calamani conjugio prodiiſſe, quæ eo, quo primum enixa eſt partum, anno, vix decennium attigerat. Chronicon weingartenſe cap. 10. ſororem ejuſdem Calamanni, Joannis uxorem facit. Sed potior videtur eorum ſententia qui filiam fuiſſe Ladislai Regis aſſerunt, in quibus ſunt Cinnamus lib. 1. Thwroczius parte 2. cap. 63. Bonfinius Decade 2. lib. 4. & ex iis Piſtorius, qui Pyriſcam nuncupatam ſcribunt. Cinnamus vero Irenes nomen tribuit. Sic nempe ſolebant Græci barbara, vel quæ ſuo ægre poterant efferre idiomate Auguſtarum nomina aliis mutare. Fuit autem Ladislaus Belæ Regis, cognomento *Benin*, filius, Gaizæ Regis frater, Calamani & Almi Regum patruus, exceſſitque e vivis A. MXCV. ut eſt in Chronico Hildeshemenſi, & apud Thwroczium: ex quibus perſpicuum fit perperam ab Anna Regi Hungariæ, qui tum regnabat, συμπενθέρου Βασιλέως titulum tribui.

Ῥισκάρδου Σινισκάρδου) De Riſcardo, aut Ricardo, cujus Legati huic interfuere fœderi, ſæpius animo revolventi, nihil ſani fere primum ſubiit quod augurari liceret. Nullus ſiquidem hac tempeſtate Princeps iſta nomenclatura mihi occurrebat, qui ejuſmodi & tantæ fuerit dignitatis, ut Legatos & Apocriſiarios ad Imperatorem mittere potuerit: ſi tamen Ricardus II. cognomento Junior, Capuæ Princeps, & Averſæ Comes excipiatur, qui eo ævo, perinde ac cæteri Normannici Principes, ſupremo jure in iſta Italiæ parte imperitabat. Verum ne protinus conjecturam hanc, ſeu ſententiam
Edit. Pariſ. pag. 404. amplecterer, non pauca videbantur remorari. Primo enim jure poteſt in dubium revocari, idemne ſit Ῥισκάρδος, ac Ῥικάρδος, ſeu *Ricardus*; cum id nominis Annæ efferatur per Ῥιτζάρδος, verbi gratia in Ricardo Principatus Comite, qui huic perinde fœderi ſubſcripſit, & in Ricardo Hugonis fratre pag. 393. Deinde quid ſibi vellet Siniſcardi cognomen, quod a nemine, ut opinor, Scriptore Ricardo Capuano Principi attributum conſtat, haud plane percipiebam. *Juniorem* appellatum teſtatur Willolmus Gemeticenſis lib. 7. cap. 43. *Secundum* non ſemel indigitat Petrus Diaconus, ipſeque Ricardus in Diplomate, quod deſcripſit Ughellus in Epiſcopis Puteolan. ita ſe inſcribit: *Nos Secundus Ricardus Capuanus Princeps, proles bonæ memoriæ D. Jordani magnifici Principis.* Sed error irrepſit in annum, qui perperam fuiſſe MCXXXV. annotatur. At Siniſcardi appellatio Ricardo Capuano attributa non legitur. Non minimum præterea ſcrupulum movebat Ricardi obitus, quem in menſem Januarium anni MCVI. quidam ex Scriptoribus conjiciunt, proindeque multo ante hoc pactum fœdus. Denique cum Baſilios, Conſtantinos, Nobiliſſimos, Eunuchos, & Notarios hic commemoret Anna, nemo erit qui prima fronte iſtiuſmodi nomina & dignitates Græcum Principem ſapere non ſtatim profiteatur. Hæc etſi haud levioris viderentur momenti, ne Ricardum Capuanum Principem intellexiſſe Annam exiſtimarem, ab hac tamen ſententia non omnino dimovebant prælata. Nam ut priorem ſolvam nodum, conſtat Ῥιτζάρδος, & Ῥικάρδος idem eſſe; quippe Ricardus Principatus Comes priore, hic, altera appellatione donatur ab Anna pag. 307. quæ prima Gallicum *Richard*, altera Italicum *Ricardo* extulit. Jam vero quod Ῥισκάρδου, ſcribitur, proclivis Librariorum lapſus ex unius additione elementi conjici poteſt; ut & in voce Σινισκάρδου; nam legendum Σανισκάρδος cenſebam, ut Siniſcardus ille nobilis Italus, quo cognomine occurrit alter in Hiſtoria noſtra Gallo-Byzantina lib. 8. N. 23. primus fuerit ex Ricardi Legatis. De anno demum quo exceſſit Ricardus haud bene conſtat. Serius enim quam A. MCVI. mortuum par eſt credere, cum A. tantum MCVIII. ſub menſem Junium, Robertus, fratre demum improle extincto, univerſam illius ditionem occuparit, & ſuo juri addixerit, ut eſt in Chronico Ceccanenſi. Quo quidem anno, quo fœdus iſtud Alexium inter & Boemundum initum eſt, potuerunt Ricardi, recens demortui, Legati adhuc apud Alexium morari. Jam vero quod ſpectat ad Græcanicas appellationes & dignitates Ricardi Legatis attributas, nemo neſcit non Apuliam modo & Calabriam, haud multo ante Alexii tempora, Græcis paruiſſe, ſed & a Longobardis & Normannis poſthæc expugnatas ſervaſſe in pleriſque Græcum idioma, in dignitatibus præſertim & Palatinis officiis; quod longe poſtea ſub Germanicis & Andegavenſibus Principibus obtinuit, ut in Logothetis, Stratigotis, Catapanis, Protonotariis, Sebaſtis, Spathariis, Nobiliſſimis, Protonobiliſſimis, Dishypatis, & aliis ejuſmodi Dignitatibus, ut videre eſt apud Ughellum Tom. 7. Italiæ Sacræ pag. 411. 422. 559. 577. 1071. &c. Denique de Eunuchis ita Melchior Inconferus in Diſſertatione de Eunuchiſmo ad Allatium: *Ethnicum fuit juventutem evirare, fluxit hæc Secta ab Aſſyriis ad Perſas, a Perſis ad Græcos, ab his demum ad Latinos, hodieque late in Europa viget: tametſi apud Septentrionales haud dum obtinuerit, turpe exiſtimantes niſi bruta caſtrare.* Hæc etſi primo intuitu haud improbabilis videretur ſententia, non omnino tamen arridebat, cum Siniſcardi cognomen unico contextu, nullaque prævia virgula, Ricardo tribuatur apud Annam, ita ut unus idemque fuerit Ricardus & Siniſcardus. Cum igitur anceps animi, dubiuſque hærerem, commode occurrit *Ricardus Seneſcallus*, qui eo ævo floruit, maximæ- pag. 405.
que fuit auctoritatis inter Normannicos Apuliæ Principes, quos proxima attingebat affinitate, adeo ut inter Siniſcardum & Seneſcallum, vel Seneſcalcum, nullum eſſe diſcrimen exiſtimari poſſe confidam. Fuit porro Ricardus iſte Drogonis Comitis filius, proindeque Guiſcardi Ducis Apuliæ, & Rogerii Siciliæ Comitis ex fratre nepos. Drogo vero Ricardi pater Ducatum Apuliæ obtinuerat poſt exceſſum Guillelmi Ferrebrachii fratris primogeniti, ut eſt apud Guillelm. Apul. lib. 2. pag. 12. 13. Malaterram lib. 1. cap. 12. 13. Ordericum lib. 3. pag. 472. Leonem Oſt. lib. 2. cap. 68. 73. 81. lib. 3. cap. 15. & Guillelmum Gemeticenſ. lib. 2. capit. 30. Unde in Charta A. MLV. pro Monaſterio Venuſino S. Trinitatis: *Dux & Magiſter Italiæ, Comeſque Normannorum totius Apuliæ atque Calabriæ* inſcribitur; in ſubſcriptione vero *Vir Imperialis* nuncupatur propter ſupremam dominationis, qua pollebat, auctoritatem. Occurrit igitur primo Ricardus Seneſcallus in Tabulis A. MC. Ind. X. apud Ughellum in Anglonenſibus Epiſc. in quibus *Albenda* illius uxor, & *Robertus* filius ſubſcribunt. Proſtat apud eumdem Ughell. in Epiſcopis Neocaſtr. Diploma ipſius Ricardi, in quo *Comitis Drogonis filium, atque Roberti Guiſcardi Calabriæ & Apuliæ & Siciliæ Ducis, atque filii ejus Rogerii & ipſius, hæredis Dapiferum* ſeſe inſcribit, & Guiſcardum Ducem & Rogerium Comitem patruos vocat. Ex quibus patet unde Seneſcalli ei dignitas, quæ ſuprema ſemper fuit apud Re-

ges & Principes, acceſſerit, nempe ex conceſſione Roberti patrui. In alio Diplomate A. MCVIII. Indict. VII. apud Ughellum in Archiepiſcopis Barenſibus, *Ricardus Seneſcalcus filius bonæ memoriæ Domini Drogonis magnifici Comitis* dicitur, in quo etiam mentio fit *Altrudæ* uxoris, & *Dominæ Roccæ* ſororis Ricardi, & Domini Alexandri ſtrenui Militis filii ejuſdem Roccæ. Nec ſcio an *Altruda* eadem ſit cum *Albenda*, quæ Ricardi uxor fuiſſe dicitur in Charta laudata A. MC. Idem in alia Guillelmi Ducis Apuliæ, Rogerii Ducis filii, A. MCXII. pro Eccleſia Cuſentina, apud eumdem Ughellum, ita ſubſcribit: *Ego Richardus Seneſcalcus me ſubſcripſi.* Jam vero cum magnæ adeo fuerit dignitatis Richardus, ſeu forte ob eas quas poſſidebat ex paterna hæreditate civitates, quemadmodum cæteri Normannici Proceres, ſeu ob natalium ſplendorem, ut qui ſupremi Normannorum Ducis filius, & Boemundi ipſius, Rogeriique Ducis patruelis eſſet, nihil ſane videtur obſtare, quominus Legatos ſuos ad Alexium mittere potuerit, eaque tempeſtate ſimultatem cum ipſo Boemundo exercere, adeo ut Alexii partes amplexatus fuerit iis in bellis Dalmaticis; præſertim cum Rogerii Ducis Apuliæ vaſſallus & cliens eſſet, quocum & Boemundo ob paternam hæreditatem non minima intercedebat controverſia, uti narrant Malaterra, Willelmus Apul. Malmesburienſis, Vitalis, & alii. Quod vero ſpectat ad nomina appellativa Græco more efformata, nemo ignorat in ea Italiæ parte, quam Magnam Græciam vocabant, non modo iſta, ſed etiam hac ipſa qua vivimus ætate, linguam Græcam ut plurimum viguiſſe, etiamque hodie vigere; ita ut pleraque Ducum Apuliæ, Comitum & Regum Siciliæ Diplomata eo idiomate conſcripta in Eccleſiarum & Monaſteriorum Tabulariis paſſim reperiantur. Denique conjecturam noſtram non minimum firmant, tum Ρικάρδε nomen, quo Ricardi, vel Richardi appellatio exprimitur, tum illud Σενισκάρδε, quo Seneſcalli, vel Seneſcalci, variæ enim ea vox in laudatis Chartis ſcripta reperitur) dignitas; quin & forte Codex Annæus Σινισκάλδε, aut Σινισκάλκ prætulit. Sed omnem ſcrupulum, aut dubitationem adimit ipſum de quo egimus Diploma ipſius Ricardi A. MCVIII. Indict. I. Edit. Pariſ. pag. 406. menſ. April. quod ſubſcribitur a *Baſilio Imperiali Protonobiliſſimo*, qui ille idem eſt qui hoc ipſomet anno fœderi, quod Alexium inter & Boemundum menſe Septembri Indict. 2. ineunte initum eſt, interfuit, tamquam Legatus Ricardi. Nec eſt quod quis opponat Græca nomina & dignitates Græcanicas, quibus apud Annam donantur Ricardi Legati, cum ea tempeſtate & Neapolitani Duces, & aliquot alii Apuliæ Proceres Imperatorem Conſtantinopolitanum ut Dominum agnoſcerent, præterea que Auguſti Byzantini in ejuſmodi honorariis appellationibus concedendis haud parci fuerint, præſertim erga Italos, in quibus ſibi conciliandis, & in ſuas partes alliciendis operam ſuam ſemper collocarunt, cum recuperandæ Italiæ ſpem numquam abjecerint. Memoratur denique Ricardus iſte Seneſcallus in Diplomate An. MCXXV. apud Ughellum Tom. 9. pag. 116. & alio Ann. MCXXXV. Tom. 9. pag. 205.

IN LIBRUM XIV. ALEXIADIS NOTÆ.

Pag. 332. XPHMATA λαβὼν ἱκανά) Albertus Aq. lib. 10. cap. 44. de Boemundo: *Et ſic Imperatori in magnitudine & pondere ineffabili auri & argenti & oſtri pretioſi reconciliatus eſt.*

Ἐξ ἡμῶν) Boemundus icto fœdere cum Alexio, in Apuliam reverſus, dimiſſaque Peregrinorum turba, quæ ex voto tenebatur iter Hieroſolymitanum adimplere, ipſe domi familiaribus adhuc curis detentus remanſit. Æſtate vero ſequente, præparatis jam ex parte ad iter neceſſariis, & congregato navigio, dum ad iter accingeretur, copiis undecumque convocatis, valida correptus ægritudine, in fata conceſſit. Hæc Tyrius lib. 11. cap. 6. qui Annæ concinit, tradenti, ſexto poſt ſolutam Dyrrachii obſidionem menſe exceſſiſſe Boemundum, proindeque Anno MCIX. nam pax iſta cum Alexio menſe Septembri Ann. MCVIII. At Albertus Aq. lib. 11. cap. 48. mortuum ſcribit Boemundum apud Barim civitatem, & ad B. Nicolai Ædem ſepultum, *eo tempore quo Henricus V. Rex, Imperator IV. Romæ plurimos ſibi reſiſtentes hoſtili impetu in ore gladii crudeliter edomuit.* Qua tempeſtate Rogerium Apuliæ Ducem & Boemundum fratres defunctos auctor eſt etiam Petrus Diaconus lib. 4. cap. 42. Henrici vero Expeditionem Italicam ad Ann. MCX. & MCXI. referunt Scriptores. Certe Boemundi mortem ſub Ann. MCX. ponit Matthæus Paris; in Indictionem 4. An. MCXI. rejiciunt Chronicon Ceccanenſe, Chron. Malleacenſe, & Ordericus Vitalis lib. 11. pag. 814. Sed errat Ordericus, cum Antiochiæ obiiſſe ſcribit. Nec diſſentit Falco Beneventanus, qui extinctum tradit menſe Februario Ann. Chr. MCX. Indict. 4. quæ cadit in annum ſequentem. Unde, ut recte obſervat Camillus Peregrinus, Falconi menſis Februarius anni MCX. eſt ultimus ejuſdem anni, cum ſolemne ſit eidem Scriptori annos Chriſti a menſe Martio auſpicari. Anonymus denique Barenſis ad Menſem Martium anni MCXI. Boemundi objectum refert, cui aſtipulantur Emortualia Monaſterii Caſinenſis, a Caracciolo edita. Guibertus lib. 7. cap. 34. & Willelmus Malmesbur. lib. 4. Hiſt. Angl. pag. 151. veneno occubuiſſe narrant. Denique Canuſiæ in Apulia, in Eccleſia S. Sabini ſepultum aſſerunt alii, ad cujus ſepulchrum leguntur etiamnum Inſcriptiones, ſeu Epitaphia aliquot, quæ extant apud Baronium A. MCXI.

Διαδέχεται) Sequitur in Editione Hœſchel. καὶ αὐτὸ Δαλμάτων κρατεῖ (καὶ γὰρ ἐκεῖνα, ὅτι τὰς κατὰ τῶ Βαιμούνδου συμφορὰς πεπαύετο) ὁ κατὰ τὸν Βυζάντιον, &c.

Ἀσσὸν) Cujus meminit pag. 252. Vide Notas. Pag. 333.

Κελβιανὸν) Regio, ut videtur, Thracenſi Themati (in quo quo erat Smyrna, ut eſt apud Porphyrogennetam) vicina, *Gelbianum* dicta Paulo Diacon. lib. 22. Hiſt. Miſc. Nicetæ in Iſaac. lib. 1. N. 4. & Acropolitæ pag. 398. Edit. Genev. Vide Leuncl. N. 39. pag. 334. pag. 407.

Νυμφαίου) Lydiæ urbs Nicephoro Gregoræ lib. 3. & 6. Acropolitæ, Ducæ c. 21. Waddingo Ann. MCCXXXIII. N. 13. Vide Leuncl. N. 133.

Χλιάρα) Urbs nota Nicetæ in Man. Acropolitæ, Ducæ, &c.

Ἐξέπεμψε) Meminit iſtius Legationis Albertus Aq. lib. 12. cap. 7. 8. Pag. 336.

Δύκα Κόμης) Quem circa ea tempora, aut ſane ſtatim poſt Tancredi mortem, factione ſuorum interemptum tradit Ordericus lib. 11.

Πελκτράνον) Bertrannum, ſeu Bertrandum, Comitem Tripolitanum, Raimundi Sanctægidiani Comitis filium nothum, uti habent Guibertus & Malmesburienſis, qui paulo ante Tripolim adjuvantibus Genuenſibus & Balduino Rege expugnarat; & priuſquam in Palæſtinam perveniret, Alexio Conſtantinopoli fidei ſacramentum præſtiterat, uti habent Albertus Aq. lib. 11. c. 3. 4. & ſeq. Fulcherius lib. 2. c. 38. Tyrius lib. 11. c. 3. & ſeq. Hiſt. Hier. A. MCVIII. & Willel. Malmesburienſis lib. 4.

Ἐπισκοπείου) *Επισκοπεῖον* non eſt Arx, ſed Palatium Epiſcopale; *Ἐπισκοπεῖον* Theophani An. VIII. Conſtantii; *Epiſcopium* Leoni Oſt. lib. 2. cap. 29. 51. lib. 3. cap. 22. Orderico lib. 5. pag. 552. & aliis, *Domus Eccleſiæ* Cypriano & Meſſiano in vita S. Hilarii, & Gregorio Turon. lib. 1. Hiſt. cap. 39. lib. 2. cap. 18. *Domus Eccleſiaſtica*, eidem Gregorio lib. 1. de Mirac. cap. 32. de Glor. Confeſſ. c. 28. 80. *Domus Epiſcopi*, D. Auguſtino de vita Cler. Serm. 2. Erant autem ut plurimum Epiſcopia juxta Cathedrales Eccleſias; Conc. Cart. IV. Can. 14. Ut Pag. 337.

Epiſcopus non longe ab Eccleſia hoſpitiolum habeat. Eſt etiam Ἐπισκοπή, *Epiſcopatus*, in Cod. Can. Afr. can. 124.

Σιμεώνην) Fuit is Simon, quem Anna Balduini Regis ἐξάδελφον fuiſſe ait, idem qui *filius Ducis* Tyrio nuncupatur lib. 11. cap. 12. quique in Comitatu Balduini erat hac ipſa tempeſtate, anno ſcilicet MCXI. Ideo vero Ducis filius dicitur, quod (ſi bene auguror) filius eſſet Henrici Limburgenſis Ducis Inferioris Lotharingiæ, qui Juntham Friderici Comitis Luxemburgenſis filiam, Balduini conſobrinam, uxorem duxerat. Conſtat enim ex Sigeberto A. MCVII. plures liberos procreaſſe Henricum, tametſi unicum Waleranum nominent Scriptores. Totam hanc cognationem exhibebit ſubjectum Stemma.

EUSTACHIUS Comes Bononiæ.

- *Euſtachius II. Comes Bononiæ.*
  - *Gotofredus Dux Lotharingiæ.*
  - *Balduinus I. Rex Hieroſ.*
  - *Euſtachius Comes Bononiæ.*
- *Lambertus.*
- *Gotofredus Epiſcopus Pariſienſis.*
- *Gerberga uxor Frederici Comitis Luxemburg. Ducis Lotharingiæ.*
  - *Juntha uxor Henrici Ducis Limburgenſis & Lotharingiæ.*
    - *Waleranus Dux Limburgenſis.*
    - *Simon Ducis filius nuncupatus.*

Floruit etiam eo ipſomet ævo Simon alter, filius Theoderici Ducis Lotharingiæ Superioris, filii Geraldi Alſatii, ex Gertrude filia Roberti Flandrenſis; qui quidem Simon patri A. MCXV. mortuo ſucceſſit, ita ut *Ducis filius* dici potue-rit A. MCXI. quo nondum Ducatum adeptus erat. Vide Galbertum in vita S. Caroli Comit. Flandrenſ. c. 15. N. 109. & Vignerium in Originib. Alſat. pag. 112. & ſeq.

Edit. Pariſ. pag. 408.

Τύρον) De obſeſſa Tyro An. MCXI. machinis noſtrorum incenſis, & hoſtium arte conflagratis, de ſoluta denique obſidione, multis agunt Albertus Aq. lib. 12. c. 2. &c. Fulcherius lib. 2. c. 44. & Tyrius lib. 11. c. 17. Vide etiam Chron. Orientale.

Pag. 318.

Πτολεμαΐδα) Albertus Aq. lib. 12. c. 7.

Ἄκη) Quæ veteribus Ἄκη, ut auctor eſt Strabo, deinde *Acon* & *Ptolemais* dicta. Fulcherius lib. 1. c. 17. *Poſt has tranſierunt Ptolemaidem, prius Acon dictam, quam quidam erranter ſolebant Accaron legere, quod nos etiam faciebamus, cum primitus terram Palæſtinorum intravimus. Sed Accaron urbs eſt Philiſtæa, inter Azotum & Lamniam, prope Aſcalonem. Acon vero, id eſt, Ptolemaida, ab Auſtro habet Carmeli montem.* Sane *Accaron*, & *Acra* dicitur Alberto A. lib. 5. c. 41. lib. 9. c. 30. *Achon*, Tyrio lib. 10. c. 26. ubi de ejus conditore nonnulla commemorat: *Acca*, Aldeſiſio 5. p. Clim. 3. Ἄκη Ptolemæo, ut obſervavit Scaliger, Suidæ & Nicetæ in Iſaacio lib. 3. N. 8. Porro Balduinum ſoluta Tyri obſidione Aconem ſe recepiſſe tradunt etiam Albertus Aq. lib. 12. c. 7. & Fulcherius lib. 2. c. 44.

Pag. 319.

Ἀνέκασιν) Albertus loco citato: *Legati vero Regis Græcorum benigne commendati, donisque magnificis ampliati, Conſtantinopolim remiſſi ſunt.*

Ἀγιεντίλω) Albertus loco laudato.

Ἰατζελίνῳ) Joſcelino *de Courtenay*, qui citra Euphratem ſua habebat præſidia, inquit Tyrius lib. 11. c. 8. & poſtmodum Gervaſio de Baſilica, ſeu *de Bazoches*, in Principatum Tabariæ, ſeu Tiberiadis, demum Balduino Regiteſtenſi, Regi Hieroſolymitano effecto, in Comitatum Edeſſenum ſucceſſit. Vide Familias noſtras Hieroſ.

Πελκτράνῳ) Exceſſit igitur e vivis Bertrandus Comes Tripolitanus eo anno, quo ſoluta Tyri obſidio, MCXII.

Ὁ δὲ υἱός) Pontius Comes Tripolitanus, Bertrandi ex nepte Mathildis Comitiſſæ, ut eſt apud Malmesburienſem, ſeu ut Ordericus, ex Aleide filia Odonis I. Burgundiæ Ducis filius. Vide Familias Hieroſ.

Εἰς σώματι) Annales Franc. A. DCCLXXXVIII. *Et cœperunt fideliores Balwariorum dicere, quod Taſſilo fidem ſuam ſalvam non haberet.* i. quod fidem, quam Carolo profeſſus erat, integram non ſervaret, ſeu, ut habet Chronicon Reicherſpergenſe, *quod fidem promiſſam violaſſet.* Id porro a Pontio expetitum, ut quam Bertrannus parens Alexio fidem præſtiterat, ſalvam & inlæſam ſervaret. Ita fidei ſalvæ, *fides mentita* opponitur; nam *fidem mentiri*, vel etiam *mentiri* ſimpliciter dicebantur, *qui poſt præſtitum ſacramentum* in Dominum inſurgebant, ut eſt in Epiſt. Lud. I. Tom 3. Hiſt. Franc. p. 891.

Καὶ αὐτὰς Ἀραβίας) Equos Arabicos commendant Nicetas in Joan. in Man. lib. 1. N. 2. lib. 3. N. 3. lib 6. N. 4. in Iſaacio lib. 1. N 6. in Alexio lib. 1. N. 2. Zonaras in Romano Diogene, Ducas cap. 16. 29. & 33. Theodorus Prodrom. Carm. εἰς ἀγροικὸν & εἰς Βαρβίαν, Joannes Leo in Deſcr. Afric. lib. 9. Poeta Vernac. *Le Roman de Garin:*

Hue s'en retorna ſur le roux Arabi.

Et alibi:

Bien fu armé, s' et le rox Arabi.

Equos Arabicos φάρας & φαρίους vulgo appellant Scriptores, a voce *Faras*, quæ Arabibus *Equum generoſum* ſonat. Achmes c. 233. ἵππος ὁ φάρας ὁ Ἀγαρηνός. Ita rurſum c. 152. & 159. φάρας Ἀραβικὸς apud Nicetam in Iſaac. lib. 1. Leo Imper. in Tacticis c. 18. §. 137. ait Saracenorum equos φαρίους appellari. *Equos Farios* non ſemel commendat Raimundus de Agiles, & Saracenis fuiſſe proprios auctor eſt: *Aſſumptis omnibus pecuniis ſuis Cæſaream & Camelam adibant, ut ibi equos Farios mercarentur.* Infra: *Cœperunt oſtendere illi de parte Comitis equos Farios, & divitias ſuas.* Eadem pag. *Qui cum accepiſſet a Comite Raimundo 5000. ſolid. & duos equos Farios optimos*, &c. Non deſunt qui Arabes vocem hanc accepiſſe a Græcis cenſent, quibus φορβὰς eſt equa Gl. Gr. Lat. φορβάς, ἡ θήλεια ἵππος, *equa*. Verum putant alii ita noſtros appellaſſe equos integros, *admiſſarios*, quos Germani *Waran*, ut auctor eſt Goldaſtus, nuncupant, Hiſpani, Occitani, & Provinciales *Guaragnons*, qui iidem ſunt quos Lex Salica tit. 4. §. 2. & 4. *Waraniones* vocat, voce forte ab Arabica *Faras* deducta. Denique non multum abludit vox Cambrobritannica *Farch*, equus, unde *Cadfarch*, equus bellicus, ut eſt apud Marcum Zuerium Buxhornium in Originibus Gallicis. Hinc a Francis noſtris *Equos Ferrandos*, Arabicos nuncupatos fuiſſe, voce efficta a *Faras*, probabile eſt. Lambertus Ardenſis: *Optimum equum Ferrandum liberaliter obtulit.* *Cheval Ferrant*, in Teſtamento Balduini Comitis Guinenſis An. MCCXLIV. apud Ducheſnium. *Le Roman de Garin:*

pag. 409.

Emmi la place li ont Ferrant forfait.

Idem:

Prenés vos garde de moi & de ma gent,
Ne tendés mie as chevaus, as Ferrans,
A belle robe, a or, ne a argent.

Eidem Poetæ dicuntur interdum iſti equi *Auferrans:*

Mult par fu liés, quand vint a l'auferrand.

Alio loco:

En deſtre menent les auferrans de pris.

Rurſum:

Et enſeller maint auferrant courſier.

Hinc denique equos omnes, etiam indigenas, qui Arabicorum colorem haberent, *Ferrandos* vocarunt noſtri. Rigordus Ann. MCCXV. de Ferrando Flandrenſi Comite in prælio Bovinenſi capto, & Lutetiam adducto: *Nec verecundabantur illudere ei ruſtici, vetulæ, & pueri, nacta occaſione ab æquivocatione nominis, quia nomen ejus tam equo, quam homini æquivocum erat: & caſu mirabili duo equi ejus coloris, qui hoc nomen equis imponit, ipſum in lectica vehebant.* Albericus: *Accidit etiam caſu mirabili, quod equi lecticam Fernandi trahentes, eſſent coloris ferrandini.* Willelmus Guiart:

Ferrant portent dui auferrant,
Qui tous deus ſont de poil ferrant.

Infra:

Li auferrant de fer ferré,
Emportent Ferrant enferré.

Cujuſmodi autem fuerit color ille equorum Arabicorum, qui *Ferrandinus* dicitur Alberico, docet Hiſtoria Francorum MS. ex Bibl. Memmiana in Philipp. Aug. *Nul ne porroit dire, ne deviſer la grant joje que ceus de Paris firent au Roy Phelippe leur Seigneur, aprés cele victoire, lequel emmenoit Ferrant avecques lui en une litiere, que portoient deus chevaus pommelés. Si crioit le peuple, quand Ferrant paſſoit, par maniere de gaber & moquer, que deus Ferrans portoient Ferrant, mais Ferrant eſtoit enferrez.* Vide Julium Scaligerum Exercit. 206. in Cardanum, & Menagium de Ling. Franc.

Pag. 340. Edit. Pariſ. pag. 410. Θρακησίῳ) Thraceſii Thematis, quod Lydiam, Cariam, Joniam, & aliquot alias Provincias complectebatur. Conſtant. de Themat. lib. 4. & in Baſilio cap. 15. & 16.

Μαδύτα) Oppidum in Cherſoneſo Thraciæ, hodie *Maitos*, teſte Leunclavio N. 24. Nec procul aberant τὰ Κοίλα, portus memoratus Nicetæ in Man. lib. 5. cap. 4.

Pag. 342. Μουσουλμάνων) Vim vocis prodit Leunclavius in Pand. N. 22. & 59.

Pag. 343. Καθ' ὃν καιρὸν) Vide Notas ad Villhard. Num. 39.

Δεύτερα) His duabus, Ποδαγρίας, ſeu Podagræ Alexii parentis cauſis, tertiam addere poterat Anna, quam Nicephorus Calliſt. lib. 18. cap. 40. refert, Conſtantinopolim nempe incolentes hac maxime vexari ſolitos: ὡς δ' ἡ νόσος ἄλλως τε καὶ ... τοῖς τὸ Βυζάντιον ... κατοικοῦσι ... Quod de Alexandria & Caria Cœlius Aurelianus Siccienſis lib. 5. Tardar. Paſſionum cap. 2. de Athenienſi vero tractu, ſcripſit Lucretius lib. 7.

Attide tentantur greſſus, oculique in Achæis
Finibus.

Pag. 344. Τὸ γλῶσσαν εὔδρομοί) Anna lib. 10. pag. 233. ... τὸ φύσει λάλον τε καὶ μακρηγορώτατον τῶν Λατίνων. Matthæus Weſtmon. A. MCCXXXIX. Francos, ut *impetuoſos & magalloquos* perſtringit. Britonum Armoricanorum garrulitatem ſugillat Glaber Rad. lib. 2. cap. 3. Normannorum Matthæus Paris An. MCXCVII. & Willelmus Brito lib. 5. Philipp. Provinciales etiam hoc nomine carpit Guibertus lib. 2. cap. 18. ubi de Raimundo Sanctægidiano: *Erat autem præfatis noſtris Principibus ætate maturior, & exercitus, niſi quantum ad garrulos hominum Provincialium mores ſpectat, nulli inferior.* Horum mores graphice etiam deſcripſit & expreſſit Gervaſius Tilleberienſis lib. 2. Otiorum Imper. *Eſt enim Gens quam Provincialem appellamus, conſilio perſpicax, promiſſis fallax, opere cum vult efficax, ſine armorum pondere bellicoſa, pro ſua paupertate in cibando larga, in nocendo inſidioſa, inter probra taciturna, cum locus aut tempus ſuppetit malefacta memorat, bello navali circumſpecta, & victorioſa, caloris patiens ac frigoris, famis, ac ſaturitatis, Gens in ſubſtantia tenuis, quia vult, & abundantia pacis affluens quando vult. Si Dominum continuum haberet quem timeret, nulla gens citius frangeretur ad bonum, nec ulla, quia non eſt a quo regatur, ad malum.*

Pag. 345. Τῶν μεσαζόντων) Dicuntur μεσάζοντες, qui rebus gerendis in Palatio præſunt, ſeu quibus veluti ſequeſtris Principes res ſuas peragunt, *Miniſtri aulæ*, Mamertino in Paneg. *Rerum Miniſtri* Manilio lib. 5. nuncupati. Nicetas in Man. lib. 1. N. 3. ... ὁ Βασιλεὺς καὶ εἰς τὰ τῶν δημοσίων πράγματα κατασταθεὶς μεσάζοντας. Et infra: ... μεσάζοντα τῆς οἰκείας ... Cantacuzenus lib. 3. c. 15. τὴν μὲν τοῦ μεσάζειν ὑπηρεσίαν ἐγχειρίζων. Unde frequentes adeſſe Palatio ex officii debito neceſſe habebant. Idem Cantacuzenus lib. 4. c. 39. παρόντος δὲ καὶ Κυδώνη, ὃς ... Βασιλεῖ ... ἀεὶ, ὁ μόνος ... τὴν ... λῷ πολλῷ παρὰ Βασιλεῖ ἐχαρίζετο, ἀλλ' ὅτι καὶ τοῖς πράγμασι μεσάζων, ἀνάγκην εἶχεν ἀεὶ συνεῖναι Βασιλεῖ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, &c. Ejuſmodi Μεσαζόντων meminit etiam Pachymeres lib. 5. c. 6. Summus vero rerum Miniſter Μέγας Μεσάζων dicebatur, cujus proinde dignitas in Palatio ſumma, cui Ducas c. 21. 22. & 28. Veſiriorum Turcicorum dignitatem æquiparat. *Mediatores* dicuntur S. Cypriano, ſeu Auctori de Cardinalibus operibus Chriſti, in Prologo: *Unde hæc ſitis divitiarum miſeris pectoribus aſſidet, & ambitionis ſalſugo bibulum animum occupat, ut per fas & nefas ad loca ſuperiora, etiam de latebris eremi, nonnulli ſe ingerant: & de omni gradu ubi aliquis aditus patet anheli prodeant, diſcurrant ad Judices, blandiantur mediatoribus, conducant auxiliarios, & modis omnibus elaborent, ut ſedeant cum Principibus.* Μεσίτας, Pachymeri lib. 6. c. 26. lib. 9. c. 8. iidem qui *Mediatores* hoc loco. Vide eumdem lib. 4. c. 3. Pag. 411.

Φρύγγων ὀργίλων) Nicetas in Andronico lib. 1. de Latinis, ſeu Normanno-Siculis: μόνῳ οἱ τοῦ γένους τούτου τῷ Μήδῳ χαρίζεσθαι εἰώθασι, ... ὀργίλους ... Tudebodus lib. 1. *Franci pleni erant invidia & tumida ſuperbia.* Tyrius lib. 16. c. 23. *Francorum faſtus non ferens.* Ordericus lib. 9. *Superbi Francigenæ.* Abbo lib. 2. de Obſid. Pariſ.

Quippe ſupercilium, veneris quoque fœda voluptas,
Ac veſtis pretioſæ elatio te tibi tollunt.

Matthæus Weſtmon. A. MCCLXXII. *Galli igitur, qui numquam indignatione & jactantia caruerunt, quorum ſuperbia ad exterminium perveniet,* &c.

Λόγον) Locus, ni fallor, luxatus. Quid enim Pag. 347. eſt Alexium Nicæam contra Turcos profectum eſſe, & cum iis bellum initurum τῇ δεξιᾷ χειρὶ λόγον κατέχοντα. Nam quod vult eruditus Interpres Alexium currus, quo vehebatur, habenas dextra moderatum, nec eſt ſimile vero, neque ex Annæ verbis elici poteſt. An igitur reponenda ea verba, quæ habet lib. 7. p. 196. τῇ δὲ δεξιᾷ χειρὶ ... τὸ ὠμοφόριον σημεῖον aut εἰκόνα, κατέχων; ut ſenſus ſit, Alexium in Expeditionem illam profectum, dextra tenentem Deiparæ humerale, vel imaginem; quo caſu, ὠμοφόριον Deiparæ in priore contra Scythas prælio deperditum haud fuerit. Sed an probabilis ſit conjectura, aliis dijudicandum relinquo.

Αἰγιάλοι) Locus in Bithyniæ ora, qui Αἰγιαλοὶ Zonaræ in Michaele Theophili F. pag. 131. & Scylitzæ pag. 552.

Καμύτζην) De hac Euſtathii Camytzæ clade Pag. 348. agit Zonaras.

Μιλαγγένων) Oppidum ad Olympum montem Pag. 349. (qui Myſiæ cognominatur a Ptolemæo, & Conſtantino lib. 1. de Themat.) olim Μελάγγεια, ævo recentiori Μάλαγνα nuncupatum, ut eſt apud Zonaram in Michaele, ſeu Μαλάγινα, ut eſt in VII. Synodo Oecumenica p. 495. Edit. 1618. Occurrit prior appellatio apud Theophanem A. 1. Nicephori General. Nicetam in Man. lib. 1. N. alib. 3. N. 2. in & Pachymerem lib. 2. c. 8. Poſterior apud Annam lib. 15. Landulfum Sagac. lib. 23. & 24. apud quem male editum *Malagma*, pro *Malagna*. Montem fuiſſe opinatur vir magnus, at Nicetas diſerte oppidum vocat.

Πύλην) Portam Magni Palatii, de qua Tyrius lib. 20. cap. 25.

Ἀριστήριον) Recte conjectat doctus Interpres Ἀριστήριον eſſe eam Magni Palatii Exedram, in qua epulabatur Imperator, quam in celſiore Palatii parte extitiſſe innuit, Bucoleontis appellatione donata, uti obſervatum ſupra. *Pranſorium* dicunt Latini, ſi Joanni de Janua fides: *Pranſorium, Domus, vel locus ubi prandetur.* Ita Ἀριστήριον, *Cœnaculum* vertit ve-

aus. Gl. In Originibus CP. a Combefiſio editis: ἐκαλεῖτο δὲ ὁ τόπος ἐν τῷ ... τοῦ αὐτοῦ φόρου, ὅπου τὰ ἄριστα τὰ πρῶτα ἀπεῖχεν, *quo loco prius prandia erant*, id eſt, locus in quo publicæ plebi præbebantur epulæ. Nec, opinor, alii fuit uſui locus in circo Πρανδίαρα dictus in Chron. Alexandrino A. XII. Arcad. quod ibi nempe publica agerentur convivia & *Prandia*. *Delphicum*, hanc Palatii Exedram, proprio & genuino vocabulo, nuncupabant Græci, a voce *Delphica*, quæ abacum, ſeu menſam ſignificat, in qua reponebantur vaſa & pocula, de qua Cujacius lib. 10. Obſervat. cap. 13. & Turnebus lib. 27. Adverſar. cap. 15. Id diſerte docemur a Procopio lib. 1. de Bello Vandal. τότε δὲ Βελισάριος ἐπεὶ ὁ καιρὸς ἐς τοῦτο ἦγεν, ἄριστον παρεσκεύαζε γενέσθαι, οὗ δὴ Γελίμερ τοῖς τῶν Βανδίλων ἡγουμένοις ἑστιᾶν εἰώθει. Δέλφικα τοῦτον καλοῦσι Ῥωμαῖοι, οὐ τῇ σφετέρᾳ γλώσσῃ, ἀλλὰ κατὰ τὸ παλαιὸν ἑλληνίζοντες. ἐν Παλατίῳ γὰρ ἐπεὶ Ῥώμης ὅθι ξυμβαίνει τὴν στιβάδα τοῦ βασιλέως εἶναι, τρίπους ἐκ παλαιοῦ ἔκειτο, ἐφ' οὗ δὴ τὰς κύλικας οἱ βασιλέως οἰνοχόοι ἐτίθεντο. Δέλφικα δὲ τὸν τρίποδα καλοῦσι Ῥωμαῖοι, ἐπεὶ ἐν Δελφοῖς ἐγένετο. καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἐν τῷ Βυζαντίῳ, καὶ ὅπου βασιλέως εἶναι στιβάδα ξυμβαίνει, Δέλφικα καλοῦσι τοῦτο τὸ οἴκημα. Hinc lumen accipit Victor Tunnenſis in Chron. *Vitalianus Conſtantinopoli intra Palatium, loco quem Delphicum Græco vocabulo dicunt, Juſtiniani Patricii factione dicitur interfectus fuiſſe.*

Edit. Pariſ. pag. 412.

Pag. 353. Τρίτε) Inde patet Annam ad Manuelis Auguſti tempora, viro ſuperſtitem, exacto ad minimum ætatis ſexageſimo, vitam produxiſſe, quod etiam ex Niceta docemur; quando vero e vivis exceſſerit, incertum. Illius ſepulchrum in Patriarchio extare ſcribit Martinus Cruſius in Not. ad Hiſtor. Politic. *Annæ*, inquit, *ſepulchrum adhuc extat in Templo Patriarchatus a D. Gerlachio viſum. Eſt id lapideum, non inſiſtens quatuor baſibus, ſed integro lapide a terra ſurgens altius quam menſa, ad parietem Templi, ſicut alicujus Germani Principis ſepulchrum, inciſam habet aquilam.* At unde habuit Gerlachius Annæ noſtræ eſſe tumulum? potuit enim eſſe alterius Annæ: nam niſi aliunde conſtet, ex iis probari vix poteſt.

Pag. 354. Κοσμικῆς τύρβης) Sæcularis turbæ. Mirum quod Anna, quæ tantopere barbara ſe reſpuere vocabula paſſim profitetur, Hiſtoriæ ſuæ venuſtatem hiſce mixobarbaris vocibus interdum, nulla præeunte neceſſitate, aſpergat.

Pag. 355. Τῇ Θεομήτορι) Deiparæ forte Hodegetriæ, cui non modo ſupplicabant Imperatores in Expeditionem profecturi, ut eſt apud Zonaram & Scylitzem in Michaele Theophili F. ſed & poſt adeptam victoriam, reſque rite & belle confectas, gratias referebant, ut eſt apud Cantacuzenum lib. 3. cap. 50. & 59. Gregoram lib. 4. &c. Neque enim bene conjectarunt viri docti de hac appellatione, in Notis ad vitam S. Baſilii Junioris N. 40. Vide Hiſtoriam noſtram Gallobyzant. lib. 2. N. 5.

Ογδόης ἐπινεμήσεως) Alexius bellum in Comanos parans, ex urbe proficiſcitur menſe Novemb. Indict. 8. quæ cadit in A. Chr. MCXIV.

Βερροιζόθεν) Malim Βραιζόθεν, de qua urbe ad Iſtrum ſita non ſemel agunt Cinnamus & Nicetas.

Pag. 356. Φιλιππόπολις) Eadem habent Cedrenus, Zonaras, & Joel in Philippo. Sed hallucinatur Anna, dum ſcribit Philippopolim Κρηνίδας olim vocatam; id enim convenit Philippis, Thraciæ perinde oppido, cui id nominis inditum a fontibus, qui circa collem, cui inædificatum eſt, ſcaturiunt, uti diſerte tradunt Appianus lib. 4. de bello civili, Diodorus Sicul. & Plethon. V. Not. ad Villhard. N. 238.

Ἐκ Παύλου καὶ Ἰωάννου) De Paulicianorum origine & auctore ſimilia narrant Balſamon ad Canon. XIX. Synodi Nicænæ, & Cedrenus pag. 432. Porro Anna Paulicianos appellatos velle videtur, vocabulo ex Paulo & Joanne confecto, quaſi Παυλο-ιωάννας. Sic etiam Zonaras in Michaele: κατὰ τὴν ... δὲ τὸ τῶν Μανιχαίων πλῆθος ἐπὶ πολύ, οἳ ... παρὰ τοῦ ... ἔχειν καλοῦνται ἐκ Παύλου καὶ Ἰωάννου, ... συγγενομένων αὐτοῖς. Hos ætas inferior *Publicanos* nominavit, interdum *Populicanos*, ut Villharduinus N. 208. qui illos pariter Philippopolitanum tractum incoluiſſe ſcribit. De his e Hæreticis pluribus egimus ad hunc Scriptorem.

Ὁ Τζιμισκῆς) Zonaras & Glycas in Alexio. Pag. 357.

Ἀρμενίων) De Armeniis Thraciam incolentibus agit Gotofredus Monachus S. Pantal. Ann. MCLXXXIX. De Jacobitis, multa habent Jacobus de Vitriaco, Miræus in Notit. Orb. Chriſt. Quareſmius, & alii paſſim.

Κωνσταντίνῳ) Conſtantinum Ἰσαπόστολον nomine donatum a Græcis teſtantur Menæa, Euchologium Græc. pag. 374. ipſeque Euſebius lib. 4. de vita Conſtant. cap. 71. *Apoſtoli* denique, præter Annam, Joan. Damaſcenus in Synodica ad Theophilum Imp. & Cinnamus lib. 2. quibus dicitur, ὁ ἐν Βασιλεῦσιν Ἀπόστολος. Neque ſoli Conſtantino Ἰσαποστόλου titulum conceſſit Eccleſia Græcanica, ſed & Helenæ matri, D. Theclæ, D. Abercio Epiſcopo Hierapolitano, Mariæ Magdalenæ, & aliquot aliis, ut conſtat ex eorum Menæis. Sic appellatum a noſtris *Parem Apoſtolis* D. Martinum narrat præter Odonem Cluniacenſem, & Petrum Damianum, Belethus lib. de Divin. Offic. cap. 163. & ex eo Durantus in Ration. lib. 7. cap. 27. quo ſpectat illud Sulpitii Severi in illius vita lib. 2. *Eſt enim ille, ubi eſt, conſertus Apoſtolis ac Prophetis, & quod pace Sanctorum omnium dixerim, in illo juſto grege nulli ſecundus.* Sic Regi Recaredo in Concilio Toletano acclamatum legimus: *Ipſe mereatur veraciter Apoſtolicum nomen, qui Apoſtolicum implevit officium.* Petrus Bleſenſis Epiſt. 46. de S. Thoma Archiepiſc. Cantuarienſi: *Non laboro Martyrem Apoſtolo comparare, cum Apoſtolus ſit major Martyre. Sed glorioſum eſt nos habere Martyrem, qui Apoſtoli nomen habeat, & Apoſtolum miraculis aut imitetur, aut vincat.* Licet vero ab Eccleſia Græcanica relatus ſit in Divorum numerum Conſtantinus, & a Græcis velut Ἰσαπόστολος colatur, ſecus tamen in Eccleſia Latina obſervatur. Berengoſus Abbas lib. 3. de Invent. & Laude Sanctæ Crucis cap. 2. ubi de B. Helena: *Unde cum virtus ſanctitatis ejus ſit tanta, ut merito inter alios Sanctos & ipſa numeretur Sancta, mirum non eſt, quod ſicut Catalogus Sanctorum ſolet ubique teſtari, feſtivitas ejus a nobis annua ſemper debet revolutione celebrari. Sed quoniam in eodem Catalogo filii ejus nulla eſt mentio, ſed magis memoria illius omnibus modis inibi obteratur ſilentio: ideo ut in regione vivorum, & ipſe complaceat Deo, neceſſe eſt ut oratio fiat ab Eccleſia ad Deum pro eo. Cum enim præſentis Eccleſiæ domicilio, feſtivæ ſolemnitatis officium matri potius debeatur, quam filio: ideo in Agendis mortuorum providendum eſt cunctis, ut memoriam filii ſtudeant habere cum defunctis.*

Pag. 358. (margin beside Κωνσταντίνῳ) — pag. 413. (margin beside "quibus dicitur")

Εὐστράτιος) De quo, & ejus Scriptis conſulendus omnino Leo Allatius lib. 2. de Eccl. Occid. & Or. perpet. conſenſ. cap. 10. N. 12.

Βιδύνη) Bidynæ mentio eſt apud Zonaram & Scylitzem in Bulgaractono, & Suidam. Pag. 359.

Περὶ δρόμους τοὺς) Porticus Palatium ambientes, in quibus excubabant Prætoriani milites, ad Regiæ & Imperatoris ipſius cuſtodiam delecti, quas eleganti carmine deſcripſit Corippus lib. 3. de Laudibus Juſtini. Has inter erant Porticus Scholariorum, quarum meminit Chronicon Alexandrinum A. Juſtin. V. *Excubita* in univerſum dictæ omnes Zonaræ, Scylitzæ, & Codino in Orig. CP. *Excubitoria*, Auctori de Exilio S. Martini PP. Vide pag. 380. Pag. 360.

Ἐλεφαντίνη) Carceris Palatini nomen Scylitzæ in Monomacho notum: τὸν μὲν Κηγένην ἄγει πρὸς τὰ Βασίλεια, ᾗ ἐν προσχήματι τάχα θεραπείας καὶ ἰατρείας ἐν τῇ Ἐλεφαντίνῃ καθείργνυσι. Et Cinnamo lib. 6. N. 14. Ἐς τὴν ἐν Παλατίῳ τε φρουρὰν ἀγαγὼν, ἣν Ἐλεφαντίνην ὀνομάζουσιν. Vide Not. ad pag. 380. Pag. 361.

IN LIBRUM XV. ALEXIADIS NOTÆ.

ΣΟΛΥΜΑΣ) Solymannus Junior, qui Nicæa a noſtris privatus fuerat.

Σουλτανίκιον) Iconium Lycaoniæ, ſeu Cappadociæ urbs, Cliziaſthlanis Sultanis Regia & Sedes. Hinc patet Cliziaſthlanem Solymanni Senioris filium, Solymanni Junioris fratrem, Iconio præſertim imperaſſe, & Cappadociæ. Idemne vero Pag. 354. cum Cliziaſthlane, qui hoc libro memoratur, addubitari poteſt; nam cum Anna hunc adhuc adoleſcentem repræſentet, alterum a priori dici debere Pag. 356. contenderim, qui ſtatim poſt Solymanni parentis cædem Nicææ Imperium tenuit. Proinde eo anno quo bellum, quod hocce libro recenſetur, geſtum eſt, biennio ſcilicet ante Alexii obitum, adoleſcentiæ annos exceſſerat, jamque erat ætate provectior. Præterea filium Cliziaſthlanis Senioris fuiſſe ſuadent patrium nomen, & continuatum Iconienſe Imperium. Denique poſteriorem hunc Cliziaſthlanem eumdem fuiſſe, qui libro 14. pag. 340. & 341. & hoc libro, *Saiſan*, & *Amer Saiſan* nuncupatur, diſerte indicat Anna pag. 378. Quem enim Cliziaſthlanem ſupra appellavit, ubi de inito cum Alexio conflictu, mox ejuſdem cum Alexio fœdera, & ut a Mazuto fratre circumventus, Imperio & vita privatus fuerit, enarrans, Cliziaſthlanem *Saiſan* cognominatum his verbis indicat: τὸν Σουλτάνον Σαΐσαν τὸν κλίσιν, non quod ejus eſſet nomen, ſed ex Sultanica dignitate ita indigitaretur: *Sa* enim lingua Perſica Regem ſonat, ut auctor eſt Tyrius lib. 3. cap. 1. qui eo donatum cognomine Solymannum ipſum perinde ſcribit, quod nempe Sultanico titulo gauderet, qui apud Achamedem Guerapſi F. in Hiſt. Tamberlani, libro 2. præſertim primoribus Toparchis attribuitur. De vocabuli vi, multa Reineccius in Stemm. Perſic. Sultan. in Appendice ad Aithonum, Seldenus de Titulis Honorariis, ſeu *Titles of Honor*, 1. part. cap. 6. §. 5. 6. 7. & Henricus Valeſius ad lib. 19. Marcellini, initio. Σαανσὰν neſcio quem Perſarum, ſeu Turcorum Regem habet Achmes Oneirocrit. cap. 2. Saſanem Perſicorum Regum auctorem memorat Chronicon Orientale in Commodo Imp.

Ἀέρα) Sunt qui putant Aerem hoc loco nihil aliud eſſe quam aeris aut cæli temperiem; ut ſenſus ſit, Alexium, qui plurimum iter per arida loca, fragrantiſſima æſtate confecerat, æſtu remiſſo, ad Malagnorum oppidum, ſe contuliſſe, ubi aer hauriebatur purior & temperatior: Galli dicerent, *Alexis vint prendre l'air des Malagues*. Plutarchus αἱρεῖ τὸν ἀέρα ſcripſit, haurire, vel carpere aerem; Cælius Aurelianus Siccienſis lib. 4. de Tardis Paſſionibus cap. 1. *In aerem meliorem tranſire*. Verum quin hanc protinus amplectar ſententiam, Pag. 357. vetant quæ mox ſequuntur, Alexium, ſimul Ae- *Edit. Pariſ.* rem attigit (τὸν ἀέρα καταλαβών) regia munere *pag. 370.* miſſa, Imperatricem accerſiviſſe. Vide an ad Pag. 358. Annæ mentem faciat locus Procopii lib. 2. de Ædif. Juſtin. cap. 1. ubi urbis Daras muros a Juſtiniano inſtauratos deſcribit.

Κατὰ τὴν Πρίγκηπον) Sic vocatur Inſula Byzantio & Chalcedoni vicina, quam pluribus deſcribit Gyllius lib. 3 de Boſp. Thrac. cap. 15. In ea Inſula Monaſteria aliquot extructa tradunt Cedrenus, Zonaras, Anaſtaſius, Paulus Diac. lib. 23. Nicetas Paphlago in vita Ignat. Patr. CP. & alii.

Τοξικὰ βαλλίστρα) Leo in Tact. cap. 18. §. 50. & 52.

Βούρτζη) Bardas iſte, cognomento Burtzes, quem oppidis aliquot imperaſſe Anna ſcribit, filius fuit (niſi idem ille ſit) Burtzæ, quem lib. 3. Τοπάρχην Κωνσταντίας & Χώματος fuiſſe ait; genuſque ducebat a decantatiſſimo illo Michaele Patricio, qui imperante Nicephoro Phoca Antiochiam expugnavit, & altero Michaele prioris filio, Magiſtro, & Antiochiæ Duce a Baſilio Porph. creato: de quibus Zonaras & Scylitzes.

Ὁ Βασιλάκις Μιχαήλ) Michael Baſilius.

Τὸ Φιλομήλιον) Philomelis, Philomelium, & Φιλομίλιον, uti effertur a Cinnamo, una eademque urbs. Zonaras de hac Alexii Expeditione: ἔξεισι αὖθις κατὰ τῶν βαρβάρων τούτων ὁ Αὐτοκράτωρ, καὶ ἄχρι Pag. 359. εἰς τὸ Φιλομήλιον, ὅσα δὲ τὸ πέρα τούτου κινεῖ στρατόν, &c.

Μεσάνακτα) Oppidum olim Dipotamus dictum, quod in Phrygia ſtatuitur a Scylitze pag. 688.

Τὸν πόδα αὐτοῦ ἀσπάσασθαι) Arnoldus Lubec. lib. 2. cap. 15. *Eſt quædam deteſtabilis conſuetudo Regi Græcorum, qui etiam propter nimium faſtum divitiarum ſuarum Imperatorem ſe nominat, ut oſculum ſalutationis nulli offerat, ſed quicumque faciem ejus videre meretur, incurvatus genua ejus oſculatur.*

Σανισκας) Vide Zonaram.

Μαζούτ) A quo genus ducunt cæteri Iconienſes Sultani. Conſule Familias noſtras Mahometicas, & Stemma Iconienſium Sultanorum.

Γάζης) Qui ab Orderico Vitali lib. 11. *Gazis*, ab aliis *Gazzi* nuncupatur. Tyrius lib. 12. cap. 9. *Infidelium potentiſſimus Princeps, & apud ſuos valde formidabilis, infelicis populi & perfidæ plebis, videlicet Turcomannorum Dominus Gazzi.* Gauterio de Bellis Antioch. *Amir Gazi Turcorum Amiraldus* dicitur. Fuit porro Gazis Aſanis Catuchi, quem antea Saiſan, ſeu Cliziaſthlan, Sultanus interfecerat, filius. Sed an Catuchus idem ſit cum Malducho, ſeu ut vocitatur a Tyrio, Menduco, potentiſſimo Turcorum Satrapa, qui a Doldechino Damaſceno Tyranno neci datus eſt An. Chr. MCXIII. non auſim omnino affirmare, cum Aſanum Catuchum a Cliziaſthlane Iconienſi Sultano ſublatum ſcribat Anna. Vide & confer Albertum Aq. lib. 12. cap. 9. & 17. & Tyrium lib. 11. cap. 19. & 20. Idem Ordericus pag. 829. Gazim, nepotem & hæredem Balad Calepi Domini fuiſſe auctor eſt.

Μανουάλιν) Recte Interpres Candelabrum, ex Meurſii Gloſſario vertit. Nam falli conſtat virum eruditum apud Ducam cap. 39. ubi Μανουάλια armillas interpretatur. Anonymus de Templo S. Sophiæ: χωρὶς δὲ ἐποίησε ταῦτα —— καὶ Μανουάλια δύο ὁλόχρυσα, &c. *auro fuſa duo candelabra*: ita Combefiſius. Μανάλιον, pro Μανουάλιον, occurrit in Orig. CP. καὶ μανάλια δύο ὁλόχρυσα; eſt autem candelabrum quod manu geſtatur. Candelabro igitur, vice μυδρῶ, ſeu ferri candentis, quod tum aberat, viſus ademptus eſt Saiſani. Vide Hiſtoriam noſtram Gallobyz. N. 34.

Τὸ Φιλομήλιον) Zonaras pag. 245.

Ἀνήγειρε Ὀρφανοτροφεῖον) Non de novo condidit Orphanotrophium, ſed labefactatum & neglectum inſtauravit Alexius, Monachorum & Monacharum cellulis auxit, Scholas Grammaticæ, in quibus pupilli & pauperum liberi erudirentur, ſtatuit; denique Gerontocomiorum, vel Xenodochiorum, quæ hactenus deſerta erant, reditus omnes, novoſque inſuper attribuit. Ita Zonaras & Glycas in Alexio. Sed & ex Æde D. Pauli, quæ in ea ſtabat urbis regione quæ vergit ad Acropolim, (ſeu Angulum D. Demetrii) ad quam inædificatum Orphanotrophium ſcribit Anna, perſpicue patet illud eſſe vetus Orphanotrophium, intra quod ſtetit Ædes D. Pauli, ut mox dicemus. A Juſtino Imperatore & Sophia Auguſtis conditum videtur innuere Codinus de Orig. CP. pag. 45. 58. a quo Orphanotrophium S. Pauli appellatur. Ante Juſtini tempora extructum fuiſſe evincit Lex 5. Cod. de Epiſcop. & Cleric. quæ eſt Leonis & Anthemii Impp. ex qua docemur præterea Zoticum quemdam, cujus memoriam agunt Menæa ult. Decembris, fuiſſe primum illius curatorem, ſub Orphanotrophi nomine, qui primus hujuſmodi officium inveniſſe dicitur, cui poſtea ſucceſſerit Nicon. A Romano Argyro inſtauratum fuiſſe auctor eſt Scylitzes.

Παῦλε) Scribunt Theophanes, Zonaras, Scylitzes, Joeles, & Codinus de Origin. CP. pag. 58. Edit. Reg. Ædem SS. Petri & Pauli Apoſtolorum τεθεικὼς exædificatam ἐν τῷ Ὀρφανοτροφείῳ a Juſtino Juniore An. illius VII. quod perperam Suidas

Juſtiniano tribuit, niſi error ſubſit in nomine, quod vult Alemannus. Tranſiit illa poſthæc in ſolius D. Pauli appellationem, Ædeſque D. Pauli dicta eſt, ut ex hoc Annæ loco patet, Scylitze in Leone Armenio, Pachymere lib. 4. cap. 14. præterea Græcorum Menæis ad 12. Novemb. tradentibus S. Nili (cujus narrationes ante aliquot annos publicavit eruditiſſimus Annæ Interpres) & S. Theoduli filii corpora in ea Æde ſub altari recondita ab ipſo Juſtino. Hanc a ſui amplitudine pariter commendat Nicephorus Gregoras lib. 7. & ad Eugenii portam ſtatuit, quæ ſtetit juxta Acropolim, & ab Andronico Palæologo Seniore inſtauratam refert. Extitit præterea Conſtantinopoli Ædes alia Divis iiſdem ſacra, quam Juſtinianus in domo, quam priuſquam Imperium adeptus eſſet, habitabat, juxta Hormiſdæ Palatium extruxit, ut habet Procopius lib. 1. de Ædif. Juſt. quod Petro cuidam Barſimiano, qui eodem imperante Juſtiniano vixit, tribuit Auctor τῶν πατρίων ΚΠ. At illa poſtea ſolius D. Petri titulo & nomine innotuit, de qua intelligendus Anaſtaſius Biblioth. in Agathone PP. *Suſcepti ſunt a Principe in oraculo B. Petri Apoſtoli intra Palatium.* Nam Hormiſdæ aula pars fuit Magni Palatii. Meminit etiam iſtius Ædis a ſe in domo ſua conditæ Juſtinianus ipſe in Epiſt. ad Hormiſdam PP. quæ extat poſt 65. Epiſt. ejuſdem Pontificis, & Concilium Conſtantinopolitanum ſub Menna Act. 2. ſub finem. Habet denique vetus urbis Deſcriptio Eccleſiam S. Pauli in 8. Regione: verum fuit illa ſacra D. Paulo, non Apoſtolo, ſed Patriarchæ CP. ut pluribus docent Photius in vita ejuſdem Sancti, Socrates lib. 5. cap. 9. Sozomen. lib. 7. cap. 10. & Nicephorus lib. 12. cap. 14. qui eam περὶ τὸ Δεύτερον ſtatuit. Vide Innoc. III. PP. lib. 13. Epiſt. 19.

Pag. 157. *Ὀρφανοτροφεῖον*) Definitur Orphanotrophium a Juliano Anteceſſore Conſtitut. 7. *Locus venerabilis, in quo parentibus orbati pueri paſcuntur.* Vide Leg. 32. Cod. de Epiſc. & Cler.

Σέκρετον) Secretum hoc loco interpretor Forum Judiciale, in quo de rebus & prædiis ad Orphanotrophium ſpectantibus lites agitabantur, quod videtur indicare vox λογοθεσίαν, quæ proxime ſequitur. Vide Notata ad pag. 60.

Τῷ τῶν Ἀποστόλων ναῷ) Petri & Pauli Eccleſiæ, quæ D. Pauli paulo ante dicitur.

Διακονισσῶν) Diaconiſſarum nomen jam inde a Chriſtianæ Religionis incunabulis auditum teſtantur abunde D. Paulus Epiſt. ad Rom. cap. 16. ubi Phœbem διάκονον τῆς ἐν Κεγχρεαῖς Ἐκκλησίας commendat, & B. Ignatius, qui Epiſt. ad Antiochenſes, τὰς διακόνους ſalutat. Sed & meminit Theodoritus lib. 3. cap. 14. mulieris pietate inſignis, τῷ τῆς διακονίας τετιμημένης ἀξιώματι, & alterius ſacro iſto fungentis munere Sozomenus lib. 4. cap. 24. Dionyſiam S. Euthymii matrem ab Otrejo Melitenenſi Epiſcopo ordinatam fuiſſe Diaconiſſam auctor eſt Cyrillus in ejuſdem Euthymii vita cap. 1. N. 3. Aliarum mentio eſt apud Criſpinum in vita S. Parthenii Epiſc. Lampſac. cap. 2. N. 17. Marcum in vita S. Porphyrii Epiſc. Gazenſis cap. 12. N. 102. *Miniſtras* a primis Chriſtianis vocitatas auctor eſt etiam Plinius lib. 10. Epiſt. 97. quod ſcilicet, ut Diaconi Epiſcopis & Presbyteris aderant, quo iis divina exequentibus officia navarent operam, ita illæ in ſacris miniſteriis ea obibant munia, quæ Diaconi ipſi ſalvo pudore, vel etiam abſque offenſionis nota peragere non poterant, in officiis præſertim, quæ mulieres ſpectabant: verbi gratia, ſi ad balnea procedere, ſi corpora nudari qualibet ex cauſa neceſſe eſſet, ut eſt in Conſtitut. Apoſt. lib. 3. cap. 15. & apud Epiphanium Hær. 79. vel ſi divino inſtruendæ verbo erant, vel docendæ ruſticæ & imperitæ mulieres, quo tempore baptizandæ ſunt, qualiter & baptizatori reſponderent, & accepto baptiſmate deinceps viverent, ut eſt in Canon. Arabicis Concilii Nicæni Can. 74. & in Synodo Carthag. IV. Can. 12. Unde & a D. Hieronymo dicuntur *in ſuo ſexu miniſtraſſe* Diaconiſſæ *in Baptiſmo & miniſterio verbi*; quod & docent præterea Novella Juſtiniani 6. cap. 6. & Joannes Moſchus in Prato Spirit. cap. 3. ubi innuit mulieres ipſas, cum ad ſacrum Baptiſmum accederent, nudas prorſus fuiſſe; quod præterea teſtatur D. Chryſoſtomus in Epiſtola ad Innocentium PP. quæ in vita ipſius a Palladio conſcripta legitur, firmaturque ex Concilio Conſtantinopolitano ſub Menna Act. 5. pag. 751. Edit. 1618. in quo objectum Petro Alexandrino, quod cum Maria quadam nuda in Baptiſterium, priuſquam illa baptizaretur, ingreſſus eſſet, nullique alii introeundi facultatem conceſſiſſet. Unde proclivis eſt conjectura, ut viri a Diaconis in eum finem denudabantur, ut auctor eſt Dionyſius Areopagita, & Gregorius Nazianzenus Orat. 40. de Baptiſmo, ita mulieribus, quæ ſeorſim a viris baptizabantur, (quod indicat Ordo Romanus, & Auguſtinus lib. 22 de Civit. Dei cap. 8.) Diaconiſſas in earum denudatione miniſtraſſe. Habita tamen iis in cæremoniis pudoris ratio eſt: nam, ut auctor eſt Clemens lib. 3. cap. 16. virum ad Baptiſmum venientem excipiebat Diaconus, mulierem Diaconiſſa: cui propterea iſtius partis Baptiſterii, in qua baptizabantur mulieres, claves commiſſæ erant, ut eſt apud eumdem Scriptorem lib. 8. cap. 28. atque inde Diaconæ dicuntur a D. Ignatio Epiſt. 9. τῶν ἁγίων πυλῶν φρουροί. Itaque cum baptizabantur mulieres, Diaconus eis frontem oleo ſancto tantum ungebat, poſtmodum cæteras unctiones peragebat: οὐ γὰρ ἀνάγκη γυναῖκας ὑπὸ ἀνδρῶν καθορᾶσθαι, ut ait idem Clemens. Proinde probabile eſt, etſi nudæ ad Baptiſterium procederent, operta tamen habuiſſe nudata corpora linteo, quod a ſolis Diaconiſſis auferretur, cum id res poſtulabat, aliæque unctiones exequendæ erant, cum ſolam frontem ungeret Diaconus. Atque de hiſce Miniſteriis intelligendus videtur Atto Epiſcopus Vercellenſis Epiſt. 8. dum ait Diaconas *miniſtrandi vel baptizandi officium ſumpſiſſe*; non quod revera id munii umquam obierint, ſed quod in adminiſtratione iſtius Sacramenti fœminis collati miniſtraverint. Cum igitur præcipuus is fuiſſet veterum Chriſtianorum ſcopus, ut Paganorum præſertim cæterorumque vitarent ſcandala, in muliebribus officiis adhibendas cenſuerunt mulieres, viduas, virtutibus probatas, ætate maturas & provectas, quæ ſexageſimum ætatis exceſſiſſent annum, juxta præceptum Apoſtoli 1. ad Timoth. cap. 5. Quod & ſancitum poſtea a Theodoſio auctor eſt Theophanes, & a Valentiniano, Lex 27. C. Theod. de Epiſc. & Cler. Hinc ab ætate provectiore, Πρεσβῦτιδες dictæ in Concilio Laodic. Can. 11. & Πρεσβύτεραι, *Seniores*, Iſidoro Mercatori, Πρεσβύτιδες ἱερώτεραι, S. Antiocho Homil. 21. & γυναῖκες Πρεσβύτιδες, αἱ διακονίας ἠξιωμέναι, Palladio in Præfat. ad Hiſt. Lauſiacam, quod in Eccleſia cæteris mulieribus præirent, in conſeſſibus primum obtinerent locum, atque adeo τῶν γυναικωνιτῶν ἐπιστατοῖεν, ſeu cœtum muliebrem tegerent, ut eſt apud Balſamonem lib. 5. Juris Græco Romani. Poſtmodum indultum eſt, ut quæ annum quinquageſimum attigerant, ad Diaconiſſarum ordinem admitti poſſent, Novella Juſtiniani 6. vel ſaltem quadrageſimum, Nov. 123. cap. 13. & Concil. Chalced. Oecum. Can. 15. quo præterea cavetur, Diaconiſſas poſt χειροτονίαν non poſſe ad nuptias tranſire; ubi χειροτονίας vox non pro ordinatione, ſeu conſecratione ſumitur, ſed pro benedictione. Duplex quippe fuit χειροτονία, εὐλογία videlicet, & καθιέρωσις, ut ait Tharaſius Patr. CP. Act. 1. Concilii Nicæni II. pag. 486. utraque manuum impoſitione facta: ſed poſterior fuit ordinationis & conſecrationis, quæ ad Epiſcopos & Presbyteros ſpectabat, altera vero benedictionis, quomodo baptizatis manus imponebatur, ut auctor eſt Hieronymus contra Lucifer. vel pœnitentibus & lapſis. Concilium Arauſicanum I. Can. 26. *Diaconiſſæ omnimodo non ordinandæ: ſi quæ jam ſunt, benedictioni quæ populo impenditur, capita ſubmittant.* Concilium Epao-

Edit. Pariſ. pag. 416.
pag. 417.
pag. 418.

nenſe Can. 21. *Viduarum conſecrationem, quas Diaconas vocant, ab omni regione noſtra penitus abrogamus, ſolum eis pœnitentiæ benedictionem imponendo*. i. quomodo pœnitentibus manus imponi ſolet. Proinde verbum *conſecrationis* ita accipiendum conſtat apud Fortunatum in vita Sanctæ Radegundis cap. 22. dum narrat, ut hæc pia Francorum Regina *B. Medardum Noviomenſem Epiſcopum ſupplicaverit inſtanter, ut ipſam mutata veſte Domino conſecraret*. Cum enim abnueret S. Medardus, *intrans illa in Sacrarium monachica veſte induitur, procedit ad altare, Beatum Medardum his verbis alloquitur, dicens: Si me conſecrare diſtuleris, & plus hominem, quam Deum timueris, de manu tua a paſtore ovis anima requiretur. Quo ille conteſtationis concuſſus tonitruo, manu ſuperpoſita, conſecravit Diaconam*: id eſt, manus impoſitione. At e contra benedictio pro ordinatione ſumitur in Concilio Aurelianenſi II. Can. 17. *Feminæ quæ benedictionem Diaconatus hactenus contra interdicta Canonum acceperunt, ſi ad conjugium probantur iterum devolutæ, a communione pellantur*. Et Can. 18. *Placuit etiam ut nulli poſtmodum fœminæ Diaconalis benedictio pro conditionis hujus fragilitate credatur*. Damnatos olim Cataphryges, quod mulieres poſſe Diaconas ordinari profiterentur, auctor eſt D. Ambroſius in cap. 3. Epiſt. 1 ad Timoth. quam hæreſim Acephalis tribuunt Marianus Scotus & Sigebertus. Epiphanius Salaminæ Cypri Epiſcopus Epiſt. ad Joann. Epiſc. Hieroſol. qua varia ſibi objecta diluit: *Numquam autem ego ordinavi Diaconiſſas, & ad alienas miſi provincias, neque feci quicquam ut Eccleſiam ſcinderem*. Proinde non alia notione vocem χειροτονεῖν uſurpatam conſtat a Theophane, dum ait Chryſaphium ſuaſiſſe Eudociæ Auguſtæ, ut a Marciano conjuge obtineret ἐπιτρέψαι τῷ Πατριάρχῃ χειροτονῆσαι αὐτὸν διάκονον, ut quæ virgo adhuc eſſet; ſic etiam in Concilio Wormatienſi Canon 45. *manus impoſitio* in Diaconiſſis accipi debet. Atque inde Diaconiſſas, licet in Eccleſia qualemcumque ordinem confecerint, ut ait Epiphanius, Laicis accenſet Concilium Nicænum Can. 19. Neque diverſæ ſunt a Diaconiſſis, quæ vulgo *Viduæ* in Eccleſiæ Latinæ Conciliis dicuntur, *quæ ſcilicet ſervandæ viduitatis profeſſionem coram Epiſcopo in Secretario emittebant, impoſita ab eo veſte viduali*, ut eſt in Arauſicano I. Can. 27. univiræ ſcilicet: Clemens lib. 6. cap. 17. διακόνισσαι δὲ γινέσθω παρθένοι ἁγναί, εἰ δὲ μήγε κἂν χῆραι μονόγαμοι πισταὶ καὶ τίμιαι. Ita etiam Epiphanius cap. ult. Panarii. Prudentius lib. Περὶ Στεφ. in S. Laurentio:

Cernis ſacratas virgines,
Miraris intactas anus,
Primique poſt damnum thori,
Ignis ſecundi neſcias.

Concilium Toletanum IV. Can. 56. *Duo ſunt genera Viduarum, Seculares & Sanctimoniales. Seculares Viduæ ſunt, quæ adhuc diſponentes nubere, laicalem habitum non depoſuerunt. Sanctimoniales ſunt, quæ jam mutato habitu ſeculari ſub religioſo cultu, in conſpectu Sacerdotis, vel Eccleſiæ apparuerunt*. Mutationem veſtium obſervant etiam Pariſienſe V. Can. 13. Turonenſe II. Can. 20. Toletanum X. Can. 4. & Forojul. Can. 12. ut & Epiſtola Clodovæi ad Epiſcopus. A profeſſione devotionis, *Devotæ* appellantur in eadem Clodovæi Epiſtola, & *Profeſſæ* in Concilio Arelatenſi II. Can. 46. quod vero conſecrarentur ab Epiſcopis, *Conſecratæ* in Concilio Remenſi Can. 23. quod denique iis impertiretur benedictio, *Benedictæ* in Concilio Turonenſi II. Can. 20. At qualis fuerit Viduarum *Conſecratio & Benedictio*, video controverti. Certe iis in cæremoniis varius fuit in Eccleſia uſus. Nam *Edit. Pariſ. pag. 419.* viduas emiſſa viduitatis profeſſione ad nuptias tranſire vetat Simmachus PP. Epiſt. Decretali ad Cæſarium Arelat. cap. 5. & Concilium Forojul. Can. 11. quod de Diaconiſſis ſtatuit Chalcedonenſe & Toletanum IV. Can. 56. & Additio 3. Ludov. cap. 47. Proinde ſi ab ea profeſſione recederent, ut & earum raptores, excommunicatione damnant Arauſicanum I. Can. 27. idem Simmachus cap. 4. Concilium Aurelian. II. Can. 46. Aurelianenſe III. Can. 16. Remenſe Can. 23. Pariſienſe III. Can. 5. Toletanum X. Can. 4. Tullenſe II. Can. 2. &c. At earum conſecrationem vetat Epaonenſe Can. 21. cujus Decreti hæc in Turonenſi II. Can. 20. redditur ratio, quia *numquam in Canonicis libris legitur benedictio vidualis*; ubi *benedictio*, pro manus impoſitione, ſeu ordinatione ſumitur, diverſa a pœnitentiæ benedictione. Imo non velandas ab Epiſcopo ſtatuit Gelaſius PP. Epiſt. 9. *Cum*, inquit, *nec auctoritas divina, nec Canonum forma id præſcribant*. Id poſtea firmavit Zacharias PP. Epiſt. ad Pipinum cap. 6. qua decrevit Viduas *ſub nulla benedictione velandas*, ita ut *ſi propria voluntate profeſſam conjugii caſtitatem mutabili mente calcaverint, periculi earum interſit, quali Deum debeant ſatisfactione placare*. Nam, ut ait Concilium Turon. II. Can. 20. *Etſi ſolum propoſitum illis ſufficere debet, abſque dolo in eo perſeverare procurare debent*. Verum hæc ſunt poſtmodum immutata: ſiquidem *ſacro ſemel velamine ſuſcepto conſecratas viduas*, ab emiſſa profeſſione recedere prohibitas, evincit Concilium Wormatienſe ſub Adriano II. PP. Can. 20. 21. Viduæ itaque & Diaconiſſæ in Eccleſia certum ordinem confecere, uti Sanctimoniales & Monachæ, a quibus differebant; neque enim recte *Diaconiſſæ* nomine Abbatiſſam appellavit Abælardus Serm. in Natal. S. Steph. & pag. 143. niſi forte quia Diaconiſſæ muliebri cœtui præerant, ut Πρεσβύτιδες, (etſi, ut verum non diffitear, hoc nomine indigitari videntur Præfectæ Monaſteriis puellaribus in vita Sanctæ Eupraxiæ Virg. N. 7. & 10.) Unde in ſeptem ordinibus, quibus conſtitit Litania Septiformis, ſub Gregorio M. PP. tertius fuit *omnium Abbatiſſarum cum Congregationibus ſuis*; ſextus *univerſarum Viduarum*, ut auctor eſt Paulus Warnefridus lib. 3. de Geſtis Langob. cap. 25. Quæ vero hic Viduæ dicuntur, *Diaconiſſæ* appellantur apud Anaſtaſium in Leone III. PP. *Univerſus populus Romanus cum Sanctimonialibus & Diaconiſſis, ac nobiliſſimis matronis, —— cum bandis & ſignis, & canticis ſpiritualibus eum ſuſceperunt*. Neque aliter intelligi debent in Bulla Greg. VII. PP. apud Ughellum in Archiepiſcopis Bonon. N. 52. *Abbates, Monachos, Presbyteros, Diaconos, Clericos litteratos & illiteratos, ſervos & ancillas Dei, atque Diaconiſſas, famulos utriuſque ſexus*, &c. Ita hoc Annæ loco diſtinguuntur Diaconiſſæ a Sanctimonialibus, & recte. Monachæ quippe ſacris Monaſteriorum officiis addictæ erant; Diaconiſſarum autem munus erat, ad mulieres pauperes, aut in ergaſtulis detentas, vel ægritudine afflictas accedere, & alia pietatis officia peragere. Unde *Matriculariæ* appellabantur, ut auctor eſt Iſidorus Mercator ad Can. 11. Concilii Laodiceni: *Mulieres quæ apud Græcos Presbyteræ appellantur, apud nos autem Viduæ, Seniores, & Matriculariæ nominantur, in Eccleſia conſtitui non debere*. Matriculariorum enim munia circa pauperes extitiſſe notum eſt. Quamobrem jure Atto Vercellenſis, loco ſupra laudato, Diaconas alias prorſus fuiſſe ab Abbatiſſis contendit. Quo vero pacto, quove ritu ordinarentur Diaconiſſæ apud Græcos, pluribus exequitur Euchologium Goari, ut & Matthæus Blaſtares. Quomodo autem apud Latinos viduæ, quæ caſtitatem profitebantur, conſecrarentur, narrat Ordo Rom. in quo præterea annotatur *Presbyteris licere viduas velare, ſolis Epiſcopis virgines*, & hoc ante Evangelium. Porro videntur eædem fuiſſe cum Diaconiſſis, mulieres, quas *Canonicas* vocat idem Ordo Rom. qui eas diſtinguit a Sanctimonialibus: *Inter virginem & fœminam, inter Canonicam & Sanctimonialem*, &c. Harum mentio eſt apud S. Antiochum Homil. 18. ubi ait Monachos non debere *pag. 420.* cum mulieribus converſari: ὑμεῖς δὲ Κανονικαὶ ἀναμφιβόλως ἐστὲ συνοικεῖν μετ' ἀνδρῶν, ὥστε τὸ μηδένα σκανδαλίζεσθαι. Sic autem appellabantur, *Viduæ*, ſeu *Canoniſſæ*, quod eſſent ἐν τῷ κανόνι, & ἐκ τοῦ κανόνος, ut loquuntur Concilium Antiochenum Can. 2.

Can. 2. 6. 11. Chalcedonenſe Can. 2. & Synodus Trullana Can. 6. ſeu quod *ſub Canone Eccleſiaſtico jacerent*, vel *eſſent conſtitutæ*, ut eſt in Concil. Tolet. III. Can. 5. & 6. & Forojulienſi An. MCCXCI. Can. 1. id eſt, quod certum & quemdam in Eccleſia ordinem conficerent, & regulis Eccleſiæ voti emiſſi religione aſtringerentur: Nam & inde primitus quos hodie Canonicos dicimus, ea de cauſa ſic nuncupatos par eſt credere, quod ſcilicet ſub Canone Eccleſiaſtico conſtituti eſſent, & Eccleſiaſticis muniis inſervirent. Balſamon lib. 5. Juris Græcorum. pag. 381. ait Diaconiſſarum ordinem Canonibus olim cognitum, ſedem habuiſſe in Bemate: ſua vero ætate, etſi *ἐκκλησιάζουσι*, id eſt, in Eccleſia Conſtantinopolitana locum & ſtationem haberent, non tamen in Bemate ſediſſe. Diſcimus ex Novella 3. Juſtiniani, & alia Heraclii Imp. extat lib. 2. Juris Græcorum. definitum fuiſſe numerum Diaconiſſarum in Majore Eccleſia Conſtantinopolitana ad quadraginta; uti Preſbyterorum ad XXC. Diaconorum ad CL. Subdiaconorum ad LXX. &c. quibus ſingulis ordinibus aſſignatæ erant in eadem Eccleſia *τόπους*, ſeu ſtationes: ita enim vocantur loca Eccleſiæ iis adſcripta, in eadem Heraclii Novella, in qua etiam Clericorum Blachernianæ Eccleſiæ numerus definitur, atque adeo Diaconiſſarum ad ſex. At quo in loco ædis Sophianæ, aut alterius, fuerit Diaconiſſarum ſtatio, non eſt promptum aſſerere. Certe conſtat in omnibus Eccleſiis ſeorſim ſtetiſſe mulieres a viris. In Sophiana duplices erant porticus, quarum inferior viris, ſuperior mulieribus deſtinatæ erant. Procopius de Ædif. Juſtin. *καὶ στοαὶ ἑκατέρωθεν δύο* —— *ταύταιν δὲ ταῖν στοαῖν ἀτέρα μὲν τοῖς ἀνδράσιν εὐχομένοις ἀποκεκλήρωται, γυναιξὶ δὲ ταὐτὸ ποιουμέναις ἡ ἄλλη ἀνεῖται.* Atque inde ſuperior porticus *γυναικωνῖτις* eidem Scriptori dicitur: *τίς δ' ἂν τῆς ὑπερῴου ἂν γυναικωνίτιδος ἑρμηνεὺς γένοιτο;* quæ quidem porticus ſuperiores *κατηχούμενα* etiam appellabantur. Leo Nov. 73. *ἐν τοῖς τῆς ἐκκλησίας ὑπερῴοις, ἅπερ πολλοὶ ἄνθρωποι κατηχούμενα καλεῖν ἔγνω.* Ita etiam *ὑπερῷα τοῦ μεγάλου ναοῦ* dixit Nicetas Paphlago in vita S. Ignatii Patr. CP. *γυναικωνίτιδος* vero Sophianæ non ſemel meminit Auctor deſcriptionis illius Ædis, qui *δεύτερα Κατηχούμενα* ſuperiores, ut *πρῶτα Κατηχούμενα* inferiores porticus interdum vocat. Porro *γυναικωνῖτις pars mulierum*, & *pars fœminarum*, apud S. Auguſtinum lib. 22. de Civit. Dei cap. 8. & in Ordine Romano, ut altera *pars virorum* dicitur Anaſtaſio Bibl. in vitis PP. pag. 72. 118. 133. & in eodem Ordine Romano. Sed de hoc antiquo more, quo fœminæ a viris ſeparatæ orabant in Templis, conſulendi Clemens Conſtit. lib. 2. cap. 61. Gregorius Nazianz. in Somn. de Anaſtaſia, Ambroſius ad Virgin. lapſ. Cogitoſus in vita S. Brigidæ ſub finem, Allatius de recentiorum Græcorum Templis, Goarus ad Euchólog. & alii. Jam vero an una cum cæteris mulieribus conſtiterint Diaconiſſæ, id non videtur veroſimile, cum Preſbyteris, Diaconis, Diaconiſſis, Subdiaconis, Lectoribus, certas quibuſque aſſignatas *τόπους*, ſeu ſedes in Eccleſia Sophiana ſatis innuat Heraclius. Proinde Diaconiſſarum ſedes illa forte fuerit, quam *Matroneum* vocant Scriptores Eccl. Anaſtaſius in Symm. PP. pag. 32. *Apud B. Apoſtolum Paulum* —— *cameram fecit, & Matroneum.* Idem in Gregorio IV. pag. 166. *Matroneum Preſbyterio* adjunctum fuiſſe innuit: *Preſbyterium amplum operoſi operis funditus conſtruxit, cui ex Septemtrionali plaga lapidibus circa ſeptum Matroneum adpoſuit.* Non deſunt tamen qui *Matroneum* illud eſſe, quod eidem Scriptori *pars mulierum* dicitur, ubi ſcilicet mulieres conſiſtebant, dum ſacra perageretur liturgia: nam & in balneis, partem in qua lavabant mulieres, *Ματρωνίκιον* appellatam fuiſſe auctor eſt Cedrenus: cui quidem ſententiæ favet Ordo Romanus, qui partem mulierum *partem matronarum* vocat: *Similiter tranſiens Pontifex in partem matronarum, explet omnia ut ſupra.* Ex quibus videri poteſt idem fuiſſe Ma- Edit. Pariſ. pag. 421.

troneum cum parte matronarum. Sed & *pars mulierum* haud procul a Preſbyterio extitit. Narrat quippe idem Anaſtaſius pag. 154. 155. Paſchalem PP. cum videret *Eccleſiam ſanctæ & intemeratæ Virginis Mariæ ad Præſepe, quondam tali more conſtructam, ut poſt ſedem Pontificis mulieres ad ſacra Miſſarum ſolemnia ſtantes, prope aſſiſtere juxta Pontificem viderentur: ita ut ſi aliquid colloqui Pontifex cum aſſiſtentibus voluiſſet, ex propinqua valde mulierum frequentatione, nequaquam ei ſine illarum interventione liceret, largum ibidem locum ineſſe, qualiter inde ſedem mutare valeret, concerneret, data operis ſtudio, cœpiſſe indeſinenter agere ſedem inferius poſitam ſurſum ponere, ut eo familiarius Domino preces fundere poſſet, quo conſortia populorum modeſte declinare potuiſſet.* Quo loco mulieres iſtæ, quæ haud procul a ſede Pontificis ſtationem ſuam habebant in Eccleſia, videntur fuiſſe Diaconiſſæ; nam cæteræ in Narthece ſtabant, aut in ea parte quæ *mulierum* dicebatur.

Ἰβήρων) Monachorum, quæ ex Iberia Conſtantinopolim migraverant.

Παιδευτηρίων) Scholarum Grammaticalium Orphanotrophii meminit Pachymeres lib. 4. cap. 14.

Σχεδῶν) Schedographiam intelligit, ſeu eam Grammaticæ partem, *qua docentur adoleſcentes ſcripta intelligere, aut probare*, ut eſt apud Martianum Capellam lib. 3. Ea enim vis eſt vocis *σχέδος* apud Baſilium libro *περὶ γυμνασίας γραμματικῆς*, ubi de vocabulo *σχεδογραφία*. *Πόθεν γίνεται; ἐκ τοῦ σχέδην, ὃ καὶ γράφω. τὸ δὲ σχέδος, παρὰ τὸ χέω, χέδος & σχέδος· οἱονεὶ τὸ συγχέειν καὶ συγχωνεύειν τὰς λέξεις ἀπ' ἀλλήλων. ἢ παρὰ τὸ σχεδιάζω, σχεδιάσω· σχεδιάζονται γὰρ αἱ λέξεις, ἢ οἱονεὶ μερίζονται, ὡς γνῶσιν περιλαμβάνονται; ἢ παρὰ τὸ χῶ, τὸ χωρῶ, σχέδος τὸ τῆς τοιαύτης συνεκτικόν.* Gloſſar. Gr. Lat. *σχεδιάζειν* interdum *ἀντὶ τοῦ χειροτονεῖν*, interdum *ἀντὶ τοῦ ἐκ τοῦ παραχρῆμα λέγοντος*, *ex tempore dicere*, interpretatur, ut *σχέδιον*, *ex tempore dictum*. Ita apud Heſychium, *σχεδιάζειν* eſt *ἐκ τοῦ παρατυχόντος ἐξ ἑτοίμου λέγειν*. Quod porro Græci *σχεδογραφεῖν*, Latini *edere partes* dicunt. Goteſridus Viterb. part. 16. Panth.

Nunc quoque Grammatica ſummus Donatus in arte,
Hieronymus cum diſcipulo docet edere partes.

Schedographiam recentiorum inventum eſſe ait Anna, præcipuoſque in ea Magiſtros nominat neſcio quos Stylianos & Longobardos, ſeu Italos, quos Glaber Radulphus lib. 2. cap. 12. & Paulus Warnefridus lib. 6. de Geſt. Langob. cap. 7. Grammaticæ præ cæteris impenſius operam dediſſe teſtantur. Ad quam Grammaticæ partem referri debent Manuelis Moſchopuli liber *περὶ σχεδῶν*, & ejuſdem Baſilii Exercitatio Grammatica.

Βογομίλων) Rem etiam narrat Zonaras. Bogomilorum porro Hæreſis conflata erat potiſſimum ex pravis Manichæorum & Maſſalianorum dogmatibus, ut eſt etiam apud Harmenopulum libro de Sectis, ubi utriuſque Hæreſis Maſſalianorum ſcilicet & Bogomilorum opiniones recenſet. Maſſalianorum, qui ſub Valente primum exorti ſunt, dogmata enarrant præterea S. Joannes Damaſcenus in opuſculo quod de ea Hæreſi edidit, & Nicetas lib. 2. Theſaur. Orthod. fid. Bogomilorum vero Euthymius Zybabenus in Panopl. part. 2. tit. 23. Dicitur autem Bogomilus Myſorum idiomate, *qui Dei miſericordiam implorat*, ut auctor eſt idem Harmenopulus, unde *Εὐχῖται*, *Ἐνθουσιασταί*, & *Φουνδαγιαγῖται* Hæreticos iſtos Græci appellarunt. Vide Cedrenum A. XX. Conſtantini M. & 1. Valentis, Gregoram lib. 11. Balſamonem in Nomocan. Phot. Pſellum de Operat. Dæmon. Canacuz. lib. 2. cap. 39. &c. pag. 422

Δυσσεβέστατον) Id jam olim Paulicianis Hæreticis, Manichæorum & Bogomilorum aſſeclis, objectum. Willel. Neubrig. lib. 2. cap. 13. *Egrediuntur de cavernis ſuis vulpes nequiſſimæ, & prætentata ſpecie pietatis ſeducendo ſimplices, vineam Domini Sabaoth tanto gravius, quanto liberius demoliuntur.* Epiſtola Lud. VII.

Franc. Reg. quæ extat Tom. 1. Rerum Germ. Freheri, de iisdem: *Et per quaſdam obſervantias quas habent, meliores apparent quam ſunt.* Fredericus II. Conſtit. 2. in Hæreticos: *Hi ſunt lupi rapaces intrinſecus, uſque manſuetudinem prætendentes ovium, quouſque ovile poſſint ſubintrare. —— Hi ſerpentes, qui latenter videntur inſerpere, & ſub mollis dulcedine virus evomere, ut vitæ cibum ſe ſimulent miniſtrare, a cauda feriunt, & mortis poculum, velut quoddam diriſſimum venenum miſcent.* Petrus Bleſenſis Epiſt. 113. *Surrexerunt temporibus veſtris falſorum dogmatum prædicatores, doctores mendacii, hoſtes veritatis, & fidei ſubverſores. Blandi & ſimplices ſunt ut agni, ſed ut vulpes aſtuti ſunt, & rapaces ut lupi. Iſti ſunt Heretici qui in veſtimentis ovium veniunt.*

Μανδύαν) Gloſſ. Baſilic. *μανδύας, ἱμάτιον.* Xiphilinus in Tiberio, *καὶ μανδύαν ἐνεδύου.* Anna pag. 380. Vide Salmaſium ad Hiſt. Auguſt.

Pag. 379. *Ἐξάδελφον*) Supra, *αὐτάδελφον*, rectius.

Ζυγαβηνὸς) De Euthymio Zygabeno Panopliæ Scriptore, conſulendi Leo Allatius lib. 2. de Eccl. Occ. & Or. conſ. cap. 10. Baron. Bellarm. Simlerus, &c.

Pag. 381. *Ναζιραίων*) Qui & *Ναζιραῖοι*, quo vocabulo dicuntur Græcis Scriptoribus vitæ religioſæ ſectatores, & Monachi, quod inſtar Nazaræorum apud Hebræos, de quorum Secta & inſtituto agitur Numeror. cap. 6. ſtrictiorem vitam amplecterentur. Suidas: *Ναζιραῖος, ὁ Θεῷ κεχωρισμένος καὶ ἀφωρισμένος, ὁ Μοναχός.* Eadem prope habet Heſychius. Gregorius Nazianz. Orat. habita in Concilio Conſtantinopolitano: *χαίρετε Ναζιραίων χοροστασίαι, ψαλμῳδιῶν ἁρμονίαι, στάσεις πάννυχοι, παρθένων σεμνότης, γυναικῶν εὐκοσμία*, &c. Nicephorus CP. *ἐπὶ δὲ τούτων κατὰ τῆς εὐσεβείας τὸ ἱερὸν τῶν Ναζιραίων χῦμα καθύβριζον.* Utuntur Ignatius Diac. in vita S. Niceph. Patr. CP. N. 23. Joann Phocas cap. 11. Laonicus lib. 1. Cantacuzenus lib. 2. cap. 16. & 20. & alii.

Κατὰ τὸν Μελῳδόν) Coſmam forte, Majumenſem Epiſcopum, D. Joannis Damaſceni Præceptorem, *Μελῳδὸν* vulgo a Græcis vocitatum, quod præcipuus habitus ſit inter Melodos & Hymnographos Græcos. Vide Allat. de Libr. Eccl. Græcor. Diſſert. 1. Combefiſium ad vitam S. Theodori Grapti. Coſmæ feſtum agunt Græci 14. Novemb.

Τζυκανιστήριον) De Tzycaniſterio dictum pluribus ad Joinvillam Diſſert. 8.

Pag. 389. *Πυραμίδος*) Seu Obeliſci, qui etiamnum ſtat in medio Hippodromo. Obeliſcos nempe medio in circo poni ſolitos in metæ formam docet vetus Epigr. de circo, quod lucem accipit ex iis quæ a Cedr. notantur in vita Romuli:

Namque his Euripus, quaſi magnum intervenit æquor,
Et medias circi ſumma obeliſcus adit.

Obeliſcum in Circo Conſtantinopolitano quis poſuerit, habent Inſcriptiones Græca & Latina, quæ leguntur in Stylobatæ lateribus, ex quibus poſitum colligitur a Theodoſio M. Annum indicat Marcellinus Comes, Indict. 6. Valentiniano A. & Neoterio Coſſ. unde falli conſtat Codinum in Orig. qui Theodoſio Juniori tribuit. Græcam Inſcriptionem profert Anthologia Gr. lib. 4. cap. 16. utramque, Græcam & Latinam Gruterus pag. 186. 6. 7. Eaſdem etiam habet Gyllius in CP. lib. 2. cap. 6. ſed non adeo ad metri normam deſcripta; quamquam ut illas ſic exaratas credam, uti exhibentur a Gyllio, facit quod ſcribit Franciſcus Philelphus
Edit. Pariſ. pag. 423. lib. 6. Epiſtolar. *Legi*, inquit, *ad Hippodromum Conſtantinopolis in marmoreis quibuſdam lapidibus, ſub pulcherrimo illo Obeliſco Verſus quoſdam ad partem anteriorem Obeliſci Latinos, ad poſteriorem Græcos, & utroſque heroicos, & item utroſque admodum ineptos.* Latinos præterea deſcripſit Bondelmontius in Deſcript. CP. Fuit vero ille, quo curante intra 32. dies erectus fuit Obeliſcus, Proculus Præfectus Urbi, qui in Inſcriptionibus, metri cauſa, per ſyncopem *Proclus* appellatur, & eo quo poſitus eſt anno, & ſuperiore, hunc obiit Magiſtratum, ut innuit L. 5. Cod. Theod. de Agentibus in reb. & L. 3. de Tutor. & Curator. Cod. eod. tit. Habuit olim Obeliſcus ſuperimpoſitam pilam æneam, quæ terræ motu Michaele Theodoræ F. imperante, ſtatim poſt celebratam VIII. Synodum decidit, ut auctor eſt Nicetas Paphlago in vita S. Ignat. Patr. CP. Obeliſcum porro Pyramidis appellatione donavit Anna, quia ut Pyramides, ita & Obeliſci forma erant quadrata, graciléſcentes paulliſper, & in anguſtum verticem producti, ſecundum Ammianum lib. 17. Obeliſci vero Conſtantinopolitani latera ima lata ſunt 6. pedes, ut tradit Gyllius loco citato, ubi accuratam ejus deſcriptionem dedit. Habent etiam de hocce Obeliſco nonnulla ex Græcorum narrationibus Augerius Busbequius in Itin. CP. & Thevetus lib. 19. Coſmogr. cap. 3.

Ἐγκαυδαλίῳ) Jubet Alexius Baſilii ſectatores in porticibus Palatium ambientibus, de quibus egimus ad pag. 359. includi; erant enim in hiſce porticibus carceres in quibus detinebantur rei. Nicetas Paphlago: *ἀμφοῖν δὲ τὴν παρουσίαν ὀλίγον τοῦ Νουμέρου τόπον ... ἐγκλείουσι.* Octava Synodus Act. 10. *καὶ ἐμφρουρα ἐν τοῖς Νουμέροις γενόμενος ἐπὶ πολλαῖς ἡμέραις.* Sunt vero *Numera*, ſeu potius *Numeri*, porticus, in quibus excubabant Prætoriani milites, ut indicat Codinus de Orig. CP. a voce Latina *Numerus*, quæ cohortem, legionem, aut militares copias ſignificat. *Numeros militares*, dixit Tyrius lib. 2. cap. 10. ut cæteros omittam, quos laudant Cujacius ad L. 3. Cod. de his qui non impl. ſtip. lib. 10. Lipſius de Milit. Rom. lib. 4. cap. 2. Dempſter. ad Coripp. & Meurſ. in Gloſſ. Carceres iſtos intelligit Auctor de Exilio S. Martini PP. *Et auferentes eum de lembo, poſuerunt eum in geſtatorio, duxeruntque in cuſtodiam Excubitorii, quæ cognominatur Prandearia, & fecit eum incluſum ſub multa cuſtodia, præcipiens Excubitii cuſtodibus: ut nullus penitus ſciret civitatis, quia eſt in eodem Excubitu.* Hinc docemur quid ſit *Πρανδιάρια*, in Chronico Alexand. A. Arcad. 14. quo ait conflagraſſe porticus Hippodromi, & Prandeariam, & adjacentes porticus. Elephantinem, carcerem ita dictum in Palatio pariter ſtatuit Anna pag. 361. Prætorii carceres habet Leo Grammaticus pag. 467. Zeuxippi, Pachymeres lib. 6. cap. 33. Palatii Eleutherii dicti, Theodorus Studita in vita S. Theophan. Confeſſ. N. 23. Igitur cum Palatii cuſtodia penes Papiam eſſet, ejus etiam erat carcerum Palatinorum, & qui in eis detinebantur reorum cura. Sed de hac dignitate agimus ad Cinnamum.

Καλλικλῆς) Is eſt Nicolaus Callicles Archiater, Pag. 391.
cujus Poeſim & Jambos plurimi facit Georgius Co- pag. 424.
rinthi Epiſcopus lib. de Conſtruct. Orat. ad quem etiam extant Epiſtolæ Theophylacti Bulg. Archiepiſcopi 38. 39. 56. 57. Illius ſunt Epigrammata aliquot jam olim ab Hieronymo Gontio edita, quorum duo, quia ad Hiſtoriam Annæ noſtræ, Eudociæ ſororis, & Irenes pertinent, hiſce Commentariis adtexere erit operæ pretium. Primum ſpectat *ἐγκόλπιον*, ſacris vivificæ Crucis Reliquiis adornatum, quod Anna ab Eudocia ſorore, quæ in Monaſterium ſeceſſerat divulſa a marito, dono acceperat. Alterum ſpectat Irenes ipſius Auguſtæ Annæ matris, vel etiam Joannis Comneni Imp. uxoris aliud *ἐγκόλπιον*. En utrumque.

Τοῦ Καλλικλέους στίχοι εἰς τὸν ... σταυρὸν τὸν ... παρὰ τῆς Πορφυρογεννήτου Κυρᾶς Ἄννης.

Ἐκ τοῦ ξύλου τρυγᾷ σε τὴν ζωὴν Λόγε,
Καὶ ... τρυγᾷ τὴν φθορὰν ἀπὸ ξύλου,
Καὶ προσκυνοῦσα σοῦ πάθος τὴν νίκην,
Εἰς ... σε ... φύλακα,
... τε καὶ τέλειον ...,
Ἐξ Εὐδοκίας ταῦτα Πορφύρας κλάδε.

Calliclis Verſus in eximiam Crucem adornatam a Domina Porphyrogenita Anna.

Proles parenti æquæva quam moriens mihi
Vitam dediſti, carpere e ligno datur,
Licet Eva mortem neſcia hinc olim hauſerit,
Diræque cladis triſte ſimulacrum colens,
Beatitatis tangere hic portum ardeo,
Me liberoſque & conjugem in tuto locans,
Hunc flos nitentis Purpuræ & Sceptri decus,
Eudocia olim & arborem & fructum dedit.

Εἰς τὸν καλὸν ξύλον τὸ κοσμηθὲν ὑπὸ τῆς Δεσποίνης.

Οὐ ταῦτα δρυμὸς, οὐδὲ κρανίου τόπος,
Ἐν οἷς ἐπάγης τοῦτο τὸ ξύλον πάλαι,
Ἀλλ' ἐστὶ λιθόγλυπτος ὁ χρυσοῦς τόπος,
Ἄνθη δὲ λάμπει αἴθου ἐκ τῆς μαργάρου,
Τούτοις φυτεύει τὸ ξύλον ζωηφόρον,
Δηλοῖ ὁ λαμπτὴρ ἡ Βασιλὶς Εἰρήνη,
Καρπὸν γλυκὺν τρυγῶσα τὴν σωτηρίαν.

In Lignum Crucis ab Imperatrice ornatum.

Non ille lucus ſanguinis Chriſti notis,
Vel mons cruentus hic ubi quondam ſtetit
Ferale Lignum, lapide ſed Pario locus,
Auroque ſtratus, candidum vibrans jubar,
Baccis decorus, & Rubri ſpoliis Maris,
Hac te inter (Arbos perditis vitam ferens,
Solem & laceſſens lumine) Irene inſeret,
Ex Te ſalutis aureos fructus legens.

Pag. 392. Παντέχνου Μιχαὴλ) Quem non ſemel idem Theophylactus innuit ſuum jam olim fuiſſe diſcipulum, & cui gratulatur quod in Imperatoris Medicum allectus ſit, Epiſt. 44. 47. 73. 74. & 75. Nicetam præterea neſcio quem Alexii Medicum nominat Epiſt. 55.

Pag. 394. Καταλαμβάνει τὰ Μάγγανα) Huc referenda quæ de morbo & vitæ exitu Alexii habent Zonaras & Glycas in Alexio, & Nicetas in Joanne.

Πορφυρογεννήτου Εὐδοκία) Alexii filia, cujus meminit Callicles in eo quod deſcripſimus Epigrammate, & quam Zonaras a patre, filio Conſtantini Jaſitæ (illius forte, quem Anna lib. 5. Itali auditorem fuiſſe ait) collocatam, & ab eo peſſime contra generis dignitatem habitam & offenſam, ſoluto matrimonio, in Monaſterium conceſſiſſe ſcribit. Pag. 396. *Edit. Pariſ. pag. 425.*

Μαρία) Quæ Gregorio Gabræ pacta & deſponſa, ejurata poſtmodum affinitate, Nicephorum Conſtantini Euphorbeni Catacalonis filium, Sebaſtocratorem a ſocero appellatum, duxit, ut auctor eſt Zonaras. Ex his nuptiis nati Alexius & Andronicus, qui filii τῆς Πορφυρογεννήτου Μαρίας, Annæ αὐταδέλφου, dicuntur in ſententia depoſitionis Coſmæ Patr. CP. An. Chr. MCXLIV. apud Allatium de Eccl. Occid. & Orient. perp. conſenſ. lib. 2. cap. 12.

Ὁ τῆς Βασιλείας διάδοχος) Vide Zonaram in Alexio, & Nicetam in Joanne. Pag. 397.

Ἱμάτιον) Codinus de Off. Aulæ CP. cap. 17. N. 26. de Imperatrice: Εἰ δὲ τύχοι οὖσα χήρα, τὸ μὲν βαΐον κατέχει, καὶ ἵσταται, καὶ καθέζεται. φορεῖ δὲ ἔνδυμα μέλαν, λεγόμενον ἱμάτιον ἐκ μανδύου ἔξω. Eſt igitur ἱμάτιον propria Auguſtarum viduarum veſtis. Pag. 398.

Τὴν ἱερὰν ψυχὴν) Exceſſit e vivis Alexius ſub noctem, 18. Kal. Sept. quo die celebratur ab Eccleſia Deiparæ Aſſumptio, Feria Hebdom. 5. An. M. juxta Græcos VIMDCXXXVI. Chr. MCXVIII. Indict. XI. Vixit annos circiter 70. imperavit 37. menſes 4. dies 15. Illius corpus humatum in Monaſterio quod ædificaverat, & Chriſto τῷ Φιλανθρώπῳ ſacraverat. Hæc Anna filia, Zonaras, Glycas, Nicetas in Joanne, Codinus de Orig. CP. pag. 79. Edit. Reg. Ducas cap. 1. Petrus Diac. lib. 4. Chron. Caſ. Will. Tyrius lib. 12. cap. 4. Hiſtor. Hieroſ. 2. part. A. MCVII. Chron. Malleac. A. MCXVIII. Ægid. de Roya A. MCXVII. Alexii ſepulchrum etiamnum extare in Templo τῆς Παμμακαρίστου, quod hodie *Patriarchium* vocant, auctor eſt Mart. Cruſius in Turcogr. pag. 189.

ADDENDA
IN NOTIS.

Pag. 21. col. 1. ἀνδριάντα. pag. 23. col. 1. ἀρχοντικῶ. ibid. Rhomph. ibid. poſt, ἀργυρόσκα σκῆπτρα, adde, illas pariter argenteas Rhomphæas deſcribit Julianus Expræfectus Epigrammate εἰ ἀρχοντικὸν τέλεσιν, quod extat in Anthol. Gr. lib. 4. cap. 42.

Ἠν μὲν ἀλιτραίνῃς, τέλεσιν βλεφάροισι δοκεῖν,
Ἠν δὲ σωφρονέῃς, ἀργυρέε εἰμι μόνον.

Interdum etiam dicuntur σκῆπτρα, &c. pag. 23. col. 2. ὀρθοῤῥημονῦντα. ibid. ἰδιώτων. ibid. δυσφρόσυνα. pag. 24. col. 1. τρωγλός. ibid. ex Epiſt. dele, in. ibid. poſt τέρπειν, adde, Theophylactus Simocatta Epiſt. 24. ὅτι θριθρυχα τὰ τοῖς γῦς ἐμβαδ φοιτῶσι ἀπόῤῥυτα. pag. 25. col. 1. poſt, & al. adde: hinc συρτοδιεμίζειν apud Conſtantinum Porphyrog. de Adm. Imper. cap. 13. pag. 27. col. 2. Wlc. ibid. τοῖς. p. 30. col. 1. ἰαχαι. ibid. ἐπεὶ. pag. 31. col. 2. ἀμήν. pag. 32. col. 1. χορῷ. ibid. dele, qui aliis vocatur Presbyterium. pag. 32. col. 2. poſt, pag. 205. adde: Anpits dicitur in Conſuetudinibus MSS. Cataloniæ inter dominos & vaſſallos cap. 55. Tenentur operari in muris, & vallis, & lizis, & antemuralibus, ſive Anpits, & propugnaculis, ſive barbecanis. Notum autem noſtris, pis, eſſe pectus. Charta Petri Reg. Majoricarum an. 1232. Cum antemurali, qui dicitur barbecana, qui eſt murus brevis ante murum noſtri orti. pag. 33. col. 1 ἰξάντων. pag. 33. col. 2. ἐκλέμπρων. pag. 34. col. 2. τῶν. pag 35. col. 2. poſt, conſtat, adde, extat tamen Novella alia ejuſdem Manuelis Comneni in Codice MS Bibliothecæ Regiæ ſign. 2023. in qua illius nomen διὰ κινναβάρεως, id eſt, per cinnabarim, ex recepto tunc more ſubſcriptum fuiſſe evincitur. Sic enim illa clauditur: ἐν ᾧ τὸ ὅμοιον, ἀσφαλὲς, διαφυλάττεσθαι ὑπεσημάνθη κράτει. εἶχε δὲ τὸ συνήθες κατάκλεισμα, καὶ ὑπογραφὴν τῶ Βασιλέως ταύτην, Μανουὴλ ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ Πιστὸς Βασιλεὺς, Πορφυρογέννητος, ϗ Αὐτοκράτωρ Ρωμαίων ὁ Κομνηνός. καὶ κάτω μὲν ἐπιγεγραμμένην βέλλαν διὰ μεταξωτῆς ἐξείας· ϗ ἔξωθεν τό, Διὰ τῶ Εὐσεβεστάτου ϗ Διαγραφέως Θεοδώρου τοῦ Στυππειώτου τοῦ Μεγάλου Λογαριαστοῦ, κατὰ μῆνα Ἰανουάριον, μῆνας ζ´. pag. 35. col. 1. Carolum VII. col. 2. exuerat. pag. 39. col. 2. ἄγαν. ibid. μοναχ. ibid Eremit. pag 41. col 2. Gromatici. pag. 43. col. 1 βιβλίον. pag. 45. col. 1. τορνεύμα. pag. 46. col 1. junct. pag. 47. col. 1. κερατικὸς. ibid. κεύεμα. ibid. poſt, domeſticus, adde, niſi intelligatur parvulus caucus, qui ex eorum cyathorum ſpecie fuerit, quos Viatores vocabant, quod qui peregre proficiſcebantur, eos ſecum deferrent. Heſychius: βιάτωρ, κώθων μικρὸν, ἤγουν κοχλιάριον. pag 47. col. 2. tempore. pag. 48. col. 2. poſt, deprimantur, adde: vide Joan. Schefferum lib 3. de Militia navali veterum cap. 5. pag. 50. col. 2. Hieromonach. pag. 53. col. 2. l. 42. & 49. Eclog. l. 71. aplamnis. pag. 54. col. 1. αὐθέντου. pag. 55. col. 1. ἅμα. ibid. hæreditario jure, pag. 57. col. 1. pro, imperavit, lege, tradidit. pag 59. col. 2. Anthol. Gr. lib. 4. cap. 28. ibid. ἀναίρεσις. pag. 61. col. 2. poſt, Theophilo, adde: dicuntur autem ζωστῆρες Athenæo lib. 5. ὑποζώματα, ubi deſcribit navem a Philopatore extructam: ὑποζώματα ἐλάμβανε δώδεκα, quæ quidem ὑποζώματα appellantur ὑποζώματα a Scholiaſte Ariſtoph. in Equitibus: ζωμάματα, τὰ λεγόμενα ὑποζώματα· εἰσὶ δὲ ξύλα τῆς νεώς. Lignorum enim ſeu aſſerum latiorum, quibus navis latera conſtant, unaquæque ſeries ζωστὴρ dicitur, ita ut tot habeat ζωστῆρας navis, quot ejuſmodi aſſeres, quorum primus eſt qui ſupremus & altior, qui πρῶτος ζωστὴρ vocitatur. Adde Heliodorum lib. 1. pag. 63. col. 2. Σκλάβοι. pag. 66. col. 1. πέρπυρον. col. 2. poſt, inditum, adde: Ita Marcus Diaconus apud Baronium, an. 401. N. 25. Theodoſium Juniorem, poſt ſeptem a matris puerperio dies, ab Amantio Cubiculario in purpura oblatum Porphyrio Epiſcopo ad Baptiſmum refert. ibid. jure ſe. pag. 68. col. 1. Marcellino. ibid. δεῖξαι. col. 2. ἀῤῥαγέσι. pag. 70. col. 1. ὅλη. ibid. ὁρᾶσθαι. pag. 71. col. 1. διὰ κινναβάρεως. ibid. μετ'. pag. 73. col. 1. In Epiſtola Alexii Imp. lacuna ſic explenda ex Cod. MS. Bibliothecæ Thuanæ. Græcorum anguſtiatur fortiter a Pincennatis & Turcis quotidie, & deprædatur, & acquiritur ſine intermiſſione, & fiunt cædes diverſæ, & inenarrabiles Chriſtianorum interfectiones & deriſiones. Sed quia. ibidem poſt horribilia, adde: conturbant & ipſum. poſt, eos, adde, mingere. poſt, animalia, adde, adulterando deludunt. col. 2. poſt, Turcorum, adde, & Pincinnatorum. l. ſeq. pro, ſubiretur, lege, ſubjectus eſſe veſtris. ibid. poſt, ſingulariter, adde, ſcribere intermiſimus. ibid. poſt, vero, adde, & judicium ſi perdiderint, quod ſi ob hoc certare noluerint. ibid. poſt, poteſt, adde, quid iterum de. ibid. lege, poſſit. ibid. poſt, Turcorum, adde, & Pincinnatorum. ibid. poſt, quia, adde, dum ſunt infinita. pag. 75. col. 2. l. 65. poſt, τοῦ. adde, nihil tamen temere mutandum, ſed legendum ἀμφοτεραχῇ, eſt enim ἀμφοτεραχῶν, in Scholis Thucydidis ad lib. 4. Hiſt. πανταχόθεν ἑκατέρωθεν ἐρεττόμενον, ἐν ᾧ ἑκατέρωθεν ἐλαυνόντων δ κωπεῖαι ἐρέττων, & eidem Heſychio dicitur ἀκάτιον λεγεμόν, ἐν ᾧ δε ἑκατέρωθεν δύο κῶπαι. Idem: ἀμφήρης, ναῦς ἀμφοτέρωθεν ὁμοίως ἢ ἐρεσσόμενον. pag. 76. col. 1. ἰνδικός. pag. 79. col. 1. poſt, pag. 372. adde, certe ex vita S. Aniani ab Huberto edita, eam explorandæ divinæ voluntatis rationem longe antea obtinuiſſe docemur. Ubi enim de ejuſdem Sancti in Epiſcopum Aurelianenſem electione agitur, hæc habentur: Atque ut id ipſum divinæ electionis clareſceret, cum triduanum jejunium more Eccleſiaſtico indixiſſet, Brevibus & libellis ſuper Altare poſitis, nec dum loquentem parvulum afferri præcipit, ut ipſe Brevia ab Altari ſublevaret. Tunc Chriſti operante virtute, cum puer manum ſubjeciſſet Altari, mox ut Breve tetigit, vox inconſueta novella verba prodidit, teſteque populo proclamavit, Anianus, Anianus, Anianus iſtius Civitatis a Deo Pontifex eſt inſtitutus. pag 82. col. 1. pretium. pag. 83. col. 1. poſt, donatæ, adde, at Ludovicus Dominicus in Ducum Venetorum Hiſtoria, in Urſo Participatio, ait devictis a Venetis Narentanis, qui piraticam in Adriatico mari exercebant, Dorſodurum, quod propter eorum incurſiones deſertum fuerat, tunc auctore Urſo Duce incoli cœpiſſe, aſſignataſque eo in loco ſedes iis, qui Ducis ſervitio adſcripti, Principis ſeu Ducis Excuſati appellati ſunt, propter eamdem, ut probabile eſt, munerum excuſationem. pag. 84. col. 1. mœnium. pag. 88. col. 2. Symeone. pag. 93. col. 1. ἰαμβ. col. 2. Manoſc. pag. 94. col. 2. miror ſcripſiſſe. pag. 96. col. 2. ἐμὲ. pag. 97. col. 1. poſt, amiſerunt, adde, quo loco forte quis legat, in Ovetonorum piratas. pag. 99. col. 2. ἐρ. pag. 100. col. 2. γραμματικῶν. pag. 102. col. 2. λζίου. pag. 109. col. 1. poſt, turbæ, adde, Lexicon Gr. MS. ex Bibl. Reg. Cod. 930. τύρβη, ἀκόλαστα, ἢ θόρυβος, ταραχή. Heſychius: ὕαινα, τύρβη, μάχη, ὕβρις, ἀγερωχία. dele reliqua in nota. pag. 111. col. 2. firmaturque id. ibid. dele, in. ibid. ἀγωγὴν. ibid. χειροθεσία. ibid. col. 1. Tar. pag. 112. col. 1. poſt, Can. 19. adde, incertum porro quam manus impoſitionem intellexerit Bernaldus Conſtantienſis Presbyter de Reconciliat. lapſorum, ubi de Diaconiſſis agit: Item in eodem Concilio (Niceno) quod Diaconiſſæ manus impoſitionem habere negantur, non niſi de Paulianiſtarum Diaconiſſis intelligere, ex diverſis tranſlationibus edocemur: nam Diaconiſſæ Catholicorum manus impoſitionem habent, juxta Chalcedonenſe Concilium. ibid. col. 1. σωματίζειν. ibid. αὐτόμα. pag. 113. col. 1. ἀλλ. ibid. γυναικονῖτιν. ibid. ἑκατέρωθεν. ibid. ἐκκλησιῶν. col. 2 poſt, Grammatica, adde, ejuſmodi ſunt Priſciani partitiones duodecim primorum Verſuum Æneidos Virgilii. ibid. Zygab. pag. 114. col 1. χαίρετε. col. 2. τό.

INDEX
RERUM MEMORABILIUM
IN ALEXIADEM
ANNÆ COMNENÆ.

A

AARON cum Theodoro fratre in Alexium conſpirat, 299. Libellum famoſum in Auguſtam ſpargit, *ibid.* Convictus cum fratre & matre exulatum mittitur, 299. 300

Abagelardus Guiſcardi ex fratre nepos, 78

Abbas dictus Joannes Cæſar per ludibrium, 53

Abdicatio Imperii ægre perſuaſa Botaniatæ, 58

Abdicatio Patriarchatus dilata a Coſma Conſtantinopolitano, 64. quando facta, 66

Abdicare Imperium cur Alexius noluerit, 102

Abilebus locus prope Adrianopolim, 222

Abylebum, 350

Abydus a Tzacha oppugnata, 275. Ad Abydum captę quatuor Latinę naves a claſſe Romana. 222

Ace, arx in quam ſe Galli ab Tyro repulſi recipiunt, 338

Accenſiones luminum religioſæ Dei veniæ promerendæ cauſa in caſtris factæ pridie prælii, 183. in templis pro valetudine Imperatoris, 394

Accuſationis diluendæ barbara ratio a Neantze inita, 167. Accuſationibus non temere credit Alexius, 206

Achris, 88. 39. 102. 109. 186

Achris palus a Mocro Rege Bulgaro exhauſta & denominata, 394

Aciei inſtruendæ nova forma ab Alexio inventa & in uſum inducta, 371. Acie numquam interrupta, tota die ſimul pugnant ſimul incedunt Romani, 375. 380.

Acrocus prælio cum Turcis ab Alexio deſtinatus locus, 349

Acrunum Arx Michaeli Amaſtrino commiſſa, 341

Adana civitas contributa Ducatui Antiocheno, 327

Admeti conjux viva viro reddita mortuam lugenti, 61

Adraleſtus interpres Alexii ad Gallos, 316

Adrianus Comnenus Iſaacii frater ab eo graviter increpitus, 189. Nicephorum Diogenem ad culpæ confeſſionem hortatur, 204

Adrianopolitani obſeſſi a Comanis erumpunt, multoſque cædunt, 219

Æginum, 190

Ægylii, 348

Ægyptus, 140

Æmus mons, 151

Æneæ manus Conſtantinopoli fixæ in loco publico, 287. quem in uſum, *ibid.*

Ænum, 355

Aer locus in Monte Malagnorum, 365. *vide Gloſſarium.*

Ærarium Imperii per intempeſtivas profuſiones exhauſtum, 75

Aeti ſive Aquilæ thema datum Baimundo, 327

Aetos, *ibid.*

Affinitas imprudenter cum Roberto contracta a Michaele Duca Imperatore cauſa magni belli, 24 Affinitas Iſaacii Comneni cum Maria Auguſta, 40. utilis Comnenis, *ibid.* Affinitas nepotis Botaniatæ cum matre Comnenorum, 45. Affinitas Henrici Regis Alamaniæ ab Alexio quæſita ad firmandum fœdus, 78. Affinitas Alexii Auguſti a Sultane petita, 141. ab Alexio in ſpeciem non repudiata, 142 revera numquam ab eo impetranda, *ibid.* Affinitatis ſpe Gidas vel Gidus Roberti filius in partes Imperatoris tractus, 127. Affinitas ſponſalia dirimens, 189

Agareni, 66

Agathonica urbs prope Adrianopolim, 222

Agraria navigia, 263

Agruſtopolitana Turcorum a Latinis clades, 252

Alacaſeus imitator Zopyri, 219. Pſeudodiogenem capit, 221

Alanus Romiſces Dux Turcorum, 310

Alani a Gallis repulſi, 311

Albertus, 78

Alcibiades pro Themiſtocle memoriæ lapſu poſitus, 139

Alemanni, 28. 105

Alethina loci nomen, 349

Alexander Cabaſilas Dux Theſſalorum, 88

Alexander Euphorbenus Dux Romanus, 143

Alexandreus Genethliacus verax; exilio tamen mulctatus, 131

Alexandria, 160. 383

Alexiopolis nova civitas, 360

Alexius Comnenus Joannis Comneni filius, 39. Matrem habuit Annam Dalaſſenam, 73. Manuelem & Iſaacium majores natu fratres habuit, 39. Rudimenta militiæ ponit ſub Romano Diogene, 7. Revocatur ab expeditione luctu matris, primogenitum extinctum lamentantis, *ibid.* Contra Urſelium mittitur, 7. Fratris Iſaacii auſpiciis & ductu militat, *ibid.* Indoles ejus bellica, *ibid.* Urſelium capiendum curat, 9. Pecuniæ difficultate laborans ab Amaſenis in ſeditionem verſis periclitatur, 10. Eos oratione delinit, *ibid.* Et ſimulata excæcatione Urſelii ſpe rerum novarum ad pecuniam conferendam perducit, *ib.* Urbes arceſque ab Urſelio captas recipit, 11. Collaudatur ab Doceano, & a Michaele Auguſto ejus clementia qua Urſelio pepercit, *ibid.* Mittitur a Nicephoro Botaniate Auguſto adverſus Nicephorum Bryennium, 12. Creatur Magnus Domeſticus, *ibid.* Cautis artibus, non aperto marte rem gerit, *ib.* Alexii cum Bryennio comparatio, 13. Copiæ utriuſque, *ib.* Prælium inter utroſque pugnatum varia fortuna, 14. Stratagema Alexii multum ipſi ad victoriam utile, 15. quam pleniſſimam reportat Bryennio capto, 16. a quo periclitatur, nec in eum victor ſævit, 17. Tertia expeditio Alexii in Baſilacium, 18. Alexii ſtratagema, *ib.* Cur is blæſus dictus, 19. Monachum quandiu cœlebs fuit contubernalem habuit juſſu matris, *ibid.* Prælio Baſilacium vincit, 20. 21. Theſſalonicam deditione intrat, 21. Baſilacium in poteſtatem redigit, *ibid.* Sebaſtus acclamatur, 22. Munera & litteras a Roberto accipit, 32. Conſolatur Monomachatum, 34. qui ei pecunias negat, 35. Æmulos infeſtos patitur Borilum & Germanum, 39. Contra quorum potentiam Mariæ Auguſtæ gratiam parat, *ibid.* a Maria adoptatur, 40. Alexii promptum ingenium, 42. Accuſatus coram Botaniate plene ſe purgat, 44. Pacurianum & Umpertopulum in partes trahit, *ibid.* Ex urbe fugit excæcationem ſibi decretam ſciens, 45. Familia Ducarum ſuffragante Iſaacio majori fratri præfertur, 50. ipſo Iſaacio volente, *ibid.* Alexio Imperium prædicitur a S. Joanne Evangeliſta, 51.

a claſſe univerſa Imperator acclamatur, 56. Urbem regiam & Palatium occupat, 55. & *ſeqq.* Exiſtimatur falſo cogitaſſe ducere Mariam Auguſtam, 61. Matris fratriſque conſiliis utitur, 62. Militum vim reprimere ſtudet, *ibid.* Alexius coronatur a Patriarcha Coſma, 63. Alexii formæ ac ſtaturæ deſcriptio, 64. Eloquentia & fortitudo ejuſdem, *ibid.* Alexii & Iſaacii communia ſtudia venandi, 65. Alexius nova nomina dignitatum excogitat, 65. ſtimulis conſcientiæ angitur ob urbem direptam. 67. 68. In cœtu ſacerdotum culpam fatetur, *ibid.* Pœnitentiam præſcriptam exequitur, *ibid.* Matrem adminiſtrandæ reipubl. admiſcet, 70. Id cur & quatenus faciat conſtitutione publica teſtatur, *ibid.* 71. In magnis anguſtiis verſatur propter miſerum Reipubl. ſtatum, 75. Principes Occidentis in Robertum concitare nititur, 77. Ejus ad Henricum Alamanniæ Regem litteræ, 78. Turcos petere pacem cogit, 77. cur eam illis conceſſerit, 80. Turcos in auxilium contra Robertum vocat, 85. Venetos in eumdem concitat, *ibid.* Ipſe contra eum vadit, 87. Theſſalonicæ de ſtatu Dyrrachienſium obſeſſorum nuncios accipit, 88. 89. Georgium Palæologum Dyrrachio evocat invitum, 90. Prælium decernit de ſententia juvenum contra mentem ſeniorum, *ibid.* Circumvenire hoſtes cogitat. 92. ſed conſilium ex tempore mutat, *ibid.* aciem inſtruit & prælium committit, *ibid.* vincitur, 93. vulneratur, 94. fugit maximo ſuo periculo, 95. ſaltu equi ſervatur, *ib.* in inſequentes converſus eos cædit, *ibid.* in cohortes Gallorum incidit & ab illis ſe explicat, 96. Acridem pervenit, 97. Alexius cum Roberto comparatur, 102. ſuos e fuga colligit, novoſque delectus cogitat. *ibid.* Difficultate pecuniæ laborat, 103. Supellectilem Domeſticam ſuam Matris, Fratris, & Uxoris argenteam auream que in nummos cudi jubet; unde ſtipendium militi numeret, *ib.* a pecuniis ſacris ſubſidium petit, *ibid.* magna offenſione multorum, 104. Præſertim Leonis Chalcedonenſis, quem in exilium mittit, 105. Alexius Conſtantinopolim revertitur, *ibid.* Novam expeditionem ſuſcipit contra Baimundum, 10. Prælium committit, vincitur, & fugit, 108. vincere Gallos ſtratagemate ſperat: ſed vi ab illis vincitur, *ib.* Fuga ejus generoſa, 119. Auxilia Turcorum implorat, 100. Lariſſenſibus obſeſſis auxilio venit, 111. & cum Gallis proſpere pugnat, 112. Comites Gallos contra Baimundum concitat, 114. Conſtantinopolim reverſus Italum Eccleſiam turbantem compeſcit, 119. Alexii favor in litteras & litteratos, 128. Alexius Caſtoriam oppugnat, 123. & deditione capit, 123. De Paulicianis ſupplicium ſumit, *ib.* 124. Se purgat de expilatione ſacrarum ædium, 125. Conjuratio in eum detecta, 126. Venetorum auxilium contra Robertum implorat, 128. quos re bene geſta præmiis afficit, 129. Dyrrachium recipit, 130 Genethliacos inſectatur, 131 Defenditur a criminationibus maleferiatorum, 132. Apelchaſemum Barbarum Conſtantinopolim invitatum tamdiu ibi detinet quoad arx rei Romanæ utilis ædificaretur, 139. eidem Barbaro auxilium Romanorum imploranti, quo animo Imperator aſſenſus ſit, 140. Alexius Imperii limites dilatat, *ib.* Affinitatem Sultanis averſatur, & ſi id diſſimulat, 142. Alexandrum Euphorbenum contra Helcanem mittit, 143. eique victo ſuccenturiat Opum, 144. Helcanem Conſtantinopoli exceptum Chriſtianum facit, *ib.* Pacurianum contra Scythas mittit, 145. Ei victo cæſoque Taticium ſubſtituit, 146. qui Scythas vincit, *ib.* Alexius cum magnis copiis contra Scythas vadit, 151. Decernendumque prælio cum illis cenſet; multis diſſuadentibus, *ib.* Bryennio etiam cæco infelicem prælii exitum prædicente, 152. Inſidioſam legationem Scytharum Alexius rejicit, 153. Occaſione ſolaris Eclipſis previſe dextre utitur ad terrendos Barbaros, *ib.* Driſtram expugnat, 154. aciem contra Scythas inſtruit, 155. Pallium B. Mariæ Dei Matris pro vexillo geſtat in prælio 156. Delecto exercitu Romano mirabiliter evadit, *ib.* Berœam incolumis pervenit, 158. Alexio imperante multa loca nomen mutant, 160. Pacem is cum Scythis facit, *ib.* Archontopolorum cohortem inſtituit, 162. quæ cæditur a Scythis magno Alexii dolore, *ib.* Joannem Ducam contra Tzacham mittit, 166. contra Scythas ipſe pergit, *ibid.* ſcelus Neantzis deprehenſum diſſimulat, 167. a Scythis vincitur, 168. ſed mox exercitum & bellum redintegrat, *ibid.* Scythæ vertunt in fugam, 170. Imperator circumſidetur a Scythis in oppido Tzurulo, *ibid.* Scythas tamen vincit ſtratagemate rotarum ſuſpenſarum, 171. 172. In oppido Chœrobacchis Scythas plurimos ipſe cum paucis ſuperat, 176. ſuos veſtibus Scythicis indutos in urbem reducit. 177. 178. Novos delectus habet, 179. Comanos ſibi adjungit contra Patzinacas Scythas, 180 quos ingenti prælio univerſos concidit & delet, 184. captivorum cædem prohibet, 185. & factam ulciſci parat, *ibid.* Comanis promiſſa reddit etiam non petentibus, 186. Ariebi & Umpetropulo convictis conjurationis parcit, *ibid.* Expeditionem in Dalmatas ſuſcipit, *ibid.* Caratzam Dyrrachium mittit. 187. Joannem Iſaacii fratris filium crimine ſolvit, 189. Theodori Gauræ affinitatem expetit, *ibid.* Gregorio Gauræ filiam deſpondet, 190. limitem Dalmaticum inviſit & firmat labore magno, 194. Sultanem in Tzacham concitat, 198. Pacem cum Sultane facit, 199. Bolcano Dalmatæ bellum infert, *ibid.* 209. periclitatur ab inſidiis Nicephori Diogenis, 201. & *ſeq.* quem tandem capit. 206. & Cæſaropolim relegat, 207. Ad concionem militarem perorat magno metu omnium, 208. 209. Bolcano pacem petenti dat, 209. Nilum Hæreſiarcham convincit & confutat, 213. Eum & Blachernitam damnandos curat, 214. expeditionem in Comanos parans Dei voluntatem exquirit, 216. Pſeudo-Diogenem capit ope Alcaſei, 220. Prælio Comanos vincit, 221. Thraſonem Barbarum manu ſua occidit, *ibid.* Arcem Ferream ædificat, 223. Turbatur ad famam Expeditionum Francicarum in Orientem, 224. Petrum Eremitam exercitu amiſſo periclitantem a Turcis ſervat, 227. Francos Duces Expeditionis ſacræ benevole excipit, 229. 230. Gothofredum cum exercitu Conſtantinopolim appulſum hoſtiliter tractat, 232. & *ſeq.* Duces Francos juramento ſibi obſtringit, 237. Baimundum demereri donis ſtudet, 239. ei Domeſticatum Orientis negat, 241. Nicæam præripere Latinis ſtudet, 245. quod & facit, 248. Cur ſe Gallis Antiochiam oppugnantibus non adjunxerit, 254. Baimundo bellum infert, 264. ædificari naves curat, 265. Gallos Comites Babylone captivos redimit, 275. Theſſalonicam ſe confert ducta ſecum Auguſta, 278. Tyrones ſe ad militiam exercet, 282. Conjurationem in ſe novam detegit, 285. Dyrrachium munit, 294. Expeditionem in Baimundum ſuſcipiens in templo B. Virginis pervigilat, 298. Aaronem conjurationis compertum relegat, 300. Diſcordias in caſtris Baimundi ſerit, 307. Latinarum ex Italia claſſium trajectum impedit, 313. Baimundum ad ſe venientem honorifice excipit, 319. & pacem cum eo facit, 321. & *ſeq.* Reſtaurare civitates Aſiæ cogitat, 332. Bellum in Tancredum parat, 334. Hyemem in caſis extemporaneis agit, 340. Contra Turcos vadens podagra tardatur, 343. Patientiſſime Gallos audit, 344. 345. Religioſæ ejus voces dum morbo premitur, 346. Turcos vincit acie, 349. ſuorum necem etiam in victoria deplorat, 350. in urbem triumphans redit, 354. Urbana & pacata ejus opera, 355. Reducendis ad fidem Catholicam Manichæis utilem operam impendit, 358. & *ſeq.* Comanos irrumpentes repellit, *ib.* Alexiopolim urbem ædificat, 360. Expeditionem in Aſiam ſuſcipiens podagra re-

tardatur, 364. Ejus morbus ſcenicis ludis traducitur apud Turcos, *ibid.* Turcos vincit per ſuos Duces, 367. Fortitudinem conſilio miſcet in bellis, 369. Novam aciei formam & rationem excogitat, 370. 371. In dubio Dei ſententiam exquirit, 373. Pugnat inſtructa acie cum Turcis & ſimul incedit, 375. Pacem dat Turcis certis conditionibus, 378. Sultani ſalubre conſilium ſuggerit, magna ejus pernicie rejectum, *ibid.* curam ægrorum peculiarem in caſtris habet, 381. Convivii tempore Eleemoſynas facit, *ibid.* Triumphum recuſat, *ibid.* Captivos & Orphanos benigne curat, *ibid.* Orphanotrophium longe magnificentiſſimum condit, & dotat, *ib.* Id deſcribitur, 382. 383. Alexii cura reprimendorum Hæreticorum, 384. Baſilium Bogomilorum Antesignanum comprehendi curat, *ib.* Artificio miro neſariorum ejus dogmatum confeſſionem exprimit, 385. Librum inſcriptum *Dogmaticam Panopliam* adverſus Bogomilorum hæreſim a Zygadeno Monacho componendum curat, 387. Miro ſtratagemmate utitur ad veros Bogomilos detegendos, *ibid.* 388. Baſilium Hæreſiarcham publice vivum cremari jubet, 389. 390. Reliquiis Bogomilorum ſpatium reſipiſcendi in carcere indulget, 390. Statum Imperii peſſumdatum in melius reſtituit, vitam & imperium habet innumeris calamitatibus turbata, 391. Supremus ejus morbus ubi & qua occaſione cœperit, *ib.* Medicorum diſcordes de illo ſententiæ, 392. Alexius numquam uſus pharmacis, *ib.* Symptomata morbi ejus, *ib.* cauſa ejuſdem *ib.* Remedia inutilia, 393. Accenſiones luminum per ædes ſacras, Hymnorum cantus & Monachorum comprecationes pro eo factæ, largitiones item in pauperes, 394. Deliquia animi crebra patitur, 396 399. Moritur, 398

Alexius Armeniaci thematis Dux urbis Coryphus, 270.

Alexii Dyrrachio Præfecti fortitudo & vigilantia, 305

Alopus Mitylenſis ditionis curator, 163

Altaris aſilum arripit Comnenorum Mater, 47

Aliphas, *vide* Petrus Aliph.

Almirus flu. 12

Alyattes Dux Romanus circumventus & occiſus a Gallis, 309

Allage, 112

Amalphis, 130

Amalphis Epiſcopus Maurus vocatus, 329

Amaſeam verſus tendentes Normanni cæduntur a Turcis, 262

Amaſeni ſeditionem meditantes opportuna allocutione placantur, 9. 10. Pecunias ultro conferunt, *ib.*

Amaſtrinus Michael rebellat in Alexium, 341

Amaſtris, 341

Amecetus Dux in exercitu Roberti, 93

Amer Prænomen dignitatis apud Turcos & Perſas, 134. 347. *vide* Muchumet. Puzanus, Solymas.

Ameræ oppidum Baimundo datum, 327

Amerimnas Princeps Babylonis in Gallos movet, 259. vincitur a Gallis, mox vincit, iterum vincitur, *ib.* Gallos Comites Babylone captivos rogante Alexio liberat, 260

Amici intimi Baimundi ei ſuſpecti redditi arte Imperatoris, 307

Amicitiæ alimentum Epiſtola, 306

Amiras a Perſis, qui Turcis parent, dictus Nicææ Præfectus, quem Perſæ vulgo Satrapam vocant, 163.

Amnis Drymonis deſcriptio, 286

Ampelas Dux Romanus a Turcis cæſus, 350

Amphion reſtaurat Epidamnum, 80

Ampus locus ſic dictus, 377

Amorium, 372. 373

Amphipolis, 81

Ampus, 377

Anabaza urbs Ducatus Antiocheni, 327

Anaſtaſius Dicurus foſſam excavat infra paludem Baanam. 283

Anemadum Fratrum in Alexium conjuratio, 285 detecta, 286. punita, *ibid.*

Anemæ turris quæ & unde dicta, 288

Anchialus arx firma & munita ſitus ejus & forma deſcribitur, 218. Imperator intra eam Comanos operiri non dubitat oppugnationem ejus minantes, *ibid.* Anchiali Ducatus datur Siauzo Turco baptizato, 236

Ancyra capitur a Normannis, 262

Andronia, 111

Andronici Porphyrogeniti fratris Annæ præmatura mors, 376

Andronicus Theſſalis Præfectus, 88

Angelorum auxilium fruſtra ſperatum Hæretico, 386.

Angelocomites amnis, 347

Anna Comnena Imperatorum Alexii & Irenes filia *in Præfatione.* Naſcitur die Sabbati Kalend. Decemb. Indictione ſeptima, 135. Parentibus obſequentiſſima tota vita fuit, *ib.* Primogenita Parentum ſuorum deſtinatur ad Imperium cum Conſtantino Duca Porphyrogenito, *ibid.* Educatur uſque ad ætatem octennem apud Mariam Auguſtam, 61. Petitur a Sultane in ſponſam filio ejus primogenito, 141. Nubit Nicephoro Bryennio Cæſari, *in Præf.* & 234. in Hiſtoria nemini, niſi ex merito, favet, *in Præf.* Ne a ſuis quidem neceſſariis reprehenſionem in tempore abſtinet. *ibid* & 24. Ac ne a Patre quidem, 36. Diſciplinis liberalibus a pueritia exculta, *ib.* & 131. multa patitur adverſa, 133. & 153. quam certo comperta habeat quæ ſcribit, 354. Solitariam diu vitam agit, 353. quo tempore ſcripſerit, *ibid.* Teſtibus non credit niſi ſelectis & oculatis, 354. utitur Commentariis Monachorum olim militum, ſevero prius examine probatis, *ibid.* Reliquias ædificiorum antiquæ Philippopolis videt, 356. De Porphyrio & ejus erroribus judicat, *ibid.* Occurrit ſuſpicionibus eorum qui parum fidei forte ſunt habituri iis quæ laudabilia de Patre filia narravit, 370. Andronicum fratrem laudat & mortuum deplorat, 376. Schedas & Schedographiam improbat, 384. Annæ mœror in morbo Patris, 396. Ut matrem conſoletur ſe bene ſperare de Patris morbo fingit, *ibid.* Annæ auctoritas apud Matrem, 398. Ejus conſternatio ad ſigna mortis Alexii, *ibid.* Miratur potuiſſe ſe vivere ſuperſtitem Patri, Matri, & viro, 399.

Anna Dalaſſena Mater Alexii Manuelem primogenitum extinctum mœret, 7. Filiam Manuelis primogeniti ſui nepoti Botaniatis Auguſti deſpondet, 45. Confugit noctu in templum ſancti Nicolai, 46. Liberum ejus reſponſum ad Miniſtros Imperatoris, *ibid.* Sacri altaris aſylum arripit, 47. Cruce majori Imperatoris in fidei pignus accepta inde diſcedit, *ibid.* Gynæceo incluſa, quo loco res filiorum ſine certis nunciis docetur, *ibid.* Familiæ Ducarum infenſa fuit, 46. Domina vocatur, 63. Monachis favet, *ibid.* Euſtratio Garidæ Patriarchatum optat, *ib.* Pœnitentiæ filii particeps eſt, 69. Religioſum ſeceſſum cogitat. *ibid.* fit particeps Imperii a filio per bullam auream, 70. Sigillo uſa eſt quo Reſurrectio & mors exprimebatur, *ibid.* Ingenium ejus, ſapientia, eloquentia, rerum uſus, 72. jam a pueritia magnum prudentiæ ſpecimen dederat, *ib.* Nobilitas ejus, 73. Gynæceo Palatii ſanctimoniam & bonam famam reddit, *ibid.* Religio & pudicitia ejus inſignis, *ibid.* ſevera in leves, modeſtis propitia erat, 73. pleramque noctis partem divinis laudibus impendit, *ibid.* negotiis ſub diluculum vacat, *ibid.* ſacro intereſſe ſolita erat in templo Divæ Theclæ ab Iſaacio Comneno Auguſto conſtructo, 74

Anna pecunia decreta Baimundo, 326

Annulus ad faciendam fidem miſſus, 90

Antaradus & Antartus urbes, 327. Antaradum arx occupatur a Sangele, 260

Antidotus ex pipere Alexio ſalutaris ad triduum, 394.

Antiochi capitur a Francis poſt trimeſtrem obſidionem proditione cujuſdam Armeni, 253. cur Imperator Francis in ea oppugnatione non ſe conjunxerit. 254. Franci Antiochiæ obſidentur a Turcis, 253. Imperator Antiochenſibus Francis oſtentaſſe contentus auxilium retrocedit, 257 Antiochena obſidio Turcorum mirabili Francorum victoria ſolvitur, 259. Arcem Antiochiæ Baimundus imponit, 254. Antiochia Baimundo gubernanda permittitur, 259. Pugnatur ad Antiochiam cum Turcis a Romanis Duce Iſaacio Sebaſtocratore, 215. Joannes Annæ Frater bellum gerit cum Antiochenſibus, *in Præf.* Antiochenſes Franci Petrum Epiſcopum conſulunt, 258. Invento ſancto clavo pignus accipiunt auxilii divini, *ib.* Antiochiæ Præfectus Tancredus, 276. Antiochiæ Patriarchatus Græcis reſervatus ex pacto, 326. Antiochus Dux Macedonum, 88

Aorata locus ſic dictus, ubi Turci a Camytze Romano Duce victi ſunt, 348

Apelchaſemus Arch ſatrapa Sultanicum ambit, 136 Bithyniam incurſat, *ib.* Romanos fugientes inſequitur, 137. quos Galli ſervant, *ib.* Cium occupat piraticam meditans, *ib.* Ejus naves a Butumite combuſtæ, 108. Ipſe vincitur & Nicæam fugit, *ib.* Conſtantinopolim blandis Imperatoris invitatus litteris venit, 139. Auguſtiſſimi titulo & donis honoratur, *ib.* Imperatoris auxilium implorat, 140. Nicææ reſiſtit Puzano, 141. Ad Sultanem cum muneribus profectus, auditur, *ibid.* Circumventus necatur, *ibid.* Nunciatur, aut ipſe, aut ejus cognominis, expeditionem in Nicomediam parare, 163

Apollonias civitas oppugnata, 143

Apparatus ad oppugnationem Dyrrachii, 293

Aprum, locum ſic dictum, præoccupat Alexius, 162.

Apulia, 31. 80. 83. 130

Aqua pugnantibus in aciem delata, 184

Aramiſus caſtrum Baimundo datum, 327

Arbania, 98. 133. 309

Arcanum vulgatum ab uxore Sultanis cauſa necis ejus, 380

Arces maritimæ Sultanis Imperatori redditæ. 136

Arietis machinæ bellicæ deſcriptio, 302. qua arte ejus impetus ſit eluſus, *ibid.* injecto igne abſumitur, *ibid.*

Archiſatrapa. *Vide* Apelchaſemus. Monolycus. Helcanes Hmael.

Argyra palus, 232

Argyrus Caratza miſſus Dyrrachium, 287

Ariebis conjuratio, 186

Armenia, Armeni, 214. 264

Armeniacum thema, 44. 262

Armenocaſtrum, 371

Ars mulieris expugnationem Brunduſii impedit, 290.

Arthac, 303

Artificium flammæ miſſilis pernicioſum Gallis, 303

Arundinetum in quod Turci confugerant circumceſſum & incenſum, 349

Arx civitas Italiæ ſic dicta Roberto data a Maſcabele, 38

Aſan Archiſatrapa Cappadociæ expeditionem in Philocalem ſuſcipit, 190. ab eo vincitur, 334

Aſia vaſtatur a Sultane, 364. Ab Imperatoribus negligitur, 391

Aſianorum conſternatio ob metum Turcorum, *ib.*

Aſon, 229

Aſpietes Armenus Ciliciæ Præfectus, 276. male rem gerit, 276. ejus heroicum facinus, 277

Aſpræ Eccleſiæ locus ſtativorum Baimundi. 110

Aſtarte & Aſtaroth dii Saracenorum, 325

Aſtrologia quam judiciariam vocant, vana curioſitas Alexio damnata, 132. *vide* Genethliaci.

Aſtus Latinorum poſtulata Imperatoris cunctatione fruſtrantium, 237. Aſtutia & ambitio Baimundi, 240

Aſylum altaris & Templorum, 47

Ather, 229. 230

Athlabotilin locus, 327

Athyra, 232

Attaliæ urbis Præfectura Philocali data, 332

Atramytium a Tzacha everſum a Philocale reſtauratum, 333

Atrum pallium ab humeris ad pedes cum velo concolori, veſtis lugubris Auguſtarum, 393

Avaritia Gangrænæ ſimilis, 85

Audax Galli dictum in Auguſtum, 238

Audientia Gallis patientiſſime data magnus Alexii labor & morbi cauſa, 344

Auguſtiſſimi titulus Apelchaſemo tributus, 139

Auguſtopolis, 377

Aulon, 31. 79. 85. 105. 115 125. 126. 225. 291. 308. 311.

Aurea bulla Alexii qua regimen Imperii committit Matri, 69. Alia Meliſſeno petita, 72. Miſſa Monomachato, 80. Promiſſa Baimundo, 328

Auxiliorum mutua ſponſio inter Gallos & Romanos, 322

B

BAANA Palus, 223

Babagora, 98

Babylonis princeps movet in Gallos, 259

Babylonii primum victi a Gallis; mox eos vincunt, ſed paulo poſt vincuntur ab iiſdem, *ibid.* 260.

Bagdat, 335

Baimundus minor natu filius Roberti Calabriæ Ducis, 31. ſimillima parenti proles, *ibid.* Caninos Jericho & Aulonem univerſum bello vaſtat & ſubigit, 32. Navale prælium committit cum Venetis, 85. & ab iis vincitur, 86. alio nomine Saniſus dictus, 93. redeunte in Italiam Roberto Baimundus bellum contra Imperatorem in Epiro continuat, 106. Romani ad eum transfugiunt, 107. Joannina occupat & munit, 107. Inſidias Alexii Imperatoris vitat, eumque acie vincit, 108. Ejuſdem Alexii ſtratagema eludit, & arcana conſilia detegit, 105. eum iterum acie vincit, 109. Victor urbes & arces multas occupat, *ibid.* Conjurationem trium Comitum contra ſe detegit, 110. Lariſſam obſidet, *ib.* Romanos vincit, 113. Stratagemate cum ſucceſſu utitur, 114. ſuorum conſpiratione adverſum ſe Alexii arte concitata ſecedere cogitur, 115. Patrem Salerni convenit, 126. cum ingenti exercitu in Græciam trajicit, prætextu vel cauſa expeditionis ſacræ, 229. Aprum appellit cum aliis Gallis comitibus, 238. hinc cum decem ſolis comitibus Imperatorem adit, *ibid.* benevole acceptus ab illo, amice illum ſed ficte alloquitur, 239. metuit venenum a Græcis, *ibid.* ejus imprudentia ſuos irritantis magno periculo ſuo, *ibid.* Juſjurandum Auguſto præſtat, *ibid.* Pecuniam ingentem ab eo oblatam primum libenter ſe accipere ſignificat: deinde recuſat & remittit, 240. poſtremo relatam accipit, *ibid.* aſtutia & fortitudine Gallos omnes antecedit, *ibid.* invadere Imperium Alexio expulſo cogitat, *ibid.* Domeſticatum Orientis petens repulſam patitur, 241. pro perjuro & fraudulento traducitur, *ibid.* lucri percupidum ſe oſtendit, 250. Tancredum nepotem parum reverenter in Imperatorem ſe gerentem coercet, 251. Primum agmen Latini exercitus ducens a Turcis invaditur, *ib.* & eos vincit, *ibid.* Turcos alio prælio fugat & eorum Sultanem ferociſſime invadit, *ib.* 252. Antiochiam cum cæteris Gallis per tres menſes oppugnat, *ibid.* Armeno cuidam perſuadet ut Antiochiam Gallis prodat, *ibid.* Taticium Græcorum Ducem arte quadam territum recedere cogit, 252. Principatum Antiochiæ ſibi ambit, 253. Primus in urbem Antiochiam irrumpit & eam capit, *ibid.* Aſtute impetrat poteſtatem ædificandi arcem Antiochiæ, 254. Tan-

dem

dem obtinet præfecturam Antiochiæ ſuffragiis Gallorum Comitum. 259. ſcribit ad eum Imperator exprobrans ei perfidiam. 263. ei ille vafre reſpondet. *ibid.* Butumites ab Imperatore contra ipſum mittitur. *ibid.* Ad pacem invitatur a Ducibus Romanis. 266. ſed eos rejicit. 267. & Butumitæ minatur ad ſe legato. *ibid.* occupare & munire urbem Curicum parans, prævertitur ab Imperatore. *ibid.* Arci Laodicenæ auxilia importat. 269. Ejus cum Conſtantino colloquium propter negatam pecuniam abruptum. *ibid.* In arcto poſitus ſpargi curat famam mortis ſuæ. 270. Effertur pro mortuo, adjuncto ſibi, ne fætoris indicium deeſſet, cadavere galli gallinacei. *ibid.* Sic pervectus Coryphum, loco jam tuto, Imperatori minatur. *ibid.* novam expeditionem in Illyricum parat. 274. Alexium infamat & paganum appellat. *ibid.* Scythis captivis utitur ad odium Principum Chriſtianorum adverſus Imperatorem concitandum. 290. cum ingenti exercitu, & claſſe ornatiſſima, mare feliciter tranſit. 292. quæ gentes ejus exercitum conflarent. 293. oram Illyrici vaſtat. *ibid.* Oppugnationem Dyrrachii decernit & parat. *ibid.* Dyrrachium per hyemem obſeſſum vere oppugnat. 301. miræ ejus machinæ. 302. conturbatur falſis indiciis ad ipſum delatis conjurationis in eum factæ. 307. dolorem & curam diſſimulat. 308. Gidum fratrem contra Romanos mittit. 309. Prædatores ejus a Romanis cæduntur. 311. naves ejus incenduntur. 312. auxilia copioſa ex Italia accipit. 313. undique circumvenitur ab Imperatore. 315. peſte & fame domitus cogitur pacem petere. *ibid.* Invitatus ad colloquium obſides petit & impetrat. 316. Legatorum Imperatoris orationem abrumpit. 317. Aditurus Imperatorem promitti ſibi curat admiſſionem honorificentiſſimam. *ibid.* 318. caſtris locum mutat. *ibid.* ejus ad Imperatorem acceſſus. 319. ejuſdem accuratiſſima deſcriptio. *ibid.* Imperatorem ſibi oblique exprobrantem, mutare ſermonem cogit. 320. de pacis conditionibus diſceptat. *ibid.* pacis inſtrumentum conficit, quod recitatur a pagina 321. uſque ad pagin. 329. pacem jurejurando firmat. 332. ſexto poſt hæc menſe moritur. *ibid.*
Balabiſta. 282
Balaneus. 335
Balduinus Rex I. Hieroſol. 237. 238. 260. 261. 264. 336. 337. 338. 341.
Balduinus Gothofridi Bullionii frater Comitem Gallum modeſtiæ admonet. 238. Dum Franci vincuntur a Babyloniis, mature fugit, ut cladis ultor ſuperſit. 260. Babylonios prælio vincit. *ib.* fratrem Gothofredum captivum redimit. *ibid.* Edeſſam repetit. *ibid.* Rex Jeroſolymorum creatur. 261. Legatis Imperatoris obviam mittit Simonem. 337. Tyrum obſidet & oppugnat. *ibid.* e tribus ejus urbis muris duos capit. *ibid.* ad tertium negligentia res corrumpitur. *ibid.* machinæ Gallorum a Sarracenis Tyro erumpentibus incenduntur. 338. Balduinus cum ſuis in arcem *Ac* vocatam fugit. *ibid.* Butumitis mendacium detegit. *ibid.* pecuniis Imperatoris inhiat. 339.
Barangi barbariæ Thule profecti, armati ſecuribus Imperatori fidiſſimi. 53. Gallos in prælio fugant. 93. ſed mox a Gallis cæduntur & fugantur. *ibid.*
Barbara nomina hiſtoriam maculant. 145. tamen inſerenda hiſtoriæ. 229
Barcinonenſis Comitis filius Roberti filiam ducit. 28.
Bardales ab Imperatore mittitur Babylonem ad redimendos Gallos. 260
Bardari amnis deſcriptio. 18
Bardas juvenis Alexio charus. 204. ſed adverſus Duces militiæ contumax. 304
Bardas Burzæ nepos contra Turcos miſſus. 372. eos vincit. 373. ſed interim ejus caſtra diripiuntur ab aliis hoſtibus. *ibid.* pugnat cum Turcis acriter, & pacem oblatam reſpuit. *ibid.* advente Imperatoris periculo eximitur. 374
Barenus flu. 347
Baris. 80. 228
Baſilacius Georgius conjurationis cum Salomone factæ compertus capitur. 286
Baſilacius Imperium invadit. 18. quibus naturæ dotibus et fortunæ ornamentis ad eam ſpem ſublevaretur. *ibid.* ſucceſſus armorum ejus ſtupendus. *ibid.* irruit nocturnus in Alexii abſentis caſtra & tabernaculum. 19. vincitur ab Alexio. 20. 21. fugit in arcem Theſſalonicæ. *ibid.* Alexio deditur & excæcatur. *ibid.* Baſilacii frater Manuel capitur. 21
Baſilea locus prope Nicæam. 237
Baſilius Auguſtus contra Durum, Manuelem Comnenum mittit. 246
Baſilius Bogomilorum anteſignanus diſcipulos duodecim ad ſectæ propagationem ſibi adjungit. 384. a Diblatio defertur ad Imperatorem. 385. Qui ei comprehenſo blanditur. *ibid.* ſicque arcana ei emungit. *ibid.* Impia ejus dogmata coram Patriarcha Nicolao recitantur. 386. Baſilius errores pertinaciter tuetur, vane ſperans ſe Angelorum ope liberandum. *ibid.* lapidatur a Dæmonibus. *ibid.* vivicomburio damnatur. 389. ejus morituri confidentia demens. *ibid.* in conſternationem verſa. *ibid.* Mantelum ſuum igne conſumptum evolare in cælum videt, aut videre mentitur. 380. in flammis obſtinatus perit. *ibid.*
Baſilius Curticius Manuelem Baſilacium in prælio captum Alexio ſiſtit. 21
Baſilius peritus artis divinandi futura ex portentis. 281. ob id Alexio Auguſto charus & Byzantii præfectura donatus ab eo. *ibid.*
Beliatoba occupata a Blæſo Manichæo. 126
Bempetziota Dux Rom. Pamphylum occupat. 150
Bempetzus. 150
Beneventum. 29
Benignitas Alexii Auguſti in captivos, & orphanos. 382
Beroe. 157. 166. 216
Berrhœa. 18
Bertranus filius Sangelis rogatur ne Tancredo faveat. 336. promittit ſe ita facturum. *ib.* pecunias ab Imperatore accipit. 339
Betrinum locus. 155
Bithyniæ & Thyniæ adjacentibus locis excluduntur Turci ab Alexio. 79
Bitzina fluvius. 153
Blachernæ ſuburbium Conſtantinopolis, ubi templum B. Mariæ. 48
Blæſus cur dictus Alexius. 19
Blæſi Manichæi indignatio in Auguſtum 125. Beliatobam oppidum occupat. 126. fœdus init cum Scythis. *ibid.*
Bliſnum. 146
Blattia. *vide* Gloſſarium.
Bodinus Exarchus Dalmatarum. 35. integras ſuas copias, cum prælio intereſſet, periculo ſubduxit. 94
Boemundus I. Princeps Antiochenus. 232. 238. 240. 245. 250. 253. 259. 264. 267. 301. 322. 332. 334. 352.
Bogomili hæretici ex Manichæis & Maſſalianis mixtum dogma profitentur. 384. horrorem & auſteritatem præferunt. *ibid.* Eis larvam Alexius detrahit. *ibid.* flammis addicuntur. 338. crucem in morte averſantur. *ibid.* Bogomilorum obſcœna & fœda dictu facinora & dogmata. 387
Bolcanus Dalmatiæ Dynaſta Romanos fines vaſtat. 199. Imperatoris in ipſum moventis impetum legatione fraudulenta infringit. *ibid.* Rom. ditionem iterum vaſtat. *ibid.* Joannem Comnenum adoleſcentem contra ſe miſſum aſtutia eludit. 200. Mox in eumdem improviſo irruens caſtra ejus capit & exercitum delet, ipſo vix evadente cum paucis. *ibid.* veniente contra ſe Auguſto territus, pacem petit & impetrat, obſidibus datis. 209.

Boliſſos oppidum Inſulæ Chii. 265. capitur a Daliſſeno. 266
Borilus gratioſus apud Botaniatem Auguſtum. 34. ſervus ſiloer conditione & Scythici generis. *ibid.* Georgium Monomachatum aula ejicit. *ibid.* Imperium affectat. 44. ejicere ex urbe Comnenos parat. 57. Botaniatæ Imperium deponenti inſultat. 58
Borze. 326
Borytilas Rogerii frater Roberti filius. 31
Boſporo excluſi Turci ab Alexio. 79
Botaniates præ nomine Nicephorus ejecto Michaele Duca & ejus uxore ducta ejus loco imperat. 12. Alexio Comneno magno Domeſtico creato Bryennianum bellum committit. *ibid.* Bryennium captum excæcari jubet *ibid.* Botaniatæ Imperium & res geſtæ fuſe deſcriptæ a Cæſare Bryennio. 39. ei Alexius & Iſaacius Comneni chari ſunt. *ibid.* apud eum Borilus & Germanus Barbari Slavici generis plurimum poſſunt. *ibid.* & potentia ſua utuntur adverſus Comnenos. 40. Synadenum cognatum ſuum, in Imperio ſucceſſorem deſtinat. *ibid.* audita clade urbis Cyzici a Turcis captæ cum Comnenis agit. 43. nimia ejus facilitas merito ſuſpecta. *ibid.* Ejus nepos filiam Manuelis Comneni ſibi deſpondet. 45. apud Senatum de Comnenis queritur. 46. Cruce ſua majore miſſa matri Comnenorum ſecuritatem plenam dat. 47. diffidit rebus ſuis. 53. Meliſſenum accerſere cogitat. 55. Nicephorum Palæologum ſibi fidiſſimum ad Comnenos de pace allegat. 57. Ejus legatis Joannes Cæſar dure reſpondet. *ibid.* Diſſuadet ei Patriarcha ne armorum fortunam experiatur. 58. Decernit Imperio cedere. *ibid.* In templum Sanctæ Sophiæ confugit. *ibid.* fit monachus. 60. ſolam abſtinentiam carnium duram in monachatu reperit. *ibid.*
Bothrentum. 327. 329
Bouſa locus. 229
Branas Dux Roman. acie victus & cæſus a Scythis. 148.
Brunduſium oppugnatur a Contoſtephano Romano Duce. 290. arte mulieris defenditur. *ib.*
Brunduſium Dyrrachio adverſum medio freto. 33
Brunduſium commodiſſimus Japygiæ portus. 35
Bryennius comes Gallus Caſtoriæ præfectus. 233
Bryennius Nicephorus junior Cæſar nepos ſenioris 232. conjux Annæ Comnenæ *in Præfat.* ſcribit res geſtas Nicephori Bryennii qui Imperium affectaverat, 12. Alexii quoque Imperatoris res geſtas proprio commentario complexus eſt rogatu Irenes Auguſtæ. *in Præfat.* Hiſtoriæ ſuæ initium ab Romani Diogenis ætate repetierat. *ib.* In Imperio Nicephori Botaniatæ deſiit, morte præoccupatus. *ibid.* ſcriptor fuit diſertiſſimus. *ibid.* prælium inter Turcos Romanoſque ad Antiochiam commiſſum narrat. 214. Gallos a Conſtantinopoli repellit, cum ſagittariis muros & turres inſidens. 234. Jaculandi dexteritate excellit. 235. maledicum inſignem interficit. *ibid.* In Gregorio Trapezuntio Duce ad mentem reducendo fruſtra laborat. 289. Panhyperſebaſtus creatur. 321
Bryennius Nicephorus ſenior Dux Dyrrachii affectat Imperium. 12. ejus forma, robur, opes, favor & gratia popularis. *ibid.* prælium diu anceps cum Alexio pugnat. 14. cecidiſſe falſo creditur, propter oſtentatum ejus equum. 15. ſpecimen ejus roboris & præſentis animi. *ib.* fuſis ſuis etiam in fuga fortiter ſe gerit. 16. capitur & captivus abducitur ab Alexio. *ibid.* & 17. quem dormientem occidere cogitat. *ibid.* Prælii contra Scythas cogitati exitum infelicem prædicit. 152
Bubulum caput tribus aureis ſtateribus venit in caſtris Gallicis. 253
Bucephale. 383
Bucoleon ſuperius palatium unde dictum. 61
Bulgarophygum locus. 161
Bulgari. 57. 58
Bulla aurea Imperatoris Alexii. 69. 70
Buſa. 310. 312
Buthroti Robertus Baimundum ſibi adjungit. 79
Butumites Imper. nomine cum Nicæenſibus tranſigit. 245. Butumitis ſolertia. 248. Butumites Nicææ cuſtos a Gallis & Turcis timet. *ibid.* contra Baimundum mittitur ab Imperatore. 264. a Balduino in mendacio deprehenditur. 338

C

CABALIO. 229
Cabaſilas Alexander Petrulæ Præfectus. 308.
Cæcus Diogenes imperium affectat. 210
Cædes decem millium hominum Smyrnæ editur. 256.
Cæſar Joannes Ducas invitatur ad defectionem a Comnenis. 48. ægre aſſentitur. *ibid.* Redemptorem vectigalium in partes trahit. 49. Ducit ſecum auxilia Turcorum. *ib.* ſuadet Comnenis, ut recta in urbem pergant. 50. Cum ageretur utri fratrum daretur imperium Iſaacio an Alexio, Alexio ſuffragatur. *ib.* ſumma ejus eloquentia. 49. ardens oratio ad Duces & Tribunos pro Alexio. 50. urbem Conſtantinopolim obſeſſam circumluſtrat veſte monachica indutus. 53. Abbas inde per ludibrium dictus. 54. Moras Comnenorum periculoſas increpat. 57. Pacis tractationem a Comnenis inchoatam disjicit. *ibid.* Botaniaten cedere Imperio jubet. *ibid.* Coſmam Patriarcham præoccupat. 62. Nuptias Mariæ cum Botaniate conciliat. *ibid.*
Cæſar *vide* Bryennius junior.
Cæſaropolis locus exilii Diogenis. 207
Caladendra. 186
Calathodorum porta Adrianopolis. 218
Calavra locus ubi caſtrametatur Alexius. 13
Calliæ Monaſterium in quod ſeceſſit Coſmas. 61
Callicles Nicolaus medicus inſignis contra omnium ſententiam periculum Alexii denunciat. 392.
Callipolim a Cherſoneſo tranſit Alexius. 343
Calliparius Cypro præfectus. 197
Caltzierio. 327
Camytzes acie vincitur a Gallis. 309. Temere ſed feliciter cum Turcis pugnat. 347. Prædæ captæ non conſulit. 348. a Turcis invaditur. *ibid.* fortiſſime pugnat & capitur. *ibid.* fugit e vinculis. benevolentiſſime excipitur ab Imperatore. 350. Conſtantinopolim ab eo mittitur. 354. Incommodo tempore auditur ab Auguſta. 351. equitat per urbem in veſte Turcica. *ibid.* auditur a Byzantinis cum magno plauſu & gratulatione. 354. cum delecta manu contra Turcos miſſus. 372. Cedream oppidum capit cum ſpoliis Turcorum. *ibid.*
Camytzis & Cabaſilæ cohortes cæſæ a Gallis. 312.
Camytzis Euſtathius Dux Lampes. 256
Caniculæ exortu tempeſtas ingruens claſſem Roberti disjicit. 79
Canini locus a Baimundo occupatus. 32. Michael Cecaumenus ei præfectus. 308
Cantacuzenus Cyrenem miſſus. 264. Laodiceam oppugnat. 268. portum & urbem, ſed non arcem capit. 269. cum Baimundo colloquitur. *ibid.* evocatur ex Aſia contra Gallos. 309. Myli caſtrum fruſtra oppugnat. 310. machinas ſuas & naves hoſtium incendit. *ibid.* caſtra munit apto loco. *ib.* aciem inſtruit contra Gallos. *ib.* Gallos victores vincit. 311. vincit Baimundum, & naves ejus incendit. 312. iterum Gallos cædit. *ibid.*
Cantores & cantatrices ad uſum ſacrum de publico ſuſtentati. 383
Cantzus & Catranes viri bellicoſi Alexio fidi. 266
Cappadociæ Archiſatrapa Aſan in Philocalem movet. 333
Captivi ſatrapæ per Inſulas ſparſi. 256
Captivi Scythæ trucidati. 285

Capus. 80
Carambis. 190
Caratza Dux Sauromatarum. 155
Caratzamiſſus Dyrrachium. 187
Carme. 349
Carnium abſtinentiam ſolam rem in monachatu duram Botaniates reperit. 61
Carpanthus. 196
Carpiana. 51
Carycæ rebellio. 196
Caſiotis. 327
Caſpax claſſis Romanæ præfectus. 255. interficitur. *ibid.*
Caſſiope. 128
Caſtamonita Dux Romanæ claſſis vincitur a Tzacha. 163. in prælio contra Scythas ad Periſthlabam dextrum cornu duxerat. 155
Caſtoriæ arcis munitiſſimæ oppugnatio. 123. ejus arcis ſitus & deſcriptio. *ibid.* dedit ſe Alexio. 124. præſidiarios ejus ſibi conciliat Alexius. *ibid.*
Caſtra Romana Tzurulum tranſlata. 170
Caſtra in alveo Bardari amnis ingenioſe metata. 18
Catacalo Cecaumenus in exilium miſſus. 207. eruuntur ei oculi. 209
Catacalo Chomatenorum Dux. 14
Catacalo Conſtantinus nobiliſſimus dictus. 217 fruſtra conatur ingredi Adrianopolim. 219. ejus filius Nicephorus conjugem ducit Mariam Porphyrogenitam ſororem Annæ. *ibid.*
Catananges genthliacus bis in ſuis vaticiniis errare deprehenſus relictus eſt Conſtantinopoli ad infamandam artem. 132
Cathiſmatin. 327
Caucalio. 229
Cautio periti Ducis in receſſu propinquis hoſtibus. 258.
Cecaumenus Sardibus & Philadelphiæ præfectus. 256.
Cecaumenus Michael Auloni præfectus. 308. fugatur a Gallis. 315
Cedocti campi a Bryennio occupati. 12
Cedreæ oppidum fuga deſertum a Turcis. 372
Cellia locus in quo Turci vincuntur. 365
Cenſuum perpetuitati Bullis aureis cautum. 383
Centum alvei in unum coeuntes Drymonem amnem faciunt. 294
Centum quinquaginta Romani milites a Scythis circumventi mirabiliter evadunt. 158
Cephalenia. 129. 265
Cephalæ Ducis Romani fortitudo. 110. Cephaleniam invadit Robertus. 129
Cerbinaum. 334. 342
Cereorum ſuccenſio religioſa. 233. 394
Chalcedonenſis Antiſtes. *vide* Leo.
Chalcedonenſis Synodus falſo citata ab Anna. 28
Chalcoprateæ locus Conſtantinopoli. 102. ubi ædes B. Mariæ cum collegio ſodalium. 125
Chalep. 235. 327. 364
Chalybes. 372
Chaſiorum genus & ſecta quæ ſit. 143. Sultanem obtruncant. *ibid.*
Charactices Sinopen expilat. 235. violati Deiparæ templi pœnas præſentes luit ſtatim poſſeſſus a Dæmone. 236
Chariopolis. 150. 162
Charſaves flu. 89. 95. 98. 310
Chaſil. 235. 242. 243
Cherſonam relegatur Pſeudodiogenes. 215
Cherſoneſium cur Alexius adierit. 340
Cherſoneſus. 339. 340
Chimara. 291. 292
Chius. 164. 254
Chius Inſula a Tzacha occupatur. 163
Chius a latrunculis infeſſa. 254
Chii arcem Dalaſſenus obſidet. 163. obſidionem ſolvit. 164
Chii urbs iterum oppugnatur & expugnatur a Dalaſſeno. 166
Chliera arx Monaſtræ credita. 340
Chliare. 334. 339. 347
Chœrenum oppidum ubi caſtra Romana. 178
Chœrobacchi oppidum tentatum a Scythis liberatum ab Alexio. 175. ei Perfectus Taronita. 298
Chomatene. 58. 60. 76. 256
Chomateni milites ſic dicti fugantur a Scythis. 14.
Choroſanum urbs regia Sultanis. 180
Chortarea. 216
Chriſtopolitanæ villæ Mariæ Auguſtæ. 202
Cibaria cocta & cruda oblata Baimundo. 239
Cibotus. 245. 262. 347
Cilicia ferme tota Gallis erepta. 269. a Tancredo recuperatur. 277
Ciſſabus. 111
Citzes Dux Comanus. 221
Cius urbs maritima Bithynorum occupatur ab Apelchaſemo piraticam meditante. 237
Clades equitatus Gallici. 112
Claſſis Romanæ periculum. 165
Clavus ſive mucro lanceæ quæ Chriſtum pupugit mirabiliter inventus. 258. Sangeli portandus traditur. 259
Clarelas comes Gallus ad Imperatorem transfugit. 315. ab eo donis & honoribus augetur, nobiliſſimus appellatus. *ibid.*
Clazomenæ a Tzacha occupatæ. 163
Cliſuræ ſive clauſtra, vallis Auguſtæ. 215. 216. una ex iis Chortarea dicta. *ibid.*
Clitziathlan Sultanes creatur. 143. in Tzacham bellum movet. 199
Clyzomena. 263
Cœlarum portus occupari juſſus. 340
Gæliacus morbus in exercitu Gallico ſtrages edit. 302.
Coa. 265
Cœre. 340
Cœleſyria. 276
Cœnobium Monachorum ex Iberia. 383
Collatio pecuniæ Amaſenis imperata. 9. recuſata ſeditioſe. *ibid.* deinde facta obedienter. 10
Colonea arx munitiſſima. 289
Colloquium inſidioſum. 25
Comani Scythas prælio vincunt & obſident. 160. facultatem pugnandi cum Scythis ab Imperatore non impetrant. 161. veniunt ad Imperatorem armati magno numero. 180. pacem cum Romanis faciunt. *ibid.* cum Scythis bellum gerunt. 181. eorum legationem aſpernantur. 182. pugnandi contra eos copiam minaciter flagitant. *ib.* abeunt Alexio inſalutato. 185. iis tamen cum fide promiſſa ſolvit & majora cumulat. *ib.* Comani Imperatorem acclamant Pſeudodiogenem. 215. expeditionem in Romanos parant. *ib.* Danubium trajiciunt. 221. pacem doloſe petunt. 222. fugiunt. *ibid.* ſemel & iterum acie vincuntur. *ibid.* expeditionem in Romanos parant. 355. Iſtrum tranſeunt. 359
Comanorum jugum. 186
Comes Flandriæ Imperatori juramentum præſtat. 161. tribus dumtaxat comitantibus Turcorum exercitum fundit. 169
Cohors Archontopolorum a Scythis cæditur. 162
Comes Latinus Auguſti ſolio inſidet, ob eam rem objurgatus a Balduino. 237
Comes Provinciæ in Orientem navigat. 229. pugnat cum claſſe Romana. *ibid.* vulneratur. 230
Cometa ingens Gallorum adventum prænunciat. 281. apparet per 40. dies. *ib.* oritur in Occidente in Oriente occidit. *ibid.* S. Joannes Apoſtolus apparens Baſilio quid is ſignificet exponit. 282
Comitis Hugonis dictum ferox. 318
Comicis ludis Alexius traductus apud Turcos. 364
Comiſcortes, nobilis Albanus. 98
Comites Galli trecenti a Babylonio tyranno capti. 274. Imperatoris opera liberati. *ibid.* facta licet abeundi poteſtate libenter manent. 275. volentes dimittuntur. *ibid.* Imperatorem adverſus Baimundi calumnias defendunt. 276
Commentarii Cæſaris Bryennii viri Annæ Comnenæ qua de re agerent. 12. cur & quando ſcripti.

In Præf. prælium inter Turcos & Romanos ad Antiochiam commiſſum narrant. 215
Commentarii quibus adjuta Anna eſt ad hanc hiſtoriam ſcribendam quam ſinceræ fidei fuerint. 354.
Commermæri. 347
Comneni factione invidorum exagitati in aula. 39. præmuniunt ſe gratia Mariæ Auguſtæ. 40. cum qua fœdus ineunt. 41. admoniti ab ea de paratis inſidiis. 42. non niſi alternis in aulam veniunt. *ibid.* certi excæcationem ſibi decretam, fugiunt. 44. plurimos in partes trahunt. *ibid.* 45. rebellant & imperium invadunt. 51. 52. *vide* verbo Alexius & Iſaacius.
Comparatio Alexii cum Roberto. 102. cum Themiſtocle. 139. cum Alexandro. 160. veteris Imperii cum præſenti. 140
Concio militaris Alexii. 208
Concordia ſubita poſt magnam diſſenſionem. 51
Conjuratio Comnenorum in Botaniaten. 44. & *ſeqq.*
Conjuratio comitum Gallorum contra Baimundum. 315
Conjuratio Tutuſis adverſus Sultanem fratrem quem per Chaſios occidendum curat. 143. 144
Conjuratio Nicephori Diogenis. 203. detecta & compreſſa. 204. 205
Conjuratio Ariebis & Umpertopuli in Alexium. 186.
Conjuratio Michaelis Anemæ cum fratribus & Salomonis in Alexium. 284. & *ſeq.*
Conjuratio Aaronis & Theodori ejus fratres in Alexium & Irenem Auguſtam. 299. & *ſeq.*
Conſtantia ceptorum inſignis in Roberto. 23
Conſtantinus Gabras Petrulam miſſus. 312. Philadelphiæ præfectus. 340. Turcos cædit. 342. primo agmini in acie præpoſitus. 349
Conſtantinus Catacalo Euphorbenus Dux Romanus. 319. demandatur ei cura exercitus Gallici. 332
Conſtantinus Monomachus Imperator conditor palatii Mangana dicti. 67
Conſtantinus Magnus ſignum Apollinis in ſuum ſimulachrum mutat. 283
Conſtantius Conſtantini Ducæ filius Porphyrogenitus in acie cæſus. 93
Conſtantinus Dalaſſenus urbis Sinopes præfecturam accipit. 136. præficitur Dux Romanæ claſſi. 163. Opum cum navibus contra Tzacham mittit. 164. obſidionem Chii ſolvit & male cum Turcis pugnat. *ibid.* colloquitur cum Tzacha de pace, nec eam admittit. 165. capit Boliſſum urbem inſulæ Chii. 166. Chium urbem expugnat. *ibid.* Perfidiam Tzachæ ulciſcitur. 196. cum mari oppugnat. 198
Conſtantinus Ducas Michaelis Ducæ Imperatoris & Mariæ Auguſtæ filius Porphyrogenitus deſignatur ſponſus Helenæ Roberti filiæ. 22. Pulchritudo ejus eximia & Annæ in eum amor. 25. Sponſalia ejus cum Roberti filia a Nicephoro Botaniate dirempta. 26
Conſtantinus a vitrico Botaniate Synadeno poſtpoſitus. 41
Conſtantini forma inſignis & ſuæ matris in eum amor. 60. 61. calceis rubro variegatis uti juſſus a Botaniate, obtinet ab Alexio ut pure rubris uti poſſit. 66. Idem corona Auguſtali uſus, & ſimul cum Alexio proclamatus. *ibid.*
Conſtantinus & Anna in acclamationibus publicis ſimul juncti. 133. Conſtantinus in villa Pentegoſte relinquitur. 201. Nicephoro Diogeni equum negat Conſtantinus. 204
Conſtantinus regiorum accipitrum curator. 166
Conſtantinus Eunuchus auctorem libelli famoſi detegit. 300
Conſtantinopolis conſternatur metu rebellantium Comnenorum. 53. obſidetur ab iis. *ibid.* capitur proditione Gilpracti Nemitzorum Ducis. 54. 55. fœdiſſime diripitur feria tertia majoris hebdomadæ, *ibid.* oppugnatur a Latinis. 233
Conſtantinus Umpertopulus ad cuſtodiam limitis miſſus. 216. Dubium idemne hic ſit cum Umpertopulo Gallo. de quo *vide* Umpertopulus.
Conſternatio Annæ in morte patris. 398
Contarenus nobilis Venetus. 328
Contopaganus Comes Gallus Alyatten occidit. 309. capitur in prælio a Romanis & ad Imperatorem mittitur.
Contoſtephani Chimaram ſe recipiunt. 292
Contoſtephanus Iſaacius Dux claſſis Romanæ. 289. imprudenter ſe gerit. 290. Brunduſium fruſtra oppugnat. *ibid.* vincitur a Gallis. *ibid.* Aulone recedit. 291
Conſultatio Romanorum de prælio. 354
Contubernalem Monachum perpetuo habuit Alexius juſſu matris quoad uxorem duxit. 29
Copriſianus Dux inſignis in exercitu Baimundi. 307.
Coronæ imperialis forma. 66. in quo diverſa a coronis Sebaſtocratorum & Cæſarum. *ibid.*
Corypho urbs a Roberto capitur. 34
Coryphum defertur Baimundus mortuum ſimulans. 270
Coſmas Patriarcha Conſtantinopolitanus Botaniatæ perſuadet ut Imperio cedat. 58. parum gratus matri Comnenorum ſuadetur abdicare Patriarchatum. 93 Quod ille facturum ſe negat niſi prius Irenem Auguſtam coronaverit. *ibid.* eam coronat. *ibid.* & poſtea Patriarchatum abdicat. 66. ſecedens in monaſterium. *ibid.*
Coſmidium locus prope Conſtantinopolim. 232
Cotæracia. 365
Creta cæſo Caryca Imperio redditur. 197
Cretæ principatus Nicephoro Diogeni datus. 203
Croton. 27
Crucem majorem in pignus fidei dat Imperator. 47.
Cruenta pugna Germanorum. 30
Cucupetrus alias Petrus eremita expeditionum ſacrarum ſuaſor. 227
Cula nomen arcis. 254
Culæ oppidum ubi Scytharum caſtra. 250
Culeontis Manichæi converſio. 361
Curicus. 267
Curſor Scytha velociſſimus. 294
Curtricius prænomine Baſilius Manuelem Baſilacium capit. 21
Curtricius cum aliis duobus legatus mittitur ad Sultanum. 142
Cuſinus in hæreſi obſtinatus carceri perpetuo addictus. 361
Cutzomita Georgius. 155
Cypellum ſcyphi genus. 396
Cyperude Monaſterio incluſa Eudoxia Auguſt. 202
Cyprus a Rhapſomate occupatur. 197. Cyprum amandantur Bardas & Michael. 264. Cypro Piſani fugantur. 266
Cyrene. 397
Cyzicus capta. 349

D

DABATENUS Dux Romanus. 216. captivus detentus a Gregorio. 288
Dacæ. 150. 225. 329. 344
Daimbertus Epiſc. Piſanus. 265
Dalaſſena. *vide* Anna.
Dalaſſenus. *vide* Conſtantinus.
Dalmatæ. 12. 18. 33. 76. 79. 83. 89. 102. 105. 166. 225. 282. 293.
Damalis idem cum Boſporo. 51. & alibi.
Damaſcus. 260. 339
Danubii Accolæ cum Scythis de pace tractant. 145.
Daphnutii periclitatur Alexius ab inſidiis Diogenis. 208
Deaboli reliquias cladis colligit Alexius. 102
Decimum. 375
Dehoneſtatio Legatorum Henrici Romæ facta confingitur a Græcis. 25

Delectuum nova ratio. 197
Deliquium Solis inſigne. 153
Delphina. 111
Demetrius Scytha ſicarius ſubornatus. 299
Dentes ſingillatim excuſſi Maſcabelia Roberto genero ad pecuniam extorquendam. 25
Deſcriptio Roberti. 23. Conſtantini Porphyrogeniti 60. Mariæ Auguſtæ 62. Alexii. 63. Irenes. 64. 65. Iſaacii Comneni. *ibid.* Joannis Comneni Fratris Annæ. 134. Baimundi. 319. 320. Itali. 117. Caſtoriæ. 123. Purpuræ Domus Auguſtarum. 151. Nicephori Diogenis. 203. Anchiali. 203. Variarum machinarum. 302. 304. 305. Philippopoleos. 355
Deſperatum Alexii conſilium a Theodoto correctum. 14
Devre. 294. 309
Dexteritas Imperatoris in militibus ad opus excitandis. 224
Dialectices peritiſſimus Italus. 116
Diampolis. 150. 160. 217
Diampya. 150
Diblatius Baſilium Bogomilum detegit. 385
Didymus cæcus Muſicam & Geometriam perfecte diſcit. 210
Dignitas Magni Domeſtici Scholarum Alexio tributa a Botaniate. 12
Dignitatum varia nomina utiliter ab Alexio excogitata. 66
Digreſſio de Genethliacorum diſciplina. 131
Diligens exploratio locorum. 179
Dimylia. 177
Diogenes Romanus Imperator Expeditionem in Perſas ſuſcipit. 6. Alexium redire ad matrem jubet. *ibidem*. Diogene abdicato Michael Ducas imperat. *ibidem*. Diogenis filii feroces prælium ſuadent. 155. Eorum unus Leo dictus occiditur in prælio a Scythis. 156. Alter Nicephorus Diogenes inſidiatur Alexio. 201. quem tantum non occidit. 202. deprehenſus fugam cogitat. *ibidem*. Diogenis duo filii exilio cum matre mulctati ab Alexio revocantur. 202. magna apud eum gratia pollent. *ibidem*. Leonis Diogenis gratus & moderatus animus. 203. Nicephori Diogenis machinationes ſceleratæ. *ibidem*. fruſtra ſolicitatur ad fatendum crimen. 205. comprehenditur. 205. crimen in tormentis fatetur. 206. multos conjurationis participes habet. *ibidem* Cæſaropolim deportatur. 207. eruuntur ei oculi. 209. excæcatus litterarum ſtudio vacat. 210. Geometriam perdiſcit. *ibidem*. cæcus licet Imperium affectat: & novam conjurationem meditatur. *ibidem*. Diogenis filius occiſus in prælio cum Turcis ad Antiochiam. 314. Diogenis amor in Bryennium. 218.
Diplomatis expeditio callide dilata. 52
Diſcordiæ civiles in Caſtris Petri Eremitæ. 226.
Diſſenſio inter Duces Turcorum. 375
Diſſenſio Romani Pontificis ab Imperatore Germaniæ, Roberto utilis. 28
Doceani querela de Alexio in gratulationem & admirationem verſa. 12
Doloſum conſilium Pucheæ. 379
Dolus Comanorum pacem petentium. 222
Dolylum. 367
Domeſticatus Orientis Alexio datus. 12. Pacuriano promiſſus. 44. Baimundo negatus. 241
Domeſticus Orientis mortuo Pacuriano creatus Adrianus Alexii frater. 150.
Domeſtici Alexii viri fortes. 170.
Dominica Tyrophagi Alexius ex urbe fugit. 45
Dominici palatium. 123
Doryleum. 371
Dracon flu. 227
Driſtra civitas Tato ſubjecta. 145. Expugnatur ab Alexio. 154
Drungarius, hoc eſt Dux, Claſſis Romanæ Euſtathius Eunuchus. 267
Drymon fluvius deſcribitur. 293. 294
Ducæ Alexio ſuffragantur in petitione Imperii. 50
Ducarum familiæ infenſa Dalaſſena mater Alexii. 61
Ducas Michael Diogeni in Imperio ſuccedit. 6 ſucceſſorem ipſe habet Botaniaten. 12. cedens Imperio fit Archiepiſcopus. *ibid.* litterarum & litteratorum amans fuit. 116
Ducatus Longobardiæ quomodo partus Roberto. 25
Ducatus Dyrrachii a Bryennio poſſeſſus. 12
Duces Orientales evocati ab Alexio. 76
Durus bellum gerit cum Baſilio Auguſto. 246. Oppugnat Nicæam. *ibid.*
Dux. 326
Dux Gallus ab Alexio occiſus. 96
Dux Nemitzorum urbem prodit. 54
Dux Trapezuntius Gregorius rebellat. 288
Dyrrachium Monomachato datum. 35. Ereptum eidem. 76. commiſſum Georgio Palæologo. *ibid.* Prius Epidamnus vocabatur. 80. provocatur ad deditionem a Roberto. 81. oppugnatur acriter. 89. egregie defenditur a Georgio Palæologo. *ibid.* deditur Roberto. 101 Redditur Alexio: 130. de novo munitur. 282. & datur regendum Alexio Iſaacii filio. *ibid.* Dyrrachium deſcribitur. 293. Ejus oppugnatio paratur. *ibidem*. obſidetur per hyemem. 301. vere oppugnatur. 302. & *ſeqq.* Dyrrachii ſitus & figura. 304. obſidio Dyrrachii ſolvitur. 319

E

ECCLESIASTICUM officium noctu celebratum a Dalaſſena. 73
Eclipſis Solis inſignis. 153
Edeſſa. 339
Efficacia ſe exerens cauſa latente. 280
Elegmus Satrapa ex illuſtribus Sultanum ſtrangulat. 383
Eleemoſyna convivii tempore ab Imperatore exercita. 381
Eleemon Comes Piſanas naves incendit. 266
Eleutherius Genethliacus. 132
Elephantinus ſive eburneus carcer ſic dictus. 361
Eliſius Arx Dyrrachio peropportuna. 293
Elogium Roberti. 132. Eumathii Philocalis. 332
Eloquentia Annæ Dalaſſenæ. 72. Alexii. 64. Joannis Cæſaris. 49
Emiſſio ignis ſparſilis. 305
Enthuſiaſtarum conſuetudine depravatur ſacerdos Blachernita. 214
Epiſtola amicitiæ alimentum. 306. Epiſtola Leonis Cephalæ ad Alexium. 105. Epiſtola Roberti ad Pontificem. 30. Alexii ad Henricum Germaniæ Imperatorem. 77. Alexii ad Dyrrachienſes. 187. Hugonis Fratris Regis Franciæ ad Imperatorem. 228. Alexii ad Joannem. 187
Epheſus Petzeæ Duci attributa. 256
Epidamnus antiqua civitas Pyrrhi contra Romanos bello exhauſta 80. ab Amphione & Zetho (ſi credere dignum eſt, de quo vide Notas noſtras) reſtituta. *ibid.* Eadem mutato nomine Dyrrachium dicta. *ibid.*
Epirus. 83
Equorum curulium certamen datum in Theatro Conſtantini. 139
Equum Bryennii regie ornatum cum cepiſſet Alexius ipſum Bryennium cepiſſe creditus eſt. 15. Equi ſaltus mirabilis 96. Equitatus Roberti vaſtatus morbo 87. Equorum hinnitus auſpicatus 112. Equitatus Gallici clades 112. Equitibus omiſſis jacula in equos Alexiani dirigunt. 315. Equo vehentis & humi ſtrati Galli differentia ingens. *ibid.* Equites Galli quingenti a Comite Flandriæ

Alexio dati. 179
Ermon. 327
Erotici Manuelis Comneni Præfectura Contra Durom. 246
Eruptio Dyrrachienſium. 84. Eruptio Alexii in Scythas. 176. Erupeio Conſtantinopolitanorum in Francos. 234. Eumathii in Turcos. 334
Eubulus Illuſtriſſimus Comes gener Roberti. 26
Eudocia Porphyrogenita Annæ ſoror. 369
Eudoxia Auguſta Botaniatæ nuptias cogitat. 62. Ab eo conſilio eam deducit Leo Eunuchus. *ibid.* Vidua fuit Diogenis Imperatoris. 202. In exilium pellitur cum duobus filiis a Michaele Auguſto. *ibid.* revocatur ab Alexio. *ibid.* a quo donis augetur & honoribus omnibus afficitur qui deferri ſolent Imperatricibus. *ibid.*
Eumathius Philocales Cypri gubernator. 266. Turcos cædit. 334. Ejus elogium. 332. Attaliæ urbi præficitur. *ibid.* Atramytium reſtaurat. 333. Turcos vincit. *ibid.* Intentus eſt in inſidias hoſtium. 334. Timorem ſimulat. *ibid.* Erumpit fortiter & Turcos cædit. *ibid.*
Euphorbenus Alexander adverſus Helcanem Apolloniadis occupatorem miſſus infeliciter rem gerit. 243
Euphrates. 140
Eurus flu. 49. 147. 298
Euſtathius Eunuchus claſſis Romanæ Præfectus bene rem gerit. 267
Euſtratius Garidas a matre Comnenorum Patriarchatui deſtinatus. 63. Succedit Coſino abdicanti. 66. in hæreſim pertrahitur ab Italo. 66
Exarchi Dalmatarum a Monomachato in partes tracti. 36
Excecatio Urſelii ſimulata. 10. Excæcatio Bryennii Alexio non imputanda. 17. Excæcatio Comnenorum decreta. 43. Michaelis item Anemæ. 286
Excubitorum agmen Conſtantino Opo ducendum datum. 88
Excuſatio Annæ quod domeſtica etiam minuta ſcribat. 279. Quod ejus ſcriptio non ſit ſatis compta. 311
Exeba. 111
Exercitus in aciem educti terribilis & præclara ſpecies. 300. Exercitus quantuſvis ſine concordia infirmus. 307
Exopolon ſive Exopylon vulgare verbum exteriorem ambitum urbis ſignificans. 143
Expeditio Romani Diogenis in Perſas. 6. Expeditio Tutachi. 7. Expeditio Alexii adhuc privati prima in Urſelium. *ibid. & ſeq.* Secunda creati jam Magni Domeſtici Scholarum in Bryennium. 12. *& ſeq.* Tertia in Baſiliacium. 18. *& ſeq.* Quarta ejuſdem jam Imperatoris in Robertum Dyrrachium oppugnantem. 76. *& ſeq.* Quinta adverſus Baimundum. 107. *& ſeq.* Sexta ad recuperandam Caſtoriam. 123. Septima adverſus Scythas. 145. *& ſeq.* Octava adverſus eoſdem Scythas. 166. *& ſeq.* Nona adverſus eoſdem. 168. *& ſeq.* Decima ad opem ferendam Chœrobacchis. 175. Undecima adverſus Scythas eoſdem, qua penitus debellati ſunt. 179. *& ſeq.* præſertim. 184. Duodecima in Dalmatas. 186. *& ſeq.* Decimatertia adverſus eoſdem Dalmatas ad limitem firmandam. 194. Decimaquarta adverſus Bolcanum Ducem Dalmatarum. 199. Decimaquinta adverſus eundem. 200. *& ſeq.* præſertim. 209. Decima ſexta adverſus Comanos. 216. *& ſeq.* Decima ſeptima adverſus Turcos Bithyniam infeſtantes. 223. Decima octava ad juvandos Gallos Antiochiæ obſeſſos ſimulata. 257. Decimanona adverſus Baimundum. 276. & 278. Viceſima adverſus eundem Baimundum. 290. *& ſeq.* Viceſima prima in Cherſoneſum ad firmandam oram maritimam adverſus Piſanos & Genuenſes. 340. Viceſima ſecunda adverſus Turcos. 343. Viceſima tertia adverſus Comanos irruptionem minantes. 355. *& ſeq.* Viceſima quarta in Sultanem Solymam irruptionem in Aſiam meditantem. 364. *& ſeq.* uſque ad 378. Expeditio Roberti adverſus Græcos, quibus de cauſis decreta. 22. 26. *& ſeq.* Multi eam Roberto diſſuadent, præſertim Gaita ejus uxor. 27. Executio ejus. 79. *& ſeq.* Secunda ejuſdem Expeditio adverſus Henricum Germaniæ Imperatorem. 105. *& ſeq.* Tertia ejuſdem in Illyricum. 127. *& ſeq.* in qua & mortuus eſt. 130
Expeditio Manuelis Butumitæ & Taticii adverſus Apelchaſemum. 137. Expeditio Pacuriani & Branæ in Scythas qua ambo pereunt. 145. Expeditio Taticii adverſus eoſdem Scythas. 146. Expeditio Tzelgu Ducis Scytharum in Chariopolim. 150. Expeditio Navalis Tzachæ in Phocæam & Mitylenem. 163. *& ſeq.* Expeditio Conſtantini Dalaſſeni contra Tzacham in Chium inſulam. *ibid.* Expeditio Joannis Ducæ in Tzacham cum terreſtri maritimoque exercitu. 195. Expeditio Joannis Comneni Alexii ex fratre nepotis in Bolcanum. 199. Expeditio Comanorum in gratiam Pſeudodiogenis. 215. *& ſeq.*
Expeditiones Francorum in Terram ſanctam quibus de cauſis & quibus auctoribus ſuſceptæ. 224. *& ſeq.* Expeditio Butumitæ contra Baimundum in Ciliciam. 264. Expeditio navalis Petri Epiſcopi Piſani cum claſſe nongentarum navium. 265. Expeditio navalis Taticii & Lantulphi contra Piſanos. *ibid.* Expeditio navalis Genuenſium in Aſiam. 268. Expeditiones Cantacuzeni & Monaſtræ in Gallos. *ibid.* Expeditio Tancredi in Ciliciam. 276. Expeditio Baimundi in Illyricum. 276. & toto Lib. XIII. Expeditio Contoſtephani in Calabriam. 290. Expeditio Philocalis in Aſiam. 333. Expeditio Saiſani Sultani. 342. Expeditio Turcorum Corozanenſium in Chriſtianos. 343. Expeditio Sultani Solymæ in Aſiam. 364
Exploratores Eumathio fidi. 334
Extremum Reip. periculum. 76

F

FACIES Aſſyriarum mulierum in orbem circinata. 64. Scythicarum oblonga. 65
Facilitas nimia Botaniatæ. 43
Facinus heroicum Aſpietæ. 277
Falſarum literarum Tabellarii ab Alexio miſſi, ab eodem indemnes ſervati. 308
Falſa calumnia Græcorum contra Gregorium ſeptimum. 28. 29
Fama excæcati Urſelii utiliter ſpargitur, licet falſa. 10. item excæcati Diogenis. 207. Fama claſſis Genuenſis Imperatorem turbat. 307. Fama ſacrarum Expeditionum Alexium conturbat. 224.
Fames in caſtris Gallicis magnas ſtrages edit. 302 Fames in caſtris Latinorum apud Antiochiam. 235.
Familiaris caritas fratrum Alexii & Iſaacii. 188
Famoſi libelli in Imperatorem ſcripti. 299
Famoſus liber in Imperatricem ſub menſam Imperatoris projectus. *ibid.*
Fatigatio Exercitus Romani. 295
Favor ſimulatus Alexii in Iſaacium. 50
Felix trajectus Baimundi. 292
Ferrea nomen arcis in limite ab Imperatore ſtructæ. 223
Feſtinatio Roberti. 35
Fides Annæ in Hiſtoria ſcribenda. 345
Fides Illyricianorum in Alexium. 129
Fidelis & utilis opera Tatranis. 169
Fiducia vana Pſeudodiogenis. 218
Fidum & ſapiens conſilium Tatranis. 169
Fidus explorator Rhodomerus. 181
Figura & ſtructura murorum Dyrrachii. 304
Filia Tzachæ apud Nicæam capta. 255
Filii Diogenis Auguſti feroces & inexperti. 155. Alexio cari. 202. Inter ſe diſſimiles. 203. Filii Roberti Aulonem & Buthrotum capiunt. 138. Filii Sultanis Solymæ Nicææ recepti & a Tur-

cis agniti. 143. Filius Philareti Sultanum in Patrem ſuum concitat. 135
Fines, & forma ſinus Adriatici. 293. Fines Romanos Scythæ incurſant. 150. Fines belli Scythici. 186
Flagitium Aſpietæ genio indulgentis cum ſtrenue curanda Provincia erat. 276
Flandria. 160
Flandriæ Comes Imperatori juramentum præſtat. 160. Tribus dumtaxat comitantibus Turcorum Exercitum fundit. 259
Flos Romanæ nobilitatis conjurat in Alexium. 206.
Fluvii Drymonis curſus & oſtia. 293
Fœda tempeſtas die S. Theclæ. 75. Fœda hyems Conſtantinopoli. 179. Fœditas mendacii. 186
Fœdus Comnenorum cum Maria Auguſta jurejurando firmatum. 41
Felix trajectus Baimundi. 292
Forma aciei Scythicæ. 156
Fornax duplex parata ad diſcernendos veros Bogomilos ab aliis. 388
Fortis & vigil conſtantia Francorum. 254
Fortitudo in quo differat a Præfidentia. 369. Fortitudo Irenes Auguſtæ. 366. Fortitudo inſignis Georgii Palæologi. 89
Fortuna inimicitias cum Alexio exercet. 215
Foſſa ingens olim excavata infra paludem Baanam. 223. Foſſa ſubterranea a Gallis ducta. 303.
Fuga Comanorum Alexio dat occaſionem victoriæ geminæ. 222. Fuga Comnenorum ex urbe. 46. Fuga Alexii generoſa & pugnax. 108. 109. Fuga Gregorii Gavræ vel Gabræ deprehenſa. 191. Fuga Romanæ claſſis. 164. Fuga Turcorum in Arundinetum ipſis exitioſa. 342
Franci expeditiones ſacras in Palæſtinam ſuſcipiunt. 224. Petri Eremitæ ſermonibus concitantur. 225. Anteambulones locuſtas habent. *ibid.* Rubras cruces in humeris ferunt. *ibid.* Græcis ſuſpecti & terribiles ſunt. 226. Conſtantinopolim perveniunt Duce Petro. *ibid.* Non conſentiunt inter ſe. *ibid.* Turcos vincunt. *ibid.* ad internecionem delentur a Turcis 227. Mari prohibentur a Græcis. 229. *& ſeq.* Conſtantinopoli ſe admovent, & portæ ignem injiciunt. 232. Repelluntur a Græcis. 234. Cum Græcis pugnant. 236. Imperator eos demereri ſtudet. *ibid.* Ei ſe ſe jurejurando adſtringunt. 237. 239. & alibi. Nicæam oppugnant. 245. Turcos vincunt *ibid.* Magna clade Turcos afficiunt. 252. Antiochiam oppugnant. *ibid.* & capiunt. 253. Obſidentur Antiochiæ. 254. ab Alexio deſeruntur. 257. ad Deum confugiunt. 258. & miraculo liberantur. 259. Jeroſolymam capiunt. *ibid.* Gothofredum Regem creant. 260. Babylonios bis vincunt. *ibid.* Francorum mira conſtantia. 270. Francorum Regem duplici affinitate ſibi Baimundus devincit. 274. Franci ab Alexio perfidiæ & perjurii accuſantur. 334
Fraterni amoris exemplum inter Alexium & Iſaacium Comnenos. 51
Fraus Roberti. 37
Fretum e regione Aulonis ſervatur a Contoſtephano. 291
Furta belli quando opportuna. 369

G.

GABALA. 268. 327.
Gabras Conſtantinus Turcos cædit. 340
Gades. 302
Gaimarus Princeps Salernitanus. 27
Gaita Roberti conjux viro bellum in Græcos diſſuadet. 27. Expeditionis bellicæ comes cum viro proficiſcitur virili animo bellatrix. 32. Hydruntum pervenit. *ibid.* Fugientes viri ſui milites infeſta perſequitur & ad officium militare revocat. 93
Galea Moneris navis genus. 129
Galli Comites trecenti a Babyloniis capti per Alexium liberati. 274
Gallica claſſis incenſa. 314
Gallorum equitum armatura. 315
Galli Aſiani auxilia Occidentalium implorant. 265
Galli ab Tyro repulſi. 338. Gallorum prolixitas. 344
Galli. *vide* Franci.
Galli gigantis contra Aſpietem mirum certamen. 277
Gallinaceus fœtens mendaci feretro incluſus. 270
Garidas. *vide* Euſtratius.
Gavras. *vide* Theodorus.
Gener Maſcabelis Robertus in ſocerum perfide crudeliterque ſe gerit. 23. *& ſeq.* Gener Alexii Nicephorus Bryennius Latinos repellit. 234
Genethliacorum diſciplina perfecta ignota veteribus. 131. Annæ cognita. *ibid.* vana eſt & fallax. *ibid.* Ejus Profeſſores ab Alexio proſcripti. *ibid.* Genethliaci ſæpius mentiuntur prædicendo mortem Alexii. 132
Genuenſes. 274
Genuenſis claſſis Imperatorem terret. 267. toto in Aſiam exſcendit. 268
Geometriam Nicephorus Diogenes cæcus perdiſcit. 210
Georgius Decani conſiliorum Gavræ conſcius amandatur in loca Danubio vicina, cuſtodiendus illic. 191. Georgius Manganes ſcriba Alexii hoſpes & curator Legatorum. 52. diplomatis expeditionem magna calliditate differt. *ibid.* & 54. Georgius Meſopotamita Dux Philippopoleos. 191. Georgius Monomachatus. *vide* Monomachatus. Gorgius Palæologus ægre tractus in partes Comnenorum. 47. Expugnandarum urbium peritiſſimus. 54. cum Gilpracto tranſigit proditionem Conſtantinopoleos. *ibid.* Primus in turrim urbis aſcendit. *ibid.* Spatharium Comitem nuncii a Botaniate ad Meliſſenum contra Comnenos miſſi, ne mandatum perferat impedit. 56. Nautas in partes Alexii trahit. *ibid.* Gravibus minis ægre id ferentem ſpatharium cum fruſtra deterruiſſet, manu coercuit. *ibid.* Graviter increpatur a Nicephoro Patre, partes Botaniatæ ſequente. 57. Alexium a claſſe proclamari Auguſtum curat. 61. adjuncta etiam ei Irene conjuge, fruſtra id vetantibus quibuſdam. *ibidem.* mittitur Dyrrachium eam urbem propugnaturus contra Robertum. 76. monita ei ad hoc data. *ibidem.* experiens idem rei militaris, fortis & vigil. 83. vulneratus pergit tamen fortiſſime pugnare. 89. machinam Roberti contrario artificio reddit inutilem. 90. exit invitus Dyrrachio, jubente Alexio, cui prælium diſſuadet. 90. Georgii pater Nicephorus cadit in prælio. 94. Prælium cum Scythis Patzinacis Georgius diſſuadet. 154. commiſſo prælio excuſſus equo mirabiliter eripitur periculo apparente ipſi Leone Chalcedonenſi Præſule. 158. Ejus viri ſtudioſiſſimus Palæologus fuit. *ibidem.* concluſus a Scythis in loco iniquo fortiter erumpit & evadit. *ibidem.* equo amiſſo undecim diebus in ſumma miſeria errans tandem ſalvus evadit. 159. Conſtantinopoli exit auxilia ducens Alexio Auguſto. 176. Romanos videns Scythicis veſtibus indutos ingenium Alexii agnoſcit. 177. dolor ejus quod prælio non interfuerit. 178. Georgius Pyrrhus Dux Romanus. 268
Geranium. 208
Germanus gratioſus apud Botaniatem Auguſtum. 39. Infenſus Comnenis. *ibidem.* Comnenorum excæcationem decernit cum Borilo. 43
Germani pugnant pro Gregorio ſeptimo contra Henricum. 30. Germanorum Imperator Romano Pontifici infenſus. 28
Germanicea. 326
Germa. 367
Geſtus Irenes Auguſtæ decentiſſimus. 65
Getæ Sauromatas incurſant. 74

Gidas vel Gidus Roberti filius ſpe nuptiarum & magnæ pecuniæ tractus ab Alexio in partes. 127. Suſpectus redditur Baimundo fratri, mendacibus litteris Alexii. 303. Eo indicio ſpreto Gidus a Baimundo contra Romanos mittitur & eos vincit. 309

Gilpractus Nemitzorum Dux Conſtantinopolim prodit Comnenis. 54

Glabinitza. 80. 101. 126. 309

Glabitza flu. 111

Gloſſa. 79

Glycys flu. 87

Goloe Comanis dedita. 217. in eam Alexius victus fugit. 157

Gonatos Nicææ turris duplici ex cauſa ſic dicta. 346.

Gothofredus ſacram expeditionem primus ſuſcipit. 225. Conſtantinopolim pervenit. 232. deportare copias ultra fretum differt. *ibid.* ſubdere ſe Imperatori renuit. 235. infeliciter pugnat cum Romanis. 236. jurejurando fidem adſtringit Alexio. *ibid.* Regie ab eo exceptus, transfretat. *ibid.* Juramento Gallorum Ducum intereſt. 239. Rex Jeroſolymorum creatur. 260. Babylonios vincit. mox ab iis vincitur & capitur. *ibid.* redimitur a Balduino fratre. *ibid.* moritur. 261

Gratia criminis conjuratis facta. 209

Gregorius Gavras cum filia Sebaſtocratoris ſponſalia celebrat. 189. abducitur a patre, ſed mox remittitur. 190. Sponſalia iterum celebrat cum una ex Alexii filiabus. *ibid.* de fuga cogitat. 191. ſacrum mucronem quo latus Chriſti punctum eſt, ſubripit. *ibid.* deprehenſus in cuſtodiam datur. *ibid.*

Gregorius Geneſius ſcriba Annæ Dalaſſenæ. 73

Gregorius VII. Romanus Pontifex diſſidet ab Henrico Imperatore. 28. Calumnioſe & falſo accuſatur tamquam Legatos Henrici contra jus Gentium violaverit. 29. Roberti gratiam captat. *ibid.* Fœdus inter Robertum & Pontificem. *ibid.* Pontifex a Roberto auxilia poſtulat. 30. Idem ſanctiſſimus Pontifex irreverenter traducitur ab Anna Schiſmaticorum artibus decepta. 29. 30

Gregorius Trapezuntius Dux rebellat in Alexium. 288. fruſtra admonetur officii *ibid.* vincitur & capitur a Joanne contra eum miſſo. 289. mandatur carceri, nec contumaciam deponit. *ibid.* liberatur, & reſtituitur. *ibid.*

Guido frater Boemundi Principis Antiocheni. 127. 308. 309. 310. 318. 319.

Guillelmus Maſcabeles Dynaſta late potens in Italia; filiam dat uxorem Roberto Northmanno. 23. aſſignata in dotem civitate. *ibid.* mox ſimultate inter eos orta, tentandæ reconciliationi colloquium condicitur. 24. in eo inſidioſe ac perfide ſocer a genero capitur & in cuſtodiam traditur ejus ipſius Arcis quam dotalem dederat. 25. dentes Maſcabeli a Roberto ſingillatim excutiuntur & oculi eruuntur. 25

Guillelmus nepos & hæres Sangelis. 263

Gules Cappadox vir fortis. 19. Miniſter Domeſticus Alexii. *ibid.* Baſilacium in prælio adoritur. *ibid.* enſem in ejus galea frangit. *ibid.* increpatur ab Alexio. *ibid.* quem in fuga comitatur. 109. intereſt prælio Romanorum cum Scythis, unus e ſex electis quos ſecum eſſe Imperator voluit. 155

Guritzes vel Sguritzes equus Alexii generoſiſſimus. 95

Gynæceum Petriorum, locus in quo Comnenorum mulieres cuſtoditæ ſunt. 47. Gynæceum palatinum ex quo tempore Monomachus imperavit, infamatum, bonæ famæ ac ſanctitati reſtitutum ab Anna Dalaſſena, matre Alexii. 73

H

HADES ſive Orcus, loci nomen. 367

Hæmi montis deſcriptio. 357

Hæmi clauſuræ. 351

Halys flu. 262

Hæreticos reducere ad fidem Alexius ſatagit. 357 & *ſeq.* Hæretici Bogomili. *vide* Bogomili.

Hæreſiarcha Baſilius. *vide* Baſilius.

Hæreſis Itali deprehenſa & convicta. 115. Hæreſis Nili convicta & compreſſa. 213

Hæreſiarcha Italus anathemati ſubiicitur. 119. errorem agnoſcit & revocat. *ibid.* errabat circa cultum ſacrarum imaginum. *ibid.* Hæreſiarcha Nilus pravam doctrinam ſpargit. 213. multos habet ſectarios. *ibid.* errat circa unionem hypoſtaticam, & myſterium Incarnationis. *ibid.* Hæreſes Manichæorum, Armeniorum. Jacobitarum Philippopoli propagantur. 357. Hæreſis Nili pernicioſe ſerpit. 214. in Synodo damnatur & anathemati ſubiicitur. *ibid.*

Hebraici. 252

Hebri amnis deſcriptio. 356

Helcanes Archiſatrapa Apolloniadem & Cyzicum occupat. 143. obſidetur ab Alexandro. *ibid.* quem repellit & cædit. 144. ſed iterum obſidetur ab Opo, cui deditionem facit. *ibid.* invitatur Conſtantinopolim & fit Chriſtianus. *ibid.*

Helena Roberti filia deſponſa Conſtantino Porphyrogenito. 28

Helenopoli ſubſiſtit Auguſta. 367

Helleſpontus. 339

Heraclia Pontica. 76

Hercynia ſylva. 357

Herculis columnæ. 139. 224

Henricus Alamaniæ Rex diſſentit a Papa. 28. Victor in Germania Romam ducit exercitum contra Pontificem. 30. in partes trahitur ab Alexio. 77. a quo pecuniam accipit. *ibid.* cum litteris quæ ibi recitantur.

Hermanus Guiſcardi ex fratres nepos. 76

Hervæus Epiſcopus Capuæ. 76

Hierico. 32

Hierum. 237

Hieruſalem Syriæ urbs. 259

Hieruſalem Itachæ urbs. 129

Hinnitus equorum auſpicatus. 112

Hippelaſium area magni Palatii. 205

Hiſtoria ſimplex debet eſſe. 73. Hiſtoria rerum ab Alexio privato geſtarum ſcripta a Cæſare Bryennio, rogatu Irenes Auguſtæ. 252. Hiſtoriæ non eſt inſignire a genere perſonas, ſed a moribus. 73.

Hugo frater Regis Francorum expeditionem in Terram ſanctam ſuſcipit. 228. ſcribit ad Imperatorem. *ibid.* naufragium facit. *ibid.* a Duce Dyrrhachii detinetur. 229. benevole ab Imperatore accipitur cui fidem juramento adſtringit. *ibid.* Gothofredo auctor eſt ut idem faciat. 235. Hugonis dictum prudens. 236

Hugo Buduellus. 311

Hugo magnus Veromanduorum Comes, 228. 235

Hugo frater Ricardi. 311. 318

Humanitatem Chriſti natura fuiſſe Deificatam docebat Nilus. 213

Hyaleus Smyrnæ Præfectus. 256.

Hyberna ſuis commoda paciſcitur Baimundus. 332

Hydrus. 31. 33. 127. 290

Hyemem Alexius in caſis ſubitariis degit. 340

Hyems aſpera Conſtantinopoli. 179

Hypoſtatica unio & Hypoſtaſis ignorata Nilo. 213

I

IAPHA. 259

Iapygia. 32

Iberi, Iberia. 136

Ibyr flu. 347

Iconium. 364. 370. 373

Jeroſolymæ Princeps Tutuſes. 135

Jeroſolyma capitur a Gallis. 259

Jeruſalem urbs ſic dicta in Ithaca inſula. 129

Ignis ſparſilis artificium novum. 266

Illuſtriſſimi capitis appellatio Taticio tributa. 265

Illyrici ora vaſtatur a Gallis. 293

Illyricum. 18. 34. 77. 80. 83

Illyri-

Illyricianorum fides in Alexium. 129
Joannaces in prælio cum Scythis Alexio adeſt. 155
Joannes Bryennius Nicephori. 13. ejus fortitudo. 14.
Joannes Comnenus filius & ſucceſſor Alexii naſcitur. 133. lætitia popularis in ejus ortu. 134. deſcriptio ejus. *ibid.* naſcitur ei filius cum ſorore gemella. 282. ante mortem patris magnum palatium occupat. 397
Joannes Ducas contra Dalmatas miſſus, undecim annis proſpere ac fortiter rem gerit. 166. inde revocatur mittendus contra Tzacham. *ibid.* terra marique bellum gerit cum Tzacha. 195. trimeſtri labore fatigat exercitum. *ibid.* conſilio uſus Alexii Turcos vincit & fugat. 195. Tzachæ dat pacem. *ibid.* Tzacham fœdus frangentem, jurisjurandi reverentiam ulciſci non audet. 196. contra Carycam & Rhapſomatem rebellantem miſſus Cretam inſulam recipit. *ibid.* Cyrenem capit. 197. frater erat uxoris Alexii. 255. mittitur ad oppugnandas littorales arces occupatas a Piratis. *ibid.* Smyrnam recipit, *ibid.* Sardes & Philadelphiam occupat, Laodiceam liberam relinquit, Turcos cædit. 256
Joannes Ducas. *vide* Cæſar.
S. Joannes Evangeliſta Alexio Imperium prædicit, 51. apparet Baſilio præfecto Byzantii aperiens quid cometa deſignaret. 287
Joannes Sebaſtocratoris filius cogitatæ defectionis accuſatus. 186. evocatur ab Alexio. 187. Patris ejus reſpectu crimine ſolvitur. 189. contra Bolcanum cum exercitu miſſus, male rem gerit. 199. evadit cum paucis exercitu amiſſo. 200
Joannes ſororis Alexii primogenitæ filius contra Gregorium miſſus. 288. eum vincit & capit. 290. & impetrat ab Alexio ne eum excæcari jubeat. *ib*
Joannes Taronita præfectus Chœrobacchis. 298. ejus dotes & laudes. *ibid.*
Joannes Xiphilinus. *vide* Xiphylinus.
Joannicius monachus contubernalis & cuſtos Alexii 19
Joſfridus de Mailly. 329
Immortales, milites ſic dicti. 54
Imperator ſummus qui vere dici debeat. 369
Imperatores Romani Aſiam vitant. 352
Imperii limites antiqui longe alii a recentibus. 139
Imperii miſer ſtatus. 6 75
Imperii gubernatio res ardua. 69
Imprudentia Contoſtephani. 290
Imprudentia Michaelis Ducæ Imperatoris. 22
Impudens fiducia Neantzis proditoris. 21
Incendium machinarum Romanarum ab ipſis Romanis factum. 270
Ingenium Alexii promptum. 42
Initium expeditionis inauſpicatum. 79
Innocentia ſuperbiam interdum gignit. 67
Inſidiarum Comnenis index Alanus magiſter. 44
Inſidioſa legatio Scytharum ab Alexio rejecta. 153
Irene e familia Ducarum uxor Alexii. 61. Imperatrix acclamatur agente Palæologo. *ibid.* coronatur a Coſma Patriarcha. 63. quando coronata eſt ætatis annum quintum decimum non exceſſerat. 64. filia erat Andronici, qui erat primogenitus Joannis Cæſaris. *ibid.* litteris & litteratis favet. 118. ſtudiis vacat. *ib.* lectioni librorum S. Maximi dedita. *ibid.* pacificæ indolis fuit juxta nomen ſuum. 280. miſericordia ejus & liberalitas in pauperes. *ibid.* libello famoſo proſcinditur. 299. fidelem operam Alexio ægrotanti navat. 366. fortitudo ejus in præſenti periculo. *ibid.* Nicomediam evocatur. 368. podagræ dolores viro delinit & minuit. 279. ſaluti ejus conjurationibus detegendis invigilat. 378
Iſaacius Comnenus Auguſtus Tiraditzam occupat cauſa Sauromatas repellendi. 74. eos terret & in fugam vertit. *ib.* die S. Theclæ graviſſime periclitatur ab atrociſſima procella. 75. mirabiliter evadit periculum a caſu arboris. *ib.* S. Theclæ templum elegantiſſimum Conſtantinopoli extruit. *ibid.*
Iſaacius Comnenus exercitibus omnibus præfectus 7. filius Joannis Comneni. 39. Dux Antiochiæ, *ib.* gratioſus eſt apud Botaniatem. *ib.* adverſarios patitur Germanum & Borilum. 40. fit affinis Auguſtæ. *ib.* fœdus init cum illa. 41. admonetur ab illa de ſibi paratis inſidiis. 42. miniſtros aulæ demeretur. *ib.* rebellare ſtatuit. 44. fugit ex urbe. 45. fratrem minorem Alexium ſibi præferri patitur in imperio. 50. deſcribitur forma ejus & ſtatura. 65. promptiſſimus erat in adeundis periculis. *ibid.* venationis ſtudioſus. *ibid.* in præliis ſuis prodigus. 66. Sebaſtocrator declaratur ab Alexio fratre. *ib.* Conſtantinopoli relinquitur. 88. ad nuncium de periculo filii ad Alexium delati cogitatæ defectionis Conſtantinopoli Philippopolim pervolat continuato duos dies noctesque totidem curſu. 188. Filium eo accerſit. *ibid* aſpere & iracunde ſe gerit in Alexium. 189. minatur inclementiſſime Adriano fratri. *ib.* Filium crimine ſolvendum curat & Byzantium redit. *ibid.*
Iſaacius Dux cuſtodiæ maris præfectus. 298. reprehenditur ab Alexio acribus litteris, 313. accipit ab eodem tabulam oræ maritimæ. 314. claſſem Gallicam partim incendit partim deprimit. *ibib.*
Iſmael Archiſatrapa Palpertum oppugnat. 258. ab Oriente in Romanum Imperium cooritur. 352
Iſter flu. 74. 150. 252
Iſter binominis. 153
Italia Longobardia vocata. 79
Itali ortus & primordia. 115. militis filius diu in Sicilia moratus. *ib.* Conſtantinopolim venit. 116. Logicam ibi diſcit. *ibid.* jurgatur cum Michaele Pſello. *ib.* Epidamnum mittitur. 116. Romam fugit. *ib.* revocatur Conſtantinopolim. *ib.* Dialectices ſe peritiſſimum probat. *ib.* ira ejus velox. 117. ſtyli ac ſcriptorum ejus labes. *ib.* ejus doctrina ſuſpecta. 118. Euſtratium Garidam pervertit. *ib.* nefaria ejus dogmata damnantur. *ibid.* populi clamoribus ad necem depoſcitur. *ib.* anathematizatus reſipiſcit. *ibid.*
Judicium Sangellis de Baimundo. 341
Juniorum conſilium funeſtum. 90
Juvenes trecenti ab Alexio militiam docti. 296

K

KALENDIS Decembris die Sabbati diluculo indictione ſeptima Anna nata eſt. 133

L

LAMENTANDI conſilio non ſolum narrandi ſcripta Alexias. 391
Lamentatio Annæ ob infelicem patris ſortem. 283
Lampe. 141. 256. 333
Lantulphus Dux magnus Latinæ claſſis. 265. liberum tranſitum Baimundo relinquit. 292. claſſis Duces negligentiæ accuſat. 292
Lantulphus Dux Saxonum pro Pontifice contra Henricum pugnans occiditur. 30
Laodicea capitur a Tancredo. 261
Laodicea Syriæ, 256. 260. 268. 324
Lapidatio Baſilii hæreſiarchæ a Dæmonibus facta. 386.
Lardea, 150
Lariſſa obſidetur a Gallis. 110
Latini direptionum avidi. 226
Latinorum cædes magna. 227
Latini Romanos cædunt. 113. inclinatione vexilli turbantur. 114
Latrocinium ars prima Roberti. 23
Lebune locus. 182
Legatio Alexii ad Henricum Alemaniæ regem. 105.
Legati Henrici dehoneſtati a Pontifice dicuntur, ſed falſo & calumnioſe. 28
Legatio Botaniatæ ad Comnenos. 57
Legati mox obſides futuri miſſi ad Baimundum. 316
Leptiana. 347. 365

Leo Cephalus Lariſſam obſeſſam defendit. 210 auxilium Alexii implorat per litteras. 211
Leo Diogenes filius Diogenis Auguſti. 215. charus eſt Alexio. 202. ſororem ejus Theodoram in matrimonio habet. 215. occiditur in prælio a Scythis. 218. alibi tamen Anna dicit occiſum eum apud Antiochiam in prælio a Turcis. 214
Leo Chalcedonenſis Antiſtes Alexium proſcindit, & in os reprehendit propter ablatas pecunias ſacras 104. fit ſuſpectæ doctrinæ reus. 17. licentiſſime in Auguſtum invehitur. 105. cujus gratiam oblatam ſpernit. *ibid.* e ſua ſede pellitur. 17. apud Sozopolim exulat. *ib.* mirabiliter apparet periclitanti Palæologo, & ei equum offert. 158. ejus Antiſtitis quæ laudes, quæque vitia fuerint. *ib.*
Leo Nicerita Eunuchus vir præſentis animi. 157. Dux prope Danubianæ regionis. 191. Lopadium miſſus. 367
Leucæ. 251
Leucas. 265. 371
Leucaſia. 197
Libanus. 260
Libertatis amor character magnæ mentis. 23
Libotaninum. 112
Lichitis palus origo Drymonis amnis. 294
Limnia. 327
Litterarum ſtudia imperante Alexio florent. 115
Litteræ Roberti ad Pontificem. 30. &c. *vide* Epiſtola.
Litteræ Meliſſeni ad Comnenos. 46
Lipenium. 199. 200. 209
Lobitzus. 75
Locuſtæ Francicorum exercituum præcurſores dictæ. 225
Longinias urbs Ciliciæ Francis erepta. 269
Longobardia commune nomen Italiæ totius. 80
Longum littus, 339
Lopadium. 341. 347. 365. 367
Lulum. 326
Lycoſtomum. 112. 113. 114
Lyſimachia. 160

M

MÆANDER fluvius. 256
Machinæ Roberti oppugnantis Dyrrachium. 89. Baimundi contra eandem urbem pugnantis. 301. 302. *& ſeq.* Balduini Tyrum obſidentis. 337
Magnus Domeſticus. *vide* Domeſticus.
Mala coſta. 95
Maledici ſanctiſſimos mores arrodunt. 280
Malea promontorium. 268
Mamiſta, 259
Maniacus Dux Græci exercitus in Italia. 33. Maniacatæ Latini milites, qui ſub Maniace vel Maniaco Græco Duce in Italia militaverant. 166
Manichæi Alexium deſerunt. 105. Eos ille ulciſci parat. 124. caute in cuſtodiam datos publicatione bonorum mulctat. *ib.* Pauliciani dicti. *ibid.* Reconciliantur Imperatori 126. Manichæi Scythas in Romanorum ditionem vocant. 145. in Thracia collocantur ut ei provinciæ præſidio ſint. 357.
Manſuetudo Alexii Auguſti. 189
Mantelum Baſilii ad coarguendam ſtultam ejus fiduciam conjectum in ignem evolare ipſi videtur in cælum. 380
Manuel Butumites mittitur ad incitandos Francos Principes, in Tancredum. 336. *vide* Butumita.
Manuel Baſilacii frater aciem reſtituere conatur. 21.
Manuel major Alexii frater extinctus. 6
Manus æneæ Conſtantinopoli fixæ. 287. quid ſignificent. *ibid.*
Maraces vincitur a Joanne Duca, 256
Maraceus. 327
Marcella. 160
Marchapis. 268
Marchiſus pater Tancredi. 270
Mare Laodicenſibus clauſum. 268
Maria Auguſta uxor Michaelis Ducæ Auguſti mater Conſtantini. 60. ejecto Botaniate in Palatio permanet. *ibid.* nubit Botaniatæ Auguſto. 62. forma ejus inſignis deſcribitur. *ibid.* e palatio in Mangana migrat. 67. Maria Auguſta defectionis Diogenis conſcia. 206
Maria ſoror Annæ ſecunda ſedulo miniſtrat ægrotanti Patri. 396. 397. ejuſdem in matrem pietas. 398.
Mariandyni. 160
Marianus fortiſſimus juvenis onerariam Comitis Provinciæ aggreditur. 229. Comitem navis Dominum vulnerat. 230. cum Latino ſacerdote pugnam memorabilem edit. 231
Mariani Maurocatacalonis fortitudo & nobilitas. 219.
Marinus Neapolitanus. 306. 316. 318. 329
Maruſis. 265
Maſcabeles. *vide* Gulielmus Maſcabeles
Maſuti Sultani frater in eum conjurat. 378
Mater Tancredi Hydrunti præeſt, & eam urbem a Romanis liberat. 290
Maurix Dux Romanæ claſſis. 86
Maurocatacalo Gregorius Dux Romanos prælium cum Scythis diſſuadet. 151. aut certe differendum cenſet. 154
Mauropotamus fluvius. 182
Maurus Epiſcopus Amalphitanus. 329
Meditationes militares. 300
Melagina. 349. 366
Melpha. 129
Melphenſes Eccleſiæ S. Marci vectigales facti. 129.
Melitene. 343
Melum. 301
Memorabilis eventus ſubito mutati ſicarii. 205
Mendacii turpitudo. 186. mendacium Butumitis tractationi cœptæ noxium. 338
Mentio Baimundi Romanos terret. 294
Meſampeli. 247
Meſonax. 374
Meſopotamia. 327
Meſtus. 298
Metaxa conſtanter obſiſtit Iſaacio Sebaſtocratori pecunias ſacras petenti. 104
Michael Amaſtrinus rebellat. 341. ei capto Auguſtus parcit. *ibid.*
Michael Anemas contra Imperatorem conſpirat 294. capitur & fœde traducitur per urbem. 286. excæcationis ipſi decretæ gratiam obtinet. 288. in carcerem conjicitur. *ibid.*
Michael Ducas Imperio exutus fit Archiepiſcopus 12. ex Imperatore monachus, ex Monacho Archiepiſcopus. 26
Michael Ducas avunculus Annæ Dux phalangis Romanæ. 113. ejus dotes & laudes. 114
Michael Pantechnis medicus purgationem Alexii prohibet. 392
Michael Pſellus indolis, & ingenii præſtantia potius quam magiſtrorum cura doctrinam aſſequitur. 115. divinitus adjutus creditur in ſcientiis parandis. *ib.* mater ejus ſolita pro ejus in litteris profectu orare in templo B. Virginis. *ib* Pſellus jurgiis impotentibus laceſſitus ab Italo. *ib.* Pſellus Byzantio poſt detonſionem egreſſus ſucceſſorem in principe Philoſophiæ cathedra habet Italum. 116
Michaelas Exarchus Dalmatarum. 35
Migidenus agmini ex Romanis & Turcis mixto Dux datus. 113
Migidenus audita morte filii per tres dies noctesque continuas pectus ſaxo tundens mortuus denique eſt. 162
Militaris patientia & induſtria Alexii. 7
Militaris res Imperii plane perdita. 12
Militum crimina Duci imputantur. 67
Minæ Iſaacii in Adrianum fratrem. 189
Miſcura. 367
Mitylene capitur a Tzacha. 163

Mochrus rex Bulgarorum deinde Samuel nominatus. 294. floruit imperantibus Conſtantino & Baſilio Porphyrogenitis. *ibid.* ultimus regnavit Bulgaris, ut Sedecias Judæis. 154

Mochrus. 294

Moglena, 109. 110

Monomachatus in comitatu Botaniatæ arte Borili, & Germani gratia Imperatoris excidit. 34. Ducatum Dyrrachii quem recuſaverat ultro ambit. *ib.* queritur apud Alexium. *ib.* qui eum conſolatus gratiam ab eo nunquam non recipit. 35. Exarchos Dalmatarum ſibi conciliat monomachatus. 36. Dyrrachio fugit. 79

Monolycus Archiſatrapa Romanum exercitum aggreditur. 375

Monaſtras capitur a Turcis quos captivos ducit. 249. ab iis tamen aſtu & eloquentia ſe expedit. *ib.* contra Gallos miſſus, 268. Ciliciam illis eripit. 270

Mons e Chriſtianorum oſſibus aggeſtus, 227

Mons mirabilis. 326

Mopſueſtia a Tancredo capta. 277

Morbus Alexii ſupremus. 391. varia de eo judicia medicorum. 392

Mors ſimulata Baimundi. 270

Mors Alexii. 398

Moſynopolis, 123

Muchumetus Archiſatrapa, 348

Multitudo bonis verbis & admiſſione blanda delinitur. 344

Murmur in Imperatorem ob ſpoliatas ædes ſacras. 124. Murmur in Alexium quod Turcos non reprimeret ab ipſo contemptum. 368

Mylonum, 92

Myſi territi & in fugam verſi ab Iſaacio Comneno Imperatore. 74

Mozaces Diogenem capit. 205

N

NAMPITES Barangorum Dux. 90

Naufragium Romanæ claſſis. 267

Naufragium claſſis Roberti. 79

Naves proprias incendit Baimundus. 302

Naves aquæ penuria hærentes qua arte Robertus extraxerit. 87

Navium Roberti numerus. 33

Naupactus. 33

Neantzes Scytha transfuga, & proditor. 167. arcanum Imperatoris ad hoſtes defert. *ibid.* Delatus accuſatorem obtruncat. *ib.* ad Scythas tranſit. 168. ejus ope & conſilio Scythæ Romanos vincunt. *ibid.* Neantzes capitur & ferreis vinculis conſtringitur juſſu Alexii. 182

Necra. 327

Nemeſus. 197

Nemetzi. 54

Neſus. 335

Nicæa Metropolis Imperii Turcorum. 79. 134. 145. & alibi oppugnatur a Profucho. 139. ea obſidio metu Romanorum ſolvitur. 140. Nicæa iterum & ſæpius tentatur a Pulano. 141. Præfectus Nicææ Pulchaſes tentatur ab Alexio. 143. filii Sultanis patre interfecto Nicæam fugientes accipiuntur in Principes. 143. Nicæa oppugnatur a Ducibus Francis. 245. Sultanes auxilio veniens repellitur a Francis *ib.* Nicæa Imperatori deditionem facit. 249. Franci non niſi per decadas in eam admiſſi. 250

Nicæa parva. 153. 192. 221

Nicephorus Meliſſenus Comnenis rebellantibus purpuram & ipſe accipit. 52. uſque ad Damalim cum exercitu progreditur. *ib.* ſcribit ad Comnenos offerens partem imperii. *ib.* offertur ei ſecundus ab Alexio honoris locus cum dignitate Cæſaris & urbe Theſſalonica. 52. legati ejus id pro eo ſtipulantur, & bulla aurea firmari poſtulant. *ib.* bullæ expeditio differtur arte Manganis ſcribæ. 54. accerſitur Meliſſenus a Botaniate, ſed nuncius ad eum non pervenit. 55. 56. Cæſaris titulus ipſi conceditur eum tertio honoris loco poſt Alexium Auguſtum & Sebaſtocratorem ejus fratrem. 66. Meliſſenus captivus apud Scythas impedit ne captivi Romani occidantur, 159. redimitur ab Alexio. *ib.* victoriam Alexii de Scythis dicto parum benevolo elevat. 178. ad Alexium poſt victoriam Scythicam venit magno affectu & gratulatione victorem ſalutans. 186. Beroen mittitur. 216.

Nicephorus Bryennius. *vide* Bryennius.

Nicephorus Palæologus Botaniatæ fidiſſimus. 57. filium Comnenis ſtudentem graviter increpat. *ib.* Botaniatæ ſuadet ut reſiſtat. *ib.* legatione pro eo fungitur. 57. occiditur in prælio. 94

Nicephorus Botaniates. *vide* Botaniates.

Nicephorus Diogenes. *vide* Diogenes.

Nicephori Catacalonis fortitudo. 218

Nicetas Caſtamonita navali prælio victus a Tzacha 263.

Nicolaus Callides de Alexii morbo vera ſed non credita pronunciat. 392

Nicolaus Patriarcha Conſtantinopolitanus quando ſedere cœperit. 216

Nicomediam ſe confert Alexius. 368. Auguſtam ibi ad ſe evocat. *ibid.*

Nicopoles & Naupactus loca maritima. 33

Nilus amentiæ Itali ſucceſſor. 213. virtutis ſimulator callidus. *ib.* Hæreſim novam diſſeminat. *ib.* multos habet ſectarios. *ib.* & 214. condemnatur in Synodo una cum quodam Blachernita. *ibid.*

Nobilitas matris Alexii. 73

Nocturnam vim Turcorum quomodo repulerit Alexius. 42

Nomina nova dignitatum excogitat Alexius. 66

Normanni Ancyram capiunt. 262. delentur a Turcis. *ibid.*

Nuncius gratiæ ad damnatum reum quando ſit efficax. 288

Nutrix Saiſani Sultani arcanum ejus vulgat in ejus perniciem. 380

Nymphæum, 334

O

OBSCÆNA dogmata Bogomilorum. 387

Obſtinatio Baſilii Bogomilorum Magiſtri plane invicta. 389

Olympus. 349. 366

Opticen callentes ſtructores turris. 304

Opus prænomine Conſtantinus excubitarum agmini præfectus. 88. mittitur ab Alexio contra Helcanem. 144. quem obſeſſum ad deditionem compellit. *ibid.*

Ora belluarum ænea flammas vomitura ſuis addi navibus Alexius inſtituit. 265

Oreſtias civitas. 88

Orphanotrophium Alexii Auguſti quo loco ſitum. 381. ejus deſcriptio. *ib.* diviſio ejuſdem. 382. numerus hominum qui in eo alebantur. *ib.* Templum ejuſdem D. Paulo ſacrum. 382. miniſterium & ornatus ejus Templi. *ib.* Cœnobium monachorum & ludus litterarius in uſum Orphanotrophii. *ibid.*

Oſſa cæſorum in prælio montem aggerunt & urbem ſtruunt. 227

Oſtrobus.

Ozolimnæ paludis magnitudo. 159. unde ſic dicta. 160. prope illam obſidentur Scythæ a Comanis. *ib.* ſed Comani penuria recedere coguntur. *ib.*

Oxydromus. 252

P

PABULATORES Romani bis cæſi. 253

Pacurianus cum Alexio defectionem meditante conſpirat. 44. promittitur ei dignitas Magni Domeſtici. *ibid.*

Pacurianus in pugna contra Scythas occiditur. 145

Paganus Comes, ſeu Contopaganus, 309. 311

Pagatzi. 381

Pagra, 326

Paipertum. 258

Palæologus. *Vide* Georgius, aut Nicephorus.
Palati & Gingivarum tumor. 395
Pallia locus ubi Templum Divæ Virginis Dei matris: & portus quo Venetorum claſſis appulit. 85.
Pallium B. Mariæ Dei matris Alexius pro vexillo in prælio fert. 156. cogitur illud relinquere. 157.
Palus. 228
Palus 40. Martyr. 374
Pamphylum. 190
Pamphilius, ſinus. 339
Panoplia dogmatica, quis liber, quando, & a quo ſcriptus. 387
Panhyperſebaſtus nova dignitas Taronitę conceſſa. 66.
Panhyperſebaſtus dictus Cæſar Bryennius. 321
Paſſarorum portus. 128
Pattara. 266
Patzinacæ. *vide* Scythæ.
Pauliciani dicti Manichæi a Paulo quodam Callinices filio. 356
Paulus Romanus. 329
Paurace. 263
Pax Apelchaſemi cum Alexio. 139. Scytharum cum accolis Barbaris. 145. pax data Turcis. 79. pax cum Scythis tractata, & concluſa per Syneſium. 160. a Scythis brevi rupta. *ib.* iterum concluſa. 161. pax Comanorum cum Romanis jurata. 180. pax inter Sultanem & Auguſtum. 198. pacis leges ab Imperatore Turcis dictæ. 318. ab iis acceptæ. *ibid.*
Pecunia Alexio a Monomachato negata. 35. ab Alexio ad Henricum miſſa. 77
Pecuniæ depoſitæ recuperatio difficilis. 196
Pelecani reſidet Alexius dum Franci Nicæam oppugnant. 242. 245
Pelagonia. 110. 148
Pentegoſte villa Conſtantini Porphyrogeniti. 202
Peres Hungarus. 329
Pergamus. 334. 340
Perichytanes ſcientiſſimus artis navigandi. 266
Periſthlaba Græco nomine Megalopolis dicta. 154
Petrus Aliphas ſubſcribit inſtrumento Pacis. 329
Petrus cognomento Cucupetrus Gallos excitat ad expeditiones ſacras. 225. cum exercitu ingenti Conſtantinopolim venit. 226. amiſſo exercitu Helenopolim fugit. 227. protegente Imperatore Turcorum inſidias evadit. *ibid.*
Petrus Epiſcopus Piſanus claſſem nongentarum navium parat, & ducit. 265
Petrus Eremita. 224. 225. 232. 258
Petzea Epheſo Præfectus. 256
Phlebotomia inutiliter adhibita. 393
Philaretus Armenus ſub Diogene magnus Domeſticus. 134. occupat arcem Antiochenam. 135. decernit tranſire in mores Turcorum. *ibid.*
Philippus Romanorum Imperator Giganteo corpore & robore fuit. 316
Philippopolis non a Philippo Amyntæ filio condita. 336. ſed a Philippo Romano Imperatore. *ib.* antea crenides ſive trimontium dicebatur. *ibid.*
Philocalis Elogium. 332. Atramytium reſtaurat. 333. vincit Turcos. *ibid.* & 334
Pholus contumax Manichæus perpetuo carceri addictus. 361
Pietas mendacio non colitur. 370
Pietas & Conſtantia Irenes Auguſtæ. 395
Pietas Alexii in matrem. 69
Piſani metu ignis ſparſilis fugiunt in pugna navali cum Romanis. 266. e Cypro fugati ad Baimundum ſe conferunt. 267
Platonicum de Monarchia dogma errorum admixtione depravatum. 358
Plebs & Principes non idem ſpectant. 228
Plectranus filius Sangelis. *vide* Bertranus.
Podagra Alexii deliniri ſolita ab Irene. 279. cauſa ejus duplex. 343. expeditionem ejus in Turcos moratur. 384
Polybotus oppidum ad Mæandrum ubi Turci cæſi a Joanne Duca. 356. iterum ibidem cæſi Turci. 372
Pons celeriter ædificatus. 181
Pontes lateri ligneæ turris affixi, quem in uſum. 304
Populus clamore infeſto Italum ad necem poſcit. 119
Porphyrius Chriſtianorum hoſtis Manichæos refutat. 356. male Trinitatem negat. *ibid.*
Portus Caſſopes. 128
Præda militi erepta Dominis reddita. 121
Prædictio verax mortis Roberti, 129. mendax mortis Alexii. 132
Prælia vitat Irene Auguſta. 280
Prælium Alexii contra Nicephorum Bryennium 14. & *ſeq.* ejuſdem contra Baſilacium. 20. & *ſeq.* Lantulphi Ducis Saxonum pro Romano Pontif. contra Henricum Imperatorem Germaniæ 30. Alexii contra Robertum. 92. & *ſeq.* prælium navale Baimundi cum Venetis. 86. Prælium Baimundi cum Alexio. 108. aliud ejuſdem cum eodem. 109. & *ſeq.* tertium Alexii cum Baimundo ad Lariſſam. 112. & *ſeq.* Prælium navale Venetorum cum Roberto triplex. 128. & 129. Prælium Ameris Solymæ contra Tutuzen. 135. Prælium Gallorum cum Turcis ad Nicæam Duce Taticio. 136. Prælium Taticii cum Turcis ad Prenetum. 137. Prælium Taticii cum Apelchaſemo quem vicit ope Latinorum. 138. Prælium Puzani cum Tutuſe quo Puzanus occiſus eſt. 143. Prælium Tutuſis cum Spargiarucho quo Tutuſes occiſus eſt. *ibid.* Prælium Pacuriani & Branæ contra Scythas. 146. Prælium Taticii cum Scythis. *ibid.* Prælium Maurocatacalonis contra Tzelgu Ducem Scytharum quo Tzelgu occiſus eſt. 150. Prælium Alexii cum Scythis ad Megalopolim quo Alexius victus eſt. 155. & *ſeq.* Prælium Comanorum adverſus Scythas. 159 Prælium Dalaſſeni contra Tzacham in Inſula Chio. 164. Prælium Scytharum cum Romanis. 168. Prælium Alexii cum Scythis. 169. Prælium ejuſdem Alexii apud Tzurulum cum iiſdem Scythis. 172. & *ſeq.* Prælium aliud ejuſdem cum Scythis ad Chœrobacchos. 176. Prælium ingens & Decretorium cum Scythis quo tota Scytharum Patzinacarum gens ſemel in omne tempus deleta eſt. 183. & *ſeq.* Prælium Joann. Ducæ cum Tzacha. 195. Prælium navale Dalaſſeni cum Tzacha. 196. Prælium Bolcani cum Joann. Comneno. 200. Prælium Alexii adverſus Comanos. 221. Prælium Northmanorum cum Turcis. 226 Prælium cruentiſſimum Latinorum cum Turcis, poſt quod mons magnus ex oſſibus Chriſtianorum occiſorum congeſtus eſt, & urbs oſſibus ſtructa. 227 Prælium navale Mariani contra Comitem Provinciæ. 229. & *ſeq.* Prælium Conſtantinopolitanorum cum Latinis. 234. Prælium Romanorum cum Gothofredi copiis. 236 Prælium Francorum adverſus Turcos auxilio Nicææ venientes. 246. Prælium Turcorum in Francos Antiochiam euntes tertio iteratum. 251. 252. Prælium Joann. Ducæ prope Epheſum cum Tangriperme & Marace Satrapis. 256. Prælium Francorum cum Turcis ad Antiochiam quo tanta ſtrages Turcorum eſt edita ut triginta dies vix prædæ comportandæ ſufficerent. 259. Prælium triplex Francorum cum Babyloniis. 260. Prælium Turcorum cum Normannis. 261. & 262. Prælium navale claſſis Piſanæ cum Romana. 266. Prælium Gidi fratris Raimundi cum Camytze Duce Romano. 309. Prælium Michaelis Cecaumeni contra Gallos. 310. Prælium Cantacuzeni contra eoſdem Gallos. *ibid.* & 311. aliud Prælium ejuſdem Cantacuzeni cum Gallis. 312. Prælium Camytzis & Cabaſilæ cum Gallis. 313. Prælium navale Iſaacii Ducis Romani cum claſſe Gallica. 314 Prælium Philocalis Eumathii cum

Turcis. 333. Prælium Romanorum cum iiſdem Turcis. Prælium Conſtantini Gabræ cum Salſade Soltano. 342. Prælium Camitzæ cum Turcis. 365. Strabobaſilei & Stypeotæ prælium cum Turcis. 367. Pugna Bardæ cum Turcis. 373. pugna Monolyci Ducis Turcorum cum Alexio. 375. Prælium nocturnum Turcorum cum Romanis. 377

Prenetus pugnæ locus inter Romanos & Turcos. 337

Procli, Porphyrii & Platonis enarrator Italus parum diſcipulis prodeſt. 118

Protoſtrator ſalubre conſilium dat. 156. in periculo adeſt Alexio. 157

Proſuchus Nicæam oppugnat. 339

Pruſa diripitur. 347

Pſeudo-Michael. *vide* Rector.

Pſeudo-diogenes homo de fæce caſtrenſi mentiens ſe eſſe Leonem Diogenem filium Diogenis Auguſti dudum antea mortuum. 215 multos ſibi conciliat. *ibid.* a Comanis Imperator acclamatur. *ibid.* cum exercitu Comanorum in Romanos fines irruit. 217. Anchialum urbem oppugnare parat. 218. Vana ejus jactantia. *ibid.* convincitur a Bryennio. *ibid.* flagello percutitur a Mariano. 219. decipitur ab Alacaſeo. 220. capitur & excæcatur. 221

Pugna ſubterranea Romanorum cum Gallis. 303

Pudicitia inſignis Dalaſſenæ. 73

Puchææ conſilium doloſum & proditio. 380

Pulchaſes Nicææ præfectus. 143

Punteſes comes Gallus conjurationis in Baimundum reus, fugit. 270

Purpura domus Auguſtarum puerperiis dicata. 133. dicta eſt a colore marmoris ex quo eſt ædificata. 132. deſcribitur. *ibid.*

Puzanus contra Apelchaſemum mittitur. 141. in prælio contra Tutuſem vincitur & occiditur. 143

Pyra paratur in Hippodromo ad comburendos hæreticos. 389

Pyrrhus Georgius Dux Romanus Scythis oppoſitus. 168

Pyrrhus Epiri Rex ſuppetias Tarentinis ferens graviſſimum cum Romanis bellum gerit. 10

Q.

QUERELA Botaniatæ de Comnenis in Senatu. 64

Querelarum gravium in Comnenos cauſæ. 104

R.

R Litteram Alexius pronunciare recte non poterat, ideo blæſus dictus. 12

Ræctor Monachus Michaelem Ducam Imperio dejectum ſe eſſe fingit. 26. Robertum adit. *ibid.* Imperiali cultu Salernum ducitur. 27. detectus a Raule, in eum excandeſcit. 32. Crotone clam ab emiſſariis Roberti ſubornatur ad illam fabulam ludendam. 27

Rædeſtum. 331

Raimundus Comitis Barcinonenſis filius Roberti gener. 26

Raimundus Comes S. Ægidii. 282

Ramel locus pugnæ Gallorum cum Babyloniis. 260

Ravennicum. 112

Raul legatus Roberti Conſtantinopolim miſſus 32. inde redux diſſuadet bellum in Alexium. *ibid.* quo facto iram Roberti in ſe concitat. *ibid.*

Raul Comes primus poſt Gothofredum Conſtantinopolim advenit cum equitum peditumque millibus quindecim. 236. trajicere cunctatur. *ibid.* miſſum ad ſe Opum hoſtiliter accipit. *ibid.* pugnat cum Romanis & circumventus vincitur. *ibid.* trajectionem ultro petit. *ibid.* ejus copiæ mari ad S. Sepulchrum deportantur. *ibid.*

Redemptor vectigalium cum pecunia publica ad Comnenos rebellantes per vim ductus a Joanne Cæſare. 49

Regibus præſertim opus Deo placato. 67

Regnum ars artium. 66

Reipublicæ cum humano corpore comparatio. 21

Religioſæ virtutes Irenes Auguſtæ. 286

Religio Alexii. 360

Reliquaria theca Henrico ab Alexio data. 78

Reliquias claſſis naufragium paſſæ Robertus colligit. 80. Landulphus item Romanus Dux. 267

Remiſſiones ab Alexio valetudinis cauſa ſumptæ. 355

Res maritima Romanorum graviter laborat. 254

Res militaris Romanorum perdita. 76

Reſpirationis difficultate ingenti Alexius laborat. 393

Revocatio Monomachati per auream bullam. 79. Blæſi quoque Manichæi. 136

Rex Alemaniæ. *vide* Henricus.

Rex Francorum duplici affinitate Baimundo junctus. 276

Rhapſomates rebellans ingenti claſſe Cyprum invadit. 196. impetitur a Joanne Duca 197. inconſulte ignareque bellum gerit. *ibid.* transfugiis ſuorum tereſtus fugit in aſylum ædis ſacræ. *ibid.* hinc perſuadetur dedere ſe. *ibid.*

Rhodomerus fidus explorator. 181. bono Butumitis conſilio non obtemperat. 249. a Turcis quos captos ducebat capitur, & vinctus ducitur. *ibid.* ab iis eloquentia ſe liberat. *ibid.* graviter objurgatur ab Alexio. 250

Rhodope. 355. 357.

Rhodus. 266

Rintzardus Printzitas ſubſcriptor inſtrumenti pacis. 329

Robertus Northmanus domo genere ignobilis, ingenio verſutus, manu ſtrenuus. 22. 34 deſcriptio formæ ejus. 23. mores ejuſdem. *ibid.* in Italia degens latrocinium exercet. *ibid.* filiam Maſcabelis cum dotali civitate ducit uxorem. *ibid.* a ſocero diſſidet. 24. eum per ſpeciem colloquii circumvenit, *ibid.* & captivum in civitate ab ipſo accepta detinet. 25. dentes ei ſingillatim omnes excutit, pecuniæ magnam ſummam in ſingulos pronuncians. 26. oculos eidem eruit. *ibid.* fit Dux Longobardiæ. *ibid.* Imperium affectat. *ibid.* Ræctor Monachus ab eo ſubornatus Michaelem Ducam olim Auguſtum ſimulans, ad ipſum confugit. *ibid.* 27. & ab eo multum honoratur. 28. Robertus ad bellum Romanum ſe accingit. *ibid.* duas filias elocat. *ibid.* cur ab aliis Occidentis principibus tantum creſcere permiſſus. *ibid.* fœdus init cum Romano Pontifice. *ibid.* ad eum ſcribit. 30. delectus habet acerbitate ſumma. 31. auxilia Pontifici decernit. *ibid.* Rogerium filium Apuliæ præficit. *ibid.* Baimundum alterum filium præ ſe mittit. *ibid.* Brundiſium cum exercitu venit. 32. Alexium adhuc privatum conciliare ſibi ſtudet. *ibid.* Rauli iraſcitur, *ibid.* navium ejus & militum numerus. 33. urbem Corypho capit. 34. Dyrrhachii potiundi cupiditate flagrat. 35. Buthrotum cum claſſe pervenit. 79. tempeſtate graviſſima vexatur magna clade ſuorum, pari ſuo periculo. *ibid.* reliquias naufragii colligit, & in hoſticum irrumpit. 80. Dyrrhachienſes tentat. 84. mari vincitur a Venetis: 85 Bellum renovat terra marique. 86. fame & peſte infeſtatur. 87. naves aquæ penuria hærentes qua arte eduxerit. *ibid.* machinas omnes Dyrrachii muris admovet. 89. præſertim turrim ligneam quæ inutilis redditur & incenditur. *ibid.* Robertus pacate reſpondet Legatis Alexii. 91. Legatos viciſſim ad eum mittit quibus non creditur. *ibid.* offert abdicationem Imperii ſuis ante prælium. *ibid.* jubet ſuos ante pugnam vaſa ſua comburere & naves deprimere. 92. noctem quæ prælium præcedit in D. Theodori templo cum ſuis tranſigit & divinis myſteriis percipiendis vacat. *ibid.* aciem inſtruit & in ea media locum ſibi capit. *ibid.* Romanam aciem disjicit cæ-

de plurimorum & nobiliſſimorum. *ibid.* Alexii ſpolia capit. 95. iraſcitur ſuis quod ipſum non ceperint. 97. victor de ratione belli deliberat. 102. Dyrrachium deditione capit. *ibid.* redire cogitur in Italiam metu irruptionis Henrici Alemaniæ regis in ejus ditionem. 105-106. Baimundum loco ſuo relinquit in Epiro. 106. exercitum Salerni congregat. *ibid.* Romæ cum Papa ſe conjungit. *ibid.* Henricum fugat. 107. Romam & Salernum redit. *ibid.* Baimundum cladi ſuperſtitem Salerni excipit. 125. expeditionem ſuſcipit novam. 127. ſemel iterumque navali pugna vincitur a Venetis. 128. ſed eos viciſſim vincit. 129. & crudeliter victoria utitur. *ibid.* Cephaleniam invadit. *ibid.* moritur. 130. ubi ſepultus fuerit. *ibid.*

Rogerius Roberti filius ab eo in Illyricum eunte, Apuliæ præfectus. 31. cum mandatis ſuccurrendi Romano Pontifici ſi opus eſſet. *ibid.*

Rogerius Raulis frater a Roberti partibus ad Alexium transfugit. 32

Rogerius Tacuterti, ſubſcriptor inſtrumenti pacis. 329

Rogerius Francus obſes datus. 318

Rogus in Hippodromo paratus Baſilio Hæreſiarchæ. 389

Romæ Robertus cum Papa jungunt copias contra Henricum. 106

Romaina. 70

Romam Italus ſe recipiens, ibi pœnitentiam ſimulat. 116

Romanæ reip. miſer ſtatus ſub Michaele Duca. 6

Romani Scythicis induti veſtibus Scythas fallunt & vincunt. 176

Romanus Diogenes. *vide* Diogenes.

Rotæ e muris urbis Tzuruli ſuſpenſæ & in Scythas evolutæ victoriam dant Romanis. 171-172

Rubras cruces in humeris ferebant qui ſacræ militiæ nomen dabant. 225

Rudolfus Imperator. 29-30

Rumor falſus de comitibus Francis ab Imperatore conjectis in carcerem Gallos in eum concitat. 232

Ruſium. 166 168

S.

SACERDOTIS Latini viri fortiſſimi memorabilis pugna cum Mariano. 231-232

Sacerdotum Latinorum cum Græcis comparatio. 231

Sacramento ſe obſtringit Alexio Hugo Regis Francorum frater. 228

Sacrarum expeditionum fama Alexium conturbat. 224

Sacræ pecuniæ ſubſidium petitum. 103-104

Sacrorum librorum ſtudium valde ab Alexio commendatum. 118

Sacrificio liturgico Anna intereſſe ſolita. 74

Sacrilega crudelitas Normanorum. 262

Sacros homines impenſe veneratur mater Alexii. 73

Sagundaus. 370

Saiſſani Sultanis expeditio. 342. ejus copiæ cæduntur a Conſtantino Gabra. 17. eo nuntio perculſus Sultanus pacem petit, & impetrat. 342

Salabrias. 113.114

Salernum metropolis ditionis Roberti. 106

Salomon Joannes Senator cum Michaele Anema in Alexium conjurat. 284. ejus hominis deſcriptio. *ibid.* comprehenditur. 286. ſcelus fatetur. *ibid.* exulatum Sozopolim mittitur. *ibid.*

Salomon Rex Hungariæ. 150

Saltus equi mirabilis. 95

Samus aliæque Inſulæ a Joanne Duca receptæ. 196

Sanctus Ægidius. 241

Sanctus Georgius. 240-365-366-367

Sanctus Helias. 326

Sangarius flu. 283

Sangeles ſive Comes S. Ægidii & Toloſanus inter omnes Gallos Duces plurimum eminet. 241. ideo Alexio valde charus. *ibid.* judicium ejus de Baimundo. 17. ſerius advenit ad obſidionem Nicææ. 245. locum ſibi relictum ſtrenue occupat. 245. feliciter cum Turcis pugnat. *ibid.* turrim Gonaton dictam ſubruit. 247. Antiochiæ cum eſſet, eligitur ſuffragiis Gallorum ad ferendam ſacram cuſpidem lanceæ Chriſti quod omnium caſtiſſimus haberetur. 259. Laodicæam tradit Andronico juſſu Alexii. 260. Antaradum occupat. *ibid.* Atapacam Damaſci principem adverſum ſe cum exercitu venientem ipſe cum paucis egregio ſtratagemate vincit. 260. arcem munit prope Tripolim. *ibid.* Regnum Jeroſolymorum oblatum recuſat. 261. Normanos in Aſiam euntes juſſu Imperatoris comitatur. 262. ad obſidionem Tripolis reverſus ibi moritur ex morbo. 263. hæredem relinquens Guillelmum nepotem. *ibid.* Sangelis filius Plectranus ab Imperatore convenitur per legatum. 336

Saniſcus dictus alio nomine Baimundus. 93

Santabaris. 372

Sardes occupatæ a Joanne Duca. 256

Sarbanum. 327

Saron flu. 277

Sarracenorum perditi mores. 225

Sarraceni apud Tyrum obſeſſi tractandæ pacis ſimulatione Gallis illudunt. 338. eorum machinas ſubito incendunt. *ibid.* & eos fugant. 338

Sarracenus Comes. 110

Satrapæ a Joanne Duca victi, & capti per inſulas ſparguntur. 256

Satrapæ arcium ipſis commiſſarum ſe dominos faciunt. 136

Sauromatæ Myſi a veteribus appellati. 74

Sauromatarum Dux proprius Caratza. 155

Scaliarius natione Turcus, religione Chriſtianus, occiditur in prælio a Gallis. 309

Scamander. 340-347

Schedæ & ſchedographia novum inventum parum Annæ probatum. 383-384

Schiſa. 50

Schola Itali Tyrannorum ferax. 118

Scopia. 109-200

Scopus, militare vocabulum. 150

Scotinum locus ubi caſtra Scytharum. 151

Scutarium. 222

Scytha curſor velociſſimus. 294. Scytha ſicarius in Alexium ſubornatus. 299

Scythæ a Gallis fuſi. 311

Scytha humilis ſtaturæ Baimundi patruelem giganteæ proceritatis juvenem capit & ducit. 312. 313. Scythis ſolemne eſt ad primam hoſtis fugam prædæ vacare rapiendæ. 24. Scythæ mulieres facies habent oblongas. 65. Scythæ a Blæſo Manichæo concitantur in Romanos. 126. Scythæ relicta patria verſus Danubium migrant. 145. irrumpunt in fines Romanos. *ibid.* miſſos contra ſe Pacurianum & Branam prælio vincunt & occidunt. 146. a Taticio vincuntur. 154. Scythæ Duce Tzelgu Chariopolim incurſant. 150. vincuntur a Romanis; pugna tamen non decretoria. *ibid.* Scythici belli quam importuna calamitas fuerit. 151. Scytharum ad Alexium inſidioſa legatio. 153. Scythæ Legati in cuſtodiam dati, elabuntur. *ibid.* Scythæ Imperatorem magno prælio vincunt. 155. captivos Romanos interficere cogitant. 159. Scythæ victores cum Comanis prædæ partem poſcentibus, congreſſi, ab iis vincuntur. *ibid.* & obſidentur ad paludem Ozolimnam. 160. in Romanos fines ruſus irrumpunt. *ibid.* pacem faciunt & mox ab ea reſiliunt. *ibid.* Romanos vehementer atterunt: & ad pacem vel iniquam compellunt. 161. eam pacem mox violant. 162. Archontopolorum cohortem cædunt. *ibid.* pabulatores Scytharum a Taticio cæduntur. 163. ſtratagema Imperatoris contra Scythas prodi-

tione Neantzis irritum. 267 Scythæ a Romanis vincuntur. 269. Scythæ ad Chœrobacchos ab Alexio victi. 176. ſed nihil ea clade debiliotes uſque Conſtantinopolim promovent. 178. vincuntur a Romanis 182. Comanos fruſtra invitant ad ſocietatem ineundam ſecum. *ibid.* Scytharum Patzinacarum gens tota una die maximo prælio deleta. 184. Scythæ ſex capti uſui ſunt Baimundo ad exacerbandos in Alexium Italiæ Principes. 290
Sebaſtus acclamatur Alexius. 21
Sebaſtocratoris nova dignitas Cæſaris honore ſuperior. 66
Sebaſtocrator. *vide* Iſaacius Comnenus.
Sebaſtorum nova dignitas. 66
Seceſſus Annæ per triginta fere annos otium ei dat Hiſtoriæ ſcribendæ. 353. ejus ſeceſſus cauſa triplex. *ibid.*
Securitas cladis cauſa. 15. ſecuritas Dyrrachienſium in periculo. 303. ſecuritas fugæ forti facinore redempta. 96. ſecuritas Imperatoris mira poſt denunciatas inſidias. 201. ſecuritas Turcorum hoſtes ſpernentium ipſis noxia. 349
Seditio Amaſenorum. 9. compreſſa. 10
Seniorum conſilium Alexio neglectum magno ejus malo. 90
Sepultura Roberti. 130
Serræ. 202-204
Servia urbs. 199
Servia regio. 344
Seſeris. 326
Sethi Aſtrologi vaticinium de Roberto verax. 130.
Seuſtus. 266
Sex comites ſibi circumdat Imperator in prælio. 153
Sex diebus clauſus & inacceſſus manet Baimundus ægritudine animi. 308
Siauzus ad Imperatorem miſſus ab eo perſuadetur baptiſmum petere. 136. quem & conſequitur. *ibid.* arces maritimas Imperatori tradit. *ibid.*
Sicariorum ſecta qui Chaſii Perſis dicebantur, quæ & qualis fuerit. 143
Sidera ſive ferrea, vallis nomen. 153
Signum inſtantis mortis. 398
Sigillum matris Comnenorum quid repræſentaret. 70
Simon nobilis Gallus, 329
Simulata Romanorum fuga. 212
Simulatus transfuga miſſus ab Alexio ad Baimundum. 307
Sinope civitas expilatur a Charatice. 135
Situs urbis Dyrrachii deſcribitur. 304
Slopinum. 282
Smyrna erumpit Tzacha cum claſſe valida in inſulas Imperio ſubjectas. 263. Smyrnam ſe recipit, plures naves parans ad idem propoſitum. 166. Smyrna Joanni Ducæ deditur. 256. Smyrnæ Caſpax Dux Romanæ claſſis interficitur. 256. In ejus necis ultionem irruentes in urbem claſſiarii decem millium hominum cædem perpetrant. *ibid.* Smyrnæ præficitur Hyaleus. *ibid.*
Solis deliquium inſigne prævisum ab Alexio. 153
Solium & ornatus Imperatoris concionem militarem habentis. 208
Sollicitudo Imperatoris. 298
Sollicitudo Alexii forti fiducia conjuncta. 180
Solomon Dux Dacorum. 150
Solymas Orienti toti præeſt. 79
Solymas Sultan novam irruptionem in Aſiam parat. 364. ægrotante Alexio Aſiam ſepties incurſat. *ibid.* podagram Imperatoris ludis ſcenicis traducit. *ibid.* ſuis acie victis ipſe vix evadit. 368. Scythæ conſilio uſus ſuadentis ut Romanos adoriatur noctu fruſtra id tentat. 377. pacis leges ab Alexio accipit. 378. conjurationem Maſſut ejus fratris in eum factam ei Alexius indicat. *ibid.* ille indicium & conſilium contemnit: ſomnio præſago iterum monetur. *ibid.* per proditionem comprehenſus excæcatur. 380. deinde propter arcanum ejus ab uxore evulgatum occiditur. *ibid.*
Solymas Archiſatrapa Turcarum pacem facit cum Alexio. 134. Nicæa exiens Apelchaſemum præſidii præfectum ibi relinquit. *ibid.* a filio Philareti perſuaſus Antiochiam petere duodecim itinere noctium eam urbem improviſus occupat. 135. prælio vincitur a Tutuze. *ibid.* & ſeipſum interficit. 136. Solymæ filii Nicææ in principes admiſſi a Turcis. 143
Somnium Alexii bene ominatum. 111
Soſcus. 109
Soſthenium locus prope Conſtantinopolim. 296
Spargiaruchus Sultani Taparæ filius Tutuſem vincit & necat. 143
Species procul terribilis claſſis Baimundi. 292
Specimen roboris Bryennii. 15
Spoliis Alexii Robertus potitur. 95
Sponſalia Gregorii Gabræ primo cum Alexii nepte. 189. deinde cum filia. 190
Stephanus Comes Franciæ, ſeu Bleſenſis. 256
Strabobaſi ei victoria inſignis. 367
Strages Turcorum ingens. 239
Sthlaniza locus condictus copiis ad conveniendum. 285
Stratagema Alexii adverſus Caſtorienſes. 122
Stratagema Alexii in Baimundum. 108
Stratagema Alexii irritum. 92
Stratagema Baimundi. 114
Stratagema Sangelis. 260
Stratagema Imperatoris quo Tzuruli obſeſſus, artificio ſuſpenſarum rotarum & evolutarum in Scythas ſe expedivit. 171-172
Stratagema Baimundi novum & ſingulare. 270
Strategius Aaronis famulus Dominum ſuum conjurationis in Auguſtum factæ defert. 360
Stratopedarchæ dignitas Aſpietæ conceſſa. 285
Strompitza. 282
Structores turris opticen callentes. 304
Studiis vacant Alexius & ejus uxor. 118
Studia litterarum Alexio imperante florent. 115
Studium religionis propagandæ magnum in Alexio. 144
Stylus brevis & ſimplex auctoritatem veritatis habet. 354
Stylus ac ſcriptio Itali vitioſa. 117
Stypeota Dux Romanus Turcos vincit. 367
Subterranea pugna Romanorum cum Gallis. 303
Succeſſor imperii animam agente Alexio palatium occupat. 397
Sudi. 253-326
Svetium. 326
Sultanes affinitatem Imperatoris ambit. 141. Sultanes a fratre immiſſis ſicariis occiditur. 142
Sultanus contra Tzacham litteris Imperatoris irritatus. 198. Tzacham ad ſe ultro venientem in convivio interficit. 199
Sultanus magnus Legatum ad Imperatorem mittit. 136
Sultanicium dictum palatium Sultanum, & dignitas ipſa ac poteſtas Sultanica. 136
Superbiæ accuſatur Petrus Eremita. 247
Superius palatium Bucoleon dictum. 61
Summus Imperator qui merito dicatur. 369
Suſpicio veneni in morbo Alexii. 346
Suſpiciones hominum adverſus Mariam Auguſt. 60
Sycæ. 267
Symeonis vertex locus alio nomine dictus curia Scytharum. 153
Synadenus ſucceſſor Imperii a Botaniate deſtinatus. 40. prælium contra Robertum Alexio ſuadet. 90. eo prælio Synadenus occiditur. 94
Syneſius pacem cum Scythis tractat. 160. Scythas captivos cenſet interficiendos. 185. ob id graviter objurgatur ab Alexio. *ib.* occiſis deinde (incertum quo caſu) captivis Scythis, graviſſime periclitatur Syneſius ab ira Imperatoris. 186
Synodus adverſus Nilum Armenoſque celebratur. 214
Synodus a Sebaſtocratore convocata. 180

T

TABULA oræ littoralis ab Imperatore ad Contoſtephanum claſſis ducem miſſa. 314
Tabulæ fluctuantes muris impoſitæ. 319
Tancredus liberrimi juvenis ingenii jurare fidem Imperatori recuſat. 250. a Palæologo nutu increpitus in eum percuſſurus ruit. 251
Tancredus Laodiceam oppugnat. 261. eam capit dedente Tzintziluca. *ibid.*
Tancredus Mopſueſtiam capit, & mox Ciliciam univerſam ſubjugat. 277
Tancredi mater Hydruntem defendit oppugnatam a Contoſtephano & ſtratagemate obſidionem ſolvendam curat. 290
Tancredus Antiochiam obtinet. 334. Legatos Imperatoris ſuperbe repellit. 335. Bertranum abalienare ab illo Romani conantur. 336
Tangripermes ſatrapa acie vincitur a Joanne Duca. 256
Tarentum. 80
Taronita Alexii ſororem in matrimonio habet. 66. Protoſebaſtus, Protoveſtiarius & Panhyperſebaſtus dictus. *ibid.*
Tarſus. 256. 269. 276. 327
Taticius Dux Romanus Turcos auxiliares ducit. 88. Taticius contra Apelchaſemum mittitur. 136. Turcos vincit ope Gallorum ſemel & iterum. *ibid.* & 137. Apelchaſemum ſequitur. *ibid.* & eum acie vincit. 138
Taticius contra Scythas mittitur. 138. cum quibus proſpere rem gerit. 146
Taticius Scytharum pabulatores cædit. 162
Taticius Nicephorum Diogenem Alexium occidere parantem repellit. 202
Taticius Romanas copias in oppugnatione Nicææ ducit. 248
Taticius Francis Antiochiam euntibus comes datus ab Imperatore. 251
Taticius aſtutia Baimundi perſuaſus recedit ab Antiochia. 253
Taticius illuſtriſſimi capitis appellatione cohoneſtatus. 265
Tatranes perfidiæ pœnitens Alexio addictus. 169. ſapienti conſilio & fideli opera utilis. *ibid.*
Taurocomum. 223
Taurus mons. 277
Tebenna. 288
Telcempſi. 327
Teluch. 326
Temperamentum auſteræ facilitatis. 73
Tempeſtas ingens die S. Theclæ Iſaacium Auguſtum & totum exercitum in extremum diſcrimen adducit. 75
Tempeſtas navali pugnæ ſupervenit. 266
Templum ſancti Demetrii Theſſalonicæ celeberrimum. 52
Templum D. Martyris Theclæ a quo & qua occaſione ſtructum Conſtantinopoli. 75. cur frequentatum ab Anna Dalaſſena. 74
Templum S. Theodori Martyris prope Byzantium. 179
Tempus irruptionis Turcicæ prænunciatum ab Alexio. 354
Terror Dyrrachienſium. 83
Theca reliquiaria particulas variorum ſanctorum ipſorum nominibus chartula inſcriptis deſignatas habens dono mittitur ab Alexio Auguſto ad Henricum Imperatorem Germaniæ. 78
Themiſtocles cum Alexio comparatur. 139
Theodorus Gavras urbis Trapezuntis, quam Turcis eripuerat, Dux creatur ab Alexio. 189. oriundus e Chaldæa fortiſſimus, prudentiſſimus & feliciſſimus in bello fuit. *ibid.* Gregorium Gavram filium injuſſu imperatoris ab aula abducit. 190. ſed remittere cogitur. *ibid.*
Theodotus deſperatum Alexii conſilium corrigit. 14
Therma. 217
Theſſalonica Meliſſeno a Comnenis oblata. 52
Theſſalonicæ Alexius moratur. 276
Thracia incurſionibus Barbarorum expoſita. 357
Thule, inſ. 54. 57. 140. 292
Thygnia. 79
Tigris flu. 140
Tilia. 327
Transfiguratio in ſigillo Annæ Dalaſſenæ ſculpta. 70
Transfugæ Scythas deſerunt. 183
Translatio caſtrorum Baimundi precario permiſſa. 318
Trecenti juvenes fortiſſimi ab Alexio ipſo militiam docti. 302
Tres Latini Alexium Auguſtum adoriuntur. 94
Triaditza ab Iſaacio Comneno Auguſto occupata. 74
Trapezus. 189. 288
Tricala. 110. 111. 114
Triginta dies vix prædæ comportandæ ſufficiunt e Turcorum caſtris. 259
Trimeſtris Antiochiæ oppugnatio per Francos. 252
Trimons. 256
Trinitas male impugnatur a Porphyrio. 356
Tripolis oppugnatur a Sangele. 260
Triumphum recuſat Imperator. 381
Troglodytica. 140
Tumor viſcerum Alexii morbo ſupremo laborantis. 394
Turci per globos pugnant. 15
Turcorum auxilia Comnenis rebellantibus opportuna. 49
Turcorum urbs regia Nicæa. 79
Turcorum latrocinia ſolerti Alexii conſilio coercita. 79. Turcis pax data ab Alexio bellum in Robertum meditante. 100
Turci in auxilium evocati ab Alexio. 85. Turci ab ora Bithyniæ pulſi. 134
Turci Nicææ oppugnati auxilium Imperatoris implorant. 139
Turci Nicæenſes Solymæ filio principes agnoſcunt. 143
Turci arcem Chii valide propugnant. 263. deditionem ſimulantes ſpatium furantur ad murum reficiendum qui everſus fuerat. *ibid.* centonibus & culcitris muros protegunt. *ibid.*
Turci Bithyniam infeſtant. 223
Turci Nicæam Alexio dedunt. 248
Turci ad Nicæam vincuntur a Gallis. 245
Turci ultro ad Imperatorem veniunt. 249
Turci triplici prælio a Francis victi. 252
Turci Antiochenſes a Sultane Coroſanis auxilia petunt. *ibid.*
Turci ad Polybotum cæduntur a Duca. 257
Turcorum a Francis apud Antiochiam ſtrages ingens editur. 259
Turcorum cauta ratio bellandi. 262
Turci a Philocale victi. 333. & ſeq.
Turci vincuntur a Camytze. 348. ſed mox eum vincunt. *ibid.*
Turci ab Alexio concluſi in arundineto comburuntur. 349
Turci Duce Solyma irruptionem in Aſiam parant. 364. podagram Alexii irrident. *ibid.* vincuntur a Romanis. 365
Turci ut acies inſtruant. 371. quibus armis utantur. *ibid.* ad Polybotum internecione conciduntur. 372. vincuntur a Barda. 373. funduntur a Nicephoro Cæſare. 376. leges pacis ab Alexio accipiunt. 378
Tutach ex remotioribus Orientis partibus in Romanos movet. 7. requiſitus ab Urſelio ſocietatem cum eo jungere, eum prodit & Alexio vendit. 8. ab Alexio flagitat pretium promiſſum. *ibid.*
Tutuſes Satrapa Sultanis frater. 157. Chalepo Antiochiam verſus cum exercitu vadit. 135. Amerem Solymam acie vincit. *ibid.* Sultanem fratrem quod de pace cum Alexio ageret immiſ-

ſis ſicalis occidendum curat. 142. 143. idem Tutuſes Pazanum acie vincit & occidit. *ibid.* ſed paulo poſt Tutuſes a Spargiarucho vincitur & occiditur. *ibid.*

Tyganium. 379

Tyrones exercendos curat Imperator. 360

Tyrophagi Dominica Comneni ex urbe figiunt. 45

Tyrus obſidetur inutiliter a Francis. 337

Tzangra barbarici arcus ſpecies miri uſus in bello machina accurate deſcribitur. 230

Tzachas Smyrnæ claſſem pyraticam armat. 163 Clazomenas Phocæam Mytilenem occupat. *ibid.* Chium inſulam capit. *ibid.* claſſem Romanam vincit. *ibidem*

Tzachas Turcis in arce Chil obſeſſis auxilio venit. 163. & eos liberat. 164. oratione jactabunda pacem offert Romanis. 165. audiens Joannem Ducam contra ſe venientem Smyrnam ſe recipit. 166

Tzachas mari potens inſulis vaſtatis in occiduas regiones irrumpere cogitat. 179

Tzachas oppugnatur a Joanne Duca terreſtri maritimoque exercitu. 195. trimeſtre bellum laborioſiſſime pugnatum ad Mytilenem inter Tzacham & Ducam. *ibidem.* ſolerti Alexii conſilio victor evadit Ducas. 195

Tzachas obſidibus datis pacem factam frangit. 195. ejus naves a Romanis capiuntur. 196. ipſe ægre fugit. *ibidem.* rurſum bellum parat. 198. Dalaſſenum contra eum mittitur. *ibidem.* Sultanus Alexii litteris in eum concitatur. *ibid.*

Tzachas Abydum oppugnat. 198. ſed eum mari Dalaſſenus, terra Sultanus aggreditur. *ibidem.* ad Sultanem confugiens placide in ſpeciem exceptus ejus manu in convivio interficitur. *ibid.*

Tzachæ filia uxor Sultani Nicænſis. 248

Tzachæ filia apud Nicæam capta Joanni Ducæ contra piratas miſſo datur ab Imperatore. 255

Tzelgu Dux Scytharum Chariopolim incurſat. 150. vincitur & occiditur a Romanis. *ibid.*

Tzi biſcus. 110

Tzimiſces Imperator Paulicianos in Thraciam transfert. 357

Tzintzluca Laodiceæ præfectus. 260. eam dedit Tancredo. 261

Tzipureles Dux Romanus a Turcis occiditur. 350

Tzitas Dux Romanus copias Imperatoris Nicææ admovet. 248. idem comitari Normannos juſſus. 262

Tzurulum oppidum Thraciæ ubi conveniunt conjurati. 42

Tzurulum transferuntur caſtra Romana. 170. Scythæ Tzuruli Imperatorem obſident. *ibid.*

V

VADES fidei a Baimundo dati ſubditi ejus omnes. 324

Vafrum ſtratagema Sultani. 216

Valachi ſeu Blachi. 111. 179. 217

Vana fiducia & jactantia Pſeudodiogenis. 218

Vanum gaudium Baimundi. 113

Variæ de Pſeudo-Michaele ſententiæ & ſtudia. 84

Variarum linguarum ſchola ab Alexio erecta. 383

Velites graviter armati. 182

Velitationibus experimentum hoſtis & augurium fortunæ capitur. 108

Veneni ſuſpicio in morbo Alexii. 346

Veneti nomen dederunt factioni Circenſi. 85. Venetos multorum præmiorum ſpe in Robertum Alexius armat. *ibid.* Veneti pugnam navalem cum Baimundo committunt. *ibid.* qua eum vincunt. 86

Veneti maris poſſeſſionem Roberto eripiunt. *ibid.*

Veneti Robertum ſemel & iterum vincunt. 128. ex victoria negligentes fiunt. *ibid.* hinc Robertus eos maxima clade afficit. 129

Venetis ab Imperatore conceſſa privilegia. *ibid.* Venetorum Duci Protoſebaſti dignitas confertur. 129

Ventoſi & jactatoris Latini fuga. 358

Ventus ſtatuam dejicit. 383

Venuſium. 330

Verba religioſa patientis Alexii. 346

Verſatilia ingenia reipublicæ noxia & ſibi. 35

Verſutia Manganis in differenda expeditione bullæ aureæ. 54

Veſtiaritæ familiares Imperatoris. 88

Veſtes lugubres Imperatricis cujus formæ fuerint. 398

Veſtis monaſtica ab explorantibus urbem induta. 53

Vetones. 293. 338

Vexillum peculiare ſummi ducis inclinatum terram verſus tempore prælii ſignum erat infortunii apud Francos. 114

Veſtes purpureæ e ſerico blattia dictæ. 78. *Vide Gloſſarium.*

Veterani præſidio urbibus impoſiti. 179

Victoria conſilio parata glorioſior quam quæ vi auffertur. 369

Victorias cruentas parvi facit Alexius. 350

Vigilantia Palæologi. 83

Viſio Alexio oblata præſagiens imperium. 51

Vis nocturna adverſus Alexium irrita. 377

Virtutes Irenes Auguſtæ. 379. *& ſeq.*

Virtus & liberalitas Alexii multos illi amicos parat. 28

Virtus Alexii adverſis creſcens. 351

Ultio de Paulicianis ſumpta. 123

Umpertopulus Gallus vir fortis & militiæ probatus conjurat cum Alexio. 44. Præfectus Cyzico jubetur cum copiis Gallicis in Scythas ire. 146. conjurat in Alexium cum Ariebe. 186. ob id bonis mulctatus vita ſalva. *ibid.* videtur reſtitutus poſtea. 216. ubi ad cuſtodiam limitis miſſus dicitur.

Undecim annis Joannes Ducas in Illyrico rem proſpere gerit. 166

Ungaria. 115

Unguentum mirificum S. Demetrii Theſſalonic. 52

Unius Imperium neceſſarium in bello. 83

Vocis ſonus incredibiliter vehemens & fortis in Roberto. 23

Volcanus Serviæ Banus. 187. 198. 199. 200. 289

Urbana & pacata opera Alexii. 355

Urbs & portus Laodiceæ a Cantacuzeno capitur. 268

Urbs ex oſſibus ſtructa. 227

Ureſes nobilis Servius. 209

Urſelius Gallus in Aſia potens copiis propriis pro ſe rem gerit. 6. Duces contra ſe miſſos vincit. 7. ab Alexio in arctum cogitur. *ibid.* Tutacum ſibi adjungit. 8. ſed Alexio ſocietatem iſtam dirimente Urſelius capitur a Tutaco. *ibid.* Amazeni ſeditione facta Urſelium liberare parant. 10. ad eos compeſcendos ſimulatur Urſelii excæcatio. *ibid.* loca quæ Urſelius ceperat ab Alexio recipiuntur. 11

Urſio Epiſcopus Barenſis. 80

Uſus pontium machinæ ligneæ lateribus affixorum. 304

Welpho dux Bavariæ. 29

Willelmus Carpentarius Meludenſis Vicecomes. 118

Willelmus *Claret*, nobilis Provincialis. 315

Willelmus Comes. 110

Willelmus Comes Ceritaniæ. 263

Willelmus *Ganz*, ſeu de *Gant*. 329

Willelmus *de Grentemeſnil*. 23. 256

Willelmus Maſcabeles Princeps Salernitanus. 23. 24. 25

Vulnere ſibi adſtantis non movetur Imperator. 233

Uzas vir fortiſſimus ſignifero Baimundi ſignum extortum terram verſus inclinat. 114. *vide* etiam. 169

Uzi alias dicti qui Hunni vocantur. 160

X

XERIGORDUS urbs Aſiæ a Normanis capta. 226
Xerogypſus fluvius prope Tzurulum Thraciæ oppidum. 170
Xiphilini Patriarchæ Conſtantinopolitani obitus. 63
Xyloclaſiæ, quaſi lignifragia, clathra e cancellatis lignis, vel concædes temere aggeſta ſylvæ. 308. *vide* Gloſſarium noſtrum ad eum locum.

Z

ZACYNTHUS. 48
Zatrikium de nocte decumbens Imperator ludit. 285. remiſſionis genus id eſt ab Aſſyriis inventum. *ibid.* ludus is eſt latrunculorum olim Latinis dictus, hodie Schacchos *Echez*, vocamus. *vide* Gloſſarium Annæxum, verbo Zatricium.
Zebel. 327
Zoe Porphyrogenita Eudoxiæ Auguſtæ filia, matri adeo cara, ut ejus fortunæ conſtituendæ cauſa, nuptias cum Botaniate Auguſto Eudoxia cogitaverit. 62
Zompe. 373
Zume. 326
Zupanus Magiſtratus nomen apud Dalmatas. 209
Zygadenus Monachus ſuaſu Alexii ſcribit Opus cui titulus fuit Panoplia Dogmatica, contra Bogomilos. 387
Zygum. 194. 199. 216. 222

FINIS.

INDEX
RERUM ET VERBORUM MEMORABILIUM,
QUÆ IN NOTIS CONTINENTUR

Littera *a* columnam primam, *b* ſecundam denotat.

AATUS, ſeu Aetus, Eccleſia ſic dicta CP. 32. a
Abbates dicti Monachi ſeniores. 36. a
Achridenſis Epiſcopus. 98. a
Acclamationes Imperatricibus perinde ac Imperatoribus factæ. 38. a
Acropolis CP. 37. b
Adoptiones honorariæ. 30. a. b
Aeris inæqualitas. 22. a
Affectiva Imaginum adoratio. 53. b
Aitho D. Curyci. 93. a
Alemanni ſtatura proceri. 24. b. 25. a
Alexius Imp. diſſimulandi peritus. 30. a. 99. b. pietas. 55. a. Roberti mortem dolet. 65. a. ejus nummi. 66. Epiſtola ad Comit. Flandr. 73. vetax. 76. b. illius mors. 115
Alyattes. 58. a
Amalphitani mercaturæ operam dant. 61. b
Amiciorum familia. 50. a. b
Amermumnes, Amirabilis, Amirayiſus, Amitaldus. 67. b 90. a. b
Anemades. 95. Anemæ turris. 96. b
Angli in exercitu Boemundi. 96. a
Angelicus habitus. 39. b
Angulus S. Demetrii. 37. b
Annæ Comnenæ tumulus. 109. a. calamitates & & eruditio. 21
Antemurale. 68. b
Antiochia a Turcis capta. 67. b. a Chriſtianis expugnata. 89. a. illius acropolis. 88. b. 89. a
Antiocheni Duces. 29. b
Apapacas Turcus. 91. a
Apoſtolicus Turcorum. 90. a
Applicare. 72. b
Aquila biceps inſignia Palæologorum. 35. a
Arabici equi. 107. b
Archizupani. 78. b
Arcubaliſtarum uſus. 82. a. b
Arietem invenere Carthaginenſes. 99. a
Armenii Thraciam incolentes. 109. b
Armiger. 37. b
Armillæ Impp. & Regum. 38. a. b. 39. a
Aroniorum familia. 98. b
Aſan. 88. a
Aſſaſini. 68. a. b
Aſtarte. 88. a
Aſyli jure donata Ædes Sophiana. 31. b
Athanati. 22. b
Anguſtaticum. 42. b
Auguſteum. 38
Auferrant. 107. b

B.

BALISTA, Balearis arcus. 83. b
Bambalio. 24. a
Banus. 78. b
Barangi. 36. a
Barbara lingua. 27. a
Barbati Veneti. 48. b. 65. b
Barbati ne Normanni & Franci. 48. b. 65. b
Barbecana. 33. a
Bardariotæ. 49. b
Bellum pacem parit. 96. b
Benedictio. 112. b
Berciarocus Sultanus. 68. a
Biſacuta. 37. a. 78. b
Blachernarum templum. 33. a. 70. b. 76
Blattium Byſantium. 45. a
Boanerges dictus S. Joan. Evang. 34. a
Boemundus Wiſcardi primogenitus. 28. a. Alexium fugat. 54. b. ex Italia excedit. 94. a. uxorem ducit Conſtantiam. 94. 99. a. moritur. 106. a. b. illius ditiones. 86. b
Bogomili. 113. b
Brachiale, propugnaculum. 33. a
Brachialia, ornamenta brachiorum. 38
Breve, Brevis. 59. b
Britones verboſi. 108. a
Bucoleontis Palatium. 40. a. portus. *ibid.* b
Burzes. 110. a
Buxida. 91. b

C

CABALLARII, Græcis, qui noſtris Milites. 103. a
Cælicolæ dicti Angeli. 39. b
Calamanus Dux Mamiſtrenſis. 93. b
Calamarium Imperatorium. 37. a
Calcei aculeati, uncinati. 57. b. 58. a. b
Calceos ſoleis mutabant, cum menſæ accumbebant. 98. a
Caligarii. 32. b
Camera fiſcus. 33. b
Camerarii dignitas. 33. b
Cananorum familia CP. 97. b
Caniclini dignitas. 92
Caniculus. 37. a
Canon Eccleſiaſticus. 113. a
Canonici, Canonicæ. 113. a
Capax, pro lebete. 41. b
Capitanata, provincia Italiæ. 45. a
Caput S. Joannis B. 73
Carceres CP. 114. b
A Carnium eſu abſtinebant Monachi S. Baſilii. 40. a
Carpentarius cur dictus Willelmus Meledunenſis, Carpentaria, Carpentata ædificia. 82
Caſtellum Boemundi CP. 85
Catapani Italici. 45. b
Cataractæ Danubii. 69. b
Catergalimena CP. 40. b
Cauculatores. 46. b
Caucus, Caucii nummi. 46. b
Cerei perpetuo ardentes. 98. a
Ceritaniæ Comitatus limites. 92. a
Chalcopratia. 53. b
Character, moneta. 53. a
Charonum familia CP. 43. a
Charſias, Charſiana porta. 37. a
Chlamys pro Milite. 101. b
Chliziaſtlan Sultanus Iconienſis. 110. a
Chœrobacchorum campi. 75. a
Chæroſphactes, nobilis Byzantinus. 44. b
Chorus, pars templi. 32. b
Cinnabari ſubſcribebant Impp. 41. b
Clamor militaris. 76. a. Turcorum. 74. b
Clauſura. 62. a
Cluſa, Cluſura. 75. a
Cognitiones. 102. a
Colores equorum. 52. a

Columna Juſtinianea. 6.a.7
Columnæ Ædis Sophianæ. 71.a
Columna Crucis. 6.b. Cremata. ibid.
Columna Chriſti. 6.b
Comes nauticus. 92.b
Comites Converſani. 100.a
Comites Ponteſiæ. 55.a
Comites Principatus. 100.b
Comites dicti Proceres Normanni in Apulia. 26.a
Comitura, Comitia. 87 b
Cometes an. 1106. 94.b
Commercium, tributum. 63.b
Commerciarius. ibid.
Comnenica familia perilluſtris. 15
Coneſtabuli dignitas apud Græcos & Latinos. 99.100.
Congener. 44.b
Conſecratæ. 112.a
Conſocer. 48.a
Conſtantinus M. æqualis Apoſtolis dictus. 109.b
Conſtantinopolis a Conſtantino M. dicta 5. illius forma. ibid. direpta ab Alexio. 37.b. quando ab eo capta. ibid a
Conſtantinus Porph. Ducas Imp. dictus. 50.66. illius nuptiæ cum Helena Guiſcardi filia. 26.b
Conſtantinus Monomachus ob pudendos amores infamatus. 43.a
Conſtantinati nummi. 104.a
Conſuetudines, tributa. 42.b
Corcyra expugnata. 29.a
Corcyræ Arx. ibid.
Coronatæ Auguſtæ a maritis. 41.b
Cortina. 87.a
Coſmidium. 32.85
Cothones, portus manufacti. 41.a
Crates. 105.a
Crucis Trevirenſis inſcriptio. 24.a
Cruces Cruceſignatorum, & earum colores. 80.a.
Cryſtallus olim in pretio. 47.a
Cubiculum, theſaurus, fiſcus regius. 33.a
Cuniculi. 99.b
Curator, dignitas. 74.b

D

DÆMONIORUM fluvius. 99.a. Dagobertus, unde vox deducta. 104.b
Dalaſſenorum familia. 43.a
Dalmatiæ Reges. 32
Danubii fontes. 69.b
Delphicum, Delphica. 109.a
Demetrius Gullimir, Dalmatiæ Rex. 29.b
S. Demetrii Corpus & reliquiæ. 34.a
Devotæ. 112.a
Dextrale, ſecuris. 36.b
Dextras dare. 25.b
Dextrarii equi. 23.a
Dextrocherium. 38.b
Diaconiſſæ. 111.112.113
Diogenis Romani Imp. filii. 78.a.79.a
Divinatio per κοσκινομαντείας. 79.a
Domeſtici dignitas. 22.b
Domeſticatus. 60.a
Dominæ dictæ Auguſtæ. 41.b
Dominica tyrophagi. 31.a
Dominicus Silvius Venetus. 49.a
Domus Crateri CP. 96.b
S. Drauſius duello certantium Patronus. 85.b
Drogo Dux Apuliæ. 105.b
Dromones. 44
Drungarius vigiliæ. 63.b
Duellorum uſus in Gallia. 55.a
Duello ſuccumbentium pœna. 54.a
Dux apud Græcos quis dicatur. 68.a
Duces Antiocheni. 29.b
Ducatum. 103.b
Dyrrachii origo. 49
Dyrrachium captum a Guiſcardo. 53.a. ab Alexio. 62.b

E

EBALUS Comes Ruciacenſis Guiſcardi filiam uxorem ducit. 26.b
Eccleſiæ vaſa & cimelia diſtracta pro redemptione captivorum. 53.a
Elephantene, carcer CP. 109
Embolum, Embolani. 62.b
Encores lapides. 41.a
Epiſtola Alexii Imp. ad Comitem Flandriæ. 73
Equi Theſſalici in pretio. 23.a. Dextrarii. ibid. Stragulis inſtrati. ibid. Equorum colores. 53. Equi Arabici. 107.b
Eudocia Alexii Imp. filia. 115
Eudoxus Aſtronomus. 65.a
Eunuchi in Regum Palatiis res intervertunt. 30.a.
Euſtrathius. 109.b
Euthymius Zygabenus. 114.a
Examinata pondera. 96.a
Excubita, Excubitaria. 109
Excuſati qui, Excuſaticum. 82.b
Exdaveni piratæ. 97.b
Expeditio Francorum Hieroſol. 79.b

F

FAMILIARES. 49.b
Familiares inimici. 30.b
Farius equus. 107.b
Faſciæ ſepulchrales Deiparæ. 71.a
Ferrandus, Ferrandinus color. 107.b
Ferrum lanceæ Dominicæ. 77.a b
Feuda ad vitam conceſſa. 104.b
Fides ſalva, mentita. 107.a.b
Flabella ex caudis pavonum. 78.a
Forum Conſtantini CP. 31.a.b
Foſſatum, caſtra exercitus. 76.a
Francos, ſeu Latinos, (ita enim Latini Romani dicuntur Scriptoribus paſſim) avaritiæ & lucri cupiditatis accuſant Græci. 65.a. eorum faſtus. 109.a.
Franci lanceis valent. 67.a. ſtabiles. 79.b. equitandi periti. 79.b
Francorum Reges Regum Reges dicti. 81.a
Fratres ſeſe appellant Reges. 44.b
Frigores, Frigoreticus morbus. 75.a
Fumilare, pro [illegible]. 25.b

G

GABRARUM familia CP. 76.b
Gaimarus Princeps Salernitanus. 25.a
Galea, navis ſpecies. 64.a
Gallorum primus impetus. 54.b
Gazzi Turcorum Amirallus. 110 b
Gelaloldull Sultani mors. 68.b
Gemurſæ. 57.b
Genealogia Ducarum. 10. Comnenorum. 11.12. Bryenniorum. 13. Regum Siciliæ. 14.15. Amiciorum. 51.52
S. Georgii Templum Ramenſe. 90 b
Georgius Camaterus. 78.b
Georgius Monomachatus. 47 a
Georgius Palæologus. 33.b
Germundus, navis ſpecies. 90.b
Gothofredus Bullonius. 80.b. caſtrum Bullonii diſtrahit. ibid. an Rex fuerit. 89.b
Gradus, portus. 62.b.63.a
Gregorius Taronites. 96.b
Guiſcardi cognomen Roberto cur inditum. 24.b

H

HÆRETICI omnes ſuperbi. 68.b. pietatem fingunt. 123.b
Helenæ Roberti Guiſcardi filiæ nuptiæ cum Con-

ſtantino Porph. 25.b. domum remittitur. 26.a
Henrici IV. Imp. Italica expeditio. 54.a
Heptaſcalum CP. 63.b
Hieroſolyma quando a Francis capta. 89.b
Hippodromus CP. 5.a
Hodegetria. 109.a
Hominium Peregrinorum quale fuerit. 86
Horreum CP. 96.a
Hugo Comes Cenomanenſis uxorem ducit Guiſcardi filiam. 26.b

I

Jasitarum familia CP. 59.a
Iberides Monachæ. 113.b
Iberitzes, illius domus CP. 37.b
Iconienſium Sultanorum Stemma. 15
Imaginum adoratio affectiva. 53.b
Imberbes Franci. 48.b
Imbreviare. 59.b
Inæqualitas aeris, vitæ, corporis. 21.b
Joannes Alexii F. Imperator dictus. 67.b. Maurus cognominatus. ibid. ejus nuptiæ. 95.a. uxor. 105.a.
Joannes Axuchus. 88.a
Joannes Cananus. 96.b
S. Joannes Evangeliſta cur Filius Tonitrui dictus. 33.b.
Joannes Italus hæreticus. 59.a
Joannes Taronita. 75.a. 98.b
Joannes Thraceſius Curopalata. 86.a
Irene Joannis Comneni Imp. uxor. 105
Iſaacii Comneni Imp. nummus. 66. 67.a
Judæaria CP. 63.a
Jurare ſuper S. Crucem. 104.a

L

Ladislaus Hungariæ Rex. Vide Uladiſlaus
Lancea, qua Chriſti corpus perforatum, CP. aſſervata. 70. illius ferrum. 77.a.b. 89.a.b
Lanceis Franci valent. 67.b
Landulfus de Græcia. 92. b
Leo Diogenes. 50.b
Ligius. 102.b
Llogua, pro promontorio. 47.b
Lociſervator. 90.b
Locuſtæ viſæ ante expeditionem Francorum Hieroſol. 80.a
Logotheta Dromi. 39.a. Secretorum. ibid.
Logotheſium Generale. ibid.
Lucernarium. 76.a

M

Mabilia Guiſcardi filia. 26.b
Magiſtri dignitas. 30.b
Magiſter militum Neapol. 99.b
Magnaura, Palat. CP. 5.b. 96.b
Maniacatæ. 75.a
Manichetus, idem qui Maniaces. 21.b
Manichæi Philippopolitani. 49.b
Manſat, Manuelis Imp. moneta. 66. 67.a
Manuelis Imp. nummus. 66
Manuelatus. 67.a
Manus æreæ CP. 96.a.b
Manus impoſitio. [illegible]
Maria Alexii Imp. filia. 115.b
Marchiſus Pater Tancredi. 94.a
Marinus, nobilis Neapolit. 99.a
S. Martinus Par Apoſtolis dictus. 109.b
Maryandini. 79.b
Maſutos, a quo genus ducunt Sultani Iconienſes. 110.b.
Matriculariæ fœminæ. 112.b
Matroneum. 113.a
Mavors, Mavorte. 70.b
Maurix, Dux claſſis Alexianæ. 49.a
Meliſſenus Cæſar. 57.a
Menſis intrans, exiens, ſtans. 29.a
Menſes diplomatibus, non vero ſua nomina, apponebant Impp. 82.a
Merobaudes Gal. 33.b
Meſopotamita, nobilis CP. 77.b
Michael Pantechnes Medicus Alexii Imp. 115.a
Michael Pſellus. 58.b
Michaelati nummi. 102.a
Miliare CP. 37.b
Milites Gueri. 63.b
Miraculum & Mirabile, in quibus differant. 98.a
Miracula conſueta. 98.a
Miramomelini Hiſpanici. 90.b
Mocrus Rex Bulgariæ. 70.a. 98.a
Modius Æneus CP. 96.a.b
Moles, portus. 39.a
Monachi Græci a carnium eſu abſtinebant. 40.a
Monogramma. 34.b
De Montanis cognominati Ciliciæ Toparchæ. 59 b.
Muchemetus Sultanus, a quo cæteri Sultani genus ducunt. 56.b
Mundialis. 43.b
Murus antepectoralis. 83.a
Murus Blachernarum. 71.a
Muri terracei. 41.a
Muſulmani. 108.a
Mutatio. 37.a
Mutatorium. 50.a
Myreleum CP. 96.b

N

Narentani piratæ. 97.b
Narthex Eccleſiæ. 32.a
Natale. 23.b
Naves caſtellatæ. 48
Nazareni dicti Monachi. 114.a
Neceſſitatem vertere in virtutem. Proverb. 68.a
Nemitzi dicti Germani. 36.b
Nicephorus Diogenes. 50.b
Nicephorus Meliſſenus. 34.a
Nicolaus Callicles Medicus Alexii Imp. 114.b
Nicolaus Patr. CP. 79.a
Nili anathematiſmi. 79.a
Normanni ſtatura proceri. 25.a. equitandi periti. 79.b. comam nutriebant. 102.b. verboſi. 108
Numeri militares. 114.b
Nummi ferrei Byzantinorum. 32.b
Nummi Romani Diogenis. 45. 46.a
Nummi Alexii & Manuelis Impp. 66

O

Obeliſcus CP. 114.a
Oblatio pacifica. 43.b
Oblationes Campionum. 36.a
Officinæ CP. 62.a
Omophorum Deiparæ. 70.a
Orphanotrophium CP. 110.b. 111.a

P

Pagani unde dicti. 97.a
Palamedeum inventum. 32.a
Palatium Bucoleontis. 40
Palatium Magnum. 37.b. 40.a
Palatium Manganorum. 42.a
Palatium ſuperius CP. 40.a
Palatium Petrii CP. 32.b
Palatium Porphyræ CP. 65. 66
Palatia ſuburbana CP. 84.b
Paracharagma, Paracaraximus. 52.a
Pars mulierum, virorum, in Eccleſia. 33.a
Pares edere. 114.b
Patres Monaſteriorum dicti Abbates. 36.a
Patriarcha Antiocheni Græcanici. 103.a
Patzinacæ, eorum ſedes. [illegible].a. 70.a
Pauliciani hæretici. 109.a
Pentapyrgium CP. 5.b
Pera. 9.b
Perſarum Imperium deletum a Turcis. 56.b

Pettalipharum familia CP. 51.a
Petri de Turre Biſinianenſis Principis hiſtoria. 25.b.
Petrium, locus ita dictus & Monaſterium CP. 32.b.
Pigaciæ Calceorum. 58.a
Pincerna. 77.a
Piſcibus abundat Propontis. 9.a
Podagroſi Conſtantinopolitani. 103.a
Polis, dicta urbs CP. 6.b
Polychronia, reverentia. 34.a
Pons juxta CP. 84.a
Popelicani Hæretici. 109.a
Porphyrogeniti unde dicti. 21.66
Porphyreticum 66
Porta, cluſura. 57.a
Porta [illegible] CP. 5.b
Porta Aurea CP. 5.a
Porta Blachernarum CP. 33.a. 84.b
Porta Caligaria CP. 37.a
Porta Charſiæ CP. 37.a
Porta Ferrea CP. 32.b
Porta Gyrolimne CP. 84.b
Porta Hodegetriæ CP. 5.b
Porta Imperatoris CP. 5.b
Porta Neorii CP. 63.a
Porta S. Romani CP. 84.b
Porta Xyloporta dicta CP. 96.b
Porticus Palatii CP. 109.b
Portus, cluſura. 57.a
Portus Bucoleontis CP. 40.b
Portus Juliani CP. ibid.
Portus novus CP. ibid.
Portus S. Simeonis. 88.b
Portus Sophiæ. 40.b
Portus Guiſcardi. 64.a
Poulainiæ calceorum. 58.b
Præfectus urbis CP. 94.b
Prandia, Prandiara, CP. 109.a
Pranſorium. 110.b
Primicerius. 49.b
Principatus Comites. 100.b
Proceſſiones, lites. 42.a
Proceſtria. 68.b
Procuratores Damaſceni. 91.a
Proedrorum dignitas. 30.a
Promurale. 69.a
Protonobiliſſimi dignitas. 74.b. 75.a
Protoſebaſti dignitas conceſſa Duci Venetiarum ab Alexio. 61.b
Protoveſtiaria, dignitas. 32.b. 33.a
Protoveſtiarites. 50.a.b
Protoveſtiarius. 50.a.b
Provinciales verboſi. 108.a
Publicani Hæretici. 109.a
Pullus, Gallicinium. 43.a.b
Pulvis Puteolanus. 41.a
Purpuratus. 66

Q

Quadrageſima indulta iis qui ſe excuſare volebant a felonia. 102.b. 103.a
Quadrellus. 84.a
Quadrivium. 21

R

Radenorum familia CP. 39.b
Radulphus *Pel de leu*. 28.b
Ragaſini Normannis favent. 49.a
Raimundus. Comes Barcinonenſis Guiſcardi filiam uxorem duxit. 26.b
Raimundus Sancti Ægidii Comes quo jure Provinciæ Comes dictus. 82.a. Regnum Hieroſol. reſpuit. 90.a. moritur. 92.a
Ravendinus Protoſpatharius. 37.b
Rectorum familia CP. 25.b. 48.a
Reliquiæ aſſervatæ CP. 73.a
Reſponſalis. 60.a
Reges vocabant Græci Imperatores Occidentis, 27.a.
Rhomphæa. 23.a
Richardus Seneſcallus, de eo diſſertatio inſtituta. 105.
Roberti Criſpini elogium. 59.b
Robertus Guiſcardus, & ejus natales. 24.a.b. Cur Guiſcardus dictus. *ibid.* Ejus initia & progreſſus *ibid.* Principis Salernitani filiam uxorem ducit. 25.a. cujus nomen Sigelgaita. *ibid.* Ducis titulum obtinet. *ibid.* Ejus liberi. 26. Ei Imperatorium titulum pollicetur Gregorius VII. PP. *ibid.* Duos Impp. vincit. 54.b. In Illyricum movet. 60.b. 61.a. Illius victoria navalis. 61.b. Mors. 64.a. Sepulchrum. 64.b
Roga. 42.b
Rogerius a patre Guiſcardo Dux renuntiatur. 27.b. 28.a. Ejus in Cephaleniam appulſus. 63.b
Romanatus, moneta Romani Diogenis Imp. 45.b
Romani Diogenis Imp. clades deſcripta. *& ſeqq.* 58.a. 60.b.
Rupenii Armeniæ Principes. 103.a

S

SA, Rex Perſis. 110.a
Sacerdotes arma tractare vetantur. 84.a
Salomon Hungariæ Rex. 69.b
Sbaralium. 33.a
Scacorum ludus. 95.b
Scala. 62.b
Scala, cluſura. 63.b
Scalæ variæ CP. 63.b
Scala Hebraica. 63.a
Scholæ Orphanotrophii CP. 113.b
Scurræ. 36.b
Scuti Gallici forma. 101.a.b
Scuta picta. 101.b
Scyphati, nummi. 46.b
Secretum majus, minus. 60.a. Palatii. *ibid.* 111.a
Secretum, tribunal juridicum. 39.a. 42.b. 60.a
Secretorum Præſes. 42.b
Sergentii. 102.a
Secures Danicæ, Scoticæ, Anglicæ. 60.a
Sermones, navigii genus. 44.a
Servi in Regum Palatiis. 29.b
Sibylla Guiſcardi filia. 26.b
Sidera CP. 32.a
Sigelgaita Guiſcardi uxor. 34.a. 64.b. præliatur, & vulnus excipit. 50.b
Sigilla pendentia. 35.b
Simeon Sethi. 65.a
Solymanni duo, vetus & junior. 68.b. Solymannus Nicææ Princeps. 110.a
Soudi, ſouhaidia, portus. 87.a
Spatha, ſpatharius, ſpathacinctus. 37.b
Stabula Imperatoria CP. 33.a
Stambol, cur dicta CP. 6.b
Statio. 99.a
Stipendia Magiſtratuum reſciſſa ob bella ingruentia. 42.b
Stratagema Boemundi. 94.a
Subſcriptio Imperialis. 35.b
Subſcriptiones Impp. quales olim fuere. 34.b. 35
Sues, machinæ bellicæ. 99.a
Sultanorum Iconienſium origo. 27. Genealogia.

T

TAlentum apud Græcos & Latinos inferioris ævi. 103.b
Talpa, machina bellica, Talparii. 99.a
Tancredi nuptiæ. 94.b. pater. ibid.a
Taniſman. 88.a
Tapares Sultanus. 68.b
Tarchaniotarum familia CP. 79.a
Taticius, nobilis Byzantinus. 88.b
Templa CP. magno numero. 5

INDEX NOTARUM.

Templa, Eccleſiæ, Monaſteria, Conſtantinopoli.

Aeti. 32.a. S. Anaſtaſiæ. 8.b.9.a. Anaſtaſis. 8.b. S. Barbaræ. 31.b. Blachernarum. 32.b.70.b.71.a. Chalcopratiorum. 53.b. Chicamas. 8.b. Choræ. 66. SS. Coſmæ & Damiani. 33.a. Deiparæ Amalphitanorum. 62.a. Deiparæ juxta S. Sophiam. 8.a. Deiparæ Cyri. 58.b. Deiparæ in Palatio. 93.b. S. Demetrii. 37.b.95.b. S. Demetrii Theſſalon 34.a. S. Euphemiæ. 32.a Fontis ſeu Πηγῶν. 29.b. S. Georgii Mangan. 8.a. S. Georgii in Sycis. 37.b. S. Heliæ. 32.a. S. Joannis Evang. 42.a.94.b. S. Joannis de Studio. 9.b. S. Irenes. 8.a. S. Lazari. *ibid.* S. Michaelis. 77.a. Myrelæi. 95.b. S. Nicolai. 31.b. Novem Ordinum. 5.b. S. Pauli. 110.b. 111.a. Pammacariſtæ. 7.a. Pantocratoris. 7.a. Pantepopti. 7.a. Patriarchæ. 85.a. Peribleptl. 9.a. 39.b. Sanctorum Petri & Pauli. 8.b. 110.b. Petrium. 6.32.a. S. Phocæ. 77.a. SS. quadraginta Martyrum. 8.b.31.b.

Templum S. Teclæ. 43.b

Templum S. Theodori. 6.a.75.a. Stauratii. 63.a

Templa Græcorum in tres partes diviſa. 31.b.32.a

Tentoria purpurea. 98.a

Theatrum CP. 68.a

Theca reliquiaria. 46.b

Thema. 22.b

Theophylactus Archiep. Bulgar. 76.b

Theſſalici equi in pretio. 83.a

Thomas Porchacchus. 5.a

Timotheus cytharœdus. 21

Tribunal Hippodromi. 6.a

Triſtega. 99.b

Trivium. 21

Troja, machina bellica. 99.b

Turci avari. 22.a

Turcici Sultani. 17

Turcicorum Sultanorum Stemma. 16

Turres Anemæ. 96.b

Turres pontibus inſtructæ. 50.b

Turres ligneæ in obſidionibus. 99.b

Tutela navium. 92.b

Tutuſes Sultanus. 67.b

Tyri obſidio. 107.a

Tzycaniſterium. 114.a

V

VAllus, murus ceſpititius. 41.a

Varangi, vel Barangi, vel Varingi. 36.a. eorum ſecures. *ibid.* b

Varanio. 107.b

Veneti barbati. 49.a. Privilegia iis conceſſa ab Impp. 61.b. opem ferunt Alexio. 48.a

Venetus color. 48.a

Verbum ſecuritatis. 60.a

Veſtararius. 50.a.b

Veſtiaritæ. 49.b.50.a

Veſtiarium. 49.b.50.a.b.55.a

Veſtitor. 49.b

Veſtis Deiparæ ubi aſſervata. 70.71.a.b. ejus materia. *ibid.*

Volcanus Raſſiæ Jupanus. 75.a

Ureſia nobilis Dalmata. 79.a

Welp, Wlf, catulum ſonat. 27.b

Welpho Dux Bavariæ. 27.b

X

XErus Præfectus urbis CP. 94.b.95.b

Xyphilinus Patr. CP. 42.b

Xyloporta CP. 96.b

Z

ZEuxippus. 6.a

Zoes Auguſtæ ſepulchrum. 59.b

Zona Deiparæ. 70.b.71.a

Zoſtarum munus. 33.a

Zoticus Orphanotrophus. 106.a

Zupa, Zupanus. 78.b.79.a

INDEX GRÆCARUM VOCUM

QUÆ IN NOTIS EXPLICANTUR.

A

Αββᾶς. 36. a
Αγγελικὸς βίος. 39. a
Αγράριον. 69. a
Αγία σορός. 71. a. b
Αγίαι θύραι. 32. a
Αγουρος. 74. a
Αήρ. 110. a
Αθάνατοι. 22. b
Αλλάγματα. 50. a
Αλλαγή. 57. a
Αλλαξιμάριον. 50. a
Αλικτροφωνία. 43. a
Αμιρεμυνῆς. 90. a
Αμήρ. 21.
Αμφίρυτος. 75. b
Ανθρωπος. 81. b
Ανωμαλία αέρος. 21.
Αντιφωνητής. 60. a
Απληκτον. 72. a. b
Αποκρύ. 75. b
Αποτελεσματική. 65. b
Αρβανοι. 52. b
Αριστήριον. 103. b
Αρχιμόδιος. 96. a
Αρχιζούπανος. 78. b
Αρχοντες, ἀρχοντικόν. 23. a. 74. a
Αρχοντόπουλοι. 74. a
Ασπρός. 55. b
Αστροπελέκη. 47. a
Αὐθεντεῖν. 54. a

B

Βάλτη, βαλτώδης, βαλτελιβάς. 75. a
Βαμβακόραξ. 24. a
Βάραγγος. 36. a
Βάθρον. 63. a
Βενετὸν χρῶμα. 23. a
Βεστάρχης. 58. a
Βεστιαρῖται. 49. b
Βεστιάριον. 50. a
Βῆμα. 31. b. 37. b
Βίβλιον. 101. a
Βίγλα. 63. a
Βλάγκα. 5. a
Βλάττιον. 45. a
Βλάχοι. 56. b
Βοάνος. 78. b
Βυκολέων. 39. b
Βράχαι. 33. a
Βραχιόνιον. 33. a. 38. a
Βρέβιον. 59. b
Βροντῆς ἦχος. 33. b
Βρύσις. 24. a
Βύκινον. 87. b
Βωλερός. 41. a

Γ

Γαλέα. 64. a
Γαμβρός. 40. a. 78. a
Γενικὸς, γενικόν. 39. b
Γλῶσσα. 47. b. 101. b
Γυναικονῖτις. 113. a

Δ

Δεκάρχης. 47. a
Δελφικόν. 109. a
Δεξιὰς διδόναι. 23. b
Δεξιὸς ἵππος. 23. a
Δεξτράλιον. 36. b
Δέσποιναι. 41. a
Δημόσιον. 39. a
Διακόνισσαι. 111. a. b
Διάστημα. 65. a
Διασπάζειν, διασπαστής. 81. a
Δομεστικός. 22. b
Δομεστικάτος. 60. a
Δουκάτον. 103. b
Δοὺξ, Δοὺξ Μέγας. 68. a

E

Εγκόλπιον. 32. a. 46. a
Εγκυσῖτος. 83. a
Εγκουσσάτος. 83. a
Ελεφαντίνη. 109. b
Εμβολος. 62. a. b
Ενθουσιασταί. 79. a
Εννέα τάγματα. 5. b
Εξισωτής. 78. a
Εξουσιάζειν, ἐξουσιοκράτωρ. 101. a
Εξώκαστρον. 66.
Εξώπολον. 66.
Εξώπυλοιο. 66.
Εξώπυλον. 66.
Επινίμησιρ. 94. b
Επισκοπή. 106. b
Επιστήθιος. 46. a
Επόπτης. 78. a
Εργαστηριακόν. 62. a
Ερεβοδιφεῖν. 24. a
Εταιρεῖαι. 23. a
Εταιρειάρχης. 23. a
Εὐφημία. 34. a. 67. a
Εὐχῖται. 113. b

Z

Ζατρίκιον. 95. b
Ζούπανοι ζοῦπα. 78. b
Ζωστήρ. 61. b

Ημέρα

INDEX GRÆCARUM VOCUM.

H

Ημέρα ἀγγελῶσα. 24. a

Θ

Θήκη. 46. b
Θηρίκλειον. 84. a
Θυρεός. 101. b
Θυρακίδιον. 23. b

I

Ιερόν. 85. a
Ισαπόστολος. 109. b

K

Καβαλλάριος. 103. a
Κανικλεῖον. 93. a
Κανονικαί. 113. a
Καππάνω. 45. a
Κατηχούμενα. 113. a
Καυκίον. 46. b
Καύκιος. 66. b
Καυκοβάχονος. 46. b
Κελλία. 56. b
Κλεισοῦρα. 56. b
Κοίμησις. 42. b
Κοιτών. 33. a
Κομιτοῦρα. 87. b
Κομμέρκιον, Κομμερκιάριος. 63. b
Κοντός. 101. b
Κορτίνα. 87. a
Κοσμίδιον. 86. b
Κοσμικός. 43. b
Κουκούλλιον, 79. b
Κουλᾶ. 88. b
Κουράτωρ. 74. b
Κράλης. 105. a
Κρύος. 47. a

Λ

Λίζιος. 102. b
Λογοθέτης τῶν σεκρέτων. 39. a
Λόγος ἀπαθείας. 60. b

M

Μαϊστρομίλης. 99. b
Μανουήλης. 110. b
Μαργαριτάριον. 46. a
Μαφόριον. 70. a. b
Μεσάζοντες. 108. a. b
Μιμολογεῖν. 35. a
Μιχαηλάτος. 103. b
Μολίσκος. 59. a. b
Μπάνος. 78. b
Μῶλος. 59. b

N

Ναός. 31. b. 32. a
Νάρθηξ. 31. b. 32. a
Ναυάτου φυσᾶν. 66.

Ξ

Ξυλόκαστρον. 48. b

O

Οδηγητρία. 5. b. 89. a
Ορθειος ὕμνος. 32. a

Οστράκου μεταπεσόντος. 22. a
Οὐρανοπολῖται. 39. b

Π

Παρασκευὴ τῆς ἀποκρεω. 75. a
Πραιτώριον. 60. a
Πάτροκλος πρόφασις. 41. b
Πεδιάς. 47. b
Πεδίλων προάλματα. 57. b
Πελαγολίμην. 48. a
Πέραμα. 62. b
Περιφανεστάτη κεφαλή. 92. b
Πιγκέρνης. 77. a
Πολυχρόνιον. 34. a
Πορφύρα. 66. a
Πορφυρογέννητος. 86. a
Πόθος. 74. a
Πραιτῶρα. 109. a
Πρεσβυτίδες. 111. b
Πριμμικήριος. 49. b. 50. b
Πρόεδρος. 29. a
Προκαθήμεναι. 111. b
Πρωτοβεστιαρία. 32. b. 66
Πρωτοβεστιαρίτης. 50. b
Πρωτοβεστιάριος. 50. b
Πρωτονωβελίσιμος. 74. b
Πυκάζειν. 21.
Πύλαι. 56. a

P

Ρεχής. 25. b
Ρίγος. 75. a
Ρομφαία. 23. a
Ρωμανάτος. 45. b

Σ

Σαγγίλης. 96. b
Σγοῦρος, Σγουρίτζης. 63. a
Σέκρετον. 42. a. 60. a
Σέκρετον γενικόν. 39. a
Σεργέντιος. 102. a
Σέρμωνις. 44. a
Σιαύς. 67. b
Σιδηρᾶ. 32. a
Σκάλα. 62. 63.
Σκαλιατικόν. 63. b
Σουλτανίκιον. 110. a
Σπαθάριος. 37. b
Σταυρὸς ἐγκόλπιος. 78. b
Στοιχειομαντεία. 79. a
Στρατηγάτον, στρατηγίς. 103. a
Σζουγή. 55. a
Σύγγαμβρος. 44. b
Συμπενθερεία, συμπενθεριάζειν. 25. b. 48. a
Συνήθειαι. 42. b
Συρτοὶ ἵπποι. 23. a
Σχετικὴ εἰκόνων προσκύνησις, Σχετικῶς. 53. b
Σφαιρίζειν. 78. b
Σχεδογραφία. 113. b
Σῶα πίστις. 107. a
Σῶστρα θύειν. 43. a

INDEX GRÆCARUM VOCUM.

Τ

Τάλαντον. 103. a

Τέμπη. 69. b

Τετρακτὺς τῶν μαθημάτων. 21.

Τετρακίων. 8. b

Τζάγγρα, Τζαγγράτωρ, Τζαγγροτοξότης. 83. b

Τζικούρια δίσομα. 36. b

Τζυκανιστήριον. 114. a

Τοποτηρητής. 44. a

Τουρμάρχης, Τουρμαρχάτον. 90. b

Τυροφάγος. 31. a. 75. a

Υ

Ὕπατος φιλοσόφων. 58. b

Ὑπογραμματεύς. 66.

Ὑποψήφιος. 66.

Φ

Φάμισος. 99. a

Φάρας. 107.

Φοσσάτον. 72. b. 76. a

Φροντιστήριον. 43. a

Χ

Χαλκοπρατεῖα. 53. b

Χάραγμα. 53. a. 86. b

Χαρσίου πύλη. 37. a

Χάσιοι. 68. a

Χηλή. 96. a

Χλαμύς. 101. b

Χρόνος. 40. a

Χρυσάφιον. 47. a

Χρύσινος. 88. b

Ω

Ὡμοφόριον. 70. a

Ὡροσκόπος. 70. a

F I N I S.

VA1 1540169

Digitized by Google

CORRIGENTE

D. GEORGIO PATUSSA

ATHENIENSI,

FLANGINIANI SEMINARII

MAGISTRO ET RECTORE.

Digitized by Google